Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

W: Faithorne Sculp:

M. VERVS AVRELIVS ANTONINVS
IMPERATOR ET PHILOSOPHVS.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ, ΒΙΒΛΙΑ ιβ.

MARCI ANTONINI IMPERATORIS,

De rebus ſuis, ſive de eis quæ ad ſe pertinere cenſebat,

LIBRI XII.

Locis haud Paucis Repurgati, Suppleti, Reſtituti:

VERSIONE inſuper LATINA NOVA;

Lectionibus item variis, *Lociſq; parallelis* ad *Marginem* adjectis:

AC

COMMENTARIO PERPETUO

EXPLICATI atque ILLUSTRATI.

Studio Operâque

THOMÆ GATAKERI, Londinatis.

Huic Secundæ Editioni acceſſere

Annotationes Selectiores A. D'ACERII

LATINITATE DONATÆ,

NECNON

MARCI ANTONINI *VITA*,

Paſſim aucta, & Idoneis Scriptorum Veterum Teſtimoniis firmata;

à GEO. STANHOPE, Coll. Reg. apud *Cantabr.* quondam Socio.

LONDINI: Impenſis *Edw. Millington*, in Vico vulgò dicto *Little Britain*.
Veneunt apud Bibliopolas *Londin.* & utriuſque Academiæ. 1697.

Frank Johnston

Honoratiſſimo Illuſtriſſimóque Domino,

JOANNI

Domino SOMMERS,

Baroni de EVESHAM,

Summo *ANGLIÆ* CANCELLARIO,
Sacræ Majeſtati Regiæ à Sanctioribus-Conſiliis.

QUOD ſibi ſolent præſidii quærere, qui Magnorum Nominum umbone tecti Invidiæ extra jactum ſe ſiſtunt; Id, Illuſtriſſime Domine, ut mihi comparem, hujus Incepti ſuadet ratio. Præſertim cùm is ſim, qui non Malevolorum tantùm lividos, ſed accuratos etiam Eruditorum oculos jure merito reformidem. Et ſane limatum in paucis Judicium, atque exquiſita Amplitudinis Veſtræ Sapientia ſuſpenſum me & ſolicitum haberet nimis, niſi Optimis quibuſque & verè Magnis id eſſe familiare animo ſuccurreret, à Divino quo propiùs abſunt faſtigio, cultu demereri eos debito ſtudentibus tanto ut ſe præſtent æquiores. Hæc igitur

 poſtquam

(RCPPL) 28167 1697
457829

postquam audentiorem fecisset cogitatio, cùm Munusculi aliquod digni de proprio minimè suppeteret penu, ad illorum Artificium confugere non sum veritus, qui à Vicinis opulentioribus ea sumunt mutuò, quibus & Officio fieri satis, & inopiæ sublevari possit suæ.

Habeas itaque, Vir Illustrissime, *animoque quo semper es in Literatos prono, excipias oro obtestorque lucubrationes, non tàm Nostras quidem, quàm D'Acerianas. Nam & alienam arrogare laudem mihi non est integrum; Et luculentior inde affulsit spes, Officii hoc qualecunque excusatius apud Te futurum, quod Viri nomen præ se ferat, de Literis quidem humanioribus jampridem bene, de M. verò Antonino nunc tandem optimè meriti. Quanquam & ipsi D'Acerio nonnihil (ut spero) accessit incrementi. Qui jam Latinus nostrâ prodiens operâ Beneficii fructum sui diffundit longè pluribus percipiendum; Et Gatakero in societatem adscitus nihil quod in hoc Opere desideretur amplius reliquit; Tum etiam Testimoniis firmatus, Veterum Scrutator & Interpres tum fidei tum diligentiæ spectatissimæ jam omnibus factus est palàm. Quod quidem quo constaret magis, per omnem Marci vitam ab ipsis potiùs hauriendum fontibus, & Authorum vestigiis, imò & verbis utplurimùm insistendum duxi.*

Sed nec D'Acerio innixus uni ad Virum plurimis honorandum nominibus *accedo. Hem etenim Regium, cui nostrî famulatus est uterque, Advenam! Quem etiam benignissimo excipiendum hospitio indoles & Illius*

& Veſtra fiduciæ facit plurimum. Id verò temere factum nequis ſuſpicetur, quòd Imperator Philoſophans cum ejuſmodi Viro conſueſcere geſtiat, animo ſecum recolat velim, in Amicitiâ quantum poſſit Morum & Ingenii Similitudo. Quod enim mihi de Te vel inaudienti, vel de longinquo tantùm ſuſpicienti interdum obtigit, id mirum nî Familiaribus & Neceſſariis tuis frequens & quotidianum credere eſt fas; Virum nempe graviſſimis diſtrictum negotiis horas tamen ſubciſivas in Literas impendentem bonas, Magnatem Amicis nihilominùs comem & in loco ſuavem, Conſiliarium arduis regni rebus perſpicaci proſpicientem ſolertiâ, Cancellarium jus dicendo indefeſſum, Cauſas perorantium Auditorem patientiſſimum, Judicem integerrimum diu noctuque cognoſcentem, ut ſuum quod eſt cuique quantum primum tribuatur; Hæc, inquam, atque alia qui conſpicantur ſimilia, quidnî Marcum videantur Aurelium in Muſéo, Foro, Curiâ, videre denuò redivivum?

Qui utique jam es, eſſe precor pergas diu, Sereniſſimæ Majeſtati, ſive Suis præſtò Adjutor idoneus, ſive peregrè profectæ Prorex vigilantiſſimus; Æqui Verique tum Indagator ſagaciſſimus, tum acerrimus explorati Vindex; Nequitiæ Malleus, & vafris Legum cauponatoribus hoſtis inexorabilis; Sanctiſſimum injuriâ vexatis Aſylum; Miſeris & egenis ſolatium & levamen; Virtuti & Literaturæ ingens & Præſidium & Ornamentum. Faxit denique Optimus Maximus, ut Deo & Eccleſiæ, Regi & Regno, Tuis atque Omnibus ità Te fidum, utilem, charum præbeas, ut (quod omnium eſt

inſtar.

DEDICATIO.

instar, & pro Ordinis nostri ratione obnixè præ cæteris efflagitandum) quos pompâ & honoribus anteis, Virtutum pariter splendore prælucens, amplissima tanti muneris præclarè gesti præmia in Illo tandem reportes Die.

Nec id pigebit dicere, Antonini tum Philosophiam, tum Exemplum momenti aliquantulum ad hoc conferre posse. Quippe quo nemo unquam hominum Imperii aut onus expertus est gravius, aut curas expedivit feliciùs, aut pericula & casus lubricos tulit constantiùs, aut fortunæ blandientis lenocinia contempsit fortiùs. Hujus equidem dum singula expenderem, miro me sensi Sanctoque perfusum gaudio. Quod in aliorum etiam animos ità demum credidi faciliùs illapsurum, si Libellum Vestro priùs Patrocinio commendatum exhiberem. Hoc autem consilio qui plurimis prodesse studet, si Tibi saltem Uni gratum acceptumquè fecerit, id verò seriò triumphabit.

Illustrissimæ Amplitudini Tuæ

Devotissimus

GEO. STANHOPE.

M. Aurelii Antonini Philoſophi

VITA;

AB

A. DACERIO,

ET

Aliis Authoribus excerpta, & Veterum Teſtimoniis firmata.

JAmdudum erant res Romanæ varias fortunæ vices expertæ, ex quo in unius ditionem redactæ fuiſſent, Triumvirorum ſcilicet, poſt Julium interfectum, Neronis & Domitiani crudelitatem, inſolentiam & tyrannidem calamitatibus funeſtis graviſſimiſque injuriis infamem perpeſſæ; Juſtitiæ verò, Clementiæ, & Pietatis fructibus ampliſſimis jucundiſſimiſque auctæ & refectæ optimorum Principum beneficio, imperantibus Auguſto, Veſpaſiano, Trajano, Adriano, & Antonino Pio. Sive igitur virtutem, ſive vitia ſpectes, dixeris Civitatem hanc, in rerum ſtatu tam diverſo, exempla utriuſque indolis ob oculos habuiſſe conſummatiſſima. Sed Is qui regnantium & ſeriem, & ingenia ita comparat Deus, prout vel infortuniis rempublicam atterere, vel infractam & lapſam erigere ſibi viſum fuerit, perfectam virtutis imaginem Marco demùm Aurelio reſervabat exhibendam; Præ cujus radianti fulgore quicquid antehac Cæſarum habitum eſt illuſtre, tanquam umbra, aut crepuſculum Soli, huic Virtutis laude & admiratione, facilè locum ceſſit. Ut verbo omnia Sapientiam hujus Principis ita videtur divinum compoſuiſſe conſilium, ut calamitatibus iſtis, quæ illum regnantem manebant funeſtiſſimæ, par is eſſet unus; qui omnium ferè quotquot uſpiam regnârunt, unus eſſe potuit par. Nunquam etenim imperio Romano tot ſimul, & tam atroces incubuerant procellæ, ab omni ferè plagâ co-ortæ, quibus non fractum tantùm, ſed & ſubmerſum deletúmque periiſſet funditùs, abſq; illo fuiſſet gubernatore. His igitur qui perlegendis operam impendunt, id unum monitos velim, nè callida Politicorum conſilia, nè techinas aulæ ſolennes, & ſtructos dolos, ac ſimulationes hominum inſolentium involutas, nè denuò artes, (quas vocant) regnum adminiſtrandi callidè in hoc ſperent Principe. Sapuit is quidem, ſed ſapientiâ iſti longè diverſiſſimâ. Imperatorem nempe depingimus, ſed Imperatorem philoſophantem, Principem morum ſimplicitate, veritate, pietate, modeſtiâ, & candore, & omni vitæ ſanctitate ornatiſſimum. Regem, qui ſibi imperare primo, & nequid velle, præterquam quòd & juſtitia vellet, & recta ſuaderet ratio, & edidicit, & omnium habuit primum. *Lib. 9. § 24.*

Jul. Capitol. Eutrop. Dion.

In M. Aurelii originem recurrentibus, vix alia per Italiam subire potest animum familia, aut majorum stemmate perinde longo, aut pari virorum splendore, & claritate stirpis, insignis. A Numâ siquidem pater ejus Annius Verus sanguinem traxit, à Proavo satús est Prætore, & Patricio, Avo ter Consule, & urbi Præfecto. Pater in Præturâ decessit, relictis liberis tantum duobus, Anniâ Cornificiâ, & Annio Vero, qui postea M. Aurelius est dictus. Cujus Amita Annia Galeria Faustina, Antonino Pio Imperatori juncta est connubio. Hoc tantùm de M. Aurelii origine paternâ posteris innotuit. Mater Domitia Calvilla à [1] Rege Salentinorum stirpem duxit, Calvisii Tulli bis Consulis filia, Avus etiam maternus Catillius Severus bis Consul, & Præfectus urbi. [2] Natus est Marcus Romæ Sext. Calendas Maias in monte Cœlii, Proavo ejus [*] materno iterum Consule, cujus & ipsi inditum est nomen Catilius Severus. [3] Adhæsit ei postea nomen Verissimi, ob amorem & studium veritatis, quo is flagrabat maximo, ab Adriano impositum. [4] Togâ verò indutus virili, paternum resumpsit nomen, & Annius Verus audiit iterum, donec in Aureliam veniret gentem.

[1] Malennio ei nomen erat. Dasumni filio à quo Da. summiorum appellatio inter Romanas gentes desiit. Casaub. in Capitol.
[2] Capitol.
[3] Dio.
[4] Ibid.

[4] Sed ab Antonino Pio adoptante adscitus, patris adoptivi suscepit nomen, & Marcus Aurelius vocatus est. [5] Patre ejus, dum is teneram adhuc ætatem ageret; vitâ functo, apud avum eductus est, qui simul annos nutricum auxilio indigentes egressus esset, [6] Præceptori virtutis famâ celeberrimo tradendum curavit. Ab Euphorione literas, à Gemino Comœdo illius ætatis laudatissimo venustè pronunciandi morem, ab Androne Musicam, & Geometriam didicit: Grammaticis usus est, Græco quidem [7] Alexandro, Latinis autem Trosio Apro, Pollione, & Eutychio Proculo [8] Africano; Oratoribus Annio Marco, Caninio Celere, & [9] Herode; Latino verò [10] Frontone Cornelio. Indole autem cùm esset eximiâ, & animo verè virili & erecto, qui ad majora contenderet Studia, prædictus: Veritatis præsertim apperentissimus, non multum in his absumpsit temporis, quæ cenfebat ejusmodi, quibus pueris potius immorandum esset: sed ad Scientiam sublimem magis & necessariam, & tali ingenio dignam se contulit: [11] necdum duodecimum ingressus annum, ad gravissimam Stoicorum Philosophiam animum adjunxit omnem. Ad se igitur adjutores jussit accersendos, [12] Sextum Chæronensem Plutarchi nepotem, [13] Junium Rusticum, [14] Claudium Maximum, [15] Cinnam Catulum Stoicorum tunc temporis doctissimos clarissimósque, quibus etiam adjecit & [15] Claudium Severum scholæ quidem Peripateticæ, sed nominis egregii virum.

[5] Capitol.
[6] Lib. 1. § 4.
[7] Sect. 5.
[7] L. 1. § 10.
[8] Siccensi Capitol.
[9] Herodes erat is Atticus.
[10] L. 1. § 11.
[11] Capitol.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 1. § 7.
[14] L. 1. § 15.
[15] L. 1. § 13.
[16] Capitol.

Præceptores summo semper honore est prosequutus, & sibi in pancissimis charos habuit; Princeps probè gnarus, quanti sint, qui animo excolendo incumbant, & virtutum incremento felicem ministrent opem. Privatâ siquidem beneficii memoriâ haud contentus, publicas exhibuit grati animi significationes; statuas enim Fronton in Senatu perlit, & Rustico etiam, postea & Julium Proculum ad Consulatum provexit; & hujus quidem cùm res esset tenuior paulò, quàm quod oneri tanto ferendo esset, inopiam sublevabat, & muneris impensas de proprio suffecit. Illi verò tantum detulit, ut in publico convenientem, & etiam ante Præfectos Prætorio, osculo cum excipere non dedignaretur. Sed quæ forsan aliis cum illo principibus communia, ista minus moror; Hem itaque quod multò maximum, & Marco peculiare non agnoscas solum, sed & demirere. Virum sapientissimum id omninò fefellit minimè, bona caduca, & brevi interitura, veris & sempiternis bonis pari pretio & mercedi idoneæ esse non posse.

Capitol.

Quicquid igitur vel virtutis vel sapientiæ, illorum lucubrationibus & ministerio sive ornum sive culturam & incrementum in animo debuerat suo, id omne palàm faciendum decrevit, & tum præsenti sæculo tum posteris edicere, se non tam suæ ipsius sive Solertiæ, sive Industriæ & Studio, quàm illorum institutis acceptum tulisse. Quod etiam libello, quem jam Lectori commendatum damus, adeò est familiare, ut vel hujus rei gratiâ excogitatum

[*] Secundum Severi consulatum, ad annum urbis conditæ 872. Christi autem 120. refecit Helvicus in chronico, cui & Jul. Capitolinus accedit, Marcum Vero avo paterno iterum, & Augure Cas. natum referens, anno scil. proximè sequenti, quid ad annum Christi 121. quadrat magis, quamquam Euseb. in Chronico Severi consulatum ad annum Christi 121. refert.

gitatum & literis mandatum, fit conjicere. Singularem prorsus habes animi gratissimi modestiam. Nec quisquam ferè (quantum novimus, est hominum; vel veterum cujus ad exemplum se hac in re composuerit Marcus, vel recentiorum, qui ad Marci morem componat suum. Virtutes nimirum suas nemo non arrogat sibi, ab illarum laude & splendore tantum existimans detractum, quantum operæ depuratur alienæ. Sed à turpi ito amore proprio abhorruit Marcus plurimùm, quò magis præceptores Deorum fere habuit, loco. Nam & opibus & honoribus posteaquam vivos auxisset ornâssétque, imagines defunctorum aureas in lararío habuit suo, & sepulchra aditu, hostiis, & floribus semper honoravit.

Quod à studio Philosophiæ percipitur commodi, in actione id positum esse omne certò certius est; huic itaque accedat justitiæ & juris scientia necesse est, ut & Principis officio fiat satis, & utilitati publicæ, (qui fructus etiam est ipsius Philosophiæ amplissimus) consulatur optimè. Hanc itaque magno excolendam studio censuit Marcus, in quo L. Volusium Mecianum celeberrimum tunc temporis jurisconsultum, Ducem habuit & Præfectorem. *Capitol.* *Aristid. in Marc. Encom. Orat. 9. Tom. 1.*

A primâ usque infantiâ Adriano charus, & in illius gremio educatus erat, qui etiam sexennì equi publici honorem delatum illi voluit; ætati tam teneræ novum prorsus & inusitatum. *Capitol.*

Juventuti tunc temporis Patricio prognatæ stemmate, id erat moris, ut in Sacerdotum cooptati collegium, ita tandem ad alia deligerentur munera. Is itaque, ubi annum pertigisset octavum, Saliis (Martis ii sacerdotes erant) adscriptus, munia obibat omnia, non illorum ad ritum, qui nonnisi hanc ad majora affectant viam, sed assiduâ adeò & accuratâ operâ, ut ad id unum honoris culmen aspirâsse dixeris: Et Præfatis itaque officio, & Præcentoris & Magistri officiis ipse est functus; Et, quod aliis haud solenne esse diligentiæ, formulas omnes memoriâ tenuit, ut & ordini accensendos inaugurârit, & exaugurârit excedentes, nemine præeunte. Adeò quod aliis in mandatis dederat, & ipse etiam est in omnibus obsequutus, ut *quicquid in manibus est strenuè perageretur, prout virum decet, exquisitâ quantum poterit, nec studiosâ tamen nimis gravitate*, &c. *Ibid.* *Lib. 11. § 5. & alibi passim.*

In illo munere primum accepit imperii omen. Cùm enim coronæ in pulvinar pro more essent Sacerdotibus projiciendæ, aliæ quidem aliis hæserunt locis, Hujus autem, velut manu de industriâ capiti impositæ, statuæ Martis (quam sertis coronare ad Imperatorem pertinebat unum) temerè projecta licet, aptata est. *Capitol. 4.*

Annos natus quindecim virilem togam sumpsit, statimque ei desponsata est L. Cejonii Commodi filia (ex Adriani jussu) nec multò post Præfectus est urbi, dum Consules ad ferias Latinas in montem Albinum concederent. Quo quidem ita functus est officio, ut nec dignitatis Imperatoriæ, nec gravitatis & prudentiæ senilis quicquam in illo Roma desideraret. *Ibid.*

In Annam Cornificiam sororem, quam Numidio Quadrato collocaverat nuptum, Patrimonium paternum contulit, quin & Mater ut & sua itidem conferret bona concessit, nè scilicet eo nomine à marito sperneretur, quòd conjugem is opibus inferiorem esset nactus. *Ibid. 4.*

Artem pingendi gravioribus adjunxit studiis, cui & sub Diogneto magistro operam dedit. " Sed is an Diognetus fuerit Philosophus, cujus in Lib. 1. meminit Marcus, eruditis inter se parùm convenit; quibus etiam id videndum relinquo, Philosophus illi Diogneto diversus necne, ad quem, ut Christianæ veritatis fidem illi faceret, Epistolam habemus à Justino Martyre conscriptam. Ipse quidem, (licet multæ quæ suadeant concurrant simul opiniones) animo tamen hæreo. *Ibid. 4.*

Amavit pugilatum, luctamina, & cursum, pilâ lusit apprimè, venationem, & aucupatum exercuit, & in deliciis habuit; quæ tamen omnia non tam animi oblectandi, quàm sanitatis tuendæ causâ adhibenda censuit. Aristippum nempe & Socratem secutus duces, quibus, corporis exercitationem ad virtutem adipiscendam momenti conferre plurimum, visum novimus. *Ibid.*

Ei.. Apros etiam venatum ibat, & cum ferocissimis sæpè conflixerat, ut laudem omnium ideirco & admirationem mereretur; & hæc quidem, dum adhuc vires superessent integræ, nec corpus nimio curarum & studiorum afficeretur impendio. Sed animum studio veritatis intentum ab istis omnibus facilè abduxit Philosophia. Cujus desiderio, ab infantiâ usque primâ, tam vehementi ardebat, ut habitum Stoicorum duodennis assumpserit. Nec habitum tantùm, sed & omnem disciplinæ isti, quæ præ cæteris corpus tractabat duriter, familiarem tolerantiam; adeò ut & humi, & in pallio cubare sustinuerit; ut instrato saltem pellibus lecto decumberet, matris precibus & consilio, inductus quidem, sed ægrè; ut obsequium Filii, non animi mollitiem agnoscas. Et is quidem videtur à natura comparatus, qui istam demum Philosophiam restitueret, virutis integerrimæ & sapientiæ custodem fidelissimam. Tanta enim, à puero usque, animi erat gravitas & constantia, ut vultum nec gaudio unquam præstiterit nec mœrore immutatum: sed idem semper color, eadem semper serena frons. Quæ tamen ab eo, ut amicis comem minùs aut commodum redderet, aberat plurimùm; Serium quidem experti sunt, quibuscum erat consuetudo, sed nec austerum nec difficilem; gravis enim erat sine tristitiâ, sapiens & frugi sine contumaciâ, suis indulgens & placendi studiosus, sine assentatione & sordido nimis obsequio.

Capitol. 2.

Ibid. 4.

Capitol. 5. Spartian. in Adrian. 24. in Æl. Vero. 3 Ann. Christ. 138. Adrianus ad Baias mortuus. 6to Id. Julii Spartian. in Adrian. 25. Euseb. Chron. Capitol. Dio.

Cejonium Commodum adoptaverat valetudinis parùm firmæ Adrianus, cujus non multò postea morte abrepti desiderio quò animum ægrum levaret, simul & imperio Romano, quantum poterat optimè, de successore consuleret, in Marcum Aurelium oculos animumque conjecit. Sed cùm is ætate erat tanto muneri inidonea, utpote qui ad decimum octavum nondum pervigisset annum, Antoninum cognomine Pium interea loci adscitum voluit. Eâ tamen lege, ut Marcum is Aurelium, & Lucium Commodum, Verum proximè mortui filium, sibi successores adoptaret. Marcus igitur Aurelius decimum octavum jam nuper ingressus annum, à Pio, sed Adriano superstite, est adoptatus: eodem fortè quo adoptatus est die, visus est in somnio humeros eburneos habere; quos, an onerifero satis essent apti, expertus, solito reperit fortiores. Insignem sanè & calamitatis rempublicam prægravaturæ, & viri imperium suâ unius moderatione atque prudentiâ sustentantis imaginem.

Capitol.

Nuncium de adoptione apportatum, non hilaris aut in lætitiam effusus (quod solet) excepit; sed animo potius tristi & deterrito. Quod cùm familiares & domestici demirarentur, quid molesti esset adeò in adoptione regiâ suscitantibus de gravissimis imperii malis eum verba fecisse, & quibus illud difficultatibus & incommodis urgeatur, fusiùs explicuisse perhibent.

Spartian. in Adrian. Eusebii Chronic. Vid. Casaub. in Capitol. Antonin. 6. qui ista de funere Annii Veri Avi paterni non adoptativi Adriani funere interpretatur. Capitol. in Pio. 6. in Marco 6. Ubi vide Salmas. de his Nuptiis. Ann. 142. Eusch. 141.

Adoptatus itaque, & in domum Adrianam traductus, necnon Aurelii nomine insignitus, paucis post diebus, Quæstor est designatus. Ætatis nempe gratiam fecerat Senatus, Adriano referente. Quod etiam amoris & benevolentiæ indicium omnium extremum ab illo imperatore acceptum tulit Marcus, priusquam Baias morbi ergo concederet; ubi quum nihil profecisset, aquâ non ita multo post periit intercute. Huic Marcus Aurelius justa magnificè explevit, gladiatorum etiam munere in honoris gratiam edito.

Post excessum Adriani sponsalia statim dissolvit Pius, quibus L. Cejonii Commodi filia Marco conjuncta erat; suam ut duceret filiam Faustinam. Lucio quidem illa Vero desponsata erat, sed cùm is ætate esset adhuc nuptiis impari, Marcum sibi generum maluit Antoninum. Quem etiam & Quæstorem ante tempus designavit, & ad Consulatum è Quæstore provexit; & Cæsaris appellatione donavit, & Sevirum turmis equitum creavit; & edenti cum collegis ludos Sevirales adsedit, & aulico fastigio renitentem ornavit, & in collegia Sacerdotum jubente Senatu recepit.

Marco interea loci, qui se non tàm auctum quàm oneratum tantis honoribus senserat, utpote minimè exoptatis, sed ingratiis potius acceptis, id molestiæ haud paulum faciebat, quòd patris actibus & consiliis necessariò interesse teneretur; ad regendum scilicet statum hoc demum pacto formandus. Ex quo factum est, quò magis impeditum haberent & curis occupatum publica Imperii negotia, Philosophiæ ut amor & studium ingens eò accenderet

animum.

animum vehementiùs. Ab hâc itaque perquam ægrè avulsus, morem sibi gessit quantum potuit plurimum, nec otii vel tantillum subtraxit, quin & studiis impenderet, & lucro deputaret. *Capitol.*

Huic etiam Philosophiæ amori fovendo, Imperator ipse Pius haud parum contulisse censendus. Nam & suo edoctum exemplo stimulabat, & Apollonium Chalcidenum, Philosophum tunc temporis inter Stoicos celeberrimum, ab Athenis usq; accersendum curaverat; Cujus à præceptis & consuetudine quantum Princeps adolescens emolumenti ceperit ab Antonino ipso fas est Lectorem in sequentibus discere. Iste verò Philosophus quis esset; & qualis etiam, qui hominis stultitiam risserit, Imperator, vel ex illo scitu est facile: Quòd eum nempe cùm Pius ab Antoninâ ad Tiberianam domum in quâ habitabat, vocâsset, ut Marcus illi traderetur præceptis illic instituendus; respondit ille, *Non magistri esse ad discipulum, sed discipuli esse potiùs ad magistrum accedere.* Quo nuntio accepto, risit eum Imperator, *Facilius nimirum* (inquiens) *Apollonio fuit, à Chalcide Romam venire, quàm à domo sua in Palatium*; nec morem hominis moratus Marcum ad illum misit erudiendum Domî. *Lib. 1. §. 8.* *Capitol. Pio c. 10.*

Ad id ferè tempus Marci Educator diem vitæ extremum confecerat, quod eximio pietatis indicio locum præbuit. Is nempe gravi mœrore, & viri desiderio perculsus, insolitâ morum constantiâ & animo casibus immoto excidere sustinuit, ut etiam in lachrymas effusus ploraret mortuum; Quod cùm Aulici nè facere perseveraret prohiberent, ostentationem pietatis criminantes, & Philosopho & Cæsare indignam: *Permittite* (inquit Imperator) *illi ut homo sit, neque enim vel Philosophia, vel Imperium tollit affectus.* *Ibid.*

Faustinam duxit uxorem, secundo, ex quo factus est iterum Consul, anno. Eximiæ quidem formæ, sed ingenii desultorii nimis fœminam, & ad amores proni magis, quàm vel honestam oportuit, vel conjugem Philosophi. Matris ad exemplum mores composuit suos; nec quidquam in animo erat priùs, quàm si formæ captos illecebris suî posset amore incendere. Ex illo filiam suscepit unam, primo statim à nuptiis anno; quo etiam & Tribunitiâ auctus est potestate, & imperio Proconsulari, quod non nisi Imperatoriæ Majestati Romæ deferri solitum accepimus. *Capitol. 6.*

His etiam & illum adjecit maximum honoris cumulum, quem olim Augusto ut assentaretur excogitaverat, Senatus. Inventum verò Posteri, nè sibi in adulandis Imperatoribus majores antecellerent, omnem præter modum amplificatum dederant. Quicquid rerum in Senatu ageretur, non nisi ipso Consule qui cœtui præsidebat referente decretum est: Consules autem, quò magis Augusto obsequerentur, ab hoc jure recesserunt ultrò; & id prærogativæ solenni quâdam lege Imperatori decreverunt, ut ipsi semel in unoquoq; die ad Senatum referre liceret: Quicquid nempe illi visum est unum, ut illis acceptum haberet. Juris quidem vinculis semel laxatis, dictu est difficile, quò tandem obsequii & injuriæ evaserint, aut quis ad servitutem festinantibus, poni posset modus. Quod & in hac re factum vidimus. Jus enim Relationis unicæ tantum Augusto concessum, in secundæ tum postea, tertiæ, quartæ, necnon & quintæ (nam & illam jam Marco indulserat Senatus) demum excreverat. Quibus ita Imperatori concessis, frustra sit Senatus necesse est; Quantulum enim Patribus decernendum erat reliqui, cùm nihil ad hos pertineret prorsus, donec Imperator quotidie quinquies quicquid sibi visum est petere, tulisset prius? Vid. *Salmas. in Capitol. Marc.*

Quod verò, aliis commissum, exitio esse posset, id potestatis, non suo, sed reipublicæ bono transmittit Marcus; Libertatem potius tuendam, & populi fælicitatem eò sanctam magis & præ omnibus aliis antiquiorem habendam ratus, quò ipsi plus in illam licuisset. Et Is sane, quæ à populo ad principem emanârant commoda, non insolentiæ ergò putabat & tyrannidis affectandæ donata, sed, quò ille ad repentinos casus paratior majora potuit, studio ut vehementiori ad salutem & utilitatem publicam conferre se debere omnia; & lætæ fidei, nî faciat, obstrictum crimine, senuiret. Ita quæ suâpte quidem naturâ certissimum in exitium cessissent reipublicæ, Marco imperante in malorum remedium conversa sunt. *Capitol.*

Nec

Nec minùs existimatione usus est modestè, quam apud Antoninum adeptus erat maximam; siquidem is nunquam sine eo quenquam facilè promoverit, quod eò quidem consultiùs voluit, quoniam illius commendationem minimè vulgarem omnes intellexerant, utpote apud quem neminem gratiosum esse constitit, qui non & idem vir probus, & ad munus obeundum apprimè esset idoneus. Animum autem adeò non efferebat tanta potentia, ut quanto plus potuit, eò studiosius Pio obsequeretur. Eandem prorsus in omnibus reverentiam, qualem patri suo privatorum quilibet, exhibuit; per viginti & tres annos in Pii domo ita versatus, ut ejus quotidie amor cresceret, nec præter duas noctes per tot annos, ab eo mansit diversis vicibus.

Capitol. in Pio 7.

Sedulitas ista, & obsequii amorisque certissima indicia, Antoninum jure prohibuêrunt optimo, istis ne aurem aut animum insusurrantibus accommodaret, qui id agebant, ut tantæ tamque ingenuæ virtutis suspicionem illi haud levem incuterent. Usque adeò ne simplicissimæ quidem & minimè fucatæ virtuti qui criminari studeant nusquam desunt; cum nec Marcus ipse à culpâ, confictâ saltem, vacaret. Præ cæteris autem quod fecisse perhibetur Valerius Omulus minimè reticendum arbitror. Is Imperatori comes inter deambulandum adscitus, ubi Lucillam (matrem Marci) in viridario venerantem simulacrum Apollinis vidisset; ita Pio insusurravit, *Quid illam censes nunc Deum tanto rogare studio? ut diem nempe tuum claudas, & filius imperes.* Sed ea tamen erat Imperatoris fiducia, ea Marci probitas, & in principatu modestia, ut quod tyranni suspectum animo & matrem poterat & filium in ultimum capitis discrimen adegisse, tantâ effatum malevolentiâ adeò non odio Pii subjecit, ut nihil omninò apud eum valeret. Integra igitur permansit, & sanctissima principum amicitia, non nisi morte alterutrius dirimenda. Quæ Antonino hujusmodi contigisse narratur. Lorii febre commotus quum gravari se, & finem instare vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, ut successorem Imperii, (nec L. Veri interim mentione habitâ) Marcum omnibus commendavit atque firmavit: statimque signo *Æquanimitatis* tribuno dato, (id nempe subindicans, quòd talem sibi Imperii successorem relinquenti, nihil erat quod ultrà desiderandum reliquum) Fortunam auream, quæ publicæ felicitatis omen in Imperatorum cubiculo poni solebat, ad Marci cubiculum transire jussit.

Capitol. 6.

Capitol. in Pio 12. in Marc. 7.

Ann. Ch. 161. Eutrop. Capitol. in Marc. 7. in Vero 4.

Post excessum Divi Pii, à Senatu coactus regimen in se publicum suscepit, cujus tamen id primum potestatis indicium esse voluit, ut fratrem sibi in imperio quod illi soli detulerat senatus designaret participem; quem igitur & Cæsarem & Augustum dixit, indultâ simul Tribunitiâ potestate, & Proconsulatûs etiam honore delato. Ex eo pariter coperunt rempublicam regere, & tunc primum Romanum imperium duos Augustos habere cœpit. Spectaculum eo magis & insperatum, & planè mirum, isti præsertim urbi, cui ingenti adeò civium & sanguinis dispendio unicum eligendi Dominum copia haud irà pridem, (nec semel quidem) steterat.

Capitol. Vide Salmas. in Not.

Eo ipso die, Antonini nomen Marcus & ipse recepit, & imperii consorti addidit, filiámque suam Lucillam illi despondit. Lætitiam ob hanc conjunctionem quò magis animis conceptam facerent palàm, pueros & puellas nòvorum nominum frumentariæ perceptioni ascribi præceperunt. Actis igitur quæ agenda fuerant in senatu, pariter castrà prætoria petiverunt; & vicena millia nummûm singulis ob participatum imperium militibus promiserunt, & cæteris pro ratâ. Adriani autem sepulchro corpus Patris intulerunt magnifico exequiarum officio, & Justitio mox indicto, ad ritus in Imperatoribus consecrandis receptos, ordinem funeris expediendum curavere. Qui quidem qualis fuerit, lectori haud molestum fore credimus, ex sequentibus advertere.

Vid. Herodian. de Severi funere.

Ceream imprimis imaginem Imperatori quantum potuit defuncto simillimam, fingendam jusserunt, eámque in regiæ vestibulo proponendam, supra ebureum lectum, maximum atque sublimem, vestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recubuit. Circa lectum verò utrinque magnam diei partem consederunt, à lævâ quidem senatus omnis vestibus atris amictus; à dextrâ verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honestabat, quarum nulla vel aurum gestans, vel ornata monilibus

bus conſpecta eſt, ſed veſtibus albis exilibus indutæ mœrentium ſpeciem præbuerunt: Hæc ita per ſeptem dies fecerunt continuos, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inſpectúmque velut ægrum deteriùs ſe habere, ſubinde pronunciantibus.

Dein ubi jam extremum obiiſſe diem renunciatum eſſet, lectum humeris extulerunt equeſtris & ſenatorii ordinis nobiliſſimi ac lectiſſimi juvenes. pérque viam ſacram in vetus forum detulerunt, ubi magiſtratus Romani deponere imperium conſueverant. Utrinque autem gradus quidem, ad ſcalarum ſimilitudinem extructi ſunt, in quibus, alterâ ex parte. poſitus eſt è nobiliſſimis atque patriciis, puerorum chorus; alterâ, fœminarum illuſtrium, hymnos in defunctum pæanaſque canentium, verendo & lugubri admodum carmine emodulatos.

His ita peractis, lectum rurſus extulerunt extrà urbem, in campum Martium humeris geſtantes; ubi, quà campus patet latiſſimus, ſuggeſtus eſt quidam, ſpecie quadrangulâ in pyramidis formam gradibus aſſurgens & magna lignorum vi compactus. Is quidem cubiculi figuram nactus, interior torus eſt aridis fomitibus oppletus, extrà autem intextis auro ſtragulis, atque eburneis ſignis, variiſque picturis exornatus. Secundus verò gradus, minuſculus quidem, ſed formâ & ornatu priori perſimilis, portis januiſque patentibus. Tertius item & Quartus ſemper inferiore contractior; ac deinceps alii, donec ad extremum, eumque breviſſimum omnium, perventum fuerit. Lecto igitur in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata & ſuffimenta omnis generis, fructus, herbáſque, ſuccóſque omnes odoratos acervatim huc effuderunt loci; quippe neque gens eſt, neque civitas, neque qui honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro ſe quiſque ſuprema illa munera principis honori deferant.

Ubi verò ingens aromatum acervus aggeſtus eſt, ac locus omnis expletus, tunc circa ædificium illud obequitarunt eſt univerſis equeſtris ordinis, certâ quidem lege ac recurſu, motu * Pyrrichio numeróque in orbem decurrentibus. Currus item ſimili circumacti ordine, inſeſſi purpuratis rectoribus, perſonas induti, quæ ducum omnium Romanorum Principumque illuſtrium imagines referebant.

* *De Pyrrichio motu vid. Athenæum. l. 14. p. 630. & Caſaub. in Notis.*

Hæc ubi celebrata ſunt, Auguſti duo, face manibus captâ, eam tabernaculo admoverunt; tum cæteri omnes undique ignem ſubjecerunt; cunctáque illicò fomitibus illis aridis & odoribus referta, igni valido correpta flammis emicuerunt. Mox ab extremo minimóque omnium tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubjecto igni aſcendit in ætherem aquila, quæ in cœlum credita eſt ipſam defuncti principis animam deferre: Qui jam ex illo inter Deos relatus, eodem cum cæteris numinibus cultu & honore habitus eſt Divus Antoninus Pius.

His ritè peractis, imperatores laudavere uterque pro roſtris patrem, flaminémque ei ex affinibus, & ſodales ex amiciſſimis Aurelianos creavere; poſtremò verò ludos in honorem defuncti gladiatorios, funebre munus dederunt. *Capitol. 8. in Pio 13.*

A Patre ſtatim conſecrato, literæ undique ſupplices ad Marcum frequentes delatæ ſunt, à Gentilium Sacerdotibus, Philoſophis, & Provinciarum Præſidibus conſcriptæ, id unum prolixè orantes, Chriſtianos ut ipſis liceret ſuppliciis exagitare; quos ab impetu & furore hoſtium veſano Adriani Piſque clementia jamdudum præſtiterat incolumes. Imperator, qui nec Patri, nec Avo virtutis & clementiæ priorem ceſſit gloriam; nec aliud maluit magis, quàm ut ad eorum exemplar rerum componeret adminiſtrationem; cæcam hominum amentiam improbans totus, rogatum abnuit. Quos autem maximo locorum intervallo diſtinctos præſenti tutelâ non potuit, ut authoritate tamen à nefariis malevolorum incœptis propugnaret, literas ad Commune Aſiæ, quod tum Epheſi convenerat, admiratione dignas dedit: Quas cùm Euſebius nobis integras ſervaverit, nos non pigebit hîc loci exhibere;

Ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἂν εἰ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς ἦν, ἵνα ἀνθρώπους τοὺς πονηροὺς ἀπολέσωσιν, οὐδὲν ἂν τούτοις ἐπιτίθεσθαι δοκῶ. πολὺ γὰρ μᾶλλον αὐτοῖς ἁρμόσει τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοὺς ἀναγκάσαι ἂν

chara. Quos igitur suo regere poterat arbitrio, liberos maluit. Id unum egit semper, ut bono in omnibus consuleretur communi; propriæ interim Voluptatis, & Utilitatis, & Gloriæ, modò rei prodesset publicæ, minimè studiosus. Ut verbo omnia. Hoc illi in votis erat atque animo, ut aliis se utilem posset præstare, ut obsequentem Deo; ex quo factum est, ut in omni actione nihil non justum fuerit, in omni ejus sermone nil nisi verum.

Lucius autem Verus, ingenio ab hoc diversissimo, animo erat impotenti, & ad omnem libidinem soluto; nec est quod virtuti & laudi illi duci possit, præter hoc unum, quòd vitiis caruerit atrocioribus iis & Belluinis, quæ regiam potestatem in fœvitiam solent & Tyrannidis insolentiam impellere. Hæc tamen morum contrarietas ad tempus fefellit plurimos; Is enim fratri, sive quòd ita ferebat indolis lenitas, sive quòd beneficii recordatio id grati animi indicium postulare est visa, obsecutus est maximè: Et dum simul esset ad Marci mores se composuit, & perquam egit graviter. Nec ingenium tantùm & mores, sed & studia, & sapientiam Marci in exemplum traxisse, videri saltem voluit; non tam imperii Socium, quàm Legatum se Proconsuli, aut Præsidem Imperatori præstitit: Ut, nomine tantùm dempto, unicum adhuc Romæ Augustum, & Marcum regnare solum dixisses. Sed vim istam & simulationem vitium diutiùs ferre non potest; nec tàm tollitur in improbis libido, quàm lacessitur ingratiis coercendo, & alienam induendo personam. Verus utique, ubi primùm tempus & locum nactus erat clam Marco peccandi, quis esset confestim ostendit; &, tanquam ruptis obicibus, in omnem lasciviam & luxum prorumpens eò diffluit vehementiùs, quò magis invitus à Genio indulgendo ægrè antehac temperâsset sibi.

Primo hujus regni anno nondum absoluto, editus est in lucem Commodus; nec deerant dira satis, quæ principis humanæ naturæ infensi & summo dedecori futuri nativitatem nobilitarent prodigia. ut nulli non & Diis iratis & hominibus infestus videri posset natus. *Nat. prid. Cal. Augst. 161.*

" Siquidem & mater cum esset Commodo cum fratre prægnans, visa est in somnis serpentes parere, sed ex his unum ferociorem; quod postea res ipsa probavit, cum gemellos enixa, & hunc, & fratrem Antoninum (qui quadrimus elatus est) præsagia insomnii ventura depingentis expleret." *Lamprid. in Commod.*

Ex illo omnia continuò in pejus ruere, & Imperium calamitatibus publicis undique obsideri. Longa quidem malorum series, sed quæ à Tiberis inundatione initium traxit; Fluvius enim extra ripas effusus ingenti torrentis impetu ipsam adortus est urbem; non domicilia tantùm disjecit, sed & vicos, & magnam Romæ partem prostravit; vim pecoris immensam absorpsit, segetes corrupit, campos vastavit, famem denique & inopiam extremam urbi agróque intulit. Imperatores interea loci, medelam huic malo quam poterant adhibere sedulò; inediâ laborantibus opem ferre, & crescentem omnibus modis annonam laxantes, metum & pauperiem ingravescentem sublevare. Sed en tristis iterum rerum facies! Hanc enim exundationem secuti confestim Terræ motus, Oppidorum incendia, Aeris universi corruptio, unde Insectorum vis nata est incredibilis, quæ quicquid undis supereset reliqui, diripiunt devastántque omne. Quibus accedit, quòd armorum strepitus, & bellorum ab omni parte simul ingruentium rumor & apparatus ingens impleverant omnia. Et Parthi quidem Vologeso Duce Romanis inopinantibus supervenientes, exercitum ferè omnem cædunt, Atidium Cornelianum in fugam conjiciunt, & Syriam, quam ipse administrabat, ingressi, impune depopulantur. Catti in Germaniam irruperant, igni ferróque omnibus minitati; nec minus infeliciter de Britannis nuntiatum, quod illi etiam ab officio defecerant, & motus non ciere tantùm, sed bellum instaurandum denuò meditari. *Capitol. in Marc. 8.*

Adversus Britannos quidem Calphurnius Agricola missus est: contra Cattos Ausidius Victorinus; Parthicum verò Bellum, Senatu consentiente, Vero reservatum. *Capitol.*

Et Is quidem, paucis pòst diebus, in expeditionem profectus est; Marcus autem remansit Romæ, quòd res urbanæ Imperatoris præsentiam postularent. Verum nihilominùs officii ergò Capuam usque prosecutus est, amicis etiam comitantibus à Senatu ornavit; auxit etiam officiorum omnium Principibus. Quam id fecerit ob causam, dubio est locus; sive ut quid rerum gereretur hoc fieret pacto certior; sive, (quod Antonini ingenio, ab omni suspicione alieniſſimo, convenit maximè) ut Principi

Comitatûs splendore obsequium, & reverentiam conciliaret; seu denique (quod Marci sapientiæ, ingenii humani probe gnaræ haud videtur absimile) nimiam Juvenis licentiam veritus, ut fræno quodam coerceret; dum quicquid suaserit libido, reprimeret pudor, & quem sui continuerat adhuc consuetudo, ut necessariorum & ministrorum tum postea perinde contineret. Sed quod illi præsertim in animo erat, conjiciendum forsan. Id unum certò scimus; Consilia hæc incassum recidisse omnia: Verus diu dissimulando defessus, & personam abjiciendi nactus copiam, amicos, quos Marcus itineris adjunxerat comites, neglectui extemplò habere cœpit. A fratris itaque conspectu simul sese abstraxerat, (quem dum versaretur unà, Magistri illum loco veneratum diximus) sublato metu: vel clam rati fore omnia, vel excusso jugo an fierent palam non jam solliciti, impetu recurrebat majori, & facilè obsequentem, imò fortiùs impellentem experta est natura. Legiones itaque Romanas ex improviso cæsas fugatásque, & Syriam jam à Romano desciscentem obsequio, insuper habuit; Id unum agens, ut vitæ liberiori indulgeret; Et infamiam Reipublicæ parvam existimans, nisi, qui illam ut deleret maculam missus, adeo non absterfisset, ut graviorem inurerer, & Sibi & Civitati: Laxatis itaque libidini & intemperantiæ habenis, adulteriis etiam & juventutis amoribus infamatus, in morbum incidit Canusii: Gravem adeò, ut ad extremum vitæ discrimen penè deventum es- *Capitol.* set. Vix itaque Romam reversus erat Marcus, quin Verum apud Canusium graviter ægrotare acciperet; Quibus auditis, ab itinere quantumvis recens, proficiscitur denuò, & rectà ad eum videndum contendit. Pietatis tamen etiam dum festinaret memor, vota in Senatu suscepit priùs, quæ posteaquam Romæ rediit, auditâ Veri transmissione, Itarim reddidit.

Verus autem ad sanitatem quidem restituitur, sed morbo tamen nihilo sapientior, aut moribus sanior, in omnem iterum se luxum lasciviámque effudit. In itinere nullum non locum vitiis infamem reddidit; sed ubi primum in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vivere non erubuit. Locus ille, (in quo omnia ad amœnitatem comparata sunt, Cœli aerísque temperamentum maximum, Solum & Naturâ & Arte luxuriæ accommodum, Arbores umbriferæ, florum gratia, aquarum & fontium Copia) mollitie diffluentibus gratissimus atque his adeò usurpatus, ut infamis esset plane, nec citrà Turpitudinis notam honestis frequentandus. Nemus autem & urbem, quæ totum terrarum orbem nequitiâ & libidinum superabat maculis, Verus nequiorem præstitit, & vitiis infecit exquisitis magis, & eò usque vel Antiochiæ & Daphne ignotis.

Sed dum ipse se Luxuriæ totum dedit, Duces Parthicum bellum confecerunt; Arraxata *Capitol. in Vero 7.* Statius Priscus subegit cepitque. Vologesum Cassius, & Martius Verus in fugam conjecerunt. Quo pulso, & Seleuciâ deinde captâ, Babylonem & Ctesiphontem incendio vastabant, & magnificam Vologesi Regiam æquabant solo. Copiis tamen in hostem victri- *Dion. Lib. 71.* ces, quæque ad hominum quinquies mille per quadriennium profligaverant, hostis multo gravior revertentes manebat. Cum inediâ siquidem & ægritudine illis adhuc erat dimicandum; quibus adeò victi sunt cæsique, ut illorum, quos Belli fortuna superstites reliquerat, enectis fame & morbo plerísque, vix partem dimidiam reducem videret Imperator; Cassius autem è suis perexiguam quidem partem in Syriam reportaret. Quæ tamen adeò Verum non commovebant, ut, tanquam res & fœliciſſimè fuissent, & Ipso duce gestæ, ob hanc victoriam insolentior factus, animum exulerit. Gloriæ itaque vel inde sibi accessisse incrementum existimans *Armenicus* & *Parthicus* appellari sustinuit. Titulos nimirum suscepit non alio debitos nomine, nisi quòd in mediâ libidinum illuvie, dum omnes turpitudine & vitio facile exsuperaret, Victor idcircò nuncupari meruisset.

Marco interim Antonino, qui Fraternæ Libidinis nescius videri salvum voluit, id erat *Capitol. in Vero 4.* præsertim curæ, ut animum à mollitie turpi, & dissolutâ vivendi ratione abstraheret. Quocircà ab amoribus illicitis avulsum iri ratus, si nuptiæ quamprimum conficerentur, filiam continuò suam Lucillam eximiæ formæ virginem, Vero nupturam, sorori suæ commisit, in Syriam deducendam. Proficiscentem verò Ipse Brundusium usque prosecutus est. Ferunt quidem à Româ profectum esse, ad Verum usque filiam deducendi animo, sed rediisse Romam à Brundusio, ne illorum malevolentiæ locum daret, qui sermones spar-

gere

gere non sunt veriti, Marcum gloriæ fraternæ invidentem, finiti velle belli gloriam sibi vindicare, atque idcircò in Syriam iter instituere. Frigidæ sane istud Ambitionis nimis; quæque in hominem Philosophum neutiquam cadat; alienæ ut interveniat gloriæ, qui non minimum in eo laudis ponit, ut sit Contemptor suæ. *Capitol.*

Filiam itaque ubi navigio vidisset impositam, Brundusium reliquit; Literis priùs ad Proconsules & Provinciarum, per quas eundum esset, Præfides datis, ne quis Filiæ iter facienti occurreret; sed & pompâ potiùs & tumultu Principibus peregrè abeuntibus, nuptiis præsertim, solenni abstinerent. Cùm ex tantâ (inquit) hominum frequentiâ id unum efficitur, ut compluscùli sub pedibus conculcentur.

Verus autem, Marcum ipsum Filiam ad se usque deducere ratus, veritus ne libidines & scelera quibus Antiochiam nobilitaverat, resciscere posset, si ipsum accederet vitii Theatrum tam infame; occurrendum illi censuit, & Ephesi potius sponsam excipiendum. Quo facto, statim post celebrata nuptiarum solennia cum Imperatrice Antiochiam iterum concessit. Quæ quidem, ceu vel Loci, vel Mariti nequam contacta labe, adeò se ad ejus mores, & ingenium composuit, ut per omnem flagitiosissimæ famosissimæque vitæ consuetudinem, & Veri posses Consortem, & Faustinæ Filiam agnoscere. *Capitol. in Vero 7.*

Confecto demum bello, post Regem Armeniis præfectum, & Parthos in potestatem redactos, rediit Verus. Invictus tamen, quantumvis ad triumphum, quòd Syriam, tanquam suum regnum, relinqueret. Cum Fratre igitur pariter triumphavit. Victoris tamen reditus parum abfuit, quin funesti magis Imperio Romano fati fuisset, quam hostis cujuslibet ingruentis impetus. Siquidem in omnes, per quas rediit, provincias Romam usque, luem secum detulit. Et nata fertur pestilentia in Babylone, ubi de templo Apollinis direpto, ex arculâ aureâ, quam in adyto quodam concluso miles forte inciderat, spiritus pestilens evasit, ab ipsis Persarum finibus adusque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluens & mortibus. Videtur autem longè vero similius, labem istam ab iis ortum traxisse morbis, quibus ægri reduxit exercitûs reliquias Cassius, à Parthis pulsis subactisque in Syriam reversus. *Ann. Christ. 167, 168.* *Capitol. in Vero 8.* *Ammian. Marcell. l. 23.*

"Post Veri reditum Patris Patriæ nomen ambobus decretum est, quum se Marcus absente Fratre erga omnes Senatores atque homines moderatissimè gessisset. Corona præterea Civica oblata est ambobus, petiitque Lucius, ut secum Marcus triumpharet. Petiit præterea, ut filii Marci Cæsares appellarentur. Sed Marcus tantâ fuit moderatione, ut quamvis Profligato bello uterque *Parthicus* appellatus est, & quum simul etiam triumphâsset; post mortem tamen fratris, Lucium tantùm *Parthicum*, *Germanicûm* se vocaret, quod sibi bello proprio pepererat. *Capitol. 12.*

Namque, ut res plerunque sunt humanæ, istius Victoriæ gaudia & triumphos non lues tantùm dira, sed & belli rursum ingruentis horror contaminavit. Siquidem eodem ferè tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere usque in Italiam, agros devastârunt, &, nullo prohibente, Romanis maxima ac gravissima incommoda attulerunt. Pertinax, (qui & posteà Imperator factus est,) Virtutis spectatæ admodum vir, nonnullis tamen invisæ (ut solet cæteris nimis antecellens) (cui nec sua præclare gesta, nec Amicorum opes antehac efficere poterant, nisi ut copiis quibusdam auxiliaribus præficeretur) jam tandem eam apud Imperatorem existimationem est adeptus, ut omnî, quam, injecerant malevoli, amotâ suspicione, is demum unà cum Pompeiano ejus amicissimo dux huic Barbarorum inundationi opponendæ deligeretur. Ambos itaque Legatos constituit suos, & Belli hujus Gloriæ participes voluit Marcus. Pertinax, (quem quanti Imperatoris existimatio, & tanta in eo collocata fiducia ducenda esset, minimè fefellit) id sedulo enixus est, ut ne quid Marcum Legati pœniteret. Multis itaque tum fortitudinis, tum prudentiæ, tum Amicitiæ & Gratitudinis in Principem fidissimæ indiciis, compertum Antonino præstitit, & rebus Reipublicæ periclitantibus, & Disciplinæ bellicæ, quàm opportunus is esset & idoneus adjutor. Hostes, ubi ventum erat ad pugnam, magno adortus est impetu; non minùs quidem ad pugnandum paratos; & fortiter diu, dubioque Marte utrinque dimicatum est. Sed cæsi sunt tandem Germani, &, (quod in illâ *Ann. Chr. 168, 169.* *Euseb. Chron. Dio.*

victoriâ minimè reticendum,) Inter Barbororum Cadavera corpora mulierum (ea erat & Conjugum in Maritos, & Matrum in Filios pietas) armata, & cum suis simul trucidata, reperta sunt.

Dio. Prœlium quidem hoc pacto confectum est maximum; Quo tamen nec adeò se passus est efferri Marcus, ut Militibus postea pecuniam rogantibus stipendium adaugere sustinuerit; Respondit nimirum id efflagitantibus pro victoriâ reportatâ præmii; *Siquid plus quàm esset constitutum acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorúmque exactum iri; cujus & sibi apud Deum, Principum illum judicem unum, reddendam esse rationem.* Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, ut ne quid periculo commotus, cum tot tantáque bella gereret, faceret contra quàm fas esset, Assentationis aut Timoris causâ.

Ibid. Partâ deinde Victoriâ, *Imperator* quintò renunciatus est; & *Germanicus* audiit; cum anteà, ob illas quas Verus peperisset, ad quatuor usque vices Imperatorio Nomine fuisset insignitus. Pridie quàm manus cum Germanis consererent, exploratorem prope Castra captum in ejus Tentorium milites deducebant. Quem cum interrogare voluisset, is nihil motus respondit; *Præ frigore vehementi loqui nequeo; siquid igitur ex me scire tibi est animus, vestem inprimis jube, siqua suppetit, ut algenti circundent.* Non ægrè tulit Hominis confidentiam; & vestimento, cujus indigebat, indutum dimisit Marcus.

Ibid. Nec id silentio prætermittendum, quòd miles quidam, cùm esset noctu in Danubii custodiâ, audirétq; trans flumen clamorem Romanorum, qui fortè in hostium manus inciderant; statim, ut erat, tranavit, & cum liberâsset captos, eâdem secum in castra reduxit viâ.

Anno proximè sequenti, exortum est anceps magis, & periculosius multo, istis quæ dudum profligaverat, bellis. In hoc uno tempestivum, quòd finito jam Orientali, diu Romanorum ducum qui aderant arte suspenso, id tandem agi posset. Marcomanni siquidem & Quadi, Gentes bellicosissimæ, arma capiebant. Et hostes ferocissimi metum ingentem incusserant; & grassans indies pestilentia, quæ omnia cadaveribus compleverat; ut vix mortuis domi terra condendis, nedum hosti potentissimo essent propulsando, Romani. Imperator solus non desperavit, & propriâ virtute mactus, & Divinâ fretus in arduis præsentiâ. Numini igitur (ut potuit) placando primam is operam dedit. *Capitol. 13.* Tantus enim Terror hujus Belli fuit, ut urbem omni genere lustraverit; Lectisternia per septem dies Romano ritu celebraverit; tum, ne quid Diis deesse posset flectendis, peregrinos etiam acciverit Sacerdotes, ut illorum etiam ritus impleret. Quinetiam, quod nobis mirum esse debeat magis, Isidis etiam sacra, ab Augusto usque Imperante proscripta & eliminata, restituit denuò. Nec Deam adorare dubitavit Marcus, cujus fanum, Tiberio regnante, dirutum, & æquatum est solo; Statua in Tiberim præcipitata, Sacerdotes autem obtruncati fuerant. Victimarum autem vis ingens adeò ad gratiam Deorum conciliandam cæsa est, ut Irrisoribus (quorum neque privato ullo neque publico infortunio repressa est unquam Audacia) locum dederit haud inficetè Superstitionem perstringendi; Id maximoperè metuendum dicentibus, ne si Marcus forte reverteretur Victor, nihil per totum Imperium supereresset amplius, quod Diis immolare posset pecoris, ubi gratiæ demum essent rependendæ.

Capitol. in Vero 9. Hâc itaque Pietatis specie diu retardatus, tandem cum fratre Vero profectus est; quem nec sine se ad bellum mittere, nec in urbe dimittere luxuriæ causâ, sustinuit. Sed secum traxit invitum. Paludati itaque ambo Imperatores urbe egressi, ad Aquileiam rectà contendunt. Nec mora, in hostes, qui castra haud procul erant metati, impetum fecerunt; *Capitol. 14.* exuerunt castris; & ingentem Barbarorum Stragem ediderunt. In hâc pugnâ Furius Victorinus præfectus Prætorio cum exercitus parte, & Juventute delectâ interiit: Sed neque ob hostes fugatos cœsosque Securitas, nec ob suos amissos dolor Imperatoribus obstitere, quò minùs instarent Victis; quos ad id usque sæpiùs proterendo redegerunt perturbationis, ut in partes scinderentur contrarias. Reges ergo plerique, quos defectionis jam tædebat suæ, cum populis suis se retraxerunt. Tumultûs illi authores interemerunt, &, *Capitol. in Vero 9.* Legatis ad Imperatorem missis, veniam sibi & pacem supplices postulârunt. Et Lucius quidem

dem, quoniam Urbanas desiderabat voluptates, isto contentus obsequio, condonandum illis censebat, & Romam, ubi poterant primum, redeundum. *Nec enim, ut res se tunc habebant Romanæ, quid magni sperandum esse amplius; Hostem ad desperationem adigere, id esse & sibi consulere pessimè, & suam, quæ celari debuit potius, debilitatem facere palàm; Id satius,* inquit, *& Imperatore dignius, ut ex illorum terrore & ignorantiâ quæstum faciamus; nec tam vindictæ, quàm receptui aperiamus viam.* Ita quidem urgebat Verus, non tàm rem ipsam perpendens, quàm militiæ tædio motus; Cui contrà Marcus, Nihil Barbaris esse fidendum, fictam suspicari se fugam; cæteraque quæ metûs & perturbationis præ se ferebant speciem idcirco simulata, ne tanti apparatûs mole premerentur. Veritus itaque, ne si fictam pœnitentiam sibi profecisse sentientes, aliquid molirentur novi, consultius id esse dixit, ut ne illis fractas disjectasque copias recolligendi daretur spatium; sed opus ut absolvant, & animo jam & viribus inclinatos pergant prosternere, ne vel inimicorum redintegretur, vel Romanorum, morbo grassante vergens in deterius, vix victis quidem par esset, Exercitus. Suos itaque in hostem promovendos statuit

Denique transcensis Alpibus longiùs processerunt; cum hostibus sæpiùs fælici prœlio conflixerunt; Quibus tandem dissipatis prorsus depulsisque, citrà magnum suorum dispendium reversi sunt; compositis prius, quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant omnia. Hieme jam ingravescente, Aquileiam redierunt, Anni tempestatem itineri commodam expectandi & illuc commorandi animo; sed cum in illâ quoque urbe sæviret pestis, Romam cum parvâ manu aufugere coacti sunt. Illud posteaquam ingressi sunt iter, sedens cum fratre in vehiculo Lucius, non longè ab Altino, subito morbo quem Apoplexin vocant correptus est. Depositus ergò à vehiculo, & detracto sanguine, ad Altinum perductus est; ibi quum triduo mutus vixisset, periit. Corpus ejus Romam deportatum supremis prosecutus est honoribus Marcus; Adriani id sepulchro illatum, in quo & Cæsar pater ejus Naturalis erat sepultus. Marcus autem, cujus adhuc in vivis vitia celaverat, quum ei vehementissimè displicerent, eundem mortuum Divum appellare non est gravatus; sacris etiam plurimis honorare, & eodem quo Pium diximus ritu cultum voluit; quin & Flaminem insuper, & Antoninianos sodales, cæterósque, qui Divis habentur honores Vero dedicavit.

Capitol. 14.

Galen. Anm. Cir. 170.

Capitol. in Vero. 9.

Ibid. 11.

Capitol. in Marc. 15.

Nec id mihi mirum esse fateor, quod ferunt nonnulli, Marcum fratris mortem tulisse, minùs quàm solent plerique familiariter. Quidni etiam inde vel gaudii aliquantulum percipere, & Viri eximiâ Virtute & Sapientiâ, & Amore, quo subditos est prosecutus, dixerim dignissimum? Qui tamen longè absum, ut idem illud quod ab aliquo Scriptorum prædicatur, crediderim: Imperatorem nempe dum gratias in Senatu ageret, id gaudii testatum fuisse palam. Quod quidem à Marco perquam alienum, & fide neutiquam dignum arbitror. Is nempe asserere est ausus, Imperatorem inter perorandum in Senatu submonuisse, Parthicum bellum, absque suis esset consiliis, inauspicatò fuisse cessurum; enarrisse vero, se nunc demum quasi à Principio acturum esse Rempublicam, amoto fratre remissiori, cum non esset amplius Imperii socium habiturus, luxu & inertiâ diffluentem. Antoninum ignoret prorsus oportet, qui hæc sibi persuasa habeat: Non ista hominis Ingenium, non mores tulerunt; Modestiam & Verecundiam facta ejus sapiunt, Dicta etiam spirant omnia: Longe is aliter de Vero in primo *ad seipsum* libello; longe denique ista ab Orationis tunc temporis habitæ consilio. Quam cum idcircò instituerent, quòd, illo Referente, Verum Divis decreverant accensendum; Veri laudibus & Virtuti vel tantillum ut detraheret, ab Incepto nimium quantum abhorruisse quis non videt? Hocce nimirum effinxerunt fabulæ, quos Marci Virtutes urebant malè, ut tetriori adhuc esset in subsidiis; quam spargere nonnulli non sunt veriti. Illum nempe de consilio ipsius è vitâ tollendi à Vero initi edoctum, fratrem priusquam insidias ipsi structas perageret, vel veneno sustulisse, vel certè per medicum Posidippum, qui ei sanguinem dicitur intempestivè emisisse. Hoc quidem, quantumvis Veri & cogitata & facta mererentur, de Marco tamen nefas est putari. Sed hominum usque adeò, nedum Principum est nemo, quem non

Capitol. in Marc. 30.

Capitol. in Marc. & Vero.

gravis

Capitol. in Vero. gravis perstringat fama. Quæ quidem injuria cæteris æquiori est animo sustinenda, cùm etiam tantum posset malevolorum rumor, ut Marcus ipse in istiusmodi sermonem venerit.

Capitol. in Vero. 10. Sed quam Imperatoris effecit virtus fabulam ut purgatam totam & confutatam respuerent Scriptores. Faustinæ infamia non est perindè amolita. Verus nempe & Socrum incestâsse dicitur, & ejus extinctus dolo; propterea quòd consuetudinem, quam cum Matre habuerat, filiæ prodidisset. Sed ista præ cæteris invaluit Sententia, quæ Uxori ejus flagitium mortis assignat, idcircò quòd Fabiæ sorori indulserat Verus, Hujus potentiam, cùm uxor Lucii ferre posset minus, quam Viri contemptum (quippe quæ se efferebat insolentiâ culpæ minime dispari, nec jura cognationis violâsse contenta ferociùs læsam & impotentiùs impetereret,) de Viro supplicium sumere maluit. Sororem nempe fastu tumidam, ità demum minùs impune laturam existimans, si omni destitutam præsidio, ab illo deturbaret fastigio; Et cùm nihil jam ei superesset quod Vero acceptum tulerat, præter unam Culpæ noxam & infamiam, non ultrà metuendum, ne Privata & Famosa, Imperatoris se tum Filiæ, tum Viduæ posthàc æquare auderet.

Capitol. 9. Honoribus supremis Vero persolutis, & ipso in Deorum censum adscripto, ne tabem feralem magis, quam quæ jam tantum grassata est, in Aulâ & Urbe spargerent, qui Veri vitiis in Syria famulati erant Liberti; id egit Marcus ut hos amoveret procul. In quo tamen faciendo, ne memoriæ fratris impingeret maculam, specie honoris abjiciendos curavit. Munera itaque & Dignitates impertitus est, istis quidem in commodum & honorem cedentia, reverà autem ut exularent honestiùs; Eclecto uno retento, cui magis fidebat; Deo Lamprid. in Commod. 15. ità volente, ut hic demum à Patre Pientissimo, quid sit futurum, (ut sunt humanæ mentes) nescio; tanquam ad Filii, hominum quotquot usquam unquam fuerunt nequissimi, necem reservaretur.

Ethnicorum jam furor, belli (ut solet) licentiâ expergefactus, Imperatoris rescriptum suprà memoratum insuper habuit, & partim infortuniis, (quæ solenne illis erat Christianis adscribere omnia) exagitatus; partim nihil non inter arma ausus; qui in provinciis agebant Româ dissitis Christicolas denuò vexare cœpit. D. Polycarpum Episcopum Smyrnensem illorum rabies primam immolaverat victimam; cujus rogo subjectus ignis, multos accendit. In Galliis præsertim atque Asiâ Martyrum complures Fidei testimonium præstiterunt, & Persecutio vehementissimè flagravit. Non desunt, qui Antoninum persecutoribus animos addidisse autument. Galliarum siquidem Præsidi, quid de Christianorum nonnullis in carcerem conjectis factum vellet consulenti, rescripsisse; *qui fassi fuerint, illos supplicio Capitis multandos, cæteros autem continuo liberandos.* Quod tamen non ità intellexerim, ac si id habuisset in animo, quorcunque se professi sint Christianos confestim capite truncandos, sed qui Criminum, quorum insimularentur, se reos agnoscerent; & deferentium criminationes suo demum firmarent testimonio. Præsides etenim & Legati, cum id agerent præsertim, ut Christianos eradicarent funditùs, nec aliter in illos sævire possent, nisi Imperatori scrupulum & suspicionem injicerent, technas struere, falsas nectere calumnias, atrocissima quævis flagitia audacter objicere, servos nempe vel mercede sceleris conductos, vel metu minisque coactos adhibere testes, in mediis cruciatibus quicquid isti effutierint, Imperatori pro veris & idoneis reatûs indiciis exponere: Ita demum vel extortam habebant vel suffuratam prorsus, quæ in nostros intentabant mala, infligendi potestatem. Quin & Facultatem falsò concessam, & verbis, ut solent istiusmodi formulæ, latioribus paulò conceptam, ità sunt interpretati, ut sub eorum præsidio fræna furori & malevolentiæ laxare possent impunè. Quod si ità factum fuerit, cur id Antonino vertatur vitio, mihi minimè omnium constat. Nec enim quisquam est Principum, cujus Legati, Duces, Magistratus, potestate sibi concessâ non aburuntur; & quæ jure optimo indulta est agendi sive imperandi copia, in injurias impendunt authoritate munitas. Absit tamen, quæ Viri omnium pessimi moliuntur, inferuntque, Imperatorum ut jussu facta, aut his denique deputanda arbitremur. Cogites velim, Lector, Tempus, Locum & similia; Cogites itidem indolem Marci egregiam, & mores sanctissimos; quâ fuerit is Benevolentiâ,

volentiâ, Justitiâ, Animi Magnitudine & Constantiâ; His nimirum perspectis perpensisque, haud simile, nî fallor, videbitur vero, Illum sceleri & Sævitiæ Christianos insequentium jus fuisse daturum, quorum haud ità pridem majorum exempla secutum atrocitatem eundem cohibuisse constat. Nedum tum demum dedisse, cum Imperium teneret solus, Imperium tàm luc quam bello tantùm non subditis spoliatum exhaustumque. Ista denique Persecutio illius jussu insensissima, viderint, qui Antoninum sanguinis Sanctissimi reatu implicatum eunt, quî tandem cum istis convenire possit, *Animam omnem nonnisi invitam veritate privari, nec ideo dignos esse odio, à rectâ errantes, sed quorum potius miserescere nos debeat.* Sed nè diutius rei tam apertæ immorer, vel id unum mihi satis est indicio, quantum à Christianos mulctando male abhorruerit Marcus, quòd Urbs Romæ cædibus aliis infamis, illo tamen regnante, nè ullius quidem Martyris Sanguine contaminata est. L. XI. 18.

" Atque hæc quidem D'Acerius, ut Marcum ab omni suspicione liberet persecutionis " illo Imperante incalescentis plurimùm: Aliis haud perinde forsan erit persuasum, sæ" vitiam in provinciis tantam, clàm illo, aut sub alio quovis prætextu, glisscre adeò po" tuisse. Nec huic Opinioni videtur vel Marci lene ingenium, vel publica Bellis mor" bisque accepta Calamitas officere: Siquidem quò quisque eximiæ magis est indolis, eò " magis est ad Pietatem in Deum pronus; Ipse verò Pietatis in Deum affectus, si errori" bus implicitus hostes superstitionis suæ tollendos crediderit, adeo non ingenii mansue" tudine coercetur, ut, humanitate in furorem versâ, alieno potissimum sanguine litare " studeat. Ab ipso novimus Servatore notatos, *qui cum suos trucidarent, oblationem se* Joban. xvi. 2. " *Deo offerre arbitrarentur.* Quo minùs nobis esse possit mirum, si in mediis infortuniis, " & extremis Reipublicæ angustiis, in Christianos impetum facerent maximè. Id enim Tertull. Apol. " & Populi erat inscitiæ, & Sacerdotum Ethnicorum astutiæ, sive pestis populum esset c. 40. " depasta, sive Bella moturque cierentur, sive res alicunde publicæ cessissent male, ut Chri" stianis ista deputata essent omnia. Marci quidem nomini inurere maculam neutiquam " est meum; Sed, ut quòd res est dicam, Baronii istud totus improbare nequeo, qui de " meru & superstitione Imperatoris Bellum Marcomannicum auspicaturi, ità scripsit. *At* Ad ann. Chr. " *si uti moris est, iis temporibus quærebantur à Diis responsa; eadem si non vera, saltem* 169. " *conficta omnia pariter in necem Christianorum conspirâsse; & quasi prætextu placando" rum Numinum, illorum hostes esse tollendos respondisse, Par est existimare. Quamobrem " qui inter Christianos erant omnium spectatissimi, eos ad necem petendos ante alios Impe" ratorum consilium fuisse videtur. Quapropter sanctus Polycarpus,* &c.

" Fateor quidem quòd atrociùs tunc temporis tractarentur Christiani, nonnullis à " Vero impulsore visum; D'Acerium etiam de Marco Imperante solo præsertim locutum, " quem etiam Melitensem ideò illam Legionem conscripsisse, ut, dum peregrinos ritus Claver. in " omnes impleret, nequa sibi gens hominum deficeret, quorum precibus Numen expe- Hist. Univers. " riretur præsens & propitium, non desunt qui strenuè satis asserant. Hæc, quo inter Epit m. " se conveniant pacto, Lectori judicandum relinquo. Id nimis liquidò constat, sævitiam " Ethnicorum, Marco imperante, adeo incruduisse, Martyrum complures sanguinem " effudisse, Christianos etiam multis in locis, adeo mulctatos male, ut tunc temporis ex " illis una incubuerit, quæ inter Decem acerbissimas Persecutiones numerari mereretur? " Neque id ab Antonino alienum prorsus aut insperandum puto, gratias siquidem is ha" beat Diogneto maximas, quòd animum ejus adversus superstitiones vanas præstiterat Lib. I. " munitum, quibus, qui morem loquendi Ethnicis usitatissimum norunt, quin Fides Chri" stiana, Marco judice, accenseri debuerit, vix illis dubio erit locus. Sed de his fortean plus " satis.

Filiam suam Lucillam luctûs tempore nondum decurso, grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit Marcus, non satis quidem nobili, sed egregiæ tamen virtutis Viro, & quæ summos posset honores promereri. Fides illi Intemerata, Probitas, Capitol. 20. Fortitudo, Gravitas verè prisca, Usus, & (quæ vel optimè merentibus non semper contingit) magna apud omnes Existimatio. Hæc adeo commendatum apud Marcum habuerunt,

runt, ut tali virtute præditum Magnatibus opulentiſſimis anteferre non dubitaverit. Quippe qui Generum non pro opibus aut proſapiæ claritate, ſed ex merito & virtute propriâ expendendum æſtimandumque conſuit. Lucilla autem, quæ & Auguſta eſſet & Auguſtæ filia, longe aliter ſentire. Has itaque Nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt. Sed Antonino tamen id erat curæ, ut Filiæ prioris faſtigii jura conſervarentur integra, Viro etiam bis Conſule facto; quæ cum tàm Matri quàm Filiæ ſolatio ceſſerunt, nec defuit & illud rem æquius ferendi argumentum, quòd Licentiæ & libidini adhuc ſupereſſet loci: Nullo itaque diſpendio ſuo, privari licet conjux, pro Imperatrice etiamdum eſt habita; ſolutioris autem vitæ appetentior, cum non tàm Marito quàm Servo ſe junctam exiſtimaret, effrænatiùs ingenio obtemperari poſſe rata, commodè ſatis grandævo, ignobili collocata, & ſibi & Fauſtinæ viſa eſt. Solatia ſane haud abs re, ſed iſtâ tantum Matre, & iſtâ filiâ digna.

Capitol. 17. Id unum agebat Marcus ut Filiam Viri Boni committeret tutelæ, quo facto ad Bellum Marcomannicum proficiſcitur. Iſta nempe gens, Quadis, Sarmatis, Vandalis etiam firmo junctis fœdere, cum aliis etiam finitimis; & acriùs inſtabant, & copias multo magis quàm antea reformidandas in aciem produxerant. Omnia metûs plena; nec enim vel Hannibal, vel Cimbri olim graviorem Romæ incuſſerant terrorem. Bellum igitur quantum nullâ unquam memoriâ fuit, tùm virtute tum etiam fælicitate tranſegit; ità tamen ut in primis congreſſibus hoſte multò minor diſcederet. Huic etenim bello, illud accenſendum exiſtimo, quod tùm Romanum exercitum, tùm Aquileiam urbem in extremum diſcrimen adduxerat prœlium. Rem omnem ut erat Lucianus ordine expoſuit; nos breviori paulò compendio ſummam ejus exhibebimus.

Alexander Impoſtor, cujus Vitam & Res geſtas Lucianus pro ſuo lepore depinxit, tantam erat tunc temporis exiſtimationem adeptus, ut etiam Dei ferè haberetur loco. Is Imperatori, (quâ erat audaciâ) oraculum venditare non eſt veritus, hiſce verſiculis conceptum.

Lucian in Pſeudomant.

Gurgitibus fluvii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros;
Monte feras alitas; tum quantum alit Indicus aer
Florum atque herbarum bene-olentum; moxque futura eſt,
Et Victoria, Pax & amabilis, & Decus ingens.

Antoninus, ſive religione commotus, ſive ut ex animi ardore, quo milites hoc vaticinio fretos incendi ſenſerat, ut aliquid percipere poſſet commodi, tentandum ſaltem decrevit. Miſſis igitur in fluvium Leonibus, herbis etiam, Aromatis, & ingenti florum vi; Feras quidem Barbari fuſtibus facilè arcebant, & ſimulac in hoſtium regionem enatâſſent, ictibus continuò confectos dabant. Manum vero conſerentibus utriſque, Romanorum protinus maxima ſtrages conſecuta eſt; viginti quinque millibus ſimul extinctis. Copiis vero disjectis fugatiſque Barbari ad Aquileiæ uſque portas à tergo inſtabant. &, abſque Imperatoris eſſet egregiâ animi virtute ac ſolertiâ, qui fuſos ægrè tandem in agmen denuò coegit, Urbs ipſa capta atque direpta ab hoſtibus fuiſſet. Romanis animos adjecit pudor. Admiſſo igitur dedecore acriùs poſteà ſtimulati, hoſtilem adorti ſunt exercitum & multis deinde proſtratos prœliis, arcebant; id ſibi ſummæ rati fore infamiæ, ſi non omni Pannoniâ de integro vindicatâ, damnum & dedecus ità reſarcirent.

Baron. ad Ann. Chr. 171.

Mauri, id tempus defectionem meditantibus opportunum rati, dum funeſtum adeò cum Marcomannis bellum Imperatorem haberet occupatiſſimum, mala multa & graviſſima Hiſpaniæ intulerunt. Ad hæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quaſi paſtores Boum dicuntur, factus eſt; cæteris etiam Ægyptiis à Sacerdote quodam, & * Iſidoro ad arma capienda ſolliciratis. Hi enim primo ornati muliebri veſtitu, ſimulanteſque ſe uxores Bucolorum eſſe Romanoque Centurioni aurum pro viris ſuis daturas; eum nimiâ credulitate captum, ubi ad illos accederat, dolosè interfecerunt, cæteris etiam qui in præſidio erant unà Militibus trucidatis. Id etiam, rebus adhuc feliciter geſtis inflati, immanitatis adjecerunt; quòd, quodam è Captivis mactato, in viſceribus ejus fumantibus conjuraverunt

Ann. Chr. 170, 171. quibuſdam 168.

** Ità Dion. Cæſ. ἱερέως τινὸς κ. τ. λ. non Sacerdote quodam cui nomen Iſidoro, ſed D'Acerius.*

verunt denuò, quæ etiam, ut ſolenniori ſe ad defectionem obſtringerent Sacramento, poſtea comederunt. Par erat Ducis fortitudini ſucceſſus. Iſidorus enim omnibus ætatis ſuæ antecellit. Et eo uſque proſperum graſſatum eſt ſcelus, ut Romanos in Ægypto ſæpius proſternerent; nec abeſſet multùm, quin ipſam cepiſſent Alexandriam. Caſſius itaque Dux è Syriâ adverſum eos miſſus, qui cum propter deſperationem & multitudinem aperto prœlio congredi non fuerit auſus, quo tumultuantes opprimere poſſet, iniit conſilium. Diſcordiâ is, & ſeditione inter ipſos clam concitatâ, ut à ſe ipſi diſtraherentur, & in obſequium redirent, citrà ſuorum diſpendium, quod viribus non poterat, dolo atque arte effecit. *Dion. in Marc. Lib. LXIII. Capitol. 21. Vulcat. in Caſſio. 6.*

Idem fere Mauros in Hiſpaniâ rebellantes manebat exitus; agros vaſtantium partem pleramque interemerunt Legati, cæteros repulerunt. disjeceruntque. *Capitol. 21.*

Ipſe intereà loci Marcus rem non minus geſſit feliciter: Is à ſeptentrione rebelles aſſiduis laboribus prœliiſque fatigavit, repreſſit, confecit, quaſque ipſi viſum eſt leges imponere, in iis acquieſcere coegit. Quibus demum peractis, ad Romam reverſus Decennalia celebravit, votis pro more majorum factis, perſolutiſque quæ ad Deorum cultum pertinerent omnibus.

Nec minus ille pacis quàm belli ſtrenuus, & ſuis utilis. Siquidem, dum in tranquillo eſſent res Romanæ, ab illo pariter ſanis ſunt auctæ legibus; & Adminiſtratio Politica in melius reſtituta eſt. Inter hæc liberales cauſas ità munivit, ut quali quiſque ſtirpe progniatus fuerit, indiciis firmare certiſſimis in promptu eſſet. Primus nempe juſſit, apud præfectos ærarii Saturni unumquemque Civium natos liberos profiteri: Per provincias itidem Tabulariorum publicorum uſum inſtituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii: Ut ſi forte aliquis in Provinciâ natus cauſam liberalem diceret, teſtationes inde petere, illi eſſet in proclivi; atque hanc totam legem de Aſſertionibus firmavit. *Capitol. 9.*

Nec vulgare id Beneficium huic retulit acceptum populus, quòd is diſertè vetuit, ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæreretur. Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel morâ elaberetur, diebus feſtis, qui maximo populi impendio agebantur frequentiſſimi, Augulti ſecutus exemplum detraxit, & judiciarios addidit; Ità ut ducentos jam triginta dies quotannis, rebus agendis litibuſque diſceptandis conſtitueret. Unde non illud tantùm perceptum eſt Commodi, ut in jure dicundo, maturiùs dirimerentur controverſiæ; ſed & litigandi magnâ ex parte demptæ ſunt occaſiones, cùm id ſæpiùs otioſis & genio indulgentibus contingere ſoleat, qui rerum ſuarum negligentiores facti, (ut procax & laſcivum eſt hominum male feriantium ingenium) alienis injuriam inferre eò paratiores ſeſe præbent. *Capitol. 10.*

Pupillorum curam habuit, & Prætorem primus Tutelarem fecit: Quum enim Tutores antehâc à Conſulibus poſcerentur, quibus de ſingulis dijudicare per otium minimè licuit; jam Huic id unum dedit negotii, ut ſummâ quâ potuit diligentiâ coram ipſo de Tutoribus tractaretur. De Curatoribus verò, cum antè non niſi ex lege Lætoriâ, vel propter laſciviam, vel propter dementiam darentur, ità ſtatuit, ut omnes adulti Curatores acciperent non redditis cauſis. *Ibid.*

Id illi erat in primis Curæ, ut à nuptiis lege vetitis arceret ſubditos, quos arctiſſima jam ſanguinis conjunxerat propinquitas eos in matrimonium ne coire pateretur. Nobilis itaque fœminæ cujuſdam avunculo ſuo jamdudum locatæ (Flavia ea erat Tertulla) nuptias diremit, ità tamen ut liberi inde concepti pro legitimis haberentur. Marci & Lucii nomina præ ſe fert Reſcriptum, per libertum quendam miſſum, quod hîc ſane locum nanciſcatur minimè indignum. Hem igitur tibi, Lector!

Movemur & temporis diuturnitate, quo ignara juris in matrimonio avunculi tui fuiſti; & quòd ab Aviâ tuâ collata es: & numero liberorum veſtorum: idcircóque cùm hæc omnia in unum concurrunt, confirmamus ſtatum liberorum veſtrorum in eo matrimonio quæſtorum, quod ante annos quadraginta contractum eſt, perinde atque ſi legitimè concepti fuiſſent. *Digeſt. Lib. 23. Tit. 11. 57. Marcian. in Lib. 2. de Adultis.*

Cavit sumptibus publicis, Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit; ludis posuit
Capitol. 11. modum, ne vel iftis intenti nimium in levitatem delaberentur suorum animi; vel vanis & irritis impensis ad ista adornanda factis, aut res privatorum in posterum profunderetur familiaris, aut inimicitiæ & simultates (quod sæpe jam erat factum) inter optimates intercederent gravissimæ. Scenicas etiam is donationes temperavit.

Ibid. 9. Vias urbis atque itinerum diligentissimè curavit. Leges de mensariis & auctionibus tulit. Leges etiam addidit de vicesimâ hæreditatum; quam extranei, ad quos sive hæreditates sive Legata devenerant, publico persolvere tenebantur; cui tamen à * Trajano aliId. quantum olim detractum est oneri. De Bonis etiam maternis, & filiorum pro parte maternâ successionibus, leges scripsit.

Vid. *Digest. Lib.* 1. *Tit.* 9. 11. *de Senatoribus.* Jamdudum legibus cautum fuerat, Senatores qui Romæ Magistratus & dignitates ambirent peregrini, Urbem atque Italiam pro patriâ quò deinceps haberent suâ, ut tertiam patrimonii partem in ea quæ solo continerentur, conferrent. Quod Antoninus, cum gra*Dio. Ep.* 6. 19. viusculum censeret, ut ad Quartam tantùm in Italiâ possidendam obstringerentur, decrevit.

Senatum honoribus quibus potuit maximis auxit; multis Cognitionibus, & maximè ad se pertinentibus, Judicem dedit; ità etiam ut ab illo ne liceret provocare. Multis Senatoribus vel pauperibus sine crimine, dignitates Tribunitias, Ædilitiasque concessit; Nec quenquam in ordinem legit, nisi quem & illi comprobâssent prius suffragiis, & ipse bene *Capitol.* 10. scîsset. Hoc quoque detulit, ut quoties de eorum capite esset Judicandum, secretò pertractaret, atque ità in publicum prodiret; nec pateretur Equites Romanos talibus interesse caufis. Semper autem quum potuit, interfuit Senatui, etiamsi nihil esset referendum, si Romæ fuit; Si verò aliquid referre voluit, etiam de Campaniâ ipse venit. Curatores
11. multis Civitatibus, quo latiùs Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit. Id, quod Augustus olim, arbitratus, Principem nempe Optimates & Magistratus honoribus & dignitatibus cumulando, suam ipsius Majestatem & Reverentiam, quæ nonnisi Justitiæ fundamentis inniti debeat, sanctam & munitam magis eâdem operâ præstare.

Nec tamen qui tantum in Senatum impendit curæ, cæteros neglectui habuit; cùm Omnis & Status, & Conditio sollicitum illum & sibi utilem experiretur. Inter cætera si*Dio. Capitol.* 12. quidem Pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda est: Quòd nec Gladiatoribus concessit acuto ferro dimicare, sed obtusis gladiis, & teretibus tantùm; Et Funambulis culcitras subjici jussit; unde etiam diuturna ut rete illis prætenderetur invaluit consuetudo.

13. Leges sepeliendi Sepulchrorumque Peste etiam grassante, asperrimas sanxit; Tantaque clementia fuit, ut & sumptu publico vulgaria funera juberet efferri. Ad condonandum verò quàm esset facilis vel ex illo satis patet indicio, hîc loci neutiquam reticendo. Planus quidam, cùm diripiendæ urbis occasionem cum quibusdam conscîis requireret; De Caprifici arbore in campo Martio concionabundus, ignem de cœlo lapsurum, finemque mundi affore dixerat; Si ipse lapsus ex arbore in Ciconiam verteretur. Plebs Religionis vanæ, ut semper, credula, nuntio attonita, summâ cum reverentiâ vatem excepe-rat; ad Caprificum turba convenerat ingens; Conscîis interim Urbem incolis vacuam planè & disertam, cùm sceleris opportunum nacti essent tempus, pro arbitrio diripientibus.

---

* *Quæ de hâc Lege Plinius in Panegyrico paucis adnotanda censui. Novi,* inquit, *seu per Latium in Civitate, seu beneficio principis venissent nisi simul cognationis jura impetrâssent, alieniſſimi habebantur, quibus conjunctissimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in gravissimam injuriam; Civitasque Romana instar erat odii, & discordiæ, & orbitatis; quum charissima pignora salvâ ipsorum pietate distraheret. Inveniebantur tamen, quibus tantus amor nostri nominis inesset, ut Romanum Civitatem non vigesima modò, verùm etiam affinitatum damno bene compensari putarent. Sed his maximè delectat gratuita contingere, à quibus tanto magno æstimabatur. Igitur Pater tuus sanxit, ut quod ex Matris ad Liberos, ex liberorum bonis pervenisset ad Matrem, etiamsi Cognationum jura non recepissent, quasi Civitatem adipiscerentur, ejus ne vigesimam darent. Eandem immunitatem in paternis bonis filio tribuit, si modò reductus esset in Patris potestatem; ratus improbe, & injalmer, ac pene impie his nominibus inseri publicanum; nec sine piaculo quodam sanctissimas necessitudines velut intercedente vigesima scindi; nullum esse tanti vectigal, quod Liberos ac Parentes faceret extraneos.* Hactenus ille.

Veterator

Veterator interea loci ſtatuto tempore decidit, Ciconiam è ſinu pronus emiſit; ſeipſum verò turbæ extemplo immiſcens, ſpectatores fefellit. Populus prodigio obſtupefactus Cælos ardentes ſperare, flammas jam æthere erumpentes fingere ſibi, Romam mox (ut videbatur) interituram amentes repetere, omnia denique ſtrepitu atque tumultu implere. De quibus Marcus tandem factus certior, Impoſtorem exquirendum curat, perductum ad ſe interrogat, technam denique confeſſo veniam pollicitus, & dedit, &, tum Hominis aſtutiam, tum Populi Credulitatem cùm penitus perſpexiſſet, animo vultuque quo is erat conſtanti, ægrè tamen à riſu ſibi temperavit. *Lucian.*

Mores Matronarum compoſuit diffluentes, & Juvenum nobilium. Suâ interim hos emendari quantum intereſſet, plane inſcius. Conjugis ſiquidem Fauſtinæ Virum omnino fefelliſſe libidinem, Literæ ejus mox ſubdendæ evincunt ſatis. Nec mihi videtur vero ſimile, Marcum, ſi illam reſciviſſet demum, ad diſſimulanda potius flagitia, quàm idoneis cohibenda, & quantum poterat medenda remediis, ſe fuiſſe comparaturum. Ab illo ſiquidem ingenio indulgentia turpis adeò & vituperio omnium digna, abhorret maximè; præſertim cùm nec otioſus eſſet in hâc causâ dolor, Legibus vindictam & ſupplicium nequaquam aſpernandum iſti etiam in privatis impudicitiæ expoſcendum decernentibus. *Capitol. 29.*

Non me fugit quidem quod apud Hiſtoriæ Scriptorem quendam occurrit. Marcum nempe, quum de Fauſtinâ ei diceretur, ut repudiaret ſaltem ſi non occideret, dixiſſe, *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem*; quod etiam & pleriſque fidem feciſſe, & vehementer placuiſſe, ſatis ſcio. *Capitol. 19.*

Sententiæ pervulgatæ, & diu conſenſu & calculis fere omnium receptæ, privatam opponere ſuam, quàm anceps ſit atque audax facinus, me neutiquam later. Sed cùm Unius tantùm qui rem ſe in ſuſcepit referendam, ſuſpicione non immeritâ laboret fides, cùm is præſertim ſit, cujus nec perſpicacis ingenii, nec diligentiæ in rebus exquirendæ laudem unquam meruerint ſcripta; Reſponſum Marci iſtud, ſingulari eóque non magni nominis teſtimonio ſuffultum apud pleroſque locum obtinuiſſe, non tam rei, quòd vero ſit ſimilis; quàm Lectorum incogitantiæ, quibus Scriptorum probitati nimium confiſis narrata temerè excipere ſolenne eſt, deputandum exiſtimo. Mihi quidem videtur, Imperio quantumvis in dotem accepto, Antoninum tamen ad excuſationem frigidam adeò confugere neutiquam ſuſtinuiſſe; ſed potiùs Dignitatem Regiam tam ſordido & illiberali emptam pretio, apud Philoſophum & Probum ſordeſcere debuiſſe. Sed longe aberat ut illam à Socero acciperet Dotem; Ad imperium nimirum deſtinatus, ne ullâ quidem hujus conjugis ratione habitâ: Statim nempe ab ipſo adhuc puero in Familiam & Hæreditatem regiam adſcito, deſponſata eſt ei L. Cejonii Commodi filia ex Adriani voluntate. Quorſum igitur in re minime probabili, aut Viri moribus congruâ, Authori tantum deferatur, quem ſibi planè contrarium, & rationes labefactantem ſuas, in eâdem Marci vitâ deprehendere eſt? *Vid. Salmaſ. & Caſaub. in Capitol. c. 6.* *Capitol. 4.*

Nec multum apud me valet, quod mimi in ſcenâ, præſente Antonino, dixiſſe perhibentur: Ii nimirum, Tertullum, quem Marcus prandentem cum Uxore deprehenderat, perſtringentes, ſtupidum induxerant maritum adulteri uxoris nomen à ſervo quærentem, cui is ter reſpondit, *Tullus*; Et quum ille adhuc ſtupidus quæreret, reſpondit iterum ſervus, *Jam dixi, Ter, Tullus* dicitur. Quid enim obſtiterit, quò minus alteri cuivis id cenſeret tribuendum Marcus, nullus equidem intelligo. *Capitol. 29.*

Vehicula dudum antehac in urbem ingredi, aut equis in Civitatibus ſederi prohibuerat Adrianus; idem etiam interpoſitis vetuit pœnis Antoninus. Nec enim iſta vulgo uſurpanda ſuſtinuit, quæ Cæſar & Auguſtus ſolenni triumphorum pompæ reſervata, aut tunc tantùm, cùm Imperator ipſe maximè ſuſpiciendus prodiret, ſolebant conſcendere. *Spartian. in Adrian. 22.* *Capitol. 23.*

Principes, & ſuo & Reipublicæ peſſimo, indignos & immerentes ad munera & Magiſtratus evehere, rectè judicans; id ſibi præcipuè dedit negotii, ut nonniſi probis & virtutis ſpectatæ viris ad iſta emergere liceret. Nec itaque renuere illum rogantibus unquam præ pudore pigebat, quarum ſi conceſſiſſet, pudere debuiſſet. Quum autem quendam Veteraſinum famæ deteſtandæ honorem petentem moneret, ut ſe ab Opinionibus

populi vindicaret; & ille contrà reſpondiſſet, Multos qui ſecum in arenâ pugnâſſent, & Prætores videre: Patienter tulit Marcus cavillantem; id agens unicum ita ab iſto edoctus, ut nè talibus in poſterum conviciis eſſet locus.

Siquis rem utilem faceret, eum ſine invidiâ collaudabat; eóque homine ad eam rem utebatur: Dicebat enim *Fieri non poſſe, ut homines aliquis tales efficiat, quales habere velit; iis vero qui ſint, prout aliquis eorum prodeſſe Reipublicæ poſſit, utendum eſſe.* Ex meritis & virtute unâ hominum quemque æſtimabat; cæteris, quæ honorem & gratiam conciliare ſolent, poſthabitis omnibus. Amicos nemo unquam principum libentiùs locupletavit: Horum alios ad dignitates ſummas evexit; alios, quorum vivendi ratio munera non tulit publica, donis cumulavit; aut Stipendiis auxit: In vitæ ſcilicet ſplendorem & honores repudiantis ſolatium. Ita tamen ut nequid publicæ in iſtos collocaretur pecuniæ, qui ſuis etiam Studiis non tantundem Civitati rependerent. Pium nempe ſecutus, qui Salaria ſubtraxit otioſis, *Nihil eſſe* dicens *ſordidius, imo crudelius, quàm ſi Rempublicam ſi arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* Illius opem nunquàm incaſſum egeni popoſcere, quorum is egeſtatem lætus, & tanquam ſibi benefaciens ipſi, ſublevabat; prolixas inſuper idcircò Diis habens gratias, quòd, quotieſcunque animus fuit hanc ex alieno commodo voluptatem percipere, nunquam ei non ſuppeteret, unde animo gratificaretur ſuo.

Dio. Capitol. in Pio. 7. Lib. 1. ad Seiſt. §. 17.

Crimina mos erat illi punire, minore quàm legibus plecti ſolent ſupplicio. Cauſas, Capitales præſertim hominum honeſtorum, ipſe cognovit, & quidem ſummâ æquitate; ita ut Prætorem reprehenderet, qui citò reorum Cauſas audierat, juberetque illum iterum cognoſcere: Dignitatis eorum intereſſe dicens, ut ab eo audirentur, qui pro populo judicaret. Alium quoque Prætorem, dum peſſimè egerat, non abdicare ſe Prætura juſſit, ſed Collegæ juriſdictionem mandavit. Per omnia denique moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo; invitandis ad bona; remunerandis copia, indulgentia liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos.

Capitol. 24. 12.

Eorum quæ facere amant Principes, nihil non magnum quid aliis momenti confert, & optimo vel peſſimo exemplo admittitur. Vehemens utique, quo animum ad Philoſophiam adjunxerat Marcus ſtudio, parum id abfuit, quin Romanos maximis urgeret incommodis. Siquidem tanta ſubito Philoſophorum excreverat ſeges, quæ habitum & ſpeciem Virtutis & Sapientiæ veræ expertem arriperent, quanta non privatis tantùm eſſet oneri, ſed ipſam etiam vexaret rempublicam. Remedium is conſeſtim adhibuit morbo, ſtipendiis & privilegiis protinus ſubtractis; ut inane nomen jactantibus nihil inde creſcere poſſet commodi. Quo facto, aperto ſtatim patuit indicio, inter Titulum & Rem ipſam, Philoſophiæ Virtutes, & Commoditates ambientes, quantum intereſſet diſcriminis. Ita demum Viri verè boni & Sapientes ſuis adhuc prærogativis, nullo malo publico, gaudebant; explosis interim & depulſi, (quod æquum erat) nomen illud ſanctiſſimum ſibi temerè arrogantibus.

Capitol. 23.

Sæpius dicebat, non decere Imperatorem propere quicquam & tranſcurſim agere: Cùm vel in minimis negligentia, rebus in quibus vertuntur maxima maculam non rarò inurat; & Principem graviſſimo probro afficiat. Idcircò maximè, quòd ſi in levibus prætermiſiſſe deprehenderetur, in cæteris calumniam effugere non poſſet. Advocatis, ubi jus redderet, liberam dicendi veniam, & quos vellent aquæ modios dari juſſit. Summæ enim & temeritatis eſſe & inſcitiæ, ſiquis Cauſis, priuſquam quales ſint conſtare poſſit, dicendis modum ponat præſtitutum. Perorantes ſiquidem expectare ad Juſtitiam cùm maximè pertinet; cujus officio ſit ſatius, ſi multa ſuperflua & inutilia veniam adipiſcantur, quàm ſi vel unico neceſſario non detur Copia. In Cauſis itaq; omnibus examinandis & diligenter cognoſcendis longior eſſe paulò, ut undecunque vel in leviſſimis, jus inveſtigaret; nec enim in jure reddendo, leve quid eſſe poſſe exiſtimabat. In gravioribus autem & momentoſis ſtatuminandis, etiam decem, aliquando & duodecim dies abſumere non eſt gravatus. Interdum etiam & noctu cognovit; quin & Comitiis ad noctem uſq; frequenter interfuit; neque unquam receſſit de Curiâ, niſi Conſul dixiſſet, *Nihil vos moramur, Patres Conſcripti.*

Vid. Lib. 4. §. 8. Capitol. 10.

Conscripti. Quæ omnia & laude & admiratione tanto digniora, quòd is valetudine usque adeò infirmâ erat, ut non modò frigus initio sufferre non posset; sed etiam modico cibo, idque etiam noctu, semper uteretur; Nihil enim capiebat interdiu præter Theriacum, quòd erat infirmo stomacho atque pectore. Sibi tamen minimè omnium pepercit, nec eum vel salutis ratio prohibere potuit, quò minus, quæ debita credidit Subditis, persolveret; & ista omnia & obiret & expleret munera, quibus se, quippe qui tum Legislator, tum Rex omnium præstantissimus, sanctissimè obstrictum atque devinctum sentiret. *Dio.*

Grande nimirum credebat nefas, & summæ impietatis postulandum, si vel tantillum temporis in rebus nihili contereret. Quoties igitur populari vitæ obsequendi gratiâ, ludis aut spectaculis interfuit, erat illi consuetudo, ut legeret, aut audiret aliquid, aut denique subscriberet. Idem in itinere fecit, & in castris. Quodque cæteri temporis animo solent oblectando, aut laborem fallendo impendere; Is adeò non ibat perditum, ut secum tum demum versaretur per quàm familiariter; meditando, submonendo quid factu opus, quæ jam fecerint rationem exigendo: Huic siquidem curæ ut nunquam non suo viveret compendio, Opusculum planè mirandum retulimus acceptum. Ad calcem siquidem Libri primi & secundi notata, Carnunti hunc, Illum verò Quadis compositum docent: Bello interim omnium infestissimo cruentissimoque Regem nihilominùs sollicitum habente. Pleraque etiam ejusdem notæ alia Animus sapientiæ feracissimus, & horarum administrator frugi produxit: quæ temporum injuriâ perierunt. Et illa quidem interiisse omnia minus esset iniquo ferendum animo; Si Commentarios saltem, in quibus vitam omnem morêsque depinxerat suos, & quos tanquam Archetypum ad quem se Filius componeret, reliquit, in tanti dispendii solatium, meliora servâssent auspicia. *Capitol. 15.*

Salutem & Gloriam Reipublicæ in eo verti potissimum ratus, ut sanis omnia maturentur Consiliis; semper ille cum Optimatibus non solum Bellicas res, sed etiam Civiles, priusquam faceret aliquid, contulit; Sapientissimis nempe ex omni Civium statu delectis. Nec id, ut solet ferè, ostentationis causâ factum, aut inani laudis affectandæ studio; sed alienam potius ut investigaret sententiam quàm ambitiosè ut venditaret suam. Præcipuum nempe in ore illi fuit: *Æquius est ut tot & talium amicorum consilium sequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem sequantur.* Ad Istam autem refutandam qua animos præpediri solenne est opinionem: Aliorum nempe judicio cedere, laudibus hoc esse detrahere sui; id sibi, nobisque præcepti dedit, & verissimi, & maximi hac in re momenti: *Homines,* scilicet, *arbitrio proinde libero uti, aliorum obsequutos consilio, ac à seipsis excogitata tantùm & animi proprii studia inter agendum adhibentes.* *Capitol. 22.*

Fidem datam fallere summa illi Religio erat. Istis itaque quò minus Politicorum figmentis, veritatis interim dispendio, morem gereret, qui Principem regnandi peritum à pacto omni & promissione liberum autumant, ex quo illi non pepigisse expediret magis; & suo Id insculptum animo, & alienis infigendum penitus reliquit, Principibus verò præsertim sanctissimè observandum, *Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas.* *Lib. 3. §. 7.*

Provincias ex Proconsularibus Consulares, aut ex Consularibus Proconsulares, aut Prætorias, pro Belli & Reipublicæ necessitate fecit. Quas utique Senatus Populusque Romanus pro suis vindicabat, cum illis quæ Imperatoris habebantur propriæ sæpe permutavit. Nec id temere factum. Ità enim, quod monuit olim Augustus, à quibus nihil erat metuendum, illas commisit populo; in quibus autem illi fiduciæ erat parum, istas in se, per Præsides & Legatos, hoc demum pacto suscepit coercendas. *Capitol. 22.*

Famæ erat suæ curiosissimus, & requirens ad verum quid quisque de se diceret, non eo ut licentiam malevolorum comprimeret consilio, sed animo emendandi quæ bene reprehensa viderentur; non, ut laudantium sese efferret encomiis, sed ut ad fastigium virtutis, ità demum pergendo, tandem evaderet. Et is quidem, quia durus ex Philosophiæ institutione visus, ad militiæ labores, & ad omnem vitam graviter carpebatur; sed male loquentium dictis, vel literis vel sermone respondebat; vel ut se omni eximere culpâ, vel ut illis falsi arguere, & ad rectum perducere posset. *Capitol. 20.* *Capitol. 22.*

" Fallis

Capitol. 21. "Falsis delatoribus noram apposuit; Delationes quibus fiscus augeretur contempsit; "cui etiam in Causis Compendii nunquam judicans favit: Curatoribus Regionum ac "viarum potestatem dedit, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi puniendos remitte- "rent, eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Cum populo denique "non aliter egit, quàm est actum sub Civitate liberâ.

Magnifica quæ cæteris Imperatoribus perquam grata erant Nomina, sibi delata Marcus per verecundiam recusavit. Ædem sibi & aras extructas noluit, Virtutis esse unius Homines Diis consociare existimans, populi vero adulationes, & officiosa Senatûs decreta nihil ad id adjumento esse posse. Quicunque autem bene regnaverit, illi Totum terrarum orbem Templi, Sacerdotum probos piosque universos, vice defungi certus.

Id unum interea loci agebant Marcomanni, ut ficto lactatum obsequio amoverent procul Imperatorem; viribus per ejus absentiam receptis, armis denuò, ubi primum idoneum nacti essent tempus, ferociores adversus Victorem insurrecturi. Copiis igitur Capitol. 22. adauctis, metum Romanis haud mediocrem incusserant, ea propter præsertim, quòd Gentes omnes ab Illyrici limite Galliam usque, belli sibi socias adjunxissent. Hosti tam formidando accessit & illud infortunii, quòd pestis etiamdum læviret maximè, quæ magnam militum partem dudum absumpserat; nec Marco, unde Legionibus tàm morbo quàm prœlio confectis supplementa conscriberet, facile erat excogitatu. Adhæc, ærarium ad hoc bellum jam omne exhaustum difficili adeo rerum ambage implicuerat, ut quæ antehac Reipublicæ incubuerant mala, levia præ præsentibus viderentur omnia; Ad extrema igitur deventum esse existimantibus, & quo se possent expedire pacto prorsus ignaris, in unâ Imperatoris Prudentiâ spei erat reliquum.

Militibus is igitur conscribendis operam impendit quantam potuit maximam, &, urgente rerum necessitate, Gladiatores armavit, Latrones etiam Dalmatiæ, Dardaniæque, necnon & servos stipendia facere coegit, quod etiam olim Bello factum Punico accepimus. Deforme quidem id, & famosum nimis visum est auxilium, sed rebus desperatis nihil aspernandum esse medelæ, rectè existimavit. Id forsan magis demirere, quòd Populus tanto terrore percitus, tot tantisque simul attritus infortuniis, quo tamen res essent loco, aut parùm cogitans, aut præ voluptatibus & spectaculis (ut vulgi fert ingenium) nihil curans, pacem & Victoriam tanti emptam noluerit. Passim igitur audire erat Gladiatoria reposcentes munera, vituperia etiam per vicos & gravissima in Imperatorem jactata Capitol. 23. Convicia; *Philosophiæ nempe studiosum, & ipsum severiorem paulò, illos etiam jam ludis & spectaculis spoliatos, ut vel ingratiis fierent Philosophi, coacturum.* Nihil ille querimonias, aut contumeliosas moratus obmurmurationes, utpote quem vulgi mores minimè omnium fefellerint. Nec abs re istos arbitror hariolatos, qui his in hâc causâ lacessitum injuriis, id nobis Apophthegmatis verè aurei excogitâsse existimant, quod ad Lib. Τῶν εἰς ἑαυτὸν iv. § 16. occurrit: *Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, quibus nunc pro Belluâ haberis, si ad decreta rationisque cultum te retuleris.*

Cæterùm gravius longè de Fisco opibus exhausto restabat, cui haud perinde erat in promptu medelam adhibere incommodo. Quod potuit tamen, * Nervam & Trajanum secutus duces, in tantâ pecuniæ inopiâ Bona Imperialia, & Supellectilia pretiosissima, venum decrevit secum exponenda. Provincialibus extrà ordinem aliquid imperare, (quod perpaucis esse solet regnantibus, durâ præsertim premente Ærarii angustiâ) summa erat illi Religio. Sed quoniam Privatis Ornamenta adeò magnifica, nedum Majestatis Imperatoriæ propria gestare, aut illis uti fruive nefas esset; cautum est inprimis lege, ut viri clari eodem quo & ipse uterentur cultu, vel ministeriis similibus convivia exhiberent, quin & alio quovis Supellectili ut auctis esse liceret. Pocula itaq; Aurea, Chrystallina, & Myrrhina, vasa etiam regia, Vestem Uxoriam Sericam & Auratam, Gemmásque quas in repositorio Sanctiore Adriani repererat multas, satius habuit vendere; quàm Belli Commeatum ratione aliquâ novâ, & Legibus ignotâ, Subditis exorquere. Per duos quidem menses Auctio celebrata est in foro Trajani; nec fructrà illud fuit consilii. Genti enim Romanæ (quo in Reges esse animo omnes ferè solent Populi) quibus, Bello quod suâ perinde atque

* Plin. in Panegyr.

Capitol. 17. Eutrop.

atque illius intereſſet gerendo, aut unde optimi Principis extremis rerum impeditarum anguſtiis ſubveniri poſſet, nihil ſuppetebat argenti; tanta erat in promptu Ornamentis emendis pecuniæ vis; ut in Ærarium continuò redigeretur, quantum Marco reliquias belli Marcomannici ex ſententiâ perſequenti ſuffecerit. Poſtea idem poteſtatem Emptoribus dedit, ut ſiquis vellet empta reddere, atque aurum recipere, ſciret licere. Nec moleſtus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

Sub ipſis profectionis diebus filium natu minorem, Nomine Verum Cæſarem, Septennem amiſit; Tubere ſub aure (præ Medicorum nimirum imperitiâ) intempeſtivè exſecto. Forti is & æquo tulit animo, Jovis Optimi Maximi qui tunc erant ludos luctu interpellatos publico noluit, * Medicos eſt ipſe conſolatus, & præmiis (quantumvis infelicis Operæ) ornavit: Ut ſtatuæ tantummodò filio mortuo decernerentur juſſit, & Imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & ut Saliari Carmini nomen ejus inſereretur. Poſthæc conſolationibus tanto dignis viro vacans, publicis actibus ſe reddidit, Deorum ſacra ritè peregit, & votis pro more factis hoſti profectus eſt obviam. *Capitol. 22.*

* *Leſſionem ipſam conſolatus Medicos Cauſab. & Salmaſ. improbant maximo. Genuinam admittendam cenſet. Sed in iſta interpretum diſcrepantia, ut ipſe D'Acerii veſtigiis inſiſterem, muneris & incepti ratio poſcebat.*

Bellum ità demum de integro orditus eſt, & diuturnum, & anceps, & operoſum, præ cæteris quibus implicitus eſt omnibus. In Carnunto ſtativa habuit, Copias ponti navigiis confecto impoſitas Iſtrum trajecit; ipſe Dux viæ in hoſtem profectus eſt. Plurimis potior factus prœliis villas & domicilia vaſtavit incendio; Multos conjuratorum principes, quos victoriæ tam præcipitis inceſſerat formido, veniam poſcentes in gratiam & amicitiam recepit.

Fauſta tamen ineuntis belli auſpicia, parum abfuit, quin ingens luctu & dedecore contaminâſſet calamitas. Dum enim propter fluvium quendam opportuna forte militibus exploraret vada, qui & ſuis objectus moram faceret, & Barbarorum præſidio aggeris ad inſtar oppoſitus eſt; tantum ex improviſo lapidum imbrem effuderunt ab hoſte funditores, ut abſque Militum eſſet Clypeis, qui vim ingruentis procellæ, Imperatorem ſedulò circumfuſi, arcebant, obrutus *illic* cecidiſſet loci. Romani verò, ut & Ducis in ſummum adacti diſcrimen de hoſte ſumerent ſupplicium, & ſe adeò non periculis animos demittere, ut inde audaciores factos potiùs oſtenderent, fluvium magno impetu tranſeunt, & in hoſtem extemplò tantâ vi irruunt, quantam cum Barbari ſuſtinendo non eſſent, ingentem ediderunt ſtragem. Poſtquam à dimicando utrinque ceſſatum erat, Pugnæ locum reviſit Imperator, non ille quidem partâ victoriâ efferendi ſeſe, aut oculos cæde & ſanguine depaſcendi animo; ſed (ut erat ingenio omnium humaniſſimo) quò miſeris illachrymaret interemptis; tum ſi quid ſauciis opis aut medelæ ſupereſſet loci, ut vitæ ſaltem reliquias curaret ſervandas. Grati denique animi ob prœlium feliciter pugnatum indicio, victimas priùs immolandas juſſit, quàm illinc loci cum exercitu progreſſus eſſet.

Quadi, quod ipſa res erat, Hoſtes inſecuturos eſſe exiſtimantes, ſagittarios cum turmis equitum expeditiſſimis, qui illis in Subſidiis ſubſtarent, & vim Romanorum exciperent, in locorum anguſtiis collocaverant. Hi prœliantium ad tempus exhibere Speciem, & aditu venientes prohibere. Callidi nimis, ut quos rerum eventus incautos fecerat lætus, opportunum nanciſcerentur opprimendi locum. Nec Spes homines fefellit, ſiquidem Romani, ardentiores quàm par erat, in Sagittarios impetu temerario effundebant ſeſe; qui pedem, (ut anteà inter ipſos convenerat) referentes, præcipiti quam dolo ſimulabant fugâ inſequentes eò perduxerunt, ut montibus tandem aridis præruptiſque tenerent intercluſos. Et Hi quidem, quanto premerentur periculo neſcii, conferti fortiter pugnârunt, omnia virtuti ſuæ pervia nulli dubitantes. Iſti verò prœlium interim diſtulerunt; nec enim id ſuo moliri periculo viſum eſt, quod locus ipſe & mora mox eſſent effectura. Romanos, quos temperandi à cæde conſilium quid ſibi vellet omninò latuit, Calor tandem Solis, vires exhauſtæ, vulnerum dolor, & ſitis importuna, morte quàm abeſſent propè, & quibus caperentur hoſtium inſidiis, edocuerunt. Serò quidem miſeris patuit, nec receptui ſupereſſe locum, *Dio. Baron. Annal. ad Ann. Chriſti 176.*

locum, nec pugnæ; Id unum reſtare, ut moribundos vel Ardor, & Sitis; vel gladius hoſtilis conficeret. Quum itaque in tantas difficultates incidiſſent, quibus nec furor ipſe potuit nec deſperatio mederi, Antoninus illorum vicem magis quàm ſuam dolens, ordines obequitare, hortari, ſolari, rem facere divinam, ut Numine ſaltem pacato animos illis erigeret. Sed incaſſum omnia, cùm vel ab ipsâ ſpe jam decidiſſent. Occupatos itaque locî angustiis, & Solis ardore diu vexatos, penituſque effætos, hoſtes jam ad pugnam ſe parabant, ut victimarum inſtar mactarent. Illis neque in virtute, neque fortunâ, neque Diis ſuis amplius erat fiduciæ; ſed tanquam gladio præbentibus cervicem, nihil niſi Ejulatus, & Gemitus per omnem aciem. Cùm ſubito rebus deſperatiſſimis, in ipſo internecionis articulo, auxilium maturaret Deus. Nubes enim derepente ita coactæ ſunt, ut ipſi tenebras offunderent Soli, & Imber aquæ maximus in exercitum delaberetur. Miſera interim hominum ſpectra, quæ pedibus ſe ægrè ſuſtinuerant, animis ab aquâ decidente paululum reſumptis, quam largiorem alibi locorum effundi credebant, gradum quantum poterant promovebant, ut loca à Sociis relicta maturius occuparent; hi itaque in cœlum ſuſpicientes univerſi, imbrem non ore tantùm, ſed & ſcutis & galeis ſubjectis excepiſſe, inde etiam & ſorpſiſſe affatim, & equis ad bibendum dediſſe perhibentur.

Dio. Romani igitur, dum in eo eſſent toti ut ardentem ſitim extinguerent, nec locum tenere, nec ordines ſervare, nec mandatis obſequi; quorum de tumultu ut commodi aliquantum perciperent Barbari, magno undique impetu ingruebant. Hi vero gravia cùm damna propterea accepiſſent, quòd adeò in bibendo occupati eſſent, urgentibus tamen hoſtibus, & bibiſſe ſimul & pugnâſſe dicuntur, compluſeſque ſaucios ſanguinem infuſum in galeas famæ eſt cum aquâ ſimul abſorbuiſſe.

Sed vel ità tandem ad vitam reſtitutis parum profeciſſet demiſſa cœlo pluvia, niſi & vehemens grando, & complura fulmina ſimul in hoſtes & numero longè plures & viribus potiores cecidiſſent. Videre utique erat in eodem loco aquam ignemque ſimul de cœlo cadere, atque ob eam cauſam humectari alios & ſitim levare, exuri autem alios & flammis opem humanam ludentibus interire. Nec deſunt, qui Ignem aut non attigiſſe prorſus Romanos autument, aut ſi quos forte attigiſſet, continuò extinctum; Imbrem itidem Barbaros minime irrigâſſe, ſed eos haud ſecus ac oleum inflammâſſe potiùs, ut etiam aquam miſeri requirerent, dum pluviâ perfunderentur. Quin & partem ſibi vulnera ultrò inflixiſſe, quò ignem ſaltem ſanguine reſtinguerent; partem verò multo maximam ad Romanos confugiſſe, quaſi apud illos tantummodò Aqua ſalutaris eſſet. Quorum Marcus, quâ erat animi clementiâ, miſertus eſt maxime; Milites autem, apud quos plus acceptæ contumeliæ potuit pudor, quàm periculi vel ſui recordatio vel alieni Miſericordia, quicquid inimicorum ſe auſum eſt opponere neci tradiderunt, Cæteris vel Bello captis, vel in fugam conjectis.

Ibid.

Et de hoc quidem Exercitu ſtupendis planè modis ab internecione liberato, plurima (ut ſolet) & longe inter ſe diverſa tradidit Fama. Arnuphin quendam perhibent nonnulli, qui cum Marco erat, Magum Ægyptium, dæmonas quibuſdam artibus Magicis Aereos invocaviſſe, ac per eos pluviam extorſiſſe. Nec id nobis mirum eſſe debet, ſi inter tot tamque Superſtitioſa Ethnicorum deliramenta, id vehementi ageretur Studio, ut Romæ ſervatæ honos & remedia periculi ſpem omnem exſuperantis illorum Religionis figmentis, & Numinibus falsò creditis, accepta referrentur. Cujus tamen vel leviſſimæ Suſpicioni id unum eliminandæ eſt ſatis, quod de ſe Marcus in Primo *Ad Seipſum* Libello poſteris mandavit; *Quòd is nunquam*, ſcilicet, *rebus inanibus impenderit ſtudium, neve eis fidem adhibuerit, quæ à Præſtigiatoribus & Magis de Incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliiſque ejuſmodi impoſturis dicuntur.*

Ibid. Lamprid in Heliogabalo. §. 6. Capitol. 24.

Precibus Alii unius Imperatoris, de Virtute ejus & Pietate, quæ reverà erant laudatiſſimæ, honorificè ſentientes, id tribuere Miraculi nulli dubitant; Ipſum enim, manibus in cœlum ſublatis, cum jam de ſe ſuiſque pene actum eſſet omnibus, ſtà ferè inclamâſſe, "*Domine Deus*, Vitæ *Author & Origo*, *Te ſupplex opem poſco*; *manibus ad te ſublatis, ab alieno ſanguine puris!*

Ethnici verò, ut ſuæ Religioni eventûs tam eximii tamque mirandi gloriam arrogent, dum tantam impendunt operam; id ſaltem nobis Veri de ſuis relinquunt exſculpendum mendaciis; ut ab operosè diſceptantibus unde facta fuerit, quin facta fuerit omnino res ipſa, diſceptationi nihil ſupereſſet loci. Quanquam nec ab inimicis Veritati petenda ſunt idonea Facti teſtimonia; cùm & certiſſimis, quæ ſera poteſt vel habere vel ſperare poſteritas, id traditum ſit nobis & compertum monumentis. Nec igitur verendum, ne aut credulitatis temerariæ arguamur, aut rei Chriſtianæ ſtudioſi nimis fabuloſis ſuſtentandam fulcris anxii curemus. Non iſtis indiget Fides noſtra adminiculis; non ii ſumus Chriſtiani qui veri ergò falſa fingere ſuſtineamus. Sed ut nec falſi ſimus nec creduli, manet tamen huic Narrationi ſolidum ſuum & idoneum veritatis fundamentum. Quid enim illis reponendum contrà excogitabis, quæ eâdem fere ætate Authores ſcriptis mandârunt, Dionem interim mendacii poſtulantes? Quòd nempe Marcus, quum Legionem unam haberet ex militibus Melitenis (è Cappadocia ſunt iſti) qui omnes Chriſtum colebant ad eum Præfectus Prætorianorum venit, neſcientem in illo prœlio quid conſilii caperet, timentemque toti exercitui. Ei hic fertur dixiſſe, Nihil eſſe quod ii qui Chriſtiani nominantur precibus impetrare non poſſint, eſſeque Legionem integram in exercitu hominum hujus generis. Opportunum itaque id fore oppidò, ſi quam aliunde ſperare non potuit Salutem, an ipſorum danda ſit precibus, experiretur. Marcum hâc re cognitâ ab iis convocatis petiiſſe, ut Deo ſuo preces funderent ſupplices. Quod quum feciſſent, Deum eos exaudiviſſe ſubitò, & hoſtes fulmine dum percuteret, Romanos autem recrearet pluviâ, ſe unum eſſe & verum Deum illo teſtatum indicio, cui venti & fulgura obtemperant ſoli, & Patres illorum ad extrema uſque diſcriminum adactos miris eripere modis olim erat ſolenne. *Xiphilin.*

Sed nec id etiam iis qui mente ſunt ſanâ ambigendum, quin literis ad Senatum ſcriptis rei ut erat hiſtoriam retexuerit Marcus, Chriſtianos collaudaverit, nequid in illos atrocius admitteretur, ne quis impune Religionis ergò poſtularet, quin ſanctiſſimè inhibuerit. Quæ omnia certis ſatis indiciis eſſe poſſunt, opem cœlitùs demiſſam horum precibus eum acceptam retuliſſe. Has fæpius apud Veteres memoratas conſtat, nec literas eſſent Imperatorias crepare auſi, Tertullianus, aliique ejuſdem ferè temporis Scriptores, temerè, aut niſi iis qui jam tum ſuperſtites eſſent notiſſimas. Id nempe Procacitatis fuiſſet minimè ferendæ, id cauſam Chriſtianam adeò non coram perſequutoribus dicentis, ut labem potius eſſet inurentis, & Scapulam Senatumque quo potiſſimum ad ſævitiam & rabiem incenderet pacto, ſedulò excogitantis. *Tertull. Apolog. cap. 5.* *Ad Scap. cap. 4.*

Sed nec iis aſſentior tamen, qui Juſtini Apologiæ ad calcem adjectam ipſiſſimam opinantur Marci Epiſtolam. Iſta nimirum ad Senatum data eſt, hominum cœtum Superſtitionibus imbutorum, qui iſtius teſtimonii honorem Chriſtianis invidebant maximè: Nec illos non omnem moturos lapidem ſperare fas eſt, quò minus id intemeratum poſteris mandaretur, quod vim & potentiam Deorum ſuorum irritam, Chriſtianos autem voti compotes factos, & ipſorum Deum etiam in extremis omnium facile potentem prædicaret. Spiritui igitur Mendacii & Invidiæ tribuendum, quòd perierit Epiſtola Chriſtianis in honorem ſempiternum ceſſura. Periiſſe ſiquidem nullus dubito, cum nedum Euſebio Hiſtoriam ſcribenti genuinæ ſupereſſent Antonini literæ, ab illo nimirum (ſi ſecus fuiſſet) integræ operis ut ſolet filo intertexendæ. Iſtâ tamen ad Juſtinum Epiſtolâ ne ſe fraudatum conqueratur Lector, adjiciendam (hîc loci) curavimus.

MARCI IMPERATORIS EPISTOLA

ad Senatum Romanum: qua testatur, Christianos victoriæ Romanorum contra barbaros causam fuisse.

ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐν ᾗ μαρτυρεῖ Χριστιανοὺς αἰτίους γενέσθαι τῆς νίκης αὐτοῖς.

IMperator Cæsar M. Aurelius Antoninus [Philosophus] Germanicus, Parthicus, Sarmaticus, populo Romano & sacro Senatui salutem. De magnitudine consilii institutique mei vos certiores feci. Supra modum consequutæ sunt in Germania ærumnæ graves ad confinium periclitantibus laborantibusque; & à septuaginta quatuor draconibus nono miliario oppressis nobis in Cotino. Qui cum non longe abessent, exploratores id nobis indicarunt: & itidem Pompeianus copiarum nostrarum Militarium præfectus ea significavit, quæ prius nobis cognita erant. Oppressus autem eram ab ingenti multitudine, cum mecum essent copiæ delectæ legionis primæ, decimæ, geminæ, ferentariorum, mistæ. Cum ergo renunciatum esset, exercitum ex omni turba conferta neningentorum septuaginta milium adesse: ipse quoque vires meas inquirens, & copiarum numerum iniens, & cum multitudine barbarorum atque hostium conferens, ad rem divinam diis patriis per preces faciendam decurri. Et vires meas in angustum redigi cernens, evocavi qui apud nos dicuntur Christianos: ac per inquisitionem magnum eorum inveni numerum: acrinsque in eos infremui. Quod quidem minime factum oportuit, propter eam quam in illis postea comperi esse virtutem: unde illi pugnam, non autem à telorum armorumque expeditione, quod ingratum atque inimicum hoc eis fit, propter Deum, quem in conscientia gerunt. Quapropter æquum est, quos ἄθεους & à Diis alienos esse suspicati sumus, ut eos norimus Deum in conscientia, suapte sponte illapsum atque ibi inclusum [seu potius incelentem,] habere. Nam projicientes se in terram, non pro me tantum,

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Γερμανικὸς, Παρθικὸς, Σαρματικὸς, δήμῳ Ῥωμαίων, καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα τὰ ἐν ἐμοὶ σκοποῦ μεγέθη, ὁποῖα ἐν τῇ Γερμανίᾳ οὐκ ἀνεκάτωσε δὲ ἀνέλεγκτος ἐπικαλυπτόμενα ἐποίησε ἐν τῇ μεθοδείᾳ κόπων καὶ ἀπαθῶν, ἐν Κοτίνῳ καλαμενομένῳ μετὰ ἑβδομήκοντα ἑπτὰ δρακόντων ἐννάτῳ, ἀπὸ μιλίου ἐννέα. ἡμοιμένων δὲ αὐτῶν ἐγγὺς ἡμῶν, ἐξηλοφάντησε ἐμήνυσεν ἡμῖν, καὶ Πομπηϊανὸς ὁ ἡμέτερος πολίτευμα ἐξ ἐπίλεκτον ἡμῶν ἄπνα εἴδομεν (καλαμενομένῳ δὲ ἤμην ἐν μεγέθει πλήθους ἀμίκτου, καὶ φρενιτιόντων λεγεῶν πεῖναι δίκτυς, γεμιναφερεντισία μίγμα καθεστωμένον) πλῆθη παρεῖναι μυριάδι ὄχλου χιλιάδων ἑπτακοσίων ἑβδομηκοντατριῶν. ἐξετάσας δὲ ἐμαυτὸν καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἐμὸν σὺν τὸ μέγεθος ὡς βαρβάρων καὶ πολεμίων, κατέδραμον εἰς τὸ θεῖς εὐχαῖς πατρῴοις. ἀναλύομενος δὲ ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὴν συνοχωλείαν μου διαχύσας τῆς δυνάμεως, παρεκάλεσα τοὺς παρ' ἡμῶν λεγομένους Χριστιανούς, καὶ ἐφωτήσας, εὗρον πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβεμισάμην εἰς αὐτούς· ὃ οὐκ ἔπρεπε, διὰ τὸ ὕστερον ἐπιγνωσίαν αὐτῶν· ὅθεν ἀρξάμενοι, ἐ βελῶν ἔκφευσιν, ὅτι ὅπλων, ὅτι σαλπίγγων, διὰ τὸ ἐχθὲν τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς, διὰ τὸν θεὸν ὃν φορῶσι κατὰ συνείδησιν. εἰκὸς δὲ δεῖν, ἓς ὑπολαμβάνομεν ἀθέους εἶναι, θεὸν ἔχειν αὐτόματον ἐν τῇ συνειδήσει τοιεχόμενον. ῥίψαντες γὰρ ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, οὐχ neque à tubarum classico, exordiuntur:*

tantum,

ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἐλήδησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ παρόντος στρατεύματος, παρήγαγον ἡμῖν δίψης καὶ λιμοῦ τῆς παρούσης. πεμπταῖοι γὰρ ὕδατος ἦκ οὐλίφοιμεν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι. ἦμεν γὰρ ἐν τῷ μεσομφάλῳ τῆς Γερμανίας, καὶ τοῖς ὅροις αὐτῆς. ἅμα δ' τῷ τότε βάλλειν ὀλὶ πλὴν γλῶ ἑαυτοὺ, καὶ εὔχεσθαι θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγνόουν, εὐθέως ὕδωρ ἀκολούθει ὑετοῦδεν, ἐπὶ μὲ ἡμᾶς ψυχεστικὸν, ὀλὶ δ τοὺ Ῥωμαίων ἐπιβούλους, χάλαζα πυρώδης· ἀλλὰ καὶ ἐυθὺ διὰ παρουσίαν ἐν ἐυχῇ γενομένου παραυτίκα, ὡς ἀνυποφόρητα καὶ ἀκαταλύτα· αὐτόθεν ὧν ἀξιάμενοι, συγχωρήσωμεν τοῖς τοιούτοις εἶ Χειστιανοῖς, ἵνα μὴ καθ' ἡμῶν τὰ τοιῦτον αἰτησάμενοι ὅπλον, ἀτυχῶσι. τὸν δ τοιοῦτον συμβουλεύω, διὰ τὸ τοιοῦτον εἶ Χειστιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. Εἰ δ εὑρεθήη τις ἐγκαλῶν τῷ Χειστιανῷ ὅτι Χειστιανός ἐστι, τὸν μὲν κατηγορούμενον Χειστιανὸν ἀπολῦσαι εἶ βούλομαι γὰρ ὁμολογήσαντα τοῦτο, ἄλλο ἔτιμον μηδὲν ἐγκαλεῖσθαι, ἢ ὅτι Χειστιανός ἐστι μόνον· τὸν δὲ κατηγοροῦντα δ τοῦτον, ζῶντα κατάκαυσαι. τὸν δ Χειστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ σωτηρίαν ἀπὸ τοῦ τοιούτου, τὸν πεπιστευμένον τῷ ἐπαρχίαν οὐκ ἀσφάλειαν καὶ ἀναιδείαν τὸν τοιοῦτον μὴ μετάγειν. ταῦτα δ καὶ τῆς συγκλήτου δόγματι κυρωθῆναι βούλομαι, καὶ καλῶς ἔστω τὸ δόκημα ἐν τῷ φόρῳ τῷ Τραϊανῷ κατατεθῆναι, κατὰ τὸ δύνασθαι ἀναγινώσκεσθαι. φρόντισον δ σαφέστερον Βιργιλίου Πολλίων οἷς τὰς πίστεις ἐπαρχίας πεμφθῆναι· πάντα δ τὸν βούλομαι χρῆσθαι καὶ ἔχειν, μὴ κωλύεσθαι λαμβάνοντα ἐκ τῆς κατατεθέντος παρ' ἡμῖν.

tantum, sed & pro exercitu qui tum ibi aderat universo, precati sunt; ita ut solatio nobis essent in præsenti fame & siti: in quintum enim jam diem aquam, quod ea defecisset, non ceperamus: nam in meditullio Germaniæ, & in finibus hostium eramus. Simul atque vero illi in terram sunt provoluti, & Deum precatione invocarunt, quem ego ignorabam, confestim aqua de cœlo est consequuta: ad nos illa quidem frigidissima, in Romanorum vero imminentes hostes grando ignea. Sed & cum oratione ipsa illico præsentia Dei affuit, tanquam insuperabilis & invicti. Inde igitur incipientes, permittemus hisce, Christianis esse: ut ne id genus armorum adversus nos [precibus] illi utentes, voti compotes fiant. Quocirca consulens statuo, ne hominem hujusmodi, quod videlicet Christianus sit, accusare liceat. Si quis autem inveniatur Christianum, propterea quod Christianus sit, deferre; delatum ipsum Christianum, qui hoc sit professus, nulloque alio crimine accusatum, quam quod Christianus sit, manifesto se pro eo gerere: delatorem vero ipsum vivum comburi volo. At Christianum confessum, ac proinde eo nomine tutum atque securum, is cui provinciæ præfectura credita est, ad pœnitentiam ejusmodi professionis & statum illiberalem non traducet. Hæc vero etiam Senatusconsulto confirmari volo: & constitutionem hanc meam in foro Trajani proponi jubeo, ut legi possit. Illam quoque in provincias quasque mittendam curabit Verasius Pollio præfectus. Quicumque autem hac uti, & habere exemplar ejus voluerit, ne recipere id ex eo quod à nobis propositum est, prohibeatur.

Istud etiam hallucinatos esse nonnullos non est diffitendum, quod Legionem Melitinensem idcirco *Fulminatricem* nuncupatam autumant, quòd Quadi eorum precibus fint fulmine percussi. Satis enim constat, Legionem, cui *Fulminatrix* erat cognomini, etiam apud Augusti exercitum extitisse; titulo nimirum isto insignitam, ob Clypeos, in quibus Fulmen erat depictum, in manibus, discriminis ergò, gestatos. Vid. *Baron. ad Ann. Chr.* 176. *Scalig. in Euseb. Chron.* p. 222, 223.

Brachio, uti jam dictum est finito, Antoninus à Militibus septimùm Imperator appellatus est. Quod etsi admittere non consueverat, priùs quàm esset decretum à Senatu, tamen non repudiavit. Faustina quoque Augusta *Mater Castrorum* appellata est. *Ann. Chr.* 174. *ad Euseb. Dion. Epit.*

Marcus isthîc tam infamis loci minimè commorandum ratus, eâ ipsâ nocte diem portentosum sequutâ, castra movit; & spatia nactus commoda vallo sepsit. Militibus deinde corpora curandi per dies aliquot indulta est copia; quibus exactis, de hostibus certior per Speculatores factus, adhibitis ad consilium Præfectis, quam illi insistebant viam in sequendum decrevit. Castra propter fluvium metatos invenit, Pagis utrinque positis, qui exercitûs extrema clauderent. Flumen Copiæ trajecerunt, Funditoribus & Sagittariis quantumvis obnitentibus; ripam deinde simul adversam attigissent, magnam in Barbaros Vim fecerunt. Et irruentem quidem illi aciem exceperunt, sed, ubi fortissimos quosque, & ad pugnam acerrimos primus iste prostravisset impetus, cæteri virtute parum fisi loco posteà cesserunt. Cædes ibi secuta est atrocissima, Campi omnes cadaveribus pleni; furorem enim Militis ægrè admodum cohibuit tandem Imperator; cui familiare id est, ut quamvis laboribus pene confectus, de victo tamen hoste dum sumit Supplicium, ut vires refici credat suas. Ingens hominum multitudo capta est, & è Regibus etiam conjuratis nonnulli, cum liberis etiam & uxoribus, ferro vincti ad Antoninum deducti sunt.

Hâc partâ victoriâ exercitum Imperator ad Granum flumen admovit, (quod Quados
Vid. *Subscrip. ad Calcem* L. 1. à Sarmatis, Jazygum gente omnium quotquot Barbararum sunt bellicosissimâ, disterminat;) & ut in promptu esset illi trajiciendo jussit. Ab isto non longe & alterum aberat, spatium autem fluminibus interjectum occupaverat omne Sarmatarum acies. Legio Fulminatrix prima castris educta, pontem navigiis junctum conscendit, Sarmatas progredientes repellere conatos detrudit, quorum plerisque vel trucidatis, vel in torrentem præcipitatis, in fluminis secundi ripâ Aquilas defixit. Dum hæc agerentur reliquus trajicitur exercitus; qui cum omnis ripam ulteriorem conscendisset, Antoninus Diis sacra facere extemplo, castrorum ambitum delineare, vallo denique & muniendis Castris incumbere. Tantis obstupefacti & tam inopinatis progressibus, legatos confestim mittunt Barbari; sed conditionibus ab Antonino reprobatis, Classicum canendum, & aciem illico in procinctu habendam jussit. Alterum itaque amnem Legio Fulminans transiit prima, & in equitatum Jazygum tanto sese effudit impetu, ut protinus in fugam conversus & profligatus fuerit omnis. Agri itaque profligatis his extemplo vastantur, præda reportata est ampliſſima, tam pecoris quam hominum vi magnâ captâ. Regionum circumjacentium Incolæ se Marco protinus dedunt, pacem orantes; Obsides ille fidei firmandæ traditos adsumsit; & Principes, pro more Barbaris usitato, concilia in locis variis atque desertis habere, cum ab his accepisset; maturandum censuit, & gradu tam concitato produxit copias, ut inopinatos opprimeret. Isti adventu tam improviso, quique nuntios & famam ipsam anteverterat, attoniti, stupore magis quàm terrore perciti, ad genua ejus provoluti veniam obtestantur. His itaque in castra ablegatis, ipse cum copiarum delectu progressus est ultrà, Exercitum inter sylvam & paludem arundine consitam castrametatum, ut temporis & loci tulerit ratio, adorturus. Acriter utrinque est dimicatum; Romani præsertim tanto sunt furore accensi, ut fractis Sarmatarum copiis, occisis plerisque, numero Captivorum ingenti, agro atque oppidis flammâ ferroque devastatis nondum contenti, aufugientes facibus accensis exquirerent, qui noctu se in sylvam & paludosas latebras receperant. At Antoninus ut se tunc temporis gesserit reticere summum jure nefas haberetur, cùm omni id & victoriâ & Trophæo sit virtutis monumentum perennius. Is sylvam est ingressus, ut exploratos qui ibi laterent fugitivos furori militum subduceret, & non tàm rogantibus condonandi, quàm
Lib. VII. 13. 73. ut rogati clementiam ejus experiri sustinerent, impetrandi animo. "Usque adeò suum
Lib. XI. 4. & *alibi.* ipsius ingenium moresque graphicè depinxit, dum qui aliis prodest, eâdem eum operâ sibi præsertim benefacere monuit.

Hostem tot tantisque cladibus atque infortuniis attritum nondum suæ Ditionis fecerat; pulsi Sarmatæ fugatique prœlium tamen redintegrant, nec nisi justâ demum victoriâ finis huic imponi bello potuit. Hanc autem de Barbaris reportare omnium erat difficillimum, quibus exercitum omnem discrimini objicere non est moris; sed ita potiùs decertare, ut victis etiam ampla satis, ad hostem vel repellendum vel lacessendum, supersint semper copiarum Subsidia. Anni igitur jam in hyemem devergentis incommoda, ut quantum posset, suis

ſuis anoliretur, quò tempeſtivum bellum confici poſſet nihil non tentavit. Legatos itaque, non tàm pacis conſequendæ, quàm temporis terendi gratiâ miſſos, inſuper habuit; In abdita penetrare certus, ut ſubſidiis, in quibus fiduciæ iis erat plurimum, ſimul deturbatis, direptiſque opum reconditarum præſidiis, ad rei perveniri exitum poſſet. Quod tamen anceps eo erat magis & aleæ plenum, quoniam & via longa erat, & loci aditu difficiles, & Milites à Barbarorum quotidianis irruptionibus vexarentur, & lentè progrediendum eſſet, ne præ nimiâ feſtinatione incauti vel cæcis opprimerentur inſidiis, vel regione parum perſpectâ, aut loco parùm commodo, ad arma deventum eſſet. Sed iſtis ſe demum difficultatibus emerſit Antonimus. Ad caſtra nempe Sarmatarum admovit copias, inter Sylvam ſpatioſam, & Iſtrum gelu ſtrigentem poſita. Hîc, habitâ prius deliberatione, quo potiſſimum pacto munitos aggrediretur, exercitum in aciem produxit. Fecerunt idem & Barbari. Claſſico protinus audito ſpicula Romani in hoſtes contorquent, qui firmo pede inguentium impetum excepere. Ancipiti diu cruentoque decertatum eſt prælio; donec Romanos tandem ſe parum profeciſſe ægrè ferentes, & obnixu tam præfracto in furorem verſo, & ira ſtimularet & pudor. Ictus itaque ingeminant, & Equitatum tandem loco pulſum ad ripas Iſtri profligarant. Jam Flumen Hoſtes conglaciatum petunt, pedites Romani nihil ſibi metuentes periculi, ubi Salutem ſperabant Barbari, inſecuti ſimul; eò promptiores, quòd quos jam terrâ vicerant, Aquâ denuò vincendi deſiderio flagrarent. Hîc enim perinde, imò acrius & vehementiùs, quàm in continente erat, pugnatum eſt. Jazyges, quum Romanos ſe pone ſequi intelligerent, ſperarentque facile ſe poſſe eos conficere, quòd glaciei eſſent inſueti, Impetum jam impune ſuſtineri poſſe putaverunt. Ergo Romanos alii à fronte adoriuntur, alii à lateribus Equites irruunt, quòd eorum equi in hujuſmodi glacie currere tutò didicerant. Et ſanè concuſſa eſt impreſſione ferociſſimâ acies Imperitoria, effractâque eſſet penitûs, ni novum ſibi Scutorum uſum in locò excogitâſſent. Siquidem malè tractati animos tandem reſumunt, converſi adverſique facti hoſtibus magna pars ſecuta deponunt, atque quò minùs cadant, pedem in iis alterum firmant. Hoc pacto eorum impetum primò ſuſtinent, arrepentique alii frænis, alii Scutis & contis eos ad ſe pertrahunt; Hinc implicati ſimul, & manus conſerentes, Seſſores equis dejiciunt. Nam Barbari, quòd leviter erant armati, Romanis qui gravioris erant armaturæ reſiſtere minùs poterant. Ex quo factum eſt, ut pauci admodum de multis vel in ſylvarum latibula aufugerent, vel in Caſtra munitionibus inſtructa, ſe reciperent. Imperator, de fugitivis parum ſollicitus, quos & timor imbelles reddiderat, & rerum inopia brevî retraheret, arces & propugnacula continuò adortus eſt. Nec prohibere poterat vel loci opportunitas vel obſtinatus propugnantium furor, quin is tandem potiretur, & ab extremo hoc in quo fiducia erat omnis poſita, perfugio Barbaros depelleret.

His ità compoſitis, Copias Antoninus in hiberna miſit, Syrmio ipſe uſus eſt, oppido ad belli ſubſidia & fomenta propter propinquitatem idoneo. Dum ibi ageret per Demoſtratum & Praxagoram delatus eſt apud illum Herodes, Horum Criminationem, & iſtius defenſionem ſibi cognoſcendam ſumpſit; Herodem iſti tyrannidis & inſolentiæ poſtulabant, necnon & Intimam, quæ Illi cum Vero interceſſerat conſuetudinem inſimulabant & amicitiam, Criminis participem inſinuantes Vero affecti, & conjuratum ſimul in Marci vitam veneno tollendam. Herodes autem Inſidias ab ipſis, Athenienſes nempe in Regem excitantibus, ſibi inſtructas eſſe dictitabat. Herodis adverſarios fovebant ſtimulabantque Quintilii, qui cùm Græciæ præeſſent, magnam exiſtimationem adepti ſunt, Attico vero infenſi, Exitium ejus omnibus quibus poterant modis moliebantur. Quintilios ſiquidem is, cum magnis à Rege honoribus affectos videret, *Equidem*, inquit, *Jovem Homericum reprehendo, quod Trojanos adeò diligat.* Momordit nimirum Viros Troade oriundos, & inveteratas peperit Simultates; Nec tanti quos voluit perſtringere, quanti ſibi conſtitit Authori, hæc Sententia. Quintiliis enim adjuti Demoſtratus & Praxagoras, qui abſque illorum eſſet ope parum potuiſſent, apud Imperatorem pollebant plurimùm, & magnas Herodi moleſtias faceſſebant.

Is eſt qui Marcum & Verum inſtituit Rhetor celeberrimus Herodes Atticus ſuprà memoratus.

vid. *Philoſtr. in Vitâ Herodis.*

Philostr. Aures illis facilissimas præbebant & Marcus & Augusta etiam, & causam sæpiùs dicentes tam prono excipiebant studio, ut nullus dubitaret Herodes, quin Athenienſium causæ ut faveret magis, Conjugis & Filiæ, (quibus gratioſum ſe præſtiterat Demoſtratus,) precibus commotus Antoninus, animum induxiſſet ſuum. Herodes autem, tum ob æquiorem inimicis Imperatorem indignabundus, tum ob ærumnam, quam ob geminas puellas ſibi chariſſimas, (quas filiolas nuncupare ſolitus erat) fulgure ſimul noctu interfectas conceperat, amens animi factus, ad Regis prætorium manè acceſſit. Mortis utique cupidus, nec mentis compos. In Imperatorem acriter, & nudâ linguâ his vocibus invectus eſt. *Hæc ſcilicet affert mihi Lucii Commercium, quem Tu ad me diſcipulum & hoſpitem miſiſti; unde jus dicis, Mulierculæ, & Puellulæ triennii me concedens.* Ibi cùm Prætectus Prætorio, mortem minitatus, manum ei eſſet injecturus, Antoninus ne faceret interdixiſſe, quin & nec Supercilia contraxiſſe fertur, nec oculos torſiſſe; ſed tantùm ad Athenienſes converſus *Cauſam ut dicerent ſuam* juſſiſſe, *tametſi Herodes non permitteret.* Ibi verò Demoſtratum audiens in multis doluit, cum verò Herodem incuſabant, *beatos illos qui luc graſſante moriebantur*, prædicantem, ità concuſſus eſt corde, ut in apertas lachrymas adactus fuerit. Jam verò cùm Athenienſium Apologia libertorum etiam Herodis accuſationem contineret, in iſtos iram convertit Marcus, caſtigatione tamen, pro more atque ingenio, quàm fieri potuit moderatâ uſus. Puellarum autem, quas modò memoravimus, patri pepercit, & ſupplicium in ſolidum remiſit; ſatis ſuperque Illi eſſe liberorum jacturam affirmans. Quæ omnia quàm Philoſophicè ſint à Marco peracta, Lectorum nemo non videt.

Aſcribunt porrò exilium Herodi, cum nec exilium ipſi indictum ſit, neque prorſus ſuſtinuerit. Sed in eo hallucinati ſunt, quòd cum diu Orici in Epiro commoratus eſſet, cum è Pannonia reverteretur morbo correptus, relegatum illuc putarent. Sed falſi arguuntur vel ex ipſius Marci teſtimonio. Cùm enim is ad Imperatorem ſcripſiſſet, an infenſus eſſet ſibi facturus periculum, non tàm defenſionis, quàm expoſtulationis præ ſe ſpeciem ferebant Literæ. *Atenim mirari ſe aiebat, quid tandem de illo fuerit tempore ſuperiori factum cum ità crebrò ſcriberet, ut tres aliquando Tabellarii unâ eâque die ad ſe ab illo accederent.* Nec minus Sententiam iſtam convellunt, quæ Marcus deinde ad Herodem reſcripſiſſe perhibetur. Is nempe, cùm de Belli priùs hibernis verba feciſſet, & Mulierem defleviſſet recens ipſi mortuam, adjunctis etiam quibuſdam de corpuſculi tunc temporis ægrè affecti imbecillitate; Ita pridem exorſus, *Salvus mihi ſis, amice Herode; Te verò*, inquit, *& valere ex animo precor, ac de me ut tibi benevolo ita cogitare cupio. Neque te injuriâ affectum exiſtimare, ſi deprehenſis quibuſdam delinquentibus, animadverſione in eos uſus ſum, quàm fieri potuit æquâ. Propter illa quidem ne mihi ſuccenſeas. Quod ſi quâ te in re dolore affecerim, aut tibi ſim moleſtus, expoſcas velim à me pœnas, in Templo Minervæ Athenienſis, in Myſteriis Initiorum. Namque in votis habui, etiam quando bellum ingraveſceret maximè, Sacris initiari. Utinam id fiat etiam Te ſacrorum antiſtite.* Adeo benigna fuit Marci Oratio, ab iſtâ nimirum, quâ principes quos exilio mulctaverant alloqui ſolent, abhorrens plurimum.

Marcus vere primo exercitum ex hibernis eduxit, quò Barbaris novas ſibi copias adſciſcendi ſpatium interciperet. Danubio itaque trajecto, multis hoſtem prœliis attritum, Spe tandem omni tantâ virtute, vigilantiâ, Induſtriâ ſimul & Sapientiâ ducem debellandi præciſâ prorſus atque amiſsâ, Legatos qui pacem orarent mittere, & obſidibus datis fidem firmare coegit. Hoc illi jam reſtabat unum, ut Barbarorum Legatis reſponſa daret, & Reges finitimorum fidem & ſocietatem pollicitos, ad ſe accedentes exciperet. Sarmatarum quidem qualis adhuc eſſet Rex vel ex eo patuit, quòd centum millia Captivorum reſtituerit. Præterea quòd nomine Societatis octo illi de ſuis equitum millia conceſſerit, quorum pleramque partem Imperator in Britanniam miſit.

Vid. Dion. ex Excerpta.

Ibid. Cæterùm Marcus populos, qui cum illo per Legatos agebant, non omnes iiſdem conditionibus admittebat; ſed prout quilibet eorum digni erant, ſive animo ad obſequium proclivi magis, ſive ad deſciſcendum propenſo, ita vel plura illis remittenda vel legibus duris coercendos conſtringendoſque cenſebat. Voluit quidem Marcomanniam provinciam, vo-

Capitol. 24. Volcat. in Caſſio. 7. luit etiam Sarmatiam facere; & feciſſet, niſi Avidius Caſſius rebellâſſet ſub eodem in Oriente,

Oriente, qui Imperatorem se appellavit. Illius igitur in Syriâ novas res tentantis & Marcum vehementer commovit nuntius, & Sarmatis addidit animos. Barbari itaque de libertate semper tuendâ quàm de fide solliciti, tempus se nactos opportunum oppido rati, quo aliquantum hinc elicerent sibi commodi, Marcum, ut è conventis jam pactis quædam remitteret, complura denuò concederet, pacem denique novis nixam legibus ut contra sententiam animi sui pangeret, premente jam rerum temporisque angustiâ, cogebant. Hinc est factum arbitror, quòd ne quidem Senatui conditiones perscripserit, quibus in gratiam cum eis rediisset, quemadmodum alioqui facere consueverat. *Dio. Theodos.*

Imperii quidem arripiendi sibi consilium nemo hominum erat qui ad ineundum Cassio magis esset idoneus, nam & viri Mores & existimatio exitum quem vellet huic præ cæteris spondere videbantur. Militibus is inprimis charus, & ob victorias in Armeniâ, Arabiâ, & Ægypto reportatas, summo habitus honore: Virtute bellicâ eximius, in hostes ferox, animi audax & inconcussus, moribus variis & ad libitum confictis; Avidus vini, & tamen idem abstinens & inediæ patiens. Veneris cupidus & castitatis amator; Alieni appetens, sui profusus; Nonnunquam trux & asper, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, aliàs contemptor sacrorum; ingenium vero ad dolos & simulationem natum adeò usu comparaverat, ut & naturæ quibus urgebatur vitiis velum obtenderet, & quas non habuit Virtutes, earum ut speciem præ se ferret egregiam. *Volcat. in Cassio 3.*

Disciplinæ Militaris tenacissimus fuit, & qui se Marium dici vellet; nec enim si quid in imperium peccatum esset, vel minimis ad ignoscendum exorabilem se præbuit. Milites, qui provincialibus aliquid per vim tulissent, in illis ipsis locis in quibus peccaverant, Morte mulctavit. Is quum exercitum adversus Germanos duceret, & inscio ipso manus auxiliaria, centurionibus suis auctoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum prædâ ingenti ad eum rediissent; Sperantibus centurionibus præmium, quòd perparvâ manu tantum hostium, segnitiis agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent; rapi eos jussit & in crucem tolli, servilique supplicio affici. Dicens evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii * reverentia. Ingens ob id Exempli tàm atrocis visi exorta est in Exercitu seditio. Quâ Cassius adeo non perterritus est, ut nudus campestri solo tectus processerit, torvoque milites vultu intuitus, *Percutite*, inquit, *Me si audetis, & corruptæ disciplinæ facinus adjicite.* Tunc conquiescentibus cunctis meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum disciplinæ Romanis addidit, tantum terroris Barbaris injecit; ut exercitum imperii observantissimum, quique etiam Victores si temerè vicissent supplicio affecit, inexpugnabilem rati, pacem continuò supplices peterent. *Ibid. 4.* * Vid. *Paxx. apud Liv. lib. viii. c 34.*

Hic etiam primus Desertoribus aliis manus excîdit, aliis crura incîdit & poplites; ut vivens miserabiliter criminosus majus exemplum quàm occisus ederet. Idem præter Lardum, & Buccellatum, atque Acetum militem in expeditione portare prohibuit. Arma militum septimâ die semper respexit, vestimenta etiam, & calceamenta, & ocreas; Exercitium etiam septimi diei fuit omnium, ut & Sagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim, Miserum esse, quum exercerentur Athletæ, Venatores, & Gladiatores, non exerceri Milites: Quibus minor esset futurus labor, si consuetus esset. Luxum & Delicias omnes de castris submovit, jussitque reos hyemem sub pellibus agere, nisi corrigerent suos mores; & egissent, nisi honestiùs vixissent. Severitas ista Antoninum perpulit, legiones dum Verus ageret in Syriâ mollitie discinctas, ut huic potissimum Duci, qui collaplam restitueret disciplinam, mandaret. De quo extat Epistola Divi Marci ad Præfectum suum talis. *Volcat. in Cassio 5.* *Ibid. 6.*

Avidio Cassio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuriâ, & Daphnicis moribus agentes, quas totas excaldantes se reperisse Cæsonius Vectilianus scripsit. Et puto me non errâsse, siquidem & Tu notum habeas Cassium, hominem Cassianæ severitatis & disciplinæ. Neque enim Milites regi possunt nisi vetere disciplinâ. Scis enim Versum à bono Poetâ dictum & omnibus frequentatum. *Vol. at. in Cassio 5*

Moribus antiquis stat res Romana, Virisque. *Ennius.*

Tu tantùm fac adsint legionibus abunde commeatus, quos, si bene Avidium novi, scio non peritoros.

Præfecti

Præfecti ad Marcum responsio, quibus fuerit moribus, quâque existimatione Cassius luculentiùs adhuc docebit, Hem itaque!

Rectè consuluisti, mi Domine, quòd Cassium præfeciſti Syriacis Legionibus. Nihil enim tam expedit, quàm homo severior Græcanicis militibus. Ille sanè omnes excaldationes, omnes flores de capite, collo & sinu militi excutiet. Annona militaris omnis parata est, neque quicquam deest sub bono Duce: Non enim multum aut quæritur, aut impenditur.

Dio. Ille tamen Cassius tantâ morum severitate, quod magis mirere, natione erat Syrus, cui pater Heliodorus ille, qui propter multam artis Rhetoricæ peritiam, Adriano olim à Scriptis secretis, ad Ægypti deinde præfecturam pervenerat.

Quæ verò stirpem hominibus novis mutare nequit Fortuna, ut quâ sint reverâ oriundi dissimulare satagant, sæpenumero facit. Cassius utique, ut se ad magnitudinem evectum, & apud Imperatorem multum pollentem senserat, ab illo demum Cassio oriundus videri voluit, qui in Caium Julium conspiravit. Arrogatæ sibi prosapiæ Causam juvabat maximè nominis similitudo; quæ vel per se satis nonnunquam habetur divitibus & imperio potitis in nobilium civium adrogandis. Deinde verò, quod istiusmodi ferè ingeniis usuvenire solet, ut quibus se jactant majoribus, ad illorum mores se summo componant studio, ne à suis degeneri præditus animo videretur, odisse Cassius Principatum cœpit, nec ferre poterat Imperatorium nomen; dicebatque *nihil esse grave nomine Imperii, quod non posset è republica tolli, nisi per alterum, eodem nomine insignitum.* Id etiam sibi dedit negotii, ut illius instar Rempublicam & libertatem de integro restitueret; in ore siquidem isthoc illi frequentissimum, *Tantùm Dii faveant bonis partibus, Reddent Cassiani reipublicæ principatum.* Auxit Imperatoriæ Majestatis odium Animus Glotiæ avidissimus, & modum servare nescius, eo confidentior, quòd Auguriis & Vaticiniis nescio quibus de futurâ ejus magnitudine inniteretur. Quæ omnia jam tum adolescentem ad id perpulerant amentiæ, ut etiam Pio principatum tentaret extorquere; Sed per patrem Heliodorum, virum Sanctum & gravem, affectationem tyrannidis repressam, & impunem idcircò celatam referunt; quòd animum & mores tum procaciores, ætate & sapientiâ ad maturitatem perductâ, correctum in spes magna subesset. Et iri quidem superstiti adhuc Patri satis est obsequutus, sed illo demum extincto, ingenium (ut solent quæ vi magnâ cohibentur,) tanto prorupit impetu, quantum vel iste adeo dissimulandi peritus ægrè admodum, ut ne omnibus fieret palàm, efficere potuit. Vero id olim suboluisse, cùm in Syriam copias educeret, satis est notum; qui occasionem Viri deperdendi oblatam gavisus, cujus Virtutis & rerum præclarè gestarum laudes illum urebant male: Antoninum ad ejus exitium pertrahere, his demum literis enixus est.

Vulcat. in Cassio 1. *Avidius Cassius avidus est Imperii, quantum & mihi videtur, & jam inde sub Avo meo Patre tuo innotuit, quem velim observari jubeas. Omnia ei nostra displicent; Opes non mediocres parat; Literas nostras ridet. Te Philosphum Aniculam, Me Luxuriosum Morionem, vocat. Vide quid agendum sit: Ego hominem non odi: Sed vide ne Tibi & Liberis tuis non bene consulatur; quum tales inter præcinctos habeas, quales milites libenter audiunt, libenter vident.*

Vulcat. in Cassio 1. Suspicionem hanc levem nimis arbitratus, & Veri animum, seu tantò duci æmulum, seu tacitâ quâdam simultate ægrum incessisse, sequentibus rescripsit Marcus.

Epistolam tuam legi, & sollicitam potiùs quàm Imperatoriam, & non nostri temporis. Nam si ei divinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etiamsi velimus. Scis enim * *proavi tui dictum,* Successorem suum nullus occidit: *Sin minus; ipse sponte sine nostrâ crudelitate fatales laqueos inciderit, Adde, quod non possumus reum facere, quem nullus accusat, &, ut ipse dicis, Milites amant. Deinde in causis Majestatis hæc natura est, ut videantur vim pati etiam quibus probatur. Scis enim ipse quid Avus tuus Adrianus dixerit,* Miſera Conditio Imperatorum quibus de affectatâ tyrannide nisi occisis non potest credi. *Ejus autem exemplum ponere, quàm Domitiani, qui hoc primus dixisse fertur, malui. Tyrannorum enim etiam Bona dicta non habent tantum autoritatis quantum debent. Sibi ergo habeat suos mores Cassius, maximè quum bonus dux sit, & severus, & fortis & Reipublicæ necessarius. Nam*

* Adriani id effatum pervulgatissimum.

Vulcat. in Cass. 2.

quòd

quod dicit, liberis suis cavendum esse morte illius, planè Liberi mei pereant, si magis amari meretur Avidius quàm Illi; & si Reipublicæ expediet Cassium vivere quàm Liberos Marci.

Certiorem postea Marcum res ipsa fecit, Verum de Cassii consiliis & ingenio nequaquam hallucinatum; & Ipsum potiùs virtute mactum suâ, & Cassii severitate productum, æquius paulò judicâsse. Sed ita ferè fert sincera morum sanctimonia, à quibus ipsa abhorret plurimum, ea ab aliis admissa credere facinora, ut ne temere animum inducere possit suum.

Cogitata vero perficere, ob impensum illum, quo Antoninum subditi ejus prosecuti sunt amore atque studio, Cassio haud ita erat in proclivi. Nec, quas apud Syros & Ægyptios adeptus est opes, quicquam illi profecissent, nisi morte Antonini falsò creditâ adjutæ. Alii igitur dicunt, ementitâ hujus morte Cassium Imperatorem se appellâsse, quum Divum Marcum appellâsset. Deceptum alii à Faustinâ, quæ quum Virum suum imbecillum & annis infractum videret, ut jam de illius valetudine spei nil esset reliquum; Commodum autem adolescentem adhuc, & regio muneri ineptum cogitaret; Sibi etiam metuens, ne si principatus ad alium deveniret, privatam vitam agere cogeretur, simul etiam ut filios tueri posset; huic secretò persuasisse, ut se compararet, ut & Ipsâ pariter & Imperio potiretur. Sed mihi vero haud videtur simile, Faustinam imprudentem ita rationes iniisse; nec multis opus est ut sententiam falsi arguamus, cui satis est convellendæ vel unum Cassii ingenium. Eum nempe, utut se cætera habuerint, pervulgasse id nuntii constat, Marcum diem obiisse suum; non sine mœroris gravissimi eapropter concepti specie; Exercitum etiam Pannoniæ tunc temporis agentem, cui Commodus regno immaturus videbatur, ipsum designâsse Imperatorem, adjecit. Et quanquam non ità multò post verum rescivit, tamen quòd semel motum fecerat, de sententia non decedendum sibi, sed imperium potius armis firmandum, putavit. Præfectis igitur Exercitui, quorum in amicitiâ & virtute illi fiduciæ erat plurimum, quicquid in illud fastigii contendenti obicem opponere potuit, aut conciliandum aut debellandum suscepit. Et brevi quidem temporis spatio omnia quæ intra Taurum erant, sui juris fecit.

Vulcat. in Cassio. 7. Capitol. 24.

Vulcat. Ibid. Capitol. ibid. Dio.

Sub idem fere tempus Epistolam ad filium, seu generum ejus Druncianum, qui tum Alexandriæ præsidebat conscripsit; in quâ & consilii rationem omnem enarrâsse, & aliqualem facti purgationem instituisse videtur. Illa vero qualis fuerit, dijudicabit Lector, ita enim se habet.

*Misera Respublica, quæ istos divitiarum cupidos & divites patitur misera. Marcus bonus sane optimus; qui dum clemens dici cupit eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam. Ubi L. Cassius, cujus nos frustra tenet nomen? Ubi Marcus ille Cato Censorius? Ubi omnis disciplina Majorum, quæ olim quidem intercidit, nunc verò quæritur? Marcus Antoninus philosophatur & quærit de Clementiâ, & de Animis, de Honesto & Justo, nec sentit pro Republicâ. Vides multis opus esse gladiis, multis * Elogiis, ut in antiquum statum publica forma reddatur. Ego verò istis præsidibus provinciarum —— An Ego Proconsules, an Ego Præfides putem, qui ob hoc sibi à Senatu & ab Antonino provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant? Audisti Præfectum Prætorii nostri Philosophi, ante triduum quàm fieret, mendicum & pauperem, sed subitò divitem factum. Unde quæso, nisi de visceribus Reipublicæ, & Provincialium fortunis? Sint sane divites, sint locupletes, ærarium publicum refercient. Tantum Dii faveant bonis partibus: Reddent Cassiani Reipub. principatum.*

Vulcat. in Cassio. 13.

* Titulis nempe quibus pueriliorum crimina indè gitantur.

" Ad ista quisquis animum advertat, Cassium de occupando imperio Marco quantum-
" vis superstite cogitâsse, nec per mortui ejus nuntium stetisse quòd is nova moliretur,
" facilè existimaturum constat. Quod ut obiter moneretur haud abs re censui.

Martius Verus Antonini Legatus victoriarum à Cassio olim in Armenâ reportatarum partem sibi jure vindicare posset minimè contemnendam. Is jam Cappadociam obtinens, ad Marcum misit primus, qui Cassium ab illo defeciisse nuntiarent. Ille Com-

Dio. Xiphil.

modo præsertim metuens, ne vel apprehensum teneret Cassius, vel de medio tolleret, literis ad Romam clàm scriptis ad se accersit; rem autem interea dissimulat celatque. Postea tamen, ubi Milites perlato rumore commoveri vehementer cœperunt, & multa colloqui, exercitum convocari jubet, atque apud ipses pauca in hanc sententiam exponit.

Οὐκ ἀγανακτῶν, ὦ συστρατιῶται, ἢ ὀλοφυρόμενος παραλήλυθα. χαλεπαίνειν μὲν γὰρ τί δεῖ τοῖς τὸν δαιμόνιον, ᾧ πάντα ἔξεστι; ὀλοφύρεσθαι δὲ ἴσως ἀνάγκη τοὺς ἀδίκως δυσχερῶς ἔχοντας· ὃ κἀμοὶ νῦν συμβέβηκε. πῶς γὰρ ἂν δεινὸν, πολέμιος ἡμᾶς ἐκ πολέμων συμφέρεσθαι; πῶς δ' οὐκ ἄπορον κἀμφίλογον συμπλακῆναι; πῶς οὐκ ἀμφότερα καὶ δυσπρόσοιστα καὶ ἀτυπώτατα νικᾶ, τὸ μηδὲν πάσχειν ἐν ἀνθρώποις ἐθέλειν, ἀλλ' ὑπερβάλλεσθαί τε μὴ ἑαυτοῦ φιλαυτότερα, καὶ εἰς ἀγῶνα ἀλύσεων καθίστασθαι, μήτε τι ἀδικούμενα, μήτε τι πεπλημμεληκότα; πῆς μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀσφαλὴς, πῆς δὲ φιλία ἔτι γνωσθήσεται, ἐμοῦ ταῦτα πεπονθότος; πῶς δ' οὐκ ἀπόλωλε μὲν πίστις, ἀπόλωλε δὲ ἐλπὶς ἀγαθή; ἀλλ' εἰ μὲν μόνῳ ἐμοὶ ἐκινδύνευον, παρῆν ἂν τὸ φρόνημα ὑποπεσόντι· (οὐ γάρ πω καὶ ἀθάνατος ἐγεγόνειν) ἐπεὶ δὲ δημοσία τε ἀπόστασις, μᾶλλον δὲ ἐπανάστασις γέγονε, καὶ ὁ πόλεμος πάντων ὁμοίως ἡμῶν ἅπτεται· ἐβουλόμην, εἰ ἦν τε λυθῆναι, συγκαλέσαντά σὲ τὸν Κάσσιον, καὶ διαλογήσασθαι περὶ αὐτοῦ παρ' ὑμῖν ἢ ἐνθάδε τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἤδιον ἂν ἐμαυτῷ παρεχάρησα αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας, εἰ τοῦτο τοῖς καινοῖς συμφέρειν ἐδόκει. νῦν δὲ τοῖς νοσοῦσι γὰρ καὶ κινδυνεύουσι διαπαλαῖ· τοσοῦτόν τε ἐπιπνοῦς χρόνον ἔξω τῆς Ἰταλίας πεπλανημένος ἀνθρωπος καὶ γήρᾳ ἤδη καὶ ἀδυνησίᾳ, καὶ ὕπνου φερομένου ἀπὸ δ' οὐκ ἂν ποτε συλήσαιμι οἷς οὗτοι ὁ Κάσσιος ἐθελήσοι, (πῶς γὰρ ἂν πεδίσοι μοι, ἄπιστος ὤν τῷ ἐμοὶ γνῶναι;) ὑμᾶς μὲν συστρατιώτας χρηναῖρεῖν. ὦ γὰρ τις κρείσσης Κίλιξ, καὶ Σύρος, καὶ Ἰουδαῖος, καὶ Αἰγύπτιος ὑμῶν ἔτι ἐγένοντο ποτέ, ὅτε ἔσονται, οὐδ' ἂν μυρίους πλείους ὑμῶν, ὅσῳ νῦν ἐλάττους εἰσὶν, ἀθροίσωσιν. ὁ μὲν οὖν αὐτὸς ὁ Κάσσιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ στρατηγικὸς ἦν καὶ πολλὰ κατωρθωκέναι δοκῶν, λόγῳ πρὸς ἀξίωσιν νῦν ἂν φανείη. ὅτι γὰρ αὐτὸς πολλοῖσιν, ἢ καὶ λέων νεβρῶν ἡγησαίμην, ἀξιόμαχος γένοιτ' ἂν τὸν Ἀρσακίδην τὸν Παρθικὸν ἐκεῖνον πόλεμον ἀναφέρεσθαι· ἀλλ' ὑμεῖς κατεστράσασθε. ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τοῖς Πάρθοις σεσημειώσεσθαι εὐδοκιμεῖ ὅστις, ἔχοντι καὶ ὑμεῖς βῆσον, δι' οὗ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτῷ καὶ εἰκότως πλείω καὶ κατεπράσατο. ἀλλὰ τάχα μὲν καὶ ἤδη μετανενόηκε ζῶντά με μεμαθηκώς. ὦ γάρ τις καὶ ἄλλος, ἢ ὡς τετελευτηκότα με, τῶν ἐπαίνων

Etsi non huc veni, Commilitones succensendi aut lamentandi animo (Quid enim Deo succenseatur in cujus potestate sunt omnia?) *tamen eos qui præter meritum infelices sunt, adversam fortunam lamentari necesse est; id quod mihi quidem nunc evenit. Quàm enim grave est & molestum bella nobis ex bellis trahi? Quàm porrò calamitosum civili bello nos implicari? Quàm verò utroque & gravius est & insolentius, fidem apud homines nullam superesse? Insidias autem in me strui ab homine amicissimo; neque invitum, nullâ factâ injuriâ, nullo admisso delicto, in certamen rapi? Quæ Virtus usquam tuta, aut quæ tandem Amicitia firma existimabitur, cùm mihi hæc facta sit injuria? Nonne Fides, nonne bona Spes omnis periit funditùs? Quod si meum unius esset periculum, nihili certè facerem* (nec enim ipse natus sum immortalis.) *Jam verò, cùm publica facta sit defectio, vel rebellio potius, bellumque ad nos omnes pariter pertineat, Vellem, si fieri potuit, evocatum Cassium, ut cum eo apud Vos, aut coram Senatu, de jure disceptarem. Nullo fanè quidem prælio commisso libentur imperium ei concederem, si id utilitati publicæ expedire videretur. Etenim Reipubl. gratiâ labores & pericula sustinuo, ejus ergò tamdiu longè extra Italiam commoratus sum, idque senio jam & imbecillitate confectus, ut neque cibum doloris expertem, neque somnum curis vacuum capere possim. Sed quoniam nollet Cassius mecum in hâc convenire causâ, (quo pacto enim mihi Is habeat fidem, qui fidem mihi datam adeo jam læserit?) Vos Commilitones, animo esse fortissimo est. Nec enim Cilices, Syri, Judæi, & Ægyptii vobis unquam aut fuerunt, aut erunt potiores. Non, si Milites quanto nunc numero minores, eò plures quàm vos congrederentur. Sed neque Cassii ipsius, quantumvis ille bonus videatur Imperator, multaque consultò & prosperè gessisse, ratio ulla impræsens habenda. Nec enim Aquila Graculorum, aut Leo Hinnulorum dux aptus esse ad bellum protinus gerendum potest. Jam verò illud Parthicum & Arabicum bellum non Cassium, sed Vos confeciſtis. Quòd si ille, præsertim de rebus contra Parthos gestis, adeptus est gloriam, Vos quoque M. Verum habetis, non modò non illo inferiorem, sed multò etiam potiorem, à quo longè plura Bello victa & parta sunt. Quinetiam illum jam incepti fortassè pœnitere cœperit, quòd*

Me vivere intelligat; Neque id mirum, nisi me mortuum credidisset, facturum fuisse arbitror.

Quod

Quod ſi manet etiamdum in propoſito ſuſceptoque conſilio, ubi primum de profectione noſtrâ fuerit edoctus, reſipiſcet tamen; Et vos enim metuet, & me reverebitur. Itaque illud tantum vereor, Commilitones, ne aut Ipſe ſibi manus afferat, quòd ſcilicet præ pudore ſceleris, in noſtrum venire conſpectum non audeat; aut alius quiſpiam, cognito adventu meo, ad officiosè ſedulus faciat. Mihi enim amplum oppidò præmium belli atque victoriæ, quantum unquam reportavit nemo, ita demum eripiet. Quale verò iſthoc? Id nempe, Homini qui injuriam fecerit ignoſcere; Eique, qui amicitiam fidemque violaverit, amicum nihilominùs & fidelem me præbere. Hæc vobis fortaſſe fide majora videntur, quam tamen iſtis haud oportet derogatam, cum non omnia prorſus bona ex hominum commercio exterminata ſunt; Sunt enim & adhuc apud nos antiquæ virtutis relliquiæ. Quòd ſi quis mihi fidem parum habeat, tantò vehementiùs excupio, ea quæ videntur fieri non poſſe, omnibus ob oculos à Me effecta ponere. Hæc enim ſola mihi ex malis præſentibus lucranda foret utilitas, ſi rebus bene compoſitis, cunctis oſtendere, nos bellis etiam Civilibus bene uti poſſe.

ἐν ᾗ κἂν ὁπωσδήποτε ἀντίσχῃ, ἀλλ' ὅταν γε καὶ σφᾶς τε ἡμῖν πύθηται, πάντως γνωσθήσεται, καὶ ὑμᾶς φοβηθεὶς καὶ ὑμὲ αἰδεσθείς. ἐγω γοῦν ἐν μόνον δ' ὑπερδείσας λέληθα. (εἰρήσθω γὰρ πᾶσα σοὶ ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) μὴ ἤτοι αὐτὸς ἑαυτὸν ἐκπτύσῃ, αἰσχυνθεὶς ἐς τὸ ὑμετέρον ὄμμα ἐλθεῖν, ἢ ἕτερός τις μαθὼν ὅτι τε ἥκω καὶ ὅτι ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶμαι, τοῦτο ποιήσῃ. μέγαν γάρ μοι ἆθλον καὶ τῆς πολέμου καὶ τῆς νίκης. καὶ πλέον οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἔλαβεν, ἀφαιρήσεται. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ἀδικήσαντα ἄνθρωπον ἀφεῖναι, φίλον φίλῳ μῖσος καταλύσαντα πρὸς διαλύσασθαι. παρόξυνα μὲν ἴσως ταῦτ' ὑμῖν φαίνομαι, ἀλλ' οὐ σπουδῆς ὑμᾶς αὐτοῖς δεῖ. ἐ γὰρ τε καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἦν ἀνθρώποις ἐκπέπλευκεν, ἀλλ' ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς λείψανον. ἐν ᾧ τε ἀπιστῇ τις, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλόν σοι τὸ ἐπιθύμημα, ἵνα ὁ μηδεὶς ἂν πιστεῦσαι ἡδέως δράσαιμι, τοῦτο ἔδῃ ἡδέμενον. ὡς ἔγωγε οὐκ ἂν μόνον ὅσα ἦν πεφύκοτων ἡμῶν χαρείην, οἱ δικαίῳ καλῶς δίδως τὸ σπέρμα, καὶ δίκαια πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι καὶ ἐμφυλίους πολέμους ἔξω ἐρρωμένως χρώμενος.

Hæc Marcus & apud Milites concionatus eſt, & ad Senatum ſcripſit, qui Caſſium Hoſtem appellavit, & Bona ejus proſcripſit. Quæ, eum Antoninus in privatum ærarium congeri noluit, Senatu præcipiente in ærarium publicum ſunt relata. Commodus interea loci ad Exercitum pervenerat, quem Marcus Tribunitio munere ornavit. Paratis jam omnibus ad iter capeſſendum neceſſariis, copias promoveri juſſit, ipſe interim in Italiam contendit, ut Auguſtam, & Regiorum Liberorum cæteros expeditionis comites adhiberet. Ubi verò Albanum uſque montem pertigiſſet, ad Fauſtinam literas dedit, quorum hoc exemplum eſt. *Dio. Capitol. & Volcat. in Caſſio, 7. Lamprid. in Commod. 2.*

Verus mihi de Avidio verum ſcripſerat, quòd cuperet imperare. Audiſſe enim te arbitror quod æruſcatores de eo nuntiarent. Veni igitur in Albanum ut tractemus omnia Diis volentibus, nihil timens. *Volcat. in Caſſ. 9.*

En itaque quæ reſcripſerit Fauſtina.

Ipſa in Albanum eras, ut jubes, veniam. Tamen jam hortor, ut ſi amas Liberos tuos, iſtas rebelliones acerrimè proſequaris, malè enim aſſueverunt & Duces & Milites, qui, niſi opprimuntur, opprimunt.

Cum autem nonnulla obſtarent, quò minus ad Albanum Imperatorem ex condicto conveniret: Ad Formianum accerſit denuò, ut ibi navigium ſimul conſcenderent. Sed Filiâ natu maximâ tum Romæ ægrotante, ab itinere inſtituto iterum depulſa, ita demum ſcripſit. *Volcat. in Caſſio, 10.*

*Mater mea Fauſtina Patrem tuum * Pium * ejuſdem in defectione Ceſſi ſic hortata eſt, ut pietatem primùm circa ſuos ſervaret, ſic circa alienos. Non enim pius eſt Imperator, qui non cogitet uxorem & filios. Commodus noſter vides in quâ ætate ſit. Pompeianus Gener, & Senior eſt, & † peregrinus. Vide quid agas de Avidio Caſſio, & de ejus conſciis. Noli parcere hominibus qui Tibi non pepercerunt; & nec Mihi nec Filiis parcerent, ſi viciſſent. Ipſa iter tuum mox conſequor. Quia Fadilla noſtra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed ſi te Formiis invenire non potero, aſſequar Capuam: Quæ civitas & meam & filiorum noſtrorum ægritudinem poterit adjuvare. Soteridam meum cum in Formianum ut dimittas rogo: Ego autem Piſitheo nihil credo, qui puellæ virgini curationem neſcit adhibere.*

* Pium alii, alii ejuſdem cognominem dum conſentiunt. Mihi videtur potius pro Ceſſi, debere reſcribi Caſſi, qui, ut ſuprà dictum. Pio imperio dudum abutebatur extortum.

† Fuit is genere Antiochenſis.

Signatas mihi literas Calpburnius dedit, ad quas reſcribam ſi tardavero; per Cæcilium ſenem Spadonem hominem (ut ſcis) fidelem; cui verbo mandabo quid uxor Avidii Caſſii, & filii, & gener de te factare dicantur.

Caſſium neutiquam feſellit, magna & audacia facinora moram non pati, aditum igitur quò ſibi fæliciorem in Italiam aperire poſſet, Græciam ad ſuas partes pertrahere ſummo obnixus eſt ſtudio. Herodis nuper memorati facundia & exiſtimatio quantum apud illam gentem poſſent probè gnarus; nihil inexpertum reliquit, quo ſibi eum adjungeret. Sed ità demum ſe quo vellet perventurum ſperabat, ſimultate, quam is in Antoninum din conceperat, denuò expergefactâ. Exitum habuerunt conſilia ab Authoris mente longè diverſum. Herodes enim, qui ne literas quidem perlegere ſuſtinuit, reſponſum breve perquam, ſed mordacem ſatis & ittâ dignum causâ retuliſſe perhibetur, unico tantum verbo vecordiam hominis exprobrans.

Philoſtr. in vita Herodis. *Herodes Caſſio Malvæ. Inſanis.*

Multos etiam alios Caſſius expertus eſt fruſtrà, nec enim civitatem ex potentioribus ullam ab officio dimovere, aut ſceleris ſibi participes devincire, præterquam qui vel ære alieno, vel criminibus & vitiis obſtricti ſuis, niſi à rebus perturbatis quod ſperarent, non habuerunt. Hinc factum, ut, qui urſicè olim à ſuis dilectus eſt auctoritate (ut ſolet quoties minùs rectè cedunt conſilia) infirmatâ, & amore in odium atque contemptum verſo, hoſtem illum tollendum Milites primi meditarentur. Ita tandem Imperator, non tàm factus quàm ſibi viſus, Menſes tres cum ſex diebus ex quo defecerat, interemptus eſt. Antoninus enim Centurio in iter pedibus facientem irruit, & cervicem de improviſo vulneravit; Quod tamen cum non eſſet mortiferum vulnus, is equo concitato facinus imperfectum reliquit, ſed brevi abſolvit Decurio quidam, & capite Ducem truncavit.

Dio. Volcat. in Caſſio 7.

Volcat. in Caſſio 11.

Capite ad Antoninum in Formiano agentem delato, is non elatus eſt; ſed ad Fauſtinam iterum reſcripſit. Quæ verò & qualia ſubdita perdocebit Epiſtola.

Tu quidem mea Fauſtina religioſè pro marito, & pro noſtris liberis agis. Nam relegi Epiſtolam tuam in Formiano, quâ me hortaris, ut in Avidii conſcios vindicem. Ego verò & ejus Liberis parcam, & Genero, & Uxori, & ad Senatum ſcribam, ne aut proſcriptio gravior ſit; aut pœna crudelior. Non enim quicquam eſt quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus, quam Clementia. Hæc Cæſarem Deum fecit, hæc Auguſtum conſecravit, hæc Patrem tuum in primis Pii nomine ornavit. Denique, ſi ex meâ ſententiâ de bello judicatum eſſet, nec Avidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſecura.

Dii me tuentur. Dris pietas mea
Cordi eſt. *Horat.*

Pompeianum noſtrum in annum ſequentem Conſulem dixi.

Capitol. 24. Tanta Imperatoris Clementia ab aliis illi erat laudi, ab aliis vicio ducta. Cùm autem quidam diceret reprehendendum Antoninum, quòd tàm mitis eſſet in hoſtem ſuum, ejuſque liberos & affectus, atque omnes quos conſcios tyrannidis reperiſſet, addente illo, Volcat. in Caſſio 9. *Quid ſi Caſſius viciſſet?* dixiſſe Marcus dicitur, *Non ſic Deos colimus, nec ſic vivimus, ut ille nos vinceret.* Enumeravit deinde omnes Principes, qui occiſi eſſent, habuiſſe cauſas quibus mererentur occidi; nec quenquam facilè Bonum, vel victum à Tyranno vel occiſum dicens. Meruiſſe Neronem, debuiſſe Caligulam, Othonem & Vitellium nec imperare valuiſſe. De Galba etiam paria ſentiebat, quum diceret, *In Imperatore avaritiam eſſe acerbiſſimum malum.* Denique non Auguſtum, non Trajanum, non Adrianum, non Parentem ſuum Pium à rebellibus potuiſſe ſuperari; quum & multi fuerint, & ipſis vel invitis, vel inſciis, extincti. Præclara quidem illa, & quæ in Virtutis præſidio quantum ſibi erat fiduciæ ſatis oſtendunt; ſed quæ quantumvis in iſtis exemplis veriſſima, longe tamen abſunt, ut in omnibus & ſemper fuerint. Quocircà ita cum bonis actum iri principibus ſperare æquius eſt, quàm nunquam non agi aſſerere. Ad Senatum verò qualem poſthac orationem miſerit, interest ſcire.

Horat. in carm. 12. *Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum Conſulem, Pompeianum dico: Cujus ætas olim reminiſcranda fuerit Conſulatus niſi viri fortes innaveniſſent, quibus*

bus reddi debuit, quod à Republicâ debebatur. Nunc quod ad dissentionem Cassianam pertinet, Vos ero atque obsecro. P. C. ut censurâ vestrâ depositâ, meam pietatem clementiamque servetis, imò vestram: Neque quenquam ullum Senatus occidat. Nemo Senatorum punia ur, nullius fundatur viri Nobilis Sanguis; deportati redeant, proscripti bona recipiant. Utinam possem multos etiam ab Inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta sui doloris; quæ etsi justior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidii Cassii, & Genero, & Uxori veniam dabitis. Et quid dico Veniam, cum illi nihil fecerint? Vivano igitur securi, scientes sub Marco se vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte dimidio. Auro, argento, vestibus fruantur. Sint divites, sint securi, sint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant Meæ, circumferant Vestræ pietatis exemplum. Nec magna hæc est P. C. clementia, veniam proscriptorum Liberis & Conjugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conscios Senatorii Ordinis & Equestris, à cæde, à proscriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidiâ, & postremò ab omni vindicetis injuriâ. Decisque hoc meis temporibus, ut in Causâ Tyrannidis, qui in Tumultu cecidit, plebetur occisus.

" Hanc ejus clementiam Senatus acclamationibus & Benedictionibus prosequutus est, *Antonine pie, Dii te servent. Antonine clemens Dii te servent: Antonine clemens Dii te servent: Tu noluisti quod licebat, nos fecimus quod decebat. Fac securi sint Liberi tui. Bonum imperium nulla vis ledit. Præsentiam tuam rogamus. * Philosophiæ tuæ Patientiæ tuæ, Doctrinæ tuæ; Nobilitati tuæ; Innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, Hostes exsuperas. Dii te tuentur,* &c."

* Scil. Te ut Præsentiam.

Marcus interea loci Cassii caput humandum curavit, & mortem ejus doluit palam. Quo facto iter institutum progressus est ut Copias desciscentes in officio contineret, & Orientales reduceret. Ab Ægypto exorsus, Ignovit Civitatibus quæ Cassio consenserant; & quum multa Alexandrini in Cassium dixissent fausta, tamen omnibus ignovit, & filiam suam, in paternæ benevolentiæ pignus, apud eos reliquit. *Capitol.* 25, 26.

Postquam ad Pelusium appulisset, sacra Serapidis ibi celebrata comperit, confluente illuc undique ingenti hominum turba. Quantum inde excreverit licentiæ & libidinis, & quam famosus fuerit Numinis hujusce cultus, à pluribus jam notatum non opus est ut enarrem. Marcus itaque de populi querimoniis parum sollicitus, qui Cultum Deorum immutatum iniquo semper ferunt animo, Ferias abrogavit, pompam consuetam exegit, populum à Sacris faciundis arcendum jussit, & solos deinceps Sacerdotes rituum conscios permisit. Ubicunque locorum venerat, Templa, Scholas, & conventus publicos ingressus, populum edocebat, in consuetudinem & colloquium excipiebat; Nodos Philosophiæ, & quæstiunculas abstrusiores discutiebat, enucleabat; nusquam non relictis & egregiis Sapientiæ vestigiis, & maximâ sui apud omnes, optimos præsertim & eruditissimos, admiratione. *Capitol.* 23. *Capitol.* 26.

Ubi primum deventum erat Syriam, Cassii literas omnes in supellectili inventas conscidit, & in ignem conjecit; nec perlectas voluit, ne cogeretur quenquam invitus odisse. Ferunt nonnulli, Martium Verum anteà in Syriam præmissum, (quam etiam in virtutis & fidei præmium regendam obtinuerat) sponte priùs suâ aboleviſſe; id Marco gratum inprimis fore autumantem. Quòd si forte ob eam is causam succenseret, longe fore melius se unum pro multis interire. Exemplum Charitatis & Benevolentiæ insigne sane & in paucis eximium; in Ethnico, nedum in Aulico, præ mirâ paucitate planè stupendum. *Dio.*

Sub hujus anni exitum Antoninus Octavùm Imperator renuntiatus est, quod ex Numismis nobis colligere est, qui Titulum Imperator VIII. cum Anno Tribunitiæ potestatis XXIX. simul exhibent.

Faustinam uxorem suam inter hoc itineris in radicibus montis Tauri, exanimatam subito morbo amisit; cujus Mortem vehementer luxit. Senatus itaque animum ejus Faustinæ consiliis in Cassiani sceleris conscios infensissimum factum existimans, nec in illo dolore, quem ex illius interitu conceperat, opportuno magis solatio uti posse, quam si Cassio *Capitol.* 26. *Dio.*

qui

qui tulissent opem huic ægritudini devoti morte afficerentur, gravius in illos per adulationem & obsequium statuere cœpit. Virium usque adeò non privatis tantùm, sed publicis solenne nimium est, & augustissimis Conciliis, ut sanguinem & cædem præ Principis Studio parvi pendant; & sedulo nimis officio impulsi, quod nec fieri debuit, nec factum
Dio. placet, maurent ultrò. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad speciem tantùm confictam arbitrati, eum usque adeo perpulit, literas ut rescriberet denuò, quæ vindictam de seditiosis sumptam minimè omnium sibi gratam affirmarent; Ab illius mente abesse plurimum ut quisquam vel suo, vel illorum decreto capite damnetur. Quinetiam ad extremum addidit; *Si id à vobis non impetrabo, ad mortem ipse vobis celeriter.*

Reipublicæ interim ut saluti in posterum & tranquillitati consuleret, Constituit, ut
Dio. nemo in eâ, unde ortus esset genus aut provinciâ, rerum potiretur. Cassius etenim cum in Syriâ patriâ suâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio res novas molitus fuerat.

Vulcat. in Cassio, 7. Cassii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commissa Alexandria, quique consenserat spe participatus Cassio, invito atque ignorante Antonino, eo ipso quo pater in Syriâ periit die, à suis interemptus est. Deportatus est Heliodorus, Alii vero liberum
Capitol. 25. Vulcat. 9. exilium acceperunt cum Bonorum parte. Alexandria Filia, & Drunciasus gener, liberam evagandi ubi vellent potestatem habuerunt. Jura illis integra servata sunt; vixeruntque, non quasi Tyranni pignora, sed quasi Senatorii Ordinis in summâ securitate. Nam & illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos potulantes fuissent.

Senatus interim, cujus in rebelles plectendo acerbitas Imperatori displicebat maxime, an honoribus Faustinæ delatis gratiam sibi conciliare posset, tentandum censuit. Ade itaque illi decretâ Aureâ etiam Faustinæ statuam in sellâ collocavit, quam quoties Marcus spec-
Dio. taret, in primâ Theatri sede, unde superbus ipse spectare consueverat, ponendam jussit; eique ut omnes præstantissimæ fœminæ assiderent. Quinetiam adulationi studentes nobilioribus ignotæ, Marco & Faustinæ decrevit statuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque extrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum sponsis sacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quam etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus est; Novas autem ipse Puellas, Faustinianas in honorem uxoris mortuæ ut sodales olim Antoninianos in Pii memoriam, instituit. Fecit & Colonium vicum in quo obiit, & eadem illi extruxit, sed hæc postea (fato tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata est, monstro hominis omnium quotquot usquam fuerunt impuritissimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantisper commoratus est, ubi quoniam de Aristide multa acceperat, ne in magnâ salutantium turbâ despectus ipsi vir fuisset veritus, familiares nunquid is adesset Interrogabat. Hoc enim illi semper erat solenne, quâvis virtute aut præstantiâ cæteris præfulgentes, honore & studio prosequi palam. Quod cum Aristidi non factum suspicaretur, male id se habere, Quintilius qui
Philostr. in Aristide. Græciæ ut supradictum est præerat, edicit, ne vir egregius inter suos famæ neglectui habitum se indignaretur. Hi verò, neque ipsos eum conspexisse asseruerunt; alioqui enim minimè fuisse prætermissuros, quò minus commendarent. Crastino vero die redierunt, Aristidem deducentes comitem. Tum allocutus ipsum Imperator, *Quare*, inquit, *Te sero vidimus?* Subjecit Aristides; *Theorematis* O Rex *heri incumbebam, æqui mens occupata ab eo quod quæris ægre admodum se suspensam fert.* Exhilaratus Imperator viri indole tanquam simplicissimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Aristides contrà pari animi fiducia, *Hodie si libet propone, & cras audies, non enim ex iis sumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, sed in iis qui accuratè loqui instituunt. Liceat autem, O Rex, notos etiam & Familiares interesse Auscultationi. Licet*, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Aristides) *ipsis exclamare & plaudere quantum*
Aristid. Tom. 2. Orat. 15. *valent, nullâ Tui præsentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator subridens, *in Te situm est.* Postero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, fælici admodum facundiâ ornatas coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos usque permansit Oratio.

Smyrnæ

Smyrnâ Athenas concessit, quodque diu illi in votis fuerat, Cereris sacris initiatus est, quâ non sanctior apud Ethnicos, aut solenniór erat Religio. Hujus utique Templum ingressos, summâ morum innocentiâ & nullius sibi sceleris conscios, oportuit. Quin ac Examine accuratiùs instituto opus erat, nec nisi qui Sacerdoti, cujus erat de singulorum statu dijudicare, se comprobarent, adeundi copiam mos erat elargiri. Quò magis hanc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento testimonio cohonestatam, & sæculo præsenti & posteris commendaret. *Capitol. 27.*

Magnos insuper honores Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ mercede conductos constituit, qui omnis generis Scientiam excolerent. Donis etiam auxit munificentissimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas ampliſſimasque illis indulsit. Revertens ad Italiam navigio tempestatem gravissimam passus est. Brundusii togam & ipse sumpsit, & milites togatos esse jussit; nec unquam, eo imperante, Romæ, aut in Italiâ sagati prodierunt milites. *Dio. Philostr. in vit. Adriani* *Capitol. 27.*

Romam ut venit, omnia gaudio & acclamationibus plena; ipse autem, quum annos octo peregrinatum abfuisset, Populo octo aureos viritim largitus est. Quicquid etiam vel fisco, vel ærario publico debebant, ab annis sex ad quadraginta, absque sexdecim annis Adriani, omnibus remisit: jussitque Syngraphas omnes de ære isto scriptas in foro combusti. Commodum, quem puerum adhuc Cæsarem appellaverat, togâ virili induit, Collegam in Tribunitiam potestatem junxit, cum eo triumphavit unâ, Consulem in annum sequentem designavit; quem ut cohonestaret magis, ad Consulis currum triumphalem in Circo pedes ipse cucurrit. Exinde Lavinium profectus est, ut in illo se receptu Philosophiæ totum impenderet, quam *Matrem* sæpe suam, Aulam verò *Novercam* appellare, familiare illi erat. Sententia Platonis semper in ore illius fuit, *Florere Civitates, si* § 3. *aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Cùm tamen populum victoriarum & otiosum spectaculis gaudere, & prudentis esse nôsset, labores & dura belli ludis & pompâ lenire; simul ut animos hujusmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipublicæ noxiis abstraheret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis spectacula donavit. Ipse quidem suopte ab his ingenio alieniſſimus, popularibus tamen suos attemperare moses, ubi usus esset, nequaquam dedignatus. *Dio. Capitol. 27.* *Ann. Christ. 176.* *Capitol. 6.* *Vid. lib. VII.*

Roma interea, dum Imperatore tandem præsenti, dum gaudiis atque otio laboribus ejus & periculis parto frueretur, tristissimo perculsa est nuntio, Smyrnam nempe incendio penè absumptam, & terræ motu graviter conquassatam, ut pars ædificiorum multò maxima solo æquata, incolas etiam plerosque ruinis & ruderibus obrutos simul improvisâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum scripsit Aristides, miro planè artificio, in quâ calamitosæ urbis infortunia adeò deploravit, ut sæpe ingemuerit is inter lectirandum, tandem verò etiam in lachrymas effusus, urbem confestim instaurandam Senatori mandaret; Pecuniam reficientibus largius est ampliſſimam, ut ne pristina quidem desiderari magnificentia, aut suo periisse dispendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æreum cives Statuam in foro Smyrnensi Aristidi erexerunt; grati ob urbem restitutam animi indicium; cum illius impulsu annuerit restaurationi Marcus. Honorem sane exemplo carentem! nec nisi faustis & virtutis studiosis proprium temporibus, in quibus Monumentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed Antoninus beneficium, non eam contulit in Smyrnenses, quàm officio pridem devinctus rependit. Illi siquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Avidium Cornelianum Syriæ tunc temporis præfectum, fugatum fauciumque, fusasque ejus copias, benigniſſimo excoperant hospitio. Cornelianum vulneribus confectum justis prosecuti erant exequiis; Milites autem non humaniter tantùm, sed etiam certatim curabant, Arma, Sumptus, Vestimenta largâ suppeditabant manu, Venusinæ olim post infamiam & Cladem Cannensem benevolentiæ æmuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benigniratem & munificentiam excitando; cum aliis præterea Civitatibus, non Italis tantùm, sed peregrinis etiam largitus esset; Carthagini scilicet, Epheso, Nicomediæ pari consulsis infortunio. *Dio. Philostr. in Aristide. Aristid. tom. erat. 20, 21.* *Philostr. in Aristide.*

Sumptus

Capitol. 23. Sumptus ſpectaculorum ingentes, munera populo crebrò donata, pecuniæ vis immenſa in urbes incendio & terræmotibus labefactatas erogata; Debita Romanis & Vectigalia dimiſſa, exhauſto etiam tunc temporis ærario, Viri indolem atque ingenium adeò prædicant; ut illiberalitatis purgationem nefas ſit inſtituere. Frugi equidem Principem & agnoſcimus & collaudamus; qui Pii exemplo edoctus res fiſci curaret ſeduló; largum tamen & profuſum, ſiquem unquam alium, ubi aut Populo ex uſu fuerat, aut Romani nominis intereſſet. Cogitavit nempe, & perſpectum penitus habuit Vir Sapientiſſimus, tum tantùm cum res agitur publica, ſumptibus ponere modum Principi minimè decere; Avaritiam verò in neceſſariis, & tempeſtivo rei gerendæ articulo, malum eſſe omnium longè acerbiſſimum. Subditos, dicere ſolebat, tributa lubentiori perſolvere animo, qui Principem in publicis magnificum, in domeſticis parciſſimum perſpexerint: Ab opibus probè gnaros & copiam & felicitatem ſuam proficiſci omnem; nec ab Imperatore egeno bene rem geri poſſe. Nec tamen eſt, quòd Antoninum miremur injuriâ notatum; cùm iſta ſola collaudare munera ſit populo ſolenne, quæ perperam & temerè conferuntur: quæ verò regni commoditates ſuadent, & recta moderatur ratio, ea parſimoniæ inſimulare. Rerum nempe, & quid ex uſu ſit prorſus ignari, quantum inter dandum & profundendum interſit, dijudicare nequeunt; Data verò non ex ipsâ re, aut accipientis merito, ſed ex avido ſuo & inſatiabili ingenio æſtimant. Id ſatis conſtat, Antoninum præ cæteris qui Romæ imperiârunt beneficentiſſimum ſe præſtitiſſe; Is utique ædem primus omnium extruxit in honorem Deæ Beneficiorum patronæ; quæ forſan virtutum unica *Beneficientiam* dico, apud Romanos divinos honores nondum erat nacta. Sed ab Illo præſertim illius Numinis cultum inſtitutum oportuit, qui per omnem vitæ conſuetudinem, & dona temperare, & virtutem excolere, & decorum in omnibus ſervare, & quæ temerè dantes utrinque urgent vitia declinare novit; dandi peritiſſimus & ſcientiâ & uſu factus. Antoninum hoc anno exeunte Imperatorem Romæ nonò renunciatum Nummi compertum dabunt; illud enim anno Tribunitiæ poteſtatis trigeſimo primo factum docent.

Dio. Ibid.

Fabia, quam, Veri quantumvis ſororem, cum illo tamen turpiſſimè conſuevisſe jam ſuprà memoravimus, ne minor videretur Imperii libido, quàm morum Impudicitia, eniſa eſt maximè, ut, Fauſtinâ mortuâ, in Marci matrimonium coiret. Is infamiæ ſuæ conjugis tametſi neſcius, at quid fœminæ Fabia eſſet probè gnarus, ſin minus, nec animo ad alteras nuptias propenſo, technas ejus irritas dedit omnes. Fertur quidem ille Concubinam ſibi aſciviſſe, ne tot liberis ſuperinduceret novercam: ſed fertur tantum, &, nî animus me fallit, temerè. Id minimè omnium me fallit, rumores non rectè ſemper refutatum iri, ex eo quòd iſtiuſmodi facta à dictis abhorreant plurimùm: Sermonibus enim cum vitæ conſuetudine nimium quantum inter ſe ſæpe ſæpius diſconvenit. Et hominum quidem id vulgo familiare novimus, ſed de Antonino tale quid cogitare nefas. In ejus nimirum ſcriptis hominis ingenium & mores legere eſt: ut non tàm aliis quàm ſibi præcepta dignoſcas: Hujus itaque famam injuriâ hâc inuſtam labe vel inde æquum eſt credere, quòd in primo *Ad Seipſum* Libello, Gratias Diis adeò habuerit prolixas, *ob ſeipſum adoleſcentem apud Avi concubinam non diutiùs enutritum.* Quo itaque ſe puerum non contaminatum exemplo ſeriò gratulatus eſt, eundem ſuis illud demum liberis ætate jam grandiorem objeciſſe, ego equidem ut credam, animum haud facile induxerim.

Capitol. in fine.

§ 17.

Sed nec Pax, nec Romæ commoratio diuturna fuit. Triennio enim poſteà Scythæ, adſcitis etiam è Septentrionalibus auxiliis, arma ſumpſerunt denuò; Legatos adorti nihil tale metuentes, nec ſibi aut provinciæ tuendis pares. Res igitur perturbatæ cùm Imperatoris & præſentiam, & ingentem ex improviſo belli apparatum poſtularent, tum denique Marcus primò pecuniam à Senatu petivit. Erat quidem illa in principis Poteſtate, ſed quod licebat, noluit tamen. Argentum is nempe cæteráque omnia eſſe Senatûs Populique Romani exiſtimavit. *Nos enim*, inquit, Senatum allocutus, *uſque adeo nihil habemus proprium, ut etiam veſtras ædes habitemus.*

Dio.

Filio

Filio deinde suo Brutii Præsentis, Viri consularis, filiam junxit, nuptiis celebratis exemplo privatorum. Deinde hastæ cruentæ in Bellonæ templo Ritum pro more persecit. Ritus iste apud Veteres, tunc tantùm, cum Bellum in Regiones transmarinas procul transferrent, est usitatus. Marcus itaque peregrè profecturus hastam arripit in templo repositam, & suprà columnam in Circo Flaminio oppositam, agrum hostium versus contorsit. *Capitol. 27. Dio.*

Romani Imperatori jam senio & laboribus infracto, novis etiam belli eunti obviam periculis metuentes; tum etiam optimo Principe, & tam egregiâ quæ in hoc uno superstes visa est sapientiâ privatum iri se veriti, ad ædes ejus confluxerunt frequentes; animo & moribus instituendis ab illo præcipienda avide accepturi. Hoc illis nimirum in votis erat, tum ob insignem Viri Reverentiam, tum si sibi Dii accensendum eum decernerent, ut Virtutis Viam, quam præeunte Illo & exempli facem præferente pridem institerant, præceptorum olim memores pergerent porrò tenere. Antoninus, voluptate ex animis ita affectis perceptâ haud mediocri, rogatis annuit lubens; nec per Triduum integrum Scientiæ Moralis quæstiones exponere, difficultates expedire, bene vivendi regulas in breve redactas compendium, & memoriæ facile commissas excogitare, atque impertire gravatus est. *Ann. 178.*

Profectus deinde ineunte Mense Augusto, Filio etiam Commodo itineris socio, Copiis Paternum præfecit, eumque ad prælium cum hoste committendum mittit. Exercitûs Hostilis partem multò maximam in illâ pugnâ confecerunt Romani, postquam à primo manè usque ad Vesperum, obfirmato utrinque animo, & ancipiti diu Marte esset dimicatum. Quâ demum partâ victoriâ Antoninum Imperatorem decimò lætus renunciavit exercitus. *Dio.*

Quas in annorum horum extremâ Antonini expeditione is res præclarè gesserit, ex illâ tantùm scire est quam Imperio Romano afferebant gloriam. Singulas autem oratione posse persequi inter optata nobis referendum est; cùm nemo superstit Authorum, qui in se suscepit enarrandas. Id unum constat, bellum contra Scythas durum perinde & grave, ac olim vel Parthicum fuerat, vel Marcomannicum. Pleroſque fidei suspectæ duces Scytharum regem ob clandestina cum hoste consilia, aut inita, aut saltem iniri credita, capite truncâsse; Marcum cum illis sæpiùs cruento admodum & obfirmato prælio manum conflixisse; exercitum ejus hoste potiorem, tanti ducis exemplo factum; qui animi solertiâ planè incredibili omnia inter pugnandum disponebat, suorum quantumvis senex agmen ducebat, pericula nulla detrectabat; Sed hostem ubi multis attritum præliis, arcibus extructis, & præsidiis per omnem regionem dispositis, per biennium coercuisset; Tertiam jam expeditionem susceperus; ineunte mense Martii, Viennæ Austriorum, vel ut alii Syrmii, gravissimo correptus est Morbo, quo etiam paucos intra dies absumptus interiit.

Ferunt quidem nonnulli Medicos, quò Commodo gratificarentur magis, mortem ejus maturâsse: Quod si verum est, (& Dio sanè verissimum esse præstat.) quàm suis id erat rebus opportunum, quod is in ore habuisse frequentissimum perhibetur? *Quàm multa sunt ob quæ à nobis liberari desiderent haud pauci? Illi ipsi elatum me optant, pro quibus tam multa exantlavi, supplicavi, procuravi: Illi inquam ipsi elatum me optant, tanquam qui levamen forsan hinc aliquod sperent.* Et is quidem suo tum præsertim præcepto, quod ibidem memoratum habes, obsequutus est. *Nec propterea tamen minus illis propitius discedas, sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis.* Ab eodem utique Dione accepimus, Marcum morti proximum Commodum militibus commendâsse, (noluit enim videri, quòd sibi ab illo allata est credere) Tribuno etiam Militum Tesseram postulanti, *Abi ad Orientem*, respondisse, *Ego enim jam ad Occasum commeo.* "Quod eo creditu est proclivius, quòd Antoninum constet, quâ erat mira animi in suos benevolentiâ, propinquorum vitia dissimulare solitum." *Dio. Lib. x. §36. Dio.*

Sed tenera adhuc Commodi ætas, quæ nondum indolis adeò turpis atque immanis indicia dederat, ignominiam & culpam hanc injuriâ illi inustam ut credam facit. Præsertim, quum non nisi mortuo patre in vitia delapsum narret Herodianus. Mores sanè *Herodian. in Commod. 70*

crucem, quibus se omnibus brevi reddidit infestum, ut hujus etiam patricidii reum existimarent, pleroſque poterant inducere; ut nequid ſit facinoris aut flagitii, quo non ipſe ſe contaminâſſe putaretur. Nec inſolens eſt iis omnibus facilem adhibere fidem, quæ etſi pridem, & illis forſan inſciis vel facta, vel conficta, extremo tamen vitæ actu Principes in ſe admitti potuiſſe oſtendunt. "Hæc quidem D'Acerius pro ſuo etiam in malos æqui-"ori ingenio: cujus affectum & mores benevolos non laudare nequeo: Sed id tamen mo-"nendum duxi, Herodiani teſtimonium à Capitolino perquam eſſe diverſum; qui & An-Capitol. 27. "toninum perhibet moribundum *Sententiam de filio eandem quam Philippus de Alexandro* "*oſtendiſſe, quum de illo malè ſentiret*; (ſenſu nempe longè alio, Imperium Romanum Com-"modi vitiis & profuſæ libidini minimè ſuffecturum) quin & *minimè ſe ægrè mortem ferre,* "*cum filium ſuperſtitem relinqueret*, qualem verò docent ſequentia, *Nam jam Commo-*"*dum turpem ſe & cruentum oſtentabat.* Et mox tum poſtea. *Ferunt illum mori voluiſſe* "*cum filium talem videret futurum, qualis extitit poſt ejus mortem; nè, ut ipſe dicebat,* "*ſimilis Neroni, Caligulæ, & Domitiano eſſet.*

Statim ex quo perculſus erat morbo, ſalus ejus deplorata eſt. In illum tum demum ſcopulum impingens, ubi naufragium faciunt pars hominum maxima; qualis revera eſ-ſet, & quantum potuerit Virtus & Sapientia intimis animi ſenſibus inſculpta, omnibus o-Herodian. in fix. 3, 4. ſtendit. Pectus tamen etiam conſtantiſſimi Viri diverſæ ſcindebant curæ. Quicquid di-vinæ viſum eſt voluntati, æquo ille & modeſto, quod Philoſophum decuit, animo tulit: Populus tamen, quem Imperatori inprimis charum oportuit, quid tandem ipſo vitâ fun-cto fieret, cogitare acerbum; & anxio timore plenum. Diem quem morte clauſit extre-mum agebat mœſtus; Multa adeò, quibus animi angebatur, revolventi ſubibant mentem. Terrebat nempe ingenium adoleſcentium à rectâ honeſtâque diſciplinâ ad luxum voluptatéſque facilè delabens; nec hominem minimè imperitum fugit multorum memoria Princi-pum, qui Juvenes imperium ſuſcepiſſent; qui vitiis & adulatione victi, voluptatibus tan-tùm ſtudebant, & imperio grave dedecus infligebant. Solicitabant etiam animum recen-tiora Neronis & Domitiani Exempla, qui nihil ſibi ad extremam crudelitatem reliqui fe-cerant. Filio itaque timebat ſuo, ne lubricum nactus locum ab inſtituto deficeret; bonis artibus, ſtudiiſque (quibus tanto curarum & laboris impendio ætas ejus tenera fu-iſſet imbuta,) relictis, ebrietati ſeſe & crapulæ dederet; Virtutis etiam, Juſtitiæ, & in patriam Charitatis obrutis ſeminibus & extinctis, pro Patre Patriæ Tyrannum ageret. Terrebat præterea Germaniæ vicina gens, quam nondum planè ſubjecerat; ſed partim in ſocietatem adſciverat, alios autem armis belloque edomuerat; quibus, quantumvis metu principis in præſens contineantur, mos eſt tamen quamlibet levibus momentis ad arma re-ſumenda facillimè impelli. Quare dubitabat, ne deſpectâ mox filii ætate, & regnandi im-peritiâ, conjurati iterum vindictam quærerent, & infamiam victoriarum à ſe reportata-rum delendam. His igitur Curarum fluctibus æſtuans, amicos propinquoſque omnes, quotquot aderant, convocari jubet. Qui poſtquam convenerunt, conſtituto in eorum conſpectu adoleſcente filio, paululúmque ſe, ut potuit, è grabbato ſublevans, hujuſmodi habuit orationem.

Ibid. 4, 5.

Marci Imperatoris Oratio pro Commodo.

Dolere vos atque angi cum ita me affectum contemplamini, minime mirandum. Quippe humanum eſt humanis caſibus ingemiſcere: multoque magis miſericordiam provocant, quæ oculis uſurpamus. Cæterum peculiaris vobiſcum noſtra ratio eſt. Nam de mei erga vos animi conſcientiâ, nau-

Δημηγορία τοῦ βασιλέως Μάρκου περὶ Κομμόδου.

"Ἀχθεσθαι μὲν ὑμᾶς, ἐφ' οἷς ὁρᾶτέ με δια-κείμενον, θαυμαστὸν οὐδέν. φύσει τε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον ἐλεεινὸν, καὶ ταῖς ἀφ' ὁμοφύλων συμ-φοραῖς τά τε δεινὰ ἐπ' ὄψιν ποιοῦντα, οἰκτρὸν προσβλέπεται μείζονα. ἐμοὶ δὲ πρὸς τοῦτον ἀπάρ-χειν παρ' ὑμῖν οἴομαι· ἐπ' ᾧ δὲ ἂν αὐτὸς διάκειμαι πρὸς ὑμᾶς, ἀμοιβαίαν εὔνοιαν εἰκότως ἂν λα-

πως. ναὶ ἡ κρισὶς αὕτη μοί τε αἰδοῖος, καὶ μάτην σοὶς ὑμᾶς ποιοῦτο χρόνῳ τοιοῦτῳ τε καὶ τοσούτῳ κεκαπνοδοῦσθαι ὑμῖν τε ὑπόδικον χάριτος, δείξασιν ὅτι ὑπὲρ ὧν ἐτύγχανε ἐγὼ ἀμνήμων εἴην. ὁρᾶτε δή μοι τὸν υἱὸν, ὃν αὐτοὶ ἀνεθρέψασθε, ἄρτι τῆς μειρακίου ἡλικίας ὑπεκδύοντα, καὶ δεόμενον ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ, ἡμῶν κυβερνησόντων, καὶ τοῦ φερόμενου ὑπ' ἀτελοῦς τῆς ἡμῶν νεότητος ἁμπείας, οἱ φίλοι ἐπιδιδόμενοι παραβλάψῃ. βούλεσθε δὴ ἐν αὐτῷ ὑμεῖς ἀνθ' ἑνὸς ἐμοῦ, πατέρες πολλοὶ ἀγαθοί τε, καὶ τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες.

tuam spero à vobis quasi meo jure benevolentiam. Nunc autem illud accidit, cum & mihi sit judicium faciendum, frustrane vobis honorem tam diu habuerim. Studiumque omne meum lubens detulerim: & vobis referenda gratia ostendum, non esse eo tempore quæ acceperitis immemores. Videtis filium, quem ipsimet educastis primas nunc adolescentiæ metas ingredientem, quasique in salo, atque in fluctu vitæ gubernatoribus indigentem: ne rerum imperitiâ de recto quasi cursu ablatus, malis artibus impingat. Este igitur vos illi pro me uno multi parentes, excolendo scilicet, atque optima suggerendo.

Οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος ἀρκεῖν αὐτοχρὰς πρὸς τυραννικὴν ἀκρασίαν, ὅτε δορυφόρων φρουρὰ ἱκανὴ φύλαξαι τὸν ἄρχοντα, οἱ μὴ προθύμως χρείᾳ ἢ τῷ ἀνηκόων εὐνοίᾳ. μάλιστα γὰρ ἐκεῖνοι εἰς ἀρχὴν μακρὸν ἀκινδύνως ἥλασαν, ὅσοι μὴ φόβον ἐξ ὠμότητος, πόθον δὲ τῆς αὐτῶν χρηστότητος, τοῖς ἀρχομένοις ψυχαῖς ἐνέσταξαν. οὐ γὰρ οἱ ἐξ ἀνάγκης δουλεύοντες, ἀλλ' οἱ μὴ πειθοῖς ὑπηκόοντες, ἀνύποπτοι, καὶ ἔξω κολακείας πρᾶγμα ἐπιτήδειον ὁρῶντές τε καὶ πάσχοντες διαλεληθέναι, ὅλως ποτὲ ἀφιλονίκως ἔχουσι. ὧν μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει δεῖ τούτου ἀνθρώπου. χαλεπὸν δὲ μαλθακοῦ τε, καὶ ὅσον ἐπιθυμεῖν ὀλιγωρίας, ὑπερτέρους ἐξουσίας τοιαῦτα δὲ συμβουλεύοντες αὐτῷ, καὶ ὧν ἀκμὴ παρὼν ὑπομιμνήσκοντες, ὑμῖν τε αὐτοῖς καὶ πᾶσιν δεῖξον ἀποδείξεις βασιλέα, τῇ τε ἐμῇ μνήμῃ χαριεῖσθε τὰ μέγιστα, ὅτου τε μόνου ἀΐδιον αὐτὴν ποιῆσαι δυνήσεσθε.

Neque enim ut pecuniæ vis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tueri principem possunt, nisi illi ipsi quos reges, animum imperanti benevolentiamque accommodent. Quippe ii demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed amorem ex benitate civium suorum animis instillant. Neque enim quos servire necessitas coegit, sed quos obtemperare sua quemque voluntas adegit, ii sunt in agendo, patiendoque à suspicione omni, assentationeque vacui: nunquamque imperia detrectant, nisi violenter contumelioseque sint habiti. Est autem difficile, in maximâ licentiâ moderari sibi, quasique frænos imponere cupiditatibus. Quòd si bene vivendi autores illi fueritis, & quæ nunc coràm audit, identidem admonueritis, unâ operâ & ipsum vobis reliquisque omnibus optimum principem reddetis, & memoriam nostram demeribemini quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere.

Talia dicentem Marcum ita repente animus defecit, ut statim conticesceret, ac languore nimio Supinus, in lectulum relaberetur. Quum itaque diem unum duntaxat & noctem supervixisset, fato est functus: sic ut magnum suî desiderium ejus ætatis mortalibus, posteris verò etiam virtutis memoriam reliquerit sempiternam.

Postquam illius mortem fama vulgavit, incredibilis repente exercitum ipsum, plebem, atque Italiam adeò omnem luctus occupavit. Nullus unquam nuntius tantum dolorem Romæ excitavit, tantum unquam terrorem intulit. Imperii Gloriam & Felicitatem integram cum Antonino interiisse unà diceres; quem omnes certatim unâ voce, alii Parentem, Fratrem alii, alii Ducem Fortissimum, Bonum quidam Imperatorem, nonnulli etiam Probum, Continentem, Sapientem, Moderatum Principem, Virtutis denique consummatissimæ Exemplar vocitabant; quodque vix alibi usquam factum accepimus, tot in laudes ejus conspirantium ne quisquam sanè aut falsus aut nimius habebatur.

Capitol. 18. Senatus Populuſque, etiam priuſquam funus conderetur, non diviſis locis, ſed in unâ ſede propitium Deum dixit. Et parum ſanè fuit, quod illi & Aurea poneretur in æde Julii Statua, & honores divinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit, niſi quòd etiam ſacrilegus judicatus eſt, ſi [illegible] ejus imaginem in ſuâ domo non habuit, qui per fortunam vel habere potuit, vel debuit. Denique in multis domibus M. Antonini Statuas moris erat inter Deos penates conſiſtere.

Ann. Chriſt. 180. *Dio. Capitol. Sexageſimum primum egiſſe narrat. Dio* lviii. *annos, menſes* x. *dies* xxii. *natum occubuiſſe.*

Ita demum conquievit omnium, qui Romæ unquam principatum tenuerunt, optimus, maximuſque Marcus, Diis vitâ & morte conjunctus, cùm annum ætatis quinquageſimum nonum nondum exegiſſet. Annos novem Fratrem habuit imperii participem; decem regnavit ſolus. Quem variis exagitatum fortunis, & plurima præclarè proſperéque gerentem, idcircò tamen præſertim fælicem ducere fas eſt, quòd immane Filii ingenium, & flagitia (quibus is humano generi & peſtem & probrum brevi ſe præſtitit) nefanda, parum adhuc perſpexiſſet.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM,

IN QUO

De Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica, & Academica Vetere, Epicurea verò præcipuè collata; deque eorum, qui hanc secuti sunt, quæ supersunt, Senecæ, Epicteti, Marci nostri cumprimis, scriptis disseritur: Operisque hujus totius ratio atque institutum exponitur.

SToicam *Disciplinam*, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proximè accessisse, è nostris qui censuerint, non desunt. Et Josephus quidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de *Pharisæorum*; quam apud suos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuisse [1] Paulus pronunciat, quamque horum uterque, & Josephus & Paulus, aliquando sectatus fuerat; [2] ἡ Φαρισαίων, inquit, αἵρεσις πλησίον ἔχει τῇ παρ' Ἕλλησι Στωϊκῇ λεγομένῃ. *Pharisæorum Secta ei est affinis, quæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noster verbis planè disertis; [3] *Stoici*, inquit, *nostro dogmati in plerisque concordant.* Et in multis quidem convenire, ambigi non potest, si quis instituti utriusque περὶ τῶν ἀρετῶν regulas legésque secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, quàm Secta alia ulla; quum nulla, credo, comperta sit, quæ pietatis ac virtutis studium exercitiúmque aut pluris faciat, aut altiùs evehat, aut fortiùs spiret, aut acriùs urgeat, aut penitiùs inculcet, aut enixiùs provehat.

[1] Paul. apud Lucam, *Act.* 26. 5.
[2] Joseph. in *Vita sua de Bello Judaic.* libris subjuncta.
[3] *In Esaiam Comment. cap.* 11.

Hoc quo clariùs eluceſcat, de Sectis eminentioribus quibusdam cum ista collatis videbitur. Atq; hìc mitto Pythagoræ, [4] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam supersunt. *Aureum* enim *carmen*, quod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; suppositititium utrumq;. Sed nec in ullo numero habendam exi-

[4] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l. 8. & ab Jamblico conscripta, *cap.* 13, 14, 23, 24. necnon *Jamblichi vita*, apud Eunap. in *Vit. Sophist.*

stimem,

ſtinem. aut Cynicorum affectatam illuviem, fœdáq; in propatulo etiam perpetrata [5] χαραγμάλια; (quos [6] *à Stoicis tunica tantùm diſtare*, haud ritè pronunciâſſe videtur Satyricus, quam illi [7] obſcœnitates iſtiuſmodi, ſordéſq; etiam, [8] tanquam à natura humana alienas, ſint averſati:) aut Academiæ etiam Novæ ἀκαταλημψίαν, quæ cùm ſenſibus tam externis quàm & internis fidem omnem detrahat, [9] mentíſque pariter atque corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps eſſe animal patitur.

Ad illos accedo, qui Philoſophiam nobis excultiorem dederunt, Scholáſq; frequentiores, ampliores, illuſtriores habuerunt. Ex his ſunt, qui è Platonis Gymnaſio prodiêre, *Academici Veteres*, & Peripatetici: quos, quia [10] *nominibus* ſolis *locisq*; (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à ſe invicem *diviſt, rebus* interim *conveniebant*, unà junxiſſe, compendio dabitur. Inter iſtos cumprimis emicuit Ariſtoteles. Is in ſcientiis diſciplíniſque omne genus tradendis, *Logicâ, Rhetoricâ, Poeticâ, Politicâ, Oeconomicâ, Ethicâ, Phyſiologicâ* [11], ad [12] miraculum uſq; tantum præſtitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [13] quàm priſcorum, non dico uni alteri alicui, ſed eis, quorum ſaltem ad ætatem hanc ſcripta perennârunt, etiam univerſis. Nam quòd [14] *Platonem* hujus Magiſtrum, familiæq; illius utriuſq; parentem, *excipere* ſolent, qui huic alioqui primas deferunt; haud advertiſſe ſatis videntur, Platonem non tam in diſciplinis tradendis, quàm in ſui temporis [15] Sophiſtis, ſub perſona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâſſe. Unde natum, ut in *Dialogis* pleriſque, per anfractuoſas diſceptationum ambages, artificio ſingulari ſibi invicem implicatas & innexas, in immenſum ferme protractâ diſſertationis ſerie, veri certíque ſitiens lector, niſi quòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, ſtructuræq; elegantiâ, quæ feſſum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac lacinioſis penè delaſſatus, cùm [16] quod pro certo

[5] De quo videri poterit, ni pudor prohibeat, Dio Pruſ. *orat.* 6. in *Diogen.* ſive, *de Tyran.* & Laert. *l.* 6. in *Diogen.* quo loco vim vocabuli non aſſecutum Ambroſ. Camald. Interpretem, non eſt mirum, quum H. Stephan. præterierit.

[6] Juvenal. *Sat.* 13.

[7] Proinde Zeno αἰδήμων ἀφῆς τὴν κυνικὴν ἀναισχυντίαν, à Cratete deſecit. Laert. *l.* 7.

[8] Τὸ καθόλου ἁπλῶς ἐν τῇ φύσει τῇ ἀνθρώπου ἀφεῖλκται ἢ εἴ τινι ἄλλῳ, ἢ τούτῳ μᾶλλον ζῴων χωρίζεται. Epictet. *diſſert. l.* 4. & per totum *cap.* 11. quod his verbis clauditur, Πλάτων ἐκβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπικοῦ γένους ἄφρονα ἢ ἰσχνὸν ἢ ἐπὶ τὰ μὴ ἀνθρώπινα εἶναι.

[9] Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88.

[10] Cicer. *Academ. l.* 1.

[11] *Muſicam, Mathematicam, Medicam* non adjicio, quia periſſe videntur, quæ de his ſcripſiſſe diſcimus ex Laertii laterculo: ſed nec Metaphyſicam, quia nomen priſcis iliis ignotum; aliúdque planè ſonat τὰ μετὰ τὰ φυσικά.

[12] *Talem eſſe unum hominem miraculoſum eſt potius, quàm humanum.* Averroes in *Proœm. Phyſic.*

[13] *Ariſtoteles meo judicio in Philoſophia prope ſingularis.* Cicer. Academ. *lib.* 4.

[14] *Ariſtoteles, excepto Platone, Philoſophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Ariſtot. longè omnibus (Platonem ſemper excipio) præſtans ingenio & diligentiâ.* Idem *Tuſculan. lib.* 1.

[15] *Sophiſtas è Platone intelligimus luſos à Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2.

[16] *Platonis in libris nihil affirmatur; & dum in utramque partem multa diſſeruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

ſtatuatur

ſtatuatur nihil occurrat, in quo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéque omni depoſitâ, firmus conſiſtat, ac ſecurus acquieſcat, vix aut nè vix quidem tandem deprehendere queat.

Ariſtotelem itaque ſeligemus, qui in eis, quæ ad mores formandos, vitæque rationem ritè inſtituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliquorum nomine ſententiam ferat. Is poſt Platonem, cum agmine utroque dicto, in tres claſſes *Bona* diſpeſcit univerſa, *animi*, *corporis*, & quæ *extra horum utrumque* conſiſtunt, vitæ hujus adminicula. Quamvis autem *animi bona præſtantiſſima* eſſe cenſeat, & *per ſe* maximè eſſe *expetenda* concedat; tanti tamen poſteriora duo iſta facit, tantúmque [17] ad ſortem beatam conſtituendam momenti viriumque eis tribuit, ut [18] virum virtute licèt universâ inſtructum, ſed alteris illis orbatum ac deſtitutum, *beatorum* numero eximat, præſertim [19] ſi in adverſa graviora, calamitatéſque inſigniores inciderit; iſta ſiquidem, ubi incurſaverint, *beatitudinem*, quanquam, [20] *mutatu haud facilem*, [21] *intercidere* tamen, *abrumpere* & *corrumpere* prorſus.

At Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externíſque iſtis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* cenſu collocanda cenſerent; ſed pro rebus *mediis* prorſus haberent, quæ in neutram partem momenti multum conferrent: cùm [22] *nihil bonum* ſtatuerent, *niſi quod pium, juſtum, humanum, honeſtum foret*; *nihil malum, niſi quod impium, injuſtum, inhumanum, inhoneſtum* exiſteret. Proinde *miſerum* eſſe *inſipientem, iniquum, improbum, impium* quemque, quantumcunque, quæ aliis habentur, *bonis, corporeis exteríſque inſtructus ſuffultúſque vitam exegerit*; [23] *beatum* contrà *bonum piúmque* quemlibet, quantumcunque *malis*, quæ cæteris reputantur, *obſtrictus divexatúſque ævum tranſegerit*. Hunc denique ſolùm *ſapere*, verè *liberum* eſſe, *ſui compotem, numini charum, cujus ſub tutela curáque, cùm perpetim agat*, ſolùm poſſe [24] *ſecurum malique omnis metu*

[17] Τῷ εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συνίστασθαι. Ariſt. *Ethic. Magn. l.* 1. *c.* 2. Περισσεῖται γὰρ ὁ εὐδαίμων καὶ ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ καὶ ἐκτὸς, καὶ τῆς τύχης. Idem. *Ethic. Eudem. l.* 6. *c.* 13. *Multi & magni Philoſophi hæc ultima bonorum juncta faciunt*; *ut Ariſtoteles, qui virtutis uſum cum vitæ perfecta proſperitate conjunxit.* Cic. *de fin. l.* 2.

[18] Ἀρὰ καὶ ἐκτὸς ἀγαθῶν ἂν εὐδαίμων εἴη. Arist. *Eth. Mag. l.* 2. *c.* 8. [19] Οὐ μακάριος γε, ἂν περιπέσῃ τύχαις ἀσυνήθεσι. Arist. *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. Οἱ δὲ τραχεῖς ὄντων καὶ ταῖς δυσχερείαις μεγάλαις ἀσυμβόλοις εὐδαίμονα εἶναι φάσκοντες, ἐὰν ἢ ἀγαθὸς, ἁδὲν λέγουσι. Idem *Magn. l.* 6. *c.* 13. [20] Οὐκ εὐμετάβολον. [21] Θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Ibid. idem *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. [22] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθά ἐστιν. τὰ δὲ κακά· τὰ δὲ οὐδέτερα ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετὰς· κακὰ δὲ τὰ ἐναντία· οὐδέτερα δὲ, ἃ μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷον ζωὴ, ὑγεία, ἡδονὴ· κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐημερία. Laert. *l.* 7. *Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οἷόν ἐστι βάρβαρος φιλοσοφία. Clemens Alex. *ſtrom. l.* 5. Mox poſt nonnulla ejuſdem notæ interjecta, ταῦτα φευλλίσιν οἱ Στωικοί. *Unum bonum eſt, quod honeſtum eſt: cætera falſa & adulterina bona ſunt.* Sen. *Epiſt.* 71. *Nihil eſt bonum niſi quod honeſtum eſt.* Id. *Ep.* 120. Sed & Ambroſ. noſt. idem *Scripturam ſequens*, *Offic. l.* 2. *c.* 3. *Media, ſive indifferentia vocamus, quæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, paupertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82. [23] *Virtus ad vitam beatam per ſe ipſa ſatis eſt.* [Hæc prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non fit miſer, Quem tam multa mala in miſeram vitam non tranſferunt, nec ex beata quidem educunt.* Sen. *epiſt.* 91. [24] Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεται τὰ μὴ γινόμενα ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα συγχρῆται ἐχεῖ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας, καὶ ἀπολαυστικοὺς, καὶ ἀδοικήτους· ἐπὶ δὲ τῷ τὸν θεὸν ἔχειν ποιητὴν καὶ πατέρα καὶ κηδεμόνα, οὐκ ἡμᾶς ἐξαρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9.

inimun m-

immunem degere, utpote [25] *cui mali nihil aut viventi aut morienti obtingere permissurus is sit,* [26] *cui ipse regendum se totum permiserit: nec posse itaque fieri, ut vel sorte beatâ unquam excidat, vel in calamitates ullas ejusmodi incidat, quæ beatitudinem incidendo miserum faciant.* Et hæc quidem fuêre Stoicorum dogmata, in quibus quatenus tam Peripateticos, quàm & Academicos veteres transcendebant, eò ad regulam populo Christiano præscriptam illis utrisque propiùs utique accesserunt.

Etiamsi autem concedere nequeam, quod post [27] Antiochum [28] Cicero, post Ciceronem [29] Augustinus, ab istis illos *vocabulis* tantùm *discrepantes rebus* interim *convenisse*, cùm hoc apud [30] Ciceronem Cato nervosè ac luculenter satis refellere videatur; nolim tamen diffiteri, quod Orator celeberrimus ille, [31] *honestum* saltem *inter hos certamen* fuisse, cùm *omnis* esset *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm interesset, quòd partes *primas* alteri, alteri *totas* integráque *Virtuti* concederent. Cæterùm Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magistros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, discinctos & dissolutos cum altè cinctis, arctè strictis committi & in certamen descendere, [32] indignissimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen istud qui tentarent: idque, quod mirum magis minúsque ferendum, ex eis etiam, qui Stoicis nomen dederant, horum saltem in classe locum ambiebant. Sed quid in hunc sensum proferatur, audiamus, ab eo qui Stoicus ipse haberi volebat.

[33] *Non est*, inquit, *quòd putes magnum, in quo diffidemus.* Exiguum scilicet spatiolum interjectum fuerat, quod utrosque à se invicem dispesceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* isti pro *bono* vel *summo*, vel *solo* etiam haberent.

Sed, [34] *Quam*, inquit, *virtuti legem dicimus, ille dicit voluptati.* At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipsi. Nec si eadem suis quæ & illi in nonnullis præcipiunt, ideo non longè à se invicem divisi existunt. Ecquis *Medicum* à *Philosopho* non distare multùm dixerit? Eadem tamen suis in victu vitáque communi præcipiunt isti, præscribunt illi. Medicorum principem & parentem audiamus. [35] Πόνοι, inquit, σῖτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια· πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia.* Ecquid aliud

[25] Ἐν τούτῳ διαφοραῖς δεῖ ἀλλήλοις, ἢν μὲν ἴσχυ ἀσθενεῖ ἀγαθῷ μηδὲν ἐστὶν ἔτι ζῶντι, ἔτι τελευτήσαντι, ἐὰν δὲ ἀμελῶσι ὑπὸ θεῶν τὰ τοῦτον μεταγίγνεται. Socrat. apud Plat. in *Apol. Pro certissimo habeatur quod dicturus sum. Nec cuiquam bono quicquam mali evenire potest, nec vivo nec mortuo, nec unquam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tuscul. l.* 1. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. ecquid hæc, quàm quæ Solomon Parœm. 1. 33. & Paulus Rom. 8. 28.

[26] Ἄγε νῦ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ γ' ὃ πανταχοῦ σὺν Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος· Ἕπομαι γ' ἄκνος. Cleanthes. ἐπὶ παντὶ ἐμπόδιον πᾶσα. Epictet. *enchir. c.* 52. *dissert. l.* 3. *c.* 22. *Duc me parens, celsique dominator poli, Quocunque placuit: nulla parendi mora est; Assum impiger.* Sen. *epist.* 107.

[27] Cicer. *de Deorum nat. lib.* 1. [28] Cicer. *de finibus, lib.* 4. [29] August. *de Civit. Dei, lib.* 9. *c.* 4. [30] Cicer. *de finib. lib.* 3. [31] Cicer. ibid. *lib.* 2. [32] Καλὸν γὰρ, ἀλλήλοις γυναικὶ σεσὸς πόρνην μάχη. *dura res, Matronæ cum meretrice contestatio.* Menand. apud Cyril. *adversus Julian. lib.* 7. [33] Senec. *de Vit. beat. c.* 13. [34] Senec. *ibid.* [35] Hippocrat. *epidem. l.* 6. *sect.* 6. § 5. & ex Hipp. Galen. *Hortat. c.* 6.

Philoso-

Philoſophus, ſive Stoicus, ſive Epicureus etiam, ſive alius quilibet? ſed aliis planè rationibus, & diverſis prorſus, ſinguli.[36] *Finem* aiunt, *dare appellationem*, & *in re ethica formæ rationem habere.* Iſtic ergò vere uſurpatur, quod diverbio vulgari dicitur,

[37] Χωρὶς τὰ Μυσῶν & Φρυγῶν ὁρίσμαθα.
Fines Myſorum ſunt Phrygúmque diſſiti.

nec ſecus [38] *Medici & Philoſophici, Epicurei & Stoici* fines ſunt diviſi. Medicus ſiquidem valetudini proſpicit, ne in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite iſtius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto denique, quod aiunt, cœlo à ſe invicem ſunt diſſiti, quorum alteri *Virtutem*, tanquam Reginam legitimam, Principem juſtam, cui cætera concedant omnia, in faſtigio ſummo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, quæ vel ad pedes ſubſerviat, vel à tergo ſubſequatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* ſubſtituunt, [39] cui in ſolio regali ſedenti, ancillulæ inſtar, aſtet illa, hoc duntaxat officium ſuum ducens, Dominam in aurem admonere, caveat, ne quid perficiat, à quo dolor aliquis oriatur.

Sed, [40] *ſancta*, inquit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *triſtia*, *fortia* etiam, *ſi propiùs acceſſeris.*

Et propiùs igitur accedamus, quò penitiùs & accuratiùs introſpiciamus. idque eò lubentiùs, quia [41] multos monet Orator hac offuciâ allectos Epicureas partes ſequi, quia *recta & honeſta* ipſum plurimùm facere putant.

Sancta ergò ſcilicet præcipit is, cui [42] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit.* cui [43] πρᾶγμα ὁ Θεὸς, ὔτε αὐτὸς ἔχει, ὔτε ἄλλοις παρέχει. [44] *negotii quicquam Deus nec ipſe habet, nec alteri exhibet.* quod impii illi olim fœcibus ſuis immerſi infixíque Judæi, [45] *Deus nec beneficio nec maleficio quenquam eſt affecturus*; [46] *nec propitius eſſe, nec iraſci cuiquam poteſt.* qui denique, utì gloriantur aſſeclæ ipſius, [47] *primus adverſus numen cœleſte oculos attollere* eſt *auſus*, [48] *omnémque funditus* (quantùm in ipſo fuerat) *religionem ſuſtulit.*

Recta verò ab eis quænam, aut quorſum quis expectet? *qui* [49] *amicitiam, fidem, juſtitiam, virtutem ullam, niſi* [50] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam cenſeant*; (cùm

[36] Οἴζεται ἕκαστον πρὸ τέλους. Ariſtot. *Ethic. l.* 3. *c.* 7.
[37] Strabo *geogr. l.* 12.
[38] Χωρὶς τὰ θεραπευόμενα ὑπ' ἰατρῶν, ὥσπερ ἔνιοι Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσμαθα. Plut. *de valetud. præcept.* quod idem de *Vatibus* & *Philoſophis* uſurpavit Damaſcius in *Vit. Iſidori*, à Suida adductus, quem ex Photio alibi reſtitutum damus.
[39] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. l.* 2.
[40] Senec. *ubi ſuprà epiſt.* 33. & alibi.
[41] Cic. *de fin. l.* 1.
[42] *Semota à rebus noſtris, ſejunctaque longè*; *Nec bene promeritis capitur, neque tangitur irâ.* Lucret. *l.* 1.
[43] Senec. Συναλοιφωθ. τὸ μηδὲν οὐ καὶ ἀφελοῦν, ὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, ὔτε ἄλλῳ παρέχει. ὅτι ὔτε ὀργαῖς, ὔτε χάρισι συν-

ἔχεται. Epicur. apud Laert. *lib.* 10. [44] Cicer. *de nat. Deor. lib.* 1. [45] Zeph. 1. 12. [46] Cicer. *in Piſon.* [47] Lucret. *de rer. nat. lib.* 1. [48] Cicer. *de nat. Deorum, lib.* 1. [49] *Quia hac benevolentiam conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietè vivendum, charitatem.* Torquat. apud Cic. *de fin. lib.* 1. [50] *Quia tutiorem vitam, & voluptatem efficiunt planiorem.* Idem *ibid.*

51 Nè justitiam quidem rectè quis dixerit per seipsam optabilem; sed quia jucunditatem afferat. Idem ib. τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρετὰς εἶναι, ἃ δὴ καὶ τινές. Epicur. apud Laert. l. 10. Nihil justum esse naturâ, & crimina vitanda esse, quia metus vitari non possit. Sen. epist. 97.

51 *nihil horum per se bonum, seque causâ expetendum existiment; qui* 52 *honestum ipsum inanem sine re subjecta sonum, nec tam solidum, quàm splendidum nomen pronunciant; quin* 53 *nec flagitio, fabinore, scelere ullo, quod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter se obstinendum statuunt, (cùm* 54 *hujusmodi nihil ex se malum reputent) nisi supplicii,* 55 *damni, mali alicujus insecuturi meta coërceantur; nec à numine hoc (à quo iram vindictámve ob istiusmodi quicquam, vel expectare, vel formidare vanitatis & superstitionis nomine, non damnant tantùm, verùm etiam deridenr) sed* 56 *ab hominum conscientia, qui ab iniqua & scelesta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam sumere, seve pro autoritate publica, seve pro viribus privatis valent; hos autem* 57 *latendi fiducia nulla possit unquam haberi.*

Torq. ubi sup. 53 Nihil tam turpe, quod hominum conscientiâ remotâ non facturus videatur. Cic. de fin. lib. 2. Vid. Sen. sup. 54 Τὸ ἀδικεῖν οὐ καθ' ἑαυτὸ κακόν ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῷ παρ' ἡμῶν ὑποπτεύεσθαι φόβῳ, οἷς μὴ λήσειν ὑπάρχει τοιούτων ἐπιτηδευμάτων. Epicur. apud Laert.

Sed pergamus, & *rigida* ac *tristia* ista Epicurea videamus, ut 58 *imperitorum scil. errore sublato*, ex horum patrono intelligamus, *ea quæ voluptuaria, delicata, mollis habetur disciplina, quàm gravis, quàm continens, quàm severa sit.* 59 Epicurus ergò ipse τοὺς ἀκολάστους & ἀφύτους castigat & damnat, qui *voluptatis specie objectâ allecti, præsentium deliciarum blanditiis delibiti, cupiditatéque enervi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus consternendos se temerè tradant, nec quid porrò eventurum sit, quos morbos, quos dolores exceptari sint, provident.*

Verùm quo fundamento istos reprehendat, extrema hæc satis liquidò produnt. 60 *Luxuriam* utique *severus* iste, *per se, aut propter se reprehendendam non putat*: siquidem 61 *Voluptas omnis*, inquit, *bonum est*: (ità nec turpissima re ulla perceptam excludit) Et, 63 *si ita*, inquit, *quæ sunt luxuriosis efficientia voluptatum, libenter eos. Deorum & mortis & doloris metu, docerémque, qui essent fines cupiditatum, nihil esset eorum quod reprehenderem, cùm undique complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte aut dolens aut ægrum, aut malum.* Ità nec luxuriosos ob eam causam reprehendit, quia luxuriosè vivant; probat potiùs ac collaudat, quia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, quorum primum quidem & præcipuum est, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Quâ ergò ratione castigat asotos istos damnátque Epicurus? quia utique 63 *Voluptates*, quas immodicè sectantur isti, *Voluptatem* ipsam *multis modis conturbant & corrumpunt*.

55 Plus hinc ipsâ injuriâ detrimenti est, quàm in eis rebus emolumenti, quæ injuriâ patiuntur. Torquat. ubi sup. 56 Οὐκ ἦν τὸν λάθρᾳ τι ποιοῦντα πεῖσθαι ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις λανθάνῃ τοῦτο πράττων· μέχρι γὰρ πρὸς ἀνθρώπους ἄδηλον εἰ μήπω λήσει. Epic. apud Laert. Eleganter Epicurus, potest nocenti contingere ut lateat, latendi fides non potest. Sen. epist. 97. 57 Tuta scelera esse possunt, secura non possunt. Sen. ipse ibid. 58 Torquat. apud Cicer. de finib. l. 1. 59 Torquat. ib. 60 Torq. idem ib. & Cicer. de finib. l. 2. 61 Πᾶσα ἡδονὴ αἱρετὴ. Epicur. apud Laert. l. 10. 62 Epicur. in κυρίαις δόξαις Cicerone interprete, de fin. l. 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῆς τοῦ σώματος ἡδονῶν ἦν τῶν φόβους τῆς δεισιδαιμονίας, τούς τε περὶ μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνος, ἔτι τε τὸ μέγεθος τῶν ἐπιθυμιῶν ἐξῄδασκεν, ἵνα ἂν ποῖ εἰχομεν ὅτι παμμάταιοι αἱ τοῖς, πανταχόθεν ἐμπλησμόνες τῶν ἡδονῶν, καὶ ὑδαιτάτην μήτε τὸ ἀλγεῖν, μήτε τὸ λυπεῖσθαι ἔχειν, ὅπερ ὅτι τὸ κακόν. Laert. l. 10. 63 Τὰ πηγὰς ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίως ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν, Epicur. ibid.

corrumpunt, dum istis procurandis & prosequendis, [64] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, sæpe etiam legum judiciorúmque pœnis obligantur.* Hæc scil. *rigida*, hæc *severa*, hæc *tristia* sunt, quæ suis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdissimis, vel obscœnissimis indulgeant, totósque se dedant, concedit; caveant duntaxat, nè usu an abusu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in se arcessant supplicia.

Sed temperantes, sobrii, bonæque frugis fuisse referuntur, ex eis qui *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magistri extitère*, eámq; pro *bono summo* habuerunt. [65] Gloriatur utiq; Epicurus ipse, *asse non toto se pasci; Metrodorum, qui nondum tantùm profecerit, toto.* [66] *diffluere se corpusculi voluptate profitetur, aquâ & pane vescentem, epulásq; sumptu magno comparatas despicere ac despuere:* [67] *aquam & polentam si habuerit, Jovi ipsi de felicitate controversium facturum:* [68] *summam enim ista voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea quis sumserit,* [69] *nec minorem voluptatem ex victu tenuissimo, & contemtissimis escis & potionibus percipi, quàm ex rebus ad epulandum exquisitissimis, ubi quicquid dolorem creat, eis sublatum fuerit.*

Et Eudoxo quidem, qui Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuisse & tradidisse videtur, [70] *temperantiæ & sobrietatis in victu insignioris, testimonium perhibet Aristoteles luculentum,* quâ etiam [71] *vitæ ratione studium dogmati suo est amplius concessurus;* utpote qui [72] *non affectu vitioso, aut partium studio, sed judicio incorrupto* [73] *& veritatis vi victus* [74] *de principatu pro voluptate sententiam tulisset.* de Epicuro verò ambigi non immeritò potest; quem Timocharis narrat, non *assem nec totum*, sed [75] *minam* integram *in victum diurnum quotidie impendere solitum*, idq; [76] ipsum alibi de se esse professum. Aliud itaque fuisse videtur, quod ex usu communi, aliud quod per exercitium peculiare factitabat. [77] *Centos* utiq; *habebat dies, quibus malignè famem extingueret, visurus an aliquid deesset ex plena & consummata voluptate, vel quantum deesset, & an dignum quod quis magno labore pensaret,* sive quibus tanquam [78] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet,* & [79] *ut contra injurias fortunæ inter eiusdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla fecisse videtur, quod Eudoxus fortan jugiter. Vi-

[64] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

[65] Senec. *ep.* 18.

[66] Βεβαίως τῆς κατὰ τὸ σῶμα τοῦτο ἕξεως, ὑδαρῶν καὶ ἀπλῶν χρωμένους καὶ σφοδρῶς τῶν εἰς πολυτελείας ἡδονῶν. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[67] Ἕλοιμην ἂν ὕδατος καὶ τῆς ἄκρας εὐπορίας ἀγωνίζεσθαι, μᾶλλον ἢ ἔχων καὶ ἄδων. Idem apud eundem, sed vitiatus, & sic restituendus. quam vocem ἀσυζοίας notat. Clem. Alex. *strom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epist.* 110. *Faciamus*, inquit, *ero te, etiamsi ista defuerint.* Et ipse *Epist.* 25. *Intra hæc quisquis desiderium summe claudit, cum ipso Jove de felicitate contendat.*

[68] Καὶ μᾶλλόν γε ἡδονὰς ἂν ἐποιεῖτο ἑστιώμενος ἢ ἐκεῖνος ἐν τοιούτοις ἐπιτηδεύμασι τὴν ἀπὸ τούτων ἐπιφερομένην. Epic. *ibid.*

[69] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λιτοὶ μᾶλλον ἡδονὴν πολυτελοῦς δείπνου πλείω ἀπολαύουσιν, ὅταν ἅπαξ τὸ ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ. apud Laert. *lib.* 10. [70] Διαφερόντως ἐθίσαι σώφρονα εἶναι. Arist. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [71] Ἐπιδώσει τὸ λόγοι. διὰ τὸν τῆς ἡδονῆς αἱρετόν. Ibid. [72] Οὐκ ἐκ φιλοπαθῶς ἡδονῆς. [73] Οὔτως ἔχων πρὸς ἀλήθειαν. *Ibid.* [74] Συναγορῆσαι ἂν τῇ ἡδονῇ. *Ibid. lib.* 1. *cap.* 12. [75] Μνᾶν ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τροφήν. Laert. *lib.* 10. [76] In *Epist. ad Leontium meretriculam, & ad disciplinæ suæ observantes Mitylenæos philosophos.* [77] Senec. *epist.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epist.* [78] Idem *ibid.* [79] *Ibid.*

Cum autem tenuem simplicémq; qua de causa lautiori ac multiplici, perpetim usurpatæ præsertim, præferendam existimet, rationes ab ipso proditas habemus. Et primo quidem loco, [80] *non ob luxum ipsum aut intemperantiam,* [81] quam *nec propter se fugiendam,* uti [82] *nec temperantiam propter se expetendam,* definiat; sed *ob molestias graves, quæ indè provenire possint.* Quia nimirum ex largiore ac lautiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempestates, quibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhauriuntur, & *patrimonia* integra, quasi [83] *pilæ in modum convoluta,* [84] *ovi forbilis instar,* ità penitus *deglutiuntur,* ut rerum omnium egestas summa protinus consequatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia istinc emergunt, sed & in corpore ipso, [85] quod est illis *boni malíq; omnis,* quia *voluptatis & doloris,* uti mox videbitur, *sedes præcipua.* [86] *Consequuntur enim,* inquit, *magni dolores eos, qui voluptatem ratione sequi nesciunt:* dum [87] *quæ desiderantibus alimenta erant, onera fiunt plenis;* [88] *multósq; morbos multa faciunt fercula;* & [89] *miserabilior ex exuditatibus quam ex fame enascitur nuncies;* exq; deniq; crapulam ebrietatémq; sequuntur [90] *capitis vertigines,* oculorum suffusiones, *cerebri æstuantis verminationes,* artuum resolutiones, corporis totius affectus molestissimi, [91] quos si vel præsentiscerent homines, vel prævisos haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæq;, aut toties, aut tantopere indulgerent. Adhæc prospectum hac ratione volebant, cum ipse, cum & ipsius assedæ, ut [92] *cum in ipsa fœcunditate animus aut difficilia se præstitisse, nunquam expavescerent, quod sapientiæ experti, prius didicerant, minúsq; molestè id perferrent, si necessitas incideret, cui antè assueverant.* Porrò ut experiundo addiscerent, [93] *quam exiguum naturæ satisfaciat, quantúmq; ex istis voluptatis percipi possit,* [94] *ubi indigentia affectus quis sumserit ea.* Denique, ut [95] *ex victu lautiore voluptas plenior* accresceret, cum [96] *voluptates usus rariores commendare* atque [97] *intendere sit natura,* frequentior autem, & continuus magis multò sensum contrà obtundere atque hebetare consueverit. ac proinde assiduam escæ delicatioris usurpationem [98] *sumtûs quàm obsecundantis amplius habere* pronunciant. [99] Acriores

[80] Οὐ δ' αὐτὰς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tem.* 2. *sit.* 17.
[81] Torq. apud Cic. *de finib. l.* 1.
[82] Idem *ibid.*
[83] Σφαῖραν ἀπείρονος ὄγκου, ἢ πυραμίδα ὕψους, ἢ ποδὸς ἐκφαύλισιν ἐπιτήδευσον. Alexis *Cnidiâ,* apud Athen. *lib.* 4.
[84] Ὥσπερ ὄφεσι τοῖς ῥοφοῦσι, ὅταν ἐμπεσόντα λάβωσι, τὸν ἐχῖνον ἐξερεύγουσιν. Nicomach. apud eund. *l.* 2.
[85] Videantur, quæ apud Cic. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. paulò post exhibentur.
[86] Torq. apud Cic. ex Epicur. sententia, *de finib. l.* 1.
[87] Senec. *ep.* 95
[88] Idem *ibid.*
[89] *Ibid.*
[90] *Ibid.*
[91] Εἰ τῶν ἀεὶ ἐπιθυμούντων τὸ ἀναγκαῖον ἐπορίζοντο μόνον, οὐδὲν ἂν ἦν ἡμῖν ἐπιτήδειον πρὸς τὸν βίον. Πάντες γὰρ ἂν ἐφιλοσοφοῦμεν ἀπράγμονες, καὶ ἂν ἦν ἐν ἡμῖν ἀπονία σώματος καὶ ἀταραξία ψυχῆς. Epicur. apud Stob. *ser.* 17.
[92] *Ibid.*
[93] *Ibid.*
[94] *Ibid.*
[95] Ἐὰν ἐκ τῆς ἀπλουστέρας διαίτης ἡδονὴ μείζων γίνηται, καὶ ἐκείνην ἀναγκαῖον ἐκείνῃ συνεθίζειν. Epicur. apud Stob. *ser.* 17.
[96] Ἐὰν ἐκ τῆς ἀπλουστέρας διαίτης ἡδονὴ μείζων γίνηται, καὶ ἐκείνην ἀναγκαῖον ἐκείνῃ συνεθίζειν. Epicur. apud Stob. *ser.* 17.
[97] Ἐὰν ἐκ τῆς ἀπλουστέρας διαίτης ἡδονὴ μείζων γίνηται, καὶ ἐκείνην ἀναγκαῖον ἐκείνῃ συνεθίζειν. Epicur. apud Stob. *ser.* 17.
[98] *Sumtûs quàm obsecundantis amplius habere* pronunciant. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Ἢ τοῖς μεθυσκομένοις ἐκείνοις ἡμῖν. Ἀλγεῖν σωθέντα τὴν καρδίαν ὑπὲρ τοῦ πίνειν τὸν ἄκρατον, ἢ μὴ πιόντα ἀποθανεῖν; τῶν δὲ θεῶν γε τοῦτον τὸν τρόπον τὴν ἡδονὴν ἀφελομένων ἀπολαύομεν τοῦ βίου. Habet utrumque Athenæus in *Dipnosophistis,* hoc *l.* 1. illud *l.* 13. [99] Sen. *epist.* 9. Ἐὰν τὴν πλείω δόξωμεν παραιτεῖσθαι. Epicur. apud Laert. *l.* 10. [99] Epic. apud Senec. & Laert. *ibid.* [99] Epicur. apud. Stob. *sup.* [99] Torq. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [99] Juv. *sat.* 11. [99] Τῶν ἡδέων τὰ ἀναιτιώτατα ἡδύσματα ὑγίεια. Democr. apud Stob. *tem.* 2. *sit.* 17. [99] Τὰ ἐλάττονα τῶν τῆς μὲν ὑγιείας, πολυτέλεια δέ. Alexis *Amante,* sive *Demonis ædicula,* ἢ ὁ δὲ ἀνὴρ. Idem *Mentiente.* Athen. *l.* 10. [99] *Acriores sunt morsus intermissæ libertatis, quàm retentæ.* Cic. *offic. l.* 2.

utique ad res placitas intermissas revertimur: esúrique [1] *lenocinium* est *antecedens* esuries, ut liberationis *muneri metus*. [2] *Cibi* itaque *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis sitim*. quemadmodum autem ille [3] *ad cœnam vespertinam famem se obsonare* aiebat *ambulando*: Epicurus itidem [4] *ad epulas* insecuturas *appetitum vehementiorem*, [5] *famem maligniùs extinguendo, aucupabatur*, quò amplior ex lautitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, laudémque justam nihil habet momenti, quicquid non honesti causâ, sed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel molestiæ majori amoliendæ suscipitur.

Ità *rigida, severa, tristia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis*, inquit, est Epicurus, *& fortia* loquitur: [6] *fortis, licèt manuleatus; fortis, sed stolâ indutus*. Ecqua re fortis? Quia non prudenter tantùm, sed & fortiter agit. Etiamsi enim [7] *Voluptatem omnem in se bonum, dolorem omnem in se malum* censeat; [8] *bono* tamen *quandoque tanquam malo utitur, & malo* vicissim *tanquam bono*; [9] prout expedire *vel non expedire* visum fuerit. [10] *siquidem & voluptatibus quibusdam quandoque se abstinet, ob molestius, quas admissæ essent parituræ*: [11] *& labores dolorésque graviores etiam ac diuturnos nonnunquam sponte lubénsque sustinet, quò voluptatem indè ampliorem deinceps consequatur*: ([12] *istius* enim *consequendæ gratiâ universa & patrare & perpeti* diserte profitetur) quod non prudentis duntaxat, sed & fortis est.

Verùm non est illico *fortis* pronunciandus, quicunque asperi aut adversi quicquam subire, sustinuerit. Alioqui *fortes amantes* cum [13] Nasone prædicemus, vel *amentes* etiam, quorum illi libidinis œstro perciti, nihil non laboriosum sustinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíque, in nihil non periculi plenum [14] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [15] Mutium agens maleficus, qui *tunicâ præsente molestâ*, in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qui [16] *vitæ tædio, quam vitæ genere inquietam sibi fecerint, ipsi, ad mortem confugiunt*; adversus quos [17] Epicurus ipse pronunciat: *fortiùs* facturi, censente Epigrammatario, si [18] refugerit ille, [19] sustinerent isti. *Fortes* contrà, qui [20] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil subire ac perpeti recusent, [21] non tam quò *vitam ulteriùs protollant*, quàm *quò mortem diutiùs protrahant*. *Fortis* fuerit Mæcenas,

[1] Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 11.
[2] Cicer. *de finib. lib.* 2.
[3] Cicer. *Tusc. l.* 5. Ὅταν συνάγειν πρὸς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib.* 2.
[4] Τοῖς πολυτελέσιν ἐπιδιαλήμμασιν ἐπισυναγωνίοις χρῆσθαι ὑμᾶς διατίθησι. Epicur. apud Laert.
[5] Senec. *epist.* 18.
[6] Idem *ep.* 33. & *de vit. beat. cap.* 13.
[7] Πᾶσαν ἡδονὴν διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθὸν· καὶ οὐ πᾶσαν αἱρετήν. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.
[8] Χρώμεθα τῷ ἀγαθῷ κατὰ πάσας χρείας ὡς καλῷ· τῷ δὲ καλῷ, τὸ ἐμπαλὲς ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.*
[9] Τῇ συμμετρήσει καὶ συμμετρήσεων καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέπει ταῦτα πάντα ποιοῦντες.
[10] Ἔστι δὲ ὅτε πολλὰς ἡδονὰς παραιτούμεθα, ὅταν πλεῖον, ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἐπακολουθῇ, πολὺν χρόνον ἀπολείψαν τὰς ἡδονάς. Id. *ib.*
[11] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττις νομίζομεν, ἐπειδὰν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ, πολὺν χρόνον ὑπομείναντι τὰς ἀλγηδόνας. Id. *ib.*
[12] Τοῦτο δ' ἕνεκεν ἅπασα αἱρετόμεθα. *Ib.*
[13] *Amor. l.* 1. *eleg.* 9.
[14] *Mente lapsi, mortem non metuunt.* Sen. *ep.* 36.
[15] *In matutinâ nuper spectatus arena Mutius, imposuit qui suo membra focis, Si patiens fortisque tibi durúsque videtur, Abderitanæ pectora plebis habes.* Martial. *l.* 10. *ep.* 25.
[16] Senec. *ep.* 22.
[17] Idem *ib.*
[18] *Nam cum dicatur, tunicâ præsente molestâ,* Ure manum, *plus est dicere,* Non facio. Martial. *ubi sup.*
[19] *Robui in angustiis facile est contemnere vitam: Fortiter ille facit, qui miser esse potest.* Id. *l.* 7. *ep.* 57.
[20] Ὀκνεῖ τὸ ἔσχατον τῶν κακῶν, καὶ ὃ πάσχειν ἐστὶ δεινότατον, μακροτέρου βίου μισθῷ. Plut. de ser. num. vindict. *Quid hujus vivere est? diu mori,* Sen. *ep.* 101.
[21] Θάνατον, ἢ βίον μακρότερον ποιῶν. Plut. de ser. num. vindict.

molli-

[1] *Apparet mollem fuisse, non mitem.* Senec. *epist.* 114. cujus de eodem videri potest censura, cùm *ibi*, tum & *epist.* 19. & *epist.* 92.

[2] Apud Sen. *epist.* 101.

[3] Senec. *ibid.*

[4] Auguſt. *in Psal.* 34. & *epist.* 167.

[5] Καλῶς ἔφησε ὁ ἀνδρεῖος ὑπομενῶν καὶ μεμνημένος τὸ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 7.

[6] Torquat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

[7] Τὴν ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τῷ συμφέροντος. Epicur. apud Laert.

[8] Ἐὰν στρεβλῶσῃ ὁ σοφὸς, φησὶν, οὐκ ἀπολείψει τὸν εὐδαίμονα. Idem *ibid.*

[9] Idem, apud Cicer. Tuſcul. *lib.* 2. & *lib.* 3. & Senec. *epist.* 66.

[10] Μακάριον ἄγοντες τὸν ἡμέραν τελευταίαν καὶ ταύτην τοῦ βίου ἐγεγόνεισαν. Epicur. *epist. ad Idomen.* Laert. *lib.* 10. Cicer. *Tusc. lib.* 2. & *de finib. lib.* 2. Senec. *epist.* 66. & 92.

[11] Στεναγμοὺς τε παρακελεύεται, καὶ δυσωπεῖσθαι μὲν, ὑφίστασθαι δὲ οὐκ ἀπολείπονται τὸ ἐν ἑαυτοῖς μεγάθος, Ibid.

[12] Ἀντιπαρατίθησι δὲ τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν ἡδονὴν, ὅταν τῷ μὴ γεγόνοτι ἡμῖν ὀλοσχερῶς μὴ μήνην, *Ibid.*

[13] Senec. *ep.* 9. [14] Idem *de vit. beat. c.* 4. [15] Idem *ibid.* [16] *Ibid. c.* 16. [17] Idem *ep.* 92.

[18] Ibid. [19] Cicer. *Tusc. l.* 5. [20] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

mollitie infamis, ſi carmen illud horridum ex voro animi ſenſu emiſit;

[2] *Debilem facito manu,*
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Lubricos quate dentes.
Vita ſi ſupereſt, bene eſt:
Hanc mihi, vel acutam
Subde, ſuſtineo, crucem.

[3] *Suffigas*, inquit, *licèt, & acutam ſeſſuro crucem ſubdas. eſt tanti vulnus ſuum premere, & patibulo pendere diſtrictum, dum differat id, quod eſt in malis optimum, ſupplicii finem. Fortis* demum fuerit, quicunque dura pertulerit, quò vel naturæ neceſſitatibus urgentibus ſatisdet, vel affectui vitioſo alicui gratum faciat. [4] *Cauſſa*, aiunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpeſſiones ipſæ, ſed perpetiendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure cenſetur, [5] qui *honeſti cauſſâ* iſtiuſmodi ſtrenuè pertulerit. Nunquam autem *honeſti cauſſâ* quicquam perpeti ſuſtinuerit, cui *honeſtum* ipſum voluptate ſemotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote quod [6] *umbram neſcio quam* meram reputat, cui ſolidi nihil ſubſit; quique [7] *fortitudinem ex rei natura nullam* eſſe exiſtimat, niſi quòd *utilitatis ratione dura toleramur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loquitur, extántque hujus revera quædam vaniloquæ magis quàm magnanimæ voces. *Sapientem* utiq; ſuum affirmat, [8] *etiamſi torqueatur beatum fore*; imò, [9] *ſi in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Quàm ſuave, quàm dulce hoc eſt? quàm hoc non curo?* Se verò decumbentem ſpiritumq; extremum trahentem, [10] *ſupremum eundem & beatiſſimum vitæ diem agere* profitetur, [11] *cùm tanti veſicæ viſcerúmque morbi cruciatúſque adeſſent ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere.* [12] *compenſatam enim cum ſummis terminis lætitiam, quam ex inventorum ſuorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [13] *non quid dicat quis, ſed quid ſentiat, refert.* Et iſta quidem is dicere poterat, cui [14] *unum bonum honeſtum, unum malum turpitudo*; cui [15] *nihil bonum malúmque ſit, niſi bonus malúſque animus*; cui [16] *virtus ſola ad vitam beatam ſufficit, &* [17] *ipſa per ſe ſatis eſt*; cui per cruciatus quoſcunq;, quantoſcunq; [18] *de ſorte beata nihil detringitur*, nihil decedit, nihil deperit; cùm *virtus*, nec [19] *ad rotam* unà *aſcendere*, nec *ad equleum* unà deſcendere, defugiat; nec ad [20] *tunicam incendialem* admotam, aut indutam etiam deſerat, ſed in ea comes individua

adhæreat

adhæreat, & [1] *per ignes* illos ipsos, qui corporis membra depascunt & absumunt, *colluceat*. his principiis imbutum istiusmodi proloqui fas est, quum decretis dicta sint consentanea, nec à dogmate sermo dissentiat. Ecquis verò est adeò aut mentis impos, aut sensûs communis expers, qui hæc ex animi sententiâ protulisse, aut proferre potuisse credat eum, qui [2] *Voluptatem* statuit esse *summum bonum*, *dolorem* & cruciatum *summum malum*, [3] *omnesque*, etiam *animi voluptates & dolores, ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qui negat [4] *gaudere quenquam nisi propter corpus*, aut [5] *animi gaudium esse ullum, nisi quod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qui denique diserte profitetur, [6] *nec intelligere quidem se posse, ubi sit, aut quid sit ullum bonum, præter illud, quod sensibus corporeis, ex cibis potionéque, formarum aspectu, aurium delectatione, & obscœnâ voluptate percipiatur.*

[7] *Non est*, inquit poeta, *beatus, esse se qui non putat.* astipulatur Epicurus; nec, *qui non beatum se putat*, dixisse contentus, [8] *qui non beatissimum se judicat*, dixit. Quî autem, non jam, *beatum*, dico, *putare*, sed *beatissimum* etiam *judicare* se poterat, cùm non in *summo* tantùm *malo*, sed in summi mali gradu supremo, quo altiorem aut intensiorem dari posse negat, versatum se profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non quidem purganda, sed lustranda hæsimus. ab ea ad portieum, auræ liberiori ac salubriori captandæ, & contrà, quàm de se olim [9] Cynicus Lacedæmone Athenas profecisse, ἐκ τῶν γυναικωνιτιδῶν εἰς ἀνδρωνῖτιν, *à fœminis ad* [10] *viros*, *à mulierculis ad* [11] *mares*, transeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris saltem Epicureis illis, diversa; imò eis adversa plané.

Numen isti *cœleste* [12] *rerum humanarum curam gerere; nec universi tantummodo, sed hominum etiam singulorum, & rerum quoque singularum; rebus humanis præsto esse*, [13] *generique humano, non ad bona verè sic dicta duntaxat, sed & ad vitæ hujus commoda & adminicula suppetias ferre. Deum* itaque *ante omnia* [14] *colendum*, [15] *ad omnia invocandum*, [16] *per omnia cogitandum, in omnibus* [17] *agnoscendum, &* [18] *comprobandum,*

[1] Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 4.
[2] Epicur. dogma apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 1, & 2.
[3] Cicer. *de fin. l.* 2.
[4] Torquat. *ib. l.* 1.
[5] *Ibid. lib.* 1. & 2.
[6] Οὐ γὰρ ἔχω τί νοήσω τἀγαθόν, ἀφαιρῶν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονάς, τὰς δ' ἀφροδισίων, καὶ τὰς δ' ἀκροαμάτων, καὶ τὰς διὰ μορφῆς. Epicur. *lib. de finib.* apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 2. & *Tuscul. l.* 3.
[7] Poeta nescio quis, apud Senec. *epist.* 9.
[8] Epicur. *ibid.*
[9] Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laert. *lib.* 6.
[10] Ἡ ἀνδρωδεστάτη αἵρεσις Στωϊκή. Laert. *lib.* 6. in *Antisthen. Stoici virilem ingressi viam.* Sen. *de constant. sap. cap.* 1. *Stoicorum rigida & virilis sapientia.* Idem *ad Helv. cap.* 12.
[11] *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, quantum inter fœminas & mares.* Idem *de constant. cap.* 1.
[12] Epictet. *dissert. lib.* 1. *cap.* 12. & *cap.* 14. & *cap.* 16. Marc. *lib.* 2. § 11. & *lib.* 6. § 43.
[13] Marc. *lib.* 1. § 17. & *lib.* 9. § 27. & § 40.
[14] Τί ἀρκεῖ ἄλλο, ἢ θεὸν μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δ' εὐνοεῖν. Marc. *lib.* 5. § 33.
[15] Ἐφ' ἅπασι δὲ θεὸν ἐπιχαλᾶ. Idem *l.* 6. § 23. Καὶ πῶν καὶ τὸ μικρότατον ἄνευ πιεῖν. Idem *lib.* 3. § 13.
[16] Ἐκ παντὸς σοὶ παρεῖναι φαίνεσθω σωὶ μνήμη θεοῦ. Idem *lib.* 6. § 7.
[17] Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ὅλης τοῦ θεοῦ οἰκονομίας εὖ παρεῖναι, οὔτε ἐμπλεῖν. Idem *lib.* 3. § 13.
[18] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον ἐπαινεῖν ἅπαν ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ ἀπονέμουσιν. Idem *l.* 6. § 16. Ἐγὼ σοὶ ἀπὸ τούτων παρεῖς τοῦ ἀνθρώπου λόγους. Epictet. *lib.* 2. *cap.* 16.

Ποτὲ ȝ ὑμᾶ ἀμάσσαιον, νυῶ δὶ ὑπ' ἔπ' χαλεπ τῷ Θεῷ. Id. *lib. 4. cap. 4.* Ἐφ' ἑκάστε ἥβε ὃν κόσμῳ γινομένων, ἑλέσθαι ὅτιν ἐσκαμάσαι τῷ ἀφέντι, ἂν δύο πις ἔχῃ, δικαίαν τε συνεπόμενον ἥβε γινομένων, καὶ τὸ συμφέρον. Id. *lib. 1. cap. 6.* & apud Stob. *serm. 1. l. 1. c. 4.* ex quo emaculandi codices Epicteti. Idem *lib. ejusd. c. 16.* post recensita varia providentiæ divinæ apoteleſmata, Ταῦτα, inquit, τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὑμῖας αὐτὰ ἐπαινεῖν, ἢ ἀνθρώπους; οἱ γὸ τῶν ὑγρῶν, ἄλλο τι ἔδει ἢμᾶς ποιεῖν ἢ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ Θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τοῖς χρείαις; ὅτι ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀρώτρας καὶ ἀθροίζοντας, ἄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν Θεόν; Μέγας ὁ Θεὸς, ὅτι ὑμῖν παρέχει ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. Μέγας ὁ Θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι ἀσυνειδήτως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστοις ὑφημνεῖν ἔδει καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον τῶν ὕμνων ἐφυμνεῖν ὅτι τοῖς δύναμιν ἔδωκε τοῦτο συνακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδὸν χρηστικήν. Et quæ sequuntur his gemina, homine Christiano quovis non indigna; Christum modo donatum nobis adjeciſſet. [2] Ἐγὼ ἔχω τινὰ ἐπιστατήσαι, τίνα πείσωμαι δεῖ, τῷ Θεῷ, Epictet. *diſſert. l. 4. c. 12.* Ἔχειν σαυτὸν τῇ κλωθοῖ συνεπείθεσθαι, παρέχειν σαυτὸν, ὅλον ποιεῖ, ἀφεκτικὸν βάλλειν. Marc. *l. 4. § 33.* [3] Ἀκολουθῶ τοῖς ἐκ τῆς ὕλης ἀποτελουμένοις. Idem *ibid. § 23.* ἀπαλλάσσου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὸ συμβαίνοντα πάντα. Idem *l. 3. § 4.* Ἀπλᾶς μοῦν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ Θεὸς θέλει. Epictet. *l. 2. c. 17.* Περιπατητικέ μοι τὸν ὀφιλιὸν τῷ Θεῷ· ἃ ἐκεῖνῳ θέλει, κἀγὼ θέλω· ἃ ἐκεῖνῳ οὐ θέλει, κἀγὼ οὐ θέλω. Idem *l. 3. c. 26.* & *l. 4. c. 7.* [4] Κρεῖττον γὸ οὐγένεσθαι ὃ Θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ. Idem *ibid.* [5] Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαίνον καὶ ἀποτελούμενον· τί γὸ ἁρμοδιώτερον; Marc. *l. 7. § 57.* [6] Συμφέρει ἐκείνῳ, ὃ φέρει ἐκείνῳ ἢ τῆς ὅλων φύσις. Idem *l. 10. § 10.* [7] Καὶ τέτε συμφέρει, ὅτι ἐκείνῳ φέρει. Ibid. [8] Τῷ Διῒ ἐπόμενον ἀφειλῆς παρέχειν. Marc. *l. 12. § 27.* & 31. Περιπείσομαι θέλοντ καὶ ἀκόλυθος ἐκείνῳ, ἀμφιρμαι, συνορέγομαι ἀπλῶς συνθέλω. Epict. *l. 4. c. 7.* Cleanthis votum, huic toties repetitum; *Ench. c. 52. diſſert. l. 2. c. 17.* & *c. 23. l. 3. c. 22.* & *l. 4. c. 4.* [9] *Optimum eſt Deum, à quo omnia proveniunt, ſine murmuratione ſequi. malus miles eſt, qui Imperatorem gemens ſequitur.* Senec. *epiſt. 107.* [10] Ἓν ἂν χρεῶν καὶ τάξιν ἰσχυείσῃς, μυειάκις ἀναθεώμαι σοφίσεων ἢ ταύτῃ ἰσχαπαλῆλαι. Epict. *lib. 3. cap. 24.* poſt Socrat. in Platon. *apolog.* [11] Ἴδιον τῆ ἀνθρώπε ἐστὶ κηδεῖας φιλῶν τοὺς ἀνθρώπους. Mor. *lib. 7. § 12.* Καὶ ἐυνοεῖν αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem *lib. 7. § 29.* [12] Καὶ κήδεδαι αὐτῆ. Id. *lib. 9. § 18.* [13] Καὶ ἀνέχεδαι αὐτῆ. Idem *lib. 5. § 33.* [14] Καὶ ἀπέχεδαι αὐτῆ. Idem *ibid.* [15] Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ. Id. *lib. 9. § 1.* [16] Καὶ ἐυποιεῖν. Idem *lib. 5. § 33.* [17] Κατεσκάφαται τὰ λογικὰ ἄλλιλων ἕνεκεν· τὸ μὲν ἄν ἀνεχόμενον ἐν τῇ τῆ ἀνθρώπε φύσει τὸ κοινωνικὸν θεῖ. Idem *lib. 7. § 55.* [18] Ἀρχεῖται ἡ φύσις λογικὴ, πρὸς ἐρμᾶς ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀνακλίνασα. Idem *lib. 8. § 5.* [19] Παρῆκε κήδεδαι. Idem *l. 3. § 4.* [20] Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική. Idem *lib. 9. § 6.* Ἑαυτὸν ἀφειδαι δημιουργεῖσι. Id. *lib. 7. § 28.* [21] Οὐδὶ οἶδεν ὁ πεπίνκως Idem *lib. 5. § 6.* *dediſſe dum daret, oblitus.* Senec. *de benef. lib. 2. c. 6.* [22] Οὐ λόγῳ ἀνθρώπε μάρτυρ Marc. *l. 3. § 5.* *In omnibus factis re, non teſte, moveri.* Cicer. *de fin. l. 2.* [23] Μισθὸν γὸ ἀνθρώπου τις ἀνθρώπου φιλῆ, κατ' Ἐπίκτητον. Plut. *de amor. prol.* [24] Καθαπαξικῶς διδόναι, ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πρᾶξεως, ἐυδὺς ἀπειλῆφναι πάντα τὸν καρπόν. Marc. *l. 9. fin.* [25] Ἐυὶ πρᾶγμα ἢ πρᾶξαι, τῷ ἐπὶ πρᾶξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν. Id. *l. 6. § 7.* & *l. 5. § 6.*

fructus

[1] *nec unquam benefaciendo defetiſci*; [2] ſed *vitæ telam, tanquam vivendi fructus hic ſit, benefactis ſibi invicem continenter annexis ità totam pertexere*, [3] *ut nuſquam interveniat* [4] *hiatus ullus vel minimus*; [5] *beneficii loco, quòd benefecerit habentem*; [6] *ſibiq; profuiſſe exiſtimantem, ſi alii cuiquam uſui eſſe potuerit*; [7] *nec extra ſe proinde quicquam vel laudis humanæ vel lucelli, aut aucupantem aut expetentem.* Adhæc [8] *nihil mentis cultu antiquius*, [9] *nihil honeſti ſtudio potius aut pretioſius habere:* [10] *ab eo* denique, *quod officii ſui eſſe nôrit*, [11] *nullâ vel vitæ, nedum alius rei cujuſpiam, cupidine abducendum, nullâ mortis, cruciatúſve ullius, nedum damni aut detrimenti, formidine abigendum, ſe permittere.*

[1] Καὶ μὴ κάμνειν. Id. *l.* 7. § 74.

[2] Τὴν ζῆν ἐπιλαμβάνειν, συμπλέκοντα ἄλλοις ἄλλῳ ἀγαθόν. Marc. *l.* 12. § 29.

[3] Ὥστε μήτε τὸ βεβαιότατον διάστημα ἀπολείπεται. Id. *ib.*

[4] Ἡτις δὲ παρέξις σε μὴ ἔχει πλὴν ἀναφορᾶν, εἴτε παρεμπίπτων, εἴτε πόρρωθεν, δεῖ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὐτὴ διαπλέκειν τὸν βίον. Id. *l.* 9. § 23.

[5] Ἀνθρώπου εὐεργετικὸς φύσεως ὑπάρχει τι εὐεργετικόν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν παρέξη, πτόλιν παρὰ ὁ κατασκάσας, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Id. *l.* 9. *fin.*

[6] Ὠφελήμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖ. Ibid. § 74.

[7] Ὅταν σὺ εὖ ποιήσῃς ἕτερον, καὶ ἄλλου εὖ ποιεῖν ζητεῖς τέτον, ὥσπερ οἱ μισθοὶ, τὸ καλῶς ἔχειν ἐν τῷ ποιεῖν ἀρκέσθω σοι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν; Ibid. [8] Τὸ ἓν σοι κεφάλαιον τιμᾶν, τὸ τῆς ἄλλοις χαρᾶσθαι, καὶ ὑφ' ἓν ἄγειν βιοῦν δυνατόν. Idem *lib.* 5. § 21. Περὶ τέτου μόνου ἄκαιρον ἀρκεῖ, καὶ τέτου γνησίως διατεθῆναι. Idem *l.* 2. § 13. [9] Μηδὲν χρεῖττον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τέτων τἄλλα πάντα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τίμιον καταλείπεται; τὸ χρῆναι τὴν ἕξιν κατασκευὴν κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. Idem *lib.* 6. § 16. [10] Ἐγὼ τὸ ἐμαυτῷ κρεῖττον ποιῶ· τὰ ἄλλα με ἡ ἀπάτη. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἂν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μνημονεύειν, ὅτι ἀγαθόν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τῇ ἀνθρώπου φύσει ἀπαιτεῖ, φανερόν τέτο ἐμοὶ δοκεῖ. Idem *l.* 8. § 4. [11] Μηδὲ κινδυνον ὑπολογίζεσθαι ἢ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτε τὸ καλῶς ἔχειν ὑπερκεῖται, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακά. Idem ex Plat. *apol. l.* 7. § 44. Φίλως ποιῶντι τὸ πλῆθος οὐς ἂν πόλεων ὅλαις ἀπεχθοῖς. Laërt. *l.* 10.

[12] Cicer. *de fin. l.* 2. [13] Πλείους εἶναι τοὺ λαοὺς ἢ τοὺ ἀλείφοντας βελομένους. [14] Matt. 7. 13, 14. [15] *Multi ſunt, & quis numeret? ſi aterum proſer, appende: vide contra pauca grana quantam paleam leves.* Aug. *in Pſal.* 39. [16] Πλείους ἀγροί. Bias. Auſon. *Lud.* 7. *Sap.* [17] Senec. *de Vit. beat. c.* 2. [18] Id. *ep.* 42. [19] Id. *de Vit. beat. c.* 2.

cum rebus humanis tam feliciter est actum, ut meliora plurimus placerent.

Verùm ſicut in diſciplinam hanc ſe pauciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præſertim, complures deſciverunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur tranſiiſſe.

Nec hoc certè quam illud mirum magis. Celebre ſatis eſt Arceſilai illud, qui percunctanti, cur à ſectis aliis ad Epicureos tam frequentes deficerent, non contrà viciſſim ab his ad illos, reſpondit, *Quia* [1] *è viris Galli fiunt, non autem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliquam, ſed Cybeles myſtas, qui teſtâ Samiâ reſecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. nos noſtris familiari magis dicterio diceremus, *Quia* [2] *è gallis capi fiunt, non è capis viciſſim galli.* Nec gnarum minùs, quod Caliſtoni meretriculæ Socrates, glorianti Philoſopho præferendam ſe, ipſum enim ſuorum neminem ad ſe pellicere poſſe, cùm ipſa illius ſectatores pleroſq; ad ſe, ſi id vellet, traducere valeret; [3] *Probabile admodum eſſe quod dicat: ipſam enim ad declivia homines deorſum propellere, cùm ipſe contrà ad ardua ſurſum impellat.* Ad voluptatem utique proclivis eſt via; ad virtutem [4] acclivis ſemita. cùm autem *ingenium humanum* ex vitio innato ſit ſponte ſuâ propenſum ac [5] *proclive à labore ad libidinem*, ecquid mirum complures, itineris tædio devictos, hac deſertâ, ad illam tranſcurrere.

Sed ex eis etiam qui in diſciplinæ hujus profeſſione perſtiterunt, extitiſſe haud paucos, qui à dogmate, quod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diverſam & averſam planè inſtituerint; titulo habitúq; duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cùm ex ſtudio vitæq; inſtituto Epicurei, aut aliud quid potiùs quàm Stoici jure cenſerentur, adverſus Stoicos, poſt [6] Lucianum, qui hoc nomine ſectam hanc paſſim inſectatur, ab aliis pariter intorquetur.

Nec eſt ſcil. hæc nova nupérve nata, ſed antiqua querimonia, in ſecta unaquaq; repertos, [7] *citharis*, [8] *lyris*, [9] *tubis*, *lituis* compares, quæ *eorum* utique, *quæ aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant*, [10] *nihil quicquam audiunt, percipiuntve ipſe.* Et in aliis ſectis, non Stoicâ ſolâ, [11] compertum eſt deprehenſos, quod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ, & philoſophâ ſententiâ*; ſive, quod ex Epicteto Favorinus, [12] *Verbis tenus Philoſophos, factis procul.* Quin & inter nominis Chriſtiani profeſſores, quod Scriptores quoque ſacros & confeſſos & conqueſtos legimus, comparuêre, qui [13] *Numinis notitiam, quam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qui [14] *pietatis, cujus larvam gerebant,*

vim

1. Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι, ἐκ δὲ Γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. Laert. *l.* 8.
2. Varro *de re ruſtic. l.* 2. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 9.
3. Καὶ μάλα γε εἰκότως· οὐ γὰρ ὁπὸ τοῦ πείθειν αὐτὸς πάντας ἄγεις, ἀγὼ δὲ ὅλιτοῦ ἀρετῷ ἥκειν διέρομαι. ὁρᾷς δὲ ἡ ἄνοδος ἡ ἀνώνυμος πολλοῖς. Æl. *hiſt. Var. l.* 3. *c.* 32.
4. Prov. 15. 24.
5. Terent. *Andr.* 1. 1.
6. In *Vitarum auctione, de ſectis, Micyllo*, alibi.
7. Κιθάρεος μὲν διαφέρειν τὸν ἀπαίδευτον λέγουσι, ὁ ποιοῦντας δὲ. Diog. Laert. *l.* 6.
8. Ὅμοιόν τι πάσχειν τοῖς λύραις, αἱ κρούσας φθέγξάμεναι οὐκ ἀκούουσιν. de Peripateticis Cleanthes. Laert. *l.* 7.
9. Σάλπιγγα Antiſthenem vocabat Diogenes: αὐτὸς δὲ οὐκ ἀκούειν φθέγγομένης μέγαν. Dio Pruſ. *orat.* 8.
10. Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι Laert. *l.* 6.
11. Gellius *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 8.
12. Ἀνὰ τὰ ῥήματα, μέχρι τῶν λόγων. Idem. *l.* 7. *c.* 19.
13. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Paul. *ad Tit.* 1. 16.
14. Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. Id. *ad Tit. ep.* 2. 3. 5.

vim virtutémque abnuerent, qui [1] *gratiam divinam in lasciviam verterent*; *qui* [2] *libertatem Christianam nequitiæ improbitatísque velamentum facerent*; [3] *libertatémque aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ servitio agerent ipsi.* nec ex horum tamen moribus de religione Christiana sententiam ferre, æquum fuerit, quum politiæ Christianæ isti, nec viva, nec vera, nedum sana, aut integra membra jure censeantur, sed φύματα potiùs mera [4] & ἀποσήματα, ut cum Marco nostro loquar, sive [5] *vomicæ* & *carcinomata*, ut de suis Augustus. Haud est incelebre Cratetis illud, [6] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliquod*; Varronis itidem, [7] *Nec in segete bona nullum spicum nequam* reperiri. In agro Dominico quoque [8] *zizania* steriléque non *succrescunt* tantummodo, sed [9] *dominantur* etiam aliquando avenæ: ex quibus tamen de segete tota judicari iniquissimum fuerit.

Quod denique præscribitur, insigniores etiam plerosque non per omnia decretis præceptísque suis consentanea præstitisse, sed à norma reguláque, quam fixerant ipsi, in nonnullis declinâsse.

Ecquem, quæso, mihi dabis, ex eis etiam qui sunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qui ab ea, quam profitetur, vitæ instituendæ ratione non quandoq; declinet. Ex eis inter hos fuerat, [10] qui *columnæ* & *existimabantur* & revera existebant, cujus ingenua vox illa, [11] *In multis offendimus omnes*; sive *impingimus universi.* ad quæ verba [12] Beda noster, *Non*, Offendiris, dixit; *sed*, Offendimus, *inquit*; *&* In multis *præmisit*; Omnes, *subjunxit.* Ex eisdem & qui illud, [13] *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, decipimus nos*, (dum [14] *peccantium* utique *numero excipimus*) *nec pernes nos est veritas.* [15] *Nec*, habuimus, (inquit Augustinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (quæ *per ignorantiam* variásque indè enatas *cupiditates* tota exacta est) *dictum quis suspicetur.* Ex apostolis ipsis, qui Christum proximè accesserant, quíque lateri ejusdem comites individui adhæserant, ut reliquos mittam, nec de proditore quicquam dicam, [16] *primi* & [17] *novissimi*, agmen qui ducit, & qui claudit, utriusque etiam firmati jam, [18] nævi aliqui in tabulis sacris proditi extant: ut apud exteros quosvis disciplinæ etiam severissimæ professores, sectæque exactissimæ sectatores, à dogmate aliena nonnunquam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò sibi vendicat Æschyli illud,

[19] Ἁμαρτάνει κ᾽ ὁ σοφὸς σοφώτερος.
Sapiente qui plùs sapiat, est cùm lalitur.

[1] Τὴν τῆς θεᾶς χάριν μεταθέντες εἰς ἀσέλγειαν. Jud. ep. v. 4.
[2] Ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Pet. ep. 1. c. 2. v. 16.
[3] Ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem ep. 2. c. 2. v. 19.
[4] Marc. l. 2. § 16. Idem lib. 4. § 28.
[5] Sueton. l. 2. c. 85.
[6] Ἐν ῥιᾷ τῷ καλῷ σωτήριόν τινα κόκκον. Laert. l. 6.
[7] Varro Leg. Mœn. apud Nonium, in Spicum.
[8] Ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qua voce alibi diximus.
[9] De seculo suo, Salvian. de Dei gubern. l. 3. *Præter pauciſſimos quosdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene omnis cœtus Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum?*
[10] Οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, Paul. ad Gal. c. 2. v. 9.
[11] Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1. [12] Beda in Jac. epiſt. [13] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Joan. ep. 1. c. 1. v. 8. [14] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. de grat. humil. & ſuperb. *Dum in ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat, & ſe ſolum decipit, quem ſolum excipit, dum alios damnat.* [15] Aug. in 1 Joan. [16] Matt. 10. 2. [17] 1 Cor. 4. 9. & 15. 8, 9. [18] Gal. 2. 11. Act. 15. 39. [19] Stob. tom. 2. tit. 3.

Stoici certè præceptis decretísque ſuis, [1] non tam quid ipſi valerent, aut aſſecuti jam eſſent, quàm ad quid contenderent, modíſque omnibus elaborandum atq; enitendum cenſerent, deſignatum volebant. quod & idem de ſe [2] Apoſtolus liberè ingenuéque profitetur.

Veruntamen ex eis qui ſectæ hujus in diſciplinam ſeriò ſeduló; ſeſe dederunt, per ſingulas quaſq; fere ætates reperti ſunt, qui fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáq; vitæ inſtituto æquabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Chriſtiani profeſſoribus pleriſque pudorem incutere, ruborem ſuffundere meritò queat. In his fuere; poſt Zenonem, cui teſtimonium dat inſigne Athenienſium pſephiſma, quo [3] *virtutis ac temperantiæ nomine,* eò quòd [4] *vitâ ſuâ eis quæ diſſerebat congruente cunctis in exemplum expoſitâ, ad optima quæq; quoſq; incitaret,* [5] *imagine areâ, coronâ aureâ donandum,* [6] *ſepulcrum ſumptu publico extruendum,* [7] *piláſque duas, quarum utriq; teſtimonium iſtud incideretur, erigendas,* decernitur: poſt hunc, inquam, alióſque qui in Schola hac eidem ſucceſſerant, emicuêre viri magni, diſciplinâ iſtâ imbuti, virtutis maſculæ imagines vivæ vivacéſq; conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philoſophiam differè profeſſos præteream) Cato Uticenſis, Thraſeas Pætus, Helvidius Priſcus, & Marcus cumprimis Antoninus, qui iſta commentandi occaſionem nobis præbuit.

Verùm à diſciplina ipſa, ad eos, qui eam ſcriptis ſuis illuſtrârunt, hos præſertim quos reliquos habemus, tranſeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chryſippus: quorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [8] *ὁ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης·* & Galeno, [9] *ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς περὶ Στωϊκῶν αἱρέσεως· ſectæ Stoicæ totius princeps patérque;* & Balbo apud Ciceronem, [10] *Stoicorum pater,* dicitur. alter eandem adeò ſtrenuè felicitérque [11] *ſuffulſit,* ut de eo dictum fuerit.

[12] *Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στοά.*
Chryſippus nî fuiſſet, nec Stoa foret.

Et complura quidem uterque reliquit ſcripta: alter iſte [13] *uſque ad ſeptingenta quinque συγγράμματα,* ſive [14] *opuſcula:* cùm [15] Epicuri πολυγραφίᾳ æmularetur, [16] quem tamen aſſecutum negant; cùm [17] *ad* [18] *volumina ter centena uſq;* iſte pertigerit, quorum quodlibet utiq; *συγγράμματα* complura complectebatur: alioqui Chryſippum πολυγραφίᾳ non æquâſſet, nedum Scriptorum numeroſitate anteceſſiſſet. Cæterùm

[1] *Non dicebant, quemadmodum ipſi viverent, ſed quemadmodum vivendum eſſet.* Sen. *de vit. beat. c.* 18.
[2] Οὐκ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ τετελείωμαι· διώκω δέ, — ἐπεκτεινόμενος τοῖς ἔμπροσθεν. Paul. *ad Phil.* 3. 12, 14.
[3] Ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. pſephiſma apud Laert. *l.* 7.
[4] Περὶ τὸν βέλτιστα, καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸν ἴδιον βίον ἐκθεὶς ἅπασιν, ἀκόλουθον ὅλα τοῖς λόγοις, παρέσχετο.
[5] Εἰκόνι χαλκῇ, χρυσῷ στεφάνῳ.
[6] Ὀκτακοσίων τάφον δημοσίᾳ.
[7] Ἐγγράψαι τὸ ψήφισμα στήλαις δυσί.
[8] Strab. *geogr. lib.* 14.
[9] Galen. *de dogmat. Hippoc. & Platon. l.* 2. *c.* 6.
[10] Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. de *Zenone,* non *Cleanthe,* utì inadvertentiâ, an memoriâ, lapſus Lipſius, *manuduct. ad Stoic. philoſoph. diſſert.* 11.
[11] *Qui fulcire putatur porticum.* Cic. *Acad. l.* 4.
[12] Laert. *l.* 7.
[13] Idem *ibid.*
[14] Ità malim vertere, eo ſenſu, quo *poſt mortem opera, non opuſcula penſanda,* dixit Sidonius *l.* 8. *ep.* 4. quàm cum Lipſio, *volumina.*
[15] Ex Carneade, Laert. *l.* 10.
[16] Πάνυ καλλύνων καὶ πλάττει βιβλίον. de Epic. Laert.
[17] Κυλινδεῖται δὲ περὶ τετρακοσίους εἰσί. Laert. *ib.*
[18] Κυλινδεῖται *volumina,* quæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum.

terùm

etrùm par ſcripta utriuſq; fatum ſunt experta. nec Zenonis ſiquidem, nec Chryſippi, quin nec ſeculi priſci illius è Stoa cujuſquam ſcriptum ullum integrum ad tempora noſtra perennavit. Superſunt fragmenta duntaxat, ἀποσπασμάτα, apud Plutarchum, [1] qui paſſim exagitat; Galenum, [2] qui plerumq; oppugnat; Laertium, [3] qui ſimpliciter recitat; Ciceronem, [4] qui in partem utramque diſceptat. Citerioris ævi ſuperant ex eis qui diſciplinam hanc ſunt aſſectati, quorum diſſertationes commentationéſque ad manus noſtras pervenerunt, Seneca, Epictetus, & Marcus noſter iſte.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: quem dignitate tamen æſtimationéq; verâ è duobus illis alterutri poſthabendum exiſtimem. [5] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, ſublimia; & arguta, ſubtiliáque complura; éſtque dignus admodum, qui non ab humanioris literaturæ tantùm, ſed à Theologiæ etiam ſtudioſis, ſedulò quidem, ſed judicio atque examine juſto adhibito, legatur. Verùm non eſt unius ejuſdémque ubiq; coloris; nec per omnia conſtat ſibi. Neque verò vitam attingo; quam Caſſius tamen arrodit, [6] *tanquam à dogmate præceptionibúſque quàm maximè diſſentaneam:* de ſcriptis ago. In his, [7] quàm fœdè Claudio, dum apud ſuperos, ex mente etiam Neronianâ, [8] *morabatur*; nec huic duntaxat, ſed & in gratiam illius, ejuſdem mancipio, [9] *licentiæ intoleranda maſtigiæ*, Polybio, adulatur? quem tamen è vivis exemtum, [10] dictione Satyricâ & ſarcaſticâ, vernilitatis prægnate, acerbiſſimè proſcidit, & publicè ſubſannandum propinavit. De animæ corpore excedentis ſtatu, quàm repugnantia ſtatuit? dum τῇ τοῦ θεοῦ δυλεύων, nunc [11] in ſedes cœleſtes integram ſubvehit, nunc [12] in flatum halitúmve merum diſpergit, tædæque inſtar, materiâ, quâ alebatur, abſumptâ, deficientis prorſus extinguit. Epicurum eſt ubi accuſat, increpat, deprimit, damnat, ut [13] *degeneris & humillimæ mentis, apud quem voluptas imperat hominem*, [14] *voluptatis Magiſtrum* ipſum, ſcholam, [15] *voluptatis officinam*, nuncupat. Eſt contrà, ubi (quo Lucilio ſuo forſitan hujus aſſeclæ, quem [16] *Virorum optimi* titulo ſubinde cohoneſtat, gratum faciat) eundem non excuſat tantùm, ut qui [17] *immeritus malè audiat & infamis ſit*; ſed comprobat etiam & collaudat, ut qui [18] *ſancta & recta* præcipiat, *& ſi propiùs acceſſeris*, triſtia. Deniq; quod *in* [19] Chry-

[1] In *Stoic. repugnant. de communn. notitiis, & de paradox.* [2] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.* [3] *Lib. 7. in Zenon. & Chryſip.* [4] In *Academ. Tuſcul. de finib. & de nat. Deor.* [5] *Multæ in eo claræque ſententiæ; multa etiam morum gratiâ legendo. multa in eo probanda, multa etiam admirenda ſunt; eligere modò curæ ſit.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1. [6] Παῦλα ἐναντιώτατα, οἷς ἐφιλοσόφει πολλῶν ἡλέγχθη. Dio Caſſ. *l.* 61. *in Jo. Xiphil. excerptis.* [7] In *Conſolatorio ad Polybium.* [8] *Moræi eum inter homines deſiſſe*, productâ primâ ſyllabâ jocabatur. Suet. *l.*6. *c.*33. [9] Cùm in ſcena Pantomimus illud protuliſſet, Ἀφ' ἑστίας ἄρχου χυτρῶν, μαστιγίας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Caſſ. *l.* 60. [10] In ἀπεκολοκυντώσεως. [11] *Ad Lucil. ep.* 102. *ad Polyb. conſol. c.*28. *ad Marc. conſol. c.*25. *ad Helv. c.*17. [12] *Ad Lucil. ep.*54. cùm morti proximus videretur. [13] *Ad Lucil. ep.*42. [14] *Epiſt.*18. [15] *Epiſt.*9. [16] *Epiſt.*13. & 21. & 48. & *quæſt natur. præfac. l.*1. [17] *De vit. beat. c.* 13. [18] *Ibid.* [19] *Chryſippi acumen nimis tenue retunditur, & in ſe ſæpè replicatur: etiam cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* Sen. *de ben. l.*1. *c.*4. *Chryſ. penes quem ſubtile acumen eſt, totum librum ſuum hisineptiis replet.* Ibid. *c.*3.

ſippo-

[1] *Libet videre ineptias Græcas; quas quamvis mirer, (mirere Lipſ.) nondum excuſſi. non vis ſeverius loqui, nec morituro riſum movere? adverſus mortem tam minuta jacularis? ſubulâ leonem excipis? acuta ſunt iſta quæ dicis. nihil eſt acutius ariſtâ. quædam inutilia & inefficacia ipſa ſubtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epiſt.* 82.

[2] *Pro veritate ſimplicius agendum eſt. Ibid. At qui ingenia ſanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, ſeriò loquantur, & magnis viribus agant.* Idem *de benef. l.* 1. *c.* 4.

[3] *Rerum pondera minutiſſimis ſententiis frangit.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1.

ſippo & [1] Zenone non ſemel reprehendit, contráque id [2] quod ipſe præcipit, [3] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad ſubtilitates rei vacuas non rarò delabitur, & argutiolis leviuſculis, frigidis etiam ineptíſque aliquoties ludit. Neque tamen hæc, quæ, nec primus, nec ſolus, dixi, ſed me priores, eruditione & judicio cum primis pollentes, ità ſumi velim, quaſi [4] à Senecæ lectione (quem tyronibus ſtudioſis de Scriptoribus eligendis legendíſque conſultus, inter alios commendare conſueverim) abſtentum quenquam, atque abſterritum, aut quò de viri tanti (quem eruditi quique indolis ingeniiq; acerrimi nomine ſuſpiciunt, imitandum etiam propoſuiſſe ſibi videntur haud pauci) magnitudine juſtâ quicquam detractum eam: ſed quò oſtendam, à virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipſo etiam adſcriptâ (quam Chryſippus quoque ſubtilitate nimiâ enervâſſe, eidem ipſi [5] cum aliis incuſatur,) deſciviſſe; nec duobus illis alteri (Epictetum & Marcum dico) aut ſcripto, aut facto etiam, parem ſeſe præſtitiſſe: qui in ſorte diverſa, vel adversâ etiam quàm maximè, in [6] ſervitii gradu infimo alter, ſummo alter in imperii faſtigio, poſiti; diſciplina hæc quanti ſit, quantúmque in ſtatu quovis poſſit, tum præceptionibus ſanctiſſimis virtutis genus omne ſpirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta ſua accuratè compoſitâ uberrimè demonſtrârunt. Et noſter quidem (prout & [7] Epictetus eo prior, [8] cujus ex commentariis profeciſſe ſe profitetur) ſui per omnia ſimilis, *ſtriúſq;* ac *ſ verus* (quod [9] ille poſcit, licèt ipſe non ſervaverit) ubique deprehenditur.

Denique, ut ad illum revertar, quod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad diſciplinam noſtram quod horum utriuſque ſcriptis monitíſque propiùs accedat, in exterorum priſcorum, quæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari poſſe exiſti-

Iniquiùs tamen illi, neſcio, qui apud Gellium (An Agellium, quod Lipſ. mavult) *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 2. *Res atque ſententiæ, aut inepto inanique impetu, aut ut levi & quaſi dicaci argutiâ,* &c. Moderatius Eraſmus, *præfat. ad Sen. Habent nonnihil veri, quæ doctiſſimi ſcriptores de illo pronunciârunt, ſubinde ludit in Græculos, & interdum abſque cauſſa. Naſonem aliquoties attingit, quod indulſerit ingenio ſuo. at magis ipſe indulget ingenio ſuo in oratione proſa ac ſeriis argumentis, quàm Ovidius in poematibus plerunque ludicris. Jam hoc ipſum, quod in Seneca cum primis laudatur, corruptum eſt. Inſectatur mores hominum liberè ſalſéque; ſed non ſemper in loco; interdum immodicè; tum aliquoties affectatiùs, itſque modis, ut non ità multum abſit à ſcurrilitate. quædam vitia ſic deſcribit, dum inſectatur, ut videatur ridere potiùs quàm odiſſe, atque doceat magis quàm deteſtetur. quin ubique plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè ſeriis, in quibus optarim illum aliquanto longiùs abeſſe ab ineptia, obſcœnitate, vitióque ſcurrilitatis.* Hæc inter alia Eraſmus. mitto enim ea, quæ cùm Marci patris ſint, Lucio filio, nomine communi deceptus, aſcribit. Lipſius deniq; ipſe, qui adverſus priores duos illos Senecam defendere ſatagit, in Judicio ſuper Senecam, ejuſque ſcript. *Ego Senecam universè admiratione magis quàm laude proſequendum arbitror. in partibus aliquid eſſe, quod cenſeas, aut cui ſuccenſeas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à ſe mutat: ut in jocis aut dictis, quàm ineptus alibi, ſive affectatus eſt? in laudibus, vituperiis, ſine modo?* &c.

[4] Quod apud Gellium cenſores rigidi atque importuni illi, *Cujus libros attingere nullum pretium operæ ſit. Noct. l.* 12. *c.* 2.

[5] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii.

[6] Δοῦλος Ἐπίκτητος ὑβλιμος, καὶ πάνυ φιλόθεος, Καὶ πενίᾳ σύνοικος. Leonid. *epitaph.* Epictet.

[7] *Epict. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gell. *l.* 1. *c.* 2. *Philoſophorum maximus,* Favorinus *ibid. l.* 17. *c.* 19.

[8] *Marc. lib.* 1. § 7.

[9] Seneca *de benef. l.* 1. *c.* 4. & *epiſt.* 82.

mem

mem. Certè quæcunque Dominus ipse Christus in concionibus collationibúsque suis Historiæ Evangelicæ insertis intextísque, de [1] *mali cogitatione etiam abstinenda*, de [2] *affectibus vitiosis supprimendis*, de [3] *sermone otioso non insuper habendo*, de [4] *animo cumprimis excolendo*, & [5] *ad imaginem divinam effingendo*, de [6] *beneficentia simplicissimè exhibenda*, de [7] *injuriis æquanimiter ferendis*, de [8] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéque accurata exercendis*, de [9] *rebus quibuslibet, adeoque vitâ ipsâ, ubi res ratióque poscit, nihili habendis*, de aliis denique plerisque [10] *pietatis*, [11] *caritatis*, [12] *æquitatis*, [13] *humanitatis officiis* [14] *quam exquisitissimè obeundis exequendísque*, præcepta dedit; apud nostrum hunc eadem, perinde acsi illa lectitâsset ipse, in dissertationum commentationúmque harum congerie insperſa passim, nec sine vehementia & vivacitate insigni, quæ in præcordia ipsa penitiùs penetret, atque in animo infixos altiùs relinquat aculeos, inculcata subinde, Lector quivis sedulus advertet, ingenuus agnoscet.

[1] Matth. 15. 19.
[2] Matth. 5. 22, 28.
[3] Matth. 12. 36.
[4] Matth. 5. 20. & 6. 33.
[5] Matth. 5. 45, 48.
[6] Matt. 6. 1, 3.
[7] Matth. 5. 39.
[8] Matth. 18. 15, 16.
[9] Luc. 14. 26, 33.
[10] Matth. 22. 37.
[11] Matth. 22. 39.
[12] Matth. 7. 12.
[13] Matt. 5. 44. Luc. 10. 37.
[14] Matth. 5. 19, 20.

Sed ista forsitan dixerit quis, quorsum aliunde, ab extero præsertim, eóque fidei Christianæ adverso, petantur? quum è pagina sacra, in qua prostant, possit promtiùs haberi, & à Magistri ipsius ore profecta, cùm imperii autoritate potiore præcipiantur, tum & obsequii necessitate arctiore percipiantur.

Cui ego præscriptioni possim verbulo occurrere; pari utique ratione rejici posse omnes in universum ab eruditis piisque concinnatas Instrumenti sacrosancti utriusq; enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, quo processerant apud nos haud ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè parùm sani uterq; quorum alter præter paginam sacram nihil aut legebat, aut lectitandum censebat; alter, postquam Anachoretæ cujuspiam instar, cum suis domi suæ se concluserat, librorum (quam pro hominis privati sorte censúq; amplam satis habebat) supellectilem omnem, Bibliis sacris exceptis, foco accenso, flammis absumendam tradidit; neuter sanè, aut fundo justo, aut exemplo bono, & quod imitatione suâ dignum sobrius quis sanúsq; sentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis esse poterit nostri hujus in his, cum animadversione seria conjuncta, lectio sedula.

Primò, quod quæ in Sermonibus Dominicis (quorum Capita præcipua duntaxat, κωλόμως plerunque apud Scriptores sacros extant delibata & digesta) summatim ferè proposita habemus, istic latiùs diducta, fusiùs explicata, magnâ argumentorum insignium varietate firmata, illustrata, ingesta, inculcata, ad vitæ usum communem accommodata habeantur. quod ut est scriptis aliis cum isto commune, ità in hoc genere haud paucis istud præcellit.

Tum

Tum nec illud levis est momenti, quòd dogmatis Christiani æquitas rationi etiam ipsi consentanea deprehenditur, dum ab ipsis etiam extraneis & adversariis comprobata & collaudata demonstratur. [1] *Grave est*, ponderisq; non exigui (ut Isidorus Ægyptius) *testimonium ab inimicis profectum.* Et, (quod Dio Prusæus) [2] *Encomium ab eis, qui non suscipiunt, & suspiciunt tamen, palàm est illius,* sive personæ, sive disciplinæ, *laudem esse præstantissimam.* Non nesciebat hoc Apostolus, cùm ab [3] exterorum inscriptionibus scriptisque, ei quod asserebat & promulgabat, dogmati asserendo, testimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentique Dominici æquitati ac [4] *rationabilitati* (si ità loqui licuerit) apud quosvis vindicandæ formandæq; conduxerit, quòd ab homine extero, nec nomini Christiano favente (cùm nec mysterii nostri gnarus esset, nec fidei rationes assequeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentisq; tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [5] *Quis non intelligat,* (inquit gravis Autor) *bonam eos habuisse causſam, qui eam apud medios judices obtinere potuerunt?* quid eam dixerit quis, quæ apud aversos & adversos etiam, ubi [6] hostes ipsi judices consident, obtineat?

Adhæc divina in istis relucet & providentia & benignitas, quòd in homine à se dilapso imaginem sui non intercidere omnino & aboleri prorsus passus est, sed scintillulas quasdam asservavit reliquas; quas & disciplinis variis excitavit, & ad miraculum usque evexit: partim, quò societati humanæ conservandæ ac continendæ prospiceretur; nè [7] efferati prorsus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent universi; quum [8] *absque disciplina nulla homine truculentior aut immanior sit bellua:* partim, quò *Numini* [9] *dignoscendo,* [10] & *indagando,* his adminiculis adjuti, possent operam dare; quæ si vel contemtim, vel neglectim haberent, [11] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum est proculdubio Claravallensis illud, [12] *Imaginem divinam uri posse, exuri non posse.* [13] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impressam funditus eradere, [14] *facem* in mente hominis cœlitùs accensam penitus extinguere, nec vitiositas humana, nec malignitas diabolica valuêrè: (tertium quiddam, [15] *flammas gehennales* adjecit ille) quam inter ruinas & incendia defectionem primitivam consecuta, in generis humani commodum, suorúmque beneficium servatam confotámque volebat bonitas divina.

Quin nec divinæ erga nos misericordiæ gratiæque planè gratuitæ testimonium monumentúmque luculentum minùs in istis oculis

[1] Σαμὴ γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. Isidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[2] Τὸ γοῦν [μὴ] ἀποδεχόμενον καὶ πιστεύοντα ἧσσον, ὅμως ἐπαινεῖν ἀναγκάζει καὶ θαυμάζειν ἐκεῖνος ἂν εἴη. Dio Pruſ. *orat.* 51.

[3] Act. 17. 23, 28.

[4] Λογικὴ λατρεία. Rom. 12. 1. Ἐπιδεῖξαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. Marc. *l.* 12. § 31.

[5] Aug. *ep.* 170.

[6] Deut. 32. 31.

[7] Μηδὲν ἀσπάσασθαι ἀνθρώπῳ μηδὲ ἀμύνασθαι, ὅταν ἀπροθύμως ἔχῃ. Polyb. *hiſt. l.* 1. & *legat.* 122.

[8] Ὁ ἄνθρωπος πανοῦργον μὲν ψυχὴν, ἀγριώτατον γίνεται πάντων, ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib. l.* 6.

[9] Τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ. Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν θεόν.

[10] Εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17. 27.

[11] Rom. 1. 20.

[12] Bern. in *annunc. ſerm.* 1.

[13] Gen. 1. 27. & 9. 6.

[14] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15.

[15] *Imagó in gehenna ipſa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi ſup.*

noſtris

nostris obversatur; cum [1] eis, apud quos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni superiores, se produnt, præteritis, nobis, nobis, inquam, [2] in tenebris, umbráq; ferali ac letifera cum illis pariter considentibus, imò in vitiorum cœno altiùs longè demersis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud salutiferum, [3] *Sermonis* sui sacri *Spiritûsque* sancti ope operâq; usus, [4] effulgere procuraverit; [5] quo prævio ac prælucente, per [6] sæculi tenebricosi hujus caliginem plusquam Cimmeriam, aut [*] Ægyptiacam etiam, veritatis supernæ, vitæq; verè sic dictæ, inter diverticula tam frequentia, à recto utrinq; abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum usq; tenere possemus; & absq; quo per obliquas & tortuosas mundi hujus nequissimi ac perturbatissimi semitas, sine luce, sine duce temere palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè subinde (ità ista dum lego, affectum me sentio, & ingenuè agnosco) non stupor duntaxat, sed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementissima conjunctus, seriò apud me reputantem, quàm longè in multis ab eo absim, quod de se Vir iste, veri ad salutem perducentis tramitis ignarus, de se profitetur, nec quin verè & ingenuè, ambigi posse videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs assurgens, *Hymnum* [7] illius vel *maximo* majorem ac præstantiorem decantare jugiter debeam; [8] *Magnus,* [9] *divésq; misericordiâ Deus, qui me miserum,* [10] *cum gente humana universâ collapsum* [11] *& perditum, sed cum paucis è turba reliqua* [12] *selectum,* [13] *masâ secretum,* [14] *mihi restituit,* [15] *sibi reconciliavit,* [16] *Filium misit,* [17] *qui redimeret;* [18] *Spiritum immisit, qui* [19] *refingeret,* [20] *culpam omnino omnem remisit, quo &* [21] *supplicio culpæ debito omni eriperet, & supplicii subeundi* [22] *metum dirum eximeret,* [23] *nequitiæ servitio liberum emisit, quo* [24] *in famulitium suum adsciscaret, &* [25] *in filiorum suorum numerum cooptaret,* [26] *gratiam spiritualem impræsentiarum donavit,* [27] *gloriam cœlestem deinceps* [28] *donaturum repromisit.*

Est in his denique, quod ad altiora enitendi, nomen Christianum professis, calcar acerrimum subjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celsa evasisse adverterint; ac pudore meritò suffundat, quòd in imis adhuc subselliis subsistant hæreántq; cum adminiculis fortioribus firmioribúsq; tam amplis ad ea consequenda instructi sint, & adjutari, nî nolint ipsi, possint. Certè plùs posse naturæ jam collapsæ reliquas vires, disciplinæ sæcularis accedentibus auxiliis, quàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapsæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inserviunt, pro dedecore insigni non immeritò habeatur; estque quod probro eos, qui hujus participes

[1] Matth. 11. 25, 26.
[2] Esai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[3] Esai. 59. 21.
[4] 2 Cor. 4. 6.
[5] Luc. 1. 79.
[6] Ephes. 6. 12.
[*] Exod. 10. 22, 23.
[7] Epicteti *Hymnum* habes, supra ad marginem ex *dissert. l.* 1. *c.* 16.
[8] Psal. 145. 8, 9.
[9] Eph. 2. 4.
[10] Rom. 3. 19, 23.
[11] Matt. 18. 11.
[12] Matth. 20. 16. & 22. 14.
[13] Rom. 9. 21.
[14] Eph. 2. 5.
[15] Col. 1. 21.
[16] Gal. 4. 4.
[17] Apoc. 5. 9.
[18] Ezek. 36. 27.
[19] Joann. 3. 5. 2 Cor. 3. 18.
[20] Col. 2. 13.
[21] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13. 1 Thess. 1. 10.
[22] Rom. 8. 15. Heb. 2. 15.
[23] Rom. 6. 22.
[24] Eph. 2. 19.
[25] Rom. 8. 14, 15. Gal. 4. 6.
[26] Joan. 1. 16.
[27] Rom. 8. 18, 30.
[28] Rom. 6. 23. χάρισμα donativum Tertul.

ticipes se ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipso nomine, nomini, quod profitentur, Christiano [1] opprobrio esse se senserint, quòd à nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande quippiam & insigne visus est, sibi saltem, protulisse, qui adversus mortis metum dissertatiunculam clausit monitu illo; [2] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* futile revera & frivolum est. Pari siquidem ratione Epicurus probaverit, *Turpissimum esse, aut Numinis offensam subvereri, aut sceleris conscientiam formidare; cum neutrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámque nobis securitatem non præstare sapientiam, ad quam inscitia & desipientia perducit.* [3] Fatui scil. laminam candentem contrectare non metuunt; [4] infantuli facis accensæ flammæ manum admovere non formidant. num turpissimum ideo horum alterutrum scientem prudentem timendo refugere, quia neutrum neutri illi timeant? Verùm turpe est revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipsam, mortéq; ipsâ pejores graviorésq; mortis moras, pro veritate divina, fide Christiana, asserenda, conscientia integra & intaminata custodienda, nî deficere & delinquere velimus interminata atque intentata; si defugere maluerimus, aut detrectare, nec mente promptâ, animo propenso alacriter constantérq; subire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fidéq; conservandâ, homines ethnici, & fortiter libentérq; sustinenda definierint, & ipsi strenuè sustinuerint. turpe est præcepta documentáq; Dominica, [5] *de sui ipsius abnegatione,* [6] déq; *suorum omnium, bonorum, opum, facultatum, necessitudinum, affectuum, vitæq; adeò ipsius abdicatione* gravia, molesta, dura, difficilia, tristia, rigida, iniqua conquerendo ducere homines Christianos; cùm à religione Christianâ alieni quoque, argumentis etiam validissimis adjectis, hæc eadem pia, justa, æqua, rationi rectæ consentanea, naturæque humanæ congruentia censuerint; nec eam nobis magnanimitatem aut æquanimitatem præstare fidem veram, ad quam ratio nos, recta quidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Insignis igitur Scriptorum istiusmodi usus, apud Christianos etiam, nomine non uno, vel ista quæ diximus, vel istis paria, seriò perpendenti, liquidò comperietur.

Illud interim observatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuisse ad nos transmissa. Epicteti siquidem [7] ab ore differentis excepta, Arriani operâ sunt scripto tradita, eisdem ipsis, quantum assequi poterat, quibus ille differebat verbis. quo modo à Domino Christo, dum in terris inter mortales agebat, habiti.

[1] *Christiani in opprobrium & contumeliam Christi.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[2] Senèc. *ep.* 36.

[3] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific.* apud *Discipul. de Tempor.* qui ferri candentis massam sine læsione contrectavit imprudens. Credat qui volet.

[4] Ind. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 4. ait, eos qui mortem meruunt, peccatum non metuunt, παιδία φόβον φοβεῖσθαι, puerulis compares, qui larvam timent, lucernam non timent.

[5] Matt. 16. 24. Luc. 9. 23.

[6] Luc. 14. 26, 33.

[7] Ὅσα ἤκουσεν αὐτῆ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπεχείρησα αὐτοῖς ὀνόμασιν, οἷς ἔξῆν τῷ γεγενημένῳ. Arrian. *præfat. ad dissert.*

habiti sermones, (cùm [1] nihil ipse scripsisset) [2] ab audientibus memoriter conservati, Evangelistarum calamo, sed Spiritu Sancto assistente, & linguâ quidem aliâ, Græcâ utique, cùm is Syriacâ usus fuerit, sunt evulgati. Id quod tam de Enchiridio; quàm de *Dissertationum* libris, ex *Epistola* ejusdem *ad Masgalenum*, cui scriptum illud dedicabat Arrianus, licèt jam perierit, constare testatur, qui eam vidit, Simplicius. At Marci *dissertationes* & *commentatiunculas* istas, ex ipsius *Adversariis* desumta liquet, quo modo Regis Sapientissimi *Paræmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuensibus ex ipsius autographis fuisse descriptam, docet *Cap.* 25. præfixum lemma. In more namq; habebat Vir iste summus, studiis philosophicis, sive domi, sive militiæ agebat, intentus, quæ inter meditandum succurrebant, chartis, quas ad hos usus jugiter præstò habebat, illinere: nullâ rerum ipsarum serie continuâ constanter observatâ; sed pro locorum temporúmque, quibus vel ab ipso concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámq; se ingesserant, ratione digesta. patet hoc ex locis alicubi, quibus scripserat, nominatim designatis; cujusmodi sunt *libris*, vel *primo* & *secundo* adnexa, vel *secundo* potiùs *tertióque* (ut ego reor) præfixa lemmata, de quibus suo loco [3] differuimus. Indè natum est, ut neque sibi invicem cohæreant pleraque (quanquàm *Liber primus* uno quasi filo perpetuo totus pertexitur) eadémque sæpiùs iterata reperiantur, prout mentem sæpius pulsabant: nec succinctè tantùm, sed succisè quoque repræsentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis *ad Atticum* aliósque *Epistolis*, Græca, formularúmque usitatarum haud pauca) quod ad rei ipsius notæ satìs ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam sufficerat, cùm ad usum privatum maximè destinarentur. quin & ἀνάφαλα, & quasi abruptè inchoata nonnulla. quod & de Serpentis ad Evam dictione prima prout à Mose refertur, opinantur [4] Interpretes quidam esuditi. Indè aliis obscuriora multa, & de dictionis vel sensu vel scopo divinationes incertæ; cùm vel quæ adnotantis mens, vel quæ adnotandi occasio fuerit, conjicere difficile admodum existat. sed & de locis variis, quasi vel mutilatis vel depravatis suspiciones frustrà conceptæ, de lectione quasi non sincera & genuina vel integra solicitationes admissæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter se habeant, quàm ab Autoris ipsius calamo primitùs prodierint. Verùm de istis, in *Commentario*, prout occasio dabitur, ampliùs videbitur.

Atque hæc quidem sufficerint, cùm de *Stoica disciplina* ipsa, tum & de eis hanc amplexis & secutis, quorum ad nos scripta pervenêre; Marco præsertim nostro, cujus impræsentiarum denuo edendi consilium

[1] Fictitiæ sunt enim *literæ* a mœbææ *Agbari ad Christum, Christi ad Agbarum*, quomodo & *Senec* ad *Paulum*. quarum meminere tamen Euseb. *hist. Eccles. l.* 1. *c.* 13. & Hier. in *Script. Eccles. catalog.*

[2] Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[3] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contextu, tot temporum variorum res singulas complexo, domi potiùs per otium, quàm militiæ sub pellibus agenti *Librum primum* confectum conscriptúmq; videri.

[4] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; sed inprimis Piscator.

silium institutúmque paucis expositum ubi dederim, in limine Lectorem non sum diutius detenturus. Anni itaque ultra quadraginta jam exceſſerunt, ex quo, dum apud Juris noſtratis Profeſſores ac ſtudioſos in Hoſpitio Lincolnienſi, quod eſt in ſuburbano Londinenſi ſitum, agentes, Præconis Evangelici munus ſuſtinebam, in Marci Imperatoris ſcriptum hoc, à Viro doctiſſimo, & in negotio hoc exercitatiſſimo Gul. Xylandro Baſileæ iteratò cum Græcis aliis quibuſdam editum, inter codices à manu ſecunda (quod aiunt) venum expoſitos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico autumnalem, ex Juſtitio ſolenni intercedente obvenientem, otium aliquod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentiùs evolviſſem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus ſpirantibus, à capite ad calcem uſque conſtipatum reperi, ut nec poſſem non perlecto ſummopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui ſatisfacere; cùm nihil in hoc genere apud exterum quenquam (Epicteto uno excepto; quo nec inferiorem, niſi quòd ille amplior eſt, Martum noſtrum cenſuerim) eximium magis legiſſe meminiſſem. Cùm autem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Verſionem Xylandrianam Græcis commodè ſatis reſpondere, de recenſione & pariter verſione novâ inſtituendâ animum ſubibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit ſcripti ejuſdem editio altera Lugdunenſis, à qua ſubſidium aliquod ſperabam: ſed fruſtra: cum Xylandriana ea, quâ uſus fueram, inquinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam autem ex viri doctiſſ. cujus *Verſio* ſcripti hujus *Anglicana* poſt prodiit, D. Merici Caſauboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à ſe nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Baſileenſis *Præfatione* mentionem ipſe facit, quamque niſi in Viri Doctiſſ. manibus, cùm me comiter inviſiſſet, quod in *Prolegomenis* illis ipſe commemorat, nunquam oculis uſurpavi) expreſſam edoctus ſum. Cùm autem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Suida ſcriptoribúſque aliis, qui ex libris his nonnulla laudaverant, partim eruditorum quorundam, quibuſcum neceſſitudinem aut familiaritatem aliquam habebam, conſilio opéque uſus, loca quæ vitii quoquo modo ſuſpecta videbantur, reſtituere annitebar. Quumque in Viri Illuſtriſſ. D. Cl. Salmaſii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertiſſimis, Marci nonnulla ſecius, quàm in eis, quos penes me habebam, codicibus expreſſa offendiſſem; unde editionem aliam aliquam ſecutum ſuſpicabar; amici communis interventione uſus, (aliter enim compellare ignotum

tum planè verecundia prohibebat) Virum Clariſſ. per literas conſulebam, quibus tum quid molirer ſignificabam, tum & de locis tam illis, quos ab ipſo aliter quàm aut Baſileenſis, aut Lugdunenſis habebat, exhibitos repereram, quàm aliis etiam, ad quos hæſitabam, ménſque tunc temporis ſuggerebat, nec conjecturis de quibuſdam propriis celatis, ſententiam illius cenſurámq; ſciſcitabar. Is pro eximia, quâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè reſcripſit. *In tam utili ad vitæ præcepta ſcripto, & ad imbuendos virtute illâ forti & humanorum contemptrice animos, quam ponere operam deſtinas, ſummopere laudo. Editum illud ſcivi linguâ Anglicanâ à Merico Caſaubono, ſed ultra nihil. quid enim præſtiterit, præ illius lingua ignorantia haud etiam ſcire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò poſſe videor, ſatìs operæ eſſe in illo opere perfectè abſolvendo quæ non ſolùm duos, ſed etiam plures fabros diſtineat.. ità ſpiſſa eſt materia, vix multis cuneis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Haud alium puto autorem ex antiquitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ temporum, fortean etiam hominum, qui eum interpolârunt, tranſmiſſum. Ubique hiatus, & lacunæ, quæ tamen ſolidum mentiantur. Tranſpoſitiones etiam multis locis commiſſæ ab hominibus, uti videtur, ſciolis, qui ſententias plerumque minutis punctiunculis Stoico more ſignatas non capiebant. Præter ea, quæ obſervâſti, atque in ſchedam mihi miſſum conjeciſti, alia toto paſſim opere vitio laborant. & quædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant eorum, quæ à te propoſita diſſolvere non potui.* Hæc vir ſummus ille; qui & liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomine etiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, quæ quæſieram, ſed de aliis quoque, quæ inter ea diſquirenda occurrebant, ne requiſitus, animi ſui ſenſum ultroneus impertiretur; adjectâ inſuper invitatione humaniſſimâ, quâ ad alia quælibet ulteriùs operam præſtare promptum, *tempúſque* eo fine *negotiis aliis ſuffuraturum, nec imputaturum* profitebatur. Et de aliis quidem, pollicitatione tam liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clariſſimum ſum percontatus. Verùm per ſubitaneam illius occaſionibus quibuſdam Lugduno-Batavorum in Gallias ſuſceptam profectionem, (ſive literis meis ad manus illius non pervenientibus, ſive ab ipſo ad acceptas reſponſione in reditum dilatâ: ſimul per amici communis, cujus interventu uſus fueram, è partibus iſtis demigrationem, ſponſionis repetendæ opportunitate ſublatâ) factum eſt, ut à Viro Celeberrimo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere viſum eſt, *Editione Argentinenſi* uſum ſe ſcribere, ſed quæ cum *Baſileenſi* per omnia convenire viſa ſit. Præter hunc operâ uſus ſum Viri Eruditiſſimi,

tissimi, linguarúmque peritissimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qui vir quantus in his sit, *Animadversionum Sacrarum* opus, elaboratissimum uberrimè testatur. Is pro animi propensione, & humanitate singulari, sæpiùs consulenti non deerat. Sed nec Virum Doctissimum, nec comitatis nomine illorum alterutri postponendum, D. Patricium Junium fas est mihi hîc præteritum, qui & conjecturas mihi suas communicavit; sicut & ipse illi vicissim meas; & ubi ad Conventum Vestmonasterienſem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non semel de Antonino edendo solicitabat. Ab his autem aliisque, quorum scripta pervolutaveram, quicquid accepi, suo cujusque loco mentione factâ, animo liberrimo lubentissimóque acceptum cuique gratanter fero.

Versione siquidem jam confectâ, de *Annotationibus* succinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòst de *Commentario* justo & ampliore etiam, qui Scriptum tam insigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operásque pastorales, quibus per annos ultra quadraginta eodem loci, quò ab Hospitio dicto transieram, jugiter districtus insudavi, nisi quòd ante sexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliquod intermittere, tum reversus deinuo remittere aliquid, demum incidere ferè prorsus, coactus fuerim, inter horas subsecivas, quæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant. dum intendo, in molem eam opus istud excrevisse animadverteram, ut de evulgando spem omnem abjicerem; siquidem, contrà quàm in Flacciano illo, *urceus institui* cùm cepisset, *rotâ currente, amphora exiit*; expertus utique, Bibliopolæ & Typographi nostri, quàm ægrè aliquid etiam minoris negotii in hoc genere suscipiant. Verùm cùm annos apud me delituisset haud paucos, amicorum tandem quorundam flagitatione frequente, qui & edendum poscebant, & de impensa ad id perficiendum prospectum iri, fiduciam faciebant, eorum in manus quod confeceram totum contradidi, pro ipsorum optione, vel premendum, vel prelo subjiciendum, & in lucem publicam (quod ab illis jam est effectum) emittendum.

Ipse in hoc opere quid præstiterim; præstare saltem conatus sim (dextrénè ac feliciter, an seciùs alii viderint) sic habeas. Primo loco; post Scriptorum variorum, tam antiquioris quam & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Autore *elogia* & *encomia*, déque *Scripto* hoc ipso *testimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (nisi si, dum affectus imponit, spes fallat) vitiis mendísque, quibus antè passim scatebat, haud paucis sublatis, repurgatior; lacunis,

cunis, quibus hiabat, ſuppletis aliquot, integrior; loco motis quibuſdam ad ſedes proprias revocatis, aptiùs haud paulò concinnatus & compoſitus; interpunctionibus neceſſariis, & ſectionibus, ſive paragraphis, (utì Juriſtæ loqui ſolent) commodis (quod Lugdunenſis infeliciùs paulò primus tentaverat) accuratiùs quàm antea, pro dictionis ſenſu genuino interſtinctus, pro materiæ ſubjectæ ratione diſtinctus: ad marginem adſcriptis lectionibus variantibus, locíſque parallelis, in quibus ſententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* ampliorem in ſingulis quibuſque recurrere neceſſum eſſet; & Marcus ex Marco ipſo, vel explicatus, vel illuſtratus, haberetur. Adjecta eſt *Verſio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, quo ſuperiùs eſt dictum, modo reſtitutum, accommodata. Sequitur *Commentarius* in Scriptum totum perpetuus, in quo Verſionis à prioribus diſcrepantis, mutationis, ſuppletionis, commiſſionis, diſtinctionis, expunctionis cujuſque ratio redditur; *verſionibus* etiam atq; *annotationibus* antegreſſis, prout occaſio ſe tulerat, examini ſubjectis, & pro ea, quæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admiſſis, vel rejectis: formulæ Marco uſurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex ſermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè ſcribentem, mutuari non eſt inſolens) ſacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel conſentientium, vel diſſentientium & diſſidentium etiam, ſive ſcriptis, ſive dictis, ſive moribus factíſque, vel firmantur, vel illuſtrantur. ad eos, eorúmque loca, à quibus, & è quibus, Marcus mutuo ſumſerit, aut excerpſerit quicquam, quantum aſſequi datum eſt, digitus intenditur. de hominibus locíſque, quorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis hiſtoricis, quæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruſpando deprehendi quicquam poterat, lux aliqua datur. Sacræ denique paginæ periochæ formulæque nonnullæ, prout occaſio intervenerat, obiter, vel è Marco ipſo, vel aliunde enarratæ, aliorum quoq; Scriptorum emendatæ inſuper complures repræſentantur. In his autem quamvis diligentiâ aliquâ ſim uſus, multa tamen ſedulitatem meam ſubterfugiſſe nullus ambigo; plura quoque reſtare, quæ cùm vel mihi forſitan ſine cauſſâ ἀνίατα ſint viſa, vel dextrè minùs tentata aut curata fuerint, medici peritioris manum opémque requirant. Nihil in hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliquid (meis quibuſque plurimum, ſat ſcio) adjecto opus ſit. latus amplíſque ſatis adhuc patet iſtîc campus, in quo ingenia feliciora, cum laude fructúque

ctúque se exerceant. In meis his interim siquid præstitum sit, quod vel Theologiæ sacræ candidatis, vel literaturæ humanioris studiosis, vel aliis etiam quibuscunque usui esse poterit, laboris in eis suscepti insumtíque merces ampla satis futura est. Siquid autem vel istîc, vel in Opere toto, (quod evenisse sæpenumero suspicor ipse) humanitùs admissum occurrerit, quod notam sequiorem severiorémve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim, ut nè stricto jure agere volupe sit, sed [1] sortis memor humanæ, humanitatísque (prout in Schola loqui amant) suæ quoque sibi cònscius, utpote qui, [2] *homo cùm sit, humani nihil à se alienum* censere aut sentire debeat, pro humanitate, quâ ingenitâ, quâ insitâ, humaniter ignoscat. Istam enimvero *dissertatiunculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à senio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinquiorem sustineam; quod nôrunt probè, qui me familiariter habent) quàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuensis nullus existeret) non tam concinnabam, quàm consarcinabam, conscribillabam magis quàm conscribebam, in agri Surreiensis pago Urbi natali adsito Rotherithiensi, mense Januario, hyeme sæviente, cui & gemina altera, [3] *ætatis* & *invaletudinis*, (quæ [4] rariùs sejunctæ reperiuntur) accesserat; Anno à Virginis Σωτῆρος & Θεοῦ conceptu salutifero (secundùm computandi ritum vulgò receptum) Millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo; Ætatis propriæ, non tam currentis, quam decurrentis & devergentis, septuagesimo octavo.

[1] Τὸ μηδὲν ἀνθρώπειον ὄντως ὑπερ' ἄνθρωπον, καὶ μόνου Θεοῦ. Gregor. Naz. *orat.* 15.

[2] Terent. *Heautont.* 1. 1.

[3] Χειμῶνα τῷ βίῳ, senectutem dixere, Pythagoras, apud Laert. *l.* 8. Aristoteles in *Chriis*; Eratosthenes, & Patrocles, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 117.

[4] — πῶς ἔχει, Μανδίκαν' ἐρώτα τὸν ἀπὸ μέσου τὸν ἰόν, ὃ γεῦσιν τ' ἔδη δ' ἀνδρὸς, ὅτι γεγῶς ἔχει. Philem. apud Stob. & Maxim. *collectan. c.* 41. Τὸ γῆρας δεῖν αὐτὸ νόσημα. Apollodor. *Senectus ipsa morbus est.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *Subeunt morbi, tristisque senectus. morbos & senectutem una ponit; non immerito: senectus enim insanabilis morbus est. epist.* 108.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον ά.

I. BAvo meo Vero accepisse agnosco moris esse candidi, & ab iracundia alieni.

II. A fama memoriáque genitoris mei modestam simul ac masculam indolem.

III. A matre, pietatis studium, & largiendi promptitudinem: nec à malo patrando tantùm, sed cogitando etiam continere. tum victu simplici, quique ab opulentorum more ac instituto abscedat quàm longissimè, contentum esse.

IV. A proavo, quòd publicas exercitationes adierim; quódq; bonis præceptoribus privatim sim usus; & quod in res istiusmodi impensè erogandum intellexerim.

V. Ab educatore, ne in certamine equestri Prasinæ, aut Venetæ factioni néve in gladiatorio Thraci aut secutori fautor fierem: aut labores sustinerem; minimo contentus agerem; operi manus admoverem: negotiis alienis me neutiquam immiscerem; nec delationem facilis ullam admitterem.

VI. A Diogneto, ne rebus inanibus studium impenderem: néve eis fidem adhiberem, quæ à præstigiatoribus magisq; de incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliisque ejusmodi impostoris dicuntur: ne coturnices ad pugnam alerem, néve rebus istiusmodi animum adjicerem; útque liberè dicta æquanimiter sustinerem. eidem debeo, quòd philosophiæ me addixerim; quódque [a] Bacchium primum, tum [b] Tandasidem, & [c] Marcianum audiverim; quòd dialogos, puer adhuc, conscripserim; quódque pro stratis grabatulum ac pellem expetiverim; cæteráque institutionis Græcanicæ adminicula.

VII. A Rustico, quod in eam cogitationem devenerim, morum cor-

I. ΑΡΑ τῷ πάππῳ Οὐήρῳ, τὸ καλὸν ἦθος, καὶ ἀόργητον.

II. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης τῆς περὶ τὸν γονέα αὐτοῦ, τὸ αἰδήμον, καὶ [2] ἀρρενικόν.

III. Παρὰ τῆς μητρός, [3] τὸ θεοσεβές. καὶ [4] μεγαλοδωρικόν· καὶ ἐφεκτικὸν ὄχι μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιούτης· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς ἀγωγῆς.

IV. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ [5] εἰς δημοσίας ἀγωνίας φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρήσασθαι. καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς [6] τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

V. Παρὰ τοῦ τρόφεως, τὸ μήτε Πρασινὸς, μήτε Βενετικὸς, μήτε παλμυλάριος ἢ [7] σκυλάριος ἡμέρας· καὶ τὸ [8] φερέπονον· καὶ ὀλιγοδεές, καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ [9] ἀπολύεσθαι μόνον, καὶ [10] τὸ [11] δυσωπόφευκτον ἔχειν ὀλίγα.

VI. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ [12] ἀπιστικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν περιόδων μυθολογουμένοις, καὶ γοήτων, περὶ ἐπῳδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ [13] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν [14] Βακχίου, εἶτα [15] Τανδασίδου, καὶ [16] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς ὀπτηθῆναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

VII. Παρὰ Ῥουστικοῦ, τὸ γενέσθαι φαντασίαν [17] τοῦ χρῄζειν διορθώσεως καὶ θερα-

[1] Confer. l. 6. §48. l. 9. §29.
[2] L. 2. §5.
[3] L. 6. §30.
[4] Inf. §14.
[5] τὸ ne vel, τὰ εἰς. Mer.
[6] περὶ τούτους. f. Jun.
[7] Σκυλάριος. Lipſ.
[8] L. 5. §5. & l. 9. §12.
[9] L. 3. §5.
[10] L. 6. §30.
[11] Δυσωπόφευκτον.
[12] ἐπῳδ. Suid.
[13] ὀρτυγοκοπεῖν. Suid.
[14] Εὐτυχίου. for.
[15] Ἀνδρωνος. Caſ.
[16] Μαικιανοῦ. f.
[a] Eutychium, f.
[b] Andronem, f.
[c] Mœcianum, f.
[17] L. 7. §12.

πείας

[1] Infr. § 16. & l. 6. 30.
πείαι τῶ ἤθους· & [2] τὸ μὴ ἐκλεαπῶαι εἰς ζῆλον σοφιςικὴν, μηδὲ τῆ συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ φορτικὴ λογάρια

[2] τὰ f.

[3] Infr. § 9, 11. & l. 9. § 12.
ἀμαλέγεσθαι, ἢ φιλοσοφικῶς ἢ ἀσυνηκον, ἢ ἢ [4] συεργάκην ἀνδρα δηλοῦσθαι· & τὸ δημοῦαι [5] ῥητορικῆς & ποιηκῆς, & [6] ἀσχολίας· & τὸ μὴ ὂν [7] σολῆ κατ' οἶκον φοιτᾶν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· & τὸ τὰ δημόσια ἀφελῶς γεγραφῆν, οἷον τὸ ὑπ' αὐτῶ τότε ἀπὸ Σινοέσσης τῆ μητρί μου γεγραφέν· & [8] τὸ φορὸς τὰς χαλεπήνσεις & πλημμελήσασι συγγινώσκειν & [9] εὐμαλάκτως, ὅταν δοκῆσι αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθέλησαι, ἀμαθεῖσθαι. & τὸ ἀκριβῶς ἀμαγινώσκειν, & μὴ ἀρκεῖσθαι φαινομένοις τοῖς [10] ὁλοχερῶς, μηδὲ τοῖς [11] φιλαλλοῦσι ταχέως συγκαλαλεῖσθαι· & τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτήτειοις ὑπομνήμασιν, ἂν οἴκοθεν μοὶ δώσι.

[1] Infr. § 15.

[2] ἐναπαλλάττων, Suid. ἐναλλάκτων, Xyl.

[9] L. 5. § 36. & l. 9. § 3.

[11] σὲι [αὐτῆ] vel σὲι [ἄλλων] καλ. Xyl.

VIII. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον & [12] ἀμεταφιβόλως ἀκύβδυτον & [13] πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδ' ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· & τὸ [14] ἀεὶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῆ τέκνου, ἐν μακρᾶς νόσου· & τὸ ὅτι πρόδηλον ἐγένετο ζῶντος ἰδεῖν ὀναργῶς, ὅτι δύναται [15] ὁ αὐλὸς σοφοφάνταστος εἶναι· & [16] ἀνεμφιβόλως· & τὸ ἐν τοῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχερανικὸν· & τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον [17] σαφῶς ἐλάττονα τοῦ ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν, & τὸν ὀνηρέχειν ἢ πρὸς τὸ ἀποδιδόναι τὰ θεωρήματα· & τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἀχθεσθόμενον ἀφ' ἑαυτῶν, μήτε ἀναισθήτως παραπέμποντα.

[12] L. 3. § 9. & l. 9. § 7.
[13] Inf. § 16. & l. 3. § 6.
[14] L. 2. § 16.
[15] Infr. § 16. & l. 11. § 21.
[16] Infr. § 16.
[17] L. 4. § 26.

[17] σοφῶς, F. Jun.

[18] πῶτας Jun.
[19] L. 3. § 4. & l. 9. § 11. & l. 11. § 9.
[20] Infr. § 17. & l. 3. § 4. & l. 4. § 49. & l. 5. § 29. & l. 7. § 55. & l. 10. § 15. & l. 12. § 32.
[21] L. 2. § 5. & l. 9. § 29.

rectione curationéq; indigere me: quódq; ad æmulationem ambitionémq; Sophisticam nullus declinaverim, vel de theorematibus aliquid conscribendo, vel oratiunculas hortatorias declamando, vel exercitia obire operásq; edere potis speciē præbendo, quo ad stuporem ac admirationem mei homines traherem. quòd rhetoricæ item, poeticæq;, & dictionis elegantioris studiis abstinuerim. ne togatus intra ædes obambularem, néve ejusmodi alia, quæ fastum resperent, facerem. epistolas etiam simpliciter scriberem, ad normam scil. earum quas Sinuessâ ad matrem meam idem ipse dederat. adhæc ut placabilis & reconciliatu facilis essem, adversus eos, qui offensionis causam dederint, aut deliquerint aliquid. simulátq; illi in gratiam redire vellent. porrò ut accuratè legerem, nec comprehensione summariâ contentus essem; nec garrulis quibusvis temerè assentirer. huic deniq; debeo, quod Epicteti commentarios legerim, quorum is è domo suâ copiam mihi fecit.

VIII. Ab Apollonio, ut liber essem; firmúmq; ac certum citra fluctuationem omnem consilii ingeniiq; tenorem retinerem: neq; aliud quicquam, vel minimum, præter rationem solam, intuerer: ut idem semper essem, in doloribus acerrimis, in liberorum amissione, in morbis diuturnis. adhæc, quod in ipso, tanquam in exemplari vivo, evidenter cernere licuit, posse eundem, prout occasiones se dabant, & vehementissimum & remissum esse. sed & q[uo]d in disciplinis tradendis neutiquam morosè se gereret: quódque hominem viderim, qui peritiam suam & in theorematibus tradendis solertiā, bonorum suorum minimum existimare se, palam faceret. ab ipso didici, & quo modo beneficia, quæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierem, nec citra sensum tamen omnem transmitterem.

IX. Παρὰ Σέξτου, τὸ [19] εὐμενές & τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομευμένου & τὴν ἔννοιαν τοῦ [20] κατὰ φύσιν ζῆν· & τὸ [21] σεμνὸν ἀπλάστως & τὸ συγκινητικὸν τῆς φίλων κηδεμονικῶς· & τὰ διεκτικὸν τῆς

IX. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno administratæ specimen: de vita naturæ convenienter instituendâ cogitationem: gravitatem item neutiquam personatam: & sedulam amicorum observationem: & imperitorum,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

φιλοίκειον, & φιλάληθες, & [1] φιλοδίκαιον, & τὸ δι' αὐτὸν γνῶναι Θρασέαν, Ἑλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, καὶ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, & βασιλείας τιμῶντος μάλιστα τοὺς ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· & ἐκ τοῦ αὐτὸ τὸ ἀμελὲς, & ὀμφτονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· & τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ [2] εὐμεταδοτον εὐπετῶς· & τὸ εὔελπι, & τὸ πεποιθὸς τῇ τοῦ φίλου φιλεῖσθαι· & τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς κατὰ γνώσεως τοῦ αὐτοῦ τυγχάνοντας· & τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτῷ δηλῶσαι τί θέλει, ἢ τί μὴ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

[1] L. 6. § 30.

[2] Supr. § 3, 4. & l. 6. § 48.

[3] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm.

XV. [3] Παράκλησις Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, & καὶ μηδὲν [4] περίφορον ἔχειν· & τὸ εὔθυμον ἐν πᾶσι καὶ ἄλλως [5] προσιέναι, & ἐν πᾶσι νύσεσι· & τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους, & μειλίχιον, & γενναῖον· & [6] ὁ χιλίως κατεργαστικὸν προκειμένων· & τὸ πρᾶξαι αὐτῷ πρᾶγμα, ὅτε δεῖ λέγω, ὅπως φρονεῖ, & περὶ ὧν προαίρεται, ὅτι ὑπὸ κακῶν [7] προαίρη· & τὸ [8] ἀθαύμαστον, & ἀνέκπληκτον· & [9] μηδαμοῦ σπεύδοντος, ἢ ὀκνοῦντος, ἢ ἀμηχανοῦντος, ἢ κατηφὲς ἢ [10] προσοπτὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑφορώμενον· & τὸ εὐεργετικὸν, & τὸ [11] συγγνωμονικόν· & τὸ ἀψάδες, & ἀσχαρέφρον μᾶλλον ἢ [12] διορθωμένου φύσιν παρέχειν· & ὅτι ὅτε φήσῃ δὲ ποτε τις ὑποφαίνεσθαι τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ὑπέμεινεν δὲ κρεῖττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· & τὸ [13] εὐχαριστικὸν ἐνίοτε συναγανακτῆσαι.

[3] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm.
[4] περίφορον Lug. & Mer. παράφορον. Xyl. & Jun. l. 2. § 7.
[5] Sup. § 12. & l. 9. § 13, 39.
[6] L. 9. § 12.
[7] προαίρει.
[8] L. 12. § 13.
[9] L. 7. § 69.
[10] προσωπικὸς L. 11. § 18.
[11] Sup. § 7. & l. 7. § 26.
[12] L. 7. § 12.
[13] ὁ χαρ. Sup. § 7. & l. 3. § 5.

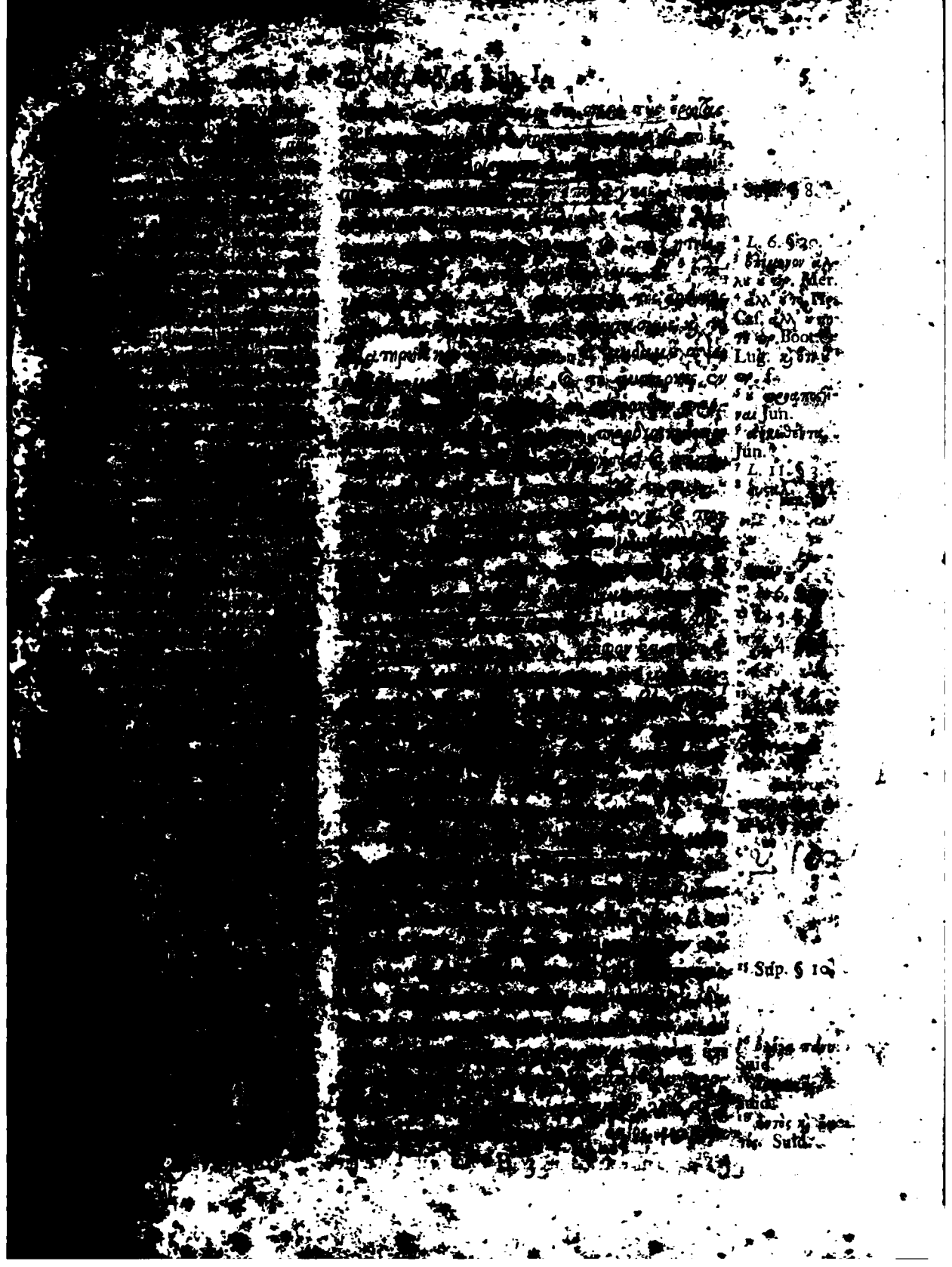
XVI. Παρὰ τοῦ παιδὸς, τὸ ἤμερον, & [14] μουσικὸν ἀσχολήτως ὅπη τῶν ἐξηπασμένων κεφαλαίων· & τὸ [15] ἀκριβοδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· & τὸ [16] φιλόπονον, & ἐνδελεχές· & [17] τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι χρησιμωφελὲς εἰσφέρειν· & τὸ ἀπροπτέπτως εἰς τὸ καθ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἐκφέρειν· καὶ τὸ [18] ἔμπειρον, τοῦ μὲν χρεία συνήθεσιν, τοῦ δὲ

[14] L. 3. § 5.
[15] L. 6. § 30. & l. 8. § 1.
[16] L. 5. § 2.
[17] L. 6. § 30.
[18] Sup. § 8.

liares diligere; veri juſtiq; rationem habere. item quòd per eundē Thraſeam, Helvidiū, Catonem, Dionem, Brutum nôſſe ceperim; & quòd imaginem animo conceperim ſtatus popularis, in quo per æqualitatem juriſque æquabilitatem res adminiſtrentur; regniq;, in quo ſubditorum libertate nihil antiquius habeatur. ab eodem item didici, ſimpliciter vivere; in philoſophiæ cultu conſtanter perſiſtere; promptè benefacere, impensè largiri; ſpes bonas fovere; de amicorum dilectione nihil ambigere. quin & quòd ſi quorum mores minùs probaret, palā id præ ſe ferret; nec, quid vellet nollétve, familiarib⁹ conjectu difficile foret; adeò aperto erat pectore.

XV. A Maximo, mei compotem eſſe; nec ulla in re tranſverſum abripi. ſed & animo bono eſſe, cum in morbis, tum & in aliis caſibus adverſis; moribus eſſe probè temperatis, ſuavibus, verendis: negotia objecta citra quiritationem conficere. adhæc quòd ita ſe gerebat, ut fidem quibuſvis faceret, quæcunq; diceret, ex animi ſententia dixiſſe; quæcunq; faceret, animo haud malo feciſſe. tum quòd nihil admirabatur, ad nihil obſtupeſcebat; nuſquam feſtinus, aut ſegnis erat; nuſquam perplexus, aut dejectus, aut ringi ſolitus: nec rurſus iracundiæ, aut ſuſpicionibus deditus. adhæc quòd benefacere promptus, & ignoſcere. q⁴ verax; quódq; hominis ejuſmodi ſpecimen dare videretur, qui perverti neſciret potiùs, quàm qui corrigi unquam opus haberet. quòd nemo quiſquam inventus ſit, qui vel contemptui ab illo haberi ſe exiſtimaret, vel præſtantiorem ſe illo opinaretur. deniq; quòd urbanitatis laudem neutiquam affectaverit.

XVI. A patre manſuetudinem, & in rebus accuratè jam decretis conſtantiam immotam. quòd in honoribus qui habentur, iſtis, gloriæ inani nihil conceſſerit; quòd laboribꝰ ferendis cùm libens, tum & aſſiduus, ſe dederit. q⁴ eos audire promptꝰ fuerit, qui adferre quid poterant, quod in publicū conduceret: quódque nemo illum abducere quiverit, quin, pro merito ſuo unicuiq; rependeret. quòd probè noverat, ubi vehementiùs, ubi remiſſius

ἢ τὸ ἱκανῶς ἐξαρκούντως τοῖς δικαίοις ἐνα. κεκτημένοις, εἴον τὴν φερεσικλῆν, ἢ τὸν τοῦ ἐξ ἰσοδίας νομῶν, ἢ ἐνδῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [2] θεαμάτων· ἐς συστασιαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια θεωρήματα εὐδοκιμῶσι. πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια θεάσασθαι, [3] ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ὀπτησόμενον φαίνεσθαι, τὸ τοὺ πάτρια φυλάττειν. ἐκ δὲ τοῦ μὴ ῥᾳδίως κίνητον ἐς [4] ῥαπαγικὸν, ἀλλὰ ἐς τόποις, ἐς θεάμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· ἐς τὸ μὴ τὸς παροξυσμὸς ἢ κεφαλαγίας, νέας ἐὰν εὐθὺς ἐς ἀκμαῖον θεὸς τὸ σωμάτιον ἔρχεται· ἐς τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα ἐς σεμνιώτατα, ἐς ταῦτα [5] κοινῶν μόνον· ἐς τὸ ἔμφρον ἐς μεμετρημένον· ἐν τε θεωρίαις ἐπιτελοῦσι, ἐς ἔργων κατασκευαῖς, ἐς ἀγορομίαις, καὶ τοῖς [5] τοιούτοις ἀνθρώποις, [6] θεὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον θεραπεύειν [7] δεδορκότος, ὑ θεὸς δὲ ὅτι τοῖς θεραπευταῖς εὐδοξίαν. [8] ἐκ[σὺν]αῤῥεῖ λέσης· [9] ἐκφιλοκαλόμος· ὑ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητὰς, ὑ περὶ ἐσθῆτων ὑφὰς ἐς χρόας, ὑ περὶ σωμάτων ὄψεως ἢ [10] ἀπὸ [11] χωρίου [12] σκληρὰ, ἀνάστασις ἀπὸ τὰ κάτω ἐπαύλεως, [13] ἐς τὸν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ· τὴν [14] πλοϋνη δὲ Τούσκλοις [15] θεραπεύμενον ὡς ἐχρήσατο, ἐς πᾶς [16] ὁ τοιοῦτος τρόπος. ἐσθὴς ἀπηνὴς, ὑδὲ μιαρὰ ἀδυσώπητον οὐδὲ λαμπρὸν, οὐδὲ [17] ὡς δῆτα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἐδεξιώτατα· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι. ὡς ὅτι σχολῆς, ἀπαρέσχως, πεπαλαμένως, ἐῤῥωμένως, [18] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόσαι δὲ δὴ αὐτῷ τὰ περὶ τὴν ἐδωδὴν ἐσκεμμένα μεμηχανεύσθαι, ὅλα ἐς ἀπέχεσθαι ἐς ἀπολαύειν ἐδώκατο τούτων, ἃ πολλοὶ θεὸς τὰ τοιαῦτα ἀπόχαις χαίρουσι, ἐς θεὸς τοῖς ἀπολαύσις ἐνδόκιμος ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν ἐς [19] ἐπὶ καρτερεῖν ἐς ἀνεπήφθη ἑκατέρῳ δυνάμεως ἔστιν ἄριστον ἐς ἀπόπληκτον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

[1] πλὴν Sup.
[2] σφ [ἐμπειρίαν] Jun.
[3] Sup. 7. 9. & l. 7. § 60.
[4] L. 5. § 5.
[5] τοιούτους [τοὺς] ἀνθρώπους Mer. τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις Mercuriales, ἀνθρώπους π. a. τ. Boot. τοιούτοις σφ. a. τ. vel τοιούτους ἀνθρώπους σφ. a. τ. δ. Salm.
[6] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. § 11, 12.
[7] δεδερκότος. f. Mer. δεδεγκότος. Salm.
[8] ἐκ σὺν Lug.
[9] L. 60. § 30.
[10] ὅθεν εἰ vel ὅπη λωίον Salm. ἀπὸ.
[11] λωίου Lug.
[12] σκλὴ, ἀνάστασις ἀπὸ τὰ κάτω ἐπαύλεως, Salm.
[13] ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ· τὴν
[14] πλοϋνη δὲ Τούσκλοις
[15] θεραπεύμενον ὡς ἐχρήσατο, ἐς πᾶς
[16] ὁ τοιοῦτος τρόπος. ἐσθὴς ἀπηνὴς, ὑδὲ μιαρὰ ἀδυσώπητον οὐδὲ λαμπρὸν, οὐδὲ
[17] ὡς δῆτα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἐδεξιώτατα· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι. ὡς ὅτι σχολῆς, ἀπαρέσχως, πεπαλαμένως, ἐῤῥωμένως,
[18] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόσαι δὲ δὴ αὐτῷ τὰ περὶ τὴν ἐδωδὴν ἐσκεμμένα μεμηχανεύσθαι, ὅλα ἐς ἀπέχεσθαι ἐς ἀπολαύειν ἐδώκατο τούτων, ἃ πολλοὶ θεὸς τὰ τοιαῦτα ἀπόχαις χαίρουσι, ἐς θεὸς τοῖς ἀπολαύσις ἐνδόκιμος ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν ἐς
[19] ἐπὶ καρτερεῖν ἐς ἀνεπήφθη ἑκατέρῳ δυνάμεως ἔστιν ἄριστον ἐς ἀπόπληκτον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.
[20] τοῦ Θ. f.

dentiam eis concedebat, qui in facultate aliquâ claruerunt, sive oratoriâ, sive legum vel morum vel aliarum quarumvis rerum notitiâ: sed & operam illis conferebat suam ut pro eis, quibus maximè præcellebant, doctibus, existimationem singuli suam consequerentur. quòd, cùm secundùm majorum instituta omnia exequeretur, ne hoc quidem affectaverat, ut majorum instituta præcisè observare videretur. quod nec dimoveri proclivis, nec divagari, sed cum locis, tum & rebus eisdem, immorari consuetus. quòd post capitis, quibus affici solebat, dolores, recens statim vegetúsque ad consueta munera redibat. quòd arcana haud multa, sed pauca admodum & rariſſima habebat; eáq; quæ ad rempublicam duntaxat pertinerent. prudentiam item & moderationem, in spectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliisq; istiusmodi; utpote cùm is esset, qui non ad celebritatem ex rebus à se gestis acquirendam, sed id duntaxat quòd facto erat opus, respiceret. non illi intempestivus balneorum usus; non ædificandi studium insanum, non de victu, non de vestium textura tincturáve, non de servitiorum specie exquisitâ curiositas. toga, quâ Lorii utebatur, à villa inferiore comparata: Lanuvii tunicatus plerunq; in Tusculano, sed q[a] excusare solebat, pænulatus. totius deniq; vitæ facies hæc fuerat. nihil immite, nihil immodestũ, nihil vehemens, aut de quo usurpari posset, q[a] solet vulgò dici, *Ad sudorem usq;*: sed quasi per otium cum consideratione matura, placidè, compositè, strenuè, consentaneè sibi invicem dispositâ universa: ità quadrabat in illum, quod de Socrate perhibetur, quòd & abstinere & frui rebus eis nôrat, quibus pleriq; nec per infirmitatem abstinere, nec frui citra intemperantiam possunt. posse autem in altero tolerantem, in altero temperantem se præstare; illud verò verè viri est animo consummato invictóq; planè præditi. deniq; quomodo in Maximi ægrotatione se gesserit.

XVII. Deis acceptum fero, quòd bonos

bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos præceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, bona omnia ferè habuerim. tum quòd adversùs neminem eorũ temerè aliquid deliquerim, etiamsi ità affectus fuerim,ut, si occasio incidisset, ejusmodi aliquid admisisem. cæterùm numinis beneficio factum est,quod nulla ex rerum concursu occasio contigerit, quæ affectum illum proderet. ab eisdem fuit, quòd apud avi concubinam non sim diutius enutritus: quòd ætatis florem indelibatum servaverim,nec ante tempus justum virilitatis specimen dederim,sed ultra etiam quàm opus erat,id facere distulerim.quòd principi patríq; eidem subditus fuerim,qui me à fastu omni alienum redderet ; fidémq; faceret, posse in aula ita degi, ut nec satellitio, nec vestitu insigniore,nec funalibus statuísq; isti usmodi,atq; apparatu consimili opus sit : sed posse eum, qui rebus præest, ità contrahere sese,ut ad privati speciem proximè accedat,nec propterea tamen,vel demissiùs,vel remissiùs se gerat in eis,quæ pro republica ad morem imperatorium sunt exequenda. quòd fratrem eum nactus sim, qui ad curam mei agendam suis moribus me extimularet, quíq; simul honore affectúq; erga me suo animum mihi oblectaret. quod liberi mihi neq; ingenio tardi,nec corpore distorti obtigere, quòd progressus non fecerim ampliores in rhetorica, poeticâ,studissq; aliis ejusmodi quæ me forsan præpeditum detinuissent, si in eis me feliciter profeciſſe sensissem. quòd nutritios meos ad honores, quòd expetere ipsi videbantur mihi, maturè evexerim, nec spe distulerim, cùm juvenes adhuc essent, deinceps id facturum mé.quòd Apollonium, Rusticum, Maximum nôrim. quòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ,claras satis ac frequentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, quantùm ad Deos attinet, ac suggestiones, adjutationes, inspirationes ab ipsis profectas, nihil obsterit omnino, quo minùs juxta naturæ præscriptum con-

πυς, ἀγαθὸς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφήν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, [1] σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν. ἐξ οὗ περὶ οὐδένα αὐτῶν [2] παρέπεσον πλημμελῆσαί τι, καί τοι [3] ἐξήθησιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχεν, καὶν ἔπραξά τι τοιοῦτο τῶν Θεῶν οὐ κατέγνων τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων ἡμέρας ἧκειν με ἐλέγξειν. ἐξ οὗ τὸ μὴ πλέον ἐκτραφῆναι τῇ παλλακῇ δ' ἀπάτησε. ἐξ οὗ τὴν ὥραν ἐξανθῆσαι· ἐξ οὗ μὴ [4] παρὰ ὦσαι ἀλλ' ἔτι ἐξ ὑπολαβεῖν δ' χρόνῳ τὸ ἄρχοντι ἐξ οὗ παρεῖναι ὑπολαχθῆναι, ὃς ἔμελλεν πάντα τὸν τύφον ἀφαιρήσειν μου, ἐξ οὗ εἰς ἔννοιάν ἄξειν τοῦ, ὅτι [5] δύνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιῶναι, μήτε δορυφορήσεων χρῄζειν, μήτε ἐνδύτων σημαντῶν, [6] μήτε λαμπάδων, ἐξ οὗ ἀνδριάντων τοιῶν δέ τινων, ἐξ οὗ ὁμοίαν κίμησιν. ἀλλ' ἔξεστιν ἐγνυπάτῳ ἰδιώτην συσκιάσαι ἑαυτόν, ἐξ οὗ [7] νὴ Δία τοῦτο ταπεινότερον ἢ ῥᾳδιουργότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς παραχθῆναι δέοντα. τὸ ἀδελφοῦ τοιούτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν ἅμα ἦθος ἐπεγεῖραί μοι πρὸς ἐπιμέλειαν ἐμαυτοῦ, ἅμα δὲ ἐκμὴ ἐξ οὗ ἐργῆ σοφραίνοντός μου τὸ παρρησιάζεσθαι μοι ἀφυῆ μὴ ἡδέως, μηδὲ κεῖ τὸ ἐωμαϊστιον ἐξαίρουσα. [8] τὸ δὲ μὴ ἐπὶ πλέον με παρηκολουθηκέναι ἐν ῥητορικῇ, ἐν ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατέχρῆσθε, εἰ ἠδέως ἐμαυτὸν ἐνόησα παρ' ἐμοὶ ἐπιτηδεύοντα. τὸ φιλοτιμῆσαι, τὰς ὑφέας ἐν ἀξιώματι κατασπάσαι, ἐ ὀλίγα μοι ἐπιτρέπειν, ἐ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τοῦ [10] μὴ, ἐπεὶ νέος ἐκ πόσου ἐστερον ἀυτὰ παρέξειν. τὸ γνῶναι [11] Ἀπολλώνιον, Ῥάσικον, Μάξιμον. τὸ φιλοπονῆσαι καὶ πρὸς τοῦ [12] κεῖ φύσιν βίου [13] ἐναργῶς ἐξ πολλάκις, οἷος τίς ἐστι· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, ἐξ οὗ τὰς ἐκεῖθεν ἀφορμὰς ἐξ οὗ [14] συλλήψεσι, ἐξ. [15] ἐπινοίαις, [16] μηδὲν κωλύειν [17] ἤδη κεῖ

[1] [ἀγαθὰ] χρ. f.
[2] παρέπεσον Lug.
[3] L. 11. § 18.
[4] παρὼσαι Lug.
[5] L. 5. § 16.
[6] -δῶν Lug.
[7] νὴ Δία Lug. [Δία μὲ] διὰ Mer. διὰ μὲ T. F.
[8] Sup. § 7.
[9] μοι Lug.
[10] με.
[11] Sup. § 8.
[12] 7. 15.
[13] Sup. § 9.
[13] ἐνεργ. Mer.
[14] L. 9. § 40. & l. 12. § 14.
[15] ἐπιτυχίαις Mer.
[16] ἢ δὴ Lug.
[17] L. 2. § 9. & l. 3. § 12. & l. 4. § 49. & l. 5. § 34. & l. 6. § 17, 8. & l. 8. § 36. & l. 9. § 11. & l. 10. § 32. & l. 11. § 9. & l. 12. § 8. 26.

φύσιν

φύσιν ζῆν μοι, ἢ ἀπολείπειν ἔτι τούτῳ τῷδε ἢ ἐμοὶ αἰτίαν, ἢ πρὸς τὸ μὴ ὀλιγωρεῖν τοὺς ἐκ τῆς Θεοῦ ὑποθήκας, ἢ μνονευτικὴ διδασκαλίας τὸ [1] ἀντίσχον μοι τὸ σῶμα δύνη τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἁλῶναι, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ ἢ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γλιόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπαίνοντα πολλάκις Ῥουστικῷ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετάγνων. τὸ μέλλουσάν τινα τελευτᾶν ἢ πεπαῦσθαι, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη. τὸ ὁσάκις ἐβουλήθην ἐπικουρῆσαί τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλό τι χρήζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι σὺκ ἔστι μοι χρήματα, ὅθεν χρήσιμα· ἢ τὸ αὐτὸ, ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, οὐ πρὸς ἕτερόν μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσόν· τὸ ἢ γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, ὑπῆρχόν μοι πανηθίων, ὅτου ἦν φιλόστοργον, ὅτου ἦν ἀφελῆ· τὸ ὁπηνδήποτε ἔμφυτον εἰς παιδία εὐπορῆσαι· τὸ [2] δι' ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, ἢ εἰς μὴ πίπτειν αἷμα, ἢ μὴ ἰλιγγιᾶν, ἢ [3] τέτυ ἐν Καιήτῃ ὥσπερ [4] χρῆσαι. [5] ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα σοφιστικὸν, μηδὲ ἀποκαθῆσαι [6] δὴ τὰς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς δυαλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν ἢ τύχης δᾶται.

[1] L. 6. § 29.

[2] L. 9. § 11, 27.
[3] τέτο ἐν K. ὡς ἐνεχείσου, vel τότε ἐν ἢ ἐνυπνίοις. Salm.
[4] χρήσει £Xyl. χρῆσον, Boot. χρησμὸν, Lug. χρῆσιν, Mer.
[5] [τὸ] ὅπως τε Sal. τὸ ὅπως ἐπ. £
[6] δίαιτας Lug. δᾶδας, f.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανόᾳ.

Quæ apud Quados ad Granuam.

festim vivam, nisi ipse tandem in culpa sim, qui Deorum submonitiones, & tantùm non claras præceptiones neutiquam observem. quòd in vita, qualis ea fuerit, corpus mihi tam diu perduraverit. quòd nec Benedictam, nec Theodotum attingerem: sed & postea, ex affectibus amatoriis, quibus correptus fueram, ad sanitatem redierim. quòd cum Rustico sæpe succenserem, nihil ultrà admiserim, cujus pœnitere me posset. quòd mater mea, quamvis juvenis esset decessura, mecum tamen novissimos ætatis annos transegerit. quòd quotiescunque animus fuit pauperi alicui, aut aliàs indigo, opem ferre, nunquam responsum est, non suppetere nummos mihi, unde id fieret: quódq; nulla mihi unquam talis necessitas obtigerit, ut ab alio sumere cogerer. quòd uxor ejusmodi mihi obvenerit, tam obsequens, tam amans, tam simplex. quod eâ fuerim illorum copiâ instructus, qui ad liberos educandos mihi idonei existerent. quòd per insomnia remedia mihi fuerint indicata, cùm alia, tum adversus sanguinis excreationem & capitis vertiginem; quod & Cajetæ aliquando factum est. quòd cum philosophandi cupiditas incessisset, non in sophistam aliquem inciderim, nec commentariis evolvendis, vel syllogismis resolvendis, vel meteorologicis discutiendis, tempus deses contriverim. etenim ista omnia Diis adjutoribus ac Fortunâ indigebant.

ΒΙΒΛΙΟΝ β.

LIB. II.

[1] Ἐῶθεν προλέγειν ἑαυτῷ, Συνόδομαι πολυπράγμονι, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀνημερωνήτῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις [2] διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἐγὼ δὲ πεθεωρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ

[1] Εἰῶθε, Xyl.

[2] Inf. § 13. & l. 3. § 11. & l. 7. § 22, 26. & l. 11. § 18.

MAnè prædicere memento tibi, Hodie futurum est, ut rem habeam cū curioso aliquo, ingrato, protervo, doloso, invido, illiberali. obveniunt illis ista omnia à bonorū malorúmq; inscitiâ. ego verò, cùm & naturam boni nôrim, q' honestū, malíq; q' inhonestum sit, ipsámq; adeò delinquentis naturam, q' congener mihi

mihi fit, non tam quod ſanguinis ſeminiſq; ejuſdē, quàm quòd mentis ac portionis divinæ mecum particeps; nec lædi poſſe me ab horum ullo compertum habeo; (neq; enim inhoneſtâ re aliquâ me quiſquam involverit) ſed nec ſuccenſere congeneri poſſum, eúmve odiſſe. ſiquidem ad mutuas operas nati ſumus; quo modo pedes, manus, palpebræ, dentium ſuperiorum inferiorúmq; ordines. adverſari itaq; ſibi invicem præter naturam: adverſantis eſt autem ſuccenſere & averſari.

II. Quicquid ſum, conſtat id omne carunculâ, animulâ, & parte principante. proinde mitte libros. nec diſtrahere ampliùs: (nihil obſtat, quò minùs hoc facias) ſed tanquam qui jam ſtatim moriturus ſis, carnes iſtas contemnas. cruor eſt, & oſſicula, & reticulum ex nervis, venulis arteriiſq; contextum. Quin & animam conſidera, qualis ſit. Spirit[9] eſt, ſive aër, nec is ſemper idem, ſed qui jugiter efflatus denuò reſorbetur. tertium reſtat, pars illa principatum gerens. tu ergò ſic tecum: ſenex es: partem tui principem ſervire ulteriùs ne ſiveris; ſed nec motibus à communione humana alienis raptari, nec quicquam, quod fato deſtinatum tibi fuerit, vel jam aſcitum averſari, vel futurum pavere.

III. Deorum opera providentiæ plena ſunt. nec quæ fortunâ fiunt, abſq; naturæ ope proveniunt, aut ſine connexu implexúq; rerum earū quæ providentiâ diſpenſantur. indè profluunt omnia. accedit & neceſſitas quædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud eſt autem parti unicuiq; bonum quod univerſi fert natura, quódque ad eándem conſervandam conducit. porrò conſervant mundum hunc, ſicut elementorum, ita & concretorum ex his mutationes. Iſta tibi ſufficiant: decretorum vice jugiter ſint. librorum verò ſitim pelle; ut ne murmurans moriaris, ſed verè propitius, Deóq; ex animo gratus.

Ἢ ἀμβλιδίου τοῦ φύσιν, [1] ὅτι μοι συγγενὴς, ὑπὲρ αἵματος ἢ σπέρματος Ἢ αὐτῷ, ἀλλὰ νῷ, & [2] θείας ἀπομοίρας μέτοχος, [3] ὅτε βλαβῆναί σε ἀπό τινος αὐτῷ δύναμαι· αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς δύναται βλάπτειν· [4] ὅτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, ὅτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. [5] γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, [6] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῆς ἄνω & τῆς κάτω ὀδόντων. [7] τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν. ἀντιπρᾶξις ἦν τὸ ἀγανάκτειν & ἀποστρέφεσθαι.

II. [8] Ὁ, μὲ ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ & πνεῦμα, & τὸ ἡγεμονικόν. [9] ἄφες τὰ βιβλία· [10] μηκέτι σπῶ. ὑ δίδοται· [11]. ἀλλ' [12] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῆς μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [13] λύθρου & ὀστέα, & κερκίφθμτον, ὀκνεύων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλέγμάτιον. θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τί ἐστιν· [14] ἄνεμος· ὐδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσας ὥρας ἐξεμέμυνον, καὶ πάλιν ῥοφέμενον· περὶ τὸν ἓν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. ὦὐδὲ. [15] ἀπονοήθητι· [16] γέρων εἶ· μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς [17] δουλεῦσαι. μηκέτι καθ' ὁρμὴν [18] ἀκινούμενον [19] νευροσπαστεῖσθαί μηκέτι [20] τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχεραίνειν, ἢ μέλλον [21] ἀποδύεσθαι.

III. [22] Τὰ τῆς θεῶν προνοίας μεστὰ τοῦ τύχης ὄντα ἄνευ φύσεως, ἢ [23] συγκλώσεως, καὶ ὑπεπλοκῆς & προνοίᾳ διοικουμένων. [24] πόθεν τὰ ὅλα ἥκει· προσέσει δὲ [25] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [26] τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, [27] ὃ μέρος εἶ. [28] πρὸς δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ ἕξ ὅλης φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωτικόν. [29] σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τοῦ στοιχείων, ὕτως & αἱ συγκεκριμένων μεταβολαί· [30] ταῦτά σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [31] πρὸς δὲ βιβλίων δίψος ῥῖψον, ἵνα [32] μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [33] ἵλεως ἀληθῶς, καὶ ἀπὸ καρδίας [34] εὐχαριστῶν τοῖς θεοῖς.

[1] *L.* 3. § 4, 11. & *l.* 7. § 22. & *l.* 9. § 22. & *l.* 12. § 26. [2] Inf. § 4. & *l.* 5. § 27. & *l.* 12. § 26. [3] *L.* 4. § 7, 8. & *l.* 11. § 18. [4] *L.* 5. § 22. & *l.* 7. § 26. [5] *L.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55. & *l.* 8. § 56. & *l.* 11. § 18. [6] *L.* 7. § 13, 19. [7] Inf. § 16. & *l.* 7. § 24. [8] *L.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. [9] Inf. § 3. & *l.* 3. § 14. [10] Inf. § 7. & *l.* 4. § 3, 26. [11] -ται; f. *L.* 3. § 14. *l.* 9. § 29. [12] Inf. § 5, 11. *l.* 3. § 12. *l.* 7. § 29. [13] *L.* 3. § 3. *l.* 8. § 37. [14] *L.* 5. § 33. *l.* 6. § 15. [15] ἐστιν. f. [16] Inf. § 6. [17] *L.* 3. § 3. *l.* 7. § 55. *l.* 11. § 19. [18] *L.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9, 23. [19] *L.* 3. § 5, 16. *l.* 6. § 16. *l.* 7. § 3, 29. *l.* 12. § 19. [20] Inf. § 5. *l.* 3. § 4. 6. [21] ἀποδίεσθαι. *l.* [22] *L.* 4. § 27. *l.* 6. § 10, 38. *l.* 7. § 9. [23] *L.* 3. § 16. [24] Inf. § 17. *l.* 4. § 26. *l.* 6. § 36. *l.* 8. § 23. *l.* 9. § 39. [25] *L.* 4. § 9. *l.* 10. § 28. [26] Inf. § 12. *l.* 5. § 8. *l.* 8. § 50. *l.* 12. § 23. [27] Inf. § 4, 14. *l.* 9. § 39. *l.* 10. § 6. [28] *L.* 6. § 44. *l.* 10. § 20. *l.* 12. § 23. [29] *L.* 4. § 46. *l.* 6. § 15. *l.* 7. § 18, 25. [30] *L.* 3. § 13. [31] Sup. § 2. [32] *L.* 3. § 3. *l.* 8. § 18. *l.* 9. § 37. [33] Inf. § 17. *l.* 5. § 33. *l.* 8. § 45. *l.* 9. § 3. *l.* 12. § 36. [34] *L.* 4. § 48.

IV. [1] Μέμνησο ὃτι πόσα ταῦτα ἀνα-
βάλλῃ, & ὁπόσακις θεῶν δεησάμενος λαβεῖν παρ-
ἐσχες [2] τῷ θεῷ, ἐ χρᾷ αὐτῶν [2]. δεῖ ὃ ἤδη ποτὲ
αἰσθέσθαι, κόσου [3] κόσμου μέρος εἶ, & τίνος [4] διοι-
κοῦντος ὁ κόσμον [5] ἀπόρροια ὑπέστης· & ὅτι
[6] ὅρος ὡρί σοι περιειλεγμένος ἔ χρόνου, ᾧ
ἐδὲ [7] εἰς τὸ μὴ [8] ἀναθερμάσας χρήσῃ, οἰχή-
σεται, & οἰχήσῃ, & αἴ[ν]δις οὐκ ἥξεται.

V. Πάσης ὥρας φρόντιζε σὺν ἐυκοσμίᾳ [9] ὡς
Ῥωμαῖον, & [10] ἀρρένα, [11] τὰ ἐν χερσὶ μὲ ἀ-
κριβῆ & [12] ἀπλάστως σεμνότητα, & φιλο-
στοργίαν, & ἐλευθερίαν, καὶ δικαιότητος πρᾶσ-
σε· & [13] σχολὴν ἄγε περὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων
φαντασιῶν πορίζειν. πορίσῃς ὃ, ἂν [14] ὡς
ἐσχάτῳ βίῳ, ἑκάστου πρᾶξιν ἐνεργῇς,
[15] ἀπαλλαγμένα πάσης ἀκαιρότητος, & ἐμ-
παθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τῶ [16] αὐτῶν λόγῳ, &
ὑποκρίσεως, & φιλαυτίας, & [17] δυσαρεστη-
σίας πρὸς [18] τὰ συμπαρομαρτοῦντα. ὁρᾷς [19] πῶς
ὀλίγα δεῖ, ἂν κεκτήσατό τις, θεὰν [20] εὔ-
ροιαν & θεοῦ βιῶσαι βίον; & γὰρ οἱ θεοὶ πλέ-
ονος δόσεν ἀπαιτήσουσι ὧν & τοῦτα φυλάσ-
σοντα.

VI. [21] Ὑγρίζε, ὕβριζε [22] αὐτῷ, ὡ
ψυχή· ἔ ἢ κεμῶσαι σεαυτῷ [23] ἐπίκαιρον
ἔξεις. [24] εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. [25] ὅτος δὲ σοι
περὶ δόξης διάνυσαι, μὴ ἀδυμῇ σεαυτῷ, ἀλλ'
[26] ἐν τῆς ἄλλων ψυχῆς πιθυμῇ τὸ σὸν
[27] συμφέρον.

VII. [28] Περιαιρᾶ κὲ σε τὰ ἔξωθεν ἐμ-
πίπτοντα & χολὴν πάρεχε σεαυτῷ ἔ πρᾳ-
μάτειαν ἀγαθὸν κε, καὶ πρῶσα [29] ῥεμ-
βόμβῳ. ἤδη ὃ & τὸ ἑπτέαν [30] περιφορὰν
φυλακτέον. λυπῆσι γὰρ & ἀπὸ προθέσεων, οἱ
κεκμηκότες τῷ βίῳ, & [31] μὴ ἔχοντες σκοπὸν,
ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν & κατάπαυσιν φαντασίαν
ἀπὸδύνειν.

VIII. [32] Παρὰ μὴ τὸ μὴ ἐφικάνειν, κὲ

IV. Memento, quamdiu iſta diſtuleris, & quoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujuſnam mundi pars ſis, & cujuſnam mundi rectoris propago. ſed & præſcriptum eſſe tibi temporis terminum: quod niſi ad animum ſerenandum accommodaveris, avolaturum eſt illud, te ſimul abrepto, nec deinceps redituram.

V. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut quicquid in manibus eſt, ſtrenuè peragas, prout Romanum, virúmq; decet, cum exquiſita, nec acerſita tamen, gravitate, humanitate libertate, juſtitiâ: animúmq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces autem, ſi tanquam vitæ tuæ noviſſimam, actionem unamquamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; ſimulatione itidem, & amore ſui, eorúmq; quæ à numine deſtinata ſunt averſatione. Vides, quam pauca ſint, quæ ſiquis tenuerit, proſperam ac divinam propemodum vitam degere detur. ſiquidem & dii ipſi nihil amplius exigent ab eo, iſta qui obſervaverit.

VI. Ignominiâ, ignominiâ, inquã, te afficis, ô anima. honorem autem tibi tuum vindicandi, haud erit ampliùs opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi propè confecta eſt, dum tui ipſius reverentiam nullam habes, ſed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

VII. Ne te diſtrahant, quæ extrinſecus obveniunt tibi; ſed otium tibi præſtes, quo boni aliquid addiſcas & huc illuc ferri deſinas. cæterùm & alia hîc hallucinatio cavenda eſt. nugas ſiquidem agunt actuoſi haud pauci, dum vitam agendo conterunt, ſed ſcopum, ad quem conatus ſuos cogitationéſq; omnes dirigant, ſibi propoſitum nullum habent.

VIII. Vix, aut ne vix quidem

[1] L. 3. § 14.
[2] τῆς Lug. An.
[3] Sup. 3. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[4] L. 6. § 1, 5.
[5] Sup. § 1.
[6] Inf. § 6. l. 4. l. 4. § 17, 28. l. 6. § 49.
[7] μὴ εἰς τὸ.
[8] L. 8. § 28.
[9] ὁ Ῥωμ. Caſ. L. 6. § 44.
[10] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3.
[11] L. 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 27, 29.
[12] L. 1. § 9. l. 29.
[13] L. 3. § 4.
[14] Sup. § 2. Inf. § 15. l. 3. § 12.
[15] Inf. § 13, 16. l. 3. § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20, 21.
[16] κρείττονος. Lug.
[17] Sup. § 2.
[18] L. 3. § 4. & l. 6. § 39.
[19] L. 4. § 3. l. 10. § 8.
[20] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6.
[21] Ὑγείζε, vel, Ὑγιαινε.
[22] Inf. § 16.
[23] Sup. § 4.
[24] βεβαίως Sal.
[25] Boot φύγει.
[26] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15.
[27] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4.
[28] L. 5. § 36.
[29] Μὴ ἀδυνάτως ἐπὶ Sup. § 24. l. 4. § 3, 26. & l. 8. § 1. l. 10. § 37. l. 11. § 20.
[30] περιφορ. Jun. L. 1. § 15.
[31] Inf. § 16. l. 10. § 37. l. 11. § 20.
[32] Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. l. 7. § 55.

quiſquam,

quiſquam, ideo infeliciter agere deprehenſus eſt, quia in alienis animis quid ageretur non animadverterit. cæterùm qui animorum ſuorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, neceſſe eſt.

IX. Horum meminiſſe ſemper oportet: quæ univerſi, quæ tua natura ſit; quomodo hæc ad illam affecta, qualiſq; pars qualis univerſi exiſtat: quod etiam nemo ſit, qui prohibere te poſſit, quò minùs ea facias dicáſq; ſemper, quæ naturæ illi, cujus pars es, conſentanea fuerint.

X. Philoſophicè Theophraſtus, in peccatis inter ſe conferendis (prout vulgò conferri ſolent) dicit; graviora eſſe quæ per cupidinem, quàm quæ per iram admittuntur. etenim, qui iraſcitur, cum dolore quodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qui verò per cupidinem delinquit, quia voluptate vincitur, intemperantior quodammodo, & in peccando effœminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philoſopho, pronunciavit, amplioris eſſe criminis, quod cum voluptate, quàm quod cum dolore admittitur. atq; omnino alter ei ſimilior exiſtit, qui prior læſus, doloris ratione ad iraſcendum adigitur: cùm is ſponte ſuâ ad lædendum feratur, qui ad perpetrandum quidquam cupidine ducitur.

XI. Ita quæq; facias cogitéſq; oportet, ut qui confeſtim è vita hac poſſis diſcedere. humanis autem excedere, ſiquidem Dii ſunt, nihil eſt grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. ſi verò, vel nulli ſunt, vel nullam rerum humanarū curam gerunt, quid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inanī? cæterùm & ſunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, quæ verè mala ſunt, incidat quiſquam, in ipſius arbitrio prorſus poſuere. reliquorum ſiquid malum exiſteret, & de hoc utique pariter proſpexiſſent, quò in ipſo ſitum foret, in iſtud quoque ne incideret. at verò, quod hominem deteriorem facit, vitam hominis deteriorem efficere quî poſſit? nec imprudens autem, nec pruὁν τῇ ἄλλου ψυχῇ γέγνεται, ὃ ῥᾳδίως ἐκ ἔφθη κακοδαιμονῶν· τὸν δ' τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ ἐθέλοντα κολυθύνεσθαι, δικαίως κακοδαιμονεῖν.

IX. Τέτων ἀεὶ δ' ἐν μεμνῆσθαι· τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, & τίς ἡ ἐμὴ, & πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχει, & [1] ὁποῖόν τι μέρος, ὁποίου & ὅλου ἔστι, & ὅτι [2] ἐδεὶς ὁ κωλύων σε τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, [3] ἧς μέρος εἶ, πρᾶξαι ποτε ἀεὶ & λέγειν.

X. Φιλοσόφως [4] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει περὶ ἁμαρτημάτων, ὡς δὴ τις [5] κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα τῶν κατ' ὀργήν. ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος μετά τινος λύπης & ἀνελευθέρας συσταλῆς φαίνεται τὸν λόγον ἐκστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται, καὶ ἀνελεύτερος ἐν ταῖς ἁμαρτίαις· ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχειν, ὃ μὲν ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἢ ὃ τὸ μὴ λύπης. ὅλως τε ὁ μὲν ὀργιζόμενος μᾶλλον ἔοικε, & ἀπὸ λύπην τινὰ ἀναλγησίᾳ ἐπιθυμεῖν· ὁ δὲ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ὅτι τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

XI. [6] Ὡς ἔδη δυνατὸν ὄντα ἐξιέναι τοῦ βίου, ὕτως ἔχειν ποιεῖν & διανοεῖσθαι. τὸ δὲ [7] ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, [8] εἰ μὲ θεοί εἰσιν, ἐδὲν δεινόν· κακῶ γὰρ σε ἐκ ἂν περιβάλοιεν· [8] εἰ δὲ εἴ τι ὔκ εἰσιν, ἢ ὐ μέλει [9] αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· [10] τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; ἀλλὰ [11] καὶ εἰσι, & [12] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· & τοῖς μὲ κατ' ἀλήθειαν κακοῖς, ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [13] ἔσ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, & τοῦτο ἂν προίδοντο. ἵνα δ' ὧν πάντα τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χείρων μὴ ποιεῖ ἀνθρώπων, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπων χείρω ποιήσειεν; [14] ὅτι δὲ κατ' ἄγνοιαν, ὅτι εἰδυῖα μὴν διανα-

[1] L. 5. § 24. & 12. § 32.
[2] L. 1. § 17. & 3. § 12. & 5. § 10, 29, 34. & 6. § 17, 58. & 10. § 32, 33. & 11. § 39.
[3] Sup. § 3, 4.
[4] φιλόσοφος Lug. An.
[5] L. 6. § 45.
[6] Sup. § 2, 5. & 5. § 29. & 6. § 30. & 7. § 29, 69.
[7] L. 3. § 3.
[8] L. 9. § 28.
[9] εἰ δὲ ἢ τὸν Lug. An. εἰ δὲ ἤτοι f.
[10] L. 6. § 10.
[11] L. 12. § 28.
[12] L. 1. § 17. & 6. § 44. & 9. § 11, 27.
[13] L. 8. § 55, 56. & 9. § 40.
[14] L. 10. § 7.

μὴν ὃ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι τοῦτο, [1] ἢ τὸ ὅλων φύσις παρεῖδεν ἡμῖν· [2] ἔτι αὖ πλημμελοῦντων ἥμαρτεν, ἅτινα πρὸς ἀδυναμίαν, ἢ πρὸς ἀπειρίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ τοῖς τε ἀγαθοῖς ἡμῖν προσῇκον τοῖς κακοῖς προσῇκεν· [3] θάτερα δὲ τούτων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς προσῇκεν· θάνατος δὲ καὶ ζωή, δόξα καὶ ἀδοξία, [4] πόνος καὶ ἡδονή, πλοῦτος καὶ πενία, [5] πάντα ταῦτα θάτερα συμβαίνει ἀνθρώποις τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς προσῇκοντα· ἅτε οὐκ ἀγαθὰ ὄντα, ἅτε αἱρετά· ἢ τὰ μὲν ἀγαθὰ, ἅτε κακὰ ὄντα.

XII. Πᾶς [7] πόνου παυτὸς ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αὐτῷ; οἷα ὄντα τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δελεάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [8] τῷ τύφῳ ἁλισκόμενα· πῶς [9] εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπώδη, καὶ εὔφθαρτα, καὶ [10] νεκρὰ, νεκρᾶς διωκόμενα ἐφιέναι. [11] τί εἰσιν ἵνα ἂν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ, ἢ εὐδοξίαν [12]. τί ἐστι τὸ ἀποθανεῖν· καὶ ὅλη ἐάν τις αὐτὸ μόνον εἰδῇ, καὶ [13] τῷ μερισμῷ τῶν ἐννοίας ἁλύσῃ τὰ ἐμφανιζόμενα αὐτῷ, οὐκέτ ἄλλο τι ὑπολήψεται αὐτῷ εἶναι ἢ [14] φύσεως ἔργον. [15] φύσεως δὲ ἔργον, εἴ τις φοβεῖται, [16] παιδίου ἐστί· τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ [17] συμφέρον αὐτῇ πῶς ἅπτεται [18] θεοῦ διορθωτικῶς, καὶ κατὰ αὐτοῦ μέρος, καὶ [19] ἅπτεται πῶς [20] ἕξει [21] διακείμενα, τὸ δὲ ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

XIII. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ οἰκουμενικῶς περιμολοῦντος καὶ [22] τὰ νέρθεν γᾶς φησιν, ἐρευνωμένου, καὶ [23] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τοῦ πλησίον διὰ τεκμήρσεως ζητοῦντος, μὴ ἀρκεῖσθαι ᾧ, ὅταν ἀρκῇ πρὸς μόνῳ [24] τῷ ἐνδον ἑαυτοῦ δαίμονι ἕξῃ, καὶ τοῦτον ἡσυχίως θεραπεύῃ. θεραπεία δὲ αὐτοῦ [25] καθαρὸν πάθος διατηρεῖν, καὶ εἰκαιοπαθοῦντος, καὶ δυσχερείας τοῦ περὶ τὰ ἐκ [26] θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα.

dens utiq; sed præcavere aut corrigere impotens, universi natura neglexit ista; nec errorem tam immanem admisisset unquam, sive per impotentiam, sive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis malisque ex æquo hominibus, nullo facto discrimine, contingere pateretur. atqui mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & paupertas, ista omnia bonis pariter malisq; contingunt, cùm nec honesta ea nec inhonesta sint. nec bona itaque nec mala sunt.

XII. Facultatis rationalis est, considerare, quàm velociter evanescant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujusmodi sint omnia quæ sub sensum cadunt; horúmque ea maximè, quæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum fastu celebrantur; quàm vilia, quàm contemnenda, quàm sordida, caduca, mortua sint. quinam ii sint, quorum opiniones vocésq; claritatem largiuntur. quid sit ipsum mori; quódq; siquis rem ipsam per se intueatur, cogitationéq; ab illa submoverit ea omnia, quibus tanquam larvis horrendis instructa imaginationi nostræ se objicit, nihil esse aliud comperiet quàm opus naturæ. opus autem naturæ ullum quisquis expavescit, puer est. verùm enimverò mori non est opus tantùm naturæ, sed quod eidem & conducat, ejusdem deniq; facultatis fuerit, considerare, homo Deũ quomodo, & quâ sui parte contingat; quóq; pacto habitura se sit pars ista, ubi corpore soluta fuerit.

XIII. Nihil homine illo miserius est, qui omnia undiq; pervagatur, & cùm ea quæ subter terram sunt, quæ ille ait, scrutatur, tum quæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, quem intra se gerit, genio versetur, eúmq; legitimè colat. colet autem, si affectibus immunem custodierit, & temeritate alienum, nec offensum re aliquâ, quã vel Dii vel homines egerint, quæ etiam μὴ γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι-

[1] L. 6. § 1.
[2] L. 12. § 12.
[3] L. 4. § 39. l. 5. § 10.
[4] L. 6. § 33. & l. 9. § 1. 5. § 10.
[5] L. 6. § 34.
[6] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23.
[7] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 14, 32, 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l. 7. § 10, 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21, 32.
[8] L. 3. § 6. l. 6. § 13.
[9] L. 4. § 48. l. 5. § 10, 12, 33. l. 12. § 27, 31.
[10] L. 12. § 33.
[11] L. 6. § 59. l. 8. § 53. l. 9. § 34. l. 10. § 13, 19.
[12] [τιμὴν ἔχοντα] f. ἀφανίζοντα. Lug. An.
[13] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 2, 16.
[14] L. 4. § 5. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
[15] Inf. § 17.
[16] L. 11. § 23.
[17] Sup. § 3.
[18] Θεὸς ἀνθρώπου. Lug. An. L. 12. § 2.
[19] πῶς s. ὅ.
[20] ἕξιν Bot.
[21] διάκειται vel διακέηται p. διάκεται Bot.
[22] Pindarus apud Platon. Theætet.
[23] L. 11. § 1.
[24] Sup. § 8. Inf. § 17. l. 3. § 3, 5, 7, 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26.
[25] [πάθος] Suid. Sup. § 5. Inf. §
[26] θεῶν Suid.

nim Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; quæ homines, cognationis ratione, sunt amica; sed & modo quodam miseranda quandoq; ob bonorum malorúmque ignorationem. nec sanè defectus hic minor est illo, qui alba & nigra internoscere prohibet.

XIV. Etiamsi ter mille annos victurus esses, & totidem insuper myriadas, illud tamen meminisse debes, nec ullam aliam vitam ab ea, quàm degit, amittere quenquam; nec aliam ab ea, quàm amittit, degere. eodem ergò redit longissimum ætatis spatium, cum eo quod est brevissimum. præsens siquidem tempus est omnibus æquale: & quod amittitur ergò, æquale est omnibus. eadémq; ratione id quod amittitur, momentaneum tantùm esse constat. neq; enim aut præteritum, aut futurum amittere quis potest. nam quis cuiquam id, quod non habet, abstulerit? horum itaq; duorum meminisse oportebit: alterius nimirum, quod omnia ab æterno consimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaque nihil interesse, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem quis visurus sit. alterius verò, quòd is qui quàm diutissimè vixerit, & is qui quàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorsus amittit uterq; præsens siquidem duntaxat uterq; tempus amittit cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere possit quis, quod non habet.

XV. In opinione sita sunt omnia. docent hoc, quæ à Monimo dicta sunt. horum autem utilitas comparebit, si quis quæ festivè ab illo conscripta sunt, quatenus veritatem habent patrocinantem, admiserit.

XVI. Contumeliâ se afficit anima humana: inprimis, quando abscessus & quasi struma mundi, quantum in ipso est, evadit. abscessionem enim facit à natura, in cujus parte aliquâ reliquorum omnium cujusq; natura continetur, qui re aliquâ obveniente offenditur. deinde cùm vel hominem quemcunq; aversatur, vel lædendi consilio adversatur alicui. hujusmodi sunt autem irascentium animæ. tertiò contumeliâ se afficit,

ἀρετὴν· τὰ δὲ ἐξ αἰθέρων [1] φίλα ἀφ' αὑτῶν ἡγήσεται· ἔστι δ' ὅτε καὶ [2] ζῆλον καὶ ἐλεεινὰ, [3] δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. οὐκ ἐλάττων [4] ἡ πίστωσις αὕτη τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ [5] μέλανα.

XIV. [6] Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [7] ἀποβάλλει. εἰς τοῦτο οὖν καὶ δίσπτα τὸ μάκιστον τῷ βραχυτάτῳ. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, [8] [αἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [9] οὗτ' ἴσον καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὕπαρ ἀκαριαῖόν φαίνεται. [10] οὔτε γὰρ τὸ παρεληλυθὸς, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἄν τις. ἃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν τῷ δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἐνὸς μὲν, ὅτι [11] πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ, καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ [12] οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν δισχιλίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὄψεται· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ [13] ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. [14] τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, ὃ στερίσκεσθαι μέλλει, [15] ἐπεὶ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον. καὶ οὐ μὴν ἔχει τις οὐδὲ ἀποβάλλει.

XV. [a] Ὅλη [16] πρὸς ὑπόληψις. [17] δῆλα μὲν γὰρ τὰ ἐκ [18] τῶν Κυνικῶν Μονίμου λεγόμενα· [19] δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον ἃ λέγεται, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόσιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

XVI. [22] Τὸ βλάπτει ἑαυτὸ ἡ τοῦ αἰθέρος ψυχὴ, μάλιστα μὲν ὅταν [21] ἀπόσημα, καὶ οἷον φῦμα, τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ γίνηται· τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει, ἐκείνης τὰ λοιπὰ φύσεις προσήκουσι· ἔπειτα δὲ [22] ὅταν αὐθαιρέτων λόγων ἀντιποιῆται, ἢ καὶ ἀναπέμφηται, ὡς βλάψουσα· οἷαί εἰσιν αἱ τῶν ὁρίζομένων. τρίτον βλάπτει ἑαυτὸ, [23] ὅταν

[1] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[2] L. 7. § 26.
[3] Sup. § 1.
[4] L. 4. § 29.
[5] μέλανα.
[6] L. 3. § 10. l. 4. § 47, 50. l. 9. § 28, 33. l. 12. § 26.
[7] [ἂν] ἀποβάλλῃ Suid.
[8] delet Suid.
[9] ἢν f.
[10] L. 6. § 32.
[11] L. 4. § 32. l. 6. § 37, 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28, 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[12] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[13] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[14] L. 12. § 3.
[15] ὅπερ vel ὥσπερ.
[16] L. 3. § 9. l. 4. § 3, 7. l. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 8, 22, 26.
[17] Δηλοῖ f.
[18] τῶν Κυνικῶν Μωσιμου f.
[19] Δηλοῖ f.
[20] Sup § 7.
[21] L. 4. § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 9.
[22] Sup. § 1.
[23] Inf. § 17. l. 3. § 4. l. 11. § 19.

[1] Inf. § 17. l. 18. § 19.
[2] Sup. § 7.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23.
[5] L. 3. § 12, 16. l. 4. § 12. l. 12. § 31.
[6] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4, 23. l. 6. § 44. l. 12. § 36.
[7] L. 10. § 11.
[8] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36.
[9] L. 5. § 33.
[10] Ibid.
[11] σύγκρισις Jun.
[12] ῥεμὲ Θ.
[13] L. 4. § 3. Xyl.
[14] L. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15.
[15] L. 6. § 31.
[16] L. 10. § 31. l. 12. § 24, 27.
[17] L. 3. § 10. l. 4. § 3, 19. l. 7. § 10.
[18] Sup. § 13.
[19] Sup. § 16. l. 8. § 8.
[20] Sup. § 5.
[21] Sup. § 16.
[22] L. 4. § 29.
[23] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[24] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 33.
[25] L. 5. § 10. l. 9. § 3.
[26] L. 4. § 5. l. 7. § 32, 50. l. 8. § 25.
[27] L. 8. § 18, 20. l. 10. § 7.
[28] Sup. § 12.
[29] L. 6. § 1, 33. l. 10. § 7. l. 11. § 34.
[30] νέτῳ Lug.

XVII. Τὸ ἀνθρωπίνου βίου, [8] ὁ μὲ χρόνος στιγμή· [9] ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα· [10] ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος [11] σύγκρισις, εὔσηπτον· ἡ δὲ ψυχὴ, [12] ῥεμβός· ἡ δὲ τύχη, δυσκρίτου· [13] ἡ δὲ φήμη ἄκριτον· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲ τοῦ σώματος, [14] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [15] ὄνειρος καὶ [16] πύρωσις· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· [17] ἡ ὑστεροφημία δέ, λήθη. τί οὖν ὃ πομπεύσει διαιμόνιον; ἓν καὶ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δέ, ἐν τῷ τηρεῖν [18] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀβύβριστον, καὶ ἀσινῆ, [19] ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα, [20] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, [21] μηδὲ διεψευσμένως καὶ μετ' ὑποκρίσεως, [22] ἀμέριμνον δὲ τοῦ ἄλλον ποιῆσαι κ. τ. λ. ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι δὲ τὸ συμβαίνοντα καὶ ἐπονεμόμενα δεδέχθαι, ὡς ἐκεῖθεν πόθεν ἐρρύη, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ὅπερ πᾶσι δεῖ τὸ θάνατον [24] ἵλεω τῇ γνώμῃ [25] προσμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῴων συγκέκριται. [27] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διαιωνίως εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί [28] ὑποπτεύει τις τὸ πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; [29] κατὰ φύσιν γάρ· [30] οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ εἰς Καρνοῦντα [31].

cum voluptati vel dolori succumbit. quartò, cùm simulat, ac fictè vel falsò agit quicquam, loquiturve. quintò, quoties actionem aut conatum suum ad nullum certum scopum destinat, sed temerè agit, & nescia ipsa, quid velit. cùm etiam minutissima quæque ità sint agenda, ut ad finem ipsum referantur. finis autem animantium rationis participum hic est, ut civitatis ac politiæ antiquissimæ rationi legibúsque obsequantur.

XVII. Vitæ humanæ tempus, punctum est: materia, fluida: sensus, obscurus: corporis universi fabrica, putrescere prona: anima, vaga: fortuna, res imperveſtigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia, corporis quidem, fluvius; animæ verò, somnium & fumus: vita, militia, & hospitis in peregrino mora: fama posthuma, oblivio mera. quidnam est ergò, quod hominem deducere & transmittere possit? res sola & unica est, philosophia. ea autem in hoc consistit, ut genium quis suum interim conservet integrum, contumèliâ ac læsione omni immunem, voluptate ac dolore omni superiorem, nihil temerè aut fictè simulatéq; agentem, sibi sufficientem, cùm ut alii faciant aut nè faciant quid, opus nihil habeat: porrò quæcunq; eveniunt ac destinantur sibi ità excipientem, tanquam indè obvenientia, unde venerit ipse: mente denique propitiâ placidâque mortem ipsam expectantem, tanquam elementorum eorum dissolutionem, ex quibus animal unumquodq; consistit. si autem elementis ipsis nihil grave contingit, quod in alterum unumquodq; eorum jugiter transmutatur, cur corporis universi mutationem ac dissolutionem metuat aut suspectam quis habeat? secundùm naturam quippe fit. nihil est autem malum, quod est naturæ consentaneum.

Quæ Carnunti.

LIBER III.

ΒΙΒΛΙΟΝ γ'.

NON est hoc tantùm nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minorémq; ejusdem superesse portionem: sed & illud reputandum, quòd, si quis diutiùs vitam protraxerit, incertum sit, utrùm mentis vires pariter idoneas sit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem eam quæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam si delirare cœperit, perspiratio forsan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqua, neutiquam deficient. ea verò vis, quâ sese uti possit, & officii sui numeros omnes absolvere, & quæ animo conceperit distinctè explicare, & de hoc ipso, an mortem sibi consciscere debeat, considerare, & ejusmodi universa, quæ rationem probè subactâ desiderant, hæc, inquam, vis jam prorsus extincta jacebit. Festinandum itaq;, non hâc solâ ratione, quia mortem propiùs per momenta singula acceditur, sed hâc insuper, quia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos sæpenumero destituit.

II. Etiam istud est observatu non indignum, quod ea quoq; quæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam quandam & venustatem obtinent. quemadmodum panis cùm coquitur particulas quasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, quamvis ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciē quandā præ se ferunt, & comedendi desideriū suo modo irritant. fic⁹ quoq; ubi plenè maturuerint, dehiscunt. sed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem quandam baccæ conciliat. spicæ itidem deorsum vergentes, & leonis supercilia, & aprorū ab ore diffluens spuma multáq; alia istiusmodi; quæ seorsim si quis intueatur, sunt venustate omni procul; quia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornatum illis adjiciunt, & contemplantium quoq; animos afficiunt. proinde, si quis animum ac cogitationem nôrit altiùs defigere in ea quæ in universo

Γνῶναι τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπομαλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἐλάττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ καὶ κἀκεῖνο λογιστέον, ὅτι εἰ δή τις πλέον βιώη τις, σκεπτόμενον ἄδηλον, εἰ ἔξει ἀρκούσης ὁμοίας αὐτῇ τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν συνέσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἄρξηται, ὅ μὲ [1] ἀναπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὀρμᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, σαφὲς ἐνδείκνυται· ὅ δὲ [2] ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ [3] τὰς δὴ καθήκοντας ἀριθμὸς ἀκριβῶν, καὶ τὰ φαινόμενα διαρθρῶν, καὶ περὶ αὐτῶν δ, [4] εἰ ἤδη ἐξακτὸν αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμῶν συγγεγυμνασμένα πάνυ χρήζει, [5] παραπεσόντος· χρὴ οὖν [6] ἐπείγεσθαι, καὶ μόνον [7] τῷ ἐγγυτέρῳ θανάτῳ ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀναγκαίας ἐπιλείψεως παραπολήγειν.

II. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα προσφυλάσσειν, ὅτι καὶ [8] τὰ ὀπτανόμενα τοῖς φυσὶ γινομένοις, ἔχει τι εὐχαρὲς καὶ ἐπαγωγὸν, οἷον ἄρτου ἀπτομένου παραρρήγνυταί πως μέρη· καὶ ταῦτα ὧν τὰ διεχόντα ὕπτιος καὶ τρόπον τινὰ προσὸ ἐπαύγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ὀπωρέπη πως, καὶ προσδυμίδι πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως μιμεῖται. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπόταν ὡραιόταλά ἐστι, κέχηνε· καὶ ἐν ταῖς ὀλυνθοπέσι [9] ἐλάαις, αὐτὸ δὲ ἐγγὺς τῆς ὀπῆς, ἰδιόν τι κάλλος. τῷ κάρπῳ προσίδησιν. οἱ σάγμες ἢ κάτω νεύοντες, καὶ ὁ τοῦ λέοντος ὀπισθίνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἴ τις σκοπεῖν, πόρρω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως ἅπτεται τοῖς φυσὶ γινομένοις ἐπαγωγὰ, συνεπικρυμεῖ, καὶ ψυχαγωγεῖ. ὥστε ἔστι ἔχειν πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, καὶ δοκεῖν αὐτῶν ἐ-

[1] L. 6. § 16.
[2] L. 5. § 21.
[3] L. 7. § 55.
[4] L. 1. § 12. L. 6. § 26.
[5] L. 5. § 29.
[6] L. 12. § 15.
[7] L. 2. § 4, 6.
[8] L. 6. § 36. l. 8. § 50.
[9] πτέα Lug. -πτία Xyl.
[7] [δὲ] τὸ Jun.

χὴ δόξει αὐτῷ ⸂ὃ τῇ κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως ἀγασωίσασθαι· ὅτως ἢ ⸂ θηρίων ἀληθῆ χάσματα, ἐχ ἧσσον ἡδέως ὄψῃ), ἢ ὅσα γεγραφεῖς ⸂ πλάσαι μιμήμασι δεικνύουσιν. ⸂ γὰρ ⸂ γέρων ⸂ ἀκμὴ ἴσα ⸂ ὥραι, ⸂ ὃ ἐν [1] παρὴν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἐπιτηδείοις σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν δυνήσεται. ⸂ πολλὰ τοιαῦτα ἡ πρὸς πάντα, μόνῳ ⸂ ᾧ θεὸς ⸂ φύσιν, ⸂ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ἠγαπηκότι προσπεσεῖται.

[1] παρὸν Mer.

III. Ἱπποκράτης [3] πολλὰ νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν· εἶτα ⸂ αὐτοὺς ⸂ ὃ παρελθὸν κατέλαβεν. [4] Ἀλέξανδρος, ⸂ Πομπήιος, ⸂ Γάιος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄνδρων τοσωνδὶ μυριάδας ἐπιόντες, ⸂ ἐν παρατάξει πολλαὶ μυριάδες ἱππέων ⸂ πεζῶν κατακόψαντες, ⸂ αὐτοὶ πολλοὶ ἐξῆλθον ⸂ βίου. Ἡράκλειτον, ὡς [5] ⸂ τὸν κόσμον ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας ὑδατὶ τὰ ἐντὸς πλησθεὶς βολβίτῳ κατακεχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον ὑπὸ οἱ φθεῖρες. Σωκράτην ὑπ' ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν· τί ταῦτα; [6] ἐνέβης, ἔπλευσας, κατέχθης· ἔκβηθι. [7] εἰ μὲ ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐνεργόν· εἰ δὲ ὃν ἀναισθησίαν, παύσῃ πόνων ⸂ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, ⸂ [8] κατρόνων τοσούτῳ χείρονι [9] ⸂ ὄντι ⸂ ἀγγείῳ. [10] ἢ ⸂ ὠφέλει ὃ ὑπηρετῶν ὃ μὲ ⸂ θεοὺς ⸂ [11] δαίμονας, ὃ [12] γῆ ⸂ λύθεις.

[3] L. 4. § 48. l. 6. § 47. l. 7. § 29. l. 8. § 25.
[4] L. 4. § 32, 48 l. 6. § 24, 47. l. 8. § 31.
[5] L. 10. § 7. l. 11. § 1.
[6] L. 2. § 3. l. 12. § 36.
[7] L. 2. § 11.
[8] L. 2. § 2. l. 11. § 19.
[9] L. 10. § 38.
[10] ὃ ⸂ ὦ τὸ Bot. ὅσῳ π. Mer. ὃ, vel ἢ [ὦ] π. τ. θ. f. τ. π.
[11] L. 2. § 13.
[12] L. 2. § 2.

IV. [13] Μὴ κατατείνῃς ὃ ἀναλισκόμενον ⸂ βίου μέρος ἐν ⸂ ᾧ ἐπέρων φαντασίαις, ὁπόταν μὴ ⸂ ἀναφορὰν ὅτι [14] ἐς κοινωφελὲς ποιῇ. ἄλλο γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, τυτίσι, φαντασμῶν τὸ ὁ δεῖνα πράττει, ⸂ ἵνα ⸂ εἶπεν, ⸂ ὅτι λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, ⸂ τί παρασκευάζει), γυμνασίου vel ἢ ⸂ ὄντα τοιαῦτα, ποιεῖ [15] ἀποῤῥέμβεσθαι ⸂ ὃ ἰδίου ἡγεμονικοῦ ⸂ παρατηρήσεως. [16] χρὴ μὲν οὖν καὶ ἐπὶ ⸂ ὃ εἰκῇ καὶ μάτην ἐν ⸂ ᾧ ἑρμῷ τῇ φαντασιῶν ἀδείσασθαι, πολὺ ⸂ δὲ μᾶλλον τὸ ⸂ ἀδίεργον,

[13] L. 2. § 5, 16 f. vid. Not.
[14] L. 2. § 7. l. 4. § 22.
[15] L. 2. § 5, 16

niverſo hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, quæ quaſi appendicis cujuſdam loco res naturales conſequuntur, deprehendet, quod non etiam cum oblectatione quadam huic ipſi commendare ſeſe videatur. quin & idem ferarum rictus veros haud minore cum voluptate contuebitur, quàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expreſſos. tam vetulæ item vetulíve maturitatem quandã, ac decorem, quàm & quicquid in pueris venuſtatis animum allicientis deprehenditur, caſtis oculis ſpectare poterit. denique contingunt multa hujuſmodi, quæ non cuivis ſunt grata, ſed illi duntaxat qui adversùs naturam operãq; ejuſdem animum habuerit probè conciliatum.

III. Hippocrates, ubi multos ſuſtulerat morbos, morbo tandem & ipſe ſublatus eſt. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixiſſent, morti demum & ipſi conceſſerunt Alexander, Pompeius, C. Cæſar, cùm toturbes funditùs evertiſſent, tot hominum myriades in prælio cecidiſſent, ipſi quoq; tandem vitâ exceſſerunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè diſſeruiſſet, aquâ intercute viſcera diſtentus, ſtercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiam pediculi, ſed alíuſmodi, ſuſtulerunt. quorſum iſta? navem conſcendiſti, navigâſti, appuliſti: egredere. ſi ad vitam alteram; nihil, nè ibi quidem, numinis eſt inane. ſin ſenſu cariturus ſis, deſines voluptatibus ac doloribus diſtineri; deſines vaſi tanto deteriori inſervire. an non enim præſtantius eſt id quod inſervit? cùm alter mens & genius, alter limus & ſanies ſit?

IV. Quod ſupereſt vitæ reliqui, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, niſi ſiquid ad communem utilitatem ſpectaverit; puta, cogitando, quid iſte vel ille agat, & quorſum hoc vel illud agat, quid loquatur, quid cogiter, quid machinetur, & cætera. etenim operis alieni obſervatio, à mentis propriæ cuſtodiâ cogit evagari. oportet itaque in cogitationum ſerie fruſtraneum, & ſuperfluum omne declinare: curioſum

sum autem & malignum multò magis. assuefacere verò te debes, ut ea duntaxat cogites, de quibus siquis subitò te requisiverit, quid nunc in animo versas? liberè statim respondere queas, istud vel illud. unde palam fiat extemplò, esse omnia apud te simplicia, benevoláq; animalis sicut socialis, & cogitationes omnes neglectim habentis, quæcunq; voluptatem aut luxum ullo modo respiciant; aut æmulationem etiam, aut invidentiā & suspicionem, aut aliud quidlibet, de quo proloqui pudeat, hoc te vel illud in animo habuisse. Vir ità compositus, quò minùs in optimorum numero censeatur, jam nihil est, cùm deorum sacerdos ac minister quidam existat, eóq; quod intra se gerit, numine ritè utatur. quòd hominem utiq; præstet intaminatū voluptatibus, dolore omni illæsum, contumeliâ intactum, improbitatis nè sentientem quidem; certaminis præstantissimi, ne ab affectu scilicet ullo subvertatur, athletam; justitiâ penitùs imbutum; ex animo prorsus amplexantem quæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qui rarò admodum, neq; citra magnam aliquam atq; in commune utilem occasionem advertat, quid alius quispiam dicat, faciat, cogitet. suis enim duntaxat agendis intentus est; sibíq; ab universo destinata cogitat assiduè. & illa quidem honesta præstat, ista optima esse persuasum habet. fors enim unicuiq; assignata, & conducit ei, & in eum finem est eidem collata. meminit etiam, cognatum esse rationale omne: & naturæ ipsius humanæ rationem ab unoquoq; hoc exigere, ut hominum quorumvis curam habeat. porrò nec à quibuslibet existimationem esse capessendā, sed ab eis tantùm, qui naturæ consentaneam vitam agunt. qui fecius vivunt, quales sint domi, quales foris, quomodo noctu, quomodo interdiu se gerant, quales cum qualibus volutentur, in memoria habet. itaque laudem illorum nihili pendit, qui nè sibi quidem ipsis placent.

καὶ κακόηθες· καὶ [1] ἐνδιτέον ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, ὧν εἴ τις ἄφνω ἐξαναίροιτο, τί νῦν ἐξανοῇ; μεθ' παῤῥησίας οὖν ἀναζητήμασι πρόσειναι, ὅτι τὸ, καὶ τὸ· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς δῆλα ᾖ), ὅτι πάντα [2] ἁπλᾶ καὶ [3] εὐμενῆ, καὶ [4] ζῶα κοινωνικᾶ, καὶ ἀμελῆ τῶν ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασκανίας καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ μὴ ἐρυθριάσας ἐξηγήσῃ τις, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχες. ὁ γὰρ τῇ διανοίᾳ ὁ τοιοῦτος, [5] οὐκ ἔτι ὑπολειπόμενος, τὸ ὡς ἐν ἀκρίσει ἤδη ᾖ), ἱερούς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ [6] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ, ὃ παρέχεται τὸν ἀνθρωπον [7] ἀκέραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, παντὸς ὕβρεως ἀμέτοχον, παντὸς ἀμαθήτου πονηρίας, ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ παθῶν παντοδαπῶν καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [8] βεβαμμένον εἰς βάθος, [9] ἀσπαζόμενον μὲ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις ᾖ, μηδὲ χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φαντάζόμενον, [10] τί ποτε ἄλλο λέγῃ, ἢ πράσσει, ἢ ἐξανοεῖται. [11] μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχῃ, καὶ [12] τὰ ἑαυτῷ ἐκ τοῦ ὅλων συγκλωθόμενα διϊσχνῶς ἐννοεῖ· καὶ εἶναι μὲ καλὸ πρόσχεται, [13] ζῶντα ᾖ ἀγαθὰ εἶ) πάντως· [14] ἡ γὰρ ἐκάστῳ νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται ᾖ, ὅτι [15] συγγενὲς πρὸς τὸ λογικόν· ὅτι [16] κήδεται μὲ πάντων ἀνθρώπων, κατὰ τὸ τῷ ἀνθρώπῳ φύσιν ἔχειν· δόξης ᾖ ἐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτέον ἀλλὰ τῶν [17] ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιόντων μόνον. οἱ ᾖ μὴ ὕττως βιοῦντες, [18] οἱοιοῖοί κυνες οἶκοι τε ὅτι ἔξω τῆς οἰκίας, ὅτι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἷοι μεθ' οἵων φύρωνται. μεμνημένος δὲ τοῦ [19] λεῖν· ἡ τοίνυν ἕδρα τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθηται, οἵγε αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.

[1] Inf. § 12. l. 12. § 4.
[2] L. 11. § 15.
[3] Inf. § 12. l. 6. § 47. l. 9. § 10.
[4] L. 5. § 16, 30. l. 9. § 9.
[5] L. 8. § 22.
[6] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7, 16. l. 2. § 13, 17.
[7] L. 2. § 16, 17.
[8] L. 5. § 16. l. 10, 34.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 16. l. 4. § 1. 23, 25, 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1, 3, 11.
[10] L. 2. § 8, 13.
[11] L. 7. § 67.
[12] L. 2. § 5.
[13] L. 10. § 1.
[14] L. 4. § 10, 23. l. 5. § 8. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[15] L. 2. § 1. Inf. § 11.
[16] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[17] L. 1. § 9.
[18] L. 9. § 18, 27. l. 10. § 13 l. 11. § 18.
[19] L. 6. § 57. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.

V. Μήτε [1] ἀκύρου ἐνέργ, μήτε [2] ἀκρεανώητου, μήτε [3] ἀνεξέτας, μήτε [4] ἀνδελήμφου· μήτε [5] κεμψεία τὴν ἀληθινοίαν σε καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε [6] πολυπράγμων, ἔσο. ἔπι δ' [7] ἐν σοὶ θεὸς ἔσω [8] φρουρήτης ζώου ἄρρενος, καὶ φρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀναπαγότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἰπῇ τις [10] ὠφειμένων τὸ ἀνακλητικὸν ἐκ τοῦ βίου [11] εὐλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [12] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. [13] ἔν δ' [14] ὃ φαιδρὸν, καὶ [15] ὃ ἀφορδὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀφορδὲς ἡσυχίας, ἢ ἄλλοι πλέχυσιν· [16] ὀρθὸν οὖν εἶ δεῖ, ἢ μὴ ὀρθέμενον.

V. Neq; invitus quicquam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus. sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætate provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qui ita se composuerit, ut qui promptus decedere, classicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quiq; nec juramento proprio, nec alius cujusquam testimonio opus habeat. porrò vultus adsit hilaris; animúsq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas ministerio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniq;, non surrectum ac suffultum esse oportet.

VI. [17] Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις ἐν ᾧ ἂν θεσπίῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καθάπαξ τοῦ [18] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τῇ διανοίᾳ σε ἐν οἷς κεῖ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν θεάσονταί σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν ταῖς ἀποδοσέσι ἀπονεμένοις· εἰ τοῦτο, φημὶ κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο δὴ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, ὃ ἀεὶ εὑρισκομένῳ ἀπόλαυε· εἰ δ' μηδὲν κρεῖττον φαίνοιτο αὐτοῦ [19] ὃ ἐνιδρυμένη ἔν σοι δαίμονος, τὰς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταγότος ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας [20] ἐξεταζούσης, καὶ [21] τὸ ἀδιτικὸν πείσεως, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυσότος, καὶ [22] τοῖς θείοις ὑποτεταγότος ἑαυτὸν, καὶ [23] τὸ ἀνθρώπων φροντιδομένης· εἰ [24] τοῦτο πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὑρίσκεις, [25] μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, σὺν εἰκὸς [26] ἀφεσιασάσης ὃ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ ἴδιον καὶ ὃ σὸν προκεκριμένῃ διωσιῃ ἀντικαθῆσαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ [27] ποινικῷ ἀγαθῷ, ὃ δήμου, ὃ δ' οἰκεῖον ἐπεργάζεσθαι, οἷον τὸ ὠφέλιμον πολλῶν ἐπαινον, ἢ ἀρχὰς, ἢ πλοῦτον, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν, πάντα ταῦτα, καίπερ πρὸς ὀλίγον εὐαρμόζοντα δόξῃ.

VI. Si quid in vitâ humanâ deprehenderis præstabili[9] justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo absolvam omnia, animo ita affecto, ut in eis, quæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis quæ citra consilii proprii opem obveniunt, fato acquiescat. si quid, inquam, præstantius hoc adverteris, eò te vertas, eodémq; tanquam bono præstantissimo, quò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ita fuerit comparat[9], ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa quæq; diligenter exploret, & à sensuū affectionibus, q[d] Socrates dicebat, sese abstraxerit; Deis autem se regendum permiserit, hominibúsq; quibusvis curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioráque cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiquam locum concedas, ad quam animo devergente si inclinaveris quicquam, bonum illud proprium & peculiariter tuum quò minùs liberè colas præferáſq; obstabit. bono siquidem rationali & publicum spectante nihil extraneum ex adversum consistere fas est; vulgi, pura, existimationem, principatus, divitias, aut vitam voluptuariam. horum enim quisquam si vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit confestim & abripiet te. at tu simpliciter

[1] L. 5. § 1.
[2] L. 2. § 2.
[3] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[4] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[5] L. 1. § 7, 15. Inf. § 8.
[6] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[7] L. 1. § 3. l. 12. § 26.
[8] L. 5. § 27.
[9] L. 2. § 5.
[10] L. 9. § 3. l. 11. § 3, 20.
[11] εὐλυτος f. ut Inf. § 7. l. 8. § 33. Inf. § 16.
[12] L. 7. § 67. l. 9. § 29.
[13] ἐν Boot. ἵνα f. vel ἐνῇ.
[14] L. 10. § 12.
[15] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[16] L. 7. § 12.
[17] Inf. § 7.
[18] L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 26.
[19] L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7, 16.
[20] Sup. § 5.
[21] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7 § 55.
[22] L. 4. § 31, 34. l. 10. § 14.
[23] Sup. § 4.
[24] L. 7. § 72.
[25] L. 1. § 8.
[26] L. 2. § 16.
[27] ποινικῷ ut l. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 21.
[28] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

pliciter liberéq; id quod præſtantius eſt eligito, eíq; ſtrenuè adhæreſcito. præſtat autem id quod conducit. itaq; ſi conducere tibi videbitur, quatenus ratione præditus es, retineas; ſin, quatenus animatus es tantùm, repudies; judiciúmq; quò minùs externâ rerum facie ſpeciéque corrumpatur, integrum ſervare curæ ſit, quò rerum examen exquiſitiùs inſtituas.

VII. Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas, modeſtiam deſeras, oderis quenquam, ſuſpectum habeas, execreris, ſimules, appetas quicquam quod parietes circumjectos velamentáq; deſideret. qui enim mentem geniúmq; eundem ſuum, & virtutis hujuſce ritus ſacros, cæteris omnibus antetulerit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiſcit, non ſolitudine, non frequentiâ opus habet: quod eſt maximum, victurus eſt, mortis nec appetens, nec metuens. quin nec tantillum intereſſe cenſebit, ſpatio temporis prolixiore an contractiore animâ ſuâ corpore inclusâ utatur. utpote qui, ſi ſtatim demigrandum fuerit, perinde promptus ſit decedere, ac aliud quid agere, quod modeſtè & decorè agi oporteat. hoc autem unum per vitam totam cavet religioſè, ne mens ſibi quicquam eorum ſubterfugiat, quæ animantis rationalis & civilis propria ſunt munera.

VIII. In hominis caſtigati atque expurgati animo, nihil ſuppurati, nihil impuri, nihil ſubdoli offendas. neq; verò vitam hujus non conſummatam fatum unquam abruperit. perinde ac ſi tragœdum dixerit quis ante fabulam peractam ſcenâ ceſſiſſe. quin nec ſervile quippiam in eodem aut affectatum deprehendas, aut addictum, aut abſciſſum, aut quod cenſuram refugiat, aut quod latebras requirat.

IX. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim ſita ſunt omnia, ut menti tuæ nulla inſit cogitatio, quæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni

κατακράτησεν ἄφνω, & πλήνεγκεν. σὺ δέ, φημι, ἁπλῶς & ἐλευθερίως ἑλοῦ τὸ κρεῖττον, & [1] τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ κρεῖττον ὂν συμφέρον, [2] εἰ μὲ τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφαινε, & [3] ἀτύφως φύλαττε τὴν κρίσιν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς τοῦτο ἐξέτασιν ποιήσῃ.

VII. [4] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῷ, ὃ ἀναγκάσῃ σέ ποτε τὰς πίστεις παραβῆναι, & αἰδοῦς ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος [5] τοίχων & τοιούτων δεομένου. ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ [6] νοῦν & δαίμονα, & τὰ [7] ὄργια τὴν τούτου ἀρετὴν προελόμενος, [7] πραγῳδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ γενάζει, [9] οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας [10] δείσει. Ὃ μέγιστον, ζῆσαι, [11] μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [12] πίστερον δὲ ὅτι πλέον ἀφαίρημα χρόνου φοβούμενος ἐφειμένην τῇ ψυχῇ, ἢ ἐὰν ἔλαττον χρήσῃ, ὑπὲρ ὅτιῶν αὐτὸς μέλει. [13] κρὰν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσειν δέῃ, ὅπως [14] εὐλύτως ἄφῃσιν, [15] ὡς ἄλλο τι τῶν ἀδημόνως & κοσμίως ἐνεργεῖν δυναμένων ἐνεργήσεων· τοῦτο μόνον πρὸ ὅλου τοῦ βίου εὐλαβούμενος, ὅ τι ἀλλοίωμα [16] ἐν ἐμοὶ τῶν οἰκείων νοερῶν πολιτικῶν ζώων [17] ζοφῶσαι.

VIII. [18] Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ ὃ κεκηλιδωμένη & σκεκακοδαιμονημένη πυῤῥὲς, οὐδὲ μιαρὸν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὕπουλον εὕροις. [19] ὑδὲ ἀσπούδαστον τὸν βίον αὐτῆς πεπερωμένη καταλαμβάνει, [20] ὡς ἂν τις εἴποι τὸ δράγμα τὸν, πρὶν τὰς πλείστας τῶν διαθέσεων, ἀπαλλάττεσθαι. ἔκ τοῦ οὐδὲν δεῖλον, [21] ὑδὲ κόμψον, οὐδὲ προσδεδεμένον, οὐδὲ [22] ἀπεχθανόμενον, οὐδὲ ὑπόδυνον [23] οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

IX. [24] Τῷ ὑπολοιπικῷ δυνάμει σεαυτοῦ [25] ἐν ταύτῃ ὃ πρῶ, ἵνα ὑπόλοιπος ᾖ ἡμέρα· [26] τῇ φύσει, & τῇ δὲ λογικῇ ζώῳ κατὰ

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
[3] ἄπυρον f. L.
§ 12. l. 6. § 13.
[4] Sup. § 6.
[5] Inf. § 8, 16. l. 10. § 9.
[6] Sup. § 3, 5.
[7] ἔργα Lug.
[8] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[9] Sup. § 4, 5. Inf. § 8, 16.
[10] λήστας Lug.
[11] [ἢ θάνατον] μ. f. L. 9. § 3. Inf. § 12.
[12] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[13] L. 2. § 11.
[14] Sup. § 5.
[15] L. 6. § 2.
[16] Sup. § 6.
[17] ζόφῳ Lug.
[18] L. 9. § 13.
[19] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7. § 69. l. 8. § 32.
[20] l. 10. § 1. l. 11. § 1, 3.
[21] L. 12. § 36. Sup. § 5. l. 4. § 51.
[22] L. 8. § 34.
[23] Sup. § 7.
[24] L. 5. § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[25] L. 2. § 15.
[26] θεὸς Lug.

σκοὺς. αὕτη ἡ ἐπαγγέλεται [1] ἀποφθέγματα, καὶ [2] τὰ πρὸς ἀνθρώπους οἰκείους, καὶ [3] τὰ τοῖς θεοῖς ἀκόλουθα.

X. Παίζε, ἦν δ' ἐγώ, [4] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα συλλέγε· καὶ ἐκ συμμνημόνευε, ὅτι [5] μόνον ζῇ ἕκαστος ὃ παρὸν τοῦτο, ὃ ἀφαιρεῖται· τὰ γὰρ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ· μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος, [6] μικρὸν δὲ καὶ γῆς γωνίδιον ὅπου ζῇ· [7] μικρὸν δὲ καὶ μνήμης ὑστεροφημία, καὶ αὐτὸ δὲ κἀκεῖνο ἀθεώρητα παιδίων τάχιστα τεθνηξομένων, καὶ σὴν εἰδότων οὐδὲ ἕνα τοὺς, εἴπερ γε ὁ περίπαλαι τεθνηκώς.

XI. Τοῖς δὲ εἰρημένοις ὑπομνήμασιν ἓν ἕκ προσέχω, [8] ὅπως ἂν ἡ ὑποκειμένη φαντασία ἀεὶ ποιῇ τὴν τοῦ ὑποπίπτοντος φαντασίαν, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν [9] γυμνὸν, ὅλον δι' ὅλων [10] διῃρημένως βλέπειν· καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθήσεται, λέγειν πρὸ ἑαυτοῦ. [11] οὐδὲν γὰρ ὕψος μεγαλοφροσύνης ποιήσει, ὡς τὸ ἐλεγχεῖν [12] ὀρθῶς καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν ἐν βίῳ ὑποπιπτόντων δυνατὸν, καὶ τὸ ἀεὶ ὕστερος εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥσπερ συνεμβάλλειν ὁποίῳ τινὶ κόσμῳ, ὁποῖα τίνα τοῦτο χρεία ἐνταῦθα πραχθήσεται, [13] τίνα μὲ ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς ὅλον, καὶ τίνα ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπινον, [14] πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [15] τί ἔστι, καὶ ὑπὸ τίνων συνέστηκεν, καὶ [16] πόσον χρόνον πέφυκε μεμενεκέναι τοῦτο, ὃ [17] ἡ φαντασία μοι νῦν ποιεῖ· καὶ [18] τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον πραότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκείας, καὶ τῶν λοιπῶν. ὅτῳ δεῖ ἐφ' ἑκάστῳ λέγειν, [19] τοῦτο μὴ πρᾶξαι θεοῦ ἥκει τοῦτο ἢ [20] κατὰ τὸν σύλληψιν, καὶ τὸν συμμηρυομένῳ συγκλωσμὸν, καὶ τὴν τοιαύτην συντυχίαν τε καὶ τύχην· τοῦτο δὲ [22] συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος

[1] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[2] L. 7. § 31.
[3] L. 7. § 31, 67 l. 10. § 11. l. 12. § 27, 31.
[4] L. 2. § 5.
[5] L. 2. § 14.
[6] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[7] L. 4. § 3, 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[8] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7. § 68. l. 10. § 18 l. 11. § 2, 16. l. 12. § 8.
[9] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[10] L. 4. § 21.
[11] L. 10. § 11.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 6. § 3.
[14] L. 2. § 16.
[15] L. 2. § 12.
[16] L. 9. § 25.
[17] L. 12. § 18.
[18] L. 9. § 11, 42
[19] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[20] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[22] L. 2. § 1.

non sit consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deisq; obsequentes simus.

X. Missis itaq; rebus cæteris, pauca ista apud te habeas. meminerisq; insuper, unumquemq; præsens tantummodo ætatis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè situm. exiguũ est itaq; quà vivit quisq;; exiguus & telluris, in quo vitã agit angulus: exiguũ quiddam, quæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; eáq; homuncionũ morti celerrimè concedentium, qui ne seipsos quidem probè nôrint, nedum jam olim defunctum quempiam, successionibus propagata.

XI. Eis quæ dixi monitis salutaribus, istud ùnũ adjectũ sit: ut definitio sive descriptio fiat semper rei illius quæ sub cogitationem cadit; quò ipsa per se nuda ex natura sui, eadémq; integra, per partes sui universas, quale quid sit, distinctè possis dijudicare; útq; apud te perpendas, & quodnam sit nomen ejus, quæq; eorum ex quibus constat, & in quæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina, nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atq; expeditè veréq; discurere posse unumquodq; eorum quæ in vita contingunt; eadémq; sic intueri semper, ut mentẽ simul subeat, quali mundo qualem usum hoc præbeat, quamnam universi respectu dignitatem obtineat; quamnam, hominem quod attinet, qui civem agit civitatis supernæ illius cujus reliquæ civitates istæ quasi familiæ existunt; quidnam sit, & ex quibusnam principiis consistat, & quamdiu durare natũ sit, quod phantasiam mihi afficit impræsentiarum: quanam item virtute adversus rem eam sit usus; mansuetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, frugalitate, an alià aliquâ. de singulis ergo rebus dicendũ est; Hoc divinitùs venit; hoc à fati serie connexâ contextâq; vel à concursu fortuito istiusmodi: hoc à contribuli, congenere, sodale; qui ipse

quidem

quidem quid naturæ ſuæ conſentaneum ſit neſcit. cæterùm ego, cùm nôrim, ideo adverſus illum benevolè juſtéq; me gero, juxta ſocietatis legem à natura latam. interim tamen in mediis iſtis pro rei cujuſq; æſtimatione rationem ejuſdem habeo.

XII. Si rationi rectæ obſecutus, id quicquid eſt, quod jam inſtat, ſedulò, ſtrenuè, placidè egeris, nec extra opus inſtitutum acceſſorium aliquid reſpexeris; ſed genium tuum purum integrúmq; ſervaveris, ac ſi illum ſtatim redditurus eſſes: huic, inquam, ſi adhæſeris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans: ſed quod præ manibus eſt juxta naturæ dictamen agere, & in dictis quibuſq; animo heroico veritatem liberè proloqui contentus; proſperè planè victurus es. hoc autem quin facias, qui impediat, nullus eſt.

XIII. Quemadmodum chirurgi inſtrumenta & ferramenta ſua ad curationes ſubitaneas ſemper habent ad manum: ita tu dogmata in promptu apud te habeas, quorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoſcas; & rem quamq; etiam leviſſimam, ità peragas, ut qui memineris duo iſta eſſe invicē connexa. neq; enim, homines quod ſpectat, quicquam rectè egeris ſine habito ad res divinas reſpectu: nec vice verſâ.

XIV. Ne diutiùs evageris. neque enim futurum eſt, ut commentarios tuos perlegas, aut Romanorum ac Græcorum priſcorum res geſtas, aut ex autoribus variis excerpta, quæ, quò in ſenectute uſui tibi eſſent, repoſuiſti. ad finem itaq; feſtina, & ſpes vanas mittens, ſi rationem tui ullam habes, tibi conſule; quod licet.

XV. Neſciunt quàm variæ ſignificationis ſint vocabula iſta, furari, ſerere, emere, quieſcere, quid facto opus eſt videre, quod quidem non oculis corporeis, ſed viſu quodam aliuſmodi efficitur.

XVI. Corpus, anima, mens. corporis ſenſus ſunt, animæ affectus, mentis decreta. viſorum imagines admittere, etiam pecudum commune eſt: affectibus tanquam fi-

μῶτοι ὁλκὶ ἀυτῷ κ᾽ φύσιν ἔχ͂ον. ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐκ ἀγνοῶ. ἀλλὰ τοῦτο [1] χρῶμαι ἀυτῷ κ᾽ τ᾽ τ᾽ κοινωνίας φυσικὸν νόμον, [2] εὐνοῶς, & δικαίως ἅμα μῶτοι [3] τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνοχάζομαι.

XII. Ἐὰν [4] δ᾽ παρὸν ἐνεργῇς, [5] ἐπόμως & ὀρθῶ λόγῳ ἐπιμελασμένως, ἐῤῥωμῶς, [6] εὐμενῶς, & μηδὲν παρεμπόρευμα ἀλλὰ [7] τὸ ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἐσῶτα τηρῇς, [8] ὡς εἰ & ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν [9] τοῦτο συναπτῇς, [10] μηδὲν προσμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρέσῃ κ᾽ φύσιν ἐνεργείᾳ, & τῇ ὧν λέγῃς & φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζωΐσῃς· [11] ἔστι δ᾽ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσων δυνάμενος.

XIII. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα & σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῆς θεραπευτικῆς· οὕτω [12] τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε πρὸς τὰ θεῖα & ἀνθρώπινα εἰδέναι, & [13] πρὸς & τὰ μικρότατον ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι [14] ἄνευ τῶν θείων συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἐμπαλιν.

XIV. [17] Μηκέτι πλανῶ· οὐ γὰρ τὰ ὑπομνηματά σε μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὐδὲ τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων & Ἑλλήνων πράξεις, & τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς. ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπεκίθεσο· [16] ἄπευδε οὖν ἐς τέλος, & τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφεὶς, [17] σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σαυτοῦ ὡς [18] ἔξεστιν.

XV. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, [19] ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ᾽ ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

XVI. [20] Σῶμα, ψυχή, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαί, νοῦ δόγματα· τὸ φαντασιοῦσθαι [21] τυπωτικῶς, & τὸ βοσκήματον·

[1] *L.* 6. § 23. *l.* 8. § 29. 43.
[2] εὐμενῶς Jun. *l.* 6. § 36.
[3] *L.* 4. § 32. *l.* 6. § 3.
[4] *L.* 2. § 5. *l.* 8. § 2, 32, 35, 44. *l.* 9. § 1, 6. *l.* 12. § 1, 3.
[5] *L.* 10. § 12. *l.* 12. § 31.
[6] Sup. § 3. *l.* 4. § 25.
[7] *L.* 2. § 16.
[8] *L.* 2. § 5.
[9] τότῳ. Mer.
[10] Sup. § 7.
[11] *L.* 1. § 17. *l.* 6. § 58. *l.* 7. § 16. *l.* 9. § 11.
[12] *L.* 2. § 3. *l.* 4. § 3. *l.* 6. § 48. *l.* 12. § 24.
[13] *L.* 12. § 29.
[14] *L.* 6. § 7, 23. *l.* 7. § 68.
[15] *L.* 2. § 2, 3, 7
[16] *L.* 2. § 4, 6. *l.* 4. § 17, 26. *l.* 6. § 47.
[17] *L.* 5. § 36.
[18] *L.* 2. § 2. *l.* 5. § 2, 5. *l.* 8. § 8, 55. *l.* 12. § 1.
[19] *L.* 10. § 26. *l.* 11. § 12.
[20] *L.* 2. § 2.
[21] *L.* 5. § 33. *l.* 6. § 16, 28

τὸ δ' [1] νόμεσσας ἕως ἑρμηνεύω, καὶ περὶ ἀνθρώπων, καὶ περὶ αὐθρωπίνων, καὶ Φαλάριδος, καὶ Νέρωνος· [2] τὸ [δ'] τὴν ἡγεμόνα ἔχειν ὅτι τὰ φαινόμενα καλὰ ἡγοῦνται, καὶ περὶ θεοὺς μὴ νομίζοντων, καὶ περὶ τὰ παρεῖσα ἐγκαλαλειπόντων, καὶ περὶ [3] ποιούντων, [4] ἐὰν εἰδὼν κλείσωσι τὰς θύρας· εἰ δὲ [5] τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, [6] φιλεῖν μὲ καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ [7] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [8] τὸν δ' ἔνδον ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν· ὄχλῳ φθαρτοποιεῖν, ἀλλὰ [9] ἵλεων διατηρεῖν, κοσμίως [10] ἑπόμενον ὡς θεῷ, [11] μήτε φιλεγκύμονα εἶναι τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα εἶναι τὰ δίκαια. [12] εἰ δὲ ἀπεῖναι ἀπὸ πάντες ἄνθρωποι, ὅλε ἁπλῶς καὶ αὐθημέρως καὶ εὐδύμως βιοῖ, [13] ἔστι χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [14] ἔστι παραπέπταται ὁδοῦ τοῦ ἀγύστου ὅτι τὸ πλοῦ τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλθεῖν καὶ διαβῆναι, ἀνάγκαιον, [15] εὔλυτον, [17] σωπρεπισμένον.

diculis agitari, atque abripi, feris quoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postquam fores sibi occluserint, quidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qui jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis quæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum sequi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanquam Deo, decenter obsequi: nihil à veritate alienum proloquendo, nihil à justitiæ ratione devium exequendo. Quòd si nemo illi fidem adhibuerit, quòd simpliciter, modestè, tranquillè degat, neque id à quoquam ægrè ferre, aut à via ea, quæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere; ad quem par est accedere purum, pacatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

[16] ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ.

ΒΙΒΛΙΟΝ δ'.

LIB. IV.

[1] Τὸ [1] ἔνδον [2] κυριεῦον, ὅπερ κατὰ φύσιν ἔχει, ὅταν [3] ἕστηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [4] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μεταβάλλειν ῥᾳδίως. ὕλην γὰρ [5] ἀποτεταγμένῳ οὐδεμίᾳ φιλεῖ. ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ [6] ἡγεμονικά, [7] μὴ ἀπεξαιρέσεως [8] τὸ δ' ὑπεταγμένον ὕλην ἑαυτῷ πυρ· [9] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅπου ὄπακεται τῇ πρὸ ἐμπιπτόντων, ὑφ' ὧν ἀμαυροῦται· τὸ δ' λαμπρὸν πῦρ, τάχιστα ἰδρυκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ὑπερφορούμενα, καὶ καταναλώσαν, καὶ ἐξ αὐτῷ ἐκείνων ὅτι μεῖζον ἡναθῆ.

[Q]UÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea quæ contingunt ità est comparata, ut ad id quod potest & concessum est, facilè se transferat neq; enim de materia certa ulla sollicita est: sed ad ipsa etiam præposita cum exceptione fertur: & quicquid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qua exerceat se, habet: quemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, quæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

II. Nihil operis eſt fruſtra temereve exequendum, neq; aliter quàm ut artis regulis quàm exactiſſimè reſpondeat.

III. Receſſus ſibi requirunt multi multos, villas agreſtes, litora, montes. iſtiuſmodi loca & ipſe plurimùm ſoles appetere. hoc autem totum vulgarium cum primis eſt hominũ. cùm liceat, quocunq; ipſe volueris tempore, in teipſum ſecedere. nuſquam enim aut quietior aut otii amplioris cuiquam receſſus datur, quàm in ſuam ipſius animam. præcipuè, ſi quis ea intra ſe poſita habuerit, quorum contemplatione ſummam extemplò tranquillitatẽ conſequatur. tranquillitatem eam dico, quæ in animi probè compoſiti ſtatu conſiſtit. hoc itaq; receſſu jugiter uſus, te renova. habeas autem penes te brevia quædam & principalia documenta, quæ ſtatim ubi ſuccurrerint, omnem animi moleſtiam eluere tibi poſſint, remittántque te nihil ægrè ferentem eorum, ad quæ reverteris. ecquid eſt enim, quod ægrè ferre debeas? nunquid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius cauſsà natos eſſe; tum æquanimitatem eſſe juſtitiæ portionem; porrò invitos delinquere; deniq; quàm multi ubi inimicitiis exercendis, ſuſpicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegiſſent, tandem defuncti & in cineres redacti ſint, deſine tandem tibi moleſtiam faceſſere. At univerſi ipſius adminiſtratio, & inde obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivũ illud, aut numinis providentiâ, aut atomorum concurſu conſtant univerſa: vel ea etiam argumenta, quib⁹ liquidò demonſtratur, mundum iſtũ civitatis inſtar obtinere. Verùm tangunt anguntq; te ea quæ corpus attingunt? at tu conſidera, mentem tuam, ubi ſemel agnitâ vi propriâ, ſubduxerit ſeſe, ſpiritui ſive lenitèr ſive aſperè moto neutiquam immiſceri. quibus adjicias licet &, quæ de dolore ac voluptate audieris aliquando, & aſſenſu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forſan te torquet. cogita quàm citò oblivione ſepeliantur omnia, quámq; vaſtum chaos infiniti ævi utrinq; conſiſtat:

II. Μηδὲν ἀνέργως [1] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [2] κατὰ διάνοημα συμβαλλομένην τῇ τέχνῃ ἀνεργείαν.

III. Ἀναχωρήσεις [3] αὐτῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλούς, καὶ ὄρη· εἴωθας καὶ σὺ ζητοιαῦτα μάλιστα ποθεῖν. ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς ἂν ὥρας ἐνθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. ἡδαμοῦ γὰρ ἔστι ἡσυχιώτερον, ἔστι ἀπραγμονέστερον ἀνθρώπου ἀναχωρεῖν, ἢ [4] εἰς τὸ ἑαυτοῦ ψυχίον· μάλιστα δ', ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐπανιὼν ἐν παρέργῳ [5] εὐθὺς γίνεται· τί γὰρ συμφορήσει λέγω ἐστὶν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [6] Σωιεχῶς δὲ δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ [7] ἀνάνεου σαυτόν. [8] Βραχέα δ' ἔστω καὶ τοιχώδη, ἃ ἐὰν ὑπομνήσωσιν, ἀρκέσει εἰς τὸ παῦσαι [9] αὐτίκα τὸ ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαί σε, [11] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [12] λέγω δὲ δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κεῖμα, ὅτι [13] τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· καὶ ὅλη [14] τὸ αἰχμὴ, μέρος τῆς δικαιοσύνης δὲ ὅλη [15] ἀκοντες ἀμβλύνουσι· καὶ [16] πόθεν ἤδη διεχρώσθαι γέλες, μισοπόνηρες, ἀσυνπλόσυντες, ἀγαθοφιλοῦντες [17] ἐκτὸς ἐμοῦ, πτίφεων· πῶν ποτέ. ἀλλὰ καὶ [18] τοῖς ὀκ τῶν ὅλων ἀνανεμομένοις δυσχεραίνεις· ἀνανεοσάμενος τὸ διεζευγμένον, [19] ἤτοι φρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἕξ ὅλων ἀπεδείχθη, ὅλη [20] κόσμος ὠσυμεὶ πόλις· ἀλλὰ τὰ σωμάτια σου ἅψεται [21] ἐννόησις ὅλη [22] ἐκ ὑπομίγνυ· λείως ἢ τραχέως κινεμένῳ πνεύματι ἡ ἀφρόνοια, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὸν ἀποκλείσῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα πρὸς πόνῳ καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, καὶ συνεπάθες. ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε [23] ἀφιστάσῃ. ἀπιδὼν εἰς [24] τὸ τάχος τῆς πρώτων λήθης, καὶ [25] τὸ χάος τῷ ἐφ' ἑκάτερα ἀπεράντου αἰῶνος,

[1] L. 2. § 5.
[2] L. 8. § 32.
[3] αὐτοῖς.
[4] L. 7. § 59.
[5] L. 1. § 16.
[6] L. 6. § 11.
[7] L. 7. § 2.
[8] L. 2. § 5. Sup. § 3.
[9] αὐτίκα. Xyl.
[10] ἀποκλύσ. Jun.
[11] L. 5. § 9.
[12] L. 12. § 12, 24.
[13] L. 2. § 1. l. 3. § 4.
[14] L. 5. § 33.
[15] L. 7. § 22, 63. l. 11. § 18
[16] L. 7. § 58.
[17] Inf. § 48.
[18] L. 8. § 17.
[19] Inf. § 27.
[20] L. 2. § 16.
[21] Inf. § 4, 23.
[22] ἐκ. Lug.
[23] L. 5. § 26.
[24] σε ἀφ. Jun.
L. 2. § 7.
[25] Inf. § 50. l. 7. § 35.

quàm citò oblivione ſepeliantur omnia, quámq; vaſtum chaos infiniti ævi utrinq; conſiſtat:

Inf. § 33. l. 5. § 33.
L. 2. § 17. l. 8. § 52, 53.
Inf. § 16.
L. 9. § 18.
εὐρησίαν.
L. 9. § 30.
L. 8. § 24. l. 10. § 17.
L. 3. § 10.
L. 6. § 59. l. 7. § 62. l. 8. § 53.
L. 7. § 28.
L. 2. § 2.
Inf. § 32. l. 6. § 26.
L. 8. § 3,4.
L. 2. § 5. l. 3. § 5.
L. 3. § 13.
L. 5. § 19. l. 9. § 15. l. 11. § 11.
L. 8. § 47.
L. 2. § 12. l. 7. § 23, 25.
μεταβαλλῆ. Jun.
Inf. § 48. l. 6. § 56. l. 7. § 18.
L. 8. § 6. l. 9. § 19. l. 10. § 7.
L. 2. § 15.
L. 7. § 8. l. 9. § 8.
νοερόν.
L. 2. § 16. Sup. § 3.
L. 3. § 4.
L. 9. § 8.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως, τὸ συμβάλλον, τὸ ἄκριτον τοῖς ἐφ' ἡμῖν δοκοῦσιν, τὸ σπουδῇ τοῦ τόπου ἐν ᾧ διαγεάφεται· ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμὴ, καὶ τούτου πόσον γωνίδιον ἡ καθοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἷοί τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἐς τοῦτο τὸ ἀρθρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ μὴ πολλὰς μὴ σῶ, μηδὲ κατατείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ ὅρα τὰ φύσεως ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῷον. Ἐν οἷς τοῖς προχειροτάτοις εἰς ἃ ἐγκύψῃς, τοῦτα ἔσω τὰ δύο, ἓν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως ἔστιν ὃ ὅτι πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, οἷον ἀφάντου μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ ὅσων ἤδη, μεταβολαῖς ἀμέτροις παρεπετύχηκας ζωογόνου. ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑπόληψις.

IV. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινὸν, καὶ ὁ λόγος ὃν λογικοὶ ἐσμεν κοινός· εἰς τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολίτης ἐσμέν· εἰ τοῦτο πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἔοικε. ποίαν γὰρ ἄλλην φήσαι τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν ἡγεμονικὸν κοινὸν πολίτευμα μετέχειν; ἐκεῖθεν ὅτι ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεωδὲς μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρας στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρώδες ἔκ τινος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ μηδὲ εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχηται) οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει ποθέν.

V. Θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον, σύγκρισις ἐκ τῶν

tum quàm inanes planè applausus isti: quàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; quàm angusto deniq; spatio laus ista terminetur. siquidem & terra tota puncti instar habet; hujusque ipsius angulus quàm exiguus incolitur; iisque autem agentium quota pars; & hi quales sunt, qui te celebraturi sint? proinde, memento tandem in particulam istam secedere: & cum primis, cave distraharis, cave obnitaris. liber esto potiùs, réfque ipsas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Ista autem duo præ reliquis ad manum tibi sint maximè, ad quæ jugiter intendas. alterum, quòd res ipsæ animam non attingunt, sed extrinsecùs immotæ manent: molestiæ autem ab opinione sola proveniunt. alterum verò, quòd universa quæ hîc vides, mox sunt mutatura, nec futura ampliùs. sed & perpende tecum, quàm multarum rerum mutationibus interfueris ipse. alteratione mundus constat, opinione vita.

IV. Si intellectus nobis communis est, etiã ratio quâ rationales dicimur communis est. si ratio, etiam ea quæ quid agendum. quid omittendum præscribit, ratio communis est. si hæc, lex quoq; communis est. hoc si conceditur, cives sumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex consequenti, civitatis instar mundus est. ecquam enim aliam excogitaverit quisquam politiam, cujus universum genus humanum sit particeps? unde ergo nobis intellectu, ratione, atq; adeò lege agere posse, nisi inde, à communi illa civitate? sicut enim quicquid in me terreum existit, à terra aliqua mihi pro parte mea obvenit; quicquid humidum, ab elemento diverso: quicquid aëreum, à fonte suo aliquo; quicquid calidum & igneum item à fonte aliquo peculiari: (nihil enim aut ex nihilo provenit, aut ad nihilum redit) sic & intellectus alicunde manat.

V. Tale quiddam mors est, quale nativitas; naturæ utrumque mysterium est. ex eisdem elementis concretio

concretio illîc, in quæ istic resolutio. nihil omnino, cujus quenquâ pudeat: cùm nil subsit, quod animali intellectu prædito non congruat, vel constitutionis ejusdem rationi repugnet.

VI. Ab ejusmodi hominibus fieri istiusmodi necesse est. siquis aliter vult esse, idem ficum succo acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum, ut vestrum uterq; defungatur: tum paulò post nè nomina quidem utriusque superfutura.

VII. Opinionem tolle, tollitur simul & querimonia illa, læsus sum. hoc subiato, tollitur damnū omne.

βέβλαμμαι. ἄφες βέβλαμμαι, ἤρται ἡ βλάβη.

VIII. Quod hominem ipsum sese deteriorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; sed nec damnq aut interiore aut exteriore affecerit.

IX. Commodi sui caussâ natura facere hæc cogitur.

X. Cogita, etiam justè contingere, quicquid contingit, id quod si sedulò observaveris, facilè deprehendes, non ex connexione duntaxat necessaria, sed ex ratione justa consequí universa, & tanquam ab eo, qui pro dignitate cuique suum tribuit, provenire. hoc itaq; prout cepisti, observare pergas; & quicquid feceris, bonum te præstes, quomodo bonus quis propriè dicitur. in omni actione tua serves istud.

XI. Tu nè ea opineris, quæ is autumat, qui contumeliâ te afficit; vel etiam quæ ille autumare te vult. verùm res ipsas, quomodo verè se habeant cogites.

XII. Duo ista in promptu tibi semper sunt habenda: alterum, nihil ut facias, nisi quod partis regere legémq; dare natæ ratio suggesserit, idque ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diversam transeas, siquis affuerit, qui te corrigat, & sententiam tibi mutet. veruntamen sententiæ mutatio ista niti semper debet probabilitate aliquâ, vel justum esse, vel in publicum utile, vel aliud hujusmodi, id ad quod transitur,

ἀνθρ. σκοχείων [1] εἰς ταυτά. ὅλως ἢ [2] σὺν ἐφ' ἂν αὖ τις αἰσχυνθείη. ὑ γὰ φθορὰ ὃ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ, σὺν φθορᾷ τ λόγον τ πα- ρασκιδῆς.

[1] [ἢ πάλυσις] ins f.
[2] Inf § 42. l. 2. § 11.

VI. Ταῦτα ὅταν ἀπὸ τῆς τοιούτων πέφυκε γίνεσ [3] ἐξ ἀμάχητος· ὁ ἢ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει [4] τ συκῆν ὁπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δ' ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι [5] ἔντ ὀλίγ χρόνῳ ἐ σὺ ἐ ὅτ πάντ ἐξεσθε [6] μετὰ βραχὺ ἢ σὺν ὄνομα ὑμῶν ἀπολειφθήσεται.

[3] L. 8. § 14.
[4] Sup. § 15.
[5] L. 7. § 22.
[6] L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25.

VII. [7] Ἄφες τ ἀπόλαυσιν, ἤρται ὃ, ἄφες ὃ βέβλαμμαι, ἤρται ἡ βλάβη.

[7] L. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. 49.

VIII. [8] Ὁ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀδιάφορον ἢ ποιῇ, τοῦτο σὺν τ βίον ἀπὸ χείρω ποιῇ, [9] σὺν βλάπτει, ὔτε ἔξωθεν, ὔτε ἔνδοθεν.

[8] L. 7. § 64.
[9] L. 2. § 1.

IX. [10] Ἠνάγκασται [11] ἡ τοῦ συμφέροντ [12] φύσις τοῦτο ποιῆν.

[10] L. 2. § 3. l. 3. § 4.
[11] ἐνεκα. f.
[12] ἡ φ. f.

X. [13] Ὅλ πᾶν ὃ συμβαίνον, δικαίως συμβαίνῃ· ὃ ἐὰν ἀκριβῶν [14] σκοπῇ φυλάσσῃς, εὑρήσῃς, [15] ἃ λέγω μόνον κατ' ὃ ἐξῆς, ἀλλ' ὅλ κατ' ὃ δίκαιον, ἐ [16] ὡς ἀπὸ τοῦ ἀπονέμοντος ὃ κατ' ἀξίαν· σκόπει φύλασσε ὧν ὡς ἤρξω· ἐ ὅ, τι ἂν ποιῇς, σοῦ τούτῳ ποίει, σοῦ τὸ [17] ἀγαθὸς εἶ· καὶ ὃ γενόμενον ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

[13] Inf. § 45. l. 6. § 38.
[14] –σῆς.
[15] L. 7. § 31. l. 10. § 25.
[16] L. 7. § 31.
[17] πρ Lug.

XI. [18] Μὴ τοιαῦτα ὑπολαμβάνε, οἷα ὁ ὑβρίζων κείνει, ἢ οἷά σε κείνῳ βάλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ [19], οἷόπερα κατ' ἀλήθειαν ἔστι.

[18] Inf. § 18.
[19] L. 3. § 11

XII. Δύο ταῦτας [20] ἑτοιμήτας ἔχειν ἀεὶ δεῖ· τὸ μέν, σκοπεῖν [21] τι σκοπᾶται μόνον, ὅσῳ ἀφ' ὁ ἐ βασιλικῆς ἐ νομοθετικῆς λόγ ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὸ ἢ σκοπεῖν τὸ μεταδιδόναι, ἐὰν ἄρα τις αὐτῷ ὀρθῶν ἢ μεταίνων ἀπὸ ἰνῶν οἰκείωσις. τὸ μὲν τοι μεταγωγικὸ, ἀεὶ ἀπὸ ἰνῶν πιθανοτήτ ὡς [23] δίκην, ἢ [24] χρησιμωφελῆς γίνεσθαι, ἐ τὰ σκόπα πλήσια, τοιαῦτα μόνον

[20] L. 3. § 13.
[21] L. 2. § 16. l. 3. § 12, 16
[22] σκοπεῖ τὰ μεταδιδόναι, ἐὰν ἄρα τις αὐτῷ ὀρθῶν ἢ μεταίνων ἀπὸ ἰνῶν οἰκείωσις. τὸ μὲν τοι μεταγωγικὸ, ἀεὶ ἀπὸ ἰνῶν πιθανοτήτ ὡς δίκην, ἢ χρησιμωφελῆς γίνεσθαι, ἐ τὰ σκόπα πλήσια, τοιαῦτα μόνον
[22] L. 6. § 21, 30. l. 7. § 12. l. 8. § 16.
[23] L. 10. § 12.
[24] L. 7. § 5.

εἰ δεῖ, ἐχ ὅλε [1] ἡδὺ ἢ [2] ἔνδοξον ἐφάνη.

[1] L. 5. §1.
[2] L. 11. § 16.

XIII. [3] Λόγον ἔχεις; ἔχω. πῶς οὖν οὐ χρᾷ; [4] τοῦτο γὰρ τὸ ἑαυτῆς ποιοῦντι, [5] τί ἄλλο θέλεις;

[3] L. 5. § 28. l. 11. § 39.
[4] L. 6. § 22.
[5] L. 5 § 6. l. 7. § 73.

XIV. Εὐπέτως, [6] ὡς μέρος· [7] ἐναφανιοῦσθαι τῇ γενητικῇ μᾶλλον ἢ [8] ἀναλλοφθῆναι εἰς τὸν λόγον αὐτῆς τὸν σπερματικὸν καὶ μεταβολαί.

[6] L. 2. § 3.
[7] L. 2. § 12.
[8] Inf. § 21, 23. l. 6. § 24. l. 10. § 7.

XV. Πολλὰ λιβάνωτῷ βωλάρια ὅπου τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ, τὸ μὲν πρόκαπτεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· [9] ἀλλάφερει δ' οὐδέν.

[9] L. 2. § 14. Inf. § 47.

XVI. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν [10] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀπαναίμακτος ᾖ τὰ δόγματα, καὶ τὸ εὐσεβασμὸν τοῦ λόγου.

[10] Sup. § 3.

XVII. Μὴ ὡς μέλλων ἔτη ζῆν. [11] τὸ γρεὼν ἐπίρτηται. [12] ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστιν, ἀγάθου γίνου.

[11] L. 2. § 8. Inf. § 24.
[12] ἐυχολ.

XVIII. [13] Θεῶν [14] ἀφελίᾳ κερδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη, ἀλλὰ [15] μόνον ἐκεῖνος ποιῇ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, [16] ἢ κατὰ [17] ἀγαθὸν μὲν [18] μέλαν ἦθος [19] ἀφιλέπεδος, ἀλλ' [20] ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχων ὀρθόν, μὴ διερρίμμενον.

[13] Inf. § 25. l. 5. § 34. l. 7. § 55, 67.
[14] ἀγ. Jun.
[15] ἢ διενοήθη, ἀλλὰ, κ. τ. Lug.
[16] Ἀγάθωνα. Xyl. Lug.
[17] ἀγαθὸν.
[18] μὴ νοσᾶν Jun. V. N.
[19] Inf. § 28.
[20] ἀκατάπαυστος ὁ φιλέπεσιν ὅλε Boot.

XIX. Ὁ ὠδὶ τὰ ὑστεροφημίαν ἐπιποθῶν, [21] ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν καὶ οὗτος ὁ ὀκτέον ἀμφιέσμενος, [22] μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ ἀνθρώπων καὶ ἐπονομάζων καὶ σβεννυμένων παρειῶσα· τοῦτο δ' ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· [23] εἰ οὖν τοῦτο πρὸς σέ; [24] μεῖς, vel καὶ σὸν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν πεθνηκότα; [24] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, εἰ ὁ ἔπαινος, [25] πλεῖν ἄχθος δι' [25] οἰκονομίαν τινά; [26] πάρες γὰρ νῦν ἀκρίβειαν ἡ φυσικὴν δίοιτο, ἄλλα τινὸς [27] ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

[21] ἕκαστος τῶν μεμνημένων Boot.
[22] L. 5. § 14. l. 8. § 57. l. 10. § 11.
[23] L. 3. § 10.
[24] L. 2. § 17.
[25] Sup. § 3.
[26] Inf. § 51.
[27] Inf. § 32.
[24] πρεῖς, vel καὶ σὸν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν πεθνηκότα; [24] πάντες f. πάντες Boot.
[27] ἐχόμενον λόγου. Lemin. ἔθος. Boot.

XX. Πᾶν τὸ μὲν ὁπωσοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλόν ἐστι, καὶ [28] ἐφ' ἑαυτοῦ καταλήγει, οὐδὲν ἔχον μέρος ἑαυτοῦ [29] τῶν

[28] L. 6. § 2.

non autem quod jucundum aut glorioſum exiſtat.

XIII. Ratione præditus es? Sum. cur ergo eâ non uteris? hæc enim ſi quod ſuum eſt fecerit, ecquid eſt amplius quod requiras?

XIV. Tanquam pars univerſi hujus, extitiſti. in id quod produxit te evaneſces. vel potiùs mutatione quâdam interveniente in rationem ſeminalem recipieris.

XV. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia ſeriùs decidit: citiùs autem an ſeriùs, nihil intereſt.

XVI. Intra decimum diem Deus illis ipſis videberis, quibus nunc pro bellua & ſimia haberis, ſi ad decreta rationiſque cultum te retuleris.

XVII. Tu nè tanquam annorum millia aliquot adhuc victurus, rem geras. inſtat fatum. dum vita ſuppetit, dum datur, bonus eſto.

XVIII. Quantum è otii lucratur ſibi, qui non animadvertit, quid proximus quis dixerit, egerit, cogitaverit; ſed quid ipſe tantùm agat, quò id juſtum ſit piúmq; nec, ut Agatho loquitur, mores nigros quod reſipiat. non eſt itaq; circumſpiciendum, ſed lineæ inſiſtendum, per quam citra evagationem omnem rectâ curras.

XIX. Qui de fama poſthuma ſolicitus eſt, non cogitat fore, ut unuſquiſq; eorum qui ipſius meminerint, mox fato ſit conceſſurus; & qui huic ſucceſſerit, ipſe pariter; donec tandem memoria omnis prorſus per ſuſpicientes eoſdémq; mox extinctos protelata, & ipſa prorſus extinguatur. finge, verò & immortales, qui tui meminerint, memoriámq; tui & ipſam immortalem fore, quid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, ſed ad ſuperſtitem ipſum. laus quid facit? niſi forſan ratione diſpenſationis cujuſdam. omittis enim intempeſtivè id quod in te natura poſuit, dum ab aliorum interim ſermonib⁹ pendes.

XX. Bonum etiam qualecunque, ex ſe bonum exiſtit, & in ſeſe terminatur, nec partem ſui ullam laudem

habet

habet. itaq; laudando nec melius, nec deterius efficitur. atq; hoc de eis quoq; dico, quæ vulgari sermone bona dicuntur: putà, de rebus corporeis artiúmq; operibus. quod est igitur verè bonum, id nihilo ulteriùs indigebit. non magis quàm lex, quàm veritas, quàm benevolentia, quàm modestia. ecquid enim horum vel laude fit bonum, vel corrumpitur vituperio? smaragdus num deterior fit, nisi laudatur? quid aurum, ebur, purpura, pugio, flosculus, arbuscula?

XXI. Animæ si perennant, quomodo eas ab æterno ceperit aër? quomodo verò, quæ ab ævo tam immenso in ea condita sunt, corpora terra capit? sicut enim hîc corpora, ubi ad spatium aliquod temporis in terra permanserint, mutata & dissipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ita & animæ, in aërem translatæ, ubi aliquandiù ibi perstiterint, mutantur, funduntur, succenduntur, in seminalem universi rationem receptæ: locúmque hoc pacto faciunt aliis intra sedes easdē insuper recipiendis. hoc respondere licebit, si pro concesso sumatur, animas corporibus esse superstites. quin & reputanda est non sepultorum tantùm hoc modo corporum multitudo, sed & animalium, quæ quotidie tum à nobis, tum à bestiis, comeduntur. quàm ingens enim horum turba absumitur, & in vescentium visceribus hâc ratione quasi sepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iste, dum partim in sanguinem, partim in aëriam, igneamque naturam transmutantur. quænam est istic veritatis notitia? elicitur ea per distributionem rei in materiam & formam.

ἐπαινον· ἔτι γῶν χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται ὃ ἐπαινούμενον. τοῦτο φημι δὲ καὶ τὸ χρηστὸν καλῶν λεγομένων· οἷον καὶ τὸ ὑλικόν, δὲ καὶ τὸ πηγικὸν καὶ σκληρὸν ἀσμάτων. ὃ γὰρ δὴ ὄντως καλὸν [1] κνθ. χρείαν ἔχει, ἢ μᾶλλον ἢ νόμθ., ἢ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια· ἢ μᾶλλον ἢ εὔνοια, ἢ αἰδώς. τί τούτων ἀφὸ ὃ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; [2] σμαραγδίον γὰρ [3] ἑαυτοῦ χεῖρον γένεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; ἢ ὃ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, μαχαίριον, αὐλύλλιον, δενδρύφιον;

[1] [ἢ] πθ, vel πθ
[2] L. 7. § 15.
[3] [ἢχ] ἑ. Lug.

XXI. Εἰ δὲ μένουσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐταὶ ἀξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀὴρ; πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπόμενα σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνθάδε, [4] ἡ τούτων [5] μετὰ ἣν ἐνα ἐπιβίωσιν μεταβολὴ καὶ ἀφάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεταβάλλουσαι ψυχαὶ, ἐπὶ ποσὸν συμμένουσαι μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ [6] ἐξάπτονται, [7] εἰς τὸ πῦρ ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμενα. καὶ τοῦτον τὸν τόπον χώραν [8] φερουσιοικιζόμενοι πρόχυσιν. τοῦτο δ' ἂν τις ἐπικαίνοιτο, ἐφ' ἑκάστῃ [9] δὲ ταῖς ψυχαῖς ἀφιεμένῃ. χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι ὅτι πᾶσα τὸ πῦρ θαπτόμενον ὅτουοῦν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ ὅτι πῦρ ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιόμενον ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τὸ πῦρ ἄλλων ζώων. ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ ὅτουοῦν πως δαπάνεται ὃν τοῖς πῦρ τροφομένων σώμασι, καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα [10] αὖ-τη, ἀφὸ τὰς ἐξαμπακτικὰς, ἀφὸ ταῖς εἰς ὃ ἀερώδες ἢ πυρώδες ἀλλοιώσεις. τίς δὴ τούτου ἡ ἰσχὺς τῆς ἀληθείας; [11] ἀφαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

[4] L. 2. § 3. l. 6. § 15.
[5] [μὴ] πόσῳ πρὸ f.
[6] L. 12. § 5.
[7] Sup. § 14. l. 6. § 24.
[8] φερουσιοικιζόμενοι πρόχυσιν.
[9] σῶ Lug.
[10] αὐτὸ f.
[11] L. 2. § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10, 18, 29.

XXII. Noli divagari sed in omni conatu tuo justitiæ ratio habeatur, in omni viso intellectus integer servetur.

XXII. [12] Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι, ἀλλ' ὅτι πάσης ὁρμῆς [13] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι· καὶ [14] ὅτι πάσης φαντασίας ἔχεσθαι τὸ καταληπτικόν.

[12] L. 2. § 7. l. 3. § 4.
[13] Sup. § 18. Inf. § 32.
[14] L. 5. § 36. l. 7. § 54.

XXIII. Quicquid tibi convenit, ô Munde, convenit & mihi. nihil inihi immaturum vel serum est, quod tempestivum. fructûs instar id est omne mihi, quod tempestates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia

XXIII. [15] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε. [16] οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὔκαιρον· πᾶν μοι καρπός, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι, ὦ φύσις·

[15] L. 3. § 4, 16 l. 6. § 39, 44. 45. l. 7. § 57.
[16] L. 10. § 20. l. 11. § 13. l. 12. § 35.

[1] L. 6. § 36. l. 10. § 1.
[2] L. 8. § 50.
[3] Sup. 14, 21. l. 8. § 18.
[4] Sup. § 3.
[5] L. 3. § 11.
[6] Democritus.
[7] μηδὲν ἀμῦ ἀν. Xyl.
[8] L. 11. § 19.
[9] L. 9. § 10. 12.
[10] Sup. § 18. l. 12. § 2.
[11] L. 2. § 16. l. 3. § 4.
[12] L. 1. § 16. Sup. § 13.
[13] L. 3. § 16. l. 7. § 66.
[14] L. 3. § 3, 12. l. 7. § 3.
[15] L. 7. § 16. l. 9. § 32.
[16] L. 7. § 31. l. 10. § 9.
[17] L. 9. § 4, 20, 38.
[18] L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23, 27.
[19] L. 2. § 17.
[20] L. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.
[21] L. 1. § 16. l. 6. § 31.
[22] L. 1. § 8.
[23] Inf. § 45. l. 6. § 10. l. 9. § 39. l. 12. § 14.
[24] L. 6. § 38.
[25] Inf. § 40.
[26] Sup. § 18.
[27] L. 5. § 11. l. 9. § 39.
[28] Inf. § 44, 46. l. 8. § 15, 49.

ἐκ σῦ πόλις, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνο μὴν φησι, πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δ' οὐκ ἐρεῖς, ὦ πόλι φίλη Διός;

XXIV. Ὀλίγα πρὸς, φησιν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μή ποτε ἄμεινον τὰ ἀναγκαῖα πράξειν, καὶ ὅσα ὁ τῆς φύσης πολιτικῆς ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. τοῦτο γὰρ ἡ μόνον τὸ ἀπὸ τῆς καλῶς πράξειν εὐθυμεῖ φέρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ὀλίγα πράττειν. τὰ πλεῖστα γὰρ ὧν λέγομεν καὶ πράττομεν, ἐκ ἀναγκαῖα ἐντα ἐφ' ἡμῖν περιαιρῶν καὶ ἀπραγμονέστερος ἔσῃ. ὅθεν δεῖ καὶ πρὸ ἑκάστου ἑαυτὸν ὑποφωνεῖν, μή μοι τοῦτο ἡ πρὸς ἀναγκαίων· δεῖ δὲ μὴ μόνον τὰς μὴ ἀναγκαίας πράξεις περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· ἵνα γὰρ οὕτω πράξεις περίσσευσαι ἐπακολουθήσασι.

XXV. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τῆς ἀγαθῆς αὐθρώπου βίος, καὶ ἀρεσκομένῳ μοι τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις, καὶ ἀρκουμένῳ τῇ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ ἐπὶ εὐμενεῖ διαθέσει.

XXVI. Ἑώρακας ἐκεῖνα; ἰδὲ καὶ ταῦτα. σεαυτὸν μὴ ταράσσε. ἁπλώσον σεαυτόν. ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. συμβέβηκέ σοι κ καλῶς; ἐκ τῶν ὅλων ἀπὸ ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθετο πρὸ τοῦ συμβαίνον. ὅ τι ὅλως, βραχὺς ὁ βίος· κερδάνεον τὸν παρὸν σοὶ εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ· ἁπλοῦς καὶ εὐμενής.

XXVII. Ἢτοι κόσμος διακεκαταμένος, ἢ χυσεών· συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος ἢ ἐν σοὶ μέν κε κόσμος ὑφίστασθαι δύναται, ἐν δὲ τῷ πρὸ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα, ὅτι πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

XXVIII. Μέλανα ἦθος, θῆλυ ἦθος, ἀσυνελὲς ἦθος, θηριώδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, σκηπτικόν, τυραννικόν.

XXIX. Εἰ ξένος κόσμῳ, ὁ μὴ γνω-

sunt, in te consistunt, ad te redeunt. O *Urbs amica Cecropis*, inquit ille: tu verò non dicturus es, O *Urbs amica Jovis*.

XXIV. *Pauca agas*, inquit, *si tranquillus esse cupis*. an non præstiterat dixisse, quæ necessaria sunt agas, quæq; animantis civilis ratio dictat, & quo modo dictat. istud enim non eam duntaxat, quæ bona agendo, sed & eam, quæ pauca agendo comparatur, tranquillitatem producit. pleraq; enim eorum quæ dicere & facere consuevimus, cùm necessaria non sint, si amputaverimus, à negotiis multò vacabit magis, minúsq; perturbata futura est nobis vita nostra. oportet itaq; ad singula sibi suggerere, an non istud ex earum numero est, quæ non sunt necessaria? nec actiones tantùm, sed cogitationes etiam minùs necessariæ sunt recidendæ. siquidem id agendo fiet, ut nec actiones consequantur supervacaneæ.

XXV. Periculum facito, quomodo procedat tibi vita viri boni. eum dico, qui rebus ab universo sibi assignatis acquiescit, & proprià actione, quæ justa, affectione, quæ benevola sit, contentus agit.

XXVI. Illa vidisti? & ista vide. nè te conturbes. simplicem te præstes. peccat aliquis? sibi peccat. boni aliquid tibi obvenit? abinitio tibi, quicquid contingit, ab universo destinatum & fato certo assignatū est. huc summa redit; brevis est vita: quod instat tempus lucrandum est, consideratè justéq; agendo. in animo remittendo sobriè te geras.

XXVII. Mundus vel est ordine justo dispositus, vel miscela temeraria, congesta quidem ea, sed ut mundus sit tamen. quid enim? fierine potest, ut in te mundus quidem sit & dispositio concinna, in universo verò inconcinnitas mera? idque rebus omnibus ita quanquam discretis ac diffusis, consPirantibus tamen.

XXVIII. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

XXIX. Si peregrinus in mundo est,

est, qui ignarus est eorum, quæ in mundo existunt? perinde certè in mundo peregrinus est, qui ignarus est rerum quæ in eodem geruntur. profugus, qui rationem civilem fugit. cæcus, qui mentis oculos clausos habet. mendicus, qui alterius cujusquā indiget. neq; apud se habet, quicquid ad vitam conducat. abscissus mundi, qui abscedit, séq; à naturæ communis ratione sejungit, dum eis quæ contingunt offenditur. hoc enim, quicquid est, profert eadem, quæ à te protulit. abscissus civitatis, qui animam propriam à rationalium reliquorum anima, quæ una omnium est communis, abscindit.

XXX. Iste sine tunica philosophatur; ille sine libro: alius quis piam seminudus. panes, inquit, cùm desint, rationi tamen insisto. mihi verò, inquit alter, cùm nec ex disciplinæ exercitio qui præberi solet, commeatus suppetat, persisto tamen.

XXXI. Quam didicisti artem, eam diligito, ejdémq; acquiescito. quod autem vitæ reliquum est, ita exigito, ut qui Dii tua omnia ex toto animo commiseris; nullíq; homini vel servum vel tyrannū te exhibeas.

XXXII. Cogita, verbi gratiā, tempora sub Vespasiano acta, eadē prorsus omnia, quæ nunc sunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arrogantes pervicaces, suspicionibus indulgentes, insidias struentes, mortem aliquorum expetentes, de rerum statu præsente quiritantes, opes congerentes, cónsulatūs, regnive appetentes. ita transiit, nec jam usquam est illorum vita: Rursus ad Trajani tempora te transferas. eadem deinde cuncta comperies. istorū quoq; vita morte jam commutata est. pari modo tempora alia notā peculiari aliqua designata, vel etiam gentes totas contemplare; simúlq; considera, quàm multi cùm in rebus istiusmodi enixè se contendissent, paulò post occiderint, & in elementa sua resoluti sint. illi verò cum primis sunt memoriā recolendi, quos

ἐξῶν τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, ἔχ ἧττον ξένος, ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνόμενα. [1] φυγάς, ὁ φεύγων τὴν πολιτικὴν λόγον. [2] τυφλός, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι. [3] πτωχός, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [4] ἀπόσπασμα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, ἀφ' ἧς δυσαρεστεῖ τοῖς συμβαίνουσιν. [5] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καὶ σὲ ἤνεγκεν. [6] ἀπόσχισμα πόλεως ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀποχίζων, [7] μία ἔσης.

XXX. Ὁ μὴ χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφῶν, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου, ἄλλος δέ τις ἡμίγυμνος. ἀρτους οὖν ἔχω, φησὶ, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ ζοφὰς ταῖς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

XXXI. [9] Τὸ πρῶτον, ὦ ἅμα τῆς φίλης, τούτῳ προσδιαπαύου. [10] τὸ δὲ κατόρθωσον ὅσον βίου διέξελθε, ὡς [11] ἔστοις μὲ ὅτι πεζοφὼς τὰ σαυτοῦ πάντα [12,13] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ θεώσων ὑπ' μηδενὸς [13,14] μήτε τύραννον, μήτε δῆλον ἑαυτὸν καθιστάς.

XXXII. Ἐπιόντων λόγῳ χάριν τῶν ἐπ' Οὐεσπασιανοῦ χρόνων, [15] ὁρᾷ [16] ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [17] αὐχοῦντας, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀπαθανατίζειν τινὰς ἐπιζητοῦντας, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρῶντας, δυναστεύοντας, ὑποκρισίας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. ἐκεῖνα [18] ἐκείνου μὲ ὁ τότων βίος, οὐκ ἔλι ἐδαμοῦ. Πάλιν ὅτι τὸς χρόνους ἔχ Τραϊανοῦ μεταβήθι. πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. [19] πάντα κἀκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιτροφαῖς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει καὶ βλέπε, [20] πόσοι κατανηλωθέντες, μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ [21] ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα· καὶ μάλιστα ἂν ἀναπολήπτον ἐκείνως, ὡς αὐτὸς ἔγνως [22] κενὰ σοφὰ ὄντα, κενὰ

[1] L. 10 § 25.
[2] L. 12. § 1, 13.
[3] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 10. § 1. l. 11. § 1.
[4] L. 2. § 16.
[5] L. 2. § 3.
[6] L. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[7] L. 9. § 8.
[9] L. 5. § 1, 9. l. 6. § 7, 43.
[10] L. 8. § 1. l. 7. § 46, 56.
[11] L. 3. § 6. Inf. § 34.
[12] L. 8. § 4.
[13] vi Lug. An.
[14] L. 7. § 66. l. 11. § 18.
[15] L. 2. § 14. l. 7. § 1.
[16] ταὐτὰ, vel τὰ αὐτά.
[17] L. 12. § 27.
[18] Sup. § 3, 19. l. 7. § 8.
[19] L. 8. § 25, 31.
[20] L. 3. § 3. Sup. § 3.
[21] L. 5. § 4. l. 7. § 50. l. 8. § 18.
[22] Sup. § 3.

σοφωμένους,

[a] Sup. § 19. l. 9. § 26.
[b] L. 3 § 6. l. 8 § 5.
[c] L. 5. § 14. l. 8. § 7, 45.
[d] L. 8. § 19. l. 10. § 11.
[e] L. 8. § 32.
[f] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[g] L. 5. § 9.

σεωμμύες, [1] ἀφέντας ποιῆν ὃ κῦ τὸ ἰδίᾳ κα-
ταπόλιν, & τῦτο [2] ἀφορίξ ἔχεσθαι, & [3] τύ-
τῳ ἀρκεῖσθ. ἀμάλακτον ὃ ὧδε ὃ μεμνῆσθ.
ὅλε & [4] ἡ ὄπτροφὴ [5] καθ' ἑκάστην ὡραῖαν,
ἰδίαν ἀξίαν ἔχῃ & συμμετρίαν· ὕτως γὰ
[7] σὺν ἀπολυσιτονίᾳ, ἐὰν μὴ ὅτι πλέον ἢ
ὡρρῶκε πρὸς τὰ ἐλάττονα καταγίνῃ.

XXXIII. Αἱ πάλαι ζωηθεῖσαι λέξεις,
γλωσσήματα νῦν ὄντως ἂν & τὰ ὀνόματα τῶν
παλαι πολυϋμνήτων, νῦν τρόπον ἕνα γλωσ-
σήματός ἐστιν, Κάμιλλος, Καῖσων, Οὐόλε-
σος, Λεοννάτος, κατ' ὀλίγον ὁ Σκιπίων,
& Κάτων, εἶτα & Αὔγυστος, εἶτα & Ἀ-
δριανός, & Ἀντωνῖνος. [8] ἐξίτηλα γὰ πάν-
τα, & [9] μανδάνει ταχὺ γίνεται· ταχὺ ὁ & τὰ
πάντελῶς λήθην κατίσχουσιν. & ταῦτα λέγω
ὅτι πρῶ θαυμασθέντων λαμπρότατοι. οἱ γὰ
λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, [10] ἄϊστοι, ἄτυστοι.
τί ὁ καὶ ἔστιν ὅλως ἀείμνηστον; [11] ὅλον κε-
νόν. [12] κ' οὕτω ἔστι, πρὸς ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρε-
σθαι; ἓν τῦτο, [13] ἀξίνοια δικαία, & πρά-
ξις κοινωνική, & λόγος οὗ. μήποτε ἀλα-
ζονεύσασθαι, & ἀβεβαιότητος [14] ἀσπαζομένη πρᾶ-
γμα ἕτερον, ὃ συμβαῖνον, ὡς [15] ἀμάλακτον, ὡς [16] γνώ-
σιμον, ὡς [17] ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, & παγῆς
ῥέον.

XXXIV. [18] Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ κλωθοῖ
ζωεπόδισον, πρόσχων ζωνῆσαι, οἷς κοσμεῖται
θεάγμασι βέλεται.

XXXV. [19] Πρῶ ἐφήμερον & ὃ μνημο-
νεῦον, & ὃ μνημονευόμενον.

XXXVI. Θεώρει διευκρινῶς, [20] πρόσ-
χῃ μεταβολικῶ γινόμενα· [22] γίνεται· & τὸ
ἐθίζου ἐπινοῆσαι, ὅτι [23] ἐὰν ὄντως φιλῇ ἡ πρῶ
ὅλων φύσις, ὡς ὃ τὰ ὄντα μεταβάλλειν,
& ποιῆν νέα ὅμοια. σπέρμα γὰ τρόπον ἕνα
πρῶ ὃ ὄν & ἐξ αὐτῦ ἐκμένον. [24] σὺ ὁ μόνα
σπέρματα [25] φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν, ἢ μήτραν
καταβαλλόμενα· τῦτο ὁ λίαν ἰδιωτικόν.

[h] L. 3. § 10. Sup. § 19.
[i] L. 8. § 25. l. 12. § 27.
[10] Odyss. α. v. 242. l. 6. § 47
[11] Sup. § 3, 19
[12] L. 6. § 47.
[13] Sup. § 18, 22 Inf. § 37, 48.
[14] L. 3. § 4, 16.
[15] L. 2. § 3.
[16] Inf. § 44.
[17] L. 6. § 38.
[18] L. 3. § 4, 6. Sup. § 31. l. 7. § 46. l. 10. § 8, 11, 14, 28.
[19] Sup. § 19. Inf. § 48. l. 3. § 10. l. 8. § 21, 25. l. 9. § 14.
[20] [ὅπ vel [πῶς] π. vel mox.
[21] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 32, 33.
[22] γίνεσθ.
[23] L. 7. § 23. l. 8. § 6. l. 10. § 34.
[24] L. 7. § 30. l. 10. § 26.
[25] φαντάζῃ.

ipse nôris aliquando se rebus inanibus distinuisse, cùm id interim facere, quod conditioni propriæ consentaneum erat, huic firmiter inhærere, eodémq; contentum esse, neglexerint. illud etiam istic meminisse oportet, in actione unaquaq; eam, quæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ esse attemperandam. ita fiet, nè quando fastidio corripiaris, si in rebus minoris æstimationis, non diutiùs, quàm par est, fueris occupatus.

XXXIII. Quæ fuerunt usitata quondam vocabula, glossemata loco nunc habentur. pari modo & eorū, qui quondam celeberrimi fuerunt, nomina, quasi glossemata quædam nunc facta sunt: Camillus, Cæso, Volesus, Leonnatus: paulò post Scipio, & Cato: tum Augustus etiam: dein Hadrianus, & Antoninus. evanida enim sunt omnia citóq; fabularum instar obtinent; mox & oblivione prorsus obruuntur. atq; hæc de eis dico, qui cum admiratione hominū aliquando claruerunt. cæteri enim statim atque expiraverint, ignoti ac nè fando quidem auditi fiunt. porrò quidnam est hoc ipsum memoriam æternam consequi? mera vanitas. ecquid est igitur, in quod studium conferre par sit? unū hoc, ut mens sit justa, actio socialis, dictio mentiri nescia, affectio quicquid contigerit amplecti prompta, ut necessarium, ut familiare, ut à principio fontéq; istiusmodi profluens.

XXXIV. Fato sponte tuâ te dedas; ei permittens, quibūscunq; libuerit rebus te destinet.

XXXV. Dieculæ ferè unius sunt, & quod commemorat, & quod commemoratur.

XXXVI. Hoc jugiter considera, omnia ista quæ fiunt, mutationi fieri. & assuesce te cogitationi isti, nihil æquè diligere universi naturam, ac ea quæ jam existunt mutare, & ex eis sic mutatis nova germina refingere. seminis enim rationem habet quandam quicquid est, ad id quod ex eodem futurum est. etenim semina ea sola opinari, quæ in terram uterúmq; dejiciuntur, plebeium est nimis.

XXXVII

XXXVII. Jamjam moriturus es: necdum simplex es, imperturbatus, posse extrinsecus lædi suspicione immunis, cunctis propitius, justè agere unicam prudentiam ratus?

XXXVIII. Mentes illorum intuere, & studia etiam, qualia fugiant, qualia prosequantur.

XXXIX. In alterius mente malum tuum non est situm. sed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis. ubi ergo? in ea nimirum parte tui; quæ de malis opinatur. ista malum nihil opinetur, & bene se habitura sunt omnia. etiamsi, quod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, quiescat tamen pars ea quæ de istis opinatur. h. e. nè censeat aut malum aut bonum esse, quod viro malo bonóq; pariter potest obvenire. quicquid enim & secundùm naturam & præter eandem viventi ex æquo contingit, id ipsum neq; secundùm neq; præter naturam est.

XXXVII. [1] Ἤδη πεπήξῃ, ἢ οὔπω ἔτι ἁπλοῦς, οὔπω ἀταράχως, οὔπω [2] μόνον πᾶσι τοῖς βλάβεσιν ἀπ' ἔξωθεν, οὔπω [3] ἵλεως πρὸς πάντας, οὔπω τὸ φρονεῖν [4] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν κινήσῃς;

XXXVIII. [5] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν σκόπει, ἢ [6] τὰς φρονίμους, [7] οἷα μὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

XXXIX. [8] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ [9] μὲν ἐν κινήσει τῇ περιέχοντι. ποῦ οὖν; [10] ὅπου δὲ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνειν σοι ἔξεστι. [11] τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβανέτω, ἢ [12] πάντα εὖ ἕξει. [13] κἂν δὲ ἐγγυτάτω αὐτοῦ ὁ τῶν πλησίον, τέμνηται, κάηται, σκώπτηται, σύπηται, ὅμως ὁ ὑπολαμβάνων περὶ τούτων μόριον, ἡσυχαζέτω. [14] τοιοῦτον ἔστι, [15] κρίνατω μήτε κακὸν εἶναι, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ἐπίσης δύναται κακῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἀγαθῷ συμβαίνειν· ὃ γὰρ [16] ἢ τῇ κατὰ φύσιν βιοῦντι ὅμοιον συμβαίνει, ἔτι τοῦτο κατὰ φύσιν ἔστιν, ἔτε πρὸς φύσιν.

XL. Ὡς [17] ἓν ζῷον τὸν κόσμον, [18] μίαν οὐσίαν, καὶ [19] ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συναισθάνεσθαι ἅπαντος· καὶ πῶς [20] εἰς ἀνάδοσιν μίαν τὰ τοῦτο, πάντα ἀναδίδοται· καὶ [21] πῶς ὁρμὴ μία πάντα περιέχει· καὶ πῶς πάντα ταῦτα τῶν γινομένων συναίτια· καὶ οἷα τις [22] ἡ συνδρομὴ καὶ συμπλοκή.

XLI. [23] Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

XLII. [24] Οὐδὲν ἔστι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· οὐδὲ ἀγαθὸν ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

XLIII. [25] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. [26] ἅμα τι γὰρ ὃν εὐθὺς ἐφάνη, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, καὶ τοῦτο ἐνεχθήσεται.

XLIV. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ὥσπερ [27] σύνηθες καὶ [28] γνώριμον, οὕτω τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔαρι, καὶ ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον καὶ νόσος,

[1] Sup. § 17. l. 10. § 1.
[2] L. 2. § 17. l. 7. § 53. l. 10. § 12.
[3] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[4] Sup. § 25.
[5] L. 9. § 18, 27.
[6] τὰς φρονίμους. f.
[7] L. 7. § 34. l. 10. § 13.
[8] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4, 38.
[9] μὲν
[10] L. 9. § 15.
[11] L. 2. § 15. Sup. § 7.
[12] L. 10. § 1.
[13] L. 7. § 68.
[14] τυτίστ Xyl.
[15] L. 2. § 11. l. 11. § 11, 18.
[16] [τῇ κατὰ φύσιν] ἢ.
[17] L. 5. § 8.
[18] L. 7. § 9. l. 12. § 30, 32.
[19] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[20] Sup. § 27.
[21] L. 6. § 42.
[22] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[23] L. 9. § 24. l. 10. § 23.
[24] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[25] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[26] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[27] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[28] Sup. § 29. l. 7. § 29, 66, 68.

καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ὄπισθεν λή, καὶ ὅσα [2] τοὺς μωροὺς συφραίνει ἢ λυπεῖ.

[2] L. 5. § 23, 36. l. 7. § 73. l. 11. § 23.

XLV. [3] Τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς προηγουμένοις οἰκείως ἕπηται· οὐδὲ γὰρ οἷον καταριθμησίς τις ἐστὶν ἀπαρτημάτων, καὶ μόνον τὸ κατειλεγμένον ἔχειν· ἀλλὰ [4] συμφεύγειν εὔλογος· καὶ ὥσπερ [5] συντέτακται συμπεφορημένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχήν τινα, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

[3] Sup. § 27, 40.
[4] L. 6. § 10.
[5] L. 5. § 8. l. 7. § 9.

XLVI. Ἀεὶ τὸ Ἡρακλειτείου μεμνῆσθαι ὡς [6] ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [7] τοῦ ὅτι λανθανόμενός ἐστιν ἕκαστος ἄνθρωπος, ὅτι ὡς μάλιστα διὰ μακρῶν ὁμιλοῦσι λόγων, τῷ τὰ ὅλα, διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρεσθαι· καὶ [8] οἷς καθ' ἡμέραν ἐντυγχάνουσι, τούτοις ξένα φαίνεσθαι· καὶ, ὅτι [9] οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκεῖμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ ὅτι δεῖ [10] καὶ [11] παῖδας τοιέων, ὧν τοῦτ' [μωμῆται] οὐκ ἔστι, καὶ [μωμητοὺς] εἶναι, καὶ ὡς ἡμεῖς ἐπείθοντο.

[6] L. 7. § 47. l. 9. § 28. l. 10. § 11.
[7] L. 2. § 7.
[8] Sup. § 29. l. 12. § 1.
[9] L. 6. § 31.
[10] ὅτι δεῖ π. τ. [μωμῆται] οὐκ. ἔστι, καὶ [μωμητοὺς] εἶναι, καὶ ὡς ἡμεῖς ἐπείθοντο.
[11] Sal. ὃ δεῖ ὡς π. τ. κ. ↓ κ. τοιέω κ. ↓.

XLVII. Ὥσπερ εἰ [12] ὅτι αὔριον τελευτήσει, ἢ πάντως εἰς τελευτὴν ἐστὶ τὸ αὔριον, οὕτω καὶ [13] τοῦτο μέγα ἐστὶν, ἂν ἐπὶ πολὺ ἀναβάλῃ τις τὸν θάνατον, ἢ αὔριον, εἰ γὰρ μὴ ἐλάττως ἀλγυνεῖ ὁ [14] τοῦτο μὴ ποιῶν τοῦ τὸ αὔριον ποιοῦντος; οὔτε γὰρ [15] τὸ εἰς πλοῦτον ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα εἰ νόμιζε.

[12] L. 3. § 3.
[13] L. 8. § 25.
[14] Inf. § 50.
[15] L. 5. § 24.

XLVIII. Ἔννοει συνεχῶς [16] πόσους περὶ ἰατροὶ ἐπιτετήκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ἐπὶ τοῖς ἀρρώστοις συνοικοδομήσαντες· [17] πόσοι μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὡς τι μέγα προειπόντες· [18] πόσοι φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διαλεγόμενοι· πόσοι ἀσκητὰς ἐπικλείσαντες πίσοι ὑπερήφανοι, ἐξυσίας ψυχῶν μεγάλης φρυάγματα, ὡς ἀθάνατοι, κεκραγότες· πόσοι τυράννοι, μετὰ τὸ τὴν αὐθάδειαν τῶν μαχαίρων ἐπιδείξασθαι, ὡς θεοὶ ἐπαινεθῆναι· πόσοι ὀργίλοι δαίμονες ἐν οἷς ἐζήσαμεν ἐφάνησαν· πόσοι ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτηδεύμασι καταγελάσαντες, ὡς ἄνθρωποι, ἐτελεύτησαν· πόσοι ἐπὶ τοῖς ἄλλων

quot etiam urbes, ut ſic dicam intermortuæ ſint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæq; innumerabiles. Percurre itidem quoſcunq; noveris ipſe, qui vice frequenti, alii alios ubi ſepelierant, & ipſi tandem elati ſunt: quámque exiguo hæc omnia tempore contigerint. horum ſumma huc redit, ut humana omnia ſemper ſic aſpicias, tanquam quæ diurna & vilia ſint: quod enim heri mucus fuerat, cras ſalſura fit aut favilla. útq; temporis ideo punctum hoc inſecabile naturæ convenienter tranſigas, ac propitius decedas; perinde ac oliva maturitatem adepta ceciderit, naturam quæ protulit collaudans, arboríq; è qua prodiit, gratias agens.

μῳοι· πόσαι δ πόλεις ὅλαι, ἵν' ὕστις εἶπαι, [1] τεθνήκασιν, Ἑλίκη, & Πομπηῖοι, & Ἡ- [1] L. 10. § 18.
ρακλάνιοι, & ἄλλαι ἀναρίθμητοι. ἔπειτι δ & [2] ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, [3] ὁ μὲν [2] Sup. § 3.
τῶτον κηδεύσας, εἶτα [4] ἐξεταθη, ὁ δ' ἐκφέ- [3] Inf. § 50. l. 8. § 25.
ρων· πρῶτα δ' ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ [5] ὅλον κατ- [4] Sup. § 3.
πεφθαρκὸς ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα ὡς [6] ἐφήμερα· [5] ὅλον Mer.
καὶ [7] εὐτελῆ καὶ ἐλεεινὰ μὲν [8] μυξάριον, αὔριον [6] Sup. § 35. l. 9. § 14.
δ' [9] ταρίχευμα, ἢ [10] πέφαι· [11] τὸ ἀκολου- [7] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
θοῦν οὖν τῶτο & χρόνῳ [12] κατὰ φύσιν διελ- [8] L. 6. § 13.
θεῖν, & [13] ἴλεων καταλῦσαι· ὡσθμεὶ ἐ- [9] L. 5. § 33.
λαία πέσειρεν ὠμομόν ἐπιπέσῃ, εὐφημεῖ- [10] L. 12. § 27.
ν τὴν ἐνεγκοῦσαν, & χάριν εἰδέναι τῷ [11] L. 5. § 24.
φύσαντι δένδρῳ. [12] L. 1. § 9.
[13] L. 2. § 3.

XLIX. [d] Ὄμβιον εἶ τῇ ἄκρᾳ, ἢ διαιρεκῶς τὰ κύματα φερόμενα· ἢ δ' ἕστηκε, & περὶ αὐτὴν κυμίζεται τὰ φλεγμαίνοντα τῷ ὕδατι. Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοιῶτό μοι συμβέβηκε· ἀλλ' οὐκ ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι [14] τέτε μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελῶ οὔτε τὸν παρόντος φαντάσμασι, οὔτε ὀπίσω φοβούμενος. συμβαίνει μὲν γὰρ τὸ τοιῦτο πᾶσι· ἄλυπος δ' ὁ πᾶς ὅτι τέτῳ δὴ διατέλεσεν. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τῶτο ἀτύχημα; λέγεις δ' ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως & ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δ' τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [15] κατὰ τὸ βέλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἔζη; τί οὖν τὸ βέλημα, μεμάθηκας. [16] μήτι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τῶτο κωλύσαι δίκαιον εἶ; μεγαλόψυχον; σώφρονα; ἔμφρονα; [17] ἀνεξέπαιτον; [18] ἀνδρῶδες; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τἄλλα, [19] ἃ συμπρόσοντα ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου [20] ἀπέχῃ τὰ ἴδια· μέμνησο λοιπὸν [d] Ὄμβιον εἶ τῇ ἄκρᾳ, ἢ διαιρεκῶς τὰ κύματα φερόμενα· ἢ δ' ἕστηκε, & περὶ αὐτὴν κυμίζεται τὰ φλεγμαίνοντα τῷ ὕδατι. Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοιῦτό μοι συμβέβηκε· ἀλλ' οὐκ ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι [14] τέτε μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελῶ οὔτε τὸν παρόντος φαντάσμασι, οὔτε ὀπίσω φοβούμενος. συμβαίνει μὲν γὰρ τὸ τοιῦτο πᾶσι· ἄλυπος δ' ὁ πᾶς ὅτι τέτῳ δὴ διατέλεσεν. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τῶτο ἀτύχημα; λέγεις δ' ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως & ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δ' τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [15] κατὰ τὸ βέλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἔζη; τί οὖν τὸ βέλημα, μεμάθηκας. [16] μήτι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τῶτο κωλύσαι δίκαιον εἶ; μεγαλόψυχον; σώφρονα; ἔμφρονα; [17] ἀνεξέπαιτον; [18] ἀνδρῶδες; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τἄλλα, [19] ἃ συμπρόσοντα ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου [20] ἀπέχῃ τὰ ἴδια· μέμνησο λοιπὸν [14] L. 9. § 4.
[15] L. 5. § 1.
[16] L. 5. § 29. l. 11. § 9.
[17] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
[18] L. 2. § 17.
[19] ὧν σ.
[20] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.

ὅτι πρὸς τὸ εἰς λύπωλυ σε φερομένε, τέτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι. [21] ὃ γὰρ οὐκ τῶτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα. [21] ὅπ ἐχὶ

L. 9. § 3.

L. [1] Ἰδιωτικὸν μέν, ὅμως δ' οὖν δυνατὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόληψις τῶν [2] γλίχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν· τί οὖν ὠφελεῖς πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, [3] Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος, [4] οἱ πολλοὺς ἐξενέγκαντες, εἶτα ἐξενεχθησόμενοι. [5] ὅλον μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ [6] μεθ' οἵων ἐξανλήσεται μόνον, καὶ ἐν οἵῳ σωματίῳ; [7] μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. βλέπε γὰρ ὀπίσω [8] τὸ ἀχθησόμενον τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον. ὧν δὴ τούτων, [9] τίς διαφέρει ὁ τεταμιευμένος τοῦ πεινηρωμένου;

L. 5. § 3. l. 8. § 50.

L. 8. § 30.

Sup. § 48.

Sup. § 47.

L. 5. § 10. l. 9. § 3. l. 10. § 36.

L. 5. § 29.

Sup. § 3. l. 5. § 24. l. 12. § 7

L. 2. § 14. l. 9. § 33.

LI. [10] Ἐπὶ τὸ αὐτόματον ἀεὶ πρόχειρος· αὐτοματότατος δὲ ἡ κατὰ φύσιν. ὥστε [11] κατὰ τὸ ὑγιέστερον, πανταχοῦ καὶ πρόθυμος. ἀπαλλάττεται δὲ ἡ τοιαύτη προαίρεσις, κόπων, σπουδῆς, καὶ παίσης [12] οἰκειουμένης, καὶ [13] ὑποψίας.

L. Vulgare quidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qui vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. quid enim amplius illis, quam immaturè defunctis contigit? Omnino jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, aut si quis alius hujusmodi, qui postquam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; idq; per quot molestias, cum quibus hominibus, in quali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, quid tandem distabit, triduanus qui fuerit, ab eo qui secula tria transegerit?

LI. Viâ compendiosâ semper incedas. compendiosa est ea, quæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectiq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, militiâq;, sed & dissimulatione omni atque ostentatione immunem præstabit.

L. 2. § 14. l. 9. § 33.

L. 5. § 3. l. 8. § 50.

L. 8. § 30.

Sup. § 19. l. 11. § 18.

L. 3. § 5. l. 8. § 30.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε'.

LIB. V.

L. 8. § 12.

L. 6. § 33.

ΟΡθρου [1] ὅταν δυσκόλως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔχειν, ὅτι τὸ δι' ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι. [1] ἐκ οὖν δυσκολαίνω, εἰ πορεύσομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν παρῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ὅτι τοῦτο κατασκεύασμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἑαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. [3] πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας; ὅλως οὐ πρὸς τὸ ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειάν; οὐ βλέπεις [4] τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τὰς μύρμηκας, τὰς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, καὶ [5] τὰς συστησομένας κόσμου; σὺ [5] οὐ θέλεις [6] τὰ οἰκεῖα πράττειν; οὐ τρέχεις ὅτι τὸ κατὰ φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. δεῖ. ἔδει

L. Vulgare quidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qui vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. quid enim amplius illis, quam immaturè defunctis contigit? Omnino jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, aut si quis alius hujusmodi, qui postquam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; idq; per quot molestias, cum quibus hominibus, in quali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, quid tandem distabit, triduanus qui fuerit, ab eo qui secula tria transegerit?

LI. Viâ compendiosâ semper incedas. compendiosa est ea, quæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectiq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, militiâq;, sed & dissimulatione omni atque ostentatione immunem præstabit.

L. 8. § 12.

L. 6. § 33.

MAnè, cùm gravatim exurgis, in promptu sit tecum hoc modo disserere; Ad opus humanum jam expergiscor. num verò ægrè feram, si ad ea agenda proficiscor, quorum gratiâ natus & in mundum productus sum? aut nunquid ad hoc conditus sum, ut stragulis involutũ decumbens me foveam? At hoc, inquis, oblectat magis. Nunquid ergo ad oblectandum te natus es? non autem ad faciendum aut agendum aliquid? an non arbusculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam quam in mundo stationem obtinent, excolere satagentes? tu autem, quæ hominis sunt, facere recusas? & non properas potiùs ad id, quod naturæ tuæ convenit? At quiete quoq; opus est, inquis.

L. 4. § 12. l. 7. § 73. l. 8. § 2, 19. l. 9. § 42.

Inf. § 6. l. 10. § 8.

[δ'] ε f.

L. 6. § 33 l. 8. § 26.

quis. Est fateor; sed quiescendi modùm etiam natura præscripsit. præscripsit & edendi atq; bibendi. tu verò ultra modum, ultra id quod sufficit, in istis procedis. cæterùm in agendo secùs te geris, & intra id quod poteras, contines te. etenim verè temet non diligis. alioqui naturam tuam, quæq; illa vult, diligeres. siquidem artes suas qui diligunt artifices, earundem operibus etiam intabescunt, illuvie inediâq; affecti. tu verò naturam tuam minoris æstimas, quàm tornator tornaturam, aut histrio histrioniam, aut avarus argentum, aut ambitiosus gloriolam. & isti enim, ubi rebus hisce addicti fuerint, nec cibum, nec somnum capere magis expetunt, quàm ista, ad quæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones societatem humanam spectantes sordeant magis, quàm ut pari industriâ dignæ censeantur.

II. Quàm facile est imaginationem omnem vel turbulentam vel inconvenientem ita amoliri & abstergere, ut in summa statim tranquillitate consistas?

III. Nullum aut sermonem aut actionem indignum te censeas, qui naturæ fuerit consentaneus. neq; avertat ab eo te, quæ sequi possit, quorumlibet hominum reprehensio aut vituperatio. sed si dictu factúve honestum fuerit, indignum te nè existimes. habent enim illi mentem propriam, proprióq; ducuntur impulsu: quæ tu noli attendere, sed rectà perge, naturæ tum propriæ, tum & communi obsecutus. eadem enim est harum utriusq; via.

IV. Per ea quæ naturæ sunt consentanea incedo, donec occumbens tandem conquiescam, eò expirando, unde spiritum quotidie haurio, eóq; recidendo, unde & seminium mei pater, & sanguinem mater, & lac nutrix collegit; unde quotidianum per tot annos cibum potúmq; accepi; quod calcantem, & ad tam varios usus eo abutentem me sustinuit.

V. Acumen tibi non est, quod sit admirationi cuiquam. multa tamen sunt alia, de quibus dicere

κε χ τέτυ μέρα ἡ φύσις ἔδωκε μοί τοι ⁊ ⁊ ἐωϊάν, ⁊ πίνειν ⁊ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τοῦ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προχωρεῖς. [1] ὃν δ' προέξεσι ἢ σὸν ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς ⁊ δυνατῶ. ὑ γὰ φιλεῖς σαυτόν. ἐπεὶ τοι ⁊ [2] ἡ φύσιν μὴ σε, ⁊ [3] ⁊ βέλημα ζῷντος ἐφίλεις· ἄλλοι τε [4] τὰς τέχνας ἑαυτοῖς φιλοῦντες, συγκαζωπήκασι τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἄλυτοι ⁊ ἄστεπτοι. σὺ δὲ φύσιν μὲν ⁊ ταυτῆ ἔλαττον ἡμᾶς, ἢ ὁ τορνευτὴς ἡ τορνευτικῇ, ἢ ὁ ὀρχηστὴς ἡ ὀρχηστικῇ, ἢ ὁ φιλάργυρος ⁊ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον ⁊ ὅταν, ὅταν [5] προσπαλῶσιν, ἔτι φαγεῖν, ἔτι κοιμηθῆναι ἀθέλησι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν πρὸς ἃ φέρεσθαι σὺ ⁊ κοινωνικῇ προέξεις σὺ πλέον καὶ φαίνονται, ⁊ ποσοῦτος ἀνυδὴς ἄξιαι;

II. Ὡς εὔκολον, [6] ἀπώσασθαι ⁊ [7] ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν ἡ ὀχληρὰν, ἢ ἀνοίκειον, ⁊ εὐθὺς [8] ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶ).

III. [9] Ἄξιον ἑαυτὸν κρῖνε πάντος λόγε ⁊ ἔργε ⁊ κ' φύσιν· ⁊ [10] μή σε παρεισπίπτει ἢ [11] ἐπαχθεῖσαι κινῶν μέμψις ἢ [12] λόγος. ἀλλὰ [13 14] ἐκαλὸν πεποίηται, ἢ εἰρῆσθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίου. ἐκεῖνοι μὲ γὰ, [15] ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, ⁊ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· [16] ἃ σὺ μὴ περιβλέπου, ἀλλ' [17] εὐθεῖάν πέραινε, [18] ἀκωλυτῶν τῇ φύσῃ τῇ ἰδίᾳ ⁊ τῇ κοινῇ· μία δ' ἀμφοτέρων τούτων ἡ ὁδός.

IV. Πορεύομαι ἕως ἡ κ' φύσιν, μέχρι πεσὼν ἀναπαύσομαι, [19] ἀναπνεύσας μὲ τούτῳ, [20] εἰς ὃν καθ' ἡμέραν ἀναπνέω πάσων δ' ὅθεν τούτῳ, εἰς ὃ ⁊ [21] ὃ σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, κ' τὸ αἷμάκτον ἡ μητὴρ, ⁊ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφὸς, [22] εἰς ὃ καθ' ἡμέραν τοσούτοις ἔτεσι βύσκομαι, ⁊ ἀρδεύομαι, ὁ φέρει με πατοῦντα, ⁊ εἰς ὃ σοῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ

V. [23] Δεκμύτητά σε σὸν ἔχει θαυμαστὸν; ἔστω· ἄλλα ἔστερα πολλά, ἐφ' ὧν σὺ

[1] Inf. § 32.
[2] L. 8. § 26.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 4. § 31. l. 11. § 5.
[5] L. 12. § 3.
[6] L. 4. § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22, 25.
[7] L. 7. § 29. l. 11. § 16, 19.
[8] L. 7. § 33. l. 12. § 22.
[9] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[10] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
[11] ἐπαναλύσασι. Jun.
[12] λόγος. Jun.
[13] L. 12. § 17.
[14] al.
[15] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[16] L. 7. § 55.
[17] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[18] L. 6. § 14. 16. l. 9. § 2.
[19] L. 4. § 4, 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 10. § 26.
[22] Sup. § 7.
[23] L. 7. § 52, 53. l. 8. § 8.

ἔχῃς εἰπεῖν, ὑ γῆ πέφυκα. ἐκεῖνα οὖν παρέχω, [1] ἅπερ ἅλα ἔξι ἴσον σοι, τὰ ἀνιδόητον, Ⓒ ἀεμνόν, Ⓒ [2] φερέπονον, Ⓒ ἀφιλήδονον, Ⓒ ἀμεμψίμοιρον, Ⓒ [3] ὀλιγοδεὲς, Ⓒ εὐμβυὲς, Ⓒ ἐλεύθερον, τὸ ἀπέριοτον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. ὅτι αἰδάνει[4], πόσα ἤδη παρέχειν δυνάμενον, ἐφ' ὧν ὐδέμια ἀφυΐας Ⓒ ἀνεπιτηδειότητος πρόφασις, ὅμως ἔτι κάτω μένεις ἑκών; ἢ ὄμνυς [5] γοῦν Δία, Ⓒ [6] γλιχρύεις, Ⓒ κολακεύειν, Ⓒ τὸ σωμάτιον κατακλᾶσαι, καὶ [7] ἀρεσκεύεσθαι, Ⓒ [8] ταραττεσθαι, Ⓒ τοσαῦτα [9] ῥιπάζεσθαι τῇ ψυχῇ, ἀφ' οὗ τὸ ἀφυὲς κατασκευάσῃς, ἀναίσχυντος; ὦ, μὰ τοὺς θεούς. ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο μόνον ἄν, εἰ ἄρα ὡς βραδύτερον Ⓒ δυσαρέστερον κολυμβητὴν κατανενόησαι [10], Ⓒ τοῦτο ἂν αἰσχυντέον, μὴ ἀνθρωπεμπόλῳ, μηδὲ ἐμφιλοδοξεῖν τῇ [11] νοθείᾳ.

VI. Ὁ μὲν λέγων ἔξιν, ὅταν τι δεξιὸν ποιήσῃ τινὰ ποιήσῃ, ποιεῖν φησὶν Ⓒ λογίζεσθαι αὐτῷ τὴν χάριν· ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν ὑ ποιεῖν φησι, [12] ἄλλως μέντοι πως ἑαυτῷ, ὡς καὶ χρεώστῃ ἀγαθοεῖ, Ⓒ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· [13] ὁ δέ τις ἔμπορον τινὰ οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὅμοιός ἔξιν ἀμπέλῳ. βότρυα ἐνεγκοῦσα Ⓒ [14] μηδὲν ἄλλο ποιοῦσα τυγχάνουσα, μετὰ τὸ ἄπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐκπεπονηκέναι. [15] ἵππῳ δ' ἐκάμψαν, κύων ἰχνεύουσα, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ [16] μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν βότρυα ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς ἔμπορον τινὰ ἀνθρωπον ἀνὰ ποιοῦσι; ναί· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, δεῖ ἀνθρωπον λανθάνειν. [17] ἴδιον γάρ, φησι, τῆς κοινωνικῆς, τὸ αἰσθάνεσθαι ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, Ⓒ, νὴ δία, [18] βούλεσθαι Ⓒ τὸν κοινωνὸν αἰσθάνεσθαι. ἀληθὲς μὲν ἔξι ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν

[1] L. 8. § 29. l. 9. § 11. l. 10. § 32.
[2] L. 1 § 16.
[3] L. 1 § 5.
[4] -ται.
[5] L. 9. § 37.
[6] L. 4. § 50.
[7] L. 11. § 14.
[8] ἀνταποδίδως Lug.
[9] L. 1. § 16.
[10] -σκη, vel σκεψῃ [μέλλης.]
[11] νωθείᾳ f. νωθρείᾳ Lug. An.
[12] ἀλλὰ f. vel, ἀλλ' ὅς. ρ Θ.
[13] L. 7. § 73. & 9. § 42.
[14] L. 4. § 13.
[15] Sup. § 1. l. 10. § 8.
[16] L. 6. § 7. l. 11. § 4 l. 12. § 29.
[17] Inf. § 16.
[18] L. 11. § 15.

nequeas, non esse te ad ea aptum natum. hæc itaq; præsta, quæ in te omnino sunt sita, animum sincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abstinentem, sorte contentum, paucorum indigum, mitem, liberum, luxu alienum, serium, sublimem. an non intelligis quàm multa præstare cùm jam possis, ad quæ inhabilitatis naturalis aut ineptitudinis nullus suppetit prætextus, sponte tamen in eis inferior adhuc persistis? num & per conditionis naturalis defectum aliquem obmurmurare, restrictum esse, adulari, corpusculum tuum incusare, assentari, ostentare te, animo tantopere jactari, cogeris? nequaquam, per Jovem; sed his omnibus jam olim licuit tibi esse immunem. hoc tantummodo nomine si notari poteras, quòd tardiori hebetioriq; ingenio natus sis, exercitatione vitium istud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; insuper habendo, neque in eadem tibi complacendo.

VI. Est, qui ubi gratum quid alicui fecerit bneficium imputare proclivis sit. est, qui etiamsi imputare haud ita proclivis sit, pro debitore tamen apud se habet eum cui benefecit, quidq; fecerit, novit. est &, qui, quid fecerit, quodammodo nè novit quidem, sed viti sit similis, quæ racemum ubi tulerit, fructúmq; sibi proprium semel dederit, nihil ulteriùs requirit. sicut equus, ubi cucurrerit, canis venatus fuerit, apes mel confecerit; ità iste, ubi benefecerit, non clamore prosequitur, sed ad aliud ejusmodi opus se transfert; quemadmodum vitis ad racemos alios denuo suo tempore producendos. in horum ergo numero esse oportet, qui quid faciant, ipsi quodammodo nè intelligunt quidem? ita planè. At hoc ipsum, inquis, quid agas, intelligere necessarium est. est enim societatis legem colentis proprium hoc, ut sentiat se secundùm legem illam agere; úrque velit etiam, per Jovem, eum quocum sic agit, id persentiscere. Verum est, fateor, quod dicis. Veruntamen, quod

quod jam dictum est, si seciùs ceperis, ex eorum numero futurus es, quorum priore loco memineram. siquidem & illi rationis specie quadam probabili abducuntur. tu autem, si id quod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de causâ benefaciendi occasionem ullam sis omissurus.

VII. Athenienſium votum erat, *Plue, plue, chare Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* aut nihil omnino precari, aut hoc modo ſimpliciter & ingenuè precari par eſt.

VIII. Cujuſmodi illud eſt, quod dici ſolet, *Æſculapium* huic vel illi *coordinaſſe*, ut equitet, ut frigidâ proluatur, ut diſcalceatus incedat: ejuſmodi quiddam eſt, & quod huic vel illi coordinavit univerſi natura, ut morbo teneatur, corpore mutiletur, liberos amittat, aut aliud tale quippiam. ſiquidem & ibi *coordinavit* illud, ſenſum hunc habet, acſi diceretur, hoc ad illud ordinavit, tanquam quod ad ejuſdem ſanitatem conducat: atq; iſtîc pariter, quicquid unicuique contingit, ad illud ordinatur quodammodo quod fato congruum exiſtat. atq; hinc eſt quod ea convenire nobis dicimus: quomodo lapides quadratos in mœnibus aut pyramidibus convenire dicunt artifices, cùm ſibi invicem ſcitè compoſiti coaptantur. omnino enim una quædam eſt rerum omnium compages. & quemadmodum ex cunctis corporibus mundus iſte, quô corpus ejuſmodi ſit, conſummatur; ita ex cauſſis univerſis, quô cauſſa ſit ejuſmodi fatum conficitur. intelligunt hoc quod dico etiam rudiſſimi quiq;. dicunt enim *tulit hoc illi*, ſors nimirum. hoc itaq; illi ferebatur; iſtúdq; illi coordinabatur. proinde ita excipiamus iſta, quomodo ea ſolemus, quæ Æſculapius præceperit. multa ſiquidem & in illis aſpera ſunt, quæ ſanitatis ſpe tamen libenter admittimus. ejuſmodi itaq; quiddam videatur tibi, eorum quæ naturæ communi viſa ſunt, perfectio & conſummatio, cujuſmodi eſt valetudo tua. eodémq; modo, quicquid evenerit, quamvis

λεγόμενον [1] προσδέχῃ, ἀλλὰ τοῦτο ἔσῃ εἷς ἐκείνων, ὧν σεαυτὸν ἐπεμνήσθην. ἐκεῖνοι γὰρ λογικῇ τινι πιθανότητι φέρονται· ἐὰν δὲ σὺ τελείσῃς σωθῆναί σε ποτὲ ὄντι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ προσαλλιωπῆς δὲ ἔργον κοινωνικόν.

VII. Εὐχὴ Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατ' ἀρούρας τ' Ἀθηναίων καὶ πῶν πεδίων. ἤτοι ὁ μὲν εὔχεσθαι, ἢ ὅπως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως [2].

VIII. Ὁποῖόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτι συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν· [3] τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, συνέταξεν τούτῳ ἢ πρὸς ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι πρὸς τοιούτων. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτον δὲ σημαίνει, ἔταξε τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς καταλληλον εἰς ὑγίειαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ πάντα πως πρὸς αὐτὸ καταλληλον εἰς τὴν εἱμαρμένην. [4] ὅτως γὰρ καὶ αὖ συμβαίνειν ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσι, [5] ἢ ἁρμοσμοῖς συμβαίνειν οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τὴν ποιὰν συνθέσιν. Ὅλως γὰρ [6] ἁρμονία ἐστὶ μία. καὶ ὥσπερ [7] ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται· ὅτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται νοῦσι ἢ ὃ λέγω, καὶ οἱ τέλεον ἰδιῶται. φασὶ γάρ, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ. ἐκεῖνο [8] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνεπάτει. διεξώμεθα οὖν αὐτά, ὡς [9] ἐκεῖνα [10] ὁ Ἀσκληπιὸς συνετάξατο. πολλὰ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τὴν ὑγείαν· τοιοῦτόν μοι δοκείτω, αὔρυσις καὶ σωτηρία πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν δοκοῦντων, οἷον ἡ σὴ ὑγίεια. καὶ ὅτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπιωέτε-

[1] [ἀν] π. f.

[2] Θείας. Caſ.

[3] L. 3. § 4. *l.* 4. § 10, 33. *l.* 6. § 16. *l.* 10. § 20. *l.* 12. § 23.

[4] L. 4. § 23. *l.* 6. § 44, 45. *l.* 7. § 57. *l.* 9. § 39.

[5] ἢ ἁρμοσμοῖς τ. Suid.

[6] L. 4. § 27.

[7] Sup. § 4c.

[8] L. 6. § 44. *l.* 10. § 6, 20. *l.* 12. § 23.

[9] Inf. § 9.

[10] ἃ, vel [ἀ] ὃ

εον

[1] L 2. § 3. l. 10 § 1.

[2] πῶτο f.

VII. 56.

[3] L.6. § 44,49.

[4] L. 4. § 26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.

[5] L. 2. § 3. l. 8. § 5.

[6] L. 4. § 29. l. 10. § 25. l. 11. § 8.

[7] Inf. § 10.

[8] L. 6. § 29. l. 7. § 70.

[9] L. 4. § 32.

[10] L. 9. § 29.

[11] L. 6. § 11, 12.

[12] L. 7. § 27.

[13] L. 4. § 3.

[14] L. 10. § 36.

[15] Sup. § 8.

[16] ὑπόδειξις Boot. ὕπδειξιν vel ὕπδειξίν σε, vel ὕπδειξίν τῦ π. Sal. ἐπ δείσει [εἰς] τὸ π. vel ὑπ-ζητήσεις [ἢ] τὸ π. f.

[17] L. 4. § 31. l. 6. § 12.

[18] L. 6. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.

[19] ἢ f.

[20] L. 8. § 12.

[21] τῦτο Xyl.

[22] L. 4. § 49.

[23] L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.

[24] L. 3. § 5. l. 7. § 4.

ερον δοκῇ, ἄλλα ὅ ὁπῇ ἄγῃ, [1] ὅτι ἡ τῦ κόσμυ ὑγίεια, ⁊ ἡ τ Διὸς εὐοδία ⁊ συμφερόντως. ὁ γὰρ δὴ [2] τῦτό σε ἔφερεν, εἰ μὴ ὅλῳ ξυνέφερεν. ὥσπερ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρεσθε, ὃ μὴ ἅπασι ξυμβαίνει κατὰ λόγον ἔχει. ὧν [3] τίν δύο λόγους ἔχῃς ἄν ἐπὶ σοὶ μᾶλλον ἢ τὸν συμβαίνοντα σοι. καὶ ἕνα μέ, ὅτι σοι ἐγένετο, καὶ σοι ξυνεπέπλεκτο, ⁊ πρὸς σέ πως ἦκεν, [4] ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκλωθόμενον. καὶ ἕτερον ἅ, ὅτι [5] ὡς ὅλον διοικεῖσθε ἡ οὐσίας, ⁊ ἡ συμπλοκῆς, ⁊ νὴ δία, ἡ συμμονῆς αὐτῆς αἰτίαν ἔχει· παρῆται γὰρ ὅ ὁλόκληρον, ἐὰν ⁊ ὁπῶν ἀφαιρῇς ἡ συναφείας ⁊ συνεχείας, ὥσπερ τ μερίων, ὕπω ἅ ⁊ τ αἰθίων.

ἀφαιρῇ ἅ ὅσον ὅπῃ σοι, ὅσον δυσχερες ἔσῃ, ⁊ ζήτει τινὰ θεραπείαν.

IX. [7] Μὴ σκυθρώπαζε, [8] μηδὲ ἀπαυδᾶ, μηδὲ [9] ἀποδυσπετεῖσθε, [10] εἰ μὴ κατὰ πάντα σοι ἐπεται ὅ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἔκαστα πράσσῃ· ἀλλὰ [11] ἀνακρουόμενος, πάλιν ἐπὶ μίαν, ⁊ [12] ἀσμενίζε ἐπὶ τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, ⁊ [13] φίλει τῦτο, ἐφ' ὃ ἐπέφερε· ⁊ μὴ ὡς πρὸς [14] παιδαγωγὸν τ φιλοσοφίαν ἐπῄεναι· ἀλλ' ὡς [15] οἱ ὀφθαλμῶντες πρὸς ὅ σπογγάριον ἢ τὸ ὠόν, ὡς ἄλλῳ πρὸς κατάπλασμα. ὡς πρὸς κατάπαυσιν ὕπως γὰρ ἔσται [16] ὅπόσα εἶξε τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [17] πρόσπαιε σῃ αὐτῷ. μέμνησο ὅ ὅτι [18] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σε θέλει· οὐ ἅ ἄλλο ἤθελες [19] ἢ ἡ φύσιν. [20] τί γὰρ τούτων πρόσηνέστερον; ἢ ἡ ἡδονὴ ἢ ἡ δόξα; [21] τὰς σφάλλῃ; ἀλλὰ θεάσαι εἰ πρόσφορώτερον μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἁπλότης, εὐμενομοσύνη, ὁσιότης. αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί πρόσφορώτερον; ὅταν τὸ [22] ἅπαντον, ⁊ [23] εὔρυθμον ἐν πᾶσι [24] ἔργα καὶ λόγοις ἐπιτηδεύῃς ⁊ ὅπῃ μόνοις ἀρκούμενος ἐνθυμοῦ.

asperius visum fuerit, libens admittito, quandoquidem ad mundi integritatem Jovisque prosperitatem atque felicitatem ferat. neque enim tulisset is, nisi ad universi bonum contulisset. cùm nec natura quælibet quicquam ferat, quod non ei mundo, qui ab ipsa administratur, congruens existat. ità duplici ratione diligas oportet, quicquid evenerit tibi alterà, quod tibi natum & tibi coordinatum, & ad te quodammodo affectum est, à causis antiquissimis retro tibi contextum. alterâ, q^a universi gubernatori prosperitatis & consummationis, atque adeò permansionis ipsius procurandæ ex parte causa sit. mutilatur enim integrum ipsum, si quid vel minimum abscindas à connexione & continuitate, ut partium universi, ita & causarum. abscindis autem quantum in te est, quando molestè fers aliquid, tollisq; quodammodo.

IX. Noli ægrè ferre, aut animum despondere, aut stomachari, si juxta decreta recta agere volenti, haud perinde semper successerit. verùm, ubi excussum aliquando te senseris, regredere, pluribúsque pro officii humani ratione gestis contentus sis; atq; illud, ad quod regrederis, fac diligas. nec, tanquam ad pædagogum, ad philosophiam redeas; sed quomodo ad ovum & penicillum, qui oculis laborant, quomodo ad emplastrum alius, alius ad perfusionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, quod rationis obsequelæ conciliet te, sed eà sponte tuâ acquiesces. illud autem memineris, philosophiam ea sola velle, quæ natura tua ipsa velit. tu verò aliud aliquid velis, quàm quod naturæ tuæ convenit? ecquid enim istis blandius fuerit? voluptas autem nonne hâc ratione nos fallit? sed vide, gratiórne sit magnanimitas, liberalitas, simplicitas, æquanimitas, sanctitas. ipsâ verò prudentiâ quid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ scientiâque in re præditam ejusmodi cogitaveris, quæ nusquam impingat, sed in omni re prosperè feratur?

X. Res

X. Res quidem ipsæ adeò sunt abditæ, ut philosophis haud paucis, nec vulgaribus eis, omnino percipi nil posse visum sit, quin & Stoicis perceptu difficiles admodum videntur. éstq; reverâ assensus noster omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium est, qui sententiam, falsus quandóq; non mutaverit? ad subjecta jam ipsa si transieris, quàm caduca, quàm vilia sunt; quæq; etiam cinædo, scorto, latroni in possessionem cedere possint. mores autem eorum, quibuscum degis, si adverteris, tales esse comperies, ut etiam gratissimum quemlibet vix sustineas, ut nè adjiciam seipsum etiam vix sustinere quenquam. in hujusmodi itaque caligine ac sorde, tantóq; materiæ, temporis, motuum, rerúmq; motarum fluxu, nihil possum comminisci, quod æstimatione studióve dignum videatur. contrà potiùs solari se quemque par fuerit, dissolutionem sui naturalem operiendo, morémq; interea haud gravatè ferendo, dum duobus hisce acquiescit prorsùs; altero nimirum, nihil obtingere sibi posse, quod non sit universi naturæ consentaneum; altero, in sua esse potestate situm, ut nihil faciat præter genii Deique sui voluntatem. hanc enim transgredi qui cogat, nullus est.

XI. Quam ad rem animâ nunc utor meâ? hoc te jugiter interroga, simúlq; te percontare; Ecquid mihi nunc versatur in parte mei illa, quæ principalis dici solet? aut cujusnam ego nunc animam gero? num pueruli? num adolescentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

XII. Cujusmodi sint quæ plerisq; bona videntur, hinc licet deprehendere. si quid eorum quæ reverâ bona sunt mente quispiam conceperit, puta, prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, ista, inquam, si animo præconceperit, non sustinebit adjectum huic audire quicquam, quod non rei bonæ probè congruat. at verò quæ vulgò λανθάνει ἀγαθὰ, οἷον φόρησιν, ὠφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν, σὺν ἂν ὄντα προσεπινοήσας, ἔτι ἀκύσας ἀνανθήσει τί. ἐπὶ ᾧ ἀγαθῷ γὰρ ἐφαρμόσῃ

X. Τὰ μὲν πράγματα οὐ τοιαύτην ἔχοντα πυκνὰ ἐγκάλυψιν ἔχει, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις δοκεῖ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε ἢ παντάπασιν ἀκαταλήπτα εἶναι. πλὴν αὐλοῖς γε τοῖς Στωικοῖς δυσκαταλήπτα δοκεῖ. ἐν πάσῃ ἡμῖν μεταβολῇ συγκαταθήσεται, μεταπεσοῦσι· τοῦ γὰρ ἀμεταπέσοντος; μετὰ τοίνυν ἐπ' αὐλὰ τὰ ὑποκείμενα. ὡς ὀλιγόχρονα, ἐν αὐλῇ, ἐν δυνάμενα κινεῖσθαι ἢ σῶμα, ἢ λέγειν ἐστί). μὴ τοῦτο ἔπειτα δεῖ τὰ τῆς συμβιούντων ἦθη, ὧν μόλις ἔστι ἐν τῷ χαλεπώτατα διακεῖσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅλως ἐν ἑαυτὸν οὐκ μόγις ὑπομένει ἐν τοιούτῳ οἴῳ ζόφῳ, ἐν ῥύπῳ, ἐν τοιαύτῃ ῥοπῇ τοῦ τε εἶναι, ἐν τῷ χρόνῳ, ἐν τῆς κινήσεως, ἐν τῶν πραγμάτων, ὅτι ποτ' ἔστι τὸ ἀκίνητον διακρῖναι, ἢ τὸ ὅλως σωθαδαθῆναι δυνάμενον, ἐφ' ὅτῳ δ' τοῦτο δεῖ δὴ σπουδασθῆναι ἑαυτὸν ἑαυτὸν ἐξεμεῖσαι τῆς φυσικῆς λύσεως, ἐν μὴ ἀχάλινον τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις τοῖς πρακτικοῖς· ἐνὶ μὲν ὅσῳ, ὅτι ἐὰν συμβαίνοντί μοι, ὃ ἐγὼ κρίνω τῶν πρῶν ὅλων φύσιν ἔστιν. ἑτέρῳ δ', ὃν ἐξεστί μοι μηδὲν πράσσειν ἄλλο ἢ ἐμὸν ἴδιον, ἐν δαίμονα. ἐκεῖνος γὰρ ὁ φυλάσσων τοῦτον ἄλλος ἐστίν.

XI. Περί τί ποτε ἄρα νῦν ἔχω μου τὴν ἐμαυτοῦ ψυχήν; καὶ ἔκαστον τοῦτο ἐπανερωτᾶν ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοί ἔστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; ἐν τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; μήτι παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναικός; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

XII. Ὁποῖά τινά ἔστι τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, ἐν ἐνθυμοῦ τοῖς λόγοις εἰ γάρ τις ἐπινοήσει ὑπάρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν, σὺν ἂν ὄντα ἐπ. Sal π, ὄντα πρ. al. ἐπ. f.

1 L. 8. § 22.
2 L. 7. § 1.
3 L. 4. § 48.
4 L. 2. § 11. l. 4. § 39.
5 L. 9. § 3.
6 L. 10. § 36.
7 L. 8. § 53.
8 μόλις Lug.
9 L. 9. § 14.
10 φύσει Inf. § 23. l. 6. § 15.
11 L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3.
12 Sup. § 9.
13 L. 6. § 12.
14 Sup. § 8. l. 8 § 4. l. 12. § 26.
15 L. 2. § 2. l. 3. § 14.
16 L. 3. § 3. Inf. § 27.
17 L. 2. § 9.
18 L. 8. § 2. l. 10. § 24, 37. l. 12. § 19. 33.
19 L. 10. § 37.
20 L. 4. § 28. l. 9. § 39.
21 L. 2. § 12. Inf. § 33.
22 πῇ ἀγαθῶν

μόσῃ· τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ πρόχειρα ἔσται, ἐξακούσεται, ῥᾳδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ὑπολεγόμενον τὸ ὑπὸ θ κωμικῆ εἰρημένον. οὕτως γὰρ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν ἀλαφροσάν. ὁ γὰρ ἂν [1] τοῦτο μὴ ὑ προσέκοπεν καὶ ἀπηξιοῦτο[2]· τὸ δὲ ὑπὸ θ πλοῦτος καὶ τὰ πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν εὐκλειρημάτων παρεσκεύασται, ὡς ἐκνευμόνως καὶ ἀστείως εἰρημένον. προϊδεῖν οὖν χρὴ ἐφ' ὅτου, εἰ κεμπτὸν καὶ ἀγαθὴ ὑπολεπτέον τὰ τοιαῦτα. ὧν προσεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ὑπενέγκοι θ, τὸ τὴν κεκλημένον αὐλὰ, ὑπὸ τὴν εὐπορείας σὴν ἔχειν ὅπου [2] χέσῃ.

XIII. [4] Ἐξ αἰτιῶδους καὶ ὑλικοῦ συνέστηκα· [5] οὐδέτερον γὰρ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσε)· [6] ὥσπερ οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν γενήσεται. χρεία ἐκεῖν [6] καταταχθήσε) πᾶν μέρος ἐμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι θ κόσμου· καὶ πάλιν εἰς ἕτερον μέρος θ κόσμου μεταβαλῶ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ ἐγὼ γεγένημαι, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἂν [7] κατὰ προνοίας πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

XIV. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη [8] δυνάμεις εἰσὶν ἑαυτῶν ἀρκέσμαι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. ὁρμῶσι) μὲν ἐν ἀπὸ τοῦ οἰκείου ἀρχῆς· [9] ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. καὶ διὸ καὶ ὀρθώσεις αἱ τοιαῦται) πράξεις ὀνομάζονται, [10] τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

XV. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπῳ, [11] ἃ ἀνθρώπῳ, καὶ διὸ ἄνθρωπος, ἐκ ὑπερβάλλει. ἐκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλε) αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ πλειότητες εἰσὶ τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. ὁ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐλοῖς ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔτι εἴ τι τούτων ἦν ὑπερβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ

[1] [ὑπὸ] τούτων, vel ἐπ' ἐκείνων μ. f.
[2] —το τοῦτ' ὑπὸ ὑ f.
[3] θέσῃ Boot.
[4] L. 2. § 2. l. 6. § 32.
[5] L. 4. § 4.
[6] L. 2. § 3. l. 6. § 15. l. 7. § 18 25. l. 8. § 18. l. 9. § 28.
[7] L. 10. § 7. l. 11. § 1.
[8] L. 4. § 13, 25. l. 7. § 18. l. 8. § 7. l. 11. § 1.
[9] Inf. § 34. l. 8. § 60.
[10] L. 4. § 18, 51.
[11] L. 8. § 12, 26.

pro bonis habentur, ubi animo præconceperit quis, auribus æquis accipiet, facilèq; admittet, tanquam aptè adjectum id, quod à comico quandóq; dictum est, ità etiam vulgus hominum differentiæ istius habent aliquam notitiam. alioqui enim non offenderet & tanquam dictu indignum repudiaretur, si de illis enunciaretur; cùm de divitiis ésíq; fortunæ bonis quæ ad luxum pompámve ferunt, tanquam aptè scitéq; dictum admittamus. Eas nunc & quæras licet, utrùm in honore habendæ, aut in bonis censendæ sint res hujusmodi, quibus animo priùs conceptis illud commodè possit adjici, homini istis instructo præ opulentia sua *non suppetere, ubi ventris onus deponat.*

XIII. Formâ consto & materiâ, harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum nec ex nihilo processit. omnis ergo pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliquam pro ratione sui redigetur. & hæc rursus in aliam mundi partem mutabitur: & sic in infinitū. mutationis autem hujusmodi operâ & ipse extiti, & qui me genuerant, atq; ita retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, quo minus hoc dicam, etiamsi secundùm periodos finibus certis terminatas mundus iste digeratur.

XIV. Ratio ársq; ipsa rationalis, facultates sunt, quæ sibi operibúsq; suis ipsæ sufficiunt. à suo itaq; cientur prodeúntq; principio; at ad propositum sibi finem rectâ proficiscuntur. unde & rectè factorum appellationem sortitæ sunt actiones istiusmodi, quâ viæ rectitudo significetur.

XV. Nihil horum hominis esse dicendum est, quod non ad hominem quà homo est, pertinet. ista enim nec ab homine exiguntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in istis consistit, aut naturæ humanæ finis, aut bonum aliquod quod ad finem hunc conficiendum conducat. tum siquid istorum ad hominem pertineret, hominis non esset

ea

habere, eſſque ſeſe opponere, nec laude dignus haberetur, qui iſtis minùs indigentem ſe præſtiterit. imò ne bonus quidem vir eſſet, qui ſibi horum alicui interdixerit, ſiquidem ea verè bona exiſterent. atqui contrà, quò quis horum hiſque ſimilium plura ſibi detraxerit, aut ab aliis detracta æquanimiter ſuſtinuerit, eò melior meritò cenſetur.

XVI. Talis futura eſt mens tua, qualia ea ſunt quæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus iſtiuſmodi. verbi gratiâ; ubicunque vivere, ibidem & bene vivere licere. in aula verò vivere licere: ergo & in aula bene vivere dari. & rurſus, cujus gratiâ quidque conditum eſt, ad id agendum eſſe conditum; ad quod autem agendum conditum eſt, ad id ferri: ad quod fertur verò, in eo finem ſuum ſitum habere: in quo autem finis rei cujuſque ſitus eſt, eodem utile bonúmque ejuſdem conſtare. bonum itaque animantis ratione præditi, ſocietas eſt. ad hanc enim natos eſſe nos, ſupra demonſtratum eſt. an non enim liquet planè, deteriora quæque præſtantiorum gratiâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem? præſtant autem inanimatis quidem animata; ex animatis verò quæ ratione ſunt prædita.

XVII. Quæ fieri nequeunt ſectari, inſanum eſt. fieri autem non poteſt, quin iſtiuſmodi quædam improbi agant.

XVIII. Nihil cuiquam contingit, quin à natura habeat, ut id ferre poſſit. aliis eadem contigere, qui vel caſuum ſuorum ignari, vel animi magni ſpecimen dare cupidi, immoti illæſique manſerunt. indignum eſt autem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus poſſe.

XIX. Res ipſæ nullâ ratione animam attingunt; neque aditum ullum ad eam habent; neque mutare eam, aut movere poſſunt. ipſa ſola ſeſe mutat movétque. qualia autem decreta fuerint, quibus ipſa

δῶ [1] τὸ ὑποφερόμενον αὐτῷ, ἢ [2] καταξαν- [1] Inf. § 31. *l.* 8. § 8. *l.* 10, §
σαθαι, ὑπερβάλλον ἑῷ. ἐστὶ ἐπαγγελτὸς ἑῷ, ὁ [3] 8.
ἀφορισθεὶς τούτων ἑαυτῷ προεχόμενον. ὑσὶ δ' [2] L. 8. § 39.
ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτῷ ἔν τινι τούτων ἀγα-
θὸς ᾖ, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ᾖ. καὶ σὶ [3] ὁ- [3] L. 10. § 33.
σον γὰρ πλείω τις ἀφαιρῶν ἑαυτῷ τούτων, ἢ
τοιούτων ἐπέρων, ἢ ἢ ἀφαιρούμενα [4] τι τούτων [4] -νος.
ἀνέχηται, τοσῷδε μᾶλλον ἀγαθὸς ἔσῃ.

XVI. [5] Οἷα δῶ πολλάκις φαντασθῇς, [5] L. 7. § 3. *l.* 12. § 1.
τοιαῦτα σοι ἔσται ἡ διάνοια· [6] βάπτεται γὰρ [6] L. 3. § 4.
ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή· βάπτε οὖν αὐτὴν,
τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν οἷον, ὅτι
[7] ὅπου ζῆν ἔξεσι καὶ ἓν εὖ ζῆν. ἐν αὐλῇ ᾖ ζῆν, [7] L. 8. § 45. *l.* 10. § 33.
ἔξεσι· [8] ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· καὶ πάλιν, [8] L. 1. § 17. *l.* 8. § 9.
ὅτι [9] ὑπὲρ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται [10], [9] L. 6. § 16, 40.
πρὸς ὃ ᾖ κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται. *l.* 7. § 55. *l.* 8.
πρὸς ὃ φέρεται ᾖ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ § 12.
ὅπου ᾖ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ [10] [πρὸς τοῦτο
τἀγαθὸν ἑκάστου· [11] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λο- κατεσκεύασται.]
γικοῦ ζώου, κοινωνικόν. ὅτι γὰρ [12] πρὸς κοινω- [11] Sup. § 6. Inf.
νίαν γεγόναμεν πάλαι δέδεικται. ἢ οὐκ ἦν § 34. *l.* 6. § 7.
ἀναγκαῖον, ὅτι [13] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων *l.* 7. § 74. *l.* 9,
ἕνεκεν, τὰ ᾖ κρείττω ἀλλήλων ᾖ [14] κρείττω 42.
ᾖ τῶν μὲ ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα τῶν ᾖ ἐμ- [12] L. 2. § 1. *l.* 7. § 5.
ψύχων τὰ λογικά. [13] Inf. § 30. *l.* 7. § 55. *l.* 11.

XVII. Τὸ [15] τὰ ἀδύνατα διώκειν, μα- § 10.
νικόν· [16] ἀδύνατον ᾖ τὸ [17] τὴν φαύλους μὴ [14] L. 6. 23.
τοιαῦτά κνα ποιῆν. [15] L. 6. § 50. *l.* 11. § 18, 33.
[16] Inf. § 28. *l.* 9. § 42. *l.* 12.

XVIII. [17] Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ ἐκὲ § 16.
ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ. ἄλλῳ τὰ αὐ- [17] ἐν Lug.
τὰ συμβαίνει, καὶ ἤτοι ἀγνοῶν ὅτι συμβέβη- [18] L. 8. § 46.
κεν, ἢ ὑποφιλονύμφως μεγαλοφρονούμενος [19] ἐν- *l.* 10. § 3.
καθῆ, καὶ ἀνέκλητος μένει· [20] δεινὸν ᾖν ἄγνοι- [19] L. 6. § 10.
ᾳ καὶ ἀρέσκειᾳ ἰσχυροτέρᾳ ᾖ φρονήσεως. *l.* 11. § 9.
[20] L. 8. § 48.

XIX. [21] Τὰ πράγματα αὐτὰ ὑσὶ ὁ- [21] L. 4. § 3.
πωσιῶν ψυχῆς ἅπτεται· [22] οὐδὲ ἕξι εἴσοδον [22] L. 8. § 41. *l.*
πρὸς ψυχήν· [23] οὐδὲ πρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυ- 11. § 6.
χὴ δύναται· [24] πρέπῃ ᾖ καὶ κινῇ αὐτὴ ἑαυτήν *l.* 6. § 52.
μόνη· καὶ οἷον δὴ κρίμάτων καταξιώσῃ *l.* 7. § 16.
[23] L. 6. § 8.

ἑαυτῷ, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφερόμενα.

XX. [1] Καθ' ὅσον μὲ λόγον ἡμῖν ἔστιν οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον [2] εὐποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δέ τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [3] ἐν τῷ ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἧττον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. [4] τοῦτο τίνων ἂν ἐνέργημά μοῦ τοι ἐμποδιζοίη ἀν· [5] ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως, ὑ γίνεται ἐμπόδια [6] διὰ τὴν ὑποξαίρεσιν, καὶ τὴν τροπὴν ζητῶ· τροπὴ γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν ὃ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς ὃ προηγούμενον καὶ τρεπομένη ἔργον γίνεται ὃ ἂν ἔργον τύχῃ τὸ ἐφεκτικὸν καὶ τρέπεται ὁδὸν, ἂν ἡ ὁδὸς ταύτης ἐνσκήπτῃ.

XXI. [7] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὃ κράτιστόν ἐστιν ὕλη· ἔστι δὲ τοῦτο ὃ πᾶσι χρώμενον, καὶ [8] πρόσπτον διέπον· ὁμοίως δὲ καὶ [9] τὸ ἐν σοὶ ὃ κράτιστον ὕλη ἐστὶν ἕτερον τοῦτο, τὸ [10] ἐκείνῳ ὁμογενές· καὶ γὰρ δὴ σὺ [11] τὰ τοῖς ἄλλοις χρήσιμον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

XXII. [12] Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει· ὅτι πάσης τῆς βλάβης φυλαξάσης τοῦτον ἔταξε τὸν κανόνα. εἰ δὲ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται [13], οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. [14] τί τὸ προκείμενον.

XXIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [15] τὸ τάχος τῆς μεταφορᾶς τῶν ὄντων πῶς καὶ γινομένων. [16] ἡ τε γὰρ οὐσία οἷον ποταμὸς ἐν διαιωνείᾳ [17] ῥύσις, καὶ [18] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαις [19] ζοπαῖς. καὶ σχεδὸν [20] οὐδὲν ἑστώς, καὶ τὸ παρεγγὺς [21]. τὸ δὲ [22] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανὲς, [23] ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. πῶς οὖν οὐ [24] μωρὸς ὁ ὀφθεὶς τούτοις

[1] L. 2. § 1.
[2] Inf. § 33.
[3] L. 6. § 32. l. 8. § 56.
[4] L. 8. § 32, 41.
[5] L. 3. § 12. Inf. § 34. l. 10. § 33. l. 11. § 9.
[6] L. 4. § 1.
[7] Inf. § 33.
[8] L. 6. § 5, 9.
[9] L. 3. § 9. l. 6. § 14, 16. l. 12. § 1, 19.
[10] L. 6. § 14.
[11] L. 3. § 1. l. 7. § 55.
[11] Inf. § 35. l. 6. § 44, 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6.
[12] L. 2. § 1. l. 7. § 26.
[13] [ἀνήκεστον δὲ] sive, [ἀλλὰ ἴσως τι] Inf. § 28. l. 10. § 4. l. 11. § 13.
[14] L. 4. § 43.
[15] L. 2. § 43.
[16] Sup. § 10.
[17] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35.
[18] L. 8. § 6.
[19] Inf. § 33.
[20] γὰς πάλιν f.
[21] L. 4. § 3. l. 12, § 7.
[22] L. 2. § 12.
[23] L. 4. § 44.

in se locum dederit, talia facit sibi adventitia quæque.

XX. Aliâ quidem ratione nobis conjunctissimus est homo; quatenus officii est nostri juvare illos ac sustinere. at quatenus in actionibus debitis obsistunt nobis quandoque, hac ratione inter res medias etiam mihi censetur homo; nihilo minus quàm aut sol, aut ventus, aut bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi possunt. Verùm conatûs aut affectûs impedimentum non datur, exceptionis atque circumversionis beneficio; circumvertit enim mens transfértque effectionis impedimentum omne ad id quod est potius. ità fit ut & quod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, quod viæ initæ obstabat.

XXI. Eorum quæ mundus complectitur, quod præstantissimum est colito. hoc est autem illud, quod cæteris omnibus utitur, quod reliqua omnia administrat. pari modo & quod in te præstantissimum est, colito. hoc est autem, quod superiori illi affine est. istud enim est, quod cæteris in te omnibus utitur; & à quo vita tua gubernatur.

XXII. Quod civitati non est noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, quibus noceri tibi posse videbitur. si civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: quin & etiamsi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, ne sic quidem succensendum esset civitatem lædenti, sed ostendendum in quo delinquat.

XXIII. Sæpe cogita, quanta cum celeritate abripiantur & subtrahantur, quæ sunt siúntq; universa. est enim rerum natura instar fluvii cujusdam, qui in jugi sit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & causs'e ipsæ conversionibus innumeris subjacent. nec quod consistat ferè quicquam est. cogita itidem vastum istud utrinque adjacens præteriti ac futuri temporis immensum, quo conduntur universa. quî igitur non pro fatuo meritò habeatur, qui istis vel inflatur, vel cruciatur,

cruciatur, vel de re aliqua, quæ ad ſpatium perbreve moleſtiam exhibeat, quiritatur, quaſi diu id fiat.

XXIV. Memineris & naturæ univerſæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi univerſi, cujus ſpatium breve & momentaneum tibi aſſignatum eſt; & fati, cujus quantilla es particula?

XXV. Peccat quis aliquid adversùs me? ipſe viderit: propriam habet diſpoſitionem, operationem propriam. ego nunc habeo, quod nunc habere me vult rerum natura; facióque quod nunc me facere vult natura mea.

XXVI. Quæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel aſperum carnis tuæ motum: nec ſe carni immiſceat, ſed circumſcribat ſeſe, & intra membrorum limites coerceat affectiones iſtas. quòd ſi aliâ ratione ſe ad mentem ſubvexerint, quatenus nempe ea corpori unita eſt, tunc ſenſui, cùm à natura ſit, non eſt obnitendum, ſed ſiſtenda partis principalis cenſura, nè de his tanquam aut bonis aut malis ſententiam ullam ferat.

XXVII. Cum Deis vivendum. hoc autem faciet, qui animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus ſibi deſtinatis acquieſcat; faciátq; quæcunq; genius ille voluerit, quem ſui particulam à ſe avulſam Jupiter cuique attribuit, præſidem ducémque eidem futurum. hic autem cujuſque mens eſt & ratio.

XXVIII. Num ſuccenſes ei qui circum olet? num ei, cui halitum gravem os emittit? quid enim fecerit? ejuſmodi os huic, illi alæ ſunt, ut fieri nequeat quin tale quid ab utroque ſe proferat. at homo, inquis, ratione præditus eſt, poteſtque ſi advertat, dignoſcere quid delinquat. Bene tibi ſit. proinde, tu quoque ratione cùm ſis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem oſtendito, commonefacito. ſiquidem enim te audiverit, ſanâſti eum, nec

φυσώμην Θ, ἢ σαπρώμην Θ, ἢ χειλιάζων, ὡς ἂν ἐκεῖ χρόνῳ Ϛ ὅτι μικρὸν ἀνοχλήσομαι.

XXIV. Μέμνησο τ̀ ζυμπάσης οὐσίας, [1] ἧς ὀλίγιστον μετέχεις, Ϛ τ̀ ζυμπάσης Θ αἰῶνος Θ. τ̀ [3] βραχὺ κῆ [4] ἀναγκαῖόν σοι ἀφόρισμα ἀφώρισται, Ϛ τ̀ εἱμαρμένης, ἧς πῖσον εἶ μέρος; [1] L. 2. § 9. l. 12. § 32. [3] L. 4. § 26. [4] L. 4. § 48. l. 11. § 18.

XXV. [5] Ἀλλ Θ ἁμαρτάνει [6] κ εἰς ἐμέ. ὄψε Ϝ· [7] ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. [8] ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ κοινὴ φύσις, Ϛ [9] πράττω ὃ με νῦν πράττειν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις. [5] L. 4. § 26. l. 11. § 13. l. 12. § 26. [6] πς Xyl. [7] Sup. § 3. [8] L. 4. § 34. l. 7. § 57. [9] L. 6. § 22.

XXVI. Τὸ ἡγεμονικὸν Ϛ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος, [10] ἀπρεπῶς ἔχω, ἐὰν τ̀ ἐν τῇ σαρκὶ λείαν ἢ τραχείαν κινήσεως· Ϛ [11] μὴ ζυγκεινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω [12] αὐτὸ, Ϛ περιοριζέτω [13] ταῖς πεισθείσαις ἐκείναις ἐν τοῖς μορίοις. ὅσῳ Ϝ ἀναδιδῶσιν χ τ̀ ἑτέραν ζυμπάθειαν εἰς τ̀ διάνοιαν, ὡς ὄν ζῶμαι ἠνωμένῳ, τότε πρὸς μ τ̀ αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, ὑ πειρατέον διακαίνειν· [14] τ Ϝ ἐὰν λογίζωμαι, τ̀ ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, μὴ πρόσκλιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὐτοῦ. [10] L. 4. § 3. Sup. § 19. [11] L. 7. § 16, 67. l. 10, § 24. [12] αὐτὸ f. l. 7. § 68. [13] L. 3. § 6. l. 7. § 55. l. 8. § 26. [14] L. 4. § 8. l. 7. § 14.

XXVII. [15] Συζῆν θεοῖς· συζῇ Ϝ θεοῖς ὁ ζωνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τ̀ ἑαυτοῦ ψυχὴν [16] ἀρεσκομένην μ τοῖς ἀπονεμομένοις, [17] ποιοῦσιν Ϝ ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστῳ [18] προστάττει Ϛ ἡγεμόνα ὁ ζεὺς ἑαυτοῦ, [19] ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ ἕτ Θ δέ ἐστιν, ὁ ἑκάστου νοῦς Ϛ λόγ Θ. [15] L. 10. § 1. l. 12. § 5. [16] L. 2. § 17. l. 3. § 16. l. 7. § 54. [17] Sup. § 10. [18] L. 3. § 5. [19] L. 2. § 4. l. 12. § 26.

XXVIII. [20] Τῷ γέλωνι μὴ ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀζοστόμῳ ὀργίζῃ; τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει, [21] ἀνάγκη τοιαύτῃ ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ ἄνθρωπ Θ λόγον ἔχει, φησί, Ϛ διὰται ζυνοσθ ἐφιστάνων τί πλημμελῇ εὖ σοι γρύζειν· τοιγαροῦν [22] κ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει, λογικὴν διάθεσιν· [23] δεῖξον, ὑπόμνησον· εἰ γὰρ ἀκούσῃ, θεραπεύσεις, [20] L. 11. § 15. [21] Sup. § 17. [22] L. 4. § 13. l. 11. § 39. [23] Sup. § 22. l. 6. § 27. l. 8. § 59. l. 9. § 11. l. 10. § 4. l. 11 § 13.

πόσης, καὶ ἡ χρεία ὀργῆς· [1 ἥτε [2 τραγῳδός, ἥτε πόρνη]

XXIX. [3] Ὡς ἐξελθὼν ζῆν ἔμελλον, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. ἐμοὶ μὲν οὖν μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε [4] καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι· οὕτως μοί τοι, ὡς [5] μηδὲν κακὸν πάσχων. [6] καιρός ἐστι, ἀπέρχομαι. τί αὐτὸ [7] προσέγραμμα δακνῇς; μέχρι δέ με τούτων ἐστὶν ἐξάγῃ, μένω ἐλεύθερον, καὶ [8] οὐδείς με κωλύσει ποιῆσαι ἃ θέλω· θέλω δὲ [9] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

XXX. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πεποίηκε γοῦν [10] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· καὶ [11] τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. ὁρᾷς [12] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, καὶ [13] τὰ κρατοῦντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

XXXI. [14] Πᾶς προσενλίσσου· μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικί, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκείοις, οἰκέταις· εἰ πρός πώποτε σοι μέχρι νῦν ὄζει τὸ μήτε λόγα ῥέξαι ἐξαίσιον, μήτε εἰπεῖν. ἀναμιμνήσκου δέ, καὶ δι' οἵων διελήλυθας, καὶ οἷα ἤνεσας ὑπομεῖναι· καὶ ὅσα [15] πλήρης ἤδη σοι ἱστορία ὁ βίος, καὶ [16] τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὧπται καλῶς· καὶ [17] πόσων μὲ ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· [18] πόσα ὁ ἐνδοξα παρεῖδες· [19] εἰς ὅσους ὁ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

XXXII. [20] Διὰ τί συγχέουσιν ἄπειροι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμια· τίς ἐστιν ψυχὴ ἔντεχνος καὶ ἐπιστήμων [21]; ἡ εἰδυῖα ἀρχεῖ καὶ τελος, καὶ [22] τὰ ἀφ' ἑαυτῆς ἐπὶ οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς πρὸς αἰῶνος. [23] καὶ περιόδους πεταγμένας [24] οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

XXXIII. Ὅσον οὐδέπω [25] σποδὸς ἢ σκέλετος, καὶ [26] ἤτοι ὄνομα, ἢ [27] οὐδὲ ὄνομα· [28] τὸ δὲ ὄνομα, φόρτος καὶ ἀπήχημα. τὰ δὲ

[1] L. 4. § 31. [2] L. 3. § 7. l. 11. § 18. [3] L. 2. § 11. l. 11. § 3. [4] L. 8. § 47. [5] L. 2. § 11, 12 [6] al. f. [7] L. 4. § 50. [8] L. 1. § 16. l. 2. § 9. l. 8. § 48. [9] L. 1. § 9. l. 3. § 4. Sup. § 16. l. 6. § 14. [10] Sup. § 16. [11] L. 8. § 59. [12] Sup. § 8. l. 9. § 1. [13] L. 9. § 9. [14] L. 1. § 17. Sup. § 11. l. 6 § 48. l. 10. § 37. [15] L. 2. § 14. [16] L. 3. § 8. [17] Sup. § 15. [18] Sup. § 1. [19] L. 7. § 65. [20] L. 2. § 1. l. 3. § 16. l. 6. § 35. [21] L. 19. § 18. l. 8. § 3. [22] L. 4. § 40. [23] Sup. § 13. [24] Sup. § 21. [25] L. 4. § 48. [26] L. 12. § 27. [27] L. 4. § 0. l. § 13. [28] L. 4. § 3.

irâ ampliùs opus jam erit. [Nec tragœdus, nec ſcortum.]

XXIX. Quo modo vivere cogitas vitâ mox exceſſurus, eodem, ſi volueris, vivere jam licet. ſin id minùs permiſerint, quibuſcum hîc degis, exeas licèt è vita; ità tamen, ne tanquam mali quid paſſus. ſi fumus moleſtus eſt mihi, diſcedo. cur hoc momenti alicujus eſſe videatur? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo; utpote quem nemo prohibere poſſit, quo minùs faciam quæ velim; velim autem, quæ animantis ratione imbuti ad ſocietatem nati naturæ ſunt conſentanea.

XXX. Univerſi mens communionis mutuæ amans eſt. itaq; deteriora quæq; præſtantiorum cauſsâ fecit: præſtantiora ſibi invicem conciliavit. vides ut res ſingulas ordine juſto ſubdiderit, congeſſerit, pro dignitate ſua ſuum cuiq; attribuerit, præſtantiſſimas mutuo ſibi invicem conſenſu devinxerit.

XXXI. Recole tecum quo modo te hactenus geſſeris erga Deos, parentes, fratres, liberos, conjugē, præceptores, educatores, amicos, familiares, famulos; nunquid hactenus adversùs horum aliquem, quod minùs deceat, quicquam vel facto, vel dicto etiam admiſeris. recole quoq; quæ tranſegeris negotia, quibuſque ſuſtinendis ſufficeris. cogita & vitæ tuæ hiſtoriam jam eſſe conſummatam, muneréque tuo te jam defunctum. recole itidem, quot præclara videris; quot voluptates ac dolores ſpreveris; quot pro glorioſis habita neglectui habueris; quot improbis denique æquum te exhibueris.

XXXII. Quorſum arte inſtructum ac peritum quenquam rudes animæ imperitæq; conturbent? verùm quænam eſt anima perita artéq; inſtructa? Ea quæ principii finiſq; rerum eſt gnara rationiſque illius quæ res omnes permeat, ac per ævum omne ſtatis periodis univerſum hoc adminiſtrat.

XXXIII. Cinis jamjam futurus es, aut oſſa nuda; nomenque tantùm, vel ne nomen quidem tui, ſuperfuturum eſt. nomen autem ip-

sum nihil est aliud quam sonitus inanis & echo quædam. quin & illa ipsa, quæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana sunt, putida, exilia, canicularum instar invicem rixantium, aut puerulorum secum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modestia, justitia & veritas, ad cœlum, à terra longè latéq; patente, sese contulerunt. ecquid igitur restat quod te istic detineat? siquidem res sensui subjectæ, mutari pronæ, & consistere nesciæ; sensus ipsi hebetes & imagines falsas admittere proclives: animula ipsa, exhalatio à sanguine emissa: apud eos, qui istiusmodi sint, celebrem esse, inane quiddã. quin ergo expectas placidus, vel extinctionem tui, vel translationem? istius tempus donec obvenerit, quid sufficerit nisi ut Deos colas celebréſq;, hominib⁹ benefacias, sustineas eos eisdémque abstineas; meminerisq; ea omnia, quæ extra corpusculi animulæque tuæ terminos consistunt, nec tua esse, nec in potestate tua sita?

ὲν τῷ βίῳ πολυλίμνῃ, [1] κενὰ, καὶ [2] σαθρὰ, καὶ [3] μικρὰ, καὶ [4] κυνίδια ἀλλαλοκόπα, καὶ [5] παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [6] ἐπὶ ὄλυμπον, ἀπὸ γῆς εὐρυοδείης. τί ἔτι ἔλκει σε ἐνταῦθα κατοικεῖν; εἴγε [7] τὰ μὲν αἰσθητὰ εὐμετάβλητα, καὶ [8] οὐκ ἐστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [9] ἀμυδρὰ καὶ εὐπαθῆ πάντως· αὐτὸ δὲ δὲ ψυχάριον, [10] ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος. [11] δόξα δὲ εὐδοκιμεῖν [12] πᾶσα. τούτοις, κενόν. [13] τί οὖν μένεις; [14] ἴλεως [15] τὸ εἶτε σβέσιν εἴτε μετάστασιν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, [16] ἀρκεῖ· [17] τί δ' ἄλλο ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν· [18] ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ [19] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὅρων τοῦ σκεάδιου, δὲ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνῆσθαι [20] μήτε σὸν ὄντα, μήτε ὑπὲρ σοί;

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 9. § 36.
[3] L. 6. § 36.
[4] L. 7. § 3.
[5] L. 9. § 24.
[6] Hesiod. l. 1. v. 195.
[7] L. 2. § 17. l. 6. § 4, 14.
[8] Sup. § 23.
[9] L. 2. § 17.
[10] L. 4. § 3.
[11] L. 4. § 33.
[12] πᾶσ. π. ἴλ.
[13] Sup. § 10.
[14] L. 2. § 3.
[15] L. 7. § 32.
[16] Sup. § 14.
[17] L. 6. § 10, 30.
[18] L. 5. § 20.
[19] Sup. § 20.
[20] L. 12. § 3.

XXXIV. Prosperè tibi res tuæ sunt perpetuò processuræ, si ritè incedere potueris, rectâque methodo & opinari & agere. communia sunt animæ ratione præditæ, sive Dei, sive hominis, sive alius alicujus animantis duo ista: alterum, quod ab alia re nulla possit impediri; alterum, quod in animi affectione actionéq; justâ bonum suum situm habeat, nec ultra hæc quicquam appetere necesse habeat.

XXXIV. Δώσασι αἰεὶ [21] εὐροῆν, εἴγε καὶ [22] ὁδοιπορεῖν, εἴγε καὶ [23] ὁδῷ ἐπιλαμβάνειν, καὶ θεάσασθαι [24] δύο ταῦτα κοινά, τήν τε τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντος λογικοῦ ζώου ψυχήν· τὸ [25] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ [26] ἐν τῇ δικαίᾳ ἕξει καὶ θεάζειν ἔχειν τὸ ἀγαθόν. [27] καὶ ἐναῦθα τὸ ὁρεκτὸν ἀπολήγειν.

[21] L. 2. § 5.
[22] Sup. § 14.
[23] L. 1. § 9.
[24] -ασειν. Xyl.
[25] Sup. § 20.
[26] Sup. § 16.
[27] L. 4. § 20. l. 9. § 31.

XXXV. Si nec aut vitiositas hæc mea sit, aut effectum vitiositatis meæ; nec communitas ea læditur, cur de re ista ipse differor? communitatem autem quid læserit?

XXXV. Εἰ [28] μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κακίᾳ ἐμοὶ, [29] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ἐπ' αὐτῷ ἀλλαφέρομαι; [30] τίς δὲ βλάβη τῷ κοινῷ;

[28] Sup. § 25. l. 7. § 22. l. 9. § 4.
[29] Sup § 22.
[30] L. 8. § 55.

XXXVI. Ne imaginatione ullâ temerè abripiaris: sed opis tuæ indigis, prout potes & par est, opem feras. nec si in rebus mediis hisce detrimentum sustinuerunt, ideò lædi eos existimes. nihil enim mali subest. sed quemadmodum senex discedens alumni turbinem poscebat, cum turbinem tamen, hoc est, ludicrum quiddam, esse meminisset. ita & istic te geras. ad rostra ubi declamitans fueris, an oblitus es,

XXXVI. Μὴ [31] ὀλοσχερῶς [32] τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ [33] βοηθεῖν μὲν δυνάμενον καὶ [34] κατ' ἀξίαν καὶ εἰς τὰ μέσα ἐλαττώνεσθαι, μὴ μήν τοι [35] βλάβεσθαι· ἀνὸ φθονεῖν ἕξεις, κακὸν γάρ [36] ἔθος· ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸ σὸν ῥέμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος· ὅτου οὖν καὶ ὅσου. ἕως τοι [37] γένῃ καλὸς ἐπὶ τῷ ἐμβόλῳ·

[31] L. 9. § 3.
[32] L. 4. § 22. l. 7. § 43.
[33] L. 6. § 30.
[34] L. 3. § 11.
[35] Sup. § 35.
[36] ὄνειδος f.
[37] γένῃ καλὸς Xyl.

ὀνειδεσθαι

[1] L. 9. § 29.
[2] L. 4. § 44.
[3] ἐ. φ. εὐμ. Sal. ἥδιον ἄν, ἐ. ᾗ εὔμ. Boot.
[4]--λησθεὶς Sal. & Boot.
[5] ἄνθρωπε, σὺ ᾖ εὔμ. ἐ. κατ. S
[6] L. 7. § 17.
[7] -δοὶ τέρπει. S.

ἀλλ' ἐπελάθου ἐπὶ τούτοις ὠφελιμώτατα. [1] Ἀφ' οὗ οὖν ἐν σὺ [2] μοῖρος ἡγῇ; [3] ἐγὼ μὲν οἶμαι πᾶσι, ὅσοις ἐνδέχεται καταλειφθεὶς [4], [5] εὐμοίρως ἀνθρώπου ᾗ [6] εὐμοίρως, ἀγαθῷ μοίρᾳ αὐτὸν ἀπονείμας· ἀγαθὴ ᾗ μοῖρα, ἀγαθοὶ [7] ζῆται ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

homo, hæc quidnam sint? memini satis, inquis; verùm ea sunt, in quibus isti pretium studiúmque ponunt. num ergo & te fatuum esse necesse est, quia illi sunt? quocunq; loco deprehensus, felix futurus sis. felix est autem qui sortem sibi bonam comparaverit. fors vero bona si quid sit quæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis denique actionibus constat.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ'.

LIB. VI.

[1] Inf. § 5. l. 7. § 23.
[2] L. 2. § 11. l. 10. § 7.

Τῶν ὅλων οὐσία, εὐπειθὴς καὶ εὐτρεπὴς, [2] ὁ δὲ ταύτῃ διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν κακίαν· οὐδὲν ἔχει, οὐδὲ κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται ὑπ' ἐκείνου. [3] πάντα δὲ κατ' ἐκεῖνον γίνεται, καὶ περαίνεται.

[3] L. 3. § 11. Inf. § 8.

II. Μὴ διαφέρῃ, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος· ὕπνου ἢ ἐγρηγορὼς· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ [5] πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πρᾶττων τι ἄλλο ἐπιτήδειον. [6] μία γάρ τις βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν. [7] ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ τούτῳ [8] ὃ πρὸ ἐν ὄντες.

[4] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[5] L. 7. § 44, 45, 46.
[6] L. 3. § 7. l. 10. § 8.
[7] L. 8. § 32. l. 9. § 6.
[8] L. 2. § 5. l. 3. § 12.

III. [9] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία, πρᾶγμα περιχέτω σε.

[9] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29, 30.

IV. Πάντα τὰ ὑποκείμενα [10] ταχέως μεταβάλλει, καὶ [11] ἢ τροπὴ ἀπογεννᾷ [12], εἰ μὴ ἔσται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

[10] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[11] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
[12] -ασθήσεται. Lug.

V. [13] Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε πῶς διάκειμαι, καὶ τί ποιῶ, καὶ ὅτι τίνος ὕλης.

[13] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.

VI. [14] Ἄρις ὁ χρόνος τοῦ ἀμύητος· [14] ὃ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

[14] L. 7. § 15, 65.

VII. Ἐνὶ [15] πέρατι καὶ [16] προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς [17] μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν, [18] σὺν μνήμῃ θεοῦ.

[15] L. 8. § 26, 42.
[16] L. 4. § 31.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13. Inf. § 23.

Niversi materia obsequens est & parere prompta. mens rectrix ejusdem, nullam in se maleficii causſam habet; cùm malitiam in se nullam habeat; neq; malefecit cuiquam, nec à quoquam læditur. secundùm hanc verò fiunt & perficiuntur universa.

II. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, quod est officii tui, feceris. item utrùm dormituriens, an somni satur; malè audiens, an collaudatus; moriens itidem, an aliud quid agens, nam ex vitæ hujus officiis, hoc est etiam, quòd morimur. & in hoc ergò sufficit, quod præ manibus est ritè disponere.

III. Introſpice, cavéque ne rei cujuſquam qualitas dignitáſve propria te fugiat.

IV. Præſentia hæc omnia quàm citiſſimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (ſiquidem unita ſit rerum omnium ſubſtantia) vel diſſipabuntur.

V. Novit mens univerſi rectrix, quomodo ſe habeat, quid faciat, & in qua materia verſetur.

VI. Optimus injuriam ulciſcendi modus eſt, inferenti ne ſis ſimilis.

VII. Hoc uno te oblecta, in eóque acquieſce, ut ab una, quæ communitatem juvet, actione, ad alteram tranſeas, numinis memor.

VIII. Pars animæ principalis se fuscitat, se vertit; se facit, qualem ipsa voluerit; quæque contingunt quælibet, talia sibi videri facit, qualia ipsa voluerit.

IX. Secundùm universi naturam perficiuntur singula. neque enim secundùm aliam ullam, quæ vel exteriùs contineat, vel interiùs contineatur, vel extra etiam quasi appensa sit.

X. Universum aut est cinnus quidam rerum, nunc concursu fortuito invicem implexarum, mox dissipatarum denuò; aut est compages rerum in unum ordine justo convenientium, quæ providentiâ regatur. si prius illud, quid est, quod desiderem in temeraria miscela colluviéq; istiusmodi ulteriùs commorari? aut cur aliud quicquam mihi curæ sit, quàm ut quoquo modo in terram redigar? quorsum etiam perturbor? quicquid enim egero, superveniet aliquando dissipatio. sin quod posterius est positum, rectorem veneror, eodémque fretus, firmus animi consisto.

XI. Siquando à rebus circumstantibus per vim quandam adactum perturbari te senseris, citò ad te redi, nec plus quàm necesse est, ab animi tenore congruo recede. tenoris enim servandi valentior fies, ad eum jugiter recurrendo.

XII. Si novercam simul matrémque haberes, etiamsi & illam coleres, ad istam tamen frequentissimè te reciperes. harum instar habeant apud te, aula & philosophia. ad hanc sæpiùs accede, hac acquiesce, cujus ope, cùm quæ ibi occurrunt tibi futura sunt toleratu facilia, tum & ipse in eis toleratu facilis.

XIII. Quemadmodum de obsoniis atq; eduliis ejusmodi cogitare licet, hoc piscis esse cadaver, hoc avis, hoc suis: ac rursus de falerno, esse uvulæ succum; de purpura, esse oviculæ capillos conchylii cruore tinctos; de coitu, esse intestini fri-

VIII. [1] Τὸ ἡγεμονικὸν ἔξι, ὃ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ πρέπον, καὶ ποιῶν μὲ ἑαυτὸ οἷον αὐτὸ καὶ θέλῃ, [2] ποιὸν ἂν ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν ὃ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλῃ. [1] L. 5. § 14. l. 11. § 1. [2] L. 3. § 9. l. 5. § 19. l. 7. § 14. l. 12. § 25.

IX. [3] Κατὰ πᾶν τῶν ὅλων φύσιν ἔκαστα περαίνεται. ἢ γὰρ κατ' ἄλλων γέ τινα φύσιν, ἤτοι ἔξωθεν τοῖς ἐχομένοις, ἢ ἐμπεπλεγμένων ἔνδον, ἢ ἐξω ἀπηρτημένων. [3] Sup. § 1, 4.

X. [4] Ἤτοι κυκεὼν, καὶ διασπασμὸς· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, [5] πρόνοια. [6] εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, κὲ ὅτι ἐνδυμῶ εἰκῇ συγκείμαι, καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλο κινός, ἢ τοῦ ὅπως ποτε [7] αὖα γένωμαι; κὲ ὅ καὶ ταράσσομαι; [8] ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμός, ὁμὲ ἂν ποιῶ· εἰ δὲ διάπυρά ἔξι, [9] σβέσω καὶ [10] ἐυσταλῶ, καὶ διαρρᾷ [11] τῷ διοικοῦν κ. [4] L. 4. § 27. [5] [καὶ] φ. [6] L. 2. § 11. [7] Iliad. π. v. 99. [8] L. 7. § 46. [9] L. 5. § 21, 33. [10] L. 5. § 18. [11] Sup. § 5, 9.

XI. [12] Ὅταν ἀναγκαδῆς [13] ὑπὸ τοῦ περιεστῶτος οἱονεὶ ἀλαλαγδῆναι, [14] ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ πλεῖον τοῦ ἀναγκαίου ἐξίσασο τοῦ ῥυθμοῦ. ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας, ἐὰν συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι. [12] L. 1. § 12. l. 11. § 9. [13] L. 4. § 3. Inf. § 12. [14] περὶς Lug. An.

XII. Εἰ μητρυιᾷ τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνῃ τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς γίνεται. τοῦτό σοι γιὼν ἔξιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [15] ἐπάνιθι, καὶ [16] προσπαπαύε ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐλοῖς ἀνεκτός. [15] Sup. § 11. [16] L. 5. § 9, 10

XIII. Οἷον δὴ, τὸ [17] φαντασίαν λαμβάνειν ὅτι τῶν ὄντων, καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδίμων· ὅτι νεκρὸς ἔστω. ἰχθύω. ἔστω. ὃ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοῖρος καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος χυλός ἐστι σταφυλίου· καὶ [18] ἡ πεπορφυρωμένη τριχία πρόβατον αἵματι κόγχης βεβαμμένον· καὶ ἐπὶ τῆς ἐν συνουσίαν, [17] L. 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. l. 7. § 29, 30. [18] L. 9. § 34.

συνουσίαν, ἐντερίου ῥεύματισμὸς καὶ μετὰ πόνου σπασμῶν [1] μυξαρίων ἔκκρισις· [2] οἵδε δὲ αὐτοί εἰσιν οἱ φθονταὶ καὶ δικνούμεναι ἀνθρώπων πράξεις καὶ διεξιοῦσαι δι' ἀνθρώπων, ὥστε ὁρᾶν ἅπινά ποτ' ἔστιν. [3] ὅτως δὲ πρὸς ὅλον τὸν βίον ποιῇ, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, [4] ἀπογυμνῶν αὐτά, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καταρρᾶν, καὶ τὴν ἰσχνολογίαν, [5] ὑφ' ἣν σεμνύεται, περιαιρῶ. [6] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογίσασθαι καὶ ὅπου δοκεῖ μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγνῶναι, τότε μάλιστα καταγελᾶσθαι. ὅρα γοῦν ὁ Κράτης, τί περὶ αὐτῆς ὁ Ξενοκράτους λέγει.

[1] L. 4. § 48.
[2] οἷον vel ἐξ.
[3] L. 10. § 26. l. 11. § 2.
[4] L. 2. § 12. l. 10. § 9. l. 12. § 8.
[5] ἐφ' f.
[6] L. 2. § 12. l. 3. § 6.

XIV. [7] Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πολυὺς θαυμάζει, εἰς γλισχρότατα διάγει, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ πολλῆς ὀλίγῳ μετριοτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον, προβατίας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ πολλῆς ἔτι χαριεστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, ἐμοί γε μὴ καθολικῆς, ἀλλὰ καθ' ὅσον πολιτικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐνεργεῖς, ἢ κἂν ψιλὸν, τὸ πλῆθος ἀνδραποδῶν κεκλῆσθαι. [8] ὁ δὲ ψυχῇ λογικῇ [9] καθολικῇ καὶ πολιτικῇ καὶ μιᾷ, οὐδὲν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέφεται· περὶ ἀπάντων δὲ τὰ ἑαυτοῦ ψυχῇ [10] λογικῶς καὶ κοινωνικῶς [11] ἔχουσιν, καὶ κινήμασιν ἁρμόζει, καὶ [12] τῆς ὁμοιώσεως εἰς τοῦτο [13] συνεργεῖ.

[7] Sup. § 13.
[8] L. 3. § 9.
[9] L. 5. § 21. l. 12. § 30, 32.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἴσχουσιν f. Inf. § 16.
[12] L. 5. § 21.
[13] Inf. § 42.

XV. [14] Τὰ μὲν ἀοίδιμα γίνεσθαι, τὰ δὲ ἀοίδιμα γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσβη· [14] ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις, ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διαπαντὸς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται [15]. ἐν δὴ τούτῳ [16] τῷ ποταμῷ, [17] τί ἄρα τις τούτων τῶν παραδεόντων ἐπιμέσαι, [19] ἐφ' ᾧ τινα σπουδὴν ἔξειν; ὥσπερ εἰκὸς. τί τῶν παπτομένων χρυσίων φιλεῖν ἄρχοιτο· [20] τὸ δὲ ἤδη ὀξὺ ὀφθαλμῶν ἀπαλύνειν. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ

[14] τῶν [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[15] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[16] L. 5. § 10.
[19] Sup. § 23.
[20] L. 4. § 43.

cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generalissima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qualia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: quæ autem moderatiores paulò suspiciunt, ad ea referuntur, quæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem universali illâ, sed quâ artium cultrix, aliâsve solers exiſtit, aut quâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qui animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus insuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo statu suam conservet, quo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátque, & congeneri suo

XV. Quædam fieri properant, quædam fuisse: & illius etiam quod fit, aliquid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunquam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in quo consistere non datur, quorsum quis horum sic præterlabentium quicquam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conspectu statim abscesserit. hujusmodi res est & vita cujusque, quasi

quasi exhalatio nempe quædam à sanguine orta,& ab aëre spiritûs attractio. quale enim quiddam est aërem semel traxisse, mox reddere, quod momentis singulis facimus; tale quiddam est & totam illam respirandi facultatem, quam heri & nudiustertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauseras.

XVI. Non est æstimatione multà dignum, aut perspirari, quod & plantarum est; aut respirare, quod & pecudum & belluarum est; aut à sensibus rerum imagines impressas admittere; aut ab affectibus sigillarium instar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde est atque alimenti quod est superfluum excernere. ecquid est igitur, quod pretio aliquo dignum sit? num plausibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum strepitu excipi. quid enim sunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum strepitus? ita cùm & gloriolam missam feceris,quid tandem supererit pretio dignum? hoc unum, opinor, secundùm conditionis suæ rationem, moveri séq; sistere, hoc est, ad quod studia reliqua artésq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum sit, ad quod productum est. siquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum institutiones & disciplinæ ad quid aliud contendunt? istîc ergo reperitur quod in pretio sit habendum. atq; hoc benè si habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit. non tu desines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi sufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim necesse erit invidere, æmulari, eos suspectos habere, qui his privare te possint, eis struere insidias, qui id, quod tu tanti æstimas, possident. omnino necesse erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam sæpenumero conqueri. at contra mentem propriam si in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & communi

ἡ ζωὴ ἐκφύσω, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, & [2] ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀναπνοή. οἷον γάρ ἐστι τὸ ἄπαξ ἐλκῦσαι τὸν ἀέρα & ἀποδῶναι, [3] ὅπερ καθέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι & [4] τὸ τῷ παντὶ ἀναπνευστικῷ δύναμιν, ἣν ἔχεις & πρώην ἀπορριφεὶς ἐκλιπὼν ἀποδῶναι ὀφείλεις, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

[1] L. 5. § 33.
[2] L. 2. § 2.
[3] L. 8. § 54.
[4] L. 5. § 4.

XVI. [5] Τίμιον, ἔστι τὸ [6] ζῆν πνεύματι, ὡς τὰ φυτά· ἔστι [7] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα & τὰ θηρία· ἔστι [8] τὸ τυπώσεσθαι ταῖς φαντασίαις· ἔστι τὸ [9] νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὁρμάς· ἔστι τὸ [10] συναγελάζεσθαι. ἔστι τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῇ [11] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι ἴσως. [12] οὐκοῦν ἔστι τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ δόξαι τῆς πολλῶν εὐφημίας, [14] κρότος γλωσσῶν. ἀφεῖκας οὖν & τὸ δοξάριον, τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μοι, τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ κινεῖσθαι, & [15] ἐπειδὴ ἐφ' ὃ & αἱ βιωτικαὶ ἄγουσι & αἱ τέχναι. [16] παντὶ γὰρ τέχνῃ πᾶσα τοῦτο συνηρέτησεν, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν βιωτικῶς ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατεσκεύασται. ὁ τε φυτουργὸς ὁ βοσκηματοτρόφος & ἀμπέλου, & ὁ παιδοτρόφος, & ὁ τοῦ κυνὸς θεραπευτής, τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί ποτε δίδουσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. & τοῦτο μὲν δὴ εὖ ἔχει, ἐὰν σὺ σεαυτῷ ἄλλων προποιήσῃ σεαυτόν. [17] ὑ παύσῃ & ἄλλα πολλὰ ἡμῖν; ἔτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, ἔστι ἀυτάρκης, ἔστι ἀπαθής. ἀναγκη γὰρ φθονερόν, ζηλοτυπῆ, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἁφελέσθαι δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὰ ἐμοὶ μὴ ὄντα· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων κρατοῦντα. προσέτι δὲ πολλὰ & τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· [18] ἢ δὲ ἐμὴ διάνοια αἰδοῖα & ἐμοὶ, σεαυτῷ δὲ [19] ἀρεστὸν σε ποιήσει, & τοῖς κοινωνικοῖς

[5] Ὡς τὸ τῶν Στ. Bas. & Lug.
[6] L. 3. § 1.
[7] L. 8. § 54.
[8] L. 3. § 16.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[10] L. 9. § 9, 39.
[11] L. 9. § 39.
[12] L. 8. § 52.
[13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
[15] ἴσχεται Sup. § 14.
[16] L. 5. § 14.
[17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[18] L. 3. § 9. l. 11. § 1.
[19] L. 8. § 53.

[1] L. 1. § 9. ηοῖς [1] ἁρμόττον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον,
[2] L. 5. § 8. τετέσιν, [2] ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι ἁρμόττει καὶ ἁρπάζουσιν.

[3] L. 9. § 28. XVII. [3] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φορὰ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδενί ἐστιν τούτων, ἀλλὰ θειοτέρα τις, καὶ [4] ὁδῷ [5] δυσεπινοήτῳ προϊοῦσα. [6] σύνοδος.

[4] Sup. § 14.
[5] Inf. § 22.
[6] L. 7. § 53. l. 8. § 7.

XVIII. Οἷον ἔστιν, ὃ ποιοῦσιν; τοὺς μὲν δὴ τῷ αὐτῷ χρόνῳ, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους σύφημον ἡ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [7] τοῦτο τῷ μεταγλυσέσθαι σύφημον θέλουσι, ὡς ὅτε εἶδον τινὲς, ὅτε ἔζων, πολλοῦ ποιοῦνται. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπεῖσθαι αὖ, ὅτι μὴ καὶ οἱ προγλύσεροι πολλοὶ σε λόγους σύφημους ἐποιοῦντο.

[7] L. 3. § 10. l. 8. § 44.

[8] L. 12. § 6. XIX. [8] Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκατόρθωτον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [9] εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

[9] L. 8. § 36, 46.

[10] L. 12. § 16. XX. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι [10] ἁρπάζουσι, καὶ τῇ κεφαλῇ [11] ἐρράγεις, πληγὴν ἐποίησεν. ἀλλ' ὅπως ὑποψιαρόμεθα, ὅπως φυλαττόμεθα ὕστερον, ὡς πολέμιόν τινα· καὶ τοῦ φυλακτέον, οὐ μὴν ὡς ἐχθρὸν, οὐδὲ μὴ ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίνεως συμβῆναι. [12] τοιοῦτόν τοι λέγω, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου πολλὰ παρενομοῦμεν, ἂν οἷον [13] συγγυμναζομένων. ἔξεστι γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκκλίνειν, μηδὲ καταπλήττεσθαι, μηδὲ ἀπεχθάνεσθαι.

[11] τοῦ f.
[12] L. 4. § 3. Inf. § 26, 27. l. 7. § 22, 38. l. 10 § 6.
[13] L. 10. § 31.

[14] L. 4. § 12. Inf. § 38. l. 8. § 16. l. 10. § 12.

XXI. [14] Εἴ τίς με ἐλέγξαι, καὶ ἀποδεῖξαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται· χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐμμένων τῇ ἑαυτοῦ ἀπάτῃ καὶ ἀγνοίᾳ.

[15] τὸ f.
[16] L. 5. § 25. l. 7. § 15, 19.
[17] L. 2. § 7.
[18] L. 7. § 38.
[19] L. 9. § 42.
[20] L. 3. § 15.

XXII. Ἐγὼ [15] μὲν ἐμμενῶ [16] καθήκοντι ποιῶ· [17] τὰ ἄλλα με ὁ θεὸς ποιησάτω· ἤτοι [18] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [19] πεπλανημένα, καὶ [20] τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

nioni accommodum, & Diis consentientem, dum quæcunque illi attribuunt ac constituunt, laudas.

XVII. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum viâ fertur, sed divinius est quiddam, viâque haud facili apprehensu progrediens, prosperè semper procedit.

XVIII. Quale, quæso, hoc est, quod faciunt homines? eos, qui eodem secum tempore vivunt, laudare cùm renuant; ipsi à posteris, qui eos nec norint unquam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc autem idem est prope, ac si quis contristaretur, quia homines prisci encomiis eum non sint prosecuti.

XIX. Noli, siquid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id posse. Sed siquid fuerit, quod possit quisquam, hominisque sit munus, id te quoque assequi posse existimes.

XX. Inter exercendum siquis unguibus lancinaverit, aut capite alliso plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus, nec offendimur, nec tanquam insidiatorem deinceps suspectum hunc habemus. cavemus tamen nobis ab eo quantum possumus, sed nec tanquam ab hoste, aut tanquam suspicaces, verùm ita, ut animo pacato declinemus tantùm. eodem plane modo & in reliqua nos vita geramus. nè advertamus illis animum, quæ ab eis, qui nobiscum in vita quasi committuntur, hujusmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra suspicionem ullam aut odium.

XXI. Si quis convincere me poterit, palámque mihi facere, quod in re ulla minùs rectè vel sentiam vel me geram, læto lubentíque animo mutabo. sector enim veritatem, à qua nemo unquam læsus est. læditur verò, qui in errore suo & ignorantia persistit.

XXII. Ego, quod mei est officii, exequor. reliqua me neutiquam sollicitum habent. aut enim sunt in anima, aut rationis expertia, aut aberrantia, viæque nescia.

XXIII. Ani-

XXIII. Animantibus, adeóque omnibus in universum rebus ac subjectis rationis exortibus, utpote ratione præditus ipse qui sis, magno liberóque utaris animo. homines vero, cùm rationis sint tecum participes, tanquam societate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò opem divinam advoces: nec interesse existimes, quamdiu hæc facturus sis. sufficerint enim sic exactæ vel horæ tres.

XXIV. Alexander Macedo, ejusdémque mulio, simul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti sunt. vel enim in easdem mundi rationes seminales recepti, vel in atomos pariter sunt dissipati.

XXV. Cogita tecum, quot intra nostrum unumquemque, tam in corpore, quàm & in anima, uno eodemque temporis momento simul fiant. ità fiet, ne miraculo sit, si plura multa, vel cuncta potiùs quæ fiunt, in hoc uno, quem mundum utique vocamus, universo, simul producantur.

XXVI. Si quis te rogaverit, Antonini nomen quomodo scribatur, nunquid cum vocis intensione elementa singula proferres? quid igitur? si irascuntur tibi, num tu vicissim illis succensebis? & non potiùs literas singulas placidè enumerare perges? proinde & istic pari modo memineris, officium omne quasi numeris quibusdam absolvi: quibus observatis, oportet te nec perturbatum, nec indignationem indignatione pœnitentem, sed rectà pergentem perficere quod præ manibus est.

XXVII. Crudele quiddam est, non permittere hominibus, ut ad ea ferantur, quæ ad se pertinere sibíque conducere opinantur. atqui hoc tu illis quodammodo non permittis facere, cùm peccare illos ægrè fers. feruntur enim prorsus, cùm peccant, ad ea de quibus ipsi sic opinantur. Verùm res, inquis, aliter se habet: tu itaque illos doce, errorémque illis ostende, sed absq; iracundia.

XXIII. Τοῖς μὲ ἀλόγοις ζώοις καὶ ὅλως πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, ὡς λόγον ἔχων, λόγου μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως. τοῖς δὲ φυσικοῖς, ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. ἐφ' ἅπασι δὲ θεὸν ὀπικάλει καὶ μὴ ἀφαίρει πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦται.

XXIV. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀπηυρίσθησαν εἰς τὰυτὸ κατέστησαν· ἢτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

XXV. Ἐνθυμήθητι πόσα κατὰ σὲ αὐτὸν ἀκουσίως χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσῃς, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἑνί τε καὶ συμπάντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσαι.

XXVI. Ἐάν τίς σοι παρεκάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μὴ κατεντεινόμενος παρὰ ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν; ἐὰν ὀργίζωνται, μὴ ἀντοργίῃ; μὴ ἐκ ἐξαριθμήσεως παρὰ ἕκαστον τῶν γραμμάτων; ὕστως οὖν καὶ ἐνταῦθα μέμνησο, ὅτι πρὸς καθῆκον ἐξ ἀειλημμένων τινῶν συμπληροῦται. τούτους δὲ πληροῦντα, καὶ μὴ ταραττόμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀνθυσχεραίνοντα, περαίνεις ὁδῷ τὸ προκείμενον.

XXVII. Πῶς γὰρ ἔτι, μὴ ἐπιτρέπῃ τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα. καίτοι γέ πως ἄλλως τινὰ ὑπὸ ζημιῶν ἀλλοῖς τοῦτο ποιοῦν, ὅταν ἀδικῶνται· οὐκ ἀμύνῃ. φέρονται γὰρ πρὸς τὰ ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. ἀλλ' οὐκ ἔχει ὕστως. ἔχεν δίδασκε, καὶ δείκνυε μὴ ἁμαρτάνειν.

[1] L. 4. § 13. l. 5. § 36.
[2] L. 5. § 16, 30.
[3] Sup. § 7. l. 9. § 40.
[4] L. 9. § 33.
[5] L. 3. § 3.
[6] L. 4. § 14. l. 7. § 32.
[7] L. 4. § 40. l. 5. § 8.
[8] L. 4. § 3.
[9] πραγμάτων Xyl.
[10] L. 3. § 1.
[11] Sup. § 20.
[12] Inf. § 21, 30. l. 5. § 31.
[13] L. 5. § 34.
[13] Πῶς [ἐκ' ὠμόν, vel 'Ωμόν πως s.
[14] Inf. § 50. l. 7. § 58.
[15] L. 11. § 18.
[16] L. 10. § 4.
[17] L. 11. § 13.

XXVIII. Θάνατος [1] ἀνάπαυλα ἀφαντασίας [2] αἰσθητικῆς, καὶ ὁρμητικῆς [3] νευροσπαστίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [4] τοῦ πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

XXIX. Αἰσχρόν ἐστι, ἐν ᾧ βίῳ [5] ὁ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [6] τὴν ψυχὴν πεπαυδᾶν.

XXX. Ὅρα μὴ χαρακτηρισθῇς, [7] μὴ βαφῇς· γίνεται γάρ. τήρησον. [8] σὺν σεαυτὸν [9] ἁπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, [10] ἀνήμπλον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρρωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [11] ἀγάγισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς [12], οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [13] αἰδοῦ θεούς, [14] σῶσε ἀνθρώπους. [15] βραχύς ὁ βίος· εἷς καρπὸς ἡ ὁσιότης ζωῆς, καὶ πράξεις κοινωνικαί. [16] πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· ὁ ἐκείνου τὸ κατὰ λόγον πρασσόμενον εὔτονον ἐκείνου, καὶ ὁ ὁμαλὲς πάντα χεῖ, καὶ ὁ ὅσιον, καὶ ὁ [17] εὐάρεστον τῷ προσώπῳ. καὶ ὁ μειλίχιον, καὶ ὁ [18] ἀνεπίδοξον, καὶ ὁ πρὸ τοῦ καλοῦ λήψεται τῶν πρασμάτων φιλότιμον· καὶ [19] ὡς ὁποῖος οὐκ ἀκριβῶς πάντων ἦν, μὴ πρόσεσχεν εὐ μάλα καλῶς, καὶ ἀφῶς νοήσας· καὶ ὡς [20] οὐδεὶς ἐκείνου τὰς ἀδίκως μεμφομένας [21] μὴ ἀνταμεμφόμενος· καὶ ὡς [22] ἐπ' οὐδὲν εὐκαρδίως· καὶ ὡς [23] ἀλαζὼν οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὴς καὶ ἐξεταστὴς ἡθῶν καὶ πράξεων· καὶ [24] οὐκ ἀναιδιστὴς, ὁ ἀσφαδὴς, ὁ ἀνυπόπτης [25], ὁ σοφιστής· καὶ ὡς [26] ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, ὄψῳ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς [27] φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος [28] ἐν τῇ μονῇ ἐκάθητο ἀπὸ τῆς λιτοῦ διαίτης, μηδὲ τοῦ ὑποκεῖσθαι τὰ ἀναγκαῖα ἀπὸ τῆς συνήθους ὥρας χρήζων· καὶ [29] ὁ βέβαιος καὶ ὅμοιος ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [30] ἀνέχεσθαι ἀνεχομένων παῤῥησιαστικῶς τῶν γνωμῶν αὐτοῦ, καὶ [31] χαίρειν εἴ τις δεικνύοι τι κρεῖττον· καὶ ὡς [32] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' ὅταν ἔλθῃ ἡ τελευταία ὥρα, εὐσταθήσῃ.

[1] L. 9. § 21.
[2] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[3] L. 2. § 2.
[4] L. 3. § 3.
[5] L. 1. § 17.
[6] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[7] L. 5. § 16.
[8] -σον Lug.
[9] L. 7. § 31.
[10] L. 3. § 5.
[11] L. 10. § 8.
[12] L. 5. § 9.
[13] L. 5. § 21, 33. l. 7. § 31.
[14] L. 5. § 20. 36. l. 7. § 46.
[15] L. 2. § 4, 17.
[16] L. 1. § 16.
[17] εὐάδιον Xyl.
[18] L. 1. § 16.
[19] Ibid.
[20] L. 11. § 13, 18.
[21] Sup. § 24.
[22] L. 1 § 16. l. 10. § 12.
[23] L. 1. § 5.
[24] Sup. § 16.
[25] Ibid.
[26] Ibid.
[27] Ibid.
[28] μένων ἐν τῇ [αὐτῷ] μ. Cal.
[29] Ibid.
[30] Ibid.
[31] Sup. § 21.
[32] L. 1. § 3.
[33] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

XXVIII. Mors finem imponit sensuum impressioni, & affectuum impulsui, & mentis discursui, & obeundo circa carnem ministerio.

XXIX. Turpe est in vitæ tuæ instituto, priùs animam tibi deficere, quàm corpus deficiat.

XXX. Cave ne in mores Cæsareos transeas, ne inficiaris. Solet enim hoc fieri. itaque serva te simplicem, bonum, integrum, gravem, serium, justi amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præstando strenuum. contende, talis ut persistas, qualem facere te philosophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis est vita. fructus unus hic terrestris vitæ istius, dispositio pia, actióque benefica. Tanquam Antonini discipulus, fac quæcunque facis. imitare constantem illius in rebus ritè gestis tenorem, in cunctis æquabilitatem, pietatem, vultûs serenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis studium; útque nihil omnino præterierit, priusquam sedulò considerâsset & liquidò perspexisset: útque tulerit immeritò reprehendentes, nec eos vicissim redarguerit. ut nihil enixè aut festinè moliebatur: ut delationes non admiserit. ut morum actionúmque accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticulosus, non suspiciosus, non sophista. ut paucis contentus, tecto nempe, strato, veste, victu, servitio: ut laborum amans, irascitardus, eodem loci ad vesperam usque, diætæ tenuis beneficio, manere potis; nec excernere, nisi tempore consueto, necesse habens. adhæc constantiam & æquabilitatem in amicitiis colendis, útque; sententiis ipsius liberè se opponentes sustinuerit; gavisus etiam, si quis melius quicquam proferret. deniq; ut citra superstitionem fuerit religiosus. hæc, inquam, imitare, ut probè conscio tibi, sicut illi olim superveniat hora novissima.

XXXI. Exper-

XXXI. Expergiſcere, téque revoca. & ſomno excuſſo, ubi intellexeris, ſomnia mera fuiſſe, quæ te conturbabant, iſta vigilans jam denuo intuere, quo modo illa es intuitus, quæ in ſomniis vidiſti.

XXXII. Ex corpuſculo atque anima conſto. corpuſculo indifferentia ſunt omnia. neque enim res diſtinguere novit. menti verò indifferentia ſunt, quæcunque non ſunt peculiaria ejuſdem opera. hæc omnia in poteſtate ſua ſita habet: & ex his etiam ea ſola ad eam pertinent, quæ circa id quod in manibus jam eſt, verſantur. futura enim & præterita illius opera, & ipſa eidem jam ſunt indifferentia.

XXXIII. Nullus eſt pedi aut manui præter naturam labor. dum pes quod pedis eſt, manus, id quod manûs eſt, faciat. pari modo nec homini quâ homo eſt, labor ullus eſt præter naturam, dum id quod hominis eſt, faciat. ſi autem præter naturam illi non eſt, nec malum eſt ei.

XXXIV. Quantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, parricidæ, tyranni?

XXXV. Nonne vides, ut artifices mechanici, etiamſi hominibus imperitis quadantenus concedant, artis tamen ſuæ rationem nihilominus enixè adversùs illos tueantur, nec ab ea quicquam abſcedere ſuſtineant? num ferendum ergo, architectum medicúmve artis ſuæ rationem pluris facere quàm hominem ſuæ, quæ eſt illi cum Diis ipſis communis?

XXXVI. Aſia, Europa, orbis ſunt anguli. mare quodvis orbis guttula; Athos mons, ejuſdem glebula; tempus inſtans omne, punctum ævi. parva omnia, caduca, evanida. proveniunt indidem univerſa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per conſequentiam neceſſariam; etiam rictus leonis, & venena, & noxium quidvis, ſicut ſpina, & lutum, quæ rerum illarum ſpecioſarum ac pulcrarum appendices ſunt. noli ergo iſta ab eo quem colis aliena opinari: ſed

XXXI. [1] Ἀνάνηφε δὲ ἀμέπαλυ σεαυτόν. δὲ [2] ἐξυπνιαθεὶς πάλιν δὲ ἐννόησας, ὅτι [3] ὄνειρόι σοι ἰωώχλουν, πάλιν ἐγρηγόρως βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

XXXII. [4] Ἐκ σωματίυ εἰμὶ δὲ ψυχῆς. ᾧ μὲ οὖν ὡμαλίω πάντα ἀδιάφορα· ἐδύε γὰ δύαται ἀδιαφέρειαι. [5] τῇ ἢ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔξιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα δέ γε αὐτῆς ἔξιν ἐνεργήματα, [6] ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἔξιν. δὲ τούτων μόι τοι, [7] ἃ ἅδει μόνον ὃ παρὸν ἀναμαλύεται· [8] τὰ γὰ μέλλοντα ἢ πεπραχθήσεται ἐνεργήματα αὐτῆς, δὲ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

XXXIII. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, ἐδὲ ᾧ ποδὶ ἀνθρωπικῇ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πῶς [9] ὃ δὲ ποδὸς, δὲ ἡ χειρ τοῦ χρέος. ὕτως ἢν [10] ἐδὲ ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ ἀνθρωπικῇ φύσιν ἔστιν ὁ πόνος. μέχρις ὰν ποιῇ τὰ ἴδια ἀνθρώπου. [11] εἰ ἢ ἀνθρωπικῇ φύσιν αὐτῷ ἐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ἐκ ἔστιν αὐτῷ.

XXXIV. [12] Ἡλίκαις ἡδοναῖς ἥδηται τὰ λῃσταί, κίναιδοι, πατραλοῖαι, τύραννοι;

XXXV. [13] Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖαι ἁρμόζονται μὲ ἄχρι τινὸς πρὸς τὸς ἰδιώτας, οὐδὲν πόνον μέντοι ἀντέχουσι τῷ λόγῳ τῆς τέχνης, δὲ τοῦτο ἀποστῆναι ἐκ κατορθοῦσιν; ὑ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, δὲ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον αἰδέσεται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ [14] ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τὸς θεούς;

XXXVI. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [15] γωνία δὲ κόσμυ· πᾶν πέλαγος, σταγὼν δὲ κόσμυ· [16] Ἄθως βωλάριον τῦ κόσμυ· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τῦ χρόνυ, [17] σημεῖον τῦ αἰῶνος. [18] πάντα μικρὰ, εὐτρεπῆ, [19] ἀναφανιζόμενα· [20] πάντα ἐκ τῦδεν ἔρχεται. [21] αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ κοινὸ ἡγεμονικὸ ὁρμᾷ, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. δὲ [23] ὃ χάσμα οὖν δὲ λέοντος, δὲ τὸ δηλητήριον, δὲ πᾶσα κακουργία, ὡς [24] ἄκανθαι. ὡς βόρβορος; ἐπίνων [25] ἐξηγήματα τῶν σεμνῶν δὲ καλῶν. μηδὲν αὐτὰ ἀλλόκοτα τέτω, ἔ σέβῃς, φάντασμα.

[1] L. 7. § 2.
[2] L. 4. § 46.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 2. § 2. l. 5. § 13.
[5] L. 5. § 20. l. 7. § 58.
[6] L. 5. § 14.
[7] L. 3. § 12. l. 7. § 54.
[8] L. 12. § 1.
[9] τὸ Lug.
[10] L. 5. § 1.
[11] L. 2. § 17. Sup. § 1.
[12] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.
[13] L. 4. § 31. l. 5. § 1, 32.
[14] L. 11. § 5.
[15] L. 4. § 3. l. 8. § 21.
[16] L. 12. § 32.
[17] L. 2. § 14. l. 3. § 16.
[18] L. 4. § 48.
[19] L. 2. § 12.
[20] L. 2. § 3.
[21] L. 7. § 75. l. 9. § 28, 39.
[22] -τὴς f.
[23] L. 3. § 2.
[24] L. 8. § 50.
[25] L. 3. § 2.

φανταζω. ἀλλὰ [1]τὰ πάντων πηγὴν ἐπιλογίζω.

[1] L. 3. § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.

XXXVII. [2]Ὁ τὰ νῦν ἰδών, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγήνετο, & ὅσα εἰς ὃ ἄπειρον ἔσται· [3]πάντα γὰρ ὁμογενῆ, & ὁμοειδῆ.

[2] L. 2. § 14. l. 11. § 1.

[3] Inf. § 46. l. 9 § 35.

XXXVIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ [4]τὴν ἐπισυνάφειαν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, & σχέσιν πρὸς ἄλληλα. Σύπνοια γάρ πως ἕνα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, & πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. & γὰρ ἄλλο ἐξῆς ἐστὶ τοῦτο, διὰ τὴν τοιαύτην [5]κίνησιν & σύμπνοιαν, & [6]τὴν ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

[4] L. 4. § 40, 45. l. 7. § 9.

[5] alii. Xyl. σύννευσιν f. l. 4. § 34.

[6] L. 4. § 40.

XXXIX. [7]Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, [8]τούτοις ζωάρμοζε σεαυτόν. & [9]οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, [10]τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

[7] L. 4. § 23, 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.

[8] L. 3. § 16. l. 4. § 34.

[9] L. 10. § 36.

[10] L. 7. § 22, 31.

XL. [11]Ὄργανον, ἐργαλεῖον, Σκεῦος πᾶν, εἰ [12]πρὸς ὃ κατεσκεύασται πιέζ, εὖ ἔχει. καί τοι ὁ κατασκευάσας ἐκποδών· ὅπῃ δ' αὖ πρὸς φύσεως ζωεχομένων, [13]ἔνδον ἔστι, & παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καὶ & μᾶλλον [14]αἰδοῖος αὐτῷ θεὸς & νομίζειν, [15]ἐὰν κατὰ τὸ βέλτιστα ταύτης ἔχῃς & διεξαγαγῇς, ἔχει σοι πάντα κατὰ νοῦν· ἔχει δ' οὕτως & τῷ πρὸς κατὰ νοῦν τὸ ἑαυτοῦ.

[11] L. 9. § 1, 26.

[12] Sup. § 16.

[13] L. 3. § 3, 4, 5, 6, 16.

[14] L. 2. § 6. Sup. § 15.

[15] L. 9. § 1. l. 12. § 31.

XLI. [16]Ὅ,τι δὴ τῶν ἀπροαιρέτων ἐστὶν ἑκάστῳ αὐτῷ ἀγαθόν, ἢ καλόν, δικαίως κατὰ τὸ προσῆκον τοῦ τοιούτου καλοῦ, ἢ πρὸ ἀπολαύειν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μεμφαθαί σε θεοῖς, & ἀνθρώποις ἢ μισῆσαι τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ [17]ἐπιπλουμένως ἔσεσθε, ἢ ἀπολαύσεως· ἐν ἀδικήματι δὲ πολλά, διὰ τὰ πρὸς ταῦτα διαφορᾶν. ἐὰν δ' [18]μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ & κακὰ [19]νομίζῃς, εὐθυμία ἀμία καταλείπεται, [20]ὅτε θεῷ ἐγκαλέσαι, ὅτε πρὸς ἄνθρωπον ἦναι σαίνειν πολεμίῳ.

[16] L. 4. § 40.

[17] L. 4. § 37.

[18] L. 3. § 6, 7.

[19] νομίζῃς

[20] L. 10. § 1.

XLII. [21]Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότως & συνεπιστάμενοι, οἱ δ' οὐκ οἶδα πῶς· [22]ὥσπερ & τοὺς καθεύδοντας.

[21] L. 4. § 40.

[22] σίτους f.

rerum universarum originem tecum perpende.

XXXVII. Qui præsentia vidit, cuncta vidit, tum quæ ab æterno fuere, tum quæ in æternum futura sunt. cuncta enim & cognata sunt & uniformia.

XXXVIII. Perpende tecum jugiter rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexionem mutuam, quamq; ad se invicem affectionem habeant. sunt enim omnia quodammodo sibi invicem implexa, atq; ea ratione sibi invicem amica. alterum enim alterius consequens est, & per connexionem localem, & per conspirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

XXXIX. Quibus destinatus es rebus, eis te accommoda; & quibuscum vivere sortitus es, homines eos, idque veraciter fac diligas.

XL. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si id ad quod conditum est facit, bene se habet. ibi tamen opifex, qui condiderat, jam abiit. at in eis, quæ à natura continentur, intus est, ibiq; residet, quæ ea condiderat, vis. proinde magis illam vereri oportet; existimandúmque tibi, si secundùm illius voluntatem te habueris degerísque, omnia tibi ex animi sententia se habere. sic autem & universo ex animi sententia sui habent de sua.

XLI. Siquid eorum, quæ extra arbitrium tuum sunt, bonum malúmve esse præsumpseris, necesse erit, ut ubi istiusmodi vel in malum incideris, vel bono excideris, Deos incuses, oderis homines, qui horum alterutrius tibi vel autores fuerint, vel etiam fore suspicatis. quin & multa iniquè agimus, dum ad ista contendimus. at si ea sola, quæ arbitrii sunt nostri, bona malaque censuerimus, nulla jam supererit amplius causa, aut Deum incusandi, aut inimicitias adversùs hominem quenquam gerendi.

XLII. Ad unum eundémque effectum operam conferunt universi suam, alii scientes ac intelligentes, alii effectionis insciì. quomodo dormientes quoq; Heraclitus,

οἶμαι,

opinor, operarios esse dixit, & ad ea quæ in mundo aguntur, operas conferre. alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qui quiritatur, & qui in adversum nititur, & qui ea quæ fiunt, tollere conatur. nam & sic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, quorum in numerum te referas. siquidem rector ille universi omnino te probè utetur, téque in operariorum operásque mutuas conferentium partem recipiet. tu verò cave pars ejusmodi sis, qualis in fabula vilis & ridiculus versus ille, cujus meminit Chrysippus.

XLIII. Nunquid Sol pluviæ munus ambit, aut telluris Æsculapius? quid sidera ipsa, nonne diversa quamvis sint, ad unum tamen idémque efficiendum operas mutuas conferunt?

XLIV. Siquid de me eísque quæ mihi sunt obventura Dii consuluerint, omnino bene consuluerunt. etenim consilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit. ut autem malè mihi facerent, ecquid eos impelleret? ecquid enim vel illis ipsis, vel universo, cujus præcipuè curam gerunt, inde accederet? quod si de me speciatim nihil consuluerint, at de rebus universi saltem omnino consuluerunt; quibus & mea cum consecutione necessaria cohæreant, amplecti hæc debeo eísque acquiescere. sin de nulla prorsus re consilia ineunt, quod tamen impium est credere, quorsum tunc immolemus, supplicemus, juremus, alia faciamus, quæ facimus singuli, tanquam si Deos præsentes & conversantes nobiscum habeámus? at si de nulla re, inquam, nostra consilia ineunt; quidni egomet mihi consulam? mihi autem deliberatio competit, de eo quod conducat mihi. conducit verò unicuique, quod est constitutioni & naturæ ipsius consentaneum. porrò natura mea rationalis & civilis est: civitas & patria quâ Antoninus Roma; quà homo, mundus. hisce civitatibus quæ utilia, & mihi sunt bona.

οἴμαι, ὁ Ἡρακλειτ. ἐργάζεσθαι εἴη λέγει, τὰ συνεργὰ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλλο, ὃ κατ' ἄλλο ζυνεργεῖ. ἐκ περισσοῦ δὲ καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντικαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. καὶ γὰρ τοιούτοις ἔδει ὁ κόσμος. λοιπὸν εὖν σὺ οἷς εἰκῇ ἑαυτὸν καταπάτησον· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντων σοι καλῶς χρήσεται ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδέξεταί σε εἰς μέρος τι τῶν συνεργῶν καὶ συνεργικῶν. ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γίνου, οἷος ὁ σατελὴς καὶ γελοῖος ἐν τῷ δράματι, ὃν Χρύσιππος μέμνηται.

XLIII. Μὴ ὁ ἥλιος τὰ ὑετῷ ἀξιοῖ ποιεῖν; μήτε ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρποφόρου; τί δὲ τοὺς ἀστέρας ἕκαστον, ἐπεὶ διαφόροις μέν, συνεργὰ δὲ πρὸς τὸ αὐτό;

XLIV. Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβαινόντων οἱ θεοί, καλῶς ἐβουλεύσαντο· ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲν ῥᾴδιον εἰπεῖν· καὶ τί μοι ποιῆσαι δὲ μὲ ἐπὶ τινα αἰτίαν ἔμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, ὃ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεργάσεται; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περί γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα, ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύονται, πεπεῖσθαι μὲν ἔγωγε ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τἆλλα πράττωμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς πράττομεν. εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλεύονται, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἔστι συμφέρει τὸ τῇ ἐμαυτοῦ συμφέροντος· συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ τῇ ἑαυτοῦ κατασκευῇ καὶ φύσιν. ἡ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτική· πόλις καὶ πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος· τούτων δὲ τῶν πόλεων ἐστὶν ἃς ἐπιβλέπω, μόνα ἐστί μοι ἀγαθὰ

XLV.

---

1 L. 7. § 56.
2 L. 8. § 35. l. 10. § 28.
3 L. 9. § 42.
4 Sup. § 1, 5.
5 Sup. § 14. l. 7. § 19.
6 L. 4. § 27.
7 L. 9. § 9.
8 L. 3. § 4. l. 7. § 41. l. 9. § 28.
9 L. 2. § 11.
10 Sup. § 1.
11 L. 5. § 8
12 L. 5. § 16
13 L. 9. § 25.
14 Sup. § 16.
15 L. 2. § 16.
16 L. 3. § 11.
17 L. 12. § 1
L. 2. § 5.
18 L. 4. § 23.
L. 5. § 22.

[1] L. 5. § 8.

XLV. [1] Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνῃ, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἤρκεῖ τοῦτο. ἀλλ' ἐπὶ ἐκεῖνο, ὡς ὅπωσοῦν ὀφθαλμοῖς θεραφυλάξαι, ὅσα ἀνθρώπῳ [2] ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις. [3] χρησιμώτερον ἢ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τὸ μέσον λαμβάνεσθω.

[2] ἢ f.
[3] L. 2. § 9.

[4] Ὥσπερ Lug. Ὅσπερ Xyl.

[4] Ὅσπερ θεραπείαταί σοι τὰ ἀμφὶ τὸ θέατρον καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς [5] ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ ὃ ὁμοειδὲς, θεραπεύει τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο χρὴ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν. [6] πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτά, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. μέχρι λίνου οὖν;

[5] L. 2. § 14. Sup. § 37.
[6] L. 7. § 1. l. 9. § 28.

[7] L. 3. § 3. l. 4. § 48.

XLVII. Ἔννοει συνεχῶς [7] πάντοθεν ἀνθρώπους, καὶ πηλοίων μὲ ὁποιωδήμοτων, παντοδαπῶν ἢ ἐθνῶν, πεπνεωθέας· ὥστε καταβῆναι τοῦτο μέχρι Φιλισίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος· μέλλει δὲ νῦν ὅπου τὰ ἄλλα φύλα· ἐκεῖ ἢ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲ δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι ἢ [8] σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡρακλείτου, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι ἢ ἥρωες παλαιοὶ· τοσοῦτοι ἢ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις ἢ Εὔδοξος, Ἵππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, [9] αὐθάδεις· αὐτῆς τε ὁπωσοῦν ἢ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλιδᾶσαι, οἷον Μένιππος καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. ὦ περὶ πάντων τούτων ἐννοεῖ, ὅτι [10] πάλαι κεῖνται· τί οὖν τοῦτο [11] δεινὸν αὐτοῖς; τί καὶ τοῖς [12] μηδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; [13] ἓν ὧδε πολλοῦ ἄξιον, τὸ [14] μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης [15] συμβῆναι τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκοις ἀνθρώποις.

[7] L. 7. § 19.
[8] L. 7. § 19.
[9] L. 10. § 9.
[10] Inf. § 56.
[11] L. 7. § 23.
[12] L. 4. § 33.
[13] L. 2. § 17. l. 4. § 33.
[14] L. 3. § 16.
[15] Sup. § 11. l. 9. § 11. l. 11. § 9. 18.

XLVIII. Ὅπου ἐφεξῆς σαυτὸν θέλῃς, [16] ἐνθυμοῦ τὰ ἀναγκαῖα τῶν Συμβιόντων. οἷον, τοῦ μὲ, τὸ δεσπόζον· τοῦ ἢ [17] τὸ αἰδήμον· τοῦ ἢ τὸ [18] συμβάλλον· ἄλλο ἢ ἄλλο τι. ἔσθ' ὅτως ἐμφαίνῃ, ὡς τὰ ὁμοιώματα τῆς ἀρετῆς ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῆς Ζυζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε Συμπίπτοντα. δῆλα καὶ [19] φεύγεα αὐτὰ ἐκτὸς.

[16] L. 5. § 31.
[17] L. 1. § 2.
[18] L. 1. § 3, 14.
[19] L. 3. § 13.

XLV. Quæcunq; unicuiq; contingunt, universo conducunt. hoc sufficere poterat. sed & illud adjiciatur, quod in universum observatione habitâ deprehendes, quicquid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in sensu communi nunc sumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

XLVI. Quemadmodum afficere te solent ea quæ theatro locisque ejusmodi repræsentantur, ut eadem semper uniformiter exhibita, spectandi satietatem pariant: eodem modo & in vita tota sis affectus. universa enim sunt sursum deorsum eadem, & ex eisdem. quousq; igitur?

XLVII. Istud jugiter cogita, omnis generis, omniumque tam studiorum, quàm & nationum, homines, mortem obiisse. descende hoc modo usque ad Philistionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias classes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, quò tot oratores diserti, tot philosophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroës prisci; tot hos secuti imperatores, tyranni: Eudoxus insuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, sublimia, industria, versuta, arrogantia ingenia: ipsi viræ hujusce caducæ & in dieculam durantis subsannatores, qualis Menippus, illiusque similes. hos omnes jam olim occubuisse memineris. at ecquid indè illis mali? ecquid & illis, quorum nè nomina quidem supersunt? unicum ergo istic est, quod sit plurimi faciendum, ut veritatem justitiámque colens ipse, cum mendacibus injustísque benevolè degas.

XLVIII. Oblectare te siquando libuerit, virtutes eorum, qui tecum vivunt, cogita; hujus industriam, illius modestiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliquam. nihil enim animum oblectat magis, quàm virtutum imagines in moribus eorum qui unà degunt nobiscum exerentes se, & quàm fieri potest confertissimè, mentis oculis se ingerentes. in promptu itaque esto tibi istiusmodi.

XLIX. Nun-

XLIX. Nunquid quòd tot pondo, non autem trecentorum sis, ægrè fers? nec itaq;, quòd tot annos, non autem plures, victurus sis, ægrè feras. Sicut enim staturæ, sic & temporis, quantum assignatum est tibi, tanto contentus sis oportet.

L. Aliis quæ justa sunt, persuadere annitamur. Sed invitis etiam facito, quod justitiæ ratio exegerit. quòd siquis vi adhibitâ obstiterit tibi, tu ad æquanimitatem & tranquillitatem te transfer, eóque quod obstat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, quòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, quod fieri non potest. quid ergo? conatum istiusmodi. hunc autem assequeris, etiamsi ea quæ conatus fueras, non fiant.

LI. In actione aliena ambitiosus bonum suum situm opinatur: in passione sua voluptuarius: in actione sua vir prudens.

LII. Licet de re hac vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere. neque enim habent in se res ipsæ vim ullam judicia nostra eliciendi.

LIII. Assuesce eis quæ ab alio dicuntur animum sedulò adhibere, & quantum poteris dicentis animo penitus interesse.

LIV. Quod examini non conducit, nec api conducit.

LV. Si gubernatori nautæ, medico ægroti maledicerent, ecquem alium auscultarent? aut quo modo exequerentur illi, quod navigantibus salutem pareret, ægrotantibus sanitatem?

LVI. Quàm multi eorum, quibuscum in mundum intraveram, ex eodem jam excesserunt?

LVII. Aurigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morsis, aqua formidabilis: contrà pueris pila pulcrum quid. quare igitur cuiquam succenses? an minùs posse putas mentis errorem, quàm apud arquatum bilem, apud lymphaticum virus?

XLIX. Μήτι δυσχεραίνεις, ὅτι [1] τοσῶν δὲ πέντε λιτρῶν εἶ, οὐ τριακοσίων· ὕστω δὴ καὶ ὅτι μέχρι [2] τοσῶν σοι ἔτη βιωτέον ἐστί, καὶ ὑ μέχρι πλείονος· [3] ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας, ὅσον ἀφωρισταί σοι τέρψεως, ὕστως καὶ [4] δεῖ τοῦ χρόνου.

L. [5] Πειστέον πείθειν αὐλούς. [6] πρέπει γὰρ καὶ πᾶσι ἀκόντων, ὅπου τὸ δικαιοσύνης ὁ λόγος. ὕστως ἄγε. ἐὰν μή τοι βίᾳ τις προσκρούσῃ ἐνίστηται, [7] μετάβαινε δεῖ τὸ οὐάρεσον καὶ ἄλυπον, καὶ συνχωρῶ εἰς ἄλλην ἀρετικὴν τῇ κωλύσῃ· καὶ μέμνησο ὅτι [8] μετὰ εὐπαρέστου ὁρμᾶς, [9] ὅτι καὶ [10] πᾶσι ἀδυνάτων ἐστὶ [11] ὀρέγου. λέγος οὖν; τὸ [12] τοιᾶσδε πάσας [13] ἐφ' οἷς προῄρημαι [14], ταῦτα [15] γίνεται.

LI. [16] Ὁ μὲ φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, [17] ἰδίαν πάθεσιν, [18] ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν.

LII. [19] Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· [20] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν περὶ ἡμετέρων κρίσεων.

LIII. [21] Ἔθισον σεαυτὸν πρὸς [22] τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένου [23] γίνεσθαι ἀναπνευμήτου, καὶ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

LIV. [24] Τὸ τῷ σιλίκῃ μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

LV. Εἰ κυβερνῆται [25] οἱ ναῦται, ἢ ἰατροῦντας [26] οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ δὺ προσεῖχον; ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργοῖ, τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

LVI. [27] Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

LVII. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται, καὶ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν. [28] εἰ οὖν ὀργί-

[1] τοσῶν δὲ πεντε λιτρῶν.
[2] τοσῶνδε.
[3] L. 8. § 7.
[4] L. 2. § 4.
[5] L. 3. § 11.
[6] L. 11. § 9.
[7] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[8] L. 5. § 20.
[9] καὶ ὅτι.
[10] L. 5. § 17.
[11] ὀρέγου
[12] τοιᾶσδε πᾶσι
[13] [εἰ] ἐφ' Xyl. [κἂν] ἐφ' f.
[14] -θης f.
[15] [ωὶ] γ. vel τ. [ὦ] γ.
[16] L. 2. § 7.
[17] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[18] L. 5. § 15, 34, 35. l. 9. § 16.
[19] L. 5 § 2. l. 7. § 2, 14.
[20] L. 5. § 19.
[21] L. 7. § 4, 30.
[22] τῷ vel -όμενον
[23] L. 10. § 8.
[24] L. 5. § 22.
[25] -γῶντα Cant.
[26] -οντα. Cant.
[27] L. 4. § 3. Inf. § 59.
[28] Sup. § 26, 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.

ζομαι; ἢ δοκῶ εἶναι ἰσχὺν τὸ διεφθαρμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς τῷ λυσσοδήκτῳ;

[1] L. 2. § 9.
[2] L. 5. § 8.

LVIII. [1] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βιῶν σε οὐδεὶς κωλύσει· [2] καὶ πρὸς τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδέν σοι συμβήσεται.

[3] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27
[4] L. 10. § 19.
[5] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[6] Sup. § 56.

LIX. [3] Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ [4] δι' οἷα πράττειν σπεύδουσιν, καὶ οἷων ἐπιλανθάνονται· ὡς [5] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, καὶ [6] ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

LVIII. Quo minùs secundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coëgerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi contigerit.

LIX. Perpende tecum, quales sint quibus placere cupis, & quarum rerum potiundi causâ id velis, quibúsque officiis ista demereàris. item quàm citò ævum omnia condet, quótq; etiam res jam condiderit.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ.

LIB. VII.

[1] Inf. § 58.

[1] Τί ἐστι κακία; τοῦτ' ἔστιν, ὃ πολλάκις εἶδες. καὶ ὅτι παντὸς τοῦ συμβαίνοντος σοι πρόχειρον ἔχε, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες.

[2] L. 2. § 14. l. 6. § 17, 46.
[3] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[4] L. 8. § 6.
[5] L. 6. § 37.
[6] Συνήθη. κ
[7] L. 5. § 11.

[2] ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσεις, [3] ὧν μεσαὶ αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ νῦν· γεγοί· ὧν νυνὶ μεσαὶ αἱ πόλεις, καὶ οἰκίαι· [4] οὐδὲν καινόν· [5] πάντα [6] καὶ συνήθη [7] ὀλιγοχρόνια.

Inf. § 23. l. 12 § 24.
[8] L. 8. § 1.
[9] del f.
[10] L. 6. § 52.

II. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύνανται νεκρωθῆναι, ἐφ' ὅσον μὴ αἱ κατάλληλαι αὐτοῖς [8] φαντασίαι σβεσθῶσιν; [9] ὡς δὲ λύεται τὰ ζωπυρεῖν ὅτι ἔξεστιν· [10] δύναμαι, φησὶ τὶς τοῦτο ὃ δεῖ προλαμβάνειν. εἰ δύναμαι, τί ταράττομαι; [11] τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο πάντες, καὶ [12] ὀρθῶς ἴσασι. [13] ἀναβιῶναί σοι ἔξεστιν· [14] ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἔφης· [15] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

II. Dogmata in te aboleri quo modo poterunt, nisi cogitationes bis congruæ extinguantur? quas resuscitare tibi, quoties libuerit, licet. possum de re ista. quod oportet, opinari. Si possum, quid perturbatur mihi animus? nihil quicquam ad mentem faciunt, quæ extra mentem sunt sita. hoc modo sis affectus, & rectus consistis. revivíscere tibi licet. res ipsas intuere prout priùs vidisti: hoc est enim reviviscere.

[10] L. 6. § 52.
[11] L. 5. § 19.
[12] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 6. § 31.
[15] L. 12. § 29.

[16] Inf. § 48. l. 9. § 24.
[17] L. 4. § 3.
[18] L. 5. § 33.
[19] -μένας,
[20] L. 11. § 22.
[21] L. 2. § 2.
[22] L. 4. § 25. l. 8. § 5, 43.
[23] L. 5. § 16.

III. [16] Πομπῆς κενοσπουδία, δῆτα σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, [17] ἄλφοδεασμοί, [18] κυνιδίοις ὀστέον ἐρριμμένον, ψωμίον εἰς ταὶς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, [19] μυρμήκων ταλαιπωρίαι, καὶ ἀλφοφορίαι, [20] μυϊδίων ἐπτοημένων ἄλφομαι, [21] σιγιλλάρια νυστάζοντα. ἐπὶ ἓν οὖν τούτοις [22] συμφώνως μὲ καὶ μὴ φρυαττόμενον ἐσάναι. ἄλλα κηλεῖ μέν τοι, ὅλα [23] τοσοῦτα ἄξιος ἕκαστός ἐστιν, ὅσα ἄξια ἐστὶ ταῦτα περὶ ἃ σπουδάζει.

III. Pompæ studium inane, fabulæ scenicæ, greges, armenta, velitationes, catulis projectum officulum, offula in piscinam immissa, formicarum ærumnæ & bajulationes, musculorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis cita. hoc genus sunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmq; consistere par est, non autem insolescere: intelligere nihilominus, tanti quemque esse, quanti illud est in quo studium posuerit.

IV. In

IV. In ſermone, eis quæ dicuntur ; in conatu omni, eis quæ fiunt animum advertere oportet : & in altero quidem, quid deſignetur ; in altero verò, quorſum referatur, conſiderandum.

IV. [1] Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, ⁊ κατ' ἐπάξιον ὁρμὴν γινομένοις. ⁊ [2] ὅτι μὲ τοῦ ἑτέρου, εὐδὺς ὁρᾶν, [3] ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἡ ἀναφορά. ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, παρατηρεῖσθαι, τί ὃ σημαινόμενον.

[1] Inf. § 30. *l.* 6. § 53.
[2] *Vide Not.*
[3] *L.* 2. § 16.

V. Sufficítne ad iſtud mens mea, necne ? ſi ſufficit, eâ tanquam inſtrumento ab univerſi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor: ſi non ſufficit aut opus illi concedo, qui me meliùs id efficere poteſt, niſi aliter ad officium meum pertinuerit ; vel quod poſſum facio, eo adſcito qui mentis meæ operâ uſus id poſſit, quod ad ſocietatem humanam eſt hoc ipſo tempore tempeſtivum ac utile. quicquid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas eſt, quod eſt ſocietati utile & congruum.

V. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὔ ; εἰ μὲ ἐξαρκεῖ, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς ὃ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἤτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ὅπερ πλέσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ· ἢ πράττω, ὡς δύναμαι, [4] μετὰ παραλαβὼν τὴ δυναμένου κ' πρόσφορον τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι· ὃ εἰς τὴ κοινωνίαν νῦν χρήσιμον ⁊ χρήσιμον. [6] ὅ,τι γὰρ ἂν δι' ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῷ, ἁπλῶ μόνον χρὴ σπουδάζειν, [7] εἰς ὃ κοινῇ χρήσιμον ⁊ συμφέρον.

[4] Inf. § 7.
[5] Inf. 54, 55.
[6] *L.* 8. § 2. *l.* 9. § 23.
[7] *L.* 4. § 12.

VI. Quàm multi qui celebres admodum olim extitêre, oblivioni nunc ſunt traditi ? quàm multi etiam eorum, qui iſtos celebraverant, jam olim penitus aboliti ſunt ?

VI. [8] Ὅσοι μὲ πολυύμνητοι ἡρώμενοι, ἤδη λήθῃ παραδέδονται ; ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ὀκποδών ;

[8] *L.* 3. § 3, 10.

VII. Auxilii nè te pudeat. hoc eſt enim tibi propoſitum, ut quod eſt muneris tui facias, quomodo militi in dimicatione murali. quid ergo, ſi ad propugnaculum aſcendere ſolus, quia claudus es, nequeas, ab altero verò adjutus poſſis?

VII. [9] Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· παρέκειτο γάρ σοι ἐνεργεῖν [10] ὃ ὅπερ ἄλλον, ὡς σπουδαίως ἐν τειχομαχίᾳ· ⁊ πῶς ἂν ταῦτα ἐὰν σὺ μὲ χωλαίνων ὅτι τὴ ἐπάλξεις ἀναβῆναι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ἢ τοῦτο ;

[9] Sup. § 5. *l.* 10. § 12.
[10] Sup. § 25.

VIII. De futuris ſolicitus nè ſis. accedes enim ad ea, ſi ita neceſſe fuerit, ratione inſtructus eâdem, quâ nunc ad præſentia uteris.

VIII. [11] Τὰ μέλλοντα μὴ ταραττέτω. [12] ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, ἐὰν δέηση, [13] φέρων τὴ αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶ.

[11] *L.* 8. § 36.
[12] *l.* 12. § 1, 3.
[13] Inf. § 46. *L.* 12. § 9.

IX. Omnia ſunt ſibi invicem implexa, & vinculo quodam ſacro ſibi invicem ſic devincta, ut nihil alterum ab altero ſit alienum. coordinantur enim ſimul, eundémq; mundum cohoneſtant. etenim & mundus unus, & Deus unus eſt in omnibus, & materia una, & lex una ; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis ; & veritas una : ſiquidem & perfectio una animantium ſibi invicem congenerum, ejuſdemque rationis participum.

IX. [14] Πάντα ἀλλήλοις ὅπεπλεκται ⁊ [15] σύνδεσις ἱερὰ, ⁊ σχεδὸν οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [16] συγκατατέτακται γὰρ, ⁊ [17] συγκοσμεῖ τὴ αὐτὸν κόσμον. [18] κόσμος τε γὰρ εἷς ἐξ ἁπάντων, ⁊ Θεὸς εἷς δι' ἁπάντων, ⁊ οὐσία μία, ⁊ [19] νόμος εἷς, [20] λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [21] ἀλήθεια μία. ἔτι γε ⁊ τελειότης μία τῶν ὁμογνώων, ⁊ ζώων μετεχόντων λόγου.

[14] *L.* 6. § 38.
[15] *L.* 9. § 1.
[16] *L.* 5. § 8.
[17] *L.* 4. § 23. Inf. § 48.
[18] *L.* 4. § 40.
[19] *L.* 2. § 16.
[20] *L.* 4. § 4.
[21] *L.* . § 1.

X. [1] Πάντα ὅ ἔνυλον, ἀναφανίζεται ταχέως τῇ τοῦ ὅλων οὐσίᾳ· ⁊ πᾶν αἴτιον, [2] εἰς τὸν τοῦ ὅλου λόγον ταχέως ἀναλημβάνεται· ⁊ [3] πάντος μνήμη ταχέως ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

XI. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις [4] κατὰ φύσιν ἐστί, ⁊ κατὰ λόγον.

XII. [5] Ὀρθός, ἢ ὀρθούμενον.

XIII. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει ὁ λόγον [6] ὄντα διεστῶσι τὰ λογικά, [7] πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν συγκατασκευασμένα. μᾶλλον δὲ σοι ἡ τούτου νόησις προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [8] μέλος ἐσμί τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. ἐὰν δὲ μόνον τοῦ [9] μέρους εἶ ἑαυτὸν λέγῃς, οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὔπω σε καταλαμβάνει [10] [11] συμφαίνει δὲ συνεργοῦντι· ἔτι ὡς πρόπον αὐτὸ φαῦλον ποιεῖς. οὔπω ὡς [12] αὐτὸν εὖ ποιῶν.

XIV. Ὁ θέλει, ἔξωθεν [13] προσπιπτέτω τοῖς παθητοῖς ὁκ ἐπιπροσπλώσεως ταύτης δυναμένοις. [14] ὀκνείτω γοῦν, ἐὰν θέλῃται, μεμφέσθω τὰ παθόντα· [15] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω ὅτι κακόν ἐστι συμβεβηκὸς, οὔπω βέβλαμμαι. [16] ἔξεστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

XV. [17] Ὃ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [18] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [19] ὁ Σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, [20] ὅ, τι ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ Σμάραγδον εἶναι, ⁊ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

XVI. [21] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ [22]. οἷον, λέγω, μὴ φοβεῖ [23] ἑαυτὸ [24] εἰς ὑπόψυχρον. εἰ δέ τις ἄλλον αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑπολήψεται [25] ἡ τρόπῃ εἰς τοιαύτας τροπάς· [26] ὃ δ' ἐμοῦ μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, ⁊ λεγέτω, ἃ δὲ πάσχει ὃ μὴ ψυχάριον, ὃ φοβούμενον,

[1] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[2] L. 4. § 14.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[5] L. 3. § 5. Sup. § 2.
[6] L. 9. § 9.
[7] L. 2. § 1.
[8] L. 8 § 7. l. 10. § 6.
[9] L. 2. § 3, 4.
[10] -λυκπικῶς l. 9. § 42.
[11] L. 8. § 26.
[12] Inf. § 74. l. 11. § 4.
[13] προσπιπτ. Lug. An.
[14] Inf. § 16,33 l. 8. § 28.
[15] L. 4. § 7. l. 6. § 8.
[16] L. 6. § 52.
[17] L. 4. § 18, 19. l. 6. § 2, 22. l. 12. § 1.
[18] L. 8. § 5.
[19] L. 4. § 20.
[20] ὅ, τι ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ Σμάραγδον εἶναι, ⁊ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.
[21] L. 5. § 19. l. 8. § 29, 40.
[22] χλεῖ; [23] ζεῖ; [24] [ἐλυπεῖ;] ὡς ἐπ. [ἐμπεῖ;] Boot. [ἐκ ἀγαπᾷ] ὡς ἀθυμίαν Sal.
[25] L. 5. § 26.
[26] Inf. § 33. l. 8. § 28.

X. Materiale omne, in universi substantiam quàm celerrimè evanescit: caussale omne, in universi rationem non minùs citò resorbetur; memoria denique rei cujusq; pari celeritate in ævo quasi defossa sepelitur.

XI. Animali ratione prædito eadem actio est, & secundùm naturam, & secundùm rationem.

XII. Aut rectus, aut erectus sis.

XIII. Quo modo se habent in continuis corporis membra, eodem se habent in dissitis quæ ratione sunt prædita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata sunt utraque. consideratio hæc animum tuum magis attinget, si te frequenter sic allocutus fueris, Membrum sum ego compagis istius quæ ex ratione præditis componitur. sin partem duntaxat esse te dixeris, homines ex animo nondum diligis, hoc ipsum benefacere per se nondum oblectat te: adhuc tanquam quod fieri deceat tantùm facis, nondum perinde acsi tibi ipsi benefacias.

XIV. Quicquid voluerit, eis extrinsecùs accidat, quæ casibus istiusmodi affici possunt. ipsa enim, quæ affecta sunt, conquerantur, si velint. ipse nisi malum censuero id quod contingit, nondum sum læsus. in me autem situm est, nihil tale opinari.

XV. Quicquid vel fecerit vel dixerit quisquam, probum esse me oportet. haud aliter, quàm si aurum aut smaragdus aut purpura ita jugiter diceret, Quicquid fecerit dixeritve quisquam, smaragdum esse me oportet, nitoremque meum retinere.

XVI. Mens an non ipsa perturbat se? verbi gratiâ, an non ipsa in formidinem, in mœstitiam impellit se? alius quis si terrefacere eam aut contristari possit, faciat. in ipsius voluntate situm est, ut nè ad motus istiusmodi opinando se commoveat. corpusculum nè quid patiatur, sibi curæ habeat, si possit; & quando patitur quicquam, conqueratur. animula verò, quæ timet,

timet, quæ dolet, quæ ſuper his omnino aliquid opinatur, nihil horum patietur, niſi ſi eam ipſe in judicium iſtiuſmodi demiſeris. nullius rei alterius per ſe indiga eſt mens, niſi ipſa ſibi indigentiam creaverit. eadémque ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, niſi ipſa ſe perturbaverit aut impediverit.

XVII. Felicitas eſt bonus genius, ſive mens bona. quid igitur facis hîc, ô phantaſia? faceſſe hinc, per deos, utì acceſſiſti: nihil enim opus te habeo. more antiquo acceſſiſti. nec ſuccenſeo tibi tamen. faceſſe tantúm.

XVIII. Cur mutationem quis metuat? ecquid enim fieri poteſt abſque mutatione? ecquid autem aut gratius aut familiarius univerſi naturæ? ipſe num balneo uti poteris, ni ligna mutationem ſubeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunquid aliud utile quicquam perfici, niſi intervenientе mutatione? an non vides ſimile quiddam eſſe & mutationem tui, nec univerſi naturæ minùs neceſſarium?

ὅπ ⸀ αὐτὸ ὃ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοίον ἐξι, ⸀ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τοῦ ὅλων φύσει;

XIX. Per mundi ſubſtantiam, tanquam per torrentem, corpora tranſeunt univerſa, ipſa univerſo, prout membra ſibi invicem noſtra, coalita & eidem coöperantia. quot Chryſippos, quot Socrates, quot Epictetos jam dudum abſorpſit ævum iſtud? idem tibi de quovis tum homine, tum re ſuccurrat.

XX. Hoc unum me ſolicitum habet, nequid ipſe faciam, quod hominis conditio vel minùs velit, vel ſecus velit, vel nunc nolit.

XXI. Inſtat tempus, quo tu omnium oblitus eris; inſtat, & quo omnes tui.

XXII. Hominis eſt, etiam eos qui offendunt diligere. hoc fiet, ſi unà ſuccurrat tibi, tum eſſe tibi cognatos, tum inſcios invitóſque peccare: adhæc, paulò poſt utroſque veſtrûm mœrti conceſſuros:

ὃ ἀυτεμέμνον, ὃ ⸀ ἐπὶ τούτων ὅλως ὑποληψόμεθα, εἶδεν μὴ πάθῃ· [1] ἡ γὰρ ἕξις [2] αὐτὴ ἐις κρίσιν τοιαύτην. [3] ἀπροσδεές ἐξιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, ὃ ἡγεμονικὸν, ἐὰν μὴ ἑαυτῇ ἐνόχλον ποιῇ· ⸀ καὶ ταύτῃ ⸀ ἀπαράλλαξον, ⸀ [4] ἀνεμπόδιζον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ παρεμποδίζῃ ⸀ ἐμποδίζῃ.

XVII. [5] Εὐδαιμονία ἐξὶ, [6] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν [7]. τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία; ἀπέρχου, [9] τὸν θεόν σοι, ὡς ἦλθες· ἐγὼ γὰρ χρήζω ⸀. ἐλήλυθας ⸀ κατὰ ⸀ ἀρχαῖον ἔθος. ⸀ σὸν ὀργίζομαί σοι· μόνον ἄπιθι.

XVIII. Φοβῆταί τις μεταβολὴν; [10] τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; [11] τί δὲ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τοῦ ὅλων φύσει; σὺ ⸀ αὐτὸς λέσαθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; πραφῦσαι ⸀ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο ⸀ τί τοῦ χρησίμων δύνασαι σωτελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο ὅμοιόν ἐξι, ⸀ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τοῦ ὅλων φύσει;

XIX. [13] Διὰ τῆς τοῦ ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται τόμοι τὰ σώματα, [14] ⸀ ὅλῳ συμφυῆ ⸀ συνεργὰ, ὡς [15] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [16] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτης, πόσους Ἐπικτήτους κατεπόντισεν; ⸀ δ' αὐτὸ κὴ [17] ὅπι τοὺς ἐπὶ σοῦ τινος ἀνθρώπους τε ⸀ πράγματος προσπίπτοντος.

XX. [18] Ἐμὲ ἓν μόνον φοβεῖται, μὴ ἄνθρωπος ποιήσῃ, ὃ οὐ κατανοεῖ ⸀ ἀνθρώπου ἐξὶ θέλει, ἢ ὡς ἐξὶ θέλει, ἢ [19] ὃ νῦν ἐξὶ θέλει.

XXI. [20] Ἐγγὺς εἶ ἢ σὺ φεύγειν πάντων λήθην. ἐγγὺς ⸀ ἢ πάντων σὲ λήθη.

XXII. [21] Ἰδιόν ἀνθρώπου φιλεῖν ⸀ τοὺς πλησίον. τοῦτο ⸀ γένοι, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι ⸀ [22] συγγενὴς, ⸀ [23] δι' ἄγνοιαν, ⸀ [24] ἀκόντες ἁμαρτάνουσι, ⸀ ὡς [25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

[1] οὐ πάθῃς vel παθεῖς αὐτὸ Salm.
[2] αὐτῷ Xyl.
[3] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[4] L. 5. § 20.
[5] L. 5. § 36.
[6] L. 10. § 13.
[7]-δὸν [ἡγεμονικὸν.]
[8] Inf. § 29.
[9] [σοὶ] τ. θ. οὐ Lug. An.
[10] L. 4. § 3, 40 Inf. § 25. l. 8. § 6. l. 9. § 10.
[11] L. 8. § 35. l. 9. § 21.
[12] L. 2. § 3. Sup. § 10. l. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 9. § 29.
[13] L. 6. § 41.
[14] L. 2. § 1. Sup. § 13.
[15] L. 4. § 48.
[16] Sup. § 50.
[17] L. 2. § 7. l. 8. § 22. l. 8. § 1.
[18] Sup. § 2. l. 4. § 23. l. 5. § 25.
[19] L. 4. § 19. Inf. § 34. l. 8. § 21.
[20] Inf. § 26. l. 8. § 8, 26. l. 9. § 27.
[21] L. 2. § 1. l. 3. § 4. 11
[22] L. 2. § 1. l. 3. § 11.
[23] Inf. § 63. l. . § 3.
[24] L. 4. § 3.
[25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.

φύσεσι πανήξεται, ἢ σοὶ πόλεων, ὅλε ἐκ ἔβλαψέ σε· [2] ἢ γὰρ ὃ ἡγεμονικόν σε χεῖρον ἐποίησεν, ἢ σοὶ φόδον λῦ.

[3] Sup. § 18. Inf. § 25. l. 4. § 36.
[4] L. 6. § 1.

XXIII. [3] Ἡ περὶ ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, [4] ὡς κηρῷ, νεῦν μὲ ἐπαίρειον ἔπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ· εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι· [5] ἕκαστον δὲ τούτων σοὶ ὀλίγιστον ὑπέστη [6] ὄφελον δὲ οὐδὲν ὃ ἐκλυθῶσι φυσιοῦσθαι· ὥσπερ οὐδὲ ὃ συμπαγῶσι.

[5] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[6] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.

nihilo magis moleſtum eſt, quàm compingi primò fuerat.

[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11. § 18.
[9] γίνηται,] ἐναποθνήσκειν, ἢ τὸ φρ. τ. ἀ. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] τῷ [μὴ] ἀ. Mer.

XXIV. [7] Τὸ βάναυσον τοῦ προσώπου λίαν σοὶ κατὰ φύσιν, ὅταν [8] πολλάκις [9] ἐναποθνήσκειν ἢ προσκαμεῖν, [10] ἢ τὸ πλαδυτάτον ἀπεσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφανίσαι μὴ δυνάσθαι· αὐτοῦ γε τούτου σοὶ κατολυθεῖν πειρᾶν, ὅλε σοὶ τὸ λοιπόν. εἰ γὰρ ἢ συναίσθησις ἔπ [11] ἀμβλύνειν οἰήσεται, [12] ἵνα ἕλκῃ τὸν ζῆν αἰκία;

[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.

XXIV. Torvitas vultûs eſt valde præter. naturam. ubi ei ſæpius aſſueverit quis, immori ſolet; vultúſque decor ita inde extinguitur, ut denuo reàccendi omnino nequeat. ex hoc ipſo autem intelligas licet eſſe præter ratiònem. Siquidem ita vultum quis obfirmaverit, ut peccati ſenſus omnis aufugerit, quorſum homo ſic affectus vitam protrahat amplius?

[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.

XXV. [13] Πλύνει ὅσα ὁρᾷς, ὅσον ὕπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, ἔκ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ποιήσῃ, ἔκ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

XXV. Quæcunque vides, univerſa mox eſt mutatura univerſi rectrix natura, aliáque ex eorum materia effectura, & ex horum rurſus alia, ut mundus perpetim renovetur.

[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11 § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.
[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.

XXVI. [15] Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἔσοληφε ποιῶν ἁμαρτὼν. τοῦτο γὰρ ἰδὼν, [16] ἐλεήσεις αὐτὸν, ἔκ [17] ἔστε θαυμάσῃς, [18] ἔστε ὀργισθήσῃ. [19] ἤτοι γὰρ ἔκ αὐτὸς ὃ αὐτὰ ἐκείνῳ ἀγαθὸν εἶναι ἔσοληφε ἢ ἄλλο ὁμοιόδες. [20] δεῖ οὖν σύγνωσκειν. [21] εἰ δὲ μηκέτι ἔσοληφε τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥᾷον [22] συμπαθὴς ἔσῃ τῷ παροράνῃ.

XXVI. Cùm adversùs te quicquid peccaverit quis, conſidera ſtatim, quid bonum malúmve eſſe ratus id egerit. hoc enim perſpecto, miſereberis illius, nec aut miraberis, aut ſuccenſebis. forſan enim vel idem illud, quod ille, vel aliud quidpiam ejuſmodi, ipſe pariter cum illo bonum eſſe opinaris. hoc ſi fuerit, & illi te ignoſcere oportet. ſin ejuſmodi nec bona nec mala cenſueris, ex errore animi delinquentem æquanimiter feras.

[24] τὸ Lug. An.
[25] L. 5. § 9.

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννόει, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, ἔτ τούτων χάριν ἔσομνημονεύσεως, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν, ἅμα μήτοι φυλάσσε, μὴ ὑπὸ [24] ἔστε [25] ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐνίοις ἐκλιμῆ αὐτὰ, ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ παρεμποδίσειν.

XXVII. Non tam quæ deſunt tibi, quàm quæ adſunt, cogita. ex his autem ſelige quæ gratiſſima ſunt tibi, quo reputes tecum quanto cum ſtudio ea, ni jam adeſſent, tibi requireres. cave tamen interim, nè, dum iſtis lubenter acquieſcis, eo in pretio habere aſſueſcas te, ut ſiquando deeſſe contigerit, turberis.

XXVIII. In temet convolutus esto. mens etenim rationalis ita est naturâ comparata, ut sibi sufficiat ipsa justè agens, & hoc ipso nacta sibi tranquillitatem.

XXIX. Imaginationes absterge: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit. rem subjectam quámque divide & partire in formam & materiam. horam novissimam cogita. quod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinque.

XXX. Eis quæ dicuntur, animum simul intende: in ea quæ fiunt faciúntve, mente altiùs descende.

XXXI. Exorna te simplicitate, modestiâ, affectu adversùs res medias indifferenti. genus humanum dilige. Deo obsequere.

--Certâ, inquit ille, decurrunt omnia lege.

quid verò si elementa sola? meminisse sufficerit, lege certâ pleraque ferri, aut paucis saltem duntaxat exceptis.

XXVIII. [1] Εἰς αὑτὸν ζωαειλῶ. [2] φύσιν ἔχ τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖως διακοσμεῖ ἀγῶντι, ἐ ἀφ' αὐτὸ τοῦτο [3] γαλιλίω ἔχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειφον τ φαντασίαν. [5] ἔπον τ ὁλοσχασίαν· [6] περίγραφον ὃ ἐνεστὸς ἐ χρόνε. [7] γνώριζον ὃ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. [8] δίελε ἐ μέριζον ὃ ὑποκείμενον, εἰς ὃ αἰκωδες ἐ ὑλικήν. [9] ἐνόησον τ ἐσχάτιν ὥραν· [10] τὸ σκεύῳ ἁμάρτημα, σκ ἀφῆκε, ὅπε ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπρεκτείνειν τ νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσ τ νῦν εἰς τὰ γινόμενα ἐ ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι ἐ αἰδοῖ, ἐ τῇ περὶ ὃ μὰ μέσον ἀρετῆς ἐ κακίας ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον ὃ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

--σκεῖνο μὴ φησιν, ὃς [16] πόντα νομιεῖ [17] ἔπ εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα ἀρχῆ ὄντα· μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομοῖ ἔχει, ἢ [19] ὀλίγα.

XXXII. Mortem quod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive exinanitio; vel est extinctio vel translatio.

XXXIII. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranquillitatem servat suam; nec deterior quicquam inde fit pars animi princeps. corporis verò membra, quæ dolore sunt afflicta, ipsa si quid possunt, de eo statuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, considera, quales existant, & qualia tum fugiant, tum & sectentur. illud item dispice, sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vita contingere, ut antegressa à succedentibus quàm celerrimè abscondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, quíq; & tempus omne, & substantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὑτὸν ζωαειλῶ. [2] φύσιν ἔχ τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖως διακοσμεῖ ἀγῶντι, ἐ ἀφ' αὐτὸ τοῦτο [3] γαλιλίω ἔχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειφον τ φαντασίαν. [5] ἔπον τ ὁλοσχασίαν· [6] περίγραφον ὃ ἐνεστὸς ἐ χρόνε. [7] γνώριζον ὃ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. [8] δίελε ἐ μέριζον ὃ ὑποκείμενον, εἰς ὃ αἰκωδες ἐ ὑλικήν. [9] ἐνόησον τ ἐσχάτιν ὥραν· [10] τὸ σκεύῳ ἁμάρτημα, σκ ἀφῆκε, ὅπε ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπρεκτείνειν τ νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσ τ νῦν εἰς τὰ γινόμενα ἐ ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι ἐ αἰδοῖ, ἐ τῇ περὶ ὃ μὰ μέσον ἀρετῆς ἐ κακίας ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον ὃ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

--σκεῖνο μὴ φησιν, ὃς [16] πόντα νομιεῖ [17] ἔπ εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα ἀρχῆ ὄντα· μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομοῖ ἔχει, ἢ [19] ὀλίγα.

XXXII. Περὶ θανάτε· [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἢ τοι σβέσις, ἢ μεβάσασις.

XXXIII. Περὶ πόνε· [22] τὸ μὲ ἀφόρητον, ἐξάγει· τὸ ὃ χρονίζον, φορητόν· ἐ [23] ἡ διάνοια τῷ ἑαυτῆς γαλιλίῳ κῦ [24] ἀπόληψιν διατηρῆ, ἐ [25] ὁ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονεν· [26] τὰ ὃ κακόμενα μέρη ὑπὸ τῦ πόνε, ἃ ἔ διάτοιε, φρόντιζ αὐτὰ ἀποφαίνεσθαι.

XXXIV. Περὶ δόξης· [27] ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἵαι, καὶ οἷαι μὲ φεύγεσαι, οἷα ὃ διώκεσαι. ἐ ὅλε [28] ὡς αἱ λῖνες ἄμμαι ἐπιφορέμεναι κρύπτεσι τὰ προτερα· ὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων τάχιστα σκαλύπτεται.

XXXV. Πλατωνικόν· [29] [30] ᾧ ὃν ὑπάρχῃ διάνοια [31] μεγαλοπρεπὴς [32], ἐ [33] θεωρία πάντος μὲ χρόνε, πάσης ὃ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] L. 4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48. [2] L. 5. § 14. l. 6. § 51. [3] L. 2. § 4. l. 8. § 28. [4] Sup. § 17. l. 9. § 7. [5] L. 2. § 2. [6] L. 3. § 12. l. 6. § 32. [7] L. 4. § 29. l. 6. § 3. l. 8. § 46. [8] L. 4. § 21. [9] L. 2. § 5, 11. [10] L. 9. § 20, 38. [11] Sup. § 4. [12] L. 6. § 3. [13] L. 4. § 26. l. 11. § 15. [14] L. 3. § 9. l. 6. § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16. [15] L. 10. § 11. l. 12 § 27, 31. [16] L. 3. § 11. l. 5. § 26. l. 6. § 33. [17] ἢ διὰ οἱ μόνα Mer. ἔπ[ωᾶλλον] εἰ διάμονα Boot. [18] διαμόνια Xyl. [19] ἢ δὲ λίαν Xyl. οἱ μὴ λ. Boot. [20] ἢ Xyl. Mer. [21] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf. § 48. l. 8. § 25, 58. l. 10. § 7. [22] L. 10. § 3. [23] L. 5. § 2, Inf. 68. [24] ὑπόλ. [25] Inf. § 64. l. 4. § 7. [26] Sup. § 15. [27] L. 3. § 4. l. 4. § 38. l. 6. § 59. l. 9. § 18, 27. [28] Sup. § 21. l. 4. § 14. 19. l. 5. § 33. [29] Plato pol. l. 6. [30] ᾧ ἂν. [31] -νοίᾳ. [32] ορόντα. [33] L. 4. § 48, 50. l. 6. § 36, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 17. [34] οἵοντε οἷες.

οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸ ἀνθρώπινον βίον; ἀδύνατον, ἦ δ' ὅς. ἀκοῦε δὴ θάνατον ὑπὸ δεινὸν εἶναι τοιοῦτος; ἥκιστά γε.

[1] L. 6. § 47.

XXXVI. Ἀντισθενικόν. [2] Βασιλικὸν, [3] μὲν εὖ ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν.

[2] *Arrian. l. 4. c. 6.*
[3] εὖ μὲν ποι. vel ποι. μὲν εὖ.

XXXVII. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι, καὶ χαμαιλιοῦσθαι, καὶ καταμορμύσσειν ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δὲ ὑφ' ἑαυτῆς μὴ χαμαιτίζεσθαι καὶ καταμορμύσσειν.

XXXVIII. [4] Τοῖς πράγμασιν γὰρ [5] οὐκ ὀργιζεσθαι χρέων.

Μέλει γὰρ αὐτοῖς αὐτῶν.

[4] *Eurip. Bellerophont. l. 11. § 6.*
[5] L. 6. § 20, 22.

XXXIX. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάρματα δοῦναι. (φάσκων.

XL. [6] Βίον [7] θερίζειν, ὥστε κάρπιμον Καὶ [8] τὸ μὲν εἶναι, [9] τὸ δὲ μή.

[6] *Euripid. Hypsipyl.*
[7] L. 11. § 34.
[8] [9] τὸν Lug.

XLI. [10] Εἰ δὲ μεληδῶ ὑπ' οὐδενὸς καὶ πᾶσι [11] ἐμοί,

[12] Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

[10] L. 11. § 6.
[11] ἐμοῖ Plut.
[12] L. 6. § 4. *l.* 12. § 5.

XLII. [13] Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

[13] *Aristoph. Acharn.*

XLIII. [14] Μὴ συνεπιθρύπτου, [15] μὴ σφύζου.

[14] L. 5. § 36.
[15] Inf. § 69.

XLIV. Πλατωνικόν. [16] Ἐγὼ ὃ τούτῳ δοῦναι δίκαιον λόγον ἀποτίσοιμι· ὅστις ὑ καλὸς λέγῃς, ὦ ἄνδρες, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν, ἢ πᾶναι ἄνδρα ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελος· ἀλλ' οὐκ [17] ὀκνεῖν μόνον σκοπεῖν ὁπόταν πρέπῃ πότερον δίκαιά ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

[16] *Plato Apolog.*
[17] L. 3. § 6, 7. *l.* 6. § 2.

XLV. [18] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, ὃν ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενον βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

[18] *Plato ibid.*

XLVI. [19] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅσα μὴ ἄλλου τοῦ ἡγεμονικοῦ, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, [20] ἢ τοῦ ζῆν τι καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μέν, τὸ ζῆν ὑποδεὴς χρόνου, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, [21] ἑαυτὸν δοκεῖ, καὶ ὁ φιλοψυχητέον, ἀλλ'

[19] *Plato Gorg.*
[20] ἢ τοῦ.
[21] ἐαυτὸν δοκεῖ.

huic magnum quiddam putas posse videri hominis vitam? Fieri, inquit, non potest. Neque mortem igitur grave quid reputabit. Minimè veró.

XXXVI. Antisthenis illud. Malè audire, cùm benefacias, regium est.

XXXVII. Indignum est, vultum animo obsequentem, pro ejus imperio conformare & componere semet; ipsum autem animum ad suiipsius arbitrium non conformari & componi.

XXXVIII. *Nam neutiquam hominem rebus irasci decet!*
Nil quippe curant ipsa.

XXXIX. *Diis leto exemptis ac nobis gaudia dones.*

XL. *Spicas velut frugiferas, sic vitam meti:*
Ut hic sit, ille non sit.

XLI. *Si me meúsque liberos Dii negligant,*
Hujus etiam constat ratio.

XLII. *Æquum bonúmq; à me est.*

XLIII. *Lamentantibus nè collamenteris, néve commovearis.*

XLIV. Platonis ista. Ego huic responsum hoc, justúmque illud, referrem. Parùm rectè censes, mi homo, si hominem, qui vel ullius sit usûs, existimas mortis vitæque discrimen in numero aliquo habiturum; nec hoc duntaxat consideraturum, id quod agit, justum an injustum, hominísque probi an improbi sit.

XLV. Ejusdem. Sic enim se revera habet, viri Athenienses; quocunq; loco semet collocaverit quis, statum eum sibi optimum ducens, aut à principe fuerit collocatus, eum hunc tueri (utì mihi videtur) oportet, etiamsi cum discrimine conjunctum id sit, nec ullius rei cujusquam, nè mortis quidem, præ eo quod est turpe, rationem habere.

XLVI. Ejusdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud quid generosum esse bonúmq; existat, quàm servare & servari. neq; enim hoc est, quod, vir verè qui sit, tantopere expetere debeat, ut temporis tantundem vivat; neque

vitæ

vitæ oportet avidum esse; sed istis Deo dimissis, & mulierculis etiam fide adhibitâ, fieri non posse ut fatum quisquam quoquo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, quomodo tempus hoc, quo victurus sit, quàm optimè exigat.

XLVII. Astrorum cursus contemplare, tanquam unà cum illis circumactus. elementorum etiam mutationes mutuas animo jugiter revolve. istiusmodi enim cogitationes vitæ hujus terrestris sordes expurgant.

XLVIII. Præclarum est & Platonis illud. Quin & de hominibus sermonem instituentem, contemplari oportet, quasi de specula quadam desuper, terrestria quoque ista, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deserta, barbarorum gentes varias, festa, funera, nundinas, miscelam omnigenam, mundúmque ex rebus contrariis conflatum & instructum.

XLIX. Præterita recole, tótque imperiorum mutationes. indè licet & futura prospicere. ejusdem enim generis omnino futura sunt; nec possunt eorum quæ nunc fiunt modulum transgredi. proinde par est, per annos quadraginta vitam perlustrare humanam, atque per annorum decem millia. quid enim ampliùs is visurus?

L. Retrò; meant, quæ terra dedit
Rerum ad terram: ac quod ab æthero
Venerat ortu, cæleste poli
Repetit templum.——

aut hoc est atomorum invicem implexorum dissolutio, aut elementorum sensus expertium dispersio.

LI. *Potu, cibóq; atq; id genus cupediis*
Cursum meramur, cita mors nè nos obruat.
Divinitùs at spirantem auram
Pati necesse est cum labore & lacrymis.

LII. Est quisquam te luctæ peritior. at vide nè liberalior, nè modestior, nè ad casus quosvis obsequentior, nè adversùs aliorum errata placidior.

[1] διαφέρομαι τῷ περὶ τούτων τῷ θεῷ, καὶ πρόσθυμα ἔχω γυναῖξιν, ὅτι [2] ἡ εἱμαρμένη [3] ἐσθὶς δὴ ὀκφύρει, ὃ δὴ τὸ τοιοῦτον σκεπτέον, τίνα δὴ ζόπον, [4] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιώῃ.

XLVII. [5] Περιστρῶν [6] ἄστρων δρόμους, ὥσπερ συμπεριθέοντα· καὶ [7] τὰς περὶ στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοῆν. ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τοιαῦται φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.

XLVIII. Καλὸν ὃ τοῦ Πλάτωνος· καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιούμενον, [8] δεῖ σκοπῆν δεῖ καὶ τὰ ὑπήνεμα, ὥσπερ πόθεν ἀφώθεν, κἂν ἀγέλαι, στρατεύματα, γεωργία, γάμους, συμβόλαιον, γοναὶ, θάνατοι, δικαστηρίων θόρυβον, ἔρημος χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορταὶ, θρῆνοι, ἀγορὰς [9], τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ [10] ὀκ τοῦ ἀνθρώπων συγκεκραμένον.

XLIX. [11] Τὰ περιηνεγμένα ἀναθεωρῆν τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προφορᾶν. [13] ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται, καὶ ὐκ οἷόν τε ὀκβαίνειν τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων. ὥστε καὶ [14] ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἰσορῥοπεῖν τὸν ἀνθρώπινον βίον, ᾧ δὴ ἔτι μύρια. τί γὰρ πλέον ὄψῃ;

L. Καὶ [15] τὰ [16] ὀκ γῆς μὲν φύντα, εἰς γῆν δὲ· [17] τὰ δ' ἄνω ἀπὸ αἰθερίου βλαστόντα γένη, εἰς [18] αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον. [19] ἢ τοῦτο ἀφάλυσις τῶν ὂν ἀτόμοις ἀσυμπλοκῆς, [20] καὶ τοιοῦτός ἐς σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων. (γυμνάσασι

LI. [Καὶ] [21] σίτοισι καὶ πότοις, καὶ [22] μαλακίαις Παρεκτρέποντες [23] ὀλίγον, ὥστε μὴ θανῆν. Θεόθεν ἦ πνέοντ' ἔχειν

[24] Ἀναγκαίη πλεῖαι κεκμήκασιν ἀνοδύρεσθαι.

LII. [25] Καθαλιώτερος [26] ἀλλ' ὐχὶ κοινωνικώτερος, εὐδὲ ἀδημονέστερος, ἐδὲ [27] εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, εὐδὲ [28] εὐμενέστερος πρὸς τὸν πλησίον τῶν ἐσμάτων.

LIII. [1] Ὅσων

[1] L. 4. § 31, 46 l. 12. § 1.
[2] Sup. § 8. Inf. § 51. l. 6. § 10
[3] ἐσθ' ἂν γῆς.
[4] L. 4. § 31. Inf. § 56. l. 8. § 1. l. 12. § 3.
[5] L. 8. § 26. l. 11. § 1.
[6] L. 11. § 27.
[7] L. 4. § 46. l. 9. § 28.
[8] L. 8. § 26. l. 9. § 30. l. 12. § 24.
[9] Sup. § 3.
[10] Sup. § 9.
[11] L. 6. § 46, 47.
[12] L. 8. § 31. l. 10. § 27.
[13] L. 6. § 37.
[14] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[15] Eurip. Chrysip.
[16] L. 5. § 4. l. 9. § 9. l. 10. § 7.
[17] L. 4. § 21. l. 6. § 15.
[18] ἐφέρετον Clem.
[19] Sup. § 32.
[20] ἢ, vel [ἢ] καὶ
[21] Eurip. Supplic.
[22] μαλδίμασι Euripid. cod. μαγδίμασι Plut.
[23] ἄλεθεν Gror.
[24] Sup. § 46.
[25] L. 5. § 5.
[26] -κώτερος [σ. ὦσι ης.] f.
[27] Inf. § 54.
[28] Sup. § 26.

LIII. [1]Ὅπου ἔργον ὑπηρεσίας θεοῦ τυγχάνεις ὄν, ἐνταῦθα καὶ τὸν [2]ἡγεμόνα θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ σοὶ δεινὸν· ὅπου γὰρ [3]ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι [4]ἀπὸ τῆς εὐοδίας, καὶ [5]τῇ κατασκολιᾷ πρᾳότητος ἐνεργείας, ἐκεῖ [6]ὑπομόνου βλάβου ὑφεκτέον.

LIII. Ubicunque effici poterit opus ullum secundùm rationem eam, quæ mortalibus est cùm Diis ipsis communis, nihil ibi potest esse grave. ubi enim fructum consequi licet actionis prosperè fluentis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi superest damni suspicio.

LIV. [7]Παντοχοῦ καὶ διὰ παντὸς [8]τῇ παρούσῃ [9]συμβάσῃ θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν [10]ἀνθρώποις [11]δικαιοσύνῃ προσφέρεσθαι, καὶ τῇ [12]ἐνούσῃ φαντασίᾳ ἐμφιλοπευστεῖν, ἵνα [13]μήτε ἀκαταλήπτου παραιτῇ.

LIV. Omni loco omníque tempore, in te situm est, & casu præsenti pièque acquiescere, & cum hominibus præsentibus secundùm jus fásque versari, & visa præsentia peritè explorare, nequid incompertum clam subrepat.

LV. [14]Μὴ προσβλέπε ἀλλοτρίαν ἡγεμονικὰ, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε [15]κατ' εὐθὺ, [16]ὅπῃ σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ. διὰ μὲν τῶν ὅλων, διὰ δὲ τοῦ συμβαίνοντος σοι, καὶ ἡ σὴ, διὰ δὲ τῶν πραγμάτων [17]ἀπὸ σοῦ. [18]πραγμάτων δὲ ἑκάστῳ τὸ ἔξῃς τῇ κατασκευῇ· κατασκευάσαι δὲ τὰ μὲ λοιπὰ τῇ λογικῇ ἕνεκεν, ὥσπερ καὶ πανταχοῦ ἄλλου, [19]τὰ χείρω τῆς κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ, [20]τὸ κοινωνικὸν ἔχειν δεύτερον δὲ, τὸ ἀνένδοτον πρὸς ταὶ σωματικὰς πρόσφυσις. [21]λογικῆς δὲ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον [22]περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδες γὰρ ἑκάτερον. [23]ἡ δὲ νοερὰ ἐνδέλεια προσκεκλῖσθαι, καὶ μὴ καταπεπλῆσθαι τοῖς ἐκείνων· δικαίως γὰρ. [24]πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ [25]τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν [26]εὐθὺ πορεύεσθω, καὶ [27]ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

LV. Nolito aliorum mentes circumspicere, sed eò rectà intuere, quò natura te ducit; natura, inquam universi, in eis quæ tibi contingunt, & tua etiam, in eis quæ tibi sunt agenda. illud autem est unicuique agendum, quod est conditioni ipsius consentaneum. porrò, condita sunt reliqua quidem rationalium gratiâ, quemadmodum & in re omni alia, deteriora præstantiorum; rationalia verò sui invicem. itaque in hominis natura primum ac præcipuum est societatem colere; secundum, corporis affectionibus neutiquam succumbere. est enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumscribere semet, & nec sensus, nec affectus motibus unquam superari: animalis enim uterque est. vis autem intellectualis principatum sibi vendicat, nec ab eis in ordinem redigi patitur. jure quidem. etenim intellectus natus est eis omnibus uti. tertium in natura rationali est, lapsu & seductione immunem esse. his igitur adhærens mens rectà procedat, habétque quicquid suum est.

LVI. [28]Ὡς ἀποθανησόμενος δὴ ἐν μέλλει πᾶσι βεβιωκότα, [29]τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ παρεμπίπτοντος, ζῆσαι κατὰ φύσιν.

LVI. Tanquam vitâ jam functus, ejusdémque munere defunctus planè, quod reliquum est tanquam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

LVII. [30]Μόνον φιλεῖν τὰ ἑαυτῷ συμβαίνοντα καὶ συγκλωθόμενον. [31]τί γὰρ ἁρμοδιώτερον ἐστιν;

LVII. Id solum diligas, quod obvenit, & à fato destinatum est tibi. ecquid enim magis est congruum?

[1] L. 2 § 17. l. 5. § 3, 14. l. 6. § 2.
[2] L. 12. § 23.
[3] Inf. § 74.
[4] L. 6. § 17.
[5] L. 10. § 12.
[6] L. 5. § 16. l. 10. § 32.
[7] L. 2. § 11. l. 3. § 12.
[8] L. 6. § 2, 32.
[9] L. 5. § 27. l. 10. § 6, 11.
[10] Sup. § 28. l. 4. § 33.
[11] παρέσῃ.
[12] L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
[13] L. 2. § 8. l. 5. § 3.
[14] L. 8. § 60.
[15] Inf. § 56. l. 8. § 1.
[16] L. 5. § 16.
[17] Sup. § 30.
[18] Sup. § 13.
[19] L. 3. § 4. Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
[20] L. 3. § 6. Inf. § 64.
[21] L. 3. § 16. l. 5. § 26. l. 11. § 1.
[22] Inf. § 67.
[23] L. 2. § 2. l. 11. § 20.
[24] L. 5. § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
[25] L. 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
[26] L. 5. § 14, 34. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
[27] L. 9. § 42. l. 11. § 1.
[28] Sup. § 46.
[29] L. 6. § 42. L. 3. § 4. Sup. § 54.
[30] L. 4. § 23, 38, 34.
[31]

LVIII. In

LVIII. In omni casu eos oh oculos habeas, quibus eadem cùm contigissent, ægrè tulerunt, pro insueto habuerunt, quiritati sunt. at ubi tandem jam illi? nusquam planè. cur tu igitur horum similis esse velis? aut cur non potiùs motus alienos eis relinquas, qui his alios afficiunt, & afficiuntur ipsi; ipse totus in hoc intentus, quo modo casibus istiusmodi utare? etenim rectè uti poteris; virtutisque materiam tibi suppeditabunt. tu tantùm attende tibi, atque in omni actione tua bonum præstare te velis. denique in utroque horum memineris, medium quiddam esse illud, circa quod actio versatur.

LVIII. Ἐφ' ἑκάστου συμβάματος ἑαυτὸν παρὸ ὀμμάτων ἔχειν, [1] οἷς τὰ αὐτὰ συμβαίνοντα, ἐπειδὴ ἤθροντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἑαυτοὶ πῶς; ἐδαμοῦ· πόσων καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; ἢ [2] τὰς μὲν ἀλλοτρίας ὀρμὰς καταλιπὼν τοῖς πράττουσι τὰ πρεπομένοις; [3] αὐτὸς ἢ μὴ θέλεις πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλοις γίνεσθαι; χρήσῃ γὰρ καλῶς τῇ [4] ὕλῃ. [5] σὺ ἔσῃ μόνον [6] προσεκτικὸς τὰ [7] θέλε σαυτῷ καλὸς εἶναι, ὅπερ πάντες ὑποφάσκουσι· τὰ μέντοι [8] ἀμφοτέρων, ὅπερ τὰ [9] διάφορον ἐφ' ἕκαστον ἡ πρᾶξις.

[1] L. 4. § 3, 32. l. 11. § 6, 18.
[2] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[3] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[4] L. 4. § 1.
[5] σοι f.
[6] προσ. τῇ θ. κ.
[7] Sup. § 15. Inf. § 67.
[8] [ἐπ'] ἀμφ. f.
[9] ἀδιάφ. l. 6. § 32.

LIX. [10] Ἔνδον βλέπε, ἔνδον [11] ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

[10] L. 8. § 28. l. 10. § 38.

LX. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρῖφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. [12] οἷον γάρ τι δηλοῖ τὸ προσώπου πλάττειν καὶ ἀφαίρεσις, συνεστὸν αὐτὸ καὶ εὔχαριν συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ὅλῳ τῷ σώματι ἀπαιτητέον. πάντα δὲ τὰ [13] σὺ τῇ διανοητικῇ φυλακτέα.

[11] Inf. § 62. l. 8. § 51.
[12] Sup. § 24. l. 11. § 15.
[13] L. 1. § 16.

LXI. Ars vivendi est luctatoriæ quàm saltatoriæ similior. cùm in hoc sit posita, ut adversùs contingentia improvisa in procinctu semper quis ac immotus consistat.

LXI. [14] Ἡ βιωτικὴ τέχνη παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἢ ὀρχηστικῇ, κ' τὸ προσπίπτοντα καὶ ἀπρόοπτα καὶ ἑτοίμως ἑστάναι.

[14] L. 11. § 1. l. 12. § 9.

LXII. Crebrò tecum perpende, qualésnam sint à quibus probari & prædicari velis, qualíq; sint mente præditi. ità neq; aut incusabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, si opinionis affectuúmque fontes quos habeant, perspexeris.

LXII. Σωστέον ἐφίστασθαι, [15] τίνες εἰσὶν ἐπὶ ὑφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. ἔστι γὰρ μέμψῃ [16] τοῖς ἀκουσίως ἁμαρτάνουσιν, ἔστι [17] ὑπομαρτυρήσεως δέῃ, [18] εἰ βλέπων εἰς [19] ταὐτὰ πηγὰς τῆς συγκαταθέσεως καὶ ὁρμῆς ὑστέρῃ.

[15] L. 4. § 3, 38 l. 6. § 59.
[16] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12. § 12.
[17] L. 3. § 4, 5.
[18] εἰς βλέπων f. vel εἰ βλέπων
[19] Sup. § 59.

LXIII. *Omnis anima*, inquit ille, *veritate privatur in vita*. quin & justitiâ pariter, & temperantiâ, & æquanimitate, & hujusmodi quâvis virtute. hoc jugiter meminisse cumprimis necessarium est. eris enim erga omnes mitior.

LXIII. [20] Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσά φησιν, στέρεσθαι ἀληθείας· [21] ὥστε οὖν καὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ πάσης τῆς τοιαύτης. ἀναγκαιότατον ἢ δὲ διὰ παντὸς τούτου [22] ἕξις γὰρ πρὸς πάντας ἡμερότερος.

[20] Plato Sophist.
[21] Sup § 62.
[22] Sup. § 26.

LXIV. In dolore omni hoc præsto sit, nec turpem eum esse, nec mentem gubernatricem facere deteriorem. neque enim eam, aut

LXIV. Ἐπὶ μὲ παντὸς πόνου, προχείρου ἔστω, ὅτι [23] οὐκ αἰσχρὸν, [24] οὐδὲ τὸ ἡγεμονικὸν τὸ κυβερνητικὸν χείρω ποιεῖ· ἔστι γὰρ καθ' ὑλικὴ

[23] L. 2. § 1, 11. l. 11. § 18.
[24] L. 4. § 8. l. 9. § 42.

ἔχειν, ὅτι καὶ τὸ χειρωνικὸν, ἀφαιρεθείσης αὐτοῦ· ὅτι μοί τοι πρὸς πλείονα πόνων, ἢ σοὶ τῷ Ἐπικούρου βοηθείτω, ὅλε [1] ἔτι ἀφόρητον, ἔτι αἰώνιον, ἐὰν πρὸς ὄσων μνημονεύῃς, ἢ [2] μὴ προσδοξάζῃς· καλείτω δὲ μέμνησο, ὅλε πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα, οἷον τὸ νυστάζειν, ἢ θαυμαλίζεσθαι, ἢ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τούτων δυσχεραίνῃς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [3] πόνῳ ὀφείλεται.

LXV. Ὅσα [4] μόνοις τοιούτοις πάθῃς πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, οἷον οἱ [5] ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

LXVI. Πόθεν ἴσμεν, εἰ πλούσιος Σωκράτης, ἢ ἀφόβητον κρέουσιν ὦ γὸ ἀρκῇ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν, ἢ ἐνηρεμέστερον τοῖς σοφιστοῖς διελέγετο, ἢ καρτερικώτερον ὑπ' τῷ παγῳ διενυκτέρευσεν, ἢ [6] τὸ Σαλαμίνιον κελεύσθηναι ἄγειν ἠνανδρότερον ἔδοξεν ἀντιβλέψαι, ἢ ὑπὸ ὁδοῖς ἐβρενθύετο· ὡς δ' ἢ μάλις' ἂν τις [7] ὑπισχνεῖτο, εἴτ' ἀληθὲς λέγει· ἀλλ' ὁπόταν τις σκοπῇ, πρὸς τί τὰ ψυχὰ εἴηε Σωκράτους, ἢ εἰ ἐθελοκάκει [8] ἀρκοῦσα ἢ [9] δίκαιος εἶ τὰ πρὸς ἀνθρώπους, ἢ ὅσιος τὰ πρὸς θεούς, [10] μήτε εἰκῇ πρὸς τὰ κακίαν ἀμυνακτῆς, μηδὲ μίσει δυλοῦσθαι τινὸς ἀλγοίᾳ, [11] μήτε τῶ ἀπονεμομένων σοὶ ὅλως ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ [12] ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, [13] μήτε τοῖς τῆ ζωῆ πάθεσιν ἐμπρέπεσθαι συμπαθῆ τὸν νοῦν.

LXVII. Ἡ φύσις ἐν ὕλῃ σωσκευάσατο τὸ σὸν σύστεμμα Salm. τῷ Συγκείματι, ὡς μὴ ἐφεῖσθαι [15] περιορᾶν ἑαυτὸν, ἢ τὰ ἑαυτοῦ ὑφ' ἑαυτῆ ποιεῖσθαι. [16] λίαν γὸ ἐνδέχεται θεῖον ἀνθρωπάριον ἡμᾶς, ἢ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι τὸν μάμπαν ἀεί· ἢ ἔτι ἐκεῖνο, ὅλε [17] ὃν ἀπολογίσοις κεῖται ὃ εὐδαιμόνως βιῶσαι· ἢ [18] μὴ ὅτι ἀπλήστους, ἀλαζονικὰς ἢ φυσικὰς ἔστεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο ἐπαγγῶς ἢ [19] ἐλεύθερος [20]

quatenus materiale quiddam, aut quatenus societatis est studiosa, corrumpit. in plerisque verò horum Epicuri illud tibi adsit, nec intolerandum nec æternum esse, si terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere, quæ non advertimus eandem cum dolore rationem habere, verbi gratiâ, dormitare, quando vigilare libet, æstu affici, fastidio laborare. quoties ergo horum aliquid ægrè fers, dic tibi, dolori succumbere te.

LXV. Cave erga inhumanos sic afficiaris, quomodo ipsi erga homines solent:

LXVI. Unde constat nobis Socratem clarâ fuisse reliquisque præstantiore indole? neque enim hoc sufficit, quòd mortem gloriosissimè oppetebat; aut quòd cum sophistis acutissimè disserebat; aut quòd in frigore summo patientissimè sub dio pernoctabat; aut quòd Salaminium illum sistere jussus, resistere generosissimè malebat; aut quod per compita fastuosè incedebat; quod tamen an verum fuerit, meritò dubitaveris. verùm illud considerare oportet, quo modo affectam animam habuerit Socrates. utrùm hoc contentus agere poterat, quod in rebus humanis justus, in divinis pius existeret, nec malitiæ cujusquam frustra indignatus, nec cujusquam insciliæ assentatus, nec ab universo assignatum quicquam, aut tanquam peregrinum quid excipiens, aut tanquam intolerandum sustinens, nec caruncularum affectionibus mentem passus coaffici.

LXVII. Non ita commisit natura compagem tui, ut tibi nequeas terminos figere, & quæ tui sunt muneris per te exequi. omnino enim fieri potest, ut divinus homo quis sit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc semper memineris; sed & illud, pauciss. mis ad beatè vivendum opus esse. quódque etiamsi desperes dialecticæ aut naturalis scientiæ peritiam, nihil esse tamen quod animam despondeas, quasi liber & modestus fieri

1 Sup. § 33. l. 10. § 3.
2 L. 8. § 49.
3 Sup. § 55. l. 11. § 18.
4 L. 5. § 31. l. 6. § 6, 26. Sup. § 15.
5 ἀνθρώπους f.
6 Plato Apolog.
7 ὑπισχνεῖτο f.
8 L. 4. § 13, 25. l. 6. § 14. Sup. § 28.
9 L. 11. § 20. l. 12. § 1.
10 L. 4. § 31. Sup. § 1.
11 L. 4. § 29, 44. Inf. § 68.
12 L. 8. § 46.
13 L. 5. § 26. L. 10. § 24.
14 [σι] τ. σ. f.
15 Sup. § 55. l. 11. § 1.
16 L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
17 L. 2. § 5.
18 L. 5. § 5. l. 8. § 8.
19 L. 4. § 49. l. 8. § 1.
20 ἐλεύθερος Mer.

V. 8.

ferì nequeas, & communitatis cultor, & obsequens Deo.

LXVIII. Vi omni immunem, in summa animi hilaritate, vitam transigere licet, etiamsi quæ libuerit adversùs te vociferentur homines universi, etiamsi massæ istius corporeæ coalitæ & circundatæ tibi membra feræ discerpant. quid enim obstat, quo minùs inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus circumstantibus verè judicet, objectísque commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis dicat, Hoc es revera, etiamsi opinione aliusmodi esse videaris. usus dicat eidem, Te quærebam. etenim semper mihi præsens res omnis materiam præbet virtutis rationalis & socialis, artísque prorsus vel humanæ vel divinæ exercendæ. siquidem quicquid contingit, vel ad hominem spectat vel ad Deum, nec aut novum est, aut tractatu difficile, sed familiare & facile.

LXIX. Hoc in se habet morum perfectio, quod diem omnem tanquam novissimum exigit, nec aut festinat, aut torpescit, aut simulatè quicquam agit.

διεξάγῃ, καὶ [14] μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, [15] μήτε ὑποκρίνεσθαι.

LXX. Dii, immortales cùm sint, non ægrè ferunt tamen, quod per ævum tam immensum ipsos oporteat omnino, tot talésque qui sint, improbos jugiter sustinere. imò quod ampliùs est, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qui mox es desiturus, malos tolerando defetisceris? idque cùm ex eorum ipse sis numero.

LXXI. Ridiculum est malitiam cùm tuam, quod potes, non effugias, fugere te velle, quod non potes, alienam.

LXXII. Quicquid intellectualis socialisque facultas, nec ad intellectum nec ad usum socialem facere deprehenderit, id ipsum inferius se meritò judicat.

LXXIII. Ubi bene tu alicui fecisti, & beneficio ille affectus est, quid stultorum instar tertium quippiam ultra hæc quæras, puta, benefici hominis existimationem, aut beneficii accepti remunerationem?

καὶ ἀδήμων, καὶ [1] κοινωνικὸς, καὶ [2] εὐπειθὴς τῷ θεῷ.

[1] Sup. § 55. [2] L. 3. § 6, 9.

LXVIII. [3] Ἀδιάστατος ἀμαζὴς ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, κἂν πάντες καταβοῶσιν ὅπερ βέλτιον, κἂν τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια τὰ περιπεφαμμένα τούτῳ φυράματος. [4] εἰ γὰρ κωλύει ἐν πᾶσι τούτοις τὸ διάνοιάν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ [5] κρίσει περὶ τῶν περιεστώτων ὠφελῆς, καὶ [6] χρήσις πρὸς τὰ ὑποβεβλημένα ἑτοίμη; ὥστε τὸ μὴ κρίσιν λέγειν ᾧ προσπίπτοντι, [7] τοῦτο ὑπάρχειν κατ' ἐσόδους, κἂν κῦ δόξαν ἄλλοῖον φάσκῃ· τὸ δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, σὲ ἐζήτουν· [8] ἀεὶ γάρ μοι τὸ πρόχειρον, ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σωρὸν πάντης δυσθεσπετου ἢ θεοῦ· πρὸς γὰρ τὸ Συμβαῖνον, [9] θεῷ ἢ αὐθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ [10] ἔστε κοινὸν, ἔστε [11] δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ [11] γνώριμον καὶ συνεργές.

[3] L. 4. § 39. [4] Sup. § 33. l. 8. § 28. [5] L. 8. § 47. [6] L. 10. § 32. [7] L. 3. § 11. [8] L. 4. § 1. Sup. § 58. [9] L. 3. § 13. [10] Sup. § 1, 66. [11] L. 4. § 33, 44.

LXIX. Τοῦτο ἔχει [12] ἡ τελειότης τοῦ ἤθους, [13] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διανύειν, μήτε σπουδαίᾳ, μήτε ναρκᾷ, [15] μήτε ὑποκρίνεσθαι.

[12] L. 3. § 7, 8. [13] L. 2. § 11. Sup. § 56. [14] Sup. § 43.

LXX. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [16] ὅμως δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ [17] κήδονται [18] αὐτῶν πανταχόθεν. σὺ δὲ [18] ὅσον οὐδέπω λήξῃ μέλλων, [19] ἀπαυδᾶς; καὶ ταῦτα, [20] ἐξ ὧν πρὸς φαύλων;

[16] l. 1. § 15. [15] L. 8. § 5. [16] L. 9. § 11, 27. [17] Sup. § 27. [18] L. 8. § 5. [19] L. 5. § 9. l. 12. § 15. [20] L. 11. § 18.

LXXI. Γελοῖόν ἐστι τὸ μὴ ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [21] ὃ καὶ δυνατόν ἐστι· τὸ δὲ πρὸς ἄλλων φεύγειν, [22] ὅσον ἀδύνατον.

[21] L. 8. § 55. [22] Sup. § 4. l. 9. § 42.

LXXII. [23] Ὁ ἀνὴρ λογικὸς καὶ πολιτικὸς οὐδὲν ἁμαρτεῖν εὐρίσκει [24] μήτε νοερὸν, [25] μήτε κοινωνικὸν, εὑλόγως [26] καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνῃ.

[23] L. 3. § 8. l. 4. § 2. [24] L. 8. § 2. [25] L. 11. § 37. [26] L. 3. § 6.

LXXIII. [27] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, εἰ ἔτι ζητεῖς τρίτον τινὰ ἐπιθεωρεῖν, ὥσπερ [28] οἱ μωροὶ, τὸ καὶ [29] δόξαν εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

[27] L. 5. § 6. l. 9. § 42. [28] L. 4. § 44. [29] L. 8. § 1.

LXXIV.

LXXIV. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. [1] μὴ οὖν κάμνε [2] ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελῇς.

LXXV. Ἡ δὲ ὅλη φύσις ἐπὶ τῇ κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· νῦν δὲ [3] ἤτοι πᾶν ὃ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ [4] ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατα ἄρχει, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίᾳ ὁρμὴν ὁ τῆς κόσμου ἡγεμονικός. εἰς πολλά σε [5] γαληνότερον ποιήσῃ, τοῦτο μνημονευόμενον.

LXXIV. Emolumentum capiendo nemo defatigatur. atqui emolumentum est actio omnis naturæ consentanea. noli ergo defatigari emolumentum in eo capiendo, quod alteri præstas.

LXXV. Ad mundum condendum universi natura olim se intendit. nunc verò, aut quicquid fit, consequentiæ necessariæ lege certâ producitur, aut principalia etiam illa, ad quæ mundi mens peculiariter intenta est, ratione nullâ gubernantur. in multis tranquilliorem fecerit te, hoc in memoria si habueris.

[1] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[2] Sup. § 13, 53.
[3] L. 6. § 38. l. 9. § 1, 28. l. 10. § 5.
[4] τὰ λογικὰ ἢ λογιστικά, τὰ κ. Mer. vel ἃ λογιστικῷ, τὰ κ.
[5] Sup. § 68.

ΒΙΒΛΙΟΝ η'. LIB. VIII.

Κ ΑΙ' τοῦτο πρὸς [1] ὃ ἀνεκόδοξον φέρει, οὐκ ἐπὶ δυνάσαι τὸ βίον ὅλον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σαυτῷ δῆλος ἦσθα, πόρρω φιλοσοφίας ὤν· πέφυρσαι οὖν ὥστε τὴν μὲ δόξαν τὴν ὑπὸ φιλοσόφου κλῆσθαι, ἐκεῖ σοι ῥᾴδιον· αὐταγωνίζεται γὰρ ἡ ὑπόθεσις. εἰτοῦν οὖν ἀληθῶς ἔφεσις τοῦ κεῖσθαι ὃ πράγμα, ὃ μῆ, [2] τί δόξεις, ἄφες. ἀρκέσθητι γάρ, εἰ κἂν [3] ὃ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε [4] ἡ σὴ φύσις θέλει βιῶσαι: κατανόησον οὖν τί θέλει, καὶ [6] ἄλλο μηδὲν πρόσωπον· πεπείρασαι γὰρ [7] πρὸς πόσα πλανηθείς, ἠδαμοῦ εὗρες ὃ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἡδυπαθείαις, ἠδαμοῦ· πῶς οὖν ἔστι; [8] ὃν τρόπον ἂν ζητῇς ἡ ἡ φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσῃ [9]; ἐπὶ [10] δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. τίνα δόγματα; [11] περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὡς [12] οὐδενὸς μὲ ἀγαθοῦ ὄντος, δυσεφόπτου, ἰδιώτου ἀνδρὸς μὴ ἐπιτρέποντος ἑαυτῷ πάντα ποιεῖν πρὸς τὸ αὐτοῦ ὄφελος.

[1] L. 1. § 16.
[2] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[3] L. 7. § 46, 56.
[4] [ὡς] ἢ f.
[5] σαυτ. Boot.
[6] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[7] L. 12. § 1.
[8] L. 7. § 54, 55, 56.
[9] σει [πε] f.
[10] L. 3. § 13. l. 7. § 2.
[11] Inf. § 14.
[12] L. 2. § 11.

H OC etiam ad inanis gloriæ studium minuendum conducit, quòd vitam totam, eam saltem quæ à juventute hactenus transiit, non potes præstare philosophicè ductam. siquidem cum aliis haud paucis, tum & tibiipsi compertum est, à philosophia longè te abesse. conturbatæ sunt itaque rationes tuæ: neque adeò aut facile est tibi philosophi existimationem comparare; & vitæ etiam institutum adversatur. proindè si verè perspexisti. in quo res ipsa sita sit, missâ existimatione, in hoc duntaxat incumbe, ut vitæ quod supereſt, quantulumcunque id fuerit, pro naturæ tuæ ductu ac dictamine transigas. tu itaque illa quid velit, intuere, nec te aliud quicquam molestum habeat. etenim expertus jam es, per quàm multa divagatus vitam bonam beatámque nusquam inveneris; non in syllogismis, non in divitiis, non in gloria, nec in voluptate, necullibi. in quonam ergo consistit? in eis faciendis quæ exigit natura humana. at hæc quomodo quis faciat? si decreta nactus sit, à quibus appetitiones actúsque istiusmodi profluant. quænam, inquis, decreta? de bonis malisque, ut nihil nimirum hominem

mihi bonum censeat, quod non justum, temperantem, fortem, liberalem faciat; nihil malum, quod non istis contrarium.

II. In omni actione interroga te, quomodo ista mihi sese habet? num futurum est, ut ejus pœniteat me? prope adest tempus, quo moriturus sum, omniáque mihi transitura. quid ergo expeto ulteriùs, quàm ut illud quod impræsentiarum ago, opus sit animantis rationalis, socialis, eadémque cum Deo ipso lege agentis.

III. Alexander, Caius, Pompeius, quid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? isti siquidem res ipsas perspectas habebant, formásque earundem & materias. atq; hoc modo instructæ erant mentes horum. illis verò, cùm ea neutiquam perspecta haberent, de quàm multis solicitos esse necesse fuit? quàm multis rebus inservire?

IV. Eadem nihilominus facturos memineris, etiamsi tu te ruperis.

V. In primis nè commovearis. obveniunt enim secundùm rerum naturam universa: ipse autem paulò post, nullus, musquam futurus es, quomodo & Hadrianus, & Augustus. tum rem ipsam penitiùs intuitus, eam in se considera. simul memineris, probum esse te oportere. quod autem hominis à natura exigit, hoc constanter facito, quodque justissimum videbitur, loquitor; placidè duntaxat, modestè, citráque dissimulationem.

VI. Universi natura hoc solenne habet; quæ istic existunt illò transferre, res mutare, hinc tollere, illic deponere, omnia vices has subeunt: usitata sunt omnia, ut metuendum non sit, nequid novi emergat. Siremps denique omnibus de istis lex.

VII. Natura omnis sese prosperè procedente acquiescit, prosperè autem procedit rationalis natura, ubi in cogitando nec falsò, nec incertò assentitur, impulsus suos ad opera, quæ societatem juvent, sola dirigit, appetitiones & aversationes ad ea sola, quæ in nobis sita.

ὁ ἐχὲ ποιῆ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρῆον, ἐλεύθερον [1], εὐθυνὸς ὃ κακῶ, ὁ ἐχὲ ποιῆ παναμία τοῖς ἐρημμένοις.

II. [2] Καὶ ἐκέ-λω σκοπεῖν ἐφ' ἑαυτὸν, πῶς μοι αὔτη ἔχει; μὴ [3] μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; [4] μικρὸν δὲ τέθνηκα, δὲ πάντ' ἐκ μέσου. [5] τί πλέον ὀπτζητῶ, εἰ [6] ὃ παρὸν ἔργον ζῶν [7] νοερῶ, δὲ κοινωνικῶ δὲ ἰσονόμῳ θεῷ;

III. [8] Ἀλέξανδρος ὃ δὲ Γάϊος, δὲ Πομπήϊος τί πρὸς Διογένη, δὲ Ἡράκλειτον, δὲ [9] Σωκράτη; [10] οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, δὲ τὰς αἰτίας, δὲ τὰς ὕλας, δὲ τὰ ἡγεμονικὰ ἑαυτῶν [11] ταυτά· ὀκεῖ ὃ ὅσων πρᾶξαι; δὲ [12] δουλεία πόσων;

IV. Ὄκ [13] ἔσθ' ἧττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ ἀχανακτῇς.

V. Τὸ πρῶτον [14] μὴ ταράσσου· [15] πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· δὲ [16] ὀλίγου χρόνου ἔσθ' ὅπως οὐδαμοῦ ἔσῃ· ὥσπερ ἔσθ' Ἁδριανὸς, ἔσθ' Αὔγουστος. ἔπειτα [17] ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτό, δὲ συμμνημονεύσας, ὅτι [18] ἀγαθόν σε ὠφελῆσαι πρὸς ἔσχατον ἐπὶ δίκῃ. κἀ [19] τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο [20] ἀμέσως ἐπί· δὲ εἰπέ, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [21] εὐμενῶς, δὲ αἰδημόνως, δὲ [22] ἀνυποκρίτως.

VI. [23] Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ὅπως ὀφείλει μεταβάλλειν, μεταβάλλειν· αἴρειν ἔνθεν δὲ ὅπως φέρειν. [24] πάντα ῥοπαί· [25] ὑχ ὥστε φοβηθῆναι, [26] μήτι κακόν· νόν· [27] πάντα σωήδη· ἀλλὰ δὲ [28] ἴσα αἱ ἀπονεμήσεις.

VII. [29] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδοῦσα· φύσις ὃ λογικὴ εὐοδεῖ, [30] ἐν μὲν φαντασίας, μήτε ψεύδεσθαι, μήτε ἀδήλῳ συγκαταθεμένη· [31] τὰς ὁρμὰς ὃ ὅπου τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀποδύουσα· [32] τὰς ὀρέξεις ὃ δὲ ἐγκλίσεις τὰ ἐφ' ἡμῖν μόνον παραδεχομένη.

[1] -Δίεων Mer. l. 7. § 67.
[2] L. 5. § 11.
[3] Inf. § 10.
[4] L. 7. § 70. Inf. § 5, 34.
[5] L. 5. § 3, 6.
[6] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[7] L. 7. § 72.
[8] L. 9. § 29.
[9] L. 7. § 66.
[10] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
[11] τοιαῦτα Mer. τοιαῦτα Xyl.
[12] L. 9. § 29, 40. l. 10. § 19.
[13] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[14] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29, 37.
[15] L. 5. § 8, 10.
[16] Sup. § 2.
[17] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[18] L. 7. § 15.
[19] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[20] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[21] L. 7. § 3.
[22] Sup. § 69.
[23] Sup. § 18. 23.
[24] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
[25] ὥστε ἐχὲ [illegible]
[26] L. 7. § 1. l. 9. § 35.
[27] L. 4. § 44.
[28] Inf. § 6.
[29] Inf. § 45. l. 5. § 1, 4, 34.
[30] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[31] L. 5. § 16.
[32] L. 6. § 50, 51.

[1] L. 2. § 17. l. 3. § 4.
[2] L. 2. § 3, 4.
[3] L. 7. § 13.
[4] L. 5. § 20, 34.
[5] Ἢ γ. Mer.
[6] Sup. § 6.
[7] L. 6. § 49.
[8] τῶν Mer.
[9] L. 3. § 14.
[10] L. 2. § 17. 5. § 15.
[11] L. 4. § 3.
[12] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[13] L. 3. § 4. l. 7. § 22, 70.
[14] L. 5. § 16.
[15] οὐ Lug.
[16] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[17] L. 6. § 45.
[18] Inf. § 39. l. 5. § 15.
[19] L. 3. § 11.
[20] L. 4. § 21.
[21] L. 5. § 1.
[22] L. 5. § 16. l. 7. § 55.
[23] Sup. § 15. Inf. § 26, 45, 46. l. 9. § 23.
[24] L. 5. § 9.

[1] τὸ μὲν ἀπὸ τῆ κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶσι ἀσταξόμενοι· [2] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν ὡς ἡ τῆ φύλλυ φύσις τῆ τῆ φυτῆ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τῆ φύλλυ φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως ἀφαισθήτυ, καὶ ἀλόγυ, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ τ' ἀνθρώπυ φύσις, [3] μέρος ἐστὶ [4] ἀνεμποδίστυ φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· [5] εἴης [6] ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τὰς [7] μεριδας χρόνων, οὐσίαι, αἰτίαι, ἐνεργείαι, συμβάσεως, ὑπάρξεις ποιεῖ· σπανῶ δὲ, μὴ εἰ ὃ θεὸς ὃν ἴδιον εὑρήσεις ἄλλῃ πάντως· ἀλλὰ εἰ ξυλλήβδην τὰ πάντα [8] τῆ δὲ, θεὸς ἀθέρα τὰ τῆ ἑτέρυ.

VIII. [9] Ἀναγινώσκῃ σὺ ἔξεσιν· ἀλλὰ ὕβρεν ἀνάργῃ ἔξεσιν· ἀλλὰ [10] ἡδονῆς καὶ πόνων ὑποταγῆναι ἔξεσιν· ἀλλὰ [11] τῆ δοξαρίου καταφρονῆσαι ἔξεσιν· ἀλλὰ [12] ἀνοήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ θαυμάζεσθαι, θεοῦ ἐστι [13] κήδεσθαι αὐτῶν ἔξεσιν.

IX. Μηκέτι σὺ μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφόμενυ [14] ἢ ὃν ἀυλῆ βίον, μηδὲ [15] ἢ στασιῶτ.

X. [16] Ἡ μετάνοιά ἐστιν ὀπίληψις ἐπὶ ἑαυτῆ, ὡς [17] χρήσιμόν τι ἀπροαιρέτως· ὃ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν ἐστι δεῖ εἶναι, καὶ ὁτιμελητὸν αὐτῆ τῆ ἀγαθῷ καὶ καλῷ ἀνδρὶ· [18] οὐδεὶς δ' ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς αἰσχρ μεταποίησεν, ὅτι τῆ ἡδονῆ τινα παρακέκαυε ἑτεραίρα χρήσιμον, ἔτι ἀγαθὸν ἡδονή.

XI. [19] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῆ ἰδίᾳ καταστάσῃ; [20] τί μὲ ὃ ὑσιώδες αὐτῆ καὶ ὑλικόν· τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· τί δὲ ποιεῖ ἐν φύσῃ· πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται.

XII. [21] Ὅταν ἐξ ὕπνυ δυσχερῶς ἐγείρῃ, ὑπόμνησον, [22] ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σὺ ἐστὶ, καὶ [23] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ θεάσασθαι πρακτικὰς ἀποδίδοναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ θεοφιλέστερον, καὶ διὰ [24] καὶ θεοπρεπέστερον.

sita sunt, adhibet, à rerum natura denig; quicquid assignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars est, ut folii natura pars naturæ est arboris. hoc tantùm interest, quod ibi folii natura pars est naturæ sensûs rationísque exortis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars sit naturæ impediri nescíæ, rationalis, justæ. hæc autem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & casus ex æquo distribuit singulis quibusque pro uniuscujusque dignitate. id quod deprehendere licebit, si non seorsim unum aliquod in re ulla consideraveris, sed istius omnia cum alterius alicujus confertim sumptis contuleris.

VIII. Adeò es illiteratus, ut nec legere possis. at potes contumeliâ abstinere, potes voluptate & dolore superiorem te præstare, potes gloriolam nihili facere, potes stupidis & ingratis non succensere, imò & illorum curam gerere.

IX. Nemo, aut vitam aulicam, aut tuam etiam, insimulantem te audiat.

X. Pœnitentia est suiipsius reprehensio quædam, ut qui utile aliquid omiserit. bonum autem quódque necessariò etiam est utile; quódque est ejusmodi, id viro bono probóque curæ esse oportet. at neminem virum bonum probúmque pœnituerit, quòd voluptatem unquam ullam omiserit. neq; utile itaque, neque bonum voluptas est.

XI. Hoc quidnam in se est ex constitutione suâ? quænam illius substantia sive materia? quæ forma? quid in mundo facit? quamdiu consistit?

XII. Quando somnum gravatim excutis, reminiscere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ consentaneum esse, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune sit. quod autem est naturæ cujusque consentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius est utique.

XIII. Assiduè

XIII. Assiduè, in omni, quantum potes, viso menti oblato, considera, quænam ejus natura, ad mores quid faciat, quid in se habeat veritatis.

XIV. Ubi quenquam conveneris, statim tu tecum, Iste quænam habet de bonis malisq; decreta? qui enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriusq;, vel de fama & ignominia, morte & vitâ, decreta istiusmodi habeat, si hujusmodi fecerit, nihil sibi mihi mirum novúmq; videbitur. simul & hoc succurret, necessariò facere illum quæ facit.

XV. Memineris, æquè turpe esse mirari quenquam, tanquam de re insueta, quod ea mundus, quorum ferax est, profert; ac mirari quenquam, quòd ficus ficus ferat, aut mirari medicum, quòd quis febricitaverit, gubernatorem, quod ventus adversus flaverit.

XVI. Memineris, æquè tibi liberum esse sententiam mutare & corrigenti parere, atque in re cœpta ulla persistere. etenim & hæc tua est operatio, utpote quæ juxta intentionem judiciúmque tuum, atque adeò ex animi etiam tui sententiâ perficiatur.

XVII. Si tui istud est arbitrii, cur facis? sin alterius, quem incusas? atomos, an Deos? insani utrumque est. neminem igitur est incusandum. siquidem enim potes, rem ipsam corrige. sin minùs, quid tibi queri, profuerit? nihil autem est agendum frustra.

XVIII. Nihil, quod moritur, mundo excidit. istîc autem si manet ac mutat, istîc & in sua, quæ & mundi & tui eadem sunt, elementa resolvitur. atque hæc quoque mutant, nec murmurant tamen.

τῷ κόσμῳ ⸋ σύ. ⸋

XIX. Ad opus aliquod natum est unumquodque puta, equus, vitis. quid miraris? sol etiam ipse, Diique reliqui ad opus aliquod exercere. tu ergo ad quid? nunquid ad oblectandum te? cogita tecum an sensus communis id ferat.

XX. Natura rei cujusque rationem habet; tam finem, quàm ortum & durationem, quod attinet:

XIII. Διλωσκᾶν ⸋ δεῖ πάσης εἰ οἷόν τε φαντασίας, [1] φυσιολογίαν, παθολογίαν, διαλεκτικὴν λέγω. [1] L. 10. § 9.

XIV. [2] Ὦ, ἂν ὁντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ σχόλιον· ἔστω ⸋ ἴνα δόγματα ἔχῃ [3] περὶ ἀγαθῶν ⸋ καὶ κακῶν; [4] ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς ⸋ πόνου, ⸋ τοῦ ποιητικοῦ ἑκατέρου, ⸋ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς· τοιαῦτα [5] ἴνα δόγματα ἔχῃ, [6] εὐθὺν θαυμαστὸν ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν [7] ⸋ δέ τινα πτοῇ· ⸋ μεμνήσομαι, ὅτι [8] ἀναγκάζεται ταῦτα ποιεῖν. [2] L. 7. § 62. l. 9. § 18. l. 11. § 18. [3] Sup. § 1. l. 7. § 26. [4] ἢ γ. Lug. οἱ Cal. ἢ ⸋ f. vel ὁ γ. [5] [χάρ] πνα δ, ἔχων ἑ. [6] L. 6. § 27.

XV. [9] Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [10] ἀέρρον ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, ὅτου [11] εἰ ὁ κόσμος πάντα κομιεῖ φέρειν, ὧν ὄζει φορεῖ· ⸋ ἰατρῷ ⸋ κυβερνήτῃ, ἀέρρον ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν ὅτου, ἢ εἰ ἀνέπνευσα γέγονεν. [7] [πάντα πνα] [8] L. 4. § 6. l. 6. § 57. l. 10. § 30. [9] Μιμήσομαι Lug. [10] L. 4. § 6. l. 12. § 16.

XVI. Μέμνησο, ὅτι, ⸋ [12] ὃ μεταπίθεσθαι ⸋ ἐπιτρέπει τῷ διορθοῦντι, ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. [13] σὺ γὰρ ἐνέργεια καὶ ⸋ [14] ζωὴ ὁρμὴ ⸋ κρίσις, ⸋ ὅπερ ⸋ καὶ νῦν τὸν μεταποιοῦν. [11] L. 4. § 29. l. 12. § 1, 13. [12] L. 4. § 12. [13] σὴ Lug. [14] σὼ Idem.

XVII. Εἰ μὲν θεοί σοι, τί αὐτοῦ ποιῇς; εἰ δὲ θεῶν ἄλλῳ, [15] τίνι μέμφῃ; τοῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μωρίαν· [16] σοὶ μαμπέον. εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον τοῦτο πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρὸς τί ἔλκει σοι φέρει ὃ μέμφεσθαι; [17] εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον. [15] L. 4. § 3. l. 12. § 24. [16] L. 12. § 12. [17] L. 2. § 5. l. 3. § 4. l. 4. § 2

XVIII. [18] Ἔξω τοῦ κόσμου ὃ ἀποθανὸν ἢ πίπτει· εἰ ὧδε μένει ⸋ [19] μεταβάλλει, ὧδε ⸋ [20] ἀναλύεται. εἰς τὰ ἴδια ἀ στοιχεῖα ἔστι [21] μεταβάλλει, ⸋ [22] ἡ γογγύζει. [18] L. 4. § 23. Inf. § 50. [19] L. 5. § 13. [20] L. 4. § 32. Inf. § 25. [21] L. 2. § 17. l. 9. § 19. [22] L. 2. § 3.

XIX. [23] Ἔκαστον πρὸς ⸋ γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; ⸋ ὁ ἥλιος [24] ἐρεῖ, πρὸς [25] τί ἔργον γέγονα, ⸋ οἱ λοιποὶ θεοί. σὺ οὖν πρός τί; ὃ ἡδέως; ἴδε εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. [23] L. 5. § 1. [24] ἔρεϊ πρὸς π f. [25] π ἐ. γέγονε Lug.

XX. [26] Ἡ φύσις ἐσόμενα ἐνάγει, οὐδὲν ⸋ ἐλαίουν τὰ ἀπολήξεως, ἢ τὰ ἀρχῆς τι ⸋ [26] L. 2. § 4. l. 6. § 49.

διεξαγωγὴς οὐ διαβάλλουσι σφαῖραν. τί ἔν ἀγαθὸν τῷ σφαίρᾳ ἀφιεμένῃ, ἢ κακὸν καταφερομένῃ ἢ κυλινδουμένῃ ἢ πεπληγυίᾳ; τί δ' ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ λύχνου.

XXI. Ἔκτεινον, καὶ σχῆμα οἷόν ἐστι, γυμνὸν δὲ οἷον γίνεται, καιρὸς δὲ, πορεία· βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος· ἐν τούτοις δὲ καὶ ὀργὴ τούτου ἐστὶ λιμάτιον, καὶ ὁ αὐτὸς ἀγρὸς πάντας συμφωνῶν, καὶ αὐτὸς ἐπαινῶν· ὅλη δὲ ἡ γῆ σημεῖον.

XXII. Πρόσεχε τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ φθεγγομένῳ δικαίως ταῦτα. πάσχειν μᾶλλον ἢ θέλεις ἀγαθὸν αὔριον ἡγεῖσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

XXIII. Πρᾶσσω τι; ἔχομαι ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐᾳ ἀναφερόμενος· συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφερόμενος, καὶ ἀπὸ πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πέμπεται τὰ γινόμενα συμπνεύεται.

XXIV. Ὁποῖόν σοι φαίνεται τὸ λάδι; ἔλαιον, ἰδρώς, ῥύπος, ὕδωρ, γλιοῦδες, πόματα σικχαμόλα. τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

XXV. Λούκιλλα Οὔηρον εἶτα Λούκιλλα. Σέκουνδα Μάξιμον· εἶτα Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος Διότιμον· εἶτα Ἐπιτύγχανος. Φαυστῖνα Ἀντωνῖνον· εἶτα Ἀντωνῖνος. τοιαῦτα πάντα· Κέλερ Ἀδριανόν· εἶτα Κέλερ. οἱ δὲ δεινοὶ ἐκεῖνοι, ἢ προγνωστικοὶ ἢ τετυφωμένοι, ποῦ; ὅπου, ὁρισμός μοι, Χίραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τι τοιοῦτος. πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα πάλαι· ἔνιοι μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη ἐκ μύθων ἐξίπλωτο· τούτων ἔν μεμνῆσθαι, ὅλε δεῦρο ἤτοι σπεδασθῆναι δὲ συγκριμάτιον σε, ἢ σβεσθῆναι δὲ πνεύματιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταχθῆναι.

quemadmodum & is qui pilam mittit, pilæ pariter rationem habet. ecquid autem pilæ, vel sursum missæ boni, vel descendenti cadentique mali? ecquid & bullæ vel consistenti boni, vel subsidenti mali? de lucerna idem dictum sit.

XXI. Inverte corpus tuum, atq; inspice, quale sit, ubi senuerit; quale sit, ubi morbidum fuerit; quale sit, spiritum ubi efflaverit. brevis autem est vitæ & qui celebrat, & qui celebratur; & qui commemorat pariter, & qui commemoratur. adhæc & in plagæ istius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neq; omnes inter se contentiunt, neque quisquam sibi. deniq; terra omnis punctí instar habet.

XXII. Animum adverte præsenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qui bonus mavis cras fieri, quàm esse hodie.

XXIII. Pacio quicquam? ita facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi quicquam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémque rerum omnium, à quo, quæcunque fiunt, ordiné præstituto derivantur.

XXIV. Ipsum lavari quale quid tibi videtur? oleum, sudor, sordes, aqua, strigmentum; putida omnia. tale quiddam est & vitæ pars quævis, & materia subjecta quælibet.

XXV. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipsa elata est. Secunda Maximum; mox & Secunda. Epitynchanus Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Faustinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujusmodi sunt omnia. quin & solertes illi, aut futurorum præscii, aut fastu inflati, ubinam jam sunt? solertes iisquam, quales Charax, Demetrius Platonicus, Eudæmon, & si quis alius ejusmodi. omnia caduca sunt, & jam olim morte sepulta sunt. alii nec brevem sui memoriam sunt consecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergo memineris, aut compagem tui dissipatum iri, aut extinctum spiritum, aut migraturum, atque alibi iri dispositum.

XXVI. Ho-

---

1 L. 7. § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.

2 Ἔκτεινον Lug. Σπείρον Annot. l. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.

3 σάντα, καὶ ἀποπεύσω f.

4 L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.

5 L. 3. § 10. l. 6. § 36.

6 L. 4. § 3. l. 11. § 18.

7 L. 3. § 4. Inf. § 53.

8 L. 4. 3. l. 10. § 17.

9 L. 4. § 32. l. 9. § 22.

10 L. 5. § 10. l. 9. § 6.

11 L. 7. § 4. l. 10. § 8.

12 L. 9. § 26.

13 L. 4. § 17.

14 L. 10. § 6.

15 L. 2. § 17.

16 L. 6. § 36.

17 L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.

18 L. 4. § 32, 33, 50. Inf. § 31, 37. l. 9. § 30. l. 12. § 27, 34.

19 Inf. § 37.

20 A. Φ εἶτα A. K A. ἔπακτ. π. Salm.

21 L. 4. § 48. l. 10. § 31.

22 χίεραξ Lug. Ἱέραξ f.

23 L. 9. § 29.

24 L. 4. § 35, 48. l. 9. § 4.

25 L. 5. § 33.

26 L. 7. § 32.

XXVI. Homini volupe eſt, quæ hominis propria ſunt, facere. proprium autem eſt hominis, contribuli ſuo benevolum eſſe, ſenſuum motus inſuper habere, viſa probabilia diſcernere, univerſi naturam, eaq; quæ ſecundùm hanc ſiunt, contemplari.

XXVII. Affectiones ſinguli quique res habent; unam, ad cauſam ambientem, alteram, ad cauſam divinam, à qua proveniunt omnibus omnia; tertiam, ad eos quibuſcum in hac vita verſatur.

XXVIII. Dolor aut eſt corpori malum. quod ſi ſit, corpus id cenſeat. aut animæ, at illi licet etiam inter dolores ſerenitatem ſuam tranquillitatémque ſervare, nec opinari malum eſſe. omne enim judicium, & impetus, & appetitus, & averſatio intus eſt; quo mali nihil aſcendit.

XXIX. Imaginationes dele; ſæpe tecum ſic loquendo, In poteſtate mea nunc ſitum eſt, ut nulla in hac anima exiſtat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: ſed ut omnibus qualia reapſe ſint perſpectis, pro exiſtimatione ſua ſingulis utar. memento poteſtatis hujus à natura tibi tributæ.

XXX. Et in ſenatu, & apud quemlibet privatim, curæ ſit modeſtè potiùs quàm diſertè loqui. ſano verò apud omnes ſermone utare.

XXXI. Auguſti aula, uxor, filia, nepotes, privigni, ſoror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, medici, popæ, aula tota morti conceſſit. tuni ad alia te transfer; mortémque cogita, non unius hominis, ſed gentis totius, Pompeiorum putà. nec illud minùs, quod tumulis inſcribi ſoler, *Ultimus hic generis ſui.* dein reputa tecum, quàm anxiò egerint horum anteceſſores, ut ſucceſſorem aliquem ſibi ſuperſtitem relinquerent: cùm neceſſe tamen fuerit, ut aliquis tandem ultimus exiſteret. atque hic rurſus gentis totius mortem conſidera.

XXVI. [1] Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν [2] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον δὲ ἀνθρώπου [3] εὔνοια πρὸς ὁμόφυλον, [4] ὑπεροράσεις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, [5] διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, [6] ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῆς κατ' αὐτὰ γινομένων.

XXVII. Τρία [7] ἐστὶ, ἃ μὲ πρὸς ὃ αὐτίον ἔχει ἀνακείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, [8] ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα· ἡ δὲ [9] πρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

XXVIII. Ὁ πόνος ἤτοι τῷ σώματί ἐστι κακὸν· [10] ἐκεῖνο ὑπολογιζέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' [11] ἐκεῖνο ὑπολογιζέσθω· ἔξεστιν αὐτῇ τὸ ἴδιον [12] ἀθεώρητον καὶ [13] γαλήνιον διαφυλάσσειν, καὶ [14] μὴ ὑπολογιζομένην ὅτι κακόν. πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις, [15] ἔνδον· καὶ [16] σὺδὲν κακὸν ὧδε διαβαίνει.

XXIX. [17] Ἐξάλειφε ταὶς φαντασίαις, συνεχῶς σιωπῇ λέγων· [18] νοῦς ἐστί μοι ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ὀρεξυμία, μηδὲ ὅλως ταραχὴ τις· ἀλλὰ [19] βλέπων πάντα ὁποῖά ἐστιν, [20] χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν. μέμνησο τοῦτο τῆς [21] τὸ ἰδιοῦσαι κοινὸν φύσιν.

XXX. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάντ' ὀντινοῦν κομψίως, [22] μὴ περιέργως· [23] ὑγιῆ [24] λόγῳ χρῆσθαι.

XXXI. [25] Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφὴ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροὶ, θύται, ὅλη αὐλὴ θανάτου· εἶτα ἕτερα ταὶς ἄλλαις, μὴ κατ' ἕνας θάνατον, οἷον Πομπηίων· καὶ κεῖνο ὃ ἐπιγεγράφθαι τοῖς μνήμασιν, ἔσχατος [26] ἦν ἴδιος ἐπιλοιπίζεσθαι, πόσα ἐσταδίασεν οἱ περὶ αὐτὸν, ἵνα διάδοχόν τινα καταλίπωσιν. εἶτα, [27] δουλίκη ἔσχατόν τινα ψυχοδαγῆ πάλιν ὧδε ὅλη ψυχῆ θάνατον.

[1] L. 6. § 7. l. 7. § 13.
[2] -πω. f.
[3] L. 5. § 15, 16.
[4] L. 4. § 37. l. 7. § 22. l. 11. § 1. l. 12. § 30.
[5] L. 5. § 26.
[6] Sup. § 7. l. § 36. l. 6. § 3.
[7] L. 7. § 47, 48.
[8] L. 1. § 12.
[9] L. 2. § 3, 17
[10] L. 11. § 18. l. 12. § 26.
[11] L. 7. § 16, 33.
[12] L. 5. § 2, 26. l. 7. § 68.
[13] L. 2. § 4.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 47, 48.
[16] Sup. § 39.
[17] Sup. § 41,
[18] Sup. § 29.
[19] Sup. § 5, 54. Sup. § 8.
[20] L. 3. § 11. Sup. § 11.
[21] L. 3. § 11. l. 11. § 18, 37.
[22] L. 5. § 5.
[23] L. 3. § 5.
[24] L. 4. § 51.
[25] -ῆ [ʃ] f. τγ. λόγ. χρ. αὐλὴ A. Boot.
[26] Sup. 26. Inf. § 37.
[27] τὰ ἄλλα f.
[28] -ατον. Lug. Annot.
[29] L. 4. § 50.

[1] L. 2 § 2, 25, 26. l. 12. § 35 36. [2] L. 8. § 2, 32. l. 4. § 54. l. 9. § 6. [3] L. 4. § 49. [4] L. 2. § 9. L. 5. § 10. [5] L. 5. § 20. Inf. § 41. l. 10. § 12. [6] L. 4. § 1. l. 6. § 50. [7] Inf. § 35.

XXXII. [1] Συνεθίνα δεῖ τὸ βίον, [2] ἐν μίαν παρέξειν· καὶ [3] εἰ ἐκάστῳ ὃ ἑαυτοῦ παρέχῃ ὡς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα ᾖ ὃ ἑαυτοῦ ἀπέχῃ, [4] σοὶ εἰς σε κωλῦσαι δυνατόν. ἀλλὰ ἐξεταστὴς καὶ ἔξωθεν ἢ σοῦν εἰς γὰρ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· [5] ἄλλο δὲ καὶ ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται· ἀλλὰ [6] τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεστῆσαι, καὶ τῇ δοθὲν τὸ διδόμενον εὐγνωμόνως μεταβάσῃ εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀνάλογος ἵσταται, [7] ἐναρμόσασα εἰς ἣν συνίστησιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

XXXII. In singulis actionibus vitam componere oportet; ut ii unaquæque quantum datur, quod suum est tulerit, in eo acquiescas. quo minùs autem ferat, quicquid suum est, prohibere nemo poterit. sed exterius aliquid obstabit? nihil, quicquam, quo minus juste, sobriè, consideratè in ea te geras. sed alius alicujus facultatis fortassis effectus impedietur. atqui dum impedimentum ipsum placidè fers, & ad id quod datur æquo animo te transfers, alia statim prioris vice actio emergit, quæ ad eam, de qua sermo instituitur, vitæ compositionem non minùs aptè conducat.

[8] L. 1. § 16. [9] L. 3. § 5, 7, 16. l. 10. § 14. [10] L. 4. § 29. [11] Inf. § 43. [12] L. 2. § 16. l. 3. § 8. [13] L. 9. § 23. [14] L. 2. § 3. [15] L. 11. § 8. [16] Lug.

XXXIII. [8] Ἀπύρως μὲ λαβεῖν, [9] εὐλύτως ᾖ ἀφεῖναι.

XXXIII. Sic accipe, nè fastuosus fias; sic posside, ut dimittere proclivis sis.

XXXIV. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποτετμημένην, χωρίς τινος ποτὲ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κεκομμένων, [10] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [11] ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, ἢ [12] ἀποχίζων ἑαυτὸν, ἢ [13] ὁ ἀνηνιώνητόν τι πρᾶγμα. ἀπέρριψας ποτὲ ἀπὸ σοῦ τὴν φύσιν ἐνώσεως ἐπεφυκυῖάν σοι [14] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὦφελε κομιδῆ ἐκεῖνο, ὅτε [15] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν. τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ ἀποκοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, [16] ἣ τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορραγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορραγὲν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν ὁμοίαν τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

XXXIV. Si quando manum abscissam vidisti, vel pedem, aut caput etiam amputatum, & seorsim alicubi à reliquo corpore situm; talem planè se facit, quantum in ipso est, qui abscindit sese, dum vel id quod contingit non vult, vel adversùs societatis jus aliquid perpetrat. revulsum quodammodo abjecisti te aliquò ab ea quæ secundùm naturam est unione. pars enim natura fueras: nunc verò temet abscidisti. cæterum istic illud scitum est, quod unire te denuo licet. hoc autem nulli alii parti est à Deo concessum, ut revulsa semel & præcisa denuo coalescat. Verùm benignitatem ejus considera, quâ hominem coluerit; cùm & in ipso posuerit, nè primùs ab universo revelleretur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulsus, redeundi denuòq; coalescendi, & partis ordinem, quem tenuerat, recuperandi.

XXXV. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τὴν λογικὴν ἔχει ὅσον [17] τὴν λογικὴν φύσιν, ὅσον καὶ ταύτην ἔχει αὐτὸς εἰ ἠφαμμένος. οὐ γίγνεται γὰρ [18] ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον διαθεῖναι καὶ παραστῆσαι εἰς τὴν εἰμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, ὅσον καὶ [19] τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὥρμησε.

XXXV. Sicut reliquas facultates rationalium unusquisque ferè ab universi natura accepit; ita hanc nos ab eadem facultatem accepimus: quod quemadmodum illa quicquid obstat & renititur, in usum suum circumvertit, & in fato disponit, atque ita partem sui facit; ita & animal rationale, ex impedimento omni materiam creare sibi possit, eóq; uti ad illud quod intenderat, quodcunq; tandem id futire.

XXXVI. Nè

[17] τῆς ὅλ. φύσεως Xyl. τῆς φύσις, ὅτου καὶ ταύτῃ τὴν αὐτὴν εἰ ἠφαμμ. τοῦ ὅλου φ. Ε. [18] L. 6. § 42. [19] L. 4. § 1. Sup. § 32.

XXXVI. Nè confundat te vitæ tuæ totius cogitatio: neque animo simul complectere, quot qualésq; moleſtias ſuperventuras eſſe tibi veriſimile ſit. ſed ad præſentium unumquodque interroga te, quidnam hac in re eſt, quod ſubiiti aut ſuſtineri nequeat? confiteri námq; erubeſces. tum cogita tecum, nec quod futurum eſt, nec quod præteritum eſt, ſed id ſemper duntaxat quod præſens eſt, moleſtiam tibi faceſſere. minuetur autem iſtud, ſi ſeorſim per ſe circumſcriptum dederis, mentémque redargueris, ſi nè huic quidem ſoli tolerando ſuffecerit.

XXXVII. Nunquid etiamnum Veri tumulo aſſidet Panthea; aut Pergamus? nunquid Hadriani Chabrias, aut Diotimus? ridiculum foret. verùm, ſi aſſiderent, nunquid ipſi hoc ſentirent? aut ſi ſentirent, nunquid illos juvaret? aut ſi eos juvaret, nunquid hi immortales futuri eſſent? annon & iſtis deſtinatum eſt, ut primò ſeneſcant, tum moriantur? ecquid ergò facerent illi; mortuis iſtis? fœtor eſt hoc omne, & ſanies in ſacco.

XXXVIII. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inquit ille, in rebus eis, quæ ſapientiam maximè exiguus

XXXIX. In animantis rationalis conſtitutione virtutem nullam video, quæ juſtitiæ ſe opponat: at voluptati quæ opponat ſeſe, continentiam video.

XL. Si opinionem tuam ab eo, quod vexare te videtur, ſemoveris, ipſe in tutiſſimo mox conſiſtes. quis ipſe? Ratio. at non ſum ratio. eſto, ratio itaque nè vexet ſe. ſiquid autem aliud tibi malè habet, idipſum de hoc ipſo, ſi poterit, opinetur.

XLI. Sensûs impeditio, malum eſt naturæ animalis. motûs impeditio itidem eſt malum. eſt & aliud quod vegetativam conditionem pariter impediat, éſtq; malum ejuſdem mentis quoque perinde

XXXVI. [1] Μὴ σε συλλαμβανέτω ἡ τοῦ ὅλου τοῦ βίου φαντασία· μὴ συμπεριλάβῃς διπλοῦν οἷον ἐξ ὅλου πηλοῦν [2] ὑπογεγράφθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν πρόντων ἐπερώτα σεαυτὸν, [3] τί τὸ ἔργον ὃ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον; αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα δὲ μνημόνευε σεαυτὸν, ὅτε [4] οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρῳχηκὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ ἀεὶ τὸ πρόν. [5] τοῦτο δὲ καταμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν φαντασίαν, εἰ οὐκ ἔστι τοῦτο φλαῦρον ἀντέχειν μὴ δυνάμενον.

XXXVII. Μήτι ποῦ παρεκάθηται τῇ τοῦ [6] κυρίᾳ σορῷ, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; ἢ μὴν τοῦ Ἀδριανοῦ, [7] Χαβρίας ἢ [8] Διότιμος; γελοῖον τί ἂν εἰ παρεκάθηντο, ἐμέλλον αἰσθάνεσθαι; τί δ' εἰ αἰσθάνοντο ἐμέλλον ἥδεσθαι: τί δ' εἰ ἥδοντο, ἐμέλλον ἅπαντες ἀθάνατοι ἔσεσθαι; [9] οὐχὶ τούτοις προῆντο μὲν γραῖαι καὶ γέροντες γεγένηνται ὕστερον ἐμέλλον ἐκφέρειν τοὺς ποιοῦντας τούτων ἀποθανόντων; [10] γεάσαν [11] πρὸ τοῦτο, καὶ λύθεν ἐν γυλάκῳ.

XXXVIII. [12] Εἰ διύασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε [13] κείνων, φησὶ, σοφωτάτοις [14].

XXXIX. Δικαιοσύνης κατεξάνασαλκιὼ ἀρετὴν ἐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ. [15] ἡδονῆς δ' ὁρῶ, τὴν ἐγκρατείαν.

XL. [16] Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔσῃ. τίς αὐτὸς; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω οὖν [17] ὁ μὴ λόγος. αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω. εἰ δὲ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχῃ, [18] ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὑτοῦ.

XLI. [19] Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἔστι δὲ ἃ ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. ὥστε τοίνυν ἐμποδισμὸς

[1] L. 7. §. 8. [2] ὑπογεγράφθαι Sal. [3] L. 7. § 14. Inf. § 46. [4] L. 2. § 15. [5] L. 11. § 2. [6] Κύρᾳ Lug. Ann. κύρᾳ Sal. [7] χαβείας Xyl. Mer. [8] Sup. § 25. [9] Sup. § 25. [10] L. 2. § 2. l. 3. § 3. Sup. § 24. [11] σὺς fl. l. 9. § 36. [12] L. 10. § 12. [13] Κείτων, vel Ζιδὼν f. Sal. [14] φαίταλα. Xyl. πρ. Sal. [15] L. 5. § 15. [16] Sup. § 28. Inf. § 47. [17] L. 7. § 16. l. 11. § 20. [18] Sup. § 28. [19] Sup. § 32.

διαμῆς νῦ, ἀπὸν νοερᾶς φύσεως. σφόδρα δὲ τοῦτο ἔστι σαυτὸν μετάφερε πάντα. ἡδονὴ ἅπτεταί σε; ὄψεται ἡ αἴσθησις. ὀρμήσωμέ τι ἔνστημα ἐγκύρει; εἰ μὲν δύνασαι ἐξαιρέτως ἄρμας ἤδη ὡς λογικὸν κακόν· εἰ δὲ μή, μεταβάλλειν, ἢ ὅπως βέλτιστα, φύλαττε. ἐμποδίσει. τὰ μὲν τοι τῆς νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἰώθειν ἐμποδίζειν· τοῦτο γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὅτιοῦν ἅπτεται· ὅπου γὰρ πέπτωκε σφαῖρος, κυλιστέον μένει.

XLII. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα.

XLIII. Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· ἐμὲ δέ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, μὴ ἀποτρεφόμενον, μήτε ὀνθρώπου τινὸς, μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων. ἀλλὰ πάντα εὐμενῶς ὀφθαλμοῖς δεχόμενον, καὶ χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν.

XLIV. Τὸν ἴδιον καιρὸν αὐτῷ χαρίζει· οἱ δὲ ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, καὶ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἷοί εἰσιν ἔνιοι νῦν βαρούμενοι· κἀκεῖνοι δὲ θνητοί. τί δ' ὅλως μέλει σοι, ἂν ἐκεῖνοι φωνάς τοιαύτας ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπολήψιν τοιαύτην περί σου ἔχωσιν.

XLV. Ἄρον με καὶ βάλλε ὅπου θέλεις. ἐκεῖ γὰρ ἔξω τὸ ἐμὸν δαιμόνιον ἵλεων, τοῦτ' ἔστιν, ἀρκούμενον εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δὲ αὐτῷ κακῶς μοι ἔχῃ ψυχή, καὶ χεῖρον ἑαυτῆς ᾖ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, σωδυομένη, πτοουμένη; καὶ τί εὑρήσεις τούτου ἄξιον;

XLVI. Ἀνθρώπῳ ἀνθρώπου συμβαίνειν οὐδὲν δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοΐ, ὃ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ ἀμπέλῳ, ὃ

[1] Sup. 28, 40.
[2] L. 4. § 1. l. 5. § 20.
[3] Sup. § 32. Inf. § 47.
[4] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[5] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12 § 3.
[6] L. 7. § 16. Inf. § 47.
[7] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[8] Sup. § 26.
[9] L. 10. § 35.
[10] Sup. § 34.
[11] μήτε [π] Lug. An.
[12] Sup. § 7, 8. l. 4. § 25. l. 7. § 3.
[13] ἑρῶν f.
[14] Sup. § 29.
[15] Sup. § 17, 26.
[16] ἤδη. f.
[17] L. 2. § 17. l. 4. § 19.
[18] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[19] L. 10. § 15, 23, 33.
[20] L. 2. § 13. l. 3. § 5, 7, 16.
[21] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[22] L. 5. § 16.
[23] L. 9. § 37.
[24] σωδυομένη f. vel σωμένην.
[25] L. 5. § 18. Sup. § 36.

impeditio, naturæ intellectivæ malum est. hæc jam tu omnia ad te transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit sensus. aliquid molienti tibi obstiterit quippiam? si citra exceptionem moliebaris, jam tuum, quâ rationalis malum est. at, si id quod communiter fieri solet, tibi præponebas, nondum aut læsus es, aut impeditus etiam, mentis utique propria quæ sunt, nemo alius impedire solet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud quidlibet attingit, ubi facta fuerit sphæræ instar, teres tota atq; rotunda.

XLII. Indignum censeo, ut me ipse vexem, qui neminem unquam volens vexârim.

XLIII. Alia oblectant alios. me verò, si mentem sanam habuerim, quæ nec hominem quenquam, aut humanum quicquam averseretur; sed quicquid obvenit, oculo benigno aspiciat excipiátque, & pro sui existimatione singulis uratur.

XLIV. Hoc ipsum quod jam adest, tempus tibimet fac impertias. qui famam posthumam affectant potiùs, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore posteros illos, quales isti sunt, quos nunc gravatim ferunt. sed & utrique sunt mortales. quid autem tuâ interest si vocibus istiusmodi adstrepuerint illi tibi, aut existimationem hanc vel illam de te habuerint.

XLV. Tolle me, & quocunque libuerit projice. etenim illic quoque genium meum habiturus sum propitium placidúmque; hoc nempe contentum, si pro conditionis suæ officio habere se ageréque possit. num hoc tanti est, ut hac de causâ anima mea malè se habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, consternatur? ecquid reperiam, quod tanti sit?

XLVI. Nihil homini cuiquam contingere potest, quod non humanus sit casus; nec bovi, quod non bovis sit; nec viti, quod non

vitis

vitis sit; nec lapidi, quod non lapidis ipsius sit. Si ergo contingit id cuique, quod & usui & naturæ ejus est consentaneum, quid est, ægrè quod feras? neque enim quicquam tibi tulisset natura communis, quod ferri non posset.

XLVII. Siqua te angit res externa, non est ea ipsa, quæ molestiam facessit tibi, sed tuum ipsius de ea re judicium. hoc autem statim delere in te situm est. siquid vero in intima animi dispositione te angit, quis prohibere potest, quo minùs opinionem tuam corrigas? pari modo, si anxium te habet, quia hoc aut illud quod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potiùs quàm angi velis? sed obstat, inquis, valentius aliquid. nihil est ergò quod anxius sis. neque enim non agendi caussa in te est. sed nec vivere tanti est, ni id fiat. excede ergo è vita æquo animo, quo modo excederes si id agere daretur, simul etiam obstantibus ipsis propitius.

XLVIII. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, quando in se contracta, ipsa se contenta manet, dummodo nil faciat quod ipsa nolit, tametsi non ratione, sed obstinatione merâ instructa sit. quid ergò futurum est, si ratione in consilium adhibitâ consideratè de re aliquâ sententiam tulerit? propterea arx est quædam mens perturbationibus immunis. neque enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præsidium, ad quod ubi confugerit, in nullius potestatem possit deinceps venire. hoc qui non videt, imperitus; qui videt, nec eò recipit se, infelix est.

XLIX. Nihil ulteriùs tecum repura, quàm quod visa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum est. non & illud læsum esse te. video, puerulum ægrotare, hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò visis consiste semper, nec amplius quicquam tibi à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, quod commoveat te. vel adjicias potiùs aliquid, ut qui

οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. [1] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὃ [2] ἐφωδεν. ἢ πέφυκεν, εἰ αὖ δυσχραίνοις; [3] ἡ γὰρ ἀφόρητον σοι ἤνεγκεν ἡ κοινὴ φύσις.

XLVII. [4] Βί μὴ ἄλλό τι πρὸ ὀφθαλμῶν λυπῇ, αὐτὴ ἐκείνη σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ σὸν τοῦτο αὐτοῦ κείμενον. [5] τοῦτο δὲ πῶς ἐξαλεῖψαι; [6] ὅτι σοι ἔστιν. εἰ δὲ λυποῖ σέ τι περὶ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ, [7] τίς ὁ κωλύων διορθοῦσθαι δόγμα; ὅμως δὲ εἰ λυπῇ, εἰς ὑπὸ [8] τὸ δὲ εἰ ἐνεργεῖς ὑγιές σοι φαινόμενον, εἰς ὑπὸ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυροτέρου εἰσάγει· [9] μὴ οὖν λυποῦ· ἴσως γὰρ τοῦτο ἀβούλητόν σε ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. [10] ἀπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῶς, [11] ἂν ᾖ τὸ ἐνεργοῦν ἀποθνήσκῃ, ὁμοίως τοῖς [12] ἐμποδιζομένοις.

XLVIII. Μίμνησο, ὅτι [13] ἀκαταμάχητον γίνεται ἡ ἡγεμονικήν, ὅταν [14] εἰς ἑαυτὴν συστραφεῖσα [15] ἀρκεσθῇ ἑαυτῇ, [16] μὴ ποιοῦντι ὃ μὴ θέλει, [17] κἂν ἀλόγως ἀθετήσῃ. τί οὖν [18] ὅταν μετὰ λόγου ἀφειστημένως κρίνῃ περί τινος; ἀλλὰ τοῦτο ἀκρόπολίς ἐστιν [19] ἡ ἐλευθέρα παντὸς ἀνθρώπου. ἀνώτερον γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγὼν [20] ἀσφαλὴς ἔσται διὰ τοῦ λοιποῦ ἀνθρώπου. ὁ μὴ οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἑωρακὼς καὶ μὴ καταφεύγων, ἄθλιος.

XLIX. [21] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ πρόπαλαι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν· ἤγγελται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει· [22] ἤγγελται τοῦτο τὸ δέ, ὅτι βέβλαφε, σὺ ἤγγελται· βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον; βλέπω. ὅλως δὲ πυθέσθαι, τί βλέπω. ὅτως οὖν μένε ἀεὶ ὁλόκληρος πρὸ τῶν φαντασιῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἔνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδέν σοι γένεται· μᾶλλον δὲ ἐπίλεγε,

ὡς

[1] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[2] L. 12. § 26.
[3] L. 6. § 19. l. 7. § 66.
[4] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[5] Sup. § 29.
[6] L. 6. § 52. l. 7. § 2, 14.
[7] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
[8] πάλι.
[9] Sup. § 32, 42, 45.
[10] L. 5. § 29.
[11] ᾖ f.
[12] L. 2. § 3.
[13] Sup. § 41.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 7.
[16] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[17] L. 11. § 3.
[18] L. 5. § 18.
[19] L. 1. § 9.
[20] L. 11. § 36.
[21] L. 7. § 64.
[22] L. 4. § 7, 11.

[1] L. 4. § 29. l. 7. § 29; 66. ὡς [1] γινωσκόντων ἕκαστα περὶ ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

[2] L. 6. § 26. L. Σίκυος πικρός· ἄφες. [2] βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἔκκλινον. ἀρκεῖ. μὴ ἐφεστηκέναι, τί δὴ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; ὅτι εἰ καταγελᾷ τις τοῦ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς αὐτῷ τοῦ τέκτονος ἐκ σανίδων γελοῖα, καὶ ὑπηνέμια, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ [3] ξέσματα καὶ ἐλλείμματα περὶ καταπελαζομένων ὁρᾷς· καὶ τοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι τοῦ αὐτὰ ῥίψαντος· ἡ δὲ περὶ ὅλων φύσις, [4] ἔξω οὐδὲν ἔχει, ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ἐστὶν, ὅτι πεφυρμένα ἑαυτὰ, πρὸς ὃ ἔνδον ἔχει φθείρεται ἐκ μεταβολῆς ἐκ ἄχρηστον ἔῃ δοκοῦν, [5] εἰς ἑαυτὸν μεταβάλλει, ἐκ ὅπως [6] πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτοῦ ποιῇ· ἵνα μήτε ὕσεως, ἔξωθεν χρείᾳ μήτε ὅπως ὀκβάλῃ τὰ ἀπορρέοντα φορυτέη. ἀρκεῖ οὖν ἐκ χώρα τῇ ἑαυτῆς, ἐκ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, ἐκ τέχνῃ τῇδε.

[3] L. 3. § 2.

[4] L. 4. § 23. Sup. § 18.

[5] L. 7. § 25.

[6] Sup. § 23.

LI. [7] Μήτε ὀκνηρὸς πρᾶξαι δύσκωφον· μήτε [8] ὁμιλίας φύρειν· [9] μήτε ἐν ἡ φαντασίαις ἀλόγοις· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνέλκειν· ἢ ἀνθρώπους· μήτε ἐν ᾧ βίῳ ἀφορᾶν· [9] κλέπτειν, πρεσμοῦσθαι, κολάκους ἐλαύνειν. τί οὖν; ταῦτα πρὸς τὸ τὴν ἀληθινὴν μόνην καθαρὰν, φρονεῖν, σώφρονα, δικαίαν; οἷον [10] ἔστιν παρεστὼς πηγῇ διαυγεῖ ἐκ γλυκείᾳ, βλασφημεῖν αὐτὸ, ἢ ἐὰν ἐθέλῃ πολλὰ ἐμβαλεῖν, κόπρον ἐπιῤῥῖψαι· [11] κἂν πολὺν ἐμβάλῃ, κἂν κοπρίαν, πάντα διαχωθεῖσα αὐτὰ ἐκκλύσει, ἐκ [12] βεβαμμένον ποιήσει. πῶς οὖν [13] πηγὴν ἀένναον ἔξεις, ἐκ μὴ φρέαρ; φύσαι σαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, [14] μετὰ τοῦ συμμέτρως, ἐκ ἁπλῶς, ἐκ αἰδημόνως.

[7] L. 3. § 16.

[8] L. 7. § 66. Sup. § 13.

[9] Sup. § 68. Sup. § 28.

[10] Sup. § 1. l. 3. § 4. l. 7. § 15.

[11] L. 12. § 1.

[12] L. 6. § 30.

[13] L. 7. § 59.

[14] L. 11. § 9, 13.

LII. [15] Ὁ μὴ εἰδὼς ὅλκ ἔστι κόσμος, ἐκ οἶδεν ὅπου ἔστιν. ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρὸς ὅ, κε πέφυκεν, ἐκ οἶδεν ὅστις ἐστὶ; ἐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. ὁ δὲ ἔν τι τούτων ἀπολιπὼν, ἐδὲ πρὸς ὅ, τι αὐτὸς πέφυκεν εἶπαι. τίς ἂν φαίνεταί σοι [16] ὁ τῶν κεχλευόντων ἔπαινον

[15] L. 4. § 29.

[16] Sup. § 44.

rerum omnium, quæ in mundo isto contingunt, naturam perspectam habeas.

L. Amarus est cucumis: mitte. vepres in via: declina. sufficit. nè pergas dicere, *Quare autem in mundo ista sint?* ludibrio enim futurus es homini scientiæ naturalis perito, perinde ac fabro aut sutori, si huic vitio verteres, quòd eorum quæ conficit ramenta ac segmenta in officina ejus cerneres. & illi tamen quò projiciant habent, cùm universi natura nihil extra se habeat; sed, quod in hac ejus arte maximè mireris, cùm se certis terminis circumscripserit, quicquid intra se corrumpi, senescere, ac inutile fieri videtur, in semet convertit, aliâque ex his ipsis nova producit; adeò ut nec materiâ extraneâ opus habeat, nec quò putrefacta projiciat, desideret. ita contenta manet & loco suo, & materiâ suâ, & arte sibi propriâ.

LI. Nec in actionibus languidus; nec in congressibus turbidus sis; nec in cogitationibus vagus; nec animâ præceps, abreptus & temerè exiliens; nec in vitæ multis implicitus negotiis occidunt, concidunt, diris te devovent. quid hæc obstant, quominùs mentem servès puram, prudentem, sobriam, justam? quemadmodum si quis fonti astans limpido ac dulci, conviciis eum incesserit, at illi nihilominùs laticem pario accommodum fundere non cessat. quin & si lutum quis simúmque injecerit, dispergetque citò diluétque eum, nec eodem inquinabitur. quomodo ergo fieri potest, ut fontem perennem in te, non puteum, habeas? si usu assiduo libertatem cum æquanimitate, simplicitate, modestiâ quasi nativam tibi reddideris.

LII. Qui nescit esse mundum, ubi sit nescit. qui nescit ad quid natus sit, nec quis ipse, nec quid mundus sit, novit. qui autem in horum alterutro deficit, nec ad quid ipse natus sit, dicere potest: qualis ergò tibi videtur is, qui vanos hominum eorum plausus vel aversatur

averſatur vel anticipatur, qui nec ubi ſint, nec qui ſint ipſi, norunt?

LIII. Num in votis habes ab eo laudari, qui intra horulæ ſpatium ter ſemet execratur? num ei ſtudes placere, qui nec ſibi ipſe placet? aut quomodo ſibi placet, quem omnium ferè, quæ facit ipſe, pœnitet?

LIV. Curæ tibi deinceps ſit, non tam cum aëre ambiente ne conſpirare, quàm menti cuncta ambienti conſentire. neque enim minùs vis illa intellectualis ubique diffuſa eſt & permeat cuivis expoſita qui attrahere eam poteſt, quàm aëria cuilibet cui reſpirationis eſt compos.

LV. Generatim malitia mundo non obeſt. particulatim nec alteri cuiquam. huic tantùm eſt noxia, cui conceſſum eſt ab ea immunem eſſe, quandocunque id ipſe voluerit.

LVI. Arbitrio meo ex æquo res indifferens eſt arbitrium vicini mei, atque animula aut caruncula ejus. etiamſi enim quàm maximè alter alterius cauſſâ murùo nati ſimus, mentium tamen noſtrarum cuilibet peculiaris ſua conſtat poteſtas. alioqui vicini mei malitia malum me faceret: id quod Deo non eſt viſum, nè alieni arbitrii eſſet miſerum me facere.

LVII. Sol defundi videtur, & ubique quidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffuſio eſt extenſio tantùm. itaque ab extendendo radii ejus nomen ſortiti ſunt. cujuſmodi verò res ſit radius, perſpicere licet, ſi per anguſtum aliquod foramen lumen à Sole profectum in domicilium tenebricoſum ſubingredi videris. rectà enim procedit, & refringitur quodammodo, ubi corpus aliquod ſolidum occurrerit, quòd aërem ultrà non admittit. ibi autem conſiſtit, & nec delabitur, nec decidit. talem ergò mentis ſolutionem & diffuſionem eſſe oportet, non effuſionem utique, ſed extenſionem, quæque adversùs obvia quælibet impedimenta non violentam & impetuoſam colliſionem adhibeat, nec

φθόνων [1] ἡ δίκη, [ἢ] οἱ ὑπὲρ ὅτου εἰσὶν, ἢ τίνες οἱ λεγόμενοι εἶσι γινώσκειν;

LIII. [2] Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, ὁρᾷς τὰ ὅλα ἑκάστῳ καθ' ἑκάστην ὥραν; ἀρέσκειν θέλεις δι' ἑαυτοῦ, [3] ὅς σὺν ἀρίστῃ ἑαυτῷ; [4] ἀρίστῃ ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν οἷς πράσσει;

LIV. Μηδὲ μόνον [5] συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλὰ καὶ [6] συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ· ἐν ἧττον ἡ νοερὰ δύναμις πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε τοῦ ἀναπνεῦσαι δυναμένου, ἢ ὁ ἀὴρ τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένῳ.

LV. Γενικῶς μὲν, [7] ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸ κόσμον. ἡ δὲ κατὰ μέρος, [8] οὐδὲν βλάπτει τὸ ἕτερον. [9] μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστι τούτῳ, [10] ᾧ ὑπῆρξε παθεῖν καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁπότ' ἂν θελήσῃ.

LVI. [11] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ οὐδὲ πλησίον προαιρετικὴ ὕλη ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ ὁ πνευμάτιον αὐτοῦ, καὶ τὸ ψωράριον. καὶ γὰρ εἰ ὅλῃ μᾶλλον [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἕκαστον [13] τὸ ἰδίαν κυρίαν ἔχει ὑπό τοι [14] ἔμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοὶ κακὸν εἶναι. [15] οὐκοῦν ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ ἃ ἐμὲ αὐτυχῆν.

ἔδοξε γὰρ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ ἃ ἐμὲ αὐτυχῆν.

LVII. [16] Ὁ ἥλιος καταχεῖται δοκῇ, καὶ πάντη γε κέχυται. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἡ χύσις αὐτοῦ τοιαύτη ἐστὶν· ἀκτῖνες γὰρ αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ὀνομάζεσθαι λέγονται. ὁποῖόν δέ ἐστιν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν εἰ διά τινος στενοῦ εἰς σκοτεινὸν οἶκον τὰς ἀφ' ἡλίου φωτὸς εἰσδύσας αὐγὰς θεάσαιο· γίνεται γὰρ [17] κατ' εὐθὺ, καὶ ὥσπερ διαιρεῖταί τι στερεὸν τὸ τοιοῦτον φῶς, ὅταν πρόσπεσῃ τινὶ ὑγρῷ πυκνοτέρῳ, διέρχεται καὶ ἐπέκεινα κλᾶται· [18] ὀνομάζεται δὲ ἔτι, καὶ ὑπὸ ἡλιοειδοῦς ὄντος πίπτει. τοιαύτην οὖν καὶ λύσιν καὶ διάχυσιν καὶ διανοίας δεῖ γενέσθαι, μηδαμοῦ ἔχουσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ [19] πρὸς τὰ ἀπαντώμενα κωλύματα, μὴ βίαιον μηδὲ παλσάλημ καὶ ἐπέρεισιν ποιεῖσθαι.

[1] ἀδίκων. Xyl. Lug. [2] Δίκων f. l. 11. § 11.
[2] l. 3. § 4. l. 4. § 3.
[3] l. 5. § 10.
[4] l. 6. § 16. Sup. § 10.
[5] l. 6. § 16. l. 9. § 8.
[6] l. 9. § 1. l. 10. § 21.
[7] l. 9. § 35.
[8] l. 2. § 1. l. 4. § 7.
[9] l. 9. § 4.
[10] l. 2. § 11. l. 7. § 71. l. 10. § 13.
[11] l. 5. § 20. 6. § 32.
[12] l. 2. § 1. Inf. § 59.
[13] l. 5. § 3. l. 12. § 3.
[14] l. 2. § 1. l. 5. § 35.
[15] l. 2. § 11.
[16] l. 12. § 30.
[17] l. 8. § 60.
[18] l. 10. § 33.
[19] l. 6. § 50. l. 8. § 32. l. 10. § 12.

μηδὲ μὴ καταπτῆξαι, ἀλλὰ ἵσασθαι, καὶ ὅπλα λάμπῃ ὃ ὑπερέμενον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει ἡ αὐγῆς, ὃ μὴ παραπέμπον αὐτῷ.

LVIII. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἤτοι αἴσθησιν φοβεῖται, ἢ ἄλλησιν ἐπιφοίτησιν. ἀλλ' [1] εἰ μὲν οὐκ ἔστι σοι αἴσθησις, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἰ δὲ ἑτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἄλλοιον ζῷον ἔσῃ, καὶ οὐκ ἔτι ζῆν ὃ παύσῃ.

[1] L. 7. § 32. Sup. § 25.

LIX. [2] Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. [3] δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

[2] Sup. § 56. l. 9. § 1. [3] L. 5. § 28. l. 9. § 11.

LX. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρει· ἀμέν τοι νοῦς, καὶ ὅπου συλλαβόντα, καὶ ὅπου πρὸς τὸ σκέψιν τρέφεται, [4] φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν [5] ἧττον, καὶ ὅτι ὃ προκείμενον.

[4] L. 6. § 16. Sup. § 57. [5] ἧττον a. t. m. [ἢ] οὐσί μὴ [πέφυκεν] f.

LXI. [6] Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου πρέπει [7] ὃ καὶ ἑτέρῳ πολὺ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

[6] L. 9. § 17. [7] -ῆκεν Boot.

etiam decidat, sed consistat, & illustret quicquid eam admiserit. privabit enim semet splendore illius, siquis eam non transmiserit.

LVIII. Qui mortem formidat, vel sensûs extinctionem, vel aliusmodi aliquem sensum formidat. atqui, si sensum nullum prorsus habueris, nec mali quicquam sensurus es; sin sensum aliusmodi, animal aliusmodi futurus es, nec vivere desines.

LIX. Homines alter alterius causâ nati sumus. itaque aut doce, aut sustine.

LX. Aliter sagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, quàm cùm considerat, rectà fertur, nec minus ad scopum sibi propositum tendit.

LXI. In mentem alterius cujusque descende; sed & in tuam ipsius descendere quemlibet patere.

ΒΙΒΛΙΟΝ θ'.

LIB. IX.

[1] L. 2. § 1. l. 8 § 59.

Ἀδικεῖ, ἀσεβεῖ. [1] τὰ γὰρ ὅλων φύσεως καταδουλασάμενα τὰ λογικὰ ζῷα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς· ὁ [2] τὸ βέλτιστα τούτου παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν· ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, ὄντων ἓξις φύσις. [3] τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ συμπαρεκτεινόμενα πάντα οἰκείως ἔχει· ἔτι δὲ καὶ ἀληθῆ αὐτὴ ὀνομάζεται καὶ τῶν ἀληθῶν ἀποτελεστικὴ αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ἑκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἀδικεῖ τὴν πρὸς ὅλων φύσιν, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ ἐν κόσμῳ φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ὅπη τάττεται τοῖς ἀληθέσι φερόμενος πρὸς ἑαυτόν.

[2] L. 6. § 40. [3] L. 7. § λ

QUI injustè agit, impiè agit. cùm enim universi natura animalia rationalia, sui invicem gratiâ condiderit, ut sibi invicem pro cujusque dignitate prosint, nec ullâ ratione sibi invicem obsint; qui naturæ placitum hoc violat, impiè prorsus agit adversùs numinum omnium antiquissimum. etenim universi natura, rerum est omnium natura. omnia autem quæ existunt necessitudine quâdam mutuâ sunt sibi invicem conjuncta. sed & eadem, quæ natura, veritas quoque nuncupatur; éstque prima omnium quæ vera sunt, causa. itaque qui sciens volens mentitur, impiè agit, in quantum fallendo injustè agit; qui nolens nesciúsq;, in quantum universi naturæ dissentit, & in quantum mundi ordinem pulchrè compositum infringit, dum mundi naturæ adversatur enim, qui, quantum in se est, ad ea quæ veritati adversa sunt, fertur. à natura

natura siquidem subsidia jam olim acceperat, quibus neglectis factum est, ut falsa à veris nunc dignoscere nequeat. Quin etiam, qui voluptates, tanquam quæ sint bonæ, sectatur, dolores, tanquam quæ mala sint, fugit, impiè hic quoque agit. necesse est enim, ut is qui sic affectus fuerit, de rerum natura sæpe conqueratur, quasi ea bonis malisque præter meritum utriusque aliquid attribuat; cùm mali sæpenumero voluptatibus diffluant, eisque rebus, quibus eæ comparantur, abundent; boni contra in dolore versentur, atque in casus ejusmodi, qui dolorem solent parere, incidant. adhæc, qui dolorem timet, eorum aliquid timebit, quæ in mundo necessariò futura sunt. hoc est autem impium. & qui voluptatem sectatur, injuriam inferendo non abstinebit. hoc autem apertè impium. oportet autem, ad quæ rerum natura ex æquo se habet, (nec fecisse utique utraque, nisi ad utraque se ex æquo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter esse ex æquo affectum, qui naturæ ductum sequi desiderat, quo naturæ consentire possit. quicunque ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad quæ rerum natura ex æquo se habet, non ex æquo afficitur, impiè hunc agere liquidò constat. per hoc autem quod dicitur universi naturam istis ex æquo uti, intelligo ista ex æquo uti evenire ex serie quadam rerum prodeuntium sibique invicem succedentium juxta antiquissimum quendam providentiæ motum, quo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem se contulit cùm rationes quasdam rerum futurarum apud se concepisset, & facultates quasdam existentiarum, transmutationum, & successionum istiusmodi fœcundas discrevisset.

ἀφορμὰς γὰρ παρελήφει πρὸς τὴν φύσεως, ὧν ἀμελήσας ἐκ οἷός τέ ἐστι νῦν [1]διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. ἔτι μὲν [2]ὁ ταῖς ἡδοναῖς ὡς ἀγαθοῖς διώκων, τοὺς ἢ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβήσει. [3]ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον, μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς πρὸ ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς ἀνοσίοις. πολλὰκις δὲ πολλάκις τοὺς μὲ φαύλους ἐν ἡδοναῖς ἕξει, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κλᾶσθαι· τοὺς ἢ ἀνοσίους, πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου παραπίπτειν. ἔτι ἢ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε πρὸ ἐσομένου τι ἐν τῷ κόσμῳ. τοῦτο ἢ ἤδη ἀσεβές. ὅ,τε διώκων τὰς ἡδονὰς, [4]τὸν ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν. τοῦτο ἢ ὀναρχῶς ἀσεβές. χρὴ ἢ πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ὁπίσω ἔχει (ἐπεὶ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ὁπίσω ἦγε) πρὸς ταῦτα καὶ [5]τὸν τῇ φύσει βουλόμενον ἕπεσθαι, [6]ὁμογνώμονα ὄντα, [7]ὁπίσω χάκεῖσθαι. ὅσις ἂν πρὸς πόνους, καὶ ἡδονὰς, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ὁπίσω ἡ πρὸ ὅλων φύσις χρῆται), αὐτὸν δεῖ ὁπίσω ἔχειν, δῆλον ὡς ἀσεβήσει. λέγω ἢ δὲ χρῆσθαι τούτοις ὁπίσω τὴν κοινὴν φύσιν, διότι τῷ κοινῷ τὸ [8]συμβαίνειν ὁπίσω κοινὸν δὲ ἐξῆς γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινὶ [9]ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, [10]καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ὅτι τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά κινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀποείσασθαι, καὶ οὐσίας τε, καὶ μεταβολὰς, καὶ διαδοχὰς τοιούτων.

[1] L. 8. § 26
[2] L. 2. § 11.
[3] L. 6. § 16, 41.
[4] L. 11. § 18.
[5] L. 3. § 12. l. 6. § 55. l. 10. § 15.
[6] L. 8. § 54. l. 10. § 21.
[7] L. 11. § 16.
[8] L. 2. § 11. l. 6. § 34.
[9] L. 11. § 20.
[10] L. 7. § 75. Inf. § 28.

II. Gratius equidem foret, ut priùs defungeretur quispiam, quàm mendacitatem, simulationem, luxum, fastum delibâsset. secundus autem ab hoc gradus, horum satur saltem ut emori præoptet, quàm improbitati immorari. an nondum

II. Χαριέστερον μὲν δὴ ἐστὶν [11]ἄγουσιν ψευδολογίας, καὶ πίσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου χρώμενον ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. τὸ δὲ ὅλον [12]χορεύεται γε τούτων [13]ἀποπνεῦσαι, δεύτερον πλοῦς, [14]ἢ προχρῆσθαι προσκαθῆσθαι Lug.

[11] L. 3. § 8.
[12] Inf. § 37.
[13] L. 5. § 2.
[14] προσχρῆσθαι ἢ προσκαθῆσθαι Lug.

πρεσβευτὴν τῇ κακίᾳ, ἢ ὕπνῳ σε αὐτὴ πεῖσαι φεύγειν ὀκνοῦσα; λοιμὸς γὰρ ἀφροσύναις ἀλγεινοῖς, πολλῷ γε μᾶλλον ἢ περιεκτικὴ τούτου παντοίας τοιάδε τις δυσκρασία καὶ ζώων λοιμός, καὶ ζῶά ἐστιν· ἀνίαι δὲ ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρωποί εἰσιν.

[1] L. 2. § 3.
[2] L. 2. § 17.

III. Μὴ καταφρόνει θανάτου ἀλλ' εὐαρέστει αὐτῷ, ὡς καὶ τοῦτο ἑνὸς τῶν, ὧν [2] ἡ φύσις ἐθέλει. οἷον γάρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδοντιάσαι, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ κυῆσαι, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι, καὶ τἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τῶν ὡρῶν βίᾳ ἄγειν φέρουσιν, [3] τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἀναλυθῆναι. τοῦτο οὖν ἐν τῷ ἄνθρωπον ὄντι λελογισμένον. [4] μὴ [5] ὀλιγωρεῖν, μηδὲ ὠσιτεῖν, μηδὲ ὑποφαίνειν πρὸς τὸ θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὡς [7] μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἔμβρυον ὃν ἡ γαστὴρ ἡ μαμμή σου ἐξέλθῃ, ὅτως ὀνθρωπάριον ἔσεσθαι· οὕτω καὶ [8] ἰδιωτικὸν ἀφόρητον ἀναγκαίως ἀναμένειν μάλιστά σε εὐκαλον πρὸς τὸ θάνατον αὐτόν, ἢ ἔλπισιν ἔχειν [9] τὰ ἀποκείμενα, [10] ὧν μέλλεις ἀφίστασθαι, καὶ [11] μεθ' οἵων ἤθῶν σοὶ τέτακται [12] ἢ ἐμπεφυρμένη. [13] φεύγειν οὖν ἐστιν ἀπ' αὐτῶν; ναὶ, ἀλλὰ καὶ [14] κήδεσθαι καὶ θεραπεύειν φιλανθρώπως, ἀλλὰ καὶ [15] σὸν οἶδε τὸν ἀνθρώπων ὁμοδουλεύοντων ἔχειν ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται. τοῦτο γὰρ μόνον ἔφερε ἄρα, αὐθέλκειν καὶ καθέζεσθαι ἐν τῇ ζωῇ, ἃ συζῆν ἐφύτευσε τοῖς τοιούτοις [16] τοιαῦτα δόγματα. περιπεποιημένοις. νῦν γὰρ ὁρᾷς, ὅσον ὁ χρόνος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμβιώσεων ὥστε εἰσῆλθεν, ὃν ἔλπισας, ὦ θάνατε, μή ποτε καὶ αὐτὸς [17] ὀλιγοδανεισθῇς.

[3] L. 3. § 7. l. 6. § 2.
[4] L. 3. § 7. l. 10. § 14.
[5] L. 5. § 36.
[6] L. 2. § 17. l. 5. § 10.
[7] L. 2. § 12. l. 4. § 5.
[8] L. 4. § 50.
[9] L. 8. § 22.
[10] L. 6. § 27, 28.
[11] L. 4. § 50.
[12] ἢ [ψυχὴ] l.
[13] L. 2. § 1. l. 6. § 26, 27.
[14] L. 3. § 4.
[15] L. 10. § 36. l. 11. § 9.
[16] αὐτὰ l.
[17] Inf. § 9.

IV. [18] Ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. [19] ὁ ἀδικῶν ἑαυτὸν κακοῖ, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

[18] L. 5. § 25, 35.
[19] L. 8. § 55. l. 14. § 18.

experientia tibi ipsa suadet, ut à pestis istâ profugias? pestis est enim, mentis corruptio, & pernicioſa quidem magis ea, quàm aëris hujus circumfusi intemperies & alteratio ejusmodi. hæc enim animalium, quâ sunt animalia; illa hominum lues est, quâ sunt homines.

III. Mortem noli contemnere, sed animo lubenti excipe, tanquam ex eorum quæ natura vult, numero quod sit. cujusmodi enim res est, adolescere, senescere, crescere, adultum esse, barbatum esse, dentire, canescere, ferere, prægnantem esse, parere, aliáq; id genus opera naturalia, quæ vitæ tuæ secum ferunt ætates, ejusmodi planè res est & dissolvi. hominis est igitur considerati, nec temerariè, nec impetuosè, nec fastuosè adversùs mortem se gerere: sed tanquam opus naturale, eam præstolari, quo modo nunc præstolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat. ità expectanda est hora, quâ animula tua involucro isti excidet. si autem vulgare vis pharmacum, quòd cor tangat, morti facilem cumprimis præstabit te, si consideraveris res subjectas à quibus morte divelleris, moréſque hominum quales sint quibus anima tua ulterius non immiscebitur. etiamsi enim offendi eis te nequaquam oportet, sed curare eos, placidéque ferre; meminisse tamen licuerit, quod ab hominibus haud idem tecum sentientibus discessurus es. hoc enim solum, siquid aliud, nos retraheret & in vita retineret, si cum eadem sentientibus vitam degere daretur. nunc autem vides, quanta molestia ex dissensu mutuo eorum quibuscum vivitur, oriatur, ut dicere liceat, *Properè accedas ô mors; nequando & ipsa oblivisear mei.*

IV. Qui peccat, sibimet ipsi peccat qui injustè agit, sibi nocet, dum malum se facit.

V. Sæpenumero contingit ut injustè agat, tam qui non facit aliquid, quàm & qui facit.

VI. Sufficit præsens existimatio certa, & actio præsens communicativa, & affectio præsens casum omnem à prima rerum omnium caussâ provenientem lubenter excipiens.

VII. Imaginationes absterge; motus compesce; appetitionem extingue; mentem in potestate sui contine.

VIII. In animantia irrationalia, anima una distribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva dispertitur. quemadmodum & terrestrium omnium una est terra; unâque luce cernimus omnes, & aëre uno spiramus, quotquot visûs vitæque participes sumus.

IX. Quæcunq; aliquid in commune participant, ad id quod est generis ejusdem secum prompte feruntur. ad terram mole suâ fertur terrestre quodvis; in idem confluit humidum omne; & aëreum itidem quodcunq;. ut necesse sit vi aliquâ intercludi ea, id nè faciant, sursum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qui istic est, igni adeò simul accendi promptivis est, ac materia omnis siccior paulò incendi prompta admodum sit, eò quòd minùs sibi admixtum habeat, quod incendium prohibeat. proinde & quicquid naturæ intellectualis est in commune particeps, ad sibi cognatum pariter, vel multò magis etiam, promptè fertur. quò est enim rebus aliis præstantius, hoc est promptius. ei quod sui generis est commiscери & cum eo quodammodo coalescere. hinc, apud irrationalia existunt examina, armenta, pullorum educationes, & quasi amores quidam. etenim istis animæ insunt; itaque in subjecto præstantiori vis illa congregativa intensior reperitur, quàm in stirpibus, lapidibus, aut lignis. hinc & in rationalibus, respublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tempore fœdera, & induciæ. quin & in præstantioribus adhuc, licèt modo quodam à se in-

V. Ἀδικῆ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ὡς μόνον ὁ ποιῶν τι.

VI. [1] Ἀρκεῖ ἡ [2] σχοῦσα [3] ὑπόληψις κατάληπτική, καὶ ἡ παροῦσα [4] πρᾶξις κοινωνική, καὶ ἡ σχοῦσα διάθεσις [5] εὐαρεστική πρὸς πᾶν τὸ [6] συμβαῖνον. [1] L. 8. § 7, 22. [2] L. 7. § 54. [3] L. 12. § 3. [4] L. 6. § 2. [5] L. 8. § 26. [6] Inf. § 23.

VII. [7] Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· σῶσαι ὁρμὴν· σβέσαι ὄρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν. [5] L. 3. § 6. [6] παρὸν f. [7] L. 7. § 29.

VIII. [8] Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα, μία ψυχὴ διήρηται· [9] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται· ὥσπερ καὶ [10] μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γηΐνων, καὶ [11] ἑνὶ φωτὶ ὁρῶμεν, καὶ [12] ἕνα ἀέρα διαπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ καὶ ἔμψυχα πάντα. [8] L. 4. § 40. l. 12. § 30. [9] L. 4. § 4. l. 7. § 9. [10] Inf. § 9. [11] L. 8. § 57. l. 12. § 30. [12] L. 8. § 54.

IX. [13] Ὅσα κοινῇ τινὶ μετέχει, φέρεται πρὸς ὅμοιον ἀπλῶς· [14] ὅ γηΐνον πρὸς γῆν ῥέπει ὅτι γῆ, ὅ ὑγρὸν πρὸς [15] σύρρυσιν, ὅ ἀεροειδὲς ὁμοίως· ὥστε χρεία τῷ διειργόντων καὶ βίας. τὸ πυροφορεῖσθαι μὲν, ἀλλὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ πρὸς τὸ ἄνω· οὕτως καὶ τὸ συγχεῖσθαι πρὸς τὸ συμπαθὲς ἑτοίμως ἔχειν, ὥστε καὶ πρὸς τὸ ὑλικὸν τὸ ὀλίγῳ ἐλαττούμενον, ἀκολούθως ἔχει, ὡς πρὸς τὸ ἀλλαττόμενον ἐξομοιοῦσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν φορᾶς ἔξωθεν. καὶ τρίτον [16] πρὸς τὸ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον, φέρεται πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως ἀπλῶς, ἢ καὶ μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐστὶ κρεῖττον πρὸς τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ φέρεται πρὸς τὸ συγκιρνᾶσθαι τῇ οἰκείᾳ καὶ συγκεῖσθαι ἑτοιμότερον. οὐδὲν γοῦν [17] ὅτι μὴ πρὸς ἀλόγων εὑρέθη ζωΐων, καὶ ἀγέλαι, καὶ φιλοστοργίαι, καὶ οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἔνεισιν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συμπαγὲς ἐν τῷ κρείττονι ὀφειλόμενον εὑρίσκετο, οἷον ἔστι ὅτε φυτῶν λίθων, ἔστι ὅτε λίθων, ἡ ξύλων. ὅτε δὲ [18] πρὸς λογικῶν ζώων, πολιτείαι, καὶ φιλίαι, καὶ οἶκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συμβάσεις καὶ ἀσπονδαί. ὅτε δὲ πρὸς τὰ κρείττονα, καὶ ἐκδεδημηκότων ἕνωσις ἐστὶν, [16] L. 5. § 16, 30. l. 12. § 26. [17] L. 6. § 16. l. 11. § 18. [18] Inf. § 13. l. 12. § 30.

οἷα

[2] L. 6. § 43. l. 11. § 27. εἶα [1] ὅτι τῶν ἄστρων· ὅτως ἡ ὅτι τὸ κρεῖττον
[2] L. 7. § 13. ἐπαναβάσις συμπάσχομεν, [2] ἃ ἐν διεστῶσιν ἐργάζεσθαι ἐδύνατο. ὅσα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. [3] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῦν [4] ὁπλέλλησται πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν συνδίσεως, ἃ τὸ σύρρουν ὧδε μόνον ἃ βλέπεται· ἀλλ' ὅμως καί τοι φεύγοντες ἀντιλαμβάνονται. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ἀλλ' ἢ ὃ λέγω παραφυλάττων. [5] ἥδιον γὰρ εὕροι τις ἂν γεώδες τι μηδενὸς γεώδους ἀπεσπασμένον, ἢ ἄνθρωπον [6] ἀνθρώπου ἀπεσπασμένον.

[7] Sup. § 19. l. 11. § 1. X. [7] Φέρει καρπὸν, ἃ ἄνθρωπος, ἃ θεὸς, ἃ ὁ κόσμος· ἐν ἴδιαις ὥραις ἕκαστα φέρει. εἰ ἢ ἡ Συρία κυρίως [8] περιφέρει ὅτι ἀμπέλους ἃ τὰ ὁμοῖα, οὐδὲν τοῦτο· [9] ὁ λόγος ἢ, ἃ κοινὸν, ἃ ἴδιον καρπὸν ἔχει· ἃ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιοῦτ' ἄλλα, ὁποῖόν τι καὶ ἐστὶν ὁ λόγος.

[8] περιφέρειν Lug. [9] L. 4. § 24.

[10] L. 5. § 28. l. 8. § 59. [11] Inf. § 42. [12] L. 7. § 70. Inf. § 27. [13] L. 5. § 5. l. 8. § 8. [14] ἢ [15] L. 3 § 12. l. 8. § 47. XI. [10] Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ ἢ μή, μέμνησο, ὅτι [11] ἐπὶ τοῦτο ἡ εὐμένεια σοι δέδοται· ἃ [12] οἱ θεοὶ ἢ σωτῆρες τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἔνια ἢ ἃ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· ὅτου εἰσὶ χρηστοί. [13] ἔξεστι ἢ ἃ σοί· [14] εἰ εἰπὲ, [15] τίς σε κωλύει;

[16] L. 1. § 5. l. 5. § 5. [17] L. 1. § 15, 16. [18] L. 1. § 7. [19] L. 4. § 24. Sup. § 8. XII. [16] Πόνει, μὴ [17] ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ [18] θαυμάζεσθαι θέλων. ἀλλὰ μόνον ἓν θέλε, κινεῖσθαι ἃ ἴσχεσθαι, [19] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

[20] L. 1. § 15. Inf. § 41. [21] L. 4. § 3. [22] L. 10. § 38 [23] ταῦτα Inf. § 28. l. 7. § 1. [24] L. 4. § 44. [25] Sup. § 48. [26] Inf. § 36. [27] L. 2. § 14. XIII. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον ἢ ἐξέβαλον πᾶσαν [20] περίστασιν· [21] ἔξω γὰρ [22] ἔνεστιν ἐν ἀπολήψει. [23] ταῦτα [24] συνήθη μοι τῇ πείρᾳ· [25] ἐφήμερα ἢ τῷ χειρῶν. [26] ῥύσκος ἢ τῇ ὕλῃ. [27] πάντα νῶν, οἷα ἐπ' ἐκείνων ἦν ὅτε κατεβάλομεν.

vicem diffitis, in aſtris nempe, unio tamen quædam exiſtit. ità ſortis præſtantioris eminentia etiam in diſtantibus affectionem ad ſe invicem mutuam producere valuit. vide interim quò res redierit. ſola enim rationalia mutui hujus in ſe invicem ſtudii ac conſenſûs nunc ſunt oblita: confluxúſque ille apud iſta ſola non cernitur. veruntamen, fugiant licèt hoc homines, undique occupantur. prævalet enim natura. obſervando autem id, quod loquor, comperies. faciliùs enim quis terreni quippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, quàm hominem ab homine omni prorſus ſejunctum.

X. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempeſtate fert horum unumquodque. etiamſi autem uſus formulam hanc loquendi viti ac ſimilibus præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obſtat, quo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrque ex ea alia ejuſmodi, cujuſmodi ipſa eſt ratio.

XI. Peccantem, ſi potes, meliora doceto. ſi minùs, memineris, hoc fine clementiam tibi datam eſſe; & Dii autem adversùs tales clementer ſe gerunt. in quibuſdam etiam opem eis porrigunt ſuam ad ſanitatem nempe, divitias, gloriam conſequendam, adeò benigni exiſtunt. idem & tibi licet facere. aut dicas, quis te prohibeat?

XII. Laborem ſuſtine, non ut miſer, nec quo miſerationi vel admirationi ſis aliis. ſed hoc unum velis, ita moveri motúmve ſiſtere, prout ratio civilis exigit.

XIII. Hodie moleſtiâ me omni exemi. vel potiùs moleſtiam à me omnem abjeci. neque enim extra, ſed intra me, in opinione mea exiſtebat.

XIV. Eadem ſunt omnia, uſu familiaria, tempore diaria, materiâ ſordida. præſentia omnia, qualia apud illos quos ſepelivimus.

XV. [1] Τὰ

XV. Res ipsæ foris apud semet consistunt; nec de se quicquam aut nôrunt ipsæ, aut narrant nobis. quid ergo de eis pronunciat? mens.

XVI. Non in passione, sed actione situm est, rationalis ac civilis animantis bonum malúmque; quo modo nec virtus vitiúmve illius in passione, sed in actione consistit.

XVII. Lapidi projecto nihil est mali, quòd deorsum feratur; quòd sursum, nihil boni.

XVIII. Mentes hominum penitiùs introspice. videbis, quos judices pertimescas; quales etiam de semet judices sint.

XIX. In transmutatione universa existunt. tu quoque in jugi alteratione, & corruptione quadam versaris; & mundus tecum universus.

XX. Quod alteri delictum est, apud eum relinquendum est.

XXI. Actionis terminatio, intentionis aut opinationis cessatio, mors eidem est quædam. veruntamen nihil in se mali habet. ad ætates transi, puerilem putà, adolescentiam, juvenilem, senilem. & harum mutatio omnis mors est quædam. sed nunquid grave? transi rursus ad ætatem sub avo, tum sub matre, mox sub patre transactam: cúmque alias haud paucas differentias mutationésque deprehenderis, interroga te, ecquid in his grave sit. pari igitur modo nec grave quicquam in vitæ totius terminatione, cessatione, mutatione.

XXII. Recurrito ad mentem tuam, ad universi, ad delinquentis cujusvis. ad tuam, ut ipsam justam exhibeas: ad universi, ut recorderis, cujusnam sis pars: ad delinquentis cujusvis ut consideres, inscius an consultò deliquerit; cogitétque simul esse tibi cognatum.

XXIII. Sicut ipse es ad cœtum civilem complendum constitutus: ità actio tua quævis ad vitam ejusmodi consummandam referatur. quæcunque igitur actio tua ad

XV. [1] Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἵσταται, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα περὶ [2] αὑτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. [3] τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; ὁ ἡγεμονικόν.

[1] L. 4. § 3.
[2] αὐτῶν.
[3] L. 4. § 39.

XVI. [4] Οὐκ ἐν πάσχῃ, ἀλλ' ἐνεργείᾳ [5] τῷ λογικῷ πολικῷ ζώῳ κακὸν καὶ ἀγαθόν· ὥσπερ οὖν ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτῷ ἐν πάσχῃ, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

[4] L. 6. § 51.
[5] Sup. § 8, 9.

XVII. [6] Τῷ λιθαρίῳ λίθῳ οὐδὲν κακὸν ὃ καταπεσεῖται, οὐδὲ ἀγαθὸν ὃ ἀνενεχθήναι.

[6] L. 8. § 20.

XVIII. [7] Διέλθε εἰς τὰ ἡγεμονικὰ [8] ἵνας κρίνας φοβῇ, [9] οἵους καὶ περὶ [10] αὐτῶν ὄντας κριτάς.

[7] L. 7. § 62. l. 8. § 61.
[8] L. 5. § 32.
[9] L. 3. § 4. l. 8. § 53.
[10] αὐτῶν.

XIX. [11] Πλύται ἐν μεταβολῇ καὶ [12] αὐτὸς σὺ ἐν διλυσκῇ ἄλλοιόσῃ, καὶ κατά κε φθορᾷ· καὶ [13] ὁ κόσμος ὅλος.

[11] L. 5. § 23. l. 7. § 18.
[12] Inf. § 21.
[13] L. 4. § 3.

XX. [14] Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ κατολιπεῖν.

[14] L. 7. § 29. Inf. § 38.

XXI. [15] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς, [16] ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, [17] οὐδὲν κακόν. μέλει δὲ νῶν ὅπῃ ἡλικίδιον, οἷον ἐν παιδικῷ, ἐν τῷ μειρακίῳ, ἐν νεότητα, ὃ γῆρας· καὶ γὰρ [18] τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος· μήτι δεινόν; μέλει δὲ νῶν ὅπῃ βίον ἐν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἶτα ἐν ὑπὸ τῇ μητρί, εἶτα ἐν ὑπὸ τῷ πατρί· καὶ ἄλλας ἴσως πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολήξεις εὑρίσκων, ἐπερώτα σεαυτόν, μήτι δεινόν. ὕστως τοίνυν οὐδὲ [19] ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

[15] L. 12. § 23.
[16] [κ]ὑπ.
[17] L. 2. § 17. l. 11. § 34.
[18] Sup. § 19. l. 11. § 35.
[19] L. 7. § 23. l. 8. § 20.

XXII. [20] Τρέχε ὅπῃ σεαυτοῦ ἡγεμονικόν, καὶ ὃ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου. τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα [21] νῦν δικαιϊκὸν αὐτὸ ποιήσῃ· τὸ δὲ τοῦ ὅλου, ἵνα συμμνημονεύσῃς [22] τίνος μέρος ἐσι· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπίσησῃς [23] πότερον [24] ἄγνοια, ἢ γνώμῃ, καὶ ἅμα λογίσῃ ὁκ [25] συλλήψες.

[20] L. 5. § 3. l. 8. § 7, 22.
[21] L. 3. § 16.
[22] L. 2. § 3, 4.
[23] L. 11. § 18.
[24] ἀγνοία.
[25] L. 2. § 1.
[26] Sup. § 9. l. 4. § 4.
[27] L. 2. § 16.
[28] ἅπῃς ἐὰν νῦν Lug. ἅπῃς & νῦν delet An.
[29] L. 11. § 19

XXIII. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ [26] πολικῷ σώματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ [27] πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολικῆς. [28] ἥτις ἐὰν μὴ πρᾶξίς σου [29] μὴ ἔχῃ

ἐχῃ τὴν διάφοραν, εἴτε παραπλῶ, εἴτε πίρρωθεν ὅπη τὸ κοινωνικὸν πλέον, αὗτη [1] ἀρκεσάμενος ἦ βίον, ἢ ὅτε δεῖ ἕνα δῷ, καὶ φασιώδης ἔστιν, ὥσπερ ὁ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὑτὸν μέρος διϊσάμενος δὲ ἐπὶ τοιαύτῃ [2] συμφωνίᾳ.

XXIV. [3] Παιδίων ὀργαί, καὶ πάγκρια, καὶ [4] πνευμάτια νεκρὰ βαστάζοντα, ὧδε ὑπερβάλλον ὑπερβατέον τὸ ἐπὶ νεκύων.

XXV. [5] Ἴδε δὴ τὴν ποιότητα τῆς αἰτίας, καὶ ἀπὸ τῆς ὑλικῆς οὐσίας θεάσασθαι καὶ [6] τὸν χρόνον περιόδιμον, ὅσον πλεῖστον ὑφίκασθαι πέφυκε τοῦτο [7] τοιόδιος ποιόν.

XXVI. [8] Ἀνάλγησία μυρία, ἀφ' ὧν μὴ [9] ἀρκεῖσθαι τῷ ζῆν ἡγεμονικῷ [10] πιῶναι. ταῦτα οἷα καταπνεύσαι· [11] ἄλλα [12] ἄλις.

XXVII. Ὅταν ἄλλου ψυχὴ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαύτῃ τινὰ ἐπιφανῆναι [13], [14] ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῆς, διελθὲ ἔσω, καὶ ἴδε ποῖοί τινες εἰσὶν· ἄφελ, ὅτι [15] δεῖ σε σπουδάζειν, ἵνα τούτοις ᾖ πᾶσα φύσει σοι δηλή· [16] συνοφείλεται δὲ αὐτοῖς ἀφ' [17] ἑαυτοῦ γὰρ φίλοις. καὶ [18] οἱ θεοὶ ἤδη πολλοῖς αὐτοῖς βοηθοῦσιν, [19] δι' ὀνείρων, ἀφὶ μαντικῆς, πρὸς ταῦτα μή τοι, [20] πρὸς ἃ σπουδὴν ἀφιέρωνται.

XXVIII. [21] Ταῦτα ἔστι τὰ τοῦ κόσμου [22] σκηνικὰ, [23] δεῦρο κάτω, [24] ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. καὶ [25] πάντα ὁμοῦ ἕκαστον ὁρμᾷ ἢ ἔξω ὅλου ἀφίστασθαι· ἐὰν αὐ ἔστιν, ἐπιδέχεται [26] τὸ ἐπείσης ὁρμᾶσθαι. [27] ἡ ἄπαξ ἔξω ὥρμησε, τὰ ἓν λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. καὶ [28] τί ἐν ἴδιον. ἔχοντα γὰρ ἕνα [29] ἄτομοι, ἢ σύμπαν τὸ ἓν ὅλον, [30] εἰ τὸν θεὸν, εὖ ἔχει πάντα· ἔστι τὸ ἐπ' ἐμοὶ, [31] μὴ καί σου εἰπεῖν· [32] πόθεν πάντες ἡμῶν γῆ καλύπτει· ἔπειτα καὶ [33] αὐτὴ μεταβαλεῖ· χαίρειν εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ὀπέρια εἰς ἄπειρον. [34] ταῦτ' οὖν ὅπως μὴ τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενος ᾖς, καὶ [35] τὸ τοῦχον, πάντες ἴσως τὸ καταφρονήσῃ.

nem hunc vel immediatè vel mediatè non tendit, ita vitam tuam divellit, nec unam eandémque esse patitur, & est seditiosa, perinde ac in populo ille, qui factionis suæ homines à consensione istiusmodi in partes trahit.

XXIV. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera gestantes; ut vehementiùs afficiat quod in Mortualibus exhibetur.

XXV. Formæ qualitatem animo adi; & à materia abstractam contempla: tum & tempus tecum definito ad quod pluriciùm res sic affecta perdurare possit.

XXVI. Innumera perpessus es, quia non didicisti mente tuâ contentus esse agente ea ad quæ condita est, sed ad alia eadem aberteris.

XXVII. Ubi te alii vituperaverint, vel oderint, vel ejusmodi aliquid oblocuti fuerint, adi animulas eorum, penitiùs introspice cujusmodi sint. facilè videbis, nihil esse quod te angat, quicquid illi de te judicent. bene velle tamen illis oportet. sunt enim naturâ amici. quin & Dii ipsi omnimodam illis opem ferunt, per insomnia, per vaticinia, etiam in eis ad quæ feruntur illi.

XXVIII. Eadem planè sunt mundana omnia, sursum deorsum, à seculo ad seculum, in orbem redeuntia. mens autem universi vel ad singula quæque se promovet. quod si fuerit, ad quod illa se promoverit, tu excipe. vel semel operi se admovit; reliqua verò per consequentiam necessariam à primis illis ita profluunt, ut serie quadam continuâ unum quiddam constituant. vel atomi & corpora indivisibilia pro rerum principiis habenda erunt. denique si quis Deus est, omnia bene se habent. sive temerè ferantur; tu nè temerè feraris, mox futurum est ut tellus nos omnes condat: dein & ipsa in alia mutabitur: & ista in infinitum. mutabuntur: & ista rursus in infinitum. siquidem qui mutationes & alterationes fluctuum instar sibi invicem supervenientes, vicissitudinum harum celeritatem consideraverit, næ ille mortale quicquid est despectui habebit.

XXIX. Tor-

[1] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
[2] ἀσυμφ. Salm.
[3] L. 5 § 33. l. 7. § 3.
[4] L. 4. § 41.
[5] L. 7. § 29. l. 10. § 26.
[6] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[7] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[8] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[9] L. 5. § 14, 15, 16.
[10] πιεῖν Arg. πιεῖται Lug.
[11] ἀλλ' ἀλλᾶα Boot. Ἀλλ' ἕτερα ἄλλα Sal.
[12] Inf. § 37.
[13] γένῃ f.
[14] Sup. § 18. Inf. § 34.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 7. § 22.
[17] L. 11. § 9.
[18] Sup. § 11.
[19] L. 1. § 17.
[20] Inf. § 40. l. 11. § 10.
[21] τὰ αὐτὰ M. Sup. § 14.
[22] L. 4. § 2.
[23] L. 8. § 14.
[24] L. 7. § 1.
[25] Inf. § 35.
[26] L. 6. § 36.
[27] ἢ Ἅπαξ
[28] ἓν τι γίνεται τ. τ. Boot. τὸ ἐν τοῖς Sa. V. N
[29] ἄτομα Sal. f.
[30] ἢ εἰ τ. [ἢ] ἀμ f. Inf. § 39.
[31] L. 2. § 11.
[32] L. 6. § 44. l. 12. § 21.
[33] L. 6. § 39.
[34] L. 2. § 17.
[35] L. 7. § 34.
[36] Inf. § 29, 32, 33.

XXIX. Torrentis est instar rerum natura; omnia secum abripit. quàm viles autem sunt & mucci pleni, etiam politici isti, &, ut ipsis videtur, philosophicè se gerentes homunculi? id agas, ô homo, quod nunc te poscit natura. aggredere, quatenus tibi datur. nec circumspice, nunquis adsit, qui advertat. nec Platonis rempublicam expecta. verùm sufficiat tibi, si vel parùm admodum res processerit; nec vel hoc ipsum parvum quiddam existimaveris. nam dogmata hominum quis mutaverit? & tamen absque his mutatis, quid aliud supererit, nisi ingemiscentium, dum obsequium simulant, servitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an quid natura communis poscat, nôrint, & ad hujus dictamen sese instituerint. sin tragicè semet ostentârint, quis ad illorum imitationem me addixit? simplex quiddam & modestum est philosophiæ opus. noli me ad fastum insolentem abducere.

XXX. Intuere desuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranquillo mari, & rerum præteritarum, præsentium, decedentium differentias. considera & vitam quæ sub aliis olim est acta, quæ post te erit transigenda, quæque apud gentes barbaras jam agitur. & quàm multi sint, qui nec nôrint nomen tuum, quàm multi, qui mox ejusdem oblivisc entur; quàm multi, qui cùm te nunc laudent, mox vituperaturi sint. quod denique, neque memoria, neque gloria, neque ejusmodi quicquam æstimatione ullâ dignum est.

XXXI. Mentis tranquillitas tibi sit in eis, quæ ab externa caussa proficiscuntur. justitiæ ratio in eis quæ ab interna efficiuntur. hoc est, intentio tua actióque omnis hunc solum sibi finem propositum habeat ut ad societatem humanam quod conducat fecerit, utpote quod naturæ tuæ consentaneum existat.

XXXII. Supervacanea multa, quæ molestiam tibi pariunt, præcidere, cum in opinione tua tota

XXIX. [1] Χειμάρρους ἡ τῶν ὅλων οὐσία· πάντα φέρει. ὡς [2] σύπλυτὴ ἦ ἡ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, ἃ, ὡς οἴεται, φιλόσοφος [3] θρασκικὰ δρθρεύματα[4], μυζῶν μεσά; αὔθεωπε, [5] τί ποτε πούσουν, ὃ νεῦ ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. [6] ὅρμησον, ἐὰν δύνᾳ, ἃ [7] μὴ θεὸς λέπει, ἄ τις εἴσεται· μηδὲ τὰ Πλάτωνος πολίτευμα ἔλπιζε· ἀλλὰ [8] ἀρκοῦ, εἰ ὃ βραχύτατον θήσεται· ἃ τοῦτο αὐτῷ τὸ ἐκβαῖνον, ὡς ὁ μικρόν τι ὄφις, ἀγαθοῦ. [9] δόγμα γὰρ αὐτῷ τίς μεταβάλλει; χωρὶς ἦ δόγματος μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [10] δουλεία συνόντων, ἃ πειθοῖ θρασυνομένων. ὕπαγε νεῦ, ἃ [11] Ἀλέξανδρον, ἃ Φίλιππον, ἃ [12] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. ὄψομαι, εἰ [13] ἔσθ᾽, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, ἃ ἑαυτὸν ἐπαιδαγώγησεν. εἰ ὃ [14] ἑτεραλφόνησεν. [15] ὑδεὶς με κατανεύσεται μιμεῖσθαι. ἁπλοῦν ὄφις ἐν [16] αἰδήμονι ὃ φιλοσοφίας ἔργον. μή μοι ἄπαγε ὅτι [17] σεμνοτυφίαν.

XXX. [18] Ἀνωθεν ὅτι θεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, ἃ πλέτειας μυρίας, ἃ [19] πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, ἃ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. [20] ὅτι τόσε ἦ ἃ τὸν ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, τὸν μετά σε βιωθησόμενον, ἃ τὸν νεῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον. ἃ [21] ὅσοι μὲ οὐδὲ ὀνομάσουσι γινώσκουσιν, [22] ὅσοι ἦ τάχιστα ὅτι λήσουσιν, [23] ὅσοι ἦ ἐπαινοῦντες ἴσως νεῦν σε τάχιστα ψέξουσι· ἃ ὡς [24] ὕπτε ἡ μνήμη ἀξιόλογόν γε, [25] ὕπτε ἡ δόξα, ὕπτε ἄλλο τι ὄν σύμπαν.

XXXI. [26] Ἀπραξία μὲν, θεὶ τὰ ἔσω τοῦ ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιότης ἦ, ἐν τοῖς θεοῖς τὸ ἐκ σοῦ αἰτίου ἐνεργουμένοις τυγχάνειν, ὁρμὴ ἃ θεᾶξις, [27] καταλήξουσα ἐν αὐτῷ ὃ κοινωνικῶς θεᾶξαι, ὡς τοῦτο σοι κατὰ φύσιν ὄν.

XXXII. Πολλὰ θεωρεῖται θεμελῆσαι τὸν ὀνοχλέοντων σοι δύνασαι, [28] ὅλα ἐπὶ τῇ

[1] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[2] L. 2. § 12. l. 4. § 48.
[3] -φως Lug. An -ώπα.
[4] L. 8. § 26, 44.
[5] Sup. § 32.
[6] Sup. § 1.
[7] L. 5. § 9.
[8] L. 8. § 4.
[9] Sup. § 40.
[10] Sup. § 3.
[11] Sup. § 25.
[12] L. 3. § 7. l. 5. § 28.
[13] L. 5. § 36. l. 7. § 58.
[14] L. 1. § 2.
[15] L. 1. § 9.
[16] L. 7. § 48. l. 12. § 24.
[17] πλοῦν Xyl.
[18] L. 7. § 49.
[19] L. 3. § 10. l. 8. § 21.
[20] L. 4. § 19. L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[21] L. 6. § 16.
[22] L. 7. § 54. Sup. § 6.
[23] L. 4. § 20. l. 5. § 34. Sup. § 23.
[24] L. 2. § 15. l. 11. § 18.

ὑπολήψῃ σε κείμενα· & πολλῷ εὐρυχωρείαν ἐμποιήσῃς ἤδη σεαυτῷ, [1] τ ἅπαντα κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ, & τὸν ἴδιον αἰῶνα περιιόντι, & τὸ τοῦ παντὸς μέρος ἑκάστου μεμετρῆσθαι. [3] ταχεῖάν μεταβολὴν ἕκαστον ὁρᾷ, ὡς [4] μικρὰ μὲν ἡ ἀπὸ γενέσεως μέχρι ἀλλοιώσεως, [5] ἀχρὶς δὲ τὸ μηδὲ τὸ ἀπὸ γενέσεως, ὡς & τὸ μηδὲ τὸ ἀλλοιωθῆναι ὁμοίως ἄπειρον.

[1] L. 7. § 35.
[2] [τῷ] τὸν
[3] Sup. § 19, 28. Inf. § 33.
[4] L. 5. § 24.
[5] L. 4. § 3.

XXXIII. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, [6] τάχιστα φθαρήσεται. & [7] οἱ φθείροντα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα & αὐτοὶ φθαρήσονται. & [8] ὁ ἐκατόγγειος ἀνθρώπων εἰς ἴσον καταστήσει τῷ μυριάρῳ.

[6] Sup. § 28, 32.
[7] L. 8. § 25.
[8] L. 2. § 14. l. 4. § 50.

XXXIV. [9] Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, [10] χαλῶσι Lug. & περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα [10] φιλοῦσι & τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτι δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, [11] ὅση οἴησις.

[9] Sup. 18, 27.
[11] L. 11. § 18.

XXXV. Ἡ ἀποβολὴ ἐστὶν ἄλλο ὅτι, ἢ [12] μεταβολή· [13] τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, [14] καθ' ἣν πάντα καλὰ γίνεται. [15] ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγένετο, & εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. [16] τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγένετό τε πάντα, [17] ὃ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται, & [18] σοφία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξεύρεθη τισὶ ἡ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ καταπέπρωται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

[12] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[13] L. 7. § 18.
[14] L. 4. § 45.
[15] Sup. § 28.
[16] L. 12. § 5.
[17] καὶ ὅτι
[18] L. 10. § 7.
[9] Sup. § 14. l. 5. § 33. l. 11. § 2, 17.

XXXVI. [19] Τὸ ἁπλοῦν τοῦ ἑκάστῳ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, [20] γέμος· ἢ πάλιν, πῶρος γῆς τὰ μάρμαρα, & ὑποσάθρωμα ὁ χρυσός, [21] ὁ ἄργυρος, & [22] πρόβατα ἡ ἐσθής, & αἷμα ἡ πορφύρα, & τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα· & [23] τὸ πνευματικὸν ἄλλο τοιοῦτον· & [24] ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

[20] L. 8. § 37.
[21] [καὶ] ἡ
[22] L. 6. § 13.
[23] L. 2. § 2.
[24] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[25] Sup. § 2, 26.
[26] L. 2. § 3. l. 5. § 5.
[27] L. 5. § 23. Inf. § 39.

XXXVII. [25] Ἄλις τῇ ἀθλίᾳ βίᾳ. & [26] γογγυσμῷ, & πτοήσει. [27] τί ταράσσῃ; [28] τί τούτων καινόν; [29] τί σε ἐξίστησι; [30] τὸ

[19] L. 7. § 1.
[29] L. 12. § 19.
[30] L. 7. § 29.

tota sita sint, animúmq; angustiis exemptum plurimùm dilatare poteris, si mundum totum & seculum in quo degis, mente complexus fueris, & rei cujusque sigillatim transmutationem celerem consideraveris, quámque exiguum temporis spatium inter ortum ejusdem & interitum intercedat; cùm & immensum sit quod ortum præcesserit, & interminatum pariter, quod interitum sit consecuturum.

XXXIII. Corrumpentur brevi, quæcunque vides: corrumpentur brevi, & qui corrumpi hæc vident. & qui senectute extremâ confectus moritur, in eundem statum redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

XXXIV. Animulas hominum nudas intuere, ut videas, quales mentes gerant, quibus rebus studeant, & quarum caussâ alios diligunt ac honorent. tum quando vel vituperando obesse, vel laudando prodesse cuiquam videntur, quanto cum fastu id faciant.

XXXV. Nihil est aliud amissio quàm mutatio. hac autem gaudet natura, quæ nihil non rectè facit. ab æterno ista pariter facta sunt; & in æternum alia ejusmodi fient. ecquis ergò dixerit omnia & facta fuisse, & semper factum iri mala? nec penes Deos, qui tot fuerint, potentiam extitisse corrigendi ista, quo minùs mundus ad mala ista addiceretur, quibus perpetim teneretur implicitus?

XXXVI. Quàm putida est subjecta rei cuique materia? aqua, pulvis, ossicula, sordes. aut rursus, calli terræ, marmora; sedimenta, aurum, ac argentum; pili, vestis; sanguis, purpura; & ejusmodi alia quævis. etiam quod formæ rationem obtinet, & ipsum aliud quiddam istiusmodi est; & ex aliis in alia transit.

XXXVII. Jam satis est vitæ calamitosæ, & obmurmurationis, & nugarum. quid perturbaris? ecquid in his novi? quid te tandem percellit?

percellit? num forma? hanc vide. num materia? & hanc. extra hæc autem nihil est. quin erga Deos itaque tandem aliquando simplicior meliusque affectus sis. perinde habet annis centum an tribus ista nôris.

XXXVIII. Siquis deliquerit, penes ipsum est malum. fortassis autem nec deliquit.

XXXIX. Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori superveniunt universa: nec partem oportet de eis conqueri, quæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud est quicquam quàm cinnus & dispersio temeraria. quid ergo perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis instar pasceris, in feram belluam transiisti.

XL. Aut nihil possunt Dii, aut possunt. si nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poscis, nequid horum cupias, nequid de horum ullo anxius sis, quàm uthorum quicquam vel eveniat vel non eveniat? siquidem enim omnino hominibus opem suam conferre possunt, etiam ad hæc possunt. sed dices fortasse, Deos ista in potestate tua posuisse, an non ergò potius fuerit eis quæ in potestate tua sunt cum libertate uti, quàm ad ea quæ extra potestatem tuam sunt, cum servitute animique abjectione anxiè ferri? quanquam quis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam quæ in nobis sita sunt? ista ergò Deos prece poscere incipias; videbis quid futurum sit. orat hic, quomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, quomodo fiet, ut illius concubitum nè concupiscam? alter, quomodo illius imperium abjiciam? tu, quomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, quomodo filiolum nè amittam? tu, quomodo nè amittere metuam? huc, inquam, omnino vota verte tua, & vide quid futurum sit.

XLI. Ego, cum decumberem, inquit Epicurus, non de corporis

ἄλλον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτιώ. ἔξω ὂ τέτων σεαὐὲν δῖσιν. ἀλλὰ Ⓒ πρὸς τὸς θεὺς ἤδη ποτὲ ἁπλέσερ Ⓒ χρησόπερ Ⓒ ἡμῦ. [2] ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, Ⓒ ὃ τρισὶ χιλίοις ταῦτα ἰσορρόπησε.

XXXVIII. [3] Εἰ μὲ ἥμαρτεν, ὀκ ἔδ' ἀκῶν. [4] τάχα δ' ὀδὲ ἥμαρτεν.

XXXIX. Ἤτοι [5] ἀπὸ μιᾶς πηγῆς τοσᾶς πάντα, [6] ὡς ἑνὶ σώματι, [7] ὀπαυμβαίνῃ Ⓒ [8] ὑ δῆ ὃ μέρ Ⓒ τοῖς ὑπὸ τῦ ὅλυ γινομένοις μεμφεσθ. ἢ [9] ἄτομοι, Ⓒ σεδὲν ἄλλο, ἢ [10] κυκεὼν Ⓒ σκεδασμός. [11] τί οὖν ταράσσῃ; [12] τῷ ἡγεμονικῷ λέγῃς[13], σάθηκας, ἔφθαρσαι, [14] ἀποκείνῃ, [15] σαίνῃ [16] λάζῃ, βόσκῃ.

XL. Ἤτοι σεδὲν δύανται οἱ θεοὶ, ἢ [17] [σπείσεσθαι] δύανται. εἰ μὲ οὖν μὴ δύανται, τί εὔχῃ; εἰ ὃ δύανται, θέλε τί ἐχὶ μᾶλλον εὔχῃ; δίδοναι αὐτὸς, [18] ὃ μήτε φοβῆσθαί τε τέτων, μήτε ὀπτυμεῖν τινὸς τέτων, μήτε λυπεῖσθαι ὅτι τινος τέτων [19], μᾶλλον [20] τῷ μὴ σπᾶσθαί τι τέτων, ἢ [21] τῷ σπᾶσθαι; πάντως γὰρ εἰ δύανται συνεργῆν ἀνθρώποις, χ εἰς ταῦτα δύανται συνεργῆν. ἀλλ' ἴσως ἐρῇς. τί; [22] ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησε. ἔνια, ὑ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ὅτι ἐπ' ἐμοὶ ἐλεύθερά, ἢ [23] διαφέρεσθαι περὶ τὰ μὴ ὅτι σοὶ μέ; [24] δουλόπρεπὲς Ⓒ ταπεινότ Ⓒ; τίς δέ σοι ἔπεν, ὅτι ἐχὶ Ⓒ [25] εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [26] ἄρξαι γῶν πρὸς τέτων εὔχεσθαι, Ⓒ ὄψῃ. ὅτ Ⓒ εὔχεσθαι, πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; σὺ. πῶς μὴ ὀπτυμήσω ὃ κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; ἄλλ Ⓒ, πῶς σπεύδω ἐκείνε; σὺ, πῶς μὴ χρήζω τῷ σπεύδεσθαι; ἄλλ Ⓒ, [27] πῶς μὴ ἀποβάλω ὃ πνεῦον; σὺ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως ὧδε ἐπίτρεψον τοῖς θεοῖς, Ⓒ θεώρῃ ἃ γίνεται.

XLI. Ὁ Ἐπίκυρ Ⓒ λέγῃ ὅτ ἐν τῇ νόσῳ

ἠμῦ Xyl. ἡμῶ Lug.

[1] L. 3. § 7. l. 6. § 23.
[2] Sup. § 4. l. 12. § 26.
[3] L. 11. § 18. l. 12. § 16.
[4] L. 2. § 3. l. 6 § 36.
[5] L. 4. § 40.
[6] L. 5. § 8.
[7] L. 2. § 3.
[8] Sup. § 28.
[9] L. 4. § 27.
[10] Sup. § 37.
[11] L. 4. § 28. l. 5. § 11.
[12] τί λέγεις; τῇ ἡγ. Sal.
[13] ἀποκείνει. Mer. vers. -νῃ f.
[14] L. 6. § 16.
[15] λάζῃ Lug.
[16] [πεισθείσεσι] C. Inf. § 40.
[17] τι δεήσει Lug. Annot.
[18] L. 4. § 49.
[19] τῷ
[20] τῷ
[21] L. 2. § 11.
[22] Sup. § 27.
[23] L. 8. § 3.
[24] L. 1. § 17. l. 12. § 14.
[25] L. 6. § 13.
[26] L. 10. § 35 l. 11. § 33, 34.
[27]

νόμῳ σὺν ἤσυχα μοι ἀφομιλίαν δεῖ ἦν τῶν ἐμαυτοῦ παθῶν, οὐδὲ πρὸς τὰς εἰσιούσας ταιαύτας λέγειν, φησὶν, ἐλάλουν. ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτὴν τούτων, πῶς [1] ἡ ψυχὴ συμμεταλαμβάνουσα τῆς ἐν τῷ σώματι τοιούτων κινήσεων ἀταράκτει, ὃ ἴδιον ἀγαθὸν πρᾶττει. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφεύγεσθαι, [2] ὡς δὲ ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος [3] ἤρεσε αὐτῷ καλῶς. [4] ταῦτα οὖν ὁπόταν, ἐὰν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ὁπουδήποτε ἄλλη τινὶ [5] συμπέσοι. ὃ γὰρ μὴ ἀφίσταται φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ [6] ἢ φυσιολόγῳ [7] συμφλυαρεῖν, πάσης αἱρέσεως κοινὸν, [8] πρὸς μόνῳ [9] τῷ ναῦν πραγματευομένῳ δεῖ, ἢ τῷ ὀργάνῳ ὅτι ἔτυχεν προσοῦ.

[1] L. 5. § 26.
[2] -φυλάττεσθαι, Sal. l. 7. § 3.
[3] l. 10. § 13.
[4] ἦγετο Boot.
[5] τὰ αὐτὰ
[6] Sup. § 13.
[7] μὴ ουσ. vel, καὶ [μὴ] φ. vel, ἀφυσ. f. l. 10. § 9.
[8] L. 7. § 43.
[9] Sup. § 6.

XLII. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντίᾳ προσκόπτῃς, εὐθὺς πιωδάνου σεαυτὸν, [10] δυνάμενος οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ εἶναι; ὃ δυνάμενον. [11] μὴ οὖν ἀπάτει ὃ ἀδύνατον. ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶ τοιοῦτος ὁποῖος ἐστὶν ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, ὡς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὅτι τοῦ πανούργου, καὶ ὅτι τοῦ ἀπίστου, καὶ πάντος ὅστις ἁμαρτάνοντος. ἔσω σοι πρόχειρον. ἅμα γὰρ τῇ ὑπομνηστικωτάτῃ, ὅτι ὄφελός σοι τοιοῦτον ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, [12] συμμέτρως ἔσῃ πρὸς τοὺς καθ' ἕνα. εὐχήσῃ δὲ καὶ κεῖνο εὐθὺς ἐννοῆσαι, [13] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὰν πρὸς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀναιδῆ τὸν πραότητα, πρὸς δ' ἄλλον, ἄλλην ἐκάστῳ δυνάμιν. ὅλως δὲ [14] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [15] πεπλήρωται. [16] τί δὲ καὶ βλάπτῃ; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς ὃ παροξυόμενον, [17] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ὃ ἐκείνου ἡ ἀνόσιά σε χείρονα ἔμελλε ἀπεργάζεσθαι. [18] ὃ δὲ κακὸν σὲ καὶ βλαβερὸν, ὁπόταν

[10] L. 6. § 41. l. 8. § 15.
[11] L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18, 33.
[12] L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
[13] L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
[14] L. 8. § 59. Sup. § 11.
[15] L. 6. § 22.
[16] L. 8. § 49, 55.
[17] L. 2. § 1. l. 5. § 35. l. 7. § 22.
[18] L. 4. § 39. l. 8. § 56.
[19] L. 11. § 13.
[20] L. 12. § 16.

affectionibus cum eis, qui invisebant me, colloquia habebam, nec istiusmodi sermonibus illos alloquebar, verùm eis, quæ circa rerum naturam priùs meditatus fueram, differebam. atque in hoc præcipuè incumbebam, quò mens, etiamsi motuum in corpusculo istiusmodi particeps unà, imperturbata consisteret nihilominus, bonúmq; suum retineret. sed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent sese, quasi magni quid agerent. sed vita mihi etiam tunc quàm optimè agebatur. eadem tu, quæ ille, sive in morbo, si contigerit, sive in alio quovis casu adverso, feceris. etenim hoc est sectæ cujusvis commune, in casibus quibuscunq; à philosophia non absistere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: sed rei tantùm præsenti agendæ intendere, & instrumento per quod fiat.

XLII. Quando alterius cujuspiam impudentiâ offenderis, statim sic percontare te, Fierine ergo potest, ut impudentes in mundo nè sint? non potest: tu itaq; quod non potest, nè posces. est enim hic impudentium illorum unus, quos in mundo esse necesse est. idem in promptu tibi sit, de fraudulento, infido, delinquente quolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non posse, quin existat hoc genus hominum, mox erga singulos mitiùs te habiturus es. utile est admodum & ut apud te cogites ecquam hominis virtutem natura dederit adversùs hoc vitium. dedit enim ea, tanquam antidotum, adversùs stolidum mansuetudinem, adversùs alium, aliam aliquam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. quisquis enim delinquit, à proposito aberrat & deceptus est. tum tibi quid is obfuit? nihil enim horum, quibus succenses, quenquam feciſſe deprehendes, quod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmque in hoc solo consistit. ecquid autem mali aut insueti sit, si ineruditus, quæ ineru-

diti

diti sunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incusare debeas, quod non expectaveris fore, ut hoc ille delinqueret; quodq; cum ratio occasiones tibi justas suppeditet cogitandi, probabile esse illum hoc esse admissurum, tum tamen hoc oblitus, admisisse illum admireris. præcipuè verò quando, tanquam infidum aut ingratum aliquem incusas, in temet censuram converte. peccatum enim proculdubio est tuum, sive quod hominem sic affectum credidisti fidem tibi servaturum, sive beneficium cùm dares, quod non absolutè dedisti, nec tanquam qui totum actionis tuæ fructum jam statim percepisses. quid enim ampliùs velle debebas, ubi homini benefeceras? annon hoc ipsum tibi sufficit? quod est naturæ tuæ congruum ubi quid feceris, tum facti istiusmodi mercedem quæris? hoc est perinde ac si oculus visus mercedem poscat, aut pedes incessus. quemadmodum enim membra ista ad munus aliquod obeundum condita sunt, quod ubi pro conditionis suæ ratione obierint, quicquid suum est adepta sunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus sit, ubi beneficum quippiam aut quod in commune conducat, egerit, illud fecit ad quod conditus est, & quod suum est obtinuit.

τὰ τῆ ἀπροθύτῳ φερόμενῃ; ὅρα μὴ [1]σοι τῷ μᾶλλον ἐγκαλῆν ὀφείλῃς, ὅτι ὁ φερσεδόκησας [2]παρ' αὐτῶν τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι. σὺ δὲ γὲ ἐφορμὰς ἐν τῆ λόγῳ ἔσχες πρὸς ὑπόμνησιν, ὅτι εἰκὸς ὄζι τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, ἐ ὅμως ὑπελάβομεν. [2]παραμένεις εἰ ἡμάρτηκε. μάλιστα ἢ ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ὑπιστρέφε πρῶτον γὲ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἶτα πρὸς τῆ συναύσιν ἢ ἀξιώσιν ἔχον[3] ὑπερβάσας, ὅλε ἢ πίστιν φυλάξῃ, εἶτε ἢ χάριν δώσῃς, [3]μὴ καταλήκησας ἐδωκας, μηδὲ ὡς ἐξ αὐτῆς ἢ ὧν πρᾶξεως ἐνδὲ ἀπαιτῆσαι πάντα ἢ κερδῶν. [4]τί γὲ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [5]ἐδὲ ἀρκῇ [6]σοι ὅτι φύσιν ἢ σὴν ἐπράξας; τοῦτο μισθὸν ζητῆς; ὡς εἰ [7]ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτῃ βλέπῃ· ἢ οἱ πόδες, ὅλε βαδίζουσιν. ὥσπερ γὲ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, [8]ὧδε [9]κτῆ ἢ ἰδίᾳ κατασκευῇ ἐνεργοῦντα [10]ἀπέχῃ τὸ ἴδιον· ὕτως ἐ ὁ ἄνθρωπος. [11]ἐνεργητικὸς πεφυκὼς, ὁπουδὴν ἐ ἐνεργητικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὴν πρᾶξῃ, [12]πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, ἐ [13]ἔχῃ τὸ ἑαυτῆ.

[1] L. 10. § 4.
[2] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.
[3] L. 5. § 6. l. 7. § 13.
[4] L. 7. § 73.
[5] L. 8. § 32.
[6] σοι [ὅτι] n. f.
[7] L. 2. § 1.
[8] ὅπερ
[9] L. 6. § 40.
[10] ἔχοντα Lug. An.
[11] L. 8. § 7, 12
[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16.
[13] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIB. X.

ΒΙΒΛΙΟΝ ι.

EQuando futura es, ô anima, bona, simplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecquando dispositionem dilectioni & affectui genuino deditam degustabis? ecquando futura es plena, rei nullius indiga, nihil desiderans ulteriùs, nihil expetens vel animatum vel inanime, quo frui tibi volupe sit, neque tempus, in quo diutiùs fruaris, neq; locum, aut regionem, aut cœli blandam temperiem, aut hominum amicam societatem; sed statu præsenti acquiesces, & præ-

[1]Ἔσῃ ποτὲ ἆρ', ὦ ψυχή, ἀγαθὴ, ἁπλῆ, ἐ [2]ἁπλῆ, ἐ μία, ἐ [3]γυμνὴ, ἐ [4]φανερωτέρα τῆ σωματικῆ μίμῳ σοι σώματι; ἢ γεύσῃ ποτὲ ἆρα τ φιλικῆς ἐ [5]στερητικῆς ἀγαθέρεως; ἔσῃ ποτὲ ἆρα [6]πλήρης, ἐ [7]ἀπενδὴς, ἐ ἐδὲν ὑπολοιπόθυσα, ἐδὲ [8]ὑπόμυθος ἐδενὸς, ὅτε ἐμψύχου, ὅτε ἀψύχου πρὸς ἡδονήν· ἀπολαύσῃς; [9]ἐδὲ χρόνου, ὃν ᾧ ὅτι μακρότερον ἀπολαύσῃς; ἐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ ἀέρος εὐκρασίας; ἐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; ἀλλ' [10]ἀρκεσθήσῃ τῆ παρούσῃ κατασκευῇ, ἐ [11]ἡδήσῃ τοῖς παροῦσι, πᾶσι, ἐ συμπείσῃς

[1] L. 4. § 37. Inf. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 6.
[2] L. 6. § 30.
[3] L. 11. § 27.
[4] L. 12. § 2, 3.
[5] στερητικῶν.
[6] L. 3. § 8. l. 5. § 3.
[7] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.
[8] L. 11. § 37.
[9] L. 3. § 7.
[10] L. 7. § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.
[11] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

συμπαθείσῃς σεαυτὴ ὅλη πάντα σοι πάρεστι,
[1] πάντα σοι εὖ ἔχῃ, καὶ [2] πᾶσα θεὸν πάρεστι, καὶ [3] εὖ ἕξῃ ὅσα φίλον αὐτῇς, καὶ [4] ὅσα μέλλουσι δώσειν [5] ὅτι σωτηρία τοῦ πολίτου [6] ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου. καὶ καλοῦ, καὶ [7] γόνιμα πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ φυλάττοντος, καὶ φιλαμβάνοντος [8] διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; ἔστι ποτὲ ἄρα τοιαῦτα, οἷα [9] θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις ὕστω [10] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [11] μήτε μεμφεσθαί τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

II. Παρατήρει [12] τί σε ἡ φύσις ὀπτᾶται, ὡς [13] ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένη· εἶτα ποιῇ αὐτὰ καὶ προσίεσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διαθεῖναί σε ἡ [14] ὡς ζῶον φύσις. ἔξεστι δὲ φιλοπονώτερον, τί ὀπτᾶται σε ἡ ὡς ζῶον φύσις. καὶ πρῶτον τοῦτο φιλονεικέον, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διαθεῖσα, ἡ ὡς λογικὸν φύσις. ἔστι δὲ [15] τὸ λογικὸν αὐξητικὸν καὶ πολιτικόν· τούτοις δὴ κανόσι χρώμενον, μηδὲν περιεργάζου.

III. [16] Παρὰ τὸ συμβαῖνον, ἢ τοι ὅτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς [17] πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν Συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπιμαλῶς. μέμνησο μέντοι ὅτι [17] πέφυκας φέρειν πρῶ, καὶ ὅτι ὅπῃ τῇ ὑπολήψει ὅτι τῇ Ζῇ φρονοῦν τὸ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, καὶ φιλάσιμόν ἐστι συμφέρειν ἢ καθήκειν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

IV. [18] Εἰ μὲ Σφάλλει, διδάσκειν [19] ἀμέμπτως, καὶ [20] τὸ παρεσόμενον δηκνύναι· εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [21] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

V. [22] Ὃ μὴ αὖ Σοι συμβαίνῃ, τοῦτό Σοι ἐξ ἀϊδίου προκαταπεπλάσθαι Ζεῖο· καὶ ἡ ὅπλωσις τῶν αἰτίων [23] συνέκλωθε τὴν τε οὐσίαν ὑπόστασιν ἐξ ἀϊδίου, καὶ τὴν τούτου σύμβασιν.

VI. [24] Εἴ τι ἄτομοι, εἰ τι [25] φύσις, πρῶτον

[1] L. 4. § 39.
[2] L. 3. § 11.
[3] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5.
[4] L. 3. § 4.
[5] L. 2. § 3. l. 5. § 8.
[6] L. 4. § 40.
[7] Sup. § 23. Inf. § 14.
[8] L. 7. § 23, 25.
[9] L. 5. § 27.
[10] L. 3. § 11. l. 4. § 3. l. 12. § 36.
[11] L. 6. § 41. l. 12. § 12, 24.
[12] L. 3. § 6. l. 5. § 9.
[13] Inf. § 33.
[14] L. 3. § 6.
[15] L. 9. § 9, 16, 23.
[16] L. 7. § 33, 64.
[17] L. 8. § 46.
[18] L. 5. § 28. l. 9. § 11.
[19] L. 11. § 18.
[20] Sup. § 13.
[21] L. 9. § 42.
[22] L. 5. § 8. l. 7. § 75.
[23] L. 3. § 4, 11, 16.
[24] L. 9. § 28, 39.
[25] φύσις Xyl. φύσις L. l. 11. § 18.

sentibus oblectabere quibusq; & persuasum habitura es, cuncta tibi adesse cuncta tibi benè se habere; sed & à Deis provenire, benéque habitura, quæcunq; ipsis concedere visum est, & quæcunq; concessuri sunt, utpote quæ ad salutem faciant animantis, perfecti, probi, justi, honesti, quod cuncta ista, quæ ut alia similia indidem oriuntur, dissolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecquando ità affecta futura es, quò cum Deis hominibúsq; ità verseris, ut nec eos quicquam insimules, neque ab eis ipsa condemneris?

II. Observa quid natura tua exigat, quatenus à natura mera regitur. atque id facias & admittas, nisi natura tua, quâ es animal, inde deterior futura sit. tum observa, quid natura, quâ es animal, exposcat. & hoc quicquid est, concede tibi, nisi natura tua, quâ es animal rationale, deterius indè se habitura sit. quod est autem rationale, protinus est & civile. his regulis usus, nihil ulteriùs sategeris.

III. Quicquid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus sis, vel ut non sis, si contingit ita, ut ferre natus sis, nè gravatim te habeas, sed prout natus es, feras. sin ita contingat, ut ferre non natus sis, nèc sic quidem graveris; ubi enim te absumpserit, & ipsum concidet. memineris tamen, naturâ esse comparatum te, ad quidlibet ferendum, quod in opinione tua firmum est, ut tolerabile, faciat vel conducere tibi, vel officii esse, ut illud facias, censendo.

IV. Siquis fallitur, docendo comiter huic errorem suum indica. aut hoc si nequeas, te culpa, vel nec te etiam.

V. Quicquid tibi contingit, ab æterno destinatum est tibi. causarúmque series sibi invicem implexarum tui ipsius subsistentiam cum casu illo ab æterno conglomeravit.

VI. Sive aromi obtinent, sive natura regit universa; hoc primò statuatur,

ſtatuatur, partem eſſe me univerſi à natura adminiſtrati. deinde, neceſſitudine me quadam partibus generis ejuſdem eſſe conjunctum. ſiquidem iſta recordatus; quatenus pars ſum totius, nihil ægrè feram ab univerſo mihi attributum. neq; enim parti poteſt eſſe noxium, quod univerſo conducit. neque habet quicquam univerſum, quod non ſibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune ſortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtineat, quod à nulla cauſſa externa cogi poſſit, ut ſibi ipſi noxium quicquam producat. ubi ergo meminerim, partem eſſe me univerſi iſtiuſmodi, futurum eſt, ut quicquid evenerit, gratum mihi acceptúmque ſit. in quantum verò neceſſitudine quadam ejuſdem generis partibus conjunctus ſum, nihil facturus ſum, quod communionis jus violet: ſed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémque conatum meum ad id dirigam, quod in commune conducat, & ab eo quod eſt huic contrarium, abſtinebo, his ita peractis, vita proſpera mihi fluat neceſſe erit, quemadmodum civi illi vitam proſperè fluere quivis exiſtimet, qui in actionibus quæ civitatis ſecum ejuſdem conſortibus utiles ſint, obeundis conſtanter perrexerit, & quicquid civitas ipſi attribuerit, gratanter acceperit.

τον κόσμου, ὅλη [1] μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου [2] ὑπὸ φύσεως διοικουμένου ἐωφέλια, ὅτι [3] ἔχει πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένου, καλὸν μὲ μέρος εἰμί, [4] ἐστὶν δυσαρεσκῶ τοῦ ὄντος ὅλου ἀπονεμομένων. [5] ὑδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [6] ὃ γὰρ ἔχει ἡ τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. παντῶν μὲ φύσεων κοινὸν ἔχουσῶν τοῦτο· τὸ δὲ ὃ κόσμος προσειληφυῖα, ὃ μηδὲν [7] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεται βλαβερόν ἑαυτῇ γενέσθαι. κατὰ μὲν δὴ μεμνῆσθαι, ὅλη [8] μέρος εἰμὶ ὅλου τοιούτου, [9] ἀρεσκῶ πᾶσι τῷ ἀποβαίνοντι. καθόσον δὲ [10] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [11] ὑδὲν προάξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [12] σπουδάσω τὰ ὁμογενῆ, καὶ [13] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσιν ὁρμὴν ἐμαυτοῦ ἄξω, καὶ [14] ἀποτυγχάνειν ἀπάξω. τούτων δὲ ὅταν παραγένωμαι, ἀνάγκη τὸν βίον [15] εὐροῆ· ὡς ἂν καὶ [16] πολίτου βίον εὔρουν ὁπηνοῦν, προϊόντος ἐπὶ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅσον ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζόμενον.

[1] L. 2. § 3, 4.
[2] Sup. § 2.
[3] L. 7. § 22.
[4] Inf. § 11. l. 5. § 27.
[5] Inf. § 20. l. 6. § 45.
[6] Inf. § 33. l. 8. § 55.
[7] Inf. § 7,
[8] L. 2. § 9. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[9] L. 7. § 54, 57.
[10] Sup. § 13.
[11] L. 8. § 23. l. 9. § 8, 9, 23.
[12] L. 3. § 4.
[13] L. 9. § 31.
[14] L. 2. § 2.
[15] Sup. § 5.
[16] L. 6. § 45.

VII. Univerſi partes, quotquot, inquam, mundi ambitu continentur, corrumpi neceſſe eſt. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc autem, cum ſit neceſſarium, ſi & malum illis fuerit, cum univerſo ſanè ſequiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione frequenti agerent, & ad corrumpendum multifariam eſſent comparatæ. nunquid autem dicemus, aut naturam ipſam inſtituiſſe partes ſuas malo afficere, & ita condidiſſe, ut in malum incidere non nata tantùm eſſent, ſed in malum etiam neceſſariò inciderent? aut clam ipſâ iſtiuſmodi factas eſſe? neutrum eſt veriſimile. ſin, miſſo quis naturæ nomine, ità nata eſſe dicere voluerit, vide quàm ridiculum ſit, ut qui dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ipſum

VII. Τοῖς μέρεσι δὲ ὅλου, ὅσα, [17] φημὶ, περιέχεται ὑπὸ δὲ κόσμου, [18] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαινόντως [19] δὲ ἀλλοιοῦσθαι. [20] εἰ δὲ (φημὶ) κακόν τι, καὶ ἀναγκαῖον ἔστι τοῦτο αὐτοῖς, ὅτι καὶ δὲ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, πρὸ μερῶν εἰς [21] ἀλλοιώσιν ὄντων, καὶ πρὸς δὲ φθείρεσθαι ἀναφόρως κατεσκευασμένων. [22] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακῶν, καὶ παρεπόντως δὲ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐμπέσοντα εἰς δὲ κακὸν ποιῆν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε τινα ἡμῶν; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις ἐν ἀφέμενος τῆς φύσεως, τὴν τὰ περιέχοντα ταῦτα ἐξηγοῖτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲ φάναι [23] περιέχεται τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν,

[17] del. Lug. An.
[18] L. 2. § 3. l. 9. § 19.
[19] L. 4. § 3, 4, 5.
[20] L. 9. § 21. l. 12. § 23.
[21] ἀλλοίωσιν, Xyl.
[22] L. 2. § 11. l. 9. § 35.
[23] L. 8. § 18. l. 9. § 19.

μεταβάλλῃ, ἅμα ⸗ ὡς ἔπί τινι τ῀ πρὸς φύσιν συμβαίνοντι [1] θαυμάζῃ, ἢ [2] δυσχεραίνῃ;

VIII. Ὀνόματα θέμενος σεαυτῷ ταῦτα, ἀγαθός, αἰδήμων, ἀληθής, ἔμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, φέρουσα. μὴποτε μεταθῇς τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπάμιε ἐπ' αὐτά. μέμνησο ⸗, ὅτι τὸ μὲ ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [14] σημαίνειν [15] τὴ ἐφ' ἕκαστα ἀβασκανησίαν ἐπίστασιν, καὶ [16] τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ ⸗ σύμφερον, [17] τ῀ ἑκάστου ἀποδέξιν τ῀ κατὰ τ῀ κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ ⸗ [18] ὑπέρφορον, τ῀ ὑπέρτασιν τ῀ φερομένου μορίου [19] ὑπὲρ λείβον ἢ τεταχὸ κίνησιν τ῀ ἔμψυχος, καὶ τὸ δεξάμενον, καὶ τ῀ θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν ἓν ἅπαντας σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [20] μὴ γλιχόμενος ἕ ὑπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [21] εἰς βίον εἰσελθοῦσα ἕτερον. τὸ ⸗ ἔτι τοιοῦτον ἔν, οἷος μέλλει νεῶ γήρᾳ ναι, καὶ [22] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαραάσθαι καὶ ῥαλιώσθαι, λίαν δεῖ ἀναισθητικ῀ καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίως τοῖς ἡμιθνήτοις ἀπολομένοις, οἵ τινες μεσοῦ τραυμάτων καὶ λύθρου, πρὸς καλῶσιν, ὅμως

[1] L. 8. § 15.
[2] L. 2. § 17. l. ἄλλως τε, καὶ
[3] § 16.
[3] L. 2. § 17. l. γινομένης, ἐξ ὧν ἔκαστον ⟨συνίσταται⟩. [5] ἢ τοι
[4] § 5.
[4] πάντα
[5] L. 6. § 4, 24
[6] L. 17. § 50.
[6] πνευματικῶν, εἰς τὸ ἀεροειδές. ὥστε καὶ ταῦτα
[7] ἀναληφθῆναι εἰς τὸ ὅλον λόγον, εἴτε
[7] L. 4. § 14.
[8] L. 5. § 13. l. [8] κατὰ πρόοδον [9] ἀποπνεύσῃ, εἴτε [10] διδίοις
[11] § 1.
[9] L. 3. § 3.
[10] L. 7. § 25.
ἀμοιβαῖς ἀναπνευσθῇ· καὶ τὸ τερέμνιον ⸗, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τ῀ ἡμέρας. πρῶ γὰρ τοῦτο ἔχεις καὶ τεσσαρακοστῇ ἡμέραν,
[11] L. 5. § 4.
[12] L. 6. 15.
[11] ἐὰν τ῀ σιτίων καὶ [12] ἐληθημένα ἀέρος τ῀ ἐπιῤῥοὴν ἔλαβεν. τοῦτο ⸗ ὃ ἔλαβε, μεταβάλλῃ, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. οὐκοῦν ⸗, ὅτι
[13] L. 9. § 25.
ἐκεῖνό σε λίαν περιπαθέχῃ [13] ᾧ ἰδίως πεποίῃται, οὐδὲν ὄντι οἰκεῖον πρὸς τὸν νοῦν λεγόμενον,

obstabit, quo minùs verum sit quod jam dictum est.

VIII. Nomina tibi ubi sumpseris ista, boni, modesti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimi, cave nequando transnomineris, & amittas denuò nomina ista, celeritérque (siquid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris autem, prudentis nomen tibi denotare singularum rerum considerationem, animadversionémque sedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium spontaneam, quæ à natura communi fuerint assignata. magnanimi verò, subvectionem mentis supra omnem lenem asperúmve carnis affectum, supra gloriolam, supra mortem, & ejusmodi universa. Intra nomina igitur ista si te continueris, nec ut alii his te titulis cohonestent concupiveris, aliusjam futurus es, quam pridem fueras, aliámque initurus vitæ rationem. etenim talis persistere, qualis hactenus fueris, & in vita istiusmodi fœdè volutari ac discerpi, hominis est sensûs expertis planè vitæque nimis avidi, nec bestiariis illis absimilis, qui semiadesi, vulneribus saniéque oppleti, in diem crastinum

crastinum tamen reservari supplicant, iisdem unguibus morsibúsque iidem ejusmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & siquidem in illis persistere potes, persistas, tanquam in fortunatorum insulas quasdam trajectus; sin excidere, nec statum tueri posse te senseris, in angulum aliquem, ubi possis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino discedas, nec iratus tamen, sed simpliciter, liberè, modestè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita sic exieris. ad nominum autem istorum recordationem, multùm conducet meminisse Deorum, quódque nolunt illi ratione præditos ipsis adulari, sed similes ipsis fieri. meminisse &, ficum esse quæ ea quæ ficûs sunt facit; canem, quæ canis; apem, quæ apis; & hominem pariter, qui quæ hominis.

IX. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus, decreta illa sacra tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è studiosa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & considerare & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujusque scientia orta servetur, latens quidem, nec abscondita tamen. tunc enim simplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujusque notitiâ distinctâ, quid ex natura sua existat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura sit, ex quibus conflata sit, quibus possit obvenire, qui dare eam & auferre possint.

[1] εἰς ἢ ἄμεινον φυλαχθῆναι, ἢ βλαπτόμενοι σύμμυοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄντες ἢ δήγμασιν. ἐμβίβασον σῶν σεαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλίγα ζῶντα ὀνόματα. κἂν μὲ ἐπ' αὐτῆς μένῃ διώκῃ, [3] μένε, ὥσπερ εἰς μονάχεσιν ἐκναὶ νῆσους μεθορισμένον. ἐὰν δ' ἄρα ὅλε σκοπῆς, ἢ ὃ ἐκπεσῇς, ἄπιθι ἁπλῶς εἰς γωνίδιόν τινα, ὅπου κρατήσεις· ἢ ἢ πάντα ἐξίδιον ἔστω, μὴ ὀργιζόμενον, ἀλλὰ ἁπλῶς ἐλευθέρως, ἢ ἀδημόνως, [5] ἐν γε τοῦτο μόνον πρᾶξαι ὃν ᾧ βίῳ, τὸ ὕπως ἐξελθεῖν. πρὸς μύθοις δ' [6] μεμνῆσθαι περὶ ὀνομάτων. μεγάλως συλλήψεται σοι, ἂν μεμνῆσθαι θεῶν, ἢ ὅτι οὐχ ἵνα κολακεύεσθαι ἕτοιμοι θέλουσιν, ἀλλὰ ὁμοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· ἢ ἔστι, ἢ μὴ συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, ἢ ὃ κύων, τὰ κυνός, [7] ἢ ὃ μέλισσα, τὰ μελίσσης, [8] ἢ ὃ ἀνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου.

[1] L. 4. § 15, 47, 50.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 32. & 8. § 47.
[5] L. 6. § 2.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 5. § 1.
[8] L. 8. § 26.

IX. [9] Μίμου, [10] πόλεμου, πτοία, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπολείψεταί σε τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12] [13] ὁ φυσιολογικὸς φάντασις ἢ ἀθρόως ἐφ' ἑαυτῷ ἢ πρῶτον βλέπῃ ἢ θεάσηται, ὥσπερ ἢ ἀθεϊσμὸν ἅμα σωπλεῖσθαι, ἢ ἅμα ὃ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, ἢ ὃ ἐκ τῶν ἐκάστων ὑπήμενος [15] αἰσθάνεσθαι [16] λόγον, [17] ὃν ἐκ κρυπτόμενον. [18] [19] πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσῃς, [20] πότε ὃ σεμνότητος, [21] πότε ὃ [22] ἢ ἐφ' ἑκάστου γνωρίσεως, [23] ἐκ τῶν ὄντων κατ' οὐσίαν, ἢ ἐκ τίνα χρόνον ἔχει ὃν τῷ κόσμῳ, ἢ [24] ὅσα πόθεν πέφυκεν ὑφίστασθαι, ἢ ὑπ' ἐκείνων συνέχεται, ἢ ἐπὶ δύναται ὑπάρχειν, ἢ τίνες δύνανται αὐτὸ διδύναι τε ἢ ἀφαιρεῖσθαι.

[9] Λοιμός, Xyl.
[10] πόλεμος,
[11] πόσα Mer.
[12] L. 8. § 13.
[13] ἀφυσιολογικὸς f. l. 9. § 41. Inf. § 31.
[14] L. 8. § 26, 27
[15] L. 6. § 47.
[16] L. 7. § 67.
[17] L. 8. § 7, 8.
[18] Sup. § 1.
[19] [20] [21] πότε f.
[22] L. 7. § 29.
[23] L. 3. § 11.
[24] L. 9. § 25.

X. Aranea muscam ubi ceperit, se effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepusculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi ursos; alius, ubi Sarmatas. nam & isti, qui hos capiunt, quid latronibus distant, si mentes ac decreta utrobique spectaveris?

X. [25] Ἀρέσκιον μῦν θηρεύσῃ μεγαφερνᾶ, ἄλλο ὃ λαγίδιον, ἄλλο ὃ ὑποχῇ ἀρκύῃ, ἄλλο ὃ ζυΐδια, ἄλλο ὃ ἄρκτους; ἄλλο Σαρμάτας. ἕτοιμοι γὰρ ἐκ λῃσταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[25] L. 8. § 43.

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πρῶτα μεταβάλλῃ. θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. [2] διεξεπεξελθεῖν χρὴ τὴν συγκρισιν καὶ τοῦτο ὅ μέρος. [3] ἐὰν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὴν ἐξεδύσατο σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον ἐὰν πρῶτα ταῦτα καταλίπῃ ἀπόπτα ἐξ ἀνθρώπων δεήσῃ, [5 6] ἀφῆκεν ὅλην ἑαυτὸν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲ εἰς τὰ ἐφ' ἑαυτῷ ἐνεργούμενα, ὃν ἢ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τοῦ ὅλων φύσει. [9] τί δ' ἐρεῖς, ἢ ὠφελήσει καὶ αὐτὸν, ἢ πράξει κατ' αὐτὸ, ὑπολήψεται ἐπ' νῦν βάλλε. δύο τούτοις [10] ἀρκέσθω αὐτὸς, [11] δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πραγτόμενον, καὶ [12] φιλεῖν τὸ νῦν ἀποτελούμενον ἑαυτῷ [13] ἀσυλίας ἢ πάσας καὶ ἀτρεπτὸς ἀφῆκεν· καὶ ἐὰν ἄλλο βάλλε, ἢ [14] ἐυθεῖαν περαίνῃ [15] δρόμου ἢ νόμιμον, καὶ ἐυθεῖαν φρένα εἰς [16] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ὑπονοίας χρεία, [18] πάρεστιν σκοπῆσαι τί δεῖ πραχθῆναι; κρῖνε μὲ συνορᾶς, ἐμμενῶς, [19 20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖ. ἐὰν ἢ μὴ συνορᾶς, ἐπέχειν, καὶ [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἐμποδὼν φαίνῃ, πραγματεύεσθαι κατὰ τὰς παρούσας εὐφορωτέρως λελογισμένως, [23] ἐνέμενον δὲ φανερῷ δικαίῳ ἄρτιον ἢ καταλυσιχρήμονι τούτῳ. ἐπεὶ τοι ἡ γε ἀνάπαυσις ἀπὸ τούτου [24] ἔστω, χαλαρόν τε καὶ ἅμα [25] εὐκίνητον ἔστω, καὶ [26] φαιδρὸν ἅμα καὶ σωφρονικὸς, [27] ὁ δὲ λόγῳ καὶ πρᾶξει ἑπόμενον.

XIII. Πεῖραν δὲ ἑαυτοῦ, οὐδὲ ἐξ ὅπου γινόμενον. [28] μὴ δοίης σοι, ἐὰν ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἐχόντα· ἢ δοίης. μὴ τι ἐπιλέλησαι, ὅτι οἱ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτήμασι καὶ φόβοις φρουρτούμενοι, [29] τοιοῦτοι μὲν δεῖ τὰ κλίνης εἶσι, τοιοῦτοι ἢ δεῖ τραπέζης, οἷα ἢ ποιοῦσιν, [30] οἷοι φεύγουσιν, οἷα ἢ διώκουσιν, οἷα ἢ κλέπτουσιν, οἷα ἢ ἁρπάζουσιν, ὑχρὸς ἢ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτοῦ μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων·

XI. Methodo contemplativa instructus sis, quâ perspectum habeas, quomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qui sic affectus est, reputánsque secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum sese permittit, justitiæ, in eis quæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis quæ obveniunt ipsi. quid autem alius quispiam de ipso sive dicat, sive existimet, aut adversùs ipsum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hisce etiam contentus sit, quicquid impræsentiarum agit, justum præstare, & quicquid impræsentiarum sibi obvenit, diligere: negotiis verò studíso; reliquis omnibus missis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficiscí, rectâq; profectionem Deum ipsum sequi.

XII. Ecquis suspicionis usus est, cùm quid fieri oporteat considerare præsto sit? & siquidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos quosque in consilium adhibere; denique si aliud quippiam, quo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, considerate progredi, ei quod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim assequi, ut justè agas, optimum est: nec nisi ab hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, alacre pariter & compositum est, quisquis rationi per omnia obsequitur.

XIII. Somno excusso statim percontare te, nunquid tuâ intererit, si justa bonáque ab alio aliquo fiant. nihil interierit. nunquid oblitus sis, quales isti, qui de aliis laudandis vituperandísque tantopere se efferunt, in lecto sint, quales ad mensam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ sectentur, quæ suffurentur, quæ rapiant ad se, non manibus pedibúsque, quod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, quâ, ubi libuerit, consequi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκα Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] ὡ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [κ]αμ. Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] τότε δεῖ Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3 § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XIV. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modestus dicet, *Da quod vis; repete quòd vis.* nec elatus hoc dicet, sed obsequens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

XV. Exiguum est quod supereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim interest hîc an illîc, si quis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. sin non sustinent, occîdant. hoc enim satius est, quàm ita vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupare totus, disserendo qualis vir bonus sit, sed enitendo ut ipse sis.

XVII. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, substantiam quod attinet, milii sunt instar; tempus quod attinet, cerebri circumvolutio.

XVIII. Rerum præsentium unamquamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & quasi putrefactione quâdam, aut dissipatione, constitutam, sive ut mori quodammodo nata sit.

XIX. Cogita, quales sint homines vescentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursùs, quales, ubi inflantur, efferuntur, irascuntur, tanquam in sublimi siti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inserviebant; & paulò post, quo in statu futuri sunt.

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura universi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum est ut fiat. dico itaque mundo ipse, *ecquid tu amas? idem ipse amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel istîc vivis, & vitæ huic jam assuevisti; vel foris vadis, & hoc volebas; vel moreris, & munere defunctus es. præter istæ nihil restat. bono itaq; sis animo.

XIV. Τῇ [1] πρώτῃ διαθέσει ἡ ἀπλανὴς ἐμμένουσα φύσις, ὁ πεπαιδευμένος. καὶ ἰαιδήμων λέγει· [2] δός· ὁ θέλεις. [3] ἀπόλαβε ὁ θέλεις. λέγει δὲ τοῦτο [4] ὁ καταθεασώμενος, ἀλλὰ παραληρῶν μόνον ἡ ἐνοχλῶν αὐτῷ.

XV. [5] Ὀλίγον ἔτι ὃ ἀπολειπόμενον τοῦτο. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐὰν πανταχοῦ, [8] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ ἐνοικήσωμεν, ἱσορροπήσωμεν οἱ ἄνθρωποι [9] ἀνθρώπων ἀλιτηρίοις [10] καὶ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποπνιγήτωσαν. [11] κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτως ζῆν.

XVI. Μηκέθ' [12] ὅλως περὶ τοῦ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι. ἀλλὰ [12] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅλη πρώτη τοῦ [15] μέρους, ὡς μὲν [15] πρὸς οὐσίαν, καταγραμμὸς ὡς [16] πρὸς χρόνον, πρόπαντα πάντες ἐροῦμεν.

XVIII. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφίσταλα, [17] ὅπως αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει ἢ σπεδάσει γινόμενον, ἢ καθόλου ἕκαστον πέφυκεν, [18] ὥσπερ ἀποθνήσκειν.

XIX. [18] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, πρὸς ἄλλα. εἶτα οἷοι αὐθαδιαζόμενοι, καὶ χαυνούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἀποπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου [20] ἐδέλλιον πόσοι, μετ' ὀλίγον, ἐν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις. καὶ [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι τὸ ἐπιόν μέλλη γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοὶ συνεῶ. μήτι δ' οὕτω καὶ ἐκεῖνο γίνεται καὶ λέγεται, ὅτι [29] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

XXII. Ἢτοι ἐνταῦθα ζῇς, καὶ ἤδη [30] ἐνδιαιτᾷ· ἢ ἔξω ἀναγκάζῃ, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ [31] ἀπελειτούργησας. ἀρκεῖ δὲ ταῦτα ἔσθ' ὅτῳ ἔχειν συνήμῃ.

[1] Sup. § 1. l. 4. § 23.
[2] L. 3. § 6.
[3] L. 4. § 31.
[4] L. 8. § 33.
[5] L. 9. § 3.
[6] L. 2. § 2, 6. Sup. § 11.
[7] Inf. § 22, 23.
[8] L. 8. § 45.
[9] L. 4. § 3, 4.
[10] Sup. § 8.
[11] Sup. § 2.
[12] L. 9. § 2.
[12] ὅλ.
[13] L. 4. § 17.
[14] L. 7. § 35. l. 11. § 1.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 5. § 24.
[17] Sup. § 7.
[18] L. 4. § 48.
[19] L. 9. § 21. Sup. § 13.
[20] L. 8. § 3.
[21] L. 6. § 59.
[22] L. 3. § 3. l. 4. § 48. l. 8. § 37.
[23] ὁποίοις f.
[24] L. 4. § 23.
[25] L. 11. § 13.
[26] Euripid.
[27] L. 7. § 18, 25.
[28] L. 9. § 1.
[29] Sup. § 35.
[30] L. 12. § 6.
[31] Sup. § 36.

XXIII. Ἐταρκὴς ἔστω ἀεὶ σὺ, ὅλε τούτου ὀκεῖνο ὁ ἀγρὸς ὄζει· ϛ πῶς πάντα ὄζει ταῦτα ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ὅπῃ τῦ αἰγιαλῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ ϐ Πλάτωνος, [3] σπεῖρ' ἐν ὄρει, φησὶ, [4] περιβαλλόμενος· [ϛ βάλλειν βλήματα]

XXIV. [5] Τί ὄζει μοι ὁ ἡγεμονικὸν μου ϛ ποῖόν κ' ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; ϛ [6] πρὸς κ' ποτὲ αὐτῷ νῦν χρῶμαι· μήκ κενὸν νῦ ὄζει; μήτι ἀπόλυτον καὶ [7] ἀπεστασιασμένον κοινωνίας; [8] μήκ προσεπτηκὸς ϛ ἀνακεκεραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε [9] τέτῳ συνρέπεσθαι;

XXV. [10] Ὁ τὸ κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δ' ὁ νόμος· ϛ ὁ παράνομος, δραπέτης, ἅμα ϛ [11] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, [12] ὃ βούλεταί τι γενέσθαι, ἢ γένεσις, ἢ ἡμῖν, τ' ἂν [13] τῦτο πάντα διοικοῦντι παλαιμένων, ὅς ἐστι νόμος, [14] νέμων, ἕκαστα τοιαῦτα ἐπιβάλλει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. [16] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, ϛ λοιπὸν ἄλλη αἰτία πάλαι ϐῦσα ἐργάζεται, ϛ ἀπετελέσθρεφε. [17] ἐκ οἵου, οἷον; πάλιν τροφὴν ἀνά φάρυγα· ἀφῆκε, ϛ λοιπὸν [18] ἄλλη αἰτία πάλαι ϐῦσα ἄδηλον, ϛ ὁρμὴν τὸ ὅλον ζωὴν ϛ ῥεῦμα, ϛ ἄλλα (ὅσα ϛ οἷα;) ποιεῖ. [19] ταῦτα οὖν τὰ ὧν τοιαύτην ἐκαλύψεις ἡγούμενα θεωρεῖν, ϛ τὴν δύναμιν ἣν ὁρᾷς, ἐν ϛ [20] τῇ βαθύτητι, ϛ τῇ διαφερῇ, ὁρῶμεν, [21] οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ἐπινόει, πῶς [22] πάντα τοιαῦτα, οἷα νῦν γίνεται, ϛ παράδειν ἐγένετο· ϛ [23] ἐπινόει γενησόμενα, ϛ [24] ὅλα δραματα ϛ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ὀπτεύεις τὸ σῶς, ἢ τὸ παρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνως, περὶ ὁμμάτων τινάδος· οἷον [25] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανῦ, ϛ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνε, ϛ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσε· πάντα γὰρ ὅμοια τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

XXIII. Illud tibi semper constet, ejusmodi quiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius quilibet. eadémque esse omnia istîc agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ septo circumdatus.*

XXIV. Quidnam est mihi nunc mens mea? vel, qualem ego eam præsto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid est intellectu vacua? nunquid à societate communi soluta & revulsa? nunquid carunculæ ità agglutinata & permixta, ut cum illa maneatur unâ?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus est. dominus autem est lex. ergò qui legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qui ideo angitur, vel irascitur, vel metuit, quod secus, quam ipse velit, aut factum sit, aut fiat, aut futurum sit eorum quicquam, quæ ab universi rectore sunt constituta, qui est ipse lex unicuique quod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qui metuit, vel angitur, vel irascitur.

XXVI. In uterum semen qui misit, abscedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex quali qualem? alimentum rursus mater per gulam demittit; quod alia insuper causa ubi exceperit, sensum, motúmque, adeóq; vitam ac vires & alia (quot ea numero & qualia?) conficit. hæc, tamsi licèt involvantur caligine; contemplari oportet, virtutémque ità intueri quæ ista facit, prout vim eam cernimus, quâ vel deorsum, vel sursum corpora feruntur, non oculis quidem externis, sed nec minùs clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum jugiter, qualia nunc sunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura esse. propone tibi ob oculos, fabulas totas scenasque uniformes, quæcunq; vel ex notitia tua, vel ex historia antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi. ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

XXVIII. Hominem de re ullâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, similem habe porcello, qui dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujusmodi est & qui decumbens tacitè solus secum sortem deplorat suam. considera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali soli datum esse, ut eis quæ eveniunt, sponte obsequi possit; cùm sequi ipsum omnibus sit necessarium.

XXIX. Considerată seorsim, quam instituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda sit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, translatione factâ perpende tecum, annon ipse ejusmodi aliquid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud istiusmodi. hoc enim si adverteris, ira stabit tibi excidet. præsertim, si succurrerit unà, cogi hominem. quid enim faceret? aut, si poteris, tu illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenem. & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viso, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi respexeris, Cæsarum aliquem. & in quolibet cogitando, geminum ei quempiam. tum mentem tibi subeat, Ubi nunc sunt illi? nusquam sanè: aut ubi tandem? sic enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul fueris recordatus, quicquid semel mutârit, per spatium temporis infinitum non esse ampliùs futurum. tu verò spatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te decet, transigere? quàm pulchram bene agendi materiam occasionémque subterfugis? quid enim sunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perspexerit, exercitationes, persiste ergò. dum & ista tibi familiaria efficeris, quo

XXVIII. Φαντάζου πάντα ἢ ἐφ' ὧλενῶν λυπούμενον, ἢ δυςχερες ῆντα, [1] ὅμοιον τῷ χοιριδίῳ, ἀπολακίζοντι & κεκραγότι. [2] ὅμοιον & ὁ οἰμώζων ὅπι τῆ κλινιδίω μόνω σιωπῆ ἢ ἐνδοιν ἡμῖν & ὁλκ μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, ὅ [3] ἑκουσίως ὑπαδαι τοῖς γινομένοις. [4] τὸ δ' ἔπεσθαι ψιλόν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου ὧν ποιῆς ἐφιστάνων, ἑαυτὸν σαυτὸν, [5] εἰ ὁ θάνατος δεινὸν ἀφ' ὅτου τούτου φεύγεται.

XXX. Ὅταν ἁμαρτήσῃ ὅτι τινὸς ἁμαρτήμα, σὺ δὲ μέλαβε, ὅπ λογίζου, [6] ἐκ παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶ κρίνων, ἢ ἡδονὴν, ἢ δὲ δοξάριον, & κατ' ἄλλο. τοῦτο γὰρ ὅπαλλον, ταχέως ὅπλησον ἢ ὀργῆς συμπάθειαν τῷ, ὅπ [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιῆς; [9] εἰ δυνασαι, ἄφελε ἀπ' αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

XXXI. Σατύριονα [10] ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμῆνα, & Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλβανὸν φαντάζου· & Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· & Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σεβῆρον φαντάζου. & εἰς ἑαυτὸν ἀποβλέπων, τῆ Καισάρων τινὰ φαντάζου, & ἐφ' ἑκάστου δὲ ἀνάλογον, ἔντα συμπαρομαπέτω σοι. [11] πῦ δῆτα ἐκεῖνοι; οὐδαμῆ· ἢ [12] ὁπουδήποτε. ὅταν γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ δμοιοπτωτα, [13] καπνὸν, [14] ὅπα δή; & ὅ μηδὲν. μάλιστα ἐαν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [14] ὅ ἅπαξ μέλαβαλὸν οὐκέτι ἔσῃ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. οὐ δῆτα ἐν τίσι; τί δ' οὐκ [15] ἀρκῆ σοι [16] ὅ βραχὺ τοῦτο χρημάτων διαπερᾶσαι; [17] οἶδα ὕλλω & ὁπόταν φεύγῃς; τί γὰρ ἔξι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] μυρίαι μάταια λόγοι [19] ἐωρακότος ἀκριβῶς & [21] φυσιολόγως τὰ ὄντα τῷ βίῳ; μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσῃς ἑαυτῷ & ταῦτα·

[1] L. 11. § 18. [2] L. 12. § 27. [3] Sup. § 8. [4] L. 2. § 3. l. 4. § 42. [5] L. 12. § 31. [6] L. 7. § 26. l. 11. § 18. [7] L. 5. § 28. l. 8. § 14. [8] L. 12. § 16. [9] L. 9. § 11. [10] Iona f. [11] L. 7. § 58. l. 8. § 25, 31. l. 12. § 27. [12] L. 2. § 17. l. 12. § 33. [13] L. 4. § 3. [14] L. 6. § 2. l. 9. § 6. [15] L. 4. § 26. [16] L. 7. § 58. 68. [17] L. 6. § 20. [18] L. 8. § 26. [19] L. 10. § 9.

νόμῳ ἐστὶ ἥσυχα μοι ἀφόμιλίαι καὶ τῇ τῶν σωμάτων παλῶν, οὐδὲ πρὸς τὰς εἰσιούσας τοιαύτας λέξεις, φησὶν, ἐλάλουν. ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολόγων διετίθην, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὦν, πῶς [1] ἡ ψυχαὶ συμμεταλαμβάνουσι τῆς ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραξεῖ, ὃ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφρονεῖσθαι, [2] ὡς ἂν ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος [3] ἤρεσε αὐτῷ καλῶς. [4] ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐμὴ νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ [5] συμπτώσει. ὃ γὰρ μὴ ἀφισταῖς φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς περιστατικοῖς, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ [6] ἢ φυσιολόγῳ [7] συμφλυαρεῖν, πάσης αἱρέσεως κοινὸν, [8] πρὸς μόνα [9] δὲ νῦν πρασσόμενα βλέπε, καὶ τῷ ὀργάνῳ δι' οὗ πράσσῃ.

XLII. [10] Ὅταν τινὰ ἀναισχυντίᾳ περισπᾷς, εὐθὺς παυόμενος σεαυτῷ, [11] δύναμαι οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντος μὴ εἶναι; ἀλλὰ δύναται. [12] μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ ἀδύνατον. εἷς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, ὧν ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ δεῖ τὸν πανοῦργον, καὶ δεῖ τὸν ἄπιστον, καὶ παντὸς οὗπερ ἁμαρτάνοντα. ἔστω σοι πρόχειρον. ἅμα γὰρ τῇ ὑπομνηστικωτάτῃ ὅτι ὁ γεγὼς τῶν τοιούτων ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, [12] συμμύστην ἔσῃ πρὸς τὸν καθ' ἕνα. εὐχρήστου δὲ καὶ ἐκεῖνο ἐν ταῖς ἐννοίαις, [13] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο ὃ ἁμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὸ πραϋπαθὲς, πρὸς δὲ ἄλλον, ἄλλο τι καὶ δύναμιν. ὅλως δὲ [14] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [15] πεπλάνηται. [16] τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς ὃν παροξύνῃ [17] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ὥστε ἡ ψυχαί σου χείρονι ἔμελλε γίνεσθαι. [18] ὃ δὲ κακόν σου καὶ ὃ βλάβος ἐστὶν, ἐν-

affectionibus cum eis, qui invisebant me, colloquia habebam, nec istiusmodi sermonibus illos alloquebar, verùm eis, quæ circa rerum naturam priùs meditatus fueram, differebam. atque in hoc præcipuè incumbebam, quò mens, etiamsi motuum in corpusculo istiusmodi particeps unà, imperturbata consisteret nihilominus, bonúmq; suum retineret. sed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent sese, quasi magni quid agerent. sed vita mihi etiam tunc quàm optimè agebatur. eadem tu, quæ ille, sive in morbo, si contigerit, sive in alio quovis casu adverso, feceris. etenim hoc est fectæ cujusvis commune, in casibus quibuscunq; à philosophia non absistere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: sed rei tantùm præsenti agendæ intendere, & instrumento per quod fiat.

XLII. Quando alterius cujuspiam impudentiâ offenderis, statim sic percontare te, Fierine ergo potest, ut impudentes in mundo nè sint? non potest: tu itaq; quod non potest, nè poscas. est enim hic impudentium illorum unus, quos in mundo esse necesse est. idem in promptu tibi sit, de fraudulento, infido, delinquente quolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non posse, quin existat hoc genus hominum, mox erga singulos mitiùs te habiturus es. utile est admodum & ut apud te cogites ecquam homini virtutem natura dederit adversùs hoc vitium. dedit enim ea, tanquam antidotum, adversùs stolidum mansuetudinem, adversùs alium, aliam aliquam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. quisquis enim delinquit, à proposito aberrat & deceptus est. tum tibi quid is obfuit? nihil enim horum, quibus succensès, quenquam fecisse deprehendes, quod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmque in hoc solo consistit. ecquid autem mali aut insueti fit, si ineruditus, quæ ineru-

[1] L. 5. § 26.
[2] -φρυάπτεσθαι, Sal. l. 7. § 3.
[3] l. 10. § 13.
[4] ἤρεσε Boot.
[5] τ' αὐτὰ
[6] Sup. § 13.
[7] μὲ φυσ. vel, μὲ [μὲ] φ. vel, ἀφυσ. f. l. 10. § 9.
[8] L. 7. § 43.
[9] Sup. § 6.
[10] [δὲ] πᾶ
[11] L. 6. § 41. l. 8. § 15.
[12] L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18, 33.
[13] L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
[14] L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
[15] L. 8. § 59. Sup. § 11.
[16] L. 6. § 22.
[17] L. 8. § 49, 55.
[18] L. 2. § 1. l. 5. § 33. l. 7. § 22.
[19] L. 4. § 39. l. 8. § 56.
[20] L. 11. § 13. L. 12. § 16.

diti

diti sunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incusare debeas, quod non expectaveris fore, ut hoc ille delinqueret; quodq; cum ratio occasiones tibi justas suppeditet cogitandi, probabile esse illum hoc esse admissurum, tum tamen hoc oblitus, admisisse illum admiraris. præcipuè verò quando, tanquam infidum aut ingratum aliquem incusas, in temet censuram converte. peccatum enim proculdubio est tuum, sive quod hominem sic affectum credidisti fidem tibi servaturum, sive beneficium cùm dares, quod non absolutè dedisti, nec tanquam qui totum actionis tuæ fructum jam statim percepisses. quid enim ampliùs velle debebas, ubi homini beneferas? annon hoc ipsum tibi sufficit? quod est naturæ tuæ congruum ubi quid feceris, tum facti istiusmodi mercedem quæris? hoc est perinde ac si oculus visus mercedem poscat, aut pedes incessus. quemadmodum enim membra ista ad munus aliquod obeundum condita sunt, quod ubi pro conditionis suæ ratione obierint, quicquid suum est adepta sunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus sit, ubi beneficum quippiam aut quod in commune conducat, egerit, illud facit ad quod conditus est, & quod suum est obtinuit.

τὸ τῆ ἀπαρόντι φερόμενος; ὅρα μὴ σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλῇς ὀφείλῃς, ὅτι ὁ φερόμενος ἐξηπάτησε τῶν τῆδε ἁμαρτάνειν. σὺ γὰρ ὃ ἀφορμὰς ὅτι τῆ λόγω ἔσχες πρὸς ὃ ὑπομνησθῆναι, ὅτι εἰκὸς ὃς τῶν τῆδε ἁμαρτησόμενος, ὃ ὅμως ὑπελάμβανες. θαυμάζεις εἰ ἥμαρτεν. μάλιστα μὲν ὅπου ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀληθεῖ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου πρῶτον· ἐνδήλως γὰρ σὺν τῷ ἁμαρτεῖν, ἔτι πρὸς τῷ ταυτὸν ἢ πίστιν ἔχοντα ὑπέλαβες, ὅτε ἢ πίστιν φυλάξει, ἔτι ἢ χάριν δώσει, μὴ καταλλήλως ἔδωκας, μηδὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως ταύτης ἀπολαῦσαι πρῶτα ἢ κυρίως. τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; σὸν ἀρκῇ σοι ὅτι κατὰ φύσιν ἔπραξας; τοῦτο μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει· ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε γεγόνασιν, ἅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα ἀπέχει τὸ ἴδιον· ὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐνεργητικὸς πεφυκὼς, ὁπόταν τι ἐνεργητικὸν, ἢ κοινωνικὸν εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πρᾶξῃ, πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

[1] L. 10. § 4.

[2] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.

[3] L. 5. § 6. l. 7. § 13.

[4] L. 7. § 73.

[5] L. 8. § 32.

[6] σοι [ὃν] κ. τ. ἑ.

[7] L. 2. § 1.

[8] ὅπερ

[9] L. 6. § 40.

[10] ἔχων Lug. An.

[11] L. 8. § 7, 12

[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16.

[13] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIB. X.

BIBΛΙΟΝ ι'.

EQuando futura es, ô anima, bona, simplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecquando dispositionem dilectioni & affectui genuino deditam degustabis? ecquando futura es plena, rei nullius indiga, nihil desiderans ulteriùs, nihil expetens vel animatum vel inanime, quo frui tibi volupe sit, neque tempus, in quo diutiùs fruaris, neq; locum, aut regionem, aut cœli blandam temperiem, aut hominum amicam societatem; sed statu præsenti acquiesces, & præ-

[1] Πότε ποτὲ ἄρ', ὦ ψυχή, ἀπλοῦς, καὶ μία, καὶ γυμνὴ, καὶ φανερωτέρα τοῦ περικεῖσθαι σοι σώματος; πότε ἄρα ἡ φιλικὴς καὶ στοργικῆς διαθέσεως; ἔσῃ ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ αὐτάρκης, καὶ οὐδὲν ὅπου ποθοῦσα, οὐδὲ ὀρεγομένη οὔτινος, ὅτι ἔμψυχον, ὅτι ἄψυχον πρὸς ἡδυπάθειαν ἀπολαύσης; οὐδὲ χρόνου, ὃν ᾧ ὅτι μακρότερον δοκιμάσῃς; οὐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ αἴρων εὐκρασίας; οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; ἀλλὰ [10] ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ [11] ἡδέσῃ τοῖς παροῦσι, πᾶσι, καὶ συμπείσῃ

[1] L. 4. § 37. Inf. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 6.

[2] L. 6. § 30.

[3] L. 11. § 27.

[4] L. 12. § 2, 3.

[5] στερκτικῆς

[6] L. 3. § 8. l. 5. § 3.

[7] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.

[8] L. 11. § 37.

[9] L. 3. § 7.

[10] L. 7. § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.

[11] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

συμπαθείας σαυτὸν ὅλα πάντα σοι παρέχει, [1] πάντα σοι εὖ ἔχῃ, & [2] πᾶσι θεῶν πάρεστι, & [3] εὖ ἔξῃ ὅσα φίλον αὐτοῖς, & [4] ὅσα μέλλουσι δώσειν [5] ὅπη σωτηρία τῷ παντὶ [6] ζώῳ, τῷ ἀγαθῷ, & δικαίῳ. & καλῷ, & [7] γόνιμα πάντα & συνέχοντος, & πρεσβεύοντος, & πολλαπλασιάζοντος [8] διαλυόμενα εἰς ῥύσιν ἑπέρων ὁμοίων; ἔσῃ ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἵα [9] θεοῖς τε & ἀνθρώποις ὕστω [10] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [11] μήτε μεμφεσθαί τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

II. Παρατήρει [12] τί σε ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, ὡς [13] ἀνθρώπου μόνον δεήσειεν· εἶτα ποιεῖ αὐτὸ & πρᾶσσε, εἰ μὴ κρεῖττον μέλλει δεήσεσθαί σε ἡ [14] ὡς ζώου φύσις. ἔξῃς δὲ πρακτέον, τί ἀπαιτεῖ σε ἡ ὡς ζώου φύσις. & πρῶτον τοῦτο πρακτέον, εἰ μὴ κρεῖττον μέλλει δεήσεσθαι, ἡ ὡς λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [15] τὸ λογικὸν αὐτοῦ & πολιτικόν· τούτοις δὴ κανόσι χρώμενον, μηδὲν περιεργάζου.

III. [16] Γαῦρον τὸ συμβαῖνον, ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπιμαλῶς. μέμνησο μέντοι ὅτι [17] πέφυκας φέρειν πᾶν, ὃ ἐὰν ὅτι τῇ ἀναλήψει δῷ τῇ ζωῇ φόρτον καὶ ἀνέκτον αὐτὸ ποιῆσαι, καὶ φαντάσθητι συμφέρειν ἢ καλόν σοι εἶναι πρὸς τοῦτο ποιεῖν.

IV. [18] Εἰ μὲ φαλεῖ, διδάσκειν [19] ἀμεινόν, & [20] τὸ παρεσφαλμένον δηλοῦν εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [21] σαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σαυτόν.

V. [22a] Ὃ τε αὖ σοι συμβαίνει, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος προκατεσκευάζετο· & ἡ ὅλη πλοκὴ τὰς αἰτίων [23] συνέκλωθε πρός τε σὲ καὶ τοῦτο.

VI. [24] Εἴτε ἄτομοι, εἴτε [25] φύσις, πρῶτον

[1] L. 4. § 39.
[2] L. 3. § 11.
[3] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5.
[4] L. 3. § 4.
[5] L. 2. § 3. l. 5. § 8.
[6] L. 4. § 40.
[7] Sup. § 23. Inf. § 14.
[8] L. 7. § 23, 25.
[9] L. 5. § 27.
[10] L. 3. § 11. l. 4. § 3. l. 12. § 36.
[11] L. 6. § 41. l. 12. § 12, 24.
[12] L. 3. § 6. l. 5. § 9.
[13] Inf. § 33.
[14] L. 3. § 6.
[15] L. 9. § 9, 16, 23.
[16] L. 7. § 33, 64.
[17] L. 8. § 46.
[18] L. 5. § 28. l. 9. § 11.
[19] L. 11. § 18.
[20] Sup. § 13.
[21] L. 9. § 42.
[22a] L. 5. § 8. l. 7. § 75.
[23] L. 3. § 4, 11, 16.
[24] L. 9. § 28, 39.
[25] φύσις Xyl. φύσις Ε l. 11. § 18.

sentibus oblectabere quibuſq; & perſuaſum habitura es, cuncta tibi adeſſe cuncta tibi benè ſe habere; ſed & à Deis provenire, benéque habitura, quæcunq; ipſis concedere viſum eſt, & quæcunq; conceſſuri ſunt, utpote quæ ad ſalutem faciant animantis, perfecti, probi, juſti, honeſti, quod cuncta iſta, quæ ut alia ſimilia indidem oriuntur, diſſolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecquando ità affecta futura es, quò cum Deis hominibúſq; ità verſeris, ut nec eos quicquam inſimules, neque ab eis ipſa condemneris?

II. Obſerva quid natura tua exigat, quatenus à natura mera regitur. atque id facias & admittas, niſi natura tua, quà es animal, inde deterior futura ſit. tum obſerva, quid natura, quà es animal, expoſcat. & hoc quicquid eſt, concede tibi, niſi natura tua, quà es animal rationale, deterius indè ſe habitura ſit. quod eſt autem rationale, protinus eſt & civile. his regulis uſus, nihil ulteriùs ſategeris.

III. Quicquid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus ſis, vel ut non ſis, ſi contingit ita, ut ferre natus ſis, nè gravatim te habeas, ſed prout natus es, feras. ſin ita contingat, ut ferre non natus ſis, nec ſic quidem graveris; ubi enim te abſumpſerit, & ipſum concidet. memineris tamen, naturâ eſſe comparatum te, ad quidlibet ferendum, quod in opinione tua ſitum eſt, ut tolerabile, faciat vel conducere tibi, vel officii eſſe, ut illud facias, cenſendo.

IV. Siquis fallitur, docendo comiter huic errorem ſuum indica. aut hoc ſi nequeas, te culpa, vel nec te etiam.

V. Quicquid tibi contingit, ab æterno deſtinatum eſt tibi. cauſarúmque ſeries ſibi invicem implexarum tui ipſius ſubſiſtentiam cum caſu illo ab æterno conglomeravit.

VI. Sive atomi obtinent, ſive natura regit univerſa; hoc primò ſtatuatur,

ſtatuatur, partem eſſe me univerſi à natura adminiſtrati. deinde, neceſſitudine me quadam partibus generis ejuſdem eſſe conjunctum. ſiquidem iſta recordatus; quatenus pars ſum totius, nihil ægrè feram ab univerſo mihi attributum. neq; enim parti poteſt eſſe noxium, quod univerſo conducit. neque habet quicquam univerſum, quod non ſibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune ſortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtineat, quod à nulla cauſſa externa cogi poſſit, ut ſibi ipſi noxium quicquam producat. ubi ergo meminerim, partem eſſe me univerſi iſtiuſmodi, futurum eſt, ut quicquid evenerit, gratum mihi acceptúmque ſit. in quantum verò neceſſitudine quàdam ejuſdem generis partibus conjunctus ſum, nihil facturus ſum, quod communionis jus violet: ſed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémque conatum meum ad id dirigam, quod in commune conducat, & ab eo quod eſt huic contrarium, abſtinebo, his ita peractis, vita proſpera mihi fluat neceſſe erit, quemadmodum civi illi vitam proſperè fluere quivis exiſtimet, qui in actionibus quæ civitatis ſecum ejuſdem conſortibus utiles ſint, obeundis conſtanter perrexerit, & quicquid civitas ipſi attribuerit, gratanter acceperit.

τον κόσμου, ὅλη [1] μέρος εἰμὶ τῇ ὅλῃ [2] ὑπὸ φύσεως διοικουμένῃ ἔστω τα, ὅτι [3] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένῳ, καθόλου μὲ μέρος εἰμὶ, [4] οὐδὲν δυσαρεστήσω τὸν ἐπονεμομένων. [5] οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [6] ἐν γὰρ ἔχει καὶ τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. πασῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἔχουσῶν τοῦτο· τὴν δὲ κόσμου προσηλαφήσαι, ὃ μηδὲ [7] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι βλαβερόν κε ἑαυτῇ γενέσθαι. κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνῆσθαι, ὅλη [8] μέρος εἰμὶ ὅλου τοιούτου, [9] εὐαρεστήσω πάσῃ ᾧ ἀποβαίνοντι. καλόσυν δὲ [10] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [11] ἐὰν δὲν προάξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [12] συναγωγήσω τὸ ὁμογενῶν, καὶ [13] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσιν ὁρμὴν ἐμαυτοῦ ἄξω, καὶ [14] ἀπὸ τοὐναντίου ἀπάξω. τούτων δὲ ὕτω φρονουμένων, βιάσεται τὸν βίον [15] εὐροῆ· ὡς δὲν καὶ [16] πολίτου βίον εὔρυν ὀλυνοήσας, προϊόντος ἀεὶ προάξεως τοῖς πολίταις λυσιτελοῦν, καὶ ὅσῳ δὲν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζόμενον.

[1] L. 2. § 3, 4.
[2] Sup. § 2.
[3] L. 7. § 22.
[4] Inf. § 11. l. 5. § 27.
[5] Inf. § 20. l. 6. § 45.
[6] Inf. § 33. l. 8. § 55.
[7] Inf. § 7.
[8] L. 2. § 9. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[9] L. 7. § 54, 57.
[10] Sup. § 13.
[11] L. 8. § 23. l. 9. § 8, 9, 23.
[12] L. 3. § 4.
[13] L. 9. § 31.
[14] L. 2. § 2.
[15] Sup. § 5.
[16] L. 6. § 45.

VII. Univerſi partes, quotquot, inquam, mundi ambitu continentur, corrumpi neceſſe eſt. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc autem, cum ſit neceſſarium, ſi & malum illis fuerit, cum univerſo ſanè ſequiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione frequenti agerent, & ad corrumpendum multifariam eſſent comparatæ. nunquid autem dicemus, aut naturam ipſam inſtituiſſe partes ſuas malo afficere, & ita condidiſſe, ut in malum incidere non nata tantùm eſſent, ſed in malum etiam neceſſariò inciderent? aut clam ipsâ iſtiuſmodi factas eſſe? neutrum eſt veriſimile. ſin, miſſo quis naturæ nomine, ità nata eſſe dicere voluerit, vide quàm ridiculum ſit, ut qui dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ipſum

VII. Τοῖς μέρεσι δὲ ὅλου, ὅσα, [17] φημὶ, σωζήσεται ὑπὸ δὲ κόσμου, [18] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαινικῶς [19] δὲ ἀλλοιοῦσθαι. [20] εἰ δὲ (φημὶ) καλόν τι, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, ὅσα αὖ δὲ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς [21] ἀλλοιέωσιν ὄντων, καὶ πρὸς δὲ φθείρεσθαι διαφόρως κατασκευασμένων. [22] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακοῦν, καὶ σφαλῆναι ᾧ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐμπέσοντα εἰς δὲ κακὸν ποιῆν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε ἕκαστα ἡμόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις κατὰ ἀφέμενον τὴν φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα ἐξηγοῖτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι [23] πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν,

[17] del. Lug. An.
[18] L. 2. § 3. l. 9. § 19.
[19] L. 4. § 3, 4, 5.
[20] L. 9. § 21. l. 12. § 23.
[21] ἀλλοίωσιν, Xyl.
[22] L. 2. § 11. l. 9. § 35.
[23] L. 8. § 18. l. 9. § 19.

μεταβάλλῃ, ἅμα ἢ ὡς ἐπί τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντι [1] θαυμάζῃ, ἢ [2] δυσχεραίνῃ;
[3] ἄλλως τε, καὶ [3] τῆς ἀναλύσεως εἰς [4] ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον ζωοποιεῖται. [5] ἢ τοι γὰρ σποράδην τοιχείων ἐξ ὧν ζωοκρίθη, ἢ ζοφή, [6] ἢ μὲν τρεπομένῳ εἰς τὸ γεώδες, ἢ ἢ πνευματικῷ, εἰς τὸ ἀεροῦδες. ὥστε καὶ ταῦτα [7] ἀναληφθῆναι εἰς τὸ ὅλον λόγον, εἶτα [8] χρόνῳ παρέσται [9] ἀποτεμνόμενα, εἴτε [10] ἀϊδίοις ἀμοιβαῖς ἀνάγκης ἀποτελούμενα· καὶ τὸ τρεπόμενον ἢ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φθαρτάζειν τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. πρῶτον γὰρ τοῦτο ἔχεις καὶ τοῦτο ἡμέραν, [11] ὅτι τῶν σιτίων καὶ [12] ἐληθμένα ἀέρος τὴν ἐπιῤῥοὴν ἔλαβεν. τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλῃ, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. ἐνθένδε δή, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν προσαπτέκῃ [13] ᾧ ἰδίως ποιᾷ, οὐδὲν ἔστι οἷμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον,

1 L. 8. § 15.
2 L. 2. § 17. l.
3 § 16.
3 L. 2. § 17. l.
4 § 5.
4 πάντα
5 L. 6. § 4, 24
6 L. 17. § 50.
7 L. 4. § 14.
8 L. 5. § 13. l.
9 L. 3. § 3.
10 L. 7. § 25.
11 L. 5. § 4.
12 L. 6. 15.
13 L. 9. § 25.

obstabit, quo minùs verum sit quod jam dictum est.

VIII. Ὀνόματα θέμενος σεαυτῷ ταῦτα, ἀγαθός, αἰδήμων, ἀληθής, ἔμφρων, σύμφρων, ἄφρων, πρόσχε. μήποτε μεταμάξῃ σὲ ἀποβαλοῦσα ταῦτα τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπάνιε ἐπ' αὐτά. μέμνησο δέ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [14] σημῆναι [15] τὴν ἐφ' ἕκαστα ἀλληπτικὴν ἔλιξασιν, καὶ [16] τὸ ἀπρεπόμενον· τὸ δὲ σύμφρον, [17] τὴν ἐκείνου ἀπόδοξιν τῷ [18] ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ [18] ἄφρον, τὴν ἀφάτνην φρενῶν [19] τὸ μέρος τὸ λειῶν ἢ τραχέων κίνησιν τῆς ὁρμῆς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸ θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν οὖν ἀλλαγῇς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [20] μὴ γλιχόμενος ἐπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [21] εἰς βίον εἰσελθοῦσῃ ἕτερον. τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον ἦν, οἷος μένειν νῦν γίγνοναι, καὶ [22] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ ῥαλιώσεσθαι, λίαν δεῖ δυναστοῦ καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίως τοῖς ἠμελεγμένοις ἀπολουομένοις, οἵ τινες μεσοῦ τραυμάτων καὶ λύθρου, πρόκαλοῦσιν, ὅμως

14 L. 8. § 22.
15 Sup. § 7, 26.
16 L. 6. § 53.
17 Sup. § 6.
Inf. § 11.
18 L. 5. § 25.
19 Sup. § 26.
20 L. 6. § 2.
l. 8. § 1.
21 L. 7. § 2.
22 L. 4. § 32.

VIII. Nomina tibi ubi sumpseris ista, boni, modesti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimi, cave nequando transnomineris, & amittas denuò nomina ista, celeritérque (siquid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris autem, prudentis nomen tibi denotare singularum rerum considerationem, animadversionémque sedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium spontaneam, quæ à natura communi fuerint assignata. magnanimi verò, subvectionem mentis supra omnem lenem asperúmve carnis affectum, supra gloriolam, supra mortem, & ejusmodi universa. Intra nomina igitur ista si te continueris, nec ut alii his te titulis cohonestent concupiveris, aliusjam futurus es, quam pridem fueras, aliámque initurus vitæ rationem. etenim talis perstare, qualis hactenus fueris, & in vita istiusmodi fœdè volutari ac discerpi, hominis est sensûs expertis planè vitæque nimis avidi, nec bestiariis illis absimilis, qui semiadesi, vulneribus saniéque oppleti, in diem

craſtinum

crastinum tamen reservari supplicant, iisdem unguibus morsibúsque fidem ejusmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & siquidem in illis persistere potes, persistas, tanquam in fortunatorum insulas quasdam trajectus; sin excidere, nec statum tueri posse te senseris, in angulum aliquem, ubi possis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino discedas, nec iratus tamen, sed simpliciter, liberè, modestè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita sic exieris. ad nominum autem istorum recordationem, multùm conducet meminisse Deorum, quódque nolunt illi ratione præditos ipsis adulari, sed similes ipsis fieri. meminisse &, ficum esse quæ ea quæ ficûs sunt facit; canem, quæ canis; apem, quæ apis; & hominem pariter, qui quæ hominis.

IX. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus, decreta illa sacra tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è studiosa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & considerare & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujusque scientia orta serveturque, latens quidem, nec abscondita tamen. tunc enim simplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujusque notitiâ distinctâ, quid ex natura sua existat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura sit, ex quibus conflata sit, quibus possit obvenire, qui dare eam & auferre possint.

X. Aranea muscam ubi ceperit, se effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepusculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi ursos; alius, ubi Sarmatas. nam & isti, qui hos capiunt, quid latronibus distant, si mentes ac decreta utrobique spectaveris?

[1] εἰς τ' ἄμεινον φυλαχθῆναι, πᾶσαν βλακ- [1] L. 4. § 15, 47, 50.
σύμβιοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄντυξι ἃ δήγ-
μασιν. ἐμβίβασον οὖν σεαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλί- [2] L. 2. § 5.
γα ζῶντα ὀνόματα. κἂν μὲ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ
δυνῇ, [3] μόνε, ὥσπερ εἰς μανάφεων ἰκναὶ νή- [3] L. 6. § 30.
σους μεθαρμοσόμενος. ἐὰν δ' ἄρα ὅλη σκοπῆῖς,
ἃ ἐ πᾶσι καλῶς, ἄπει δαρρῶν εἰς γενέθλ
ἰκνᾶ, ὅπου κρατήσεις· ἢ ἃ πᾶσι τάπασιν [4] ἔξι- [4] Inf. § 32. &
δι ἃ βίῳ, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς ἃ 8. § 47.
ἐλευθέρως, ἃ αἰδημόνως, [5] ἓν γε τοῦτο μόνον [5] L. 6. § 2.
πρᾶξαι ὀφ' ᾧ βίῳ, τὸ ὕπως ἐξελθεῖν. πρὸς
μόνοι δ' [6] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων. μεγά- [6] L. 3. § 11.
λως συλλήψεταί σοι, δ μεμνῆσθαι θεῶν, ἃ
ὅπι τῷ ἐ κολακεύεσθαι ὅτοι θέλουσιν, ἀλ-
λὰ ἀξιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα·
ἃ ἕνεκα, τὰ συκᾶν ποιοῦσθαι, τ' ἃ
κυνὸς, τὰ κυνὸς, [7] τ' ἃ μέλισσαν, τὰ με- [7] L. 5. § 1.
λίσσης, [8] τ' ἃ ἀνθρώπου, τὰ ἀνθρώπου. [8] L. 8. § 26.

IX. [9] Μίμ, [10] πόλεμ, πάνα, νάρ- [9] Λοιμὸς, Xyl. [10] πόλεμος,
κη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπολείπεται σε τὰ [11] πόσα Mer.
ἱερὰ ὀκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12 13] ὁ [12] L. 8. § 13.
φυσιολογητὸς φάντασμα ἃ παραπέμπει δ' [13] ἀνατολογή-
πρὸς [14] ἕτερα βλέπειν ἃ πράττειν, ὧν ἃ [14] L. 8. § 26, 27 41. Inf. § 31.
δ πολιτικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, ἃ ἅμα δ
θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, ἃ δ' ὀκ ἀλλ' ἐ-
κάστων ἔπιστήμης [15] ἀίδιος σώζεσθαι [16] λήθ- [15] L. 6. § 47.
δανον, [17] ἐκὲ κρυπτόμενον. [18 19] πότε γὰρ ἀ- [16] L. 7. § 67.
πλότητος ἀπολαύσῃς, [20] πότε δ' σεμνότητος, [17] L. 8. § 7, 8.
[21] πότε δ' [22] τ' ἐφ' ἑκάστῳ γνωρίσεως, [23] ἵ τι [18] Sup. § 1.
ἔξιν κατ' οὐσίαν, ἃ ἵνα χώραν ἔχῃ ὀν τῷ [19 20 21] πότε f.
κόσμῳ, ἃ [24] ὅπι πόδον πέφυκεν ὑφίστασθαι, [22] L. 7. § 29.
ἃ ὀκ ἴκνων συλλέγεται, ἃ ἴσα δύναται ὑπάρχειν, δ τίνες δύνανται αὐτὰ δι- [23] L. 3. § 11.
δόναι τε ἃ ἀφαιρεῖσθαι. [24] L. 9. § 25.

X. [25] Ἀράχνιον μῦν θηράσῃ μα- [25] L. 8. § 43.
γαφερνᾶι, ἄλλ δ λαγίδιον, ἄλλ δ
ἀποχῇ ἀφίλου, ἄλλ δ ζυΐδια, ἄλ-
λ δ' ἄρκτους; ἄλλ Σαρμάτας. ὅ-
τοι γὲ ὅ λῃσταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξε-
τάζῃς;

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλῃ. θεωρητικὴν μέθοδον λάβε. & [2] διαιωνίως φέρεσθε, & συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο ὃ μέρος. [3] εἰδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφρονούμενος ποιητικόν· ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, & ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον ἐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπὼν ἀπόντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσῃ, [5 6] ἐμπέπλεν ὅλην ἑαυτὸν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲν εἰς τὰ ἐφ' ἑαυτῷ ἐνεργούμενα, ὃν ἕνεκα τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῆς ὅλων φύσῃ. [9] τί δ' ἐστὶ, ἢ ὑπολήψῃ περὶ αὐτῶν, ἢ φαντάζεται κατ' αὐτὸ, ὑδὲ εἰς νῦν βάλλε. δύο τούτοις [10] ἀρκούμενος αὐτὸς, [11] διαπορεύεσθαι τὸ νῦν πρᾶον νόμιμον, & [12] φίλην τὸ νῦν ἀποτυγχανόμενον ἑαυτῇ [13] ἀκολουθίας ἅπασας & ἀπωθοῦσαι ἀφῆκεν· & εἴδεν ἄλλο βάλλε, ἢ [14] εὐθεῖαν περαίνῃ [15] ζωὴ & νόμῳ, & εὐθεῖαν φαίνεται [16] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ὑπονοίας χρεία, [18] παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πρᾶξαι; κἂν μὲ σωφρᾷς, εὐμενῶς, [19 20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, & [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἐμποδὼν φαίνῃ, προϊέναι κατὰ τὰς παρούσας εὐφορίας λελογισμένως, [23] ἐχόμενον ὃ φαίνεται δίκαιον ἀεὶ τοῦτο. ἐκεῖνό τοι ἡ γε ἀποπλάνησις ἀπὸ τούτου [24] ἔστω, χαλεπὸν & ἅμα [25] ἀνοίκειόν ἐστι, & [26] φαιδρὸν ἅμα & σωφρονικὸς, [27] ὁ ἅμα λόγῳ καὶ πρᾳότητι ἑπόμενος.

XIII. Παραίνεσαι ἑαυτῷ, οὐδὲ ἐξ ὅτου γενόμενον. [28] μὴκ διοίσῃ σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια & καλῶς ἐργάζηται; ἢ διοίσῃ. μόνον ἐπιλέλησαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις & ψόγοις φρυαττόμενοι, [29] τοιοῦτοί μὲ ὅπ' ἐστὶ κλίνης εἶσι, τοιοῦτοι ὅπ' ἐστὶ συμποσίου, οἷα ὅπ' ποιοῦσιν, [30] οἷα φεύγουσιν, οἷα διώκουσιν, οἷα κλέπτουσιν, οἷα ἁρπάζουσιν, ὑγρὰς καὶ πυκνὰς, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῷ μέρει, [31] ᾧ χρῆσθαι, ὅσῳ θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων·

XI. Methodo contemplativa instructus sis, quâ perspectum habeas, quomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qui sic affectus est, reputánsque secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum sese permittit, justitiæ, in eis quæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis quæ obveniunt ipsi. quid autem alius quispiam de ipso sive dicat, sive existimet, aut adversùs ipsum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hisce etiam contentus sit, quicquid impræsentiarum agit, justum præstare, & quicquid impræsentiarum sibi obvenit, diligere: negotiis verò studiisq; reliquis omnibus missis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficiscì, rectâq; proficiscentem Deum ipsum sequi.

XII. Ecquis suspicionis usus est, cùm quid fieri oporteat considerare præsto sit? & siquidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos quosque in consilium adhibere; denique si aliud quippiam, quo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, considerate progredi, ei quod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim assequi, ut justè agas, optimum est: nec nisi ab hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, alacre pariter & compositum est, quisquis rationi per omnia obsequitur.

XIII. Somno excusso statim percontare te, nunquid tuâ intererit, si justa bonáque ab alio aliquo fiant. nihil interèrit. nunquid oblitus sis, quales isti, qui de aliis laudandis vituperandisque tantopere se efferunt, in lecto sint, quales ad mensam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ sectentur, quæ sustineant, quæ rapiant ad se, non manibus pedibúsque, quod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, quâ, ubi libuerit, consequi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκε Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] ὡὲ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [ἀ]μέμ. Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] τοῦτο δεῖ Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3 § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XIV. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modestus dicet, *Da quod vis; repete quòd vis.* nec elatus hoc dicet, sed obsequens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

XV. Exiguum est quod supereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim interest hîc an illîc, siquis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. sin non sustinent, occîdant. hoc enim satius est, quàm ita vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupere totus, differendo qualis vir bonus sit, sed enitendo ut ipse sis.

XVII. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, substantiam quod attinet, milii sunt instar; tempus quod attinet, cerebri circumvolutio.

XVIII. Rerum præsentium unamquamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & quasi putrefactione quâdam, aut dissipatione, constitutam, sive ut mori quodammodo nata sit.

XIX. Cogita, quales sint homines vescentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursus, quales, ubi insolantur, efferuntur, irascuntur, tanquam in sublimi siti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inserviebant; & paulò post, quo in statu futuri sunt.

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura universi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum est ut fiat. dico itaque mundo ipsi, *ecquid tu amas? idem ipse amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel istîc vivis, & vitæ huic jam assuevisti; vel foris vadis, & hoc volebas; vel moreris, & munere defunctus es. præter ista nihil restat. bono itaq; sis animo.

XIV. Τῇ [1] πάντα διδόσῃ & ἀπολαμβανούσῃ φύσῃ, ὁ πεπαιδευμένος καὶ ἁπλοῦς λέγει· [2] δὸς ὁ θέλεις. [3] ἀπολαβὲ ὁ θέλεις. λέγει δὲ τοῦτο [4] ὁ καταθερασυνόμενος, ἀλλὰ παθαρῶν μόνον & εὐνοῶν αὐτῇ.

XV. [5] Ὀλίγον ἔξεστί σοι ἀπολειπόμενον τοῦ. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] ἐστὶν γὰρ ὁμοίως ἢ ἔνθα, ἐὰν ἐς πάντα χῶρον, [8] ὡς ἐν πόλει, τὸν κόσμον ἰδόντα σοι, ἰσορροπάτωσάν μοι ἄνθρωποι [9] ἀνθρώπων ἀληθινὸν [10] καὶ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσάν. [11] κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

XVI. Μηκέθ' [12] ὅλως περὶ τοῦ οἵου τινὰ εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι. ἀλλὰ [13] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τοῦ ὅλου αἰῶνος & τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῆ φαντασίαν, & ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μύ [15] πρὸς οὐσίαν, κατάμικρά· ὡς δὲ [16] πρὸς χρόνον, πρόπαντα στιγμιαῖα.

XVIII. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάνειν, [17] ὅτι ταχὺ αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, & ἐν μεταβολῇ, & οἷον σήψει ἢ σπεδάσει γινόμενον, ἢ καθ' ὅλα ἕκαστον θνήσκειν, [18] ὥσπερ ἀνθρώπους.

XIX. [18] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι αὐθεκτούμενοι, & γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, & ὡς ὑπὸ χῆς βαπτίζοντες· πρὸ ὀλίγου δὲ [20] ἐβάλλοντο πύσει, μετ' ὀλίγον, ὧν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις. & [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὁ μέλλει γενέσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοι συνεργῶ. μῶν δ' ὅτι καὶ ἐκεῖνο γίνεται & λέγεται, ὅτι [29] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

XXII. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῇς, ἔνθα ἤδη [30] ἐτέθραψας· ἢ ἔξω ἐπάγῃ, & τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκῃς, & [31] ἀπελείφθησαν, ὧνπερ ἕνεκα ταῦτα ἔδει· ἔχεις οὐδέν.

[1] Sup. § 1. *l.* 4 § 23.
[2] L. 3. § 6.
[3] *l.* 4. § 31.
[4] L. 8. § 33.
[5] L. 9. § 3.
[6] L. 2. § 2, 6. Sup. § 11.
[7] Inf. § 22,23.
[8] *L.* 8. § 45.
[9] L. 4. § 3, 4. Sup. § 8.
[10] Sup. § 2.
[11] L. 9. § 2.
[12] ὅλως.
[13] *L.* 4. § 17.
[14] *L.* 7. § 35. *l.* 11. § 1.
[15] *L.* 4. § 3.
[16] *L.* 5. § 24.
[17] Sup. § 7.
[18] *L.* 4. § 48. *l.* 9. § 21.
[19] Sup. § 13.
[20] *L.* 8 § 3.
[21] *L.* 6. § 59.
[22] *L.* 3. § 3. *l.* 4. § 48. *l.* 8. § 37.
[23] ὁποίοις *f.*
[24] *L.* 4. § 23.
[25] *L.* 11. § 13.
[26] Euripid.
[27] *L.* 7. § 18, 25.
[28] *L.* 9. § 1.
[29] Sup. § 35.
[30] L. 12. § 6.
[31] Sup. § 36.

XXIII. Ἐναργὴς ἔστω σοὶ ἀεὶ ὅδε, ὅλος τοιοῦτος οἷος ὁ ἀγρὸς ὅλος ἐστὶν ὅπου δήποτε· καὶ πᾶσι παρόντα ὅλα ταὐτὰ ἐνταῦθα τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ὅπου τῇ ἁλιᾷ, ἢ ὅπου δήλας. ἄρτιπους γὰρ εὑρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος, σπεῦσον ἐν ὄρει, φησί, ἢ παραλλόμενος· [καὶ βάλλειν βλήματα]

XXIV. Τί ὅλος μοι ὁ ἡγεμονικὸς μου καὶ ποῖόν τι ἐμαυτὸ ποιῶ νῦν; καὶ πρὸς τί μοι χρῶμαι· μήτε κενὸν νῦν ὅλος; μήτε ἀπολελυμένον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μήτε προσκεκολλημένον καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τοῦτο συνεπέσθαι;

XXV. Ὁ τὸ κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος καὶ ὁ ὠφελιμῶν, δραπέτης, ἄρα καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, ὁ βουλεταί τι γενόμενον, ἢ γενηθέν, ἢ μελλόν, τῶν τοιούτων πάντα διοικεῖται παρὰ τοῦ νόμου, ὃς ὅλος νέμων, ἕκαστα οἰκείῳ ἀπονέμει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία ὠφελαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος. ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν τροφὴν ἀφ' ἁρπάζει. ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία ὠφελαβοῦσα ἀθροίσει, καὶ ὁρμὴν τὸν ὅλον ζωὴν καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν ἥτις ὁρᾷ, ὡς καὶ τὴν βεβυσμένην, καὶ τὴν διαφερῆ, ὁρᾶσθαι, ἐν ἡμῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ὁπόσα, πᾶσι πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ παράδειγμα γίνεται· καὶ ὁπόσα γεγυμνασμένα, καὶ ὅλα δράματα καὶ σκηναὶ ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐν παλαιᾷ τῇ ἱστορίᾳ ἦν, ἢ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις ἐστὶν ἰδεῖν, ἢ ἐν ὅλῃ αὐλαίᾳ Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλαίᾳ ὅλῃ Ἀντωνίνου, καὶ αὐλαίᾳ ὅλῃ Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ὅμοια τοιαῦτα ἦν, μόνον δὲ ἕτεροι.

XXIII. Illud tibi semper constet, ejusmodi quiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius quilibet. eadémque esse omnia istîc agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ septo circumdatus.*

XXIV. Quidnam est mihi nunc mens mea? vel, qualem ego eam præsto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid est intellectu vacua? nunquid à societate communi soluta & revulsa? nunquid caruncularum ità agglutinata & permixta, ut cum illa mutetur unâ?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus est. dominus autem est lex. ergò qui legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qui ideo angitur, vel irascitur, vel metuit, quod secus, quam ipse velit, aut factum sit, aut fiat, aut futurum sit eorum quicquam, quæ ab universi rectore sunt constituta, qui est ipse lex unicuique quod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qui metuit, vel angitur, vel irascitur.

XXVI. In uterum semen qui misit, abscedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex quali qualem? alimentum rursus mater per gulam demittit; quod alia insuper causa ubi exceperit, sensum, motúmque, adeóq; vitam ac vires & alia (quot ea numero & qualia?) conficit. hæc, tantâ licèt involvantur caligine; contemplari oportet, facultatémque ità intueri quæ ista facit, prout vim eam cernimus, quâ vel deorsum, vel sursum corpora feruntur, non oculis quidem externis, sed nec minùs clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum jugiter, qualia nunc sunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura esse. propone tibi ob oculos, fabulas totas scenasque uniformes, quæcunq; vel ex notitia tua, vel ex historia antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi. ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

XXVIII. Hominem de re ullâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, similem habe porcello, qui dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujusmodi est & qui decumbens tacitè solus secum sortem deplorat suam. considera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali soli datum esse, ut eis quæ eveniunt, sponte obsequi possit; cùm sequi ipsum omnibus sit necessarium.

XXIX. Considerata seorsim, quam instituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda sit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, translatione factâ perpende tecum, annon ipse ejusmodi aliquid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud istiusmodi. hoc enim si adverteris, ira statim tibi excidet. præsertim, si succurrerit unà, cogi hominem. quid enim faceret? aut, si poteris, tu illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenem. & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viso, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi respexeris, Cæsarum aliquem. & in quolibet cogitando, geminum ei quempiam. tum mentem tibi subeat; Ubi nunc sunt illi? nusquam sané: aut ubi tandem? ità enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul fuerit recordatus, quicquid semel mutârit, per spatium temporis infinitum non esse ampliùs futurum. tu verò spatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te decet, transigere? quàm pulchram bene agendi materiam occasionémque subterfugis? quid enim sunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perspexerit, exercitationes. persiste ergò. dum & ista tibi familiaria effeceris, quo

XXVIII. Φθυτάζου πρόσωπα ἢ ἐφ' ἡλικίων λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, [1] ὅμοιον τῷ χοιριδίῳ κλαιομένῳ ἐπὶ τῆς κλινοστρώμης ἢ ἐνδοσιν ἡμῖν ὁλκὴ μόνῳ σωτηρίᾳ ἢ ἐνδοσιν ἡμῖν ὁλκὴ μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, ὃ [3] ἐκνεύσεως ἔπεσθαι τοῖς γεγαμένοις. [4] τὸ γὰρ ἕπεσθαι φιλόν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου ὧν ποιῇ ἐφιστάνων, ἐρώτα σεαυτόν, [5] εἰ ὁ θάνατος δεινὸν ἀφ' ὧν τούτου φεύξεται.

XXX. Ὅταν παροφθῇς ὑπό τινος ἁμαρτήματι, αὐθὶς μεταβαίνων, ὑπολογίζου, [6] ἵνα μὴ παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, ἢ ἡδονὴν, ἢ δὲ δοξάριον, καὶ κατ' εἶδος. τούτῳ γὰρ ὑπαλλάττων, ταχέως ὑπιέσῃ τὴν ὀργήν· συμπαρόντος τοῦ, ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιεῖ; ἢ [9] εἰ δύναται, ἄφελε ἀπὸ τοῦ βιαζομένου.

XXXI. Σατύριονα [10] ἰδὼν Σωκρατικὸν, φθυτάζου ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμῆνα, καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φθυτάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα, ἢ Σεβῆρον φθυτάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀποβλέψας, τινὰ Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον, ἔπειτα συμπαρόντα σοι. [11] πῦ δῆτα ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ· ἢ [12] ὅπου δ' ὅτου; οὕτως γὰρ συνεχῶς διάθες τὰ δῆθεν πολλά, [13] καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα δὲ συμμνημονεύσεις, ὅτι [14] τὸ ἄπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. τί οὖν ἐν τούτοις; τί δ' οὐκ [15] ἀρκεῖ σοι [16] τὸ βραχὺ τοῦτο χρονίως διαπεπρᾶσθαι; [17] οἶδα ὕλλως καὶ τοῦτο ὅταν φοβῇς; τί γὰρ ὄχι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] γυμνάσματα λόγου [19] ἰσοστρόφου ἀκριβῶς καὶ [21] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσῃς ἑαυτῷ καὶ ταῦτα·

[1] L. 11. § 18. [2] L. 12. § 27. [3] Sup. § 8. [4] L. 2. § 3. l. 4. § 42. [5] L. 12. § 31. [6] L. 7. § 26. l. 11. § 18. [7] L. 5. § 28. l. 8. § 14. [8] L. 12. § 16. [9] L. 9. § 11. [10] Iuva f. [11] L. 7. § 58. l. 8. § 25, 31. [12] L. 12. § 27. [13] Πῦρ δή; [14] L. 2. § 17. l. 12. § 33. [15] L. 4. § 3. [16] L. 6. § 2. L. 9. § 6. [17] L. 4. § 26. [18] L. 7. § 58. [19] L. 6. § 20. [21] L. 8. § 26. [10] L. 10. § 9.

[1] Inf. § 35. [2] L. 4. § 1.

[1] ὡς ὁ ἐῤῥωμένος στόμαχος πάντα ὀξοικειοῖ, [2] ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἄξει αὐτῷ τε ἀνακλώσει.

[3] L. 11. § 13. [4] L. 12. § 1. [5] L. 5. § 5. [6] L. 8. § 32. Sup. § 33. [7] Sup. § 8.

XXXII. [3] Μηδενὶ ἔξεστω εἰπεῖν ἀληθῶς σε φαῦλόν ἐστι, ὅλως δὲ μὴ [4] ἁπλοῦν, ἢ ὅλως σὸν ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τάχιστα σε ἀφέσει ἀπολιπεῖν· [5] πρᾶγμα γὰρ τοῦτο δεῖ σοι. [6] πῶς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι τὸν ἁπλοῦν; σὺ μέχρι τούτου κρῖνον [7] μηδὲ ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. ἐπὶ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

[8] Sup. § 12, 31. [9] Sup. § 32. L. 11. § 9. [10] L. 9. § 26. [11] L. 6. § 51. [12] L. 5. § 16. L. 6. § 16, 40. [13] L. 6. § 7. l. 8. § 26, 43. l. 11. § 16. [14] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7.

XXXIII. [8] Τί ἔχει δὲ δεῖ ταύτης τῆς ὕλης διωκάμενον καὶ τὸ ὑγιὲς θεραπεῦσαι, ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐτὸ πραχθῆναι ἢ εἰπεῖν. καὶ μὴ παραιτοῦ, ὡς κωλυόμενος· ὑ πράττειν πάσῃ [10] στάσει, ἀρὰ ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι [11] οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοῦτό σοι τὸ δεῖ τὴν ὑποβαλλομένην καὶ ὑποπιπτέσης ὕλης [12] ποιεῖν τὰ οἰκεῖα τῇ ἑαυτοῦ καλαισθήσει· [13] ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν πᾶν ὃ ἔξεστι καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πρόσεχε δὲ ἑαυτῷ μὴ ὅτου κυλίνδρου, ὑ πρόσεχε δὲ δοτὰ φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, ταύτην μὲν ἐν ὕδατι, ταύτην πυρί, ταύτην τοῖς ἄλλοις, ὅσα [15] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· τὰ γὰρ διαίροντα καὶ ἐνισάμενα πολλά. [16] νοῦς δὲ καὶ λόγος ἅπασι πᾶσιν τοῖς ἐπιπόνοις ὕπνοις προϊέναι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. ταύτην τὴν ῥαστώνην μηδὲν ὀρμάσιν τιθέμενος καθ' ἣν ἐνεργήσαι ὁ λόγος ἅπασι πᾶσιν, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [17] μηκέτι μηδὲν θαύμαζέτω. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστι [18] τοῦ νεκροῦ, ἢ [19] χωρὶς ἀπολήψεως, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ ἐνδόσεως, [20] ὑ θραύει, [21] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν ὑδετιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ [22] ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς ἀν οὐδὲν ἐγίνετο. ὅπ γοῦν ἐν ἄλλων καζοσκευασμάτων, πάρεστιν ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν ξυμβῇ, ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο κτῆσιν γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα

[15] Sup. § 2. [16] L. 5. § 10, 20. l. 8. § 7, 32, 41. [17] L. 7. § 73. l. 8. § 2. [18] L. 4. § 41. l. 12. § 33. [19] L. 4. § 7, 11. [20] L. 8. § 56, 57. [21] Sup. § 28. [22] Sup. § 55.

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igniſque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum. ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis. neque enim ratio id poſcit, nî talis ſis.

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te. ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod voluptuariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta quaque oblata tibi materia ea facere, quæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, quicquid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem cylindro quidem non conceditur, ut motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii rei cuiquam, quæ à natura mera, vel animâ regitur irrationali, quæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia quælibet prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eàdem planè, quâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil quæras ulteriùs. reliqua enim obſtacula, vel ſunt corporis, quod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, aut mali quicquam efficiunt. alioqui ea qui patitur, malus fieret. atqui in aliis quidem operibus omnibus ita ſe habet, ut quicquid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtic verò, ſi ità dicere licuerit,

cuerit; præſtantior ſit homo ac laude dignior, dum eis quæ objiciuntur, rectè utitur. in ſumma memineris, civem indigenam nihil lædere, nî civitatem lædat. civitatem nihil lædere, nî legem lædat. horum autem, quæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. quod autem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læſerit.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus eſt, hunc dictum breviſſimum & è trivio arreptum quodlibet commonere ſuffecerit de mœrore metúve pellendo, quale illud eſt,

Sternit humi frondes aliæ vis aſpera venti:
Aſt aliæ naturæ parat, quæ vere vireſcent.
Sic hominum genus eſt: hic naſcitur, occidit ille.

foliola ſunt & filioli tui; foliola ſunt & homunciones iſti, qui tanto cum ſtrepitu, tanquam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & ſubſannant. foliola itidem, qui famam tui poſthumam excepturi ſunt. iſta enim omnia verno tempore prodeunt; dein ventus ubi ſtraverit, ſylva horum vice novâ alia profert. commune autem omnium eſt, breve exiſtendi ſpatium. at tu omnia, tanquam æterna futura, fugis appetiſve. mora parvula, & lumina tibi condonantur: eúmque qui te extulerit, alius aliquis lugebit.

XXXV. Sani eſt oculi, cernere viſibilia quævis, nec dicere, *Viridia velim.* hoc etenim lippientis eſt. ſed & auditûs ac olfactûs eſt ſani, ad ſonos odoréſve quoſvis percipiendos promptum eſſe. & ſtomachi valentis, adversùs edulia quævis pariter ſe habere; ſicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita eſt. pari igitur ratione & mentis eſt ſanæ, ad obvenientia quæq; idoneam eſſe. quæ verò dixerit, *Liberos mihi ſalvos velim*; & *Omnes quicunque mihi ſemper errent*; inſanum eſt oculum, qui res ſuas ſic deſiderat.

ἢ δ, ἐὰν ἀνάγκη, ἐξ [1] κρειττόνων γίνεται ὁ ἀνθρωπος, ἐξ [2] ἐπιεικεστέρων, [3] ὁρθὸς χορηγὸς τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δ μέμνησο, ὅτι [4] τὴ φύσῃ πολίτιδι οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν ὠ βλάπτῃ· οὐδὲ γὰρ πόλιν ὠ βλάπτῃ, ὃ νόμῳ ὠ βλάπτει· τούτων δ πᾶσι καλυμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον ὠ βλάπτῃ, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτιδα.

[1] L. 4. § 1.
[2] L. 5. § 15.
[3] L. 7. § 68.
[4] L. 5. § 22.

XXXIV. Τῷ [5] δεδιαιμμένῳ ὑπὸ τῆς ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ ἐ τὸ βραχύτατον, ἐ ὃν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀληπίας ἐ ἀφοβίας. οἷον,

[6] Φύλλα τά μὴ τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει.

[7] φυλλάριον δ κὴ τὰ παιδία σου· [8] φυλλάρια δ ἐ ζῶντα τὰ ὑποδοῦντα ἀξιοπίστως, ἐ ὑποφημοῦντα, ἢ ὀκ ἐπ' ἀνδρῶν καταιγόμενα, ἢ ἡσυχῇ φέροντα, ἐ χλοιάζοντα· φυλάρια δ ὁμοίως, ἐ [9] τὰ διαδεξόμενα· ἢ ὑπερφημίδη· πάντα γὰρ ταῦτα ἔαρος ὑποπίπτει ὥρη· ἐπὰν ἄνεμος καταβάλλῃ· ἔπειθ' [10] ἡ ὕλη ἔτερα ἀντὶ τούτων φύει. [11] ὃ δ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγῃς, ἐ [13] ἢ δ ὀξυνεγκόπτει σε ἤδη, ἄλλος ἀρκιπόσ.

[5] Διάγνωμ. Xyl. & Lug. Διατριβ. l. 3. § 4.
[6] Homer. Il. ζ. v. 147.
[7] L. 11. § 34.
[8] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
[9] L. 4. § 19.
[10] L. 7. § 23, 25.
[11] L. 5. § 10.
[13] L. 7. § 70. l. 8. § 2, 5.

XXXV. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δῆ τὰ ὁρατά, ἐ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιώντος ἔξι. ἐ τὴ ὑγιαίνουσῃ ἀκοῇ, ἐ ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ ἐ ὀσφρητὰ ἑτοίμως ἔχειν. ἐ [14] τὴ ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα ἔφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσαι κατασκεύασται· ἐ τοίνυν [15] τὴ ὑγιαίνουσῃ διανοίᾳ πρὸς πάντα δῆ

[14] Sup. § 31.
[15] L. 8. § 42.
[16] L. 9. § 40.

ἢ δ λέγουσα, [16] τὰ παιδία σωζέσθω, ἐ πάντες ἐθέλω

ὅ,τι δὴ προέξω ἐπαρέσκοντος, ὀφθαλμός ἐστι τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὀδόντες τὰ ἁπαλά.

[1] L. 5. § 10. L. 9. § 3. XXXVI. [1] Οὐδείς ἐστιν οὕτως εὐπόλημος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ προσέσονταί τινες ἀσπαζόμενοι ὃ συμβαῖνον κακόν. σπουδαῖος δὲ σοφὸς ἐῶ. μὴ δὲ πανύστατον ἔσῃ λέγων τις ὁ καθ' αὑτόν; ἀναπνεύσω [2] μοί ποτε [3] ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἐῶ· ἀλλὰ πολλάκις, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσεταί ἡμῶν, ταῦτα μὲ οὕτω δὴ τοῦ σπουδαίου. ἐφ' ἡμῖν ἦ πρὸς ἄλλα ἐστί, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλαξιπῶν ἡμῶν [4] τοῦτο ἂν ἐννοήσῃς ἀποθνήσκων, δὲ συνηλίκιτερον ἐξελεύσῃ, λογιζόμενος, ὅτι τοιούτου βίου ἀπήρχομαι, ὃν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοί, ὑφ' ὧν τὰ τοσαῦτα ἠγωνιάμην, ἠὐξάμην, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐπέλυσέ με ἀπάγχειν, ἄλλως κἀκεῖ τυχὸν οὐ τούτου ῥᾳστώνην ἐλπίζοντες. εἰ δὴ οὕτω ἐστὶν ἀπηχθῆσθαι τοῖς συνοῦσι μηκέτι ἀχθεσθῆς; [6] μὴ μοί τοι δοκεῖ τοῦτο ἔλαττον συμβαίνειν αὐτοῖς ἀπιοῦσι, ἀλλὰ [6] ὃ ἴδιον ἔθος ἀποσώζων, [7] φίλος, ἢ εὔνους, ἢ [8] ἵλεως, δὲ μὴ πάλιν ὡς ἀποστρεφόμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τῇ συναφείᾳ [9] συνήλως δ ψυχάριον ἀπὸ σώματος ἐξειλεῖται, τοιαύτῃ δὲ τῇ ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· δὲ γὰρ [10] τούτοις ἡ φύσις συνῆψε, δὲ συνέκρινεν. ἀλλὰ νῦν διαλύει; δυσχεραίνω, ὡς ἀπὸ οἰκείων μέν, ἐκ μέλλων [11] ἀπαλλαττόμενος. ἀλλ' ἀφίεμαι· [12] ἔστι γὰρ δὲ τοῦτο πρὸς τὴν φύσιν.

quid fecere laudem, vetim; oculi est instar viridia poscentis, vel dentium tenella postulantium.

XXXVI. Nemo quisquam adeò felix est, cui morienti non adstabunt aliqui, qui præsenti lætentur malo. bonus sapiénsque fuerit, annon ad extremum futurus est qui de illo dicat, *Respirabimus jam tandem à pædagogo isto. non erat revera asper nostri cuiquam: sensi tamen tacitè illum damnâsse nos.* hæc igitur de viro bono. at nos quod attinet, quàm multa sunt alia, ob quæ à nobis liberati desiderent haud pauci? hoc si inter moriendum cogitaveris, libentiùs discedes; cùm ità tecum rem putaveris, Ex ea vita discedo, in qua ipsi ejusdem mecum participes, pro quibus tam multa exantlavi, supplicavi, procuravi, illi, inquàm, ipsi elatum me optant, tanquam qui levamen forsan hinc aliquod sperent. cur ergo diutiùs istic moram trahere quis cupiat? nec propterea tamen minùs illis propitius discedes, sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis. quin rursus nec tanquam vitæ avulsus, sed, prout eis, quibus mortis felicitas quædam obtigit, animula à corpore leniter exolvitur, talis & tua ab istis etiam esto discessio. eis enim te natura annexuit & conjunxit. at nunc disjungit. disjungor itaque tanquam à necessariis, non abstractus tamen, sed sponte discedens. nam & hoc ex eis est, quæ sunt secundùm naturam.

[1] L. 5. § 10. [2] L. 3. § 5. [3] L. 2. § 12, 17. XXXVII. Ἔθιζον δὴ παντὸς, ὡς οἷόν τε, δ προσφερόμενός τινος, ὑπομένειν καὶ σωτῆρος, [13] ἔστι τοῦτο δὴ τίνα φέρῃ; ἄρχου ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ [14] σαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε.

XXXVII. Solenne tibi sit, in cujusque (quoad ejus fieri potest) actione omni, apud te quærere, *Istud iste quo fine facit?* à temet autem auspicare, téque primo loco scrutare.

[13] Sup. § 16. L. 7. § 4. [14] L. 3. § 5. L. 5. § 11. [15] L. 2. § 2. [16] L. 7. § 59. L. 8. § 28. [17] L. 12. § 33 [18] Sup. § 3. [19] Sup. § 2, 3. [20] L. 3. § 3. XXXVIII. Μέμνησο, ὅτι [15] δ νευρασπιζῶν ἐστὶν ἐκεῖνο, [16] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· [17] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωή, [18] ἐστὶν ἕκαστος ἡμῶν, δὲ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. μηδέποτε συμπεριφολάζῃς [19] τὸ περικείμενον [20] ἀγ-

XXXVIII. Memento illud quod te velut fiduciis citat, esse intra te reconditum quiddam. illud est fundela, illud vita, illud (si fas dicere) homo est. nè cùm illo junctim contempleris unquam circumjectum, vasis

vasis instar, conceptaculum hoc, & instrumenta hæc undique ex eodem efficta. sunt enim asciæ similia ista. hoc tantùm interest, quòd agnata sint. siquidem membrorum istorum, absque forma quæ ea cieat sistátque, non magis usus est, quàm radii textrici, aut scriptori calami, aut auriga flagelli.

γειώδες, & τὰ ὀργάνια ζῶντα τὰ ἐνεπλασμένα. ὅμοια γὰρ ἔχει σκεπάρνῳ μόνον ἢ δάφέροντα, καθὰκ προσφυῆ ἔχει. ἐπεὶ τοι ὑ μᾶλλόν τι τούτων ὠφελὰς ἔχει τὸ μηδέν, χωρὶς [1] τῆ κινέσης & ἰχύσης αὐλὰ αἰτίας, ἢ τῆ κερκίδ@ τῇ ὑφαντικῇ, & τῷ καλάμῳ τῷ γραφικῷ, & τῷ μαστιγίῳ τῷ ἡνιόχῳ. [1] L. 5. § 21. l. 7. § 55. Sup. § 26.

LIB. XI. ΒΙΒΛΙΟΝ ια'.

HÆ sunt animæ ratione præditæ proprietates. se cernit, fingit, artátque, ut lubet, qualemque vult ipsa, facit: fructum, quem profert, ipsa carpit. cùm arborum fructus, quódque istis in animalibus respondet, alii carpant. finem semper suum assequitur, ubicunque constiterit vitæ terminus. neque enim sic se habet, quo modo in saltando aut fabulam agendo aliisque ejusmodi, in quibus siquid incideris, actio tota fit mutila; sed in quacunque parte, & ubicunque deprehensa fuerit, quod præcessit plenum prorsus & perfectum sibi facit: ut dicere liceat, *Ego quæ mea sunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, quod ambit hunc, vacuum, figurámque effusidem contemplatur, & in ævi immensitatem se porrigit, & universi per intervalla certa renovationem comprehendit & considerat; vidétque simul, quòd nihil novi visuri sint posteri nostri, sicut nec ampliùs quicquam viderunt antecessores nostri, sed ità fit quodammodo, ut quadraginta annos qui egerit, mentem modò aliquam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse, nihil sibi præferre, quod & legis est proprium. ità inter rectam rationem & justitiæ rationem nihil interest.

ΤΑ ἴδια τῆ λογικῆς ψυχῆς· [1] ἑαυτὴ ὁρᾷ, [2] ἑαυτὴ δίαρθρεῖ, ἑαυτὴ ὁποίαν ἂν βύληται ποιεῖ, [3] τὸ καρπὸν ὃν φέρει αὐτὸ καρπᾶται (τὰς γὰρ τῶν φυτῶν καρπὰς, & τὰ ἀνάλογον ὅπ τῶν ζώων, ἄλλοι καρπῶνται) [4] ἔχει ἴδιον τέλος τυγχάνει, ὅπερ ἐὰν τὸ τοῦ βίου πέρας ὅρις ῃ. [5] ἐχ ὥσπερ ὅπ ὀρχήσεως & παιχνιδίου & τῶν τοιούτων ἀτελὴς γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐξηφῇ. ἀλλ' ὅπ παντὸς μέρους, & ὅπερ ἐὰν καταληφθῇ, [6] πλήρες & ἀπροσδεὲς ἑαυτῆ τὸ προτεθὲν παντᾶ ὥστε εἶπεῖν, [7] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι δὲ [8] περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, & τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν, & τὸ σχῆμα αὐτῦ, & [9] εἰς τὸν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶν@ ὀπτείνεται, & [10] τὸν περιοδικὸν παλιγγενεσίαν τὸν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, & περινοεῖ, & θεωρεῖ, ὀκ [11] ὑδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μὴ ἡμᾶς, οὐδὲ παλαιότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ [12] ζήτων κὰ νὰ ὁ πεντηκοντούτης, ἐὰν νῷν ὁποσονῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γενόμενα, & τὰ ἐσόμενα ἐώρακε [13] κατὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, & [14] τὸ φιλεῖν τὸς πλησίον, & ἀλήθεια, & αἰδὼς, & τὸ [15] μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον & νόμυ· ὅπως ἂρ' ὑδὲν διλύει κὲ λόγος ὀρθὸς, & [16] λόγος δικαιοσύνης.

[1] Inf. § 12.
[2] L. 6. § 8.
[3] L. 9. § 19.
[4] L. 3. § 8.
[5] L. 12. § 36.
[6] L. 2. § 17. l. 3. § 5.
[7] L. 4. § 29. 49.
[8] L. 7. § 35. l. 9. § 30.
[9] L. 10. § 31.
[10] L. 9. § 28. l. 10. § 7.
[11] L. 6. § 37. l. 7. § 1.
[12] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[13] L. 7. § 49.
[14] L. 6. § 16. l. 8. § 26.
[15] L. 3. § 9. l. 5. § 21.
[16] L. 10 § 1. l. 12. § 1.

II. Ὡδῆς ὑπεριδοῦ, καὶ ὀρχήσεως, καὶ παγκρατίου καλαφερούσης, ἐὰν δὲ μὲ ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων, καὶ κατ' ἕνα πύθῃ σεαυτόν, εἰ τούτων ἥττων ἔσει; ἀγανακτήσῃ γάρ. πάλιν ὁ ὀρχήσεως δὲ ἀπάλλαγον ποιήσας κατ' ἕκαστον αἴνησιν ἢ χάριν. δὸς δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. ὅλως οὖν χωρὶς ἀρετῆς, καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ὅτι τὰ κατὰ μέρος πρόχειρα, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἰέναι· δὸς δὲ αὐτὸ καὶ ὅτι τὸν βίον ὅλον μεταφέρει.

III. Οἵα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος, καὶ ἤτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι; ὅταν ὁ ἕτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἄρχηται, μὴ ψιλὴ ἀφάτταξις, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι, ἀτραγῴδως.

IV. Γεωμετρικὸ καὶ ῥητορικῶς; ἔχειν ἀφέλημα. τοῦτο ἵνα ἀεὶ προχεῖρον ἀπόμῃ· καὶ μηδαμοῦ παύου.

V. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι τοῦτο ὁ πῶς καλῶς γίνεται, ἢ ἐκ θεωρημάτων, ἵνα μὲ δεῖ τὰ τοῦ ὅλου φύσεως, καὶ ὁ δεῖ τὰ ἰδίας δ' ἀνθρώπου κατασκευῆς;

VI. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι παρῆχθησαν ὑπομνηστικὰ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι οἷς ὅπη τὰ σκηνῆς ψυχαγωγοῦσι, τούτοις μὴ ἀχθεσθῆ ὅτι τὰ μείζονος σκηνῆς. ὁρᾶτε γάρ, ὅτι οὕτω δὴ πάντα περαίνειν, καὶ ὅτι φύσιν αὐτὰ καὶ οἱ κενεαγχεῖς, Ἰὼ Κιθαιρών, καὶ λέγουσι δὲ ἐνα οὐ πρὸ τὰ δεύμαθα ποιητῶν χρησιμώτατα οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα.

Ἐπὶ δ' ἐμοὶ πάθεσιν ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμοὶ
Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο. —— καὶ πάλιν,
Τοῖς θεάμασιν γὰρ ἐκ θυμεῖσθε. —Καὶ,
Βίᾳ θρέξειν, ὥστε κάρπιμον φάχυν.

II. Cantilenam jucundam, saltationem, pancratium contemnes, si voce concinnâ in sonos singulos divisâ, de his sigillatim te percontatus fueris, *Num istud me victum habet?* erubesces enim id fateri de saltationis motibus gestibusque singulis, de pancratio itidem, si gemina feceris, futurum est ut pari modo adversùs hæc afficiaris. itaque virtute solâ exceptâ & virtutis actionibus, in reliquis omnibus ad particulas seorsim consideratas recurrere memento, ut ab harum disjunctione res ipsas contemptum eas. hoc autem ipsum & ad vitam totam transferas.

III. Qualis est anima ea, quæ parata est jam statim, si oportuerit, è corpore emigrare, & vel extingui, vel dispergi, vel permanere? ità paratam dico, ut à judicio peculiari promptitudo hæc profluat, non ab obstinatione mera, pro Christianorum more: ut mortem obeas consideratè, compositè, citra tumultum, quò & aliis idem suadere possis.

IV. Num quid feci, quod in commune conducat? beneficium hoc ipso accepi. hoc tibi semper succurrat: nec desinas unquam.

V. Quam artem profiteris? bene vivendi. hoc quo modo melius fit, quàm documentorum ope, quorum alia sint de universi natura, alia de hominis conditione propria.

VI. Primò tragœdiæ invectæ sunt, quæ casuum & eventuum homines commonefacerent, quò & ista sic fieri nata monerentur; nec quibus in scena oblectarentur, ea in scena majori, gravatim sustinerent: cùm viderint non posse hæc aliter transigi, & quod perferant ea etiam illi qui exclamant, *Eheu, Citheron.* & revera dicuntur à dramaticis poëtis utiliter nonnulla. quale illud est imprimis;

Si me meosque liberos Dii negligunt,
Hujus etiam constat ratio.

Et rursùs,

Num mentiquam hominem rebus irascier decet? Et,

Spicas velut fruziferas, sic vitam meti.

& cætera

[1] L. 10. § 18.
[2] L. 8. § 36.
[3] L. 3. § 11.
[4] L. 6. § 13. l. 10. § 26.
[5] Sup. § 1. l. 2. § 5, 11.
[6] [μὴ] ἀπ. f.
[7] L. 5. § 33. l. 8. § 25.
[8] Sup. § 48. l. 9. § 53.
[9] L. 3. § 1.
[10] L. 1. § 18.
[11] L. 7. § 13, 74.
[12] L. 5. § 6.
[13] L. 4. § 31. l. 6. § 35.
[14] Sup. § 1. l. 8. § 26. Inf. § 12.
[15] L. 5. § 16. Inf. § 20.
[16] L. 4. § 29. l. 7. § 50.
[17] L. 12. § 36.
[18] *Tragic. N. apud Arrian.* Epictet. l. 1. cap. 24.
[19] L. 7. § 41.
[20] Ibid. § 38.
[21] *Eurip. Hypsip.* Ibid. § 40.
[22] Βίον.

& cætera quæ sunt ejusmodi. Tragœdiæ succesſit vetus comœdia, quæ libertate magistrali instructa, nec obliquâ sed disertâ oratione usa, fastum dejicere non ineptè satagebat: quo fine & Diogenes ex his quædam adhibuit. considera & quæ deinceps fuerit media comœdia, & quorsum tandem introducta sit nova, quæ in inimicum artificium paulatim defluxit. (nam & ab istis utilia dici nonnulla, nemo est qui nesciat.) sed & quo spectet totum hoc poesios hujusmodi & fabularum agendi institutum.

τῆς ποιήσεως & δεαμβοργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκόπον ἀπέβλεψε.

VII. Quàm liquidò compertum habes, nullum aliud vitæ institutum ad philosophandum magis esse idoneum, quàm hoc in quo jam versaris?

VIII. Ramus à ramo cui proximè adhæsit abscissus, non potest non à stirpe totâ abscindi. ad eundem modum ergò & homo ab homine quovis resciſſus, communitate totâ excidit. portò ramum alius abscindit; homo verò se ipse à proximo suo separat, dum eum odit & aversatur: nec advertit interim, quòd unà semet à societate civili totâ absciderit. veruntamen hoc à societatis hujusce conditore Jove indultum sibi habet, quòd ei liceat denuo coalescere, cui priùs adhæserat, & ad universi complementum locum recuperare suum. quanquam hoc frequentiùs si fiat, dissociatio istiusmodi & difficiliùs resarcitur, & restitutio ægrè procedere consuevit. omnino denique non pariter se habent surculi duo, quorum alter à prima germinatione cohæsit, & cum stirpe reliqua constanter quasi conspiravit; alter post abscissionem insertus est: quem plantarum cultores dicere solent, *consurrexisse* quidem, sed non *consignari*.

IX. Qui ad rationis rectæ normam progredienti obsistunt tibi, sicut à rectè agendo avertere te nequeunt, ità nec benevolum erga illos affectum excutiant tibi. sed ad utrumque horum teneas te, ut

ὅσοι τοιαῦτα, μὴ ἢ τὴ τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία καμῳδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα, & τὴ ἀτυφίαν σὺν ἀχρήστοις δι' αὐτὸς τὴ συνυῤῥημοσύνης ὑπομιμήσκουσα· πρὸς οἷόν τι & Διογένης ζητὴ παρελάμβανε. μὴ ταῦτά τις ἡ μέση κωμῳδία, & λοιπὸν ἡ νέα πρὸς ἅ ποτε παρέληπται, ἢ κατ' ὀλίγον ὅτι τὸ ὀνομάσεως φιλοτεχνίαν ὑπερῤῥύη, δύσκριτον· ὅτι μὲν γὰ λέγω & ὑπὸ τούτων ἔνια χρήσιμα, σὺν ἀγνοείτω. ἀλλὰ ἡ ὅλη δύναμις τὴ τοιούτης ποιήσεως πρὸς τίνα ποτὲ σκόπον ἀπέβλεψε.

VII. Πῶς ἐναργὲς προσπίπτει, ὃ μὴ ἔξ ἄλλου βίου ὑποδύσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν ὕπνος δυσκόλιον, ὡς ταύτην ἐν ᾗ νῦν ὢν τυγχάνῃς;

VIII. [3] Κλάδος τῷ προσεχοῦς κλάδῳ ἀποκοπείς, ἃ δύναται μὴ & τῷ ὅλῳ φυτῷ ἀποκεκόφθαι. οὕτω δὴ & [4] ἄνθρωπος, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀποκοπεὶς ὅλης τὴ κοινωνίας ἀποπέπτωκε. κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· [5] ἄνθρωπος δ' αὐτὸς ἑαυτὸν τῷ πλησίον χωρίζει, μισήσας & [6] ἀποστραφεὶς· ἀγνοῶ δ' ὅλκ & τῷ ὅλῳ πολιτεύματος ἅμα ἀποστέμνειν ἑαυτόν. πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον ὃ συσπασμένῳ τὴ κοινωνίᾳ Διός. [7] ἔξεστι γὰ πάλιν ἡμῖν συμφῦσαι τῷ προσεχεῖ, & πάλιν τῷ ὅλῳ συμπληρωτὴς γίνεσθαι. πλεοναχὰς μέντοι γινόμενον & κτὴ τοιαύτην διαίρεσιν, δυσκίνητον & δυσαποκατάστατον προχωρεῖν ποιεῖ. ὅλως τε οὐχ ὁμοιος ὁ κλάδος ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλαστήσας, καὶ σύμπνους συμμείνας, τῷ μὴ τὴ ἀποκοπῆναι αὐθις ἐξαντλιοδενεῖν· ὅ, εἴ ποτε λέγουσι οἱ φυτουργοί, [9] ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδεσμεῖν δέ.

IX. Οἱ ἐνιστάμενοί προϊόντι σοι κτὴ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ [10] ἀπὸ τὴ ὑγιοῦς πράξεως ἀποστρέψαι σε οὐ δυνήσονται, οὔτως [11] μηδὲ τὴ πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἀκρυπέτωσαν· ἀλλὰ φύλαττε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον

[3] L. 2. § 16. l. 8. § 34.
[4] L. 5. § 8.
[5] L. 4. § 29. Inf. § 9, 20.
[6] ἀποστρ.
[7] L. 8. § 34.
[8] -ῥαμεῖν. Jun.
[9] ὁμοιοπαθεῖν Boot ὁμοσκιατῶν Salm. ὁμοχροιατῶν f.
[10] L. 3. § 16. l. 8. § 32.
[11] Sup. § 11 l. 6. § 47, 52.

μόνον ὅτι [1] ἡ ἀναθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ὅτι [2] ἡ πρὸς τὰς κωλύσεις ἐπιχειροῦντάς, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντάς πρός σε τοῦτο. καὶ γὰρ [3] τοῦτο ἀδυνεῖ, ὃ χαλεπαίνειν ἀνθρώποις, ὥσπερ [4] ὃ ἀπέχθεσθαι τῇ πράξεως, καὶ ὁπωσοῦν καταπλαγῆναι· ἀμφότεροι γὰρ ὁμοίως [5] λιποτάκται, ὁ μὲν ἐκστρατείας, ὁ δὲ [6] ἀλλοτριωθεὶς πρὸς τὴν φύσιν [7] συγγενῆ, καὶ [8] φίλον.

X. Οὐκ ἔστι χείρων τέχνης ἐμφυὴς φύσις· καὶ γὰρ αἱ τέχναι ταῖς φύσεσι μιμοῦνται· εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πασῶν τῶν ἄλλων τελειοτάτη καὶ φιλοπονικωτάτη φύσις, οὐκ ἂν ἀπολείποιτο τῆς τεχνικῆς συμπαιδείας· [9] πᾶσαι δὲ αἱ τέχναι τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω ποιοῦσιν· οὐκοῦν καὶ [10] ἡ κοινὴ φύσις· καὶ δὴ ἐνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· ἃς γὰρ τηρήσεται ὁ δίκαιον, ἐὰν μὴ [11] διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ [12] εὐεξαπάτητοι καὶ προπετοῖς καὶ [13] μεταπτωτικοῖς ὦμεν.

XI. Εἰ [14] σοὶ ἔρχεταί τι περὶ σὲ τῶν πραγμάτων, ὧν αὐτὸς διώξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσί σε, ἀλλὰ ἔξω τινὰ αὐτὸς ἐᾷς ἐκεῖνα ἔρχη· [15] τὸ γὰρ κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν, ἡσυχαζέτω, [16] κἀκεῖνα μηδὲν ἀνακεκινημένα, καὶ [17] ὅτε διώκων ὅτε φεύγων ὀφθήσῃ.

XII. [18] Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, ὅταν μήτε ἐκτείνῃ τι ἐπὶ κ, μήτε ἔξω ἐκωστρέχῃ, μήτε συνιζάνῃ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, [19] ᾧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ [20] τὰ πάντων, καὶ [21] τὴν ἐν [22] αὐτῇ.

XIII. [23] Καταφρονήσῃ με τις; ὄψεται. ἐγὼ δὲ ὄψομαι [24] ἵνα μήτι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσων. ἢ λέγων εὐήθειαν μηδ' μισήσῃ; ὄψεται. ἀλλὰ ἐγὼ [25] εὔκολος καὶ εὔνους πᾶσι, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕτοιμος· [26] τὸ παραφρόνημον δείξω, ἐκ [27] ὀνειδισμοῦ, ἢ δὲ ὡς καταπεφρονημένος ὅτι ἀμύχημαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ ἁπλῶς, οἷος ὁ Φωκίων ὅπερ ἦν, καὶ

X. Nulla natura arte inferior est. naturam enim imitantur artes. hoc si datur, sequetur, naturam eam quæ est consummatissima, cæteràsq; omnes in se complectitur, artificis solertiæ neutiquam concedere. atqui in artibus omnibus deteriora quæque præstantiorum gratiâ fiunt? à communi ergo natura hoc idem fit. atque hinc sanè justitia oritur: ab hac verò reliquæ nascuntur virtutes. neque enim quod est justum æquumque servabitur, si vel ad res medias anxiè feramur, vel decepti faciles & temerarii & inconstantes fuerimus.

XI. Si, quarum persecutio & fuga perturbat te, res eæ ad te non accedunt, sed ad illas ipse quodammodo accedis, cùm ipsæ interim immotæ maneant; judicium proinde tuum de eis quiescat, easque nec prosequeris amplius, nec fugies.

XII. Uniformis prorsus est animæ sphæra, cùm nec ad exterius quicquam se extendit, nec cum eodem ullo intùs concurrit, nec considit & comprimitur, sed lumine illo illustratur, quo veritatem, tum rerum omnium cæterarum, tum & in ipsa sitam, cernit.

XIII. Contemnit me quisquam? ipse viderit. ego mihi cavebo, nequid contemptu dignum vel egisse vel dixisse deprehendar. odit me quisquam? ipse viderit. at ego mitis esse ac benevolus cuique pergam; & huic etiam ipsi, errorem ostendere promptus; neq; id contumeliosè, neque ut qui patientiam ostentare cupiam, sed ingenuè, benignè, quo modo Phocion ille, nisi

1 L. 5. § 18.
2 L. 7. § 26, 56, 65. l. 9. § 11, 42,
3 Inf. § 18.
4 L. 10. § 12.
5 Sup. § 25.
6 Sup. § 8. Inf. § 20.
7 L. 2. § 1.
8 L. 9. § 27.
9 L. 7. § 55.
10 L. 5. § 16.
11 Inf. § 16. l. 9. § 27.
12 L. 3. § 9.
13 L. 5. § 10.
14 L. 4. § 3.
15 Sup. § 39.
16 L. 9. § 15.
17 Sup. § 1.
18 L. 8. § 41, 48.
19 L. 3. § 15.
20 L. 8. § 26.
21 Sup. § 1.
22 αὐτῇ
23 L. 5. § 25, 32.
24 L. 10. § 1, 32.
25 L. 4. § 37. l. 7. § 26. Sup. § 9.
26 L. 5. § 22. l. 10. § 4.
27 Inf. § 18. l. 6. § 30.

nisi si simulatè agebat. interiùs enim ità affectum esse oportet, ut ipsi Dii videant, hominem esse te, qui nihil quicquam indignè aut ægrè ve ferat. quid enim tibi mali contigerit, modò quod naturæ tuæ conveniat, id ipse facias? annon amplecteris, quod universi naturæ nunc est tempestivum, cùm homo sis ad hoc compositus positúsque, ut id fieri, quocunque tandem modo, velis, quod in commune conducat?

XIV. Qui se invicem contemnunt, iidem & sibi invicem assentantur: quique se invicem transcendere cupiunt, sibi invicem se submittunt.

XV. Quàm putidus & insincerus est, qui dicit, *Ego simpliciter tecum agere statui.* quid facis, mi homo? quid prædicere opus est? res ipsa appareat, fronti inscriptam oportuit vocem hanc, in oculis ipsis relucere statim, quomodo animus se habeat: sicut in amantis oculo cuncta statim dignoscit amasius. talem planè virum simplicem bonúmque oportet esse, qualis is qui hircum olet; ut qui astiterit, simulac accesserit, velit, nolit ipse protinus persentiscat. simplicitatis verò affectatio tortuosa est. amicitiâ lupinâ nihil est fœdius. hoc omnium maximè fugias. vir bonus, simplex, benevolus ità in oculis gerit hæc, ut neutiquam lateat.

XVI. Optimè vivendi facultas hæc est in anima sita, si adversùs res indifferentes indifferenter se habeat. indifferenter autem se habebit, si divisim & integrè earum unamquamque consideraverit, simúlque recordatus fuerit, quòd nihil horum cogere nos potest, ut hoc vel illud de ipso opinemur; nec accedit ad nos, sed quiescit; nos autem fumus, qui judicia de his proferimus atque nobis ipsis inscribimus, cùm nec inscribere in nobis situm sit, & si clanculum irrepserint, statim obliterare: quòdque ad breve admodum tempus opus futurum est cautelâ hac; tum vita terminabitur. ecquid est autem in

ἂ γε μὴ φερόσεπτόιᾶτο· τὰ [1] ἔξω δὲ δῆ [1] L. 12. § 2.
τοιαῦτα ἔᾖ), ἐ ὑπὸ πῶς θεῶν βλέπειν
δικαίωτον [2] ποιεῖ· μηδὲν ἀγροικικῶς ἢ δυ- [2] Inf. § 18. l. 6. § 26.
σκίνητον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. [3] ἐ γὰρ [3] L. 6. § 27.
σοι κακὸν, εἰ ἀνῆς ναῦς [4] ποιῇ ὃ [ἐπὶ] τῇ [l. 9. § 42.
φύσῃ σου οἰκεῖον; [5] ὑ δέχῃ ὃ νῦν τῇ πῶς [4] ποιῆς Mer.
ὅλων φύσῃ εὔκαιρον, [6] ἄνθρωπ. πεπαυμέ- [5] L. 4. § 23.
νῳ πρὸς ὃ γίνεται δὲ ὅτι δὴ τὸ κοινῇ [6] Inf. § 20. l. 5. § 8.
συμφέρον;

XIV. [7] Ἀλλήλων κατατρεχόντες, ἀλλή- [7] L. 4. § 32.
λοις [8] ἀρεσκόμενοι, ἐ ἀλλήλων ὑπερέχειν [8] L. 5. § 5.
θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκαλακλίνονται.

XV. Ὡς αἰσχρὸς ἐ κίβδηλος, ὁ λέγων, ἐγὼ προῄρημαι ἁπλῶς σοι προσφέρεσθαι; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο ὐ δεῖ φαίνειν. [9] αὐτὸ φαίνεσθαι. [10] ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει ἡ φωνή. [11] τοιοῦτον ἕξει, οἷον ἂν τοῖς ὄμμασιν ὀξέως ὁρᾷ ὁ πρὸς ἑαυτὸν ἐν ᾧ βλέμματι πέφυκα οὐδὲν γνωρίζειν ὁ ἐρώμενος. τοιοῦτον ὅλως δεῖ ἐ ἁπλοῦν ἐ ἀγαθὸν εἶναι, [12] οἷον γεύσασθαι, [13] ὁ σκύλαξ, ἅμα τῷ προσελθεῖν, δεῖ λύκῳ ὐ θέλειν, ἀγαθὸν. ὑποπτεύεσθαι ἢ ἁπλοῦν. [14] σκάλμη ἔξιν· ἐσθὴς ἔξις ἅγιον λυκοφιλίας. πρῶτον μάλιστα τοῦτο φεῦγε. ὁ ἀγαθὸς, ἐ [15] ἁπλοῦς, ἐ εὐμενὴς, ἐν τοῖς ὄμμασιν ἔχουσιν ταῦτα, ἐ ὐ λανθάνει.

[9] αὐτὸ f.
[10] L. 7. § 60.
[11] ἐκεῖνον f. vel ὃν. ἔχει;
[12] L. 5. § 28.
[13] L. 5. § 6.
[14] σκαλμὸς Xyl. σκαιὰ Boot. σκαμὴ Sal.
[15] L. 7. § 31.

XVI. Κάλλιστα [16] ἢ ζῆν, [17] διάκειται αὐτὴ ἐν σῇ ψυχῇ, ἐὰν [18] πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ· ἀδιαφορήσῃ ἢ, ἐὰν [19] ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως καθ ὅλικῶς· ἐ μεμνημένος, ὅτι [20] οὐδὲν αὐτῶν ἐπάλληλον ποιεῖ αὐτὸ ἡμῖν ἐμποιεῖ, [21] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ ἡμᾶς· ἀλλὰ [22] τὰ μὲν ἀκίνητα [23] ἡμεῖς ἢ ἐσμὲν, οἱ ταῖς περὶ αὐτῶν κρίσεις γινώσκοντες, ἐ οἷον γεάφοντες ἑαυτοῖς [24] ἔξον μὲ μὴ γεάφειν, [25] ἔξον ἢ καὶν πως λάθῃ, οὐδὲν ἐξαλεῖψαι. [26] ὀλίγου χρόνου ἔσῃ ἡ τοιαύτη προαίρεσις, ἐ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. τί μῦτοι δύσκολον

[16] L. 2. § 11.
[17] Sup. § 31. l. 8. § 8. Sup. § 9.
[18] L. 6. § 32. l. 9. § 1.
[19] Sup. § 2.
[20] L. 9. § 15.
[21] Sup. § 11.
[22] L. 4. § 3.
[23] L. 5. § 19.
[24] L. 6. § 52.
[25] L. 5. § 2.
[26] L. 10. § 11, 15.

καλῶς

καλῶς ἔχῃ ταῦτα; [1] εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστί, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥᾴδια [2] ἔσῃ σοι εἰ δὲ παρὰ φύσιν, [3] ζητεῖ κὲ δή σοι κατὰ τὴν φύσιν. καὶ [4] δὸς τοῦτο σαυτῷ, καὶ ἄδοξον ἔστω· [5] πολλὰ γὰρ συγχωρεῖται ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

XVII. [6] Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ [7] ἐκ τίνων ἐστὶν ἕκαστον κατασκευάσμενον, καὶ [8] εἰς τί μεταβάλλει, καὶ [9] οἷόν ἐστι μεταβαλὸν, καὶ ὅτι [10] οὐδὲν κακὸν πείσεται.

XVIII. [Καὶ] περὶ τῶν, [11] τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοί ἐστι. καὶ ὅτι [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. καὶ κατ' ἄλλον λόγον, προεστῶτα αὐτῶν γέγονα. ὡς κριὸς ποίμνης, καὶ ταῦρος ἀγέλης. ἀπὸ τίνων ἐπὶ, ἀπὸ τίνος, εἰ μὴ ἄτομοι, [14] φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα. εἰ τοῦτο, [15] τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν [16] τούτων ἐστὶν ἀλλήλων.

Δεύτερον ἐστι, [17] σκηναί τινες ἐσμὲν ὅτι τῆς τραπέζης, ἐν ᾗ κλινάριόν, παλαὶ μάλιστα ἐστι, [18] σῖται ἀναλίσκειν δοκιμάτων καὶ μύλας ἔχουσιν· καὶ αὐτοὶ ἐστὶ ταῦτα [19] μῦν οἷα τύφω ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν ἃ δεῖ διαφαίνεσθαι· εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς, [20] δηλονότι [21] ἄκοντες καὶ [22] ἀγνοοῦντες. [23] πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στερεῖται, ὥσπερ δὲ ἀληθείας, οὕτως καὶ δικαιοσύνης, καὶ [24] κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ προσφέρεσθαι· ἄρθρον ἐστὶ γὰρ ἀκούοντες ἀδικεῖσθαι, καὶ ἐγκαλοῦντες, καὶ πλεονεκτεῖσθαι, καὶ καθόλου ἀμβλυτητα τοῦ πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ [25] αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις, καὶ [26] ἄλλος [27] τοιοῦτος· εἰ καὶ [28] ἐκείνων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ [28] τῷ γε ἕξιν ποιητικὴν [29] ἔχεις, εἰ καὶ δι' ἀδυναμίαν, ἢ δόξαν ὁποίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἁμαρτημάτων.

Πέμπτον, ὅτι [30] οὐδὲ εἰ ἁμαρτάνουσι κατείληφας. πολλὰ γὰρ κατ' [31] οἰκονομίαν γίνεται. καὶ ὅλως πολλὰ δεῖ περὶτου μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πράξεως καταληπτικῶς τι ἀποφήνηται.

his difficile? siquidem enim naturæ congrua sunt, ejus oblecta te, & facilia fugura sunt. sin præter naturam, investiga, quid sit naturæ tuæ congruum, & ad hoc te accinge, etiamsi minus gloriosum sit. venia enim cuique habenda est, qui bonum suum sectatur.

XVII. Cogita tecum, unde prodierit unumquodque, & ex quibus consistat, & in quid mutet, & ubi mutaverit, quale futurum sit, & quod mutando mali nil patitur.

XVIII. De eis qui adversus te delinquunt cogita: Primò, quam relationem ad illos habeas. quódq; alteri alterius causâ nati sumus: tu autem speciali quadam ratione etiam illis præfectus, ut gregi aries, armento taurus. quin & altiùs rem repete: vel atomos obtinere, vel naturam universa disponere. hoc si est, deteriora constat præstantiorum causâ esse condita, præstantiora sui invicem.

Secundò cogita, quales sint ad mensam, in lectulo alibi. præsertim verò, quas à decretis intus siris necessitates perpetiantur: quantáq; cum prudentiæ opinione hæc ipsa, in quibus delinquunt, agant.

Tertiò, quòd, si hæc rectè faciunt, ægrè ferre non oportet: sin minùs, nolentes utique & nescientes agunt. omnis etenim anima, prout veritate privatur invita, sic etiam erga quemque pro dignitate cujusque gerendi se peritiâ. itaq; injustos, ingratos, avaros, vicinis injurios dici se non sustinent.

Quartò, quòd & ipse multa peccas, & aliàs ejusmodi es planè, quales illi sunt. atque etiamsi peccatis quibusdam abstineas, habes tamen intra te habitum talia perpetrare proclivem, lieèt vel ignaviæ, vel famæ, vel alius alicujus ratione à peccatis paribus tu cohibeas.

Quintò, quòd nec an peccaverint etiam, nôsti satis. multa enim per dispensationem geruntur. atque omnino multa priùs edocearis oportet, quàm de facto alieno certi quicquam statuere possis.

Sextò

[1] L. 8. § 26. [2] L. 10. § 33. [3] ἔσῃ f. [4] L. 10. § 2. [5] L. 4. § 12. [6] L. 5. § 3. [7] L. 6. § 27.
[8] L. 3. § 11. [9] L. 9. § 36. [10] L. 8. § 18. [11] L. 12. § 24. [12] L. 8. § 21. [14] L. 10. § 19. [15] L. 4. § 42. [16] L. 8. § 27. [17] L. 2. § 1.
[18] L. 9. § 39. [19] L. 10. § 6. [20] Sup. § 10. [21] L. 5. § 16. [22] L. 3. § 14. [23] L. 8. § 14. [24] L. 9. § 34.
[25] δηλονότι [26] L. 7. § 62. [27] L. 2. § 1. [28] L. 7. § 63. [29] L. 8. § 29.
[30] L. 7. § 26. [31] Sup. § 70. [28] κατ f. [29] ἕξεις
[30] L. 9. § 38. [31] L. 4. § 51.

Sextò, quando quàm maximè indignaris, vel ægrè fers, memineris momentaneam esse vitam humanam, omnésque nos brevi componendos fore.

Septimò, non esse actiones aliorum, quæ nos conturbant; sunt enim hæ in mentibus ipsorum sitæ: sed opiniones tantùm nostras. istas igitur tolle, missóque de re ipsa, tanquam grave quiddam sit, judicio, ira protinus evanescet. sed quomodo tollam? reputando nihil tibi inhonestum contigisse. nisi enim malum id sit duntaxat quod inhonestum est, necesse futurum est, ut & tu multa pecces, & latro, vel quidlibet etiam, fias.

Octavò, cogita quanto graviora patiamur ex iracundia ac mœstitia, quàm de istis concipimus, quàm ex eis ipsis, quorum causâ succensemus & angimur.

Nonò, mansuetudinem insuperabilem esse, si genuina fuerit, non personata & fucata. quid enim fecerit tibi, qui vel maximè contumeliosus est, si mansuetè adversùs illum te gerere perrexeris, & si occasio tulerit, placidè illum admonueris, & ebdem ipso, quo te lædere molitur, tempore quietus ipse hominem meliora docueris; *Noli sic agere mi fili*; *ad aliud nati sumus. mihi quidem nocere nequit. sed ipse lederis, mi fili.* monstraveris etiam scitè, & generatim ostenderis, nec apes ità se gerere, nec eorum ullum, quæ gregatim agere nata sunt, animantium. quin neque irrisoriè faciendum hoc, neque contumeliosè, sed cum genuino amoris affectu; neque animo quasi attacto & exulcerato, neque tanquam in schola, neque ut astanti alicui sis admirationi, sed ità semper, ut cum solo agas, etiamsi alii forsan circumstiterint nonnulli.

Capita novem ista in mente reposita habeas, tanquam dona quædam à Musis accepta; atque incipias tandem homo esse, dùm vivis. Veruntamen ex æquo cavendum, sicut nè irascaris eis, ita etiam nè aduleris. utrumque enim societatis jus violat, & ad damnum rendit.

Ἕκτον, ὅλε [1] ὅπῳ λίθῳ κήβμαχῆς, ἢ ὦ δυσταθὲς, [2] ἀκμελαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ [3] μετ' ὀλίγον πάντες [4] ἐξετάσθημεν.

[1] L. 7. § 58.
[2] L. 4. § 48.
[3] L. 12. § 21.
[4] L. 4. § 3.

Ἕβδομον, ὅτι [5] οὐχ αἱ παρέξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν ἡμῖν· [6] ἐκεῖναι γὰρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλλὰ [7] αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις· [8] ἆρον γοῦν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι τὸ ὡς περὶ δεινοῦ πείσιν, καὶ [9] ἀπῆλθεν ἡ ὀργή. πῶς οὖν ἀφῶ; λογισάμενος, ὅτι [10] οὐκ αἰσχρόν. ἐὰν γὰρ μὴ [11] μόνον τὸ αἰσχρὸν κακὸν, [12] ἀνάγκη καὶ σε πολλὰ ἁμαρτάνειν, καὶ λῃστὴν καὶ πανοῦργον γενέσθαι.

[5] Sup. § 11.
[6] L. 5. § 25.
[7] L. 7. § 16.
[8] L. 4. § 7.
[9] L. 5. § 22.
[10] L. 2. § 1.
[11] Sup. § 11.
[12] L. 9. § 1.

Ὄγδοον, [13] ὅσῳ χαλεπώτερα ὀπτοφέρουσιν αἱ ὀργαὶ καὶ λῦπαι αἱ ὅτε τοῖς τοιούτοις, τοσοῦτῳ ἐστὶν ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

[13] L. 7. § 24.

Ἔνατον, ὅτι [14] τὸ συμβὰν ἀνίκητον, ἐφ' ὅσον γνῶσιν ἦ καὶ μὴ [15] σεσηρὸς, μηδὲ ὑποκρισις. τί γὰρ σοι ποιήσῃ ὁ ὑβριστικώτατος, ἐὰν ἀγαπᾷς [16] συμβὰν αὐτῷ, καὶ, εἰ ὥποτε ἔτυχε, πρὸς αὐτὸν ἡμέρως καὶ [17] μεταδιδάσκῃς εὐγενῶς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἐν καιρῷ, ὅτε καλῶς ἔχοντα σε ὑπομενεῖ; μὴ τέκνον· [18] πρὸς ἄλλο πεφυκαμεν. [19] ἐγὼ μὲν ὃ μὴ βλαβῶ, [20] σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον. καὶ [21] δεικνῦσιν εὐαφῶς καὶ ὁλικῶς, ὅτι τοῦτο ὥπερ ἐχθὲ, ὅτι [22] ὑδὲ μέλισσα ἀνὰ ποιοῦσιν, ἀθλίως ζυναγελαστικὰ πέφυκε· δεῖ δὲ [23] μήτε εἰρωνικῶς αὐτὰ ποιεῖν, [24] μήτε ὀνειδιστικῶς, ἀλλὰ φιλοτόργως καὶ ἀδήκτως [25] τῇ ψυχῇ· καὶ [26] μὴ ὡς ἐν χολῇ, μηδὲ ἐπὶ ἄλλῳ ὥσπερ ἐπὶ θεάτρου μόνῃ· ἀλλ' [27] ἤτοι περὶ μόνον, καὶ ἐὰν ἄλλοι λύωσι θρηνήσωσι.

[14] Sup. § 13.
[15] L. 1. § 15.
[16] L. 3. § 11.
[17] L. 5. § 28.
[18] L. 2. § 1.
[19] L. 10. § 33.
[20] L. 9. § 4.
[21] L. 10. § 4.
[22] L. 9. § 9.
[23] Sup. § 13.
[24] L. 1. § 10.
[25] τῷ f.
[26] L. 10. § 36.
[27] ἀεὶ τοι Mer. ἀεὶ ὡς Xyl.

Τούτων τὰ ἐννέα κεφάλαια μέμνησο, ὡς ὥσπερ τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφὼς, καὶ [28] ἄρξαί ποτε ἄνθρωπος εἶναι, ἕως ζῇς· [29] φυλακτέον δὲ ἐπίσης τὸ ὀργίζεσθαι αὐτοῖς, ὃ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφότερα γὰρ ἀκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει.

[28] L. 10. § 1.
[29] l. 12. § 1. L. 4. § 31.

πρόχειρον

[1] Sup. § 9.

πρόχειρον ἡ ὀργὴ, ὅτι [1] ὑπὲρ δυμῶδες οὐδενὸς, ἀλλὰ δι' ἀφροῦ καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, ὅτως καὶ ἀρρενικώτερον, καὶ ἰσχυρὸν καὶ πολεμικὸν καὶ ἀνδρείαν τούτῳ μέτεστιν, ἢ τῷ ἀηδιακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι. ὅσῳ γὰρ ἀπαθείᾳ τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυνάμει. ὥσπερ τε ἡ λύπη ἀδενὲς ὅτως καὶ ἡ ὀργή. ἀμφότεροι γὰρ τήκονται, καὶ [2] ἐνδεδώκασιν.

adversùs iram verò præstò sit illud; irasci haud virile esse; sed mansuetum placidúmque animi affectum, ut humanius quiddam, ità & masculum magis. atque is certè, qui ità affectus est, robur assimi nervosque & fortitudinem penes se habet, non autem is qui indignatur & offenditur. quò enim propiùs hoc ad immunitatem ab affectibus omnem prorsus, eò etiam ad potentiam propiùs accedit. quemadmodum autem tristitia, sic

[2] L. 7. § 64.

& ira imbecillis est animi. utraque enim vulnus accepit, & succubuit.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δίκαιον ὦδε τῇ μουσοποιητικῇ δῶρον λάβε· ὅτι [3] οὐ [4] μὴ ἀξιῶν ἀμαρτάνειν τοὺς φαύλους μωρόν. [5] ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται· ὃς δὲ συγχωρεῖν ἄλλοις μὴ θέλει τοιούτους, ἀξιῶν δὲ μὴ εἰς σὲ ἁμαρτάνειν, [6] ἄγνωμον καὶ τυραννικόν.

[3] L. 5. § 17.
[4] ἀξιῶν μὴ
[5] L. 7. § 71.
[6] L. 6. § 27.

Quod si volueris, etiam decimum à Musarum præside donum accipe. velle improbi nè peccent, insaniæ est. id enim quod fieri non potest, appetit. tum concedere, ut adversùs alios tales sint, sed nè in te peccent postulare, & stolidum est & tyrannicum etiam.

XIX. Τέσσαρας μάλιστα ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονικοῦ φυλακτέον διαθέσεις, καὶ ἐπειδὰν φανερὸν ᾖ, [7] ἀπαλείφειν, ὅπερ ἐνθυμοῦ ἐφ' ἑκάστου ὅτως· τοῦτο δὲ φάντασμα [8] οὐκ ἀναγκαῖον. τοῦτο [9] λυπηρὸν κοινωνίας· τοῦτο [10] οὐκ ἀπὸ Καίσαρος μέλλεις λέγειν δὲ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγῃ ἐν τοῖς ἀπαντητικοῖς νόμοις. τέταρτα δὲ ὄψει, καθ' ὃ σεαυτὸν [11] ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο [12] ἠτιμωμένον ἐστὶ καὶ [13] ἀπαιδαγώγητον· μέρος τοῦ ἀπιμωτέρου καὶ [14] ἀνητοῦ μοίρας τῆς τοῦ σώματος καὶ τούτου σπερμάτων ἡδονάς.

[7] Sup. § 16.
[8] L. 4. § 24.
[9] L. 9. § 23.
[10] L. 2. § 16.
[11] συνειδήσεις f.
[12] L. 3. § 3.
[13] L. 12. § 19.
[14] L. 4. § 41.

XIX. Mentis affectiones quatuor potissimùm sunt fugiter cavendæ, & ubi deprehensæ fuerint, confestim inducendæ, de singulis earum sic censendo: cogitatio ista non est necessaria; ista societatis inimica; istud non à te dicturus es. aliquid enim non à teipso dicere, in rerum absurdissimarum numero habero. quartum esto, quicquid conscientia tibi dictaverit, fore per illud, ut pars tui divinior devicta succumbat viliori, corpori nempe mortali ejusque crassis voluptatibus.

XX. Τὸ πνευματίδιόν σου, καὶ ὃ περιέχει πᾶν ὅλον ἐκκέκριται, καίτοι φύσει ἀνωφερῆ ὄντα, ὅμως πειθοῦνται τῇ τῶν ὅλων διακοσμήσει, ὡδὶ περαίνεται ἐνταῦθα ὃ τὸ συγκείμενον καὶ ὃ γεώδες ἦν ὃ ἐν σοὶ πηλοῦ, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τοι καταφερῆ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται καὶ ἕστηκε παρὰ τὴν ἑαυτῶν φυσικὴν χώραν. ὅτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς [15] πολιτικοῖς, ἐπειδήπερ καὶ ἀθρόα συμβίᾳ, μόνιμα, μένειν δὲ ἐκεῖθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον ἔχοντα ἀναλύσεως σημεῖον [16] ὃ ὀλίγον ὕδωρ μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθῆ

[15] L. 3. § 5.
[16] L. 9. § 9.

XX. Quicquid aëreum & igneum immixtum est tibi, etiamsi natura sursum feratur, utrumque ut tamen universi dispositioni obsequatur, in massa composita istic detinetur. quicquid itidem in te terreum & aqueum existit, etiamsi natura deorsum vergat, attollitur nihilominus, & stationem occupat non suam usqueadeo etiam elementa universo obtemperant, dum ibi, ubi per vim disposita sunt, manent, donec dissolutionis signum detur. an non iniquum est ergo, mentem tantùm tuam im-

morigeram

morigeram esse, nec statione suâ acquiescere? & huic tamen nihil violentum injungitur, sed ea sola quæ ei secundùm naturam sunt. nec sustinet tamen, sed in contrarium fertur. motus enim omnis ad injurias, luxus, dolores, formidines. nihil est aliud, quàm à natura defectio. quin & mens, quoties eventum aliquem ægrè fert, stationem tunc suam deserit: ad æquanimitatem enim & pietatem est condita, non minùs quàm ad justitiam. siquidem & ista ad communionem tuendam faciunt; imò actionibus justis antiquiora sunt.

νωνησίας, μᾶλλον δὲ [9]

XXI. Cui non unus idémque semper vitæ scopus est, hic unus idémque per vitam totam esse non potest. non satis est quod dixi, nisi illud etiam adjeceris, qualis scopus hic esse debeat. quemadmodum enim opinio eadem non est de omnibus quæ vulgò hominum quoquo modo bona videntur, sed de certis quibusdam, communibus nempe: ad eundem modum & scopum illum qui est civilis & communioni congruus proponi oportet. qui enim ad istum conatus suos omnes direxerit, is actiones suas omnes sibi similes præstabit, & hoc modo semper idem futurus est.

XXII. Murem agrestem & domesticum cogita. hujusque pavorem ac trepidationem.

XXIII. Socrates plurimorum decreta *lamias* appellabat, puerulorum terriculamenta.

XXIV. Lacedæmonii in spectaculis suis, peregrinis in umbra sedilia collocabant, ipsi ubicunque obtigerat, considebant.

XXV. Perdiccæ accersenti excusabat se Socrates; *nè pessimo*, inquit, *exitio peream, cum gratiam collatam referre nequeam.*

XXVI. In scriptis Epicureis præcipitus, ut in mente ac memoria semper habeamus antiquorum aliquem eorum, qui virtutem coluerunt.

εἰ) καὶ ἀγθμαχεῖν τῇ ἑαυτῇ χώρᾳ; καίτοι [1]ἐστὶν ἧττον βίαιον τοῦτῳ ἐπιζέοντι. ἀλλὰ μόνα, [2]κατὰ φύσιν ὁρμὴν αὐτῷ· ἢ μὴν καὶ ἀνήχεται, ἀλλὰ τὴν ἐνδιάιταν φέρεται. ἢ γὰρ ὁρμὴ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ ἀκολασήματα, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς φόβους κίνησις, ἐστὶν ἄλλῃ ὁρμή, ἢ [3]ἀφισαμένη τὴν φύσεως. καὶ ὅταν δέ τινι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνῃ τὸ ἡγεμονικὸν, [4]καταλείπει καὶ τύπτει τὴν ἑαυτοῦ χώραν. φησὶ [5]ἰσότιμα γὰρ καὶ [6]θεοσεβῆ καταστάσεις. οὐχ ἧττον ἢ φησὶ [7]δικαιοσύνῃ. καὶ γὰρ [8]τοῦτο ἐν εἴδει ὁρᾷ τὴν οἰκοιρεσιώτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

XXI. Ὦ μὴ [10]εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁρᾷν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, ὅτω [11]εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δὲ ὅλῳ τῷ βίῳ δεῖ διάκειται· σὸν ἀρχὴ ὃ εἰρημένον, ἐὰν μὴ καὶτοῦτο προσῇ, οἷον δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὑποῦν πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ὁρᾷν, ἀλλ' ἡ περὶ τοιαῦτά τινων, τυγχάνει δὲ κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ εἶναι κοινωνικόν. καὶ [13]πολιτικὴν ὑποτίθεσθαι· εἰ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς προσήκουσας ὁμοίας ὑποτίθεσθαι, καὶ τοῦτο [14]ἀεὶ ὁ αὐτὸς ἔσται.

XXII. Τὸν μυῶν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν καλοικίδιον, καὶ [15]τὸν πλοίδιον τοῦτο καὶ θάμβος ποιεῖ.

XXIII. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, λαμίας ὀνόμαζε, [16]παιδίων δείματα.

XXIV. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ἄλλοις ἐν τῇ θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσθαι· αὐτοὶ δὲ ὅπου ἔτυχεν ἐκαθέζοντο.

XXV. Τῷ Περδίκκᾳ [17]ὁ Σωκράτης φησὶ μὴ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ πρὸς κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπολάβω, τυγχάνει δὲ εὖ ποιῶν ὑπὸ παθῶν αὐτὸν ποιῆσαι.

XXVI. Ἐν τοῖς τῶν [18]Ἐφεσίων γράμμασι, σύγγραμμα ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

[1] L. 5. § 9.
[2] [a] n.
[3] Sup. § 8.
[4] Sup. § 9.
[5] Sup. § 4. 6.
[6] L. 7. § 66.
[7] L. 9. § 1.
[8] Sup. § 13.
[9] L. 9. § 1.
[10] L. 2. § 7. 16.
[11] L. 1. § 8.
[13] L. 5. § 16.
[14] L. 9. § 23.
[15] Sup. § 27.
[16] L. 7. § 3.
[17] L. 2. § 12. l. 4. § 44. l. 7. § 68.
[18] Ἐπιχειρεῖν

[1] L. 7. § 47.

XXVII. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἵνα μὴν [1] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορῶμεν, ἵν' ἀπομνημονεύωμεν τῶν [2] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἑαυτοῖς ποιούντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ τῆς [3] καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. οὐδὲν γὰρ τῶν οὐρανίων κάλυμμα ἔχει.

[2] Sup. § 21. l. 9. § 9.
[3] L. 10. § 1. l. 12. § 2.

XXVIII. Οἷος ὁ Σωκράτης ὑποδήσασθαι τὸν πύδιον ἀπεζωσμένος, ὅτι ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὰ ἱμάτια ἐξῆλθε· καὶ εἰπόντος τοῦ Σωκράτους τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτι ἀνὴρ εἶδος ἔτους ἐστὶν ἁλμυρόν.

XXIX. Ἐν τῇ γεαφῇ καὶ διδασκαλίᾳ, ὑφορᾶσθαι ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῆς· οὕτω πολλῷ μᾶλλον ὃν τῇ βίῳ.

[4] Tragic. N. [5] Philo de boni libert. [6] Homer. Odyss. I. v. 413. [7] Hesiod Oper. lib. 1. v. 184. [8] L. 5. § 17. Sup. § 18. [9] L. 9. § 40.

XXX. [4] Δοῦλος πέφυκας, ὦ μέτισι, καὶ λόγου.

XXXI. [5] Ἐμοὶ δ' ἐκέλευσαν φίλον κῆρ.

XXXII. [6] Μέμφονται δ' [7] ἀοιδοὺς χαλεπῶς βάζοντας ἐπιόντας.

XXXIII. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, [8] μεμνημένους τοιούτου. [9] ὁ παιδίον ζητῶν, οὐκ ἔστιν ὅτι δίδωσιν.

[10] L. 10. § 34. [11] L. 2. § 17. [12] L. 7. § 40. [13] L. 9. § 21. [14] L. 5. § 23. [15] L. 4. § 4.

XXXIV. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἴσθι ὅτι φθαρησόμενος [10] ταῦτα φιλεῖς ἴσως ἀποθανὼν δύσφημα τοιαῦτα; [11] ἀλλὰ δύσφημον, ἔφη, φυσικῶς οὐδὲν ἔργον σημαίνει· ἢ ἔστι τὸν γεωργὸν [12] ἀπειπεῖν, δύσφημον.

XXXV. [13] Ὄμφαξ, σταφυλή, σταφίς, [14] πάντα μεταβολαί, [15] οὐκ εἰς οὐκ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ οὐκέτι ὄν.

[16] L. 8. § 41.

XXXVI. [16] Ἀφαιρέσεως ἀνθρώπου, τὸ δ' Ἐπίκτητος.

[17] L. 7. § 54. [18] L. 8. § 7. [19] L. 4. § 1. [20] L. 7. § 72. [21] L. 8. § 29. [22] L. 10. § 1. [23] Sup. § 25.

XXXVII. Τέχνην ἔφη [17] τὸ τυφλὸν ζητεῖν εὑρεῖν. καὶ ἐν ᾧ [18] δεῖ τοὺς ὁρμοὺς τόπῳ τὸ φροντιστικὸν φυλάττειν, ἵνα [19] μὴ ἐκκαιρέσεως, ἵνα [20] κοινωνικῇ, ἵνα [21] κατ' ἀξίαν. καὶ [22] ὀρέξεως μὲν παντελῶς ἀπεχέσθαι [23] σκληρίας δὲ πρὸς οὐδὲν τῶν ἐφ' ἡμῖν ἀσκητέον.

XXVII. Pythagorei: manè cœlum suspicere præcipiebant, quò eorum commoneamur, quæ eundem perpetuò cursum servant, eodémque modo peragunt opus suum; ùtq; ordinem eorundem observemus; & puritatem, & nuditatem. astri siquidem velamentum nullum est.

XXVIII. Cogita Socrates qui fuerit pelle succinctus, quando Xanthippe veste ipsius sumptâ foras se proripuerat. quæque amicis suis dixerit, pudore suffusis pedémque retrahentibus, cùm sic indutum illum conspicarentur.

XXIX. Nec in scribendo, nec in legendo aliis præcipias, nisi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magis sic se habet.

XXX. *Cùm liber haud sis, jus loquendi non habes.*

XXXI. ——— *at cor earum mihi rifit.*

XXXII. *Dura suos fundendo incessent verba parentes.*

XXXIII. Insani est, ficum hyeme quærere. assidet huic, qui puerulum requirit, cùm non amplius concedatur.

XXXIV. Filiolum deosculans præcipiebat Epictetus, intus apud se diceret, *Gras forsan moriturus es.* at malè ominata sunt ista. mali ominis nihil est, quod munus naturale ullum designat. alioqui spicas etiam demeti, infaustum fuerit.

XXXV. Uva acerba, matura, passa; mutationes sunt omnia ista, non in id quod non est, sed in id quod nondum est.

XXXVI. *Voluntatis latro nullus est,* inquit Epictetus.

XXXVII. Artem assensum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos esse, ut cum exceptione fiant, ut societatis jus spectent, ut pro rei cujusque dignitate adhibeantur. & appetitu quidem abstinendum prorsùs: aversationem verò in re nulla adhibendam, quæ nostri juris non sit.

XXXVIII. Non est itaque, inquit, de re vulgari certamen, sed de eo, utrum insaniamus, nécne.

XXXIX. Socratis dictum. Quid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. quorummam rationalium? sanorum an pravorum? sanorum. quare ergo non quæritis? quia jam habemus. cur ergo pugnatis & contenditis invicem?

XXXVIII. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος ὁ ἀγών, ἔφη, ἔστιν ὁ ὑμῖν, ἀλλὰ περὶ τοῦ [1] μαίνεσθαι, [2] ἢ μή. [1] L. 5. § 17 [2] ἢ μή.

XXXIX. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· τί θέλετε; λογικὰς ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [3] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί [4] οὖν ζητεῖτε; ὅτι [5] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε; [3] L. 10. § 35. [4] οὖν [ὦ] Xyl. Lug. [5] L. 4. § 13. l. 5. § 23.

LIB. XII.

ΒΙΒΛΙΟΝ ιβ'.

NOSTA omnia, quæ per ambages assequi contendis, jam consequi potes, ni tibi ipse invideas. hoc autem fiet, si præteritum omne missum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiseris, & quod præsens est tantùm ad pietatis ac justitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum quicquid destinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad justitiæ, dum liberè & sine ambage ulla quæ vera sunt proloqueris, & quæ legi consentanea ac pro rei cujusque dignitate sunt, facis: nec impediverit te, quo minùs sic te geras, aut aliena sive vitiositas, sive opinio, sive sermo, aut sensus etiam cingentis te massæ istius carneæ. viderit enim id quod patitur. si igitur, cùm in exitu ferè jam sis, missis cæteris omnibus, id duntaxat, quod in te principatum gerit & divinum est, ut pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere desinas aliquando, sed nè secundùm naturam vivere tandem occipias; mundo qui te protulit, dignum te præstabis, desinésque in patria tua peregrinus esse, eáque quæ quotidie eveniunt tanquam inopinata admirari, & ex hac vel illa re suspensus teneri.

II. Mentes omnes, vasis hisce corporeis, & corticibus, & sordibus Deus, denudatas intuetur. solà

Ἃ ἐστὶν ὀπίσω ἐφ' ἃ [1] ἀφῆκε περιόδῳ εὐχῇ ἐλθεῖν, [2] ἤδη ἔχεις διώσασθαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς· τοῦτο δὲ ἔστιν, ἐὰν [3] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίσῃς, καὶ [4] τὸ μέλλον ἐπὶ τῇ προνοίᾳ τῇ σεαυτοῦ, καὶ [5] τὸ παρὸν μόνον ἀποδύσῃς [6] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. ὁσιότητα μέν, ἵνα [7] φιλῇς τὸ ὑποκεκριμένον [8] σοι γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τοῦτο διαφθαίειν ἦ, ἵνα [9] ἐλεύθερος καὶ χωρὶς πᾶσι πλοκῆς [10] λόγῳ τε καὶ πράξει, καὶ περαστῆς τὰ [11] κατ' ἀξίαν μέρη, [12] καὶ κατ' ἀξίαν. [13] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [14] κακία ἀλλοτρία, μήτε [15] ἀπόλαυσις, μήτε φθονῇ, μηδὲ μέλῃ [16] ἀδόκητος τοῦ προσπεφαμμένου σοι σώματος. [17] ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον. ἐὰν οὖν [18] ὅτι δήποτε πρὸς ἐξόδου γνώμῃ, καὶ τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ [19] τὸ ἐν σοὶ θεῖον ἐκμόσῃς. καὶ [20] τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς, ἀλλὰ τύχῃ [21] μηδ' ὅπωσοῦν ἄρξασθαι καὶ φύσιν ζῆν· ἔσῃ ἄνθρωπος [22] ὡς ἔξεστιν. εἰς [23] γὰρ ἡμᾶς κόσμος, καὶ παύσῃ ξένος ὢν [24] τῶν παρεπιδήμων, καὶ [25] θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα [26] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [27] προκόμενος ἐκ τούτου καὶ τοῦδε.

II. [28] Ὁ θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ γυμνὰ [29] τῆς ὑλικῆς [30] ἀγλοίας καὶ φλοιῶν καὶ κατ-

[1] L. 8. § 1. [2] L. 3. § 14. [3] L. 8. § 55. [3] Inf. § 2. l. 6. § 32. [4] L. 7. § 8, 46. [5] L. 3. § 12. [6] L. 11. § 20. [7] L. 3. § 16. [8] L. 5. § 8. [9] L. 7. § 31. [10] L. 3. § 16. [11] L. 10. § 11. [12] L. 11. § 37. [13] L. 5. § 34. [14] Sup. § 35. [15] Sup. § 3. [16] L. 7. § 15. [17] Sup. § 68. [18] Sup. § 16. [19] L. 6. § 2. [20] L. 2. § 12. [21] μὴ τὸ π. l. 3. § 3. [22] L. 10. § 1. [23] Inf. § 5, 14. [24] Inf. § 26. [25] L. 4. § 29. [26] L. 6. § 44. l. 8. § 15. [27] L. 4. § 46. [28] L. 9. § 26. [29] L. 11. § 13. [30] L. 10. § 38. [31] Inf. § 8.

δαιμόνων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ
[1] L. 2. § 12. μόνον [1] ἅπτεσθαι τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα [2] ἐρ-
[2] Sup. § 1. Inf. 26. ρυηκότων καὶ ἀπαγκαλίσμων. ἐὰν γὰρ καὶ σὺ
[3] L. 2. §§ 2, 7. τοῦτο ἐλίσῃς ποτέ, [3] ἢ πολλὰ τοιοῦτον
[4] Inf. § 3. l. 10. § 1, 38. σαυτοῦ τοιαρήσῃ. ὁ γὰρ μὴ [4] τὰ τοιαῦτα
μόνα περίαδνα ὄρεων, ἅπερ γε ἐδόκουν, καὶ οἰ-
κίδια, καὶ δόξαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τοιβολλὰ
καὶ σπλοκὰς ἀνώμλου. [5] ἀχολήσουσι.

[5] ἐνοχλ. f. ut l. 4. § 18.
[6] L. 2. § 2.
[7] L. 5. § 33. l. 10 § 2.

III. [6] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τὰ μὲν [7] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δοκῇ, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον [8] κωλύειν σόν. [9] ὁ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σαυτοῦ, τυτίσι, δόξα τῶν μὴ φρονίμων, [10] ὅσα

[8] L. 10. § 38.
[9] Sup.
[10] L. 4. § 18.
[11] ἄλλα ποιῶσιν ἢ λέγουσιν, [12] ἢ [13] ὅσα αὐ-
[11] ἄλλα
[12] ἢ
[13] ὅσα
τὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [14] ὅσα ὡς μέλλοντα
[14] L. 6. § 32.
παράσχῃς [15], καὶ ὅσα [16] τῷ παραμύθια σοι
[15] L. 7. § 7.
[16] Sup. § 2.
ζωμάτιον, ἢ [17] τῷ σωμάτιον πνευμάτιον, ἀ-
[17] L. 2. § 2.
περαίρεται περόσεσιν, καὶ ὅσα ἢ ἔξωθεν πε-
[18] L. 4. § 26.
ριῤῥύσει δίνη ἑλίσσῃ, ὥστε [18] τὴν ζωσιμμέ-
μου ὑγιεμένου ἡδυπάθειαν ἢ νοερὰν δύνα-
μιν [19] ἀπάλυτον, ἐφ' ἑαυτῇ ζῆν, [20] ποιοῦσάν
[19] [τὴ] ἀπ.
[20] L. 10. § 12.
τὰ δίκαια, καὶ [21] ἀρέσκουσα τοῖς συμβαίνουσι,
[21] L. 2. § 17.
καὶ [22] λέγουσα τἀληθῆ, ἐφ' ᾧ χωρίσῃς, φημί,
[22] L. 3. § 12.
ἡγεμονικὸν πάντα τὰ περιστατικὰ ὑπὸ
[23] περισταθείσας, καὶ [24] τὸ χρόνῳ τὰ ἐπιβαινόντα,
[23] L. 5. § 1.
[24] Sup. § 1.
ἢ τὰ ὑπ' ἀγχινοίας, ποιήσῃς τι σπουδῆ, οἷον ὁ [25] Ἐμπεδοκλέης.
[25] L. 8. § 41.
[26] Σφαῖρος [26] κυκλούμενος [27] χαρῇ περιθεῖ γαίων.
[26] Σφαῖρ᾽ ἐς Salm.
[27] δίνῃ περιηγέι Idem.

Orbis habens instar jugi vertigine gaudens:

μόνον τὸ ζῆν ἐπιμελούμενος [28] ὁ ζῶν, τυτίσι, [29] ὁ σοφὸν, δυνήσῃ τοῦτο μέχρι τοῦ ἀναλύσῃν [30] ἀπολιπόμενον, ἀπαράκλητος καὶ εὐηνίως, καὶ [31] ἵλεως τῷ σαυτοῦ δαίμονι ἑξιὼν.

[28] L. 2. § 14. l. 3. § 10.
[29] L. 8. § 44.
[30] L. 7. § 46, 56.
[31] L. 3. § 16.
[32] L. 2. § 6.

IV. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἔχεις μᾶλλον πάντων φίλῃ, [32] ἢ δὲ ἑαυτοῦ τὴν αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ πάντες, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ὄρθρου, ἢ διδάσκαλος ἔφορον, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ βλασφημεῖσθαι, [33] ὃ μὴ ἅμα γε γινόμενον ὀχλί-

[33] L. 3. § 4.

enim mente suâ, illas à sese demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu si feceris, multâ temet molestiâ liberabis. qui enim circumjectam sibi carnem non respexerit, nec de vestitu, domicilio, fama, aut apparatu instructúque reliquo cogitando, negotium ullum faceſſet sibi.

III. Tria sunt, ex quibus constas, corpusculum, animula mens. horum priora duo hactenus sunt tua, utpote quorum cura commissa est tibi, tertium tantummodo propriè tuum est. proinde si à te, hoc est, à mente tua sejunxeris quæcunque alii dicunt faciuntque; & quæcunque ipse aliquando dixeris feceríſque & quæcunque te tanquam futura conturbant, & quæcunque vel circundati tibi corpusculi, vel huic coalitæ animulæ, arbitrii tui non sunt; denique quæcunque externa rerum vertigo jugis volvit, ita ut mens tua rebus fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se vivat, justa faciens, destinata volens, ac vera proloquens. si à mente, inquam, tua hæc sejunxeris, quæ ex affectu vehementiore ei adhærere solent, & temporis quicquid vel prætéritum vel futurum est; feceríſque te talem, qualis mundus hic Empedocli dicitur,

Orbis habens instar jugi vertigine gaudens:

illúdque tantummodo, quod vivis, hoc est, quod impræsentiarum adest, vivere integeris; poteris tandem, quod supereſt vitæ tuæ, ad mortem usque, tranquillè, generosè, genióque tuo propitius transigere.

IV. Sæpenumero sum miratus, quî fiat, ut cùm sese præ cæteris omnibus diligat unusquisque, suam tamen de se existimationem minoris faciat, quàm alienam. itaque si vel Deus vel præceptor prudens quis astans præceperit cuiquam, nè quid apud se cogitet mentéve agiter quod non simul ac conceperit proferat, nè ad dicu-

lam

lam quidem id fustineret. ità proximos magis, quid de nobis sentiant, veremur, quàm nos ipsos.

V. Quî fit, ut Dii, qui pulcrè ac cum singulari erga gentis humanum amore dispositerunt universa, hoc unum neglexerint, curare eumpe, nè homines, boni cumprimis, quique frequentissima cum ipsis quasi commercia habuerint, atque per opera pia sacráque ministeria quàm maximè familiares ipsis extiterint, ubi semel defuncti sunt, non existerent amplius, sed omnino extinguerentur? hoc verò siquidem sic se habet, pro certo scias, aliter facturos eos fuisse, si aliter fieri oporteret. Si enim justum erat, & fieri poterat; & si juxta naturam, id natura protulisset. vel hinc ergò quod aliter se habet, si aliter saltem se habet, compertum habeas, fieri non oportuisse. vides enim, quòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo disceptas non autem de jure cum Deo disceptaremus, nisi optimi illi ac justissimi essent. qui sunt autem ejusmodi, nihil in mundi dispositione injustè atque irrationabiliter, neglectum insuper habuissent.

VI. Illis etiam assuesce, quæ fieri posse desperas. nam & sinistra manus, cùm ad alia opera per desuetudinem inepta sit, frænum quàm dextra validiùs tenet; quia huic operi assuevit.

VII. Cogita qualem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorsùm prorsúmque vastitatem immensam: materiæ denique cujusque imbecillitatem.

VIII. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria: quis cuique molestiarum auctor: quo modo nemo ab alio quopiam impediatur: quod denique opinione constant omnia.

IX. In decretorum usu, pugili, non gladiatori similem esse te oportet. iste enim ense, quo utitur,

σῆ, οὐδὲ πρὸς μόνα ἡμέρεια τοῦτο ὑπομιμνήσκου τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδημόνως ἢ πάντα τοῖς ἡμῖν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτόν.

V. Ὡς ποτὲ πόθεν καλῶς ἐφιλανθρώπησαν ἀφωρίσθησαν οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, ὃ ἐνῆν αὐτοῖς ποιῆσαι ἐπιμελῶς, καὶ ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ πλεῖστα πρὸς ὃ θείᾳ ὥσπερ συμβόλαια ἐπιμίξαντας, καὶ ἐπὶ πλεῖστα δὲ ἔργα ὁσίων καὶ ἱερουργιῶν [1] σωπήσαντας τῇ θείᾳ γε- [1] L. 5. § 27.
νομένους, ἐπειδὴ ἅπαξ ἀποθανόντα, μηκέτι [l. 10. § 1.
αὖθι γένεσθαι, ἀλλ' εἰς [2] ἀπομελεῖς ἀποσκε- [Inf. § 23.
χέναι; τοῦτο δ' ἔστιν ἢ ἔστιν ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι [2] L. 4. § 21.
[3] εἰ [ὡς] ἐστιν ἔχειν ἔοικε, ἐπιτάσσω ἂν εἰ μὴ [3] L. 9. § 35.
δίκαιον ἦν, μὴ ἂν ἦν δυνατόν. καὶ εἰ τῇ φύσει
ἦν, ἤνεσεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐπεὶ δὲ μὴ ἔστιν
ἔχειν, πεπείσθω ἔστιν ἔχει, πειρῶσθαι σε τὰ
μὴ δίκαια ἔστιν γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ καὶ σὺ αὐτὸς, ὅτι
τοῦτο σὺ ζητεῖς διαμφιλογεῖν πρὸς τὸν θεόν.
ἐγὼ δὲ, ἔστιν διαλογιζόμενος σοῦ θεοῖς, οὐ μὴ
ἄρεσκε καὶ δικαιοπολοίμεν. [4] εἰ γὰρ τοῦτο, οὐκ [4] L. 7. § 41.
ἂν ἦν περιεῖδον ἀδίκως γεγαλόφρονα ἡμᾶς πεπλημμέλησθαι
ἐν τῇ ἀξιοσυνῇ.

VI. [5] Ἔθισον καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις, καὶ γὰρ [5] L. 6. § 19.
ἡ χεὶρ ἐν ἀσκήσει πρὸς τὰ ἄλλα ἐστὶ δεξιά· [l. 10. § 22.
νήθοντος ἄρτι ἔσῃ, τῇ χαλινῷ ἐπιτιθεμένῳ
ἐστὶν ἢ δεξιὰ κρατεῖ. τοῦτο γὰρ [6] ἔθισεν. [6] L. 10. § 22.

VII. [7] Ὅποιόν σε καταλαμβάνει ἕκαστον [7] L. 2. § 11.
ἔστιν θανεῖν καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, [8] ἢ βεα- [l. 3. § 5. l. 11.
χώστου βίου, [9] ἢ ἀχάριστον ὄντα, ἢ [§ 3.
[8] L. 5. § 24.
πράγματα ἀρίθμει, [10] ἢ ἀδύνατα πάσης ὕλης. [9] L. 4. § 3, 48.
[10] L. 9. § 33, 36.

VIII. [11] Γυμνὰ τὰ φλοιῶν διάσταδον τὰ [11] Sup. § 2.
ἀκμαιότητα· [12] τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· [12] L. 10. § 37.
[13] τί πόνος. [14] τί ἡδονή· [15] τί δύναται δόξα· [13] L. 7. § 33.
[14] L. 5. § 26.
[16] τίς ὁ ἑαυτῷ ἀχολίαν ἄγων· πῶς [15] L. 7. § 33.
[18] ἐκδύεται ἀπ' ἄλλου ἐμπόδιζεται· ὅτι [19] ἀμύ- [16] L. 6. § 16.
[17] L. 9. § 26.
νασθαι ἀνάλογος. [18] L. 5. § 34.
[19] L. 2. § 15.

IX. Ὅμοιον δὴ ἔστι δεῖ ὁ τῷ πυγμαιστῇ, ἀλλὰ μάχαι- [20] L. 7. § 61.
μάχῳ

μάχῃ· ὁ μὲν δὴ ξίφος, ἢ χεῖρα, διὰ
[1] L. 7. § 8. λύεται, & ἁμαρτάνει· ὁ δὲ τὸ χαῖρε [1] ἀεὶ ἔ-
χει, & σύδεν ἄλλο ἢ τοιαῦτά ἐστιν ἅπαντα δῆ.

[2] Ποῖα αὐτὰ
[3] L. 2. § 12.
[4] L. 7. § 29. X. [2] Τοιαῦτα [3] τὰ ὑποκείμενα ὁρᾶν, διαιρεῖν εἰς ὕλην, αἰτίαν, ἀναφορὰν.

[5] L. 8. § 29.
[6] L. 10. § 1.
[7] Sup. § 1, 3.
[8] L. 3. § 4. XI. Ἡλικίαν ἔχοντι ἔτι ἄνθρωπος, [5] μὴ τυφὸν ἄλλο, ἢ οὗ ἐφ' ἑαυτῷ μέλλει [6] ὁ θεὸς ἐπιτρέπειν, & [7] δίκαιος πρὸς ὃ δι' ἡμᾶς αὐτὸς ὁ θεός.

[9] L. 2. § 11.
[10] L. 7. § 62. XII. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει, [8] μόνα θεοῖς μεμπτέον· [9] οὔτε γὰρ ἑκόντας ἁμαρτάνειν ἀμήχανον· μήτε ἀδικοῦντας. [10] οὔτε γὰρ ἐγὼ ἄκοντας. ὅθεν [11] οὐδενὶ μεμπτέον.

[11] L. 8. § 17.
[12] L. 8. § 15.
[13] Sup. § 1.
[14] L. 1. § 15.
[15] L. 4. § 27.
Inf. § 24. XIII. Πῶς [12] γάλαιος ὁ [13] ξένος, [14] ὁ θαυμάζων ὁτιοῦν τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων;

[16] κινεῖται Lug. -εῖται Amm.
[17] Sup. § 1.
[18] L. 9. § 40.
[19] Sup. § 28. XIV. [15] Ἡ τοῦ μέλλοντος ἀμφορμή, ἀπαραίτητος τάξις, ἢ εὐμένεια ἀπαθὴς, ἢ φυρμὸς [16] ἀκατάσκεπτος. ἀφορητότερος δὲ μὴ ἀνθρώπου λέγω φίλου, ἀλλὰ συνόλως ὑπὲρ ἀνθρώπου τὸ ἀλάσκεσθαι, [17] ἄξιον οὖν τὸν ποιῆσαι [18] ἢ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείας. [19] εἰ δὲ φορμὸς ἀπηρτημένον ἐλέγχει, αἰσθάνεσθε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ πλεύσαι ἀδύνατος ἔσῃ ὢν σωτὴρ τὸν τῶν ἀγαθῶν. καὶ περιφέρῃ σε ὁ πλεύσας, ἀλλαχοῦσε δὲ ἐξαναγάγοι τὸν, ἀφιμένου τἄλλα. [20] ἐν γὰρ τῷ νῦν ἀφοίσει.

[20] Sup. § 3.
[l.] 3. § 16.
[21] L. 6. § 29.
[l.] 7. § 70.
[22] L. 3. § 1. XV. Ἡ τὸ μὲ τοῦ λύγου φῶς μήτε σβεσθῆναι, φαίνειν, & τὴν αὐγὴν τὴν ἀπὸ ταύτης [21] ἢ ἐν σοὶ ἀλήθειαν & δικαιοσύνην, [22] & σωφροσύνην περιποιήσασθαι.

[23] -τε [τις]
[24] L. 9. § 38.
[25] L. 8. § 10.
[26] L. 6. § 20.
[27] L. 4. § 6. XVI. Ἐπὶ δὲ φιλοσοφίαν ἐλπιζόμενον, ἐὰν ἁμάρτῃ [23]. τί δαὶ οἶδα, [24] εἰ τοῦτο ἁμάρτημα; εἰ δὲ & ἥμαρτεν, οἷς [25] κατέλιπεν ἀνὴρ ἑαυτὸν. & ὅτως ὄφελον τοῦτο τὸ [26] καταδρύσθαι ἢ ἑαυτὸν ὄφλειν. ὅτι [27] ὁ μὴ θέλων ἢ φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος ᾧ μὴ θέλοντι ἢ συκῆν ὀπὴν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, & νεογέννητα μυεῖζεσθαι, & ἢ ἵππον χρεμετίζειν, & ὅσα ἄλλα ἀναγκαῖα. [28] τί δὲ παθὼν ἢ ἔξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ δὲ χρήσιμός ἐστιν [29] ἑαυτῷ διανοεῖσθαι.

[28] L. 8. § 14.
[29] L. 10. § 30.

positio, statim interficitur. Ille autem manum semper promptam habet, quâ vibrata dantaxat opus est.

X. Res ipsas quales sint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

XI. Quanta est hominis potentia, in cujus finum est arbitrio, ut nihil faciat, nisi quod Deus ipse comprobaturus est, & quicquid Deus illi assignaverit, libens excipiat?

XII. Quicquid natum consentaneum contingit, de eo nec Dii sunt incusandi; nihil enim vel sponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipsi sponte. nulli ergo sunt incusandi.

XIII. Quàm ridiculus & peregrinus est, qui quicquam eorum quæ in vita hac fiunt miratur?

XIV. Aut est necessitas fatalis, & ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confusio temeraria, & rectoris orba. si necessitas inviolabilis, quorsum reniteris? sin providentia, quæ placari potest auxilio divino digneris te præstare. si denique confusio rectoris orba, fac habe, quòd in esse ejusmodi tempestatis quandam intus te manentem habes. quòd si te æstus corripuerit, carunculam, animulam, cæterâ alia abripiat: mentem duntaxat ne abripiat.

XV. An cum lucernæ lumen, usquedum extinguatur, hoccat, nec splendorem amittat suum; tu præmissurus es ut in te veritas, justitia, temperantia ante extinctum tempus exstinguatur?

XVI. Ubi obrepserit cibi cognitio, peccâsse aliquem, hunc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc sit; nae si peccavit, an peccati ipse se reum peregerit? hoc enim perinde est, ac si faciem sibi dilacerâsse: tum illud memineris, eum qui improbus delinquere non vult, parem esse illi, qui fictum in ficubus fieri acrem genere; & infantes vagire, & equum hinnire, aliaque ejusmodi quæ necessaria sunt, nolit. quid enim fecerit, qui sic affectus fuerit? hunc tu, si tantùm posse te putas, sana.

XVII.

XVII. Ni decorum sit, nè feceris; ni verum sit, nè dixeris. ad ista enim duo semper intentio tua tendat.

XVIII. Considera semper, quid illud sit, quod cogitationem tuam afficit; curæque sit tibi hoc ipsum in formam, materiam, finem, & tempus, intra quod desiturum sit, distinguendo explicare.

XIX. Sentias tandem aliquando, aliquid esse in te præstantius ac divinius eis quæ affectus in te excitant, & quasi fidiculis quibusdam distrahunt te. quæ nihil, nunc dicas tibi, mens est? num meretrix nunc suspicio? num libido? num aliud aliquid istiusmodi?

XX. Primò vide, nequid cohærè, aut absq; certo aliquo fine. secundò, nè ad ullius alium finem, quàm qui societati conducat referatur.

XXI. Cogita secum, brevi fore, ut nec ipse ullius rei quam futurus sis, nec quisquam eorum quæ vides, nec horum quisquam qui nunc vivunt. omnia enim mutanda & vertenda sunt, ut nova alia serie perpetuâ producantur.

XXII. Omnia in opinione sita sunt: & hæc ipsa in te. quamdocunq; ergo volueris, opinionem tolle, & sicut promontorium prætervecto tranquillitas, sic stabilia tibi futura sunt omnia, & sinus æstu immunis.

XXIII. Operatio unaquæq; quæ tempore suo desinit, nihil inde mali patitur, quia desiit; nec autori ejus, cessationis hujus ratione, mali quicquam contingit. pari ergo modo actionum omnium complexio, quæ vita dicitur, si tempore suo desierit, nihil inde quicquam mali patitur, quia desiit. nec qui tempore opportuno seriem hanc terminavit, malè ideo afficitur. tempus autem & terminum assignat natura: eáq; quandoq; peculiaris, ut in senectute sit; semper verò communis, cujus partibus assiduè mutantibus novus perpetuò vegetúsq; mundus permanet universus. bonum autem semper ac tempestivum est, quod universo conducit. proinde vitæ cessatio non

XVII. [1] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ ποίει· [2] εἰ μὴ ἀληθὲς ἔστι, μὴ λέγε· ἢ γὰρ ὁρμή σου ἔσται[3].

XVIII. Εἰς δὲ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν, [4] τί ἐστιν αὐτὸ ἐνεργοῦν δ ἔχει φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ [5] ἀναπλάττειν διαμορφοῦντα, εἰς τὸ ἄλογον, εἰς τὸ ὑλικὸν, εἰς τὴν δόξαφορὰν, εἰς τὸ χρόνον, ὃν τοῦτο ἔσται ἀναπόδραστον αὐτοῦ δεῖσθαι.

XIX. Αἴδου ποτὲ, ὅτι [6] κρεῖττόν τι ἐστὶν ἐν σεαυτῷ, παρὰ τὰ πάθη πάντων, καὶ κατάπαλτ [7] παρὰ ἀνεροσιάστους σε. [8] τί μοι νῦν ἐστιν ἡ ψυχή; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλό τι τοιοῦτον;

XX. Πρῶτον, δ [9] μὴ ἐκκλῖνε, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον δὲ [10] μὴ ἔστω ἄλλος τις, ἢ ὅτι τὸ κοινωνικὸν τέλος ἐπ' ἀγαθοποιΐᾳ ποιεῖσθαι.

XXI. Ὅτι [11] μετ' ὀλίγου, οὐδὲν ἔσῃ ἐκεῖ μᾶλλον ὄν, οὐδ' ἐκείνων τι ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων [12] πέφυκε γὰρ μεταβάλλειν καὶ ἠρέμα καὶ φθείρεσθαι πάντα, [13] ἵνα ὥσπερ ἐκφερῆς γένηται.

XXII. Ὅτι [14] πέφυκε ἡ ἀπόληψις· καὶ [15] ἀνάγκη ὅπῃ σοι. [16] ἔργον ἴσως, ὅτι θέλεις, ἐπιβολήν, καὶ ὅσπερ κύμινδις ἐπ' ἄκρῳ [17] γαλήνην, καθιερὰ πέτρα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

XXIII. Μία ἡ ἡκοῦσα ἐνέργεια κατὰ καιρὸν πεπαυμένη, [18] οὐδὲν κακὸν πάσχει, καὶ ὁ πεπαυκὼς· οὐδὲ ὁ ἀφεὶς τὴν ἀφεῖσιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακόν τι πεπονθέναι. ὁμοίως οὖν τὸ ὅλον πάντων τὸ ἀφεῖσαν σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐν καιρῷ παύσει, [19] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ παύσας [20] ἐν καιρῷ τὴν εἱρμὸν τοῦτον, κακῶς διετέθη. [21] ἔστι καιρὸς, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν ἡ ἰδία, ὅπερ ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τοῦ ὅλου· [22] ἧς τὰ μέρη μεταβαλλόντων, [23] νέα ἐσαεὶ καὶ ἀκμάζοντα ὁ σύμπας κόσμος διαμένῃ. [24] καλὸν δὲ ἀεὶ καὶ ὥραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὅλῳ. ἡ ἐν καταπαύσει βίου,

[1] L. 5. § 3.
[2] L. 3. § 16.
[3] Vid. Not.
[4] Sup. § 11.
[5] Sup. § 8, 10.
[6] L. 5. § 21.
[7] L. 2. § 2.
[8] L. 5. § 11.
[9] L. 2. § 15.
[10] L. 5. § 16.
[11] L. 9. § 28.
[12] L. 7. § 23.
[13] Sup. § 25.
[14] Sup. § 8.
[15] L. 6. § 52.
[16] L. 8. § 40.
[17] L. 5. § 2.
[18] L. 9. § 21.
[19] L. 3. § 29.
[20] Inf. § 35.
[21] Inf. § 36.
[22] L. 6. § 20.
[23] Sup. § 21.
[24] L. 7. § 25.
[25] L. 4. § 23.
[26] L. 5. § 8.

ἐκάστῳ.

[1] L. 2. § 11. l. 8. § 1. [2] L. 7. § 72. [3] L. 10. § 20, 21. [4] L. 2. § 3. [5] Sup. § 5. [6] 7. § 53.

ἐκάστῳ [1] ὁ καιρὸν ᾖ, ὅλκ εἰδὲ αἰσχρὸν ἔστ' ἢ ἀφελέσθαι, ἢ [2] εἰς ἀκινδυνότητα· ἀγαθὸν ἦ, εἴτ' [3] τῷ ὅλῳ καίριον, ἢ [4] συμφέρον, ἢ συμφερόμενον. ὕτω γὰρ ἢ διοφορήσῃ, [5] ὁ φερόμενος καὶ ταύτα θεῷ, ἢ ὅτι ταύτα τῇ γνώμῃ φερόμενος. [6]

XXIV. Τρία τοῦτα δεῖ παρεῖναι ἑαυτῷ· ὅτι μὲ ὧν ποιῇς, εἰ [6] μήτε εἰκῇ μηδὲ ἄλλως ἢ ὡς αὐ [7] ἡ δίκη αὐτὴ ἐπήργασεν· ὅτι ἢ τὰ ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅλκ ἦτοι κατ' ὀπτυχίαν, ἢ καὶ φρόνοιαν· [8] ὅτι ἢ τῇ ὀπτυχίᾳ ἐλάχιστα μεμπτέον, [9] ὅτι τῇ φρονήσει ἐλαχιστέον. δύτερον, ὃ [10] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ [11] σπέρματος [12] ἀφήκε, μέχρι ψυχώσεως, ἢ ἀπὸ ψυχώσεως, vel ἀνήμαλον μέχρι ἢ τῆ ψυχῇ ἀποδῶναι, ἢ [13] ἐξ οἵων ἡ σύγκρασις, ἢ [14] εἰς οἷα ἡ λύσις. τρίτον, [15] ἐὰν αὖω μετέωρος ἁρπασθεὶς παλαισίφαιο καὶ ἀλήθειαν, ἢ τὴν πολυθρύπαν ὄψιν καταπτύσας συμπλοκὴν ἅμα, ἢ ὅλον τὸ φθειρόκυν, ἀνεμεῖον ἢ ἀναθερεῖον [ἢ.] ὅλκ ὁπάντως ἀν ἁρπασθῇς, [16] ταῦτα ὅλκ [17] τὸ ὁμοειδὲς, [18] τὸ ὁλιγοχρόνιον, ὅτι τούτοις, [19] ὁ τύφος.

XXV. [20] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέσωσαι· τὰς δὲ ὦν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

XXVI. Ὀσφραντὸν δυσφορῆς ὅτι ἐστὶ, ἐπελάθου ἢ, ὅλκ [21] πᾶσα καὶ τὴν ἢ τῶν ἄλλων φύσιν γίνεται· ἢ ἢ, ὅλκ [22] τὸ ἀμφιλόγουμον ἀλλόφυλον. ἢ ὅτι τούτοις τοῖς, ὅπ [23] πᾶσι τὸ γινόμενον ὕπως ἀεὶ ἐγίνετο, [24] ἢ γενήσεται, ἢ νῦν ἀναλαχὺ γίνεται· τοῖς, [25] ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. [26] οὐ γὰρ αἱματίου ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νῷ κοινωνία. ἐπελάθου ἢ ἢ τοῦ, ὅτι [27] ὁ ἐκάστου νοῦς θεός, ἢ [28] ὀπόθεν ἐρρύηκε· τοῦ, ὅλκ [29] οὐδὲν ἴδιον οὐδενός. ἀλλὰ ἢ τὸ παντίον, ἢ τὸ σωμάτιον, ἢ αὖ τὸ ψυχάριον [30] ἐκεῖθεν· ἢ, ὅλκ [31] πᾶν ὑπόληψις· ἢ, ὅλκ [32] τὸ πρόχειρον μόνον ἕκαστος ζῇ, ἢ τοῦτο ἀποβάλλει.

XXVII. Συνεχῶς ἀναπολεῖν, [33] τοὺς

[33] L. 7. § 58.

est malum cuiquam, quia nec inhonestum: siquidem nec opinionis sit nostræ, nec communicatis legibus adversetur. imò bonum est; siquidem universo tempestivum, eidémque conducens & congruum ita numine divino fertur, qui eâdem, quâ Deus, viâ fertur, mentéque suâ ad eadem fertur.

XXIV. Tria hæc in promptu habenda sunt. in eis quæ agis, nequid frustra, aut secus fiat, quàm jus ipsum fecisset. in eis verò quæ extrinsecùs eveniunt, vel fortè fortunâ quodq; vel providentiâ obvenire. aequi nec de fortuna conquerendum est, nec providentiam incusandam. secundum, qualenam unumquodque sit à satione usq; ad animationem, ab animatione usq; ad animam emissam, item ex quibus conflatur, & in quæ tam resolvitur. tertium, si in sublime subvectus res humanas despiceres, ubi varietatem earum quanta esset, perspexisses, simúlq; uno conspectu comprehenderes, quantum undiquaque aliorum & ætheriorum sedes sua habeat, quòd quoriescunq; subvectus esses, eadem semper occurrerent. ejusdem enim generis sunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen insolescimus.

XXV. Opinionem ejice; salvus es. ejicere autem ecquis impediat?

XXVI. Quando molestè fers quicquam; oblitus es, omnia secundùm universi naturam fieri, item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, quicquid fit, ita semper factum, sempérq; futurum, & nunc etiam ubique fieri. porrò, quæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio. neq; enim tam sanguinis aut seminis, quàm mentis existit communio. oblitus es, & mentem cujusq; Deum esse, & divinitùs defluxisse &, nihil esse cujusquam proprium; sed & filiolum, & corpusculum, & animulam ipsam indè prodiisse. sed &, opinione constare cuncta. & quod tempus deniq; præsens tantùm cuiq; & vivitur, & amittur.

XXVII. Eos apud te crebrò recolas,

celar, qui se aliqua vehementer indignati fuerint, qui vel in summa gloria, vel in insigni miseria, inimicitia, fortunâ quilibet extincta. tum scisciture, *ubi ista nunc sunt omnia?* fumus utique sunt, & cinis & fabula, vel nè fabula quidem. succurrat tibi simul & quicquid est ejusmodi, quale est Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Bajis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omnisque omnino cum existimatione in re ulla eminentia. quamque vile sit omne in quod studium tanopere impenditur. quantóque Philosophiæ magis consentaneum in oblata sibi materia justum, temperantem, Deis obsequentem se simpliciter præstare. fastus dein de fastûs contemptu inflatus omnium est maximè intolerabilis.

XXVII. Interrogantibus, ubi Deos conspicatus, aut unde iste compertum habens, hos ità venereris, responsum sit. Primò etiam visu percipi possunt. deinde, animam meam, cùm nullus unquam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, propterea & esse compertum habeo & veneror.

XXIX. In hoc vitæ salus sita est, ut unumquodque quid sit in universum discernas; quídq; materiæ, quid formæ habeat, atque ex animo toto justa facias, & vera dicas. quid enim supereſt, nisi vitâ fruibonum bono ità adnectendo, ut nè minimum quidem intervallum bono vacuum relinquatur.

XXX. Unum solis est lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus dispescatur: una materia communis, etiamsi corporibus peculiaribus affectionibus distinctis innumerabilibus dispescatur: una anima, etiamsi naturis innumerabilibus, & circumscriptionibus peculiaribus dispescatur. una anima rationalis, etiamsi dirimi videatur. aliæ ergò rerum dictarum particulæ, formæ nempe & materiæ sensûs expertes, necessitudinis vinculo non connectuntur sibi invicem. & ista tamen mens universi continet, & fa-

[1] L. 3. § 3.
[2] L. 10. § 31.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 4. § 48.
[5] L. 8. § 25.
[6] L. 9. § 34.
[7] L. 2. § 12.
[8] L. 7. § 58, 67
[9] L. 10. § 11.
[10] L. 2. § 11.
[11] L. 3. § 9.
[12] L. 7. § 2.
[13] Sup. § 18.
[14] L. 3. § 4.
[15] Sup. § 1, 3.
[16] L. 3. § 6.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13.
[19] L. 9. § 8.
[20] L. 8. § 33.
[21] L. 4. § 40.
[22] L. 9. § 25.
[23] Inf. § 32.
[24] Sup. § 26.

* Λέσιος Xyl. Mer.
* -φέαις.
* ἐπί, vel.
* -φίας

νῦν ζωὴ ἔχῃ, ἢ τὸ ἕκαστα αὐτὰ βεβῶν. δέχονται ὃ ἰδίως [2] ὅτι τὸ ὁμόφυλον γίνεται, ζωοῦται, ἢ [3] ὁ διέργεται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

[2] L. 1c. § 26.
[3] L. 3. § 11.
[3] L. 9. § 9.

XXXI. Τί ὀκνεῖς; τὸ δέ γένεσις; ἀλλὰ τὸ αὐξῆσαι; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσις; τὸ λήγειν αὖθις; τὸ φωνῆ χρῆσις; τὸ δέ νοεῖν; [4] ἐς τούτων τινὸς σοι ἄξιον δοκεῖ; εἰ ὃ ἔκαστα [5] συκοφαντοῦνται, θαρσῶν ὅτι πλουτῶν, τὸ [6] ἕπεσθαι τῷ λόγῳ [7] τῷ τῷ θεῷ. ἀλλὰ [8] μάχεται τῇ τιμᾷν ταῦτα, τὸ ἄχθεσθαι, * ἢ [9] δέ τὸ πεφυκέναι σεμνύεται ἐς αὐτά.

[4] L. 3. § 6, 16.
[5] L. 2. § 12.
[6] L. 3. § 2.
[7] Sup. § 27.
[8] L. 9. § 1.
* al.
[9] L. 10. § 28.

XXXII. [10] Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχρόνου αἰῶνος ἀποκέκριται ἑκάστῳ; [11] ταχέως γὰρ ἀναφανίζεται τῇ ἀϊδίῳ· [12] πόσον ὃ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον ὃ [13] τῆς ὅλης ψυχῆς; [14] ἐν ποίῳ ὃ [15] βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ὑπομένει, μηδὲν μέγα φαντάζου, [16] ἢ τὸ [17] ὡς μὴ ἢ οὐ φύσις ἄγῃ, πιεῖν, [18] παρόν ὃ, ὁποῖ ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

[10] L. 5. § 24.
[11] Sup. § 23.
[12] Sup. § 24.
[13] Sup. § 24.
[14] L. 6. § 14.
[15] L. 3. § 10.
[16] L. 6. § 36.
[17] L. 10. § 2.
[18] Sup. § 14, 21.

XXXIII. [19] Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν· [20] ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἕξις· τὰ ὃ λοιπά, εἰ ἀφαίρετά ἐστιν, ἢ ἀφαίρετα, [21] νεκρὰ ἢ [22] καπνός.

[19] Sup. § 24.
[20] L. 3. § 9.
[21] L. 2. § 12.
[22] L. 10. § 31.

XXXIV. Περὶ θανάτου καταφρόνησιν ἐγχειρικώτατον, ὁποῖ ἢ οἱ περὶ ἡδονὴν ἀγαθὸν ἢ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου καταφρονοῦσι.

[23] Sup. § 23.

XXXIV. Nihil magis ad mortem contemnendam incitaverit, quàm si consideres, etiam eos qui voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contempsisse.

XXXV. Ὦ [24] τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν, ἢ [25] ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πρᾶξεις ἀποδοῦναι τῇ ὀλιγοπραξίᾳ, ἐν ἴσῳ ἕξει, ἢ [26] ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ ὁ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

[24] Sup. § 23.
[25] L. 8. § 2.
[26] L. 9. § 37. Inf. § 36.

XXXV. Cui illud tantummodò quod tempestivum est, bonum habetur; nec interesse putat, plures an pauciores rationi rectæ consentaneas actiones ediderit, mundúmque longiori an breviori temporis spatio contemplatus sit; huic nec mors formidabilis esse poterit.

XXXVI. Ἄνθρωπε, [27] ἐπολίτευσω [28] ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; [29] τί σοι διαφέρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως

[27] L. 10. § 1.
[28] L. 3. § 11.
[28] Sup. § 35.

XXXVI. In hac magna civitate versatus es, homo. quid tua refert, si quinque duntaxat annos? etenim quod secundùm leges fit, id omnibus æquale est. ecquid igitur

gitur grave pateris, si te non tyrannus, nec judex iniquus, sed natura quæ induxit, emittat: perinde ac si histrionem prætor qui conduxerat, è scena dimitteret. sed actus fabulæ quinque nondum absolvi. rectè dicis, cæterùm in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hanc, qui ejusdem olim componendæ cùm fuerit, nunc & dissolvendæ autor est. neutrum autem horum à te est. discede ergò propitius. nam & qui te dimittit, propitius est.

ἀποπέμπει σε ὁ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' [29] ἡ φύσις, εἰσαγαγοῦσα; οἷον [29] L. 8. § 20.
εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει [30] τὴς σκηνῆς ὁ στρατηγὸς· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία· καλῶς εἶπας· [31] ὃν [30] L. 11. § 6.
μυῶ τοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρίζει, [33] ὁ τότε [32] L. 9. § 37.
μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· οὐ δὲ δικαίως ἀμφοτέρων· [34] ἄπει- [33] L. 11. § 20.
δι ἐν ἴλεως· ὁ γὰρ ὁ ἀπολύων ἵλεως. [34] L. 2. § 3.

Finis duodecim librorum Antonini. Τέλος τῶν τοῦ Ἀντωνίνου ιϛ' βιβλίων.

DE

Marco Vero Aurelio Antonino

IMPERATORE

ELOGIA & JUDICIA.

Suidas in Μαρκ.

Μάρκ. ὁ καὶ Ἀντωνῖν. βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπικαλούμενος καὶ πάντα φιλόσοφ.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκπλήττεσθαι σιωπῇ μᾶλλον, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾴδιον. ἐπ. σοφίᾳ τῆς ἡλικίας, ἐυσεβῆ τε καὶ ἥσυχον βίον ἀσκήσαντα, ἔτι καὶ νέον, ἔτι καὶ ἡδονὴν τραπεῖς τὸ σοφώτατον ἅπαντα πάντων. ἐπαινεῖ δὲ καὶ φιλοσόφων τὸν ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητὴς, ἐ μόνον καὶ τῶν καθ' ἡδονὴν διατριμάτων ὑπερῆλθεν, ἀλλὰ καὶ καὶ τῶν καθ' ὁδὸν μαθημάτων σύλληψιν. τὸν τε γὰρ ἰδιωτικὸν βίον ἐν δυσχερείᾳ πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐζῶν, ὑδὲν τῇ ἐκποιήσει τῆ ἡδονῆς ἀλλοιωθεὶς καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὸν ἡγεμονίαν, καὶ μοναρχίαν ἐζεπιγόμενος, καὶ τῶν ἄκρων ἐυτυχείαν καρπούμενος, ἐκεῖς ὑδεμίαν ἀλαζονείαν ὑπεπήδη πώποτε· ἀλλ' ἦν ἐλεύθερος καὶ ἀβλαβὴς ἐν τοῖς ἐυεργετήμασι, ἀγαθὸς ἦ καὶ μέτριος ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν διακείμενος.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐυσεβὴς ὀνομασθείς. ἔτος ἐκ μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀπέσας καὶ ἄκρας καὶ ἄκρα δὲ ἁπάντων καθ' κράτει ἡθουμένων τοιοῦτος ἦν ἐξ· πλεῖστον ἦ ἐν ἐυεργασίᾳ δὴ ἦν. — αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἀμαρτημάτων ἀπείχετο· τὸ ἦ καθ' ἄλλων ἀμαρτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικὸς, ἤνεγκε, καὶ ἔτι ἐπολυφραγμένει, ὥστε ἐκόλαζεν. ἀλλ' εἰ μὲν τις χρηστόν τι ἔκραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ· καθ' ἦ ἕτερόν τι φαῦλον ἐπράττετο, καὶ ὅτι τὰ φαῦλα ἐκώλυε, καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν

λύων τε τοὺ περὶ αὐτὸν δορυφόρους ὑποσβεῖν τοὺ ἐντυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν ἢ λόγοις, ἢ δὶ δογμάτων γνώσει, σεμνῷ ἢ ἥδει, κἀβίῳ σώφρονι, ὑπερέσχατο· πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἢ ἦν ἐκείνῳ χαρᾶν ζοφ. φιλεῖ γὰρ πως αἰεὶ τὸ ὑπήκοον ζῆλῳ τῆς τῆ ἀρχούσης γνώμης βιῦν.

Τὰς δυσκόλους ἐν ὥρᾳ ἡμωνιάς ἐξέλυτο ἀνδρείστης συγκλήτε βελῆς τοῖς ἀείστοις, ἢ τοῖς, ἡμῖν μακεδῆς διαδοχᾶς εὐπατείδας, ὅδε τοὺ πάντε περιδαλᾶς λαμπρὰς, κοσμίως ἢ τὸν τρόπον, κὴ σώφρονας τὸν βίον. χαμερῆς αὖ τῷ ἡδυδίῳ δλων· ταῦτα γὰ μόνα ψυχῆς ἴδια, κὴ ἀναφαίρετα ἠγεῖτο κτήματα.

Τελευτήσαντος ἢ Μάρκε ἐπεισῆλθε περίστασιν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν γραπτικὸν, κὴ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πάνδυ κηλείχετο. ἐξέ τις ἦν ἀνθρώπων ἢδὲ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχῆ, ὃς ἀδακρυτὶ τιαύτῃ ἀγγελίαν ἐδέχετο· πάντες ἢ ὥστερ ὁμ μιᾶς φωνῆς, οἱ μὲ πατέρα χρηστὸν, οἱ ἢ ἀγαθὸν βασιλέα, ἡμεῖον δ' ἕτερον περίπολον, οἱ ἢ σώφρονα κὴ πόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλεν· κὴ ὑδεὶς ἐνέδοτο

Aristides oratione in Regem.

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκεῖ ἢδ' καλῶς ἔχ), ἐν ἑορτῇ κὴ ἐν ἱερομηνίᾳ, μαρτύρασί τι κὴ λέγειν, ἀεὶ τῶ θεῶν κὴ φιλανθρώπε βασιλέως. ὃ γὰ δὴ λέγε γε, μὴ ἐπαινεῖν αὐτὸν σεσιλέμενοι, ἔπειτα ἀπορήσομεν λόγων, ἀλλὰ μὴ τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ ὑπάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ἅτε μηδένα εἰκότων ἀξίως ἂν διαπεθῆναι περὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δ' ὅτε χρόνε πλῆθος ἐκρυδὴν, ὅτε λόγον ὑδένα ὁρῶ τῆ βασιλέως ἀξίον, ἀλλ' ὅσπερ [ὡς τις f.] αὐτὸν ἐκπεπληγῶς ἐγκωμιάσαι διανοεῖται.

Ἐν μὲν ἓν τῦτο σχεδὸν κὴ μέγιστον ὑπάρχει λέγειν περὶ αὐτῦ, ὅτι κὴ σεβέστερον ἢ κλαιτέραν εἰς τιμὴ ἀρχικὴ, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. οὔτε γὰ φόβῳ τῷ παρ' αὐτὸν, εἴτε αἰδοῖ τῶ κρείττονος, εἴτε γνώμῃ τῇ βελτίσῃ κὴ δικαιοτάτῃ συγχωρεῖν οἴονται δεῖν, πῶς ἂν ἐξ ἀπάντων τύτων φανείη, ὅτην' ἐκρινῶ τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰ μαθόντα ἃ χρῆ, κὴ παιδευθέντα, κὴ μηδενὸς ἦσ καλῶν ἀμελήσαντα, μηδὲ ἁμαθῆ ἡμῶν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κεκαλλωπισμένα τιμὴ ψυχικὴ, εἰκὸς ἦν πάσης ἔξω ἡμῶν ἀμοιρίας. τοιῦτον τοίνυν τιμὴ παιδείαν, κὴ ὁ βασιλεὺς παιδευθεὶς κὴ πάντων ἦσ καλλίστων μεταλαχὼν, ἦσ μὲν κὴ ἀπὸ φύσεως ὑπαρξάντων αὐτῷ, ἦσ ἢ κὴ ἀπὸ παιδείας ἡμῶν, ἢ μᾶσι, ὑπὲ ἅπερ τοῖς ἄλλοις ποιῶ, ἀλλὰ σεβοληθεὶς ἔκρινε, ἢν μὴ μέγα ὄφελος τῇ βασιλείᾳ κὴ πρὶν εἰς ταύτην καθεστῶναι. Ἐπεὶ ἢ πάντα διοικῆσαι σεφρόνως κὴ διατάξασα, κὴ τῦτον ἐκπέμψασα εἰς τὸν βασίλειον δρόμον, τὸν δικαιότατον, κὴ ὁσιώτατον βασιλέων. — ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, κὴ γνώμῃ σεφέρων, — ὕτως ἐξηγῆ) κὴ δι-

πεπτὸ τῆς ἀρετῆς, ὅταν χρὴ τρόπον· τιμὴ ἐυσεβείᾳ μὲν κὴ δικαιοσύνῃ, ἢ ἢ σωφροσύνῃ, κὴ ἐγκρατείᾳ· κὴ φρόνησιν, κὴ τιμὴ ἄλλων κοσμῶν μὲν κὴ ἀρετῶν ἤρξατο. μὴ γὰ ἄπορον σοφιστὴν, ἀπὸ ἐυσεβείας διεξελθὲ ἢ κὴ διὰ σῶν ἄλλων παρῶν τῆς ἀρετῆς· τίς μὲν γὰ δικαιοσύνης; τίς ἢ φιλανθρωπίας; τίς ἢ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ποιῶτε δεγμάτα κὴ τοιαῦτα, ὅσα κὴ [εἶα] ὁ βασιλεὺς ὕπος ἐξιώτυκε;

Ὁ δ' ἐπίδειξεν, ὅτι κὴ ἰδιώτην ὄντα κὴ βασιλέα οἷόν τε δεῖ τὸν αὐτὸν διὰ τέλυς ἔ), φοιῦτον μὲν σεῖ τῆς βασιλείας πυνθάνεσθαι ἐκώλυεν, ἅτε δικαίως ἐξεωθῆναι ταύτης· ἐν ἢ τῇ βασιλείᾳ, ἐκ ἐκπεσὼν ἐκπέφευγε, ἀλλὰ πρὸ αὐτῷ νῦ κὴ τέρπον χρόνῳ.

Verùm videnda integra oratio; quam, ad Commodum deflexione factâ, sic claudit.

Δεῖ ἢ, ὦ παῖ ἡμεῖε ἡμετέρων, κατ' ἴχνος ἴτε βαίνον τὸ πάλαι. τῦτο γὰ ὡς γε ἐν βραχεῖ πλεῖσθ' ἀφήσω.

Idem oratione in Romam.

Ὅ γε μὲν νῦν ἄρχων μέγας, οἷον ἀγωνιστὴς πεπαιδευμένος, τοσῦτον ὑπερέχει τῶν σεῖ αὐτὸν [τὴ] τῶν πατέρα, ὅσον, ὑπ' εὐπαθείας ῥᾴδιον, ἑτέρους αὐτὸς ὑπερέχειν κὴ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην κὴ νόμιμον ἔ) τῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅ,π κείνεται ὕτος.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον ἢ κὴ τῆς τύχης ἕνεκα ὑμῖν Σμυρναῖοι ἐπαγγέλλεσθαι μὲν γὰ τὸν ἄεισον ἦσ οἷς ἐκείνων τὸν χρόνον βασιλεῦσιν· ἥκει ἢ ὑμῖν τὸ ἔργον σεῖς τέλος ἐν τοῖς δὴ τοῖς κρείττοσι, οἳ τὰ καλῶν αὖ πάλλυσι εἰλήχασι, κὴ ὑπὲ ὧν δικαίως ἂν χαλκείεον τοιῦτον ἐκκλὸς ἐπὶ τοῖς θεοῖς, ἐπισήμῳ ἡ ῥᾴδιον ἦν μείζον ἐξευρεῖν.

Σχεδιαγραφὴ μὲν σεφανὴς ἤδη ἐν κινδύνοις σεφόλοιο· κὴ πόλεως ἀλλήλας ὅπῃ κρείττων περίλαβον κὴ βασιλεῖς σεῖς βασιλέας φιλίας κὴ Σμυρναίας ἐποιήσαντο. κὴ ὅτε τῆς χρείας ὡς τὰ πολλὰ ἥπτηδεύσε, κὴ μίχρι τύτε κοινωνίας ἴσωμ ἡμοιῶτο. Βασιλεὺς ἢ ἑκὼν, βασιλέα δὲ σεφείλετο ἑαυτῷ ἦσ ὅλαν, κὴ μόνος ἦσ ὢν τῆ πάντος αἰῶνος, ὐκ ἀρχὴ σεφελαθεῖν μᾶλλον ἐζήτησε, ἢ βασιλέα σεφελαθεῖν ὅπῃ πᾶσι τοῖς ἔσ. ἃ κὴ ἦσ εἰς μνήμην ἥκοντα ἐν λόγῳ θαυμασότατον. κὴ πᾶσιν τιμὴ ἐυγνώμων τε κὴ παιδείαν ἔχει συλλαζόν, κὴ ἔτ' ἰδιότητι ἑδεῖς λύγατερ Σμυρναῖ, φῶλις πέπαυσε κὴ γλῶ ἄπαυστα ἀνθρώπων ὑπενλεπτεν.

Idem

Idem Palinodiâ in Smyrnam restauratam.

Διὸς τὰ πάντα ἀείσεις βασιλῆος πάσας πόλεις ὃς ἑαυτοῦ ἔχειν πλῆν χιλίων οἰκίσας φιλοξείνιον δ' ἔχω τῇ τε πόλει τὸ διὰ τέκνων ἀναγορεύσαι, καὶ πατέρας ἀφυγέτας ὀνομάζειν, πλὴν συμφορὴν εἰς ἐυφρόσυνα μετάλαβε. σεβόμενον μὲν γὰρ Θησέα καὶ Ἀλέξανδρον ἤδυμόν· τὸν μὲν ὅτι ἐν Ἕλλησιν ὄλιμα, φιλανθρωποτάτων τὸν δὲ συμπάντων βασιλέων μάλιστα δὴ θαυμαζόμενα τῆς εἰς τοὺς πολέμους τόλμης ἕνεκα. νῦν δ' ὑπολαμπρότερος καὶ μείζονας οἰκίσας σεσοφιλόξενμαι· δίς πάσα μὲν γῆ καὶ θάλαττα ὑπήκοος, ἐν πατέρων τε καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ σεσώκαμεν, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρηστότητος, οὐκ ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ πλέον πᾶς ἐν ποίῃ ὅπλοις ἔχοι τις πειέσι.

Philostratus in vitis Sophistar. l. 2. in Philisco.

Ἀγλαΐζεται δ' ἐπὶ αὐτοκράτορι ὁ τῆς φιλοσόφου πύλης.

Idem in Herode.

Ἐπεδήλωσε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος οἷα Σέξτον τὸν ὁν. Βοιωτίας φιλόσοφον, θαμίζων αὐτῷ, καὶ φροντίδα ὅλην ἔσχεν. ἆρα ἦκον ἐς τὴν Ῥώμην, ὁ Λύκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα σεβόμενος, Ποῖ βαδίζεις, καὶ ἐφ' ᾧ, τι; καὶ ὁ Μάρκος, κελεύσας, ἔφη, καὶ γυμνάσιόν τε μανθάνειν· ἐμοὶ γὰρ Σέξτον τὸν φιλόσοφον, μαθησόμενον ἄνδρα ὄντα δίδυμα. καὶ ὁ Λύκιος ὑβρίσας τὸν χεῖρα ἐς τὸν ἔγγιον, ὦ ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γυμνάσιον ἤδη λίθον ὑβριζόμενον ἐς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες· ὁ δ' ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, δύο καὶ πεντήκοντα ἔτη ἀπέθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φύσει δημοτικώτερος. *Quo loco, & Herodem Sophistam quâ patientiâ Marcus tulerit, refert.*

Idem in Theodoto.

Περίεστι δὲ καὶ τῆς Ἀδριανῶν γενεᾶς σεσῶσθαι τὸν τῆς ἐν βασιλέως μοίρας. καὶ ἐ τοῦτό γε λόγου ἄξιον ἦ γὰρ πάντας οἱ δεδικαιδιούχεις τῷ θρόνῳ τούτῳ, λόγου ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τοῦ μὲν Πλατωνείους, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ τῷ Περιπάτῳ, καὶ * αὐτὸν Ἐπίκτητον [* αὐτῷ Ἐπικύρῳ] σεσίταξεν ὁ Μάρκος τοῦ Ἡφαιστιεῖναι τὸν δὲ ἄνδρα τοῦτον, ἀπὸ τῆς σκιᾶς αὐτὸν δόξης αὐτὸς ἀπίκνεται τοῖς νέοις, ἀγωνιστὴν δὴ πολιτικῶν σεσοφισμένων λόγων, καὶ φιλοσοφίας ὄρεως.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης ἐς ἔτη γεγονὼς, ἐφ' ὅτῳ μέγα φρόνεμα τῆς δὴ σοφιστῶν δόξης, ὡς καὶ Μάρκῳ βασιλεῖ σοφὰ ἔρξαι ἀναδόσεως. ἐδάδιστο γὰρ ὅτι τοῦ ἀκέρσαν αὐτῷ ὁ Μάρκος· καὶ ἤδη μὲν διαλεγομένῳ ἐθαύμαζε ἦ χαλάζοντα, ῥωμαῖς ἦ λαμπρὸς ἔδοκεν.

Idem in Aristide.

Ὠικτίρω ἦ καὶ τὸν Ἀριστείδην τῆς Σμύρνης, οὐκ ἀλαζόνα ὄντα, ἀλλὰ δικαιότατός τε καὶ ἀληθέστατος. τοῦ γὰρ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, ὅτε τὰ ὠλοφύρετο θεὸς τὸν Μάρκον, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ μανθάνει. θαυμάζω δὴ σεσωκέναι τὸν βασιλέα ὅτι ἦ τοῦ, ζέυγνυσι ἐρήμῳ αὐτῷ κρήνην, καὶ δάκρυα τοῦ βιβλίου ὑπέδεξαι — Καὶ ἐ φημὶ ταῦτα ὡς ἐγὼ καὶ τῷ βασιλέως, ἀνοικίσαι δὲ ἂν ἀπολωλῖαν πόλιν, διὰ ἔσαν ἐθαύμασαν· ἀλλ' ὅτι αἱ βασιλεῖοί τε καὶ θειοτέρου φύσεις, ἵν' περιγένωμαι αὐτὰς ξυμβολία καὶ λόγου, ἀναλάμπουσι μᾶλλον, καὶ σφᾶς τὸ πρεῖον ἐν ζωῇ ὁρμῇ φέρονται *Eundem quoniam familiariter Marcus habuerit, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ ἦ τοὺ χρόνους, ὃς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀθήνῃσι γὰρ μυστηρίων ἐσάλη, ἐπεφύτευ μὲν ἤδη τῇ δὴ σοφιστῶν θέσιν ὁ ἀνὴρ ἔσχε. ἐν μέσῃ ἦ ὁ Μάρκος τῶν δὴ Ἀθηναίων ἰσοτείας [ἐπῆσε] μανθάνει τοῦ ἐκείνῳ σοφίαν, ἀγνοῶν. καὶ γὰρ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς νέοις, ἐκ ἀκεράσαι βασανίσας, ἀλλὰ ξυνθέμενος τῇ θεᾷ αὐτῷ φημῇ —— ἀγαθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ μέγα ἦρε ῥωμαίας τε καὶ δόξεως. κἀλῶ ἦ ῥωμαίας μὲν, τάς τε σπίσεις, καὶ τὰς σεσοφείας, καὶ τὰς ἀτελείας, καὶ τὸ ἱερῶσθαι, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρύνει ἀνδρας δῶρα ἦ χρυσὸν, ἀργύριον, ἵππους, ἀνδράποδα· καὶ ὅσα ἐμιμοῦσιν κἄτον ὧν αὐτὸν τε ἀνέπλησε καὶ γένος τῷ ἐκείνου πᾶσι.

Galenus de Theriaca ad Pisonem.

Τὸν θεῖον Μάρκον καὶ ἡμεῖς ὠιδαμεν ἐνθύμως ποτὲ βασιλεύοντα, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτὸν διὰ τοῦ σύνεσιν τῷ συγκράσει τοῦ σώματος παρακολουθήσαντα.

Idem de libris suis.

Ἐπιδώσω μὲν ἐξ ἀνάγκης. ἐλπίζων ἦ τελέσθαι παραυτίκα. ἦκεν γὰρ εἰς τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, ἐυγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον, ὡς ἐπῃνεῖτο μὲν ἀρχῆς Βίῳ, &c.

Idem

Idem lib. περὶ τῆς συγκλήτου.

Χρηστόν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐξηνάλωσα πᾶσαι καταλείπειν με ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλὶς Διὶ πατρὶ φυλῷ καὶ μάτρι ὁμοίως.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάππ' ἔλεγε βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρας ἀγαθοὺς ἡγεμονίας παραλαβόντας, Νερούας τε καὶ Τραϊανὸς, καὶ μετὰ τούτου Ἀδριανὸς, ὅτε εὐσεβὴς Ἀντωνῖνος, καὶ ἅμα αὐτῷ ἀδελφῶν σωφρονεῖς Βῆρος καὶ Λύκιος, πολλὰ μὲν καλοκαγαθήσαντα ἤλεγεν διορθώσεις καὶ ἃ μόνον, ἀφ' ὧν εἶχον ἀπολαμβάνοντες οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνεκλήσαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅτι ἂν ὄνησαι προσεδόκησαν.

Julianus in Symposio.

Ἔδοξε μὲν οὖν ὁ Μάρκος, τί τε ἄλλα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ σοφὸς διαφερόντως, ἅ τε ἴδιαι διαγράψασθαι, λέγειν θ' ὅτι χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅπῃ καλόν.

Justinianus in Novellam tit. 22.

Τοῦτο μὲν οὖν ἀξιάμωμος, καὶ φιλοσοφοτάτη διάνοια Μάρκου.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinum apologiâ 1.

Οὐ φρόνημα εὐσεβὲς αὐτοκράτορι, ἀλλὰ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, ἀλλὰ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κεῖνται, ἃ Θυγάτηρ.

Justinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἔρασταὶ παιδείας ἀκούετε παντα χῆ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Euseb. hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δὴ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τῶν αὐτῶν ἐπαίνους ἔχοντα γράφω, καὶ πολύ γε φιλανθρωπότερον καὶ φιλοσοφότερον, παιδεύματα, παῖδα περέοντα, ἔτι σὺ δεύτερον.

Athenagoras in legatione pro Christianis ad M. Antoninum & Commodum.

Αὐτοκράτορσι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λυκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὴ μέγιστον φιλοσόφοις. τὸ πρᾶον υἱῷ καὶ ἥμερον, καὶ τὸ πρὸς ἄπαιδα οἰκτιστικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμαζόντων, οἱ μὲν καθ' ἕνα ἐσπουδάκατε· οἱ δὲ πόλεις πρὸς ἐξέλεγχον τῆς ἴσως μετίχνια πικρᾶς. καὶ ἡ μὲν πᾶσα οἰκουμένη ὑμετέρᾳ σωτῆρι βασιλείᾳ εἰρήνης ἀπολαύουσα. —— τὴ δὲ δὴ πρὸς ὑμᾶς παῖδα λόγων κατηγορίαν, ἢ ποιητὰς μιμητῶν, ἢ καὶ ἄλλας ἀδίκους ἐξαιτίζειν;

Ἰσῶς δὴ καὶ ὑμεῖς ταῦτα ἀξιολογώτερον, ὡς ἄριστοι πάντων, καὶ ἐκ παίδων τῆς παλαιοῖς φιλομαθοῦντες.

Οἶδα γὰρ ὅτι ὅσον σωφρονεῖν καὶ ἐγκρατῆ τῆς βασιλείας πάντων ἀφέξετε, τοσοῦτον καὶ τῆς παιδείας ἀκριβεῖν πάντων κρατεῖτε· ὥστε καὶ ὅτι μὴ ἄλλον παιδείας μίξεσι κατηγορεῖντες, ὡς ἔδη ὁ ἐν αὐτοῖς μέσοις ἀπατεωμένοις.

Ὑμεῖς δ', ἃ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρησθαι, καὶ μέτριοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀδεὴς τὸ σχῆμα, ἐφόλκαιος τοῖς λόγοις ὅπως, ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος, οὐκ ἐβούλετο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ἀλλὰ ἐξέστο θεωρεῖν τοὺς βαστάζοντας καὶ ἐρμηνεύοντας τοὺς ῥήτορας συνεχέλασε, μᾶλλον δ' ἀπεστρέφετο τοὺς Στωϊκούς.

Οὗτος δὲ καὶ σωφρονεῖν καὶ ἐγκρατῶς ἦρχεν, ὥστε καὶ ἐν πολεμίοις πολέμοις μήτε τι ἀφροδίσιον ἐξενεγκεῖν σεσιτῶσθαι εἰπεῖν, μήτε τι φόβου ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὴ πολέμοις ἦν φοβάζεσθαι, ἐδίψαζε, καὶ πολλῆς ῥύσεως ἐκ ὕδως λέγεται πλέον ἐγχεῖδαι τὸ ὕδως ἐκέλευεν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκεκλῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς διηγεῖσθαι καὶ ὑδὲν ἐν παρέργῳ ὅτ' ἐποίει, ὅτ' ἔγραφεν, ὅτ' ἔλεγε· μὴ δεῖν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ προφέρειν μηδὲ τελάγιον· καὶ ταῦτα σώματος τυχὸν ἀδρεῦς.

Ἄλεξα ἦν ἄρξας μετήλλαξεν. —— ἦν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὴ καὶ παιδείας βελτίων ἐγένετο. ὃ μὲν τοι ἄξιος τῆς ἀρετῆς ὑδαμόθεν ἐστὶ δὲ ἐκ τοῦ ἀφθονίου θαυμάσειεν ἂν τις αὐτὸν, ὅτι ἐλλογίμοις καὶ ἐξαιρέτοις χρησάμενος ἀνδράσιν, αὐτός τε ἀξιολογώτατος καὶ τὴν ἀρχὴν διασώσας.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πᾶσι τέθεικτο σοφὸς καὶ παιδεύσας
Καὶ χάριτι τῆς ἀρετῆς κατάκοσμος ἐκάστοτε
Καὶ πᾶσιν κατηγλάϊσε δὴ ἀρετῇ ἰδίᾳ.
Διὸ καὶ θεοστεφέστατος πᾶσι σοφοῖς ἐτίμως,
Καὶ συνεχῶς ἡδύνετο τοῖς μεγαλοδωρείαις.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Verissimus vocatus est.

Ad quem locum Is. Casaubonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianus jussit dici Annium Verissimum. quare? ὅσον τῷ τῆ Ῥωμαίᾳ ῥώμῃ & ἕξεως, inquit Dio. hoc est, quod esset veritatis amantissimus & tenacissimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generosi.

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philosophanti viro, & qui sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipse tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio. Philosophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quosque magistros acceperat, & undique ipse collegerat.

Quamvis esset constans, erat etiam verecundus: erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.

In imperio ità civiliter se gessit, ut lenitatem Pii nemo desideraret.

Dabat totum se philosophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo non aliter egit, quàm est actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâsset, atque ab aliis modò pater, modò frater, modò filius, ut cujusque ætas sinebat, diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii sui, sexagesimo & primo vitæ, diem ultimum clausit. tantúsque illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit; certis omnibus quod à diis commodatus, ad deos rediisset. Denique priusquam funus conderetur, ut plerique dicunt, (quod neque antea factum fuerat, neque postea) Senatus populusque non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit.

Tantùm sanè valet boni principis vita, sanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino, cùm suos mores semper teneret, neq; alicujus insusurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúsque etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Cassio.

*Antoninum hoc nomine (Dialogistæ) significans; qui tantùm enituit in philosophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè quid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione, sed seriò, ut philosophiæ præcepta ederet. nec ille * timuit, * [renuit Cas.] sed per ordinem paræneſcon, id est, præceptionum, per triduum disputavit.*

Avidius Cassius apud eundem, & epistolâ ad generum suum.

Marcus homo sanè optimus, qui dum Clemens dici cupit, eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam.

Marcus Antoninus philosophatur, & quærit de elementis, & animis, & de honesto ac justo; nec sentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud sanctum (Antoninorum) vitæ genere auxisse videtur, Verus autem degenerâsse.

Aurel. Victor. in Breviario.

Iste virtutum omnium, cœlestíque ingenii extitit ærumnísque publicis quasi defensor ob-

ἐκείνῳ [1] ᾧ κεκαὶ ἡμῖν, ὅλε ἐσὶ αἰσχρὸν ἐπ' ἐκ ἀφελέτερον, ἐκ [2] ἐσὶ ἀκαινώνητον· ἀγαθὸν ἦ, ἐπ' [3] τῷ ὅλῳ κείμενον, ἐκ [4] συμφέρον, ἐκ συμφερόμενον. ἔτω γὰ ἐκ ἀποφορήτω, [5] ὁ φερόμενος κ' ζωὴ τούτῳ θεῷ, ἐκ ὅτι ζωὴ πῇ γνώμῃ φερόμενος. [6]

XXIV. Τρία ζῶτα δ' ἐν ἑτοίμῳ ἔχειν· ὅτι μ' ἂν ποιῇς, εἰ [7] μήτε εἰκῆ μηδὲ ἄλλως ἢ ὡς αὐ [8] ἡ δίκη ἀυτὴ ἐπεργάσετο· ὅτι δ' ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅλε [9] πτοι κατ' ὀτυχίαν, ἢ κ' φθόνοιαν [10] ὅτι ἦ τῇ ὀπτυχέα μεμπτέον, [11] ὅτι τῇ φθονοῦσι ἐπιτηδειότον. δεύτερον, ὃ [12] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ [13] σπέρματος, μέχρι ψυχώσεως, ἐκ ἀπὸ ψυχώσεως, μέχρι ὃ τ' ψυχὴν ἀποδῶναι, ἐκ [14] ἐξ οἵων ἡ σύγκρισις, ἐκ [15] εἰς οἷα ἡ λύσις. τέτον, [16] εἰ ἄφω μετέωρος ἐξαρθεὶς κατανοήσαιο πολυμιξίαν ὅσην κοσμικὴν συμπλοκὴν ἅμα, ἐκ ὅσην τὸ ἑτεροκινὲν, ἐνυπαρξίαν ἐκ ἐναθερίων· [ἐκ] ὅλε ὀάκις μὴ ἐξαρθῇς, [17] τοῦτο ὀλίγα, [18] τὸ ὀρεσθῆς, [19] τὸ ὀλιγοχρόνιον, ὅτι τέτοις, [20] ὁ τύφος.

XXV. [21] Βάλε ἔξω τ' ὑπόληψιν, σέσωσαι· τὶς δύναται ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

XXVI. Ὅτε μὲν διαφορᾶς ὅτι λυπῇ, ἐπιλάθε ἐ, ὅλε [22] πάντα κ' τ' πᾶσι ὅλων φύσιν γίνεται· ἐκ ἐ, ὅλε [23] τὸ ἀμαρτάνομενον ἀλλότριον. ἐκ ὅτι τέτοις τε, ὅτι [24] πᾶσι τὸ γινόμενον ἴσως ἀεὶ γίνετο, [25] ἐκ γήσεται, ἐκ νυὶ πάλαι χε γέγονε· τε, [26] ὅσον ἡ συγγένεια ἀνθρώπε πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. [27] ὁ γὰ αἵματίν ἐ σπερματίν, ἀλλὰ νε κοινωνία. ἐπιλάθε ἦ ἐκ τ', ὅτι [28] ὁ ἕκαστε νῦς θεὸς, ἐκ [29] ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τε, ὅλε [30] ἐσὶν ἴδιον ἐδενός. ἀλλὰ ἐκ τὸ πνεῖον, ἐκ τὸ σωμάτιον, ἐκ αὐτὸ τὸ ψυχάριον. [31] ἐκεῖθεν ἐ, ὅτε [32] πάντ' ὑπόληψις ἐ, ὅλε [33] τὸ πρᾶον μόνον ἕκαστος ζῇ, ἐκ τοῦτο ἀποβάλλει.

XXVII. Συνεχῶς ἀπολῇ, [34] τὰς

[1] L. 2. § 11. [2] L. 7. § 72. [3] L. 10. § 20, 21. [4] L. 2. § 3. [5] Sup. § 5. [6] L. 7. § 53. [7] Sup. § 20. [8] Sup. § 1. [9] L. 8. § 17. [10] Sup. § 12. [11] Sup. § 10, 18. [12] σπέρματος, vel σπερματικὸν μέχρι. [13] L. 10. § 26. [14] L. 3. § 11. [15] L. 11. § 17 [16] L. 7. § 48, 49. [17] L. 9. § 28. [18] L. 6. § 37. [19] L. 7. § 1. [20] L. 6. § 13. [21] Sup. § 22. [22] L. 5. § 8. [23] L. 4. § 26. [24] L. 7. § 1. [25] L. 8. § 4. [26] L. 3. § 4. [27] L. 2. § 1. [28] L. 5. § 10. [29] Sup. § 1, 2. [30] L. 2. § 3. [31] L. 4. § 23. [32] Sup. § 22. [33] L. 2. § 14. [34] L. 7. § 58.

est malum cuiquam, quia nec inhonestum: siquidem nec optionis sit nostræ, nec communicatis legibus adversetur. imò bonum est; siquidem universo tempestivum, eidémque conducens & congruum ita numine divino fertur, qui eâdem, quâ Deus, viâ fertur, mentéque suâ ad eadem fertur.

XXIV. Tria hæc in promptu habenda sunt. in eis quæ agis, nequid frustra, aut secus fiat, quàm jus ipsum fecisset. in eis verò quæ extrinsecùs eveniunt, vel fortè fortunâ quodq; vel providentiâ obvenire. neque nec de fortuna conquerendum est, nec providentiam incusandum. secundum, qualenam unumquodque sit à satione usq; ad animationem, ab animatione usq; ad animam emissam, item ex quibus constatur, & in quæ tam resolvitur. tertium, si in sublime subvectus res humanas despiceres, ubi varietatem earum quanta esset, perspexisses, simúlq; uno conspectu comprehenderes, quantum undiquaque aliorum & ætheriorum sedes sua habeat, quòd quotiescunq; subvectus esses, eadem semper occurrerent. ejusdem enim generis sunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen insolescimus.

XXV. Opinionem ejice, salvus es. ejicere autem ecquis impediat?

XXVI. Quando molestè fers quicquam; oblitus es, omnia secundùm universi naturam fieri, item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, quicquid fit, ita semper factum, sempérq; futurum, & nunc etiam ubique fieri. porrò, quæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio. neq; enim tam sanguinis aut seminis, quàm mentis existit communio. oblitus es, & mentem cujusq; Deum esse, & divinitùs defluxisse. &, nihil esse cujusquam proprium; sed & filiolum, & corpusculum, & animulum ipsam indè prodiisse. sed &, opinione constare cuncta. & quod tempus deniq; præsens tantùm cuiq; & vivitur, & amittur.

XXVII. Eos apud te crebrò recolas,

celas, qui se aliqua vehementer indignati fuerint, qui vel in summa gloria, vel in insigni miseria, inimicitia, fortunâ quâlibet extincto. tum scisciture, *ubi ista nunc sunt omnia?* fumus utique sunt, & cinis & fabula, vel nè fabula quidem. succurrat tibi simul & quicquid est ejusmodi, quale est Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Bajis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omnisque omnino cum existimatione in re ulla eminentia. quamque vile sit omne in quod studium tantopere impenditur. quantoque Philosophiæ magis consentaneum in oblata sibi materia justum, temperantem, Deis obsequentem se simpliciter præstare. fastus dein de fastûs contemptu inflatus omnium est maximè intolerabilis.

XXVII. Interrogantibus, ubi Deos conspicatus, aut unde esse compertum habens, hos ità venearis, responsum sit. Primò etiam visu percipi possunt. deinde, animam meam, cùm nullius unquam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, propterea & esse compertum habeo & venetor.

XXIX. In hoc vitæ salus sita est, ut unumquodque quid sit in universum discernas; quidq; materiæ, quid formæ habeat, atque ex animo toto justa facias, & vera dicas. quid enim supereſt, nisi vitâ frui, bonum bono ità adnectendo, ut nè minimum quidem intervallum bono vacuum relinquatur.

XXX. Unum solis est lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus dispescatur: una materia communis, etiamsi corporibus peculiaribus affectionibus distinctis innumerabilibus dispescatur: una anima, etiamsi naturis innumerabilibus, & circumscriptionibus peculiaribus dispescatur. una anima rationalis, etiamsi dirimi videatur. aliæ ergò rerum dictarum particulæ, formæ nempe & materiæ sensûs expertes, necessitudinis vinculo non connectuntur sibi invicem. & ista tamen mens universi continet, & fa-

ὅτι τινὶ λίθῳ ἀηδμακτίσασθαι, [1] τὸς ἐν μεγίσαις δόξαις, ἢ συμφοραῖς; ἢ ἔχθραις, ἢ ὑποψίαις τύχας ἀκμάσαντας. εἶτα ἐφισάνειν, [2] τῶ νῦν πόντο ὀπέινα; [3] κατηνός, [4] σποδός, [5] μῦθος, ἢ ἧδε μῦθος. συμφερέσω παπέτω ἢ τὸ ἐμαυτῦ πρᾶγμα, οἷον, Φάβιος Κατυλῖνος ἐν ἀγρῷ, Λύσιος Λῦπος Στερτίνιος ἐν Βαίαις, Τιβέριος ἐν Καπρίαις, Οὐήλιος Ῥοῦφος, ὅλως ἡ σπουδὴ ὁκῶν [6] μετ' εἰπόσιως διαφορά. [7] ὡς ὑπλὲς πρᾶγμα τὸ καπκλεινόμενον. [8] ὅσῳ φιλοσοφώτερον, τὸ ὅτι τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, [9] ἀποῖς ἐπόμενον ἀφελῆ πρόχλ. ὀγδ [*] ὑπὸ ἀτυφία [*] τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

[1] L. 3. § 3.
[2] L. 10. § 31.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 4. § 48.
[5] L. 8. § 25.
[*] Λύκιος Xyl. Mer.
[*] -σήαις.
[6] L. 9. § 34.
[7] L. 2. § 12.
[8] L. 7. § 58, 67
[9] L. 10. § 11.
[*] ὑπὸ, vel
[*] -σία.

XXVIII. Περὶς τὸς ὑπζητῦντας, τῶ γὰ ἰδὼν τὸς θεὸς, ἢ πόθεν καταληφὼς ὅλως [10] εἰσὶν, ὕτως σέβεσθαι; πρῶτον μὲν καὶ ὁρατοί εἰσιν. ἔπειτα μήτοι γε ὑπὸ τἀμαυτῦ ψυχὴν ἐμαυτῦ ἐώρακα, καὶ ὅμως [11] τιμῶ ὕτως ὅτι καὶ τὰς θεὰς, ὅτι ἂν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκάστοτε πειρῶμαι, ὁπ τέτων ὅλη τίθεισι καλοκαγαθίαν, καὶ αἰδῦμαι.

[10] L. 2. § 11.
[11] L. 3. § 9.

XXIX. [12] Σωτηρία βίυ, [13] ἕκαστον δι' ὅλυ αὐτὸ κὶ ἔστιν ὁρᾶν, τί μὲν αὐτῦ τὸ ὑλικὸν, τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· [14] ἔπ' ὅλης τῆς ψυχῆς [15] τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν· κὶ λοιπὸν ἢ [16] ἀπολαύειν τῦ ζῆν, [17] συναπόντα ἄλλο ἄλλῳ ἀγαθὸν, ὥςε [18] μηδὲ τὸ βραχύτατον διάσημα ἀπολείπειν;

[12] L. 7. § 2.
[13] Sup. § 18.
[14] L. 3. § 4.
[15] Sup. § 1, 3.
[16] L. 3. § 6.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13.

XXX. [19] Ἓν φῶς ἡλίυ, κἂν [20] διέρχηται τοίχυς, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις· [21] μία ὕλη κοινὴ, κἂν διέρχηται [22] ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις· [23] μία ψυχὴ, κἂν φύσεσι διέρχηται μυρίαις, καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς· [24] μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν διακεκριδς δοκῇ. τὰ μὲν δὴ ἄλλα μέρη τῆς εἱρημένων, οἷον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀλλοτρίως ἀλλήλοις· κἀ τι κἀκεῖνα [*] τὸν

[19] L. 9. § 8.
[20] L. 8. § 33.
[21] L. 4. § 40.
[22] L. 9. § 25.
[23] Inf. § 32.
[24] Sup. § 26.
[*] τὸ νεῦν f.

νῦν ζωὴν, ⁊ τὸ ἔπειτα αὐτὰ βελτίον.

XXXI. Τί ὀρέγεις; τὸ γενέσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὖθις; τὸ φωνῆ χρῆσθαι; τὸ νοεῖσθαι; ἐκ τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; εἰ δὲ ἔκρινας ἀνυπαφορήτους, φέρε δὴ πλοῦτον, τὸ ἕπεσθαι τῷ λόγῳ ἢ τῷ θεῷ. ἀλλὰ μάχεται τοῖς τιμῶσι ταῦτα, τὸ ἀχθεσθαι, καὶ τῷ πεφυκέναι σκῆψιν τινὰ ἐκ αὐτῶν.

XXXII. Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου ⁊ ἀχρόνου αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἑκάστῳ; παύεται γὰρ ἐνθυμαφανίζεται τῷ ἀϊδίῳ. πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόσῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ὑπομένοντος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἢ τὸ ὡς μὴ ἡ σὴ φύσις ἄγῃ, ποιεῖν, παρὸν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

XXXIII. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν· ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἕξις τοῦ δὲ λοιποῦ, εἰ ἀφαιρετόν ἐστιν, ἢ ἀφαιρεῖται, γυμνὰ ⁊ καπνός.

XXXIV. Περὶ θανάτου καταφρονήσεως ἐγερτικώτατον, ὃς ⁊ οἱ περὶ ἡδονὴν ἀγαθὸν ⁊ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου καταφρονοῦσι.

XXXV. Ὦ τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν, ⁊ ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν ποιήσεις ἀποδῶναι τῷ ὀλιγοστέας, ἐν ἴσῳ ἕξει, ⁊ ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάττονι χρόνῳ ἢ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

XXXVI. Ἀνθρωπε, ἐπολίτευσαι ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; τί σοι διαφέρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως

[2] L. 10. § 26.
[3] δὴ τὰ f.
[4] L. 3. § 11.
[5] L. 9. § 9.
[6] L. 3. § 6, 16.
[7] L. 2. § 12.
[8] L. 3. § 2.
[9] Sup. § 27.
[10] L. 9. § 1.
[11] οὐ.
[12] L. 10. § 28.
[13] L. 5. § 24.
[14] Sup. § 23.
[15] Sup. § 24.
[16] Sup. § 24.
[17] L. 6. § 14.
[18] L. 3. § 10.
[19] L. 6. § 36.
[20] L. 10. § 2.
[21] Sup. § 14, 21.
[22] Sup. § 24.
[23] L. 3. § 9.
[24] L. 2. § 12.
[25] L. 10. § 31.
[26] L. 9. § 41.
[27] Sup. § 23.
[28] L. 8. § 2.
[29] L. 9. § 37. Inf. § 36.
[30] L. 10. § 1.
[31] L. 3. § 11.
[32] Sup. § 35.

calcas illa, cujus vi eodem loci feruntur. intellectus verò adversùs contribulem suum, peculiariter affectus, eidémque consociatus, nec potest communionis appetitus prorsùs revelli.

XXXI. Quid expetis? num existere? num sentire, movere, crescere, denasci? an rursus voce uti, cogitare? ecquid horum tibi desideratu dignum videtur? si ergò contemptu digna satis ista videntur omnia, ad illud perge, quod ultimum restat, Deo nempe ac rationi obsequi. atqui huic instituto huic repugnat, siquis ægrè ferat, quòd istis morte privandus sit.

XXXII. Quantula pars infiniti ac immensi ævi unicuique assignatur? ab interminato enim quàm celerrimè absorbetur. quantula item totius materiæ? quantulum & animæ universæ? in quantula etiam telluris totius glebulâ repis? hæc omnia cum cogitaveris, nihil magnum reputa, hoc solo excepto, ut ea facias ad quæ natura tua te ducit, ea sustineas quæ natura communis infert.

XXXIII. Vide, quo modo se mens utatur tua. in hoc enim sunt omnia. reliqua, sive arbitrii tui sint, sive non sint, cadavera sunt & fumus.

XXXIV. Nihil magis ad mortem contemnendam incitaverit, quàm si consideres, etiam eos qui voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contempsisse.

XXXV. Cui illud tantummodò quod tempestivum est, bonum habetur; nec interesse putat, plures an pauciores rationi rectæ consentaneas actiones ediderit, mundúmque longiori an breviori temporis spatio contemplatus sit; huic nec mors formidabilis esse poterit.

XXXVI. In hac magna civitate versatus es, homo. quid tua refert, si quinque duntaxat annos? etenim quod secundùm leges fit, id omnibus æquale est. ecquid igitur

gitus grave pateris, si te non tyrannus, nec judex iniquus, sed natura quæ induxit, emittat: perinde ac si histrionem prætor qui conduxerat, è scena dimitteret. sed actus fabulæ quinque nondum absolvi: rectè dicis, cæterùm in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hæc, qui ejusdem olim componendæ cum fuerit, nunc & dissolvendæ autor est. neutrum autem horum à te est. discede ergò propitius: nam & qui te dimittit, propitius est.

ἀποπέμπει σε ὁ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' [9] ἡ φύσις, εἰσαγαγοῦσα; οἷον [9] L. 8. § 20.
εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει [10] τῆς σκηνῆς ὁ στρατηγὸς· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ ζῇ πείσας καλῶς εἶπας· [11] ὃν [10] L. 11. § 6.
μυῆσαί τι τῇ βίᾳ τὸ τέλος ὅλην τὸ δρᾶμά ἐστι. τὸ γὰρ πλέιον ἐκεῖνος ὀφείλει, [12] ὁ τότε [11] L. 9. § 37.
μυήσας τῆς συγκρίσεως, νῦν ἢ τῆς λύσεως αἴτιος· σὺ ἢ μιᾶς ἀμφοτέρων· [13] ἄπει- [12] L. 11. § 20.
σι γὰρ ἐν ἴλεως· ὁ γὰρ ὁ ἀπολύων ἵλεως. [13] L. 2. § 3.

Finis duodecim librorum Antonini. Τέλος τῶν τοῦ Ἀντωνίνου ιϛ' βιβλίων.

DE

Marco Vero Aurelio Antonino

IMPERATORE

ELOGIA & JUDICIA.

Suidas in Μαρκ.

Μάρκ. ὁ καὶ Ἀντωνῖν. βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπικλητὸς καὶ πάντα φιλόσοφ.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκαλλίπλευσι σωτῆρ μᾶλλον, ἢ ἐπαινέσει βέλτιον. ἐπ. περίτης γὰρ ἦλθ τῆς ἡλικίας, ἐνεκαθῆ τε καὶ ἡσύχιον βίον ἐσκησάμην, ἔτι καὶ βασιλ. ἦλθολιὼ τραφεὶς τὸ σεμνὸν ἀφθη πάντα. ἐπαινεῖ ἡ ἧβ φιλοσόφων τὸν ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητὴς, ὁ μόνον καὶ τὰ ἧβ διατριμάτων δόγματ' ἔσπ, ἀλλὰ καὶ καὶ τὰ ἧβ παθημάτων σύλληψιν. τὸν τε γὰν ἐλαύνειν βίον ἐν δουρεία πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐδίω, ὑδὲν τῶν εἰσποιήσει τῶν ἡμῶν ἀλλοιωθείς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὰ ἡγεμονίαν, καὶ μοναρχίαν ἔζηγούμ, καὶ τὰ ἄκρον δυνασείαν κεκτημ, σεῖς ὑδεμίαν ἀλαζονείαν ὑπεφήνατο πώποτε· ἀλλ' ἦν ἐλεύθερος καὶ φιλόλεως ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀγαθὸς ἦ καὶ μέτριος ἐν τοῖς ἧβ ἐδοξοῦν πλουσίοις.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ εὐσεβὴς ἐπικλητὸς. ἔτος ἐνάτῳ μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀπάσας· καὶ ἄκουσα δὲ ἀπάντων ἧβ κράτει ἡμερῶν τινι ἦρξε· πλεῖστον ἦ ἐν εὐεργεσίᾳ διῆγε. — αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἀμαρτημάτων ἀπείχετο· τὰ ἦ ἧβ ἄλλων ἀμαρτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπιλοιδορεῖτο, ὅτε ἐπολοίδορει. ἀλλ' εἰ μὲν τις χρησὸν τι ἔφερεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ· ἧβ ἦ ἕτερον ἐ φερεσποιεῖτο, καὶ ὃ μὲ ἐ φερεσποιητῶν ἀλλ' ὐξ ἀρετῆς πάντα ἔφερε, φανερόν. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας καὶ τούτοις τὸ τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συχνὸν χρόνον ὑπάρξας, καὶ αὐτὸς ἐνέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἕνδεκα ἡμέρας αὐτερχέσας, θμαι δι' πάντων ἐμμένετο, καὶ ἐν ὑδενὶ ἠλλοιώθη. ὥστε ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ ὑδὲν φερεσποιητὸν ἐν ἐχ. πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς —— πλεῖστον ἦ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ὐξήρθη. καὶ γὰρ πρὶν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι. ἰαμβεῖα φερὲς ἀρέσκειν ὥρμητο· τοῖς τε γὰρ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλησίοις τε ὄσιν, ὥστε τι ἐπ' αὐτοῖς ἐν ἤρεσεν, ὥσθ' ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅτι μάλιστα εἰς τὸ χρῆσθαι παιδεύεις, οὐκ ὑπερεφρόνησεν. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αἰεὶ διεπίμπλατο.

Herodianus histor. l. 1.

Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετῆς μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐραστὴς, ὡς μηδενὸς ἦττε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. ἦκολοῦ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα φερὲς αὐτῷ ἢ γεγραφέντα. περίεχε ἦ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ὁπωσοῦν καὶ μέτριον βασιλέα. τὸν ἦ φερεσποιητὸν ἀξιώματος, καὶ λέων

λύων τε τὸν περὶ αὐτὸν λογυφόρμιν ἀπορεῖν τοῦ ἐπιτυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν ὑ λόγοις, ὑδὲ λογμάτων γνώσει, σεμνῷ ἢ ἥδει, χωρὶς σώφρονα, δικαιώσατε πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἡ ἦν ἐκεῖνος καιρῶν χορεῖ. φιλεῖ γὰρ πως αἰεὶ τὸ ἀνώκοον ζῆλῳ τῆς τῆ ἀρχούσης γνώμης βιῶν.

Τὰς συγκλήτους ἐν ὥρᾳ ἡμωνῶν ἐξέδοτο ἀφ' ἑσπέρας τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀείστοις, ὑ τοῖς, ἡμῖν μακρᾶς διαδοχῆς εὐπατείδας, ὑδὲ τοῦ πλούτου περιβολαῖς λαμπρὸς, κοσμίως ἢ τὸν τρόπον, καὶ σώφρονας τὸν βίον. χαμεζῆς αὐτῷ ἡδέως ἔλεγεν ταῦτα τὸ μόνα ψυχῆς ἴδια, καὶ ἀναφαίρετα ἡγεῖτο κλήματα.

Τελευτήσαντος ἢ Μάρκου ἐπεισῆλθε προείπησιν ἡ φήμη, πᾶν τι τὸ παρὸν γραπτικόν, καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ἀμοίως πένθει κατείχετο. ὑδὲ τις ἦν ἀνθρώπων ἡβὴ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχῇ, ὃς ἀδακρυτὶ τιαύτῃ ἀγγελίᾳ ἐπίχαρο· πάντες ἢ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς, οἱ μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ ἢ ἀγαθὸν βασιλέα, ἡμερώτατον δ' ἔτι μᾶλλον ἐστέρησθαι, οἱ ἢ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλουν καὶ ὠδύροντο.

Aristides oratione in Regem.

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκεῖ ἡβὴ καλῶν εἶναι, ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν ἱερομηνίᾳ, μεμνῆσθαί τε καὶ λέγειν, οἷα τῆ θεῷ καὶ φιλανθρώπῳ βασιλέως. ὃ γὰρ δὴ Νὺς γε, μὰ ἐπαινεῖν αὐτὸν ἀσχολήμονος, ἔπειτα ἀπορήσομεν λόγων, ἀλλὰ μὰ τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ ἀνάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ὥστε μηδένα εἰκότως ἀξίως ἂν δυνηθῆναι οἷοί αὐτῷ. Ἐγὼ δ' ὅτε χείρω πλῆθος ἐκεῖνον, ὅτε λόγων ὑδένα ὁρᾶ τῶν βασιλέως ἄξιον, ὑδὲ [ὡς f.] αὐτὸν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι δυνήσεται.

Ἐν μὲν ἓν τοῦτο σφῶν καὶ μέγιστον ἀνάγκη λέγειν οἷοί αὐτῷ, ὅτι καὶ σφίσιν ἢ κλασῆναι εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. ὅτε γὰρ φόβος περὶ σφῶν αὐτῶν, εἴτε εἰδεῖ τὸ κρείττονος, εἴτε γνώμη τῆ βελτίστῃ καὶ δικαιοτάτῃ συγχωρεῖν οἴονται δεῖν, πῶς ἂν ἐξ ἁπάντων τούτων φανεῖεν, ὅτῳ' ἐχρῆν εἶναι τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰρ μαθόντα ἃ χρῆ, καὶ πεπαιδευότα, καὶ μισθὸς ἦν καλῶν ἀμελήσασθαι, μισθὸ ἀμαθῆ ἡγεμόνα, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κεκοσμῆσθαι τὴν ψυχὴν, εἰκὸς ἦν πάσης ἔχειν ἡδονὰς ἀμιβίας. ταύτην τοίνυν τὴν παιδείαν, καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθεὶς, καὶ πάντων ἦν καλλίστων μεταλαβὼν, ἦν μὲν καὶ ἀπὸ φύσεως ἀνάρχων αὐτῷ, ἦν ἢ καὶ παιδείας ἡμιμόνων, ὑ μέσως, ὑδ' ὕστερον τοῖς ἄλλοις ποιν, ἀλλὰ πρὸς ἀκρόλιν ἐκεῖνα, ἣν μὲν μίαν ὄφελος τῆ βασιλείᾳ καὶ πρὶν εἰς ταύτην κεκλεῖσθαι. Ἐπεὶ ἢ πάντα διοικῆσα πρόνοια καὶ διατάξασα, καὶ τοῦτον ἐκόσμησεν εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων. — ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, καὶ γνώμη πρόχειρον, — ὅτως ἐξηγεῖ καὶ δεῖ πάντ' ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, ὅτῳ χρῆ τρόπον· τὴν δυσέλειαν μὲν καὶ δικαιοσύνην, ἢ ἐγκράτειαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὴν ἄλλων κοσμίων γε ἀρετῶν· ἀφ' ὧν δὲ ἄστορ σωτηρίας, ἀπὸ εὐσεβείας· δικαιοσύνης ἢ καὶ διὰ ἦν ἄλλων παρῶν τῆς ἀρετῆς· τίς μὲν γὰρ δικαιοσύνης; τίς ἢ φιλανθρωπίας; τίς ἢ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τοιοῦτο δείγματα καὶ τεκμήρια, ὅσα δὴ [οἷα] ὁ βασιλεὺς ἅπας ἐξεύρηκε;

Ὁ δ' ἐπιδείξει, ὅτι καὶ ἐδαίμων ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε ἐστὶ τὸν αὐτὸν διὰ τέλους εἶναι, τοιοῦτον μὲν σοὶ τῆς βασιλείας πεπρωμένον ἐαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν ἢ τῇ βασιλείᾳ, οὐκ ἀπαθῆ ἐαυτὸν, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ τρόπῳ χρώμενον.

Verùm videnda integra oratio; quam, ad Commodum deflexione factâ, sic claudit.

Δεῖ ἢ, ὃ παῖ ἡμεῖς ἡμετέρων, κατ' ἴχνος οὗ βαίνων τῷ πατρός. τοῦτο γὰρ ὡς γε ἐν βραχεῖ πλεῖστον εἰρήσθω.

Idem oratione in Romam.

Ὁ γὰρ μὲν νῦν ἄρχων αἰῶνος, οἷον ἀγωνιστὴς τοξεὺς, τοσοῦτον ἀφαίρεσιν τοῦ σοῦ αὐτοῦ [τῷ] τόξου, ὅσον, ὑδ' εἰκὸς ῥᾴδιον, ἑτέρως αὐτὸς ἀφαίρεσιν καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην καὶ νόμιμον εἶναι τοῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅ,τι κείνεται ἕτος.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον ἢ καὶ τῆς τύχης ἕνεκα ὑμῖν Σωσθῆναι ἐπιγεγράφθαι μὲν τὸν ἄειστον ἐφ' ἑαυτῶν τὸν χρόνον βασιλέων· ἥκει ἢ ὑμῖν τὸ ἔργον σοῦ τέλος ἐν τοῖς ἐκ τοῖς ἐμοῖς, οἷ τὰ καλῶν αὖ κάλλιστα εἰλήχασι, καὶ ἅπερ ἂν δικαιότατ' ἂν χαρακτῆρον τοιοῦτον ἐκείνοις ἐπὶ τοῖς θεοῖς, ἐποιήσαμεν ὑ ῥᾴδιον ἦν μεῖζον ἐξεύρειν.

Στρατηγοὶ μὲν στρατηγὸς ἦλθ' ἐν κινδύνοις σωτήριος· καὶ πόλεως ἀλλήλας ὅτε μεγάλων παρέλαβεν· καὶ βασιλεὺς σοῦ βασιλέως φιλίας καὶ Σωσθῆναι ἐποιήσατο. καὶ ὅτου τῆς χρείας ὡς τὰ πολλὰ πέπαυνται, καὶ μίχρι τότε κοινωνίας ἴσομεν ἡγεμόνιας. Βασιλεὺς ἢ ἑκὼν, βασιλέα δὲ σοῦ εἵλετο ἑαυτῷ ἦν ὅλων, καὶ μόνος ἦν ὃν τὰ πάντες ἀνῶνος, ὑκ ἀρχὴ σοῦ λαβεῖν μᾶλλον ἐζήτησε, ἢ βασιλέα σοῦ λαβεῖν ὅτε πᾶσι τοῖς ὅσι. ἃ καὶ ἦν εἰς μνήμης ἠκόνησεν ἐν λόγῳ θαυμασότατον. καὶ πᾶσιν τὸν ἡγεμόνα τε καὶ παιδείαν ἔχει συλλαβὸν, καὶ ὅτ' ἐδώτης δύναται Σωσθῆν, πάλις τε ἅπασι καὶ ἡβὴ ἄπασι ἀνθρώποις ἐκπέπλεκται.

Idem

Idem Palinodiâ in Smyrnam restauratam.

Πῶς τε πόλις ἀείσεις βασιλεύων πάσας πόλεις ὑφ' ἑαυτῷ ἔχων πλὴν μιᾶς Σμύρνης οἰκίσαι φιλοτιμίαν δ' ἔχω τῇ τε πόλει τὸ δικαίως ἀναγορεύσαι, καὶ τοιούτους ἀρχηγέτας ὀνομαζομένους, πλὴν συμφορᾶν εἰς εὐσεβείαν μετέβαλε. σεβόμενον μὲν γὰρ Θησέα καὶ Ἀλέξανδρον ἡδέως τὸν μὲν σφῶν ἐν Ἕλλησιν ὄντα, φιλανθρωπότατον τὸν δὲ συμπάντων βασιλέων μάλιστα δὴ θαυμαζόμενα τῆς εἰς τοὺς πολέμους τόλμης ἕνεκα. νῦν δ' ὑπολαμβανόμενον καὶ μείζονας οἰκίσεις σεσυλάκοσιν ὄντες πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλαττα ὑπήκοος, ἐκ πατέρων τε καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ σεσυλήκασιν, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρηστότητος, οὐκ ἔλαττον, οἱ μὴ καὶ πλέον τῆς ἐν ταῖς ὅπλοις ἴσμεν μέλον.

Philostratus in vitis Sophistar. l. 2. in Philisco.

Ἀθηναῖος δ' ἦν αὐτοκράτορι ὁ τῆς φιλοσόφου πεῖς.

Idem in Herode.

Ἐπαίδευσε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος οὐδὲ Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον, θαυμάζων αὐτὸν, καὶ φοιτῶντα δὴ διὰ τέτων ἀκροασόμενος· ἦρε δ' ἦκον εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ Λύκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα σχολάζει, Ποῖ βαδίζεις, ἐφ' ὅ, τι; καὶ ὁ Μάρκος, κολὸν, ἔφη, καὶ γηραιὸν ἀκούσῃ τὸ μανθάνειν· ἐμοὶ δ' ἐστὶ Σέξτον τὸν φιλόσοφον, μαθησόμενος· ἀ ἔπρο δίδω. καὶ ὁ Λύκιος ὑξάσας τὴν χεῖρα εἰς τὸν ὕραν, ὦ Ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηραιὸν ἤδη λίθον ἐξαπατᾶται ὡς διδασκάλῳ φοιτᾷ, ἵνα δὲ οἱ παῖδες· ὁ δ' ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, λύο καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπέθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φίλος δημοτικώτατος. *Quo loco, & Herodem Sophistam quâ patientiâ Marcus tulerit, refert.*

Idem in Theodoto.

Περίεστι δὲ καὶ τῆς Ἀδριανῶν γαύτης σεσῶτος ὅλη τῆς ἐκ βασιλέως μυείας. καὶ ἐ τοῦτό σε λόγου ἄξιον· ἐ γὰρ πόλεις οἱ δεκαετιόνησες τῷ θεῷ τέτῳ, λόγου ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τὸν μὲν Πλαθωνέως, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σοᾶς, καὶ τῷ Πεισίστρ, καὶ * αὐτὸν Ἐπικτεον [* αὐτῷ Ἐπικτήτῳ] σεσίτατον ὁ Μάρκος τοῦ Ἡφαίστου εἶναι τὸν δ' ἄνδρα τοῦτον, ὑπὸ τῆς αὐτὸν δόξης αὐτὸς ἀπίκεινε τοῖς νέοις, ἀγωνιεῖν ἐμὲ πολιτικῶν σεσεπτῶν λόγων, καὶ βιωτικῆς ὄφελος.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης ἐ ἔτη γεγονὼς, ἐφ' ὅτῳ μέγα φρόνει τῆς σφῶν σοφιστῶν δόξης, ὡς καὶ Μάρκῳ βασιλεῖ σοφίζεν ἔφασκε ἀκροάσεως. ἐδόκει γὰρ ὅλη τῇ ἀκροάσει αὐτῷ ὁ Μάρκος· καὶ ἤδη μὲν διαλεγομένῳ ἐθαύμαζε ἢ χαλιάζοντα, δωρεὰς ἢ λαμπρὰς ἔδωκεν.

Idem in Aristide.

Ὀικτείρω ἢ καὶ τὸν Ἀριστείδην τῆς Σμύρνης, ὃν ἀλαζόνα ἔπασχε, ἀλλὰ δικαιότατός τε καὶ ἀληθέστατος. τῇ γὰρ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, ὕτω τ' ὠλοφύρατο σοῖς τὸν Μάρκον, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ μουσικῇ. δοκεῖ δίκην δεδωκέναι τὸν βασιλέα δὴ ἢ τοῦ, ζέυγνυσι ἐρήμῳ αὐτὸν καθαπτόμενος, καὶ δάκρυα τοῦ βιβλίου δίκην δεδωκέναι — Καὶ ἐ φημὶ ταῦτα ὡς ἐγὼ καὶ τῶν βασιλέων, ἀνοικίσαι ἂν ἀπολωλῦαν πόλιν, ἵνα ἦσαν ἐθαύμασαν· ἀλλ' ὅτι αἱ βασίλειοί τε καὶ δυναστικαὶ φύσεις, ἵνα σεσιγήσῃ αὐτὰς ξυμβολὰς καὶ λόγου, ἀναλάμπτον μᾶλλον, καὶ σοῖς τὸ πρεῖον ἐν ζωῇ ὁρμᾷ φέρονται. *Eundem quam familiariter Marcus habuerit, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ ἢ τοὺ χρόνους, ὃς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀθήνῃζε ἦρ' μυστηρίων ἐσόδῳ, ἐπεφύτευε μὲν ἤδη τῇ τῆς σοφιστῶν δόξῃ ὁ ἀνὴρ ἕδε· ἐν μέσῃ ἢ ὁ Μάρκος τῆς τῆς Ἀθηνῶν ἰσοτείας [ἐπίδοσι] μισθὸ τῷ ἐκείνου σοφίαν, ἀγνοῆσαι. καὶ γὰρ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς νέοις, οὐκ ἀκροάσει βασανίσας, ἀλλὰ ξυνθέμενος τῇ αὐτῷ φημῇ —— ἀγαθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ὄτι μέγα ἦρε δωρεᾶς τε καὶ δόξεως. καλῶ ἢ δωρεὰς μὲν, τὰς τε σπίσεις, καὶ τὰς σεσδείας, καὶ τὰς ἀτελείας, καὶ τὸ ἱερῶσθαι, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρύνει ἄνδρας δῶρα ἢ χρυσὸν, ἀργύριον, ἵππους, ἀνδράποδα; καὶ ὅσα ἀριθμεῖσθαι πλῆτον ὢν αὐτὸν τε ἀντέλαβε καὶ γένος τῇ ἐκείνου πάλαι.

Galenus de Theriaca ad Pisonem.

Τὸν θεῖον Μάρκον καὶ ἡμεῖς ὠδέμεν ἐσθέμενοι πότε βασιλεύοντα, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτὸν διὰ τὴν σύνεσιν τῇ συγκράσει τὸ σώματος παρακολουθήσαντα.

Idem de libris suis.

Ἐπορεύθην μὲν ἐξ ἀνάγκης. ἐλπίζων ἢ τελέσθαι παραυτίκα. ἦκον γὰρ εἰς τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν παραβύτερον, ἐυγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἤμελόν τε καὶ πρῶτον, ὃς ἐκλήθη μὲν ἀρχῆς Βῆρος, &c.

Idem

Idem lib. περὶ τῆς προγνώσεως.

Χρησόν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐμφανίζων ἀφῆσα καταλείπειν με ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλὶς Διὶ παιεὶ φυλὼ καὶ μᾶπι ὁμοῖ.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάνυ ἄριστος βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρας ἀγαθοὶ ἡγεμονίαν παραλαβόντες, Νορβανός τε καὶ Τερέντιος, καὶ μετὰ τοῦτον Ἀδριανὸς, ὃν ὑιοθετεῖς Ἀντωνῖνος, καὶ ἡ σὺν ἀδελφῶν σωφρονεῖς Βίος καὶ Λύκιος, πολλὰ μὲν διορθώσαντο ἐξαμαρτήματα, ἄφαρ δ' οὐκ ἀπολοκότες οἱ πρὸ αὐτῶν ἀνεκλήσαντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ὄντων ἀφανίσθησαν.

Julianus in Symposio.

Ἔδοξε μὲν οὖν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ σφόδρα διαφερόντως, ἃ τε δίκαια διαγνώσεως, λέγειν θ' ὅτι χρὴ, καὶ σιγᾷν ὅπῃ καλόν.

Justinianus in Novellam tit. 22.

Τοῦτο μὲν οὖν ἀξιάμωμος, καὶ φιλοσοφώτατος ὁ θείσιος Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinum apologiâ 1.

Οὐ φοβούμενοι ὑμᾶς ἀσεβεῖς, ἀλλὰ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, ἀλλὰ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κείνεις, ἃ Θυρσίνα.

Justinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἔρασταὶ παιδείας ἀκούετε παντα χῆ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Euseb. hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δὴ καὶ μᾶλλον ἀπὸ τούτων τῶν αὐτῶν ἐπαίνοις ἔχοντα χαίρειν, καὶ πολύ γε φιλανθρωπότερον καὶ φιλοσοφώτερον, πιστεύομεν πάντα ποιήσειν, ὅσα σὺ δύνασαι.

Athenagoras in legatione pro Christianis ad M. Antoninum & Commodum.

Αὐτοκράτορσι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ Ἀντωνίνῳ καὶ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὲ μέγιστον φιλοσόφοις· τὸ ἔθνος ὑμῶν καὶ ἡμῶν, καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζοντες, οἱ μὲν καθ' ἕνα ἰσοτιμίαν αἰτοῦμεν· οἱ δὲ πάντες περὶ ἐξέτασιν τῆς ἴσης μετέχειν τιμῆς. καὶ ἡ μὲν πάσα ἀκριβείᾳ ὑμετέρᾳ σωφρονεῖ βασιλείας εἰρήνης ἀπολαύουσα. —— ἡ δὲ δεῖ περὶ ὑμᾶς πάντα λόγον ποιήσασθαι, ἢ ποιητὰς μιμουμένους, ἢ καὶ ἄνδρας ἄξια ἐξετάζειν;

Ἴσα δὲ καὶ ὑμεῖς πάντα ἀξιολογοῦντες, ὡς ἄνδρες πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάντας τοῖς παλαιοῖς εὐημερήσατε.

Οἶδα γὰρ ὅσον σωφρονεῖ καὶ ἰσχύει τῆς βασιλείας πάντων ἐπικρατεῖτε, ποσῷ τῆς καθ' ἡμᾶς παιδείας ἀκριβεῖ πάντων κρατεῖτε· ὅτου καὶ ὄνομα παιδείας μόνοι κατανεύοντες, ὡς ὄντι ἐν αὐτοῖς μόνοις ἀπονεμόμενοι.

Ἡμεῖς δ', ἃ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρηστοὶ, καὶ μέτριοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀνὴρ τὸ σφέλιον, ἐπόλλα καὶ τοῖς λόγοις ὅπως, ὅστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος, ἐπεδίδου ἐς διδασκάλι φοιτᾶν, ἀλλὰ Σέξτο Πλουτάρχοσόφοι, τοῦ Βοιωτοῦ, καὶ Ἐρμοκράτει τῷ ῥήτορι συνεμάλλησε, μᾶλλον δ' ἀληθοποιεῖτο αὐτοῖς Στοιχῶν.

Οὗτος δὲ καὶ σωφρονικὸς καὶ ἐγκρατὴς ἦρχεν, ὥστε καὶ ἐν πολιτικοῖς πολέμοις μήτε τι ἀσωτικὸν ἀφεκτὸν ἐσεπράτατο εἰπεῖν, μήτε τι φθόνῳ ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὰ πολέμοις ἦν ἀσχολίαν, ἐνήλιζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι περὶ ὕδατος λέγουσι πόθεν ἐγχεῖδε τὸ ὕδωρ ἐκάλουν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβῶν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν καὶ ἐδὲν ἐν παρέργῳ ὅτ' ἐποίει, ὅτ' ἐγείρετο, ὅτ' ἔλεγε· μὰ δῆν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ ποιεῖσθαι μηδὲ τελάλητον καὶ ταῦτα σώματος τυχόν ἀθανῶς.

Ἄεισα ἦν ἀρετῆς μετήλλαξεν. —— ἦν δὲ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. ἐ μὲν τοι ἀξίως τῆς ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἄν τις αὐτὸν, ὅτι ἀλλοκότοις, καὶ ἐξαισίοις χρησάμενος πράγμασιν, αὐτὸς τε ἀσινὴς ἦν καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθεικτο σοφίᾳ καὶ παιδείᾳ·
Καὶ χρείαν τῆς ἀρετῆς κατέκρυπτε σπάνιος·
Καὶ πᾶσιν κατηγλάϊζε τὴν ἀρετὴν ἰδίαις.
Διὸ καὶ προσετίθετο πᾶσι σοφοῖς ἐτίμως,
Καὶ συνεχῶν ἡδύνετο τοῖς μεγαλοδυσέβεσι.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Veriſſimus vocatus eſt.

Ad quem locum Is. Caſaubonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianus juſſit dici Annium Veriſſimum. quare? τὸν τῷ τῶ Ῥωμαίων φιλαλήθη καὶ ἔννομον, inquit Dio. hoc eſt, quod eſſet veritatis amantiſſimus & tenaciſſimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generoſi.

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philoſophanti viro, & qui ſanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio. Philoſophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quoſque magiſtros acceperat, & undique ipſe collegerat.

Quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus: erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.

In imperio ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.

Dabat totum ſe philoſophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâſſet, atque ab aliis modò pater, modò frater, modò filius, ut cujuſque ætas ſinebat, diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii ſui, ſexageſimo & primo vitæ, diem ultimum clauſit. tantúſque illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum cenſuerit; certis omnibus quod à diis commodatus, ad deos rediiſſet. Denique priuſquam funus conderetur, ut plerique dicunt, (quod neque antea factum fuerat, neque poſtea) Senatus populuſque non diviſis locis, ſed in una ſede propitium Deum dixit.

Tantùm ſanè valet boni principis vita, ſanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino, cùm ſuos mores ſemper teneret, neq; alicujus inſuſurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúſque etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Caſſio.

*Antoninum hoc nomine (Dialogiſtæ) ſignificans; qui tantùm enituit in philoſophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè quid fatale proveniret, rogatus ſit, non adulatione, ſed ſeriò, ut philoſophiæ præcepta ederet. nec ille * timuit, * [renuit Caſ.] ſed per ordinem paræneſcon, id eſt, præceptionum, per triduum diſputavit.*

Avidius Caſſius apud eundem, & epiſtolâ ad generum ſuum.

Marcus homo ſanè optimus, qui dum Clemens dici cupit, eos patitur vivere, quorum ipſe non probat vitam.

Marcus Antoninus philoſophatur, & quærit de elementis, & animis, & de honeſto ac juſto; nec ſentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud ſanctum (Antoninorum) vitæ genere auxiſſe videtur, Verus autem degenerâſſe.

Aurel. Victor. in Breviario.

Iſte virtutum omnium, cœleſtiſque ingenii extitit ærumniſque publicis quaſi defenſor ob-

jectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profectò quasi uno lapsu ruissent omnia statûs Romani.

A principio vitæ tranquillissimus, ut ab infantia vultum nec ex gaudio nec ex mœrore mutaverit.

Philosophiæ studens, literarumque Græcarum peritissimus.

Constat tantùm Marco sapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac literarum fuisse, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philosophorum obtestantium vi circumfunderetur, nè se expeditioni aut pugnæ priùs committeret, quàm sectarum ardua & occulta explanavisset. ità incerta belli, ejus salute, doctrinæ studiis metuebantur: tantúmque illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam temporum putem.

Quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu præsumserunt; Marcum cœlo receptum esse.

Eutropius hist. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, quem facilius quis admirari quàm laudare possit.

A principio vitæ tranquillissimus, adeò ut in infantia quoque vultum neque ex gaudio neque mœrore mutaverit. Philosophiæ deditus Stoicæ: ipse etiam non solùm vitæ moribus, sed etiam eruditione philosophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum successorem paraverit Adrianus relinquere.

Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit; ad nullam insolentiam elatus est, imperii fastigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & mansuetudine reddidisset, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus est.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Quid Marco felicius fuisset, si Commodum non reliquisset hæredem?

Pescennius apud eundem.

Amavit de principibus Augustum, Vespasianum, Titum, Pium, Marcum; reliquos fœmineos vel venenatos vocans.

Flavius Vopiscus in Caro.

Romana respub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atque Trajanum usque ad Marcum solito melior.

Idem in Aureliano.

Sed ex his, optimi, ipse Augustus, Flavius Vespasianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manlianus Statianus apud eund. in Probo.

Si rectè cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Claudius, requirendi sunt, omnia in uno principe constituta sunt; rei militaris scientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipub. atque omnium prærogativa virtutum.

Gordianus senior referente Jul. Capitolino.

Scripsit præterea, quemadmodum Virgilium Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antonineidos; hoc est, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, versibus dissertissimis; libris triginta, vitam illorum, & bella, & publicè privatímque gesta perscribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut scirent omnes Antoninos pluris esse quàm deos,

deos, ac trium principum amorem, quo sapientia, bonitas, pietas consecrata sit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco sapientia.

Idem in Heliogabalo:

Compensationem sibi lector faciet, cùm legerit Augustum, Vespasianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum, contra hos prodigiosos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potiùs, quale fuerit, meminit vestra clementia. si pietatem, quid Pio sanctius? si doctrinam, quid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eum vos ipsi, sacratissime Imperator Diocletiane, inter numina vestra, non ut cæteros, sed specialiter veneramini; ac sæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales esse cupere, qualis fuit Marcus; etiamsi in philosophia, nec Plato esse possit, si revertatur in vitam.

Constantinus Imper. referente Æl Lampr.

Quod [Antoninorum nomen] tu Constantine sacratissime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Constantios Claudiósque, velut majores tuos, aureos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charásque.

Ammianus Marcellinus rerum gest. lib. 21.

Marci illius dissimilis principis verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Aurelius gravissimus Imperator. Quales ergò leges istæ, quas adversùs nos soli exequuntur impii, injusti, turpes, truces, vani, dementes? quas nullus Pius, nullus Verus impressit?

Paulus Orosius histor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus gravissimus ac modestissimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. 1.

Quam læta felixque successio optimis, piis, philosophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum desit. & ea temporum calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstiterit. nisi enim hic præfuisset, majestas Romani nominis facilè tum concidisset.—Felicissimus certè princeps, nisi hæredem Commodum reliquisset.

Claudianus de Honorii consulatu 4.

Non tantis patriæ studiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis.— Et mox:
—*omne tonantis*
Obsequium Marci mores potuêre mereri.

Ausonius in Cæsaribus.

Post Marco tutela datur, qui scita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Aurelius Antoninus Pius, ante Annius dictus, sapientissimus gravissimúsq; principum; omni virtutum genere se exercuit: literarum studio, nemini Græcorum Romanorúmque secundus. quamobrem philosophus & cognominatus est, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat: Tranquillitati summæ successerat, quo manifesta fiunt rerum humanarum volumina,

ſæviſſimæ tempeſtati: cui divinitùs Marci prudentia conſtantiáque objecta eſt. niſi hiſce virtutibus præditus rector contigiſſet, de Romano imperio actum fuiſſet.

Conradus Urſpergenſ. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cæleſte habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus eſt quaſi defenſor. & ſi in illis temporibus ipſe non fuiſſet, ſine dubio gloria Romana periiſſet.

Martinus Polonus, in ſupputationibus.

Iſte optimus fuit.

Philippus Bergom. ſupplement. Chron. l. 8.

Marcus Antoninus, qui & Verus, cognomento Philoſophus: quem certè ob ejus præſantiſſimam virtutem, laudare plurimùm licet. quippe qui ad nullum rei eventum unquam ſe extulit. tantæ enim fuit ſoliditatis, ut ejuſdem vultûs, quamvis fortunâ adversâ, ſemper fuerit habitus. literarúmque ſemper ſtudioſus; & quàm maximè philoſophiæ. nec propterea ipſa philoſophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea ità diligebatur amabatúrque, ut ſacrilegi nomen incurreret, qui imaginem ejus domi non haberet. — Et omnibus acclamantibus inter deos relatus eſt.

Warn. Rolevinkus faſciculo temporum.

Hic bonus & victorioſus fuiſſe deſcribitur. Dicitur quòd tantæ ſeveritatis & conſtantiæ fuerit, quòd ad nullum eventum unquam vultum mutaverit, ſive ex lætitia, ſive ex mœrore, &c. dum adhuc eſſet puer. Tantæ fuit humanitatis, ut quâdam vice, cùm jam exhauſto ærario nihil haberet quod militibus daret, nulli volens eſſe moleſtus, magis elegit vaſa aurea & ornamenta uxoris, & alia ſupellectilia vendere. quàm ſenatum, vel provincias prægravare. ſed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, ſapiens, juſtúſque, modeſtus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Aurelium Antoninum longè ſapientiſſimum. eum dico, qui philoſophicum maluit quàm Cæſareum nomen.

Idem in Libro Auguſtali.

Fuit enim magnus philoſophus, ſanctitate vitæ omnibus præponendus; nunquam mutans vultum. qui vir tantæ virtutis, poterat dici felix, ſi uxorem Fauſtinam, & filium Commodum non habuiſſet.

Lilius Gyraldus, hiſt. de poetis dial. 3.

Fuit hic unus inter Cæſares omnes æquiſſimus, ac optimus, expreſſum illud certè in eo eſt, quòd à philoſophis quæri ſolet, cur ex optimis parentibus peſſimi plerunq; filii naſcantur. Nam quò M. Antoninus melior & juſtior, eò filius Commodus immanior & ſceleratior.

Sebaſt. Munſterus, Coſmographi. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & ſanctitate vitæ præcipuus, cæleſtiſque ingenii; in omni vita philoſophiæ deditus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipſe rerum omnium ſator, à quo princeps terrarum gubernaculis impoſitus, — feſſas res humanas

humanus pro ſapientiæ ſuæ luce, bonos interdum principes indulgendo ſublevat, erigit, ſolatur, fovet. Sic Octavium poſt civilium bellorum lachrymas dedit: ſic Veſpaſianum poſt Nerones; poſt Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; poſt Commodi furores Severum; poſt Heliogabali veſaniam, Alexandrum: ſic alios plures quaſi diſtinguendis malorum principum ordinibus, ſedandiſque reipub. fluctibus moderatores dedit.

Hæ virtutes (pietas, prudentia, juſtitia, manſuetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Auguſtum conſecrârunt; Trajanum, Antoninos, omneſque bonos principes, cæleſtes planè viros effecerunt.

Joan. Boterus de illuſtr. politia l. 1. c. 20.

M. Aurelius in imperio conſtitutus, nihil magis aut timuit, aut deprecatus eſt, quàm avaritiæ infamiam, quam ut deterrimum malum, & imperii labem deteſtatus ſemper fuerat.

Jo. Bodinus de republ. lib. 6.

Quis Aurelio Imperatore moderatiùs unquam ſe geſſit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Aurelii patris virtus amabilem fecit: etſi patri omnino diſſimilis eſſet.

Bapt. Fulgoſus memorabilium l. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philoſophum, propter doctrinam, virtutémque in eam veniſſe exiſtimationem majeſtatémque, ut eo imperante ferrent paſàm, Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigiſſet, ut philoſophi rerum potirentur.

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, ſed non majoris tamen, quàm illius virtus, & morum ſanctitas requireret. quod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúſque gerimus, ut Auſidius unquam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. cap. 1.

Omnes clementiâ atq; humanitate, M. Antoninus philoſophus Imperator longè ſuperat.

Ibid. lib. 8. cap. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas quas numquam deſeruit (cujus rei argumentum eſt, quod diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm ſtudii literis impendit, cùm de philoſophia vel ſcriberet vel diſputaret. itaque ejus dicta ſcriptáque, inter philoſophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæſ. Baronius annal. tom. 2. ad an. 164.

Quod in philoſophia Stoicos ſectatus eſſet, ſic ſe vultu, animóq; compoſitum eſſe monſtravit, ut nec triſtibus & adverſis doleret, nec jucundis & proſperis lætaretur.

Rich: Dinothus de rebus & factis memorabilibus lib. 8. cap. 4.

M. Antoninus adeò philoſophiæ ſtudiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè diceriſ; in aliarum ſectarum placitis, non ſegniter verſatus. ita ut Philoſophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calviſius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipſe philoſophus & philoſophis deditus, eos Romam evocat & ſtipendiis fovet.

Gul.

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Aurelius Antoninus Imperator optimus, atq; idem philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Just. Lipſ. monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philosophi cognomen hæsit, quòd suprà alios in eo studio deditus esset. Stoicam etiam sectam professus: & quis tamen vitâ melior, imperio mitior, aut felicior dabitur?

Is. Casaubon. ad Athen. dipnos. l. 13, c. 8.

M. Antoninus Imper.re & nomine philosophus.

Idem ad Persii satyr. 1.

Sapientissimus ille Imperator Marcus ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus; neque satis unquam vel cognitus, vel laudatus. Optimus, nec ambitiosus Princeps.

Sapientissimus Princeps, jam inde à puero philosophans.

Cl. Salmasius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum aut simulatum.

Princeps Philosophus, Stoicæ philosophiæ plurimùm deditus: plurimus in philosophiæ studiis.

Meric. Casaubonus præfat. in versionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis secularis ratione, hoc Solomone longè major, quo regnorum plurium magnorum (ausim dicere) dominus, quàm oppidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac sapientiæ nomine, ab omnibus dum viveret in ea æstimatione honoréque habitus, quâ nemo unquam vel ante ipsum, vel, quòd novimus, post ipsum fuerit.

Ad Antonini illustris hujusce laudem nunquam intermorituram dictum sit, prout scripserat vixisse.

Hæc igitur Antonini laus esto, prout dixerat scripserátque vixisse: meditationes illi actiones erant, cum sententiis actionibus conveniebat.

Nunquam ita conspirârunt scriptores in tribuendo cuiquam quæcunque poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujusvis denique tituli apud Ethnicos speciosissimi testimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, sed simpliciter atque absolutè, ut hominem optimum, & philosophum optimum omnium qui unquam extiterunt. Estque hoc ipsius peculiare encomium; quòd cùm ita prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si quid adversus illum in vulgus sparsum fuerit, tanquam rumorem merum commemorant, non tanquam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

De

De hoc SCRIPTO.

Suidas in Μάρκος.

Ὅτος ἔγραψε τὸν ἴδιον βίον διαγωγὴν ἐν βιβλίοις ιβ'.

Anonymus quidam εἰς βιβλίον Μάρκου, quod ex vetustis membranis exhibuit Cl. Salmasius ad Vulcatii Cassium.

Εἰ λύπης κεφάλαιον ἐδίλεις,
Τλῶ δὲ μάκαιραν ἀναπύσσων
Βίβλον, ἐπίχαο ἐυδυκίας.
Ἧς ἐπὶ γούνων ὀλίσθοις
Ῥᾳδίως κεν ὄψεαι, ἐννυχίων,
Ὄντων, ἠδὲ παροιχομένων
Τερπνὰ λιτὰ τε
Καπνῶ μηδὲν ἀφιστάμενα.

Nicephorus Callist. hist. Eccles. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliquo.

Πάλαι μὲν οὖν ἐδόκει χρεὼν, ὡς ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος ἔτος ἐν βιβλίον παιδείας τοῦ παιδὸς Μάρκου Κωμόδου πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστόν.

Themistius in Philadelpho.

Οὐδέ σοι παρόδῳ τῶν Μάρκου ἐντυγχάνωμεν, οὐδ' ἅπερ χρησὸν ὁ θεῖος τῶν αὐτοκρατόρων ῥῆμα παρήκατο.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de seipso, qui recens editus est. in eo libro sunt commonefactiones, de virtutibus principi necessariis, de justitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibidem.

Marcus in libris de vita sua.

Lilius Gyraldus de poetis hist. dial. 3.

Dignus & [ut inter poetas connumeretur] Marcus Antoninus Pius, cognomento Philosophus. cujus licèt versus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his laudandus sit.

Ejus certè librum græcè scriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Ἀντωνίνου εἰς τὰ καθ' ἑαυτόν. ex quo variam illius & multiplicem sapientiam facilè colligere possumus.

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conscripsit de officio suo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum testes plenissimos: Et cum quibus multorum philosophorum operosa præcepta collata meritò sordere possint.

Just. Lipsius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ suæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 24.

Antoninus Imperator in Vita sua.

Is. Casaub. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo aureolorum Marci librorum:
Res humanas, non ridere, sed ritè suo pretio æstimare solitus hic vir sapientissimus.
Hoc ille nos docet divinis illis suis libris; non enim mihi tempero, quin mellitissimi doctoris verba adscribam.

Idem

Idem in Baronii annal. exercit. 1. § 10.

Multa in hanc ſententiam ſcribit M. Antoninus Imperator in ſuis illis divinis libris.

Idem in Perſii Sat. 1.

Quam ſententiam Imperator Marcus iis, quæ de ſe ſcripſit, ſæpe inſeruit.

Ibid. in Sat. 2.

Antoninus in tertio eorum quæ de ſe ſcripſit.

Et in Sat. 3.

Spectat eodem ſapientiſſ. Marci præceptum.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de Vita ſua. Et mox, *Locus Marci Philoſophi inſignis eſt.*

Idem ad ejuſdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per quos, aut in literis aut in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunenſis.

Marci Philoſophi ſcriptio abſciſſa & horrida eſt, ſed firma & potens, quæ ſapit Imperatorem, & in qua multa ſilentur quæ ſupplere oporteat. Utitur vocibus planè ſuis, quas raro apud alios autores invenias.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo aureolorum librorum, quos de vita ſua compoſuit.

ANNO-

Annotationes in TITULUM.

ΜΑ'ΡΚΟΥ 'ΑΝΤΩΝΙ'ΝΟΥ Αὐτοκράτορος | De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγκλήτου ἱστius, utì Suidas vocat, autore, qui ab Antonino Pio Adriani juſſu adoptatus, nominis id adeptus eſt, cùm ex patris aviq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* ante diceretur, videndi cum primis Julius Capitolinus, & Dio Caſſius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Ariſtides etiam Rhetor, *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrica Cyzicena*. Philoſophiæ, Stoicæ cum primis, ſeriò deditum, etiamſi illi nulli dicerent, commentarii iſti, quos præ manibus habemus, cumulatiſſimè teſtarentur; de quibus conſuli poterunt Guiliel. Canterus *novar. lection. l.* 7. *c.* 1. Cl. Salmaſ. *annot. ad Jul Capitol. Marc.* Iſ. Caſaubon. *in Commentar. ad Perſ. Sat* 1. Meric. deniq; Caſaubon. (τῆς πλείονος τοῦ παιδίου) *in Prol. ad verſionem ſuam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν | *de vita ſua*, Scaliger, Lipſius, Salmaſius, Xylander; Suidam forſan ſecuti, qui τῆς ἄλλης βίβλου διαφερούσης Marcum aſſerit ſcripſiſſe: quanquam aliud eſt *vitam ſuam* ſcribere, aliud *vitæ inſtitutum* deſcribere. Caſaub. *de ſe.* ita fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de ſe*; quo modo εἰς αὐτὸν, *de eo*. Lucæ, *Act.* 2. 25. & Paulo ad *Eph.* 5. 32. εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Chriſto & de Eccleſia.* quò facit & quod de Marco noſtro Suidas, Λέγει καὶ ἄλλως μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & quod *ad* Latinum ſic uſurpari quandoq; monent Critici noſtri. Plaut. *Aulul.* 3. 5. *Nimis lepidè fecit verba ad parſimoniam.* pro *de parſimonia.* & Symmach. *l.* 4. *ep.* 56. *poſtquam vos ad virtutem verba feciſtis*, i. e. *de virtute.* nec ſpernenda forſan Caſaub. filii argutia, qui exponi poſtulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo: Invenies in rationibus multa profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, damnis cultum.* Canterus, quod non improbem, *de officio ſuo*, h. e. *de eis*, quæ *ad ipſum* ſe ſpectare ac pertinere, ſive officii ſui eſſe ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus ſuis*, quo modo Pauſan. in *Attic.* Τὰ μὲν εἰς Τολμίδην, τοιαῦτα ἐστὶν ἃ λέγεται περὶ αὐτῆς. Et in *Corinth.* de Meduſa, τὰ δὲ ἄλλα εἰς αὐτὴν, ὅσα ἐστὶν ἱστορίας, *de Tolmidæ rebus iſta accepimus & aliæ res ejus dictæ ſunt.* Et de Augea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσιωπῶντες τὰ εἰς αὐτὸν, &c. *Qui res illius attollunt, non Elei, ſed Helii*, i. e. Solis *filium fuiſſe dicunt.* & Eunapius de ſe in *Proœreſ.* Τὰ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θείου προνοίας τυγχάνειν, *Agnoſcit ſcriptor ipſe res ſuas divinæ providentiæ haud expertes fuiſſe.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; poſſe τὰ εἰς αὐτὸν eſſe, *quæ propter ſe, in ſui gratiam, in uſum ſuum* deſcripſerat, & in adverſaria miſerat. quo modo εἰς αὐτὸν V.C.Lud. de Dieu poſſe accepi exiſtimat, Arabémque accepiſſe docet, apud Lucam *Evang.* 16. 16. *Propter ipſam in gratiam ipſius*: & Paulus Apoſt. *ad Tim.* 1. *ep.* 4. 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: cæterùm Lil. Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legiſſe ait; Μ. Ἀντωνίνου ἐν τοῖς καθ' αὑτόν. tanquam iſta tantum excerpta ſint quædam ex eis *quæ apud ſe* in uſum ſuum repoſita habebat. & τὰ καθ' αὑτὸν ea nuncupantur quomodo Syneſii *Dionem* inſcriptum volunt, οὗ τὰς καθ' αὑτὸν, vel καθ' ἑαυτὸν (quod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγὰς. Themiſt. in *Philadelpho*, Τὰ Μάρκου παραγγέλματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâſſe videtur. niſi fortè ad illa reſpexit *præcepta philoſophiæ*, quæ *per ordinem præneſeon, quotidiano ſuorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loquar, antequam expeditionem Marcoman. iniret, *per triduum* à Marco noſtro *diſputata* refert Vulcat. in *Avid. Caſſ.* vel etiam ad *Inſtit. Imperialis librum*, quem πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστὸν, *ſeculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliquiſſe autor eſt Nicephorus Calliſt. *Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 31.

Βιβλία ιβ'. | Ita Suid. ἐν βιβλίοις ιβ'. quæ tamen diſtributio operis in *libros* 12. utrum à Marco ipſo fuerit, an ab aliis, qui poſtea in unam congeriem coacta digeſſerunt, quæ ab illo per varias occaſiones concepta, ſparſimq; chartis commiſſa fuerant, (quod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi poteſt non immeritò: atq; in iſtam partem mihi mens propendet magis.

Annotationes in Librum I.

§ 1. Ἀφ' οὗ πάππος | Verbum ἔμαθον, aut aliquid tale subintelligendum, & istic, & in sequentibus quibusdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidâ forsan autore; qui quædam istinc delibans, vocabulum illud interserit. Ego potiùs, quod latiùs pateat quidpiam ἔλαβον, aut ἔσχον, *accepi, habui*: cùm sequantur non pauca, quibus ἔμαθον illud competere nequeat, vel etiam fortasse pro argumento, de quo agitur, vario, varia substituere commodum fuerit vocabula.

Οὐήρ. | *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus est.* Jul. Capitol.

Καλόηθες | *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos* malim; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθει opponatur, quod *malignitatis* significationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legisse.

§ 2. Τῆς μνήμης τὸ ἡμυήσαν | *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gaudebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixisse videtur, quòd in ætate minori patrem amiserit; utrì ex eodem colligere licet: itaq; recordando potiùs perdiscere adultior jam poterat, quæ apud patrem puer adhuc vidisset, quàm in ea ætate ita in animum defigere, ut penitiùs eis, quasi imbueretur. Κέντρον ἡ μνήμη τοῦ ἴσα. Greg. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδήμον καὶ ἀρρενικὸν | De Marco pariter Capitol. *Sanè quamvis esset constans, erat tamen verecundus.* Et rursus, *Erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.* De Catone pariter Salust. *in Catilin. Cum strenuo virtute, cum modesto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς | Mater *Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem post dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβὴς | Ita Timotheus ab Eunice matre aviáq; Loïde pietatem hausisse perhibetur, Lucæ, *Act.* 16. 1. & Paulo, *ep.* 1. *ad Tim.* 4. 6. & *ep.* 2. 1. 5. & 3. 15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act.* 13. 50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad superstitionem, sexus ille sequior. Persius, *Sat.* 2. *v.* 31.

Ecce avia, aut metuens Divûm matertera——

& *Sat.* 5. *v.* 93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à quo adoptatus, exquisitiùs paulò *l.* 6. § 30. ὡς Θεοσεβὴς χρεὼς [illegible]μονίας.

Καὶ μεταδοτικὸν | quod Apost. *ad Tim. ep.* 1. 6. 18. εὐμεταδότου εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infra* § 14.

Καὶ τῆς ὅλης ἐννοίας ἡμᾶς τοιαύτης | *Abstinere nos à perpetrando tantùm sed ab intendendo malum.* Casm. meliùs Xyl. *à cogitando.* quod ampliùs est. potest enim cogitare quis, quod non intendat tamen. Vid. § 9. Idem valent, ἐπί ἐννοίας τινος γίνεσθαί τινα, ἐννοεῖσθαί τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι περὶ, *cogitare aliquid aliquem* Est autē hoc sanè religionis peculiare cumprimis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertull. *in apol. c.* 36. dogma Christianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de quoquam, ex æquo vetamur.* Et Minutius in Octav. *Apud nos & cogitare, peccare est.*

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.——Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ scil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. *in apol.* Quin & quod Thales, autore Laërtio, quærenti, Εἰ λήθει θεὸς ἁμαρτάνοντα ἀδικῶν, respondit, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, *Nec cogitata numen latere possunt.* Idémq; cum primis discendum proponit Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ὁ θεὸς οὐ φαύλη ἐστὶ ὅλως· οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.* 1.) πάντα θεοὺς οἰόμενος τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Justinus *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clem. Alexand. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς τις· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατον ὅτι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δῦναι ποτε πῶς ἂν τις λάθοι; imò, πῶς ἂν τι λάθοι; Quod Isidorus *Pelus. l.* 4. *ep.* 47. Τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει, οὐδὲ λήσει. Siquidem, *Nihil Deo clausum est, interest animis nostris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *ep.* 83. quò respexerit forsan Minutius in Octav. ubi dixit, *Deus autor omnium, ac speculator omnium, à quo nullum potest esse secretum, tenebris interest; interest cogitationibus, quasi alteris tenebris.* Vide *l.* 6. § 30. & *l.* 12. § 2.

Τὸ λιτὸν καὶ πάνυ φιλάνθρωπον | Laudat & in Marco pariter Aristides, βίον εὐκολίαν, καὶ διάθεσιν εὐπλεκῆ. Eam Christicolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis, Περισκέπτεον τοίνυν λιτότητα ἀσπαζόμενοι παρ' Χριστοῦ παιδείας· τῇ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἀμωσύνης ἀφορμὴ ἐστὶ, ἐξισοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ δὴ καὶ φιλονεικίαν· πάνυ ὀλίγοι δὲ πειθόμενοι παραινέσεσι χρείας. τὸ γὰρ λιτὸν, ἢ καὶ τύφωμα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκοῦται ἢ τυπτοῦται· ὁμαλὸν ἦθος ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπέριττον, καὶ ταύτῃ ἱκανὸν ὄζειν. quo loco forsan pro πυπτοῦ Clemens τυφοῦ scripserat. Vide quæ de Pertinace ex Herodiano post paulò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς | Πλουσιακὸς dictum eadem

dem analogiâ, quia Ἀγοραῖος, pro quo vulgo Ἀγορικός dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neq; enim H. Stephano, qui idem quod πλούσιος vel πλούτου potiùs, esse vult, possum assentiri: malimq; *opulentos* quam *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante* sive *consequente*, vertere. Est enim à πλοῦτος, non à πλοῦς, efformatum. Διαγωγὴ autem πλουσιωτὴ Marcus dixit, quod δεῖγμα πλουσιωτὸν Plutarch. *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, quæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *l.* 13. πλουσιωτὸν κακὸν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, quos Casaub. feliciùs quàm Stephanus restituit.

§ 4. Τῷ πατρὶ πρᾴῳ. | *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι | Τὸ μὴ εἰς δημοσίας, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casaub. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis, *Frequentavit & declamatorum scholas publicas.* Quod est idem prorsus cum eo, quod de se Marcus istîc. De Pertinace Herodian. *l.* 2. Οὗτος δὲ ἀκριβὴς καὶ ἐπίσημος ἦν, ὡς καὶ τὸν ὑὸν αὐτῷ ἤδη μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὸ βασίλειον αὐλικῶς ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη θεάτρα, διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδιωτικῶς διέντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα περᾶν, ἁδρᾷ τῇ φορᾷ ἢ πομπικῷ παρεχόμενον βασιλικῶς. Ὅπως εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐντενῶς ἀναλίσκειν. | Ἐντενῶς ἀναλίσκειν potest esse, vel *prompte, alacriter*; sic enim Hesych. ἐντόνως, σφοδρῶς, *vel studiosè, vehementer.* Suid. ἐντενῶς, ὁλοψύχως, vel *impensè, prolixè.* Pollux, ἐντενῶς, θαψιλῶς, quod & pro ἐντενῶς Phrynicus substitui monet. Vult certè Marcus fieri contra planè quam Scoptica illa Cratetis Thebani, quam Laërtius exhibet, Ephemeride;

> Τίδει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμάν·
> Κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ κεντόν·
> Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
> *Coquus minas decem, medicus drachmam ferat;*
> *Talenta quinque scurra, fumum consulens;*
> *Scortum Talentum, philosophus triobolum.*

aut quam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. quo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáque immensas enarratas hæc subjicit:

> *Quanticunq; domus, veniet qui fercula doctè*
> *Componit, veniet qui pulmentaria condit.*
> *Has inter sumptus, sestertia Quintiliana,*
> *(Ut multum) duo sufficient. res nulla minoris*
> *Constabit patri quàm filius.* cui hic scil. erudiendo conducitur. Hâc autem ratione se tutabatur Aristip. quòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνειν οὐπώ, οὐχ ἵνα αὐτὸς χρῆται, ἀλλ' ἵνα οἰδίσιν εἰς ἅπερ δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις. refert Laërt. *lib.* 2. Quin & de Alexand. Grammt. pariter Aristides: ἐμοὶ τοι τέχνης οὐκ ἠνέγκατο λαμβάνειν· ἐδίκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων εἵνεκα τελμᾶν θεῖσθαι. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὲν δοῦναι, ῥᾳθυμοτέρας ποιεῖ· τὸ δὲ ἐξαιτῆσαι σφοδρὰ λαβεῖν, ἐπὶ σφοδρὰς ἐπιτάσεις λαμβάνειν. ὧν γάρ τις ἥδιστα τιμᾷ, ταῦτα οὐκ ἀλγεῖ μὴ κλαίμυρος. Nec incelebre illud à Philostrato laudatum Damiani Sophistæ dictum, cum mercede data neutiquam vulgari, Aristidem Adrianúmq; Rhetores audivisset, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾶν παιδικὰ, ἢ ἐς κυλίκες τε καὶ κύλικας ὥσανεὶ ἔνιοι. Laudantur Principes hoc nomine, Alexand. Macedo, qui præterquam quod in Philosophos Anaxarchum, Xenocrat. Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athen. *dipnos. l.* 9. Vespasianus, qui licèt alioqui pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; è fisco Latinis Græcisq; Rhetoribus annua centena constituit*, Sueton. *l.* 10. *c.* 18. Anton. Pius, qui *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit.* Capitol. in *Pio.* quod & ab Alexan. Severo, quem post Marcum nostrum summæ suspiciendum Suidas censet, & *continuatum & dilatatum*, autor est Lamp. Marcus ipse, qui & Philosophos omne genus δωρεὰς μυρίας profitentes Athenis instituit, utl ex Lucian. & Philostr. *ad Capitol. Pium* docet Cl. Salmasius. Nec tacendi videntur, aut M. Scaurus civitatis princeps, qui *Lutatium Daphnidem Grammat.* IↃIↃMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inquit Plin. *l.* 7. *c.* 39. quanquam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Sueton. habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Aut Leo Macelles, qui cùm annonam Eulogio Philosopho dari præciperi, dixisset Eunuchus quidam, in milites potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε ἥδοιτο ἐπὶ τῷ ἐμῷ χρόνῳ, ὥστε τὰ ἐπὶ στρατιώτας εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχεσθαι. *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur.* Suidas. Cæterùm nolim omissum, quod doctiss. Patr. Junius pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi, vel homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τὸν θρέψαντα | *Educatorem suum mortuum flevisse* Marcum, refert Capitolinus. Verùm is quis fuerit nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε πρασινοβάφου, μήτε βενετιανοῦ | Aurigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, quas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de quibus videndi Tertul. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *ep.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *Amavit & aurigas, Prasino favens & Volucri equo Prasino aureum simulacrum fecerat,*

quod ſecum portabat. at Venetæ contra Vitellium, qui *quoſdam de plebe, quod Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sueton. *l.* 9. *c.* 14. Marcus quod hiſce ſe neutiquam immiſcuerit, educatori ſuo, quiſquis is fuerat, acceptum refert. Plin. jun. 9. 6. de Circenſibus populóq; ad eos ſpectandos confertim jugiterq; confluente locutus. *Si tamen*, inquit, *aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium favorq; transibit, & repentè agitatores illos, quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina, relinquent. tanta gratia, tanta autoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, quod vilius tunica eſt; ſed apud quoſdam graves homines.*

Παλμυλάειος ὁ σκυτάειος | Παλμυλάειος, *Palmularius.* Meurſ. *in Gloſſ.* & Παλμυλάειον, ὄνομα χύτρου, Suidas. quod idem & de Βρεττανῶν pronunciat. falſus uterque. Eſt enim Παλμυλάειος *Parmularius*, literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοριάνδρον, *coriandrum*, κολίανδρον· *farcimen*, φαλλίμυλον· *barca*, βάλλα· *cardinalis*, καλλιωάειος· *nelcar*, κλίσαρ, *clibanus*; λείριον, *lilium*; γαργαρεών, γαργαλεών, *gurgulio*; μυρμύρων, *myrmillo*: nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiiq; vocab. ſicut reliqua quæ iſtîc ſimul recenſentur. *Parma*, ſive *parmula* & *ſcutum*, inter arma gladiatoria, illa Thracum, iſtud Samnitum; utì ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. l.* 2. *c.* 9, & 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.* 14. *epig.* 213.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere rarò,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius, *Parma ſcutum breve.* Quanquam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polyb. *de diſcipl. Rom.* Περιφερὴς δὲ ἔστι τὸ σῶμα, τετράδουν ἔχει πρὸ αὐτοῦ. Et de Velitibus Liv. *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* σκυτάειος *Scutarius.* Xylan. & σκυτάειος, *ſcutarius, ſcutatus.* Meurſ. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Suidas in Περσαυός. quod ſi ſequimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc non σκυτάειος ſed σκυτάειος legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ita *Parmularius*, qui Thracibus, *Secutorius* ſive *ſecutorianus, qui ſecutoribus favebat*; de quibus videri poterit Lipſius idem *ib. c.* 7. Martialis *l.* 9. *epig.* 70.

Vincenti parmæ cum ſua turba favet.

Hos autem Parmularios nuncupatos ex Sueton. diſcimus; qui *l.* 12. *c.* 10. *patremfamiliâs quendam, quòd Thracem Myrmilloni parem, munerario imparem dixerat,* refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, impiè locutus Parmularius.* Ad quod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius ubi dicit, *Jam quàm libera ſpectantium ſtudia? quàm ſecurus favor? nemini inimicitæ, ut ſolebant, objecta, quòd odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergo nulli gladiatorum factioni addictus: contra planè quam filius, imperii paterni, non & inſtituti, hæres; qui, ut Lamprid. *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Scutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione autore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret audire, Παρμουλάριος Σκυτέων· qua de voce videatur, poſt Lipſ. & Scalig. V. Cl. Salmaſ. *in Lamprid.*

Τὸ αὐτουργεῖν] *Manibus propriis operari*; ſive *operi manus ipſummet admovere*, ſuíſq; id nonnunquam manibus exequi, quod alienis ſi vellet, poterat. De Danao Lucianus *dial. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, αὐτουργεῖν διδάσκει. Catonis majoris τὸ αὐτουργικὸν prædicat Plutarchus, μὴ πάνυ εὐπόρῳ ἐναζέοντος ſoliti. De Quintio Dictatore apud Suid. autor innominatus, τὸν αὐτουργὸν ἀγάμενος βίον. Pacatus *paneg. Theodoſ. Detrahit laudem patientiæ inopia: majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Laus ea Tramjani apud Suid. ex autore incerto, Καὶ ἐζήλωτο ἕξιν πάντα τοῖς ἄλλοις ὅπου τινὰ ποιεῖσθαι. At verò mollitiem hominum, qui alienis ad omnia manibus utuntur, falsè tetigit Cynicus, qui (referente *l.* 6. Laërt.) ex his quendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, ὅπου μακάριε εἶ, ἂν μὴ σι ἡ ἀνωμαλία; τοῦτο δ' ἔφη προσθέντι σοι τὰς χεῖρας, *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non utì Eraſm. reddidit, *abſtergat*) *quòd ſi mancus fueris, futurum eſt.* id q^d de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacæna, quem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenes is erat) converſa, Πάτερ, inquit, ὁ ξένος οὗτος χεῖρας οὐκ ἔχει, *Pater, hoſpes iſte manibus caret.* Plut. in Apoph. Itaq; adulatoriè nimis Conſtant. Panegyriſt. *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore rim. cenſuit, quod de Deo ſenſit, qui Ariſtotelis nomen præfert; Autor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶναι· μήτε καλὸν μηδὲ εὔσχημον αὐτουργεῖν τὰ ὑπὸ χεῖρα· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡγεμόσιν ἐφικτόν, πολλῷ δὲ τῷ πυθμένι ἐφεστῶτι θεῷ γε. Quod Apul. ſic exprimit, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis quippe humilitas dejecti & minus ſublimis officii; nec cum homine quidem convenit qui ſit paululum conſcientiæ celſioris, qualis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velit, quod ſit curæ levioris.* Atqui de Deo nos aliter docent literæ ſacræ, etiam τὰ ὑπὸ χεῖρας αὐτουργεῖν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exequenda creaturarum miniſterio utatur. Quin & apud Hom. (qui id Heroibus ſuis dedecori nòn eſt futurum opinatus) αὐτουργοὶ ἥρωες, ſúntq; αὐτοδάικτοι, ut Euſtat. monet *ad Il. l.* αὐτουργοῦσιν Ulyſſ. & Achilles ipſe; αὐτουργῶν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. quod obſervat Ælian. *hiſt. var. l.* 7. *c.* 5. eo utiq; ſemet exercent opere, quod in Cyro minore admiratus eſt Lyſand. apud Xenoph. in *Oeconomico*; & quo nihil

nihil regale magis huic visum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi studio. De Pittaco notum est ex næniâ muliebri, sive ἐκ τῆς φόρμιγγος ὀπωμαλίς, utl appellant Athenæus *l.* 14. Eustath. *ad Od. ε.* & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud quem tamen *l.* 4. *c.* 7. § 1. ὀπώμειον & φόρμιγγα perperam est edit. quod *Carmen seculare* interpres reddidit) quam, dum molam versabant, quo laboris tædium tollerent, mulierculæ sibi accinebant. Eam Plutarc. in 7. *Sapientûm Symposio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλεῖ, μεγάλας Μιτυλήνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholasticum objurgandi ansam arripit Isidorus Peluſiota *l.* 1. *ep.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύσησεν ἡγεμὼν πᾶσιν χειρόμυτον ἐργασίαν· ὁ Μιτυληναῖος δὲ Πιττακὸς, καὶ τοῦ βασιλέως ὤν, τὸν μύλωνα πυτίζεται, καὶ ἐναργῶς γυμνάζόμενος, καὶ πλὴν ἔοικε ἐργαζόμενος. ubi vitiosè μύλωνα codices: nec sanius interpres, *pistrinum manibus suis extruebat.* imò, *in pistrino ipse operas obibat, simul seſe & exercens, & labore suo de victu prospiciens sibi.* Nam quod Theod. Zuingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conscripsisse, quod ὀπωμύλιον nuncupârit, quo autore dicat nescio. apud Ælian. quem certè laudat *var. hist. l.* 14. nihil ejusmodi comparet. queritúrq; Pictorius ad Marbod. *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâsse. De Romanis priscis Seneca *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores nostri, quorum virtus etiam nunc vitia nostra sustentat, infelices erant, quia sibi manu suâ parabant cibum.* Et mox, *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noster, qui Samnitum legatos audit, cùm vilissimum cibum in foco ipse manu sua verſaret.* Manium Curium Dentat. dubio procul intelligit: quanquam Consul ille, non Dictator. *Cibum vilissimum* quem dicit, χονδυλίδας fuisse refert, ex Megacle *de viris illustribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarch. *in Apoph.* i. e. *rapa*, ut ex *Annal.* Plin. *l.* 19. c. 5. *rapum*, inquit, *torrentem in foco inventum.* Historiam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio laudatus, & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (quod Pet. Victorius censet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5.) cùm Sabinos dicit, quos Samnites illi. potest enim fieri, nec est vero absimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuisse: cùm ex L. Flori *epit. Livianâ l.* 11. compertum sit, Curium istum tam Samnitibus cæsis, quam & Sabinis victis, & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâsse.

Δυσπρόσκλητον διαζωλῆς | leg. Δυσπρόσκλητον. De Antonino Pio, *l.* 6. § 30. ὡς διαζωλὰς οὐκ ἐδίωκτο. De Trajano itidem Dio, διαζωλεῖς ἤπορε θεός. C. Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam consignatum, à Sueton. *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum cur cuiquam invisus esset; negavitq; se delatoribus aures habere.* Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, si in tenore cepto is perstitisset, quod *fiscales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repressit; adjectâ voce illâ memorabili,* PRINCEPS QUI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco nostro, qui hîc constans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, sed semper diu quæsivit quod erat verum. Quin & calumniis quadruplatorum interceſſit, appositâ fallis delatoribus notâ: delationesq; quibus fiscus augeretur, contempsit.* Optimè Menander à Stobæo *tem. 2. tit.* 42. adductus, & post Stobæum ab Ant. *Meliss. l.* 1. *c.* 53. & à Max. *coll. c.* 10.

Ὅστις δ' διαζωλᾶσι πείθηται τάχα,
Ἢτοι πονηρὸς αὐτὸς ὢν τοῦ τρόπου,
Ἢ πραγμάτων παιδεύειν γυμνὸν ἔχει.
Qui mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipse est pravis inquinatus moribus,
Aut certè ingenio nil supra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογνήτου | *Operam pingendo sub Diogneto magistro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto isto pictore, an philosopho, an utroq; etiam, videndi Jos. Scal. *com.* ad *Euseb. Chron.* & Cl. Salm. *ad Capitol.* Philosophum certè Marcus ipse nullus appellat; potuítq; Marcum ad philosophiæ studium impellere, monitáq; istiusmodi eidem suggerere, etiã qui philosophiam non esset professus. quanquam nec pingendi artificium quicquam impedit, quo minus & philosophiam profiteretur, eadem saltem imbut⁹ fuerit, cùm inter disciplinas liberales *pictura* olim haberetur; unde de Hil. Bithyno Eunap. in *Prisco*, ὃς ἐκ τοῦ κρατοῦντος τῆς ἄλλης παιδείας καὶ γεωμετρικοῦ ὄντος φιλοσοφοῦντα, ὅτι μὴ ἐπιδείκνυται ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀγαθὸν ὁ Εὐφράνωρ. quæ verba Hadr. Junius sic reddidit: *In arte pingendi adversus liberalium artium vacuos ità philosophatus est, ut appareat in illius manibus non esse extinctum Euphranorem.* cùm debuisset potius sic vertere, *Qui præter ingenium, sive liberalem, reliquam disciplinam, in pictura quoq; ità versatus est, ut per ejus manus Euphranor adhuc superesse videretur.* τὸ κρατοῦν τῆς παιδείας, est ἡ κρατοῦσα παιδεία, *ingenua sive liberalis disciplina.* φιλοσοφεῖν, *studere, exerceri in studio, exercitióve aliquo versari.* Euphranor pictor nobilissimus, fictórq; idem ex Plinio notus satis, qui *l.* 34. 8. & *l.* 35. 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario superstes, qua ratione dicatur, ex Fabio meliùs quam ex Plin. discas. Is *Inst.* 12. *c.* 10. *Euphranorem admirandum fecit, quòd & cæteris optimis studiis inter præcipuos, & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit.* quod idem planè de Hilar. Eunapius.

Τὸ ἀκαυδοπωλεῖον | Citat quædam hinc Suidas sub vocabulo isto. Plut. *de commun. notion. c.* 17. Τίς ἂν ἐζήλωσε τὸν ἀνόητον τοῦτον καὶ κενὸν ἐκεῖνον, καὶ καυδοπωλεῖον ὄντα μᾶλλον ἢ μεγάλην φέρειν; Aristid. in *Panath.* Si autem ὅπου μικροῖς, certè ἐπὶ κενοῖς multò magis. possunt enim μικρὰ esse, etiam quæ κενὰ protinus non sunt. Sunt autem κενὰ sive *vana* & *vacua*, & hoc nomine indigna in quibus

ſtudium collocetur, vel τὰ τῆς παιδιᾶς ἢ γέλωτος, *res ludicræ*. quo nomine Laco quidam Athenienſes notabat, quos dicebat, μαλακὰ ἀμφιτάνειν, ἢ σπουδὴν εἰς ἢ παιδιὰν καταναλίσκοντας. Plut. *de glor. Athen.* ſive ὑ σωφρονεῖν τὴν πόλιν ἢ τοσαύτης σπουδῆς παίζειν. Idem *Symp. l.* 7. *c.* 9. qui & rectè ſubjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cato Maj. dicere ſolebat, τοὺ σπουδάζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς σπουδαίοις ἥττους καταγελάσθαι. Idem in *Apoph.* Itaq; Iſocr. *ad Demon.* § 23. μήτε σπουδὴν τὰ γελοῖα σπουδάζειν· μήτε σπουδὴν τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρειν. Vel etiam τὰ σκληρὰ ἢ μάταια, quæ licet ſeria ſint, fructus tamen & emolumenti *inania* exiſtunt, quales ματαιοπονίαι illæ, quas commemorant damnántq; ſimul, Galenus, *hortat. c.* 6. & Fabius, *Inſt. l.* 2. *c.* 21. ὃν τὸ τέλος ὁ βιωφελὴς, ut Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 185. quáſq; nihil eſſe aliud, quam χρόνου παραλώματα, Ælian. pronunciat, *var. hiſt. l.* 1. *c.* 17. ſed & *triſtes* illæ *ineptiæ*, utl Cæcilius apud Senec. *ep.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loquitur, *l.* 2. *epig.* 86. quas Seneca idem (licèt eiſdem ipſe indulgentior paulò, & in quibus Chryſipp⁹ nimius fuiſſe videtur) tantopere exagitat toties, *ep.* 45, 48, 49, 88, 106, & 111. & *de benef. l.* 5. *c.* 12. Vide *l.* 4. § 32. καὶ ἀσωμίους. Optimè Plut. *de commun. notit. c.* 4. Ἄλλο γὰρ ἡδονὴ φιλοπότου τὸν κυβεύσοντα ἀφορείζομαι ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τοῦ τὸν ὠὸν εἰς ἀνατολὴν πορεύειν ἢ ἀδιαφόρως, τὸν δ' ἕτερα πρὸς συμφέροντων ἢ λυσιτελῶν.

Τὸ ἀπισπικὸν | Rectè: nec cur ἀπισδικὸν legiſſe Xyland. velit Mericus noſter, cauſam ullam video: etiamſi τὸ πισδικὸν infrà § 15. legatur. at Suidæ codices iſtinc omnino corrigendi, qui ὄπισπικὸν perperam exhibent: nam quod vir eruditus admitti poſſe exiſtimat; & ὅθεν τὸ ἐφεισάμενον ἄτοπον ὑπισπίου deducit, quaſi eis Marc. ex parte ſaltem animum adjecerit; nec Gram. ratio id patitur, quæ περὶ τὸ ἐφεισμὸς τὸ ὄπιζαπὸν, (non τὸ ὄπιπτὸν, quod ab ὄπιζαδς oritur,) & ὄπιζαπικὸν deducit: nec præter tantùm, ſed contra prorſus, autoris ipſius mentem eſſe videtur. Οὐδὲ γὰρ μάγων συνουσίας ἢ γοητείας ὁ Μάρκος χαίρων ἴσχεν. Jo. Xiphil. in *M. Ant. Neq; enim magorum conſuetudini aut præſtigiis deditum fuiſſe Marcum quiſquam meminit.* & ipſe etiam hoc loco id apertè diffitetur. qua ratione ſubnixus Xiphil. idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aquar. penuria inſigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de quibus inf. ad huj. lib. calcem dicetur. Quin & ſcripturam receptam probat Joſ. Scal. *in Euſeb.* qui & *ad Dionis Claudianiq; vaniloquentiam conſodiendam, non poſſe telum teſtimonio hoc efficacius inveniri* autumat, *ſiquis omnem induſtriæ ſuæ vim intendat. Cui enim*, inquit, *potiùs quàm ipſi Marco de ſe ſcribenti, Magis nunquam fidem adhibuiſſe, & ab eorum vanitate ipſum avertiſſe Diognetum?* Accedit quod Paulus in *Digeſt. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis, l.* 30. *Marcum*, ait, *reſcripſiſſe, in inſulam relegandos, qui aliquid facerent, quo levès hominum animi ſuperſtitione numinis terrerentur.* quod Modeſtini nomine laudat Iſ. Caſaub. *ad Capitol.* Chriſtianos autem quòd hoc loco à Marco notatos Mer. exiſtimat, fieri poteſt reverà ut ad illos etiam ſpectet illud περὶ δεισιδαίμονα ἀποπομπῆς: de quibus Tertull. *apol. c.* 32. *Dæmonas adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen ſe extendere Marci verba, & ad Ethnicas ſuperſtitiones pertingere, etiam pater ipſius ὁ μαγείτης cenſet. Verùm de iſtis utcunq; ſe res habuerit, τὸ ἐπισπικὸν, cùm ſit planè vox nauci, nullà ratione hîc admitti meretur: nec cur ſcriptura recepta aut muretur aut ſolicitetur, quicquam comparet. Xylandri lapſum geminum habes *infra* § 11. ἐπισῦσαι.

Περὶ δεισιδαίμονα ἀποπομπῆς | Hujus generis eſt ſuperſtitioſus mos ille, quo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utl rebantur ipſi, ſuccurrere ſolebant. Alex. Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *p.* 46. Καίτοι ἢ χαλκὸν ἢ σίδηρον ὡς τοὺ δαίμονας ἀπελαύνοντες δίκη κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φοιτῆσες ὑκ ἐπιπάμενοι τῇ γῇ ἀποῤῥοίας ἀγαθοποιὲς, κωλυτικὸς τῆς φαύλου δαιμόνων. Pariq; ratione *Manes exigi* prodit Naſo *Faſt. lib.* 5.

Rurſus aquam tangit, Temeſæque concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.
Cùm dixit novies, Manes exite paterni,
Reſpicit; & purè ſacra peracta putat.

Cui gemina planè Papicolarum ſuperſtitio, qui campanis tintinnabuliſq; pulſis dæmonas abigi credunt. Vide Paul. Girland. *de ſortileg.* & Hier. Magium *miſcell. l.* 4. *c.* 14.

Ὀρνιχοσκοπεῖν | At Suidas non ὀρνιχοσκοπεῖν, ſed ὀρνιθοσκοπεῖν hîc legit. Id ludi genus Græcis familiare deſignat: de quo conſuli poſſunt Suid. *ib.* à Leopardo *l.* 1. *c.* 5. emendatus: Ariſtoph. Schol. *ad aves*, ab eodem laudatus: & Pollux *l.* 9. *c.* 8. à Meurſio *de lud. Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *dipnoſoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπαθὲς | *rebus iſtiuſmodi deditum*, ſive *addictum*, eſq; nimiopere affectum eſſe. Vide ad *l.* 4. § 19.

Τὸ ἀνέγκλητον παῤῥησίας | De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loquentium dictis, vel literis, vel ſermone, reſpondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter ſe ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret, cùm eos Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret.*

Βαυκὼ | *Bacchius* iſte quis fuerit, nuſquā comperio. neq; enim quenquā hoc nomine inter illos reperio, quib. Marc. noſter in diſciplinam ſe dediſſe perhibetur: Εὐτυχὼ forſan ipſe ſcripſerit; quod in Βαυκὼ, literis fugientibus an confuſis, per exſcriptor. errorem

errorem tranſierit. *Eutychius Proculus Siccenſis* certè inter Grammaticos Latinos, quibus Marcus uſus eſt, à Capitol. ponitur. Verùm in re tam incerta quid ſtatuas certi? Vide *l.* 10. § 31.

Ταρσίῳ | Depravatum eſſe etiam nomen iſtud Caſaub. *ad Capitol.* cenſet, & ſuſpicatur *Andronem* poſſe reponi, quo *Magiſtro Muſico ac Geometrâ* uſus eſt Marcus. De *Baſilide* haud minùs forſitan probabilis conjectura fuerit; quem Marco *præceptorem* quoq; extitiſſe, ex Euſebio autores ſunt Geo. Monachus & Marianus Scotus.

Μαρκιανῷ | Quod ſi conjecturis indulgere libuerit, iſtic nihilominùs oboriri poſſit ſuſpicio, pro *Marciano Metianum* ſubſtituendum; de quo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Voluſium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, ſi cum Caſaub. non Metianum ſed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανῷ ἀνὴ τῷ Μαικιανῷ irrepſerit, deflexione planè leviſſimâ.

Τὸ γεύεσθαι διαλόγων | Ingenii ſc. & calami exercitandi causâ. Alioqui tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qui hoc tanquam re magnâ gloriabatur, Ἰδοὺ πῶς διαλόγους ζωγραφῶ. *Ecce quomodo dialogos componam.* Hinc autem *Dialogiſtam* Caſſio Marcum dictum, referente Vulcatio, autumat Caſaub. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ | *In puerili ætate*, Xyland. ſive, *puer cùm eſſem.* phraſis inſolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodian. *l.* 6. Πεφυκέναι μὲν ἐκ παιδὸς πυκνοῖς, &c. pro quo Lucian. etiam ἐκ παιδὸς dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὰρ ἄχρι οὗ ἐκ παιδὸς ἦν. quanquam ibi ἐκ παιδὸς εἶναι poteſt verti, *inter pueros verſari, è puerorum numero eſſe.* Sed eodem planè modo Philoſtr. ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophiſta*, οὐκ ἂν δάκρυον ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλιστοῦ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ ἐπιθανόντι, *ut nec lacrymam emitteret Calliſto ad mortem illius in adoleſcentia defuncti.* Obſervavit & Caſaub. ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὸ παῖς pro ἡλικία παιδικὴ uſurpatum ab Hermeſianacte Colophonio in *Elegia* illa quam *in Leontium* meretriculam compoſuit, ubi inter alia de Heſiodo,

Πόλλ' ἔμαθεν, πλοῦς δ' λέγων ἀνεγράψατο βίβλους
Ὕμνων, ἐκ πρώτης παιδὸς ἀειρόμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον δ' τὸν ψυχρὸν ὄφιν ταμάλιζε διδάξας
Ἐκ παιδός. ——

quod Marc. *Evang.* 9. 21. παιδόθεν. *à puero*, i. e. *à puerili ætate.* Paul. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφους dixit. Plato Hipp. maj. ἐκ παίδων. ἐκ παίδων ἀρξάμενος. quomodo Lucianus etiam, plurali uſus numero, cùm de Demonacte ſolo, & Longin. in *de Fine*, apud Porphyr. in *Plotini vita*, cùm de ſe ſolo loqueretur. ſed & quod ἐκ μειρακίου Epicurus dixit, in ep. ad Idomen. ap. Laërt. *l.* 10. verbis illis Σὺ δ' ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίου σπουδῆς ἐμοί τε καὶ φιλοσοφίᾳ, &c. id *ab adoleſcentia*, Cicero *de finibus*, *l.* 2. *Sed tu, ut dignum eſt tuâ erga me & philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſcepta*, &c. Aliud tamen phraſis illa *ex puero*, apud Sidonium ſonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adoleſcens, atq; adhuc nuper ex puero.* h. e. cùm nuperrimè *ex ephebis exceſſiſſem.* ut Ter. *And.* 1. 1. vel ut Cicer. *ad Brut. adoleſcentulus & penè puer.* Sidon. ipſe *l.* 9. *ep.* 14. *adoleſcens, vel penè adhuc puer.* ut *ex* iſtic eam vim obtineat, quam in illis *Expræfectus, Exadvocatus*, &c. nec puerilem ætatem includat ſed excludat potiùs.

Σκίμποδος καὶ δορᾶς | i. *Pro ſtratis grabbatulum & pellem, cæteraq; Græcanica inſtituta; eorum nempe qui à Philoſophis Stoicis inſtituebantur.* Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 53. faciunt huc quæ de Marco noſtro Capitol. *Duodecimum annum ingreſſus habitum philoſophicum aſſumpſit: & deinceps tolerantiam; cùm ſtuderet in pallio, & humi cubaret, vix autem, matre agente, in ſtrato pellibus lectulo cubaret:* quæ verba de *lectulis lucubratoriis, quibus pelle inſtratis philoſophi ſtudebant*, exponunt Caſaub. & Salmaſ. de quibus vide ſis illum *ad Suetcn. l.* 2. *c.* 78. plenâ manu, vel etiam ὅλῃ τῇ δυλάκῃ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantum illud Gellii ex *Noct. Att. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græcienſi; circum undiq; ſedentibus multis doctrinâ, aut genere, aut fortunâ nobilibus.*

Ἑλλωτικῆς ἀγωγῆς | quam & παιδείαν Ἑλλωτικὴν, Plut. in *Alex.* de Barſene.

§ 7. Ῥυσίκῳ | *Audivit & præcipuè, Junium Ruſticum, quem & reveritus eſt & ſectatus, qui domi militiæq; pollebat, Stoicæ diſciplinæ peritiſſimum, cum quo omnia communicavit publica privataq; conſilia.* Capitol. Alius ergo iſte à Junio Ruſtico, cujus meminit Plutarch. *de curioſitat.* quemq; Suetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæſum narrat, quod Pæti Thraſeæ & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellaſſétq; eos *ſanctiſſimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, quem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modeſti elogio, *bipedum omnium nequiſſimus, Stoicorum ſimiam*, per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 5.

Τῷ χρῆζειν δοξάσεως | Qua nimirum opus habent & præſtantiſſimi quiq; unde & Baſilius Cæſar, *ep.* 77. poſcit à ſuis γεγυμνασμένοι, οἵπερ ζοφέλιμοι, διορθώμενοι. ἐκ ἀγνώμεθα γάρ, inquit, μυρίοις σφάλμασιν ὑποκείμενοι, ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca *epiſt.* 6. *Intelligo non emendari me tantum, ſed transfigurari: nec hoc promitto jam aut ſpero, nihil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit. quidni multa habeam quæ debeant corrigi, quæ extenuari, quæ attolli? & hoc ipſum argumentum eſt in melius tranſlati animi, quòd vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt. quibuſdam ægris gratulatio fit, cùm ſeipſos ægros eſſe ſenſerunt.* Epictet. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι πρόσθεν τοῦ πάσχειν, ὅτι ταχὺς εἶ. Vide *ad l.* 11. § 39.

Ζῆλον σοφιστικὸν | quem exagitat passim apud Platonem Socrates ille Sophistomastix: de quo & Plutarch. Τὸν δ' πόθον, ὥσπερ καπνόν τινα φιλοσοφίας τοῦ σοφιστὰς ἀποκλείσας, &c. *lib. de Socratis genio.* Vide *l.* 7. § 66. Hoc autem genus hominum Dio Prusqui & ipse tamen Sophista audit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Τοὺς ποικίλους, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαφρομένους, οἷον πτηνοῖς. nunc *Spadonibus libidinosis: orat.* 4. Ὅτι ἐδὲν διαφέρει σοφιστὴς ἀνδρώπου εὐνύχου ἀκολάστου. Τούτων γὰρ φασιν οἱ ἀσιλίσται, ἄνδρας εἶναι καὶ ἐρᾶν τῆς γυναικῶν, καὶ συγκαθεύδειν αὐτοῖς, καὶ ἐνοχλεῖσθαι, μᾶλλον δ' ἢ ἐδὲν πλέον, ἐδ' ἂν τοῖς τε νύκτωρ καὶ τοῖς μέσης ζωῶσιν αὐτοῖς καὶ περὶ τοῖς σοφιστῶν πολλὴν εὑρήσεις γνησιότητα ἀμαθίας, πολὺ πλείων παιδιώδεις ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φασὶν Ὅμηρος ἐν τῷ Φαιάκων, καὶ σεσίτευσεν εἰς ᾧδ' ἂν ἀφίκοιτο ὥσπερ ἐπῶν, ἢ ᾠδοῖς ὁ αὐτὸς ἀγαθὸς λέγων τε καὶ ἀκοῦσαι. Μηδὲ τῷ σωγλύφειν | leg. forsan, μηδὲ τὸ σωγλ. alioqui contra Marci mentem sensus futurus esset, si artic. τῷ ad ἐλλεγκτῶσαι, quod proximè præcessit, retuleris. neq; enim probare possum, quod ad φαντασίαν λαβεῖν referre videtur Cl. Casau. malim cum Mer. filio, qui sic legisse videtur, μηδὲ τῷ συγλύφειν, neq; conscribendo, vel neq; ut conscriberem. nisi forsan τῷ fuerit ἀντὶ τοῦ ὡς. Ἡ σοφιστικὴ λογάδεια διαλέγεσθαι | Colligit hinc Casaub. *ad hist. Rem. panituisse Marcum scripti* illius *dialogis comprehensi*, cujus meminerat *supra* § 6. quòd id genus scriptionis multa habeat φαντασιοδιδακτικά, & *ad ostentationem comparata.* Citátq; idem sic Marci verba, Περὶ P. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τῆς χρύσην σοφιστικὴν λογάδειαν μὴ διαλέγεσθαι. Viderint alii. Certè aliud est exercitationis causâ, aliud ostentationis & æmulationis, argumentum aliquod tractare. ut nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adolescentis jam studia istîc attingantur.

Φαντασιοπλήκτως ἀσκηπτικὸν | Φαντασιοπλήκτως, Vocabulum, opinor, δὶς ἅπαξ λεγόμενον. quod nusquam certè alibi legisse commeminerim. Φαντασιοπλήκτως ἐπιδείκνυσθαι est *cum eo apparatu, eóq; ostentationis studio aliquid moliri atq; edere, ut in stuporem & admirationem summam spectantes audientésve conjicias.* Ita φαντασία hîc eandem significationem obtinet, quam apud Lucam habet, *Act.* 25. 23. ubi Agrippa Rex, conjuge Reginâ comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa insigni, speciosq; admodum, sive splendidissimo, apparatu,* auditorium ingressus dicitur. Sed & apud Polyb. cujus vocabula solens usurpat Evangelista, in *Excerpt. l.* 16. de P. Scipione à Carthagine debellata reverso, μεγάλῃ εἶναι συνέβαινε τῇ φαντασίᾳ τὸν ἄνδρα, *magnam speciem ejus pompa habuit.* quem locum adducit Cl. Casaub. in notis ad *N. T.* Cui adjici possunt & illa à Camerario laudata, ex Posidonii narratione de Athenione apud Athenæum *l.* 5. ὑπὸ δὲ Ῥωμαίων ἐν τοσαύτῃ φαντασίᾳ καταχλιδῶντος τῆς Ἀσίας, *tanto cum apparatu,* vel *tanta cum ostentatione.* ex Hippocrate, δεῖ ἐυχυμ. ποιέειν ἢ κέρτα μηδὲν αὐτῷ ἀνελέγτως, μηδὲ κατὰ φαντασίην, *nihil curiosè, vel ostentatoriè facere.* ex Aristotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἅπαντα ταῦτα φαντασίαν ἔχειν, *hæc omnia ad pompam & speciem tantum faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. κόλλυβος φαντασιακὸν, *forma,* sive *decor ostentatorius,* sive *ostentationi expositus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεφαυτοῦ ὁ Ζεὺς, ὑπὸ ἐᾷ φαντάζεσθαι, *neque patitur efferre & ostentare se;* quomodo plumis expansis pavi solent. Sed & τὰ ἐμφαντάζόμενα Marco nostro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno,* ubi Tyrannos ait, Θαυματοποιῶν ὡσὶ ἐπιπλήξει φαντασμάτων, *quasi miracula edant, cum aspicientium stupore visendos se præbere;* & ampliùs adhuc, si pro φαντασμάτων dixisset. De exercitiis autem ad ostentationem adhibitis Epictetus in *dissertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις ἐδεῖ διὰ τῆν παρὰ φύσιν καὶ ἐπιδεικτὸν ποιεῖσθαι· ἐπεὶ τοι καὶ θαυματοποιῶν ἐδὲν διαφέρουσι οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. Δίκαιόλον δὲ γὲ καὶ τὸ ὑπὲρ γονέων κεκοπιᾶν· καὶ ὃ μόνον δίκαιόλον, ἀλλὰ καὶ ὁσιώδεσαν. τοῦτο ἔνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾶν, ὑπὲρ γονέων κεκοπιᾶν· ἢ φέρειν ἱππάριον, ἢ ἀνδριάντας περικαμόμενον; ἰδιωτικῶς· ἐκ ἔχει τὸ δίκαιόλον πᾶν καὶ ὁσιώδεσαν, ὁπόταν θεὸς ἄκαιρον· ἀλλὰ τὸ φέρουσαν τῷ φερομένῳ ἐκπονηδῶσαι· τί δ' ὑπὲρ τὸ φερόμενον ἐκπονηδῶσαι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναφέρεσθαι. Quod autem dicit, ἀνδριάντας περικαμόμενον, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gelu cunctis rigentibus, statuas æneas inspectante populo circumjectis brachiis amplecti* solebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ ἔτος μὲν ὅτι χάμαι ζωὴν ἐκυλίσθητο χειμῶνος ἢ ἀνδριάντας κεχιονισμένους περικάμπτων ἑαυτὸν συνεσκίρτα. Itaq; vanitatem hominis perstringens Plato, cum aliquando περιττῶς ζώμενος, i. *gelidâ undiq; perfusus* in turba media consisteret, miseranti populo, εἰ βέλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si misereri vultis illius, discedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, ὑκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti,* τί δῆτα μίζα ποιεῖς; *quid ergo,* inquit, *magni fucis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσα τοῦ σώματι προσάπτει ἐκὸ ἔχει χαλεπὸν ἐκτὸς αὐτῷ, ἂν μὲν ᾧ δέ τι ῥίπτῃ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, οὐκ ἂν καὶ αὐτὸ ἀσκήσαι. ἂν δ' πρὸς ὑπόδειξιν, ἔξω γυμνὸς ὢν (quod Plutarch. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 29. quanquam leg. forsan, ἔξω γυμνότητος ὤν, *sum ejus qui extra prominet,* Volph. ut cum sequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλο τι ἀφομοίου, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοῦ ἐρᾶσθαι ὡς μεγάλου ἀνδρός. Concludit denique; differtationem suam Apollonii cujusdam monito, ὅτι ὅταν. Δίδῃς σωτηρίαν ἀπὸ σαυτοῦ

ἐκ, δ' ἰλῶν ποτε καὶ μᾶλλον, ἐφίλκυσαι βόγχον ψυχρῦ, καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. Apollonii verò istius, quisquis is fuerit, (vix enim crediderim esse, de quo proximè Marc⁹) dictū, videtur librariorū incurià perveniſſe ad nos minùs ſincerum. nec ſatis animo facit illud, ἐφίλκυσαι βόγχον ψυχρῦ. cogitabam aliquando βόσχον illud expungendū, vel etiam uſum forſan Apollonii verbo βοσχίσαι, quod ἀντὶ τῦ ῥοφῆσαι poſitum in *problemat.* Ariſtoteli tributis *l.*7. *q.*3. verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ καὶ βοσχίσαι. ut dixiſſe potuerit, ἐφιλκύσας βόσχιον ψυχρῦ. Verùm Etymol. quem Favorinus tranſcripſit, Βόσχος eſt ὀλίγον πόμα. & Heſychio, Βόσχες, ῥόφημα. βόφημα, opinor. *Sorbitio*, pro eo quod ſorbetur. hoc ſi admiſerim⁹, nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inquit, *aliquantulum ſorbillando ſumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipſe *lib. ejuſd. c.*14. Ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ ἢ τυφὶν τι ἀσκητικὸν, ὅτι πάσης ἀφορμῆς λέγει αὐτὸ φεύγειν πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἰ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πίνε· εἰ δὲ μή, γελοίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις σώφρων. Οὕτως, ἐκ ἀρχεῖ τὸ μηδὲν ἁλγεῖν, ἂν μὴ κηρύσσῃς; Quin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.*45. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐν πάσης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. καὶν ἀσκοῦσί ποτε φέρειν πόνον ἑλκῦς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τὸν ἀνδριάντας φιλαμβάνε· ἀλλὰ [καὶ] δ' ἰλῶν ποτε ζωοδοτῦς, ἐπίασαι ψυχρῦ ὕδατος καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπίασαι ψυχρῦ ὕδατος hic dixit, quod illic ἐφίλκυσαι βόσχον ψυχρῦ. quanquam iſtic non tam moderationis, quàm tolerantiæ exercitiū inſinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud ſubjiciat. quomodo hydropicos qui curant, aquâ illos os colluere permittunt, quam demittere tamen prohibent. De ſtatuis amplexandis quid voluerit, ex ſupra dictis patet ſatis. Quod eò magis moneo, quia Simplici⁹ iſtîc ab Epicteti mente quàm longiſſimè aberravit. Vide Ariſtid. *in Eteon. ad l.* 9. §. 29. vide & *l.* 9. § 12.

Ἐνεργητικὸν | ut ἐντευκτικὸν, *infrà* § 14. ſed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἀνδρὸς ἐπιδείκνυσι, bifariam poteſt intelligi: vel de eo, qui *occupatiſſimum eſſe ſe ſimulat*, & qui *multis variiſq; negotiis diſtincatur*: vel de eo qui *virium roboriſq; corporei oſtentandi gratiâ ſeſe exercet.* Nos Anglicè ſic diſtinguimus, ut alterum dicamus A man of action, h. e. *actioſum*; alterum, An active man, quaſi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de quo Martial. *l.* 1. *epigr.* 80.

Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper:
Eſt, non eſt quod agas, Attale, ſemper agis.

de quo eodem videndus & idem *l.* 2. *epigr.* 7. Sed & Juridicus ille, de quo feſtivè Chaucerus noſter, in *fabulis* ſuis quas *Cantuarienſes* indigitavit,

A buſier man than he no where there nas:
And yet he ſeemed buſier than he was.

Notat vitium hoc Seneca *ep.* 62. *Simulant occupationes, & augent, & ipſi ſe occupant.* Notat & Marcus noſter, *infrà* § 12. ubi morem tangit quorundā, qui, vel cùm ad ſuos ſcriberent, vel ab eis convenirentur occupationes & negotia prætendere ſolenne habebant. Ad poſterius pertinet, q⁴ de ſtudio athletico verbis proximis dixerat: quò eodem & iſta referri poſſunt. De Marco ſiquidem in iſtis quoq; non infeliciter verſato, ex Caſſio Xiphil. Τοσαύτην δυσχέρειαν ἀπ' ἀρχῆς χρηταίνωσος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρεύειν ἐν θήρᾳ καταβαλεῖν ἀπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum: & aucupatus, & pila apprimè luſit, & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum Philoſophiæ abduxit, ſeriúmq; & gravem reddidit.* De Conſtantio maj. Libanius *orat.* 3. Οὐ γὰρ ὠήθη δεῖν καθήμενον τρυφᾶν, ἀλλ' ἐνδὺς ἀπὸ γεμμῆς ἐπορεύετο ἐδείκνυτο Mox de Conſtantino, Ἀεὶ φεύγοις ἔργοις ἦν τάς τε χεῖρας καὶ τὸν λογισμόν· καὶ ὅτε ἡμέρας φαείσης, ὅτε νυκτὸς ἐπιλάβοις, ἔχει τῆς ἐν εἰπεῖν, ὅτι ἔλαγεν, ἢ ζωγραφοῖεν, ἢ πάντως γε διατέχει.

Τὸ ἀποσῶσαι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς | Zeno certè Stoicus, autore Laërtio *l.*7. dicere ſolebat, μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν τῆς ὄντως σοφίας. quin & idem non *rhetoricam* ſolùm, ſed & *dialecticam* ſugillâſſe videtur, cùm diceret, Ἐοικέναι τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τοῖς ἀρχαίοις, ἃ καὶ τοὺς δοκοῦντας τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἀχρηστά ἐστιν. Deniq; ſi Caſſio Sceptico ab eodem adducto fides, πᾶσαν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorſus pronunciavit*: nec Seneca ipſe hâc in parte à Zenone longè diſceſſiſſe videtur: quem videas licèt *ep.*88. prolixiùs iſta diſſerentē. quanquā εὐχρηστεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chryſip.; nec id omnino diſſiteri auſus eſt Seneca. Cæterùm Marcus, cùm iſtic, tum & *inſ.* § 17. gratulatur ſibi, q⁴ vel ab iſtis abſtinuerit, vel haud magnos in eis progreſſus fecerit, utpote quæ animū à graviorib⁹ magiſq; neceſſariis avocaturæ fuiſſent.

Ἀσχολίας | Ἀσχολίας. Xyland. Seneca *ep.*88, *Venio nunc ad illum, qui cæleſtium notitia gloriatur, &c.* Et Greg. Naz. *in Hieron.* Ταῦτα (philoſophiæ utiq; præcepta ſalubria) οὐ συλλογισμοῦ, καὶ οὐ γεωμετρίας, καὶ τῦ κεχλωῆναι πρὸς τὸν ἀστέρας, ἀρ' οὐ μακρῷ προτιμῶσι τῆς εὐσεβείας; Ἐκεῖνο ἐνθυμητέον, ὅτι σοφῶν ὧν πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, οὐδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῶν ὠφελήθειη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθείη). Ego tamen nihil iſtic movendū cenſuerim: quùm ἀσχολία, *Sermonis elegantiam* ſive *feſtivitatem* indicet; cujus ſtudium cum Rhetorica ac Poetica aptiſſimè conjungitur. Seneca *epiſt.* 75. ubi orationem, quam Philoſopho vult convenire, deſcribit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint: ſi tamen contingere eloquentia non ſolicita poteſt, aut ſi parata eſt, aut parvo conſtat, aſſit, & res pulcherrimas proſequatur. ſit talis, ut res potiùs quàm ſe oſtendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent: hîc animi*

animi negotium agitur. Verùm, *eloquentiam* ut aliquâ ex parte admittat, *festivitatem* certè illam sive *urbanitatem*, quæ facetiis jocisq; plurimùm constat, quámq; in oratore probant laudántq; dicendi magistri, in philosopho Stoicorum gens severa vix ferat. Siquidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Αὐστηρὸς φασιν εἶναι πάντας τοὺς στωϊκούς, τῷ μήτε αὐτοὺς ἐπὶ δεῖπνα μεθύειν, μήτε παρ' ἄλλων τὰ τοιαῦτα ἐπαινεῖν καὶ ἄλλως ἢ εἶναι αὐστηρὸν, ἐπιτηδευτικὸν λεγόμενον τοῦ αὐστηροῦ εἴνεκα, ᾧ τοὺς μὲν φαρμακοποσίαν (χεῖν), τοὺς δὲ ποίπτειν ὑπνῳ. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. αὐστηρὸν λέγουσι τὸν στωϊκὸν, καθ' ὅσον ὑπὲρ ἡμῶν φρονοῦσι τινὲς, ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνίζεται τὸν τοῦ χρόνου λόγον. Itaq; Epictetus, *Enchir. c.* 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, quem in congressibus ac conventibus observari postulat. § 13. Ἀπέχου ἢ κὰ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, κὰ ἅμα ἐμφυὲς πὼ ἄιδη πὼ τοῖς σε ἥκιστον ἀρέσκει. Marcus ipse *l.* 3. § 5. Μήτε κομψεία πὼ δικανικὴν σε καλλωπίζετω.

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον ἀσκεπαστεῖν | *domi neq; vestitu, neq; aliis hujusmodi rebus utendum.* Xyl. quod meritò notat Annotator. Lugdunensis. *Quasi verò*, inquit, *domi nudum ambulare oporteat. tu verte ne domi stolâ fœmineâ, vel talari, quale est Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim est stola.* Fuit reverà stola vestis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.* Et Petronii illud de cinœdo; *Quid ille alter, qui togæ virilis die stolam sumpsit?* ita enim restituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma*; (quanquā *Syrma* propriè non tam vestis ipsa quàm pars vestis oblonga, quæ solū verrit, *cauda* quibusdam, nostris **train** dicta, aut ejusmodi saltem, qualis illa:) at fœmineo amictu, & Citharœdico aut Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutū conspici Marcū nostrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *stola* peculiariter sic dicta, quam describit Xenoph. *pæd. l.* 8.) laxiùs noster hîc usurpâsse videtur, pro *toga*, sive prolixiore quavis veste, quâ induti in publicum procedere solebant. Aliam enim *domesticam* vestem habebant pleriq;, qui notæ saltem alicujus erant, aliam *forensem.* Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut vestitum, sic sententiam habeam, aliam domesticam, aliam forensem.* Cato *in carmine de moribus*, apud Gellium *l.* 11. *c.* 2. *Vestiri in foro honestè, mos erat; domi quod satis erat.* Plutarchus *Syllâ*, ἐδῆτα ἢ ἄλλως ὡὶ οἰκοι ἐῶν, ἄλλως ἢ εἰς ἀγορὰν προερχόμενον, *Vestem aliam, cùm domi maneret, aliam cùm ad forum procederet.* Suet. on. *l.* 9. *c.* 8. de Vitellio, *Subitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veste domestica, Imperator est consalutatus.* De Maximo & Balbino Imper. Herodianus, Ἀφαίρεσι τοὺς ἀρισθῆτας, ἐκδρύξαντες ἢ ἀπ' ὤμων ἐκ τοῖς σώμασιν ἐδῆτας λιτὰς, ἅτε οἴκοι διατρίβοντες, *Senem utrumq; corripiunt, lacerantesq; vestibus quae gerebant, vilioribus suis, utpote domi se continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hist. l.* 31. *Nec est alia illis domestica vestis, alia forensis.* Itaq; tam domi forensi veste uti, curiositatis ac fastus, quàm foris domestica, ruditatis ac rusticitatis fuerit. Romanis *Forensis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, vestimentum, quo in foro amicimur*, quod & *Tectum* dictum antiquis tradit idem ex Titinnii *Geminâ*; (ita restituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

—— *si rus*
Cum sceito instituit ire, claves illicò
Abstrudi jubeo, tecti ne sit copia.

i.e. *Togæ rusticæ*, inquit Nonius: nimis forsan de suo liberalis. siquidem *togam*, quam in foro, sive foris, gestare solebant, Romani (quod Baifius *de re vest.* observat) ubi domū redierant, componere & seponere consueverant: nisi siqui fastuosiores forsan fuerant. Hoc autē quod à Rustico accepisse se Marcus scribit, potuisse & à Pio patre, observat Cl. Casaub. quem & *visum ab amicis cum privatis vestibus*, (i.e. *sine toga, tunicatum tantùm, aut, si frigus esset, pænulatum*) *& domestica quædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaq;, *ne toga indutus intra ædes obambularem.* narrat enim de se Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Suidam hîc, ἐν στολίῳ legere. quod *vestem philosophicam* H. Stephanus esse vult, *ad stolæ instar talarem.* Amictū certè istiusmodi usum, tanquam fastus gravitatisq; affectatæ indicium, in Pharisæis notat D. Christus, re eisdem planè cum Marco verbis; ἢ θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, *qui stolis*, sive *togis*, vestibus prolixis ad talos demissis, induti, libenter *obambulant.* Marc. 12. 38. & Luc. 20. 46. Fastus itidem, sed & mollitiei simul, Flaccus *epod.* 4. in Mena Pompeii Magni liberto,

Videsne sacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Cicero itidem in Catilinæ assectis, *Pexo capillo nitidos manicatis ac talaribus tunicis*, (ita Nonius, *tristis*, meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ἐπιστόλια ἁπλῶς γράφειν | Seneca *ep.* 75. Lucilio conquerenti, quòd minùs accuratè scriberet, *Qualis sermo meus esset, si unà sederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis; tales esse epistolas meas volo, quæ nihil habeant accersitum, nec fictum.* Philostratus item de *charactere epistolico*; Ἔχέτω ἢ τὸ εὔχαριν ἐν τῷ μὴ ἐκμεμαγμένῳ. Εἰ γὰρ χαριεντισμὸς φιλοπαιγμοσύνῃ δόξειεν· φιλοπαιγμία ἢ ἐν ἐπιστολῇ μεμεχανῶσθαι. Quin & idem ex Regibus Marcum asserit in hoc scriptionis genere primas tulisse: σχεδὸν γὰρ, inquit, τῷ κεκεισθῶ τῆς λόγε, κὰ τὸ ἐφεξῆς τῆς ὕβρεως ὑπερπίπτω τῆς γράμματος, *Siquidem præter limatum*

in

in verbis judicium, (quod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba sunt, non captata.*) *morum etiam constantiæ ac stabilitatis indicia in literis illius elucent.*

Εὐαναχλήτως, ἢ εὐδιαλείπτως | Locum hunc citat, sed miserè depravatum, Suidas in vocabulo, εὐαναχλήτως, quod ille exiliter & jejunè nimis συμπαθῶς interpretatur. est vocabulū à re militari petitum. Siquidem τὸ ἀναχλητικὸν, *classicum,* dicitur illud, *quo à pugna vel fusorum prosecutione milites revocantur.* quanquam Xenoph. etiam de canibus indagatoriis usurpavit in κυνηγετικῷ verbis istis; τὰ δ' ὀνόματ' αὐτῶν πάνυ βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. *ut revocatu faciles sint.* h. e. quæ ad venantis vocem signúmve datū à fera persequenda facilè revocentur. εὐαναχλήτως itaq; ἔχειν, ut Suidas habet, sive διακεῖσθαι, ut Marcus istic, is dicitur, *qui ad classicum illud exaudiendum promptus,* ad pugnam intermittendam sponte suâ proclivis est: qualis Laco ille de quo ad *l.* 3. §5. tralatitiè verò, qui ad simultates privatas deponendas solvendásq; facilem sese exhibet, & εὐδιαλλάκτως pariter. quod pro εὐδιαλείπτως Xyland. in *annot.* reposuit. etli in contextu *alloquii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Suidæ codices εὐαναδιδάκτως exhibent, quòd, si verbum istiusmodi alicubi legeretur, pro εὐαναλλάκτως irrepsisse crederem. interim Xylandri emendationi acquiesco. Εὐαναχλήτως itaq; ἢ εὐδιαλλάκτως διάκειται, qui sunt *reconciliatu faciles.* quibus opponuntur οἱ δυσδιάλυτοι Aristoteli *Ethic.* 4. 5. dicti, qui ad offensiones & dissentiones solvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. 17. 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σε ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Prus. monitum non aspernandum *Orat.* 38. Μὴ παραμύθιόν τι τοῖς ἀφεστῶσι τῆς πατρίδος, οἵ τινες αὐθάδεις, μὴ δοκῶσι μᾶλλον ὀργίζεσθαι τοῖς πατράσιν ἢ τοῖς μητράσιν, ἢ βάλόν τις καταλαβέσθαι ῥᾳδίως. Deniq;, ut Seneca, *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui venia est opus.

Ἐκπεσὰν πάλιν αὐτοὶ ἐπανελθὼν ἐδιαλάσσω πάλιν illud non agnoscunt Suidæ codices, & est forsan superfluum. neq; enim tam redeundi in illis, qui læserant, quàm in gratiam recipiendi, in læso celeritas est, quæ in laudem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγνώσεσθαι ἀκριβῶς *accuratè, diligenter,* singula pensitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοχερῶς ἐπιγνῶναι, quando *summatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpiùs licet, sive dubites, sive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos mansos ac prope liquefactos dimittimus quò facilius digerantur. ita lectio non tru-da, sed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationiq; tradatur.* Et mox, *Sed diligenter, ac penè ad scribendi solicitudinem, legendum est.*

Καὶ μὴ ἀρχεῖσθαι ἐπιγινώσκοντα ὁλοχερῶς | *neq; omnino considerationem summariam satis putandum.* Xyl. *perceptionem,* malim. nam editor Lugdun. cur sincerum vas incrustare, vel corrumpere potiùs voluerit, *considerationem accuratam,* pro *summaria* substituendo, nisi Marci mentem invertere & pervertere prorsus curæ habuit, ariolari nullus possum. Quanquam τὸ ὁλοχερῶς in alio planè, quàm quo Marcus hîc usus est, imò contrario prorsus significatu usurpatum, haud ratò deprehendo. Dioscoridi siquidem 5. 82. ὁλοχερῶς συνθλάσαι, uti Marcel. Virg. vertit, est *penitus contundere:* sive, ut idem *lib. eodem c.* 92. εἰς ὁλοχερέστατα μέρη θλάσαι, *in minutissimas partes conterere,* sive *confringere,* ut ὁλοχερέστατα μέρη sint, quæ λεπτομερέστατα idem alibi: & ὁλοχερῶς κοπέντα *l.* 2. *c.* 90. quæ λειοτριβοκοπισθέντα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, quo hîc, sensu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀκήθαστα καὶ κεῖνα, ὅσα ἀγελεῖ μὲν, μηρυκισμὸν δ' οὐκ ἀνάγει. πάντη γὰρ τοῦ αἰσχυντικὸν ἐνδείκνυται. ὀνόματα μὲν παῦε καὶ ὧδε ἐπεξεπικόπτας· τῷ δ' ὄντι λογίων ἀκριβῆ σαφήνειαν λεπτυνεῖν καὶ καλλιεπίαν ἐξαθυμῆσαι· ὡς δ' καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοχερέστερον, ἢ μᾶλλον ἀκριβέστερον, μετερχόμενος εἶναι καὶ μετέλθοιεν. quo loco quemadmodum & apud Marcum istîc, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοχερέστερον sibi invicem opponuntur. τὸ ἀκριβῶν καὶ τὸ λεπτουργεῖν, tanquam συνώνυμα, ἐν ἀφελείᾳ ponuntur: cum apud Dioscoridem aliter prorsus se habeant. Itaq; ὁλοχερὴς ἐπιγνῶσις est *perceptio summaria & superficiaria,* quæ generatim & confusè facta sit, cui ἀκριβὴς ἀνάγνωσις apud Marcum nostrum, λεπτουργία queq; apud Clementem, quâ singula quæq; etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adversatur. Ita in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 13. ὡς ἂν ὁλοχερέστερον εἴπωμεν. ὁλοχερέστερον αἰσθῆναι est *generalius* & minùs distinctè *loqui.* ita etiam τὸ ὁλοχερῶς τῷ κατὰ μέρος ἀντιτίθεται, apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοχερῶς συμπεσόντων. Et Epicurus apud Laërt. *l.* 10. in *ep. ad Herodot.* Τοῖς μὲν δυναμένοις ἔχειν τὴν περὶ φύσεως ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν, μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλων διαδρᾶν, ἐπτετμῆσθαι τὰς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ καλαχεῖν τὴν ὁλοχερεστάτων δόξαν τῶν μνήμῃ ἱκανῶς, αὐτοῖς παρεσκευάσθαι. Et mox, Καὶ δὴ καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀκριβὲς πᾶν ἐξαιρεθήσεται, τὴν ὁλοχερεστάτων τύπων ὑπομνηματισμῶν καὶ μικρομερῶν. qui locus noſtrum cum primis illustrat. Siquidem accuratæ fusioríq; rerum tractationi epitomen summa rerum capita tantùm complectentem opponit, sive κεφαλαιώδεσι δόγμασι, ut ipse loquitur. Aliter paulò, nec multò secùs tamen, τὸ ὁλοχερῶς

Marcus

Idem in Baronii annal. exercit. 1. § 10.

Multa in hanc ſententiam ſcribit M. Antoninus Imperator in ſuis illis divinis libris.

Idem in Perſii Sat. 1.

Quam ſententiam Imperator Marcus iis, quæ de ſe ſcripſit, ſæpe inſeruit.

Ibid. in Sat. 2.

Antoninus in tertio eorum quæ de ſe ſcripſit.

Et in Sat. 3.

Spectat eodem ſapientiſſ. Marci præceptum.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de Vita ſua. Et mox, *Locus Marci Philoſophi inſignis eſt.*

Idem ad ejuſdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per quos, aut in literis aut in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunenſis.

Marci Philoſophi ſcriptio abſciſſa & horrida eſt, ſed firma & potens, quæ ſapit Imperatorem, & in qua multa ſilentur quæ ſupplere oporteat. Utitur vocibus planè ſuis, quas raro apud alios autores invenias.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo aureolorum librorum, quos de vita ſua compoſuit.

ANNO-

Annotationes in TITULUM.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ Αὐτοκράτορος | De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγχαφῆς istius, utì Suidas vocat, autore, qui ab Antonino Pio Adriani jussu adoptatus, nominis id adeptus est, cùm ex patris avíq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* ante diceretur, videndi cum primis Julius Capitolinus, & Dio Cassius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Aristides etiam Rhetor, *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrica Cyzicena*. Philosophiæ, Stoicæ cum primis, seriò deditum, etiamsi illi nulli dicerent, commentarii isti, quos præ manibus habemus, cumulatissimè testarentur; de quibus consuli poterunt Guiliel. Canterus *novar. lection. l. 7. c. 1.* Cl. Salmas. *annot. ad Jul Capitol. Marc.* Is. Casaubon. *in Commentar. ad Pers. Sat. 1.* Meric. deniq; Casaubon. (τῶν πλείστων τὸ πλεῖον) *in Prol. ad versionem suam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν | *de vita sua*, Scaliger, Lipsius, Salmasius, Xylander; Suidam forsan secuti, qui τῶν εἰς ἑαυτὸν βίβλων διαγωγὴν Marcum asserit scripsisse: quanquam aliud est *vitam suam* scribere, aliud *vitæ institutum* describere. Casaub. *de se.* ita fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de se*; quo modo εἰς αὐτὸν, *de eo.* Lucæ, *Act.* 2. 25. & Paulo ad *Eph.* 5. 32. εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Christo & de Ecclesia.* quò facit & quod de Marco nostro Suidas, Λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & quod *ad* Latinum sic usurpari quandoq; monent Critici nostri. Plaut. *Aulul.* 3. 5. *Nimis lepidè fecit verba ad parsimoniam.* pro *de parsimonia.* & Symmach. *l.* 4. *ep.* 56. *postquam vos ad virtutem verba feciſtis*, i. e. *de virtute.* nec spernenda forsan Casaub. filii argutia, qui exponi postulat ex Apulei dicto illo in *de Socratis Deo: Invenies in rationibus multa profusa, & in semet nihil, in sui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, quod non improbem, *de officio suo*, h. e. *de eis*, quæ *ad ipsum* se spectare ac pertinere, sive officii sui esse ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus suis*, quo modo Pausan. in *Attic.* Τὰ μὲν εἰς Τολμίδην, τοιαῦτα ἐστὶν ἀναγκαῖα ἡμῖν ὑπάρχοντα. Et in *Corinth.* de Medusa, τὰ δὲ ἄλλα εἰς αὐτὴν, ὅσα ἐξεμοῦσα, *de Tolmidæ rebus ista accepimus & aliæ res ejus dictæ sunt.* Et de Augea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσιμαινόντες τὰ εἰς αὐτὸν, &c. *Qui res illius attollunt, non Elei, sed Helii*, i. e. Solis *filium fuisse dicunt.* & Eunapius de se in *Proæres.* Τὰ εἰς αὐτὸν δὲ τὸν θεσπέσια τυγχάνειν, *Agnoscit scriptor ipse res suas divinæ providentiæ haud expertes fuisse.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; posse τὰ εἰς αὐτὸν esse, *quæ propter se, in sui gratiam, in usum suum* describerat, & in adversaria miserat. quo modo εἰς αὐτὸν V.C. Lud. de Dieu posse accepi existimat, Arabémque accepisse docet, apud Lucam *Evang.* 16. 16. *Propter ipsam in gratiam ipsius*: & Paulus Apost. *ad Tim.* 1. *ep.* 4. 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: cæterùm Lil. Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legisse ait; Μ. Ἀντωνίνου ἐν τοῖς καθ' αὐτόν. tanquam ista tantum excerpta sint quædam ex eis *quæ apud se* in usum suum repositа habebat. & τὰ καθ' αὐτὸν ea nuncupantur quomodo Synesii *Dionem* inscriptum volunt, ἢ τὰς καθ' αὐτὸν, vel καθ' ἑαυτὸν (quod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγὰς. Themist. in *Philadelpho*, Τὰ Μάρκου θεσπίσματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâsse videtur. nisi fortè ad illa respexit *præcepta philosophiæ*, quæ *per ordinem præneseon, quotidiano suorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loquar, antequam expeditionem Marcoman. iniret, *per triduum* à Marco nostro *disputata* refert Vulcat. in *Avid. Cass.* vel etiam ad *Instit. Imperialis librum*, quem πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστὸν, *seculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliquisse autor est Nicephorus Callist. *Hist. Eccl. l.* 3. *c.* 31.

Βιβλία ιϛ'. | Ita Suid. ἐν βιβλίοις ιϛ'. quæ tamen distributio operis in *libros* 12. utrum à Marco ipso fuerit, an ab aliis, qui postea in unam congeriem coacta digesserunt, quæ ab illo per varias occasiones concepta, sparsimq; chartis commissa fuerant, (quod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi potest non immeritò: atq; in istam partem mihi mens propendet magis,

Annotationes in Librum I.

§ 1. Ἀφ' οὗ πάππος | Verbum ἔμαθον, aut aliquid tale subintelligendum, & istic, & in sequentibus quibusdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidâ forsan autore; qui quædam istinc delibans, vocabulum illud interserit. Ego potiùs, quod latiùs pateat quidpiam ἔλαβον, aut εἶχον, *accepi, habui*: cùm sequantur non pauca, quibus ἔμαθον illud competere nequeat, vel etiam fortasse pro argumento, de quo agitur, vario, varia substituere commodum fuerit vocabula.

Οὐήρου. | *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus est.* Jul. Capitol.

Καλόηθες | *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos* malim; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθες opponatur, quod *malignitatis* significationem obtinet. Vocabulum alibi non nomini legisse.

§ 2. Τῆς μνήμης τὸ γηνήσιον | *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gaudebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixisse videtur, quòd in ætate minori patrem amiserit; utl ex eodem colligere licet: itaq; recordando potiùs perdiscere adultior jam poterat, quæ apud patrem puer adhuc vidisset, quàm in ea ætate ita in animum defigere, ut penitiùs eis, quasi imbueretur. Κίνδυνος ἡ μνήμη περὶ τὰ ἴσα. Greg. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδήμον καὶ ἀρρενικὸν | De Marco pariter Capitol. *Sanè quamvis esset constans, erat tamen verecundus.* Et rursus, *Erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.* De Catone pariter Salust. *in Catilin. Cum strenuo virtute, cum modesto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς | Mater *Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem post dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβὴς | Ita Timotheus ab Eunice matre aviáq; Loïde pietatem hausisse perhibetur, Lucæ, *Act.* 16. 1. & Paulo, *ep.* 1. *ad Tim.* 4. 6. & *ep.* 2. 1. 5. & 3. 15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act.* 13. 50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad superstitionem, sexus ille sequior. Persius, *Sat.* 2. *v.* 31.

Ecce avia, aut metuens Divûm matertera——

& *Sat.* 5. *v.* 93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à quo adoptatus, exquisitiùs paulò *l.* 6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χρεὼν ἦν εὐσεβεῖν.

Καὶ μεταδοτικὸν | quod Apost. *ad Tim. ep.* 1. 6. 18. εὐμεταδότους εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infra* § 14.

Καὶ τὸ ὅλως ἐννοίας ψυχῆς τοιαύτης | *Abstinere non à perpetrando tantùm sed ab intendendo malum.* Casm. meliùs Xyl. *à cogitando.* quod ampliùs est. potest enim cogitare quis, quod non intendat tamen. Vid. § 9. Idem valent, ἐπὶ ἐννοίας τινος γίνεσθαί τινα, ἔννοιάν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινὰ, *cogitare aliquid aliquem* Est autẽ hoc sanè religionis peculiare cumprimis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertull. *in apol. c.* 36. dogma Christianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de quoquam, ex æquo vetamur.* Et Minutius in *Octav. Apud nos & cogitare, peccare est.*

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.——Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ scil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. *in apol.* Quin & quod Thales, autore Laërtio, quærenti, Εἰ λήσει θεὸς ἄνθρωπον ἀδικῶν, respondit, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον. *Nec cogitata numen latere possunt.* Idémq; cum primis discendum proponit Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι θεὸς ἔστι καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.* 1.) πάντα θεοὺς οἰδέναι τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Justinus *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clem. Alexand. *padag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς τις· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατόν ὅτι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δῦναι ποτε πῶς ἂν τις λάθοι; imò, πῶς ἂν τι λάθοι; Quod Isidorus *Peluf. l.* 4. *ep.* 47. Τὸν ἐκκείμενον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει, οὐκ ἂν λήσει. Siquidem, *Nihil Deo clausum est, interest animis nostris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *ep.* 83. quò respexerit forsan Minutius in *Octav.* ubi dixit, *Deus autor omnium, ac speculator omnium, à quo nullum potest esse secretum, tenebris interest; interest cogitationibus, quasi alteris tenebris.* Vide *l.* 6. § 30. & *l.* 12. § 2.

Τὸ λιτὸν καὶ πρὸ πάντων | Laudat & in Marco pariter Aristides, βίου εὐκολίαν, καὶ διαίτης εὐτέλειαν. Eam Christicolis commendat & Clemens Alex. *pedag. l.* 2. *c.* 12. his verbis, Περισσὸν τοίνυν λιτότητα ἀσπάζεσθαι τοῦ Χριστοῦ παιδαγωγοῦ. πρῶτον μὲν ἡ λιτότης ἀκολουθεῖ τῇ σωφροσύνῃ, ἐξισοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ δεῖ ἡμᾶς πρὸ τοῦ πλουτεῖν πρὸ τοῦ πλουσίους φαίνεσθαι χρείας. τὸ δὲ λιτὸν, ἡ καὶ τύπωμα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκοῦται ἢ τυπτᾶται· ὁμαλὸν ἦν ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπερίσπαστον, καὶ ταύτῃ ἰκανὸν ὄζειν. quo loco forsan pro τυπτᾶ Clemens τυφᾷ scripserat. Vide quæ de Pertinace ex Herodiano post paulò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς | Πλουσιακὸς dictum eadem

dem analogiâ, quia Ἀγοραῖος, pro quo vulgo Ἀγορανομικὸς dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neq; enim H. Stephano, qui idem quod πλούσιος vel πλουτᾶν potiùs, esse vult, possum assentiri: malimq; *opulentos* quam *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante* sive *consequente*, vertere. Est enim à πλοῦτος, non à πλοῦτος, efformatum. Ἀγοράζω autem πλουσιακὸν Marcus dixit, quod Ἀγῶνα πλουσιακὸν Plutarch. *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, quæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *l.* 13. πλουσιακὸν κακὸν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, quos Casaub. feliciùs quàm Stephanus restituit.

§ 4. Τῷ πατρὶ πατρῳ. | *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὲν εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι | Τὸ μὲν εἰς δημοσίας, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casaub. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis, *Frequentavit & declamatorum scholas publicas.* Quod est idem prorsus cum eo, quod de se Marcus istic. De Pertinace Herodian. *l.* 2. Οὗτω γὰρ ὑπτιος καὶ ἰσότιμος ἦν, ὡς καὶ τὸν ἐμὸν αὐτοῦ πάνυ μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὸ βασίλειον αὐλὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη θεσίοντα, διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδιώτην διόντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα πράττειν, ἐδάμη τύφον ἢ πομπικὸν παρεγκύμονον βασιλικόν. Ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐντεινῶς ἀναλίσκειν. | ἐντεινῶς ἀναλίσκειν potest esse, vel *promptè, alacriter*; sic enim Hesych. ἐντεινῶς, σπουδαίως, *vel studiosè, vehementer.* Suid. ἐντεινῶς, ὁλοψύχως, vel *impensè, prolixè.* Pollux, ἐντεινῶς, δαψιλῶς, quod & pro ἐντεινῶς Phrynicus subsitui monet. Vult certè Marcus fieri contra planè quam Scoptica illa Cratetis Thebani, quam Laërtius exhibet, Ephemeride;

Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν·
Κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ κενόν·
Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
Coquus minas decem, medicus drachmam ferat;
Talenta quinque scurra, fumum consulens;
Scortum Talentum, philosophus triobolum.

aut quam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. quo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáque immensas enarratas hæc subjicit:

Quanticunq; domus, veniet qui fercula ductè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus, sestertia Quintiliana,
(Ut multum) duo sufficient. res nulla minoris
Constabit patri quàm filius.

cui hic scil. eruidiendo conducitur. Hâc autem ratione se tutabatur Aristip. quòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνειν οὐπώ, οὐχ ἵνα αὐτὸς χρῶτο, ἀλλ' ἵνα οἰδοῖεν εἰς τίνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις. refert Laërt. *lib.* 2. Quin & de Alexand. Gramm. pariter Aristides: ἐμοὶ τοι τέχνης οὐκ ἠράσατο λαμβάνειν· ἐδόκει δ' αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων εἵνεκα τολμᾶν θρέπεσθαι. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὲν δέκα, ῥᾳδιουργίας ποιεῖ. τὸ δὲ ἑξήκοντα θρέπειν, ἐδὲ θρασύμαχος ἐπαναισχυντεῖ λαμβάνειν. ὧν γάρ τις ἂν τιθῇ τιμῶ, ταῦτα οὐκ ἀλγεῖ μὴ κλαύσαντα. Nec incelebre illud à Philostrato laudatum Damiani Sophistæ dictum, cum mercede data neutiquam vulgari, Aristidem Adrianúmq; Rhetores audivisset, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾷν παιδικὰ, ἢ ἐς καλάς τε καὶ καλὰς ὥρας ἔνιοι. Laudantur Principes hoc nomine, Alexand. Macedo, qui præterquam quod in Philosophos Anaxarchum, Xenocrat. Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athen. *dipnos. l.* 9. Vespasianus, qui licèt alioqui pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; è fisco Latinis Græcisq; Rhetoribus annua centena constituit*, Sueton. *l.* 10, *c.* 18. Anton. Pius, qui *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit.* Capitol. in *Pio.* quod & ab Alexan. Severo, quem post Marcum nostrum summæ suspiciendum Suidas censet, & *continuatum & dilatatum*, autor est Lamp. Marcus ipse, qui & Philosophos omne genus δεῖ μυείας profitentes Athenis instituit, uti ex Lucian. & Philostr. *ad Capitol. Pium* docet Cl. Salmasius. Nec tacendi videntur, aut M. Scaurus civitatis princeps, qui *Latatium Daphnidem Grammat.* IↃIↃMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inquit Plin. *l.* 7. *c.* 39. quanquam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Sueton. habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Aut Leo Macelles, qui cùm annonam Eulogio Philosopho dari præcipienti, dixisset Eunuchus quidam, militibus potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε γένοιτο ἐπὶ τῶν ἐμῶν χρόνων, ὥστε τὰ νῦν στρατιωτῶν εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχεσθαι. *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur.* Suidas. Cæterùm nolim omissum, quod doctiss. Patr. Junius pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi, vel homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τὸν θρέψαντα | *Educatorem suum mortuum flevisse* Marcum, refert Capitolinus. Verùm is quis fuerit nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε θρασυκάρδιος, μήτε βενετικός | Aurigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, quas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de quibus videndi Tertul. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *ep.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *Amavit & aurigas, Prasino favens & Volucri equo Prasino aureum simulacrum fecerat,*

quod ſecum portabat. at Venetæ contra Vitellium,qui *quoſdam de plebe, quod Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sueton. *l.*9.*c.*14. Marcus quod hiſce ſe neutiquam immiſcuerit, educatori ſuo,quiſquis is fuerat,acceptum refert. Plin. jun. 9. 6. de Circenſibus populóq;ad eos ſpectandos confertim jugiterq; confluente locutus. *Si tamen,* inquit, *aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, mediq; certamine, hic color illuc, ille hoc transferatur,ſtudium favorq; tranſibit, & repentè agitatores illos, quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina, relinquent. tanta gratia, tanta autoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, quod vilius tunica eſt; ſed apud quoſdam graves homines.*

Παλμυλάριος ὁ σκυτάριος | Παλμυλάριος, *Palmularius.* Meurſ. *in Gloſſ.* & Παλμυλάριον. ὄνομα κύριον, Suidas. quod idem & de Βενεπαῖς pronunciat. falſus uterque. Eſt enim Παλμυλάριος *Parmularius,*literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοριάννον, *coriandrum,* καλλάνδριον· *farcimen,* φαλλίμιον· *barca,* βάλλα· *cardinalis,* καλδωδάριος· κολίανος, κλίανος, *clibanus;* λείριον, *lilium;* γαργαρεών, γαργαλεών, *gurgulio;* μυρίμιρον, *myrmillo:* nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiiq; vocab. ſicut reliqua quæ iſtîc ſimul recenſentur. *Parma,* ſive *parmula* & *ſcutum,*inter arma gladiatoria,illa Thracum, iſtud Samnitum; utì ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. l.* 2. *c.* 9, & 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.*14. *epig.*213.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere rarò,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius, *Parma ſcutum breve.*Quanquam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polyb. *de diſcipl. Rom.* Περιφορὰς δὲ ἔχει τοῦ σώματος, τελαμῶνα ἔχει περὶ δεξιόν. Et de Velitibus Liv. *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* σκυτάριος *Scutarius.* Xylan. & σκυτάριος, *ſcutarius, ſcutatus.* Meurſ. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Suidas in Περσαῖος. quod ſi ſequimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc non σκυτάριος ſed σκυτάριος legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ita *Parmularius,*qui Thracibus, *Secutorius* ſive *ſecuterianus, qui ſecuteribus favebat*; de quibus videri poterit Lipſius idem *ib. c.* 7. Martialis *l.* 9. *epig.* 70.

Vincenti parmæ cum ſua turba favet.

Hos autem Parmularios nuncupatos ex Sueton. diſcimus; qui *l.*12. *c.*10. *patrem familiâs quendam, quòd Thracem Myrmilloni parem,munerario imparem dixerat,* refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, impiè locutus Parmularius.* Ad quod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius ubi dicit, *Jam quàm libera ſpectantium ſtudia? quàm ſecurus favor? nemini impietas, ut ſolebat, objecta, quòd odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergo nulli gladiatorum factioni addictus: contra planè quam filius, imperii paterni,non & inſtituti,hæres; qui,ut Lamprid. *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Scutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione autore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret audire, Περσικὸς Σκυτάρων· qua de voce videatur, poſt Lipſ. & Scalig. V. Cl. Salmaſ. *in Lamprid.*

Τὸ αὐτουργεῖν | *Manibus propriis operari*; ſive *operi manus ipſummet admovere,* ſuſſq; id nonnunquam manibus exequi, quod alienis ſi vellet,poterat. De Danao Lucianus *dial. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, αὐτουργεῖν διδάσκων. Catonis majoris τὸ αὐτουργικὸν prædicat Plutarchus, μὴ πάνυ εὐπαθῶς ἐρᾳζόντος ſoliti. De Quintio Dictatore apud Suid. autor innominatus, τὸν αὐτουργὸν ἡγάπησε βίον. Pacatus *paneg. Theodoſ. Detrahit laudem patientiæ inopia: majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Laus ea Tranjani apud Suid. ex autore incerto, Καὶ ἐζήλωσε θεῖα πάντα τοῖς ἄλλοις ὅπου τινὰ ποιεῖ. At verò mollitiem hominum, qui alienis ad omnia manibus utuntur, falsè tetigit Cynicus, qui (referente *l.* 6. Laërt.) ex his quendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, ὅπου μανθάνει τις, ἂν μὴ σὺ τὴν ὑποδύσῃ; τοῦτο δ' ἴσως πεφώνηται σοι τὰς χεῖρας, *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non utì Eraſm. reddidit,*abſtergat*) *quòd ſi mancus fueris, futurum eſt.* id q^a de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacæna,quem cùm idem factitare animadverteret,ad patrem (Cleomenes is erat) converſa, Πάτερ, inquit, ὁ ξένος οὗτος χεῖρας οὐκ ἔχει, *Pater,hoſpes iſte manibus caret.* Plut. in Apoph. Itaq; adulatoriè nimis Conſtant. Panegyriſt. *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore rim. cenſuit,quod de Deo ſenſit,qui Ariſtotelis nomen præfert; Autor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶναι· μήτε καλὸν μηδὲ εὔχρηστον αὐτουργεῖν τὸ θεῖον γένος· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡγεμόσιν ἐφαρμόσειεν, πολλῷ μᾶλλον τοῦ πάντων ἡγεμόνος ἐφεστῶτος. Quod Apul. ſic διαφέρειν, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis quippe humilitas dejecti & minus ſublimis officii; nec cum homine quidem convenit qui ſit paululum conſcientiæ celſioris, qualis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velit, quod ſit curæ levioris.*Atqui de Deo nos aliter docent literæ ſacræ,etiam τὸ ὅλον γῆς αὐτουργεῖν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exequenda creaturarum miniſterio utatur. Quin & apud Hom.(qui id Herolbus ſuis dedecori nòn eſt futurum opinatus) αὐτουργὸν ἥρωας, ſúntq; αὐτοδιδάκτους, ut Euſtat. monet *ad Il.* 1. αὐτουργὸν Ulyſſ. & Achilles ipſe; αὐτουργὸν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. quod obſervat Ælian. *hiſt. var. l.* 7. *c.* 5. eo utiq; ſemet exercent opere, quod in Cyro minore admiratus eſt Lyſand. apud Xenoph. in *Oeconomico*; & quo nihil

nihil regale magis huic visum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi studio. De Pittaco notum est ex næniâ muliebri, sive ἐκ τῆς φόδης ὀπιμυλίου, utl appellant Athenæus *l.* 14. Eustath. *ad Od.* ϐ. & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud quem tamen *l.* 4. *c.* 7. § 1. ὀπιμύεις φόδῃ perperam est edit. quod *Carmen seculare* interpres reddidit) quam, dum molam versabant, quo laboris tædium tollerent, mulierculæ sibi accinebant. Eam Plutarc. in 7. *sapientum sympoſio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλῶν, μεγάλας Μιτυλήνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholasticum objurgandi ansam arripit Isidorus Peluſiota *l.* 1. *ep.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύσειζον ἠγῷ πᾶσιν χειρόμυτον ἐρασίαν· ὁ Μιτυληναῖος ἦν Πιττακὸς, καὶ τυραννίδος ἄν, τὸν μύλωνα πυτίσχεις, καὶ ἐναργῶς γυναικόμυθος, καὶ τῷ ὄντι ἀθλίῳ ἐρασθέντος. ubi vitiosè μύλωνα codices: nec saniùs interpres, *piſtrinum manibus ſuis extruebat.* imò, *in piſtrino ipſe operas obibat, ſimul ſeſe & exercens, & labore ſuo de victu proſpiciens ſibi.* Nam quod Theod. Zuingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conscripsisse, quod ὀπιμύλιον nuncupârit, quo autore dicat nescio. apud Elian. quem certè laudat *var. hiſt. l.* 14. nihil ejusmodi comparet. queritúrq; Pictorius ad Marbod. *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâsse. De Romanis priscis Seneca *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores noſtri, quorum virtus etiam nunc vitia noſtra ſuſtentat, infelices erant, quia ſibi manu ſuâ parabant cibum.* Et mox, *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noſter, qui Samnitum legatos audit, cùm viliſſimum cibum in foco ipſe manu ſua verſaret.* Manium Curium Dentat. dubio procul intelligit: quanquam Consul ille, non Dictator. *Cibum viliſſimum* quem dicit, γογγυλίδας fuisse refert, ex Megacle *de viris illuſtribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarch. *in Apoph.* i. e. *rapa*, ut ex *Annal.* Plin. *l.* 19. c. 5. *rapum*, inquit, *torrentem in foco inventum.* Historiam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio laudatus, & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (quod Pet. Victorius censet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5.) cùm Sabinos dicit, quos Samnites illi. potest enim fieri, nec est vero absimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuisse: cùm ex L. Flori *epit. Livianâ l.* 11. compertum sit, Curium istum tam Samnitibus cæsis, quam & Sabinis victis, & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâsse.

Δυσεφέλκτου διαβολῆς | leg. δυσεφέλκτου. De Antonino Pio, *l.* 6. § 30. οἷς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο. De Trajano itidem Dio, διαβολαῖς ἥκιστα θαῤῥῶν. C. Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam consignatum, à Sueton. *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, contendens nihil ſibi admiſſum cur cuiquam invidiſſe eſſet; negavitq; ſe delatoribus aures habere.* Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, si in tenore cepto is perstitisset, quod *fiscales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repressit; adjectâ voce illâ memorabili,* PRINCEPS QVI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco nostro, qui hîc constans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, sed ſemper diu quæſivit quod erat verum. Quin & calumniis quadruplatorum interceſſit, appoſitâ falſis delatoribus notâ: delationeſq; quibus fiscus augeretur, contempſit.* Optimè Menander à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 42. adductus, & post Stobæum ab Ant. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 53. & à Max. *coll. c.* 10.

Ὅστις ἦ διαβολαῖσι πείθηται ταχύ,
Ἢτοι πονηρὸς αὐτὸς ὢν πεφύκεται,
Ἢ παντελῶς ἀπαίδευτος γεγένηται.
Qui mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipſe eſt pravis inquinatus moribus,
Aut certè ingenio nil ſupra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογήτου | *Operam pingendo ſub Diogneto magiſtro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto isto pictore, an philosopho, an utroq; etiam, videndi Jos. Scal. *com.* ad *Euſeb. Chron.* & Cl. Salm. *ad Capitol.* Philosophum certè Marcus ipse nullus appellat; potuitq; Marcum ad philosophiæ studium impellere, monitáq; istiusmodi eidem suggerere, etiã qui philosophiam non esset professus. quanquam nec pingendi artificium quicquam impedit, quo minus & philosophiam profiteretur, eadem saltem imbutus fuerit, cùm inter disciplinas liberales *picturæ* olim haberetur; unde de Hil. Bithyno Eunap. in *Priſco*, περὶ τῆς ἀμαθίας τῆς ἄλλης παιδείας καὶ γεγραμμένου ὅτι φιλοσοφήσαντα, ὅτε οὐκ ἐπαίδευτο ἐν ταῖς ἐκείνῃ χρείαις ὁ Εὐφράνωρ. quæ verba Hadr. Junius sic reddidit: *In arte pingendi adverſus liberalium artium vacuos ità philoſophatus eſt, ut appareat in illius manibus non eſſe extinctum Euphranorem.* cùm debuisset potius sic vertere, *Qui præter ingenuam, ſive liberalem, reliquam diſciplinam, in pictura quoq; ità verſatus eſt, ut per ejus manus Euphranor adhuc jupereſſe videretur.* τὸ ἀμαθὲς τῆς παιδείας, est ἡ ἀμαθὴς παιδεία, *ingenua ſive liberalis diſciplina* φιλοσοφῆσαι, *ſtudere, exerceri in ſtudio, exercitióve aliquo verſari.* Euphranor pictor nobilissimus, fictórq; idem ex Plinio notus satis, qui *l.* 34. 8. & *l.* 35. 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario superstes, qua ratione dicatur, ex Fabio meliùs quam ex Plin. discas. Is *Inſt.* 12. *c.* 10. *Euphranorem admirandum fecit, quòd & cæteris optimis ſtudiis inter præcipuos, & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit.* quod idem planè de Hilar. Eunapius.

Τὸ ἀκαυδοπάνδυον | Citat quædam hinc Suidas sub vocabulo isto. Plut. *de commun. notion. c.* 17. Τίς ἂν ἐζήλωσε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν σοφώτατον, καὶ καυδοπάνδυον ὀνομάσειεν; ἢ γὰρ ἐπὶ τοῖς μικροῖς καυδὴ μέμφεται φέρει. Aristid. in *Panath.* Si autem ὀπὶ μικροῖς, certè ἐπὶ καυδοῖς multò magis. possunt enim μικρὰ esse, etiam quæ καυδὰ protinus non sunt. Sunt autem καυδὰ sive *vana* & *vacua*, & hoc nomine indigna in quibus

ſtudium collocetur, vel τὰ τῆς παιδιᾶς καὶ γέλωτος, *res ludicra*. quo nomine Laco quidam Athenienſes notabat, quos dicebat, μειρακιὰ ἀνδράσιν, ἢ σπουδὴ εἰς ἡ παιδιὰν καταγελῶντας. Plut. *de glor. Athen.* ſive ὑ σωφρονεῖν τὴν πόλιν ἢ τοσαύτης σπουδῆς παίζουσαν. Idem *Symp. l.* 7. *c.* 9. qui & rectè ſubjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cato Maj. dicere ſolebat, τοὺ σπουδάζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς σπουδαίοις ἥττους καταγελᾶσθαι. Idem in *Apoph.* Itaq; Iſocr. *ad Demon.* § 23. μήτε περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζειν· μήτε περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρειν. Vel etiam τὰ φαυλότερα καὶ μάταια, quæ licet ſeria ſint, fructus tamen & emolumenti *inania* exiſtunt, quales ματαιοτεχνίαι illæ, quas commemorant damnántq; ſimul, Galenus, *hortat. c.* 6. & Fabius, *Inſt. l.* 2. *c.* 21. ὧν τὸ τέλος ὑ βιωφελὲς, ut Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 185. quáſq; nihil eſſe aliud, quam χόνις παιγνιώδης, Ælian. pronunciat, *var. hiſt. l.* 1. *c.* 17. ſed & *triſtes* illæ *ineptiæ*, utì Cæcilius apud Senec. *ep.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loquitur, *l.* 2. *epig.* 86. quas Seneca idem (licèt eiſdem ipſe indulgentior paulò, & in quibus Chryſipp⁹ nimius fuiſſe videtur) tantopere exagitat toties, *ep.* 45, 48, 49, 88, 106, & 111. & *de benef. l.* 5. *c.* 12. Vide *l.* 4. § 32. καὶ ἀσκωμῴδιας. Oꝛtimè Plut. *de commun. notit. c.* 4. Ἄλλῳ δὲ ὑδενὶ φιλοπόνῳ τὸν κυνόσαργον ἀφορίζομεν· ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τῷ τὸν ὠὸν εἰς ἀναφαλῆ πυρεῖν καὶ ἀδιαφθορως, τὸν δ' ἕτερα πρὸς συμφερόντων, καὶ λυσιτελῶν.

Τὸ ἀπιστικὸν | Rectè: nec cur ἀπιστητικὸν legiſſe Xyland. velit Mericus noſter, cauſam ullam video: etiamſi τὸ πιστικὸν infrà § 15. legatur. at Suidæ codices iſtinc omnino corrigendi, qui ἀπιστικὸν perperam exhibent: nam quod vir eruditus admitti poſſe exiſtimat; & περὶ τὸ ἐφιζάνειν ἢτοι ἐπιστᾶσαι deducit, quaſi eis Marc. ex parte ſaltem animum adjecerit; nec Gram. ratio id patitur, quæ περὶ τὸ ἐφιστικὸν τὸ ἀπιστικὸν, (non τὸ ἀπιστον, quod ab ἀπίστευτος oritur,) & ἀπιστικὸν deducit: neq; præter tantùm, ſed contra prorſus, autoris ipſius mentem eſſe videtur. Οὐδὲ γὰρ μέγαν συνεσίας καὶ γνησίας ὁ Μάρκος χαίρειν ἐῴκει. Jo. Xiphil. in *M. Ant. Neq; enim magnorum conſuetudini aut præſtigiis deditum fuiſſe Marcum quiſquam meminit.* & ipſe etiam hoc loco id apertè diffitetur. qua ratione ſubnixus Xiphil. idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aquar. penuria inſigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de quibus inf. ad huj. lib. calcem dicetur. Quin & ſcripturam receptam probat Joſ. Scal. *in Euſeb.* qui & *ad Dionis Claudiani*q; *vaniloquentiam confodiendam, non poſſe telum teſtimonio hoc efficacius inveniri* autumat, *ſiquis omnem induſtriæ ſuæ vim intendat. Cui enim*, inquit, *potiùs quàm ipſi Marco de ſe ſcribenti, Magis nunquam fidem adhibuiſſe, & ab eorum vanitate ipſum avertiſſe Diognetum?* Accedit quod Paulus in *Digeſt. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis, l.* 30. *Marcum*, ait, *reſcripſiſſe, in inſulam relegandos, qui aliquid facerent, quo levès hominum animi ſuperſtitione numinis terrerentur.* quod Modeſtini nomine laudat Iſ. Caſaub. *ad Capitol.* Chriſtianos autem quòd hoc loco à Marco notatos Mer. exiſtimat, fieri poteſt reverà ut ad illos etiam ſpectet illud περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς: de quibus Tertull. *apol. c.* 32. *Dæmonas adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen ſe extendere Marci verba, & ad Ethnicas ſuperſtitiones pertingere, etiam pater ipſius ὁ μακρείνης cenſet. Verùm de iſtis utcunq; ſe res habuerit, τὸ ἐπισπικὸν, cùm fit planè vox nauci, nullà ratione hîc admitti meretur: nec cur ſcriptura recepta aut mutetur aut ſolicitetur, quicquam comparet. Xylandri lapſum geminum habes *infra* § 11. ἐπισῶσαι.

Περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς | Hujus generis eſt ſuperſtitioſus mos ille, quo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utì rebantur ipſi, ſuccurrere ſolebant. Alex. Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *p.* 46. Κινοῦσι γὰρ χαλκὸν καὶ σίδηρον ὡς τοὺ δαίμονας ἀπελαύνοντες δῆτα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φοσῆες ὑκ ἐπιτίμησιν τῇ γῇ ἀπορρύσιας ἀγαθοποιὸς, καλυπτὸς τὴν φαύλων δαιμόνων. Paríq; ratione *Manes exigi* prodit Naſo *Faſt. lib.* 5.

Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.
Cùm dixit novies, Manes exite paterni,
Reſpicit; & purè ſacra peracta putat.

Cui gemina planè Papicolarum ſuperſtitio, qui campanis tintinnabuliſq; pulſis dæmonas abigi credunt. Vide Paul. Girland. *de ſortileg.* & Hier. Magium *miſcell. l.* 4. *c.* 14.

Ὀρυγοξεφεῖν | At Suidas non ὀρυγοξεφεῖν, ſed ὀρυγοκοπεῖν hîc legit. Id ludi genus Græcis familiare deſignat: de quo conſuli poſſunt Suid. *ib.* & Leopardo *l.* 1. *c.* 5. emendatus: Ariſtoph. Schol. *ad aves*, ab eodem laudatus: & Pollux *l.* 9. *c.* 8. & Mourſio *de lud. Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *dipnoſoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιῤῥοῆς | *rebus iſtiuſmodi deditum*, ſive *addictum*, eſſq; nimiopere affectum eſſe. Vide ad *l.* 4. § 19.

Τὸ ἀνεπαχθὲς παῤῥησίας | De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loquentium dictis, vel literis, vel ſermone, reſpondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter ſe ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret, cùm eos Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret.*

Βακχεῖος | *Bacchius* iſte quis fuerit, nuſquā comperio. neq; enim quenquā hoc nomine inter illos reperio, quib. Marc. noſter in diſciplinam ſe dediſſe perhibetur: Εὐτυχὴς forſan ipſe ſcripſerit, quod in Βακχεῖος, literis fugientibus an confuſis, per exſcriptor. errorem

errorem tranſierit. *Eutychius Proculus Siccenſis* certè inter Grammaticos Latinos, quibus Marcus uſus eſt, à Capitol. ponitur. Verùm in re tam incerta quid ſtatuas certi? Vide *l.* 10. § 31.

Ταραβάσῳ | Depravatum eſſe etiam nomen iſtud Caſaub. *ad Capitol.* cenſet, & ſuſpicatur *Andronem* poſſe reponi, quo *Magiſtro Muſico ac Geometrâ* uſus eſt Marcus. De *Baſilide* haud minùs forſitan probabilis conjectura fuerit; quem Marco *præceptorem* quoq; extitiſſe, ex Euſebio autores ſunt Geo. Monachus & Marianus Scotus.

Μαρκιανῶ | Quod ſi conjecturis indulgere libuerit, iſtic nihilominùs oboriri poſſit ſuſpicio, pro *Marciano Metianum* ſubſtituendum; de quo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Voluſium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, ſi cum Caſaub. non Metianum ſed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανῶ ἀντὶ τοῦ Μαικιανῶ irrepſerit, deflexione planè leviſſimâ.

Τὸ γεμφᾶσι διαλόγους | Ingenii ſc. & calami exercitandi causâ. Alioqui tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qui hoc tanquam re magnâ gloriabatur, Ἰδοὺ πῶς διαλόγους ζωγραφῶ. *Ecce quomodo dialogos componam.* Hinc autem *Dialogiſtam* Caſſio Marcum dictum, referente Vulcatio, autumat Caſaub. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ | *In puerili ætate*, Xyland. ſive, *puerum eſſem.* phraſis inſolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodian. *l.* 6. Πέφτεγον μὲν ἐν παιδὶ πυγμαίοις, &c. pro quo Lucian. etiam ἐν παισὶ dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὰρ ἄχρι μὲν ἐν παισὶν ἦν. quanquam ibi ἐν παισὶν εἶναι poteſt verti, *inter pueros verſari, è puerorum numero eſſe.* Sed eodem planè modo Philoſtr. ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophiſta*, οἷς παρὰ δάκρυον ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλιστοῖ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ τεθνεῶτι, *ut nec lacrymam emitteret Calliſto ad mortem illius in adoleſcentia defuncti.* Obſervavit & Caſaub. ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὸ παῖς pro ἡλικία παιδικὴ uſurpatum ab Hermeſianacte Colophonio in *Elegia* illa quam *in Leontium* meretriculam compoſuit, ubi inter alia de Heſiodo,

Πόλλ' ἔμαθεν, πόσας ἡ λέχος ἀνεγείρατο βίκλας
Τμῶν, ἐν ἀγορῇ παιδὸς ἀερκόμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον ἢ τὸν ψυχρὸν ὕφιν παμάλιξε λιθοίκῳ
Ἐν παιδός. ——

quod Marc. *Evang.* 9. 21. παιδόθεν. *à puero*, i. e. *à puerili ætate.* Paul. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφους dixit. Plato Hipp. maj. ἐν παίδων. ἐν παίδων ἀρξάμενος. quomodo Lucianus etiam, plurali uſus numero, cùm de Demonacte ſolo, & Longin. in *de Fine*, apud Porphyr. in *Plotini vita*, cùm de ſe ſolo loqueretur. ſed & quod ἐν μειρακίῳ Epicurus dixit, in ep. ad Idomen. ap. Laërt. *l.* 10, verbis illis Σὺ δ' ἀξίωσον τῆς ἐν μειρακίῳ πίστεως σεαυτὸν ἐμοὶ καὶ φιλοσοφίᾳ, &c. id *ab adoleſcentia*, Cicero *de finibus, l.* 2. *Sed tu, ut dignum eſt tuâ ergâ me & philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſcepta*, &c. Aliud tamen phraſis illa *ex puero*, apud Sidonium ſonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adoleſcens, atq; adhuc nuper ex puero.* h. e. cùm nuperrimè *ex ephebis exceſſiſſem.* ut Ter. *And.* 1. 1. vel ut Cicer. *ad Brut. adoleſcentulus & penè puer.* Sidon. ipſe *l.* 9. *ep.* 14. *adoleſcens, vel penè adhuc puer.* ut *ex* iſtic eam vim obtineat, quam in illis *Expræfectus, Exadvocatus*, &c. nec puerilem ætatem includat ſed excludat potiùs.

Σκίμποδι καὶ δορᾷ | i. *Pro ſtratis grabbatulum & pellem, cæteraq; Græcanica inſtituta; eorum nempe qui à Philoſophis Stoicis inſtituebantur.* Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 53. faciunt huc quæ de Marco noſtro Capitol. *Duodecimum annum ingreſſus habitum philoſophicum aſſumpſit: & deinceps tolerantiam; cùm ſtuderet in pallio, & humi cubaret, vix autem, matre agente, in ſtrato pellibus lectulo cubaret:* quæ verba de *lectulis lucubratoriis, quibus pelle inſtratis philoſophi ſtudebant*, exponunt Caſaub. & Salmaſ. de quibus vide ſis illum *ad Sueton. l.* 2. *c.* 78. plenâ manu, vel etiam ὅλῃ τῇ δυλάκῃ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantum illud Gellii ex *Noct. Att. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græcienſi; circum undiq; ſedentibus multis doctrinâ, aut genere, aut fortunâ nobilibus.*

Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς | quam & παιδείαν Ἑλληνικὴν, Plut. in *Alex.* de Barſene.

§ 7. Ῥουστικὸς | *Audivit & præcipuè Junium Ruſticum, quem & reveritus eſt & ſectatus, qui domi militiæq; pollebat, Stoicæ diſciplinæ peritiſſimum, cum quo omnia communicavit publica privatáq; conſilia.* Capitol. Alius ergo iſte à Junio Ruſtico, cujus meminit Plutarch. *de curioſitat.* quemq; Suetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæſum narrat, quod Pæti Thraſeæ & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellaſſétq; eos *ſanctiſſimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, quem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modeſti elogio, *bipedum omnium nequiſſimus, Stoicorum ſimiam*, per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 5.

Τῷ χρῆσθαι δοκιδώσεως | Qua nimirum opus habent & præſtantiſſimi quiq; unde & Baſilius Cæſar, *ep.* 77. poſcit à ſuis γεγλυμμένα, εἴτι ζωάλλεται, διερθρωμένα. ἐκ ἀενάου γάρ, inquit, μυείοις σφάλμασιν ἐπικείμεθα, ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca *epiſt.* 6. *Intelligo non emendari me tantum, ſed transfigurari: nec hoc promitto jam aut ſpero, nihil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit. quidni multa habeam quæ debeant corrigi, quæ extenuari, quæ attolli? & hoc ipſum argumentum eſt in melius tranſlati animi, quòd vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt. quibuſdam ægris gratulatio ſit, cùm ſeipſos ægros eſſe ſenſerunt.* Epictet. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι περῶν πόδωνον, ὅτι καλὸς εἶ. Vide *ad l.* 11. § 39.

Ζῆλον σοφιστικὸν | quem exagitat passim apud Platonem Socrates ille Sophistomastix: de quo & Plutarch. Τὸν ἧ πύρον, ὥσπερ καπνόν τινα φιλοσοφίας τοῦ σοφιστὰς ἀποκαιόντος, &c. *lib. de Socratis genio.* Vide *l.* 7. § 66. Hoc autem genus hominum Dio Prusqui & ipse tamen Sophista audit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Ταὼς ποικίλος, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαφρομένοις, οἷον πτεροῖς. nunc *Spadonibus libidinosis: orat.* 4. Ὅτι ἁδὴν διαφέρει σοφιστὴς ἀνθρώπου εὐτυχοῦς ἀκολάστου. τούτων γάρ φασιν οἱ ἀστρολογίσαντι, ἄνδρας εἶναι καὶ ἑρᾶν ἧττον γυναικῶν, καὶ συγκαθεύδουσιν αὐταῖς, καὶ ἐσοχλοῦσι, γήρᾳ ἧ ἡδὺν πάθος, ἀεὶ ἂν τὰς τὰ νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ζωώσιν αὐταῖς καὶ παρὰ τοῖς σοφισταῖς πολλὰς εὑρήσεις γηραλέους ἁμαθεῖς, πολὺ πάχιον παιωνιῶντας ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φασὶν Ὅμηρος ἐν τῷ θαλάττῃ, καὶ σεσηρότα εἰς ἅλα ἂν αἰτίκοιτο ὥσπερ ἐκεῖνος, ἢ χλοίη ἀνὴρ ἀγαθὸς λόγων τε καὶ ἀκόνων.

Μηδὲ τῆ σωγχέρειν | leg. forsan, μηδὲ τὸ σωγχ. alioqui contra Marci mentem sensus futurus ett, si artic. τῆ ad ἐλλεγκτῶαι, quod proximè præcessit, retuleris. neq; enim probare possum, quod ad φαντασίαν λαβεῖν referre videtur Cl. Casau. malim cum Mer. filio, qui sic legisse videtur, μηδὲ τῇ συγχέρειν, *neq; conscribendo*, vel *neq; ut conscriberem.* nisi fortean τῆ fuerit ἀντὶ τῆ ὡς.

Ἡ σοφιστικὴ λογάδεια διαλέγεσθαι | Colligit hinc Casaub. *ad hist. Rem. pænituisse Marcum scripti illius dialogis comprehensi*, cujus meminerat *supra* § 6. quòd id genus scriptionis multa habeat φαντασιόπληκτα, & *ad ostentationem comparata.* Citátq; idem sic Marci verba, Παρὰ Ρ. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τῆ χρήζειν σοφιστικὴ λογάδεια μὴ διαλέγεσθαι. Viderint alii. Certè aliud est exercitationis causà, aliud ostentationis & æmulationis, argumentum aliquod tractare. ut nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adolescentis jam studia istic attingantur.

Φαντασιοπλήκτως ἐσκηπτόν | Φαντασιοπλήκτως, Vocabulum, opinor, ἧττ ἅπαξ λεγομένων, quod nusquam certè alibi legisse commeminerim. Φαντασιοπλήκτως ἐπιθέλειν ἔδ est *cum eo apparatu, eáq; ostentationis studio aliquid moliri atq; edere, ut in stuporem & admirationem summam spectantes audientesve conjiciat.* Ita φαντασία hîc eandem significationem obtinet, quam apud Lucam habet, *Act.* 25. 23. ubi Agrippa Rex, conjuge Reginâ comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa insigni, speciosq; admodum, sive splendidissimo, apparatu*, auditorium ingressus dicitur. Sed & apud Polyb. cujus vocabula solens usurpat Evangelista, in *Excerpt. l.* 16. de P. Scipione à Carthagine debellata reverso, μεγάλῳ ἔναι συνέβαινε τῷ φαντασίᾳ τὸν ἄνδρα, *magnam specim ejus pompa habuit.* quem locum adducit Cl. Casaub. in notis ad *N. T.* Cui adjici possunt & illa à Camerario laudata, ex. Posidonii narratione de Athenione apud Athenæum *l.* 5. ὑπὸ δὲ Ῥωμαίων ἐν τοσαύτῃ φαντασίᾳ καταχλιωνῆ τῆς Ἀσίκης, *tanto cum apparatu*, vel *tanta cum ostentatione.* ex Hippocrate, ἀεὶ ἐυσχημ. ποιέειν ἧ ἡδέα μηδὲν αὐτῇ ἀδιέξοδος, μηδὲ μετὰ φαντασίης, *nihil curiosè, vel ostentatoriè facere.* ex Aristotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἅπαντα ταῦτα φαντασίαν ἔχειν, *hæc omnia ad pompam & speciem tantum faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. κόλλῃ φαντασιαστικὸν, *forma*, sive *decor ostentatorius*, sive *ostentationi expositus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κρατυνοῖ ὁ θεὸς, ἁδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, *neque patitur efferre & ostentare se*; quomodo plumis expansis pavi solent. Sed & τὸ ἐμφαντάζομθαι Marco nostro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait, θαυματοποιεῖν ζωὸ ἐκπλήξει φανουμένους, *quasi miracula edant, cum aspicientium stupore visendos se præbere*; & ampliùs adhuc, si pro φανουμένους φαντάζομένους dixisset. De exercitiis autem ad ostentationem adhibitis Epictetus in *dissertat. l.* 3. *c.* 12. Τοὺς ἀσκήσους ἁδεῖ διὰ τὴν παρὰ φύσιν καὶ ἐπιδείξεων ποιεῖσθαι· ἐπεὶ τοι τὴν θαυματοποιῶν ἁδὲν διαφέρουσι οἱ λόγοις φιλοσοφεῖν. δύσκολόν ἔζι γὰρ καὶ τὸ ὀλίγα ἀρκεῖσθαι· καὶ ἡ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσιμον. τίνα ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελέτᾶν, ὅπῃ ῥᾳδίᾳ ἀρκεῖσθαι· ἢ φοβερὸν ἰδεῖν, ἢ ἀνδραποδῶδες, ἢ ἀνδρείας πρεπόμενον; ἁλλωσ· ὀκ ἔζι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπαινέσιμον, ἐπιθέσιον ἀρετῆς ἄσκησιν· ἀλλὰ τὸ ἀφέλιμον τῷ ἀσκουμένῳ ἐπιζητεῖσθαι· τί δ' ἔζι τὸ ἀσκούμενον ἐπὶ τοιαύτῃ διάθεσι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτου ἀναστρεφόμενον. Quod autem dicit, ἀνδρείας πρεπόμενον, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gelu cunctis rigentibus, statuas æneas inspectante populo circumjectis brachiis amplecti* solebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ θέρους μὲν ὄντος χιόνος ἐπιπιπτούσης χειμῶνος ἧ ἀνδρείας ἕνεκα περιπόμενος ἀνδριάντας θερμαίνων ἑαυτὸν συνεπῶν. Itaq; vanitatem hominis perstringens Plato, cum aliquando ἀλειμμένος ζώμενος, i. *gelidâ undiq; perfusus* in turba media consisteret, miseranti populo, εἰ βέλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si misereri vultis illius, discedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, ὀκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί δὴν μέγα ποιεῖς; *quid ergo*, inquit, *magni facis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσα τῷ σώματα προσάγεται ὑπὸ ἧττ γυμναζόντων αὐτὸ, ἃν μὲν ᾧ ἧ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἴη ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά· ἂν ἧ πρὸς ἔπίδειξιν, ἔξω τοῦ καλοῦ ἔζι, (quod Plutarch. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 29. quanquam leg. forsan, ἔξω τοῦ καλοῦ ἔζι, *sunt ejus qui extra prominent*, Volph. ut cum sequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλο τι ἐπιζητοῦντος τοῦ ἐφ' ἑαυτῷ ὡς μεγάλου ἀνθρώπου. Concludit deniq; dissertationem suam Apollonii cujusdam monito, ὅτι ὅταν θέλῃς σωτὴρ ἀκοῦσαι

ἄλλ, ἀλλᾶν ποτε καὶμικῶ, ἐφέλκυσαι βεβγχον ψυχρῦ, καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. Apollonii verò isti[9], quisquis is fuerit, (vix enim crediderim esse, de quo proximè Marc[9]) dictū, videtur librariorū incurià perveniſſe ad nos minùs ſincerum. nec ſatis animo facit illud, ἐφέλκυσαι βεβγχον ψυχρῦ. cogitabam aliquando βεβγχον illud expungendū, vel etiam uſum forſan Apollonii verbo βεγχίσαι, quod ἀντὶ τῦ βοφῆσαι poſitum in *problemat.* Ariſtoteli tributis *l.* 7. *q.* 3. verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ καὶ βεγχίσαι. ut dixiſſe potuerit, ἐφελκύσας βεβγχίσον ψυχρῦ. Verùm Etymol. quem Favorinus tranſcripſit, Βεβγχος eſt ὀλίγον πόμα. & Heſychio, Βεβγχε, βόφημα. βόφημα, opinor. *Sorbitio*, pro eo quod ſorbetur. hoc ſi admiſerim[9], nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inquit, *aliquantulum ſorbillando ſumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipſe *lib. ejuſd. c.* 14. Ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ ἢ ποιᾷ τι ἀσκητικὸν, ὲκ πόσης ἀφορμῆς λέγει αὐτὸ πρὸς πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἰ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πίνε· εἰ δὲ μὴ, γελοῖος ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις, σῶπα. Οὕτως, ὡς ἀρχεῖ τὸ μηδὲν ἀλγεῖν, ἂν μὴ κηρύσσῃς; Quin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.* 45. Μηδὲν ἂν ὕδωρ πίνῃς, ὲκ πόσης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τὸν ἀνδριάντας θεραπεύων· ἀλλὰ [μὴ] ὀλίγον ποτὲ ζωδρεῶς, ἐπάτασαι ψυχρῦ ὕδατος καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπάτασαι ψυχρῦ ὕδατος hic dixit, quod illic ἐφέλκυσαι βεβγχον ψυχρῦ. quanquam iſthic non tam moderationis, quàm tolerantiæ exercitiū inſinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud ſubjiciat. quomodo hydropicos qui curant, aquâ illos os colluere permittunt, quam demittere tamen prohibent. De ſtatuis amplexandis quid voluerit, ex ſupra dictis patet ſatis. Quod eò magis moneo, quia Simplici[9] iſthic ab Epicteti mente quàm longiſſimè aberravit. Vide Ariſtid. *in Eteon. ad l.* 9. §. 29. vide & *l.* 9. § 12.

Εὐεργητικὸν | ut ἐντευκτικὸν, *infrà* § 14. ſed ἐπεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐπεργητικὸν ἄνθρωπον ἐπιδείκνυσι, bifariam poteſt intelligi: vel de eo, qui *occupatiſſimum eſſe ſe ſimulat*, & qui *multis variiſq; negotiis diſtincatur*: vel de eo qui *virium roboriſq; corporei oſtentandi gratiâ ſeſe exercet.* Nos Anglicè ſic diſtinguimus, ut alterum dicamus A man of action, h. e. *actuoſum*; alterum, An active man, quaſi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de quo Martial. *l.* 1. *epigr.* 80.

Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper:
Eſt, non eſt quod agas, Attale, ſemper agis.

de quo eodem videndus & idem *l.* 2. *epigr.* 7. Sed & Juridicus ille, de quo feſtivè Chaucerus noſter, in *fabulis* ſuis quas *Cantuarienſes* indigitavit,

A buſier man than he no where there nas:
And yet he ſeemed buſier than he was.

Notat vitium hoc Seneca *ep.* 62. *Simulant occupationes, & augent, & ipſi ſe occupant.* Notat & Marcus noſter, *infra* § 12. ubi morem tangit quorundā, qui, vel cùm ad ſuos ſcriberent, vel ab eis convenirentur occupationes & negotia prætendere ſolenne habebant. Ad poſterius pertinet, q[d] de ſtudio athletico verbis proximis dixerat: quò eodem & iſta referri poſſunt. De Marco ſiquidem in iſtis quoq; non infeliciter verſato, ex Caſſio Xiphil. Τοσαύτη ἐνεξία ἐπ' ἀεχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγειν ἐν θήρᾳ καταβαλεῖν ὑπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum: & aucupatus, & pila apprimè luſit, & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum Philoſophiæ abduxit, ſeriúmq; & gravem reddidit.* De Conſtantio maj. Libanius *orat.* 3. Οὐ γὰρ ᾠήθη δεῖν καθήμενος τρυφᾶν, ἀλλ' ἐυδὺς ἀπὸ γραμμῆς ἐπεχεῖρει δεικνυτο Mox de Conſtantino, Ἀεὶ ἐν ἔργοις ἦν τοῖς τε χεῖρας καὶ πόνον λογιζόμενος· καὶ ὅτε ἡμέρας φαύσειεν, ὅτε νυκτὸς ἐπιλάθοιτο, ἔχει τὶς ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἔλαγεν, ἢ ζωγραφοῖτο, ἢ πάντως γε διτέρα.

Τὸ ἀποσιωπᾶν ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς | Zeno certè Stoicus, autore Laërtio *l.* 7. dicere ſolebat, μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν ἢ ὄλως σοφίαν. quin & idem non *rhetoricam* ſolùm, ſed & *dialecticam* fugillâſſe videtur, cùm diceret, Ἐοικέναι τὸν διαλεκτικὸς λόγους τοῖς ἀρχαίοις, ἃ καί τοι δοκοῦντα τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἀχρηστά ὄντα. Deniq; ſi Caſſio Sceptico ab eodem adducto fides, πλὴν ἐγκυκλίου παιδείας ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorſus pronunciavit*: nec Seneca ipſe hâc in parte à Zenone longè diſceſſiſſe videtur: quem videas licèt *ep.* 88. prolixiùs iſta differentē. quanquā ἐυχρηστεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chryſip.; nec id omnino diſſiteri auſus eſt Seneca. Cæterùm Marcus, cùm iſthic, tum & *inf.* § 17. gratulatur ſibi, q[d] vel ab iſtis abſtinuerit, vel haud magnos in eis progreſſus fecerit, utpote quæ animū à graviorib⁹ magiſq; neceſſariis avocaturæ fuiſſent.

Ἀσχολίας | Ἀσχολίας. Xyland. Seneca *ep.* 88, *Venio nunc ad illum, qui cæleſtium notitia gloriatur, &c.* Et Greg. Naz. *in Hieron.* Ταῦτα (philoſophiæ utiq; præcepta ſalubria) οὐ συλλογισμοῖς, καὶ οὐ γεγμοῖς, καὶ τῇ κεχωνίαι πρὸς τὸ ἀστεῖον, ἀρ' ὁ μακρῷ σοφωτέροις ἐυτρεπῶν; Ἐκεῖνο ἐνθυμητέον, ὅτι σοναγόντων ὑμᾶς πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, ὑδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῖν ὠφελήθειη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθείη). Ego tamen nihil iſthic movendū cenſuerim: quùm ἀσχολία, *Sermonis elegantiam* ſive *feſtivitatem* indicet; cujus ſtudium cum Rhetorica ac Poetica aptiſſimè conjungitur. Seneca *epiſt.* 75. ubi orationem, quam Philoſopho vult convenire, deſcribit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint: ſi tamen contingere eloquentia non ſolicito poteſt, aut ſi parata eſt, aut parvo conſtat, aſſit, & res pulcherrimas proſequatur. ſit talis, ut res potius quàm ſe oſtendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent: hic animi*

animi negotium agitur. Verùm, *eloquentiam* ut aliquâ ex parte admittat, *festivitatem* certè illam sive *urbanitatem*, quæ facetiis jocisq; plurimùm constat, quámq; in oratore probant laudántq; dicendi magistri, in philosopho Stoicorum gens severa vix ferat. Siquidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Αὐχηρός φασιν εἶναι πάντας τὸν σπουδαῖον, τῷ μήτε αὐτὸν πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν, μήτε παρ' ἄλλων τὰ πρὸς ἡδονὴν προσδέχεσθαι· καὶ ἄλλως ἢ εἶναι αὐχηρὸν, ἀθρόαν λαμβάνων τὴν αὐχηρῶν εἶναι, ἣ πρὸς μὲν φαρμακοποσίαν χρῶν), πρὸς ἢ πρόπινον ὑπάνω. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. αὐχηρὸν λέγουσι τὸν σπουδαῖον, καθ' ὅσον ὕπτε πρόσφορόν τινι, ὕτε πρόσκαιρον τὸν πρὸς χάριν λόγον. Itaq; Epictetus, *Enchir. c.* 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, quem in congressibus ac conventibus observari postulat. § 13. Ἀπέχου ἢ καὶ τοῦ γλαφυρὰ κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ ἔθος οὗτος ἐπὶ τὸ ἰδιοτροπεύειν, καὶ ἄμα ἐπιβλαβὴς πρὸς αἰδῶ πρὸς τὸν πλησίον ἀνίστησι. Marcus ipse *l.* 3. § 5. Μήτε κομψεία πρὸς διάνοιάν σε καλλωπίζου.

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν | *domi neq; vestitu, neq; aliis hujusmodi rebus utendum.* Xyl. quod meritò notat Annotator. Lugdunensis. *Quasi verò*, inquit, *domi nudum ambulare oporteat. tu verte.ne domi stolâ fœmineâ, vel talari, quale est Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim est stola.* Fuit reverâ stola vestis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.* Et Petronii illud de cinœdo ; *Quid ille alter, qui togæ virilis die stolam sumpsit?* ita enim restituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma* ; (quanquã *Syrma* propriè non tam vestis ipsa.quàm pars vestis oblonga, quæ solũ verrit, *cauda* quibusdam,nostris **train** dicta,aut ejusmodi saltem,qualis illa :) at fœmineo amictu, & Citharœdico aut Scenico multò minùs,nec domi,nec foris indutũ conspici Marcũ nostrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *stola* peculiariter sic dicta, quam describit Xenoph. *pæd. l.* 8.) laxiùs noster hîc usurpâsse videtur, pro *toga*, sive prolixiore quavis veste,quâ induti in publicum procedere solebant. Aliam enim *domesticam* vestem habebant pleriq;, qui notæ saltem alicujus erant, aliam *forensem.* Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut vestitum, sic sententiam habeam, aliam domesticam, aliam forensem.* Cato *in carmine de moribus*, apud Gellium *l.* 11. *c.* 2. *Vestiri in foro honestè, mos erat ; domi quod satis erat.* Plutarchus *Sullâ*, ἐδῆτα ἢ ἄλλως μὲν οἰκείων, ἄλλως ἢ εἰς ἀγορὰν περιῤῥιμένῳ, *Vestem aliam, cùm domi maneret, aliam cùm ad forum procederet.* Suet. *l.* 9. *c.* 8. de Vitellio, *Subitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veste domestica, Imperator est consalutatus.* De Maximo & Balbino Imper. Herodianus, Ἀφαιρεῖσι τοὺς φρουροῦντας, ἐξιῤῥύπτασι ἢ ἃς εἶχον περὶ τοῖς σώμασιν ἐδῆτας λιτὰς, ἅπερ οἶκοι διατελοῦντες, *Semen utrumq; corripiunt, Lacertisq; vestibus quae gerebant, vilioribus sanè, utpote domi se continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hist. l.* 31. *Nec est alia illis domestica vestis, alia forensis.* Itaq; tam domi forensi veste uti, curiositatis ac fastus, quàm foris domestica, ruditatis ac rusticitatis fuerit. Romanis *Forensis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, vestimentum, quo in foro amicimur*, quod & *Tectum* dictum antiquis tradit idem ex Titinnii *Geminâ* ; (ita restituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

——— *si rus*
Cum scorto instituit ire, claves illicò
Abstrudi jubeo, tecti ne sit copia.

i. e. *Togæ rusticæ*, inquit Nonius : nimis forsan de suo liberalis. siquidem *togam*, quam in foro, sive foris,gestare solebant,Romani (quod Baïfius *de re vest.* observat) ubi domũ redierant, componere & seponere consueverant : nisi siqui fastuosiores forsan fuerant. Hoc autẽ quod à Rustico accepisse se Marcus scribit, potuisse & à Pio patre, observat Cl.Casaub. quem & *visum ab amicis cum privatis vestibus*, (i. e. *sine toga, tunicatum tantùm, aut, si frigus esset, pœnulatum) & domestica quædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaq;, *ne toga indutus intra ædes obambularem.* narrat enim de se Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Suidam hîc, ἐν στολῷ legere. quod *vestem philosophicam* H. Stephanus esse vult, *ad stolæ instar talarem.* Amictũ certè istiusmodi usum, tanquam fastus gravitatisq; affectatæ indicium, in Pharisæis notat D.Christus, re eisdem planè cum Marco verbis ; μὴ θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, *qui stolis*, sive *togis*, vestibus prolixis ad talos demissis, induti, libenter *obambulant.* Marc. 12. 38. & Luc. 20. 46. Fastus itidem, sed & mollitiei simul,Flaccus *epod.* 4. in Mena Pompeii Magni liberto,

Vidêsne sacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujusCicero itidem in Catilinæ asseclis,*Pexo capillo nitidos manicatis ac talaribus tunicis,* (ita Nonius,*tristis*, meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ἐπιστόλια ἁπλῶς γράφειν | Seneca *ep.* 75. Lucilio conquerenti, quòd minùs accuratè scriberet, *Qualis sermo meus esset, si unà sederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis ; tales esse epistolas meas volo, quæ nihil habeant accersitum, nec fictum.* Philostratus item de *charactere epistolico* ; Ἔχέτω ἢ τὸ εὔχαρι ἐν τῷ μὴ ἐπιτετηδεῦσθαι. Εἰ γὰρ ἐπιτετηδεύσθω, φιλοπαθῆς δόξομεν· φιλοπαθία ἢ ἐν ἐπιστολῇ μεμφομένοις. Quin & idem ex Regibus Marcum asserit in hoc scriptionis genere primas tulisse : πρὸς γὰρ, inquit, τῷ κεκευθότι τὸν λόγον, καὶ τὸ ἰδιωτικὸν τῆς ἥδυς ἐστενύπου τοῖς γράμμασι, *Siquidem præter limatum*

in

in verbis judicium, (quod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba ſunt, non captata.*) *morum etiam conſtantiæ ac ſtabilitatis indicia in literis illius elucent.*

Εὐαναχλήτως, ἢ εὐδιαλείκτως | Locum hunc citat, ſed milerè depravatum, Suidas in vocabulo, εὐαναχλήτως, quod ille exiliter & jejunè nimis συμπαθῶς interpretatur. eſt vocabulū à re militari petitum. Siquidem τὸ ἀναχλητικὸν, *claſſicum*, dicitur illud, *quo à pugna vel fuſorum proſecutione milites revocantur.* quanquam Xenoph. etiam de canibus indagatoriis uſurpavit in κυνηγετικῷ verbis iſtis; τὰ δ' ὀνόματ' αὐτῶν τίθεσθαι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. *ut revocatu faciles ſint.* h. e. quæ ad venantis vocem ſignúmve datū à fera perſequenda facilè revocentur. εὐαναχλήτως itaq; ἔχειν, ut Suidas habet, ſive διακοῦσαι, ut Marcus iſtic, is dicitur, *qui ad claſſicum illud exaudiendum promptus,* ad pugnam intermittendam ſponte ſuâ proclivis eſt: qualis Laco ille de quo ad *l.* 3. §5. tralatitiè verò, qui ad ſimultates privatas deponendas ſolvendáſq; facilem ſeſe exhibet, & εὐδιαλλάκτως pariter. quod pro εὐδιαλείκτως Xyland. in *annot.* repoſuit. etſi in contextu *alloquii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Suidæ codices εὐαναδιάκτως exhibent, quòd, ſi verbum iſtiuſmodi alicubi legeretur, pro εὐαναλλάκτως irrepſiſſe crederem. interim Xylandri emendationi acquieſco. Εὐαναχλήτως itaq; ἢ εὐδιαλλάκτως διάκειται, qui ſunt *reconciliatu faciles.* quibus opponuntur οἱ δυσδιάλυτοι Ariſtoteli *Ethic.* 4. 5. dicti, qui ad offenſiones & diſſentiones ſolvendas difficiliùs adducuntur. De re ipſâ præceptum habemus dominicum, Luc. 17. 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σε ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Pruſ. monitum non aſpernandum *Orat.* 38. Μὴ παροξύνῃ ὁμοίως τι τοῖς ἀφεγγεσι τῶν παίδων, οἵ τινες αἰδήμονες, μὴ δικῶσι μάτην ὀφλισκάνειν τοῖς πατράσιν ἢ ταῖς μητράσιν, ἀ βάλοντα καταλαπεῖν ῥᾴδιον. Deniq;, ut Seneca, *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui venia eſt opus.

Ἐπισεῖσαι τάχιστα αὐτοὶ ἐπαναλαβεῖν ἐδιάλεσαν τάχα illud non agnoſcunt Suidæ codices, & eſt forſan ſuperfluum. neq; enim tam redeundi in illis, qui læſerant, quàm in gratiam recipiendi, in læſo celeritas eſt, quæ in laudem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγνῶσαι ἀκριβῶς *accuratè, diligenter,* ſingula pentitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοχερῶς ἐπινοῆσαι, quando *ſummatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera eſt, nec actionis impetu tranſcurrit: ſed repetere ſæpiùs licet, ſive dubites, ſive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos manſos ac prope liqueſactos dimittimus quò faciliùs digerantur. ita lectio non truda, ſed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationiq; tradatur.* Et mox, *Sed diligenter, ac penè ad ſcribendi ſolicitudinem, legendum eſt.*

Καὶ μὴ ἀρχεῖσθαι ἐπινοοῦντα ὁλοχερῶς | *neq; omnino conſiderationem ſummariam ſatis putandum.* Xyl. *perceptionem*, malim. nam editor Lugdun. cur ſincerum vas incruſtare, vel corrumpere potiùs voluerit, *conſideraticnem accuratam*, pro *ſummaria* ſubſtituendo, nihil Marci mentem invertere & pervertere prorſus curæ habuit, ariolari nullus poſſum. Quanquam τὸ ὁλοχερῶς in alio planè, quàm quo Marcus hîc uſus eſt, imò contrario prorſus ſignificatu uſurpatum, haud rarò deprehendo. Dioſcoridi ſiquidem 5. 82. ὁλοχερῶς συνθλάσαι, uti Marcel. Virg. vertit, eſt *penitus contundere: ſive*, ut idem *lib. eodem c.* 92. εἰς ὁλοχερέσατα μέρη θλάσαι, *in minutiſſimas partes conterere*, ſive *confringere*, ut ὁλοχερέσατα μέρη ſint, quæ λεπτομερέσατα idem alibi: & ὁλοχερῶς κοπέντα *l.* 2. *c.* 90. quæ λεπτοκοπτμένα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, quo hîc, ſenſu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀσθαρῆ καὶ ἐῆ, ὅσα ἀνελεῖ μὴ, μηρυκισμὸν ἢ ἐκ ἀνάγει. πάντ γὰρ τὸν αἰρετικὸν εὐδοκίμητε. ἐνθυμεῖσθαι μὴ παῖς ἢ ἡ ἐπιθεβηκότας· πῶς ἢ ἡ λογίων ἀκριβῶν σαφήνεια λεπτυγεῖν καὶ καθαλεαίνειν ἐξαναγκάζει· ὅσῳ ἢ καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοχερέστερον, καὶ ἀκριβέστερον, μετερχόμενος· ἄγει καὶ μετέλθοιεν. quo loco quemadmodum & apud Marcum iſtic, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοχερέστερον ſibi invicem opponuntur. τὸ ἀκριβῶν καὶ τὸ λεπτυργῶν, tanquam *ſynonyma*, ἐπ ἀλλήλοις ponuntur: cum apud Dioſcoridem aliter prorſus ſe habeant. Itaq; ὁλοχερὴς ἔννοια eſt *perceptio ſummaria & ſuperficiaria*, quæ generatim & confusè facta ſit, cui ἀκριβὴς ἀνάγνωσις apud Marcum noſtrum, λεπτυργία quoq; apud Clementem, quâ ſingula quæq; etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adverſatur. Ita in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 13. ὡς ἂν ὁλοχερέστερον εἴποι τις. ὁλοχερέστερον εἰπεῖν eſt *generaliùs* & minùs diſtinctè *loqui.* ita etiam τὸ ὁλοχερῶς τῷ κατ' μέρος ἀντιθέτῳ, apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατ' μέρη, ποτὲ δ' ὁλοχερῶς συμπεσόντων. Et Epicurus apud Laërt. *l.* 10. in *ep. ad Herodot.* Τοῖς μὴ δυναμένοις ἔκαστα ἧς ἐκεῖ φύσιος ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβῶν, μηδὲ τὰς μείζους ἧς ζωτεταγμένων βίβλων διαπερᾶν, ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ καθαρεῖν ἧς ὁλοχερέστατον δόξαν τῷ μνήμῃ ἱκανῶς, αὐτοῖς παρεσκεύασα. Et mox, Καὶ δὴ καὶ τὸ κατ' μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξεληθήσει, ἧς ὁλοχερέστατον τύπον ἐμπεπιλημμένων καὶ μνημονευομένων. qui locus noſtrum cum primis illuſtrat. Siquidem accuratæ fuſioriq; rerum tractationi epitomen ſummam rerum capita tantùm complectentem opponit, ſive κεφαλαιώδεσι ὑπομνήμασι, ut ipſe loquitur. Aliter paulò, nec multò ſecùs tamen, τῷ ὁλοχερῶς

Marcus

Marcus uſus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μὴ πρὸς τὴν ἀδολεσχίαν ταχέως συντρέχειν | ἀδολεσχίαν [ἄλλων], vel ἀδολεσχίαν [αὐτῶν] λαλοῦσι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, quos Græci ἀδολεσχαλόγους, cautiò data intelligatur. Verùm retineri poteſt iſtud ἀδολεσχεῖν, ut *blateronem*, garruli, nugacéſque deſignentur. Ariſtophan. *concionatr.*

Μὴ ἀδολεσχῶμεν. ——

Idémq; de Euripide in *Nebulis*, ſi Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν] τὰς ἀδολεσχίας, ὅτ' ὄζει τὰς σοφίας. atq; ita Suidas adductis etiam Marci ipſius verbis. ἀδολεσχεῖν ἀντὶ τοῦ πολυλογεῖν, φλυαρεῖν. Hinc ἀδολεσχήματα, vocabulum eidem reſtituendum, in Καταλογάδην ἀδολεσχήματα, pro quo perperam ibi ἀδολεσχίαμματα legitur. Sic enim Etymologus, ψιμμύθια, ἀδολεσχήματα. & Suidas alibi, Κομψόν, εὐτράπελον, ἀδόλεσχον. Cui ſuffragatur & quod Scholiaſtes *ad Sophoclis Antigon.* Κόμψα, ἀδολέσχ κομψὸς ὁ ἔλεγον, ὡς νῦν ἡμεῖς τραπελικὸς καὶ πολυλάλης φαμέν. quæ noviſſima laudans D. Heinſius, in *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 4. τραπίκης καὶ ἀδολέσχης legit. Inde & Ariſtoph. in *Ranis*, Ἀδολεσχᾶν. quod Schol. peſſimè, ἐκ τοῦ ἁδόλως λαλεῖν, eſt interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν ἂν ἄν τις ἀδολεσχῆσαι, *quem loquacitate vel ſuperare vel compeſcere nullus poſſit.*

Τὸ ἐντυχεῖν | *quod inciderim.* Caſ. meliùs forſan, *nactus ſim*; cum non caſu fortuito, ſed amici homi-nis Marci commodo proſpicientis, beneficio an officio, commentariorū illorum compos ſit factus. quo ſenſu & ἐντυχάνειν pro *adipiſci* uſurpatur. Verùm Xyl. vertit, *quòd commentarios legerim.* nec ſpernenda ea verſio. ſiquidem γεγραμμένα ἐντυχάνειν eſt *ſcriptum legere.* Apud Herodianum *l.* 4. Antoninus Severi filius, καλέσας Μακείνον ἀπόντα καὶ ἰδιόσωπα, ἐντυχεῖν τοῖς γεγραμμένοις, καὶ εἴ τι ἐπέγνω εἶναι, διαλῦσαι αὐτῷ, *Macrinum jubet, ubi ſeceſſerit, literas ad ſe datas ſibiq; in manum traditas, privatim legere, & ſi quid contineant, quod properato opus ſit, id ſibi indicare.* atq; ita accipere licuerit etiam in illis Dioſcorid. in *præfat. Oper.* Παρακαλῶ δ' ὅσοι, καὶ τοὺς ἐντυχόντας τοῖς ὑπομνήμασι, *qui commentarios iſtos lecturi ſint*, tam poteſt verti, quàm, *qui in eoſdem inciderint, vel eoſdem nacti fuerint.*

Τοῖς διατριβικοῖς ὑπομνήμασι | Ita in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipſe *diſſertationes Epicteti*, quas diligentiæ illius debemus. Idémq; quod haud perinde vulgò innoteſcit, *Enchirid.* quoq; concinnavit ex ejuſd. *dictis collectaneis*, quod ex *epiſt.* ad Maſſalenū quendam, qui commentarium illum inſcripſit, conſtare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periiſſe videtur *epiſtola* illa, unà cum Philoſophi ipſius *vita*, quam & prolixè deſcripſiſſe Arrianū eundem ex eodē autore diſcimꝰ: qui cū Epicteto ſuperſtes fuiſſe videatur, & poſt obitum ejuſd. tum *diſſertationes dictáq; collectanea*, tum & *hiſtoriam* illam conſcripſiſſe, haud fit probabile, quòd Suidas refert, Epictetum ipſum ad Marci imperiū pertigiſſe. Vide *ad l.* 7. § 10. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίῳ | *Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio (Chalcidenſi*, Salmaſ. & Caſaub. quanquam & Euſeb. χαλκιδήνιον.) *Stoico Philoſopho.* Jul. Capitolin. qui & in imperatoriam dignitatem jam adſcitum ad domū Apollonii diſcendi causâ ventitâſſe teſtatur. De eodem idem in *Pio*, *Cùm Apollonium, quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocâſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixiſſet, Non magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad Magiſtrum*; *riſit eum, dicens, Faciliùs fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, quàm à domo ſua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Quin & Lucianꝰ eundem à Demonacte Cynico perſtrictum meminit, cùm de ipſo accomitatu ejus ad Imperatorem proficiſcentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonautas ejus*: quaſi vellus aureum petiturus, h. e. quæſtûs causâ, ſe ad aulam regiam conferret. Hunc autem Apolloniū *Nicomedienſem* Dio cur dicat, alii diſpiciant. Ac fieri poteſt ut *Arriani* nomen interciderit, quem & *Philoſophum* vocat Euſebius, & *Nicomedienſem* fuiſſe teſtatur, & inter Marci noſtri magiſtros recenſet. Cæterùm Apollonius idem hîc eſſe videtur, quem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hæreſ.* 56. Ἀντωνῖνα ἐπαίδευσε vocat, & à quo Bardeſanem de fide deſerenda fruſtra ſolicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκύβδητον | De hoc ipſo, inter alia, loco, cùm clariſſ. virum Dom. Cl. Salmaſium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentiſſimè ac candidiſſimè præbitam, plurimùm debere me ſemper agnoſcam, per epiſtolam conſuluiſſem, is in hæc verba reſponſum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκύβδητον. *Hominis eſt qui certo ſemper propoſito & conſilio res agit*; *qui non fluctuat in deliberatione ſua, nec quaſi incertis fortunæ caſibꝰ eorum quæ acturus eſt committit: quod qui faciunt*, κυβδεύειν τοῖς πράγμασι *Græci eos dicunt.* τὸ ἀκύβδητον *igitur in eo eſt, qui nihil aggreditur, niſi cujus certus eſt futurus eventus.* κυβδεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qui vitam ſuam periculis exponunt.* Κυβδεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμῳ, *ille dux vel Imperator dicitur, qui prælium cum hoſte committit, de exitu ſecurus, quem fortunæ commendat. Incertus auctor apud Suidam*: Τῷ στρατηγῷ πολέμου ἐπιόντι κύβον ἀναρρίπτει πολέμῳ τοσούτῳ. *Polybius apud eundem*: Οἱ μὲν ἀλογίστως καὶ μανίαν ἔχοντες εἰς, τὸ ἀβέβαιον καὶ κυβδεύειν τῷ βίῳ, *quod ipſe exponit*, Παρεκβάσεις τινὰς ποιεῖσθαι καὶ ῥιψοκινδύνους. (quibus adjici poteſt, quod Suidas idem: Κυβδεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον ἐρχομαι. μὴ παρεκβαλλόμενος, (καὶ) κυβδεύειν τῷ βίῳ. Et rurſus, Ἐμβεβίβασται τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδύνως τι ποιεῖσθαι, καὶ ἀπελπίσαι, ἀρρίφω κύ-

CC.

C◎quod tamen ad τὸ κυβιστᾶν κωμικῶς τὸ ὅλον παραλῆς ῥίπτειν, rectiùs ille retuliſſet) *qui certâ itaq; ratione omnia agere inſtituit, is τὸ ἀκύβιστον habet.* Κυβεία, *etiam ἀνθρώπων eodem ſenſu uſurpatur ab Apoſtolo eo loco quem notâſti.* (ſimul enim de loco illo *Eph. c. 4. v. 14.* quæſieram) *puerorum enim ætas improvida, qui nondum certæ rationis uſum habent, paulo momento huc & illuc impellitur.* κυβείαν ἀνθρώπων *Apoſtolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, quæ nullo certo conſilio explicantur. Veteres tamen* κυβείαν πανουργίαν *interpretati ſunt, quod minus placet. nam de πανουργίᾳ ſequitur ſtatim. Eo referenda hæc Suidæ gloſſa.* Κύβεια, πανουργία. *Interpres quoq; Arabs exponit,* خداع *quod eſt fallacia & aſtutia, certè in ludo teſſerario;* ἀφ' οὗ κύβων. *ut veteres iis ludebant, non ſolùm fortuna locum habebat, ſed etiam ars, cùm id quod malè ceciderat ex teſſerarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis auctoribus explicavimus ad hiſtoriam Auguſtam.* Hæc vir ille illuſtriſſ. Cujus verbis noviſſimis & illud adjici poteſt, non artem ſolam in jactibus diſponendis, ſed fraudem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: quò & Apoſt. forſan reſpexerat. Eò certè loci, more ipſi non inſolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanquam teſſellas quaſdam, orationi ſuæ varias intexuit. prima eſt à puerulis ducta, quos pomis, crepundiis, rebus leviculis quibuſvis pellicias facilè & traducas quo ipſe velis. altera à navibus, quæ ἀγκυρώσεσι, & *juſto ſine pondere labant,*

Péreq; mare inſtabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naſo *Met. l. 2.* tertia, poſteriorem hunc ſi admittimus ſenſum, ab aſtutiâ ac fraudib⁹ aleatorum, quibus ludi ignaris aut improvidis facilè imponunt; prout Lyſandri dictum celebre illud docet, q⁴ quidam tamen Philippo Maced. ut Ælian. 12. 7. alii Dionyſ. majori, ut Plutarchi nom. autor *de Alex. l. 1.* tribuunt; Τὰς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δ' ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὄρκοις ἐξαπατᾶν δεῖν. Plut. in *apoph.* & *in Lyſan.* & *Sympoſ. l. 9. c. 20.* & Dio Pruſ. *orat. 74.* itaq; κυβείαν, Eraſm. *verſutiam*; Auguſt. *illuſionem* reddidit. *de Civ. Dei l. 22. c. 18.* Apoſtolus ipſe forſitan per πανουργίαν expoſitum volebat. Ad eum autem Apoſtoli locum reſpexiſſe videtur Clem. Alex. in *hortat.* ubi myſteria exotica appellat, μανικὴν ἀνθρώπων ἀπίστων σοφιστείαν, καὶ πλάνης ἀκμὴν κυβευτικήν. quæ verba noviſſima cùm exſcriptorum incuria exciderint, ex Euſebio *præp. l. 1. c. 5.* Clementi ſunt reſtituenda. Verùm. de loco Apoſtoli viderint eruditi: Marci mentem quin vir literatiſſimus clariſſimè explicaverit, âmbigi vix poteſt.

Πεῖσε μηδὲν ἄλλο βλέπειν | Vide *ſuprà ad § 7.* ex Epict. *l. 3. c. 12.* Idem *Enchir. c. 50.* Σωκράτης ὅτως ἀπετλάλει, ἐπὶ πάντων σεμνὸν ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ σεμνύεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδὲ ἐπ' ὀλίγον | Vide *ad l. 3. § 6.* Syneſ. *de providen.* Ὥσπερ ὁ ὁδῶν ἡ σοφὴ ψυχὴ παραλεγομένη διεξῶσα, σεμνῶσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ τελευτῶσα καταστᾶσιν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον· ὅτως ἴδοι τις ἂν καὶ ὅδε νῦν γινόμενον, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλεῖστον ἀφίστησι σεμνόμενος.

Ἀεὶ ὅμοιον | Vide *infrà ad § 16.* Senec. *ep. 20. Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ, & indicium, ut ipſe ubiq; par ſibi idémq; ſit.* De Marco noſtro Dio *l. 71.* Ὁμοίως διὰ πάντων ἐφάνη, καὶ οὐ νῦν μὲν ἄλλος ἦν, ἄλλος δὲ πάλιν, quod eſt illi argumento, ὅτι οὐ σεμνοποιούμενος, ἀλλ' ἐξ ἕξεως πάντα ἔπραττε. ὅτως, inquit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐκ ἐσεμνοποιεῖτο ὄντως. De eodem Suidas, Ἐκ σεμνότητος δὲ καὶ τῆς ἡλικίας συμβαῖνει καὶ ἡσύχιον βίον ἀσκεῖσθαι, ὅτι καὶ Νέων, ὅτι καὶ ἡδονὴν πρέπειν τὸ σεμνὸν ὤφθη ποτε. Capitolin. item, *Erat ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio.* Et Aur. Vict. *A principio tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia (in infantia* quoque Eutrop.) *vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito ſuo Xanthippe dictum refert Ælian. 9. 7. Ὡς ὅμοιον ὁρᾷ τὸν Σωκράτη σεμνὸν, καὶ σεμνῦνόμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἐπαινούμενον ἀεὶ ὑπὸ πάντων. quod de eodem Epictet. *diſſert. l. 3. c. 5.* Τὸ αὐτὸ σεμνὸν δεῖ καὶ ἀφαιρεῖν, καὶ εἰσφέρειν. & *l. 1. c. 25.* ἓν ἔχων σεμνὸν ἀεὶ διατέλει. Plinius *l. 7. c. 19. Ferunt Socratem clarum ſapientiâ, eodem ſemper viſum vultu, nec aut hilaro magis aut turbato.* Hinc Seneca *epiſt. 104.* ubi Socratem *ſenem perpeſſitium, per omnia aſpera* (quæ & recenſet quamplurima) *jactatum dixerat: Hæc,* inquit, *uſq; eo animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint, illam mirabilem laudem & ſingularem uſque ad extremum ſervavit: non hilariorem quiſquam, non triſtiorem Socratem vidit. æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l. 2. c. 6. Quid indignius, quàm ſapientis affectum ex alienâ pendere nequitiâ? deſinet ille Socrates poſſe eundem vultum domum referre, quem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l. 3. Eundem ſemper vultum habere non poſſumus, quod de Socrate falsò Philoſophi gloriantur, quanto magis animum?* Eraſm. *in Annot. ad eund. Is agelaſtos eſt dictus, ſemper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, quàm quo ſolebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lamprid. *Fronte ſemper pari, & lætus ad omnia.* De ſe tale quidpiam pollicetur Flaccus ad *Florum, l. 2. ep. 2.*

——— *Ego utrùm*
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Quanquam de Marco Dio refert, quòd Fauſt. uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησεν, *vehementius luxerit:* πλέον ἢ σεμνῶς, *pluſquam convenerat;* Julian. qui hoc nomine Marcum notat in *ſympoſ.* & Capitol. quòd *educatorem ſuum mortuum fleverit;* unde *cùm ab aulicis miniſtris notaretur ab oſtentatione pietatis,* dixerit

Pius

Pius, *Permitte illi, ut homo sit; neq; enim vel philosophia, vel imperium tollit affectus.* ut in hoc saltem vel Apollonio vel Socrati dispar videatur. Verùm Dio de animi moderatione sinceritatéque minimè fucatâ, non de affectibus istiusmodi, locutus videtur. Capitolinus quî secum constare possit, ipse viderit. Cæterùm Suidas, vel alius quis apud Suidam, Apollon. Tyanensi tribuit, quæ de Chalcidensi Marcus istîc, in Ἀει. Ἀει χρὴ τὸν σοφὸν εἶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν σπουδῇ τέκνων, ἐν μανίαις νόσοις. οἷος ὢν Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ad quem locum Portus mirum in modum sed incassum, se torquet.

Ἐπὶ φιλοσοφίᾳ ζῶντος | Ennodius, *l. 1. ep. 1. Domi habes, unde adhortationis meæ viva sumas exempla.* Quam autem vim habeant *viva exempla* ista docet Seneca *ep. 6. Plus tibi*, inquit, *viva vox, & convictus, quàm oratio proderit. in rem præsentem venias oportet. primùm, quia homines amplius oculis quam auribus credimus. deinde quia longum est iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodò audisset. Vitæ ejus interfuit, secreta perspexit, observavit illum, utrum ex formula sua viveret. plus Plato ex moribus quàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Hermachum & Polyænum, magnos viros, non schola Epicuri, sed contubernium fecit.* Itaque Aristides in *Alexandri Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδιὰν εἶναι δοκεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, πρὸς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς δὴ σοφῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δυνατὸς ὁ αὐτὸς ζηλοτυπώτατός τε εἶ, καὶ ἀνεπιμέλητος | *Posse eundem & vehementissimum esse, & remissum esse.* pro rerum scil. in quibus versatur, varietate. quod de Pio infra § 16. De Patre suo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ὦ ὁ αὐτὸς, ἤμεμος ἰδεῖ, εἰ καί τις ἄλλος· ἐνεργὸς ἦ κατὰ τὸ ἥμερον. δύο γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις καὶ ἀντιπαρισταμένων, ἀπλότητος καὶ πραότητος, καὶ τῆς μὲ τὸ ἥμερον ἐχούσης μετὰ τῆς ἀφελείας, τῆς δὲ τὸ φρονητικὸν δίκαι τὸ φιλανθρώπου, ἐκείνῳ ζωπύρει θαυμασίως ἀμφότερα· φρονεῖν μὲν ὡς αὐτῷ, μετὰ τῆς ἥμερότητος· ὑφιέναι δὲ, ὡς ἀφελίᾳ, μὴ τῆς ἐντελείας.

Τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχερανικὸν | *Ut in percipienda doctrina me non morosum præberem.* Xyl. tanquam in differentes audiendo morositatem eam notaret, quam in auditorib. haud paucis observat multisq; exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Cas. cui assentior potiùs, *in disciplinis tradendis morositate omni immunem* vult intelligi; utpote qui audientium ac discentium, vel importunitate, vel incapacitate, neutiquam offenderetur. Siquidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Autolyc. l. 3.*

Χαλεπὸν ἀχρεῖος ἀσωτίᾳ κεδνίμῳ·
Ὑπὸ δ' ἀνοίας οὐκ ἑαυτὸν μέμφεται.
Molesta res est fatuus auditor sedens:
Se nanq; præ stupore non redarguit.

Vide *infra* § 9. Τὸ ἀνεπιτήδειον δὴ ἰδιωτῶν.

Καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς | *Sed circumspicerem de homine.* Xyland. ut cum clausula priore cohæreat. quod non videtur. *exemplar verum hominis.* Cas. ad verbum, *& quod viderim hominem.* pro σαφῶς autem σοφῶς legendum conjicit doctissim. Junius. utrumlibet constare poterit. vel quòd *manifestè* id is sentire se ostendebat, vel quod sapienter agebat, quod id *sentiret.*

Ἐλάττονα δεῖ ἑαυτῆ κακῶν ἡγεμόνα τὴν ἐμπειρίαν | Eodem sensu Heracl. apud *Laert. l. 9.* Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην. Quod Philosophi dictum ab Ambrosio Camald. Laërtii interprete pessimè acceptum; à Gell. cujus codicibus jamdiu exciderat, in *præfatione* operis adductum, restituit simul explicátq; Salmas. *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *dipnosoph. l. 13.* secius paulò sic effertur; Πολυμαθὴν νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. quo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliasii in eandem ferè sententiam dictum refertur, quo pronunciatur, τῆς

Πολυμαθησοσύνης οὐκ εἶναι κανεώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l. 1.* ubi Platonis illud, tanquam ex *Demodoco*, quod in Ἐρασταῖς, legitur (ubi Socrates πολυμάθειαν aliud à *philosophia* esse multis contendit) adduxisset; Μὴ δὴ ἡμῖν τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, οὐδὲ τὰς τέχνας κυκλάζοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἀλλό τι. Subjungit, Ἤδη γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυμαθὴν νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καὶ Ἡράκλειτον. qui locus cùm sit depravatissimus, ex M.S. Hœschelius legendo, ὡς ἄρα πολυμάθεια νόον ἔχειν, ex parte satis feliciter restituit; sed mendum omnium fœdissimum intactum reliquit. legendum ergo, Πολυμάθεια, νόον ἔχειν· ὁ διδάσκει. arq; ita fortasse etiam Athen. scripserat. Deniq; tanquam Democriti idem ferè laudat Stobæus *tom. 2. tit. 4.* Πολλοὶ πολυμαθίες, νόον οὐκ ἔχουσι. quod apud nostros vulgari dicterio est celebre, *Peritissimos quosq; non & prudentissimos esse*, **The greatest clerks are not always the wisest men.** Cæterùm Apollon. bonorum suorum minimum censet, quod alii in se summum reputant: hi verò inane prorsus ac futile quiddam pronunciant. Vide *infra* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιτήδευτος. Optimè verò sive Democritus sive Heraclitus (alterius enim dictum esse nullus ambigo, etiamsi nomen nullum adscriptum extet) apud *Stob. tit. 34.* Πολυμαθίη πόντα μὲν ὠφελέει, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ὠφελέει μὲν τὸν ἀξιὸν ἄνδρα· βλάπτει δὲ τὸν παίδιας φαντεύοντα πᾶν ἔπος, καὶ ἐν παντὶ δήμῳ. Nec dispar Aristip. illud, ὅτι πολυμαθίᾳ σεμνυνομένῳ· Ὥσπερ οὐκ ἂν πλεῖστα ἐδόντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνοιμεν μᾶλλον ἢ τὰ λοιπὰ σιτευόμενοι· ἵππος οὐκ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγιμνάσκοντες, εἰσὶ σωφρονέστατοι. Porphyrius deniq; *de abstinent. l. 1.* ἐκτὸς ἡ ἐμπειρικὴ ἡμῖν ἐπιστήμη ἐστὶ, λόγων ἔξοχος, καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις φήσειε — ὅτου γὰρ ἕνεκα δεῖ ἐκπό-

λυσ

λιμῷ τοῦ πᾶν μάθημα σωτήριον τοῦτο. ἐγὼ δ' οὐχ ὅπως πᾶν μάθημα ὑ συμπλεῖ πρὸς ἀρετήν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ δοκοῦντα εἶναι ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ φρονῇ, καὶ ἢ κατ' αὐτὰ φυσιοῖ καὶ ζωή. Audiant Christiani, ab ore hominis nomini Christiano infensi, dogma sanè Christianissimum.

Πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χρείας | τὰς φαινομένας χρείας, sicut *infra* § 16. τὰς δοκούσας τιμάς. & *l.* 4. § 3. Τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. quia hoc loco multa vulgò habentur, quæ Stoici eo nomine neutiquam dignanda censent. Ars est quædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, quàm & largiendis. Plut. *de Socratis genio*, Ἡ χάρις οὐχ ἅπλοῦν διαμονὴν τὸ λαμβάνοντος ἢ τοῦ διδόντος, ἐξ ἀμφοῖν τελεῖται πρὸς τὸ καλόν. ὃ μὴ διξάμενος, ὥσπερ ἀφεῖται τῷ φερομένῳ, καταχυνεῖ ἀτιμίᾳ πιστοῦσαν. Eandem imaginem aliò transtulit Plutarch. idem in *lib. de audiendo*, Ὥσπερ ἐν τῷ ἀφαιρεῖσθαι τοῦ βαλόντι δεῖ συγχωρεῖσθαι ῥᾳδίως φέρεσθαι τὸν διηνεμωμένον ἅπως ὅλῃ λόγων δεῖ τις εὐρυθμίᾳ καὶ σχέσει τὸν λέγοντα, καὶ σχέσει τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἐκπίπτῃ τὸ μεσόκιον αὐτῶν φυλάττῃ. Seneca, *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chrysippi nostri uti similitudine de pila lusu: quam cadere non est dubium aut mittentis vitio, aut accipientis. tunc cursum suum servat, ubi inter manus utriusque, aptè ab utroque & jactata & excepta, versatur.* Laudat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 4. Anacharsis, τούτοισι γὰρ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον.

Διὰ ταῦτα | D. Junius vult ταῦτας, χρείας, scil.

§ 9. Σέξτου | *Audivit & Sextum Chæronensem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Eutrop. ἀδελφιδοῦν. Euseb: τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Suidas & Philostr. in *Herod.* Quæri forsan possit an idem sit, qui Pyrrhonias opiniones scripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad hist. Aug.* Salmas. qui & Sexto Afro istud tribui monent. negat & *ad hist. eand.* Casaubon. qui *ad Laert. vit.* tamen secus statuerat.

Οἶκον τὸν πατρονομεύομενον | *domus ad arbitrium patrisfamilias instituæ.* Xyl. quo ferè sensu Suidas. Πατρονομούμενοι, οἱ τοῦ παρὰ τῶν πατέρων παραδεδομένους νόμους περῶντες. nihil quod hîc ad majorum jam defunctorum, illîc ad superstitum adhuc parentum leges vivitur. Ita certè Plato primos mortales ait, *de leg. l.* 3. Ἔθεσι καὶ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ἐπομένους, *institutis legibusq; patriis vixisse.* móxq; ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyss.* 1. laudaverat,

——Θεμιστεύει δ' ἔκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων,

à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxisse, in quo scil. primo ætati honos ille deferebatur. διὰ τὸ τοὺς ἀρχὴν ἐν παιδὸς καὶ μητὸς γεγενῆσθαι, οἷς ἐπόμενοι, καθάπερ θρεπτάς, ἀγάλλουσιν, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. quem locum Suidas, opinor, explicare volebat. Verùm meliùs Casaub. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qua Dominus domus, etiam quoad servos & famulos, non titulo tenùs tantùm sed re verâ, paterfamilias existit. non eâ quidem ratione, quâ Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. quia

Domúmq; & agros implet equitibus verus,
Pater familiæ verus est Quirinalis.

Sed quâ Seneca ex majorum mente monet, *ep.* 47. *Vide, inquit, quam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, quod etiam in minis adhuc durat, familiares.* Verus ergo paterfamiliæ, qui & erga servos paterno more se gerit, Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Est mihi semper in animo, & Homericum illud,* πατὴρ δ' ὡς ἦπιος ἦεν, *& hoc nostrum, paterfamilias.* Tertull. *apolog. c.* 34. *Gratius est nomen pietatis, quàm potestatis: etiam familiæ magis patres, quàm domini vocantur.* Cæterùm frustra vocantur, nisi nomini suo reipsa respondeant. Qualem autem hic Marcus Sexti domum, tale Dionysii regnum voluit esse Dio, σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ μετ' εὐμενείας πρὸς ἀρχομένους. Plut. *Dion.* Atq; hoc est quod in Ulysse suo celebrat Homer. *Odyss.* Ϛ'. *v.* 47.

Τοῖς δ' ἅμα βασιλεὺς πατὴρ δ' ὡς ἦπιος ἦεν.

& *ibid. v.* 234. & ι. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε· πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.
His, quos rexit, mitis erat populis, patris instar.

Ad illud autem Homeri oculum habuit Libanius *or.* 14. ubi narrat se de Florentio Cilices quosdam percontatum, εἰ μέμνηται πρὸς σοῦ Ὁμήρου Ὁμήρῳ, καὶ ὅστις ὢν ἀφ' ἡμῶν τοῦ Ἰωνικοῦ. ab eis responsum retulisse, his verbis, quæ quo mentem genuinam indicem, subjicio: καὶ λίαν ἔφασαν· καὶ ὅτι δεῖν ἡδέως, ὅτι πλήθειν. ubi δεῖν ἡδέως illud cum vitiosum esse autumaret Vir doctiss. Fed. Morell. ἡδέως expuncto, ἥδεσθ' substituit: vertitq; *illi admodum se meminisse dixerunt, & neq; opus esse lætari, neq; ferire.* quæ sanè verba quid sibi velint, Oedipo aliquo, qui explicet, opus est. mitto quod *ipsos meminisse* refert, lapsu gemino cum eo, quo οἱ μέμνηται ἢ antè verterat, *nunquid meminissent*, cùm de Florentio præside ab ipsis Libanius, non de ipsis, quæsivisset. Tum an *non lætari opus* habebant, qui præfectum πρὸς τοῦ ἀρχομένους (Libanium audis) ἥμερον βλέπειν τε, Ulyssis instar, nacti essent. Verùm sanus ac sincerus est locus, quem vitii suspectum vir doctiss. habuit, qui in Libanio & creberrimè, & turpissimè lapsus deprehenditur. de Florentio utiq; respondent Libanio *illum admodùm meminisse*; (eorum scil. quæ de Ulysse à Poëta dicta sunt) réq; ipsâ exhibere. *neq;* enim *aut vincire libenter aut ferire*, h. e. *nec in vincula conjicere, nec plectere quenquam proclivem esse.* ita τὸ δεῖν usurpavit & Plato *in Crat.* ubi δῆσαι & δεῖν, *nectere & vincire*, sive *ligare*, idem ferè

ferè esse affirmat. Quod autem in Ulysse Homer[o], idem in Cyro prædicat apud Xenophon. *ped. l.* 8. his verbis Chrysantas. Πολλάκις μὲν δὴ καὶ ἄλλοτε κατανόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς ἀνὴρ διαφέρει πάσης ἀγαθῆς. οἵ τε γὰρ πατέρες φροντίσαι δοκοῦσι παίδων, ὅπως μάστακα αὐτοῖς παραθήσουσι· κἄρος τί μοι δοκεῖ πᾶσι τοῖς συνεπομένοις ἡμῖν, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐνδαιμονοῦντες διατελοίμεθα. & Xenophon ipse, *libro eodem*, ὥσπερ καὶ ἀγαθοῦσιν πατὴρ καλεῖσθαι· addit etiam, & à servis, καὶ εἰς τὸ δεσπόζειν κατασκευάσασθαι. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius Rex, apud Dion. Halicarn. *l.* 4. Πάσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ οἰκέτοις αὐτοῦ χρώμενος. Quódq; ille de Cyro, de Antonino nostri patre Pausanias in *Arcadic.* Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ἀκόλουθον οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐς τὸ θεῖον πρῶ μάλιστα ἐφάνητο χρώμενος· δόξῃ δ' ἐμοὶ καὶ τὸ ὄνομα τῆς Κύρου φέροιτο ἂν τῇ σωφροσύνῃ, πατὴρ ἀνθρώπων καλούμενος. idem & in Justiniano celebrat Procop. *de structuris orat.* 1. & Arcadio commendat Synesius *de Regno.* Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. Et Erasmus *in institut. princip. Bonus princeps non alio animo debet esse in suos cives, quàm bonus paterfamilias in suos domesticos. quid enim aliud est regnum quàm magna familia? quid Rex nisi plurimorum pater?* Hic opponuntur οἱ σωφρονιστικῶς τὰ πάτρια, καὶ ἀκολάστους ἀρχῆς ὀρεχθέντες. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambysem notant Persæ, cum dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν πάντων· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ πατήρ, *Darium institorem esse*, quia nundinabatur omnia; *Cambysem* herum, quia asper & insolens; *Cyrum patrem*, quia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noster.

Legitimus immanissimis
Rex hoc tyrannis interest:
Servos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat suos.

Putat? imò *habet.* pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunquam carebit liberis:*

Totius est regni pater.
Princeps abundat ergo felicissimus
Tot liberis quot civibus.

Καὶ τοῦτο ἔννοιαν | omisit Xyl. *propositum*, Cas. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τῷ κατὰ φύσιν ζῆν | Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Citticus.* Zenonem primum in *lib. de nat. hominum* statuisse, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, quod idem esse τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν. ὅπ ἄγει πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ἡ φύσις. (quod & Cic. *Offic. l.* 3. *Quod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hanc, ut opinor, sententiam, cum virtute congruere semper.*) Eum secutum Cleanthem *l. de volup.* Hecatonémq; & Posidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collect. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem asserit τὸ τέλος dixisse, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. quod cùm posteriores deficientiùs dictum existimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjecisse. Subjicit autem ipse, ἐσοδιωτικῶν τοῦτο τὸ, τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, ἢ τὸ καλῶς ζῆν. ἢ τὸ οὐ ζῆν. Retinuerunt istud deinceps Stoici. Noster *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων. quod Cicero *de finib. l.* 3. *Congruenter naturæ convenienterq; vivere.* Senec. *epist.* 5. *Nempe propositum nostrum est, secundùm naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere summum bonum esse secundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τοῦτό ἐστι τὸ κοινὸν τοῖς ἄκρως φιλοσοφοῦσιν ἀξίωμα τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· γίνεται δ', ὅταν ἕκαστος ἡμῶν ἀρετῆς ἀπεργασάμενος ἕξιν κατ' ἴχνος ἰόντι λόγῳ βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ; *infrà* ad § 16, & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42, & *ad lib.* 5. § 39.

Τὸ σεμνὸν ἀπλοῦς | Ita *l.* 2. § 5. μὴ σεμνότητος ἀπλότητα. Vide notas ibi. Contra L. Vero imperii cum Marco consorti, *callidam severitatis simulationem* impingit Jul. Capitol. in *Marc.* Nec à nota saltem aliquâ hac in parte Marcum ipsum immunem evasisse idem indicat, dum refert *datum ei vitio, quod & fictus fuisset, nec tam simplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuisset.* Vero certè *simplicitatem* tribuit Al. Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit, *Quid Pio sanctius? quid Marco prudentius? quid Vero simplicius? quid Bassiano fortius?* Lamprid. Quin & de Vero Capitolinus ipse in *Pio: Amavit tamen Antoninus Pius simplicitatem ingenii, puritatémq; vivendi: hortatúsq; est ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, καθαριότητα, i. e. *munditiem*, interpretatur Cas. quæ vitio quandoq; affinis est. Verùm Capitolino de Vero secum convenire quî possit, viderint alii, mihi locus ille prior in Marco mendi suspectus est: nisi si ita accipi debeat, quòd ad Marci mores per tempus aliquod ille se specie saltem tenus accommodaverit. ut fuerit quod in senatoribus quibusd. Plin. perstringit. 6. 13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, nisi ut vitium ingenitum autor notâsset. Quod autem de Sexto Marcus hîc, de Liciniano quæstore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epist.* 7. *Nihil affectatum simulatúmque; vera potius severitas, quàm severitatis imitatio.* Vide *infrà ad* § 14. φιλάνθρωπος.

Τὸ συζητικὸν τῶν φίλων | *In consulendo amicis sagacitatem.* Xyl. ut συζητεῖν hîc sit *conjectari* & *conjectando sagaciter indagare*, quid quis velit, quóve opus habeat. Atq; ita Marcus usus est *infrà* § 14. Μὴ ῥᾳδίως συζητικὸς τῶν φίλων. Sed meliùs Cas. *Amicorum ingenia sedulò observare*, ut συζητεῖν ipsîc sit

obser-

observare, & *observando rationem alicujus habere*, quò ad ingenium ejusdem se accommodet. Etenim σχολάζειν τινῷ, est *rationem alicujus habere*. Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γὰρ, ὅταν μὲν πολὺν παρὰν μοίραν ζωτικαγκώνου τὸ δίκλινον, ἀμελῶς σχολάζειν δίναμαι τῇ μίξει τῆς ὑξυγλώσσου, ὑπολείπων ἐνίοτε πρὸς τοὺς τὸ μακάριον ἔξιν. ὅταν δ' ὑγείαν πάσιν, ὅτι τῆς ἄκρας παρεκβαίνω, ὅτε τὸ χείρισα σχολάζομαι. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείοσις ἀνωφελὲς ἔχει· τὸ δ' ἀνιᾶται χρονίζοντας ἐν τοῖς σώμασιν. ἄκρον ἐν ἰητρικῇ μὲν μέσῳ ἔξιν ἐλέγχειν σχολάζειν. *In privata lectione accuratam prorsus habeo discentis rationem*; *in scriptis nec optimè nec pessimè imbuti, sed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hist. lib.* 6. Ἡγοῦμαι σύγκλητον πάλιν καὶ πολιτικὸν ὄχλον δεῖν ἔχειν, ἐν τοῖς κοινοῖς βουλεύμασι διαγινώσκεται πρόσεχειν τοῖς πολλοῖς, καὶ σχολάζειν τῷ δήμῳ. *Senatus multitudinem respicere, populique rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γε μὴν πάλιν ὁ δῆμος ὑπόχρεως ὢν τῇ συγκλήτῳ, καὶ σχολάζειν ταύτῃ ὀφείλων, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius est, ejusdémque rationem habere*, sive *eundem observare necesse habet.* Et rursus; Ὀφείλουσι δὲ διὰ ποιῶν οἱ δημαγωγοὶ τὸ δοκεῖν τῷ δήμῳ, καὶ μάλιστα σχολάζειν τῆς τότε βουλήσεως. *Id exequi quod populo viacebitur, ejusq; voluntati se accommodare.* Marcus ipse *l.* 3. § 11. Τὸ κατ' ἀξίαν συσχολάζομεν. *Simul rationem habeo cujusque pro existimatione sua.* & *l.* 10. § 6. σχολάζομεν τοῖς ὁμογνώμοσιν. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἐσχόλαζεν. *natura uniuscujusq; rei rationem habet, curam gerit.*

Καθυφειμένως | *Sedulò, studiosè, cum cura cautioneque benevolâ & amicâ.* Polyb. ibid. Τὸ μὲν ἐκθεῶς καὶ ἀκαταπλάκτως, τὸ δὲ φιλικῶς καὶ καθυφειμένως ἔχειν. Inde oxymoron Clementis illud *Pædag. l.* 1, *c.* 8. Ἀλλ' ὑπὸ ἀλλότριον τὸ σωτῆρι λόγῳ, καθυφειμένως λειθρεῖος, καὶ δὲ καὶ τοῦτο τῆς θείας φιλανθρωπίας φάρμακον· οἱ δὲ ἀΐδιοι σκληρὸν, καὶ λοιθρεῖος δεῖ. & *c.* 9. Νυθέτησις μὲν ἔστι, ψόγος καθυφειμένος, τῷ ἐμπεπυκνῶσθαι. Facetè Alexis *Midone*(referunt Athen. *l.* 15. & Eustath. *ad Odyss.* ν'.)

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου πορεύεσθαι
Τὰς νυκτὸς, ὦ πῶς κακὸν ἦν δικαίως.
Qui primus docuit cum laterna incedere
Noctu, digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεπιτήδειον τῆς ἰδιώτης | *Facilitatem erga privatos.* Xyl. parùm commodè. Ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qualis plebs esse plerumq; solet. Sic Lucas *Act.* 4. 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ ἐντελέστατος ἰδιώτης, φησὶν καὶ ἀναλφάβητος. Sed & Chaldæo Paraphrastæ, & Judæis Doctoribus עם הארץ istinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & stoliditatem *sustinere* posse, artis laudisq; est haud infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 10. Μεγάλης καὶ σωφίης, τὸ ἀνευδοκίμητα δυνάσθαι φέρειν. Vide *supra* § 8.

Καὶ τὸ ἀδοξήτου τῆς οἰομένου | Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor*, inquit, *ut ea spectare non cuperem, quæ opinione tantùm constant.* ἀδοξῆς enim est *opinari.* Est reverà; sed οἰόμενα pro *opinabilibus* vix, opinor, quisquam admiserit. Addit idem; *Vel, ut spectare non cuperem eos qui magnificè de se sentiunt.* οἴησις enim & οἴησις apud Plutarchum, Laërtium & Dionysium significat *præsumptionem* & ὑπερον. Meric. Casaub. Τῶν οἰομένων nomine τοῦ ἰδιώτου designari existimat. idémq; hîc de Sexto prædicare Marcum, quod Epictetus *Enchir. c.* 68. hisce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. Q' genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium autem*, inquit, *ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an ulla sit major, quàm illorum, qui solent quocunq; in loco, quoscunq; inter homines visum est, de rebus, aut difficillimis, aut non necessariis argutissimè disputare.* Verùm id mihi animo insidere nequit, cùm in clausula proximè antegressa τῆς ἰδιωτῆς meminerit; nec verisimile videatur Marcum de eisdem prorsus agentem, verbulo tantum unico interjecto, vocabulum alterum usurpâsse voluisse. Sed nec ex ipsis verbis, prout exhibentur, quî elici posset iste sensus, intelligo. Cl. Salm. οἱ οἰόμενοι *sunt*, inquit, *qui res, τῇ οἰήσει*, i. e. *opinione tantùm metiuntur. notum illud, Sapientis non esse dicere, Non putabam. non tantùm sic delicta sua multi excusant ac defendunt, sed etiam τὸ putabam in multis aliis locum habet. Putabam sic rem casurum, aut non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortasse,* καὶ τὸ ἀπειπόν τῆς ἰδιωτῆς, καὶ τῆς ἀδοξήτου τῆς οἰομένου. i. e. *Qui facilè ferret idiotas ac rerum imperitos; sed & inconsiderationem eorum, qui leviter res perpendunt, & solam* οἴησιν *pro attentione & districtiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmasii vestigiis paulùm admodum deflectendo, à sensu nihil, legerim, καὶ τῆς ἀδοξάστου οἰομένου, *eisq; qui citra considerationem opinantur, & de rebus quibuslibet temerè statuunt.*

Καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρεστον | Quod de se Apostolus 1 *Cor.* 9. 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος (μὴ ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω. & 10. 32. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, καὶ ζητῶ τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus nimirum omnibus placere & satisfacere satagebat; omnia factus omnibus; non omittendo fidem; sed ostendendo pietatem.* Gregor. Rom. *pastor. l.* 2. *c.* 5. & *regist. l.* 1. *ep.* 24. *Compassione misericordiæ, non simulatione fallaciæ.* Augustin. *ad Hieron. ep.* 1. *Nunc ad licita condescendens, nunc à licitis se cohibens:*

bens : nunc moralia docens, nunc mystica differens. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qui videndi ulteriùs in locis adnotatis : sed & Irenæus *adv. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chrysost. Theodoret. Phot. aliisq; 1 *Cor.* 9. Estq; sanè ars quædam, nec contemnenda, nec obvia passim, eóq; laude dignior, quò plerumq; rarior comparet, accommodandi sese gnaviter citra decori leges imminutas quibuscunq;, ad ipsorum, quibus id datur, emolumentum procurandum, offensionémve declinandam. quam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitol. censet Cl. Casaub., & ἐυκρασίαν τῆ τρόπων interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm ista degenerat & in vitium devergit, ubi in mores se induit, quæstúsque vel blanditiæ causâ adhibetur. quod genus hominum nunc Chamæleonti assimilatur, qui *colorem subinde mutat, redditque quemcunque proximè attingit.* Plin. *l.* 8. *c.* 33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ τὴν Πυθίαν, ὅταν πρὸς τὸν τρίποδα καθίσῃται, συναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις σχήμασι καὶ χωρίοις, ἀλλοτρίοις χρώμασι, ἤτοι οἰκείων, κομιζόμενος. nunc Polypo ; qui & *colorem mutat ad similitudinem loci.* Plin. *l.* 9. *c.* 29. Ὥστε τὸν χρησιὸν, ἂν ἂν πλησιάσῃ, πέτρας ὁμοιοῦν. Plut. *natur. quæst.* 19. Vide & Lucian. *dialog. marin.* 5. inde Pindarus *ibid.* & *de animal. salert.* ab eodem adductus. Ποτὲ δὲ χρὴ μᾶλλον τὸν σοφὸν ἀνδρῶν, ἢ τὸν πολίτην ὁμιλεῖν. ubi forsan tamen legendum, ὁμίλει· ut præcepti monitive rationem habeat ; quale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & περὶ πολυφιλίας, laudatum :

Πολύποδος γὰρ ἔχε πολύφρονος, ὃς ποτὲ πέτρῃ
Τῇ μὲν ὁμιλήσῃ, τοῦ δ' ἰδέειν ἐράαν.

quæ in Theognidis tamen, quas nunc habemus, *elegiis* aliter paulò sic concipiuntur,

Πολύποδα δ' ὀργὰ ἔχε πολυφόρβου, ὃς ποτὲ πέτρῃ
Τῇ μὲν συμπλήσῃ, τοῦ δ' ἰδέειν ἐράαν.

Quam lectionem secutus est, qui in Philostratum Ægyptium, Philostrato Lemnio referente in *vit. Sophist. l.* 1. per παρῳδίαν istud transtulit ;

Πολύπου ὀργὰ ἔχε Φιλοστράτου, ὃς Κλεοπάτρῃ
Νῦν συνομιλήσας, τοῦ δ' ἰδέειν ἐράαν.

At contra Phocylides ;

Μηδ' ὡς πουθενὴς πολύπους χρὴ χρῶμα μιμεῖσθαι.

Ióg; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύπου χροός.

Quin & de viro verè bono Greg. Nazian. *orat.* 27. Ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τῆς θεοῦ διάδοχον λέγειν, Ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοιοῦμαι. ὅλως μεταποιηθήσεται, οὐδὲ μεταπεσεῖται, οὐδὲ συμμίξαι ποιεῖται τοῖς κρείττοσι καὶ τοῖς θείοις, ἄλλοτε ἄλλῳ χαίρων, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς ἐπὶ πτέρων οἱ πολύποδες, οἷς ἂν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitiosum istud ἐπὶ κολάκων καὶ ἀρίστων τὸ δυάρεμον depingat meliùs, quàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab aquis desumpta; quæ per fluxilem labilémq; quam obtinent, naturam, vel vasis cujuslibet concipientis, vel corporis immersi cujusvis, figuram confestim induunt. Ὁ δὲ πόλαξ, inquit, ἅτε δὲ μίαν ἕξιν ἦθος οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτοῦ βίον ζηλῶν αἱρετὸν, ἀλλ' ἕτερα καὶ θηρᾶ ἕτερα πλάττων καὶ μορφαμοίζων ἑαυτὸν, οὐκ ἀπλῶς, οὐδ' εἷς, ἀλλὰ παντοδαπὸς ὅτι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον. ἐξ ἄλλα τύπον, ὥσπερ τὸ ματαιόμενον ὕδωρ, ἐξαρτίων αἰεὶ καὶ μεταχωματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. Vide *ad l.* 5. § 50. & *l.* 7. § 42.

Κολακείας μὲν πάσης φεύγειν ἐστὶ τὸν ὁμιλίαν αὐτῷ | Quod de Dexippo Sophista (opinor) apud Suidam nescio quis, Ὁ αὐτὸς σωμάτων ὢν καὶ ἀσωματιστὴς, ὅμως ἐπιχαρὴς ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις, ἡδὺς ἦπιον καὶ ὅλη χάριτι θαυμαζούμενος.

Ἀδιαφορώτατον καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις | De Bruto Cicero in *Oratore* § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, quæ specie dispares, prudentiâ conjunguntur. Quid enim tam distans, quàm à severitate comitas ? quis tamen unquam te aut sanctior est habitus, aut dulcior ? quid tam difficile, quàm in controversiis dijudicandis ab omnibus diligi ? consequeris tamen, ut eos ipsos, quos contra statuis, æquos placatosq; dimittas. ita efficis, ut cum gratiæ causâ nihil facias, omnia tamen sint grata, quæ facis.* De Agricola Tacitus : *Nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut severitas amorem deminuit.* Et Seneca *de benef. c.* 8. *Virum sapientem* ait fore, in his quæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philosophiæ serium & gravem reddidit : non tamen prorsus abolitâ in eo comitate, quam præcipuè suis, mox amicis, atq; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ἥδιστόν τε καὶ τακτικὸν | formula Marco nostro admodum familiaris ; *quâ certâ ratione methodóq;* aliquid institutum designatur. ita ὁδῷ ὑπολαμβάνειν *l.* 5. § 34. &, ὁδῷ περᾶν. *l.* 6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλέγχειν. *l.* 3. § 11. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 16. Deum ait dedisse nobis τὴν διάνοιαν τὴν ἐπιγνωστικὴν τούτων, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρησικὴν. Aristides *palinod. in Smyrn.* Πάντα ὁδῷ καὶ ὥσπερ ὁδῷ καλλωπισθέντα φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præsor.* Stoici quidam Arcesilaum Academicósq; appellant, λυμαίνεσθαι ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀναιρεῖν πειρᾶσθαι. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὴν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. quod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem viâ*, & *ibid.* χωρεῖς τε αὐτῆς (de Dialectica loquitur) οὐκ εἰ ὁδῷ ἐρωτᾷς καὶ ἀπαντᾷς· ubi Casaub. ὁδῷ, i. e. *viâ & ratione*, ut solet loqui Cicero. Sanè *viam* & *rationem* conjunxit Cicero in *Verrin.* 2. *viam & artem in Bruto.* Sed & in *de finib. l.* 2. qui est locus huic geminus, *Omnis in quærendo, quæ viâ quadam & ratione habetur oratio*, &c. Confirmat autem istinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum istum non esse Empiricum illum, qui disciplinas omnes oppugnatum & eversum ibat.

Μηδὲ

Μηδὲ ἐμφανὲς ποτε | quod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis vestigium viderit.* de Stilpone Megarico loquitur.

Ἅμα τε ἀπαθέστατον ἦ, ἅμα ϑ φιλοστοργότατον | Ita scil. exemplo suo ostendit Sextus, quod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè audiret tanquam nimis dura, nullam benigniorem leniorémq; esse, nullum amantiorem hominum.* possèq; φιλοστοργίαν uberrimam etiam cum summa ἀπαθείᾳ consistere simul. Infandum interim facinus ac ridiculum simul patravit editor bonus ille Lugdunensis, qui ἀπαϑέστατον pro ἀπαθέστατον nobis hoc loco suppositit. dignúmq; patellâ operculum adjecit Annotator, cùm ἀπαθὴς, quod propriè *odiosum* significat, hìc *odio vacuum* designare adnotavit. cum lectionis genuinæ hominem monere posset adjecta interpretatio. res scil. admiratione digna fuerit, esse hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propensum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propensissimus existeret, miraculi propè loco haberi poterat. Siquidem ut vulgato dicterio dici solet,

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὐφημεῖν ϗ τοῦτο ἀφοβητὶ | *quòd benè passim audiret, idq; sine strepitu.* quum *nec ipse* scil. *sibi plauderet,* ut de Tacito Plin. *l. 9. ep. 14.* & aliorum plausus etiam nihil moraretur, sed supprimeret potiùs, quod de Servatore nostro Matth. 9. 30. & Luc. 5. 14. Contra quàm Cicero, qui cùm elogia & encomia ab aliis sedulò aucupabatur, & solicitè emendicabat, tum & suas ipse laudes aliis quibusq; materiis intercalares subinde facere gestiebat. quàm Crescens Cynicus, quem Justinus *apol. 1.* non φιλόσοφον, sed φιλόδοξον, ϗ φιλόκομπον vocat. quanquam usu venit ferè, ut quod de Agricola Tacitus *ipsâ dissimulatione famæ famam fiat auctior.* quod & Christo Domino contigisse monent Matth. *ibid. v.* 31. & Luc. 5. 15. De Catone Salust. in *Catilin. Esse, quàm videri, bonus, malebat: ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adsequebatur.* Atq; hoc sensu τὸ εὐφημεῖν istìc interpres uterq; accepit, ac si τὸ εὐφημεῖν idem quod τὸ εὐδόξειν esset. in quo rum & ego sententiam lubens concederem, si τὸ εὐφημεῖν usquam ita usurpatum occurreret. Verùm cùm pro *faventia,* i. e. faustâ expetitione, aut honorificâ existimatione, externis indiciis palam factâ, quæ solet aliis exhiberi, frequentissimè adhibeatur, nec hìc secùs à Marco sumptum existimem. eò magis, quia *infr.* § 13. ità prorsus accepit. itaq; verterim, *favere promptum, sed sine strepitu.* ut medium quendam affectum, candidum moderatúmq; simul, designet, qualem in auditore Plutarchus desiderat: μήτε ἀτενῆ καὶ ἀτενῶς, ὅλαμ ϑ ὑπάλυε μεσὸν, μήτε ὀφρῶν ϗ ῥῆμα κινοῦντα, μήτε φωνὴν ἐνγκάμπτοντ ϑ μᾶϱτυϱα φιλικοῖς σεσιγῶσαν, ἀλλὰ σιγῇ ϗ βαρύτητι κατακλάσει ϗ σωμαπομῇ ἡσεμνύνουσαν ἐκπλῆξαι ϗ βαθὺ ϑ ἔχουσ ϑ ἀνδρός· ὅτε αὖ πάλιν ἐλαφρόν τινα ϗ ὀρχηϛὴν, ϗ ῥῆμα ϗ συλλαβὴν ἐφιεμένην ϗ κεκραγότα. qui nec aliis laudem meritam deferre, ubi occasio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet sine partium studio, ac sine contentione aut vociferatione minùs decorâ. Horum autem sensuum optionem liberam ego lectori relinquo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως | *absque ostentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπλήκτως ἐπιδεικνύειν, ϗ ἐπιδιδόναι φαίνεσθαι, ut noster *supra* § 7. & *infra* § 16. τὸ ἐπιδεικπὸν ϗ φανπὸν, ut Casaubon. qui videndus ad illa Pers. *Sat. 1. v. 70.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, & dicier, Hic est.

id est, δακτυλοδεικεῖσθαι ut Philo loquitur. Senec. *ep. 16. Non est Philosophia populare artificium, nec ostentationi paratum.* Vide *suprà* § 8. τὴν ἐμφασίαν, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρῳ τῷ γϱαμματικῷ | *Usus prætereà Grammaticis, Græco, Alexandro,* &c. Capitolin. De Alexandro isto vise sis in eundem Aristidæ Sophistæ *sermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπίπληκτον | De Alexandro Aristides. Μόνῳ ϑ ἰδιώτας τε ἐκ ἤλεγχε, ϗ πϱὸς τοῖς ἀξιοῖς εἰς τὰ σφῶν ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς | Ita *l. 11. § 13.* τὸ παϱεχώμενον δέξαι, ἐκ ὀνειδιστικῶς.

Παϱυπομιμήσεως | Qualem Socratis disciplinam laudat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς ὕπνος ἀτϱεμὲς τοὺ νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ' αὐτὸς ἀπολλαύων ϗ ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀϱετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ϗ ζητεῖν τὸ ἀληθές. Et *Platonic. quæst. 1.* λόγων ζητεῖν κοινῇ τὴν ἀλήθειαν.

§. 11. Φϱόντων ϑ | *A Frontone*; quem cur *Frontinum* hìc Mer. Cas. vocare maluerit, nescio. aliter enim constanter historici omnes. Et Frontin⁹ Rhetor Alexandri, qui post Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus usus est, --Latino, Frontone Cornelio, --Cui & statuam in Senatu petiit.* & Dio *l. 71.* ἐν τοῖς ῥητοϱικοῖς τὸν Φϱόντωνα τὸν Κοϱνήλιον. quem eundem & *l. 69.* idem hoc elogio ornat; ὁ τὰ μάλιϛα τότε Ῥωμαίων ἐν λόγοις σεμνύων ϑ. Et Panegyrici Maximiniano dicti autor; *Fronto Romanæ eloquentiæ, non secundum, sed alterum decus.* ut Ciceroni, quem primum omnes agnoscunt, non secundum sed parem velit. A *gravitate* laudat Sidonius *l. 4. ep. 3.* qui & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l. 8. ep. 10.* cùm tamen *Marci Frontonis* alterius, *viri Consularis,* meminerit Gellius *l. 2. c. 26.* qui eodem tempore vixerit, nec nostro interim tacito, quem *Frontonem Cornelium,* quasi ab altero illo distinguendo, appellat, *l. 19. c. 8.* Eandem cum Sidonio *gravitatis* laudem Frontoni huic tribuit & Hieronymus, *epist.*

ad Ruſticum: quo loco, falſus eſt Eraſmus, (erroris ducem ſecutus forſan Joannem Sarisber. Policrat. *l.* 8. *c.* 14.) quòd *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.*12. & præter Juvenalem Tacitus *hiſtor. l.* 1, & 2. ab Hieronymo deſignatum cenſet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Euſebius, *Saturnalium lib.* 5. *cap.* 1. *Quatuor ſunt*, inquit, *genera dicendi: copioſum, in quo Cicero dominatur; breve, in quo Saluſtius regnat: Siccum, quod Frontoni adſcribitur: Pingue & floridum, in quo Plinius ſecundus quondam, & nunc nullo veterum minor noſter Symmachus luxuriatur.* Dignitate Conſulari à Marco fuiſſe ornatum, autor eſt Auſonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epiſtolâ (utl videtur) ſive oratione aliquâ, citat hæc Charifius *inſtit. grammatic. l.* 2. *Mihi ſatis abundéq; honorum eſt, quos mihi quotidiano tribuis.* Nec illud omiſſum velim, videri Frontonem hunc adverſus Chriſtianos vel ſcripſiſſe, vel egiſſe, ex Minutio Felice, cujus hæc in *Octavio* verba; *Sic de iſto & tuus Fronto, quem ut affirmator, teſtimonium fecit; ſed convicium, ut orator, aſperſit.*

Ἐπίστημι | *ut ſcirem.* Xyl. potiùs *ut conſiderarem, animadvertercm.* eſt enim ab ἐφίστημι, non ἀπ ἐπίσταμαι. Vide *ſuprà* § 6. ἀπιστητόν.

Οἷα ἡ τυραννὶς βασιλεία, καὶ πολιτεία, καὶ ὑπήκοος | Polyb. *hiſt. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τοῦτο [τὸ τυραννεῖν] ἅπασι τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν ἐπιθυμητὸν, καὶ πόλεις πανταχόθεν τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας καὶ ἀθεμιτότητας. Thyeſtes apud Senecam,

Ut nemo doceat fraudis & ſceleris vias,
Regnum docebit.—

&, *Ubicunq; tantùm honeſta dominanti licent,*
Precariò regnatur.—

&, *—ſanctitas, pietas, fides,*
Privata bona ſunt: reges, quæ volunt, ſunt.

Scilicet ut idem *Agamemn.*

Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quicquid aliis non licet, ſolis licet.

& Lepidus apud Saluſt. *Omnia retinendæ dominationi honeſta eſſe.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Quum enim, ut Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 2. Πρώτη καὶ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmq; res ſit inter Deos hominéſq;* (Ethnicum pro ritu ſuo loquentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς πατὴρ ἅπαντα, ὅσα πάλαι τυραννικῶς μὲν οὐκ ἦσαν ἀθλιότερα, βασιλικῶς δὲ οὐκ εὐδαιμονέστερα. nil mirum, ſi (quod Polybius *l.* 6.) συμβαίνοντα καὶ συγχωροῦντα πάντες οἱ μάχαροι, καθ' ὅσον οἷοί τ' εἰσὶ, τῇ τῆς βασιλείας ὀνόματι. ſi inquam, *monarchæ quivis*, tyranni quoq; quantum poſſunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, *regémq;* juſtum quantum interſit, nemo meliùs Dione Pruſ. docebit, *oratione* quæ *de Regno* eſt, 1, & 3. & quæ eſt *de tyrannide*, 6. cui Syneſium adjungere licet, *lib. de regno.* & è recentioribus Eraſmum in *inſtitutione principis Chriſtiani.* Sed nec tyrannum quiſquam accuratiùs depinxerit. quàm Plato id præſtitit, *politic. l.* 8. *&* 9.

Βασανίζει | *tyrannicam invidentiam* dicit; ſive quâ illis inviderur.

De qua Statius *l.* 5. *Syl.* 1.

Quiſnam impacatâ conſanguinitate ligavit
Fortunam invidiámq; Deus?—

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Theb.*

Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium atque regnum.—

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

Multi iniqui atq; infideles regno, pauci ſunt boni.

Unde Lycus apud M. Senecam, *Herc. fur.* 2. 2.

Ars prima regni eſt, poſſe te invidiam pati.

& de Dionyſio Siculo tyranno, Corinthi agente, Juſtinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præſentium demere; expertus, quàm inviſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina.* Sive etiam ipſam *tyrannorum invidentiam*, quâ illi cùm ſeſe invicem inviſos, tum & bonos quoſvis etiam exoſos, habent. Siquidem ut Claudian. *de Honor. Caſſ.* 4.

—Sors iſta tyrannis
Convenit, invident claris, fortéſq; truſident.

Ὑποκρίνεται | *Hypocriſin* dicit *tyrannicam*, quâ illos cum primis diligere & in pretio habere ſe ſimulant, quos quàm maximè oderunt. Tiberius, de quo amplius *infr. ad* § 14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus ſuis magis quam diſſimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Caſſius, Ἀνδρωνὰ ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα, πλὴν γυναικῶν τινων· ἐφιλεῖτο δ' ἀμοιβῇ δεῖ, ὃν δεῖ μάλιστα ἀσφαλῶς ἔχειν· de quo eodem & eundem videas *ad l.* 10. § 17. exempla, quibus id comprobatum dederit, habes apud Suetonium 12. 11. Sed & quâ cuncta *ſimulare ac diſſimulare* ſolenne habent, ubi id è re ſua eſſe putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióq; ejuſdem Valentino, (quem Nic. Machiavelius tanquam exemplar Principibus imitatu dignìſſimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Guicciardinus, *hiſt. l.* 6. adeò ſimulatione ac diſſimulatione celebres, ſive infames potiùs, fuiſſe, ut quaſi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunquam quod diceret, facere; Valentinum nunquam quod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigiſmundi Cæſaris effatum; *Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare.* Æn. Sylv. *in Panorm. l.* 1. Elegantiſſimè vir illuſtriſſimus Dan. Heinſius *Herode act.* 2. *Scen.* 2.

Non tot receſſus abditos æther habet,
Non inferi, non terra, non totum mare,
Quot aula, quam deſerta vis recti fugit:
Impervia aliis ſemper eſt, ſemper ſuis.

Huic & τοιοῦτον αὐλικὸν illam adjicere licet,

κακὸν. ἰῶ (inquit Julian. *epist.* 12. expertus ipse forsan, nec ejusd. expers, ejeret licèt, quum Basilium ea ipsâ tam blandè compellet & ad se invitet, quem non poterat non odisse) ὑπανῦσες, μισῶν πλαστὸν μῦσος, ἀλήθειαν δὲ τὸν πολεμωτάτης. & Polybius *hist. l.* 4. Καινὸς γὰρ ἀεί τις ἔτης ἐνίστατο βίος διαζολῆς, τὸ μὲν ψέγοντας, ἀλλ' ὑπανῦσσας καμαίνοντος τὸν πέλας. ἔνιοι δ' μάλιστα καὶ σφόδρα τοιαύτη κακοηθείᾳ καὶ βασανία καὶ ὅλως, ἐπὶ ἅπαν μὲν τὰς αὐλὰς φλαπαζόντων, καὶ τῆς τούτων σφῶν ἀλλήλους ζηλοτυπίας καὶ πλεονεξίας. Hoc est, quòd in *vita Agricolæ* Tacitus: *Pessimum inimicorum genus, laudantes.*

Εὐπαπείδια ἀσυφήτερος | De Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neque naturalem Drusum, neque adoptivum Germanicum patriâ charitate dilexit.* Scil. ut Naso *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.——

Certè qui istiusmodi hominum æmulationes fœdas diráſq;, quas cum natura sibi conjunctissimis exercuere, quarum prægnans est omnis omnium ætatum, omniúmq; gentium historia, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò censebit, quod à Frontone noster hîc se accepisse profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ | Plures hoc nomine tum philosophos, tum Sophistas recenset Suidas. Verùm noster iste an ex illis sit, certò statuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophistæ inter cæteros meminit, de quo latiùs etiam Philostratus in *vit. Soph. l.* 2. qui πλοκαμάτων dictus fuerit. Platon. nimirum, si non dogmate, dictione saltem æmulatus videtur. unde declamantem ubi audiverat quidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν μὲν σπλὸν ἐυρηκέναι dixit, τὸν δ' Πλάτωνα ζητεῖν. A Marco autem accitum, *ab epistolis Græcis* eidem fuisse, autor est Philostratus. qui & Favorini γνησιώτατον ἀκροατὴν extitisse eum ait. Favorinus autem iste in eorum albo censetur, qui & *philosophi* simul & *sophistæ* etiam habebantur. Fieri itaque potest ut Alexander ille is ipse sit, quem hic Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τῆς θεριακάσεως Alexandri cujusdam, qui eisdem temporibus Romæ vixerit, Damasceni. Cæterùm istum ait γνώσεως μὲν τὰ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῖς Ἀεισοτέλους θεωρήμασι μᾶλλον & φιλονεικίας nomine à plerisq; notatum. Ad priorem illum itaq; potiùs inclinaverim.

Ἡ ἐν ὑπηρεσίᾳ γενέσθαι | Non ineptè istud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epistolas Marcus est usus.

Ὅτι ἄσχολός εἰμι | Vide *supra* § 7. Ἄσχολος ὁ μὴ ἐυκαιρῶν. σχολὴ γὰρ ἡ ἐν τῇ λεγομένῃ σωνδείᾳ ἐυκαιρία. Suidas. qui & hæc ipse Marci subjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Vereor, ne pudidum sit, scribere ad te quàm sim occupatus.*

Τὰ πρὸς τοὺς συμβιῶντας σχέσεις καθήκοντα | Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ καθήκοντα ὡς ἔπος τοῖς πρός τι ὡρισμένοις. *Officia ut plurimùm pro relationibus & qualitatibus personarum* (quas invicem gerunt) *definiuntur.* σχέσεις autem, sive *relationes* & affectiones mutuæ, vel sunt naturales, vel adscititiæ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 2. διάτρεψόν τι τόνον, ἐ περὶ τὸ καθῆκον. ὁ δὲ μὴ εὖ ἀπαδῶν, ὡς ἀνδρειάντα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς ἐυσεβῆ, ὡς υἱὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. quod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide sis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Casaubonum *ad Persii Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipsum *infr. lib.* 8. § 27. & *l.* 11. §. 18.

Τὰ θεωρήματα | id est, ut Demost. *Olynth.* 1. ἃ δ' ἐν ἡμῖν θεωρήματα. quæ autem Marcus θεωρήματα, ea Plutarch. θεωρητικὰ θεωρήματα dixit *de superstit.* Τοιαῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀζηλήτοις καὶ θεωρητικοῖς λεγομένοις θεωρήμασι καὶ χωρίοις ἡ δεισιδαιμονία βελτίων ἢ ἀθεότης ἐν τοῖς πλείοσι τῆς ἀληθοῦς. Clemens simpliciter τὰ θεωρητικά. Ità *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, sive *fortitudinis* munus inter cætera statuit, τὸ περιστατικὸν ὑπομένειν. & *lib.* 5. Pios sæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς θεωρητικοῖς θεωπέμπειν. denique *lib.* 4. ἓν μόνα τοῖς θεωρητικοῖς ἄπασιν εἶον τε εἶ καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Galen. in *hort. ad art. c.* 2. θεωρίσεις θεωρημάτων dixit. Κἂν τοῦ βίου μειζόνων καιρῶν περὶ πολλὰς ὕλας γυμνάσῃ. ἢ περὶ τὰ σκέμματα καὶ διάλογον, ἐν ὀρθῶς γνωστικὸς ᾖς, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις θεωρίσεσι θεωρημάτων τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐπιστημένῃ. Idem *de sanit. tuend. l.* 2. *cap.* 1. Πολλοῖς γὰρ ἤδη ἀνθρώπων μὴ θεωρίσεσι θεωρημάτων ὁ βίος καὶ βλαβερὸς μᾶλλον ἀναισκαῖόν ἐστιν αὐτοῖς, ἀποθνῄσκειν δ' ἢ ζῆν πάντων. inde βίος θεωρητικὸς, Origeni *adversus Celsum l.* 1. *Vita negotiis molestisque implicita*; cui opponitur ὁ ἀπολελυκὼς. Sed & Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu; Τῶν καθηκόντων τὰ μὲν ἀπὸ θεωρίσεως· τὰ δὲ θεωρητικὰ θεωρήματα itidem pro *negotiis* & *molestiis.* ita Aristophan. *ranis act.* 1. *scen.* 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐν πόνοις καὶ θεωρήμασιν ;
Quis in requiem ex malis vult & molestiis?

Menander in *Agricola*, ab Aristoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *Scen.* 2.

Ἐν θεωρήμασιν, ἐν μάχαις.——
Molestiis in negotiis, in prælis.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Claud.* Περίγραφα ὁ θεὸς, ὅτε αὐτὸς ἔχει, ὅτε ἄλλοις παρέχει. id est, vertente Cicerone *de Nat. Deorum lib.* 1. *Negotium Deus nec ipse habet, nec aliis exhibet.* Eodem sensu & θεωρίσεις dicuntur

cuntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6. § 11. & *l.* 9. §. 13.

§ 13. Κατύλλ | Inter *Stoicos*, quos audiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. quo loco Catullum legi postulat Cl. Salmasius.

Τὸ περὶ τὸν διδασκάλων ἐνδύμως ἔυφημον | Senec. epist. 73. *Verè philosophus præceptores suos veneratur & suspicit, quorum beneficio illis se vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto est, à Lipsio altera. Idémque *epist.* 64. *Quidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? quidni illos honoris caussa semper appellem? Quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Consulem videro aut Prætorem, omnia quibus honor haberi solet, faciam; equo desiliam, caput adaperiam, semitâ cedam. Quid ergo? M. Catonem utrumque, & Lælium sapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthémque in animum meum sine dignatione summa recipiam? Ego verò illos veneror, & tantis nominibus semper assurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. *v.* 206.

Dii majorum umbris tenuem & sine pondere terram
Spirantésque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco —

Talis Marcus noster, qui, ut Capitol. *Tantum honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet, ac sepulcra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret.* Talis & Alexander, qui, ut Plutarchus est autor, Aristotelem præceptorem cum primis coluit, ὐχ ἧττον τῦ παιδὸς ἀγαπᾶν dictitans, ὡς δι' ἐκεῖνον μὴ ζῶν, ἀλὰ τῦτον ἢ καλῶς ζῶν. Cui sententiæ astipulatur & Aristoteles ipse apud Laërt. his verbis. Τῶν γονέων πρὸ παιδείας ἐπιμελείας εἶ ἧν μόνον ἡγητέον· πρὸ μὲν τὸ ζῆν, πρὸ δὲ τὸ καλῶς ζῆν παραίτιος. Et Plut. *adverf. Colot.* Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς ὧν ἧν θεῶν ἡμῖν ἔδοσαν· ἔδωκε δὲ ἧν φιλοσόφων λόγος ἢ νόμοι σωθρόνων ἀτόμενοι, λόγον ὑπομονῆς καλαστὼ λαβόντες, τὸ ζῆν. Et Aristides *pro Themistocl.* Τοῖς ὑπηρετήσασιν οἷς τρὸ ἡδέσιν, ἢ δι' ὧν σῶτον ἤλθομεν εἰς φῶς, τύτοις τρὸ πρώτης μηδὲν ἧττον χάριν ἡγώμεθα δεῖν ἔχειν, μὴ τὸν ὑπὲρ τύτων σεπτέρας θεὸς· οἱ πίνυν τοῖς γονεῦσι δι' αὐτὸ τὸ ἔξ μόνον τοσύτον ὤφλον χάριν, ἢ ὁμολογῶμεν ὀφείλειν χάριν πάντων χαλεπώτατα, πῶς ὐκ ἐκείνοις πλέον τι παρεῖχθαι χρὴ δοκεῖν, οἳ τινες ὐ τὸ ζῆν μόνον, ἀλὰ τῆς σωτηρίας αὐτοὶ κατέσησαν, ἀλλὰ ἢ βελτίως αὐτὸ κεκτήσθαι ἔδοξον εἶ).

Τὸ περὶ τὰ τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικὸν | quod in eis rarius, qui sunt in dignitatibus summis constituti. Sicut enim illi plerumq; ἀτορῶτεροι, utì noster monuit *suprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epist.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi* τρῶτα φυσικῶ esse τῶ περὶ τὰ τέκνα.

§ 14. Τοῦ ἀδελφοῦ μὴ Σευήρυ | Οὐήρυ legendum aliquando suspicatus eram ex Dione Cass. & Jul. Capitolino, apud quos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceionii Commodi filius hic fuit) & imperii consors, toties occurrit. Quin & Jos. Scaliger in *animadv. ad Euseb.* & Cl. Salmasius in *annot. ad Capitol.* sic corrigendum uterque censuit. Errorem consimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; scriptis, apud quos ἀντὶ τῦ Βῆρος, ἤτοι Οὐῆρος, Σεβῆρος, ἢ Σεύηρος, pro *Vero Severus* reperitur, observârunt Gulstonus noster, *ad Galen.* Scalig. *ad Euseb.* Salmas. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impurissimæ, & flagitiosissimæ, moribus perditissimis ac profligatissimis fuerit; non video qui potuerit in tam fœtido fæculentóq; sterquilinio virtutum istiusmodi seges ulla, nedum tam ampla, quàm istic depingitur, deprehendi. *Claud.* itaq; *Severum* philosophiæ Peripateticæ διαδόχλν, quê inter cæteros audivisse Marcum nostrum autorem habemus Capitolinum, intellexisse fors fuerit. Eóq; magis hunc voluisse videri possit, quòd hujus ipsi?, à quo tamen multa traxerit necesse est, nusquam alibi meminerit. Sed nec istud satisfacit, cùm nec quâ ratione *fratrem* illũ appellaret, occurrat; & fratris quasi germani & genuini infrà rursus meminisse videatur § 17. alioqui, quid si pro ἀδελφῶ legamus φίλω? ut *amicus* non *frater* indigitetur Severus iste: *quo modo* Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg.* *l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm istud potiùs Jun. Rustici fuerit; de quo vide sis quæ ex Capitolino *suprà* adduximus *ad* § 7. & quæ apud eundem de eodẽ sequuntur. Proinde caligine septis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; ὑπέχω, & (quod in ambiguis solet) mihi *non liquere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuisse Marci consanguineum aliquem qui *proavi materni* utriusq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen gesserit, *fratris* nomine designari. alii viderint.

Φιλοίκειον | De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magistris in diverso genere scientiarum, *Hos omnes*, inquit, *amavit unicè, atq; ab his invicem dilectus est.* Atq; hoc esse τὸ φιλοίκειον, quod à Fratre suo Vero didicisse Marcus profitetur, censet Salmas. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò τὸ φιλοίκειον habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perstrictum? *Jam in suos tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinquos cuncta honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & quidem scelestum atque impurum, citò nomen Cæsaris & mox sacerdotium, statimque nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & consulatum.*

Φιλάληθες | *Simplicitatem* certè Vero tribuisse Severum, eandémq; in illo adamâsse Pium monuimus

mus *suprà ad* § 9. sed & Capitolin. de eodem, *Erat*, inquit, *morum simplicium, & qui adumbrare nihil posset.* Verùm istud infirmitatis potiùs ἢ ἠλιθιότητος ἢ τοῦ εὐηθείας, quàm candoris ingenui ἢ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuisse*, dicit; *nihil voluisse adumbrare*, non dicit. Siquidem idem eidem alibi impingit, (quòd & suprà notavimus) *callidam severitatis simulationem*: quâ nimirum per imperii initia, graviter se, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bracteata* tantùm (ut cum Seneca *ep.* 115. loquar) erat illa severitas, cujus fucus facilè deprehendi poterat, nec personam illam diu sustinuit; sed ad ingenium indoiémq; pravam citò deflexit. docuitq; verum esse, quod Greg. Naz. *orat in Jul.* 1. Ὡς ὑπὸν σχηματιστὸν, μόνιμον, i. e. *quæ simulata sunt diuturna esse non posse.* ut Ambrosius *de Offic. l.* 2. *c.* 22. Ego interim non video (quod & priùs monui) quomodo Capitolinus sibi ipsi constet, qui in Vero modò *simplicitatem* prædicat, modò *callidam simulationem*, tanquam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Verissimum* appellabat Adrianus. Cass. & Capitol.

Φιλοδήμου | Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus est) *fidem, non & amorem exhibuisse*, autor est Capitolinus. Est autem *fides justitiæ pars*; ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* sejuncta, φιλοδήμου elogium neutiquam meretur. Utrumq; autem hoc & φιλαλήθης & φιλοδήμου interpres Anglic. (quà ratione motus, mihi incertum) omisit.

Θρασέαν | De Thraseâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Cass. in *Neron.* & in *Dioclet.* Suetonius *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. dissert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον | De Helvidio Prisco, Thraseæ genero, Tacit. *ibid.* & *hist. l.* 4. Dio Cass. in *Vespas.* Sueton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l.* 9. *ep.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον | De his, præter cæteros historicos, fusissimè Plutarchus; qui ex professo res gestas horum omnium descripsit. Verùm quid cum heroibus istis L. Vero, homini *vitiorum Cajanorum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini sunt de Vero verba. Nero scil. alter Thraseam Marco conciliaverit, & in notitiam ipsius eum insinuaverit? Accedit, quod ex hìc positis videri possit, Marcum Lucio in disciplinam quandoq; datum; & ab eodem in eis, quæ referuntur istìc, aliquâ saltè ex parte, institutũ. Verùm repugnat planè sententiæ huic, tum utriusq; ætas, cùm Marcꝰ Luciũ antecesserit, utpote qui Pii filiam ideò duxerit uxorem, quòd Lucioꝰ, cui ab Hadriano destinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámq; suam Lucillã nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam quòd Lucioꝰ hic, post septimum annum in familiam Aureliam traductus, *Marci moribus & autoritate formatus* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (sed à Salmasio restitutum) & in *Vero.* Alius igitur est necessariò Marci frater requirendus, in quem ista possint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου | Πολιτείαν ἰσόνομον & noster istìc, & Plut. in *sap.* 7. *sympos.* appellat τὴν δημοκρατίαν. in qua singulis quibusq; civibus jus ex æquo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodot. apud quem Otanes *l.* 3. Πλῆθος γὰρ ἄρχον, οὐδὲν τοῦτο μοῦνον πάντων κεκλίσεται ἔχει ἰσονομίην. Eúmq; secutus Thucydides, qui *l.* 3. Οἱ δὲ τὰς πόλεις μεταστάντες, μετ' ὀνόματος ἐπιεικεστέρου ξυνοικοῦντες, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀξιοκρατίας σωφρονοῦντες καὶ μᾶλλον τοιαῦτα λόγῳ διανοούμενοι, ἄθλα ἐποιοῦντο, &c. Quanquam autem, ut *Sen. ep.* 30. *Prima pars æquitatis est æqualitas*, non immeritò tamen Plutarchus, Παισὶν ἀδικίαν μεγίστην ἐν τῷ ὀχλικῷ τοῦτῳ ἰσότητα, pronunciat, in *sympos. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqualitate istâ nihil inæqualius*; Plin. min. *l.* 2. *ep.* 12. Nec sanè minùs veritati consonum quicquam, quàm Lactantii illud *inst. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non sunt universi pares, æquitas non est.* Itaque non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu*, inquit, *eam primò domi tuæ institue.* Plut. *sap. sympos.* & in *apoph.* qui & eo nomine eundem laudat, *sympos. probl. l.* 8. *c.* 2. quod *proportionem arithmeticam*, tanquam δημοκρατικὴν ἢ ὀχλικὴν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à se efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inquit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Casaubon. *ad Sueton. l.* 2. *c.* 51. Potest tamen & πολιτεία ἰσόνομος à Marco dicta videri, *in qua juxta legum præscripta jus cuiq; ex æquo redditur.* Ita Plinius in *panegyr. Trajano: Dicitur actori, atq; etiam procuratori tuo, In jus veni, sequere ad tribunal, nam tribunal quoq; excogitatum principatui*, (ità Lipsius) *est par cæteris. Sors & urna fisco judicem assignat. eodem foro utuntur principatus & libertas. quæ præclara tua gloria est, sæpe vincitur fiscus; cujus mala causa nunquam est, nisi sub bono principe.* Sed & de Marco ipso Eutropius, *Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit.* Cæterùm tale potius est regium regimen, quale verbis sequentibus depingit.

Τὸ ἐλεύθερον τῆς ἀρχομένων | Claudianus *in Stilicon.*

Follitur egregio quisquis sub principe credit
Servitium, nusquam libertas gratior exstat.

Optimè itaq; Euripides *Ægeo*, à Stobæo laudatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἄνδρὸς δ' ὕπ' ἐσθλοῦ καὶ τυραννεῖσθαι καλόν.
Perferre regnum rege sub bono juvat.

Certè Marcus noster, si Capitolino credimus, *cum populo non aliter egit, quàm est actum sub civitate libera.* Itaq; cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu postularet, Ἡμεῖς γὰρ, inquit, ὅτου ἂν ἴδιον

ἄλλον ἔχωμεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκεῖσθαι. refert Cassius. Quin & de eodem Aristides, Φιλανθρωπία γε μὴν τις μείζων ταύτης καὶ φανερωτέρα, ἢ κατεπήγασε πᾶσι τὸ ἀγήκοον, καὶ ὑπὸ φόβου διαλαμβάνον, πολλῶν ἤδη καθηκόντων καὶ ἀτάκτως ἐντυγχανόντων τὰς πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτό τι, ἐλεύθερον ἢ ὑβριν ὅτε φερήσοιτο πάντες εἰπεῖν οἷόν τε ὄν· ἀνερριπίσθης τῆς σώφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, τρέμοντος ἢ ἑκάστου, σκιὰν ἀπέλαζε τοῦ φόβου τούτου, καὶ ἐλευθέρωσε τὰς ἁπάντων ψυχάς, ἐστελῆ καὶ ὁλόκληρον ἀποδοὺς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς. Laus est Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, quòd *res olim dissociabiles miscuerit, Principatum & libertatem.* laus eadem & Marco nostro, hisce autoribus, debetur.

Τὸ ἀμελὲς | *Curis vacuum*, Xyl. ad sequentia refert M. Cas. *tenorem constantem in philosophiæ studio æstimationéq; observare, curis distractionibúsq; aliis neutiquam interruptum.* forsan tamen *corporis neglectum* Marcus voluit. Si tamen locus integer fuerit. siquidem τὸ ἀμελὲς alioqui in vitio plerumq; ponitur. quin & infrà § 17. talem se habuisse fratrem prædicat, qui moribus suis τὴν ὀπτιμίαν ἑαυτῷ excitaret ipsum.

Ὁμότονον ἐν τῇ πρὸς τὴς φιλοσοφίας | Dè Pio certè Aurel. Victor. *Adeò æqualis probisq; moribus, utì planè docuerit, eô demum fortunatas urbes fore, si regna sapientiæ sint.* Respexit ad celeberrimum Platonis illud, quod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunquam bene cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè constitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῆς φιλοσοφίας γένος ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς ἡμῖν εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῆς δυναστείας ἐν τοῖς πόλεσιν ἐκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ, *epist. 7. & polit. l. 6.* Ἐὰν μὴ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλῆς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ, καὶ φιλοσοφία. Quod Hierocles *de Providentia l.* 2 apud Photium *cod.* 252. sic expressit, Τὺς φιλοσόφους ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἱστάναι, ἵνα λύξωσί ποτε τῆς κακῶν· καὶ ὡς οὐκ ἂν ποτε εὐδαιμονήσει πόλις, εἰ μὴ αὐτῷ διαγράψειαι οἱ τῷ θείῳ ἀφιδρύματι χρώμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. συλλεύει. 1. Χρῆναι γὰρ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, εἰς ταὐτὰ συνελθεῖν. Cicero *ad Quint. frat. ep. 1.* sic extulit. *Tum denique fore beatas respublicas, si aut docti & sapientes homines eas regere cepissent, aut qui regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientiâ collocâssent. hanc conjunctionem videlicet potestatis ac sapientiæ, saluti censuit civitatibus esse posse.* Justinus in *apolog. 2.* Ἔφη γάρ ποτε καὶ τὸς παλαιοὺς, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, οὐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις εὐδαιμονῆσαι. de principibus subditísq; simul pronunciavit, quod de illis solis Plato dixerat: præsumpsisse Platonem forsan existimavit, principe philosophante, idem & populum facturum. Ita certè de Numa Plutarchus: Ἐγεγόνει ἐξώκεγκα παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ὡς ὕστερος ἐκεῖνος οὐκ ὀλίγοις χρόνοις ἡμόμενος ἐτέλμησεν ἀρρῆναι ἐκεῖ πολιτείας, ὡς μία κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις δοίη ἐκ τοῦ τύχης θείας, εἰς ταὐτὸ δυναῖς φιλοσόφῳ βασιλικῷ συμπεσοῦσα σώφρονα, ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδίκαιον τῆς κακίας τὸν ἀρετῇ κρατοῦντα. μακάριος τοῦ δὲ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς· μακάριοι δὲ οἱ ζωμήκοοι ἤδη ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος λόγιον λόγων. τάχα δὲ οὐδὲ ἀνάξιος πνὸς δοκῶ θεοῖς τοῦ πολλοὺς, οὐδὲ ἀπειλῆς, αὐτοῦ ἢ τῷ ἀρετῷ ἐν εὐδήλῳ παραδείγματι καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τῶν ἀρχόντος, ἐκκόσαι σωφρονῆσαι καὶ συνημπλέοντας θεοῖς αὐτόν. De Osiride pariter Synesius *de provident.* Καὶ σωφροσύναν ἦν Ὄσιρις ἠξίωσε τιμᾶν· παιδείαν δὲ ἀρετῆς ἥκιστα πολλῷ ἔδει. unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeò floruisse εἰς ἐοικέναι τῷ χρόνῳ ἀρετῆς διδασκαλεῖον, ἢ παῖδων θεοῖς ἵνα βλαστόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δρόντων τὰ ἂν δέοι, καὶ λεγόντων ἃ δεῖ, καὶ ἀκούειν. Idem Synesius *ad Arcad. Imper. de regno*, Ὑπὲρ φιλοσοφίας ἦν πῦρμαι καὶ οὐκ ἂν γε τυχεῖν τῆς ἐυχῆς, ἵνα Πλάτων ἐυξάμενος ἐκ ἐπύχετο. ἰδιαίτ σε τῇ βασιλείᾳ σεσοφιλοτόκα φιλοσοφίαν. Quod in Arcadio optaverat Synesius, in Justiniano contigisse refert Agapetus in *Paræn.* Ἐφ' ἡμῖν ἀνεδείχθη τῆς εὐζωίας ὁ χρόνος, ὃ σοφεῖται πις ἦδ παλαῖων ἔσται, ὅταν ἢ φιλόσοφος βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλῆς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰ φιλοσοφήσῃς ἠξιώθησε βασιλείας, καὶ βασιλεύσωσης ἐκ ἀπέστε φιλοσοφίας. Cæterùm quæ ille videre optaverat, iste vidisse se profitetur, id in Marco nostro ab omnibus agnitum est. Huic etenim, Capitolino referente, *sententia Platonis semper in ore fuit: Florere civitates, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Nec in vita, quàm in ore, minùs; quum, ut idem autor est, *honoribus in se receptis, philosophiæ operam vehementer dederit; tantúmque in eo philosophiæ studium fuerit, ut adscitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad Philosophorum domos discendi causâ ventitaret.* quod & Cassius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὢν, μὴ αἰδεῖσθαι, μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν. Quin & conspicatū hoc Luciū quendam, philosophum & ipsum, ad cœlum manibus sublatis, exclamâsse refert Philostratus in *Herode*, & ex Philostrato Suidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη, δίλτον ἔχαλάμβος, ἐς διδασκάλου φοιτᾷ ἄνερ οἱ παῖδες! *Proh Jupiter, Romanorum Rex senescens jam, libro ad latus appenso, sicut pueri solent, ad præceptoris ædes it!* Verùm tantum abest ut hoc tibi Marce dedecori putârit, aut à verè sapientibus ei notam aliquam attraxerit, ut contrà studium philosophiæ constans & indefessum nomen illi celeberrimum conciliârit. Itaque non immeritò forsan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem se cupere, qualis fuerit Marcus, etiamsi philosophiâ*

plùs nec Plato esse possit, si revertatur in vitam. Quin & à Casaubono nostro ad Pers. Sat. 1. elogio honoratissimo planè amplissimóq; isto ornatur: *Sapientissimus ille Imperator Marcus, ὁ ἐκ βασιλέων φιλοσοφικώτατος.* In eam deniq; propter doctrinam virtutêmq; existimationem venisse dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis impletum esse verbum, quo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigisset ut Philosophi rerum potirentur.* Fulgos. *memorab. l. 2. c. 5.* De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom. 10. ann. 911.* ubi orationem ejusdem quandam piam admodum ac eruditam recitaverat: *Ità planè cùm vel Philosophi Christiani regnant, vel reges philosophantur.* E nostris, De Henrico I. Guilielmus Malmesbur. *l. 5. Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, quamvis tumultuariè libatæ, magnæ supellex ad regnandi scientiam, juxta illam Platonis sententiam, quâ dicit, Beatam esse rempublicam, si vel Philosophi regnarent, vel reges philosopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, *ἐν τῇ Λεξιάδι.* Πέφυκε γωλγθῆν ὁμῶ, μεγάλη τε ἀξυσία καὶ ἀεὶ πῆ φέρησις· ὡς συζυγίας ὑδὲν χρῆσθ' ἐν τῷ βίῳ μαλακώτερον. ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δυνάμις ἐν ἀνθρώποις ξυμπίπτη, τότε πολιτείας ἀείστης, καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύσεις γίνοιτ' ἂν Πλάτων. Deniq; in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: אידוהו אדם ראוי למלוך ואמר חכם או מלך שיורוש חכמות *Ecquis homo est regno dignus? vel sapiens, vel rex sapientiæ studiosus.* Quanquam Platonis sententiam illam, tot autoribus tantísque comprobatam, ridet exagitátq; multis apud Athenæum *dipnosoph. l. 5.* Masurius, Themistius etiam censuræ subjicere est ausus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat. 12.* Πλάτων μὲν ἦν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα θεῖος καὶ αἰδοῖος, ἀλλὰ τῶν γε ἀτυχῶς ἀποκυισθέντων μάντις καὶ σοφιστὴς λόγων, ὅτι μὴ φρονεῖν τὸ καθ' ἡδονὴν τοῖς ἀνθρώποις, πλὴν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Aristotelem Platoni opponens, qui dixerit è contrario, φιλοσοφεῖν μὲν τὸν βασιλέα, ἐκ ὅπως ἀναγκαῖον ἦ, ἀλλὰ καὶ ἐμποδὼν τὸ ἦ φιλοσοφεῖν ἀληθῶς ἐντυγχάνειν, ἐμπειρίαν καὶ ἐμπειρον. hunc probans, ἔργων γὰρ ἀγαθῶν, inquit, πλὴν βασιλεῖς ἐπάσησιν, ἀλλὰ ῥημάτων. quasi in verbis, non in factis philosophia consistat. Concludit ipse; Ἀγαπῶμεν ἦ, εἰ φανεῖη ποτε βασιλεὺς, ἐκ αὐτὸς αὐτυχῶν φιλοσοφίαν, τοῖς ἦ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς ἐμπειρίας καὶ ὑπάρχων. Atqui à regibus sacræ philosophiæ, an theosophiæ, studium etiam codex divinus exigit, *Deut. c. 17. v. 16, 17.* Cæterùm, missis his, quæ hîc Marcus, quî possint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philosophica disciplina fuit semper alienissima.

Τὸ πεδικὸν δεῖ τῷ νῷ καὶ φίλον φιλεῖσθαι | Apud Livium *l. 22.* Acedux Hispanus; *vult sibi quisque credi; & habita fides ipsam plerumque obligat fidem.* Et Seneca, *epist. 3. Fidelem si putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroque Plut. in *præcept. conjugal.* Ποιεῖ γὰρ καὶ τὸ πεδινὸν, δοκεῖν πεδιάδος καὶ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίφυσον | Verum revera Capitolinus (quod & suprà non semel monuimus) ait fuisse *morum simplicium, & qui adumbrare nihil posset.* nec tamen eum esse existimo, de quo Marc. istîc. Certè fratrem suum, quisquis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qualem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib. 19. c. 8.* — *eo ego*, inquit, *ingenio Natus sum, amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gerere.* De Clearcho itidem Xenophon, *expedit. lib. 2.* Τὸ συσσῶν, τό τε φαιδρὸν αὖτε ἐν τοῖς προσώποις ἴσασι φαίνεσθαι. vid. *l. 11. § 15.*

Τὸ μὲ δεῖσθαι σοχαστεῖ πρὸ φίλης αὐτῷ, πρὶ τῶν θέλει, ἢ τί ὁ θέλει | Contrà prorsus quàm Dominus, qui χρυσῆς Dioni Cassio prædicatur. & quàm Tiberius multò magis; qui sensus ità privatos obtegere est solitus, ut ancipiti eventu, quid expeteret, quid averseretur, ariolari suos necesse fuerit, & gravissimam sæpe officiis eis offensionem incurrerent, quibus potissimùm demereri se posse sperabant. Eum nobis sic Cassius *l. 57.* depingit. Φύσει ἦ ἰδιωτάτῃ ἐκέχρηστο. ὥστε γὰρ ὧν ἐπιθυμεῖ προσποιοῦτό τε, καὶ ὃν ἔλεγχε, ὑδὲν ὡς ἐπιεῖν ἐβούλετο· ἀλλ' ἐναισιωτάτως τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποιούμενος, πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προβλέπετο· ᾠχίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ὀλιγωρεῖν ἐν οἷς μάλιστα ἠναγκάζει, ἐδόκει ἦ· ἤλγει τε δῆθεν, ὡς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχθήρατον, ὅτις σωφρόνησε· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατόν ὄντα ἐώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο· τό τε σύμπαν, ὑπ' ἠξίου τὸν αὐτοκράτορα κατάδηλον εἶναι καὶ μὴ μόνα ταῦτ' εἰ ἔχειν, ἀφυλακτῶ ἂν τοῖς πᾶσιν ἐχρῆτο· ἐκ γάρ τοι τὸ ἐναντιώτατον πάντα ἀναλαμβάνουσιν, ἐκ τῷ ὄντι τό τε μὴ βλέπειν δι' ἃ αὐτὸν τῷ πάνυ πιστεῖν, καὶ τῷ ὀργίζεσθαι πῃ τὸ μὴ ἐφιέναι ἐνόμιζον· καὶ ἦ ὠργίζετο, οὐ πᾶς αὐτῷ σωφρονεῖν φανερὸς ἐγίγνετο· καὶ πολλοὺς ὑδὲν ἄλλο σφίσιν, ἢ ὅτι σωφρόνει αὐτὸν, ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπώλεσεν. ὅστε χαλεπὸν μὲν λῦ αὐτῷ σωθῆναι πολλὰ γὰρ ἅττα φεύγειν τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὰ φεύγειν τὸ βουλόμενον σωφρονεῖν ἐδύνατο, ἐσφάλλετο. χαλεπώτερον ἦ σωθῆναι· πλὴ τε γὰρ ἐπιθυμίαν αὐτῷ καταφρονεῖν, καὶ τότε καὶ ἀχθεσθαι αὐτῇ ὑπῆρχε δίοντο. μάλιστα δ' ἂν, ὡς εἰπεῖν, ὅτῳ τι σωφρονέστατον ὄζει. διεψεύσατο, ὃς ἔτ' ἠγνόησε πλὴ φύσιν αὐτῷ, ἔτ' ἤλεγξεν· οὕτω γὰρ, ὅτε πεδιάσειε αὐτῷ ἡ πατρὶς ἐξ ὅτε ἐνδεξάμενοι νοῦν ἃ ἔπραξεν, ἐμισοῦντο πάνυ· χαὶ πολλοὶ ὄχλοι παρῆσαν, εἴ τί πε ἐναντοῖτο θεῖς ἔλεγχε, εἴτε καὶ σωφρονοῖτο. τὰ μὲν γὰρ ἀληθῶς ἡμέρα, τὸ ἦ δοκεῖν βούλεσθαι, πάντως τί πῃ πρὸς ἐμάτιον·

ὀκτάτευχον ἐκαπτώμβους εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ τῆς δυνάσεως ἄπειρος ἦν. Sed & de Domitiano, Cassius idem, *lib.* 67. Καί τις καὶ τοῦτο δεινότατον ἔσχεν, ὅτι καὶ κολακείαν ἤθελε, καὶ ἀμφοτέρους ὁμοίως ἤχθετο, καὶ τοῖς ἀρεσκόσι, καὶ τοῖς μὴ τοῖς αὐτοῖς, ὅτι ἀνοήτοις, τοῖς ἡ ὅτι κἀκοφυέσιν ἐδόκει.

§ 15. Παράκλησις Μαξίμου | *Maximus me adhortatus est.* Xyl. Verùm additicium videtur [κλῆσις] illud. lego, Παρὰ, ut suprà. atque ità citare comperio If. Casaubonum *ad vitam Marci.* Legere tamen videtur Salmas. *ibid.* Παρὰ Κατύλου καὶ Μαξίμου. Sed cum *Catuli* suprà § 13. meminerit, quare denuò, præter morem suum, eundem reponeret, causam nullam video. minúsq; jam placere sibi, quod olim voluerat, vir candidissimus profitetur. Meric. Cas. Παρὰ Κλ. Μαξίμου, *à Claudio Maximo. Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recenseturquibus Marcus noster in disciplinam se dederit. Verùm nec viro clarissimo ea lectio probatur; quum nec in aliis citandis duplici nomine sit usus, παρὰ Οὐήρου, παρὰ Διογνήτου, παρὰ Ῥουστικοῦ, παρὰ Σέξτου, παρὰ Φρόντωνος, παρὰ Κατύλου. *Ergò & hìc scripsit,* inquit, παρὰ Μαξίμου. *Et sic legendum censeo.* Cui accedit & *ad Capitolinum* Casauboni patris calculus, qui *solis cognominibus Catulum Maximúmque* monet, *à Marco in hoc scripto nuncupatos.* Etiamsi autem Μάξιμον Τύριον Eusebius in *canone chronico* (uti ex Georgio monacho patet, qui eundem transcripsit) inter Marci nostri præceptores collocaverit: unde & supplendus videtur Marian. Scotus, apud quem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remansit; vix adducor tamen ut credam quod Viri illustres Jos. Scaliger *notis in Euseb.* & Jac. Capellus *histor. Eccles. cent.* 2. autumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum esse, cujus extant διαλέξεις, cùm iste quantus quantus est, totus *Platonicus* esse videatur, illum *Stoicum* extitisse consentiunt autores. Sed & *Tyrium* istum sub Commodo, non sub Marco, Romæ διατρίψαι Suidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ | *ut suo exemplo meipsum regerem.* Xyl. ad verbum, *se continere*, vel, *sui continentem*, sive *potentem esse*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperiosum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus.

Sic κρατεῖν τῆς χειρὸς apud Plutarchum Aristides, de Themistocle quem peculatus reum agebat, ex Tragico an Comico aliquo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δ' χειρὸς οὐ κρατῶν.

Sapiens quidem vir, sed manus non continens.

h. e. manum (à publico, sive alieno) continere ac cohibere haud potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionysius Halicarn. apud Strob. tom. 2. tit. 20. Ὅτι μεγάλου καὶ δυσνίκητόν ἐστι καὶ ὀξὺ τοῦ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ σφοδρία καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ μὴ ἥττασθαι μείζων. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, quod ὀργὴν κατέχειν Menand.

Ὅσος τὸ κατέχειν δεῖ πλὴν ὀργὴν πόνος;

Cohibere quantus impetum est iræ labor!

Rex sapientissimus, *Proverb. c.* 16. *v.* 32. *Potior est longanimis robusto; & qui in animum suum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρεῖσσον ἀνὴρ μακροθυμῶν ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, κρείσσων πόλεως. Optimè, Siquidem, ut Plut. *de irâ cohib.* Ἀνδρὸς μὲν κρατῆσαι, καὶ χείρους βελτίονας, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ σῶσαι καὶ θυμῷ, τέρμασιν μεγάλης δεῖ καὶ νικητῆς ἰσχύος. Socratis dictum est; à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μείζω μὲν ἀρχὴν οὐ πλὴ βασιλέως, ἀείζω δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τὴν νίκην τὴν πολεμίων, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγεῖτο. Seneca, *de Benef. l.* 5. *c.* 7. *Gentes facilius est barbaras impatientesque alieni arbitrii regere, quàm animum suum continere, & tradere sibi.* &, *epist.* 75. *Hæc est absoluta libertas, in seipsum habere maximam potestatem. inæstimabile bonum est suum fieri.* Et, *epist.* 113. *Sibi imperare maximum est imperium.* Et, *quæst. nat. l.* 3. *Nulla major est victoria, quàm vitia domuisse. innumerabiles sunt, qui urbes, qui populos habuere in potestate; pauciſſimi, qui se.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2:

Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Et Claud. *de* 4. *Cons. Honor.*

—— *tunc omnia jura tenebis,*
Cum poteris rex esse tui. —

Rectiùs enim is appellabitur Rex, (qui hoc præstiterit,) *quàm Tarquinius, qui nec se nec suos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 3. Dio Prus. *Orat.* 49. Τοῦτό γε ὅλως φιλοσόφου τὸ ἔργον, ἡ αὐτῷ ἀρχή. Τῷ δὲ πλὴν ἀρχὴν ταύτην ἰσχυρὰν καὶ ἐπικρατῆ ἔχοντι, ἀκαλινῶν ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων χρείαν γίνεσθαι. Et rursus, Ὁ τοίνυν φιλόσοφος οὐκ αὐτὸς ἄρχει· ὁ τοῦ παντὸς καλεπώτερος ἢ συμπάντων μὲν ἐλλείπων, συμπάντων δὲ βαρυτέρων βασιλεύων. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν παίφορον | ità Basil. Verùm παίφορον vox est nauci. παράφορον D. Junius vult. quod Xyl. etiam legisse videtur, quum *præcipitem* vertit. Est enim παράφορος propriè qui *transversus abripitur*; eíq; optimè opponitur, qui in suo sui imperio se continet. ità Herod. *l.* 8. de quibusdam qui fluvium tranare volentes in aquas unà cum equis se dederant, παρενεχθέντες ἀπόλοντο. *Vi fluminis abrepti perierant.* inde ἡ παράφορος à torrente flumine translatum, *l.* 5. § 23. & *l.* 12. § 14. ὁ ἀλύδων παράφορος, *æstus abripere*, dicitur. at Lugd. παίφορον exhibet. quod secutus M. Casaub. *circumactum*

sumactum reddidit. atq; ità ἐπιφέρεσθαι etiam usurparur ab Apostolo, de hominibus instabilibus, qui cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facile circumaguntur, *ad Ephes. c. 4. v. 14.* κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. metaphora ducta à navibus ἀνδραπίζουσι, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l. 2. § 7.*

Ἐν τοῖς ἄλλοις περιστάσεσι | περιστάσεις istîc, ut Galeno suprà ad § 12. adducto, pro *rebus* ejusmodi nos *circumstantibus*, quæ negotium nobis molestiámq; aliquam facessant. de qua vocabuli hujus significatione dicetur ulterius ad *l. 9. § 13.*

Τὸ ἔυκρατον τῷ ἤθει | *morem benè temperati.* sive *morum insigne temperamentum.* De Aufidio Cicero *ad famil. l. 12. ep. 37. Est autem ità temperatis moderatisque moribus, ut summa severitas, summa cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l. 4. epist. 6. Virum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris constitutione temperata, quando nec æstu torret, nec vexat frigore. Æschines (hujus enim esse docent Laert. Athen. alii) *Axiocho* : ὅτι γὰρ χεῖμα σφοδρὸν. ὅτι θάλπος ἰσχνὸν, ἀλλ' ἔυκρατον ἀὴρ κεῖται, ἀπαλὸς ἥλιος ἀκτῖνων ἀναπεπταμένων. Potest & à vino aquâ mitigato in quibus miscendis si justa ratio habita fuerit, (artis autem id esse docet Athenæus *l. 10.*) ἀφαιρεῖται ἡ κρᾶσις τὸ ἄκρατον τὸ βλαπτῶν, ὑ σωτηρῶσα τὸ χρήσιμον. Plut. *de leg. poet.* Inde ὄινος ἔυκρατος, Polluci *l. 6. c. 3.*

Οὐ χαλεπῶς κατεργαστὸν ἂν ἐσπούδασα | *Ut quæ instituissem, expeditè, nec magnâ cum molestia perficerem.* Xyl. *Negotia, quæcunque ea fuerint, cùm exquisitè, tum sine quiritatione, exequi.* M. Casaub. Eóq; sensu τὸ κατεργάζεσθαι usurpâsse Xenophon videtur, *memorab. l. 4.* Καίτοι γε τοσούτῳ ταῦτα ἐυκολώτερον δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳπερ πλοῖον περὶ ταῦτα σωμάτων, ἐλάττως ὀι κατεργαζόμενοι γίγνονται. Thucydid. etiam *l. 4.* Οὕτω τῇ παρούσῃ εὐπορίᾳ χρήσωμαι, ἐξὸν σφίσι μηδὲν ἐναντίωσις, ἀλλὰ καὶ τὰ δίκαια ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπροφάσιστα μεγάλῃ τῇ ἐυπειθείᾳ παρεσκευῇ κατεργάζεσθαι. Vide *l. 9. § 12.* Usurpatur & de cibis digerendis concoquendisq; : unde alimenta ἐυκατέργαστα, *concoctu facilia*, & δυσκατέργαστα, *concoctu difficilia*, in medicorum scriptis frequentissima. & indè forsan mutuatum fuerit.

Πάντας ἐαυτῷ πεδ' ἑαυτὸν | De Xenocrate Laërt. *l. 4.* Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ἔξὸν, ἀνώμοτον ἐμαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. *Tantæ apud suos fidei existimationem obtinuit, ut quod nemini cuiquam alioqui licitum, huic etiam in[illegible] testimonium perhibere Athenienses permitterent.* [illegible] *ad l. 3. §. 5.* Eâdem ferè apud eosdem autoritate fidéque pollebat Aristides : sed & apud Romanos Cato Uticensis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorsus indignis παρειμωδῶς diceretur, Τοῦτο μὲν ἔφη Κάτων λέγειν πιθανὸν ἔχειν. *Hoc nec Catone prædicante fidem moretur.* Plut. *in Caton.* Malè autem Xyl. istîc, *Dicebat sibi verba facienti*, &c. quasi hoc de se prædicâsse Maximus diceretur, quod tam à Maximi moribus quàm & à Marci merite alienum est.

Ὅτι ὁ καιρὸς σοφιστὴς | Geminum de Jesu nostro elogium populi apud *Marc. c. 7. v. 37.* καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hist. Regum l. 2. c. 3. v. 36. Populo rectum videbatur, quicquid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνεπαπλητον | alterum horum interpres Ang. omisit. Vide *l. 12. §. 13.* Zenonis placitum est apud Laërt. *l. 7.* τὸν σοφὸν μηδὲν θαυμάζειν. Quin & Zenone prior Democrit. apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Σοφίῃ ἀθαμβίῃ, ἀξίῃ πάσῃ καὶ σωφροσύνῃ, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorsus quicquam adversatur Heraclitus ; Βλαξὶ ἀνδρὶ ὅμοιον παντὶ λόγῳ ἐπαΐειν φιλεῖ. quod usurpat Plutarch. *de Poet. leg. c. 10.* & *de audiend.* Verùm illi moderantiús. At utroq; istô antiquior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμφορος, hunc sese ex philosophia fructum percepisse professus est, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *quòd nihil admiraretur*, sive *quòd nihil admiratione sui dignum duceret.* quod tamen perperam à quibusdam acceptum monet Plut. *de audiend.* Hinc Horat. *l. 1. epist. 6.*

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quæ possit facere & servare beatum.

Ex adversùm tamen Plato in *Theæteto* : Μάλα φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit tuum, *Stromat. l. 2.* Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inquit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθαίας ἐν παραδόσει παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τοῦτον ἀρετῆς τὸν τῆς ἐπικεινα γνώσεως ὑποτιθέμενος. ἢ κἀν τῷ κατ' Ἐξαΐνης ἐυαγγελίῳ, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, γένεται δὲ καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magistro suo dissentiens Aristot. περὶ τὰ φυσικὰ, *l. 1. c. 2.* Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα περὶ ἀπόρων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν προϊόντες, καὶ περὶ μειζόνων διαπορήσαντες. Et mox : Ἀρχὴν μὲν γὰρ ἔνιοι τὸ θαυμάζειν ποιοῦσι. Verùm conciliari poterunt istæ, quæ ex diametro repugnare sibi invicem videntur, sententiæ ; si de tyrone philosopho Platonis istud, de veterano sapientiæ jam apicem summum assecuto, priora illa acceperimus. Cyrus deniq; Persas suos ità instituisse refert Xenophon, *l. 8.* Ὡς μηδὲ μεταστρέψαντες φανεροὶ ἦεν, ὡς ἐθέλοιεν θαυμάζοιεν.

Καὶ μηδαμοῦ ἐστιγμένον, ἢ ὀκνεῖν | quod *lib. 7.*

60. dixit, μάτην ζηλοῦσιν, μάτην ναρκᾶν.

Ἢ ἀμηχανῶν | ἀμηχανεῖν propriè *in eis esse angustiis, e quibus nullâ ratione, nullâ machinâ expedire vel extricare te possis.* itaq; verto *perplexum esse.*

Ἡ ὑποπτοτὴς | Suspecta vox. forsan ὑποστομωτὴς, ut gemina litera altera exscriptoris vitio exciderit, quo modo in ὑποστομωτιζομένους, *l.* 4. § 16. Xyl. *neq; mœstitiæ, neq; gaudii nimium.* Casaub. *ridere*, vertit; sed ita ut *risûs excessum* designet. Mihi aliò inclinat animus. συσπᾶσθαι est quod Latinis *ringi*, vel etiam *dentibus renidere.* usurpatur plerumq; de *risu simulato*, qualis eorum, qui Græcis antiquis γραθμοῖς ἀλλοκότοις, recentioribus ξυραῖς παροιμίαις γελᾶν, utì Eustath. *ad Odyss. σ'. malis alienis ridere*, Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *l.* 2. vel etiam de *indignatione, dissimulata* quidē, sed quæ istiusmodi oris habitu re prodat, qui cùm *risum*, vel *irrisionem præ se ferat*, ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non simpliciter *irasci*, utì exiliter nimis Nonius, sed *tacitum stomachari, cùm aliud præ te feras*, utì Donatus in Terentiano illo *Pherm.* 2.2. ubi *risui vero* opponitur;

——— *ille ringitur, tu rideas.*

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multum ringitur otiosa virtus.

Marcus noster *l.* 11. § 18. Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἂν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσηθὸς, μηδὲ ἐπίτηδες. *Si verum ac genuinum fuerit, non personatum & ementitum.* quale eorum, qui vultu orīsq; habitu externo offensionis speciem nullam læsi proferunt, sed injuriarum despectum quendam præ se ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æstuet. Apud Suidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀνεπιδότοις, Λίαν δὲ ἐς αὐτὸν ὁ Θεοδέσιος ἠγανάκτησε καὶ ἐσεσήρει. *Valdè adversus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut sit istîc σεσηνιᾶναι, sive σεσῆναι ἐπί τι. *ad rem aliquam*, sive *ad occasionem aliquam ringi*, h. e. vel exacerbari vel renidere aliquem, ad risum quendam adscitium compositio vultu, cum animo tamen angeretur. id quod *affectationem caninæ æquanimitatis stupore formatam*, nuncupâsse videtur Tert. *de Pat. c.* 2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικὸν | De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara sanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτῷ δίκαια συγγνώμην. Cui gemina Plinii minoris ista, *l.* 8. *ep.* 22. *Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ita peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef.* 1. 10. *Hoc tu cave, tanquam maximum crimen, ne admittas: ignosces tanquam levissimo, si admissum est.* &, *ad Marc. c.* 4. *Nec quicquam pulchrius existimo in fastigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In quam ferè sententiam de Marco Dio Cass. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἁπάντων ἧττον ἁμαρτημάτων ἀπτόμενος, καὶ ὅτι ἐκεῖνον ὅτι ἐκεῖνον ἐπαμυνόμενος τὰ ἧττον δὲ ὑπ' ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἤνεγκε, καὶ ὅτι ἐπολυωρήσαντες, ὅτι ἐκολάζετο. Cæterum Stoicorum placitis ista adversari prorsus videntur. Censent siquidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* sapientes, ἐλεήμονας μὴ εἶναι· συγγνώμονα τε ἔχειν μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμονα ἔχειν μηδενὶ, τὸν αὐτὸν ἔχοντα· καὶ λέγουσι λέγειν τὸ μηδὲ συγγνώμονα ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Or. pro Murœna. Fuit quidem summo ingenio vir Zeno, cujus inventorum æmuli Stoici nominantur. hujus sententiæ sunt & præcepta hujusmodi; sapientem gratiâ nunquam moveri; nunquam cujusquam delicto ignoscere. neminem misericordem esse, nisi stultum & levem. Viri non esse, neq; exorari, neq; placari.* Et mox, *Supplices aliqui veniunt, miseri & calamitosi? sceleratus & nefarius fueris, si quidquam misericordiâ adductus feceris. Fatetur aliquis se peccâsse, & ejus delicti veniam petit? nefarium est facinus ignoscere; exorari, scelui; misereri, flagitium.* Et rursus sua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris. Imo aliquid, non omnia. Nihil gratiæ causſa feceris. Imò ne resistito* [al. *persisto*] *gratiæ, cùm officium & fides postulabit. Misericordiâ commotus ne sis. sed tamen est etiam in dissolvenda severitate laus aliqua humanitatis.* Agnoscit, sed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè audire apud imperitos sectam Stoicorum tanquam nimis duram. Objicitur enim illi, quod sapientem negat misereri, negat ignoscere. hæc si per se ponantur, invisa sunt. videntur enim nullam spem relinquere humanis erroribus, sed omnia delicta ad pœnam deducere. Quod si est, quid hac sectâ durius, quæ dediscere humanitatem jubet, portúmque adversùs fortunam certissimum, mutuum auxilium claudit? sed nulla secta benignior leniórq; est, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, quare non ignoscat, dicam. Venia est pœnæ meritæ remissio. ei igitur ignoscitur, qui puniri debuit. Sapiens autem nihil facit, quod non debet; nihil prætermittit, quod debet. Itaq; pœnam quam exigere debet, non donat: sed illud, quod ex venia consequi vis, honestiore tibi viâ tribuit. Parcit enim sapiens, consulit, & corrigit. idem facit, quòd si ignosceret, nec ignoscit. quoniam qui ignoscit, fatetur aliquid se, quod fieri debuit, omisisse. Aliquem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens: aliquem invidiâ criminis manifestè laborantem, jubebit incolumem esse; quia deceptus, quia per vinum lapsus: hostes dimittit salvos, aliquando etiam laudatos, si honestis causſis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti sunt. Hæc omnia non veniæ sed clementiæ opera sunt.* Verùm hæc sunt Stoicorū argutiolæ spinosæ, & subtilitates supervacaneæ, quas Marc⁹ noster, solidior quàm subtilior, minùs curâsse videtur: imò meræ sunt, Senecâ ipso censente, λογομαχίαι. Sic enim ipse demum *ibidem.*

ibidem. De verbo, ut mea fert opinio, quæstio est; de re quidem convenit. Sed de istis ampliùs, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias promissimus fuit.* Et, *His quos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentias petiit.* Idémque de Marco. *Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis: fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rursus: *Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minori supplicio quàm legibus plecti solent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifestos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Κἂν ἄρα συμβῇ ποτε πλεῖ πρᾶξαι ἀσυλλήπτως, ἢ τὸ πρᾶξαι ἢ δύνασθαι δοκεῖν νομίζειν, ἀλλὰ μὴ μᾶλλον σφαλῆναι, κἀκεῖνο πάνυ· Aristid. de eodem. De Agricola Tacitus, *Omnia sciri, non omnia exequi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœnâ semper, sed pœnitentiâ sæpiùs contentus esse.* Vide *infrà* § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαφόρου μᾶλλον ἢ δογματικῆς φαντασίας παρέχων | *magisq; constantiam erroris securam, quàm erroris correctionem præ se tulisse.* Xyl. obscuriùs paulò. Hoc vult. Cùm sit prima felicitas, à recti norma ne minimum quidem, vel discedere, vel distorqueri: secunda, siquis quoquo modo deflexerit, εἰς ὀρθότητας ἀγαγεῖν, (ut ipse de se dixerat, suprà § 7) ad rectitudinis statum pristinum denuò reduci; quùm, *quod naturâ bonum est, neq; emendari, neq; corrigi se poscat*, ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & stabilitatem extitisse, ut ope alterâ istâ nihil opus habuerit, πλεῖ δόξαντι ἢ διαμένῳ, quod de Deo Aristot. *de mund. c.* 6. ita fultem *in bonum transfiguratus*, ut *nihil in eo supereſſet, quod mutandum videretur*, ut Seneca, *ep.* 6. In quem eundem sensum & illa accipi possunt, quæ habentur *l.* 3. § 5. Ὀρθὸν ἐν τῷ, ἢ ἀγαθὸν ἐν τῷ ἀριθμῷ. Et *l.* 7. § 7. Ὀρθός, ἢ ἀριθμῷ. Neq; enim ἀδιαστροφίαν sive *pertinaciam* illam Marcus noster in Maximo aut offenderat, aut si offendisset, prædicaret; quâ nihil in natura sua magis laudare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Caius Caligula, ut Sueton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil sit hâc magis aut devitandum, aut detestandum; ab eâq; Marcus & ipse se cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem feriò sedulóq; dehortetur, *l.* 4. § 12.

Οὔτε ἀκόμψευτον ἐν περιττοτέρᾳ ἀπὸ αὐτὸν ἀπολαῦσαν | Miranda de hominis præstantiâ aliorum omnium consensio, cui nemo quisquam deprehensus est, qui exæquare se ausus esset. Scupenda etiam, non suspicienda duntaxat, in tanta universorum existimatione, hominis modestia, qui neminem quenquam unquam neglectui aut despectui habuerit.

Καὶ τὸ εὐχαριστικὸς | Nec occurrere alibi vocem hanc existimo; & hoc loco mihi suspecta est plané. Siquidem χαριστικὸς sive *urbanitas*, parum distare videtur, vel ab ἀγροικολογία; quam repudiat Marcus *suprà* § 7. vel à κομψείᾳ etiam, quam non semel damnat. *l.* 3. § 5, & 8. & *l.* 4. § 51. unde τὸ χαριστικὸς καὶ τὸ κομψὸ διὰ à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. οὐ τὴ μᾶλλον χαριστικὸς ἢ ὁ ταῦτα λέγων, κομψὸν δύναιτ' ἄν. quin & Suidas τὸ κατασφαδικὸς exponit per χαριστικὸς. quod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. § 5. forsan tamen existimaverit quis, τὸ εὖ istud adjectum, urbanitatem ita condire posse, ut suo modo suáq; tempestate adhibita, (quod non observant οἱ χαριστικόμενοι ἐκ μὴ χαρίεντι καιρῷ, utì Dionys. Halic. in *Lysia* loquitur) etiam citra Stoicæ severitatis violationem ullam locum suum obtineat. quum τὸ εὐχαρὲς in Pio prædicet ipse *infr.* § 16. Xyl. *liberaliter quoq; facetum esse.* quod tam à Maximi instituto, quàm & à Marci, puto, ingenio, aberat procul. Verùm ego Marco ipso autore, τὸ χαριστικὸς rescribere non dubitem; atq; ita Marcum ipsum scripsisse, pignore etiam interposito, contendere ausim. τὸ χαριστικὸς certè in sequiorem partem usurpari, docent, cum ex Aristophanis illo, χαριστίων (πῖλος f.) ἢ καταπαλίων ἢ βαμβαλοχαδίου apud Etymologum & Suidam; qui & χαριστικόμενοι exponunt ὑπερηφανευόμενοι, σεμνηνόμενοι. tum & ex Glossario, ubi χαριστικὸς, *Carinari. Carinari* autem in Isidori *Glossis* est *illudere*. Et *Carinantes* ap. Festum, *probra objectantes*, sive *objicientes*. quibus accedit quod *Carinare*, Servius *ad Æn. l.* 8. *obtrectare*. adductis Ennii illis,

—*neq; me decet hanc Carinantibus edere chartis.*

&, *Contra Carinantes verba atq; obscœna profatus.*

ubi in priore versu pro *hanc*, *haic*, sive *hæc* Merula; in altero, pro *atque*, *aiquè*, sive *æquè*, Castricom. legendum censet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Festus, an hujus mutilator Paulus, *quod ut infima navis pars carina; ita sortis infimæ homines, quibus scommata id genus jacere usus esset.* at Jos. Scaliger, & hunc secuti Merula *ad Ennium*, & *ad Strobonem* Casaubonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum statuunt, quo Græcis γραφίζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe sic dicto; an à *navium carinis*, ut ad nautis usitata convitia respiciat, de quibus Flaccus *Serm. l. Sat.* 5.

Tum pueri nautis, pueris convitia nauta
Ingerere.—nam Festo quæ tribuitur notatio nec nauci est. ego sanè à χαριστικὸς ipso *carinari* vel deductum, vel corruptum nullus ambigo.

§ 16. Τῷ πατρὶ | *Patrémne* velit naturalem, *Aurelium Verum*, de quo suprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium*, ambiget forsan quispiam. Verùm hunc potiùs designatum existimem, cum quia ille Marco nostro impubi adhuc, excessisse videtur; ut ex Capitolino conjicere est; tum quia hæc eadem quæ

&

& magna ex parte ſunt principis potiùs, quàm privati hominis, virtutes) pleraque ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l.* 6. § 30. idem ſtatuit & Caſaub. *ad Marci vitam.* Interim falſus eſt Theodoretus, ſi Pii gnatum Marcum exiſtimavit, quod verba ipſius ſonare videntur, *therapeut. l.* 9. ubi poſtquam de Hadriano dixerat, καὶ Ἀντωνῖνος, inquit, καὶ Βῆρος ὁ ἐξ ἐκείνου. & Açciaolus, *Antoninus qui Hadriano ſucceſſit, quique ex eo genitus eſt Verus.* Marcum enim potiùs quàm Luciũ deſignatum opinor, cùm eo loci, tum & operis ejuſd. *l.* 6. ubi Imperatorum Series ità digeritur, Ἁδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος ὁ σεμνότατος, καὶ Βῆρος, καὶ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero neutro verum eſt, *ex Pio* fuiſſe *genitum.*

Τὸ ἥμερον | De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus.* Eutrop. & Aurel. Victor. *Adeò manſuetus, ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum conjuraverant, perſequendos, compreſſerit quæſtionem. uſque eò autem mitis fuit, ut cum ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſitâ placare, quàm ulciſci ſeditionem.* Marcum pariter prædicat Galenus in *commentar. de libris ſuis*, ἐνυπάρχοντά τι καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ σεμνόν. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Ariſtides & Dio. Ille *orat. in Regem*: Ὢν γὰρ, inquit, πολιτικὸς ὁ Σαυλὸς, ἡμερώτατα καὶ ἐπιεικέστατα διαλυόμενον ἀπάντων βασιλέων. Iſte in *Marco*, ὅτου τι, inquit, καταδεὲς δικὰ πάντων, καὶ χρηστὸς καὶ εὐσεβὴς ἐφάνη, ὡς ἔγραψε τῇ βουλῇ μηδένα ἐπὶ Καικίῳ συναπολωλέναι πλείονας. Μὴ γάρ γένοιτο, μηδένα ὑμῶν ἐπ' ἐμοὶ, μήτε τῇ ἐμῇ, μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψυχῇ σφαγῆναι. καὶ τίνος ἕνεκα, ἐπὶ ἂν μὴ τοῦτο τύχω, ἀπόλωμαι πρὸς τῶν θεῶν; Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Caſſ. Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens, Dii te ſervent.* Vide *ſuprà* § 15. Τὸ συγγραμματικόν.

Μετρίως ἀσαλεύτως ἐπὶ τῇ ἐξεταζομένῃ κεκρίνων | Ita *l.* 6. § 30. Τὸ ἀσφαλὲς τῇ κρίσει μετὰ παρρησίας ἔνιον. Verùm cave iſtic intelligas ἀσάλευτον illam, quam Cajum Imperator. in ſe maximè probâſſe, ex Sueton. ſupra monuimus, ad § 15. aut Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obſtinatam, cui illud Caſſio referente, ſubinde in ore, Πρὶν ἂν ἀκοῦσαι πείσω, μηκέτι με ἐᾶτε πύθῃ. Siquidem ut Seneca, *de benefic.* 4. 38. *Hoc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit.* Quomodo apud Antiphan. ille in *Gorgytho*, referente Athenæo *l.* 8.

Ἥδιον γ' ἀποζέσω ἄν, ὃν σεσιλόμην,
Ἢ Κλεομήδους γλαυκὸς ἐσθίοιτ' ἂν πρέσβυς.

Nec ſtultitiæ tantùm, ſed & inſcitiæ proprium. Syneſ. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθεῖς ἴσως, ἰσχνογαλαμαγεῖς εἰσι, καὶ χαλεπὸν σεσοφίσθαι τὸν ἀπόπτων σεσηλύκεσιν ὅτ' ἂν τις τὰ πλείονα ἐξαμαρτῇ, ταχὺ πεῖσαι τὸ κύριον. Verùm rationibus veris certiſq; ſubnixam conſtantiã intelligit in rebus accuratè perpenſis, & veritati æquitatiq; conſentaneè conſtitutis. Rectè Senec. *ep.* 23. *Conſtituendum eſt quid velimus, & in eo perſeverandum. Nam illi, qui ex aliis propoſitis in alia tranſiliunt, aut nè tranſiliunt quidem, ſed caſu quodam tranſmittuntur, quomodo habere quidquam certum manſurúmve poſſunt?* Et, *de Beat. c.* 8. *Fidens ſit animi: ſed fiducia ejus non ſine ſcientia ſit, non ſine conſtantia. ita maneant illi ſemel placita, nec ullæ in decretis ejus litura ſit.* A conſtantia certè laudat Pium Capitolinus; uti mox videbitur. Verùm de argumento iſto habetur elegans ſanè Epicteti diſſertatio apud Arrian. *l.* 2. *c.* 15. ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κεκρατημένοις ἐμφύεται ἕξις, ἃ πάσιν ἀλλὰ τοῖς ἐρρωμένοις. — ἃ θέλεις τὸν ἀρχιτέκτονα ποιῆσαι καὶ τὸ θεμέλιον, τὸ κείμενον εὐθὺ ἢ ὄχι ὑγιὲς ἢ ὄχι ὑγιές, καὶ ὅτου λοιπὸν ἐποικοδομῆν αὐτῷ τὴν εὐλογίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἐν ᾧ σαθρὸν ὑποστῆναι καὶ καταπεσεῖν, ἀκοσμοδόμημά τι ὄν, ὅσῳ ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ δεῖλαιον κατέστησας. Vide *ad l.* 8. § 16.

Τὰ ἀκαταδόξου δὲ καὶ πάνυ σπουδαίας πράξεις | idem & *l.* 6. § 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & oſtentatione.* Quin &, Capitolino teſte, *menſes* Septembrem *atque* Octobrem cùm *Antoninum atque Fauſtinum* (ab ipſius uxoriſq; ſuæ nominibus) *appellandos decreviſſet Senatus, id Antoninus reſpuit.* quanquam cæteroquin honoris ſibi ſuſſve ab eiſdem oblatum delatúmque, quod legitur, aſpernatus. Vide *infrà*, § 17.

Τὸ φιλόπονον | Verùm iſta potiùs Ælii Adriani laus fuerit, de quo Victor: *Immenſi laboris: quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens.* Sed & hanc laudem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa*, ὃ σεσημάνται. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam ſuo, gentes aſperrimas vicit.*

Τὸ ἀκριτικὸν καὶ ἐγκρατῆ τῶν κοινοφελῶν ἀσφάλειαν | De eodem *l.* 6. § 30. Τὸ ἀνεγκλήτως ἀνθρώπων παρρησιαστικῶς τοῖς γνώμαις αὐτῶν, καὶ χαίρειν, εἴ τις δεινότερα βάλλοι. Optimè Agamemnon *Iliad.* ξ'. *v.* 107.

Νῦν δ' εἴη, ὃς τῆς γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσσοι,
Ἢ νέῳ, ἠὲ παλαιῷ· ἐμοὶ κ' ἐπὶ κῦδος ἄροιτο.

Sophocl. Antigon.

Ἄναξ, σὶ τ' εἶπας, ἢ πρέπον λόγου,
Μαθεῖν, σὶ τ' αὖ τῶν σ' εὖ γὰρ ἔστιν ἀμφότερα.

Et rurſus:

Μὴ νῦν ἐν ἡδονῇ μόνον ἐν σαυτῷ φέρου,
Ὡς ἔξεστι σοὶ, κ' ὀλίγ' ἄλλο, τοῦτ' ἐρεῖσθαι ἔχειν.
Ἀλλ' ἄνδρα, κἂν τι ᾖ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πολλ' αἰσχρὸν ὄντ', ἐν τῷ μὰ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ τῷ λεχθέντι ἓν, πολλὰ τὸ μανθάνειν.

Et

Er ibid.

Ἓν σοι φρονῆσαι, τὸν λόγον· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιον τὸν λόγοισιν, εἰ κἀμοὶ φέρει.

Anacharsis apud Plutarchum in *Symposio*, cùm quæreretur, ecquid regem maximè illustrem faceret, respondisse dicitur, Ἐι μόνος φρονιμος εἴη. *Si solus sapuerit.* quod mihi videtur à ratione quàm longissimè distitum. Itaque malim, quod Stobæus exhibet 2. 48. Ἐι μὴ μόνος φρόνιμος εἴη. Si non solus sapuerit. si sapientiâ suâ non fuerit confisus nimis, dubum se solùm sapere existimat. Quod de Tiresia Homer. *Odyss.* κ'. *v.* 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* & *Polit.* De Chrysippo alii apud Laërt. *l.* 7.

Οἱος πάντα τὸν ἡ σκιαὶ διώκει.

Et Callimach. hymn.

Μῦνος πεπυσμένος.

Qualis Creon depingitur à Strattide in *Phæniss.* apud Athen. *l.* 14.

Οὐδὲν σωίζει πᾶσι θηβαίαν πόλιν,
Οὐδὲν ποτε. —

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ πλησίοι δὲ τῷ δίδαξουσιν δὴ
Φρονεῖν ἀμείνω ἀνδρὸς πλησθεὶς ἡ πλοῦ φύσιν;

Siquidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἡ γλῶσσαν ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

& Euripidis *Æolo* apud Strob. *tom.* 2. *c.* 22.

— τύτῳ δ' ἀνδρὶ μὴτ' ἄκων φίλος,
Μήτε ξυνοίκει, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
Πέπυσται, δῆλος τοῦ φίλους ἡγούμενος.

Ità qui solus sapit, bis desipit; dum aliorū consilia respuit & despuit, aliorúmq; consortia abs se abdicat. quibus duobus nihil potest esse principibus perniciosius. fit deniq; quod Plato *ad Dion. epist.* 4. & ex Platon. Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξυοίκησε. De Marco nostro Capitol. *Semper fanè cum optimatibus, non solùm bellicas res, sed etiam civiles, priusquam faceret aliquid, contulit.* denique, sententia illius præcipua semper hæc fuit, *Æquius est, ut ego tot & talium amicorum consilium sequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem sequantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non sum is qui non existimem admonendos duces esse: imò eum, qui de sua unius sententia omnia gerat, superbum judico magis quàm sapientem.*

Τὸ ἀπαραιτήτως εἰς τὸ καθ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἐνόντος | De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβὴς ὢν ἔξεταστὴς ἀνδρῶν καὶ πραγμάτων. Capitol. *Fuit fanè eâ constantiâ, ut septenis & novenis annis in provinciis bonos præfides detineret.*

Τὸ ἐπιμελητὴν, καὶ μὴ χρόνια ἐπιτάσεως, καὶ ἡ ἀνέσεως | *Diligens agri cultor, mitis, largus; & omnia hæc cum mensura.* Capitol. Vide *suprà* quæ de Apollonio § 8. Seneca, *epist.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujusque concipitur, proinde remissior acriorve, prout illa digna est peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ ἐκ τοῦ ἔρωτος ἢ μεταχεῖσθαι | quibus scil. cum Hadrianus, tum & Trajanus nimioperè addicti: utrl ex Dione liquet & Capitolino. Vide *infrà* § 17. Θεσπέσιος.

Ἡ κοινοπραγοσύνη | *quod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινοπραγοσύνη vocabulum compositione novâ, vel à nostro fabricatum, vel à suis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuisse deprehendet, qui in eorum quæ superfunt fragmentis versatus fuerit, nova subinde prout usus postulabat, compositionis Grammaticæ ope, comminisci & procudere vocabula. Insolens itaq; vox ista; & rei propemodum insolentis. Nam quod Paulus conqueritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21. Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Quæ sua sunt, plerique quærunt:* (quod charitatis esse negat idem Apost. *ad Cor. ep.* 1. 13. 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore subinde habentes, vel Davidicum illud *Psal.* 4. 6. *Quis nobis commodi aliquid repræsentabit?* vel Theocriticum istud ex *Idyll.* 16.

Αὐτὸς μοί τι γένοιτο. —

Et quod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* 1. & Greg. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ ἰσηγὸν πόζει πᾶσι. τῶν δὲ δημοφελῶν καὶ κοινῇ διαφερόντων ὀλίγοι τοῖς καθ' ἕνα φερτοί. Herodian. *l.* 2. hoc est, ut Tacit. *Annal. l.* 17. *Privata cuique stimulatio, vile decus publicum.* Ità quod idem *ibid. pessimum veri affectus venenum, sua cuique utilitas.* Et quod Livius *histor. l.* 20. *Privatæ res semper officere, officientque publicis consiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μοιρίῳ οἰκοφθόρῳ δὲ κοινῶν οἱ πλείονι· τῷ δὲ πλείονι τὸ οἰκεῖα φερόντων. ἔστι τοῦ ἰδίου λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀνθέλκον ὠφελούμενον. Thucyd. *hist. l.* 1. &, quod Lysias *adv. Philon.* Παρέντες τοῦ τῆς πόλεως κοινοῦ ἀγαθοῦ, ὃ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἦλθον, ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς πόλιν, ἀλλὰ ὑσίαν, παιδὰ αὐτοῖς ἡγοῦς.

Πόλεως δ' ἄρχοντος, ὁ αὐτῷ ἄρχοντος.

Euripid. *Heracl.* vide & Aristotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur laudabilior fuerit in Antonino κοινοπραγοσύνη ista, quò in plerisque rarior: quâ potior habetur *privatis vel rebus vel necessitudinibus respublica*, ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicant*, ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. ὃ γὰρ τὰ ἴδια τῶν κοινῶν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων προτιμᾶτον. Apollon. Tyan. *epist.* 66. Eam principi suo Claudian. his verbis commendat, in *Honor. Cos.* 4.

— *consule cunctis,*
Non tibi: nec tua te moveant sed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ fanè diligentiâ subjectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes, quasi sua essent, curaret. itaque provinciæ sub eo cunctæ floruerunt. Ibid.* & in Catone, Lucanus *l.* 2.

— *urbi*

——*urbi pater eſt, urbique maritus;*
In commune bonus.——

In Galba, Plaut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὲν δύλῳ ἐοικὼς τῷ ἰδίῳ τὸ κοινὸν πυθμένι. In Severo, Galenus *ad Piſon. de Theriac.* Νομίζειν τὸ μέγιστον εἶδος βασιλείας μέρος, τὸ τῷ κοινῷ συμφυεῖς εἶναι ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων εἶναι· τοὺς δὲ τὸν ἄρχοντα, μικρῷ δεῖν ἐξεστῶτας ἑαυτῶν ἐκ δυσπαθείας καὶ φιλοπμίας, ὅλως εἶδος τῆς τυραννίδος. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diverſum abit & reclamat hìc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratiſſimum, Iſaac. Caſaubonus & Claud. Salmaſius, in eruditiſſimis ſuis *ad hiſtoriam Auguſtam commentariis.* Ille, *Propria*, inquit, *Marco vox eſt iſta, eruditiſſimo interpreti minus intellecta. Sic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ ἐοικὸς. vide pòſt in Διατυπωτικὸν περὶ φίλων. Iſte pariter pro eo vult ſumi quem *communem ſenſum* vocat Juvenal. *l.* 3. *Sat.* 8. verbis iſtis;

Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit & inflatum plerumque Nerone propinquo.
Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inquit, *modeſtiam illam, moderatam, uſitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodò conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectúmque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſtè, modicéque de ſe ſentiens.* Eodémque; refert uterque; quod in ſequentibus adjicitur, tanquam vocabuli iſtius interpretamentũ, de facilitate animi in concedendo amicis, nè ſe comitarentur, aut ſecum convivari cogerentur, ſi id ipſi nollent: quam & in Marco notat Galenus, qui in *comment.* περὶ τῆς ἀφορμούσης, φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα ἐν τῷ περὶ ἦθος βιβλίῳ, μεμνημένος καὶ ἐπιτιμήσεως, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* ſuum *epiſt.* 105. *Odium eſt offenſa ſic vitabis, neminem læceſſendo gratuitò: à quo te ſenſus communis tuebitur.* De Tho. Moro noſtro Eraſmus *epiſt. ad Ulr. Huttenum, Nemo minùs ducitur vulgi judicio: ſed rurſus nemo minùs abeſt à ſenſu communi.* Nec multùm diſtat quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 16. Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem ſenſum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *non de tyranno, ſed de cive; non de domino, ſed de parente loquimur. unum illo ſe à nobis putat; nec minùs hominem ſe quàm hominibus præeſſe meminit.* In Mareo Eutrop. *hiſt. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æquo jure egit: ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Etiam poſt imperium collatum & ſuſceptum, τῷ αὐτῷ τῷ τε τύπῳ χαίρων. Ariſtid. *orat. in Marc.* De Claudio Sueton. *l.* 5. *c.* 12. *In ſemet parcus atque civilis, præ nomine Imperatoris abſtinuit*, nimios honores recuſavit. Sed *c.* 35. *non ſine nota aliqua, jactator civilitatis.* De Pio ipſo Jul. Capitolinus, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* De Marco denique noſtro Capitolin. idem, *In imperio ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.* Déque eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἐοικέναι τοῖς φίλοις μήτε συνδιαιτᾶσθαι αὐτῷ πάνυ | Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis eſſet eis ſæpe conſeſſus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos. quotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quòd ſine illis eſſe non poſſet princeps.* non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi, & gratiam illis faciebat ſecum convivandi, ubi ipſis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipſe teſtatur, imitatus, quòd ſequiùs tamen interpretati ſunt quidã, & ad mores Marci arrogantes referre conati ſunt, qui faſtigium principis ſervare cuperet. *Dederunt crimini*, inquit Capitolinus, *quod aulicam arrogantiam confirmaverit, ſubmovendo amicos à ſocietate communi atque à conviviis.* Salmaſ. *ibid.*

Μήτε συναποδημεῖν | dicere nimirum ſolebat, *Grave eſſe provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capital. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâſſe, ne illis ipſis gravis potiùs ac moleſtus officio minùs neceſſario exiſteret. quo nomine Marcum item commendat Galenus locis paulò ante adductis. Χρηστὸν τ' ὄντα, inquit, καὶ φιλανθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην ἀθῶον παρελεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ μοι.

Ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν παραμένειν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τινὰς ἀπολειπούσης | M. Caſaub. de negotiis accipit, quæ cum neceſſaria aliqua occaſione interveniente, priuſquam confici poſſent, abrumpere cogebatur, eundem illũ, h.e. pariter affectum, pariáque ſentientem, ubi ad illa jamdiu intermiſſa rediret, ſemper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, ſuadente dictionis ipſius ſerie) de perſonis, amicis putà, familiaribus, miniſtris; quòd etiam cum neceſſitate aliqua eum comitati non fuerant,

rant, aut etiam ob cauſſas neceſſarias, quo minùs id poſſent, ab ipſo, cùm aliquò proficiſceretur diutius forſan abfuturus, relicti, eundem tamen tam abſentes quàm præſentes experti ſint. Vitium illud notâſſe videtur crebrum nimis, à quo Pius immunis fuerit, quo abſentium amicorum rationem nullam aut exiguam ſaltem habere ſolent plerique, quos præſentes tamen colere cum primis præ ſe ferant. Quò trahit Athenæus *dipnoſoph. l.* 5. tritum ſermone vulgari illud, quod ille πρὸ μισοπρωποπρόπων ἦλθ' παροιμιῶν indigitat;

Τηλοῦ φίλοι γαίουσι, οὐκ ἐγγὺς φίλοι.

Amici, amici non ſunt, qui degunt procul.

Et reverâ ſicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab honorum petitione abſentes ſubmovebantur*; Suet. *l.* 1. *c.*28. ità & pleriſque, bonis etiam candidiſque, abſentium benè meritorum quoq; oblivio quandoq; obrepit. Cæterùm quod in Pio Marcus hîc prædicat, Epicuri dogma vult eſſe Laërt. *l.* 10. qui ſapientem dixerit, húncque ſolum, Χάριν ἔχειν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀπῶσιν ὁμοίως, διά τε εὔνοιαν. ὅτε μὴ τῆς τρυφῆς τοῦτο, ἔνθα καὶ μύζειν καὶ ὀιμώζειν. deſcripſi & quæ ad præſens negotium nihil faciunt, quò loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambroſ. Camaldun. *Gratiámque amicis præſentibus æquè ac abſentibus habiturum ſapientem, ſolum, atque item in itinere: quum tamen cruciatur, & ingemiſcet & ejulabit.* Verùm, quid hoc eſt, *in itinere gratiam habere?* aut quò ſpectat? tum quæ arena ſine calce? aut quàm bella commiſſura illa? *quum tamen cruciatur*, &c. quid enim iſtud ad gratiam amico habendam? eò, utì videtur, reſpexiſſe voluit, quod antè dictum fuerat, Κἂν τρυφᾷ δ' ὁ σοφὸς, ἴσθι αὐτὸν εὐδαίμονα. forſan autem illud, διά τε εὔνοιαν, ad ſequentia pertinebat; ut ſenſus ſit, *etiam in itinere, ſi quam torqueri viderit, commiſeratione attactum, ſortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis poſtrema iſta ſic conjungenda autumo, ut legatur; Κἂν τρυφᾷ δ' ὁ σοφὸς, ἴσθι αὐτὸν εὐδαίμονα· ὅτε μὴ τρυφᾷ τοῦτο, ἔνθα καὶ μύζειν καὶ ὀιμώζειν. ità ſenſus erit, *ſapientem, etiamſi in tormentis quoque conſtitutus beatus ſit, inter torquendum tamen ingemiſcere atque ejulare.* μύζειν *ingemiſcere.* de Delphino Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 2. ἔστι δὲ ζῷον πολλὰ χαῦνον, μύζειν καὶ πτύειν. atque indè μυξμὸς, ὁ τραγασμός. Suid. tum ſubjungenda, μάτην τι χαίειν ἔχειν τὸν σοφὸν, &c. quæ ad præſens inſtituti pertinent.

Καὶ τὸ ζητεῖσθαι ἀκριβῶς — καὶ τὸ ὀλίγιστον· ἀλλ' ὃ μὴ παραπίπτει. Ex conjectura adſcripſi, καὶ ὅτι ὃ παραπίπτει, ejuſmodi aliquid exigente ſenſu, & dictionis ſerie. Verùm D. Bootius mavult, ἀλλ' ὃ πάλιν παραπίπτει· quod & Annotator Lugd. cenſuit. D. Jun. ὃ παραπεπτώκαμεν & ἀκριβάζομεν. Illud autem Merici, ὀλίγιστον ἀλλὰ, quod de *patientia* vult intelligi *in aliis audiendis*, ego concoquere non poſſum: ſicut nec, quod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' ὃ τὸ, Περγαμίου, &c. aſſi alterius cujuſpiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l.* 6. §. 30. Καὶ τὸ περὶ καταλιπεῖν παρεμμάτων φιλόπαιδον· καὶ ὡς ἐκεῖνος ὑπ' ἄν τι ὅλως παρῇκεν, μὰ σοφίσεσθαι ἕνεκα ἰδίας πρόνοιας. Ubi vides & ſententiam eandem; & geminam huic, quam nos damus, ſeriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Λέγεται ἡ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἀκριβολογίας ἀφίεσθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκώπτοντες καὶ κυνικοπρεπῆ ἐκάλουν. Nec hac in parte Pio diſpar Marcus; de quo Caſſius, Διαφέρον τὰς τε πίστεις καὶ τὰς ἀναγκαίους ὅπῃ μαλιστέον ἐποιεῖτο, ὅσα πολλαχόθεν τὸ δίκαιον ἀνεκρίνων. —— φιλόπονος γὰρ, καὶ ἀκριβὴς πρὸς τοῖς τῆ ἀρχῆ προσήκουσι προσγενόμενος· καὶ ὕδωρ ἐν παρέργῳ ἔστι ἴλεῳ, ἔστι ἤγαγεν, ἔστι ἐποίει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ περὶ βραχυτάτα πάνυ ἔργας ὅλας ἀνήλισκεν, οὐκ ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἐπιδρομῆς τι προσίεσθαι. Pertinet autem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐμοὶ δοκεῖ περὶ μὲν τούτων, τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν εἶναι, ἢ ἀδυνάτου ἔχειν, ἢ πάνυ χαλεπόν τι. τὸ μέντοι περὶ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ μὴ προαφιέναι πρὶν ἂν πανταχοῦ πάντων ἀπείρηται, πάνυ μαλθακοῦ ἔχειν ἀνδρός.

Τὸ διατρητικὸν τῆς φιλίας | *l.* 6. §. 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 66. *Amicitias neque facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit.* Et de Conſtantio Liban. *Orat.* 3. Εἰς μὲν τὸν περὶ ὁπλισθέντων κίνδυνον, ὑδίνα σφοδρὸς ἰσχνάνων· ὡς ἦν ἰσχνάνειν ἄπαξ, οὐκ εἰδὼς ἐξαίφνης ὑπὸ ἀναλίσκων χρόνῳ τὸ φιλεῖν, ἀλλ' ὁπλισθὲν τῷ σωματίῳ τὸν πόθον. Solonis id monitum, Φίλος μὴ ταχὺ γίνου· ὡς δ' ἂν γένῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. Laërt. *l.* 1. De Pio Capitol. *Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter uſus eſt, quàm privatus.* Et rurſus; *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica. Frequentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μηδαμοῦ ἀνήκεσεν, μηδὲ ἐπιμανὲς | ſcil. *furor* & *faſtidium*, ſive *amor inſanus*, & *præpropera ſatietas*, apud animos verſatiles per vices obtinent, ſibiq; invicem ſuccedunt. ità Thamarem ſororem Amnon Davidis filius, quam paulò antè inſanè deperierat, expletâ libidine, mox penitiſſimè eſt averſatus. *Hiſt. Reg. l.* 2. *c.* 13. *v.*15. Πτοιᾶται γὰρ αἱ ψυχαὶ ἐπὶ τὸν ἡδύτατον καιρὸν, inquit Clemens *pædag. l.*2. *c.*10. καὶ σβέννυται μεταβολῇ τὸ φίλτρον· πρίαται ἡ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπόταν ἐν αἰδοῖα τῆς κορεσθῇ ταχύτατος ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœd. *Medea*, 3. 1.

Si quæris odio miſera quem ſtatuas modum,
Imitare amorem. ——

Ità quod Plato *politic. l.* 8. Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι πανὶ μεγάλῳ φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀναπαθεῖν. Hoc eſt quod in juvenibus notat Ariſtoteles

Rhetor. l. 2. c. 12. Οἱ γὰρ ἐμπαίζοντες καὶ ἀλλοκοτοῦντες τοῖς ἐπιτυγχάνουσι καὶ σφόδρα μὲν ἐπιτιμῶσι, ταχὺ δὲ παύονται. Est autem ἀλλοκοτεῖν metaphoricè ab eis translatum, qui cibos ſtatim, ubi minimum libârunt, ſatiati repudiant. Suid. ἀλλοκοτεῖ, ὀνειδίζει, ἢ ὁ μὴ χάνις καὶ ἅμα τοῦ ἄλφιτα πορευόμενος. qui & Marci verba mox ſubjungens σωφρονεῖν δεῖ καὶ οὐχὶ τοὺς φίλους, καθάπερ ἀλλοκοτεῖν. Eum ſecuti interpretes ad Pii adversùs amicos affectum referunt haud incommodè. quanquam poteſt etiam latiùs ſumi, ut reliquum etiam vitæ inſtitutum reſpiciat.

Τὸ αὐτάρκες ἐν πᾶσι | *ἐς ὀλίγοις ἀρκούμενος. l. 6. § 30.* neque enim aſſentior Xylandro vertenti, *in omnibus omnia ſua in ſe repoſita habebat.* nec ea mens Marci, iſtic ſaltem. malim, vel *modico*, vel *ſorte contentus.* Epicur. *ad Menoec.* Τὸν αὐτάρκη τὸ ἐχόμενον μέγα νομίζειν ὅτι ἔχει πάντα τοῖς ὀλίγοις ἀρκούμενον· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις χαίρωμεν, πεπεισμένοι τοὺς, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσι οἱ ἧττον τούτῃ δεόμενοι.

Τὸ φιλόδικον | *τὸ ἐμβριθὲς τῆς φρονήσεως. ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων φροντιστικόν | Nec in hoc Pio diſpar Marcus, qui *cunabulis paſt puerorum lapſum cubitras ſubjici juſſit. unde hodieque rete prætenditur.* inquit Capitol. Ità *Philoſophia* (ut apud Senecam *epiſt.* 17. Cicero) *& in maximis opitulatur, & ad minima deſcendit.* Verùm in Capitol. Salmaſius pro *cunabulis, ſuſannabulis* legendum contendit; quem vide ſis *ad Marci vitam.*

Καὶ πᾶσαν κολακείαν ὑπ' ἀνδρὸς φαλλῶσαι | *συμφαλλῶσαι* Xyland. Verùm mùtatu nihil opus: cùm & φαλλὸς & φαλλῶσαι ſimplex, *comprimendi, reprimendique* ſignificationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca quædam κοιλίας φάλλειν, *ventrem ſupprimere*, ut Alexandro Aphrodiſæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnaſt. l. 1. c. 11.*) in *præſat. problem.* idémque alibi, ἀναίμους δὲ φαλᾶν· *cum autem ſanguis repreſſus fuerit.* De Alexandro Maimonæ Lamprid. *Salutabatur autem nomine hoc ab, Ave Alexander: ſi quis caput flexiſſet, aut blandius aliquid dixiſſet, uti adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ φιλανθρωπὸν ἐπὶ ἀναγκαίων τῆς ἀρχῆς | Hujus rei documentum eſſe poteſt, quòd *ſtilaria multis ſubtraxit, quos otioſos videbat accipere, dicens, Nihil eſſe laudidius, quàm ſi reipublicæ ii arrogarent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* Capitol. qui & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parciſſimus fuit: quod laudi potiùs datur, quàm reprehenſioni.*

Καὶ ταμιεύσεσθαι τῆς χορηγίας | *Sumptus procuraſſet.* Xyl. *Impenſarum ratiocinarium conſtodiebat.* Sed. qui & de *Imperii ratiocinatio* accipit, quod apud Pium habuerit. de quo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum ſcivit & rectigalium.* indéque κωμικοτέρως dictum, quòd in iſtis exigendis diſtrictiùs ageret. Verùm de diverbii illius occaſione ſuprà diximus. Malim & iſtic τὸ ταμιεύσεσθαι τῆς χορηγίας de *ſumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, quàm de redituum rationibus exquiſitè conficiendis interpretari. Pium ſcil. in illis *cendum* magis quàm *promum* ſe exhibuiſſe.

Καὶ ἀναμένειν | Ità *l. 6. § 30.* τὸ μανθάνειν· καὶ ὡς ἔφην ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως αὐτὸν μισοῦντας μὴ ἀντιμισεῖν.

Ἐπὶ τῆς τούτων τυχῶν | τύχην iſtic *rigorem* ſignificare vult Mericus. Verùm τύχων, non τυχῶν, eſſet à τύχος & *rigores* dicere durius paulò videatur. Xylander τυχῶν legit, cui calculum do, operarum mendum merum ſubeſſe opinatus.

Μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμων | Ità *l. 6. § 30.* de Pio: Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Μήτε φιλάνθρωπος δημοκοπικῶς | quod de eis uſurpatur, qui muneribus ac viſcerationibus populum demereri ſtudio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν μὲν ἐν λύκοις ἔφασαν εἶναι δῆμον κριοῖσιν· ἔστιν ἡ πόλις ἐν οἷς ὄσιον ἄρχειν δεῖ μάλιστα μὲν, μηδὲ ἔνιοι φασὶν ἀγαπᾶσθαι περὶ λόγους, (leg. λόγῳ) λαθεῖν ἀμύσας καὶ ἀπόρρητος ζητοῦντας ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἕλκειν, ἐναχοῦντας, ἢ τὸ βραδαῖον ὀδόντας, ἢ πυρίλλας τινὰς, ἢ μυκοπάχων δώματα φορυδολοῦντας αἷμα, δημαγωγίαν, μᾶλλον ἢ δημοκοπίαν. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου πειθοῦς τοῦτ' αἰεὶ ἢ πειθοῦς τοῦ πείθεσθαι ποιοῦσα ἔχειν, οὐδὲν ἀλλήλων ζῆλον ἄγουσα καὶ βιωφελοῦσα διαφέρουσα. nec multò poſt idem genus hominum perſtringens: Οὗτος ἀνὴρ τῶν ἱερῶν ἐμπίμπλησι θύμα καὶ θεοπρεπὴς ἔσω ἢ πολλὰ καὶ δήμοις ἀρεστὰ ἐν ἑστίᾳ ἐξαιρούμενος. καὶ ἢ ἀπὸ δεῖπνον, ἢ πανήγυριν, ἢ μυκοπάχων ἀδῖνας πολλὰς καὶ φλεβοτομίας, ἐπιτηδεῖος ἐστὶν ἐν κολακείαις ὄχλων, ἀεὶ τῇ πόλιν καὶ χαριζόμενος ἐφοπλισθέντων ἐφέπεσθαι τῷ καὶ ἀδίκων ἄξιος. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν diſtinguit, ut illa ſit populi favòrem muneribus captantium, iſta orationibus.

Νήφων ἐν πᾶσι | *præcipuè ſobrius.* Capitol. Verùm hoc reſtrictius. Apoſtolus *ad Timoth. ep. 2. v. 4.* Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Theſſal. ep. 2. c. 5. v. 6.* γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. De Scipione Polyb. *l. 10.* ἀβρὸν καὶ τρυφερόν. quod ob vocabuli inſolentiam obſervo magis.

Παρόντων τῶν ἀναγκαίων ἀπολαύειν, ἀπόντων δὲ μὴ λυπεῖσθαι | Ità paulò poſt, καὶ ἀπόντων ἀπολαύειν ἐδύνατο. Quod de Ariſtippo ferè Laert. *l. 2.* Ἀπόλαυε μὲν γὰρ ἔλεγε παρόντων, ἐν ἀπόροις δὲ τὸν τῶν ἀπολαυόντων μὴ ὑπομένειν. Simillimum, quod idem *ibidem*, ὅτι τὸ παρεῖναι καὶ ἀπεῖναι ἴσον, ἔλεγον, ἐπεὶ μὴ χαίρειν. De Ariſtippo tamen Dio Chryſoſt. *l. 1. ſerm. 17.*

Diuturnam beatam, ſive præſentibus optimam.

Quod Iſocrates Demonico § 19. εἰ μὲν τὰ παρόντα, ζήτει τὰ βελτίω. Ἀπο-

Ἀνήρετον ἢ μὴ εἶναι | τὸν γὰρ λόγον, ὅτου ἕνεκα τὸ μὴ περᾶναι ἀληθῆ. Epicur. *ad Menac.*

Καὶ τὸ μήτε ὢν τινα σοφὸν | rectè Xyl. *Nemo fuit, quis eum esse diceret.* id est, verè dicere posset: per opprobrium scil. neque enim ἐγκωμιαστικὰ sunt quæ sequuntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed *enuntiandi* potiùs τὸ διαπορητικόν.

Μήτε ὂν σοφιστὴς Allusit ad ζῆλον σοφιστικὸν, quem suprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. ὁ σοφιστὴς. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus, — Singulari eloquentiâ, nitidâ literaturâ, — & hæc omnia cum mensurâ, & sine jactantiâ.* Nam quod vir doctissimus *Sophistæ*, aut *Sebelastici* etiam nomen in meliorem partem hîc accipi laudisque loco haberi opinatus est, ab autoris mente quàm longissimè aberravit. quod & illud ex *l.* 6. planissimè adstruit. Marci sensum optimè explicabit Plutarch. *de audiend.* ubi sophistarum ingenium praxinq; depingens; Ὁ μὲ γὰρ, inquit, Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διονυσίου τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔφη κρινεῖν αὐτὴν ἀλλ' ἢ ἐν ὀκτὼ ἡμέραις ἐκμαθεῖν· οἱ δ' ἐν πολλῶν μελλόντων καὶ πολὺ σοφιστῶν, ἃ μέγιστον τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθὸν ἡγοῦνται τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ νῦν φανλῶς ἀκούοντες καὶ μαλακίζονται καὶ ἀναδοῦνται ἐσθῆσιν ἀνδρογύνοις ἐοικυῖαν καὶ ὑποδήμασι καὶ ἀκριβείαις, κανλῶ ἄδοντι διδόντες, καὶ κιθαρίζειν δόξαν ἀπολαμβάνοντες. Clemens itaque *Strom.* l. 1. Ἡ δὲ σοφιστικὴ, inquit, τέχνη, δυλακὰς δὲ φαντασικὰς, καὶ λόγων δόξῃ ἐμπειρικὴ ⸗δόξης, ὡς ἀληθῶς. σωφίζεται γὰρ οὐχὶ ὑφ' ποσοῦ τινὸς ἐπιστήμης οὐδὲ τὸ ἀγαθισικὸν ἢ τινὶ ἐειστικῷ. ἀντηρὺς γάρ ἐν ὁ Πλάτων καλοκαγαθίαν ὀνομάζων τὸν σοφισμὸν ἔ, τε Ἀριστοτέλης ὑπόδυσιν, ἐλεγξικὸν τινα αὐτὸν ἀποφαίνεται· ἔστι τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον πιθανὸς φαινομένην, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, ἀλλ' οὐκ ἐνοῦσαν. ὁ βεβηκὼς ἢ αἰσθήσει, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ ἰδὼ τὸ πιθανὸν· ἔρωτ ἢ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, ἡ πειθὼ ὅτου τῆς ἀριστικῆς ἀρχὴ ἰδὼ, τὸ δόξαι· ἔρωτ ἢ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ ἰδὼ τὸ φαινόμενον ἔργον ἢ ὄντων· τὸ ἰδὼ ἐκ ῥητορικῆς, δοξαστικὸν φαινόμενον· τὸ ἢ ἐκ διαλεκτικῆς, ἐρωτηματικὸν· τέλος ἢ αὐτῆς ἡ ἐμπειρία. Vide Platonem in sophistâ, qui totam illam dissertationem satis prolixam in hoc genus animalium definiendo insumpsit, cujus institutî rationem prodit nobis Plutarch. insignem nimirum nugatorum istorum per Græciam eo seculo feracitatem, qui acceptâ à juventute potissimùm pecuniâ sapientiam edocturos sese pollicebantur, cùm nihil minùs quàm quod profitebantur præstarent. Sic enim ille *Plat. quæst.* 1. Καὶ γὰρ ἄμικτος ἐκεῖνος, τότε φοιτῶν συνέβη σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τότε ἐν μέσοι πολὺ πεπλύντες ἀργύριον, ἐπήματο ἐπαιδεύοντο, καὶ δόξοσοφίας, καὶ λόγων ζήλου, χαλεπὸν καὶ διαφθορᾶς ἐπεχόντες τὸ ἦθος καὶ φιλοπονίας ἀγωγῆς, καλὸν ἢ καὶ χάριεν ὄντ ὄντων. Itaq; Dio Prus. *orat.* 4. Eunuchis istos confert, quos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum esse amatores maximos, sed nihil posse*; saltem, siquid quàm maximè moliti fuerint, nihil procreare, est certo certius. Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 9. §. 29.

Μήτε ὂν ἐπιτηδὲς ἐφάνετο | Ὀπιτηδὲς ad verbum, qui Hebræis יליד בית *Jerem. c.* 2. *v.* 14. quanquam Mericus noster glossema esse merum censet, quod è margine in textum irrepserit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Mosis Græcus interpres, *Genes. c.* 17. *v.* 13. vel sunt ἀγοραῖοι, vel ἐπιτηδεῖοι. eandem habes distinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius ἢν δοῦλος, ἐκ ὠνητὸς, ἀλλ' ἐπιτροφεύς. Hi Latinis *Vernæ, vernulæ, vernaculi*, quod hic noster usurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel aulicis, tam impius, tam asper, ut servi illum sui non Macrinum dicerent, sed Macellinum.* Seneca de *benefic. lib. 6. cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem resedit, & dum vagus atque erro vernaculis congregatur & ludit,* &c. Horum autem, cùm sub oculos ipsorum educarentur parvuli, petulantiâ & procacitate oblectabant sese familiariter patroni. Talis ille, qui Senecæ *ep.* 12. *Non cognoscis me?* inquit. *Ego sum Felicio, cui solebas sigillaria afferre, Philesiti villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

Si quis plorator culto tibi vernula pendat,
Hæc quatiat teneræ garrula fistra manu.

Et de Erotio *vernula* sua, sic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Desiere nam te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

Inter tam vetares laudat lascivus patronos,
Et nomen blæso garriat ore meum.

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum nos modestiâ delectari, vernularum licentiâ; illos disciplinâ tristiori contineri, horum ali audaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀπὸ τῆς βωμολοχίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? Verna es.

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

Vernaculorum dicta, sordidum dentem,
Et fœda linguæ probra circulatricis.

Cicero *Brut.* § 172. *Ego memini T. Tuscam Placentinum, hominem facetissimum, cum familiari nostro Q. Granio dicacitate contendere. Sed Tuscam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obrue-bat vesci quo sapore vernaculo.* Ammianus *hist. l.* 17. *Julianum appellantes loquacem talpam, literionem Græcum, & huic congruentia plurima atque vernacula jactantes.* De Vitellio Sueton. *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infensior quàm vernaculis & mathematicis.*

vicis. quam ſcripturam tamen ſolicitat Joſ. Scalig. Propugnat Juſt. Lipſius. De mancipiis pariter Senec. *de Sap. conſtant. c.* 11. *Nos mancipiorum noſtrorum urbanitas, in dominos contumelioſa, delectat: quorum audacia ità demum ſibi in convivas jus facit, ſi cepit à domino.* Quòd autem ex Epicteto *differt. l.* 4. *c.*2. ὅδ' ὡ τῆς φωνῆσι, ſive *officioſum atque obſequioſum* hominem, vir doctus hic deſignari exiſtimavit, nullâ id certè ratione niti videtur; cùm iſtud τὸν ἄρχοντον magìs quàm *vernulam* ſapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculè ſe gerentem Marcus voluiſſe videatur; ſive ut Plautinâ linguâ loquar, ex *Mil.* 4. 2.

Cavillatorem facetum magis quàm convivum commodum.

Meliùs certè Ann. Lug. *dicaculus, quales ſunt vernulæ.*

Μήτε ὁη ϛολαστικὸς | *homo de ſchola*, Xyl. atque ità Cicero *de Orat. l.* 2. *homo de ſchola, atque à magiſtro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epiſt. ad matrem*, quam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè ſoror mea Græcis munditiis erudita, barbarum ſocerum ferre non poſſit; quamvis ipſe adoleſcens & pulcher, & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.* Quo loco, *barbaro ſcholaſticus* opponitur, h. e. cultu liberaliore ſtudiiſque imbutus literariis. prout cl. Caſaub. adnotavit. Verùm iſtîc πρὸς ἀνδρὶ πατρίῳ, i. *viro maturo* ὁ ϛολαστικὸς dicitur: ut eum deſignet qui *in ſcholis ſub præceptore* adhuc *agat*, aut agere etiam opus habeat. indè Plutarch. *de audiend.* μελέτας ϛολαστικὰς. quo loco notat, τοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν παιγνίοις ὄντας ἐν ταῖς ϛολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ὅλας τοῦ φιλοσόφου μεταποιεῖσθαι. Vel ejuſmodi etiam, qui *pro ſcholaſtico ſe venditet.* quod *in mundialibus ſcriptoribus* (ità autor loquitur) in *epiſt. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes*, inquit, *in ſcriptis ſuis cauſſas tantùm egerunt ſuas; & propriis magis laudibus, quàm aliorum utilitatibus conſulentes, non id facere admiſi ſunt, ut ſalubres ac ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici ac diſerti haberentur.* Facítque hinc, quòd ſequitur, τὸ ἀχολάνδιτον. Quin & *ſcholaſticus* quandoque pro *declamatore* ſive *rhetore* adhibetur, qui in *ſchola*, tanquam in *ſcena*, confictas cauſſas controverſiáſque tractat, & ab *oratore* diſterminatur, qui in foro judiciario veras agit. Virgil. iſtorum diſciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata rore non Achaico verba;
Et vos, Sila, Albuti, Arquitque, Varróque,
Scholaſticorum natio madens pingui,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de cauſſ. corrupt. eloquent. At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat, addítque ſimul: *Deducimur in ſcholas, quibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipſe, an condiſcipuli, an genus ſtudiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, ſed in quem nemo niſi imperitus æquè intrat. in condiſcipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adoleſcentuli inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & audiantur. Ipſa verò exercitationes magna ex parte contrariæ: — Suaſoriæ, & controverſiæ. — Sequitur autem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio quoque adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. iſtorum exercitamenta inſectando; *Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in littore ſtantes, ſed tyrannos edicta ſcribentes, &c. — ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa: qui inter hæc nutriuntur, non magìs ſapere poſſunt, quàm bene olere, qui in culina habitant.* & quæ ſeq. Fabius ipſe denique *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de noſtris potiſſimùm ſtudiis dicam, quid attinet tam multis annis, quamquam in more eſt plurimorum (ut de iis, à quibus magna in hoc pars ætatis abſumitur, taceam) declamitare in ſchola? cùm ſatis ſit modico tempore imaginem veri diſcriminis, & dicendi leges comperiſſe. quod non dico, quia ſit unquam omittenda dicendi exercitatio; ſed quia non ejus ſpecie conſeneſcendum. cognoſcere enim, & præcepta vivendi perdiſcere, & in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus.* indè *ſcholaſticæ epiſtolæ* Plinio *l.*9. *ep.*2. quæ ficta habent argumenta; & exercendi ſtyli cauſſâ exarantur. *Niſi forte volumus ſcholaſticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l.*2. *ep.*3. de Iſæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. annum ſexageſimum exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantùm eſt. quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. nos enim, qui in foro verſque litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiſcimus. ſchola & auditorium, & ficta cauſſa, res inermis & innoxia eſt.* At non ſunt tamen ejuſmodi iſta, quæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Eſt enim is, qualem Romanum ſapientem Fabius deſcribit, *inſtit. l.*12. *c.*2. *qui non ſecretis diſputationibus, ſed rerum experimentis, atque operibus, ſe verè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam iſta niſi clariſſimè aperiant, ego nihil video. Neque enim laudi, quod eruditus interpres Angl. exiſtimavit, ſed vitio, quod & annotator Lugd. obſervavit, vituperio ſaltem, *ſcholaſtici* nomen iſtîc tribuitur. Quanquam reticere religio eſt, quod Epict. habet *diſſert. l.*1. *c.* 11. Ὁρᾷς ἂν, ὅτι ϛολαστόν σε δεῖ φιλόσοφον (τοῦτο τὸ ζῶον, ὃ πάντες μεμπτὸν λέγουσιν) ἐπὶ σοφῷ ἄνδρι ὀλίγα ἐπιτηδεῦσαι καὶ σεαυτῷ

ἀπὸ δογμάτων πωῶδες ; Hoc nimirum vocabulo vulgò perstringebantur, qui ad studia severiora animum seriò advertebant. Verùm tamen qui Scholasticis tricis totos se dederent, pro stolidis stultisque idem habebat. Sic enim *l.* 3. *c.* 26. Ἄφρονα τὸ ἧσσ γελαστικὸν καὶ ἧσσ μωρῶν.

Περιεσόμενος ἑαυτῷ καὶ ἧσσ ἑαυτῆς καὶ ἄλλων | *Qui & seipsum regere & alios posset.* Xyl. & Cas. contrà quàm Tarquinius ille, *qui nec se nec suos regere potuit:* ut Cicero *de fin. l.* 3. Vide *suprà ad* § 15. Verùm articulum ἧσσ expungere videntur illi, quod ego nolim. Verto, *& suis & aliorum rebus præfici dignus*; vel, *rebus & propriis & alienis administrandis idoneus.* Hoc est, quod Xenophon. in *Oeconom.* Οἰκονόμε ἀγαθὸν ἔργον ἦν ἓν οἰκῆν τὸν ἑαυτῆ οἶκον. καὶ πῶ ἄλλα ἧσσ ἦν οἶκον, εἰ δεσπότης τις αὐτῷ ἑωιαγε ἂν, εἰ βέλοιτο, ἓν οἰκοῖν, ὥσπερ καὶ πῶ ἑαυτῆ.

Τὸ πωλικὸν ἧσσ ἀλυσῶς φιλοσοφήσαν | quibus *honores & salaria detulit.* Capitol. Vide *suprà ad* § 4.

Τοῖς ἧ ἄλλοις | Quales Epictetus olim dixerat philosophos, ἔνδ τῆ ἀσκήσεν μάχει τῆ λόγων, i. *factis procul, verbis tenus.* Gellius *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19. de quibus festivè Isidorus Peluf. *l.* 5. *ep.* 28. Εἰ τις ἐν λόγοις φιλοσοφῶν, ἔργοις ἀφιλόσοφος ἀφθείη, ὀυλόγως ἂν ὁ λόγος τῶν τοιούτων ἀσκήσειεν. aut etiam quales Herodes Atticus dixerat, *nihil habere philosophi, præter barbam & pallium.* Gell. ibid. *l.* 9. *c.* 2. de quibus Fabius *instit. l.* 1. in *præfat. Nostris temporibus sub hoc nomine maxima in plerisque vitia latuerunt. non enim virtute ac studiis, ut haberentur philosophi laborabant; sed vultum & tristitiam, & dissentientem à cæteris habitum, pessimis moribus prætendebant.* Tales autem, utì videri possit, nonnulli, imò non pauci etiam, sub Marco obrepebant, Τῷ τῆς φιλοσοφίας σχήματι καταχρώμενοι, (ut Dionis in *Vespas.* verbis utar) cùm philosophiæ titulo vitia obtegerent sua. Testis Dio idem in *Marco*, παμπληθεῖς, inquit, φιλοσοφῆν ἐπλάττοντο, ἵν' ὑπ' αὐτῆ πωλίζωντο. Indè factum, ut *fama fuerit, quòd sub Philosophorum specie quidam rempub. vexarent & privatos. quod ille tamen purgâsse dicitur.* Capitol.

Οὐκ ἐξωνητικὸν | Ità *l.* 6. § 30. Οὐκ ἀνεθίκτε. *Apollonii* tamen *Chalcidensis avaritiam mercedibus notavit.* Capitol. Vide *supr. ad* § 8.

Τὸ εὐόμιλον καὶ ἥσυχαιε ἀ κηλακείας | De Lacyda philosopho pariter Laërtius *l.* 4. Ἀνὴρ σεμνὸς —— ἥσυχαιε ἦ ἄλλως καὶ εὐόμιλος. *Vir erat gravissimus, in congressibus tamen facilis & festivus.* Idem de Pio Marcus, partem alteram quod attinet, dictione temperatâ: ἥσυχαιε, ἀ κηλακείας. *festivus, sed non immodicè*, sive *ad fastidium usque.* contrà quàm Cicero, de quo Plutarch. Ἡ ἧ ἐφ' τὸ σκώμματα καὶ τὰν παιδιὰν ταύτην εὐτραπελίᾳ, δίκην νιτρὸν μὲν ἰδίαν τὸ γλαφυρὸν χαίρον καὶ αὐτῆ κηλακείας, πολλὰς ἐλύπει, καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξας. *immodico urbanitatis abusu multos offendit.*

Τὸ τῆ ἰδίᾳ σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως | Galen *de valetud. conserv. l.* 3. de Antonino Pio an Marco, Ὁ γᾶν, ἓν ἴσωμεν, αὐτοκρατόρων ἑτοιμότατα ἐσὶ πρὸς τῆ σώματος ὀλιμέλειαν ἀφικόμενος Ἀντωνῖνος, &c. De Socrate Xenophon *comment. l.* 1. Ἀλλὰ μὰν καὶ τῆ σώματος αὐτός τε ἦν ἠμέλει, τύς τε ἐμελῆντας ἦν ἐπῄνει. Vide lis quæ sequuntur.

Διὰ τὰν ἰδίαν σεμνοτάτων, εἰς ὀλίγα ἐκβεβηκῶν χρόνων | De Andronico Imperat. Nicetas Chron. *l.* 2. *c.* 13. Ἦν ἧ πρὸς τοῦ σώματος φυλὴ εὐφυὴς, ἀγχινῦς τὸ ἦθος, ὀρθὸς ἀναλλαίνων, πρὸς ἀλκίαν ἡρωϊκὸς, κἂν τῷ βαθεῖ γήρᾳ πρὸ ὅλου νεοειδὴς, ὑγιεινότατος τε ἀνθρώπων, ὅπ μηδ' ὁλοφόρως ἀσθενῶν ἰδεῖν, καὶ ἀκρατῶς ἔχων κοιλίας, εἰς ζωοπότης καὶ τένδης. ἀλλὰ χρὴ τοῦ Ὁμηρικὰς ἥρως, μάλιστα τοῖς ὀφθαῖς σεσήκειτο τῷ πνεί. ὅθεν ἐδὲ ἐρυσχαίνοντά τις αὐτὸν ἐνθάσαιο. ἀλλ' εἴ ποῦ πλημμελῶς εἶχε σωμάτων, παπυρείῳ μόγῳ τε καὶ νυσείᾳ καὶ τὸ βεβαίως ἐνοχλῆν ἀπεκρύετο, ἀμυμῶ ἄρθρῳ καὶ ὅλῳ κεκράσθαι, κλυτότης τῆς ἡμέρας, ὀλιγῶν πρὸ ἀκμῆς τὸ σώματος ἐκῆν ἐκ ἀπεδύτῳ ἐχρῆσθαι πόποθε, εἰ μὴ ἄπαξ ἐν τῷ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τῦτο ἧσσ ἑαῦτῶν τότε ἐποῤῥωσάντων ἀκονῆσαι, φασίν, εἰ καὶ μὴ δι' ἐσοκήσασθαι καχλήσαι, ἀλλ' ἓν σεφυλαχῆς χάριν τὸ ἀνύσιμον χρεὼν σεσυνέγκασθαι φάρμακον. De Aureliano pariter Vopiscus; *Convivium de assaturis maximè fuit. vino* [*russo*, Salm.] *ruso maximè delectatus est. medicum ad se cùm ægrotaret, nunquam vocavit; sed ipse se inediâ præcipuè curabat.* Et de Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 68. *Valetudine prosperimâ usus est, tempore quidem principatûs pene toto, propè illæsâ: quamvis à trigesimo ætatis anno arbitratu eam suo rexerit, sine adjumento consilióve medicorum.* Indè Tacit. *annal. l.* 6. *Ludere solitum* refert *medicorum artes, atque eos qui post tricesimum annum ad internoscenda corpori suo utilia vel noxia alieni consilii indigerent.* quod tamen Plutarchus commemorans in *præcept. salubr.* Ὡς ἀνὴρ ἐξήνεγκε γέροντας ἔτι, καὶ σεσθένειαν ἑαῦτῷ χάριεν, κηλαγλασῶς ἔχ. quo loco frustra Liptius τετάχυνται legi postulat, quasi vitiati sint codices; cùm pari modo dictum illud auctor idem exhibeat in *libello de sene politico*, nec scopus loci aliter legi permittat. fuerit itaq; scriptoris potiùs ἀμάθημα μνημονικὸν, quàm exscriptoris σφάλμα γεωμετρικόν. Plato certè, *politic. l.* 3. Τὸ ἰατρικῆς δεῖδε, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἢ τινῶν ἐπιδείων νοσημάτων ἀσιτησάντων, ἀλλὰ δι' ἀρχίαν τε καὶ δι' ἀπάτας ἵν' ἀνθρώπων, (Συρακοσίων τε πάλαι καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὅλων καὶ Κορινθίαν κόρην καὶ τὴν τοιαύτην σίτησιν) ῥήματων τε καὶ πνευμάτων

ὥσ᾽ ἐφ᾽ λίμνας, ἐμπλεωμένης, φύσεως τε καὶ κατέφρες τοσαύτας ὀνόματα πόθεν ἀναπλάττειν τοῦ κομψὸς Ἀσκληπιάδας, ἂν αἰσχρὸν δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ ἐναντία τοῦ σώματος καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐναντία, φερνίδων ἀπαλλάττει τοῦ ἀλείπτας, ὕδατι ἢ βραχίοσι πυρίσχοντας τοῦ εἰς ἐπιμέλειαν ἄσκησιν καὶ γυμνὸς τὰ ἐγκλασθέντα καὶ τὰ ἐυρυθμῆ λυθέντα, βλαπτόμενα δ᾽ ἑαυτοῦ. Nec minùs tamen temperantia, sedulàq; tutela. Senec. *epist.* 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minùs mortalem quàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliquatenus nostrâ quoque providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, quibus pars major perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat quidem corpus valudum ac forte fortitus, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum quæ aviditatem evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus caussis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de quo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *dipnosoph. l.* 12. Ὅτι δὲ τὸ σωφρόνως ζῆν, οὐδὲν ὀλιγώρως τοῦ φρονεῖν συντείνον.

Ἡ φαρμάκων καὶ ἐπῳδῶν ἐπιτὸ | Suidas, qui per præceptionis formulam, transcripsit ista, vocibus duabus auctiorem dedit. ἐπὶτὸ καὶτὸ, ut illud ad *pharmaca*, istud ad *epithemata* referatur.

Τὸ φιλοχρηματικὸν ἀδασπάνους | Contrà quàm Dionysius Siculus ille, de quo Plut. *de tranquil.* ἂν ἀγάπα μίγος ὢν ἧττον πυρέττων, ἀλλ᾽ ὅτι φιλοξένου τοῦ πατρὸς καὶ βίλτιον ἦδει μηδὲν, μηδὲ πενεδῶν ἐν τῇ διηγήσει Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δ᾽ ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Contrà quam Hadrianus, de quo Cassius, & ex Cassio corrigendus Suidas; Φιλοπαίγμων τε ἀκόλουθος ἐγένετο, καὶ χαῖρε τοῦτο καὶ τἄλλα παίζοντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπιτηδεύοντα καὶ ὑδὲν ὅ,τι μὴ ἀφελιμωτὸν, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἐλευθερίου ἐπίδειξιν ἔλεγεν. ἐν τούτων δὴ καὶ δὴ τῶν φροντίδων, πολλὰς μὲν κατέλυε, συχνὰς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βελόμενος γὰρ πάντων ἐν ἀκριβείᾳ, ἐμίσει πάντα ἐν τῷ ὑπερβολῇ. *professores omnium semper, ut doctior, risit, contempsit, contrivit; cumq; eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; quo loco & Favorini festivum dicterium refert, qui arguentibus amicis quod Hadriano de verbo quodam reprehendenti sine caussa, cessisset; *Non rectè suadetis*, inquit, *qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Idem tamen, Philostrato referente, tria ista paradoxa dictitabat sibi in vita contigisse; Γαλάτης ὢν, ἑλληνίζειν· Εὐτυχὴς ὢν, μετρίως κεῖσθαι· βασιλεῦ διαφέρεσθαι, καὶ ζῆν.

Ἡ ἐξ τοῦ ἐξ ἰσοτιμίας νόμων, ἢ ἐδίων, ἢ ἄλλων τινῶν φερεσμάτων | transponenda illa ἐξ τοῦ, legendúmque τοῦ ἐξ ἰσοτιμίας νόμων, liquet. Verùm & deesse vocula aliqua videtur, cui articulus prior innitatur. Itaque ἐμπορείας post φερεσμάτων supplet D. Junius: qui & ἰσοτιμίας nomine non *historiam* vult intelligi, sed *peregrinationem* & *locorum dispectorum lustrationem.* ego *notitiam* opinor quoquo modo acquisitam. ità Marcus ipse cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἰσοτιμία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9. § 3. ἴσον τὸ ἴσατον ἔτιον, καὶ τὸ τελεῖ, ταῦτα ἰσοτιμότατα. & *l.* 10. § 15. ἰσοτιμότατον, ἰσοτιμότατον.

Οὐδὲν αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύειν φαίνεται | nihil enim putidius affectationis affectatione, imitationisque ostentatione. Contrà verò quod Plut. *Sympos. l.* 1. *c.* 1. ἃ μόνον ἐχάτης ἀληθείας ἔχειν, ἃς φησι Πλάτων, μὴ ὄνομα δίκαιον, ἢ δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ σωφροσύνης ἄκρας, φιλοσοφεῖν, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ.

Τόποις καὶ περιγωγαῖς τοῖς αὐτοῖς ἐναλλαττόμενον | Seneca Lucilio *epist.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium transilire volo. primùm quia tam frequens migratio, instabilis animi est. coalescere otio non potes, nisi desinas circumspicere & errare. ut animum possis continere, prius corporis tui fugam siste. deinde plurimum remedia constantia proficiunt. interrumpenda non est quies.* Et *epist.* 2. *Ex his quæ mihi scribis, & ex his quæ audio, bonam spem de te concipio. non discurris, nec locorum mutationibus inquietaris. ægri animi ista jactatio est. primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum morari: nusquam est, qui ubique est. nihil æquè sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, quæ sæpè transfertur. nihil tam utile est, quod in transitu prosit.*

Ἔστι δὲ ἀγώνων ἐπιτέλεσις | Et istic Marcus Pii æmulus, *Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit: Et gladiatorii muneris sumptui modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς | *In operum extructionibus, congiariisque.* Xyl. illis siquidem *magnificentiam*, istis *munificentiam* suam Imperatores Romani ostentare ac venditare solebant. Cæterùm vir doctiss. Patr. Junius *operum distributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, ὡς πρὸς αὐτὸ ἦ τὸ δεῖν ἐπιχθόνιος διδασκάλου. | Xyl. legisse videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώπου ὡς πρὸς αὐτὸ ἦ &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις· τοῖς ἀνθρώποις, &c. qui & διδασκάλους pro διδασκάλου legi posse suspicatur. D. Boot. καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώπου ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ δεῖν ἐπιχθόνιος διδασκάλου &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ὕπερον, quod præcessit, regatur. Salmas. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum aliâ orationis facie, ἀνθρώπου ἦ ὡς

περὶ αὐτὸ τὸ Νον πρ. Λαδρικὸς. Vel etiam, ἢ τοῖς τοιούτοις. περὶ αὐτὸ τὸ Νον, &c. ut suprà. De sensu satis constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, quibus animi hominum plausûsq; captari solent: hominémq; ejusmodi qui respiceret ad id quod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve quæ indè consequeretur. De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectéque facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, quod Naso *Tristium l.* 5. *eleg.* 14.

— *pretium cui virtus ipsa petitum.*

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honestatis in conscientia quàm in fama reponitur.* Liberaliter satis de se *ad Constantium* in *Claudio* Trebellius; *Testis est, tua conscientia, & vita mea, nihil unquam cogitâsse, dixisse, fecisse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qui volet. Interim quod de Pio Marcus hîc, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *dissert. l.* 3. *c.* 24. ἐκ τίνδ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς ἢ ἀγαθὸς, ὑδὲν πιεῖ τῦ ἄξαι ἔνεκα, ἀλλὰ τὰ πρεπόντα καλῶς; Vide *lib.* 3. § 12. & *lib.* 9. § 42.

Οὐκ ἐν ἀωρεὶ λύσης | *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. quomodo illi, qui, ut Flacc. *l.* 1. *epist.* 6.

— *crudi tumidique lavantur.*

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
Gutture sulphureas lentè exhalante mephites.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.

Vult lavisse semper horâ balneari, & sibi commodâ & iis qui circa ipsum. Casaub. ad Capitol. ἐν illud, quod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugd. retinet Casaub. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀωρείᾳ legerim; quomodo Græc. *Psal.* 119. *v.* 146. περιφρόνησα ἐν ἀωρείᾳ. Sed illud, puto, potius.

Οὐχὶ φιλοικοδόμος | ὀλίγοις ἀρκούμενος, οὗ ὀικόνομος, σκεμμὴς, ἐδώδιμα, τετρᾶ, ὑπηρεσίᾳ. *l.* 6. § 30. De Augusto Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atque mensis, quorum pleraque vix privatæ elegantiæ sunt, nè toro quidem cubuisse aiunt, nisi humili & modicè instrato.*

Οὐ δὲ τὰς ἐδώδας ὀπυωντὴς. | *non circa victum curiosus, aut studiosus. anxius,* Xyl. ὀπύωνα, ὀπυῶδρια. Hesych. ὄπυωντὰς, vox insolentior, qualia apud Marcum non pauca.

Οὐ δὲ σωμάτων ἕξεως | *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. quem & Cas. sequitur. de Pio ipso uterque accepit. ut sit idem quod priùs de eodem dixerat, ὁ περὶ πολλαπορίαν τῦ ἰδίυ σώματος. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (quod Marcus non solet) repetitum. Verto itaque *non circa corporum*, id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σώματα enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Anthol. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, ἢ δώματα πολλ' ἀνεγείρειν,
Ἄβατον εἰς πενίλυ δὸν ἑτοιμάζει.

Corpora multa alere, ac simul ædes condere multas.
Multam ad pauperiem per brevè pandit iter.

Corpora, i.e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud quod ad *l.* 3. § 3. plenius exhibebitur,

Ἀυθῆ τι δῶρ, ἢ πάλιν ἀῦθ σωμάτων.

Harpocration in Πάνδημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγοράσαι ἐνεπρησῶν, ἐπὶ τέτῳ τῶν ἐν τῇ νήσῳ, &c. quo nomine à Philemone Comico in *Delphis* laudatur, referente *l.* 13. Athenæo. Aristoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem constituit ἐν εὐδετοίᾳ χρημάτων ἢ σωμάτων, καὶ δικαιοσύνης φυλακτικῆς τε ἢ ἀνεκτικῆς τύπων. mox σωμάτων illud quasi explicans quid velit, ἀνδρεικότητα, inquit, πλῆθει, ἢ μεγέθει, ἢ κάλλει διαφερόντως, ut frustra sit Pollux, qui *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inquit, ἐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δῆλα σώματα. Romanorum autem curiositatem, an luxuriem, in servitiis speciosissimis undique conquirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
Quàm fuit & Tulli census pugnacis, & Anci,
Et nè te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. — nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer. Sed forma, sed ætas
Digna supercilio. —

Et Seneca *Epist.* 95. *Transeo puerorum infelicium greges: quos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exoletorum, per nationes coloresque descripta, ut eadem omnibus levitas sit, eadem primæ mensuræ lanuginis, eadem species capillorum, nequis cui rectior est coma, crispulis misceatur. transeo pistorum turbam, transeo ministrorum, per quos signo dato ad inferendam cœnam discurritur. Dii boni! quantum hominum unius venter exercet?* Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. Παῖδας ἢ παρασάτας τῦ ἰδίυ ἐν κόσμῳ καὶ ἐφεδρῆς, ἀνθ' ὑμῶν τὰς κοιλίας, ἢ ὄψωνείας, καὶ τῇ καθ' ἡμέραν κύρᾳ ἀδιημερεύοντας πλέον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κυκοσμιδύας. τῦ ἢ τὰς χύλικας, ἐκ' ἄκρον διαλύλων ἔχοντας, ὡς ὅσον τε ἐναφεψῆσαι ἢ ἀσφήξασθαι τῦ δι' ὑπὲρ κεφαλῆς αὔραις τὸ πλῆθος τῆς σαγκῶν ἀναψύχοντας.

Ἡ ὑπὸ χωρίον στολή | *locus iste,* inquis alius, inquit, clariss. Salmasius, *in hoc scripto corruptissimus.* Itaque Mericus noster, lacunâ contextui suo interjectâ, ut depositum, consultò prorsùs omisit. στολὴ pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qui τόλος legi poſtulat. fruſtra. cùm de *veſtitu* agatur. Salmaſ. ad Capitol. ἐπιχώριον, legit. Caſaub. ἐπὶ χωρίου, retinet. de ſenſu utriq; convenit, placuiſſe Pio veſtem τὴν ἐπιχώριον, *indigenam*, non exoticam, ſive τὴν ἀπὸ χωρίου, hoc eſt, *qualis vulgò fiat*, & quidem ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, *è villa propria*, & *fore de reditibus Lanuvinis*. ita Caſaubon. *ad vitam Pii*. De Auguſto iſtiuſmodi quiddam Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Veſte non temerè alia quàm domeſtica uſus eſt, ab uxore & ſorore & filia neptibúſque confecta.* De ſe Seneca, *de tranquill. cap.* 1. *Placet non ex circulo prolata veſtis, non mille ponderibus aut tormentis ſplendere cogentibus preſſa; ſed domeſtico & vilis, nec ſervata nec ſumenda ſolicitè.* De Pio Capitolin. *Viſus eſt ſanè ab amicis & cum privatis veſtibus*, &c. Cæterùm editio Lugdun. pro χωρίου nobis Λαυϊνίου exhibet. Hoc ſi non ſit typothetarum mendum, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, *Lorium* villam deſignat, in qua Pius & educatus, & verſatus plurimùm, cùm palatium ibi conſtruxiſſet, & tandem etiam defunctus eſt, autore Capitolino. Hanc autem ſequendo lectionem, Salmaſius mavult, ἐν τῷ Λαυϊνίῳ τοῦλι· ut de *toga* accipiatur, quâ *in ſeceſſu Lorinæ villæ* uti ſolitus erat. eam togam ipſi veniſſe dicit ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως. de qua proximè videndum.

Ἀναίγοντα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως | τὸ κάτω iſtud Caſaub. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴν ὄντα περὶ κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων, id eſt, *commoratio ruri in villis*. ut κατ' ἀγρὸν adjectum ſit, quò *villæ* iſtæ à *ſuburbanis* diſtinguerentur. Conſtat autem è Capitolino, Pium in agris atque propriis fundis plurimùm vixiſſe, etiam poſtquam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hîc, non *caſa*, ut Xyl. vertit, ſed *villa*. Philo in *vit. Moſis l.* 1. λείας ἢ πολλῆς ἄγας ἐπιπορήσαιτο, ἔκ τε τῆς βασιλείας, καὶ περὶ ἰδιωτικὰς κατ' ἀγρὺς ἐπαύλεων. Idémque *de vit. contempl.* τὴν μὲν ἐν ἀσφαλείαις καὶ ἐν κύκλῳ περίχωμα ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι. *Credidi aliquando*, inquit clariſſ. Salmaſius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in quo vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. quidni & ſimiliter inferior & ſuperior ea ratione ſtûs? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii eſſet, uſum eſſe vili ac vulgari togâ, quales venibant in vico inferiore Romæ. an potiùs ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqua ruſtica infra Lorium, ubi ejuſmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum ſignificat. quicquid ſit, oportet vilem eſſe & vulgarem togam, non imperatoriam, qua in Lorii ſeceſſu utebatur. hæc enim exempla affert, ut oſtendat, ἐν ἐπαυλίῳ fuiſſe περὶ ἐδήτων ὕφας καὶ χεβρας.*

Καὶ περὶ ἐν Λαυϊνίῳ | Caſaub. nihil mutat; & ad veſtis materiem refert, ſive locum unde ea petebatur, ut ſuprà viſum. At Salmaſius, *Notat*, inquit, *quibus in locis quem habitum uſurpare ſolitus fuerit.* itaq; lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἐν τῷ Λ. τὰ πολλὰ, τὴν φελόνην ἐν Τ. π. ἐχεῖνο vel τὰ Marcus *Sine tunica Lanuvii egiſſe Pium: more, ut videtur, antiqui Catonis, qui ſolo cænpeſtri accinctus, ſuper id togam accipiebat; & quidem etiam cùm prætor jus raderet, ut ex Val. Maximo conſtat l.* 3. *c.* 6. *&* Aſcanio. *quod idem in Catone minore etiam Plutarchus notat,* κατελὰς εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, περιπάτου μὲν πολλοῦ συνιόντων. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λαυϊνίῳ τὰ πολλὰ, ſive χιτῶν ἐν Λ. τὰ π. *ut in ſola tunica ſeceſſum illum Lanuvinum tranſegiſſe dicatur; quomodo plerumque Romani ruri ſolebant & in provinciis: Hinc tunicata quies, tam ſæpe Martiali commendata & laudata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λαυϊνίῳ | *Lanuvium* Italiæ oppidum juxta viam Appiam ſitum, de quo Strabo *l.* 5. ubi Λαυϊνὸν pro Λαυϊνιὸν Caſaubonus repoſuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium* autor eſt Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Aurelius. quanquam Caſaub. in Capit. codices Manuſcriptos *Lavinio* exhibere teſtatur, eundémq; locum exiſtimat deſignari, ubi autor idem de Marco: *Ex Aſia & Syria reverſo, exinde Lavinium profectus eſt.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem eſſe utrumq; Joſ. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Livii l.* 8. refragante, & renitente.

Τῷ τελώνῃ ἐν Τύσκλοις περιστιλβῶν ὡς ἐχρῆτο | *Inter Lanuvinos plerumque Tuſculano publicano utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inquit, περιστιλβῶν. *quaſi excuſans & deprecans utebatur.* Salmaſ. τῷ φελόνῃ ἐν Τύσκλοις, an Τύσκλους, περιστιλβῶν ἐχρῆτο. *cùm in Tuſcos, an Tuſculanos, agros ſecederet, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, ſed penulam ſuperinduebat: quod cùm faceret, excuſabat tamen ſe, & quaſi veniam deprecabatur, hoc eſt, quod ait,* περιστιλβῶν ἐχρῆτο. *Penula*, inquit Nonius, *eſt veſtis, quam ſupra tunicam accipimus. eâ adverſus pluviam maximè munire ſe ſolebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

—fremeret ſæva cùm grandine vernus
Juppiter, & multo ſtillaret penula nimbo.

Indè Varroni petitus jocus in *virga divina*, dum virtutis τὸ αὐτάρκες prædicat; *Non eſt quærenda homini, qui habet virtutem, penula in imbri.* contrà planè quàm Lucil. *l.* 15. qui *penulam per imbrem iter obeunti, ſapientiâ ipſâ utiliorem* eſſe pronunciat. certè etiam ſapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipſis fatentibus, ſaltem εὐχρηστὸς futura eſt: quum ut Philo *de providens.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ὑστέρῳ μὲν ὄντι ἀναγκαῖον τὸν σοφὸν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ λάγοι, καταβρέχεσθαι βορέᾳ ἢ ψυχεῖ κατανίεσθαι, ῥίγει παθεῖναι καὶ ψύχει. Sed & L. Galbæ, cuidam penulam roganti, *Non poſſum commodare, domi manco*; cùm contaculum ejus perplueret. alteri item

item ejusdem usum poscenti, *Non pluit? non est opus tibi: si pluit, ipse utar.* Refert Fabius *instit. l. 6. c. 4.*

Καὶ πῶς ὁ τοιοῦτος θεός | Xyl. (quem & secutus est Mer.) cum sequentibus conjungit, dum sic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil inerat inhumanum.* Verùm præcedentia potiùs claudere videntur. Itaq; D. Boot. legit, καὶ πῶς ὁ θεὸς τοιοῦτος. *Totius denique; vitæ facies erat, qualem suprà depinximus.*

Ἕως ὑφῶντος | *Suspecta* ista & *salebrosa* Xylandro. Sed immeritò. est dictum proverbiale, à medicis mutuatum, quo exercitii modum illi mensurámq; justam ac legitimam in affectibus quibusdam præscribunt. Memini V. cl. Tho. Plaifirum adolescente me sacræ Theologiæ apud Cantabrigienses nostros professorem, Apostoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Autore medico (cujus nomen jam excidit) protulisse monitum aliquod istiusmodi, *Ad ruborem, non ad sudorem*; cùm Apostolus de fidelibus eo loci dicere visus sit, *Ad sudorem, non ad sanguinem.* Quò videri possit allusisse, quod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini sui liberos exercuisse, οὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ' ἐρυθήματος χάριν καὶ εὐεξίας, *non athletico more, sed quantum ad ruborem bonamque corporis habitudinem conduceret.* nisi quòd ἐρύθημα ibi colorem vividum valetudinis indicem potiùs designare doceat adjuncta εὐεξία. Hoc proculdubio Marcus hîc voluit, Pium nulla in re nimium fuisse. ita *lib. 6. § 29.* ὡς ἐπ' ὀλίγον ἔκαθεζον.

Οὐδὲν ἀνωμὸς | Inde forsan *Pius* dictus, quòd verè natura clementissimus; & nihil temporibus suis asperum fecit. Siquidem & *sub Adriano, cùm consiliis illius adesset, mitiorem sententiam semper ostendebat, & principatûs sui initio cùm multi accusarentur, & ad supplicium nominatim etiam deposcerentur, neminem tamen interfici passus est, cùm diceret, non opertere se principatum suum factis ejusmodi auspicari. Quin & deinceps, seditiones ubicunq; factas, non crudelitate, sed modestiâ & gravitate compressit.* Capitol. & Xiphil.

Συμφώνως ἑαυτοῖς | De eodem *l. 6. § 30.* Τὸ ὁμαλὲς παντεχοῦ. & de Apollonio supr. §. 8. Τὸ αὐτὸ ὅμοιον. Quod de historia Lucian. Χρὴ ὅμοια τὰ πάντα καὶ ὁμόχροα εἶναι, καὶ ζωοῦσθαι τὴν κεφαλὴν τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ χρυσοῦν μὲν τὸ κεφάλιον εἶη, λιθάρεξ δὲ πάνυ γλαφυρὸν ἐκ βαλανῶν πεφυκὸς, ἢ ἐκ λεμάτων σαπρῶν συγκεκαπυκωμένον, καὶ ἡ ἀσπὶς οἰόστερνη, καὶ χρυσοῦν μὲν τὰς κνήμας. De poemate Horat. in *art.*

Denique sit quodvis simplex duntaxat & unum:
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

& de persona idem,

——*servetur ad imum*
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.

De stoica philosophia Cicer. *de finib. l. 5.* *Mirabilis est apud Stoicos contextus rerum, respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus.* De vita Senec. *epist. 20. Exigit philosophia, ut ipsa inter se vita unius, sint actionum dissensione, coloris sit.* Idémq; *epist. 23. Verum bonum unde subeat, interrogas? ex placido vitæ & continuo tenore unam prementis viam.* Et *ep. 31. Hoc & illud accedat, ut perfecta virtus sit, æqualitas ac tenor vitæ per omnia consonans sibi.* Et *epist. 120. Virtutem ostendit constantia, & omnium inter se actionum concordia; quando idem semper quis est, & in omni actu par sibi.* Et mox: *Magnam rem puta, unum hominem agere: præter sapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes sunt. modò frugi tibi videbimur & graves, modò prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus subindè personam, & contrarium ei sumimus, quam exuimus. hoc ergò à te exige, ut qualem instituseris præstare te, talem usq; ad exitum serves.* Et *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut constes tibi.* Hoc est quod Zeno voluit, cùm finem statueret, Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν, i. e. καθ' ἕξιν λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν. ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide supr. ad § 9. Sed & *l. 11. § 27.* Ambros. *epist. 82. Vetus dictum est, Adsuesce unus esse: ut vita tua quandam picturam exprimat, eandem servans semper imaginem, quam acceperit.* Optimè Aristoteles, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4.* Βούλεται γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μᾶλλον ἑκάστη ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ σπουδαῖος εἶναι. ἕτερος γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, καὶ περὶ αὐτῆς ὀρέγεται καὶ πᾶσαν τὴν ψυχήν. De Adriano contrà Aurel. Victor. *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atq; virtutes quasi arbiter genitus; impetus mentis quodam artificio tegens.* Et Æl. Spartian. *Idem severus, latus; comis, gravis; lascivus, cunctator; tenax, liberalis simulator; sævus, clemens; & semper in omnibus varius.* De Avidio idem Cassio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunquam truxe & asper videretur, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, aliàs contemptor sacrorum; avidus vini, interim abstinens; cibi appetens, & inediæ patiens, veneris cupidus, & castitatis amator.* Ar de Epaminonda &c. Agesilao Plutarch. *lib. de adulat.* Πλείστοις ὁμιλήσαντες ἀνθρώποις καὶ τόποις καὶ βίοις, τὸ ἀρχέτυπον ἦθος αὐτοῦ παντεχοῦ, καὶ σολῇ, καὶ δαίτῃ, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαξεν. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ καὶ θεὸς Διονύσιον, οἷος θεὸς Δίωνα.

Τὸ ἀεὶ τῷ Σωκράτει | De Socrate Xenophon *memorial. l. 1.* Αὐτὸς ὁ θεὸς ταῦτα (τὰ ἀρεσθέντα) θαυμάζει ὡς ὕτω παρεσκευασμένον, ὥστε ῥᾴδιον εἰπεῖν ὅτι καλλίστου καὶ ὡραιοτάτου, ἢ οἱ ἄλλοι πάντες ἀνθρώπων καὶ καλλίονα καὶ ὡραιότατον. τοῦτο μὲν δὴ βρέφους καὶ παιδὸς καὶ ἀγενείου ὕτω κατεσκευασμένον ὡς. καὶ ὅστις οὐδὲν ἂν ὕπλον ἀρκύντως ἔχοι πολλὰ ἐπὶ τούτοις κεκτημένος, λυπεῖται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀλγεῖ. Atque hunc locum forsan præ oculis habuit Marcus, cùm ista scriberet. Καὶ

Καὶ ἀπίχθως ἢ ἀπολαύειν | Quod de se Apostolus *ad Philip. c. 4. v. 12.* Οἶδα ἢ ταπεινοῦσθαι, οἶδα ἢ περισσεύειν· ἐν παντὶ ἢ ἐν πᾶσι μεμύημαι, ἢ χορτάζεσθαι ἢ πεινᾶν, ἢ περισσεύειν ἢ ὑστερεῖσθαι· quod suprà, παρόντων μὲν ἀπίθως, ἀόντων ἢ μὴ λίην.

Τὸ ἢ ἐχθέειν ἢ ἐπ χαρτιρεῖν | Ἐπ quid hic velit, nullus video. ἐπιχαρτιρεῖν forsan scripserat Marcus, vel quod usitatius est, ἐγχαρτιρεῖν, ut mox ἐγκύφων.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμε | Istud an ad superiora respectum habeat, quod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanquam distinctum quid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, quòd cùm cætera ἀπαθὴς planè videretur, μόνον αὐτὸν ἠνία φίλου νόσος ἢ θάνατος· ὡς ἂν ἢ τὸ μέγιστον ἧβι ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, πλὴ φιλίας ἡγήμενον. Tale quippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & οἷος forsan legendum fuerit.

§ 17. Περὶ θεῶν | Piè Marcus noster hîc divinæ procurationi plurima adscribit, quæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάππως | *Avus paternus, Annius Verus* (de quo *supr.* § 1.) *maternus, Calvisius Tullus.* Jul. Capitol.

Γενίας | Vide *supr. ad* § 2, 3.

Ἀδελφὸν | *Habuit & sororem natu minorem, Anniam Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους | quorum *supr.* meminerat, § 5, 6, 7. &c. quibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Celsi. l.* 3. Καὶ Ἑλλήνων ἢ φύσει, ἢ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶ) σοφοτάτοις, κατὰ πολλὰ πλὴ ἐυτυχίας εἶναι αἰτίαν· οἷον ἐκεῖ διδασκάλων τοιῶνδε, ἢ τὰ ἀναγκαιοτάτα τοῖς χρείττοσι ὄντων ἢ ἐξ ἐναντίας αἱρέσεως διδασκόντων· ἢ ἐκεῖ ἀναδρομῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὸ ἢ τὰ τῆς ἀναδρομῆς τοιάυτα γεγύμνται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιχειρῆσαι ἐξὸν κρεῖττον λαβεῖν· ἀλλ' ἐκεῖ ἢ ἐν σχέσει ἡλικίας, ἅτις ἐν παιδικοῖς εἶ) ἀκολάστων ἀνδρῶν, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ κωλύσῃ πλὴ ψυχὴν ἀναλλάτειν ἡδονὴν μιαιφονίᾳ. τὰς ἢ ἐκεῖ τούτων αἰτίας, πάντως μὲν εἰκὸς εἶ) ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις πεῖσθαι ἢ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, ὑπ ἐυχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis quàm suavissimè concinnere. De Platone Plut. in *Mario:* Πλάτων μὲν ὖν ὅλῃ τῇ πολιτείᾳ γλῶμμα, ὑμνεῖ τὸν αὐτὸν δαίμονα ἢ πλὴ ψυχὴν, ὅτι προύτον μὲν ἀνθρώπῳ, εἶτα Ἑλλήνι, εἶτα Βαρβάρῳ, ἐκ ἄλογον τῇ φύσει δοῦλον ἡγήσατο· προὸς ἢ τούτοις, ὅτι τοῖς ζωπυρήτοις χρόνοις ἀπολιπὼν ἢ ἡμέρας αὐτὸς. At Lactantius *institut. l.* 3. *c.* 18. *Plato aiebat se gratias agere naturæ; Primùm quòd homo natus esset, potiùs quàm mutum animal: deinde quòd mas, potiùs quàm femina; quòd Græcus, quàm Barbarus: postremò, quòd Atheniensis, & quòd temporibus Socratis.* Quo contendit ipse, immeritò tamen, *Nunquam quicquam dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ib. c.* 19. ubi Socratem acriùs, & in quibusdam iniquiùs etiam paulò, perstrinxerat; *In cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Quod autem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur; qui, ut Dio Prus. *or.* 64. Ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἐμακάριζε, ἢ ὅτι ζῴων λογικὸν, ἢ ἐπ Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete; qui, ut Laërt. *l.* 1. Ἔφασκε πολλῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, ἢ ὁ θηλυ εἴτε, ὅτι ἀνὴρ, ἢ ὁ γυνή· τέτων, ὅτι Ἕλλην, ἢ ὁ βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum quod Judæi habent in precibus suis virorum peculiaribus: *Benedictus esto, Domine Deus, quòd me virum creâsti, non mulierem: quòd Israelitam, non alienigenam.*

Σχολὴν ἄπαντα χεῖν. | supplendum, ἀγαθὰ, quod excidisse existimem. ut sit [ἀγαθὰ] χολὴν ἄπαντα χεῖν.

Τῶν θεῶν ἢ ἐυπρία | Digna Christiano quovis providentiæ divinæ, quâ factum fuerit, ut ne peccatis occuparetur, cùm peccare prona dispositio non deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, quod Deus Abimeleco; *Ego te cohibui, ne peccares, Genes. c.* 20. *v.* 6. Habent his paria è nostris; Bern. *de temp. serm.* 79. *Prima miseratio quod à multis adhuc peccatis in sæculo positum custodivit. quis enim non videat, quòd sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotens pietas conservâsset?* Qui & argumentum idem tractat fusiùs, *de diversi. serm.* 13. Augustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est; ille gubernante Deo pauca commisit. cui deputat ille, quod demisit, huic & iste deputet. quod non commisit. Adulter non fuisti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ? Hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres. Suasor defuit? ut suasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit? & ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor; non defuit locus; non defuit tempus: ut non consentires, ego terrui. Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste, quod factum est & dimissum vidisti: mihi debes & tu, quod non admisisti. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector à quo factus est homo.* Piissimè, & ad nostri mentem plenissimè.

Περίπτον πλημμελῆσαί τι | Lugd. περίπτον. quod probare non possum. Xyl. *quòd nihil deliqui.* pleniùs rectiùsq; Cas. *quòd nihil temerè aut præcipitanter deliquerim.* περιπίπτω, procido, præceps feror. indè περιπτὸς, præceps: & περιπτῶς, præcipitanter, temerè, inconsideratè. Vide *l.* 3. § 9. ἀπερισκεψίαν. alioqui suspicare quis posset, scripsisse Marcum περιφθαρτον. Sicut paulò inferiùs, τὸ φθαρτὸν τοῦ ἔρωτος ἐν ἀξιώματι καταστῆναι.

Mὴ

Μὴ πλέον ἐντρεφόμενος περὶ τῇ παλαιῇ τῇ πάτρῃ| Siquidem *in domo avi sui Veri educatus est* in ætate teneriore, utl Capitol. docet. Pari autem ratione gratulatur Alcmon Poeta sibi, in *epigrammate* (quod Alexandro Ætolo *exercit. in Solinum* Salmasius vindicat) apud Plut. *de exilio*, quòd origine Lydus cùm esset, Sardibus tamen diutius educatus non sit, ubi luscus forsan sacerdos, aut Gallus tympanotriba evasisset; sed Spartam nactus puerilis indolis formatricem, ubi Musarum disciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ πλὴ ὥρεος διασῶσαι| ὥρα *flos ætatis*, ut *Ver anni*. unde Periclis illud ab Aristotele *rhetor. l.* 1. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 10. laudatum, Τὰ γενόμενα πλὴ ἀπολωλότων ἐν πολέμῳ ὅπως ἠρεμεῖς ἐν τῇ πόλει, ὥσπερ εἶπε τὸ ἔαρ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐξέλιπε. Tempestas nimiàm quàm lubrica, & lapsibus exposita. Præsertim ubi natalium splendor, status honestior, educatio delicatior, res lautior, & forma venustior accesserint. Πολλοὶ γὰρ δὴ τὸ κάλλος ὑπὸ τῆς ὑβρεως ἐξηκανώθησαν. Socrates apud Xenophont. *memorial. l.* 4. Inde Juven. *Sat.* 10.

I nunc, & juvenis specie lætare tuâ, quem
Majora expectant discrimina.——

Τὸ μὲν περὶ ὥρης ἀνδρωθῆναι | Lugd. περὶ ὥρας, perperam. Verùm aliud hîc ὥρα, ab eo quod supra. ὥρα enim istîc, non tam *flos ætatis*, quàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ vel absolvendæ. Timon Phliasius de Dionysio Heracleota, qui & Metathemenos dictus, quòd ætate devergente à secta Stoica ad Epicuream transisset, apud Athen. *l.* 13.

Ἥλιν' ἔχειν δοκέει, νῦν ἄρχεται ἠλιόδαι.
Ὥρην ἀρᾶν, ὥρην τε γαμεῖν, ὥρην τε πίπτειν.

Ita Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium suadentem matrem eluit; natu minor cùm esset, ἔτι καιρὸς' *nondum tempus*: provectior factus, οὐκέτι καιρὸς' *non amplius tempus* esse, sive nuptiis *idoneam ætatem* jam præteriisse, respondendo. Beneficii ergo non contemnendi loco ducit Marcus, quòd non præmaturè se rebus venereis dederit. hoc est enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, sive virilitatis specimen dare, quomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, quam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata esset, postridiè γυναῖκα nomine salutâsse. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, quòd puellam virginem homo sexagenarius duxisset, *Cras*, inquit, *mulier erit*. Fabius *instit. l.* 6. *c.* 4. Clarissimè Hesych. Ἀνδρωθεῖσα, συγκλινθεῖσα· &, Ἀνδρωθεῖσα, ἀνδρὶ συνοικήσασα, διακορηθεῖσα, i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc sensum usurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus est insignis, sed ab Anutio infeliciter tentatus, & sub correctionis prætextu corruptus planè. Verba sic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὀκόταν ὥρη γάμου ᾖ, ἀνδρώμεναι, τῆτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum priùs omnium consensum solicitât vir doctissimus, & cui Medicorum pater princépsque ille alioqui plurimùm debet, & ex Regio MS. ὥραι rescribi postulat. Vertit autem, *Virgines, quibus propè nuptiarum tempus instat ut viro conjungantur*. explicat in Œconomia; *quæ ad nubiles annos & virilitatem prope accedunt*. h. e. *quæ propè sunt nubiles viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur*. Verùm primò, *virilitatem*, sive *virilem ætatem*, de virgine dictam nusquam deprehendi existimo. Tum ἀνδρώθης Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *viro maturam esse*, sed *virum experiri* significat. Porrò cùm ὀκόσιον ὥρη γάμου dixisset, quid opus erat, ἐὰν τύχωσι, quod idem prorsus valeret, τὰ παρθενεύματα, subjicere? quod concisa nimis respuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud est ἀνδρώθης, aliud παρανδρώθης, utl mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego quidem velim, sed admissâ lectione jam olim receptâ, commatisq; notulâ duntaxat post γάμου, interstitâ, sic verterim. *Virgines quibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magis sunt obnoxiæ*. Atq; hanc esse genuinam Hippocratis mentem, è sequentibus planè perspicuum fit. Siquidem ubi incommoda ea recensuerat, quæ ex affectu isto virginibus jam *viro tempestivis*, ut Horatius loquitur, quas ἀνδρὸς ὥραίας Græci dicunt, obtingere consueverunt, remedii loco subjungit, Καλὸν δ' ἔστιν τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδρὶ ᾧτινι δὲ χρὴ κύσασαι, ὑγιέες γίνονται. εἰ δ' μὴ, αὐτέων ἅμα τῇ ἕξει, ἢ μανίην ὕστερον ἐπιστῆται, ἢ ἄφορ μὴ ἀνδρωθῶσι. Præcipit sic affectis, ut quàm primùm nubant siquidem indè futuram conceptûs spem; qui malo isti medeatur: quod nisi virum expertas affectaturum est probabile. ita τὸ ἀνδρωθῆναι est, Hippocrate ipso interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῇ ἀνδρώθης verò q. e. virum experiri, eodem autore, opponitur τῷ παρανδρώθης. h. e. *à viro præteriri, neglectim haberi*, & *viri*, sive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertam esse*. & παρθένοι ἄνανδρόμεναι, quas Ἀνάξανδρίδης ἄνανδρον Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Aristotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι κὴ ἐπιλαβεῖν τῇ χρόνῳ| *Sed tempus expectavi*. Xyl. sed nec ἐπιλαβεῖν ejusmodi aliquem habet significatum; & ἔτι illud aliud prorsus innuere videtur. Rectiùs M. Casaub. *Sed longiùs eram, quàm necesse erat, distuli*. Ita ἐπιλαβεῖν τῷ χρόνῳ erit de tempore, quod liberum datur, aliquid sumere, quo cùm possis frui, nolis tamen. Phrasis duriuscula, fateor, & insolens. Sed ea proculdubio Marci mens istîc, non quam Xyl. voluit.

Δωματίῳ ὄζειν ἐν αὐλῇ βίῃται | Ita *l.* 5. § 16.

Δωμα-

Δωματὸν ἄρχ ἢ οὖ ζῆν ἐν αὐλῇ quem locum vide.

Ἐδιν τὸν σημειωθῆ | sive σημειωδῶν, ut Lugd. quod usitatius est, & eodem recidit. utrumq; enim *vestes notabiles* & *insigniores* sive *splendidiores* designat. Hoc eo, quoniam, ut Jesus noster, *Luc. c. 7. v. 25.* Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἐσθῆτας σημειώδεις, inquit Annotator Lugd. vocat *imaginibus textas, pictas, palmatas, χρυσοπάμους, auro vel purpurâ clavatas.* De Augusto Sueton. *l. 2. c. 73. Togis usus est neq; restrictis, neq; fusis; clavo nec lato, nec angusto.* De Antonino Pio Capitol. *Visus est jamdudum ab amicis cum privatis vestibus, & domestica quædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & vestibus tulit, quibus usus fuerat Elagabalus. veste albâ usus est, nec auratâ, penulis togisque communibus.*

Μίτρᾳ καρκεσίῳ καὶ ἀνδριάντων τισὶν Ἀ πίνων | Juss. Lipsius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs insignia* intelligi vult, inter quæ *ignis prælatio.* Herodian. in *Commodo* de Lucilla sorore ejus, καὶ τὸ πῦρ προπέμπεσθαι αὐτῆς. Et de Marcia ejusdem Concubina, πάντα ἐξῆν αὐτῇ, ὅσα σιδηρᾷ, φιλεῖ τὸ πυρός. De Pertinace, Καπιτωλῖνος ὅτι τὸ Ῥωμύλειον, ὅτι τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτῷ προπομπεύσαι, ὅτι τι ἄλλο ἐς βασιλικὸν συμβολον εἰς ὕλην ἀφιδρύσας. Quibus addas licet & ex eodem de Nigro, καὶ προπομπεύοντος τῷ πυρός. Eum *ignem lampadem* fuisse affirmat ex hoc Marci nostri loco; quarum usum, ut *in Deorum cultu*, sic & *in Imperatorum*, extitisse. Accidit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas*, inquit, vocat, *quæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Persarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

—— prænuncius ante
Signa dedit cursor, posita de more lucerna.

Verùm Meric. Casaubon. in adversum contendit; *lampadésq;* & *statuas* sive *imagines* eodem refert, ad *simulacra* scil. *lampadas manibus gestantia*, de quibus Lucret. *l. 2.*

Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyss. η. v. 100.* Alcinoi aulam describendo,

Χρύσειοι δ' ἔσαν αὖτε, ἐϋδμήτοισι θύρῃσι
Ἔκτοσθε, αἰθομένῃς δαΐδας μὴ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνωσιν νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Eustath. χρυσοῦς λύχνους, ἀνδριάντας exponit. Ideo autem Marcum τῶν Ἀ πίνων adjecisse, *ut à vulgaribus, quæ in ædibus plebeiis etiam plerisque reperiuntur, imagines hasce distingueret.* Ego verò inter summos istos viros arbitrum me neutiquam interponam: aliorum, utor Marci mentem attigerit propiùs, per me judicium fuerit.

Ἐγρυτάτου ἰδιώτου αὐτὸν ἑαυτὸν, | De Marco Capitolin. *Adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit, eratq; haud secùs rei suæ quàm in privata domo parcus ac diligens; pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Aristid. *orat. in regem*: Ἐπίδειξον, ὅτι καὶ ἰδιώτου ὄντα καὶ βασιλέα, οἷόν τε δεῖ τὸν αὐτὸν εἶναι δικαίως τοιοῦτον μὲν οὖν τῆς βασιλείας ἔδοξαν ἑαυτὸν, ὥστε δημόσιος ἀξιοθῶσαι ταύτης· ἐν ᾗ τῇ οὐκ ἐπῆλθ ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ νῷ τε καὶ ὕπνῳ χαίρουσι. De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit. nec omnino quicquam de vitæ privatæ qualitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. quum sibi & filiis honores peteret, omnia quasi privatus fecit. quin & Senatui tantum detulit Imperator, quantum cum privatus esset, deferri sibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac quana in Augusto laudat Sueton. *l. 2. c. 51.* Vide Casaubonum ibidem. Sed & quæ superiùs ad § 16. κοτινοπομοσύνη.

Καὶ νὴ Δὶ τοῦτο τοιοῦτος | Lugd. νὴ Δί. Sed legendum μὰ Δί. Sive ut M. Cas. νὴ Δὶ μὰ Δὶ τοῦτο. Rem quod attinet; *nihilo demissior?* imò tantò major, tantò augustior. Siquidem, ut scitissimè, sed & verissimè, Plinius in *panegyr. Cui nihil ad augendum fastigium superest, hoc uno modo crescere potest, si se ipse demittat, securus magnitudinis suæ.* neque enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abest, quàm humilitatis. De Pio Capitolinus, postquam *civilitatem* ejus descripserat, utq; species imperatorias superfluas à se amandaverat; *& tamen*, inquit, *ingenti autoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφῶ | Marci fratrem hunc adhuc quærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δωμιδίου μὲν δὲ οὐδεὶς ἐπιτυχεῖ με | At tantùm ab eo abfuit Lucius, ut Marcum moribus suis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *post illius obitum Marcus solus rempublicam tenuerit, multò melior & feracior ad virtutes: quippe qui nullis Veri jam impediretur aut simulatis, callidæ severitatis erroribus, aut his, quibus præcipuè displicebat Marco jam inde à primo ætatis suæ tempore, vel institutis mentis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ καὶ συνῃ συμφαίνοντός με | *Honorem* quidem *Marco exhibuisse Lucium, si susciperet, obsecutum, ut legatum proconsuli. vel præsidem imperatori* (ad quæ verba videndus Salmas.) autor est Capitol. qui de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως ἂν κατοχέλω | Senec. *de brevit. vit. c. 14. Dubitare se Fabianus noster aiebat, an satiùs esset nullis studiis admoveri, quàm his implicari.* Ipse Senec. *ibid. c. 13. De illis nemo dubitabit, quin operosè nihil agant, qui in literarum inutilium studio detinentur.* Idémque *epist. 88. Ista liberalium artium consectatio molestos, verbosos, intempestivos*

tempestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, quia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad* § 7.

Παυλλα | *Filios* habuit *Verum*, quem septennem amisit; *Commodam*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminũ, qui quadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursu Commodo Mathematici promisissent. *filias* plures, quarum Commodus tres superstites reliquit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores.* Lampr. in *Com. Fadillam.* Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφυῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάστροφα | Et fuit reverà Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsque planè distortissimis.

Τὸ μὲν ἐπιτήδειον ἐκ φαντασίας ἐν ῥητορικῇ καὶ ποιητικῇ | Τὸ μὲν Lugd. perperam. Vide *suprà* § 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qui filio, quem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inquit, *qui nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolemæo reprehensi, ad *l.* 4. § 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. § 35.

Τῷ μὴ ἐκεῖ νέον αὐτὸ ἦσαν | Pro μὴ, με adscripsi, sensu exigente.

Ἀμμιάνιον | de quo suprà § 8.

Ῥούσωνα | suprà § 7.

Μάξιμον | suprà § 15.

Τῷ κατὰ φύσιν βίῳ | vid. suprà ad § 9.

Ἐναργῶς | *Perspicuè.* Xyl. *efficaciter.* Cas. ἐνεργῶς. crebra apud autores Græcos vocabulorum horum ab exscriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ἐπινοίας | *Cogitationes injectas.* Xyl. ἐπιπνοίας malim. atque ità Cas. *inspirationes.*

Μηδὲν κωλύον ἦν | Lugd. ἢ ἦν, quod & ferri potest, quia ἢ alterum sequitur. Vide ad *l.* 2 § 9.

Τὰς ἐκ θεῶν διὰ ὀνειράτων καὶ μαντικῆς διδασκαλίας | Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν. Cicero *Tuscul. l.* 1. *Philosophia quid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist.* 90. *Deorum immortalium munus est, quòd vivimus; philosophiæ, quòd bene vivimus. itaq; tantò plus nos huic quàm diis, quantò majus bonum est bona vita quàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, quòd διδασκαλίας noster dicit: ὀνειράτων verò pro occasionibus singulatim *suggesta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad.* τ'. *v.* 485. & ψ'. *v.* 270.

—— θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.

& *Odyss.* τ'. *v.* 10.

—— τὸ δ' ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων.

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c.* 7. *v.* 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. § 11. ὀνειράτων verò καὶ διδασκαλίας ità distinguere videtur, ut illæ per signa quædam obscuriora, istæ per indicia clariora, quasi dissertè præcipiendo quid facto opus sit, procedant. Galen. *de opt. sect. c.* 11. ex Empiricorum sententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰδήσει καταλαμβάνεται, οἷς τὸ ὑγιὲς θ· ἃ δ' ὑπομνηστικῶς, οἷς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐσθιατικῶς δ' ἴδιον καταλαμβάνεται ὑπόμνησιν ἀπὸ τῆς ἐσθίξεως, apertè distinguit.

Τὸ ἀπηχοῦν μοι τὸ σῶμα | Αὐτὸς μὲν γὰρ ἀδυνησὶ λίαν τῷ σώματι. Dio *Habuit enim corpus valetudinarium.* quod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inquit, *operis & laboris studiis impendit ut corpus efficeret, atq; in hoc solo pueritiæ ejus reprehenderetur.* Sed & Cassius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inquit, ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀδυνάτως τὸ σῶμα ἔχα· καὶ τοι τοιαύτῃ ἐπιμελείᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σὺς ἀγελιὸς ἐν δίκῃ καταβαλεῖν ἀπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔβρωτο, καὶ κρεῶν πλείστων ἐδε πᾶσαν, ὡς εἰκὸς, πλὴν ἡμερινὴν ἐδέσματος. quæ postrema illustrant, quod adjecit hîc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum quod apud Suidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, Καὶ τῶν ἐξ ἀδυνησίας καθεστώτων ὑπεδέξε. Tribuit autem hoc Cassius theriaci, quod quotidiè sumebat, beneficio. De quo videri poterit Galenus, qui hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἀλγεῖν | ἀπηδεῖν eo sensu, quo Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Μηδὲ μὴν ἀπηδεῖν τοῦ πλησίον γαμετῆς τὸ σῶμα τῆς ἑαυτῆς γυναικός. *Prov. c.* 6. *v.* 29. Οὐκ ἀθῳωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *quisquis eam attigerit, haud futurus est insons.* de uxore alienâ. Eadem mente ἅπτειν & θιγγάνειν usurparunt. Plut. *Alex.* Παρθένων θεσπεσίαν ἀφὴν καλῆς καὶ γυναικὸς ἀφεῖναι γυναικός. —— ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἔτι τούτων ἔθιγεν, ὅτι ἄλλων ἦν γυνὰς κρείττων καὶ γάμου, πλὴν Βαρσίνης.

Βερενίκης | Ex pallacis aulicis videtur ista fuisse.

Θεοδότου | ex numero exoletorum iste. Vide *supr.* §. 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥησίνῳ, μηδὲν πλέον ποιῆσαι, ἐφ' ᾧ ἂν ἠπείλησεν | Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc est, quod Apostolus monet, *ad Ephes. c.* 4. *v.* 26. Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. de quo loco alibi diximus.

Μέλλοντα γὰρ τελευτᾶν πλὴν τοιοῦτον | Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino Marci mater, antequam filius imperium Pio defuncto adiret: quâ tamen ætate fato concesserit, incertum.

Ὀλίγον μετ' ἐμὲ τὸ πεπρωμένον ἦν | Capitol. *Ab Adriano adoptatus, jussisque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit.*

Ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο χρήματα | Quòd nec defuerit unquam, unde aliquid poscenti se subveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris nostri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.* 20. 35. & quod optimum quemq; censere Greg. Nazianz. asserit *orat. pro pauper.* Τὸ ἐντυχεῖν τῷ πένητι πανάγιον καὶ θεοφιλέστατον χάρισμα ἐλεᾶν.

Τὴν γυναῖκα πεπόηκε | *Habuit uxorem Annium Faustinam consobrinam suam.* Capitol. Et reverâ, qualis ibi depingitur uxor, numinis donum, haud è minimis, haud è multis, censeri meritò possit. Verùm an ejusmodi Marci nostri Faustina extiterit, licèt Pii filia, Marcus ipse viderit. Certè si vera narrant Cassius & Capitolinus, nihil minùs illa fuerit.

Τὸ ἐπιτιθέναι ἕρπιον ὡς τὰ παιδία ἐπιτηδεῖον | Ità Philippus Macedo *epist. ad Aristotelem.* Ἴδε γαμβρὸν τὸν ἐμὸν παιδιὰν ἐν τοῖς θεοῖς χεῖσθαι, ὅτι ὕπνος ἐπὶ τῇ ἡβούσῃ τῆς παιδὸς, ὃν ἐκεῖ τὸ πρῶτον νῦν σοὶ πλησίον αὐτὸν γενόμενον. ἀναλάβε δὲ αὐτὸν ὑπὲρ σῆ προφάσεως καὶ παιδάριον ἄξιον ἔσεσθε καὶ ἡμῖν καὶ τῆς ἡμῶν ἀφηγεμονίας διαδόχης. *Filium mihi genitum scito; quo nomine Diis gratias ago, non eum proinde quia natus, quàm quòd cum tuæ constiterit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditusque, dignus evadat, qui & mihi, & rebus à nobis susceptis succedat.* Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum autem Marcus *& suis præceptis, & etiam magnorum atque optimorum virorum operâ erudire conatus est. habuit literatorem Græcum, Onesicratum; Latinum, Capellam Atrianum: oratorem Athenis Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum magistri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὰ δ' ὀνειρόπτα βοηθήματα | De remediis istiusmodi per insomnia indicatis superstitiosa multa in *sermonibus sacris* Aristides; sed & Cicero *de divinat. l.* 1. tangit & noster, *l.* 9. § 27.

Καὶ τότε ὁ Καύστρου ἄναξ χρήσῃ | Locus mutilus; quod & Xylander monuit. *forsan,* inquit in *notis,* ἄναξ χρήσῃ, *quomodo utaris.* Atvin versione *sione Chræsa:* ac si loci alicujus nomen proprium esset, quò inclinat & Mericus; sed ut viri, non loci, appellatio sit, & χρήσῃ legatur. quasi dicat Marcus, *Cajeta, quæ in regione Campana maritimum est oppidum, se Diis vota facientem, fausta retulisse; prout & Chrysa Phœbi sacerdoti olim contigerat supplicanti* παρὰ δίκην πολυπλάγκτου θαλάσσης. *Il. α'.* Eruditus vir D. Bentius χρήσῃ legendum suspicatur: χρῆσις idem quod χρησμὸς, ut χρηστήριον interdum pro χρησμοδοσίᾳ dicitur. ut sensus sit, *quemadmodum sibi divinitùs remedia ad quosdam morbos monstrata fuerunt, ità etiam cùm Cajeta aliquando agens versaretur in periculo alicujus morbi alterius casûs, auxilium, quo eum depelleret, oblatum fuisse, idque tanquam oraculo, cùm alias in ea urbe oracula nulla edi solerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qui legit, ἐν τούτῳ ὁ Κ. ἄναξ χρησμῷ. ac vertit, *Hoc; Cajeta tanquam oraculum quoddam.* Clariss. Salm. *sine aliquo Deorum nutu* (quales Marcus istîc loquitur) ἀνεμόεσσαν *fanum fieri locum vix posse* censet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit, legendum scil. vel ἐν τούτῳ ὁ Καύστρου ἐνηγέσατο, ut *loci* meminerit, in quo monitum illud à numine acceperit: vel, ἐν τούτῳ ὁ Καύστρου, ὡς ἐθεσπίσθη, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, quod *circumlinere* sibi aliquid jussus sit. In re tam ambiguâ ipse statuere nihil ausim.

Ὅπως τι ἐπιθήσουσι | [τὸ] ὅπως τι ἐπιθ. sic ut in præcedentibus passim. Salmas. forsan, τὸ, ὅπως ἐπιθ. ut τι ex τὸ factum sit.

Ἀπογιθήσει ὅτι πρὸ συγγενοῦς | Lugd. ἀπογιθήσου. forsan ἀπογιθῆς, utitatius autem δεῖ τοῖς συγγενέσιν diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. ἀπιθεῖς ὅτι τῶν ἴσων, dixit. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. ὧν διὰ τοῦτο, τούτων μὴ ἀπιστῶμεν, τοιαῦτα ἢ μεγαλοφρονῶμεν, τούτῳ ἢ χείρους ἀποφαινώμεθα ἀπιθοῦντες τοῖς μεγίστοις καὶ πολλῶν ἀξίοις. Verùm ἀπογιθῆς, quo Marcus hic usus videtur, disertius est vocabulum. Significat enim *desidem & ignavum assidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *desidiam* denotantia vocabula, ἀπογιθῆ & ἀπογιθέα collocat. Vetus Edictum Censorium ex Suetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum est nobis, esse hominis, qui novum genus disciplinæ instituerunt; ad quos juventus in ludum convolat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: illi homines adolescentulos totos dies desidere.* hoc est, quod Marcus, ἀπογιθῶσι.

Θεῶν βουθύτων καὶ πίστις δήπου | Expressisse videtur, quod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobæus *tom.* 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ κατὰ θεὸν τύχη καὶ καιρὸς τ' ἀνθρώπων διακυβερνῶσι ξυμπάντων. quanquam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *eas* potiùs *fortuitos* rerum; contingentium providentiâ divinâ dispositam & gubernatum. quomodo & Solomon rex usurpavit, *Eccles. c.* 9. *v.* 11. quo loco, quod Plato τύχη καὶ καιρὸς, Solomon יִקָּרֶה dixit. Stoici enim omnia fato fieri statuebant; & fortuita etiam quæ dicuntur, eodem referebant. Aristoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19. § 8. Ἐν δ' ἀναλυτικοῖς βέλτιον ἴδος τῇ συντάξει, ὅτι συμβαῖνει καὶ, ἢ ἔχειν αἰτίαν τὸ δεῖν τινος ποιεῖσθαι, διὰ τὸ γενέσθαι

μῆνα ἀγαθὸν ἀπὸ τῆς τύχης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor, *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimirum quæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipisci arduum, sic etiam sperare nimium est, quod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κυάδοις] Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subsequentia pertineat. Ex usitata siquidem formula, si antegressa spectaret, dicendum videatur, τὰ ἐν Κυάδοις, *apud Quados ista*; concepta nimirum vel conscripta sunt. Istud autem, Τὰ ἐν Κυάδοις, h. e. *Quæ apud Quados*, agenti scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potiùs, quam subjunctæ clausulæ significationem præ se fert. Atq; in hanc partem hoc in loco M. Casaub. accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim ea disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil quicquam dubitavi: cùm & huc usq; seriem quandam continuam, quæ hîc planè incidit, autor ipse servaverit, miscelam deinceps meram exorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qua liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satis clarum.

Κυάδοις] *Quadi* Germaniæ populus, de quibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. Germ.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, autores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, Ὅτε δὲ Μάρκῳ ἦν τοῖς Μαρκομάνοις καὶ Κυάδοις ξυμπλέκεσθαι. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum supplicijs impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset, Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atq; Apollinario Euseb. *hist. Eccles. lib.* 5. *cap.* 5. & *Chron. lib.* 1, & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *c.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 3. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. quanquam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Suidam alius nescio quis, Magicis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatiq; Claudianus, Christiano nomini iniquiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Euseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ 1. Ὃν πρωΐαν] Ἐκ, (ut *l.* 3. § 1.) μέμνησο, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale quid, subintelligendum. quæ cùm in scriptis istiusmodi est frequentissimum, tum nostro illic cum primis familiare. Cæterùm Xyl. ἔλαθε legit, vertitq;, *solebat is sibi prædicere.* Sed monentis potiùs quid velit, quàm quid assuevisse narrantis, dictio videtur. quin nec in persona certa, quam dicunt Grammatici, de se Marcus loqui solet.

Σωκράτους ἐπιτήρημα, ἀγρυπνία] Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æquus erroribus, non bestiis, sed corrector peccantium, hoc quotidie præcedit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciam, quàm ægros suos medicus.*

Πόσα ἤδη ἔρρωσαι] Crebrimè istud inculcat noster, uti in locis collatis videre licet. vide *infr.* ad § 13. Sed & Epictetum laciùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali sunt ignoratione recti & boni.*

Ἀλλ' ὑγιαίνοντι] Ita *l.* 3. § 11. ἀλλ' ὑγιὲς ἐν ὑγιεῖ. quod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 7. § 26. Vel insciti à rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaci majore imbutus es; & caliganti æquior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τὸν φύσει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν μόνῳ, ᾧ τὸ καλὸν, ἐπαινέσεσθε] Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim statuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto*; Μόνον τὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· καὶ τὸ μὲν ἀγαθὸν καλὸν εἶναι· καὶ ἰσοδυναμεῖν τὰ καλὰ τοῖς ἀγαθοῖς. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, quod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta; mala tantùm quæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteràque extra animum, neque bonis, neque malis annumerent.* Vide *infr. ad* § 11.

Συμφυὲς, ἀμιγὲς καὶ φιλικὸν τοῖς ὅλοις] Ita *l.* 12. § 26. Οὐκ ἦν συγγενὲς ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ τὸ ἀνθρώπειον εἶδος· ἀλλ' ἦν ἀποστὰς καὶ τοῦτο τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ τῆς κακοηθείας. Non hac duntaxat, aut præcipuè ratione: sed & istâ tamen Paulus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *instit. l.* 6. *c.* 10. *Si ab uno homine, quem Deus finxit omnes oriuntur, certè consanguinei sumus.* Itaque τὸ μίσος

μόνον hîc ſubintelligendum, cujus frequens paſſim Ellipſis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς σεβόμεθα. *Neminem Dominum nullum, ſed Deos ſolos adoramus.* Ita ſupplet Chriſtus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. quod omiſsâ particulâ illâ Moſes dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémque ſervies.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio iſta ad circumciſos (ſolos) an & ad præputiatos pertinet?* Quod Caſtellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumciſionem ne cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ τῇ | Syneſ. *de provident.* Ἔστι γὰρ ἡ μία ψυχὴ καὶ σωμάτων συγγένεια. ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ γῆς ἐκφυῶσι γενόμενοι, τῆσδε πεφύκασι ψυχαῖς, ἀλλὰ τοῦ ἐκ μιᾶς φυλῆς πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos ſtatuit; terreſtrem alterum, alterum cœleſtem; indè Oſiridi, Typhoni hinc animam contigiſſe. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμφωνος Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus iſtîc collineans; *Si ab uno Deo*, inquit, *inſpirati omnes & animati ſumus, quid aliud quàm fratres ſumus? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Deniq; cœlesti ſumus omnes ſemine oriundi:
Omnibus ille idem pater eſt. ———

Subjungit Lact. noſtro conſentiens: *Ergo pro belluis immanibus habendi ſunt, qui hominibus nocent. —Ob hanc enim neceſſitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, ſemper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus coheret ac nititur: ſic omnes homines inter ſe naturâ confuſi, pravitate diſſentiunt; nec intelligunt ſe eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnes ſub unam eandémq; tutelam. quod ſi teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος | Θεία ἀπόμοιρα i. e. *portiuncula divina*, ὁ νοῦς, i. e. *mens*, ſive *anima rationalis* hîc dicitur. ſicut infr. §. 4. τὸν τοῦ κόσμου διοικητὴν ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τοῦ Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, ſuis locis dicetur. Eadem Epicteto diſſert. *l.* 1. *c.* 1. Τοῦ Διὸς μέρος. Senecæ *epiſt.* 92. *Dei pars eſt.* & *de otio ſapient. Divini ſpiritûs pars ac veluti ſcintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

——— *divinæ particula auræ.*

quo modo Ammianus, tanquam ex Phyſicorum ſententia, *l.* 21. *Sol mens mundi noſtras mentes ex ſe, velut ſcintillulas, diffunditat.* Et Manilio Aſtron. *l.* 2.

——— *pars ipſa deorum eſt.*

Plutarch. *quæſt. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ τὸ μὲν παχὺ καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔχον· τὸ δὲ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, ἐκεῖ ὅθεν αὐτῇ, ἀλλ' ἐκ αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Auguſtinus, *epiſt.* 157. *Animam, Dei non particulam eſſe, ſed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* quem & ampliùs viſe ſis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *Deus animæ ſuæ umbram, ſpiritûs ſui auram, oris ſui operam, viliſſimo alicui commiſerit?* Animam loquitur humanam corpori inditam. Pulcherrimè Gregor. Naz. Auguſtino ſenſu conſentiens, quamvis modo loquendi diſpar, *apol.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ αὐτὴ, τοῖς ἐκ θεοῦ καὶ θείαν, καὶ τῆς ἀνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀναγομένην, εἰ καὶ τῷ λόγῳ ζωπυροῦσιν. Modeſtiſſimè Epiphanius, in *ancorat.* § 55. Οὔτε μέρος θεοῦ λέγομεν εἶναι τὴν ψυχὴν, ὅτε ἀλλότριον τῆς ἐμφυσήσαντος. (ita enim legendum autumo, quod ἐμφυσήματος vulgò legitur) πῶς γὰρ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεῖον μέρος ὑπάρχον. Sed & Syneſius *epiſt.* 105. τὸν νοῦν indigitat τοῖς ἐν τῇ ψυχῇ μοίραν τοῦ θείου.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τινος αὐτὴν δύναμαι | Argumentum à noſtro crebriùs repetitum, utî in collatione indicatum, noſtris etiam non inſolens, qui lædi neminem, niſi à ſeſe, poſſe contendunt. Habes à Joanne Chryſoſt. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύναται βλάπτειν. Inter exteros verò Maximus Tyrius *diſſertationem* eadem de re ingenioſam admodum inſtituit, numero 2ᵃᵐ. quâ & Socratis dictum illud celeberrimum laudat, à Platone in *apol.* poſitum, à Plutarcho *de tranquill.* ab Epicteto *enchiridio extremo*, & *diſſert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repoſitum, à Thraſea etiam apud Dionem in *Nerone* uſurpatum. Ἐμὲ μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύναιντο, βλάψαι δὲ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere quidem poſſunt, ſed lædere non poſſunt.* In eundem hunc ſenſum & Dominus noſter de ſuis apud Lucam *Evang.* 21. quibus etiamſi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) ſubjicit tamen, nihil inde ad ipſos damni, ne vel minimum quidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite veſtri cujuſquam peritiurus eſt.* v. 18. ἡμῖν, inquit Maximus, ἀγαθὸν ἀνδρὶ οὐδὲν πάντως βλαβῆναι. quod Plato, οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀνδρὶ οὐδὲν ὅλως κακὸν βλαβῆναι. *neque enim jus fasque patitur, ut vir bonus quiſpiam ab improbo quoquam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum noſtro conſentiens planè Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 87. Εἰ δὲ οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε παθόντι κακόν; *Si malè nil pateris, cur ei ſuccenſes, qui te malo non affecit?* Julianus deniq; *de Cynicis orat.* 2. Κἂν τις ὑπέρῃ ἔχῃ πρὸς αὐτὸν κακόν, ἀλλ' οὖν, πλὴν πρὸς θεοὺς ἐκεῖνον μὴ θαῤῥῇ ἐρεῖς.

ἐπὶ γὸ βλαβερὸς· αὐτὸς ἡ αὐτῇ, βαρύτιμον ἐστὶν τίμημα τιμὴ τῆς πρέπειρος ἀγοσίας, ἔρημος τῆς ἐκείνου φροντίδος.

Αἰσχρῶ γάρ με ὑπὸς περιβάλλει! αἰσχρῶ περιβάλλειν, ut & κακῷ περιβάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu ſumpta, qui corpori circumjicitur, quóq; corpus ipſum involvitur. qualis illa Pſaltæ *Pſal.* 109. 18, 19. ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον. — κατάτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ἢ περιβάλλα). *turpi,* inquit, *aliquo nemo me involverit.* quia virturem ſcil. nemo eripere cuiquam poteſt, in qua ſola τὸν κακὸν, & in cujus ſolius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Αἴγουν ἡ μόνον τὸ κακὸν ἀγαθὸν εἶ· εἶ ἡ τῶν ἀρετῶν. Laërt. *Zenon.* & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus noſtris unum bonum eſt virtus.* &, *de conſtant. c.* 5. *Unum malum illis eſt turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qui & idem *ad Attic l.* 10. *epiſt.* 4. *Nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit.* itaq; τὸ αἰσχρῶ περιβάλλειν, & τὸ κακῷ περιβάλλειν, Marco noſtro idem ſunt. Maximus Tyr. *erat.* 2. Ἀδικία δὲν ἀφαίρεσις ἀγαθῶν. τὸ ἡ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή; ἢ ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. ὃν ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τὸ ἀρετὴν ἔχων· ἢ οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθῶν. ὑδὲν γὸ ἀγαθὸν ἄφαιρετὸν, ὑδὲ κτῆμα, ὑδὲ ἕλκτὸν, ὑδὲ λητὸν Eodémq; Chryſoſtomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

— *nam ſi regnum à me fortuna atque opes*
Eripere qui vit, ea virtutem non quiit.

Λητὸς γὸ ἀφαιρέσεως ὁ γένεται. Epictetus apud noſtrum. *l.* § 36. *Præda virtutis nulla eſt.* Itaque Maximus: Ἀνὴρ ἀγαθὸς ἡ δίκαιος κλαπεὶσεται χάλασα ἀκραιφνῆ, ἐρῶν τοῦ ἀδίκως ἐπ' αὐτὸν ὠρμηθότος ἀποδῦ, οὐοὐδὲν τὸ δρᾶν, δεῶσας δ' ὑδέν. ἀλλὰ γὸ ἀτιμαζόντων ἐκείνον, βόησεται τὸ τῦ Ἀχιλλέως. *Iliad.* ι'. 604.

— φορνέω ἡ τετιμῆδαι Διὸς ὄβρι.

γὸ ἀφαιρεμένων τὰ χρήματα, ἀφήσεται ὡς παίζοντα γὸ ἐσχατιὰς ἀφαιρεμένους. γὸ ἐπιθανεῖται, ὡς ὑπὸ τυρεῦ γὸ λίθα, ὑδὲν ἀγανακτῶ ἀφ' οἷς τὸν ἐπιβίωτον. Senec. *de conſtant ſap. cap.* 5. *Injuria propoſitum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem ſapientia non reliquit locum. unum enim malum illi eſt turpitudo: quæ introire eò, ubi jam virtus honeſtúmq; eſt, non poteſt. injuria ergo ad ſapientem non pervenit. nam ſi injuria alicujus mali patientia eſt; ſapiens autem nullius mali eſt patiens; nulla ad ſapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὔτε ὀρχίζεται τῷ συγγενεῖ δικαίως, ὅτε ἐπιόρκησεν αὐτῷ Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν ἀφέρημα δίο ἔχει λαβάς, τὸν μὲν φορητὸν, τὸν δ' ἀφόρητον. ὁ ἀδελφός ἐὰν ἀδικῇ, ἐνθυμοῦ αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ αὐτὸν γὸ λαβὴ ὅτιν αὐτῷ ὁ φορητὸν ἀλλὰ ἐπεῖδαν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφός, ὅτι ζωύδρος γὸ λήψῃ αὐτὸ, κατ' ὁ φορητὸν ὅτιν. Idem *affert. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἴδει ὅτω μοι φροντιστέον τὸν ἀδελφόν· ἀ. ἀλλ' ὅτο μὲν ἐκεῖνο· ὄψεται. ἐγὼ δ' ὡς ἂν φροντιστέον αὐτὸς, ὡς δεῖ χρῆσθαι τοῖς φροῖς ἐκείνοις. τοῦτο γὸ ἐμόν ὅτι, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο ὑδεὶς κωλύσει ἢ ἐμὲ, ἐκεῖνο κωλύσει. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν πρὸς ζωοργίαν | Quod *l.* 4. § 3. τὸ λογικὸ ζῶον ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. πρὸς μίαν τινὰ ζωοργίαν. Vide *infra ad* § 2. Senec. de *ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus eſt. & epiſt. 95. *Natura nos cognates edidit, cùm ex eiſdem & in eadem gigneret, hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit: illa æquum juſtúmque compoſuit: ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere quàm lædi: & illius imperio parata ad juvandum manus. iſte verſus & in pectore & in ore ſit:*

Homo ſum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habeamus in commune, quòd nati ſumus. Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt; quæ caſura, niſi invicem obſtarent; hoc ipſo ſuſtinetur.*

Ὡς πόδας | Ideò, πᾶν τὸ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης ἀρετὴν ἔχει τοῦ πόδας. Ariſtot. *de animal. inceſſ. c.* 8. & *hiſt. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles. Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτῷ μέρη τυγχάνουσι, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, ἢ τὰ σιάγονες, ἢ αἱ χεῖρες, ἢ τὰ λοιπά. ὥσπερ ὃν αἱ ὀφθαλμοὶ, ἢ αἱ χεῖρες, ἐπὶ ἕτερον ἰδίαν ψυχὴν ἢ τῶν λοιπῶν, ἀδύνατον ἂν τὰ λοιπὰ πάση μηχανῇ διὰ τὴν ἀπορρίψαι κοινωνίαν, τῇ μηδὲ αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔχειν οἷά τε ὄν) παρέχειν καλῶς δίκα τῆς τῶν ἑτέρων παρουσίας· ὕτω ἡ ἢ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, ἢ τὴν ψυχὴν (forſan ψυχὴν μίαν. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. uit.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μὴν παρόντα ἀπόδῆς, ὑπὲρ τῶν ὄντως φροφρεῖδ τοῖς ἀδελφοῖς· ἢ γὸ αὖ ἢ πλεῖόν τι φροφρεῖδ τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν· οἵ τε γὸ ὀφθαλμοὶ ὧν ὁρῶσιν ἀλλήλοις παρόντες παρόντα, ἢ χεῖρ ζωοργάζεται πορεύσα χερὶ παροῦσα ἢ ἡ ἀδελφῶν συμπορεῦξις ἀλλήλοις πολυχειρίας πάς ὅτι φορίπτει γὸ τὰ κοινῇ διαφέροντα, ἢ διαιρόντες πάντα, μίαν δ' ὑπάρχουν ἀλλήλοις ὄρεξιν, κἂν μείον ἢ τὸ διάστημα. Ita enim locus ille inſignis, ſed fœdiſſimè vitiatus, ex parte ſaltem reſtitui poterit. Baſil. Cæſ. *epiſt.* 68. Ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι πλέον ἡμεῖς τῆς ἐνὸς ἴσμεν τὴν ἀδελφῶν ὀλιγωρίαν διάμβλα. ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα τὴν χειρῶν τῆς ἑτέρας, ἐπεὶ ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς σώματ ἡμῖν καλασκδῆς, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅπου πρὸς αὐτὰ ταῦτα ἀπίδωμεν τὰ μὲν ἡμῖν, ὅτι ἓ ἑαυτῶ

ἑαυτῷ ὡς ὑπέρογκα αὔταρκες. Ἔτι γὰρ ἂν τῆς ἀσφαλῶς βαδίσεως, μὴ συμπαρεκτείνοντος τὸ ἕτερον ἑτέρου ὅτ' αὖ ὀρθαλμὸς μὴ καλῶς ἴδοι, μὴ καινοῦσθαι ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ ὡσ' αὐτοῦ συμφώνως ἀφεστάλλων τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἢ δ' ἄμφοιν τοῖν πόρειν πλὴν φωνὴν διεκρίνων· καὶ ἀνίσης κρατυνούσης τῆς κοινωνίας ἧσσ' ἀκριβύλλων. καὶ ἁπλῶς ἦδιν ἔτι ἧσσ' ἐκ φόσεως, ἔτι ἧσσ' ἐκ ἀφαιρέσεως κατορθωμάτων ὁρῶ, ἀνὰ τὰς ἧσσ' ὁμαρτούλων συμπονίας ἐπιτελούμενον. Cæterùm de usu finéque Marcus, de necessitate Basilius loquitur.

Ὡς χεῖρες | De manibus Galen. *de usu part. l.* 1. Σύμμαχον ἑτέρα τῷ ἑτέρᾳ ἡ φύσις ἐποίησε ταύτην ἄρα καὶ ὡς ἀλλήλας ἀγαθὸν ἀλλήλων τὸ ἔργον γεγάλωται. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum;

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν·
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas:
Digitum lavátque digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æschinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἃ χὴρ τὰν χεῖρα νίπτει δός τι, καὶ τι λάμβανε.
A manu manus lavatur: da quid, & quid accipe.

quanquam quod Stob. νίπτει, Æsch. νίζει habet. Erasm. & Grot. νίζει malunt. ut sit, *A manu manus fricatur.* sive ut vulgò efferri solet, *Manus manum fricat.* Denique Euripideum illud in *Heraclid.*

— μᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.
Invalida pugna est, una quam gerit manus.

Virgilius an Septimius in *Moreto:*

Admovet indè manus operi, partitus utrique:
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum fessæ succedit læva sorori,
Alternátque vices. —

Ὡς βλέφαρα | quæ ad oculi tegmen & tutelam amicè consprirant.

Ὡς οἱ σοίχοι ἧσσ' ἐδόνουν | qui veluti in mola asillus & meta, mutuas sibi invicem operas jugiter præstant.

Τὸ ἓν ἀντιπεφύκεναι ἑλλήλοις παρὰ φύσιν | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, fædam esse & execrabilem vim nocendi, & alicuissimam homini, cujus beneficio etiam sæva mansuescunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos dissidentes his verbis alloquitur. Νῶν μὲν ἔτω διάκεισθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ὁπότε τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφειδῶς τούτῳ, τεθνηκότε ποιεῖ τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε διὰ μοῖρα πεποιημένω ποιεῖ τὸ συμβαίνειν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτω, ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ὅτι βλάπτειν χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ὅτι μέγιστον ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμώ, καὶ τἄλλα ὅσα ἀδιάφορα ὄψεσιν ἀνθρώπων.

§. 2. Σαρκία ὄζει, καὶ πνευμάτιον καὶ τὸ ἡγεμονικόν | Eandem distributionem habes iæpiùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apost. *ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. quo loco τὸ σῶμα est quod Marco hic σαρκία· ἡ ψυχὴ, quod πνευμάτιον· τὸ πνεῦμα, quod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄφες τὰ βιβλία | Vide *infrà ad* § 3. sed & Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4.

Μηκέτι σαυτῷ | Ita *l.* 4. § 3. ὡς παιδὸς μὰ σαυτῷ, μηδὲ καθεύδοντι. quod eleganter admodum sic expressit Pers. *Sat.* 5. *v.* 154.

Et quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Hunccine an hunc sequeris? subeas alterius opertet
Ancipiti obsequio dominos; alternus oberres.

Οὐ δίδοται | *Non datum est.* Xyl. ac Lugd. *Non licet.* nam quod *Nè stude*, reddidit Annotator Lugd. &, μηκέτι σπούδαζε, mavult legi; à Marci mente alienum est. M. Cas. *Non est futurum. non dabitur.* quod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μηδὲν πλανῶ. ἃ γὰρ τὰ ἀπομνημόνευμά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, &c. *Noli te fallere. neque enim futurum est ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel aliorum de antiquitus gestis rebus scriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi suppetat.* & est reverà probabilis sanè expositio. Videatur tamen an non forsan ἐρωτηματικῶς legi debeat, ἃ δίδοται; *annon datur? annon est in potestate tua positum*, ut hoc facias? h. e. ut distractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ita *l.* 4. § 1. τὸ δυνατὸν καὶ δίδοται. & *l.* 9. § 29. ὄμμασιν, ἐὰν δίδωται. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. Δίδοταί σοι τοῦτο; & ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν δίδοται· & Rufus Thraseæ apud eundem *lib.* 1. *c.* 1. ἃ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ; hinc δόσις φυσικὴ. *lib.* 4. § 19. quâ nimirum

——*natura beatis*
Omnibus esse dedit, siquis cognoverit uti.

Claud. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qua Seneca, *epist.* 104. eodémque; planè, quo Seneca, modo occurrit. *Totiens*, inquit hic, *mihi occurrunt isti, qui non putant fieri posse, quicquid facere non possunt, & aiunt nos loqui majora, quam quæ natura humana sustineat. At quamtò ego de illis melius existimo? ipsi quoque hæc possunt facere; sed nolunt. Denique quem unquam ista destituêre tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non quia difficilia sunt, non audemus; sed quia non audemus, difficilia sunt.* Quem vide ampliùs *ad l.* 6. § 19. Eodem planè sensu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. הרשות נתונה *Potestas data est.* τοῦ αὐτεξουσίου scil.

Λύθεις | Ita *l.* 3. § 3. γῆ καὶ λύθεις. & *lib.* 8. § 37.

§ 37. χόωμ πῶν τοῦτο, ἢ λόβολον ἐν σωλῆνι. Eustath. *ad* Il. ζ. λύθρον, ὁ τῦ αἵματος μιασμὸς ἀναμεμιγμένος τῇ κόνει. *cruor pulveri commistus.* dictum à λύω, unde & λύμα, τὸ κάθαρμα· per theta scribi, ut à λύτρον distinguatur. Eadem ferè & *ad* Il. λ. & *ad* Odyss. χ. Utrumque autem, & λύθρος & λύθρον dici monet idem *ad* Il. ψ. pleniùs paulò Heracleo in *Schol. ad* Il. υ. Τὸ μὴ κονιορτῶδες καὶ ἐξαίτιον ἀνθρώπινον αἷμα, λύθρος καλεῖται· *sanguis pulveri & sudori commistus.* itaque de athletis usurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm istic potiùs est Marco idem quod ἰχὼρ αἱματώδης, Oppiano κυνηγ. *l.* 2. *v.* 279. *sanies cruenta.* σῆψις τοῦ αἵματος, ἰχώρ. Clem. Alex. *protrept.* quanquam *cruorem* vult tantum & *sanguinem* ipsum: sed quem ad rei vilitatem exprimendam sic nuncupat.

Κεγχρίδιον | *reticulum* malim cum Xylandro, quàm cum H. Stephano *peplum.* tum quia κροκωτὸν τὸ κεκρυφάλῳ idem statuit Eustath. *ad Iliad.* χ. tum quia sequitur mox, ἐκ δίχας, φλεγίων, ἀρτηριῶν πλέγμα. κροκύφαλον autem dictum vult Schol. *ad Aristoph. Vesp.* ὅτι διὰ κεγχρου ὑφαίνεται. Ex quo Suidas corrigendus, apud quem perperam legitur, ὅτι διὰ κέγχρου ὑφαίνεται. Verùm illis omnibus constanter, contrà quàm nostro, κροκύφαντος formâ masculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *omentum*, licet id Polluci νήθων πλέγμα dicatur; nec *cutem* ipsum, cum Merico nostro, designari istic existimo; sed *contextum* illum, integrum, (cute tamen non exclusâ prorsus; siquidem τὸ δίκτυον ἐκ φλεβῶν καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν, *cutis* etiam ex istis constitit, Aristot. nom. *de spir. c.* 5.) qui per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriarum* intercursantium, sibique invicem implexorum, quo corporis moles quasi continetur & constringitur: ὃ δὴ καὶ περιπλέκομεν τῷ τῦ κύρτε πλέγματι· inquit Plato in *Timæo.* ad quæ verba forsan & Marcus respexerit, ubi πλεγμάτιον idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum quæ *in Platonis Timæo* medicè sunt dicta.

Ἄνεμος | *Anima* ergò *ventus* sive *spiritus* & *flatus* Stoicis: quod confirmat Laert. *l.* 7. & Plut. *de Philos. placit. l.* 4. *c.* 3. Ità Marcus denuò, *l.* 6. § 14. Ἓν ἢ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐν τῷ ἀέρος ἀναπνοή. Quin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qui spiritum dicunt animam: penè nobiscum. penè,* inquit: non prorsus. nec hoc tamen, quasi nostri non & *spiritum* dicant, ex Salomone *Eccles. c.* 12. *v.* 7. & alius: sed quia aliâ ratione sive *spiritum* sive *flatum animam* nos dicimus; non tanquam aëreum quiddam sit, ut Marcus istic, qualis spiritus ille quem spirando trahimus; sed *spiritum*, quia propriam quandam habet *naturam corporis expertem, & mundanæ molis elementis omnibus excellentiorem substantiam*, ut Augustin. epist. 28. *flatum*, quia *Deo est insufflante* creata. ut ex Mose *l.* 1. *c.* 2. *v.* 7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. quo etiam loco, nè Stoicis calculum dare suum videretur, qui de substantia divina mentem saltem derivatam tradiderunt, subjungit: *sicut autem nos possumus non de nostra natura, qua homines sumus, sed de isto aere circumfuso quem spirando & respirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm insufflamus: ità omnipotens Deus non de sua natura, neque de subjacente creatura, sed etiam de nihilo potuit facere flatum, quem corpori hominis inserendo inspirâsse vel insufflâsse commodissimè dicitur, incorporeus incorporeum, sed immutabilis mutabilem, quia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè quàm Marcus hìc, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qui ventum putant, hoc falluntur, quòd ex aere spiritum ducentes vivere videamur. Varro itaque definit: Anima est aer conceptus ore, defervefactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffusus in corpus. hæc apertissimè falsa sunt. Anima non est aer ore conceptus: quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer ore possit.* Et hoc contrà quàm Stoici, qui à partu animam in corpus insinuari statuebant; quod & Lactant. *ibid.* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.* 38. Vide *l.* 12. § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, πλὴν ψυχὴ ἐν τῷ ὅλῳ πνέουσα, ἀναπνεόντων φερομένη τῶν πρὸ ἀνέμων. Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima* πνεῦμα τὸν ἄνεμον. Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pseudo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Quin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promuls. critic.* & Meurs. *Critic. Arnob. l.* 3. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunquid suas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *quod corpus animat*, ut Pseudo-August. in *defin. orthod. c.* 20. & *de spir. & anim. c.* 9. præposterum est planè; cùm contrà hoc ab illo duci dicique manifestum sit. Vide ampliùs ad *l.* 5. § 4.

Πάσας ὥρας | *in horas* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Cas. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, sive fubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν καὶ νόῳ ἐκπέταται
Est tibicinibus mens cœlitus indita nulla:
Nam simul ac inflant, avolat illa simul.

Ἐξεμέσθον | Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpuream vomit ille animam.——

idem enim ipsum in morte semel fieri, quod in respiratione fit jugiter, vult Marcus noster, *l.* 5. § 4. sicut autem *animam* evomere, ità *spiritum* expuere dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus.* quæ tamen verba aliter distinguit Lipsius. Idem (si idem, nam Marco potiùs tribuunt haud pauci) in *Thyeste v.* 244.

Ferro peremptus spiritum inimicum exput.

& *Troad. v.* 1168.

Ubi hanc amisit expuam leti moram.

Unde & in *Here. Oetæo. v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo quod *expulit* vulgò legitur,

Ictus ſagittis qui tuis vitam expuit.

* Varro, σὺ δ' ἐξαγαγὼν· *Andromeda vinctæ, & propoſita ceto, non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in os expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

——*purpuream ſingultibus expuit auram.*

quod Statius *Thebaid. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidas in limine vitæ
Singultant animas. ——

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Οἱ λέγοντες, ἡμῖν ἡ χαρὰ νῦν ἔρχεται, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὴν αὐτοῦ νῦν ἄγαν, καὶ ὑπ' ἐξαπίνης.

Cæterùm *purpuream animam vomere* dixit Maro pro eo quod Homerus, αἷμ' ἐμέειν, *ſanguinem vomere* dixerat *Iliad. δ. v.* 11. itaque Servius notat *ſecundùm eos dictum, qui volunt ſanguinem eſſe animam: cùm alibi aliorum opinionem ſequatur, qui dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

——*in ventos vita receſſit.*

Καὶ πάλιν ῥοφούμενον | quod ψυχορροφεῖσθαι uno vocabulo dici poſſit. quanquam id alio ſenſu uſurpari monet Suidas, ἀντὶ τοῦ πάλαι ψυχὴν ἐκπνέον. pro *animam*, id eſt, *ſanguinem, exurere.* quomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, quos Corinthios, cùm αἷμα vellet, per jocum nuncupat;

Δάκνουσι δ' ἐξόρπουσιν ὡς Κορινθίοι,
Καὶ πάλαι ψυχὴν ἐκπίνουσι.

Hinc autem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Quod autem dicit καὶ πάλιν ῥοφούμενον, id in *ænigm.* 72. de utre ſic extulit ſympoſius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; quamvis & ſæpe recedat.

*Ω ἢ ἀπανθίζων | forſan ἀπανθίζων, *animadverte, conſidera.* niſi ſi ἀπανθοῦσθαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorsùs paſſim obtinet.

Πίσον δέ | Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, nè tibi accidat, quod mihi, ut ſenex diſcas: imò ideò magis propera, quoniam id nunc aggreſſus es, quod perdiſcere vix poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satis multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto vivimus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam quidem hoc propoſitum ſequi olim fuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc quoque non moremur: quod facere ſolent, qui ſeriùs exeunt & volunt tempus celeritate reparare, calcar addamus: Et quando, inquit, ubi proderit illud, quod in exitu diſcis, aut in quam rem? in hanc, ut meam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menæc.* Μή τι νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γέρων ὑπάρχων, κοπιάτω φιλοσοφῶν· ἴσον γὰρ ἄωρός ἐστιν ὅστις, ἔστι πάρεργος, πρὸς τὸ καλῶς ζῆν. Ὁ δὲ λέγων, ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρῆλυθέναι τὸν καιρὸν, ὁμοίως ἐστὶ τοῖς λέγουσι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὸν καιρὸν, ἢ μηκέτ' εἶναι. [τὸν καιρὸν Clem.] ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ [νεωτέρῳ Cl.] καὶ γέροντι· τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν [χαρᾶς f.] τοῦ γεγονότος· τῷ δ', ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ, διὰ τὴν ἀφοβίαν τοῦ μέλλοντος. Refert Laertius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom. l.* 4. vide ad § 4.

Μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς δουλεύειν | *mentem*, inquit, *nè patiaris ſervire*: vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus.* Ἡ γὰρ φαυλὴ ἐπιθυμία σφοδρὰ ἐστὶν καὶ μὴ καταπεφευγυῖα, μήτε αἰδημοσύνῃ, μήτε ἁρμονικῇ κινήσει. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt autem δουλεύειν· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaque noſter *infra* § 16. Τὸ ἑλκύειν ἑαυτὸν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, ὅταν ἡσυχάσῃ ἡδοναῖς ἢ πόνῳ. τοῦτο γὰρ ἁπτώμενός ἐστι καὶ ὑποσταλυομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῷ ἀπιστοτέρῳ καὶ θνητῷ μέρει τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παρείαις ἡδοναῖς. Idem *l.* 11. § 18. *Extrema* autem *eſt ſervitus, cum animæ vitiis deditæ rationis propriæ poſſeſſione ceciderint.* Boeth. Conſul. Et, ἀνδραποδωδέστατοι, οἱ τοῖς ἡδοναῖς δουλεύοντες· Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaque Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἰ τις κρατεῖ μὲν ἀνθρώπων, δουλεύει δὲ πάθεσιν, ἐγὼ γ' ἂν πάντων ἀνθρώπων δυναστεύειν ἀπολιμ. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ ἀκολασταίνειν καὶ ἀφροδισιάζειν τοῖς πάθεσιν, ἐλάττων δουλεία. Κακίων γὰρ ἀεὶ κακίσεως δουλεία. Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, graviſſima ſervitus eſt. Proem. l.* 3. *quæſt. nat.* Qui & idem, *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviunt ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐναντίον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ δουλεύειν καὶ ἀρχεσθαι ἡ φύσις ἑκατέρῳ, τῷ δ' ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον εἶναι ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δ' θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν; —— καὶ δὴ τοῦ μὲν θείου καὶ ἀθανάτου καὶ νοητοῦ καὶ μονοειδοῦς καὶ ἀδιαλύτου, καὶ αἰεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντος ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχὴν τὸν διανοητικώτατον καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 9. § 3. & *ad l.* 8. § 3.

Καὶ ἐρεῖν ἀκατανόητον | *L.* 6. § 16. καὶ ἐρεῖν ſimpliciter. & *l.* 3. *c.* 16. ἀκατανόητος. ἐρεῖν. ἀκατανόητον, *vim non communem*, vertit Is. Caſaub.

ad

ad Perſ. Sat. 5. eámque intelligit, quæ, ut Perſius, —*extrinſecus intrat & nervos agitat.* Xyland. *alieno impetu raptari.* atque eſt illud reverâ, τὸ νευροσπαστεῖσθαι de quo mox dicetur. Verùm ὁρμὴ ἀκοινώνητος videtur potiùs *motus*, ſive *impetus*, aut *impulſus* ejuſmodi denotare, *qui à naturæ communis generiſve humani communione ac commoditate alieni ſint.* quod & Mer. Caſaubonus advertiſſe videtur, qui *affectus motúſque neutiquam ſociabiles* vertit. Inculcat enim Marcus paſſim, eſſe hominem ζῶον κοινωνικὸν *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones ejuſdem motúſque exigit, ut ſint ἐρμαὶ καὶ πράξεις κοινωνικαὶ *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubique τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. denique *l.* 7. § 55. Περαίτερον, inquit, ἐκείνῳ τὸ ἐξῆς τῇ καλασκευῇ κατασκάσει ἢ τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ ἐν συνηγμένῳ ἐν τῇ ψυχῇ ἀνθρώπου καλασκευῇ, τὸ κοινωνικὸν ὄτι. Vide *ſupra ad* § 1.

Νευροσπαστεῖσθαι | *neuroſpaſtorum more impelli*, & in diverſa motu alieno moveri. Vocabulum à noſtro ſæpe uſurpatum; utì ex locis collatis patere poterit; tractum à *ſigillaribus* ſive *neuroſpaſtis*, quæ cùm per ſe ἀκίνητα exiſterent, verticillis quibuſdam nerviſque movebantur. horum meminit & noſter *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptúque digniſſimas recenſet; ad quem locum de eis uberiùs & opportuniùs dicetur. De uſu vocabuli ad rem Ethicam tralati videatur Caſaub. *ad Perſii* illud *Sat.* 5. *v.* 128.

Te nihil impellit, nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet? ——

quod ex Horatio expreſſum monet, qui *Serm. lib.* 2. *Sat.* 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroque deſumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1. Τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷς νεῦρα ἢ μηχανοί τινες ἐνοῦσαι, ὥσπερ τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι ἴσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus ſigillarius. A qua*, inquit, *occultò nihil ſentiens ejus, & velut ſigillario extrinſecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Et *motus ſigillarius* eidem, *de anima c.* 6. *velut ſigillario motu, ſuperficiem intus agitante.* Gellius, in Favorini *adversùs Genethliacos* diſſertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehenſâ; *Ut planè homines, non, quod dicitur, λογικὰ ζῶα ſed ludicra & ridenda quædam νευρόσπαστα eſſe videantur, ſi nihil ſuâ ſponte, nihil arbitratu ſuo faciunt; ſed ducentibus ſtellis & aurigantibus.* Vide *ad l.* 10. § 37. Quod autem hoc loco dixit Marcus, κατ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευροσπαστεῖσθαι, ipſe optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐκφεύγειν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀνθελκόμενον. hoc eſt enim τὸ νευροσπαστεῖσθαι, quod ἀνθέλκεσθαι ὑπὸ νεύρων τινῶν, ut Plato. Dio Pruſ. *orat.* 30. μέγα πάθη ἔχειν ἐν ἑαυτῇ, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὑπὸ τούτων ἀεὶ κρατουμένην καὶ σπαράττεσθαι.

Μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ πρὸν δυσχεραίνειν | hoc eſt, quod Rufus ſuprà apud Epictetum, ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ. & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαινόντα καὶ ἐπιτυγχανόμενα. quod autem hìc μὴ δυσχεραίνειν, idem *infrà* § 5. μὴ δυσαρεστεῖν, dixit.

Ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι | *vel impendens ſubterfuge.* Xyl. quem & Mer. ſequitur. at ὑποδύεσθαι, eſt *ſubire*; quod eſt *ſubterfugiendi* verbo prorsùs adverſum. forſan ergò ὑποκλύεσθαι legerant; quod eſt *clam elabi.* verùm non eſt iſtud in cujuſquam poteſtate ſitum, ut effugiat τὸ εἰμαρμένον· ſed nec τὸ μέλλον ὑποκλύεσθαι commodè ſatis diceretur. malim ergò, ὑποδείσασθαι, *nec futura pavere*; ὑποδειὴς enim ὑποφοβος. Suid.

§ 3. Τὰ ἧττον θεῶν σεμνοίας μεσά | Ἄκυλον γὰρ θεὸν ἐκ ὑποπτεύσου ῥᾴδιον. Infrà *l.* 6. § 44. qualem tamen fingebant ſibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης ἀπ' ἀρχῆς φύσεως καὶ συμπλοκῆς | *non ſine naturæ aut conſilio*, etiam *fortuita* quæque. itaque Ariſtot. phyſic. *l.* 2. *c.* 6. Ἔστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, ὧν ἂν ἡ νοῦς γένηται αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν τι συμβεβηκὸς αὐτῶν τι γένηται τούτων αὐτῷ. Et *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ὑπὸ φύσεως ἂν ἐνδέχοιτο, ὅταν τι συμβεβηκὸς γένηται, ὑπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. Ità τὸ ὑποκείμενον, ſive ſubjectum caſus fortuiti cujuſvis eſt, vel à natura, vel à conſilio profectus actus aliquis. Cauſſam verò rerum omnium primam ſummamq; ſi ſpectemus; illius providentiâ diriguntur ac gubernantur, etiam quæ maximè fortuita videntur. quod de ſorte ipſa, quâ nihil incertius, rex ſapientiſſimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò, ac diſpoſitionem divinam ſi ſpectemus, quod Senec. *de provid. c.* 5. *veniunt cuncta*; *non incidunt.* quod & idem Marcus mox.

Συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς | Vide ad *l.* 3. § 11. σύγκλωσιν, & § 16. συγκλωσθόμενα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ | Ità de prima principéque mente, *l.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & *l.* 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μεῖζω τε καὶ ἐλαττω, πάντα ἐκεῖθεν. Apoſtolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Laudat itaque cum primis Chryſippus Homericum illud, *Il. ὁ. v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἴκτιθ' ὁπλίσιν ὕμμι κακὸν πέμπτην ἐπέεσσιν,
Ἢ ἀγαθόν. ——

Pendet ab hoc, quodcunque malúmve bonúmve quibuſq;
Immiſſum fuerit. ——

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. quanquam ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, ſed videtur eſſe Chryſippi; cui non infrequens illud, Homericis à ſe laudatis de ſuo aliquid liberaliùs adjicere.

Πρόσεσι ἢ χ̣ ἀναγκαῖον | *Necessarium*, & quoad nos: quia *hanc rerum conditionem mutare non possumus*, ut Seneca *epist.* 107. & quoad Naturam ipsam quoque, si Stoicis credimus; *quæ aliter non potest*, ut noster hic *l.* 1. § 9. tum quia *artifex materiam mutare non potuit*, ut Seneca *de provident. c.* 5. tum quia *nec aliter universi commodo consuli*, ut Chrysippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de commun. notit. c.* 13. Vide *infrà* ad § 11.

Τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον | Quæ sibi invicem adversa sunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conspirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, χ̣ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Arist. nomine autor *de mundo c.* 5. quem latiùs hoc *ibidem* prosequentem vide sis. Sen. *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Διέταξεν ὁ θεὸς θέρος ἐῆ χ̣ χειμῶνα, χ̣ φορὸν χ̣ ἀφορίαν, χ̣ ἀρετὴν χ̣ κακίαν, χ̣ πόσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας ὑπὲρ συμφωνίας τῶν ὅλων. De malis, & malitiâ etiam ipsâ, Chrysipp. *de justit. l.* 1. Κακίαν ἢ κακὸν ὅλου φύσει, ὅτε δυνατὸν ἔζιν, ὅτ' ἔχει καλῶς ἀρδυνάμει· & *de diis l.* 2. Ὅπ τὰ κακὰ ἀπονέμεται χ̣τ' τὸν Διὸς λόγον· ἤτοι ἵνα κολάσει, ἢ κατ' ἄλλην ἔχουάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν· Et *de natur. l.* 2. Γίνεται χ̣ ἡ κακία πως χ̣τ' τὸν φύσεως λόγον· χ̣ ἵν' ὕπως εἴπω, ἐκ ἀχρήσεως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα. Refert Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31,32. qui subjungit tamen Δεινὸν τῦτο, τὸ χ̣ γίνεδαι τινὰ κακίαν χ̣ κολάζεδαι χ̣τ' τὸν τῦ Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam nostri. Augustinus apud Prosp. *sent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Prosper corrigendus. *Nullum Deus vel angelorum vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciret, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum usibus commendaret, atque ità ordinem seculorum tanquam pulcerrimum carmen, etiam ex quibusdam quasi antithetis honestaret.* Videri possunt, quæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.* 22. Idem *de Genes. ad lit. l.* 11. *c.* 9. à Petro Longobard. *sent. l.* 2. *dist.* 21. § 1. laudatus. *Cur eos creavit, quos tales futuros esse præsciebat? quia sicut prævidit, quid mali essent facturi, sic etiam prævidit, de malis factis eorum, quid boni esset ipse facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Quamvis ea quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona: tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. Nam nisi esset hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo esse sineretur ab omnipotente bono: cui proculdubio quàm facilè est quod vult facere, tam facile est quod non vult esse non sinere.* Videatur Magister *Sent. l.* 1. *dist.* 46. § 4.—10. Aug. idem denique *adv. Jul. l.* 5. *c.* 3. *Non enim quenquam malorum Deus tenerè ac fortuitò creat, aut quid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipsum bonum operetur, quòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem seculi præsentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὐ μέρος ἐῆ | Ità passim noster. Vide *infrà ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παυῖ ἢ φύσεως μέζον ἀγαθόν | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Σώζουσι ἢ κόσμον αἱ μεταβολαί | Elegantissimè Autor *de mund. c.* 5. Τῶν ὅλων μέρος, τὰ μὲν γίνεται, τὰ ἢ ἀκμάζει, τὰ ἢ φθείρεται χ̣ αἱ μὲν γενέσεις ἐπαναπέμπουσι τὰς φθορὰς αἱ ἢ φθοραὶ κωλύζουσι τὰς γενέσεις. μία ἢ ἐκ πάντων περιγενομένων σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπαρεξαγωγῶν ἀλλήλοις, χ̣ τότε μὲν κρατούντων, τότε ἢ κρατουμένων, φυλάτ̣ει τὸ σύμπαν ἀδιάφθορον δι' αἰῶνος. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ ἢ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ χ̣ φθορὰς, χ̣ ἐφ' οἷς ὀλυρόμεδα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τῦ ὅλου. τὸ ἢ μέρος ἀναγκαῖον καλεῖδαι ὑπὸ τῦ ὅλου. quem & vide ulteriùs *ad l.* § 46. Tertull. *de pallio c.* 2. *Diversa in unum; ex demutatione diversa sunt. Denique diversitatis discordiam vices fœderant. ità mutando erit mundus omnis, qui & diversitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Idem *apologet. c.* 48. *Lux quotidie interfecta resplendet, & tenebræ pari vice decedendo succedunt. Sidera defuncta revivi-scunt. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Fructus consumuntur, & redeunt. Certè semina, nisi corrupta & dissoluta, fœcundiùs jurgium. omnia pereundo servantur: omnia de interitu, reformantur.* Et *de resurr. c.* 12. *Reverâ fœnore interitu, injuriâ usurâ, damno lucro, universa conditio recidiva est. Quodcunque veneris, fuit: quodcunque amiseris, nihil non iterum est. Omnia in statum recidunt, cum absceſſerint: omnia incipiunt, cùm desierint. Hæc finiuntur, ut fiant. nihil deperit, nisi in salutem.* Vide nostrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 18. & *l.* 12. § 23.

Τῶν ἢ χ̣ βιβλίων δ' ἄμαν ῥῖπον | Ità *supra* § 2. Ἄφες τὰ βιβλία. Isidorus Sophista Damascio referente, apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὸν ὅμαδον παρῃτεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον ἄτοπον ὄγκον, ἢ πολυτοκίας. *Librorum copiam repudiabat, tanquam opinionis magis quàm mentis augendæ instrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quarum dominus, vix totâ vitâ suâ indices perlegit? onerat discentem turba, non instruit: multòque satiùs est paucis te autoribus tradere, quàm errare per multos.* Idem *ad Lucil. epist.* 45. *Librorum istic inopiam esse quereris. non refert quàm multos, sed quàm bonos habeas. qui quò destinavit pervenire cupit, non per multa vagetur. non ire istud, sed errare est.* & *ep.* 88. *At enim delectat artium notitia multarum. Tantum itaque ex illis retineamus, quantum est necessarium. an tu existimas reprehendendum, qui supervacua usu sibi comparat, & pretiosarum rerum pompam in domo explicat; non putas eum, qui occupatur in supervacua literarum supellectile? Plus scire velle quàm sit satis, intemperantiæ*

rantiæ genus est. & *ep.* 2. *Illud vide, nè ista lectio multorum autorum, & omnis generis volumnium, habeat aliquid vagum & instabile. certis ingeniis immorari & immutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. nusquam est qui ubique est. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. idem accidat necesse est eis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properantes transmittunt. non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. nihil æquè sanitatem impedit, quam remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, quæ sæpe transfertur. . nihil tam utile est, quod in transitu prosit. distrahit animum librorum multitudo: itaque cùm legere non possis quantum habueris, sat est habere quantum legas. sed modò, inquis, hunc librum evolvere volo, modò illum. Fastidientis est stomachi. multa degustare: quæ ubi varia sunt & diversa, inquinant, non alunt. probatas itaque semper lege: & si quando ad alias divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 26. Νῦν ὃ μὲν δυνάμενοί τινες τῶν νωθρῶν καταπίνειν, σωτάξεις ἀγωνιῶντες, ὑπεξάλλονται ἐθέειν. διὰ τοῦτο ἐμέσιν, ἢ ἀποπάσιν. Et Polyb. *hist. l.* 3. Ἀγνοοῦσι φαθυμοτάτην τε πλοῦτος τοῖς λιχνοῖς καὶ βεπηνῆ. καὶ γὰρ ἐκείνοι πάντων ἀπογλύπτοι καὶ φαθυμεμφόνοι, ὅτε κατὰ τὸ παρὸν ὑδατος ἀληθινῶς ἀπολαύσι καὶ βρωμάτων, ὑπ' εἰς τὸ μέλλον ὀφέλιμον ἐξ αὐτῶν τοῖς ἀνάδοσιν καὶ τροφὴν κομίζονται, πᾶν ὃ τοναντίον· ὅτε τὴν ἀναγνωσιν τὸ παραπλήσιον ποιοῦντες, ὅτε τῆς παραυτίκα διαγωγῆς ἀληθινῶς, ὅτε τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας σοχάζονται.

Ἴλεως ἀληθῶς | Ita *l.* 4. § 48. Ἴλεων καταλύσω. & *l.* 5. § 33. Τί ὁ θεμιβύεις ἴλεως, & *l.* 8. § 47. ἀπιδι ἐυμβὼς καὶ ἴλεως. & *l.* 12. § 36. Ἴλεως ἀπιδι. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelic.* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, quo interiit, vult) καὶ μάλα ἴλεως, —— μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. De Cephisodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελοπίδα τὴν δεξιὰν ἐνέδυσε καὶ τοὺ ἄλλους ἀπασαμένῳ ἅμα, ἴλεως ἐξέπνευσε. Apul. *de Philosoph. Jam ille diem mortis suæ propitius, nec mortem expectat.* Senec. *epist.* 30. *Magna res est hæc & diu discenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire.* & *ep.* 61. *Bene mori est libenter mori.* Vide *l.* 3. § 5. Εὐλυτῷ.

Εὐχάειστος τοῖς θεοῖς | quod eleganti similitudine expressit *l.* 4. § 48. Ὥσπερ ἐλαία πίονες γλυκὺν, ἔπειτα, εὐφρανθεῖσα τὴν ἐρινεὸν, καὶ χάειν ἐδίδοι τῇ φύσαντι δένδρῳ. Præclarissimè in hanc sententiam Clemens *Strom. l.* 4. Ἀπολιπὼν ὃ τὴν ὄψιν καὶ τὴν κίνησιν, καθάπερ καὶ τὴν χρῆσιν, ἀφροπαθῶς εὐθύμως τῷ ἀπόντι τὸ βίω συναπτόμῳ· ἡδέως ὀπίσω κατ' ὀφθαλμὸν ἀφορμὴν ὑπερφόμῳ· εὐχαειστήσας μὲν ὅτι τῇ παρουσίᾳ, εὐλογῶν ὃ ὅτι τὴν ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 18. Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τὰ δ' ἀλλοτρία μὴ ἀφιπορεῖσθαι. ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρουμένου δὲ παρὸς, ἀποδιδόναι εὐλύπως, καὶ αὐτόθεν χάειν εἰδότα; ἃ ἐχρήσατο χρόνῳ. & *l.* 3. *c.* 26. Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγε, ὡς συμπολιτεύοντα ἑαυτῷ καὶ συνεσταζοντα ὧδε ὀλίγον; ὃ θέλεις ἔν, ἕως θέλεται σοι, θεασάμενος τὴν πομπὴν καὶ τὴν πανήγυριν; εἶτα ὅταν σ' ἐξάγῃ, προθύσας θεοσκυήσας, καὶ εὐχαειστήσας ἐφ' ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & quæ Epictet. idem *l.* 3. *c.* 5. *ad l.* 6. § 30. repræsentanda.

§ 4. Μίμησο ἐκ πόσα ταῦτα ἀναβάλλῃ | *distuleris ista* Xyland. rectè. Sincerum enim vas incrustant, Lugdunensis editor, dum ἀναβάλλῃ exhibet; annotator, dum ἀναβάλλεις substituit. Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Τὸ ἀεὶ ἐέλλειν ἀτελείας ποιεῖ τὰς πράξεας *Cunctatio jugis actiones imperfectas facit.*

Ἀιεὶ δ' ἀμβολιάζὸς ἀνὴρ ἄτηση παλαίει.
Dilator nunquam non conflictabere damnis.

Hesiod. *oper. l.* 1. & ex Hesiodo Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Epicurus apud Stob. *ibid. tit.* 16. Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς οὐκ ἔστι γενέσθαι· δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι. σὺ δ' οὐδὲν αὐτῶν ἐν ὢν κύριος, ἀναβάλλῃ τὸν χαιρόν. ὁ δὲ πάντων βίος μέλλησιν παραπόλλυται. *Semel nati sumus: bis nasci non licet. Sed finiri ævum necesse est. Tu verò cùm nec crastini sis dominus, tempus (quod datur) tempestivum differs, ità cunctorum vita cunctatione disperditur.* Dum ut Manil. *l.* 4.

Victuros agimus semper, nec vivimus unquam.

scitéque ac festivè Flaccus *epist.* 2.

——*qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.

Senec. *epist.* 45. *Multos ipsa transiit vita; dum vitæ instrumenta conquirunt. nullius non vita spectat in crastinum. quid in hoc sit mali quæris? infinitum. non enim vivunt, sed victuri sunt. omnia differunt. etiamsi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, quasi aliena transcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c.* 9. *Maxima jactura vitæ, dilatio est. illa primum quemque extrahit diem: illa cripit præsentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum est, expectatio; quæ pendet ex crastino, perdis hodiernum. quod in manu fortunæ positum est, disponis: quod in tua, dimittis. quo spectas? quò te extendis? omnia quæ ventura sunt, in incerto jacent, protinus vive.* Spectant horsum Martialis illa toties repetita, quibus ille tamen ad vitam ἀπλανεστικὴν suos nequiter instigat, monita; *l.* 1. *ep.* 16.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam.
Sera nimis vita est crastina: vive hodie.

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
Die mihi, cras illud, Postume, quando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.
Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

&, *Quisquam vivere, cùm sciat, moratur? ibid. ep.* 21. &, — *properat vivere nemo satis. l.* 2. *ep.* 90. & *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive semper: hoc serum est.
Sub pædagogo caperis licet, serum est.
At tu, miser Titulle, nec senex vivis.

Vide ad § 2. χέρων εἶ. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρήνει τοῖς σωῦσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅτε τοὺς πολλοὺς ποιεῖν, φερομένους ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἑορτάς, ἢ πανηγύρεις, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξομένους τοῦ μὴ φαύλους, καὶ τὰ δέοντα ποιήσειν: νῦν δὲ ἀμέλητον εἶναι πῶς ἂν τὸ καλὸν ὁρμῆσαι. *Præcipiebat auditoribus suis ne bonum differrent, id quod multi faciant, præstituentes sibi diem certum aliquem, festum puta solenne conventúmve celebrem, ad quem nihil amplius meditari, eáque quæ oporteat exequi incipiant. postulabat enim ut semotâ cunctatione omni, quod honestum esset, aggrederentur.* Sed & dilationem geminam tangens taxánsque Gregor. Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ καὶ τὸ σκόπει, καὶ φερόμενος φορᾷ φέρεται ἐν ἀμβρτίαις; μᾶλλον τὰ φῶτα· τὸ πάχα μοι πιστότερον· πῶς πένθησον ἐνδέξομαι. Baulius Cæs. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βιαίῳ, καὶ διαμέλλεις; φεύγεις διὰ βίου; καταφυγὼν μάχει γήρως; πάρεσι, τὸν παρόντα καιρὸν ἐξοδίκει· νῦν πάλιν, ἀναμένεις τὸν ἐπόντα. ὄφελ μὴ ἀνυφάνης μακροτέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑποθέσεις ποιούμενος. ἂν διδῷς, τί τέξεται ἡ ὄπισα· μὴ ὑπαγγέλλου τὰ μὴ σά. Epictetus denique *enchir. c.* 50. Ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαδιουργήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, καὶ φερόμενος ἐκ φερομένου, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὀρέξῃς, μαθ' ὡς φροντίζεις σαυτοῦ, λήσεις σαυτὸν ἀφελόμενος, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὀπωσάτις φερομένου λαβεῖν, ἐκ χερὸς αὐτοῦς | *Nihil adest*, inquit Xyland. *ad quod illud* αὐτοῦς *referri possit.* itaq; mutila esse suspicatur ista. Sed immeritò. Adest enim ad quod referatur, φερομένου collectivè sumpta. éstque transitio à numero ad numerum haud infrequens. Sic enim Pythagoras in *aur. carm.*

Βιαίῳ δ' ἐρέγω, ὅπως μὴ μοῖρά πάλιπται.

Euripid. *Helen.*

——ὅστις ἐν παθεῖν χρηστὸν γελᾷ,
Εἰς ταυτὸν ἦλθε τοῖς τεκοῦσι τοὐμὸν τέρπνον.

Synes. in *laud. Calvit.* Εἰ δ' ἐγὼ ἡ φερομένη σοφὸν· πῶς δ' ἐγὼ σοφὸν, φθὰς ὤν. Ἀεσχυτέλης φησὶ, ὅτι πολλοῖς δεῖ φιλοσοφίας ἐγκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφέρομαι δ' ὁδὸν ἑτέραν φερόμενος, εἴδον πῶς σμίλων εἰς φερομένου ἀφελείας, ὁμοιώσας ἐν αὐτῇ τὰ πάθη εἰς σφέτερον. Epiphan. *hæres.* 67. § 4. Αἱ ἐδαφαὶ αἱ καλλίστου διδόμεναί τινι πυξίνου, πικραὶ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo*: Δεινοῖς πόλεσι κεχρέως, ὡς ἡ λίμνη μεγάλως ἐπέβρεν. Marcus ipse *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοιοῦτος, οἷ πολλοὶ ἐξωμόγκαν. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ Ν τις τέγνον τινὰ οὐδὲ οἶδεν. — &, ἀνθρωπ& δ' ἐνεπαίσας. Subjungit, ἐν τούτοις οὐ εἰ δεῖ. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cælo
Dejicit in terras.——

Terent. Eunuch. 1. 2.

——*eunuchum dixti velle te,*
Quia solæ utuntur his reginæ.——

Et in prologo:

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis
Quàm plurimis, & minime multos lædere;
In his poeta hic nomen profitetur suum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus est ullum hominis nocendi, quæ multa sunt.* In sacra pagina, Rex Psaltes *Psalm.* 127. *v.* 5. de liberis agens, quos sagittis superiùs contulerat: *Beatus vir ille, qui pharetram suam istis impleverit: non confundentur, ubi cum adversariis suis in porta disceptabunt.* Et *Psalm.* 140. *v.* 9. *Ne concedas improbo desiderium ipsius; cogitationem sceleratam ejus nè provehas: alioqui efferent illi sese.* Rex Paroemiastes *c.* 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Justus es, execrabitur populus: — corripientibus verò illos, pulcrè erit.* Paulus denique *ad Tim. epist. 1. c. 2. v.* 15. Σωθήσεται δὲ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, &c. quod posterius membrum non ad *liberos*, utì Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1. sed ad *mulieres* ipsas referendum esse, claret per se satis, & ab interpretibus plerisque tum antiquioribus tum & recentioribus agnoscitur. Nihil itaq; opus, cum Annotatore Lugd. pro αὐτοῦς istîc αὐτοῦς reponere: *non uteris*, inquit is, *illis, quæ in aliud tempus differs.* imò, *non uteris occasionibus & opportunitatibus ad ista tibi divinitùs concessis.* Vide *l.* 4. § 29. Nequeo tamen manum de tabula, nisi & li Petri illud ex *epist.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum sit Marci huic, quàm est ovum ovo, lac lacti, adjecerq: παύτην ἤδη δευτέραν ὑμῶν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν. *Secundam hanc epistolam scribo, in quibus*, vel, *quibus, mentem sinceram vobis monitione repetitâ suscito.*

Τὸν δ& κόσμον μέρος εἶ | Idem ferè *suprà* § 3. & *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide *ad l.* 3. § 4. & Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

— *humanâ quâ parte locatus es in re.*

Τὸν δ& διοικοῦν& τὸν κόσμον ἀπόῤῥοια | secundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videl. quam θείαν ὑπόμνησιν superiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Pseudo-Solomoni, sive is Philo, ut veteres quidam, sive alius quis fuerit, dicitur. *c.* 7. *v.* 15.

ἀπόῤῥοια

ἀπόῤῥοια τῆς τῦ πολυσχιστεος δέξης. Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἁπλῶς ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς κατὰ τὸν λόγον ἐνδιατρίβουσιν, ἐνέστακέ τις ἀνῤῥοια διάνοια. Idemque *Strom. l.* 5. ex Platonis ſententia, τὸν νᾶν ἐν τῇ ψυχῇ θείας μοίρας ἀπόῤῥοιαν ὑπάρχειν.

Ὅσος ἔστι σοι θεσπεσιαμβύσ τῦ χείμε | Ita Job. 7. 1. *Annon eſt tempus præfinitum homini?* id enim צבא deſignat, à re militari tractum vocabulum. atque ita reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem *c.* 14. *v.* 5. *Præciſi ſunt dies hominis: & penes Deum numerus menſium ejus: ipſe terminos vitæ illius conſtituit, quos tranſgredi nequeat.* Fuſcus apud M. Senecam *Suaſor* 2. *Statuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt.* L. Senec. ad Marc. *conſol. c.* 20. *Fixus eſt cuique terminus; manebit ubi poſitus eſt; nec illum aut diligentia aut gratia promovebit.* Idemque *Herc. fur.*

Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli juſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem.

Vide *ad l.* 8. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὦ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαθειάσαι χρῆσῃ | Legendum tranſpoſitis voculis, ᾧ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαθειάσαι χρήσῃ, vel, ᾧ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαθειάσαι μὴ χρήσῃ. Vulgaris ſiquidem lectio autoris menti ex imetro eſt adverſa. Eſt autem τὸ ἀπαθειάζειν, αἰθρίαν ἤτοι εὐδίαν ἄγειν, *ſerenare*, ſive *nubibus diſcuſſis ſerenitatem inducere*: cui opponitur ζωφοῦν, quod eſt τὸ νέφη ζωΐζειν, *nubes cogere*, & obducere, ſive obnubilare. docet id Suidas ex Ariſtophanis iſto,

— τί δὲ ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαθειάζει τὰς νεφέλας, ἢ ζωφεῖ;
— Jupiter quid nunc agit?
Cœli faciem ſerenat, anne obnubilat?

ἔστι δ' ἡ αἰθρία ὑδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνθρυχλος, ἀνύπαλος ὢν τῇ ὁμίχλῃ. Autor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis ſerenitate Marcus noſter hîc uſurpavit; eodem quo de Superis ſenſu Lucret. *l.* 2.

— prob ſancta Deûm tranquillâ pectora pace,
Quæ placidum degunt ævum, vitámq; ſerenam!

Et de ſole, ſed nimium quàm ſoli tribuens, Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Hic cœli triſtitiam diſcutit, atque etiam humani nubila animi ſerenat.* id eſt, ἀπαθειάζει. Sicut contra *caligare* Pacuvius de triſtitia dixit, in Atalanta,

Quid iſtuc? voltum quæ caligat triſtitas?

ita lege, pro eo quod apud Nonium perperam editur, *alligat triſtitias.* quo loco legendum & *Triſtitas* (non *Triſtitias*) *pro triſtitia*, & παθολῦν Apollonius apud Philoſtratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, παθολῦν τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sudum ac ſerenum mentis obturbare*, ſive *turbidum ac nubilum reddere.* Et Boethius *conſolat. l.* 1. *c.* 7.

Nubila mens eſt,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu quidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac ne oris quidem aut vultus ſerenitatem Stoici hominis unquam ullâ poſſe ægritudine obnubilari.* Denique αἰθέρα καὶ γαλήνην eodem ſenſu in eodem argumento uſurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror autem quid editori Lugdunenſi in mentem venerit, ut quæ Xyl. rectè verterat, *Quod quidem tempus ſi non impenderis tranquillitati animi parandæ*; corrumpere voluerit ſic reddendo, *Quod q. t. ſi otioſus intra parietes conſumpſeris.* Verùm non uno in loco bonum ille Xylandrum noxâ iſtiuſmodi afflixit.

Οἰχόμεθα καὶ οἰχόμεθ. | Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore, inſtinctus, ſalutare carmen canit;*

Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi
Prima fugit. —

quid cunctaris? inquit, quid ceſſas? niſi occupas, fugit: cùm occupaveris tamen fugiet. itaque cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum eſt, velut ex torrente rapido, nec ſemper caſuro, citò hauriendum eſt. & *ad Lucil. ep.* 108. *Egregium illud Virgilii;*

— fugit irreparabile tempus.

Et, *Optima quæque dies, —* &c.

Prima fugit —

Nunquam dies dicit ire, ſed fugere: quod currendi genus concitatiſſimum eſt. quid ergo ceſſamus nos ipſi concitare, ut velocitatem rapidiſſimæ rei poſſimus æquare? Vigilandum eſt: niſi properamus, relinquimur. agit nos, agitúque velox dies. inſcii rapimur. omnia in futurum diſponimus; & inter præcipitia lenti ſumus.

Καὶ αὖθις οὐκ ἔξεστιν | Cicero de *finib. l.* 2. *Non poteſt eſſe ſæpius dies, qui ſemel fuit.* Lucret. *l.* 1.

—fugit irrevocabilis ætas.

Et Virg. *Georg. l.* 3.

—fugit irreparabile tempus.

Et *Æneid. l.* 10.

—breve & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ.—
— ut, Stygis irremeabilis unda.

Eidem *l.* 6. Ovid. *art. l.* 3.

— eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præteriit, curſu revocabitur unda.
Nec quæ præteriit, hora redire poteſt.

Auſon. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qui periere, dies.

Auguſtin. *in Pſalm.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epiſt.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo reſtituet annos; nemo iterum te tibi reddet. ibit, quâ cepit, ætas, nec curſum ſuum revocabit aut ſupprimet.* Audaciùs paulò, denique, Phædrus *fab.* 89.

—tempus

— *tempus elapsum semel*
Non ipse possit Juppiter reprehendere.

Quod autem illi de *tempore* in universum, de *occasione*, quæ est, ut Cicero *de invent. l.* 5. *pars temporis habens in se alicujus rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem*, haud minùs aptè dici potest. Posidipp. *anthelog. l.* 4. *c.* 14. εἰς Καιρὸν ἔγκλημα.

Ἡ ἡ κόμη κατ' ὄψιν ; ὦναξ, ἀδεής λαβέσθω.
Νὴ Δία, τὸ ὄπισθεν φεῦ τί φαλακρὸν πέλει ;
Τὸν δ' ἄπαξ πλωσῖσι θεὸς δέδεξαι μ' ποδί,
Οὔπις ἔτ' ἰμείρων δράξεται ὀξόπισθεν.

Callistratus item *imagin.* 6. Ἡ χρὴ τὸν κατόπιν κόμην· τὰ ἡ ὄπισθεν πλοκάμων ἐλάττονα. ὅτι φρονήσει μὲν ἀνὴρ, λαβέσθαι ῥᾴδιον· παρελθόντι δ', εἰ δὴ φρονημάτων ἀκμὴ ζωπυρήσεται, οὐκ ἔστιν ἐλίσσειν τὸν καιρόν. Salubriter ergo Gregor. Nazianz. Δεῖ καὶ φρονεῖσθαι τὸν καιρὸν, ἔπειτα τυχεῖν ἀμώμητον.

§ 5. Φέρητε στεφῶς | *Enixè curato.* Casaub. ut cùm φέρητε conjungatur. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanquam si ad φερεῖν, quod sequitur, referatur. & huc potiùs accedo.

Ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄρρην | Casaub. *ad Pers. Sat.* 1. adductis istis nostri verbis, in quibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖος legit, (quod γενικὸν an μνημονικὸν ζῶον fuerit, incertum est) *Mollis*, inquit, *facta, dictaque nec Romano nec masculi spiritûs viro conveniunt.* Noster *infra l.* 3. § 5. Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω φρονήσεως ζῶον ἄρρεν καὶ Ῥωμαῖον, & *l.* 4. § 3. Ἐλεύθερος ἴσθι, καὶ δεῖ τὰ φρονήματα, ὡς ἀνήρ. Vide & Gilbert. Cognatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖος & Guilielm. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmilium.* Cassiodor. *l.* 2. *ep.* 3. *Vixit inter nos, non consuetudine peregrinâ ; sed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, sed *strenuitatis* nomine prædicantur *Romani.* unde Cordi Cremutii illud, qui C. Cassium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l.* 4.

Τὸ ἐν χερσί | i. e. τὸ παρὸν, *id quod in manibus*, vel *præ manibus est.* ut *infra l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. Livius, *l.* 4. *Cùm tantum belli in manibus esset.* & *l.* 26. *omittere id quod in manibus erat, bellum cogerunt.* Plin. min. *l. ep.* . *Non vacat, quia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 1. *Nihil tam necessarium, aut magis cum cura dicendum, quàm quod in manibus est.* Plaut. Bacchid. 4. 3. *Reddidi patri omne aurum, mihi quod fuerat præ manu.* Atq; est reverà Τὸ παρὸν μόνον in manu nostra. Senec. *supr. ad* § 4. *de brev. vit. c.* 9. *Quod in manu fortunæ positum est, dispono ; quod in tua, dimittis.* Quod autem ἐν χερσὶ hîc Marcus, Pindarus τὸ φρὴ πολλῆς, & τὸ παρ' ποδὸς dixit. Vide ad *l.* 4. § 21. quod Terent. *Adelph.* 3. 3. *quod ante pedes est*, dixit, *Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est*
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt.

Ἀπλάστου σεμνότητος | commendat *gravitatem simplicem* ac *genuinam* ; cui opponitur ἡ κατάπλαστος βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* quam & σεμνοπροσωπίαν πεπλασμένην, Isocrates in *Archidamo* ; ἁπλαστον & σεμνότητος ὑπόκρισιν, Clemens dixit, *pædag. l.* 3. *c.* 11. i. e. *gravitas ficta*, sive *vultûs severitas assimulata*, ut Ammian. *l.* 14. sive *callida severitatis simulatio*, ut Capitol. in *Marc.* quâ *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ita *frontem asseverare*, dixit Apuleius, *metamorph. l.* 8. i. e. *fictæ severitatis personam induere*, ut Cassiod. *l.* 1. *ep.* 4. ita enim malim, quàm *inducere*, quòd vulgati exhibent. De Sexto *supr. l.* § 9. τὸ σεμνὸν ἁπλάστως. De P. Crasso Cicero in Bruto § 252. *Erat sine arrogantia gravis, & sine segnitie verecundus.* De Perseo Rege contra Polybius apud Suidam, κατὰ τὸν ἐπίπασαν ἔχων ὑποκρίσιν, *Vultûs speciem præ se ferebat ad severitatem compositam.* Vide *ad l.* 3. § 2. Et de Aristippo Tertullian. *apolog. c.* 46. *Aristippus in purpura sub magna gravitatis superficie nepotatur.* Plut. in *Pericle.* Τὸν ἡ τῆς Περικλέους τὸν σεμνότητα, δοξοκομίαν τε καὶ τῦφον ὑποκαλύπτας, ὁ Ζήνων παρελάβε καὶ αὐτὸς ἡ τοιοῦτον δοξοκομεῖν, ὡς τῆς ἀκριβοῦς αὐτῆς καὶ καλῶν ὑποποιούσης πολλὰ λάθοντας ζῆλον καὶ ζωπύρησιν.

Ἂν ὡς ἐφάπαξ τὸ βίῳ ἐφέλῃ φρεῖξιν ἐνεργῆς.] Pulcherrimum plurimiq; momenti monitum quod & *infra* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἤδη δυνατὸν ὄντι ἐξίεναι τοῦ βίου, ἅπας ἥκασε ποιεῖν καὶ λαλεῖν. Et *l.* 3. § 12. Ἐὰν τὸ παρὸν ἐνεργῆς ἐπιτελῶν σύνεσις, ἐρρωμένως, &c. καὶ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα παρὸν ἐχόντα τηρῇς, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδύναι δέοι. Et *l.* 7. § 29. ἐνθύμιον τῷ ἐφάπαξ ἄγειν. In eandem sententiam Zaleucus in *legum* suarum *proœmio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 42. Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστου φρεῖξιν ἀεὶ δυνοικεῖν τὸν τῆς πολιτείας καιρὸν, ὡς δὴ παρόντα. ὅπω γὰρ ἂν μάλιστα τὸ καλὸν καὶ τὸ δικαίου φρονεῖ. Seneca *epist.* 114. *Quicquid facies, respice ad mortem.* Idémq; de se *ep.* 61. *Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanquam cum maximè scribentem mors evocatura sit. paratus exire sum.* Vide & *ad l.* 3. § 12.

Ἀπὸ τοῦ αἰροῦντος λόγου | ἀπὸ τοῦ κρείττονος λόγου. *à meliore ratione.* rescribi postulat Annot. Lugd. nam interpres uterque τοῦ αἱροῦντος illud insuper omnino habuit. Verùm nec mutandum quicquam, & vertendum, *à dictante ratione*, sive *à rationis dictamine.* Usitatum est λόγος αἱρεῖ, i.e. ἀξιοῖ, *dictat, poscit, exigit.* Vide *ad l.* 4. § 19. Restituenda vox eadem apud Epictetum *enchir. c.* 50. ubi διαιροῦντα λόγον, ἀντὶ τοῦ αἱροῦντα, perperam legitur. Vide *ad l.* 3. § 4.

Συμμεμετρημένα | quod *l.* 3. § 16. Συγκεκαθεμμένα.

Ὄφελε ὡς ὀλίγα | Antisthenes apud Laert. *l.* 6. Τῶν ἀρετῶν ἡ ἔργων ἔδει, μήτε λόγων πλείστων δεομένων, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

ogenes apud Dionem Pruſ. *orat.* 4. Καὶ σὺ, ἐπεὶ ὦ ἔτω πέφυκας, ἐὰν τύχῃς σπασάμενος ἀνδρὸς· ἱκανή σοι ἔσ μία ἡμέρα, πρὸς τὸ σωιδεῖν τὰ πεζὰ καὶ τὰ τῶν ἡρώων, καὶ ἴσως ἔσ δύσιν ποικίλων σοφισμάτων ἢ λόγων. Senec. *epiſt.* 106. *Paucis opus eſt ad mentem bonam literis.* Et *epiſt.* 94. *Infinita, inquis, præcepta ſunt. Falſum eſt: nam de maximis & neceſſariis rebus non ſunt infinita. tenues autem differentias habent, quas exigunt tempus, loca, perſonæ. ſed his quoque dantur præcepta generalia.* Fabius *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Brevis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæq;, ſi credas.* (*credas* f. ſiquidem in voluntate plurimum poſitum contendit) *longam enim facit operam, quod repugnamus.* De Antonio Niceph. Calliſt. *hiſt. eccleſ. l.* 8. *c.* 40. Γεγίμματα ἦ μὲ μαθὸν, ἀλλὰ τὸν εἰδότα διὰ θαύματος ἴσχε. τῶν δ' ἀγαθὸν, ὡς γεγιμμάτων ἀρισβύτερον καὶ πρὸ τούτων εὑρετὴν, μᾶλλα ἐπήνει. ἀπλῶς γὰρ ἐν τύτων ἀνάγκαι, τῶ νῦ ἐρρωμένως ἔχειν. Vide *l.* 7. § 66.

Εὗρον καὶ ζῆσαι βίον βίον | Εὗρεν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qua omnia ex voto ſuccedant & quaſi fluant*; metaphora ab eis quæ ſecundo flumine feruntur. Ita Stoici reliqui. Jo. Stob. ecl. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenon. ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὐροίαν βίυ· eaq; definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, eorúmq; poſteros. Chryſippus certè ἀεὶ ῥεῖ τελῶν, referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ' αὐτὸ τῦτο τὸ τῶ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὐροίαν βίυ, ὅταν πάντα πραίτηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶ παρ' ἑκάσ-ου δαίμονος πρὸς τὴν τῶ ὅλυ διοίκησιν βέλτιον. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλως τὸ εὖρον καὶ ἀπαθὲς ἀνεύρετον τοῦ ἀνθρώπυ. ἢ ὃν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει ἦ μὴ ἀκπίπτοντι. Et mox: Ἡ ἀρετὴ τοιύτω ἔχει τὴν εὐπαγλαίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὐροίαν. Inde verbum εὐροεῖν iſtis oppido quàm familiare. Vide *infra, ad l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 6.

Θεοειδῆ | i. e. Θεοειδῆ. *Vitam divinam, divinæ parem.* Ita Homer. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 121. & θ'. *v.* 576. θεῦ θεοειδὴς, *mens divina, Deo ſimilis.*

— καὶ σφιν νόος ἔσι θεοειδὴς.

& θυμὸς θεοειδὴς. *Odyſſ.* τ'. *v.* 365. *animus divinus.*

— θεοειδέα θυμὸν ἔχοντα.

& Apollon. *Argonaut. l.* 2. ἄνδρες θεοειδεῖς, *homines divini, Deo ſimiles*, in illis;

Ζεὺς αὐτὸς τὰ ἕκας' ὀπιδέρκεται· ἀλλ' ἡμῖν ἄνδρες
Λήδοιμεν ἔμπεδον, οἵ τε θεοειδέες, ἠδὲ δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θεοειδὴς, *vita divina, ei quæ deorum eſt par proſſus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ἄγεσζε, ὄγεσζε αὐτὸ, ὦ ψυχή | Prava ſanè dictio, depravatáq; proculdubio lectio. neque enim è fæce hominum quiſquam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſeſe contumeliâ afficiat, animam* ſanus hortetur ſuam. legendum, vel ὄγεισις, vel, quod malim, ὄγεζεις. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam quòd lectionem receptam ſecutus, quaſi εἰρωνικῶς dictum M. Caſaub. accipit, mihi neutiquam vero ſimile videtur. Marcus ſiquidem nuſquam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de leg. l.* 5. Τιμᾷ ἦ τὸν ψυχὴν αὐτῦ, ὡς ἔτος εἰπεῖν, ἥτις ὀλίγα ὀρθῶς δοκεῖ ἥ. quo loco & quibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriq;, cùm honorare videantur, multis differit docétque; quo modo & noſter *infra* § 16.

Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάσῳ | M. Caſaub. legendum autumat, Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάσῳ [παρ' ἑαυτῷ] vel etiam, repetito quod mox ſequitur, [αἰσχύνῃ ἑαυτῶν.] ut ſenſus ſit, *felicitas cujuſque pendet a ſeſe*; vel *felicitas cujuſq; in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, quomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φύγει γὰρ ὁ βίος ἐκάσῳ. Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti. fugit hora: hoc quod loquor inde eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitiſq; ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occultè, fallitq; volatilis ætas:
Et celer admiſſis labitur annus equis.

i. e. quàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Itaq; *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius ——.

& *el.* 12. *Dum loquor, hora fugit.* ——

Quod Horat. *Carm. l.* 1. *Ode* 11.

— *Dum loquimur fugerit invida*
Ætas: carpe diem, quàm minimùm credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15.

— *currit mortalibus ævum;*
——*fugit hora rapitque*
Tartareus torrens.——

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρμα γὰρ οἷα,
Βροτὸς τρέχει κυλιδεὶς.
Rota nam velut curulis,
Properat volucris ætas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato:
Volucrique die rota præcipitis
Vertitur anni.

Idémq; ſi idem utriuſq; autor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis; cogita brevitatem hujus ſpatii, per quod citatiſſimi currimus.* Quin & *ad Marc. Conſol. c.* 10. quod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt*; (*miſeri neſcitis?*) *& fuga, vivere.* Vide *ſupra ad* § 4. οἰχήσονται. Hoc ſi minùs placuerit, habeas D. Arn. Bootii ingenioſam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur; Εἷς γὰρ ὁ βίος ἐκάσῳ. *Unica enim*

enim est unicuique vitæ : nec altera ulla, istîc saltem, expectanda. Epicurus supra, Γεγόναμεν ἅπαξ· δὶς ἢ οὐκ ἔστι γενέσθαι ;

Nec nasci bis posse datur. — Silius *l.* 15.

id quod Euripides voluit, ubi dixit in *Alcest.*

Ψυχῆ μιᾷ ζῆν, ἃ δυοῖν ὀφείλομεν.

Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Quem & in *supplic.* idem pluribus conquestum suprà monuimus. Verba ipsâ, quia ad lectionem istam illustrandam cum primis faciunt, exhibere istîc neutiquam pigebit.

Οἴμοι· τί δὴ βροτοῖσιν οὐκ ἔστιν τόδε,
Νέους δὶς εἶναι, κἀγγύλας αὖ πάλιν ;
Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἥδε κεἰ τι μὴ καλῶς ἔχει,
Γνώμαισιν ὑστερήσιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. εἰ δ' ἦμεν νέοι
Δὶς κἀγγύγητες, εἴ τις ἐξημάρταμεν.
Διπλᾶς βίου λαχόντες, ἐξορθούμεθ' ἄν.

id est, vertente Grotio :

Proh fata! cur non est datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici senio frui ?
Intra penates siquid habet incommodè,
Fas seriore corrigi sententiâ :
Hoc vita non permittit. at qui bis foret
Juvenis senéxque, siquid erratum foret
Priore, id emendaret in cursu altero.

Idémq; *ibid.* — τοῦτο γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστ' ἀνάλωμ' ἀνάρωδὸν λαβεῖν,
Ψυχῇ βεβιῶναι· χρημάτων δ' εἰσὶν πάροι.
— *unicum mortalibus*
Hoc est, semel quod perditum recipi nequit,
Hæc vita : reliqua copia est reparabilis.

οἱσὶ δ' οὔπω, οἱ τὸν παρόντα μὴ βίον ὡς ζῶσιν· ἀλλὰ προσδοκῶσι) πολλῷ ὕστερῳ, ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, ὃν τὸν παρόντα καὶ ἐν τούτῳ φευλειπόμενον ὁ χρόνος οἴχεται. Antiphon. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forsan φευγεδόμενον. Gesn. φευλειπόμενον. Quibus adjici possunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βιότου διπλόον χρόνον ἄμμιν ἔδωκεν,
Ἦ Κρονίδας, ἢ Μοῖρα πολύξενος, ὡς ἀγορεύω
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα, τὸν δ' ἐς ἀνίας,
Ἦν τάχα μοχθήσαντι πολὺ ὕστερον ἐσθλὰ δικεῖν
Εἰ δὲ θεοὶ κατέδαξαν ἕνα χρόνον ἐς βίον ἐλθεῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν ὁ βραχὺς καὶ μόνος πάντων,
Ἐς πόσον, ὦ θεοί, χαμάτους κ' οἷς ἔρχα πονεῦμες ;

Nam si vivendi nobis geminata dedisset
Tempora Jeu Fatum, seu Jupiter esset ut ævi
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Respondura quies tandem sudoribus esset.
Sin vitæ spatium miseris mortalibus unum
Concessere Dei, modicóque id fine coercent,
Quid juvat in tristes animos impendere curas ?

Grot. Itaq; Lucian. *de merced. conduct.* τίνα ἄλλον ὁ μισθιὸς ἰσωλῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς ; Attamen, ut scitè Martial. *l.* 10. *ep.* 23.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus : hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

Cæterùm Cl. Salmasius lectionibus hisce omnibus præfert ; βεβιῶς ὁ βίος ἥδιον. quomodo Hippocrates *aphorism.* 1. Sed & Marcus ipse *l.* 4. § 26. Ego in medio ista lectori relinquo.

Οὕτως δέ σοι χαλὸν δίλυσεν | quod *supra* § 2. dixerat : γέρων εἶ· tanquam ipse se alloquatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον δεῖ τὸ ἀπολειπόμενον τοῦτο.

Μὴ αἰδεσθῇς σεαυτόν | De Catone Plutarchus in *Apophtheg.* Μάλιστα ἡ ἐνόμιζε δεῖν ἔχειν αἰδῶ ἑαυτόν. μηδὲν γὰρ ἑαυτοῦ μηδέποτε χείρις ἦν. Unde emendandus Stobæus, *tom.* 2. *tit.* 31. apud quem pro μηδένα, μηδὲν legitur. Theophrast. *ibid.* Αἰδοῦ σεαυτόν, ἢ ἄλλον οὐκ αἰσχυνήσῃ. Musonius itidem : Αἰδοῦς ἄξιος ἴσθι, ἐὰν πρῶτον ἄρξῃς σεαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniúmque optimè Democritus : Φαῦλον, κἂν μόνος ἦς, μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ. μάλιστα δὲ πολὺ μᾶλλον σὺ σαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémq; *ibid. tit.* 46. Μηδὲν τι μᾶλλον πρὸ ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑαυτοῦ· μηδὲ τι μᾶλλον ἐξαισχύνεσθαι κρυπτὰ, εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδήσεσθαι, ἢ εἰ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ' ἐωυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυχῇ καθεστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπαίδευτον. Quod Isocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, Σαυτῷ γε συνειδήσεις, *Quid autem proderit non habere conscium, habenti conscientiam ?* Ex Seneca Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24.

At verò, ut Diphilus, si Stobæo *tit.* 24. referenti, Philistio, si Maximo *c.* 40. fides ;

Ὅσις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Συνειδὼς αὑτῷ φαῦλον διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται ;
Qui non veretur ipse semet, conscius
Sibi mali facinoris, quod commiserit,
Hic quomodo alios nescios reverebitur? Grot.

Vide *l.* 12. § 4. & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περιασῇ τί σε τὸ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα | Scriptura mendi manifesta. Mer. Cas. transpositâ unâ voculâ legere videtur, Τί περιασῇ σε ; *cur te distrahant?* &c. Ego malim, restitutâ quæ excidit negante particulâ, (quia sequitur ἀλλὰ) [Μὴ] περιασῶνται σε, &c. *ne distrahant te.* quod & Xylandrum secutum video. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περιασῶντα. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περιασῶσι. Et *l.* 7. § 20. Ἐμὲ ἐν μόνον περιασᾷ. Basil. Cæsar. *in Psal.* 45. Τίς γὰρ μεμιγμένην τὴν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐμβαπτομένην τοῖς περιασμοῖς τῆς σαρκὸς, δύναται τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις προσέχειν, καὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῶν πνευμάτων διαιρεῖν ; Interpretes Græci *Eccles. c.* 1. *v.* 13. נתן עניין reddunt περισπασμόν Latinus, *distentionem.* eò quòd *in varias solicitudines mens hominis distenta lanietur.* Hieron. Vide *supra* § 2. μικρὰ σῶν.

Καὶ χαλῶ πάσχε σεαυτῷ | καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά, copulativa.

copulativa loco adversativæ. Sic in *Evang.* Matt. *c.* 12. *v.* 43. Ζητῶν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. *requiem quærit, sed non invenit.* & *c.* 16. *v.* 4. γενεὰ πονηρὰ σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ. *generatio prava signum requirit: verùm signum illis non dabitur.* Luc. *c.* 4. *v.* 2. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. *Nihilque per dies illos comedebat: sed eis consummatis postea esuriit.* & *c.* 20 *v.* 19. Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. *Quærebant manus ei injicere; verùm à populo metuebant sibi.* *Act.* *c.* 7. *v.* 42, 43. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; — καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ. *Num victimas hostiásque obtuliſtis mihi?* — *Sed Molochi tabernaculum bajulâſtis.* Plato *Theætet.* adducendus *infra ad* § 13. πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένου ἀεὶ ἐπὶ ὅλαν, οἷς τε ἅψῃ ἐγγὺς ὅλῃ αὐτῇ συγχρῶτα. *Omnem ubique universi totius naturam perſcrutans; verùm ad eorum quæ ſunt propè, nihil ſeſe demittens.* Senec. *epiſt.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi.* pro, *ſed ſtatim ſpargi.*

Παῦσαι ῥεμβόμενος | Sic *l.* 4. § 22. Μὴ ἀπορῥεμβεσθαι. & *l.* 3. § 4. ποιεῖ ἀπορῥεμβεσθαι. ῥεμβεσθαι & ἀπορῥεμβεσθαι *ire inſtituta*, vel etiam *abſq;* certa re ulla inſtituta, temerè huc illuc divagari. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 1. *ad Timoth. homil.* Τῷ νῷ πολλάκις ἀλλαχοῦ ῥεμβομένῳ, ἡ χεὶρ αὐτόθεν ἕλκει· *Mente ſæpenumero alibi divagante; ſponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curioſit.* Δεῖ γὰρ μὴ καθάπερ ἀκράτορας ἀνάγωγον, ἔξω ῥεμβεσθαι τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' ἀποπεμπομένην ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ ἀφανῆ καὶ ξένα, ζωπυρεῖσθαι αὐτῆς τὸν νοῦν καὶ διαγρύλλειν· ἅτε πάλιν ἐντὸς ἐν τῷ λογισμῷ, καὶ παρόντων αὐτῷ. Idémque eodem, quo noſter hîc ſenſu, qui à corpore ad animum tranſtulit, *de commun. notit. c.* 13. Νήφων γὰρ ὑπὲ εἰς δὲς ἀεὶς ἀφετῶν, ἀλλὰ ῥεμβόμενα πάντες ἀσχημονοῦσιν καὶ κακοδαιμονοῦσιν. Expreſſit autem pulchrè, quod noſter hîc, Senec. *de tranquil. c.* 12. *Circumcidenda eſt concurſatio,* [*circumcurſatio* potiùs] *qualis eſt magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium, alienis ſe negotiis offerunt, ſemper aliquid agentibus ſimiles, horum ſi aliquem exeuntem domo interrogaveris; Quò tu? quid cogitas? reſpondebit tibi; Non ſatis ſcio: ſed aliquos videbo, aliquid agam. ſine propoſito vagantur, quærentes negotia: nec quæ deſtinaverunt, agunt; ſed in quæ incurrerunt. Inconſultus illis vanuſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus; quæ in ſummum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémq; *epiſt.* 95. *Vita ſine propoſito vaga eſt.* i. e. ῥεμβός. ut Marcus *infr.* § 17. Vitam autem iſtiuſmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. *c.* 10. laudatus, quem à Scriverio, Salmaſióq; emaculatum reſtituémq; exhibemus.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, is nullo negotio
Id agit; ſtudet ibi, mentémq; atq; animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit, quid quidem velit.
Hoc ita eſt, neq; nunc domi nos, neq; nunc militiæ ſumus.
Inus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

h. e. ut vir clariſſ. εἰκῇ βίοτος.

Τὴν ἑτέραν ἀφεφορεῖν φυλακτέον | D. Jun. παραφορεῖν mavult: quomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, καὶ μανῆναι παραφορεῖ. παραφορὰ reverà *mentis errorem, hallucinationem, delirium, deſipientiam* creberrimè denotat: unde & à Gorrhæo pro *leviori mentis emotione*; & à Fœſio, pro *graviore* etiam in medicorum libris ſumi obſervatum eſt. Cæterùm & ἀφεφορεῖν nihilo minùs pro *errore, mentiſq; obturbatione* uſurpari Budæus teſtimoniis haud paucis comprobat. inter quæ illud eſt ex Græcis Sólomonis interpret. *Eccleſ.* 2. 12. ἔδειν σοφίαν καὶ ἀφεφορεῖν καὶ ἀφροσύνην. Et rurſus ibid. *c.* 2. *v.* 2. τῷ γέλωτι εἶπα ἀφεφορεῖν· *riſum reputavi errorem.* Vulg. quibus & adjici poteſt illud, *c.* 7. *v.* 26. γνῶναι δοῦναι ἀφρονύμῳ καὶ ἀφεφορεῖν. itaq; nihil forſan mutandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σκοπὸν | *Infra* § 16. inter ea, quibus anima contumeliam ſibi facit, hoc ponit, Ὅταν ἀφεῖναί τινα ἑαυτὸς καὶ ὁρμῶν ἐπ' ἄδηλα σκοπὸν ἀφῇ. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 60.

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris corvos teſtáque, lutóque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?

Metaphora ἀπὸ τῆς ἀσκοπα τοξεύοντων, ut Lucian. in *Toxari.* quod nos dicimus, to ſhoot at rovers. ſeu at randome. Vide Caſaubon. *ad Perſ.* & *infra* ad § 16. & *ad l.* 10. § 37.

§ 8. Παρὰ τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ | Cohibere vult τὸ ἀλλοτριοεπισκόπον, ut Petrus loquitur, *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 15. ut iſtîc, ſic *infra* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τὰς ἐν τοῖς τῆς ἄλλης ψυχῆς κινήμασι μὴ ἀκολουθήσας | *Qui ſuiipſius animi motibus non obſequitur.* Xyl. imò, *qui motus non aſſequitur.* quod & M. Caſaubonum obſervâſſe video. ἀκολουθεῖν, ſicut & ſimplex ἀκολουθεῖν, eſt eorum, quæ dicuntur aut aguntur etiam, *ex animadverſione obſervationéq; diligenti, intelligentiam conſequi.* Id unico tantùm, cùm frequentiſſimum ſit, ex Galeni ſcriptis loco firmatum fuerit, quem *ad l.* 5. § 5. *infra* exhibebimus. Quin & Xyl. ipſe τὸ παρακολουθεῖν *intelligere* vertit. *l.* 7. § 24. Et Sextus Empir. *adv. diſciplin. l.* 1. *c.* 13. duo iſta ἐπὶ τὸ παρακολουθεῖν poſuit: Πᾶ-

γάθ-

χάρ τις διάπυρος ἀφροσυνῶν γραμματικῶν Ἡσιόδειον ζωυτέναι, ἢ Πλάτωνι ἀκολουθῆσαι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἢ ἀκολουθητικὴ ἢ ὁπτικωτικὴ διάμις. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή | Vide *supra ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν ὁ Χρύσιππος μὲν ἕξαχέως, ἢ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τοῦτ' ἔστι κοινῶς, καὶ ἰδίως τῶν ἀνθρωπίνων. Ὁ δὲ Κλεάνθης ἢ κοινῶς μόνων ἐνδέχεσθαι φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἐκπονοῦντας τῶν ἐπὶ μέρους. Concilit utrumq. Marcus noster, qui idem planè utrumque [illegible] *juxta naturam propriam & juxta communem* [illegible]. Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὁπηδόν τι μέρος ὁποῖόν ἐστι ὅλου | Vide *supr. ad* § 3. & Casaubon. *ad* illud *Persii Sat.* 3. *v.* 12.

— quem te Deus esse
Jussit, & humanâ quâ parte locatus es in re.

Οὐδεὶς ὁ κωλύων | Hoc passim inculcat, *bonam mentem nihil impedire posse.* Ita *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν κατὰ φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσει διαμάχομαι. & *l.* 4. § 49. μήτι κωλύσει δίκαιον εἶναι, μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα, &c. & *l.* 5. § 29. οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω. & *l.* 6. § 58. κατὰ λόγον τῆς σῆς φύσεως βιῶναι σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. οὐκοῦν τίς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τοῦτ' ἀπαλλάττει τὰς κωλύσει ἐκβαίνειν; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὰ τῷ τῷ ἰδίᾳ οὐδεὶς ἄλλῳ ἐπιδεῖξαι ἐμποδίζειν. & *l.* 11. § 9. Οἱ ἐπιτάσσοντες σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀπὸ τῆς ὑπῆς ἀφορμὰς ἔσεσθαί σε ἢ διώκειν. & *l.* 12. § 8. οὐδεὶς σε ἄλλῳ ἐμποδίζει. quod & ipsum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νῦς καὶ λόγος δεῖ παῖδος τῷ ἀντιπίπτοντος ὅπως παραδοθῆς διάνοιᾳ, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Hoc est autem verè liberum esse. Epict. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός ἐστιν, ᾧ γένοιτο πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλύσαι. Et fastuosiùs, vixque piè satis idem *ibid. c.* 1. τοῦτ' ἔστι προαίρεσιν ἢ δεῖ ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται.

Ἧς μέρος εἶ | Idem *supra* § 3, & 4. & *infra* § 16. Apud Laertium *Zenon. Citt.* Chrysippus *de finib.* Μέρη δ' εἶναι αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος | *Philosophicè Theophrast.* Xyl. rectè φιλοσόφως, id est, φιλοσοφίας ἀξίως. utì ipse se Marcus mox explicat. itaque ut cum Annot. Lugd. φιλόσοφος ὁ Θεόφραστος legamus, quod suadeat nihil est. nec est commoda latis loquendi formula.

Ὡς ἂν τις κοινότερον ταῦτα συγκρίνειε | *Quatenus ex communiore hominum sensu & sententiâ vulgari ista quis inter se contulerit.* Ita Senec. *epist.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad significationem Stoicam revoca.* & *epist.* 82. *Malè nunc sic accipe, quemadmodum à populo dici sólet.* Hoc autem ideò Marcus istic, quia Stoici *peccata omnia paria* prorsùs esse statuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον ἢ πῶς τὸ συμφέρον ὀνομάζουσι λαμβάνειν. Contra *l.* 4. § 10. καθὸ τινὸν ἰδίως.

Βαρύτερα τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα | Idem multis contendit Aristoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τῆς θυμοῦ, ἢ ἡ μετ' ἐπιθυμιῶν καὶ ὧν αἰσχρὸν ἡ περὶ ὀλιθυμίας ἀκρασία, τῆς περὶ τὸν θυμόν.

Ὁ μὲν θυμούμενος μετὰ πόνου λύπης | Ita Arist. ubi priùs, ὑδεὶς ὑδείζει λυπούμενος· ὁ δ' ὀργῇ ποιεῖν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑδείζων, μὴ ἡδονῆς. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὴ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς ἔν | Ita quod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus morésque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi quoque mater & æqui.

Τὸ μεῖζον ἀδίκημα | Hoc argumento contendit Septimius noster, gravioris esse reatûs, adulterium perpetrâsse, quàm pœnarum metu abnegâsse Christum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos discere rei indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis quàm cruentata? quæ pœnitentia miserabilior, stillatam prosternens carnem, an verò laniatam? quæ justior venia in omnibus caussis quam voluntarius, an quam invitus peccator implorat? nemo volens negare compellitur; nemo nolens fornicatur. nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa: negat, quod libet, cogi. negationem porrò quanta compellunt ingenia carnificis, & genera pœnarum? quis magis negavit, qui Christum vexatus, an qui delectatus amisit? qui cùm amitteret, doluit; an qui cùm amitteret, risit?*

Ὁ μὲν σωφρονικωμένῳ | Ἐπὶ φανερᾷ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Eudem. l.* 4. *c.* 6. Itaque quod ex Aristarcho Athenæus *dipnosoph. l.* 13. ex Chæremonis *Thersite* Suidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *parem.* à Demosthene etiam, vel quisquis is est, in *oratione adversus Neæram* ingressu ipso, usurparum;

Οὐχ ὡς ὑπάρξων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.
Ut non qui prior incipiat, sed se vindicans.

iratus quisq; facere videtur, quod facit. hoc autem excusationis defensionisque satis justæ speciem præ se ferre videtur. Demosth. idem ipse ἀντιφθόνου ἀυτῷ τιμωρεῖσθαι τὸν ὑπάρξαντα. Plat. *Gorg.* διμάχεσθαι τούτοις (armis scil. viribúsq;) ὅτι καὶ παλαίειν ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, καὶ ὑπάρξαντας. Belisarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. necessarios adoriri coactus, ἔχομεν ἢ τῷ καθ' ἡσυχίαν τινὰ ἢ, ὥσπερ ἡ τῆς μάχης ἄρχοντες αὐτοὶ, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἐς τὸν κίνδυνον καθίστασθαι. Thucyd. *l.* 2. δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι, οἵπερ καὶ ἐπῆλθον. Ideo & Aristoteles ubi suprà, *intemperantiam iracundiâ*, non αἰσχρὸν tantùm, sed & ἀδικώτερον, pronunciat.

θεσμοῦ

Φεύδεται ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι τὰ κατ' ὀδυνίαν | pessimo consilio ista à superioribus avulsa cum periocha sequente commisit editor Lugd. quâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἤδη δυνατὸν ὑγιάναι τῷ βίῳ | Vide *supra ad* § 5. & *infra ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, Ζωοδότην ὀσπιέσθαι τὸ σῶμα τὸν λιμόν. (leg. τὸν σφυγμὸν, quod alii, τὰ σφύγματα ἀεὶ ζωοδοτικὰ ἔχειν) eo significans ὡς ἀποδημίαν ἢ τινὰ τελεῖσθαι οὐ δεῖν ἀεὶ συνεσθιόντας τὸν κοινὸν ἀνθρώπων τῆς ἐπὶ πορείας. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l. tit.* 1. 40. Senec. *epist.* 93. *Non ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi spes avida promiserat, sed nullum non tanquam ultimum aspexi.* & *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema venturum sit nihil differamus: quotidie cum vita pariter faciamus. Vita nostra non prominear, sed in se colligatur.*

Ἐξιέναι τῷ βίῳ | quod ἐξιέναι τοῦ ζῆν, & ἐξελθεῖν simpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l* 3. *ep.* 9. *Videtur voluisse exire de vita, cùm defendi non posset.*

Ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλαγῆναι | Plato *Apolog.* οἷον ἀποδημήσαι, ὁ θάνατος. Et Plut. *ad Apollon.* Ἀποδημίᾳ μεταβάλλει ὁ θάνατος, ἢ τῇ εἰς ξενικὴν παιδείαν πορείᾳ. qui & Socratem dixisse perhibet, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον, ὅτιπερ τῷ βαδίζοντι ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, &c. Joan. ὁ χρυσορρήμων *de statuis orat.* 5. Τί ποτέ ὄντι θάνατος; ἀποδημία τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ μακρότητος τοῦ ζωῆθυς. Simocrat. *epist.* 25. ὅτι μακρὰν ἀποδημίαν οἱ τεθνηκότες ἐστάλησαν. De Proteo Philosopho Marcellinus *in vit. l.* 29. *cùm mundo digredi statuisset.* Et de Constantio *l.* 22. *mundo citius digressurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀποχάμενος, ἀπῆλθε τοῦ βίου. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio est, quam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut eum profectum crederes, non amissum. Non emori, sed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hist. l.* 1. *de vita migrare potiùs quàm mori.* Et *abiit, non obiit.* Ambros. de Theodos. *Mors siquidem migratio est.* Cicer. *Tusc. l.* 1. *aut finis, aut transitus.* Senec. *epist.* 65. imò, *non finis, sed transitus.* Cyprian. *de mortal. Non est exitus, sed transitus.* quomodo Christus apud Joan. *c.* 13. *v.* 1. μετάβασιν αὐτὸν τοῦ θανάτου καλεῖ, uti observant Jo. Chrysost. & Theodoret. Et *exitus* tamen, sed sensu suo; quomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Excessus* scil. *de corpore.* ut Tertull. *de resur. c.* 43. Itaque quod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortasse quem putamus periisse, præmissus est.* Sed audentiùs *ep.* 99. *Quem putas periisse, præmissus est.* Et *ad Marc. c.* 19. *Dimisimus illos; imò consecuturi præmisimus.* Fidentissimè nostri; nec immeritò, firmiore fulcro subnixi; *Præcesserunt, non decesserunt.* Augustin. *de divers. serm.* 43. *præmissi, non amissi.* Idem *epist.* 6. & 120. Claudam locum hunc Cypriani monito in *orat. de mortal. Non sunt lugendi fratres nostri accersione dominicâ de sæculo liberati; cùm sciamus eos non amitti, sed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiscentes & navigantes desiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Καλῶς γάρ σε ὁ κὴν ἂν βλάπτοιεν | Consimili phrasi *supra* dixerat, § 1. αἰσχρὸν γάρ ἐστι ὑπὸ τοῦ βλάπτειν. Deum autem neminem posse malo afficere statuunt Stoici, quia ipse bonus. Noster *l.* 6. § 1. Ὁ τῶν ὅλων θεὸς ἀβλαβὴς διοικῶν λόγος, ἀδημίαν ἐν αὐτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακὸς ποιεῖ· οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' αὐτοῦ. Est verò Deus non ἀγαθὸς duntaxat, sed μόνος ἀγαθός. Matth. 19. 17. quod Hermes Trismeg. *Pœm. c.* 6. Τὸ ἀγαθὸν ἐν ὑδατι, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός. Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus solus. qui enim quod est sine initio habet, non institutione habet illud, sed naturâ.* Meliùs multò quàm Senec. *epist.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum est, esse bonos.* Porrò *cùm Deus optimus, diabolus pessimus, nm magis à bono aliquid mali, quàm à malo boni aliquid potest editum videri.* Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abstin. ab esu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμπεδῶς πιστεῦσαι, ὅτι οὔτε τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτε, οὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ. ὃ καὶ Θεμιστίῳ, ὡς φησὶ Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τῷ ἐναντίῳ· οὐδὲ τῷ θερμαίνειν τὸ καὶ ἐναντία ἀεὶ τὸ αὐτὸ ἂν ποτε ᾐσιτο. δικαιότατον ἦν πάντων τὸ θεῖον, ἐπεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θεῖον. Senec. *epist.* 95. *Quæ caussa est Diis benefaciendi? natura. errat, si quis putat illos nocere velle: non possunt. nec accipere injuriam queunt, nec facere. Lædere etenim lædique conjunctum est. Summa illa ac pulcerrima omnium natura, quos periculo exemit, nec periculosos quidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Quædam sunt, quæ nocere non possunt, nullámque vim nisi beneficam & salutarem habent: ut Dii immortales, qui nec volunt obesse, nec possunt. natura enim illis mitis & placida est, tam longè remota ab aliena injuria, quàm à suâ. Itaque Deos nemo sanus timet. furor est enim metuere salutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cautè tamen, & *cum grano salis*, quod dicitur, ista admittenda. Nam ut Senec. idem *epist.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterum castigant, & coercent, & pœnas irrogant, & aliquando specie mali puniunt.* Itaq; Deus & ob majestatem suspiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob justitiam etiam formidandus est. Qui & (quia justus) quod Tertull. *adv.* Marc. *l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè est optimus, cùm tibi non bonus. sicut sol tibi, etiam quando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infestior, rationi tamen suæ par est.* Verùm Marcus istic *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, quod illis *solum malum*, non *summum* tantùm.

tantúm. in quem ſenſum & Jacobus Apoſt. *c.* 1. *v.* 13. dixit: Ὁ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν πειράζει δ' αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ δ' ἔστι | Ex conjectura adſcripſi, εἰ δ' ἔστι. at Annot. Lugd. vult εἰ δ' ἔστι, *ſi jam non ſunt.* vel ἔστι, inquit, *certe non ſunt.* Verùm ſenſus proclivis eſt, *ſi verò, vel non ſunt, vel nulla cis de nobis eſt cura.* ἔστω, & ἦ apud Marcum paſſim ſibi invicem reſpondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῆς; | In eandem ſententiam *l.* 6. § 10. Τί γὰρ ὄφελος ἐκείνῳ ζῆν ἢ τῷ Ζηνωνείῳ Συγκείμεθα καὶ φυσικῷ τούτῳ ἐκκαθαίρεσθαι;

Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ | *Eſſe Deum*, ſive *Deos*, ut ille pro ſuo ritu loqui amat, unde conſtet, vide *l.* 12. § 38.

Καὶ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπίνων | Obſervat Briſſon formulam illam receptam (utpote quæ è naturæ ipſius penetralibus prodierat) quâ *Deos eſſe* proclamabant. *Eſt cæleſte numen. Eſt magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro ſe quiſque, Deos eſſe, & non negligere humana, fremunt.* Ita conſtanter Stoici. Quò magis miror Theophilum Antioch. *ad Autolyc. l.* 2. dicere; Ἔνιοι μὲν τῶν σοφῶν ἀρνοῦνται καὶ τὸ εἶναι θεὸν τὸ δὲ εἶναι, μαλακὸς φασι φαντάζων τὸν θεὸν, πλανῶ ἑαυτόν. in qua ſententia etiam Chryſippum affirmat cum Epicuro planè conſenſiſſe. Cæterùm in adverſum prorſus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adverſus Epicureos, quos hoc nomine perſtringunt & oppugnant paſſim. Senec. *præfat. ad quæſt. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia eſt*; (ἄνοια & Theophilus nuncupat) *ſapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt qui putent ſibi ipſis animum eſſe, & quidem providum ac diſpenſantem ſingula, & ſua, & aliena: hoc autem univerſum, in quo nos quoq; ſumus, expers eſſe conſilii, & aut ferri temeritate quadam, aut naturâ neſciente quid faciat.* At non ſic εἰ ὄν, ἢ φύσις. Ἄκυλον γὰρ θεὸν ἀδὲ ἀπονόητον βάδιον inquit, noſter *l.* 6. § 44. Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum aſſerentium, μηδ' εἶναι τὸ θεῖον· ſecundum, εἶναι μὲν, ἀλλ' ἀνόητον καὶ μηδενὸς· tertium, εἶναι καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ οὐ μεγάλων καὶ ἐφετῶν· quartum, καὶ οὐ μόνον μεγάλων καὶ ἐφετῶν, (ἀνθρωπίνων, leg. ex Stob. *Tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 6.) ἀλλὰ καὶ πάντα καὶ μόνον, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ κατ' ἀκρίβειαν ἐπόπτην. ultimo loco illud, quod Stoicorum eſt, Ulyſſis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi uſurpatis proponit, ὅτι δή σε λάθω κιόντα. Verùm legendum κιόντα, tam ex Stobæo, quàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulyſſes *Iliad* κ'. *v.* 278.

——— ἦ τί μοι αὖθι
Ἔν πάντεσσι πόνοισι παρίσταο· ἦλθε δέ σε λήθω
Κιόντα. ———

ubi Euſtath. ex priſcorum ſententia; κιόντα, ὅ ἐστιν, ἐπὶ τὸν κιόντα καὶ διαλογιζόμενον. Ut certè de Socrate Xenophon *memorial. l.* 1. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα· πανταχοῦ δὲ παρεῖναι. καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ πάντων ἀνθρωπίνων πάντα. Quin & Socrates idem in Platonis *Phædone*; Τὸ δὲ γε μὴ ἀμελεῖν ἐμοῦ λέγοιτο, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἐν πολλῷ λόγῳ τοῖς θεοῖς εἶναι. Et *de legib. l.* 10. quem locum ob oculos videtur habuiſſe Epictetus, cùm ſuperiora illa diſſereret, quandoquidem ibi etiam variæ illæ & recenſentur & refutantur ſententiæ, Ἀλλ' ἴσως οὐκ ἂν ἴσως οὕτω χαλεπὸν ἐκκλίναιεν τοῦτο γε. οἱ σπουδαῖοι Σμικρῶν οἱ θεοὶ ἐμοὶ δοκοῦσιν ἢ οὐκ εἶναι ἢ οὐ μάλα ἐπιμελεῖς διακρίνειν. ἴσμεν γάρ που, καὶ παρὰ τοῖς τῶν ἄλλων λεγομένοις, οἷς ἐγκαλοῦσι γε ὀρθῶς πάντων ἀρετὴν, τὴν οὐ πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτοῖς ἴσων εἶναι. Et poſt, Οὐκοῦν δὴ τί γε ἀνθρώπινα θεοφιλέστερα τῆς τε ἐμψύχου μετὰ τούτου φύσεως ἅμα, καὶ διοικήσεως αὐτὸ δεῖ πάντων ζώων ἄνθρωπος. θεῶν γε μὴν κήδεσθαι φαμὲν εἶναι πάντα ἐπίσης δοκοῦντα ζῶα, ὅσαπερ καὶ τὸν ἐσχατον ὅλον. πῶς γὰρ; μᾶλλον Σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάσκων τοῦτο εἶναι τοῖς θεοῖς ἀλλήκοος γὰρ τοῖς καθάπαξ ἅπασι ἀκολουθεῖν ἂν εἴη ἀφροσύνη, ὁπωσοῦν γε ἴσον καὶ ἀείσιος. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento ſtatuitur; Ὡς οἰκεῖ θεοὶ, θνητῶν μεμελήκασι πάντων, σοφῶν καὶ μωρῶν. Verùm de iſtis, quia eos advocarat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco ſuperiùs adducto: Εἰ καὶ οἰκεῖ θεοὶ, πῶς δεῖ τέλος, ὑπάδυ θεοῖς; οἱ δ' οἰκεῖ μὲν, μηδενὸς δ' ἐπιμελήμενοι, καὶ ἔτω πῶς ἔχει; ἀλλὰ καὶ ὄνειαν, καὶ ὀπωπαλιεῖν, οἱ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἔστιν ἐξ αὐτῆς, καὶ τὰ δία γὰ καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ ἔτως ὑγιὲς ἔσται; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos ante naturam quàm fecit: nec tam leve opus ſumus, ut illi potuerimus excidere.* Naturæ nomine *Deum* vult. Ipſe ſe explicet, *epiſt.* 95. *Deus ipſe humano generi miniſtrat; ubique & omnibus præſtò eſt.* Et mox: *Nunquam ſatis perfectum erit, niſi qualem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratis dantem.* Et rurſum: *Primus eſt Deorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qua nulla majeſtas eſt: ſcire, illos eſſe qui præſident mundo, qui univerſa vi ſuâ temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curioſi ſingulorum.* Quo loco cave, *interdum* illud aliter quàm pro *interim* accipias. In eandem, ſed pleniùs, ſententiam Auguſt. *Confeſſ. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens ſic curat univerſos tanquam ſingulos, ſic ſingulos tanquam ſolos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c.* 19. *Sic intendit ſingulis, acſi vacet à cunctis; & ſic ſimul intendit omnibus, ac ſi vacet à ſingulis.* Quod preſſiùs Ariſtides *in Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἐκείνων, ἐφορᾷ. Nec eleganter nimis è noſtris quidam, [Barn. Potter in *conc. funebr.* & Georg Hacvil.

Hacvil. *in Psal.* 102. *v.* 2.] qui providentiam divinam similem dixerunt εἰκόνι τυχικῆς πάνυ γεγραμμένῃ, τῇ τοὺ παίοντας πάντας ἐρώσῃ, ut Gregor. Nazianz. *orat. in Athan. epitaph.* h. e. *imagini eo artificio concinnatæ, ut in astantium unumquemq; oculos defigere videatur*; imò sic astantium unumquemque intueri videatur, acsi ipsum solummodo intueretur. Balbus deniq; ex Stoicorum sententia, (nam de Chrysippo, quem hac ipsa de caussa taxat Plutarchus, tanquam qui numen κυβερνᾶσθον faciat, dicetur ad *l.* 7. § 32.) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò universo generi hominum solùm, sed etiam singulis à diis immortalibus consuli & provideri solet.* Vide *ad l.* 1. § 4, 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐπ' ἀυτῷ τὸ πᾶν ἔθηντο | Humanis viribus nimium quantum hac in parte Stoici videntur tribuisse: sed nec isti soli. Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex sese, quiq; in se uno sua ponit omnia.* Et ad *Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc laudem sapientiæ statuo esse maximam. non aliunde pendere; nec extrinsecus aut bene aut male vivendi suspensas habere rationes.* Senec. *epist.* 31. *Unum bonum est, quod beatæ vitæ caussa & firmamentum est, sibi fidere.* Excusatius hoc forsan, si eo sensu sumeretur, quo Plato dixit in *Epitaph.* Ὅταν γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ περὶς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρῆται, ἐξ ὧν ἢ ἐῦ, ἢ κακῶς πεσεῖσθαι πλανᾶσθαι ἀνάγκαιον καὶ τὰ ἐναντία, τούτῳ ἀεὶσα παρασπάσασα ζῆν, — διὰ τὸ αὐτὸ πεποιθέναι. id est, vertente Cicerone, *Tusc. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex seipso apta sunt omnia, quæ ad beatè vivendum ferunt, nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata est; — quod semper in seipso omnem spem reponat sui.* Quanquam religiosiùs Julian. *in Constant. orat.* 2. Ὅτῳ δὲ δεῖ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα, &c. *Cui viro ex Deo apta sunt omnia*, &c. Verùm ulteriùs progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes operámq;*, sed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe est*, inquit, *etiamnum Deos fatigare. quid votis opus est? fac te ipsum felicem.* Et rursus, *Hoc est summum bonum; quod si occupas, incipis Deorum esse socius non supplex. Quomodo, inquis, isto pervenitur? Tutum iter est, jucundum est, ad quod natura te instruxit. dedit tibi illa, quæ si non deseruteris, par Deo surges,* & *epist.* 41. *Facis rem optimam, & tibi salutarem, si, ut scribis, perseveras ire ad bonam mentem. quàm stultum est optare, cum possis à te impetrare? non sunt ad cælum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epist.* 10. *Votorum tuorum veterum licèt Diis gratiam facias; alia de integro suscipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc est quod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

qui subjicit tamen *v.* 363.

Monstre quod ipse tibi possis dare. Semita certè Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epist.* 18.

Hæc satis est orare Jovem, qui donat & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipse parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; quo loco latius ista disseruntur: *Judicium hoc omnium mortalium est, fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam.* Et rursus; *Atque hoc equidem omnes mortales sic habent; omnem commoditatem prosperitatémque vitæ à Diis se habere; virtutem autem nemo unquam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falsóq;. Quanquam in eandem ferè mentem Synes. *de providen.* Μικρὰ ἔν ἐσθλοῖς τοῖς θεοῖς, οἶκοθεν, ὦ ἑταῖρε, δωσόμεθα αἰζεσθαι. αὐτὸς γάρ τις ἑκάστῳ ἑαυτῷ τῶν τοιούτων (τῶν εὐδαίμονος βίου) ταμίας, ἀγαθὸς ἅπαν βυλόμενος. Prum magis quod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad ista manum nobis suam numen porrigere. In quam sententiam & Seneca ipse *epist.* 41. *Bonus vir sine Deo nemo est. an potest aliquis nisi ab illo adjutus exurgere? ille dat consilia magnifica & erecta. in unoquoque bonorum virorum,*

Quis Deus incertum est, habitat tamen Deus.

(quod non ex *Nason. metam.* utì Lipsius opinatur; sed *ex Maronis Æn. l.* 8. sumptum est) nisi quòd in ambiguo reliquisse videtur, de numine ipso divino, an de animo humano cœlitus indito, quem & cum nostro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, quod Plut. *de Stoic. contradict. c.* 27. ex fundamentis à Stoico etiam dogmate desumptis: Εἶπερ ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν ἢ κίνησιν ἀνθρώποις ἀλλὰ τὰ καλὰ αὐτοῖς ἔδωκεν ἢ μᾶλλον ἢ ἐν ὑγιείαν χρηὸς ἀρετῆς δίδωσιν ἢ ἀφαιρεῖ. *Deus si non virtutem hominibus largiatur, sed eam sibi ipsi tribuant mortales; opes vero corporisque valetudinem citra virtutem largiatur; nec ille hominibus nihil quicquam prodest.* Verissimum nihilominus, quod noster *infrà l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non esse in alius cujusquam potestate, ut malum miserúmve quenquam faciat.* Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάζων, *nemo siquidem est, qui cogere quicquam possit ut recti bonique rationem transgrediatur. l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius cujusquam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpessionibus pendere*: quod & Marcus *infra* §. 17. eis verbis voluit; ἀνανδὴ τῷ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ, &c.

Μὴ δωσόμεθα ἢ | Observat M. Cas. tectè tangere istic, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma quoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, quo censebant illi ideo bona malág; externa hæc quibusvis ex æquo obvenire, quòd Deus aliter ista disponere nequibat. Ita Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. Πάντες ἴσι ἢ ἔξιον, τὸ προαιρετὸν

ἀπάντων καὶ κυριεῦον οἱ Στοϊ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τῆς ὀρθῆς τῶν φαντασιῶν, τὰ δ' ἄλλα ἐκ τῶν ἡμῖν. ἔσχεν ὅτι ἐκ ἄθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἐβούλετο, καὶ ταῦτα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψεν· ἀλλὰ πάντως ἐκ ἐβούλετο. Senec. *epist.* 58. *Mittamus animum ad ea quæ æterna sunt; miremur in sublime volitantes rerum omnium formas, Deúmque inter illa versantem & providentiam, quemadmodum quæ immortalia facere non potuit, quia materia prohibebat, defendat à morte, ac ratione vitium corporis vincat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Quicquid nobis negatum est, dari non potuit. — magna accepimus, majora non sepimus.* Vide *suprà ad* § 3. σεμνότερ δ' ἂν ἐγένετο.

Δόξα καὶ ἀδοξία | *Famam & infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτυφον φασιν εἶναι τὸν σοφόν. ἴσως γὰρ ἔχει περὶ τὸ ἔνδοξον καὶ ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. *in Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Suidas, qui pro τὸ, τὸν exhibet.

Πόνος καὶ ἡδονή | Gregor. Nyss. *orat. catech.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον ὄζον ἀγαθόν, ἧ ἡ αἴσθησις ἐκ ἀφίστησι· καὶ μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ἡ τῷ ἀγαθῷ ἀλλοτριοῖ· πάντες δὲ καὶ ἡδονὰς τὸ κακὸν καὶ τὸ κακὸν κρίνουσι, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιόν ὄζον, ἐφ' ὧν τὰ ἀνθρώπινα κρίσις ἢ κατανόησις διὰ τὸ μὴ μέτεχειν αὐτὰ τοῦ καὶ διανοίας, χάριν ἐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς | Idem hominum sapientissimus, *Eccles. c.* 9. *v.* 2. *Omnia justis & sapientibus, quæ eorum sunt, & omnibus, contingunt; & unus idémque est bonis atque malis eventus. Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.* P. Syrus apud Senec. *de tranquil. c.* 11. & *ad Marc. consol. c.* 9. Senec. ipse *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, si esset cuique pro moribus fortuna, nunquam mala bonos sequerentur. Nunc video exempto discrimine, & eodem modo, malos bonósque jactari.* Nimirum, ut Hieron. *adversus Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranquillitas est, eadem tempestas.* Piè prudentérque Augustin. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in posterum bona justis, quibus non fruentur injusti; & mala impiis, quibus non excruciabuntur boni. ista verò temporalia bona & mala utrisque vitæ esse communia, ut nec bona cupidiùs appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerumque afficiuntur.* quibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *pastor. l.* 3. *c.* 1. Hom. Ὀδυσσ. ζ'. *v.* 188. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς ἡμῖν ὄλβον ὀλυμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ἅπερ ἐθέλουσιν ἑκάστοις.
Divitias pariter justisque malisque supremus
Juppiter ipse sui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτε δὴ ἀγαθὸν, ὅτε κακὸν | Concludit hinc, externa ista nec in *bonorum*, nec in *malorum* esse numero habenda, quia promiscuè possimus vel *bonis* vel *malis* contingere. Isocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ κρεῖττον δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐπαινοῦσι μὲν πάντες φαύλοις οὖσιν, ταύτης δὲ τοῖς μεταλαγχάνουσιν ἀδικίας μεταλαβεῖν. Vult ille bonum istud præstantius esse, Stoici *solum & singulare.* Senec. *epist.* 71. *Summum bonum est, quod honestum est. & quod magis admireris, unum bonum est, quod honestum est. Cætera falsa & adulterina bona sunt.* quod & latiùs prosequitur *epist.* 76. & 85. Idem *epist.* 120. *Hæc duo (bonum & honestum) apud alios diversa, apud nos tantùm divisa. ista duo quidem facimus, sed ex uno. nihil est bonum, nisi quod honestum est. quod honestum est utique bonum. Bonum putant aliqui esse, quod utile est. itaque hoc & divitiis, & equo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta est apud illa vilitas boni, & adeò usque ad sordida descendit. Nihil nobis bonum videtur, quo quis & malè uti potest. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus quàm multi malè utantur.* & *epist.* 117. *Id medium atque indifferens* (hoc est, *nec bonum nec malum*) *vocamus, quod tam male contingere quàm bono potest; tanquam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epist.* 87. *Quod bonum est, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergo non sunt bona.* quod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Potestne bonum cuiquam malo esse? aut potest quisquam in abundantia bonorum ipse esse non bonus? atqui ista omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant, & absint probis.* Et rursus *ibidem*; *Verum est ergo, quod contemptissimo cuique contingit, bonum non esse.* E nostris Basil. Cæsar. *in Psalm.* 1. Τούτων ὄντων ὄζειν ἀγαθὸν τῇ ἑαυτῆς φύσει ἃ μόνον προθύμως βούλεται ἔχειν πρὸς τὸ ἐναντία ἀποδιώκειν, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθὸς ἰδίᾳ τοῦ κακίσαι τὸν κακίσαντα ἐπιτηδεῖν. Augustin. *concion. solemn.* 236. *Bona sunt ista, unde facias bene; non quæ te faciant bonum. non quæ bonum faciant, sed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται | Ita *l.* 4. § 14. Ἐναφανίσας τὸ ἡμέτερον. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐναφανίζεται τάχος τῇ πᾶν ὅλον ὑφῇ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχος φθορήσεται, καὶ οἱ φθορεύσαντα αὐτὰ ὀλιγοχρόνιοι τάχος καὶ αὐτοὶ φθορήσονται.

Ἡ τοῦ πόρρω διαβλεπομένη | Ita *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὰρ ὁ πόρρω παραλογισής. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φαντασίαι τὴν ὑπόληψιν | *Supplendum*, παρέχουσι, χαλεπαίνουσι, aut aliud ejusmodi. Ista enim malum, quàm cum Annot. Lugd. ἀφαιροῦσι, *auferunt.* nisi si utrumque, quod & potest, *supplere* libuerit. Vide *infrà* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφαντάζοντα αὐτῷ | *Quibus, tanquam larvis horrendis, instructa mors imaginationi nostræ semet objicere assolet.* Sensuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασιοκόπους. Ita Epictet. *dissert.*

sert. l. 2. c. 6. Πόσαι λυπαλίδες ἔχει, τὸ ἡμίμοιρον φαρμακεῖας; τὸ ἢ φθεῖρον ἢ μαχαιρᾶ δεῖν, ἢ θηλῆς, ἢ θαλάσσα, ἢ πυρετός, ἢ πύρωσις. τί σοι μέλει, πόσα ὀδῦν κατοικῇς εἰς ἅδην; ἴσα πᾶσι εἶναι. οἱ ἢ θλίψεις ἐπύσαι τελευτῇ, ζωπυρητίσεα, ὧν πέμπει ὁ πύρωσις. ὕπνον ἁδὺν ὑδεῖς πύρωσις ἐξ μικοῦ τινα ἔσφαξε· πυρετὸς ἢ κ' ἐπιαυτῷ πολλάκις. λοιπὸν δεῖ πάντα πάντα, ἢ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. quibus gemina habet & *l. 4. c. 7.* Quod autem de morte istic Marcus, de rebus quibusvis externis idem *infra l. 6. § 13.* ὅτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον πωῆν, ἢ ὅτε λίαν ἀξιοπρόσωπα θεάματα φαντάζεται, ὑπογωμῆν αὐτὰ, ἢ πλὴ ἰσοσίαν, ἐφ' ᾗ συμπέπτει, περιαιρεῖν. Plutarch. *de exil.* τύπων (ὧν ἡ φύσις οὐδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλὰ ὅλον ἢ πᾶν τὸ λυπῶν ὀκ κενῆς δόξης ἀναπίπλαται) δεῖ, κἀνάγκη τοῖς παιδικοῖς τὰ φασματεῖα παιδεῖν, ἐσχὺς ἢ ὑπὸ χεῖρα ποιοῦντες ἢ ἀναστρόφοντες ἐλίζομεν κολαφεῖν, ὅτως ἐσχὺς ἀπορμένης ἢ ζωπυρήσαντας τὸν λοιμὸν, τὸ σαθρὸν ἢ τὸ κακὸν ἢ τετραγωνισμένον ἀπομαλύνειν. Senec. *ep.* 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quaq; re sit: scies nihil esse in istis terribile, nisi ipsum timorem. quod vides accidere pueris, hoc nobis quoque majusculis pueris evenit. illi quos amant, quibus assueverunt, cum quibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Non hominibus tantùm, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Quid mihi gladios & ignes ostendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle istam pompam, sub qua lates, & stultos territas. mors es, quam nuper servus meus, quam ancilla contempsit. quid tu rursus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? quid singulis articulis singula machinamenta, quibus extorqueantur, aptata, & mille alia instrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone ista, quæ nos obstupefaciunt. jube conticescere gemitus, & exclamationes & vocum inter laceratione elisarum acerbitatem. nempe dolor est, quem podagricus ille contemnit, quem stomachicus ille in ipsis deliciis perfert, quem in puerperio puella perpetitur.* Et epist. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur quæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magis nos concutit, quàm quod ex aliena potentia impendet. magno enim strepitu & tumultu venit. naturalia mala, quæ retuli, inopiæ atque morbi, filautio subsunt, nec oculis, nec auribus quidquam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa est: ferrum circa se & ignes habet, & catenas & turbam ferarum, quam in viscera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & eculeos, & uncum; & adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem; & distracta in diversum actis cruribus membra; illam tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; quicquid aliud præter hæc, commenta sævitia est. non est itaque mirum, si maximus hujus rei timor est, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis est. nam quemadmodum plus agit tortor, qui plura instrumenta doloris expositi; specie enim vincuntur, qui patientiæ restitissent: ita ex his, quæ animos nostros subigunt & domant, plus proficiunt, quæ habent quod ostendant. illæ pestes non minus graves sunt; famem dico & sitim, & præcordiorum suppurationes, & febrem viscera ipsa torrentem. Sed latent. nihil habent, quod intendant, quod præferant. hæc, ut magna bella, affecta paratúq; vicerunt.* Idem *quæst. nat. c. 59. Contemne mortem, & omnia, quæ ad mortem ducunt contempta sunt; sive illa bella sunt sive naufragia, seu morsus ferarum, seu ruinarum subito lapsu procidentium pondera. numquid amplius facere possunt, quàm ut corpus ab anima resolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Et *ibid. l. 6. c. 32. Quid ad me quàm sint magna, quibus pereo? ipsum perire non est magnum.* Vide *ad l. 7. § 68.*

Φύσεως ἔργον | Ita *l. 11. § 34.* φυσικὸν ἔργον. *l. 4. § 5.* φύσεως μυστήριον. & *l. 9. § 3.* φυσικὸν ἐνέργημα. Senec. *in quæst. natur. l. 6. c. 32. Mors naturæ lex est: mors tributum, officiúmq; mortalium.*

Παιδίον δεῖ | Senec. *epist. 110. Talis est animorum nostrorum confusio, qualis Lucretio visa est. (l. 2.)*

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntq; futura.]

Quid ergo? non omni puero stultiores sumus, qui in luce timemus? & epist. 36. Deniq; finem faciam si hoc unum adjecero, nec infantes, [fatuos f.] nec pueres, nec mente lapsos timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit. Vide eundem supra ex *ep. 24.* & *de Constant. c. 4. ad l. 8. § 48.* Vide & *ad l. 4. § 3.* ὡς ἀνὴρ. Epictet. *dissert. l. 3. c. 24.* Πρὸς ταῦτα οὖν δεῖ ἐκ τῶν εἰς πλὴ πόλιν ταύτην νουνμῆσθαι, ἢ ἅδη πῶς ἀνθρώπους ἔχειν ὀφείλων ἀπέναντι, πῶς ὄπτασθαι ἢ μάμμαις, ἢ κάμπτει σε ἢ ἀποδιλωίσει κλαίουσα γυνὴ μικρὸν; ὅτως οὐδέποτε παύσῃ παιδίον, ὧν νήπιον; ἢ οὐδ' ὅτι ὁ τὰ παιδία ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ γελοιότερος; Vide *l. 11. § 23.* Idem *ibid. c. 19.* ὅτω ἢ αὐξηθέντες φανόμεθα παιδία. παῖς ἢ ἐν μυσταῖς, ὁ ἔμπροσθεν ἐν γεγραμματικοῖς, ὁ ἀγεώμματος, ἐν βίῳ, ὁ ἀναίδυτος.

Καὶ συμφέρον αὐτῇ | Quia scil. rerum natura rerum mutationibus istis constat; ut *sup. § 3.* Et sicut Musa rhetor, referente M. Senec. *præfat. controv. l. 5.* de nobis, *Moribus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigente, uti noster *lib. 6. § 15.*

Πῶς ἔπεται δεῦ ἀνθρώπῳ, ἢ κατ' τὰ ἄυτῦ μέρος | Pendent à superioribus ista; ut novam istinc sectiunculam ordiri neutiquam sit consentaneum.

Hæc enim quæ sequuntur, ex eorum sunt numero, quæ Marcus nobis diligentius considerandâ in peniocha ista proponit: quâ nimirū parte lectionem attingat, &c. neq; enim opus est, ut recipiamus cum Annot. Lugd. lectionem solicitemus. ἐν τῷ ἀπεφθεγμένῳ legamus, ὅτι ἀνθρώπῳ, quanquam & Marcus *l.* 12. § 2. *de Deo*, μόνῳ τῷ ἑαυτῷ νοερῷ μόνῳ ἄπτεσθαι ἔξεστιν ἑαυτῷ, &c. Plut. *Numâ*, ὡς ἐφαπτεσθαι θεῷ δύνασθαι ἄλλως ἢ νοήσει. Dionysius, ἀνθολογίῳ *de divin. nomin. c.* 1. Τοῖς ἀφθάστοις καὶ ἀγνώστως ἀφθάστως καὶ ἀγνώστως ζωοποιοῦμεθα, κατὰ τὸ κρεῖττον τοῦ κατ' ἡμᾶς λογικῆς καὶ νοερᾶς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ὑπεστι. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Δύο ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐγκατεμίγησαν, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς. De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. Ὦ, μόνῳ θεῷ ἐν ἡμῖν κοινωνήματον θεοῖς. Et *ibid c.* 7. Τὸ δὲ θεῷ ἀνθρώπου γένος, ἢ παῖδες, ὀπυκοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις; τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ὅτι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν. βέλτιον ἦν ὅτι πρὸς τὰ χρηθέντα κοινωνίας αἰδεσθήμεθα, ὀπιμελήσεσθαι παιδείας. ἢς τυχόντες, τὸ μέγιστον θεῷ ἀγαθῶν ἕξομεν. Porphyr. apud Eusеb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c* 9. Ψυχὴ μὲν ἔν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νῦς ἐπιθεὶς ἐν ἀνθρώπου φύσει, εἴ μοι δοκεῖ λέγεσθαι σπόνδα καὶ ἀμείωτον ἀπονέμειν θεῷ καθόσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ πᾶσα ψυχὴ καθαρὰ ζωώσεως, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σοφίας δεκτική. Festivè Clem. *Strom. l.* 3. de homine; Ἔοικεν δ' οἶμαι, Κεφαλίῳ θετταλικῷ πλάσματι, ἐκ λογικῆς καὶ ἀλόγου συγκείμενος, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, γλίσχρα τε ἐργάζεται, καὶ ἀνδιδοῦ εἰς γλισχρότητα ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν θεὸν, ἢ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς παιδευομένη.

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διακίνητα | Xyl. *præterea quomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm versionis rationem nullam dat, unde quid legerit ariolemur. M. Casaub. legit διαχέηται vertiq; *quomodo pars ea afficitur, quando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi posse, ὅταν πῶς ἔχῃ ἢ διάκειται). ut posterius vocabulum sit prioris ἐξηγητικὸν, vel à Marco ipso. vel à glossematario aliquo. D. Boot. ὅταν πῶς ἔχῃ διάκειται), *quomodo se habeat, & afficiatur pars ista.* Ego malim, transpositis vocibus locisq; suis redditis, quò sensus constet, καὶ πῶς ἔχῃ ὅταν διακίνηται, *quomodo se habeat anima, ubi permeaverit, sive pertigerit*; ad Deum ipsum nimirum, vel ad locum eum, quicunq; ille tandem fuerit, sibi divinitùs destinatum, postquam à corpore sejuncta fuerit; εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθῆναι τόπον, uti Æschines in *Axiocho.* vel etiam cum Merico, ὅταν διαχέηται, sed sensu diverso; *ubi diffusa & dissipata fuerit*, corporis nimirum compage solutâ. Marcus lucem præfert, qui *l.* 4. § 21. ἓν πνεῦμα συμμείγεται μιᾷ ἄλλῃ καὶ χέεται. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles sunt quæstiones de animo. unde sit; qualis sit; quando esse incipiat; quàm diu sit; an aliunde aliò transeat, & domicilium mutet, ad alias animalium formas aliásque conjectus: annon amplius quàm semel serviat, & emissus vagetur in toto: utrùm corpus sit, annon sit; quid sit facturus, cùm per nos aliquid facere desierit: quomodo libertate suâ usurus, cùm ex hac effugerit cavea: an oblivisceatur priorum, & illùc nôsse se incipiat, cùm de corpore abductus in sublime secesserit.* Varias autem hac in parte Stoicorum sententias (neq; enim satis ipsis inter se conveniisse videtur) apud Lipsium legas licet, *Physiolog. Stoic. lib.* 3. *cap.* 14. Ambiguè noster ubique ferè. Sed & Seneca, & Socrates ipse; uti ostendemus ad *lib.* 4 § 16. Salmasius interim titulum fuisse ista suspicatur tractatûs alicujus, qui jam perierit, insequentis.

§ 13. Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶν, ἐρευνῶσα | Pindari verba sunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philosopho usurpata, cujus verba *infr.* ad *l.* 11. § 1. sunt exhibenda. Usurpârunt & post Socratem ex Platone Porphyr. *de abstin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Eusеb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes quàm noster istic; qui non virtuti, sed vitio dat, quòd istorum curiosi homines, vitæ mentisque suæ inspiciendi ac discutiendi negligentiores existant. Pari ferè modo artes illas, quæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *ep.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia. potius doceat, quomodo metiar, quantum homini sit satis. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. potius doceat, nihil ad rem pertinere istas computationes: non esse feliciorem, cujus patrimonium tabularios lassat: imò quàm supervacua possideat, qui infelicissimus futurus est, si quantum habeat, per se computare cogatur. Quid mihi prodest scire agellum in portes dividere, si nescio eum fratre dividere? quid prodest colligere subtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam siquid decempedam effugit, si tristem me facit vicinus potens, & aliquid ex meo abradens? Doces me, quomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego discere volo, quomodo totus hilaris amittam.* Et reverâ, ut August. *Confess. l.* 5. *c.* 4. leviusculè inflexus. *Dubitare stultum est, quin fidelis homo, quamvis nec saltem septentrionis gyros noverit, melior sit, quàm mensor cæli, & numerator syderum, & pensor elementorum, & negligens sui.* cùm ille, *tui*, dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν τοῖς πλησίον ψυχαῖς διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντες | Vel physiognomonas notat, qui ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perstringit, quo in alienos affectus cordisq; recessus intimos induere sese pleriq; gestiunt; *curiosum genus ad cognoscendam vitam alienam desidiosum ad corrigendam*

corrigendam ſuam, ut ſcitè Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 2.

Πρὸς μόνῳ τῷ ἔνδον | Opportunum itaq; hîc monitum illud Homericum *Odyſſ. Α. υ.* 392.

Ὅστι τοι ἐν μεγάροισι κακὸν ἠὲ ἀγαθὸν τ' ἐπύκηϑ'.

quem verſum Socrates præ omnibus ſemper rebus ſibi cordi eſſe dicebat, ut Gellius ſcripſit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémq; in ore crebrum fuiſſe, tradidit Demetrius Byzantius, utì Laërt. *l.* 2. quò à naturæ rerum aliarum phyſicâ ſpeculatione abduceret homines ad ethicæ ſive moralis philoſophiæ ſtudium, quâ animum cujuſque proprium diſcutiendi, dignoſcendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúſq; commonſtratur. quin & eo fine uſurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Ariſtippo, Euſeb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Laudant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philoſoph l.* 1. *c.* 1. & *l.* 10. *c.* 1. Dio Pruſ. *orat.* 40. Optimè Plut. *de Curioſ.*

Τί τ' ἀλλότριον, ἀνϑρωπε βασκαίνεις τάδε,
Καιρὸν ὀξυδερκὴς, τὸ δ' ἴδιον οὐ βλέπεις;
κατάδηϑι ξύνϑου, καὶ κατάσχες ϕρένα
πλὴν πολυπραγμοσύνης.

Τῷ ἔνδον ἑαυτῷ δαίμονι | *Mentem* cujuſq; nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. § 3. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων. & § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῇ στήϑει ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ ϑεὸς ἐπέστησε καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν ϑεὸν καὶ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὁ ἐν σοὶ ϑεός. Plato in *Timæo*: Τὸ δὴ δὶ' ὅλου τοῦ κινδυνεύοντος παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἶδος διανοεῖσϑαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα ϑεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο. ὃ δὴ ϕαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμᾶς ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, ϑεοῖς δὲ τῷ ἐν ὑψηλῷ ζυγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντως φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γνησίως ϑεραπεύειν | Plato *Timæo* poſt ſuperiora illa: Τὸν δὴ ἀεὶ ϑεραπεύοντα τὸ ϑεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξυνοίκιον ἐν αὐτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. ϑεραπεία δὲ δὴ πάντῃ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ ϕορὰς καὶ κινήσεις ἀποδιδόναι τῷ δι' ὅλου ἡμῖν ϑείῳ ξυγγενεῖς εἶσὶ κινήσεις, αἱ δὴ παντὸς διανοήσεις καὶ περιϕοραί· Apul. *de Socrat. gen. Si quotidiana eorum æra diſpungas, invenies in rationibus multa prodigè profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, deo, dæmonis cultum.* Et Senec. *ep.* 41. *Sacer intra nos ſpiritus ſedet, malorum bonorúmq; noſtrorum obſervator & cuſtos. hic prout à nobis tractatus eſt. ita nos ipſe tractat.*

Καὶ ϑεοῦ πάϑος | τοῦτον κ. τ. Suidas in Εἰκῇ ον. qui & mox ϑεῦ pro ϑεῶν. Affectus autem Stoicos prorsùs ſuſtuliſſe, nulli non notum.

Καὶ εἰκαιότητος | Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Suid. adductis Marci verbis hîsce.

Φίλα διὰ συγγένειαν | Eam nimirum, de qua *ſuperius* § 1. Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλοι. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τέϑνηκε πᾶς ἐλεεινός | Ita *l.* 7. § 26. *Ubi quis in te peccaverit, cogita ſtatim apud te, quid illud fuerit, quod bonum malúmve ratus, id culpæ adminiſerit: τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτὸν. hoc enim perſpecto, miſereberis hominis*, quod tali nimirum opinione imbutus ſit. Et ſunt reverà improbi homines οἴκτου μᾶλλον ἢ φϑόνου ἄξιοι, (contra quàm de rebus ſuis Andocides *orat. de reditu.*) *miſeratione potius quàm indignatione digni. Nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum. cùm itaque ægros corpore minimè dignos odio, ſed potius miſeratione judicemus, multò magis non inſequendi, ſed miſerandi ſunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Conſol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Pſal.* 118. § 7. *Sanctus quiſque cum cæditur, non humilitatis ſuæ qui cæſus eſt, ſed inſolentiæ ejus qui cædit, miſeretur: ut à veſano filio pater, ut ab amente ægroto medicus contumeliam paſſus dolorem, non ex eo quod perpeſſus fuerit, ſentit; ſed ob id, quod ille quem ſanum eſſe cuperet, injuriam ſibi veſanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν ἁμαρτάνοντα ἀνϑρώπινον, ὁ καλός ἐστι νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ προσῆκε τέχνῃ τῇ περὶ ἰατρῶν ἐπιστρέϕειν. ὁρᾷς γὰρ πάντας τὸν μανόμενον. ὁρᾷς ἕλκωμα νόσου ποιούμενον, οὐ νόσον κατηγορεῖς. Stoicis autem improbi omnes amentes habentur. Ita Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; quaſi diceret, iſtud potiùs. Et Marcus *l.* 7. § 25. δεῖ συγγινώσκειν *ignoſcere oportet.* Sed & *l.* 1. § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qui & Stoicus ipſe, didiciſſe ſe profitetur. Verùm cautè iſtîc & cum reſtrictione aliqua, Τέϑνηκε πᾶς ἐλεεινός, id eſt, *modo quodam miſeranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, quod ſtatuit ἔλεον εἶναι πάϑος, καὶ συσταλὲν ἄλογον, *miſericordiam eſſe ægritudinem ſive perturbationem, contractionémque animi, à ratione alienam.* itaque τὸν σοφὸν ἐλεήμονα μὴ εἶναι· *Sapientes non eſſe miſericordes.* Laërt. *lib.* 7. in *Zenone.* de quo & Lactant. *inſtitut. lib.* 3. *c.* 22. *Illud ſatis ad coarguendum hominis errorem, quòd inter vitia & morbos miſericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis ſententia, *cujus inventorum æmuli ſint Stoici, Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & levem.* cùm Plato & Ariſtoteles contra docuerint, *Viri boni eſſe miſereri.* Quin & Euripid. contra prorſus quàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἔνεστι δ' οἴκτου, ἀμαϑία μὲν ἐξαμεῖν,
Σοϕοῖσι δ' ἀνδρῶν. καὶ δὲ οὐκ ἀζήμιον
Τυράννῳ ἐνεῖναι τοῖς σοϕοῖς λίαν σοϕόν.
Non imperiti motus eſt miſereſcere,

Sed est viri sapientis, nexaque imminet,
Cùm sapere sese qui putant, sapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

Ἀνδρὸς πονηροῦ σπλάγχνον ὁ μαλακισμός.
Misereſcere haud ſcit impii cordis rigor.

Nec incelebre, aut inſcitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βωμὸν, ἔστε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον. *Nec è templo aram*; (ad quam miſeris & vexatis receptus ſit;) *nec ex vita humana tollendam miſericordiam.* Iſtâ ſi-quidem ſublatâ, quod Plin. *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam torvitatémq; naturæ duram & inflexibilem, affectúſque humanos odimit.* Verùm Stoicorum dogma iſtud Seneca clariſſimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Miſericordiam plerique ut virtutem laudant, & bonum hominem vocant miſericordem: hæc autem vitium animi eſt. Eſt enim vitium puſilli animi, ad ſpeciem alienorum malorum ſuccidentis. itaque peſſimo cuique familiariſſima eſt.* Et mox: *Miſericordia eſt ægritudo, ob alienarum miſeriarum ſpeciem. ægritudo autem in ſapientem virum non cadit.* Denique *c.* 6. *Miſericordia vitium eſt animorum, nimis miſeriæ faventium: quam ſiquis à ſapiente exigit, propè eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò iſta, quia durius aſperiúſque dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem*, ubi ſubjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergo non miſeretur; quia & ſine miſeria animi non ſit. Cæterùm omnia, quæ qui miſerentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas ſolvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam nonium ſepeliet. at faciet iſta tranquillâ mente, vultu ſuo. Ergò non miſerebitur ſapiens, ſed ſuccurret, ſed proderit, in commune auxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaque Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι δὲ φιλοσόφων καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἐπιχύσεις ἀνθρώπους μνώμενον, ὡς κρᾶσιν βουθῆν, ἃ συμπαθεῖν καὶ συναλγεῖν τοῖς πάθεσιν ἄλλου· ἃ δὴ μεῖζόν ἐστιν, ἀδὲ αὐτὸ ἀμύητον τῶν καὶ ἀκηκοιμένων φαῦλος τὸ εἶδος αἰδεσιμώτερος ἐνδυμίων καὶ δυσοφῶν ἐῶσιν, ἀλλὰ παρεγγυῶσιν ἀνδ λύπης τὴν κρᾶσιν. Scilicet talem volunt eſſe ſapientis affectum, qualem noſtri *miſericordiam divinam* prædicant. Qui, ut autor libri *de patient.* ſub Auguſtini nomine, ſive Hugo is de S. Victore, ſive alius quis eſt. *c.* 1. *Zelat ſine aliqua moleſtia, iraſcitur ſine aliqua perturbatione, miſeretur ſine aliquo dolore, patiens eſt ſine ulla paſſione. Si, tanquam noſtra, illa cognoſcimus, in illo nulla ſunt.* Videatur Anſelm. *proſolog. c.* 8. & Thom. Aquin. *ſumm. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Quin, & Aug. ipſe *de morib. Eccleſ. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Quare illa omnia, quibus hujuſcemodi malis incommodiſve reſiſtitur, qui officiosè atque humaniter præbent, miſericordes vocantur, etiamſi ſapientes uſque adeò ſint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam quis ignoret ex eo appellatam eſſe miſericordiam, quòd miſerum cor faciat condolentis alieno malo?* Quanquam reverà *miſericordia* potiùs dicta, *quòd cordi ſit aliena miſeria.* Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Aug. *Et quis non concedat ab omni miſeria liberum eſſe debere ſapientem, cùm ſubvenit inopi, cùm veſtit nudum, cùm peregrinum tecto excipit, cùm oppreſſum liberat, cùm denique humanitatem ſuam uſque ad ſepulturam porrigit mortuorum? etiamſi id faciat mente tranquillâ, nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed adductus officio bonitatis, miſericors tamen vocandus eſt. huic enim nihil obeſt nomen, cùm abſit miſeria.* Verùm & ea Græco vocabulo abeſt. quod & Zanchius obſervavit. itaque de nomine tantùm controverſia eſt. Veruntamen mox Stoicos obliquè perſtringens, quibuſcum tamen de re ipſa conſentire planè videtur; *Stulti verò*, inquit, *cum miſericordiam quaſi vitium devitant, quia officio ſatis non veri nequeunt, ſi nec perturbatione commoventur, congelaſcunt potiùs rigore inhumanitatis, quàm vitiosis tranquillitate ſerenantur. Itaque multò prudentiùs Deus etiam ipſe miſericors dicitur: qui quemadmodum dicatur, reſtat intelligere iis, qui ſeſe idoneos religione ſtudioq; præſtiterint.* Vides, utì Senecæ gemina ferè, quoad ſenſum, loquatur; de vocabuli uſu duntaxat Senecæ neutiquam concedens. Nam quod *retract.* 1. 7. de ſapientibus quod hîc dictum eſt, *non ſic accipiendum* monet, *quaſi definierit, in hac vita eſſe tales ſapientes, quandoquidem non, cùm ſint; ſed etiamſi ſint, dixerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorſus videtur, qui, *quis ſapiens ſit, aut fuerit*, inquit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipſi ſolent dicere.* quique *ſapientem*, vel ſapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qualem nemo mortalis eſt unquam conſecutus*, ut idem *de amicit.* Ἐγὼ δὲ τὸν ἀληθῆ γῆν, οὐδ' ἑωρακα, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Quanquam audentiùs Senec. *de ſapient. conſtant. c.* 7. *Non eſt, quod dicas, ità ut ſolet, hunc ſapientem noſtrum nuſquam inveniri. non fingimus iſtud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ virtutis concipimus, ſed qualem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; quod & ipſe alibi fateris. Ad veritatem propiùs acceſſere illi, qui (Stobæo referente *collectan. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4 § 8.) κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σοφόν τινα γενόμενον νομίζουσι· hoc eſt, *primis temporibus*, ante lapſum nimirum primævum, *ſapientem exiſtimant quandam extitiſſe.* Verùm hæc utcunque ſe habeant, patet hinc interim, cur noſter iſtîc oratione ſuſpensâ uſus, τρόπον τινα, non ἁπλῶς, ἀληθῆ dixerit.

Δι' ἀγροικίαν | Vide *ſupr.* § 1. & *lib.* 11. § 18. Polyb. *hiſt.* 12. Δεῖ τοῖς μὲν κατ' ἀγροικίαν παραπίπτουσι δίδοναι συγγνώμην τοῖς δὲ κατ' ἀφελείαν, ἀπαλλάττειν ἔχειν. Sic Perſ. *Sat.* 3.

——*caret culpâ, neſcit quid perdat.*——

Verùm

Verùm in istis distinctiones quasdam adhibet Aristot. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò siquidem distinguit περὶ τὰς ἀγνοίας. Ἀγνοῶν μὲν γὰρ ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πράττειν, καὶ δι' ἃ, ἀκρατὴς· καὶ διὰ τοιαύτην μὲν τινὰ ἄγνοιαν ἄδικος καὶ ὅλως κακὸς γίνονται. τὸ δ' ἀκούσιον βέλτιον λέγεσθαι, ὅταν τις ἀγνοῇ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἐν τῇ προαιρέσει ἡ ἄγνοια, οὐδὲ τὸ ἀκούσιον, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας· ὅσῳ δὲ καθόλου ψέγονται μὲν διὰ τὴν ἄγνοιαν ἀλλ' ἢ καθ' ἕξιν ἔπραξε, ἐν οἷς καὶ οὗ ἕνεκα πράξεις· ἐν τούτοις μὲν καὶ ἧττον καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò distinguit inter τὸ δι' ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πράττειν. Ἕτερον δέ, inquit, ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν, τοῦ ἀγνοοῦντα πράττειν. ὁ γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δέ, ἀλλ' ἀγνοῶν. Clemens Marco σύμφορος planè, *Strom. l.* 4. Καὶ μισοῦσι τὸν ἐπιπλήττοντες, οἷον ἔνιοι τῶν ἀγνοούντων αὐτοῦ, εἰπεῖν τῆς ἀμαθίας τὸν γνώμιμον αὐτοῦ Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπαίνισαι παλαίτερος δεῖ σοῦ μικίων; οὐχὶ δ' οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ἐλεᾷς, εἰ πρὸ τυφλὸς ἐλεεῖσθαι, εἰ πρὸ χωλὸς, ἔτι πρὸ τὰ κυνιστὰ τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους; Obiter monendum, apud Suidam hinc restitui posse vocem ἐλεεινὰ, quæ periochen istam recitanti in Δαίμων, excidit; sicut & in sequentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη | quâ laborant ii, quos πυπρωμένους περὶ ἀρετὴν Philosophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc est illa sive πήρωσις sive τυφλότης, non corporis, sed *mentis cæcitas*, de quâ & noster *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ χαλεμένων τῷ νοερῷ ὄμματι· quam & sacra pagina passim tangit. Esaiæ. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act.* *c.* 28. *v.* 26, 27. Paul. *ad Ephes.* *c.* 4. *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc.* *c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò majorem deteriorémque multò, pronunciat. Καὶ γὰρ ἔστι, τὸ κυκλοτερὲς ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν πεπρωμένην, ἧς βαθὺ σκότος ἀφεγγοῦς καλύπτειν. Philo *de provident.* apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια δὲ χαλεπωτέρα τῆς ἐν τῷ σώματι πήρωσιν ὑπάρχουσα τῇ ψυχῇ, πάντων ἀμηχανημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *differt. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, quam Marcus hîc, causam agit: Ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον δεῖ σοῦ μικίων, καὶ ἀποτετυφλωμένον, ὑπὸ τῶν ὑπὸ διακειμένων τῶν μεγίστων καὶ λυπηρῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τοῦ γνώμιμου τοῦ διακειμένου σοῦ ἀγαθῶν καὶ σοῦ κακῶν μὴ ἀπολλύειν. πῶς ἀνεξίφρονον τοῦτο καὶ ἐκείνῳ ὅμοιον· τοῦτον ἐᾷν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύειν, καὶ τὸν κωφόν; μικίση γὰρ βλάβη ἡ σοῦ μικίστων. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquilonem tortis uellera fucum,
Certiùs accipiet damnum, propiúsve medullis;
Quàm qui non poterit uerum distinguere falso.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream tristiùs paulò se habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror*, ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ & muscæ & culices habent; & non lætari illius possessione, quam Sancti soli & Apostoli meruerunt. Ex quo pervides,* (Hieronymi sunt *ad Castrutium*) *quod multò melius sit spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ γὰρ πλεῖον πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ἕτοιμον ἀφαιρεῖσθαι! Corrupta ista esse monitu nihil opus. corrigere forsan haud ità proclive fuerit. Suidas in Ἀκίρεων (pro quo tamen, Ἀκρεαῖον substituendum esse liquet) sic habet: Τὸ γὰρ πλεῖον πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἕτοιμον ἀκρεαῖον φαίνεται. Quid si legerimus? Τὸ γὰρ πλεῖον πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἦν ἴσον. καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ἕτοιμον ἀκρεαῖον ἀφαιρεῖται. ab autoris mente certè ista neutiquam discedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam quis diutissimè protrahat, an brevissimè defungatur. idem siquidem prorsus est, quod uterque istorum tum superando vivit, tum moriendo amittit; atque idipsum punctum temporis insecabile duntaxat. quum enim tempus præsens idem utrique sit, nec amitti possit nisi quod impræsentiarum habetur; idem necesse est id sit, quod uterque moriendo amittit. Illud autem est insecabile quiddam. & hoc igitur.* Ita *l.* 12. § 26. Τὸ πλεῖον μόνον ἕκαστος ζῇ. καὶ τοῦτο ἀποβάλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariss. D. Salmasio, qui de aliis locis requisitus, pro liberalitate sua, & de isto sententiam suam responso inseruit, cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ ἓν καθίστατο | Ità *lib.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐρασμιώτερος ὑπεδυσὰν εἰς ἴσον καθίστατο τῷ σαπρῷ. Sen. *quæst. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia fere constanter, si cogitaveris nihil interesse inter exiguum tempus & longum. horæ sunt quas perdimus. puta dies esse, puta menses, puta annos: perdimus illos, nempe perituros, quid, oro te, refert, num perveniam ad illos? fluit tempus, & avidissimos sui deserit. nec quod futurum est, meum est, nec quod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni est modicum fuisse.* eleganter Lælius ille sapiens [illegible] *venti quidam, Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis sexaginta, quos non habes? nè ex hoc quidem intelligimus incomprehensibilis vitæ conditionem & sortem temporis semper alieni, quòd annos annumeramus amissos.* Quæ postrema favere possent superioris clausulæ lectioni vulgatæ, quam Mer. Casaub. etiam admisit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· ut *tempus præteritum, quod jam amis-*

sum est, inæquale esse concedatur, cùm longius his, illis brevius extiterit: si id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, quod habetur, contendit: & utrumque *insecabile* esse concludit, & quod amittitur & quod habetur.

Ἀκρεμόνιον | *Infrà* § 17. Τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ὁ χρόνος σῶμά. & *l.* 3. § 10. Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκρεμόνιον· τὰ δ' ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; quod est, quod fuit, quod futurum est. Ex his quod agimus breve est, quod egimus certum, quod acturi sumus dubium.* Et in hoc igitur sensu verum est, quod Poeta nescio quis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars est vitæ, quam nos vivimus.

quod esse ex Menandri *plocio* traductum, unde istud Stobæo *tom.* 2. *tit.* 108. laudatur,

Μικρόν τι τοῦ βίου χρόνου ζῶμεν χρόνον;

docet Janus Rutgersius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὃ γὰρ ἂν ἔχῃ, πῶς ἂν τις τοῦτο αὐτῷ ἀφέλοιτο | Hinc proverbialia illa, Plaut. *Asin. act.* 1. *scen.* 1. *v.* 79.

——— *maximas nugas agis.*

Nudo detrahere vestimenta me jubes.

Tène ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu? Apul. *fabul. Miles. l.* 1. *Quid viatori de summa paupertate latrones auferre possunt? an ignoras, inepte, nudum nec à decem palæstritis despoliari posse?* Joannes ille oris aurei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.* Ἢ οὐκ ἀκούεις, inquit, τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἕκαστον ὁμοῦ συνῳδόντες δύνανται ἀποδῦσαί ποτε.

Πάντα δὲ ἀΐδιὰ ὁμοίως | Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμοιοῖ καὶ ὁμοιοῖ. & § 46. ἀεὶ τὰ αὐτὰ καὶ τὰ ἀμοιβῆς. & *lib.* 9. § 35. δὲ αἰῶνος ὁμοιοῦς ἐγένετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦτ' ἔτερα ἔσται. & *lib.* 7. § 1. πάντα σωπᾷ, καὶ ὕδη κρυόν. & *l.* 12. § 26. πᾶν τὸ γινόμενον ἔτος ἀεὶ ἐγένετο, καὶ γηράσεται, καὶ πάλαι πάλαι ἔσται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

——— *eadem sunt omnia semper.*

Ἀναστυλέμβια | Sic *l.* 9. § 28. Ταῦτα δέ τὰ τῷ κόσμῳ ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, δὲ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Aristot. *Physic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. *q.* 3. Καθάπερ φασί, κύκλον εἶδ τὰ ἀνθρώπινα. quo loco & Alcmæonis illud festivum commemoratur, περὶ ἀνθρώπου διὰ τοῦτο ὑπάλυσδ. ὅτι ὑ δύνανται πρὸ ἀρχῆς τῇ πλεῖ φροσάλαι hoc est, ἐπιπαρέμπεσον πάλιν ὀπί. πρὸ ἀρχῆς, καὶ συνάχθε ποιεῖν. itaque *circulationem* istam intelligendam de rebus, non numero, sed specie iisdem recurrentibus, & Plato *Timæo*: τοῦτο ἕμα πᾶν, δὴ τεχῇ ἀεὶ μιμούμενον, χρήσιμον. Senec. *epist.* 24. *Nullius rei finis est: sed in orbem nexa sunt omnia: fugiunt ac sequuntur. dies nox premit, dies noctem: æstas in autumnum desinit, autumno hyems instat, quæ vere compescitur. omnia transeunt, ut revertantur. Velut in orbe aut pilâ, motus ordo mutatur, & quæ sequebantur præcedunt, & quæ occidebant oriuntur; omnia, quomodocunq; ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de resurr. c.* 12. pòst superiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum,* &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis inest quidam velut orbis.* Et Aurel. Victor. in *Aurelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilque accidere, quod rursum naturæ vis ferre nequeat ævi spatio.* ità restituit sententiam optimam, pessimè habitam Cl. Salmasius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πᾶμα γὰρ πᾶσι κυκλοῦσιν, ὥσπερ ἕρπει σεφάδης πλάδοι. Et Aristot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὰς τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖδ περὶ τοὺ αὐτούς.

Οὐδὲν διαφέρει | *Nihil,* inquit, *refert per breve aliquod temporis spatium, an in perpetuum ista videris.* quare? quia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὃ τὰ νῦν ἴδδν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ὀξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμοήθη καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἔγγιον ἔτει, καὶ τὸ πεισὸ ταῦτα ἰσορρόπου. & *lib.* 12. § 35. Τὸν κόσμον διαφθήσει πλέοντι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ, οὐδὲν διαφέρει. Ità quod Senec. *ep.* 101. *Nihil interest inter diem & seculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *supposititio,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

——— τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις διαφήσας ἐλύπησ', Παρμένων,
Τὰ σώμαθ' αὑτοῦ· ἀπῆλθεν, οὐδὲν ἦλθεν ταχύ·
Τὸν ἥλιον, τὸν κοινὸν ἀέρα, ὕδωρ, γέρα,
Πῦρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὁμοῖ παρόντα· κἂν ἑξακισχίλιά σφόδρ' ὀλίγους,
Σαμβόντερα τούτων ἕτερα ὄψεται ποτέ.

i. e. Vertente Grotio:

——— *hunc credo felicissimum,*
Qui cùm spectârit, Parmeno, placidè Deûm
Augusta dona, redit citò unde venerat:
Jubar, inquam, solis publicum, nubes, aquas,
Ignem. namque annos quamvis centum vixerit,
Eadem videbit: sitque licèt ævi brevis,
Tamen istis nihil est conspicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 16. conquerenti exuli quòd Athenas non videret: Πότε ἦν Ἀθῆναι πάλιν ὄψομαι, καὶ τίνι ἀκόσομαι; τάλας ὡς ἀρεῖ σοι, ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχιστα τιθηξόμενοδ | Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qua liceat mihi bona cum venia dissentire ab Hen. Stephano, licèt rerum Græcarum peritissimo; qui τιθήξομαι vult esse *futurum secundum,* sive *paulò post futurum,* ut Grammatici vulgò nuncupant, à θήσω· eòsque notat, qui thema fingunt inauditum, τιθήσομαι nimirum, cujus futurum sit τιθήξομαι. Quum tamen neutrum horum necessarium sit ad vocabuli istius analogiam statuendam.

endam. Siquidem, ut monet Eustath. *ad Iliad. μ. more Syracusanis familiari, ex præteritis præsentia sæpenumero formantur.* Sic κέκληγα κεκλήγω, πέπληγα πεπλήγω, ἔσπηκα ἐσπήκω, τέθνηκα τεθνήκω. Sicut ergò ἐσπήκω ἐσπήξω, & in media voce, ἐσπήξομαι. Unde Sopater *epist. ad Hemeter.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Τίς ἔν ὅτῳ χρὴ Σιμωνίδῃ λόγον πεζάγωρον, ὃς χρὴ πᾶσαν τύχῃ ἐν πρεσμάτων ματᾶσαν ἀσφαλῶς ἐσπήξεται; & Marcus *lib.* 10. § 36. ὑδεὶς ὅστις ἔστως ἐυπόπιμος, ἢ ἀποθησόμενος ἐ παρεσπήξονται πῆξαι ἀπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Ità τεθνήκω τεθνήξω. Unde Marcus *l.* 7. § 22. ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφ ὅτιοῦν τεθνήξεται. ut τεθνήξω illud in Aristoph. *Acharn.* cur sit Stephano suspectum, nihil ampliùs exstat. quod & apud Suidam autor innominatus.

Τοῖς ἢ ἐπίσευε φόβον, ὡς αὐτίκα τεθνήξοντος. | Et in voce media τεθνήξομαι. *lib.* 4. § 37. Ἥδη τεθνήξῃ. Et *ibid.* § 47. Εἰ τὶς σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὔριον τεθνήξῃ. unde participium τεθνηξόμενος, quo noster etiam non semel usus est. Clem. *Strom. l.* 4. Ὑπακούων τῆς ἐντολῆς βιώσεταί τε, κἂν ἐὰν δέῃ, τεθνήξεται· διὰ ἂν οὕτω διὰ παντὸς ζωοποιηθῆναι. Quod & Tatian. *adv. Græc.* θεὸν μόνον (Deum vult) ἀρνεῖσθαι κελεύομενος, ἃ πεισθήσομαι, τεθνήξομαι ἢ μᾶλλον. Lucian. *Antholog. l.* 1. *c.* 12.

Ὡς τεθνηξόμενος, ἧς σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε·
Ὡς ἢ ἐωσόμενος, φείδεο σῶν κλεάων.

§ 15. Πᾶν ὑπόληψις | Et πᾶσα ὑπόληψις. Nihil istis apud nostrum crebriùs occurrit. ità *l.* 12. § 8, 22, 26. & *l.* 4. § 3. Ὁ βίος ὑπόληψις. & *l.* 3. § 9. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν. Senec. *epist.* 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt. — tam miser est quisque, quàm credit.* Vide *ad l.* 8. § 47.

Δῆλα | Δηλοῖ, forsan; *ostendunt, probant hoc.* Ità de Marco nostro Herodianus: Δηλοῖ ἢ ὅσα χὴ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἢ γραφέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de causs. plant. l.* 6. *c.* 27. Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον ἢ ἄλλων. Δῆλον (leg. Δηλοῖ) ἢ ἡ στερυφλία. καὶ ἡ μικρογραφία, καὶ ἡ χρόα τῆ καρπῷ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος.

Τὰ περὶ τὸν κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα | De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laert. *l.* 6. quænam autem vel ad istum vel adversùs istum scripta (ità enim verba, prout habentur, sonant) Marcus hîc respexerit, mihi tam incertum est, quàm quod est incertissimum. M. Casauboni interim sententiam hactenùs probo, ut Monimi ipsius scripta designari existimem. non tamen ut in eis per *dialogismum* sub aliena persona istud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipsius dogma fuerit. Itaque legendum literulâ unicâ immutatâ, τὰ περὶ τὸν Κυνικὸν Μονίμου λεγόμενα, *quæ à Monimo Cynico dicta sunt.* neque enim est, quod de Syntaxi ambigat quisquam, cùm familiaris admodum ea sit. Sic enim, præter Herodianum superiùs adductum, Homerus *Iliad. α. v.* 159.

Τίπτε ἀρνούμενοι —
Περὶ Τρώων. —

id est, περὶ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas sumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et Odyss. ζ. v. 207.

— περὶ γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες.
Omnes enim à Jove sunt.

Et Clemens *Strom. l.* 1. κολάζονται περὶ τῆ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. *Horum autores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

— ἐπαίνου τεύξεται περὶ γῶν ἐμοῦ.
— *à me certè laudem feret.*

Et apud Tragicum Cassandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

Καὶ περὶ παθήσων, κἢν κακοῖσι κειμένων·
Σοφὴ κέκλημαι· πεῖν παθῶν ἢ μαίνομαι.
Ab his, qui in ipsa inciderunt jam mala,
Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.

Cæterùm ad Pyrrhonios sive Scepticos inclinâsse Monimus videtur. quanquam enim admittere illum in familiam istam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter τοὺ τὸ κριτήριον ἀναιροῦντας i.e. *eos qui veritatis dijudicandæ medium certum sustulerint*; Monimum Canem recenset, *lib.* 1. *adv. Logic. c.* 2. eúmque asserit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάσαι τὰ ὄντα, τοῖς τε κατ' ὕπνους ἢ μανίαν περιπίπτουσι παῦτα ὁμοιῶσαι· id est, *ea quæ sunt, picturæ adumbratæ consulisse, nostras eorundem perceptiones, eis quæ dormientibus aut mente captis se ingerunt, geminas prorsùs censuisse.* Quin & dogma ejus quod fuerit, clariùs indicat autor idem *adv. eosd. l.* 2. *c.* 1. Μόνιμος ὁ Κύων τύφον εἶπε τὸ πάντα ὅσα ὀιοῖς ὅτι μὴ ἐκ ὄντων, ὡς ὄντων. *Monimus Canis typhum esse dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* substituerit, nihil erat) *id est autem, opinio eorum quæ non sunt, ac si essent revera,* quod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco superiore*, & *Pyrrhon. hypotyp. l.* 2. *c.* 4. adductus.

Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
Certi aliquid nemo novit; sed opinio cuncta est.

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata est. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆς γνώσεως φυσεῖ καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l.* 1. ex Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1, 2. Lucem hinc obiter claram medelámque dabimus certissimam Menandri verbis à Lactio ex *Equisone* (non ex *Citharista*, quod frustra Cl. Casaub. ariolatus est) adductis, quæ viros insignes inaniter hactenus torserunt. Ea in Laertii codicibus ità exhibentur:

Τὰ γὰρ ὑπολειφθέντ' τύφον εἶ πᾶν ἔφη.

Quod Ambr. Camald. vertit;

Nam cuncta fastum dixit esse cætera.

præter peram, scil. *aut tres etiam*, quas habere dixerat, *peras.* Verùm id seriem orationis non pati cùm adverteret

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo definxit:

Τὸ γὰρ ὑπολαμβάνειν τυφλὸν εἶ πᾶν ἔφη.

ac si mens esset;

Cæcum esse dixit omne quod præsumitur.

& tanquam *Lavernionem* perstrictum vult à Comico philosophum. Ac felici quidem in priore vocabulo conjecturâ usus est: τῦφον in τυφλὸν quòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γὰρ ὑπολαμβάνειν τῦφον εἶ πᾶν ἔφη.

Typhum esse dixit omne quod præsumimus.

id est, *opinionem meram certitudinis inanem.* nec aliud ferè, verba si spectemus, Marcus hîc. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem si attendimus, aliud planè. Quæri igitur potest quomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire queat: cùm certitudinem nulla secta aut exertiùs professa sit, aut enixiùs propugnaverit, quàm Zenonia & Chrysippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, quæ à Monimo sunt adhibita ad dogma suum de *opinione mera* statuminandum, ostendere simul, multum imò totum fere in hoc consistere, quibusnam quisque opinionibus inbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος ἢ τύφος.

Ἐάν τις αὐτῷ τὸ ὑόσιμον μίχει τῶ ἀληθεῖ Νίκητα | *Si quis quod ab illo suaviter ac jucundè dictum est, eatenùs amplectatur, quatenùs est veritati consentaneum.* Quod ideò dictum, quia Monimus, Laertio teste, γέγραφε παίγνια τινὰ καὶ κωμῳδίας μεμιγμένα, i. e. *ludicra quædam scripsit, quibus seria subessent.* Id quod & de Socrat. Galen. *de usu part. l. 1. c.* Αὐτὸς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔφασκε, μιγνύειν ἀεὶ τοῖς σπουδαίοις παιδιάς. Quin & de Diogene in *Cynismo* Julian. Imper. Μὴ τοίνυν τι παίζωμεν, ὅσα ἔπαιζε, ταῦτα αὐτὸν ἐσπουδακέναι νομίσωμεν, ἔστι μοὶ γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις ἰδεῖν σπουδαῖον. Senec. *epist.* 58. ubi de ideis Platonicis differuerat; *Quid,* inquis, *ista subtilitas mihi proderit? Si me interrogas; nihil. Sed quemadmodum ille cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, &, ut dici solet, pascit: sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblectamentis reficere. Sed ipsa oblectamenta opera sint: ex his quoque, si observaveris, sumes quod fieri possit salutare, hoc ego facere soleo: ex omni natione, etiamsi à philosophia longissimè aversa est, eruere aliquid conor, & utile efficere.* cur autem τὸ ἥδιστον loco τοῦ ὑόσιμον legi voluerit Annot. Lugd. nullus assequor; præsertim cùm τὸ ὑόσιμον ductâ à reditûs ad suos jucunditate metaph. idem significare agnoscat.

§ 16. Ὠφελεῖσε ἑαυτὸν ἡ ψυχή | Ità *suprà* § 6. Ὠφελεῖσε, ὠφελεῖσε αὐτὸν, ὦ ψυχή.

Ἀπόσπασμα καὶ ὄχθος τοῦ κόσμου | Ità *lib.* 4. § 23. Ἀπόσπασμα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τῆς κοινῆς φύσεως λόγου. Eum, qui vel sorti suæ ab universi Dómino assignatæ non acquiescit, vel hominem aliquem sibi congenerem aversatur, *apostemati* sive *abscessui* confert. Galen. *therapeutic. ad Glaucon. l.* 2. Ἀποσήματα vocant Medici τὰς διὰ δίσης ἰκνέας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίσασι τὰ σφέτερα ἀλλήλων ἰάσονται σώματα. Φύματα verò idem *ad Epidem. l.* 6. definit, τοὺς ἔξω φύσιν ὄγκους τοὺς ἐπὶ τοῦ ἔξωθεν αἰτίας γινομένους· μᾶλλον δὲ τοὺς ἐπὶ τὴν ἐπιτὸς πλῆθος ἐσφορμένους· ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ γῇ φυομένου sic dictos. licentiùs tamen ista quandoque sumuntur: & τὸ φῦμα ἀντὶ τοῦ ἀποσήματος usurpatur. hinc in historia illa celebri sive Promethei Thessali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Aristot. Physic. l.* 2. sive Jasonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperam exhibent codices Pliniani *l.* 7. *c.* 50.) quod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celsus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέρει | Vide *supr.* ad § 9.

Ἐπ' ὀλίγα σκοπόν | Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 10. § 36. Basil. Cæsar. *orat.* 24. Καὶ τοι τίνα ἔχει λόγον, συκοφαντῶ μὲν ἐκ αἰκῆ τοῖς πράγμασιν ἐπιτίναι, ἀλλὰ σφόδρα εὐδωίσην τὸ σκόπελον· καὶ τοξότου τινὸς σκοπὸν βάλλειν καὶ μὴ δι' ἡ καλλιστὴν τίνα ἢ τεκτονικὴν ὅσα τε καὶ τῶν τέχνων ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ ἐκ τούτων ἀμιμήτων ἀπολείπεσθαι, σφόδρα γε τὸ φιλοσόφου ἀναδὲς καὶ ἡμέτερον; ἃ γὰρ δὴ πρὸς χειροναξίαν δεῖ πόρρω τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς ἐκ ἔστι, σφόδρα ὃν ἀφορᾶν πολλὰ ποιεῖν καὶ λέγειν χρὴ, τὸν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις σφετοιζόμενα μέλλοντα. ἢ ὥσπερ ἂν ἐκ ἐπιθυμῶ ἀπηχῶς καὶ πρὸς πολλῶν τὰ ἀνερμάτιστα, ὑπνώδης ἡμῶν τοῦ ἐπὶ πρὸς τῆς ψυχῆς οἰάκων καθίζομαι, οὐκ ἐκ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω σεσιφεσμένον. Senec. *epist.* 95. *Hæc nemo facit quemadmodum debet, nisi habuerit, quò referat. proponamus oportet finem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum dictumque respiciat. veluti navigantibus, ad aliquod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito, vaga est.* & *ep.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Hæc à navigantibus translata sunt. Metaphora, quâ noster hîc usus est, à *sagittariis* est desumpta; de quibus Senec. id. *epist.* 71. *Scire debet quid petat ille, qui sagittam vult mittere; & tunc dirigere, & moderari manu telum: errant consilia nostra, quia non habent quò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qui jaculari discit, destinatum locum captat, tum manum format ad dirigenda quæ mittit.* Et Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ' ἔν γε πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπὴν καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Eudem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν διωκόμενον ζῆν κατὰ τινὰ αἵρεσιν. διὸς τινα σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, ποιήσεται πάσας τὰς πράξεις· ὡς τό γε μὴ συντετάχθαι τὸν βίον πρὸς τέλος, ἀφρονώσης πολλῆς σημεῖόν ἐστι. Itaque Cicero, *de finib. l.* 1. *Quid est in vita tantopere quærendum, quàm quis sit finis, quod extremum, quod ultimum, quò sint omnia bene vivendi, rectèque faciendi consilia referenda?*

referenda? Et Marcus eremit. *de leg. spir.* § 54. Ὁ ἀκήκοος ὀφθαρῆναι, μαπεποιήκεν.

Εἰκῇ | *temerè*, hoc est, ἀνὰ ἀναφορᾶς, ut *l.* 12. § 20. *citra respectum habitum ad finem aliquem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἔκαστον γὰρ ἡμῶν γινόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ, ἂν μὴ ὅτι μάλιστα ἀναφέρωμεν, εἰκῇ ποιήσομεν· ἐὰν δ' ἐφ' ᾧ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως.

Καὶ ἀδιακολούθως | *Nullâque consequentiâ.* Xyl. Sed hoc esset ἀνακολούθως potiùs. *Sine justa ratiocinatione & consideratione, ad finem communem conse-* 10 *quatur, necne.* Cas. ἀδιακολούθως *intelligere, intelligendo assequi vel consequi.* ἀπερακολούθητος igitur ἐνεργεῖν, est *facere aliquid, nescius quid agas, aut quid velis.* Sicut ἀδιακολούθως τῷ ποιεῖν, *ita bene facere cuiquam, quasi nescias, aut non advertas quid agas. l.* 5. § 6.

Δίκαιον γὰρ τὸ μικρόπολιν καὶ τὸν ὅτι τὸ τέλος ἀναφορὰν ἔχειν | Siquidem ut noster ipse *l.* 9. § 22. Ἡ τῆς οὐσίας μὴ ἔχειν τινὰ ἀναφορὰν, αὐτὴ διαφθορὰ τοῦ βίου. *Omnis actio, quæ ad finem debitum respectum,* vel propinquum vel remotum saltem, *non* 20 *habuerit, vitam nostram quasi in partes distrahit,* sibique minimè per omnia contentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ ἀλυσιτελὲς τινα καὶ δειλὸν οἰκοδομίαν ἄνευ διαφόρου ξύλου τὸ τυχὸν, ἢ λίθου εὐπρεπῆ μηδὲν, ἢ σιδήρου ἀφελοῦντα ἀπὸ μισθώσεως, οἷα πάσχουσι οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ φροντίδα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐμφορεῖσθαι εἰς ταυτὸ καὶ συνάγοντες· ἀλλ' ὅταν φρονήσεως, οἷς ἅδῃ, χαλκὸν ἱερεῖ τοῦ οἰκοδομήματος καὶ βασιλεῖ τοῦ βίου κατορθῶσαι χρυσὸς ἀρκῇ, ἄδειν εἰκὸς φρονίμως καὶ μουσικῶν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τὸ δύνασθαι τῷ λόγῳ προσάγειν καὶ προσαρμόττειν ἕκαστον.

Καὶ τὸ μικρόπολιν | Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 11. Καθάπερ εὐρύχωρος, ἀδιάβατος χώματα, ἴσχε φυτὸν μηδὲν τὸν δάκτυλον ἐκλείποντα. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἐστὶ παλαιὸς ἀφ' ἧς ἔστι φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φύσεως ἕκαστος κάλλος, ἅπαντας ἐπὶ τὸν ἀριστὸν καὶ ἐπὶ τὸ καλὸν βλέποντας, ὅσαπερ δίκην ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, δεῖ πάντα ἀνθρώπου πρὸς καὶ βίον ἄκρους καὶ μείζονα τῆς καθ' ἡμᾶς πάλαι ἐρίσαι. ubi Petav. pro ἄκρους, μακρῆς substituit. at Suart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκρους retinendum contendit, & tenuissima quæque & exilia maximè eo vocabulo vult designari.

Τὸ ἔνδον τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς φυσικωτάτης λόγῳ καὶ διαμῷ | Orbem, *urbis* ac *civitatis* instar habere vult: in qua homines universi, cives cùm sint, civitatis istius legibus ac institutis conformiter per omnia agere ipsos oporteat. Hanc autem iconem, quæ pulcerrima est sanè, frequenter ad modum usurpat. Ità *l.* 3. § 11. ἀνθρώπους πολίτας τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσὶν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος σύστασις πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρὶς μοι, ὡς ἀνδρείῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἀνθρωπε, ἐπολίτευσαι ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad nostri planè mentem Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Παῖδα ὄντα ταῦτα ὁ κοινὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπισκεμμάτων, τῷ αὐτῷ γνώμῳ ἕκαστα τῶν ὄντων τὰ ὅλα κοσμοῦντι οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τὸν νόμον τῆς πόλεως. Idémque *l.* 3. *c.* 24. Τίς οὖτος ἐπιτάττει; ὁ ἡγεμών, ἢ ὁ σατράπης, ἢ πόλις, ἢ τῆς πόλεως νόμος. δεῖ γὰρ μὲ ἀεὶ τὸν νόμον πείθεσθαι ἐν παντί. Chrysippus *de finib. l.* 1. à Laertio *lib.* 7. in *Zenon.* laudatus: Ἴσον ἔστι τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τῷ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν· μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τῶν ὅλων. διὸ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἔστι κατ' ἀρετὴν αὐτὸ, καὶ τὸν ἅπαντα λόγον, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ὅλου, ἴδιόν τι ἐνεργοῦσα ὧν ὁ παντοδύναμος εἶναι ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅπερ ἔστιν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διὶ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τοῦ ὅλου διοικήσεως ὄντι. Vide *ad l.* 10. § 1. Autor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac instituto pluribus disseruerat; ὅπως ἐπαληθεύσῃ καὶ ἐπὶ τῆς μείζονος πόλεως, λόγῳ δὲ τῇδε τῇ κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ὑμῖν ἐστιν εἷς ὁ θεὸς, ἐδημίας ἀποδεχόμενος διδασκαλίαν ἢ μετάθεσιν κρείττων ἢ εἷμαι καὶ βεβαιότερος ἐν κύκλοις ἀναγκαιοφόροις ἡγεμόνα δὲ ἑαυτοῖς αὐτὸν καὶ ἐμπαλαῖν, ὁ αὐτὸς διοικονομῶν τὰ διάκοσμα ἔσχατα καὶ γῆς, &c. Et Philo *de Ioseph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ὅδε ὁ κόσμος ὅτι καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί. λόγος δὲ ὅτι φύσεως, θεσμικὸς μὲν ὢν θεσμίτου, ἀπαραδόκητος δ' ὢν ὁ ποιητής. αἱ δὲ κατὰ τόπους αὖται πόλεις, ἀσθενεῖς τε εἰσὶν ἀεὶ δῆμοι, καὶ πολιτείας χρῶνται διαφερούσας, καὶ νόμοις ἄχθεσθαι αὐτοῖς. Vide *l.* 7. § 5. & *l.* 11. § 20.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή | Σπιγμὴν χρόνου, Græci; & *punctum temporis*, Latini, pro spatio angustissimo dixere: uti observat Donatus *ad Terent. Pherm.* 1. 4. translatione à Mathematicis factâ, quibus στιγμὴ sive σημεῖον id dicitur ἔμμεσος ὅδιν ut Euclid. *element. l.* 1. § 1. ideóque est insecabile, nec pro quanto habetur. Eóque sensu noster hîc; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμή· & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ἐνεστὼς τῆς χρήσεως στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Ità Plut. *de puer. educ.* Σπιγμὴ χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epist.* 49. *Punctum est quod vivimus; & adhuc puncto minus*: quod à Simonide forsan acceptum est. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Consol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ γήλια καὶ τὰ νήπια ἔτι στιγμή πως ὄντα ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μορίου τινὸς βραχυτάτου στιγμῆς. Quod autem illi στιγμὴν id est, *punctum*, Jo. Chrysost. *in epist. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id est, *momentum*, dixit. Ῥοπή ἐστιν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησὶν, ὁ πᾶς ἡμῖν αἰὼν σπεύδει τὸν αἰῶνα τὸν ἀπόντα. Vide *supra*, *ad* § 14. & *infrà ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡδέα, βίωσα | *L.* 5. § 35. Τὰ ἀδιάφορα ἐκ μελέτης, καὶ οὐκ ἐξ ὧν ἔτυχε. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 35. Συγχωρεῖν ἔστιν, τὰς μὲν ἐν μέ-

ρει πάσας ὑσίας ῥᾴον ἢ φέρεσθαι, τὰς μὴ ἐξ αὐτῆς συνθείσας, τὰς δ', ποδὶν ὁπόταν συσσηρμάσας οἷς δ' ἀφέσεσι ἢ ἄπτεσιν ἀεὶ θμοῖς ἢ πλέξεσι, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰσιούσαις συσσύδοις, ἐξαλλαγὴ τῆς ὑσίας λαμβανούσης· αὐξήσεις δ' ἢ τροθέσεις, ἃ χρὴ δίκαιον εἶναι ζωοθείας γενικῶς θαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι φύσεις δ' ἢ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι συσσύνεον. ὅτι τὸ καθιεζῶτας εἰς ἕτερον ἐκβαίνοντο δ' αὔξεσθαι ἢ τὸ μειοῦσθαι παῖδα σώματος ὄζειν ὑπονοεῖν φῶ ἢ διαφθορᾶς. Quid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ ἢ φέρεται ὀξέως, Εὐείπε δίκαιον, ἔτω ἢ κάτω. νῦν μὲν ἐν ὑποστάσει εἰς ἄκρον οἰδοῦνον, νυνὶ δ' ἐξ ἄκρης εἰς γῆρας ὑπονοσοῦν ἢ ὑποφερόμενον. Senec. *epist.* 58. *Quæcunque videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atque adjectione sunt. nemo nostrûm idem est in senectute, qui fuit juvenis: nemo est manè, qui fuit pridie. ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus quoque æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuesque figuras,
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Quæ quasi membranæ summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultro citróque per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est. ——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus quascunque videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora. ——

Et mox:

Usque adeò omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique partes.
Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi.

Inde Claudian. *in Mallii Cons.*

—— *Jamque fluentis Materia.* ——

Ἡ δ' αἴσθησις ἀμυδρᾷ· | Ita *l.* 5. § 35. Τὰ δ' αἰσθητὰ ἀμυδρᾷ· ἢ ὑπαργυρώματα.

Ἡ δ' ὅλου τοῦ σώμα θ' σύγκρισις, εὐσηπ θ' | *Corporis totius fabrica, putrescere apta,* sive *putredini obnoxia.* Σύγκρασις Junio magis placet, pro eo quod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam autore, legas, qui *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις ἐκ ἔτου ζωγκίρασιν τὸ συγκεκμαγμένον σῶ. Æschines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, ἢ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συγκέκριται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων. In eandem cum Marco istîc mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidúmque corpus: ex infirmis fluidisque contextum: ipso situ & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaque non *fuillo* tantùm *generi*, quod dixere veteres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici quidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr *de animal. non comed. l.* 3. aut piscibus duntaxat; quod Philo Jud. *lib. de mund. epif.* sed & animantibus quibusvis (humano etiam generi) *animam, nè putresceret corpus, pro sale datum,* haud absurdè dici poterit. Plaut. *Trinum. Act.* 5. *Sc.* 4.

—— *nos homunculi,*
Salillum animæ, quam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad quem locum interpretes: *Vasculum salis sumus,* i.e. *corpuscula animata: quia corpora sunt animarum vascula; anima verò corpori salis vice. quemadmodum enim carnes pecudum, si diu serventur sine sale, putrescunt: ita & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaq; Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὰ ἅλατα ἢ σωμάτων τὰ νεκρὰ διαπρᾶν ἄσηπτα ἢ μόνιμα πολλῷ χρόνον. ἀντιπάσχεται τῷ θανάτῳ, ἢ ὐκ ἐᾷ πωλεῖσθαι ἐξολέθαι ἢ ἀφανίζεσθαι τὸ θνητόν. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ψυχὴ θειότατον ἔσα ἢ ἡμετέρων, τὸ ζῆσα ζωοποιεῖν ἢ ῥᾴον ὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον· ὕτως ἡ ἢ ἁλῶν φύσις τὰ ἐκρὰ παραλαμβάνουσα, ἢ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀντιλαμβάνεται φερομένου ἐπὶ πλεῖ φθορᾶν ἢ κρατεῖ ἢ ἴσχει, &c.

Ἡ δὲ ψυχὴ ῥέμ θ' | Ita restituit Xyland. cùm ante ῥόμβος legeretur. ῥέμ θ', *vagus, sive divagatio.* nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολλῶ ἄλλω ἢ ῥέμβον. inde ῥέμβεσθαι. *supr.* § 7. ἢ ἀποῤῥέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casaubonus tamen *ad Adriani vitam,* ῥόμβ θ' legit; sed *vagam* exponit, ex Athanasii illo, ὃς πολλὰ ῥεμβομένη.

Ἡ δὲ τύχη δυσεκμάρτητον | *Fors, conjectu difficilis:* ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaque τύχῃ dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν θεσπίοις, χρήσεσι, τερατείαις. Plut. *de placit. philosoph. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de constit. Princ.* ἡ τύχη ἀδέσμευτον ἢ ἀδρυτόν τι πρᾶγμα. Theophrastus denique, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπ θ' ἡ τύχη, ἢ δεινὴ παρελθεῖν τὰ θεωρητικὰ ὁρμάς, ἢ μεταῤῥίπτειν τῶν δοκούντων εὐημερίαν, ὑδένα κύριον ἔχουσα παντός. & Plut. ipse *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmque, τύχην ἢ εἱμαρμένην,* convenire, quòd in utroque τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῶν τῆς αἰτίας existat.

Ἡ δὲ φήμη ἄπειτον. | Ità *l.* 4. § 3. Τὸ εὐμεταβόλητον ἢ ἄπειτον ἢ εὐρημένη δοκούντων. *Fama,* inquit, *est judicii expers quiddam.* Siquidem, ut Senarius antiquus habet,

Ἰσχὺν ὄχλ θ' ὄζιν, ὐκ ἔχει δ' νοῦν.
Res nempe valida turba est, sed mentis carens.

Ab

Ab istiusmodi ergo profecta, pérque eorum ora volitans fama, nil mirum, si fuerit, ut Virgilius cecinit, *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri,

aut recti etiam dilaudatrix. Vide *supra* § 12.

Τὲ μὲν τῦ σώμα|τος, ποτα μός. | Ita *l.* 4. § 43. ποταμὸς τις καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ ὑσία, οἷον ποταμὸς, διωκεῖ ῥέουσα. & *l.* 6. § 15. Ἐν ᾧ τότῳ τῷ ποταμῷ. Sicut autem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* quendam, quia in perpetuo sunt fluxu; ita easdem alibi, ob fluxûs illius cursum rapidissimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ἅμα ὅλων ὑσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διακομιζόμενα πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἢ ἅμα ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Psal.* 1. Methodius *orat. de resurr.* Apud Epiphan. *hæres.* 64. § 14. Οὐ καλῶς ποταμὸς ὠνόμασεν τὸ σῶμα, διότι ὡς ἐπὶ τὸ ἀκριβὲς, τάχα ὀλίγων ἡμερῶν τὸ μεταξὺ γινόμενον ἀφανιζόμενον ταύτην ἔχει. Cæterùm etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* instar habere Heraclitus censuit, si Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Βυλόμενος γὰρ ἐμφανίσαι, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀπαθυμιώμεναι καθ' ἡμέραν ἀεὶ γίνονται, ἔλεγεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων ὅτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ῥέῤῥεται. καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῆς ὑγρῆς ἀναθυμιῶνται. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallens. *de op.* 6. *dier. c.* 7. *Aquarum nomine hominum generationes intellige; quæ sicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ita homines de conceptu in partum, & de infantuli aitate in senium inquieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum nostrum autumo Platonis illa in *Timæo* respexisse, quibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἐλίῤῥυτον καὶ ἀνῤῥύτων inditas & innexas. & mox de eisdem, αἱ δὲ δὴ ποταμὸν ἐνεδήσαν πολὺν, &c. ubi *corpus* disertè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ ἀ ψυχῆς ὀνείρα | Homer. *Odyss.* λ. *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότητο.

Avolat illa, velut somnium quæ fallit imago,

Ita *l.* 6. § 31. ὅτι ὀνείρῳ σοι ἠνάγκαν. *Vana*, scil. *quasi per somnum visa*, animos afficere solent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metrocles, postquam Crateti in disciplinam se dederat, commentariis suis in ignem missis, dixisse,

Τά δ' ἐς' ὀνείρων ἐρρέτων φαντάσματα.

Hæc somniorum sunt imaginacula.

Quin & Euripideum illud ex *Iphigen. Tauric.*

Ψευδῆς ὄνειρε χαίρετ', ὢδὴν ἦτ' ἄρα.

Valete vana, nil eratis, somnia.

de vanis animi affectibus ac perturbationibus, usurpârunt, tum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* quem exhibebimus *infra ad l.* 6. § 31. Optimè Basilius Cæsar. *ep.* 42. τὰ ἀνθρώπινα τεῦτα σκιᾶς ἔχειν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· & quæ sequuntur. Plutarch. ipse eam quam istîc de rebus divinis notitiam habemus, *insomnii* rationem obtinere asserit. In *tract. de El. Delph.* ὡς γὰρ ἐν τῷ καλλίστῳ τῶν ὀνείρων τὸν Θεὸν ἐνεργοῦντες· & *in Erotic.* Δεῖ γὰρ ὡς διὰ τῶν ἐνυπνίων ἡ ψυχὴ ἀπαλλάττεται καὶ τίθησι τὸ καλλιστον καὶ θειότατον·

Ἀμφὶ δὲ σὲ δαλόσυλα φιλόφρονα χαῦνος ὄνειρος.

Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *differt.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ὃν γῆ βίος πᾶς ἅμα ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρατι ἔοικε μακρῷ καὶ πολυτλεῖ. eóq; illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ πύρ|πύρ hîc quod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Est enim πύρ καιόμενον idem quod καπνὸς, *fumus*; etiamsi pro *fastu* frequentiùs καῦμα μεταφορικῶς usurpetur. indè notat Eustath. *ad Odyss. β'.* τυφογλεγγίτας καὶ τυφοδαίμονας fumos σκορπιώδεις nuncupari, sive quod ob peritiam variam experientiâ longâ multiplicîq; conquisitam fastuosius plerumq; gerere se soleant; sive, διὰ τὸ δῆθεν ἅμα πύρεξ ἅπτει τινὰ καπνὸν τοῦ τοιούτου, *quasi jam in fumum dari eos, concremasis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrat. Plut. *lib. de Socrat. Dæmon.* Τὸν δὲ πύρον, ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοῦ σοφιστὰς ἀποπεσόντα. Et Apollon. *Argonaut. l.* 2. de apibus agens, quod & Xylander observavit,

——— ἐπὶ πυρὸς ἢ λιγυσόιο

Καπνῷ τυφόμενα πέτρης ἐκὰς ἀΐσσουσιν.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμενα, ἀντὶ τῦ καπνιζόμενα· sed & terra Troica Euripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφομένη κατερείπουσα. Potest tamen Marcus hîc, ad Monimi placita, cujus paulò antè meminerat, respexisse, qui πύρον καὶ ὄνειρον πάντα εἶναι pronunciaverat. Vide *supra ad* § 15. *Sapientiæ Solomonis* autor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἢ σπινθὴρ ἐν ῥοιζῳ ἠμῶν καὶ ἀλλόμενος, σποδιὰ ἐν κινήσει γενέσθαι ἠμᾶς. Et Lucret. *l.* 3.

——— *naturam animai*

Dissolvi, ceu fumus in altas æris auras.

Ὁ δὲ βίος, πόλεμος | Ita vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia est vita hominis super terram.* Certè Christiani hominis vita, in sacris literis, tanquam *jugis militia* passim prædicatur. Vide Paulum *ad Ephes. c.* 6. *v.* 12. Petrum *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. Octav. *Quod corporis humana vitia sentimus & patimur; non est pœna, militia est.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in seculo sumus, adhuc in acie constituti.* Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἀγὼν ἔστιν ὁ παρὼν χρόνος· πόλεμος δὲ καὶ μάχη. Et *in* 1. *ad Thess. hom.* 3. Πολέμου γεγένηται, πᾶς ὁ τῦ βίου χρόνος. Et in *Genes. orat.* 3. Διαπαντὸς ἡμῖν ἔστιν ὁ πόλεμος, καὶ ἀναχωρεῖν οὐκ ἔστιν ἔχων. August. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum sine bello in-*

testino

teſtino diem duxis. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 24.* ς ϱεσλεία τὸ χϱῆναι. ς ϱεσλεία τίς ἐστιν ὁ βίϛ ἐκδυσις, ϗ αὖτη ματαία ϗ ποικίλη. Et Hierocles, περὶ φιλαδελφίας. Apud Stob. *tom. 2. tit. 81.* Ὅλως ἡ ἐνδημητικὸν, ὡς βίϛ ἰδίων κατδωδίαι μαχαίϛ τ ἔνεκα ϗ πολυετὴς πόλεμος. Senec. *ep. 96. Vivere, militare eſt.* & *ep. 51. Nobis quoq; militandum eſt: & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur.* & *de provident. c. 5. Optimum quemq; militare & operas edere.*

Καὶ ξένη ἐνδημία | In Senecæ *excerpt. Morieris. peregrinatio eſt vita. multum cum deambulaveris, domum redeundum eſt.* Hoc & ſacra pagina ſubinde inculcat. Apud Moſem *lib. 1. c. 47. v. 9.* Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ ſunt centum triginta anni: pauci maligni fuerunt dies annorum vitæ meæ; neque attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, quibus illi ſunt peregrinati.* ad quem locum Auguſt. *qu. 156. incolatus dicitur ſanctorum vita.* David Rex, *Pſal. 39. v. 12. Peregrinus ſum iſtic & inquilinus, prout & majores omnes mei,* hoc eſt, πάροικοι ϗ παρεπίδημοι. ut Petrus Apoſtolus *ep. 1. c. 2. v. 11.* alluſione habitâ ad ſortem ipſorum, quibus epiſtolam ſuam inſcripſerat, tunc temporis παρεπιδήμων. Argutiùs tamen forſan, quàm ſolidiùs Hieronym. *de terr. promiſſ. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, ſed accolæ & peregrini; ubique terra habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatiſſimè ad rem præſentem Paulus Apoſt. *ad Corinth. ep. 2. c. 5. v. 6. 8.* Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. ——— εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, ϗ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Quem locum reſpiciens Bernard. *de conſider. ad Eugen. l. 5. Repatriâſſe erit hoc; exiſſe de patria corporum in regionem ſpirituum. ipſa eſt Deus noſter maximus ſpiritus, maxima manſio ſpirituum beatorum: à quo interim abſumus dum iſtic ſumus.* Vide *ſupr. ad* § 11.

Ἡ ὑπερορία ἡ λήθη | rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam ſuperſtitem*, petas licet, ex *l. 3.* § 10. & *l. 4.* § 35. & *l. 7.* § 5, 10. Solomon itidem *Eccleſ. c. 1. v. 11. Nulla eſt præteritorum memoria: nec etiam poſteriorum quæ futura ſunt, ulla futuræ eſt apud eos qui in poſterum ſunt, memoria.*

Παραπέμπεται δυσφήμως | Metaphora, vel à *deductione funerifica*, vel à *funebris pompæ & exequiarum ſolemnitate* tradu&a. De Platone Laërt. *lib. 3.* Ἕνεκα ἡ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ϗ παραπέμπεται πανδημεὶ μετὰ ὅπλ αὐτόν. *Una*, inquit, *eſt virtus, quæ magnificè tranſmittere poteſt, non ad rogos, ſed ultra rogos ad poſteros*, quomodo de ſe Ennius, apud Cicer. *Tuſc. l. 1.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit. cur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naſo *Ponti l. 3. elog. 2.*

Corpora debentur maſtis exanguia buſtis:
Effigiunt ſtructos nomen imágoque rogos.

Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſtem;
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.

Et Maro *Æn. l. 10.*

——*ſed famam extendere factis,*
Hoc virtutis opus.——

Senec. *ep. 93. Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcumq; temporis contigit, bene collocatum eſt. Vidit enim veram lucem; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit.* —— *Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad poſteros uſque; tranſiliit, & ſe in memoriam dedit.* Nec *ad poſteros* tantùm, ſed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l. 6.*

—— *ardens evexit ad æthera virtus.*

Flaccus *carm. l. 3. Od. 2.*

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentas iter viâ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l. 3.* ——*ire per ora*
Nomen in æternum paucis meus ignea donat,
Quos pater æthereis cœleſtûm deſtinat oris.

Et *l. 15.* Sub perſona virtutis:

Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus.

Manil. *Aſtron. l. 1.*

An ſortes animæ, dignatáque nomina cœlo,
Corporibus reſolutæ ſuis, terrâque remiſſa
Huc migrant ex orbe, ſuúmque habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundique fruuntur.

Lucan. *l. 9.* de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantam compeſcuit umbram:
Proſiluit buſto, ſeminſtáque membra relinquens
Degenerémque rogum, ſequitur convexa Tyrantis,
Quâ niger aſtriferis connectitur axibus aër.
Quódque patet terras inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Fecit, & æternos animum collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act. 4. Scen. 4.*

Sed locum virtus habet inter aſtra.

Et *Act. 5. Scen. 4.* Hercules: — *virtus mihi*
In aſtra & ipſos fecit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non eſt gemendus, nec gravi ingemdus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fieri vetat.

Et *Scen. 5.*

Nunquam Stygias fertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæus ſæva per amnes
Vos fata trahent; ſed cum ſummas
Exiget horas conſumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Euripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λαμπρὰν ἔχει ἀγαθὸν
Ἀνδρὸς ἀφανοῦς ἀρετὰ χθονί.

Τὸ δ' ἀρετὴ ἢ θανῶν λείψανα.
Quod reliquum bonis
Post mortem supereſt, nulla abolet dies.
Virtus incolumis poſt cineres micat. Grot.

Idem *Tenen.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δ', εἰ μέν τις ἔνι θνητῶν, ἀπόλωλε·
Ζῇ δ' ἔτι τ' ὄντες σώματος κρείσσων·
Ἅπαντα φῶτα ζωὸν θανόντ' ἐσορᾷ ἀγαθός.
Virtus, & ubi quis interit non interit;
Sed vivit & poſt corpus. at ſiquis malus
Intereat, ejus cuncta ſub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν ἐγὼ ὁ θάνατος τῷ παντὶ ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν εἴη τοῖς κακοῖς ἅπασιν, τῷ δ σώματος ἅμα ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τῆς αὐτῆς κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται ἡμῖν, ἐκείνη ἂν οὐκ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ἅιδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *ep.* 98. *Egregiè Metrodorus in epiſtola ad ſororem: Mortale eſt omne mortalium bonum. de his loquitur bonis ad quæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum eſt ſempiternúmque, ſapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epiſt.* 93. *Vis ſcire quid inter hunc interſit vegetum contemptorémq; fortunæ, functum omnibus vitæ ſtipendiis, atque in ſummum bonum evectum, & illum cui multi anni tranſmiſſi ſunt? alter poſt mortem quoque eſt, alter ante mortem periit.* Itaque Antiſthenes dicere ſolebat, τοὺς βουλομένους εὐδαίμονας εἶναι, δεῖν ζῆν ὁσιῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Αἰδὰς τοι λάθεται, Ἀρετᾶς ἐπέξας ἀνήρ.
Orci obliviſcitur, quiſquis congrua geſſerit.

Atque hæc quidem de virtute vera veriſſimè dicta fuerint. Cæterùm quod de *jure juſtitiáq;* Cicero *Offic. lib.* 3 § 69. Veræ germanæque virtutis *ſolidam miſeri* illi & *expreſſam effigiem nullam tenebant, umbrâ & imagine ſolâ efferebantur.*

Τυφῶν τὸν ἔνδον διάνοιαν ἀνύειν | *animum* ſive *mentem* vult, quam & *dæmonem* ſive *genium* ſuprà dixerat, § 13. & quomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῇ ςήθει ἱδρυμένον μὴ φύειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ὁ ἔνδον ἐκάστου θεὸς, ὅστις ὢν δαίμων τῆ ἑκάστου ἀνδρὸς. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθύρω παίζοντα μυθικῶς, τοῦ τὸν θεὸν τὸν ἔνδον αὐτοῦ, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ἐν τῇ παιδῶν ἀκμαίων. Clemens *paedag. l.* 4. *c.* 10.

Ἀσυνῆ, ἡδυνᾶν, καὶ πάντων χρείοντα | Quod *l.* 3. § 4. ἄχρειον ἑαυτῶν, ἄχρειον καὶ παντὸς πόνου. Seneca *epiſt.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλου ποιεῖσθαι τὸν, ᾧ μὴ | Ita *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεὴς. contra quàm, ὁ μὴ ἔχων παρ' ἑαυτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4 § 20. Vide Platon. in *Epitaph. ſupr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ ξυμβαίνοντα καὶ ἀποτυγχάνοντα | Signatè dictum. utì & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀποτυγχάνοντα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τοῦ ὅλου ἀποτυγχάνοντα· & *l.* 6. § 16. ὅσα ἀνθρώποις διαπίπτει. quia nimirum πάντα νομίζει. ut *infra l.* 7. § 31. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποτυγχάνοντος τὸ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἀνεπίδεν πᾶσιν ἐγχείθμα, ἔδειν αὐτὸς ἦλθεν | Vide *ſupra ad* § 3.

Ἴλεῳ τῇ γνώμῃ ἀπειμένοντα | Ita *l.* 5. § 33. πῶς ἀπειθοῦς ἵλεως; vide *ſupra ad* § 3. At quomodo hoc præſtitit Cato tuus, Seneca? quem tantopere ſuſpicis, & de quo tamen, *ep.* 24. *Impreſſit deinde mortiferum corpori vulnus. quo obligato à meditis, cùm minus ſanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæſari, ſed ſibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generoſum illum contemptorémque omnis potentiæ ſpiritum, non emiſit, ſed ejecit.*

Κύριον ἀεὶ στοιχεῖον | Mors στοιχεῖον λύσεως· ut contra γένεσις ſive *ortus*, ὁπ ἀεὶ στοιχεῖον σύγκειται. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἡ διάλυσις ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτόμασι συντεμπλοκῶν, ἢ καὶ σκορπισμὸς τῆς ἀεὶ ἐκπεσόντος στοιχείου. quod *l.* 8. § 25. σκεδαννύσθαι τὸ συγκεκριμένον dixit; mortémq; στοιχεῖον ἐξ ὧν συνεκρίθη σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ita Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* συνκρίνειθαι καὶ διακρίνεσθαι. *Concretum eſt,* in ortu ſcilicet; & *diſcretum eſt,* in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον διαπεπῶς μεταβάλλειν | *alterum in alterum mutando tranſire.* Vide *l.* 5. § 13. Ita *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ ἃ μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῦται. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπόδηλα | *Siniſtrè ſuſpicetur.* Xyl. *metuat.* Caſ. haud incommodè uterq; nam ὑφορώμενος, ὑποπτεύων, φοβούμενος. Heſych. ὑποδεῖς ergo tam φοβῇς, quàm ὑποπτεύῃς. ſiquidem ſuſpicionis pediſſequa ſolet eſſe formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν | Ita *ſuprà* § 12. φύσεως ἔχειν. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει. & *l.* 9. § 3. ἐν τούτῳ ἡ φύσις ἐδίλωσε. Ita & Ariſtot. *phyſ. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ γενέσεως ἡ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος ὅτε μὲν ἡ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν τὸ δὲ γενέσθαι κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελεσθῆναι Itaq; Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis* 5. Εἰ διὰ τοῦ τελεσθῆναι ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοῦ ἐκθέσεως καὶ διὰ τοῦ πίνειν. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, ὅτω κἀκεῖνο. μὴ λυπείτω σε τὸ τῆς φύσεως· λυπείτω δὲ τὸ τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως.

Οὐδὲν

Οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν διάφορον φυσικῶς τούτου ἔχει συμπαθούν. & *lib.* 6. § 33. Εἰ δὲ φύσει ἐν ἴσῃ, οὐδὲ κατὰ νόμον.

Τὰ ἐν Καρνύντῳ | De inscriptionibus istiusmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνύντῳ sicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto.* Verùm illud, opinor, potius. Est autem Καρνῦς, Καρνῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. sive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hist. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hist. l.* 30. qui *Illyriorum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum nostrum triennio jugiter militum delectum habuisse, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor est Orosius *histor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum,* inquit, *jugi triennio perseverâsset, bellum Marcomannicum confecit.* Quin & Dio Cassius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, πλὴν Παιονίων ὁρμητήριον, *Pæoniam pro stativis, sive pro eo loco, in quo copiæ suas contineret, & ex quo in adversarios excursiones subinde faceret,* habuisse. Verùm apud Dionem aut Παννονίαν legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munsterus *cosmogr.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* asserit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipse *geogr. l.* 7. diversas has esse longéq; à se invicem dissitas tum regiones, tum gentes, disertè statuat. Ego prius illud lubentiùs admiserim, librarii subesse culpam, qui lapsu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (nisi si à Xiphilino erratum est) non solùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejusdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Bæot.* Justin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Cassius ipse *l.* 49.) situs non patitur, ut eo fine usui esse Marco potuerit adversus gentes illas Istri accolas militanti: verùm etiam quòd *Pannoniam* postea autor idem tanquam sedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, quod Capitolinus narrat in *Marco, Marcum Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, simul etiam Quadis extinctis, servitio liberâsse;* & in *Vero, compositis, in Pannonia bello, in urbem destinatum esse.* Illud deniq; palmarium argumentum in hac causa fuerit, quod Cassius idem, non ille operâ alienâ contractus, sed integer *hist. l.* 49. (quo loco se post patrem etiam *Pannoniæ* præfuisse commemorat) Græcorum quorundam, qui commiscebant ista, errorem ipse refert, rejicit, refellit. Ex eorum autem numero fortean Herodianus fuerit, qui Marcũ scripsit ἐν Παιονίᾳ, in morbum novissimum, unde & obiit, incidisse. Sed & Philostratus is, qui sophistarum vitas descripsit. Iste siquidem in *Herode* de Marco agens; Ἐγένετο, inquit, ἐς τὰ Παιόνια ἐθνη, ὁρμητήριον τῷ Σιρμίῳ χωρίῳ. & rursus, ἐν τοῖς ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* esse intelligendam docent, & Marci historia, & *Sirmium* ipsum *Pannoniæ inferioris* oppidum, utì testantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus,* ut Æl. Vopiscus; tum & *Marci obitu,* qui spiritum ibi hausit novissimum, utì Tertullian. *apol. c.* 25. factum illustrius. Nec tacendum, quod Strabo *l.* 7. *Segestican Pannoniorum urbem* dicet esse, εὐφυὲς ὁρμητήριον τῇ εἰς Δακοὺς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qui & ipsi ex Strabone vicini fuisse videntur gentibus illis, quas subegisse Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus est: *non inter strepitus Baianos fremitúsq; balnearios, aut clamores vociferationesq; Circenses,* quod tanquam magnum quiddam de se prædicat Seneca *ep.* 56, & 83. sed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philosophiæ studiis seriò sedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Αὐ' ἑκάστῳ ἡμέρᾳ ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipsa. *Singuli dies aliquid subtrahunt viribus.* Sen. *ep.* 26. & Memor, si Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Quod de *viribus* ille, de *decore* iste, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Luciliam ep.* 24. *Memini te illum locum aliquando tractâsse, non repentè nos in mortem incidere, sed minutatim procedere. Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm crescimus, vita decrescit. usq; ad hesternum quicquid transiit tempus, periit. hunc ipsum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante defluxit:*

fluxit: sic ultima hora, quæ esse desinimus, non solùm mortem facit, sed sola consummat. tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. Et *epist.* 120. *Vide in quanta cæcitate mens nostra sit. Hoc quod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta est. nam quod viximus tempus, eo loco est, quo erat antequam viximus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit, in quo deficimus; sed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epist.* 4. *Ex quo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Astron. l.* 4.

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Morus noster:

Nugamur, mortémque procul, procul esse putamus:
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm nascimur, horâ,
Prorepunt juncto vitáque mórsque pede.
Partem aliquam furtim quâ se metitur, & ipsam
Surripit è vita quælibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc est novissimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

— dum loquimur, fugerit invida Ætas —

& Pers. *Sat.* 5. ℣ 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor inde est.

& quod in Camilli Aquilei epitaphio legitur,

Illa eadem vitam quæ inchoat, hora rapit,

Expressum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpsit hora vitam, prima quæ dedit.

Quòd si ex illo quisque incipit mori, ex quo in ipso agi ceperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. quid enim aliud singulis momentis agitur, donec ea consummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus esse post mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἔλαττον αὐτῆς καταλείπεται | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de spatio vivendi demitur; & quotidie minus minúsq; restat.* Idem *de verb. Dom. serm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm crescunt pueri, quasi accedunt illis dies, & nesciunt quia minuuntur: & ipsa est falsa computatio. crescentibus enim decedunt potiùs dies quàm accedunt. constitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: quicquid vivit de summa minuit.* Idem latiùs prosequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipsa suis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια | Nempe, si *morbo mens sepelitur*, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima*, *prodigitur*. *Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs studiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamsi prorogetur, incidere possint, quæ intelligentiæ vim vigorémque imminuant, imò usum liberum superstiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *respirativ.* M. Cas. verùm aliud longè est τὸ διαπνεῖσθαι, quod à Marco ipso etiam *plantis* tribuitur. & καὶ τῆς ἀναπνοῆς differtè distinguitur *infrà l.* 6. § 15. Aristot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσῳ γὰρ ἐν ὑγρῷ μᾶλλον ἀναπνοὴ, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ πλῆθος ἀερώδους. Idémq; (ejusd. saltem nomine; sunt enim qui Alexandro potiùs accenseant) *de spiritu c.* 5. Τὸ γὰρ πνεῦμα ἐν πλεῖστῃ καὶ νάπῃ καὶ ἀερώδει. — ἔξω ἀερώδης ἐστὶν, ὅπου διαπνοὴ ἔχει. quam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς autor idem distinguit. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. salubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *sect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρεται, χειμῶνος ῥᾷστα, ἦρος δεύτερα. Ex *aphor.* 15. rationem dicti subjungens, Αἱ κοιλίαι, inquit, χειμῶνος καὶ ἦρος διερώταται φύσει. (quæ verba sunt Hippocratis) διότι τὸ θερμὸν ψυχρὸν ὂν ἐναποσῴζει τοιοῦτον, καὶ πλανᾶται τὸ ἔμφυτον διερὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ὑπὸ δὲ τοῦ θέρους διαφορεῖται μᾶλλον τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ θερμαινόμενον διερόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίας γιγνομένην. Idémq; explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον σεσηπὸς ῥᾳδίως ἐκπνέεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδίαν ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας πνοιῆς ἐσθρόως ἐκπεμπόμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ὕπτιον ἐκπνεῖν ἱδρώς· τὸ δὲ ἕτερον, ὑδρὸν ἔχον ὄνομα, ὅτι καὶ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τῷ ὄψει ἐπιφανὲς ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῆς τῆς φαινομένης αὐτῷ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῷ δὴ τῷ ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοῇ ἐκπέπτωκε τὸ καὶ τῆς παχυτέρας ἀποσήματος. Ἀναπνοὴ ergò *respiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâq; aer sive spiritus externus iste per os, tanquam per ostium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. διαπνοὴ sive *perspiratio*, quâ non spiritus tantùm illi per arterias distribuuntur, sed vapor quasi quidam illis diffunditur (quomodo Moschio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros sive meatus quosdam obscuros occultâ quadam ratione latentur exhalatur. quod & August. observavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος; & εὔπνοον σῶμα. Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perspirabilis est capitis locus.* quod indè confirmat, τῷ μανὸν εἶναι, *quòd cutem raram habeat.* Et mox *q.* 10. Ὁ τόπος δεκτικὸς καὶ ἐχθὲς νέφους καὶ σύσσ. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo loco eadem, sed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὥσπερ γὰρ ἡ πόλις ὑγιαινὴ καὶ τέλεον ἔυπνος· ὅτω καὶ σῶμα τὸ ἔυπνον. hoc est, τὸ εὖ διαπεπόμφον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις ἔυπνος καὶ εὐσθενής. Sicut apud Theophrastum *de causs. plant. l.* 1. *c.*17. εὐδοξία καὶ ἔυπνοια itidem conjunguntur. ità enim legendum, non ἔυδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. & 4. ἡ ἔυπνοια ἔυχρηστίαν ποιεῖ. sed & εὐδιάπνευστον eidem *de part. anim. l.* 3. *c.*9. Διὰ μανότητα γὰρ τῆς χαλαζίας, εὐδιάπνευστον γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè est de spiritibus ac vaporibus usurpatum διαπνεῖν quod de cibis alimentísq; crassioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eodem sensu, quo & διαπνοὴ, sumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι sunt οἱ ῥᾳδίως διαπνεόμενοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐεξέρευστον εἶναι τῇ πυκνότητι τὴν πόρον· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ spiritus sive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem superflua & excrementitia per poros sive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τῆς διαπνοῆς complexus est Theophrast. *de causs. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa supervacanea etiam quod est utile & conducibile ex parte sensim exhalet, idq; copiosius, ubi pori sive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam sæpenumero insignem parit, unde interitus etiam quandoq; consequitur; hinc factum est ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire & interire* quoq; usurpetur; cujus exempla alibi daturi sumus. Monet istud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδὲν δέον, ὡς ὑπὸ τινων διαπνεῖσθαι τὸ μὴ ζώιον σῶμα, τῇ διὰ μὴ ἀδήλων αἰδίων διαπνοῆ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν πέριξ διαπνοῦν, ὑ τὸ ἀφανὲς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἐμφανῶς ἐκπνοῦν, διαφορᾶν ἅμα τῆς ἀσιτίας μὴ ἐκ τοῦ ζώιου, καὶ τοῦ κατ' φύσιν ἐν αὐτῷ ἀπεργάζομένου, κατ' ὀλίγον μὴ ἐπιφανῶν ἑνεμαζομένου ἄδηλον ἀναπολύ. Spectatque eodem ejusdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum speciebus agens; Βλάπτουσι δ' ἂν, inquit, πᾶσιν τὸ λίαν, ἀφὸς τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐμβεπόμφαι· ὥστε χρὴ ἂν εἶη δυνατὸν ἀραιοῦσθαι. οὐς οὖν καὶ διαπνοῦσθαι τὸ τοιοῦτον χαλᾶς ἀδύνατον, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμενοι. τινὰ δ' ἐπανω ἀφὸς ἄμφω χρὴ παραπλησίως χαλᾶς αὐτὸ, καὶ ἀφὸς τὸν μὴ ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὸν μὴ ἔξωθεν ὁμαλύνειν βίαν, ἄμεινον ἂν εἶη τὸ μέσον ἐφιστάναι μὴ ἐκφοβοῦντα. εἰ δ' ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δ' τῆς ἑτέρας διαθέσεως συνωμόσιον ἐπὶ μὴ ἔξωθεν αἰτίων, ὅτ' ἐπιβῆναι πρὸς ἑτέραν ἑτοίμως ἔχει. καὶ παρέσεισιν αὐτῷ βλάβη τις ὑ μικρὰ, διαφορουμένων πολλάκις, ὑ μὴ περιπνεόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità distinguunt ista, ut inutilis materiæ *perspirationem*. utilis verò *diffusionem* indigitent. Nec illud silendum διαπνοῆς occasione hujusce ansam arripuisse Sanctorium quendam Justinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiscendi; quam libro peculiari, quem *Statigomastiga* inscripsit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrariensis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν statuisse videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus se insinuet, quo sufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὅτι κενὸν ὄδὲν) τὸ μὴ ἐνδὸν καὶ τὸ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἕξω μεθὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ἐκεῖ τοῦ ἕξω τὸ σῶμα ἀεροῖς, εἰσω διὰ μανῶν μὴ ἐφικόμενον δυνάμις καὶ ἀπελαυνομένης, γίνεται πλῆσις. αὖθις ὑ ἀποστρεπόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἰσω πλὴν ἀναπολὴν ἀπωθεῖ, κατ' πλὴν τοῦ σώματος, καὶ μὴ μιπτόμενον ἑδρᾶν.

Τὸ ἑαυτῷ χρῆσθαι | Senec. *epist.* 58. *Multis iners vita sine usu sui est.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui se utitur. qui verò latitant & torpent, sic in domo sunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipso nomen marmori inscribas; mortem suam antecesserunt.*

Τὰς τῆς καθήκοντος ἀειδμὰς ἐκρυθμίας | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀειθμῆς τινος συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν μὲν λέγουσι τὸ τέλεον ἀγαθὸν, οἷον τὸ πάντας ἀπολαβεῖν τοὺς ὁλοκλήρους ἀειθμὰς κατὰ τὴν φύσιν, ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶναι λέγουσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺς ἀειθμὰς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque absolutum est, & ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant κατορθώματα, omnes numeros virtutis continere.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam esse potest casu factum, quod omnes in se habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non crescit, sic nec virtus quidem. habet numeros suos, plena est.* & *epist.* 115. *Non potest quisquam nisi ab initio formatus, & totâ ratione compositus, omnes exequi numeros, ut sciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac vero bono numeros attribuunt, tractum à *numeris saltatoriis* censet cl. Casaubonus; siquidem Latini solent pro ἀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmque exultant sanguine læti;

vel *ad numerum moveri.* Persius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miscere nefas; nec cùm sis cætera fossor,
Tres tantùm ad numeros satyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Satyrum movere*, sive *saltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς καλῶς ὀρχήσασθαι καὶ Βάθυλλον· *duos aut tres staticulos ex arte facere & perficere*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulo se movit extra numerum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & exploditur: in vita, quæ omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dices?* Hæc pleraque *ad Pers.* Casaub. At Lipsius *palæstræ* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis* & *formatione flexáque membrorum*: atq; indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator est, non qui omnes numeros nexúsque perdidicit, quorum usus sub adversario rarus est; sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib.* 12. *c.* 2. *Palæstrici doctores illos, quos numeros* (ità Lips. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atque omnes implet numeros. ——

De Amesia Sentia causam suam apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Partesque omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúsque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem istic πάντας τοὺς ἀειθμοὺς ἀπεδῶν, ἢ ἐπίγειν, id Lucianus πάσας τὰς γραμμὰς ἀπηκριβῶσε, dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, ἢ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπηκριβωμένη. translatione *a pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὰ φανταζόμενα διαρθοῦν | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Cas. quod est διορθοῦν. malim, *animo præconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ δ' ἴσως ὑποτυπῶσαι περὶ αὐτῶν, εἶτ' ὕστερον ἀναγράφειν. δόξειε δ' ἂν πᾶσιν τὸ φαινόμενον καὶ διαρρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem πρὸς μὲν τὰ φυσικά. *l.* 2. *c.* 6. οἱ μὲν καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν ἢ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ *à re physica, fœtûs* scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in quâ mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figuramque debitum componunt.* in scriptis autem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἦν ἐξαιτέον αὐτόν | *Utrùm educere atque exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l.* 4. de hæreticis quibusdam, qui martyrio se ultrò objiciebant, ἐπιπηδῶντες τῷ θανάτῳ· Τύτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμβρώσεως, λέγομεν, καὶ θυμοσήψεως κολάζοντας. quo loco τὸ ἀμβρώσεως (quod obiter adnotamus) non est cum λέγομεν, (uti Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* ὁ γὰρ, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζων τῆς μαρτυρίου τῆς πίστεως. Vide *ad lib.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Αὐτίκα Ἡγήσιππος ἐξαγωγὴν τοῦ σωτηρίου συγχωρεῖσθαι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅπως τὸ σεμνὸν ἔτι πλέονος αὐτὸν, ὡς μακρὰν ἀπολελειμμένον αὐτῶν μηδὲ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Vid. *l.* 8. § 47. Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita sese educere. & Ἡγήσιππος ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm justa causa subsit, quam illi censebant; demigranda daretur.* ut Cic. *Tuscul. l.* 1. Joh. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δ' ποτὲ καὶ τινὰ ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθήκειν καὶ πολλὰς τροπάς. Pleniùs planiùsque Laert. in *Zenone*. Εὐλόγως τέ φασιν ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων. κἂν ἐν σαλεωτέρᾳ γένηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist.* 70. *Sapiens vivit, quantum debet, nòn quantum potest. videbit ubi victurus sit, cum quibus, quomodo, quid acturus. — Si multa occurrunt molesta & tranquillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cùm primùm illi cœperit suspecta esse fortuna, nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist.* 17. *Si necessitates ultimæ inciderint, exiliet è vitâ, & molestus sibi esse desinet.* Idem *epistol.* 58. *Itaque de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extremæ, & finem non opperiri, sed manu facere. propè est à timente, qui fatum signis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qui amphoram exiccat, & fœcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars summa vitæ, utrum fex vitæ hæc sit, an liquidissimam ac purissimum quiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortasse paulò antè quam debet faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possis. & cùm majus periculum sit male vivendi, quàm citò moriendi, stultus est qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam senectutem, si me totum mihi reservabit; totum autem ab illa parte meliore. at si cœperit concutere mentem, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliquerit sed animam; prosiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si sciero perpetuò mihi esse patiendum; exibo;*

non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur: ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (quæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia: non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vitâ, & in vitâ manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vitâ manere: in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vitâ excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vitâ, cùm, beatus ſit; & ſtulti manere in vitâ, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς κρείττοσι καὶ τοῖς θεοῖς τὸ κρεῖττον, μεταπέπεσθαι τοῦ τε ζῆν καὶ τοῦ θανάτου. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde paucula adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtenditque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὸν ἄνθρωπον ἀνομαζομένῳ τῷ ἐξαγωγῷ. Πῶς ἄνθρωπος, inquit, ἐξαγωγὴ τοῦ τὸν ἀρετὸν ἔχοντι, ἐν μακρείῳ βίῳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· ἄτοπος ἄτοπον καὶ τοῦτο μακρείως ζῶντα (audis faſtûs Stoici verba; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντι πρὸς χαρὰν, μήτε προσδοκωμένῳ, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας ἐκ αὐτὸν ὄντος, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτῷ τὸν ἀρετὸν, βέλτιον, θαυμάσιον, καὶ τοῦ κρείττονος μακάριον. πῶς γὰρ εὔλογον τῷ ἀρετὸν τοῦτ' ἐποτελεῖν τοῦ σοφοῦ; εἰ γὰρ ἄκρως ἐστὶ κρεῖττον ἄλλου τινὸς, οὗτος ἡ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλης ἔχειν. εἰδὲς γὰρ χρεὼς εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἄπειρον γὰρ οὐ πιθανὸν ὄρεξις καὶ ἐκ ἐπ' ἄλλο τι αὐτοῦ ἡ ἀναφορά. Ità abſurdum eſſe dogma contendit; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. éſtq; reverâ pietati veræ religioniq; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone*: ὡς ἔν. τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐ δεῖ αὐτοῦ ἐκ ταύτης ἐξάγειν, ὡδὲ ἀπολυθέλειν. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis; nec injuſſu ejus à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vitâ migrandum eſt; nè munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt: eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat; quia hominem necat: imò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus; ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas: neminem propter alienas peccata; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint delicta præterita. porrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illo non eſſet, quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit: *ſi paricida eò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat; & in ipſis paricidii, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Epicurus | Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare; utrum commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi ceperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, nunquid illo die deſciscendum ſit.*

sit. Plin. min. *l.* 1. *epist.* 22. *Impetu quodam & instinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & causas ejus expendere, utque suaserit ratio, vitæ mortisque consilium suscipere vel ponere, fugentis est animi. Deliberationem* ea de re seriam instituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epist.* 77. *cogitationem* & *consultationem* Titus Aristio apud Plin. *epist. supradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non potest.

Περιαποβάνυται | Ita *l.* 12. § 15. περιαποβάσιται, de quo Lucretii illud usurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita est prope jam vivo atque videnti.

atque hoc est, quod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum censet, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ἓν ἐπείγεσθαι | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρῳ τῦ θανάτυ ἐκφέρεσθαι γίνεσθαι | D. Jun. ἐ διὰ τό. Verùm τῷ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alexand. Aphrodis. *problem. lib.* 1. *qu.* 36. τῷ τὸν θεὸν αὐτὸν εἶναι ποιῆσαι. id est, διὰ τὸ. eò quòd aër eis circumfusus efficitur. Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας ὑδὺς διαφορὰς ἔχυσιν οἱ καρποὶ, τῷ ξυλώδεις, ἢ γλίσχρους, ἢ ξηρὸς, ἢ λιπαρὸς τὴν φύσιν ἔχειν. eò quòd vel lignosi, vel terrei, vel sicci, vel pingues sint naturâ. Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα καὶ κατὰ πόρυς ἐσθαῖα ἂν τις αἰνδοιτο, τῷ μὴ ἀρμόττειν. nisi si quis poros in caussa esse existimaverit, eò quod minùs sint congrui. quem locum frustra solicitat Clariss. Jul. Scaliger. & *f.* 14. Ἐπεὶ καὶ τὰ γ' ἐν τοῖς ἁλμυρίσι φυόμενα, τῷ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, οὐκ ἄλογον, —— ὕσια καὶ εὐχυλώτερα καὶ βελτίω γίνεσθαι. eò quòd salsedinem quandam habeant. Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quisque in isto corpore morituro esse ceperit, nunquam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe est, qui non ei post annum sit, quàm ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & nunc quàm paulò ante propinquior, ut omnino nihil sit aliud tempus vitæ hujus, quàm cursus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit quisque, quantum illi dies primus adscripsit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingressus est, accesitque fato propior: & illi ipsi qui adjiciebantur adolescentiæ anni, vitæ detrahebantur. — quò facilius obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. incrementa ipsa si bene computes, damna sunt.* Idémq; *epist.* 120. *Quotidie propiùs ab ultimo stamus; & illò unde nobis cadendum est, hora nos omnis impellit.*

Nam vitæ mortipropior est quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus sic exhulit:

Velut secundo vecta navis flumine
Sensim propinquat litori: sic indies
Vivendo morti appellimur propinquiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita nostra navigationi est similis, is namq; qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit, quia impulsu navis ducitur. ita ergo & nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive ambulantes, sive quiescentes, sive volentes, sive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἐπιγιγνόμενα | Quæ & ἐπιγιγνόμενα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Quæ rebus eis, quas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut casu aut necessariò etiam, sed præter intentionem utriusque superveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Καθάπερ ἐν τοῖς ἀπὸ τεχνῶν χειρουργίας, τὰ μὲν ἢ τέχνη σκοπυμένως δρᾷ, σχολαίνυσα τῷ τέλει, τὰ δ' ἅπερ τῷ χειρουργῷ ἡ τέχνη ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, ἀπυδήρεις τε ἐξ ἀκμυρᾶς, καὶ ἐκ βαίνης αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, ἀ σκοπυμένως ἡ τῷ τεχνίτῃ· ἅπερ ἀμέλει καὶ ὅσα ἀπὸ γλῶ πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολάς, ἐσταῦθα ἡγητέον ἀναίνειν καὶ τῷ τέχνῳ, ὅταν ἡ ταῦτα τῆς τῦ ὅλυ δημιυργίας ὕσανς πρὸς ἀπομβὰς καὶ ἀναγκαίας φύσεις. quod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Eusebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ δὲ στοιχεῖων ἐκλαβολαὶ ταῦτα ἠνύσσων, ἃ σκοπυμένως ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἐπόμβα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς σκοπυμένοις ἐπακολυθοῦσα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptissimè: Ὅσα ἡ ὁμοιοπάθεια, ἐπακολυθήματα, ὐκ ἔργα φύσεως σκοπυμένως, φυσικοῖς δ' ἐπισυμβαίνοντα ἔργοις, ἃ μὲν ἀλλὰ παρέχει πρὸ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς φερομένοις.

Ἄρτυ ἐπίπαμμαι | Cùm panis pinsitur. Xyl. at panis non pinsitur, sed far vel frumentum ad panem. Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, quod eo far pinsunt. id ubi fit, pistrinum.* & *de re rustic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in spicis condideris per messem, promendum hyeme, ut in pistrino pinsatur & terreatur.* Idem Nonio laudante, in Ταρῇ Μενίππυ *Nec pistorem ullum nossent, nisi eum qui in pistrino pinseret farinam.* Sed nec *farina* pinsitur, sed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo rescribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec pistoris nomen erat, nisi ejus qui riri far pinsebat.* Verò itaque, *panis cùm coquitur.* nec sum inscius Græcis aliud ἕψειν, aliud ὀπτᾶν sonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenien sibus, Ταῖς ὥραις θύυσιν ὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψυσι τὰ κρέα. contra planè quàm Hebræis indictum, cùm agnum paschalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, quærenti uter pisces præstaret, *congrus* an *lupus*, ὁ μὲν ἐρυθὸς, ὁ ἡ ὀπτός. quod nos Angli dicemus, the one boiled, and the other broiled. Itaq; si vocabuli Græci significatum peculiarem sequamur, *panes torrere* potiùs, quàm *coquere* diceremus,

& *fruges* quidem *tostas* etiam Latini dicunt, utl & *far* suprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——*frugesque receptas*
Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinsere*, sic rariusculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera*;——*à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Coculæ, quæ coquebant panem, primùm sub cinere, postèà in furno.* Cato *de re rustic. c.* 74. *Panem depsticium, ubi bene subegeris, dissingito, coquitóque sub testu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo sub testu coquito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otiosè percoquas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, usus est Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἢ ὃ γῆ ὀπῶρο τοῦ τῷ ἥλιῳ, *terram ab sole percoqui.*

Περδυμίας ὀπὸ πλὴ τροφὴν ἰδίως ἀναχινεῖ | Ità Naso *remed. l.* 2.

Non facilè esuriens visâ retinebere mensâ:
Et multum saliens incitat unda sitim.

alii *multam.* quid si *nullam* legerimus? ut sit sensus; *sitim suscitat, etiam ubi nulla prius fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπόταν ἀφαυότατα ᾖ, χάσκει | Naturæ vi scil. sed & artis ope nonnunquam, quæ ἐπιτεχνασμὸς dicta, Theophrast. *l.* 2. *c.* 9. *Picetis capprificus permisceatur. it culices parit, qui ad ficum adstitam volantes, morsúque crebro ficuum ora* (an *corio*, ut Dalechamp.) *aperientes, atque ità penetrantes, intus solem primò secum adducunt, cerealéque aranas immittunt foribus apertis.* Plin. *hist. nat. lib.* 15. *cap.* 19. τὸ χάσκειν autem & de *malis punicis* usurpavit Cassianus Bassus, sub Constantini Cæsaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὅταν βούλῃ μὴ χάσκειν.

Δρυπεῖον ἐλαίας | Δρυπτῆρα, Xyland. alii, *δρυπτῆριον.* illud potius, si aut notationem respicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπετεῖς sive ἐλαίας, sive ἐλάδας, παρὰ τὸ πίπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ παπαυομένας, monet Eustath. *ad Il. β.* & *Odyss. μ.* & Suidas. at verò δρυπεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πιπτούσας ἐλάας, Hesych. nec dissentit Plinius *hist. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priusquàm cibo matura sit, jam tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quantò maturior bacca, tantò pinguior succus, minúsque gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente baccâ nigrescere. nostri vocant Drupas*, Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter restituenda in Theophrast. de *causs. plant. l.* 6. *c.* 11. vox δρυπετῆς, vel δρυπεῖς saltem, ubi perperam in excusis Venet. ὑδροπεῖς, Lugd. δρυφορεῖς, legitur.

Τὸ ἐγχυθὲν τῇ σίλφει | Καὶ ὃ δρυπεὶς ἐν σίλφει. Theophr. *de causs. plant.*

Ἰδιόν τι κόλλῳ | Senec. *epist.* 12. *Gratissima sunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor est: deditos vino potatio extrema delectat, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. quod in se jucundissimum omnis voluptas habet, in finem sui differt. jucundissima est ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula stantem, judico habere suas voluptates: aut hoc ipsum succedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Ὅτι σάρκες ἢ κόπου νόθευσις | Quod est grandiratis gravitatísque indicium. Plut. *de profect. indic.* Ὅτι μὲν ἐν γωργοῖ πολὺ σαρκῶν ἥδιον ἐφάνη τοῦ κλειθρίτου καὶ νόθευσις ἐπὶ γλῶ, τοῦ δ' ὑπὸ κοφότητος ἀεροῦσθαι ἄνω, κενὸς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας. ὅτω δὲ καὶ πρὸ φιλοσοφῶν βελομένων νέων, οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος ὐκ ἔχοντες, θρασεῖς ἔχουσι καὶ θράσος, καὶ βάδισμα, καὶ σχῆμα τῆς φωνῆς ὑπερφίαλον καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν, ἀφειδοῦσι ἀπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦται καὶ συλλέγειν καρπὸν ὑπὸ πρὸ λόγων. τὸ σωφρονεῖν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. De vite pariter Senec. *epist.* 41. *Vitem laudamus, si fructu palmites onerat, si ipsa ad terram, pondere eorum quæ tulit, adminicula deducit.* quò respexit forsan interpres Anglicanus, qui cùm *uvas* verterit, non σάρκας sed σταφυλὰς legisse videtur. Ità Homer. de loco vitibus consito, *Il. σ. v.* 561.

——σταφυλῇσι μὲν βείδησιν ἀλωή.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyss. τ. v.* 112.

——βείδηισι δ' ἀνδρῶν καρπὸς.

quod Lucret. *l.* 1.

——*crescunt ipsæ, fructúque gravantur.*

sed & de papavere, *Iliad. Σ. v.* 306.

Μήκων ὡς ἐτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βειδοωλῇσι.——

Segetem autem istiusmodi inter pulcerrima simul ac jucundissima ponit Tragicus nescio quis apud Platon. *epist.* 1. verbis his:.

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σαναιότατος,
Ἐν σταθμῷ δυσκλεὴς βίῳ,
Οὐδ' ἐλάιναι, ὑδ' ἀργύρου κλίναι,
Ἀνδρώπων δυσμαλόμῳ ἀσεβείᾳ σοφὸς ὄλεις,
Οὐδὲ χαίας εὐρυπίδι χόριμοι
Βειδοῦσις αὐτάρκεις γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμορεσίδιμον νόημα.

Vide *Psal.* 64. *v.* 12.

Τὸ τῆς λέοντος ὀβριμώπιον | Ἐπιπώπιον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone usurpavit Homerus *Iliad. ρ. v.* 136.

Πᾶν Ν' ὀβριμώπιον κάτω ἔλκε κάλυμμα ὀπωπῶν.
Lumina demissúmque supercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

——τὸν ὑδ' ἂν πάλαι λέοντα
Θαρσαλέως πε ἔμενεν ἀνδρὸς ἐπαντίον ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ὀβριμώπιον βλοσυρῷ ἐπικείμενο φρόνημα.
——*procul quem contra nemo tueri*
Constans sustinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale supercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

aliquando & in *gravitatis* ac *severitatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σὺ πολιῷ σεμνὸς ὑπουρίῳ.
Spectandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam quid ego de supercilio dicam? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respub. tamquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τῆς ὀφρὺς αἰέρσιν accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τῆς ὀφρῦς αἴερσιν συμποιοῦσι γλαῦκ',

De homine loquitur gravi & severo; non de trifti mœroríque pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *fastûs* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. lib.* 11. *cap.* 37. de *supercriliis: Hæc maximè indicant fastum. Superbia aliubi conceptaculum, sed hîc sedem habet. in corde nascitur, huc subit, hîc pendet. Nihil altius simul abruptiúsque invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Itaque Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὰ μικρὸν εἶ μέρος τῆς ὀφρῦς. ὅλην γὰρ ὑπερκεῖσθαι δοκεῖς τοῦ βίου. Est autem τὸ ὑπουρίον, (quod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τὸ σωφρόνιον tamen meminerit) τὸ ἐνδον ἀπὸ ὀφρύων εἴσω, ut Eustathius; τὸ ἐνδον ἀπὸ ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μεσόφρυον, ut Hesych. vel etiam τὸ συνοφρύωμα τῆς μετώπου, ut Heracleo Scholiastes; *oculis incumbens supercilium*, vel etiam *superciliorum in fronte commissura*. distinctiùs paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπὲρ τὰ βλέφαρα, σκίρια· ὅθεν καὶ τὰ ὀφθαλμὰ τὰς ὀφρῦς γέγωσα, ὑποσκίρια· *quæ palpebris imminent, sive palpebrarum partes superiores*, σκίρια· *unde* ὑποσκίρια, *suggrundarum instar prominentes circa frontem superciliorum projectus*. quâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας οὐ γίνεσθαι esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Superciliorum scepes præmuniunt oculos, ne desuper proruat, quod teneras visiones molliúsque perturbet.* Ὀφρὺς *frons*: & ἀπὸ Latina vox non à *feminibus oculorum*; ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quòd in ea siti sint oculi, qui sunt quasi fores & fenestræ animi*; ut Jungus noster *in Psal.* 131. nec à φέρειν, *quòd ea fronte contracta indicetur*, ut alii. σκίρτον, *cilium*. & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Isidor. ubi suprà. aut à *cilendo*, id est, movendo, ut Balbus in Cathol. Glossi. *Cinum*, ὑποσκίρτον imò σκίρτον potiùs. quod & *Scenum* dixisse Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Auson. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinos supinat, obvias offert genas.

quo loco *Quinos* perperam legebatur. *Cinum* autem, *cilum*, & *cilium*, inquit Herald. *adverss. l.* 1. *cap.* 4. σκίρτον *cilium*, ut πίτυον λέγων, νυμφὴ *lympha*, πεζὴ δὲ *trichila*, si Scaligerum sequimur; nam reclamat Salmasius. atque hoc malo, quàm quod Guichard in *harmon. lingu.* à κοιλὸς, quod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ὑποσκίρτον, *supercilium*. Plin. loco superiùs laudato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqui cilium vocavere: unde & supercilia. Episcynion* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum censoriæ intentionis episcynio dispersa*. Aspectûs autem in *Leone torvitas* non est decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaq; eos, qui hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus est Isid. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πτήκτειον, βλέπει.

Ὁ δὲ συῶν ἐν τῇ σφαγῇ & ἵππων ἀφρός | de *equo* pariter, ac *cane*. indè tanta pictoribus solicitudo de spuma scitè exprimenda. quo in conatu sortem arti tulisse suppetias, Protogene canem, Nealce equum depingente, autor est Plin. *l.* 35. *c.* 10. quanquam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Συσπειρωμοῖ | Vide quæ ex Augustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἥδιον πως διασωίζεσθαι | *elegantior factum esse*. Xyl. ut vel ἀσφαλέστερον legerit, vel ἥδιον eodem sensu ceperit. Glossar. Διασωίζειν, *constituo, instituo*. potest tamen istîc & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, qui τῇ συνήθειᾳ solennis est. idque secutus videtur Cas. quum vertit, *in quo oblectamentum ac volupe aliquid offendat*.

Ὅσοι γεγραφεῖς καὶ πλάσται μιμοῦνται διαφόρους | Aristotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τῇ χάρισι τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἐσχάτων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἡδέως θεωροῦμεν χαίροντες διαφθορὰς, οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγριωτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγραμμένοις σώμασιν ἢ πράγμασιν ἢ Θρέμμασι τερπόμενοι ἥδονται καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Et mox: Ἐκ δὲ βοῦς καὶ λύκου προαιρέσεις καὶ πράξεις ῥᾴζον καὶ θαλάττης κύπριν ἀκούσης. ἐσοχλήσομεν καὶ συχεραίνομεν· ἂν δὲ τοῖς πράγμασιν ταῦτα μιμῶνται, καθάπερ Παρρήσιον τὸν ὦν, καὶ Θεόδωρος τὰς προσλήψεις, ἡδόμεθα. καὶ νοσοῦσι μὲν ἄνθρωπον καὶ ὕπτιον, ὡς ἀπειρανὲς θέαμα φιλοῦμεν· τὸν δ' Ἀλεξοφῶντα & Φιλοκτήτην, καὶ τὸν Ζηλεσίωνα & Ἰασίωνα ὁμοίως φεύγει καὶ ἀποδυόμενοι πεπονημένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympos. l.* 5. *c.* 1.

Γεροὺς καὶ γέροντας ἀμιλεῖ πως καὶ ὥρᾳ | Siquidem, præterquam quod de Agathone Euripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* ὥρᾳ κάλλει καὶ τὸ μετώπου κάλλος· est & in ipsa canitie speciosum quiddam; quam idcirco non minùs esse senibus decori, quàm adolescentibus vires ornamento, testatur Rex sapientissimus, *Parem. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus sapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, per-

peram subſtituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμος τεαλίας, σοφία. Ἄξια ἡ σφοδρότητος, πολιτεία. Nec omittendum Chryſippi illud, qui inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἐμφερῶς ὑποχέσθαι ἀνδρὸς ἀναπαύσεως γερόντος. quaſi τὸ ἁπαρέσκον aliquid etiam iſtiuſmodi ſilicernis ineſſet. ἡ τὸ σωφρόνως ἀνδρὸς ἀναπαῦσαι ἀποτείλασθαι φροντίδος. quod certè majus quiddam meritò duci poſſet, quam σώφρονι ὀφθαλμοῖς τοιαύτῃ ὀφθῆναι δυνάσθαι. Utrumq; refert Plut. *de Stoic. Contradict. c.* 9. & *de commun. notit. cap.* 3.

Τὸ ἐν παισὶν ἁπαρέσκον] M. Caſ. quare πᾶσιν legere voluerit, cauſſam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem.* ſive, *quicquid in pueris conſpici poteſt*, quod in animis impudicis fœdum accendere poſſit amorem. opponitur enim τὸ ἧβῃ παίδων ἁπαρέσκον, τῇ ἧβῃ γερόντων ἥδιστα.

Σώφρονι ὀφθαλμοῖς] Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impenſiùs laudâſſet, Pericles, Ὦ Σοφόκλεις, inquit, ἐν τοῖς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Plut. *Pericl.* (quod in *vitis Rhetorum* tamen Iſocrati ab eodem (ſi idem ſaltem eſt, quod ego nullus credo) tribuitur. id eſt, vertente Cicerone *offic. l.* 1. *At enim prætorem, Sophocles, decet, non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Et Valerio Max. latiùs diducente; *l.* 4. *c.* 3. *Prætoris non ſolùm manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.* quod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noſter iſtic. quod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὅταν ἔχωσι παρ' ἑαυτῷ. qui tamen τὸ τοῦ σώφρονος vocabulum non omiſit prorſus. ità enim extulit *tom.* 2. *ſub tit.* 17. Ὦ Σοφόκλεις, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam quod Eraſm. *l.* 5. *in Peric. apoph.* 21. *linguam continentem* reddit, non video, quâ ratione motus id fecerit. Opponuntur autem iſtis à Petro *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 14. ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος quales notat, vetátque Dominus apud Matth. *c.* 5. *v.* 28. Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Περὶ γὰρ παιδὸς τῷ σώματος ἀναφθείρεσθαι οἱ ὀφθαλμοὶ. *Et impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Aug. *epiſt.* 109. videndus cum primis. Indè ſcitum illud Rhetoris cujuſdam, qui impudicum an impudentem quendam dixit, ὁ κόρακας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχειν. Plut. *de verecund.* Luſit nimirum à vocabuli vario ſignificatu, quod & *puellam*, & *pupillam oculi* deſignat: quomodo & Cynicus, qui Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujuſdam oculum curanti, Ὄρα, inquit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παιδίου ἐκκαθαίρων τῷ κόρῳ φθείρῃς. Laert. *lib.* 6. in *Diogene.*

Οὐ πιστὰ παιδί] *Non cuivis credibilia.* interpres uterque. malim, *non cuivis grata*, gratiam, decorem, venuſtatem, voluptatem ſuprà inculcaverat. πιθανὸν, *gratum, blandum, lepidum, elegans.* hujuſmodi enim cum primis ſunt perſuaſoria. unde dictum Ariſtot. τὸ ἡδὺ πάντας ἁπλῶς συναπατᾶν. Laërt. *l.* 5. Grammaticus quidam à Budæo laudatus; Πιθανὸν ἡδύ, τὸ ἁδὺ, καὶ τὸ πρὸς ὄψεως τέρψιν θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἐπαγωγόν. *blanditiæ multum & illecebræ.* Ariſtid ἡδεῖ γὰρ ἔστι κόσμοι καὶ μάλα πιθανοὶ τῷ πλήθει. *plebi grata.* Gregor. Naz. στηλιτ 1. Καὶ ὧδ λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Ἐντρεχὴς γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἰδίαις μᾶλλον, ἢ φέρειν ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magis ac conventibus privatis idoneus, quàm forenſia certamina potis ſuſtinere.* de Alcibiade item. τῇ δὲ φωνῇ τὸν τραυλότητα ἐμφέρειαν, καὶ τῷ λάλῳ πιθανότητα ἐδόκει, χάριν ἐπιτιθοῦσαν. *linguæ blæſitatem deciſſe ſatis, & gratiam haud injucundam ſermoni præbuiſſe.* Ità capiendum opinor illud Apoſtoli *ad Coloſ. c.* 2. *v.* 4. μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. *nè quis vos verbis blandis*, ſive *ſermonis blanditiâ ſeducat.* ut ſit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι quod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατᾶν eidem *ad Rom. c.* 16. *v.* 18. quanquam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri poſſit: de quo Baſil. *in hexaem. orat.* 3. Ὅσῳ τὸ ἐν τοῖς σώφροσι ἡδὺ τῇ ἐπιεικείᾳ περιπλέκειν· τοσοῦτον καὶ ἧττον ἀκριβῶς λέγων πρὸς τοὺς ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ γὰρ ἡδονὴν ἀσκήσαντες τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγουσι· ἐνταῦθα δὲ ἡ γυμνὴ τεχνασμάτων ἡ ἀλήθεια σεμνύεται. *Sublimitate ſermonum*, Vulg. interpres reddidit. *ſermone blando*, Bud. *fuco ſpecioſo rationis humanæ*, Vatabl. *ſermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. quibus non repugnaverim prorsùs, quia πανεσφοσία σωφρόνως *verſ.* 2. præceſſerat. malim tamen *ſermone plauſibili*, aut *perſuaſibili.*

Καὶ τὰ ταύτης ἔργα] *Et omnia ejus opera.* M. Caſ. ſi eſſet, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς ἔργα. quod non eſt neceſſe.

Περιπεσεῖται] leg. περιπαρεῖται' *multa ejuſmodi occurrent.* quod interpretes cùm non adverterent, clauſulam iſtam parùm commodè cum præcedentibus commiſerunt.

§ 3. Ἰατρικὸς] Idem de medicis in genere. *l.* 4. § 48.

Πολλοὺς νόσους ἰασάμενος] *Quum multos ſanâſſet morbos.* Xyl. malim, *ſuſtuliſſet.* Celſ. *præfat. l.* 1. *quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat.* Naſo *Ponti l.* 1. *eleg.* 4.

Tollere nodoſam nescit medicina podagram.

Οἱ χαλεποὶ] De prognoſtis gemina, *lib.* 8. § 25.

Ἀλέξανδρος καὶ Περσικὸς] De *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l.* 4. § 48. & *lib.* 6.

lib. 6. § 47. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Πῶς ἐκλείπει τοὺς περὶ σὲ ἐν τοῖς ὁμοίοις φαινόμενα: ὑγρασθέντος πού σοι τοῦ μυελοῦ; πού σοι συμμαχήσαντος ῥήτορες; τίνες σοι τῶν παιγνίων διαπλάσεις οἱ λαμπροὶ ὑποτρέφουσι; οἱ τροφῆς σοι σατρέφουσι; οἱ τύφωνοι; ὁ πάνδαμώνιος; ὁ πάσα μόδος: οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστίοις τὸ μυμόσωμα τῆς ζωῆς αὐτῆς; Vide *lib.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philistione an Philemone* à Jan. Rutgersio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν εἰδέναι θέλῃς σαυτὸν ὅστις εἶ,
Ἐμβλεψον εἰς τὰ μνήματ', ὦ οὐδὐποθεῖς.
Ἔνταῦθ' ἔνεστιν ὀστέα καὶ κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ πενήτων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μίγα φορυτόλογον ὀδὶ ψῆφι καὶ χρήμασιν,
Αὐτῆς τε δόξη, καὶ κάλλει τῆς σωμάτων
Καὶ ὕβρει αὐτῆς τῆς δι' ὑπέρκοπον χρόνον.
Κοινὸν τὸν ἅπαντα ἔχουσι πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ' ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.
Novisse jubes, qualis aut quisnam sies;
Hominum sepulcra, quae secus viam, inspice.
His ossa, pulvis atque inanis clauditur,
Regum, tyrannorum, & virûm sapientium,
Superbientûmque opibus & propagine,
Suâque gloriâ, atque formâ corporum.
Communis est dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo discito qualis sies.

Cur autem τῆς σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgersio & Grotio reddere, discas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. τὸ σωμάτων ὄγκος. certè antithesis illa inter αὐτῆς δόξαν, & τῆς σωμάτων κάλλους, sensum eum quem ibi posui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obstabat, quo minùs tam τῷ σώματος quàm τῆς σωμάτων dicere potuisset. Ὅλας πόλεις ἀρδίως τοσουτάκις ἀνελόντας, καὶ πολλὰς μυριάδας καλαχάραντες.

Ἡράκλειτος | De *philosophis* in genere pariter *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως | Ità Laert. *l.* 9. ex Heraclidis sententia, Ἵνα δὴ τὸν κόσμον, φησὶ καὶ αὖθίς τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκ πυρὸς δι' ὑγρὸς καὶ γῆν τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forsan Stoici. Vide Lipsi. *Physiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec nostri dissentiunt, nisi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoscunt. Vide Petr. *epist.* 2. *cap.* 3. *vers.* 7, 10, 12, & quæ congessimus in *Orat. de Nov. obedientia in Hebr. cap.* 11. *v.* 7.

Ὕδατος τὸν κόσμον πλησθέντα | Festivè; hominem qui *de mundo igne absumendo* primus dogma protulerit, ipsum *aquâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremũ obiisse. *Aquâ oppletum* certè obiisse consentiunt plerique; ab aqua, quâ opplet⁹ sit, non desunt qui negent. Siquidẽ, ut Laert. *l.* 9. refert, pleriq; aquâ intercute cùm laboraret, à medicis aiunt quæsiviſſe, εἰ δυνατὸν ἐξ ὑδρωπικίας αὐχμὸν ποιῆσαι, *num ex diluvio siccitatem inducere possent.* Atq; ità Plut. in *præc. salub.* quod cùm illi quid vellet non intelligerent, in boum stabulũ condidisse se fimo circumquaq; obrutũ, quo humorem, si id fieri posset, evaporaret. id cùm neutiquam succederet à morbo interiisse. Hermippus verò medicos percontatũ esse, *numquis eorum compressis intestinis humorem educere valeret.* quod fieri posse negantib⁹, ad solem stercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipsum se exposuisse. ità decumbentẽ, ab exiccato induratóque fimo convulsis artubus diem obiisse, Tatianus; à canibus dilaceratum esse tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Aristo etiam, referente Sotione, hydrope curatà, superstitẽ, alio nescio quo morbo interiisse, in scriptis suis sunt testati.

Ἀμιδώτερον δὲ οἱ φθίσεις | Atqui Laert. *l.* 9. ex Hermippo, senio confectum duntaxat obiisse, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduũ in vita se continuisset, quo Cerealibus superstes esset. de pediculis nè χὐ quidem. cùm tamen *l.* 1. Pherecidẽ juxta quosdam morbo fœdo hoc periisse. quod cum epistola ipsius ad Thaletem data, tum & Aristoteles confirmat *histor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti sint Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nusquam legisse memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 18.

Denique Democritum postquam matura vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.

déque eodem Anton. *Meliss. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, nescio) ὅτι νοσήσας καὶ λιθάργῳ θεραπευθεὶς, ὡς ἀνένηψεν, ἤλγει μὲ, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωία, καὶ ἐξήγαγέ μου τοῦ βίου. Quæ cum Laërtii narratione haud planè conveniunt. Cæterùm etiamsi diversa à se invicem de Democriti obitu tradant autores isti, at à Marco istic omnes dissentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φασὶν | *Falsum est*, inquit Xyland. itaque subſtituit, *historiam* (utl ait) *secutus*, *Socratem cicuta absumpsit.* Verùm illud, ἄλλοι Xylandr. monere poterat, de *aliusmodi pediculis* Marcum locutum, qui philosophum illum sustulerint. Anytum mirum nî & Melitum voluerit; quos *pediculos* non absurdè nominat, quasi animalcula vilissima, nulli prorsus usui, nisi hominibus infestandis & conficiendis. Nec abludit quod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῖν μεγάλα θηρία εἶναι δοκοῦσι τὰ θηρία καὶ μάχεσθαι, ἀφ' ὧν ὄζειν εἰκῆτον, λέοντα μὲ καὶ φαλάγγιον. Tyrannos & militares viros *leonibus, lupis*, animantibus feris, sed generosioribus aut robustioribus confert; sycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis vilissimis*, sed noxiis, cujusmodi sunt *viperæ, vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plautus *Curcul. act.* 4. *sc.* 2.

Item

Item genus est hominum inter homines, meo quidem animo,
Uti muscæ, culicesque, pedesque, pulicesque.
Odio & malo & molestiæ; bono usui estis nulli.

Ubi *pedes* pro *pediculis*, quod & Non. Marcellus ità alibi usurparum monuit. Sed & de parasitis atq; adulatoribus festivè admodum Anaxilaus apud Athenæum *l.* 6.

Ἐισὶν ἡ κόλακες ἆρ' ἐχθίον' ὑσίας
Σκώληκες· εἰς ἓν ἀγκύλον ἀνδρώπιον τέρπον
Ἐσδὺς ἕκαστ' ἐδίου κρδιμίζει κυνός.
Ἕως μὲν, ὥσπερ πυρὸν, ἀπολίξει κενόν.
Ἐπειδὰν δ' ὦμὸν λίμμ' ὄζιν· ὁ δ' ἑτέρους δάκνει.
Adulatores, quos adulant, divitum
Sunt veluti vermes. namque in hominem simplicem
Sese insinuando, huic assidentes exedunt,
Triticeum ut granum, donec vacuefecerint.
Ità hic jam gluma est: ille alios admordicat.

Ἐνίκης, ἐπλεύσας, κατέχθης | *Navigationi vitam* confert: (quâ imagine usus est & Epictetus *Enchir. c.* 7. exhibendus *infr. ad* § 5. sed aliâ ratione) *mortem portui.* quomodo & Plut. *de tranquill.* Ἔγρσὸ λιμένι, καὶ πάρεσιν ἀπηλλάδαι τῆ σάλπιγγι, ὥσπερ ἰφολκίε καὶ σίγνῃ. Juncus itidem *lib. de senect.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. Δοκεῖ δέ μοι ἐμφερεῖς εἶναι (ἴσως τε γὰρ ἀπορεῖν, καὶ ὁ γέρων) ἀοιδοῖσι τοῖς ἀγωνιζομένοις δέμον, ἢ τοῖς πλέουσι καὶ ὁ μὲν ἀοιδὸς τὸ μέγα πλάγος, ὅσῳ εἶχε λίγα τὸν βίον, κατέφερε ἐπί τινα λιμένα, τὸ κυβερνήτε κελεύσαντος, ἀπίδη τῆς νέως· ἢ τὸν πλεῦσαντα ὑποδύντος ἐν τῷ σαλπίγγι, καὶ τῇ σεφάνῃ τυχόντα, ἀποτάξαντα τοῖς ἀγῶσιν. ὅδε ἕτερος ἐν ἑαυτῷ τῷ πόρῳ τῆς διαπλοῦς διεφθάρη, καὶ πολλῶν τὸν ἀφικνεῖσθαι αὐτῷ πλοῦν, ὕστερος ὁ πολλάκις ἔυξατο. ἤτις πρόσχων ἐν τῷ σαλπίγγι, κλεπτικῶν, ἀσεφάνωτος ἐξεκομίδη. Et Junco saniùs Seneca *epist.* 70. *Novissimè incipit ostendi publicus finis generis humani. Scopulum esse illum putamus, dementissimi? portus est, aliquando petendus, nunquam recusandus. in quem si quis intra primos annos delatus est, non magis queri debet, quàm qui citò navigavit. alium enim, ut scis, venti segnes ludunt ac detinent, & tranquillitatis lentissimæ tædio lassant. alium pertinax flatus celerrimè pertulit. alios vita velocissimè adduxit, quo veniendum erat etiam cunctantibus: alios maceravit & coxit.* Vide eund. *ad Polyb. c.* 28.

Ἐρίζης | Ἐυξάμενον, *navem conscendere.* Apud Suidam autor innominatus; Ἐρίζη ἡ ναῦν ἀναχῶσαι τοῖς ἐπάγοις. Liban. *orat.* 11. Ὥστε τὰ μὲν ἀναπαύσαντες, (f. ἀναπαύσαντες) τὰ δ' ἀνταλασιώντες, ἐπέβαινον εἰς τὰς νεῶς ἐν ὑρθαλμοῖς Κυπείων· τὰ παλαιὰ μὲν ὡς νεκρὰ φερόμενοι· τὰ δ' ἄρτι λεξάμενα τῷ τείχει ἐν τῇ λέξῃ ἡμῶν ἀρχαίων ἀφύλλις *ut partim adornando, partim restituendo, evexerint ad naves,* &c. Morell. imò, *ut hisce revulsis, illis substitutis, naves conscenderint.* de simulacris loquitur per fraudem subreptis.

Ἔι μὲν ἐφ' ἕτερον βίον | Ità de statu animarum post mortem ambigendo passim Marcus sermonem instituit. Vide *ad l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. Sed & Plut. *ad Apollon. pag.* 190. quem: quia prolixior est in hoc argumento, transcribere piget. Sen. *epist.* 71. *Aut in meliorem emittitur vitam, lucidius tranquilliúsque inter divina mensurus: aut certè sine ullo futurus incommodo, naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.*

Παῦρον πόνον | Gemina his habes *lib.* 6. § 28. Θάνατον πόνον ἀπάλυσιν· ἀλλὰ τί φοβῇ. unde τελευτὴ λυσιπονος Pindaro dicta. Plut. *ad Apollon.* & *ibid.*

Ἄλγος γὰρ ὄντως οὐδὲν ἅπτεται νεκρῶν.
Nam morte functos nullus attingit dolor.

quod Æschylo tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 121. & Sophocl. *Trachin.*

Τοῖς γὰρ θανοῦσι μόχθος οὐ προσίπτεται.
Nam morte functos nullus assequitur labor.

Lucret. *l.* 3.

Tu quidem, ut es lecto sopitus, sic eris ævi
Quod superest, cunctis privatus doloribus ægris.

Senec. *epist.* 24. *Moriar? hoc dicis, desinam ægrotare posse; desinam alligari posse; desinam mori posse.* Cæsar. apud Salust. in *Catilin. Mortem æruumnarum requiem, non cruciatum esse: eam cuncta mortalium mala dissolvere: ultrà neque curæ, neque gaudio locum esse.*

Καὶ ἡδονῶν ἀνέχεσθαι | Πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνέχεσθαι, *dolores voluptatesque sustinere.* quasi non sit minor molestia istis, quàm illis distineri. Certè quo modo Terentiana illa parturiens, *Adelph.* 3. 4.

— *Miseram me; differor doloribus:*

eodem planè Plautinus adolescens, gaudii prægnans, *Trucul.* 4. 1.

— *ut ego lætus sim, & lætitiâ differor!*

disertè Seneca *epist.* 39. *Quis hostis in quemquam tam contumeliosus fuit, quàm in quosdam voluptates suæ sunt? quarum impotentiæ atque insanæ libidini ob hoc unum possis ignoscere, quod quæ fecere, patiuntur.* Celebre est Antisthenis illud, Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡδεσθείην. *Insanire dicar potius, quàm voluptate afficiar.* Refert Laërt. *l.* 5. & Sext. *comment. l.* 10. *c.* 2. & *Pyrrhon. hypothes. lib.* 3. *cap.* 22. Hinc Clemens *Strom. l.* 5. & ex Clem. Euseb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. Ἀντισθένης ἡ μανῆναι μᾶλλον, ἢ ἡδεσθῆναι εἰρηκεν. Et ab eadem mente Senec. *epist.* 82. *Malè sibi esse malo, quàm molliter.* Sophocles itaq; jam senex, cùm ab eo quæreretur, num rebus Venereis adhuc uteretur, Εὐφήμει, inquit, ὦ ἄνθρωπε· ἀσμενέστατα μέν τοι αὐτὸ ἐπέφυγον, ὥσπερ λυσσῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών· *Bona verba, mi homo: libentissimè istinc, tanquam à domino agresti ac furioso profugi.* Plato *Polit. l.* 1. Cicer. *de senect.* Val. Max. *lib.* 4. *cap.* 3.

cap. 3. Plut. *de avarit.* & *de fene polit.* Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. ubi videnda etiam Junci de eodem argumento dissertatio. Quod autem ille senectuti beneficium tribuit, morti Marcus hîc, & quidem meritò magis, adscribit. Spectat horsum Cratetis festivum illud, quod Laërt. *l.* 5. & Suid. in *Crat.* exhibent.

Ἔρωτα παύει λιμὸς εἰ δ' μὴ, χρόνος·
Ἢν δ' τοῦτο μὴ δύῃ γε, κρεμᾶσθαι, βέλτιστε.
Fames amorem sedat; aut saltem dies:
Si non medentur ista, idem laqueus facit.

Λατρεύειν τούτῳ χρέος ἐστι | Plut. *ad Apollon.* Ὁ μισθωτὸς δεσπότου βίον μετέλαβεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας, καὶ δοῦλον ἀπρεπὲς ἔνεκα τούτου φεύγοντος καὶ συμφορᾶς. Et *ibid.* Τὸ δὲ μὴ δεδουλῶσθαι σαρκὶ καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης διάγειν, ὑφ' ὧν καταπονούμενος ὁ νοῦς τῆς ὑγιοῦς ἀναπίμπλαται φλυαρίας, ἐνδιαβόλου τινὸς καὶ μανικείου. quo loco & ex Platonis *Phædone*, ἀσχολίας καὶ φλυαρίας recenset varias, quibus servitii hujus ratione obnoxia fit anima. Cujus illud inter alia: Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα. Vide Senec. *epist.* 65. *supr. ad l.* 2. § 2. vide & *infr. l.* 6. § 28. Sed & Gregor. Naz. *ad l.* 2. § 1. τῷ χρέος σωμάτιον. & Tertull. *ad l.* 7. § 66. Hinc querulæ voces illæ quorundam apud Epictetum *dissert. l.* 1. *c.* 9. ἐκπίπτει ἀνεχόμενα μὲν τοῦ σωματίου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες, καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες, καὶ κοσμοῦντες, εἶτα δ' αὐτὸ συμπεριφερόμενοι τοῖδε καὶ τοῖσδε. Ipse apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119. Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ, ὡς φησι Ξενοφῶν, φιλόζωον. τὸ γοῦν σῶμα, τὸ παύλαν ἀνδρῶν καὶ ῥυπαρώτατον, σέρνομεν καὶ θεραπεύομεν. Εἰ γὰρ ἔδει πίνειν μέλανας ἡμέρας διαφερούσας τὸ τῆς χελώνης σῶμα, οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν, ἔρρει γὰρ οἷόν ἐστι, ἔνδεν ἀναζέοντα, πείσειν τὸν ὁδίτας τοὺς ἀλλοεθνεῖς, καί τι δεῖ ἀναγκαῖον πυθέσθαι. ἀνιονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη. τῷ ὄντι θαυμαστόν ἐστι φιλεῖν σῶμα, ᾧ ποσῶτα λειτουργοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. κάπηλον τοιοῦτον τὸν δυλακον· εἶτα χαίρω. τί τούτου βαρύτερον; ἀλλὰ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τοῦτο ἱδρῶ, καὶ ἀνέχομαι λύειν τὸ δύσχρηστον τοῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκέπων· ἕως αὐτὸς εἴπῃ, Ἄφες αὐτὸ ἤδη, καὶ μηκέτι σῶμα ἔχε. ubi κάπηλος Gesnerus vertit, *sarcio.* cùm *farcio* potiùs debuisset. hoc est enim, non illud, licèt usitatum minùs, τὸ πάπλωμα, quod & τὸ σάττειν, infercio. Sed & istud forsan autor ipse usurpaverit.

Τῷ ἀγγείῳ | Corpus ἀγγεῖον sive *vasculum* appellat, quomodo σκεῦος Apostolus *ad Thessal. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 4. Neque enim Estio nostro *in decalog. leg.* 7. accedo, qui τὸ σκεῦος sive *vas* vult eo sensu ibi accipi, quo apud Comicum sumitur, in *Pœnul. act.* 4. *scen.* 2. ubi Milphio:

Facio quod manifesto mœchi haud fermè solent.
— refero vasa salva. —

Ità *anima vas, corpus*, Lucretio *l.* 3.

— corpus, quod vas quasi constitit ejus.

Cicer. *Tusc. l.* 1. *Corpus est quasi vas animi, aut aliquod receptaculum.* Idémque *Lactant. l.* 7. *c.* 12. Vide & *l.* 10. § 38. & *l.* 12. § 2. M. Cas. *domicilium* sive *casam* vertit; quod à Marci schemate longiusculè abscedit.

Ἡ δέσποινα τὸ ὑπηρετοῦν | Xyl. *quinetiam quod servit, id superavit.* Verùm hoc Martus hîc non asserit. in priore membro tanquam incertum posuit. in posteriore, quasi non superesse dato, qui futurum tunc sit, differit. Locus est proculdubiò perpetam habitus. Legendum opinor vel, ὃ δέσποινα, *quo illud quod inservit præstantius est*: vel, ἡ [ὃ] δέσποινα τὸ ὑπηρετοῦν; *annon præstantius est id quod inservit?* firmare videntur, quæ sequuntur. Senec. *epist.* 65. *Major sum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter aspicio, quàm vinculum aliquod libertati meæ circundatum.* Vide & *infrà lib.* 5. § 21. & *lib.* 11. § 19. Verùm D. Boot. mavult, ὅσῳ δεῖ τὸ ὑπηρετοῦν· & exponit, *quod inservire debet.* ut τὸ λατρεύειν animo, τὸ ὑπηρετεῖν corpori adscribatur. M. Casaub. ὅσῳ δέσποινα τὸ ὑπ' *desines vasculo inservire tantò deteriori, quantò id quod inservit præstantius existit.* At clariss. Salmas. hæc mutilata suspicatur; cùm in autore isto disjunctivum ἢ non reperiatur, quin præcedat ἤτοι. ex insequentibus itaque sententiâ suppletâ, locum totum sic reconcinnat, ἤτοι γὰρ ἄλλῳ ἔργῳ σέρῃ, ὁπότας μὴ τῷ ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ· ἢ δέσποινα τὸ ὑπηρετοῦν· *aut aliud quod agas, non habes, cùm relationem non facis ad aliquid in commune profuturum; aut quod servire debet in te dominatur.* δέσποινα τὸ ὑπηρετοῦν, *superiores fert, superat.* Grammatici δεσποινᾶν δεσπόζεσθαι interpretantur. unde δεσποινᾶν τῆς πόλεως. & δεσπόσασθαι, δεσποσύνας. Incertus autor apud Suidam; ὅτι ὑπέρως δεσπόσας στρατηγὸν διεμῶ καὶ ἀμάχῳ παντάπασι. Accederem libens, nisi obstaret, quod de animæ statu post mortem sermo instituatur. itaque ἐπίσχω, animúsque inclinat potiùs ad sententiam D. Bootii, si liberiùs refingendi detur licentia, ut legatur, ὅσῳ νικᾷ ὑπηρετεῖν, *quod inservire æquum est.* viderint alii.

Νῦς καὶ δαίμων | Vide *suprà ad l.* 2. § 13.

Τῇ καὶ λύσῃ | Vide *ad lib.* 2. § 2.

§ 4. Ἐν τοῖς ἀεὶ ἑτέρων φαύλοις | Curiositatem coercet. ut *suprà l.* 2. § 8, 13.

Ἤτοι γὰρ ἄλλῳ ἔργῳ σέρῃ — ποιεῖ ἀποβάλλοντας τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ ἀδιαπτωσίας | lego: ἤτοι γὰρ ἄλλῳ ἔργῳ πίπτεις, vel ἢ γὰρ τῷ ἄλλῳ ἔργῳ πίπτεις. quanquam vir eruditus, quod suprà monuimus, antegressis ista interserit. At D. Bootius pro ἤτοι vult ἤδη legi. *dehortatur*, inquit, *ab inquisitione in alienos mores. poterat aliquis quærere, quid ineo malî? occurrit, damnum esse præsentaneum; quia jam, eodem videlicet temporis spatio quod id facis, privaris sive impedi-*

ris

ris ab alio opere. quod autem opus id sit, mox declarat, ἢ τῆς ἰδίας ἡγεμονικῆς ἐξηγήσεως. Verùm de istis aliorum judicium esto.

Τυτίσι, φαντάζομαι | Σολοικοφανὲς sive ἀνεπάλληλον, ἢ ἀνακόλουθον esse videtur; quod locutionis genus apud autores etiam celebriores occurrit quandoque, atq; in hoc quasi tumultuario & εὐπροσδιαιτήτῳ scribendi genere jure veniam mereatur: in pagina Stoica præsertim; cùm his Chrysippus *de rhetor. l.* 1. permiserit, autore Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 25. ἢ συλλογισμὸς, ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν αἰσχυνθήσονται ἐν ὀλίγοις, *etiam Solœcismos eos admittere in scriptis suis, quorum alios haud paucos dispuderet.* Verùm sic Homer. *Il.* β'. *v.* 350.

Φημὶ γὰρ ἦν πλατύσωμον ἐφορμᾶσθαι Κεφαλῆνας, &c.
Ἀσχάλλων ὀπάζει, ἐναίσιμα σύμβλα φαίνων.

Et ibi Eustath. ex Euripide:

Πάλαι δέ σ' ἐξεροῦσαν ἄλλων
Σχολή μ' ἀπῆγε. — & — πολλὰ γὰρ
Πάλαι σφηκώλασ', ἃ πόνει πολλῶν ἄπο.

Terent. *Eunuch. act.* 5.

P. *Cur ergò in his ego te conspicor regionibus?*
T. *Vobis fretus.* — Idémque
Nos omnes, quibus est alicunde objectus labor,
Omne quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.

Hujusmodi videntur esse in sacra pagina, illud Lucæ *Evang. c.* 22. *v.* 20. Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *Apoc. cap.* 1. *v.* 5. Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, &c. & mox: τῷ ἀγαπήσαντι, καὶ λύσαντι ἡμᾶς, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Sed & illud ejusdem *Evang. cap.* 1. *vers.* 14. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. de quo tamen loco Beza videatur, qui prius membrum παρὰ πατρὸς facit;. & Heinsius ad Nonnum, qui cùm Theophylacto πλήρη legit. Illud etiam Pauli *ad Coloss. c.* 3. *v.* 16. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, &c. Syntaxin denique huic geminam habes & *l.* 4. § 48. ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν τὸν κηδόμενος, &c. & *l.* 8. § 31. Αὐλὴ Αὐγέτου, γυνὴ, δυσμένης — ἅλης αἰλῆς δαίεται. Verùm potest istic, non parenthesis ab autore, sed metathesis sive transpositio ab excriptore, subesse. atq; in hanc ipse partem propendeo; totámq; periochen ità existimo & esse concipiendam, & à Marco ipso fuisse conceptam: Μὴ πλατειάζῃς τὸ ἀνολισθάνον τῷ βίῳ μέρος ἐν τοῖς ἀπὸ ἑτέρων φαλασίαις τυτίσι, φαντάζομαι ἢ ὁ δεῖνα φρένας, ἢ τὸν δεῖνα, ἢ τί λέγει, ἢ τί ἐνθυμεῖται, ἢ τί τεχνάζεται, ἢ ὅσα τοιαῦτα. ἢ γὰρ τὰ ἄλλα ἔργα τήρησις τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παραστάσεως. Ità concepto, tam in proclivi sunt omnia, quàm est imber cùm pluit.

Ποιεῖ ἀπορρήξεσθαι | Ità *lib.* 4. § 22. μὴ ἀπορρήξεσθαι. Vide *ad l.* 2. § 7.

Τὸ εἰκῇ καὶ μάτην | Vide *l.* 2. § 16.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῆς φαντασίας | *In cogitationum serie.* ubi scil. cogitatio cogitationem serit: prout usu venire solet.

Πεφεύξεται | *Fugere, & declinare.* Xyland. quo sensu Paulum vult usurpâsse *ad Timoth. epist.* 2. *c.* 2. *v.* 16. verbis illis; τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. quo loco & Latinus interpres Vulgatus ità vertit, *Devita:* sicut & in illis *ad Tit. c.* 3. *v.* 9. Μάχας νομικὰς περίΐστασο. An antiqui tamen autores sic usi fuerint. nescire se profitetur. Cæterùm ex exteris, haud valdè antiquis tamen, loca suppeditant non pauca viri clarissimi Is. Casaubonus *ad Athen. l.* 15. *c.* 5. & Andr. Dunæus *ad Joan. Chrysost. in epist. ad Tit. orat.* 6. & *ad Hebr. orat.* 38. quibus τὸ περίΐστασθαι significet, ἐκκλίνειν, ἐκτρέπεσθαι, *Vitare, fugere, fugiendo declinare.* Ego tamen in locis illis ex Apostolo productis malim τὸ περίΐστασθαι in *cohibendi*, sive *coercendi* significatione sumere. quomodo Beza & Stephanus reddidêre, quum utrumque utrobiq; monet Apostolus & Timotheum & Titum, ut *vaniloquia profana* ille, *litigia legalia* iste, in aliis potiùs *compescat*, quàm ut ipse alteruter *devitet*. quod patet ex verbis ad Timotheum proximis *ver.* 17. alioqui τῇ ἐκκλίσει vocabulo utitur, ubi virum sanctum illum admonet, quid ipsi cavendum spernendúmq; velit. *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *epist.* 2. *c.* 2. *v.* 23. Oecumenius utramque significationem admittit, *in epist. ad Tim.* περίΐστασο, ἢ ἐκκλῖνε, ἢ πειθοῦς ἴσασο, εἰς τὸ παῦσαι καὶ κωλῦσαι. Et *in ad Tit.* ἀποτέλλεσθαι καὶ παραιτεῖσθαι. De Apostoli loco quid sentiam dixi: de Marci loco isto Xylandro non invitus concesserim. Verùm de istis alibi fusiùs pleniúsq; ea differui, quibus istic recitandis commentarii istum necessariò minùs nolim oneratum.

Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν οὐ πάνυ ἐπαισχύνεται | Vult nihil cogitari, quod proloqui pudeat pigeátve. cujus contrarium tangit notátq; in plerisque *l.* 12. § 4. Hoc autem argumento sani nihil honestíve Alcæum animo volutare Sappho concludit; quæ dicenti illi,

Θέλω τί τ' εἰπῆν· ἀλλά με κωλύει αἰδώς.
Dicere velim aliquid, præpediret ni pudor.

respondit (Aristotele referente *Rhetor. lib.* 1. *c.* 9. Scaligero *ad Cirim.* restituente,)

Εἰ δ' ἐσθλόν τι τ' ἔην ἢ καλὸν,
Καὶ μὴν εἶχε γλῶσσ' ἀνύπαρ κακὸν,
Αἰδὼς κέν οὐκ ἔχε σ' οὔτε δύματ',
Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τᾶς δίκας.
At si boni quid cor tibi tangeret,
Nec turpe linguæ suggereret malum,
Audacter absque omni pudore
Proloquereris honesta quævis.

Quod autem de cogitatis istic Marcus noster, de eisdem

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, sed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat prædicare.* Quin & de consultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non sunt, in quibus est turpis ipsa deliberatio. atque etiam in omni deliberatione celandi atquè occultandi spes opinioque removenda est.* De votis Persius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

——*non tu prece poscis emaci,*
Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.
Haud cuivis promptum est, murmúrque humile sq;
Susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà scil. quàm *bona pars procerum tacitâ quæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens audiri* -- ut Horat. *l.* 1. *epist.* 16. Itaq; Pythagoras suos monebat, μὴ φωνῆς εὐχεσθαι, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅτι τὸ θεῖον φύσει μὴ δύναται φθόγγου ἀκοῦσαι, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐζήλωτο εἶναι τὰς εὐχάς. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ita Senec. *epist.* 10. *Tunc scito esse te omnibus cupiditatibus solutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. nunc enim quanta dementia est hominum? turpissima vota diis insusurrant: si quis admoverit aurem, conticescent, & quod scire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.* Respexit horsum Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum est philosophiæ: sic loquendum esse cum hominibus, tanquam dii audiant; sic cum diis, tanquam homines audiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si quis erit recti custos, imitator honesti,
Et nihil arcano qui roget ore deos.

De factis, vitâq; totâ, Seneca idem *epist.* 43. *Tunc felicem te esse judica, cùm poteris in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non absondent; quos plerumque circundatos nobis judicamus, non ut tutius vivamus, sed ut peccemus occultiùs. Rem dicam ex quo mores æstimes nostros. Vix quenquam invenies, qui possit aperto ostio vivere. janitores conscientia nostra, non superbia, oppositi fuit. Sic vivimus, ut deprehendi sit, subitò aspici. Quid autem prodest recondere se, & oculos hominum aureisque vitare? bona conscientia turbam advocat; mala etiam in solitudine anxia atque solicita est. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cùm tu scias? Oh te miserum, si contemnis hunc testem.* Idemq; *de vit. beat. c.* 20. *Populo teste fieri credam, quicquid me conscio (excusi pessimè, nescio) faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀνεγχλήτου σε ἡ θύρα διαπεμπέτω τῆς οἰκήσεως ἄξιος τοῖς συνοῦσιν εἰσίναι πάσης κακίας, ἣν ἔστιν ἢ παροιδασμοῦ. δεῖ δὲ βαρεῖν, ὡς ὑπὸ μηδενὸς εἰσιόντος ἐνέσχεται μηδενὶ καταλιμμάνον ἀμῶθημα. ὡς δ' ἄλλοι πάσης ἂν οἱ σφετεροῦσθαι εἰς τὸ δημόσιον ἄπαιρα πειρῶνται φεύγειν κόσμια· ὕτω καὶ σὺ κρατεῖ πλὴ ἰδίας οἰκίας ἀφείης. ἀλλ' ἐνίοτε μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους [τοῖς ἄλλοις f.] ἀμφότερας τὰ φωσφόρα, μόνος ἑαυτὸς ἐν αἰδεῖται· σὺ δ' σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πεδοδομῶν τὸ φάτη, Πάντων δ' μάλις' αἰσχύνο σαυτόν. De se denique fidenter satis, verè nécne ipse viderit, profitetur Apuleius in *apolog. Nihil unquam cogitâsse, quod eloqui non auderet; nullúmque suum factum vel dictum extare, de quo disserere publicè non possit.* Vide *ad lib.* 1. § 3. & *infrà* § 7. & 15. & *l.* 6. § 16.

Εἴ τις ἄρτι διαλέγοιτο | Facit huc Zenonis monitum illud: Πάντα σκέπτειν, ὡς ἀπολογουμένου ἀλόγου ὕστερον παιδαγωγοῦς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac justo Cicero apud Lactantium *l.* 17. *c.* 24. *Itaque talis vir, non modò facere, sed nè cogitare quidem quicquam audebit, quod non audeat prædicare.* Vide & quæ sequuntur ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων | Vide *infrà ad* § 6. ἀπολαύειν.

Οὐκ ἐπὶ ἐπιδείξει τὸ ὡς ἐν ἀείποις ἤδη εἶ] Notat procrastinationem studii & conatûs ad optima enitendi, ut istîc, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον δ' θέλεις ἀγαθὸς αὖεινν γένεσθαι ἢ σώφρων εἶ. Epictet. *Enchir. c.* 50. Ἐς ποῖον ἐπ χεῖρον ἀναβάλλῃ, τὸ μὴ βελτίσων ἀξιῶν σαυτὸν, ἐν ἐν μηδενὶ παραλείπειν τὸν διαιροῦντα λόγον; quo loco pro διαιροῦντα, *aiquantum* legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epist. ad Menœcæum, ad lib.* 2. § 4.

Ἱερεύς τις | Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγουσι δ' ἐν ἱερεῖα μόνον εἶ τὸν σοφὸν, φαῦλον δ' μηδένα. Porphyr. *de abstinent. lib* 2. Ὁ ὅλως φιλόσοφος, τῷ ὄντι πᾶσιν θεοῦ ἱερεύς. Ità viri sancti quiq; in pagina sacra nuncupantur, Βασιλεῖς ἐν ἱερεῖς τῷ θεῷ. *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τῷ θεῷ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱεράτευμα ἅγιον ἐν βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 5, 9. quod eodem recidit; ut eruditè docet Casaub. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ὑπερεχὲς θεῶν | Ità Epictet. *lib.* 3. *cap.* 24. Diogenes, τῷ Διὸς διάκονος. Et viri boni, τῷ θεῷ διάκονοι ἐν μαθηταὶ. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. cap.* 2. ὕπαρχοί τινες ἐν ὑπηρέται τοῦ θεοῦ.

Τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ | Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας | *Intactum à libidine, insciumque omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipsius affectum utrumque referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Cæs. *immunem omni injuriâ, sive contumeliâ, quam ipse sibi inferat,* ex *l.* 2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis* scil. *illati.* neutrum satis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumque ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ sive contumeliâ intactus.* Siquidem injuria ad sapientem non pervenit. Senec. *de constant. sap. c.* 5. *Nulla ad sapien-*

sapientem injuria pertinet. majore enim intervallo à contactu inferiorum abducius est, quam ut ulla vis noxia usque ad illum vires suas perferat, Ibid. c. 4. ἀνεπάφον πονηρίας, *improbitatis*, alienæ scil. *ne sensu quidem ullo affectus.* hoc est, adversùs eam perinde affectus ac qui ne sentiat quidem, πονηρίαν sumit, quomodo ἀμυθίαν Apost. *ad Hebr c. 12. v. 4.* ὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντα-γωνιζόμενοι.

Ἀθλητικὸν ἄθλον τῶν μεγίστων | Viros bonos, virtutisq; studiosos *athletas* nuncupari solenne est. Demosthen. *contra Aristogit.* ἀγαθὸν ἄρχοντα ἀθλητὴν. Philo *de Joseph.* Ἀθλητὴς εἶναι χρὴ ἀξιάγαστον· ἐκεῖ γυμνασομαι πολλαῖς πόνων παιδείαις, ἀλώβητος, ξενιτείαν, δίαιταν, ἀναγκαζόμενος, ἄχει καὶ λιμῷ ἐπιβουλεύοντος ὧν ἥκιστ' ἐχρῆν. Idemque ἀθλον. Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνδρειότατοι. Et monachos *ajentes*, Ἀρετῆς ἀθλητὰς appellat. Theodoret. *histor. lib.* 5. *c.* 20. Epictet. *lib.* 1. *c.* 18. ἔστι μοι δεῖν ὁ ἀνίκητος ἀθλητὴς quem & *l.* 2. *c.* 18. contendens cum aliis athletis; χαῖρε ὦ δεῖνα· ὁρᾷς τοὺς παίδας (πάππας leg. nisi forsan per ludibrium ita nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστὰς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτῆς τοὺς μονομάχους Salsò Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Περὶ μὲν τὸ περιρρήγνυσθαι καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· περὶ δὲ καλοκἀγαθίας οὐδένα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conspicatus cursores circa carceres satagentes, alter alterum qui præverteret, Ὅσῳ μᾶλλον, inquit, οἱ δρομεῖς σπουδάζουσι περὶ τοὺς ταχυτῆς, ἢ περὶ τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *epist.* 4. *ad l.* 7. § 51. Atqui, ut Philo de *provident.* apud Euseb. *præpar. l.* 8. *c.* 14. Μαθόντων δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτυχίᾳ πεφύκασιν, μὴ ὑφαιρεῖν, ἀποδοτέον οἷς τὰς ἀληθείας καὶ ἀπιθάνων ζώων ἀμυθήτους αἰτίας, εἷς ἰχὼς καὶ βάμμα συγχεόμενα. Πρὸς δὲ ἀπιστούντων ἔστιν, ὅτι δίκαιον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα περιδημηρέμενον ὑπ' αὐτῆς, ἀνθρώπου ὄντα σπουδάσθαι. Itaque Aristot. *polit. l.* 8. *c.* 4. Τὰ καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ δικαιοῦσθαι, δεῖ φροντίζουσιν· ἐ γὰρ λύκοι, οὐδὲ πρὸς ἄλλον δίκαιόν τι ἀγωνίσασθαι ἂν ὑφέντα καλὸν κύνιδιον, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸ ἀγαθός. Et Senec. *epist.* 124. *Quid vires corporis alis & exercet? pecudibus istas majores ferisque natura concessit.* —— *Vis tu, relictis in quibus vinci te necesse est, dum in aliena niteris, ad bonam reverti tuum? Quid hoc est? animus scil. emendatus ac purus, æmulator dei, supra humana se extollens, nihil extra se sui ponens.* En tibi Marci nostri ἄθλον μέγιστον· en ἄθλα μεγίστα ἀθλητῶν. Vin' tamen maximo isto majus? Audi Apostolum *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς· & *ad eundem epist.* 2. *c.* 4. *v.* 7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c.* 3 *v.* 14. κατὰ σκοπὸν διώκω, ὅπι τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclarissimum, & in exitu felicissimum. Indè Patribus antiquis Christiani omnes, martyres cum primis, *Dei, Christi, fidei, pietatis athletæ* dicti.

Τῶν ὑπὸ μαλακὸν γένους καταλαμβάνεσθαι | A luctatoribus translatum vocabulum: de quo dicetur amplius, *ad l.* 7. § 52. Vide & *ad l.* 7. § 61. Acutissimè pariter atque elegantissimè Johannes Chrysost. *in ad Ephes. orat.* 22. Παλαίσωμεν καὶ διαπαντὸς κατέχωμεν· ἐν παλαίοντες ἐξελαθώμεθα, νενικήκαμεν. ὁ γὰρ ὡς ἐπὶ πρὸς ἀθλητὴν, ὕταν καὶ ἐκβάλῃ. ἔκειται μὲν γὰρ, ἐὰν μὴ καταβάλῃς, ὁ νενικηκὼς. ἐνταῦθα, ἐὰν μὴ καταληφθῇς, νενίκηκας, ἐὰν μὴ καταληφθῇς, καταβέβληκας. οὐκοῦν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπὸ νίκης καυθάζουσι, κἂν ὁ ἕτερος καταληφθῇ, ὁ ἕτερος στέφανται· ἐνταῦθα δὲ οὐχ ὕτως· ἀλλ' ὁ διάβολος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πτώσεως καυθάζει. ὅταν ἐν αὐτὸν ἐφέλωμεν τοῦτο ὑφ' ἡμῶν καυθάζει, οὐκέτι. ὁ γὰρ ὥστε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥστε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ πέπτωκε βέβληται, καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ δεῖν· ὥστε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταληφθῶ δὲ, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam quendam conspicatus in scortum quoddam oculos defixum, Ἰδὲ κριὸν ἀρεμάνιον, ὡς ὑπὸ τυχόντος καρσὶν τετιλλίζεται *En arietem Martium, quomodo à viti puella prosternitur.* Laërt. *l.* 6. sive, ut Plut. *de curios.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τετιλλιζόμενον *Videte athletam ab ancillula elisum.* Idémque in Isthmiis coronam victoribus tribui solitam, tanquam sibi meritò magis debitam poscebat. Πολλῷ γὰρ, ἔφη, ἀντιγωνιστὰς νενίκηκα κἀγὼ μεγάλους, οὐκ οἷα ταυτὶ δεῖ τὰ ἀνδράποδα, τὰ νῦν ἐστῶτα παλαίοντα καὶ διαδιδόντα καὶ τρέχοντα· τῷ παντὶ δ' χαλεπωτέρους, πύκτας, καὶ φυγὴν, καὶ ἀδρξίαν· ἔτι δ' ὀργὴν τε, καὶ λύσσαν, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον. καὶ τὸ πάντων ἀμαχώτατον ἢ καὶ δυσμαχώτατον θηρίον, ὕπνον καὶ μαλθακὸν, ἡδονὴν· ἢ οἶδεις ὅτι πρὸς Ἕλληνίων, ὅτε πρὸς Βαρβάρων ἄζιόν μάχεσθαι καὶ πόνων, τῇ ψυχῇ κρατήσας· ἀλλὰ πάντες ἥττηνται καὶ ἀνεπήκοοι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἦσαν, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀσιανοὶ, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἐμοῦ. Dio Prus. *orat.* 9. Magnificè admodum & gloriosè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, quàm turpe sit, postquam hæc omnia superaveris, à fastu, quem Plato tibi non sine caussa objecerat, superari; ut ne adjiciam, quàm miserandum sit, post ista omnia conculcata, diabolo mancipatum teneri.

Δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος | hoc est, quod Persius *Sat.* 2. *vers. penult.* dixit;

Compositum jus fasq; animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus colore

colore virtutis, sed perfectè, &, ut Græci dicunt; ἐς βάθος ac δυσπειθῆ βαφήν Thomas Mag. in *collect.* Δυσπειθὲς, ἢ εἰς βάθος βεβαμμένον βαφήν. ita Marcus istic: Et Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεκρύφθαι τῆς φυσικῆς λόγοις. Senec. *epist.* 36. *Perseveret modo colere virtutem, perbibere liberalia studia; non illa, quibus perfundi satis est, sed hæc quibus tingendus est animus.* Et *nat. quæst. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, interest, quamdiu macerata sit; — sæpius mersa sit & excocta, an semel tincta.* Idémque *ep.* 71. *Quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam nisi sæpius macerata & recocta non perbibit: sic alias disciplinas ingenia, cum accepêre, protinus præstant; hæc nisi altè descendit, & diu sedit, animum non coloravit, sed infecit; nihil ex his quæ promiserat, præstat.* Huic βαφῇ, quæ nunquam remittit, (unde δυσπειθὲς καὶ ἀναπόστατον, Synesio *epist.* 44.) contraria est ἀνοχυρὴ, ex eadem tinctorum officina vox petita. (quò & Clemens allusit *Strom. l.* 1. ubi philosophiam dicit εἰς παιδοτριβὴν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræque virtutis tincturam suscipiendam* hominum animos præparare, προγυμνάσαι καὶ προεπυφῆναι τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præsubigendo*, quomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀφθίτῳ autem ἀνοχυρῷ Fabius *instit. l.* 10. *c.* 2. Sic expressit: *Non sufficit imaginem virtutis effingere, & solam, ut sic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, quas è summis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Casaub. ad Pers. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ δυσπειθεῖ colorationem illam, quam à sole contrahere observat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & superficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúsve in interiora penetrantem. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἅμα τὴν χρόαν μελάνειν εἰ πάσα μέλαινα, *neque enim necesse est, qui cutem nigram habent, reliqua omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Aristot. *de genr. animal. l.* 2. *c.* 2. quo loco Herodotum refutat, qui *l.* 3. Æthiopum genituram nigram esse dixerat. Ita Plato *ep.* 7. Οἱ ὄντως μὴ φιλόσοφοι, δόξας δ' ὑπαχθῶσιν, ὑπὸ τῶν οἱ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ἡλίου ὑπεκκαυμένοι. Nec sileri digna ejusdem illa *politic. l.* 4. quibus de fortitudine, sed fusiùs, gemina his quæ de justitia strictim Marcus hîc, differit; ἀκοῦν εἶναι ὅτι οἱ βαφῆς, ἐπειδὴ βελτίοσιν βάπτωσι ἔοικε, ὥστε εἰ ἀλυκὰ, φασὶν τὸν μὲν ἐπιλέγοντας ἐκ τοιούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τινὰ ἁπλῆν ἔκστοτε φασκόντων ὅπως δέξονται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ ὅτῳ βαφῇ· καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ ὕδατι βαφῇ, δυσπειθὲς γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πλύσις ὅτ' ἄνθη βυσσόντων, ὅτε μετὰ βυσσόντων δυσάτως εὐπλῆ τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι. ἃ δ' ἂν μὴ εἴδῃ οἷα γίγνεται, ἐὰν τέ τις ἄλλα χρήματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα μὴ προδιεξοδεύσας, ὅτι ἔκπλυτα καὶ γνοῖα; πιστὸν τοίνυν ὑπόλαβε κατὰ δυνάμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτι ἐξαλειφόμενα τοῦ σπουδαίου καὶ ἐπιμελοῦς μιμητὰ καὶ γυναικῶν καὶ παίδων ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοῦ νόμου πειθόμενοι δίξοισθε, ὥσπερ βαφεῖ, ἵνα δυσπειθεῖς αὐτῷ ἢ δόξα γίγνοιτο καὶ ἀεὶ λαμπρὸν καὶ ἀεὶ φῦλλον, διὰ τὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἕξιν ὑπαρχέιν ἐγκεκάνθαι· καὶ μὰ αὐτῷ ἐκπλύσιν τὴν βαφεῖν τὰ ῥύμματα ταῦτα, ἀνὰ ὅτου ἐκκλύζοιτο, ἢ τε ἡδονὴ, πάντος χαλεπαίνει δυνατέρα ἔοικε εἶναι. ἀρχὴν καὶ κοινίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ὀδυνηρία, πάντος ἄλλα ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δυσάμυσιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ὀρθῆς ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ πίθανον. virtus itaque ubi penitiùs hoc modo se in animum induerit, quod de Musica Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 121. quasi συναπτῆται τῇ ψυχῇ καὶ φύσει κεδήσεται, ut Gregor. Nazianz. *orat.* 13. *animúsque in ea quæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epist.* 6. & 94. *Et sicut lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui non possunt:* Fabius *instit. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia quisquam in pristinum candorem revocet.* ita, *Difficulter eraditur, quod in hunc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaque *adv. Rufin.* idem: *Si literas didicisses, oleret testa ingenioli tui, quo semel fuisset imbuta. lanarum conchylia nullæ aquæ diluunt.* Et de talibus Greg. Nazianz. pronunciat, ἐργώδεστερον εἶ τὸ ἰᾶσασθαι, ἢ ἡμιέδια ἀπ' ἀρχῆς ἀγαθὸν. Allusit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionysio diceret, τὴν βαφὴν ὑκ ἀνίησι τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δυσπειθὴν ἔσαν καὶ δυσέκπλυτον. Attulit & Clemens *strom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἱεροῖς ἡ σύνεσις τῆς βαφῆς ἐμμένασα, τὴν ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν σῳζει τὰ λοιπὰ παρέχει ἕκαστα· ὕτως καθαρὸν τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλόν· καὶ τὸ μὲν ἡδὺ κεκαλοίπασι, ἀναμένεται δὲ αἰσχρόν. αὗται γὰρ ἐκστάσεις ψυχῆς χαρακτηριστικαὶ ποιότητες, ἀφ' ὧν γνωρίζεται. Quod non advertens eruditus interpres Hervetus, aliter longè accepit, quàm autor ipse voluerat, & ac si lana colore aliquo intincta & imbuta, ad alius eundem transferre diceretur, cùm ille tincturæ moram diuturnam post operam in macerando tingendóq; insumptam designatam vellet. Allusisse videtur Musonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. laudatum. Ἂν τι σκέψῃς καλὸν μὴ πόνῳ, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἂν τι ποιήσῃς καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν οἴχεται, τὸ δὲ εὐφροσύνη μένει. Quod Cato in *oratione Numantiæ habita* sic extulit. *Si quid vos per laborem recte feceritis, labor ille à vobis citò recedet, beneficium à vobis, dum vivitis, non abscedet. Sed siquæ per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos semper manebit.* Vide *ad l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῆς. & *l.* 10. § 34. τῇ δεδευμένῳ.

Ἀσπαζόμενον δὲ ὅλης τῆς ψυχῆς τοι συμβαίνοντα

Ita

Ita *l.* 2. § 17. & *infr.* § 16. & *l.* 4. § 23, 25, 26. & *l.* 12. § 11. Vide & *l.* 4. § 31. ὑξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Συσελωδόμενα | Vide *infr.* § 11, 16. & *l.* 4. § 26, 34.

Κρίνετε μὴ καλὰ παρέχεται | Ita Epictet. *differt.* *l.* 4. *c.* 10. Ἀρκεῖ μοι, ὃν ἔχω ὕξυσίαν. ταῦτα μὲ δεῖ κρίνειν εὐδοκιμέσαι.

Ταῦτα ἡ ἀγαθὰ εἶ) πίστευσαι | ὡς ἐπὶ τῆς ἀείσης γνώμης ἐπιτρέμομεν. Epictet. *Enchirid. c.* 38. Ita Charidemus Dionis Pruſ. *orat.* 30. Τὰ μὲν θεῶν ἔρ- 10 γα, δῶρα καλῶς ὑπομένειν (Hom. *Il.* γ'. *v.* 65.) ὡς ἔπραξα ἀγαθὰ ὄντα, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ γεγόμενα. Expreſſit quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Vel Ezechiæ potiùs regis illud, Eſaiæ *c.* 39. *v.* 8. *Bonum eſt, quod locutus es, verbum Domini.* bónum eſt, quicquid Deus vult, qui ſummè bonus niſi bonum velle non poteſt. Vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 10. & *l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 35. & *l.* 10. § 1.

Ἡ δὲ ἑκάστῳ πεπρωμένη αἰτία | ἡ εἱμαρμένη ſive *fatum* cum Stoicis noſter paſſim inculcat. V. *l.* 5. § 8.

Σωπιμέρεται τε καὶ συνεμφέρει | Locus mihi ſubobſcurus, eóq; magis quòd vocabula à Marco hîc uſurpata, niſi ſint, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, vitiata, nuſquam alibi deprehendiſſe meminerim. Xyl. *Et conſtat aliunde, & ſecum aliud adfert.* Verſio textu ipſo etiam obſcurior. Tentemus an è Marco ipſo elicere poſſimus mentem ejus. *L.* 12. § 23. ἀγαθὸν δ', inquit, εἴπερ τῷ ὅλῳ καλόν, καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. *Bonum eſt, ſiquidem univerſo opportunum, & conducens, & collatum,* vel *congruum.* Et *l.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις. *Confert cuique, quod fert cuique natura univerſi.* Et *l.* 4. § 9. ἠναγκάζετο ἡ τῆς συμφερόντος φύσεως τοῦτο ποιεῖν. *Cogebatur hoc facere naturæ conducibilis,* vel *naturæ ea quæ in commodum inferebat.* denique *l.* 5. § 8. formulas illas urget, à vulgari ſermone petitas, τοῦτο ἤρεσεν αὐτῷ. *hoc illi tulit*; & τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, id eſt, συνετάθη. *hoc illi latum,* id eſt, *præſcriptum eſt,* à medico nimirum, tanquam utile & ſalutare. &, de univerſi natura, imò Jove ipſo, ὑπ' ἂν τοιοῦτό τι ἤρεσεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν, *non tuliſſet, ejuſmodi aliquid, niſi univerſo id contuliſſet.* Illud itaq; forſan & hîc voluit, *Et præſcriptum eſt,* à mundi nimirum adminiſtratore Deo; *& conducit etiam:* (ut idem ſit τὸ συνεμφέρει quòd τὸ συμφέρει) vel, *Et in nos infertur, & nos etiam ſecum fert*; eò nimirum quò deſtinamur. Senſum priorem ſecutus eſt M. Caſ. qui vertit, *& inevitabile eſt, & utile.* eodémque faciunt, tum Marci ipſius verba proximè antegreſſa, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶ) πίστευσαι· tum & Sophoclis illud, *Oedip. Colon.*

Τὸ φέρον ἐκ θεῶν, καλῶς
Χρὴ φέρειν.
Quod fata ferunt, id ferre decet. Grot.

ubi Schol. ἐμμόνως φέρειν τοῖς ἐγκειμένοις παρὰ θεῶν. φέρειν δέ φησι, χρὴ τὸ ἐκ θεῶν εὐκαρμόνως καλῶς. Ad poſteriorem illud Palladæ, in anthолog. *l.* 1. *c.* 13. Et Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρε· εἰδὲ ἀγανακτεῖς,
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Si te fata ferunt, ferto ferentque. gravatim
Si fers, te cruciat; nec minus illa ferunt.

Vel ut Maximus exhibet *collectan. c.* 18.

Ὡς καὶ σὺ μὴ τὸ φέρον σε φέρειν, φέρε· εἰδὲ ἀπεῖσης;
Καὶ σαυτὸν βλάπτεις, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Quò tua ferre volunt te fata, ferare, recuſas?
Te lædis; læſum ſic quoque fata ferent.

Quod utrumq; in verſione ſua expreſſit elegantiſſimè H. Grotius;

Si quem fors agat atque ferat, ferat atque feratur:
Ni ferat, & feret hunc fors, magis & feriet.

Nec unquam ſatis prædicatum Cleanthis votum illud, quod ὅπῃ πείθεσθε φέρεσθαι. vult eſſe Epictetus *Enchir. c.* 52.

Ἄγου δέ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος· κὰν μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧσσον ἕψομαι.

Seneca ſic reddidit *epiſt.* 107. & ex Seneca Aug. de *Civit. Dei, l.* 5. *c.* 8.

Duc me, parens celſique dominator poli,
Quocunque placuit. nulla parendi mora eſt:
Aſſum impiger. fac nolle, comitabor gemens:
Malúſque patiar, quod bono licuit pati.

Vide *l.* 10. § 28. Addo tertiam D. Boot. interpretationem, qui τὸ συνεμφέρειν in *accommodandi* ſenſu hîc ſumit; ut hoc ſit quod Marcus velit, *fatum & nobis accommodari, & facere etiam ut noſmet ipſos eidem accommodemus.* in quam ferè ſententiam Marcus *l.* 4. § 23. Πῶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Et *l.* 5. § 8. Τὸ συμβαῖνόν σοι ἐφητοιμάσθη σοι, καὶ ἐκεῖς σε πως ἦλθεν. Et *l.* 3. § 16. ἀξιώσεως τῆς ἑαυτὸ μοίρας συνημοσμένον. Et *l.* 7. § 57. μόνον φιλῶν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συσελωδόμενον. τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; in hanc denique ſententiam quam proximè, *l.* 12. *c.* 1. σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἤνεγκε, καὶ σε τούτῳ. Tu quiſquis es, quamcunq; ex iſtis ipſe volueris, amplectare per me licet; aut potiorem aliquam, ſi comminiſci potueris.

Συσῆμες πᾶν τὸ λογικὸν | λογικῶν appellatione Deũ atq; Dæmonas ſimul cum hominibus intelligit. Iſtîc autem conjunctionis illius tantummodo meminit, quæ ratione prædita invicem aſtringit omnia. alibi ſæpius nexum & conjunctionem cum univerſo mundo inculcat; ut *l.* 2. § 4. Caſ. *ad Perſ. Sat.* 3.

Κήδεσθαι μὲν πάντων | *Aliorum,* inquit, *curam gerere, eſt naturæ conſentaneum.* Ita *infra* § 6. ἀνθρώπων φροντίδωμεν, & *l.* 9. § 3. κήδεσθαι δεῖ. & contra, *l.* 2. § 1. τὸ ἀνθρωπείως ἔχειν φύσει. Impia itaque, & humanitatem quali abjurantis & amolientis

amolientis à se, Caini vox illa, *Numquid ego custos sum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad quæ verba Joannes ille ὁ χρυσορρήμων *in Gen. orat. 19.* cum Marco nostro planè consentiens; Καί τοι οὐ συ χρὴ ἀνολολύζαι ἄπωθεν ἑστῶτα, καὶ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἐκβοᾷ σε καὶ φύλακα εἶναι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας. τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπιτρέπει. Et Ambros. *de Caini & Abel. lib. 2. cap. 9. Recusat fraternæ munus custodiæ, quasi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. de se *epist. 12.* Ἐμοὶ γὰρ ἐκπεπρᾶσθαι, οὐχ ὑφ' ἑαυτῷ μᾶλλον, ἢ καὶ ὑφ' ἁπάντων ἀνθρώπων, ὅσοι εἰσὶ, ἐκπεπρᾶσθαι. De Demonacte Lucianus: Φίλος μὲν λεγόμενος καὶ ὢν ἔστιν ὃν τινα ἐκ οἰκείου ἐσθεμένην, ἀνδρωνίτιν γυναῖκα. Ità Apostol. *ad Galat. cap. 6. v. 10.* ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c. 10.* quâ ostendit D. Jesus τὸν πλησίον ἡμῶν quemvis esse, cui, cum ope nostrâ indigeat, subvenire possimus.

Δόξης δ' ἐκ τῶν ἄλλων | Plato *Lachet.* ἔστι μέν τοι ὁ ἔπαινος ὅτι καλὸν, ὅταν ἀνὴρ ἀνδρῶν ἀξίων τυγχάνῃ. Hector apud Nævium,

Lætus sum laudari me abs te, pater, laudato viro.

Cicer. *Tusc. l. 4. § 67.* & *epist. famil. l. 5. ep. 12.* & *l. 15. ep. 6.* ubi subjungit: *Ea est enim profectò jucunda laus, quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt.* Idémque Seneca explicans, *epistol. 102. Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum esse laudari à laudato viro; laude digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum secunda opinio est. vel laus est à bono bonis reddita.* & mox: *claritatem à gloria* distinguens; *Gloria multorum judiciis constat, claritas bonorum.* Itaq; Lucilius *Sat. 14.* apud Nonium profitetur,

Paucis se malle & sapientibus esse probatum,
Ἢ πᾶσιν ταυτόσοφα κραιπαλιῶσιν ἀνδάνειν.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων | Quod *naturæ convenienter vivere*, Flaccus, *l. 1. epist. 10.* & Cicero *Offic. l. 3.* Idémque *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenienterque vivere.* & *Tuscul. l. 5. Congruere naturæ, cúmque ea convenienter vivere.* Vide *ad l. 1. § 9.*

Οἱ δὲ μὴ ὧδε βιοῦντες, ἐπιεικῶς | Idem ferè *lib. 9. § 18, 27.* & *l. 10. § 13.* & *l. 11. § 18.* Cicero *pro domo sua: Laudatio hominis turpissimi, mihi ipsi erat penè turpis.* Senec. *epist. 52. Quid lætaris, quod ab hominibus iis laudaris, quos non potes ipse laudare?* Idem in *excerpt. Non potest ullam autoritatem habere sententia, ubi qui damnandus est, damnat. Malis displicere, laudari est.* Bern. *epist. 248. Non potest bonus non esse, qui bonis placet: nec mihi validum argumentum mihi videtur, quòd bonus sit, si malis è regione displiceat.* At editor Lugdun. hìc negativam omisit, in dictionis Marcianæ fraudem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ γε μεθ' ἡμέραν | *Noctúque & interdiu.* ità Marinus in Proculo *cap. 3. ad lib. 4. § 50.* repræsentandus; νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. quo loco non erat, quod Heraldus *animad. in Isembl. c. 4.* Scripturam editam submoveret, & μεθ' ἡμέρας substitueret. etenim μεθ' ἡμέρας est *interdiu*, ut Marco istîc, ità aliis passim. Aristoph. *Pluto 4. 3.*

Οἴμοι τλὰς ἀπολοῦμαι μεθ' ἡμέραν.
Væ misero mihi, spolior istîc interdiu.

Demost. *in Midiam.* Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζεν. *& interdiu*, sive *ipsâ luce, sciens prudénsque contumeliâ afficiebat.* Polyb. *lib. 1.* ἠριθμῶν δὲ πλείονας ἀδικημάτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. &, ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ὁδοιπορῶν. Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους ἐρωτᾶν, &c. nihil tritius aut pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locũ ex Luciani *cataplo*, quia ad Marci mentem facit. ibi Lychnus sive *Lucerna*, Rhadamantho coram adversùs Megapentheum testimonium perhibens; Ἐγὼ γὰρ τὸ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· ἃ δὲ παρ' ἐμοῦ ἔστι νυκτὸς ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι, ἐρῶ λέγων. Vide *l. 10. § 13.*

Οἵοις μεθ' οἵων φύεσθαι | *Ac quibus se hominibus admiscerent.* Xyl. Et potest reverà ex necessitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjecturâ sæpenumero haud vana fieri. juxta illud Phœnicis Euripidei, quod laudant Æschines *adversus Timarch.* Diodor. Sic. *l. 12.* & Plin. min. *l. 4. ep. 27.*

Ὅστις δ' ὁμιλῶν δεῖται χαιρέας ἀνὴρ,
Οὐ πάντ' ἐρώτα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτος ἕξει· οἷσι γὰρ δεῖται συνών.
Si quis malorum pascitur consortio,
Inquirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem esse quemque, quali amicitiâ utitur. Grot.

Cæterùm haud plenè satis Marci verba expressit is. pleniùs exactiúsque Cas. *quales cum qualibus volutantur*, sive commiscendo sese invicem fœdant & inquinant. Est enim metaphora à limo lutóve, quod è terra fit, humido aliquo commaceratũ. unde & φύραξ non est tantùm μίγνυδις, vel μαλακτὴς, sed & μαλακὸς &, φυρμὸς, ῥύπος, μίασμα, μολυσμός. Hesych. unde forsan & nostrum, quo Cas. usus est hîc, *motl.* Vide *l. 7. § 67.*

Παρὰ δὴ τούτων ἔφασαν | Cicer. *de fin. lib. 2. Nihil est turpius quàm sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* Idémque *de Oratore perfect. § 41. Ego cùm à nostro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur testimonio Platonis aliorum judicia debere contemnere.* Senec. *epist. 52. Quanta dementia ejus est, quem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epist. 29. Nunquam volui populo placere. nam quæ ego scio, non probat populus; quæ probat populus, ego nescio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cy-*

nici. quis enim placere poteſt populo, cui placet virtus? malis artibus popularis favor quæritur. ſimilem te illis facias oportet. non probabunt, niſi agnoverint. concilieri niſi turpi ratione amor turpium non poteſt. Idem *epiſt.* 92. *Eleganter Demetrius noſter ſolet dicere, eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus. Quid enim, inquit, meâ refert, ſurſum iſti an deorſum ſonent? Quanta dementia eſt vereri, nè infameris ab infamibus?* Epicuri illud ob oculos habuiſſe videtur Clemens, cùm iſta ſcriberet, *Strom. lib.* 1. Οὔ ποτε ἄρα ὀφεκτέον τοῖς πολλοῖς ἀφέξειν· ἃ μὲν γὰρ ἐκείνους εἰδέναι, οὐκ ἀσκοῦμεν ἡμεῖς. ἃ δ' ἡμεῖς ἴσμεν, μανθάνειν δεῖ τοὺς ἐκείνων διαδόχους. qui locus cùm corruptelæ manifeſtus ſit; ità interpretari Harveto viſum, ac ſi pro ἐκείνους εἰδέναι, ἐκείνοις ἥδει, vel ἐκεῖνοι ἀνδάνει legiſſet; Sylburg. ἐκείνους εἰδῶμεν, ἀνεῖν, ſcil. reponendum poſſe exiſtimat, ut ſit, *quæ nos novimus illos exercere.* mihi neutrum ſatisfacit. forſan potiùs, ἐκεῖνοι εἰδῶσιν, *quæ illi nôrint,* ut in membro altero, ἡμεῖς ἴσμεν, *quæ nos ſcimus.* Vide *l.* 4. § 3.

Οὐδ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκουσι | Vide *lib.* 8. § 52, 53. Senec. *epiſt.* 9. *Niſi ſapienti ſua non placent. omnis ſtultitia laboræt faſtidio ſui.* Et *de tranquill. c.* 2. *Unus effectus eſt vitii, diſplicere ſibi.* & *epiſt.* 47. *Hoc habent inter cætera boni mores; placent ſibi & permanent. Levis eſt malitia, ſæpe mutatur, non in melius, ſed in aliud.* Ariſtot. item *Ethic. l.* 9. *c.* 4. Διαφέρονται ἑαυτοῖς οἱ φαῦλοι· τὰ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται. Vide ſis cætera.

§ 5. Μήτε ἀλύειν | Apud. Ariſtotel. *Rhetor. l.* 2. *c.* 24. neſcio quis.

Εἶφ' ὡδὶ τῆς ὀργῆς ἀνεξόμην
Ἀχιλεύς, ἵνα μὴ εἰς ἐρωῖδὸν πεσεῖν
Οὔτ' αὖ ἀναγκαδείς τι εὖ δρᾶσαι τινὶ,
Παρασπάσῃ δι' ὀφθαλμῶν χέρα.

Si noſtra in illum ſe ira non recte ferat,
Qui non ſuâ aliquid ſponte commiſit mali;
Nec qui coactus alteri benefecerit,
Ullum meretur aut honorem aut gratiam. Grot.

Vide *l.* 4. § 34. Auguſtinus *conſeſſ. l.* 1. *c.* 12. & ex eodem Petr. Lomb. *ſentent. l.* 2. *diſtin.* 40. § 2. & Proſper. *ſent.* 172. *Nemo invitus benefacit, etiamſi bonum eſt quod facit.* Idémque *in Joan. Evang. tract.* 43. *Quod quis invitus vel neceſſitate facit, non bene facit. Sapientem* verò *invitum nihil facere,* Stoicum dogma eſt. Cicero *paradox.* 5. *Soli hoc contingit ſapienti, ut nihil faciat invitus, nihil coactus.*

Μήτε ἀκοινώνητος | Quod ubiq; damnat. Vide ad *l.* 2. § 2. Gregor. Naz. *in Baſil. epitaph.* Μήτε τὸ φιλόσοφον ἀκοινώνητον, μήτε τὸ φερεπτὸν ἀφιλόσοφον. Senec. *de beat. c.* 20. *Sic vivam, quaſi ſciam aliis me natum: & naturæ rerum hoc nomine gratias agam.* & *ep.* 48. *Non poteſt quiſquam beatè degere, qui ſe tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates ſuas convertit. alteri vivas oportet, ſi vis tibi vivere. Hæc ſocietas diligenter & ſanctè obſervanda eſt, quæ nos omnes omnibus miſcet, & judicat aliquod eſſe commune jus generis humani.*

Μήτε ἀνεξέταστος | Ità Baſil. Cæſar. *epiſt.* 44. Οὐδὲν ἀνεξέταστος φερομένου. Et *epiſt.* 54. Πάντα μὲν λόγου, πᾶσαν δὲ φερῆξιν κρίσεως ἀκριβεστέρας ἐξητεῖσθαι. Vide & *infr.* § 6. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 37. Idémque *in Eſaiam.* & apud Simeon. Logothet. *orat.* 21. Χρὴ οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, τὸν λόγον πᾶσι τοῖς ἀνωτάτω χαίρειν παρ' ἡμῖν λαχοῦσι, ἵνα καὶ κεῖνον ἐξετάζειν τά τε ἀκριβῆ καὶ μὴ, καὶ συγκατάθεσιν ἢ φερεσθαι, καὶ τῆς ἐμαυτῆς ψυχῆς μὴ ἀπειρῶς ἔχειν ἐπιτήδειον. ἀνεξακρίτου γὰρ ἔχεσθαι, ἐν οἷς ἔξεστιν ἀφεκτέον. Galen. *hortat. c.* 6. Itaque ἐν τοῖς μὴ ἀνεξετάστοις, τὸ ἀφεκτέον καὶ ἀνεξακρίτου γίγνεται, de quo Marcus *l.* 7. § 55. At contrà Apelles hæreticus referente apud Euſebium *hiſt. Eccleſiaſt.* 5. *c.* 13. Rhodone, Μὴ δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ' ἕκαστον, ὡς πιστὸς ἦλθεν διαμένειν. quod eſt prorſus interdicere homini, animal nè ſit rationale, ſaltem nè ratione, quâ eum conditor Deus inſtruxit, utatur. nec multùm abſcedunt aut ſuperſtitioſi Judæuli, qui, ut refert Hieronymus à ſancta fide in *Hebraïmaſtig. l.* 2. *c.* 2. ex Moſis verbis *l.* 5. *c.* 17. *v.* 11. perperam acceptis, tradunt, quòd, *ſi ſapientes dixerint tibi, dextram eſſe ſiniſtram, vel contrà, credi ſervarique debeat;* aut ſupercilioſi Jeſuitæ, qui, referente Paulo Soarpio in *Hiſtor. de Interdict. Pauli* 5. *adv. Venet. l.* 2. in *Regulis* Potavii relictis ann. 1606. *reg.* 3. aſſerunt, *Si Pontifex Romanus nigrum eſſe definierit, quod oculus album eſſe renunciaverit, aut vice versâ, illius definitioni eſſe acquieſcendum.* arquì hoc eſt etiam oculos hominibus eruere, non rationis tantùm uſum eripere.

Μήτε ἀνθελκόμενος | *Neque patere te retrahi.* Xyl. *nec cum reluctatione,* Caſ. Malim *neque affectibus abreptus.* quod Jacob. Apoſt. *c.* 1. *v.* 14. ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος. Et Marcus *infr.* § 15. ἐφεμπτικῶς νεύματος ἑλκόμενος. Eodem vocabulo uſus eſt Plato *leg.* 1. τὸ παῖζον αὖπάλ τι ἡμᾶς καὶ ἀνθέλκειν. Vide *l.* 2. § 2.

Μήτε κομψεία | Ità § 8. Οὐδὲ κομψόν. & *l.* 4. § 51. καὶ τῆς κομψείας. & ἀκομψον. *l.* 6. § 38. quæ ἐδὲ ἐν φιλοπαίκτῃ καὶ χαριεντι. uſurpari monet Pollux *l.* 5. *c.* 45. Ariſtoph. *nubib.* 2. 1.

Πρῶτον μὲν εἶ κομψὸν ἐν συνουσίᾳ.
Primò quidem ut ſis lepidus in congreſſibus.

Idem *avib.* 1. 3.

Μὰ γὼ νόημα κομψότερον ἤκουσά πω.
Noema nunquam audiveram elegantius.

Ubi Schol. κομψεία, ἀλαφεία, ἀστειότης, *feſtivitas, urbanitas.* Euripid. apud Ariſtot. *Polit. l.* 3. *c.* 4.

Μή μοι τὸ κομψόν, ἀλλ' ὃν πόλει δίκη.
Speciosa mitte; prome queis urbi eſt opus. Grot.

Ariſtot. *de Cœlo l.* 2. *c.* 13. κομψὸς μὲν, οὐκ ἀλη-

θής

δῶς ἢ. *argutè quidem, haud verè tamen.* In ſermonis autem elegantia aut feſtivitate ſtudium poni Marcus alibi vetat. Vide *l.* 1. § 7. ἀστειολογίας. & *l.* 8. § 30. ἀβλεφαρῶς. Plato in *Politic.* Κἂν διαγελάσῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ὁπὶ τοῖς ὀρθμασιν. πλυσάντιφ᾽ εἰς τὸ γῆρας ἀναφανῆσθ φρονήσεως. Latiùs tamen extendit idem *epiſt.* 10. Τὸ γὰρ βέλτιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγὼ φημι δεῖ τιμᾶν ἀληθινὴ φιλοσοφίᾳ· τὰς δ᾽ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἴμαι προσαγορεύειν, ὀρθῶς ὀνομάζειν. Aliud eſt τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi eſt: ſi circumtenſa eſt & ſucata, & manufacta, oſtendit illum quoque non eſſe ſincerum, & habere aliquid fracti. non eſt ornamentum virile, concinnitas.* Sed de ſententiarum potiùs ratione Marcus iſtîc. Cæterùm, μήτε κομψείαν ἢ δάνοιάν σου κολλωπίζετω, Xyl. cùm reddidit, *nè in cogitationibus tuis aſtutiam ſectetur*; à Marci mente nimiùm quantum receſſit. Δανοίας σχήματα, ſive *figuræ ſententiarum* rhetoricæ magiſtris quid ſint, docet Fabius *inſtit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυρρήμων | Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔσω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι᾽ ὀλίγων. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπραγμων | Vide *l.* 4. § 24. De ſapientibus ex Stoicorum ſenſu Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπραγμονάς τε εἶναι· ἐκκλίνειν γὰρ τὸ πολυπράγμον. Plut. *de Stoic. contrad. c.* 16. ait. Chryſippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπραγμονά τε καὶ ἰδιοπραγμονα εἶναι. Verba Chryſippi, Οἶμαι γὰρ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπραγμονα εἶναι, καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὑτῷ πράττειν. ὁμοίως τῆς τε αὐτοπραγίας καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης αἱρετὸν ὄντων. Idem *lib. de eligend. propt.* ſc. τὸ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ σοφὸς τὸν πονηρὸν βίον ἀνιηρόν τι καὶ ἀσχολὲς ἔχειν ὡ πάνυ δεῖ πολλῶν ἀναγκαίων τῦτο ζωπυρεῖν. itaque Tertull. *de pall. c.* 5. non *Epicuros* tantùm, ſed & *Zenonas quietis magiſterium* dicit. Quanquam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ ſectæ objicit, quòd *turbidos & negotiorum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἐλαττούμενος περιζει αὐτῷ, συφιλοσοφήσει.

Ὁ ἔν σοι θεός | Mentem nu[illegible]daemonem, ut *l.* 2. § 13. & *infr.* § 6. nunc & [illegible] dicit, ut hoc loco, ſic *l.* 12. § 26. ὁ ἐμὸς νῦς θεός. ibi plura vide.

Περιάπτω | Ità *l.* 5. § 27. περιάπτω καὶ ἡγεμόνα.

Ἄρρεν | Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laërt. *l.* 2. Zenodotus:

Ἄρρενα γὰρ λόγον εὗρες ——

Maſcula enim verba inveniſti — vel

Maſculam enim vitæ rationem tu reperiſti.

Et Senec. *epiſt.* 33. *Totus contextus illorum virilis eſt.* Apud Perſium *Sat.* 5. *v.* 144. *Maſculam bilem*, i. e. *Maſculum animum criminis loco luxuria objicit juveni in ſuis caſtris militanti.* Caſaub. ibi.

Ἀναπαγήσεται | *qui ſe ita comparaverit.* Xyl. vel *compoſuerit.* ἀναπαγῆναι, συνταχθῆναι. Heſ. & Suid.

Πεπεμμένον τὸ ἀναλυτικόν | Tranſlatum videtur à re militari: quod & Suidas cenſet, ubi locum hunc laudat, niſi quòd τὸ ἀναλυτικὸν illud eſſe *claſſicum* exiſtimet, *quo εἰς πόλεμον οἱ ῥᾳθυμοι ἀναλαμβάνονται, ignaviores ad prælium in eundem incitantur*; cùm ſit potiùs, ut Budæus, *quo receptui ſignum datur, & à pugna, fuſorúmve proſecutione milites revocantur.* quomodo Plut. in *apopth. Lacon.* Ἀλλ᾽ ὅτι παρατάξεως τῆς πολεμίας τὸ ξίφος καθαφέρειν μέλλων, ἐπεὶ τὸ ἀναλυτικὸν ἐσήμηνεν, ἐκέλευσε κατηνέγκαι. quod idem & de Chryſanta Perſa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. quæſt.* 39. à Cyro eo nomine laudato; ex Xenophont. *pæd. l.* 4. Ita & Pollux *onomaſt. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἔφοδον opponit τῷ ἀναλυτικῷ. Et clariùs adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρασκιδυσικὸν, ἢ τὸ κατὰ τὴν μάχης συμβολὴν ἀναλυτικὸν ἢ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀναλύειν. Ita Diodor. Sicul. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τὸν στρατὸν. & Polyb. *l.* 1. ἀναλυτικὸς τὸν ἑαυτῦ παρήγγειλε τῆς σαλπιγγος· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημῆνας ἀνάκλησιν. quod Syneſ. in *Calvit.* καλῶν ἀναλυτικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Paſtoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ aſſueverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνέπιδυσι, καὶ αἱ αἶγες ἔκνυσαν, τὰς κεφαλὰς ἀφῆκαν· εἶτα ἐνέπιδυσι τὸ νόμιον, καὶ αἱ αἶγες ἐνέμοντο κάτω· αὖθις λιγυρὸν ἔδωκε, καὶ ἀθρόαι καπελαλίσησαν· ἐνέμοντό τε καὶ ὀξὺ μᾶλλον, αἱ δ᾽, ἅσπερ λύκοι φοβηθέντες, εἰς τὸ ὕλιμον κατέφυγον· μικρὸν ὀλίγον ἀναλυτικὸν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξελθοῦσαι τῆς ὕλης, πλησίον αὐτῷ, τῶν ποδῶν ζωπύρημον. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupinâ invadentes canes ἀναλύσει σωφρόνει ἡμερῶσαι Daphnis fertur. Idémque *l.* 2. Λαβὼν τὸ σύριγγα, συρίζει γοερὸν, ὡς ἱερὸν ἐφοίτων, ὡς πρόσθεν ἀναλυτικὸν, ὡς ὀπίζοιτο. Eodem reſpexit Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ᾽ ὁ θεὸς σημῆνῃ τὸ ἀναλυτικὸν ὡς τὸ Ξενοφῶντι, πρόϊθι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν ἢ μὲν παρέχῃ ταναγκαῖα, τὸ ἀναλυτικὸν σημαίνει, τῷ θύρας ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί ἔν, ἐὰν μὴ παρέχῃ ξυράς; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατιὰς, τὸ ἀναλυτικὸν μοι σεσήμακε; πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπιφημίζω τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτῷ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἂν μ᾽ ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπως κυνηγήσω λέοντα ἵνα ἔστιν ἀνθρώπων, ἢ σοι ἐπιλοιδορῶ ἔσομαι ἀλλ᾽ ὡς σῦ μοι σεσημάνηκας τὸ ἀναλυτικὸν, αἰδέσομαι ὅτι με χρείαν ἵνα ἔχεις. Poteſt & à re nautica ſumptum videri. quâ imagine eâdem ferè in argumento eodem uſus eſt Epictetus *Enchir. cap.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τῦ πλοίε καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδῦ μὲν παρέρχεται, καὶ κοχλίδιον ἀνάλεξη

ἀναλίξῃ ἢ βολδέσιον, τιτᾶδς [al. τέτταδαι] ἢ δεῖ τῷ διδόναι δεῖ τὸ πλοῖον, ἢ σωιεχῶς ἐπιστρέφεδαι, μή τοι σίγα ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, ἢ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ διδύμῳ εἰσβληδῇς, [ἐκβληδῇς vulg. peream.] ὡς τὸ σοφόκλειον. ὅτου ἢ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβίου ἢ κοχλιδίου γυναικεῖον ἢ παιδίον, ἐδὲν κωλύσει. ἐὰν δ' ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε δεῖ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ὀπισφόμῳ· ἐὰν δ' γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτε τῆς πλοὺ μακρᾶς, μηπατε καλεῖ ἐλλίπῃς. Vide ad *l.* 9. § 3. & *l.* 11. § 20. quo loco, quod ἀναλιπὸν istic, ἐσδόμον idem dici videtur.

Εὔλυτος | Citat Suidas è Marco ista, sed non explicat. Sic *infr.* § 7. ἐυλύτως ἄπεισι. & § 16. εὔλυσον. Potest autem τὸ εὔλυτον istud à *vestitu* sive *calceatu* translatum videri, qui quò minùs arctè astringitur, eò faciliùs exolvitur & exuitur. De Iphicrate Diodor. Sicul. *l.* 15. Τὰς δ' ὑποδέσεις τοῖς στρατιώτας ἐυλύτους ἢ κόφας ἐποίησε, τὰς μέχρι τῶ γόνυ ἐφιπεριδίδας ἀπ' ἐκείνου καλυμένας. Indè Luc. 3. *v.* 16. λύειν τὸν ἱμάντα τῶ ὑποδήματος. quem locum tractans, & more suo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l.* 5. χρῆναι γὰ τὸν κατὰ φιλοσοφίαν, ἀπολύειν τῶ σώματος· ἢ δὴ τότε ἀμύητον εἶναι τὸν ψυχὴν, ὥσπερ τὸ δεσμῶ τὸν πόδα. Ità Lucr. *l.* 1.

— *vita quoque omnis*
Omnibus è nervis atque ossibus exoluatur.
— *veluti cùm lubrica serpens*
Exuit in spinis vestem. —

Sicut idem *l.* 4. & *l.* 3.

— *vestémque relinquere ut anguis,*
Gouderet. — de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐλεύθερος ἦδη, ὅτι ἀπεκέκλικεν πάσας τὰς τῆς δουλείας λάβας· πάντα εὔλυτα ἔχει, πάντα μόνον ἐφεστηκότα. *omnia appensa tantùm, non adstricta habebat.* Interpres enim doctissimus perperam reddidit; *Omnia à seipsis pendentia.* Potest & à *fructibus maturis*, quæ sponte suâ decidunt, quum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de caus. plant. l* 5. *c.* 4. Πεπαντὸς γὰ ὁ καρπὸς, αὐτόματος ἀποῤῥεῖ· ἐφ' ᾧ δὲ πεπαντὸς μᾶλλον ἰσχύει ἢ ἐφίσταται. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de Senect. ficut poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur, si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* quod Senec. *epist.* 30. *Senectus leniter emittit, non repente avulsum vitæ, sed minutatim subductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptissimè ad Marci mentem, Idem in Oedip. 4. 2.

Animam senilem mollis exolvit sopor.

Contendi autem possunt cum Marci istis Epicteti illa *differt. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρεία μοι πολὺν μίλλον τὸν πολίμιον, ἐπειδὴ τῆς σίλπιγγος ἤκουσα ἀναγκαίως, ἀνίημαι. ὅτου ἀφιχαίτερον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τῶ στρατηγῶ πείσεσθαι, ἢ τὸ ἴδιον. πολλῶ ἢ ὑδεὶς δέλει, ὑδὲ τῆς ἀνάγκης καλύσης, ἐυλύτως ἀναπόσει αὐτῆ· ἀλλὰ πλαίουσι ἢ στένοντες πάχρωμα ἃ πάχρωμα· & fortasse istic etiam ἐυλύτως fuerat. Vide ad *l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκον δόμῳ | Juramentum omne viro ejusmodi, qualem Marcus istic delineat, variis rationibus neutiquam necessarium videri possit. Ac primò quidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. quia, cùm veracem se jugiter ac constantissimè exhibuerit, etiam injurato à quibusvis fides adhibebitur. καὶ γένοιτο τοιοῦτος ἀνθ' ὅρκου ὁ τρόπος· ut Libanius *orat.* 28. In quam sententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸν ὅρκον, μὴ συμφωνίας τῆς καὶ τὸ ἀληθὲς γίνεται· τὸ ἐυορκεῖν [ità Heinsi. quod vulg. εὐρεῖν.] ἐν συμβαίει εἰ καὶ τῷ κατόδωσιν τῷ ἐν τοῖς καθήκουσι. ᾧ τοίνυν ἔπι τῶ ὅρκω χρεία, τοῦ καὶ ἄνευ ἀληθείας βιῶναι, Clariùs Isidor. Pelus. *l.* 2. *epist.* 148. Ὁ δὲ εὖ βιόντων λόγος ὅρκω πιστοτέρας τὰς πίστεις δὲ ἀκινδύνως φέρουσι φίροις. ὑκῶν, οὐ πιστεύσαι βουλόμενα, εὖ βιῶμεν. Sed & Pythagoras, sectatoribus suis præcipiebat, Μὴ ὀμνύειν θεόν· ἀνθρῶπον γὰ καὶ τὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laert. *l.* 8. Quod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον ἢ φύσιν πίστεως. πῶς ἔν πείσομαι;
Λόγῳ, τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστωθέντα.

De Essenis Josephus *captiv. Jud. lib.* 2. *c.* 12. πᾶσι μὲν τὸ ῥηθὲν ὅρκου κρεῖσσόν ἐστιν· τὸ δ' ὀμνύειν αὐτοῖς ἐπείρατα, χεῖρόν τι τῆς ἐπιορκίας ὑποληφθήσεσθαι. ἤδη γὰ δὴ κατεγνῶσθαι φασὶ τὸν μὴ σέβοντα δίχα θεοῦ. Cicero *pro Balbo*: *Athenis aiunt, cùm quidam apud eos, qui sanctè gravitérque vixisset, & testimonium publicè dixisset, & ut mos Græcorum est, jurandi causâ ad aras accederet, unâ voce omnes judices, nè is juraret, reclamásse.* Xenocrates is fuit, uti docet Laërt. *l.* 4. in *Xenocr.* Ὃν ἢ, inquit, καὶ ἀξιόπιστον σφόδρα· ὅστε μὴ δεῖσθαι ἀνώμοτον μαρτυρῆσαι, τοῦτο μόνῳ σωφρόνων Ἀθηναίων. Sed & Val. Max. *memorab. l.* 2. *c.* 10. qui hoc ipsum ubi retulerat, subjunxit; *Judices, quod sibimet ipsis postmodum dicendæ sententiæ loco remissuri non erant, sinceritati ejus concedendum existimárunt.* Vide quæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plaut. *Amphitr. Act.* 1. *Scen.* 1. *v.* 281.

Nam injurato plùs credet mihi, quàm jurato tibi.

Ità quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æschylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκου πίστις· ἀλλ' ὅρκον ἀνήρ.
Dat fidem vir juramento, non juramentum viro.

sive ut Grotius reddit,

— *vir sacramento fidem*
Debet mereri, non sacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ ἀσφαλές. quia, cùm sit sponte suâ æqui bonique tenacissimus, juramento nihil opùs habiturus sit, cujus religione ad officium suum præstandum adigatur. Etenim quemadmodum de legibus Demonax Cynic. ap. Lucian. οἱ μὲν γὰρ νόμοι ὑ δίονται, nimirum, πείθεσθαι ἐκείνοις

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἔκυρσε διὰ τὸν νόμον. οἱ γὰρ ἁπλῶς φιλοσοφοῦσι μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκριτοι οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ μαινῆς κυνὸς ἢ χαλεπῆ νόσῳ τινὶ ἡδονὴν ἀποτρεπόμενοι, καὶ σφᾶς τὸ δεινὸν ἀποκλείσαντες. Xenocrates apud Plut. *adv. Colot.* & *de virt. moral.* Et Conſtantius Imper. *orat. pro Themiſtio:* Εἰ δυνατὸν ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης ἐν ἐν ἦν χρεία. ὧν γὰρ ἑκὼν διὰ τὸ δίκαιον ἀπέχεσθαι, ταῦτα ἂν ἐμίσουν ἐκ προαιρέσεως. Itaque Ariſtippus, Τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, requilitus, reſpondit, referente Laërtio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ἡμεῖς βιώσομεν. *Eodem quo nunc vivunt modo victuros philoſophos, etiamſi leges omnes tollerentur.* Siquidem id ſuâ ſponte facient, quod legibus facere coguntur. De juramento paritet dici poterit; nihil iſtoc viro bono opus, quò ad id quod eſt officii ſui obeundum, vel impellatur, vel obſtringatur: quum ſponte ſuâ facturus ſit illud, quod alii vix etiam juramenti vinculis conſtricti exequantur. Ità M. Fabius fugientibus cohortibus poſt Q. Fabium in prælio occiſum; *Hoc jurâſtis* inquit, *milites? fugientes vos in caſtra reditures? adeò ignaviſſimos hoſtes magis timetis, quàm Jovem Martémque per quos jurâſtis? at ego injuratus aut victor revertar, aut propè hîc, Q. Fabi, dimicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eâ pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac jusjurandum, propulſo legum ac finarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietáſq; in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atq; hoc eſt quod Solon, ut Laert. *l.* 1. Κύριος εἶναι ἔφη πεπείσθαι ἑκάστους. Quanquam nec *injuratus* prorſus vir bonus: *ſacramenti*, non *religioni* tamen illo, adactus, ſed ſanctiore [illegible] in iſtis aliud alio ſanctius æſtimatur, quod [illegible] facit, ut illius idcirco nullus indigeat. Senec. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum eſt ad bonam mentem, promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epiſt.* 65. *Sapiens, aſſectatórque ſapientiæ, velut ſacramento rogatus,* &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc ſacramentum adacti ſumus.* Cæterùm ego ſenſui, quem priore loco propoſueram, ἐμμένω. Tertio deniq; (id quod Marcum iſtîc cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὐτάρκης ἢ ἀνενδεὴς· quia eo ſit animo eâque ſui fiduciâ, ut juramentum interponere nihil habeat neceſſe, ſi dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de ſeſe opinionibus ac judiciis bonum ſuum ac beatitatem neutiquam pendere perſuaſum habeat. quò ſpectat & quod ſequitur, ut nec juramentum proprium, ità nec teſtimonium alienum, ſic affecto, uſui (neceſſario ſaltem) futurum.

Μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος | Ità *l.* 7. § 62. ἔστι δὲ μαρτυρία λόγος. Et *infrà* § 16. οἱ δὲ ἀπιστοῦντες αὐτῷ, &c. *parum penſi habiturum, etiamſi non ipſi fidem adhibuerint, talem eſſe reverâ, qualem præ ſe fert.* Τί δ' ἐρεῖ τις ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτῶν, ὑπ' εἰς γὰρ βάλλεται. *lib.* 10. § 11. aliud eſt autem quod *lib.* 9. § 29. μὴ πεῖσαι πάντα, εἴπερ ἔστιν.

Ἓν γὲ τὸ φαῦλον | Vitioſa proculdubio ſcriptura. ambigua ſatis emendatio. Eruditus vir D. Boot. vult ἓν ᾖ, quaſi dicat: *hoc unum cum primis attendatur*, vel *agatur.* quomodo Apoſt. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* eſt quod ago, quod attendo. Ego exiſtimaverim legi poſſe, ἓν ᾖ, vel, quia id forſan poetarum eſt peculiare, ἕν τι ᾖ, *aliquid* τὸ ἔνειναι ᾖ, *ineſt autem* hujuſmodi, quam ſuprà delineaveram, animi conſtitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel ſi cui minùs hoc arriſerit, quia moniti ſêu præcepti rationem præcedentia habent, ἐνεῖ ᾖ, aut ἐνέστω ᾖ, *inſit autem*, aut *ineſto verò*, &c. Cæterùm aliorum arbitrium eſto. ego nihil ſtatuerim.

Τὸ φαῦλον | Apul. in *apolog.* *Cæterùm Platonica familia nihil novimus niſi feſtum & lætum, & ſolenne & ſuperum & cæleſte.* Senec. *epiſt.* 60. *Talis eſt ſapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam: ſemper illic ſerenum eſt.*

Ὀρθὸν ἓν τῷ χρὴ, οὐχὶ ὀρθύμιον | *Rectum igitur eſſe oportet, non autem erectum.* hoc eſt: qui recte ipſe per ſe jugiter conſiſtat *incedéque talo*, ut Horatius loquitur, *l.* 2. *ep.* 1. non qui lapſus, vel lapſabundus alienâ manu erigi opus habeat; quemodo de Hectore Homer. *Il. n. v.* 272.

——ὁ δ' ὄρθὸς ἔρεισται·

Ἀσπὶδι ἰσχειμφδεὶς· τὸν δ' ἀνέλε ἔρεισεν Ἀπόλλων.

Et de Euryalo, *Il. ψ. v.* 604.

Ὡς πληγεὶς ἀνόμαλτ'· αὐτὰρ μεμάδυιας Ἀχαιοὺς
Χερσὶ λαβὼν ὄρθωσα. ——

Sophocles *Oedip. Colon.*

Πέφυκε δ' ὀρθῶν, φλαῦρον, ὀρθοῦσθαι σπάνι.
Pruſtra, in juventa lapſus, erigitur ſenex.

Plutarch. *ad præfect. indoct.* Ἔτι γὰρ πεπτωκότες οὐκ ὀρθοῦν, ἔτι διδάσκειν ἀγνοοῦσιν. *Neque enim aut erigere alios idoneus eſt, qui ipſe cadit; aut docere, qui ipſe neſcit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Suid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὀρθόν. Μάρκος. Ὀρθὸν ᾖ (f. δεῖ) εἶ καὶ μὴ ὄρθιον μένειν. Verùm ſæpiùs iſtîc jam nominatus & deinceps nominandus, non ſine grati animi ſignificatione, D. Boot. aliorſum hæc accipit. *Eſſet*, inquit, *plus quàm Stoica rigiditas, ἀναμάρτητον exigere à ſectatoribus ſapientiæ, cùm illa non niſi ipſis ſapientibus competat. deinde ſibi ipſi contradiceret, ut qui paſſim moneat à peccatis quidem cavendum eſſe omni curâ & diligentiâ; ſin in aliqua prolabaris, reſurgendum eſſe, & meliora monſtranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Quin & l.* 7. § 12. *iiſdem verbis, quæ hic difficultatem pariunt, ſed ſenſu diverſo,* Ὀρθὸς, ἢ ὀρθύμιος. *Senſus itaque, ni fallor, hic eſt.* Ὀρθὸς inter alia valet, quod Latinis *erectus* vel *ſui rectus*; τὸ ἰσόμετρον καὶ ἄγαν βάδην, καὶ μὴ συγκυπτόμενος, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympos.* Μετὰ δὲ τοῦτο κύκλῳ εἰσωίχθη σκεῦος ξυλίνων ὀρθῶν. Theophr. *l.* 5. *de causs. c.* 4. μᾶλλον τοῦ πολλοῦ, ὅταν ὀρθὰ φαθῇ, πολὺ ὕδωρ ἀείνων Lucian. οὐδὲ γὰρ ὅτι μάθοι σωθήσεται, κἂν ὅτι πρὸς ζῆν ἔχων ὀρθός. Vult igitur Marcus, *è disciplinæ fuæ præcepto, ut rectus insistas, idque per te, ità ut externis voluti fulcris non indigeas: alioqui fore, ut semper verseris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis (honore, divitiis, liberis, &c.) in quæ te inclinabas, ac quibus te probè suffultum putabas, subductis; quod facillimè ac multis occasionibus fieri potest.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, quàm illud tristissimum Stoicorum dogma, *Viro sapienti debere omnem felicitatem intra sese repositam esse, ità ut non pendeat à rebus externis, extra ipsius potestatem sitis.* Itaque sic interpretor, *Oportet ut stes erectus, non ut erectus tenearis ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* supr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipse *l.* 7. § 2. Τῷ παιδὶ, ᾧ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegressa illa, τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, &c. quibus adjungi possunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Ταῦτα ἔχων αὐτὸς ἐν χερσὶ, καὶ πείσων τοὺς ἄλλους, ὑπόστα θύραν τῷ παρεμπεσόντι τὸ ὑπάρχοντι. Ità fuerit, sed à corpore ad animum traductum, quod de se Umbricius apud Satyricum *sat.* 3.

—*pedibus me*
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.

§ 6. Εἰ μὲν κρεῖττον εὐείσεως | Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἰ πνα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, μὴ ἐκεῖνα ἀ ποιεῖ.

Ἀρκοῦσθαι ἑαυτῷ | *supra* § 5. teste nullo, ope operîve nullâ indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ εἰμαρμένῃ | Vide an non [ἐν] illud inducendum sit: ut sententia sic procedat, ἀρκεῖσθαι ἑαυτῷ. in eis quæ rationis ope administrantur, καὶ τῇ εἰμαρμένῃ, in eis quæ ἀπροαιρέτως contingunt vel decernuntur potiùs.

Τῷ ἀδίκῳ εὐεπιφόρῳ ἀπόλαυσις | Ità *l.* 12. § 29. dixit ἀπολαύειν τῆς ζωῆς. Sensuum prægnans dictio. Est enim ἀπόλαυσις, sive *frui*, cum objectatione quadam in re adepta prorsus acquiescere. Ideo *mediis uti, fine frui* dicimur. indè tritum illud in schola Theologica, *peccatum in hoc omne consistere, quod aut fruimur utendis, aut utimur fruendis.* Videatur Augustin. *de doctrin. Christ. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *quæst.* 30. Petr. Longob. *sent. l.* 1. *dist.* 1. & Thom. Aquin. *Sum. part.* 1. 2. *quæst.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipso nemo melius τὸ ἀπολαύειν istud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπολαυστέον, inquit, δεῖ ἀπολαῦσαι, ἢ ἐξεστι τῷ ἰδίῳ φύσιν ἀποτελοῦντι, sive *fruitionem oportet ducere, quicquid secundum naturam suam exequi datur.* hoc autem quomodo fiat, ibidem docet. nempe cùm eo loco ista nobis sunt, οὗ ἐστι τῆς ἰδίας φύσεως ἡ χρεία, quo *deliciæ & luxus sunt hominibus voluptati deditis,* qui in ea nimirum summum bonum statuunt, & quorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Aristoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Eudem. l.* 1. *c.* 4. & ipsi ἀπολαυστικοὶ. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. quo sensu & ἀπολαυστικὰ φαντάσματα, *suprà* § 4. quæ ἡδονταὶ *ibidem.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium est, inter alia, & beneficium dare. quare ergò dat? ne non det,* (q. d. nè officio suo desit) *ne occasionem benefaciendi perdat. vobis voluptas est, inerti otio assuefacere corpusculum, & securitatem soporis similimam appetere, & sub densa umbra latitare, tenerrimisque cogitationibus, quæ tranquillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torporem, & cibis potionibusque intra hortorum latebram corpora ignaviâ pallentia faginare: nobis voluptas est dare beneficia, vel laboriosa, dum alienorum labores levent; vel periculosa, dum alios è periculis extrahunt; vel rationes nostras aggravatura, dum aliorum necessitates & angustias laxent.*

Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται | Quod Flac. *l.* 1. *ep.* 12. —*si cuncta putas unâ virtute minora.*

Τῷ ἐνδυομένῳ ἐν σοὶ δαίμονι | Vide *lib.* 2. § 13.

Τὰς φαντασίας ὑζεταζέτω | Explicat, quod suprà dixerat § 5. μόνε ἀνεξέταστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγε, ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς· ὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν οὐ παραδεκτέα ἀλλὰ λέγειν, ἔκδεξαι, φησὶ, σὺ τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ· ὡς οἱ γυμνασιῶναι, δεῖξόν μοι τὰ σφυδάματα ἃ ἔχεις τὸ ἄνδρα τῆς φύσεως σύμβολον, ἃ δεῖ τὸν παρεγκλησιοῦχον ἔχειν φαντασίαν; Cæterùm etiam supra miraculum omne cautionem ἀνεξεταστίαν idem proponit, *l.* 3. ἐπὶ ἴσα μηδὲν ἐν ὕπνῳ κάθη τις ἀνεξέταστος φαντασίαις φαύλαις, μηδ' ἐν οἰνώσει, μηδὲ μελαγχολῶν quæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. quò loco, immeritò, istud poscenti succlamat, οὐ δοκεῖς σὺ, ὦ ἄνθρωπε, οὐ μεγάλας ἔχειν ἐπιβολάς. neque enim revera natura humana ferè ista; sed nec divina patitur.

Τῶν αἰδημόνων πάσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος | πάσιν Suidas τῷ ἔπαθε, id est, *suadelam, suasionem* interpretatur. atqui ità Xyl. istic accepit, & *persuasionem* reddidit. Verùm πάσις, pro *morbo, affectu,* sive *perpessione* quavis corporeâ, haud infrequens deprehenditur in medicorum aliorumque etiam scriptis. Hippocr. *de loc. in hom.* ἢν τις βλάπτῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου μᾶλλον ἰσχυρῶς ποιέων τὸ σωματοειδέστατον, πᾶν τὸ σῶμα αἰδήσεται τῷ πάσιν, ὁκοῖόν τις ἦ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατι πάσει, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πάσει. *in hepatis & splenis affectibus: sive, in hepate atque in liene affecto.* Alex. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 138. τοπικὴ δὲ γλώττης πάσις. *est enim topica nervorum linguæ affectio.* Cæsius *problem. q.* 59. ἡ χολερὰ πάσις ἐστὶ τοῦ στόμαχου. *Cholera ventriculi affectio*

fectio est. Marco etiam noſtro familiaris admodum ea vox. nam *l.* 7. § 55. πείσεις σωματικὰς, quas iſthic αἰδηματικὰς, appellat, & *lib.* 5. § 26. τὰς παθητικὰς ἐν τοῖς μορίοις. & *lib.* 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, ἰδίαν πεῖσιν, id eſt, *corporis ſui affectionem* ſive *paſſionem*, pro ſuo ſummo bono habere. Sed & apud Sextum Empiric. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. ubi ex Stoicorum ſententia dicitur, τὸ ἡγεμονικὸν ἐπιφέρεσθαι πρὸς πεῖσιν. Et ἰδίωμα πείσεως εἶναι τὴν φαντασίαν quam & τύπωσιν ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qua vide *infr.* § 16. reſtituenda eſt huic vocabulo ea ſignificatio: cùm Gentianus interpres *perſuaſionem* paſſim verterit. mutanda inſuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de trac. cohibend.* ubi πεῖσις ἀμυσὶς vulgò exhibetur, quod viros eximios Joan. Hartungum, Deſ. Eraſmum, Gilb. Cognatum in fraudem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Perſuaſionem Homericam* vertunt, novúmque indè proverbium exculpunt: quum πείσιν, non πεῖσις, legendum ſit, cùm ex Plut. eodem *de Laquac.* & Homero ipſo *Odyſſ. υ'. v.* 23. tum & ex Synefio *de Calvit.* ubi dicit, πλέον ἢ πείσῃ, φασὶ, τὴν κεφαλὴν. ità enim legendum, non ἐν πίσῃ, quod Beat. Rhenanum, & hunc ſecutum Hadr. Junium fefellit, qui ad *Piſæa certamina* alluſum autumabant quum πείσῃ ibi, quomodo & in Homeri loco illo, unde iſtud autores illi mutuati ſunt, ῥοπίον ἀγκυρεῖον, i. e. *funis anchoralis* ſit. quod & Paul. Leopardus monuit *emend. l.* 15. *c.* 19. malè enim Euſtathius πεῖσιν ibi τὴν ῥοπὴν interpretatur. meliùs Heracleonis *ſcholia*, quæ cum ſint hoc loco fœdiſſimè depravata, ità reſtaurranda ſunt. Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τοῦ ἐπ' ἀκρίδος· οὐκ ἐπὶ καλῶν ἐν κριθαῖς, ἀλλ' ἐν δεσμοῖς ἔφυσεν. Aſtipulatur Hellychius, qui Poetæ verba adducens, Πείσῃ, inquit, πείσματι· ἢ χαλεπῷ. Et mox: Πείσματα, σχοινία ἀπόγεια, σφυμπόσια. Talem nempe vult animi ſtatum, qualem deſcribit apud Plut. *de virt. moral.* neſcio quis verbis hiſce; quæ etiam, quo emaculem, libentiùs laudo;

——ἠὺτε (ῥηγμὶς vulgò.)
Ναῦς, ὅτις ἐν μεγάλῃ ἀνέμῳ Θρῴσκοις, [* ἀνέμῳ]
Πυκνὰ δ' ἔρυσ, ἡμῖν δ' ἐυκρατὲς τὰ πάθεσματα.

Verùm latiùs evagati ſumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino uſurpetur, vocabulum iſtud, nondum reperio. παθημάτων duntaxat αἰδημόνων, quod τοῖς παθητικοῖς αἰδημοσύναις fortean æquipolleat, meminit Plato in *Timæo.* Itaque verba illa, ὡς Σωκράτης ἔλεγε, ad ſequentia potiùs referenda exiſtimo, deſignariq; locum illum Platonis ex *leg. l.* 1. (unde & *ad l.* 2. § 2. quædam ſuprà delibavimus) ubi is ſub Hoſpitis Athenienſis perſona; poſtquam τὰ παθήματα, ſive *affectus*, dixerat, *inſtar nervorum* vel *funiculorum* quorundam, *nos in diverſas partes alternis diſtrahere, nunc ad virtutem*, quæ ex altera; *nunc ad vitium*, quod ex altera parte ſit ſitum; ſubjungit, ταῦτ' φησὶν ὁ λόγος δεῖν ἕλκειν ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἐπολεμοῦντα ἐκείνῳ, ἀντίλογον τῷ ἄλλοις νεύροις ἔχοντα. ut ſit ἀντίλογον hîc noſtro quod ἀντίλεκτον ibi Platoni; quod & noſter forſan ſcripſerit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmq; intereſſe poteſt; quòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hic ab *affectibus* ipſis nos prorſus *obſtrictos* velit, quos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat inſuper & lector ſagax, an non iſta, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, loco ſint mota, cùm prioribus illis, τὰς φαντασίας ἐξεπίζοντας, proximè ſubjuncta eſſent.

Τοῖς θεοῖς εὐκτέον τὰ ἐπιτήδεια] Vide Cleanthis votum, *ad* § 4. Et Marcum *ſupr.* § 5. Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Ἐλεύθερος γὰρ εἰμὶ, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἑκὼν πείθωμαι αὐτῷ. ἐμοὶ δ' ἄλλον ὑπηνὸς ἀνυποπειθῆ με δεῖ, ὁ σώματος, ὁ κλίνης, ὁ ἐσθῆτος, ὁ φίλου, ἁπλῶς ὑπηνός. — ὑπὲρ δυνάμεως παρεσκεύασα σοὶ ἐπιτηδείων ἐμοῦ. — τοῦτο τοῖς διατάγμασι ἐπιτήδειον ἐστὶ δεῖ, ὁ τοῖς Μασσαλιώτῃ καὶ Καίσαρι. ecquid pium magis?

Τῶν ἀνθρώπων ἀσχημόνως] Hoc enim exigit à nobis humana natura, ſive humanitas ipſa. Vide *ſupr.* § 4.

Τέτταρα πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα] Vide *l.* 7. § 72. Jo. Chryſoſtom. in *Matth. orat.* 49. alludens ad Chriſti illud *ibid. c.* 6. *v.* 33. καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ προσθήκη ταῦτα ἐκείνου. ὅτως εὐτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ, πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic.* & *adv. Colot.* Ἀπὸς γὰρ ὁ ἐκ γῆς καὶ ἐκ τοῦ χθονὸς, οὐκ ἀντάξιος ἁρπῆς. Itaque Solonis illud ſemper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam in *lib. de profect. indic.* & *de tranquill.* meminit; & Stob. integrum *tom.* 2. *tit.* 1. exhibuit; quo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v.* 315.

Πολλοὶ μὲν πλοῦτοι κακοὶ, ἀγαθοὶ δὲ πένητες·
Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἀμφὶς ἐπαμειψόμεθα.
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἡμπεδόν ἐστι·
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.
Dites ſæpe malique, bonóſque adſtigit egeſtas:
At mihi virtutis munera divitiis
Permutare neſas, manet uſque immobilis illa:
At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

quod Marcus etiam verbis mox ſequentibus adſirmat. Baſilius item Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magiſt. *orat.* 1. Τὰ μὲν ἄλλα ἧττον κτήματα, ἃ μᾶλλον ἧττον ἐχόμενον, ἢ καὶ ὑπνοῦντι ἧττον ὑπεγκύλιον ἔχειν, ἅπερ ἐν πλοίῳ κύμασιν ἠρέμα κλονούμενα· μόνη δὲ κτῆσις ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι συνοικοῦσα. Ὅθεν καὶ σοφὸν μοι δοκεῖ τὸν εὐπόρως εἰπεῖν, τὸ, Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἀμειψόμεθα, &c. Rectè omnino. Siquidem, ut Plato *Phædone*;

Νομίσματα μὴ μείζω θεὸς ἐλαίου κεφαλαίδιον· ἐκεῖνο ἢ μόνον τὸ νόμισμα ὀφθὲν, ἀντὶ, ἢ [illegible] ταῦτα οὐνέμφρ τι ἢ παρεμπόμφιμα [illegible] λαβέσθαι, φέρησις.

Μηδενὶ χώρην δίδου ἐπέρχ | Χώρην δίδοναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, cedere, concedere, admittere, inque semet ipso locum præbere. Ità usurpat apud Achenæum *deipnosoph. l.* 9. Posidippus in *Saltatricib.*

—τῇ κάνῳ χώρην δίδε. *Vanitati da locum.* id est, vanus esto & pompaticus. Casaub. *ib. c.* 5. Aristides *ad Rhod. de concord.* ὃ δίκαιον χώρην τοῖς παροξυνομένοις. *non dabit locum exacerbationibus*; hoc est, non admittet in se, eisve superatum & abreptum sese dabit. Liban. *orat.* 19. *pro saltatoribus adv. Aristidem:* ἢ μαθεῖν δοῦναι χώρην αἰτίᾳ. *Et locum criminationi neutiquam dediſſe.* Greg. Naz. *orat.*

Οὐ χώρην δίδως ὀδυρμοῖς. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non absimilis phrasis, sed sensu paulò diverso Paulus, *ep. ad Ephes. c.* 4. *v.* 27. μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis*, i. e. ansam occasionémq; præbueritis, vel *diabolo*, id est, *Satanæ*, ut Chrysostomus & pleriq; interpretes, vel etiam *calumniatori*, ut Erasmus. Et *ad Roman. c.* 12. *v.* 19. δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date*, id est, permittite, *iræ*, hoc est, vindictæ divinæ. Ità Chrysost. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχώρησον τῷ θεῷ ἐκδικῆσαι· τοῦτο γὰρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaque illic mulcè, quàm in Posidippi verbis, sumitur; quod vir doctissimus neutiquam advertisse videtur.

Οὐκ ἐν ἀσελγείαις | Ità Apostol. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 35. θεὸς συνέδρευσεν τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *lib.* 3. *cap.* 22. Ἀσελγαίνων εἴη δὲ ὅλον θεὸς τῇ διανοίᾳ τῇ πρὸς θεόν quo etiam loco forsan ἀσελγαίνως scriptum fuerit. Quod autem hîc ἀσελγαίνως, idem *l.* 4. § 28. ἀσελγῶς dixit. Sed & Athenag. *de resurr. mort.* πλὴν ἢ ζωῆς ἔμφρονος καὶ λογικῆς κρίσεως ὃν ἂν ἁμάρτοι πρέπον, τὸ τοῦτο ἀσελγαίνως σωφρονίζειν, οἷς μέλεσι καὶ θεράπων ὁ φυσικὸς σωφρονίζει μέρεσι, τῇ τε ἀσελγείᾳ τῇ αὐτῶν, καὶ τῇ ἀκράτῳ δουλείᾳ ἀπαύστως ἐπιμαλλάζ. Hæc de usu vocabuli sensum quod attinet. Optimè Epictet. *l.* 4. *c.* 2. Εἰ τοῦτο χρεῖον, ἀπόδυσον αὐτόθεν ὅτι τοῦτο, μὴ σὲ ἀσελγαίνοντα οἱ ἔτεροι διαλογισμοί. ὑβρίς γὰρ ἐπαμφοτερίζουσα δύναται ἀσελγαίνειν, hoc est, quod Jacob. *epist. c.* 1. *v.* 8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἁπλῶς ἂν εἰπεῖν μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σαυτοῦ πτῶσις, ἀπόλεσας τὸν προαίρεσιν. forsan, ὅτι οἱ πᾶν ὀπὴν, &c.

Ἀνηκαδῆναι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ πολιτικῷ ἀγαθῷ, ἃ ἡμεῖς οἱ ὀπὴν ἐπεξήμεν | Ità lego; cum codices excu'i pro πολιτικῷ perperam πιστικῷ habeant. Sic enim *l.* 7. § 72. ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις. & *l.* 10. § 2. ἔργα ἢ τὸ λογικὸν ζῷον καὶ πολιτικόν. Vide & *infrà* § 8. & *l.* 11. § 21. Est autem τὸ ἀνηκαδῆναι vocabulum istic ἐμφατικώτερον. hoc enim insinuat, nihil quicquam omnino dignum esse, quod *ex-adversum* virtuti etiam *consideat*, id est, quoquam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat.* 28. Τὸ μὴ εἶναί μοι τὸν ἀνηκαδήμονα. *cùm nemo esset qui ex-adversum mihi consideret.* quo vocabulo & in vita sua non semel est usus, pro eo quod Apostolus τὸν ἀντικείμενον dixit, *ad Thess. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 4. tralatum à re bellica, copiisque militaribus in conspectu hostium consistentibus; utì ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici potest ex Zosimi *lib.* 2. illud, συμμαχὸς μὴ ἡσσέρας ἀνηκαδίζετο τὸ στρατόπεδον. quanquam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ἔνθα θεσμοὶ, καὶ ἐν τοῖς λόγοις διατεινόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras sive thronos orationes conficientium & specimen facultatis suæ exhibentium* respexisse videatur. Optimè Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ὁ γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ τοὐντεῦθεν συλλογισμὸς καὶ τὰς καθ' ἕκαστα ἀξίας συλλογιστὴς καὶ δοκιμαστὴς ἀναγκαῖος, ἐγγὺς δὲ καὶ ἐπιλελησμένων τὰ ἴδια ἀφανίσει.

Πάντα ταῦτα | *Hæc omnia.* Xyl. *horum quicquam* potiùs. suprà enim ἀπ' ὅτου ἂν dixit. ità כל Hebræis. Ezec. *c.* 18. *v.* 11, 13. וחוא את כל אלה לא עשה *Etiamsi omnia ista non admiserit; sed in montibus comederit, vel uxorem proximi sui polluerit,* &c. *non est victurus,* את כל התועבות האלה עשה *quia ex abominandis istis ullum pertraverit.* את מאחר מאלה id est, *unum quodpiam ex eis, v.* 10. ità solvitur τὸ ἐκατοντάρις. *Exod. cap.* 20. *vers.* 10. in *lege Sabbataria* לא תעשה כל מלאכה & Græc. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον. *ne facito opus ullum,* sive *operis quicquam, in ea. Exod. c.* 34. *v.* 10. בכל דגוים ἐν πασι ἔθνεσι. Lat. *nec in ullis gentibus.* sive, *in ulla gente. Psal.* 147. *v.* 20. *non sic fecit* לכל גוי Græc. πασι ἔθνεσι Lat. *omni nationi*; id est, *ulli.* Demosth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *quidvis potiùs quàm ista dicendum.* Lat. interpres *Deut. cap.* 5. *v.* 8. *Non facies tibi sculptile, neque similitudinem omnium quæ in cœlo sunt,* id est, *ullius,* sive *cujusquam eorum quæ in cœlo sunt.*

Κἂν θεὸς ὀλίγον | Inter cætera profectùs in virtutis studio stadióque, indicia, ponit istud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ἐπὶ μικρὸν ἡγεῖσθαι τὴν ἀμπλακτομένων, ἀλλ' ἐξαμαρτάνειν καὶ σφάλλεσθαι πάσαν ἁμαρτίαν. ἀλλὰς γὰρ, inquit, οἱ τὸ πλατύνειν ἀπρονόητοι, καὶ τὸ ἐᾶν πίπτοντα τὰ μικρὰ διαπαίμαλα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ που μᾶλλον ἀφιέναι, ἢ δι' ἐλπὶς ἰσχυτέρῳ τῷ τέλως βαδίζουσι τὴν πλάτην σωμάζει τινὰ φιλοπλουτίαν· ὅτως ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἀσκήμασιν, ὁ μὲν πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; καὶ γὰρ μὴ ἔτως, αὖθις ἢ βέλτιον, ἀλλὰ σφόδρα ἐκόντα, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἢ καιρία ποτὲ τῆς ἁμαρτημάτων ἐκδύσα συγγνώμην πρείττεται, συγ-

ἀρχῆθεν ἐξαπολλύειν, ἁπλοῦς ὢν ἤδη τὸ καθαρὸν κλύδωνος ἑαυτῷ, καὶ ἐπ' ὀφθαλμοῖς ἀξιῶν φυτεύεσθαι. τὸ δὲ μικρὸν εἰσδῦναι, κατ' Αἰσχύλον, μίαν, μικρὰν ἔχειν, ἐυχερεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους. Vide *supr. ad l.* 2. § 16. sed & *l.* 1. § 8.

Κατακρύπτειν ἄφνω | Tatian. Assyr. *adv. Græc.* c. 47. Τῶν γὰρ πονηρίας σύσασιν ἰσοκινήσαι τὴν ἧτταν βεβηκότων ἀναμάτων ἴσως ἄν τι διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τὸ πονηρὸν κεφαλωθέντας. Epict. *diss. l.* 4. *c.* 3. Ὀλίγων γὰρ χρεία δεῖ πρὸς τὸν ἀπόλαυσιν, τὸν πίστιν ἀναβαπτίσαι, μικρᾶς ἐπιστροφῆς τὸ λόγου. ἵν' ὁ κυβερνήτης ἀντιστρέψῃ τὸ πλοῖον, ὁ χειμὼν ἔστι τῆς αὐτῆς ἐξουσίας, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ὑπεξάψῃ [ὑπεξάψῃ f. permiserit, non obverterit, ut Volph.] καὶ μὰ αὐτὸν ἐκὼν παραπερνυμιδῆ δ', ἀπόλωλε. τοιοῦτόν ἐστι καὶ ἐνθάδε μικρὸν ἂν ὑπονοήσῃς, ἀπόλωλε πίστις. Idémque *Enchir. c.* 50. Ὅτι παρὰ μίαν ἦλθαν καὶ ἔνδοθεν, ἢ ἐ, ἢ ἀπόλυται σεσωσται, ἢ σώζεται. Ità restituit Is. Casaubonus; quem non audio tamen vertentem, *semel vitium esse & cessisse*, aut non, destruit quod perfectum est, vel servat. σεσωσται siquidem *profectum*, non *perfectum* sonat. at quod perfectum est non proficit. Sed eâ forsan mente Laert. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δ' αὐτοῖς μήτε τὸν διαφωνίαν αἱρίσεσθαι φιλοσοφίας ἕνεκεν τοῦ λόγου τούτου τελείως ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδώνιος ἐν τοῖς περὶ παθῶν, quem locum tamen minùs sincerum existimo. Non dissimile his quod de pictura Aristid. περὶ τοῦ ἐξοχωτάτου ἢ γραμμὴ σώζουσα τὸ πᾶν ἔσωσε. *linea una servata totum servat.* minùs enim clarè Canter. *linea observata totum absolvit opus.* Senec. *epist.* 85. *Si in nostra potestate non est, an sint affectus; nè illud quidem est, quanti sint. si ipsis permisisti incipere, cum caussis suis crescent, tantique erunt, quanti fient. Adjice nunc, quòd ista, quantumvis exigua sint, in majus excedunt. nunquam perniciosa servorum modum. quamvis levia initia morborum, serpunt; & ægra corpora minima interdum mergit accessio. Illud verò cujus dementiæ est credere, quarum rerum extra nostrum arbitrium posita principia sunt, earum nostri esse arbitrii terminos? quomodo ad id finiendum satis valeo, ad quod prohibendum parum valui? cum facilius sit excludere, quàm admissa comprimere.* Et *epist.* 116. *Nullum vitium est sine patrocinio; nullo non initium est verecundum & exorabile: sed ab hoc latiùs funditur. non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris. imbecillis est primò omnis affectus: deinde ipse se concitat, & vires, dum procedit, parat: excludetur facilius quàm expellitur.* Aristot. *politic. l.* 6. *c.* 4. Ὀλίγαι μὲν πονηραὶ παρεφθάρησαν πολὺ δ' μᾶλλον δεῖ. Marcus eremit. *de leg. spirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξουθενίζει ὁ διάβολος· ἄλλως γὰρ ὅτι μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν ἐ δύναται. Et § 128. Μὴ ἀφῆς ἀνεξέλεγκτον ἁμαρτίαν, κἂν βεβηκυῖαν, ἵνα μὴ ὕστερον ὅτι μεῖζον κακὸν καθασύρῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὸ κατ' ἀρχὰς ὑφελκόμενον, ἀνεπαίσθητον μὲν τῷ πρὸς τὸ παθεῖν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κενόδοξον δὲ τῆς κακίας ἀπαιρᾷ. Qui & in *monitis* ergò *ad Virgines. Carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακῇ ῥοπῇ ποτὲ μηδὲ τὸ μικρὸν
Τοῖσδε ἀνθισώσῃς, χρείοσιν ἔπεστι κύρσις.

Joannes ὁ χρυσορρήμων, *in epist. ad Rom. orat.* 12. Τῶν ἀρχῶν φυλαττόμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φοβούμεθα. τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων πίπτει. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἀμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, καὶ μικρὸν πάντα ἁπλοῦ. τοῦτο γοῦν τῶν κακιῶν εἰσάγει τοῦτο τὰς ὕλας ἀνάπτει τῇ λησῇ τοῦτο τῆς πολέως τὰ τείχη καθαιρεῖ, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν φησὶ τοῦτο. ὅταν καὶ ὑπὸ μιᾶς συμβαίνῃ τὰ μέγιστα αἱρεθῆναι κακά, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῶμεν. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπόλεσεν. Et rursus: Τὸ πίστιν αἴτιον τῆς κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat.* 86. Διὸ χρὴ πάντα ποιεῖν, ὅστε τὰς ἀρχὰς τῆς ἁμαρτιῶν ἀναιρεῖν. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο τὴν φύσιν ἔδωκε τὰ ἁμαρτήματα, ὅτι μικρὰ, ἀλλ' ὅτι μεγάλων γίνεται ῥίζα ἀμελειῶν. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἐ τοσοῦτος δεῖ σπουδῆς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὅς τὰ μικρὰ καὶ εὐπαθῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ οὐτὲ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ὑποῤῥιφεῖσα ἐφησυχάζει τὰ δὲ μικρὰ ὥστε τοῦτο εἰς βαθυτάτην ἐμβάλλει, καὶ ὑπ' ἀφύλακτον ἡμῶν διανυκτώσας ἐπὶ τὴν αὐτῆς ἀναίρεσιν. διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα καθ' ὑπόνοιαν ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν· — καὶ πάντα ἁπλοῦ τὰ κακὰ ἐν τούτῳ ἴδοι τις ἂν χωρίῳ. ὑδρὶς γὰρ ταχέως ἀνθρώπου δεῖ τὴν κακίαν ἐκπηδᾶ. ἔχει γὰρ, ἔχει τινα αἰσχύνην ἐγκαυθῆναι ἡμῖν ἡ ψυχὴ, καὶ ἐπὶ τὰ κακὰ αἰδεῖ, καὶ ἀνθρώπου ὄν ἐν τοσούτῳ ἀσχημονήσειν, ὡς ὑφ' ἓν ἄπαυλα βίαι· ἀλλ' ῥᾳδίως καὶ χρὴ μικρὸν ἀπόλυται, ὅταν ἀμελῇ· — ὑπὸ μὲν οὖν σφῶν μικρῶν ὅταν τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνο· ἀπὸ δὲ σφῶν μεγάλων τὸ χαμαιτυπεῖν, ἄλλως ταύτῃ μέθοδον ἐκ ἐλάθομεν τῆς πρώτης εὐρεών. Idem in *orat. de statuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλαχοῦ γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσασθαι ἄνθρωποι, καὶ τὴν ὄροφον ἐπιθεῖναι, μιᾶς κεραμίδος ὑποτειναγθείσης μὴ ποιησάμενοι πρόνοιαν· ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ὁδὸν ἱματίων ἤ τι τοιοῦτον συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐκεῖ μικρὸν ῥῆγμα ἡμῶμαι, καὶ μὴ ῥαφὴν, πολὺ τὸ σχῖσμα ἐποίησε. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς χειμαῤῥοῦς συμβαίνει πολλάκις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μικρὰς ἂν ὀπὰς ἐποίησαν μόνον οἱ σῶφρονες, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσιν. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. οὐδὲν μέσον κακὸν ἀξίνης ἐστὶ, ἢ ἡ τὸ μικρότατον ὁ γὰρ μικρὸν ἀποκόπτει, καὶ πολὺ περιῶν ἀποκόπτεται· καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν μικρὸν ἀπὸ ξίφους διάσωσιν λέξη-

τω, διαφθείρεται. ἢ ἢ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν διαχάνῃ, καταλύεται· καὶ πῆς βίζης τὸ κλῆμα, κἂν μικρὸν ἀποκοπῇ, γίγνεται ἄκαρπον. ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο ἐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ μέγα τὸ ὅλον ὄζιν. ὅταν οὖν μικρόν τι καταμελήσωμεν, ἢ καὶ βαδυπάθωμεν, μὴ πεισθῶμεν τὸ μικρὸν ἐπὶ ταλαὶ παρεῖναι τοῦτο μέγα γίνεται. ὅταν καὶ ἡμᾶτον ἀσχολῶ λαβὼν ῥίγυδεν καὶ ἀμελησθῇ, ὅλον τὸ σῶμα σήπεται. καὶ ὅσῳ ὀλίγον κεφάλαιον παρῇ; ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατέλυσεν. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδενὸς μικροῦ καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jason. Siracides *Soph. c.* 19. *v.* 1. ὁ ὀλιγωρῶν τὰ ὀλίγα, καὶ μικρὸν πεσεῖται. Quem locum laudans Auguſtin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpiſſimos ſimul & ſemel proſilitur.* (quod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpiſſimus.)

Sed quomodo caluber nec apertis paſſibus, ſed ſquamarum minutiſſimis niſibus repit: ſic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qui ſpernit modica, paulatim decidet. Idémque *Inquil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnantur. de minutis guttis flumina implantur, per anguſtas rimulas inſudat aqua, navis impletur; & ſi negligatur ſentina, mergitur navis. Quid autem intereſt ad naufragium, utrùm uno grandi fluctu navis operiatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem usque ſubmergat?* Idem *epiſt.* 108. Et *in Joan. tract.* 12. *Etiam minuta ſi negligantur, occidunt. minutæ ſunt guttæ, quæ flumina implent. minutæ ſunt arenæ grana; multa tamen impoſita premit & opprimit: hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim aqua per ſentinam intrat, ſed in diu intrando & non exhauriendo mergit navem.* Videri non indignus idem *in orat. dominic.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 3. & *de diverſ. ſerm.* 12. & 34. & *in Pſal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit quod de peccatorum paritate diſſerunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Eſt peccare quaſi tranſilire lineas. quod cùm feceris, culpa commiſſa eſt: quàm longè progrediare, cùm ſemel tranſieris, ad augendam tranſeundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demoſthen. *Philipp.* 3. Τὸ γὰρ ἐυσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἂν τ' ὀλίγ μικρόν τις, ἂν τ' ὀλίγ μείζον παραβαίνῃ, τῷ αὐτῷ ἔχει λόγῳ. Certè quod Jo. Chryſoſt. *in Act. orat.* 24. Ἐν λύγῳ παραφυλῶ καὶ ποικίλως ἐσκευασμένῃ, ἐν ἀμελεῖ τὸ πρᾶγμα, τὸ πᾶν ἡμάρτηται καὶ διέφθαρται. Claudantur illa monito illo Hippocratico, quod tam in re *Ethica* quàm in *Medica* eſt obſervatum dignißimum, Μὴ δὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερεφυῶς. *epidem. l.* 6. *t.* 7. § 17.

Ἕλε τὸ χρεῖττον | Pythagoræ monitum; ἕλε βίον ἄριστον· ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de ſanit.* & *de tranquill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignoſc.* & *cur. c.* 6. Stob. *tem.* 2. *tit.* 29. Quod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam ſequi vitam, non jucundiſſimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, ſed comes voluptas ſit.* Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Μηδ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου διδύμα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντες τῆς παραινέσεως, ὅτι Νίκη βίου μὲν ἄριστον Ἕπεται σπουδαίοις, ἡδονὴ δὲ παραδυομένη τῇ σπουδῇ γλυκαίνει, ἐγχειρῶμεν πᾶσι βελτίοσι. Allutit eodem Niceph. Callift. *hiſt. Eccleſ. l.* 8. *c.* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδὼς ὅτι μέλλει τὸν ἄριστον βίον τῇ σπουδῇ ἡδονὴ ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπός τις ἐστὶ παρεῖναι. Diogenes apud Laert. *l.* 6. Δίκαιον ἦν, φησὶ, τὴν μὲν ἀρχὴν πόνον τοῦ τέλους φύσιν ἐλομένους, ζῆν εὐδαιμόνως. ἔστι γὰρ ἀρετὴ ἕξις ψυχῆς συμφώνως. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ καταφρόνησις ἡδυτέρη παρασκευάζει· καὶ ἄσπερ εἰ σπουδαῖοι ἡδέως ζῶν, οὕτω καὶ τὸν ἀσπούδαστον μάθοιμεν· ὅτι καὶ τὸν ἀσπουδάστους, ἥδιον αὐτῆς ἡδονῆς καταφρονοῦσι. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ πάτε αὐτῇ | Ita *l.* 4. § 32. ἀπαῖξ ἔχει. Quod Paulus *ad Theſſ. epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 21, Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex neſcio quo ſcripto. Γίνεται ἡ δόκιμος ἀπαιτίζεται· τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 52. Πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. Vide Sect. proximam. Seneca *epiſt.* 16. *Plus operis eſt in eo, ut propoſita ſyſtodiæ, quàm ut honeſta propones. perſeverandum eſt,* &c. Vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον ἢ τὸ συμφέρον | Plato *polit. l.* 5. Κάλλιστα μὲν δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ πέλεξται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis diſſerit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Poſidonii ſententia *offic. l.* 3. *Nunquam poteſt utilitas cum honeſtate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem ſolitum exorari eos, qui primùm hæc naturâ cohærentia, opinione diſtraxiſſent. cui quidem ita ſunt Stoici aſſenſi, ut quidquid honeſtum eſſet, id utile eſſe cenſerent; nec utile quidquam, quod non honeſtum.* Vide *l.* 6. § 43.

Τὸ εἰς λογικῷ | Vide Marcum plenius de his ſeſe explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀκέραιος φύλαττε τὸν νοῦν μόνον | *Judicium integrum retine.* Xyl. qui & claudicantem ſequentem vertere neglexit. M. Caſ. *à concluſione iſta ſpecias omnes externas & apparentias plauſibiles diligenter arceto.* Vúltque reſpexiſſe Marcum ad *typhum*, quem ἀνὸν ἀξιολογίστων appellat. *l.* 6. *c.* 12. Aſſentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho*, ſive *pompâ externâ*, quâ faſcinari ſolet & corrumpi, *immune ſervare curæ ſit*, quo rerum iſtarum examen exquiſitiùs inſtituas. addo etiam poſſe τύφος nominativum ὄνον; ſive *opinationem vanam* intelligi: quo modo Monimum uſurpaſſe Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis ſenſu ceperis, videtur ἄτυφον potiùs quàm ἀπάφον legendum. Baſilius Cæſar. *orat.* 12. Ἐπειδὴ τὴ ἔχομεν περὶ ἑαυτῶν ταπεινὸν φρονεῖν, ἀλ' ἵ τὰ καλὰ ἐξ ἀνωφερῶν διακείμεθα,

διακείνουσι, ἐναγκῶν ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν προκειμένων ὁρᾶς ποιεῖσθαι τῶν προγμάτων τὰς διακρίσεις, καὶ οἷον πρὸ διαιτῶν, ἵνα καὶ διαιτάτῃ γνώμῃ τοῖς ἐναντίοις βραδύνοντα, πείθεσθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, καταδικάζειν δὲ τῆς κακίας. οἷον πορνείας καὶ σωφροσύνη παρά σοι κείνεται· καὶ ὑμᾶς προκαθέζεται σε ὁ νῦς πιπράσκων τὸ δικαίειον· καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ ζωπυρεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τῆς θεοῦ τῇ σωφροσύνῃ ζωΐσεται. ἐὰν μὲν οὖν καταδικάσῃς τῆς ἀκρασίας, δῆλος ἦ νικήσας τῆς σωφροσύνης, εὐθέως ἐποίησε τὸν κείνον τῆς προγμάτος· ἐὰν δὲ σὺ ἡδονῇ δῶς τῆς ῥοπῆς, προκατέρρηξε τῆς ἀκρασίας, σκολιὸν ἐποίησε τὸ κρίμα.

§ 7. Ὁ ἀναγκάσει σε ποτε τῶν πίσιν παραβῆναι] Justin. *apol.* 2. Ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ διὰ τῆς σαυτοῦ ζωῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν δικαίως ἀπολῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ γνόσιοι τῆς ἀνδρῶν, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν ἀεὶ πλείονος ἀξίαν ποιεῖσθαι τῆς καθήκοντος. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo justus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem, timet, aut qui ea quæ sunt contraria, æquitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.* 80.

— *ambiguâ si quando citabere testis*
Incertæque rei, Phalaris licèt imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Senec. *ep.* 88. *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nullâ necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Ure, inquit, cæde, occide; non prodam: sed quò magis secreta quæret dolor, hoc illa altiùs condam.* Idémque *ep.* 76. *Vir bonus, quod honestè se facturum putaverit, faciet, etiamsi laboriosum erit; faciet, etiamsi periculosum erit. rursus quod turpe erit, non faciet, etiamsi pecuniam affert, etiamsi voluptatem, etiamsi potentiam. ab honesto nullâ re deterrebitur; ad turpia nulla spe invitabitur.* Huc animosa illa nescio cujus in Euripidis *Telepho* verba; quæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀγάμεμνον, ὦδ' εἰ πλείονα σε χρεὼν ἔχειν,
Μᾶλλόν τις εἰ σχάλλον ἐμβαλεῖν ἐμοὶ,
Σιγήσομαι, δίκαια γ' ἀντεπεῖν ἔχων.

Non, si minante jam securigerâ manu
Cervix sub ictu staret, Agamemnon, mea,
Munitus æquo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, sed virilia prorsus, apud Tragicum incertum verba:

Ἀ δ' ἐκπεύθεσθαι τῆς ἐμῆς χρείας φρενὸς,
Οὔτ' ἂν καλαίδων, οὔτε κρεμὸς δὲ ἀκμὴ
Δεινὰς καδιεὶς πείσας εἰς ἄκμας πόδας
Πύθοιτ' ἄν, ὦδ' εἰ δορὶ πολλὰ σφοβάλοις.

Quæ suscitari de meo vis pectore,
Non si cremes me, aut dente si ferri aspero
Seces ad imos vertice à summo pedes,
Non cuncta vincla si aggeras, intelliges. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. quo loco & quamplurima constantiæ in hoc genere suspiciendæ exempla congessit: è quibus complura & Tertullianus habet in *ep. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ δεσμωτηρίων δέομαι] Plut. *Sympos. l.* 7. *c.* 5. Οὐδέμια δεῖ τοιούτων ὑπόκρυφος εἶναι, ὑδὲ σκότος δεομένη, καὶ δεῖ τοίχων καὶ δεσμῶν, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide quæ ex Seneca supra adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φαντάζεσθαι, ὃν ἂν εἴπῃς ἄρχον ἐπαιδεύετο, τί νυῶ λανοῦ; μὴ παῤῥησίας ἀφαιρεῖσθαι ἂν ἀποκείναιο, ὅτι τὸ, καὶ τό. Facit huc quod Dominus noster apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, &c. *Qui malè agit quisque, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis malæ conscientiæ lux est.* Et Bernard. de *consideratione. l.* 5. *Et turpium pœna Deus est. lux est enim. & quid tam invisum obscænis flagitiosisque mentibus?* Siquidem ut Apostolus ad *Ephes. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἐστι καὶ λέγειν. *Turpe est ac pudendum etiam profari illa, quæ in occulto isti perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. *Omnia autem manifesta fiunt, cùm in lucem protracta ab eadem arguuntur. Etenim lux est, quæ res omnes conspicuas facit.* ità siquidem malim locum illum interpretari. ut τὸ φανερούμενον significatum transeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine substituatur; quàm cum Syro & Latino veteri interprete, quos Zanchius & Beza sequuntur, *Omne quod manifestatur*, sive *conspicuum facit, lumen est*; ut τοῦ πᾶν adjectum sit τὸ φανερούμενον. vel etiam, quod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaste, cui Piscator adhæret, *Quicquid manifestum*, sive *conspicuum fit, lux est.* ut τὸ φανερούμενον non emanantis, sed immanentis significationem obtineat. Verùm ista eruditioribus dijudicanda & censenda dimitto. Hinc verò τὰ τῆς σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata quælibet nuncupantur eidem Apostolo, *ad Rom.* 13. 12. & *ad Ephes.* 5. 11, 13. sed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 6, 7. improbósq; Job. 24. 13, 17. ait *tenebras optare & aucupari, diem odisse, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaq; ex illorum voto Horat. *l.* 1. *ep.* 16.

— *pulcra Laverna,*
Da mihi fallere, da justum sanctumq; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺ τοίχους περιβάλλουσι, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι ἀπὸ τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύπτοντα πολλοὶ ἔχουσιν· τὸν δὲ κυνικὸν ὁ δεῖ λεῖν δεῖ ἀπεκρύπτειν τι ἀπὸ ἑαυτοῦ. Sophocl. *Electr.*

— πῶς τόδ', εἰ καλὸν,
Τὔργον σκότος δεῖ;

Siquidem est honestum opus hoc, quid est tenebris opus?

Quò

Quò & illud Martial. *l.* 11. *epigr.* 2.

— regula morum,
Quicquid & in tenebris non jumus. —

Elegantissimè Tertullianus *apolog. c.* 1. *Quod verè malum est, nè ipsi quidem, quos rapit, defendere pro bono audent. Omne malum aut timore, aut pudore natura profudit. Denique malefici gestiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehensi, negant accusati; nè forti quidem facilè, aut semper, confitentur.* Quæ eadem ferè habet & *ad Nationes l.* 1. *c.* 1. Cæcilius apud Minut. *Honesta semper publico gaudent, scelera secreta sunt.* Plutarchus denique apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adversùs voluptatem*: Τί δ' ὃ πάντων ὁρώντων ἀκρασίαις, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν αἰδήμων φύγεις, νυκτὶ καὶ σκότῳ τῆς ἁμαρτήσεις πρόνοιαν τιθεὶς ὄχεια; ἀδὴς γὰρ ἥδη καλῶν ἔργων σύνοιδε σεμνάλλει, τὸ φῶς αὐτοῖς μαρτυρῶν αἰσχυνόμενος· ἀλλὰ δίκαιον ἅμα τὸν κόσμιον ἥλιον ἡδύνει, σεμνὸς ἀπαρρήσιος, βέλτιστ' ἄν. ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀκίνδυνος ὁρᾷς γυμνὰ φυλάττεται, σκότῳ σεμνόμενος τὸ πάθη. Vide *infrà* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτῆς νοῦν καὶ δαίμονα | Vide *supra l.* 2. § 13.

Καὶ τὸ ὄργανα τῆς τούτου ἀρετῆς | *Sacra virtutis ejus.* Xyland. rectè. à mysteriis Ethnicis translatio. Ἔργα Lugdun. edit. malè. nec méliùs *Annotat.* Ἔργα.

Τραγῳδεῖν ὑ πιεῖ | *Neque tragicè se gerit*, quod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémque videtur spectare, quod *l.* 5. § 28. dicit, ὅτι τραγῳδὸς ὅτι πόρνη. vel, *neque tragicis de se materiam suppeditat.* Τί γὰρ ἄλλο ἔχει τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη τεθαυμακότων τὸ ἐκτὸς, διὰ μέτρου τινὸς ἐπιδεικνύμενα; Epictetus *l.* 1. *c.* 4. *Quid enim aliud est Tragœdia, quàm metro quodam expressi, externa ista admirantium hominum affectus?* Hoc autem cùm non admittat iste, quem hìc Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non potest.

Οὐκ ἐρημίας, ἢ πολυανθρωπίας δέονται | Malim cum Lugd. δέονται. *Nec solitudine opus habebit; quia ubicunque est, & quocunque loco consistit, sibi ipsi vacat, & suus est*: ut Senec. *ep.* 62. *Nec ullus hominum avidumque concentus interrumpit cogitationes bonas, solidásque, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, quia quod supra monuerat, *nihil faciat, quod aliorum conscientiam aspectumque refugiat.* Sed nec *multitudine*; cùm *nemine teste aut spectatore indigeat*, ut *supra* § 5. sed *conscientiâ sit contentus suâ. supra* § 6. & Senec. *ep.* 8. insuper etiam ejusmodi sit, *qui sibi tutò credi possit*; contra quàm *imprudentes, quorum nemo est, qui relinqui sibi debeat.* idem *ep.* 10. Huc Antisthenis illud, qui interrogatus, quid ex philosophia lucri cepisset, respondit, Τὸ διαλέγεσθαι ἑαυτῷ συνηθῶς. *quid possit secum, ubicunque foret conversari & colloqui.* Laërt. *l.* 6. Senec. *q. nat. l.* 4. *præf. Turbam rerum hominumque desiderent, qui se pati nesciunt. tibi tecum optimè convenit.* quanquam nec δέεσθαι illud est incommodum prorsus. Siquidem timent conscientiam ac frequentiam hominum vitántque, qui parietibus eam excludere satagunt; quod superiùs tetigerat. Solitudinem autem pavorem infligere, nemini non est notissimum.

Ζῆσαι μήτε διώκειν, μήτε φεύγειν | Deesse aliquid nemo non viderit. & suspicetur quis legendum μήτε διώκειν [τι] μήτε φεύγειν. quo modo *infrà* § 12. dixit, μηδὲν ἐπιθυμῶν, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud est ἐπιθυμεῖν, aliud διώκειν. nec idem utrobique sensus est. vel etiam quo modo *l.* 11. § 11. ὅτε διώκων, ὅτε φεύγων, cùm de eis priùs egisset, quorum αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, quia aliò quæ sequuntur spectant. malim, [ἢ δύνατον] μήτε διώκειν μήτε φεύγειν. Commentarii vicem præstabit, præter proximè hìc adjecta, *l.* 9. *periocha* 3. Est quod Martial. *l.* 10. *epig.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siquidem ita formatus est, ut *illi nec amor vitæ, nec odium fit*; *nec vita tædio fit, nec mors timori.* Senec. *ep.* 65. & 78. Itaque *nec spe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον δ' ὅτι πλεῖον διάστημα | Nihil, inquit, sapienti intererit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. quia nimirum vitam semper perfectam & consummatam habet: ut *infrà* § 8. &. 12 & *l.* 10. § 1. Vide & *l.* 2. § 14. Chrysippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονήσουσι, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ὀλίγου τοῖς τὸν μικρῷ χρόνον εὐδαιμονίας μετασχοῦσιν. Et *de commun. notit. c.* 7. Ὅτι κἀγαθὸν ὁ χρόνος οὐκ αὔξει σεσημείωται, ἀλλὰ κἂν ἀκμῆς τι δέῃς ἡμῖν φύσιν, ὅπως σοὶ εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τὸ τὸν αἰῶνα χρονικῇ τῇ ἀρετῇ, καὶ μακρείως ἐν αὐτῇ καταβιῶναι. cùm tamen idem alibi asserat: οὐδὲν δὲ ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. Cicero *de finib. l.* 2. *Qui bonum omne in virtute ponit, is potest dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim summo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, denique ipsum bonum, quod in eo positum est ut naturæ consentiat, crescendi accessionem nullam habet. Ut enim opportunitas non fit major productione temporis: sic hæc, de quibus dixi non sunt temporis productione majora. Ob eamque causam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda beata vita, si fit longa, quàm si brevis. Ut si cothurni laus sit, ad pedem aptè convenire, neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque majores minoribus: sic quorum omne bonum convenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora brevioribus anteponentur.* Senec. *epist.* 101. *Mens stabilita scit, nihil interesse inter diem & seculum.* Et *epist.* 85. *Beata vita una est. in optimo illam statu ponit qualitas sua, non magnitudo. itaque in æquo est longa & brevis,*

brevis, diffusa & angustior; in multa loca, multâsq; partes distributa, & in unum conacta. qui illam numero æstimat, & mensurâ & partibus, jam illi, quod habet eximium, eripit. Quid est autem in beata vita eximium? quòd plena est. finis, ut puta, edendi bibendique satietas est. hic plus edit, ille minus: quid refert? uterque jam satur est. hic plus bibit, ille minus: quid refert? uterque non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus: nihil interest, si tam illum multi anni beatum fecerunt, quàm hunc pauci. Idémque *epist.* 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in suo modo permanet, utcunque fortuna se gessit. Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est, eadem mensura summi boni est, quamvis ætatis diversa sit. Utrùm majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manserit, alterum statim obduxeris, & eum in quo scriptus est pulverem solveris, in eadem uterque forma fuit. Quod rectum est, nec magnitudine æstimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi potest. Honestam vitam ex centum annorum numero in quantum vales corripe, & in unum diem coge; æquè honesta est.* & *epist.* 78. *Mors licèt immatura sit, licèt mediam præcidat ætatem; perceptus longissimè fructus est. — Scit tempore honesta non crescere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morâ non fit beatior vita, sed longior.* Hinc illud è porticu non ὄφελον tantùm, sed παράλογον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione utamur, ex Epicteti *dissert. lib.* 4. *cap.* 1.) sive ἀλογον planè καὶ ἄτοπον prorsus, ὐχ ὑφέξειν ἀρετὴ τὸν Διὰ τῷ Διῶνος. Chrysippi verba sunt apud Plut. *de commun. notion. c.* 29. sive, τὴν τῶν ἀγαθῶν εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας μηδὲν διαφέρειν καὶ κατ' μηδὲν αἱρετωτέραν εἶναι, μήτε κρείττω, μήτε σεμνοτέραν τὴν τῶ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀνδρῶν. Idem apud Stob. *eclog. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non posse quàm bonum virum.* Inculcat passim & Seneca ipse *epist.* 59. *Sapiens cum Diis ex pari vivit.* & *epist.* 31. *Dedit tibi natura illa, quæ si non deseruisti, par Deo surges. hoc est summum bonum, quod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex.* Verùm unde paritas ista? Indè nimirum, quia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epist.* 73. *Jupiter quo antecedit virum bonum? diutius bonus est.* & *epist.* 53. *Quid inter te & Deos interfuturum sit, quæris? diutius erunt.* Et *de constant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exceptâ mortalitate, similis est Deo.* At ista temporis aut diuturnitatis distantia ad virtutem aut beatitudinem nihil habet momenti, sed in æquilibrio prorsus rem ipsam relinquit. Siquidem, *Tantùm sapienti sua, quantum Deo omnis ætas patet. magnique est artificis clausisse totum in exiguo.* Senec. *epist.* 53. Et *epist.* 73. *Quemadmodum ex duobus sapientibus qui senior decessit, non est beatior eo, cujus intra paucos annos terminata virtus est; sic Deus non vincit sapientem felicitate, etiamsi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata existit, par & similis Deorum, nulla re, nisi immortalitate, quæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cœlestibus.* Epictetus denique *dissert. l.* 1. *c.* 12. Κατὰ γὰ τὸν λόγον ἐδὲν χεῖρον ἢ θεῶν, ὐδὲ μικρότερος εἶ. λόγῳ γὰ μέγεθος ὐ μήκει, ὐδ' ἄμοιρα κείνητα, ἀλλὰ δόγμασιν. Vah τῆς φλυαρίας, καὶ τῆς ἀσεβείας. Itaque cautè legendi isti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, quod à multis fieri solet, habeantur. Verùm ab istis vel deliriis ridendis, vel proterviis execrandis Marcus noster immunis videtur. Illud interim observatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum etiam ipsum censuisse. Apud Laert. *lib.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσον ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ ὁ πεπερασμένος. Quod pleniùs Cicero *de finib. lib.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliquid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, quàm si illa sit sempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi posse, quàm ex hoc percipiatur, quod videmus esse finitum.* Nec relatu indignum planè Themistii illud, quo Chrysippeum hoc vellicat, *orat.* 12. Χρύσιππος ἄχει τῆς ῥημάτων ἕνεκα ἀνδρείζεσθαι, ταῦτὸν δοκοῦντα φάσκων ἀνδρεῖα ἀπεργάζεσθαι μίαν ἡμέραν, μᾶλλον ἢ καὶ μίαν ὥραν, πολλοῖς ἐναντίοις. ὐδὲ γὰ ἰδιώτης φιλοσοφοῦντι καὶ τὸ ἔργον, ἄνδρες ἀρετῆν ὑπολαβόι, καὶ διὰ τὸ ἐργάζεσθαι ἀλλήλοις τὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ὑποσῴζεσθαι ἀνδρεῖα δ',

Ὦ, λαοὶ ὑπερτερφάται, καὶ τόσα μέμηλε, καὶ ὃ πᾶσαν μὲν γῆν, πᾶσαν ἢ θάλασσαν κατανεῖν ἀνάγκη τὴν ἀγαθῶν, πῶς, ὃ βέλτιστε χρύσιππε, ὐ συμβήσεται τὸν χρόνον καὶ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰ ἐκεῖνο μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακρότερον ποιεῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adversum ibant. Aristotel. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. Μία χελιδὼν ἦρ ὐ ποιεῖ, ὐδὲ μία ἡμέρα· ὅτω δὲ ὐδὲ μακαρίους καὶ εὐδαίμονας, μία ἡμέρα, ὐδὲ ὀλίγος χρόνος. Verùm hos illi, quia ad beatitudinem constituendam externa advocabant; quibus exui denuo & excidere daretur, quod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτους ἄπειναι | Ità *supr.* § 5. Εὐλυτος. Sen. *epist.* 24. *Vir fortis ac sapiens, non fugere debet ex vita, sed exire.* Et *epist.* 54. *Sapientis est exire, non ejici.* Quemadmodum enim Marcus hic εὐλύτους ἀπῖναι, ità Epict. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλυτος κατακεῖσθαι.

Ὡς ἄλλό τι τῶν εἰς ἀνθρώπους καὶ χαμαίζις ἐνεργειῶν δεκαμήνων | Ut aliarum rerum, sic & mortis etiam dextrè obeundæ quasi ars & virtus quædam est peculiaris. Senec. *epist.* 26. *Egregia res est mortem condiscere.* & *epist.* 30. *Magna res est, & diu discenda*

scenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire. & *epist.* 62. *Antè ad mortem, quàm ad vitam præparandi sumus.* & *de brevit. Vit. cap.* 7. *Totâ vitâ discendum est mori.* & *epist.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, nisi qui se ad illam diu composuerat. Itaque compone te,* inquit, *ad diem illum, quo remotis strophis ac fucis, de te judicaturus es, utrùm loquare fortia an sentias: numquid simulatio fuerit & mimus, quicquid contra fortunam jactavisti verborum contumacium.— Mors de te pronunciatura est.* Idem *epist.* 26. Et mox: *Supervacuum forsitan putas id discere, quo semel utendum est? hoc est ipsum quare meditari debeamus. Semper discendum est, quod an sciamus, experiri non possumus.* & *epist.* 30. *Hoc philosophia præstat; in quocunque corporis habitu fortem, in conspectu mortis hilarem lætúmque, nec deficientem, quamvis deficiat.— Hoc facit Bassus noster. Eo animo vultúque finem spectat, quo alienum spectare nimis securi esse putares.— Videtur mihi prosequi se, & componere, & vivere tanquam superstes sibi, & sapienter ferre discidium sui.* Vide *l.* 9. § 3.

Τῦτο μόνον | Xylandrum non audio cum sequentibus ista committentem. sequor potiùs Casaubonum, qui prioribus agglutinat.

Νοερῦ πολιτικῦ ζώυ | Quod *supr.* λογικὸν καὶ πολιτικόν. § 6.

Τρυγῇ | Annot. Lugd. τρέφῃ. atq; ità prorsus accepit interpres uterque. Sed falsus uterq; τρυγὴ siquidem hîc *fuga.* Cavet ἐν τρυγῇ γίνεσθαι, *in fuga esse,* id est, *fugere, subterfugere.* metaphora ab eis qui πεπτώκασι, in prælio superati *in fugam vertuntur.*

§ 8. Κεκολασμένα | *Castigati.* explicat vim vocabuli philosophus *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 12. τὸ δ' ἧττον (τὸ μετρίως ἔχειν καὶ ὀλίγας τὰς ὀρθυμίας, καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι) ἐγκρατεῖς λέγομεν καὶ κεκολασμένον. Marcum σύμφορον habiturus, si pro moderatis affectibus, nullos substituere concedatur. Cæterùm hinc δίαιτα κεκολασμένη, pro *accurata & exquisita victûs ratione* usurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & ῥήτωρ κεκολασμένος, ὁ δισμυριόδωρος, καὶ ἀκριβωδώρος Pollux *l.* 4. *c.* 3. & ἵππος κεκολασμένος τὴν γαστέρα, δίκην τοῦ σαγήνου. & χαλινὸς κεκολασμένην *venter restrictus.* Liban. *orat.* 19. est autem metaphora à stirpibus vitibúsve ducta, quibus cùm flagella luxuriantia, aut sarmenta superflua demuntur, κολάζεσθαι, i. e. *castigari* perhibentur. ità Theophrast. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 21. Ὕδατα κολάζοντα dicuntur, ὅσα τὰ ἄκρα ἀφαιροῦντα, uti *ibid. c.* 17. id est, *quibus supervacua detrahuntur,* ut Columell. *l.* 4. *c.* 6. aliud est *corrigere,* & aliud rursus *castrare*; quod utrumq; usurpavit Cato *c.* 33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud quem *porrigere* perperam legitur. Quin & Latinis *castigatum* dicitur, quicquid immodicâ omni luxurie atq; exuberante redundantiâ immune, intra decori limites justos coercetur & consistit. Ità *pectus castigatum,* Naso in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Quàm castigato planus sub pectore venter?

contrà quàm quod in equo laudat Maro *Georg. l.* 3.

Luxuriátque toris pectus.—

frons castigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et castigata collecta modestiâ frontis.

juba castigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de equo;

Colla sedent, nodis & castigata juburum
Libertas.——

Carmen castigatum Flacco in *arte*:

—— carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.

exabitiosa nimirum *recidendo ornamenta*; utì idem *ibidem.*

Πυῶδες | Id est, σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον. tale siquidem quiddam est τὸ πύον, ut Aristot. *de gener. animal. l.* 4. *c.* 8. qui ideo Empedoclem ἀκυρολογῆσαι arcessit, quòd τὸ γάλα πύον λευκὸν, *lac, pus candidum* dixerit, sicut & *topic. l.* 4. *c.* 5. quod οἶνον ὄξος σαπρὸς, *vinum, aquam putrefactam.* Ad animum transtulit, utì Marcus istîc, ità Senec. *epist.* 68. *In pectore collectio & vomica est.* Est enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémq; *epist.* 80. *Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis & suppurata tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam esse miseros; sed inter erumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

—— Regis Rupili pus atque venenum.

pro livore & virulentia.

Ὄνειλον | In Thespesii apud Plutarch. *de Inferis fabula,* dicuntur in animis sceleratorum à Justitia multatis, ἕλκη καὶ μώλωπες ἐμφαῖνον. de hypocritis autem boniq; simulatoribus festiva subjicit, quomodo Justitiæ satellites cum illis agant. Ὅσοι δὲ σεσήμασται καὶ δόξαν ἀρετῆς περικαλλόμενοι διέλεσσαν κακίᾳ λανθάνουσι, τύποις ὑπούροις καὶ ὀδυνηραῖς ἰώσιν ἀγκαζόμενοι ἕτερα θεραπεύειν τὰ ἔνδον ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους δὲ φύσει καὶ ἅμα κρυπτομένους, ἅτε τοῖς δαλάττιοι σκολόπενδραι καταπίπτουσι τὸ ἄγκιστρον ἐμβύσιον αὐτάς. ἐνίους δὲ ἀναδέροντες αὐτῶν καὶ ἀναστύοντες, ἀναδείκνυσιν ὑπόκλωπας καὶ ποικίλους, ἐν τῷ λογισμῷ καὶ κυρίῳ τῆς μαχαιρίδος ἔχοντας.

Ἀσωλεῖ τὸν βίον ἀυτῦ | Senec. *epistol.* 32. *Considera, quàm pulcra res sit, consummare vitam ante mortem; deinde expectare securum reliquum temporis sui partem, in possessione beatæ vitæ positum: quæ beatior non fit, si longior.* Idem *epist.* 98. *Ipse vitæ plenus est, cui adjici nihil desiderat suâ causâ, sed eorum quibus utilis est. liberaliter facit quòd vivit.* Et *epist.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum est; sed ut satis. Nam ut diu vivas, fato opus est; ut satis, animo.*

no. *Longa est vita, si plena est. impletur autem, cùm animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iste, sed in vita moratus est. — interest mortem ejus ex quo die numeres. At ille obiit viridis. sed officia boni civis, boni amici, boni filii executus est; in nulla parte cessavit. licèt ejus ætas imperfecta sit, vita perfecta est.* Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recusaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuisse dicam, si spatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi spes avida promiserat; sed nullum non tanquam ultimum aspexi. Quid me interrogatis, quando natus sim? an inter juniores adhuc censear? habeo meum. Quemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus: sic & in minore temporis modo, potest esse vita perfecta. — Queris quod sit amplissimum vitæ spatium? usque ad sapientiam vivere. qui ad illam pervenit, attigit non longissimum finem, sed maximum.* Idem *ep.* 77. *Iter imperfectum erit, si in media parte, aut citra petitum locum steteris: vita non est imperfecta, si honesta est. Ubicunque desines, si bene desinis, tota est.* Et *epist.* 101. *Qui quotidie vitæ suæ summam manum imposuit, non indiget tempore: — scit nihil interesse inter diem & seculum; — singulos dies, singulas vitas putat. qui hoc modo se aptavit, hùic vita sua quotidie fuit tota.* Contrà, ut idem *ibidem*; *Maximum vitæ vitium est, quòd imperfecta semper est, quòd etiam aliquid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem *ep.* 13. *Inter cætera mala, hoc quoq; habet stultitia proprium, semper incipit vivere. — Quàm autem fœda est hominum levitas, quotidie nova vitæ fundamenta ponentium, novas spes etiam in exitu inchoantium? — quid turpius, quàm senex vivere incipiens?* Vide *l.* 2. § 4. 11. & *supra* § 7. & § 12. & *l.* 7. § 56, 69.

Ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τετράγωνον | Vide *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 36. Senec. *epist.* 77. *Quomodo fabula, sic vita; non quàm diu, sed quàm bene acta sit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco desinas. quocunque voles desine: tantum bonam clausulam impone.* Matial. *l.* 8. *ep.* 77.

Qui sic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta est, quàm data vita fuit.

Καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀστοχεῖται πανόμως ὅτι δεῖ, οὐχ ἧττον μᾶλλον, ἢ ἀστοχεῖται ὁ φαῦλος πάντως. Epictet. *lib.* 4. *c.* 1. Rectè Varro in *Medio*. *Non eos optimè vixisse, qui diutissimè, sed qui modestissimè. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere.* Sen. *ep.* 70. At, *Nemo* (inquit idem *ep.*22.) *quàm bene vivat, sed quàm diu, curat: cùm omnibus possit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀποχαμβύον | Vide *l.* 8. § 34.

Ἐμφωλεύον | Philo *Allegor. l.* 2. Ὁ φαῦλος δικῆ εἴη τὸν βίον ἐν τόπῳ, μὴ ἀνειλημμένα, ἀλλὰ ἀνειλούμενον· ἢ χρεὼν ἢ οἴεται ἀποκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐνίους τὸ μίσος ἐκ ὄψεως τῶν ἀπὸ, κατ' ὃ φωλεύειν λέγονται. Translatio est à *serpentum* usu petita, qui in *specus* ac *cavernas* abdere se solent. Expressit hoc graphicè Tertullian. *adverf. Valentinian. c.* 3. *Abscondat se serpens, quantùm potest; totámque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat; altè habitet, in cæca detrudatur; per anfractus seriem suam evolvat, tortuosè procedat, nec semel totus, lucifuga bestia. Nostræ columbæ domus simplex; etiam in editis semper & apertis, & ad lucem.* Nihil veritas erubescit, *nisi solummodo obscendi.* Senec. *epist.* 97. *Bona conscientia prodire vult & conspici, ipsas nequitia tenebras timet.* Vide *supr.* § 7. & *infrà* § 15. & *ad l.* 10. § 9. λανθάνον, ὁ κρυπτόμενον.

§ 9. Τῶν καταληπτικῶν φαντασιῶν σίδε | Vide *l.* 5. § 21.

Ἐν ταὐτῷ τὸ πᾶν | Vide *lib.* 2. § 11, 15. Epictet. *lib.* 1. *c.* 11. Ἐν ᾧ ταὐτόν ἐστιν ὅλον πολλῶν, τὸ εἶναι τοῦ ποιεῖν τι ἢ μὴ ποιεῖν. Senec. *ep.* 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt.*

Ἵνα καταλήψις τις ἡγεμονικὴ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀναπόδοτον τῇ φύσει | M. Casaub. *nequid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* quasi μήτι & ἐγγένηται legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unquam animo concipiat, quod est naturæ alienum.* Sensus in aperto est, Verborum, prout exhibentur, versio haud item. Lugd. quod rarò solet, literulâ immutatâ omnia reddidit proclivia, dum ἀναπόδοτος legit, καταλήψις scil. *nè qua opinio ultrà menti innascatur*, vel *in mente excitetur, quæ naturæ neutiquam consentanea sit.* Vide *l.* 1. § 9.

Αὕτη ἡ ἀπαγγελία | *Illius autem est munus.* Xyl. Malim, *postulat autem*, sive *exigit ista.* ἀπαγγέλλεται, ἀξιοῖ, αἰτεῖ. Suid.

Ἀσυγκαταθεσίαν | Ἀσυγκαταθεσίαν definit Zeno apud Laërt. *l.* 7. ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκαταθέσθαι ἢ μή. *Scientiam, quâ quis nôrit, quando assensum adhibere vel inhibere oporteat.* Est igitur ἡ ἀσυγκαταθεσία, sive ut *lib.* 4. § 49. & *lib.* 7. § 55. τὸ ἀσυγκατάθετον, *à temeritate vacuitas*, ut Xylander, (qui συγκαθεσίαν, quæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem esse monet cum eo. quod συγκατάθεσις frequentiùs dicitur) hoc est, *à temerè assentiendi proclivitate ac præcipitantia immunitas.* Hinc Clitomachus apud Cicer. in *Lucullo*; *Herculis quèndam laborem exantlatum à Carneade, quod, ut feram & immanem belluam, sic ex animis nostris assensionem, id est, opinationem & temeritatem, extraxisset.* hoc est autem τῆς καταλήψεως καταληπτικῆς, ut Marcus loquitur, *l.* 9. § 6. τῆς φαντασίας ἐμφιλοτεχνούσης, ἵνα μήτι ἀκαταλήπτου παρεισρυῇ· *l.* 7. § 54. *Sedulò caventis, nè quid minùs liquidò comprehensum clàm surrepat*: sive μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκαταθέσεις, *lib.* 8. § 7. *nec falso, nec incerto assentientis*: quâ ratione & ἀσυγκατάθετος dicitur. Quanquam strictiùs paulò quandoque

doq; τὸ περιπίπτειν usurpàsse videntur Stoici, qui referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 49. πρὸ περιδιωκόμενος τῇ ἑτέρᾳ καὶ μὴ ἐπέχοντας, ἀμφιπατεῖν λέγουσι· ἐν μὲν ἀδήλοις ἐκεῖνοι, περιπίπτοντας ἐν ᾧ ἥδονται, ἡδομένους· ἐν ᾧ κοινῶς ἀγαλλιῶνται, δοξάζοντας. ubi rectè Petr. Valentianus *in Academic.* περιπίπτοντας reponit, pro eo quod περιπατοῦντας vitiosè legitur. emendationem adfirmo ex ipsius Chrysippi ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς verbis, à Plut. *ib. c.* 9. repræsentatis; quibus inter τὰ χρὴ πρὸς ἀρετὴν ἕξιν recenset ista, ἀνθρώπως τὸν διάκτυλον ἐκτείνειν, καὶ ἐγκρατῶς ἀναχάδην διαβαίνειν γεγὸς καὶ ἀπερίπτως ἀκοῦσαι τοῦ τὸ τέλος τέτταρας μὲν εἶναι τελέας. quo loco tamen liberiùs laxiúsq; usurpari video τὸ ἀπερίπτωτον. Et disertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. ubi τὸ περιπίπτειν exponitur, μὴ καταλήψεως συγκαταθέσθαι. Et in eundem sensum Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 1. Τίς δύναται ζῆν ἀξιαπατόμενος, ἀπερίπτως; qui locus Volphio negotium sine caussa facessit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum secutus Stephanus) cùm ἀπερισπασίαν legit apud Laërtium, (tanquam sit à περισπάω, quod *impingere* significet) & ad *lapsum* in vitæ actionibus refert. Neque enim τῷ περιπίπτειν eo sensu usurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicósque palam est, tria ista, τὸ ἀπερίπτωτον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀπταίστως ἐσόμενον. ità solitos distinguere, ut τὸ ἀπερίπτωτον, ad ὑπόληψιν, sive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad πρᾶξιν, sive *actionem*, τὸ ἀπταίστως ἐσόμενον, ad πάθος, sive *perpessionem* referrent; dum *sapientem*, nec falli, nec labi, nec lædi posse contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, &8. Marcus autem τὸ ἐναξιαπάτητον καὶ περιπατικὸν καὶ ἱστατικὸν conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.*8. ista φιλοσόφου ταῦτα facit, ὄρεξιν ἀναπότυκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν κατάκλασιν, πρᾶξιν ὑπομονῆς, συγκατάθεσιν ἀπερίπτωτον. Idémque *l.* 1. *c.* 4. hominis opus constituit in tribus hisce; ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότυκτος ᾖ· ἐν ὁρμαῖς καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει καὶ ἐπιχειρήσει, ἵν' ἀπρόσκοπτος.

Τιὰ πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν | Vide *supr.* § 4.

Τιὰ πρὸς θεοὺς ἀκολουθίαν | Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα ἓν βίβλοις | Vide *l.* 2. § 7. Senec. *epist.* 17. *Projice omnia ista, si sapis, imò ut sapias; & ad bonam mentem magno cursu ac totis viribus, tende. Siquid est, quo teneris, aut expedi, aut incide.* Et *ep.* 5. *Quòd pertinaciter studes, & omnibus omissis hoc unum agis, ut te quotidie meliorem facias, probo & gaudeo; nec tantùm hortor ut perseveres, sed etiam rogo.* Et *epist.* 72. *Non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus.* —— *resistendum est occupationibus: nec explicandæ, sed submovendæ sunt. tempus quidem nullum est parùm idoneum studio salutari.* Et *epist.* 88. *Magna & spatiosa res est sapientia: vacuo illi loco opus est.* —— *Non dabit se in has angustias virtus. laxum spatium res magna desiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet.* —— *ut habere possit liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt.*

Μόνον ζῷα ἔχειν τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκίνητον | Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Aristippus: Μόνον ἡμέτερον εἶναι τὸ παρὸν, μήτε τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. τὸ μὲν γὰρ ἐκπεπλεύκαι· τὸ δ' ἄδηλον εἰ, οὐκ ἴσμεν. Plut. *de commun. notion. c.* 37. Οὐκ ἔστι νῦν τὸ παρῳχημένον καὶ ἤδη νῦν τὸ μέλλον. *Quod præteriit, non est: quod futurum est, nondum est.* Augustin. *Confess. lib.* 11. *cap.* 14. & *in Psalm.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; quod est, quod fuit, & quod futurum est. ex his, quod agimus breve est; quod acturi sumus, dubium; quod egimus, certum.* — Siquidem *singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* Et mox: *Præsens tempus brevissimum est; adeò quidem, ut quibusdam nullum videatur. in cursu enim semper est; fluit, & præcipitatur. antè desinit esse quàm venit. nec magis moram patitur, quam mundus, aut sidera, quorum irrequieta semper agitatio; nunquam in eodem vestigio manet. solum igitur ad occupatos præsens pertinet tempus; quod tam breve est, ut arripi non possit; & idipsum illis, districtis in multa, subducitur.* Censorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum est immensum, sine origine, sine fine, nec ad quemquam magis hominem quam ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præsens, futurum: ex quibus præteritum initio caret, exitu futurum: præsens autem, quod medium est, adeò exiguum & incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud esse videatur, quàm transacti futuríque conjunctio; adeò porrò instabile, ut ibidem sit nunquam; & quicquid transcurrit, à futuro decerpit, apponítque præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ | Solomon *Eccles. cap.* 10. *vers.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Ecquis novit quid futurum sit?* Anacreon. *Carm.* 24.

Χρόνον ἄγων, ὃν παρῆλθον·
Ὃν δ' ἔχω δ' ἀφαμαὶν, οὐκ οἶδα. .

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανές; τὸ μέλλον. Isocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀδέσποτον. Plut. *adversus Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Mart. c.* 23. *Omne futurum incertum est.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

Σύμβολον δ' ἔπι ἐπιχθονίων
Πλεῖον, ἀμφὶ σεσίγηται βε-
βουλᾶς τύχαι διδοῦσι.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus.

Μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος | *Parvum* & concisum est admodum, hac ratione, *quod vivimus*; quia ad momenti τὸ ἀκρατὲς atq; *insecabile* restringitur. Verùm cæteroqui etiam haud longa aut diuturna esse vita

vita poteſt, etiamſi ortu obitúque, tanquam cancellis ſeptiſq; quibuſdam, eam definiamus, & ab illo ad iſtum pertingentem conſideremus. Vide *l.* 4. § 26. & *l.* 11. § 16. *conſiderat.* 6.

Μικρὸν ἢ τὸ τῆς γῆς χωρίδιον, ἔστι ζῆν | Ita *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη χωρίαι τοῦ κόσμου. Et *l.* 8. § 21. ἢ ἐν χωρίῳ τούτῳ τῷ κλίματι. Et *l.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις.

Μικρὸν ἢ ἡ μνήμη ὑστεροφημία | Διὰ τὸ πλεῖστον τῆς πάντων λήθης. *l.* 4. § 3. βραχύτατον γὰρ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων καὶ μνημονευόμενος *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3, 19. & *l.* 7. § 6. Cicer. *de republ. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipſi autem, qui de vobis loquuntur, quàm diu loquentur? quinetiam ſi cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuſcujuſque noſtrûm à patribus acceptas poſteris prodere, tamen propter eluviones exuſtionéſque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed nè diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſumus.* Et mox: *Sed loquentur de te. Sermo autem omnis iſte, & angustiis cingitur iis regionum, quas vides, nec unquam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione poſteritatis extinguitur.*

§ 11. Τοῖς ἢ εἰρημένοις προσκείμενα. | Xyl. *præceptis.* ac ſi προσκλήμασι, προσκαλδίσμασι, vel προτρέμασι legiſſet. M. Caſ. *auxiliis.* éſtque reverâ παρίσασδ *aſtare, adeſſe, auxiliari.* itaq; quanquam προσκείμενα hoc ſenſu nuſquam occurrat, fieri poteſt tamen, ut Marcus eo iſtic uſurpaverit. ut προσκείμενα hîc dixerit, quæ *infra* βοηθήματα *l.* 4. § 50. quia τὸ παρίσασδ eſt βοηθεῖν. poteſt forſitan & *documentis* reddi. nam πρόσχημα, quod ejuſdem eſt originis, etiam pro *documento* ſumi quandoque docet Budæus.

Γυμνὸν | Vide *ſupra l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηρημένον | Vide *l.* 4. § 21.

Οὐδὲν γὰρ ἔστω μεγαλοφροσύνης ποιητικώτερον | Idem *l.* 10. § 11. Vide Calaubon. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 72.

Ὁδῷ ἢ ἀληθείᾳ | Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης | Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3, & 23. & *ad l.* 6. § 44. In eundem ſenſum Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης δὲ τοῦ κόσμου, ἢ μέρος αὐτοῦ. *Mundi civis, ejuſdémque pars es.* Idémque *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἐστὶν ἀποστῆναι τῆς ἀνθρώπου, ἢ τὸ τῶν Σωκράτους, μηδέποτε εἰπεῖν πρὸς τὸν πυθόμενον, ποδαπός ἐστιν, εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι κόσμιος; Quod Cicer. *Tuſcul. l.* 5. *Socrates cum rogaretur, cujatem ſe eſſe diceret, Mundanum,* inquit, *totius enim mundi ſe incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum ſententia: *Mundum hunc omnem, oppidum eſſe noſtrum. ut Ciceelis qui habitet, hunc omnem mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde eſſet, reſpondit Κοσμοπολίτης. de quo Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρὶς τῷ ἀνδρὶ ὄρος αἰγιαλὸς ἢ ἀθηναία. Et Baſilius Cæſar. *epiſt.* 41. ad Maximum Philoſophum, Ζῆ ἢ πολίτην σαυτὸν τῆς οἰκουμένης ἐποίησας. *Tu te mundi totius civem effeciſti.* Senec. *epiſt.* 68. *Sapienti rempubl. ipſo dignam dedimus,* id eſt, *mundum.* Verùm ſint illi *mundani, ſive mundi cives.* hoc nos illis Chriſtiani libenter concedimus. At nos potiùs, qui *è mundo* nos eſſe diffitemur, Joan. 15. 19. & 17. 16. Sumus reverâ, quod Marcus iſtîc, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς, ut Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium noſtrum in cælis eſt.* Siquidem, ut Tatianus Aſſyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμου μὲν ἡ πλάσασδαι, καλή· τὸ ἢ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobiſque, quod Seneca *epiſt.* 102. *Patria eſt, quodcunque ſuprema & univerſa circuitu ſuo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* uſurpare; Ὅσοις οὖς ἐ μάτην, ὅτι δεῖ μικρῶν κάμνομεν, πολῖται ὀλυμπίων τε ἡμῖν καὶ ἑπτὰ πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendentes dicere, Αὕτη πατρὶς. *iſta nobis eſt patria, civitas iſta.* Siquidem Chriſtiani quiq; genuini ſunt ἐπουρανοπολῖ, ut Iſidorus Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω καὶ ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, *ſupernæ cæleſtiſque illius Hieruſalemi, quæ eſt fidelium ſanctorúmque univerſorum metropolis:* ut Apoſtolus *ad Galat.* 4. 26. & *ad Hebr.* 12. 22. ἐπουράνιος nomine dignior longè, quàm Marci, quâ Antoninus, ut ipſe loquitur, *patria*; quam eo nomine inſignire Athenæo viſum eſt, *dipneſoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικεῖν, ὡ κατοικεῖν πλεονάζω. τῷ γὰρ ὄντι πᾶσα ψυχὴ ξένη, πατρίδα μὲν ἔχουσα, γῆν ἢ ξένην ἔλαχε. Itaque eò reverturtur, ubi hinc recedunt, πατρίδα μὲν τὸν ὑφήνιον χῶρον, ἐν ᾧ πολιδίνηται, ξένον ἢ τὸν ἀέρα νομίζουσι. Idem *de lingu. confuſ.* Clemens denique *Strom. l* 4. *extremo:* Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν ἔσχατον χωρεῖν πάλιν· τὰς ἢ ὅλης γῆς ἐσχατιὰς ἐκπύρωσιν μὲν γὰρ, ἐκ τοῦ Ν. ἀπόλλυσιν γὰρ ἡ πόλις, καὶ ὁ λαὸς ἀσεβὲς πρᾶγμα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπὸ νόμων διοικουμένων.

Τί ἔστι,-- τὸ τὴν φαντασίαν μου τὴν ποιῆν | *Quid eſt, quod modò cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *quid eſt, in quo defixa eſt nunc phantaſia mea.* Caſ. malim, *quid ſit, quod phantaſiam meam afficit impræſentiarum.* ut & ſententia continuetur, ad συναπάλλειν reſpiciens: & τὸ ποιῆν, à ποιέω, non à ποιῶ ducatur. Vide Aphrodiſ. *ſupr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. quanquam & φαντασίαν ποιῆν etiam dicitur. Nemeſian. *de nat hom. c.* 6. Ex Stoicorum ſententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὑτό τε, καὶ τὸ

ἀναισθησίας φαντάζου. ὡς γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ἐγγί-
γνεται πάθος ἄτοπον αἰσθητὸν ἢ ἄτοπον αἰσθητικόν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ,
ὅταν ἐκφάσεις εἰκόνα γὰρ ἐν ἑαυτῇ ποιῇ τῆς νοητῆς φαντασίας ἢ, τὸ μεταφορικὸς πλοῦ φαντασίαν καὶ διάνοιαν. Utrovis modo sumpseris, eadem recidet.

Ἐκ ταρσείας] *Ex qua vetus ea re aptus sum.* XVI. Sed hoc laxum nimis; quum de virtute aliqua peculiari agatur. *Contentatione.* Cal. ego, *frugalitate.* ita Polyb. usurpavit, Budæo referente; ἐγὼ δὲ δοκῶ ἐπαινεῖσθαι τὸν ἄνδρα μᾶλλον ἐπὶ τῇ αὐταρκείᾳ τῆς βίου. *frugalitati vitæ quam primum.*

Τὸν μὲν θεὸν διὰ ταῦτ'] Ita *l.* 2. § 3. πέπεισται ἀκολούθως ῥεῖ. Vide & *l.* 1. § 20. & 29. § 8. & *l.* 1c. 9. . . . Ἀπὸ δόξης αἰτίας σημαίνει πάσαν πίστιν. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos passim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; quod etiam mala humana, bella, cædes, pestes, & consimilia (quæ illi tamen malorum loco non habebant), Deo adscriberent, & divinitus contingere asserrent. Verum Stoicis hanc in parte suffragium contribuit suum, eodemque facit semel. Apud Esaiam *c.* 45. *Deus inquit. Ego sum, qui & lucem produco, & tenebras efficio, qui statuo pacem, malumque creo. Ego Jehova qui hæc facio.* Jeremias Thren. *c.* 3. *v.* 37. 38. *Quis dicit existit quicquam nisi Dominus præcepit? Ex ore altissimi omnes prodit, tam malum quam bonum?* Amos 3. 6. *Si erit malum in civitate quod Jova non effecerit;* Itaque *Ira de Domino factum est istud,* Psal. 18. *v.* 27. *A Domino factum est istud.* Hinc pariter varia *A Domino actitata istud.* Hinc Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Jeh. Condens prudentem manu abacto pecore, [illegible] bus jam cœlitus missa absumptis, [illegible] um ruina, turbine impulsum [illegible] sus, inquit, audit; *Dominus abstulit* [illegible] Uxoriique per animi impotentiam, [illegible] fede sua op[illegible] in ca[illegible] sana consilia [illegible] *acceperunt* [illegible] Dæmone Rom[illegible] omnibus impe[illegible] ne, in[illegible] *nimus eadem* [illegible] *verbum*, ait, [illegible] *Domine, illud fugisti.* Psal. 90. exteri. [illegible]

Ἐκ τοῦ [illegible]

Ipsa [illegible]

Illemque [illegible]

habetur, à Plutarcho *de Stoic.* [illegible] adductus.

Ipse malum quodcunque; beneficio [illegible] Acceptum huic fertur. —

Sophocl. *Ajace Loræo.*

Ζεὺς τοὺς θεοῦ πάντ' ἐστὶ [illegible]

Quivis dolet, qui videt, [illegible]

Idémque *ibid.*

Ἐγὼ μὲν οὖν κἀγὼ τὰ τοιαῦτα [illegible] φαίνομαι ἐν αἰσθήσεσι μου. *Ego hæc & alia quæ accidunt [illegible] Venire cuncta a Jove dixerim.*

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24. ad *l.* 2. [illegible]

Ἀρκεῖ σοὶ τὸ [illegible]

Ita [illegible] *dedi* [illegible]

[illegible] *Ego* [illegible]

[illegible] *Ego* [illegible]

[illegible] *Ego

Ἔωως | D. Junius mavult εὐωλῶς. Sicut *supr.* § 4. πάσα ἁπλᾶ καὶ εὐωλῶ. & *infr.* § 12. εὐωλῶς, quibus addas licet, *l.* 6. § 45. εὐωλῶ Verùm nihil obstat, quo minùs εὖγως istîc retineatur. sicut *l.* 9. § 26. Ἐωωεῖν μᾶλλον αὐτοῖς δεῖ. etiamsi enim Phrynichus in *Attic. fruit.* ἔωως ἔχειν dici veret, εὐγενικῶς loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν | Ita Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, quod in solio majestatis collocabant, utpote quod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, μεγίστην ἀξίαν, i. e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loquamur, *æstimationem* tribuebant Stoici Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebûsq; *mediis* ducerent, utpote quæ verè boni partem nullam obtinerent, quædam tamen ex eis in pretio atq; æstimatione aliquâ habebant, quæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Senec. *ep.* 74. *promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l.* 3. nuncupabant. Ideo autem illis ἀξίαν τινὰ, i. e. *æstimationem pretiumque* aliquod tribuebant, ut Laert. *l.* 2. διὰ τὸ μέσην τινὰ διαίρεσιν ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον, i.e. *quia mediam quandam vim usumve haberent, ad vitam secundum naturam agendam conducentem.* Ex istis rursus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Sen. *epist.* 82. *Est & horum, quæ media appellamus, grande discrimen.* Atque hoc est, quod Marcus, tum istîc, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usq; ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *præposita* illa, ληπτὰ μὲν, οὐκ εἰρηνικὰ οἰκεῖα, ἀλλ' ἐκ ἀγαθοῦ, χρήσιμα ἤτοι εὔχρηστα ἀλλ' ἐκ ἀφέλιμα, dici fanxerunt; quod ridet Plut. *de commun. notit. c.* 17. ità τὴν ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* usurpatur, noluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; quâ voce usus est Cicero *de fin. l.* 3. vel *pretium*; quâ usus est Seneca *de vita beat. c.* 22. *Pretium quidem*, inquit, *aliquod erit*; *certè dignitas non erit.*

Συνοχλίζομαι | *Conflictarum facio.* Xyl. malim, *rationem habeo* Vide Τὸ συχασικὸν, *l.* 1. § 9.

§ 12. Τὸ παρὸν | Vide *ad lib.* 6. § 2. Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——*quod adest memento*
Componere æquus,——

Ἑπόμενον τῷ ὀρθῷ λόγῳ | Ità *l.* 10. § 12. Τῷ λόγῳ τῷ πᾶν ἑπόμενον. Et *l.* 12. § 31. ἑπόμενος τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παραπόρδομα | *Neq; præter illud quod proposueris tibi, accessorium aliquid vel captaveris vel admiseris.* deesse videtur verbum aliquod, ποιῇ, puta, vel ὀπτήσῃς. Est autem τὸ παρεμπόρδομα vox à re mercatoria tralata: significatque propriè *negotiationem aliquam ei, quæ primario instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex consequenti, *lucrum è negotiatione istiusmodi acquisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus quæ sequuntur, ex Basil. *epist.* 73. de adversariis suis. Ἐμπορικὸν βίον μεταχειριζόμενοι, παρεμπόρδομα ποιοῦντες τὴν ἡμετέραν διαβολήν. *Vitam mercatoriam sive nundinariam exercentes, negotiationi suæ isti accessoriam faciunt vestri obtrectationem.* Et ex Lucian. *de hist. conscrib.* Οἶμαί σε ἐν ὑπολήψει μοι βαλόμενον, τὸ μέγιστον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τῷ δώρῳ παρεμπόρδομα πεποιῆσθαι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono muneriveque promissò accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem.* quibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pæd. l.* 3. *c.* 10. qui de exercitiis agens; ubi dixerat, ἄλλοις ὁ ᾠδὴ παῖς αὐτάρκης. ἀγεῖν δὲ βαδίζουσιν, ἢ εἰς ἄσυ κομιδῆν. adjecit, εἰ ὅ γε σκαπάνης ἄφαντο, ἐκ ἀφανὲς τοῦτο παρεμπόρδομα οἰκονομικὸν γυμνασίᾳ γεωργικῇ. *præter exercitii, quod intenditur, beneficium, etiam rei familiaris emolumenti aliquid accedit obiter.* Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium substitui debere, ut sit μηδὲν παρεμπορδόμενον quid si verbum reponamus, παρεμπορδῶν quia sequitur ἀναπτήσῃς. Est autem τὸ παρεμπορδίζειν, quod Gregor. Naz. *orat. in Basil.* de Saule agens, qui dum asinos investigat in diadema incidit, τὸ πάρεργον, sive τὸ παρὸν τοῦ ἔργου ἐμπορδίζειν dixit. βασιλείαν εὗρεν μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορδισάμενον. De sensu constat, qui idem futurus est, quocunq; ex dictis modo legerimus. Quod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l.* 4. ubi de gnostico agens, Οὐ παρεισκέπτεται, inquit, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ ἀρίσκῃ ὅ τε ὄντως ὄντι θεραπεύειν ἐκκλίνων καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀρόμενος, διοστείλει, ὅσον ἐστὶ εἰ καθ' ὑπόθεσιν ὑγιείαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ παρελθεῖν τὰ ἀπαρεμπορδόμενα, ἀπιμώρητός τε ὢν ἐστὶ εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ὀκνεῖ τις ὃ ἐπαγγελίαν ὑποστελλόμενος· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ οἷς πράττει, πεισθείη ὅμως ἀδικεῖσθαι πρᾶξαί τι παρὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐκβιάσαι ποτ' ἂν τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ὑφ' ἑαυτὸ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενον. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. § 39.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα | Idem *infra* § 16. Vide ad *l.* 2. § 14.

Καθαρὸν ἑστῶτα | Clemens *Strom. lib.* 6. Οὗ γὰρ κάκεῖνο εἴρηται. Ἴδι μὴ λαοῦ, ἀλλὰ νίου καθαρός. ἀγνεία γὰρ εἶμαι, τελεία . . ἢ τοῦ νὸς καὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ διανοήματος; πρὸς ὃ καὶ τοῦ λόγου ἐλλιπείνεια, καὶ πλουτοῦσα, ἢ κατὰ τὸν ἐν' πια

habetur, à Plutarcho *de Stoic. repugn.* adductus.

Ipse malum quod [illegible]
Acceptum huic [illegible]

Sophocl. [illegible]

Ζεὺς τοι [illegible]
Ἕκητι δαίει, [illegible]

Idémque *ibid.*

[illegible]
Φαίνεται δὲ [illegible]
Ego hæc & alia quæ accidunt
Venire cuncta [illegible]

Vide Epict. *l.* [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

Εὐωχῆς | D. Junius mavult εὐμοίρως. Sicut *supr.* § 4. πάντα ἁπλᾶ καὶ εὐμοιρῆ. & *infr.* § 12. εὐμοίρως, quibus addas licet, *l.* 6. § 45. εὐμοιρῆ. Verùm nihil obstat, quo minùs εὖνους istîc retineatur. sicut *l.* 9. § 26. Εὐνοεῖν μήπω αὐτοῖς δεῖ. etiamsi enim Phrynichus in *Atticistis*, ἴσως ἔχειν dici veteri, εὐνοϊκῶς loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν | Ita Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Ἀλλὰ τιμὴ ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, quod in solio majestatis collocabant, utpote quod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, μείζω ἀξίαν, i. e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loquamur, *æstimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebúsq; *mediis* ducerent, utpote quæ verè boni partem nullam obtinerent, quædam tamen ex eis in pretio atq; æstimatione aliquâ habebant, quæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Senec. *ep.* 74. *promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l.* 3. nuncupabant. Ideo autem illis ἀξίαν τινὰ, i. e. *æstimationem pretiumque* aliquod tribuebant, ut Laert. *l.* 2. διὰ τὸ μέσων τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένων πρὸς τὸ κατὰ φύσιν βίον, i. e. *quia mediam quandam vim usumve haberent, ad vitam secundum naturam agendam conducentem.* Ex istis rursus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Sen. *epist.* 82. *Est & horum, quæ media appellamus, grande discrimen.* Atque hoc est, quod Marcus, tum istîc, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usq; ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *præposita* illa, λαπτὰ μὲν, ἀγαθὰ δ' οὐκ εἰσετὰ οἰκεῖα, ἀλλ' ἐκ ἀγαθοῦ, χρήσιμα ἴσως εὐχρηστα ἀλλ' ἐκ ὠφέλιμα, dici tanxerunt; quod ridet Plut. *de commun. notit. c.* 17. ità τιμὴ ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* usurpatur, noluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; quâ voce usus est Cicero *de fin. l.* 3. vel *pretium*; quâ usus est Seneca *de vita beat. c.* 22. *Pretium quidem*, inquit, *aliquod erit*; *certè dignitas non erit.*

Συνοχάζομαι | *Conjecturam facio.* Xyl. malim, *rationem habeo.* Vide Τὸ συλλογιστικὸν, *l.* 1. § 9.

§ 12. Τὸ παρὸν | Vide *ad liv.* 6. § 2. Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——*quod adest memento*
Componere æquus,——

Ἐπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ | Ità *l.* 10. § 12. Τῷ λόγῳ καὶ πᾶν ἐπόμενος. Et *l.* 12. § 31. ἑπόμενος τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα | *Neq; præter istud quod propojueris tibi, accessorium aliquid vel captaveris vel admiseris.* deesse videtur verbum aliquod, ποιῇ, puta, vel ὀπτήσῃς. Est autem τὸ παρεμπόρευμα vox à re mercatoria tralata: significatque propriè *negotiationem aliquam ei, quæ primariò instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex consequenti, *lucrum è negotiatione istiusmodi acquisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus quæ sequuntur, ex Basil. *epist.* 73. de adversariis suis. Ἐμποικὸν βίον μελαχολόμενοι, παρεμπόρευμα ποιοῦντα τὴν ἡμετέραν διαβολήν. *Vitam mercatoriam sive nundinariam exercentes, negotiationi suæ istî accessoriam faciunt vestri obtrectationem.* Et ex Lucian. *de hist. conscrib.* Οἶμαί σε ἐν ὑποδεῖξαί μοι βουλόμενον, τὸ μὲν ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τῷ δώρῳ παρεμπόρευμα πεποιῆσθαι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono munerive promisso accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem.* quibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 10. qui de exercitiis agens; ubi dixerat, ἄλλοις ὁ πάλης αὐτάρκης. ἀγεῖν δὲ βαδίζουσιν, ἢ εἰς ἄσυ κομιδῆν. adjecit, εἰ δὲ καὶ σκαπάνης ἅψαιντο, ἐκ ἀθλητὴς τὸ παρεμπόρευμα οἰκονομικὸν γυμνασίᾳ γεωργικῇ. *præter exercitii, quod intenditur, beneficium, etiam rei familiari emolumenti aliquid accedit obiter.* Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium substitui debere, ut sit μηδὲν παρεμπορεύμενος· quid si verbum reponamus, παρεμπορεύῃ· quia sequitur ἀναστρῇς. Est autem τὸ παρεμπορεύεσθαι, quod Gregor. Naz. *orat. in Basil.* de Saule agens, qui dum asinos investigat in diadema incidit, τὸ πάρεργον, sive τὸ παρὰ τὸ ἔργον ἐμπορεύεσθαι dixit. βασιλείαν εὑρεῖν μεῖζον τῶν ἔργων τὸ πάρεργον ἐμπορεύσαμενος. De sensu constat, qui idem futurus est, quocunq; ex dictis modo legerimus. Quod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l.* 4. ubi de gnostico agens, Οὐ θεωρήσεται, inquit, εἴ τι λυπηρὸν ἔξωθεν ἔπεται κόσμου ἢ ὑπόλαυσις αὐτῷ ἀγαθὸν ὂν τῷ ὄντως ὄντι ἑαυτὸν ἐγκρύπτων καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ, ὅσον ἐπ' ἐκ καθ' ὑπόθεσιν ἐξουσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πρᾶξαι τὰ ἀπαρεμπόρευτα, ἀπιμώρητός τε ὢν ἐπὶ εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ὀΐηται τις ὃ ἐπαγγελίαν προσπάλοι· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐν οἷς πράττει, πειθοίη ὅτῳ ἀδικαίου πρᾶξαί τι φόβῳ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐκβαλόντα ποτ' ἂν τὸ ὅλως κτᾶσθαι καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι πάντα ἑλόμενον. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. § 39.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα | Idem *infra* § 16. Vide ad *l.* 2. § 14.

Καθαρὸν ἑστῶτα | Clemens *Strom. lib.* 8. Εὖ γὰρ καὶ κακὸν εἰρηται. Ἴδιοι μὴ λαπτῷ, ἀλλὰ νίῳ χαιρῷ· ἀγαθὸς ἀγαθὸς γὰρ εἶμαι, τελεία.. ἢ τὸ νῦ καὶ τὴν ἔργων καὶ τὴν διανοημάτων· πρὸς ὃ καὶ λόγων ἐπιτείνεται, καὶ πολυπαθὲς, ἢ κατὰ τὸ ἐναντία ἀνα-

Simplicio videtur, est conjectura, quidem

Digitized by Google

Multis vinculis inter se ita connexæ sint cognitio Dei & cognitio nostri, ut utra alteram præcedat, & ex se pariat, non facile sit discernere. De praxi Joann. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qui Deum dilexerit, etiam fratrem suum diligat.* qui & crebrò ab alterius horum dilectione vel posita vel negata, ad alterius vel statuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς δεῖ τὸ θεῖα σωφρονεῖν | Hoc est, quod & nostri jugiter inculcant, In Deo, & propter Deum, hominem esse diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανᾶ | *Non erra amplius.* Xyl. & M. Cas. forsan meliùs, *Ne evageris diutius:* ut sit idem hìc πλανᾶσθαι, quod ὑπερβαίνειν, *supr.* § 4. utrumvis sensum verba ferent.

Τὰ ἀνομημάτα σου | Deo ipse se gratias agnoscit debere, quòd non istis diuturniùs allederit. *l.* 1. § 17.

Ἂς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπόθεσο | Commentarios, inquis, componis, multaq; ex antiquis autoribus excerpta congeris, quæ in senectute sc. evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ usum accommodare, cùm vita ipsa interim desluat, ad cujus usum ista comparas. Hoc est quod Cato major disciplinam Isocraticam suggillans dicebat, γηρᾷν παρ' αὐτῷ τοῦ μανθάνειν, ὡς ἐν ᾄδῃ χρησομένους ταῖς τέχναις, ἢ δίκαις ἐρέσσοντας. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum suum ludos facit Lucianus. Cùm enim philosophorum scriptis evolvendis sectisque ac sententiis discutiendis tot annos assignâsset, ut octogenarius necessariò priùs fuerit futurus, quàm veritatis cognitionem certam, si quando tamen, assequi posset. Καὶ τίς, inquit, ἐγνωπὼς ὅτι σοι, ὅπη βιώσῃ τοσοῦτα; ἔπειτα ἐς πόσον ἔτι τὸν λοιπὸν χρόνον· ἀπολαύσεις αὐτῶν, γέρων ἤδη, καὶ παῖδας ἥδεσθαι ἔξεσας ὤν, καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασίν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων; εἰ μή τι ἐς ἄλλον βίον σεσημειάζεις σαυτόν, ὡς ἐς ἐκεῖνον ἐλθὼν, ἄμεινον διαζήσεις, εἰδὼς ὅν τινα τρόπον χρὴ βιῶναι.

Σπεῦδε ἤν εἰς τὸ τέλος | Senec. *ep.* 27. *Non quidem cessatur adhuc, sed non festinatur. multum restat operis, in quod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas, si effici cupis.* vel ut Lipsius legit; *Non quidem cessaturo, sed festinaturo multum restat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι | Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorsi, sic vertunt: *Nesciunt quàm multa significet vocabulum Furari, &c.* Eam lectionem sequi si libuerit, habeas D. Bootii explicationem: Dicit idiotas nihil rectè intelligere; neq; *furtum*, quod de pecuniis solùm aliisq; talibus audiunt, cùm majus ac pejus sit *furtum*, aliquem in errorem conjicere, atq; ità veritatem *furari*: nesciunt quid sit *ferere, emere*, cùm ista in vitæ ac corporis subsidium data, isti in longè alios usus, ad satisfaciendum voluptatibus suis, atq; ad procudendas divitias: nesciunt quid sit *quiescere*, cùm illi non aliam nôrint *quietem*, quàm si à nulla re extrinsecus incidente turbentur, cùm vera *quies* non alibi quà in animo quærenda sit, ubi in mediis quoq; negotiorum atq; perículorum fluctibus manet imperturbata: non intelligunt quid sit *facere quæ agenda sunt*, utpote qui omnia ex propriis commodis atq; affectibus metiantur. has autem res dicit illos non perspicere, quia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad quam harum rerum dignotio pertinet. Confer cum *sect* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri potest tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, post ἴσασιν, quod præcesserat, tollenda sit. Quòd si admiserimus, sensu continuato sententia sic concepta fuerit, ὡς ἔξεσιν ἢν ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium; non verbum sit, & Marci mens exstat ista: *Id quod faciendi potestas est etiam nescientibus, quàm varia sint vocabulorum istorum significata.* quasi diceret: Possunt sibi ipsis ad bene vivendum suppetias ferre, etiam qui Grammaticas de vocum significatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eisdem argutiolas minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7, 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epist.* 45, 48, 49. qui & idem *epist.* 88. *Grammaticus circa curam sermonis versatur; &, si latius evagari vult, circa historias; jam ut longissimè fines suos proferat, circa carmina. quid horum ad virtutem viam sternit? syllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & versuum lex ac modificatio? quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?* Et inter alia multa, *epist.* 45. *Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo unquam, nisi dum disputat, captus est? res fallunt. istas discerne.* & *epist.* 48. *Hoc mihi ab istis subtilibus præcipi malo, quid amico præstare debeam, quid homini, quàm quot modis Amicus dicatur, & Homo quàm multa significet.* Hoc est disertè, quod istìc Marcus, si hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxin receptam secutus sum.

Ἑτέρᾳ πῃ ὄψει | *Mentis* scil. *oculo.* quem *supra* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *lib.* 10. § 26. & *l.* 11. § 12. De isto Psaltes, *Psal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Christus Paulo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. Et Paulus *ad Ephes. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druso. Val. Max. *l.* 18. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere: at neutra interpellare valuit nè non animo & videret & vigeret.* Plato in *Sympol.* Ἡ τοῦ τῆς διανοίας ὄμμα ἀεχάλαι ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἢ σφῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς, λήγειν ὑπηκόῳ. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. χρεία τοίνυν ἡμῖν καὶ νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὴν σφῶν νοητὴν καλιὰν ὁπόταν, καὶ καθάπερ δέδεμαι σφῶν τῷ σώματι ὀφθαλμοῖς εἰς τὴν θνητὴν ὄρεξιν, ὅπω δηπω χρήζουμεν πίστεως, εἰς τὴν ἐποπτείαν σφῶν θείων μᾶλλον ἢ ἄστρων ὀφθαλ-

ὀφθαλμοὺς δεῖται φωτὸς ἐπιδεικνύντος τὰ ὁρατὰ, οὕτω δὴ αὖ καὶ ὁ νοῦς δεῖται νοήσεως διαδεικνύσης τὰ θεῖα, καὶ τῷ ὄντι τούτων δόξαν. φυλαπτέον βέλτιον.

§ 16. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς | Eandem habes distributionem *supra l.* 2. § 2. & *infr. l.* 12. § 3. Parilis distributio & in sacris literis reperitur, *ad Thess. epist. 1. c.* 5. *v.* 23. σῶμα, ψυχὴ, πνεῦμα, qui & νοῦς *Rom. c.* 7. *v.* 25.

Τυπώδεις φαντασιακὰς | Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητὰ ἀμυδρὰ καὶ ἐνδεδυπωμένα. Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Chrysipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία δέ τύπωσις ἐν ψυχῇ. νοεῖται δὲ ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ὑπάρχοντος ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη καὶ ἐναπεστιγμένη. qui tamen monet, ὁ δακτύλιος τῷ τύπωσιν, οἱονεὶ τύπον σφραγισθέντος. ἐπεὶ ἀνάγλυφον δεῖ πολλὰς τύπους καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ αὐτὸ γλύφειν. Apud Euseb. *præpar. l.* 11. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis sententia; Αἰσθητικὸν δὲ αὐτῷ (τῷ ψυχῷ) εἶναι, ὅτι τυποῦσθαί γε δύναται ὑπὸ τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων διὰ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Suidam autor incertus; ἡ φαντασία δέ ἐστι τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τῶν αἰσθητῶν τοὺς τύπους, ἐν ἑαυτῇ τύπους ἀναπλάττει. eandem νῦν παθητικὸν Aristoteli dictam; νῦν μὲν ὡς ἴνδον ἔχουσα τὸ γινωσκὸν, καὶ ἀπλῶς σφραγῖδι ἔοικε ἐκεῖνο διδάσκουσα· παθητικὸν δέ, διότι μὴ τύπων καὶ οὐκ ἀσημάτων. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. de Stoicis agens: Φαντασίαν δὲ δέ καθ' αὐτὸν, τύπωσιν ἐν ψυχῇ. quò tamen loco de modo rei sententias eorundem discrepantes subjungit. Et Plut. adversus eosdem differens *de commun. notit. c.* 41. Φαντασία τις ἡ ἔννοιά δέι· φαντασία δὲ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχὴ δὲ φύσις ἀναθυμίασις, ἣν τυποῦσθαι μὲν οὐκ ἐρῳδὸς διὰ μανότητα, δεξαμένην δὲ παρῆσαι τύπωσιν ἀδύνατον. ῥεῦμα γὰρ ἂν τις εἶναι ὕδατος φερομένου. διανοητὴν γάμετα καὶ τύπους καὶ εἴδη διαφυλάττειν, ἃ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἄτμοις καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ δὲ ἔξωθεν ἐνδεχόμενος οὐκ ἀεργὸν καὶ ἀλλοτρίοις πνεύμασι κεχειμάδιον. Philo in *allegor. l.* 1. Τὸ ζῶον τῷ μὲν ζῶν δυσὶ φύσει, φαντασίᾳ καὶ ὁρμῇ. ἡ μὲν γὰρ φαντασία σωίζεται, καὶ τῷ ἐκτὸς φερόμενον τυποῦσθαι· νῷ δὲ αἰσθήσεως· ἡ δὲ ὁρμὴ τὸ ἀδελφὸν τῆς φαντασίας καὶ τῷ νῷ τοιχίλον δύναται, ἵν' τινὰς διὰ αἰσθήσεως ἅπτεται τῶν ὑποκειμένων καὶ φερὸς αὐτὸ χωρεῖ, γλιχόμενον ἐφικέσθαι καὶ συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν φαντασίας δέι, καὶ ἕοικε κηρῷ πνεῦμα τὸν τύπος χαλὸς τε καὶ αἰσχρὸς ἐγχέον. Et paulò post, Ὥσαυ τὸν τῷ κήρῳ δυνάμει μὲν εἶσι πᾶσαι αἱ σφραγῖδες ἐνδελεχείᾳ δὲ μόνη ἡ τετυπωμένη· ὅταν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κατορθοῦσι ὑπάρχουσι, πάσης οἱ τύποι ἐκλείποντος δυνάμει· ἀποτελοῦνται δὲ κρατεῖ ὁ εἷς χαραχθεὶς ἐν αὐτῇ, ἕως μὴ ἀπαλοίφηται ὑφ' ἑτέρου ἐπερχομένου καὶ ἐναλλὰξ μᾶλλον ἐπιχαράξαντος. Idémque *de numin. immutab.* Φαντασία δὲ δέι τύπωσις ἐν ψυχῇ. ἃ γὰρ εἰσήγαγεν ἐνδοθεν ἡμῖν αἴσθησιν, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπομάξαντο τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ δὲ ἔοικὸς ὁ νοῦς, τὸ ἐναμαγεῖον δεξάμενος ἄκρως παρ' ἑαυτῷ φυλάττει, μάχεις ἂν τὸν τύπον λεάνασα λήθη ἢ ἀνεπιτηδειότητι, ἀμυδρὸν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανῆ. Τὸ δὲ φανὲν μὲν τυπῶσαν, τότε μὲν οἰκείως, τότε δὲ μὴ ὡς ἑτέρως διέθηκε τῷ ψυχῷ. quæ Philonis verba, tanquam è *lib. de mundo* sumpta, H. Stephanus thesauro suo, memoriâ lapsus, inseruit, ubi frustrà quæras. Origen. *ad Cels. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυπούμενα τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ὀνείρῳ, δυνάμει αὐτὰ τυποῦν καὶ ὑπομνῆσαι τὸ χρήσιμον τῷ ἐν ᾧ τυποῦται; Quin & Aristoteles ipse, *de memor. c.* 1. ubi quærit quomodo res, quum absint ipsæ, memoriâ comprehendi possint. τὸ φάντασμά δέιν ὁμοίως, ὥσπερ τύπος, ἢ γραφή τις. Et rursus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ νοεῖσθαι τοιοῦτον τὸ μνημονεῦον διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος ᾧ ἔχοντι αὐτῷ, οἷς ζαγγραφήματί τινι, τὸ πάθος, ὃ φαμὲν τῷ ἕξιν εἶναι μνήμης. ἡ γὰρ μνημονεύουσα αἴσθησις ἐστιν οἷς τύπον τινὰ τῆς αἰσθήματος, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ καὶ τῆς μὲν ἐν νεότητι πολλῆ διὰ τὸ πάθος ἡ δ' ἡλικίαν ἔσην, ὡς γήρατι μνήμην, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπεσούσης τῆς κινήσεως καὶ τῆς σφραγῖδος· τοῖς δὲ διὰ τὸ ψύχεσθαι, καθάπερ τὰ παλαιὰ ἡμῶν οἰκοδομήματα, καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ δεχομένου τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ ἡμῶν βοσκημάτων | Aristot. *de anim. l.* 3. *c.* 3. ἡμῶν δὲ λογικὸν ὑπάρχει πίστις· φαντασία δὲ πολλοῖς. Et mox: ἡμῶν δὲ λογικὸν ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει λόγος δὲ οὔ. Indè apud Laert. *l.* 7. ex Stoicorum mente distributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαὶ, αἱ δὲ ἄλογοι. λογικαὶ μὲν, αἷς ἡμῶν λογικῶν ζῴων· ἄλογοι δὲ, αἱ ἡμῶν ἀλόγων. illas-φαίνεσις dici, has nomine peculiari carere.

Νδρογαμεῖσθαι | Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l.* 12. § 19.

Καὶ ἡμῶν ἀνδρογύνων | *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qui (ut Livius *l.* 27. loquitur) *ambiguo inter marem & fœminam sexu sunt nati.* Xyland. vel potiùs, qui *utriusque naturæ*, ut Plin. *l.* 7. *c.* 2, & 3. sive *utriusque sexûs*, qui & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. *c.* 4. Verùm *ambigui sexûs* haud abs re Livius; quia *in his sic uterq; sexus apparet, ut ex quo potiùs debeant accipere nomen, incertum sit.* August. *de civit. Dei. l.* 16. *c.* 8. Διφυεῖς καὶ ἀνδρογύνους appellat Philostratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Οὔκουν ἐκ τῶν ὕαιναν μεταβάλλειν τῶν φύσιν πεδότιον ποτέ. ἐπὶ γὰρ αἰδοῖα ἔχει τὰ αὐτὰ ζῷον ἅμα ἄμφω, ἄρρεν καὶ θῆλυς, καθάπερ ἱστορήσασί τινες, ἑκατέρου τῶν γενῶν τοῦτο λογοποιοῦντες, καὶ κατὰ τοῦτο μεταξὺ θηλείας καὶ ἄρρενος, ἀνδρόγυνον κεκτημένης

νοτομῶντες φύσιν. Tales tamen extitisse haud paucos gentium omnium historiæ testantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudistæ Judaici. bicorporem enim planè,& à parte quidem anteriore marem, à posteriore fœminam, utrisq; quasi glutino quodam per dorsi spinam sibi invicem commissis, fabulantur extitisse. id quod partim ex *Genes. c.* 1. *v.* 27. partim ex *Hymn.* 139. *v.* 5. non juxta rei veritatem ac Spiritûs sancti mentem piè simplicitérq; enarratis, sed miserè detortis, ridiculéq; atq; irreligiosè habitis elicitum eunt. de quo commento videri poterunt Moses Maimonides in *perplexorum edoctore*, & Manasses Israelitides in *Conciliatore ad Genes. quæst.* 8. eandem fabulam & sub Aristophanis persona in *Symposio* suo Plato, à quo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandre* mutuatus est, verbis istis proposuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ἦν τότε μόνῳ καὶ ἐδόκει καὶ ὄνομα, ἔκ ἀμφοτέρων κοινὸν τὸ τε ἄρρεν & θήλεος· νυνὶ δ' οὐκέτι ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει τὸνομα κείμενον. ἐν ὀνείδει, inquit, κείμενον, i. e. probrosè nunc sumitur nomen hoc. siquidem non solùm pro corpore portentoso natis sumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνος, ἀθενὴς, ἀνίσχυρος. Hesych. Et Pollux de *cinœdis* usurpari docet, *l.* 6. *c.* 30. Ità Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Baccho; Τυῖτις ὢν, καὶ θηλυδρίας, καὶ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l.* 3 *c.* 2. Ἀντέβαλε τῷ Ἑλλάδι ἡ βάρβαρος φιλοκοσμία, καὶ ἡ ἀνδρόγυνος τρυφή. de Paride loquitur. Philo etiam *de vit. contempl.* (quo loco Platonis quoq; fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν καὶ πόλεμον καὶ τὰ κατ' εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον τῆς ψυχῆς ἀποφαίνων· καὶ ἀνδρογυνίας παραπλήσιον, ὡς ἐγχεῖν πᾶσι τοῖς θεοῦ ἀκλεῖ δίκαια συγχεῖσθαι. Quin & γυναδρίας eosdem dictos reperio. Suidas. Τυϊασδές, κίναιδος. Ὁ γυναδὲς τὰ καὶ μάλιστα πάσχων. ἀντὶ τοῦ ἐκλυτός. Sed & Νέρ Valentinianum, quem Irenæus *ad Valent. c.* 1. *Masculo fœminam*, Tertullianus *advers. eosdem c.* 10. *Fœminamarem* dixit. Inq; hanc partem cepisse Marcum istîc ex conjunctis & consociatis manifestum fit. Quanquam nolim cum interprete Anglicano reddirum, *& monstris, quales Phalaris Neróque fuerant:* de istis siquidem divisim loquitur, etiamsi in hoc ipso consentientibus, quod *neurósp astorum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adversâ prorsus, ratione Androgynem dictam Amæsiam Sentiam refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. quia *sub specie fœminæ virilem animum gerebat.* Cùm isti planè contrà: quod elegantissimè notavit epigrammate quodam quo portenta hominum istiusmodi perstrinxit anonymus quidam, *Florilegii l.* 2. *c.* 5.

Ἀνέρες ἠρήσαντο, καὶ ἐκ ἐθέλοντο γυναῖκες·
Οὔτ' ἄνδρες ἔασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν·
Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλαχον ἀνδρῶν.

(quod de Eunuchis spontaneis Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hær.* 58. § 3. ὅτε μὲν ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφηρημένον· ὅτε γυναῖκες δοκοῦσι εἶναι, διὰ τὸ παρὰ φύσιν.) denique,

Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδρόγυνοι εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* quadam, J. Cæsarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sueton. *l.* 1. *c.* 52. Et de Verre Cicero *Verr.* 2. *Vir inter mulieres, inter viros mulierculas.* Idemque de Clodio *pro domo sua: Impurus atque impius, qui contra fas inter viros sæpe mulier, & inter mulieres vir fuisset.* Vide & de Alcibiade quo l Pherecrates *ad l.* 4. § 3. ἀνὴρ. *Ad Roman. c.* 1. *v.* 27. Jo. Chrysostomus. Εἶπε πρεπόντως ποιῶν τὴν ἄνδρας καὶ λοχᾶσθαι, ἐκ ἂν ἐπλήσθημεν ὑμῶν; ἀλλὰ γαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο, οἱ τὰ τοιαῦτα λυπήσαντες. ἃ γὰρ ἔξω ἴσον, εἰς γυναικείαν μεταβαλόντ φύσιν, καὶ μόνοις ἀνδράσι γυναῖκας· μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο, μήτε ἐκείνοις.

Τὸ δὲ τὸν νῦν ἡγεμόνα | Ista loco mota ac luxata, καὶ τυφλῷ δῆλον. Quid enim? *mentis rationisque ductum* (juxta Solonis monitum apud Laert. *l.* 1. Νῦν ἡγεμόνα ποιοῦ) *sequi athcos, in numen, in patriam impios, maleficos quoq;* Marcus noster unquam dixerit? Itaque post illa, καὶ τοὺς ἀνδρογύνους καὶ Φαλαρείους καὶ Νέρωνας, subjungendum immediatè, καὶ τοὺς μὴ νομίζοντας, καὶ τοὺς τῶν παιδία ἐσκοταλοπότων, καὶ τοὺς [ὁπῶν] ποιοῦντων, ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ ἔν τοῦ λοιποῦ καινὰ δεῖ σοὶ τὰ εἰρημένα, λοιπὸν ἴδιόν δεῖ σε ἀγαθὸν, τὸ τὸν νῦν ἡγεμόνα ἔχειν ὅλη τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ φιλεῖν μόνα, &c. Marci mentem quisquis fuerit assecutus, calculū dare suū nullus detrectabit.

Καὶ τοὺς ποιοῦντ ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας | Deesse aliquid liquidò constat. Annot. Lugd. πάντα reponit. Xyland. in versione sua, *Nihil non turpe*, interseruit. ut sit, καὶ τοὺς [αἰσχρὸν ὁπῶν] ποιοῦντων. ego sufficere opinor τὸ ὁπῶν ut sit, τοὺς [ὁπῶν] ποιοῦντων. *etiam eorum qui quidlibet*, sive, *nihil non, perpetrant*, quodcunq; illud fuerit, *ubi foribus occlusis hominum conspectum summoverint & exclusserint.* De istiusmodi Apostolus *ad Ephes. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἔστι καὶ λέγειν. Præclarum autem & opportunum hîc illud Epicteti monitum *dissert. l.* 1. *c.* 14. Ὅταν κλείσῃς τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσῃς, μέμνησο μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνος εἶ· οὐ γὰρ εἶ· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔνδον ἐστὶ, καὶ ὁ δαίμων σου ἐστὶ καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, ἵνα τὸ βλέπον τί ποιῶσι; *Ubi fores clauseritis, tenebrásque vobis intrà feceritis, nolite dicere, solos jam esse vos: neque enim estis: sed & Deus intus est, & genius vester* (hoc est, *mens* ipsa, ut Marcus mox) *intus est. quid autem lumine opus est istis, quo conspiciant ea quæ perpetratis?*

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom. l.* 5. Et Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. (quem Philemoni tamen tribuunt Justin. *de Monarch.* & H. Steph. in *Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ Θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

& apud Plutarch. *adverſ. Colot. c.* 9.

Πάλαι γὰρ ὁσίως ὁ Θεὸς ἔγγιθεν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum, *tit.* 28.

Πάντη γάρ ἐστι, πάντα τε βλέπει Θεός,
Adeſt ubique, nilque non ſpectat Deus.

Vide & *ſupr. ad* § 4. & 7. ſed & *ad lib.* 1. § 3.

Φιλεῖν μὲν ἢ ἀπαλλάττεσθαι τὰ συμβαίνοντα | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 21. Seneca *epiſt.* 96. *Nihil unquam incidet, quod triſtis excipiam, quod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα | Idem *ſuprà* § 4. Vide *ad* § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δ' ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα | Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Piè Porphyr. *de abſtinent. l.* 4. ab Euſebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio quovis: Ὁ δ' αὐτὸς δ' ἑαυτῷ ἀρεσκόμενον τῷ Θεῷ, ὃς ἐν ταῖς ἀληθιναῖς αὐτῷ καλάγχαις ἵδρυται, καὶ τοῦ αἰωνίου εἴη λήψεται ὑποθήκας ὅλως ἐκεῖ συῤῥύσας, &c. ἱδρύσθαι, ὥσπερ ἐν ἕδει, *In pii animo*, ſed & *in corpore, tanquam in delubro quodam, collocari atque habitare* vult *numen divinum.* quod & Apoſtolus inſinuat, ubi *Dei, Spiritúſque ſancti templa, ſanctos*, atque adeò eorundem *corpora*, nuncupat; *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 6. *v.* 19.

Εἰ δ' ἀπροῦσιον | Vide *ſuprà ad* § 5.

Τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ γωνιεμορμόνον | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IV.

§ 1. Ὁ ἔνδον κιττὸς | hoc eſt, τὸ ἡγεμονικόν. quod & σεσάτιν appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τὸν κύβερνῶσαν, & *l.* 4. § 12. τὸν βασιλικὸν καὶ νομοθετικόν. Stoic. apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δ' ἐν τῷ νοερωτάτῳ τῆς ψυχῆς. Cicer. *de nat. dcor. l.* 2. *Principatum id dico, quod Græci* ἡγεμονικὸν, *quo nihil in quoque genere nec poteſt, nec debet eſſe præſtantius.*

Πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μεταπίπτειν | Ita *l.* 5. § 20. ἀδιαφόρου δὲ καὶ μεδέτερα πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἢ διάνοια εἰς τὸ σεσυγκριμένον. Ὕλαν δὲ ὑποτεταγμένην ἑαυτῇ φιλεῖ | *Neque enim materiam aliquam ſibi propriam ſubjectam habet.* Xyl. *Nunquam enim certo alicui ſubjecto abſolutè ſeſe addicit & applicat.* Caſ. ad Marci mentem propiùs. quanquam ὑποτεταγμένην ὕλην poſſis reddere, *attributam & aſſignatam ſibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένην *ſubjectam ſibi materiam*, quod & Xyl. forſan legerit. Hoc eſt quod vult, de materia circa quam ſe exerceat non eſt ſolicitus; neq; enim hoc in poteſtate ipſius ſitum eſt, eligere quam ipſe velit; ſed quomodo circa eandem ſe gerat. *materiam ergò aſſignatam ſibi nullam diligit*, quia *mediam* quidnam eſſe novit; in hoc totus eſt, quomodo naturæ convenienter eâ uti poſſit, artémque ſuam in ea rite elaboranda exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ πάντως σὲ πνα ἢ ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' ἐκ ἐκείνων ἀποδεχόμενον, ἀλλ' οἷα ἂν ᾖ ἐκείνη, τὴν. σὲ αὐτὸν φιλοτεχνίαν ἐνδεικνύσθαι. ὅπως καὶ ὁ ὑφάντης οὐκ ἔστι πρὸς τὰ δοθέντα, ἀλλ' ὅτι ἂν παραλάβῃ, σὲ αὐτὸ φιλοτεχνεῖ. Hoc intereſt inter eam de qua Marcus hîc, cæteraſque artes; quòd illæ certam aliquam materiam habent, circa quam verſantur; iſta nullam reſpuat. Syneſ. *de providen.* Βίῳ γὰρ ἀδεὲς, οἰκείῳ ἡμῖν ἀλλοτρίως δ' ἔξωθεν περικείμενα· ἡμεῖς δ' τὸ χρώμενον ἔνδοθεν, ἀμείνους καὶ χείρους αὐτοὶ ποιοῦντές τε καὶ διαιροῦντες, ἀγωνισταὶ ζώντων δραμάτων. ταῦτ' ἔστ. ὥσπερ ἐδὲν ἡμῖν ὄντα αὐτὰ ἀμφίσασθαι καὶ μεταμφίσασθαι. Vide ampliùs *ad l.* 12. § 36.

Ὁρμᾷ μετ' ὑποξαιρέσεως | Hoc eſt, *cum exceptione*, quales illæ apud Senecam *de ſap. ſeceſſ. c.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatiſſimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione veniet, ſi nihil inciderit, quod impediat. Ideo omnia illi ſuccedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: quia præſumit animo, poſſe aliquid intervenire, quod deſtinata prohibeat. Imprudentium iſta fiducia eſt, fortunam ſibi ſpondere.* Cæterùm *ſapientis eſt* (ut idem *de tranquill. c.* 13.) *ſemper de fortuna cogitare, & ſibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, niſi ſiquid inciderit: &, Prætor fiam, niſi ſiquid obſtiterit: &, Negotiatio mihi reſpondebit, niſi ſiquid intervenerit. Hoc eſt, quare ſapienti nihil contra opinionem dicimus accidere. non illum caſibus hominum excepimus, ſed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, ſed ut cogitavit. In primis autem cogitavit, aliquid poſſe propoſitis*

positis suis resistere. Marcus *infr. l.* 5. § 20. Ὁσῳῶς ἡ ἡ διαθέσεως ὁ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τοῦτο ὑπεξαίρεσιν ἡ ἀφίεσιν. & *l.* 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾷς. Vide & *l.* 11. § 37. Epictet. *Enchir. c.* 2. § 2. Μόνῳ ἡ τῷ ὁρμᾶν ἡ ἀφορμᾶν χρῶ, κύριος μὴ τοι, ἡ μεθ' ὑπεξαιρέσεως. quo loco vir doctiss. Hier. Volfius malè vertit, *cum diminutione.*

Πρὸς τὰ ἡγούμενα | *Ad ea quæ proposita sunt.* Xyl. *ad ea quæ intendit & prosequitur.* Cas. Neutrum satisfacit. neq; enim ἡγοῦμαι aut in *proponendi*, aut in *prosequendi* sensu usquam reperitur. forsan ex *l.* 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγούμενα. *ad ea, quæ potiora videntur*; sive *ad præposita* etiam, ut ipsi loquuntur, *cum exceptione quadam fertur.* & ad ea multò magis, quæ nec ad istum quidem æstimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ' ἀξίαν. Xyl. προκείμενα legisse videtur. ut *l.* 5. § 14.

Τὸ ἡ ἀνθεισαγόμενον ὕλαι ἑαυτῇ ποιεῖ | Ità *id quod offertur ei.* Xyl. *quicquid, contrà quàm intenderat, contingit.* Cas. quod ejus vice contrà immittitur, sive introducitur. ἀνθεισάγειν *in alterius vicem introducere.* Clemens *Strom. l.* 3. Μὴ ὑποδέχεσθαι γάμων ἡ παιδοποιΐαν, μηδὲ ἀνθεισάγειν τῷ νόμῳ συνχύσεως ἕτερα, μηδὲ ἐπιχορηγεῖν τῷ θανάτῳ τροφάς. Verùm strictiùs paulò hoc loco, opinor, pro eo quod alterius vice ità introducitur, ut eidem adversetur: quomodo νόμων ἀντεισφέρειν, est *legem legi obrogare*, sive *quæ prioris loco obtineat, contrariam ferre.* Ità *l.* 7. § 58. & 68. & *l.* 8. § 31. Senec. *de provident. cap.* 4. *Calamitas virtutis occasio est.* quod & *ibidem c.* 2. 3, 4. fusissimè disserit. Idem *epist.* 85. *Sapiens ipse semper in actu est, non in effectu: tunc maximus, cum illi fortuna se opposuit.* —*per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus sapientis excludit. Id enim ipsum agit, quo alia agere prohibetur. ad utrosque casus aptus est; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inquam, se exercuit, ut virtutem tam in secundis, quàm in adversis exhibeat: nec materiam ejus, sed ipsam intuetur.* — *Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias sciebat facere simulacra; faciebat ex ære. si marmor illi, si adhuc viliorem materiam obtulisses, feciſſet quale ex illa fieri optimum posset. sic sapiens virtutem, si licebit, in divitiis explicabit; sin minùs, in paupertate: si poterit, in patria; si minùs, in exilio: si poterit, imperator; si minus, miles: si poterit, integer; si minùs, debilis. quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet.* Quod Aristot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας εὐσχημόνως φέρειν, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αἰεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τὸ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα. καὶ σκυτοτόμον, ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑποδήματα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος εὐδοκιμεῖ τοῖς πάθεσιν, καὶ ὕλαι ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρὰ καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται. Clemens *Strom. l.* 4. Θαυμάζειν ἡ ἄξιον καὶ τὴν Στωϊκῶν, οἳ πνεῦμα φασὶ, μηδὲν πλὴν ψυχὴν τὸ σῶμα τοῦ διαπνοὴν, μήτε πρὸς κάλλος ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγιείας ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγειν· ἀδιάφορα εἶναι. καί τοι καὶ Ἰὼβ, ἐγκρατείας ὑπόθεσιν καὶ πίστεως ὑπόσχεσιν, πάντης μὲν ἐν πλούτῳ, ἄπημον ἡ ἐξ εὐδόξου, αἰσχρὸς ἡ ἐν κακοῦ, καὶ νοσερὸς ἐξ ὑγιοῦς ἡμῶμου, ἡμῖν τοί δεῖ παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναλεξαμένῳ· δυσωπῶν τὸν πειράσαντα, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων ὅτι τὰ δίδοτα, ὡς τὰ δόντα· διδάσκων εὖ μάλα τοῖς ἀπειρηκόσι ἅπαν οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γενόμενον. Vide *infra* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὸ ἡ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξαναλίσκων ἑαυτῷ τὰ ὀπτηρούμενα | Hanc ob causam *Ignem*, cùm omnia absumat, (unde παμφάγα πυρὸς σίτλα, Philo. Vide ad § 21. & νᾶμα παμφάγα πυρὸς, Euripid. *Medeâ*) *ferum* esse *animatum* censebant Ægyptii Herodot. *lib.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα ἡ αὐτὸ κατεσθίειν, ταῦτα δὲν λάβῃ· πλησθὲν ἡ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ κατεδηδοκότι. Hinc Agur Hebræus, inter ea quæ nunquam exaturantur, aut, *obe, jam satis est*, discere nata sint, *Ignem* commemorat, Prov. *c.* 30. *v.* 16. Et Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 107. *Quæ est illa natura, quæ voracitatem in toto mundo avidissimam sine damno sui pascit?* Eâdem autem, quâ istic, imagine usus est Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ. Nec dissimili Plutarchus, licèt in argumento diverso, *de senec polit.* Τὸν φθόνον ἔνιοι τῷ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺς μὲν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις διὰ τὸ φλέγεσθαι θερμοτέρους, ὅταν ἐκλάμπωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Λείσων κατὸν ποιεῖν, ὅτι δόξαν φθόνον, ἰὼ ἐνδὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχύς. Itaque idem *de invid. & odio.* Αἱ ἡ ἐκ τυχημάτων ὑπεροχαὶ καὶ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποβεννύουσιν. Verùm diversâ planè in eadem materiâ Seneca *de provident. cap.* 2. *Quemadmodum tot amnes, tantum superne dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt quidem; ità adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in statu; & quicquid evenit, in suum colorem trahit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 20. Τετέστι τὸ τῷ Ἑρμῇ βαδίζον. Ἆ θέλεις, φησὶν, ἆ ἆμαι καὶ χρυσᾶν ἔσται. ἆ, ἀλλ' ὃ θέλεις, φέρε καὶγὼ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. — Κακὸς πατὴρ: αὐτῷ. ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· κακὸς γείτων: αὐτῷ ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· γυμάζει μὲ τὸ εὔγνωμον, τὸ ὀπτικόν. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν,

δεῖται, πλὴν τοῦ δεῖσθαι ἑαυτοῦ, πάντα ταῦτα τοῦ μακαρίῳ τῷ Ἑρμῇ ἀφείλατο. τὸν δάκτυλον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ ἵνα δείξῃ τῷ ἔργῳ δι' αὐτοῦ, τί ὄζει ἄνθρωπος τοῦ βαλλάντια τῆς φύσεως φορεῖν; τίνι νόσῳ τί ποιήσεις; δείξω αὐτῇ τίνι φύσιν· διαφέρω ἐν αὐτῇ, ἐνσκήψω, ἐνοχλήσω. — τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἐν δεῖς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικὸν, σεμνὸν, ζηλωτόν. Euge, Epictete! erubescamus Christiani.

Καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη | Scil. ut Naso *tristium l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis cessat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.

Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Ἢ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἐπίβη, εἰμὴ λέων τοιοῦτος ἐγίνετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι; Senec. *epist.* 13. *Cicutæ Socratem magnum fecit. Catoni gladium asserterem libertatis extorque, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c.* 3. *Magnum exemplum, nisi mala fortuna non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo sua*: *Fortis & constans in optima ratione civis P. Popilius semper fuit: tamen ejus in omni vita nihil fuit ad laudem illustrius, quàm calamitas ipsa.* Et de Q. Metello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militari fuit, egregia censura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν οἰκεῖ | Vide *lib.* 2. § 5. Plut. in *paedag.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν οἰκεῖ μήτε λέγειν, μήτε φρονεῖν. Cicer. *Offic. l.* 1. § 10. *Omnis autem actio vacare debet temeritate & negligentiâ.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης | *Secundum contemplationem, quâ artis defectus complentur.* Xyl. imò, *ut artis regulis undequaque plenissimè respondeat.* Vide *lib.* 8. § 32. Ab *artificibus* tractum, qui etiam in minutissimis quibusq; artis suæ & præcepta observant, & specimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu solo Protogeni innotuit. Plin. *l.* 37. *c.* 10.

§ 3. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν | *Secessus sibi quærunt, & solitudines.* Frustra. Audi Basilium Cæsar. *epist.* 1. Κατέλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμὰς, ἐμαυτὸν δ' ἔπεισα ἀπολιπεῖν ἀδιωθήλω. ἀλλ' ὁμοῖός εἰμι τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς χθὲς πλὴν ἀσφαλείας ἀπολιμπάνουσι καὶ ναυπήγοις. ἅτε τῷ μεγέθει τῶν πλοίων συναραίρουσιν, ὡς πολὺ τὸν σῖτον παρεχομένῳ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν λιμένα ἢ τὸ ἀνάπλουν μαλακαίνουσιν, παλαιοῖς ναυπήγοις καὶ ἀπορρύπτασι· συμμετέχεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ σχολή. τοιοῦτον ἦν τι καὶ τὸ ἡμέτερον. τὰ γὰρ ἔνοικα πάντα συμφερόμενοῖς, παλαιοῖς μὲν ὄντι ἐμοίοις δορυφόροις ἐσμέν. ὥστε ἁδὲν μέγα τῆς ἐρημίας ἀπονεμόμεθα ταύτης. Et Iidor. Pel. *l.* 1. *epist.* 191. Ἡμῖν τὰς πόλεις ὡς δορυφόρους παρέχεται καὶ δορύξους ὅτι τῆς ἐρημίας εὑρήκαμεν. Basilius quod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc sunt, *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτῶντες ἐν τῷ πλεῖν, ὅτα ῥᾷον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαῦλον ὀξὺ ἐκβῶσι, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τεῦχος μεταζῶσιν, οὐδὲν περαίνουσι, τὴν σχολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· ὅτως αἱ ψυχαὶ βίον ἀπομεταλήψεις ἐκ ἐξαίρεσιν τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταραττοντα. Senec. *epist.* 82. *Quid prodest secessisse, tanquam non trans maria nos solicitudinum causæ persequantur? quæ latebra est, in quam non intret metus mortis? quæ tam munita, & in altum subducta vitæ quies, quam non dolor territet? Quocunque te abdideris, mala humana circumstrepent. multa extrà sunt, quæ circumeunt nos, quo aut fallant, aut urgeant: multa intus, quæ etiam in media solitudine exæstuent.*

Ἰδιωτικώτατον | Ut *infrà* § 50. ἰδιωτικὸν, *vulgare.* atque ità hîc vertèrim, *vulgarium cum primis hominum est.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν | Senec. *de Sap. secess. c.* 27. *Proderit primò in seipsos secedere.* Νῦν μὲν γὰρ ὡς σκιδναύμενοι ὅτι τὰ ἔξω, μηδὲ ἓν ἡμῖν αἰδημονέον ὅτι τὸν κόσμον διαχάσκομεν, ἐπιφυσᾷ μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δ' ἑαυτῷ ἦ πρὸς τὸν θεὸν ἔννοιαν ἀναβαίνει. Basil. Cæsar. *epist.* 1. *Non multùm autem ad hoc locus confert, nisi se sibi præstet animus, qui secretum & in occupationibus mediis, si volet, habebit. at ille qui regiones eligit, & otium captat, ubique, quo distringuatur, inveniet.* Sen. *epist.* 104. *Quid prodest mare trajicere, & urbes mutare? fi vis ista, quibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* Idem. scil. ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 11. *Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.* Vide *ad l.* 8. § 9.

Ἔνδον ἔχων τοιαῦτα | Δόγματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. e. *in promptu & quasi ad manum* semper in mente recondita, de quibus *l.* 3. § 13.

Εἰς ἃ ἐσκύψας | *Ad quæ introspiciens.* Sic *infr.* ἐν ᾗ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύπτεις, &c. τὸ παρεγκύπτειν etiam eâdem notione usurpavit Jacobus Apostolus *c.* 1. *v.* 25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον. utrumque autem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, *metaphoram* in se habet traductam ab eis qui *caput inclinant*, quò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliquam, vel in locum aliquem introspiciant.

Ἐν πάσῃ εὐμοιρίᾳ εὐδιὸς γένηται | Secessus, inquit, iste, quo in se ipse quis secedit, séq; ipse ac sua lustrat, secessuum omnium quietissimus ac placidissimus futurus est illi, qui pectus decretis atq; institutis ejusmodi instructum habuerit, quæ animum statim tranquillum ac bene compositum constituant. Aliter affecti, nihil mirum, si, quod Plut. *de Curios.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον θέαμα, φεύγουσιν ὑχ ὑπομένουσι, διὰ ἀναλάσαι τὸν λογισμὸν, ὃς φῶς,

φῶς, ἐφ' ἑαυτὸν, ἢ ἀναγαγεῖν. quum possit de illis dici, quod ex Euripidis *Philoctete* (ut Dio Prus. *orat.* 59. docet) autor idem usurpavit,

Δύσμορφα πάντα τἄνδον ἔστιν εἰσιδεῖν.
Sunt universa, quæ intus his, deformia.

Itaque, ἡ ψυχὴ αὐτῆς γέμουσα πολλῶν πανοδαπῶν, καὶ φείδηται καὶ φοβηθῇ τὸ ἔνδον, ἑαυτῇ ξύεσζε, καὶ πλανᾶται ἀεὶ τ' ἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν | Observa Suidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐκοσμίαν significare. hunc locum in animo habuit. βίος εὐμαρειά τις, utì Marcus ipse, *l.* 1. § 16. ideo autem per εὐμάρειαν quid istìc designatum velit, monet: quia est &, quæ quibusvis obtingere potest.

Σωτηρίως ἂν δίδῃ σαυτῷ παύτῳ τῷ ἀναχωρήσειν | *L.* 6. § 11. Ταχέως ἀπιδηδι εἰς ἑαυτόν. Senec. *epist.* 15. *Quicquid facies, citò redi à corpore ad animum.* Et *epist.* 25. *Tunc præcipuè in te ipse secede, cùm esse cogêris in turba, si bonus vir, si quietus, si temperans es: alioquin in turbam à te recedendum est. istic enim malo viro propiùs es.*

Ἀνακαίνισον σαυτόν | *Renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorúmque quæ apud te habes repositа. ut mox, ἀνανεωσάμενος. vel *recrea te.* Sic enim *renovare* etiam Latinis in usu pro *reficere* sive *recreare.* Fabius *institut. l.* 6. *c.* 4. de Risu. *Tristes solvit afflictus, & animum ab intentione rerum frequenter avertit, & aliquando etiam reficit, & à satietate vel à fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari honestè positum pro novari* (sive, *renovari*) *quod est Græcis* ἀνανεοῦσθαι. Matius:

Jam jam albicascit Phœbus, & recentatur.

ex quo forsan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § περὶ σκοτωμάτων. Λαμβανέτωσαν ἢ ῥοδίνου, ἢ ἀψινθίτου, ψυχείζοντες ὀσωδέστατα, καθάπερ οἰόνται ποιεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαικαντάτον. leg. ῥεκεντάτον. ut sit *Recentatum* idem quod τὸ ψυχρωθὲν, *quod refrigeratione renovatum* & quasi *recens denuo factum* sit. Quanquam & ῥαικαντάτον illud ferri potest, eodem commate, quo apud Suidam Ῥαίκλωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recentiorum scriptis legitur.

Βραχέα ἢ ἴσα | Vult illa, sive *decreta* sive *præcepta*, de quibus suprà (eò enim ista referenda sunt) *brevia* esse; qualia illa, inquit Casaubon. *ad Pers. Sat.* 3. quæ κομματικὺς λόγους appellant philosophi.

Καὶ στοιχειώδη | *Elementaria*, id est, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. sive, *quæ elementa contineant doctrinæ universæ*; ut Casaub. quid si *summaria* dixerimus? quæ rerum *summulas* comprehendant. Talia sunt *decem* illa *verba* Dominica, utì Moses appellat, *Deut. c.* 10. *v.* 4. quæ legis æternæ *Summulam* in se continent. Aristotel. περὶ μὴ τὸ φυσικὸ *l.* 4. *c.* 3. Τὸ μικρὸν καὶ ἀκρῶν, στοιχεῖον λέγεται, ὅθεν ἐλάλυδι τὸ μάλιστα καθόλου στοιχεῖον εἶναι, ὅτι ἔνεστιν αὐτὸ ἐν ὂν καὶ ἀκρῶν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλεῖσαι | *Quæ totum perfundant animum.* Casaub. Verùm τῆς ψυχῆς, i. e. *animi* nulla in præcedentibus fit mentio; nec occurrit quicquam, quod τὸ αὐτὴν istud respiciat. Quin & ambigi possit, an ἡ ψυχὴ ἀποκλύζεσθαι dici possit citra ἀκαιρολογίαν tantam. Ego itaq; ad Xylandr. potiùs accedo, qui vertit, *Quæ omni te molestiâ liberent.* ut ἀνίας, aut legerit, aut legendum saltem censuerit: quod & ipse nullus ambigo. itaq; reddiderim, *Quæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἀποκλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. suâ*: ἔκ τε τῆς ῥᾳδίως τὸν λυπῆσα ἀποκλύζειν. D. Jun. ἀπολύσαι mavult; quod & *dissolvere*, sive *diluere*, vertas.

Τὸ κείμενα | Κείμενα hìc, utì *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem est quod δόγματα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epist.* 95. ità κέκειται, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem spontaneam obfirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epist.* 12. quod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevitque mori.——

& κέκειται, *decretum est.* Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα | Vide *supr. ad l.* 2. § 1. Plato *ad Archyt. epist.* 9. Ὅτι μὲν ἔστι πλείστου ἄξιον ἐν τῷ βίῳ, τὸ τε αὐτῷ περίπλεον, ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἔλοιτο τοιαῦτα περίπλεον οἷα καὶ σύ, μάλιστα πάντ' ἄν ἔλοιο. ἀλλὰ καὶπερ δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν, οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δὲ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι. Quod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis solùm nati sumus: ortûsque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idémque *de finib. l.* 2. *Atque, ut ad Archytam scripsit Plato, non sibi soli se natum meminerit, sed patriæ, ut perexigua pars ipsi relinquatur.* Latius multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*: Πάντα γὰρ τῷ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν συλλαμβάνον, ψυχῆς εὖ τελεστάτης τε καὶ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ γεγενῆσθαι μόνον ἕκαστον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέχουσι φύσεως, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐκπρο, καὶ ἐκ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc est quod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Pulcrè Seneca *epist.* 48. *Consortium rerum omnium inter nos est: nec secundi quicquam singulis, nec adversi. in commune vivitur. Non potest quisquam beatè degere, qui se tantùm intuetur, quionmia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, quæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliquid esse commune jus generis humani.* Vide *ad l.* 1. § 16. κοινονομοσύνη.

Τὸ ἀνάγκαιον μέρος τῆς ἀκρασίας | Ità *l.* 5. § 33. ἀνάγκαιοι καὶ ἀπρόκλητοι.

Ἀκούσιος

Ἄκριτος ἀλωτήτων | Idem habet *l.* 7. § 22. & *lib.* 11. § 18. cujus sententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 24. ibi vide.

Διαδεγχθέντες | *Confossi.* Xyland. *Mactati, velitantes, sese mutuò impetentes.* Διαγχθέντες, δορατι μαχόμενοι. Hesych. Et Salmas. *in Solin.* διαδεγχίζεσθαι, *hastis velitari*: ut διαξιφίζεσθαι, *gladiis certare*; διαπυγμαχεῖσθαι, *cæstibus, pugnare.* indè διαδεγχισμοί, *velitationes*: vide *l.* 7. § 3. Senec. *de brev. vit. c.* 20. *Interim hunc expilantur & rapiunt, dum alter alteri vitam rapit, dum mutuò sunt miseri; vita illis sine voluptate, sine ullo profectu animi, nemo ad frugalem usum habet.* Vide *l.* 4. § 22.

Ἐκπεπτωκότας | *Extensi.* [illegible] *sunt.* & *infrà* § 28. ἐκτεταμένος. *Extentus, i. e. defunctus est.* [illegible] ἐκτείνεσθαι. *Extendimur.* i. e. *defuncti jacemus.* Tropicum & gratum conlocatione mortuorum, quibus non pedes tùm, sed & corpus totum diligenter æquari solitum. Homer. *Il.* φ. *v.* 119. de Lycaone & Achille cæso;

Κεῖτο τανυσθείς —
Extensus jacuit —

quod idem & de Hasteropæo dictum *Il.* ι. [illegible] & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 50. [illegible]

Eodem retulisse priscos Græcos [illegible] ἐκτανύσαι, i.e. *porrigi*, docet Eustath. in [illegible] *v.* 10.

Πολλοὶ μὲν βόες ἱερὸν [illegible]
Σφαζόμενοι. —

ὀξύχρηον, inquiunt, ἀντὶ τοῦ ἐκτεταμένον, ἢ ἐπὶ τῶν ἀποτόμων ἐκτεινόμενον, ἢ ἐπὶ τῶν ἀπηνῶς [illegible]. Apollonius Argonaut. *l.* 1. *v.* 1040.

—πυρὶς δ' ἐκτανύσθη [illegible]

Ἐκτάδην. —
ἀντὶ τοῦ ἐκτεταμένον. quod vel ἐκτέτηκα, vel ἐκτέτημαι, analogiâ pariter fiente, dicitur. Phlegon. *de mirabil.* Ἐκτάδην κεῖται, ἐκτέτηκε γὰρ ἡ φρὴν τὸ σῶμα. Euripid. *Hippolyt.* de Phædra, postquam suspendio periit:

Οἰκτρὸν δέμας ἐκτέτηκε [illegible]
Miserum cadaver dirigendo extendit.

Et mox:

Ἥδε, ὡς τάχιστα, [illegible]
Cadaveris nunc mistas [illegible]

Indè & Latinis *exterminare*, de [illegible] *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos [illegible]

Et *extendere* simpliciter, [illegible] *l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

—[illegible]
Terrigenam Tityon Stygii [illegible]

extendit, i. e. ἐκτείνει, [illegible]

Τὸ διεζευγμένον | De quo & *infra* § 27. quo modo autem huc faciat, docet apertiùs *l.* 11. § 18.

Ὅτι ὁ κόσμος ἡμῶν πόλις | *Quòd mundus civitatis instar obtinet.* Et quid tum postea? Nimirum nos autem omnes ejusdem cives. nec civi incommodum quicquam debet videri, quod in civitatis commodum cedat. quo argumento non semel utitur Marcus. *inf.* § 4. & 23. & *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejusmodi aliquid excidisse istic verisimile est. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὅτι ὁ κόσμος ἡμῶν ἐστὶ πόλις δεῖ. quod & frequenter inculcat. Minuc. in *Octav.* *Non possis pulcrè gerere rem civilem, nisi cognoveris hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λεῖος ἢ τραχύς | *Lævia* corpori grata sunt, *aspera* offendunt. Mens autem, inquit, neutri istorum se immiscet, si ad ea duntaxat, quæ sui sunt muneris, attenderit, & intra proprios sese cancellos circumscripserit. Sen. *ep.* 78. *Illud autem est, quod imperitos in vexatione corporis malè habet: non assueverunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Ideò vir magnus ac prudens animum diducit à corpore, & multum cum meliore & divina parte versatur: cum hac querula & fragili, quantum necesse est.*

Ἐπειδὴ ἅπαξ ἑαυτὸν ἀπολέσῃ | *Cùm semel seipsam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Casaub. Malim *secesserit*, vel *abduxerit se*; ut ad recessus sive secessus illos, de quibus egerat, alludsum sit. Marc. *Evang. c.* 7. *v.* 33. ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν. *Cùm à turba illum abduxisset.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens*, ἐπιλαβόμενος. prout & Complut. exhibet.

Τῶν ἰδίων ἐξουσιῶν | De qua *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ τέλος τῆς πράξεως | Vide *supr. l.* 2. § 17. & *infr.* § 19. 33.

Τὸ χαίρειν τῷ ἐφ' ἑκάστῳ ἀνεσίμῳ | Vide *infr.* § 41. Stoici apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χαίρειν, τὸν μὲν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα, ἀνεσίμους. τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πτυστικόν.

Τὸ κατὰ τὴν ἀπαγόρευσιν | Vide *infr.* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Festivè Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 156.

——— *tumeam mihi malo lupini,*
Quàm si me toto laudet vicinia pago.

Τὸ ἐνυπόστατον | Vide *infra l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo suâ. Hoc in imperita multitudine est vitiosissimum, varietas & constantia, & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio.* Senec. *epist.* 102. *Putas tu posse sententiosum unam omnium esse? non est unius una.* Flaccus *Epist. l.* 1. *epist.* 1.

Iidem eadem possint horam durare probantes?

Καὶ ἄνεσιν | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 9. § 18. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὔτε τῷ συμφέροντι, ἵνα τῇ ἡδονῇ, ὅτι τῇ καινῇ σωτηρίᾳ, ὁ παλαιὸς ὑπὲρ ἡδονῆς φαύλου καὶ ἀτόπου πείσθησαι ἀνάγκη. Tacit. *annal. l.* 17. *Plebi non judicium, non veritas.* Cicer. *pro Planc. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia, non judicat semper populus; sed movetur plerunque gratiâ, adit precibus. denique si judicet, non delectu aliquo, aut sapientiâ ducitur ad judicandum, sed impetu, & quadam etiam temeritate. ex opinione plurima, ex veritate pauca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito tum pessimè dicere, qui maximè ab his laudatur.*

Itaq; Asopodorus Musicus, cùm in proscenio consistens, tibicinem in scena canentem coronæ plausu ingenti exceptum audiret, Δῆλον, ὅτι μία καλὴ γλὰγλα. *Apparet*, inquit, *hinc, hunc hominem malum ingens admisisse.* ὡς ὑπ' ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς ἐπαινούμενος· *acsi aliàs turbæ neutiquam probaretur*, inquit Athenæus, qui & refert *l.* 14. sed & Hippomachus gymnasta, cùm discipulo suo artis athleticæ specimen exhibenti populus frequens acclamâsset, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς, ᾧ οὐχ ὡς ἐχθρῷ ἐπόησας, ὅτῳ ἐχθρῷ ἄμεινον ἠκροάσω. ὁ γὰρ ἐπαινέσας ὅτι τεχνικόν σε δεδέωκε. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qui & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmque; Κακῶς ἤκουσας· ὁ γὰρ ἂν ὑπό σε ἐπαινέσας. Phocion etiam Athenienses, cùm dicentem populus universus collaudâsset, & quasi uno ore applausisset, ad amicos conversus, requisivit ab eis, μή τι κακὸν εἴπειεν, ἀκουσίως λέγων; *numquid perperam dictum inscio excidisset.* Antisthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι· *Collaudant te multi:* Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Ecquid*, inquit, *mali feci?* Laert. *l.* 6. (quod tamen Demetrio Phalereo tribuit Brusson. *memorabil. l.* 3. *c.* 3.) Idémque ab improbis quibusdam collaudatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν ἐξεργασμαι. *Quàm vereor*, inquit, *nè mali quippiam admiserim!* ὑδεὶς γὰρ φαῦλος τὸν σπουδαῖον ἐπαινεῖν ἐπιτρέπει. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neque enim malus quispiam* (& sunt *plures mali*) *bonos laudare sustineat.* Itaque Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *Meliss. lib.* 1. *cap.* 51. & Maxim. *Collect. cap.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοί, τότε νομίζω μαίνεσθαι ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Quin & Anaxagoras, referente Aristotele, *ethic. Nicom. lib.* 10. *cap.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν ἁπάντων, εἴ τις ἅπασι φαίνοιτο τοῖς πολλοῖς ἅτινα γὰρ κείνοις τοῖς αὐτοῖς, τούτων αἰσθανόμενος μένει. Idémq; eodem *Eudem. l.* 1. *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, *quisnam esset felicissimus*; respondit, Οὐδείς, ὃν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἄτινος ἄν τις σοὶ φανείη (ubi forsan ἀλλ' ὅς legendum) *Nemo quisquam eorum, quem tu existimas; sed qui absurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ' ἡμῖν δοκίμων | leg. ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν δοκίμοις. Sensu exigente. & bene δοκίμων adjecit; quasi vocibus illi favere videantur, non reverâ faveant. Sicut enim Sen. *ep.* 80. *nihil interesse*, dixit,

inter-

inter amicorum vota & inimicorum odia; & pro execrationibus haberi; utpote quæ sint ad miseriam, quàm ad felicitatem; siquidem, ut idem ipse 31. Bono animo multa precantur, ita Clemens Alex. Strom. I. 7. Hæc [illegible] inquit, [illegible] mero à vitæ [illegible] divitiæ; quum & pravo [illegible] pissime [illegible] fundamentis, eaque in quo [illegible] runtur dedecori potius quàm decori esse [illegible] des Itaq; cùm præterea [illegible] indulsisset, & eo nomine [illegible] tur; [illegible]

[illegible] plane ratione adversus [illegible] tem pugnat M. Cicero [illegible] enis; ubi Africanum [illegible] tem inducit: [illegible] tum, aut quam expetendam [illegible] des habitari in terra varia [illegible] ipsis quasi maculis [illegible] interjectæ; [illegible] terruptos ita esse, ut nihil [illegible] rignare possit; sed [illegible] partem aliam [illegible] re genitam, quidquid [illegible] omnia pars terræ, [illegible] videre sed [illegible] tum; concludit tandem [illegible] ipsum terris, [illegible] nem, vel [illegible] na, patuit, [illegible] ligibi Origenis [illegible] alii Anaximenis [illegible] antipodibus [illegible] aperta & diffusa [illegible] Considera [illegible] ens, quæ [illegible] existit [illegible] gnosci [illegible] in magna [illegible] cognitu [illegible] non modo [illegible] regio, [illegible] sissima [illegible] hæc igitur [illegible] atque [illegible] omnia [illegible]

plures incolisse nationes, [illegible] ratione disserat: [illegible] tatis loquendi diversitate, [illegible] non modo [illegible] [illegible] [illegible] re laborat [illegible]

H 2 [illegible]

Methodius [illegible] [illegible] [illegible]

ἢ, ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας οἱ δ', ἐν τῇ αὐτῇ καρδίᾳ ὑμῶν. ἦν νεωτέρων δέ τινες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς διαφράγματος. Πυθαγόρας, τὸ μὲν ζωικὸν, ἐν τῷ πλεύμονι, τὸ δὲ νοερὸν ἐν τῷ κεφαλῇ. Hujus itaq; potius fuerat, quàm Stoicorum, quod idem *ib. c.* 21. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὅπερ ἐν κόσμῳ, καρδιακὸν ἐν τῇ πυκτέρᾳ σταλαγμιδὶ κεφαλῆς. Tertull. *de anim. c.* 15. *Coristiani apud Dion de utroque deducimur, & esse principale in anima, & certo in corporis recessu conseratum.* Et inox: *Simul utrumque dilucet, & esse principale in anima, & in eo thesauro corporis haberi, ad quem Deus respicit;* (*corde* nimirum) *ut neque extrinsecus agitari putes principale istud, secundum Heraclitum; neque per totum corpus ventilari, secundum Moschionem; neque in capite concludi, secundum Platonem; neque in vertice potius præsidere, secundum Xenocratem; neque in cerebro cubare, secundum Hippocratem; sed nec circa cerebri fundamentum, ut Herophilus; nec in membranulis, ut Strato & Erasistratus; nec in superciliorum meditullio, ut Strato Physicus; nec in tota lorica pectoris, ut Epicurus: sed quod & Ægyptii renunciaverunt ei, & ille versus Orphei vel Empedoclis; Namque homini sanguis circumcordialis, est sensus.* (versus is apud Etymologum, sed depravatior, in Αἷμα, apud Stob. *tom.* 1. *tit.* 40. ex Porphyrio *de Stygε*, emendatior, reperitur;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώπεις φρένας φρονεῖν, ὅτι νόημα.) *etiam Protagoras, etiam Apollodorus & Chrysippus hæc sapiunt.* Idem *de resurr. c.* 15. *Adeò non sola anima transigit vitam, ut nec cogitatus auferamus à collegio carnis. Siquidem in carne, & cum carne, & per carnem agitur ab anima, quod agitur in corde. hanc denique carnis speciem, arcem animæ Dominus in suggillationem cogitatuum taxat,* Matth. *c.* 9. *v.* 4. *Sed etsi in cerebri, vel in medio superciliorum discrimine, vel ubi philosophis placet, principalitas sensuum consecrata est, quod hegemonicon appellatur, caro erit omne animæ cogitatorium.* Cicer. *Tusculc lib.* 1. § 18. *Aliis cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordésque dicuntur: & Nasica ille prudens bis Consul, Corculum; &*

Egregiè cordatus homo, Catus Æliu' Sextus.

Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. aliis pars quædam cerebri visa est animi principatum tenere. aliis nec cor ipsum placet, nec cerebri quandam partem esse animum; sed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse sedem & locum. Plato triplicem finxit animum; cujus principatum, id est, *rationem in capite, sicut in arce, posuit: & duas partes separare voluit, iram & cupiditatem; quas locis disclusit; iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.* A Timæo Locro sumpsit id Plato; cujus in *l. b. de anim. mundi* hæc sunt. Τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τὸ μὲν λογικὸν καὶ νοερὸν ἵδρυται μέρος, ὡς τάλλα μέρεα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς σώματος ὑπηρετοῦντα τούτῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τῶν σκήνεος ἅπαντος· τὸ δὲ ἀλόγως μερες, τὸ μὲν θυμοειδὲς, ἵδρυται τὰν καρδίαν. Τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, ἵδρυται τὸ ἦπαρ. quod & in Timæo suo ipse suus pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hp. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Apul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipsio in Stoic. Physiol. *l.* 3. *c.*18. existimatur Hippocrates; cujus ista ex libello *de corde* profert. Γνώμη γὰρ ἡ τῶν ἀνθρώπων πέφυκεν ἐν τῇ καρδίῃ κοιλίᾳ, καὶ ἄρχει τῆς ἄλλης ψυχῆς. Is locus forsan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qui in *notis ad Clem. Alex* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam planè partem ex professo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus verè dixit.) hæc enim ipsius ex tractatu *de sacro morbo* ipsissimæ sunt verba; Κατὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πολλὴν ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἕτος γὰρ ἡμῖν ὅτι ἦν ἀπὸ τοῦ πέρεος μανούμενοι ἐρεμνοὶ, καὶ ὑγιαίνων τυγχάνῃ. πλὴ δ' φέρησιν αὐτῷ ὁ ἀὴρ παρέχεται. οἱ δ' ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες, οἷα ἂν ὁ ἐγκέφαλος γινώσκῃ. τοιαῦτα ὑπηρετέει. χίεται γὰρ παντὶ τῷ σώματι τῇ φρονήσι, ὡς ἂν μετέχῃ τοῦ πέρεος, ἐς δὲ πλὴ σωτίσιν, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ διαγγέλλων. Et paulò post: Διόπ φημὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶ τὸν ἑρμηνέοντα πλὴ ξωίσιν· αἱ δὲ φρένες ἄλλως ὄνομα ἔχουσι τῇ ψυχῇ κεκτημένον, καὶ τῷ νόμῳ, τῷ δ' ὄντι ἐκ, οὐδὲ τῇ φύσει, οὐδὲ οἶδα ἔγωγε, πόθεν ἔλαβον ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥστε φρονέειν τε καὶ νοσῆν. ἐτεὶ αἰδανόμαι γε ἐδενὸς πρότερον ἦν ἐν τῷ σώματι ἐτεόντων· ἀλλὰ μάτην τοῦτο τὸ ὄνομα ἔχουσιν καὶ πλὴ αἰτίην· ὥσπερ τὰ πρὸς τῇ καρδίῃ, ἅπερ ὥτα καλέονται, οὐδὲν εἰς πλὴ ἀκοὴν ξυμβεβήκασι. Λέγουσι δέ τινες, ὡς φρονέομεν τῇ καρδίῃ, καὶ τὸ ἀνιώμενον τοῦτο ὅτι καὶ τὸ φρονπίζον. τὸ δὲ ἐκ ὅπως ἔχει. ἀλλ' ἡ καρδίη ἀδανέται τε μάλιστα καὶ ἥκιστα φρένες. τῆς μὲν τοι φρονήσεως οὐδετέρῳ μέτεσιν· ἀλλὰ πάντων τούτων ὁ ἐγκέφαλος αἴτιός ἐστιν. Hæc prolixiùs paulo transcribenda censui, quò Hippocratis in controversia ista quæ fuerit sententia, liquidiùs posset innotescere. Nam *de corde libelli*, nec Galeno, nec Erotiano mentio ulla in recensione operum medici principis illius: itaq; nec ad illum autorem referendum statuit Anutius Fæsius, quo nemo quisquam de Hippocrate ampliora meritus videtur. Stoicorum verò non tam sententiam ridet Galen. quàm frivola ac nugatoria prorsus à Chrysippo ad eam statuminandam adducta argumenta; quæ ille revera, cùm non immeritò exagitat, tum fusissimè etiam solidissimèque refutat, *de Hippocr. ac Platon. dogmat. l.* 2. Adducit & Stoicis consentientes Lipsius, Ausonium in *Monosyllab.*

Mens, quæ cælesti sensu rigat emeritum cor.
Cor vegetum, mundi instar habens, animæ vigor & vis.

Et Lucretium *l.* 3.

Consilium,

Consilium, quod nos animus meminq; vocamus,
Idque simul medio regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Cyllenium Sylburgius, cu-
rans in *Orat. I. Lib. Posth.* hæc sunt: [illegible]
[illegible] Verba Gregor. Nyss. *in lib. de op-*
fict. hom. c. [illegible] [illegible] exagitatq; qui
vel in corde [illegible] & per quæ [illegible] confundit. [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

abscinderetur; suadente fratre philosopho ut id fieri permitteret, recusavit, obfirmatóq; animo est mortuus. Percontante autem quodam, quomodò id fecisset, *ut philosophus*, an *ut athleta* responsum est, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Euripid. *Cyclope.*

—— ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—— *ut vir sis, vide.*

(quod uno verbo Hebræi אִחְזְאוּשׁ Esaiæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθαι. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémque *Philoctete*, à Strobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Prus. *orat.* 59. laudatus, unde suppleri potest, quod Aristoteles omiserat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Eudem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè quàm Lambinus censuit,

Τὰς γὰρ ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώματα πλέον
Τιμῶσιν, ἀνδρός τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

quod μεταφράζων Dio, πρὸ γὰρ φησὶν, inquit, ἢ πολίτην ἄριστον πολεμῆται, χεῖρον τούτου ἅπαντες θαυμάζομεν, ἢ τὸν ὅτι ἀνδρα ἡγούμεθα. quasi reliqui, nomine tenùs tantùm sint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atque, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Restituamur, ut postremi dolores, quocunque modo corpus invaserint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium est; quære quem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringet.* Senec. item *de sap. constant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, quantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingressi viam.* Et Lucian. de sectis: Ἦκον ἀπάντων λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόπλουτοι· οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλοδοξοῦσι· οἱ δὲ τῆς Στοᾶς πολλοὶ ὑφασκον, ὅτι ἀνδρώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὴν Στωϊκὴν ἀνδρωδεστάτην dixit. Quin & Arcesilaus interrogarus quî fieret, ut ab aliis sectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros desciscerent, respondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γέγονται εὐνοῦχοι· ἐκ δὲ εὐνούχων ἄνδρες οὐ γέγονται. *Quia ex viris Spadones* (qui & *evirati*) *ex Spadonibus verò viri nequiquam fiunt.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα πᾶσι ξυνοικίσας ἀνὴρ γεγώς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἔνθα δὲ φανερὸν αὐτὸν ἐποίουν, ὅτι ἀρχικὸς, ὅτι ἀνδρεῖος, ὅτι ὅλως ἄλλοις λογισμοῖς διοικούμενον. Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1. §. 61.

Vos etiam juvenes animos gerite muliebres,
Illáq; virgo viri.——

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ἦν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἁπασῶν ἦν γυναικῶν ὅτι τάχος.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir subitò factus fœminarum est omnium. Grot.

vel ad mentem forsan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir quidem fiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut sit oxymoron, omnium esse mulierum virũ eum, qui nè vir quidem sit. Vide ad *l.* 3. §. 16. ἀνδρογύνων. Verùm istud in sensum obscœniorem dictum. Alexander Molossus, cùm in Italiam transmigrasset, dixisse fertur, se quidem *ad Romanos ire, quasi ἀνδρωνῖτιν, Macedonem isse ad Persas, quasi γυναικωνῖτιν.* Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiscens, in itinere quónam concederet percontanti, respondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὸν γυναικωνῖτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Quanquam & Spartanis ipsis *virilitatis* nomen ægrè satìs & gravatim impertitus videtur. Siquidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *quónam in regione Græciæ viros bonos vidisset*, respondit, Ἀνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros quidam nusquam: pueros autem Lacedæmone.* Idémque cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διόξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδραποδώδεις ἀνδρας ἔφη· ἐγὼ δὲ ἄνδρας. *Ille verò*, inquit, *mancipia: at ipse viros.* Laërt. *l.* 6. Τὰ πράγματα οὐκ ἅπτεται τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἔστηκεν ἀπεμῶντα] Ità *l.* 9. §. 15. ἔξω ξυρῶν ἕστηκεν. & *l.* 11. § 11. ἐν δεῖ σε ἔχεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐν μόνῃ τῇ ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. nisi quod hîc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epist.* 76. ibi κεῖμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epist.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuscul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur: nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo est opinio magni mali præsentis; & quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur angi: id autem est, ut is qui doleat, oportere opinetur se dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον ἐλίττω μεταβάλλει] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epist.* 71. *Quid enim mutationis periculo exemptum est? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur. non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliquis dies dejiciet. certis eum cuncta temporibus: nasci debent, crescere, extingui. Quæcunque vides sopra nos currere, & hæc quibus immixi atque impositi sumus, veluti solidissimis, carpentur ac desinent. nulli non genetlius sua est. inæqualibus istis spatiis cedimus atque demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτι ἔσται] *non erunt amplius.* id sil. quod priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc est, ἐν ἀλλοιώσει ἀλλοίωσις. ut *l.* 9. § 1. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ ταῦτα οὐδέν. quod mox explicans, dicit, πάντα ἀεὶ κινοῦνται· & πάντα ἀεὶ γὰρ

γενεῖς. quod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Ξυμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ solius solenne munus est. fingitur & ipso mundus iste, quem incumbimus. metatio certè nostra, totum versiforme est. dies & nox invicem vertunt. Sol stationibus annuis, Luna modulationibus menstruis variat. Syderum distincta confusio interdum dejicit aliquid, interdum resuscitat. cœli ambitus, nunc subdivo splendidus, nunc nubilo sordidus: aut imbres ruunt, aut siqua missilia cum imbribus, dehinc subtillum, & denuo sudum. Sic & mari fides infamis, dum & flabris æquè mutantibus, de tranquillo probum, de fluctibus temperatum, & extemplo de decumanis inquietat. Sic & terram si recenseas temporatim vestiri amantem, propè sis eandem negare, memor viridem cum conspicis flavam, mox visurus & canam. Cæteri quoque ejus ornatus siquid, non aliud ex alio mutant, & montium scapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & fluminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliquando, aquis omnibus obsitus. Sed & enatando rursus in forma: mutavit rursus orbis, alius idem.* Vide sis eundem argumentum idem pereleganter prosequentem, *de resurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 2. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις | *Vita tota in opinione consistit.* quod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὰ νοερὰ ἡμῖν κοινὰ | quod *suprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc plenius, *l.* 9. § 8. Εἰς τὰ λογικὰ ζῶα μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις | Idem *supr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος ἔοικε μία πόλις εἶναι καὶ ἡ οὐσία, ἐξ ἧς συμπέφυκται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoscimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non est eis terribile, qui omnem orbem terrarum unam urbem esse ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλου — κοινῆς πολιτάρχου;] nullius certè alius homines indiscriminatim universi. at Christicolas alius, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. uti Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν | de communi isto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc est, quod *l.* 2. § 4. dixerat, esse *mentem* cujusque τῆς τὸν κόσμον διοικούσης ἀπόῤῥοιαν. *defluxum quendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς τινος | Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum sententiâ; *Uno ex fonte omnium nostrûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὥσπερ μηδ' εἰς οὐκ ὂν ἀπέρχεται. | Ità *l.* 5. § 13. Contrà quàm Eurip. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

— τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει.
— *nil quod erat, in nil abit.*

& quàm Tertull. *adversus Hermog.* *Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Pers. *Sat.* 3.

— *gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil posse reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ ἀδυνάτου ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γένεσίν τινα τοῦ ὄντος ἐξαπολέσαι, ἀνήλωτον καὶ ἄφθαρτον. Qui locus Ludov. Nagoralæ vitii suspectus habetur. itaque legi postulat pro ἀνήλωτον, ἀνήπτωτον, & ἄπτωτον pro ἄφθαρτον. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ μὴ ὄντων ἀποτελεῖσθαι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epist. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μέν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἄν, σπερμάτων μὴ ὄντων προσδεόμενον. καὶ εἰ ἐφθείρετο τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἀπωλώλει τὰ μεμιγμένα, ἐκ ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Quod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἐρμηνεὺς *lib.* 1.

Principium hinc quojus nobis exordia sumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil posse creari
De nihilo. —

Et mox: *Nam si de nihilo fierent; ex omnibus rebus*
Omne genus nasci posset, nil semine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Aristoteles etiam *physic. l.* 1. *c.* 4. Τὰ γιγνόμενα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι ἀδύνατον. σχεδὸν γὰρ ταύτης ὁμολογοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rursus *c.* 8. Κοινὴ δόξα πᾶσι φυσικοῖς, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὁ μάλιστα φοβούμενοι διισχυρίσασθαι οἱ πρῶτοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι συμπαρέρχεσθαι. Atque huc pertinet, quod de priscis philosophis idem *Physic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ μὲν φιλοσοφίαν πρῶτοι ζητήσαντες τῇ ἀληθείᾳ, — φασὶν ὅτι γίνεσθαι πᾶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε φθείρεσθαι. neq; enim simpliciter, aut produci aut corrumpi quicquam, ei negabant; sed nihil aut è nihilo produci, aut in nihilum evanescere; verùm substantiam ipsam semper manere, novis affectibus sibi invicem succedentibus, asserebant. quod & Aristot. ipse agnoscit, ὅτι μὲν τὰ φυσικὰ *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὲ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ἐνήσαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ ὧν γίνεσθαι φασὶ τὰ ὄντα, καὶ ἐξ ὧν γίγνεται πρῶτα, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευτῶν, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τῶν δὲ παθῶν μεταβαλλόντων, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασὶν εἶναι καὶ ὄντων καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε γίνεσθαι οὐδὲν ὀίονται, ὅτε ὑπόλυσιν, οἷς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaque Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergò omnium interitus atque obitus natura conficiet: & erit aliquid, quod aut ex nihilo existat, aut in nihilum subitò occidat. quis hoc physicus dixerit unquam?* De posteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οὗ γένεσις | Siquidem, ut Aristot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 3.* Ἔστιν ἡ θατέρου γένεσις ἀεὶ, ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου, ἄλλο φθορὰ τοῦ ἑτέρου, ἄλλο γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius.* At Apollonius Tyan. *epist.* 66. Θάνατος ἐστὶν ἑνὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει· καθάπερ ἐστὶ γένεσις ἑνὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει· τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν, δόξῃ γένεσις· τὸ δὲ ἐκ φύσεως, εἰς οὐσίαν τοῦτο, θάνατος. ὅτε γενόμενός τις κατ' ἀλήθειαν πέφυκε, ὅτε φθείρεται ποτὲ μόνον ἐμφανὴς ὤν, ἀορίστου τε ὕστερον, τῷ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τῷ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, ὥσπερ μὲν αὖ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ στάσει. Porphyrius apud Stob. *serm.* 1. *l.* i. *tit.* 40. ex Pythagoreorum sententia, Τὸν διχῶς ἀναιρεῖσθαι, πρὸς τὸ ἀποθνῄσκον τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γινόμενος ἔχει πρὸς τὸ γινόμενον. ἐκτέτραπται δὲ τὸ μὴ τῆς ψυχῆς μεταβολὴν τινὰ μὴ εἰς σῶμα, γένεσιν· ἢ δὲ ἀπὸ σώματος, θάνατον. Φύσεως ἀυσιέσεων] Ita *l.* 2. § 12. φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Morieris. ista hominis natura est, non pœna.*

Σύγχρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταὐτά | deesse videntur voces aliquot, necessariò supplendæ, ut sensus sit integer. [κὴ διάκρισις] εἰς ταὐτά. vel ut *l.* 10. § 7. [κὴ διάλυσις] εἰς ταὐτά. Ità Aristot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 1.* Ζωπύρων κὴ διηρημένων (ἢ στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει κὴ ἡ φθορά. Et *c. 2.* γίνεσθαι κὴ φθείρεσθαι συγκεκριμένα κὴ διακεκριμένα. Ibidémq; Democritus & Leucippus, διακρίσει, κὴ συγχύσει, γένεσιν κὴ φθορὰν, definiunt. Empedocli quoq; ὅτι φύσις ἐστὶν ἑνὸς ὄντος, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. quod idem & πρὸς ἡμῶν τὰ φυσικὰ, *l.* 4. *c.* 1. reperitur. de quo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποδανεῖν. καὶ τροχγάδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη καιρὸς τῷ ὕλῃ, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. κὴ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; ἡ γῆ καινὸν, παράλογον; Vide *l.* 5. § 4. & 13. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 18.

Ἐφ' ὧν ἂν τις αἰσχυνθείη | ὃ δὲ τὸ πυρέσσειν αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ ὑποθήκειον. Dio Prus. *orat.* 33. & Marc. *l.* 12. *c.* 23. ἡ κατάπαυσις τοῦ βίου καλὸν, ὅτι ἀλλὰ αἰσχρόν.

Οὐτὶ φθορὰ τοῦ ἔξω τοῦ νοεροῦ ζώου | quia scil. est θνητὸν ζῶον *supr.* § 3. Itaque Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ἤδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de manſuet.* vel, ut idem *de tranquil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l.* 4. *c.* 13. ἤδειν θνητὸν ἐγείνησας. vel etiam ut Laërt. *l.* 1. qui liberos plures simul amissos refert, ἤδειν αὐτοὺς θνητοὺς ἐγείνησας. Et Ælian *lib.* 3. *cap.* 2. ἤδειν θνητοὺς γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκὼς, ex Dion. Prus. *orat.* 37. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Cicer. *Tuscul. l.* 3. *Sciebam me genuisse mortalem.* Val. Max. *l.* 5. *c.* 10. *Ego illum ex me natum sciebam esse mortalem.* At turpissimè ac scelestissimè hominis monstrum merum Gallienus ille Imperatoris nomine indignus, qui (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, quòd à Persis captus esset, id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me genuisse mortalem*, de patre dixit Imperatorum pessimus, *sciebam patrem meum esse mortalem.* ità cùm patris miserias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qui eum quasi *constantem principem* laudaret. Cæterùm, quod Sen. *epist.* 99. *Cui nasci contigit, mori restat.* & *epist.* 30. *Vivere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est.*

Οὐδὲ φθορὰ τοῦ λόγου τῆς παραπλοκῆς | quia, ὃ τῷ σώματι σύγκεισις ἐνυπάρχει. *l.* 2. § 17. Et, ut Epictetus *infr.* § 14. ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Mortalis nata es; mortales peperisti. putre ipsa fluidumque corpus, & cæsibus morbisque repetita, sperâsti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestâsse?* Et mox: *Quid est homo? quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile. jactatu, non tempestate magnâ, ut disperis, est opus. ubicunque arietaveris, solveris. Quid est homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima: ex infirmis fluidisque contextum; frigoris, æstûs, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabem: alimenta metuens sua; quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ sollicitæque tutelæ; precarii spiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τιμιώτατον τέτμηται, εἰ τὸ πικτὸν πέπικται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Augustinus jam morti propinquus, acceptis cladibus, quæ per barbarorum incursiones passim contigerant, sapientis cujusdam sententiâ se consolabatur dicens; *Non erit magnum, quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Posidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Ταῦτα ἔτως | Abrupta ista; nec cum prioribus cohærentia, & ἀκέφαλα insuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inquit, *ab istiusmodi perpetrari solenne est.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquuntur homines. sed mali. moverer, si judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, quod solent. quibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.* Ista autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunensis.

Ἐξ ἀνάγκης | *aliter nequeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Κακῶς λέγουσι, ὡσεὶ καλῶς ἔχ ἅμαδον. Quod idem apud Laërtium *l.* 2. Socrates. Sed & Leotychides Aristonis Laco, apud Plut. *in apophth.* Οὐ θαυμάζω καλῶς δὲ λέγειν ἐδεῖς ἂν

αὐ περὶ δυνηθείη. Senecæ excerpt. Malè de te loquuntur. Benè neſciunt loqui. Ità ſup. § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et l. 8. § 12. ἀναγκάζονται ἄτοπα ποιεῖν. Et l. 10. §. 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in Hercul. fur. ſe excuſat, referente Euſtrat. in Ariſtot. ethic. l. 3. c. 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τά δ' πάντα ποιῶ.

Hæc ego ex neceſſitate facio, quæ facio, omnia. Grot. Neq; tamen Zenonis ſervulo præſcriptio ea proderat, qui cùm ob furtum à Domino caſtigatus, οὐ μαχεῖ μοι κλέπτων, *in fatis tibi* diceret *fuiſſe, ut furaretur*; reſpondit ille, Καὶ δεδῆσθαι *in fatis iiſdem fuiſſe & ut cæderetur.* Sed nec Spartani ſervo, qui cùm inter flagella, ſubinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regeſſit herus, Ἄκων πάντων μὲ κολάζω. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib. 7. § 63.*

Θέλει πλὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l. 12. § 16.* affine quippiam & *l. 8. § 15.* Lactis autem ſive liquoris ficulnei meminiſſe videtur; ὃ-περ συκῆς ἐπὶς πάντων δεμύεται. ut Ariſtot. *problem. l. 20. c. 18.* ſive, ut Plin. *l. 23. c. 7.* quoniam *fici ſuccus lacteus aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit.* quod aliter paulò Dioſcoridi. *l. 1. c. 149.* πικρὸς ὅτι γαλακτῶδης, ὅπερ ἡ πτελέα· λύει ἡ τὸ πιπτῳὸς, ὅπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus haud paucis ſuccus is nobilis, quas apud eoſdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l. 2. c. 10. Non iraſcetur ſapiens peccantibus. quare? quia ſcit neminem ſapientem naſci, ſed fieri. Scit pauciſſimos. omni ævo ſapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perſpectam habet. nemo autem naturæ ſanus iraſcitur. quid enim ſi mirari velit, non in ſylveſtribus dumis poma pendere? quid ſi miretur ſpineta ſentéſque non utili aliquâ fruge compleri? nemo iraſcitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ ἅτος τεθνήξεσθε] Ità *l. 7. § 22.* μετ' ὀλίγον ἀμφοτέρους τεθνήξεται. Senec. *de ira lib. 3. c. 42. Nulla res adversùs iram magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis. sibi quiſque, ut alteri, dicat; Quid juvat tanquam in æternum genitos iras indicere, & breviſſimam ætatem diſſipare? Quid ruimus in turbam? quid certamina nobis accerſimus? quid imbecillitatis obliti, ingentia odia ſuſcipimus, & ad frangendum fragiles conſurgimus? jam iſtas inimicitias, quas implacabili gerimus odio, febris aut aliud malum corporis vetabit geri. jam par accerrimum media mors dirimet. quid tumultuamur, & vitam ſeditioſi conturbamus? ſtat ſuper caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiúsque ac propiùs accedit. iſtud tempus quod alienæ deſtinas morti, fortaſſe* [haud] *citra tuam eſt.* [*circa Lipſ.] Et rurſus: *Quin potiùs vitam brevem colligis, placidámque & tibi & cæteris præſtas. quin potius amabilem te, dum vivis, omnibus; deſiderabilem, cùm exceſſeris, reddis. Quid ſervo, quid domino? quid regi, quid clienti tuo iraſceris? ſuſtine paullum. venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere ſolemus inter matutina arenæ ſpectacula, tauri & urſi pugnam inter ſe colligatorum; quos cùm alter alterum vexárit, ſuus confector expectat. Idem facimus. aliquem nobiſcum alligatum laceſſimus: cùm victo victorique finis æquè maturus immineat. numquid amplius iſti cui iraſceris, quàm mortem optas? etiam te quieſcente morietur. perdis operam: facere vis, quod futurum eſt. Quietiùs potiùs pacatiúsque, quantulumcunque ſupereſt, tranſigamus. ſive de ultimis ſuppliciis cogitas, ſive de levioribus, quantulum eſt temporis, quò aut ille pœnâ ſuâ torqueatur, aut tu malum gaudium ex aliena percipies? jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines ſumus, columus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo ſimus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum reſpicimus, quod aiunt, verſamúſque nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum eſt illud, ad quod ille reſpexit, quódque Ariſtoteles exhibet, *rhetor. lib. 2. c. 21.*

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθρεγε μὴ φυλάσσε θνητὸς ὤν.

Mortalis odia ne gere immortalia.

Quod latiùs extulit Euripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom. 2. tit. 20.*

Ὥσπερ γὰρ θνητὸν ἐς τὸ σῶμ' ἡμῖν ἔφυ
Οὕτω προσῆκεν, μηδὲ πλὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν διήσκησε.

Mortale quando corpus eſt homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Quiſquis magiſtrâ ſapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruſcis miſſi de Tarquinio legati, apud Dionyſium Halicarn. *l. 5.* Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ἄνθρωπον πλὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib. 8.* ubi Deos etiam, per gravia atque atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúſque leniri dixerat, εἰ μὴ σὺ, inquit, ἀξιοῖς, τοὺς μὲν ἀπὸ θεῶν ὀργὰς θνητὸς ὄντας παύειν, τοὺς δ' ἀπ' ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμῷ γὰρ ὑμῖν γῆρας ὄζει κἄλλα πλὴν θανεῖν.

Iræ ſenectus unica eſt, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epiſt. 51.* Τῶν μὲν ἀπ' ἄλλων ἔχθρας ὅσοι τὸ κακὸν μὲ διδάσκουσιν, ὡς συγγνώμης, κἂν ὑπερβολὴν ποιῶμαι· θνητὸν γὰρ ὄντα, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὡς φασί τινες, ἀ σοφόν. τὸν μὲν τοι, Πύθιον, ὡς ἐμαυτὸν δυσμενῆ, ἀ μόνον ζῶν, ἀλλ' ἀπ' ἐν ἀπολλύναι, ἃ πᾶσι συμβαίνει· πῶς τετελεσπάθηκεν, ὑπερβολή μου.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῖν καταλειφθήσεται] Vide *infr. § 33. & l. 8. § 25.* Heſiod. *oper. l. 1. v. 153.*

Bῶσαι

Ità vertit apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. *c.* 4. Grotius; quem mirum αὐτῷ repoſuiſſe denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτῆς legeretur. præſertim cùm & interſione illud potius expreſſerit, & Heinſium audire potuerit, de ſcriptura gemina monentem *in notis ad Heſiodum*: ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, *eſt*, ὁ χρὴ πάντα αὐτὸν, τυτέσι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ἦν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaque dixit Heſiodus, hoc eſt, qui ipſe; non autem*, ὁ αὐτῷ, *qui ſibi, ſapit*, juxta illud Euripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. relatum, à Ciceron. *famil. l.* 13. *epiſt.* 15. Lucian. in *apolog.* Plut. *de laicend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* uſurpatum. opponitur autem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἑτέρου πρὸς νουθέτησιν σοφῷ γενέσθαι. Eandem hanc lectionem confirmat Ariſtides rhetor, in *orat. Platon.* 1. non quidem ut vulgò legitur, ſed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod.* 247. qui ubi Heſiodia illa recitaverat, ſubjungit: Πρῶτον μὲν ἔδοξε τὸν αὐτὸν εὐφυᾶ τὰ βέλτιστα. ἔχοιεν γὰρ ἀμαθίᾳ, τὸν ὅτε συνιέντα. ὅτε πειθόμενον. μέσον δ' ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐκ ἀνεθμῷ ὄντες, τὸν τῷ συνιέντα πειθόμενον, τοσούτῳ χείρω τοῦ νοήσαντος, ὅσῳ βελτίω τοῦ αὖτ' εἰπόντος, μὴτε πειθόμενον. Et mox: Τὸν μὲν πάντων ἄνδρα, ὃς ἄριστον ἡγοῖτο σοφῶν πάντων κρίνειν ἐθέλοι, ὃς καὶ αὐτὸς πίστιν νοήσει· τὸν δ' ἐπήκοον καὶ μανθάνειν δυνάμενον. Sed & Ariſtoteles *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 4. & Diogenes Laert. *l.* 7. apud quem Zeno Heſiodi verſiculos illos non ſine nota aliqua refingit, ut dicatur,

Κἄν ὁ ἴδιος ἀνδρεῖος· ὃς εἰ σύνεσιν κέκτηται·
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρείσσονα γὰρ εἶναι τὸν ἀμῦσαι καλῶς δυνάμενον τὸ λεγόμενον καὶ ζηλοῦν· τὸν δ' αὐτῷ τὰ πάντα συνορῶντα. τὸν μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνιέναι· τὸν δ' εὖ πειθόμενον ἀφελεῖσθαι καὶ τοῦ ἀκούειν. Quod etiamſi Themiſtio *in orat. quinquenn.* placuiſſe videas; mihi tamen eodem loco habebitur, quo Zenonis ejuſdem cavillum illud, quo Phocylidis monitum ſæminæ non probatum eludere conabatur. (μέσης.

Μᾶλλον δ' ἄλλου δυόσης, πολὺ γ' ἀμείνων μόσσον ἀνὴρ· de quo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c.* 4. Verùm propiùs acceſſit Arrabæus apud Herodot. *l.* 7. Ἴσον, inquit, ἐκεῖνο παρ' ἡμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τὸν λέγοντα ἐσθλὸν ἐπαΐειν ἐπαινέοντα. Cæterùm Heſiodo ſuffragatur proſius Ariſtoteles *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 4. quo loco non primus tantùm verſiculus ad autoris mentem rite efformatus reperitur; ſed & quartus, qui hoc admiſſo, prout ſuperiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhiberur. ſiquidem μὴτ' αὐτὸς ibi legitur, quod μηδ' αὐτῷ apud alios, etiam qui mendum priùs ſubſtulerant, mendosè habetur. Greg. etiam Naz. *or.* 43. Ἡσιόδου δ', ἵνα τοῦτο καὶ εἰπεῖν μέσον ἦ· οἱ μὲν πάντα αὐτὸς συνιέναι τὸ ἄριστον ἡγοῦνται· μηδὲ ἄλλῳ εὖ πειθομένους· Basil. Cæſ. *orat.* [illegible] ἂν σχολάσωμεν ἀκοῦσαι τὰ λεγόμενα ἐπὶ ἐπαινεθέντων ἔργων παρὰ τοῦ Ἡσιόδου ἢ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοιμι ἢ μόνον ὅτι ἐπῶν ἄριστον, ὃς οὐκ ἐᾷ ἑαυτὸν εἰ μὴ ἄκουσον μὲν ἐν τὸν παρ' ἑαυτῷ φρονοῦντα· ἐσθλὸν δὲ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς ἐπιτάττουσιν εὐπειθῆ· τὸν δὲ ἐπήκοον, ἀχρεῖον εἶναι σοφῆς ἀνθρώπου. Hieronym. *in epiſt.* 2. *ad Cor. prol.* 18. Ὥσπερ τὸ συμφέρον ἐστὶν, αὐτὸς ἴσως ταῦτα ἐξεμάθομεν, ἢ αὐτοὶ συνίσαμεν, ἢ παρ' ἑτέρου ἐπύθοντο. ubi, quod ſæpius nolter, illum primæ notæ ſophiſtam ſecundæ σωφρονιστὴν nuncupat. Cicero *pientiſſimum* eſſe dicunt eum, cui quid *at in mentem*: proxime accedere *bene* invenit, obtemperet. *in* ſtultitia *nis* enim ſtultus eſt is, cui nihil *quàm* ille, qui quod ſtulte alteri *probat*. Minucius apud Liv. *vi*, eum primum eſſe virum, *rem* ſit: ſecundum eum, qui *nec* ipſe conſultare, *nii* eſſe. nobis quamquam *ſors* eſt, ſecundam ac mediam *rare* diſcimus, parere prudenti *nec.* item *de benefic. l.* 5. *c.* 21. *ſecunda* virtus eſt. ſive ut Scholia *dice* meo, (nam & Lipſius *vertit*) *Non* meneri, (hoc eſt, *prima* virtus eſt: *velle* ac poſſe *Animus*, quod paucis, ſui rector, *qui* admoniti in viam redeunt. Tal *pigeatve*, Marcus vult iſtic; Conſtantinopolitanos ſuos *lex. c.* 1. μετ' αὐτόδυ τῶν ἐπαν μετ' ἐσθῆτος πειθομένης ἀκουσμάτ huc Philippidæ Comici in *Anagn.* 2. *tit.* 1. illud ſ

Ὅτ' ἂν ἀμῦσαι τι, χρὴ
Μέλιτα γὰρ ὄνου σιτίζει τὸ
Nè turpe vincas, ſiquid erubeſ
Hæc nempe vera eſt ad
Sophocl. *Antigon.* ——
Θνῄσκειν τὸν ἐπὶ ἐμ πάντ
Εἰ δ' ὧν (φίλαι γὰρ σῶν
Καὶ σοῦ λεγόντων τῶν
Hoc mi videtur, expedire pluri
Scientiâ plenus ſi quiſquam
Sin minùs hoc, (nempe; hunc
Bonum eſt à bene
Et *ibidem*:
Τοιοῦτ' ἔφ, τλαῖον,

Conſilium, quod mi animum mentémq; vocamus,
Idque ſinum medio regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyſſenum Sylburgius; cujus in *Orat. I. in lib. Pſalm.* hæc ſunt: *Εἶτα πῶς ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ὁ νοῦς, ἢ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς;* Verum Gregor. Nyſſ. *in lib. de opific. hom. c. 12. p. 114.* opportune ea exagitat; qui vel in corde vim animæ rationalis conſtituunt, & per corpus eorum diffuſam contendit. *Οὐδὲν ἀμφίβολον τοῖς λόγοις ἐστὶν, ἐν τῷ αὐτῷ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι καὶ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι.* Et *Cap. 13. p. 124.* *ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν ἱδρῦσθαι.* Et *Cap. 12. p. 120.* *ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ ἡγεμονικὸν ἱδρῦσθαι.* Et *Cap. 14. p. 130.* *ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ ἡγεμονικὸν ἱδρῦσθαι.* Et *Cap. 15. p. 134.* *ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ ἡγεμονικὸν ἱδρῦσθαι.* Et *Cap. 16. p. 138.* *ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ ἡγεμονικὸν ἱδρῦσθαι.* Et *Cap.

abscinderetur; suadente fratre philosopho ut id fieri permitteret, recusavit, obfirmatóq; animo est mortuus. Percontante autem quodam, quomodò id fecisset, *ut philosophus*, an *ut athleta* responsum est, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Euripid. *Cyclope.*

—— ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—— *ut vir sis, vide.*

(quod uno verbo Hebræi חתאושׁ Esaiæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθε. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémque *Philoctete*, à Strobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Prus. *orat.* 59. laudatus, unde suppleri potest, quod Aristoteles omiserat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Eudem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè quàm Lambinus censuit,

Τὺς γὰρ ἄνανδρὺς καὶ τὰ θηλύτερα πλέον
Τιμῶμεν, ἀνδρεῖς τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

quod *μιαφρόνων* Dio, τοὺς γὰρ φαύλους, inquit, ἢ πλείονα ἀπόλλυντας, χαίρειν τούτοις ἅπαντες θαυμάζομεν, ἢ τὸ ὄντι ἄνδρας ἡγούμεθα. quasi reliqui, nomine tenùs tantùm sint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atque, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Restituamur, ut possimus dolores, quocunque modo corpus invaserint, perferre, & fortunæ dicere*; *Cum viro tibi negotium est*; *quære quem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringet.* Senec. item *de sap. constant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, quantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingressi viam.* Et Lucian. de sectis: Ἅπιον ἀπόδοσιν λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρου φιλήδονοι εἶεν οἱ Περιπατητικοὶ δέ, φιλόπλουτοι οἱ Πλατωνικοὶ δέ, φιλόδοξοι· δεῖ δὲ ὑπὸ Στωικῶν πολλοὶ ἥκαστον, ὅτι ἀνδρεώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὸν Στωικὸν ἀνδρειότατον dixit. Quin & Arcesilaus interrogatus quî fieret, ut ab aliis sectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros desciscerent, respondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γέλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γαλλῶν ἄνδρες οὐ γίνονται. *Quia ex viris Spadones* (qui & *evirati*) *ex Spadonibus verò viri nequaquam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πᾶσι πᾶσι Ξενοκράτης ἀνὴρ γεγώς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἵνα δὲ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωμεν, ὅτι ἀρχῆθεν, ὅτι ἀνδρεῖος, ὅτι ὅλως ἄλλοις λογισμοῖς διοικούμενον. Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1. §. 61.

Vos etiam juvenes animos gerilis muliebres,
Illáq; virgo viri.——

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ἦν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἀπασῶν πρὸς γυναικῶν ὅτι νεῶ.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir subitò factus fœminarum est omnium. Grot.

vel ad mentem forsan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir quidem fiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut sit oxymoron, omnium esse mulierum virũ eum, qui nè vir quidem sit. Vide ad *l.* 3. §. 16. ἀνδρογύνων. Verùm istud in sensum obscœniorem dictum. Alexander Molossus, cùm in Italiam transiret, dixisse fertur, se quidem *ad Romanos ire, quasi* ἀνδρωνῖτιν, *Macedonem esse ad Persas, quasi* γυναικωνῖτιν. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiscens, in itinere quónam concederet percontanti, respondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὸν γυναικωνῖτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Quanquam & Spartanis ipsis *virilitatis* nomen ægrè satis & gravatim impertitus videtur. Siquidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *quánam in regione Græciæ viros bonos vidisset*, respondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros quidam nusquam: pueros autem Lacedæmone.* Idémque cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διώξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδραπόδια ἄνδρας ἔφη. *Ille verò*, inquit, *mancipia: at ipse viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πράγματα οὐκ ἅπτεται τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἔσηκεν ἀπρεμοῦντα] Ità *l.* 9. §. 15. ἔξω ἐνεῶν ἔσηκεν. & *l.* 11. § 11. ἐκ δὲ τοῦ σε ἔρχεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. nili quod hîc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epist.* 76. ibi κρίμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epist.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuscul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur: nam & metus opinio magni mali impendentis*; *& ægritudo est opinio magni mali præsentis*; *& quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur angi: id autem est, ut is qui doleat, oportere opinetur se dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epist.* 71. *Quid enim mutationis periculo exemptum est? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur. non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus: nascí debent, crescere, extingui. Quæcunque vides sparsa nos currere, & hæc quibus immixi atque impositi sumus, veluti solidissimis, carpentur ac desinent. nulli rei genetlus sua est. inæqualibus ista spatiis cedit matura demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτι ἔσῃ] *non erunt amplius.* id sc. quod priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc est, ἐν ἀλλοιώσει ἀλλοίωσις. ut *l.* 9. § 1. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ ταῦτα οὐδέν. quod mox explicans, dicit, πάντα οὖν ταῦτα ὀνόματα, πάντα οὖν τὰ

γενέσ. quod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Ξυμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ ſolius ſolenne munus eſt. ſingitur & ipſo mundus iſte, quem incumbimus. metatio certè noſtra, totum verſiforme eſt. dies & nox invicem verſant. Sol ſtationibus annuis, Luna modulationibus menſtruis variat. Syderum diſtincta confuſio interdum dejicit aliquid, interdum reſuſcitat. cæli ambitus, nunc ſubdivo ſplendidus, nunc nubilo ſordidus: aut imbres ruunt, aut ſiqua miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuo ſudum. Sic & mari fides infamis, dum & ſlabris æquè mutantibus, de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat. Sic & terram ſi recenſeas temporatim veſtiri amantem, propè ſis eandem negare, memor viridem cùm conſpicis flavam, mox viſurus & canam. Cæteri quoque ejus ornatus ſiquid, non aliud ex alio mutant, & montium ſcapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & fluminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliquando, aquis omnibus obſitus. Sed & enatando rurſus in forma: mutavit rurſus orbis, alius idem.* Viſe ſis eundem argumentum idem pereleganter proſequentem, *de reſurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 2. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις | *Vita tota in opinione conſiſtit.* quod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ νοερὸν ἡμῶν κοινὸν | quod *ſuprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc plenius, *l.* 9. § 8. Εἰς τὸ λογικὸ ζῶον μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις | Idem *ſupr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος ἔοικε μία πόλις ὄζι καὶ ἡ ὑσία, ἐξ ὧν δεδημίεργηται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoſcimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non eſt eis terribile, qui omnem orbem terrarum unam urbem eſſe ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλου — κοινοῦ πολιτεύματος; | nullius certè alius homines indiſcriminatim univerſi. at Chriſticolas alius, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. utì Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν | de communi iſto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc eſt, quod *l.* 2. § 4. dixerat, eſſe *mentem* cujuſque τῆς τοῦ κόσμου διοικούσης ἀπόῤῥοιαν. *defluxum quendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς τινος | Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum ſententiâ; *Uno ex fonte omnium neſcirûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὥσπερ μηδὲ εἰς οὐκ ὂν ἀπέρχεται. | Ità *l.* 5. § 13. Contrà quàm Eurip. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

— τὸ μηδὲν εἰς ὂδὲν ῥέπει.
— *nil quod erat, in nil abit.*

& quàm Tertull. *adverſ. Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Perſ. *Sat.* 3.

— *gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil poſſe reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὕτ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ ἀδυνάτου ὄντος ἀδύνατόν ἐστι γένεσίν τινα τοῦ ὄντος ἐξαπολέσαι, ἀνύπαρκτον καὶ ἄπαυστον. Qui locus Ludov. Nagoralæ vitii ſuſpectus habetur. itaque legi poſtulat pro ἀνύπαρκτον, ἀνήπυστον, & ἄπιστον pro ἄπαυστον. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντων ἀπολαβεῖν, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epiſt. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μέν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἂν ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἄν, σπερμάτων μὴ ὄντων προσδεόμενον. καὶ εἰ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὂν, πάντα ἂν ἀπολέσει τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὄντων ὄντα ἃ διαλύεται. Quod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἐρμηνεὺς *lib.* 1.

Principium hinc quojus nobis exordia ſumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil poſſe creari
De nihilo. —

Et mox: *Nam ſi de nihilo fierent; ex omnibu' rebus*
Omne genus naſci poſſet, nil ſemine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Ariſtoteles etiam *phyſic. l.* 1. *c.* 4. Τὰ γιγνόμενον ἐκ τοῦ μὴ ὄντων γίνεσθαι ἀδύνατον. ἅπαντες γὰρ ταύτης ὁμολογοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rurſus *c.* 8. Κοινὴ δόξα μὲν φυσικῶν, ὐδὲν γίνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὁ μάλιστα φοβούμενος διετέλεσαν οἱ ἀρχαῖοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι παρὸν παρεγγυῶντος. Atque huc pertinet, quod de priſcis philoſophis idem *Phyſic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ μὲν φιλοσοφίαν παρῆσαν ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, — φασὶν ὅτι γίνεσθαι μὲν ὄντων οὐδὲν, ὅτι φθείρεσθαι. neq; enim ſimpliciter, aut produci aut corrumpi quicquam, ei negabant; ſed nihil aut è nihilo produci, aut in nihilum evanescere; verùm ſubſtantiam ipſam ſemper manere, novis affectibus ſibi invicem ſuccedentibus, aſſerebant. quod & Ariſtot. ipſe agnoſcit, ὡς μὴ τὰ φυσικὰ *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὲ πρότερον φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ᾠήθησαν εἶναι τὰς ἀρχὰς ἁπάντων. ἐξ ὧνπερ ὄντων ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ ὧν γίγνεται πρώτων, καὶ εἰς ἃ φθείρεται τελευτῶντα, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσιν ἀλλοιουμένης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασὶν εἶναι καὶ ὄντων καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, ὅτι ἀπόλλυται, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaque Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergo omnium interitus atque obitus natura conficiet: & erit aliquid, quod aut ex nihilo erumpat, aut in nihilum ſubitò occidat. quis hoc phyſicus dixerit unquam?* De poſteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἵ γένεσις | Siquidem, ut Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ἔστιν ἡ διαφθορὰ γένεσις ἀλλοίου τοῦ ὑποκειμένου, ἄλλου δὲ καὶ ἄλλου φθορά, ἄλλου γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius.* At Apollonius Tyan. *epist.* 66. Θάνατος ὑδεὶς ὕλου, ἢ μόνον ἀμφάσεσι. καθάπερ οὐδὲ γένεσις ὑδενός, ἢ μόνον ἐμφάσεσι· τὸ γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν, οὐδεὶς γένεσις· τὸ δὲ ἐκ φύσεως, εἰς οὐσίαν καὶ ταυτὰ, θάνατος. ὅτε γὰρ συνθήκη κατ' ἀληθειάν τινος, ὅτε φθείρεται· ἁρμὸς ποτὲ μόνον ἢ ἐμφάσεις ὄντος, ἀορίστου τε ὄντος, τῷ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τῷ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, ὅσης μὲν αἰεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσεσι δὲ διαφερούσαις καὶ τάσεσι. Porphyrius apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. ex Pythagoreorum sententia, Τὸν διχῶς ἀναιρεῖσθαι, ὡς τὸ ἀποθνῆσκον τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γηρῶν ἔχει ὡς τὸ γηρώμενον. ἐκτέτριπται γὰρ τῇ τῆς ψυχῆς καταβολῇ τῷ μὴ εἰς σῶμα, γένεσιν ἢ ἀπὸ σώματος, θάνατον. Φύσεως ἰατρεῖον] Ità *l.* 2. § 12. φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Morieris. ista hominis natura est, non pœna.*

Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταυτό | deesse videntur voces aliquot, necessariò supplendæ, ut sensus sit integer. [καὶ διάκρισις] εἰς ταυτό. vel ut *l.* 10. § 7. [καὶ διάλυσις] εἰς ταυτό. Ità Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. Ζωϊόντων καὶ διηρημένων (τῶν στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει καὶ ἡ φθορά. Et *c.* 2. γένεσις καὶ φθείρεσις συγκεκριμένα καὶ διακεκριμένα. Ibidémq; Democritus & Leucippus, διακρίσει, καὶ συγκρίσει, γένεσιν καὶ φθορὰν, definiunt. Empedocli quoq; ὅτι φύσις ὑδενός ἐστιν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. quod idem & τῷ ὄντι τὰ φυσικὰ, *l.* 4. *c.* 1. reperitur. de quo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ὅμως χρεὼς ἀποθανεῖν. καὶ τεχνάζῃς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ εἰπὲ ὡς ἔχει. ὅτι χρεὼς τῷ ὕλῃ, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; τί γλισχρὸν καινὸν, παράλογον; Vide *l.* 5. § 4. & 13. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 18.

Ἐφ' ὧν ἂν τις αἰσχυνθείη | ὃ καὶ τὸ πυρέξειν αἰσχρὸν, ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Prus. *orat.* 33. & Marc. *l.* 12. *c.* 23. ἡ καταπαυσις τοῦ βίου ἡ κακοῦ, ὅτι ὅτι αἰσχρόν.

Οὐτε φοβερὸν τὸ ἐξῆς τοῦ νοερῷ ζώῳ | quia scil. est θνητὸν ζῶον *supr.* § 3. Itaque Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ἤδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de manſuet.* vel, ut idem *de tranquil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l.* 4. *c.* 13. ἤδειν θνητὸν γεγονότας. vel etiam ut Laërt. *l.* 1. qui liberos plures simul amissos refert, ἤδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεγονότας. Et Ælian. *lib.* 3. *cap.* 2. ἤδειν θνητοὺς γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκώς, ex Dion. Prus. *orat.* 37. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Cicer. *Tuscul. l.* 3. *Sciebam me genuisse mortalem.* Val. Max. *l.* 5. *c.* 10. *Ego illum ex me natum sciebam esse mortalem.* At turpissimè ac scelestissimè hominis monstrum merum Gallienus ille Imperatoris nomine indignus, qui (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, quòd à Persis captus esset, id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me genuisse mortalem*, de patre dixit Imperatorum pessimus, *sciebam patrem meum esse mortalem.* ità cùm patris miserias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qui eum quasi *constantem principem* laudaret. Cæterùm, quod Sen. *epist.* 99. *Cui nasci contigit, mori restat.* & *epist.* 30. *Vivere voluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est.*

Οὐδὲ φοβερὸν τὸν λόγον τῆς παραδοθῆς | quia, ὃ τῷ σώματος σύγκρισις ἔνεκα. *l.* 2. § 17. Et, ut Epictetus *infr.* § 14. Ψυχάριον εἰ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Mortalis nata es; mortales peperisti. putre ipsa fluidumque corpus, & casibus morbisque repetita, sperâsti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestâsse?* Et mox: *Quid est homo? quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile. jactatu, non tempestate magnâ, ut dissideris, est opus. ubicunque arietaveris, solveris. Quid est homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima: ex infirmis fluidisque contextum; frigoris, æstûs, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabem: alimenta metuens sua; quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ solicitæque tutelæ; precarii spiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί ἢ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τιμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ πικτὸν πέπικται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Augustinus jam morti propinquus, acceptis cladibus, quæ per barbarorum incursiones passim contigerant, sapientis cujusdam sententiâ se consolabatur dicens; *Non erit magnum, quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Posidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Ταῦτα ὕπως | Abrupta ista; nec cum prioribus cohærentia, & ἀκόλουθα insuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inquit, *ab istiusmodi perpetrari solenne est.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquuntur homines. sed mali. moverer, si judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, quod solent. quibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.* Ista autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunensis.

Ἐξ ἀνάγκης | *aliter nequeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Κακῶς λέγουσιν, ὅσοι λόγῳ ὑκ ἔμασον. Quod idem apud Laërtium *l.* 2. Socrates. Sed & Leotychides Aristonis Laco, apud Plut. *in apophth.* Οὐ θαυμάζω καλῶς μὲν λέγειν ἴδιός ἂν

αὐ τῆς δυνηθείη. Senecæ *excerpt. Malè de te loquuntur. Benè nesciunt loqui.* Ità *sup.* § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται ὅτως ποιεῖν. Et *l.* 10. §. 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* se excusat, referente Eustrat. *in Aristot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τὰ δὲ πάντα ποιῶ.

Hæc ego ex necessitate facio, quæ facio, omnia. Grot. Neq; tamen Zenonis servulo præscriptio ea proderat, qui cùm ob furtum à Domino castigatus, εἰμαρτό μοι κλέψαι, *in fatis sibi* diceret *fuisse, ut furaretur*; respondit ille, Καὶ δαρῆναι· *in fatis iisdem fuisse & ut caederetur.* Sed nec Spartani servo, qui cùm inter flagella, subinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regessit herus, Ἄκων τοίνυν κὐ πολάζυ. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τὼ συκῶ ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine quippiam & *l.* 8. § 15. Lactis autem sive liquoris ficulnei meminisse videtur; ὃ-περ συκῆς ὀπὸς πάντων δεμώτατος. ut Aristot. *problem. l.* 20. *c.* 18. sive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. quoniam *sici succus lacteus aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit.* quod aliter paulò Dioscoridi. *l.* 1. *c.* 149. πυκνοῖ δὲ γάλακτος, ὅσον ἡ πυία· λύει δὲ τὸ πεπηγός, ὅσον τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus haud paucis succus is nobilis, quas apud eosdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. Scit paucissimos. omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet. nemo autem naturæ sanus irascitur. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta senteſque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ σὺ κἀκεῖνος τεθνήξεσθε] Ità *l.* 7. § 22. κατ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξεσθε. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adversùs iram magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis. sibi quisque, ut alteri, dicat; Quid juvat tanquam in æternum genitos iras indicere, & brevissimam ætatem dissipare? Quid ruimus in turbam? quid certamina nobis accersimus? quid imbecillitatis obliti, ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? jam istas inimicitias, quas implacabili gerimus odio, febris aut aliud malum corporis vetabit geri. jam par accrrimum media mors dirimet. quid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat super caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiúsque ac propiùs accedit. istud tempus quod alienæ destinas morti, fortasse* [haud] * *citra tuam est.* [* *circa* Lipſ.] Et rursus: *Quin potiùs vitam brevem colligis, placidámque & tibi & cæteris præstas. quin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cùm excesseris, reddis. Quid servo, quid domino? quid regi, quid clienti tuo iraſceris? sustine paullum. venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula, tauri & ursi pugnam inter se colligatorum; quos cùm alter alterum vexârit, suus confector expectat. Idem facimus. aliquem nobiscum alligatum lacessimus: cùm victo victoríque finis æquè maturus immineat. numquid amplius isti cui iraſceris, quàm mortem optas? etiam te quiescente moreretur. perdis operam: facere vis, quod futurum est. Quietiùs potiùs pacatíque, quantulumcumque supereſt, transigamus. sive de ultimis suppliciis cogitas, sive de levioribus, quantulum est temporis, quà aut ille pœnâ suâ torqueatur, aut tu malum gaudium ex aliena percipies? jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines sumus, columus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo simus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum respicimus, quod aiunt, versamúsque nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum est illud, ad quod ille respexit, quódque Aristoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθος μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Mortalis odia nè gere immortalia.

Quod latiùs extulit Euripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥσπερ γὰρ θνητὸν ἐστὶ τὸ σῶμ' ἡμῖν ἑκάστου
Οὕτω καὶ χρεών ἐστι, μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν βούλεται.

Mortale quando corpus est homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Quisquis magistrâ sapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruscis missi de Tarquinio legati, apud Dionysium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atque atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúsque leniri dixerat, εἰ μὲ σὺ, inquit, ἀξιοῖς, τὰς μὲν πρὸς θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶ), τὰς δὲ πρὸς ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

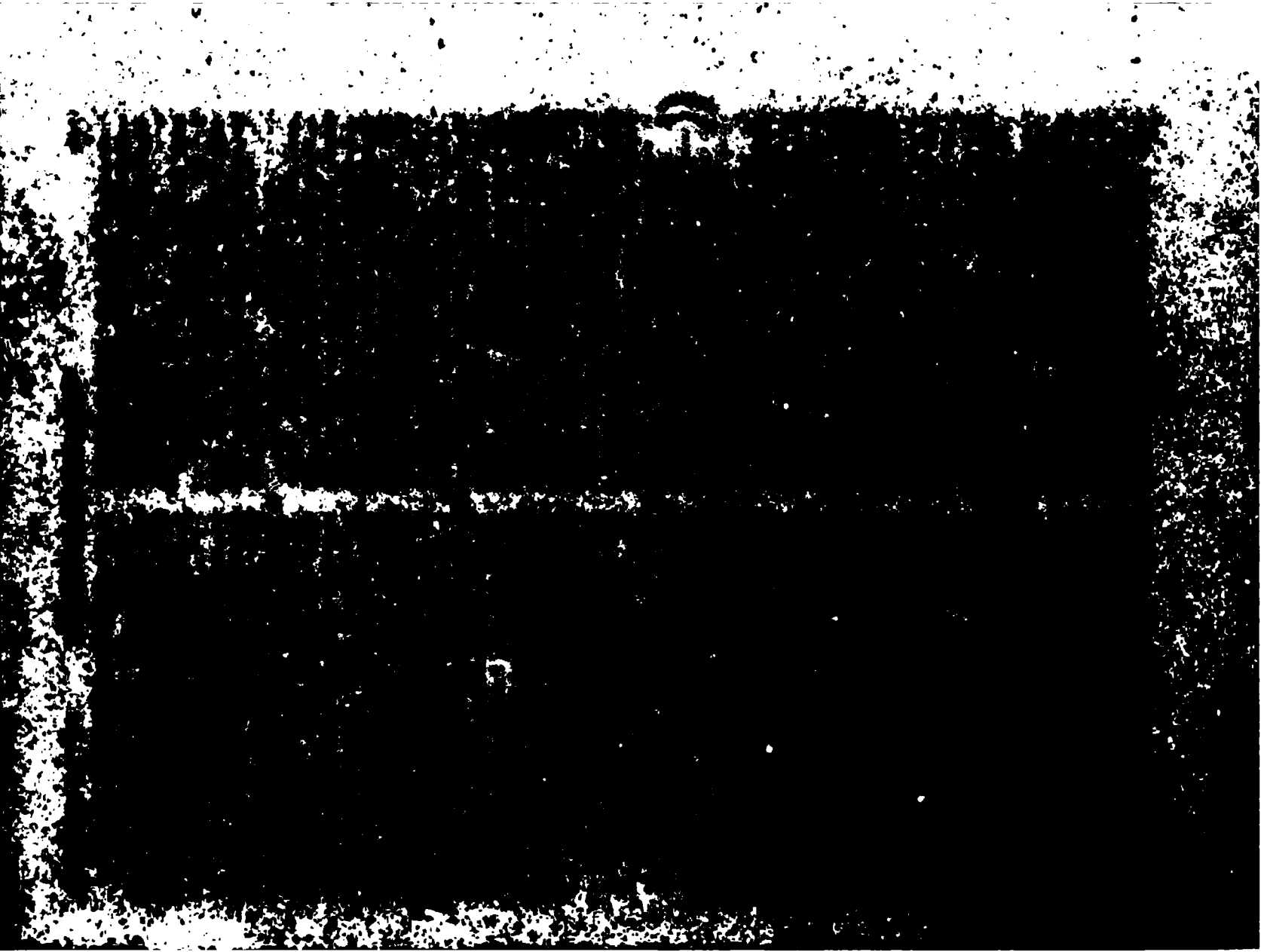
Θυμῷ γὰρ ὀργὴν γηρὰς ὄζον ἄλλο πλὴν θανεῖν.

Iræ senectus unica est, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epist.* 51. Τῆς μὲν πρὸς ἄλλον ἔχθρας ὄντι τῷ κρείττονι μὴ διδέχεσθαι, ὡς παρεγκλήσεις, κἂν ὑπεραδικῶν θνητὸς τὸ εἶναι, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὡς φασί τινες, ἐκ περιττοῦ. τῆς μέντοι, Πιθαγόρου, εἰς ἑαυτὸν δυσμενείας, ἃ μόνον ζῶν, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτῶν, ὃ πᾶσι συμβαίνει τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐπιλανθάνεσθαι.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῖν γαλεπὸν ἐπιστήσονται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Hesiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Βῆσσα

Ità vertit apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. *c.* 4. Grotius; quam mirum αὐτῷ repoluisse denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præsertim cùm & in versione illud potius expresserit, & Heinsium audire potuerit, de scriptura gemina monentem *in notis ad Hesiodum*: ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, ἐστ, ὁ χρὴ πάντα αὐτὸς, τετέσθαι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ἦν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaque dixit Hesiodus, hæc est, qui ipse; non autem,* ὁ αὐτῷ, *qui sibi, sapit*, juxta illud Euripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi professum sapere, sibi qui non sapit.

à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. relatum, à Ciceron. *famil. l.* 13. *epist.* 15. Lucian. in *apolog.* Plut. *de Lacend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* usurpatum. opponitur autem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ δι' ἑτέρου πρὸς πειθήνιος σοφῷ γενέσθαι. Eandem hanc lectionem confirmat Aristides rhetor, in *orat. Platon.* 1. non quidem ut vulgò legitur, sed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod.* 247. qui ubi Hesiodia illa recitaverat, subjungit: Πρῶτον μὲν ἄριστος ὁ αὐτὸν εὖ εἰδὼς τὰ βέλτιστα. ἔπαινος ἡ ἀμαθία, τὸν ἔτε σωφρονοῦντα. ἔτε πειθόμενον. μέσον ἡ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀριθμῷ ἕβδομος, τὸν πρὸς σωφρονοῦντα πειθόμενα, πρώτῳ χρήσω τοῦ νοήσαντος, ἅτε βελτίονι τοῦ μετ' αἰνοῦντος, καὶ τε πειθομένῳ. Et mox: Τὸν μὲν πρῶτον ἄνδρα, εἰς θεὸν καὶ θεῶν ἐγγὺς σοφὸν πολὺ κρίπτειν ἐμοὶ δοκῶ, ὃς καὶ αὐτὸς πάντα νοήσει τὰ ἡ ἐπίστασθαι καὶ μανθάνειν δύνηται. Sed & Aristoteles *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 4. & Diogenes Laert. *l.* 7. apud quem Zeno Hesiodi versiculos illos non sine nota aliqua refingit, ut dicatur,

Κεῖνος μὲν πανάριστος ὃς εὖ ἑαυτῷ πάντα
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀγαθὸς, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρείσσονα γὰρ εἶναι τὸν ἀκοῦσαι καλῶς διδάσκοντα τὰ λεγόμενα καὶ χρῆσθαι; τῷ δ' αὐτῷ τὸ πᾶν συνιέναι· τὸ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνιέναι· τὸ δ' εὖ πειθόμενον προσεῖναι καὶ τὸ μανθάνειν. Quod etiamsi Themistio *in orat. quinquennal.* placuisse videa; mihi tamen eodem loco habetur, quo Zenonis ejusdem cavillum illud, quo Phocylidis monitum remini non probatum eludere conabatur. (κύσης.

Μισὶ δὲ Κλέων ὀνήσας, πλὴν γ' ἀμφοῖν μόνον ἀ- de quo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad.* c. 4. Verùm propiùs accessit Arrabanus apud Herodot. *l.* 7. Ἴσον, inquit, ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κέεται, φρονέοντα εὖ, καὶ τὰ λέγοντα χρηστὰ ἐπίστασθαι ἀκούειν. Cæterùm Hesiodo suffragatur prorsùs Aristoteles *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 4. quo loco non primus tantùm versiculus ad autoris mentem rite effomatus reperitur; sed & quartus, qui hoc admisso, prout superiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhiberur. siquidem αὐτ' αὐτὸς ibi legitur, quod μηθ' αὐτῷ apud alios, etiam qui mendum potiùs fatiulerant, mendosè habetur. Greg. etiam Naz. *tp.* 43. Ἀνάσσομαι ἡ, (τοῦτο γὰρ ἀντὶ μέσου) οἱ μὴτε αὐτὸς νοῶσι, μήθ' ὑπ' ἄλλου μανθάνοντες, τὸν τοῖς σωφρονοῦσι συνιέναι. τὸν δὲ ἄλλου μανθάνοντα καὶ πειθόμενον· μηδ' αὐτὸν ἐν τοῖς ἀνοήτοις ἀριθμεῖσθαι· ὁ δὲ τὰ ἑαυτοῦ. Basil. *l. c.* ὁρᾷς ἐν τούτοις ἡμᾶς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐπαινούμενον ἔχοντα, καὶ τὸν μὲν, ἐγὼ μὲν οὖν ἂν ἐπαινοίην ἡ μάλιστα τὸν ἑαυτῷ ἐπιστάμενον, τὸν δὲ, εἰ ἄμεινον μὲν ἢ τὸν παρ' ἑαυτῷ φῶντα· ἐσθλὸν ἡ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς ἐπισταμένοις ἐπόμενον· τὸν δὲ ἐπιστάμενον, ἀχρεῖον ὄντα σφᾶς. Ambros. *in epist.* 2. *ad Cor. orat.* 18. Ὅταν τὰ συμφέροντα ἐπαινῶμεν, σοφὸν τὸν ἀληθεύοντα, καὶ αὐτοὶ σωφρονοῦμεν· ὅταν χαριεντιζώμεθα ἕτερον. ubi, quod noster, illum primæ notæ sapientem cundæ σωφρονοῦντα nuncupat. Cicero *pientissimum esse dicunt eum, cui quid* ... *ac in mentem: proxime accedere* ... *bene inventis obtemperet. in stultitia* ... *nis enim stultus est is, cui nihil* ... *quàm ille, qui quod stulte alteri* ... *probat.* Minutius apud Liv. ... *vi, eum primum esse virum, qui* ... *rem sit: secundum eum, qui bene* ... *nec ipse consulere, nec alteri parenti* ... *nii esse. nobis quoniam primus* ... *sors est, secundum ac medium* ... *rare discimus, parere prudenti in* ... nec. item *de benefic. l.* 5. *c.* 21. *secundæ virtus est. sive ut Scholi* ... *dice meo,* (nam & Lipsius lect... vertit) *Non moneri,* (hoc est, ... *primæ virtus est: velle ac posse sec...* *Animus, quod paucis, sui rector, opti...* *qui admoniti in viam redeunt.* Tale ... pigeatve, Marcus vult istic; ... Constantinopolitanos suos de... *lex. c.* 1. μετ' αὐτὸν τοὺς ἐπαιν... μηθ' ὑπὸ ἄλλου πειθομένους ἀκούσαντας. huc Philippidæ Comici in *Anaxil.* 2. *tit.* 1. illud:

Ὅτ' ἂν ἀμάρτῃς τι, χαλε...
Μάλιστα γὰρ ὄνησ' αὐτὸς τὸ...
Nè turpe vinci, siquid erraverim...
Hæc namque vera est ad bene...

Sophocl. *Antigon.*

Θνῄσκει τὸν εἰδότ' εὖ πάντ'...
Εἰ δ' ὧν ἐγὼ φίλος χρὴ σὸν...
Καὶ μὴ λεγόντων οὐ χρὴ...
Hoc mi videtur, expedire pluri...
Scientiâ plenus si quis...
Sin minus hoc, (nam...) ...
Bonum est à bene ...

Et *ibidem*:

Τῶν δ' οὐ, τίνων, ...

Τῶς πᾶν κοινὸν ἐς τὸ μέσον φέρειν.
Ἐμοὶ δ' ἁμάρτη. κἂν ὁ γείτ' ἐς' ἀγὴρ
Ἀζηλ[illegible], μηδ' ἀφαιρεῖσθ', πίλει'
Ἀνδρεῖα τοῦ σώφρονος ἐστὶν ἀρετά.

Hæc ut modestè pectore evolvas, rogo:
Errore cunctis insitum mortalibus:
Ut ille nec sine mente, nec vacuus sui,
Remedia qui recepta implicitus malis,
Nec parcitatem addit errori suo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.

Reinecmus illuc, undè non decuit prius
Abire; sed nunc casta repetatur fides.
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccâsse, pene est innocens.

Andocides *orat. de reditu*: Καὶ ἐυτυχέστατοι μὲν, εἰ μηδὲν ἡμάρτομεν· ἐξαμαρτόντες δὲ σωφρονίσαντες ἡμᾶς, οἱ ἂν ἧττον ἁμαρτάνοιεν. Gregor. Naz. *in patr. jurand.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον· ἡμῖν δὲ θεῖον· τὸ δ' ἐξαμαρτάνοντας διορθοῦσθαι, ἀνθρώπων μὲν, ἀλλ' ὁπωσοῦν, ἡ τῆς σωζομένης μοίρας· τὸ δὲ ἀμεταμέλητον, τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπηνοῦς δεῖ φύσεως, καὶ οὐδὲν ἂν ἐκείνης ἐνεργωτέρου. Idem in *Apolog.* Κἂν οἱ τὸ ἀσφαλὲς τοῦ λόγου μὴ σώζοιεν, ἀλλὰ τὸ γλυκὺ διώκοιεν ἐκεῖνο, τὸ ἁμαρτάνοντας μεταμέλεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἀβρώστου, τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως, καὶ τῆς ἐνδείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἢ πάντων ἄριστα, καὶ σπάνια λογιῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν· τὸ δὲ βεβρωθῶσι, καὶ εἰς ἀλλήλας ἐπαναλῦσι, τῶν χυμῶν, καὶ τῆς ἕξεως. Idem *frenic.* 1. & *adv. Julian.* 2. Μέγα μὲν τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν· ἀλλὰ πολὺ ἀνθρωπικώτερον, ἢ μὲν τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν, ἀπηνὲς καὶ ἀνήμερον· ἐν δὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ φύσιν ἔχειν ὁ θεὸς ἀνέτρεψε· καὶ ὡς ἐμοὶ γε δοκεῖ, τὸ μεταμελητὰς εἶναι καὶ παιδαγωγοὺς, ἐπαινέσαι. Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 361. Καλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτεῖν, καὶ οὐδὲν ἧττον ἐγγύθεν καλὸν ἦν τὸν ἁμαρτόντα γνωρίσαι, καὶ ταχέως ἐξανορθῶσαι τὸ πλημμεληθέν. Idemque *ibid. ep.* 435. Τὸ μὲν ἁμαρτεῖν θεῷ μόνῳ, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει· τὸ δὲ μεταγνῶναι ἐφικτὸν ἅπασι καὶ χαλεπὸν ἀδιάφορον, ἀνθρώπου δὲν ἐναγὲς καὶ τὸ μὴ πολλάκις ἁμαρτάνειν σφῷ ἀκίνδυνον, ἀλλοῖον σφῷ ἐγγίνεται θεῷ· καὶ τὸ ἧττον μὲν ἐπαινεῖν, βέλτιον δὲ πολλαπλασίως τὸ μὴ σφῆλαι μᾶλλον ἐμιθέειν τοῖς ἁμαρτήμασιν. Julian. *epist.* 3. *Primus gradus felicitatis est, non delinquere: secundus, delicta cognoscere. Ille innocentes quæ fecerit; hæc medela, quæ sanet.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. c. 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, sed vitare: secunda, perpetrata corrigere.*

Καινοφωνίας] Vide *l.* 1. § 16. κοινογνωμοσύνη. *l.* 7. § 4.

Ἐκ ἡδῦ] Aug. *contr. Julian. lib.* 5. *cap.* 7. Illud Lucani *l.* 9. de Catone elogium refutat.

In commune bonus: nullosque Catonis in actu
Surrepsit, partémque tulit sibi nata voluptas.

quoniam, inquit, *& quod non faciebat sine voluptate non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ. l.* 4. § 140. *Virtus esse nulla potest, nisi sit gratuita. nam quæ voluptate, quasi mercede aliquâ, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióque virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis causâ facit.* Allusum est forsan ad Gorgiæ Leontini dictum, qui interroganti, τίνι διαίτῃ χρώμενος ἔτως ἐμακρώθης ἐν μὲν αἰδοίοις τοσοῦτον χρόνον ζήσειν, respondit, ὡς οὐκ ἂν ποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnosoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chrysippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, οὐδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πράξειν, οὐδὲ παραδώσειν τοὺς πολίτας. Antisthenes verò suis præcipit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτείναι ποτὲ, ἕνεκα ἡδονῆς, *ut ne digitum quidem voluptatis causâ unquam extenderent.* Theodoret. *therapeut. l.* 12. cujus illud item celebratur; Μᾶλλον μάλλον, ἢ ἡδέως. *Furere malim, quàm voluptate perfundi.* Laert. *l.* 7. Sext. Empir. *adv. Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. lib.* 3. *cap.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therapeut. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipsi in hanc partem fecessionem quandoq; feciſſe vili sunt. quod de Aristone Magistro suo festivè Eratosthenes apud Athen. *l.* 7. Τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μακρότατον διοχυρίσαντες, καὶ ἀναφαινόμενοι παρὰ τὴν ἡδονήν. Neque tamen ullo modo admittendum, quod Epiphanii codices habent, *adv. hæres. l.* 3. *tom.* 2. *epilog.* § 9. Chrysippum statuisse τὸ τέλος πάντων τὸ ἡδυπαθὲς εἶναι. nec id sanè Epiphanius unquam dixerit. Verùm aut vitiata ista, & ἀπαθὲς pro ἡδυπαθὲς legendum; aut loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, quocum istud probè convenit, τὰ σύμπαντα συνίστασθαι ἐξ ἡδονῆς. *voluptate constare omnia*, tribuendum. Cæterum in dogmatum priscorum illorum recensione Epiphaniana haud patica istiusmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrent.

Ἡ ἐνδοξον] Contrà quàm illi, *qui nihil honestum esse putant, nisi quod in vulgus gloriosum.* Cicer. *Academ. lib.* 4. Senec. *de beat. cap.* 20. *Nihil opinionis causâ, omnia conscientiæ facta.* Et *epist.* 113. *Nihil sit illi cum ambitione & fama: sibi placeat.* De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert.* Vide *lib.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§ 13. Τί ἐν ὁ χρῆ; Bernard. *de hon. deser.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bellialior est homo,* (hoc est, ut Simocat. *epist.* 13. Τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non videns.*

Τί ἄλλο θέλεις;] Puta laudem, aut mercedem. ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

§ 14. Ὡς μὴ Θ. | Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναλλαγὴν | Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναλήψεως | Verbum idem de Domino Jesu, sed sensu paulùm diversâ usurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act. c.* 1. *v.* 2, 11, 12. Et indè ἀνάλημψις, de ejusdem ascensione usurpata Luc. *Evang. c.* 9. *v.* 51. Verùm in istis τὸ ἀνὰ *subvectionis* significatum obtinet, ut rectè Beza; non *restitutionis*, uti Budæus & Erasmus de voce altera, sed ratione tamen haud eâdem uterq;, censuerunt. quum Marco nostro *reditum* & *resumptionem* designet. quomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur sive *receptio*, ubi *corpus* asserit *ad terram unde sumptum est, reverti, spiritum ad Deum, à quo prodierit, recipi. Eccles. c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ ἀσυμπτώτου | id est, *Deum* ipsum, unde decisus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα ἀφίησιν, ὅτω καὶ τοῦτον ἀσυμπτωτικὸν λόγον ὄντα τῷ κόσμῳ, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὸ μὲν παρατέτηκεν, τὸ δ' ὕστερον | Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epist.* 99. *Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita brevitatem hujus spatii, per quod citatissimi currimus. observa hunc comitatum generis humani eâdem tendentis, minimis intervallis distinctum, etiam ubi maximis videtur.* Et *epist.* 49. *non possunt longa intervalla esse, in ea re, quæ tota brevis est.*

§ 16. Ἐντὸς ὀλίγα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις | Novi esse videntur argumenti ista: nihil statuo tamen. Possunt autem intelligi, vel de mutatione ac metamorphosi illâ stupendâ, quam in sapiente suo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote quî ὁ χθὲς ἠθικὸς ἅμα καὶ κακὸς, τὸν αὐτὸν ἄφνω μεταβεβληκὼς εἰς ἀρετὴν, καὶ γέγονεν ἐκ βυσσοῦ καὶ ἀχεροῦ καὶ λυγροῦ γεγονὼς, εὐφυὴς, θεοειδὴς, καλλίμορφος. ὁ κακὸς περὶ δείλης ὀψίας ὁ καθαδρώδης ἰμπλήκτου καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος, καὶ δῆλος, καὶ πάνυ, καὶ ἀπόπας, αὐθημερὸν ἀνίσταται καὶ βασιλικὸς καὶ ὁλόκληρος γοργὸς, σώφρων τε καὶ δίκαιος, καὶ βίαιος καὶ ἀδέξιος ὁ χθὲς φύσας, ὀδ' ἥκλινε σώφρων τὸν καὶ ἀπαλὸν, ἀλλ' ἐν ἀθανεῖ καὶ ἀπαλῇ ψυχῇ καὶ ἀνάσκητῳ καὶ ἀβεβαίῳ, τὸν τέλειον ἄκρον φρόνησιν ἰσόθεον διάθεσιν, καὶ ἀμεταπτωτον ἕξιν ἐγκατοικίζει, καὶ ἐξαίφνης ἥρως τις, ἢ δαίμων, ἢ θεὸς ἐν θνητοῖς τὸ κακὸν ἠφάνικεν. vel etiam de vulgi mutabilitate, καὶ ὅτι τὸ εὐμετάβολον τῆς εὐτυχίας δηλοῦσιν, *supr.* § 3. quibus hodiè quis bellua aut simia, eisdémque rursus intra paucos dies idem genius aut Deus. Ità Athenienſi populo, ut Aristoph. *equit.*

Ὃς τῶ μὲν ἐδεῖς, αὔριον δ' οὐφείλεται.
Qui nullus hodie, cras futurus summus est.

De Menedemo Laërt. *l.* 7. Τὰ μὲν ἄφρονα καὶ ἀσεβῆ καὶ ἀνόσια τοῦ πρὶν Ἐρετριέων ἀνδρῶν ὄντα δ' ὑπερμεγέθη, ἔτι καὶ νῦν πᾶσιν ἐγκεί-

σθαι. Insigne autem inconstantiæ popularis istius exemplum in Christi famulis sacra pagina suppeditat. Paulus & Barnabas Lystris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem paulò post λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Luc. *Act. c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Paulus idem à Melitenſibus pro *homicida* vel *facinoroso* habitus, quem *Nequitia* ultrix à tergo insequeretur, dum viperam è manu pendentem conspicantur; mox tamen idem absque ullâ eadem pro *numine* suspicitur, ubi bestiam absque lesione ullâ excussam vident. μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid. c.* 28. *v.* 4, 6. Melius autem hîc Guil. Xyland. *Intra decimum diem Deus tibi beris eis, qui te nunc bestiam & simiam putant, redem ad præcepta & venerationem mentis redieris*, &c. quàm Mer. Casaub. qui è contrario sic exhibet; *Intra decem dies Deus habeberis, qui, si ad rationisque venerationem redieris, nihilo te ro aut simiâ præstantiorem censebunt.* Pro calculum dabit Epictetus, cujus hæc sunt *Enchir. c.* 23. quæ & Marcus forsan ob oc buit cum hæc scriberet, certè Marci mo candæ commentarium exhibent luculen Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; καταλλάζου καταγλαδιαφώρου, ὡς ἡδαμωσοφίαν λων, ὡς ἐρέγλων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφ λήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρὺς; μὴ μὲ χρὴ ἧσσ ἢ βελτίων σοι φαι ἴσχυ, ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ πλασθῆ εἰς χάρεσν καὶ ἄκρα, οἱ καταγελῶντές σου ἐστίγην, σον θαυμάσουσιν· ἐὰν ἢ ὑπὸ τῆς αἰσχ σλήψῃ καταγλώτα. Vide *ad l.* 9. § 8. & *l* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μέλλεις ἑκατὸν ἔτη ζῆν cum prioribus videntur cohærere. *quam annos immunerabiles victurus* istud enim, aut ejusmodi aliquid nec dum est. Senec. *ad Marc. c.* 11. *hoc tam contemptum animal mortes? tationes oblitum conditionis suæ venit? eterna velunt animo, & in nepotes ac disponit; cùm interim longa conatum primit.* Bernard. *ad Eugen. de consi longiora sibi vita metitur tempora, greditur iter exterminii, transiens vita ductiori solicitudine? indè est quòd hominis tia à se exules per oblivionem, in alia solicitudinem migrant sæcula, non profuturo. at prudens homo longioris vitæ* incertæ. Vide *infr.* § 32.

Τὸ χαλεπὸν ἐπίσταται | *Festinandum est tergo mors.* Senec. *ad Marc. c.* 10. natum ille habitum. Synes. *epist.* 12.

ὑφῶσιν. *nisi mors præveniſſet.* Vide *lib.* 2. § 4. & *l.* 6. § 20. *& infrà* § 26.

Ἕως ζῶ, ἕως ἕξεσι | Quod Apoſtolus *ad Galat. c.* 6. *v.* 10. ὡς καιρὸν ἔχωμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & quod Petronianus ille, ſed ſenſu ſequiore; *Ergò vivamus, dum licet eſſe bene.*

§ 18. Ὄσιον ἀρρλίας | imò εὐρυθμίας. ità *infrà* § 24. εὐρυθμίστερος. & *lib.* 12. § 2. εὐρυθμήσεται Magnam ibi tranquillitatem conciliat, qui aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex ſapientiſſimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qui liti alienæ immiſcet ſe.* In ejuſmodi ergò homines quadrat diverbium à Zenobio ac Suida relatum, Ἀνδρὶ λύδῳ μεμίγμεθα ἢ λίθῳ, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελαθὼν ἐνεκάλυψε. *Lydo negotia cum nulla eſſent, foras profectus conquieſcit.* Vide *ad libr.* 2. § 7. & *l.* 3. § 4.

Ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ | Vide *ad lib.* 2. § 8, 14.

Ἢ χρὴ τὸν ἀγαθὸν | Xylandro libens accedo, qui pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα ſubſtituit, cujus illud, τὸ μέλαν εἶδος, quod ſequitur, fuerit. Annot. Lugd. ampliùs mutat, vúltque, δεῖ χρὴ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum cenſet: totúmque locum, uti mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν ἦθος περικλέπτῃς | *Non circumſpicit nigros mores.* Xyland. *aliorum,* nimirum. Meric. ut activo ſenſu verbum accipiatur. atque ità *l.* 7. § 55. Μὴ περικλέπτε ἀλλότρια ὑγιαινοντα. & *l.* 5. § 3. ἀ σὺ μὴ περικλέπτε, ἀλλ' εὐθέως πέραινε. Cæterùm D. Boot. mavult περιτρέπῃς legi, ut reſpondeat τῷ πρόσθεν ὀφθόν, quod mox ſequitur. *Ne eorum inſtar, qui nigris ingeniis ſunt præditi, circumagaris, & obliquus ac tortuoſus incedas.* D. Junius denique neq; de *Agathone,* neque de *moribus nigris* iſtic quicquam vult dici. Sic itaque conjecturâ ſanè probabili admodum, mutatione haud enormi, locum animat poſſe reſtitui, ut cum præcedentibus cohæreat; χρὴ ὄντως, χρὴ ἀγαθὸν· μὴ χρὴ τοιούτοις περικλέπτῃς, &c. *ut quod facit, ſit juſtum, & pium, & bonum: neque tam pigritiæ & ſegnitiæ, ſive quod ſegnum ac pigrorem eſt, circumſpiciat; ſed rectà procedat.* Quid ſi Xylandri lectione ex parte admiſſâ, ſic concinnaverimus? ἢ χρὴ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν ἦθος ἔχ. δεῖ δὴ μὴ περικλέπτῃς, &c. Videſint alii.

Ἐπὶ τῆς γραμμῆς | *Quaſi ad lineam ductam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Lineæ inſiſtere,* pro in inſtituto perſiſtere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab inſtituto & propoſito deerrare & divagari. quod à re Geometrica ſumtum cenſet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agoniſt. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Ἐπὶ τῶν ὀρθῶν | Ità *l.* 5. § 14. κατορθώσεις ὀνομάζειν, τὸ ὀρθοπλεῖν τῆς ὁδῷ συμαίνουσι. quod *l.* 4. § 37. κατ' εὐθὺ φέρειν. & *l.* 10. § 11. εὐθυπορεῖν πεφύκεν. Apoſtolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδεῖν. ſicut Lucas, ſed citra metaphoram iſtiuſmodi, *Act. cap.* 16. *v.* 11. & *cap.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομεῖν.

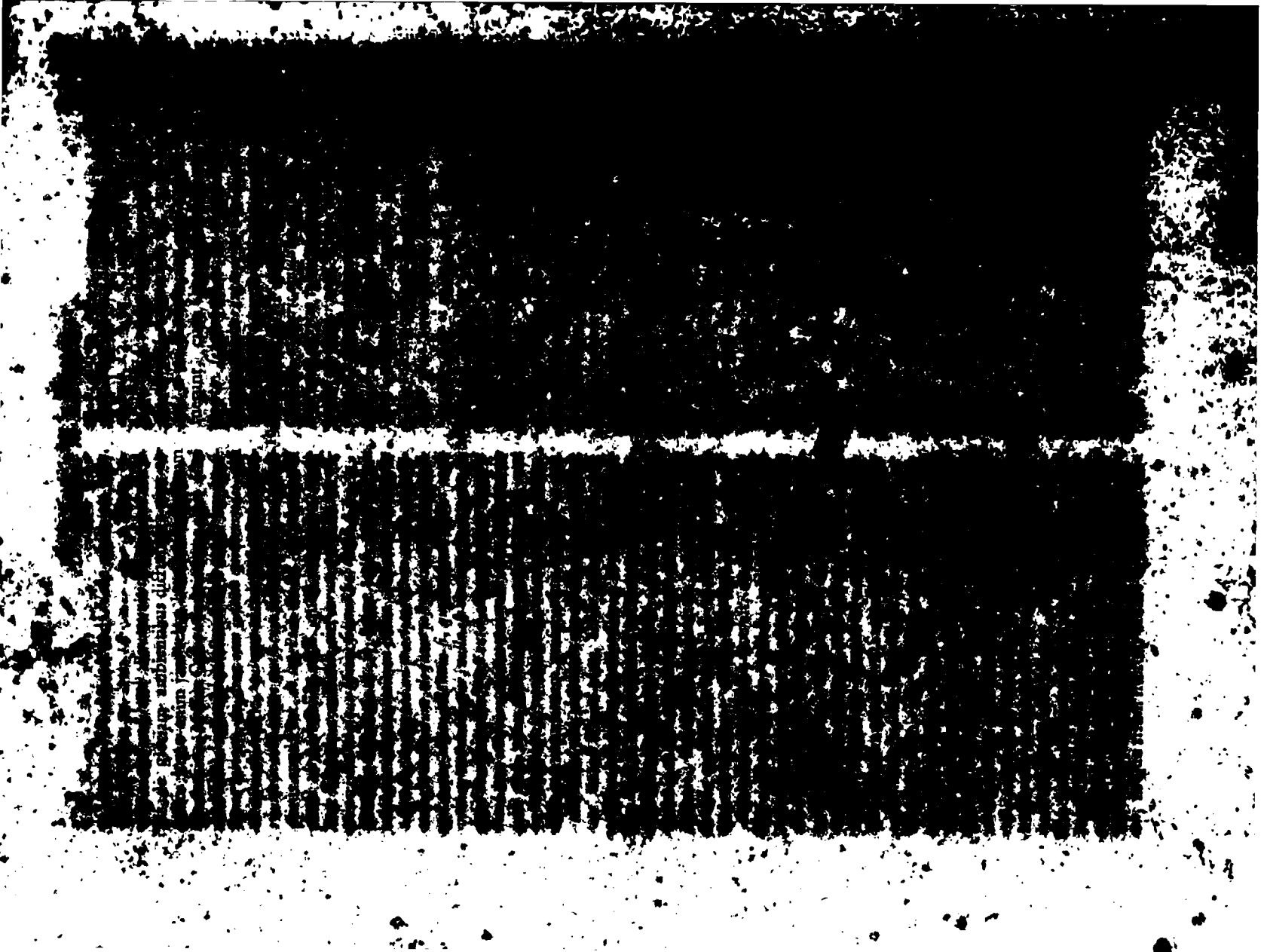
Μὴ διῤῥιμμένον | *Non vagum.* Xyland. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto quodam animi æſtu jactatum & abreptum, & quaſi disjectum. quod in ſacris Scripturis occurrit toties *neque ad dextram neque ad ſiniſtram,* i.e. nequaquam *declinando. Deut. c.* 2. *v.* 27. *&* *c.* 5. *v.* 32. *&* *c.* 17. *v.* 11, 20. & *c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Joſh. c.* 1. *v.* 7. & *c.* 23. *v.* 6. *Reg. hiſtor. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. *&* *l.* 2. *c.* 2. *v.* 19, 21. *&* *l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. *&* *Annal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. *Eſai. c.* 30. *v.* 21. quia πρόσθεν ὀφθὸν præceſſerat. Poteſt tamen ab oculorum affectione ſumptum eſſe; eâ nimirum, quam Galen. *comment. in Hippocr. prognoſt.* 1. ἵππος dici teſtatur, quando oculi ſunt ἀσπιδίσκοι, ἢ καὶ ὑπόψυροι δὲ πεσόντες. id vitium aliquando initium, aliquando eſt adventitium. de iſto Hippocr. *prænot. Coac.* § 218. πονηρὸν ἢ. τὸ τὰς ὄψεις πυκνὰ διαβρίπτειν. hoc eſt, ὀφθαλμοὺς διῤῥιμμένους ἔχειν. Ex huc alluſum fuerit, ſi περικλέπτῃς retinetur.

§ 19. Ὁ δὲ τιὼ ὑστεροφημίαν ἐπιπομπεύων | Retundi meritò digna vanitas illorum, qui de nomine ſuo propagando & ad poſteros tranſmittendo ſolicitè ſatagunt. nec tamen, quam ſui ſit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incurioſum prorſus eſſe quenquam fas eſt. Optimè Plato *epiſt.* 2. Ἀνάγκη γὰρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν ἢ τῶν ἐπείτα χρόνων ἐπιμελὴ ἢ πυγχάνουσι κατά πινα φύσιν, οἱ μὲν ἐνδοξοτάτου δόξαντες ὑδὲν φροντίζοντες αὐτῶν, οἱ δ' ὅτι ἐπιμέλεσθαι πᾶν ποιοῦσιν, ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούσωσιν. Verùm ἐπιπομπεύειν, ſcil. τινὶ, eſt rei alicui nimiopere addictum eſſe, ut ad eam quaſi attonitus & perculſus conſiſtas, aut ſaltem pro re eximia & admiratione digna habeas: quomodo ergà famam poſthumam afficiuntur. eſt à ratione omni alienum. Socrates apud Plat. in *Phædone,* σωφροσύνην definit, τὸ μὴ περὶ τὰς ὀπτασίας μὴ ἐπιπομπεύειν, ἀλλ' ὁλιγώρως ἔχειν ἢ κοσμίως. *Cupiditatibus non eſſe vehementius adductum, ſed parvi pendere & modeſtè habere.* Ariſtot. *hiſt. animal. lib.* 6. *c.* 18. χρὴ πάντων ὃ ἅπαξ ζώων κοινὸν, τὸ μὴ περὶ τιμὴν ὀπτασίαν ἢ, τιμὴ ὑδατινὴ ἐπιπομπεῖς, τιμὴ ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα Ibid. *l.* 9. *c.* 5. Οὕτω δ' σφόδρα ἢ οἱ πέρδικες, ἢ οἱ ὄρνιγες ἐπίπλητοι περὶ τιμὴν ὀχείαν. ὡς' εἰς τοῦ παιδιοῦ ἐμπίπτουσι, ἢ πολλάκις κρατοῦσιν ὑπὸ τῆς χαρᾶς. quod Plin. *l.* 10. *c.* 43. vertit, *Rabie quidem tanta feruntur.* quomodo Flacc. *ſerm. l.* 2. *Sat.* 3.

Inſanis veteres ſtatuas Damaſippus emendo.

hoc eſt, ἐπιπομπεύειν περὶ τοῦ ἀνδριάντος. Marcus ipſe *l.* 1. § 6. μηδὲ περὶ τὰ παιδικὰ ἐπιπλῆξαι. *neque rebus iſtiuſmodi addictum eſſe.*

Ἐγκρατὴς

quæ ſcil. rarum ad nos facit, *gratiorem habemus*. Senſu futurum vis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterum ἀπὸ illud vult idem eſſe ac novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπὸν, πᾶν τι ἐν ὑποστάσει κρῖνον, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ita ex ſe pulcrum eſt, ut aliena laus ei nihil adjicias.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpaſſe *ſuperius* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λοιπὸν ſatis crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σώσιμα λοιπόν. *Tecto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δοίξας τοίνυν χάριν τῷ Ἀβραὰμ τούτου, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπαίνει λοιπόν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καλὸν ἐξ ἑαυτοῦ καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν καλὸν ἀκεραίως ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ παρατιθὲν ἀπαθῆ καὶ ἀμίαντον κακίας. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἦν ἄρα τι ἐκτὸς τοῦ ἔπαινον | Eſt enim ὃ ἔπαινον ἀεὶ ἔχον. ut *ſupr.* § 19.

Οὔτε γὰρ χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψασθαι οἱ εὐεργετήσαντες, ἢ δυσχερᾶναι, ὅσῳ οἱ βοηθοῦντες μᾶλλον ἀναλογιώμεθα, ἢ μᾶλλον βόρδορον, καὶ ταῖς πτέρναις τῇ ἐπιμιξίᾳ συσχόντες, ἵνα δυσχεράνῃ καὶ μεθεκτικὸν ἢ πολλὰ τῶν κατάλληλον χρημάτων τοῖς ἐπαινέταις, εἰ μὴ βλάπτοι τοῖς ἐπαίνοις ἐφαλλόμενον. νυνὶ δ' ἔχ ἔστι τοῦτο ἴδειν. πόθεν; ἀλλ' ὅσῳ ἐμοὶ, τοῦτο μᾶλλον καὶ δυσχεραίνω καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἄγειν ἑαυτὸν ἐθιζομένῳ εὐφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἀμαρτάνειν δόξειε, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σπάνιον καὶ ἀσύγκριτα ἄγων. ὁ τοίνυν ἐπὶ ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἐπαινῶν ἐν ἐπαινέταις, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφελίμοις ὄντες καὶ χρήσιμοις. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς χάριτας ἐπαινέτου ἀνδρὸς ἢ πυθέσθαι καὶ ἀκοῦσαι οἰ ἀλλὰ καὶ πρᾶξαι δίκαια ἐπιτηδείως. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam crescere, & immenſum calcar gloriæ habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Pont. l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſcunque bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere, vel decedere.

Ὅλως ἢ δ' ὅλως καλόν τινος χρείαν ἔχει. | Leg. τί δ' ὅλως ἔστιν καλόν [ὃ] τινος χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. nihil ſi ἐριστικῶς placuerit, ἔστιν χρείαν ἔχει; ecquâ re indiget? Quid potius adjecta poſcere videntur. Τὸ ἔντιμον Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Ἐπαινούμενον δὲ ἑαυτὸ χεῖρον | Annot. Lugd. ſine cauſſa interſerit, quum oratio adhuc recta ſit. Lugd. fit erotematica. σφαδάζοντον autem dixit, ut & mox, σπαράττειν, Συνδιαπαλαίειν. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀδύνην. § 41. ἀγχόνην, quibus ab Ariſtophane in *Ranis* uſurpatis Ariſtoteles notavit *rhetor. l.* 3. *c.* 2. χονδύλειον. ἰκανδύλειον. λοιδόρημα τὸν, νευρικὸν. eaque σφᾶς τὸ ἄκρατον ποιῶν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐφυᾶ | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ αἰὴρ | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πᾶς ἢ ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q.d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ condi-tis.

Πρὸς ὃν τινα ὑπόστασιν | *In alium, qualiſcunque is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti; *quum aliquandiu in terra delitescere*, vel *permanere.* idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, πρὸς ὕστατα ὑπομένειν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμένουσα | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsus Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in Zenone: Τὴν ψυχὴν μὴ διαμένειν ὑπολαμβάνειν φασὶ τὴν τῶν ἀθανάτων. Cic. Tuſcul. *l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ ipſorum nobis tarquinios, tanquam carnificibus: diu manſuros* (aiunt) *animos, ſemper, negant.* Verùm nec hæc in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca rem ſaltem etiam beatorum animas ſuis curas; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parvæ ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum plerumque retulit, ego nullum aſſequor) ex Stoicorum ſententia: Διαμένειν τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος ψυχάς. Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν γενητὴν μὲν φαυλικὰ λόγου· ἐκ ὑλῆς δὲ τοῦ σώματος ἀπολλαττομένην φθορᾶς, ἀλλ' ὅτι μάλιστα πολὺ χρόνου καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν ἀπὸ σωμάτων, μέχρι τοῦ ἀναλυθῆναι τὸ σῶμα· τὴν δὲ ἀπὸ ἀνθρώπων, μέχρι τοῦ ἐκπυρώσεως. Reſpexit horſum Dionyſius Halicarn. (ceſumſi leviculè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἀθάνατοι μέχρι τοῦ παντὸς πυρώσεως αἱ ψυχαὶ πᾶσαι ἦσαν, καθάπερ ἐνόμισε τινὰς τῶν παλαιῶν, ὑπεναντίως ἂν ἔχειν τὸ τῶν ἀναλωμάτων ἀνθρώπων, ἐλάχιστον

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in quo versabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, c. 28. *Nè inviderit fratri tuo: quiescit tandem tutus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cælo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securiorem sortitus est. non reliquit ille nos, sed anteceſſit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; c. 17. *Qualem me cogites, accipe. lætum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimæ, quum animus — ad summa prorumpit, & pulcherrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatisque suæ memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excessu dejectæ animum erigens c. 25. *Non est quòd ad sepulchrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istic jacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quàm vestes, aliáque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paulùmque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia sitimque omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipitque illam cœtus sacer, Scipiones, Catonesque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & quæ sequuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc ubi inveni, relinquam: ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenóque detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longioríque proluditur. quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loco in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem. alia vitæ nos expectat, alius rerum status. nondum calcem nisi ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. quid cunctaris, quasi non prius quoq; relicto, in quo lateras, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum quoque magno ipsa matris expulsus es. gemis, ploras. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignoscì. rudis & imperitus omnium venerat: ex materno visceruni calido mollique fomento, afflavit aura liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus antè pars fueris. æquo animo membra jam supervacua dimitte; & ipsum corpus inhabitatum diu pone. scindetur, abruetur, abolebitur. quid contristaris? ità folet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. quid ista sic diligis, quasi tua? istius opertus es, Veniet, qui te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atque elidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantùm potes, subvola: jam hinc altius aliquid sublimiúsque meditare. Aliquando naturæ tibi arcana retegentur: discutietur ista caligo; & lux undique clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: quam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. quid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, æternitatem propanere.* Vides, quàm magnanimè, quàm magnificè se effert, dum mulierculis solamina adhibet: dum Lucilium suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: *οἷς χρεὼς ὑπερξαιρέτους ἀναμιστοβίους* de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs accessit.* Vis igitur, quibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qui de morti propinquis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Quid reverà Seneca ipse hac in parte senserit? Audi Lucilium suum alibi sic alloquentem, *ep.* 54. *Uni morbo quasi assignatus sum. satis apte dici suspirium potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim quicquid est, ægrotare est. hoc est animam ægere. itaq; medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac fortibus acquiescere. Quid hoc est? inquam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Quando? inquis. antequam nascerer. Mors est, non esse. id, quod antè fuit: sed quale sit, jam scio.* (ità sunt distinguenda, quæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti est, necesse est & fuisse antequam prodiremus in lucem: atqui nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, si quis existimet lucernæ pejus esse cùm extincta est, quàm antequam accenderetur? nos quoque accendimur, & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur: utrinque verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phœnissis hîc usurpare,

Ὀλ' Οἰδίπους τῇ ἢ τὰ πλεῖν' αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyss.* σ. *v.* 181.

Ἄλλοῖος μοι, ξεῖν', ἐφάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

quantùm enim Seneca iste ab illo mutatus; qui de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam disertè, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim quid ista sunt aliud quàm quod Euripides *Troad.*

Τὸ μὲ γὴν δύσαι τὸν θανεῖν ἴσον λέγω.
Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Quod Lucretius *l.* 3.

Respice item, quàm nil ad nos antacta vetustas
Temporis æterni fuerit, quàm nascimur, antè.

Hoc

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

quod Plinius *hiſt. nat. l. 7. c. 55. Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante natalem.* quod ipſi denique in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c. 19. Mors nos in eadem tranquillitate, in qua antequam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaque paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt. 63. Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, receptique nos locus alius; quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *epiſt. 76. Si modo ſoluta corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, quàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt. 117. Cùm de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt. 82.* & *ad Marc. c. 19.* Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ὑπόληψιν potiùs. Ità enim *epiſt. 102. Quomodo mollſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qui excitat: auſert enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen veræ habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriùs. Juvabat de æternitate animarum quærere; imò mehercule credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magis quàm probantium. dabam me ſpei tantæ. —— ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis ſecedit Seneca, dum *non probatis*, utì ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in quo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Quid divinus ille Plato, aut Socrates potiùs, quo nemo in hoc negotio aut fortiùs aut fidentiùs aut efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioſiſſimámque in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἐγωγε ἐν τῷ παρόντι οὐκ αὐτῷ τούτῳ ὑ φιλοσόφῳ ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονείκως· καὶ γὰρ ἐκείνοις ὅταν σκέπτωνται ἀμφισβητοῦσιν, ὅτι μὲν ἔχει οὕτω σκοπεῖν ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, ὃ φροντίζουσιν, ὅπως ὃ ἂν αὐτοὶ λέγωσιν, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο σφόδρα μοῦνον οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον διαφέρειν. ὃ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι σφόδρα μοι σπουδὴ εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, ταῦτα ἔχειν ὁλοκληρίζομαι γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ δέασαι ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς ἂν ἔχοι τὸ πειθώνιον· εἰ δ' ῥᾴδιόν ἐστι πολλαπλασιάσασθαι, ἀλλ' ἓν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν περὶ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀνοήτως ἔσομαι ὀδυρόμενος· ἢ δ' ὃς ἀγνοεῖ, μοι αὐτὸ ὁ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Quid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἐρχόμεθα ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus eſt jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem quidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l. 1.* qui & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſequi* ſe profitetur, *cùm ultrà quò progrediatur, quàm ut veriſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qui & percipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Quò faciunt & quæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem paulò antè poſuerat: Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦνδρες ἄλλο ἔστιν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἔστιν ἃ οὐκ οἶδεν. οὐδεὶς μὲν γὰρ οἶδεν τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniq; de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (quod & Lactantio, *Inſtitut. l. 7. c. 8.* obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit.* quid ſunt autem, inquam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatìs & illorum perſtrictionem in ſe continens, qui certi aliquid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, quæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῦν ἧ ἔν γε ἔτι, ὅτι παρ' ἀνδρὸς τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθοῦ· καὶ τοῦτο μὲν ὑπὲρ πάνυ δίκαιον εἰπεῖν. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic claudit: Καλὸν τὸ ἄθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις διισχυρίζεσθαι ὡς ταῦτα ἔχει ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέν τοι ἢ ταῦτ' ἔστιν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπεὶ περ ἀθανάτου γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, εὖ τε καὶ σωφρόνως ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεύσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utique & hæc, prout priora illa, optantis ſperantíſq; potiùs, quàm ſpondentis ſtatuentíſve, vera eſſe quæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa autumet. Scitè proinde Tert. de anim. *c. 1. Adeò omnis illa tunc ſapientia Socratis, de induſtria venerat conſultæ æquanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámq; futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loquitur, credebant, & quaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atq; humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαιότερον cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *ep. 2. c. 1. v. 19.* quibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qui in cœlis eſt*, Matth. *c. 16. v. 17.* & *filius*, qui *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c. 1. v. 18.* & ſpiritus, qui τὰ βάθη τοῦ θεοῦ *ſcrutatur ad* Cor. *ep. 1. c. 2. v. 10.* ea liquidò patefecerunt. Quo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qui iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c. 8. v. 24, 25.* & *Hebr. c. 11. v. 1.* nec *ſper* nobis *incerti*, ut illis, quod *Senec. ep. 10.* Sed certiſſimi *nomen eſt boni. Rom. c. 5. v. 5.* Præſertim cum illi, præmiorum iſtorum

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in quo versabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Nè invideris fratri tuo: quiescit tandem tutus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cælo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securioren sortitus est. non reliquit ille nos, sed antecessit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qualem me cogites, accipe. lætum at alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimæ, quam animus —— ad summa prorumpit, & pulcherrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatisque suæ memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excessu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non est quòd ad sepulchrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istic jacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quam vestes, aliaque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paulumque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia fitumque omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipitque illam cœtus sacer, Scipiones, Catonesque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & quæ sequuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc ubi inveni, relinquam: ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenoque detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longiorique proluditur. quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loco in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem. alia origo nos expectat, alius rerum status. nondum cælum nisi ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. quid cunctaris, quasi non priùs quoq; relicto, in quo lateas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum quoque magno ipsa matris expulsus es. gemis, ploras. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignosci. rudis & imperitus omnium veneras: ex materno viscerum calido mollique fomento, afflavit aura liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus ante pars fueris. æquo animo membra jam supervacua dimitte; & istud corpus inhabitatum diu pone. scindetur, abrumpetur, abolebitur. quid contristaris? ità solet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. quid ista sic diligis, quasi tua? istis opertus es, Veniet, qui te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantùm potes, subvola: jam hinc altius aliquid sublimiusque meditare. Aliquando naturæ tibi arcana retegentur: discutietur ista caligo; & lux undique clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: quam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. quid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, æternitatem proponere.* Vides, quàm magnanimè, quàm magnificè se effert, dum mulierculis solamina adhibet: dum Luciliùm suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: ὡς χαλὲς κατεξαρίσως ἀναμφισβήτως de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs accessit.* Vis igitur, quibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qui de morti propinquis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Quid reverà Seneca ipse hac in parte senserit? Audi Lucilium suum alibi sic alloquentem, *ep.* 54. *Uni morbo quasi assignatus sum. satis apte dici suspirium potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim quicquid est, ægrotare est. hoc est animam ægre. itaq; medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac fortibus acquiescere. Quid hoc est? inquam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Quando? inquis. antequam nascerer. Mors est, non esse. id, quod antè fuit: sed quale sit, jam scio.* (ità sunt distinguenda, quæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti est, necesse est & fuisse antequam prodiremus in lucem: atqui nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, si quis existimet lucernæ pejus esse cùm extincta est, quam antequam accenderetur? nos quoque accendimur, & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur: utrinque verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phœnissis hîc usurpare,

Ὀδὰ Οἰδίπους τὸ μὴ τὰ κλεῖν' αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyss.* π. *v.* 181.

Ἄλλοῖος μοι, ξεῖν', ἐφάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

quantùm enim Seneca iste ab illo mutatus; qui de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam disertè, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim quid ista sunt aliud quàm quod Euripides *Troad.*

Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.

Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Quod Lucretius *l.* 3.

Respice item, quàm nil ad nos anteacta vetustas
Temporis æterni fuerit, quàm nascimur, antè.

Hoc

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

quod Plinius *hiſt. nat. l. 7. c. 55. Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante natalem.* quod ipſi denique in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c. 19. Mors nos in eadem tranquillitate, in qua antequam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaque paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt. 63. Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, recepitque nos locus alius; quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *epiſt. 76. Si modo ſolutæ corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, quàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt. 117. Cùm de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt. 82.* & *ad Marc. c. 19.* Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ὑπόληψιν potiùs. Ità enim *epiſt. 102. Quomodo moleſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qui excitat: auferet enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen veræ habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriùs. Juvabat de æternitate animarum quærere; imò mehercule credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magis quàm probantium. dabam me ſpei tantæ. — ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis ſecedit Seneca, dum *non probatis*, utl ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in quo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Quid divinus ille Plato, aut Socrates potiùs, quo nemo in hoc negotio aut fortiùs aut fidentiùs aut efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioſiſſimámque in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι δεῖ αὐτῷ τούτῳ ὑ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀποδύτοι, φιλονεικῶς· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν δεῖ τὰ ἀμφισβητῆσαι, ὅτι μὲν ἔχει δεῖ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, ὃ φέρωνται, ὅπως ἂν αὐτοῖ ἔχοιτο, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο προθυμοῦνται. καὶ ἐγὼ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι πρῶτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. ὑ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προθυμήσομαι, εἰ μὴ εἰς σμικρόν, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, ὅτως ἔχειν· λογίζομαι γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ ὑθέασα ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πειθῶσθαι. εἰ δ' ἄρα ἐν ὅτι τελευτήσαντι, ἀλλ' ὃν γοῦν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ θανάτου ἥδιον τοῖς παροῦσιν ἀνδὶς ἔσομαι ὀδυρόμενος· ἢ ὑ ἄχρειά μοι αὕτη ἡ ξυνδιατριβή (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ὑπολοῖτο. Quid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἐρχόμενα ἐπὶ ἄμεινον πράγματα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus eſt jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem quidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l. 1.* qui & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſequi* ſe profitetur, *cùm ultrà quò progrediatur, quàm ut veriſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qui & pertipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Quò faciunt & quæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem paulò antè poſuerat: Τὸ γὰρ τοῦ θανάτου δεδίναι, ὑδὲν ἄλλο ὄζειν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶ μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ὄζειν ἃ ὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ ὑδεὶς τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniq; de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (quod & Lactantio, *Inſtitut. l. 7. c. 8.* obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit.* quid ſunt autem, inquam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatìs & illorum perſtrictionem in ſe continens, qui certi aliquid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, quæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῦν γ' ἴσως, ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθοὺς· καὶ τοῦτο μὲν ὐκ ἄν πάνυ διϊσχυρισαίμην. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic claudit: Καλὸν τὸ ἄθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν δὴ ταῦτα διϊσχυρίζεσθαι ὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, ὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι τι ἢ ταῦτ' ὄζειν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπεὶ ἀθανάτου γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, σῶσα καὶ πρόσκαιρος ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ ὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utique & hæc, prout priora illa, optantis ſperantíſq; potiùs, quàm ſpondentis ſtatuentíſve, vera eſſe quæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa autumet. Scitè proinde Tert. de anim. *c. 1. Adeò omnis illo tunc ſapientiæ Socratìs, de induſtria venerat conſultæ æquanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámq; futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loquitur, credebant, & quaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atq; humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαιότερον cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *ep. 2. c. 1. v. 19.* quibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qui in cœlis eſt*, Matth. *c. 16. v. 17.* & *filius*, qui *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c. 1. v. 18.* & ſpiritus, qui τὰ βάθη τοῦ θεοῦ *ſcrutatur ad* Cor. *ep. 1. c. 2. v. 10.* ea liquidò patefecerunt. Quo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qui iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c. 8. v. 24, 25.* & *Hebr. c. 11. v. 1.* nec *ſpes* nobis *incerti*, ut illis, quod *Senec. ep. 10.* Sed certiſſimi *nomen eſt boni. Rom. c. 5. v. 5.* Præſertim cum illi, præmiorum iſtorum

Aerem; qui ventus eſt, & nubes, himber poſtea,
Atque ex himbre frigus; ventus pòſt fit, aer denuo.
Hæcce propter Jupiter ſunt iſta, quæ dico tibi.

Pertinent & Euripidis illa toties repetita, à Cicerone *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct.* & *phyſic. quæſt.* 29. Lucian. *Jove Tragœd.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat.* & *Strom. l.* 5. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tem.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψῦ, τὸν δ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχουσ' ὑγρᾶϊς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ὑγρᾶ θεόν.

Quod Cicero licentiùs vertit;

Vides ſublime fuſum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc ſummum habeto divûm, hunc perhibeto Jovem.

caſtigatiùs Grotius:

Sublime fuſum cernis immenſum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Euripide Ennius in *Thyeſte* (unde & ex Euripidis tragœdia cognomine fuiſſe deſumpta, proclivis eſt conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Feſtum in *ſublime*:

— *adſpice hoc*
Sublime candens, quem vocant omnes Jovem.

Uterque Chryſippum expreſſit; qui, ut Cicero ibidem, *diſputavit, Æthera eſſe eum, quem homines appellant Jovem.* Quod & Plato Comicus;

Ἀλλ', ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.
Aer, quem nuncupare quis Jovem queat.

Reſpexit eâdem & Lucretius verbis verſibúſque illis *lib.* 5.

Denique jam tuere hoc, circum ſuperáque, quod omnem
Continet amplexu terram: quod procreat ex ſe
Omnia; quod quidam memorant; recipitq; perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter eſt quodcunque vides, quocunque moveris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim ſimulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere autumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Moſe Judæorum legiſlatore verba habens; Ἄγαλμα δὲ θεῶν τὸ σύνολον οὐ κατεσκεύασεν, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεὸν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν ὑγρὸν μόνον εἶναι θεὸν, καὶ θάλατταν πάντων. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Cœli numen, i.e. cœlum ipſum, quod numen illis eſt. ut numina Deorum, pro Diis ipſis. quo modo de Judæis iiſdem Petronius,

Et cœli ſummas advocet auriculas.

quanquam nec deſunt, qui *lumen* legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Aug. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum ſe arbitrari animam mundi: & hunc ipſum mundum eſſe Deum.* quæ verba explicans Auguſtinus: *Sicut hominem ſapientem, cùm ſit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus ſapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm ſit ex animo & corpore.* Ea explicatio Auguſtiniana lucem dat verbis, cùm Chryſippi apud Ciceronem, ubi ſuprà; *Vim divinam in ratione eſſe poſitam, & univerſa naturæ animo atque mente: ipſúmque Mundum Deum dici, & ejus animi fuſionem univerſam.* tum & Senecæ *quæſt. nat. præfat. Quid eſt Deus? Mens univerſi. Quid eſt Deus? Totum, quod vides; & quod non vides, totum.* Atque hæc eſt διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qua *ſupr.* § 21. Diſtinctiùs paulò Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Λέγειν δὲ κόσμον τε αὐτὸν καὶ τὸν θεὸν, ὃν τὴν διάκοσμησιν ἰδίων τινὰ τῶν στοϊκῶν (licut πρὸ ὕλης ἄπειρον contrà dicunt) ὃς δὴ ἀφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως καὶ αὖπάλιν ἀναλώσιμον τὴν οὐσίαν καὶ τέλειον, τὸ συνεκτικὸς ὄντος ἁπάντων. Verùm ſexfariam dici Κόσμον, ſive Mundum, ex Diodoro monet Joſ. Scalig. quem vide ſis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος, ὅταν ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δὲ νῦν ὁ στοϊκὸς λέγειν.

Οὐδέν μοι σφάλμα, ἢν ὅλμον, τὸ σὸν ἔργον | Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ quæ venit ipſa die.

i. e. τῇ παρούσῃ. Scalig. de cæteris ſingulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. ὃ δὲ ἔχει τὸ πᾶν τῇ πρὸς ὅλον φύσει ἔνεργον; Πᾶν μοι καρπὸς | Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δὲ φύσει ἐστὶ μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἐκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ πρὸς ὅλων φύσις. καὶ τοῦτ' συμφέρει, ὅτι ἐκείνη φέρει. καρπὸς autem iſtîc pro *emolumento*, quod ex re quapiam provenit, ut fructus ex ſtirpe vel arbore. Ità Apoſtol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, quod *opera pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις | quomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Quid enim aliud eſt Natura quàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inſerta? & quæſt. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis, eſt enim ex quo nata ſunt omnia, cujus ſpiritu vivimus.* Ità iſti (Lactantii ſunt verba ſuperiùs paulo poſitis ſtatim ſubjuncta) *uno Naturæ nomine res diverſiſſimas comprehenderunt; Deum & Mundum, artificem & opus, dicíntque alterum ſine altero nihil poſſe; tanquam Natura ſit Deus Mundo permiſtus. nam interdum ſic confundunt, ut ſit Deus ipſa mens Mundi, & Mundus ſit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα | Meliùs iſta Apoſtolus noſter de *Deo*, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuviûs *Chryſe* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hæc

Hoc vide circum, supráque, quod complexu continet
Terram: nostri cælum memorant, Græii perhibent Æthera.
Quicquid est hoc, omnia id animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitque in sese omnia; omniúmque idem est pater.
Indidémque eadémque oriuntur, de integro eadémque occidunt.

Ista enim cum primis illis connexa vult Jos. Scalig. quæ Vossius mavult adnecti versiculo ejusdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* (*jugat.*

Mater est terras; ea parit corpus, animam æther adhibet.

Ἐν σοὶ πόλις· Ἐκτὸς γὰρ τῶν πάντων οὐδέν. οὐ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τῷ πάντι ἐστί. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος | Ex Tragœdo aliquo, de Civitate Athenienti dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός | Mundum appellat Διὸς πόλιν. quomodo & Dio Prus. *orat.* 36. Τὸ Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ οἶκον, quippe cujus ipse Rex sit potiùs, quàm paterfamilias: etiamsi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἴσως τις καὶ οἰκοδεσπότης. Estque reverà illa Διόπολις multò potiùs nuncupanda, quàm illa Ægyptiaca, de qua Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις illa, de qua Psaltes *psalm.* 87. *v.* 3. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα φῆσιν, φησὶν, | *dicere solent.* Cas. *fasi.* imò, *inquit ille, phasi.* Quis autem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c.* 6. *Proderit nobis illud Democriti salutare præceptum, quo monstratur tranquillitas, si neque privatim, neque publicè multa, aut majora viribus nostris egerimus.* Et *de tranquill. c.* 12. *Hoc secutum puto Democritum, ità cæpisse*; (hoc est, volumen egregium, quod περὶ εὐθυμίας inscripsit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorsum) *Qui tranquillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμήσεσθαι μέλοντα, μὴ πολλὰ πράσσειν, μητε ἰδίᾳ, μητε ξυνῇ, μηδ' ὅσα ἂν ὑπερῇ, ὑπὲρ τε δύναμιν αἱρεῖσθαι τῶν ἑαυτῷ καὶ φύσιν. Marcus noster, *lib.* 3. § 5. Μητε πολυπράγμων, μητε πολυφορτάγμων ἴσθι. Euripides pariter:

Ὃ πολλὰ πράσσων, οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ βίον.
Res agere multas, tuta vitæ haud est via. Lipsi.

Idémque *Antiopâ*: apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δ' πράσσει πολλὰ μὴ πρέσσειν πρέπον,
Μῶρος, παρὸν ζῆν ἥδιον ἀπράγμονα.
Qui multa fatagit, nulla ubi necessitas,
Quum suaviter, agens nil, vivat, desipit.

Et in Oenomao:

Ὃ τοῖσι πράσσουσ', πλεῖστ' ἁμαρτάνει βροτός.
Peccare quisque plus solet, quò plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranquil.* in ipso ferè libri limine. Ὁ μὲν οὖν εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλοντα, μήτε πολλὰ πράττειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, σκοπὸν μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τινὰ εὐθυμίαν ὑποτίθεται, ἡγούμενος οὐκ ἄτοπον ἐπιθέσεως. Ἴσως δὲ καὶ ὁ θεὸς δοκεῖ, τὸ εὐθυμεῖν τοῦ μὴ πολλὰ πράττοντας ἕνεκα χαρίζεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, εἰκῆ καὶ πολλὰ σπεύδουσι. εἰσὶ γὰρ οἳ καὶ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοῦ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστασι. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qui nescit uti, plus habet negotii,
Otii minus, quàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui quod agat institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi; mentem atque animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit quid quidem velit.
Hoc ità est: neque domi nunc nos neque nunc militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.

Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

Ità versus elegantes sanè sed miserè deartuatos refingunt collatis symbolis viri clarissimi Hug. Grotius, Cl. Salmasius. & Joan. Vossius; qui Chori verba esse monet, qui militibus constabat Græcis, de otio suo, dum ob maris malaciam Aulide moram trahebant conquerentium. Sed & Marcus hìc Democriti præceptum refingit, & ad recti normam πεπηχῶς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μήποτε ἄμεινον, τ' ἀναγκαῖα πράσσειν | Frustra Xylander, quem & Cas. est secutus, ista, dùm Marci mentem non est assecutus, immutavit, & conjecturam suam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τῶν ἀναγκαίων πράσσειν. At Marcus; Democritus, inquit, consulit ei, qui tranquillum animi statum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vide, nè ad hunc finem conducat potiùs, ut necessaria quis agat, & quæ constitutioni suæ sunt accommoda. Deest ὅρα, vel βλέπε, vel ejusmodi quippiam: quod non animadversum Xylandrum in fraudem induxit. Prout & similis ellipsis ab Apostolo usurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis suis; Ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando sive experiendo, *num aliquando Deus illis sit resipiscentiam daturus*; non observata, vulgato interpreti imposuit, ansámq; dedit vertendi, *Eis qui resistunt, nequando Deus det illis pœnitentiam*, quasi eo modo dictum sit, quo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἐπιστρέψωσι quum, ut rectè Isidor. Pel. *l.* 2. *epist.* 270. μεταβολὴν ἐλπίδα, οὐκ ἀναίτιον ἐμφαίνει. Contrà planè, quàm in Esaiæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangelista prolato; in quo interpretando lapsus est è contrario bonus Isidorus. quin & idem D. Jo. Leisildum τὸν μαχόμενον fugiens, in causa fuit, quod Apostoli verba illa interpretatus est de

Aerem; qui ventus est, & nubes, himber postea,
Atque ex himbre frigus; ventus pòst fit, aer denuo.
Hæcce propter Jupiter sunt ista, quæ dico tibi.

Pertinent & Euripidis illa toties repetita, à Cicerone *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct. & physic. quæst.* 29. Lucian. *Jove Tragœd.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat. & Strom. l.* 5. Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψῦ, τὸν δ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχουσ' ὑγρᾶϊς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ὑγρᾶ Διόν.

Quod Cicero licentiùs vetit;

Vides sublime fusum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc summum habeto divûm, hunc perhibeto Jovem.

castigatiùs Grotius:

Sublime fusum cernis immensum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Tellus? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Euripide Ennius in *Thyeste* (unde & ex Euripidis tragœdia cognomine fuisse desumpta, proclivis est conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Festum in *sublime*:

— *adspice hoc*
Sublime candens, quem vocant omnes Jovem.

Uterque Chrysippum expressit; qui, ut Cicero ibidem, *disputavit, Æthera esse eum, quem homines appellant Jovem.* Quod & Plato Comicus;

Ἀλλ', ὃν ἄνω τις ὀνομάσοις ἀέρα,

Aer, quem nuncupare quis Jovem queat.

Respexit eadem & Lucretius verbis versibúsque illis *lib.* 5.

Denique jam tuere hoc, circum superáque, quod omnem
Continet amplexu terram: quod procreat ex se
Omnia; quod quidam memorant; recipitq; perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter est quodcunque vides, quocunque movcris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim simulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere autumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Mose Judæorum legislatore verba habens; Ἄγαλμα μὲν θεῶν τὸ σωιόλον ὑ κατεσκεύασε, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεὸν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν ὑρανὸν μόνον εἶναι θεὸν, καὶ τὴν ὅλων κύριον. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Cœli numen, i.e. cœlum ipsum, quod numen illis est. ut numina Deorum, pro Diis ipsis. quo modo de Judæis iisdem Petronius,

Et cœli summas advocet auriculas.

quanquam nec desunt, qui *lumen* legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Aug. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum se arbitrari animam mundi: & hunc ipsum mundum esse Deum.* quæ verba explicans Augustinus: *Sicut hominem sapientem, cùm sit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus sapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm sit ex animo & corpore.* Ea explicatio Augustiniana lucem dat verbis, cùm Chrysippi apud Ciceronem, ubi suprà; *Vim divinam in ratione esse positam, & universa naturæ animo atque mente: ipsúmque Mundum Deum dici, & ejus animi sustionem universam.* tum & Senecæ *quæst. nat. præfat. Quid est Deus? Mens universi. Quid est Deus? Totum, quod vides; & quod non vides, totum.* Atque hæc est διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qua *supr.* § 21. Distinctiùs paulò Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Λέγουσι δ' κόσμων τειχῶς· αὐτόν τε τὸν Θεὸν, καὶ τ ἀπείρου οὐσίας ποιὸν (ficut γῆν ὕλην ἄποιον contrà dicunt) ὃς δὴ ἀφθάρτου ὄντι καὶ ἀγενήτου, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως· καὶ αὖτὸν δ' τὸν διακόσμησιν πᾶσι ἀρίστων καὶ τέλειον, τὸ συνεκτικὸν δὲ ἅμφω. Verùm sexfariam dici Κόσμον, sive Mundum, ex Diodoro monet Jos. Scalig. quem vide sis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος, ὅτιν ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δ τοῦτο ὁ σοφιστὴς λέγειν.

Οὐδὲν μοι σοφίαν, εἰ δὲ ὄλυμπον, τὸ σὸν ὕψος ἄρη. | Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ quæ venit ipsa die.

i. e. τῇ παρούσῃ. Scalig. de cæteris singulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. ὃ δίκῃ τὸ δὴ τῇ δὴ ὅλων φύσει ἔυχεσθαι;

Πᾶν μοι κερδὸς | Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δ φύσει ὡς μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ὁ τῷ ὅλῳ φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἐνέργῳ, ὃ φέρει ἐνέργῳ ὁ τῇ ὅλων φύσις. καὶ σῴζει συμφέρει, ὅτι ἐκείνη φέρει. κερδὸς autem ἰστὶς pro *emolumento*, quod ex re quapiam provenit, ut fructus ex stirpe vel arbore. Ità Apostol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, quod *operæ pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις | quomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Quid enim aliud est Natura quàm Deus, & divina ratio, totî mundo & partibus ejus inserta? & quæst. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis, est enim ex quo nata sunt omnia, cujus spiritu vivimus.* Ità isti (Lactantii sunt verba superiùs paulo positis statim subjuncta) *uno Naturæ nomine res diversissimas comprehenderunt; Deum & Mundum, artificem & opus, dicúntque alterum sine altero nihil posse; tanquam Natura sit Deus Mundo permistus. nam interdum sic confundunt, ut sit Deus ipsa mens Mundi, & Mundus sit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα. | Meliùs ista Apostolus noster de *Deo, ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuviùs *Chryse* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hæc

Hoc vide circum, supráque, quod complexu continet
Terram: nostri cælum memorant, Graii perhibent Æthera.
Quicquid est hoc, omnia id animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitque in sese omnia; omnisque idem est pater.
Indidémque eadémque oriuntur, de integro eadémque occidunt.

Ista enim cum primis illis connexa vult Jos. Scalig. quæ Vossius mavult adnecti versiculo ejusdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* (*jugat.*

Mater est terras; ea parit corpus, animam æther adjugat.

Ἐν σοὶ πάντα· ἐκτὸς γὰρ σοῦ παντὸς οὐδέν. οὐ γὰρ τί ἐστιν, ἐν τῷ παντὶ ἐστι. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος | Ex Tragœdo aliquo, de Civitate Athenienti dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός | Mundum appellat. Διὸς πόλιν. quomodo & Dio Prus. *orat.* 36. Τῷ Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ οἴκῳ, quippe cujus ipse Rex sit potiùs, quàm paterfamilias: etiamsi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἔστι τις ἢ οἰκοδεσπότης. Estque reverà illa Διόπολις multò potiùs nuncupanda, quàm illa Ægyptiaca, de qua Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ Διὸς πόλις illa, de qua Psaltes *psalm.* 87. *v.* 3. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα φρῆναι, φησὶν, | *dicere solent.* Cas. *ait.* imò, *inquit ille, phoi.* Quis autem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c.* 6. *Proderit nobis illud Democriti salutare præceptum, quo monstratur tranquillitas, si neque privatim, neque publicè multa, aut majora viribus nostris egerimus.* Et *de tranquill. c.* 12. *Hoc secutum puto Democritum, ità cæpisse*; (hoc est, volumen egregium, quod περὶ εὐθυμίας inscripsit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorsum). *Qui tranquillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα, μὴ πολλὰ πράσσειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, μηδ' ὅσα ἂν ὑπερβαίνῃ τὴν ἑαυτοῦ καὶ φύσιν. Marcus noster, *lib.* 3. § 5. Μήτε πολυπράγμων, μήτε πολυφέλυμων ἴσθι. Euripides pariter:

Ὅ πολλὰ πράσσων, οὐκ ἐν εὐπραξίᾳ βίου.
Res agere multas, tuta vitæ haud est via. Lipsius.

Idémque *Antiopâ*: apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δ' πράσσει πολλὰ μὴ πράσσειν πρέπον,
Μῶρος, παρὸν ζῆν ἡδέως ἀπράγμονα.
Qui multa satagit, nulla ubi necessitas,
Quum suaviter, agens nil, vivat, desipit.

Et in Oenomao:

Ὁ πλεῖστα πράσσων, πλεῖστ' ἁμαρτάνει βροτῶν.
Peccare quisque plus solet, quò plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranquil.* in ipso ferè libri limine. Ὁ μὲν ἐν πόνοις, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μήτε πολλὰ πράττειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, πρῶτον μὲν ἡμῖν παρυτελῆ τὴν εὐθυμίαν ἀποδίδωσι, χωρὶς τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀφεκτικοῦ. ἔπειτα καὶ φιλανθρωπότερος ἐστὶ, τὸ εὐθυμεῖν τοῦ μὴ πολλὰ πράττοντος. δεῖ γὰρ εὐθυμοτέρους εἶναι γυναῖκας ἀνδρῶν, οἰκουρίᾳ τὰ πολλὰ σωφρονούσας. ἐίης δ' ἂν καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς εὐθυμίαν ἀποδίδωσιν. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qui nescit uti, plus habet negotii,
Otii minus, quàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui quod agat institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi; mentem atque animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit quid quidem velit.
Hoc ità est: neque domi nunc nos neque nunc militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.

Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

Ità versus elegantes sanè sed miserè deartuatos refingunt collatis symbolis viri clarissimi Hug. Grotius, Cl. Salmasius. & Joan. Vossius; qui Chori verba esse monet, qui militibus constabat Græcis, de otio suo, dum ob maris malaciam Aulide moram trahebant conquerentium. Sed & Marcus hîc Democriti præceptum refingit, & ad recti normam πεπηχὰς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μήποτε ἁμαρτεῖν, τ' ἀναγκαῖα πράσσειν | Frustra Xylander, quem & Cas. est secutus, ista, dùm Marci mentem non est assecutus, immutavit, & conjecturam suam in textum intulit, μηδὲν ἁμαρτεῖν τῶν ἀναγκαίων πράσσειν. At Marcus; Democritus, inquit, *consulit ei, qui tranquillum animi statum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vid', nè ad hunc finem conducat potiùs, ut necessaria quis agat, & quæ constitutioni suæ sunt accommoda.* Deest δρᾷ, vel βλάπτῃ, vel ejusmodi quippiam: quod non animadversum Xylandrum in fraudem induxit. Prout & similis ellipsis ab Apostolo usurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis suis; Ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando sive experiendo, *num aliquando Deus illis sit resipiscentiam daturus*; non observata, vulgato interpreti imposuit, ansámq; dedit vertendi, *Eis qui resistunt, nequando Deus det illis pœnitentiam*, quasi eo modo dictum sit, quo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἐπιστρέψωσι quum, ut rectè Isidor. Pel. *l.* 2. *epist.* 270. μετανοίας ἐλπίδα, οὐκ ἀναίσιον ἐμφαίνει. Contrà planè, quàm in Esaiæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangelista prolato; in quo interpretando lapsus est è contrario bonus Isidorus. quin & idem D. Jo. Leisildum τὸν μαγειρίτην fugiens, in causa fuit, quod Apostoli verba illa interpretatus est de

quod sufficere nec ad necessaria quidem potest, etiamsi custoditum diligentissimè fuerit; in supervacua majorem partem erogare. Non vaco ad istas ineptias, ingens negotium in manibus est. mors me sequitur, fugit vita. adversùs hæc me doce aliquid. effice nè ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc est quod ἐξαγοράζειν τὸν καιρὸν, i. e. *occasionem*, sive *opportunitatem redimere*, dixit Apostolus *ad Ephes. c. 5. v. 16.* Plut. in *pæd.* Σπουδὴ χρῆναι πᾶς ὁ βίος δεῖ. ζῆν καὶ ὃ παραζῆν σεσόφικεν. παραζῆν dixit, quod Ennius Iphigen. apud Gell. *l. 19. c. 10.* à V. C. Salmasio *in exercit. Plinian.* restitutus;

——— *præterpropter vitam vivitur.*

Quod Senec. *de brev. vit. c. 9. Perdis hodiernum. quod in manu fortunæ positum est, disponis; quod in tua, dimittis.* Ità quod Plaut. Pseudol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atque hoc evenit,
In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.

Νῦρα ἀνειμένος | Julian. Imper. *epist. 12.* Ἐνδιν ἔξεστιν ὑμῖν, ἀνειμένοις τε παιδάζειν, καὶ σπουδάζουσι μὴ παλαιπωρεῖσθαι. Et Gregor. Naz. *in Basilium.* Πολὺ ἄνεσιν ἔχουσαν μὴ πολεμεῖν. hoc est, *frontem remittere, non resolvere. Multum autem interest, remittas aliquid, an solvas.* Seneca *de tranquil. c. 15.* Itaque Ambros. *offic. l. 1. c. 20. Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & quasi concentum solvamus.* Et Martin. Dumiens. *de morib. Sapiens animum habebit, aliquando remissum, nunquam solutum.* Valer. Max. *l. 8. c. 8. Otium industriæ subnecti debet, non quo evanescat virtus sed quo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l. 2. Laudendi modus quidam retinendus est, ut nè nimis omnia profundamus, elatique voluptate in turpitudinem dilabamur.* Quod de Musica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σώτονον δίωκε, μήτ' ἀνειμένην.
Intensiori nec esto, nec solutiori.

Ἀνειμένος | Vide *ad l. 5. § 1.* Senec. *de tranq. c. 15. Danda est remissio animis: nec in eadem intensione æqualiter retinenda mens, sed ad jocos revocanda. meliores acrioresque requieti surgens. ut fertilibus agris non est imperandum; citò enim exhauriet illos nunquam intermissa facunditas: ità animorum impetus assiduus labor frangit; vires recipient paulum resoluti & remissi. nascitur enim ex assiduitate laborum, animorum hebetatio quædam & languor.* Aristot. *ethic. l. 10. c. 4.* Πάντα τὰ ἀνθρώπινα δύναται σωμαχεῖν ἐπιεικῶς. Ovid *epist. 4.*

Quod caret alternâ requie, durabile non est:
Hæc reparat vires, membráque fessa levat.

Itaque *sapientis esse, remittere interdum aciem rebus gerendis intentam.* Aug. *de Music. l. 2. c. 14.* Siquidem ut Naso *Ponti l. 1. el. 3.*

Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Et Stat. *Sylv. l. 4.*

——— *vires instigat, aliquæ*

Tempestiva quies: major post otia virtus.

Hinc de *arcu lyráque* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom. 2. tit. 62.* Αἱ ἀνθρώπων παρασκευασταὶ πόνων εἰσὶ καὶ τέχναι, καὶ λύραι, καὶ ἀνδρῶν, ἀναλύεται δὲ ἀναγκαίως. *Ibid. tit. 3.* Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνίεσι καὶ ἐπιτείνει ἁρμοττόμενος, ἵνα μὴ γένηται. Democritus apud Anton. *Meliss. l. 2. c. 45.* Ὥσπερ ὄργανον ἄνευ τῆς ἁρμονίης καὶ ἐπιτάσιος καὶ ἀνέσιος ἄχρηστον ἐστὶ καὶ ὁ βίος. quod idem Plutarcho tribuit Maxim. *Collectan. c. 32.* Verùm in *collectaneis* illis autorum nomina sæpius permutata, confusa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pæd.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ παυδιὰν δίδοται καὶ ἡ ἀναπαύσεως δεῖ πόνων ἀρωμὰ δίκη. (id quod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνων ἄδυσμα. quo eodem schemate usus est & Aristot. *ethic. l. 9. c. 10.*) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα δυνώμεθα σπουδάζειν. καθόλου γὰρ σάρκα, σῶμα μὲν, ἐνδέχεται καὶ πληρώσει, ψυχὴ δὲ ἀνίσει καὶ πόνῳ. Amasis apud Herodot. *l. 7.* Τὰ τόξα οἱ ἀκτιμβόλοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρῆσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἀνιᾶσι· οἱ γὰρ δὴ τὸν σφέα χρόνον ἐντεταμένα ἔᾳ, ἐπεργείη ἂν ὥστε ἐς τὸ δέον μὴ ἐν ἔχειν αὐτοῖσι χρῆσθαι ἔτι δὲ καὶ ἀνθρώπους κατέοντα, οἱ ἐθέλοι καταπεδᾶσθαι ἀεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίδιον τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθρα ἂν ἔτι μᾶλλον ἢ ἀπόπληκτος γένοιτο. Gregor. Naz. *post redit. ex agro:* Εἰκότως πού τοι πόνοις δεῖ τοῖς τοιούτοις διαλύειν ἑαυτόν. ἐπεὶ μηδὲ γόμφοι φέρειν τὸ σιώτονον ἀεὶ δεινοῖθ' ὑπ' ἀνάγκης ἐπιτεταμένοι τὸ μηκέτ' ἄρθρα γαλοώδη ἐκλύσθαι, εἰ μέλλοι τιθήσειν πάλιν, καὶ μὴ ἄχρηστος ἔσεσθαι τῇ τάξει, μηδὲ ἀνόνητος ἐν καιρῷ χρήσεως. Naso *epist. 4.*

Arcum ni cessas tendere, mollis erit.

Æsopus Phædri *l. 3. fab. 53.*

Citò rumpis arcum, semper si tensum habueris:
At si lazaris, cùm voles, erit utilis.
Sic lusus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangelistâ gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Cassian. *collat. 24. c. 21.* Thom. Aquin. *sum. p. 2a. 2æ. q. 168. a. 2.* & Hen. Herp. *specul. aur. in præcept. 3. serm. 2.* sed & de Antonio Eremitâ balistæ exemplum eodem trahente, Antonin. *sum. 2. par. 2. tit. 1. c. 23. § 1.* & Guil. Pepin. *de confess. tract. 2. par. 3. c. 6.* ex *Vitis patrum.* Quod autem ex adverso, Plut. *de sene polit.* Τόξον μὲν ἐντεινόμενον ῥήγνυται. ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. Unde de Theophrasto Laërt. *lib. 5.* Ῥήγνυσθαι σοφὸν τόξον ἀνιέμενον.

hoc est, ut Publius Syrus:

Arcum intensa frangit: animum remissio.

id de solutiore illa remissione capiendum est, quam vitandam cavendámque hîc Marcus monet.

§ 27. Ἕτε

§ 27. Ἤτοι κόσμῳ διατεταξώμεθα | Vide *infr.* § 45. & *l.* 2. §. 3. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 4. *Quem* κόσμον *Græci nomine ornamenti appellaverunt, eum nos à perfecta absolutaque elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius est mundo, nihil præstabilius, nihil pulcrius. utpote in quo universa ità constituta sunt, ut neque ad usum meliora esse potuerint, neque ad speciem pulcriora.* Cicero *de Nat. Deor. l.* 2. & Senec. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neque majus, neque ornatius, rerum natura genuit.* Autor *de Mund. c.* 2. Κόσμος μὲν ἔν ἐστι σύστημα ἐξ ὑπάρξεως καὶ γῆς, καὶ θεοῦ ἐν τούτοις θεωρουμένων φύσεων· λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τοῦ ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. & Euthath. *ad Il.* ά. Κόσμος ἡ τάξις ἐν τῷ κοσμῷ. ἀφ' ἧς καὶ ὁ πάντων θεμιτικὸς, κόσμος, ἢ αὐτὸν ὑπάκτως ἡ θεία τάξις. Apul. *de mund.* *Mundus est ordinata ordinatio, Dei munere.* & rursus: *Quid mundo præstantius? Lauda, quam putas speciem: portio à te laudabitur mundi. admirare quam voles temperantiam, ordinationem, figuram. hic & per hunc illud quodcunque est, invenietur esse laudandum. nam quid, oro te, ornatum atque ordinatum videri potest, quod non ab ipsius exemplo imitatura sit ratio? unde* κόσμος *Græcè nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Quod colimus, Deus unus est, qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, quo jussit, ratione, quâ disposuit, virtute, quâ potuit, de nihilo expressit, in ornamentum majestatis suæ: Unde & Græci nomen mundo* κόσμον *accommodaverunt.* Greg. Naz. *de pace* 1. Κόσμος τέ ἐστι ὅπερ λέγεται καὶ κάλλος ἀνεφάτου.

Ἢ κυκεών | Cinnus. Ità *l.* 6. § 10. Ἤτοι κυκεὼν καὶ ἀνταμοιβὴ, καὶ σκεδασμός. quibus verbis κυκεὼν quid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκεὼν καὶ σκεδασμός.

Συμπροχειρίμῳ μὴ, ἀλλὰ κόσμῳ | Vide Heraclitum *infra.*

Ἐν σοὶ νῦν τις κόσμος | *in te* scil. qui es μικρὸς κόσμος τις. (quomodo τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. *in hortator.* & *Mundi instar habere fabricam humani corporis.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem geris.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideo physici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum esse dixerunt.* Si est ergò, inquit, in te fabricâque tui ordinata rerum dispositio, in mundo ipso multò magis. Siquidem, ut Tertull. *de resurr. carn. c.* 30. *Est figmentum veritatis in imagine est, imago ipsa in veritate est sui; necesse est esse prius sibi, quam alii configuretur. de vacuo similitudo non competit; de nullo parabola non convenit.* Idem *adv. Hermogen. c.* 40. *Confusa res erat, nunc verò composita est. & vis ex compositis incomposita præberi? nulla res speculum est alterius non cœqualis. nemo se apud tonsorem pro homine mutum inspexit: nisi si, qui putat in hac extructione mundi dispositâ jam & emptâ, informem & incultam materiam respondere. quid hodie deforme in mundo? quid retrò speciatum in materia; ut speculum sit mundus materiæ? cùm ornamenti nomine sit penes Græcos Mundus, quomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago esse poterit, si compositus ille & exornatus, confusa verò & inornata ista; nec homo mundi, si in homine ordinata partium membrorúmque dispositio, in mundi compage nullo ordine legéve certâ dispositæ, sed commissa commistáque temerè universa.* Quanquam mundum non minorem, sed majorem imaginis divinæ ratione haud absurdè prorsùs dixit Greg. Naz. *in Pasch.* τὸν ἄνθρωπον ὁ Δημιουργὸς, οἷόν τινα κόσμον ἔστεψεν ἐν μικρῷ μέγαν ὁλίγη γῆς ἴσην. At verò Synes. *de provident.* 1. non *hominem* tantùm integrum, sec *caput hominis* ipsum *mundum minorem* indigitat, in quo *mens* tanquam *numen* quoddam resideat. Ἄνω μὲν ἔν ἀστέρες, κάτω δὲ κεφαλαὶ σφαιροειδεῖς διαδέδονται, ἐν' ἕκαστοι ψυχῶν ἐν κόσμῳ κόσμοι μικροί. Respexit, opinor, id quod in philosophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, καθιδρῦσθαι ἐν τῇ ἐμπρόσθιᾳ σφαιροειδεῖ κοιλίᾳ. Quod autem ille de *capite*, de *corde* Auson. *monosyll.*

Cor vegetum mundi instar habens.——

Vide *supr. ad* § 3. Quomodò autem Marcus istic illos perstringit, qui quem in semetipsis agnoscunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipsi sunt partes, negant: pari modo & Epicuri sectatores Senec. *præfat. quæst. nat. l.* 1. hoc ipso notat nomine, quòd cùm *animum* putent esse sibi ipsis, eúmque *providum & singula dispensantem, universum* interim, in quo & ipsi sunt, *expers* esse *consilii ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν ᾗ ποτὲ ἀκοσμίᾳ; | Nihil minús. Autor *de mundo.* Κόσμον δ' ἑτέρωθι τὸ αὔμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσεις ἄν. Reverà, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν περὶ τῆς τοῦ κόσμου φύσεως. Erant siquidem primò omnia, ut Moses *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תֹהוּ וָבֹהוּ id est, ut Naso *Metam. l.* 1.

——*rudis indigestaque moles.*

Nec quicquam nisi pondus iners, congestáque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is est *melior potiorque natura* illa) *litem diremit, molem discrevit:* κρίνειν κόσμον ἐκ πολλῆς ἀκοσμίας ἐλάμβανεν, ut Gregor. Naz. περὶ συντάξεως. Atque hoc est quod Anaxagoras apud Laërt. *lib.* 2. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. εἶτα νοῦς ἐλθὼν, αὐτὰ διεκόσμησε. Sive ut Timon in *Sillis*;

Πάντα συνεσφίκωσιν ὁμοῦ τεταραγμένα πρῶτον.

Et apud Hermiam in *Diasyr.* Ἀρχὴ πάντων ὁ νοῦς· καὶ ἔστιν αὐτοῦ καὶ κύκλου τὴν ὅλην καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διά-

quod sufficere nec ad necessaria quidem potest, etiamsi custoditum diligentissimè fuerit; in supervacua majorem partem erogare. Non vaco ad istas ineptias, ingens negotium in manibus est. mors me sequitur, fugit vita. adversùs hæc me doce aliquid. effice nè ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc est quod ἐξαγοράζειν τὸν καιρὸν, i. e. *occasionem*, sive *opportunitatem redimere*, dixit Apostolus *ad Ephes. c. 5. v. 16.* Plut. in *pæd.* Σπουδὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ὅδε. ζῆν καὶ ὁ παροιμιάζων σκώπτει. παροιμιάζων dixit, quod Ennius Iphigen. apud Gell. *l. 19. c. 10.* à V. C. Salmasio *in exercit. Plinian.* restitutus;

——— *præterpropter vitam vivitur.*

Quod Senec. *de brev. vit. c. 9. Perdis hodiernum. quod in manu fortunæ positum est, disponis; quod in tua, dimittis.* Ità quod Plaut. Pseudol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atque hoc evenit,

In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.

Νῆφε ἀνειμένῳ | Julian. Imper. *epist. 12.* Ἐν δὲ τῇ ἕξει ὑμῶν, ἀνειμένοις τι παιδάζειν, καὶ παιδίζουσι μὴ παραπηγνῦσι. Et Gregor. Naz. *in Basilium.* Τῷ ἄνευ τόξου μὴ πολεμεῖν. hoc est, *frontem remittere, non resolvere. Multum autem interest, remittas aliquid, an solvas.* Seneca *de tranquil. c. 15.* Itaque Ambros. *offic. l. 1. c. 20. Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & quasi concentum solvamus.* Et Martin. Dumiens. *de morib. Sapiens animum habebit, aliquando remissum, nunquam solutum.* Valer. Max. *l. 8. c. 8. Otium industriæ submetti debet, non quo evanescat virtus sed quo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l. 2. Ludendi modus quidam retinendus est, ut nè nimis omnia profundamus, elatique voluptate in turpitudinem dilabamur.* Quod de Musica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σύντονον δίωκε, μήτ' ἀνειμένῳ.

Intensior nec esto, nec solutior.

Ἀνειμένῳ | Vide *ad l. 5. § 1.* Senec. *de tranq. c. 15. Danda est remissio animis: nec in eadem intensione æqualiter retinenda mens, sed ad jocos revocanda. meliores acrioresque requieti surgent. ut fertilibus agris non est imperandum; citò enim exhauriet illos nunquam intermissa facunditas: ità animorum impetus assiduus labor frangit; vires recipient paulum resoluti & remissi. nascitur enim ex assiduitate laborum, animorum hebetatio quædam & languor.* Aristot. *ethic. l. 10. c. 4.* Πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀδύνατον συνεχῶς ἐνεργεῖν. Ovid *epist. 4.*

Quod caret alternâ requie, durabile non est:
Hæc reparat vires, membráque fessa levat.

Itaque *sapientis esse, remittere interdum aciem rebus gerendis intentam.* Aug. *de Music. l. 2. c. 14.* Siquidem ut Naso *Ponti l. 1. el. 5.*

Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Et Stat. *Sylv. l. 4.*

——— *vires instigat, alitque*
Tempestiva quies: major post otia virtus.

Hinc de *arcu lyráque* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom. 2. tit. 62.* Αἱ ἀνέσεις παραλαμβάνουσι πόνον εἰσὶ γὰρ τόξου, καὶ λύρας, καὶ ἀνθρώπου, ἀκμάζει δὲ ἀναπαύσεως. *Ibid. tit. 3.* Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνέσεσι καὶ ἐντάσεσι δεμισθόμενος, ἡδὺν γίνεται. Democritus apud Anton. *Meliss. l. 2. c. 45.* Ὥσπερ ὄργανον ἄνευ καὶ ἐντάσεως καμπύλον ἡδὺ γίνεται ἅπτω καὶ ὁ βίος. quod idem Plutarcho tribuit Maxim. *Collectan. c. 32.* Verùm in *collectaneis* illis autorum nomina sæpius permutata, confusa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pædag.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ παιδιὰν διήρτηται καὶ ἡ ἀναπαυσις ἥδιστον πόνων ἄρτυμά ἐστι. (id quod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνων ἥδυσμα. quo eodem schemate usus est & Aristot. *ethic. l. 9. c. 10.*) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα δυνηθῶμεν. καθάπερ σάλπιγγα, σῶμα μὴ, ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει, ψυχὴ δὲ ἀνέσει καὶ πόνῳ. Amasis apud Herodot. *l. 7.* Τὰ τόξα οἱ κακτιῶντες, ἐπὰν μὲν δέωνται χρῆσθαι, ἐντανύουσι· ἐπὰν δὲ χρήσωνται, ἀνιᾶσι· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκλείποι ἂν ὥστε ἐς τὸ δέον ἀπ' ἐν ἔχοντα αὐτῶν χρῆσθαι· ὅτω δὴ καὶ ἀνθρώπῳ πρήγματος, εἰ ἐθέλοι καταπαιδζειν ἀεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίδιον τὸ μέρος ἑαυτὸν ἀνιέναι, λάβοι ἂν ὅτεῳ μανείς ἢ ἀπόπληξιν ἢ ἦθος μοῦσος. Gregor. Naz. *post redit: ex agro:* Δίκαιόν πως τὸν πόνον ἀεὶ ταῖς τοιαύταις διαλύειν ἀνέσεσιν. ἐπεὶ μηδὲ γεωργὸς φύσει τὸ σπόριμον ἀεὶ πεπονημένον καὶ δύσβατα τὰ μηκέτι φέροντα γλυφίδων ἐπιλύσας, οἱ μέλλει τακτοῖς πάλιν, καὶ μὴ ἄχρηστος ἔσεσθαι τῇ τροφῷ, μηδὲ ἀνόνητος ἐκ καιροῦ χρήσεως. Naso *epist. 4.*

Arcum ni cesses tendere, mollis erit.

Æsopus Phædri *l. 3. fab. 53.*

Citò rumpis arcum, semper si tensum habueris:
At si laxâris, cùm vales, erit utilis.
Sic lusus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangelistâ gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Cassian. *collat. 24. c. 21.* Thom. Aquin. *sum. p. 2a. 2æ. q. 168. a. 2.* & Hen. Herp. *specul. aur. in præcept. 3. serm. 2.* sed & de Antonio Eremitâ baliſtæ exemplum eodem trahente, Antonin. *sum. 2. par. 2. tit. 1. c. 23. § 1.* & Guil. Pepin. *de confess. tract. 2. par. 3. c. 6.* ex *Vitis patrum.* Quod autem ex adverso, Plut. *de fene polit.* Τόξον μὲν ὀπισθοβόμιον ῥήγνυται. ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. Unde de Theophrasto Laërt. *lib. 5.*

Ῥήγνυς σοφὸς τόξον ἀνιέμενον.

hoc est, ut Publius Syrus:

Arcum intensio frangit: animum remissio.

id de solutiore illa remissione capiendum est, quam vitandam cavendámque hîc Marcus monet.

§ 27. Ἥτις

rùm fieri poteſt, quod & aliis placuiſſe video, ut μεσχλὺ integram iſta conficiant, quâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atq; ingenia recenſuerit, quos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſq; moneret; *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, integris, benignis, benevolis.* Ovid. *triſt. l.* 3. *eleg.* 6.

Quisque eſt in cœtus animi tibi candor amicis.

Idémq; *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix utinam, quàm pectore candidus, eſſem.

& alibi. ——*ſed ſunt tua pectora lacte,*
Et non calcitâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contráque lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *l.* 1. *Satyr.* 5.

—— *animæ, quales neque candidiores*
Terra tulit. ——

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salsè Solon, apud Laert. *l.* 1.

Πεφυλαγμένος ἀνδρὸς ἕκαστον,
Ὅστις μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων
Καρδίῃ, φαιδρῷ θεσπεσίῃ θεσπεσίως
Γλώσσῃ δὲ οἱ ἡχὼ μύθῳ
Ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ.

Ut virum caveto quemque,
Abditum ne geſtet enſem
Corde, vultu dum te amico
Intuetur, & biſulcâ
Blandâ promit dicta linguâ
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

—— *abſentem qui rodit amicum;*
Qui non defendit alio culpante; ſalutos
Qui captat riſus hominum, famámque dicacis;
Fingere qui non viſa poteſt; commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt. ——

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, libérque videtur,
Infeſto nigris. ——

Et rurſus ubi hominem induxit, ità amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléq; notam illi aliquam affigat;

—— *hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Æruginis mera. ——

De Sexto Clodio Cic. pro *Cæcin.* *Nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λευκὰς, ſive *albæ præcordia*, pro *ſatuis ſtolidiſque* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qui fallitur tamen, quod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il.* ζ. *v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs, neq; enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* quaſi imbelles illi plerumque ac inutiles ſint. qualis Nireus,

—— ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν —— *Il. β. v.* 673.

& Paris, cui ſcil. —— χλωρὸν
Εἶδος ἔχε, ἀλλ' οὐκ ἂν οἱ γε βίη φρεσὶν, οὐδέ τι ἀλκή. *Il. γ. v.* 45.

Πεισικλὴς | ἦθος, *mores præduri, præfracti, rigidi, refractorii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

—— πεισικλεῖς φρένες.

i.e. αἱ ἄγαν σκληραί. *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

—— ὃς ἐκαρτύνθη,
Βαφῇ σιδήρου ὡς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴδοι τοι, τὰ σκληρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτει μάλιστα· καὶ τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς θεσπεσίᾳ,
Θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πολλὰ δὴ κατίδοις.

Præfracti at animi plurimùm, ſcias velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vis ferri igneis
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſcedit icta ſæpe, & in partes abit. Grot.

quamquam & de quibuſvis rebus uſurpatur, quæ ſic exaruerunt, ut præduræ fiant. παρὰ τὸ σκλλεῖν Poſſunt & πεισικλὲς ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *moroſi* dici. Siquidem πεισικλὴς Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσχερὴς exponitur. Ità Theophr. *de cauſſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ πεισικλὴς ἀνὴρ cui opponitur, Ὁ εὐκρεμὴς καὶ μαλακὸς, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* Φάρμακα πεισικλῆ· *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δύσχυτα καὶ ἐρεθίζοντα φορβάς. utì Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. κνώδαλα πεισικλῆ, *æſtus ardoréſque graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, πεισικλῆς φέρειν, non eſt, *ægrè ferre*, quod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æquè*, quod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex priore vocabuli uſu, & *infracto* adversùs fortunam animo, quod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Πρὸς ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης δεῖ πεφύκατα,
Καὶ πτωχὸς αὐτῷ καταφρονῶν ἀναλαμβάνου.
Ὁ γὰρ μετέωρος πεσὼν, πεισικλέστερον
Ἀπαντᾷ τοῖς ἐναντίοις, λαμπρία, φέρει.

Mens timida ſemper pauperi eſt; atque omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At quorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

θηλυδρίας, βουπηματώδης | Vide *ad l.* 5. § 11.

παιδικῶδης | *Viris quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Senec. *de ira, l.* 1. *c.* 16.

§ 29. Ἐκ

§ 29. Ξένῳ κόσμῳ | Quia τὰ κόσμου ξένα ipſi videntur. *infra* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrini* enim videtur eſſe, quæ civitatis, in qua agit, ſint ſolennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaque & Petrus Apoſtol. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. pios perſecutionem à mundanis perpeſſos (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχειν, i.e. *in mundo* atque à mundo, qui ipſos odio habiturus ſit, *afflictos fore* Dominus ipſe præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaque hac in parte, prout Marcus iſtic, non vult Chriſtianos eſſe *ξένους κόσμου*. Alioqui ξένοι κόσμου καὶ παροίκημοι, *peregrini & inquilini mundi* iſtius, quoad vitæ rationem & inſtitutum, prædicantur pii omnes, idq; illis laudi ducitur. Autor *ad Heb. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chryſoſt. in *epiſt. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ σωφροσύνη ἀρετή, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετή, τὸ ξένον εἶδος τοῦ κόσμου τούτου καὶ παροίκημον, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχον πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηρτῆσθαι αὐτῆς, ὡσανεὶ ξένον. vel ut alii, ὡσανεὶ ξένον.

Φυγὰς | Δεσπότης idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. lib.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος, *fugitivus vitioſus* quivis.

Τυφλὸς, ὁ καλαμῶν τῷ νοερῷ ὄμματι | i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Paulus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. ſive τῷ νοήματι. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλὸς γάρ ἐστι καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Chriſto uſurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. Et Paulo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Eccleſiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. cap.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *ſuprà ad lib.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

Τυφλὸς τὰ τ' ὦτα, τὸν τε νῦν, τά τ' ὄμματα.
Mentémque & aures cæcus eſt, & lumina.

Τῷ νοερῷ ὄμματι | Autor *de Mund. cap.* 1. Ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ἡγεμόνα τὸν νοῦν, καὶ θείᾳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καταλαβοῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχὸς | Ità de Eccleſiæ Laodicenæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλὸς. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ὠθῶν ἑτέρῳ | Vide *lib.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 8. Εἴ μέ τις βλάψαι θέλει, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ· εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδὲν εἰμί. *Si me quis lædere poteſt; nihil ago; ſi alterius opem expecto, qui me juvet; nihil ſum ego.*

Ἀπόκημα κόσμου | Ità *l.* 2. § 16. ἀπόκημα καὶ οἷον ῥύμα τοῦ κόσμου.

Ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἡ καὶ σε ἤνεγκεν | Ità *l.* 12. § 1. Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σε τοῦτο. τοῦτο, cum τοῖς συμβαίνουσι priùs dixiſſet. tranſitio à numero ad nurſerum, plurali ad ſingularem: ſicut vice verſâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἐχόντες ἀδικήσειαν, καὶ ἐκόντες ἐπιβουλεύσαντες, καὶ μετὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν ἢ οἱ ἀκόντων, οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ φόνου, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ. Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Saluſt. in Catilin. *Interea ſervitia repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

Adeóne homines immutarier ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe?

Id. *Cujus maximè mos eſt conſimilis veſtrûm, hi ſe ad vos applicant.*

Plaut. *Pſeud.* 3. 2.

Si quò hic gradietur, pariter progredimini.
Manum ſi protollet, pariter proferto manum.

Uſum hujus enallages, qui & Hebræis familiaris (de quo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Druſ. *quæſt. l.* 3. *c.* 33.) in diſtributionibus ſolennem, monet M. Seneca *Suaſor.* 2. qui ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis laudaverat,

——*ſtratique per herbam,*
Hic meus eſt, dixere, dies.——

Illud, inquit, *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc verſu, tanquam ſolœciſmum, quòd cùm plures induxiſſet, diceret, Hic meus eſt dies, non, Dies hic eſt noſter. & in ſententia optima accuſabat id quod erat optimum. — nam quaſi proverbii loco eſt; Hic dies meus eſt. & cùm ad ſenſum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumniæ habebit locum. dixerunt enim, non omnes ſimul, ſed ſinguli ex his, Hic meus eſt dies.* Nec ſecùs in *Hiſtoria* ſacra *Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti ſunt eum ſervi ejus, dicentes, Pater mi*, &c. i.e. horum quaſi ſeorſum ſinguli. Sic hoc loco τοῦτο, i. e. τούτων ἕν συμβαινόντων ἔφερον. Sed de iſtis alibi fuſiùs diſſeruimus.

Ἀπόχρημα πόλεως | Hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀποχρῶν. Caſ. *qui in civitate ſeditionem ſuſcitat.* Xyl. *fruſtum à civitate amputatum.* ego malim, quo uno verbo exprimam, inſolenti forſan uti vocabulo, quale & Marci ipſum eſt, ſed analogiâ eâdem, quâ *abſceſſus*, formato, *abſciſſum civitatis*, vertere. Ejuſmodi autem hominem nunc *membro abſciſſo*, *l.* 8. § 34. nunc *ramo avulſo*, *l.* 11. § 8. nunc *civi ſeditioſo*, *l.* 9. § 23. ſimilem pronunciat. Quin & τῆς ἀποτμήσεως vocabulum etiam de cive iſtiuſmodi uſurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχ-

δεῖν

rùm fieri poteſt, quod & aliis placuiſſe video, ut μεσογλὼ integram iſta conficiant, quâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atq; ingenia recenſuerit, quos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſq; moneret; *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, integris, benignis, benevolis.* Ovid. *triſt. l.* 3. *eleg.* 6.

Quique eſt in charis animi tibi candor amicis.

Idémq; *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix utinam, quàm pectore candidus, eſſem.

& alibi. ——*ſed ſunt tua pectora lacte,*
Et non calcatâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contrà que lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *l.* 1. *Satyr.* 5.

—— *animæ, quales neque candidiores*
Terra tulit. ——

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salsè Solon, apud Laert. *l.* 1.

Πεφυλαγμένος ἀνδρὶ ἔοικεν,
Ὅστις μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων
Καρδίῃ, φαιδρῷ στομάτῳ παραπαίων
Γλώσσῃ δὲ οἱ δηλήμονι
Ἐπὶ μελαίνας φρενὸς γαμοῦντι.

In virum caveto quemque,
Abditum ne geſtet enſem
Corde, vultu dum te amico
Intuetur, & biſulcâ
Blandâ promit dicta linguâ
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

——*abſentem qui rodit amicum;*
Qui non defendit alio culpante; ſolutos
Qui captat riſus hominum, famámque dicacis;
Fingere qui non viſa poteſt; commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt. ——

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, libérque videtur,
Infacto nigris. ——

Et rurſus ubi hominem induxit, ità amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléq; notam illi aliquam affigat;

—*hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Æruginis mera. ——

De Sexto Clodio Cic. *pro Cæcin.* *Nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λευκὰς, ſive *alba præcordia*, pro *ſatuis ſtolidiſque* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qui fallitur tamen, quod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il.* ζ. *v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs, neq; enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* quaſi imbelles illi plerumque ac inutiles ſint. qualis Nireus,

—— ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν —*Il.* β. *v.* 673.

& Paris, cui ſcil. —— κακὸν
Εἶδος ἔπην, ἀλλ' οὔ τοι γε βίη φρεσίν, οὐδέ τι καλή. *Il.* γ. *v.* 45.

Πεπειρημένος | ἦθος, *mores præduri, præfracti, rigidi, refractarii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

—— πεπειρημένοις φρένες.

i.e. *ut ἄγαν σκληραί. Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

—— ὃς ἐκαρτέρει,
Βαφῇ σιδήρου ὡς,

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴσθι τοι, τὰ σκληρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτει μάλιστα· κ) τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον ἐπὶ πολὺ ἂν πυρὸς θερμοκρανθὲν,
Θραυσθέντα κ) βαφῇ τινα πλεῖν' ἂν ἰσίδοις.

Præfracti at animi plurimùm, ſcias velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vis ferri ignei
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſcedit ictu ſæpe, & in partes abit. Grot.

quamquam & de quibuſvis rebus uſurpatur, quæ ſic exaruerunt, ut præduræ fiant. παρὰ τὸ σκλήρυνσιν. Poſſunt & πεπειρημένοι ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *moroſi* dici. Siquidem πεπειρημένος Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσκόλως exponitur. Ità Theophr. *de cauſſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ πεπειρημένος ἀνὴρ cui opponitur, Ὁ εὐκεφάλος κ) μαλακός, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* Φάρμακα πεπειρημένα· *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δύσχρηστα κ) ἀηδίζοντα σφόδρα. utì Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. κρύσεα πεπειρημένα, *æſtus ardoréſque graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, πεπειρημένος φρένων, non eſt, *ægrè ferre*, quod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æquè*, quod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex priore vocabuli uſu, & *infracto* adverſùs fortunam animo, quod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Πρὸς ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης δεῖ πεφύσθαι τρόπον,
Καὶ πένητας αὐτὸν κλαφρονῶν ὑπολαμβάνειν.
Ὁ γὰρ μετέωρος πεσὼν, ἀπειρηκὼς φέρει.
Ἄφυκτα ταπεινὰ, λαμπρία, μελιώσκουλα,
Mens timida ſemper pauperi eſt; atque omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At quorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

Θηλυδρίας, βοσκημάτων δίκης | Vide *ad l.* 5. § 11.

Παιδικῶν δίκης | *Viris quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Senec. *de ira, l.* 1. *c.* 16.

§ 29. Ἀλ-

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θαυμάζω δὲ ὅπως ὀξαμυλῶν. quem *nudum* scil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἀρκεῖ ἐκ τοῦ | Hoc vult. nihil impedire, quo minùs quispiam, etiam in summa rerum omnium indigentia, operam det Philosophiæ, in eâque persistat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Legas sis totam epistolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν περιῇ σε λέγειν, ἀφεὶς πάντα τὰ τοιαῦτα διαλογισμούς· ἐὰν ἀκούσῃ σὺ ἐμοῦ; οὐκ ἔξω διατροφάς. κρεῖττον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφροσύναις παραμυθίαις.

Τροφὰς τὰς ἐκ παιδείας | *Educationis bonæ instructionisque alimenta.* Cas. *Ex disciplinis suis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ πεῖρον ὁ ἔμαθες, φίλε | Senarius proverbialis ab Aristophane in *Vespis*, à Stratonico (sed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. usurpatus.

Ἐρρέτω, ἣν ἔτι τι ἴδω πέρην.
Straton. Ἄπιθι. Quod Cicero *Tuscul. l.* 1.

Quam quisque norit artem, in ea se exerceat.
Horat. *l.* 1. *epist.* 14.

Quam scit uterque, libens censebo, exerceat artem.
Apostolus ipse *ad Corinth. epist.* 1. *cap.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ τῷ Θεῷ.

Τέτῳ περιπάτει | Intra limites istius te contine: nec ad alias artes, aliáve studia animum adjicias; eísve te intermisceas. quod Apostolus appellat, τὰ ἴδια πράσσειν, *ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles sutorem, quem *de crepidarum ansis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris efformatione* postridiè cavillantem monuit, *Ne sutor supra crepidam judicaret.* quod & ipsum in proverbium venit. Plin. *hist. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*sed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Alluſit ad Proverbium; *intra pelliculam suam se continere.* Stratonicus itidem Mynaco sutori de re Musica secum disceptanti, ὁ σκυτέων αὐτῷ, ἔφη, ἴσως ἂν ἀντέτεινε τῷ σφυρῷ λέγει. *parum se faceret, quid ille dicat, cùm supra talum loquatur.* Athen. *l.* 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus est Erasmus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falsum esse summum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Ptolemæo de re citharistica item intendenti, Ἕτερόν ἐστι, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud est*, inquit, *ô Rex, sceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipsi, ut Plin. loco sup. memorato, de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταῦτα τὰ μαλάκα τρίβοντα; πάνυ σοι προσέχω τὸν νοῦν σκοπῶν, ἃ τοῦ χρυσίου ἐνδαπανᾷς καὶ τὰ χρώματα. τοιῶν Ν σε κρατεῖ, ὅτι ἂν ὁ μαλθακὸς ἐξαμύλου λαλῇν. admonuit nempe *derisui esse illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Basilius Cæsar: Demostheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, sed imperitè barbaréque, cum Episcopo disceptanti; subridens, Ἐδιδασκόμεθα καὶ Δημοσθένη ἀγραμμάτως. *Etiam Demosthenem*, inquit, *illiteratum vidimus.* ampliúsq; succensenti; Σὺ δὲ τῆς σῆς γλώττης κρεουργίαν φροντίζειν. δοκεῖ γάρ μοι ἐνίοτε ὁ δεσπότης, βασιλικῆς ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tum est pulmentorum conditura curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures sordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hist. Eccles. l.* 4. *c.* 19. Nec supprimi dignum illud Butleri nostri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum Juridicus quidam insignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò se efferens, subinde compellaret, quæreretq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, respondit, *In decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleiis nostris solennem legum capita citandi formulam. tanquam jure suo contentum, iatráq; limites ejusdem se continentem, in medium medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ἅρμασιν μὲν ἵππος, ὑπ' ἀρότρῳ δὲ βοῦς,
Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.
Flaccus *l.* 1. *epist.* 14.

—— *nec quisquam ferè, quam sibi sortem*
Aut ratio dederit, aut fors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diversa sequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis usu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. ὁ πάσχα πάσχων δέον. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ χρήσασθαι παραδήλῳ, αὐτὸν γνῶναι θνητὸν ὄντα καὶ ἄνθρωπον, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἔλκειν, καὶ παραδείγμασι τοῖς φύσει. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Περιπατείτω | Apost. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτρεπτέον τὰ σαυτοῦ πάντα | Socrates apud Platon. in *Oriton.* & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *differt. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταῦτα τοῖς θεοῖς φίλον, ταῦτα γενέσθω. David noster; *Faciat me Dominus, quod illi visum fuerit. Reg. hist. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita passim pia istiusmodi, גול על־יהוה דרכך *Devolve super Deum viam tuam. Psal.* 37. *vers.* 5. &

Psal.

Θεὸν μηδένα νομίζειν πολίτην, ἂν μὴ τις, οἷος Λεπίδιον, ἢ Νάβιν, ἢ Καπίνιος, νόσημα ἢ ἀκόσμημα πόλεως ἐγχίπτου.

Μιᾶς ὕσης | *Animam* totius *unam* ſtatuebant Stoici, cujus ſingulæ omnes quaſi membra eſſent. Vide *ſupr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 9. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφῶν | *Alius ſine toga philoſophatur.* Xyl. imò, *ſine tunica.* Ità Cynici. Salmaſ. ad Tertull. *de pallio.* *Græci generis omnes cùm tunicam, tum interulam ſimul indutui habebant, haud minùs quàm Romani ſub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant,* ſed interulam tantùm. Lucian. in *Cynico dialogo*: Τί ποτε, ὦ ἄνερ, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χιτῶνα δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chryſoſt. περὶ σχήματος *orat.* 72. Τὰς γὰ μὲν κατὰ πόλεις ἐκάστοτε ὁρῶντες σοὶ μὲν πολιτικὸν ἀναζωσαμένους, ὑπὸ τῷ παιδίζειν καταγελῶντες δ' ἂν τύχοιμεν, εἰ μὴ ὕστερος ἐνομοθετημένοι ἦεν, ὡς οἰκεῖα τὰ σχήματος κατάχρησις τῇ ἐρασίᾳ, ἵν' μὴ λαχεῖεν τι. ἐπεὶ δέ τινα ἴδωσιν ἀλήτην ἐν ἱματίῳ, καθῆται τὸν κορυφὴν καὶ τὰ γένια, οὐκ οἷοί τε εἰσὶ σοὶς τούτοις ἡσυχίαν ἄγειν. ὑπὸ σχῆ παρίσχωσ· ἀλλ' ἐφίστανται, καὶ ἐρεθίζουσι, καὶ ἤτοι κατηγόρασαν, ἢ ἀλοιδόρησαν, ὡ ἐοίκοτι ἄλλοσιν ἐπιπλέοντοι καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς κομῶσι φιλοσόφοις ξυνῳδὸς ὄζει ἡ σολὴ αὕτη, καὶ ὅπου τινα ὑποδεδεμένον. *Philoſophis,* inquit, *conſuetus hic habitus*; Cynicis nimirum, non & cæteris. Et hæc illis cauſſa pallii duplicandi, quòd ſine tunicis eſſent. Unde Diogenem tunicam petentem juſſit Antiſthenes, πρῶξαι δεισιδαίμονα. (Indè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 49. de Metrocle jam Cynico: ἡμᾶς μὲν ζητοῦντα παχύτερον ἱμάτιον· ἐαυτὸν δὲ διπλόαν τὴν τελείαν φαίνει, ὅπου τινα δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antiſthene Laërtius; τὸ ἱμάτιον ἐχρῆτο μόνῳ quod ſcil. *tunicam non haberet.* idémq; de Cynicis, τείβωσι μόνοις χρῶνται· ἀχίτωνες itaque erant Cynici, & qui Cyniſmum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πλουσίου· ὅστις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι γυμνάτω, δεῖς τὸ χιτωνάριον·
Hermodoti ſapiens dogma hoc: ſi deſuerit cui
Æs, poſitâ tunicâ, ne amplius eſuriat.

hoc eſt, ſi quis eſurit, & viam reperire vult, quâ non amplius eſuriat, depoſitâ tunicâ habitum Cynici capeſſat. perperam viri docti δεῖς χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere.* Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

— *& Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunicâ diſtantia. —

quia Stoici tunicas, ut reliqui philoſophi, & Græci omnes geſtabant, quibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmaſ. & *ad Marci* noſtri *vitam* à Capitolino delineatam. quæ non advertit vir doctiſſimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth. cap.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio diſtinxiſſe.* à Satyrici *Scholiaſte* forſan *Vetere* deceptus, qui *Cynicos pallio uſos* negat. *pallium* enim utrique Sectæ amictus ex æquo communis erat. Quin & Romanos priſcos ἀχίτωνας egiſſe, autor eſt Gellius *lib.* 7. *c.* 12. *Viri,* inquit, *Romani primò ſine tunicis togâ ſolâ amicti fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίου | Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 1. Ἔξεστι δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτευομένῳ καὶ ἀπὸ γραμμάτων φιλοσοφεῖν. Quin & è noſtris quidam de *librorum ſupellectile* interrogatus; *Fabricam mundi,* Creaturáſq; eodem comprehenſas *librorum* vicem abundè ſibi ſupplere reſpondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις ἐστὶ γεγενῆσθαι· καὶ πρόχειρον, ὅταν βούλωμαι, τὸν λόγους ἀναγινώσκειν τοῦ θεοῦ. *Natura,* inquit, *rerum mihi liber eſt*; *in quo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii ſcripto Nicephorus Calliſti *l.* 11. *c.* 43. Eum autem qui hoc dixerat, Antonium is *Juſtum* appellat, quem alii cum Sozomene *Magnum*: qui & *hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γράμματα δὲ οὐδὲ ἠπίστατο, οὐδὲ ἐδοκίμαζεν· ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν, ὡς προσβύτερον ἦν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὑρετὴν ἐπῄνει. *literas nec nôrat, nec ſuſpiciebat: Sed mentem bonam, tanquam eis antiquiorem, ipſámque earundem inventricem collaudabat.*

Ἄλλος ὕτος | Malim, ἄλλως ὕτος. *alius quiſpiam.* Ità Demoſth. *adv. Midiam*: ἀλλ' ὅτοί τις ἀναιδὴς, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις ὕτος ἕτερος.

Ἡμίγυμνος | De Cynicis Cyprian. *orat. de patient. Exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympoſ.* Ἐς τοῦτο δὲ τραχηλιῶν ἑαυτὸν, ἔκυπτε ἡμίγυμνος. Senec. *epiſt.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumſero, & relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noſter, cùm illum vidi nudum, quantò minus quàm ſtramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, ſed teſtis eſt.* De Chriſtianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras deſpiciunt ipſi ſeminudi.* Cæterùm peculiari quâdam ratione *Cynici ſeminudi*; nimirum, *quia* (Cl. Salmaſii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de ſub dextro humero ſuper ſiniſtrum rejiciebant; & ſic excluſo dextro, obvelato ſiniſtro erant: ità pallium Cynicum humerum lævum duplici textu tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroque humero ſimplex ſederet.* Ammianus *in Cynicum antholog. lib.* 2. *c.* 52. παχύνιον, ὅμιον ἕξω. indè ἐξωμὶς veſtis, quâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. lib.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὃ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος φαίνει ἡμῖν ὡς οἰόμεθα. Et ab hac Cynici Ἐξωμίδαι. Lucian. βίων πρᾶσις, de Cynico, ὕτος, ὁ τὸν πώγωνα ἐξυρημένος, ὁ ἐξωμίας. fruſtra eſt vir Cl. H. Stephanus, quum ad humerorum altitudinem refert. Indè

&

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θατέρῳ δὲ ὅμων ὀξαμελῶν. quem *nudum* ſcil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρτος ἐκ ἔχω | Hoc vult. nihil impedire, quo minùs quiſpiam, etiam in ſumma rerum omnium indigentia, operam det Philoſophiæ, in eâque perſiſtat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philoſophiam etiam ſine viatico pervenire.* Legas ſis totam epiſtolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν φορτικός τινος, ἀφῇς τὸν τοιοῦτος διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσῃς δὲ ἐμοῦ· ἐκ ἔχω διατροφάς. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφόβοις τεταραγμένος. Τροφὰς τὰς ἐκ παιδείας | *Educationis bonæ inſtitutionisque alimenta.* Caſ. *Ex diſciplinis ſuis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ πεῖρον ὦ ἱμαθᾶς, φίλε | Senarius proverbialis ab Ariſtophane in *Veſpis*, à Stratonico (ſed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. uſurpatus.

Ἐρᾷς τὸν, ἢν ἔχεις ἰδεῖν πεῖρον.

Straton. Ἄφες. Quod Cicero *Tuſcul. l.* 1.

Quam quiſque norit artem, in ea ſe exerceat.

Horat. *l.* 1. *epiſt.* 14.

Quam ſcit uterque, libens cenſebo, exerceat artem.

Apoſtolus ipſe *ad Corinth. epiſt.* 1. *cap.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω ἐν τούτῳ παρὰ τῷ θεῷ.

Τέτῳ περιπατεῖν | Intra limites iſtius te contine: nec ad alias artes, aliáve ſtudia animum adjicias; eiſve te intermiſceas. quod Apoſtolus appellat, τὰ ἴδια πράσσειν, *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles ſutorem, quem *de crepidarum anſis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris efformatione* poſtridiè cavillantem monuit, *Ne ſutor ſupra crepidam judicaret.* quod & ipſum in proverbium venit. Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*ſed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, corde, tenere tua.

Alluſit ad Proverbium; *intra pelliculam ſuam ſe continere.* Stratonicus itidem Mynaco ſutori de re Muſica ſecum diſceptanti, ὁ σκυτέων αὐτῷ, ἔφη, ὅτι ἀνώτερον τῆς σφυρᾶς λέγει. *parum ſe facere, quid ille dicat, cùm ſupra talum loquatur.* Athen. *l.* 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus eſt Eraſmus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falſum eſſe ſummum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Ptolemæo de re cithariſtica litem intendenti. Ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud eſt*, inquit, *ô Rex, ſceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipſi, ut Plin. loco ſup. memorato, de pictura diſſerenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια τοῦτα τὰ μυλίδια τρίβοντα; πάνυ σου περιέχει τὸν νοῦν ἐπιτηδεύματι, ἢ τὰ ψυχρότερα ἐνδαιμαζει ἢ τὰ χρώματα. Νῦν δὲ σε κατακλᾷ, ὅτι ὃν ὁ μισθὸς ἀξιαμέλητον παισίν. admonuit nempe *deriſui eſſe illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Baſilius Cæſar: Demoſtheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, ſed imperitè barbaréque, cum Epiſcopo diſceptanti; ſubridens, Ἐδιδάσκομεν καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον. *Etiam Demoſthenem*, inquit, *illiteratum vidimus.* ampliúſq; ſuccenſenti; Διὰ τῆς ἅλμης ῥεγχώσης φορτικὸν. Δογματίων γὰρ βέβηλον ἐπάδειν ὁ δυσώδης, βεβυσμένος ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tuum eſt pulmentorum conditurum curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures ſordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *c.* 19. Nec ſupprimi dignum illud Butleri noſtri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum Juridicus quidam inſignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò ſe efferens, ſubinde compellaret, quæreréteq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, reſpondit, *In decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleiis noſtris ſolennem legum capita citandi formulam. tanquam jure ſuo contentum, intráq; limites ejuſdem ſe continentem, in meſſem medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ἅρμασιν μὲν ἵππος, ἐν δ' ἀρότοις βοῦς,
Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 14.

—— *nec quiſquam* ferè, *quam ſibi ſortem*
Aut ratio dederit, aut fors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diverſa ſequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis uſu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. ὁ πάσας πάσαν δεῖν. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ χράμματι πειθόμενον, αὐτὸν γνῶναι. ἔστι γὰρ ὡς ὁ πέρυσι, καὶ μὰ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἔλαιον, καὶ παραδίδωσιν αὐτὸ φύσιν. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Περιπατεῖν | Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ,

Θεοῖς μὲν ὀπτέον τὰ σεμνὰ πάντα | Socrates apud Platon. in *Criton.* & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *differt. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταῦτα τοῖς θεοῖς φίλον, ταῦτα γενέσθω. David noſter; *Faciat me Dominus, quod illi viſum fuerit. Reg. hiſt. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita paſſim pia iſtiuſmodi, גול על־יהוה דרכך *Devolve ſuper Deum viam tuam. Pſal.* 37. *verſ.* 5. & *Pſal.*

Quid hic rex feciſſet? non fuit hoc iræ, ſed majus malum & inſanabile.

Λεοννάτης | Λεοντάτης Suidæ; qui Philippo Macedoni ſanguine materno conjunctum refert fuiſſe, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τὸ φρόνημα ὑπέρογκον, cùm *ingenio tumido admodum* extitiſſe, tum & regiæ pompæ poſt mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem deſtinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Juſtino etiam, qui ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiiſſe, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejuſdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτος, ſive *Leonatus*, ut Marco hìc, dicitur. Sed & Arriano *de geſt. Alex. l.* 6.

Ἐξίτηλα | Vide *ſupr.* § 19.

Μυθώδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. alluſiſſe videtur ad temporum diſtinctionem Varronianam illam, quâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Cenſorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euſeb. Chron.*

Παντελῶς λήθη κατέχουσιν | *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. Alluſit interim σκῆψιν τινὰ περὶ σωμάτων κατέχουσαν, tanquam memoria ipſorum, ſicut corpora, quaſi terrâ congeſtâ & ſuperinjectâ obruta, unà cum eiſdem intercidiſſet. Vide *Pſalm.* 9. *v.* 7.

Ἄϊστοι, ἄπυστοι | Adſpexit Telemachi verba apud Homer. *Odyſſ. α'. v.* 242. de Ulyſſe patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam reſciſcere poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος. —

Ubi Euſtath. τὸν τελείως ἀφανῆ σημαίνει· οὐδὲ ἔμαθόν τινες, ὅτι αὐτὸς ἤδειν, ἢ ἐγὼ ἀπὸ πύστεως ἦτοι μαθήσεως.

Τί ἡ κενὸν ὅλως τὸ ἀνύπαρκτον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. quod eſt à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים הכל הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Eccleſiaſten* ſuum & inchoavit & concluſit. contendit autem Caſaubonus & cum exordio Perſiano illo,

— *ô quantum eſt in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejuſdem de homine ad Adæ protoplaſti Abelíſque ſecundo geniti nomina alludens; אדם לחבל דמה *Adam Abeli compar eſt*, id eſt, *homo vanitati*. *Pſal.* 144. *v.* 4. & *Pſal.* 39. *v.* 6. כל־חבל כל־אדם *Totus Abel eſt omnis Adam.* id eſt, *quivis homo totum vanitas.* Gr. interpr. τὰ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος. Poterat cum Marco noſtro vertere, ἅπας κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus ſecutus eſt, iſta ità eſt interpretatus; *Quamquam quid eſt omnino cujus ſit memoria ſempiterna? omnia ſunt inania*, tanquam Marci dictum iſtud ei geminum eſſet, quod Solomon idem habet, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum eſt memoria, neque futurorum etiam apud eorum poſteros erit.* Verùm Marci mentem neuter aſſecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hìc habuit, ſed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ὄξιηλον, *famæ poſtumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam ſupra tetigerat; etiam hoc dato, poſſe hominum rerúmq; ab eis geſtarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen quiddam futurum τὸ ἀνύπαρκτον illud. Ità *ſupr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἐπιμήκους. & *l.* 5. § 33. τὸ ἐνδοξομανὲς περὶ τοιούτοις κενόν. Vide & *ſupr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί ἔν ὄζει, φησὶ, ὃ δεῖ σπουδῇ εἰσφέρεσθαι; ἢ ἐν τούτῳ | quare ἐν τούτῳ; quia τοῦτο μόνον δεῖ τὸ παρεμπίπτον ἐνωδίμον. *l.* 2. § 17. quia ἐν τούτῳ πολλὴ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναλγήτου | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γαθέμου | Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranquill. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præſtabit, nequid ex his quæ eveniunt, ſubitum ſit. quicquid enim fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo, malorum omnium impetus molliet. qui ad parata expectantéſque nihil afferunt novi; ſecuris & beata tantùm ſpectantibus* [*ſperantibus* fi] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum eſt. Sciebam in quàm tumultuoſum me contubernium natura cluſiſſet. totiens in vicinia mea conclamatum eſt; totiens præter limen immaturas exequias fax cereúſque præceſſit: ſæpe altiùs ruentis ædificii fragor ſonuit: multos ex his quos forum, curia, ſermo mecum contraxerat, nox abſtulit, & vinctas ad ſodalitium manus copulatas intercidit. mirer aliquando ad me pericula acceſſiſſe, quæ circa me ſemper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς δεῖ ἀρχὰς τοιαύτας καὶ πηγὰς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πάγια ἐκεῖθεν ῥεῖ. Pìè admodum Charidemus apud Dion. Pruſ. *orat.* 30. Τὰ ὑφ' ἡμᾶς ἔτω γίγνεται, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ. καὶ ἢ μισθὸν ἂν ἐκείνῳ γενόμενον χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μισθὸ δυχαρίς φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 34. Ἔχειν σεαυτὸν τῇ κλωθοῖ συνπλέκειν | Vide Cleanthis votum *ad l.* 3. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es, eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi autoramenti, verba ſunt, uri, vinciri, ferroque necari. Ab illis qui manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, quæ per ſanguinem reddant, cavetur ut iſta vel inviti patiantur: à te ut volens libénſque patiaris.* & *epiſt.* 107. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat. optimum eſt pati quod emendare non poſſis; & Deum, quo autore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari.*

ἅπαντα; pro rei natura & dignitate circa eam se gerendi curam animus accingitur. Vide ad sequentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Quod autem σεμνῷ διωκτῇ Epictetus, id σωφρονικῇ ὀρεκτικῇ ἐν τῇ ἡγεμονικῇ appellat Hesychius noster *in ascetic. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμπεφυκέναι | i. e. pro rerum, circa quas versatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; se gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἅμα μή τι τῶν κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνοχλοῦμεν. Hoc est, quod Lucilius, referente Lactantio *institut. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, est pretium persolvere verum
Queis ni versamur, queis vivimu', rebu' potesse.
Virtus est homini scire id, quod quæque habeat res:
Virtus, quærendæ rei finem scire modúmque:
Virtus, divitiis, pretium persolvere posse:
Virtus, id dare, quod reipsa debetur honori.

Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ moralis pars prima est, inspectio suum cuique distribuens, & æstimans quanto quidque dignum sit, maximè utilis. quid enim est tam necessarium, quàm pretia rebus imponere? secunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim est, ut quanti quidque sit, judices: secundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatúmque: tertium ut inter impetum tuum actionémque conveniat, ut in omnibus istis tibi ipsi consentias. tunc enim vita sibi concors est. ubi actio non destituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remissus acrióve, prout illa digna est peti.*

Οὐκ ἀποδυσπετήσεις | *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσπετήσῃς.

Ἐὰν μὴ ὀλίγῳ πλέον ἢ σεσῖτα σὺ τὸ ἐλάσσον πολλαχοῦ | *Si non pluris quàm par est, rem ullam feceris; vel plus quam dignum est, in ea studii posueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι σωηθεῖσαι λέξεις, γλωσσήματα ἦσαν | Malè accepit ista Xyland. cùm vertit. *Usitata quondam vocabula, nunc interpretationis loco sunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διάφορα ἡ ἀδόξου, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτικὸς γένοιτο, ἢ τῆς καθ' γλῶσσαν σεσηνωθείσης, οὐσίας ὄσης ἀσωηθοῦς ἡμῖν. Et, *Qui glossemata interpretati sunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *glossario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipso limine ipse Τῶν λέξιν à *glossa* distinguat: Ὅσα τοίνυν σπάνιά ἐστιν ὀνόματα, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν σωηθῆ, νυνὶ δ' ἴσως δεῖ, γλῶτταν καλοῦσι. Fabius etiam *institut. lib.* 1. *c.* 14. *Glossemata, voces minus usitatas; glossas, linguam secretiorem, interpretatur.* Dionysius Halicarn. *de compos. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία ποιητικὴ, γλωττηματικῶν τε καὶ ξένων καὶ τετριμμένων καὶ πανταχοῦ φερομένων, ἐξ ὧν ἁπλᾶ τὰ ποιήσεις. Idemq; in Thucydidis historia observat quædam γλωσσηματικὰ, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ ξυνείραντα τῆς πολλοῖς. Plut. *de Isid. & Osirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὸν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μαθηταῖς ἐν τῆς Ἑλλάδος συνηκμάσθη, μίχθεντων ἀβαρβάρων καὶ ξενικῶν παρ' ἑτέρων, ὧν ἴσως τὸν ποιητικὸν ἀναπλαττόμενον διαλέκτου ὡς βαρβαρίζοντα, οἱ γλωττᾶς τὰς τοιαύτας σεσαφηνικότες. Hoc ideò Plut. quia γλῶσσαν τὸν ἐπεξεργασμένον διαλεκτον dixere, ut Eustath. *ad Il. a.* & γλώσσας, ἀπειλήφασι δὲ τὰς βαρβάρων φωνάς, Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem disterminat. Atque hinc ὁ γλώσσης λαλῶν, Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *linguâ barbarâ & peregrinâ*, ideóque minùs intellectâ. cui ea de caussâ silentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i. e. *ni interpres adfuerit. Glossematis* autem vox, quam ex nullo Græco scriptore afferri Hen. Stephanus asserit, apud nostrum hoc loco, nec semel usurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad nostri mentem, & à rebus & personis ad sermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hìc ἀπὸ πραγμάτων à verbis ac sermonibus ad personas réque ipsas:

Ut sylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigéntque.
Debemur morti nos nostráque. sive receptus
Terrâ Neptunus, classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus aptáque remis,
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Necdum sermonum stet honos & gratia semper.
Multa renascentur, quæ nunc cecidere, cadéntque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάτωνος | De quo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conscripsit.

Καίσων | Cæsonis nomine insignes plures extiterunt. è quibus Cæso Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipse Consul rempub. sustinuit*; &c. Cæso Quintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios populariséque procellas sustinebat.* Dictos autem *Cæsones. à cæso matris utero, qui necatis matribus nati sunt, tradunt.* Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæsaris* nomen ortum sumpsisse, sunt qui opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐόλσους | Sævitiâ atque immanitate insignis præ cæteris hoc nomine Volesi. Messala; (ità Lipsi ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 5. *Volesius nuper sub Divo Augusto proconsul Asiæ, cùm CCC unâ die securi percussisset, incedens inter cadavera vultu superbo, quasi magnificum quiddam conspiciendúmque fecisset, Græcè proclamavit; Orem regiam!*

Quid

Quid hic rex feciſſet? non fuit hoc iræ, ſed majus malum & inſanabile.

Λεοννάτος | Λεονάτος Suldæ; qui Philippo Macedoni ſanguine materno conjunctum refert fuiſſe, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τὸ φρόνημα ὑπέρογκον, cùm *ingenio tumido admodùm* extitiſſe, tum & regiæ pompæ poſt mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem deſtinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Juſtino etiam, qui ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiiſſe, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejuſdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτος, ſive *Leonnatus*, ut Marco hìc, dicitur. Sed & Arriano *de geſt. Alex. l.* 6.

Ἐξίτηλα | Vide *ſupr.* § 19.

Μυθώδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. alluſiſſe videtur ad temporum diſtinctionem Varronianam illam, quâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Cenſorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euſeb. Chron.*

Παντελὴς λήθη κατέχουσιν | *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑπερφυὴς λήθη. Alluſit interim σκότος τῶν ἔργων σωμάτων κατέχουσιν, tanquam memoriâ ipſorum, ſicut corpora, quaſi terrâ congeſtâ & ſuperinjectâ obruta, unà cum eiſdem intercidiſſet. Vide *Pſalm.* 9. *v.* 7.

Ἄϊστοι, ἄπυστοι | Adſpexit Telemachi verba apud Homer. *Odyſſ. α'. v.* 242. de Ulyſſe patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam reſciſcere poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος. —

Ubi Euſtath. τὸν τυχόντα ἀφανῆ σημαίνει· ὃθεν ἔστι μαθεῖν ἴσως τινά, ὅτι αὐτὸς ἰδὼν, οὐδὲ γῆς ἀπὸ πύστεως ἦτοι μαθήσεως.

Τί ἡ γῆ ἔχει ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. quod eſt à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים הכל הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Eccleſiaſten* ſuum & inchoavit & concluſit. contendit autem Caſaubonus & cum exordio Perſiano illo,

— *ô quantum eſt in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejuſdem de homine ad Adæ protoplaſti Abelíſque ſecundo geniti nomina alludens; אדם לחבל דמה *Adam Abeli compar eſt*, id eſt, *homo vanitati. Pſal.* 144. *v.* 4. & *Pſal.* 39. *v.* 6. אך־הבל כל־אדם *Tocus Abel eſt omnis Adam.* id eſt, *quivis homo totum vanitas.* Gr. interpr. τὸ σύμπαν μᾶλλον τῆς ἀνθρώπου. Poterat cum Marco noſtro vertere, ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus ſecutus eſt, iſta ità eſt interpretatus; *Quamquam quid eſt omnino cujus ſit memoria ſempiterna? omnia ſunt inania.* tanquam Marci dictum iſtud ei gemi-num eſſet, quod Solomon idem habet, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum eſt memoria, neque futurorum etiam apud eorum poſteros erit.* Verùm Marci mentem neuter aſſecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hìc habuit, ſed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ὄξιπλον, *famæ poſtumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam ſupra tetigerat; etiam hoc dato, poſſe hominum rerúmq; ab eis geſtarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen quiddam futurum τὸ ἀνίμνηστον illud. Ità *ſupr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπιχήσεως. & *l.* 5. § 33. τὸ ἐυδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν. Vide & *ſupr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί ἔν ὄζει, ἐφ' ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο | quare ἓν τοῦτο; quia τοῦτο μόνον ὄζει τὸ πυρφόρον· *ſuaveolens. l.* 2. § 17. quia ἓν τοῦτο πολλοῦ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γνώμιμον | Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranquill. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præſtabit, nequid ex his quæ eveniunt, ſubitum ſit. quicquid enim fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo, malorum omnium impetus molliet. qui ad paratos expectantéſque nihil afferunt novi; ſecuris & beata tantùm ſpectantibus* [*ſperantibus*: f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum eſt. Sciebam in quàm tumultuoſum me contubernium natura cluſiſſet. totiens in vicinia mea conclamatum eſt; totiens præter limen immaturas exequias fax cereúſque præceſſit: ſæpe altiùs ruentis ædificii fragor ſonuit: multos ex his quos forum, curia, ſermo mecum contraxerat, nox abſtulit, & vinctas ad ſodalitium manus copulatas intercidit. mirer aliquando ad me pericula acceſſiſſe, quæ circa me ſemper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἐπ' ἐλαχίστοις τοιούτοις ἡ πηγὴς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πίστα ἐπιδοῦναι ῥεῖ. Pìè admodum Charidemus apud Dion. Pruſ. *orat.* 30. Τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔτυ γέγονεν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ. χρὴ ἡ μηδὲν ὑπ' ἐκείνου γιγνώσκειν χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχεραίνειν φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 34. Ἐκεῖνον σεαυτὸν. τῷ κλωθοῖ συμπαθῶ | Vide Cleanthis votum *ad l.* 3. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es, eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi autoramenti, verba ſunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, quæ per ſanguinem reddant, cavetur ut iſta vel inviti patiantur: à te ut volens libénſque patiaris.* & *epiſt.* 107. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat. optimum eſt pati quod emendare non poſſis; & Deum, quo autore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari.*

mittari. malus miles est qui imperatorem gemens sequitur. Paratos nos inveniat atque impigros fatum. hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qui oblustatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult deos, quàm se. Idem ep. 71. Magnus animus Deo parest; & quicquid lex universi jubeat, sine cunctatione patiatur. Et de provident. l. 5. Boni viri laborant, impenduntur, impenduntur, & volentes quidem. non trahuntur à fortuna: sequuntur illam, & æquant gradus. Si scissent, antecessissent. Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri possem, quòd non antè mihi voluntatem vestram notam feceritis. prior enim ad illa veniissem, ad quæ nunc vocatus adsum. Subjungit; Vultis liberos sumere? illos vobis sustuli. Vultis aliquam partem corporis? sumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis spiritum? quid ni? nullam moram faciam, quò minùs recipiatis, quod dediſtis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergò est? maluissem offerre, quàm tradere. quid opus fuit auferre? accipere potuistis. Sed nè nunc quidem auferetis: quia nihil eripitur, nisi * retinenti: [* renitenti. f.] nihil coger, nihil patior invitus: nec servio deo, sed assentior. Idem epist. 61. De operam, nè quid unquam invitus faciae. quicquid necesse est, futurum est. repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Ità dico, qui imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere quod nolit. Non qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus facit. Animum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus. Et epist. 54. Nihil invitus facit sapiens. necessitatem effugit, quia vult quod ipsa coactura est. Itaq; quod Periander apud Ausonium.

Fuxit, ut libeat quod est necesse.

& — *velis, quodcunque necesse est.*

sed & pleniùs Martial. l. 10. ep. 47.

Quod fis esse velis, nihilque malis.

Παρέχειν σωυτὸν | Vide lib. 3. § 4. & § 11. & supr. § 29. & l. 10. § 14, 21. Senec. de provident. c. 5. Quid est boni viri? præbere se fato. Quin & piè admodum, & supra quod ab Ethnico sperari poterat, Epictet. Enchir. c. 38. Δεῖ σωυτὸν οὕτως ἔχειν τὸ καθαπερεὶ ἔχειν τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ ἐκεῖνον μὲν τὸν γενόμενον, καὶ ἀκολουθοῦν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀείσης γνώμης διατελοῦντος. & differt. lib. 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει; πρὸς ὀρεξίν σε καὶ πρὸς ἔκκλισιν τὴν θεῷ χαίρουσι ἐκείνῳ ὀφθῆς. ἐπεὶ συβερνᾶτον μετ' ἐκείνου τετάχθω, καὶ πᾶς ἔτι δυσχερείας; *Deum* dicit, quod Marcus κλωθὼ i.e. *fatum*: quia *fatum* Stoicis, aut *Deus* ipse, aut saltem *Lex Dei*. Senec. quæst. nat. l. 2. c. 45. *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic est ex quo suspensa sunt omnia; causa causarum.* & *de benefic. lib. 4. cap. 7. Hunc eundem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cùm fatum nihil aliud sit, quàm series implexa causarum, ille est prima omnium causa, ex qua cætera pendent.* Idem rursus *de provid. c. 5. Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit quidem fata, sed & sequitur. Semper paret, semel jussit.* Quæ dicta notat Lipsius ex opinione, quâ censebant *Jovem dictare*; (unde illud, *Fatur, & est fatum*) *Parcas* autem (ut Capella *l.* 1.) *scribas ejus, ipsius decreta in æreas tabulas referre.* & *nat. quæst. lib. 2. c. 35. Ordinem rerum fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est, stare decreto.* Epictetus idem apud Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 7.* Μὴ ζήτει τὸ τὰ γενόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γενόμενα γίνεται, καὶ εὐροήσεις· ità enim legendum, pro eo quod codices exhibent perperam nullóque sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὑρήσεις. atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qui *Enchir. c. 13.* unde Stobæus hæc decerpsit, exhibent etiam depravatiùs, quoad scripturam saltem, εὐπορήσεις, εὐροήσεις opponitur τῷ δυσροήσεις, quod *suprà* positum est. Emendationem confirmant Laertii illa *l. 7. in Zen.* Εἶναι δὲ αὐτὸ τοῦτο τέλος τῷ εὐδαίμονος ἀρετὴν, καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστοις δαίμονος αὐτοῦ τοῦ ὅλου διοικητοῦ βίλησιν. Idem Epictetus & *dissert. l. 3. c. 26.* Ἐγὼ δὲ πώποτε οὐ θέλων ἐκωλύθην, ὅτ' ἠναγκάσθην μὴ θέλων. πεπλεύκατα γάρ μοι τῷ ὁρμῷ τοῦ Διός. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. οὐ βέλεται; οὐ θέλω. καὶ τίς ἔτι με κωλύσει ἄκοντα; οὐδὲ τὸ ἐμοὶ φανούμενον, ἢ ἀναγκάσει; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ἐφίεσο καὶ ἐπόμει, ὅτι ἐὰν τῷ Διῒ πεπειραπέξῃ τις ἀνθρώπων, διελθόντα ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις πεπειραπέξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ἐπιστρέψαντα τὰς ὁρμὰς τὰς ἐμὰς τοῦ θεοῦ καὶ τῷ διοικοῦντι. & *l. 1. c. 12.* Πῶς ἂν ἐπιμείνω ἐγὼ ἐν παντὶ τῷ Διῒ; πῶς ἂν εὐαρεστοίμην τῇ θείᾳ διοικήσει; πῶς ἂν ἡρούμην ἀλυπίαν; ἀλυπίαν γάρ ἐστιν, ἐὰν γένηται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν ὑδὸν δύναται κωλύσω. τί οὖν; ἀπίθανόν ἐστιν ἀλυπία; μὴ γόησε. μανία γὰρ καὶ ἀλυπία ἐστὶν ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοὶ ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μανιβόλε εἶ, παραφρονεῖς. οὐκ οἶδας, ὅτι κλαῦν ἡ ἀλυπία δεῖ καὶ ἀξιόλογον; τὰ δ' ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τὰ δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, οὗτο κινδυνεύει, οὐ μόνον οὐκ εὖ καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλὰ κακόν ἐστι. πῶς γὰρ ὅλη γεωμετρικῶν ποιεῖσθαι; βούλομαι γενέσθαι ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; οὐ. ἀλλὰ διδάσκαλον θέλειν ὡς δεῖ γενέσθαι. τί ἐπὶ μισθῷ; ἀνωφελῶς. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τις καὶ ἐπιστήμη δεῖν ἐστὶ καὶ μὴ, οὐδενὸς ἂν ἄξιον τὸ ὀλισθαίνειν, εἰ πᾶς ἑκάστων βελήσεσι φερόμεθα. ἐντεῦθεν ἂν μόνον ὀλισθαίνειν καὶ πλανᾶσθαι τῆς ἀληθείας, ὡς ἔτυχεν, ἐφοίτα μοι θέλειν; ὑλιμῶς. ἀλλὰ τὸ πεπαιδεῦσθαι, τοῦτ' ἐστὶ, μανθάνειν ἔκαστα ὅπως θέλειν ὡς γίνε-

γίνεται. πῶς ἢ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblichum in *vit. Pythag.* amico, qui discedenti tanquam fausta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βέλει, παρὰ τῶν θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regessit, εὑρήμει· ἀλλὰ βελοίμιν μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ τῶν θεῶν γένηται. *Bona verba, quæso. Velim ipse potius, quæcunque dii dederint.* Hoc est quod Rufus Thraseæ in Epicteti *dissert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἐφ' οἷς τὸ δεδομένον; *Non vis discere in eo quod est tibi datum; acquiescere?* Sic è nostris Eli sacerdos, *Reg. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτὸς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipsi.* Judas Maccabæus, *Maccab. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ἢ θέλημα τοῦ ἐν οὐρανῷ, οὕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipse voluerit.* Siquidem cælum ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus, prout suos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σε. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem suum comprecatus, Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis, fiat. Vide,* (inquit Jo. Gerson. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æquius sit, aut te voluntati divinæ conformando subdere, aut ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æquius judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον· κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο δ' ἐν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; Augustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim quicquid Domino placet. Et nos potius si nolumus quod ille vult culpandi sumus, quàm ille non rectè aliquid facere vel finere existimandus est.* Itaque quod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Σωπῆσαι | sicut & συγκλῶσαι καὶ συμμῦσαι, *innere*, sive *innectere* & *intexere*; tractum à fabulosis Parcarum fusis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύγκρισις καὶ συμμύρωσις. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος ἓν μοι ῥώδες πεπερωμένον; ἀνδρεμπόδου, οὕτως δ' ἐν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐ ζηλώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποσήσῃ; ὦ χαίρων ἀφοχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις ἢ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ὁπηνίκα μὲν ἦν Μοιρῶν παντῶν καὶ ὁπλοθυκῶν σε τῷ γένεσιν ὤφελε καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον | Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm istic de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hîc, ibi de humanis. de utrisq; Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Allusum est autem ad animalculi illius historiam, de quo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὕπανιν πόταμόν ζῷον πῶρωτὸν, τετράπουν ζῇ καὶ πέπτεται μέχρι ἡλίου. τελαφιεμένου δὲ τοῦ ἡλίου ἀπομαραίνεται, καὶ ἅμα δυσωδίᾳ ἀποθνήσκει, βιοῖ ἡμέραν μίαν· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2. *c.* 4. qui & vini fæcibus innasci tradit; Ζῶα ἐφήμερα ἔστιν κίνυπα, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ χρόνου τὸν βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hypanim Ponti fluvium volucre quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis quæ unum diem vivunt, quæ horâ octavâ mortua est, provecta ætate mortua est; quæ occidente sole decrepita. confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quâ illæ bestiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐνίων, ἅτερ ἰσορρόπου, φασὶ τὸν βίον γεγόνασι, τοῦ ζωοῦ ἔχειν ἡμέρησίαν, ἓωθεν μὲν ἡνιώμενα, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δ' γηρῶντα, καὶ τελευτῶντα τὸν ζῆν, ἐγὼ κἀκείνων ἴσως ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴτ' ἄψυχά τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐκφοιτᾷ ὀλίγος, καὶ ταῦτα δὴ πως γ' ἂν σωφρονῶν; ὅστε τὸ μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλιπόντα θρῆνος παρέχειν καὶ δάκρυα, τὸ δ' ἡμερόσιον πάντως ἂν εὐδαιμονίζειν. Indè ad hominem translatum; Eustath. ad illud *Odyss.* φ. *v.* 85.

Νήπιοι, ἀγχιβῶται, ἐφημέια φρονέοντες·
Καλὴν δὲ ἐφήμερα ζωὴν μίαν μοῦνον ἡμέρην ζώουσα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ὅτι ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Aristotelem in *Eudemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονος ἐπιπόνου καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον ἄορμα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

——ἀλλὰ σὺ πάμπαν
Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκφυγε ἀφραδίην.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto passim dicit, θνητοὶ βροτοῖσι. & quod amplius est, ἐπιτοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* ille Aristophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ ἐφήμερε;
——*quid tu me vocas, homo?*

in illis, Ὦ πάλαι ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔρικα φορτικὸν ἐφημέρῳ. τό τε μῆκος τοῦ βίου ἡμέρᾳ μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγο-

γχεῖρισον, ob vitæ brevitatem; quasi animalculi illius instar, unius tantùm diei sint. Aliâ ratione ἐφήμεροι καὶ ἡμερόβιοι dicuntur, qui *in diem vivunt*, de crastino neutiquam soliciti quo sensu Clemens *Pædag. l.* 1. *c.* 12. D. Christi præceptum illud Matt. *c.* 6. *v* 34. Μὴ μεριμνᾶτε εἰς τῆς αὔριον, explicans; ait Christiani hominis vitam esse βίον αὐτάρκη καὶ ἐφήμερον. Diogenémque ἡμερόβιον indè dictum autor est ex Satyro *de viris illustr.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. & in partem sequiorem ità vocantur etiam, qui præsentia tantùm spectant, futuros interim rerum exitus minimè prospicientes. Suidas: Ἐφημέριοι βροτοὶ, καθημερινὰ εἰδότες, καὶ σφαλῶμενοι τὸ μέλλον. atque ità accipiendum Homeri illud, ἐφημέρια φρονέοντες. de scenicis & palæstricis Neronianis Plut. in Galb. ἀνηλώκασιν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων ἐφημερεῖν καὶ σωτηρικοὶ τοῦ βίου ἄνθρωποι. quod Perlius *Sat.* 3. *v.* 68. *ex tempore vivere: in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qui barbarorum esse hoc ait. *Si barbarorum*, inquit, *est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Iulian.* 1. Οἷς τὸ ζῆν τοῦτο νομίζειν μόνον, καὶ οὐκ ἐξικνεῖσθαι τῇ διανοίᾳ πρὸς τὸ εὐδαίμον, οὐδὲ εἶναί τινα νομίζουσι τῶν τῇ ψυχῇ βεβιωμένων λογισμὸν καὶ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ ζῶον βίον ἀλόγων, τὸ πρὸς ἡμέραν καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιοῦντες.

Καὶ τὸ μνημονεῦον | Vide *supra* § 19. & *l.* 7. § 5. Cas. ista quomodo cum sequentibus commissit, videas licet; si otium est. Mihi Xylandri dispositio magis arridet.

§ 36. Παίζει καὶ μεταβολὴν γινόμενα γίνεται | leg. ὅτι παίζει — γίνεται. ut in membro proximè sequenti, ὅτι ἐδὲν ἄτοπος φιλεῖ.

Κατὰ μεταβολήν | Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ διαφέρει μεταβολῆς ῥοῦς; Vide *ibid.* § 25. & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν ἄτοπος φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις· | Ità *l.* 7. § 16. Τί καὶ φίλτερον τῆ τῶν ὅλων φύσει; & *l.* 9. § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Tertull. *de pall. c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ totius solemne munus est.*

Ποιεῖν νέα ὅμοια | Ἵνα ἀεὶ καινὸς ᾖ ὁ κόσμος. *l.* 7. § 25.

Σπέρμα γὰρ τέμνον τινά | quia istud ex illo nascitur. Ità σπέρμα τῆς ῥιζώσεως, τὴν ὕλην dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 14. Et σπερματικὸν τῶν στοιχείων, τὴν φύσιν, Democritus & Leucippus, apud Aristot. *de cælo l.* 3. *c.* 4, &

—— discordia semina rerum,

Naso *Metam. l.* 1. sed & sensu adhuc latiore Plinius in *panegyr. Habet hæc vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumque semina Deus; & plerumque bonorum malorumque causæ sub diversa specie latent.* Et Demosth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σπέρμα φαύλων, ὥσπερ τῶν φυτῶν πονηρῶν αἴτιος. *Qui semen*, i. e. caussam, occasionémve, *præbuit, is malorum inde enatorum autor meritò habetur.* Hoc est quod Paulus *ad leg. Aquil. l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. *c.* 30. *Qui occasionem præstat, ipse damnum fecisse videtur.* Cicer. *Philip.* 2. *Ut igitur in seminibus causssa est arborum & stirpium: sic hujus luctuosissimi belli semen tu fuisti.* De Corinthiorum beneficentia Apostolus ad eosdem *ep.* 2. *c.* 9. *v.* 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει, καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς ἐλεημοσύνης ὑμῶν. Synesius etiam *ad Arcad. Imper. orat. de regno*: Ἐγὼ δ', ἂν δίκαιον εἶναι ὑπολαμβάνητε παρ' ἡμῶν τὸ σπέρμα τῶν βλάστης, δίον σε πλάττω βασιλέα, τοιοῦτον περιφέρων. Senec. *ep.* 120. *Natura nobis semina scientiæ dedit; scientiam non dedit.* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In pueris virtutis semina, scintillulas ignesculos videmus.* Naso *Trist. l.* 2.

—— ludi quoque semina præbent
Nequitiæ.——

Τὰ εἰς γλῶ ἢ μάτεργα καλαβαλλόμενα | indè σπερμάτων καλαβολὴ, de Sara usurpatum Apostolo. *ad Hebræos c.* 11. *v.* 11. de quo multa gratis argutantur interpretes, Piscator cumprimis. τὰ εἰς γλῶ καλαβαλόμενα dixit, quomodo Chrysippus apud Laertium in *Zenone*, εἶ τὸ σπέρμα πνεῦμα καὶ γλῶ. οὐσία, ὡς ὅλον ἐκ τῆς εἰς γλῶ γλῶ καλαβαλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιοδήλα οὐκ ἔτι φύεται. quod de obscœnis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipsius *physiol. Stoic. l.* 3. *c.* 6. causssam nullam video. de humano reverà locutus fuerat; sed à Satorum seminio argumentum duxit, quo firmaret de illo quod dixerat. Vide *ad l.* 6. § 15.

§ 37. Ἤδη πεπήξῃ | Vide *supra*, § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plut. Stoicas tricas ridens, *de commun. notit. c.* 37. ἔκφρων ἦν ἡμῖν, ὡς ἔοικε, γέγονε μὴ ἀξιάμενος τὸ ζῆν καὶ πεπήξεται, μὴ παυσόμενος.

Ἀνύποπτος τὰ βλακεύειν | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10 § 12.

§ 38 Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτὴν διάκλειε | Videri possit Marcus repugnantia planè præcipere; cùm *supr. l.* 2. § 8. & *infrà l.* 7. § 55. prohibeat, περικλείειν ἀλλότρια ἡγεμονικῷ, i. e. *aliorum animos intueri*: istic autem illos eosdem considerare jubeat. Verùm ipse ista optimè conciliat, *l.* 3. § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *sine justa utilique causssa.* Non vult itaq; ut aliorum animos sensúsq; intimos indagemus, aut per meram curiositatem divagando, aut de nobis factísq; nostris quid senserint, sensurive sint, solicitè cogitando: vult tamen, ut eosdem nobis ob oculos ponam[9], quò minùs ipsorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in eis

ἥκειν λέγοντες. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστάτης ὕλης περιπλάνει λέγειν ἐκ κακίας. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ τὸν Θεὸν οἱ Στωϊκοὶ, καὶ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸν κόσμον. quod utrumq; ex sacris scriptis hausisse illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, δήκειν διὰ πάσης τῆς οὐσίας τὸν Θεὸν φασιν· ἡμεῖς δὲ ποιητὴν αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, καὶ λόγῳ ποιητήν. (quod & suprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientiæ Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, δήκει καὶ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eadémque Deo, sapientiâ enunciatum id sit. Verum, & ista Prisci plerique sumunt; nec ab autore isto sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud sané. quanquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & Augustinus *ad Quodvultdeum c.* 86. agnoscit) *substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusque.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne quod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cœlum & terram implco ipse.* Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Canc.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto afferit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Figmentum fallax*, inquit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè. namque medium assignat infinito. & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiùsq; figmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probare videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' ὅτος ἦ, οὐχ, ὡς πνες ἀκουσῶσιν, ἐντὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἑπόμενος πάσης φύσεως, κρᾶσις τῶν ὅλων πάντων παντὸς, τῆς, καὶ ψύχωσις τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille θεῖα ἐπινοία, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum συνεκτικὸν constitueret. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianâque disciplinâ alienum.

Εἰς εὔδηκον μίαν τὴν τότε, πάντα διαδέδοται | Vide *supr.* § 27.

Ὁρμὴ μία πάντα φέρεται | Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· cooperantur omnia. & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων ἐν γινομένων σωτήρια | Ità *l.* 5. § 8. σωτηρία καὶ σωτήρια, ὥσπερ ἐν μοίραις, ὅτε ἦ καὶ ἐν αἰῶσιν. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθήλοντες τὴν ναῦν, ἃ πολλ' αἴτια λέγουσι' ἄν, ἀλλ' ἐν πολλῶν αἴτιον ἦν· ἐκ ἔστι δὲ αἴτιος ἐκείνος τῆς καθήλεως τὴν ναῦν, ἀλλὰ σωτὴρ τοῖς ἄλλοις αἰτία καὶ σωτήρ. πάντα ἦ καὶ τὸ σωτήριον αἴτιον.

Οἷα τις ἡ σώνησις καὶ συμμίρωσις | quod alibi ἱερὸν σώδεσιν vocat. *l.* 7. § 9. καὶ σωτηρίαν καὶ σωτικὴν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν | Arnobius *l.* 2. *Quid sunt homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epicteto *homo est animula bajula*, sive *gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. quod χαρὶς πάθημα νεκρὸν ὄζειν. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τὸ νεκρὸν δὲ μὲ κύριος ἐκ λάβε αὐτόν. Idémque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ ἐκ ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς ἦ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἢ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ ἦ τὰ σώματα ὄζει φύσει πεφυκότα καὶ νεκρὰ, καὶ περιφημία, καὶ ὀδ' ἐν ταὐτὸ μύρονται, ἄρ' ἐκ ἀπὸ τῆς καθέξεως αὐτοῖς δῆ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ἐφανόδων κεκλεῖσθαι, πεπεδῆσθαι ῥέον σῶμα πεφευὸς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ διάκον (leg. δήκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ubi supra*. *Auditis videre nos, quod animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν καλὸν τοῖς ἐν μελαγολῇ | Vide *suprà* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πλανᾶς τις καὶ βίαιον ὁ αἰών | Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῆς σωματικῆς πλανᾶς. & *l.* 6. § 15. ἐν δὲ τούτῳ τῷ πλανᾷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ὕλης ὑσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διαπορεύεται πᾶσα. Naso *artis l.* 3.

——*eunt omnia more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

——*assiduo labuntur tempora motu,*

sonum. ἐν ἑνὶ ζῴῳ τῷ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laërt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententia. id indè probant, quia τὸ ζῷον τῷ μὴ ζῴῳ κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον. ζῷον ἄρα ὁ κόσμος. *præstantius est animans non animante: at nihilo nihil præstantius: mundus itaque est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῷον εἶ ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *Pœmand. c.* 10. Ὁ μὲν κόσμος θεοῦτον, ὁ δ' ἄνθρωπος θεὸς δι' ὅλου ζῷον. μᾶς τὸν κόσμον. Et Plato (quod Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento usus. Verba hæc sunt in *Timæo.* Θέμις δ' ἐκ ἦν ἔτ' ἔστ τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλα πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος οὖν εὗρεν ἐκ τῶν χτ' φύσιν ὁρατῶν, ὅλον οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλου τοῦ καλλίονα ἔσεσθαι ποτ' ἔργον νοῦ δ' ἄνευ ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῷ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ σώμασι συνιστὰς, τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως, ὃν κάλλιστον εἴη χτ' φύσιν ἔργον ἀπειργασμένος. ὅτως δὴ χτ' λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόν δὲ τὸν κόσμον, ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν. Hoc est, ut Cicero *de universo*: *Fas autem nec est, nec unquam fuit, quicquam nisi pulcherrimum facere eum, qui esset optimus. quum rationem igitur habuisset, reperiebat nihil esse eorum quæ natura cernerentur non intelligens intelligente in toto genere præstantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ aliâ in natura posse reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore. Sic. rotus est opus illud effectum esse pulcherrimum. quam ob causſam non est cunctandum profiteri, si modò investigari conjecturâ potest, hunc mundum animal esse, idque intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timæum* suum sic claudit. Θνητὰ καὶ ἀθανατα ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, ὅτω ζῷον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ἔν ὅτι ζῷον, ὅλον δ' ὅλου ψυχῆς καὶ νοῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Inde Nicephorus Gregoras *hist. l.* 9. *c.* 14: Ἓν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος, φάναι, συγκείμενον. Quinetiam animalis istius partes membráq; si vis, præcipua saltem, habebis apud Plutarchum *de facie Lunari*; *Solem cor, Lunam jecur, stellas oculos, Terram ventrem, Mare vesicam.* Seciùs paulò quàm Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 20.

Οὐρανὸς κόσμου κεφαλὴ, χαίτης δ' ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Γαῖα δὲ οἱ πόδες εἰσὶ, τὰ δ' ἔκτοθεν ἐν ἀίδηλοι,
Ὄμμα τε παντευγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mî cælum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures æther; oculus Sol omnituens est.

Quin & sexum, eúmque geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siquidem de mundo quærenti Apollonio respondebat. ζῷον τὸν κόσμον ζωογονεῖν γὰρ τὰ πάντα ἀμφοῖν, ἄρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὖτε ξυγγινόμενον, τὰ μητρὸς καὶ πατρὸς εἰς τὴν ζωογονίαν ἀφεῖναι. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν] Ità *l.* 12. § 30. μία οὐσία κοινὴ materia nimirum prima. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. οὐσίαν δὲ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν] quam & καθολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὴν ὅλην νοῦν *l.* 5. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικὸν. *l.* 7. § 75. Vide *supr. ad* § 21. & 29. Laërt. *l.* 7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, ἔλεγον ἐκ τῆς ὑμετέρας ψυχῆς, ἐπειδὴ ὅσης ἀπεστάσαμεν. Et *ibid.* Τὸν δὲ κόσμον εἰκότως τε νοῦν καὶ σοφίαν, εἰς ἅπαντα αὐτὸ μέρος διήκοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐφ' ἡμῖν τῆς ψυχῆς. Theophilus itidem *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δ' αὐτὸ δὴ ὅλον χωρητικὸν πνεῦμα, θεὸν δοξαζουσι. Et Cleanthes apud Hermiam in *irris. philos.* Τὴν ψυχὴν δὲ ὅλου τοῦ κόσμου διήκειν· ἧς μέρος μετέχοντας ἡμᾶς ψυχᾶς. Quin & Plato in *Cratylo* ex Anaxagoræ sententia, τὸν Δία, νοῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. lib.* 2.

— *cum spiritus unus*
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans.— Et Maro *Æn. l.* 6.
Principio cœlum, ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum autem hunc disertè *Deum* nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de providenc. l.* 1. *c.* 1. advertere) *Georg. l.* 4. verbis illis,

— *Deum namque ire per omnes*
Terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum:

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est incorporalis, quæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem sensum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æquali intentione diffusus.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *Apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

— μεσταὶ δ' Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ· μεστὴ δ' ἁλὸς αἶσα,
Καὶ λιμένες· πάντῃ δ' Διὸς πεπλήσμεθα πάντες,

Et Maro, *Eclog.* 3. — *Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* quòd secundum illius rationes, ὁ θεὸς ἐν ἀμάθειαις τε καὶ σκοτώσεσι καὶ ἀῤῥητικαῖς καταλήψεσι. De Deo ipse: Πνεῦμα ὁ θεὸς, ὁ δῆλον διὰ τῆς ὕλης, πυκνότατον δὲ ὑλικῶν, καὶ ὄφθ' ἐν αὐτῇ σχημάτων καταστάσεις. Sed & de Stoicis Clemens in *hortat.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀπιστάτης τὸ θεῖον διήκειν

ἡμῶν λέγοντας. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν θεὸν διὰ τῆς ἀπηυθύντου ὕλης προφητικῶς λέγων· ὁ καλῶς. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ) τὸν Θεὸν οἱ Στωικοὶ, ἢ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὥσπερ ἡμέλεια ἢ τιμὴ ψυχῆς. quod utrumque ex sacris scriptis hausisse illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, δίκην διὰ πάσης τῆς οὐσίας τὸν θεὸν φασιν· ἡμεῖς ἢ μοναχῶς αὐτὸν μόνον καλῶμεν, ἢ λόγῳ ποιητήν. (quod & suprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientiæ Salomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει ἢ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eadémque Deo, sapientiâ enunciatum id sit. Verùm, & de ista Prisci plerique sumunt; nec ab autore isto sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud sané. quanquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & Augustinus *ad Quodvultdeum c.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusque.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne quod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cœlum & terram implco ipse.* Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Cant.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto affert, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum fallax*, inquit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè. namque medium assignat infinito. & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiùsq; pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probare videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν θεὸς οὗς· χ' ὅτος ἢ, ὑχ, οὓς τινες ἀσωμάτους, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπόπτου πάσης γενέσεως, κρίσεως τῶν ὅλων· πάντων πατὴρ, νοῦς, ἢ ψυχῆς τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille θεοῦ ἐπινοίᾳ, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum ἀσυγχύτως constitueret. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianâque disciplinâ alienum.

Εἰς αἴδιον μίαν τὴν τότε, πᾶσα ἀναδέδεται] Vide *supr.* § 27.

Ὁρμὴ μία πάντα φέρεται] Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πᾶσα πάντων τῶν γινομένων σωτηρία] Ità *l.* 5. § 8. σωτηρία ἢ σωτηρία, ὥσπερ τῆς μοχθηρίας, ὅτου ἢ ἢ τῶν αἰτιῶν. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθήκοντες τῷ ναῦν, ἃ πολλ' ἄπτα λέγουσιν ἄν, ἀλλ' ἐν πολλῶν ἄπτων ἓν· ἓν ἔστι γὰρ ἄπτον ἕνεκα τοῦ καθήκοντος τῷ ναῦν, ἀλλὰ σωτηρίας τοῖς ἄλλοις αἴτια ἢ συνεργά. τέχνα ἢ ἢ τὸ σωτήριον ἄπτον.

Οἷα τις ἡ σύνεσις ἢ συμμόρφωσις] quod alibi ἐκλεκτὸν σωτῆρον vocat. *l.* 7. § 9. ἢ σωτηρίαν ἢ σωτηρίαν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἰ βαστάζον νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Quid sint homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epicteto *homo est animula bajula, sive gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. quod χοϊκὸς πνεῦμα νεκρόν ἐστιν. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τῷ νεκρῷ δὲ μὴ κεῖσθαι δεῖ λέγειν αὐτόν. Idémque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ ἐκ ἡμῶν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς ἢ μία ἡ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρόν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ ἢ τὸ σῶμα δεῖ φύσει πεπηγότα ἢ νεκρὰ, ἢ περιφυῆ, ἢ ἀδ' ἐν ταὐτῷ μόρια, ἆρ' οὐχὶ τῷ καθέξοντι αὐτοῖς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ἐφυδρίαν κτισθεῖσα, ἀπεσθάλατο ῥέον σῶμα πεφυκὸς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ διάκον (leg. διήκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ubi supra*. *Auditis videre nos, quod animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν καλὸν τοῖς ἐν μιάσμασι] Vide *suprà* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πολλοὺς τις καὶ θεῖον εἶναι ὁ αἰών] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῆς σωμασκίας πολλούς. & *l.* 6. § 15. ἐν δὲ τούτῳ τῷ πολλῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ὅλου ὕσης, ὡς διὰ χειμάρρου, διεπορεύετο πᾶσα. Naso *artis l.* 3.

——*eunt omni more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

——*assiduo labuntur tempora motu,*

ἀπροσδόκητα, τὰ καθ' ὑμᾶς γινόμενα. *tanquam peregrina & inusitata habent ea, quæ quotidiè solent occurrere,* ideò eis offenduntur, primæque causſæ de illis litem intendunt. Hoc eſt fortaſſe Heraclii illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ὁ δὲ φρονίμων πάντα τὰ φαινόμενα, ὁκόσα ἐγκρυπτόμενα. præſertim, ſi ὁκόσα legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107. *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit; & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſidua præſtabit, ut nulli ſis malo tyro.* Et mox 5 *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quiſquam mortalium non magis, quod etiam miratus eſt, doluit. ideò nobis nihil improviſum eſſe debet, in omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. tota ante oculos ſortis humanæ conditio penatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis, obſtupefieri. in plenum cogitanda fortuna eſt.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione noſtri? quod nihil nobis mali, antequam evenirent proponimus, ſed ut immunes ipſi, & aliis pacatius ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus, illos eſſe communes. tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus. tot divitum ſubita paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoq; opes æquè in lubrico poſitas. quis unquam res ſuas, tanquam perituras, adſpexit? quis unquam noſtrum de exilio, de egeſtate, de luctu cogitare auſus eſt? quid non, ſi admoneatur ut de iſtis, ut ſuis, cogitet,* (ità lego ex Schol. M. S.) *tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum, aut ipſius intempeſtivi monitoris, abire illa jubeat? neceſſe eſt itaque magis corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis vides evenisſe?*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ille amiſit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus eſt: & tua innocentia ſub ictu eſt. his nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus.

Ὥσπερ καθ' Ἡράκλειτος | hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθ' Ἡράκλειτον ὑπνῳ, ζῶν εἰκῇ καὶ ἐμπλήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtic forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum locò ſuperiùs memoratum; Τῶν δὲ ἄλλων ἀνθρώπων λανθάνειν, ὁκόσα ἐγρηγορότες ποιοῦσιν, ὅσους δὲ ὁκόσα εὕδοντες, ὀνειροπολοῦσιν. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum ſtura, vel in vigiliam ſomno ſimillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conteris ævi,
Et vigilans ſtertis, nec ſopnia cernere ceſſas,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorſus Xylander hic: *vale perficiendum ſtrenuè, quod rectò conſilio agendum ſuſcepimus; neque in medio actu deſiſtendum aut titubandum. nam in ſomnis ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. v. 192.

Ὡς δ' ὅτ' ἐνὶ ῥηϊδίῃ ὑπνώοντι φόωντο
Οὔτ' ἄρ' ὃ τὸν διώκοντα δύναται ἐκφυγέειν, οὔτ' ὃ διώκειν·
Ὡς ὃ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσίν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piſcat. l.* 2. de torpedine:

Ὅσον δ' ὀφραίοιτο ἐς εἰδυλόεσσαν ἀγυιὴν
Ἀνθρώπου ἀπιόντος, ἢ ἰσχάνοι ῥέξαντα
Θρώσκειν μὲν κεφαλῇ, τὰ δ' γάνεα πεπλομένοισι
Ἀσφαλὲς ἐκ δαιδὸς ἐπαμήσιον βαίνειν
Τάλιν γειοπλάγχῳ πεχαζόμενον ἰχθύι γέρων.

Maro *Æneid. l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præſect. indoct.*

Ὅτι ὁ δεῖ παῖδας τυπτῶν, οὐ τοῦτ' ἔστι, χεῖλον, καθὸν παρεληφαμὲν | Locus inſigniter depravatus, cujuſq; medicinam penè deſperat peritiſſimus omnium, quos ego nôrim, iſtorum ſanandi artifex: clariſſimum Salmaſium, etiamſi nullus nominatem, quem velle deberem, agnoſcent mecum, qui in ſtudiis iſtis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco ſuo emota, quædam reſtituendo, partim ſupplendo, quod excidiſſe viſum, & in proximè præcedentibus haud ſemel, occurrit, τὸ μεμνῆσθαι, ut ſic legatur, ὅτι δεῖ παῖδας τυπτῶν μεμνῆσθαι, τοῦτ' ἔστι, χεῖλον, καθὸν παρεληφαμὲν. Senſuſque ſit, *Oportere pueros parentum meminiſſe, non ſimpliciter quidem, hoc eſt, quatenus vulgò nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet ineſſe eo fine, ut ſciamus, quomodo illi ex hac vita abierunt, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm tentandi & nobis poſt Machaonem quoq; venia, ſpero, condonabitur. Quid ſi ergò ſic reſtituere velimus? ὅτι δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τοῦτ' ἔστι, χεῖλον, καθὸν ὀφείλομεν παρεληφαμὲν. *non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, merè nudéque,* abſque juſto diligentique examine; *juxta illud,* quicquid tandem fuerit, *quod à parentibus noſtris accepimus.* ut χεῖλον idem ſit Marco valeat, quod χεῖλον πίστιν καὶ ἔλεγχον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Veſtrumne rejici πίστιν μαστεύειν ἀναγεγραμμένην τοῦ παρεγκεχειρίσθαι, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectoribusque monſtruosis opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout

facere

fecere majores noſtri, & prout ab eiſdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Chriſtiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ὁι πατέρων, φασὶ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀναιρήσειν ἐκ εὐλόγου. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum ſervandus eſt ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *eleg.* 1.

——*fruges luſtramus & agros,*
Ritus ut à priſcâ traditus extat avo.

quibus regeri quid poſſit, conſulantur Clemens *ib.* & Ambroſ. *ep.* 31. quâ Symmacho reſpondet: nam tranſcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Juſtinus *apolog.* 2. Τὸς κατ' ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον τιμᾶν καὶ σέβεσθαι ὁ λόγος ἀξιοῖ δίκαιος, παραδείγματος δόξαις παλαιᾶν ἐξαπατᾶσθαι, ἃν φαῦλαι ὦσιν. Rectèque Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δὲ γε σωφρονούντων ἴδιον, μὴ σοφίζεσθαι δοκεῖν, μηδὲ ἔθεσι παραδεδομένοις πανταχόθεν ἐναντίοις, ἀλλὰ ζητεῖν τὰληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον παντὶ τρόπῳ συλλέγειν. qui & Socratis illud Crifoni dictum ſubjungit; Ὡς ἐγὼ, ὦ μόνον νῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πάντι, οἷς ἐμοὶ δοκεῖ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. Illud interim adjicere lubet, horſum etiam ſpectare videri, quod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poet. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλαξ ἄνθρωπος ὅτῳ παντὶ λόγῳ ἐπιτρέπειν φιλεῖ. monet enim, inquit Plut. μὴ παντὶ λόγῳ πάνυ, ὥσπερ πιθήκοις, παραδίδοναι ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀπιστεῖν καὶ ἀντιφορίζειν, καὶ πολλὰ διαχρώμενος τῷ ἐκ ἀληθοῦς, ἀεὶ τὸ ἀφελιμώτερον λαμβάνειν. ut ſit idem cum Solomonis illo, *Paræm. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, ſive falſum; ſive utile, ſive noxium. Piſcat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præſtandum* ſit, (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum vitia ſequamur antecedentium gregem, pergentes, non quâ eundum eſt, ſed quâ itur.* Nec *ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rumorem componimur; optima rati ea, quæ magno aſſenſu recepta ſunt; quorumque exempla nobis multa; nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem aptissima.* Ita, *quod in ſtrage hominum magna evenit, cum ipſe ſe populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in ſe attrahat: primi exitio ſequentibus ſunt. hoc in omni vitæ accidere videas licet. Nemo ſibi tantùm errat; ſed alii erroris cauſſa & auctor eſt. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unuſquiſque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, ſemper creditur; perſtatque nos & præcipitat traditus per manus error; alienſque perimus exemplis.* hoc eſt, κατ' ἄλλον, κρῖναι καθειλημμένους, πιστεῦσαι τοῖς πρόσθεν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum eſto judicium. De ſenſu idem cenſet eruditiſſimus D. Bootius. Verùm is pro πυδαγωγείων legit πυδαγωγείας; vel potiùs πυδαγωγείας, ut ſit πυδαγωγείας μιμεῖσθαι, quibus ſolenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα: *Ipſe dixit.* quod probarem pronus, niſi à ſcriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici poſſe videatur. Cæterùm de Platone pariter Ariſtides *Apolog. pro quatuorviris*: Εἴ τις τῇ Πλάτωνος δόξῃ τὰ πάντων ἰσοψείζοιτο, — πῶς ἂν ληρήσει, μᾶ Δία σφοδρὰ πεζῶν, εἰ τι μὴ κατ' ἐξουσίαν πάντα, ἀλλ' ὅσαπερ πῶς ἀρχῆθεν ἔθη παραλαμβάνων, ὅτι φαίη Πλάτων; Marci mentem planè expreſſit.

§ 47. Ἄμεινον σπεῦσαι, ἢ πρᾶσις εἰς τρίτην] *cras, aut ſummum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epiſt.* 43. *Scies fortaſſe cras, ſummum perendiè.* Socrati par ferè monitum divinitùs datùm refert Laertius *l.* 2. quum enim in ſomnis quidam viſus eſt illi dixiſſe ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἡμαὶ κεν τριτάτῳ φθίμενον εἰσάασθαι ἔποιο.

conjecit inde *perendiè moriturum ſe.* εἰς τρίτην, inquit, ἀποδανεῖται. conjecturæ rationem, quâ quam Eraſmus dedit, probabiliorem è Nannio *miſcel. l.* 8. *c.* 36. & Caſaub. *ad* Laert. petas licet.

Οὐκ ἐστ' ἂν πως μᾶλλον ἀπόλοιο.] Senec. *epiſt.* 93. *Nunquid feliciorem judicas eum, qui ſummo die moneris, quam eum qui medio occiditur? nunquid aliquem eſſe tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in ſpoliario, quàm in arena malit? non majore ſpatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qui occidit, conſequitur occiſum. minimum eſt de quo ſollicitiſſimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitare non poſſis?* Et *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reſervamur ad mortem. totum hunc quem vides populum, quouſque cogitas eſſe? citò natura revocabit & tondet. nec de re, ſed de die quæritur. eodem citius tardiùſve veniendum eſt. quid ergo? non tibi timidiſſimus omnium videtur, & infidentiſſimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros conſtitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium. magna eſtimamus, tardiùs mori. Quid porrò prodeſt paucos dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento timeo? nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere.* Idem *epiſt.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hauſturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως τοῦτο ποιοῦσι κερδαίνειν γὰρ οἴονται ἐκ ἔλαττόν τι ποιοῦντες ὀλίγον ὕστερον πιόντες, ἄλλο γε ἢ γλαφυρὰ φρονοῦντες παρ' ἐμαυτοῦ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος ἀνδρὸς ἐπιτρόπου. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; ὦ πάνυ μοι ἢ τῶν Κύκλωπος ἐκεῖνον ὀφρύαινα δορκὰς, τὸ ὑπομειδιᾶν, ὅτι πύελον ἐχὼ τὸν ἥπαρ κατέδομαι. ἂν τι γὰρ ἀσθενὲς, ἄνδρα πύελον, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες φερέσβιοι. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί ἂν ἀγαπήσεις, εἰ νῦν; εἰ δὲ μὴ νῦν, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ

ἀπροσδόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα. *tanquam peregrina & inusitata habent ea, quæ quotidiè solent occurrere*, ideò eis offenduntur, primæque causſæ de illis litem intendunt. Hoc eſt fortaſſe Heraclitu illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ὃ γὰρ φρονέειν παύτα πολλοί, ἐχόντες ἐπιπροσθίοντα. præſertim, ſi ἐχόντες legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107. *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit: & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſidua præſtabit, ut nulli ſis malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quiſquam mortalium non magis, quod etiam miratus eſt, doluit. ideò nobis nihil improviſum eſſe debet, in omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. toto ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis, obſtupefieri. in plenum cogitanda fortuna eſt.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione noſtri? quod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, ſed ut immunes ipſi, & aliis pacatius ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus, illos eſſe communes. tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus. tot divitum ſubita paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoq; opes æquè in lubrico poſitas. quis unquam res ſuas, tanquam perituras, adſpexit? quis unquam noſtrûm de exilio, de egeſtate, de luctu cogitare auſus eſt? quis non, ſi admoneatur ut de iſtis, ut ſuis, cogitet, (ità ego ex Schol. M. S.) tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum, aut ipſius intempeſtivi monitoris, abire illa jubeat? neceſſe eſt itaque magis corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis vides evenisse?*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ille amiſit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus eſt: & tua innocentia ſub ictu eſt. hic nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus.

Ὥσπερ καθεύδοντες | hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθεύδειν δὲ ὕπνῳ, ζῆν εἰκὴ καὶ ἐμπλήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtîc forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum locò ſuperiùs memorato; Τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσι, ὥσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum iturâ, vel in vigiliam ſomno ſimillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conteris ævi,
Et vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſſas,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorſus Xylander hîc: *vult perficiendum ſtrenuè, quod rectò conſilio agendum ſuſcepimus; neque in medio actu deſiſtendum aut titubandum. nam in ſomnis ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. *v.* 199.

Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα δίωκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὃ τὸν δύναται ἀναδράμεν, οὐδ' ὃ διώκειν·
Ὡς ὃ τὸν οὐ δύναθ' ὑπεκπροφυγεῖν πόδας ὠκύς, οὐδ' ὃς ἀλιτέσθαι.

Oppian. *piſcat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ὀφρυόεσσιν ἐν οἰδαλέῃσιν ὀνείρου
Ἀνδρὸς ἀπιζομένοιο, καὶ ἰσχανόοιο φίλεσθαι
Θρῴσκοντ' ἰὸν κεδνὸν, τὰ δ' γένεα πεπαλαγμένα
Ἀσκηθὴς ἔτι δηρὸν ἐπαμμένοι βαρύνειν
Τείλιον γεοκάλλιν τεχνάζων ἰχθύσι μάχην.

Maro Æneid. *l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præfect. indoct.*

Ὅτι καὶ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τάχ' ἔστι, καὶ μᾶλλον, καθόσον παραλήφασιν | Locus inſigniter depravatus, cujuſq; medicinam penè deſperat peritiſſimus omnium, quos ego norim, iſtorum ſanandi artifex: clariſſimum Salmaſium, etiamſi nullus nominarem, quem velle deberem, agnoſcent mecum, qui in ſtudiis iſtis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco ſuo emota, quædam reſtituendo, partim ſupplendo, quod exciſſe viſum, & in proximè præcedentibus haud ſemel, occurrit, τὸ ἀμνημόνευτον, ut ſic legatur, ὅτι καὶ δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, καὶ καὶ μᾶλλον, τοιούτοις, καθόσον παραλήφασιν. Senſuſque ſit, *Oportere pueros parentum meminiſſe, non ſimpliciter quidem, hoc eſt, quatenus vulgò nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet ineſſe eo fine, ut ſciamus, quomodo illi ex hac vita abierunt, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm tentandi & nobis poſt Machaonem quoq; venia, ſpero, condonabitur. Quid ſi ergò ſic reſtituere velimus? ὅτι καὶ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τοιούτοις, καὶ μᾶλλον, καθόσον ἂν τοιοῦν παραλήφασιν. *non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, merè nudéque*, abſque juſto diligentique examine; *juxta illud*, quicquid tandem fuerit, *quod à parentibus noſtris accepimus.* ut καὶ μᾶλλον idem hîc Marco valeat, quod καὶ μᾶλλον πιστὸν καὶ ἄλογον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Velitque rejici πρὸς παντελῆ ἀναγκαιότητα τοῦ παραπεσόντος, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit iraq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectoribusque monſtrantibus opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout

fecere

& littora, & ipsum mare in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, quà sæpe illapsæ urbes reciperunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaq; mirum dixit eundem, ubi incendium Lugdunense Lucilio suo narrat, *ep.* 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & perniciosus fuit motus, ut tota oppida everteret. nunquam denique tam infestum ulli exarsit incendium, ut nihil alteri superesset incendio. Tot pulcherrima opera, quæ singula illustrare urbes singulas possint, una nox hausit: una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periisse, quam perit, navrò.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & perniciosum terræ motum extitisse, cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Asia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola haud ità multò pòst subjiciat: *Quoties Asiæ; quoties Achaiæ* (ubi fortean, pro *quoties, quot*, legendum) *urbes unus tremore ceciderunt? quot opida in Syria? quot in Macedonia devorata sunt? Cyprum quoties vastavit hæc clades? quoties in se Paphus corruit? frequenter nobis enunciati sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, vestigia quoque tempus cradet. Non vides quemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint, nec quicquam extet, ex quo appareat illas fuisse? Non tantùm manu facta labuntur, non tantùm humanâ arte atque industriâ posita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ desedere regiones. Operta sunt fluctibus, quæ procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per quos elucebat; crosit, & quondam altissimos vertices, solatia navigantium ac specula, ad humilem aream deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur, & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; sive interna vis flatúsque præclusi violentè ponus, sub quo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdita vis obstantia effregerit; sive flammarum violentia compagines soli ruperit; sive vetustas, à quâ nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cœli ejecerit populos, & situs à serta corruperit. enumerare vanes fatorum vias, longum est: hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fabulosa merito haberentur, quæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ὑπῆρχε τότε καὶ νυνὶ, σεσημεῖωται καὶ κεκλυσμένη φησὶν, ἄπορον τοῖς διαπλεῦσι, βάθους ὑφάλου πηλώδους. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat & Plato majorem Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* Et *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel quam Plato memorat majorem Asiâ aut Africâ in Atlantico mari mersam.* Et rursus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Libyam aut Asiam adæquans quæritur.* Quanquam & fabulosis istis aliquid etiam veri subesse rat. Siquidem quæ temporibus illis quasi demersa latebat, novissimis his emersit quodammodo, & in notitiam se dedit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Asiam, ut ille loquitur, adæquans terra, forsan etiam Λιβύης & Ἀσίας μείζων, præsertim si utriusque hujus quantum Platonis diebus innotuerat sumpserimus, certè *Europæo orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqui fidenter licet.

Ἢ ἔτυ εἶπε, τεθνήκατε. | Ità *lib.* 10. § 19. Ἔναγον πέρυσι ὧδε ξυνοικοῦντες. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν ἡ ἐνδεὴς διαίτης πολλῷ ἂν δεινότερον, πόλιν ξυοικεῖν. Serv. Sulpitius (quod & Xyl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, quæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ opida quondam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet sic cogitare: Ham, nos homunculi indignamur, siquis nostrûm interiit aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jacent?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Doles quod dudum florentissima repentè occiderit. Verum hoc nobis commune est, non solùm cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrisque ipsis. nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, vetercm nobilitatem ipso adhuc nomine sonans; ad lævam Apennini inculta miseratus, & florentissimorum quondam populorum castella considerabas, atque affectu relegebas dolenti. tot igitur semirutarum urbium cadavera, terrarúmque sub eodem conspectu expósita funera non te admonent unius, sanctæ licet & admirabilis fœminæ decessionem consolabiliorem habendam? præsertim cum illa in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc autem ad tempus quidem erepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Hactenus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinquitas maris juxtà cum solo mortuum ivit.* Ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum ivit.* i. e. mortua est. Alludit autem ad *maris mortui* appellationem. Insulas etiam *Tenon* & *Delon*, alteram *vivere* adhuc, alteram *non* item, dixit Antipater *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ' οὐκέτι. τίς νιν ἐώλπει
Ὀλέσθαι; Τίμιον δῆλον ἐρημοτέρῳ;

quod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmas. *ad Tertull. Pall. Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid est aliud *non amplius vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *sepeliri* dicuntur. Mirtò Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Inva-

Invadunt urbem somno vinóque sepultam.

urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— *cum quo sua Troja sepulta est:*
Conduntur pariter, qui periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. lib.* 3. *Cæterum assidere sepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum unâ tota est nostra sepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis nescio quis earundem *sepulchra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliisq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ sunt, quas meritò quondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulchra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ sileantur, & quicquid est, ubi saltem busta urbium, (sepultarum* M.S.) *extat.* Quin & quomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur: ità è contrario Aristides reviviscere easdem, ubi instaurantur denuo. Κίτιον γὰρ Νέωμα (inquit Marco nostro, Commodóque supplex pro Smyrnâ restituenda) πάντων ἡμῖν τῶν πόλεων χάειν, ὡς ἀναλιθῶναι δ' ὑμᾶς. eandémq; ab eis restauratam, ἀνάκτισιν πόλιν, ἀναλιθώσασθαι, *palingenesin in eandem compositâ.* & *orat. in Romam:* Ἀλλ' ἀπαγωγὰς καὶ τὸν Παμφύλων μῦθον, εἰ ἦ μὴ Πλάτωνος, οἷς δεῖ τῇ πυρᾷ δοῦναι κείμενα αἱ πόλεις, ἐκεῖ τῆς ἀρχῆς ἑλλήνας ἔχοντος καὶ παρεχῆς, ἀνθρώπων ἐδέξατο τὸν ἡγεμόνιον. καὶ ξέναι γῆς ἀνεκόμισεν. Historiam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii respexit, quam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. l.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi noviſſimi duo, cum apud alterum ἀρὸς pro ἠρὸς, apud alterum Ἀμφίων pro Ἄμβιων lit ſcriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm ſicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca ſuprà laudatus; ità partibus quibuſdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τῆς σώματος καὶ ἀεὶ σώζεται, ὀστᾶ καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅμως, οἷς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστι. de cadaveribus loquitur Ægyptio more conditis. Quin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *Nec gigantum autem antiquissima cadavera devorata constabit, quorum crates adhuc durant.* & mox: *Constat, non tantùm ossa durare, verùm & dentes incorruptos permanere; quæ ut semina vetinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantùm invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaq; in istis est perdurare, ſive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere, destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, quia de morte hominum differebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam refurrecturæ causſam agebat.

Ἑλίκη | *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βύρα δ' ἡ Ἑλίκη, ἣ ὑπὸ τοῦ χάσματος, ἣ δ' ὑπὸ τοῦ κύματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατακλύζει δὲ Ἑλίκην λύσιν ἔτους ὀγδοηκοστοῦ ὑπὸ σεισμοῦ τὸ τέμενος κατάλυσιν αὐτοῦ, quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & cauſſam ab ira Neptuni fabuloſam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἣς κατοπόθη (inquit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμοῦ. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil ſit neceſſe, ut σεισμοῦ ſubſtituatur, cum eadem exiſtat utrobique. Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in ſinu Corinthio pontus abſtulit.* Senec. *natur. quæſt. l.* 6. *c.* 26. *Illa vasta concuſſio, quæ duas ſuppreſſit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum conſtitit.* de quarum interitu, cùm Ephorum ſcripſiſſe, idem refert. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Calliſthenem cladem eam libro peculiari deſcripſiſſe. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipſe eodem trahit, quò Marcus iſtîc, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *perire timeam, cùm terra ante me perent? Helicen Burimque totas mare accepit. Ego de uno corpuſculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo autem, quæ novimus, quæ in noſtram notitiam memoria literis ſervata perduxit. quam multa alia alibi locis miſera ſunt? quot populos aut terra in ſe, aut mare incluſit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si quæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies ſub aquis.——

Meminere etiam cladis iſtius Ariſtotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Ariſtoteles ipſe *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pauſan. in *Achaic.* Polyb. *hiſt. l.* 2. Euſeb. *anno* 1137. Oroſ. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Strobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qui ubi Simonidis illud retuliſſet, quod & è threnis ejuſd. autor idem ſeorſim commemorat, (éſtq; locus alterex altero ſupplendus) & attingit quoq; Dio Pruſ. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος γὰρ ἐών, μήποθ' ἡσυχίης, ὃ, πάγχυ τι αὖσιον,
Μηδὲ ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χείρων ἔασιν
Ὠκεῖα γὰρ, ἢν τανυπτερύγῳ μίμᾳ
Οὔπως, ἃ μετάφασις.

Clauſulæ illi, Μηδὲ ἄνδρα, ſubjungit, ἀλλὰ μηδὲ ὄλβον. ὥστε ἐμέλλεν ὁ ποιητὴς διεξέρχεσθαι, τίνων ἦν Σκοπάδων ἀνδρῶν ἀπώλεια. ἤδη γὰρ ἦν πόλεως, καθ' ὃ σφαδάσασα ἀνέστρεψεν γενέσθαι αἰφνίδιον· αἱ μὲν ὑπὸ πυρὸς· αἱ δ' ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάσσης ἐπιβᾶσαι. οἷ μοι Ἑλίκης; κατοπόθη. ποῦ Βύρρα; καὶ αὐτὴ κατεπόθη. δύο πόλεις Ἑλλήνιδες ἀπόλοντο, ὥστερ πλέθρα. quo loco ὁ ποιητὴς non eſt Homerus, ut Geſnerus eſt opinatus, ſed Simonides, qui Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipſum ſubductum referunt

& littora, & ipsum mare in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, quæ sæpe illapsas urbes recepérunt, & immensum in alto ruinam condiderunt.* Itaq; mirum dixisse eundem, ubi incendium Lugdunense Lucilio suo narrat, *ep.* 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & perniciosus fuit motus, ut tota oppida everteret. nunquam denique tam infestum ulli exarsit incendium, ut nihil alteri supersset incendio. Tot pulcherrima opera, quæ singula illustrare urbes singulas possent, una nox stravit: una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periisse, quàm perit, narro.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & perniciosum terræ motum extitisse, cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Asia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola haud ità multò pòst subjiciat: *Quoties Asiæ; quoties Achaiæ* (ubi fortean, pro *quoties, quot*, legendum) *urbes uno tremore cecidérunt? quot opida in Syria? quot in Macedonia devorata sunt? Cyprum quoties vastavit hæc cladés? quoties in se Paphus corruit? frequenter nobis enunciati sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, vestigia quoque tempus crodet. Non vides quemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint, nec quicquam extet, ex quo appareat illas fabrem fuisse? Non tantùm manu facta labuntur, non tantùm humanâ arte atque industriâ posita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ descedere regiones. Oppida sunt ruinis, quæ procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per quos efflucbat; eroſit, & quondam altissimos vertices, stratia navigantium ac speculas, ad humilem aream deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur. & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; sive interna vis flatúsque præclusi violentè pondus, sub quo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdita vis obstantia effregerit; sive flammarum violentia compagines soli ruperit; sive vetustas, à qua nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cæli ejecerit populos, & situs & serta corruperit. enumerare omnes fatorum vias, longum est: hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fabulosa meritò haberentur, quæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἡνίκα καὶ καθ' ἡμᾶς, σεισμῷ ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῷ γενομένῳ, δύσα καὶ θαλάττης ἐξαίσιος ἀναπέφανται. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Meminit & Plato majorem Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam. Et ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel quam Plato memorat majorem Asiâ aut Africâ in Atlantico mari mersam.* Et rursus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Libyam aut Asiam adæquans quæritur.* Quànquam & fabulosis istis aliquid etiam veri subesse. Siquidem quæ temporibus illis quasi demersa latebat, novissimis his emersit quodammodo, & in notitiam se dedit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Asiam, ut ille loquitur, adæquans terra, forsan etiam Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, præsertim si utriusque hujus quantum Platonis diebus innotuerat sumpseritimus, certè *Europæo orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqui fidenter licet.

Ἴα' ὥτω εἴπω, τεθνήκατε. | Ità *lib.* 10. §. 19. Ἔκλυον πέρυσιν ὅσα ἔπασχον, Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὰ μὲν καὶ ἀνδρὸς ἀκοαῖς πολλῷ ἢ δεινότερα, πόλιν ἀνδρῶν. Serv. Sulpitium (quod & Xyl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, quæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versus navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ opida quondam tempore floventissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, siquis nostrûm interiit aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Doles quod dudum florentissima repentè occiderit. Verùm hoc nobis commune est, non solùm cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrisque ipsis, nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, veterum nobilitatem ipso adhuc nomine sonans; ad lævam Apennini inculta miseratus, & florentissimorum quondam populorum castella considerabas, atque affectu relegebas dolenti. tot igitur semirutarum urbium cadavera, terrarúmque sub eodem conspectu exposita funera non te admonent unius, sanctæ licet & admirabilis fœminæ decessionem consolabiliorem habendam? præsertim cum illa in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc autem ad tempus quidem ereptæ nobis melioremque illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Hactenus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinquitas maris juxtà cum solo mortuum ivit.* Ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum ivit.* i. e. mortua est. Allusit autem ad *maris mortui* appellationem. Insulas etiam *Timon* & *Delon*, alteram *vivere* adhuc, alteram *non* item, dixit Antipater *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ' ἐκ ἔπ. πῆς καὶ ἐώλως
Ὀλεθρος. Τίμων Δῆλον ἐρημοτέρη;

quod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmas. *ad Tertull. Pall. Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid est aliud *non amplius vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Inva-

Invadunt urbem somno vinóque sepultam.

urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— *cum quo sua Troja sepulta est:*
Conduntur pariter, qui periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. lib.* 3. *Cæterum assidere sepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum unâ tota est nostra sepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis nescio quis earundem *sepulchra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliisq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ sunt, quas meritò quondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulchra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ fileantur, & quicquid est, ubi saltem busta urbium, (sepulturarum* M.S.) *extat.* Quin & quomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur: ità è contrario Aristides revivíscere easdem, ubi instaurantur denuo. Αὐτὴ γὰρ Σμύρνα (inquit Marco nostro, Commodóque supplex pro Smyrnâ restituenda) πάντων ἡμῶν τῇ πόλει χάριν, ὡς ἀναβιῶναι δ' ὑμῖν. eandémq; ab eis restauratam, φοίνικος δίκην, ἀναβιώσασαν, *palingeniâ in eandem compositâ.* & *orat. in Romam:* Ἀλλ' ἀπαγῶν κ' τὸν Παμφύλου μῦθον, εἰ δὲ μὴ Πλάτωνος, ὃς δὴ τῇ πυρᾷ θεὸν κείμενα αἱ πόλεις, ὥσπερ τῆς σφῶν ἑλλάνων ἕδρας καὶ τροφῆς, ἀνθεῖαν ἐδέξαντο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ Ξέρξης ἀνεβίωσεν. Historiam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii respexit, quam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. l.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi noviſſimi duo, cum apud alterum σφῆς pro ἧς, apud alterum Ἀρμένιον pro Ἀρμάνιον lit scriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm sicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca suprà laudatus; ità partibus quibusdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ὅσα τε καὶ σὰρξ καὶ τἄλλα τοιαῦτα πάσχει ὅμως, οἷς ἔπος εἰπεῖν, ἀδύνατά ἐστι. de cadaveribus loquitur Ægyptio more conditis. Quin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *Nec gigantum autem antiquissima cadavera devorata constabit, quorum exstat adhuc dirum.* & mox: *Constat, non tantùm ossa durare, verùm & dentes incorruptos perennare; quæ ut semina retinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantùm invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaq; in istis est perdurare, sive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere, destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, quia de morte hominum differebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam resurrecturæ caussam agebat.

Ἑλίκη | *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βύβλος δ' ἡ Ἑλίκη, ἣ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἣ δ' ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατελύθη δὲ Ἑλίκη δυσὶ ἔτεσι πρὸ τῆς Λεύκτρων· ὑπὸ σεισμοῦ δὲ τὸ πέλαγος κατέλυσεν αὐτάς. quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & causssam ab ira Neptuni fabulosam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἣν κατέπιεν (inquit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμοῦ. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil sit necesse, ut σεισμοῦ substituatur, cum eadem exstat utrobique. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in sinu Corinthio pontus abstulit.* Senec. *natur. quæst. l.* 6. *c.* 26. *Illa vasta concussio, quæ duas suppressit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum constitit.* de quarum interitu, cùm Ephorum scripsisse, idem refert. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Callisthenem cladem eam libro peculiari descripsisse. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipse eodem trahit, quò Marcus istîc, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *perire timeam, cùm terra ante me pereat? Helicen Burimq; totas mare accepit. Ego de uno corpusculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo autem, quæ novimus, quæ in nostram notitiam memoria literis servata perduxit. quàm multa alia aliis locis misera sunt? quot populos aut terra in se, aut mare inclusit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si quæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aquis.——

Meminere etiam cladis istius Aristotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Aristoteles ipse *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pausan. in *Achaic.* Polyb. *hist. l.* 2. Euseb. *anno* 1137. Oros. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qui ubi Simonidis illud retulisset, quod & è threnis ejusd. autor idem seorsim commemorat, (estq; locus alterex altero supplendus) & attingit quoq; Dio Prus. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος γὰρ ἐστιν, μάπτολε φίσις, ὃ, τι γένηται αὖριον,
Μηδὲ ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὄσσον χρόνον ἔσσεται·
Ὠκεῖα γὰρ, ἃν παραπρεφύγῃ μίτος
Οὓς τοις, ἃ μετάφασις.

Clausulæ illi, Μηδὲ ἄνδρα, subjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον. ὅστερ ἀμέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχεται, τὰ μὲν Σκοπάδων ἀνδρῶν ἀπόλεσιν. ἤδη γὰρ καὶ πόλεις, καθ' ὃ περιεδόκησαν ἀνδρῶν γένεσιν αἰωνίδιον· αἱ μὲν ὑπὸ πυρός· αἱ δ' ὑπὸ σεισμῶν· αἱ δὲ τῆς θαλάττης ἐκλείψεσι. τοῦ μοι Ἑλίκης; κατεπόθη. ποῦ Βύβλος; καὶ αὐτὴ κατεπόθη δύο πόλεις Ἑλλησίδες ἀπολουμένας. quo loco ὁ ποιητὴς non est Homerus, ut Gesnerus est opinatus, sed Simonides, qui Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipsum subductum referunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Suidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, sed res gestas etiam (utì ex Theocrito *Idyl* 16. videre est) carmine celebravit. neq; tamen ideò necesse arbitror, cum Leopardo *emendat. l.* 10. *c.* 10. pro ἀμίλει, ἐν μέλει rescribere, quia melicus Simonides. quum ἀμίλει, *utique, verbi gratiâ*, possit commodè satis constitere. Philo itidem *lib. de Mund. immortal.* qui & Helicæ Buræque tertiam addit Ægyram his verbis :

Κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς πόλεις,
Αἴγειραν, Βοῦράν τε, καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκειαν,
εὐδαίμονας τὸ πάλαι γεγενημένας, πολλῇ τῇ παλάγει ὑποκυδώνια φορεῖν. Verùm *Ægiram* Plinius illarum cladi superfuisse significat. Sic enim loquitur *hist. nat. l.* 4. *c.* 5. *Achaiæ opida, Helice, Bura ; in quæ refugere, hausti prioribus, Sicyon, Ægira, Ægion, Erineos.* Nec subticendum, quod de Helice Ælian. *hist. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελλόντως ἢ, inquit, οἰκίας καταφέρειν αἰθηπικῶς ἔχουσιν οἵτε ἐν αὐτῇ μένες, καὶ μὴ τοι καὶ γαλαὶ, καὶ φαίνουσι τὴν καταφοράν, καὶ ἐξοικίζονται. τοῦτό τοι καί φασιν ἐν Ἑλίκῃ γεγενῆθαι πρὸ πέντε δὲ ἡμερῶν τῆς ἀφανισθείσης πόλεως Ἑλίκης, ὅσοι μὲν ἐν αὐτῇ ἦσαν καὶ γαλαὶ, καὶ ὄφεις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σφονδύλαι, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα δὴ τοιαῦτα, ἀθρόα ὑπεξῆσαν τῇ ὁδῷ τῇ εἰς Κορίαν ἐκφερούσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχάρησαν τὰ ἐρπετὰ μόνα ζῶα, ἡνίκα μάλιστα σεισμὸς καὶ σαλεύσεις ἡ πόλις, καὶ ὑποκυσάντος πολλοῦ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus denique rerum gestarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, quam Constantio rerum potito pertulit, miserabilem pluribus descripserat ; *Fiunt*, inquit, *terrarum motus modis quatuor : aut enim bracmatiæ sunt, qui humum intùs suscitantes, sursum propellunt immanissimas moles, ut in Asia Delos emerserit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleusin in Bœotia. & apud Tyrrhenos Vulcaniæ insulæque plures : vel climatiæ ; qui limis ruentes & obliqui, urbes & ædificia, montesque complanant : aut chasmatiæ, qui grandiori motu patefactis subitò voratrinis, terrarum partes absorbent ; ut in Atlantico mari, Europæo orbe potior insula ; & in Crisæo, Helice, & Bura, & in Ciminia Italiæ parte opidum Succuninse, ad Erebi profundos hiatus abacta æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum mycematiæ sonitu audiuntur minatorio, cum dissolutis elementa compagibus ultrò adsiliunt, vel relabuntur considentibus terris. tunc enim necesse est velut taurinis reboare mugitibus fragores fremitusque terrenos.* Buræ atque Helicæ exitii ratione pares facit Sardes Bianor *in epigram. anthology. l.* 1. *c.* 20.

Σάρδεις, αἱ τὸ πάλαι Γύγεω πόλις, αἵ τ' Ἀλιάττεω,
Σάρδεις αἱ βασιλεῖ Περσῶν ἐν Ἀσίδι &c.
Αἱ Κρίσῃ τὸ παλαιὸν ἐπλημμύρισαν μέλαθρον,
Ὅλβου παντολὸ ῥάιμασι λιξάμεναι.

Νῦν ἢ ὅλαι λίβυσσιν ἐς ὄμβρον ἀφαυδήσαι,
βυθὸν ἐξ ἀχανὲς χάσμασι θεῖσι,
Βοῦρα καὶ εἰς Ἑλίκην κατακωμάσαι αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδεις, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔκιδνα τέλος.

Sardibus obtigit hæc clades sub Tiberii imperio : refert Strabo *l.* 12. sed non solis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, extitit motus Tiberii Cæsaris principatu, duodecim urbibus Asiæ unâ nocte prostratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Eusebius verò tredecim numerat & nominat, quarum una forsan reliquis celebris minùs.

Καὶ Πομπήϊοι | *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. quæst. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Sabianumque littus, ab altera Herculanense conveniunt, maréque ex aperto conductum amœno situ cingit, desedisse terræ motu, vexatis quæcunque adjacebant regionibus, audivimus ; & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo majores nostri solebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Consulibus.* &c. 27. *Ainunt sexcentarum ovium gregem examinatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeii, magnâ ex parte prorsit.* Cæterùm & altera urbis istius clades nihilo minùs insignis memoratur, de quâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρακλάνιον | *Herculaneum* etiam Campaniæ opidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompeiorum motu locutus, loco superiùs adducto : *Campaniam nunquam securam hujus mali, indemnem tamen ; & totiens defunctam metu, magnâ strage vastavit : nam & Herculaneensis opidi pars ruit, dubiéque stant etiam quæ relicta sunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Callisthenis sententia, *insulas esse certoris soli, urbésque eò tutiores, quò propiùs ad mare accesserunt. falsa*, inquit, *hæc esse, Pompeii & Herculaneum sensere.* De utroque Dio Cassius *lib.* 66. in *Tito.* ubi Vesuvii montis incendium immane descripserat ; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τότε. Ἡρακλάνειον καὶ τὴν Πομπήϊς, ἐν διαστήματι τῆς ὁμίλου αὐτῆς κατέσχον. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat : à terræ motu altera, altera ab igne, qui è monte vicino eruperat. illa sub Nerone contigit, ista sub Tito. prior Senecæ, Dioni posterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi potest. hanc magis, opinor, quia post priorem illam revixisse quodammodo videtur, graviori malo reservata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. postquam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat ; *Ex hujusmodi nubilo & Tuscia Vulsinios pristinos deusta, quò magis de montibus suis Campaniæ speret, erepta Pompeios.* Sed & in *apologet. c.* 40. *Vulsinios de cælo, Pompeios de suo monte perfudit ignis.* quod cum idem eisdem planè verbis in scripto

adversa-

adversùs nationes l. 1. *c.* 9. reponatur; eo loci tamen vir doctissimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fœtum hunc postliminio receptum debemus, in codice MS. *Tarpeios*, non *Pompeios* legi testatur; idémque vocabulum in *Apologetico* restituendum contendit. ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit, utrobique intelligatur, unde Ταρπῖνον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπῶν. id eò magis urget; primò, quia Pompeiorum clades sub Nerone demum contigerit, cùm autor de eis cladibus agere proposuerit, quæ disciplinâ Christianâ erant antiquiores. deinde quia terræmotu illa facta sit, cùm hæc, de quâ Tertullianus, igne contigerit. Verùm & Tarpæ istius nomen obscurum satis videtur, nisi si quis montem Tarpeium huc transferre velit, quod *nisi per somnum* fieri posse Gothofredus ipse negat; nec clades hujus ulla istiusmodi scripto consignata deprehenditur. tum Pompeios non terræ motu tantùm prorutos, etiam igne perfusos, cineribúsque obrutos constat. potuítque Tertullianus memoriâ lapsus, posterioris etiam, inter multas alias, cladis alicujus mentionem fecisse.

Ὁ μὲν τοῦτον κηδόμενος | Sententia ἀνακόλουθος, qualem suprà observavimus, *lib.* 3. § 4. de argumento autem hoc ipso paria habes, *infr.* § 50. & *l.* 8. § 23.

Εἶτα ἔξεστιν | à gestu defunctorum tractum. Vide *supr. ad* § 3. Ἐκτετάσθαι.

Πάσσε δ' ἐν βεγχεῖ | ità *infr.* § 50. ὅλον μυελὸν ὄζει τὸ διάσημα. Vide & *supr.* §. 15.

Τὸ γὰρ ὅλα κατιδεῖν ἀεὶ | M. Casaub. τὸ γὰρ ὅλον κατιδεῖν ἀεὶ, &c. q. d. *hæc est summa rei, ut humanas res semper intuearis, tanquam transitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα | Ità *lib.* 9. § 14. πάντα ταῦτα ἐφήμερα. & *supr.* § 29. πᾶν ἐφήμερον. Euripid. *Phœniss.* à Plut. *ad Apollon.* & Stob. *tom.* 2. *vit.* 105. laudatus;

Ὁ δ' ὄλβος ὁ βίοτος, ἀλλ' ἐφήμερος.
Fortuna fluxa est; vixque durat in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πάντα δ' ὄλεσεν ἦμαρ ἓν μ' ἀφείλετο.

Quibus, altero alludi poterat ad Ephemeron, plantam sic dictam, si Nicandri Scholiastæ fides, διὰ τὸ ἓν ἔτος ἀναδιδόναι, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ τελευτᾶν, ὡς ἑαυτέρων δ' αὐαίνεσθαι· vel, ut ego potiùs existimem, quod florem ferat, citò deciduum, ut vix in diem alterum duret. nec abludit Moses, qui *uno die totam vitam hominis concluſit*, ut Philippus presb. *in Job l.* 1. dum genus humanum *herbæ campestri* comparat, *quæ manè succrescit, vesperi succiditur. Psal.* 90. *v.* 5, 6. altero ad aliam eidem cognominem, indè dictam, ut *ad Dioscorid. c.* 700. ex Theophrasti sententia Herm. Barbarus, *quod intra diem jugulet: sive, διὰ τὸ ἡμέρου ὄλεθρον μὴ δύνασθαι ἔξω φῦναι τοῦ πίνοντας αὐτὸ*, vel φαγόντας etiam. quemadmodum de Pharico Nicander ipse *l.* 2. *v.* 400.

——— ὃν δὲ μανῆναι

Ῥηΐδιος ἀκτῖνι βαρὺ κατεναίρεται ἄνδρα.

indè Suidas, Ἐφήμερον δηλητήριον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιροῦν. Vide quæ ex Sophocle, Sosiphane, Euripide, aliísque paulò superiùs retulimus.

Ἐχθὲς μὲν | Heri, id est, nuper, sive nuperrimè. quo sensu & Job. *c.* 8. *v.* 9. χθιζοὶ γὰρ ἐσμέν. *heri enim sumus.* & *Histor. Reg. l.* 2. *c.* 15. *v.* 20. Ἐχθὲς παρεγένοντας. *heri*, id est, nuper, *accessisti.* Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον | Piscem aliquem innui existimavit Xylander, quia τάριχος sequitur. itaque vertit, *quod heri fuit piscis, cras erit salsamentum aut cinis.* Nec mirum adeò crassè halucinatum Xylandrum, quum & Henr. Stephanus eundem errorem erraverit; qui in *Thesauro* suo apud M. Aurelium μυξάριον nomen piscis esse pronunciavit, *saperdam* forsan vel *ichthyocollam.* Verùm utrumque aliud docere poterat Marcus ipse, qui *l.* 6. § 13. τὴν σωματικὴν definivit, ἐντερίου ἕλκους καὶ κατὰ τὸν ἀπορμὴν μυξαρικὸν ἔκκρισιν. *intestini afflictionem & cum convulsione quadam muci excretionem.* respexit dubio procul utrobique ad genituram humanam, quæ mucum referre videtur, quámq; R. Aquiba in Pirke Aboth, טִפָּה סְרוּחָה hoc est, ut Palladas in *anthолog. epigr. l.* 1. *c.* 81. μιαρὸν βδέλλα, sive *guttulam fœtam*, appellat. *limum* dixit Tertull. *de pudicitia, c.* 6. *non ex seminis limo, non ex concupiscentiæ fimo*: &, *lacteas sordes*, Rigaltio refingente, idem *ibidem.* quo modo & Jobus honestiori paulò usus imagine *cap.* 10. *v.* 10. sic Numen alloquitur, *An non* כַּחָלָב *sicut lac fudisti me; & tanquam caseum coagulâsti me?* Plin. *hist. nat. lib.* 7. *c.* 7. *Miseret atque etiam pudet æstimantem, quàm sit frivolo animalium superbissimi origo.* Stoicis autem diminuentis formulæ vocabula frequentia & familiaria, nemo non novit, qui in scriptis ipsorum est vel leviusculè versatus. ità apud cùm Marcum nostrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὀστάριον, ὀφιδάριον, τριδάριον, φυτάριον, ψυχάριον, ἀνθρωπάριον, σωμάτιον, πλευμάτιον, πνευμάτιον, αἱματίον, σαρκίον, σαρκίδιον, ἀνθύλλιον; ἀνδρύφιον, & innumera ejusmodi. quæ eo fine illi usurpâsse videntur, quo τῷ μέσον καὶ ἀδιαφόρων istorum contemptum quendam innuerent, quámque ea fusque deque ipsi haberent, eis loquendi formulis subindicarent. Vide *supr.* § 20.

Τάριχος ἢ πίσσα | Ità de Protesilao Artaycte apud Herodotum *l.* 9. ὅτι πλουτέοι καὶ τάριχος εἶεν, δυναμιν ὡς θεὸν ἔχει τὸν ἀδικέοντα πτᾶν. τάριχος propriè *salsamentum.* dubitavi aliquandò an *succidiam* verterem, quia de carnibus agitur, cùm *salsamentum* de piscibus præcipuè usurpetur. *Salsuram* malui, quia *succidiam* ad suillas carnes restringi,

gi, *salsuram* à Columella, *l.* 8. *c.* 17. & *lib.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadverteram. Verto itaque, *salsura vel favilla.* Tertull. *de resurr. carn. c.* 27. *Sepulchra cellas promas dixit* (Esaias *c.* 26. *v.* 20.) *quia in cellis promis caro salita & usui reposita servatur, depromenda illinc suo tempore. proinde enim & corpora medicata condimentis sepulturæ, mausoleis & monumentis sequestrantur, processura indè cum jusserit dominus.* Respexit Marcus ad mores ritúsque, quos circa defunctorum cadavera observabant Ægyptii, & cum Græcis pariter Romani; quorum alteri condiebant suorum corpora, alteri cremabant. Eustath. *ad Il.* α'. Ἕλλησι μὲν τοὺ νεκρὸς ἔκαιον, τὰ ὀστᾶ μόνα καταλέγοντες καὶ διὰ πολλοῦ εἰς μύρων καὶ χυμοῦ φῶν. Αἰγύπτιοι δὲ τοὺ νεκρὸς ἐταρίχευον, ἵνα ὅλον τὸ σῶμα (an σῶμα) τὸ ποτὲ ζῶν θεὸν ἔχων εἰς μύρινς ζώπυρον. ità apud illos cadaver fit ταρίχευμα, id est, *salsura*, sive *mummia*, uti appellant recentiores Medicorum filii, ab Arabico *Mum*, id est, *Cerâ*; quia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud istos πίσσα, i. e. *favilla* vel *cinis*. De Ægyptiis Herodot. *l.* 3. à Stobæo etiam relatus *tom.* 2. *tit.* 121. Τὸν νέκυν ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κειμένου ὑπὸ γῆλίων καταζωσθῇ. Et Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα ἐξελόντες, ταριχεύουσιν αὐτές. qui & Persas ait, πίσσῃ ταριχεύειν. Ex Chrysippo Cicero *Tusc. lib.* 1. § 108. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi servant: Persæ etiam cerâ circumlitos condiunt.* quod κηρῶσαι Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condunt*, non *condiunt* legi postulat Victorius *var. lect. l.* 10. *c.* 6. Sic enim Herodotus; κηλαμησάντες δὲ ὧν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῆ κρύπτουσιν. Hinc Plato in Phædon. Συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθὲν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευόμενοι, ὀλίγου ὅλον μένει ἀπίχαλκον ὅσον χρόνον. Et Lucian. in *Necyomant.* apud inferos vidisse se in defunctorum congerie, τοὺ μὲν παλαιὸς πάνυ καὶ ἐυρωπῶντας, καὶ ἀμβλυώπες, τοὺ δὲ νεοθηῆς, καὶ συμπεπλάσθαι, καὶ μάλιστα τοὺ Αἰγυπτίων αὐτοὺ, διὰ τὸ πολυαρχὰς τῆς ταριχείας. Indè ταριχευτὰ Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qui id muneris obibant. Quin & de Api bove, quem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus moribúsve Asianis*, à Clemente *Strom. lib.* 1. laudatus; Τὸν Ἆπιν τὸν ταῦρον πλαστήσαντα καὶ ταριχεύσαντα, εἰς σορὸν ἀποθέσθαι. Unde *Sarapis*, quasi *soroapis* dicatur. Et de Osiride Athenagoras in *legat.* sive *apolog. pro Christianis*: ὃ μόνον ὁ τάφος τῦ Ὀσίριδος δέδεκται ἀλλὰ καὶ ταρίχεια. *Osiridis apud Ægyptios, non sepulchrum tantum, sed & conditura ostenditur.* Itaque apud Tacit. *histor. lib.* 5. de Judæis, quod vulgò legitur, *Corpora condere, quàm cremare, è more Ægyptio. Condire* malim. Vide Mosen *l.* 1. *c.* 50. *v.* 2. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens. Marcus *supr.* § 3. ἐκτίτας), πτίσσων). De utroque Lucian. adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *dissert. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαιεν· ὁ δὲ Πέρσης ἔθαπτεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς πήλῳ φαρμάσσει ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. Quo loco (ut id obiter adnotem) πήλου nomine, nec, cum Erasmo, *adipem suillam*; & *stercus suillum* multò minùs; designari existimem; (quamvis alterum è duobus necessariò intelligendum censeat M. Casaub.) quum neutrum horum usquam ità nuncupari comperiam. Sed nec assentiri possum Lilio Gyraldo, *de Var. sepult. rit.* pro ὕαλον, μύελον, quod *medullam* is interpretatur, legenti. ὕδωρ potiùs ex Gorrhæo, *electri sive succini genus, vitri instar, pellucidum*, intellexerim: quod & Plinius *l.* 37. *c.* 3. à Germanis *gleſſum* (glaſs nostrum agnoscas) indéque *l.* 4. *c.* 16. *insulas*, quæ & *Electrides*, *Gleſſarias*, monuit appellari. *electrum* autem sive *succinum* apud Indos copiosè haberi Ctesias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Quanquam & vitro etiam inclusa cadavera suorum, γυψώσαντας, (id est, γύψῳ χείσαντας, quod de Britannici corpore veneno sublati à Nerone factum refert Dio *lib.* 61.) *cum calce*, sive *creta* priùs *illevissent*, vel ταριχεύσαντας (ut Diodor. Sic. *lib.* 2. *c.* 15.) *ubi salsamenti instar condivissent*, asservare solitos Æthiopes, autor est *ibidem* Herodotus, idémque narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δ' οἶνοι καπίχουσι φαρμάσσοντες ὕαλον. & Diodor. *l.* 2. φαρμάσαντες αὐτοὺς πολλῷ ὕδατι. ità enim legendum, quod libri ὕλῃ perperam exhibent. qui & ex Ctesia subjicit, priùs aureâ, vel argenteâ, vel fictili, pro defuncti opibus statúque, thecâ quadam, ad corporis dimensiones ac lineamenta accuratè effictâ, includi solita refert cadavera, quàm *vitro* sive *succino* perfundèrentur. *Indorum* autem nomine *Æthiopes* apud veteres venisse, ut alios nè dicam, docebit Marionis illud de Nilo, quem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Usque coloratis amnis devexus ab Indis.

Videatur Jos. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed &, ὡς ἄποικοι Ἰνδῶν Αἰθίοπες παρῴκησαν, *Æthiopas ab Indis ortos ac profectos ritúsque patrios retinuisse*, vulgò creditum ex Philostrato discimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 8. Verùm aliud est φαρμάσσειν, *includere*, aliud φαρμάσσειν, *inungere*, quod, ut *calci* sive *cretæ* convenire possit, *vitro* commodè sive *succino*, vix potest. quid si ergò, vel pro ὕαλῳ γύψῳ, vel pro φαρμάσσει φαρμάσσει legatur, ut sit, vel *gypso oblinunt*, vel, *vitro includunt*? addam & aliam conjecturam, ὕαλῳ ταριχεύειν, quàm ὕαλον φαρμάσσειν, quod Strabo habet, ritè dicitur. Quanquam si qui codices illud μύελῳ exhiberent, leviculâ mutatione posset in μύλῃ defingi. mellè autem inuncta, quo diutiùs servarentur, cadavera, nemini ferè non est notissimum. De Assyriis Herod. *l.* 1. Ταφαὶ δ' εἰσὶ ἐν μέλιτι. Lucret. *l.* 3.

Nam

Nam si in morte malum est, malis morsúque ferarum
Tractari; non invènio, qui non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
Aut in melle situm suffocari; atque rigere
Frigore, cùm in summo gelidi cubat æquore saxi;
Urgerive superne obtritum pondere terræ.

Varro περὶ ταφῆς apud Nonium in *Vulgus*: *Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui præcepit ut comburerent; quàm Democritus, qui ut in melle servarent: quem si vulgus secutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possimus.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Idémque *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Cæsaris principatu allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle conditum*, quò Spartam reduceretur ad regalem sepulturam. Agesilai verò, per mellis penuriam, *cerâ obductum*, autor est Plut. in *Agesil.* Silius autem Italicus, qui varia itidem sepulturæ apud gentes varias genera *belli Punici l.* 13. recenset, à Ponti incolis ora suorum *murrhata*, id est, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adfirmat. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores: quibus & conjecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinquimus. Quod autem Marcus istic, πλέκεσθαι ἢ πίσσῃ, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. κατὰδῆσαι ἢ αἰθάλῃ dicitur.

Τὸ ἀκρεμὲς | Vide *ad lib.* 2. § 10. & *suprà* § 26.

Κατὰ φύσιν διαλῦσαι | Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἴλεως κεκαλῦσθω | Vide *lib.* 2. § 3. κεκαλῦσθω dixit, quod ἀναλῦσαι Paulus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύσει πρὸς αὐτόν.

Εὐφημῆσαι | ità *l.* 2. § 3. εὐχάριστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπιφημίζω τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epist.* 30. *Jam verò si cui contigit, ut illum senectus leniter emitteret, non repentè avulsum vitæ, sed minutatim subductum, nè ille gratias agere Diis omnibus debet, quòd satiatus ad requiem homini necessariam, lassò gratam, perductus est.*

§ 49. Ὅμοιον δὴ τῇ ἄκρᾳ | Similitudine eâdem usus est Attius, & ex Attio, cùm Papirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Pætum famil. lib.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam: quàm existimo levem & imbecillem, ab animo firmo & gravi, tanquam fluctum à saxo frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de constant. sap. c.* 3. *Quemodo quorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec secari adamas, aut cædi vel deteri potest, sed incurrentia ultrò retundit: quemadmodum quædam non possint igne consumi, sed flammâ circumfusâ, rigorem suum habitúmque conservent. quemadmodum projecti in altum scopuli mare frangunt, nec ipsi ulla sævitiæ vestigia, tot verberati seculis ostentant: ità sapientis animus solidus est, & id robopis collegit, ut tam tutus sit ab injuria, quàm illa quæ retuli.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loquentem inducit: *Duritia silicis nulli magis, quàm ferientibus nota est; nec ulli magis intelligunt, quanta sit virtus mea, quàm qui vires ejus lacessendo senserunt. præbeo me, non aliter quàm rupes aliqua in vadoso (undoso, Lipsius) mari destituta, quam fluctus non desinunt undecunque moti sunt verberare; nec ideò aut loco eam movent, aut per tot ætates crebro incursu suo consumunt.* Eustath. *ad Il.* β'. *v.* 396. Ἴσχον ἢ ὅτι ἴσχι ποτὲ τὸν περὶ ἄνδρα καὶ κινδύνους ἀπειλούμενον, τούτῳ παραλλὴν σκοπῷ εἰκάσαι, ὃν ὑποδὺς κύματα λούεται.

Παστοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα ῥήγνυται

Atque ità de Achivis Homer. *Il.* δ'. *v.* 618.

Ἶσον δὲ πυργηδὸν ἐρηρεδμένοι, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐσσυμένῃσιν
Ἥτε ὠρόθυνε λιγὺν ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
Κύματά τε τρέφουσα, τά τε προφερέσκεται αὐτῆς·
Ὣς Δαναοὶ τέρενα μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.

De Latini constantia Maro *Æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit:

(quem de Homero versiculum usurpavit Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Quæ sese multis circumlatrantibus undis
Mole tenet: scopuli nequicquam, & spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum quæ prodit in æquor,
Obvia ventorum furiis, expostáque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert cœlique marisque,
Ipsa immota manet. ———

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 39.

Me mea defendit gravitas: frustráque petebar;
Haud secùs ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suáque est pondere tuta.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *Hist. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλῷ γὰρ τὰ φρύγματα εἰλικρινοῦς διαφερόντως καὶ ἀκηράτου, οἷς ἂν διαδράμοι περάλας ἐπιπλέων εἰς στερρὸν ἀπαρκίας, καὶ μικρὸν πάλιν ἐντεῦθεν ἐφ' ἡμᾶς κυμαίνων, ὅτῳ σφοδρὸς, ἄνεμος ἢ φασὶ νεφελαγέτας Νείλου, μόνῳ αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς εἰς σαυτὸν ἀναλαμβάνων, ἐξῶσι φορυνόμενος, παρεμποίοις στερεοῖς, πολλῶν στερεμνοτέρων κυμάτων, ἀκυμάντῳ μένοντι, &c. Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρὶ ἐντυχὼν τῷ ἀκοινωνήτῳ, ἀπτώτῳ, ὡς εἰ καὶ πέτρᾳ στερεᾷ καὶ ἀπορρήκτῳ. Idem in *Alex. Man. c.* 13. de Theodosio Patriarcha; ὅτι γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου μεγαλοφροσύνης καὶ στωμφασμοῦ, ὑφ' ἣν ἅπαν ἀνὴρ λύγων ἐσυρόλιξε διάκενος

ἡδονῆς, ἀγόμενος γωμένης· τὸν δὲ μισθὸν ἀπίχει, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ σεσὶ τοῦ ἡγεμόνος οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γένεσις πεποίηκεν ὄνειδος. Et Athanasii (si is autor est) illud *in serm. de semente.* ubi illos exagitat, qui quò nobili alicui viro se conciliant, templum adeunt, ibiq; conspicandos se præbent. σχίζουσιν εἰς τοὺς ἐκκλησίας, ἵνα ἀνθρώπῳ δείξωσι τὸ σεμνότυπον. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων, σωιξῆλθεν ὁ πονηρὸς, καὶ ἀπίχει τὸν μισθὸν· δι' ἀνθρώπων ἦλθεν, ἀνθρώπῳ ἤρεσε. Ὧδε καὶ ὑδὲν ἔλαθεν· ἐ γὰρ ἐκείνῳ ἔδειξε τοῦτο διάνοιαν. Nec præteriri digna hîc Dunæi nostri subtilitas, qui ad Apostoli illud *ad Philip. c. 4. v. 18.* ἀπίχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria inquit, prorsus idem declarant: nam ἀπίχω πάντα, non est, *accepi omnia quæ misistis:* esset enim ταυτολογία quod subjungitur, πεπλήρωμαι παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν· sed significat his verbis sibi abunde satisfactum esse. *Habeo,* inquit, *jam omnia* quæ velim, nihil amplius desidero, satis supérq; est. ità Pindarus *Isthm.* 5. In his, inquit, duobus est summa felicitas, εἶπε εὖ πάσων, λόγον ἐσθλὸν ἀκούειν. Hæc si habes, καὶ μάτηρ Ζεὺς ἡμῖν, πάντ' ἔχεις. hoc est quod Paulus ἀπίχεις.

Οὐχ ὅπ τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ ἡμαίως, εὐτύχημα.) Transponendum opinor, legendúmque. ὅπ ἡ τοῦτο, sive ὅπ οὐχὶ τ. &c. Vide *supra ad* § 1. & *ad l.* 7. § 58. Epictet. *dissert. l. 2. c. 10.* ἡ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερόν (ἢ καὶ πονηρόν) ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. laudatur itaque, qui dixit,

Οὐ κατθανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Neque enim est mori miserum, sed turpiter mori.

sive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Mors ipsa non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l. 6. Neque mala vel bona, quæ vulgus putet. multos qui constitcari adversis videantur, beatos; ac plerosque, quamquam magnas per opes, miserrimos; si illi grævem fortunam constanter tolerent; hi prosperâ inconsultè utantur,* Bias apud Laërt. *l. 1.* Ἀτυχῶ εἰ), τὸν ἀτυχίαν μὴ φέρειν. Senec. *Herc. fur. 2. 2.*

L. *Quemcunque miserum videris, hominem scias.*
A. *Quemcunque fortem videris, miserum neges.*

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist. 66.* & *ep. 67.*

§ 50. Ἰδιωτικὸν | non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed κοινότερον, ut *l. 2.* § 10. argumentum *vulgare,* non Stoicorum *peculiare,* qui altiora spirant, & validioribus firmamentis adversùs vitæ hujusce cupidinem incedunt muniti. itaque ἄτεχνον καὶ ἰδιωτικὸν conjunxit Hermog. *de invent. l. 2. c. 1.*

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατεθέντων τῷ ζῆν | γλίσχρως ἐνδιατείνειν τῷ ζῆν, non est simpliciter, quod Xylander autumat, *diu vivere,* sive *vitam in longissimum tempus extrahere;* sed *vitæ quasi pertinaciter inhærere,* & ægrè gravatímq; ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίσχρως illud designat. Apud Suidam autor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ πε ἄρα δυσαπάλακτος ἦν ὑπὸ σοῦ τούτων, καὶ γλίσχρως ἐπ εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε ὡς ἀληθῶς ὄναρ πλανήσας. Est enim τὸ γλίσχρον, quod & Xylander ipse nos monet, ipsúmque significatûs hujus τῷ γλίσχρως monere poterat, *lentum, tenáxque;* idque τῆς γλίας τρόπον, *glutinis instar;* unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaque τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες, tanquam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *problem. l. 2. q. 22.* & γλισχράινεσθαι, *cunctari,* vel potiùs *lentum & tenacem esse.* Sunt itaque οἱ γλίσχρως ἐνδιατείνοντες τῷ ζῆν, οἱ γλισχρόβιοι τὸ ζῆν, ut Aristot. loquitur *politic. l. 3. c. 4.* Δῆλον δ', ὡς χαρτερῶσι πολλὰ κακοπαθεῖαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, γλισχρόβιοι τὸ ζῆν· ὡς ἐκείνοις τινὸς ὑπομενείας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκυτητος. quod ille γλίσχρος, Plato γλισχρῶς ὀδυνᾶν dixerat in *Critone:* Ὅτι ἢ γέρων ἀνὴρ μικρῷ χρόνῳ τοῦ βίου λοιπῷ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας ὕπω γλισχρῶς ὀρθυμεῖν τὸ ζῆν, νόμιμε τοῦ μέγιστος παρέβης ὑδεὶς ὃς ἐρεῖ; Affectum autem, quem noster hîc notat, graphicè depinxisse videtur Plut. in lib. *de tranquill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τοῦ θανάτου φόβος, οὐχ ὁ τοῦ ζῆν πόθος, ἐκκρεμασθὲν τῷ σώματος ποιεῖ θεατὴν γενόμενον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τῷ ἱστῷ, δεδεκότα τὴν ἀκοὴν ἀσπαστὸν

Ἐνθ' ὔτε μίμνειν ἄνεμος, ὔτ' ἐκπλεῖν ἐᾷ,
καὶ σοῖς ταῦτα δυσφορήσας, καὶ σοῖς ἑαυτὸν θεατὴς ἔχοντα. De Ulysse quod refert, habetur *Odyss. μ. v.* 432. Senarius est ex Æschyli *Philoctete,* proverbii vicem adeptus, quod ex Diogeniano discimus; & ab Aristæneto *l. 1. ep. 27.* usurpatus: in quo τὸ ὀκταλεῖν est à Grotii manu in *excerptis,* cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, quia mortis formidini magis quàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* ista apud Stob. *tom. 2. tit. 122.* leguntur:

—— ὑδεὶς πώποτε,
Ὦ Νίκων', ἀπέθανε, ἀποθανεῖν σεσύμενος ὤν.
Τὸν γλισχρόβιον ἢ ζῆν κρίναντα τὸν σκύλες
Ἄχερσίας ὁ Χάρων.——
—— *nemo unquam here,*
Moriendo alacrem vitæ imposuit terminum:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Restantes frustrà.——

Vel Lucianus, qui in *Cataplo,* de tyranno quodam: Ἀπαυθόμενος ἤχθετο· ἐ γὰρ οἶδ' ὅπως, καθάπερ ἰξῷ πνι. σεσυρκται τοῖς τοιούτοις ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἐθέλει ἀπαλλάττεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε αὐτοῖς πάλαι σεσυτηκυῖα. μᾶλλον ἢ ὥσπερ ἀρρηκτός πις ἐοῦσ' ὁ δεσμὸς ἔχει, ᾧ δεδεκὼς ξυμβέβηκεν αὐτός. quem & ampliùs ibidem vise sis. Spectat horsum & quod in Evangelio Luc. *c. 12. v. 20.* de locupleti illo dicitur, qui

opinione suâ spéq; inani vitæ spatium sibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σε ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. *Amens homo, nocte hac ipsâ repetent à te animam tuam.* Siquidem, ut Casaub. *ad Theophr. charact. c.* 11. αἰτεῖν est *poscere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente*. Andocides ἀεὶ κρύπτειν (an ἀεὶ ἀδέλφ, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 4.) Ταῦτ' ὑμᾶς, εἰ μὴ βούλεσθε αὐτῶν οἱ δὲ μὴ θέλεσθε, ἀπαιτῶ. De utrisque Seneca *epist.* 4. *Vitam multi sic complectuntur & tenent, quemadmodo qui à torrente rapiuntur spinas & aspera. plerique inter mortis metum & vitæ tormenta miseri fluctuant; & vivere nolunt, & mori nesciunt.* De his Epictetus, Θαυμασοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non dispar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à satellite cœlesti non sine indignatione insigni infremendo emissum, *Puti timetis, exire non vultis: quid faciam vobis*; Hos itaq; hisque similes notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψύχους, ideoq; omnibus modis mediisq; satagentes, quo eam quàm diutissimè protelare possint. quò spectant & Euripidis versiculi, quos *l.* 7. § 51. sed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί ὧν αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἀόφροσι; | In eadem planè conditione sunt, inquit, isti vitæ tantopere cupidi, etiamsi id quod tam enixè expetunt, fuerint assecuti, ut ad annos numerosos spiritum prorogarint, quâ illi ipsi, qui immaturo fato defunguntur. quare? primùm, quia nihil interest citiùs an seriùs è vita migraveris, cùm aliquando migrandum sit: cùm intervalli illius quod ab ortu ad obitum pertingit distantia, quæcunq; ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiq; adjacentia spatia rationem nullam obtineat. deinde, quia etiamsi quàm diutissimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ instar*, ut Eliphaz *Job. c.* 15. *v.* 33. aut *pomi immaturi, vitæ* quasi *avelluntur*: ut Senec. *epist.* 30. non *tanquam exeant de vita*, sed *tanquam extrahantur*. Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de senect. Quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur; si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata istos pariter se habere facit, senes an juvenes defungantur: quos itaque ridens Luciani Diogenes; Τί ὄν δέ τις ἐπὶ λέξει σοὶ τὴν γέρων, ὁπόταν οἱ μειρακύτατοι φιλόζωοι ὦσιν, ὡς ἐχελῶ διάνοιαν τὸν διάπαντον, ὡς ἐν τῷ γήρᾳ πολὺν φάρμακον; denique; quia mors eodem in statu utrumq; constituet. καὶ ὁ ἐφεστηκὼς ἀπαράλειπτον ἐς ἴσον καθίστησι τὸ ἀνθρώπειον. *l.* 9. § 33.

Καδιανὸς | Corruptum credo nomen istud: forsan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Κατιδιανὸς *Catidianus* fuerit. Κατίδιος καὶ Κατιδιανὸς, ὀνόματα ῥητορικά. Suid. Quanquam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum dissexo, Καικίλιος, Καικιλιανὸς, ut Suidas habet, Κλαυδιανὸς, ut Casaubonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc censu meritò collocandus, si (quod Suidas refert) ἐπὶ τῆς Σεβαστῆς Καίσαρος, καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, *sub Augusto Cæsare & ad Adrianum usque* Cæcilius ille Siculus rhetor Romæ sophisticen an rhetoricen professus est: cùm inter utriusq; horum imperium seculum solidum intercedat.

Φάβιος | Inter μακροβίους. Q. *Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hist. l.* 7. *c.* 48. quem 63. *annis Augurem fuisse* refert. Val. Max. *l.* 8. *c.* 13. Q. *Fabius Maximus duobus & sexaginta annis auguratûs sacerdotium sustinuit, robustâ jam ætate id adeptus: quæ utraque tempora, si in unum conferantur, facilè seculi modum expleverint,* Et Livius *hist. lib.* 30. *Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; siquidem verum est augurem duos & sexaginta annos fuisse, quod quidam autores sunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adscribunt.

Οἱ πολλὰς ἐξωμόσαντο, εἶτα ἐξωμόχησαν | Ità *supr.* §. 48. ὁ τοῦτο καθάπαξ, εἶτα ἐξεπάγη.

Ὅλον μικρὸν δεῖ τὸ διάστημα | μικρόν, Lugd. ab exemplari, an a typothetæ lapsu, incertum istud opinor. Vide *supra* § 15. & 47. & 48. Senec. *epist.* 49. *Non possunt longa intervalla esse in ea re, quæ tota brevis est.*

Καὶ τοῦτο εἰ ὄσον | Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epist.* 15. *In longa vita nihil est nisi propagatio miserrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim esse docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, quæ non vis, videt.

Itaq; Augustin. *de tempore* (uti vocant) *Serm.* 113. *Quid est diu vivere, nisi diu torqueri?* Illúdq; poetæ nescio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars est vitæ, quam nos vivimus.

Cæterùm omne spatium non vita, sed tempus est. Idémque *epist.* 49. *Potest fieri, imò sæpe fit, ut qui diu vixerit, parùm vixerit.* & *epist.* 99. *Ex hoc tam exiguo temporis spatio, quod ætatem vocamus humanam, quantum lacrymæ, quantum solicitudines occupant? quantum mors, antequam veniat, optata? quantum valetudo? quantum timor? quantum teneri, aut rudes, aut inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longissima vita minimum esse quod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At nostri bene computentur anni,
Et quantum tetricæ tulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore separetur;
Infantes fumus, & senes videmur.

Senec. *epist.* proximè citatâ: *Hoc quod inter primum diem & ultimum jacet, si molestias æstimas, etiam quæro longum; si velocitatem, etiam seni angustum.*

Lucr-

Lucianus, Pueri quinquennis epitaphio, *Antholog. l. 3. c. 9.*

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· καὶ γὰρ βιότοιο μετῆλθον
Παῦρα, καὶ παύρων ἦλθε βιότοιο κακῶν.
Nemo tamen me flere velit; quia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ sic mala pauca tuli.

Euripid. *Alceſtid.*

Ὁ βίος ἀληθῶς, ὦ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.
Haud vita verè eſt vita, calamitas mera eſt.

Idémque apud Plut. *ad Apollon.* reſtituente Grotio;

Ὁ βίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.
Vita hæc vocatur vita, reverâ eſt labor.

& Menand. *Citharift.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l. 7.* in *Zenon.* & Stob. *tom. 2. tit. 98.*

Ἀρ' ὅτι συγγενές τι λύπη καὶ βίος·
Τεύχεσιν βίῳ σώμασιν· ἐνδόξῳ βίῳ
Πάσσειν. ὑπόξυ συγκαλαγεόμενοι βίῳ.
Res ſunt cognatæ, vita & anxietudines.
Vitam ſequuntur mollem; vitæ fulgidæ
Non abſunt; vitæ conſenescunt pauperi.

Plinius denique *l. 7. c. 50. Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum verò & breve etiam in iis, quibus largiſſimè contingit, univerſum utique ævi tempus intuentibus. quid quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuæ vivit? pars æqua morti ſimilis exigitur, aut pœnæ, niſi contingit quies. nec reputantur infantiæ anni, qui ſenſu carent, non ſenectæ in pœnam vivacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus brevitate vitæ præſtitit melius.*

Καὶ μετ' οἴων | Vide *l. 5. § 10. & l. 9. § 3. & l. 10. § 36.* & adde piorum quærimonias illas *Pſal. 120. v. 5, 6. & Pſal. 55. v. 6, 7. & Pſal. 57. v. 4. & Jerem. c. 9. v. 2, 3.*

Ἐξαρτλύθρων | A ſentina navis, quæ moleſtiæ multum exhibere ſolet exhauriendâ tractum, & elegánter hìc poſitum, ad vitam moleſtiis laboribúſque creberrimis infeſtam deſignandam. Pari modo τὸ ἀρτλῆν καὶ ἐξαρτλῆν uſurpatum alibi deprehendas. Æſchyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δ' πλὼ παρῶσαι ἀντλήσω πόλιν.

Idémque *feriis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πλημύρας ἤντλην κακά.

Euripid. *Creſphont.*

—— ἄλλαι μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξιώτλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Cyclope:*

Παπαῖ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαρτλῆς ἐμοί.

Marinus in *Proculo c. 3.* Δυστέρα δ' ἰσχὺς σωματικὴ, ἀπαθὴς μὲν ὑπὸ χειμώνων καὶ κυμάτων, ἀγρυπνοῦσα δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἡμελημένης θαλάττης, καὶ πόνων ὀφείλουσα, ὡς νύκτωρ τε καὶ μετ' ἠμέραν ἐξιώτλει. quem locum fruſtra ſollicitat Heraldus in *Iambl. c. 4.* Vide *ad l. 3. § 4.* νύκτωρ τε καὶ μετ' ἠμέραν. Plaut. *Amphitr.* (ſi Plauti ſaltem ea ſint) *Act. 4. Sc. 4. v 20.* & Nonius Attio tribuit.

Fata iſtæc me premunt, pertolerarem vim tantam cladeſque
Exantlaras impatibiles.——

Lucil. *Sat. l. 30.* apud Nonium;

Quantas quotque modo rerumnas, quam oſque laborem
Exancláris.——

Ennius *Andromach.*

Quantis cum rerumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de divinat. l. 2. § 64.*

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuſcul. l. 2. § 20.* Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpeſſu aſpera,
Quæ corpore exantlavi, atque animo pertuli!

Exanclare, ſive *exantlare*; utrovis enim modo ſcribas, ciccum haud interduis; idem eſt quod Græcis τὸ ἐξαντλῆν. ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *adverſ. lib. 3. c. 10.* & Camerar. *problem. cent. 5. q. 5.*

Μὴ ἔν ὡς σκῆγμα | Oratio elliptica; forſan mutilata. *Nè igitur mortem pro re difficili accipe.* Xyl. & ſic *l. 5. § 29.* τί αὐτὸ σκῆγμα δοκεῖς; malim tamen, *Nè igitur vitam diuturniorem, tanquam rem alicujus pretii aut momenti habeas, aut enixius expetas.* ut *ſuprà § 46. & l. 12. § 32.* μηδὲν μέγα. —*quid quaſi magnum*, inquit ille apud Perſium *Sat. 5.*

Nempe diem donas?

quid itidem tu quaſi magnum quid poſcis, aut optas? Vide Senecam *infrà.* & *l. 6. § 9.* Ità Stoicus quidam Tullio Marcellino, (referente Senecâ *epiſt. 77.*) *Noli torqueri, tanquam de re magna deliberes. non eſt res magna vivere. Omnes ſervi tui vivunt, omnia animalia. Magnum eſt honeſtè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantùm prudens, & fortis, aut miſer, ſed etiam faſtidioſus poteſt.*

Βλέπε γὰρ ὀπόσου τὸ ἀχαρὲς | Iſtud non ſemel inculcat Marcus; *ſuprà § 3. & l. 5. §. 24. & l. 12. § 7.* Senec. ad *Marc. c. 20. Omnia humana brevia & caduca ſunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibuſque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vita noſtra, quàm partem puncti habet, ſi tempori comparetur omni; cujus major eſt menſura quàm mundi, utpote cùm ille ſe intra hujus ſpatium toties remetiatur. quid ergò interest id extendere, cujus quantumcunque fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ σκῆνος ἄλλο ἄπειρον | Baſil. Cæſar. *epiſt. 60.* Κἂν ὅλον τις εἴποι τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατόν τινα διάστημα πανταχοῦ συγκείσει ἑκάστῳ ἀπείρου αἰῶνος τῷ ἐν ταῖς ἐλπίσιν ὑπολειφθέντι. Philo *de Joſeph.* Ὀλίγοι δ' εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι καὶ γὰρ ὁ μακρόβιώτατος, ὀλιγοχρονιώτατος ἀντιπαραβαλλόμενος αἰῶνι.

opinione suâ spes; inani vitæ spatium sibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σε ἀπαιτοῦσιν ἀπό σοῦ. *Amens homo, nocte hâc ipsâ repetent à te animam tuam.* Siquidem, ut Casaub. *ad Theophr. charact. c.* 11. αἰτεῖν est *poscere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente*. Andocides περὶ μυστηρίων (an περὶ ἀδείας, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 4.) Ταῦτ' ὑμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε αὐτῶν οἱ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπαιτῶ. De utrisque Seneca *epist.* 4. *Vitam multi sic complectuntur & tenent, quemadmodo qui à torrente rapiuntur spinas & aspera. plerique inter mortis metum & vitæ tormenta miseri fluctuant; & vivere nolunt, & mori nesciunt.* De his Epictetus, Θαυμασοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non dispar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à satellite cœlesti non sine indignatione insigni infremendo emissum, *Puti timetis, exire non vultis: quid faciam vobis*; Hosque hisque similes notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψύχους, ideoq; omnibus modis mediisq; satagentes, quo eam quàm diutissimè protelare possint. quò spectant & Euripidis versiculi, quos *l.* 7. § 51. sed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί ἂν αὐτοῖς πλέον ἦ τοῖς ἀλόγοις; | In eadem planè conditione sunt, inquit, isti vitæ tantopere cupidi, etiamsi id quod tam enixè expetunt, fuerint assecuti, ut ad annos numerosos spiritum prorogârint, quâ illi ipsi, qui immaturo fato defunguntur. quare? primùm, quia nihil interest citiùs an seriùs è vitâ migraveris, cùm aliquando migrandum sit: cùm intervalli illius quod ab ortu ad obitum pertingit distantia, quæcunq; ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiq; adjacentia spatia rationem nullam obtineat. deinde, quia etiamsi quàm diutissimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ instar*, ut Eliphaz *Job. c.* 15. *v.* 33. aut *pomi immaturi, vitæ* quasi *avelluntur*: ut Senec. *epist.* 30. non *tanquam exeant de vita*, sed *tanquam extrahantur*. Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de senect. Quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur; si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata istos pariter se habere facit, senes an juvenes defungantur: quos itaque ridens Luciani Diogenes; Τί ἂν δέ τις ὑπ λάγοι περὶ τῶν γέρων, ὁπόταν οἱ πλείστοι φιλόζωοι ὦσιν, ὡς ἐχρῆν διάνοιαν τὸν βίαιον, ὡς τῶν ἐν τῷ γήρᾳ κακῶν φέρεμονον; denig; quia mors eodem in statu utrumq; constituet. κἀπὸ ἐ ἐκπυνήσεως ἀκριβῶς ἐς ἴσον καθίστησι τὸ σῶμα. *l.* 9. § 33.

Καιλιανὸς | Corruptum credo nomen istud: forsan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Καπιδιανὸς *Catidianus* fuerit. Καπίδιος καὶ Καπιδιανὸς, ὀνόματα ῥωμαϊκά. Suid. Quanquam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum deflexo, Καικίλιος Καλλαικανὸς, ut Suidas habet, Κλαυδιανός, ut Casaubonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc censu meritò collocandus, si (quod Suidas refert) ὑπὸ τῶ Σεβαστῶ Καίσαρος καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, *sub Augusto Cæsare & ad Adrianum usque* Cæcilius ille Siculus rhetor Romæ sophisticen an rhetoricen professus est: cùm inter utriusq; horum imperium seculum solidum intercedat.

Φάβιος | Inter *maximos* Q. *Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hist. l.* 7. *c.* 48. quem 63. annis Augurem fuisse refert. Val. Max. *l.* 8. *c.* 13. Q. *Fabius Maximus duobus & sexaginta annis auguratûs sacerdotium sustinuit, robustâ jam ætate id adeptus: quæ utraque tempora, si in unum conferantur, facilè sæculi modum expleverint*, Et Livius *hist. lib.* 30. *Eodem anno* Q. *Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; siquidem verum est augurem duos & sexaginta annos fuisse, quod quidam autores sunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adscribunt.

Οἱ πολλὰς ἑξηκοντάδας, εἶτα ἑξηκοντάσαντες | Ità *supr.* §. 48. ὁ τῶν καθ' ἑβδομάδας, εἶτα ἑβδομάδα.

Ὅλον μακρὸν ὂν τὸ διάστημα | μακρόν, Lugd. ab exemplari, an a typothetæ lapsu, incertum istud opinor. Vide *supra* § 15. & 47. & 48. Senec. *epist.* 49. *Non possunt longa intervalla esse in ea re, quæ tota brevis est.*

Καὶ τοῦτο εἰ ὄντως | Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epist.* 15. *In longa vita nihil est nisi propagatio miserrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim esse docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, quæ non vis, videt.

Itaq; Augustin. *de tempore* (uti vocant) *Serm.* 113. *Quid est diu vivere, nisi diu torqueri?* Illúdq; poeta nescio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars est vitæ, quam nos vivimus.

Cæterùm omne spatium non vita, sed tempus est. Idémque *epist.* 49. *Potest fieri, imò sæpe fit, ut qui diu vixerit, parùm vixerit.* & *epist.* 99. *Ex hoc tam exiguo temporis spatio, quod ætatem vocamus humanam, quantum lacrymæ, quantum solicitudines occupant? quantum mors, antequam veniat, optata? quantum valetudo? quantum timor? quantum teneri, aut rudes, aut inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longissima vita minimum esse quod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At nostri bene computentur anni,
Et quantum tetricæ tulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore separetur;
Infantes sumus, & senes videmur.

Senec. *epist.* proximè citatâ: *Hoc quod inter primum diem & ultimum jacet, si molestiæ æstimas, etiam parvo longum; si velocitatem, etiam seni angustum.*

Lucr.

Lucianus, Pueri quinquennis epitaphio, *Antholog. l.* 3. *c.* 9.

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· καὶ γὰρ βιότοιο μετῆλθον
Παῦρα, καὶ παύρων ἦρα βιότοιο κακῶν.
Nemo tamen me flere velit; quia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ sic mala pauca tuli.

Euripid. *Alceſtid.*

Ὁ βίος ἀληθῶς, ὦ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.
Haud vita verè eſt vita, calamitas mera eſt.

Idémque apud Plut. *ad Apollon.* reſtituente Grotio;
Ὁ βίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.
Vita hæc vocatur vita, reverâ eſt labor.

& Menand. *Citharift.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Ἀρ' ὄντι συγγενὴς τις λύπη καὶ βίος·
Τεύξεσθαι βίῳ σωίεσιν· ἐνδέξῳ βίῳ
Πάρεστιν. ἀπόρῳ συγκλαγγεάσαι βίῳ.
Res ſunt cognatæ, vita & anxietudines.
Vitam ſequuntur mollem; vitæ fulgidæ
Non abſunt; vitæ conſenescunt pauperi.

Plinius denique *l.* 7. *c.* 50. *Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum verò & breve etiam in iis, quibus largiſſimè contingit, univerſum utique ævi tempus intuentibus. quid quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuæ vivit? pars æqua morti ſimilis exigitur, aut pœnæ, niſi contingit quies. nec reputantur inſantiæ anni, qui ſenſu carent, non ſenectæ in pœnam vivacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus brevitate vitæ præſtitit melius.*

Καὶ μετ' οἴων | Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36. & adde piorum quærimonias illas *Pſal.* 120. *v.* 5, 6. & *Pſal.* 55. *v.* 6, 7. & *Pſal.* 57. *v.* 4. & *Jerem. c.* 9. *v.* 2, 3.

Ἐξαντλήμῶν | A ſentina navis, quæ moleſtiæ multum exhibere ſolet exhauriendâ tractum, & eleganter hîc poſitum, ad viram moleſtiis laboribúſque creberrimis infeſtam deſignandam. Pari modo τὸ ἀντλεῖν καὶ ἐξαντλεῖν uſurpatum alibi deprehendas. Æſchyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δ' ἵνα παρῇσιν ἀντλήσω πόνῳ.

Idémque *feriis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πλημόνως ἔντλην κακά.

Euripid. *Creſphont.*

——— ἄλλας μυρίας
Τὸν αὐτὸν ἐξώντλησεν, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Cyclope:*

Παπαῖ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαπλεῖς ἐμοί.

Marinus in *Proculo c.* 3. Δυτέρᾳ δ' ἰσχὺς σωματικὴ, ἀπαθὴς μὲν ὑπὸ χειμώνων καὶ κρυμάτων, ἀτρυτος δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἡμελημένης διαίτης, καὶ πόνων ἀκαίρων, ὡς νύκτωρ τε καὶ μετ' ἠμέραν ἐξαντλεῖ. quem locum fruſtra ſollicitat Heraldus in *Iambl. c.* 4. Vide *ad l.* 3. § 4. νύκτωρ τε καὶ μετ' ἠμέραν. Plaut. *Amphitr.* (ſi Plauti ſaltem ea ſint) *Act.* 4. *Sc.* 4. *v* 20. & Nonius Attio tribuit.

Fata iſtæc me premunt, pertolerarem vim tantam
cladéſque
Exantlarem impatibiles.——

Lucil. *Sat. l.* 30. apud Nonium;

Quantas quotque modo ærumnas, quam óſque laborem
Exanclâris.——

Ennius *Andromach.*

Quantis cum ærumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de divinat. l.* 2. § 64.

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuſcul. l.* 2. § 20. Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpeſſu aſpera,
Quæ corpore exanclavi, atque animo pertuli!

Exanclare, ſive *exantlare*; utrovis enim modo ſcribas, ciccum haud interduis; idem eſt quod Græcis τὸ ἐξαπλοῦν. ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *adverſ. lib.* 3. *c.* 10. & Camerar. *problem. cent.* 5. *q.* 5.

Μὴ τὸν ὡς θάνατον | Oratio elliptica; forſan mutilata. *Nè igitur mortem pro re difficili accipe.* Xyl. & ſic *l.* 5. § 29. τί αὐτὸ θάνατον δοκεῖς; malim tamen, *Nè igitur vitam diuturniorem, tanquam rem alicujus pretii aut momenti habeas, aut enixius expetas.* ut ſuprà § 46. & *l.* 12. § 32. μακρὸν μέγα. —*quid quaſi magnum*, inquit ille apud Perſium *Sat.* 5.

Nempe diem donas?

quid itidem tu quaſi magnum quid poſcis, aut optas? Vide Senecam *infrà.* & *l.* 6. § 9. Ità Stoicus quidam Tullio Marcellino, (referente Senecâ *epiſt.* 77.) *Noli torqueri, tanquam de re magna deliberes. non eſt res magna vivere. Omnes ſervi tui vivunt, omnia animalia. Magnum eſt honeſtè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantùm prudens, & fortis, aut miſer, ſed etiam faſtidioſus poteſt.*

Βλέπε γὰρ ὁπόσου τὸ ἀληθὲς | Iſtud non ſemel inculcat Marcus; ſuprà § 3. & *l.* 5. § 24. & *l.* 12. § 7. Senec. ad *Marc. c.* 20. *Omnia humana brevia & caduca ſunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibuſque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vita noſtra, quàm partem puncti habet, ſi tempori comparetur omni; cujus major eſt menſura quàm mundi, utpote cùm ille ſe intra hujus ſpatium toties remetiatur. quid ergò intereſt id extendere, cujus quantumcunque fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ θεῖον ἄλλο ἀπειρον | Baſil. Cæſar. *epiſt.* 60. Κἂν ὅλον τις ὑπὸ τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατον διάστημα παντελῶς συγκείσει ἐκείνου ἀπεράντου αἰῶνος τῷ ὄντως ἡλίου ἀποκεκμῶτι. Philo *de Joſeph.* Ὡκίμωρος δ' εἰσὶ πᾶσιν ἄνθρωποι καὶ χαῖρ' ὁ μακρὸς ἐκεῖνος, ὁλοχρόνιος ἀντιξεσταζόμενος αἰῶνι.

μοπῶσιν, ut Plut. *de ſen. polit. qui pecuniis numerandis lucrandiſque nunquam defatigatos ſe ſentiunt.*

Ὁ καλὸς τῷ δόξαντι | Themiſtocles poſt Miltiadis pugnam, victoriámque Marathoniam, *ἐκ ἐᾷ με καθεύδειν, ὅτε ἐμοὶ Μιλτιάδου τρόπαιον.* Plut. in *apophth.* & in *Themiſt.*

Ὅταν σφοδρότερον | *cùm vehementiùs iſtis addicti fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, ὅτε κοιμηθῆναι | Ità Diotima Socrati in *Platonis Sympoſ.* Τὸς καλὸς ὁρῶν ἐκπέπληξαι, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὁρῶντες τὸ παιδικὸ, καὶ ζωμένους ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πώποτε οἰκέτῃ ὕπνος ἡνέγκασεν ἀκνυπνεῖν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀῤῥώστημα τοῦ κακοφόρτου τε καὶ μαχιμώδους ἀπεσείσατο ὕπνου, πᾶσιν ὀφθαλμοῖς ἐμιλλᾶτο, πᾶσιν ἦν λυτρῶν ὑπερῳᾶν ἥδιον δέ τι καὶ τερπνὸν αὐτῆς· συνείρουσι γὰρ οἱ φελόκυβοι νύκτας ἡμέραις ἄσιτοι καὶ ἄποτοι· καὶ ἡδονῆς ἥδιον ἐκείνου. 20

§ 2. Ὡς εὐκολον ἀποθανεῖν καὶ ἀπαλλαγῆναι πάσας φασίαπας | Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29, 47. & *l.* 11. § 16, 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πόσῃ γαλήνῃ ἦ | Ὥσπερ κύμασιν τινὰ ἄνεμον, ut eſt, *l.* 12. § 22.

§ 3. Μή σε παρεμπέσῃ | *Neque te avertat.* Xyl. vel *ſeducat.* ut ſit idem τὸ παρεμπεῖν, quod τὸ παρεμπίπτειν, καὶ ἀπεμπόδιον. atque ità Homerus uſurpavit *Il. α.* v. 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' ἀγορῆς δείδοικα καὶ φρένα, μή σε παρείπῃ 30
Ἀφροσύνῃσι Θέτις.

hoc eſt, *ne te ſeduxerit, pellexerit.*

Ἐπομενοῦσιν | *Conſequentes* Xyl. & Caſ. at D. Jun. ἀποκωλύσουσι legi mavult. *prohibentes.* utrumvis conſtare poteſt.

Μέμψις | Senec. *epiſt.* 81. *Si gratum eſſe non licebit, niſi ut videar ingratus, ſi reddere beneficium non aliter quàm per ſpeciem injuriæ, potero; aquiſſimo animo ad honeſtum conſilium, per mediam infamiam tendam: Nemo mihi videtur pluris æſtimare virtutem, nemo illi eſſe magis devotus, quàm qui boni viri famam perdidit, nè conſcientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis eſſe juſtus ſine gloria? at mehercule ſæpe juſtus eſſe debebis cum infamia. & tunc, ſi ſapis, mala opinio bene parta delectet.* Vide *l.* 6. § 2.

Μέμψις ἢ λόγος | D. Jun. ἢ ψόγος. quod valdè placet.

Ἃ σὺ μὴ βουλόμενος | Vide *ad l.* 2. § 8.

Εὐθεῖαν πρεῖναι | *Rectâ progrediaris, vià rectâ inſiſtas.* ità *l.* 7. § 55. εὐθεῖα πορεύεσθαι. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν πρεῖναι δικὰ τῶ νόμου, καὶ εὐθεῖαν πορεύεσθαι ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ | Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propoſitum,* ſive *ſummum bonum* eſt, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, ſive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturæ ductum ſequi & ſecundùm naturam vivere.* Verùm quæ ea natura eſſet, cujus ductum ſequerentur, in hoc haud ſatis ipſis inter ſe conveniebat. Siquidem ut Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Φύσιν χρύσιππος μὲν ἔξαιρέτως, ἢ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τοῦτ' ἔστι κοινῶς, καὶ ἰδίως τοῦτο ἀνθρωπίνως· ὁ δὲ Κλεάνθης τοῦτο κοινῶς μόνως ἐπιλέγεσθαι φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἐκεῖνο ἢ τοῦτο ὅπερ μέρος. Marcus Chryſippum ſequitur, eodémque utramque *naturam,* & *univerſalem* & *humanam,* collimare & quaſi colli- 10 neare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσεται | Ità 6. § 28. Δάναξ ἀνάπαυλα. Charon apud Ariſtoph. in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πεσσάτων;
Quis ad requiem ex malis vult & moleſtiis?

Joan. *Apocal. c.* 14. *v.* 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco noſtro; νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὀκτωΐους μιᾶς ἀνεπαύσατο. Tractum ab eo, quod *mortem ſomno* ſimilem perhibeamus. Naſo, *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Ἐναποψυδίους | Vide *ad lib.* 2. § 2. & *lib.* 4. § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Ità Homer. δυμὸν ἀποψυξίουσα dixit, Il. δ'. *v.* 524. & ν'. *v.* 654. Eodémque ſenſu in ſacra pagina ἐκπνεύσεις, Marc. *c.* 15. *v.* 35, 39. & Luc. *c.* 23. *v.* 36. quod Matth. *c.* 26. *v.* 50. ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. Joan. *c.* 19. *v.* 30. παραδιδόναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam,* dicunt. & apud Cicer. *Tuſcul. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πεσὼν ἢ δὴ τότε | *In Sengriis gnomicis:*

Γῆ πάντα τίκτει, καὶ πάλιν κομίζεται.
Tellus ut edit, ità reſumit omnia.

Plin. *hiſt. Natur. l.* 2. *c.* 63. *Terræ uni rerum naturæ partium, eximiæ propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis. illa nos naſcentes excipit, natos alit, ſemelque editos ſuſtinet ſemper; noviſſimè complexa gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum maximè, ut mater, operiens.* Ennius item in *Epicharmo,* à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

de quo verſu videatur Joſ. Scaliger *ad Varron.* ſed & *infr. ad l.* 8. § 18.

Παντῦλα | indè *terram,* olim *terram,* volunt dici, *quod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Iſidor. *orig. l.* 4. *c.* 1. Junil. *in Geneſ.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambroſ. *Epitaph. Theodoſ. Adhuc in terris es, quæ teris. & in cælo poſſides.* Et Etymolog. Βάτλω, τὴν γῆν, Μεσσήνιοι. ità *Adarcatis* Ops à calcando, quod Hebræis דרך dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & ארץ terra eiſdem à דעך Paræus *in Geneſ.* Verùm alii aliunde. Joſ. Scal. à Græco δαίεσθαι *tera, terra,* ut δαὴς, δαΐδος; *tada, δάπτα, teſqua.* H. Stephan. ab

γῆς,

σκευάλλων τὸ σκηνίδιον. Versiculus sumptus est ex Euripidis *Oreste*: quo & eodem fine usus est in *lib. de Sene polit.* & *adv. Colot. c.* 8.

Πρὸς τὸ ἥδιόν ἐν γένηται; | Ità *l.* 8. § 19. Σὺ ἓν πρὸς τί; τὸ ἥδιον; ἴδι, εἰ ἀνέχεται ἡ ὑγιεία. Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Neque enim ità generati à natura sumus, ut ad ludum jocúmque facti esse videamur; sed ad severitatem potiùs, & ad quædam studia graviora atque majora.* Aristot. *Ethic. l.* 10. *c.* 6. ἄτοπον γὰρ τὸ τέλος εἶ παιδιὰν· καὶ σπουδὴν δὲ παιδιᾶς παίζειν χάριν· οἰηθείη ἂν καὶ ποιεῖν παιδιᾶς χάριν, ἡλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά· ἀδυνατοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται· ἡ δὲ τέλος ἡ ἀνάπαυσις γίνεται· γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βέλτιον τὰ λεχθέντα τὸ σπουδαῖα εἶναι γελοῖον, καὶ μὴ παιδιᾶς, καὶ τὸ βέλτιον ἀεὶ καὶ μᾶλλον καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέρου τινὸς ἐνέργειαν.

Οὐ βλέπεις τὰ φυτάλια | Gemina his, *l.* 8. § 19. & *infr.* § 6.

Τὰς μύρμηκας | Ad *formicas* ablegat pigrum inertémque hominem & Solomon Rex *Proverb. c.* 6. *v.* 6, 7. & Flaccus, *Sat.* 1.

Parvula (nam exemplo est), magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eisdem;

It nigrum campis agmen, prædámque per herbas
Convectant calle angusto; pars grandia trudunt
Obnixè frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Castigántque moras: opere omnis semita fervet.

Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 38. Τῶν δ' ἐντόμων ζώων ἐργατικώτατα, τὰ περὶ μυρμήκων γένος, καὶ τὰ περὶ μελιττῶν· ἡ μὲν ἓν περὶ μυρμήκων ἐργασία πᾶσιν ὄψιν ἔπιπολῆς ἔχειν. καὶ ἀεὶ μίαν ἀτρεμῆ πάντες βαδίζουσι, καὶ τὴν ἀπόδεσιν τῆς τροφῆς καὶ τὴν μοῖραν. [ποιοῦνται.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς ψυχαῖς ταῖς παισὶ λώοις. Naso *Metamorph. l.* 7. *v.* 658.

——parcum genus est patiénsque laborum,
Quæsítique tenax, & quod quæsíta refervet.

Vide Simocat. *epist.* 61.

Τὰς ἀράχνας | Et de ista Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb. c.* 30. *v.* 27. *Aranea manibus prehendit.* id est, *pedibus*, inquit Junius, *qui utrinque ità constituti sunt, ut patula hominum manus, ad tractanda fila, & escam retibus suis deprehendendam.* Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 14. *Aranearum natura digna vel præcipuâ admiratione. genus eruditâ operatione conspicuum. orditur telas, tantique operis materiæ uterus ipsius sufficit. tam moderato ungue, tam tereti filo, & tam æquali deducit stamina, ipso se pondere usus.* Vide quæ sequuntur. Aristot. *hist. Animal. l.* 9. *c.* 39. Τὰ μὲν (τὰ περὶ ἐργαλεῖον γένος) πρῶτον μὲν διατείνει πρὸς τὰ πέρατα πηλαχθέν· εἶτα σημαίνει διὰ τῆς μέσης· λαμβάνει ἢ τὸ μέσον ἐκτείνει· ὅταν ἢ τὰ μέσον ἐκτείνῃ, ὅταν ἢ τὰ ἄκρα ἐμβάλλει· εἶτα συνυφαίνει, &c.

Τὰς μελίσσας | Plin. *hist. lib.* 11. *c.* 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella contrahunt: favos confingunt, & ceras: ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac duces gregatim: & quod maximè mirum sit, mores habent: nihil novere nisi commune.* Ἔστι δὲ περὶ τινὰ ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολλὴ ποικιλία. Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 40. Quem igitur vide sis ibi. Sed & Maronem *Georg. l.* 4. canentem, *quâ illæ*

——*arte recentes*
Excudunt ceras, & mella tenacia fingunt.

qui & *Æn. l.* 1. de Tyriis colonis urbem sibi condentibus.

Qualis apes æstate novâ per florea rura
Exercet sub sole labor, cùm gentis adultos
Educunt fœtus, aut cùm liquentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas;
Aut onera excipiunt venientûm; aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent:
Fervet opus; redolentque thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ' αὑτὰς συγκοσμοῦσαι κόσμον | κόσμος hîc Marco *constitutio.* prout Hesych. κόσμος, κατάστασις sive *politia*, quomodo apud Thucydidem Scholiastes κόσμον exponit πολίτευμα. Alio sensu Aristoteles, citante Galeno *de usu part. l.* 1. dixit, ἅπαντα τὰ ζῶα κεκοσμῆσθαι τὸν ἐναλίσκιμον κόσμον. Verùm Marcus κόσμον vocabulum videtur eo libentiùs usurpâsse, quasi non homo tantùm αὐτῆς τῆς κόσμος existat, sed & animalcula illa μικρὸν κόσμον τινὰ, aut mundi saltem icunculam quandam, non politiam duntaxat, apud se habeant, quam & illa pro suo ingenio modulóq; excolant. ut τὸν καθ' αὑτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, sit accingere se ad *mundi* partem eam, quæ ipsis assignatur, quasi mundandam, id est, excolendam, quicquid in ipsis est, & ab ipsis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, quasi mutuâ quadam conspiratione præstare contendentes. ità *l.* 7. § 48. Τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ ἐξ ἑκατέρων συγκοσμούμενον. potest & reddi, *orainem suam*, sive qui est illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in ea significatione ὁ κόσμος usurpatur. Sed prius illud arridet magis. quia relationem respectúmque, quem ad universi naturam res quæq; habent, Marcus passim inculcat. istò Xyl. inclinat. illò Cas. sic *infr.* § 5. τὸ ὑπ' αὐτῆς διακεκριμένον κατάλληλον, κόσμῳ scil.

Τὰ ἀνθρώπινα ποιεῖν | alioqui nec homo quidem, hominis saltem nomine dignus, futurus. Marcus *infr. l.* 10. § 8. Εἶναι τινὰ μὲν συλλήβδην, τὰ συνὸν ποιοῦσαν· τὸν μὲν κύνα, τὰ κυνὸς· τινὰ δὲ μᾶλλον, τὰ μελίσσης· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Aristot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 6. Ἕκαστον δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕξιν ἀρετωτάτη ἐνέργεια.

μοπῶν, ut Plut. *de ſen. polit. qui pecuniis numerandis lucrandiſque nunquam defatigatos ſe ſentiunt.*

Ὁ καὶ δόξῃ τὸ δεξιὸν | Themiſtocles poſt Miltiadis pugnam, victoriámque Marathoniam, ἐκ ἐᾷ με κοιμᾶδθαι, οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν, τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *apophth.* & in *Themiſt.*

Ὅταν σφοδρότεροι | *cùm vehementiùs iſtis addicti fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, ὅτε κοιμᾶδθαι | Ità Diotima Socrati in *Platonis Sympoſ.* Τὰς κοιλὰς ὁρᾶν ἐκπλήξει, ἢ ἕτοιμος εἶ σὺ ἢ ἄλλος πολλοί, ὁρῶντες τὰ παιδικὰ, ἢ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόντ' ἦν, μάτ' ἐδίειν, μάτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶδθαι μόνον ἢ ξυεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πόποτε οἰκίαν ὕπως ἠνάγκασεν ἀκυπετῆν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀῤῥάκτημα πρὸ κακοφόρτας τε ἢ μαχιμάχους ἀποτίεσθαι ὕπνε, πεῖδον μὲν ἀγορᾶς ἀμελοῦν, πεῖδον δ' λυκαῖον ὑπερῤῥᾶν ἤδη δέ που ἢ περφῆς αὐτῆς· συμείρων γὸ οἱ φιλόκυκλοι νύκλας ἡμέρας ἄεισε ἢ ἄποτε· ἢ ἡδονῆς ἥδιστα ἔθελεν.

§ 2. Ὡς εὐκολον ἀποκαδαι ἢ ἀπαλλᾶξαι πᾶσαν φασίαν | Vide *l.* 7. §29. & *l.* 8. § 29, 47. & *l.* 11. § 16, 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πόσῃ γαλιᾷ ἦ | Ὡσπερ κάμμαρη τὴν ἀνεμον, ut eſt, *l.* 12. § 22.

§ 3. Μή σε παρελκύσῃ | *Neque te avertat.* Xyl. vel *ſeducat.* ut ſit idem τὸ παρακαλέσαι, quod τὸ παρελκύσαι, ἢ ὑπεξαγαγέσθαι. atque ità Homerus uſurpavit *Il. α. v.* 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' ἀγαθὰς δόλοισιν ἢ φρένας, μή σε παρείπῃ Ἀργυφόπεζα Θέτις.

hoc eſt, *ne te ſeduxerit, pellexerit.*

Ἐπομενοδόσαι | *Conſequentes* Xyl. & Caſ. at D. Jun. ἐπικωλύσαι legi mavult. *prohibentes.* utrumvis conſtare poteſt.

Μίμψις | Senec. *epiſt.* 81. *Si gratum eſſe non licebit, niſi ut videar ingratus, ſi reddere beneficium non aliter quàm per ſpeciem injuriæ, potero; aquiſſimo animo ad honeſtum conſilium, per mediam infamiam tendam: Nemo mihi videtur pluris æſtimare virtutem, nemo illi eſſe magis devotus, quàm qui boni viri famam perdidit, nè conſcientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis eſſe juſtus ſine gloria? at mehercule ſæpe juſtus eſſe debebis cum infamia. & tunc, ſi ſapis, mala opinio bene parta delectabit.* Vide *l.* 6. § 2.

Μίμψις ἢ λόγος | D. Jun. ἢ φόβος. quod valdè placet.

Ἃ σὺ μὴ παιδεύσῃ | Vide *ad l.* 2. § 8.

Εὐδεῖαν πέφανε | *Rectâ progrediaris, viâ rectâ inſiſtas.* ità *l.* 7. § 55. εὐδεῖα πεφανέσθω. & *l.* 10. § 11. εὐδεῖαν πεφάνον διὰ τῶ νόμω, ἢ εὐδεῖαν πεφάνον ἐπὶ τὸ θεῖον.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ ἢ τῇ κοινῇ | Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propoſitum,* ſive *ſummum bonum* eſt, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, ſive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturæ ductum ſequi & ſecundùm naturam vivere.* Verùm quæ ea natura eſſet, cujus ductum ſequerentur, in hoc haud ſatis ipſis inter ſe conveniebat. Siquidem ut Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Φύσιν κρύπτει μὴ ὅλην ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τοῦτ' ἔστι κοινὸν, ἢ ἰδίους τὸν ἀνθρώπου· ὁ δὲ Κλεάνθης τὸν κοινὸν μόνον ἐκλέγεσθαι φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἐκεῖ ἢ τὸν ὅλου μέρος. Marcus Chryſippum ſequitur, eodémque utramque *naturam,* & *univerſalem* & *humanam,* collimare & quaſi colli-10neare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσεται | Ità 6. § 28. δεινὰ ἀναπαύλα. Charon apud Ariſtoph. in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν ἢ πεσεῖται;

Quis ad requiem ex malis vult & moleſtiis?

Joan. *Apocal. c.* 14. *v.* 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco noſtro; νυκτός τε ἢ ἡμέρας ἐπιδιώσας μιᾶς ἀναπαύσαιτο. Tractum ab eo, quod *mortem ſomno* ſimilem perhibeamus. Naſo, *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Ἐφαπτομένους | Vide *ad lib.* 2. § 2. & *lib.* 4. § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Ità Homer. θυμὸν ἐφαπτόμενος dixit, Il. δ'. *v.* 524. & ν'. *v.* 654. Eodémque ſenſu in ſacra pagina ἐπιτιθέναι, Marc. *c.* 15. *v.* 35, 39. & Luc. *c.* 23. *v.* 36. quod Matth. *c.* 26. *v.* 50. ἀφιέναι τὸ πνεῦμα. Joan. *c.* 19. *v.* 30. παραδιδόναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam,* dicunt. & apud Cicer. *Tuſcul. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πεσὼν ἢ ἐκὶ τύτῳ | *In Sententiis gnomicis:*

Γῆ πάντα τίκτει, ἢ πάλιν κομίζεται.

Tellus ut edit, ità reſumit omnia.

Plin. *hiſt. Natur. l.* 2. *c.* 63. *Terræ uni rerum naturæ partium, eximiè propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis. illa nos naſcentes excipit, natos alit, ſemélque editos ſuſtinet ſemper; noviſſimè complexa gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum maximè, ut mater, operiens.* Ennius item in *Epicharmo,* à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

de quo verſu videatur Joſ. Scaliger *ad Varron.* ſed & *infr. ad l.* 8. § 18.

Παντύλα | indè *terram,* olim *terram,* volunt dici, *quod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Iſidor. *orig. l.* 4. *c.* 1. Junil. *in Geneſ.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambroſ. *Epitaph. Theodoſ. Adhuc in terris es, quæ teris. & in cœlo poſſides.* Et Etymolog. Βάτιν, τὴν γῆν, Μεσσήνιοι. ità *Adarcatis* Ops à calcando, quod Hebræis דרך dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & ארץ terra eiſdem à דרס Paræus *in Geneſ.* Verùm alii aliunde. Joſ. Scal. à Græco δαίεσθαι *tera, terra,* ut δαίς, δαιδὸς, *tada,* δαίσασθαι, *teſqua.* H. Stephan. ab

ἔρ, *t* præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Guichard. *Harmon. ling.* ab Hebraico ארץ *erets*. Schindler. *pentaglot.* ab Arabico ארא *terra, lutum.* Canin. *Hellenism.* à Punico *ert, tera*, ut ἴρον *ros*, factâ metathesi.

§ 5. Δειμυτητά σου | *Austeritatem tuam.* Xyl. *acumen* potiùs *ingenii*, & *sagacitatem*, M. Cas. Mercurium describens Galenus in *hortator. c.* 2. φασὶ τὸν ὄφιν δάκνειν ἢ δεινόν· ubi aliud est δεινὸν δάκνειν, quàm δεινὸν βλέπειν Aristophani. Siquidem τὸ δεινὸν βλέπειν, Comico idem est, quod τὸ ὑποδρᾶ ἰδεῖν passim Homero: id est, *torvum tueri*: unde & δεινὸν βλέμμα Herodiano, *vultus torvus ac truculentus.* at δεινὸν δάκνειν Galeno, *acre* sive *acriter*, verùm μὴ φαιδρότητι, *cum hilaritate* sive *festivitate* quadam, *intueri.* ut τὸ δεινὸν, tum τὸ σωστὸν illud designet, quod vocabulo isto Euripidem significâsse ex Aristophane Grammatico observat Eustath. *ad Odyss.* γ'. quo sensu & Herodianus dixit, δεινότερος ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας ἢ πρὸ ὑπὸ τῶν ἀνατολῶν ἀνθρώπους. tum etiam simul comprehendat τὸ ἠδὺ illud, quod Homeri seculum secutos Rhetores eo nomine nuncupâsse docet idem Eustath. *ad Iliad.* λ'. quum τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις illas δεινὰς dicerent, αἷς γλυκύτης ἐπίστευτο. Atque ità Marcum hîc cepisse nullus ambigo. quod uno vocabulo expressisse haud facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Christianos perstringens, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τὰς πόλεις πρὸ ἑνὸς μᾶλλον τὸ τοιοῦτο, ἢ τούτοις τοῖς κομψοῖς, ὧν τὸ ψυχρὸν δεινὸν μὲν, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἔχει. Geminum autem huic argumentum habes, *infr. l.* 7. § 52. & *l.* 8. § 8.

Οὐκ αἰδεῖν πάσα ἡδὺ παρέχειν δυνάμενον | Hoc est quod Joannes ille ὁ χρυσορρήμων passim inculcat, non tam ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν, quàm ῥᾳθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν obtrare, quo minùs vitam rectè piéque instituant plerique. *de Compunct. ad Demetr.* Apostolorum exempla ad imitationem propolita hoc prætextu repellentibus, quòd paria illis neutiquam possint, Εἰ μὲν, inquit, νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελεύομεν, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοίξαι τυφλῶν, ἢ κῶφ εἶσαι λεπρούς, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις ἰάσεις νόσους, καιρὸν ἂν εἶχε τὰ τῆς ἀπολογίας ταύτης ἡμῖν· εἰ δὲ πολιτείας ἐζητοῦμεν σφῴζεσθαι πᾶσι, καὶ ἀπαιτοῦμεν ἐπίδειξιν, ποῖον τοῦτο πρὸς ἔπαινον ἂν ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ δείκνυσι ἀπόπαυσιν χαλεπῶς βαστάζομεν, καὶ πνεύματος μετέχεις, εἰ καὶ μὴ σφῷν τὸ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ' ὅσην ἀρκεῖ σφῷν τὸ πολιτείαν ὀρθῶς καὶ ἐπιεικεστάτην λαβεῖν, αὖτε ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας δεῖν ἢ διαφορᾶς. Et *in Genes. orat.* 14. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθὲς· ἀλλὰ δεινὸν ἡ ῥᾳθυμία. ἅπαντα αὕτη καὶ τὰ εὐκολα, δίκολα ἡμῖν φαίνεται ποιεῖ· ὅταν ἢ σπουδὴ καὶ ἡ ἀκριβεία καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem *in Psal.* 111. Τῷ συνηθείᾳ ἐκ ἢ φύσει ἐπιτηδείων φύσις, ἀλλ' ἢ φύσει πολλῶν ῥᾳθυμία ποιεῖν δύναται. ὡς εἴ τις ματὰ σφοδρίας λίχνος, κυφὰ καὶ ῥᾴστα αὐτὰ ὀψάρια ὄψα. Et mox: ἡ ῥᾳθυμία φύσει πολλῶν καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἀποφαίνει· ἡ δὲ σπουδὴ καὶ δύσκολα ταῦτα, ῥᾴστα. Videantur plura *in Cor. ep.* 1. *orat.* 2. & 9. Et *ad Philip. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noster istic. hoc vel illud non potes, at istud potes, &c.

Γλιχοδίεσθαι | *cunctari.* Xyl. malim *tenacem esse*: Vide *ad lib.* 4. § 44. γλίχεσι, *tenaces.* Aristot. *Ethic. lib.* 4. *c.* 1. Οἱ μὲν ἐν ταῖς τοιαύταις περιουσίαις, ἢ σκαιοδολοὶ, γλίχεσι, κιμβικες, πάντες τῇ δόσει ἁλίσκονται· Obiter vocabulum istud apud Laertium restituemus. Ii. *lib.* 4. de Lacyde. Τοῦτον φασὶ καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν γλυκύπικον ἐσπικέναι, quod Ambrosius Camaldun. reddidit, *Aiunt illum & circa rem familiarem se sædissimè habuisse.* Vigerus, *ad Eusebium, lepidissimè* mavult. Cæterùm tu me sponsore rescribito, γλιχοδίεσθαι ἐσπικέναι. Sic enim de eodem ex Numenio Eusebius *præparat. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης ὑπουλιχοδέστερος, καί πως τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός. *Erat is paulò sordidior. Vigerus. malim, tenacior.* nos diceremus, somewhat near, and a great husband. miror autem virum eruditissimum vitiosam eam lectionem non animadvertisse, cùm Eusebium simul sub oculos haberet. nec possum probare, quòd Οἰκονομικὸς literâ majusculâ præfixâ scribit, vúltque certum aliquem eo tempore notissimum designari, qui ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgò nominabatur. Cùm revera Οἰκονομικὸς istic appellativum, sive epitheton commune sit; eúmque designet, qui est *rei familiaris, dispensandæ, curandæ, tuendæ peritus*, vel *qui negotio huic additus est*, eidem sedulò intentus. De Polypo piscе Aristoteles *hist. animal. l.* 9. *c.* 37. Ὁ δὲ πολύπους, ἀνόητος μὲν ὅτι οἰκονομικὸς δ' ὅτι πάντα συλλέγει μὲν εἰς τὸν θαλάμιον, ὃ τυγχάνει κατοικῶν. Quod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cum aliogui brutum habeatur animal, in re quodammodo familiari callet. omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρέσκεσθαι | *Sortem tuam improbare.* Xyl. at hoc esset potiùs δυσαρεστεῖν, καὶ οὐκ ἀρέσκεσθ' malim ergò ἀρεσκοδίεσθαι, ut *lib.* 11. § 14. *assentari, blandiri.* quod est finitimum τῷ κολακεύειν, verùm honestius paulò vocabulum. Sed nec mutari forsan quicquam necesse fuerit. Siquidem & τῷ ἀρέσκεσθαι hoc eodem sensu usus videtur Plutarch. *in pædagog.* οἱ μὲν τὰς ὄψεις ἀρεσκομένων ἡδοναῖς κολακείαις, οἱ δὲ καὶ τοῖς ἀκούσμασι χαριζόμενοι φίλοις. indè οἱ ἄρεσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινοῦντες, καὶ οὐδὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλὰ δι' ὀδόντων, δέον ἄλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. Aristot. *Ethic. lib.* 4. *cap.* 6. qui & τὸν ἄρεσκον τῷ κόλακι accuratiùs distin-

distinguens, *ibid. l. 2. c. 7.* Δεῖ ἢ τὸ λοιπὸν ἡδὺ ὂν τῷ βίῳ, ὁ ἔφελλαν, εἰ μὴ ἡδυπάθειαν ἕνεκα, ἀφεῖναι· εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὐτῆς κόλακ. ut commodum ſuum adulator ſive Colax, oblectamentum alienum aſſentator ſive blandus iſte reſpiciat. Indè & ἀρέσκεια, ἔντεξις ὑκ ὀδὶ τῷ βαλάκρῳ ἡδονῆς παρασκευαστική. Theophraſt. *ethic. charact.* 5. ad quem Caſaub. videndus. Cæterùm iſto *blanditia* ſive *comitatis blandæ* nomine adulationem ſuam obvelâſſe quoſdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *dipnoſ. lib.* 6. his verbis: Ταύτῃ ἢ τὴν κολακείαν πᾶς, ἐπιχρώμενοι τύποις, ἀρέσκειαν ὀνομαζόμενοι· ὡς ἢ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ,

Τὸ γὰρ κολακεύειν, νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.
Adulatio habet nunc nomen blanditiam.

De Pythagora Laert. *l.* 8. Ἐπείχετο καλαγέλωτος, ἢ πάσης ἀρεσκείας, ἢ σκωμμάτων ἢ διηγημάτων φορτικῶν. Quod autem Caſ. ad obſequia corpuſculo præſtanda refert, quòd ipſius cupiditatibus ſatisfiat, minùs probabile videtur.

Περαφύσθαι | *Levem eſſe.* Xyl. adducens tùm Suidam exponentem τὸ περαφύσθαι, ὀνομτῶν· & περίεργον, βλακείαν ἢ ὀνομτείαν, tum & illud Apoſtoli *ad Corinth. epiſt. 1. cap.* 13. *v.* 4. ἡ ἀγάπη ὐ περαφύεται. quod ille interpretatur, *Charitas non eſt levis, aut nugax.* At verò bonus ille editor Lugdunenſis, pro περαφύσθαι, quod rectum fuerat, ſed ipſi fortean minùs intellectum, ἐκπορεύσθαι ſubſtituit. perperam omnino, & ex proprio, opinor, cerebro. Verùm mirum quantum diſſideant à ſe invicem enarratores in vocabulo iſto apud Paulum Apoſtolum, vel interpretando vel explicando. Chryſoſt. ὐ ὀνομτεύεται. *non eſt temerarie.* Vetus interpres, cui & Beza accedit, *Non agit perperam.* tanquam ſi à Latinis ea vox ad Græcos tranſierit. Syrus, *Non tumultuatur.* Tertull. *de patient. c.* 12. *Non protervum facit.* Eraſm. *Non eſt procax.* Alii, *Non eſt inconſtans.* Alii, *Non agit improbè.* Alii, *Non eſt fucata.* Alii, *Non adulatur.* Ego crediderim commodiſſimè poſſe verti, *Non efferri ſe*; non eſt jactationi aut vanæ oſtentationi dedita. Ità Græcus Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Heſych. Πέρπερος, ὁ μὴ βλακείας ἐπιμελούμενος. περαφύεται, κατεπαίρεται. Suidas etiam, Πέρπερος, ὁ μὴ βλακείας ἐπιμελούμενος. Idem tamen inter alia: Περαφεία, ὁ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ γελωτοποιΐαν περαφύεται. Et Concil. Nicen. 2. *Can.* 15. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ γελωτοποιΐαν παραλαμβάνεται, περαφείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. Reperiuntur autem illa Baſilii verba (ſi modo Baſilii Cæſarienſis ſint, & non potiùs Euſtathii Sebaſtienſis, ut opinantur quamplùrimi, *aſcetica* illa) *reſponſ. part.* 2. *ad quæſt.* 49. Ità illi à Baſilio an Euſtathio, iſte, ut probabile eſt, à Clemente Alex. habuit. Is enim *pædag. lib.* 3. *c.* 1. Apoſtoli locum exponens: περαφεία, inquit, ὁ γελωτοποιὸς ἐκπέπομπε ἢ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. Verùm latiùs multò patet vocabuli hujus uſus ſenſúſque, quàm ut ad veſtitum duntaxat, quo tamen etiam ὑπαλαζονεύεσθαι ſolent οἱ ἀλαζόνες ἢ χλιδῆς βλακείας ἐπιμελούμενοι, reſtringi debeat. Docet id Cicero *ad Attic. l.* 1. *ep.* 10. *Ego autem ipſe*, inquit, *Dii boni, quomodo ὑπαπερφερόμην novo auditori Pompeio.* id eſt, quomodo me oſtentavi, & quaſi juveniliter jactavi, omnibus adhibitis fucis & ornamentis orationi meæ, quaſi exultavi, & placere illi ſtudui: inquit Petr. Victorius. Accedit quod Stephanus *de dialect. c.* 16. § 1. monet, Sophocli Scholiaſten, περπέρως, κομψὸς, interpretari, & περπερεύεσθαι, κομψεύεσθαι· apud quem περφερὴς & περφερεύεσθαι legendum, nulli poteſt eſſe ambiguum. Græcam ſi damus originem, malim cum Dunæo noſtro à περὶ duplicato, quàm à περιφέρεσθαι cum Stephano derivare. Verùm plura de vocabulo iſto qui voluerit, adeat pòſt H. Steph. *theſaur.* Jo. Druſ. *obſerv. l.* 7. *c.* 7. Muret. *var. lect. l.* 14. *c.* 7. Andr. Dunæum noſtrum *notis ad Savilii Chryſoſt. in* 1. *Cor.* 13. Heinſium denique, qui poſt iſta à me adnotata prodiit, *exercit. ſacr. ad* 1. *Cor. cap.* 13.

Εἰ ἄρα ὡς βραδύτερος ἢ διανοερκολουθητέρος κατανόησις | aut leg. καλαγώτερος, aut ſuppliendum verbulum aliquod, fortean, διὰ σοφίαν, ex clauſula proximè præeunte, aut μάλλον, aut συμβαίνει, aut ejuſmodi aliud quippiam. Eſt autem ὁ διανοερκολούθητος, *qui difficulter rem propoſitam comprehendit & aſſequitur.* Sicut contrà εὐανοερκολούθητος, ὁ ὀξὺς εἰς τὸ φρονεῖσθαι ἢ ὑ παχυλός. Heſych. *qui res facilè aſſequitur.* Suidas in Σκιᾷ, ὅτων ἐκλύειν τὸν ἀκριβῆ ἢ διανοερκολουθητικ. In *ſectione* proxima, ἀνοερκολούθητος εἶ ποιεῖν, dicuntur, qui quaſi *neutiquam aſſequuntur, aut intelligunt*, hoc eſt, non attendunt prorsùs, id quod agunt. Et mox; Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν. *Sed neceſſe eſt illud ipſum quod fit nôſſe, & intelligentiâ aſſequi*, ſive αἰσθάνεσθαι, ut ſtatim ipſe ſe interpretatur. Epictet. *l.* 1. *cap.* 5. ὅτε μηδὲ παρακολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδέν, & *lib.* 3. *cap.* 26. ὑχὶ ἢ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις παρακολουθεῖς; Gaſen. *de errat. dignoſ. & cur. cap.* 1. Ἔνιοι δ' ὅτως ἀγύμναστοι πρὸς λόγους ὄντες, ὡς μὰ παρακολουθεῖν τοῖς ὑπὸ ἡμῶν λεγομένοις (π. α. τ. ὑ. ἡ. λεγομένοις, leg. ut Marc. *lib.* 7. § 4. παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις) Idémque *ibid.* mox; φαίνονται γὰρ ὄντως, καθάπερ οἱ ὕπνοι τῆς λύσεως, ὅπω ἢ αὐτὰ μηδ' ὅλως, οἷς ὕπνον, ἀκολουθοῦντες. Eodem ſenſu τῷ παρακολουθεῖν verbo uſus eſt Lucas *Evangel. c.* 1. *v.* 3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. hoc eſt, *omnia ab initio uſque accuratè intelligentiâ aſſecuto.* quæ Evangeliſtæ verba contendit Budæus cum illis Demoſthen. πρὸς παραφροσ. ὁ τύτω πονηρὰ εἰδὼς ἢ παρηκολουθηκὼς ἅπασι, κατηγορῶ. Et rurſus; Ἐκεῖνο ὁ κριτὴς ἢ ἡμέρα ἐκείνη ἐ μόνον

μέσον ἴσον ἢ πλέον ἀνδρὶ ἐπέλθοι. ἀλλὰ ἢ παραπολυπράττει ἐξ ἀρχῆς τοῖς σφίγμασιν. ut tit & ἄνωθεν illic, quod istic ἐξ ἀρχῆς. Eodem sensu usurpat Paulus Apost. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 6. ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ἣ παρηκολούθηκας. & *epist.* 2. *cap.* 3. *v.* 10. Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, &c. quo loco cur Erasmi, *affectatus es*, malit doctiss. Scultetus, quàm Vulgatæ ac Bezæ, *assecutus es*, caussam nullam video ratio siquidem, quam assignat, haud est firma satis. *Ad sequendum atque imitandum hortatur. at quomodo sequi poterit, qui jam assecutus dicitur?* responsio proclivis est. aliud est notitia & intelligentia, aliud usu & actu assequi: vel, si brevius vis. aliud nosse, aliud posse. illud Timotheus jam assecutus erat, istud haud itidem adeptus. monet itaq; Apostolus, ut quæ de se nôsset, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμῶν, ἢ ἐξ ἀκοῆς ἴσχυσας, ea imitari adniteretur. Vide & *l.* 2. § 9. & *l.* 7. § 3, 4.

Μὴ παρεσυμμύδῃ | *Nè eam subinde cogitares.* Xyl. *ne-eâ nimium afficiaris.* Casaub. imò, *non negligens, non neglectim habens*, sed quantum in te est, tarditatem hebetudinémque tuam corrigere & sanare contendens. παρεσυμμύειν, *animum non advertere, negligere, neglectim habere.* de gubernatore Epictet. *lib.* 4. *cap.* 3. Κἂν μὲ αὐτὸς ἐκεῖνος, ὑποπαρεσυμμύσῃ, ἀπόλεσε. *Si vel parum neglexerit, animum non advertit.* Marcus ipse *l.* 6. § 20. πολλὰ παρεσυμμύομεν, *negligamus multa, non animadvertamus.* & *lib.* 10. § 8. τὸ ἀπαρεσυμμύητον, *animadversionem sedulam, à negligentia & inadvertentia* immunem. & *l.* 6. § 50. σοῦ τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγόμενον, πάνυ σου παρεσυμμύοντος, *Sedulò attendere atque animum adhibere eis quæ ab alio dicuntur.* Epict. *l.* 1. *c.* 2. Τί ἔτι, ἐπειδὴ ἀφυὴς εἶμι; ἵνα τί σοι τῆς ἐπιμελείας τούτου ἔτι; μὴ ἥμοιτο. Ἐπιλησμοσύνῃ προίεσαν Σωκράτης ἂν ἔφη· οἱ δὲ μὴ, ἀ χρέων. τοῦτό μοι ἴσχυον δόξαν. ἐδὲ γὰ Μίλων ἔσυμα, ἢ ὅμως ἂν ἀμελῶ τοῦ σώματος· ἐδὲ Κροῖσος, ἢ ὅμως ἂν ἀμελῶ τῆς κλήσεως· ἐδ' ἀπλῶς ἄλλο τινὸς τῶν ἀναγκαίων. διὰ τοῦτο ἀπογνῶναι χρὴ ἄκρων, ἀφιεμένους. Flacc. *epist.* 1.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chirograrâ.
Est quâdam prodire tenus, si non datur ultrà.

Ità cum Graio nostro lubens lego, non, *quodam.* quadantenus saltem procedere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμπλαδαρύνειν τῇ ῥᾳθυμίᾳ | leg. ῥᾳθυμίᾳ, vel ut Annot. Lugd. ῥᾳθυμίᾳ. *neque tarditate & insciâ, sibi complacentem.* quod haud paucorum vitium est. Vide Solomon. *Prov.* 1. *v.* 22. Aug. in illud *Psal.* 36. *v.* 3. *Noluit intelligere. Videtis, quia voluntati illud tribuit: sunt qui volunt intelligere, & non valent: sunt & qui nolunt intelligere; idò non intelligunt.*

§ 6. Πρόχειρος λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν | Χάριν λογίσασθαι, *beneficium imputare.* quod ab exprobratione quadam haud multum distat. Juvenal. *Sat.* 6. *v.* 179. de uxore ingniori,

Quæ tanti gravitas? quæ fama, ut sæpe tibi semper
Imputet?

Martial. *l.* 5. *ep.* 82.

Non totam mihi, si vacabis horam
Donet, & licet imputes, Severe;
Dum nostræ legis exigisque nugas.

& *l.* 2. *epigr.* 48.

Imputat ipse Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi.

Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 17. *Multi sunt tam pravæ naturæ, ut malint perdere quæ præstiterunt, quàm recepisse, superbi & imputatores.* & *l.* 6. *c.* 12. *Quædam quæ homines sibi præstant, aliis imputant.* Tria scil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum est eorum, qui palàm imputant: secundum eorum, qui etiamsi id palam non faciant, apud se tamen tanquam de debito cogitant: tertium eorum, qui tantùm abest ut imputent, ut nè cogitent quidem.

Ἄλλος μέντοι | f. ἀλλὰ vel ἀλλ' ὃς: nisi illud ὡς ex linea proxima huc irrepserit.

Ὡς δεῖ χρεώστου δίκην | At Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 2. *Demus beneficia, non fœneremus. dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.* hoc est, quod Marcus hic, ὡς δεῖ χρεώστου δίκην. Et mox: *Beneficiorum simplex ratio est: erogantur tantùm, non computantur. si reddet aliquid, lucrum est; si non reddet, damnum non est. Ego illud dedi ut darem. nemo beneficia in calendario scribit: nec avarus exactor ad horam & diem appellat. nunquam ille vir bonus cogitat, nisi admonitus à reddente. turpis fœneratio est, beneficium expensum ferre.* Idem. *l.* 3. *c.* 14. *Inveritura est rei tantæ dignitas, si beneficium mercem facimus.* & *lib.* 4. *c.* 3. *Beneficium virtutis est, & turpissimum id caussâ ullius rei dare, quàm ut detrimento sit. se intucri & commodum suum, istud non est beneficium, sed fœnus.* & *c.* 14. *Non est beneficium quod in quæstum mittitur. hoc dabo, hoc recipiam; auctio est ut ait Ovidius,*

Quæ quia non licuit, non dedit, illa dedit:

Eodem modo, qui beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l.* 6. *c.* 13. *Multum à beneficio distat negotiatio.* Dominus Christus, Luc. *c.* 6. *v.* 35. Ἀγαπᾶτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες. & *v.* 34. Ἐὰν γὰρ δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; Οὐδὲ οἶδεν ὁ πεποίηκας | Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 6. *Quàm dulce quàm pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus, qui dedit; si dedisse, dum dat, oblitus est?* Chilo apud Auson.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbole elegantissimâ conceptum, Matth.

c. 6. v. 6. Ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά, τί ποιεῖ ἡ δεξιά. *Facientis eleemosynam neſciat ſiniſtra quid dextra faciat.* Ambroſius *offic. l.* 1. *c.* 30. quò & Euthymius inclinat, ità interpretatur, quaſi dictum eſſet, *ut frater tuus, qui eſt tanquam dextra tua, quod facis neſciat.* Sic facias, ut *proxima neſciat uxor*, uti Perſius loquitur. Meliùs Jo. Chryſoſt. *orat.* 19. Οὐ χεῖρας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε δεῖ, φησι, καὶ σαυτὸν ἀγνοῆσαι, ἐφικτότερον ἔχω σοι τοῦτο, κἂν αὐτὰς δυνατὸν ᾖ τὰς διανοίας χεῖρας λαθεῖν ὑχ, ὡς πολλοὶ φασιν, ὅτι τοῦ σκαιὰς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους· πόλλας γὰρ ἐνταῦθα λαμβάνων ἐπίπληξιν. Nam quod de *dextra*, quæ ſit *amor divinus*, *ſiniſtra*, *quæ favor humanus* exiſtat, argutantur Hieronym. *in Matth.* Hilar. *ibid.* Aug. *in Pſal.* 121. & *in* 1. *Joan. tr.* 6. & *de temp.* 60. Gregor. *in Job. lib.* 3. *c.* 21. Theophylact. *in Matth.* alii; eſt merum ipſorum commentum. Rectiùs Clem. *Strom. l.* 4. Ἀλλ' ἴδιόν ἐστι τοῦ ἐλεῶντος, ὅτι ἐλεεῖ, γινώσκειν ὠφέλιμον. Aliud eſt quod Senec. *de benef. l.* 6. 9. 8. *Beneficium aliquis neſciens accepit, nemo à neſciente.* Beneficium niſi ſciens volénſq; dare nequit: verum beneficium qui dat, quoad beneficii præſtiti imputationem, perinde affectus eſſe poteſt, acſi quid faciat feceritvé neſcius ſit. atque hoc eſt, quod poſt Chriſtum noſtrum, Marcus voluit. Geminâ planè mente Plato in *Theæteto*, de Philoſopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς δικαιότητος λεγόμενοι χρῆς. καὶ ταῦτα πάντα, ὅτ' ὀφείλων οἷόν, οὐκ οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῷ ἀπόκειται τῷ εὐδοκιμεῖν χρεών, &c. Optimè formulæ iſtius ſenſum expreſſit.

Ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ | ità mox: ὡς ἄμπελος.

Μηδὲν ἄλλο σφοδρύνητε | Vide *ad lib.* 7. § 73.

Οὐκ ἐπίσασιν | Quod Dominus Chriſtus Matth. *cap.* 6. *v.* 2. Ὅταν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς. Μετάβαινε ἐφ' ἕτερον | Vide *l.* 6. § 7. & *l.* 11. § 4. & *lib.* 12. § 29. Senec. *de benef. lib.* 1. *cap.* 2. *Qualiſcunque priorum eventus eſt, perſevera in alios conferre. Meliùs apud ingratos jacebunt. nè ceſſaveris; opus tuum perage, & partes boni viri exequere. alium re, alium fide, alium conſilio, alium præceptis ſalubribus adjuva.* & *lib.* 4. *cap.* 14. *Ad beneficium non adducit cogitatio avara, nec ſordida, ſed humana & liberalis, cupiens dare etiam cùm dederit, & augere novis ac recentibus vetera.* Hoc eſt quod ſuo more, id eſt, Comico, Plaut. *Trinumm. Act.* 2. *Sc.* 2. *v.* 39.

Is probus eſt, quem non pœnitet quàm ſit probus:
Benefacta benefactis aliis pertegito, nè perpluant.

Seriò magis aliud quiſpiam apud Plut. *de ſene polit. & adv. vit. Epicur.*

Καὶ μὴν παυσώμεθα δρῶντες εὖ βεβτέ.

Vide *lib.* 7. § 73. Plin. *lib.* 3. *ep.* 5. *Antiquiora beneficia ſubvertas, niſi illa poſterioribus cumules.*

Ἐν τούτοις ἂν δεῖ εἶ | Interrogantis tanquam ex aliena perſona, eſſe volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex ſua Caſ. illud malim, quia ſubſequentia, ναί. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο; &c. ſubjectionis ſive reſponſionis formam habent.

Ἀπερισκοπήτως | *Sic ut non poſſint intelligi:* Xyl. imò potiùs, *ſic quaſi non intelligant ipſi.* ut in præcedentibus. ὡς οἴδεν. Sic *l.* 2. § 15. ſed ratione diversâ ἀφιλοκερδῶς ἐργάζεσθαι. Vide *ſuprà ad* § 5. Διανοηθῶσιν ἐπιτήδειοι | Ità reverà beneficia conferenda, ὡς αἰδέσθῃ, *ut ſentiat ſibi gratiam factam is cui benefit*, ut *infrà l.* 11. § 15. Verùm ut beneficii autorem, quis is fuerit, dignoſcat, nihil quicquam eſt neceſſe. Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 9. *Interdum & ipſe qui juvatur fallendus eſt: ut habeat, nec à quo acceperit, ſciat.* Exemplum ſubjicit Arceſilai, qui amici pauperis, ſed paupertatem per verecundiam diſſimulantis, ac per ægritudinem decumbentis, pulvillo ſacculum clam ſubjecit, ut quod deſiderabat, inveniret potiùs quàm acciperet. Creſibium hunc nominat Laert. *l.* 4. Apellem Chium Plut. *de adul. & amic.* quem & fraude amicâ utiliq; deprehensâ, dixiſſe, Ἀρκεσιλάου τὸ παίγνιον, ille; Ἀρκεσιλάου τυπτὸ τὸ κλέμμα, iſte refert. *Ibid.* Plut. Τῇ τῆς φίλης χάριτι ὀπτέον ἐπιεικῶς ἐστὶν ἐπιεικῆ· ἀλλὰ πολλάκις, ὥσπερ ἰατροὶ λαθεῖν ἐπιτιθέασι, τὸ φίλον ὠφέλιμον ἐπιτυχὸν ἢ διαλυσάμενον, ἀγνοοῦντος ὠφελουμένου. Sed ad Senecam redeamus paria Marco interrogantem. *Quid ergò? ille neſciet à quo acceperit? Primùm neſciat, ſi hoc ipſum beneficii pars eſt. Denique ille neſciet accepiſſe ſe: ego ſciam me dediſſe. Parum eſt, inquis. Parum, ſi fœnerare cogitas, ſed ſi dare, quo genere accipienti maximè profuturum erit, dabis. contentus eris te teſte: alioquin non benefacere delectat, ſed videre benefeciſſe. Volo, inquis, ſciat. debitorem quæris. Volo utique ſciat. Quid ſi illi utilius eſt neſcire? ſi honeſtius? ſi gratius? non in aliam partem abibis? Volo ſciat. Ità tu hominem non ſervabis in tenebris? Beneficia in acta non mitto, quid? ego illi ſum indicaturus me dediſſe; cùm inter prima præcepta & maximè neceſſaria ſit, nè unquam exprobrem, imò nè admoneam quidem? hæc enim beneficii inter duos lex eſt, alter ſtatim obliviſci debet dati, alter accepti nunquam.*

Τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ | *non intelligis.* Caſ. ſic ex Polybio Suidas, ὃν ὀρθῶς τοῦ ῥητῆρος ἐκδέχῃ λόγους. i. e. νοεῖς, ὑπολαμβάνεις. Suidas. *excipe.* Xyl. ut ſit παρεκδέχεσθαι, idem quod ἐκδέχεσθαι, *excipere.* neutrum ſatis arridet. ego conditionalem particulam deeſſe puto, [ἂν] παρεκδέχῃ, *ſi ſeciùs ceperis.* Ità enim ſignificat τὸ παρεκδέχεσθαι. Euſebius *hiſt. eccleſ. l.* 3. *c.* 39. Papiam narrat, τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις ξένοις ἐπιγόνοις, *ex relationibus Apoſtolicis ſeciùs acceptis*, commentitia multa tradi-

tradidisse. quod verbum & in H. Stephani thesaurum poterit immitti.

Εἰ ἦ θέλεις συωῆναι | forsan *συωίναι. intelligere.* quanquam & *συωῆναι* eo sensu usurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 5. Ἐγώ μοι δοκέω συωῆναι τὸ ἐθέλει λέγειν ὑμῖν τὸ χρηστήριον. Demosth. *pro Coron.* ὅτι ὑμᾶς ὅλως μανθάνειν, ὡς αὐτὸς ἐδυνάμην συωῆναι. ubi tamen quidam codices *συωίναι.* Herodian. *lib.* 2. de Germanis. Ὅσον τὸ σώματα ἡλικιώτατοι καὶ μεγάλοι θεῖον, ὅτον καὶ τὰς διανοίας παχεῖς, καὶ μὴ ῥᾳδίως συωῆναι δυνάμενοι, ὅτι κατὰ παιδείαν ἢ δόλῳ λέγοιτο ἢ πραττοιτο. Clemens *Strom. l.* 1. Ἀλλὰ καθάπερ καὶ ἄνδρα γεγραμμάτων πεῖραν ἔχειν φαμέν. ὅτων συωῆναι τὰ ἐν τῇ πίσει λεγόμενα οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα, ὁμολογοῦμεν. & *l.* 4. Οὔτε τὰς τιμὰς τὰς μὴ δικαίως ἢ ὁσίως βεβιωκότων, ὅτι τοὺς κολάσεις ἢ ἀδίκως καὶ ἀσυλλήπτως πεπολιτευμένων συωῆναι βούλονται. Et apud Suidam in *Sexto* autor incertus, μηδὲ συωῆναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς.

Μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο | forsan, μηδὲ διὰ τοῦτο. *Nè metuas, neve hac de caussa opus aliquod sociale omittas.* Veruntamen nihil temerè mutatum velim.

§ 7. Τοῦτον, ὦ φίλε Ζεῦ | Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idémque Τηλέ & Δευς, & Τεῦν dictus Hesych. Τηλε, Ζεὺς ὄμβριος. Aristot. nom. *de mund. cap.* 7. Ὑέτιος ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ καλεῖται. & Phurnut. *de Deis c.* 3. Παρὰ τὸν ὑὸν καὶ Δευς καλεῖται, τέκνα ὑπὸ τοῦ δύειν τὸν γόνον. Lucian. *dialog. Jov. & Gan.* Διὸς ἦν ἐκ ἤκουσας ὄνομα, ἀλλὰ βωμὸν εἴδης ἐν τῷ Γαργαφίᾳ τῷ ὄρει; Pausan. in *Attic.* meminit βωμοῦ ὀμβρίου Διός. Athenis verò refert esse γῆς ἄγαλμα, ἰκμάδους ποιοῦσαι οἱ τὸν Δία· ὅτε ὄμβρους δῆσαν Ἀθηναίοις, ὅτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι συμβὰς αὐχμός. At de Ægypto Nilum allocutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullos tellus tua postulat imbres;
Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.

Et Schol. *ad Pindar. Pyth. od.* 4. Κεφαλίων τὸν Νεῖλόν φησιν εἰς Παριμβίων, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, ἀναλογεῖν γὰρ τοῖς παῖ Διὸς ὄμβροις τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ, καὶ ὥσπερ ἀπίσχοντός ποτε τοῦτον τοῦ Διὸς ἔβη. Verùm Deus verus vivúsque solus est Ζεὺς ὑέτιος. non Nilus, non nubes ipsæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atque mendicabula. Vide Jerem. *cap.* 14. *v.* 22. Job *c.* 38. *v.* 25, 28, 34, 37. Psal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς αἱρέσεως ἢ Ἀθωναίων | Existimat Xylander improbare Marcum istic commune illud & damnosissimum vitium, quo plerique ea tantùm expetant, quæ sibi ipsis privatim prosint; nihil soliciti de communi bono: & Athenienses notare, utpote qui injustè & illiberaliter suis tantùm agris pluviam & fertilitatem poscerent, reliquorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè preces ejusmodi probat Marcus, quibus homines non sibi solis privatìsq; suis rebus, sed civitati reíq; publicæ universæ, in qua degunt, à numine fausta prosperáq; comprecantur; quales fuisse monet Athenienstum illas. quos etiam in supplicationibus suis, non suæ tantùm regionis, sed totius insuper Græciæ; memores fuisse ex Pausania suprà didicimus. Verùm quod Gregor. *in Job. lib.* 18. *cap.* 3. & Hieron. nom. *in Thren. c.* 3. *v.* 41. quæ indè constat Hieronymi non esse, quia ex Gregorio mutuantur. *Et oratione operatio, ut operatione fulcienda est oratio.* itaq; precibus opera sunt adjicienda. & tam pro bono publico conatus adhibendi, quàm supplicationes concipiendæ. Habéntq; reverà locum hîc Menæcei pro patria sè devoventis illa à Xylandro etiam laudata, ex Euripidis *Phœnissis*;

Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος, ὅ, τι δυνατὸ τις
Χρηστὸν, θέλοι τῶτο, κ' εἰς κοινὸν φέρει
Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνων
Πειρῷντο, τὸ λοιπὸν εὐτυχοῦσαι ἔν.
Si quisque quantum quiverit boni, lubens
Patriæ offerat, donetque publicæ rei;
Minus malorum civitates prendent,
Et ampliores redderentur indies.

Siquidem, ut rectissimè Andocydes *orat. ad Alcibiad.* διὰ μὲν τοὺς ἰδίων ὀπιμελουμένους ἥδιον αἱ πόλεις μείζους καθίστανται· διὰ δὲ τοὺς τῶν κοινῶν, μεγάλαι καὶ εὐδαίμονες γίγνονται. Vide *ad lib.* 1. § 16. & *l.* 7. § 4.

Ἥτοι ἡ δεῖ εὐχῆς, ἢ ὅτως ἁπλῶς καὶ εὐδιαφόρως | εὐδιαφείας legit Casaub. *ad Pers. Sat.* 2. qui & τὸ ἁπλῶς καὶ εὐδιαφείας εὐχῆς, orationem simplicem & liberalem opponi censet τῇ εὐχῇ ἐμπτοιητῇ i.e. *preci emaci*, ut Persius loquitur: quam interpretatur, vel eam quæ habet conjunctum sacrificium majoris alicujus victimæ, aut votum rei consecrandæ; quod sit velut pretium diis repensum, ut fit in emptione contrahenda; vel quæ toties fuit repetenda, & tam assiduè ac λιπαρῶς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipsum pretii loco censeri possit; quia, ut ait Seneca, *Nulla res carius constat, quam quæ precibus empta est.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, *orationis simplicitatem* quandam denotare, qualis illa Athenienstum formula, quæ generali quadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè solicitéque præscribit. qualis itidem ea formula, quam amicis suis poeta quidam præscripsit, à Platone in *Alcibiad.* 2. laudatà;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲ ἐσθλὰ καὶ εὐχωλοῖσι, καὶ ἀνάλκοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δ' ἐσσὰ καὶ εὐχομένοισι ἀπάλεξον.

vel, ut *Anthelog. l.* 1. *c.* 31. habetur

——τὰ μὲ δοτὰ καὶ εὐχομένοισι ἀπερύκοις.
Tu rex summe, data nobis bona, sive rogemus,
Seu non: at mala vel poscentibus usque negato.

Sed & Laconum, qui ut Plato *ibid.* καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

μωσίᾳ ἐκέσιον θεραπείαν ἐυχὴν εὐχωλαί, τὰ καλὰ δεῖ τοῖς ἀγαθοῖς παῦ θεὸς δίδναι καλὰ ὄντα αὐ σοφὸν αὐτοῖς. Unde & Jupiter Ammon dixerit, βέλτιος αὐτῷ τὸν Λακεδαιμόνιον ἐνόμιζον ἢ μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα δῶρ' ἐλλιπῶν ἱερά. Quin & Xenophon *de Socrate memorial. l.* 1. Εὔχεσθαι δ' αὐτὸν παῦ θεὸς ἁπλῶς τἀγαθὰ δίδναι ὡς παῦ θεὸς κάλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστι. Respexit eodem Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346.

Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebúsque sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dii.
Charior est illis homo, quàm sibi.——

Atque hoc est quod R. Simeon in *Pirke Abot. c.* 2. § 13. תעש תפלתך קבע

Orationem tuam fixam ne feceris. hoc est, nolis inter orandum terminos numini figere, legémque quid facturus sit, Deo præstituere; sed vota tua simpliciter, prout illi visum fuerit, præstanda ipsi permittito. At τὸ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, sive *liberaliter* precari, (ità enim cum Xylandro malim, quàm cum Merico, *liberè*) est ejusmodi orationem adhibere, quæ alios etiam contribules, conterraneos, aut extraneos etiam nobiscum unà comprehendat, qualis ea est, quam hìc Marcus retulit, Attica supplicandi ratio: qualis itidem, quam Xylander hìc adducit, Persarum veterum de quibus Herodot. *l.* 1. apud quos lege sic cavebatur; ἑαυτοῦ μὲν δὴ τοῦ θεοῦ ἰδίᾳ μόνῳ, ἢ οἱ ἐγγίνεται ἀξιοῦσι εὔχεσθαι ἀγαθά. ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατάστασιν εὐ γίνεσθαι, καὶ τοῦ βασιλέος ἐν τοῖσι πᾶσι Πέρσῃσι ἢ αὐτοὺς γίνεσθαι. Sed liberalior his Christianorum litania. Paulus *Timotheo epist.* 1. *c.* 2. *v.* 1. præcipit ποιεῖσθαι δήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Liberalissima verò omnium λειτουργία Judaica, si Philoni credimus, *de monarch. lib.* 2. Τῶν μὲν δ' ἄλλων οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων ἢ φίλων ἢ πολιτῶν αὐτὸ (αὐτῶν forsan) μόνον εὐόδωσι τὰς τ' εὐχὰς ἢ θυσίας ἐπιτελοῦν. ὁ δ' ἡμέτερος ἀρχιερεύς, ὁ μόνος ὑπὲρ ἁπάντων ἀνθρώπων ἡμῶν, ἀλλὰ ἢ ὑπὲρ τῆς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος ἢ πνεύματος, τάς τ' εὐχὰς ἢ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον, ὄντα τῆς ἀληθείας, παρεῖδα εἰ ἑαυτὸν νομίζων, ὑπὲρ ἧς ἱκεσίας ἢ λιτῆς εὐωδῶν ἐξευμενίζειν τὸν ἀγέμονα, ποτνιώμενος τῆς ὁμοιοκῆς ἢ ἴλεω φύσεως αὐτὸς μεταδιδόναι τοῦ ἡμετέρου.

§ 8. Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τοῦτο | Συντάττειν, *injungere, præcipere, præscribere*, quomodo ægrotis medici hoc vel illud sumendum. Plut. in *Pomp.* Ἐκεινὴ νοσοῦντι συνέταξε κλύζειν ὁ ἰατρός. quod in *apophth.* νοσοῦντι κλύζειν ὁ ἰατρὸς λαβεῖν συνέταξε. ἐστι; vocabulum hoc frequentiùs. Sed altero illo potiùs usus Marcus videtur, quo συντάξειν ἢ συντάσσειν τι designaret. itaque verto, quo Marci mentem exprimam, insolenti licèt vocabulo, *coordinavit.* alioqui συντάττειν etiam simpliciter pro *præcipere* sumitur. Suid. Συντάξας, διατεταλάμενος. adductis ex Polybio istis; Συντάξας, ἐλαίνειν κἢ στρέβλη δοῦναι ἔχειν θωμάτιον.

Ὁ Ἀσκληπιὸς | Æsculapium medicinæ præfidem Deum per insomnia remedia sibi suggerere opinabantur. in quo argumento frequens admodum est Aristides in orationibus sacris. *Orat.* 1. ἐλευθερίως εὐχόμενος ὁ θεός. & *ibid.* δοῦναι ἔκστασιν. & *Orat.* 2. ἀγωνίζεσθαι εὐχομένῳ, &c.

Συνέταξεν τοῦτο ἢ τῷ ὅλῳ φύσει γόνιμον | Ità *l.* 4. § 45. συντετάχθαι ἡμισφαίριον τὸ ὄντα. & *lib.* 6. § 16. ὅσα οἱ θεοὶ ἐπάγουσι ἢ διατάττουσι. Verùm istic ad rem medicam respectum habet, quasi medicinæ rationem universa ista obtineant. Plato Sophist. Ἰατικήν τινα ἢ κολαστικήν. Aristotel. *Ethic. lib.* 2. *c.* 3. Ἰατρικήν τινα ἢ παιδείαν. Idémque *rhetor. lib.* 1. *c.* 14. Et Æneas Gaz. *de anim. immort.* Ἴασις ἢ κάθαρσις. *Medicina quædam est correptio divina.* Ambros. *in Psal.* 37. & Hieron. *in Ezech. Quæ putatur pœna, medicina est. sicut enim quædam datur cathartica, ut noxius humor, qui inest corporibus, egeratur: sic & dominus dat calicem tormentorum meracissimum, ut quicquid fellis amaritudinisque est, auferat à peccatoribus, & pristina eis restituat sanitati.* Optimè Simplicius distinguit *in Epicteti Enchirid.* ad duo artis medicæ munera respiciens, vel ægritudinem profligandi, vel valetudinem sanitatémque conservandi; mala externa, calamitatésque omne genus esse, ἢ νοσῆσαι διαφυγεῖν, ἢ ὑγιαίνοντα γυμνασίας, *vel ægrorum medicamina, vel sanorum exercitia.*

Κατάλληλον εἰς τὸν αὐμβριθῆ | *ad fatum*, sive *fato, congruens & consentaneum.* Ità κατάλληλα φάρμακα, *medicamenta congruentia*, Dioscoridi. & προφαὶ τῆς νοσοῦντι κατάλληλοι, *alimenta ægrotantibus congruentia.* referente Budæo. & Marco nostro φαντασίαι κατάλληλοι. *cogitationes* vel, *apprehensiones congruæ. l.* 7. § 2.

Ὡς ἢ τῷ λίθῳ συμβαίνειν | Vide *l.* 4. § 23. & *lib.* 7. § 57. Ludit autem hìc in ὁμωνύμῳ verbi συμβαίνειν, quod & *evenire* & *convenire* significat. Verùm de hoc usu vocabuli in re architectonica, nihil dum comperi. nisi quod Fabius *institut. l.* 9. *c.* 4. *Fit sæpe*, inquit, *aspera & dura & dissoluta & hians oratio, si ad necessitatem ordinis sui verba redigantur. differenda igitur quædam & præsumenda; atque ut in structuris lapidum impolitorum, loco quo convenit, quidque ponendum.* quod hìc *convenire*, alibi *congruere* dixit, eadem utrobiq; imagine usus: *Non enim ad pedes verba dimensa sunt. ideòque ex loco transferuntur in locum, ut jungantur quo congruunt maximè, sicut in structura saxorum rudium etiam ipsa enormitas invenit, cui applicari, & in quo*

possit insistere. Suidas hæc ipsa Marci verba nobis exhibet sub hoc titulo: (quod idem & apud Hesychium legitur) Συμβαίνοντα, συμφυῆ. quo sensu apud eundem autor innominatus: Τοῦτο δὲ σκοπῶν, εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Et Synes. *epist.* 58. ἐνταῦθα ἡ ἀνάγκη τῇ γνώμῃ συμβαίνει. Et Aristid. *orat.* οὕτω τῷ παραδείγματι· ὡς δ' ἀνάπαλιν, ἵππῳ μὲν δεσμὸν, γέμμα δὲ τῆς καρδίας ὄντι, πράγματα οὐχὶ συμβαίνοντα. Et Liban. *orat.* 28. μίσησις ἀδικίᾳ οὐ συμβαίνει τῷ νόμῳ. Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 30. ἐπὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ ἐριφύειν, ὅταν ὁ τοῖς πράγμασι συμβαίνοντα πάντες, ὁ δὲ τοῖς προσώποις ἀλλήλοις διαπαλαίουσιν. Theodoret. item, *therap. l.* 1. fidem ad τὰ γινόμενα speculanda necessariam contendit; ἐπειδήπερ οὐδὲ εἰκόνα ἔξεστιν αὐτοῖς συμβαίνουσαν εἶναί τι. Idémque *l.* 11. de prædictionibus propheticis. Ἐξετάσωμεν τοίνυν τὰς τῶνδε ἕνεκα γινομένας προρρήσεις. καὶ εὑρήσει ἀληθεῖς, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐναργῶς ξυμβαινούσας, πολλὰ ἀφανῆ τῶν μὲν ἤδη μελλόντων πεπαυσμένα. & ante omnes hos Plato in *Protag.* Ἐγὼ μὲν δὴ καὶ Πρωταγόρας καὶ συμβουλεύω ὑμᾶς, ἅτε ὄντα οὕτω διαπεφυκότας πάντῃ συμβαλέσθαι εἰς τὸ μέσον. Æschylus denique à Plutarcho in *Theseo* laudatus,

—— τοιῶνδέ τις συμβήσεται;
Τὶν' ἀστιγῆ τῶνδε; πῆς φερέσσω;

Ἁρμονία δὲ ἡδονὴ | Sext. Empir. *adverss. Music. lib.* 6. *c.* 1. Καθ' ἁρμονίαν διαιτᾶσθαι τὸν πόνον. Vide *ad l.* 7. § 48.

Ὁ πόνος τοῦτον σῶμα συναπεργάζεται | Vide *l.* 4. § 40.

Ἅπ. ἀνάγκην δεῖ εἰπεῖν ἢ ὠφελεῖσθαι | Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *Nihil aliud est fatum quàm series implexa causarum.* Vide *lib.* 6. § 37. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 4. Tacitus *annal. l.* 6. *Sed mihi hæc & talia audienti, in incerto judicium est, fatúne res mortalium & necessitate immutabili, an forte volvantur. quippe sapientissimos veterum, quique sectam eorum æmulantur, diversos reperies. ac multùm insitam opinionem, non initia nostri, non finem, non denique hominem Diis curæ. ideo crebrimæ & tristia in bonos, læta apud deteriores esse. Contrà alii, fatum quidem congruere rebus putant; sed non è vagis stellis, verum apud principia, & nexus naturalium causarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt, quam ubi elegerit, certum immutantium ordinem. —— nec plurimis mortalium eximi, quin primo cujusque ortu ventura destinentur.* Epicureos & Stoïcos designari apertissimum est.

Τῶν ἐφ' ἡμῖν αὐτῶν | Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὡς ἐκεῖνα ὁ Ἀσκλήπιος | leg. ὡς ἐκεῖνα, ὁ Ἀσκλήπιος, vel [ὦ] ὁ Ἀσκλ. σωτῆρες.

Πολλὰ γὰρ ἂν τὸ ἐκείνοις δεῖ τρέχειν | Plato *Gorgiâ.* Ἀφ' ὧν τὸ ἀσχημονεῖν μάλιστα ἔστι, καὶ χαίρειν οἷ ἀσχημονοῦσιν; ἐν ἀνοίᾳ ἴσως. Ἀλλ' ὠφελεῖ μέν γε. Firmic. *de errore Gent. Morbo pro salute hominis sollicita medicina se opponit; asperi cibi, amari potus ingeruntur: & si convaluerit malum, ferrum & ignis adhibetur.* Ità Senec. *Agamemn.* 2. 1.

Et ferrum & ignis sæpe medicinæ loco est.

Naso *remed. l.* 1. *v.* 225.

Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Esse: sed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
Ægr: & oranti mensa negata mihi est.
Ut corpus redimas ferrum patieris & ignem:
Arida nec sitiens ora lavabis aquâ.
Ut valeas animo quisquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Prudent. *de Coron. hymn.* 10.

Horrestis omnes hasce carnificis manus?
Num mitiores sunt manus medentium.
Laniena quando sævit Hippocratica?
Vivum secatur viscus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur.
Putate ferrum triste chirurgos meis
Inferre cœtis, quod secat salubriter.
Non est amarum, quo reformatur salus.
Videntur isti carpere artus tabidos;
Sed dant medelam rebus intus vividis.

Quod Senec. *ad Marc. c.* 22. *Adjice lacerationes medicorum ossa vivis legentium, & totas in viscera manus demittentium, non simplici dolore pudenda curantium.* Tertull. in *Scorpiac. c.* 5. *Est hæc perversitas hominum, salutaria excutere, exitiosa suscipere, periculosa quæque medicamina vitare, mori denique citiùs quàm curari desiderare* (transpono, *peric. quæq. desiderare, med. vit. mori d. c. q. c.* Vel sic etiam; *med. vit. peric. quæque des. mor. den. cit. q. cur.* at Rigalt. *periculosa quærere, medica malè vitare,* &c.) *& est planè quasi sævitia, medicina de scalpello, déque cauterio, de sinapis incendio. non tamen secari, & imuri, & cauteri, mordereque idcirco malum, quia dolores utiles affert. nec quia tantummodo contristat, recusabitur; sed quia necessariò contristat, adhibebitur. horrorem operis fructus excusat. ululans denique ille, & gemens, & magicas inter manus medici, postmodum eandem mercede cumulabit, & artifices opsimas prædicabit, & sævas jam negabit. Et si martyria desiviunt, sed in salutem; licebit & Deo in vitam æternam per ignes & gladios & acerba quæque curare.* Senec. *de provident. c.* 3. *Illud dico, ista quæ tu vocas aspera, quæ adversa & abominanda, primùm pro ipsis esse quibus accidunt; deinde pro universis, quorum major Diis cura est, quàm singulorum. difficillimum videtur, quod primum dixi, pro ipsis esse quibus eveniunt ista, quæ horremus ac tremimus. pro ipsis est, inquis, in exilium pulsici, in egestatem deduci, liberos, conjugem efferre, ignominiâ affici, debilitari?*

si miraris, hoc pro aliquo esse, mirakeris quosdam & igne curari, nec minùs fame ac siti. Sed si cogitaveris tecum, remedii causâ quibusdam & radi ossa & legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra, quæ sine totius pernicie corporis hærere non poterant; hoc quoque patieris probari tibi, quædam incommoda pro iis esse, quibus accidunt. tam mehercule, quàm quædam quæ laudantur atque appetuntur contra eos esse, quos delectaverunt; simillima cruditatibus, ebrietatibúsque, & cæteris quæ nocant per voluptatem. Idem *de ira lib.* 1. *c.* 4. *Quid ergo? non aliquando castigatio necessaria est? quidni? non enim nocet, sed medetur specie nocendi. quemadmodum quædam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus: sic ingenia vitio prava, dolore corporis animique corrigimus. Nempe medicus primò in levibus vitiis tentat non multum ex quotidiana consuetudine infidere, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinem tantùm mutatâ vitæ dispositione firmare: proximum est, ut modus proficiat. Si modus & ordo non proficit, subducit aliqua & circumcidit. Si nè adhuc quidem respondet, interdicit cibis, & abstinentiâ corpus exonerat. Si frustra molliora experiuntur, ferit venam, membrisque, si adhærentia nocent, morbúmque diffundunt, manus infert. nec ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.* Idemque *de benefic. l.* 5. *c.* 20. *Beneficia multa tristem frontem & asperam habent; quemadmodum secare & urere ut sanes.* Simplicius *in Epictet.* *Crucietur vehementissimos in morbis, etiam plebeii homines ultro admittunt, cùm se, mercedi etiam medicis numeratâ, secandos urendosque præbent. Si corporum medicinam exercentem, cúmque exercentem & secantem, atque ipsos carnifices imitantem, non malum sed bonum dicimus, atque adeò gratiæ ponimus, & mercedem numeramus; cur in medicina Dei non acquiescimus?* Clemens *Strom. l.* 1. Οὐ γὰρ ὁ μὲν τῶν σώματος πόνων ἀνδρῶν ἀφέξει ψυχῆς δὲ ἀνθρώπου ὁ τοιοῦτος ἀπαλλάξει ἁμαρτιῶν; μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς κινδύνοις, ὅταν ψυχὴ σώματος ἀντιποιῆται. ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὑγιείας τοῦ σώματος ὑγιείας ἕνεκα, καὶ νοσεῖς καὶ φαρμακοποσίας ὑφίστασθε. ὁ δὲ ταῦτα θεραπεύων σωτῆρι καὶ ἰατρῷ τε κεχρῆται ὀρθῶς τινὶ, ὑδὲ ἀσωλείᾳ τῇ περὶ τὸν παῖδα, ὡς δ' ἂν ὁ τῆς τέχνης ἀναγορεύει λόγος καὶ μέχρι τινὰ ἀποτέμνων, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συναφθείρῃ αὐτῷ. τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οὐχ ὁμοίως ἀφοσιούμεθα; &c. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. Οἱ μὲν τὸ σῶμα ὑπ' αὐτῶν διαπεπλωμένοι, καὶ τῶν νόσων λυχνεύουσι, καὶ τῆς ὑγείας ἐμέμνηνται, καὶ τοῖς ἰατροῖς ἐπιτρέπουσι, καὶ μόνον οὐκ αὐτοὺς φάρμακα, ἀλλὰ καὶ τέμνουσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμοῦσθαι κελεύωσι, κἂν πικρὸν πιεῖν καὶ ἀηδῆ μίξαι φαρμάκων κύλικα· οἱ δὲ τοιαύτης ἐνιαυσίου ὀπωρολείας τῷ ὑγιείαν κεκτημένοι, μιᾶσθαι τοῖς ὕπνοις ἀκωλύτοις ὀφείγουσι. Dionys. Halicarn. *epist. ad Pomp.* Οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, εἰς βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες. Idémque Deus, ut Nicephor. Gregor. *histor. Rom. l.* 8. *c.* 18. Ὅταν γὰρ ἰδίᾳ κολάζειν ὃς ἂν ἐθέλοι, παλαίων τι καὶ νέον ἁμαρτιάτων ποιέμενον ἔχοντα, οἷα σοφὸς ἰατρὸς τομὴν καὶ καυτῆρα τοῖς δυσκίνητος ἐπάγει πληγάς. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Εἰ δ' ὕδει καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας, ἆρ' ἂν ἐν ὑπομείναμεν; ἃ γὰρ δὴ, ὅτι νοσήματος τέρεδαι δῆλον, καυτηρίζοντες καὶ τέμνοντες καὶ ὑπομιδόμενοι, τεμνόμενοι, φαινιδόμενοι, καιόμενοι, πρὸς φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γαστρός, δι' ἐμέτων, διὰ βινῶν; οὐχὶ ἢ τῆς ἐνδον χάριν νοσήματος, ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀγωνιζόμενοι καὶ διὰ σωμοπαθείας ἐνίκησαν, εἰ καὶ μετ' ἀλγηδόνων ποιεῖς τὰς ἀθανασίας ἐλέσθαι; Cydonius *de mort. contemn.* Τί γὰρ κωλύει καὶ τοῦ ἰατροῦ τοῖς λόγοις τούτοις κεκρίσθαι, εἰ τοῖς σώμασιν οὐκ ἄλλως ἐπικεῖσθαι, ἢ χεῖρ ἀνδρὸς καὶ ἰδίαν καὶ πόνον καὶ ἄπειρον, καὶ πολλὰ τρέπον χρῆσθαι τοῦ κάμνοντος ἀναγκάζοντος; οἷς τὸ τοῦτον τὸν τρόπον ἰᾶσθαι λυτεῖν, καὶ μηδὲν ὑγιὲς τελεῖσθαι, καὶ εὐεξίας αὐτοῦ τε καὶ οἷς ἡμετέρων μέλει, λοφείλομεν. Seiler.] Joan. Chrysost. *in Psal.* 148. Τὸν δὲν ὁμοίως ἀνύμνειν χρὴ, καὶ καλέζοντα, καὶ ἀγιάζοντα καλάσεως. ἀμφότερα γὰ κηδεμονίας, ἀμφότερα ἀγαθοεργίας· ὥσπερ ὃν ἰατρὸν ὁ τρέφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγχοντα λιμῷ, οὐκ εἰς ἀγρὸν μόνον ἐξάγοντα, ἀλλὰ καὶ εἴκοις τινὰ καταχλοίοντα, ἐκκλείφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ καίοντα καὶ τέμνοντα θαυμάζομεν· εἰ δὲ καὶ σκαπτῆς τὰ γινόμενα, ἀλλὰ σοφὸς ἐν ὀργῇ τέλῃ· οὕτω καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων αἰνεῖν χρὴ, καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν θεὸς, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ὅτι τὰ μὲν τούτων πράξεις, καὶ εἰς τὸ παντίον ἐξίεσι, τὰ δὲ τοῦ θεοῦ μόνα φιλανθρώπου γίνεται καὶ κηδεμονίας. Basil. Cæsar. *orat.* 8. Ὡς γὰρ τοῦ ἰατροῦ, κἂν πόνος κἂν ἀλγηδόνας παρασκευάζῃ τῷ σώματι τῇ νόσῳ δὲ μαχόμενος, οὐχὶ τῷ κάμνοντι ἐχθρὸς ἀλλὰ φίλος ὁ θεὸς, ὁ τῶν σωτηρίας τοῦ σώματος ἕνεκα μὴ μικρῶν κολάσεων διοικούμενος καὶ ὃ δὲ ἐκτείνει, ζωοποιεῖ· καὶ δι' ὧν παιδεύει, διὰ τούτων σώζει, ἵνα ἀφθῇ ὑμῶν ὁλόκληρα τὰ μέλη, ἵνα ζήσῃ ὑμῶν ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος. σὺ δὲ τῷ ἰατρῷ μὲν οὐδὲν ἐγκαλεῖς, τὰ μὲν τέμνοντι, τὰ δὲ καίοντι, καὶ δὲ πικροῖς ἐξαιροῦντι τὸ σώματος· ἀλλὰ καὶ χρήματα τῶν ἀποτελεῖς, καὶ σοφὸν ὑπολαμβάνεις, ὅτι ἐν ὀλίγῳ μέρει τοῦ νόσου ἴσως, πεῖν ἐς ὅλον τὸ σῶμα τὸ πάθος διαζωσῆναι. ὅταν δὲ ἴδῃς πάλιν ὁπλισαμένους τοὺς ἐναντίους, ἢ πλεῖον αὐτοῦ ἐν καλάσεως διαλυθὲν, καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπορρέοντα καὶ σαπέρα γλώσσαν κινεῖν βλασφημίαν ἐκ οἰκείᾳ

Τῆς ὑγιείας] Aug. *epist.* 48. *Dilectione, non odio flagellat nos Deus; non studio nocendi, sed desiderio sanandi.* διὰ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μετάνοιαν

ζῶν τῆς ἀγάπης αὐτῆ, Apost. *ad Heb. c.* 12. *v.* 10. Ἵνα ζήσωμεν, *v.* 9. & *v.* 11. Πᾶσα δὲ παιδεία οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τὸ τῷ κόσμῳ ὑγιαίνειν | Ideo subeunda vult æquo animo ista omnia, quia ad universi bonum faciant. Ità Senec. *ep.* 74. *Nihil indigneturSibi accidere; sciátque illa ipsa quibus lædi videtur, ad conservationem universi pertinere, & ex his esse quæ cursum mundi efficiúntque consummant.* Heraclit. *epist.* 2. *ad Amphidam.* Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ὁ κόσμῳ μεγάλα συμφέροντα ἐπιτελέων, ἐπιτυχοῦσι αὐτῆσι τὰ ἄμεινον· τὰ δυσπρόσφορα ἐνοποιεῖ· τὰ ὀλισθήσαντα ὑποφοιτᾷς πάλιν συναγει· τὰ σκιδνάμενα φανερὰ ποιεῖ· τὰ ἀφανῆ προλείγει· τὰ ληθόντα διδάσκει· τὰ φθονήσαντα· φανὴ μὲν ἀναλάμπει τὸ ζοφερὸν, περατοῖ δὲ τὸ ἄπειρον· καὶ μορφὰς μὲν ἐπιβάλλει τοῖς ἀμόρφοις, ὄψεσι δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίδητα. διὰ πάσης γὰρ ἔρχεται τῆς οὐσίας, πλήθων, ἀραιοζόμενος, διαλύων, πυκνοῦς, χέων. τὸ μὲν ξυνὸν εἰς ὑγρὴν τίκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίστησι· καὶ λιβάσιν μὲν ἐπιτιμᾷ, παχύνει δὲ χαλάσασα τὸν αἰθέρα· καὶ σωματοῖ τε μὲν ἄνυδρον διαίνει, τὰ δὲ κάτυδρα ἰδρύει τοῦτο κόσμου θεραπεία. Et Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ δὲ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθορεῖς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης κακὰ σωτηρίαν τοῦ ὅλου μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ ὅλου τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακὸν ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Vide *ad l.* 4. § 40. In eandem sententiam Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σπίλος ἔν μοι χιτῶνι πεποιηκέναι; Ἀνθρώπινα· ἕλκος δὲ ἐν σκελίδιον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖν; οὐ δυνάμενος αὐτὸ πῶς ὅλως; ἢ χαίρειν ἀφιέναι τοῖς γινομένοις; οὐκ ἐλάβομεν παρὰ τίνος; ἢ τῷ ποιήσαντι; ἢ ὀλίγον μέρος ἐστὶς τὸ ὅλον; τὸ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις οἷόν τε ἦν καλῶς. Idem *l.* 4. *c.* 7. Qui & *l.* 2. *c.* 5. Πῶς λέγεται ἔνια κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ἢ οὕτως ἐν οἰκονομίᾳ τινὶ κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ τοῦτο, ἀλλ' ἐν αὐτῷ οὐ πόδα ἐλέγομεν, καὶ ὡς μὴ ἀπόντων, προσέχειν αὐτὸν καὶ εἰς πολὺ ἐμβαίνειν, καὶ κινδύνους παθεῖσθαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῖν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί οὖν; ἄνθρωπος. εἰ μὲν ὡς ἁπλοῦν σκοπεῖς, καὶ φύσει δεῖ ζῆσαι μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου πρὸς, δεῖ ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μὲν σοι νοσῆσαι προσήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἐπορκῆσαι, καὶ ὧδε ὡς δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. Vide superiùs paulò Iulii Cæsar. & Senec. *de provident. c.* 3. sed & eundem, si lubet & otium est, operis *ejusdem c.* 5. argumentum istud pertractantem. De corporis membris itidem Theodoret. *therapeut. l.* 1. Πᾶσαν μηχανὴν, inquit, ἐπινοοῦσιν οἱ ἰατροὶ ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι, καὶ τῷ σφοδρῷ μέρει μέσιον ἁρμονίαν ἐπιθεῖναι τῷ ὅλῳ.

Τῷ τῶν θεῶν ἐνεῖναι καὶ συνεχλαῖον | Hoc inter Stoicorum *communia* numerabat tantùm, sed θεῖλοῦα etiam meritò reputes, quòd malis fisce etiam numinis divini felicitatem provehi somniabant. quanquam & ad gloriam divinam illustrandam conducere ista, nec nos inficiamur. eòque argumento ad mala fortiter, æquanimiter, alacriter toleranda, Dei servos invitant, instigant Apostoli, Joannes *Evang. c.* 21. *v.* 19. Paulus *ad Philip. c.* 1. *v.* 20. Petrus *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 14. Verùm mundum illi pro Deo habebant; quem & istîc designari sequentia docent. Vide *ad l.* 4. § 23.

Στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνον | suprà, ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον. sic *l.* 6. § 44. ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. plus est τὸ στέργειν quàm τὸ ἀσπάζεσθαι, uti eò loci ostendimus. Vide & *l.* 6. § 49. Aristot. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 10. Ὅτι δεῖ στέργειν αὐτὸν τῷ τύχῃ.

Συναλωδήμων | Vide *suprà ad l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 26.

Τῆς συμμονῆς | Ità *l.* 2. § 3. σύζυγα τὰ κόσμου εἰ μάλιστα. Ἐὰν καὶ ὑπὲρ διανοῆς | Lucan. *l.* 6.

——*à prima descendit origine mundi*
Causarum series: atque omnia fata laborant,
Si quidquam mutâsse velis.——

Τῆς συναφείας καὶ συμπνοίας | Vide *l.* 4. § 40. Manil. *Astron. l.* 2. de mundo:

Machina cognatis membris contexta ——

Διακόσμους | Vide *ad l.* 4. § 29.

§ 9. Μὴ σπαράττου | *fastidire.* Xyl. *agrè ferre.* Cæs. propriè, *nauseare.* quanquam Phrynich. in *vocab. Attic.* τὸ σπαράττομαι notat, οὐ τὸ ὄντι ναυτίας ἄξιον τέρμα, σπᾶσθαι, ἀνδᾶν, Ἡσυχ. ἀνόρεξίαν, Suid. Plutarch. ab eodem laudatus, *lib. de utilit. ex inimic. cap.* οἱ σπαρτοὶ καὶ ποσώδεις, ἄρτον καὶ ὕδωρ προσφερόμενοι σωτηρίαν. Vide *ad l.* 10. § 34.

Εἰ μὲ κατὰ πυκνὸ | quod *l.* 9. § 29. ἀρκεῖ, εἰ καὶ τὸ βραχύτατον πρόσεστι. *Ne animum abjicias, si non confertim sive jugiter tibi omnia ex voto & proposito succedant, sed mediocribus etiam progressibus & interruptis etiam aliquoties contentus esto.* Siquidem, ut Cicero *de orat. perfect. Prima sequentem, honestum est in secundis tertiisque consistere.*

Non possis oculo, quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Si quid tamen prodire tenus, si non datur ultra.

Flaccus *Epist. l.* 1. *ep.* 1. Quin & de se Sen. *de vit. beat. c.* 17. *Exigo à me, non ut optimis par sim, sed ut malis melior. hoc mihi satis est, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare. non perveni ad sanitatem, nè perveniam quidem. delimenta magis quàm remedia podagræ meæ compono; contentus, si rarius accedit, & si minus vehementer.* Quin & ut Plutarch. *de profect.* Hesiodi illud,

si miraris, hoc pro aliquo esse, mirakeris quosdam & igne curari, nec minus fame ac siti. Sed si cogitaveris tecum, remedii causâ quibusdam & radi ossa & legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra, quæ sine totius pernicie corporis hærere non poterant; hoc quoque patieris probari tibi, quædam incommoda pro his esse, quibus accidunt. tam mehercules, quàm quædam quæ laudantur atque appetuntur contra eos esse, quos delectaverunt; simillima cruditatibus, ebrietatibúsque, & cæteris quæ necant per voluptatem. Idem *de ira lib.* 1. *c.* 4. *Quid ergo? non aliquando castigatio necessaria est? quidni? non enim nocet, sed medetur specie nocendi. quemadmodum quædam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus: sic ingenia vitio prava, delere corporis animique corrigimus. Nempe medicus primò in levibus vitiis tentat non multum ex quotidiana consuetudine inflectere, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinem tantùm mutatâ vitæ dispositione firmare: proximum est, ut modus proficiat. Si modus & ordo non proficit, subducit aliqua & circumcidit. Si nè adhuc quidem respondet, interdicit cibis, & abstinentiâ corpus exonerat. Si frustra mollia tentaverunt, ferit venam, membrisque, si adhærentia nocent, morbúmque diffundunt, manus infert. nec ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.* Idemque *de benefic. l.* 5. *c.* 20. *Beneficia multa tristem frontem & asperam habent; quemadmodum secare & urere ut sanes.* Simplicius *in Epictet.* *Conjiciatis vehementissimos in morbis, etiam plebeii homines ultro admittunt, cùm se, mercede etiam medicis numeratâ, secandos urendósque præbent. Si contrarium medicinam exercentem, eúmque urentem & secantem, atque ipsos carnificibus imitantem, non malum sed bonum dicimus, atque adeò gratias agimus, & mercedem numeramus; cur in medicina Dei non acquiescimus?* Clemens *Strom. l.* 1. Ὁ γὰρ ὁ μὲν τῶν σώματος νόσον ἀνιάτου, ἀνδρὸς δίκης ψυχῆς ἀδικίας ὁ πονηρὸς ἀπαλλάττει ἀμείνονα ἂν εἶναι κελεύων, ὅταν ψυχὴ σώματος ἀπαλλάττηται. ἀλλ' ἆρα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγείας ἄνεσις, καὶ νοσημάτων παύσεις; καὶ φαρμακοποσίαι ὑφεσιμάδες. καὶ ταῦτα παρεσόμενα σωτῆρι καὶ ἰατρῷ τε ὑπάρξαι, ἀνδρὸς τυφλὸν ἀπεργάσασθαι τὴν ἀρετὴν τοῦ ἰατροῦ, ὡς ἂν ὁ τῆς τέχνης ἀναγορεύει λόγος καὶ μέχρι τινὰ ἀποτίμων, ὡς μὴ τὸ ὑγιαινοντα σωθήσεσθαι αὐτῷ. τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οὐχ ἑκόντες ἀποστησόμεθα; &c. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. Οἱ μὲν τὸ σῶμα ὑπὲρ εὐδιαπτώτου, καὶ τὴν νόσον δυσιάτου νομίζοντες, καὶ τῆς ὑγείας ἀμελήσαντες, καὶ τοῖς ἰατροῖς ἐπιτρέψαντες, οὐ μόνον ἥπια φαρμακα προσφέρουσι φάσμακα, ἀλλὰ καὶ τέμνουσι, καὶ καίουσι, καὶ λιμοῦσθαι κελεύουσι, καὶ πικρὸν πίνειν καὶ ἀηδῆ μετὰ προσταγῆς κελεύουσι. διὰ τοιαύτης ἀναγκαίας ἀπανθρωπίας τὴν ὑγείαν ἀντιλαμβανόμενοι, πολλὴν τοῖς ὕστερον ἀπεργάζονται. Dionys. Halicarn. *epist. ad Pomp.* Οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, εἰς ὑγιείας τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ τὰς τομὰς φέροντες. Idémque Deus, ut Nicephor. Gregor. *histor. Rom. l.* 8. *c.* 18. Ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν ὡς ἂν ἐθέλοι, παλαίων τε καὶ νέων ἁμαρτιῶν ποιεῖται ἔκτισιν, ὥσπερ σοφὸς ἰατρὸς τομὴν καὶ καῦσιν τοῖς δυσιάτοις ἐπάγων πληγάς. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Εἰ δ' ὑπὲρ καὶ ἀλογικῶν ἀναιρέσεων ἕνεκα τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας, ἆρ' οὐκ ἂν ὑπομείναιμεν; ὃ γὰρ δὴ, ὅπερ νοσήματος σήψεσθαι δεῖ, φανερὰ ζοντες πάντα ἀνωμαλόμενα, τιμώμενοι, φοινιῶντα, καὶ ὠμὰ καὶ φλεγμαίνοντα πόνοντες, καθαιρόμενοι δὲ ταχέως, ὑπ' ἐμέτων, διὰ βινῶν; οὐκ ἂν τὸ ἐνδὸν χρὴν ποιεῖσθαι, ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀναλύοντες καὶ διὰ συνουσίας, πανδ' ὑπομένοιμεν εὐλόγως, εἰ καὶ μετ' ἀλγηδόνων ποιεῖσθαι τὰς ὑποστάσεις ἔχειν; Cydonius *de mort. contemn.* Τί γὰρ κωλύει καὶ τοὺς ἰατροὺς τοῖς λόγοις τούτοις χαίρειν, οἳ τοῖς σώμασιν οὐκ ἄλλως ἐπικεῖσι, ἢ ὅταν ἀνδρῶν τὴ ἐδωδὴν καὶ πόσιν καὶ ἄπεδες, καὶ πάντα τρόπον χρηστὸν καὶ ὑμνοῦντας ἀναπλάττοντες; οἷς τὸ τοῦτον τὸν τρόπον ἡμᾶς λυπεῖν, καὶ μυδᾶν ἐμφαλὲς τεκμήριον, καὶ δυσκρασίας αὐτοῖς τὴ καὶ τῆς ἡμετέρων μέλει, ὡς φιλόμυ. Seiler.] Joan. Chrysost. *in Psal.* 148. Τὸν δὲν ὁμοίως ἀνύμνειν χρὴ, καὶ κολάζοντα, ὡς ἀμείνονα κολάσεως. ἀμφότερα γὰ κηδεμονίας, ἀμφότερα ἀγαθότητος· ὥσπερ ἐν ἰατρῷ ὁ τρέφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγχοντα καὶ καίοντα, οὐκ εἰς ἀγρυπνίαν μόνον ἐξάγοντα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλιγοσιτίαν τινὰ καὶ ἀκολουθίαν, οὐκ εἰλίφροντα μόνον, ἀλλὰ καὶ κωφοῦντα καὶ τέμνοντα καὶ καίοντα· οὕτω καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων αἰνεῖν χρὴ καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν θεὸς ὁ τῆς ἀνθρώπος καὶ ὅτι τὰ μὲν τούτων φιλάνθρωπα, καὶ εἰς τὸ παντίον ἕξιν, τὰ δὲ τοῦ θεοῦ ἐν ἀκριβείᾳ μόνῃ φρονίας καὶ κηδεμονίας. Basil. Cæsar. *orat.* 8. Ὡς γὰρ ὁ ἰατρὸς, κἂν πόνος καὶ ἀλγηδὼν ἐργάσηται τῷ σώματι τὴ νόσῳ δὲ μέλεται, οὐκ ἐν τοῦ κάμνοντος ὅτως ἀγαθὸς ὁ θεὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν τοῦ σώματος ἐν μακρῷ κολάσεων διοικούμενος· καὶ δὲ οὐ διατείνει, ζωοποιεῖ· καὶ δὲ ὧν παιδεύει, ἰᾶται· καὶ πατάσσει μὲν σαρκὸς, ἵνα ἐλεηθῇ ψυχὴ. διαπτύεται δ' ἁμάρτια, ἵνα ζήσῃ δικαιοσύνη. σὺ δὲ τοῦ ἰατροῦ μὴ ὑδὲν ἐγκαλεῖς, τὰ μὲν τέμνοντα τὰ δὲ καίοντι, τὰ δὲ πικρὰς ἐξαιρῶντι τῷ σώματος. ἀλλὰ καὶ χρήματα καὶ ἀποτελεῖς, καὶ σωτῆρα προσαγορεύεις, ὅτε ἐκ ὀλίγου μέρει τὴν νόσον ἴσῃ, πεῖν ὡς ὅλον τὸ σῶμα τὸ πάθος διαχυθῆναι. ὅταν δὲ ἴδῃς πάλιν ὑπηλασιεσθῶσαν τοῖς ἐνοικοῦσι, τὸ πλοῦν αὖτο πάθος καὶ διαλύσαι διαλυθὲν, καὶ τὸ ἀληθινὸν ἰατρὸν καὶ σωτῆρα γλῶσαι, μανεῖν βλάσφημα ἐκ ἐκείνῃς

Τῆς ὑγείας] Aug. *epist.* 48. *Dilectione, non odio flagellat nos Deus; non studio nocendi, sed desiderio sanandi. διὰ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μετανοῆσαι*

Ζῆν τῆς ἀληθείας αὐτῇ, Apost. *ad Heb. c. 12. v. 10.* ἵνα ζήσωμεν, *v. 9. & v. 11.* Πᾶσα μὲν παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τοῦτο τῆς κόσμου ὑγιείας | Ideo subeunda vult æquo animo ista omnia, quia ad universi bonum faciant. Ità Senec. *ep. 74. Nihil indignetur sibi accidere; sciátque illa ipsa quibus lædi videtur, ad conservationem universi pertinere, & ex his esse quæ cursum mundi officiúmque consummant.* Heraclit. *epist. 2. ad Amphidam.* Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ὁ κόσμος μεγάλα συμβάλλεται ἑαυτῷδίαι, ὑπισχνοῦν αὐτῷ τὸ ἄμωμον· τὸ δὲ ἀρτιβλάβεια ἐνοποιεῖ· τὰ ὁλιδήσαντα ὑποθάλπει· σώζει σωζόμενα τὰ σκιδνάμενα φαιδρύνει τὰ ἀκμαῖα· κρίνει τὰ ληθάνοντα· διώκει τὰ φθονήσαντα· φησὶ μὲν ἀναλάμπειν τὸ ζοφερὸν, πρέπειν δὲ τὸ ἀπρεπὲς· καὶ μορφοῖ μὲν ἐπιθάλπει τοῖς ἀμόρφοις, ὄψεως δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίσθητα. διὰ πάσης δὲ ἔρχεται τῆς οὐσίας, πλήθων, ἀμοιρόμενος, διαλύων, πηγνὺς, χέων. τὸ μὲν ξηρὸν εἰς ὑγρὸν τήκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίησι· καὶ λιθάδας μὲν ἀναπυμᾷ, παχύνει δὲ καλαθήσας τὸν ἀέρα· καὶ συναγῶν τὸ μὲν ἄνωθεν διώκει, τὸ δὲ κάτωθεν ἱδρύεται· τοῦτο κόσμου θεραπεία. Et Maxim. Tyr. *dissert. 25.* Ἃ δὲ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθορὰς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλῶς σωτηρίαν τοῦ ὅλου μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἀναγκαίως καλοῦσι τοῦ τοῦ ὅλου. Vide *ad l. 4. § 40.* In eandem sententiam Epictet. *dissert. l. 1. c. 12.* Σκόλοψ ἦν μοι χρήσιμος πιστεύσαντι; Ἀναξιμάνδρῳ· ἆρα δὲ ἦν σκαλύσεως τοῦ κόσμου ἐγκαλῶν; ἢ οὐκ ἐπιδίωκε αὐτὸ πᾶς ὅλος; ἢ χαλεπὸν ἦν ἀναχώρησις τοῦ ἀνθρώπου; ἢ οὐχὶ μέρος ἦ τὰ ὅλα; τὰ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις οἶκεν ἔχειν καλῶς. Idem *l. 4. c. 7.* Qui & *l. 2. c. 5.* Πῶς λέγεται τὰ ἐντὸς πάντα κατὰ φύσιν, καὶ πρὸς φύσιν; ὥσπερ ἐν τῇ ὑπόλυτῃ ἕλκος. τὸ γὰρ πρὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ καθαρόν ἐστι. ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόκοπον, καθάρσει αὐτὸν καὶ εἰς πᾶν ἐκβαίνειν, καὶ ἀκρίδας πατῆσαι, καὶ ἔστι ὅτε ἰατροσοφίᾳ ἀνὴρ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῖν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί δή; ἄνθρωπος. εἰ μὲν ὡς ἰδίαν σαυτὸν σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἔχει μίσει γάρ, πλυτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου πόδι, δεῖ ἑκόντα τὸ ὅλον νοῦν μίαν φυὶ νοσῆσαι καθῆκει, νοῦν ἢ πλεῖσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νοῦν δ' ἀπορριφῆναι, σοὶ ὦφελες δ' ἦν ὅτε ἀπόδυτον. Vide superiùs paulò Balbi Cæsar. & Senec. *de provident. c. 3.* sed & eundem, si lubet & otium est, operis *ejusdem c. 5.* argumentum istud pertractantem. De corporis membris itidem Theodoret. *therapeut. l. 1.* Πᾶσαι μηχανὴ, inquit, δύνοῦσιν οἱ ἰατροὶ ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι, καὶ τοῦτο σφόδρα μέσιον ἀμοιρίας ἀπέφηνεν τοῦ ὅλου.

Τοῦτο τοῦ παθεῖν ἀνάγκη καὶ ἀναγκαῖον | Hoc inter Stoicorum *τριπλᾶς* tantùm, sed *ἀγαθὸν* etiam meritò reputes, quòd malis hisce etiam numinis divini felicitatem provehi somniabant. quanquam & ad gloriam divinam illustrandam conducere ista, nec nos inficiamur. eóque argumento ad mala fortiter, æquanimiter, alacriter toleranda, Dei servos invitant, instigant Apostoli, Joannes *Evang. c. 21. v. 19.* Paulus *ad Philip. c. 1. v. 20.* Petrus *epist. 1. c. 4. v. 14.* Verùm mundum illi pro Deo habebant; quem & istìc designari sequentia docent. Vide *ad l. 4. § 23.*

Στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνον | suprà, *ἀπαύξειν πᾶν τὸ γινόμενον.* lic *l. 6. § 44. ἀπαύξειν* καὶ *στέργειν ὀφείλω.* plus est *τὸ στέργειν* quàm *τὸ ἀπαύξειν.* utl eò loci ostendimus. Vide & *l. 6. § 49.* Aristot. *ethic. Eudem. l. 7. c. 10.* Ὅτι δεῖ στέργειν αὐτὸν τοῦτο τύχῃ.

Συναλοθρεύομεν | Vide *suprà ad l. 2. § 3. & l. 4. § 26.*

Τῆς συμπνοίας | Ità *l. 2. § 3. σύζυσι δὲ κόσμου αἱ μίξεις αἱ.*

Ἐὰν καὶ ὅπῃ διακλῇς | Lucan. *l. 6.*

——*à prima descendit origine mundi*
Causarum series: atque omnia fata laborant,
Si quidquam mutásse velis.——

Τῆς συναφείας καὶ συμπλοκῆς | Vide *l. 4. § 40.* Manil. *Astron. l. 2.* de mundo:

Machina cognatis membris contexta ——

Διακλήσεις | Vide *ad l. 4. § 29.*

§ 9. Μὴ σκυβάλου | *fastidire.* Xyl. *ægrè ferre.* Cæs. propriè, *nauseare.* quanquam Phrynich. in *vocab. Attic.* τὸ σκυβάλου μαι notat, οἷς τὸ ὄπτη ναυτίας ἄξιον τέτμα, σκυβάλ, ἀνδάλ, Hesych. ἀνόρεκτος, Suid. Plutarch. ab eodem laudatus, *lib. de utilis. ex inimic. cap.* οἱ σκυβάλοις καὶ ναυσίαις, ἄρτον δὲ ἄδηλον ἀφορμιζόμενοι ναυτῶσιν. Vide *ad l. 10. § 34.*

Εἰ μὲ κλασπυνεῖ | quod *l. 9. § 29.* ἀρκεῖ, εἰ καὶ τὸ βραχύτατον ἀρέσει. *Ne animum abjicias, si non confertim sive jugiter tibi omnia ex voto & proposito succedant, sed mediocribus etiam progressibus & interruptis etiam aliquoties contentus esto.* Siquidem, ut Cicero *de orat. perfect. Prima sequentem, honestum est in secundis tertiisque consistere.*

Non possis oculo, quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosá corpus nolis prohibere chiragrá.
Sit quoddam prodire tenus, si non datur ultra.

Flaccus *Epist. l. 1. ep. 1.* Quin & de se Sen. *de vit. beat. c. 17. Exigo à me, non ut optimis par sim, sed ut malis melior. hoc mihi satis est, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare. non perveni ad sanitatem, ne perveniam quidem. delimenta magis quàm remedia podagræ meæ compono; contentus, si rarius accedit, & si minùs vermiculatur.* Quin &, ut Plutarch. *de profect.* Heliodi illud,

Εἰ γάρ μοι ἡ θυμηδία ἐπὶ σμικρῷ κινοῖτο,
Καὶ ζάμια τοῦ ἔρδοις, πάχα κἠμὲ μίμα ἢ τὸ γένοιτο.
Si quamvis medicum medico superaddere pergas,
Idq; iterum atq; iterum, magnus consurget decorum.

ἃ δεῖ ἀσκεῖν μόνον αὐξῆσαι ἤρξατο καλῶς, ἀλλ' ἵνα ἀπαύστως ποιῇ, μᾶλλόν δ' ἵνα ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ ἢ τελεσιεργὸν ἐν τῷ λύγῳ σεσταμένον.

Ἀλλ' ἐκκριθέντα] quomodo Chrysippus ἐν τοῖς περὶ ἀνομολογίας, à Plutarcho *de virt. mor.* laudatus: Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη ἐκκρίνει τοῦ λογισμοῦ καὶ τὰς ἐναντίας ἀφορμὰς βεβαιοῦντα.

Πάλιν ἐπαίδευται.] Vide *l.* 4. § 25. Habes autem Epicteti pulcherrimam de argumento isto dissertationem apud Arrian. *l.* 1. *c.* 25. qui & sunimatim *l.* 4. *c.* 9. Πρῶτον μὲν καταγνῶθι τὴν ἡμομένων. εἶτα καταγνὺς μὴ ἀπογιῶς σεαυτὸν, μηδὲ πάθης τὰ τὴν ἀμμῶν ἀνθρώπων, οἱ ἅπαξ ἐνδύντες, εἰς ἅπαν ἐπίδοσιν ἑαυτὸς ἀλλὰ μάθε τὸ τὴν παιδευτικῶν· πέπαικε τὸ παιδίον ἀναιρᾶς, φησι, πάλιν παίεις, μίχεις ἂν ἰσχυροποιεῖς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάθε. Hebræi doctores in codice *Sanhedrin*. *Qui discit legem, nec redit ad eam, similis est homini, qui serit, sed non metit.* Vide *l.* 6. § 10.

Ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω] *aequo animo pleraque humana ferre.* Xyl. at Casaub. de affectibus sive affectibus propriis interpretatur, quibus, pro humana infirmitate, crebrò sit expositus. neutrum placet. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, *est pluribus humaniter actis acquiescere, contentum esse.* quod de aliis censendis Flaccus *l.* 1. *Sat.* 3.

Æquus compensat vitiis bona; pluribus hisce,
Si modò plura illis bona sint, inclinet.——

quod Liban. *orat.* 4. δὸς τῷ πλείονι πλὼ ῥοπὴν, ἀσμενίζειν, *contentum esse, libenter acquiescere.* Æschin. *ep.* 5. Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ καὶ ἀρχὴ μοι δοκεῖ τοῦ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι πολιτείας. quod & mox interpretatus ipse, ἀσμαίνομαι, inquit, τὰ παρόντα. Marcus itidem *l.* 7. § 27. μὴ δὲ τοῦτο ἀσμενίζειν αὐτοῖς· *ne dum istis libenter acquiescis.* indè ἀσμενιστὸν καὶ φιλητὸν, Clemen. Alex. *paæag. l.* 1. *c.* 3. & ἀσμενιστέον, *acquiescendum.* Hippocrati. Marcus ipse *l.* 12. § 14. ἀσμενίζε, gratum habe, contentus esto. & *l.* 7. § 27. δὲ τὸ ὅτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς.

Ὡς βαρέως παιδαγωγὸν] i. e. ægrè & gravatim: quomodo ad pædagogum scholámve pueri commeant, qui ludum talarium literario præoptant. Vide *l.* 10. § 35. De Clearcho Xenophon *expedit. l.* 2. Τὸ δέησαι οὐκ ἔσχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ἀμαθὴς ἦν. ὥστε διέκειντο βαρέως αὐτῷ οἱ στρατιῶται, ὥσπερ παῖδες βαρέως διδάσκαλον· καὶ γὰρ ἦν φιλίᾳ μὲν καὶ οὐσίᾳ ἱκανῶς ἐδίδου ἔχων, &c. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Ita sunt hæc ut pædagogi parvulis, amara videntur, acerbi & molesti, formidabiles verbere, libertatem lasciviendi negant, necessitatem, disciplinæ exigunt, pueriles animos, ne luxu diffluant, terrore constringunt.* Persius de se *Satyr.* 3. v. 43.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Reddere, non sano multùm laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret
Scire, erat in voto; damnosa canicula quantum
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Ne quis calliditor buxum torquere flagello.

Vide Perlii *glossas*; & Turneb. *adversar. l.* 23. *c.* 22. Alioqui tanquam ad pædagogum, ad philosophiæ præceptorem accedere oportet, ut discamus, non ut oblectemur: μεμιμῆσθαι, ὡς ἐκ εἰς διατριβὴν, ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφικέσθαι. Plut. *de profect.* contrà quàm illi, quos, ut Senecà *ep.* 108. *Inquilinos philosophorum, non discipulos dixeris. qui veniunt ut audiant, non ut discant; sicut in theatrum voluptatis causâ ad delectandas aures, oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. —— qui cum pugillaribus venerunt, non ut res excipiant, sed verba: quæ tam sit e prælectu alieno discant, quàm sine suo audiant. —— quibus philosophi schola diversorium est otii. nec id agunt, ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam vitæ legem accipiant, ad quam suos mores exigant; sed ut oblectamento aurium perfruantur.* Ità *assuescit animus delectare se potius quam sanare: & philosophiam oblectamentum facere, cum remedium sit.* Idem. *ep.* 117.

Ἀλλ' ὡς ὀφθαλμιῶντες] Vult nos ad philosophiam recurrere, tanquam laborantes ad medicinam, quæ dolorem mitiget, morbum amoveat. Nam quod Xylander annotat de præceptis salutaribus in promptu habendis, quod suprà *l.* 3. § 13. monuerat, est hîc planè ἀνεπιδόνυσον. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 23. Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ φιλοσόφου σχολεῖον. οὐ δεῖ ἡδέως ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀκηκόασας. ἔρχομαι γὰρ, οὐκ ὑγιὴς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκπεπτωκὼς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλήγων· οὐτ' ἐγὼ πυρέσσω ὑμῖν λέγω γυμνάσια καὶ ἐπιφωνήματα, ἵνα ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐπιθέσων οὗ ἐσφύρησεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκώπους ἔχουσα, ὁ δὲ τὸν σύνεγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα, & *ibid.* aliis insuper adjectis imaginibus. Φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀνθρώπων παρέρχεται; οὐχ ὡς ὁ πλοῦς ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν, ἢ παρέρχεται, ἵνα ἢ ἐστὶ ἄγει τοῦ ἀφελῆσαι ἀνθρώπους πῶς ἰατρὸς παρέρχεται, ἵνα μὴ ὑπὸ ἄπρᾶς διαφθαρῇ; καὶ τοιοῦτόν ἐστι ὃν ἢ οἱ ἰατροὶ ἀναγκαῖον ἐν Ῥώμῃ πλὼ ἐπὶ ἐμοῦ παρεκάλουν. De philosophia Marcus, de philosopho Epictetus.

* *Ita interpungo, quæ perperam continuant codices Vulgati.*

Τὸ ἀπογλάειον.] *penicillum.* De spongiis Plin. *nat. histor. l.* 31. *c.* 11. *Mollissimum genus earum penicilli, oculorum tumores levant ex musso impositi, iidem abstergendæ lippitudini utilissimi: cæsique tenuissimos & mollissimos esse oportet. Inveniuntur spongiæ*

giæ ipſæ epiphoris ex poſca. Nec mutandus iſte Plinii locus, quod quidam volunt, ut legatur, *genus earum è quibus penicilli.* nam præterquam quod Pliniana Syntaxis id non patitur, lectionem receptam ex Celſo firmamus, qui *penicillum* docet *ſpongiolam* ejuſmodi dici, & huic uſui adhiberi. *de re medic. l. 6. c. 6. § 1. Neque ab ratione abhorret etiam penicillo petiſſimum uti expreſſo; ſi levior impetus eſt, ex aquâ; ſi major, ex poſca.*

Καὶ τὸ οὖν | Plin. *l. 29. c. 3. Ova per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urenteſque refrigerant. quidam pro aqua miſcent collyriis. infantibus contra lippitudines vix aliud remedium eſt.* Sed de multiplici ad oculos ovi uſu conſulatur Celſus, *l. 6. c. 6.*

Καταπλάσμα | Φάρμακα τὰ μὲν περὶ, τὰ δὲ χειρὶ, τὰ δὲ ἐπίπασα. Euſtath. *ad Il. δ.* Verùm quartum genus quod is omiſit, adjecit Scholiaſtes *ad Ariſtoph. Plut.* τὰ μὲν περὶ, τὰ δὲ χειρὶ, τὰ δὲ περὶ, τὰ δὲ πλασά. περὶ ſunt, *quæ potantur*; χειρὶ *quæ inunguntur*; παρὰ ſive ἐπίπασα, *quæ inſperguntur*; πλασὰ ſive καταπλάσματα, *quæ illinuntur*, unguentis craſſiora: unde & καταπλάσματα nuncupata ſunt.

Καταβρυσις | *perfuſionem.* cujus in re medica uſus frequens & multiplex. Euſtath. *ad Odyſſ. δ.* ex Athenæi *dipnoſ. l. 1.* Λόγοι δὲ ῥημάτων καὶ ἡ καταβρυσις ἡ ἐπὶ κεφαλῆς. Theodoret. *therapeut. l. 1.* de medicis infanos curantibus. καὶ δεσμοὶ περιτίθενται, καὶ καταβρυσεις βίαι τὰς κεφαλὰς. Et mox: Καὶ μὴν, ἂν ἀφροντιστίας καταμισήσω, καὶ τὰ σωτήρια καὶ πανάριστα περιπλέγκωμαι φάρμακα. Et *l. 4.* Οὐκ ἀπωδόμην, ἀλλὰ τῇ ἀπαγγελίᾳ τῶν λόγων καταμιγῶμεν τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. Et *l. 6.* Καὶ τοι καὶ τοὺς ἐκπεσεῖν ἐκείνης δαιμόνιζε, οἳ ὑπ' ἄλλοις περιφέρειν τὴν θεραπείαν καλοῦσιν. ἀλλ' αὐτοὶ τῆς ἀμπελίνης γυμνώμενοι, καὶ τὸν χιτωνίσκον διαδεσάμενοι, τὸν σίδηρον μετὰ μέλιτος, καὶ τὴν τομὴν ὑπέρθυσαν, καὶ δυσοσμίας ἀνήκουστα, καὶ τὰ ἰχῶρος δίκην τὰς ῥαγάδας, καὶ καταβρυσιν τῇ ἀπαγγελίᾳ, καὶ φάρμακα ὑπαπτίσσειν, &c. Dio Pruſ. *orat.* 17. Τὰ γὰρ φλεγμαίνοντα μὴ σωμάτων, ὑπ' ἐνδοὺς ἐκδοχὰς περὶ τὴν ὀφθαλμὸν καταύνουσιν, ἀλλ', ἂν συναχθῶς ποιῇ πρὸς ἐμπαλάξῃ καὶ ῥᾷον ἔχειν· ὑπὲρ ὁμοίως καὶ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πολλῶν φλεγμονὴν, ἀγαπητὸν, εἰ τις δύναιτο παρηγορεῖν, δυνηκὼς τοῦ λόγου χαρίσασθαι. qui locus, quum noſtrum cum primis illuſtret, à Naogeorgo tamen ità eſt verſus, ut id minus compareat, quum ἀγαπητὸν reddit, *rem gratam fecerit*, pro eo quod debuit, *ſufficerit, ſufficiens fuerit, ſat habuerit, ſi crebris alicutionibus aliquid profecerit*, quomodo Marcus iſthîc, *nè ægrè ferat, ſi non confeſtim omnia ex voto proceſſerint*; & *lib. 9. § 25.* ἀρκεῖ, *contentus eſto, ſi vel paululum res proceſſerit.* Ità τὸ ἀγαπητὸν ſumitur in illo Epicuri dicto, apud Laërt. *l. 10.* Συνοῖν ὃ (φασὶν) ὄνησιν μὲν ἐνίοτε ἀγαπητὸν ἦν, εἰ μὴ ἐκώλυεν. *Coitus, aiunt, nunquam prodeſt: ſat fuerit, ſi non obſit.* at bonus interpres Camaldunenſis, quod eſt illi ſolenne nimis, cum antegreſſis committens iſta ſic vertit, *neque item oratoriæ daturum operam, dicens illam nihil quidem unquam profuiſſe, plurimùm verò etiam obfuiſſe.* Sed nec tempero mihi, extra oleas jam evagatus, quin & his proxima illa in verſione Ambroſiana attingam. *Probos quoque amaturum ſapientem negat; neque ſepulturæ curam habiturum: neque à Deo amorem immitti Diogenes refert.* an Epicurum putamus tam exiſtimationis ſuæ prodigum fuiſſe, ut negaret *ſapientis eſſe probum quemquam diligere?* tum quorſum hîc *Diogenis* ſcita? Verùm interpunctio vitioſa forſan interpreti impoſuit. Laërtii dictio, voculas primores reſtituente Cl. Caſaubono, ſic ſe habet. τούς τε οἰκέτας κολάσειν· (quod vulgò ὅτε κολ. οἰκ. legitur) ἐλεήσειν (σειν, malim) μέντοι, καὶ συγγνώμην τινὰ ἕξειν πρὸς ἀναδείας· ἐφεδρεύσειν τὸν σοφὸν ὑπὸ δόξης αὐτοῖς· οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν· οὐδὲ διὰ παντὸς εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης ἐν τῷ ιϛ φησίν. *Servos ſupplicio quidem affecturum: miſerturum tamen, veniam ipſorum quibuſdam habiturum, qui probi fuerint. amaturum ſapientem non exiſtimant: nec ſepulturæ rationem habiturum: nec amorem à Deo immitti: uſi Diogenes* (qui Epicuri dogmata collegit) *l. 12. refert.* Cæterùm & iſta aut loco mota & tranſpoſita liquet, aut certè nullo planè ordine habito, per Satyram tumultuariè Laërtius Epicuri ſui placita congeſſit. quis enim non videt illa, ἐφεδρεύσειν τὸν σοφὸν ὑπὸ δόξης αὐτοῖς & οὐδὲ διὰ παντὸς εἶναι τὸν ἔρωτα quib⁹ de ſepultura illud nullâ planè ratione interjectum eſt, eodem prorſus pertinere?

Οὐδὲν ὑπολείπει τὸ παιδαγωγεῖν τὸν λόγον | locus, ut mihi videtur, mendâ manifeſtus: emendatio haud perinde proclivis. leg. forſan, οὐδὲν ἔτι δεήσει [εἰς] τὸ π. *nihil amplius opus erit, quod te adducat ad obſequendum rationi.* vel etiam, οὐδὲν ἐπιζητήσεις [ἢ] τὸ παιδ. *nihil amplius*, vel, *nihil aliud, deſiderabis, niſi ut rationi obſequaris*, ἤ, pro εἰ μὴ, *niſi*, ut Joan. *c. 13. v. 10.* quod & Euſtath. obſervat. in Νίκιαν. Sic *l. 10. § 33.* μηκέτι μηδὲν ἐπιζήτει. Nec abſcedit multùm D. Salmaſ. qui legendum cenſet, vel οὐδὲν ὑπολείψει τὸ παιδαγωγεῖν τοῦ λόγου. vel οὐδὲν ὑπολείψει τῷ π. τ. λ. *non opus habebis, non indigebis rationi parere.* At D. Boot. ὑπολείξεις mavult. Sen. *epiſt. 103. Ipſam philoſophiam non debebis jactare*: & mox; *Licet ſapere ſine pompa:* atque eò etiam Caſ. abit.

Ἀλλὰ περιπατεῖν αὐτῷ | Ità *lib. 6. § 12.* καὶ περιπατεῖν ταύτῃ. de philoſophia itidem. Sed & de arte *lib. 4. § 34.*

Μόνα δίλει, ἃ ἡ φύσις σου δίλει | Hoc eſt quod Juvenal. *Sat. 14. v. 322.*

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.

Veriſſimè, ſi conditam, non corruptam intelligas.

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *lib.* 11. § 20.

Σὺ δ' ἄλλο τι θέλεις ἢ κατὰ φύσιν | *Tu autem aliud quippiam volebas.* Xyl. *quam illud* scil. *quod est secundùm naturam.* M. Cas. erotematicè effert. *Tu aliud vis quàm quod est secundùm naturam?* forsan leg. ἄλλο θέλεις ἢ κ. φ. quanquam & receptam lectionem retineri posse censet Salmas. *at tu aliud volebas, quod secundùm naturam non est.* Vide *l.* 8. § 10.

Τί γὰρ τούτων ἀσυγχώρητον | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 13. *Non, ut quibusdam dictum est, arduum in virtutes & asperum iter est. plenis adeuntur. Non vana vobis autor rei venio. facilis est ad beatam vitam via. multò difficilius est facere ista, quæ facitis. quid enim quiete otiosius? quid illâ laboriosius? quid clementiâ remissius? quid crudelitate negotiosius? vacat pudicitia: libido occupatissima est. omnium denique virtutum tutela facilior est; vitia magno coluntur.* Idem hoc argumentum, ἂν δυσκολώτερον μὲν τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κουφότερον δ' ἢ ᾗδιον τῆς κακίας ἡ ἀρετή· inculcat pluribus in locis, pluribusque docet argumentis, Joan. Chrysost. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloss. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Psal.* 124. alibi.

Ἡ δ' ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει; | leg. cum Xyl. διὰ τοῦτο σφ. quia ἀσυγχώρητόν τι blandius quiddam esse videtur, cùm nihil minùs exsistat. Senec. *epist.* 8. *Et fera, & piscis spe aliquâ oblectante decipitur.* Indè Platonis dictum, *Escam malorum esse voluptatem, quâ capiantur homines, ut bruta pisces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plaut. *Mercat.* 5. 3. tanquam sapientum dictum, hoc idem sic extulit.

Voluptas est malorum esca; quòd eâ non minùs homines,
Quàm bruta capiantur pisces. ——

qui tamen versus, cum aliis eisdem adjunctis, in editionibus quibusdam neutiquam comparent.

Τὸ ἀπταιστον | quod alibi τὸ ἀδιάπτωτον aliud est enim τὸ ἀπταιστον. *l.* 7. § 4. Vide *ad l.* 3. § 9.

Καὶ εὖγε | Vide *l.* 2. § 5. & *lib.* 4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 10. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκαταλήπτα | *imperceptibilia*, sive *imprensibilia*. Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laërtius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxisse τὰ τῆς ἀκαταληψίας ἢ ἐποχῆς εἴδη. Eum paribus ferè passibus secutus est Arcesilaus. Siquidem & ipse asseruit, οὐδὲ πάντων ἐπέχειν δεῖν· εἶναι γὰρ πάντα ἀκατάληπτα. Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 3. de quo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. dissens.* Verùm is τὰ αὐτὰ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγματα, Socrati, Platoni, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebat: ut Plut. *adv. Colot. c.* 8. Et sanè celebre est Socratis illud, τοῦτο μόνον οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *nihil scire se nisi hoc unum, quòd nihil sciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 27. qui & *ibidem* adjicit; *Hinc Academia disciplina manavit; si tamen disciplina dici potest, in qua ignoratio & discitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates eumque secuti Academici scientiam sustulerunt, novámque non philosophandi constituerunt philosophiam.* Itaque Aristocles *de philos. l.* 8. apud Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἶμαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτὸ, ἀναιρούσης γε δὴ τῆς τῶν φιλοσοφῶν ἀρχῆς. quanquam restrictiùs paulò de se Socrates ipse apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de sect.* ἃ μὲν οἶδα, οὐδὲ οἴομαι οἰδέναι· *quæ non novi, nec nôsse opinor me.* At de Heraclito disertè Stob. *tom.* 2. *tit.* 21. ὅτι οὐδὲν ἑαυτὸν μηδὲν εἰδότα. *ideo judicat cum esset sapientiorem reliquis habitum esse, quòd se nihil scire, scire se profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέος ὢν ἔφασκε μηδὲν εἰδέναι· τέλειος μέντοι γενόμενος πάντα ἠγνόει. *juvenis cum esset, nihil scire se; vir factus, nihil non nôsse dicebat.* De se Theodorus Petus. *lib.* 3. *epist.* 241. Ἐγὼ δ' οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo hoc novi, nihil me nôsse.* Nec absimile multùm Apostolus, ubi dicit, *ad Corinth. epist.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὔπω ἔγνω οὐδὲν καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si quis putaverit nôsse se quicquam, nondùm is quicquam, prout nôsse debet, novit.* Anaxarchus verò istis longiùs progressus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nec hoc quidem scire aiebat se, quòd nihil sciret.* De Homero Senec. *epist.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt virtutem solam probantem, & voluptates refugientem; —— modò Epicureum, laudantem statum quietæ civitatis; & inter convivia cantusque vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera induentem; modò Academicum, incerta omnia dicentem.* At certè Pyrrhonii, sive Scèptici, Academiæ novæ fundatores aut fautores, Homerum ipsum, nec Homerum solùm, sed Hesiodum, Archilochum, Euripidem, & antiquissimos fere quosq; vel poetas, vel sapientiæ nomine celebratos, in patres suas attrahere satagebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qui Plutarchi nomine de eodem extat libellus. Exagitans istos Seneca idem *epist.* 88. *Audi quantum mali faciat nimia subtilitas, & quàm infesta veritati sit. Protagoras ait, de omni re in utramq; partem disputari posse ex æquo; & de hoc ipso, an omnes res in utramque partem disputabiles sint. Nausiphanes ait, ex his quæ videntur, nihil magis esse, quàm non esse. Parmenides ait, ex his quæ videntur, nihil esse in universum.* [unum esse universum. Lips.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil esse. Circa eadem ferè Pyrrhonii versantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui novam induxerunt scientiam, nihil scire. Hæc omnia in illum supervacuum studiorum libramentum gregem conjice. Illi mihi non profuturam scientiam tradunt: hi spem omnem scientiæ eripiunt. Satius est supervacua scire, quàm nihil. Illi non præferunt lumen per quod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in*

rerum natura est, nisi dubium. Si Nausiphani, hoc unum certum est, nihil esse certi. Si Parmenidæ, nihil est præter unum: si Zenoni, nè unum quidem. Quid ergo nos sumus? quid-ista quæ nos circumstant, aiunt, sustinent? Tota rerum natura umbra est aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, utrùm magis irascar illis, qui nos nihil scire volarunt; an illis, qui nè hoc quidem nobis reliquerunt, nihil scire. Eosdem traducens & Epictetus *differt. l.* 1. *c.* 5. inter alia: Κατελαμβάνεις ὅτι ἐχρήματας; ἔ, φησιν. ἀλλ' ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐχρήματα. οὐδὲν ἔν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης; οὐδὲν ἔπι τούτῳ διαλέγομαι καὶ πόσον αὐτὴ πῦρ, ἢ πόσον αὐτὴ σίδηρον ψυχρότερα, ἵν' ἀδόκητος, ὅτι φρενίκρωτος; ἀλλὰ δαιμόνιε σὺ, ψυχρότερα; ἔπ χείρων ὄζει τῆς νυκτός. Vult ferro & igne cum istiusmodi, non rationibus aut disceptationibus agi. Et *l.* 2. *c.* 20. istorum professionem derisui habens, ità sua proponentes & venditantes induxit; Ὦ ἄνθρωποι, συμπαίζετε, ὅτι οὐδεὶς συμπαίζεται πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐδεὶς πρὸς ὑμᾶς. —γίνωσκε, ὅτι οὐδὲν δεῖ γινώσκειν· —μηδὲ παρ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μανθάνειν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάσκω, ἐὰν θέλῃς. Et *ibid.* poſtea indignabundus: Οἱ παλαίποτε Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι οὐ δυνάμενοι, καί τοι τοῦτο μάλιστα ἐπιθυμοῦντες. τίς ἡ ἀπυχία; λαβών τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς διάγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσχίλοτεχεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσκαλύπτειν τὰ λείποντα ἀλλὰ πᾶν τἐναντίον, εἰπ καὶ ἐκεῖ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται καὶ ἀπολλύειν; Et denuo, non ſine ſtomacho: Ὦ μεγάλης ἀγαυχησίας καὶ χαυνότητος. ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ σὺ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ὀνόματα; ἐάσιον, πῶς φέρεις πρὸς χεῖρα; εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὴν ὀρθυμίαν; λιόμενος, πῶ ἐμβαίνεις; πότε πρὸς χύτραν ἦπας λοπάδα, ἢ πρὸς τοιμῶλιν ὀξύλιστον; Et feſtivius rurſum: Εἰ πνα αὐτὴ δέλει ἦμιν, οἱ καὶ ἴδοι μὲ καθ' ἡμέραν ὧν αὐτῶ ἐναλίγαζ, ἐγὼ ἂν ἐξέβλεψ αὐτόν. βάλε ἐλάδιον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔβαλον ἂν χάλκους καὶ ἀπελθὼν κτ' τῆς κεφαλῆς αὐτὸ κατέχυον· τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίᾳ ἀδιαπείτως ὁμοιοτάτη, νὴ πρὸ σοῦ τύχω. δὸς ἄδε πρὸ πξιστίνου· ἤνεγκα ἂν αὐτῷ χαλκοὺς παρὰ φύδα ὀξυχαρῆ. ἐκ ἤτησα πρὸ πξιστίνου; ναὶ, κύριε. τοῦτο πξιστίνη ἐδί. τοῦτο ἐκ ἔδιν ὀξύχαρον; τί μᾶλλον ἢ πξιστίνη; λάβε καὶ ὀσφράνθητι· λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν ἔχ οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς φύδον δεῖς, τέτακας πρὸς συμφώνων ἐ ἔχον ὁμοιότητας, ἀπάγξαδε ἐν αὐτὸν ἐπίτηδες. φησὶ μὲν, ἢ μετανόησ. νῦν δ' ἐκφυρῶσιν ἡμῖν, τοῖς δὲ παρὰ τῆς φύσεως διδαχθεῖσι πᾶσι χρῶμοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιρεῖσι. Deinde, ubi demonſtrârit, quomodo iſti deliramentis hiſce ſuis omnem boni, mali, honeſti, turpis, decori, indecori diſtinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora quævis non ſemitam, ſed viam ampliſſimam muniant; concludit tamen cinædis ipſis, quibuſcum & *l.* 1. *c.* 5. commiſerat, eſſe minùs ſanabiles: Πολὺ, νὴ Δία, μᾶλλον τοῦ κυναλόπους ἐλπίσειέ τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοῦ ὅτι τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους δεῖ αὐτοῦ κρυῶν. Quòd autem denunciat Epictetus ſe, ſi Scepticorum iſtorum alicui in ſervitutem daretur, olei loco garum, priſſanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem quaſi ἀκαλαπτείας patronum reum egerit, ἀντὶ σπόνγων καὶ ἄρτων χόρτον παρέθαλλε, *panum eſculentorúmque loco fœnum apponit*; quæritq; ab eodem, πῶς εἰς τὸ σῶμα τὸ σπόνγον, ἐκ εἰς τὸ ὄς, ἐσπίθησιν, *quare in os potius quàm in aurem cibum ingerat.* Plut. *adv. Colot.* Quòd rurſus, ſe tribus quatuórve conſervis conſpirantibus adjutum, ità miſerum hominem ludificaturum, ut vel ad ſuſpendium vel dogma novum ſe conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à ſervulis ſæpe deluſus, (longior eſt fabula, quàm ut integram deſcribere animus ferat: ex Numenio apud Euſebium qui volet petat, *præpar. l.* 14. *c.* 6.) dum, anulum ſive clavem, quo omnia obſignabat, quâ immittere ſolebat, obſervato, quæ volebant è cellula ſurripiebant; cùm fraudem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀκαλαπτείαν tandem miſellus adactus eſt. Servulorum aſtum, non effectum narrat Laërtius *l.* 4. ex Euſebio, quod obiter monitum velim, emendandus: quod enim apud illum in editis habetur, Lacydem δεῖ οἰκονομίαν γλυκὺ παλαιὸν ἐμπνέναι legendum eſt, non γλυκὺ παλαιὸν, ſed γλιχερόταλα ἐμπνέναι. docent, quæ ibidem ſtatim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Euſeb. Ἦν δ' ὑπογλιχερότερος, καί πνα τερπνὸν ὁ λεχαίου οἰκονομικὸς, ὃν ὁ εὐδοκιμῶν ἔρρε τοῖς πολλοῖς. Cæterùm de Scepticis iſtis eorúmque placitis qui plura volet, adeat Laërt. *l.* 9. in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. diſciplin.* & *hypotheſ. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c.* 17. Lactant. *inſtitut. l.* 3. Auguſtin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lipſ. *Stoic. philoſoph. l.* 2. *c.* 4. De Deo interim Greg. Naz. *in Chriſti natal.* & rurſus *in Paſch.* Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ δυσεώρητον· καὶ τοῦτο πάντῃ καλαπτὸν αὐτῷ μόνον ἡ ἀπειρία. quaſi dixiſſet, καλαπτὸν μόνον, τὸ ἀκαλάπτον ἔϊ).

Αὐτοῖς γὰ τοῖς Στωικοῖς | qui cum primis ſe Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας προήκοι, *evidentiæ*, quæ eſt τῇ ἀκαλαπτείᾳ adverſa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c.* 39. (ubi malè codices excuſi ἐνδρείας habent) & Chryſippus ab Ariſtocreonte in *epigrammate* (uti idem *de Stoic. contradict. c.* 1.) τῶν Ἀκαδημαϊκῶν στρογγαλίδων κοπίς. *laqueorum* ſive *nexuum Academicorum* ſeceſpita. alluſit ad Demoſthenis dictum illud, quo Phocionem orationum ſuarum κοπίδα appellare ſolebat. Plut. in *Phoc.* & in *polit. præcept.*

Δυσπαλάντευτα | Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obscuritate, pleraq; censent versari: unde & de Chrysippo jactare solebant, πρὸ πάντων ὁμῶς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λόγους εἰς ταὐτὸ συμφορωτέρους, οὐκ ἀξίους εἰ θεραπεῦσαι, οἷς χρώμενος ἔγχειρεῖ εἰς διαλοιδορίαν τῶν αἰσθητῶν. quod Plut. tamen. ἢ ἀπιστείας, ἢ φιλαυτίας εἶ pronunciat, *de contradict. Stoic. c.* 6. fatetur tamen fuisse Chrysippum, τῶν ἐμπαθῶν δόγματων κρατήσειν δυνατὸν ἢ σωφρονήσειν. Verum non hoc Stoicis solis visum, sed & aliis. Audiamus Lactantium *instit. l.* 3. *c.* 27. *Anaxagoras pronunciat circumfusa esse tenebris omnia. Empedocles angustas esse sensuum semitas queritur; tanquam illi ad cogitandum rhedâ & quadrigis opus esset. Democritus quasi in puteo quodam sic alto, ut fundus sit nullus veritatem jacere demersam. nimirum stultè, ut cætera. non enim tanquam in puteo demersa est veritas; quò vel descendere vel etiam cadere illi licebat: sed tanquam in summo montis excelsi vertice, vel potiùs in cælo, quod est verissimum. quid enim est, cur eam potiùs in imum depressam diceret, quàm in summum levatam? nisi fortè mentem quoque in pedibus, aut in imis calcibus constituere malebat potiùs quàm in pectore aut in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, sive in profundo demersâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 32. sed & Laërt. *in Pyrrhon. l.* 9. his verbis: Ἐτῇ δ' ἐδόκει ἐσμὲν ἐν βυθῷ· τῷ δὲ ἀλήθεια. ita enim legendum ex Sexto Empir. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. qui τῷ ἀληθείαν interpretatur id quod est à Democrito dictum: cùm utrobiq; tamen ἀλήθεια corruptè habeatur. Dissertissimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 30. ubi etiam in excusis ἐτῇ legitur, & ἐπὶ τῷ ἀληθεια à Democrito positum à Sexto dicitur. Optimè Aristoteles τῷ μὲν τὸ φυσικὸν *l.* 1. *min. c.* 1. Ἡ μὲν τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δέ, τὰ μὲν πάντα ἐξίους δόξαν τυχεῖν αὐτῆς, μέτα πάντως ἐπιτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani caussatus ingenii: Ὥσπερ γὰρ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν τὴν τῆς ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l.* 3. *c.* 14. *Mihi autem, non modo ad sapientiam cæci videntur, sed ad ea ipsa, quæ aliqua ex parte cerni videantur, hebetes & obtusi.* Et *Academic. l.* 4. *Omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eáque inest, & in ipsis rebus obscuritas, & in judiciis nostris infirmitas, ut non sine caussa & doctissimi & antiquissimi invenire se posse quod cuperent diffisi sint.* Certè in plerisque quod magnus ille Scaliger *de subtil. exerc.* 307. § 21. *Sicut à ciconia vulpes deluса, vitreum ex lambimus, pultem haud attingimus*; rerum cortices potiùs quàm res ipsas apprehendimus. Vide Basilium Cæsar. *epist.* 168.

Τῶν ἢ πάντως συστατικῶν πιθανοτήτων | Ac Scepticorum dogmate ista haud longè abeunt. Sed nec quod Sen. *epist.* 65. *Fer ergo judex sententiam, & pronuncia, quis tibi verisimillimum videatur dicere, non quis verum dicat. id enim tam supra nos est, quàm ipsa veritas.*

Πῶ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; | Quod Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 2. *Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?* Verùm nusquam ergò terrarum sapiens vester, nusquam quisquam verâ aut scientiâ aut virtute imbutus. Siquidem Stoici, ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. ἐπιστήμην, sive *scientiam*, definiunt, κατάληψιν ἀσφαλῆ ἢ ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. *Comprehensionem firmam & immutabilem ratione innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. *Habitum sive dispositionem phantasiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non possit convelli*, sive *quam convellere ratio nulla potest.* Eámque sapienti tribuunt suo, quem habere asserunt (Plutarchi sunt verba *de Stoic. paradox.*) νῦν τέλειον, ἄκρον φρόνησιν, ἀδόξαστον ἐπιστήμην, ἢ ἀμετάπτωτον ἕξιν. *Mentem perfectam, prudentiam summam, scientiam opinatione imminutam, habitum mutationis expertem.* Quos tamen exagitat autor idem *de communn. notit. c.* 41. quod τὰς ἐννοίας ἐπιπολαίους τινὰς ἐκβόμβους τοῦτους, μύμους ἢ μορίμους ἢ χαπκὰς τυπώσεις, τὰς δ' ὑπερτίμους ἢ παντάπασι παχυμόρους, οἷς τὸ ἀμετάπτωτον ἢ βέβαιον ἐχόντας, εἶτα τούτοις ἐπιτιθέντας βάσιν ἢ ἔδραν ἀσφαλῆ ὁλοσχερῆ ἢ συνεδρικὴν ἢ φερεμβόλιον ἀεὶ ἢ ῥᾳδίως· qualem esse animam humanam asserunt. Vide *l.* 2. § 2. Interim potest hoc consistere, ut nemo sit prorsus ἀμετάπτωτος, nec tamen πᾶσιν ἀμετάπτως συγκατάθεσις μεταπίπτει· cùm possint ab eo certò comprehendi non pauca, qui de multò pluribus tamen incertus existat.

Ὡς ὁλιγόχρονα | *l.* 7. § 1. ὁλοχρόνια. sed & ὁλιγόχρονα. ut πολυχρόνια, Theophr. *de caus. plant. l.* 5. *c.* 25.

Εὐτυλῆ. | Ὡς πολὺ πάντως εὐτελέστερα. Jo. Chrysost. *ad Olymp. epist.* 13, & 17.

Ἐν κτήσει κινδύνου | Vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 39. Sen. *epist.* 81. *Quod contemptissimo cuique contingere nec turpissimo potest, bonum non est. opes autem, & lenoni & lanistæ contingunt. ergò non sunt bona.* Euripides *Æolo*, laudatus à Plut. *de leg. poet. c.* 16. Athen. *dipnos. l.* 4. Sext. Empiric. *adv. Gramm. l.* 1. *c.* 13. Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & *tit.* 93.

Μὴ πλοῦτον ἔπαινε· σὺ δὲ δαιμονίζου θεόν,
Ὃν χ' ὁ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.

Laudare Plutum parce: non venerer Deum,
Qui pessimorum sæpe fit possessio. Grot.

Hinc Plato *de legib. l.* 5. Πλούτου δὲ μὴ σφόδρα κ' ἀναγκαίου, ἀδώρατον. Et Cicer. in *orat. Catilinar.* 2. à seipso adductus in *Orat. perfect.* & à Fabio *institut. l.* 9. *c.* 2. *Nam neque me divitiæ movent: quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitarii mercatores*que

catoresque superârunt: neque vestis aut caelatum aurum & argentum; quo nostros veteres Marcellos Maximosque multi Eunuchi è Syria Ægyptoque vicerunt: neque vero movent me ornamenta ista villarum; quibus L. Paulum & Mummium, qui rebus his urbem Italiámque omnem referserunt, ab aliquo video perfacili Deliaco aut Syro potuisse superari.

Τὰ δὲ συμβάντων ἄλλα | Hinc illud *lib.* 4. § 50. μαθ' ἑαυτόν. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις ἄν τις ἢ τῶν χαριεστάτων ἀναχθείη | Χαριέστατος illud, vel ad eum referri potest cujus mores ferantur. *vix est etiam gratissimi & urbanissimi istorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qui viventium unà mores ferat. quod *vix fecerit etiam qui gratissimè ac maximâ cum comitate se gesserit.* Sed illud potius. Vide *l.* 10. § 25.

Ἑαυτόν τις μόνος ἀπωμόσει | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epist.* 53. *Incredibilia sunt quæ tulerim, cùm me ferre non possem.*

Ῥᾴων τῆς τε ὑσίας καὶ τῶν χρόνων | leg. ῥᾴδιον, vel ῥᾴων, ut *infra* § 24. ἢ τε ὑσία, ἀνεπαχθὴς, ἐν δυνατῇ ῥᾳστώνῃ.

Πεπεῖσθαι τῷ φυσικῷ λόγῳ | Vide *supr. l.* 3. § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωπε, ἐκδέξασθαι τὸν θεὸν· ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ σε ἀπὸ ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύσῃ πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τῇ παρούσῃ ἀνάγκῃ ἐνοικεῖν ταύτῳ τῷ χάρακι, ὡς ὑπ' ἐκείνου σε ταχθέν· ὀλίγος ἔσται ὁ χρόνος ἔτι τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς ὑπομένουσι. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Quid moror in terris? quin hinc ad vos venire propero?* respondet Paulus pater; *Non est ità. nisi enim, cùm Deus hic, cujus templum est omne quod conspicis, istis te corporis custodiis liberavit, hinc tibi aditus patere non potest.*

Μὴ ἀφαλλεῖν τῇ διατριβῇ | Quod Eliæ fortasse obrepsit. *Histor. Reg. lib.* 9. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Paulus, qui etiamsi ad Christum transmigrare quàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23. tamen ut Aug. *in Joan. epist.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atque ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐκδέξασθαι σωφρόνως, τὴν μὲν ἔξοδον τοῦ σώματος, τοῦ θεοῦ δόντος ἀναίτιος τελέσαι ἐξ ἧς ἐν σαρκὶ παρουσίας, πρὸ εὐκαίρου διὰ τὸ συδιῶναι δυσμενῶς ἀπομεῖναι. ita enim locus ille restituendus videtur.

Οὐχὶ κἂν πλὴν ἅλατος εἴη | vid. *l.* 2. § 3. & *sup.* § 8.

Ἐξέσει μοι μηδὲν περισπᾶν | Plut. *de tranquill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔσθ' ὅπως ζῶντα, τοῦτ' ἐκεῖνόν με,
Subjungit ille: Ἀλλ' ἔσθ' ὅπως ζῶντα, τοῦτο μὴ ποιῶν, ἢ λυθούμενος, ἢ ῥᾳδιουργούμενος, ἢ ἀποτρόπαιος, ἢ ἐπιβάδιος. τότε δὲ ἐφ' ἡμῖν κείμενον, ἃ μισεῖν, ἀλλὰ μὴ ζῆν ὡς ἐναντίως πράσσειν.

Θεὸν καὶ δαίμονα | Τὸ ἡγεμονικὸν, sive *mentem* vult, quæ nunc *Deum* sive *numen*, nunc *Dæmonem*, sive *Genium* appellare consuevit. Vide *ad lib.* 2. § 13. & *l.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταῦτα τοι καὶ Πλάτων ἐν Φιλήβῳ, ἀδύτοις κέλαινα μυσικῶς, τὸν τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείρας καὶ μαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν ἀποικίᾳ.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτο ποιήσειν | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 10. § 32, 33. Pelagius *ad Demetriad.* quod sub Hieronymi nomine prostat: (illius enim esse constat ex Orosii *apologet.* & August. *de grat. Christi l.* 1. *c.* 37.) *Neque verò apertâ contra nos pugnat acie spiritus nequam; nec publicâ nobiscum fronte congreditur; sed dolo vincit ac fraude, nostrâque contra nos utitur voluntate. de consensu adversariorum vires accipit, nostrosque nos; ut dici solet, jugulat gladio. infirmus hostis est, qui non potest vincere nisi volentem. dat ille quidem consilium; sed nostrum est vel eligere vel respuere, quod suggerit. non enim cogendo, sed suadendo nocet: non exturquet à nobis consensum, sed expetit.* Hieron. ipse *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus qui semper omnes cadere deorsum desiderat, persuadere potest; præcipitare non potest.* & *ibid. ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum esse potest; autor esse non potest.* Et *in Ephes. c.* 4. *v.* 27. *Potestas diaboli non in illius temeritate, sed in tua est voluntate. paratus irrumpere, ostium pulsat: sed tu nisi aperueris, ingredi non potest.* Aug. *hom.* 12. *Suadere diabolus & solicitare potest, cogere omnino non potest. dat ille consilium; sed nostrum est vel eligere vel repudiare quod suggerit.* Et *de diverss. Serm.* 20. *Etsi diabolus aliquando aliquid suggerit, consentientem tenet, invitum non cogit.* & *in Psal.* 91. *Habet ille astutiam suadendi, non potestatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, sed persuadendi nequitiam.* Si autem nec Spiritus nequam cogere potest, quis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Euripidis *Syleo*, quas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura, vide sis:

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἔφην ταῦτα χρῆμα | Geminata his *lib.* 8. § 2. & *lib.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. ista autem, quæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulsa, superiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, quàm mutilator.

Τίνος ἕνεκα ταῦτα ἔχω λυχνοῦν; | Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδία | cui scil. ἔδος παιδαγωγῶν *l.* 4. § 28.

Γυμνασίου | cui ἔθος. *ibid.*

Κτίσις, ὕλης | utpote cui ἔδος βοσκημάτων ἢ θηρίων *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ τὰ θηρία. *l.* 9. § 39. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ' ἔχεις τι κρεῖσσον τῆς σωφροσύνης; τί ἐν ἀφύλακτον ἐποίησε, τίνας φοβοῦμαι; διὰ τοῦτο τὸν τῆς σωφροσύνης (quam-cum animantibus corporis respectu habemus, ab ea quam mentis ratione

cum

cum Deo obrinemus) οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γενόμενοι, ἄπιστοι καὶ δόλιοι καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λίαν, ἄγριοι καὶ θηριώδεις καὶ ἀνήμεροι. οἱ πλείους δ' ἡμῶν, ἀλώπεκες, καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτιμότατα. τί γὰρ ὄφις ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε δή, καὶ σκοπεῖτε, μήπ τέτων ἐσμὲν ἡμεῖς ἀτυχέμασιν. Idem *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σε τὸ ταμεῖον· ἴδε πόσας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήπ τινὰ θηρίδιον, μήπ τινὰ μυσιγωγηπικὸν. Et mox: Δύσκολός ὄζει, ὁ ἀποπλανηκὼς τὸ εὐγνώμον, τὸ πρόσπαθες καὶ τὸ ἀνθρωπικόν. τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῇ διανοίᾳ, ὅμως καὶ ὅπ ἦν νομισμάτων, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπίζομεν. τί ἐν λόγοις, ὅτι ἄνθρωπός ὄζιν ὁ ὀργίλος, ὁ μυσάνθρωπος; μὴ καὶ ἐν ψυχῇ μοχθηρᾷ κείνηται ἡμῖν ἄνθρωπον ἔκφασιν. ἐπεὶ ὅτω λέγε καὶ τὸ κήπειον, μᾶλλον δή. ἐκ ἀρκεῖ ἢ ἐκτὸς σκεπασμὸν ἐχεῖν ἐκ σοφὸν τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ὀζαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί, ἀλλ' ἂν τὸ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικὰ· ἵτος ἐκ ἀκόλουθος λόγῳ, ἡ παρακολουθεῖ ἀλαζόνι, ὃν ὄζι. τέτο τὸ αἰδήμον ἀπονενίκρωται, ἄχρηςός ὄζι, φύσει μᾶλλον ἢ ἀνθρωπος. ἵτος ζητεῖ, ἵνα ἀπατήσας λαπίσῃ, ἢ δόλῳ, ὥςε ἐδὲ σφῆσαι, ἢ ὅνος, ἀλλὰ τί πατε ἄγριον θηρίον. Iamblich. *de temperant.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ πρὸ πάντων ἁμαρτία ἀπιστέωτα, ἐδὲ ἀνθρώπως ἐφίεσθαι δεῖ τοῦ ἀνθρώπου. σοφὸς γὰρ τῷ ἀλόγιςον αὐτοῦ ἕλκει φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἄπειρον. Origen. *in Ezech. orat.* 3. argutatus super illud Hebræorum אדם quod tamen nihil aliud est illis, quàm est *Quisquis* Latinis. *Omnes homines nati sumus homines: sed non omnes homines, hominem sumus. est homo homo; & est homo non homo. est homo jumentum,* Psal. 49. *v.* 20. *est homo serpens,* Matt. *c.* 3. *v.* 7. *est homo equus* Jer. *c.* 5. *v.* 8. *homo exterius; jumentum, serpens, equus interius. is tantummodo est homo homo, & duplicat nomen hominis, qui tam secundum interiorem hominem, quàm secundum exteriorem homo est.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τὰς φιλανδρίνας καὶ φιλοσωμάτους, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοῦ παρομοιοθηνίας τοῖς κτήνεσι, θηλυμανεῖς ἵππους. ὄνος ὑβριςὴς ὁ ἀκόλαςος· λύκος ἅρπαξ· ὁ πλούσιος καὶ ὀφις ὁ ἀπατεών. Et Jo. Chrysost. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τέτο καὶ ἡ θεία γραφὴ σφόδρα τὰ πάθη τὰ ἐσχατώδη, ὅτω καὶ τὰς τῶν ἀλόγων σκηνοποιίας, πολλαχοῦ καὶ καὶ θεῖον, τοῖς λόγῳ τετιμημένοις ἐπάγδυσι. ποτὲ μὲν κυσὶν αὐλῶσι διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἀναιδὲς (Esaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵπποις διὰ τὸ λάσιον (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄνοις, διὰ τὴν ἀγριοσωμίαν καὶ τὴν ἄνοιαν (Psal. 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέουσι καὶ παρδάλεσι, διὰ τὸ ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικόν· ποτὲ δὲ ἀσπίσι, διὰ τὸ δηκτικόν (Psal. 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄφεσι καὶ ἔχεσι, διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς κακοήθη. (Matth. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epist.* 60. *Hos, ut ait Salustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epist.* 103. *Erras, si istorum tibi qui occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animas ferarum.* Τέρατα τῆς φύσεως, βαρυθῆ ἀνθρώποις ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epist.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; quod in medio foro, meo meridie, inter turbas confertissimas, accensâ face, quid quæreret requisitus, respondit, Ἀνθρώπους ζητῶ. *hominem quæro.* quòd cùm homines ad se invitâsset, confluentes multos baculo abegit, simul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, ἀ κακοδαίμονα. *Homines vocabam, non quisquilias.* quòd è balneo prodiens, ut Hecato in *chriis*, vel ab Olympia reversus, ut alii perhibent, quærenti an plurimi homines ibi essent, respondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ἀλίγοι δ' ἄνθρωποι. *turba quidem multa; verùm homines pauci.* Laert. *l.* 6. Quibus finitima habet & Joan. Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.* 10. Ἐν μέσῳ πλήθει, ἄφρων ὑδρὸς παρῆν, ἵτος ἐδόα. Πρὸς τίνα λαλήσω; τί λέγεις; τοσέτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησὶ· τὸ πλῆθος δὲ σωμάτων ὄζιν, ἀλλ' ὁ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπως δὲ πρὸ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ὑμᾶς κράζω· ὁ δὲ ἐκ τὸ σῶμα ἀνθρώπου ἔχει φωνὴν ἔχει, ἵτος ἄνθρωπος. ἀλλ' ἐ τὸ ψυχὴ ἀνθρώπου ἔχει διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. Et de Elaia, ex *c.* 50. *v.* 2. Εἰς τίνα πάλιν τὴν Ἰεδαίαν τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ἑστὼς, ἐδὲ ἓν μοι πάντες αὐτὸν θεασάμενοι, ἦλθεν, φησὶ, ἰδέα, ἢ ὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siquidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, ὐκ ἄνθρωποι δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. Ἀγρυτᾶ, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2.

Ὦ πῶς πονηρὸν ὄζιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σωθὲν; ἢ γὰρ ἂν πατ' ἐδὲν νόμιν.
Οἵει τι δῆτ' ἄλλων διαφέρειν θηρίων;
Διαφέρει· δὲ μικρὸν, ἀλλὰ χρήσιμον.
Πάντες ὄζι πάλαι, τοῦτο δ' ὀρθῶς θηλυ.
Quàm prava tota est indoles mortalium,
Quæ cæteroquin non egeret legibus?
Tun' credis hominem reliquis animantibus
Differre? nihilum distat; hoc dempto tamen,
Quod alitu cùm sint prona, rectum animum homo est.

Grot. Eleganter Chrysost. in illud Psalmæ *Psal.* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus est.* Serm. *de ascens. Dom. Deterius est comparari jumento, quàm nasci jumentum.* Nempe quia, ut Aug. *in Psal.* 103. *conc.* 4. *Quod illi natura est, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. deser. quod illis natura est, homini culpa.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo, ratione vigens, & ratione non vivens.* Vide *l.* 10. § 9.

§ 12. Οὐκ ἂν τῶν σεσιτισμένων, ἐπ ἐκίνων δωνθείη τι. ὐκ τῇ ἀγαθῇ γὰ ἐσπαρμένοι] Periocha toto fere ista miserè disturbata, depravata, mutilata est. Itaque Xylandrum nihil istic assecutum,

tum, haud mirum est. legendum forsan, ὡς ἂν ταῦτα σκηπτούσας, ἵνα ἀκῶσι δυσθύμως τι, ὅταν τοῦ ἀγαθοῦ ὦσι ἐφαρμόσαι. *Siquis*, inquit, *eorum aliquod quæ verè bona sunt*, puta justitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, his semel mente præceptis nihil vetat ipse subjungere, vel adjectum ab alio quopiam audire justissimè, quod non aptissimè cum boni natura consistat.* Membrum proximum, huic ἀντιπόδοον, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ὑπὸ τῆς κωμικῆς | *à Comico dictum*: illud utique quod in periochæ hujus clausulâ extremâ ponitur.

Οὐ γὰρ ἂν ἔστι μὴ ὁ σκηνικὸν ἢ ἀπεξύστο τὴν ὃ ὅπη τοῦ πλούτου | Lege, ὁ γὰρ ἂν ἔστι μὴ [ἐκ ἐκείνου] ὁ σκηνικὸν ἢ ἀπεξύστο ὅπη ὃ τοῦ πλούτου, &c. Sive ut Scripturam vulgatam propiùs accedendo, quod D. Salmasio visum magis, ὁ γὰρ ἂν ὅπη τούτων μὴ ὁ σκηνικὸν, &c. forsan & sequentia sunt concepta fuerint. ὁ σκηνικὸν ἢ ἀπεξύστο τόδε ὅπη ὃ τοῦ πλ. &c. *Alioqui*, inquit, *Comici istud non offenderet & ut indignum repudiaretur, si de bonis illis verè bonis enunciatum fuisset; contrà admitteretur & plausu exciperetur, tanquam commodè admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis eisque bonis usurpatur, quæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν κεκαλυμμένον αὐτὸ, ὑπὸ τῆς εὐπρεπείας ἐκ ἔχειν ὅπως χέσῃ | Cujusnam Comici istud sit, mihi haud liquet. Aristophanis forsan fuerit, cujus multa intercidérunt. Hoc innuit, omnia apud illum nescio quem per summam opulentiam jam ità esse exornata & depicta, ut locus, in quo ventris onus deponatur, nullus supersit. Quomodo Aristippus, ut Laert. *l.* 2. credimus, vel Diogenes potiùs, si Galeno *in hortat. c.* 5. (Cynicam enim proterviam redolet magis, quàm urbanitatem Aristippeam) in locupletis cujusdam faciem inspuisse legitur, quod in ædibus omni ex parte splendidissimè exornatis locum, in quem sputum demitteret, nullum deprehenderet. Cæterùm D. Salmas. *impolitas* mavult, ut à divite aliquo infelice & luxurioso in scena pronunciatum sit, qui dixerit, Se ὑπὸ τῆς ἀπειρίας ἐκ ἔχειν ὅπως χέσῃ. quod à tali viro dictum populus pronis auribus & cum plausu accepit. at de prudente, aut justo, aut fortiac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione audiretur. Utrovis modo legeris, Aristophanem illud in Concionatricibus relipit, ubi Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ἐν χαμαιῶνι ποῦ τις ἂν χέσαι τύχοι, *At in vacivo alicui ubi cacare dabitur?* D. Rhodius verò legendum existimat, ὅπως δήσῃ αὐτό, ut sit locupletis alicujus, cum illo Lucæ 6, 12. *v.* 17. conquerentis, non suppetere amplius, ubi opes suas reponat. quod de externis istis commodè satis dictum censeretur, eum qui ista possideat, præ nimia copia non habere, quid agat. at de verè bonis, justitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc ille.

§ 13. Ἐξ ἀμφοῖν ἑνοῦται | hoc est, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. § 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον ἦτον εἰς τὸ μὴ ὄν | Vide *lib.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de Plant. Si è nihilo nihil fieri potest; igitur id quòd est aliquid, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἐμὸν | Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τὸ τοῦ κόσμου | Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyssen. *orat. catechet. cap.* 8. Λύσις τὸ αἰδιόν, ὅτι ἀφαίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις λύσις δὲ ἡ εἰς τὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὴν σύστασιν ἔλαβε, διάλυσις. τὸ δὲ ἐν τούτοις γινόμενον ὅτι ἀπόλωλε, κατὰ ἐπιφθορὰν τῶν χρατάντων τῆς ἡμετέρας αἰδιότητος.

Εἰς ἕτερον κόσμου μέρος μεταβαλεῖ | *mutabit*, i.e. mutatione interveniente, si mutatum, transibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. lib.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτῆς ἔχοντος τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἡ στάσις ἐγγένηται. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ἐπτὰ μὲν δὴ αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσιν, —— καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. καὶ εἰς ἄλλο ζῶν μεταβάλλοι μορφὴν. & μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως. & *c.* 4. Μεταβάλλει γὰρ ἡ πολιτεία ὅταν δύο γενέσεων στασιασάντων, &c. Theophrast. *de causs. plant. l.* 6. *c.* 10. Μεταβάλλειν καὶ ἐποχεῖσθαι πάλιν συμβαίνει μὲν ἐκ τῶν σωμάτων καὶ ἡ μάλιστα, ὅταν ἡ διαπνοὴ, ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀέρος ἐπιπολῆς περιπίπτῃ. quo loco & τὸ φθαρῆναι passivè pariter usurpatur. de vino loquitur. ità passim usurpat Marcus ipse, *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. propè finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis passivè sumitur. Livius *l.* 5. *Ammona nihil mutavit.* & *lib.* . *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliquando.* &, *mutavit rursus orbis, alius idem.* &, *Læta mutant.* &, *Laudans orbem mutantem, quid denotas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec alius, volet.* μεταβάλλειν etiam simpliciter pro *sedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad l.* 6. § 45. δεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖν *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἤδη εἰς ἄπειρον | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 15. Κατὰ πλοῦτον μεταβολὴν κἀγὼ ἐπείσθην | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 18.

Κἂν κατ' ἀειδῆς πεπερασμένας | Etiamsi, inquit, mundus per finita quædam intervalla dissolveretur, hic in æternum integer persisteret, generationis tamen & corruptionis series vel sic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laert. *l.* 7.

l. 7. *Zenon.* Stoici volunt, Deum mundi conditorem, χτί χρόνων πάσας περιόδους, ἀναπλέκειν εἰς ἑαυτὸν τὸν ἅπαντα κόσμον, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννᾶν. Indè περιόδους illæ παλιγγενεσίαι quarum meminit Marcus *l.* 11. § 1. quàtque Philo *de æternitate mundi* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίας τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ὑπεναντίου ἐπιφερομένου ἀπαραμύθητον, πάσης ἢ ἀπαυθάδους, ἧς μὴ ἄλλων κατὰ πυρὸς, αὐτὸς ἂν ἐνοχλοίη. Tatian. *adv. Græc.* c. 41. Ἐκπύρωσιν ὑπολαβόντων τινῶν κατὰς λέγει. ἐγὼ δὲ οὐσίαν. Et latiùs, ὑχ ὡς οἱ Στωϊκοὶ δογματίζουσι, κατὰ πάσας κύκλων περιόδους γινομένων ἀεὶ καὶ ὑποτυπώσεων ἧς αὐτῆς, ἐν ᾗ τὸ πρῶτον ἄπαξ ἢ ἧς μετ' ἴσης αἰώνων πυκνώσεως, καὶ εἰς τὸ πανταχῆς διὰ μέσου ἧς ἀνθρώπων τοῦ σύστασιν ἔρχεσθαι, χάους κείσεως. Cæterùm non Stoicis solis hoc placuit, sed & longè ante Stoicam disciplinam enatam, Heraclito; qui ὑπερῴδου τὸν κόσμον κατὰ πάσας περιόδους ἐναλλάξ, allegabat, autore *l.* 9. Laertio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη | Non est affectus Xylander, quid Marcus hic velleat, cum opinatus est id voluisse, quod Aristot. *eth. l.* 1. *c.* 1. & Plato *in Lachete*, non esse in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atq; constantiam, quæ est in scientiis & artibus. Etenim aliud est prorsus, quod hìc Marcus monet, nec semel aut iterum tantùm alibi inculcat; rationem nimirum artémque rationalem, (de qua *l.* 11. § 5. τέχνη ἡ τέχνη; ἀγαθὸν ἐστί.) esse ejusmodi facultates, quæ ibi ipsis sufficiant, nec ullius rei extra se adminiculo opus habeant, vel ad opus suum exercendum, vel ad finem suum consequendum. Vide *l.* 4. § 40.

Κατορθώσεις | *rectæ effectiones.* Cic. *fin. lib.* 3. κατορθώματα Stoicis *rectè facta*; quibus opponuntur σκολιὰ καὶ σφαλερὰ, sive ut Pers. *Sat.* 3. *v.* 51. *curva mores*, qui ad rectè rationis obrussam non sunt exacti. Casaub. ad Pers.

Τῷ ἰδιότητα τῆς ὕλης | de qua *l.* 4. § 51.

§ 15. Ἐπιτήδειον | *Homini, quà homo est, convenit.* Xyl. & Cas. malim, *ad hominem, quà homo est, pertinet*, sive *quod ad officium hominis spectat, quà homo est.* atque ità mox Cas. vertit, ὧν ὀπιτήδειον τῷ ἀνθρώπῳ. *ex eis esset, quæ ad hominem pertinerent.* Vide *ad l.* 7. § 7. Galenus *de optim. secti. cap.* 11. Ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις, καὶ ὐκ ἰατροῖς ἐπιτήδειον. *Judicium istiusmodi ad Philosophos, non ad Medicos pertinet.*

Οὐκ ἔστ ἀποτιμήσαι ἀνθρώπου | Epictet. *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαι σε τὸ τιμιῶτον, ἵνα πάσας ὑλικὰς ἕξιν ἐλπίδας. ἵππῳ ἢν ποτ' ἀδυνάτος ὄζειν; ὅταν ἧς φυσικῶν ὑλικῶν σκευῶν· ὐχ ὅταν μὴ ὑλικῶν κοκκύζειν, ἀλλ' ὅταν μὴ τρέχειν. ὁ δὲ κύων, ὐχ ὅταν πίτυζ μὴ ὑλικῶν, ἀλλ' ὅταν μὴ ἀγαθὸν· μή ποτ' ἐν ὅτου καὶ ἀνθρώπῳ ὑλικῶν ἕξιν, ὐχ ὁ μὴ ὑλικῶν λογικὸς πίστιν, ἢ ἀπλῶς ὑλικῶν ἀπιστίας ἀπιστικῶν· ἢ γὰρ ἀφῆς τοῦτο ὑλικῶν πρὸς ἕξιν ἐλπίδα ἧς φύσεως· ἀλλ' ὑπολαβὼν τὸ εὔχρηστον, τὸ πιστὸν· τοῦτον σωφρονίσας θέλεσθαι, εἰς ὅσα κρεῖττον ἐλπίδων ὑχί, καὶ Διὸς, τῶν φώτων, ἢ τὸν τεθνηκότα· ἀλλ' ὃ ζῶντα συμβιβάσει ἀποβάσεσθαι τὰ ἴδια, ἢ τὰ πατρῷα, τὰ ἐγχώρια, καὶ τὸ κληδόνιον, καὶ τὸ παιδικῶν, καὶ τὰ ἀναλόγα τούτων γὰρ ὑλικῶν ἴδιον τῷ ἀνθρώπῳ ὄζειν. quæ sequuntur.

Τὸ φρονεῖν | Vide *lib.* 8. § 8. Longin. *de sublim.* ὑλικῶν ἀναίρεσις μέγα ἢ τὸ φρονεῖν ὄζειν μέγα, ἀλλ' ἀλόγως, τιμαὶ, δόξαι, πυρρίχαι· καὶ ὅσα ἧς ἄλλα ἔχει πολὺ τὸ ὄζωδες ἀφορμοφόρημα, ὡς ἂν τῷ γε φρονίμῳ δόξειν ἀγαθὰ ὑλικῶν· ἐναλλαξ, ἐν αὐτὸ τὸ ἀπερρονεῖν ἀγαθὸν ἢ βέβαιον. διαμαζοῦσι γὰρ ἧς ἐλάττων αὐτὰ μᾶλλον τῷ δικαίῳ ἔχειν, καὶ ἧς μεγαλοψύχων ὑλικῶν.

Κατεξανίσασθαι | Vide *l.* 8. § 39. omisit Xyl.

Οὐδὲ ἀποστὰς λοιδ| At cum primis laude dignus censetur, qui externa ista vel contempserit, & pro supervacaneis habuerit, vel honesti causâ libens etiam à se abdicaverit. Epict. *enchir. c.* 15. Ἂν ἢ ἐν περιεδόντων σοι μὴ πάλιν, ἀλλ' ἀναιρῇς, πάντ ὑ μόνον συμπίπτει ἧς θεῶν θέλειν, ἀλλὰ καὶ συναίρειν. Ἴστω γὰρ ποιεῖν Διογένης, καὶ Ἡρακλείδης ὁμοίως, ἀξίως θεοῦ τε ἦναι καὶ ἐπέρρησε. Sen. *epist.* 18. (ex Maron. *Æneid.* 8.)

Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo ——

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit. Socrates apud Laert. *l.* 2. & Xenoph. [illegible] *l.* 3. τὸν ἐλαχίστων δεόμενον ἐγγὺς ἐστὶ θεῷ.

Ἐλαττωτικὸς | Bona ista neutiquam esse, inde probat, quia tum bonus nequaquam esset, qui se iis ulla ex parte privaret; ab illis cohiberet: cùm boni ea sit ratio, ut quò major sit amplióve, eò etiam melius ac laudabilius sit. Eodem argumento adversus voluptatem depugnat Seneca *de vit. beat. c.* 10. *Voluptas nocet nimia: in virtute non est vitandum, ne quid nimium sit. Non est bonum, quod magnitudine laborat sua.* Et adversus iram, *de ira l.* 1. *c.* 13. *Quæ habenda sunt in bonis, quò major, eò meliora & optabiliora sunt. Si justitia bonum est, nemo dicet meliorem futuram, si detractum ex ea fuerit: si fortitudo bonum est, nemo illam desiderabit ex aliqua parte decidisse. Ergò & ira, quo major sua melior. quis enim illius boni accessionem recusaverit? nequis augeri illam vult, malum est: ergò & esse. non est bonum, quod incremento malum fit.*

Ἢ ἀφαιρεθῇ τι τῶν ἀνίκητον | Omisit clausulam hanc Latinus interpres. mendum scripturæ subesse liquet. leg. ἢ ἀφαιρεθῇ τι. Tam sustinere æquanimiter damna rerum istarum, quàm ab eis se continere, virtutis est. Hoc est, quòd hoc etiam quod Apostolus de Hebræis fidelibus *c.* 10. *v.* 34.

Kal

Καὶ πῶς ἀρκεσθήσῃ ὑπὸ ὑποχόντων ἀνδρῶν μὴ χαλεπῶς φερησάξασθαι. Itaque Joannes ὁ χρυσορρήμων *in epist. 1. ad Thess. orat. 3.* Εἰκότως τοῦτον μᾶλλον θαυμάζωμεν τὸν ὑπηρέτας εὐχαρίστως φέροντα, ἢ τὸν ἐκόντα δίδοντα. Et *de statuis 1.* Τῷ γὰρ ἑλεημοσύνῃ δῶναι, τὸ ταύτῃ προσόντα περιγίνεσθαι (de Jobi damnis verba facit) εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ, πολλῷ μεῖζόν ἐστι. ἐγὼ δ' ἂν ἂν δι' ἐλεημοσύνην δῶμι, ἀλλὰ καὶ ἂν πᾶν ἑτέρων ἀφαιρεθέντες ἐνέγκωμι ἡνιαίως, καὶ ταῦτα πολλοὶ ἡμῶν φέρειν τὸν καρπὸν, καὶ δοκιμωτέρους ἢ ποιεῖ, καὶ πλείονα περιέρχει τὸν μισθόν. Et mox: Τῷ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην. τὰ πάντα ἀφαρπαγέντα ἡνιόχως ἐνέγκειν καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῷ μεῖζόν ἐστι.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φανλαδῆς] Clemens *Strom. l. 4.* Ὁ ἄνθρωπος, καὶ τύπων ἐγγυμνάζων τῇ ψυχῇ, ὧν αἰσθήσεται, χαριεντίζεται. Itaque Jeremias de Judæis *cap. 2. v. 5. Vanitatem secutando vani evaserunt.* Et Xyland. *in præfat. ad Marc. Apud sani judicii homines tanti unumquemque fieri, quanti sint eæ res pretii, in quibus is operam suam industriamque ponit.*

Βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῆς φανταστικῆς ἡ ψυχή] Ità *l. 6. § 30.* μὴ βαφῆς. γίγνεται γάρ. Epictet. *l. 3. c. 3.* Οἷόν ἐστι ἡ λευκὴν τὸ βάπτον, τοιοῦτον ἡ ψυχὴ οἵᾳ ἡ αὐγὴ ἡ προσπίπτουσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι.

Ἔστιν ἄρα καὶ ἐν αὐλῇ ζῆν εὐ αὐλῇ] Pii 2. Papæ dictum à Platina refertur: *Ut in mare flumina omnia; sic vitia in magnas aulas influere.* De aula itaque Papali Bern. *ad Eugen. lib. 4. Plures in eâ probavimus defeciſſe bonos, quàm profeciſſe malos.* Hinc Epigrammaticum cujuſdam (nomen enim non ſuccurrit) illud,

Paucos beavit aula; plures perdidit:
Sed hos quoque ipſos, quos beavit perdidit.

Licet tamen etiam in aula, inquit Marcus, bene vivere. licet in aula Neronis etiam piè & chriſtianè. *Philip. c. 4. v. 22.* neque neceſſarium ideo prorſus, ut quod *l. 1.* Lucanus,

——*exeat aulâ,*
Qui velit eſſe pius.——

De ſe Julianus in aula agens *epiſt. 52.* Σωώσεται ἀλλήλους ὁ ἐκ τῆς αὐλικῆς ἀνοικείωσις μόνης, ἀλλὰ μὴ τῆς ἀλλήλοις ἀφορμούσης ἀλόθειας. Vide *l. 1. § 17.* & *l. 8. § 9, 45.* Senec. *epiſt. 28. Bene vivere omni loco poſitum eſt. nam quid tam turbidum fieri poteſt quàm forum: ibi quoque licet quietè vivere, ſi neceſſe ſit.* & *epiſt. 55. Non multùm ad tranquillitatem facit locus. animus eſt qui commendat omnia. Vidi ego in villa hilari & amœna mœſtos: vidi in media ſolitudine occupatis ſimiles.* & *epiſt. 104. Puta veniſſe te Athenas, puta Rhodum: eligo arbitrio tuo civitatem: quid ad rem pertinet, quos illo mores habeat? tuos afferes.* & *epiſt. 5.* Nemineni *Cato puto eſſe frugi vetat.* Sic ergò componendus eſt animus, uti Flaccus *l. 1 epiſt. 11.*

Ut quocunque loco fueris, vixiſſe honeſtè
Te dicas ——

ut quocunque fueris, bene agere poſſis. Clemens *Strom. l. 1.* Ὡς ὁ μὲν πενία βίῳ ὀρθῶς ὃς βιῶν ἔστω ἢ καὶ ἐν πλούτῳ ἕξειν.

Οὗ ἕνεκεν ἔφασαν κατεπῳδάσαι πρὸς ὃ ἢ κατεπῳδάσαι πρὸς τοῦτο φέρεται] Deeſt prioris membri clauſula poſterior, ità ſuppleuda ἕνεκεν ἔνιοι κατεπῳδάσαι. [πρὸς τοῦτο κατεπῳδάσαι] Vide *l. 6. § 16, 40.* & *l. 7. § 55.*

Ὅτι πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν πάλαι δέδειχται] *L. 2. § 1.* & *l. 3. § 4.* & *l. 4. § 3.* Sic & *l. 11. § 18.* ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles *de nupt.* apud Stob. *tom. 2. tit. 67.* Ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον ἔρυ πρὸς κοινωνίαν. *Sic enim mihi perſpicere videor, ità natos eſſe nos, ut inter omnes eſſet ſocietas quædam, major autem, ut quiſque proximè accederet: itaque cives potiores ſunt quàm peregrini, & propinqui quàm alieni.* Cicer. *de amic.* Vide *l. 9. § 7.* Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. *regul. prolixior. ad quæſt. 3.* Τίς ἂν εἴη, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀγέλαστον, οὐδὲ ἄγριον; οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χαίρειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω πρὸ κρειττόνων] Vide *infr. § 30.* & *l. 6. § 23.* & *l. 7. § 55.* & *l. 11. § 18.*

Κρείττων πρὸ μοῦ ἐμψύχων τὰ ἄψυχα] Ex Chryſippo Laert. *l. 7.* Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον. Plutarch. item *de Iſid. & Oſir.* Μηδὲν ἄψυχον ἐμψύχου, μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον. ità enim legendum, contrà planè quàm ibi in vulgatis habetur, ἔμψυχον ἀψύχου. Hinc Aug. *de div. ad. anim. contr. Manich. c. 3. & 4. Muſicæ animanti Solis Lunæque Lucri; Muſicam* ipſam hac ratione *Soli* ipſi *Lunæque* præferre videtur.

Τῶν δ' ἐμψύχων τὰ λογικὰ] Plato *Timæo.* Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦ ἔργου ὅλου ὅλως κάλλιον. Dionyſ. *de divin. nomin. c. 5.* Πρὸ ὄντων μὲν τὰ ζῶντα. πρὸ δὲ ὅσα ζῇ; τὰ αἰσθητικὰ καὶ τούτων τὰ λογικὰ ὑπερέχοντα.

§ 17. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικὸν] *Lib. 6. § 50.* ἀδυνάτων ἐπ ὀρέγεσθαι. Pindar. *Nem. od. 11.*

Ἀστοισιν ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι.

Et *od. 8.*

—— κενεῶν ἐλπίδων χαυνὸν τέλος.

Gorgias. *apolog. pro Palamed.* Μανίαν γὰρ ὄντα ἔργα ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις, Epictet. *lib. 3. c. 24.* Τὸ μὴ δυνατὸν ἐφίεσθαι, ἀνθρωπάδους καὶ ἠλίθιον, ξένε, δεσμοχύτους. Bias etiam apud Laert. *l. 1.* Νόσον ψυχῆς, τὸ πρὸ ἀδυνάτων ἐρᾶν. Plut. *de tranq.* ἧκε πλοῦτος πίστιν ἐνδυμίαν κωλύει τὸ μὴ συμπίπτειν χρήσθαι πρὸς τὴν ἀνοικειώδη διάθεσιν, ὀρεκτὸν ἀνθρώπου ἕκαστον, ἀλλὰ μεζόνων ἐφιεμένου τῆς ἀληθείας.

ἐκπλεῖν, ἢτ' ἐκπυρῶσαι, εἰπᾶσι δεῖμενοι ἢ πίσθι, ἀλλὰ μὴ ἀπ' αὐτῆς ἀξιοπιστίας. ὧδε γὰρ ἐπιδείκνυ τῷ ἀφίστῃ βιβλίῳ, ἢ τῷ βοῦ λαχὼ κιμωλίσῃν, δυσχερὲς ἔσῃν· ὧδὲ τοῦ χείροις ἢ σιγῆναι ἐλάφους μὰ λαμβάνεσθαι, μηδὲ ὅτι δεῖται ἐναντίοις μαχίμοις, ἀλλ' ἀξιοπιστίας ἢ μαχίμοις τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. Vide *l.* 7. § 4.

Ἀδιάλλακτον γὰρ τὸ πρὸς φαυλὰς μὴ ποιεῖσθαι τινα ποιεῖν | Ità *l.* 11. § 18. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἀμάρτητον πρὸς φαύλους, φαυλίας ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται. Vide & *infr.* § 28. & *l.* 9. § 42. & *l.* 12. § 16.

§ 18. Οὐδὲν ὑδὲν συμβαίνει, ὃ ἐγὼ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ | Transponendas opinor voculas duas; ὃ ἐγὼ ἐκεῖνο φέρειν πέφυκεν αὐτῷ. Vel immutandas potiùs, ut ſic legatur; ὃ ἐγὼ ἐκεῖνῳ πέφυκεν φέρειν αὐτό. *nihil homini cuiquam contingit, quod ipſum is non natus ſit ferre.* id eſt, quod non à natura habeat, ut ferre poſſit. neq; enim interpretibus aſſentior, alteri, qui ad naturæ deſtinationem; alteri, qui ad ordinarios in rerum natura eventus refert: cùm ad ferendi poteſtatem à natura tributam reſpexiſſe Marcum ſubſequentia doceant, quibus alios eadem pertuliſſe monet, vel per ignorantiam, vel per oſtentationem. Vide *l.* 8. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἤτοι ἀγνοῶν | Sive rei ipſius ignarus. neque enim nondum reſcita quenquam movere poſſunt infortunia etiam graviſſima. Hinc Euripidis illud *Antiopâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 99.

Φεύγω δ' ὃ πάρα κἀπὸ τοῦδ' ὃ μηδὲν ἐστίν.
Τὸ μὲν γὰρ εἶδέναι γε δεινὸν ἔχει τινα
Νοσοῦντα· κἀγὼ δ' ἐν κακοῖς ἀγνοῶ.

Intelligo quæ patior: haud love hoc malum.
Quædam eſt voluptas abſtrahi à ſenſu mali;
Intérque damna quæſtus ignorantia eſt. Grot.

Sive etiam rei naturam non intelligens, nunquid indè poſſit ipſi mali vel moleſti ſaltem obtingere. Ità Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖος γὰρ φαίνεται καὶ οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 4. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι φασὶ, καὶ οἱ μάχαιραι αὐτῶν, καὶ οἱ ἐπὶ παιδιᾷ, καὶ οἱ μεθύοντες καὶ ἐπιόντες. Δὸς τῷ ἐμῷ, ἂν μεθύειν αὐτὸν προσιόντος μοι δεῖ δορυφόρων ὄχλου, ἢ φοβεῖται; ἢ ὃν οὐκ αἰδέσεται τύραννον τὸ μεθύειν; ἂν δὲ δεῖ δορυφόρων τινὰς αὐξάνεται, καὶ ὅτι μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ ἥκει τοῦτο προσέρχεται αὐτῷ. Θέλων ἀποκτεῖναι διά τινα αἰτίαν, καὶ ζωῆς ἐπ' ἄνδρα παθεῖν αὐτὸ συνίησι. μῶν φοβεῖται τοὺς δορυφόρους; δῆλον γὰρ ὅτι, ἀλλ' ὃ φοβερὸν αὐτῷ ἐστὶν ἐν δίκῃ μὴ ἀποθανεῖν, μήτε ζῶν θέλων ὧδε ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐ δεῖ ἐν βλάπτειν, προσέρχεται αὐτῷ, τί γινόμενον μὴ βλάπτεται προσελθὼν αὐτόν; ὧδε. Indè Sen. *epiſt.* 36. ubi ſubmonuerat, *nec infantes, nec pueros, nec mente lapſos, timere mortem,* ſubjungit, *Eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit.*

Ἐπιδεικνύμενος μεγαλοψυχούμενον | Senec. *epiſt.* 78. *Athletæ quantum plagarum ore, quantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate. nec tantùm quia pugnant, iſtæ patiuntur, ſed ut pugnent. exercitatio ipſa tormentum eſt.* Tertull. *ad Martyr. epiſt.* c. 4. *Timebit forſan ceræ gladium gravem, & crucem exceſſam, & gabiem beſtiarum, & ſummam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed Spiritus contrà ponat ſibi & carni, acerba licèt iſta, à multis tamen æquo animo acceptа, imò & ultrò appetita, famæ & gloriæ cauſſâ, nec à viris tantùm ſed etiam à fœminis. Lucretia vim ſtupri paſſa, cultrum ſibi adegit in conſpectu propinquorum, ut gloriam caſtitatis ſuæ pareret. Mutius manum ſuam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet.* Minus fecerunt Philoſophi: *Heraclitus, qui ſe bubulo ſtercore oblitum exuſſit: item Empedocles, qui in ignes Ætnæi montis deſiliit; & Peregrinus, qui non olim ſe rogo immiſit: cùm fœminæ quoque contempſerint ignes. Dido cùm poſt virum dilectiſſimum nubere cogeretur: item Aſdrubalis uxor, quæ jam ardente Carthagine, nè maritum ſuum ſupplicem Scipionis videret, cum filiis in incendium patriæ devolavit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginienſibus, cùm ſe unum pro multis captivis Carthaginienſibus compenſari nollet, maluit hoſtibus vendi, & in arcæ genus ſtipatus, undique extrinſecus clavis tranſfixus, tot cruces ſenſit. beſtias fœmina libens appetiit, & utique horridiores, aſpides ſerpentes, taurò vel urſo, quas Cleopatra immiſit ſibi, nè in manus inimici pervenirent. Sed mortis metus non tantus eſt, quantus tormentorum. Itaque ceſſit carnifici meretrix Athenienſis, quæ ſcio conjurationis, cùm propterea torqueretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & noviſſimè linguam ſuam comeſtam in faciem tyranni exſpuit; ut nihil agere ſe ſcirent tormenta, & ſi ultrà perſeverarent. Apud Lacedæmonios ante aram nobiles quique adoleſcentes flagellis affliguntur, aſtantibus parentibus, & propinquis, & uti perſeverent adhortantibus. ornamentum animi & gloria deputabitur, majore quidem titulo, ſi anima potiùs ceſſerit plagis, quàm corpus. Omitto nunc gloriæ cauſſam. eadem omnia ſævitiæ & cruciatûs certamina jam apud homines affectatio quoque & morbus quidam animi conſulcavit. quot otioſos affectatio armorum ad gladium locat? certè ad feras ipſas affectatione deſcendunt; & de morſibus & de cicatricibus formoſiores ſibi videntur. jam & ad ignes quidam ſe autoraverunt, ut certum ſpatium in tunicâ ardente conſiterent. alii inter venatorum taureas ſtupidis patientiſſimis inambulaverunt.* In eandem ſententiam multa habet, & ex iſtis quædam repetita, in *apologet. c.* 50.

Εὐρωστεῖ | *Fortiter, conſtanter perfert.* Plut. *Lycurgo*: Οὔτε γὰρ φόβον ὅτε θυμὸν ἐγγίνεσθαι πλανᾶσθαι τοῖς ὅτε διανοήμασι ἀπὸς ὄζει, ἀλλ' ἐνεστὼς πόνημα μετ' ἐλπίδος καὶ θείους. Idem in *Publicol.*

Publicol. de Horatio in Capitolii dedicatione, etiam *filii mortę nunciatâ, perſiſtente* : Θαυμαστὸς ὁ ἀνὴρ τῆς ἐνστάσεως. Vide *ad l.* 6. § 10.

Δεινὸν ἦν ἄγγελον ἐν ἀρχῇ ἐπιστῆσαι τῷ ἔργῳ | Senec. *epiſt.* 76. *Concupita vulgò & formidata, inconſulto impetu plerique calcârunt. Impetus eſt qui flammis imponeret manum ; cujus riſum non interrumperet tortor.* (ſervus in domini ultionem Aſdrubalis interfector, de quo Val. Max. *memor. lib.* 3. *c.* 8. Juſtin. *hiſt. lib.* 44. Liv. *hiſt. lib.* 21. & rurſus Senec. *epiſt.* 78.) *qui in funere liberorum lacrymam non mitteret ; qui mortì intrepidus occurreret. amor, ira, cupiditas, pericula depoposcerunt. Quòd ſi hoc poteſt brevis obſtinatio animi aliquo ſtimulo excitata ; quantò magis virtus, quæ non ex impetu, nec ſubitò, ſed æqualiter valet, cui perpetuum robur eſt?* quem & ex *epiſt.* 36. *ſuprà* adductum viſe ſis : & ex *epiſt.* 4. *ad lib.* 12. § 34. Tertull. *ad martyr. c.* 4. *Igitur ſi tantum terrenæ gloriæ licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, beſtias, tormenta contemnant ſub præmio laudis humanæ ; poſſum dicere, modicæ ſunt iſtæ paſſiones ad conſecutionem gloriæ cæleſtis, & divinæ mercedis. Tanti vitreum ? quanti verum margaritum? quis non libentiſſimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alio pro falſo? Hæc non ſine cauſſa Dominus in ſeculum admiſit, ſed ad nos, & nunc exhortandos, & in illo die confundendos, ſi reformidaverimus pati pro veritate in ſalutem, quæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem.*

§ 19. Τὰ περίγραφα | Idem *ſupr. lib.* 4. § 3. & *infr. l.* 11. § 16.

Οὐδὲ φόβου, οὐδὲ κινήσεως | Idem *lib.* 6. § 49. & *l.* 7. § 15. & *l.* 11. § 11, 16.

Οἷον ἂν κεφαλῶν | Hoc eſt quod ſuprà ſæpiùs, in opinione judicióque noſtro eorum ſitum eſſe. *l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9. & *l.* 4. § 3, 7. & *l.* 8. § 47. & *l.* 11. § 16.

§ 20. Εὖ ποιητέον καὶ ἀνεκτέον | *Infr.* § 33. ἀνθρώπους ὄντ' εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. *Charitas vera eſt, amare quos tolleras, tolerare quos amas.* Gregor. Rom. *in Job. lib.* 10. *c.* 5. & *in Evang. hom.* 35. Epict. *l.* 3. *c.* 13. Εἶναι πᾶσι φιλόστοργον, ἀνεκτικὸν ὅτων αὐτοῦ σφάλλει καὶ μὴ κατεῖδε αὐτῶν τὸ σωτῆ φάλμα. Isocrat. *Panathen.* Τὸν φρονίμως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντα τοῖς ἀεὶ παραζοῦσι, καὶ τοῖς μὲ ἐν ἄλλων αἰσθάνεσθαι καὶ βαρέως ἐνοίσας καὶ ῥᾳδίως φέροντας σφᾶς δ' αὐτοὺς, ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους καὶ μετεωτέρους τοῖς σώμασι παρέχοντας.

Καὶ ὅσον ἡ εὐεξία | Ità *l.* 8. § 41. ὁρμήσαντα ὕστερα ἐμένετε ; & *lib.* 11. § 9. οἱ ἐπιεικέστεροι.

Ἐν τῇ ἀδιαφόρων | Vide *l.* 6. § 32. & *l.* 8. § 56.

Ἐνέργεια μὲν τοῦ ἡγεμονικοῦ | Vide *lib.* 8. § 32.

Ὁρμῶν καὶ διαθέσεως ὁ γνήσιος ἔμπροσθεν | Vide *l.* 8. § 41. & *l.* 10. § 33.

Διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν | De qua *lib.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50.

Καὶ τὴν ἀφειδῆσιν | De qua *ibidem.*

Πτοεῖσθαι γὰρ καὶ μιαίνεσθαι | Ità Plut. *de tranquill.* Ἔξεσι γὰρ μεθιέναι τὴν τύχην ἐκ τῆς ἀβουλήτων.

Πρὸς τὰ προηγούμενα | *Ad ea quæ præceſſerunt.* Xyl. haud ſatis commodè. *ad illud quod intendit.* Cæl. ex mente fortàn Marci, ſed non ad ſenſum vocabuli. malim, *ad id quod eſt potiùs.* Vide *ad l.* 3. § 1.

Πρὸς ἔργου γίνεται τὸ τῷ ἔργῳ ἐμπόδιον | Ità Paulus *ad Philipp. c.* 1. *v.* 12, 13. Τὰ γὰρ ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τῷ εὐαγγελίῳ ἐλήλυθεν, &c. eleganter autem Marcus, illud ait ad opus noſtrum cum primis eſſe conducibile, quod opus ipſum impedit, illud ad viam perficiendam conferre cum primis, quod in via nobis obſiſtit. hoc enim τὸ πρὸς ἔργον & πρὸ ὁδοῦ ſignificat : utì multis exemplis docent Budæus in *Comment.* & Dunæus noſter *ad Demoſth. de pace*, quæ ab illis petas licet. Indè Heſiod. *l.* 2.

Ἥδε δ' ὁδὸς πρὸς ἔργον, ἀγορέει δ' ἐς ἔργα.

Aptum & confert ad iter, confert ad opuſque.

Gregor. Naz. *in Cyprian.* Οἶδα γὰρ καὶ διὰ τῆς ἐναντίου τὰ ἐναντία οἰκονομοῦσαν, ἵνα καὶ μᾶλλον ἐναντιάζηται.

§ 21. Τὸ κεφάλαιον πᾶσι | Diogenes [perperam Diotogenes in excuſis] Pythagoricus *de regno*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 48. Δεῖ γὰρ τὸ ἄρχον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ὑπὸ τοῦ ἡγεμονεύοντος.

Τὸ κατὰ γαστέρα καὶ τὰ ὑπὸ ταῦτα δίκτυον | numen ſcil. τὸ τὸν κόσμον διοικοῦν. *l.* 2. § 4. & *l.* 6. § 5. ὁ διοικῶν λόγος. & § 42. ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. & *infr.* § 32. ὁ νοερὸς μοῦ τὸ πᾶν· quod Senec. *epiſt.* 71. *cuncta temperans Deus.* Manil. *l.* 2.

Inſuperque Deum cœlo terraſque fretoque,
Ingentem æquali moderantem ſædere molem.

Τῶν ἐν σοὶ τὸ κρεῖττον τίμα | quod *ſuprà lib.* 3. § 9. Τὸ ἐμπολιτευόμενον διανοοῦ σῴζειν. & *lib.* 6. § 16. ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμή. & *lib.* 12. § 1. μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς. & *lib.* 7. § 55. ἡ νοερὰ ἐδίκει προκρίσεως, καὶ μὴ κραδαινομένῃ ἔχειν. Cicer. *de repub. l.* 6. in *ſomn. Deum te ſcito eſſe. Siquidem Deus eſt, qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui prævidet, qui tam regit & moderatur, & movet id corpus, cui præpoſitus eſt, quàm hunc mundum princeps ille Deus : & ut ipſum mundum ex quadam parte mortalem Deus æternus, ſic fragile corpus animus ſempiternus, movet.* Senec. *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus : quod eſt ille materia, id nobis corpus eſt. Seruiome ergò deteriora melioribus.*

melioribus. Isocrat. *ad Demonic.* § 33. Μέιζον δὲ ἐν ἐλαχίστῳ, νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Τὸ ἐκείνου ὁμοιοῦσθαι | Quod *l.* 12. § 1. Τὸ ἓν σοὶ θεῖον. & *l.* 6. § 4. vice versâ, τὸ τῇ ψυχῇ ὁμοιοῦσθαι, *Deum*, Τὸ δὲ καὶ ἡδονῇ ἑαυτὸν. Aratus in *phænom.* ab Apostolo laudatus, *Act. c.* 17. *v.* 28. secundùm partem nimirum meliorem nostri.

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον | Ità *l.* 7. § 55. πίφυκε δὲ χρῆσθαι πᾶσιν ἐκείνοις. *aliis omnibus utitur*: se ipsum *l.* 4. § 1. τῷ ἑαυτῷ χρῆσθαι. Epictet. *Dissert. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἄλλων δυνάμεων, ἃς λαμβάνει εὐρήσεις αὐτὰ αὐτῆς διαιρουμένη· ἡ τοίνυν ἡδὺ ἀσκοῦσα, ἢ ἀποδοκιμάζουσα; ἡ γεωμετρικὴ μέχρι τίνος χέχρηται τῷ διαιρητικῷ; μέχρι τοῦ διαιρεῖσθαι τὰ γεώματα. —— αὐτὴ ἂν αὑτὴν διαιρεῖ τις αὐτή; ἢ δῆλον. ἀλλ' ὅταν μὲν ἀπηγορεύσῃ τῷ ἑτέρῳ δίκῃ, τότε τὸ γεωμέτρου, ἢ γεωμετρικὴ ἐρεῖ πότερον ἢ γεωμέτρου τοῦ ἑτέρου, ἢ ἡ γεωμέτρου, ἢ γεωμετρικὴ οὐκ ἐρεῖ· ἐγὼ δὲ ἦν μελῶν οἰσυπότης ἢ μουσική. πότερον δ' ἄρεον τοῦτο ἢ κινδυνεύειν, οὐκ ἐρεῖ; πῶς δ' ἂν ἐρεῖ; ἢ ἐγὼ αὐτὴν διαιρῶσα, ἐγὼ πάντα αὖτη δ' ἐστὶ τίς; ἡ δύναμις ἡ λογική. μόνη δὲ αὖτη ἐγὼ αὐτὴν καταναοῦσα παρείληπται, τίς τί ὄζει, καὶ τί δύναται, καὶ πόσα ἐξία ἴσα ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἀπόσας. τί γὰρ ὄζει ἄλλο τὸ λέγειν, ὃ, τι χρυσίον καλόν ὄζει; αὐτὸ γὰρ ἐ λέγει. ὕλαι, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις τοῖς φαντασίαις. τί ἄλλο, τὸ μουσικὸν, γεωμετρικὸν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακείνειν, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῆς καὶ πρὸ χωρὶς ἐξεταστικόν; ἢδὲν ἄλλο. ὥστε ἓν ἦν ἄξιον, τὸ κρίσιν ἀπάντων καὶ χωριστὸν εἰ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τῶν ὀρθῶν τῶν φαντασίας. τὰ δ' ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Idem *l.* 2. *c.* 23. Ἄνθρωπε, μήτε ἀγνοεῖστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμήτιμον ἢ κρεισσόνων· ἀλλ' ὑφ' μὲν τῶν ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ Δία, ὑφ' αὐτῶν ζῆν, καὶ ἢ σωφρόνων πρὸς αὐτὸ, ὑφ' ἡσυχίαν ἔχειν, ὑφ' εἶναι, ὑφ' ἑλαίᾳ εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δίδωκε κρεῖττον ἀπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιζόμενον. τί γὰρ ὄζει τὸ ὑποφαινόμενον ὑφ' ἑκάστης τούτων τῇ δυνάμεων, πόση τις ἀξία ὄζειν αὐτῇ; μήτι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μήτι τῆς ὀρεκτικῆς πρὸ ἤκουσε λεγούσης αὐτῇ ἑαυτῆς; μήτι τῆς ἀκκιτικῆς; —— ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ ὕλαι τεταγμένοι εἰσὶν ὑπηρετῶν τῇ χρηστικῇ τῇ φαντασιῶν. —— πῶς ἂν δύναιτο τις ἄλλη δύναμις κρείσσων εἶναι ταύτης, ἢ καὶ τῶν λοιπῶν διακρίνουσα καὶ δοκιμάζουσα αὐτὰ ἕκαστα; τίς δὲ ἐκείνων οὖσα τίς ὄζειν αὐτὴ καὶ ποία ἀξία; τίς ἐκείνων οὖσα, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ὄζειν ἡ μυσίγνους καὶ ἐλείνου πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἀφ' ὧν ἐ δεῖ ἀποχέουσα, τίς δ' προσάγουσα; ἡ ὀρεκτική; ὕ, ἀλλ' ἡ σωφρονική. τίς τὰ ὦτα ἐπλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; — οὐκ ἄλλη ἡ σωφρονικὴ δύναμις, —— πότερον αὐτῶν ἄμεινον, ἢ σωπῶσα, καὶ ὕπνου ἄμεινον ἢ ἐκείνου, καὶ τῶν κρειττόνων ἀνδρῶν, καὶ τῶν χειρόνων ἀνδρῶν, καὶ τῶν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ σωφρονική; καὶ δύναται τὸ διακρῖναι χρεῖττον ἢ ἐκείνου ἢ διακρινοῦ; ὁ ἵππος τῆς ἱππικῆς; ἢ ὁ κύων τῆς κυνηγετικῆς; ἢ τὸ ὄργανον τῆς κιθαριστικῆς; ἢ οὐ διαφέρεται τῆς βασιλικῆς; τί δῆτα τὸ χρώμενον; ἀφαίρεσις. τί δὲ ἐπιθυμεῖται πλέον; ἀφαίρεσις τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δ' κρημνῷ; ἀφαίρεσις. ἆρα τούτων τί ἀμεμφέστερον ἀνθρώποις ὄζει; καὶ πῶς οἷόν τε τῆς ἀκολούθου τὸ κολυόμενα;

Ὁ σὸς βίος ἐστὶ τούτου διοικῆται | Vide de his plura apud Epictetum loco superiùs allato.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει ὠφέλιμος | Habes his gemina, *infra* § 35. *lib.* 6. § 44, 54. *lib.* 8. § 55. & *l.* 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. τί δὲ παρερῶμεν | Mutila esse hæc, res ipsa clamat. olim opinabar deesse negativam, εἰ δὲ ἡ πόλις ἐ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν eo motus, quòd *infra* dicitur § 35. τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ; tanquam communitas ipsa lædi non possit. Jam sententiam muto, & postrema sic suppleo, οὐκ ὀργιστέον τῷ β. τ. π. [δικαίῳ δὲ] sive, [ἀλλὰ δικαίως]. τί τὸ παρερῶμεν. quomodo *l.* 7. § 26. ἐκμυοῦς ἴσῃ τῷ παρερῶντι. & *l.* 11. § 13. καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕπεται τὸ παρερῶμενον δέξει. ut dicat, etiamsi detur lædi civitatem, tamen non esse lædenti succensendum, sed citra iracundiam commonstrandum errorem. De Demonacte Lucian. Τῶν μὲν ἀμφὶ πλούτου καὶ δόξης. τοῖς δ' ἀμφὶ παῖδων συμγίνεσθαι. καὶ τὸ παράδειγμα ὅτῳ ἡδὺ ἑαυτῶν ἤξιε λαμβάνειν, τὰ μὲν νοσήματα ἰσμένων, ὀργῇ δ' οὐδὲν νοσοῦντας ἢ κεκμηκότας. Euripid. *Bellerophont.* Suidâ laudante;

—— τὸ μὲν νοσοῦντι συμπάσχειν καλόν.

Senec. *de constant. sap. c.* 13. *Quis phreneticæ medicus irascitur? quis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta, in malam partem accipit? hunc affectum adversùs omnes habet sapiens, quem adversùs ægros suos medicus: quorum nec obscœna, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens omnes hos qui togati purpureique incedunt, valentes coloratosque, malè sanos esse: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. itaque nè succenset quidem, siquid in morbo petulantius ausi sunt adversùs medentem.* Idemque *de irâ l.* 1. *c.* 15. *Corrigendus est itaque qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & aspere: meliùsque tam sibi quàm aliis faciendus, non sine castigatione, sed sine irâ. quis enim, cui medetur, irascitur? &* ibid. *l.* 2. *c.* 9. *Non est irascendum erroribus. quidenim, si quis irascatur in tenebris parùm vestigia certa ponentibus? quid siquis surdis, imperia non exaudientibus? quid si queris? quid filiis irasci vultis qui ægrotant, senescunt, fatigantur? hoc conditione nati sumus*

sumus, animalia obnoxia non paucioribus animi quàm corporis morbis. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ πάχος τῆς ἀθροφορᾶς | τῷ χρόνῳ, καθάπερ ῥίμματος, ἴκασα ἀθροίζοντος. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4, 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν θλυκεῖ ῥύσει | Vide *ad l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

— *quod adest memento*
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis una, non sine montium
Clamore, vicinæque sylvæ,
Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. —

Ἐν συνεχεῖ μεταβολαῖς | Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν μυείαις τριταῖς | *l.* 8. § 6. πάντα τριταί.

Οὐδὲν ἐσῶς | ità *infr.* § 33. ἐνμεταβλητὸν καὶ οὐκ ἐσῶτα. Naso *Metamorph. l.* 15.

——*nihil est toto quod perstet in orbe:*
Cuncta fluunt.——

Augustinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus nostris, & in omni prorsus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præsens quære, nihil stat. quod dixi jam, non est, quod dicturus sum, nondum est.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ οὐδέποτε· οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. de *E I. Delph.* Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τὸ ἓν μόνιμον οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶσι δυνατὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἡνιοχῆσαι φέσιμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρᾶς καὶ ἀσθενοῦς αὐτῆς· ἐν δὲ τῷ διανοεῖσθαι ἐφάπτεσθαι, λαβεῖν βιαίως, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ ἐπίδρασις ὕδατος τὴν πόζαν εἰς ταὐτὸ καὶ συμφέρειν διαῤῥεῖν ἀπόλλυσι τὸ ἐπιλαμβανόμενον, ὅταν μὴ παντάπασιν ἀνῇ τὸ ἄγαν ἐνέργειαν ὁ λόγος ἀποσβέλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γενόμενον αὖτις, τῇ δὲ εἰς τὸ φθειρόμενον, ὑδρηνὸς λαβεῖν μόνος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυνάμενος. Et mox: Μένει δὲ ὑδεὶς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ ἐπὶ τῷ φάντασμα καὶ κενὸν ἐκμαγεῖον, ὕλης ἐπιλαμπομένης καὶ ὀλισθαινούσης. Aliâ ratione Basil. Cæs. *orat.* 12. & Simeon Cancellar. *orat.* 21. ὅτε τὰ λεῖα καὶ ἐπιπόδαστα τοῖς πολλοῖς, τὸ ἐσῶς καὶ μόνιμον ἔχει, ὅτε τὰ ἐπιζητητὰ καὶ σπουδαστὰ καὶ πραγμάτων καὶ κτημάτων παῖδας ἥδεται· ἀλλὰ πάντα σάλῳ τινὶ καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀδιλήπτοις ἐσόμενα. & quæ sequuntur.

Οὐδὲν ἐσῶς, καὶ τὸ παρεσῶς. τὸ δὲ ἄπειρον | Vitiosa interpunctio, quæ & Xylandrum in fraudem induxit. leg. οὐδὲν ἐσῶς καὶ τὸ παρεσῶς τόδε ἄπειρον, &c. Consule versionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὦ, πάντα ἐναφανίζεται | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 12. § 32.

Πῶς ὁ μωρὸς, ὁ ἐν τύπῃ φυσιώμενος, ἢ σοφὸς | Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum autem stultitiam icone pulcherrimâ depingit nobis Dion. Chrysost. *orat.* 67. Εἶπε δὴ τοίνυν τοῦτο ἄνθρωπος, οἷος ζῆν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σιτὸν, ὅτε αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖσθαι· βεβρυτέρας δὲ γενομένης, λυπεῖσθαί τε καὶ ὀρθὰς ταπεινοτέρας, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γένηται ὁ πολὺς γε ἂν εἴη τῆς Μαγνήτιδος σοφώτερος. τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυποῦτ' ἂν, ὅτε δὲ χαίρει· ἐκεῖνοι μὲν ἐπειδὴν ἴδοι τοῦ σιτὸν τοῦ ἐωθινοῦ πᾶν μᾶλλον, ἢ τι κυπαρίττου, καὶ ἥδ' ἐν τοῖς τοίχοις πύργον χρυσοῦν μείζω, δῆλον ὅτι χαίρει ἂν, ὡς αὐτὸς ἐξαπίνης γεγονὼς τοῦ Ἀλωιάδου ἴσος· καὶ εἰς τοῦ ἀγορᾶν βαδίζοι ἂν, καὶ εἰς τὸ θέατρον, καὶ πανταχόσε τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πλείστων βλέποιτο ἂν· ἐκεῖ ἡ πληθὺς ἀγορᾶς ἄρχοιτ' ἂν συνδραπότερος αὐτῷ γίγνεσθαι καὶ ἀναχαρεῖν. τὰς δὲ μισηθείσας, αἰσχύνοιτ' ἂν ὀφθῆναι ἀνθρώπῳ τινὶ καὶ ἔνδον μόνος ἂν ἐσκεισάμην, ἐπειδὴ ἐν τοσῷ βλέπειν τοῦ σιτὸν πλεῖν. ἐκεῖ δήλου ἡ ἀναλαμβάνοι αὐτὸν, καὶ γανεώτερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ ἑαυτοῦ. πάνυ μοι δοκεῖς ἄτοπον διαίτιον, καὶ ἄνθρωπε διαπλάττων ἠλίθιον. ὑπὸν ὁ τῇ δόξῃ ἐσχηκὼς, οὐδὲν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν, πόλεως μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλλοιτο· καί τοι, ὥσπερ ἐπὶν ἐν τεταγμέναις ὥραις πιεῖν, ἀλλὰ καὶ δεῖλης, καὶ ἕωθεν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύσει μὴ δυσχόλαστον ἄνθρωπον εἶναι. νυνὶ μὲν φερόμενον καὶ πεπλανημένον ὑπλότερον ἢ νεφῶν, ἂν πύχωσι μαρτυρήσωσιν αὐτὸν τινες καὶ ἐπανιόντες, νυνὶ δὲ συγκλόμενον καὶ ταπεινούμενον· πολὺ πλείας αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς ἴσπε λαμβάνεσθαι, ἐμοὶ δοκεῖ, ἢ τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μέτοχος | Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec. *epist.* 91. *Quota pars omnium sumus?*

Βεβαιοῖ καὶ ἀκριβοῖ διάστημα | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26, 48. & *l.* 11. § 18. ἀκριδῶς ὁ ἀνθρώπινος βίος. Diodor. Sicul. *histor. l.* 1. Πάντες δὲ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀδύνειαν, βίου μὲν ἀκριβοῦς ὀλίγον τι μέρος τῷ παντὶ αἰῶνι, τετελευτήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Aristid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βεβαιοῖ, καὶ ὁ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀεὶ μνήμης λόγου. ἀλλ' ἐάν τε Ἀγαμεδείνιον ἐάν τε Τίθωνον λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τὰς τρεῖς χιλιὰς διαμείψαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πείσας τούτους χρόνου σωθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἀλλ' ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ | Xyl. legisse videtur, Ἀλλ' ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius quis adversum me.* Verum lectionem receptam sollicitare nihil est necesse; *Peccat quidpiam alius adversus me.* Ego, siquid esset mutandum, legerem potius;

tiùs; Ἀλλ' ἁμαρτάνει. τί εἰς ἐμέ; *Peccat alius. quid hoc ad me? ipse viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει· *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἂν σοι μέλει περὶ τῆς ἀλλοτρείας; ἐκ ἐκείνου ἁμάρτημα; πῶς γὰρ ἔ; Φύσατω δ' ἄλλος μὴ εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλο δὲ κακόν; ἔ, τί ἐν ἀγωνίᾳ περὶ τῆς ἀλλοτρείας;

Ὄψεται | *Viderit ipse.* αὐτῷ μελήσει. quasi dicat, Quid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naso *Art. l.* 1.

Viderit Atrides, —— q. d. nihil ad me. cauſſam ipſe ſuam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas. —— q. d. utilitatem ipſe nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἰδίαν ἔχει διάθεσιν | *Supr.* § 3. ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχων.

Ἐγὼ νῦν ἔχω ὅ με θέλει νῦν ἔχειν | Hoc Argumento compeſcit ſuos rex pius à viro nequam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 16. *n.* 12. *Sinite iſtum: Ipſe enim maledixit, quia id Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 34.

Καὶ περίφρων, ὃ μὰ νὴ περίφρων | Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ δ' ἐμαυτῷ κεφάλαιον ποιῶ. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνος μὲν ποιήσει τὰ φαινόμενα αὐτοῖς ἡμεῖς δ' οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ità cogita, quod ex homine periculum ſit; ut cogites, quod ſit hominis officium. alterum intuearis, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium læteris, movearis incommodis: & memineris quæ præſtare debeas, quæ cavere.* Verùm iſta non ad Stoicam amuſſim exacta prorſus.

§ 26. Τοῦ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ ἡδονῆς ἢ τραχύτητος κινήσεως | i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphraſis *ſuprà l.* 4. § 3. λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. σκέψαι αὐτὸ κατὰμέρος. τραχεῖα κινεῖ τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἂν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἢ δύρε ἤνεικας· ἂν λυσιτελῇ, φέρε. Sen. *de beat. c.* 15. *Quomodo hic poteſt Deo parere, & quicquid evenit bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum bonus interpres, ſi ad doloris voluptatumque punctiunculas concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγχεῖν θέλω | *Nè admittat perſuaſiones.* Xyl. tanquam ſi de principalis partis judicio agatur, quod in caſibus iſtiuſmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & iſtîc etiam in mox ſubjunctis, πλὴν σπάλιν μὴ συγχεῖν. Verùm meliùs Caſ. *nè immiſceatur,* ſive *ne immiſceat ſe.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτὸ | *Circumſcribat eas.* Xyl. Verùm αὐτὸ potiùs legendum. atque ità Caſ. *circumſcribat ſe.*

Τὰς πείσεις | *Perſuaſiones.* Xyl. *perpeſſiones,* vel *affectiones* potiùs; de quibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 55.

Περὶ τὸν ἀλόγιστον φυσικὸν τόπον ἐστὶ τὸ παραχρῆμα ἀπαλλάττειν | fruſtra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qui non voluntate noſtrâ fiunt, invicti & inevitabiles ſunt: ut horror frigidâ aſperſis, ad quoſdam ictus aſpernatio, ad pejores nuncios ſubriguntur pili, & rubor ad improba verba ſuffunditur, ſequiturque vertigo præruptæ cernentes. quorum, quia nihil in noſtra poteſtate eſt, nulla quò minus fiant ratio perſuadet. Senſum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epiſt.* 85. & *epiſt.* 11. *Nullâ ſapientiâ naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. quicquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur. quibuſdam etiam conſtantiſſimis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quàm fatigatis & æſtuantibus ſolet: quibuſdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. hæc nec diſciplina, nec uſus unquam excutit: ſed natura vim ſuam exercet; & illos vitii ſui etiam robuſtiſſimos admonet. inter hæc ruborem eſſe ſcio, qui graviſſimis quoque viris ſubitus offunditur. magis quidem hoc in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilominus veteranos & ſenes tangit. —non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed à novitate rei; quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ità quidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla ſapientia abigit. alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cum multùm ſe diùque animus compoſuerit, hærebunt. nihil horum vitari poteſt, non magis quàm acceſſi. —nihil adversùs hæc ſapientia promittit, nihil præſcit: ſui juris ſunt; injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt.* Idem *epiſt.* 57. *Illius quoque in quem jus fortuna perdidit, ferietur animus, mutabitur color. quædam enim nulla virtus effugere poteſt: admonet illam natura mortalitatis ſuæ, eaque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit, ſi vaſtam altitudinem in crepidine ejus conſtitutus deſpexerit. non eſt hic timor, ſed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τὸν αὐτὸν λόγον μὴ παρεισδύτω τὸ ἡγεμονικόν | In eandem ſententiam Stoicus quidem apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, quâ Senecâ *epiſt.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipſe correptus, ex Epicteti diſſertationum ab Arriano digeſtarum, qui nunc non proſtat, *l.* 5. *Viſa animi, quæ φαντασίας Philoſophi appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitraria, ſed vi quadam ſuâ inſcrunt ſeſe hominibus. noſcitandi probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fiúntque hominum arbitratu. propterea cum ſonus aliquis formidabilis, aut cælo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius* [*ullius*] *periculi*

periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum; sapientis quoque animum paulisper moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione alicujus mali perceptâ, sed quibusdam motibus rapidis & inconsultis, officium mentis atque rationis prævertentibus. mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, Visa istæc animi sui terrifica non approbat hoc est, ὐ συγκατατίθεται ἀλλ' ἀφιστησιδξάζει, sed abjicit respuitque: nec ei mutuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quòd insipiens qualia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva & aspera, talia esse verè putat, & eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint; suâ quoque assensione approbat, ἢ ἀφιστησιδξάζει. Sapiens autem, cùm breviter & strictim colore atque vultu motus est, ὐ συγκατατίθεται, sed statum vigorémque sententiæ suæ retinet, quàm de hujusmodi visis semper habuit, ut de minimè metuendis, sed fronte falsâ, & formidine inani territantibus. Seneca etiam *epist. 71. Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqua rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illum esse compositum. altera est irrationalis: hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis: hæc inconcussas opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς | *L.* 10. § 1. Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι. In sacra pagina itidem, התהלך את האלהים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c. 5. v. 24.* Aliud est, quod apud Minucium Octavius, de Deo: *Non tantùm sub illo aginus; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Quanquam dictionem emollire aut deminuere nihil fuit necesse. ampliùs ac fidentiùs Paulus Athenis, referente Lucâ *Act. c. 17. v. 28.* ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, ἢ κινούμεθα, καὶ ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi; *Non solum in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inquam, aliud est ab eo quod hîc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀφισταμένῳ μὲν τοῖς ἀποτελεσμάτοις | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *supr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δαίμων | Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *supr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα ἑαυτῆ | In eundem sensum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιρα, & § 4. ἀπόῤῥοια, quo istîc ἀπόσπασμα τοῦ Διός, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, νοῦν ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν ὅσπερ ἀπόσπασμα.

Epictet. *dissert. l. 1. c. 14.* Αἱ ψυχαὶ μοῖρά ἐσμεν εἰσὶν ἐκδεδομέναι ἢ σωματοῖς τῆ θεῷ, ἔτι αὐτῆ μέρεσι ὄντως ἢ ἀποτεσμάτα. Et *l. 2. c. 8.* Θεῶν ἔργα καλοῦνά ἐστιν, ἀλλ' ἃ συγγενόμενα, ἢ μέρη θεοῦ. Οὐ δὲ συγγενόμενον ἐσ, οὐ ἀπόσπασμα ἐ τῆ θεῦ ἔχεις τι ἐν σαυτῷ μέρος ἐκεῖνο. Pythagoras apud Laërt. *l. 8.* Εἶναι δὲ πᾶν ψυχὴν, ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l. 1. Pythagoras, qui censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex quo nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum; & cùm miseri animi essent; quod plerisque contingeret, tum Dei partem esse miseram, quod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θείου. Idémque *de Cajni insid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βεβαχχιῶντος ὅτε τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μιμήσεται, ἢ κεφάλαια βεβαίαν ὄγκοις ἐγκεκιλιωμένου, μεγάλος ἐφανῆ ἢ κόσμω χαρίσσα τοσοῦτον, εἰ μὴ τῆς θείας ἢ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν ὁ διαπτήν; Quod Manilius *astronom. l. 2.*

Quis cælum posset, nisi cæli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qui pars ipsa Deorum est?

Versum primum, utl vulgò concipitur, quid velit, non assequor. ego sic potiùs concipiendum consuerim,

Quis cælum posset, nisi cæli munere, nôsset?

Cicer. *de divinat. lib. 1. A natura divina haustos animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l. 5. Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi disertè, referente Epiphanio *hæres. 66. § 9.* πᾶν ψυχὴ μέρος θεῦ ἐστὶ, ἢ ἐκ' αὐτῆ ἀπεσπάσθαι. cautiùs paulò Hermes in *Pœmandr. c. 12.* Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτελεσμάτων τῆς ὑπόστασις τῆ Θεῆ, ἀλλ' ὅσπερ ὑπαλμῶν, καθάπερ τὸ τῆ ἡλίω φῶς. Quod Philo *de Cajn. insid.* proximè post superiùs adducta; Τέμνεται γὰρ οὐδὲν τῆ θείᾳ κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκλείνεται. Verùm neuter tamen cautè satis. Vide *ad l. 2. § 1. & 4.*

§ 28. Τῷ γεφύρᾳ | ità restituit. Xylander, cùm in membranis Θεφύρᾳ reperisset. γεφύρα, ὁ γεφύρᾳ ὄζων, ut Aristot. *problem. l. 4. q. 21. & l. 13. q. 9.* Sive ὁ κυάθεως ὄζων, ὅσπερ ὁ τεφύρος, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τεφρομάχαλ& Aristophani in *pace*, qui; cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γεφύσα, quo vocabulo Marcus quoque usus est *l. 9. § 36.* fœtor ille, qui *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὸν ἡδὺ τὸν γεφύρᾳ ὐχ ὑπομένων. De Persis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apoph.* quo loco tamen H. Stephanus non γεφύρᾳ, sed γεφύρᾳν legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociferationem à militibus in congressione edi solitum interpretatur, qui Vegetio *l. 3. c. 18.* & Ammiano *l. 16. c. 12.* & *l. 26. c. 10.* & *l. 31. c. 8. barritus* dicitur. Pollux *l. 2. c. 4. § 14.* ἢ ἐν τοῖς τεφύρις λουσθῆα, ἢ ἢ ἐν ταῖς μαχάλαις ναυσὶν κληῖται, ἢ γεφύσαι. Et Etymologus. Γεφύσαι, ἃ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπὶ τεφθέντων σωμάτων ῥύποι, ἢ ἢ ἐπὶ μαχαλῶν λουσθῆα. Et Suidas è Marco

nostro emaculandus: Τράγος, ἢ ξυνουσία ἀπὸ τράγου. ἢ γράσου ἀνδρώπου, ὁ λύσσων. τὸ γράσου μὴ ὀρχίζω. leg. τὸ γράσωνι μὴν ὀρχίζῃ; locum enim istum dubio procul adduxerat. quem Xyl. etiam (quem Cas. quoq; sequitur) sic verterat; *Ne irascaris ei qui hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐρωτηματικῶς legendum, vertendúmque omnino censuerim. *Numquid ei irascaris, qui hircum olet? numquid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana succidiore sordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirsutie ac sudore crebrò sordes in alis collectæ: qualis hircis cùm sit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines transiata vox est. Ad Marci mentem pulchrè Gregor. Naz. Περὶ εὐπραξίας. Ἐνεγκέ τι τῆς τοῦ ἀλήθου δυσωδίας, ἢ ὅσους, ἢ ὀπόσους, ὁ τοῦ πράγματος μέσου συσκιασμός, ἵνα μεταθῇς τοῦτο τῆς σῆς εὐωδίας. οὐκ ἔστιν ἐμβάλλειν εἰς ἢ καλιὰν, ἵν' ἐμοῦ τοῦ πανήλιου ἀπελθόντος ὀδύρῃ, ἢ ἀφθαρῇς, ἢ διὰ τοῦτο ἧττόν σοι συγχώρησον τὸ θεῖον ἢ ἀποκλείσαντι· ἀλλ' εἰ μὴ ἐν δυνατὸς, καλὸν ἀπελθεῖν· εἰ δὲ μὴ, τό γε ἀσφαλὲς ἔχεις, ἐν τῷ μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαβεῖν. ὅσμή τίς ἔστιν ἀνδρὸς τὸ ἐπαίνου πάσου, ἣν ἀπολέσαι τυχὸν τὸ σὸν εὐῶδες ὑποπτεύσαι τάχ', ἂν ἐλέγξω τι τοιοῦτον ὑπὲρ τῶν ὁμοδούλων ἢ συμμάχων συμπαθές, &c. Hinc meretricularum scommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαῖς περὶ γέροντα πορδομόρφου ἐρᾷ τινος, ἐπεί τε αὐτῷ λάκτα τῇ πορδίτᾳ, φησίν,

Αἰγεῖ σωσικίνῃ τῇ Παρίου.

Φεύγει σωσικίνου τοῦτ' ἐρᾷ γέροντι, ἄρσεν φαλίνιν, Ἄδις, εἶπε, κἀπάτραγον. alluſit altera ad vocabulum αἰγὸς, quum *capram* significet, quod Ægæi nomen includere videtur; altera ad τράγον, quod *hircum* designat, quasi τράγε, hoc est, *hirce* dixisset.

Τῷ ὀζοσόμῳ | Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζόσομος ἐξορκιστής.

— *cui scilicet ægris*
Paucibus exuperat gravis halitus, —
Gutture sulphureas lentè exhalante Mephites.

utì Pers. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum,* ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ στόμαχόν σου τοὺς πάντων ὄζει;

ut ille in *Antholog.* loquitur. ut possint illi *ex veteri Stoicorum decreto æquè liberi crepitus atque ructus esse.* utì Cicero ad Pætum suum jocatur, *lib.* 9. *epist.* 21.

Ἀνάγκη τοιούτῳ ἀπορρεῖν | corpus ità affectum non potest non ejusmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejusmodi actiones & operationes edere. Vide *supr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο | formula ironica: quâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur, Sed & nos Angli; well fare thee. aliud est quod Xyl. *bene res habet.* εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δᾶξον | Vide *supr.* § 22.

Εἰ γὰρ ἐπαΐει, διεγκάθισεν | Ità Dominus Christus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐὰν σε ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Θοῦτι τραγῳδὸς, ἢτε πόρνη | Ista istîc quid velint, ego nescire me fateor. cum sequenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac si legisset, ἢτε οὕς τραγῳδοὺς ἢτε οὕς πόρνη, οὐ ἐξελθὼν ζῆν δικαιοῖ, ἢτω ἐνταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non ità hîc vivendum est tibi, ut tragœdo aut scorto, qui egrediens vivere cogitat.* quod ego planè quid sit, non capio. M. Cas. *Ubi nec vociferator nec scortator futurus est.* [qui istud?] *quomodo vivere statuis, ubi ad locum ejusmodi seceſseris, ubi horum neuter existat, ità istîc licuerit.* D. Salmas. sic legit. ἢτε τραγῳδὸς, ἢτε πόρνη, οὐ ἐξελθόντι ζῆν δοκοῦντος. ἢτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστι. *neque histrio, neque scortum scenicum ità in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hîc etiam vivere licet.* Si tragœdus, inquit, & scortum, qui operam suam scenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, quamvìs turpi & infami vivere destinant, nec ab eo vitæ genore recedere cogitant; quid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Audeamus in loco penè conclamato & nostram, licèt minùs dextram forsan, conjecturam interjicere. Quid si voluit Marcus, quod *l.* 4. § 31. μὴ πύεσσον, μήτε δῆλον quódque Plato *epist.* 7. μήτε ἀπροθύμως μάτην ταλαιπωρήσαντα, μήτε διὰ κολακείαν τινὰ, ἀφεῖναι αὐτοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè usurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ ἢ ἐτραγῴδησαν, ὑβρίς με κατακέκευκε μιμικὴ.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν δοκοῦ | Turpe & periculosum est in eo statu vivere, in quo nolis mori. Verùm nihil impedit, inquit Marcus noster, quo minùs quisque in eo statu vivat, in quo mori ac defungi desiderat atque in animo suo habet. Vide *supr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν | *exiens*, è vita scil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori*. ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν simpliciter pro *mori*. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. σωθῆναί μου ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* ὦ ξυμφορὰ πρὸς, πλεκομένων ἤδη στεφάνων, ἀπολέσθαι. nam quod M. Cas. de *Secessione*, sive ἀναχωρήσει intelligit, qualem *l.* 4. § 3. loquitur; mihi neutiquam probandum videtur.

Τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξεσι | Ità *l.* 8. § 47. ἄπαξ καὶ ἐν τῷ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm consentaneum: de quo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Musonius, opinor, ἐκεῖ μὲν ἀποπειῆ πανταχόθεν, ὑβρίσαι ἐν τῷ βίῳ· εἰ ἢ μὴ βραδίως ἀπαλλάττεσθαι, ἅπαξ ἐν παντὶ χρόνῳ, ὅτου καὶ ἐν τῷ βίῳ. καθάπερ καὶ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμενοι, ὅταν τὸ εὐσύνετον ὁ μισθώσας ἢ κατακλείσῃ.

μαζόμῳ, τὴν δύεσιν ἀφίλῃ, τὸν κάπνιον ἀφίλῃ, τὸ φρέαρ ἐγκλείσῃ. ὅταν γὰρ ἐν τῷ σώματι ἐξοικίζωμαι, ὅταν ἡ μιαίνουσα φύσις, τοῦ ὀφθαλμοὺς ἀφαιρῆται, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, τοὺ πόδας; οὐ ταυτὰ μέμφομαι· ἀλλὰ ὅσους ἐν σώμασιν ἀπαλλάττομαι, ὡδὲν συγχαίνων, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ἴμβα πρὸ δμῶς ἔχομα. quæ noviſſima cùm mendo neutiquam vacent, aliis emendanda relinquo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, γὰ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τῆ συμπαθεῖ, μὴ μακρὰ παίζειν, ἢ ὅτ' ἀνιᾶται ἰδίων, οὐχὶ ᾖ, ὡς παιδίᾳ πεφυρμένοι, μίχεις ἐν φυσαγωγῆται; nec iſta vitii expertia, quod interpretem fugit, ſed emendatu ſatis proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qui ludum, quamdiu volupe eſt, protelant, ubi tædio ceperit eſſe, incidunt. Vide eund. ipſum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipſe apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, ſi tolerabiles ſint, feramus: ſin minùs, aquo animo è vita, tanquam theatro, ex eamus.* Senec. *epiſt.* 98. de ſene neſcio quo: *Hic tam turpe putat mortem fugere, quàm ad mortem confugere. quid ergo? non, ſi ſuadebit res, exibit? quid ni exeat? ſi nemo jam eo uti poterit? ſi nihil aliud quàm dolori operam dabit?* & *epiſt.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, quàm quòd unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémque *epiſt.* 12. *Epicurus dixit*: Malum eſt in neceſſitate vivere: ſed in neceſſitate vivere, neceſſitas nulla eſt. *Quidni nulla ſit? patent undique ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, quòd nemo in vita teneri poteſt. calcare ipſas neceſſitates licet.* Idem (ſi idem ſaltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini poteſt:
At nemo mortem.——

Plin. *hiſt. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini natura tribuit, nihil melius tempeſtivâ morte: in eâque id optimum, quòd illam ſibi quiſque præſtare poteſt.* Bacchi illud in Euripidis *Bacchis* v. 498.

Λύσει μ' ὁ δείμας αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Ipſe Deas, ſimulátque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſemit, Moriar, mors ultima linea rerum eſt.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων | Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρύμῳ πάθει, μηδ' ἀπολαμβάνων ἐν κακοῖς ᾖς. quia ſcil. nihil ineſt mali, aut in vitæ moleſtiis, aut in morte ipſa; cùm iſta omnia ſint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφεῖλεν αὐτῇ (ὁ Ζεὺς) τὸ ἐπ' ἐμοὶ. ἔξεσι σοι πάσχειν ταῦτα εὐδαιμονεῖν. τῷ δύεσιν σοι ἤνοιξεν· ὅταν σοι κακῶ πού ἔξελθε, καὶ μὴ ἐγκλεῖ. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, quâ exeat, habet.*

Καὶ καπνὸς ὅτι, ἀπέχομαι | *ac fumi inſtar abeat.* Xyl. nullo planè ſenſu. legendum, εἰ καπνὸς ὅτι, ἀπέχομαι. *Si me fumus* in loco aliquo, ubi verſari tunc contingit, *vexat*, maléque habet, *diſcedo, exeo.* Alluditur ad diverbium, quo tria notantur, quæ domo exigant, *fumus, ſtillicidium, & mulier vixoſa.* Vide Druſ. *Proverb. claſſ.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de diverſ. ſerm.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus iſta ſunt, *diſſert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν πιπόιηκεν ἐν τῷ οἰκήματι. ἐξέρχομαι. τίτε γὰ δεῖ μεμφῆς ἐν καπνῷ, ὅτι ἡ δύεσ ἤνοιξεν. quod noviſſimum in ſuis ſubinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et paulò poſt ſuperiora illa: Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυδείοις οἰκεῖν, ἀποχωρῶ, ὅτι μ' ὑδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκεῖνο γὰ ἡ οἴκησις πασῖ ἤνοιξεν. Lucem autem, quaſi è fumo, fœnerabuntur iſta alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' οὐκ ἔξω φαγεῖν. εἰ ὅπου τάλας εἰμὶ, λιμῷ τὸ ἀποθανεῖν. ὅπος δ' ἔχει λιμῷ πάντων, ὁ θάνατος· αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο ὑδὲν δεῖ ἐν τῷ βίῳ χαλεπὸν ὄζειν. ὅταν θέλῃς ἐξῆλθες, καὶ ἡ καπνίζη. Et iſtic enim ab ædibus fumo infeſtis eadem eſt tranſlatio.

Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; | *quid hoc rei eſſe putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis,* (vitâ ſcil. diſcedere) aut tanquam moleſtum quiddam horreſcis? ità ſiquidem τὸ πρᾶγμα uſurpari docuimus ad illud *ſuprà lib.* 4. § 50. μὴ ἓν ὡς πρᾶγμα. ità Plato in *Sympoſ.* Ἐαν δ' ἀδύη, ὑδὲν δὴ πρᾶγμα. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῳδεῖ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς τῷ ὕλῃ, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μᾶλλον ἀπόλλυται ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ γλυκὺς καπὸν, ἢ ὀφθαλμός; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὲ λυπῆτε, ἡ δύεσ ἤνοιξεν.—πρὸς πάντα γὰ ἠτοίμασε δεῖ τῷ δύεσ, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχειν. Senec. *epiſt.* 70. *Vita non ſemper retinenda eſt, non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere. Itaque ſapiens vivit, non quamdiù poteſt, ſed quamdiù debet.*— *Si multa occurrunt moleſta, & tranquillitatem turbantia, emittit ſe.* —— *nihil exiſtimat ſuâ referre, faciat finem an accipiat, tardiùs fiat an citiùs. non tanquam de magno detrimento timet. nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene autem mori, eſt effugere malè vivendi periculum.* & *epiſt.* 17. *Si quid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide ſis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω | Vide *l.* 4. § 49. & *ſupr.* § 10. & *l.* 8. § 48.

§ 30. Ὁ τῆ ὕλῃ νῆς | Vide *ſupr.* § 21. & *l.* 6. § 1.

Τὰ χοῖρα δεῖ χρεοπόλιον ἔνεκεν | *ſupr.* § 16.

Τάπταξε, σωπήταξε | *ſupr.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κρεπτόδικα εἰς ὁμοίοτας | Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς ἀρεσκόντεξαι μίχει νῦν· θεοῖς, γρεῦσι | Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Αἱ

l. 7. *Zenon.* Stoici volunt, Deum mundi conditorem, χρείαν παιδὸς πεύδους, ἀναλίσκειν εἰς ἑαυτὸν τῶν ἄπαντα ὑσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννᾶν. Indè πεύδοτριβὰς illæ παλιγγενεσίας quarum meminit Marcus *l.* 11. § 1. quáque Philo *de mundo* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίας τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ἐντεῦθεν ἐπιφερομένου ἀφορμὴν λόγου, πάντων ἢ ἀπογινομένων, ἢ μὴ ἄλλων κατὰ μέρος, ἀπὸ ἴσου ἐπιδέως. Tatian. *adv. Græc.* c. 41. Ἐκπύρωσιν ἀπεδέξαντο καὶ ἡμεῖς λέγομεν· ἐγὼ δὲ οἰσάπαξ. Et latiùs, ὑχ ὡς οἱ Στωϊκοὶ δόγματίζουσι, κατὰ πυὰς κύκλων ἀπείρους γινομένων ἀεὶ καὶ ἀπογινομένων ἐξ αὐτῶν, ἐκ δεῦ τι χρήσιμον ἅπαξ ἢ δὶς μετ' ἐμὲ ἀνθρώπων πεπρεσβεμένον, καὶ εἰς τὸ παντελὲς διὰ μόνου τοῦ ἀνθρώπου τὴν σύστασιν ἔχειν, χάριν κείσεως. Cæterùm non Stoicis solis hoc placuit, sed & longè ante Stoicam disciplinam enata, Heraclito; qui ἀπορεῖσθαι τὸν κόσμον περὶ τῶν ἀπειράκις γενέσεων, ait auctore *l.* 9. Laertio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη | Non est assecutus Xylander, quid Marcus hic vellet, cum opinatus est id voluisse, quod Aristot. *eth. l.* 1. *c.* 2. & Plato *in Lachete*, non esse in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atq; constantiam, quæ est in scientiis & artibus. Etenim aliud est prorsus, quod hîc Marcus monet, nec semel aut iterum tantùm alibi inculcat; rationem nimirum artémque rationalem, (de qua *l.* 11. § 5. τέχνη ἢ τέχνη; ἀγαθὸν ἔχ.) esse ejusmodi facultates, quæ ibi iptis sufficiant, nec ullius rei extra se adminiculo opus habeant, vel ad opus suum exercendum, vel ad finem suum consequendum. Vide *l.* 4. § 40.

Κατορθώσεις | *rectæ effectiones.* Cic. *fin. lib.* 3. κατορθώματα Stoicis *rectè facta*; quibus oppenuntur σκολιὰ καὶ σκληρὰ, sive ut Pers. *Sat.* 3. *v.* 51. *curvi mores*, qui ad rectè rationis obrussam non sunt exacti. Casaub. ad Pers.

Τῷ ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ | de qua *l.* 4. § 51.

§ 15. Ἐπιτήδειον | *Homini, quà homo est, convenit.* Xyl. & Cas. malim, *ad hominem, quà homo est, pertinet*, sive *quod ad officium hominis spectat, quà homo est.* atque ità mox Cas. vertit, ὃ ἐπιτήδειον τῷ ἀνθρώπῳ. *ex eis esset, quæ ad hominem pertinerent.* Vide *ad l.* 7. § 7. Galenus *de optim. sect. cap.* 11. Ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις, καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιτήδειον. *Judicium istiusmodi ad Philosophos, non ad Medicos pertinet.*

Οὐκ ἔστ ἀπαιτήματα ἀνθρώπου | Epictet. *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπισκεπτέον σε τὸ ταμεῖον, ἵνα τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας. ἔστιν οὖν ποτ' ἀνδρὸς ὄζειν; ὅταν μὴ φυσικῶν δυνάμεων κρίνῃς· οὐχ ὅταν μὴ θύμιον κομιζόμενον, ἀλλ' ὅταν μὲ κρίνῃ· ὁ δὲ κύων, οὐχ ὅταν πίτυρα μὴ δυσπῇ, ἀλλ' ὅταν κὺ ἀγρίου· μή ποτ' οὖν ἔστω κὺ ἄνθρωπος δυσχερὴς ὄζειν, οὐχ ὁ μὴ δυναμένος λιπαρὸν πίνειν, ἢ ἀναδεδεμένας ἀπαλαμίδας· ἢ γὰρ σοῦς τοῦτο δυνάμεις παρὰ ἔχων ἐλήλυθε ἐκ τῆς φύσεως ἀλλ' ἀναλωλακὼς τὸ εὐχρώμων, τὸ πρόσω. τοῦτον σωπεδόντας ἐρέμβεν, εἰς ὅσα χρὴ ἐλήλυθεν ὑγιῆ, μὲ Δία, τὸν φύτευτ, ἢ τὸν τεθνηκότα· ἀλλ' ἐ ζῶντα συμβεβίνκα ἀπολέσαι τὰ ἴδια, ἢ τὰ παρ' ἄλλου, τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόδαιμον, καὶ τὸ πανδακρύον, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦτον γὰρ ὑδὲν ἧττον τῷ ἀνθρώπῳ ὄζει. [illegible] quæ sequuntur.

Τεθεμελιῶθαι | Vide *lib.* 8. § 8. Longin. *de sublim.* ὑδὲν ἀναίρχει μέγα ἢ τὸ καλαπερνῶν ὄζει μέγα, ἀλλ' ἀλῦπα, τιμαὶ, δόξαι, τυραννίδες καὶ ὅσα δὲ ἄλλα ἔχει πολὺ τὸ ἐξωθεν ἀφθαρτογενέμενα, ὡς ἂν τῷ γε φρονίμῳ δόξειν ἀγαθὰ ὑπερβάλλοντα, ὧν αὐτὸ τὸ ἀτυρρεγνῶν ἀγαθὸν ἢ βέβαιον. θαυμάζομεν γὰρ ἐκάστων αὐτὰ μᾶλλον καὶ διωκόμεθα ἔχειν, καὶ ἐλὰ μεγαλοψυχίαν ὑπερῆρται.

Καταξαίσθαι | Vide *l.* 8. § 39. omisit Xyl.

Οὐδὲ ἀπαιτητὸς ὢν | At cum primis inde dignus censetur, qui externa ista vel contempserit, & pro supervacaneis habuerit, vel honesti causa libens etiam à se abdicaverit. Epict. *enchir. c.* 15. Ἂν δέ τι παρὰ δόξαν σοι μὴ γένηται, ἀλλ' ἀναβάλῃ, πότε ἐ μόνον συμπόσιος ἔσῃ θεῶν ἔφη. ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ὅτου γὰ ποιῶν Διογένης, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεοῦ τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο. Sen. *epist.* 18. (ex Maron. *Æneid.* 8.)

Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo ——

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit. Socrates apud Laert. *l.* 2. & Xenoph. ἀπομνημ. *l.* 13. τὸν ἐλαχίστων δεόμενον, ἐγγύτατα εἶ θεῶν.

Ἐλαπποῦσθαι | Bona ista neutiquam esse, indè probat, quia tum bonus nequaquam esset, qui se istis ulla ex parte privaret; ab illis cohiberet: cùm boni ea sit ratio, ut quò majus amplúsq; eò etiam meliùs ac laudabilius sit. Eodem argumento adversus voluptatem depugnat Seneca *de vit. beat. c.* 10. *Voluptas nocet nimia: in virtute non est verendum, nè quid nimium sit. Non est bonum, quod magnitudine laborat sua.* Et adversus iram, *de ira l.* 1. *c.* 13. *Quæ habenda sunt in bonis, quò major, eò meliora & optabiliora sunt. Si justitia bonum est, nemo dicet meliorem futuram, si detractum ex ea fuerit: si fortitudo bonum est, nemo illam desiderabit ex aliqua parte deminuti. Ergò & ira, quo major hoc melior. quis enim ullius boni accessionem recusaverit? atqui augeri illam inutile est: ergò & esse non est bonum, quod incremento malum fit.*

Ἢ ἀφαιρεθῆναί τι τούτων ἀνίκητον | Omisit clausulam hanc Latinus interpres. mendum scripturæ subesse liquet. leg. ἢ ἀφαιρεθῆναι τι. Tam sustinere æquanimiter damna rerum istarum, quàm ab eis se continere, virtutis est. Hoc est, reliquis hoc etiam quod Apostolus de Hebræis fidelibus *c.* 10. *v.* 34.

Kal

Καὶ πῶς ἀρκτέον τῷ ὑποκρίνεσθαι ἑαυτῷ μὴ χαμερπῶς σχηματίζεσθαι. Itaque Joannes ὁ χρυσορρήμων *in epist. 1. ad Tiscss. orat. 3.* Εἰκότως τοῦτον μᾶλλον θαυμάζομεν τὸν ἐπιεικείᾳ ἐυχαείσας φέροντα, ἢ τὸν ἐκόντα διδόντα. Et *de statuis 1.* Τῷ γὰρ ἐλεημοσύνῃ δῶναι, τὸ τοιούτοις ἀπειπόντα συγχωρῆσαι (de Jobi damnis verba facit) ἐυχαριστῆσαι τῷ θεῷ, πολλῷ μείζον ἔστι. ὁ γὰρ ἂν δι' ἐλεημοσύνην δῷ τις, ἀλλὰ καὶ ἄλλον ἂν παρ' ἑτέρου ἁρπαγέντος ἐνέγκοιμι ῥᾳδίως, καὶ ταῦτα πολλῷ ἡμῖν φέρει τὸν καρπὸν, καὶ δοκιμωτέρους ἡ ποιεῖ, καὶ πλείονα σχέσιν τὸν μισθόν. Et inox: Τὸ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην, τὰ πάντα ἁφαρπαγέντα ῥᾳδίως ἐνέγκειν καὶ μετ' ἐυχαριστίας πολλῷ μείζον ἔστι.

§ 16. Οἷα ἐν πολλάκις φασλαδῆς] Clemens *Strom. l. 4.* Ὁ ἄνθρωπος, καὶ τύπωσιν ἐγγινομένου τῇ ψυχῇ, ὧν αἱρήσονται, χαρακτηρίζεται. Itaque Jeremias de Judæis *cap. 2. v. 5. Vanitatem sectando vani evaserunt.* Et Xyland. *in præfat. ad Marc. Apud sani judicii homines tanti unumquemque fieri, quanti sunt eæ res pretii, in quibus is operam suam industriamque ponit.*

Βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῆς φαντασίας ἡ ψυχή] Ità *l. 6. § 20.* μὴ βαφῆς. γίγνεται γάρ. Epictet. *l. 3. c. 3.* Οἷόν ἐστιν ἡ λευκὴ τὸ ὕδωρ, τοιοῦτον ἡ ψυχὴ ὃ ἡ αὐγὴ ἡ σχηματίσασα τὸ ὕδωρ, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι.

Ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ] Pii 2. Papæ dictum à Platina refertur: *Ut in mare flumina omnia; sic vitia in magnas aulas influere.* De aula itaque Papali Bern. *ad Eugen. lib. 4. Plures in eâ probavimus defecisse bonos, quàm profecisse malos.* Hinc Epigrammaticum cujusdam (nomen enim non succurrit) illud,

Paucos beavit aula; plures perdidit:
Sed hos quoque ipsos, quos beavit perdidit.

Licet tamen etiam in aula, inquit Marcus, bene vivere. licet in aula Neronis etiam piè & christianè. *Philip. c. 4. v. 22.* neque necessarium ideo prorsus, ut quod *l. 1.* Lucanus,

——*exeas aulâ,*
Qui velit esse pius.——

De se Julianus in aula agens *epist. 12.* Σώσασαν ἀλλήλους ἡ μὴ τῆς αὐλικῆς ὑποκρίσεως αὐτὴν, ἀλλὰ μὴ τῆς ἀλλήλοις εὐφημίσεως ἐλθοῦσαν. Vide *l. 1. § 17.* & *l. 8. § 9, 45.* Senec. *epist. 28. Bene vivere omni loco positum est. nam quid tam turbidum fieri potest quàm foruni? ibi quoque licet quietè vivere, si necesse sit.* & *epist. 55. Non multum ad tranquillitatem facit locus. animus est qui commendat omnia. Vidi ego in villa hilari & amœna mœstos: vidi in media solitudine occupatis similes.* & *epist. 104. Puta venisse te Athenas, puta Rhodum: elige arbitrio tuo civitatem: quid ad rem pertinet, quos ille mores habeant? tuos afferes.* & *epist. 51. Neminem Cauta*

pus esse frugi vetat. Sic ergò componendus est animus, ut ait Flaccus *l. 1. epist. 11.*

Ut quocunque loco fueris, vivisse libenter
Te dicas. ——

ut quocunque fueris, bene agere possis. Clemens *Strom. l. 1.* Ὡς ὁ μετὰ βίᾳ βίᾳ ὀρθῶς ζῇ βίῳ ἄπρακτος ἡ κὰ ἐν ἕξει ἔξεσιν.

Οὐ γὰρ ἔνεκεν ἔμεσον κατεσθίασας, οὐδὲ ἡ κατεσθίασας οὐδὲ τοῦτο φέρεται] Deest prioris membri clausula posterior, ità supplenda ἀλλ' ἕνεκεν ἔκρισις κατεσθίασας. [οὐδὲ τοῦτο κατεσθίασας] Vide *l. 6. § 16, 40.* & *l. 7. § 55.*

Ὅτι οὐδὲ κοινωνίαν γεγόναμεν πάλαι λέγεται] *L. 2. § 1.* & *l. 3. § 4.* & *l. 4. § 3.* Sic & *l. 11. § 18.* ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles *de rupt.* apud Stob. *tom. 2. tit. 67.* Ἅπαν τὸ ζῷον ἡμῶν ἕνεκεν οὐδὲ κοινωνίαν. *Sic enim mihi perspicere videor, ità natos esse nos, ut inter omnes esset societas quædam, major autem, ut quisque proximè accederet: itaque cives potiores sunt quàm peregrini, & propinqui quàm alieni.* Cicer. *de amic.* Vide *l. 9. § 7.* Basil. Cæs. an Eustath. Sebast. *regul. prolixior. ad quæst. 3.* Τίς ἐκ οἶδεν, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐγκρατικὸν, καὶ ἄγριον; εἰδὼν γὰρ ἕκαστος ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χρῆζειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω τῆς κρείττονος] Vide *infr. § 30.* & *l. 6. § 23.* & *l. 7. § 55.* & *l. 11. § 18.*

Κρείττων γὰρ μὴν ἀμφοῖν ὁ ἄψυχος] Ex Chrysippo Laert. *l. 7.* Τὸ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον. Plutarch. item *de Iid. & Osir.* Μηδὲν ἄψυχον ἐμψύχου, μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον. ità enim legendum, contrà planè quàm ibi in vulgatis habetur, ἔμψυχον ἄψυχου. Hinc Aug. *de discib. animi, contr. Manich. c. 3. & 4. Musicæ animam Solis Lunæque Lucii; Musicam* ipsam hac ratione *Solis* ipsi *Lunæque* præferre videtur.

Τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικὰ] Plato *Timæo.* Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νῦν ἔχοντος ὅλου ὅλου κάλλιον. Dionys. *de divin. nomin. c. 5.* πᾶν ὄντων μᾶλλον τὰ ζῶντα. πᾶν δὲ ὅσα ζῇ, τὰ αἰσθητικὰ καὶ τούτων τὰ λογικὰ ὑπερέχοντα.

§ 17. Τὰ τε ἀδύνατα διδόναι, μανικὸν] *Lib. 6. § 50.* ἀδυνάτου ἐκ ἔρχεται. Pindar. *Nem. od. 11.*

Ἀνεφίκτων ἐρώτων ἐξυπτιάζει μανίαι.

Et *od. 8.*

—— καιρῶν ἐλπίδων χαυνὸν τέλος.

Gorgias. *apolog. pro Palamed.* Μανίαν γὰρ ἔστιν ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις. Epictet. *lib. 3. c. 24.* Τὰ μὲν δυνατὰ ἐρίσθαι, ἀνδρεικοῦσθαι καὶ ἀληθινὸν, ξένε, στωμαχώντας. Bias etiam apud Laert. *l. 1.* Νόσου ψυχῆς, τὸ πρὸ ἀδυνάτου ἐρᾶν. Plut. *de tranq.* ἔτι ἄλλα πάντα εὐθυμίας κωλύει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι πρὸς τὴν ὑποκειμένην δύναμιν, ὀρεκτικῇ, θυμῷ ἰσχυρῷ, ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένῳ τῆς ἀληθινῆς

ἐλπίδων, ἔτ' ἀνυστάζουσας, αἰκιζόμενοι καὶ πάσχοντες, ἀλλὰ μὲν οὖν αὐτῆς ἀδιαπειρίας. ὧδε γὰρ ἐπεξιόντων τῷ ἀφύκτῳ βυλόμενοι, καὶ τῷ βοὶ λαγὼ κυνηγετοῦν, λυσιτελὲς ἔζην· ὧδε τοῖς ἀγῶσι καὶ ἀγῶνας μὴ λαμβάνουσι, μηδὲ οἵτ' ἀμύνων ἐναντίους μαχησομένοις, ἀλλ' ἀδιαπειρία καὶ μαχησία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. Vide *l.* 7. § 4.

Ἀδυνάτου ἦ τὸ τοὺς φαύλους μὴ ποιεῖσθαι τοὺς ποιεῖν | Ità *l.* 11. § 18. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικὸν ἀδυνάτων γὰρ ἐρίεται. Vide & *infr.* § 28. & *l.* 9. § 42. & *l.* 12. § 16.

§ 18. Οὐκοῦν ὧδε συμβαίνει, ὃ ἐγὼ ἐκεῖνο πρώτων φέρειν αὐτῷ | Transponendas opinor voculas duas; ὃ ἐγὼ ἐκεῖνο φέρειν πρώτων αὐτῷ. Vel immutandas potiùs, ut sic legatur; ὃ ἐγὼ ἐκείνῳ πρώτων φέρειν αὐτό. *nihil homini cuiquam contingit, quod ipsum is non natus sit ferre.* id est, quod non à natura habeat, ut ferre possit. neq; enim interpretibus assentior, alteri, qui ad naturæ destinationem; alteri, qui ad ordinarios in rerum natura eventus refert: cùm ad ferendi potestatem à natura tributam respexisse Marcum subsequentia doceant, quibus alios eadem pertulisse monet, vel per ignorantiam, vel per ostentationem. Vide *l.* 8. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἥτις ἀγνοῶν | Sive rei ipsius ignarus. neque enim nondum rescita quenquam movere possunt infortunia etiam gravissima. Hinc Euripidis illud *Antiopâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 99.

Φεύγω δ' ὃ πόλεως κἀπὸ τῶν ἐμῶν δόμων.
Τὸ μὲν γὰρ εἰδέναι γ' ὀδυνηρὸν ἦν πάρα·
Νοσοῦντα δ' ἐς τὰ πρῶτα δ' ἐσ τροχὸν ἀγωνία.

• *Intellige quæ patior: haud leve hoc malum.* • *Quædam est voluptas obstupescere à sensu mali; Interque damna quæstus ignorantia est.* Gret.

Sive etiam rei naturam non intelligens, nunquid indè possit ipsi mali vel molesti saltem obtingere. Ità Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖοι ἦ φαίνονται καὶ οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 4. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν πόλεμον; οἱ δρυφόροι, φασὶ, καὶ οἱ ἀμφὶ αὐτὸν, καὶ οἱ ἵπποι πρῶτον, καὶ οἱ ἀκοντισταὶ πρὸ αὐτῶν. ἀλλὰ τί ἐστι, ἐὰν σοὶ δόξῃ μεγαλοφυὴς εἶναι; ἆρα οἱ δρυφόροι τότε ἐπιπεσοῦνται, ἢ ὅτι ἂν αἰδέσῃ τοῦτο τὸ σοὶ δόξαν; ἆρα ἐν οἷς δρυφόροις τις ἀναπίπτει, καὶ ὅτι μαχαίρᾳ ἔχων, ἐπ' αὐτὸ ἦ τοῦτο ἐπορεύθη ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἵνα ἀναιρεθῇ διά τινα αἰσχύνην, καὶ ζωθεὶς ἐπ' ἄλλα πολλὰ αὐτὸ εὐκόλως. μὴ φοβεῖται τοὺς δρυφόρους; ἄλλο γὰρ ἐστὶ, δι' ὃ φοβερὰ εἶναι ἐν δίκῃ μὴτ' ἀποθανεῖν, μήτε ζῶν ἄλλων ἕνεκα ἀπιέναι, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, ἐπεσήχθαι αὐτῷ, τί πολλὰ μὲν διαλεχθῆναι περὶ τούτων; ἄδιον. Indè Sen. *epist.* 36. ubi submonuerat, *nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem,* subjungit, *Esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, quam stultitia præducit.*

Ἵνα διαδοκιμάσῃ μεγαλοφυΐαν | Senec. *epist.* 78. *Athletæ quantum plagarum ore, quantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate. nec tantùm quia pugnant, ista patiuntur, sed ut pugnent. exercitatio ipsa torosum est.* Tertull. *ad Martyr. epist.* c. 4. *Timebit forsan vero gladium gravem, & crucem excelsam, & rabiem bestiarum, & summam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed Spiritus contrà pœnas sibi & carni, acerba licèt ista, à multis tamen æquo animo accepta, imò & ultrò appetita, famæ & gloriæ causâ, nec à viris tantùm sed etiam à fœminis. Lucretia vim stupri passa, cultrum sibi adegit in conspectu propinquorum, ut gloriam castitati suæ faceret. Mutius manum suam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet. Minas faciunt Philosophi: Heraclitus, qui se bubulo stercore oblitum exussit: item Empedocles, qui in ignes Ætnæi montis desiliit; & Peregrinus, qui non olim se rogo immisit: cùm fœminæ quoque contempserint ignes. Dido cùm post virum dilectissimum nubere cogeretur: item Asdrubalis uxor, quæ jam ardente Carthagine, ne maritum suum supplicem Scipionis videret, cum filiis in incendium patriæ devolavit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginiensibus, cùm se unum pro multis captivis Carthaginiensibus compensari nollet, maluit hostibus reddi, & in area genus stipatus, undique extrinsecus clavis transfixus, tot cruces sensit. bestias fœmina libens apperiit, & utique horridiores, aspides serpentes, taurò vel ursò, quas Cleopatræ immisit sibi, nè in manus inimici perveniret. Sed mortis metus non tantus est, quantus tormentorum. Itaque cessit carnifici meretrix Atheniensis, quæ conscia conjurationis, cùm propterea torqueretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & novissimè linguam suam comestam in faciem tyranni exuit; ut nihil agere se scirent tormenta, & si ultra perseverarent. Apud Lacedæmonios ante aram nobilet quique adolescentes flagellis affligentur, astantibus parentibus, & propinquis, & uti perseverent adhortantibus. ornamentum enim & gloria deputabitur, majore quidem titulo, si anima potiùs cesserit plagis, quàm corpus. Omitto nunc gloriæ causam. eadem omnia sævitiæ & cruciatûs certamina jam apud homines affectatio quoque & morbus quidam animi evulcavit. quot otiosas affectatio armorum ad gladium locat? certe ad feras ipsas affectatione descendunt; & de morsibus & de cicatricibus formosiores sibi videntur. jam & ad ignes quidam se autoraverunt, ut certum spatium in tunicæ ardente confiterent. alii inter venatorum taureas fœpulis patientissimis inambulaverunt.* In eandem sententiam multa habet, & ex istis quædam repetita, in *apologet. c.* 50.

Εὐτυχεῖ | *Fortiter, constanter perfert.* Plut. *Lycurgo*: Οὔτε γὰρ φόβον ὅτε θυμὸν ἐγίνεσθαι πλουτοῦσιν τοῖς ὑπὸ διακειμένοις ἀπὸ ὄζειν, ἀλλ' εὐτυχὴς φέρηται μετ' ἐλπίδος καὶ θείους. Idem in

Publicol. de Horatio in Capitolii dedicatione, etiam *filii morte nunciatâ, perſiſtente*: Θαυμαστὸν ὁ ἀνὴρ τῆς ἐνεργείας. Vide *ad l.* 6. § 10.

Δεινὸν ἦν ἄγαμαι καὶ ἀφόβους ἐμπεσεῖσθαι εἰς ἀγῶνας | Senec. *epiſt.* 76. *Concupita vulgò & formidata, inconſulto impetu plerique calcaverunt. Incautus eſt qui flammis imponeret manum; cujus riſum non interrumperet tortor.* (ſervus in domini ultionem Aſdrubalis interfector, de quo Val. Max. *memor. lib.* 3. *c.* 8. Juſtin. *hiſt. lib.* 44. Liv. *hiſt. lib.* 21. & rurſus Senec. *epiſt.* 76.) *qui in funere liberorum lacrymam non mitteret; qui mortiſ intrepidus occurreret. amor, ira, cupiditas, pericula depoposcerunt. Quòd ſi hoc poteſt brevis obſtinatio animi aliquo ſtimulo excitata; quantò magis virtus, quæ non ex impetu, nec ſubitò ſed æqualiter valet,* cui *perpetuum robur eſt?* quem & ex *epiſt.* 36. *ſuprà* adductum vide ſis: & ex *epiſt.* 4. *ad lib.* 12. § 34. Tertull. *ad martyr. c.* 4. *Igitur ſi tantum terrenæ gloriæ licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, beſtias, tormenta contemnant ſub præmio laudis humanæ; poſſum dicere, modicæ ſunt iſtæ paſſiones ad conſecutionem gloriæ cæleſtis, & divinæ mercedis. Tanti vitreum? quanti verum margaritum? quis non libentiſſimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alio pro falſo? Hæc nos ſine cauſſa Dominus in ſeculum admiſit, ſed ad nos, & nunc exhortandos, & in illo die confundendos, ſi reformidaverimus pati pro veritate in ſalutem, quæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem.*

§. 19. Τὰ περίγραφα | Idem *ſupr. lib.* 4. § 3. & *infr. l.* 11. § 16.

Οὐδὲ φόβος, οὐδὲ κίνησις | Idem *lib.* 6. § 49. & *l.* 7. § 15. & *l.* 11. § 11, 16.

Οἷον ἐν κεφαλαίῳ | Hoc eſt quod ſuprà ſæpiùs, in opinione judicióque noſtro eorum ſitum eſſe. *l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9. & *l.* 4. § 3, 7. & *l.* 8. § 47. & *l.* 11. § 16.

§. 20. Εὖ ποιητέον καὶ ἀνεκτέον | *Infr.* § 33. ἀνθρώπους ἓν εὖ ποιῶν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. *Charitas vera eſt, amare quos toleras, tolerare quos amas.* Gregor. Rom. *in Job. lib.* 10. *c.* 5. & *in Evang. hom.* 35. Epict. *l.* 3. *c.* 13. Εἶεν πάσχω τι ἀνεχόμενος· ἀνέχεσθαι ὅτου αὐτοῦ ἀφέλει καὶ μὴ κατεξέρα αὐτῷ τὸ σωτῆ φλέσμα. Iſocrat. *Panathen.* Τὰς φρενοῦσας καὶ δικαίως ὁμιλεῖν τοῖς ἀεὶ πλησίον, καὶ τοῖς μὲ ἓν ἄλλων ἀνδρὶ καὶ βαρυτέρας ἐυκόλως καὶ ῥᾳδίως φέρειν· σφᾶς δ' αὐτοὺς, ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους καὶ μετριωτέρους τοῖς σώμασι παρέχεσθαι.

Καθ' ὅσον ἡ ἐπίσασις | Ità *l.* 8. § 41. ὁρμήσαντα ἔργματα ἐπίσασις· & *lib.* 11. § 9. οἱ ἐπίσασιν.

Ἐν τῇ ἀδιαφόρων | Vide *l.* 6. § 32. & *l.* 8. § 56.

Ἐνέργεια μὲν τοῦ ἀμπελιδίου | Vide *lib.* 8. § 32.

Ὁρμὴ καὶ διάθεσις ἐ μόνον ἡμετέρα ἐμπόδια | Vide *l.* 8. § 41. & *l.* 10. § 33.

Διὰ τίνα ὑπόκρισιν | De qua *lib.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50.

Καὶ τίνα ἀπειθοῦσιν | De qua *ibidem.*

Πεισθέντες ὁ καὶ μὴ θέντες | Ità Plut. *de tranquill.* Ἔξεσι γὰρ μεθιέναι τὴν τύχην ἐν τῇ ἀβελτηρίᾳ. Ἐν τὰ ἔμπροσθεν | *Ad ea quæ præceſſerunt.* Xyl. haud ſatis commodè. *ad illud quod intendit.* Caſ. ex mente forſan Marci, ſed non ad ſenſum vocabuli. malim, *ad id quod eſt potius.* Vide *ad l.* 3. § 1.

Πρὸς ἔργα γίνεται τὰ τῆς ἔργα ἐμποδικόν | Ità Paulus *ad Philipp. c.* 1. *v.* 12, 13. Τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τῆς εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, &c. eleganter autem Marcus, illud ait ad opus noſtrum cum primis eſſe conducibile, quod opus ipſum impedit, illud ad viam perficiendam conferre cum primis, quod in via nobis obſiſtit. hoc enim τὸ πρὸς ἔργα & πρὸ ὁδοῦ ſignificat: uti multis exemplis docent Budæus in *Comment.* & Dunæus noſter *ad Demoſth. de pace*, quæ ab illis petas licet. Indè Heſiod. *l.* 2.

Ἥδε ἓν προτέρου μὲν ὁδὸς, πρότερος ὁ κ' ἔργου.

Antrorſum & confert ad iter, confert ad opuſque.

Gregor. Naz. *in Cyprian.* Οἶδε γὰρ καὶ διὰ τῆς ἐναντίων τὰ ἐναντία οἰκονομεῖσθαι, ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμάζηται.

§ 21. Τὸ Κρήσιον πῶμα | Diogenes [perperam Diotogenes in excuſis] Pythagoricus *de regno*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 48. Δεῖ γὰρ τὸ ἄρειον τοῦ ἀείου ἡμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγαμοσῶν τοῦ τὰ ἀγαμοσῶν. Τὸ πᾶν κρατοῦσιν καὶ πάντα διοικεῖν | numen ſcil. τὸ τῶν κόσμων διοικοῦν. *l.* 2. § 4. & *l.* 6. § 5. ὁ διοικῶν λόγος. & § 42. ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. & *infr.* § 32. ὁ οἰκονομῶν τὸ πᾶν: quod Senec. *epiſt.* 71. *cuncta temperans Deus.* Manil. *l.* 2.

Infuſumque Deum cœlo terriſque fretoque,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem.

Τῶν ἐν σοὶ τὸ κρεῖσσον πῶμα | quod *ſuprà lib.* 3. § 9. Τὸ κρατοῦν καὶ διοικοῦν ἐν σοὶ. & *lib.* 6. § 16. ἡ τῆς ἰδίας δαιμονίας αἰδὼς καὶ πρᾳότης. & *lib.* 12. § 1. μόνον δὲ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον πάσης. & *lib.* 7. § 55. ἡ νοερὰ ἐλλὴν σεμνοτέρων, καὶ μὴ κρατεῖσθαι. Cicer. *de repub. l.* 6. in *ſomn. Deum te ſcire eſſe. Siquidem Deus eſt, qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui prævidet, qui tam regit & moderatur, & movet id corpus, cui præpoſitus eſt, quam hunc mundum princeps ille Deus: & ut ipſum mundum ex quadam parte mortalem Deus æternus, ſic fragile corpus animus ſempiternus, movet.* Senec. *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illic materia, id nobis corpus eſt. Serviamus ergò deteriora melioribus.*

melioribus. Isocrat. *ad Demonic.* § 33. Μέγιστον γὰρ ἐν ἁπάσῃ, νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Τὸ ἐκείνῳ ἐμφυὲς | Quod *l.* 12. § 1. Τὸ ἐν σοὶ θεῖον. & *l.* 6. § 3. vice versâ, τὸ τῇ ψυχῇ ὁμόφυὲς, *Deum.* Τὸ γὰρ καὶ ἡμῶν ἐσμέν. Aratus in *phaenom.* ab Apostolo laudatus, *Act.* c. 17. v. 28. secundùm partem nimirum meliorem nostri.

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον | Ità *l.* 7. § 55. πάντα γὰρ χρηστὰ πᾶσιν ἐκείνοις. *aliis omnibus utitur*: sc etiam *l.* 3. § 1. τῷ ἑαυτῷ χρῆσθαι. Epictet. *dissert.* *l.* 1. c. 1. Τῶν ἄλλων ζῴων, ὅσα μόνα εὑρίσκει αὐτὰ αὑτῶν αἴσθησιν δεομένην καὶ τοιούτων πρὸς ταῦτα φαντασιακὴν, ἡ τοιούτων μὲν οὐ δεομένην, ἡ δὲ τὸν μὲν χρείαν ἔχοντα, τὸν δὲ οὐκ ἔχοντα τὸ διακρῖναι τὰ χρήσιμα. —— αὐτὴ ἐν αὑτῇ θεωρεῖ τις αὐτήν; ἢ δηλαδὴ. ἀλλ' ὅταν μὲν ἀπηγορεύσῃ τῷ ἑταίρῳ λέγειν, τοῦτο τὸ χρηστὸν, ἡ χρήσιμον ἐρεῖ πότερον ἢ χρηστὸν τῷ ἑταίρῳ, ἢ οὐ χρηστὸν, ἢ χρήσιμον ἢ οὐκ ἐρεῖ· καὶ δεῖ ἡμᾶς μελέτης οὐσούτου ἢ μικρᾶς. πότερον δὲ φύσεον ἦν ἢ διδακτέον, οὐκ ἐρεῖ. πῶς ἔν ἐρεῖ; ἢ καὶ αὐτῷ θεωρῶσα, καὶ τἆλλα πάντα. αὕτη δ' ἔστι τίς; ἢ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὐτὴν καταυοήσασα παρείληφεν, τίς τε ὅτι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία ἐστὶ ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἀπέφασε. τί γὰρ ὅτιν ἄλλο τὸ λέγειν, ὅ, τι χρυσὸς καλόν ὅτι; αὐτὸ γὰρ ἃ λέγει. σῦλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις τῆς φαντασίας. τί ἄλλο, τὸ μουσικὸν, γεωμετρικὸν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακρίνον, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῶν καὶ τοὺ καιροὺς ἐξηγούμενον; οὐδὲν ἄλλο. ὥστε ἦν ἦν ἄξιον, τὸ κρῖναν ἁπάντων καὶ κινοῦσαν εἰ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὸν χρῆσιν τὸν ὀρθὸν τῆς φαντασίας. τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Idem *l.* 2. c. 23. Ἀνδρωνα, μήτε ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνήμων τῶν κρειττόνων· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ἐφ' ἡμῖν καὶ ἀκίνων, ὡς νὴ Δία, ὑπὲρ αὐτῶν ζῆν. καὶ τῶν σωθῆναι θεὸς αὐτὸ, ὑπὲρ πατρῶν ξενίων, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαρίστει τῷ δεῖν. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δίδωκε κρῖναι τῶν ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιζόμενον. τί γάρ ὅτιν τὸ ὑποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστου τούτων τῶν δυνάμεων, πόση τις ἀξία δεῖν αὐτῶν; μήτι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μήτι τῆς ὀρεκτικῆς πρὸς ἡμᾶς λεγούσης τι δεῖ ἐμοῦ; μήτι τῆς ἀνεκτικῆς; —— ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ σῦλαι τεταγμέναι εἰσὶν ὑπηρετοῦν τῇ χρήσει τῶν φαντασιῶν. —— πῶς ἔν δύναιτ' τις ἄλλη δύναμις κρίσιν ἔχειν ταύτης, ἢ καὶ τῶν λοιπῶν διακόνους χρῆται καὶ δοκιμάζει αὐτὰ ἕκαστα; τίς δὲ ἐκείνων οὗτος τίς ὅτιν αὖτη καὶ πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οὗτος, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ὅτιν ἡ μνείσασα καὶ ἐλέησε τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ ἀφ' ὧν ἃ δεῖ ἀποχέρωσα, τίς ἦ θεωρήσασα; ἡ ὀρεκτική; ὡ. ἀλλ' ἡ θεωρητική. τίς τὰ ὦτα ἔπηκλείσασα καὶ ἀνοίξασα; —— οὐκ ἄλλη ἡ θεωρητικὴ δύναμις, —— πότερον εὐπεῖν ἄμεινον, ἢ σωπῆσαι, καὶ ὅτως ἄμεινον ἢ ἀκούειν, καὶ τὸν ἀκούειν ἢ ἀκούειν, καὶ τὸν χρεὼν ἀκούειν, καὶ τὸν χρεὼν ἀκούειν, καὶ τῷ χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ θεωρητική; καὶ δύναται τὸ διακρῖναι χρεὼν ἦν διακρῖναι; ὁ ἵππος τῷ ἱππεῖ; ἢ ὁ κύων τῷ κυνηγῷ; ἢ τὸ ὄργανον τῷ κιθαρίζειν; ἢ οὐ χειρότερα τῆς βασιλίσσης; τί δὲ τὸ χρώμενον; θεωρεῖ. τί δὲ ἐπιτηδεῖται πλέον; θεωρεῖ τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δὲ ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κρημνῷ; θεωρεῖ. ὅτι τούτῳ τί ἰσχυρότερον ἀνθρώπου δεῖ; καὶ πῶς οἷόν τε τῷ ἀκολούθῳ τὸ κολουόμενα;

Ὁ σὸς βίος ὑπὲρ τούτου διοικῆται | Vide de his plura apud Epictetum loco superiùs allato.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει ὠφέλιμος | Habes his gemina, *infrà* § 35. *lib.* 6. § 44, 54. *lib.* 8. § 55. & *l.* 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. τί γὰρ παρεγράμμενον | Mutila esse hæc, res ipsa clamat. olim opinabar deesse negativam, εἰ δὲ ἡ πόλις ἐ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν· eo motus, quòd *infrà* dicitur § 35. τίς δὲ βλάπτει τοὺ κοινοῦ; tanquam communitas ipsa lædi non posset. Jam sententiam muto, & postrema sic suppleo, οὐκ ὀργιστέον τῷ β.τ.π. [δικητέον δὲ] sive, [ἀλλὰ δικαίως] τί τὸ παρεγράμμενον. quomodo *l.* 7. § 2. ἐσμὲν ἴσα τοῖς παρεγράμμενον. & *l.* 11. § 13. καὶ τούτῳ αὐτῷ ἑτοιμῶς τὸ παρεγράμμενον δέξει. ut dicat, etiamsi detur lædi civitatem, tamen non esse lædenti succensendum, sed citra iracundiam commonstrandum errorem. De Demonacte Lucian. Τῶν μὲν ἀμυήτων καταφρονεῖται. τοῖς δὲ ἀμυήτοις συναγωνιᾷ. καὶ τὸ παράδειγμα ἔδοξε δεῖν ἐκ τῶν ἡμετέρων λαμβάνειν, τοῦ μὲν νοσοῦντος ἐ ὠμόν, ὀργὴν δὲ οὐκ ἔχοντος καὶ νοσοῦντας ἐ χαλεπόν. Euripid. *Bellerophont.* Suidâ laudante;

—— τὸ μὲν νοσοῦντι συμφορᾶς κακόν.

Senec. *de constant. sap.* c. 13. *Quis phrenetico medicus irascitur? quis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta, in malam partem accipit? hunc affectum adversùs omnes habet sapiens, quem adversùs ægros suos medicus: quorum nec obscœna, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens omnes hos qui togati purpuratique incedunt, valentes coloratósque, malè sanos esse: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. itaque nè succenset quidem, siquid in morbo petulantiùs ausi sunt adversùs medentem.* Idemque *de irâ l.* 1. *c.* 15. *Corrigendus est itaque qui peccat, & admonitione, & vi, & mollior, & asperè: meliorque tam sibi quàm aliis faciendus, non sine castigatione, sed sine irâ. quis enim, cui medetur, irascitur? & ibid. l.* 2. *c.* 9. *Non est irascendum erroribus. quidenim, si quis irascatur in tenebris parum vestigia certa ponentibus? quid siquis surdis, imperia non exaudientibus? quid si pueris? quid infirmis valetudinis qui ægrotant, senescunt, fatigantur? hæc conditione nati sumus*

sumus, animalia obnoxia non paucioribus animi quàm corporis morbis. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ τάχος τῆς φθορᾶς | τῶ χρόνω, καθάπερ ῥεύματος, ἴσως φθειρόντος. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4, 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν ἀλλυσιδι φύσει | Vide *ad l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

— *quod adest memento*
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis una, non sine montium
Clamore, vicinæque sylvæ,
Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. —

Ἐν συνεχεῖ μεταβολαῖς | Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 11. § 35. πάντα ἀλλοιοῦται.

Ἐν μονίμοις τροπαῖς | *l.* 8. § 6. πάντα τροπαί.

Οὐδὲν ἑστὼς | ità *infr.* § 33. συμπαθλιπτα καὶ ἄχ ἑστῶτα. Naso *Metamorph. l.* 15.

——*nihil est toto quod perstet in orbe:*
Cuncta fluunt.——

Augustinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus nostris, & in omni prorsus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præsens quæro, nihil stat. quod dixi jam, non est, quod dicturus sum, nondum est.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ οὐδέποτ' ὄν, αἰεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. de *E I. Delph.* Ἡμῶν μὲν γὰρ ὄντως τῶ ἓν μέτεστιν οὐδέν, ἀλλὰ πᾶσα δυνατὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἡμυδρόν φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὐτῆς· ἂν δ' τὶς διάνοιαν ἐφάψεσθαι βουλόμενος, ἀπολείπει βυλόμενον, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ φέρεσθαι δοκοῦσα ὕδατος τῆ πάλιν εἰς ταὐτὸ καὶ σωζειν διαῤῥέον ἀπέλλυσι τὸ ἀντιλαμβανόμενον, ὕτω καὶ παθημάτων μεταβαλλόντων ἐνδοῦ τὸν ἄγαν ἐνδεχεται ὁ λόγος ἀκριβολογεῖσθαι, τῆ μὲν εἰς τὸ γενόμενον αὐτῆ, τῆ δ' εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβεῖν μένοντος, οὐδ' ὄντος ὄντως δυνάμενον. Et mox: Μένει δ' οὐδὲν, οὐδ' ἔστιν ἕν, ἀλλὰ γιγόμεθα πολλοὶ ἀεὶ ἓν φάντασμα καὶ κοινὸν ἀμαυρὸν, ἄλλης ἀπολαυομένης καὶ ὀλισθαινούσης. Aliâ ratione Basil. Cæs. *orat.* 12. & Simeon *Cancellar. orat.* 21. ὅτε τὰ δίξια καὶ ἀπιστόδοξα τοῖς πολλοῖς, τὸ ἑστὼς καὶ μόνιμον ἔχει, ὅτε σὺ ἀπεισαπτὰ καὶ ἀπαγγμάτων καὶ χαπῶν παρὰ ἡδονῆς· ἀλλὰ πάντα σάλῳ γὰρ καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀδοκήτοις ὑπόκειται. & quæ sequuntur.

Οὐδὲν ἑστὼς, καὶ τὸ παρεσγὼς. τὸ δ' ἄπειρον | Vitiosa interpunctio, quæ & Xylandrum in fraudem induxit. leg. οὐδὲν ἑστὼς καὶ τὸ παρεσγὼς τόδε ἄπειρον, &c. Consule versionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὦ, πάντα ἀναφαίζεται | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 12. § 32.

Πᾶς ὁ μωρὸς, ὁ ἐν τύφοις φυσιώμενος, ἢ καυχώμενος | Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum autem stultitiam icone pulcherrimâ depingit nobis Dion. Chrysost. *orat.* 67. Εἶπε δή τινὶ τῶν ἀνθρώπων, εἰ ζην ἐθέλοις τὸν αὐτὸν σταδιον, ὃς αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεται καὶ μεγαλαυχεῖται βεβαιότερος δὴ γιγνομένης, λυπεῖσθαι τε καὶ ὀργῆς παυσόμενον, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γένηται ὁ πολὺ γε ἂν εἴη τῆ Μαγνήτι σοφώτερος. τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὴ λυπεῖτ' ἄν, ὅτε δὲ χαίροι· ἐφ' ᾧ μὴ ἐπιδὴν ἴδοι τὸν σταδιον τὸν ἐναγώνιον πάνυ μακρὸν, ἢ τι κυπαρίσσινον, καὶ ἢ ἐν τοῖς τείχεσι πύργον ἐφ' ὃν μείζω, ἧττον ὅπ χαίροι ἄν, ὡς αὐτὸς ἐξαπίνης γεγονὼς τῶν Ἀλωαδῶν ἵππος· καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα βαδίζοι ἄν, καὶ εἰς τὸ διάστεμα, καὶ παταχόσε τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πλεῖστον βλέποιτο ἄν· ἐφ' ᾧ ἡ πλήθουσα ἀγορὰν ἀγοροῖτ' ἂν συνδραμοῦσα αὐτῆ μᾶλλον, καὶ ἀναχωροῖμ. τὰς δὲ μισημερίας, αἰσχυνοίτ' ἂν ἐφθόνου ἀνθρώπῳ τινὶ, καὶ ἔνδον μόνοι ἂν ἐγλεισαίμεθα, ἐπειδὴ ἐν ποσὶ βλέπειν τὸν σταδιον παρῆ. ἐπὶ δείλαιν ἢ ἀναλαμβάνοι αὐτὸν, καὶ γαυρότερος φαίνοιτο ἂν ἐπὶ ἐφ' ᾧ ἐπιέρχεται. πάνυ μοι δοκεῖς ἄτοπον διάθεσιν, καὶ ἄνθρακα παλαιὸν ἠλίθιον. ἐμοῦ ὁ τῆ δόξη ἐφεστὼς, οὐδὲν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἄν, πλοίῳ μεταβαλὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλοιτο· καί τοι, οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τετραγωνίαις ὥραις ποιῶν, ἀλλὰ καὶ δείλης, καὶ ἕωθεν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύοντ μὴ δυσχέρανον ἄνθρωπον εἶναι. νυνὶ μὲν ἐφεύρομεν καὶ πετόμενον ὑψηλότερον ἢ νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυρήσαντες αὐτόν τινες καὶ ἐπαινέσαντες, νυνὶ δ' συστελλόμενον καὶ ταπεινόμενον· πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς ἴωσιν λαμβανούσης, ἐμοὶ δοκεῖ, ἢ τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μέτεχεις | Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec. *epist.* 91. *Quota pars omnium sumus?*

Βεβαιὸν καὶ ἀκριβεῖον δόγμα | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. 48. & *l.* 11. § 18. ἀκριβεῖς ὁ ἀνθρώπου βίος. Diodor. Sicul. *histor. l.* 1. Πάντες δὲ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀδένειαν, βιῶσι μὲν ἀκριβεῖόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, τετελευτήκασι δὲ πολὺ τὸν ὕστερον χρόνον. Aristid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχὺς, καὶ ὁ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀεὶ δὴ λόγον. ἀλλ' ἐάν τε Ἀργανθώνιον ἐάν τε Τίθωνον λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τὰς τρεῖς ἡλικίας διαγήσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντες τύτες χρόνης σωθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὂν τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ | Xyl. legisse videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius quis adversum me.* Verum lectionem receptam solicitare nihil est necesse; *Peccat quidpiam alius adversus me.* Ego, siquid esset mutandum, legerem potius;

tiùs; Ἄλλος ἁμαρτάνει. τί εἰς ἐμέ; *Peccat alius. quid hoc ad me? ipse viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί οὖν σοι μέλει τοῦτο ἢ τὸν ἀλλοτρίων; ὑκ ἐκείνου ἁμάρτημα; πῶς γὰρ ἔ; Δώσατο δ' ἄλλῳ μὴ εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλῳ δὲ κακόν; ἔ, τί ἂν ἀγωνιᾷς περὶ τῶν ἀλλοτρίων;

Ὄψεται | *Viderit ipse.* αὐτὸ μελήσει. quasi dicat, Quid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naso *Art. l.* 1.

Viderit Atrides, —— q. d. nihil ad me.

causſam ipse ſuam tueatur. & *l.* 3.

Videris utilitas. —— q. d. utilitatem ipse nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἰδίαν ἔχει διάνοιαν | *supr.* § 3. Ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχειν.

Ἐγὼ νῦν ἔχω ὅ με δεῖ νῦν ἔχειν | Hoc Argumento compeſcit ſuos rex pius à viro nequam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite iſtum: Ipſe enim maledixit, quia id Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 34.

Καὶ περῶσιν, ὅ μα νὴ περήσειν | Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ ἧ ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνος μὲν ποιήσει τὰ φαινόμενα αὐτοῖς ἡμεῖς ἧ ὀφείλομεν ἕκαστον καθ' φύσιν ἔχομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ità cogita, quod ex homine periculum ſit; ut cogites, quod ſit hominis officium. alterum intueaſtis, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium læteris, moveaſtis incommodis: & memineris quæ præſtare debeas, quæ cavere.* Verùm iſta non ad Stoicam amuſſim exacta prorſus.

§ 26. Τοῦ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ ἡδονῆς ἢ τραχείας ἀνάσσεως | i. e. *à voluptate vel dolore.* eâdem periphraſis *ſuprà l.* 4. § 3. λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. σκέψαι αὐτὸ καταμάθε. τραχὺς κινεῖ τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἄν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἢ δύσις ἡνοιγμένη ἐν λυσιτελῇ φέρει. Senec. *de beat. c.* 15. *Quomodo hic poteſt Deo parere, & quicquid evenit bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum bonus interpres, ſi ad doloris voluptatumque punctiunculas concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγχεισάτω | *Nè admittat perſuaſiones.* Xyl. tanquam ſi de principalis partis judicio agatur, quod in caſibus iſtiuſmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & iſtic etiam in mox ſubjunctis, πλὴν συμπλυθῆν μὴ περιστάσω. Verùm meliùs Caſ. *nè immiſceatur,* ſive *nè immiſceat ſe.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτὸ | *Circumſcribat eas.* Xyl. Verùm αὐτὸ potiùs legendum. atque ità Caſ. *circumſcribat ſe.*

Τὰς πείσεις | *Perſuaſiones,* Xyl. *perpeſſiones,* vel *affectiones* potiùs; de quibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 55.

Πρὸς τὴν ἀδύνατον φαντασίαν τῶν ὑποκειμένων ἀγνοεῖν | fruſtra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qui non voluntate noſtrâ fiunt, invicti & inevitabiles ſunt: ut horror frigidâ aſperſis, ad quoſdam ictus aſperuatio, ad pejores nuncios ſubriguntur pili, & rubor ad impropera verba ſuffunditur, ſequiturque vertigo præruptæ cernentes, quorum, quia nihil in noſtra poteſtate eſt, nulla quò minus fiant ratio perſuadet. Senſum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epiſt.* 85. & *epiſt.* 11. *Nullâ ſapientiâ naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. quicquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur. quibuſdam etiam conſtantiſſimis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quàm fatigatis & æſtuantibus ſolet: quibuſdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. hæc nec diſciplina, nec uſus unquam excutit: ſed natura vim ſuam exercet; & illos vitii ſui etiam robuſtiſſimos admonet. inter hæc ruborem eſſe ſcio, qui graviſſimis quoque viris ſubitus offunditur. magis quidem hoc in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilominus veteranos & ſenes tangit. —non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed à novitate rei; quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ità quidam incitati & mobiles, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla ſapientia abigit. alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cum multùm ſe diùque animus compoſuerit, hærebunt. nihil horum vitari poteſt, non magis quàm accerſi. —nihil adversùs hæc ſapientia promittit, nihil præſtat: ſui juris ſunt; injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt.* Idem *epiſt.* 57. *Illius quoque in quem jus fortuna perdidit, ferietur animus, mutabitur color. quædam enim nulla virtus effugere poteſt: admonet illam natura mortalitatis ſuæ, æquæque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit, ſi vaſtam altitudinem in præcipitio ejus conſtitutus deſpexerit. non eſt hic timor, ſed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τὴν ἢ ἀνάλυσιν μὴ περιστάσω τὸ ἡγεμονικόν | In eandem ſententiam Stoicus quidem apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, quâ Senecâ *epiſt.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipſe correptus, ex Epicteti diſſertationum ab Arriano digeſtarum, qui nunc non proſtat, *l.* 5. *Viſa animi, quæ φαντασίας Philoſophi appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitraria, ſed vi quadam ſuâ inferunt ſeſe hominibus. noſcitandi probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fitæque hominum arbitratu. propterea cùm ſonus aliquis formidabilis, aut cælo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius [ullius] periculi

periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum; sapientis quoque animum paulisper moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione alicujus mali perceptâ, sed quibusdam motibus rapidis & inconsultis, officium mentis atque rationis prævertentibus. mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, Visa istæc animi sui terrifica non approbat hoc est, ὐ συγκατίθεται ὐδὲ ἀποδέχεται, sed abjicit respuitque: nec ei mutuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quòd insipiens qualia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva & aspera, talia esse verè putat, & eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint; suâ quoque assensione approbat, ἡ συγκατίθεται. Sapiens autem, cùm breviter & strictim colore atque vultu motus est, ὐ συγκατίθεται, sed statum vigoremque sententiæ suæ retinet, quàm de hujusce modi visis semper habuit, ut de minimè metuendis, sed fronte falsâ, & formidine inani territantibus. Seneca etiam *epist. 71. Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqua rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illum esse compositum. altera est irrationalis: hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis: hæc inconcussas opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς | *L.* 10. § 1. θεοῖς συμπολιτεύεσθαι. In sacra pagina itidem, התהלך את האלהים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c. 5. v. 24.* Aliud est, quod apud Minucium Octavius, de Deo: *Non tantùm sub illo agimus; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Quanquam dictionem emollire aut deminuere nihil fuit necesse. ampliùs ac fidentiùs Paulus Athenis, referente Lucâ *Act. c. 17. v. 28.* ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi; *Non solum in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inquam, aliud est ab eo quod hîc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀριστομυθίαν μὲν τοῖς ἀπαιδεύτοις | Vide *l. 2. § 17. & l. 3. § 16. & l. 4. § 33. & supr. § 8. & l. 10. § 11. & l. 12. § 11.*

Ὁ δαίμων | Vide *l. 2. § 13. & l. 3. § 12, 16. & supr. § 10. & l. 12. § 26.*

Ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ | In eundem sensum *lib. 2. § 1.* ἀπόμοιρος, & *§ 4.* ἀπόρροια, quo istic ἀπόσπασμα τοῦ Διός, humana mens dicitur. Laërt. *lib. 7.* in *Zenon.* ex Stoicorum sensu; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, ὅλον ὂν ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν ὥσπερ ἀπόσπασμα. Epictet. *dissert. l. 1. c. 14.* Αἱ ψυχαὶ μέν ἐσμεν ἀπορροίαι καὶ σπαράσματα τοῦ θεοῦ, ἔστι δ' αὐτοῦ μέρεσι ἴσως καὶ ἀποτυπώματα. Et *l. 2. c. 8.* Θεῶν ἔργα καθαρά ἐστιν, ἀλλ' ὁ σφετερίζεται, οὐδὲ μέρη θεῶν. Ὃ δὲ σφετερίζεται οὐ, οὐ ἀπόσπασμα οὐ τοῦ θεοῦ ἔχεις τι ἐν σαυτῷ μέρος ἴσον. Pythagoras apud Laërt. *l. 8.* Εἶναι δὲ πᾶν ψυχὴν, ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l. 1. Pythagoras, qui censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex quo nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum; & cùm miseri animi essent; quod plerisque contingeret, tum Dei partem esse miseram, quod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θείου. Idémque *de Cajni insid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βεβαχὼ ὅτως ὅσπερ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μιμήσηται, ἢ κεραία βεβαίαν ὄγκοις ἐγγελειμιδίου, μεγάθος ἐφαπτῦ καὶ κόσμῳ χρῆσαι τοσοῦτον, οἷ μὴ τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν ἐ διαφερόν; Quod Manilius *astronom. l. 2.*

Quis cælum possit, nisi cœli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qui pars ipsa Deorum est?

Versum primum, uti vulgò concipitur, quid velit, non assequor. ego sic potiùs concipiendum confuerim,

Quis cælum possit, nisi cœli munere, nôsset?

Cicer. *de divinat. lib. 1. A naturâ divinâ haustos animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l. 5. Humanus animus decerptus ex mente divinâ.* Et Manichæi disertè, referente Epiphanio *hæres. 66. § 9.* πᾶν ψυχὴν μέρος θεοῦ εἶ, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἁπτῇ σαυτοῦ σῶον. cautiùs paulò Hermes in *Pœmandr. c. 12.* Ὁ νοῦς ἐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς ἐπόπτου τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅσους ὑπελαμβάνομεν, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς. Quod Philo *de Cajn. insid.* proximè post superiùs adducta; Τέμνεται γὰρ ἐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται. Verùm neuter tamen cautè satis. Vide *ad l. 2. § 1. & 4.*

§ 28. Τῷ γεφύρωσι | ità restituit. Xylander, cùm in membranis θεφύρωσι reperisset. γεφύρωσι, ὁ γεφύρου ὄζος, ut Aristot. *problem. l. 4. q. 21. & l. 13. q. 9.* Sive ὁ κινάδεως ὄζος, ὅσπερ ὁ τράγος, ut de Cyclope Lucian. *in Gallat.* unde & τραγομάλου Aristophani in *pace*, qui; cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γεφύρου, quo vocabulo Marcus quoque usus est *l. 9. § 36.* fœtor ille, qui *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὸν ἡμῖν τὸν γεφύρου ὀχ ὑποφύσει. De Persis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apoph.* quo loco tamen H. Stephanus non γεφύρου, sed γεφύρων legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociferationem à militibus in congressione acierum edi solitum interpretatur, qui Vegetio *l. 3. c. 18.* & Ammiano *l. 16. c. 12.* & *l. 26. c. 10.* & *l. 31. c. 8. barritus* dicitur. Pollux *l. 2. c. 4. § 14.* ἡ ἐν τοῖς τράγοις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις κυνώδης κληῖται, καὶ γεφύρου. Et Etymologus. Γέφυρος, ὁ ἐν τοῖς ἀγοίοις ὄρεσι τραγέλαφον σημαίνων ῥύπος, καὶ ἡ ὀσμὴ μασχαλῶν δυσωδία. Et Suidas è Marco

noſtro emaculandus: Τράγος, ἢ δυσοσμία ἀπὸ τράγου. ἢ τράγος ἄνθρωπος, ὁ δύσοσμος. τὸ τράγου μὴ ὀρμίζῃ. leg. τὸ τράγῳ μὴ ὀρμίζῃ; locum enim iſtum dubio procul adduxerat. quem Xyl. etiam (quem Caſ. quoq; ſequitur) ſic verterat; *Ne iraſcaris ei qui hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐφοπμαπικῶς legendum, vertendúmque omnino cenſuerim. *Nunquid ei iraſceris, qui hircum olet? nunquid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana ſuccidiore ſordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirſutie ac ſudore crebrò ſordes in alis collectæ: qualis hircis cùm ſit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines tranſlata vox eſt. Ad Marci mentem pulchrè Gregor. Naz. Περὶ εὐταξίας. Ἐπιγνοὺς τὴν τῆς τοῦ ἀνθρώπου δυσωδίας, ἢ ὄσους, ἢ δοκήσους, ὁ τῷ πάθματικῷ μίσει συσχεσιμφίους, ἵνα μεταδῷς τούτῳ τῆς σῆς εὐωδίας. οὐκ ἔστιν ἐχέδνης ἰὸς ὃ κακίας, ἵν' ὑμᾶς τῆς πληγῆσαι ἀφελομένης ὀδύνας, ἢ κὴ διαφθορᾶς, κὴ διὰ τοῦτο ἢ σοὶ συγχώρημα φέροντι τὸ θεῖον ἢ ἀποκλίνοντι· ἀλλ' εἰ δὴ καὶ δυνατὸς, καὶ κρεῖττον ἀγωνίσου· εἰ δὲ μὴ, τί γε ἀσπλὲς ἔχεις, ἐν τῷ μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαζεῖν. ὅσμή τίς ὄζει ἀνδρὸς τὸ ἐκείνου πάθος, ἢν ἀπελάσει τυχὸν τὸ σὸν εὐῶδες ὑφ' ἡνιόχου τάχ', ἂν ἐλέγξω τι τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὁμοδέτῳ κὴ συζύγῳ συμπεσόν. &c. Hinc meretriculārum ſcommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαῖς περὶ γέροντα πορδωλὸν ἐργάζεται, ἐπεί τις αὐτὴν ἠρώτα τῇ πρῴην, εἶπεν,

Αἰγεῖ συνοικήσει τῷ Παρδίῳ.

Φρύνη συνδειπνοῦσα ποτὲ γέροντι, ἔρρωσο φιλίππη, Ἀδέα, εἶπε, κὴ κατάτεγα. alluſit altera ad vocabulum αἰγὸς, quum *caprain* ſignificet, quod Ægœi nomen includere videtur; altera ad τράγον, quod *hircum* deſignat, quaſi τράγη, hoc eſt, *hirce* dixiſſet.

Τῇ ὀζοσόμῳ | Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζύσομος ἔξοφις ἁδής.

— *cui ſcilicet ægris*
Faucibus exuperat gravis halitus, —
Gutture ſulphureas lentè exhalante Mephites.

utì Perſ. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum*, ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ στόμαχος πεσὸν τῶν ὄζει,

ut ille in *Antholog.* loquitur. ut poſſint illi *ex veteri Stoicorum decreto* æquè *liberi crepitus atque ructus eſſe.* utì Cicero ad Pætum ſuum jocatur, *lib.* 9. *epiſt.* 21.

Ἀνάγκη τοιαύτῃ ἀποφορᾷ | corpus ità affectum non poteſt non ejuſmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejuſmodi actiones & operationes edere. Vidè *ſupr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο | formula ironica: quâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur, Sed & nos Angli; well fare thee. aliud eſt quod Xyl. *bene res habet.* εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δεῖξον | Vide *ſupr.* § 22.

Εἰ γὰρ ἐπεῖνος, διεφθείρετο | Ità Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐὰν σε ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Ὅτι τραγῳδὸς, ὅτι πόρνη | Iſta iſtîc quid velint, ego neſcire me fateor. cum ſequenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac ſi legiſſet, ὅτι οὐς τραγῳδὸς ὅτι οὐς πόρνη, ὃς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, ὅτου ἐνταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non ità hic vivendum eſt tibi, ut tragœdo aut ſcorto, qui egrediens vivere cogitat.* quod ego planè quid ſit, non capio. M. Caſ. *Ubi nec vociferator nec ſcortator futurus eſt.* [qui iſtud?] *quomodo vivere ſtatuit, ubi ad locum ejuſmodi ſeceſſeris, ubi horum neuter exiſtat, ità iſtîc licuerit.* D. Salmaſ. ſic legit. ὅτι τραγῳδὸς, ὅτι πόρνη, οὐς ἐξελθόντι ζῆν διανοῆτον. ὅτου ἐνταῦθα ζῆν ἔξεσι. *neque hiſtrio, neque ſcortum ſcenicum ità in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hîc etiam vivere licet.* Si tragœdus, inquit, & ſcortum, qui operam ſuam ſcenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, quamvis turpi & infami vivere deſtinant, nec ab eo vitæ genore recedere cogitant; quid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Audeamus in loco penè conclamato & noſtram, licèt minùs dextram forſan, conjecturam interjicere. Quid ſi voluit Marcus, quod *l.* 4. § 31. μὴ τύφεσθον, μήτε ἄλλον quódque Plato *epiſt.* 7. μήτε ἀπεχθάνεσθαι μάτην πολίταις, μήτε δὴ κολακεύοντα γε, ἵνα φίλος εἶναι τοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè uſurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δ' ὑτεραγῳδήσαι, ἀδίκως με κατηκέικε μιμῶδε.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ | Turpe & periculoſum eſt in eo ſtatu vivere, in quo nolis mori. Verùm nihil impedit, inquit Marcus noſter, quo minùs quiſque in eo ſtatu vivat, in quo mori ac defungi deſiderat atque in animo ſuo habet. Vide *ſupr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν | *exiens*, è vita ſcil. ut *l.* 2. § 11. ἐξίεναι τοῦ βίου. pro *mori.* ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν ſimpliciter pro *mori.* Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. σωμάτιόν ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οὗ συμβαίη πάντας, πλειόνων ἢδη στρατεύειν, ἀπελθόντας. nam quod M. Caſ. de *Seceſſione*, ſive ἀναχωρήσει intelligit, qualem *l.* 4. § 3. loquitur; mihi neutiquam probandum videtur.

Τότε κὴ τοῦ ζῆν ἔξεσι | Ità *l.* 8. § 47. ἔπαυσε τὸν ἐκ τοῦ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm conſentaneum: de quo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Muſonius, opinor, ἐὰν μὲν ὁ σπουδῇ πάντα δίκαια, μένειν ἐν τῷ βίῳ· εἰ δ' ἢ μὴ, φεύγειν ἀπαλλάττεσθαι, ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως, ὅτου κὴ ἐκ τοῦ βίου. καθάπερ κὴ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμενοι, ὅταν τὸ ἐσέτικον ὁ μιδὲν ὑγιὲς ἡμῖν παρέχῃ. καὶ ἐκ τοῦ βίου δὲ ὡσαύτως ἐξοικιζόμεθα.

μαζόμενος, τὴν δύεσιν ἀφίλη, τὸν καπνὸν ἀφίλη, τὸ ῥεῦμα ἐγκλείσῃ. ὅταν γὰρ ἐκ τῆς οἰκίας ἐξοικίζομαι, ὅταν ἡ μιδώσασα φύσις, τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀφαιρῆται, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, τοὺ πόδας; οὐχ ὑπομένω· ἀλλὰ ὥσπερ ἐκ συμποσίου ἀπαλλάττομαι, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ἔμβα πρὸ μίσθου ἔγημα. quæ noviſſima cùm mendo neutiquam vacent, aliis emendanda relinquo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, γὰρ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμποδὸς, καὶ μηκέτι παίζειν, ἐπ' αὐτῷ ἀνίσταται μόνον, οὐχὶ δὲ, ὡς παιδίῳ πεφυκότι, μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; nec iſta vitii expertia, quod interpretem fugit, ſed emendatu ſatìs proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qui ludum, quamdiu volupe eſt, protelant, ubi tædio ceperit eſſe, incidunt. Vide eund. ipſum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipſe apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, ſi tolerabiles ſint, feramus: ſin minùs, æquo animo è vita, tanquam theatro, exeamus.* Senec. *epiſt.* 98. de ſene neſcio quo: *Hic tam turpe putat mortem fugere, quàm ad mortem confugere. quid ergo? non, ſi ſuadebit res, exibit? quid ni exeat? ſi nemo jam eo uti poterit? ſi nihil aliud quàm dolori operam dabit?* & *epiſt.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, quàm quòd unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémque *epiſt.* 12. *Epicurus dixit*: Malum eſt in neceſſitate vivere: ſed in neceſſitate vivere, neceſſitas nulla eſt. *Quidni nulla ſit? patent undique ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, quòd nemo in vita teneri poteſt. calcare ipſas neceſſitates licet.* Idem (ſi idem ſaltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini poteſt:
At nemo mortem.———

Plin. *hiſt. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini natura tribuit, nihil melius tempeſtivâ morte: in eâque id optimum, quòd illam ſibi quiſque præſtare poteſt.* Bacchi illud in Euripidis *Bacchis v.* 498.

Λύσει μ' ὁ θείμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Ipſe Deus, ſimulátque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit, Moriar, mors ultima linea rerum eſt.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων | Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρέμβου πολὺς, μηδ' ἐκπλαμβάνων ἐν κακοῖς ἦῃ. quia ſcil. nihil ineſt mali, aut in vitæ moleſtiis, aut in morte ipſa; cùm iſta omnia ſint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφῆλεν αὐτῷ (ὁ Ζεὺς) τὸ ἐφ' ἡμῖν. ἔξεσί σοι πέρασον ταῦτα εὐδαιμονῆν. τοῦ δύεσιν σοι ἤνοιξεν· ὅταν σοι καὶ ποῦ ἔξελθε, καὶ μὰ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, quâ exeat, habet.*

Καὶ καπνὸς ᾖ, ἀπέρχομαι | *ac fumi inſtar abeat.* Xyl. nullo planè ſenſu. legendum, εἰ καπνὸς ᾖ, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliquo, ubi verſari tunc contingit, *vexat*, maléque habet, *diſcedo, exeo.* Alluditur ad diverbium, quo tria notantur, quæ domo exigant, *fumus, ſtillicidium, & mulier rixoſa.* Vide Druſ. *Proverb. claſſ.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de diverſ. ſerm.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus iſta ſunt, *diſſert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν ἐπείνησαν ἐν τῷ οἰκήματι. ἀν μέτριον, μένω· ἂν λίαν πολύν, ἐξέρχομαι. τέτε γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ δύεσ ἤνοιχται. quod noviſſimum in ſuis ſubinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et paulò poſt ſuperiora illa: Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάρῃσι οἰκεῖν. ἀπέρχομαι, ὅτι μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκεῖνο γὰρ ἡ οἴκησις πᾶσι ἤνοικται. Lucem autem, quaſi è fumo, fœnerabuntur iſta alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' οὐκ ἔξω φαγεῖν. εἰ ὅτου τάλας εἰμὶ, κλαίω τὸ ἀποθανεῖν. ὅτου δ' ἔστιν κλαίω πάντων, ὁ θάνατος· αὖτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο ἄδειν ἔξεσι ἐν τῷ βίῳ χαλεπῶν ὄντων. ὅταν θέλῃς ἐξέλθῃς, καὶ ἀπαίζῃ. Et iſtîc enim ab ædibus fumo infeſtis eadem eſt tranſlatio.

Τί αὐτὸ βαρὺ ποιεῖς; | *quid hoc rei eſſe putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis*, (vitâ ſcil. diſcedere) aut tanquam moleſtum quiddam horreſcis? ità ſiquidem τὸ βαρὺ uſurpari docuimus ad illud *ſuprà lib.* 4. § 50. μὴ ἓν οἷς βαρύ. ità Plato in *Sympoſ.* Ἐαν δὲ ἡδὺν, ἡδὺν δὴ πᾶσι. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῳδεῖ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἶπε ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς τῷ ὕλῃ, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ, τί γῆ καὶ ὕδωρ, σῶμα; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὲ λυπτελῇ, ἡ δύεσ ἤνοικται.——πρὸς πάντα γὰρ ἠνῶχθαι δεῖ τῷ δύεσι, καὶ πρᾶγμα μὴ ἔχειν. Senec. *epiſt.* 70. *Vita non ſemper retinenda eſt, non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere. Itaque ſapiens vivit, non quamdiù poteſt, ſed quamdiù debet.*— *Si multa occurrunt moleſta, & tranquillitatem turbantia, emittit ſe.* — *nihil exiſtimat ſuâ referre, faciat finem an accipiat, tardiùs fiat an citiùs. non tanquam de magno detrimento timet. nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene autem mori, eſt effugere malè vivendi periculum.* & *epiſt.* 17. *Si quid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide ſis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω | Vide *l.* 4. § 49. & *ſupr.* § 10. & *l.* 8. § 48.

§ 30. Ὁ σῦ ὅλε γῆς | Vide *ſupr.* § 21. & *l.* 6. § 1.

Τὰ χείρω ὑπ' ἀρετόνων ἔχεσθαι | *ſupr.* § 16.

Τάξις, σωτάξις | *ſupr.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κεφαλαιώτατα οἷς ὁμόνοιαν | Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς ἀρεσκόντως μέχει νῦν· θεοῖς, γενοῦ | Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλαι τέρψεις, ἀπὸ τῆς θεᾶς τὰ καλὰ καὶ ἥρωα, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epigr.* 23. de M. Antonio.

Præteritóque dies, & totos respicit annos.
Nulla recordanti lux est ingrata gravísque:
Nulla fuit, cujus non meminisse velit.
Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

De aliis autem Marcus aliorúmque bene gestis *l.* 6. § 48. quod de se fuísque istîc.

Μήτε τινὰ βίᾳ ἀδίκως, μήτε ἀκουσίως | *neminem unquam vel facto vel dicto læsisse.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyss. σ. v.* 15.

Δαιμόνι' ἤτοί τι σὺ βίζω κακὸν, ἠὲ ἀγαθόν.

Οἷα ἤρκεσας ἀναπνεῖσαι | Hoc nomine Deo gratias agnoscit deberi, *l.* 1. § 17. διὰ τὸ ἀντοχὴν τὸ σῶμα ὅλῃ τοσαύτῃ ἐν τοιούτῳ βίῳ. *quòd laboribus tot tantísque exantlandis par fuerit, in corpúsculo tam infirmo.*

Πλήρης ὕδη σοι ἡ συνεία τοῦ βίου | Vide *l.* 3. § 8. & *l.* 9. § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l.* 3.

Cur non, ut plenus vitæ convivа recedis?

De Pollio Stat. *Sylv. l.* 2. *v.* 127.

----dubio quem non in turbine rerum
Deprendet supremа dies; sed abire paratum,
Ac plenum vitæ----

Καὶ τελεία ἡ λειτουργία | Vide *l.* 12. § 36.

Ἀβρώμενος ἐυρώμων | Ità restituit Xyl. quod in membranis ἀβρώμων sensu planè adverso legebatur.

Θέλω ἢ κατὰ φύσιν | Vide *supr.* § 9.

§ 32. Διὰ τί συγχύσεως | Anacharsis illud in Græcis, quos cæteroqui suspiciebat, quasi rationi minùs consentaneum notabat, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀγωνιζομένοις μὲν οἱ τεχνῖται κρίνουσι ἢ οἱ μὴ τεχνῖται. *quod in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Quod respexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Quanto magis, hos Anacharsis denotâsset imprudentes de prudentibus judicantes, quàm immusicos de musicis?* Horum ergò judicia peritum prudentémque quemlibet contemptim habere vult Marcus noster. Cui accedit Demetrius Cynicus, qui, ut Seneca *epist.* 91. dicere solebat, *eodem loco sibi esse voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus.* Varro Margopoli:

----stultos contemnite docti.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄτεχνος καὶ ἀμαθὴς ψυχή | rerum naturæ ac conditionis ignari. Auson. *lud.* 7. *sap.*

Bias Priencus dixit; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Quod est Latinum; Plures homines sunt mali.
Sed imperitos scito; quos dixit malos.

Et mox:

Bias Prieneus dixi; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latinè dictum suspicor, Plures mali.
Dixisse nollem. Veritas odium parit.

Malos sed imperitos dixi & barbaros,
Qui jus, & æquum, & sacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μυσικὸς ὢν οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτῷ ἀποφαινομένῳ περὶ τῆς νήτης, εἰ ὀρθῶς λέγω. ὁ δὲ γραμματικὸς, ἂν ὀνομάσῃ τὰς ὑπὸ χεῖρα φωνὰς τὸν Ἀχιλλέα ἀφαιρήσας μὲ εἰ ἴσως ὁ ἢ τοῦ ἀληθείας παιδευόμενος, ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου ἐπιστρέφεται, παρακέλευσίν τι περὶ ἑαυτοῦ, καὶ ἀδικεῖ καὶ δικαίου; ἃ πολλῆς ἀδικίας ἐστὶ παιδευόμενον. Vide reliqua. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί ἐν; θέλεις με κολαφογνῶδες; ὑπὸ τινων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς κολαφογνήσουσιν οἱ εἰδότες τὸ φρόνιμον καὶ ἀδίκημον; ἀλλ' ὑπὸ ἀφρόνων ἀγροίκων; τί σοι μέλει; ὅ τινι γὰρ ἄλλῳ τεχνίτῃ ἐστὶ ἀτύχημα. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. ἀμαθεῖς autem ψυχαὶ, *animæ imperitæ*, pro hominibus imperitis. quod est Hebræis ac Hebraisantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi σώματα, id est, *corpora*, pro *servitiis*. Moses *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fuerúntque omnes animæ, quæ è Jacobi femore prodierunt, septuaginta animæ.* quod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam secutus versionem, ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυχαῖς. Idémque *c.* 27. *v.* 37. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ. Paul. *ad Rom. c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero quis non animæ dabit summam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulatas est?* Quantas animas pascò? *ait dives.* &, *animas salvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epist.* 14. *Vos meæ charissimæ animæ, quàm sæpissimè ad me scribite.*

Ἡ οἰκεία ἀρχὴ καὶ τέλος | Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς ὑσίας διήκοντα λόγον | Animam scil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qua *supra* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ ἀδιδάκτους ὑποπτώσεις | sive κρίσεις ὑποπτώσεις, ut Apostolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *supra* § 13.

Οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν | Vide *supra* § 21.

§ 33. Σποδὸς, ἢ σκελετὸς | *cinis, aut sceletus:* quod *supr. l.* 4. § 48. Τάφος, ἢ τέφρα. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius postridie de rerum summa cum Cæsare decertaturus ad cœnam suos jubet, προθυμότερον εὐωχεῖν· ἄδηλον γὰρ εἰ τῶν αὐτῶν ποιήσουσιν αὔριον, ἢ διακόπτας ὑτέρους ὑφέψουσιν, αὐτὸς δ' κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν ῥωμύλος. Teles Pythagoricus, *de exilio*, apud Stob. *rom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἀλγεῖν ὀκνοῦμεν· οἱ δὲ σκελετίδιον τὸ νεκρὸς λαμβάνουσιν.

Ἦτοι ὄνομα, ἢ ὠδὲ ὄνομα | Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. μῦθος, ἢ ὠδὲ μῦθος.

Ψόφος καὶ ἀπήχημα | *Lib.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 6. § 16. κενὸς γλωσσῶν.

Κενὰ, καὶ σαθρὰ, καὶ μικρὰ | Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 26. & *l.* 7. § 3. & *l.* 9. § 36. ——σεὺς Ὄλυμπον | Ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 195. de quarto agens seculo :

Καὶ τότε δὴ σεὺς Ὄλυμπον ὑπὸ χθόνος εὐρυοδείης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴσον, θεσπέσιόν τ' ἀνθρώπων
Αἰδῶς καὶ Νέμεσις. —— (πως,

Et Arat. *Phænom.*

Καὶ τότε μισήσασα Δίκη κοινὸν γένος ἀνδρῶν,
Ἔσχατον ἐξανύσειν.

quod Fest. Avienus :

Sic justa in populos mox Virginis inculpatæ
Exarsere odia, & cælum pernicibus intrat
Diva alis. ——

& Cicero.

Deseruit properè terras justissima virgo,
Et Jovis in regno, cælique in parte resedit.

Refert Lactantius, sed ità in vulgatis, quasi Ciceronem istud negare dicatur. *Sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c.* cùm deberet esse, *sed non, ut ait Cicero.* hoc, inquit, non est verum, quod Cicero dixit, Jovis in regno Justitiam resedisse, cùm Jupiter ipse injustissimè se gesserit. De eodem hoc Naso *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

——*fugere pudor, verúmque fidésque.*

& mox, *v.* 149.

——*& virgo cæde madentes*
Ultima cælestúm terras Astræa reliquit.

Juvenalis itidem. *Sat.* 6.

——*ad superos Astræa recessit,*
Hac (pudicitiâ scil.) *comite; atque duæ pariter fugere sorores.*

Scilicet, ut Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 5. *Hi planè intellexerunt, abesse justitiam à rebus humanis; eámque finxerunt offensam vitiis hominum, cessisse terrâ, in cælúmque migrâsse.* Allusit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúsque agens cœlitus immissis;

——*tunc flagitat iras*
In populos, Astræa Jovem, terrísque relictis
Invocat assiduo Saturnia sidera questu.

Allusit & Maro ipse *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit;

——*extrema per illos*
Justitia excédens terris vestigia liquit.

Indè ludens Lucian. *in bis accusato* τῷ Δίκλῳ inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis: Αὖθις ἐς τὸ γῆν, ἵν' ἐξελαυνομένῃ σοὶ αὐθις, δεκαπτάδα πάλιν ἐν τῷ βίῳ, τῷ ἀδικίαν ἐπηλάσαι ἢ φέρων; Cæterùm, Marco nostro imperante, Δίκη καὶ αἰδὼς ἀποδιδῶσα πάλιν ἐς ἀνθρώπους. *justitiam ac verecundiam ad homines regressas*, asserit Aristides *orat. in Romam.* Idémque de Severi cum filio Antonino imperio cecinit Oppianus ἁλιεύτ. β. prope finem,

——νῦν γάρ σι, Δίκη, θρέπτειρα πολήων
Γηθόσυνα μείρεται σωίσιον ἠδὲ σωίοικον,
Ἐξ ἧς μοι πραίνων μέγαν ἀγέρον ἐμβεβαῶτες
Ἄμφω διαπρύσιός τε πατὴρ καὶ φαίδιμος υἱός.

Scripta enim hæc Severo superstite, etiamsi non antè defunctum jam publicata. Quin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abstinent. l.* 3. si ad victum simplicem ac innoxium reduci posset genus humanum. Ἡ δίκη, inquit, ὡς εὐδαιμονήσομεν· ἀδικίας μὲν ἐξοικισθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καθ' ἡμᾶς, καθάπερ καὶ ἐν ἀρχῇ. Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de orat. defect.* Θαυμαστὸν ὄντως, εἰ τοσούτοις εἰς [ἡμᾶς] κακίας ὑπερχυθείσης, ἃ μόνον, ὡς σεσῆπεν Ἡσίοδος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ σέβεσια θεῶν συνδιαπεπώκασι τὰ χρηστήρια παντελῶς οἴχεται. Ità enim restituendum locum illum autumo: nisi quis & ἄδην interjiciendum existimet, ut sit θαυμαστὸν ἄδην· ea enim dubio procul Cynici mens est. Vide Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Vide & sis Hieronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. quem viduæ cuidam in epistola ad eam data adeò fœdè adulatum refert, ut *justitiam, quæ esse jam non nisi in cælo credatur, apud illam solam dicat inveniri in terris.*

Τὰ μὲν αἰδητὰ, συμπάλλεται, καὶ ἐκ ἐρώτα | *Supra* § 23.

Τὰ δὲ αἰδητήρια ἀμυδρά, καὶ ἐνυβρίζεται πως | Vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 6. § 16.

Ἀναδυμίασις ἀφ' αἵματος | Ità *l.* 6. § 15. ἢ ζωὴ ἐκδύει, ἢ ἡ ἀφ' αἵματος ἀναδυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀέρος ἀνάπνοιος.

Τὸ δ' εὐδαιμεῖν περὶ τοιούτους κεῖται | *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3, 33.

Τί οὖν ἀθυμίαις ἢ ἵλεως τῷ | *Quid ergò aliud operiris, nisi vel* &c. Xyl. frustra legendum enim, *ἢ ἀθυμίαις*, &c. *Cur non propitio lubentique animo mortem expectas, sive ea destructio est sive demigratio?*

Εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν | Ambiguè loquitur istîc Marcus, utî sæpe alibi. Vide *supr. ad l.* 4. § 21. sed & *l.* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσιν | sic *l.* 4. § 21. ἐξάπτοντας. quia igneum quiddam animam existimabant. Ignis autem & accendi & extingui dicitur.

Θεὸς μὲν σίζειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν | Eadem monita salutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχου ἀπέχου | Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχου μέσος δικαιοσύνης. & *supra* § 20. ἐμποιητέον καὶ ἀνεκτέον. Epictetus solitus est dicere, (utî ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo esse vitia multò omnium gravissima ac deterrima, intolerantiam & incontinentiam.* itaque *futurum pleraque impeccabilem, vitámque victurum tranquillissimam, qui hæc duo verba cordi habeat, eáque sibi imperanda atque observanda curet,* Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. *Sustine & abstine.* Atqui Tertullianus etiam *incontinentiam*

tinentiam ſub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* ſub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum ſit, omne peccatum impatientiæ aſcribendum. malum impatientia eſt boni. nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis. ut malus unuſquiſque fiat, bonus perſeverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia*, &c.

Μήτε σὰ, μήτε ὅλη σοί | Eucher. in *orat. hortat.* *Eſto tu*, inquit, *tibi charior, quàm tua.* Verùm Marcus hic iſta, & quicquid extra corpuſculi animulæq; fines conſiſtit, *tua* eſſe tibi negat. ſed & Lucilius apud Senecam *epiſt.* 8.

Non eſt tuum, fortuna quod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum eſt omne, quicquid optando venit.

ideo nimirum, quia, ut Lucilius idem,

Dari bonum quod potuit, auferri poteſt.

In eandem ſententiam Bernard. *de bon. deſer. Divitiæ iſtæ nec veræ, nec veſtræ ſunt. ſi veſtræ ſunt, verbiſcum auferte. Quod enim hic relinquitur, non noſtrum ſed alienum eſt.* Ambroſ. *epiſt.* 9. Baſil. Cæſar. explicans illud Moſaicum, Περοσέχε σεαυτῷ τυτέσι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς σοῖ σι inquit; ἀλλὰ σαυτῷ μόνῳ. ἄλλο δὲ ἐσμὸὶ ἡμᾶς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ σὰ ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲν ἐν ἐσμὲν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' ὠτῶν αἰσθήσεις· σὰ ἡμᾶς ἡ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τῶν βίων κατασκευή. Cæterum Epictetus nec reculam, nec corpuſculum etiam, tuum eſſe tibi conceſſerit. Siquidem, illud etiam explicans, quod Marcus hîc, *μήτε ὅλη σοί*, ſic inſit, *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεὺς; Ἐπίκτητε, [ità diſtinguendum, ſecùs quàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἂν σου, καὶ τὸ κτησύλλιον, ἐποίησα ἂν ἐλεύθερον καὶ ἀπαρεμπόδιστον· νῦν δὲ μή σε λανθανέτω, τοῦτο σὸν ἐκ ἔστι σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πίστευε, μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅτῳ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχοις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ὅτι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρεμπόδιστα· τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. ἐὰν ἓν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, — μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δ' ἀλλότριον, ὡς ὄντως ἐστὶν, ἀλλότριον, ὑδείς σε ἀναγκάσει· οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδενὶ, οὐδείς σε ἐγκαλέσει τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐκ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipſum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐροῆν | Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. εὐθυμοῦντα καὶ εὐροῆντα. & *c.* 4. εὐροΐας καὶ ἀπαραπόδιστος βιώσεις. Ei opponitur τὸ δυσροεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Ὅταν τὸ σροῆναι καὶ μόνον αἴτιον ᾖ τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ εὐτυχεῖν ἢ δυστυχεῖν. cùm res ſcil. ex voto & animi ſententia non ſuccedunt, non fluunt. ab eis tractum, qui æſtu adverſo conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; τί ἂν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; ἐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί ἓν σκεπτικοί τινί; διὰ τί δυστυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σε τὸ, ἐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος, γίνεται; ἀπόδειξις δὲ μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὀρθίου | *ſupra* § 14.

Ὀρθῷ ὑπολαμβάνειν | *certum in opinando rationem methodúmque obſervare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ περάνειν δύο ταῦτα | Diſtinctio plena poſt περάνειν eſt collocanda. quod & advertit Caſ. dum non attendit Xyl. ſententiam corrupit.

Καὶ παντὸς ζώου λογικοῦ | hoc ideo, quia philoſophi λογικὸν ζῶον, ſive *animal ratione inſtructum* non homini ſoli, ſed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune conſtituebant; uti ex Plut. *de orac. ceſſat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου | *ſupr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· σροαιρέσεως ἧ ὑ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, σροαιρέσεως δὲ ὑ· καὶ ἐπὶ παντὸς ἧ τῶν ἐμπιπτόντων ἄλλο τινὸς ἐμπόδιον, σὺ ἧ ὑ.

Τῶν ὀρέξεων ὑπολήψεων | Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *ſuprà* § 14.

§ 35. Εἰ μήτε καλὸν ἐστὶ | Vide *ſuprà* § 25.

Μήτε τὸ κοινὸν βλάπτειν | Vide *ſupr.* § 22.

Τίς ἧ βλάβη τῷ κοινῷ; | Vide *l.* 8. § 55. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐκ τοῦ κόσμου; ſi tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὀλοιμοῦς τῇ φαντασίᾳ συναπάγεσθαι | Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictiſve aliis quibuſvis, qui ejuſdem indignet, ferendo, id ſtatim admittamus, quod imaginatio forſan nobis noſtra ad aſpectum primùm ſuggeſſerit: miſerum nimirum hominem illum eſſe, ſive mali aliquid illi obtigiſſe; unde & nos ipſi pariter afficiamur. id quod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συνεκθρῆναι, μηδὲ συγζεῖν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποθνῄσκοντα τινὰ, ἢ ὑπολελυκότα τὰ ἑαυτῆς, σροέχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει ἐξ σαυτῆς, καὶ λέγε ἔχω σεφήμερον, ἵνα πάντα δλίσει, ἀλλὰ, τὸ δόγμα τὸ σὸν πάσχει. locum integrum appoſui, quia minùs integer videtur, quo integritati reſtituam ſuæ. Excidiſſe aliquid Hier. Volfio ſuboluit: ſed in ſupplendo parùm feliciter verſatus eſt. in annotatis interſerit, ἄλλα γὰρ ὁ δλίσει. cujus rationem ſubjungit, ὅτι ἄλλο ἐκ ἅπτεται: *Alium*, inquit *non angit, quia non tangit*, ut ſit quod Comicus,

Facile

Facilè omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter senties.

sed & illis interjectis, adhuc claudicabit sententia. etsi interjiciantur, sensum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti consentaneum, redderent: qualem versio ipsa representare videtur. *Illud afficit, non casus ipse; alium enim non affligit,* [vel potiùs *non affligeret*] *sed concepta de eo opinio.* Verùm fusplendum ampliùs ex Stobæo *tom.* 2. *tit.* 115. Ὅτι τοῦτον ἀλίσει, ὃ τὰ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ ὁ ἀλίσει· ἀλλὰ τὸ δόγμα. qui & pro τοῖς ἐκτὸς legit ἀνθρώπου. & illa διαίρει δὲ σαυτῷ omisit prorsus. quæ & mihi suspecta. Generaliùs paulò Epictet. idem *dissert. l.* 4. *c.* 10. Μὴ φεῦ τὸ ἐπάγειν τὸν ἔμπονον κρότον, φεμπάδα ἐν τῇ συγκαταθέσθαι. & *l.* 2. *c.* 18. Τὸ φεῦον ἀπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ σωφρονιδῆς, ἀλλ' εἰπέ, ἔκλεξαί με μικρὸν, φαντασίαν ἄφρος ἴδω, πῶς εἶ, καὶ φεῦ πάντος ἄφρος σε δοκιμάζω. Redonanda eidem eadem vox hæc *enchir. cap.* 20. Ὅρα μὴ πότε ἰδὼν τινα φεμπώμονον, ἢ ἄλλως ἐνδοκιμοῦντα, μαργείσης, ἀπὸ τῆς φαντασίας σωφρονιδοὺς. pro eo quod codices perperam, σωφρονιδεὶς. Sic enim ipse mox *c.* 21. Τοιγαροῦν ἐν φεμπτοῖς πεπῶ, ἀπὸ τῆς φαντασίας μὴ σωφρονιδῶσι. Idem *enchir. c.* 33. à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 17. Ex quo codices Epicteti emendandi; laudatus: Ὅταν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, ὥσπερ καὶ ὀπὶ ἄλλων φαντασιῶν φύλασσε, μὴ σωφρονίζῃ ταχέως· ἀλλ' ἐκκρέμω σε τὸ φεῦμα. καὶ μικρὸν ἀναβολὴν αὐτῇ πρὸς σαυτὸν λάβε, ὅτι δυνατόν σοι τὴν φαντασίαν, καθ' ἓν ἔχεις κρίνας καὶ τιμὴν κρατεῖν ὀπὶ ἡνίαν. Ὁλοσχερῶς] *Omnino.* Xyl. ut sit, Ὁλοσχερῶς ὁλοτελῶς quomodo Suidas exponit. Sed cum σωφρονίζειν conjungit, *nè in totum abripi nos sustineamus*; cùm Boetius τὸ μὴ adhærere malit, *nè ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοσχερῶς istîc, ut & *l.* 9. § 3. ἀπὸ τοῦ φεπτοῦς, *temerè, temerariè* positum existimem. ut ὁλοσχερῶς σωφρονίζειν idem sit Marco, quod πάντως σωφρονίζειν Epicteto. re scil. ipsâ non satis sedulò & accuratè perpensâ. Vide *ad l.* 1. § 7. & *l.* 9. § 3.

Ἀλλὰ βοηθεῖν κατὰ δύναμιν] Ità Cicer. *Tuscul. lib.* 4. *Cur misereare potiùs quàm feras opem, si id facere possis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim ipse suscipere ægritudinem propter alios debemus, sed alios, si possumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι δὲ φιλοσόφων (Stoicos notat) καὶ τὸν ἔλεον φέγγει φεῦς ἀτυχήμασι ἀνθρώπων γινόμενον, ὡς καλῷ τῷ βοηθεῖν, ὃ τὸ σωζηλεῖναι τοῖς πάσιον ὄν. Quod autem in casibus istiusmodi quoad alios observandum præcipit Marcus, idem & quoad nosipsos Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ δεῖ τινα ἅτοις, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δεῖ· ἢ ὄντα, καὶ φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, καὶ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις ἐυσοχῶν ἔργον ἐστὶ τῷ πεπαιδευμένῳ. ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τὸ ἀλίσον, ἐπ' αὐτῷ δεῖ φεφυλάττειν τὸν βοηθοῦντα.

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαπτῶνται, μὴ μήποτε βλάβην] *Si in mediis istis* (quæ nec bona nec mala sunt) *detrimenti aliquid sustinuerint, nè eos lædi existimes.* ἐλαπτοῦσθαι est τὸ ἔλαττον ἔχειν πρὸς ἐλάττω φέρεσθαι, sive ἔλαττον ἔχειν. ut Epictet. *l.* 3. *c.* 15. (qui locus & *ad l.* 8. § 1. allatus, cum & illum illustrat, & cum eo qui hîc sequitur Platonis sororiat.) i.e. *minùs consequi, detrimentum damnúmque aliquod sustinere.* Siquidem is hoc eodem sensu τὸ ἐλαττοῦσθαι usurpavit, *polit. l.* 8. Φέρειν δὲ τὰς τε ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δίκας, καὶ δόξας καὶ ἐλαττοῦσθαι· ὅτι φεύγομεν μὴ ἔχειν. Et Dio Prus. Τίς γὰρ ἐλαττοῦσθαι βουλόμενον, καὶ πῶς δοκοῦσι πᾶσιν ῥᾳδίως ὑπομένειν, ἃ πολλαπλάσια φασὶν ἄλλων ἐκτήσασθε; & *orat.* 62. Τῆς γὰρ ὑμετέρας μετέξειν ἀρετῆς, κατὰ τοῦτο αὐτῆς ἐλαττούμενος. Allusisse videtur Marcus ad illa Epicteti *l.* 2. *c.* 10. Ἀλλ' ὅτι τὸ σωματικὸν ἐλάττωμα ἢ εἰς κῆδος, ἀπὸ ἢ βλάβη· ὅτι εἰς τοῦτο ἐκφέρεσθαι ἀδύνατα βλάβη; Marcus ipse *suprà* § 15. ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτῷ ἐν τούτοις, ἀγαθός *bonus habetur, qui minùs sibi in istis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἴσως] Forsan fuerit, κακὸν γὰρ ἐστὶν· *nihil enim mali subest*, cùm ista nec bona nec mala, sed media sint, quibus privantur illi. Potest tamen ferri istud, κακὸν ἔσος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκότος τὸ τυφλὸν ἀμαυρὸν, καὶ τὰς ὀπωρινὰς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμους ἀφ' ἑσπέρας, ἔσει τινὶ φαύλῳ περιτυχόντες ἐκτὸς. Faciuntq; eodem quæ Epictetus habet loco superiùs laudato: Εἰ ἔσος ἐστὶ τὸ ἀλίσον, ἐκτὸς ἐστὶν τῆς βοήθειαν ἀνδρὸς πυρετοῦ. Τί δ' ἐκτὸς ἔσος ἐστὶν ἀνίατον βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔσος ἀφ' ἑαυτοῦ λιγέσθω. Τάλας ἐκεῖνος· ἀπώλετο ὁ παῖς αὐτοῦ, ἢ μήτηρ ἐξεκένωσε· ἄκουσον ἀφ' ἑαυτοῦ λέγων· ἀνάπαυσον σαυτὸν τούτου ἀφ' ἑαυτοῦ· ἀπὸ ἔσος τῆς ἔξω τὸ ἐναντίον λέγε. Sed prius tamen illud magis placet.

Ἀλλ' ὡς ὁ χόρτος] Fabellam aliquam seu historiolam respexisse videtur, de sene, qui pueruli alumni sui rhombum, sive ludicrum aliquod, animi causâ poscebat, non quòd ipse expeteret, aut momenti alicujus esse duceret, cùm παιγνιῶδες τι esse cognosceret: sed quò pusio ipsum beneficio aliquo affecisse se opinaretur. ità solemus nos ab infantulis nostris ejusmodi petere ludibundi, quò illi nobis gratificari videantur. est enim istîc ῥόμβος, quod & Salmas. monuit, non *rhombus*, utl Xyl. vertit, sed *pueriles turbo*, quem & στρόμβον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, utl ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ πολυγνώμ. κμπισήγμα,
Μῆλά τε χρύσια καλά. &c.

Ἐπεὶ τι γένηται κρανὸν ἐπὶ τῆς ἀμάξιας] Xyl. *quoniam boni aliquid fiat in rostris*, tanquam si esset, ἐπεὶ τι γένηται κρανίον. Cas. *quid fiet*, aut *quorsum sit clamor omnis ad rostra iste?* ut aliter etiam legisse videa-

videatur. Ego, etsi in loco suspecto, nihil muto; sed κηλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaq; *Quando ad rostra clamitans fueris*, sive honorem ac dignitatem aliquam aut tibi ipsi, aut cui faves cuipiam ambiendo, sive litem aliquam vel propriam vel alienam prosequendo. Verùm D. Salmas. κηλὸς mavult, i. e. *splendidè vestitus & pulcer.* ut alludsum sit ad magistratus, qui pro rostris splendidè amicti concionem habebant. Ἐμβολαι sive ἔμβολοι, *rostra*: locus in foro Romano, navium Antiatium, quas in pugna ceperant, rostris instructus; utl Livius *l.* 8. Πρὸς τὸν κηλιμβὺς ἐμβόλους εἰς τὸ ἀγορᾶν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τοὺ ἐμβόλους. *ib.* & apud Suidam autor incertus, Τὸν δὲ παρακαλέσαι πρὸς τὸν πόλεμον στρατηγὸν κελεύσους ἀπὸ τῆς ἐμβόλων, ἐπειθέτο τοὺ λόγους. *Prætorem, qui populum ad bellum hortabatur, cùm detraxisset, verba ipse faciebat*, vel, *concionem ipse habebat.* quem locum Suidam de aciei genere, quod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepisse, monuit & toties hîc nominandus mihi clariss. Salmas.

Ἄνθρωπε, ἐπιλάθε | hoc tibi, inquit, occurrat, ubi in foro consistis, locum forsan honestiorem dignitatemve aliquam vel tibiipsi vel alii cuiquam enixiùs ambiens: O *homo, an istarum rerum conditionis oblitus es*, quòd ea, tanquam si boni quidpiam eis inesset, tam studiosè persequaris? sive, *Nescis, ô homo, qualia hæc sint?* pulcrum putas ac beatum magistratum capessere, ac pro rostris concionari, & affari populum?

Ναὶ· ἀλλὰ τίνος σεαυτὸν ἀδικεῖς; | Respondet, quasi ex ambientis persona. Agnosco revera esse ejusmodi, qualia tu suggeris; adiaphora scil. Verùm ea sunt, quæ isti in æstimatione cum primis habeant; quæque ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τοῦτ' ἔν γε σὺ μωρὸς ᾖς; | Regerit huic: *An ideo & te stultum fieri*, & inter stultos nomen tuum profiteri necesse est, quia stolidè sese illi habuerint? Quod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σωὶ μοι μαινομένῳ μαίνεσθαι συνδοκεῖν σὺ χρεών.
Tu velis mecum insanire, sano ego consipiam tibi.

Et Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

Φασὶ μὲν μαινομένοις
Κρῖναι μαίνεσθαι δικαίως.
Apud insanos omnibus aiunt
Esse insanire decorum. Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9. § 3. Atqui ut Menelao Agamemn. apud Euripidem in *Iphigen. Aulid. v.* 406.

Συνωφρονεῖν σοι βέλομ', ἀλλ' ἐ σωφρονεῖν.
Consipere, non consurere sum promptus tibi. Grot.
Consipere, non desipere tecum debeo. Lipsi.

Eodémque alludens Plut. de amico genuino;

Συνωφρονεῖν γὰρ, ἐχὶ σωφρονεῖν ἔφυ.

Et ex Sophocle:

Οὐ γὰρ σωφρονεῖν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ.

Καὶ τὴ δία, συγκωμοῳδεῖν καὶ συμπαιγνιάζειν, ἐ σωφρονίζειν ἐδὲ συῤῥαδιουργεῖν. Marcus ipse supra § 29. Εἰ δὲ ἐτεροιοῦτόν σου, ἐδεὶς με κελεύει μωρὸν μωρὸς autem i.e. *stultos, supr. l.* 4. § 38. pronunciaverat eos omnes, quos res istiusmodi solent, εὐφραίνειν ἢ λυπεῖν, si concedantur & adsint, lætos; si negentur, tristes faceret.

Ἐνθύμιόν ποτε, ὅπως δύνησῃ κελαινοφθεὶς, εὔμοιρος ἀνθρωπος | Locus morbi manifestus; sed cui citra codicum opem haud facilè medicina fiat. Mer. Casaub. illud ἐνθύμιόν ποτε ad priora refert, eòq; periocham vult claudi. vertit itaq;, *Fueram quando*q; [id sufficiat.] In *præfatione* sic Φθάρμακός; *Num & tu idcirco stultus futurus es? sufficit quod tam diu etiamnum fueris.* Xyl. sequentibus conglutinat, reddítque; *Aliquando, utcunque relictus, factus sum felix.* ut ὅπως δύνωτε, non ὅπως δύνωτε legendum fuerit. quod, si cui admittendum videbitur, malim; *Qui nunc nescio quo pacto neglectim habeor, fuit quando felicior eram, sortémque ferebam meliorem.* Ut verba sint indignè ferentis, aliis jam posthaberi se, cùm prælatus aliquando fuerit. qualis illa Menandriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

Τί γὰ ἐγὼ κελευσθείς;

Verùm Casaub. κελαινοφθεὶς, non κελαινοφθεὶς legit, vertítque Φθαρησόμενος, *Mors me, ubicunque voluerit, deprehendat: ipse felix futurus sum.* Atque ità Marcus *l.* 12. § 7. Ὅπου δὲ κελαινοφθῶμι ὑπὸ τῆ θανάτε. Et simpliciter Epictetus *lib.* 3. *cap.* 5. Τί δῆλος ποιῶν κελαινοφθῶμι; videndus ad *lib.* 6. § 30. Lectionem eam probat D. Boot. sed pro ἐνθύμιόν mavult ἥδιον ἂν ποτέ. ut sit sensus; *Quocunque loco deprehensus, felix fueris*, sive *esse poteris*: in tua est potestate situm, ut sis felix, quemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis potestate situm esse, ut vitam sibi plenam ac consummatam efficiat, ὅπου ἂν κελαινοφθῇ, *ubicunque* vel *quandocunque morte superveniente deprehensa fuerit.* Vel, γίνωποτέ. *Fiat aliquando vir felix*: fac te felicem. istud tibi acquire, ut, quocunq; loco deprehensus fueris, felix sis. Hoc verò sensu admisso, à superioribus ista sejungenda sunt, ut periocham integram cum eis quæ sequuntur conficiant. D. Salmas. denique sic concinnat, ut dialogismus prior continuari videatur. Ἐνθύμιόν ποτε εὔμοιρος. Ἄνθρωπε, σὺ γὰ εὔμοιρος, ὅπου δύνησῃ κελαινοφθεὶς, ἀγαθὸν μοῖραν σεαυτῷ ἀνεύρηκας. *Felix aliquando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunque deprehensus, si bonam ipse tibi sortem feceris.* quod quomodo fiat, mox subjicit. Hoc est quod Plaut. *Trinum.* 2. 2.

Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec est ulla res, quæ plus apud sapientem polleat quàm ipsius voluntas atque judicium, cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens poeta dixit;*

Suis ea cuique fingitur moribus.

At

At quis is poeta ſapiens? Forſan docebit id nos Saluſtius. Is etenim *orat. ad Cæſar.* 1. *Res*, inquit, *docuit id verum eſſe, quod in carminibus Appius ait,*

Fabrum eſſe ſuæ quemque fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici*;

Sui cuique mores fortunam fingunt.

Et de Catone Livius *lib.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur.*

Τὸ ἢ εὐμοίρες, ἀγαθὸν μοῖραν σεαυτῷ ἐπονείμας | Iſtis aut corrigit Marcus ſententiam hominis, qui ideo felicitatem tribuebat ſibi, quòd in dignitate aliqua petenda res ex voto nonnunquam ſucceſſerant. aut exponit etiam clariúſque explicat, nè quis perperam accipiat, quid τῆς εὐμοίρες vocabulo intelligi velit. Εὔμοιρες, inquit, ſive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. εὐμοιρία *felicitas*) is verè dicitur, qui μοῖραν ἀγαθὴν, id eſt, *ſortem bonam ſibi nactus eſt.* Sors autem bona, non in mediis iſtis, ſed in bona mentis diſpoſitione, boniſque conatibus atque actibus indè profluentibus, conſiſtit. Vide *l.* 7. § 17. In his etiam ἀγαθοὶ πρόπε pro ἀγαθαὶ ὑπαὶ reſcribendum monet D. Salmaſ.

Ad Librum VI.

§ 1. Τῶν ὅλων ὕλα ἐνπεδὴς ἢ ἐυπρεπὴς | *Univerſi materia eſt obſequi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *quæſt. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia quærendum proponit; *Deus materiam ipſe ſibi formet, an datâ utatur:—Deus quicquid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non quia ceſſat ars, ſed quia id, in quo exercetur, ſæpe inobſequens arti eſt.* Idemq; fidentiùs in adverſam partem, *de provident. c.* 5. *Quare Deus tam iniquus in diſtributione fati fuit, ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet? non poteſt artifex mutare materiam. hæc paſſa eſt. quædam ſeparari à quibuſdam non poſſunt, cohærent, individua ſunt.* Scilicet Deum neſciebant illi materiæ autorem, quam illi Deo ſuo coævam ſomniabant. nec mirum ſi inobſequentem experiretur, in quam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adverſus Hermogenem*, qui paria illis ſentiebat, Tertullianus.

Ὁ ἢ παύτων λοιπῶν λόγος | Vide *ſupr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐλαμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τὸ κακοποιεῖν | Ὁ γὰρ θεὸς ἀπείρασὸς ἐστι κακῶν. Jacob. *c.* 1. *v.* 13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Quomodo ergò, inquies, ipſe de ſe? Eſaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *cap.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, quod Dominus non efficerit?* Reſpondet Baſilius Cæſar. *orat.* 8. κτίζει κακὰ τοῦτοι, μετακοσμεῖ αὐτὰ ἢ εἰς βέλτίωσιν ἄγει· ὥστε ἀποθλίψαι τὸ εἶδος κακὸς, τὴν τῶ κακῶ φύσιν μεταθλῆναι. ὥσπερ τὸ κλίζειν, *Pſal.* . *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. ἵνα ἐν τῷ μὴ ὄντι παρέχειν, ἀλλὰ τοὺ ὄντας μετακοσμεῖν. Verùm reſpondet ſecundò, diſtinguendo de malis. Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τινὰ ἡμᾶς ἀδικεῖν· τὸ ἢ ὡς πρὸς τινὰ ἑαυτῶ φύσιν. τὸ μὲν ἐν ὡς οὐσιν κακὸν, ἐξ ἡμῶν ἤρται. κακὸν ἢ τὸ ἡμῶν ἐπίπονον ἢ ὀδυνηρὸν πρὸς τινὰ αἴδιον τοῦτο τῶ φθορίμω ἢ ἀγαθῶ διαντὸν, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται. Et rurſus: Τὸ μὲν χρείας κακὸν ἡ ἀμαρτία, ὅθεν μάλιστα ὅτι τῆς τῶ κακῶ πρωτοπορίας ἄξιον, ἐν τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἤρται· ἧς ἢ λοιπῶν, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας προβάλλεται· τὰ ἢ, ὡς δικαιώματα ἧς ἡμαρτημένων ἐπάγεται· τὰ ἢ, ὡς παραδείγματα, ὅπὶ τῆς σωφρονεστέρως παιδεύειν τοὺ πρὸς ἁμαρτίαν ἐνολισθήτας. Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.* 6. *Neque enim mala, quæ nullâ ſuâ naturâ ſubſiſtunt, à Domino creantur: ſed creare ſe mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis malè agentibus in flagellum format; ut ea ipſa & per dolorem, quo feriunt, delinquentibus mala ſint; & per naturam, quâ exiſtunt, bona. Unde & venenum, mors quidem eſt homini, ſed tamen vitæ ſerpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Quia mala dicuntur, & delicta, & ſupplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ autor renuncietur. Nos adhibitâ diſtinctione utriuſque formæ; ſeparatis malis delicti & malis ſupplicii, malis culpæ & malis pœnæ; ſuum cuique parti definimus autorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & ſupplicii Deum creatorem, ut illa pars malitiæ deputetur, iſta juſtitiæ mala condenti judicia adverſùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, quæ congruunt judici: quæ quidem illis mala ſunt quibus rependuntur: cæterùm ſuo nomine bona, quâ juſta, & bonorum defenſoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv. Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in quos incidunt; bona quia ex Dei judicio procedunt.* Et Auguſt. *epiſt.* 120. *c.* 19. *Mala non peccata, ſed ſupplicia. Malum autem malo non malè redditur: nam & ei cui redditur malum eſt, quia ſupplicium eſt; & ei à quo redditur bonum eſt, quia rectè factum ejus eſt.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7.

Πάντα

Πάντα καλ' ἐκεῖνον γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de paſſerculo, de pilo, Domini noſtri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Κακῶς ἀκίνητον, ἢ ἐυρημένῳ | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα προῄρησαι, τίπτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀποβλέπουσιν ἐξεταζόμενος, ἐμβάλε. ὃ, τι δ' ἂν ἐξῇ τινι σοῦ, μὴ ἀνταράξῃς· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστ' ἔξω σοῦ.

Μία ἀπὸ βιωτικῶν ἀφέξεων | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu neſcis unum eſſe ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν τοῦ ἀδοῦς | Hoc eſt quod noſter paſſim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, reſpondit, τὸ παρὸν εὐπρεπῶν. Laert. *l.* 1. quod poſtea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὐπρεπῶν. παροιμία. qui & ſubjungit Platonis locum è *Gorgia*. Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν τοῦ ποιεῖν, καὶ οὗτο λαβεῖν τὸ διδόμενον παρὰ σου. Et Cratini ex *Pylea*.

Ἀνδρὸς σοφοῦ γὰρ, τό γε παρὸν φέρειν μέτρῳ,
Εἰς δυσμαῖον οὐ πίπτειν.——
Sapientis hoc opus eſt probè diſponere,
Quod impræſentiarum adeſt.——

Apud Procopium *Gottic. l.* 1. Vitiges;

Ἐμὲ γὰρ τὸν παλαιὸν οἰσιν ἔχειν λόγον,
Τὸ παρὸν εὖ πάσχειν, κυλδίαν.

Baſil. Cæſar. *in Eſai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα φέρε τὸ χρήσιμον διαπόρησον. Λιχνεῖν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν φερεμβόμενος, ὕστερόν ποτ' ἀναπολήσεις τὸ παρελθὸν, ὅτε οὐκέτι ἔσῃ πλέον ἀνιαρόμενος. Baſ. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐκ τῶν παρόντων τὸν βίον διάθεσο.
Vitam explica ex præſentibus rebus tuam.

Heſych. Τὸ παρὸν εὖ πίπτειν. παροιμία, ἧς μέμνηται Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii autem illius expoſitione lapſum Eraſmum reſtituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Iſth. Od.* 8.

Τὸ δ' ἐπὶ ποσσὶ ἄρειον αἰεί,
Κεῖμαι πᾶν. ἅλις δὲ αἰὼν,
Ἐν ἀνδρῶσι κρέμαται
Ἑλίσσων βιότου πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἕκαστος ὀρέγει,
Τυχὼν κἀν ἀρπαλέᾳ χαίρει φρενὶ τὰν πὲρ ποδός.

Τὰ δ' εἰς ὀπιστεν ἀτέκμαρτον φρονεῖν σε.

Ariſtippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c* 6. Ἐφ' ἡμέρᾳ τὸν γάμον ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐλάττω τοῦ μέρους, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ φέρεται τι, ἢ ἐνοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρὸν, μήτε τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epiſt.* 101. *Ille ex futuro ſuſpenditur, cui irritum eſt præſens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tireſia Menippo datum fingit conſilium. Τοῦτο μόνον ἐξ ἀπαλοῦ διεφθαι, ὅπως τὸ παρὸν εὖ πίπτῃ, ἀφειδεμένως τὰ πολλὰ, καὶ μηδὲν ὑπερβαλλόμενος.

§ 3. Ἕως βλέπω | Aliud hîc, ἕως βλέπω· aliud ἔνδον βλέπω *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem ſuam introſpicere; iſtic in rerum externarum naturam ipſam internam, miſſâ ſpecie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἕξις | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ ſubjecta ſunt.* Xyl. *Subſtantiæ omnes.* Caſ. Malim, *præſentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præſentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad l.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβάλλει | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἥπερ ἐκδυμιαθήσεται | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐκδυμιαθήσεται. tanquam ab ἐκδυμιάζομαι. quod neſcio an legatur. ἐκδυμιάδαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea ſolent, quæ adolentur. eſt ergò ἐκδυμιαθήσεται Marco hîc, quod בלה בעשן Pſaltes dixit, *Pſ.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur ſolicitaret Piſcator nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία | *Siquidem compacta ſit eorum ſubſtantia.* Xyl. ut de ſubjectis ſingulis intelligatur. at Caſ. *ſi in unam eandémque ſubſtantiam redigenda ſint omnia:* Vel, *ſi rerum omnium ſubſtantia ſit inter ſe unita, & in unum compacta.* firmat ſimul & explicat Marcus ipſe, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ τάξις.

§ 5. Ὁ λοιπὸς λόγος | *ſupr.* § 1. incertum eſt autem, iſtáne ad priora illa pertineant, an aliò ſpectent, & ſeorſim ponenda fuerint. Illud Caſaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipſe ſecutus ſum. De ſenſu convenit. Menti univerſi rectrici, quid de ſingulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id ſit, in quo ſe vímque ſuam exerceat, ſatis perſpectum ac proſpectum eſſe; etiamſi iſta nos quàm creberrimè lateant.

§ 6. Ἄριστος ὅρος τῆς ἀμυνάδος | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; reſpondit, Αὐτὸς μηδὲν κακὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib. poet. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γεγελασμένον, Ποτὲ τὸν πονηρὸν ἐν ἄρχοντι ὄντα μὴ πονηρεῖν, ὅπως τινὰ συμπεριποιῆσαι καλλίονα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῖς Διονύσοις παίζειν ἔοικεν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρὸν· Αὐτὸς, ἔφη, μηδὲν κακὸς γενόμενος. Atque hoc eſt quod ille apud Comicum neſcio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate ſua querentem amicum πῶς πάλιν ἀμυνάδος juſſiſſet, interrogatus quâ ratione id effectum

effectum daret, φιλοσόφως, respondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ; respondit, ἑαυτὸν ἀγαθὸν βίλτιον παρέχων. Idémque Plut. *de util. ex inimic.* Σὺ τοι διάφερε μὴ κακῶν, ἔξεσι γὰρ, ἂν δίκης ἀνίᾳν τὸν μισοῦντα. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. ἡδὺν ὅπου κολάζει τὸν ὑβρισάς, εἰς μὴ ὑβριζομένου ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγαπᾶσθαι καὶ συγχαίνειν, τῷ ἀληθεῖ δὲ τὰς ὕβρεις. τὸ δὲ καταγελᾶν αὐτῶν, τῷ μηδὲν σωφρονίσαι πονηρὸν, ἀπόδειξίς ἐστιν ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Δύο ταῦτα ὑβριζόμενον γόνι· τὸ, τὸ μηδὲν ὅπου λυπῆν τὸν ὑβρίσαντα, εἰς τιλὼ μὴ ὑβριζομένου ἀνεξικακίαν τὸ, τὸ ὅπως ἀμυνάσθαι αὐτὸν μὲ δυνάσθαι, ὡς ἀρετιλὼ ἀσκοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: ὁ πίνων ἀρετιλὼ καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, καμείας τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πληγάς. ὁ δὲ καὶ συγχαίρων τοῖς ὑπὸ φθόνου βεβρωμένοις νόμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοῦ ἀντέχειν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὲ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπαθῶν τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, ὅπως τῷ ὄντι ἔστιν ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῶν ὄντως ἀνήρ. Vide Regem sapientissimum, *Param. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἴσχομοιῶσθαι | Jasoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἴσως, οὐκ ἴσως, ἦν ἐγὼ κακὴ,
Γύναικος οὐκ ἴσον χρὴ σ' ὁμοιοῦσθαι κακῇ,
Οὐδ' ἀντιτίνειν πάσχοντ' ἀντὶ τοιῶν.
Summus quidem mulieres, quod sumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Nun decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm versiculum primum Grotius in exserptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, quale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit aequatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noster *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

——*ridiculum est enim*
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ' ἠρεμαλέως ἄπεσχε καὶ κακὸς διὰ φθόνον, ὑπὸ τοῦ Διονος δεῖ συμπαθεῖσθαι τιλὼ ἀρετιλό. τὸ γὰρ ἀντιπιμωρεῖσθαι, τῷ σφαλλεῖν, τόμῳ δικαιότερον οἴεσθαι, φύσει μεμιγμένον ὑπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔκλεψε, τοῦς ἐμὲ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, τοῦς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; Augustin. *in Psal.* 54. *Quid tibi prodest, quia exigis quae pertuliſti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? paſſus es malum. ignoſce, nè duo ſitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. ſi odiſti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum pro malo? unum aegrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, ſi & tu odiſti.* Idem *epiſt.* 5. *Paratus igitur eſſe debet homo juſtus & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quaerit, ut numerus potiùs creſcat bonorum, non ut pari malitiâ ſe quoque numero addat malorum.* Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Guigo *meditat. c.* 15. *Quàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis ſuperantur. poſitus es quaſi ſignum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad deſtruendum malum oppoſitione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Aſſiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Iraſcetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta. miſt par non pugnat. Si utringue certabitur, ille eſt melior, qui prior pedem retulit: victus eſt, qui vitit.* Salluſt. *Jugurth. Bono vinci ſatius eſt, quàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosius aliquantò injuriae beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ penſantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐνὶ τέρπει ἢ σφαγιαπαύει | Vide *lib.* 5. § 34.

Μεταζαίνειν | Vide *l.* 5. § 6.

Σιὼ μήμῃ θεῷ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hìc, Epicteti illud *diſſert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νῦν εἴχομεν, ἄλλό τι δεῖν ἡμᾶς ποιεῖν ἢ καινῇ ἢ ἰδίᾳ, ἢ ὑμεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἀνεξίκακοι τοῖς ἀδικοῦσι; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀρῶντας ἐν ἰδίοις; ἔδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ὑμῖν παρέχων ὄργανα ταῦτα δι' ὧν τιλὼ γλῶ ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάπουν, ὅτι κοιλίαν; ὅτι αὔξεσθαι λελήθοτας, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τιλὼ δυνάμιν ἔδωκε τιλὼ φαντασιωτικιλὼ, καὶ ὁδῷ χρηστικιλὼ. Quid ille non feciſſet, ſi adjicere potuiſſet, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χρεισὸν ἐμὶν δέδωκεν; ſed ultèriùs porrò audire nè pigeat. Τί ἂν ἐποίησαν οἱ πολλοὶ ὑποτερυφλωσθέντες, οὐκ ἔδει πυὰ εἶ τὸν παῖτλιν ἐκπλαγέντα τιλὼ ὁδόν, καὶ ὕφ' πάντων διαδόντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δυνάμεθα γέρων γαλὸς, εἰ μὴ ὑμεῖν τὸν θεόν; εἰ γὰρ ἐνδὸν ἤμιλλον, ἐπίσην τὰ τῆς ἀνδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τῆς κύκνε· νυῦ δ' ἡ λογικὸς εἰμὶ ὑμεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐ' ἐγκαλείπω τιλὼ τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν δίδωται. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τιλὼ αὐτιλὼ ταύτιλω φθιλὼ παρακαλῶ. Contende cum istis quæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Συμχάσεσθαι χρὴ τὸν θεὸν, ἢ ἀναπεῖσαι quod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliſſ. l.* 1. *c.* 54. sic extulit; Μνημονευτέον θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπειστέον. Rursúsque idem apud Maxim. Ἀναπείθει ὁ θεὸς λόγῳ καὶ οὐκ ἀνάγκῃ, μᾶλλον ἢ

ἢ τὰ σπέρ. Idem denique apud Anton. Ἐὰν δὲ μνημονεύῃς, ὅτι ᾧ ἐγγένῃ καὶ ψυχὴ ἢ σῶμα θεὸς παρέσκηνε ἔρωσι, ἐν πᾶσι σε τοῖς σεσωμένοις καὶ τοῖς σεσῳζομένοις, ἃ μὴ ἀμαίστης, ἕξεις ἢ τὸν θεὸν συνοίκον.

§ 8. Τὸ ἡγεμονικὸν ὅτι τὸ ἑαυτὸ ἐγκέφαλον καὶ πνεῦμα | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιῶν ἢ ἑαυτῷ φαίνεται πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὴν τῆς ὅλης φύσιν ἔχεται περαίνεται | *Supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἧπαρ κυνικὸν | Idem *l.* 4. § 27.

Ἔρωτες καὶ πάθη, σεσηπότα | leg. [καὶ] σεσηπότα.

Τί καὶ δηδυμῶν εἰκαίῳ συγκείμεθα | Ita *l.* 2. § 11.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ σεσηπόσι καιρῷ;

Αἶα γίνεσθαι; Αἶα, γαῖα, *terra.* Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori*; ex consequenti. ità in sacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles. c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod prius fuerat, redierit.* & *Psal.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psal.* 146. *vers.* 4. *Quo die spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertuntur.* Allusum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad. π. v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Vos in aquam & terram cunctos convertier opto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ δὲ ἀναδιδόναι τὸ λυθὲν, (ità ex ipso superiùs Plutarcho restituto) καὶ μαλλον ἔτι σεσῆς ἡμᾶς τὸ ἀναδυτὸν, ἐκ ἀναιρεῖ τὸ τῆς διαίτης λύσιν, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν ἀναγκαίου σεσιδήσεως αὐτὸ καὶ τοῦτό ἔχειν ὁ Εὐριπίδης ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμῶν μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,

τάχα εἰς τὸ μὴ φεύγειν μηδὲ ἀναδύεσθαι διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejusdem saltem nomine, *de Homeri vita* ac *poesi* differens, ait verbis hisce poetam συνιδόντα τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γνήσια στοιχεῖα τῶν σωμάτων. indè Xenophanem traxisse dogma suum illud, πάντα σεσῆτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inquit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ σήπεται. itaque Homerum, cùm nôsset τὰ μὲν δύο στοιχεῖα φθαρτὰ, ὡς λεπτομερῆ καὶ καθαρτικὰ, (ignem scil. & aërem) τὰ δὲ δύο (terram scil. & aquam) ἀφθαρσίαν εἶναι τοῖς νεκροῖς σώμασι dixisse,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

id est, ξηρότατοι καὶ ψυχρότατοι. ità siquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifesto; ξηρότατοι καὶ ὑγρότατοι. Simpliciùs Hesych. Τάφος καὶ γαῖα γένοισθε. Διαλυθέντες, διαδυόμενοι. & Eustath. κεκρυμένοι, καὶ τῷ μὴ ζωογόνῳ πνεύματος δίκην σκεδασθέντες γένοισθε ἢ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ συναπτόμενοι τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοιχοῦσι (ἀντιστοιχίσιον autem loco suprà citato habet Aprodiss.) τετύχθαι εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀπύρα καὶ ὑμῶν ὅμοια ἀναδυόμενα.

Ἥμισυ αὐτῆς ἔτερον ἥμισυ. —— alios autem, duobus elementis hîc nominatis etiam duo reliqua comprehensa & subintelligenda; sicut in illo Hesiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαίῃ ὕδατι φύρειν, — Vulcano injungitur.

nec alio sensu dixisse Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐσμὲν ἁπάντων.

In proverbium autem usu frequenti ac familiari devenisse Homericum illud monent Grammatici. quo alluserit σαρκάσας Val. Cato in *diris*, observante Scaligero, ubi dixit,

Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expressit, terram: quomodo & Euripides, in illis ex Chrysippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda est terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; sic jubet necessitas.

Est Euripidis in *Hypsipyle*, utì ex Stobæo discimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

—— κἄστι δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέρεσθαι γῆν· ἀναγκαῖος δ' ἔφυ
Βίον θεραίζειν, ὥστε κέρσιμον στάχυν.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem solitum Chrysippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret: negabat enim (quod & Plut. suprà) genus hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipsum dolendum esse dicebat, quòd in tam crudelem necessitatem incidissemus. Illud adjecerim fieri posse, ut alius alicujus poetæ hemistichium fuerit, quod hîc Marcus usurpavit.

——ὅπως ποθὲ αἶα γένηται.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ | Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ δὲ πεπρωμένον
Οὐ πῦρ, ἀ σιδηρᾶν χάσσει τέκτων.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec æneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ σεσῆτεσιν ἢ οἷς ὕστερον. Demosthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demosth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν κατακλείσας τηρῇ· δεῖ ἢ νὺν ἀγαθὸς ἀνδρὸς ἀγῶνα μὲν ἅπασιν δοὺς τοῖς κακοῖς, φεύγειν ἢ, ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς δίδῳ γίνεσθαι. quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ πω τις φυγέειν μερόπων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πεπρωμένα γένηται.
At nemo (fidens dico) fatum effugit unquam,
Esto malus, bonus esto; humano sanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente: *Il.* ι. *v.* 318.

Ἴσον μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζει.

Bellan-

Bellantemque manet sors æqua domique manentem.

& v. 320.

Μάτρωα ὅμως, ὅτ' ἄρχος ἀνὴρ, ὅτι πολλὰ ἐοργώς.
Tam, cui nil gestum est, obit, ac qui multa patravit.

quem versum in ore frequentem habuisse Demonactem auctor est Lucianus.

Et *Iliad.* μ. v. 322. sub Idomenei persona;

Ὦ πόπον, εἰ μὴν γὲ πόλεμον περὶ τόνδε φυλόσσε,
Αἰεὶ δὴ μάλοιμι ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἐσσυμένως, ὅτε κεν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ θείομαι ἄλγε,
Οὔτε κέ σε τέλλοιμι μάχην εἰς κυδιάνειραν·
Νῦν δ' (ἤμπης γὲ κῆρες ἑτοιμόθανον θανάτοιο
Μύρεται, ὃς κε ἔτι φυγέειν βέλος, ὅν' ἀκαμάτω)
Ἰομεν, μή τι μοι κόδος ὀφέλλομεν ἠὲ τις ἡμῖν.
O pepo, si letique exors, duræque senectæ
Vita foret, bellum subterfugientibus istis,
Non equidem aut acies primas ipse inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumstent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, auctori famam nobisve, aliisve.

Unde Plutarchus etiam sumpsisse vult Æschylum ista;

Ἀλλ' ὅτε πολλὰ πεπόμαι' ἐν στέρνοις κακὰ θυμὸν,
Θνήσκειν τις, εἰ μὴ τέρμα σωτῆρι βίᾳ·
Οὐτ' ἐν στέγῃ τις πλοῦτον παρ' ἑστίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν περισσοβόρον μόρον.
Non tela siquis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata nisi dent terminum:
Nec ad focum quis considens in ædibus,
Fatum hoc magis sibi destinatum effugerit.

In quam eandem sententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tem.* 2. *tit.* 119.

——κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἶκον ἑστὸς ἡμένῳ πόνον.
——*morti est debitus,*
Etiam laborum immunis qui sedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αὖ θανάσιμος ἵκετο καὶ τὸν φυγόμαχον.

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem persequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Casmerar. an Callinus, ut Stob. *tem.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γὰρ κως θανάτου γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἔστιν
Ἀνδρ', ὐδ' οἱ προγόνων ἧς μοίρης ἀθανάτων.
Πολλάκι δηιοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.
A fato nulli mortis sit gratia; non si
Autores generis sit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapsum circumstridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demosth. *de legat. malè obit.*

Οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ·
Αὐλαῖαι δ' οὐκέτ' ἔχουσι κύες ὑπερβάσας.

Τοῖλον δ' ὑβρις ἵκανε κατέδραθεν, εὗρε δὲ πάντως,
Εἴ γέ τις ἦ θοίνων ἐν μυχῷ ἢ θαλάμῳ.
Cujusque irrumpit pestis populosa in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam sublime supersilit, atque latentem
Prendit, sive habeat angulus aut thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco possis excludere, cùm mors
Venerit, in medio est Tiburе Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.

Ille licèt ferro cautus se condat & ære;
Mors tamen inclusum protrahit indè caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Augustin. *de divers. serm.* 28. *Mors differri potest; auferri non potest.* Et *de Verb. Apost.* 18. *Mortem differunt istæ, non auferunt. Sed etsi tardiùs quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non possis?* Senec. *epist.* 93. *Quid interest quàm citò exeas, unde exeundum est? ibid.*

Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ | Verbum Stoicis familiare, quâ *constantem* illi & *immotum prorsus animi tenorem* designabant. eundem & εὐσάθειαν appellabant, & τὸ εὐσαθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *dissert. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάσας ἀνθρώπους ὅπῃ τὸ εὐδαιμονεῖν, ὅπῃ τὸ εὐσταθῆν ἐποίησε. quo loco tamen, prout & apud nostrum, potest *status animi placidus & tranquillus* designari, qualis est æquoris in malacia. Καὶ γὰρ γαλήνη ἔσα, ἢ εὐσταθὴν τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθὴς καὶ ἀταράχως conjunxit: &, quod huic cognatum noster; *l.* 12. § 22. σαθρὸς πᾶσα, καὶ κόλπῳ ἀκύμονι.

Θαρρῶ τῇ διοικήσει | *Psal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile est cor ejus, confisum in Domino.* hoc est, ἑστήκασι ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζουσι ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci nostri verbis, εὐσταθεῖ καὶ θαῤῥεῖ τῷ κυρίῳ.

§ 11. Τὰ μὲν σκευηκότων | Quæ *lib.* 1. § 12. σκευηκότα παράγματα. & § 15. σκεύασιν dixit.

Ταχέως ἐπανιέναι | Ità *lib.* 5. § 9. ἐπικρυβῆναι πάλιν ἐπανιόντα. Vide & sectionem huic proximam.

Ἐπανιέναι εἰς ἑαυτὸν | Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, ad *semetipsum reversus*; quasi extra se positus antè fuisset, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum se præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus est suum, cùm irascitur.

imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, ὡς ἔφην ὁ Μελανθίου,
Τὰ δεινὰ προέχει τὰς ὀργὰς μανικώσας,
ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἐκπολίσας. Sicuti contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια προείδε καὶ μέτεια, πλὴν ὀργῆς καὶ τοῦ θυμοῦ ἐκπεσόντος θαμίζῳ. Idem de *provid.*

vid. divin. Quod & de reliquis etiam affectibus Chryſippus in *lib.* περὶ ἀναπαλόγ. referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη, inquit, ἀκριβῶς τῷ λογισμῷ. idque Menandri teſtimonio comprobat, cujus iſta ſunt;

Οἵ μοι, πάλαι ἔγωγε, σοῦ πρόσω φρένες
Ἦμεν ἐκεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν καιρόν, ἃ παῖ, ἀλλ' ἐκεῖ' αἱρεμβάσεις
Eheu me miſerum, quamnam in partem corporis
Mentes noſtræ ſe proripuit illo tempore,
Cùm nimiùm vecors hæc ego illis prætuli? Grot.

Indè phraſis obtinuit, inquit Plut. *in collat. terreſtr. & aquatil.* οὐδὲ γὰρ παροξύνομεν, ὡς ἔφη παῖς αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκπλῆξαι καὶ λογισμοῦ. Vult itaque Marcus, ſicubi tale quid contigerit, quàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l.* 7. *ep.* 3. *Id quod animum induxerat, pauliſper non tenuit; ſed citò ad ſe rediit.*

Ἔστι γὰρ ἐγκαταστῆσαι | Reſarciendo jugiter poſt remiſſiones atq; interturbationes animadverſas, validior evadet animi tenor. Ità oſſa confracta, ſi fuerint probè reſtituta, robuſtiora fiunt. Sed & *athleta, quicunque magni ſpiritûs, nec projecit animum projectus; & quoties cecidit, contumacior ſurrexit.* Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 13. Et *quæſt. nat. l.* 3. *præfat. Fideliſſimus eſt ad honeſta ex pœnitentia tranſitus.* Et quod Plutarch. in *amator.* Ὡς ἡ ἥλιος ἐκ νεφῶν καὶ μετ' ὀρχήσεως ἔστιν ἔρως μετ' ὀργῆς καὶ ζηλοτυπίας ἐρωμένῳ διαλαμπτός, ἥδιον καὶ θερμότερος. Plaut. item *Amphitr. act.* 3. *ſc.* 2.

Iræ interveniunt; redeunt rurſus in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ forte eveniunt hujuſmodi
Inter eos, rurſum ubi reventum in gratiam eſt,
Bis tantò amici ſunt inter ſe quàm priùs.

§ 12. Ὥδε πολλάκις ἐπανιὼν | Senec. *epiſt.* 103. *Quantùm potes, in philoſophiam ſecede. Illa te ſinu ſuo proteget: in hujus ſacrario eris aut tutus, aut tutior.* Vide & *ſupr.* § 10.

Παρακαπαίω ταῦτα | Vide *l.* 5. § 9. & § 34. & *ſupr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς ἔτος ἰχθύος | *Cadaver piſcis.* Plut. *de eſu carn. l.* 1. Ἐγὼ δ' ἀναμάζω τινὶ πάθει καὶ πάσῃ ψυχῇ ἢ λόγῳ ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε φύσει θνητόν, καὶ τεθνηκότες ζώοις χείλεσι θεσπίζομεν σαρκός. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ εἰδώλων θεοὺς ἡμῶς τεκμήρας, ὅλα καὶ τρόπον τινὰ [ἐτόλμησε] τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βυνχώματα μίξη καὶ φθορᾷ καὶ κινήματα καὶ βλάστας. Ità enim reſtituendum exiſtimo locum illum, quem aliter Stephanus. Νεκρὸς δὲ κοσμίων ἐκβλητότερος, καθ' Ἡράκλειτον κρέας ἂν πᾶν νεκρὸν ὄν, καὶ νεκρὸν μέρος. Idem *Sympoſ. l.* 4. *c.* 4. Indè νεκρώσιμα μέρη eidem in libello ſuperiore dicti: & *in ſap. conviv.* Ὁ γαστὴρ, πάντων τε νεκρῶν ἀδηφαγώτατος. Orcus quidam *cadaveribus conſtipatus, venter* dicitur. Vide *ad l.* 4. § 21.

Χυλὸν ἁφρῶδη | ſive *ſanguis uvæ*; ut Jacobus Patriarch. apud Moſem *l.* 1. *c.* 49. *v.* 11. & Moſes ipſe *l.* 5. *c.* 32. *v.* 14. i.e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jaſon Siracid. *c.* 39. *v.* 26. & *c.* 50. *v.* 15. & *Maccab. hiſt. l.* 1. *c.* 6. *v.* 34. At Caſſiodor. *Var. l.* 12. *ep.* 4. de vino acinatico, ſuo more laſciviens: *Hyemale muſtum, uvarum frigidus ſanguis, in rigore vindemiæ, cruentus liquor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad noſtri mentem propiùs Heſiod in *Bucolic.* referente Fulgent. *mytholog. l.* 3. *c.* 1.

——βοτρύων δέξον αἱματόεσσαν.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Ariſtotele notatus, *Topic. l.* 4. *c.* 5. ab autore etiam *problemat. natur.* ſub Plutarchi nomine *q.* 2. laudatus, qui cum Empedocle vult πόλιν eſſe σῆψιν πηλὸν,

——ἐν ξύλῳ σαπὴν ὕδωρ.

Eſt enim, ut ex Platone autor idem *q.* 5. Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἀνθρώπου διὰ φυτῶν. Itaque Athen. *dipnoſoph. l.* 1. Ἀφ' ὕδατος ὁ οἶνος φύεται. ἔστιν δὲ ὑπερβαλλόντως οἶνος, ἢ ὕδωρ ἂν ἀμπέλου καταπιόμενον. Et Nemeſ. *de natur. hominum.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς τροφῆς, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος συνίσταται, ἐν δὲ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. § 1. Ὕδωρ ἐν τῇ μυρσινίδι, ἀναδιδόμενον εἰς τὰ ἄνθεα, ὅπως μὲν γίνεται φοινὸν, ὅπως δὲ κλάδος, ὅπως δὲ καρπὸς, οὐκ οἶδα σύκων, οὐ ῥοιᾶς, οὐ μῆλων ἔχοντα. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ φυτοῖς συμφυσιούμενος κατηρτίσται, καὶ καρποῖς καθ' ὁμοιότητα ὄντως· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον πονούμενος γίνεται· ἐν δὲ ἀμπέλῳ οἶνος χεόμενος· ἐν δὲ συκῇ σῦκον γλυκαινόμενος. Gregor. Nyſſen. *de homin. opific.* Τὸ μὲν αὐτὸ ὑγρὸν, παραιτεῖται ἐν τῇ ἀψινθίῳ, ἐν συκῇ δὲ γλαγγλυκίζεται· διὰ τῆς ἀμπέλου δὲ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς δὲ τὰς ἀμπέλους πίνει νοτίδα ἐλαίας, ὁ οἶνος σωίζεται, Jo. Chryſoſt. *in tit. Orat.* 3.

Τειχία σωζόμενα | Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 47. *Ut boves vitium hominum excolunt; ità corporum tutelæ pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adoleſcentem quendam πολυτελῶν ſplendidè veſtitum, animadverteret de purpuræ laticlavio ſeſe efferentem, apprehenſâ veſte, Τέτο, inquit, ἀφ' τοῦ σοὶ σὲ σώζεται ἐρώσα, ἢ ὑφ' σοῦ σώζεται· Diogenem Canem forſan imitatus, qui adoleſcentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, ἐπαύσω, μειράκιον, ἀπὸ σοῦ δορᾷ σωτηρίῳ. Refert Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 74. ubi dicti gratiam tollunt prorſus, qui pro δορᾷ, ἀρετῇ ſubſtitutum eunt. In eandem mentem Stoades, (quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22. & Maxim. *c.* 56. reperitur;)

Ἂν ἱματίῳ, ταῦτα σοὶ σὺ σῴζεσθαι δίκαν.
Si veſte nites, at hanc prius ove tuere.

Philo *de providen.* laudante Euſebio *præpar. l.* 8. *cap. ult.* Ἐδῆτές γε μὴν, σῳζόμενον εἰσὶν, ὡς οἱ ποιμενικοὶ καὶ φασιν, ἀνδρὸς. Neotericus quidam;

Pur-

Purpureis, te effers, quòd amictus veſtibus? ante
Te geſtavit ovis, cum tamen eſſet ovis.
Sericeis, effers, quòd amictus veſtibus? ante
Te bombyx habuit; tum quoque vermis erat.

Αἱματῶσι κόγχας ἀνδιδόασι | indè *conchyliata* nuncupantur. De conchis iſtis, quorum ſanguine an ſanie, purpura tingitur, videantur Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hiſt. animal. l.* 16. *c.* 1. Naumach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλου.
At, quo lana rubet, ſanguis de murice fluxit.

Et Lucian. *in Cataplo,* μαγειίζων ἐπὶ τῷ αἵματι φησὶ τὴν Λακωνικὴν ἁλιάπτην κοχλίδων. de tyranni purpura loquitur. Optat. *adv. Donatiſt. l.* 5. *Sic alba lana regalem tranſit in purpuram, quomodo catechumenus in fidelem: utique dum incipit eſſe quod non erat, deſinit eſſe quod fuerat.* (ità enim interſtinguenda ſunt iſta) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutat, & mentem. Conſiderata ſunt effecta: retractanda ſunt efficientia. Dicis à te datum eſſe, quòd homo fidelis effectus eſt: ſi hoc totum eſt, dicat & operarius artifex purpuræ, quòd non*

——— *admixto ſanguine piſcis,*
Purpuram ſolo tactu conficiat. ———

Ἐντεῦθεν Διογένης | Huc Diogenis αὐτεργάτης illud, Εἶδε ποτὲ κοιλίαν ἢν Διογένης μὴ πεπῆγε. Laërt. *l.* 6. ſive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chryſippi *politia,* Εἶδε ποτὲ τὸν λιμὸν ὅτως ἀπατᾷ Διογένη τὸ γαστρὸς ἡδύ. Et quod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὃν ὑπὸν δοκεῖν πάχειν, ὀλιγομοῦν ἐνδυομένῳ περιπάδαι, ὅπερ τὰ ἴδια τοῖς λίθοις.

Μετὰ τὸν στασμὸν | Itaq; Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὴν μίξιν ſive συνουσίαν dixit eſſe μικρὰν ἐπιληψίαν. Eſt autem *epilepſia, παθὸς τοῦ σώματος στασμὸς, corporis totius convulſio* quædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fæſius *ad Hippocrat. de morb. vulg. l.* 2. *tom.* 5. quanquam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alexan. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qui & Democriti non abſimilem, aliam tamen, de eadem *ibid.* ſententiam refert, Συνουσίαν, ἀποπληξίαν μικρὰν, *Apoplexiam* autem definit Celſus *l.* 3. *c.* 27. *reſolutionem nervorum totius corporis.* Et *Epilepſiâ graviorem* etiam pronunciat Gorrhæus. Cæterum nec illud ſilentio prætereundum, quod contra monent Oribaſius *collect. l.* 6. *c.* 38. & Aëtius *l.* 3. *c.* 8. Ὅτι καὶ τινες ἐπιλήπτους ἔφασαν τὸ μίσγεσθαι quod illi, nec ſoli, elicuiſſe videntur ex Hippocratis verbis hiſce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. § 25. Τὰς ἐκπυήσιας νόσους, μίξις. quæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μυξαίων ἔκκρισις | Vide *l.* 4. § 48. ἐχθὲς μὲ μυξαίων. inde per ſtuporem illud, *l.* 10. § 20. ἐξ οὗ οἷς; Οἷαν δὴ αὖ | lege vel οἷαι δὴ, vel οἷς δὴ, *quale, quiddam,* ſive *quemadmodum;* quia ὅτως ſequitur.

Ἀπογυμνᾶν | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Quod de dictione Longin. *de ſublim.* μή τινα μεγάλης φαντασίαν ἔχοντα, ἢ πολὺ θεάσεται τὸ εἰκῇ περιστατικὸν ἀποβλύσαν, ἀναπυνθάνεται ἄλλως εὐκίνητον χαῦνα, ὃν τῷ θαυμάζειν τὸ ἀκριβοῦν ὑπομένειν. Et *ibid.* κἀν ἔκφυσον αὖ ἢ σὰς αὐτὰς ἀναπεπταμένας, ἐν τῷ φοβερῷ κατ' ὀλίγον ὑπορεῖν πρὸς τὸ ὑπερφυὲς.

Τῷ ἢ σεσωπώς | ἐφ' ᾧ potiùs. Vide *l.* 12. § 27.

Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογίσαι | Τῦφος, *Typhus,* (quo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis ſcriptores Latini, Arnobius, Auguſtinus, alii) *pompa, faſtus:* quo nomine comprehenditur, quicquid rei alicui obtenditur, quò vel deſiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *fucum,* Xyl. reddidit. & *officium* reverà *faciunt,* ut cum Plinio loquar, repræſentationes iſtiuſmodi. Cæterùm aliud eſt τῦφος, aliud φῦσος, quod is forſan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γὰρ ὄγκου ὁ μὴ κενοδοξίαν τὰ γένεσα τῶν ὄντων παρεπιμηκύνων, πάλαι τῷ εἰκόνι, ἃ φύσει μὲ κατεσφάλισται, πιθανὰς δ' ὑποβάλλει φαντασίας ὡς ἀπάτηλος πόλεμον· ἔστι δὲ πάντων ὀπθαλμοτυφὸς φύσῃ τύφος, ὃν πολλοὶ πεπήγασι καὶ περισωπῶσι, τὰς κενὰς δόξας συμποιοῦντες, διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλυσίδων, καὶ πλάθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες μετέωροι φέρονται· &c. Ἐπιδεέστατον dixit, quod Marcus δεινὸν θρασυλογίαν. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης | Crates iſte Athenienſis, an Thebanus, qui & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate quid dixerit, non reperio. Siquidem Xyl. à Græcis receſſit, dum vertit, *quid de hoc Crates, quid Xenocrates dicat.* Videri poteſt ex antegreſſis Cynicum, ſuo, h. e. canino more, Xenocrati faſtum objeciſſe, prout Diogenes objecerat aliquando Platoni, cùm illum tamen ἀνυφάντην extitiſſe aſſerat Laërt. *l.* 4.

§ 14. Τὰ πλεῖστα | eódem ſpectat hæc perioche, quò & prior illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως ζωγραφεῖσθαι | *Si ſub habitu vel natura continentur.* Xyl. qui conditionalem cur interſereret, nihil erat: *comprehendi poſſunt ſub rebus merè naturalibus vel naturaliter affectis.* Caſ. potiùs, *quæ ab habitu vel natura continentur.* neq; enim ſunt hæc generum capita, quibus comprehenduntur; ſed formarum, quibus continentur, differentiæ. Cæterùm requiri poteſt non immeritò, quomodo ligna aut lapides, ὑφ' ἕξεως, i. e. *ab habitu* (hoc enim χυλώσεως vox ea ſonat) *contineri* dicatur. Ἔξις itaq; Galenus obſervat, præter uſitatiora illa ſignificata, dupliciter ſumi; aliquando pro *ſolida ipſa corporis compage,* quâ partes fluidæ magis, continentur. ità *de febr. differ. l.* 1. inde ἕκτικὸς πυρετὸς, *febres hecticas,*

Eticas, nominis id adeptas vult, ὅτι ἡ ἕξις τῶ σώματος αὐτῷ κατελήφασιν· tum ἕξις quid significet, explicando, subjungit; ὅτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τοῖς ὑγροῖς ἀντιδιαιρούμενα. *ità vocant solidas corporis partes, quò ab humidis distinguant, sive in partium distributione humidis oppositas.* aliquando verò pro *spiritu* sive *formâ*, quæ *partes rei cujusque continet*. ità H. Stephanus autor est eundem alibi ἕξιν definire πνεῦμα ζωϊκὸν τὸ συνεκτικὸν τὰ μέρη, *spiritum illum, qui partes compingit & continet. spiritûs* autem appellatione *formam* designari, alibi docemus. Vide *ad l.* 12. § 30. Sed & ἕξις πνευματικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalitate*, verbis illis; Ἀνθεκτὸν μὲν ἔν ἐστι, πῦρ ἐν ὑσὶᾳ γοώδει, ὃ ἴδιον ἕξεως πνευματικῆς παρόλκια καὶ ἀλλοκοτῶ δ' ὅλως ἔοικε πρέπον τεταμῶσθαι. Unde & ἀσωμάτη ζωὴ ex Platonicorum sententia Nemesio, *de nat. hom. l.* 2. Σῆν μὲ λέγουσι καὶ πάντα ἄψυχα ἀσωμάτῳ ζωῇ· καθ' ὃ ζωϊκὸν ὑπὸ τῆς τῦ παντὸς ψυχῆς, τῇ ἕξει (sive ut alii legunt εἰς τὸ εἶ) καὶ ὠὰ διαλύεσθαι. Et κινολεκτικὴν magis Philo, ἀσωμάτη δυνάμεις νῦς, inquit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἀσωμάτῳ, φυσικὴν, ψυχικὴν, λογικὴν, διανοητικήν. Et mox, Ἡ μὲ ἕξις κοινὴ καὶ ἧσσ ἀψύχων ἐστὶ λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἐοικότα, ὀστᾶ. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, sive *spiritum ζωτικῆς δυνάμεως*, i. e. *facultatis vitalis* (strictiùs loquendo) exortem designaverit: quam ψιλὴν ἕξιν, quasi *meram* ὕπαρξιν sive *existentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆ φύσεως Marcus istîc distinguit. Siquidem in eandem planè mentem Sextus Empir. *adv. Mathem. l.* 8. *c.* 2. quo loco his gemina planè leguntur ista. Τῶν ὑγρομίκτων σωμάτων, τὰ μὲ ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως ζωϊκῆς, ὡς λίθος καὶ ξύλα. τὰ δ ὑπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτά. τὰ δ ὑπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de numin. immutab.* gradus quosdam rerum naturalium constituens; Τῶν σωμάτων, inquit, ὁ μὲν ὅλον ποιητὴς, τὰ μὲ ἐνδύσατο ἕξει, τὰ δ φύσει, τὰ δ λογικῇ ψυχῇ. idémque *de mundi immortalitate* disserti is adhuc; Τὼ ἕνωσιν μὲν διεγκόντων, τιθὼ ξύλων μὲ καὶ λίθων ἕξιν, ἀταφῆ τε καὶ ἀνδρῶν φύσιν, ψυχὼ δ ζώων ἀπάντων, ἀνθρώπων δ νῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco istîc, ἕξιν *ligna & lapidibus*, φύσιν *satis stirpibúsq;* tribui: habésq; res quatuor, sed eas sibi invicem subordinatas, quibus compages omnis corporea continetur, partéisq; ejusdem sibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὼ, νῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν φυτῶ, ψυχὼ ζώων, νῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, quo hîc Marcus. quin, nè quid desit eorum, quorum Marcus hîc meminit, subjungit, ἐχετὼ δ ἀπαράλλακτον τελειοτάτῳ· quod est idem prorsus cum illo Marci, ὁ ψυχὼ λογικὼ καθολικὼ καὶ πολιτικὼ πνεῦ. Adjici potest, quòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα sive *semen* in φύσιν primò, tum in ζῶον transire; id quod Aristoteles dixit, ζῆν τὸ σπερματικὸν φυτῶ βίον, *de gener. anim. l.* 3. *c.* 2. sed & Stoici ipsi, τὸ σπέρμα *semen*, πνεῦμα *spiritum* esse: hunc in utero fœtum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὼ fieri. ità σπέρμα ὑπὸ τῆ φύσεως, καὶ φύσιν ὑπὸ τῆ ψυχῆς distinguunt: & *semen* sive πνεῦμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum sit. Vid. *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & quòd Zeno ἕξιν sensu isto accepisse videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὼ ψυχὴν, δι' ἣν ζῶ, ὡς ἕξιν κεχωρικέναι, ὡς διὰ ἧς ὀσῶν καὶ ἧς νεύρων. δι' ἣν ἦ, ὡς νῦν, ὡς διὰ τῦ ἡγεμονικῦ. Vide *ad l.* 12. § 30. inde ἐκλικὰς διαδύσεις, Porphyrio dictum *de abstinent. l.* 4. Οὗτος γὰρ ἐκ λίθων ἔφησὼ, τὸ αὐτὸν τῆ συμμίξειν ὑπολαμβάνειν ἐκλικὰς διαδύσεις· καὶ φυτῶ, ἃ διατρέφεται ἐκ τῆ αὔξεσθαι καὶ καρποφορεῖν· καὶ ζώων σώμασι, ἃ πρέπον αὐτῆ ἡ σύστασιν. *Ea igitur, quæ vel formâ mera continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τῆ φύσεως, sic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ, &c.* Vide & Marcum ipsum *l.* 10. § 2. ubi φύσιν μόνῳ ἀπὸ τῆ ζώων φύσεως distinguit. Non erat itaq; quòd vir summus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, aut voces illas ἕξιν & ἀσωμάτῳ apud Philonem ac Clementem mendi suspectas haberet; & ἔστιν atq; ἐστὶν rescribendum præscriberet; aut Philonis solius arbitraretur esse ἕξεως vocabulum hac ratione usurpatum, quum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorumque itidem exstare sit clarissimè demonstratum.

Τὰ δ ὑπὸ ἧς ὀλίγῳ μετριωτέρων | *quæ sub artioribus aliquantò.* Xyl. & mox: *Siqua paulò plus habeant gratiæ*: perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, quod de hominibus dictum est. οἱ μετριώτεροι, *qui modestiores & moderatiores sunt.*

Ψυχικὼ, λογικὼ καθολικὼ | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 29. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔχουσιν καὶ κινυμένω | forsan ἴσχουσιν. ut *infr.* § 16. κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. nam & ἴσχειν παθητικῶς quandoque usurpatur. Arianus de Indiæ fluminibus, Χειμῶνι ἴσχουσιν. ὀλίγοι τε γίνονται.

Τὸ ὁμογενεῖ συνεργεῖ | *Congeneri suo coöperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l.* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de isto Cas. ego utrumque opinor respexisse.

§ 15. Τὰ μὲ σωθῆναι γίνεσθαι | Διὰ τί; ἵνα ἡ ἀρετὴ ἀνάπτηται τῆ κόσμω. χρείαν γὰρ ἔχει, ἧς μὲ ἐνεστώσων, ἧς δ μελλόντων, ἧς δ' ἠνυσμένων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idemq; *l.* 3. *c.* 24. ἀνάγκη πεφυκέναι τινὰ εἶ καὶ ἀλλοχρόσσων ἄλλων [ἄλλων potius] ἄλλοις, καὶ τὰ μὲ διαλύεσθαι, τὰ δ ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲ μένειν ἐν τῇ αὐτῇ, τὰ δ κινεῖσθαι. Ocellus *de univers.* Τὸ μὲ διαλαγὴ γεγονότων, τὸ δ γένεσις ἀπογεγονότων. Empedocles apud Aristotel. *Physic. l.* 8. *c.* 1.

—— ἦ μὲ ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι·
Ἦ, δ πάλιν διαχωῖτις ἑνὸς, πλέον' ἀπετελέθησαν.

Τῇ

Τῶ μὲν γὰρ ὄντι τι, καὶ ἐ σοῖσιν ὑμνῆς αἰῶν'
Τῶ δ' διαλέσσονται διαμφὶς, ὐδ' ἅμα λήγει·
Ταύτη δ' αἶσα ἕκαστ' ἀνίησιν καὶ κύκλω.

Vide *l.* 5. § 23. & *supr.* § 4.

Ἀναπῶν τὸν ἅπαντα αἰῶνα τὸν κόσμον | Loco mota sunt illa τὸν ἅπαντα αἰῶνα, ad sequentis clausulæ extremum rejicienda, & post περίχεται collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum successiones ævum æternum præstent.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naso *Metamorph. l.* 15.

Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut undâ pellitur undа,
Urgetúrque eadem veniens, urgétque priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, paritérque sequuntur,
Et nova sunt semper. nam quod fuit antè, relictum est,
Fitq; quod haud fuerat; momentáq; cuncta novantur.

Τῷ ποταμῷ | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί δὲ τις ἀπιμώσεται | Vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' ᾧ σῆται ἐν ἕξει | Ità *l.* 5. § 23. ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Παρέλαβε δὲ τὸ ῥῆμα τῷ κόσμῳ τούτῳ. Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν παρεπιτημίων σφαλῶν φιλεῖν | Solomon *Proverb. c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea quæ nè sunt quidem? (in ea quæ mox non futura sunt. Jun.) nam omnino comparant alas divitiæ, instar aquilæ pernicissimæ, quæ cælum versùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem esse Solomoni, quod Davidi *cor appenere*, *Psal.* 62. *v.* 12. monet Drus. *Prov. classi.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Euripid. *Inone*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 105.

Τὸπόπορος δ' ὁ πλοῦτος.——

Et in *Meleagr. ibid. tit.* 75.

——πλοῦτος μὲν ἀνθρώπων πάρεδρος.

Et Simonides in *næniis* ab eodem laudatus *tit.* 105.

Ὠκυία γάρ, ὑδὲ πτερυγοφεύγει
Μοῖρα θνητοῖς, ἁ μετέρχεται.

Plato in *Euthydem.* Ἀλλ' ἐσμὲν πάνυ γελοῖοι, ὦ ἄνερ τὰ σμικρὰ τὰ περὶ κορυδὸς διήκοντε· δοὶ οἴονται ἔχεσθαι αὐτῆς αὐτὴν λήψεσθαι, οἱ δ' ἀεὶ ἀπεξέφευγον. Pulchrè Guigo *meditat. c.* 5. § 14. *Vide quomodo capiatur anima rebus corporeis, & capta crucietur, utpote in puero. capitur enim viso passere: quem cùm acceperit, subjacet tot casibus, quot passer ipse: quomodo autem est tuta, priusquam talibus capiatur? ea enim quæ placent, tenent illam, ut possit adversis multari.* De homine humanisque rebus universis Gregor. Naz. *epitaph in Cæsar.* Ὄναρ ἐσμὲν ἢ ἐχ ὑπάρχομεν, φάσμα τι μὴ κεκμήκαμεν, πᾶσιν ὀρθῶς παροιχόμενα, νεῦρα δὲ πάλαισιν ἴσχω ἐχ ἕξομαι, κόνις, ἀτμὸς, ἐωθινὴ δρόσος, ἀνθρώπου χαμαὶ φυόμενον καὶ χαμαὶ κυλιόμενον.

Τὸ δ' ὕδωρ ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπολείπειν | Ità *l.* 4. § 43. ἅμα τε γὰρ ἄφθη ἔκρυσον, καὶ παρενλώκται· Senec. *epist.* 104. *Avium modo transvolant, citiusque quàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pauper.* Πιστὸν μηδὲν ἦδη ἐπὶ γῆς ἀνθρώποις, μηδὲ πολυχρόνιον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλόμενα καὶ μεταβάλλοντα, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ ἀνατρεπόμενα, καὶ πρὶν ληφθῆναι ἀπόντα καὶ φεύγοντα. Et *in pascha*: πρὶν κρατηθῆναι φεύγοντα, καὶ πρὶν νοηθῆναι διαδιδράσκοντα. Hieronymus *in Esaiæ c.* 38. *Omnis seculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, antequam tenetur, elabitur.* Minut. *apolog.* Et August. *in Psal* 38. *Antè abeunt priusquam veniant: & cùm venerint, stare non possunt. agunt se, sequuntur se, & non se tenent. nihil de præterito revocatur; nihil quod transiturum est, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & est, & non est: nec esse possumus dicere, quod non stat; nec non esse, quod venit & transit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις | Idem *l.* 5. § 33. In sacra pagina, *vita animalis sanguis* esse dicitur, & *in sanguine vita consistere.* Vide Mosen. *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τῷ δὲ ψυχῷ ἀναθυμίασιν εἶναι, Heraclitus dixit. Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τῆς ἀέρος ἀνάπνοια | Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Esajæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite amplius homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus est. quantuli enim is est æstimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Homo, anxiæ solicitaque tutelæ, precarii spiritûs, & male inhærentis; quem pavor repentinus, aut item ex improviso sonus auribus gravis excutit.* Et Calvin. *institut. l.* 1. *c.* 11. § 4. *Terrenus homuncio singulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam evanidam in singula momenta precariò trahimus.*

Ὅσῳ περ' ἔκρυσον ποσμῷ | Vide Empedoclis versus apud Aristot. *de respirat. c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epist.* 54. *Invasit me repentè mala valetudo. suspirium aptè dici potest. brevis valdè & procellæ similis impetus est. quis enim diu expirat? omnia corporis aut inconmoda aut pericula per me transierunt: nullum mihi videtur molestius. quid ni? aliud enim, quicquid est, ægrotare est: hoc, est animam agere. itaque medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est.* At quod Senecæ molestum, Marco nostro familiare, quasi assiduum quiddam videtur. Aug. *de orig. anim. lib.* 3. *c.* 4. *Præter alimenta solida & fluxa, unde est cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit auraram, quas ità carpimus, ut sine cibo & potu diu esse possimus; sine hoc tertio, quod nobis aura, quæ undique circumfistit, spirantibus & respirantibus exhibet, nec exiguo temporis spatio possumus vivere. Sicut autem cibus & potus non solùm ingredi debet, verùm etiam per meatus ad hoc institutos egerendi sunt, nè utroque lædant,*

dant, vel non intrando, vel non exeundo: ità hoc tertium flabile alimentum, quia in nobis manere non finitur, nec immorando corrumpitur, sed egeritur mox ut ingeritur, non alios, sed eosdem meatus, id est, os, aut nares, aut utrumque, & quâ intraret, & quâ exiret, accepit. In teipso proba tibi ipse quod dico. emitte spiritum flando; & vide utrum dures si non receperis: recipe respirando; & vide quas patiaris angustias si non rursus emiseris. hoc igitur facimus, quando utrem inflamus, quod facimus ut vivamus. nisi quòd tunc paulo plus ducimus, ut paulò plus emittamus, ut spiritum flabilem, id est, ventum in utrem implendum & extendendum non quietè spirandi & respirandi, sed anhelandi impetu coarctemus. nisi ergo quòd impendis ad utrem implendum, ad te itidem alendum aditu patefacto redierit, quid tibi, non solùm unde illum inflare, sed unde tu possis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσις ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Vide & *l.* 8. § 54.

Πᾶσιν ἀποδοτικὸν δυνάμεων ὑπάρχει | Hinc eæ formulæ & in sacris scriptoribus. ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emisit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, *Spiritum tradidit.* Joan. *c.* 19. *v.* 30. & ἐξέπνευσε, *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37. & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam *in votis*: Εὐφρυσίας τὸ ψυχάριον ἄπαιεν. *animâ efflatâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φυτὰ, τίμιον ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι | Malè luxata & confusa ista: sed restitutio proclivis. leg. Τίμιον, ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· *Æstimatione dignum est, non perflari, quod & plantarum sive stirpium est.* Τὸ διαπνεῖσθαι, autem de stirpibus usurpatum apud Xenophontem habemus in *sympos.* Verbis hisce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 19. adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. laudatis; apud quem emendatiora, quàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μέν τοι μοι τὰ ἥδιστ' ἀνθρώπων σώματα [συμπόσια ταῦτα, codices. malè.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ ἥδιστα ἐν τῇ γῇ φυόμενα· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὅταν μὴ αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγαν ἐπέχῃ, ἀπόλλυται ὑπὸ ὑγρότητος, ἐὰν μὴ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructúsque summotus à terra, minùs putrescit: & hoc uno modo perflatur ventis, qui nebulam & rorem pestiferum celeriter adsiccant, multumq; ad defloreſcendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Quæ distinctio plus Solis & venti vitibus præbet.* & *c.* 7. *Nam & sic facilius insolatur humus, & fructus percoquitur, perflatúmque salubriorem habet.* Id quod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere: *Melior ea vino, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduóque sole coquitur, & afflatum magis sentit.* Διαπνοὴ in animantibus quid sit, quídque ἀπὸ τῆς διαπνοῆς distet, ex Aristotele ac Galeno docuimus, *ad l.* 3. § 1. Nec omittendum videtur, quod Xenophon loco superiùs adducto in collationis membro altero τῆς ἀναπνοῆς meminit, quasi istud in animantibus τοῦ διαπνεῖσθαι illi in arboribus respondeat. Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, inquit, ἵν' μὲν ἀθρόον τὸ πνεῦμα ἰσχόωμεν, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφίγγονται· καὶ ὑπ' ἀναπνοῆς, ἐπὰν ὅπη λάχῃ τις διαπνεύσῃ. Etiamsi verò τὸ διαπνεῖσθαι istud, quod hîc *stirpibus* tribuitur, distat multùm reverà ἀπὸ τοῦ διαπνοῆς illius quæ animantium peculiaris est; in hoc tamen consentiunt, quòd spiritu sive flatu quodam utrumq; perficitur, & quod ad conservationem τῶν διαπνεομένων, cujuscunq; generis illud fuerit, utrumq; conducat. Verùm præter διαπνεῖσθαι illam externam, quæ ab aura liberiore stirpibus eis obvenit, quæ locis patentioribus succrescunt, aliam etiam internam nobis Theophrastus insinuat, quâ per singulas stirpis cujusq; partes, animæ, quam vegetativam dicimus, virtute, spiritus quasi vitalis quidam diffunditur, ejusdémque ipsidem pars excrementitia dissipatur & dispellitur. Is enim *de caus. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo quodam piceæ arbori familiari, quam λάδανον vocat, verba faciens hæc habet; Ἔοικε σχεδὸν ἐγγύτατα τὸ συμβαῖνον τοῦ ἐπὶ τῆς ζώων, ὅταν ἀφθαρτικωθῶσιν· ἃ δυνάμενα μὲν ἔλκειν πολὺ, οὐδ' ὅλως τοῦ πνεύματος χεῖσθαι, διὰ πλῆθος σύμφυσιν καὶ πύκνωσιν ἐκπνεῖ τι ἀποπνίγοντα, καὶ αἱ πῦξαι. διὸ καὶ ἐν ταῖς κοιλίαις οἱ ὀφθαλμοὶ τέρατα τίθενται. φασὶ γὰρ ἐκπνίγεσθαι πολλὰ διὰ πλῆθος πόαν. πάντα γὰρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματος τινος, ἢ μανώσεως, ἢ πόρων. Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε διαδιδόντων, ἀπόλλυσι τὸ δενδρέα συμπεπτώματα καὶ ὑδατίαν ἔχοντα δίοδον τοῦ πνεύματος. Quin & jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exarescentibus, ὥσπερ ὑποπιόντων καὶ μεταπαυομένων· *Metaphora*, inquit, *est ab animalibus, quibus spirandi, atque vitæ idem finis est, ac quamquam & πνέουσι plantæ; tamen utuntur beneficio* διαπνοῆς. *Omne enim vivens* διαπνεῖται. *calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus instauratione. instauratur autem cœlesti calore circumfuso, qui sese induit in omnia. Pereunt ergo plantæ quasi suffocatæ, ubi πνεῦμα desiit ἐκ ἔχει pereunt itidem, quasi expirantes, ubi copiosius illud ἐξαλμίζεται.* quod & ὑποπνοὴν τινα Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De seminibus quibusdam Galenus περὶ ζωῶν δυνάμεως *l.* 1. *c.* 10. Περίσπερμα μὲν ὑγρότητα ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο εὐπλοΐαν τινὰ τοῖς ἀνέμοις ἐπιδίδωσιν αὐτοῖς χεῖσθαι, τελευτῶντα δὲ ἐν τόποις ξηροῖς ἅπασι ἐκχεόμενα πλείοσι, τὸ μὲν τι διαπνεῦσαι τῆς φυτικῆς ὑγρότητος, τὸ δὲ τι προδῶσαι, μάλιστα ἂν ξηραινόμενα προσηκόντως. (quo loco quod Galen. διαπνεῦσαι, Theophrast. ἀποπνεῦσαι dixit *de caus. plant. l.* 2. *c.* 7. ὑπ' ἐνδοὺς ἀλοιφῆς τὰ σπέρματα βέλτιον ἀποκρίνεσθαι, ὑπὸ τὸ νέα ἀφ' ἕνων. ἀλλὰ δεῖ πνεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πίνειν καὶ δυνάμει, ἀποπνεῖσθαι

σωστες τῦ ἀλλοτρίε.) sequitur apud Medicum; Ἀπορρεῖ γὰρ ἀπ' ἐνίων φυτῶν τε καὶ σπερμάτων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συσκιασθέντα κεῖται, σφετερον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τε καὶ λεπτὸν ἀφίεμενα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. Quin & quod διαπνεῖδες hoc sensu autoribus suprà laudatis, idem ἐξατμῖδες quibusdam dici Theophrastus idem autor est in *histor. plant. l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεῦσις, inquit, μεγάλη καὶ πολὺ χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀφαυαίνει ὃ καλοῦσί τινες ἐξατμῖδες. quod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exinaniunt grana.* quem locum Hesychius ob oculos habebat, quum ἐξανεμῖδες, ξηραίνεις exponeret. ipse ἐξατμίζειδες dixit, *de causs. plant. l.* 1. *c.* 1. quo loco ἐξηντιπνικῶς utrumque conjunxit, διαπῆται καὶ ἐξατμίζεται. atque hoc est quod aëre ventis agitato Vitruv. *l.* 1. *c.* 6. *Vitiosis corporibus detrahit succum, & efficit ea exiliora.* Eodem sensu acceperim ego & τὸ ἐξανεμῖδες, quo loco de conceptu agens Aristot. *hist. animal. l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Ἐσὶ δ' ὅτε καὶ πάσχοι τι τοιοῦτον, ὃ καλοῦσι ἐξανεμῖδες· ὅταν δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, ὅταν συγγένωνται τῇ ἀγέλῃ, ἔτι μᾶλλον δῆλον τὸ σπέρμα, ὅτε κυΐσκουσαι· διὸ καὶ καλεῖται ἐξανεμῖδες. etiamsi enim vir Maximus interpretetur *frustrari*; sicut ἀνεμώλια ἔπη dicuntur *ova irrita*: eodémq; respexisse velit Maronem, cum *equas* dixit *vento gravidas* fieri: ipsum etiam philosophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. πνεύματι ἠρεμίαν ἢ ὑγρᾶν, vim τῦ ἐξανεμῖδες declarâsse. aliquid tamen amplius eò loci hocce vocabulo subindicari saltem autumo. cùm nec idem πάθος utrobiq; describatur, sed loco altero, quod congressum præcedat, altero verò, quod subsequatur: & philosophus ipse verbis priùs adductis subjungat statim; εἶπον δὲ τὸ πάθος ἢ ὑγρᾶς, ὅταν ἢ λίαν ξηρὰ· ἑλκύουσα γὰρ ἀφίησιν αὐτὸ τὸ ὑγρὸν, ἀφίησιν ἔχει τὸ ἢ καταπελτεύεται. hoc est, quod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀφαυαίνεται. Verùm de hoc alii viderint. Haud dissimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξαιρεῖδες usurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξαιρεῖται γὰρ ὑπὸ τῦ ἀέρος, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτῆ διϊδίη. de aqua loquitur: cui & ipse, nec huic soli, sed terræ quoq; *transpirationem* quandam ibidem tribuit. Siquidem rationem assignans, cur terræ inferiora hyeme calescant, πυκνοῦται δὲ ὅταν τάτε (ὅπ πίζῃ) ἐφ' ἑαυτῆ) καὶ ὑπ' ἔχῃ διαπολῶ ἐλαίω. Et mox de rebus congestis compressisque quibusvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τοῖς κάτω σήπεται. ὑπὸ γὰρ δέους τὸ πνεῦμα δι' αὐτῆ, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. Ità *perspirationis* cùm defectus, tum & excessus, nocumentum tam animatis quàm & inanimatis inferre solet. Proinde, quia in *perspiratione* ista, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vis naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖδαι, quod & antè monuimus, in *interitûs* significatione non rarò usurpetur. Ità de animantibus, Aristotel. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τὸ ζῆν μᾶλλον ἢ ψυχὴ τὸ σῶμα συνέχειν· ἐξελθόντος γὰρ διαπνεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ὃ δὴ καλοῦσι διαλύεσθαι καὶ διαπνεῖσθαι. de plantis; Theophrast. *de caus. l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν ἓν τοιαῦτα πάντα, πεπαιόμενα εὐωδέστερα· τὰ δ' ἀδενῆ, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἰα. *cito evanescunt, evaporantur.* de fructibus Aristot. *problem. l.* 22. *c.* 17. ἐκ δὲ πολυκάρδων (caricas loquitur) διαπνεῖται καὶ ἐξίσταται μᾶλλον τῆς ὑγρᾶ τὸ πλεῖον τῆς γλυκύτητος. de seminibus Chrysippus *physic. l.* 2. referente Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* πνεῦμα ἔχειν τὴν ἰσάν τὸ σπέρμα, ὡς ὅλον ὂν δι' ὅλε εἰς τὴν γλῶ καταδεδομένων σπερμάτων, ἃ παλαιοῦται μὲν ἐπὶ φύεται, διαπνεῖται δὲ καὶ ἀναπνεῖ αὐτοῖς τῆς ὑγρότητος. alterum enim post φύεται, ὡς ὅλον, inducendum prorsus videtur, nisi liquis in ὅλων mutandum censuerit. Cæterùm aliis ego discipiendum libens proposuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. quid velit, quod dæmonibus ille tribuit, *Strom. l.* 7. quo loco τὸ διαπνεῖδες, καὶ ἐμπνεῖσθαι, καὶ ἀποπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à se invicem disterminat, primúmque dæmonibus, secundum aquatilibus, tertium insectis, quartum animantibus pulmonum ope aërem attrahentibus assignare videtur. Mihi interim suspicio oboritur, locum mendo neutiquam immunem esse, legique debere πάντων διαπνεῖται, ἃς τὸ μὲν ἀνθρώπων, vel τὸ μὲν ἀνθρώπων (non autem τὸ μὲν διαμένον) γάρ. eò magis, quia & stirpibus istic Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec verisimile sit à *dæmonibus* exorsum Clementem, cum in reliquis gradatim ab inferioribus ad superiora ascendat, ab aquatilibus ad insecta, ab insectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυπῶδαι | τυπῶδαι, sive *impressionem quandam admittere* in se ab externis objectis, sensus tam exteriores, quàm & interiores dicuntur. indè ἀνυπομόνως αἰσθητικὴ. *infrà* § 26. & αἰσθητικὰ εὐπαθέστατα. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. ἐπιπάσσοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπώμενοι ὑπ' αὐτῶν. Ex Chrysippo *de anim. l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τετέχθαι ἀλλοίωσις· ὃ γὰρ ἀκίνητον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγῖδος ἐπὶ κηρᾶ φησὶν ἀκίνητον ὅτι πολλὰς τύπους καὶ τὸ αὐτὸ χωρεῖσθαι κεῖται ἡ ἡ φαντασία ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ τὸ ὑπάρχον ἐναπομαξοῦν, καὶ ἐναποτυπωμένη, καὶ ἐναποφραγισμένη.

Νδρεπαυσεῖδαι | & *infr.* § 28. νδρεπαυσεία ὀρεμπτική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νδρεπαυσα ὄρεμα κινεῖται μὲν καὶ ἀπαυμβόν τῆ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδοῦσα καὶ τῇ μηχανῇ· κινεῖται δ' ὑπ' ἐπείγει· ὃ δὲ οἰκοθεν ἔχει τὴν πρὸ τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἕως ἡ δοθεῖσα δύναμις ἰσχύει, καὶ ὑπ' ἐκλύεται τῇ σεβδῷ. Synes. *de provident. l.* 1.

Κεφὴ γλωσσῶν | Ità *l.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. Vide & *l.* 8. § 52. κεφὴν γλωσσῶν

quod Marcus i.e. *strepitum*, Euripides κόμπον, quasi *stridorem* dixit; cujus hæc sunt in *Hecuba*:

'Ως οἷς τὸ μηδὲν ἥκουμεν, φρενήματος
Τῷ σφὲ στρέφοντες; ἆρα δῆτ' ὄγκου τινὸς,
'Ο μὴ πρὸς ἡμᾶς πλείοσιν ἐν δώμασιν,
'Ο δ' ἐν πολίταις πῆμ' ἔχει λαμπρῷ τρόπῳ;
Τὰ δ' ὧδε ἄλλως φροντίδων βυλεύματα,
Γλώσσης τε κόμπος. — —
Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſoleſcimus?
Hic ædc divite, civium ille plauſibus?
At hæc nihil ſunt aliud quàm curæ meræ,
Stridóque linguæ inanis. — —

Τί κατηφείτε πάλιν | Basil. Cæſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον θεατὸν καὶ ἐπαινετὸν τὸ παρὰ θεοῦ ἀγαθόν. τῦτο δὲ ἔστιν ἡ παρὰ θεῦ τιμή. τὰ δὲ ἀνθρώπινα τῦτα, σκιαὶ ἔσαν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ὅτι γὰρ ῥοίπου ἧττον ἡ τῶν ἀνθρώπων ὀξύτης καθαρεῖ. καὶ ὥρα σώματος ἢ νόσῳ ἢ χείρῳ μαρανθεῖσα· καὶ πλῦτος μὲν ἄπορος, δόξα δὲ ἐυκίνητος· εἴ τε οἱ τὰς τέχνας διατιθέμενοι τῷ χείρῳ τύπῳ σωματερπίζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ περιστατικὸν ἅπασι λόγοι ἄχει τῆς ἀκρῆς τιμῆς χάριν ἔχει. ἀρετῆς δὲ ἄσκησις, τίμιον μὲν πῆμα τοῖς ἔχουσι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐπιτυγχάνουσι· καὶ ἐπιμελέμενος ἄξιον σεαυτὸν κατασκευάζει ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένῃ ὑπὸ θεῦ ἀγαθῦ. Verùm de mercede iſta Marcus noſter an quicquam ſomniârit etiam, incertum eſt. Vide *l.* 4. § 33. & *infr.* § 47.

Περὶ ὃ κατεσκεύασαι | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάσχου καὶ φθονῶν | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τις νομίζει ἐν ἀγαθῶν μέρει, ἑτέρῳ μὴ παρεῖναι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μέμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει ἄλλα ἀλλότρια οἰκῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδίσῃ, πεπόνθασι, παραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰκῇς σὸν ἔσῃ, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδέν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδημόνῃ σεαυτῷ. & *l.* 3. § 9. τῷ ἐσωτερικῷ διώκειν σέβε. & *l.* 5. § 21. σὺ δὲ ἐν σοὶ τὸ κρατῖστον τίμα. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτοῦ τε ἀρέσκου | Contra quàm pleriq; homines: οὔτε ἑαυτὸν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκουσιν. *l.* 3. § 4.

Ἐπαινοῦντα ὅσα ἐπαίνου διανέμουσι | utpote quæ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατετάχασιν | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄγω, κάτω, | De aqua Demoſth. *adv. Calliclem.* ἢ μὴ ἂν ἐνοχλῇ, φέρεται κάτω· ἢ δ' ἂν ἐνοχλῇ τι, τιμωκαῖται ἀφαίρειν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ὀλιγὸν μὴ ᾖ, φέρεται ἐυθύ. Ariſtot. *de Cælo l.* 4. *c.* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via curſúq; proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ τῆ ἀρετῆς κίνησις. ea ſiquidem *rectà ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive κατ' ἐυθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiq; ἐυθεῖα. Vide *l.* 8. § 6. Eſenim, ὡς σοφῷ ἐυθὺ ἴσον ἡ ἀρέξεις. quod tanquam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇς, κατευθύνεται. *Pſal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅσα πεῦσεται ἀφορμὰς ποιητικὰς, ταῦτας ὁ κύριος παρεπίμπλει καὶ σώματι τόνον, καὶ ψυχῇ εὐθυμίαν, καὶ σωτηρίας τῶν ἐυπαθείαν, καὶ τὴν εἰς πάντα τὸν βίον ἐυοδίαν, τοῖς τὰ πράγματα περιττότερα ποιεῖσθαι δοκοῦσι, Baſil. idem in *hexaemer. orat.* 3. Ἰτὰ, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπειρον πέλεται.

Invia virtuti nulla eſt via.

ἐυοδία ergò, eſt ἐυόδως πορεύεται, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere*, ſive *feliciter, proſperè, cum ſucceſſu bono progredi.* cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, moleſtè, parùm ſecundè progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὧδ' ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῆ λόγῳ παρέχειν καὶ δυσκολίαν, αἱ βύλαι καὶ πείσεις καὶ δίαιται ἐμπαθεῖς. Plut. *de virt. moral.*

§ 18. Εὐφημῶν ἢ βλάπτων | Triplex notat in eiſdem pleriſque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd coætaneis ſuis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quiſque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

— *niſi quæ terris ſemota ſuſque*
Temporibus defunctis videt, faſtidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὐφημίαν eam, quam aucupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis faciamus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à poſteris, quibus inviſi ignotique fuerint, celebrari tantopere concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum quod attinet, poſt obitum ab eis qui ſuperfuerint ipſis, quàm ante ortum ab eis qui multis ſeculis ipſos anteceſſerint, fileri. Cicer. in *ſomn. Scip. Quid intereſt ab eis, qui poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui antè nati ſint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι ἀπῆν σοι δυσκατάπτυστον | Senec. *epiſt.* 71. *Non putans fieri, quicquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſua de virtute ferunt ſententiam. quid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pœna eſt; pigro ſupplicii loco labor eſt; delicatus miſeretur induſtrii; diſidioſo ſtudere, tarqueri eſt. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli ſumus, dura atque intoleranda credimus, obliti quàm multis tormentum ſit vino carere, aut primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enervos. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqui videbitur illarum vitium eſſe quod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurres, hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis.* (quomodo illi

lli Joan. *c.* 6. *v.* 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;) *nos homunciones sumus: omnia nobis negare non possumus. Stis quare non possumus ista? quia nos posse non credimus. Imò aliud est in re. vitia nostra, quia amamus, defendimus, & malumus excusare illa, quàm excutere. Satis natura homini dedit roboris si illo utamur, si vires nostras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in caussa est: non posse prætendatur.* Et *epist.* 98. *Quare deficimus? quare desperamus? quicquid fieri potuit, potest.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ὑπέρτονον φέδειν ὁ νόμος λέγηται, ὅτους ἀκάω, ἵνα μή τινες ἔκπτυον καὶ ὑπόχρεων ὦσιν, οὐχ ὡς ὑπέρτονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βυλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγὸν, τούτοις ὑπέρτονον· τοῖς δὲ αὐτοῖς καὶ ἀδυνατοῦσι, τὸ μέτριον ὑπέρτονον δοκεῖ καὶ τοῖς ἀδύνατοις ἀκροβόλημον, τὸ ἐπιβάλλον. ὅσους δὲ διὰ τὸ φιλικῶς ἔχειν ἢ συγγενίαν περιεσίρχεται, ἔτοι πρὸς ἀλήθειαν, ἀπιστίαν ὑπολαμβάνοντ καὶ πρὸς αὐσηρίαν, ὑποπτίαν καὶ ἀνελεῖ, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταπίπτοντα. Et mox: Καίτοι εἰ μηδέπω ποιεῖν τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ τῆς νόμου οἷοί τε ἐσὶ· ἀλλά τοι συνορῶντες, ὡς ὑπολείγματα ἡμῖν ἔκκεισαι κάλλιστα ἐς ὑστέρου πρόοδον καὶ αὔξειν τὸν ἔρατα τῆς ἀληθείας διωκόντας καὶ τῇ δ' ἀφελοίμεθ' ἂν χεῖρ διώκειν ἀφορμῶντες, τὰ μὲν ὑφηγαλέμενοι, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ συνακόμενοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδιάβατον ὑπολαμβάνειν | Epictet. *l* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἔχελεῖν δεῖ ἀνθρώπων, οἷσιν καὶ ἀπιστίαν· οἵπερ μὲν ἔν ὄζι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς ἐπιδεῖς ἀπιστία δέ, τὸ ὑπολαμβάνειν, μὴ διάβατον εἶ εὐθεῖν σε, τοσούτων ἐκκεκομένων. quo loco, quod lapsu frequenti ac familiari apud scriptores istos contigit, pro εὐθεῖν dicêre perperam scribitur; docet id, quod sequitur, τοσούτων ἐκκεκομένων, quæ εὐθεῖαν istam impedire possint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non faciet. facies illam esse in excelso, sed vulnti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ipsum ἀπιστίας καὶ ἀνελπιστίας morbo isto per initia laborâsse autor est Plutarchus in *lib. de profectûs indiciis*; Ὡς δυσαθύμησε καὶ κατέπεσεν τῷ λόγῳ χαλεπῶς τὸ σπουδαῖον, ὀλίγου δεῖσαι καθαλεῖν ἐκ τοῦ βίου ἑαυτόν· adeo ut molestiâ ac difficultate rei propè devictus, parùm abfuerit quin animum desponderis à tecto quodam præcipitem se dederit. ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de biremi quadam sese in mare abjecerit*; vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit.* magis siquidem consentaneum est in ædibus agentem, quàm navigantem cum molestia illa conflictatum. δίπηρες Atticis idem. quod reliquis Græcis ὑπερῷον, *summa pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Δίπηρες, οὐχ ὑπερῷον. firmat id ex Euripidis *Phœnissis*, ubi Antigone dicitur,

——μιλάθρων ἐς δίπηρες ἔβατον,

in summam ædium partem conscendisse, unde Argivum contueri exercitum posset. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Δίπηρες, Ἀπλῶς τὸ ὑπερῷον· τὸ ἢ κατώτερον, ξενοτικῶς λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo pervicisset. Dio Prus. *orat.* 16. Καὶ τοι τῶν λυπηρῶν ἔκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν εἶ) δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τῶν φευγόντων ἕκαστος, ὃ φέρει, τοῦτ' εἶ) δοκεῖ βαρύτατον. ἴσι δὲ αὐτοῖς τοῦτο καὶ φαύλῳ σώματι· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἐκφέροι, ῥᾳδίως οἴσει.

Εἶτ ἀνθρώπῳ δυνατόν | Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aurei oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémque naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τὰ πάθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto consignata, ἵν' ὅταν ἀθυμῶμεν ὁμᾶς (inquit, *de statuis orat.* 1. *vat.* 7.) πρὸς τὰ ἐπαίνων ἀρετὰ μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν καταθυμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοῦ μεταφυναι φύσεις, ἀποκνήσητε πρὸς τὴν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν ἀφικνεῖσθαι, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἑτέρας μετέσχον, ἢ ὑκ ἔσιν ἀνθρώπει, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθεῖς λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνὺς αὐτοῦ ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι ἦσαν νόμον βιασάμενοι, ἀπὸ δούλου ἦσαν παλαφάτου, ὑδὲ ὧν πίστης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* ὁ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τοῦτο μετῶν; ὁ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρήχθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῶν; ὁ ταῖς αὐταῖς ἐτρέφησαν τροφαῖς; ὁ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσαν ἀέρα; ὁ σπέρμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr. Melius homines exemplis docentur, quæ inprimis hoc in se boni habent, quòd approbant quæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. *ad Eccles. catholi. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, quò facilius ipsa etiam nunc faciat, quæ alios fecisse antè cognoscat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri posse quod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credunt quod fortè dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Aug. *epist.* 134. Itaq; Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Semuo quidam vivus & efficax, exemplum operis est; facilè persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse quod suademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὀνυξὶ κατάρυξόν τις | Epictet. *differt.*

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ὁ ἀγὼν παρεύκτειναι δοκεῖ, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ ἐξωφρυγμένοι, Galen. *hortator. c.* 11. & Paulan. in *Lacon. de pube Spartana*: Μάχονται ἢ κεφαλῇ, ἢ ἐμπεσόντες λάξ. δάκνοί τι, ἢ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀντεχέσθαι. Philostrat. tamen *imagin. l.* 2. in *Arrichion.* Καὶ σφυρῷ συμπαλαίσαι, ἢ τῷ χεῖρε σφίγξαι, ἐξοὺν ἢ τὸ παίειν ἢ ἐκφεύγειν· πάντ' ἦν τὰ παγκρατίου ἔργα, πλὴν τοῦ δάκνειν ἢ ὀρύττειν. aliis igitur saltem nec ista interdicta, unde κεφαλοδύτης antagonistam non poterat non creberrimè contingere. quod Varro, *descobinari supercilia* dixit, apud Nonium, *ex Satyr. Ve victis. Pugilis spectatores, qui miserum putatis vinci, quæro à vobis, si adversarius supercilia mihi cæsis descobinâris, num quis vestrûm sua mihi est daturus?* Ità Apollon. *Argon. l.* 2. *v.* 109.

Δεύλῃς δ' ἐν βλεφάροιν, γυμνὴ δ' ἀστεμπὲς ὀπωπή. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῇ κεφαλῇ ἐῤῥαγεὶς] Mendum subesse suspicatur Annot. Lugd. σεσεγεὶς legit.; & exponit, *caput capiti affringens.* quod minùs placet; quia à Scriptura vulgata longiùs abscedit. Ego, si quid mutandum videretur, ἀῤῥαγεὶς, vel ἐναγεὶς legerim. & *capite collisus*, verterim. Verùm ἐῤῥαγεὶς forsan pro ἐναγεὶς fuerit, quod apud Libanium in *vitæ suæ historia* reperitur. Τοῖς ἐν μέσῳ ἦλ. κύκνου λίθοις ἐναγεῖσαι τὴν κεφαλὴν. ἀπωτύσα. τὸν ἰξύφαλον. Pausan. in Messen. Οἱ κεῖοι δὲ τὸν βωμὸν αὐτόματοι ἢ βίᾳ τὰ κέρατα ἐναράξαντες, ἀπόθητον. Quò alludere putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agonist. l.* 1. *c.* 11. quando Olympionicam, κριὸν ἀρεμάντιον, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laërtio *l.* 6. quia luctatores nimirum arietino quodam more capita conferebant, frontésque collidebant συναρδηκότες ὥσπερ οἱ κεῖοι. De Athletis Anacharsis apud Lucian. *de exercit.* ἢ τὰ μέτωπα συναράττειν, ὥσπερ οἱ κεῖοι. indè *arietare* dictum, pro *adversis frontibus concurrere*, sive *collidere*. quod de præliantium congressu usurpavit Sen. *de ira l.* 2. *c.* 3. *Magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exiluit.* de nubium conflictu; *quæst. nat. l.* 5. *c.* 13. *Nubes resolvit modo ipsa arietatio, ut magnorum inter se corporum attritus.* (id quod Lucretio *l.* 6. ——*nubes*

Frontibus adversis concurrere ——)

de dentium collisu; *de ira l.* 3. *c.* 4. *dentes inter se arietati.* de oppositionibus hominum mutuis; quò & Marcus istic respexit; *ep.* 103. *Non arietant inter se, nisi in eadem ambulantes.* de fortuitis casibus, quibus corpora humana sunt obnoxia; *ad Marc. c.* 11. *Jactatu, non tempestate magnâ, ut disjiperis, est opus. ubicunque arietaveris, solveris.* Apud Tertull. in *Scorpiac. c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni quassant, calces arietant.* quo loco, *calvia arietant*, legi vult Faber *agonist. l.* 2. *c.* 9. ego nihil mutandum existimem. de ædificiis terræ tremore commissis, Plin. *nat. hist. l.* 2. *c.* 82. *Inoxium, & cùm concurrentia tecta contrario ictu arietant; quoniam alter motus alteri renititur.* Quanquam nec arietum tantùm duntaxat est conflictatio illiusmodi, sed & taurorum. Virg. *Æn. l.* 12.

Cum duo conversis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt. ——

Martial. *l.* 4. *epgr.* 35.

Frontibus adversis molles concurrere damas
Vidimus, & fati sorte jacêre pari.
Unde leves animi tanto caluêre furore?
Sic pugnant tauri; sic cecidêre viri.

Itaque & istis pugiles conferri solent: De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonaut. lib.* 2. *v.* 86.

Στάντε δ' ἐπὶ προθύροισιν ἀπεμόρξαντο μετώπω
Ἱδρῶ, ἅλις κεφαλῇσιν ἐὺ τυθέντι φορεῖσθαι
Ἀλλ' αὖτις συνόρουσαν ἐναντίοι, οὔτε τεύχεα
Φορξάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοπότε δαιδάλου.

De Hercule & Acheloo pariter colluctantibus Naso *Metam. l.* 9.

Digredimur paullùm, rursúsque ad bella coimus,
Inque gradu stetimus, certi non cedere: ardoque
Cum pede pes junctus, totâque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux. ——

De Hercule denique Antæóque Lucan. *bell. Phars. lib.* 4.

Conseruere manus & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotúmque caput fixâ cum fronte tenetur.

Quanquam nec illud omissum velim quod Synesius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem quendam vidisse τῆς κεφαλῆς τὴν ῥᾳδίως ὑπαναβιβώσαν, λαχνείσης λελιμαγμένην κεφῆ, πόῤῥωθεν εὖ μάλα τὸν πίνυλον κεκαεικότα. de quo planè dixeris, quod alibi Synesius, τὸ κεφάλαιον ἀκεραίως ἐστὶ δεῖν οἰκεῖον.

Οὔτε ὀπωμαίνομεν] observat hîc Xylander τὸ ὀπωμαίνειν in malam partem usurpatum, prout & apud Appianum ἐμφυλίων *l.* 5. de milite, qui ludis publicis in subsellia equitum ascenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ὀπωμάνατο. *populus murmure indignitatem rei detestatus est*; vel *indignationem suam significavit & expressit.* cui adjici potest illud ex Polyb. *l.* 6. ὀπωμαίνειν τὸ γινόμενον ἢ δυσφορεῖν τοῖς παροῦσι. Vide *ad l.* 7. § 49. Epictet. itidem *enchir. c.* 24. Κόραξ ὅταν μὴ αἶσιον κεκράγῃ, ——τύπτων ἐμοὶ οὐκ ὀπωμαίνεται, ἀλλὰ ἢ σωμάτιόν μου, ἢ τὰ κτήνιόν μου, ἢ τὰ δεξιὰ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί· ἐμοὶ δὲ πᾶσα οἰωνὸς αἶσα σημαίνει, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumque in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς παραβύσεις τῶν σχοίνων ὀπωμαίνειν, *actiones il-*

legiti-

legitimæ acclamatione approbare, sive *acclamando approbationem illarum significare*. & l. 2. τὰ γελᾶ καὶ δίκαια ἢν ἔγωγε ἐπαινεῖσθαι. Et rursus; Τίς οὐκ ἂν ἐπαινέσαιτο καὶ θαυμάσοι ἢ σεμνηνθείη δεῖ τούτοις ἡγεμόνα; Indè ἐπαινεσία pro *applausu & acclamatione*. Polyb. *lib.* 6. Εἰκὸς μὲν τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐπαινεσίας τυγχάνειν εὐπαθοῦς καὶ σεμνοῦ· τὸν δὲ τἀναντία τούτῳ πεφύκοντα, καταγνώσεως καὶ σεμνοπῆς. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *epist.* 13. *Mirandas ἐπαινεσίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus*. h. e. sine sibilo ullo, quod displicentiæ nota est.

Οὔτε σεσοβήθημεν | *neque offendimur*. Xyl. atque ità τὸ σεσοβῆσθαι aliquoties usurpatum deprehendere est apud Novi instrumenti scriptores Ἑλληνίζοντας. Paulus ad *Rom. cap.* 14. *ver.* 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου σεσοβῆται ἢ σκανδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἱ σεσοβημένοι τῷ λόγῳ, sed & Polyb. *l.* 6. Συναιρεῖσθαι καὶ σεσοβῆσθαι, & συναρπασθῆς καὶ σεσοβῆσθαι conjungit non semel. potest tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus*. ità enim sumitur *Matth. c.* 7. *v.* 27. quo loco dicuntur procellæ turbinésque σεσοβῆσαι τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè caussa Senec. *de ben. l.* 6. *c.* 9. *Quid est iniquius homine qui eum odit, à quo in turba calcatus, aut respersus, aut quò nollet impulsus est?* Idem, sed alia ratione, ab athletis exercentibus iram summorum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira suadet, feriunt; sed, cùm occasio. Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici solitum aiunt his quos exercebat præcipere, nè irascerentur. ira enim perturbat artem, & quà noceat tantùm, non quà caveat, aspicit.* At Septimius noster eâdem, quâ Marcus, ratione, nisi quòd agonothetam non antagonistam loquitur, *Scorpiac. c.* 6. *Quâ nulla sunt prælia nonnulla vulnera.* (ità enim distinctim legendum charitatis gratiâ) *pugni quassant, calces arietant, cestos dilaniant; nemo tamen agonis præsidem fugillaverit. sed, quantum tibi vires illi & crures & vibices negotiantur, intendet. pyctes ipse non queritur dolere se; nam vult. corona premit vulnera, palma sanguinem obscurat; plus victoriâ tumet, quàm injuriâ. hunc tu læsum existimabis quem vides lætum? sed. nec victus ipse de agonotheta casum suum exprobrabit.* Proinde frustrà fuit Anacharsis, qui Græcos mirari se dicebat, πῶς οὐ μὴ ὑβριζόμενοι νομοθετοῦσι, τοῦ ἀθλητὰς τιμῶσιν ἐπὶ τῷ τύπτειν ἀλλήλους. neque enim est ὕβρεως ἀμυνὴ ἡ πυλιατιο illa mutua, sed virium ac virtutis peritiæque specimen.

Πολλὰ παρασυμβάλλω | *idem de aliis sentiamus*. Xyl. nec aliter Casaub. verùm παρασυμβάλλειν est *negligere, neglectim habere, non animum advertere*. Vide ad *lib.* 5. § 5. verto itaque, *neglectim habeamus, non advertamus*. Quò facit Solomonis monitum *Eccles. c.* 7. *v.* 21. *Ad omnia quæ de te dicuntur*, (vel etiam adversùs te perpetrantur) μὴ δῷς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, nè advertito. nec si famulum tuum tibi maledicentem audieris.* Sed Davidis Regis ad instar, *Psal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdâ aure* præterito. *decus* enim *est homini injuriam illatam*, non ulcisci, aut advertere etiam, sed *præterire* prorsus. *Parœm. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à quodam per imprudentiam percussus, veniam petenti, offensámque deprecanti, *At ego percussum me non memini.* Notúmq; ex Plutarcho Bionis illud, quod indicium suis dedit, quò in virtutis studio profectus feciſſe se dignosceret, si adversùs conviciantes ità affecti forent, tanquam ab eis audivissent,

Ὦ ξέν', ἐπεὶ ὅτε ἦκας ὅτ' ἄρεσνα φωτὶ ἔοικας,

Οὐλά τε, καὶ μάλα καῖος. Δεῦρο νύτοι ὀλίγα δίεν. h. e. *tanquam benignè ac benevolè compellati.*

Τῶν οἷον σεσυμμαζομένων | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia quam in ludo gladiatorio vita est, cum iisdem viventium pugnantiumque.* Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos, & lacerat nos fortuna? feramus. non est sævitia, certamen est.* Elegantissimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔστιν ἀπὸ πάντων ὠφελεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν λοιδορούντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ σεσυμμαζόμενος; τὰ μάλιστα. καὶ ἔτως [ἔτος leg.] ἐμὲ σεσυμμαστὴς γίνεται· τὸ ἀνεκτικόν με γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ ἀφεῖναι. εἰ δ' ἀλλ' ὁ μὲν τραχήλου κρατήσειεν, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ πυγμὴν κατατρίζων, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἄγων ἀπὸ ἀμφοτέρων; καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ὁ ἀνταγωνιστής, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ; εἰ δὲ τις σεσὶς ἀσχημοσύνας με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι; Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τις ἐλέγξαι | Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero: tibique si mihi probabis ea quæ dicis, assentiar.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Reprehensores non audio; sequor magistros.*

Χαίρων μαθήσομαι | Vide *lib.* 1. § 16. & *lib.* 4. § 12. & *lib.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὰ ἀνέγκλητα ἀνεξαιρέτως παῤῥησιαστικῶς ἢ γνωμικῶς ἀκούειν, καὶ χαίρειν εἴ τις δικαιοῖ κερδαίνον. Cicer. *Tusc. lib.* 2. § 5. *Nos refelli redarguique patiamur. quod hi ferunt animo iniquo, qui certis quibusdam destinatis sententiis quasi addicti & consecrati sunt, eâque necessitate constricti, ut etiam quæ non probare soleant, ea cogantur constantiæ caussâ defendere.* Et *Academ. l.* 4. § 9. *Plerique errare malunt; eamque sententiam quam adamaverunt, pugnacissimè defendere, quàm sine pertinacia, quid constantissimè dicatur, exquirere.* Pulcrè Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 38. *Non est levitas aberrore jam cognito discedere. hæc verò superba stultitiæ perseverantia est, Quod semel dixi, qualecunque est, fixum ratúmque sit.* Et Vincent. Victor. apud Aug. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimi est propositi, laudandique consilii, facilè ad meliora*

traduci

traduci. Aug. ipſe *ep.* 210. *Turpe eſt mutare ſententiam, ſed veram & rectam. nam ſtultum noxiumve & laudabile & ſalubre eſt.* Eadem certè ingenui cujuſvis vox, partis profeſſio. Ambroſ. *epiſt.* 31. *Nullus mihi pudor eſt, ad meliora tranſire.* Hieron. *in Eſai. cap.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quàm dum erubeſco imperitiam confiteri, in errore perſiſtere.* Aug. cum primis; *ep.* 7. *Si quid vel incautius vel indoctius à me poſitum eſt, quod non ſolum ab aliis, qui videre id poſſunt, reprehendatur, verùm etiam à meipſo; (quia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio) nec mirandum, nec dolendum eſt, ſed potius ignoſcendum atque gratulandum, non quia erratum eſt, ſed quia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neque enim quiſquam niſi imprudens, ideo quia meo errata reprehendo, me reprehendet.* Idémque *de anim. & eius orig. l.* 4. *c.* 1. *Neque enim negare debeo, ſicut in ipſis moribus, ità multa eſſe in opuſculis meis, quæ poſſint juſto judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Aug. Civit. Ego me neutiquam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem det Deus:) imò debere me multùm profitebor potiora ſuggerenti, & doctè atque amicè ſuggerenti. nam & meipſum non pigebit mutare ſententiam, ſi vel ſtudium vel ætas alia docuerit meliora.* Eraſm. *in Cor. epiſt.* 1. *c.* 7. *Non graviatim à meipſo diſſentiam, ſi quis adferat quod ſit rectius, etiamſi ſit idiota qui doceat. Non enim etiam à minore quolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Aug. *epiſt.* 19. Et de ſe *ep. quad.* apud *Grat. cap.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego ſenex à juvene, & epiſcopus tot annorum à collega nedum anniculo, paratus ſum doceri.* Joan. Zinzerling. *promulſ. critic. Moneri candidè, caſtigari, ex errore in viam reduci, malè dicta obelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, quiſquis candidè* hoc *fecerit.* Terentian. *de ſyll. c.* 2.

Corrigenda ſiqua ſanè viſa vobis hic erunt,
Non ero ſtulte repugnans, aut amans pravè mea,
Quin ſtatim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè denique Greg. Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. nam Epiphan. *hæreſ.* 64. § 43. ex Methodio *de reſurrect.* eadem planè adducit. Μεῖζον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τῆς ἐλέγξαι νομίζω. ὅσῳ μείζων ἐστὶ, τὸ αὐτὸ ἀπαλλαγῆναι τῷ κακῷ τῷ ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide ad *lib.* 10. § 37. Quod autem hoc loco Marcus de ſe ſcripto pollicetur, idem & facto præſtitiſſe Capitolinus atteſtatur. *Erat,* inquit, *famæ ſuæ curioſiſſimus, requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, emendans quæ benè reprehenſa viderentur.* Verba ſenſuum prægnantia. *Requirens,* inquit, *ad verum;* non qualis Gallicus ille, de quo Martial. *l.* 8. *ep.* 76.

Die verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nihil eſt quod magis audiam libenter;
Oras, Gallice, me, rogéſque ſemper.
Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergò, quid ſit audi:
Verum, Gallice, non libenter audis.

&, *emendam quæ benè reprehenſa.* Apellem ſcil. imitatus, qui, ut Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à ſutore juſtè notatum emendavit, quem tamen poſtea ſine cauſſa juſta cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ πᾶν ἀλήθειαν | Piè, modeſtè, ingenuè Aug. *de Trin. lib.* 2. *præfat. Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis, etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus. Si ergò inimicus inſultat, ferendus eſt. amicus autem, ſi errat, docendus; ſi docet, audiendus.*

Τῷ ἧς ἡδὺς πώποτε ἀλαθὴς | Menand. *Suppoſit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀεὶ κρεῖττόν ἐστι τ' ἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρίσχυμαι
Εἰς ἀσφάλειαν τοῦ βίου πλεῖστον μέρος.
In ore omni conducibile eſt quovis tempore,
Verum proloquier: idque in vita ſpondeo
Securitatis eſſe partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δ' ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ | *Ego id quod eſt mei officii facturus ſum,* quicquid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλα με ὁ θεὸς ἀφ' ἑαυτοῦ | *Non cruciant, non diſtinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Παιδαναμβία | Vide *lib.* 9. § 2. Εἰ τοῖς ἀληθείας ἐπίνοιαν, ἔφη, δεῖ τὰ ἀγαθὰ σὺ ὀπτυχθῆναι ἄν, ἐκεῖνοι δ' ἐπαπλάσσονται, ἀδ' ἐδυμῆ τι λέγων ἀεὶ σὺ. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Quanto humaniùs, mitem & pacatum animum præſtare peccantibus; & illos non perſequi ſed revocare? errantem per ægros ignorantiâ viæ, melius eſt ad rectum iter admovere, quàm expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò quid habet cur oderit, cùm error illos in hujuſmodi delicta compellat? non eſt autem prudentis errantes odiſſe: alioquin ipſe ſibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τὴν ὁδὸν ἀξιοῦσα | quam ſcil. *Juventinum ſuprà* dixerat § 17.

§ 23. Χρῶ | Vult χρῆσαι πᾶσι χρῆσιν. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δ' ὁ Θεὸς ἐπήγαλλε | Pium monitum, ſi Ethniciſmi πολυθεΐα reſecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξις ἀείσῃ, πάντες ἀρχομένῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργματι, ἐκ Θεοῦ τε ἀρχόμενοι, καὶ εἰς Θεὸν ἐπανιόντες. παρ' ἕκαστον ἄσμα, καὶ ἀρχόμενοι, καὶ εἰς τέλος ἥκοντες. Idem *de pace orat.* 1. & in *Acroſtic.*

Ἀρχὼ ἀπάντων καὶ τέλος πίστις Θεόν.

Marcus erem. *leg. ſpirit.* § 45. Δεῖ πάσης τῆς ἀρέτης ἀφηγεῖσθαι τὸν φοβούμενον. Et *ibid.* § 3. Καταρχέτω σε πάσης ἀρετῆς, ὁ καταρχὴν πάντων ἀγαθῶν, ὅπως κτήσῃ Θεὸν ἡγούμενον τὸ ἀφηγούμενον. Philo *de mundo immortal.* Ἐπὶ πάντας ἀφίλως καὶ ἀπροφάσιστος ἀφήγματος Θεὸν παλεῖν ἄξιον. Joan. Chryſoſt.

Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 15. Μηδὲν μητὲ πεπόμφθω, μητὲ λέγεσθω, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν παρόντα καὶ συναγορεύοντα ἅπαντα ἡμῖν ἐπιδεῖν. & mox: Τὸν Θεὸν οὖν ἀεὶ προκαλούμενοι μεθ' ἡμῶν ἔχωμεν ἅπαντα. Apud Platonem Timæus: Ἀλλὰ τοῦτο μὲν γε πάντες ἴσμεν καὶ ἐπὶ βραχὺ σωφρονεῖν μετέχειν, διὰ παντὸς δὲ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος Θεὸν ἀεί τινα καλεῖσθαι. Plato ipſe *epiſt.* 8. Ἀπὸ γὰρ Θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν. Socratis præceptum apud Xenophont. in *œconom.* Πειρᾶσθαι σοὶ τῶν θεῶν ἀρχὰς παντὸς ἔργου. Theodectes apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *ti.* 3.

Ἀπὸ γὰρ Θεῶν ἀρχοῦ τὸ παιδίον φρόνιμον.

Epictet, *diſſert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγὼν ὅτι, δεῖον τὸ ἔργον· τῶ Θεῶ μέμνησο. ἐκεῖνον ὀπτανόμενοι βοηθὸν καὶ φρουρὸν, ὡς τοὺ Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 22. Demoſth. *epiſt.* 1. Παντὸς ἀρχομένου σπουδὴν λόγου καὶ ἔργου, ἀπὸ γὰρ Θεῶν ἐπιλαμβάνειν συμφέρειν ἀρχόμενον. Cicer. *de legib. l.* 2. § 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémque in *Verin. Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In monte habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον.——

Quod & Theocrit. idem cœvus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex quo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Muſæ.——

Plin. min. in *Panegyr. Bene ac ſapienter majores inſtituerunt, ut rerum agendarum, ità dicendi initium à precationibus caperetur. quòd nihil ritè, nihilque providenter homines ſine Deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicarentur.* L. Cuſpidius ſic orditur Teſtamentum: (extat apud Fabricium *antiquit. l.* 1.) *Numine invocato, abſque cujus nutu neque quicquam ritè inchoari, neque rectè perfici poteſt.* Siquidem, ut Menander;

Θεὸς συνεργὸν πάντα ποιεῖ ῥᾴδια.
Οὐδὲν γὰρ χωρὶς δαίμονος σθένει βροτός.
Rem facilè quamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis abſque numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος·
Καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος.
Volente, livor nil obſtabit invidus:
Nolente, nil labor præſtabit improbus.

Vide *ſupr. ad* § 7.

Πρὸς τὸ πόσῳ χέσαι | Vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς παιδὸ κατίσχυσε | Ateas rex Scytha, ut Plut. in *ſene polit.* ſive Theras, ut idem (modò idem utriuſque ſcripti pater extiterit) in *apophth. nihil ſe ab equiſone ſuo diſtare aiebat, ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione ſuo, ubi diem uterque ſuum obierit. *Pari*, inquit, *loco, ſtatque mors utrumque conſtituit.* In *ambolog. l.* 3. *c.* 13.

Μόρος ἴσα ἀνὴρ ἰδὼν, ζῶν ποτ' ἦν ἢ πτωχὸς
Ἴσον δαπεδῳ τὸ μεγάλῳ δωμάτιον.

ſcilicet, πλέθρον μία κόνις. Lucian. in *dialog. defunct.* apud quem & Charon furore poetico correptus fundit iſta:

Κάτθανε· δμῶς ὅ τ' ἀπημοσύνῃ ἀνὴρ, ὅς τ' ἴλαχε πύρσε·
Ἦν δ' ἴῃ τιμῇ Ἴσος ἡρώεσσ' Ἀγαμέμνων·
Θερσίτῃ δ' ἶσος θάνατος πάϊς ἠϋκόμοιο.
Πάντες δ' οἷσιν ὁμῶς νεκύων ἀμφίπυρα κέλευθα,
Τυμβίδι τε ξυνῇ τε κατ' ἀσφοδίλοιο λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Et quæ veneraris, & quæ deſpicis, unus exæquabit cinis.* &,

Πάντες ἴσον σκιαὶ ψυχῶν ἢ θεὸς βασιλῆα.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πτωχοί τε καὶ βασιλῆες.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æquat: ſolus Deus imperat umbris,
Et tam pauperibus ſedes quàm ditibus una eſt. Grot.

Mors æquat omnes. Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira, l.* 3. *c.* 43. *Quid ſervo? quid Domino? quid regi? quid clienti tuo iraſceris? venit ecce mors, quæ nos pares faciat.* Et *epiſt.* 91. *Impares naſcimur, pares morimur: æquat omnes cinis.* Baſil. Cæſ. *orat.* 3. Ἔσκωπτον ἐν τοῖς τάφοις, οἱ λωποὶ διακείνται, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πλούσιος, καὶ τίς ὁ πένης. διάκρινον, εἴ τίς σοι δύναται, τὸν δεσπότην, ἀπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰσχυρὸν, ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου· τὸν εὐγενῆ, ἀπὸ τῆς δουλείδος. *Quis enim diſcernat ſpecies mortuorum? redoperi terram, & die ibi quis dives, quis pauper ſit. diſcerne inopes & potentes, ſi potes.* Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & *de Naboth. c.* 1. *Conditor ille juris humani,* (inquit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate diſtinxit, niſi dum ſumus. ubi vero ad finem mortalium ventum eſt, Diſcede, inquit, ambitio: omnium quæ terram premunt, ſiremps lex eſto.* Id quod Pſaltes *Pſal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii eſtis, & filii celſiſſimi vos omnes: attamen tamquam è plebe quilibet, pariter eſtis occubituri.* Plaut. *Trinum.* 2. 4.

——*verum nos homunculi*
Salillum animæ qui cùm extemplo amiſimus,
Æque mendicus atque ille opulentiſſimus
Cenſetur cenſu ad Acherontem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alexandro, Veſpaſiano, Trajano, Hadriano, Antonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἦσαν ἀξιόλογοι πάντες, καὶ τοῦ βαρβάρου ἐνίκων, καὶ μέχρι τῆς νίκης, πομπεῖς ἐπιτέλων καὶ ἀσπιδηφόροι ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησαν, οὐδὲν ἦσαν πολλῶν διαφέροντες. De Cræſo Silius *lib.* 13.

Dives apud Superos: ſed mors æquabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ δὲ μεγαλοπρεπὲς ἔκαστον, ἢ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἅπαντες γὰρ ἀστεϊσμοὶ ἀλλήλοις γίνονται ὅμοιοι, ἢ ὀστέων γυμνασιόφρων.

ἔκαστος

ἕκαστος ἀλλήλοις ἀκούσεσι καὶ ἄτιμοι, καὶ ὑδὲν ἐν τῇ παρ' ἡμῶν φυλακῇ ὄντες· ἀμέλει πολλῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνθρώποις, καὶ πάντων ὁμοίων ὑπάρχοντων ἀεὶς ἑκάστοτε, ἢ πῶς διακρίνειν τὸν Θερσίτην ἀπὸ τοῦ καλοῦ Νιρέως, ἢ τὸν μεγαλόψυχον Ἕκτορα ἀπὸ τοῦ κακοῦ βαπτέως, ἢ Πυρρίαν τὸν μάγειρον ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως; ἔδει γὰρ ἐν τῇ παλαιᾷ γενεσιουργίᾳ αὐτοῖς παρεμφῆναι, ἀλλ' ὅμοια τὰ ὀστᾶ λοῦ, ἄδηλα καὶ ἀπεγνωσμένα, καὶ ἐπ' ἀδείας ἐν διακρίσεως δυνάμει. In mox: Ὁμοίως καὶ τὴν ὅτι τῆς σκιᾶς πολλάκις ἐναργείαν τοῦ τεχνικοῦ ὑπονοητὰς τέτυκε, φησὶ τὰς χρείας τῆς δεσμωτῶν, ἔξω μὲν Κρέουσας, ἐντὸς δὲ Πειθίμους γεγονότας ἢ Ἀχαιμένους. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν μᾶλλον σαφῶς τὸ τῆς Κίνεφος ἢ Ἐρεχθέως ἄγαλμα μεμορφωμένον, καὶ ὀλίγον οἰκίσκῳ περιλαβὸν ὑπὸ τῶν πατρὸς κεκαλυμμένον. ἄδη γὰρ πίσεως ἔχοντος τῆς δεσμοῦ, ἀπολυομένου ἔναγος αὐτῆς πρὸς χρυσόπαστον ἐκείνην ἑδρᾶτα, καὶ τὸ περισσεῖον ἀποδιδόντος, καὶ μιλακὰς ἀπὸ τῆς ἐμέσεως, πέρης καὶ παντοδὸς ἀπειρήκασι, ὑπὸ τοῦ Ἀχαμένων ὁ Ἀτρέως, ὑδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος ὁ Χαραλέως Σικελὸς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεοχέρσου Μακεδών. τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς ἀνθρώπων πράγματα. Vide *l.* 11. § 6. Non incommodè igitur aut incongruè *calculis computatoriis* similes feruntur mortales, qui inter computandum obolum alter, alter talentum præferat, idémq; nunc istius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem sustinet; putatione demum finitâ, in eundem faeculum pyxidémve immissi, eodem planè loco numeróq; habentur universi. quæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita aulica præcipuè fuerit usurpata *hist. l.* 5. his verbis: Ὅταν γὰρ, inquit, εἴωθε ὅτι θεραπόποι τοῖς ὅτι τῆς ἀξιοῦν ἥρως. ὀκνοῦσί τι γὰρ καὶ πρὸς τὸ ψηφίζεσθαι βέλτιον, ἄρτι χαλκοῦν, καὶ παραυτίκα παλαιὸν ἡγοῦνται· οὕτω δὲ καὶ τὰς αὐλὰς καὶ τὸ τῆς βασιλέως τέλος μαθεῖν καὶ παρεσκευάσθαι ἐλεεινοὶ γίνονται. ab interprete Latino eúmque secuto Bisciolà est miserè depravata, pro *calculis putatoriis, suffragia* nobis supponentibus, dum sic reddunt, *Hi enim similes sunt suffragiis, quæ in publicis consiliis dari solent. nam, ut illic pro eorum qui consulunt voluntate, quæ modò aenea fuerunt, nunc aurea dantur, &c.* quæ à Polybii mente & verbis etiam longissimè abeunt.

Σχηματικὸς λόγος | Ex Stoicorum sententia Inaert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔστι δὲ φύσις ἕξις ἐξ αὐτῆς κινουμένη κατὰ σπερματικοὺς λόγους, &c. Plut. item *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat. pro Christ.* Θεὸν πᾶς τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον ὅτι ἡμῖν σει κόσμα * ἐμπεπληφὸς πάσης τοῦ σπερματικοῦς λόγους, κατ' ὃς ἔκτισε καὶ ἐπεμερίσθη γίνεται. quo loco *σπερματικοὶ λόγοι*, sive *seminales rationes* pro ideis quibusdam sumi videntur, quales Plato imaginatus est in Deo. A quo nec abhorret. Joan. Damasceni illud, *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αὐτὸς, καὶ πάντων τοῦ κόσμου τῆς ὄντως, καὶ τὰς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ περιέχει. Vide *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. & *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Sen. *epist.* 71. *Aut in meliorem emittitur usum, aut naturæ suæ remiscetur, & revertetur in totum.* Servius *in Æn. l.* 3. *Romani cadavera cumborebant, ut statim anima in generalitatem, id est, in suam redderet naturam.* quo loco cur *materiam* pro *natura* posuerit clariss. Casaub. *ad Baron. appar.* nescio.

§ 25. Πόσα χρὴ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς χρόνον | Si consideraveris, inquit, quam multiplicia variaq; uno eodémq; temporis momento in mundo minore tuo anima exequatur, minùs miraberis Deum sive animam universi in mundo majore illo tam innumeris peragendis sufficere. à minore isto ad majorem ilium ratiocinatur, sicut istic; ità & *l.* 4. § 27. Vide & *supr.* § 4. Epict. *l.* 1. *c.* 14. Ἀλλὰ σὺ μὴ ἐκεῖ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ ἐκεῖ ἑαυτὸν ἢ τὰ ἐκεῖνα ὑμῖν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων εὐδυμονίᾳ διδόναι, καὶ ἅμα μὴ αἰσθήσεως ἀπὸ μικρῶν πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ τῆς μὲν συγκαθετικῆς, τῆς δὲ ἀναιρετικῆς ἢ ἐφεκτικῆς; πῶς τε τούτοις ἂν ἕπου πολλὰ πράγματα ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῆς κινούμενα εἰς ὁπόσας ὁμοιότητας ἐμπίπτεις τῶν ὄντων περιπατῶν. πόσας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μυρίας ἀπὸ μικρῶν πραγμάτων διαπλέκεις· ὁ δὲ Θεὸς ἐν οἷς τί ἔδει πάντα ἐφεξῆς, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων πᾶσι ἔχειν δόξαν. Habet & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. sed valde depravata.

§ 26. Μὴ κατατονούμενος | omisit planè Xyl. *animo mente est in re defixa.* Cas. imò, *num cum vocis intensione, sive contentione, literas singulas proferres?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. quorsum enim? μὴν, num. ut *l.* 5. § 28. & *infr.* § 42. κατατονοῦσθαι *intendere, contendere vehementer.* ut *lib.* 4. § 3. μηδὲ κατατείνῃ.

Τί ἂν ἐὰν ὀργίζωνται | *de vocabuli Scripturæ litem moveant,* &c. Cas. *siqui irascuntur.* Xyl. quasi hypothesin de nominis Scripturæ non continuet his verbis, sed proposito suo accommodet. Verùm aliò trahit illud γεγραμμένον, pro quo ille σπερματικὸν minùs necessariò substituit.

Πᾶν κακὸν ἐξ ἀναγκῆς ποιεῖ | Vide *ad l.* 3. § 1. τοῦ τῷ κακοποιοῦντος ἀναγκῆς ἀκολουθεῖν.

Μηδὲ τοῖς συμπαίουσιν ἀντιπαροξύνεσθαι | quod *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι αὐτῆς καὶ ἀντέχεσθαι. Ità de Domino Christo Petrus *epist.* 1. *c.* 2. *v.* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc est quod Paulus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Guido Carthus. *meditat c.* 1. *Cur rapis in te id quod in alio tibi displicet? iram scilicet. irascaris ergò, quia ille irascitur. imò jam tibi irascere, quia irasceris. Si ira ipsa tibi verè displiceret, non admitteres illam, sed*

fugeres

* *lege ex Athenagora Lips.* Phys. Stoic. l. 1. c. 6.

fugeres & fugares. Et *cap.* 15. *Turbaris, quia ego turbatus sum. turbatus turbatum reprehendis. ego quidem corriger, nec amplius hoc malum faciam. tu autem quid facies de hoc tuo vitio quo non solùm mihi mederi non vales, sed nec ferre salutem potes?* Et *cap.* 16. *Charitate, sapientiâ repletur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes quin communices. insanus sanis indiget, qui eum vel servent vel curent. Cogita, si omnes homines irâ semper & insaniâ urgerentur, quid tibi agendum esset. numquid ideò turbari deberes? cur ergò, cum unus aliquando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. quomodo enim insaniendo curetur?* Vide *supr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Περαίνειν ἑαυτῷ | Vide *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & *l.* 5. § 3, & 14.

§ 27. Πῶς ἐμόν ἐστι | imò Πῶς οὐκ ἐμόν ἐστι; Sive Ὡμόν πως ἐστί. alterutrum Marcum scripsisse certissimum est. illud Cas. hoc Xyl. secutus est. Adi *lib. hujus* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτῇς οἰκεῖα | Aristot. *topic. lib.* 3. *cap.* 1. Πάντα γὰρ τῇ ἀληθεῖ ἐφίεται. & latiùs *ethic. Nicom. lib.* 1. *cap.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ διὸ καλῶς ἀποφήναντο τἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed distinctiùs clariùsque, prout Marcus istic; *ib. l.* 3. *cap.* 5. Πάντες ἐφίενται τῷ φαινομένῳ ἀγαθῷ, καὶ τοῦτο χρέων πάντα πρᾶττουσι πάντες. Hoc est quod Schola, *Nihil appetitur, nisi sub specie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἐστι τὰ ψευδῆ φαινόμενα συγκατατίθεσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς διαπίπτειν· ὕπνος ἀδύνατόν ἐστι τὰ, τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ὀρέγεσθαι. Et *l.* 4. *c.* 5. Φύσις αὖτη παιδὸς, τὸ βέλτιον τὸ ἀγαθὸν, φεύγειν τὸ κακόν. τὸν ἀφαιρούμενον διατέρῳ, καὶ ἐκκαλοῦντα τῷ ἐναντίῳ, τοῦτο ἡγοῦσι πολέμιον, ὀδιβλητον, κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατήρ. τοῦτο γὰρ ἀγαθοῦ συγγενέστερον ἐστίν. Idémque *l.* 1. *c.* 28. Ὅστις ἂν τοῦτο μάθῃ) καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μεῖζον πάσης προαιρέσεως φαινόμενον λοιπὸν, ἢ κακῶς φαίνεται, ἢ κακῶς· εἰ κακῶς, ἀνίσταται δίκην· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐζημίωται, ὁ δοὺς γὰρ ἄλλῳ μὴ ἔδει ὁ πλεονασμός· ἄλλῳ δ' ὁ βλαπτόμενος· ἐστὶν ὀργισθῆναι) Idem denique *enchirid. c.* 41. & apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 1. ex quo quædam dantur emendatiora: Ὅταν τις κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθῆκεν αὐτῷ οἰόμενον ποιεῖν ἢ λέγειν. οὐκ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῇ σοι φαινομένῃ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ. ἀλλὰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται· τίς οὖν ἐξαπατᾷ; ἰκανόν· τίς οὖν βλάπτει; ὁ ἐξαπατώμενος· ὑπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρέπως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδορούντα. ἐπιφθέγγου γὰρ ἐκείνῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Vide *l.* 11 § 18.

Καὶ συμφέροντα | Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῶον οἰκεῖον ἔστι τοῦ ὠφελίμου), ὡς τῷ ἵππῳ συμφέρον. ὅπ ἂν ποιῇς τοῦτο φαίνῃ) αὐτῷ ἐμποδίζων, ἀν τ' ἀδελφὸς ἢ τοῦτο, ἂν τε πατὴρ, ἂν τε τύραννος, ἂν τ' ἐρωμένῳ, ἂν τ' ἐραστὴς, μισεῖ, προσκαλλᾶται· ὑδὲν γὰρ ἔτερον φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτῷ συμφέρον· οὕτω πατὴρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ συγγενὴς, καὶ πατρὶς, καὶ θεός. ὅταν ἕν τις τοῦτο ἐμποδίζων ἡμῖν οἱ θεοὶ δικῶσι, κἀκείνους λοιδορῶμεν Vide *lis* quæ sequuntur, pulcherrima sanè: sed & quæ in eandem sententiam differit, *ejusdem libri cap.* 26.

Δίδυμος καὶ Δείκτης | Vide *l.* 3. § 22, 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 18. Δῆλον δὲ πλείοσι, καὶ ὅλως πῶς ἀρέσαν) ἦν ἁμαρτωλάτων.

Μὴ ἀγανακτεῖν | Pulchrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia est, ut motu meo digna sit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα | Huc Charonis κήρυγμα apud Aristoph. *ranarum* 1. 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis ad requiem ex malis vult ac molestiis?

Αἰσθητῆς ἀνυπαξίας | Vide *sup.* § 16. *l.* 3. § 15.

Νοερασθενείας | Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διανοητικῆς διεξόδου | *Mentis erroribus.* Cas. *cogitationibus.* Xyl. *discursui*, malim.

Τῆς πρὸς τὸν σάρκα λειτουργίας | Vide *l.* 3. § 3. σάρξ, sive *caro* pro corpore, prout Apostolo ad *Philipp. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τῷ ψυχρῷ προσαυδᾷν | Vide *ad l.* 3. § 1. προσποιεῖσθαι. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc est quod de gymnasta Galen. ὑγιεινῶν *lib.* 2. *cap.*

Εἶναι δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, ὅτι δυμικὸν, ὡς ὑπ προθυμεῖσθαι γυμνάζεσθαι, καμοῦσης ἤδη τῆς δυνάμεως, ὑπ' ἄθυμον, ὡς ἀπαρρήσιον, ὑπ πονεῖν δυνάμενον. Idémque Plut. *de fcn. politic.* Δεῖ προσποιήσασθαι τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλόκαλον, καὶ προσπαιδᾷ τ ἦθ ἀναγκαίαν διάθυμίαι ὁ ἦθ κακῶν ζῆλ, ὡς τὰ προσκοπῆ μέρη καὶ θεῖα τ ψυχῆς· ἐξιπλώσας ἦθ παθητικῶν καὶ σωματικῶν ἐχύσης. ὅσῳ δὲ λέγειν κακὸν, ἢ ἀποδέχεσθαι τ λεγόντων, ὡς κερδαίνοντες μόνον ὁ κοπιῶμεν. Philo in *vit. Mos. l.* 1. Ὡς ὲν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς ἀπορρήσιον, ἅπτ καὶ τ ψυχῆς προσαπτῆσθαι. Atqui hoc turpe nimis censet Marcus noster, animum concidere, dum corpori vires ullæ suppetunt. Vult itaque quod vulgo dici solet, *In actu moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epist.* 8. *Ubi præcepta illa vestra, quæ imperant in actu mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. *Certè Stoici vestri dicunt. Usque ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non desinemus communi bono operam dare, adjuvare singulos, opem ferre etiam inimicis, mente, manu.* (ita Lipsius) *nos sumus, qui nullis annis vacationem damus; & quod ait ille vir disertissimus,* (Virg. *Æn. l.* 9. *de Latinis.*

Canitiem galeâ premimus.

nos sumus apud quos usque eò nihil ante mortem otiosum est.

est, ut si res patiatur, non sit ipsa mors otiosa. Vid. *l.* 7. § 73. Cicer. *de Senect. Senectus non modò languida & iners non sit, verùm etiam sit operosa, & semper pro eis, quas habet, viribus, agens aliquid & moliens.*

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς | hoc est, *cave* nè postquam ad imperium adscitus fueris, institituti pristini vitæque philosophicæ oblitus, quasi Cæsarianus quidam efficiaris, & *in Cæsarum mores totus transeas.* quales autem Cæsares atque Imperatores Romani plerique extiterint, & quomodo sese in imperio gesserint, notius est, quàm ut dicto opus sit: & obliquè notat Marcus ipse, *l.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic. Philosophicum maluit quàm Cæsareum cognomen.* Et Eutropius: *Ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Et Capitolin. *Suos mores semper tenuit.* Sed omnium disertissimè Aristid. *orat. in Marc.* ubi Pausaniæ mores adversos planè describerat, Ὁ δ', inquit, ἐπιδείξει, ὅτι μὴ ἰδιώτου ὄντα μὴ βασιλέα οἷόν τε ἦν τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν οὖν τῆς βασιλείας παράσημον ἑαυτὸν, ὅσα δικαίως ἀξιοῦσθαι ταύτης· ἐν ᾗ τῇ βασιλείᾳ ἐκ ἐκεῖς ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ λόγῳ χρώμενος. Ἀποκαισαρῶσθαι vocabulum Marco conflictum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plauto, *Trinum. act.* 4. *Sc.* 2.

Proin tu itidem ut Charmidatus es, rursum recharmida.

sicut enim *Recharmidari* Comico, est *in Charmidem reverti*; ità ἀποκαισαρεῦσαι, pro eo quod est, in *Cæsarem converti, Cæsarem*, sive *Cæsarianum fieri, in mores Cæsarianos transire.* Marco istic novè dictum; sed eâdem analogiâ; quâ ἀποσαρκοῦσθαι, *in carnem concrescere*, Aristot. *probl. l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34. quâ ἀποθηριοῦσθαι, *feram bestiam fieri*, Polyb. *l.* 1. Et Epicteto *l.* 1. *c.* 5. quâ ἀποδενδρῦσθαι, *in stirpis, sive, arboris naturam transire*; quod de eis Plotinus extulit qui facultati altrici excolendæ toti se dedunt: Suidas in Κόμων. de Daphne in arborem conversa, Lucian. *hist. ver. l.* 1. de hedera usurpavit, Theophrastus *hist. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri*, vertit Plinius *lib.* 16. *cap.* 34. & ἀπεντευτῶσθαι, *hederascere*, sive *hederam fieri*; his eisdem *ibidem.* & ἀποπαπποῦσθαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c.* 11. quâ ἀποχαλκοῦσθαι, Autori *de mundo c.* 3. quod *Sinuari*, Apuleius, sive, *in sinus absumi*; quâ ἀπογῆσθαι, *in terram redigi*, Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθοῦσθαι, *in lapidem transire*, Aristot. *problem. l.* 24. *q.* 11. quod de Academicis Epictetus *l.* 1. *c.* 5. ἀποπυροῦσθαι, *igniri*, Autori *de mund. c.* 4. & ἀποκαρβουνοῦσθαι, *in carbones redigi*, Lucian. *dial. marin.* 10. quâ denique ἀποθεοῦσθαι, *Deum fieri*; quo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 2. ἀμέλει καὶ ἀναλυθέντα πάλιν ἀποθεοῦσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οἷον δὴ φησὶ τὸ εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν σαρκὶ καὶ τὸν ἄνθρωπον μεταβολῶν. sive, *inter Deos referri*: qui Romanorum Imperatoribus honos haberi solitus. unde de nostro Lucianus in *Pseudomant.* Θεὸς Μάξιμος ἤδη. & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Maledictum, est ante apotheosin Deum Cæsarem nuncupare.* alluserit eò Seneca cùm Claudio illudens ἀποθεωθέντι tanquam ἀποθέωσιν dixit, idque tituli Satyræ suæ in ejusd. obitum conscriptæ dedit, ut Dio Cass. testatur *l.* 60. de quo videndus V. Cl. Heinsius. Frustrà siquidem est hîc Xyl. cùm τῷ ἀποκαισαρεῦσαι suspicatur significari, *imperio aut rerum summâ deponi.* quem tamen secutus est Jo. Meursius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀποκαισαρεῦσαι, adducto etiam Marci loco hoc ipso, *à Cæsaris dignitate dejici*, exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæsaris statu dejici*: ut ἀποκαισαρεῦσαι sit *imperium amittere*, ac *Cæsareatu quasi devestiri*; quomodo ἀποπαρθενεῦσαι, sive ἀποπαρθενίσαι Hippocrati *de aer. loc. & aq.* est *virginitatem deponere*, sive *devirgmari*, ut Petronius loquitur. & quomodo ἀπολειτουργῆσαι Marco *l.* 10. § 21. *munere defunctum esse, & ab eodem jam cessare.* cùm eandem in istis τὸ ἀπὸ vim obtineat, quàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατοῦσθαι, *in aquam liquescere*, Dioscorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξατμοῦσθαι, *in olcum verti*, Theophrast. *de caus. plant. l.* 6. *c.* 9, & 11. ἐξαερεῦσθαι *in aerem abire*, cùm eidem *lib.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυρεῦσθαι, *igniri*, & *in ignem transire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, quâ autumabant illi fore, ut ignis tandem omnia absumeret, & in substantiam suam redigeret; quod εἰς ἑαυτὸ καταβιβῆναι καὶ ἀναλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de esu carn.* 1. & *de commun. notion. cap.* 27. ἐξανδρεῦσθαι, *virum fieri, in virum evadere*; Suid. quod idem ἀποανδρεῦσθαι, in *virum evadere ex puero*, Clemens *Strom. lib.* 1. *in virum ex femina converti*, dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανδραποδίζεσθαι, *ex libero in servitutem redigi*, Plutarch. *Anton.* ἐκθεοῦσθαι denique, *Deum evadere*, Clem. *pædag. lib.* 1. *cap.* 12. nec-aliâ ratione *uniones exalbuminati*, pro *albumine tincti*, Plinio dicti *l.* 10. *c.* 35.

Μὴ βαφῇς | *Nè mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris*: nè mores aulici *genuinum animi candorem obfuscent*: quod *inquinamentum combibere*, Septimius dixit, *de spectac. c.* 14.

Ὡς ὅτε τις τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίγνυ,

ut Hom. loquitur *Il. Σ. v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Siquis ebur.——

quod nos diceremus, **that you be not stained**, nam quod Græci μιαίνειν & βάπτειν, nos dicimus **to stain.** Eum autem Homeri locum respexit Plut. *de EI Delph.* ubi dixit, eâdem usus, quâ hîc metaphoricè Marcus, voce; Τὸ δὲ μιαίνεσθαι καὶ χαλεπὸν, ἑτέρου δὲ μίξει σοφοῦ ἕτερον ὁ μασμὸς, ὃς καὶ καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινικοῦσθαι βαφῇ μαίνεσθαί φησι καὶ τὸ μιγνύμενον ὑπὸ χρωμάτων εἰ βαφῆς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τινὰ μίξιν ὑπολαμβάνειν.

Unde

Unde emaculandus autor idem in *Sympos. l.* 8. *c.* 5. Πάντα τὰ μεμιγμένα ἧττον ἐμίκτων ἀσφαλείᾳ σῳζει τὸν οἶνον δεῖ ποιεῖν καὶ ὁ μῖξις μᾶλλον, ἢ ἡ μᾶλλον μιγαδολιὰ καταδολὴ δέ τις ἡ σῆψις. διὸ τὰς τε μίξεις ἧττον χωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορὰς ὀνομάζουσι, καὶ τὸ βάψαι ἁπλῶς κέκληκεν ὁ ποιητὴς μιλτῶσαι legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere, inficere*, & colore aliquo *tincta* dicuntur *infecta*. Idem in *Roman. problem. c.* 26. Μόνον ἓν τὸ λαμπρὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς καὶ ἀμίαντον δεῖ βαφῆ καὶ ἀμίμητον. Sed & Porphyr. *de abstinent. lib.* 4. Καὶ ὁ πολυσαρκὸς καὶ ἡ μᾶσσις ἁπλοῦ τινὸς μίξιν τῶν ἑτεροιωμένων πρὸς ἕτερον καὶ μᾶλλον ὅταν δυσκρινέστερον γίνηται. ὅθεν καὶ δεῖ ἧττον βαμμάτων. ἃ δὲ καὶ μίξεων σωίζουσιν, οὐδὲν ἄλλο ἄλλῳ συμπλεκομένῳ μᾶλλον φασιν.

Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίνῃ.
καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἢ ἧττον σωίζεται τὸ ἁπλοῦν καὶ καθαρὸν, ἀρδαρὸν καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. Eâdem hac metaphorâ usus est Marcus *lib.* 5. § 16. ubi dixit; βάπτεται δὲ ὑπὸ ἧττον φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *lib.* 3. § 4. Sed in partem meliorem acceptâ, ubi de viro bono, δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος. Vult ergò, καθαρὸν μένειν διάνοιαν, ut *l.* 8. § 48. aut, ut mox seſe ipſe explicat, ἁπλοῦν καὶ ἀκήρατον. Senec. *epiſt.* 59. *Elui difficile eſt. non enim inquinati ſumus, ſed infecti*, i. e. ὐ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται δὲ | ſcil. Vulgari dicterio dicitur, *Honeſtes mutant mores*. Polybius (Suidâ citante) Πάντες μὲν δὴ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλης φρονηματίζονται καὶ συμμάχης τὸν κατεστηκότα ἧττον αὐτῶν ἐλπίδων καταλύοντες ἢ ἧττον προσδοκῶν ἀμφότερα ὁ συμμαχικὸς ἀλλὰ διαφερόντως χαίρουσι τοῖς παρδίοσιν (ità enim iſta legendum autumo). Ἀλλὰ ὁ δεῖ, φησὶ μὲν τῆς βασιλείας χρηστόν τι καὶ μέτριον ἦθος ἐμφαίνων ἑαυτῷ βασιλέα ἢ ὑποδεχόμενα, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶ φησὶ τὸν ἀρχιθύτην. inquit Ariſtides *orat. in Marc.* Qui & vitium hoc notat in Pauſania Cleombroti F. Ὃς οἴκοι μὲν ὢν, ἰδιώτου σωφρονοῦντος. at imperator deſignatus, & cum imperio foris agens, ἐπελήλυθε μὲν ἧττον οἴκοι, ἐπελήλυθε δὲ αὖ τῇ· παντὶ ἢ μᾶλλον ἐφῆκεν, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ, χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βίαιος καὶ δεῖ τοῦ συμμάχου· ἀκόλαστος ἢ καὶ ὑβριστὴς δεῖ τινὰ διαιτᾶν· τυραννικὸς ἢ δεῖ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Euripid. in *Iphigen. Auliden.* ſub perſona Menelai Agamemnonem alloquentis:

Οἶδ', ὅτ' ἐκπέμψαι ἔρχον Δαναΐδας πρὸς Ἴλιον
Τῷ δοκεῖν μὲν ἐγὼ χρήζων, τοῦ ἢ βέλεσθ' θέλειν,
Ὡς ταπεινὸς ἦς, ἅπασιν ἡδονὰς προδιδοὺς ἐμοί,
Καὶ δούλῳ ἔχων ἀκούειν τῷ θέλοντι δημοῦσθαι,
Καὶ δόξῃς φρόνησιν ἔχῃς πᾶσι, κ' εἰ μὴ πᾶς θέλοι,
Τοῖς τρόποις ζητῶν πείθειν τὸ φιλόψυχον ἐν μέσῳ.
Κἄτ' ἐπεὶ κράτησας ἀρχῆς, μεταβαλὼν ἄλλως τρόπους,
Τοῖς φίλοισιν ἐκὰτ' ἦδα τοῖς πεῖν ὡς πρόσθεν φίλος,
Δυσπρόσιτος, ἴσον τι κλείθρων κἀμοί. ἄνδρα δ' ἐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν προσίεσθαι μᾶλλον, τοῦ τέρπειν μᾶλλον.
Ἀλλὰ καὶ βέλεσθαι τὸ μάλιστα τοῖς φίλοις,
Ἥκιστ' ἀφελῶν μάλιστα δ' ὠφελῶν ἄριστος ἂν εὐτυχῶν.

Scis, puto, Trojam petentis principatum Græciæ
Velle cùm nolles videri, maximè velles tamen,
Ut modeſtus, & benignus, dexteras prenſaveris.
Tunc tuæ ſemper patebant civibus cunctis fores.
His dabas reſponſa blandus, hos ſalutabas prior;
Moribus tibi quò parares gloriam in medio ſitam.
Nunc ſed imperii potito vertitur vitæ modus:
Non amicos nunc priores, ut ſalebas, diligis:
Durus inprimis adiri, nec frequens inter larem.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magis probanda tunc amicis eſt fides,
Quò magis florens amicis adjuvandis ſufficit. Grot.

Scilicet, quod Menander in *Gubernat.* à Priſciano *l.* 18. relatus.

Ἐπιλάθετ' αὐτὸν ὅστις ἦν.
Oblitus eſt ſe ipſe, qui eſſet.

(vide *l.* 9. § 3.) quod de Largio Macedone Plin. *min. l.* 3. *ep.* 14. *Superbus dominus & ſævus, & qui ſerviſſe patrem ſuum parùm, imò minimùm, meminiſſet.* Ità, quod Martial. *l.* 11. *ep.* 6.

Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores.

Et Auguſtin. *homil.* 13. & *conc. ſolemn.* 205. Apoſtoli illa *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 17. Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, reſpiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vermis eſt ſuperbia.* Idémque *conc. ſolemn.* 212. *Morbus divitiarum eſt ſuperbia, grandis animus, qui inter divitias iſto morbo non tenetur. magnus dives eſt, & major divitiis ſuis, qui non ideo magnum ſe putat, quia dives eſt.* Οἱ δὲ πολλοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὖξε βεβαιοῦται τὴν εὐτυχίας προσπόσιν, φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονεύόμενοι ἧττον ἀφαιρέσεων, καθάρματα καὶ περιττώματα καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς τῆς εὐφροσύνης ἐν βεβαίῳ παρ' αὐτοῖς εὖ μάλα σφριγῶσιν, μηδὲ ἰσχνεῖ τῆς ὑγιείας ἴσως διαλυθέντες ἐν ὁμοίῳ. Philo *de vit. Moſis l.* 1. de talibus & Soſiphanes apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἐσμὲν φρονεῖτε. —
Si faverit fortuna, cùm ſitis nihil,
Cælo levatis capita. ——

Pium itaque illud Placillæ Imperatricis Theodoſio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, δέσποτα, σωφρονεῖν λογίζεσθαι, τί μὲν ἦσθα πάλαι, τί δὲ γέγονας νῦν. Theodoret. *hiſt. Eccleſ. l.* 5. *c.* 18. Vide *ad lib.* 10. § 19.

Τήρησον σαυτὸν ἁπλοῦν, ἀγαθὸν | Vide *lib.* 2. § 17. Paulus Timotheo, *epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 22. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c.* 1. *v.* 27. ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν. & Joan. *epiſt.* 1. *cap.* 5. *v.* 18. τηρεῖ ἑαυτόν.

ἑαυτόν. Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Τί δ' ὅτι ὁ μόνον σε κρίσουσιν, ἀλλὰ καὶ σοι μόνῳ δώσουσι καὶ παρεκτέσονται, οὐδὲ τοῦτο ὀλιγωρεῖς; ἀλλὰ καταφρονεῖς τοῦ δώσοντος; οἱ δέ σοι θεραπόν τινα ὁ θεὸς παρέσεται. ὅτως ἂν ἀπὸ ἀμελεῖς; θεραπεύσει σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, Τοῦτόν μοι φύλαττε τοιοῦτον, οἷον πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑγιαλὸν, ἀκαταπλήκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον· εἶτα σὺ ὁ φυλάττεις;

Ἀκόμπον | Vide *l.* 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς | Est hîc revera, si dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, quem decertare Timotheum hortatur Apostolus; decertâsse jam se testatur ipse. ἀγωνίζω, inquit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. *epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. *ep.* 2. *v.* 4. *c.* 7. neque enim sine certamine jugi sedulóque ad salutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν· inquit Dominus; Luc. *c.* 13. *v.* 24.

—labor ad nitendum intrare volenti.

Silius *bell. Punic. l.* 15.

Ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς | Ità *l.* 10. § 8. μήποτε μετανοεῖν καὶ ἀπολλύοις. Plin. min. *l.* 1. *ep.* 23. *Tuam personam tibi imponas: quæ sapienti viro ità aptanda est, ut perferatur.*

Αἰδοῦς θεούς. | Numinis reverentia jure meritò primas hîc obtinet, utpote quæ sit *sapientiæ*, non ראשית *principium* duntaxat, *Prov. c.* 9. *v.* 10. sed & ראשות *caput, principale*, ac *præcipuum*; *Prov. c.* 1. *v.* 7. imò *sapientia ipsa*; Job *c.* 28. *v.* 28. & *summa totius. Eccles. c.* 12. *v.* 13. Itaque exigenda vita cuique μὴ αἰδοῦς θεοῦ καὶ ὁσιότητος. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 32. atque ut Silius *bell. Punic. l.* 15.

Idem justitiæ cultor, quæcunque capessit,
Testes factorum stare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo constat, omnium mortalium vitam divino numine invisi. neque bonum neque malum facinus cujusque pro nihilo haberi, sed ex naturâ diversa præmia bonos malosque sequi. Salust. *ad Cæsar.* & Juvenc. *hist. Evang.*

Nil absente Deo loquimur: nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præsens.

Prudent. *cathemer. hymn.* 2.

Speculator adstat desuper:
Qui nos diebus omnibus,
Actúsque nostros prospicit,
A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, quicquid est,
Humana quod mens concipit:
Hunc nemo fallit judicem.

Aug. *de verb. Dom. orat.* 10. *Oculum in te non intendit suum, qui fecit tuum?* Plaut. *captiv.* 2. 2.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus, audítque & videt.
Is utì tu me hîc habueris, proinde tuum illic curaverit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit. Boeth. *consol. l.* 5. *extremo: Manet etiam spectator desuper cuncta rerum præscius Deus, visionisque ejus præsens semper æternitas cum nostrorum actuum futura qualitate concurrit, bonis præmia, malis supplicia dispensans. aversamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cum ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Autor *Oculi moralis*, sive is Robertus Capito Lincoln. sive quis alius; *c.* 15. § 2. ubi Bernardi illud adduxerat; *Quovis loco, quovis angulo reverentiam habe angelo, qui te custodit, nè illo præsente facere audeas, quod me præsente non auderes. Hic est*, inquit, *magni consilii Angelus, cui patens est omnis angulus. Unde quidam;*

Cùm quid turpe paras, quod me spectante ruberes,
Cur, spectante Deo, non magis indè rubes?

Vide *l.* 1. § 4. & *l.* 2. § 11. & *l.* 11. § 26. & *l.* 12. § 2.

Σῶζε ἀνδράσιν | Ovid. *Ponti l.* 2. *el.* 9.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis:
Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.
Convenit homini est, hominem servare, voluptas:
Et meliùs nullâ quæritur arte favor.

Hac enim ratione fit, ut juxta paroemiam à Suida in literas relatam, ἀνδρὶ ἀνδρὸς δαιμόνιον efficiatur. Marcus noster, prout à Juliano in *Cæsaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μᾶλλον ἐθέλοις τῷ βίῳ πλέον εἶναι. respondit, Τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. Et secundò quærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τιμὴ τῶν θεῶν μίμησιν. Ille rursus, Δοῦλος μὲν ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν δ' ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Pythagoras verò, Æliano referente *l.* 12. *c.* 59. Νῦν τοῦτο ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό, τε ἀληθὲς, καὶ τὸ εὐεργετεῖν ἑκατέροις ἢ τοῖς θεῶν ἔργοις ἐκάτερον. At Strabo *l.* 10. Εὖ μὲν οὖν ποιοῦσι καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. quo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina rectè colere*, cur sit interpretatus, ego nullus assequor. Cicer. *de natur. deor. l.* 1. *Quoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda solent oriri; & Dei proprium est vel servare vel benefacere; idcirco qui in grâvi periculo succurrit, quive ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei cui prodest, Deus dicitur extitisse.* Et Plin. *hist. nat. lib.* 2. *cap.* 1. *Deus est mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus ascribant.* Verùm novissima ista minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro pauperib.* Τίνι τῶ πλησίον ταπεινότερος, ἐκ τοῦ φανῆναι χρηστότερος. ἡμῖν τοῦ ἀνυχῆναι θεὸς, τὸν ἔλεον θεῦ μιμούμενος. ἀλλὰ γὰρ ὅτως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. Et *ad cives suos in angustiis constitutos:* dum præfectum ad clementiam & condonationem

rionem cohortatur. Μίμνεσο διὰ ταῦτα διῦ φιλαρθρωπίαν. τοῦτο ἔχει μάλιστα θεῖον ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν· ἔξεσί σοι διὸν ἡμῖν ποιήσαντι. διὰ φεῦ τὸν καιρὸν τῆς διαίτης. Quod ῥητορικώτερον paulò, liberiúsque Claudian. *de Honor. Coss.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βεβχὶς ὁ βίος | Vide *l.* 2. *c.* 17. & *l.* 4. § 17, 26.

Εἷς καρπὸς τῆς ὀπωρινῆς ζωῆς | *fructum vitæ appellat*, inquit Casaub. quem Philosophi dicunt *finem*. itaque quod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum existimans, si dignus atque aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in simili sententia, *l.* 1. Ἀπολαμβάνων βασιλέας εὐδαίμονας. εἰ τέλος, τὸ πάσας χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀνεπιστρεπτως. *caussas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere causſas.

Et Plin. *lib.* 5. *epist.* 5. *Qui voluptatibus dediti quasi in diem vivunt, vivendi causſas quotidie finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo, *quanquam plurimas vivendi causſas habentem, optimam conscientiam, optimam famam, maximam autoritatem; præterea filiam, uxorem, nepotes, sorores; interq; tot pignora veros amicos.* Hæc *ad Lamprid.* Casaub. quanquam, *causſas vivendi* in novissimo hoc de Corellio aliud planè quàm finem qui Philosophis dicitur, designare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus ἀπολαυστικοῖς solenne esse,

—ubi discubuere, tenéntque
Pocula plena manu,—
—& inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic est fructus homillis.

Ità illi *vitæ fructum*, ἢ ἐν ἡμέρᾳ τρυφῆς, ut Petrus loquitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. existimant: at Marcus istic, διάθεσιν ὁσίαν καὶ σχέσεις κοινωνικάς· hoc est, linguâ nostrâ (*Christianam velo*) εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, *pietatem & charitatem*: sive ut Apostolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη ità Paulo illi nostro τοῦτο καρπὸς, τοῦτο χαρὰ, Christo Domino suo, Christianisq; fratribus suis, inservire; *ad Philipp. c.* 1. *v.* 21, 22. de quo loco videndus venerandus Airayus, qui solus interpretum videtur Apostoli mentem assecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Πάντα ὡς Ἀντωνῖνος μαθητής | De Marco nostro itidem Capitol. *Pro instituto Patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterque, cui in adoptionem ab Adriano datus est Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraque eadem, quæ istic, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo, Καὶ τοῦ ὁ διαδεξάμενος υἱὸς ὑποῖον, (Augustum scilicet) κανόνα τῆς διοικήσεως, καὶ ἅπαντα μεταξὺ τὸν ἐκεῖνον ποιῆται. Et ipse de se Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qui omnia facta dictaque ejus vice legis observem.* Verùm hoc eum ad speciem tantùm veteratoriè, quo hominum animos sibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non constanter observâsse, ex Dione discas licet.

Τὸ ἁπλῆς πᾶς καὶ λόγον παρεκτικὸν αὐτοῦ | Ità *lib.* 1. § 16. τὸ μνημονικὸν ἀσυκοφάντως ὅλη πᾶς ἐξεταστικῶς παρέστη. ibi vide.

Τὸ ὁμαλὲς παραφυλάττειν | Ità *l.* 1. § 16. πάντα συμφώνως ἑαυτοῖς. Senec. *epist.* 74. *Virtus convenientiâ constat. omnia opera ejus cum ipsa concordant & congruunt.* Et *epist.* 20. *Maximum hoc est & officium Sapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipse utique par sibi idémque sit. observa itaque, numquid vestis tua domúsque dissentiant: numquid in te liberalis sis, in tuos sordidus: numquid cœnes frugaliter, ædifices luxuriosè. unam semel ad quam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. Vitium est hæc diversitas, & signum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem suum. quid est Sapientia? semper idem velle, atque idem nolle: non potest cuiquam semper idem placere, nisi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac potestas concors sibi: & ratio illa certa nascetur, nec dissidens, nec hæsitans. quæ cùm se disposuit, & partibus suis consensit, &, ut ità dicam, concinuit, summum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici supereſt; nihil in quo arietet aut labet. quare audaciter licet profiteare, summum bonum esse animi concordiam. virtutes enim ibi esse debebunt, ubi consensus atque unitas erit: dissident vitia.*

Τὸ ὅσιον | Hoc Antonino (si Pausaniæ *in Arcad.* credimus) καὶ ἐς τὸ θεῖον τιμᾶ, τῇ εὐσεβείᾳ. id est, Pii appellationem acquisivit. quanquam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujusce causſas adducit. Eandem & Marco Suidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. ἥμερον.

Τὸ εὐθὲς τῇ σκυθρωπῇ | εὐθὲς Xyl. rectè. *Vultu sereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte serenâ.* Martial. *l.* 7. *epig.* 11. huic opponi videtur τὸ θλιβερὸν τῆς σκυθρωπῆς. *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀντιμεμφόμενος | Vide suprà § 26. μὴ ἀντιδυσχεραίνοντα.

Ὡς ἐπ' ὀλίγον ἔσεσθαι | *nihil enixè aut festinè moliebatur.* utrumque enim designat τὸ σπεύδειν, sicut & τὸ ἐπείγειν (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. καὶ μαλακῶς ἐπειγόμενον.) & *festinè ad rem aliquam ferri.* Homer. *Il. Σ. v.* 293.

—— τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν Ὀτρυνέεις.

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· κρατεῖ δ' ὅλῃ πᾶσιν ἄνεσις. & *enixè in rem aliquam incumbere* Heliod. *clyp. v.* 364.

Παντὶ μὲν σπεύδειν.——

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· πάντων μέτα ἄκρια.——

ut sit istic, ὡς ἐπ' ὀλίγον ἐπιδώσειν, quod *l.* 1. § 16. ἢν ὡς ἐν πνεῦμα εἰπεῖν ποτε, ἴσως ἐξρῶτ⊙. Aristot. *ethic. lib.* 4. *cap.* 3. in charactere τῦ μεγαλοψύχυ, utrumque his verbis expressit: ὁ γὰρ ἀπλῶς ἐπιδιδοὺς, ὁ ἐπὶ ὀλίγα σπουδάζων· ἔτι σωτ⊙, ὁ μηδὲν μέγα οἰόμ⊙. De Constantio Liban. *orat.* 3. πῶς μὲν γὰρ ἐξ ἀνακύπτων ἐξίως· ὁ μόνοτε ἢ ὀξύτατα ζῶν ταρέχῃ πολέμ⊙.

Μὴ φεύγειν εὖ μάλα πεπιδών | Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *paræn. ad Justinian.* § 42. Πανταχῦ ἀκριβῶσθαι δεῖ τὸν ἐπὶ τοσαύτων κειτὰς. Δυσὶ γὰρ δεῖν. ἢ τὸ δίκαιον εὕρεσις, ῥᾳδίως ἐπιδώσει τὸν λίαν ἀκριβοῦντας.

Διαβολὰς ἐκ ὀλίγου | Vide *l.* 1. § 5.

Ὁ δεισιδὴς δεισιδὴς, δειλὸς, τὸν φόβον φοβούμ⊙. Suid. *pavidus, qui strepitus metuit.* sive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes quem terrent auræ, sonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

—— *quem sonus omnis & aura*
Exterret. ——

imò cui strepitus, ubi nullus est, videtur esse. ut Ἄπιστα γὰρ τῇ φοβερᾷ δοξῇ.

Facile animus metuens audit aut fingit sonos.

quod de malè sibi conscio Eliphaz Jobi *c.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris auribus ejus jugiter insonat.* ut Sophocles *Acrisio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. laudatus. indè pro *superstitioso*, & *suspicioso*, sive *meticuloso nimisque cauto* usurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Justinus: Τὸ γὰ σεβεῖ τὰς βρώσεις αὐτῶν δεισιδαιμονίαν.

Οὐ⊙ μὲ ἐν τῷ μέχρι ἐπιέσεις | leg. οὐ⊙ μόνον ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. 6. tantâ victûs tenuitate usum, ut à mane ad vesperam loco eodem posset durare, sine ullâ alvum levandi, aut vesicam, nisi statis horis, necessitate. Casaub. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* σκωραλίδ⊙ mendum geminum, (quod & Sylburgium video observâsse) ubi terribilia visa dicit μείζονα ἢ ψυχὴ μὴ ἐκπλαγῆναι τῷ φόβῳ, ἢ μὴ ἐξω αὐτὴν ἐκ τῷ βίου. reponendum ἐκ τῷ αὐτῷ μέρους. Quod autem hîc Marcus de Pio, Dionem de Marco narrare refert, sed memoriâ, puto, lapsus V. C. Salmasius *ad Capitolini Pium.*

Χαίρων, εἴ τις δικαίως χρῆσθον | Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *supr.* § 21. Laudat hoc & in Constantio Themistius *orat. quinquenn.* qui ubi Nestoris consilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad. i. v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγορευόντων, τῇ πείσεαι, ἢ κεν ἀείσῃ
Βουλὴ βουλεύῃ. ——

Sed & reprehensionem ejusdem, *ibid. v.* 108.

—— μάλα γάρ τι ἔοικε
Πολλ' ἀπομυθεῖσθαι. ——

Subjungit ad Imperatorem verso orationis filo; καὶ δ' ἐπ ἴσι μέχρι γε τῦδε, ὅστε ἂν ἔχοι σεσωφρονῆσθαι, ὅτι χρῆσθαι αὐτῷ [αὐτῇ f.] συμβαλεῖν σεσοφίσμ⊙ ἐδεήθησαν. ἀλλ' εἰ [ἢ] χρὴ ἑαυτὸν φυλάξαι τὸ λοιπὸν ἐξευρεῖν, ἢ τὸ ἔργον ἐπάγειν τῷ παρ' ἄλλῳ καλῶς εὑρημένῳ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ὧν μὲν αὐτὸς εὐδόκησε, τούτων πλεῖ βουλαὶ εἰς μέσον ἄγων· τὰς δ' ἧσ πόλις συμβολὰς, ἐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων, ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βεβαιῶν, ὡς ἄρα κ τοῦτό γε φρονήσεως, τὸ τοῖς βελτίοσιν εἰκέναι πλεῖ ψόγου πέφυκε. Rectè. siquidem, quod Isocrat. *de Pace.* Πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς βουλεύσειν ἢ κέρδη σφᾶς ἢ ἧσ μεθυπιθήσων, ἢ βουλεύσεσθαι σφᾶς ἢ ἧσ μελλόντων, εἰ μὴ τοῦ μὲν λόγους ἧσ ἐναντιθήσων παραλλήλους ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δ' αὑτοῦ κοινὰς ἀμφοτέρους ἀκριβεστὰς παρέχοιεν. Et apud Herodotum *lib.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισῶν μὲ γνωσίων ἀτιμίην ἀλλάξῃσι, κ ἔστι πλεῖ ἀμείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι. λεχθεισῶν δ, ἔστ ὅπως, τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲ ἐω ἑωυτῷ ἐπαναπεσόμ⊙· ἐπὴν δ' παρατείνωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγνωσόμεθα τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας | *religiosus citrà superstitionem.* nisi si religiosum eo sensu accipi velimus, quo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiquo carmine,

Religentem esse oportet; religiosum nefas.

ut *religiosus* sit is, qui nimiâ & superstitiosâ religione sese alligaverat; quæ res vitio assignabatur. Quanquam vitio isto laborâsse cumprimis Romanos autor est Polybius *l.* 6. ubi statum Romanum cum Carthaginiensi componens, Μείζω δ' μοι δοκεῖ, inquit, διαφορὰν ἔχειν τὸ Ῥωμαίων ἔθος τὸ βλαπτον, ἐν τῇ δεισιδαιμονίᾳ· καὶ μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τοῦτο σωέχειν τὰ Ῥωμαίων πράγματα· λέγω δ' τὴν δεισιδαιμονίαν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐκφέρεται καὶ παρεισῆκται τοῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς ὥς τι τῶν κατ' ἰδίαν βίων, καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι καταλιπεῖν ἐξηγούμενον. Quin nec Marcum nostrum hoc morbo immunem prorsus fuisse, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi posse videtur: nisi si quis gentis potiùs quàm regis vitium illud fuisse dixerit.

Ἵν' ὅτως ἐυσωμενδήτῳ σοι | par huic Aristippi voto, qui cum ab eo quæreretur, quomodo Socrates diem obiisset, respondit, Ὡς ἂν ἐγὼ ἐυξαίμην, *prout ipse optaverim.* Laërt. *l.* 2. nec dispar Balaami votum illud apud Mosem *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte justorum; sitque finis meus, qualis illius est.* Interest, quòd Marcus Pio vita compar esse desiderat, nè morte sit dispar, sed cùm vitæ retrò salubriter actæ conscientiâ placidus defungi queat: Balaam contrà morte compar esse piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac sectari recusat: hoc est, ut poëtaster ille apud Capitol. de Macrino,

Impius & Felix sic simul esse cupit;
Ut nolit pius esse, velit tamen esse beatus:

Quod

Quod natura negat, nec ratio patitur.

Siquidem, ut Isidor. Peluf. *l.* 1. *epist.* 468. Οὐδὲν οὕτω ἔτερόν ἐστιν, ἢ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. Qualem autem quemque à morte deprehendi oporteat, optimè docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί ποιοῦντας καλὰ εὑρεῖν ὀφείλει θάνατος; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα καλὰ καλῶς ἐσθίοντα, τὸν ναυτικὸν πλοῦτα. σὺ τί θέλεις ποιῶν καλὰ καλῶς φθῆναι; εἰ τι ἔχεις τούτων κρεῖσσον ποιῶν καλῶς φθῆναι, πόει ἐκεῖνο. ἐμοὶ μὲν γὰρ καλῶς φθῆναι γέγοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθὴς, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀναναγκαστὸς, ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδείαν θέλω εὑρεθῆναι, ἵν' εἰκῆν δυνώμενον τῷ θεῷ, Μὴ παρέλθω σε τὰς ἐντολάς; μὴ πρὸς ἄλλα ἐκκαίμενα ταῖς ὁρμαῖς, ἃς ἔδωκας; μὴ τῆς αἰδοῦσιν ἄλλως; μὴ ταῖς φαντάσεσι; μὴ σοὶ νῦν ἐναντίωσα; μὴ ἐμεμφάμην σοῦ τινὰ διοίκησιν; ἕτοιμος, εἴ τι ἐπιτάσσεις, εἴ τι σημαίνεις· ἢ θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς παννυχίσεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπαννυχίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σου συμπεριπολεῖσθαί σοι. Ταῦτά με εὐδυμίμενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καλάκοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάνηψε | *Resipisce*, ad mentis sanitatem revertere: ab eis tranſlatum, qui ubi crapulam ſomnierint, veternúmque quem vini hauſtu copioſiore contraxerant, excuſſerint, ad priſtinum mentis ſtatum jam redeunt. Ità πρὸ ἀναλήψεως uſus eſt Apoſtolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀναχαλῶ σαυτὸν | Metaphora, ab eis, qui animæ deliquium paſſi, vel inclamatione, vel aliâ aliquâ ratione revocantur.

Ἐξυπνισθεὶς | *Lib.* 4. § 46. ὃ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιῶν καὶ λέγειν. *Excitandus è ſomno & vellicandus eſt animus.* Sen. *ep.* 20.

Ὄνειρόν σοι πόχλαν | Pari imagine uſus eſt Plut. de *profect. indic.* dum Stoicos ridet, qui hominem ſubitò καὶ ἐν ἀκμῇ κακίας è pravitatis ac ſtultitiæ altiſſimo gurgite, ad bonitatis ſapientiæque apicem celſiſſimum emergere aiebant: Ἂν δ' ὅτου τινὶ, inquit, σωπύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς, καλαλαμβάνοντα ἐαύτου, ἀνίσχειν ποτὲ, καὶ περισπᾶν, ἐκ τῆς ψυχῆς ἀφαιρόντα τὰς χθονίας ἀβελτερίας καὶ ἀπάτας

Ψόφου ὄνειρος χαίρετ' ἀδὴν ὕπ' ἄρης.

τὶς ἀγνοήσειν αὐτὰ διαφορὰν ἐν αὐτῇ τοσαύτῃ γνοφώδει, καὶ ἐρέβιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος.

§ 32. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδάφους | Corrupit hic Xylandri verſionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi autem inter ea diſcrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *diſcrimen nullum* dixiſſet.

Πάσχα ἐπ' αὐτῇ | Vide *ſuprà* § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Περὶ μάνον τὸ παρὸν | Vide *ſuprà* § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα | Senec. *epiſt.* 117. *Quis neſcit hoc ipſo non eſſe bonum id quod futurum eſt? nam quod bonum eſt, utique prodeſt: niſi præſentia prodeſſe non poſſunt. Si non prodeſt, bonum utique non eſt: ſi prodeſt, jam eſt.* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος | Senec. *epiſt.* 121. *Nemo egrè molitur artus ſuos; nemo in uſu ſui hæſit: ad hoc edita protinus ſumus.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὸ τῆ πόδος | τὸ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὃν ἔστιν | Lugd. ὃν ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὃν ἔστιν. forſan, ὃν ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὃν ἔστιν. ut ὃν poſterius in locum ὃ, quod eſt vitioſum, ſuccedat.

§ 34. Ἡλίκης ἡδονὰς ἥδησας χαῖρε | Senec. *de vit. beat. cap.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpiſſimam venit. & infelices quidam, non ſine voluptate, imò ob ipſam voluptatem ſunt.* & *c.* 8. *Quid, quòd tam malis quàm bonis voluptas ineſt? nec minùs turpes dedecus ſuum, quàm honeſtos egregia delectant?* & rurſus *c.* 10. *Quis ignorat pleniſſimos eſſe voluptatibus veſtris ſtultiſſimos quoque, & nequitiam abundare jucundis?* & *c.* 11. *Multos oſtendam voluptatibus obſeſſos, quos fatearis neceſſe eſt malos. hos eſſe in voluptatibus dices: nec tamen illis bene erit, quia non bono gaudent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 11. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 8. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ità Ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην diſtinguit, ut ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσιν attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὕδρᾳ μείζους ἡδοναὶ, ἢ πλείους εἶναι. & mox: Δῆλον. ὡς ἂν τινι πονηρᾷ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀρετῇ, μαλίστα μὲν δοκεῖ, μαλίστα δὲ καὶ λύπαι γίγνονται.

§ 35. Ἀφιλόσοφοι μὲν ἔχει πρὸς ὀφθαλμὸν τοῦ ἰδιώτας | *Reſpectu aliquo imperitis parium diſtant.* Caſ. meliùs Xyl. *Uſque ad certum finem privatis hominibus ſe accommodant:* i. e. quadantenus illis concedunt, eſſque ſe attemperant.

Ἀντίχειλαι τοῦ λόγου τῆς τέχνης | Vide *ad l.* 4. § 31. quæ de Stratonico & Apelle. Pſaltes quidam ignobilis cùm apud Antigonum regem ſpecimen artis ederet, rexque nunc hanc, nunc illam chordam adſtringere moneret, indignatus ille, Μὴ χθιστά σοι ὕπω κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοὶ ταῦτα ἀκούειν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qui Philippo dictum conſtanter aſſerit, in *apoph. de adulat. de Alex. orat.* 2. *Sympoſ. probl. lib.* 2. *cap.* 1.) Ἵνα ἐμοὶ σοῦτα βάλησον εἶδῇς. *Abſit*, inquit, *ô rex, tam malè tecum agatur, ut in iſtis me peritior exiſtas.* Ælian.

l. 9. *c.* 36. Ità regibus etiam in artis ſuæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi quiq;. Apollodorus itidem architectus, cùm de operibus ſuis apud Trajanum verba habenti, Hadrianus obſtreperet, Ἄπιθι, inquit, ἡ τὰς κολοκυνθας γεγράφε· τούτων γὰρ οὐδὲν ἐπίσταται. *Abi & cucurbitas pinge tibi: iſtarum enim rerum nihil nôſti.* Dio Caſ. *l.* 69. Οὕτως ἐφ' ἑκάστης ὕλης, τὸν ἄμπελον τῇ ἀπείρῳ κεφαλῇ πᾶσα ἀνάγκη. Epictet. *lib.* 3. *cap.* 26. Idemque *l.* 4. *c.* 12. Ἐπὶ τοῖς πᾶσι ἐπίσημον κεφαλὴ φρονητικὴ ὅτι τῆς ἀγοίας ἢ μᾶλλον ἀγοήτων, καὶ ἐλάττονος αἱ ἐπισῆμαι, ἀλλὰ ἢ αἱ τέχναι. φέρε γὰρ δὴ λέγεις, σκυτίκα, ὅτι λέγεις τέκτονα· ἢ πρὸς πολλῶν καταγελᾷ· ἐκεῖ τὸ αὐτῷ ἔργον. Vide *l.* 5. § 32.

Τὸν ἑαυτοῦ | Quænam ars eſt iſta propria hominis, quâ hominis? ſed quam cum Diis communem habet, Marcus ipſe docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum eſſe.*

§ 36. Γαῖαι | Ità *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς χωρίδιον. & *l.* 4. § 3. Πόσον χωρίδιον ἡ κατάκτησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τούτῳ τῷ κλίματι.

Σταγὼν τοῦ κοσμοῦ | Apollonio quærenti *utra major* eſſet, *terra an mare*; reſpondit Iarchas Indus, *terram mari majorem*: πλὴν ὁ θάλασσα αὐτὴ ἔχει. *quia terra mare continet.* Scil. πλὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum eſſe* cenſuit; non autem πλὴν οἰκουμένην νῆσον, *terram* potiùs *inſulam*; ut Strab. *l.* 1. quocum conſentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *tellurem præcinctam circumfluo mari.* & Ariſtot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ὅτι, ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκπεριρρεομένη. quod Mela *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὸν ὑσίαν, ſive *aqua elementum*, terrâ longè majorem: ἢ γὰρ ἐκείνην τὸ ὕδωρ φέρει· *terram ſiquidem ab aqua ſuſtineri.* Ità ille aquei elementi mare partem minimam opinatus videtur, utpote qui ſubtus terram aquarum neſcio quas ſomniabat abyſſos, quibus ea quaſi ſupernataret, cùm *aquas* contrà *terra ſuſtineat*, ut rectè Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* inſtar obtinere vult ad mundi hujus univerſi ambitum; cui eleganter, ut γὴ σταγὼν, *l.* 4. § 3. ità πίλαγος σταγών, hoc loco dicitur. Apud Eſaiam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi univerſi, dicuntur eſſe, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου. *ut gutta ſitulæ*, hoc eſt, inſtar guttulæ, quæ ſive inter effundendum deciderit, ſive poſt effuſum liquorem in fundo ſubſtiterit, de menſura juſta nihil minuitur: & *ut pulvis lancium*, (nam Græci ῥοπὴν ζυγοῦ perperam reddunt) hoc eſt, inſtar pulviſculi, qui poſt aromata effuſa lanci adhæret, nec de juſto pondere tamen quicquam deperiſſe deprehenditur.

Ἄξιος βουλαίου | *Lib.* 12. § 32. ἐν πόλει βουλαίᾳ τῆς γῆς ἅπασης; πλὴν παροῦσα βάλλον. i. e. *gleba patria*, pro agro ſive fundo dixit Syneſ. *epiſt.* 38. & Apul. *Mileſ. l.* 1. *Hymettos Attica, & Iſthmos Ephyræa, & Tanaros Spartiaca, glebæ fertiles, ærarium libris feliciribus conditæ, mea vetus proſapia eſt.* Ità enim habet editio Colviana. *Tænaros*, inquam, non *Tenedos*: ut nihil opus ſit, quod Cl. Salmaſius voluit. *prolegom. in Solin.* pro *Spartiaca Sporadicam* ſubſtituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoſcant Pauſanias & Stephan. *de urbibus. Athon* autem ideò forſan nominat Marcus iſtîc, quia tanquam magnum & ſtupendum quoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfoſſum, cùm in Græciam trajiceret. quid enim magni perfoſſus Athos, ſi βουλαίου fuerit, ſi glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Σπυρὶς τῆς αἰῶνος | Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμεθα | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l.* 12. § 32.

Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται | Vide *lib.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23. Autor *de Mund. ad Alex. cap.* 6. Ἀρχὰς τοῦ λόγου καὶ πίστεως ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις, οἷς ἐκ Διὸς τὰ πάντα. καὶ διὰ Διὸς ἡμῖν σωτήριον· ὑδρεμία ἡ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐταρκὴς, ἐρημωθεῖσα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Quod Apoſtolus *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16, 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Et *ad Roman. cap.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τῷ κοινῷ ἡγεμονικῷ | Quod *lib.* 7. § 75. τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *animæ univerſi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμήσασα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν | Forſan ἐπιμήσασα. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Briſonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιζήμησα | Vide ad *lib.* 3. § 2. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δ' ὡς ἐπιζήμαλα. eadem & ἐπακολουθήματα Philo dixit libro *de provident.* cujus fragmentum, imò ἀπόσπασμάτιον bene magnum exhibuit Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὴν δὴ τὸ πρὸς φύσεως ἀναγκαίως ἔχον ἐπακολούθημα ἢ τούτου κωφὸς· ἀλλ' ὅμως παρέχεται τινα ὠφέλειαν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτός.

Καὶ τὸ ἀναίσθητον | Virgil. *Georgic. l.* 1.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris.

quaſi veneni expertes antè fuiſſent: quod & è noſtris nonnullis, ſed fruſtrà, placuiſſe videtur.

Πᾶσα κακοτεχνία | Vide *ad l.* 3. § 11. τῶν περὶ θεῶν.

Ἄχρηστα | Vide *lib.* 8. § 30. Joan. Chryſoſt. *in Geneſ. cap.* 3. *v.* 18. ἀνόητας vocat κατάρας ἐπακολουθήματα non tamen quaſi ab initio iſta non fuerint, ut Auguſtinus cenſuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Sanius idem ipſe *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in ſuo genere utilia, & ad univerſi ornatum perfectionémque conducentia, pœne loco habèri, quòd in locis ab homine cultis frequentiora exiſterent.* neque aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τὰ νῦν ἐόντα | Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Τὰ

§ 38. Τῶν ἐπουσίων | Ità *l.* 4. § 34. *συνήνεσε γὰρ συμμήνυσις.* & *ibid.* § 45. *συνθήκαι ἔνομοι.* & *l.* 7. § 9. *συνθῆναι ἱεραί.* Vide & Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλαττα | Ità *l.* 7. § 9. *πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται.* Hoc est quod Brisо in Oeconomico à Stobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. *ὅτως ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καθάπερ καὶ τῆς ἁλύσεως τὰ κρίκια.* τίνος γὰρ ἕξει ἀλλάλων ἐπιθυμίαν, ἀλλάλοις τ' ἀκολουθήσει, καὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἀκολουθήσαντος ἑκάστῳ δήπουθεν, τό τε ἄλογον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχᾶς ἀκολουθεῖ. καὶ ἦν τῷ βίῳ ἡ πραγμάτων ὀπώρα ἂν βάλῃ ἐλάσῃ, ἐυρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὰ ἐξῆς ἀλλήλοις ἐπόμενα.

Πάντα φίλα ἀλλήλοις | Ità *l.* 7. § 9. *ἔστιν ἀλλήλοις ἄλλο ἄλλῳ.*

Διὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν | *per motum localem. κίνησιν.* Xyl. & Cas. forsan, *συνάπτουσι, connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν | Vide *ad l.* 4. § 27. *συμπαθῆ.* Stoici apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἕνα τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον περιέχοντα· ἐν ᾧ τὸ κόσμῳ μηδὲν εἶναι κενόν, ἀλλ' ἥνωται αὐτῷ· τοῦτο γὰρ ἀναγκάζειν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπίγειον σύμπνοιαν καὶ συντονίαν.

§ 39. Οἷς συγκαλήφασα | Ità *l.* 4. § 26. *συγκληθέντα πᾶν τὸ συμβαῖνον.*

Ξυνδεμοῦσι ἑαυτόν | *τί γὰρ ἀφεμοδιάτευτον; l.* 7. § 57. Vide & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 34.

Φίλη, ἀλλ' ἀληθῶς | quod Petrus *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 22. *φιλαδελφίᾳ ἀνυπόκριτον.*

§ 40. Περὶ ὃ κατασκάζας | Vide *l.* 5. §. 16. Senec. *ep.* 76. *Quæ conditio rerum, eadem & hominum est. navis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cujus tutela ebore cælata est, nec quæ fiscis & opibus regiis pressa est; sed stabilis & firma, & junctura. aquam excludentibus spissa, ad incursum ferendum maris solida, gubernaculo parens, velox, & consentiens vehto. gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cui vagina gemmis distinguitur; sed cui & ad secandum subtilis acies, & mucro monimentum omne rupturus. regula, non quæm formosa, sed quàm recta sit, quæritur.* Apul. *de Deo Socratis. Æquè divites spectari debere, ut equos mercamur. neque enim in emendis equis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissimæ cervicis divitias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia variæ gazæ dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent; si fræna cælata, si ephippia fucata, singula aurata sint. Sed istis omnibus exuviis amotis, equum ipsum nudum, & solùm corpus ejus & animum contemplamur, ut sit ad speciem honestus, & ad cursum vegetus, & ad vecturam validus. jam primùm in corpore si sit*

Arguium caput, & brevis alvus, obesáque terga,

Luxuriéque toris animosum pectus honestis. præterea, si duplex agitur per lumbos spina. volo enim non modò perniciter, verumetiam permulliter pervehat. Vide & Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2.. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. sed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει ἡ ὅτως καὶ τοῦ παντὸς | de *homine quovis*, perperam cepit Xyl. de *universo*, sive *universi rectore*, Cas. rectè.

§ 41. Μέμφεταί σε θεός | Idem *supr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκε ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἀνοσίων ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἀγαθὸν, μὴ ἀνοσίων φαντάζεσθαι τὸ κακὸν ἢ τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε σεσῆσθαι παραδόξως δυνηθῇ, μήτε τὸν ἐμπεσόντα ἐκπυθέσθαι, (quo modo Ulysses Cyclopem) κλέπτειν, καὶ κύειν, καὶ ὁ δώσειν, λοιδορεῖν τὸν Δία, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. prout impii illi, Esaiæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐὰν τις ἐν τούτοις μόνοις ὑπόληπται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτῷ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκινήτοις καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσται, εὔρυθμος, εὐδαίμων, ἀλάβλητος, μεγαλόφρων, ἐσπουδακὼς, χάριν ἔχων τοῖς πάντων τῷ θεῷ, παραμὴ μεμφόμενος μηδενὶ τῶν ἐφ' ἑαυτῷ ἡμιμόρων, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἐν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη καλύπτεσθαι αὐτὸν, ἐμποδίζεσθαι, δουλεύειν τοῖς ἐκείνων ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀσυνδέτῳ εἶναι, ἄτε βλάπτοντι οἰόμενον ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ἄνισον, ὡς ἀεὶ αὐτῷ τῶν πλείονος ἀπονεμητικόν. Eadem prorsus dicit, quæ Marcus, sed inverso ordine, hoc loco.

Τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κινοῦμεν | *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. *κεκρίμεθα. judicaverimus.* quo sensu ὑποστησόμεθα priùs dixerat. atque ità Athen. *dipnosoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδῆς ὑποστησάμενοι. *At prisci homines humanâ formâ præditos Deos existimantes,* sive, ut vulgò loquimur, *supponentes.* Tollemus obiter par mendum ex Aristotelis codicibus. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur; Καὶ τούτῳ χαίρωμεν ἡσθέντι, κινεῖται τῶν θεῶν τοῦ ἄλλως φιλίαν. leg. *κεκίνηται.* quod & Aretinus advertit, qui, *judicant*, vertit.

Διὰ τὴν περὶ ταῦτα διαφοράν | *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentiæ ad res istas inclinaverimus.* Cas. Quasi διαφορὰ τῆς ἀδιαφορίας opponatur. Verùm Marco τὸ διαφέρεσθαι περί τι, est *ad rem aliquam adipiscendam*, vel simpliciter *ferri*, ut idem usurpat *l.* 5. § 1. vel *cum solicitudine & animi anxietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 38. Verto itaque, *dum ad ista contendunt.* non in eo sensu *contendendi* vocabulo sumpto, quo διαφέρεσθαι πρός τινα, *de re aliqua contendere*, sed quo περί τι, *ad rem aliquam*, quam studiosè prosequitur, *contendere* quis dicitur.

§ 42. Πάντες εἰς ὢν ἀποτέλεσμα συνδυάζει | imò, non πάντες tantùm, sed & πάντα, συνδυάζε-

τῆς ἐν· Apostolus *ad Cor. epist. 2. c. 6. v. 1.* Et, πάντα συνεργεῖ. *ad Rom. c. 8. v. 28.*

Οἱ μὲν εἰδότως καὶ ἐξεπιτηδῶς, οἱ δὲ ἀνεπισκέπτως | Xyland. *pars scientes & certo ordine, pars insciì.* Videtur εἰδότες legisse. quanquam eódem recidit, utrumlibet admiseris. Verùm ἐξεπιτηδῶς, *intelligenter* potiùs, vel *intelligentes* etiam reddidisse. ἀνεπισκέπτως, *citra considerationem.* ἀνεπιστήτως, *citra cognitionem.* hoc an illud legeris, ciccum haud interest: nisi quòd istud τοὺς εἰδότας, illud τοὺς ἐξεπιτηδῶς, potiùs respondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb.* Operatur Deus salutem suorum, aliquando per creaturam sine ipsa, aliquando per creaturam contra ipsam, aliquando per creaturam cum ipsa. nullo enim fiunt hominibus salubria per insensibilem, & item per irrationabilem creaturam: quæ idcirco dixi fieri sine ipsa, quòd non quæat, intellectu carens esse vel conscia. Multa quoque multorum saluti utilia facit Deus per malos, sive homines, sive angelos. sed quoniam invitos, ideo contra ipsos. nam dum nocere cupientes, juvant, quantum [quantumvis] aliis valeat utilis actio, tantum [tamen] ipsis perversa noxet intentio. Porrò per quos & cum quibus operatur Deus, boni sunt, vel angeli, vel homines: quia quod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec sunt operis tantùm ministri per effectum, sed & operantis quodammodo socii per consensum. Et mox: Utitur ergò Deus in salutem suorum irrationabili item & insensibili creaturâ, tanquam jumento vel instrumento, quæ jam expleto opere, nusquam erunt. utitur creaturâ rationali, sed malevolâ, quasi disciplinæ virgâ, quam correcto filio in ignem projiciet, tanquam sarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanquam commilitonibus & coadjutoribus suis, quos præclarâ victoriâ amplissimè muneravit. Synes. *epist. 57.* Αἱ κακοποιαὶ δυνάμεις ἐν πάσῃ συντελοῦσι μὲν τῇ χρείᾳ τῆς προνοίας παιδεύειν γὰρ πού ἀξίως κολάζουσι. εἰσὶ δ' ὅμως θεομισεῖς τε καὶ ἀποτρόπαιοι. ὃ γὰρ διακεῖται πρὸς γονεῖς ὁ πημονὴς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς ἀντιτεχνᾶται ταύτῃ εἰσφέρων δίκῃ· ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενοι, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπεξέρχεται. Exemplum habes in Assyrio rege apud Esaiam *c. 10. v. 5, 7.*

Καὶ τοὺς καθεύδοντας | Etiam dormientes cooperari ad ea quæ in mundo geruntur, Heraclitum dixisse asserit. cum tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de superstit.* Τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno eodemque omnium communi versari; dormientes in suum cujusque proprium nescio. quem concedere.*

Ἐκ περιουσίας ἂν | *Supervacaneâ operâ.* Xyl. *quantum in se est.* Cas. *abunde,* sive *ex abundanti,* malim. Galen. *de opt. sect. c. 18.* ἐκ περιουσίας γὰρ ὅτι καὶ τοῦτο προσανδείκνυται, ὅτι ἄφθονος ἡ παντελὴς τῶν παθῶν. *ex abundanti est, istud ostendere.* ἐκ περιουσίας, sive *ex abundanti* agere dicitur, qui liberaliter, ultra id quod exigi poterat aut necesse fuerat, aliquid vel concedit, vel largitur, vel quocunq; modo facit. indè apud Rhetores, τὰ ἐκ περιουσίας κεκλημένα ἐγκώμια, de quibus Hermogen. *de invent. l. 1. c. 3.* & ἐκ περιουσίας ἐπαινεῖν, & ἐκ περιουσίας λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac graviora, quàm ea quæ objiciant, objicere posse se crimina alicui prætendunt. eodem sensu, ἐκ τοῦ περιόντος Marcus dixit *l. 7. § 56. Ex abundanti,* inquit, & istiusmodi homines ad mundi opus operam conferunt suam, quia fati effectum, dum eidem reluctantur, illustrant.

Ὁ μεμφόμενος | *qui objurgat naturam; & Deos mavult emendare, quàm se.* Senec. *epist. 10.*

Καὶ ὁ ἀντικαλῶν συμπράττει | *Dum in bonum usum malè facta vertuntur, ejus consiliis militant, etiam qui ejus consiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l. 6. c. 14.* ità Assyrius Esai. *c. 10. v. 6, 11. Deúsque de eis qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult.* Aug. *de corrept. & grat. c. 14.* Et *enchir. c. 100. Per eam creaturæ voluntatem quâ factum est quod creator voluit, implevit ipse quod voluit. hoc enim ipse, quòd contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus.* Vide *l. 8. § 35.*

Τῷ τοιούτῳ ἔχαιρεν ὁ χθιζός | Vide *l. 9. § 42.* Chrysipp. *de natur. lib. 2.* à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c. 31.* & *de Commun. notit. c. 13.* Ἡ κακία πρὸς τὸ λοιπὸν συμπέφυκε ἔχει γέγονεν γὰρ αὐτή πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον· ἢ ἐν ὅτῳ εἶπε, τὸ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὸ ὅλον· οὐδὲ γὰρ ἂν παλαιὸν ἦν. Vide *infr. ad illa,* ἐυτελὴς ἡ γαλεὸς σῆς. Sed & Plato in *Theætet.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib. 12.* Ἀλλ' ἔστι ἀπόλλυσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν ἀνατραπῆναι γάρ τι τοῦ ἀγαθοῦ ἀεὶ δεῖ ἀνάγκη. Non necessarium prorsus, at conducibile tamen, nec nostri negant. Lactant. *l. 5. c. 7. Virtutem aut cerni non posse, nisi habeat vitia contraria; aut non esse perfectam, nisi exerceatur adversis. hanc enim Deus bonorum ac malorum voluit esse distantiam; ut qualitatem boni ex malo sciamus, item mali ex bono: nec alterius ratio intelligi sublato altero potest. Deus ergò non excluſit malum, ut ratio virtutis constare posset.* Aug. *enchir. c. 10. Ab hac summè & immutabiliter bonâ Trinitate creata sunt omnia, & nec summè, nec æqualiter, nec immutabiliter bona, sed tamen bona etiam singula. Simul verò universa valde bona; quia ex omnibus constitit admirabilis pulcritudo. in qua etiam illud quod malum dicitur, benè ordinatum & suo loco positum, eminentiùs commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora sint. neque enim Deus omnipotens, rerum cum summa potestas, cùm summè bonus*

bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeò esset omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malo. Et *c.* 96. *Quamvis enim ea quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona, tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. nam nisi esset & hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo sineretur ab omnipotente bono; cui proculdubio quàm facilè est quod vult, facere; tam facilè est quod non vult, esse non sinere. Melius ergò judicavit de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.* Ibid. *c.* 27. Vide Petr. Lomb. *l.* 1. *dist.* 46.

Ἐκεῖνο πάνυ σοι κεφαλαῖον χρήσιμον | Disertè ac eleganter hoc disserit Clemens *Strom. l.* 1. Αἱ μὲν ὑποστατικαὶ βολαί τε καὶ ἐνέργειαι, μεσιτεύουσι, γίνονται μὲν ἐκ φαύλης διαθέσεως, καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωματικαὶ· κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς κρείττονος προνοίας ὅπῃ τὸ τέλος ὑγιαῖνον, κἂν νοσοποιὸς ᾖ ἡ αἰτία. μέγιστον γὰρ τῆς θείας προνοίας, τὸ μὴ ἑάσαι τὸν ἐξ ἀποστάσεως ἐκπεσόντα χαρίεσθαι, ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ μόνον, μηδὲ μεῖναι κτῆμα βλαβερὸν αὑτῷ γοῦν. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστὶν, ἡ μὲν τὸ ἀγαθοποιῶν. φύσει γὰρ ὡς οἰκείᾳ, αὐτὸ τὸ θεῖον, ὡς τῷ πυρὶ τὸ θερμαίνειν, καὶ τῷ φωτὶ τὸ φωτίζειν· ἀλλὰ κἀκεῖνό, μᾶλλον, τὸ διὰ κακῶν ὑπογραφόμενον θεός τινα, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν, καὶ ὠφελίμως τοῖς δικαίοις φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem passim & Augustinus. *adv. Faust. l.* 16. *c.* 21. *Deus bene utitur etiam malis. epist.* 141. *Sicut mali, Dei bonis male utuntur, dum non corriguntur; sic contrà Deus, etiam malis eorum bene utitur, ad justitiam suam & exercitationem sanctorum.* Et *epist.* 59. *Sicut illorum nequitiæ est, male uti bonis operibus ejus; sic illius sapientiæ est, bene uti malis operibus eorum.* Idem *in Psalm.* 54. *Nè putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur; aut ideo vivit, ut bonus per illum exerceatur.* Et *in Psal.* 36. *Habet aliquem hîc usum peccator? habet. utitur illo Deus ad probandum justum. est quod de peccatore agatur. locus hîc ejus est ut paleæ in fornace artificis. ardet palea, ut aurum purgetur: Sævit impius, ut justus probetur.* Et *in Psal.* 77. *Utitur eis, qui bonus est, bene. i. e. convenienter & justè: sicut è contrà iniqui creaturis ejus bonis utuntur malè.* Et *in Psal.* 104. *Deus bene utitur malis operibus hominum: sicut illi contrà malè utuntur bonis operibus Dei.* Et *est ipsa illa mirabilis Dei benitas; quia bene utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cùm enim ipsi vitio suo mali sint, ille de malo eorum bene facit.* Idem *enchir. c.* 101. *Summè bonus non sineret fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.* Et *de continent. c.* 6. *Tanta est omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis possit facere bona, sive ignoscendo, sive sanando, sive ad utilitates piorum coaptando atque vertendo, sive etiam justissimè vindicando. omnia namque ista bona sunt, & Deo bono atque omnipotenti dignissima, nec tamen fiunt nisi de malis. quid igitur melius, quid omnipotentius ea, qui cùm mali nihil faciat, bene etiam de malis facit?* Possent & alia plura coacervari. Verùm ista forsan quibusdam nimia videbuntur. Chrysippus certè ipse gemina ferè his habet, *de Diis l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 33. Ὅτι πάντα (τὰ καλὰ) ὑπενίσσεται καὶ τὸν Διὸς λόγον, ἤτοι ὅτι καλύσει, ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσαν θεὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν.

Ὁ τὰ ὅλα διοικῶν | Vide *l.* 5. § 21. & *supra* § 5.

Τῶν σωμάτων | ita *l.* 7. § 19. τὸ ὅλον σῶμα. & *infrà* § 43. σωμάτων εἰς ταυτόν.

Οἷον ὁ ἐντελὴς καὶ γελοῖος σίκχος | Locum hunc illustrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoicos c.* 13. adductus ipsis Chrysippi verbis, quæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc scriberet. Ea ex *l.* 2. *de naturæ* sic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ καμῳδίαι ὑπογράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καθ' ἑαυτὰ μὲν δεῖ φαῦλα, πρὸ δὲ ὅλου ποιήματος χάριν παρεσκευάσθη· ἕτερος ὕβρεως ἀφ' ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτὸν τοιοῦτος· οὕτως ἡ ἀρετὴ ἐν ἑαυτῇ μὲν ἀγαθόν, πρὸς δὲ ἄλλους ὑπ' ἀχρείους δεῖται. Interest tantùm, quod Marcus σίκχον ἐντελῆ, Chrysippus ὑπόγραμμα φαῦλον, sed uterque γελοῖον, dixerit: ille ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipsam retulerit. Audi tamen ex parte Plutarchi, quam subjunxit, censuram: Πρῶτον μὲν ἓν, inquit, τὸν κόσμον γεγονέναι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ σκοπὸν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ὑπόγραμμα γίγνεσθαι καὶ τὸν ποιητὴν βούλεσθαι, πᾶσαν ὑπόνοιαν τῆς ἀτοπίας ἐκφεύγοντα. ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ὑπόγραμμα τὸν κωμῳδίας κοσμεῖ, καὶ συμβάλλει πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιεμένης τὸ γελοῖον ἢ κεχαρισμένον τοῖς θεαταῖς. ὁ δὲ πατὴρ καὶ δημιουργὸς Ζεὺς, καὶ ἀνεικαστότερος, καὶ Πλάτωνος, ὃ δοῦμα δή τι μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἕνεκα κοινὸν σωμοποιούμενον ὑπὸ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογούμενος καὶ ἀγγελίαν, ἣ πρὸς τὸ ἡδύτερον τοῦτο καὶ συμπαθέστατον τέλος ἐθέτο λαμπρῶν καὶ ἀνδρώδων καὶ πατρικῶν καὶ προνοητικῶν; (quod Marcus supr. τῇ τοιούτῃ ἐχρήζων ὁ κόσμος) ὃ γὰρ ἐνδὲ τῷ θείῳ καὶ κομψὸν ἢ κεχαρισμένον γέγονε ἀπρεπέστατον. ἐπὶ τὸ μὲν φαῦλον ὑπόγραμμα τὸ ποιήματος πολλοσημείωτόν ἐστι, καὶ αὐτοῦ ἐπίκειται παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χαρίεν· καὶ ὅτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, ὅτε μᾶλλον εὖ τι ποιεῖσθαι δοκοῦντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τῷ χαρίεν τῆς ἡδονῆς· ἀναπλάσας πλάσμα, καὶ πᾶς ὁ βίος εὐθὺς ἐκ παιδὸς καὶ ἀρχῆς ἔχει κορυφὰς ἀθρόων καὶ ἀπροσδοκήτων, καὶ παρεμβολῶν, καὶ μηδὲν ἔχων μέσης καὶ ἀεὶ μηδὲ ἀνεπιπλήκτου (ὡς ἔστι λέγειν) αἴσθησιν ἔχει δραμάτων ἀπήγων καὶ ἀτερπέστατον. Quanquam pro Chrysippo Marcóque multa forsan dici possent, si candidam saltem ac benignam interpretationem verborum utriusque admiserimus: verùm

ulteriùs de his impræsentiarum non lubet differere. Illud tantùm adjiciam; in Plutarchi animadversione verba illa, πατρῷος καὶ ὕψιστος Ζεὺς vitiata videri. quid enim habet commune πατρῷος καὶ ὕψιστος; Et primâ quidem facie videri possit, leviculâ inflectione πατρῶος καὶ ὕψιστος legendum. certè ὁ πατρῶος καὶ ὁ ὕψιστος Deus pater noftris dicitur. Esaiæ c. 44. v. 6. & Joan. *Apocal.* c. 1. v. 17. & c. 2. v. 8. & c. 22. v. 13. Verùm locum istic τὸ πατρῶος καὶ ὕψιστος quem habeat, non video. Itaque malim Plutarcho ipso facem præferente legere, πατρῷος καὶ σωτὴρ καὶ δημιος. Sic enim Plut. *de Stoic. contradict.* c. 29. Ὥστε οὐδὲ τὸν Διὸς τὸν σωτῆρος, καὶ ξενίου καὶ πατρῴου ἵδρυσε καὶ φιλίου.

§ 43. Μήτε ὁ ἥλιος | Lucian. itidem *de astrolog.* Τὰ ἔργα ἐμοὶ αἴτιον ἀναίσιτα, τῇ Ἀφροδίτῃ μὴ εἰπεῖν, *Iliad.* ε. v. 429.

Ἀλλά σ' γ' ἐναρίζετε μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

καὶ ἡ τῶ πολέμω,

Ταῦτα ἡ Ἀριάδνῃ καὶ Ἀδώνιδι πάσα μελήσει. Geminò utitur argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum quorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἴσως inquit, τοὺς μὲν Στωικοὺς αἰσχύνει πάλιν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα σφοδρὰ διομολογοῦντας· αὐτοὺς ἡ πάντων ἀξιοῦσι τούτων. Καίτοι καὶ τοῦ Διὸς ἄλλος ἄλλα ἔργα φασίν, ὁ μὲν Ἑρμῆν, ὁ ἡ Ἄρεα· ἐκεῖνος ἐπιστατεῖσθαι· καὶ τὸν Ἀφροδίτου ὁ Ζεύς, ὡς ὁ αὐτὸν αὐτῇ πολεμικὸν ἔργον, ὅτι γάμους ἀποτέλλει καὶ διαλύσεις. Et mox: Οὐ πάντα πάντων δεῖ· ἀλλὰ δεῖ τῷ Παιδὶ τῷ γεγραμμένῳ πειθόμενον· αὐτὸν ἡδομένοις· ἵνα χρῆσθαι σοὶ ἐν ἃ πάρεσι, καὶ μὴ σοὶ ἄλλον ἄνωθεν βίον ζῆλον ἔλαιον καὶ παραδείζεις τῷ φύσει. Vide *ad l.* 4. § 27. sed & Epictet. *differt. l.* 3. *c.* 22.

Διάφορος μὲν ἡ Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *quæst. nat. præfat. l.* 1. *Occasus fiderum atque ortus; & tam diversæ concordantium vias.*

§ 44. Εἰ ἔν | ἓν illud παράλογον videtur. est enim novi argumenti exordium. Vide *l.* 8. § 3.

Καλῶς ἐλεγεῖαν | καὶ *l.* 3. § 4. Ταῦτα ἡ ἀληθῆ καὶ πίστεως. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *differt. l.* 3. *c.* 24. Τῷ ὄντι κακῶς διοικοῦσι τὰ ἄλλα, εἰ μὴ ὀπιμελοῦται ὁ Ζεὺς ἡμῶν ἑκάστου πολιτῶν, ἢ ὅσον ὄφελος αὐτοῦ· ἀλλὰ ταῦτα ὁ δεσπότης, ἐφ' ὅσα ἐσπουδάκασι. Et *c.* 26. Καὶ τραγῳδεῖ δ' ἀγαθῷ ὁ λέγων ὁ μισθοδοτῶν, ἐὰν ἁρμόττῃ, ἐὰν σαυτοῦ ἡ τῶν δ' ἀγαθῶν λέγει; ὅταν ὁ θεὸς ἀμελῇ ἡμῶν αὐτῶν ὁποτερωτιοῦν, ἡμῶν διαιτᾶσθαι, ἡμῶν μαντικῶν ἡ οἷς μόνοις χρῆται παρεδήλωμεν ἡμῖν τὸν ἀνυπεύθυνον, ὅτι καὶ θεὸς, καὶ ἡγεμὼν διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδὲν ἔστι κακόν, ὅτι ζῶντι, ὅτι ἀποθανόντι. quæ novissima Socratis sunt ex Platon. *apolog.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἄθλιον γὰρ θεὸν | Vide *l.* 2. § 11.

Ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν | *amplecti & acquiescere.* hoc est enim τὸ στέργειν, φιλεῖν καὶ ἀρέσκεσθαι, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demosthen. *de coron.* Εἰ δὲ φησιν ἔστι, δείξατε· κἀγὼ στέρξω, καὶ πεπαύμαι. *acquiescam, & conticescam.* Isocrat. *ad Demonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præsentibus acquiesce, contentus esto.* Plut. *Antonio*; Νυνὶ ἡ τὰ παρόντα στέργομεν. *nunc rebus præsentibus contenti sumus.* Polybius à Suida laudatus: Ναῦν δεῖ, ἣ ἀρκεῖ καὶ ὀλιγοκωπεῖν, τὰ παρόντα στέργομεν. Incertus autor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Πάντων ἄριστον μὴ βιάζεσθαι θεούς·
Στέργειν δὲ μοῖραν. ——
In cœlites vim non parare est optimum;
Sed amare fatum. Grot.

Et apud eundem *tit.* 109. Sophocles:

Στέργειν ἡ τὰμπεσοῦσα, καὶ θεὸς φρένας,
Σοφὸν κυβεύτην, ἀλλὰ μὴ τύχην πάχειν.
Amare oportet casus, ac disponere,
Non genero sortem, ut aleatorem bonum.

Ità enim accipio illa, Σοφὸν κυβεύτην, quomodo Flaccus dixit in *art.* ——*fidus interpres*—— pro, *sicut fidus interpres.* & *l.* 1. *ep.* 2.

Rusticus expectans, dum defluat amnis ——
pro, *Rustici instar est expectantis.* Vide *l.* 3. § 16. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 38. & *l.* 10. § 6, 11. Theodoret. denique *therap. l.* 1. Ἔκστος ἡμῶν ἀνθρώπων, πλείω μαθεῖν ἐθέλων πυθέ, φοιτᾷ μὴ τοῦ διδάσκειν ἔχειν δόξαν ἐφίμερον· στέργει ἡ τὸ συγγεγραμμένα παρ' ἑαυτοῦ μανθάνειν. Et mox: καὶ ὁ μὲν ἔχει ἡδὺ γινόμενον τῷ γνῶναι· ὁ δὲ στέργει τῷ πίστει. ubi male vertit Acciaolus, *disciplinas colit, & fidei innititur*: cùm vertendum potiùs fuerit, *documentis acquiescit, & fide contentus est.* hoc est enim quod priùs dixerat, παρέδιδον τοῖς λογισμοῖς, καὶ οὐκ ἀπιστίαν τοῦ διδάσκοντος. Et in syntaxi diversa, apud Isocrat. *in Panathen.* Ἀναγκαῖον στέργειν τοῖς ἤδη συγκεχωρημένοις. *eis quæ jam obtigerunt acquiescere necesse est.* Idémque *de pace.* ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς οὐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν πλείονος ὀρεγομένους. *non contentos, sive acquiescentes eis, quæ possidemus.* de Scopa Polybius Suidâ referente: οὐκ ἔστεργε τοῖς παροῦσιν, ἀλλ' ἀνώτερος ἦν. quod mox quasi interpretatus ipse, οὐκ ἀρκουδεὶς τύποις, inquit. Lucianus item à Budæo adductus: οἱ δέ τις αὐθαίρετος ἥλατο, στέργειν δεῖ δίκαιον τοῖς ἐγνωσμένοις. *acquiescere eis quæ decreta & statuta sunt.* Et apud Suidam autor innominatus: Ἑκάστου ἕκαστα δικαίως στέργειν ἀναγκάζοντα τύποις· *illis contentus esse cogebatur.* Liban. *orat.* 3. *de Alexandro*; ἀδὲν κακὸν μόνος, ὃ στέργειν ἄξιον, ἐπιχειρεῖ τῇ πλάνῃ. Greg. Naz. *in Julian. exact.* Ἀλλ' ἕκαστος ἐν ᾗ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μενέτω, κἂν ἡ τοῦ πρώτου ἄξιος· ἐν ᾧ στέργει τῷ μερίσαντι, πλέον εὐδοκιμῶν, ἢ ἐν τῇ ζητεῖν, ἣν οὐκ ἔλαβε. Eodem sensu & τὸ ἀγαπᾷν

ἀγαπᾶν usurpatur. Liban. *in vit. sua.* ἀρκεμενόν ἦν τῶν παρόντων ἀγαπῶσα. *præsentibus contentum fore.*

Ἡ μηδὲ θεωμένη, μηδὲ ἀνυμνοῦσα | Apul. *de Deo Socrat. Nullus,* inquis, *Deus rebus humanis interponit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? quem miseris auxiliatorem, quem bonis fautorem, quem adversatorem malis in omni vita ciebo? quem denique, quod frequentissimum est, jurejurando arbitrum adhibebo?*

Ἔξεστι σοὶ καὶ ἐμοὶ βουλέσθαι | Καὶ σοφωτέροις καὶ ἀσοφωτέροις, ut Tatianus *contr. Græc.* Ità *l.* 9. § 28. μὴ ἐμὲ σὺ εἰπέ.

Κατὰ τὸν ἑαυτοῦ καταδικάσει | Vide *supr.* § 16, 40. & *l.* 5. § 16. & *l.* 9. § 28.

Πόλις μὲν πατρὶς, ὡς μοὶ Ἀντωνῖνος ἡ Ῥώμη | Ità Cicero *const. Rullum* 2. *Roma communis patria omnium nostrûm.* & Modestin. in *Pandect. lib.* 50. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis patria nostra est.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, sensu haud paulò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terrísque eò confluentium, ibique sedes figentium suas; *Quæ velut communis patria potest dici,* quomodo de Italia Plinius *hist. nat. lib.* 3. *c.* 5. *Una cunctarum gentium in toto orbe patria.* Et Aristides *orat. in Romam,* ratione civitatis gentibus aliis communicatæ: Τὸ Ῥωμαίων, ὦ πόλεως, ἀλλὰ ἔθνους ὄνομα κοινὸν πᾶσι τοῖς ἄχρι ὠκεανοῦ πέρατος, ἀλλ' ἀντιβόσασι πᾶσι τοῖς λοιποῖς. πολλοὶ γὰρ, inquit, ἐν ἑκάστῃ πόλει πολῖται γεγόνασι, οὐχ ὅπως ἢ ὑπὸ ὁμορούλων, ἀλ' ἰδίᾳ τισὶ καὶ ἐπὶ πολλῶν τῶν πόλεων. τοιοῦτον ἔρυμά τι τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Cicero *de legib. lib.* 2. *Ego mehercule municipibus omnibus duas esse censeo patrias, unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cùm esset Tusculi natus, in populi Romani civitatem susceptus est. itaque cùm ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris.* Tum, ubi in Atticis idem ostendisset, unde & Euripides *Ione,*

——πατρὶς γῆ δ' Ἀθηναίων πόλις.

subjungit, *Sic nos & eam patriam dicimus, ubi nati; & illam, quâ excepti sumus. Sed necesse est caritate eam præstare, in qua reipub. nomen & universa civitatis est. dulcis autem non multò secus est ea quæ genuit, quàm ea quæ excepit. itaque ego esse hanc meam patriam prorsus nunquam negabo, dum illa sit major, & hæc in ea contineatur.* Duplici ergo nomine *patria* Marco *Roma,* & ortûs ratione, & civitatis. nam & *Romæ natus est.* Capitol.

Ὡς ἡ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος | Ità Theodorus Atheus, ἡ πατρὶς τῶν κόσμων. Laert. *l.* 2. in *Aristip.* quod idem & alii. Vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 3. § 11. Herculis est apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. laudata:

Ἀρχεῖ', ἢ Θηβαῖ' ἢ γὰ σὲ χρὴ
Μίαν ἅπας μοι πύργος Ἑλλήνων πατρίς.

Argivus an Thebanus: haud unam mihi
Adscribo; patria urbs est Græa quælibet.

Verùm latiùs patriam suam porrigit Crates Theban. apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia:*

Οὐχ εἷς πάτρα μοι πύργος, ἀ μία στέγη·
Πᾶσαν γὰ χέρσον, ἣν πόλεσιν ἣ δόμος
Ἑτοῖμος ἦμιν οἰκιατᾶς πάρα.
Mihi patria non urbs una, non una est domus:
Verùm quot urbes, quot domos tellus habet,
Totidem mihi sunt æqua ad hanc vitam loca. Grot.

Sed & Socrates, de quo Plut. *ibid.* Ὁ γὰ Σωκράτης βέλτιον, ἢ Ἀθηναῖος, ἢ Ἕλλην, ἀλλὰ κόσμιος εἶ φάναι, εἴ τις Ῥόδιος ἦν, ἢ Κολοφώνιος· ὅτι μηδὲ Συρίᾳ, μηδὲ Ταυρέᾳ, μηδὲ Κεφαλλῆσι ἐπέκλεινεν ἑαυτόν. Subjungit Plut. ex Euripid.

Ὅρᾷς τὸν ὑψοῦ τὸν σὺ δινεύοντ' αἰθέρα,
Καὶ γῆν περέχει' ὑγρᾷ περιπτυχῇ δ' ἐμοὶ
Ἅπασι τῆς πατρίδος, ἣν δίκη νέμει.

Senec. *epist.* 102. *Primùm humilem non accipit patriam; Ephesum, aut Alexandriam, aut siquod est etiamnum frequentius incolis, latius exstis solum. illi patria est, quodcunque supremus & universo circuitu suo cingit. hoc omne convexum, intra quod jacent mortium cum terris, intra quod aer humana divinis seiternens etiam conjungit, intra quod dispositæ tot numinum in actus suos excubant.* Democritus item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατὴ· ψυχῆς γὰ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος. Quod Euripides *ibidem* laudatus ex Musonii *de exil:*

Ἅπαν μὲν αἰὴρ αἰθέρος φυσώμενος·
Ἅπασα δ' ἀνδρὶ σοφῷ πρόκειται πατρίς.
Patet omne cælum præpeti Jovis alito:
Ità terra quæ vis patria est forti viro. Grot.

Et in eundem sensum Naso *Fast. l.* 1.

Omne solum forti patria est; ut piscibus æquor,
Et volucri vacuo quiequid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionysiaca* repræsentato;

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν πᾶσα.——
Patria mi terra est omnis.——

De Christicolis Justin. *ep. ad. Diognet.* Πᾶσα ξένη, ἐστὶν αὐτοῖς ἡ πᾶσα πατρὶς, ξένη. Distinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μίσους πόλεως, ἐχθρὸς μὲν τῶν ἐν αὐτῇ καὶ ἀνθρώπων· μόνῃ πᾶσα ἡ τῆς οἰκήσεως μεγαλύνεται, ἢ τί ἐστι μεγάλη τῆς ὅλης μίσησις. Et *c.* 15. Τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτευμα, ἡ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μιᾶς. Sed & Senec. *de otio sap. c.* 31. *Duas respublicas animo complectamur; alteram magnam & verè publicam, quâ Dii atque homines continentur; in qua non ad hunc angulum respiciamus, aut ad illum, sed terminos civitatis nostræ cum sole metiamur; alteram cui nos adscripsit conditio nascendi. hæc aut Athenienſium erit, aut Carthaginiensium, aut alterius alicujus urbi, quæ non ad omnes pertinet homines. quidam eodem tempore*

utrique reipublicæ dant operam, majori minorique, quidam tantùm minori; quidam tantùm majori. E primo genere est Marcus noster.

Τὸ πᾶς πόλεσιν | Vide *l.* 5. § 22. & *infr.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8.

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἐπιτήδεια ἀνθρώποις | Leg. forsan, καὶ ἐπιτήδεια hoc est, *ea quæ hominum alicui eveniunt, non universo tantùm, sed hominibus etiam aliis aliquo modo conducere.*

Κοινότερον | *Sed nunc vocabulum utilis accipimus latiùs; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl. imò, τὸ συμφέρον, sive *conducibile*, nunc *vulgari modo accipiatur, quatenus de rebus mediis enunciatur.* ità *l.* 2. § 9. εἰς ἃν τις κοινότερον συλλείνειε. τὸ συμφέρον enim sive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix concesserint. quæ illi χρήσιμα & εὔχρηστα esse aiebant, ἀλλ' οὐ ὠφέλιμα, id est, *utilia*, sed non *conducibilia*. Vide ad *l.* 3. §6, 11. & *l.*8. § 7.20 *tit.* 63. Ità Porphyr. *de abstinent.* ubi Carneadis illa retulerat; Ἔφασκε δεῖν φύσει γεγονέναι, ὅπως τὸ σῶμα ὑπηρετοῖ καὶ χάριν τίνος, ὠφελιμώτατον· subjungit, κοινότερον δὲ τῆς ὠφελείας, ἣν συγχωρεῖν ἔνιοι λέγουσιν, ἀκούειν.

§ 46. Ὅσων σχοίσατε | Ὅσῳ Xyl. legisse videtur. Lugd. ὅσων exhibet. σχοίσατε, *aliquando offendere, molestum esse, tædio afficere.* Ità Dionys. Halic. *de dictione Isocratica.* πᾶς ὁ δεῖν χρόνον πόσιμος πολὺς ἔδει τοῖς ἀκούουσι, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν, σχοίζοντα τοῖς ἀκοαῖς ἢ est, *obsidens aures & offendens*: quod alibi dixit idem, πάσχειν τὴν ἀκοήν. confirmat autem hoc disertè id quod à Marco hìc dicitur, tenorem unum eundémq; visorum dictorúmve continuum, fastidium afferre. quanquam contrà Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 8. αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι σχοίσασα. *innovatio ipsa quosque offendebat.* Idem itidem. *in ad Hebr. orat.* 8. de rudimentis pietatis Christianæ primis, quæ *lactis* nomine apud Apostolum desiguantur; Ὅσα γὰρ πᾶς ἡμῖν ταῦτα σχοίσατε (τοῖς τελείοις, utique) ἀλλ' ὁμοίως ἔχειν, ὑμᾶς σχοίζομαι αὐτούς. *Vide quomodo nos adultiores ista nunc offendant; cùm illos tamen rudiores tunc alerent, ipsos neutiquam offendentes.* atque isto quidem sensu τὸ σχοίσαι hìc sumi oportebat, si ὅσῳ legeremus. Verùm ὅσῳ malim; quia τοῦτο sequitur; ut significet, hìc potiùs σχοίσαι, *contingere, usu venire*, quomodo Plato in *Theætet.* ταῦτα ὑμῖν ὅταν σχοίσῃ σχοίσατε αὐτούς. *Hæc eis nè in somnis quidem facere usu venit.* Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Platonicum illud explicans, οἷς ἢ δεῖπνα κρεῶν ὑμῖν ὅταν, φησὶ, σχοίσατε.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ | Quærit Aristot. *problem. l.* 21. *q.* 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεχῶς σχοίζομένους τε ἥδεα φαίνεται, καὶ λίαν συνεχῶς σχοίσαντα οὐκ ἥδεα. Summa solutionis est. ὅτι τὸ μὲν εἶδος ἔχειν ἡδονὴν ποιεῖ, ἡ πλήρωσιν· τὸ δὲ συνεχῶς σχοίζεσθαι τὴν, πλησμονὴν τῆς ἐπιθυμίας, καὶ κακόν αἴτιον. leg. καὶ expuncto, κακὸν ἀγγεῖον. & in proximis, pro ἔστι γὰρ τι καὶ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι δὲ [κακὸν ἀγγεῖον] τι ἡ ἐπιθυμία. adfirmant sequentia: εἰ μὲν ἕξεως γυμναζόμεθα αὔξοντες καὶ ἐπιδιδόντες· τὸ δὲ ἀσκεῖα· καταβόμενα ἐλάττονα γίνεται· διὸ τὸ μὲν εἶδος, ὃν γυμνάσιον, αὔξει τὴν ἀκτῆνην ἕξιν· τὸ δὲ συνεχῶς σχοίζεσθαι, σβέννυσι μὲν καὶ πλησμονὴν τῆς ἐπιθυμίας· ἧς πλησθέντος, ὑπὲρ μὲν καὶ πλησμονὴν τῆς ἐπιθυμίας· ἧς πλησθέντος, ὑπὲρ σχοίσασθαι. Plutarch. in *paradox.* Μανθάνει, καθάπερ κἂν ἄλλοις ἄπασιν, ἐν ἀκύμασι καὶ διάπλοις, πλησμονὴν τε καὶ σχοίσεις ἔχειν· ἢ ἡ ποικίλα πειρᾶν. Isocrat. *ad Demon.* § 12. Τὰν ἐπιθέσεις μὰ πυκνὰς ποιεῖ τῆς αὐτῆς, μηδὲ μαχεῖ σὺν ἧσσ' αὐτῆς πλησμονὴ καὶ κάπνλον. Contrà;

— μεγάλοι πάντων γλυκύ.

Euripid. *Oreſt.* Idémque *Antiop.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 63.

Κόρος ἢ πάντων. καὶ δὶς ὀκνήσειεν
Λιχνείας ἐν αἰσχροῖς εἶδον ἐκπεπληκμένος.
Δαιτὸς ἢ πληρωθεὶς τις, ἀσιδήρῳ πάλιν
Φαύλῃ διαίτῃ σχοίζεσθαι ἥδιον γένοι.
Rerum satietas omnium est. turpes. teros
Vidi sequentem, pulcra cui conjunx domi:
Et plenus epulis aliquis è vili cibo,
Novitate commendante, capit gaudia. Grot.

Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Τερπνὸς καὶ ὕπνος καὶ ᾠδῆς κόρος δοκεῖ, καὶ ἧσσ' αἰσχρῶν, οἷς λίαν καὶ πλησμονὴ πάντων, ἢ ἧσσ' ἀλγεινῶν μόνον, ἀλλ' ἅδη καὶ ἧσσ' ἥδεσιν· καὶ πάντα εἰς ἄλληλα ἀδιακρισεῖ τε καὶ ἀδιάκριτα. In animo forsan habebat Pindari illud *Nem: od.* 7.

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὸ τερπνὸν ἀνδρὶ ἀφροσύνα.

Vel Homeri illud *Il. v. v.* 636.

Πάντων μὲν κόρος ἔστι, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος·
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moschi illud *idyll.* 4. *v.* 71.

— καὶ ὑπερφιάλοις κόρος ἔστι.

Idémque *de Theolog. orat.* 1. Οὐ τὸ μεμπτὸν ἀπεικῶς κωλύει, τὸ θεολογεῖν δ' ὑπὲρ τὴν θεολογίαν, ἄκαιρον (ὅσῳ f.) ὑγιείας, ἀλλὰ τὴν ἀκριβείαν· ὑπὲρ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν· ἢ γὰρ μᾶλλον πλησμονὴ καὶ κόρος ἡμῶν ἐργάζεται, καθάπερ ὀψὲ μάλιστα. Allusit ad Regis sapientissimi dictum, *Proverb. c.* 25. *v.* 16. *Mel si offenderis, quod satis est comedas, nè saturatus illo, evomas rursus: Ità pedem tuum studiosè contineas ab ædibus vicini tui, nè satur tui cùm fuerit, odio te habeat.* scil. *Saturatus stomachus, non oblata solùm renuit, sed ingesta etiam rejicit.* Eucher. *in Gen. q.* 1. Itaque Salvian. *ep.* 1. *Gratiâ meorum rogatus utor interdum, sed tamen parcè, & apud paucos, nè gratiâ ipsâ ingratè utar.* In Petron. *fragm.*

Non uno contenta valet natura teneri,
Sed permutatas gaudet habere vices.

Taurus

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle:
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo grato nos proluit haustu,
Quòd permutatis hora recurrit equis.

Cassiodor. *l.* 7. *ep.* 36. *Nemo dubitat, homines suâ varietate recreari: quia in continuatione rerum magnum mentibus esse constat fastidium. dulcedo mellis, si assiduè sumatur horrescit. Serena ipsa, quamvis magnopere desiderentur, jugiter adepta sordescunt.* & *l.* 2. *ep.* 3. *Ipse quoque annus temporum pater, quadrifariâ se diversitate componit: nec desiderium caperet, si novitatis gratiam non haberet.*

Τὰ ἀμφὶ τῆς Κιρκαίης | De Circensibus Plin. min. *l.* 9. *ep.* 6. *Nil novum, nihil varium, nihil quod non semel spectâsse sufficiat. quò magis miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes equos, insistentes curribus homines, videre.* Qui & ideo miratur, *non vulgus tantùm, sed quosdam quoque graves homines, in re inani, frigidâ, assiduâ, tam insatiabiliter desidere.* Vide *ad l.* 7. § 3.

Καὶ τὸ ὁμοειδὲς | Cicer. *de invent. l.* 1. *Omnibus in rebus similitudo est satietatis mater.* Et Fabius *l.* 9. *c.* 4. *Virtutes etiam ipsæ tædium pariunt, nisi gratiâ varietatis adjutæ.* & mox: *Ex similitudine tædium & satietas creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω | Alludit ad Heracliti dogma illud apud Laert. *l.* 9. Τὸν μεταβολὴν, ὁδὸν ἄνω κάτω. Vide *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *supra* § 37.

Μίχει τινὰ ἓν; | Apud Senecam *epistol.* 77. Stoicus quidam: *Cogita, quamdiu jam idem facias. cibus, somnus, libido: per hunc circulum curritur.* ipse *epist.* 24. *Quædam subit eadem faciendi videndique satietas, & vita non odium, sed fastidium: in quod prolabimur, ipsâ impellente philosophiâ, dum dicimus; Quousque eadem? nempe expergiscar, dormiam, satiabor, esuriam, algebo; æstuabo: nullius rei finis est: sed in orbem nexa sunt omnia: fugiunt ac sequuntur. diem nox premit, dies noctem: æstas in autumnum desinit; autumno hyems instat, quæ vere compescitur. omnia transeunt, ut revertantur. nihil novi video; nihil novi facio. fit aliquando & hujus rei nausea multi sunt, qui non acerbum judicent vivere sed superfluum.* Idem *de tranquill. c.* 2. *Hoc quosdam egit ad mortem, quòd proposita sæpe mutando, in eadem revolvebantur, & non reliquerant novitati locum. fastidio illis esse cepit vita, & ipse mundus: & subit illud* * *rabidarum* [* *tabidarum* Lipsius] *deliciarum, Quousque eadem?* Lucret. *l.* 3. hoc argumento sub Naturæ persona mortis subeundæ æquanimitatem suadet, subituri quiritationem objurgat:

Quid tibi tantopere est, mortalis, quòd nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles?
Nam si grata fuit tibi vita anteacta priorque,
Et non omnia pertusum congesta quasi in vas
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Sin ea, quæ fructus cumque es, periere profusa,
Vitâque in offensa est, cur amplius addere quæris;
Rursum quod pereat malè, & ingratum occidat omne;
Nec potiùs finem vitæ facis atque laboris?
Nam tibi præterea quid machinor inventámque
Quod placeat, nihil est. eadem sunt omnia semper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent, eadem tamen omnia restant;
Omnia si peragas vivendo vincere sæcla.

Et paulò pòst:

Præterea versamur ibidem atque insumus usque:
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.

Quod idem Sen. *epist.* superiùs memoratâ. *Equid habes propter quod expectes? voluptates quæ te meruntur ac retinent, consumpsisti: nulla tibi nova est: nullam jam odiosa ipsâ satietate. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum reservabit.* Iste autem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, si Luciano *in* Νεκυομαντείᾳ credimus. Τὸ γὰρ ἡδὺ, inquit, ἔχεται ποικίλον τι, καὶ οὐκ ἀεὶ ταὐτὸν ἦν· ἐγὼ δὲ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἀπαλλαγὴν οὐδὲ ἐμαυτὸν ὁρῶν, πλήρης εἰμὶ, καὶ ἀηδίας, καὶ αἱ ὧραι δὲ αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ γιγνόμενα ἄπαντα, ἐξῆς ἕκαστον, ὥστε ἀκολουθίαν, διάτριψιν ἀνατρίψεως ἐναλλάξ γὰρ αὐτῇ τὰ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μανθάνειν ὅλως, τὸ περιὸν ἐλάχιστον. Vid *l.* 12. § 35.

§ 47. Τελετὰς | Vide *lib.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50.

Φιλίσκου | *Philistionis* Nicæi Comici Socrati coætanei meminit Suidas. *Philistionis* Locri, quem & antiquum appellat, Plut. *sympos. l.* 7. *c.* 1. & ex Plut. Gell. *l.* 17. *c.* 11. Et is forsan est, cui libros *de diæta*, qui Hippocratis nomen præferunt, à nonnullis adscribi autor est Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* quique à Plinio inter eos, è quibus sua delibavit, recensetur.

Ἐκεῖ δὲ μεταλλάξειν ἡμᾶς δεῖ. | Eò nos commigrare & concedere oportet, quò tot ante nos heroës, principes, tyranni, oratores diserti, artifices periti, philosophi tum graves, tum & rerum humanarum irrisores, concesserunt. *ad domum* scil. *viventi cuique destinatam.* ut Job *c.* 30. *v.* 23. Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50. Senec. *epist.* 77. *Eò ibis, quò omnia eunt. quid tibi novum est? ad hanc legem natus es. hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus ante te, hoc omnibus post te. Series invicta, & nullâ mutabilis ope, illigat & trahit cuncta. quantus te populus morituorum sequetur, quantus comitabitur? formidor, opinor, esses, si multa millia tibi commoverentur. atqui multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. tu autem non putabas te aliquando perventurum ad id, ad quod semper ibas? nullum sine exitu iter est.* Τὸν μεταλλαγὴν autem μετάλλαξιν Marcus dixit; quomodo μετάλλαγμα Plato *Phædone*: Εὐ-

τυ-

τῆς διοῖς ἔζεσί τι ἢ χεὶ τὸν μεθίκεσθαι τὸν ὀπτὸν δὲ ἐκεῖσε ἐυτυχῆ γενέσθαι. μεθαβαλεῖν, mutare, sed & sedem mutare, de loco in locum migrare. Ità Aristoteles *hist. anim. l.* 8. *c.* 12. de gruibus, μεθαβάλλουσι ἀπὸ τῆς Σκυθικῆς εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. & de piscibus, οἱ μὲν ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλουσι. indè μεταβολὴ pro *migratione*. Aristot. *ibid.* τὰ μὲν ἐν τῇ ἐγγὺς τόπων ποιέμενα τὰς μεταβολάς, τὰ δ' ἢ ἐν τῇ ἐκτὸς ἐγγύς. Thucyd. *l.* 1. Μάλιστα δ' τῆς γῆς ἡ ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῇ οἰκητόρων ἔσχεν. Vid. *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στρατηγοὶ, πύγμαχοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 32, 48. Fragicus à Plutarch. *ad Apoll.* laudatus:

Πῖ γὰρ τὸ σεμνὸ κεῖνο; πῦ δ' Λυδὸς
Μέγας δυνάστης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺ
Ζεύξας διαδοὺς αὐχένι' Ἑλλησπόντιος;
Ἅπαντ' ἐς Ἅιδου ἦλθον εἰς λήθης δόμους.
Ubi ille quondam fastus? ubi nunc Lydiæ
Dominator ingens Crœsus? & Xerxes grave
Qui ratibus æquor junxit Hellespontium?
Abripuit omnes orcus ad Lethes domum? Grot.

Εὔδοξος | Εὔδοξος Αἰσχίνῃ Κνίδιος, ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρὸς, ῥητοδίκης. τοῦτον αὐτὸν τοῦ Βιβλίου ὑπόδοξον ὄντα, ἀλλὰ τῶν λαμπροτάτων τῆς φύσεως. Laert. *l.* 8. qui & vitam ejus breviter descripsit. de eodem & Suidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 12. & *l.* 10. *c.* 2. (quos libros ideo Nicomacho filio, non Aristoteli patri tribuere videtur Laertius) Plut. *de Isid. & Osir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* quo loco memorabile illius votum commemorat: ἤνυσα, θεοὶ τῆς ὑλῆς, ἢ κατάμαθον τὸ χῦμα τοῦ ἄστρου, ἢ τὸ μέγεθος ἢ τὸ εἶδος, οὐκ ὀφθαλμοῖς. Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 3. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Philostrat. *in Sophist.* Vitruv. *l.* 9. *c.* 7, 9. Petron. in *Satyr.*

Ἵππαρχος | *Hipparchus* Nicæus, insignis item Mathematicus; quem *consiliorum naturæ participem*, Plinius vocat, *hist. nat. l.* 2. *c.* 12. & *ibid. c.* 26. *nunquam satis laudatum*; *& quo nemo magis approbaverit cognationem cum homine siderum, animasque nostras partem esse cæli.* Et mox: *eundem ausum, rem etiam Deo improbam,* (hominem loqui memineris potentiæ divinæ minùs gnarum, quàm vates sacer prædicat, *Psal.* 147. *v.* 4.) *annumerare posteris stellas, ac sidera ad nomen expungere,* (ità malim, quàm, *ad mortem expungere*;) *—cælo in hæreditate cunctis relicto, si quisquam, qui cretionem eam caperet, inventus est.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *astronomic.*

Ἀρχιμήδης | *Archimedes celeberrimus geometricâ & machinali scientiâ.* Plin. *l.* 7. *c.* 37. de quo vide cùm alios, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. sed & quæ ille *ibidem* de eodem plura: quo loco inter alia refertur istius ad Hieronem arrogantissima vox illa. δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινῶ τὰν γᾶν. *Des ubi consistam, & dimoturus sum terram.* sive ut Lud. Vives *de ort. corrupt. l.* 5. *Si alter foret terræ globus, se illum ad hunc tracturum, vel hunc ad illum impulsurum.* Cicer. *Tusculan. l.* 1. *Astrorum conversiones motúsque omnes qui animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus in cælo effet. nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, quinque errantium motus in sphæram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate dissimillimos motus una regeret conversio, quod si in hoc mundo fieri sine Deo non potest, nè in sphæra quidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari.* de quo artificio vide Claudiani *epigram.* 21. De eodem autem Archimede videri possunt etiam Polyb. *hist. l.* 8. Diodor. *l.* 5. *c.* 9. Vitruv. *l.* 9. *c.* 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Clu.* & *Tusc. l.* 5. Athen. *l.* 5. *c.* 7. Synes. *de insomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. *c.* 3. Eustath. *ad Il. α'.* ubi ἐγκατάγγειον. & *ad Il. ι'.* ubi πεμπτοῦσιον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Pisid. apud Suid. in Δωδεκάς.

Αὐθάδεις | *Contumaces.* Xyl. *peremptorii, fidentes.* Cas. *arrogantes,* malim. quanquam nec hoc satis arridet, neque enim in partem sequiorem usurpasse videtur Marcus istic. vixque est ut uno verbo exprimam, quod voluisse sentiam. *qui de inventis suis summopere placebat sibi.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Μένιππος | De *Menippo* Cynico Laërt. *l.* 6. Φέρει μὲν οὖν σπουδῆς ὑπόθεσιν. τὸ δ' βιβλίον ἄνω πολλῶ καταγέλαστος γέγονεν. καὶ ἡ ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν χρονίσθη. Mitiùs tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ δὲ Γαδάρων ἦν Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. Hinc autem de Menippo Diogenes Polluci ab inferis reversuro in Luciani *mortualibus* mandata dans: Ἢν που ἴδῃς Μένιππον τὸν κυνᾶ, (εὑρήσεις δ' ἐν αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ κατὰ τὸ Κρανεῖον, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, ἢ ἐκ Θηβῶν ἴσως ἀλλήλους φιλοσόφους καταγελῶντα) εἰπεῖν ἴσως αὐτὸν, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, καλῶς ὁ Διογένης, ἢ σοι ἐκεῖσε τὰ ὑπὲρ γῆς καταγέλαστα, ἥκειν ἐνθάδε πολλῷ πλείω ἐπιγελασόμενον. & in Δὶς κατηγορουμένῳ; eundem appellat Dialogus, Φιλοσόφου τινὰ κυνᾶ καὶ τὸ σῶμα λελεπτυσμένον, ὅσον καὶ γαλῆν ἅμα ἴδοις. Porrò à Menippo isto, scripta χλευασμοῦ καὶ σπουδασμοῦ *Menippea* dici solenne habent; ut Varronis *Satyræ*, & Luciani *dialogi*. Quin & libellos illos ipsos, qui illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionysio nempe Zopyro; Colophoniis, sub Menippi persona fuisse compositos, non deesse qui tradant, Laertius testatur.

Ἐν δὲ πολλῷ ἄξιον | Vide *l.* 4. § 32. & *supr.* § 16. Dio Prus. *orat.* 16. Ἂν δ' ἐκείνῳ ἐνδυνα-

δῆς

δῆλον ὅτι μηδὲν ὄντων ὅλως τοῦ βίου χρήσιμον, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι καὶ λίαν εὐδαίμονες δόξαντες εἶεν, τιθήσομεν· καί σοι παρέσται ἤδη τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ὑπὲρ πλεῖον ἔλθῃς τοῦ βίου· πλὴν λεκτέον ἡγήσομαι καὶ μεγαλωψυχίαν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεινὸν εἶναι τῶν γιγνομένων, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστόν, ἴδιόν γε ἀνδρὸς, καὶ χρεὼν λύπης καὶ φόβου καὶ τῶν τοιούτων παθῶν ἀπαλλαγῆναι. Aristid. *in Eteon.* Οὐ δεῖ δὴ φιλοψυχεῖν, ἀλλὰ πρὸ εὐδαιμονίας τούτῳ μετρεῖν, εἰ τις ὡς πλεῖστα ἔχοι πράγματα, ἀλλ' εἴ τις τοῦ μακροῦ γήρους ἀπόλαυσιν, εἶτα δὴ ἀπολαύειν οἰόμενον ἀνθρώπου· ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον κρίνειν· ἔχειν ὅσις πρὸ βοθῆσαι αὐτῷ τοῦ βίου μεῖζον ἐν τοῖς καλλίστοις ἐξέπλησε, καὶ ὅσις, ὥσπερ ποιητὴς, πεθύνων ἀκμὴν ἐπὶ ἐφῆν, κατέλυσε τὸ δρᾶμα.

Εὐμοιρῆ | Ita *l.* 3. § 11. εὐτῶς. & *l.* 9. § 11. μὴ εὐμοιρείας & *l.* 11. § 9, 18. μὴ εὐμοιρείας καὶ ἀφόρητος. & *l.* 7. § 22. φιλῆν καὶ τοὺ πλούτους. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ἐμοιώματα τῆς ἀρετῆς | Nihil tam candoris ingenui proprium quàm virtutes, quas ipse habeas, in aliis etiam adamare: quum *in alio sua quemq; natura delectet*: ut Plin. minor *in Paneg.* & multò adhuc magis, in aliis etiam suspicere, quibus ipse careas. Plin. idem *l.* 1. *ep.* . *Neq; enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, quo ipse careo: sed contrà, sensum quendam voluptatémque percipio, si ea quæ mihi denegantur, amicis video superesse.* & *epist.* 17. *Scias eum plurimis virtutibus abundare, qui alienas sic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cælum fero; non quia habeam, sed quia magis mirer quod non habeo. ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas in aliis prædicare.*

Τὸ ἐμπεδότον. | Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. ἐμπεδοῦντες εἶεν.

Πεφυκὼς | Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοσοῦτο πρὸς λιτρὰς εἶ | Quod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Cato. Ne nunc quidem vires desidero adolescentis; non plus quàm adolescens etiam vires tauri aut elephantis desiderabam.* Objurgátque eos Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 29. qui eis corporis dotibus non contenti, quas natura ipsis assignavit, *queruntur quòd magnitudine corporum non æquemus elephantes, velocitate cervos, levitate aves, impetu tauros; quòd sagacitate nos narium canes vincant; quòd acie luminum aquila, spatio ætatis cervi, multa animalia nandi facilitate.* Et de ætatis spatio rursus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur; quòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis spatia decurrant: adeò ut, exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita deserat.* Et mox vitium hoc non vulgi solius esse peculiare ostendens: *Inde Aristoteli cum rerum naturæ exigenti, minimè conveniens sapienti viro lis est: illam animantibus tantum indulsisse, ut quina aut dena sæcula edurent, homini in tam multa ac magna genito, tantò citeriorem terminum stare.* Verùm Theophrasto, non Aristoteli querelam hanc attribuit Cicero *Tusc. lib.* 3. *Theophrastus moriens accusâsse naturam dicitur, quòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dedisset.* Cùm Aristoteles contrarium potiùs statuat, *de gener. animal. lib.* 4. *cap.* 10. Πάντων δὲ ἀνθρώπου πλεῖον ζῇ χρόνον, πλὴν ὀλιγαρχοῦ ὅσων ἐξιπποῦν ἔχειμῳ τῶν πεζῶν. fuerit itaque forsan Senecæ σφάλμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mæcen. obit.* querimonia:

Vivacisne magis cervos decet esse paventes,
Si quorum in tosva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos angustâ conditione sumus?

De utriusque & molis & ætatis mensura decreto numinis acquiescere quemque Marcus hîc monet. certè de utraque solicitum anxiúmve esse nec expedit, nec proficit. Τίς δὲ ἡμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Domini Christi verba sunt, *Matth. c.* 6. *v.* 27. quæ verba etiamsi de *statura* accipiant plerique; at de *ætate* intelligenda Andr. Dunæus noster contendit; eúmque sensum verba facilè admittunt.

Τοσῶν ἢ ἐπῆς | Ità Bas. ποσῶν ἐπῆς. Lugd. ἐπῆς expuncto. Ego, transpositio malim ποσῶν ἐπῆς; aut etiam πῶν, ut in membro priore.

Ὅσον ἀφείκεν | Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργεις | *Acquiescis eò contentus.* hoc est enim στέργειν τι, vel τινί. Vide *supr. ad* § 44. quo sensu & τὸ ἀγαπᾶν haud infrequens deprehenditur. Plato *Timæo.* Ἀλλ' ἐὰν λέγῃ μυθικὸς, πλέον παρεχόμεθα εἰκότως, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti esse debetis, si probabilia dicentur.* Cicer. *de universi.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὴν ὁ Λαμὸς ἀπομισήσῃ ἐκέτῳ τὸν τόνον (δέδωκε δὲ τὸ μέγεθος ὁ πλέον πόδας) ἀνάγκη ἀγαπᾶσθαι καὶ ἐκείνῳ τοῦτο τὸ μέτρον ξυμπαλαίσαντι. *necesse est, ut eâ, quæ assignata est, mensurâ contentus jaceat.* Idem *in Toxari.* Ἀλλ' οὐ δυνηθεὶ γε ἀγαπῆσαι, ὅτως ἀφικόμενοι· *non contenti fuerunt,* vel, *non sat habuerunt sic dimitti.* Phocion. apud Plut. *in vit.* & *in apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; *An non sat habes, quòd cum Phocione moriturus sis?* Isocrat. *in panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺς ἀφεστῶτας μᾶλλον τῶν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. *non contentos esse libertate; non sat habere quòd liberi existerent.* Demosth. *Philip. l.* 2. τὰ παρόντα ἀγαπᾶσθαι· *rebus præsentibus contentum fore.* quod aliâ syntaxi Lysias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς. nec dispari significatu Hæbræorum אחב adhibetur. *Psalm.* 116. *vers.* 1. אֶחֱבְתִּי *sat habeo.* Jun. inde ἀγαπητὸν εἶναι· *satis habendum.*

§ 50. Πειρῶμαι πείθειν αὐτούς | Xyl. superiori p eriochæ

periochæ ista attexuit, vertíque, *ità & de tempore amittendum est nobis, ut persuadeamur*; ac si *ea non* scriberetur. meliùs Lugd. *amittendum est nobis, ut persuadeamus id tum quibus agimus.* Hòc, inquit, conemur: ulteriùs enim nil datur. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ δύναμαί σοι τοῦτο; *(ἄλλως πῶσιν, ἵνα ἔχῃν ἀναδὲ τὴ προθ.)* ὀπόταν μόνον σοι δύνωμαι, σωτὴν ποιῶσι τ ἄπαν πάντως;

Πρὸς ἃ γὰρ ἀκόλουθον | *Etiam invitis hominibus id agendum non est, quod justitiæ ratio jubet.* Xyl. quasi Marcus velit, quod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *epist.* 9. *Tantùm contendere in regub. quantùm probare tuis civibus possis: vim neque parenti neque patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad consensum in recto suasionibus aliosadigere minùs valemus, etiam invitis ipsis & renitentibus id faciendum, quod justitiæ ratio exigere videbitur. Vide Josh. *c.* 24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *strom. l.* 4. Καὶ ἀνάγκην πᾶν γὰρ τὸ ἐκόντα ἀκουσίαν, κἂν πολλάκις ἐπιτρέπῃ πρὸς τὸ ἀνθρώπῳ, ἢ πρὸς τὸ δικαστῇ, φιλοσοφίαν ἢ τι αἰκίας, ἢ τι χωρὶ καὶ μὴ γὰρ ἀλλὰ δίκας, κἂν πυρίνῳ δικαίῳ ἀπειλῆται τύπτῳ, κἂν δὲ δικαίαν ἄγχῃ, γὰρ οἷς κινδύνοις ἑαυτὸς ἀπείλησαι, δὲ τι τῆς κλήσεως ἀπόνοιαν κινδυνεύσῃ, ὃν ἀφίξεται τῆς διατριβῆς ὑπ' ἄπως τ ἐν ὑπὲρ ἀπωθήσει ποτὲ, ἢ μὴ χωρὶ φαύλῳ σωκρίνου ἀνδρὶ, ὁ ἢ ὑβρὶς, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ πονηρὸν διαπράττῃ ὁ οἰκέτης· τῆς αἱρετῆς ἐκβάσεως ἡγητέον. Vide *l.* 3. § 7. & paulò post *ibidem*: Ἴσμεν γὰρ καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας, πολλάκις, ἀνόητον πατέρων καὶ διανοῆ καὶ ἀνδρῶν, βελτίονα γεγονέναι.

Περὶ ἃ | Cùm antè περὶ ὧν dixisset. transitio non à numero ad numerum tantùm, sed & à persona ad personam. qualis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 12, & § 31. & *l.* 10. § 35. ejusmodi in sacra pagina occurrunt crebrò. *Deut. cap.* 12. *v.* 8. *Psalm.* 16. *v.* 12. & *Psal.* 18. *v.* 32, 35. & *Psal.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act. c.* 1. *v.* 3, 4. & *cap.* 17. *v.* 2, 3. Paul. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7. & 9, 10. Ità enim sumendum videtur illud Joannis *epist.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaque vetus interpres vertit, *ne perdatis, sed ut accipiatis.*

Συλλέγῃ οἷς ἄλλῳ ἀρετῇ τῇ κοινῇ | Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μεθ' ὑπεξαιρέσεως | Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & 11. § 37.

Ὅπ ἃ μὴ ἀδιάφορον ὑπ ὀρέγῃ | Leg. ἃ ὅπ. & ὀρέγῃ· etiamsi ὀρέγῃ Xyl. malusse videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τύπτ ἢ τυχάνεις, ἐφ' οἷς προσχήμασι, ταῦτα ἀγνοεῖν | Deesse videtur aliquid. supplenda forsan conditionalis particula, ut sensus sit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς προσήκασιν. Ità sensisse videntur interpretes. *Si id cujus causâ citatus es, consequaris.* Xyl. *Si id, cujus causâ factus, inque mundum sum editus, factum fuerit.* Meric. *hoc est,* inquit ille, *ut desiderio meo omnia rationis imperio subjiciam.* Neutrum satisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ μὴ] ἐφ' οἷς προσήκαμεν, ταῦτ' [ἃ] γίνεσθαι *nos quod nostrum est,* hoc est, conatos esse *consequimur, etiamsi ea ad quæ impulsi sumus, neutiquam fiant,* neq; exitum sortiantur conatus nostri. ἐφ' οἷς siquidem, i.e. *actum* nostrum, non & *effectum,* quod in aliena potestate situm, nobismet ipsi proponebamus. Vel etiam personâ eadem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς προσήκας, ταῦτα μὴ γίνεσθαι. *etiamsi ea quæ conatus sis, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' ὃν ἐπύγχα. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἔργον ἐστί.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοίαν ὑπόθεσιν | Ambitiosus bonum suum extra se in alieno actu, favore, laude, existimatione, positum habet. Vide *ad l.* 2. § 6.

Ὁ ἢ φιλήδονος, ἰδίαν πάθος | Voluptuarius in sensu sive corporis affectione. ità πάθος noster semper usurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. ὡς χρὴ τὸ παῖδα πᾶν ἀγαθὸν κεῖνον, utì Epicur. *ad Menæc.*

Ὁ ἢ τῶν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν | Studiosus verò sive sapiens in actione sua, non & in actionis eventu, ut monitum *supr.* § 48. vel in hominum etiam quorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Athenienſi in *Renathen.* Aristides: Εὖ γὰρ ποιῶν, ὧν οὗ πλεῖον πεφυκέναι ἡγοῦσιν. Præclarissimè, & ad Marci mentem accommodatissimè, Clemens *strom. l.* 4. de verè pio: Ὁ ἢ φιλῇ καλόν, καὶ δὲ κάκιστα, ἀκακίαν, ὅτι διὰ φόβον, ὅτι διὰ ἡδονὰς ὅδε τινὰ χαῖρον ἴσται. ὃ γὰρ ἀκουσιάζεται, οὐ τ ἀναπτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ ἀγάπη ἢ τῆ ὄντως ὄντος ἐφετῆ ἐλκόμενος, καὶ πρὸς τὸ Λόγ ἀγόμενος, διοικοῦ. ὅθεν διὰ οἱ καθ' ὑπόθεσιν ἔξωσίας λόγοι ἔδοξε τῆ θεῆ προσῆκον τὰ ἀπερρέοντα, ἀπιμόρητος τ αὐ· διὰ οἱ καὶ μισθὸν τὰ μακάριον ἀγαθὰ λήψεσθε ὅδε τοῖς ἢ ἐπαγγελίαν προσελθοῦσι. ἀλλ' οἱ καὶ λήσεσθε τὸν θεὸν ἐφ' οἷς προῆλθε ποιεῖν ἔφη ἀδιάλειπτον· προῆξαί τ πρὸς τὸν ὁρᾶν, ἐθελήσας πῶ' ἂν, τὸ ὅσιος κλῆν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτῆς, καὶ ταῦτα ἀγαπητὸν ἔθ' ἁπαξ ἑλόμενος. Nihil sanctius dici poterat, nihil sublimius.

§ 52. Ἔξεσι δὲ τύτῳ μηδὲν ἀναλαμβάνων. | Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliquid, quod hîc deest, supplendum, nimirum, μηδὲν [ἃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil secùs quam oportet, vel nihil mali opinari.* hoc enim satis est ad animum in tranquillo statu continendum.

Αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα | Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρῳ λογισμῷ γίνεσθαι | vel

vel τῷ leg. λεγομένῳ. Sed illud potiùs. ὥσπερ τῷ λεγομένῳ γίνεσθαι. licut ὥσπερ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ εἶναι. Plato *in Phædone.*

Ἀπαρατρίπτως | *Non negligendo*, sive *animum minùs advertendo & intendendo eis quæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπαρατρίπτως. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ οὖν, ἐπειδάν τι λέγῃ τις, σκοπεῖσθαι τοῦτο, ἆρα ἀληθῆ ἢ ψευδῆ λέγει ὁ λέγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τῷ λέγοντι | Hoc est, quod Plut. *de audiend.* τῇ διανοίᾳ καταδύεσθαι εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου. Et Origen. *ad Celf. l.* 1. εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἐν λόγοις νοῦν. Vide *Lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τοῦ σιδηρέως | Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον | Rectè monet Guil. Canter. *var. lect. lib.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῶντα, & ἰατρεύοντα. quod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem neutiquam sunt assecuti. *Si gubernatori*, inquit, *nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adversari voluerint, unde aut à quo alio salutem illi, sanitatem isti speraverint?* Hos itaque lubentes promptíq; auscultant, eisq; obsequuntur, quibus cor ineſt, & quibus ſalus ſuamet cordi eſt. Plato in *Criton.* Γυμναζόμενόν γε ἀνδρὶ, καὶ τοῦτο φοβεῖσθαι, πότερον ποτὲ ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἀνδρὸς μόνου ἰατροῦ, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἀνδρὸς μόνου. ἀκοῦσαι φοβεῖσθαι χρὴ τοῦ ψόγου, καὶ ἀσπάζεσθαι τοῦ ἐπαίνου τοῦ ἀνδρὸς ἑνὸς, ἀλλὰ μὴ τοῦ ὄχλου πολλῶν. Δηλαδή. ταύτῃ ἄρα αὐτῷ προσετέον καὶ γυμναστέον καὶ ἀκουστέον μὲ καὶ ποιητέον. ᾧ ἂν τοῦ ἑνὶ δοκῇ τοῦ ἐπιστάτου καὶ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ᾧ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις. ἀκοῦσαι καὶ τἆλλα ἔτως, ἵνα μὴ πάντα διέωμεν. καὶ δὴ καὶ περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, ποτέρῳ τῷ περὶ πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, ἢ τῷ τοῦ ἑνὸς, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους. Τοῦ ἑνὸς ἐστὶν ἄρα. δῆλον. ἐκ ἄρα. ᾧ βέλτιστε, πάντα ἡμῖν ἔτω φετητέον, ὅ, τι ἡμῖν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαΐων ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Galen. *hortator. c.* 7. ἔστι νοσῶν, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ὑπιτρέψαις σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δὴ ποτε δῶν ἀπόγνωσιν, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις ἔτ' ἂν πλοῦν ἄσαι πῖς συμπλέοντι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κυβερνήτου οἱ δὲ κάπηλοι καὶ ναυβάται δὴ σμικρυτάτων. πάντοτε μὲν τεκμαιρόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρήζων, τοῦ σκυτοτόμου, πῶς ἂν ὑπ, ἔνθα δεῖ προτείνων ὁ ἀνὴρ δρᾷ, σαυτῷ δ' ἔνδυς τῆς κελεύσης τοῦ ὄζυτάτου, ἀγελλόμενος αὐτοῦ τοῦ σοφωτέρου ἢ χρὴ σαυτόν; In animo videtur habuiſſe Socratis illa apud Xenophont. *memorial. l.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δὴ που οἶδα, ὅτι ἐν παισὶ σοφίσμασι οἱ ἄνθρωποι τέτοις μάλιστα ἐξέλκουσι πολλούς, ὧς ἂν ἡγῶνται βελτίους εἶναι. καὶ δὴ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι τέτῳ μάλιστα πείθεσθαι· καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam, quod ex Aſtyagis perſona Xenophon ipſe, *Cyri inſtit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται σοῦ τὰ συμφέροντα ἐμοὶ καὶ σεαυτοῖς ἐπιμελέστερον ἑαυτῶν εἰδέναι, τέτῳ ἄνδρωποι ὑπήκοοι πείθονται· γνοῖης δ' ἂν ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, οἷς προθύμως τοὺς ἰατροὺς ὁρᾷς, οἷς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Ariſtonymus in *tomariis*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τοῦ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν ᾧ τοῦ ζῆν τῷ λογιζεσθαι δυναμένῳ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅσοις ἐν κραδίᾳ τιμᾶν δεῖ βίον ὑπερήμενον κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν ἀνεπίπλητον; πῆς γὰρ ἔξει ἐν τῇ κύρει; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιῶται. Piè Ambroſ. *in Pſal.* 37. De Deo medico cœleſti ſummo, *Ipſi nos committamus, parati quo velit curari medicamento. nemo dicit medico corporis ſui quomodò curandus ſit. novit medicus quæ ſingulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ genus, quo curari æger debeat, & ille faſtidit, diſcedit medicus, ægrumque relinquit. vides eum qui curari velit, omni modo medico acquieſcentem.*

§ 56. Πόσοι μοῦ ἂν ἐξῆλθον | *Quot antè me è vita exierunt, quibuſcum ego una intraveram?* Ità *l.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς ἐφεστήκεις; Cur ergò exire me moleſtè feram, cùm tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. ἐξῆλθον, dum *venerant*, vertit, ſenſum pervertit.

§ 57. Ἰκτερικοῖσι τὸ μέλι πικρόν | Sext. Empir. *Pyrrhon hypotheſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσει ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι ἡ γλυκύζει τοῦ ὑμαίνοντος· ἢ ὅτι τοῦ ἰκτερικοῦ ἡ πικράζει. Cauſſam reddit apud Suidam neſcio quis non de melle ſolùm: Τοῖς ἰκτερικοῖσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν ἀπὸ τῆς χολῆς εἶναι τὸν χυμόν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſſ. *problem. l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πᾶσι γλυκύτατον, τοῖς ἰκτερικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὸν ἔχοντι πλεονάζουσι ἐν παντὶ τῷ σώματι, καὶ ἐν τῷ γλεύκει. τὸ ἐν μέλι ἐπιβάλλον τὸν ὑπερχέοντα πικρὸν χυμὸν ἀναπείθει καὶ μὴ γεύσης λοιπὸν ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντάσιν ποιεῖ τῷ νομίζειν τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ ἕτω δοκεῖ σοι, τοῖς πολλοῖς, ἄνθρωπε. ἡ γῆ ἡ δοκοῦσα τοῖς ἐλεεινοῖς ἰσθμοῖς, τοῖς δὲ μεθύουσι ῥάφος εἶ ῥάφοντος; ἀλλ' ἐκ ἐπὶ κεφαλῆς βαδίζεσθαι ἢ ἀστερισμὸς; τὸ μέλι ἡ πικρὸν ὄζειν ὅτε καὶ οἷς νομίζεται, νοσοῦσί τε καὶ κακῶς διακειμένοις; ἀλλ' ἡ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀφεγμένα ἔτως ἔχει, ὡς δοκεῖ τοῖς πάσχουσιν. Idémque *de pace* 3. Ἡ αὐτὴ γῆ, ἔφασκε μὲν τοῖς ἐρρωμένοις, καὶ ἡ πιποῦσα· καὶ τοῖς ἀλγοῦσι

ὧν ἡ ἀκριβεστάτη, τῷ μὴ ἐφίεσθαι πλείονος ἢ τοῦ ὀφείλοντος βαίνουσα.

Λυσσώδεσι τὸ ὕδωρ φοβερόν | *A cane rabioso morsi, ubi parum occurſum eſt, ſolet aquæ timor naſci.* ὑδροφοβίαν *Græci appellant.* Celſus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Inſanabilis ad hoſce annos rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potúſque omnis afferens odium.* quo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in ſomnis indicatum narrat, quo deinceps complures ſervati ſint. Idémque è cane ipſo petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Eſt limus,* inquit, *ſalivæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu fieri hydrophobos non patitur. multò tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur mandendum.* Mali rationem hanc, (ut omittam quæ longiuſculè petita Caſius habet in *problemat. q.* 23.) probabiliorem forſan veróque propiorem aſſignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *ſerm.* 2. *c.* 24. ideo aquam refugere ità affectos, quia in ea tanquam in ſpeculo, contuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipſius, cujus imago menti obverſatur, ſpeciem. qui & eodem loci refert, philoſophum quendam hoc malo correptum generoſo animo obſtitiſſe, atque aquam admiſiſſe, proverbiale illud ſibi accinentem, Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *quid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν | Sext. *Pyrrhon. hypoth.* 1. *c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖρα καὶ τέττιξ διὰ ταυτῆς εἰσιν. de *ſimia* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2.

——καλὸς πιθηκος

Πίσσῃ παρὰ παιὸν ἀεί.

Itaque Attici κατ' εὐφημισμόν τινα ſimias καλλίας vocant: ut docet Suidas ex Dinarcho *orat. contra Pytheam.* Ὥσπερ οἱ τοὺς καλλίας ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοντες. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Ariſtot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ λήκυθος ἡ καλλίστη, ἔχει μεγαλοφυΐαν παιδικὴν λέγω. ἂν δ' οὕτω πιὰ, μικρὸν καὶ ἀγελαδιεῖον.

Ἡ δοκεῖ σοι ἴλαπον ἰσχύειν τὸ διῳδυσμένον | Vide *ſuprà* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδεὶς κωλύσει | Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεσί σοι παρὰ τὴν ἀνθρωπίνην χρῆσιν καὶ φύσιν. μή τις σε κωλύσῃ δύνασθαι; οὐδείς. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως | Vide *l.* 2. § 21. ſed & Dominum Chriſtum Matth. *cap.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς ἥδιστον ἀρέσκειν | Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι' οἷα συμβαίνει | *Quænam ſint, quæ obſequio ſuo aucupantur, & ut ſibi contingant atque obveniant, hac ratione enituntur.* συμβαίνειν enim iſtic *obvenire, contingere*; non autem *ſupereſſe*, quod Xylandrum fugerat. Dio Pruſ. *orat.* 4. poſt ea quæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως αὐτῷ καὶ ἄνευ πόνου συμβάλλεται. *ultro citra laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem ſententia verbo ſimplici uſus eſt. Ὅσα δ' οἷόν τε αὐτῷ γίνεται *conſidera quibus rationibus fiant*, i. e. *obtineantur, obveniant iſto.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δι' οἷων ὑπηρεσιῶν | quàm ſervilibus, fœdis, turpibus miniſteriis iſta ambiant, illos demereantur. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγαπᾷ τινὰ, ὅτι φιλόσοφος εὐτυχεῖ, ἤθελες ἂν σὺ καὶ σὺ τοιοῦτος γενέσθαι; μὰ γένοιτο, φησὶν, ἐκεῖνοι ἡμεῖς. τί οὖν ἀγαπᾷς, οἱ λαμβάνει τι ἀνθ' ὧν πωλεῖ; τί μακρείζεις τὸν διὰ τέτων, ἃ σὺ ἀποδίχῃ, κλώμενον ἐκεῖνα; Idémque *ibid. c.* 26. Τίς δ' ἀνάγκη ἢ γεγῶν ἐρῶν, ἢ καὶ κεφίλων, ἢ ἀσπασμῶν, ἢ ἀκροάσεων, ἢ παρακαθίσεων, ἢ ἄμα μὲν νοσέσας ἀφεστάναι, ἄμα δ' ἀποδανεῖν ἐυχομένυ, ἢ ἰατρὸς δακεῖναι; οἱ ἥδη δασασίμας ἔχυσιν ἢ πάλιν, ὅταν ἀπὸ μεγάλων τέτων καὶ σεμνῶν ἀρχῶν καὶ τιμῆς, τὰς χεῖρας ἢ ἀλλοτρίων δάκρυα καθαρῖαι, ἵνα μὴ ἐλεύθερον δάκῃ ἢ. Ammian. *hiſt. l.* 14. *Dici non poteſt quâ obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum ſervitus dubia eſt, qui cupiditate peculii nullam conditionem recuſant duræ ſervitutis? hæreditatis ſpes quid iniquitatis in ſerviendo non ſuſcepit? quem nutum locupletis ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem; quicquid denunciatum eſt facit: aſſentatur, aſſidet, munerat, miratur. quid horum eſt liberi? quid denique non ſervi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *quid non denique ſervi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——turdus

Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino ſene; dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet, venerabilior Lare, dives.
Si quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, nè tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Magna miner've foro ſi res certabitur olim,
Vivat uter locuples ſine gnatis, illius eſto
Defenſor: famâ civem cauſſâque juverem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundave conjux.
Quinte puta aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, cauſſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citiùs mihi, quàm te
Contemptum caſſâ nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Nè quid tu perdas, neve ſis jocus. ire domum atque
Pelliculam curare jube: ſis cogniter ipſe.
Perſta atque obdura; ſeu rubra canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas canâ nive conſpuet Alpes.

Senex orbus ille Plautinus in *Milite* 3. 1.

Quando habeo multos cognatos, quid opus ſit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atque ut volo, atque animo ut lubet:

Mea

Mea bona meâ morte cognati dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt quid agam, ecquid velim:
Priusquam lucet, assunt: rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. quin mihi mittunt munera.
Sacrificanti dant indè partem mihi majorem, quàm sibi:
Abducunt ad exta: me ad se ad prandium, ad cenam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qui misit mihi.
Illi inter se certant domi. ego haec mecum mussito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fœdiora sunt, quæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis quibusdam. *Audio praeterea in senes & annis absque liberis quorundam turpe servitium. ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ suscipiunt. pavent ad introitum medici: tremantibúsque labiis, an commodùs habeat, scíscitantur. & si paululum senex vegetior fuerit, percelitantur; simulatâque laetitiâ, mens intrinsecus avara torquetur. timent enim nè perdant ministerium. ô quanta apud Deum merces, si in praesenti pretium non speraret? quantis sudoribus hereditas cassa expetitur? minori labore margaritum Christi emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πλήρης κολάκων. | Ità *l.* 9. § 27. πλήρης ὑμῶν γῆ κολάκων.

Ad Librum VII.

§ 1. Τί ἐστιν ὃ γέγονεν; τοῦτ' ἔστιν ὃ γενήσεται | Et mox: ὧν ἀρχαὶ ἰσχύουσι, αἱ πάλαι, αἱ μέσαι, αἱ νεώτεραι. Senec. *epist.* 97. *Eras, mi Lucili, si existimas nostri seculi esse vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia quae objicit suis quisque temporibus. hominum sunt ista, non temporum. nulla aetas vacavit à culpa. & fient, & facta sunt ista.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi seculi sui mores contaminatissimos acerbiùs paulò proscidisset; *Itaque sic finiamus,* inquit, *nè in nostro seculo culpa subsidat. hoc majores nostri questi sunt, hoc nos querimur, hoc posteri nostri querentur; eversos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea est Flacci querimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

At ista, inquit ille, *stant loco eòdem, fluántque paululum duntaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, quos aestus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum vestigio tenuit. non expectant uno loco vitia; sed mobilia, & inter dissentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrque. Caterùm idem semper de nobis pronunciare debebimus, malos esse nos, malos fuisse; invitus adjiciam, & futuros esse. Erunt homicidae, tyranni, fures, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores.* Et, *epist.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones fert.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὃν φοβεῖ ὁ χρόνος.

Ἄνω κάτω, τὰ αὐτὰ | Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 5. § 46.

Οὐδὲν καινόν | Solomon, *Eccles. c.* 1. *v.* 9. *Id quod fuit, idem est cum eo quod futurum est: & id quod factum est, idem cum eo quod fiet: neque est novum quidquam sub sole. Estne aliquid de quo dici possit, Ecce hoc novum est? imò jam fuit per secula, quae ante nos fuerunt.* Tertull. *de resurr. c.* 12. *Quodcunque convenieris, fuit: quodcunque amiseris, nihil non iterum est.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: vetera sunt omnia, & nullis antiquitatibus inaudita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epist.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Eun. prolog.*

Nullum est jam dictum, quod non sit dictum priùs,

Hoc argumento fabulas poeticas eversum it Palaephat. *de incredibil.* Ὅσοι δὲ οἴονται μὴ γενέσθαι εἰς λεγόμενα, οὐ νῦν ἂν εἶεν, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐγένετο· οὐ γὰρ πότε, ἢ ἄλλοτε ἐγένετο, ἢ νῦν τε γίνεται, καὶ αὖθις ἔσται. Laudátque illud Melissi & Lamisci Samii, Ἦσαν ἀεὶ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔστι· quanquam illi forsan scripserint: ἔστιν, ἀεὶ ἐγένετο, ἔσται καὶ νῦν ἔστι. De vitiis morbísque pariter Diogenianus apud Plut. *sympos. l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τούτου νοσοῦμεν, οὐχ ἧ ζῶμεν· ἴδια δὲ ἀνθρώπων νόσων οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τούτων μοχθηρίαι σοφῶν ἡμᾶς, καὶ πλουσίων καὶ τοῦ τὰ πλημμελήματα φόνου ἐπιλαφόμενοι· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη κοινὰ πᾶσι καὶ πάντων ὁδὸν βαδίζει καὶ κοινὸν ἴδιόν ἐστι τοῖς παλαιοῖς ἀνεύρετον ἕξις ἐστὶ κακίας ἄδηλος. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone*:

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non ista nunc dierum vel nuper vigent,
Sed aevo ab omni: initia in occulto latent.

Πάντα καὶ συνῴδη ἀλλοιοχρόνια | leg. transpositis vocabulis

vocabulis, *v. c.* ἡ ὀ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14. item *l.* 5. § 10. & *infr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα | *Dogmata*, inquit, *aboleri non possunt, nisi phantasiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας autem νοήσεις, id est, cogitationes intelligit; (sic enim Chrysipp. apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φαντασίαν λογικὴν, ἣ ἐστὶ λογικῶν ζώων, νοήσεις εἶναι) sive ὑπολήψεις, uti ipse se in sequentibus explicat.

Νεκρωθῆναι | ità νεκρῶσαι τὰς ὀλιθυμίας dixit Apost. *ad Coloss. c.* 3. *v.* 5. & νέκρωσιν μεσημάτων, ut δόγματων Marcus, in ὑπομνηματισμοῖς Astrampsycus,

Νεκρὸς ὁρῶν, νέκρωσιν ἔξεις μεσημάτων.

Ὡς δυνατὸν ἀναζωπυρεῖν | leg. ἂς, φαντασίας nimirum. in potestate, inquit, tua situm est phantasias sive opiniones veras rectásque, quas priùs animo conceperas, verùm, tanquam sub cineribus igniculi, sopitæ quodammodò & sepultæ jacent, resuscitare ubi volueris. Ità Paulus Timotheum monet, *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

Δυνάμει ἀεὶ τοῦτο ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν | Ità *l.* 6. § 52. Ἔξεσι ἀεὶ τοῦτο μᾶλλον ὑπολαμβάνειν· est autem ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν, idem ferè hîc, quod ὀρθῶ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. §. 34.

Τὰ ἔξω | Ità *l.* 4. § 3. τὰ περίγματα ἐκ ἅπτεται ψυχῆς ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν. idem & *l.* 5. § 19.

Τοῦτο παῖδες, καὶ ἀρθὸς εἶ | Vide *ad l.* 3. § 5. & *infr.* § 12. Senec. *epist.* 71. *Da mihi adolescentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatorem sibi videri, qui omnia rerum adversarum onera vigilâ cervice sustollit, qui supra fortunam exstat. non mirum est in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem, ubi omnes deprimuntur; ibi stare, ubi omnes jacent: quid est in tormentis, quid est in aliis quæ adversa appellamus, mali? hoc, ut opinor; succidere mentem, & incurvari, & succumbere: quorum nihil sapienti viro potest evenire. stat rectus sub quolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum quæ ferenda sunt, displicet. nam quicquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur: vires suas novit: scit se esse oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἔφης | *quas antè vidisti.* ἂς Xyl. non accedo. res, inquit, cùm eædem ipsæ maneant, tu eòdem modo intuere nunc, ubi vacillare te senseris, quomodo antè speculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐγκυρεῖς βλέπε.

Ἀναζῆσαι | *revivisce* quodammodo tibi licet, τὸ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, resuscitando. Ità Apost. *ad Eph. c.* 5. *v.* 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atque hoc est, μέσος ἔχειν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal. c.* 20. *v.* 6. *partem habere suam in resurrectione priore*: illâ nimirum, quâ οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀκούσαντες, ζήσουσιν. Joan. *c.* 5. *v.* 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς κενοσπουδία | Vana viliáque varia coacervat; quibus paria geminâque fermè vult ea esse pleraque, quibus hominum vita conteri solet. consimilia istis habuimus supr. *l.* 5. § 33. nec absimilia prorsus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *epist.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qui Circensibus tantopere capiebantur, *Capio*, inquit, *aliquam voluptatem, quòd hac voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ ἡ κένη παιδιὰς αὕτη, καὶ τὰ γένη ταῦτα τῆς σφαιρίσεως ζωὴ ἡμῶν τῆς σκηνῆς γίνεται παίγνια. Et *in Cæsar. fr.* Παίζει ὁμοῦ παιδιὰ πως ὀνείρου καὶ λῆρος ἦν, σφὼ ἐν τοῦτο κενόδοξα, τὸ χειρίστου καὶ εἶ καὶ ὀνειρώδες. τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἄλλοις παίζειν τύχοι παγκρατίῳ τε καὶ καταλυομένῳ, τύχοι ἢ φθειρομένῳ ῥᾴδιον ἢ σωιζομένῳ· ὡς εἶ ἰδεῖν ἐν ἅπασι πολλῶν τῶν βίων καταγελᾶν, καὶ τῆς ἄγαν καὶ κάτω μέλειν πάσης ἐυπρεπείας· μόνον ἢ ἴδιον ἀγαθὸν καὶ παρομοῖον ἀσφαλῶς, ἡ εὐσέβεια. & mox: τοιοῦτος ὁ βίος ἅπασι τοῖς ζῶσιν ἀνθρώποις, τοιοῦτο τὸ ἐπὶ γῆς παίγνιον, ὃν ὅταν ἴδῃς, καὶ γνοὺς ἀναλύσειας. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδρεχπομοὶ | *velitationes, hastiludia.* Xyl. rectè. nec cur vocabuli significationem minùs intelligere se profiteretur, quicquam erat. δρεπτήριον, δόρατα μαχίμου. Hesych. & indè διαδρεχπομοὶ pro *velitationibus*, quia velites hastis *levioribus*, sive jaculis utebantur, uti videre est apud Liv. *hist. l.* 8. & *l.* 26. & *l.* 36. & Veg. *de re milit. l.* 3. *c.* 16. Erant autem *velitationes*, vel *feriæ*, ut hostiles, prælioruin quasi præludia quædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, quibus tirones ad munia bellica idonei magis redderentur. indè ad *concertationes* quasvis translatum est vocabulum, *l.* 4. *c.* 3. διαδρεχπιζόντες. *sese mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀστέοις ἐρριμμένοις | Ità Apostolus *ad Philip. c.* 3. *v.* 8. præ fide justitiáque Christiana, veráque ac solida Christi notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. quo loco σκύβαλα, quasi κυνίδια dicta, si Grammaticos audimus, vel sunt *stercora*, peculiariter *canina*. Σκύβαλον, κόπρος. Hesych. τὸ δὲ ὑπόπτερον ὀστοδίδυμον. Etymolog. atque ità accipiunt interpretes plerique. eodémque facit quod Apul. *florid.* 2. qui Cratetem ait *rem familiarem abjecisse, velut onus stercoris, magis labori quàm usui.* vel etiam ea quæ *canibus* projici solent. Σκύβαλον, τὰ τοῖς κυσὶ βαλλόμενον, κυσίβρωτόν τι ὄν. Suid. atque ità usurpavit Aristo in *epigram. antholog. l.* 1. *c.* 33. ubi poëta aut literator aliquis, mures Opicos, nè codices suos corroderent, abigens, ad felicioris ac lautioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud quem inventuri sint, δεῖπνον συχνὸν ὑπὸ σκυβάλων, *cænam frequentem largámque satis ab eis quæ canibus projiciuntur, reliquiis.* Verùm de vocabulo isto, quòd latè patet, & nos latiùs alibi. Ossium autem canibus.

bus projectorum meminit ὁ magis Marcus, quia ea rixam inter illos creare assolent. unde versus proverbialis,

Dum canis os rodit, socium, quem diligit, odit.

quod & Gregor. Naz. *epist.* 22. *ad Basil.* κυνὸς βρῶμα ῥιφὴν ἐν μέσῳ κατ' ἀλλήλων ὀπλίζει. Indè Platonis illud, κυνὶ ὀστέον μανῆναι, esse objecto canes inter se committere, in epigrammate quod in Alexin amasium suum composuisse à Laërtio Apuleióque perhibetur. de quo alibi diximus.

Ταμίον εἰς τὰς ἁλὶ ἰχθύων λεξαμένας | leg. λεξαμενάς. *in piscinas.* Xyl. rectè. est enim λεξαμενὴ *aquarum receptaculum* sive *conceptaculum*, aut etiam, si cum Frontino loqui libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc autumo, *de Aquæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cœnacula, & conceptelas*, pro quo in editis, *corruptelas*, corruptè legitur. indè λεξαμενικὰ, ὑδάτων δοχεῖα. Hesych. *aquarum conceptacula*; sive illa cisternæ, sive piscinæ fuerint. ità de Roma Strabo, *geogr. lib.* 5. ὅτι πᾶσαι οἰκίαι σχεδὸν λεξαμενὰς ἔχειν. id est, *cisternas.* Alexand. *problem. lib.* 1. *q.* 54. Ἐὰν εἰς θερμὸν λεξαμενὸν καταλυθῇ τις. *si quis in calidum lavacrum aut solium descenderit.* Et Galen. *method. medend. l.* 10. *c.* . πρὸ ὅτου λοῦσθαι ἐθέλεις τολμᾷ βάπτειν εἰς τὸν ψυχρὸν λεξαμενὸν. id est, κολυμβήθρην, *in piscinam.* Laërt. *l.* 7. in Zenon. Ἀκούων ἦ, τῶν μεταξὺ τῶν τε φωνούντος καὶ τῶν ἀκούοντος, ἀέρος, πλησμονὴν σφαιροειδῶς, εἶτα κυματοῦσθαι, εἰς κύματα τὸν ἐν τῇ λεξαμενῇ ὕδωρ καὶ κύκλους ἀπὸ τοῦ ἐμβληθέντος λίθου. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cum à laudatore, tum ab editore seclus. accepto. narrans autor ille Photii cujusdam à Justiniano in custodiam missi historiam: Τὰ μὲν σεμνὰ, inquit, καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, δηλονότι τοῦ ἐν Δεξίππου οἰκίᾳ (leg. ἰκάτης) κειμένου. — τὸ δὲ λοιπὸν ἐς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἦλθον, ἐς αὐτοῦ τε τοῦ θείου λεξαμβοῦ ἐξαπατήσας ἐκδῦσαι, ἢν δὴ μάλιστα πάντων νενομίκασι οἱ χειστιανοὶ σέβειν, quo loco Suidas λεξαμβοῦ intelligit mensam sacram, τοῦ τραπέζης τοῦ τὰ θεῖα λαχμένου errore supino nimis, quum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, quâ ad mensam sacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, quâ ἐς τοῦ λεξαμβοῦ in Sophiæ fano se contulerit. Suidæ παράρημα istud advertit Nic. Alemannus, sed in aliud haud minùs crassum fœdúmque incidit ipse, cùm λεξαμβοῦ emissarium est interpretatus, & ἀπὸ τοῦ ὑπονόμου, pro *cloaca*, quam appellat Gregor. *in Evang. hom.* 17. accepit; hoc est, pro conceptaculo illo, in quod aquæ postquam sacris perficiendis inservierant, defluebant. at quis *cloacam* illam, *sacram*, multò minùs *divinam*, diceret? quis *apud Christianos eam in maxima esse veneratione?* imò loci istius vilitatem à veneratione remotissimam insinuat Gregorius, cùm sacerdotes malos assimilat aquæ baptismatis, quæ peccata baptisatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in *cloacam descendit.* est igitur Procopio ἡ θεία λεξαμβοῦ nihil aliud, quàm ipse *fons sacer*, quem βαπτιστήριον & κολυμβήθραν patres prisci, Alemanno etiam agnoscente, passim nuncupant. Offulam in piscinas missam commemorat, quia hoc spectaculo sese oblectare solebant piscinarum domini, cùm ad escam immissam pisces accurrentes contuerentur. Ambitionem autem luxúmq; veterum quorundam, in piscinis extruendis piscibúsque alendis, ex Varrone solo satis discere licet, *qui de re rustic. lib.* 3. *c.* 17. narrat, *Hirrium cùm circum piscinas suas ex ædificiis duodena millia sestertia caperet, eam omnem mercedem escis, quas dabat piscibus, consumpsisse.* Quin & de Hortensio idem *ibid. Non satis erat illum non pasci piscini, nisi eos ipse pasceret ultrò: ac majorem curam sibi haberet, nè ejus esurirent mulli, quàm ego habeo nè mei in Rosea esuriant asini: & quidem utrâque re, & cibo & potione, cùm non paulò sumptuosiùs, quàm ego his, ministraret victum. ego enim uno servulo, hordeo non multo, aquâ domesticâ, meos multinumos alo asinos. ille primùm qui ministrarent, piscatores habebat complures: & ii pisciculos minutos aggerebant frequenter, ut à majoribus absumerentur. præterea salsamenta in eas piscinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Addítque: *Celeriùs voluntate Hortensii ex equili educeres rhedarias, ut tibi haberes mulas, quàm è piscina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piscibus, quàm de minùs valentibus servis. itaque minùs laborabat, nè servus æger, quàm aquam frigidam biberent sui pisces.* Ælian. *hist. animal. l.* 12. *c.* 1. refert in Myrensi Lyciæ sinu situm esse Apollinis templum, cui piscina sit adsita: τὸν ἢ τοῦδε τοῦ θεοῦ ἱερεῖα κρέα φοιτῶντα διαπείρειν ἅπαν τὰ τοῦ θεοῦ δυομένου· καὶ ὀφθῆναι δὴ ἤδη ὑπὸ ἰχθύων ἀθρόων φερόμενον, οἷα δὴ κλαμένων δαιτυμονας καὶ χαίρειν τοῦ θεράποντας, καὶ τοῦτον δαῖτα πιέσθαι ἐξ σφισὶν ὅπλα ἀγαθά. Idémque *l. eôd. c.* 30. περιφῦσαι ἢ ἰχθῦς καὶ ἀναπίνοντες τὸ ὑλαιον, καὶ τερφθέντες ἀσμένως λιχμῶντα πολλαχῇ καὶ εἰσὶ, καὶ πτέρυγας. Quoniam autem piscium istiusmodi ad signum datum, offulámque missam certatim facto concursu ludos sibi facere domini eorum solebant, ideò *piscinas* illas Varro dixit, *magis ad oculos, quàm ad vesicam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαστρὸς λεξαμενὰς. id est, *ventris receptacula* Philo dixit. vide *ad l.* 4. § 16.

Μυρμήκων πολυπορείαν καὶ ἐκτροφείαν | Seneca de occupatis quibusdam, sed nullo fine certo sibi proposito satagentibus; *de tranq. c.* 12. *Inconsultus illis tenúsque cursus est: qualis formicis per arbusta repentibus, quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes agantur.*

Μυίδιον ἐπιστόμιον διαζωμα | Ità de eisdem Horat. *Serm. l. 2. Sat. 6.*

* *Currere per totum pavidi conclave, magisque*
Exanimes trepidare. ——

quibus ille opes confert, earúmque usufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλάεια νδρεσσατύμβια | Gloss. *sigillari.* Νδρεσσατοι. forsan, *sigillaria.* Νδρεσσατα. vel etiam, *sigillarii.* Νδρεσσατίσκοι. *Sigillaria*, sive *sigilla*, parva sunt signa, icunculæ sive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. subjicit, *c.* 11. *Quasi verò sapiens quisquam sigillaria, quæ lusum reptanti adhuc infantiæ oscillis fictilibus præbent, tentas officio religionis adscribere.* & in fine capitis, *sigilla* vocat, *quæ arte fictilis fingerentur.* Sueton. *li* 5. *c.* 5. de Claudio: *Tiberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit: sed instantius legitimos flagitanti, id solùm codicillis rescripsit; Quadragintà aureos in Saturnalia & Sigillaria misisse ei.* Senec. *epist.* 12. *Ego sum Felicio, Ebriositi villici filius, deliciolum tuum, cui solebas sigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut autem tantum sigillarium extrinsecùs quoque inornatum.* Et *de orat. c.* 12. *Cùm perinde faciant nationes, adoratis sigillaribus suis residendo.* Arnob. *contr. gent. lib.* 6. *Deos esse sigillaria ipse confictis. Sigilliola*, eidem *lib. eod.* *In sigilliolis parvulis contrahere se Deos, & alieni ad corporis similitudinem coarctari: at verò in vastis porrigere se longiùs atque in maximitate producere.* Porrò sigillaria νδρεσσατύμβια, ut Marcus hîc, sive ἐξάλλαντα νδρεσσατα, ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; sunt sigilla ità concinnata, ut nervorum sive verticillorum quorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáque, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figuráque subinde varias exprimerent. Aristot. *de mund. c.* 6. ὧ οἱ νδρεσσατίσκοι μίαν ἁπασῶν ἐπιτασιν ἀπέφηναν, ποῖσι καὶ κινῆσαι καὶ χρῆσθαι τῷ ζώῳ, καὶ ἕλκειν καὶ ὠθεῖσθαι, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀποστρέφειν δέοντα· τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τὸν ὦμον ἐκπηδᾷ. Quod Apul. *de mund.* *Estam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri quod agitare solent, traxerint, torquebitur cervix, mutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præstò erunt, nec invenustè totus videbitur vivere.* Erant ea plerumque lignea, ut Apul. hîc. Horat. item *Serm. l.* 2. *Sat.* 7.

——*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea quandoque. Petron. in *Satyr.* *Larvam argenteam attulit servus, sic aptam, ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur: hanc cùm super mensam semel iterúmque objecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret,* &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ frequenter est usus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Usus est & Clemens Alex. non semel. sic enim *strom. l.* 2. Νδρεσσατυμένων ἢ ἠμῖν, ἀψύχων δίκην, φυσικῆς ἐνεργείας, τότε ἀκίνητον παρέλκει, ὁρμή τι ἢ συναγωγὴν τόνου· ἢ κἂν ἔχωσι ἐνοῦσαν ζωὴν τοῦτο, ἀλλ' τὸ ὁρμητικὸν ἀνάγκη λέλεχθαι διὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινήσεως. Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Ista autem sigillaria νδρεσσατύμβια inter res ludicras nec ullo in pretio atque æstimatione habendas jure merito recenset Marcus istîc. Itaq; Syracusanus ille in Xenophontis *symposio*, qui eis exhibendis vitam tolerabat, atque hoc præcipuè gloriabatur, quòd hac ratione stultis hominibus illuderet; ἴστε γάρ, inquit, τὰ ἐμὰ νδρεσσατα διώβολοι πρίαντό με. Solenne habebat, quocunque terrarum veniret, καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δ' ἀφορίαν, *fructuum copiam, mentis inopiam*, loci incolis comprecari.

Εὐμβῶς | *placidè.* ità *l.* 8. § 47. ἅπαντα ἐν τῷ ζῆν εὐμβῶς. Sed ἀσυμβῶς, *lubenter.* De verè Christiano Clemens *strom. l.* 4. Ἀσυμβάτως τῷ δι' τοῦ βίου διακυβίσται χρέος ἴσως καὶ τὸ τῶν αἰτίων παραχωρῆσαι τῆς ἐνδεήσεως ἕξοδον, καὶ τῷ τῶν ἐπιζητούντων τεχνασμάτων ἀγωνιᾶν, σεμνὸν εὔλογον λαβεῖν, ἵν' ἐκ αὐτοῦ παρέχων, ἑαυτὸν ἐπιδέξαι, ἧς ἔχει, τοῦ μὲν δι' ἀνομοιότης, δι' ἀγάπης δ' κείας. Indè ἀσυμβίζειν Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 50. ubi ἀσυμβῶς Plutarchus, quod ἀσταθῶς Herodotus dixerat.

Τοσοῦτο ἄξιόν ἐστιν | Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. Κατὰ λέξιν | Vide *l.* 6. § 53. non est autem κατὰ λέξιν hîc *verbatim*, utî interpretes opinati sunt: sed *in sermone*, sive *in oratione, inter loquendum.* ut κατ' ἐπίτασιν ὁρμῶν, *in omni conatu*, sive *molitione.* Sed nec ὁρμὴ ἐπίτασις, sed τοῖς γινομένοις παρακολουθοῦν, non *omni conatui*, sive *proposito*, sed *in omni conatu* sive *proposito, eis quæ fiunt*, sicut *in sermone omni, eis quæ dicuntur, animum advertendum* monet.

Παρεπόμενον | quod *infr.* § 30. συμπαρεπόμενον ἕκαστον τῶν γινομένων. Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ κατ' ἐπίτασιν ὁρμῆς | hæc est ἐπισκοπὴ illa κατ' ἐπίτασιν σκέψεως, *consideratio* sive *actionis* sive molitionis cujuivis, de qua *supr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ὅτι μὲν τῶν ἑτέρων | aut ista loco mota sunt, aut ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς, ut ille loquitur, quæ ad membra priora pertinent, Marcus ipse subjunxit. itaque in vertendo priùs dictorum ordinem sequi præoptabam.

Ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἡ ἀναφορά | Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ συμαινόμενον | Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm uniuscujusque verbi naturæ sint duæ, à qua re, & in qua re, vocabulum sit impositum. — Priorem illam partem, ubi, cur & unde sint verba, scrutantur, Græci vocant ἐτυμολογίαν illam alteram δὲ σημαινομένων.*

καινομῶν. Ita enim distinguenda dictio Varroniana.

§ 5. Πότερον ἰσχυρῶ | Prudentissimum monitum, nè viribus nostris majora moliamur. Siquidem, ut Propert. *l.* 3. *eleg.* 7.

Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus:
Et pressum inflexo mox dare tergo genu.

Jason. Siracid. *Sapient. c.* 3. *v.* 21. Ὑπερκείμενά σου μὴ ζήτει καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέτασε, quod Junius vertit, *Difficiliora capitu tuo nè quæras temerè: & valentiora viribus tuis nè exquiras insipienter.* Phaëtonti Phœbus apud Euripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex restitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ διπλᾶς ἁπτοὺς ὤν,
Μηδ' ἁνάσσῃς τὸν δίφρον, ἀλλ' οἴκοι μένων.
Ah parce habenas tangere ignarâ manu,
Curruíque, fili, scandere equitandi rudis.

Eupolis *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ γεραιβόλε, τὴν κατάκλισιν
Τὴν ἐπὶ λαμβάνων ἄρτι, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἐπιπλεῖν.
Pol, senex, parùm sapuisti, qui tam citò stipendium
Hoc equestre sumpsisti, priusquam rectè equitare didiceras.

Flaccus in *art.*

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. ——

Spectat horsum Christi Domini monitum, Luc. *c.* 14. *v.* 28. de ædificare cogitante, ὅτι πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, *quòd primò considens sumptus secum reputat, num suppetat unde perficere possit; nè si posito fundamento fabricam absolvere nequiverit, ludibrio exponatur dicentium,* Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iste ædificare cœperat, verum perficere non valebat.* Nῦν δὲ μὴ δυναμένοι τινὲς τὸν ὑμῶν καταπίνειν, συστάξεις ἀγορεύοντες ἐπεβάλοντο ἰδίων. διὰ τοῦτο ἐπιμῶσιν, ἢ ἀπιστίαν ἔτι σεμνοί, καὶ καταῤῥοίαι, καὶ πυρετοί. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qui & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ὑπὲρ δυνάμιν ἁναλάβῃς τὸ σχῆμα τοῦτο· καὶ ἐν τούτῳ ἀκρώνυκος, καὶ ὃ ἐδυάσω ἀκαλῃῶσαι, ταπεινὸς. Vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παραχωρῶ τῷ ἔργῳ τῷ δυναμένῳ | Ità Liodes *Odyss.* φ. *v.* 152. ubi arcum Ulyssem intendere frustrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, ἢ μὲν ἐγὼ τανύω —— 10

vel utì Dionysius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. sed sensu parùm honesto usurpans, extulit,

—ἢ δύναμαι τανύσαι· λαθέτω δὲ καὶ ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ κρίνῃ | Ità Jason Sirac. loco priùs adducto, monito suo prudentissimo sanè illi, subjungit; Ἃ σοὶ παρέδωκεν, σοῦ ἔστω σπουδή. Uterque vult & Jason & Marcus, non deserendum esse id, quod est officii nostri, etiamsi ad effectum pro desiderio nostro perducere nequeamus. Siquidem in his obtinet, quod Naso *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos.

Παραπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον | Plut. in *politic. præcept.* Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἄμεινον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χεῖρον ἑτέρου πέφυκεν, αἱρεῖσθαι τοὺ μᾶλλον δυναμένους.

Εἰς τὸ καινὸν χρήσιμον | Vide *l.* 1. *c.* 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὲν πολυμήτου | Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4. § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δὲ τούτου ἀμήσαντες | Scil. qui aliis immortalitatem æternitatémque quandam encomiis suis scripto traditis & posteritati consecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipsis illis haud pauci oblivioni sunt traditi, memoriáque illorum unà cum scriptis ipsis intercidit. Hoc est enim, quod poëtæ cumprimis, nec soli tamen, solent patronis, fautoribus, familiaribus suis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μουσέων δ' μάλιστα τίμιον ἱερὸς ἀνθρώπους
Ὄρφεα κ' εἰν ἀΐδαο κατερυκάνοντος, ἰδόντε
Μηδ' ἀχλὺς μύσῃσι δὶς ψυχᾶς Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Quem referunt Musæ, vivet; dum robora tellus,
Dum cœlum stellas, dum vehit amnis aquas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum laude virum Musa vetat mori:
Cœlo Musa beat ——

qui & argumentum idem *ode* proximâ fusè prosequitur. Naso *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scinduntur vestes, gemmæ franguntur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.

quem & vide sis quàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hist. Apion quidem Grammaticus, hic quem Tiberius Cæsar cymbalum mundi vocabat, cùm publicæ famæ tympanum potiùs videri posset, immortalitate donari à se scripsit, ad quos aliqua componebat.* De majore ipso minor *l.* 6. *ad Tacitum suum epist.* 16. *Video morti ejus, si celebretur à te, immortalem gloriam esse propositam. quamvis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili casu, quasi semper victurus occiderit; quamvis ipse plurima opera & mansura condiderit; multùm tamen perpetuitati ejus scriptorum tuorum æternitas addet. equidem beatos puto, quibus Deorum munere datum est, aut facere scribenda, aut scribere legenda; beatissimos verò, quibus utrumque.* Idomeni Epicurus: *Si gloriâ tangeris, notiorem te epistolæ meæ facient, quàm omnia ista quæ colis, &*

propter quæ coleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungítque. *numquid ergò mentitus est? quis Idomeneæ nôsset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? omnes illos megistanas & satrapas, & regem ipsum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta suppressit. Nomen Attici perire Ciceronis epistolæ non sinunt. nihil illi profuisset gener Agrippa, & Tiberius progener, & Drusus Cæsar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, nisi Cicero illum applicuisset. Profunda supra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exerent, & in idem quandoque silentium abitura oblivioni resistent, ac se diu vindicabunt. Quod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud posteros gratiam; possum mecum duratura nomina educere. Virgilius noster duobus memoriam æternam promisit & præstat.*

Fortunati ambo, si quid mea carmina possunt;
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum
Accolet, imperiúmque pater Romanus habebit.

De Nisо & Euryalo *Æn. l.* 9.

§ 7. Μὴ αἰσχύνῃ βουδύμῳ | Periochen superiùs proximam, à librario aliunde interjectam censet Xylander: quia quæ hîc dicuntur, eódem pertineant, quò priora illa § 4. & sunt reverà argumenti ejusdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obstat, quò minùs ità fuerint à Marco ipso digesta, qui prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere solenne habuit. quod & *infr.* § 14, & 16. animadverterè licebit. Rectè autem idem monet locum hîc habere Diomedeum illud, quod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* κ.

Σοὶ τὰ δ' ἐγχειρίδια.

Usurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed & Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τῶ γ' ἐνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους (agnoscis Salomonis illud, *Eccles. c.* 4. *v.* 9.) τίνα γὰρ ὄντ' τὸ,

Σοὶ τὰ δ' ἐγχειρίδια.

Idémque *ethic. l.* 8. *c.* 1. Σοὶ τὰ δ' ἐγχειρίδια, γοῦνα καὶ πέδιλα δυνατώτεροι. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & institutio vitæ, adjumenta desiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, quod de animi virtute víque corporis Sallustius in *Catilin. Utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio egot.* de natura & arte Flaccus in *art.*

— *alterius sic*
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐπιτρέπειν τὸ ἐπιβάλλον | *id quod tibi incumbit, ad te pertinet,* tui est officii & muneris exequi. ità *l.* 5. § 25. ἐπ' ἀνθρώπῳ, τῷ ἄνθρωπός ἐστιν, ὃν ἐπιβάλλει, & *l.* 10. § 24. ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *quæ unicuique conveniunt, ad eúmque pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες τὴν κτῆσιν τὸ ἐπιβάλλον. *Sortitam facultatem, quæ ad ipsos pertinebat, portionem.* dixerat enim superiùs, ἀπολάχετο τὴν κτῆσιν τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas *Evang. c.* 15. *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *da mihi bonorum partem, quæ ad me pertinet.* Demosth. *de corona:* Τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω πάντ πόλιν. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atque ad nos pertinentem portionem tulisse.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλουσαν, Procop. *Gottic. l.* 1. ἃ τοῖς Γότθοις ἐπιβάλλουσαν ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας. *acceptâ, quæ apud Gallos ad ipsos spectabat, portione.* Basil. Cæs. *in Psal.* 1. Ὁ μὲν ἐν τῷ βίῳ πυξάνων, ὅπου μανθάνουσι, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὸ ἐπιβάλλον, ἃ ἀναστρέψαι τέλει πάντ ζῶντ κατακλείσας, ὅτου ἤδη ἀσφαλῶς μανθάνουσι. Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ ἐγγὺς τὸ εὖ ζῆν. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελείαν ἔχειν δεῖ πάντ ἀρετὴν ἀρετὴν· ἐπεὶ δ' ἄλλον ἄνδρα, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς· *quantum ipsis convenit, vel, ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελοῦς τυγχάνει τὸ πλῆθος κοινόν· καὶ γὰρ ἴδιον μάλιστα φυλάττει καὶ ἡ κοινὴν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τῦ πρέποντ καὶ ταύτας. *tantum ad unumquemque felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον σώζειν, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τῦ ζῆν εὐδαίμονας. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea quòd bene vivendi pars ad singulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ προσδόκα | Basil. Cæs. *in Esai.* Μὴ πολυπραγμόνει τὰ μέλλοντα. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τῆς προλήψεως τῦ μέλλοντος; εἰκῇ γὰρ ἀγαθὸν ἴσως τὸ ἐσόμενον, ἤξει, κἂν μὴ προσδοκᾷς· οἱ δὲ λυπηρόν, κἂν σὺ τὸ κέρδος προσδιπλασιάσῃ τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Auson.

Certa si decreta sors est, quid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, quid timere convenit?

Senec. *epist.* 74. *Si verò aliquod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, quasi venisset, urgetur: & quicquid nè patiatur timet, jam metu patitur. quemadmodum in corporibus futuri longoris signa præcurrunt: quædam enim segnitia nervis inest & sine laboris ullo lassitudo & ossitatio & horror membra percurrens: sic infirmus animus, multò antequam opprimatur malis, quatitur: præsumit illas, & ante tempus cadit. quid dementius autem, quàm angi futuris, nec se tormento reservare, sed accersere sibi miserias, & admovere, quas optimum est differre, si discutere non possis? vis scire, futuro neminem debere torqueri? quicunque audierit post quinquagesimum annum sibi patiendo supplicia, non perturbatur, nisi si*

si medium spatium transilierit, & se in illam sæculo post futurum solicitudinem immiserit. & *epist.* 24. *Quid necesse est mala accersere, & satis citò patienda cum venerint, præsumere, ac præsens tempus futuri metu perdere? est sine dubio stultum; quia quandoque sis futurus miser, esse jam miserum.* Item *epist.* 98. *Calamitosus est animus futuri anxius, & ante miserias miser. nil est, nec miserius, nec stultius, quàm prætimere. quæ ista dementia est, malum suum antecedere?* Vide eundem *epist.* 13. & *ad l.* 8. § 33. & *l.* 6. § 31.

Ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον | itaque eisdem, quibus nunc es, armis adversus ea instructus. Vide *l.* 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀνθρώποις ὑπολείπεται | Vide *ad l.* 6. § 38. & *l.* 10. § 4.

Σωίδιος ἱερεύς | Trahit huc σπουδὴν χρυσοῦν illam Homericam *Il.* Δ. *v.* 19. Aristides *orat. in Jovem*: Ἀποβολὴ τῆς Διὸς τῶν πάντων πατρὸς δυνάμεως ἴσχει ἴσχει, καὶ ἀπιχώς τι τῶν Ὁμήρου σπουδὴν ἄρπασα εἰς αὐτὸν διηρτημένη, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ ἐξηρτῆσθαι. πολὺ κρεῖττον ἄλυσις αὕτη ἢ τις χρυσοῦν πεδὶ, καὶ εἴ τινα ἄλλην τις ὑπονοήσειεν. Vide *l.* 10. § 5. Greg. Naz. *de pace*, 1. id est, Τοῖς τῆς εὐνοίας δεσμοῖς, ὁ τεχίτης λόγος, τὸ πᾶν συνδήσας. Redonanda Clementi vox ista, *strom. l.* 5. Ζρίγξ, ἐχ ἡ ἧφ ὅλων σύνδεσις. leg. σύνδεσις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγκαταπίπτειν | Vide *l.* 4. § 45. & *l.* 5. § 8.

Συσσωμοῖ | Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς | Vide *l.* 4. § 40.

Νόμος εἷς | Vide *l.* 2. § 16. Clemens *strom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς· ὁ ἐν θεῷ λόγος, τῷ καὶ ἐνὸς, ὅ, τι τῆς φύσεως, ὅ, τι τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος κοινὸς | Vide *l.* 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία | Vide *l.* 9. § 1. Julian. *de cynism. orat.* 1. Μία τίς ἐστιν ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rursus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, ἕτω καὶ φιλοσοφία. Plut. *sympos. l.* 8, *c.* 9. Ἀληθείαν μὲν γὰρ ἀπλῶς ἀφίησιν ἡ ἀπειροκαλία, παρέχει τὰ φαινόμενα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθὲς σωτηρίδιον. Siquidem, ut Aristot. *de Iesalud. c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθῆ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίας εἶναι, ἅτε ἀδύνατον, ἅτε ἀντικείμενα. ἐναντίαι μὲν γὰρ αἱ ἀεὶ τὰ ἀντικείμενα. ἀεὶ τ' αὐτὰ ἢ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν, ἅμα τι οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογισασθαι. Quin & quod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ἔστι· τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς. Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, πανταδαπῶς δὲ κακοί. Et Plut. de virt. mor. Ἑκάστου δὲν περίοδος ἀεὶ, μοναχῶς μὲν κατορθοῦται, πολυναχῶς δὲ ἁμαρτάνει· τὸ γὰρ βάλλειν τὸν σκοπὸν, ἓν ὄζι καὶ ἁπλοῦν· ἀστοχεῖν δὲ ἄλλοτε ἄλλου, ὑφ' ἑκάστοτε τὸ μέσον ἢ παραπολείποντος. idem de veritate, quæ & virtutis genitrix, quam cum virtute eandem (teste Senecâ *ep.* 71.) Socrates dixit, verissimum est. Ità Clem. Alex. *strom. l.* 1. Μία ὄζιν ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία καὶ δυναμὲν ὄζιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἐν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una est veritas: prout & virtus una; undique felicitas, quam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una est. At erroris multiplex.* Πολυμυθίας γάρ τις τῶν ψεύδων αἱ αἱρέσεις. Theodoret. *therapeut. l.* 1.

—*velut sylvis ubi passim*
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit. —

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem audiamus quem transcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν ὔσης τῆς ἀληθείας· τὰ γὰρ ψεύδη μυρία ἐκτεμνὰς ἔχει καὶ διέφθειρε καὶ βέλτιστα τὰ τῆς Πανθέας διαφορήσασα μέλη, αἱ δ' φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἐκρίπτει ὅπερ ἔλαχεν, ὡς πᾶσαι αὐχοῦσι τῶν ἀληθείαν φασκὼ δ' οἶμαι, ἀναπολῆ πάντα φανήσεται. Et mox: Ὁ γὰρ αἰὼν τὸ χρέων τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐσόμενον αὐτὸν δὴ καὶ τὸ παρῳχηκὸς, ἀκριβείας [ἀκρίβειας, vel -ιαίως] σωίζεται πολὺ ἢ πλέον δυνατώτερα τῆ αἰῶνι ἡ ἀλήθεια σωζομένη τὰ οἰκεῖα ἀσύγκριτα, κἂν εἰς τῶν ἀλλοδαπῶν ἐκπίπτῃ γλῶ. Denique; Ὁ δὲ τὰ δυνάμενα σωθῆναι αὖθις καὶ ἐνοποιήσας, τέλειον τὸν λόγον ἀνέλυσεν εἰ δ' ὅπερ κατέλειπται τῶν ἀληθείαν. Et *in eod. lib.* ὡς ἢ ἐνὸς ὄντος τῆ ἐυδαιμονίᾳ αἰτίας πυθόμενον αἱ ἀρεταὶ πλείονες ὑπάρχουσι· καὶ ὡς τῆ διαμένειν ὅτι πλεῖ, πότε πᾶς, βλαπτὸν τε καὶ ἀδὲς ἕτερ μιᾶς ὔσης τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rursusque ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; quæ quoniam luculentiora sunt, fusiùs exhibebimus. Εἰ γὰρ σκοπεῖτε, μία καὶ δυναμὲν ὄζιν ἡ ἀρετὴ· παύτῃ ἢ συμβέβηκεν τούτοις μὲν τοῖς περίσασιν ἐγγενομένη λέγεσθαι φρόνησιν ἐν τούτοις ἢ σωφροσύνη, ἐν τούτοις ἢ ἀνδρεία, ἢ δικαιοσύνη. ἀνὰ τὸν αὐτὸν ἓν λόγον καὶ μιᾶς ὔσης ἀληθείας, ἐν γεωμετρίᾳ μὲν γεωμετρία ἀλήθεια, ἐν μουσικῇ ἢ μουσικῆς, κἂν φιλοσοφίᾳ τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικῇ ὅπη ἡ ἀλήθεια. μόνη ἢ ἡ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαρέσκεται, ἣν πυρὸ τοῦ ὑῷ τῶ θεῶ παραδόσεως. Fruſtrà igitur iunt qui veritatem aliam Theologicam, aliam Philosophicam esse volunt, quasi alicubi aliquid verum esse possit, quod alibi falsum sit. quam sententiam, absurdam sanè & rationi adversam, refutantem, & contrariam ei demonstrantem, vide sis Casmannum in *problem. marm.* ad finem *quæst.* 1*a*. Sed quomodo ergò alia, & alia? Audi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δραχμῆς, τοῦ μὲν ναυκλήρου δοθείσης, λόγῳ ναῦλον· τοῦ ἢ τελώνου, τέλος· καὶ ἑνὸς μὲν τοῦ καθμύχου μισθὸν ἢ, τοῦ διδασκάλου· καὶ τοῦ πα-

περίκωπα, ἀβρακῶνα. Optimè Cicero *Academ. l.* 4.. *Noſtra, inquies, ſola vera ſunt. certè ſola, ſi vera. plura enim vera diſcrepantia eſſe non poſſunt.* Et *de oratore l.* 2. *Plus uno verum eſſe non poteſt.* De unica interim *veritate* quæ argutantur Scholaſtici, vide apud Alexandr. Halenſ. *part.* 1. *q.* 15. *m.* 5. & Thom. Aquin. *ſum. part.* 1. *q.* 16. *a.* 6.

§ 10. Ἐναφαΐζεται | Vide *l.* 2. § 12.

Εἰς τὸν ὅλον λόγον | Vide *l.* 4. § 14, 18. & *l.* 6. § 23. & *ſupr.* § 6.

§ 11. Κατὰ φύσιν ὅτι ἡ κατὰ λόγον | *Eadem*, inquit, *actio creaturæ rationalis eſt ſecundum naturam & ſecundum rationem.* quia nimirum de natura rationalis eſt, eſſe præditum ratione. Sen. *de vita beat. c.* 8. *Naturâ duce utendum eſt. hanc ratio obſervat, hanc conſulit. idem eſt ergò beatè vivere, & ſecundum naturam.* Sed & ex conſequenti, idem ſecundum naturam vivere, & ſecundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος | Xyl. ἐρωτηματικῶς legit: *Rectus, an qui erigatur?* quaſi dixerit; cogita tecum, uter horum ſis, qui rectus ipſe conſiſtat, an qui ab alio erigi opus habeat, M. Cauſab. μὴ legiſſe videtur. vertit enim; *Rectus ipſe, non directus.* quomodo ferè legitur *l.* 3. § 5. Vide quæ ſunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus conſiſtas ipſe, vel ſi labi contigerit, erigentis opem nè ſpernas. Vide *ad l.* 1. § 7. & 14. & *l.* 4. § 12. Utriuſque horum imaginem haud ineptam ſubminiſtrat Syneſius *in calvit.* Ὥσπερ γοῦν παῖδες ὑπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ὑμετέρου φυσῆ σωθέντες, ὡς εἰς ἀρδὴν αἵρεσις βέλεταί τε καὶ πίφυκεν, ὅσα μὴ πρὸς τοῦτο παρ' ἑαυτῆς ἐζωμένη, κατοῖς αὐτὰ καὶ χάραξιν ὑφηδύνουσιν. *Plantæ*, inquit, *quadam ſuapte vi ὀρθαί* i. e. *rectæ creſcunt, aliæ quæ ſponte naſcuntur, arte & ope, ſive adminiculis ὀρθοῦς*, i. e. *erigi neceſſe habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις | Ἡνωμένα καὶ διῃρημένα, de quibus tum hîc, tum & *l.* 9. § 9. Marcus noſter, ſic diſtinguit Sextus Empiric. *adverſ. Phyſic. l.* 1. *c.* 2. Τῶν σωμάτων τὰ μὲν ὄντα ἡνωμένα, τὰ δὲ ὀνομαζόμενα σωματομένων, τὰ δὲ ἐκ διῃρημένων ἡνωμένα, μόνα ὄντα, τὰ κατὰ μᾶς ἕξεως κεκρίμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα. ἐκ σωματομένων δὲ τὰ ἐκ τῶν περιεκτικῶν καὶ περιεχομένων καὶ ἐκ τῶν ἀνομοιομερῶν σωμάτων, ὡς ἀλύσεις, καὶ πυρῖσκοι, καὶ νῆες· ἐκ διῃρημένων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ ἐπικειμένων, καὶ καθ' αὐτὰ κατοικημένων συγκείμενα, ὡς στρατιὰ καὶ ποίμνια καὶ χορεῖα. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ὁμοιομερῆ καθάπερ σῶλον καὶ γραπτόν· τὰ δὲ ἐκ σωματομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν· τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ὅτι ἡ ζῶον ἕκαστον. Quod Pompon. *digeſt. l.* 41. *tit.* 3. *leg.* 30. *Tria genera ſunt corporum: unum, quod continetur uno ſpiritu, & Græcè ἡνωμένον vocatur; ut homo, lignum, lapis, & ſimilia: alterum, quod ex contingentibus ſe, hoc eſt, ex pluribus inter ſe cohærentibus conſtat, quod συνημμένον vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, quod ex diſtantibus conſtat; ut corpora plura, non ſoluta, ſed uni nomini ſubjecta; veluti populus, legio, grex.* Senec. *ep.* 102. *Quædam continua eſſe corpora, ut hominem: quædam compoſita, ut navem, domum, omnia denique quorum diverſæ partes junctura in unum ſunt coactæ: quædam ex diſtantibus, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tanquam exercitus, populus, Senatus. illi enim per quos iſta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & ſinguli ſunt.*

Τὰ μέλη τῆς σώμα | inculcat hoc Apoſtolus paſſim de Chriſticolis, quod Marcus hîc de omnibus in univerſum hominibus. *Ad Epheſ. c.* 4. *v.* 4. Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c.* 12. *v.* 5. Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, οἱ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 17. Ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. & *c.* 12. *v.* 12. Καθάπερ τὸ σῶμα ἓν ὅτι καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἓν ὅτι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (quo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Chriſti politico, non phyſico ſumitur, prout & *ad Gal. c* 3. *v.* 16.) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rurſus, *v.* 27. Ὑμεῖς δέ ὅτε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπεύτου ἐχ ἧττον τὸ κοινόν, ἢ ἑκάστῳ τὸ ἑαυτοῦ· πάντες γὰρ ἐσμὲν ἐν μέρει, καὶ μία κεφαλὴ πάντων, ἐξ ἧς τὰ πάντα, Χριστὸς καὶ ὅσῳ ὅτιν ἀλλήλοις τὰ μέλη, τῷτο ἕκαστος ἑκάστου, καὶ πᾶσιν ἄπασι. Senec. *de ira l. c.* 2. 31. *Quid ſi nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter ſe membra conſentiant, quiæ ſingula ſervari, totius intereſt: ità homines ſingulis parcent, quia ad cœtum geniti ſumus. Salva autem eſſe ſocietas niſi amore & cuſtodiâ partium non poteſt.*

Πρὸς μίαν πνὰ σωτηρίαν | Vide *ad l.* 2. § 1.

Μέλος εἰμὶ | Ità Sen. 95. *Omne hoc quod vides, quo divina atque humana concluſa ſunt, unum eſt; membra ſumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l.* 4. § 40. Ὡς ἓν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l.* 2. § 1, 3, 4, 9. Verùm reſtringit hîc ad σύστημα λογικόν. Vide *ad l.* 3. § 3. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν ἢ διὰ τῦ ῥῶ στοιχεῖν μέρος | Verba illa διὰ τὸ ῥῶ στοιχεῖν gloſſema forſan fuerit. Μέλος autem & μέρος ità Marcus diſtinguit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέρος etiam inanimatis. Aliter paulò Strabo *l.* 2. qui non *animationis*, ſed *configurationis* ratione, iſtud ab iſto diſterminat; Ἡ κατὰ μέλος τομὴ, inquit, ἢ ἄλλως κατὰ μέρος διαφέρει, διότι ἡ κατὰ μέλη λαμβάνει σεσηρεφῶς ἔχηλα φυσικῶς, ὀρθώσει πνὶ καὶ τύπῳ σημαδεῖ· καθὰ καὶ τῦτο εἴρηται, (*Odyſſ.* 1. *v.* 291.)

Τὸν ἢ διαμελεῖσ' ταμών· ---ἢ ἧδιν ἔχει πιθανότ. & accuratiùs Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, ἔνια ἐ μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη·

μέλη καλεῖται. τοιαῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα ἅμα μεγάλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷς κεφαλὴ, καὶ σάλος, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλος ὁ βραχίων, καὶ ὁ δάκτυλος. ταῦτα γὰρ αὐτὰ τὸ ὅτι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῶν ἕτερα μόρια. Membrum ergò unumquodque etiam pars est corporis; verùm non itidem è converso.

Καταλληπτικῶς ἐνφαίνει | Imò καταληπτικῶς. vocabulum signatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil requiras. Vide *ad l.* 9. § 42. ubi vox eadem repetitur.

Εὐφραίνει τὸ ἐνεργητῆν | Plut. *de vit. Epicur.* adversùs Epicureos agens; Αὐτοὶ δὲ πῶς λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ εὖ πάσχειν. Et *de philosophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τοῦ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ ἐδέα ἐστὶν ἔτερα γενόμενα ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ τῶν Χαρίτων τὰ ὀνόματα θέμενος, Ἀγλαΐαν καὶ Εὐφροσύνην, καὶ Θάλειαν· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ δίδοντι χάριν πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ αἰσθάνονται πολλάκις, δεῖ δ' ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Ποῖον γὰρ ὕπνον σκοποῦ βάλλοντα καὶ τυχεῖν ἡδύ, καὶ διαμαστίγωσιν ἀνιαρὸν, ὡς ἀνδρὸς εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἀφιδρύσαντος; Et in *Erotic. de amantibus.* Ὥστε χαίρειν τοῖς ἐρωμένοις δίδοντας, ὡς παρ' ἑτέρου τι χαίρουσιν αὐτὸ λαμβάνοντες. De Christo Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἥδιον ἢ λαμβάνων ἕτερος.

Ὡς αὐτὸν ἐυποιῶν | Phalaris *epist.* 17. Οὐ δὴ δίκαιος χάριτας ὁσίοις ἀνθρώποις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῆς λαμβάνειν. Et *epist.* 119. quem locum libentiùs, quòd emaculem, transcribo. Οὕτω γὰρ ἐμοὶ δοκεῖς, μέμφεσθαι μὲν ὑμᾶς ὡς φιλτάτους, τοῦ δ' ἐγκύτους (σοὶ τῷ forsan) χρήναι μηδὲν αἰτήσασθαι· (αἰτήσαιμεν. culpat enim quodammodo, quòd nihil priùs petierant.) ἐυχαριστῆσαι δ' τῷ παρόντος, ἡνίκα αἰτεῖσθε, ἄκρα ὑμῖν μὲν οἱ λαβόντες, δόσιν ταῖς ἀληθείαις δίδωμι γὰρ ὑμῖν χάριν πλὴν αἰτίαν. ἐγὼ δ' ὃ μὴ τοσούτῳ ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τί γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοψυχότερον, ἢ δοκεῖν τοῦ ἑαυτῆς πολίτας εὖ ποιεῖν; Aristid. in *Panathen.* de populo Athenienſi: Εὖ γὰρ ποιῶν, οὐκ εὖ πάσχειν, πεπυκότες ἥδιστα· καὶ μισθὸν ὀφείλειν αὐτοῦ τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλλιμενικὸν, ἀλλ' οὐκ αὐτοῦ δεῖν παρ' ἑτέρων μισθὸν τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν· ἀεὶ ἐπὶ κέρδει φιλεῖν τοὺς δόντας αὐτούς· ἀεὶ γε μᾶλλον, ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ὅτι κέρδει φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μὴ ἥδ' ἀναλογιζόμενον σώζειν τοὺς ὡς ὑπὲρ οἰκείων τὰς γνώμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qui digne dedit.*] Imò ſibi ipſi benefacit, inquit Marcus, qui benefacit alteri; quia & is qui benefacit & is cui benefit, ejuſdem corporis membra ſunt. Siquidem manus cùm pedi benefacit, ſibi ipſi etiam benefacit in pede. atque hoc eſt, quod *infrà* § 74. Ὠφελήμῳ, ἐν ᾧ ὠφελεῖς. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς φυσικοτάσεως δυναμένοις | Hoc eſt, corpuſculi mei membris. τοῖς μελυδρίοις τῦ φυσήματος τούτου. ut *infr.* § 68. Sive τοῖς καμπυλώσεσι μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur autem Annot. Lugdun. τὸ φυσικοτάσεως hîc ſubmoveret, φυσοκηφάσεως ſupponeret, nihil erat, cùm τὸ φυσοκηφάσεως præceſſiſſet. Sed & τὸ φυσικηφὸν *infrà* § 68. reperiatur. fruſtrà & Xyl. de aliorum caſibus hæc accepit, quæ de corporis proprii affectionibus dicta ſunt.

Ἐκεῖνα μέμψεται τὰ παθήματα | Malim *ulciſcentia, conquerantur ea, ſi voluerint, quæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμψεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *viderit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δ' | id eſt, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. quod Xyl. cum non animadverteret, Marci mentem hîc non cepit. Ità Cicer. in ſomn. Scip. *Mens cujuſque is eſt quiſque.* Apoſtolus, ſed ſenſu parùm diverſo, quia mentem pro parte regenita ſumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id eſt, ὁ νοῦς *mu. v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑπολάβω | Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranquill.* Καθόλου δ', ἐπεὶ φησὶ ἀδιάλειπτον, τὸ μὲν φύσει τὸ λυπεῖν καὶ βαρύνειν ὑπόφεσε, τὸ δὲ παθεῖν δόξῃ συγχαίρειν ἐπιζητοῦσα καὶ μανθάνομεν. οὐκ ἄρχησόν ὅτι πρὸς ταῦτα μόνη ἔχειν δεῖ τὸ τῆς Μενάνδρου προσέχειν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσδοκᾷς.

τί γὰρ πρὸς σέ ὅτι, φησὶν, ἂν μάστε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; πρὸς δὲ τὰ φύσει δεδεγμένα λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδου,

Οἴμοι. τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

ὑδρὶς γὰρ ἔστω τῷ παθητικῷ καταφερομένῳ καὶ ὀλισθαίνοντος ἀνπλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀναμνήσων ποιῶν, ἢ διὰ τὸ σῶμα μεμισηκὼς ὁ ἄνθρωπος, μόλις ταύτῃ τῇ τύχῃ λαβεῖν δίδωσιν, ἐν ᾗ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις ἐσόμενος ἔσηται. Hæc à Stoicismo haud procul abſunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινῦν ἑαυτὸν, ὅπερ πάντα μᾶλλον ἀχρηστόν. ὅτι καὶ γενόμενον κακῶς καὶ ἀνοήτως. ὅταν δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ἑαυτὸ τῷ λόγῳ ἀπλανηθέντα καὶ ἀναλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, ὑδρὶς πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσδοκᾷς, κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πωδάγρας, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν σωματοβλαβέσι καὶ σωματακτῶσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam quæ corpori læſionem inferunt, argumentum iſtud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶ | Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l.* 8. § 5. Huc illud Joſuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. alii quicquid fecerint, ſe cum familia ſua in recto Dei veri cultu perſeveraturos.

Ἡ ἡ πορφύρα | Vide de *purpura*, quæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11. § 18.

Ὁ, τι-

Ὃ, τις ἂν ποιῇ | Leg. ὃ, τι ἂν πάσχοι, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ οὐ λέγω, ὃ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ἐπιθυμίαν. | Manca hæc esse, ex sequentibus satìs claret; nec quid possit suppleri, est adeò difficile conjectu. Verùm qui enunciativè capiunt, à Marci mente quàm longissimè recedunt. is enim passim inculcat, molestiam omnem, non à rebus externis, sed ab animo ipso & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc est; mentem ipsam sese conturbare, solam sibi molestiam omnem facessere. Videantur quæ *suprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Itaque D. Boot. per interrogationem concipi postulat: cui ego libens assentior; & quæ desunt, ità supplenda existimarem. οὐκ ἐνοχλεῖ; οὐ λέγω, ὃ φοβεῖ ἑαυτό; [ὃ λυπεῖ;] οἱ ἐπιθυμίαν [ὃ λυπεῖ; vel οὐκ ἄγει] sicut Galen. *de optim. sect. c.* 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς αἴδιπον ὑμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipsa sese perturbat? exempli gratiâ: nonne sesipsam terret? nonne tristitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ; ὃ λυπεῖ (ut sit hoc illius, οὐ λέγω loco) ἑαυτό; ὃ φοβεῖ; &c. Sensum ipsum, quicquid de verbis fuerit, confirmant sequentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ παράσχῃ Verba autem feliciùs paulò videtur restituisse sic D. Salmasius. οὐ λέγω, ὃ φοβεῖ, οὐκ ἄγει εἰς ἐπιθυμίαν. ἄγει εἰς ἐπιθυμίαν idem est ac si dixisset ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἐπιθυμία est λύπη, ut ἐυθυμία *hilaritas*. unde ἐυθύμει, *hilari sis animo*, ità *l.* 4. § 38. ἡ ὅσα τοῦ μεχρὶς ἐυφραίνει ἢ λυπεῖ. istiusmodi aliquid supplendum ex sequentibus liquet, ubi hæc duo simul repetit, εἰ δὲ μὴ ἄλλῳ αὐτὸ φοβεῖσθαι ἢ λυπᾶσθαι δώσατε, ποιεῖτε. & post, τὸ δὲ ψυχρὸν τὸ φοβέμενον, τὸ λυπούμενον. confirmant eadem & sensum verborum Marci, quem asserimus genuinum. Si enim nihil aliud potest menti hisce modis molestiam facessere, ipsa sibi facessat necesse est, quandocunque molestiâ aliquâ afficitur. Ità Epictet. *l.* 3. *c.* 19. Πεφυκέναι γὰρ οὐδὲν δύναται κωλύσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὸ ἑαυτῷ. οὐδὲν ἄλλο ταράττει ἢ ἀκαταστασίας ἄπειρον εἶναι ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ἀναλήψεται ὡς πράττει | *Ipsa enim sese (si volet) opinando non movebit ipsis motibus.*

Τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι | Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 28.

Οὐ γὰρ ἔχεις αὐτὸ εἰς κεῖνο τοιοῦτον | Locus iste mihi planè depositus, absque clariss. D. Salmasio fuisset, cui non ego magis debeo, quàm Marcus ipse. is manum medicam fausto sydere admovit. Malè, inquit, Xylander αὐτῷ pessimè locum hunc sic vertit, *Animo nullus metus, dolor, aut opinio horum accidere potest: neque enim ei sunt habitus ad hæc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, quæ tremet, quæ dolet, quæ super his omnino aliquid opinabitur, nihil eorum patiatur, si non illam in hoc judicium demittas.* legendum igitur in Græcis, οὐδὲν μὴ πάθῃ, εἰ μὴ ἄξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. vel, εἰ δὲ παρίξεις αὐτὸ εἰς κρ. τ. Nihil verius Epictet. dissert. *l.* 2. *c.* 6. Τίς γὰρ σε ἀναγκάσει δόξαν ψευδῆ λαβεῖν τι, ἂν σὺ μὴ θέλῃς;

Ἀφεσσάλης | Πεῖε τῆς τῦ ἡγεμονικῦ αὐτάρκειας, Vide *supr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1.

Ἀγεμπόδιστον | Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὅτι πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, ὑφ' ὑγίεια, ὅτι δόξα, ὅτι ἄλλο τι ἀνθρώπων, πλὴν ὀρθῆς χρήσεως φαντασιῶν. ταῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, ταῦτο ἀπρεπόδιστον.

§ 17. Εὐδαιμονία δὲ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν | Deesse vocabulum aliquod videtur, quod membrum posterius expleat. forsan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco censente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémque idem ὁ δαίμων iste. Vide *ibid.* § 17. & *l.* 10. § 13. quo loco ait τὸν νοῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Casaubono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, quod ex Platone Clemens *strom. l.* 2. Αὐτὸς γὰρ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν δαίμονα γὰρ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliquo, ista Suidas exhibet: Ὅτι ὁ σπουδαῖος εὐδαίμων ἐστί. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχων, συμαίνεται δηλῆ τῷ εὖ εὐδαίμονος ὀνόματι. εἰ δὲ δαίμων ἑκάστῳ ἡ ψυχὴ, κατὰ Ἑυτυφρονα δηλῆ, ὅτι ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὴν ψυχὴν ἔχων. εὖ γὰρ τὴν ψυχὴν ἔχει ὁ σπουδαῖος. σπουδαῖος δ' ἐστὶ ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ scitum illud, εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὸν ψυχὴ περιλάβῃ. Laert. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat. Nam quodam significatu & animus humanus, etiam nunc in corpore situs, Dæmon nuncupatur,* [Maro *Æn. l.* 9.]

——*Dilne hunc ardorem mentibus addunt,*
Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus est. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας *dici beatos, quorum Dæmon bonus,* id est, *animus virtute perfectus est. quem nostrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, quod is Deus, qui est animus sui cuique, quamquam sit immortalis, tamen quodammodo cum homine gignitur.* Vide dissertationem hac de re Dionis Prus. *orat.* 23.

Τί ἐν ὅλῃ ποιεῖς, ὦ φαντασία; | Quid est opus imaginatione, sive opinatione, cùm mens ipsa quod suum est & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen* proximè *superiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἀπέχω νῦν δεῖς σοι | forsan [νὴ] νῦν δεῖς. atque ita M. Casaub. nam Xyl. omisit; maléq; reddidit, οὐς ἄλλους. *unde venisti.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut venisti. facesse hinc, per Deos, ut venisti.* Sed nec fortasse μὴ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siquidem D. Salmas. formulam usitatam esse monet, πρὸ δούς σοι, subaudi ὄμνυμι. eamque locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *dissertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm.* 31.

Ἆρες με, πρὸ θεός σοι,
Πιεῖν, πίειν ἀμυστί.

Arrian. in Epicteti *dissert. l.* 3. *c.* 26. Παῦσαι, πρὸ θεός σοι, ἐμπαίζων μοι τῇ ψυχῇ. Et *c.* 23. Παύσασθε, πρὸ θεοῦ ὑμῖν, κενὰ ὀνόματα καὶ ἀσύγματα κολακεύοντες. & ad formulam Christianam propius, *ibid. c.* 7. τὸν θεὸν σοι. quem locum corruptum frustrà suspicatur Volsius. restituenda eadem *c.* 22. ubi, τὸν θεὸν σε, vitiosè legitur; quod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rursus formulâ, sed ellipsi eâdem, *l.* 3. *c.* 23. Θαυμαστὸς, κύριε, πρὸ ἐμοῦ σοι συνείας. contractiùs etiam *l.* 2. *c.* 19. λέγε μοι, πρὸ θεός, ὅτι ἀσεβῶν ἔλεγες. Si locus saltem integer fuerit. facit enim suspectum, quod Gellius *l.* 1. *c.* 2. exhibet, λέγε μοι σὺ πρὸ θεός. quod fortean fuerit, πρὸ θεός σοι. quin integram quoque idem extulit, *l.* 3. *c.* 10. ὀμνύω ὑμῖν πάντας θεὸς, ὅτι ἀσέβηκα. Locus ergò sincerus & integer est. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέχει ἀσὲ πρὸ θεοῦ σοῦ.

Οὐκ ὀργίζομαί σοι | Hoc enim dogmati Stoico adversatur; non tamen & Christiano, quod ὀργίζεσθαι καὶ μὴ ἁμαρτάνειν monet, *ad Ephes. c.* 4. *v.* 26. Diogeni autem Stoico, non Cynico (quod Erasm. fugerat) de dogmate isto differenti, cùm adolescens quidam protervus, velut periculum facturus, an re præstaret quæ docebat, in faciem inspuisset, *non quidem irascar*, inquit ille; *sed dubito tamen an iraſci oporteat?* Narrat Seneca *de ira l.* 3. *c.* 38. Fidentius Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia est, ut motu meo digna sit.*

§ 18. Τί γὰρ διαλαμβάνεις ἀσθενοῦς γίνεσθαι; | Vide *lib.* 4. § 46. & *lib.* 5. § 13. & *lib.* 6. § 15.

Τί δὲ φίλτερον | *infr.* § 21. & *l.* 4. § 36. & *l.* 9. § 32.

§ 19. Ὡς δὲ χαμαιρρῆ | Vide *ad l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. Aug. *in Psal.* 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Σωφρὼ | Vide *l.* 6. § 41.

Ὡς τὸ μίμον | Vide *l.* 2. § 1. & *supr.* § 13.

Πόσους ἤδη ὁ αὐὸν Χρυσίππους | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47.

Πόσους Ἐπικτήτους | E superis ergò excesserat jam Epictetus. Accedit quod Gellius Herodi Attico, qui sub Marco floruerat, æqualis ferè, de Epicteto, tanquam qui jamdudum decesserat, ità verba facit, *l.* 2. *c.* 18. De *Epicteto philosophò nobili, recentior est memoria, quàm ut scribi, quasi obliteratum, debuerit.* Vide *ad l.* 1. § 7. & *ad l.* 8. § 31.

§ 20. Ἐμὲ τὸ μόνον φροντᾷ | *Hoc unum me solicitum habet.* ità τὸ φροντᾷν læpiùs usurpat *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. Estque hoc quod profitetur cumprimis utile piúmque, si solicitudo universa eo fine adhibeatur, ne quid unquam obrepat, quod officii sui non sit. Vide *infr.* § 66. & *ad l.* 8. § 3. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν φροντιστόν.

§ 21. Ἐγγὺς | Vide *l.* 4. § 16. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἡ σὺ φρὲ πάντων λύση | Vide Solom. *Eccles. c.* 1. *v.* 11.

§ 22. Ἰδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας | Hoc est quod Aug. *in Joan. tract.* 66. & *in concion. solemn.* 235. *Este medico similis; qui odit morbum, amat ægrotum.* Ità Marcus etiam lapsos & errantes diligi vult. Amplius aliquid Christus Dominus; non lapsos tantùm & errantes, verùm in nos ipsos delinquentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c.* 5. *v.* 44. Hinc Isidor. Pel. *l.* 2. *epist.* 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον ἐστὶ δικεῖ, τὸ εὐεργέτης μὲ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθρὸς μὲ ἀμύνεσθαι. παρὰ δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ τὸ μὲν ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας κρατεῖ· τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς οὐχί· ἀλλὰ πάντῃ τοῦ τοιούτου ἀνεξικακίαν, εἰδὲ οἷόν τε, καὶ εὐεργεσίαν. Contrà planè quàm Pindarus *Pyth. od.* 2. Φίλον εἶναι φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐών, λύκειο δίκην σὺν δόσομαι, οὐκ' ἄλλοτε πατέων ὀδοὺς σκολιάς. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Cynicum instituens; Διαφέρεσθαι δεῖ αὐτὸν, ὡς ὄντα, καὶ διεμέμφθαι φιλεῖν αὐτοὺς πρὸς διεγείρειν. De Christianis Justin. *ad Diognet.* Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atque hæc est reverà charitas sincera, *amare quos toleras, tolerare quos amas*, ut Gregor. Rom. *in Evang. ſerm.* 35. Quin Marcum ad eos etiam respexisse, qui adversus nos ipsos fuerint injurii, quæ subjecit, ostendunt. Vide *ad l.* 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς | Vide *ad l.* 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag.* Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι, φύσει, ἀ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενές ἐστιν.

Δι' ἀγορᾶς, καὶ ἀκούοντες | Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 14. & *l.* 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι πεπτήξεται | Vide *ad l.* 4. § 6. & *infr.* § 58.

Οὐκ ἔτλα σε | Vide *lib.* 2. § 1. & *l.* 9. § 38.

§ 23. Ἡ ἅμα ὅλαν φύσιν, καὶ τὴν ὅλης ὕλαν, ὑφαίνει | Eleganti similitudine hoc illustrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ χλιδανὴς, sed de schola Platonica Leo, (Byzantius fortean) utè ex Athen. *dipnosoph. l.* 11. & Laert *l.* 3. in *Platon.* patet; in *dialogo*, quem *Alcedinem* inscripsit, & inter-

inter Luciani opuscula, à quibus dictionis mollitie venâque candidiore plurimùm discrepat, extat vulgò. Τὸ μὲν δὴ τοιοῦτο, inquit, ἡ τὰ παιδάρια τὰ παρ' ἡμῖν, τὰ πλάττειν ἐπιτήδεια, πολὺν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥᾳδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὄγκου, μεταρρυθμίζει πολλὰς ἰδέας φύσεις. Eisdémq; planè insistens vestigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ διώματα τῆς πλάττοντος ζῷα συγχεῖν, ἡ πάλιν πλάττειν ἡ συγχεῖν, ἢ τοῦτο μὲν παρ' ἐν ποιεῖν ἐδυνατεῖπως· ὕτω ἡ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺ σεσηρότας ἐποίησε καὶ τοὺς ἐγκρυπτοὺς αὐτοῖς ἐνέπνευσεν· ἔπειτα σωκρᾶς αὐτοὺς ἐνέφυσησε τοὺς πατέρας, ἔπειτα ἡμᾶς, ἔτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· ἡ ὁ τῆς ψυχῆς πολεμὸς ἔτος ἐκπλεκτῶς ῥέον ὅπωτε γήσεται, ἡ πάλιν ἐξ ἐναρτίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non absimile quod Aphrodiss. *probl. l.* 1. *q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἢ τι τοιοῦτον ζῷον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πλάσῃ ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σχῆμα, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων τὴν ὕλην. Lusûs autem puerilis illius, quo animalium icunculas è cera solent effingere, meminit & Lucianus in *insomnio* verbis hisce; Ὁπότε γὰρ ἀφελοίμην αὐτοῦ τὴν δικαστήριον, ἀνοίξειν ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ ἡ νὴ Δί' ἀνθρώπους ἀνέπλαττον. Demetr. Phaler. qui dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. καθόλου γ', ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μὲν τις κυνᾶ ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον· ὕτω καὶ σχῆμα ταυτὸν ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. Et Fabius *institut. l.* . *c. c.* 5. *Nec aliena tantùm transferre, sed etiam nostra pluribus modis tractare possumus, & sententias easdem quàm numerosissimè variare: velut eâdem cerâ aliæ atque aliæ formæ duci solent.* De cera ipsâ Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc laus est ceræ, mollis cedensque sequatur
Si doctos digitos, jussâque fiat opus;
Et nunc informet Martem, castámque Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

Vide *infr. ad* § 25.

Δεινὸν δὲ ὑδὲν τὸ διαλυθῆναι τῇ κινήσει | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infrà* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædesius apud Eunap. in *Maximo*: Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ τῷ ψυχρῷ τοῦ ἐμοῦ ὑπ' ἀγνοίας πλημμύραις ἀκοαῖς ἀκερσιμβρῷ· τὸ δ' ὄργανον αὐτῆς σωφρᾶς ὅπως διάκειται, τῆς χαριέσσης καὶ πίξεως διαλυομένης εἰς τὸ σωτεδόν.

§ 24. Τὸ δύσκολον τῆς σεσηρότος λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐκποδὼν γένηται ἡ σεσηρότος, ἢ τελευτῶν ἀποβάλῃ | Periochen hanc miserè mutilatam ac vitiatam esse, satis indicant tam discrepantes à se invicem interpretum versiones; quæ ejusmodi sunt etiam, ut è verbis sensus illi, quos ipsi præferunt, nullâ artis grammaticæ ope elici possint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem substituit: sed nec sic quidem citra vim insignem, exprimitur ea, quam ipse Marco affingit, sententia. D. Bootius (cui ego assentiri maluerim) sic effert: Τὸ δύσκολον τῆς σεσηρότητος λίαν παρὰ φύσιν. ὅταν πολλάκις [γίγνηται,] vel etiam transpositione tantùm factâ, ἢ, ἐκποδὼν γένηται· καὶ τὸ σεσηρὸς τελευτῶν ἀποβάλῃ, ὥστε ὅλως ἔξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. *Torvitas vultûs est valdè præter naturam, ubi sæpius contigerit, immori solet; vultûsque decor ità indè extinguitur, ut denuo omnino reaccendi nequeat.*

Τὸ δύσκολον τῆς σεσηρότος | *Torvitas vultûs:* quo nomine sive latens intus animus infestus atque infensus se prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τῆς σεσηρότος. *l.* 6. *c.* 30. Hesych. Ἐπίκοτα, ὀπίμορφα, ἃ πᾶς ἄν τις μεμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καταπλέοντι. leg. Ναυπλίῳ κατοπλέοντι. ad distinctionem alterius ejusdem fabulæ eidem cognominis, quæ Ναύπλιος πυρκαεὺς dicebatur. Ἐπίκοτον esse vult, *quod iratum & infensum jure faciat*; at Marcus pro *offensione* sive *infensione animi, quæ in vultu indicium facere solet.* Æschyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἐπίκοτος αἰὲν θυμῷ ἄγαμπτον νόον.
At ille mentem infensam pervicax gerens.

Πρόσωπον | Ἡ ὑπόπτωσις τῆς σεσηρότος, ut Jacob. Apost. *ep. c.* 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qui tristitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offensione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, sed & tolli prorsus sæpenumero solet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non est ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ora fœdavit; torvos vultus ex tranquillissimis reddidit. liquit decor omnis iratos. qualem intrà putas esse animum, cujus extrà imago tam fœda est*; & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certè affectui pejor est vultus. ferarum minùs tetra facies est, etiam cùm venatorem suum semianimes morsu ultimo petunt, quàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Nasonis de Niobe *Metam. l.* 6.

Et quantum ira sinit, formosa.——

& de Procride *l.* 7.

Tristis erat, sed nulla tamen formosior illâ
Esse potest tristi. tu collige qualis in illa,
Pluce, decor fuerit, quem sic dolor ipse decebat.

Imò, quod Marcus istic, dum affectus istiusmodi exprimere atq; induere vultus frequentiùs cogitur, usu in naturam vertente, ità tandem decor ille extinguitur, ut nullâ restitui ratione possit. De Pharisæis ad suos Christus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὡσπερ ὑποκριταί, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qui locus istum mirificè illustrat. plùs enim esse videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, quàm τὸ αἰσχύνειν ἢ ἀμβλύνειν, uti ex Homero atque Eustathio Beza. Basil. Cæs. *ep.* 1. Ἔπεσε τῷ ταπεινῷ καὶ πλαδαρολιμβίῳ φρονήματι, ὅμμα συνὸν καὶ εἰς γῆν σωτεινόν. ——ὅτε δὲ ποιοῦσιν οἱ ὑποκριταὶ νηστεύοντες, ταῦτα ἐν τῷ αὐτομάτῳ ἡμῶν ἐπιφαίνεται. Nicostr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ χρηστὰ ἔχουσαι ἤθη ἐν τῷ πλείστῳ τῆς κόλπου τῆς ψυχῆς καὶ ἓν ἑνὶ, ὅτε θυμούμενον, ὅτε ὀργιζόμενον, ὅτε χαλῶντα, τὸ σεσυρωμένον φαιδρὸν

φαιδρὸν ἴχνος τι ἡ πρόσωπον. εἰ δέ τις παρέργῳ ἢ κρυφίως, ἐνδὺς ὑπὸ ἡδονῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ παρελθόντος, ἢ δεινὸν δείξειεν. ὅτῳ ἡ μυεῖα ἐνδὺς, τοῦς πόρους ἢ τοῦς ὀφθαλμοῦς ἀναπέπαται. ὅνον ὀφθαλμοὶ ἢ σφυδόνων τοιοῦτοι. ὁ δὲ σωφρὼν τοῦς ὄρους, σαυὸς ὢν ἢ ὕπνῳ ἐοικὼς ἐν ἐρύθημα, ἀλλὰ σεμνός τι ἢ νήφων. τούτου τι ἡ ψυχὴ ἁλμῇ ἡδαμῶς ἐυρραίνεται. quibus verbis extremis graphicè depinxisse videtur τὸ ἐπιτονον istud τῆς σεμνότητος. nos dicimus, a louring look. Vide *infr. ad* § 59. Sed nec minùs *Sueton. l.* 4. *c.* 50. *in Caio.* cui *frontem torvam* ubi tribuerat, *Vultum*, inquit, *naturâ horridam ac tetrum, etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmas. ista & luxata & perturbata suspicatur: jungi sic debere, Τὸ ἐπίτονον τῆς σεμνότητος λίαν ἔξω φύσεν, ἀπτῶ γε τούτῳ ἀφικνεῖσθαι παρὰ, ὃν ἐγὼ τὸν λόγον. atque hæc subsequi post illa quæ *supra* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ σεμνότης καὶ φύσει δεῖν ἢ κατὰ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio secundum naturam & secundum rationem; ira in vultu effervescens, quæ præter naturam est, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπιθάνως, ὥστε ὅλως ἐξαφανῶσαι μὴ δυνάσθαι. ad præcedentia § 22. censet idem pertinere, & de *lucerna* dici, quæ aliquando sic extinguitur, ut possit iterum accendi, aliquando verò, ubi in totum oleo defecta est, ità extinguitur, ut denuo accendi nequeat. Suspicatur ergò post exemplum *arculæ*, cui grave non esse dixit solvi, ut nec compingi, addidisse & simile de *lucerna*, (prout *l.* 8. § 17. post exemplum *bullæ* idem fecit) cui non est grave extingui, ut nec accendi, etiamsi eò modò extinguatur, ut non possit lumen suum recuperare. reliqua aliunde irrepsisse autumat; quibus de medio sublatis, periochen hanc antegressam cum proximè sequenti commodè cohæsuram. & sunt revera sectio 22ª. & 24ª. prout nos eas distinximus, ejusdem planè argumenti.

Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀμαρτίας οἰκείωσις | Mer. interierit negativam, ut sit τῆς [μὴ] ἁμαρτάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Melius opinor, Xyl. *Nam si etiam sensus peccati nullus erit.* hoc est, nam si eò usque in vultûs obfirmatione proceseris, ut jam peccati sensum omnem amiseris, quid ampliùs tibi vivere proderit? Galen. *de differ. puls. lib.* 4. σφυσμὸν, inquit, appellant veteres, τὴν ἐν ταῖς φλεβοτομίαις γινομένην αὐτοῦ τοῦ κόμματος συναίσθησιν. Idémque *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἡ τις ἅμα τῇ φλεγμονῇ καὶ τόνον ἴσχει ἐπὶ τὸ μύειν, ἡμῖν δ' ἀπαιδεύτοις, αὐτῷ τε κόμματος διὰ τῆς ἰδίας ὀνομαζομένης συναισθήσεως. Ità medicis familiaris an peculiaris vox ista videtur, affectionem illam denotans, quâ æger eorum quæ in corpore suo fiunt sibi sensum obtinet. A corpore ad animum transtulit, ut Marcus hîc, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας συναίσθησις τῆς αὑτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας. Clemens generaliùs de utroque pariter usurpavit, *strom. l.* 1. Εὑρετικὸν γὰρ καὶ ἐπινοητικὸν ἡ συναίσθησις, ἐπιδιδάσκουσα πάντως ἀναπείθουσα· συναίρει γὰρ πως ἑαυτὸν, ἢ εἰς ἐπιτήδειον συνάπτουσα. Idem vult, sed significantiùs paulò dictum, quod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὐσεπὴς γὰρ τὸ πάσχειν. & *ad tiros suos in anguſt.* Τολμηρὸν πρὸς τὸ ἁμαρτεῖν. Tunc ergò ἢ τῆς ἀμαρτάνειν συναίσθησις αἴρεται, cùm crebro peccandi usu, πωλῶται λαπτὸν ἡ ψυχὴ, *callum quasi quendam contraxit animus, ὥστε μηδ' ἐφιστάνειν ὑπερον ὅτι ἁμαρτάνει, ut deinceps nè peccare quidem se animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἐστι τοῦ ζῆν ἀτιμία; | Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Παῦλα ὅσα ὁρᾷς | De Catone Senec. *epist.* 71. *Quid ni ille mutationem reipub. forti & æquo pateretur animo? quid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus: quamvis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; nasci debent, crescere, extingui. quæcunque vides supra nos currere, & hæc quibus innixi atque impositi sumus velut solidissimis, carpentur ac desinent. nulli non senectus sua est. inæqualibus ista spatiis eodem natura demittit. quicquid est, non erit: nec peribit, sed resolvetur. nobis solvi perire est. proximæ enim intuemur: ad ulteriora non prospicit mens homines, & quæ se corpori addixerit. alioqui fortiùs finem sui suorumque pateretur, si speraret omnia illo sic ire vitam mortémque per vices ire, & composita dissolvi, dissoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *supr.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα | Naso *Metamorph. l.* 15.

Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. ———
Nec species sua cuique manet: rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Senec. *epist.* 30. *Quis queri potest, in ea conditione se esse, in qua nemo non est? prima enim pars æquitatis est æqualitas. Sed nunc supervacuum est naturæ causam agere, quæ non aliam voluit legem nostram esse, quàm suam. quicquid composuit, resolvit: & quicquid resolvit, componit iterum.*

Ἵνα ἀεὶ γένηται | Hoc est quod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τὴν τῆς ὅλης ὑπηρεσίαν. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Εἴπερ ἀεί τι τῶν ὄντων ἀπόλλυται, διὰ τί ποθ' ὑπ' ἀνήλωται πάλαι καὶ φρέδον τὰ πάντα; διὰ τὸ τὴν τοῦδε φθορὰν ἄλλου εἶναι γένεσιν, καὶ τὴν τοῦδε γένεσιν ἄλλου φθορὰν, ἀπαυστον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν μεταβολήν. Γένεσις γὰρ γένεσιν διαδέχεσθαι, καὶ φθορὰν ἀπαραπόδιστον βούλεται. Clem. *strom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Mercer.

Μένει γὰρ ἀναιρεθέντων τῶν ἐν ἅδου, περίεστιν ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβών | Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 41. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, εἰμήσου ὅτι καθήκει αὐτῷ οἰόμενῳ ποιεῖν ἢ λέγειν· οὐκ εἶόν τε ἦν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὃς καὶ ἐξαπατᾶται. καὶ γὰρ ἐὰν ἀληθὲς συμπέρασμάν τις ὑπολάβῃ ψευδὲς εἶναι, καὶ τὸ συμπέρασμα βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων ἔν γε ἑαυτῷ ῥᾳδίως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδορεῖσθαι· δηλαδὴ γὰ ἐκείνῳ ὅτι δόξειν αὐτῷ

Ἐλάσσους | At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.* 2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.* 1. *c.* 18. Χαλεπαίνειν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ ἂν συγγνώσειεν | Tu, inquit, aut eôdem, aut pari morbo laboras: igitur ignoscere debes gemina peccanti. Flaccus *l.* 2. *sat.* 3.

O major, tandem parcas, insane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Siquidem ut Flaccus *l.* 1. *sat.* 3.

——— *aequum est*

Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Itaque quod Guigo *meditat. c.* 15. *Non fit exactior vindicta, qui petitor est veniæ.* Verùm ignoscere istud Stoæ adversatur. Vide *ad l.* 1. § 15. Vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ ἡ μανὴν | Dilemmate probat non irascendum peccanti. aut in eodem, inquit, errore versaris, & erranti ignoscas æquum est, nisi te ipse præ damnare volueris: aut saniori uteris judicio, & propitius esse debes illi, qui falsi specie, recti ignarus abripitur. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα | τὰ ἀπόντα, M. Casaub. *futura*; ut eôdem referatur, quò illud *suprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ ταραττέτω. Melius Xyl. *ea quæ absunt*, sive *quæ desunt tibi*. Hoc est enim quod vult Marcus, ut non tam quæ nobis desunt, animis nostris obversentur, quò illorum cogitatione ad sortis præsentis displicentiam aliquam impellamur, quam de eis quæ adsunt, seriò cogitemus, quò in statu præsenti nostro acquiescamus libentiùs. Hinc reprehensio illa Euripidea in *Hippolyt.*

Οὐ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν·
Τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Auson. *idyll.* 15.

Spernimus in commune omnes præsentia.——

Manil. *l.* 4.

Nec quod habet, numerat; tantum quod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς τὰ παρόντα ἡδέα. τὰ δ' ἀπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, διώκειν. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀνιῶνται τὰ ἀπόντων ὀρέγονται· τὰ δὲ παρόντα κρείσσονος ἐόντα ἀμελέουσιν. qui & contrà *ib. c.* 17. Εὐφραίμων, ὁ μὴ λυπούμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει. quod Epicteto tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec. *epist.* 74. *Queris quare virtus nullo egeat? præsentibus gaudet; non concupiscit absentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν οἷς ἔχομεν, τοῖσδε μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητοῦμεν, ὧν ἡμᾶς δεῖ πάλαι,
Ὧν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

Si quæ bonorum habemus, his non utimur,
Quæ non habemus, quærimus; his carebimus,
Nobismet ipsi dum nos, eis, dum fors negat.

Plut. *de tranquill.* Μανικὸν γάρ ἐστι τοῖς ἀπολωλόσιν ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν ἐπὶ τοῖς σωζομένοις· ἀλλ' ὥσπερ τὰ μηρὸν πυδάεια, ἀπὸ πολλῶν πυρῶν ἐὰν ἔν τις ἀφέληται π, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα σφρειφάσια κλαίει καὶ βοᾷ· τὸν αὐτὸν τρόπον οὐ δεῖ ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ πάλαι πάντα ποιεῖν αὐτόνομα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους καὶ δυσφορεῖν τε. καὶ τί φησι τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί δ' οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arcesilai dictum. Οἱ πολλοί, inquit, ποιήματα μὲν ἀλλότρια καὶ γεγραὰς καὶ ἀνδριάντας οἵους δεῖ ἀκριβῶς καὶ κτᾶσθαι ἔνιοι σπουδάζουσι τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ οὐσίᾳ θεωρεῖν τὸν δ' αὐτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτρεῖς ἀναδιορθώσεως ἔχειν, ἕξω βλέποντες ἀεὶ, καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὐτῶν δ' οὐ καὶ ἴδιον κατάφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπιζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν | Plut. ibid. Καί τοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν δεῖ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ὑποσκοπεῖν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν εὐθυμίσασθαι· δ' τύπτει μᾶλλον παρῆν, ἂν μὴ μεγίστων αὐτῷ φαινομένων λαμβάνωμεν ἀναμιμησκόμενοι αὐτοὺς πολλάκις, ὡς πεπρωμένον ἦν ὑγιᾶ γενέσθαι, καὶ πολεμικοῖς ἐρίλιον· &c. καὶ τὸ σφόδρα γενόμενον, ὡς ἀνιαρόν. ὃ δὲ τότε γίνεται μέγα καὶ τίμιον ἡμῖν ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον δ', τὸ μηδὲν ἦν· ὀλίγοι δὲ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι θεραπεύουσιν· ὃ δεῖ κλάδας μὲν ὡς μεγάλας, καὶ τρίμμον ἀεὶ λιθίνας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στρηνιῶμεν ἔχοντες δ' παρῆν καὶ κολαφρεῖν, ὡς μηδενὸς ἄξιον· ἀλλὰ χρῆσθαι μᾶλιστα δεῖ τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα καὶ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συμπέσωσιν, ἀφόβητον φέρωμεν. Idem *ad uxor. consol.* Καὶ δεινὸν ἔστιν ἑτέρους μὲν ἥδιον ἂν ἐλάσθαι τινὸ σὸν πάλαι, καὶ τότε φορτικῶς, ἐφ' ᾧ νῦν ἀνιώμεθα· σὲ δ' ἐξαλεῖν καὶ δυσφορεῖν παρόντα, καὶ μηδ' ἂν αὐτὸ τοῦ δικαίου αἰδεῖσθαι πλέοντες ἔχει τὰ συζύγια χάριτας ἡμῶν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν πολέμου καὶ μάχης Ὁμήρου στίχους ἐκλέγοντες, τὰ δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα σφῶν πεποιημένων ὑπερδιαφεύγουσι, ὅπου πεσόντες

κειδῶν καὶ συκοφαντῶν τὸ βίον τὸ φαῦλον· τοῖς δ' ἀγνοοῦσιν ἀνέξοδος καὶ συγκεχυμένως ἐπεξέλευσις, δυσεύρετον τοῖς ἀναλυθησομένοις καὶ φιλαργύροις πάσχειν, οἱ πολλὰ συμφέροντες ὑ χρῶνται παρεῦσι, ἀλλὰ θρηνοῦσι καὶ δυσφοροῦσιν ἀπολομένων. Et mox: Οὐ γάρ ἐστι ταῦτα μεγάλα μᾶλλον τοῖς σεσωμένοις ἀγαθὰ, μικρὰ δ' τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ δὲ τὸ ἴσως ἀσμενίζειν | Διὰ τὸ, Annot. Lugd. sed utrumvis consistet probé. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hîc significet; *dum istis libenter acquiescis*, sive, *istis delectando, & acquiescendo*; vel *eò quòd istis delectaris & acquiescis*. ego illud malim, ob ἴδιος. Hesych. Ἀσμένιζει, χαίρει, ἀγαλλίαται. Ἀσμένως, ἡ χαρᾶς, ἡδέως, εὐαρέστως σεσύμως, ἑκουσίως. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκπεμᾶν αὐτὰ | Flaccus *lib.* 1. *epist.* 10.

Quem res plùs nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus — Marci mentem expressit optimé.

Ὥστε μέν ποτε μὴ παρῇ, παρεχθήσεσθαι | Ità considerandæ nobis commoda ea, quæ ex præsentibus rebus decerpimus, nè tamen erga has eo animo afficiamur, ut ex amissione earum perturbemur. Plut. *de tranquill.* Ὦ, ἡ δίδωσι σοὶ τοῦ τύχου ἀδεῶς καὶ ἀβλαβῶς ἀπολαύειν ὁ λογισμὸς,

Ἢδὺ μὲν, ἂν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ὧν ἀπολοίμης, τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ διορᾶν, καὶ μὴ δηλοῖς αὐτῷ τινὰ ἀποβολὴν, ὡς ἀφόρητον. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præsentes & absentes æquè contemnam: nec si alicubi jacent, tristior; nec si circa me fulgebunt, animosior, fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem; si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit: & meâ
Virtute me involvo; probámque
Pauperiem sine dote quæro.

§ 28. Εἰς αὐτὸν συνιέναι | Ita *lib.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συνεχόμενον, σφαῖρος κυκλοτερὴς ἡ αὐτοεπὴς γίνεται. Quod Plato *in Phædon.* Τινὶ ψυχὴ αὐτὴ εἰς αὐτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι. & rursus, συμθροιζομένη αὐτὴ εἰς αὐτήν. & de Sarapione Damascius (opinor) apud Suidam: Συνάγων ἑαυτὸν ἀεὶ καὶ συναιρῶν, ὡς οἷόν τε σεσὶ τὸ ἔσω καὶ τὸ ἀμερίστερον. Verùm Marcus cùm συνιέναι dixit, *Erinacei* sive *Echini* imaginem in animo habuisse videtur,

Ὃς εὖτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὀρεσσιν μάθῃ,
Στερέτιον ἀμφ' ἑαυτὸν εἰλίξας δέμας,
Κεῖται δικεῖν τε καὶ θηρᾶν ἀμήχανος.
Qui simul ab aliis impeti se scit feris,
Denso sub orbe sentium corpus tegens,
Morsúque ab omni tutus ac tactu jacet.

hoc est quod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γίνεται. neque enim Grotio accedere possum, qui postrema illa vertit,

Mordere & ultro tangere ignarus, jacet.

meliùs Campens. si metri rationem habuisset;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi queat. Et Erasm.

Tutus jacet morsúque tactúque omnium,

Versus Ionis sunt Tragici in *Phœnice*; quos exhibent Plut. *in collat. terrestr. & aquat.* Athen. *dipnos. l.* 3. Schol. *ad Aristoph. equit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 54. Μέλλων ἁλίσκεσθαι ἑαυτὸν συνειλήσας, ἄληπτον ἑαυτὸν παρέχεται. Oppian. item ἁλιεύτ. *l.* 1. *v.* 363.

Φραξάμενος πυκινῆσιν ὑπὸ σφετέρῃσιν ἀκάνθης
Εἰλεῖται σφαιρηδὸν, ὑφ' ἕρκεϊ γῦρα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἐρπύζων. —

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi sensere venantem, contracto ore, pedibus, ac parte omni inferiore, quâ raram & innocuam habent lanuginem, convolvuntur in formam pilæ, nè quid comprehendi possit præter aculeos.* Et Ambros. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iste terrenus, quem vulgò hericium vocant, si quid insidiarum præsenserit, spinis suis clauditur, atque in sua se arma colligit, ut quicunque eum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Ars variæ vulpi est, una echino maxima. Erasm. Facere huc videtur & Horatii illud *suprà* laudatum,

Meâ virtute me involvo.

Ἑαυτὸ ἀρκεῖσθαι δικαιοσυνῇσι | Vide *lib.* 5. § 14. & *l.* 8. § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via est ad tuta vadenti, & externa despicere, & honestè contentum esse.* Idem *ep.* 76. *Illud est quod imperitos in vexatione corporis malè habet; non assueverunt animo esse contenti.*

§ 29. Ἐξάλειφον τινὰ φαντασίαν | *Expunge, dele phantasiam*, sive *imaginationem*: non omnem tamen, sed falsam & fallacem. Vide *l.* 6. § 13. & *suprà* § 2. & 17. & *l.* 8. § 29. & *l.* 9. § 7.

Σπῆσον τινὰ ὀρεξιασμὸν | Vide *l.* 2. § 2.

Πεπλεγμένον τὸ ἐντὸς | Vide *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 31.

Δίελε | Vide *l.* 4. § 21.

Ἐννόησον τινὰ ἑκάστου ἔργον | Vide *ad lib.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. Basil. Cæsar. *orat.* 13. *de bapt.* Προσήκει καὶ τὸν ἐρχόμενον τῷ βίῳ, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τινὰ τελευτὴν. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet esse, quàm seni.* Epictetus *enchirid. cap.* 22. Θάνατος καὶ φυγὴ, καὶ πᾶσα τὰ δεινὰ φαινόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχε σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν ἂν ταπεινὸν ἐνθυμηθῇς, οὐδὲ ἂν ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τινὰ ἐπιτυχῆ ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προσθέμενον αὐτῷ ὡς ἐφ' ἑκάστῃ βιῶναι. Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. ex Ciceronis *Verrin.* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemúsque nos momentis omnibus, non in aliquo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper spectari ab eo,*

qui

qui & judex & testis idem futurus est. Idem autem, ut Joan. Chrysost. *tom. 2. orat. 67.* Διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τελευτὴν, ἵνα εὐδηλον ποιησώμεθα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προθυμίαν. hoc est; ut Aug. *homil. 13. Ultimum diem latere voluit, ut omnes observarentur.* Et quod Gregor. Rom. *in Job. l. 12. c. . Dies ultimus salubriter ignoratur, ut semper proximus esse credatur. Quomodo enim de die in diem differendo peccas, cùm extremum diem, an iste sit, nescias?* Aug. *epist. 145.* Senec. *ep. 61. Id ago, ut mihi instar totius vitæ sit dies. non tanquam ultimum rapio, sed sic illum aspicio, tanquam esse vel ultimus possit.* Idémque *epist. 114. Quicquid facies, respice ad mortem. Nulla res magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l. 3. c. 42. & ep. 12. Sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam. Qui omnes dies, tanquam ultimum ordinat; nec optat crastinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c. 7.* Horat. *l. 1. epist. 4.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Martin. Dunienſ. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c. 24. Sic quotidie vivamus, quasi die illâ judicandi simus.*

Τὸ ἀμάρτημα ἀμάρτημα | Quod ab altero peccatum est, illi dimitte, cujus est, & ad quem pertinet. Idem *l. 9. § 20, 38. Sua vitia quisque fugiat: nam aliena non nocebunt.* Gnigo *meditat. c. 2. § 7.*

§ 30. Συμπεριπτοίησον | Vide *suprà* § 4. & *l. 6.* § 3, 53.

§ 31. Θαλάμου | Vide *lib. 3. § 5.* & *lib. 4.* § 26.

Φίλησον | Vide *suprà* § 22. & *l. 3. § 9.*

Ἀκολούθησον θεῷ | Senec. *de vit. beat. c. 15. Sapiens semper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum sequere.* Vetustissimum sanè. Etenim Mosi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τέλος ἦν ὄντι καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν ὅλων Μωσῆν, τὸ ἕπεσθαι θεῷ. Cæterum alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boëthius *consol. l. 1. c. 4. Instillabas auribus cogitationibusque meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom. 1. l. 2. tit. 3.* Ὅσσ' αἰνίξαθαι μῦθοι Ὁμήρου νοητά,

——κατ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

ab eo Pythagoram sumpsisse. Alitui è septem sapientibus Cicero *de fin. l. 4. Quæque sunt vetera præcepta sapientum, Deum sequi; se nosse,* &c. & Sosiades apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Zenoni Epictetus apud Arrian. *dissert. l. 1. c. 20.* Τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l. 10. § 11. & l. 12. § 27, 31.*

Πάντα νομοῖ | Hoc est, quod Manil. *l. 4.*

——certâ stant omnia lege.

Naso *Metam. l. 3.* ——*fatali lege geruntur.*

Hemistichium videtur poetæ cujusquam: ideo præmisit, ἑνός τινος φησι. autor nimirum ille, quisquis fuerit. ut *l. 4. § 18.* quanquam Xyl. de Deo accipit, quasi is hoc dicat. illud malim cum M. Cas. Manil. idem *l. 1.*

Sed nihil in totâ magis est mirabile molè,
Quàm ratio, & certis quòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od. 5.*

——πόντιος ἢ νείων
Συσσφὼς ἔργων πέλει Πάντων.——

Senec. *de provid. c. 5. Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt.* (quod in *Herc. fur. 2.*

Certo veniunt ordine Parcæ)

olim constitutum est, quid gaudeas, quid fleas. & *epist. 96. Decernuntur ista, non accidunt.* Idem *epist. 76. Virum bonum concedas necesse est, summæ pietatis erga deos esse. itaque quicquid illi acciderit; æquo animo sustinebit. Scit enim id accidisse lege divinâ, quâ universa procedunt.* Et in *quæst. nat. l. 3. præfat. Quid est præcipuum? posse læto animo adversa tolerare; quicquid acciderit, sic ferre, quasi tibi volueris accidere. debuisses enim velle, si scisses omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epist. 71. Magnus animus Deo pareat, & quicquid lex universi jubet, sine cunctatione patiatur.* Vide *ad l. 10. § 5.*

Ἔτι εἰ δύμενα τὰ στοιχεῖα | Locus corruptus; nec qui certò absque codicum ope restitui possit. Xyl. ἔτι εἰ δυμένα τὰ στοιχεῖα. *quod si divina sunt etiam elementa.* Cas. Τί δὲ εἰ μόνα τὰ στοιχεῖα; *quid verò si elementa sola feruntur lege?* Boot. ἔτι [μᾶλλον] εἰ δύμενα τὰ σ. *multò etiam magis, si permanent elementa.* Lectoris esto arbitrium, vel eligendi si quod ex istis libuerit, vel proferendi, si quid potuerit istis probabilius certiúsve eruere.

Ἡ δηλέαν ὀλίγα | Xyl. ἢ δὴ λίαν, sed suppletsimul quod deesse videbatur; aut admodum pauca [secus] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atque ea proculdubio Marci mens; *pauca admodum fortunæ relinqui.* De viro certè sapiente Epicurus ipse in *select. sentent.* apud Laert. *l. 10.* & Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 7.* Βραχέα συρῷ τύχῃ παρεμπίπτει. τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διοικεῖ, καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον διοικεῖ καὶ διοικήσει. hoc est, ut Senec. *de constant. c. 15. Rarò sapienti intervenit fortuna. Vis tu,* inquit, *fortius loqui, & illam ex toto submovere?* ut Cicer. *de fin. l. 2. Exiguam fortunam intervenire sapienti: maximâsque ab eo & gravissimas res consilio ipsius & ratione administrari.* ut Vitruv. *præfat. l. 6. Pauca sapientibus fortunam tribuere. quæ autem maxima & necessaria sunt, animi mentisque cogitationibus gubernari.* Itaque Aristot. in *ethic. magn. l. 2. c. 8.* Οὐ πολὺς δὲ τοῖς καλοῖς, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· ἢ ἡ ἐλαχίστη τύχη, ἐνταῦθα πλείστος ἐστί. De Deo ac providentia divina multò magis hoc sentire pium est, nihil esse quod sit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut pauculæ, sed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pauci. Balbus ex Stoicorum sententia apud Cicer. *de nat. Deor. lib. 2. Magna dii curant, parva negligunt.* Euripid. apud Plut. *de leg. poet. c. 7.*

Ζεὺς

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα φροντίζει βεραπ·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ.
Námque id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cæteris linquit Deis. Grot.

Idémque ; ——— τὴν ἄγαν μὲν ἀσφάλειαν
Θεὸς· τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἐᾷ.
——— *res enim summas Deus*
Tractat : minores ire, quà fors fert, finit. Grot.

Laudat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de iracund. coerc.* subjungens tamen, Ἐγὼ δ' ἐν τῇ τύχῃ μὲν οὐκ οἶμαι δεῖν ὀκνηρὸν εἶναι, καὶ παρορᾶν τὸν πλεῖστον ἢ καὶ χρῆσθαι, τὰ μὲν γυναικὶ, τὰ δ' οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, &c. ut Jupiter scil. Euripideus minora quædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *senepolit.* quòd Jovem depingant, Εἰς πάντα παρεσκευασμένα καὶ πᾶσι καλὰ μεμυημένα ἑαυτόν. & *de commun. notit. c.* 17. quòd eidem tribuant, ἀνόητόν τινα περίνοιαν καὶ καινοπαθῆ διαφύλαξαι. quod non intelligere se profitetur, quî possit cùm Dei vel majestate vel beatitate consistere : ignarus interim ipse immensæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chrysippus certè providentiæ numinis nihil prorsus quicquam subtrahit. Apud Plut. *ibid. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Οὐδὲ τελέσιον ὅτι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλος, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸν τοῦ Διὸς βάλημα· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον ὕπως ἔχοιτο καὶ ὅπως κινεῖται πέφυκεν, ὡς ὅλον ἄγει, καὶ σώζεται καὶ φέρει, καὶ ἔχει, καὶ διατίθησιν. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐδὲν γὰρ ὅτιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος ἡμῖν δοκεῖ, οὐδὲ τελέσιον, ἢ κατὰ τὸν κοινὸν φύσιν, καὶ κατὰ τὸν ὅλον λόγον. Ὅτι δὲ, inquit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, ὁμαρμένη καὶ περόνοια καὶ Ζεύς ἐστιν, οὐδὲ τὸς Ἀντίπατρος ἠλέγχθη. παλαχοῦ δὲ ταῦτα ἀγνοεῖται ὑπ' αὐτῶν· καὶ τὸ,

——Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

ex *Iliad. δ. v.* 5. Faciunt huc quæ Dominus ipse Christus, de *passerculo*, de *pilo. Matth. c.* 10. *v.* 29, 30. quæ Petrus etiam Apostolus de Christi Domini ipsius cæde : apud Luc. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4. *v.* 28. Verùm non est animus ista ulteriùs prosequi. Marcus pauca forsan excipi posse autumat, Chrysippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅς γε οὐδὲ τὴν μικροτάτην πυδὸς ἀκριβῆ. Addubitare tamen videtur Chrysippus *de essentia l.* 3. ubi de malorum origine quæstione instituta, Πότερον, inquit, ἀμιγεῖς ὄντων τινῶν, καθάπερ οἰκίας μέλλοσι παραπίπτειν πολλὰ πονηρά, καὶ ποσὰ τινες, ἢ ὅλων ἓν οἰκονομουμένων ; & sic Marcianus stic. Vide *ad l.* 2. § 11. & *ad l.* 8. § 20.

§ 32. Εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κίνησις] Xyl. & Cas. pro εἰ legunt ἢ. ut quinque membra constituantur ; Elementorum dissipatio, in atomos resolutio, annihilatio, extinctio, transmigratio. potest tamen retineri conditionalis, ut dicatur, *sive dissipatio, sive resolutio, sive annihilatio detur, omnino unum è duobus istis consequatur necesse est, ut vel extinguatur anima, vel transferatur.* sicut *l.* 5. § 33. ἢ πῦρ ἔσβεσιν, ἢ μετάστασιν. Conjunguntur autem σκεδασμὸς & ἄτομοι *l.* 6. § 24. distinguuntur *infrà* § 49. διάλυσις ἀντιμπλεκῶν ἀτομικῶν, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8. § 25. σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. quod distributioni tamen priori favet. Quàm ambiguus autem in istis Marcus ; sed & exteri plerique. vide *ad l.* 4. § 21.

Ἦτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors quid est ? aut finis est, aut transitus. nec desinere timeo ; idem est enim quod non cœpisse : nec transire ; quia nusquam tam angustè ero. & epist.* 24. *Mors nos aut consumit aut emittit. emissis meliora restant, onere detractoconsumptis nihil restat : bona pariter, malíq; sublmota sunt. & epist.* 72. *aut in meliorem emittitur vitam, lucidiùs tranquilliúsque in divina mansurus : aut certè sine ullo futurus incommodo naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum. & de provid. c.* 6. *Contemnite mortem, quæ vos aut finit, aut transfert.* Apud Plut. *consol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παράδοξον ἔστι τὸν θάνατον ἤτοι τῆς βαδυπάτου ὄντα, ἢ ἀποδημίαν μακρὰν καὶ πολυχρονίαν, ἢ τρίτην φθορά τινα καὶ ἀφανισμὸν τῆς τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν ἔστι.

§ 33. Τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον φορητόν] Æschylus :

Θάρσει· πόνος δ' ἄκρος οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide : tempus haud habet summus dolor.

Et Sophocl. *Philoct.*

Ὀξεῖα φοιτᾷ, κοὐ τα χεῖ' ἀπέρχεται,
Acerrima accedit, fugit celerrima.

Æschyli autem illud ubi laudaverat Plut. *de leg. poet. c.* 17. subjungit, Τοῦτό ὅτι τὸ παρ' Ἐπικούρῳ θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι σωτόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν εἰρῆκεν Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ παρημέλημένον ὅτιν. εἰ γὰρ ὁ μέτριος καὶ σωτὸν καὶ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. ὁ χρονίζει τὸ ἀλγῶν σωτὸν ἐν τῇ σαρκὶ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρως τὸν ἀλγίστων χρόνον παρεῖν· αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῆς ἐμφάσεως πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδύπαθον ἐν τῇ σαρκὶ, πρὸς τὸ ἀλγῶν. Et rursus : Οἱ μεγάλοι πόνοι σωτόμως ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. quod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicer. *de fin. l.* 1. § 40. *Dolor in longinquitate levis, ingravitate brevis solet esse ; ut ejus magnitudinem celeritas, diuturnitatem alleviatio consoletur.* Et *l.* 2. § 22. *Jam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam è narthecio promant ; si gravis, brevis ; si longus, levis.* & rursus, § 93. *Maximus dolor brevis est. Summus dolor plures dies manere non potest.* Verùm

ſs cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exágitátque *ibidem*, tum & Epicurum nos eà deriſui habere contendit, *Tuſcul. l.* 2. § 44, 45. Tertullian. *apolog. c.* 45. *Sic & Epicurus omnem cruciatum dolorémque depretiat, modicum quidem contemptibilem pronunciando, magnum verò non diuturnum.* Sext. Empir. *adv. ethic. c.* 5. Πόν⊖ ὁ μὴ ἀκρότατ⊖, ἢ εἰ τὰ μάλιστα παρηλικώτ⊖, ἀλλά τοί γε ὑμεῖς ἀκροᾶσθε, ἐρασπᾶς τρόπον, δειλαπόνους, ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὴ μέσ⊖ καὶ παραπλήσιον, ἔτι παρ' ὅλον δοκεῖ τὸν βίον, ἔτι σωματικὴς τῷ φύσει, ἀλλὰ πολλὰς διαπαύσεις ἔχων καὶ ῥᾳστώνας. διηνεκὴς γὰρ ὢν, οὐκ ἂν παρήκουε. μέτρι⊖ δ' ὃν δοκ. Senec. *ep.* 22. *Dolor levis eſt, ſi ferre poſſum; brevis eſt, ſi ferre non poſſum.* & *ep.* 78. *Summi doloris intenſio invenit finem. nemo poteſt valde dolere, & diu. Sic nos amantiſſima noſtri natura diſpoſuit, ut dolorem aut tolerabilem aut brevem faceret.* Et mox: *Utrum vis? longum eſſe morbum, an concitatum & brevem? Si longus eſt, habet intercapedinem, dat refectioni locum: multum temporis donat: neceſſe eſt ut exurgat & deſinat. brevis morbus ac præceps alterutrum facit; aut extinguetur, aut extinget. quid autem intereſt, non ſit, an non ſim? in utroque finis dolendi eſt. hoc itaque ſolatium vaſti doloris eſt, quòd neceſſe eſt deſinas illum ſentire, ſi mimis ſenſeris.* & *ep.* 30. *nullum dolorem longum eſſe, qui magnus eſt.* & *ep.* 94. *Optimam eſſe doloris naturam, quòd non poteſt, nec qui extenditur, magnus eſſe; nec qui eſt magnus, extendi.* Idem *de providen. c.* 6. *Contemnite dolorem: aut ſolvetur, aut ſolvet.* At feſtivè Morus noſter dilemma tam Marci quàm Epicuri eludit; qui cùm ex Epicuri mente cecinillet;

Dejiciat miſeram tibi nulla moleſtia mentem;
Si longa eſt, levis eſt: ſi gravis eſt, brevis eſt.

ſubjungit ſtatim tanquam ex ſua;

Dejicit heu miſeram, proſternit & utraque mentem:
Longa nec ulla, levis: nec gravis ulla, brevis.

Vide *ad l.* 8. § 18.

Καὶ ἀπόλυψιν διανοῇ] leg. ὑπόλυψιν. mens, inquit, nihil mali ſubeſſe opinetur, & tranquillitas inter cruciatus etiam acerbiſſimos conſtabit; cùm mens interim nihilo deteriùs ſe habeat. Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 52. & *ſuprà* § 2. & 14. & *l.* 4. § 7. & *infrà* § 64.

§ 34. Ὡς αἱ ἶνες] Elegans ſimilitudo, ab arenis, vel Libycis, vel maritimis, mutuata, quarum acervi cumulique, ſive ventorum ſive fluctuum vehementia ac violentiâ adacti, alii aliis ſuperveniendo, illos iſti adoperiunt, obruúntque. non abſimilis tranſlatio, *l.* 9. § 28. in voce ὀπικυμάτωσις. nam & hanc de arenis illis uſurpavit Plutarch. in Alex. οἱ λίβες ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ ἀχανεῖ πεδοῦσι τοὺς ἐπιπόλ νέτ⊖· ὥς ποτε καὶ πάλαι λέγεται περὶ τὸν Καμβύσου στρατὸν, ἀναστὰς ἶνα μεγάλην, καὶ κυματώσας τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πίπτειν καταχώσαι καὶ διαφθεῖραι. historiam habes Herodot. *l.* 3.

§ 35. Πολιτικόν] ex *Politic. l.* 6. codicum diſcrepantiam habes ad marginem adnotatum.

§ 36. Ἀντισθενικόν] Ex Epicteti *diſſert.* apud Arrianum *l.* 4. *c.* 6. qui ut Cyro dictum ab Antiſthene perhibet. Verùm utri Cyro dictum? majori? at hunc omnino non attigit. minori? nec hunc forſan unquam vidit. neutri, credo. ſumptum exiſtimo ex altero *liborum* an *orationum* Antiſthenis, quibus Cyri nomen præfixit, in quo Cyro dicentem hoc aliquem induxerat. utriuſque & Laërt. *l.* 6. *c.* 1. Et Athen. *l.* 5. meminère. Refert & Laërt ut Antiſthenis dictum, Βασιλικὸν, καλῶς ποιῆσαι, κακῶς ἀκοῦσαι. Verùm Alexandro Maced. tribuit Plut. in *apophth.* Βασιλικὸν ὄντι, ἓν ποιῆσαι, κακῶς ἀκοῦσαι. Uſurpavit & Dio Pruſ. *orat.* 47.

§ 37. Αἰσχρὸν] turpe menti, cùm vultum componat, ſeſe ipſam non componere.

§ 38. Τοῖς πράγμασιν] Euripidis ſunt ex *Bellerophonte*; ut docet Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros exhibent cùm Stobæus ipſe, tum & Plut. *de tranq.* & *de Homer.*

Τοῖς πράγμασιν γὰρ ἐγκεῖσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν· ἀλλ' ὁ πυγχάνων,
Τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν πιθὴ, σοφὸς κλαῶς.

Subjungit idem *de tranq.* ex Plat. *politic. l.* 10. Κυβεία γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ δὴ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δ' τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ πεσοντάεσιν ἥκειν τὰ γενόμενα πρὸς τῆς τύχης, καὶ νεμειν ἐκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβλαπτον ἥκιστα. λυπήσει τοῦ δύπτυχόντας, ἁμάρτημα ἔργου ὄντι, ἂν ἓν φρονῶμεν. Idémque *ad Apollon.* Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ὁπόταν τοιαύτας συμφορὰς ἡσυχάζειν ἔχειν, καὶ ὅπως ὁ πεσὼν κύβων πρὸς τὰ παρόντα πάθη τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπη ὁ λόγος ἐρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 103. Παρόμοιά πως ἔοικεν ὁ βί⊖· καὶ δεῖ ὥσπερ ψῆφον πρὸς πάθη τὸ συμβαῖνον. ἐ γὰρ ὄντι ἀνωθεν βαλεῖν, ἀλλ' ἐγκαθεῖν πῶ ψῆφον. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς οὐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν παρόσει τις ἅμα ἰδρῶτ τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δ' τὸ ἐπιμελὲς καὶ μὴ ἀκαῖον, μηδ' ὀπισθοσυρμῶν; αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι, ἀλλὰ ξύλοι ἀδιάφοροι. πάθεν δοκεῖ τι μέλλει πάθειν; τὸ πονῆσαι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσις, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ὄντι· ὅταν καὶ ἐπὶ τὰ βία. Terent. *Adelph. act.* 4. *ſc.* 7.

Ita vita eſt hominum, quaſi cùm ludas teſſeris:
Si illud quod eſt maxime opus, jactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

Atque hoc eſt, σοφὸν κυβευτικὸν imitari ſaltem; ut Sophocles apud Stobæum, *ad l.* 6. § 44. laudatus.

Πράγμα-

Πεφύκασιν γὰρ ἡμῖν θυμοῦσθαι] Dio Prus. *orat.* 74. Οἱ παιδαγωγοὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ νὴ Δία ἐμπόροις ἐς πλοῦν ἢ ἑδραίοις ἐν ὀρύζοντας τοῖς λίθοις ἢ τῷ πλήθει τελέως γὰρ ἂν ἦσαν ἀπόπληκτοι. δῆλον αὐτοῦ αἰπάθος διὰ τὸ μὴ φυσέχειν. Verùm iram nonnullorum nihil quicquam fubterfugit. Itaque Plut. *de irac.* Θυμῷ δ' ἄδικον ὑδεῖν, εἰ ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις, καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς, νὴ Δία, καὶ θηρίοις, καὶ ἀψύχοις σκεύεσιν. Unde Galen. *de affect. cur. c.* 5. ὅπου ὁ θυμὸς ὑδὲν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῆς ἤδη ἂν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι, μαθεῖν ὄξιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακπίζοντες, καὶ κατασχίζοντες ἱμάτια, καὶ θρυπτῶσιν ἐμβλέποντες, ἅπαντα φορτίσουσιν, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλείθροις ὀργίζεσθαι, καὶ τὰ μὲν καταφορτίζειν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακπίζειν. Hoc autem nobis ab ipsa pueritia & infantia quodammodo inoleviſſe à nutricibus ipsis malè inſtitutis, conqueritur Epictet. *lib.* 3. *c.* 19. Νυνὶ δ' ἄλλων ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπιλαμβάνουσιν ἐνίους ἐπὶ παίδων ἡμῶν ὄντων ἢ πάππα, ὅπου παρασκαλοῦμεν χαπτοντες, ὡς ἡμῖν ἐπέπληξεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔπαιε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τοῦ τοῦ παιδίου σου μωρίαν ἔδει μεταζῆναι αὐτόν;

§ 39. Ἀθανάτοις τι] Cujus epici iſta ſint, nondum comperi. Videntur parentis alicujus verba, filium ad rem probè ſtrenuéque gerendam adhortantis. quibus gemina Solomonis illa *Proverb. c.* 23. *v.* 15, 16. & *c.* 27. *v.* 11.

Θεοῖς καὶ ὑμῖν] malim, θεῖν καὶ ἡμῖν, metri cauſſâ.

Χέρματα δίης;] Siquidem, *Filius ſapiens parentem exhilarat.* Solom. *Proverb. c.* 10. *v.* 1. & *c.* 15. *v.* 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρί,
Ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονεῖν ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐξ ἑαυτῆ.——
Major voluptas nulla genitori datur,
Virtute quàm ſi videat ac prudentiâ
Florere quenquam de ſuo exortum ſatu. Grot.

utì contrà rex idem ſapientiſſimus; *Prov. c.* 17. *v.* 21. *Qui ſtolidum gignit, gignit merum mœrorem ſibi*: (ità malim, quàm cum Jun. *ad mœrorem.* quod exilius & jejunè magis dictum videri poſſit) *paterque ſtulti non gaudebit.* quo loco non gaviſurum eô modo vult accipi Druſ. *obſerv. l.* 1. *c.* 22. *quò illaudatum Buſiridem* apud Virgilium Gellius *noct. Attic. l.* 2. *c.* 6. quem ibi viſe iis. Cæterùm interpres Anglicanus iſta prioribus ità connectit, ut eum qui rebus ipſis, ubi ex animi ſententia non ſucceſſerint, ſuccenſuerit, Diis hominibuſque ludibrio fore dicatur. Viderint alii.

§ 40. Βίον θρείζειν] Euripidis eſſe ex *Hypſipyle* autor eſt Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *ad Apollon.* (ex quo, quia emendatiſſimos exhibere videtur, plurimùm tranſcripſimus) Clem. *ſtrom. lib.* 4. & à Ciceron. verſos *Tuſc. l.* 3.

Ἔστι μὲν ὑδεὶς, ὅστις † ὃ πονεῖ βεβηκὼς, * ὃν ἀεὶ π. St.
† Θάπτει τε τέκνα, χ' ἕτερ' αὖ † κλᾶ- † Θάψειεν.
ται νέα,
Αὐτός τε † θνήσκει. * κἀνα δ' ἔχου- St.
ται βεβηκὸς. * κλᾶσ πά-
Εἰς γλῶ φέρουσι † γλῶ. ἀναγκαίως δ' λιν. St.
ἔχει † θνήσκειν.
Βίον θρείζειν ὥστε κάρπιμον σάχυν, St.
Καὶ τὸν μὲν εἶδ', τὸν δ' οὐ μή. τί ταῦτα δεῖ· Pl.
Στένειν, ἃ χρὴ δεῖ καὶ φύσιν διαφθάνειν; † τλῶσ' ἄν.
* Δεινὸν γὰρ ὑδὲν † ἀναγκαίων βροτοῖς. ἐχ' Pl.
Mortalis nemo eſt quem non attingit la- * ὃ δεινὸν
bor, ὑδ'. Cl.
Morbíſque: multi ſunt humandi liberi, ὃ δεινὸν ὑδ.
Rurſus creandi: mórſque eſt finis omni- Heinſ.
bus,
Quæ generi humano angorem neguicquam
afferunt.
Reddenda eſt terræ terra, tum vita omnibus
Metenda, ut fruges: ſic jubet neceſſitas.

ità Cicero. Vide *ad l.* 6. § 5. Epictet. diſſert. *l.* 2. *c.* 6. Τίνος εἶπεν γίνονται σάγμες; ἵνα μὴ ξηραίνωσιν; ἀλλὰ ξηραίνεται μέν· ἵνα δὲ καὶ ξηραίνωσιν; ὁ γὰρ ἀπόλυται γίνονται. οὐκ ἂν αἴδησιν ἔχων, ἵνα χρῆς αὐτοῦ ἔδει, ἵνα μὴ θρειῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρα ὄξιν ἐπὶ σαχῶν, τὸ μηδέποτε θρειῶσαι. ὅπως ἴσθευς ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ὄξι τὸ μὴ ἀποθανεῖν ὅμοιον καὶ τὸ μὴ ξηραθῆναι, μηδὲ θρειῶσαι. ἡμεῖς δ' ἐπισθῆ οἱ αὐτοὶ ἐσμὲν, ἅμα μὲν ὡς δεῖ θρειῶσαι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες, ὅτι θρειζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα· ὅτε γὰρ ἐσμεν τίνες ἐσμὲν, ὅτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρώπινα, ὡς ἱππικὸς τὰ ἱππικά.

Θρείζειν] eâdem uſus eſt tranſlatione Tragicus idem in Oreſte, ſive ut Grot. mavult, *Ino*; referente Stob. *tit.* 105. & Plut. itidem *ad Apollon.* ex parte:

Ἄναξ, πολλοῖς ὄξιν ἀνθρώπων κακὰ
Τοῖς δ' ἄρτι λήξᾳ, τοῖς δ' ὑπάνδρων * μόλει. * μόλῃ St.
† Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς † Κύκλος γὰρ
εὐτοῖς, ἕρπει κ. τ.
* Θνητῶν τε γλωρᾷ· τοῖ μὲν αὔξεται γῆ φ. * Θ. τ. γ-
βίου,
Τοῖς δ' φθίνει τε καὶ θρείζεται πάλιν. νεά. St.
Regina, multos opprimunt homines mala:
Ab his recedunt, rurſus illis imminent.
Eunt in orbem, terra quas fruges parit,
Hominúmque ſoboles. quippe pars ſurgens viret,
Pars jam metenda expectat exitii diem. Grot.

De Maxentio Nicephorus *l.* 7. *c.* 19. Ἐπὶ σμικρᾷ γὰρ αἰτίᾳ, τὸν ὑπ' αὐτὸν δορυφόρες τοῖς δήμοις ἀνῆκε, μεῖζον πᾶθος ἐδείκνυεν. *Levi de causſa, immiſſo ſatellitio, immenſum populi multitudinem demetebat.* Vide & noſtrum *l.* 11. § 34.

Καὶ τὸ μὲν ἓν, τὸ δ' ἕν μή.] leg. τὸν μὲν, τὸν δ'. cum Plut. Stob. Clem. Sic ſupr. τοῖς μὲν, τοῖς δ', ἀνθρώποις ſcil.

§ 41. Ἐι δ' ἠμελήθην] Ex incerto Tragico, ſed pietatis prægnans profeſſio. Gemina planè Epicteti illa, *diſſert. l.* 2. *c.* 16. his verbis Deum compellantis: Χρῆ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἐὰν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι. ἴσον εἰμί. ὑδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε. ἣν θέλῃς, ἐδῶτα φεῖσαι. ἄρχειν με θέλεις, ἐπιτρέπω. μὴ ἄρχειν, φεύγειν πάντας, πλεῖν; ἐγώ σοι πᾶσι ἀπάντων τούτων πρὸς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Vide *l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 5.

Καὶ πῶς ἐμοὶ] Lugd. edit. καὶ πῶς ἐμοῦ. quod eódem recidit. quanquam illud malim. nam quod Annotator, qui corrumpit ſæpius quàm corrigit, vult πῶς ἐμοῦ reſcribi, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ γὰρ ἓν μετ' ἐμοῦ] Eſt Ariſtophanis ex *Acharn. act.* 2. quod in proverbialem loquendi formulam ceſſit. Ità uſurpârunt Cicer. *ad Attic. lib.* 6. *ep.* 1. & *l.* 8. *ep.* 8. & Clem. Alex. *ſtrom l.* 6. Vide Paul. Leopard. *emend. l.* 5. *c.* 25.

§ 43. Μὴ συμπάθειαν] Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Τὸ ἄλλα παρὰ φύσιν σοὶ κακὸν μὴ ἡγεῖσθαι· ἢ γὰρ συμπαθεῖσθαι πέφυκας, ἢ δὲ συναυχεῖν, ἀλλὰ συναυχεῖν. De amico Plutarch. *lib. de diſcrim. amic. & adulat.*

Συναφροντεῖν γὰρ, ἢ συμπονεῖν ἔφυ.

Idémque *de exil.* Δεῖ τὸν περὶ τῶν φίλων καὶ τῶν ξυνόντων λόγον, παρηκολεῖα ἓν), καὶ μὴ συμπαθείαν τὸ λυπεῖν· ἢ γὰρ συμδακρύειν καὶ συμπενθεῖν ὥσπερ χορὸν τραγικὸν, ἐν πᾶσι ἀδυνάτοις, χεῖρον ἔχομεν, ἀλλὰ παρρησιαζόντων καὶ διδασκόντων, ὅπ τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ὅπου πᾶσι μὲν ἀχθηδόν ὅτι καὶ μανόμενον κακῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ φεύγματα δίδωσιν ὑπὸ τῆς λόγου ἁλαφιδέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν αἰσχύν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ φρονεῖῃ, κομιδῇ γελοῖόν ὅτι, μὴ τῆς σαρκὸς πεπόνθασθαι τὴ πέπονθε. μηδὲ τῆς ψυχῆς, ἀ διὰ τὸ σύμπαθημα τοῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ πῶς ἔξωθεν σωαχθομένοις καὶ συναγωνιῶσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης, καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα σωτηρίαν ἀναγκάσαι. utì ex Achæo idem *ad Apollon.* quo loco ſubjungit optimé. Οὐ δεῖν φρονοῦντας, καὶ σώφρονα παῖδα, ἐχομένης τῆς πλησίον] θερᾶν, ἀλλ' ἐᾶσαι τὸν ψυχὸν, ὅπ πάσχει γίνεσθαι· δεῖ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθῶν τὸ πᾶσον. τε καὶ νοσοῦν, ἐπειτα θερμοφδίαν ἀφανίζοντας. Gregor. Naz. *epiſt.* 28. *ad Eccbol.* ἐκ ἀρκεῖ τὸ ἀποδέχεσθαι μόνον ἃ πάσχομεν· ἀλλὰ δεῖ πυθῆναι φαρμάκου φύσιν τοῦ πλησίον. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 11. Οἱ μὲν ἀνθρώπεις τῇ φύσει, συνάλγειν συλλυπεῖσθαι τοὺ φίλους αὐτοῖς· κἂν μὴ ὑφιστήνη τῆ ἀλυπία τῶν ἐκείνοις χρωμένων λυπῶν, ἐχ ὑπομένει. ἔλεως τε σωφρόνως ἐ φρόνιμος, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς ἔξ) θρηνητικός. γυναῖκα ἢ ἀνδρὶ τοιοῦτοι ἄνδρες, τοῖς συγενέσι χαίρουσι. καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συνηγοῦντας. μᾶλιστα δ' ἐν ἅπασι δεῖ σκοπεῖν τὸν βέλτιω. Ariſtippus itidem ſuis quibuſdam triſtitiâ mœſtitiâque ſeſe macerantibus; Ἀλλ' ἔγωγε ἦκω παρ' ὑμᾶς, ἐχ ὡς συλλυπήσων, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Ælian. *var. hiſt. l.* 7. *c.* 3. Quanquam permittit Epictet. *enchir. c.* 16. μέχρι μέν τοι λόγε συμπεριφέρεσθαι καὶ συμπαθεῖν ἀρκέσει, ſi uſus fuerit. Vide *ad l.* 11. § 18. κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδ' σφύζειν] σφύζειν, *trepidare, concuti, palpitare*, inſigniter commoveri, ut indicio externo animi affectus ſe prodat. σφύζειν καὶ σφυγμὸς de ſpirituum in arteriis motu pulſúque naturali jam communiter uſurpantur, nec aliud quicquam intellexit Ariſtoteles *hiſt. animal. l.* 3. *c.* 19. ubi dixit; Ζφύζειν τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐν ἅπασι πάντα δμα τοῖς ζώοις. *venas* enim promiſcuè pro *arteriis* etiam dixere. Verùm monet Galen. *de dogmat. Hipp. ac. Plat. l.* 6. *c.* . & in *prognoſt. Comment. l.* 1. & 3. à veteribus plerumque aliud quiddam eis vocabulis deſignatum, nempe τὸ σφοδρὸν εἰς τοσοῦτον ἐξιστάμενον κίνησιν, ὡς καὶ πεῖν ὑπαλλαγὴν τοῦ ἀφλοῦ, αἰσθητὴ ἔξ) τοῖς ἁπτομένοις τοῦ κίνησιν. id eſt, *motum arteriarum adeò vehementem*, qualis in inflammationibus contingere ſolet, *ut ipſo affectu etiam, antequam manu attingas, facilè poſſit deprehendi.* idq; ſe alibi demonſtraſſe dicit, & oſtendit revera *de puls. differ. l.* 4. *c.* . & *de loc. affect. lib.* 2. & alibi. Vide Anut. Fœſ. *œconom. Hippocr.* indè tranſlatum eſt τὸ σφύζειν ad motum quemlibet ab affectûs vehementia animíque impotentia in corpore ſeſe exerentem. Heſych. Ζφύζει, πηδᾷ, φλεγμαίνει. Apud Suidam Piſides;

Σφίζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μεδύσκῃ τὰς φρένας.
Turges, Achilles, mentis haud compos tuæ.

Marcus, *infr.* § 69. μήτε σφύζειν, μήτε παρεκβαίνειν. Hoc itaq; vult, quod *l.* 5. § 36. dixerat, μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι. Motum autem iſtiuſmodi γεωμετρικῶτατα expreſſit in Agamemnonis perſona Homerus *Iliad. χ'. v.* 91. ab Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Ciceron. *ad Attic. l.* 9. *c.* 4. & Chryſip. apud Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 4. *c.* 10. laudatus verbis hiſce:

Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν θεὸς δείδια· ἐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στῆθος ὀρώρεχε, τρομέῃ δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

§ 44. Ἐγὼ γὰρ] Ex Platonis *apolog.* Videautem his gemina *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 6. § 2.

§ 45. Οὐ μὴν τις αὐτὸν ἁφῇ] Sumptum hinc

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmque prorsus ſpirans animum, Epicteti votum, quô ſic numen affatur, *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Ἦν ἂν χάρᾳ τῇ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυειάκις ἀποθανοῦμαι θέλειν ἢ ταύτῃ ἐγκαλεύφω. *Quemcunque mihi locum ſtationémve aſſignaveris, decies millies mortem oppetam ego, quàm ut eam deſeram.* Idémque ex perſona Socratis *l.* 1. *c.* 9. Γελοῖοί ἐσε, ὅτι πρὸς ἀξιοῦτε, εἰ μὴ με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν οἷς τινα τάξιν, ὅπ ἔδει με παρεῖν αὐτόθι, καὶ φυλάττειν, καὶ μυειάκις θέλειν αἱρεῖδς ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτόθι. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χάρᾳ καὶ ἀναγκαίᾳ καταστάσῃ, ταύτῃ ἐγκαλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. quo loco aut δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαλιπεῖν ad ἀξιοῦτε referatur: vel poſterius membrum ἐρωτηματικῶς enunciandum: quanquam etiam ſic ſuſpenſa manebit ſententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Georg.*

Καὶ ὦ φιλόψυχοι] Ità Paulus Apoſt. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de quibus Joannes *Apoc. c.* 12. *v.* 11. οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc eſt, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιβλέψατε δὲ τούτων τῷ διῷ] Vide *ad l.* 4. § 31.

Πεῖδαλα τῆς γυναικὸς] lectionem hanc ſollicitat Xyl. quia ſcil. minimè muliebris hæc ſententia videatur. Annot. Lugd. etiam τῆς γυναικὸς audacter deleri jubet. Verùm nihil movendum ex Platone liquet. ſúntque etiam mulierculis decantata iſta, *Fatum eſſe inevitabile*; *neminémque ſibi deſtinatum unquam effugere valuiſſe.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἐμφανιπάτιεν paulo Platonis codices, ἐδὲ ἂν εἷς ἐκφύγοι. Homer. *Il.* Ζ. *v.* 488. à Clem. Alex. adductus, *ſtrom. l.* 6. & à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 9. & *l.* 2. *tit.* 7.

Μοῖραν δ' ὅ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀν-
δρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδ' ἀγαθὸν, ἐπεὶ τὰ πρῶτα γένηται.

Nemo nocens, nemo bonus has in luminis oras
Editus, evadet fati quod lege paratur. Grot.

Apud Clem. eundem Phanocles in *Amore*, ſive *Pulcris*; Ἀλλά τοι μοιράων νῦμ' ἄλυτον ἐδὲ πρὸ δίκης
Ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γλῶ ὀπιπρεφόμεδα.

Effugere at ſtamen fati irreſolubile nulli,
Quotquot terræ alimur munere, poſſe datur.

Simonides apud Plut. *ad Apollon.* Ἀνδρῶν ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ κρέοντος ἀπρακτοι ἐ μελησάντες αἰῶνι Ν παύρῳ, πόνῳ ἀμοὶ πόνῳ· ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ὀπικρέμαται θάνατος· κεῖνο γὸ ἴσον λάχον μέρος, ὅτ τ' ἐγαθοὶ, ὅστις τε κακός. Vide quæ congeſſerunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis ſuperiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l.* 5. *ſched.* 13. ſed & *ad l.* 6. § 10. Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀποθήσειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

§ 47. Πτειοκοπῶν ἄρων δέμις] Hæc etiam fortaſſis Platonis fuerit. Pythagoræ par monitum, *l.* 11. § 26. de quo & Syneſius, *de provid. l.* 2. Ὁ τοι Ζάμος Πυθαγόρας τὸν σοφὸν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἀθάμονα φησιν εἶ τῶν ὄντων καὶ γνωμόνων. ità enim rectè reſtituit Petavius, quod in diverſam, vel adverſam potiùs, mentem, ἀλλ' οὐδὲ θ-- antè legebatur. Anaxagoras ſciſcitanti, τίς ἕνεκα αὐτὸς τὰ πολλὰ πειρᾶται διανυκτιδίειν ὕπαιθρος, *cur noctem toties ſub dio ageret*, reſpondit, τὸν τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum ſpecularetur.* τὰς χρείας καὶ τὰς φορὰς τῶν ἀστέρων αἰνιτσόμενος, inquit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι, *cujuſnam rei gratiâ quiſquam natum ſe potiùs quàm non natum fuiſſe elegerit*, reſpondit, τὸ θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν κόσμον τάξιν. *ut cælum contemplaretur, ordinémque; elegantem univerſi.* Ariſtot. *ethic. Eudem. l.* 1. *c.* 5. ſive ut Laërtius autem *l.* 2. quærenti quem in finem natus eſſet, reſpondit, Εἰς θεωρείαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ. *Ad Solem, Lunámque, ac cælum contemplandum.* Sive ut Lactant. *inſtit. l.* 3. *c.* 9. qui & *Cæli ac Solis videndi cauſſâ tam magnum*, inquit, *eſſe credidit, videre cælum & ſolem: ibid.* & *c.* 12. *Tanti viſa eſt contemplatio cæli ac lucis ipſius, ut quaſcunque miſerias libeat ſuſtinere.* Sed & Clem. Alex. *ſtrom. l.* 4. Τῷ κλασκόλῳ τῷ ἀνθρώπῳ ὀρθῷ πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ γνωμόνος. Quod Naſo *Metam. l.* 1.

Pronáque cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cælúmque videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Quod tamen aliorſum trahit Galen. *de uſu part. l.* 3. *c.* . quo loco & Platonis illud laudat; Ὡς ὃ τῷτ' ἔσι τὸ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπτιον αὐτὴν ἀναπλίνοις κατακώπτω, ἀλλ' ὅταν πρὸς τὸν τῶν ὅλων φύσιν ὀφθαλμοὺς ἀποτείνωμεν. Itaque Apoſtol. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Auguſtini nomine autor *ſermon. ad frater. in rem.* poſt Naſonis illud, neſcio cujus meminit, à quo dum tyrannus quæreret & diceret, *Quare te Deus fecit?* reſpondit, *Ut contemplem cælum & cælorum numina.* (*lumina* forſan) ſubjungítque, *Quis fidelium plus dixiſſet, aut probabiliore argumento, neſcio. factus enim homo eſt in terra, non ad terram, ſed ad cælum: & factus eſt de terra, non propter terram, ſed propter cælum.* Reſpexit forſan autor ignobilis iſte, ad Anaxagoræ illud ſuperiùs memoratum; quod Lactantio tamen minùs ſatisfacit: Primùm, quòd *omne hominis officium in ſolis oculis poſuit*; *nihil ad mentem referens, ſed ad corpus omnia.* tum, quòd *rem maximam redegit ad minimam, duo ſola deligendo, quæ ſibi diceret in-*

tuenda. denique quòd *non autoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. quòd si,* inquit, *natum se esse dixisset, ut mundum intueretur; quanquam omnia comprehenderet, ac majori uteretur sono; tamen non implêsset hominis officium; quia quantò pluris est anima quàm corpus, tantò pluris est Deus quàm mundus; quia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, quia utrumque est corpus; sed Deus animâ contemplandus est.* Vide *ad l.* 8. § 26.

Ὥσπερ συμφοιτήσαντα] quod Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanquam mente suâ & cogitatione fidera in motu cursúq; suo rapidissimo illo comitatus & consecutus. neque est enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora obnoxia sunt & adscripta dominis: mens quidem sui juris est. quæ adeò libera & vaga est, ut nec ab hoc quidem carcere, cui inclusa est, teneri queat, quò minùs impetu suo utatur, & in infinitum comes cœlestibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi quantum audeant, quemadmodum soli aut noverint deos, aut quærant, & mente in altum datâ divina cognitentur.* Et *l.* 2. *c.* 29. *Animo nihil non eôdem, quò intendit, momento pervium est. sideribus velocior, quorum post multa sæcula futuros cursus antecedit.* Augustin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipsius vide. Vide si non vehementior est scintilla animi cogitantis, quàm splendor solis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus est; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua, adhuc ille tardus est, & tu omnia peragrâsti.* Vel vitæ suæ momenta tanquam unà cum cœlestibus illis corporibus transvolantia considerans, quorum cursu dimensa sortimur mortales ejusdem intervalla. Senec. *epist.* 12. *Tota ætas partibus constat, & orbes habet circumductos majores minoribus. est aliquis qui omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. est alter qui annos adolescentiæ excludit. est qui totam pueritiam ambitu suo adstringit. est denique ipse annus, in se omnia continens tempora, quorum multiplicatione vita consumitur. mensis arctiore præcingitur circulo: angustissimum habet dies gyrum: sed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occasum.* Hinc Columellæ monitum. *de re rustic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nulloque sono convertitur annus.

Nec subticendum, quòd Plato etiam in *Timæo,* τῶν ἐν ἡμῖν θείων καὶ τῶν πολὺ κινήσεις καὶ περιφορὰς eadem statuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς περὶ σοφίαν] Vide *ad l.* 4. § 46.

Ἀποκαθαίρουσι τὸν ῥύπον τῆς χαμαὶ βίου.] Sen. *epist.* 95. de philosophia. *Erras, si illam putas tantùm terrestres operas promittere: altiùs spirat. Totum, inquit, mundum scrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, suadere vobis ac dissuadere contenta. magna me vocant, supráque vos posita.*

Nam tibi de summa cœli ratione Deûmque
Disserere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius *l.* 1.—*Ista jam à formatione morum recesserunt; sed levant animum, & ad ipsarum quas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epist.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noster habebit quod gratuletur sibi, cùm emissus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, sed totum diem admiserit; & redditus cœlo suo fuerit. cùm receperit locum, quem occupavit sorte nascendi. Sursum vocant illum initia sua. erit autem illic etiam antequam hâc custodiâ exolvatur, cùm vitia dejecerit, purúsque ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epist.* 65. vel Apostolum potiùs *ad Philip. c.* 3. *v.* 19, 20. & *ad Colos. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τῆς Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum succurrit.

Ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ὑπήνεμα] Non cœlestia tantùm suspici vult, sed inferiora etiam ista omnia, tanquam de specula, despici. quod est argumentum τοῦ ὑπερκοσμίου Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epist. ad Donat.*

Τὸ παμμιγές] Vide *ad l.* 4. § 27. sed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγὲς autem, sive cinnum hunc non in Mundo tantùm, Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo,* rerum in terris gestarum, qualem in Luna divertens conspicabatur, faciem depingens: Οὐ μὴν ἀλλὰ εἰλαπινάν τινα γάμου ἐπῆν ὁρᾶν ἡ διαφθορά καὶ ὀκνηρία· καὶ ἕτερον δὲ μέρος ἦν τις ἐν γοητείαις ἢ πανδήμῳ ἀλλοφροσύνῃ. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γίγαντας πλανωμένους ἢ ἐπὶ τῷ ἀμαξᾶν τοὺς Σκύθας γεωργοῦντας καὶ τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὲ ἐναπρόϊετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἐλήστευε· καὶ ὁ Λέκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ Ἀσσύριος ἐδημόσιευε. ἁπάντων τούτων ὑπὸ τὸν αὐτὸν γινομένων χρόνον, ὅμως οὐ ῥᾴδιον ἦν διαγνοῦναι, ὁποῖός τις ὁ κυκλὼν ὅτου ἐφαίνετο. Et Heraclitus apud eundem in βίων πράσει, sive *vitarum licitatione:* Ἐμπεσὼν ὑπὸν ἀλλά τις οἷς κυκλῶπα πάντα συνελίττεται. Sed & in homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Synesius *de regn.* Εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς ἐγὼ ἀπλοῦν τι χρῆμα, καὶ μονοειδὲς ἄνθρωπος· ἀλλὰ συμφυσιᾷ ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζῴου σύστασιν, ὅλον κόσμου παμμιγῆ καὶ πάμφωνον. In mundo itaque quantò magis?

Τὰ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον] Ità *supra* § 9. συγκατατίκλει γὰρ καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *strom. l.* 1. Ἥδη γάρ τινές φασι, ἐναντία τῇ φύσει ἔστι. ἀλλ' ἄμφω γε ἁρμονία μία. ἵν' τι ἀειθαλὲς ὁ ἄρτος τοῦ πέπειρ]ῳ διαφέρει· ὁμολογοῦσι δ' ἄμφω τῇ ἀειθαλεῖ. οἷς τὸ ῥῆμα ὁ κύκλος, καὶ τὸ τείχιον, καὶ τὸ πυρίκαυστον, καὶ ὅλα τὰ ῥήματα ἀλλήλων διεγείρει· αὐτὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα τὰ μέρη σύμφωνα, κάν

κὴν διαφέρηται πρὸς ἄλληλα, πλὴν πρὸς τὸ ὅλον διακειμένη διαφυλάττει. Senec. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Non vides quam contraria inter se elementa sint? gravia & levia sunt, frigida & calida, humida & sicca. tota hujus mundi concordia discordibus constat. non ad unam naturæ formam opus suum præstat, sed ipsâ varietate se jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit; alia validiora, alia temperatiora: quædam autem eduxit è turba, ut singula & conspicua procederent; quædam in gregem misit.* Apul. *de mund. Mirum quibusdam videri solet, quòd, cùm ex diversis atque in se pugnantibus elementis mundi natura constata sit, aridis atque fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum sit ejus mortalitas dissoluta. quibus illud simile satisfaciet, cùm in urbe ex diversis & contrariis corporata rerum inæqualium multitudo concordat. sunt enim pariter dites & egentes, adolescentum ætas permixta senioribus, ignavi cum fortioribus, pessimi cum optimis congregati. aut profectò, quod res est, fatentur, hanc esse civilis rationis admirandam temperantiam, cùm quidem de pluribus una sit facta, & similis sui tota, cùm dissimilia membra sint, receptrixque sit naturarum ad diversa tendentium, & fortunarum per varios fines exituſq; pergentium, sic mare & fœmineum secum junguntur, ac diversus utriusque sexus ex dissimilibus simile animal facit: artéſque ipſæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confusione modicâ temperatis, imagines his quæ imitatur similes facit. ipſa etiam Musica, quæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus sonis constat, tam diversis & dissonis vocibus harmoniam consonam reddit.* &c. Et mox: *Æqualis quippe omnium diversitas, gravissimorum, levissimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diversis licèt rebus, æqualitatem deferre concordiam, omnia parentis mundi amœnitatem æternitatémque reperit.* Quæ omnia sunt translata ex Aristotelis nomine *de mundo* inscripti libelli *cap.* 5. Vide *ad l.* 4. § 27.

§ 49. Τὰ συγκρινόμενα] Vide *l.* 6. § 46, 47.

Ἕξεσι καὶ τὰ ἰσόμοιρα διαφορᾶν] Vide *ad l.* 6. § 37. & *supr.* § 1. & *l.* 2. § 14. Plutarch. *de E I Delphic.* Μαντικὴ τέχνη δεῖ δὴ τὸ μέλλον ἐκ τῶν παρόντων ἢ παρωχημένων. ὕλινος γὰρ ὅλῳ ἀναλογῷ ὁ γάμος, ὅτ' ἄλογος ἡ φρόνησις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς χρόνοις τὰ μυθήματα, τά τε γιγνόμενα τοῖς μυθολόγοις ἔπεται καὶ συμπίπτει, καὶ δίκροδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος πεφλυκασι, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταυτὸ συνιδεῖν τε καὶ ἁλλάξαι καὶ συμβάλλειν φυσικῶς δύναμαι. διὰ καὶ προλέγειν τά τε ὄντα, τά τ' ἐσόμενα, φύτ' ἐόντα. utì Homer. *Il. α'. v.* 70. Vide *l.* 10. § 5. Verùm de solertia ac sagacitate non fatidica, sed politica, Plin. min *l.* 1. *ep.* 5. Mauricum prædicans: *Vir est gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura possit ex præteritis providere.* Inter alias historiæ laudes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib.* 1. ὅτι σοφήτους τρόπον πρὸ μυθήσεως ποιεῖ, ἐκ τῶν φαινομένων στοχαζομένους τὰ μέλλοντα. Polyb. *hist. l.* 6. Τῷ γὰρ ἄνευ τῆς ἀνθρώπων ταύτης διαφέροντος τῆς ἄλλων ζώων, ἢ μόνοις αὐτοῖς μέτεστι νῦ καὶ λογισμῷ, φανερὸν, ὡς ἐκ εἰκὸς παραγίγνεσθαι αὐτοῦ τὴν ἐπιπροσθοῦσαν διαφοράν. καθάπερ ὅτι τῆς ἄλλων ζώων, ἀλλ' ὑπομαίνεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς παροῦσι, προορωμένους τὸ μέλλον, καὶ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ παραπλήσιον ἐκβήσεται αὐτῆς συμφορήσει. Cicer. *offic. l.* 1. § 11. *Inter hominem & bellua hoc maximè interest, quòd hæc tantùm, quantùm sensu movetur, ad id solum quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem, quia rationis particeps, consequentia cernit, principia & causas rerum videt, earúmque progressus, & quasi anteceſſiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atque annectit futura; facilè totius vitæ cursum videt, ad eámque degendam præparat res neceſſarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Euripidis ista sunt ex *Chryſippo.* quod ex Clemente Alex. *ſtrom. l.* 6. didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex quo sic restituenda & disponenda sunt; accessione non contemnendâ insuper adaucta.

Χωρεῖ δ' ὁπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φώτ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
[1] Βλαστόντα γονῆς εἰς ὑράνιον — [1] *ità Grot.*
Πόλον πάλιν πάλιν ἔρπει δ' ἃ δὴν — Βλαστάνοντα γῆς
Τῶν γενομένων διαλειπόμενον — *Phil.*
Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
Μορφὴν ἑτέραν ἐπίδειξε.
Retróque meant, quæ terra dedit
Iterum in terram: quod ab æthereo
Venerat ortu, cæleſte poli
Repetit templum. quæ sunt, horum
Nihil emoritur, ſed ſecretum
Illud ab iſto
Alia ſub imagine paret.

Ità Grotius legit vertítque: nisi quòd pro ἑτέραν, quod Philo Cleménsque habent, ἴδιαν substituit, & *propriâ* reddit. mihi, illud retinere potius antiquiúsque vísum est: etiamsi Philonis codices uno loco istud exhibeant, quum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Euripides idem in *ſupplic.* quod Voschionis nomen frustrà præfert, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 124.

Ὅθεν δ' ἔκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα,
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.
Et unde noſtræ quodque naturæ eſt datum
Eò reverti. magnus æther ſpiritum,
Corpus recipiat terra.——Grot.

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Συνεῖδη καὶ διεῖδη· καὶ ἀπῆνθεν ὅθεν ἦνθε πάλιν· τὰ μὲν οἷς γὰρ, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τούτων χαλεπόν; sic ἴσ. ità enim concipi debent, quæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum est, & discretum est, eòdemque revenit, unde venit : ad terram terra, sursum spiritus. ecquid horum grave est? nihil quicquam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retro, de terra quod fuit antè,
In terras : & quod missum est ex aetheris oris,
Id rursum cœli rellatum templa receptant.

Solomon ipse *Eccles. c.* 12. *v.* 7. *Reditque pulvis ad terram, quod priùs fuerat : spiritus autem ad Deum, qui primò dederat.* Heraclit. *epist. ad Amphidamant.* Ἐὰν γὰρ φθάσωσιν ὑπέρφαλον γένηται τὸ σῶμα, δύσεται εἰς τὸ εἱμαρμένον. ἀλλὰ ἡ ψυχὴ δύσεται· ἀλλὰ ἀθάνατον ὂν χρῆμα εἰς ἑαυτὸν ἀναπήσεται μετάρσιον. λέγονται δέ μοι αἰθέριοι δόμοι. Hinc de Sibylla prima fabulosum illud ex Sarapionis *Epicis* apud Clem. *strom. l.* 1. μηδὲ ἀποθανεῖσαν λῆξαι μαντικῆς· ἢ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαν αὐτῆς μὴ τηλοῦτο, τοῦτ' ἔστι τὸ ἐν φήμαις καὶ κλήδοσι μαντεύόμενον· τῷ δ' εἰς γῆν μεταβαλόντες σώματος, πόας, ὡς εἰκὸς, ἀναφυείσης, ὅσα ἂν αὐτῇ ὀπανεμωθῇ σπέρματα, ἀνιεῖσα δὲ τὴν αἰσχύνην θεσφατεύειν τὸ μέλλοντος δήλωσιν· τῷ δ' ψυχῷ αὐτῆς ἔστι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον σῶμα. quod eò potiùs refero, quia lucem dat loco Plutarchi *de sera num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτὰ δεῖ τὴν μελλόντων ὀνησιφόρων τῆς σελήνης περιφερομένης. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4. § 5, 14, 21, 23.

Ἡ τῶν δάλυσις καὶ τοιοῦτος τῆς σκοπισμὸς] leg. ἢ τοιοῦτος. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *supr.* § 32.

§ 51. Καὶ σίπιση] Καὶ istic superfluum videtur. versus sunt ex Euripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Consul. ad Apollon.* laudati; quo loco versiculus proximè hos prægressus iste præfigitur;

Μισῶ δ' ὅσοι χρήζουσιν ἐκλείπειν βίον, &c.

sunt autem variè admodum in Eurip. cod. apud Marc. apúdque Plut. concepti, quod est vitiatorum indicium satis clarum.

Σίπιση καὶ πότνοις καὶ μαγγανεύμασι] At Plut. Βρωπῖσι καὶ ποτνῖσι καὶ μαγεύμασι. Eurip. cod.

Νωτοῖσι καὶ σφομγαῖσι καὶ μαγεύμασι. ubi Brod. νωθροῖσι, *quietè, laboris fugâ.* quod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. quem ità probat *Grot.* ut opinetur tamen esse potuisse, νόσοισι καὶ σφομγαῖσι. quod mihi omnium minimè videtur verisimile; *morbis* enim vitam protelari, saltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, quis dixerit? at Camer. ὄχοισι, vehiculis, legendum suspicatur. Ego vel Marcum sequar lubens, vel Plutarchum, qui ut verbulo differant, sensu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Euripid. cod. μαντεύμασι, *oraculis*, quibus moniti casus futuros declinent. Brod. Plut. μαγεύμασι, *carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci nostri μαγγανεύμασι spreverim. cum & φίλτρα καὶ ἐπῳδαὶ magica eô quoque vocabulo usitatissimè designentur. Quanquam alio forsan sensu istìc accipi queat, pro *seitamentis* nempe, sive *cupediis.* quomodo usus est Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς τραπέζας καὶ τὰ μαγείρων καὶ ὀψο ποιῶν μαγγανεύματα καὶ κομψεύματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Dedêre & Parthi coquis suos mores. nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet.* Vel latiori etiam sensu, pro artificio omni, quô corpus humanum accurari solet. Unde *Mangonum ars*: & *venalitiorum mangonia*, Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangonisatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. quâ pubem eorum retardari procurabant mangones, sicut artificiis & accurationibus his, οἱ φιλόψυχοι senectutem & mortem etiam, quantùm poterant, ipsam. cæterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Quis ista invenit ostenta? quis veneficia innocentiora effecit, quàm remedia? procul à nobis nostrisque literis absint ista. nos auxilia dicemus, non piacula.* Tum subjungit, quod Tragici mentem accedit prope; *Vitam quidem non adeò expetendam censemus, ut quoquo modo trahenda sit.*

Παρεκτρέποντες ὀχετὸν] *avertentes currum.* Xyl: quasi ὄχον legerit. nisi typothetarum mendum fuerit. *canalem, aut fluvii cursum.* Annot. Lugd. *cursum divertentes, metaphora ab his qui fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὀλκὸν mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν γ' πνίοις' ἔσον] Hæc aliunde sunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymisque calentibus.* Xyl. *etiamsi miseriam nostram lugeamus* Cas. at quid si ἀνοδύρτοις, *minimè flendis aut lugendis*, verterimus? possit enim etiam oberi suspicio, scripsisse Xyl. *carentibus* non *calentibus.* aut sit κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores*, si cum Flacco loquamur, *illachrymabiles*; vel eô sensu quo *Plutonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *quos lugere fleréque fruſtrà fuerit*: (τί γὰρ ἐλαφρὸν ἔτ' ἐς ἄπρακτ' ἀνῳζυρημένην δύνῃν καρδίαν;

Nam quid levat tandem mala,
Quassare corda luctibus?

Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel quô fortes illos priscos Agamemnone priores *illachrymabiles* ignotósque *l.* 4. *od.* 9. *qui minimè lugeantur*, sive *qui lugendi non sint*, sed strenuè alacritérque perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles est qui imperatorem gemens sequitur.* Et *quæst. nat. l.* 3. *præfat. Flere, queri, ingemere*; *desciscere est.* quanquam & ἀνοδύρεσθαι est θρηνεῖν, κλαίειν, Suidæ. atque indè poterit τὸ ἀνόδυρτον deduci.

§ 52. Καλλιμώτιος] *profusior.* D. Boot. ut sit

sit ἀπὸ τῦ καταβάλλειν *dependere, impendere, insumere.* quomodo Suidas ex Amipsiæ *mœthis*;

Καὶ σὺ μὸ ἦλθες, καββάλων τεισόλον.

id est, καταβαλών. indè καταβολή. Suidas idem, καθάπερ οἱ ἐεργυσιῶ τὰς καταβολὰς ποιῦνται τῶν χρημάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πολλὰ ἂν καταβάλοιμι χρήματα. & sit sensus. *fieri potest, ut profusior sis; ut tamen nihilo liberalior ea ratione existas. Falluntur enim,* quibus *luxuria specie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hist. l.* 1. & ut Plin. in *paneg. Ambitio, & jactantia, & effusio, & quidvis potius quàm liberalitatis existimanda est, cui ratio non constat.* Itaque Senec. *epist.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ suæ iratum, multum interest, utrùm quis dare sciat, an servare nesciat. multi sunt, qui non donant, sed projiciunt.* id est, καταβάλλουσι. sive καββάλλουσι, prout Hesiod. in *Theogon.*

Καββὰς' εἰ πόντῳ.

In mare projecit.

de talibus Tacit. libro superiùs indicato. *Perdere iste sciet, donare nesciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπος οὐ γ' ἐὼν ἔχεις τόσων, χαίρεις δὲ δούς.

ità enim est concipiendum, ut versus consistat.

Liberalis haud es ipse: morbum habes, lubet dare.

Ego malim καββαλικώτερος. quomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim scribendum, non κοινωνικόπερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλιον pro *luctatore*, quod Xyl. autumat dici, exemplo carere existimo. καββάλλειν *dejicere, prosternere*, colluctantibus est frequentissimum: quos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τῦτο ἔργον ποιῦσθαι χρὴ τὸν βίον ἅπαντα, πλὴν διατείνειν ἐν γυμνασίοις τῦ καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα. Eustath. *ad Hom. Il. l. v.* 206. Τὸ καββάλλειν, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τῦ ἔβαλλεν, ὅ ἐστι, ἔθετο· ἢ βασιξὰς ἄνω, οἷα καταπίπτοντο· ὅτε καὶ ὁ πάλαισις καταβάλλει τὸν ἀντιπάλων. itaque artem istorum Galenus idem *lib. ad. Thrasybul.* non tam γυμναστικὴν dici postulat, quàm καλλιπαλικὴν sive, ut Lacones efferebant, καββαλικὴν. qui &, inquit is, καββαλικώτερον ἑαυτὸν φασὶν εἶ τὸν ἐν ταύτῃ τεθραμμένον, ἢ ἰσχυρότερον. *in hoc studio enutritos, non validiores sese dicunt esse, sed prosternendi peritiores.* Atque ità revera Spartanus quidam autore Plutarcho in *apoph.* de antagonista suo, à quo in certamine superatus & prostratus fuerat, dixisse fertur; ἐ μὸ ἦν κρείσσων, πᾶν· ἀλλὰ καββαλικώτερος. *non est melior me aut fortior, sed dejiciendi sive prosternendi peritior.* Quò & respexisse Marcum istic, mihi probabile admodum videtur: quasi dixerit, Καββαλικώτερός σε ὄζι τις; vel, ἄλλος τις ὄζι; est *aliquis te luctæ peritior*, sive corporis robore viribúsq; validior? ar te benignior, aut modestior, &c. nè existat. hoc enim in re positum est: illud non item. vel, hoc si minùs extiterit, nihil est quòd ea in re, aut ille superiorem te esse sese glorietur, aut ipse ab ullo superari te dedecus ullum existimes. Quod Agesilaus aliquandò Persarum regem magnum prædicanti, Τί δ' ἐμοῦ γε μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Plut. de se laudand. quòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρείᾳ μὲν γὰρ, ἔφην, καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δίκαιοσύνῃ δὲ καὶ ἑτέρων ἕνεκα πυνθανομένῳ ἀληθείᾳ ἢ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ μεγαλοφροσύνῃ, καὶ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐχημοσύνῃ, ξυμφαίη τις ἂν τοῦ ἀνεπιτυχοῦς τὰ τοιαῦτα τυμφέρειν, εἰκότως· τῶν ἄλλων διαφέρειν. περὶ τούτων δ' ὁ μίμησός ὄζιν ἀγών. Nihil, opinor, ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύναντοι, ἐγώ σε πλουσιώτερός εἰμι· ἐγώ σε ἄφρ κρείσσων· ἐγώ σε λογιώτερος· ἐγώ σε ἄφρ κρείσσων. ὠφελιμώτερα ἢ μᾶλλον συμφορητά· ἐγώ σε πλουσιώτερος· ἢ ἐμὰ ἄφρ κῆσις τῆς σῆς κρείσσων. ἐγώ σε λογιώτερος· ἢ ἐμὰ ἄφρ λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δ' γὰρ τί κῆσις ἐσ, ἢ τί λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat nescio quis ad periochæ hujus caput verba hæc. ἐκλῦσαι ἐχρὴ τῦτο, ἀλλὰ τῦ ἀνωτέρω τῦ περὶ τῦ Πλατωνικῶν συμφέρειν. quod in contextum postea cùm irrepsisset, nos denuo furcillavimus: eò magis, quia etiam frivolum, falsum est, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερος ὄζι τοῖς συμβαίνουσιν] Transfatum à re militari, in qua de eis usurpatur, qui, quicquid obvenerit, ordinem non turbant, quicquid fuerit injunctum, citra tergiversationem aut querimoniam exequuntur. Xenophon. *Cyri instit. lib.* 1. Εὐτακτότερες ἢ εὐπειθέστερες ποιῶ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ κυνὸς ἢ ἀγαθὸς, μεμαθηκὼς· τίς τ' ὄζι, ἢ πόθεν ἐλήλυθε, ἢ ὑπὸ τίνος γέγονε, σεῖς μόνῳ τύτῳ ὄζι, πῶς πλὴν ὠθῆ χώρει ἐκπυρόσαι εὐτάκτως ἢ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Ὅσα ἔρχον] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς ἢ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr.* § 74. ὠφέλεια, σεβασξὸς καὶ φύσιν. Et *l.* 11. § 4. πεπλησμένῳ τῶν κοινωνικῶς ἐκῶν ὠφέλειαι;

§ 54. Πυλαχῦ ἢ Δίωνος] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medeâ*, 2. 1.

Nusquam potest non esse virtuti locus.

Ἐπί σοί ὄζι.] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ & *l.* 10. § 32.

Τῇ παρύσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. ἢ τῇ παρύσῃ φαντασίᾳ.

Θεοσεβῶς εὐαρεσεῖν] Vide *ad l.* 6. § 2, 32. & *l.* 10. § 21. Epictet. *dissert. lib.* 3. *c.* 26. ὅτ' ἐφίσησι ἢ ἐννοῆ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ συσκευασθῇ ἑαυτὸν, διαλδίσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις συσκευασθῆναι; ἵν' ἦ ἀφ' ἑαυτῦ ἀδίαφ ἢ αὐτὸς ἀδιαφ-

κὴ ὁ ἀν ἀνῆρ μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placent homini, quicquid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτιχνῶν] compositio duriuscula, sed gemina illi Epicteti *differt. l.* 2. *c.* 20. ὁ περιφιλοτιχνῶν &c. Sunt autem compositiones istiusmodi apud Stoicos nimiò quàm familiares. Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 5. *ad l.* 4. § 1.

§ 55. Τὸ ἐξῆς τῇ προαιρέσει] Vide *l.* 5. § 16. & *infrà* § 53. ità *l.* 12. § 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. Clem. Alex. *strom. l.* 1. Φύσει δ' αὖ κοινωνικὸς κὴ δικαίως ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς ποίσεις] Vide *ad l.* 3. § 6.

Ἡ προαίρεσις ἐλεύθερον πέφυκεν] Vide *ad l.* 2. § 2. Ψυχῆς τάξις ἡγεμονικωτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in ista principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ' ἐξοχὴν sic dictum. Ἄτοπον δὲ τὸ κρεῖττον κὴ βελτίονα τὸν ἐν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ χείρονος. Aristot. *ethic. magn. l.* 2. *c.* 6. Et *Eudem. l.* 5. *c.* 12. Ἄτοπον ἂν εἴη, εἰ τὸ κρεῖττον ταύτης ὂν, κυριώτερον αὐτῆς ἔσται. Idemque *polit. l.* 1. *c.* 4. Τὸ ζῷον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς κὴ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ὄντι φύσει, τὸ δ' ἀρχόμενον. δεῖ δ' σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μάλλον τὸ φύσει, κὴ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις. —— ἔστι δ' ἓν μὲν τὸν ἐν ζῴῳ θεωρῆσαι κὴ δεσποτικῷ ἀρχῇ κὴ πολιτικῷ. τὸ μὲν γὰρ ψυχὴ τῷ σώματος ἄρχει, δεσποτικῇ ἀρχῇ· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικῇ κὴ βασιλικῇ. Salust. *bell. Catilin. Nostra omnis vis in animo & corpore sita est. animi imperio, corporis servitio magis utimur.* Tertull. *de bapt. c.* 4 *Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Aug. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro servit: anima superior est; caro subjecta est.* Rectè itaque Hesych. in *ascetic. c.* 1. § 33. Μὴ ἀγνοήσωμεν τὴν κυρίαν κὴ ἀφθαρτον κὴ φθαρτὴν πλὴν κὴ δούλην. Vide *infr. l.* 10. § 38.

Τὰ μὲν λοιπὰ πρὸς λογικῶν ἕνεκεν] Vide *l.* 5. § 16. & Epictet. *differt. l.* 2. *c.* 8

Χρηστικὴ πᾶσιν ἐννοίαις] Probat hinc mentis principarum Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 10. § 39. Clemens *strom. l.* 1. Ἐν μὲν γὰρ ἄλλοις, κὴ τοῖς μαχίμοις ζῴοις, δι' ἀμυχὴν τε κὴ ἀψυχον, ψυχὴ τὸ κάτωθεν ὄζει κὴ νεκρός· ἐν δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὧν ὑπερφρονοῦμεν τῇ ἀρετῇ, λογισμὸς ὄζει τὸ παντελές.

Τὸ ἀναγκαῖον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Εὐδία φαίνεται] Vide *ad l.* 10. § 11, 12.

Ἔχει τὰ ἑαυτῆς] ἀπλῶς, forsan. quod est significantius, & Marco familiare, Vide *ad lib.* 4. § 49.

§ 56. Ὡς ἀποθνησκόντα κὴ μάχεσθαι τῶν βελτιόνων] Periochæ istius Senecâ meliorem interpretem fruſtrà quæsiveris. Sic ille *epist.* 12. *Sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam. Paenvius qui Syriam usu suam fecit, cùm vino & illis funereis epulis sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur, βεβίωκα, βεβίωκα. nullo non die extulit. hoc quod ille ex mala conscientiâ faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, lœti hilaréque dicamus, Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi. crastinum si adjecerit Deus, lœti recipiamus. ille beatissimus est & securus sui possessor, qui crastinum sine solicitudine expectat. quisquis dixit, Vixi, quotidie ad lucrum surgit.* Quod Flacc. *l.* 1. *epist.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quæ non sperabitur hora.

Idem Senec. *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum sit. nihil differamus: quotidie cum vita pariâ faciamus.* Martial. *l.* 4. *ep.* 54.

Si sapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremumque tibi semper adesse putes.

Eumolpus apud Petronium: *Ego sic semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram consumerem.* Vide *ad l.* 3. § 8.

Ἐκ τοῦ περιόντος] idem quod *lib.* 6. § 41. ἐκ περιουσίας. *ex abundanti.*

§ 57. Μόνον φιλῶν] hoc est, quod Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 1. ἀρεσκῶν τῷ Διοδώρῳ. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 12. Vide & Democritum *supra ad* § 27.

Τί γὰρ ἀρεσκότερον] Vide *ad l.* 4. § 18. & *l.* 10. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἀμεινον; ἄλλο ἐν τὸ ἀμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l.* 4. *c.* 7. κρεῖττον ὁ ἐ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè ista cum sequentibus commisit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν] Ità solatur se Merope in Euripidis *Cresphonte*: (Plut. exhibet in *Consol. ad Apollon.*)

Τεθνᾶσι πᾶς δὲ κἀμοὶ μόνῃ βαρύς,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστέρημαι· ἄλλαι μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξώλεσαν, ὡς ἐγώ, βίον.

Orbata natis mortuis, spolior viro,
Non sola ego hominum: mille sunt aliæ, quibus
Toleranda fuit hæc vita, quæ nunc est mihi. Grot.

Juvenal. *Sat.* 13.

——*nec rara videmus*
Quæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaque ut Menander:

Παρηγόρει τὰ κακὰ δ' ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siquidem ut Senec. *Troad.* 4.

Ferre quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Quem & vide ulteriùs id argumenti *ib.* protelantem. Vide & *ad l.* 11. § 12. de Tragœdiarum usu. Facit huc Democriti techna illa, quâ Dario uxoris obitum impotentiùs simul ac obstinatiùs lugenti illusit. Spem faciebat regi posse se illam vitæ restituere, si res ad id perficiendũ necessariæ suppeditarentur.

rego

ge nihil non libentiſſimè ſuppeditaturum ſe pollicente; reliqua quidem omnia ſibi ſuppetere aiebat, unicum tantùm deeſſe, id quidnam eſſet percontanti, reſpondit, Ἐι τεσσάρων ἀνυμνήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειεν, εὐθὺς αὐτῷ ἀναστήσεσθαι. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantùm nomina inſcriberet hominum, qui ſine luctu vitam exegiſſent, fore ſtatim ut reviviſceret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epiſt.* 38. ἀνυμνήτων autem nomine intelligo potiùs, *qui neminem luxiſſent*, quàm cum Gallo interprete, *quos nemo luxiſſet.* Subjungit enim Julianus Democritum, cùm rex μηδένα ἄνδρα, *virum ne unum* quidem iſtiuſmodi reperiſſe poſſe ſe profiteretur, more ſuo ridentem ſubjeciſſe, Ἐπι, ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναίδην, ὃς μήθ' ἑαυτῷ τοσούτῳ συμπαλαιὸς, ὃ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμωμον οἰκοῦντα βίοτον ἴσχειν εὑρεῖν; *Et te, omnium ineptiſſime, non pudet lugere, quaſi ſolus malis iſtiuſmodi conflictareris, cùm ne unum quidem ex omnibus qui unquam fuerint, reperire poſſis, cui ejuſmodi nihil quicquam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, quem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari technâ illuſiſſe refert, τῷ παιδὶ τὸ ἀΐδιον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ τρεῖς τινας ἀνθρώπους ὁμολογήσειε μηδένα πώποτε τετυχηκότας. quod ille cùm præſtare nequiret, ſubjeciſſe Cynicum, Ἐιτ', ὦ γαλεῶτ, μόνῳ σοὶ ἀόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ἐρᾶν πίνδυος ἄμοιρον; Ità Juliano qui ἀπίνδυτος dicitur, idem Luciano πίνδυος ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, quod Plut. *de Apollon.* ſic refert. Ἐι σωτηρίαν εὔχοιντο τοῖς τὸ κοινὸν τῶν ἀνυχίας, ὥσπερ διελκίδος τὸ ἴσον ἔχειν, ἀρμύρας ἐν τοῦ πλοίου τὰς αὐτοῦ λαβόντας ἐπιλαθοῦ. Herodot. *l.* 7. his verbis expreſſit: Ἐι πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ εἰς μέσον συνενείκαντες, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι· ἐπισταίης ἂν εἰς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀπορριψέοντες ὁκόσα, τὰ ἐνενείκαντο,

Περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλῳ γίνεσθαι] Utile admodum documentum, ut non tam animo obturbemur de eis quæ nobis ſecius obtigerint, quàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, quomodo eventus illos adverſos probè utendo, in rem noſtram convertamus. Facit huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda.* Sed & Maximi Tyrii *diſſert.* 35. Ὅτι δεῖ καὶ ἀπὸ τῶν δεινοτάτων ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτὸς ἔστιν ὠφελεῖσθαι.

Τλαθι σὺ ἴσως] σοι, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *infrà* § 68. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἐξεστί τινι πωτὲ τῷ ἀποδύτῃ χρῆσθαι κατὰ φύσιν καὶ ὑδρὸς σε κωλύσει δύσασθαι. ὑγιαίνειν ἔν μοι λέγε, Πῶς γίνηται; πῶς ἀποδῇ; ὅπως δὲ ἐν γένηται, σὺ αὐτὸ θέσεως καλῶς, καὶ ἴσως σοι τὸ ἀποδύειν εὐπρόσφορον.

Μόνον σκέψαι, ἢ φίλε σεαυτοῦ καλὸς εἶ] Ni vitioſa ſit Scriptura; σεαυτοῦ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô ſenſu quô Jaſon Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Qui ſibi nequam, cui bonus?* quô Pſaltes *Pſal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collaudabunt te homines.* aut quô Euripides verſu illo celebratiſſimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex.* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

Sed quô Apoſtolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conſpectu Dei.* i. e. ſis temetipſo Deóque teſte contentus. μὴ πίμπλα, μηδ' ἀλάζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. quô Socrates in *Platonis ſympoſ.* tibicinam jubet, αὐλεῖν ἑαυτῇ, *ſibi canere.* Unde Iſmenias, eundémque imitatus Julian. in *miſopog.* Ταῖς μέσαις ᾄδε, ἢ ἑαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qui populo minùs placentem juſſit, ſibi canere & Muſis.* Cicer. Bruto. quô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλοσόφησον. qui & *ibid.* de Euphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ὀλίγοι ἐπιφέρονται λανθάνειν φιλοσοφοῦντες, ἢ ὃν μοὶ, φησὶ, τοῦτο ἀφέλιμον. σκέπτου μὴ ἔστιν, ὅτι καλῶς ἔποιεν, ὅτι δὲ μὴ πᾶσι διαπρὸς ἔποιεν, ἀλλὰ δὶ ἑαυτὸν. ἤδιον ἑαυτῷ καλῶς, κατεσκευασμένον ἔχειν τὸ βλέμμα, τὸν θεὸν πάντα ἐμοὶ ἢ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *ep.* 60. Τὰς μὲν παλαιὰς ἔα χαίρειν, ἢ εἶ καλοὶς αὖθις ἐσσὶ δοκιμάζοντας· αὐτὸς δ' σεαυτῷ χρῶ συμβούλῳ καὶ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl. *Stude, ut tibi ipſi in omnibus actionibus honeſtatem conſecutus videaris.* quem & Caſaub. ſequitur. Cæterùm, ut quod revera ſubeſſe ſentiam, liberè eloquar; hæc omnia præter Marci mentem prorſus exiſtere autumo; locúmque, qui trajectione laborat, ità operâ leviculâ reſtituendum. μόνον σκέψαι σαυτῷ. ἢ φίλε καλὸς εἶ ἐπὶ πολὺς ἃ σκέψεις. formula familiaris in eis, quibus cautio præcipitur monitis. σκέψαι σεαυτῷ· & σκέψαι ἑαυτοῖς· Siracid, *c.* 29. *v.* 23. Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro quo & Paulus, ἔπεχε σεαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ' ἕ ἡ σκέψις] leg. forſan, καὶ μίμνησο ἐπ' ἀμφοτέρων. ὅτι καὶ διάφορον, ἐφ' ἕ ἡ σκέψις. in utriſq; autem illis, hoc eſt, tum in illis ſibi dimittendis, qui ſecius ſe gerunt, tum in rerum iſtarum, quæ contingunt, uſu, medium quiddam eſſe, nec bonum ſc. nec malum, illud circa quod actio tua verſatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes quæ repræſentant, quomodo ex lectione, quam admittunt, elici poſſint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Ἀλ-

ὕλαι ἀδιάφοροι. ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν ἐπ' ἀδιάφορον.

§ 59. Εὐθὺ βλέπε] Vide *ad lib.* 6. § 3.

Εὐθὺ ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ] In mente scil. Plut. *de adulat.* Σπέρμα τοῦ φρονεῖν ἡ διάθεσις· ἀρχὴ δὲ πηγὴ τοῦ βίου τὸ ἦθος. Idémque *de tranquil.* Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς ὄντα ἡμῖν ἐπιζητοῦμεν, ἵνα μὴ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς χρωμένοις συμφέρηται. Solomon *Prov. c.* 4. *v.* 23. *Præ omni custodia custodi cor tuum: indè enim prodit vita.* Vide *infrà* § 61. & *l.* 8. § 45. Epict. *enchir. c.* 46. Ἰδιώτου γάρις μὴ χαρακτῆρ. ἰδιώτου ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου γάρις μὴ χαρακτῆρ. πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ' ἑαυτοῦ προσδοκᾷ. Senec. *ep.* 74. *Omnium bonorum vis & origo in ipsa est virtute. quid refert, an aqua decurrens intercipiatur atq; abeat, si fontes ex quo fluxerat, salvus est?*

Ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αὐτὴ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qui quò altiùs fodias, crebriùs haurias, eò magis ebulliunt & scaturiunt uberiùs. Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 7. Τῶν φρεάτων ὅσα πίφυκε βρύειν, ἀπαύξημα οἱ τὸ ἀρχαῖον ἀναπηδᾶν μίτεσιν. quod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πονεῖται] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l.* 1. Ἐν ὕδατι μὴ ἀπόδυσιν. &, λέγοντα μὴ κινεῖν πλοῦν χειμῶνος μανικὸν γάρ. Plutarchi nom. autor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς ἀρχὸν τε τὸ βάδισμα, καὶ τὸ βλῖμμα πρακτικός· quod βλῖμμα πονηρὸς, cum nostro, Epicterus dixit *l.* 2. *c.* 8. ὀφθαλμὸν πονηρὸν, in *Marco* Sophistâ Philostratus. Basil. Cæsar. *epist.* 1. Τὸ βάδισμα μηδὲ ῥωθῆν, ὡς ἔκλυσιν τῆς ψυχῆς καταγορεῖν· μηδ' αὖ σφοδρεῖν καὶ στασιάζειν, ὡς ἐμπάθειας αὐτῆς τὰς ὁρμὰς ὑποφαίνειν. Galenus in *hortator. c.* 2. Fortunæ assectas depingit, θείσῃ τῇ δεξιᾷ σωθέντας. at de Mercurii sectatoribus, φασὶν ὑπὸ, κόσμιοι inquit: ἢ θέσθαι, ἢ βοῶσιν, ἢ ἀλλήλοις μάχονται. Anacharsidem describens Maxim. Tyr. *dissert.* 15. Ἀνὴρ σοφὸς σοφίαν ἢ πλουτοῦντα, ἢ λαλόν. ἀλλ' ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλαιον, βίος ἀκριβὴς, καὶ γνώμη ὑγιὴς, καὶ λόγος βεβαίως, εὐσοχος, ἀοικῶς ἢ πλατυστῇ μεθοδεύων ἀπεφαίνετο θέσιν, ἀλλ' ὁπλίτης βάδην ἰόντι, καὶ κινουμένῳ ἀσφαλῶς, Alexis apud Athen. *l.* 1.

Ἐν γὰρ νομίζω τοῦτο μὴ ἀνελεύθερον
Εἶναι. τὸ βαδίζειν ἐρρύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἔξὸν καλῶς.——

Quod Plaut. *Pœnul.* 3. 1.

Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire: servile esse duco festinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Ἀνδρὸς γυναῖα σημεῖον ἡδὴν ἢ δεῖ φαίνεσθαι ἐν τῷ σχήματι μαλακίας· ἀλλ' ἡδὺ ἐν ἑτέρῳ μέρει τοῦ σώματος· μὴ τοίνυν μηδὲ ἐν κινήσεσιν, μηδὲ ἐν χρήσεσιν εὑρεθεῖη ποτὲ ἡ ἀκμὴ μοσυκὴ τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap.* 19. *v.* 26, 27.

Ἐπὶ τῷ σχήματι] Ὥστε συμπαραλαμβάνειν τινὰ τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ut Galen. *hortat. c.* 2. Achil. Tat. *l.* 6. Ὁ νοῦς ἡμῶν δεῖται λελέχθαι καλῶς ἀόρατος ὤν. παράπαν. φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τῷ σχήματι. Phraates apud Philostrat. in *vit. Apollon. l.* 2. *c.* 12. Πολλὰ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἐρμηνεῦσι· πολλὰ δὲ ἐν ὀργῇ καὶ παρηίαις κεῖται, γνωναί δίκην τε καὶ διωρίσαι· ἀφ' ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἴδωλα, τοὺς τῶν ἀνθρώπων διαδιώνται. Cicer. *in Pison.* Vultus sermo quidem tacitus mentis est. & *de Orator. l.* 2. *sensus animi plerumque indicant vultus.* Tertull. *de resurr. c.* 15. *Volutet aliquid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium speculum est.* Vide *supra* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Zeno adolescentis modesti imaginem sic delineat: Ἔστω καθαρὸν τὸ σχῆμα· ὀφρὺς μὴ κατεσταλμένη· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπταμένον, μηδὲ ἀνακεκλασμένον· μὴ ὑπηφ ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνειμένα τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ὀπτάνεσι ὅμοια * ὀρθόντα. [*ὀρθοῦντα Arcer.] σχεδὸν τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ παροχὴ τοῦ ὀρθῶς ὑμνεῖσθαι· καὶ χρωματισμοὶ καὶ κινήσεις μηδὲν ἐναλλάσσουσαι τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίσι. αἰδὼς μὲν ἀπορθεῖται, καὶ ἀφρονία. Ità Isidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 287. Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τῷ σχήματι τῆς ἀγνείας τὰ σύμβολα φέρουσα, τοὺς τοῦ ἀκολάστου ὀφθαλμοὺς καλέζει σωφροσύνης· οὕτω καὶ σώφρων ψυχὴ δεῖ τοῦ αἰδήμονα φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ σωθήματα, τοὺς τοῦ διαφθείρειν αὐτῆς τὸν ὄφιν βιαιομένους ἀκαιρίας ἐλπίδας. Et *ep.* 288. Ὅμμα γὰρ ἀναιδὲς καὶ αὐχμὼ μετέωρον, καὶ ὀφρύων σωμαχὴς πίνους, καὶ βάδισμα στασιάζον, &c. τεκμήριον ψυχῆς ἔνι αἰσχύνης, τοῦ ἀφανοῦς τοῦ οἰκείων παθῶν χαρακτῆρας ἐκτυπώσεις τῷ σώματι. Vide *l.* 11. § 15. De Bruto Fabius *institut. l.* 10. *c.* 1. *Sciat eum sentire quæ dicit.*

Σὺ τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ] Huic opponitur τὸ παραμιμαίζειν αὐτὸν πρὸς τὸ σκοδρωπόν, ut Basil. Cæs. *orat.* 1. *de jejun.* quod in Pharisæis notat D. Christus Matth. *c.* 6. *v.* 16. verbis illis: Ὅταν νηστεύσητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Est autem elegans παρήχησις in vocibus illis, ἀφανίζουσιν, ὅπως φανῶσι· unà cum latente itidem oxymoro; quale illud quod apud Lucam observavit Casaub. *Act. c.* 5. *v.* 41. Ὅτι καταξιωθέντες ἀτιμασθῆναι. sunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀτιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, sensu planè contraria. non accedo tamen Basilio, quòd τὸ ἀφανίζεσθαι sic explicet, ἀφανίζε-

ἀφαιρεῖσθαι) τὸ φρόνημα, ὅταν ἡ ἔνδον διάθεσις ὁπλίσῃ τὴν γνώμην τοῦ ἔξωθεν ὑποκειμένου, ἅπερ καὶ παρασκευάσασι τῷ Φιλίππῳ καλυπτόμενα vid. *sup. ad* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιότερα] *Artem vivendi luctatoriæ* magis quàm *saltatoriæ* similem esse dicit, primò, quia hoc est in utraq; illa principale, cavere nè dejiciaris, sed consistas jugiter: cùm in saltando, non tam de consistendo, quàm de gesticulando laboretur. Apost. ad *Ephes. c.* 6. *v.* 11. σεῖς τὸ διαβάζ ὑμᾶς σῆναι ὑπ ὄζιν ἡμῶν ἡ πάλη, &c. Et mox: *v.* 12. Ἵνα διωνδῆτε ἀντῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι σῆναι. Vide *supr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agonist. l.* 1. *c.* 11. deinde etiam, quia in saltando staticulos & gesticulationes omnes præmeditatas apud se saltator habet, suóque in illis exprimendis exhibendísque artificio simul & arbitrio utitur. cùm in lucta ad adversarii technas conatúsque attendere atq; accommodare se is qui luctatur, necesse habeat. quâ ratione & τῇ κοσμικῇ ἡ βιωτικὴ conferetur. Vide *infr. ad* § 38. aliâ autem ratione *saltatoriæ* dissimilem fecit artem vivendi, *lib.* 11. § 1. & *l.* 12. § 9. ibi vide sis.

Οὐ συγγνωσμένα] quæ ideo graviora videri solent, quia minùs prævisa sunt. siquidem *præmoniti præmuniti*; quòd vulgò dicitur. Bern. in *concion. solemn.* 33. & *de divers. argum.* 37. &, *prævisa jacula minùs feriunt.* Gregor. Rom. *in Evang. hom.* 35. Et contrà, Ταράττει τὸ παρὰ γνώμην γεγονὸς, καὶ πολλὴν παρέχει δύναμιν. Demosth. *Olynth.* 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Διπλοῦν τὸ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλείονα παρὰ λόγον ξυμβαῖνον. Itaque Senec. *ad Marc. c.* 9. *Necesse est magis corruamus, qui quasi ex inopinato ferimur. quæ multò antè prævisa sunt, languidiùs incurrunt. hic nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos posse prævidimus. aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Et *de tranq. cap.* 11. *Si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit.* Et *ad Helv. c.* 5. *Illis gravis est fortuna, quibus est repentina. facilè eam sustinere potest, qui semper expectat. nam & hostium adventus eos prosternit, quos inopinatò occupavit: at qui futuro se bello ante bellum paraverunt, compositi & adaptati, primum, qui tumultuosissimus est, ictum facilè excipiunt.* Gregor. idem *in Job. l.* 13. *c.* 8. *Improvidi dum mala quæ ventura sunt, prævidere nesciunt, tantò eis graviora fiunt, quantò ab eis inopinata tolerantur. firmis autem mentibus repentè adversa non veniunt, qui priusquam veniant, prævidentur.* Vide *ad* § 68. & *l.* 4. § 46.

§ 62. Ἀκουσίως πταίουσι] *Etiam leges veniam concedunt, ex involuntate & necessitate delinquenti,* ut Tertullian. *apolog. c.* 45. Συγγνωμον γὰρ ὅτι τὸ ἀκούσιον. Cleon. apud Thucydid. *l.* 3. Et Athenienses in purgatione sui apud eundem *l.* 4. Πᾶν δ' εἰκὸς τῷ πολέμῳ καὶ ἐνὸς τινὶ κατειργομένῳ σύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ παρὰ τὸ δίκαιον. καὶ γὰρ ἂν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων κατασχὼν δίκην τοῦ βωμοῦ, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκη κακοῖς ὄνομα δῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς τῶν ξυμφορῶν τι πλημμέσαι. Demosth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ πρόνοια κατ' αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς πρόνοιας τούτῳ. Maxim. Tyr. *dissert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Aristoteles ipse *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 1. ἐν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται· ἐν ᾧ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔλεος. & *lib.* 5. *c.* 8. Ἀδικεῖ μὲν οὖν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκών τις πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ. ἀδίκημα γὰρ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημά τότε ὄζιν· ὥστε ἀδίκου τινὸς ὄντος, ἀδίκημά ἐστιν, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον ᾖσιν. eadem habet & *ethic. Eudem. l.* 4. *c.* 6. Verùm cùm in istis ἀκουσίοις vel ignorantia semper vel vis aliqua intercedat: ignorantiam quam facti vocant, intelligit Aristoteles: juris sive officii, vel veritatis saltem dogmatúmque in quibus illud fundatur, Marcus noster. parísque modo ille vim eam intelligit, quæ à principio externo infertur, ὥσπερ εἰ ἕτερός τις λαβὼν τὴν χεῖρα τὴν δεῖνα τύπτοι ἕτερον. iste eam, quæ ab interno proficiscitur ac profluit. Vide *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. & *l.* 11. § 18. Clemens autem *strom. l.* 1. ὅτε μὲ ἔπαινοι, ὅτε οἱ ψόγοις οὐδ' αἱ πλαὶ, οὐδ' αἱ κολάσεις, δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὸ ἑκούσιον τῆς ὁρμῆς καὶ φορμῆς, ἀλλ' ἀκούσης τῆς καλῆς ὕσης. ἐπεὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων περαίτερος καὶ ὁρμὴ κατάρχει· δικαρτικὴ δὲ καὶ ὑπόληψις οὐδ' ὅτε κρατεῖ, ἧς ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας ὕσης ὁλοχερῶς ἀποζῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυράττειν ἀκούσιον· ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτόν τις καὶ δι' ἀπροσεξίαν πυρέττῃ, αἰτιᾶται τὸν ὡς δὲ καὶ τῆς καλῆς ἀκούσης ὕσης. ὃ γὰρ αἱρεῖται τις κακόν, τῇ δὲ ἀεὶ αὐτῷ ἡδονῇ συναπαγόμενον, ἀγαθὸν ὑπολαβὼν λαμπτὴν ἡγεῖται, οὐ ὄντως ἐχόντων, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς φαύλης καὶ ὑπερτερεῖν, καὶ περὶ τούτων τὸ μὴ συγκαταθέσθαι ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις, ἀπόκειται ἐφ' ἡμῖν. Ità & peccatum aliquo modo neutiquam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: quia nimirum non est ἁπλῶς ἀκούσιον, sed κατὰ τι tantùm, quatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐκ τῆς περισπάσεως ἐξηπατημένον, ut Marcus loquitur *l.* 12. § 3.

Οὔτε ἐμμαρτυρήσεις λέγων] *neq; testimonio egebis, opus habebis*, interpres uterque. malim, *neq; testimonium*, id est, approbationem *ab illis petes.* ratio annexa, ab eorum dispositione interiore, huc trahit.

Ea-

Ἐι βλέπων] ſuſpenſa relinquitur, prout exhibetur, oratio, cùm deſit verbum ad quod conditionalis ſe recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων. nam ἀεὶ βλέπων, minùs placet. quod tamen lectione receptâ tolerabilius eſſet. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum tranſmutando. ſed prius illud arridet magis.

§ 63. Πᾶσα ψυχὴ] Platonis eſſe Epictetus monet, à quo etiam laudatur, *differt. l.* 1. *c.* 28. & *l.* 2. *c.* 22. Ex ejuſdem *Protagora* ſumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Quæ ibi Plato, *ad l.* 11. § 18. dabimus. Cæterùm in *Sophiſt.* ſtatuit πᾶσαν ἀκούσιον ἁμαρτίαν εἶναι. Aſtipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo vult falli.* Epictet. *differt. lib.* 4. *c.* 1. τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, πεφυσημένος; Aug. *de verb. Ap. ſerm.* 30. *Quis eſt, qui velit decipi? da mihi hominem religioſum; non vult fadere: da impium, ſacrilegum: fallere vult, falli non vult. nolunt fallere boni; falli autem nec boni volunt, nec mali.* Idémque *Enchir. c.* 17. *Uſque adeò rationalis natura refugit falſitatem, & quantùm poteſt devitat errorem, ut falli nolint etiam quicunque; amant fallere.* Verùm quæri poteſt, quomodo verum hoc ſit, nullam animam veri notitiâ ſponte deſtitui: cùm Petrus Apoſtol. de impiis ac flagitioſis quibuſdam dicat, λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Iſta illos veritas volentes fugit.* ſcilicet, quod Bernard. *de gradib. humil.* 2. *ut liberius peccent, libenter ignorant*, Et, quod Tertull. *apolog. c.* 1. *Non libet rectiùs ſuſpicari; non libet propiùs experiri. malunt neſcire, quia jam oderunt. nolunt ſcire pro certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt. ideo & credunt quæ non probantur; & nolunt inquiri, nè prebentur non eſſe, quæ malunt credidiſſe.* Verùm quod in ſchola dicitur, *neminem bonum quòd bonum odiſſe*, ità *verum quia verum nemo averſatur*; etiamſi aliâ ratione, quatenus nimirum ſibi minùs illud expedire arbitratur, aut affectibus ipſius adverſari videtur, haud lubenter eidem aſſentiatur. Vide Thom. *ſum. part.* 1a. 2æ. *q.* 29. *art.* 5. Cæterùm in Platonis ſententiam deſcendere videtur Clemens Alex. loco ſuperiùs ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἑκουσίως τῆς ἀληθείας, κακὸν ὄντι· τὸ δὲ ἀληθεύειν καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀγαθόν· τὸ δὲ ἀγαθὸν ἀκούσιον μὲν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐργάζεται· ἑκούσιον δὲ ὅμως, ἢ κλοπίμους, ἢ μοιχοὺς, ἢ ἀνδροφόντας, ἢ βιοθέντας καὶ μὴ πεισθέντας. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς ἑκὼν ἂν ἥμαρτε παρανοίᾳ τῇ κλεπτείᾳ· ὁ δὲ μὴ πεισθεὶς ἐκ λογισμοῦ ὅτι ἀδικεῖ μὲν ὁ χρήσιμος, ὠφελεῖ δὲ ὁ ἐξαιρούμενος καὶ δεῖται βιάζεται τε πολλάκις ἐθελήσαντα καὶ ἀλγυνθέντα, φιλονεικίᾳ τε αὖ καὶ θυμῷ, μὴ τὸ δοξάσαι καὶ ἐπὶ πᾶσι γενέσθαι τοῦτο, ἢ ὑπὸ ἡδονῆς κηλεθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου δείσαντες. Sed rem ipſam quod attinet nihil à noſtris alienum habet.

Οὕτως οὖν κ. δικαιοσύνης] nemo, inquit, ſponte privatur, aut veritate, aut virtute. quod idem habet & *l.* 11. § 17. In hunc ſenſum conceptus eſt ſenarius ille, quem adducit, & ſimul etiam in hac parte refellit Ariſtoteles *ethic. l.* 3. *c.* 5.

Οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ.
Nolens beatus nemo, nec ſponte eſt malus.

nec aliter intellexiſſe philoſophum docent, quæ ſubjungit ſtatim: Ἔοικε τὸ μὲν ἑκὼν δεῖν, τὸ δ' ἄκων μακάριον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἄκων· ἡ δὲ μοχθηρία ἑκούσιον. Proinde accentum retrahere, quò τὸ πονηρὸς illud τῷ ὀπίσω ἡ αὐλίς ſignificationem obtineat, uti vir doctiſſimus in *excerptis* poſtulat, præter mentem prorſus autoris forſan, præter ſenſum proculdubio citantis exiſtit. ut nè adjiciam, non deeſſe, qui pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de ſignificatione ab accentu retracto immutata, cùm tranſlationem accentûs eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis uſurpari animadvertant, citra ullam ſignificatûs immutationem. Vide Euſtath. *ad Iliad. β.* & H. Steph. *de dialect. c.* 25. Nec alio ſenſu Hercules apud Epicharmum ab Euſtratio citatum per furorem à ſe geſta excuſans inducitur, his verbis,

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼν ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιῶ·
Οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἅτας ἔχων.
Hæc ego ex neceſſitate facio quæ facio omnia:
Quippe, ut credo, ſponte pravus nemo, aut calamitoſus eſt.

Vide *ſupr. ad* § 16. & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem ſententiam citra ambiguitatem omnem diſertiſſimè Plato ipſe in Timæo; ubi cùm ſtatuiſſet, primò τὰ περὶ ψυχὴν νοσήματα διὰ σώματος ἕξιν μνεῖς· deinde νόσον ψυχῆς, ἀνοίαν ἔφη· tum ἀνοίαι δύο γένη, μανίαν καὶ ἀμαθίαν· ſubjungit: ὁ νοσῶν καὶ ἄφρων ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. Et mox: Καὶ χαλὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρασία καὶ ὄνειδος, ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς διαδέδεται· κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς. διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τινὰ τοῦ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφὴν ὁ κακὸς γίγνεται κακὸς πᾶσι δὲ ταῦτα ἐχθρά, καὶ ἄκοντι προσγίγνεται. ità reſtituit H. Stephan. quod perperam κακὸν τε antè legebatur cui βεβαιωτὴν do ego Galenum in *diſſertatione*, quâ probare contendit, *animam ſequi temperaturam corporis c.* 6. lectionem eandem exhibentem. huic autem lectionis genuinæ aſſertæ gratiam mutuam rependent Platonis codices; ex quibus pro ἐχόντων, ἑκόντων apud Galenum reponendum. Verùm Ariſtoteli contra Stoicos & Platonem ipſum ſuffragatur, Platonicus licèt ipſe, Maximus Tyr. *diſſert.* 41. νόσος ψυχῆς μοχθηρία. νόσος σώματος δυσκολία. ἑκούσιον ἡ μοχθηρία· ἀκούσιον ἡ δυσκολία.

§ 64. Οὐκ αἰσχρὸν] Vide *ad l.* 2. § 1, & 11. & *l.* 4. § 8. Heſiodi *oper. l.* 2. *v.* 309. à Socrate laudatus apud Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔρχου

Ἔργον; ἀλλ' ἐν ὄνειδος —— Marcus autem istic de labore an de dolore agat, (πόνος siquidem vocabulum utrumque designat) ambiguum faciunt ea quæ sequuntur : & forsan utrumq; voluit.

Οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον] Vide *suprà* § 33.

Καὶ μὴ προσδοξάζῃς] *opinionem nè adjeceris.* nihil amplius ex opinione tua adjeceris, quàm quod sensus ipse renunciaverit. προσδοξάζειν enim Marcus dixit, quod προσεπιδοξάζειν Epictetus, referente Gellio *l.* 19. *c.* 1. Vide *ad l.* 8. § 49. ubi Marcus ipse explicat, quid istic velit.

Πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει συλλεαινόμενα] *occulto modo*, sive *clam & citra sensum nostrum, molesta sunt.* ità interpres uterque. at quomodo nec sentientibus molesta esse possunt? itaque interpunctione mutatâ, & post λανθάνῃ adhibitâ, verto, *multa quæ tædio nos afficiunt, non animadvertimus ejusdem esse cum dolore naturæ.* Sensum hunc confirmant verba illa novissima. Ὅταν ἓν τούτων πρὸ δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως. quòd antè forsan non adverteris.

Ὅτι πόνῳ ἐνδίδως] hoc vult. molestiam nobis facessere multa, quæ laboris in se vim atque naturam habeant, etiamsi in eis minimè laborare videamur. hujus generis esse gravedinem, æstum, malaciam, nauseam, & similia. itaque in istis etiam cùm animi tenorem remittimus, à labore nos superari. Ejusmodi quiddam est, quod habet Tertull. *de patient. c.* 5. *impatientia sola matrix est ad omne delictum. atque ut compendio dictum sit; omne peccatum impatientiæ ascribendum. malum est impatientia boni. nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis.* Ità etiam quietem ipsam, non minùs quàm laborem, sæpenumero molestam esse, & quietis quoque impatientiâ laborare contingit. Plutarch. *de tranquil. ad l.* 4. § 24. laudatus : Ἕνιος δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Ennius *Iphigen. apud* Gellium *l.* 19. *c.* 11.

Otio qui nescit uti, plus habet negotii,
Quàm negotioso cùm quis fuerit in negotio.

Nec dissimile quod Aug. *in Psal.* 84. *Pugnat contra nos quotidie fames & sitis; pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat somni delectatio, pugnat oppressio. vigilare volumus? dormitamus. jejunare volumus? esurimus & sitimus. stare volumus? defatigamur. quærimus sedere? si & hoc diu facimus, deficimus. quicquid nobis providerimus ad refectionem, illic rursus inveniemus defectionem. Esuriens cibo te reficere volebas: hoc age semper; hoc agendo, in eo quod adhibueris ad refectionem, ibi invenies lassitudinem. multùm sedendo fatigatus eras; surgis, deambulando reficeris: persevera in eo quo reficeris; multùm deambulando lassaris: sedere iterum quæris. inveni mihi aliquid unde te reficias, ubi non, si perseveraveris, iterum deficias.* Et mox : *Si perseveraveris in eo quo te reficis, etiam morieris. Persevera in multùm manducando: ipsa res te interficiet. persevera in multùm jejunando; indè moriris. sede semper, ut nolis surgere, morieris indè. ambula semper, ut nolis quiescere, moriaris indè. vigila semper, ut nolis dormire, moriris indè. dormi semper, ut nolis vigilare, morieris indè.*

§ 65. Ὅσον ὀὶ ἄνθρωποι] imò ὅσον ὀὶ ἀπάνθρωποι. q. d. *Nè sis tu immiti animo etiam adversus immites ipsos* : nè id ipsum in te admittas, quod in illis damnare videri vis. Vide *ad l.* 6. § 6, 26. & *suprà* § 15. Affine monitum Senecæ illud *epist.* 103. *Tu ità cogita, quod ex homine periculum sit, ut cogites quid sit hominis officium. alterum intuere, nè lædaris; alterum, nè lædas.* Sed videndus omnino Epictetus, *dissertat. l.* 4. *c.* 5.

§ 66. Εἰ Σωκράτης ἐνδόξοτέρων ἀπέθανεν] Senec. *ep.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit.*

Ἐντρεχέστερον πῶς σοφιστὰς διελέγετο] Quod ex Platonis *dialogis* passim apparet. De eodem Aristides *orat.* Περὶ τῶν παραβεβλημένων. Ὡς ἡ τοῦ σοφιστὰς ἤλεγχε θρίων ὡς μάτην θρασυνομένους. Et Theodoret. *therap. l.* 2. κωμῳδῶν αὐτοὺς διατέλει. Iraque quod de Ulysse Homerus *Iliad. β'.*

Οὐ πω μὲν βασιλῆα κῆ ἔξοχον ἄνδρα ἰφθείσει.
Τὸν ῥ' ἀγαπεῖς ἐπίσσυτον ἐρητύσασκε παρῄας·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεῖρε,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν. —— [εσι,

id ad Socratis morem se cum istis gerendi Maximus Tyr. transtulit; *dissert.* 16. Ἀεί σοι ἐδοκεῖ, inquit, αὐτὸ τοῦτο, οἱ κῆ ὁ Σωκράτης τοὺς μὲν βασιλικοὺς κῆ ἐξόχους ἄνδρας ἀγαπεῖς λόγοις γεραίρων κῆ ἀποδεχόμενος, Τιμαῖόν τινα, ἢ Παρμενίδην, ἢ ἄλλον βασιλικὸν ξένον· ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοῶντά τ' ἐφέρει, τοῦτον ἐλαύνων τῷ λόγῳ, Θερσύμαχόν τινα, ἢ Κλεινίαν, ἢ ἄλλον λωποδύτην κῆ ἐπιβούλον; Ità enim supplevit Cosm. Paccius, quod codices Græci mutilum exhibent.

Καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν] ad verbum, *in glacie pernoctabat*: hoc est, cùm gelu constricta esset terra, in frigore extremo. Πάγος, ψύχος. Hesych. πάγος, *gelu, glacies*; ut πάχνη *pruina.* ejusdem originis vox utraque. Plut. *de prim. frigid.* πάντα ταῦτα παντάπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος παγῶδα. διὸ κῆ πάγοι καλοῦνται. Cæterùm aliud constantiæ tolerantiæque in hoc ferè genere Socraticæ specimen à Scriptoribus celebratur: quod in bello ad Potidæam gesto factum commemorat Laërt. *l.* 2. Μένει, inquit, νυκτὸς ὅλης ἑστὼς ἐπί τινος σχήματος αὐτὸν φασι. Autor est inter cæteros Plato *in Sympos.* qui non tantum νυκτὸς ὅλης, sed ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, κῆ πάλιν νύκτα, μέχρις οὗ ἐβούλετο κῆ ἥλιος ἀνέσχεν. Id ipsum autem Socratem non semel, sed sæpius egisse refert Favorinus : Πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστῶτα ἀπραγίστως τὸν αὐτὸν ἐθεάσατο. Gell. *l.* 2. *c.* 1. *Stare solitus dicitur, pertinaci*

tinaci ſtatu perdius atque pernox, à ſumme lucis ortu adſolem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iiſdem in veſtigiis, & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam ſeceſſu mentis atque animi facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam quod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm quod Marcus hìc attingit, de *excubiis in Pago* (*Martio* forſan) frequentiùs habitis Caſ. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον κολάζειν] *Salaminius* iſte Leo dicebatur (neque enim, quod interpretes ſenſiſſe videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletiſſimus, ad quem comprehendendum, quò morte afficeretur, nulla juſta de cauſſa, Socrati unà cum quatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes quos ſumma tunc Athenis reſidebat. Verùm is illorum juſſis obtemperare recuſabat. Meminêre Plato in *apolog.* & *epiſt.* 7. Æſchines *Axioch.* Laërt *l.* 2. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

Ἐν τοῖς ὁδοῖς ἐβρενδύετο] Alluſit ad Ariſtophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅτι βρενδύει ἐν τοῖσιν ὁδοῖς, κ̀ τὸ ὀφθαλμὸ παραβάλλ.

Faſtuoſus per vias vadit, oculos circumferens.

quò & Plato in *ſympoſ.* reſpexit, ubi Socratis inceſſum, fugientibus ſociis poſt pugnam Potidææ commiſſam, deſcribens, Ἐμοὶ γε, inquit, ἐδόκει, ὦ Ἀεισύφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο κ̀ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι, ὥσπερ κ̀ ἐνθάδε, βρενδυόμενος κ̀ τὸ ὀφθαλμὸ παραβάλλων, ῥᾳστα παρασκοπῶν κ̀ τοὺς φίλους κ̀ τοὺς πολεμίους. &c. quod ridet etiam exagitátque Maſſurius apud Athen. *l.* 5. Βρενδύεται, ὑφηγεμονεύει τις, μέγα φρονεῖ, ἐπαίρεται. Heſych. & Βρενδυόμενοι, ἐναβρυνόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Michaele*; Ὁ μὲν δὴ τοιοῦτος, ὡς μέγα τι καταρδῶν ἐβρενδύλο. τοῖς δ' ἄλλοις ἀνεπαίσιον ὠκείνετο.

Πεεὶ ἧ κ̀ μάλις' ἄν τις δικήσειε] leg. ἀπιχήσειε. quod & interpretes viderunt. neque enim hoc ab adverſariis objectum Socrati, etiamſi animi magni excelſíque ſpecimen dare quibuſdam videatur. Marcus tanquam verum admittere, ac non confictum potiùs, credi voluit. inceſſum ſcil. gravem & τὸ πεπῳδὸς illud, de quo noſter *ſupr.* § 60. faſtum neſcio quem interpretabantur illi,

Ἀρκεῖός πᾶ δίκαιός ἔῃ] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει ὦ ἐπε.. τῆδε μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τοῦτο δὲ τὸ πᾶν μέλει. Vide *ſuprà* § 20.

Μήτε πρὶ ἀπονεμομένων] & hoc idem de ſe *ibid.* Ὑμῶν δὴ πρέπει κ̀ τὸ θεῷ κρίναι περὶ ἐμοῦ, ὅπη μέλλει ἐμοί τε ἄριστα ἔσεσθαι κ̀ ὑμῖν. Et mox: Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθόν γεγονέναι. Et rurſus: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ὅτι τοῦτο, ὅπ ἤδη τεθνᾶναι κ̀ ἀπηλλάχθαι πρεσβύτερον, βέλτιον ἦν μοι. denique *Criton.* Ἐι τοῦτ τοῖς θεοῖς φίλον, τοῦτ κ̀ γενέσθω. quod laudat Epictet. *enchir. c.* ult. & *diſſert l.* 1. *c.* 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ ὅπως συνεχέσε τὸ συγκείμεν] deeſſe aliquid in quod tranſeat illud τὸ συνεχέσε, clarius eſt quàm ut monitu opus ſit. Xyl. videtur legiſſe, οὐχ ὅπως συνεκέσε τὸ εὔγκεμα, vel τὸ σύγκεσμα. quum vertit *non ità confudit omnia.* Ego ſuſpicor pronomen σε intercidiſſe, cùm ſyllaba σε continenter iteratum occurreret, ut ſcriptum fuerit, οὐχ ὅπως συνεχέσεσε τὸ συγκείμεν. *non ità te*, id eſt, mentem tuam *natura corporis tui compagini commiſcuit.* Ariſtophanes *Pluto*, 4. 3.

Ὄυτω πολυφόρῳ συγκυκέσθαι δαίμονι.

Mali tam fœto ſum commiſtus dæmoni.

Hoc ſi cui minùs arriſerit, alteram habeat conjecturam; cohæſiſſe cum priore periocham iſtam, & ſic fuiſſe conceptam; [ὃν] ἡ φύσις οὐχ ὅπως συνεχέσε quàm (mentem ſcil. νῦν, quò ſuperiora clauſerat) *natura*, &c. Cæterùm D. Salmaſii (qui nec priùs illud improbat) ſi conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκριμάτιον, vel τό σε συγκριμάτιον, legatur, ea reliquis illis, opinor, præferenda videbitur. pro ſaliva ſua quiſque cenſeat. Tertull. *de reſurrect. carn. c.* 7. *Animam Deus inſeruit & immiſcuit carni; tantâ quidem concretione, ut incertum haberi poſſit, utrúmne caro animam, an carnem anima circumferat; utrúmne anima caro, an anima apparet carni. Sed & magis animam invehi atque dominari credendum eſt, ut magis Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24, & 36. συμῆλθε κ̀ συμπλακῆναι.

Καὶ τὰ μηδενὸς γνωσθῆναι] De Democrito Laërt. *l.* 9. ex Demetrii *æquivocis*: Δοκεῖ δ κ̀ Ἀθλιάζε ἀληθῶς, κ̀ μὴ ἀσυδότως γνωσθῆναι, δόξης καταφρονῶν. κ̀ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνοεῖσθ δὲ ὑπ' αὐτοῦ· ἦλθον γὰ (φησὶν) εἰς Ἀθλιάζ, κ̀ οὐδείς με ἔγνωκεν. de Socrate Epictet. *l.* 4. *c.* 8. & *l.* 3. *c.* 23. Οὕτως ἠλάνθανε πᾶσι τοῖσιν Σωκράτης· κ̀ ἦρχοντο περὶ αὐτοῦ ἐξετάζειν φιλοσόφους συναθλιάζ. Et Senec. *ep.* 79. *Quamdiu videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama. quamdiu Catonem civitas ignorávit? reſpuit: nec intellexit, niſi cùm perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum quantopere non tantùm eruditiores, ſed hæc quoque imperitorum turba miretur? hic ignotus ipſis Athenis fuit, circa quas delituerat. multis itaque jam annis Metrodoro ſuo ſuperſtes, in quadam epiſtola ait, nihil ſibi & Metrodoro inter bona tanta nocuiſſe, quòd ipſos illa nobilis Græcia non ignotos ſolum habuiſſet, ſed pænè inauditos.* De Sarapione incertus auctor, (Damaſcius, opinor, qui Iſidori vitam conſcripſit) apud Suidam: Τοῦτον ἐπῄνεσε φίλον ὁ Ἰσίδωρος· τὸν λαθόντα πάντας ἀνθρώπους ὅλῃ εὐπρεπείᾳ τε κ̀ ὅλῃ βίᾳ φιλοσοφίᾳ, πλὴν αὐτῷ τῷ Ἰσιδώρῳ. τοσοῦτον δὲ πρὸ ἀνδρὶ ἀξιολόγῳ τῷ ἀληθῶς τέχνῃ τε κ̀ λόγῳ, τοῦτ ἐν παροιμίᾳ λέγεσθ ἑαυτῷ,

ὁ τος, ἔργῳ ἢ βεβαιωθέντος ὑπ' ἐκείνου, τῆ λάθρᾳ βιώσας, ὥστε ἐκείνῳ σὺν τότε ζώντων ἀνθρώπων, ὕστε σὺν νεωτέροις, ὕτε σὺν πρεσβυτέροις, ἐλπίσαι ἂν οὐδένα οὔ λέγω. ἐπὶ ἔγωγε τις ἄλλος δι' ὃν ὁ Καραπίων ἐκεῖνος ἐπὶ ἂν ἔγωγε νῦν διηγοίμην, οἱ μή σοι ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ὑπέδειξε τὸν Καραπίωνα τῷ λόγῳ. ἃ γὰρ ἔργῳ ποτὲ ἔφη πείσαις αὐτὸν ἐυπρεπῶς ἑτέρῳ ἀνδρί. Ità iſte (autori ſi fidem habemus) ζῶν ἔ τινα ἀνθρωπίνων ζωλῶ, ἀλλ' ἀτεχνῶς θεῖαν αἰτῶν, ὕτως ἠκίκει πᾶς τὶς παρ' ἀνθρώποις, ὥστε ἐπὶ ὄνομα αὐτῷ ἦν τῇ πόλει, & quòd Flacc. *l.* 1. *epiſt.* 17.

——*natus moriensque fefellit.*

Ἐν ὀλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅτι ἀπέλιπεν διδασκαλικὸς] Vide *ad l.* 5. § 5. & *ſupr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλευθερίους] *liber.* Xyl. *liberalis.* Caſ. ἐλευθέριος. ſic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀδιάσπαστα διαζῆσαι] Et hæc forſan erant ſuperioribus connexa, copulativè intercedente. [καὶ] ἀδιάσπαστα διαζῆσαι. quaſi dicat, *nè deſperes, quin poſſis, etiamſi nec dialecticus nec phyſicus fueris, & liber exiſtere, & modeſtus, & liberalis, & pius evadere, & à coactione omni immunis vitam tranſigere.*

Κἂν πάντες καταδοῶσιν] Eſt qui καταδιδῶσιν legi malit, quòd τῷ ἀδιάστως reſpondeat. alii viderint. ego nihil mutem.

Τὰ μελύδρια τῆ ὑφιτεθειμμένῃ] *corporeæ hujus molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4. § 39. τὸ ἀδεὲς ἔχον. & *l.* 12. § 2, 3. τὸ ἀδεὲς εἰλούμενον dicitur. & μελύδρια iſta, ὄργανα ἀδεπλασμένα. *l.* 10. § 38.

Φυραίματος] φύραμα *maſſa lutea*, ſive γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, ut Suidas; ex qua figulus vaſa fictilia conficit. Apoſtol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. terreſt. & aquat.* de Alcedone, ὑ συρᾶσα πηλόν. Idémque in *ſympoſ.* Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀσχήτων μέμψαιτ' ἂν ἡμᾶς, ἔργον ὄντα μὴ ναῦν, χαλκὸν οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ πυρώσαι ξύλα, καὶ φυράσαι πηλόν. Alluſit autem hîc Marcus ad corporis humani quaſi ex maſſa ejuſmodi coagmentationem. Eâdem uſus metaphorâ Moſes *Geneſ. c.* 2, *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanquam argillam effinxiſti me.* ſed & apud Heſiodum Vulcanus Jovis juſſu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.

Elegantiſſimè verò Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit eſſe πηλὸν κομψῶς πεφυραμένον. *lutum aſſabrè maceratum.* Et Tiberium, pòſt Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præſagio ſanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, *lutum ſanguine maceratum.* Sueton. *l.* 3. *c.* 57. quod tamen Suidas, ab Alexandro Ægæo philoſopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota eſt & de Prometheo fabula, quem è luto corpus homini effinxiſſe fabulantur. unde ὁ Προμηθέως πηλὸς humanum genus Archilocho dictum verſibus his;

Ἦν κεῖνος ὑγιαυτὸς, ᾧ ποτε πλησὸν,
Καὶ τὸν θαλάσσης, καὶ τὸ τετράπεν, ὕτως
Ἐφθέγγετ', ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθῆος.

quos Clemens nobis exhibet, *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componítque cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένεσθε.

de quibus vide *ad l.* 6. § 10. ut autem ille genus humanum *lutum Prometheum*, ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Prometheam* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ὑμῖν, ὅσις μὲν ἔπλασεν, ἐκ διδασκάλου ἴσως ἦ, εἰ δεῖ, Προμηθέως. ὅσα μέντοι, ὡς τῷ αὐτῷ πηλῷ πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκὼν τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ πηλῷ συμφύρομαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapſi miſerto; ἴδε τὸν ὄντως ὄντα τεχνίτην, κεχρυμένως δίκλιν, ὑπομελοῦντα τῇ ἰδίᾳ πλάσματί τε καὶ ἄγγει, ἐπὶ πηλοῦ ὄντος, καὶ ὡς ὑπὸ ῥαγάδα ἀπορρύπωμα γεγονότος, μὴ ἐάσαι ὕτως, ἀλλὰ μεταλαβεῖν. εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Eſaias *c.* 64. *v.* 8. ex *verſione Græca*, quæ LXX. dicitur, Κύριος πατὴρ ἡμῶν σὺ· ἡμεῖς ἢ πηλὸς· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omiſerunt, quod præcipuè haud omiſſum oportèbat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noſter: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus univerſi.* Nec inficetum Heſychii Hieroſol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth. *c.* 22. *v.* 45.) Τῷ κεραμεῖ πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem ſpectat, & quòd Apoſtolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora noſtra nuncupat σκεύη ὀστράκινα, *Vaſa teſtacea.* de quo videndus Gregor. Nyſſ. *orat. catechet. c.* 8. Quin & noſtris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damaſcen. *de fide orthod. lib.* 3. *c.* 49. Chriſtum Deum aſſumpſiſſe ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Et Joannes Chryſoſt. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qui Chriſtum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanquam per fiſtulam aquam*, tranſiiſſe, εἰ τοῦτο ἦν, inquit, ἄλλη τίς ἔστιν ὀπείνη ἢ σὰρξ ἡ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν χαλκῇ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἄρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βρύσας καὶ ἀσπαθὰς, καὶ γνώσῃ ὅση χαλκῇ δεῖν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ ὑγιᾶ.

Τοῦτο ὑπερέχεις κατ' οὐσίαν] Sen. *ep.* 9. *Quicquid inciderit, ſciamus non eſſe tam magnum, quàm rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana ſunt iſta quæ nos*

movent,

movent, quæ attonitos habent. nemo noſtrûm quid veri eſſet, excuſſit, ſed metum alter alteri tradidit. nemo auſus eſt ad id quo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris ſui nôſſe. itaque res falſa & inanis habet adhuc fidem, quia non coarguitur. Et *ep.* 104.

Terribiles viſu formæ, letúmque labóſque :
egregiè Virgilius noſter, non re dixit terribiles eſſe, ſed viſu. id eſt, *videri, non eſſe. quid in iſtis eſt tam formidabile, quàm fama vulgavit? quid eſt, cur timeat laborem vir, mortem homo?* Vide *ad l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σὲ δ' ἑστὼ] Senec. *epiſt.* 64. de Sextio : *In quacunque poſitione mentis ſum, cùm lego hunc, libet omnes caſus provocare, libet exclamare : Quid ceſſas fortuna? congredere, paratum vides. illius animum induo, qui quærit ubi ſe experiatur, ubi virtutem ſuam oſtendat :*

Spumantémque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum deſcendere monte leonem.

libet aliquid habere quod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid. c.* 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi, & ſcit eum ſine gloria vinci, qui ſine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. aliam circumſpicit, cum quo conferre poſſit manum.* Et *c.* 4. *Opus eſt ad notitiam ſui experimento. quid quiſque poſſet, niſi tentando non didicit. itaque quidam ultrò ſe ceſſantibus malis obtulerunt, & virtuti iturae in obſcurum occaſionem, per quam enitesceret, quæſiêrunt. gaudent aliquando magni viri rebus adverſis, non aliter quàm fortes milites bellis. ego Mirmillonem ſub C. Cæſare de raritate munerum audivi querentem ; Quàm bella, inquit, ætas perit ! avida eſt periculi virtus ; & quò tendat, non quid paſſura ſit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κληθέντα οὖν τινα τοιαύτῃ φαντασίᾳ εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τῆ ὄντως ἄσκησαι, εἰ πεπαιδεύμεθα. νῦν, γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπιόντι εἰς θέατρον, ὅμοιόν ἐστι τῷ μεμελετηκότι συλλογισμὸς ἀναλύειν· κἂν τις ἅρπαγον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πεπαλαιωμένον κόμψως προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. νῦν δὲ ἀθλητὰς τοὺς κύκλῳ περιέπτυξε δυσαρεστῶν. ὁ βασάζει με, φησίν· ὅτος ὅστις ἐυφυὴς νέος, ὁ ὠδίνων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ λέγων, Ἐμοὶ γὰρ θέατρον μὴ ἔρχεσθε τοιαύτῃ, ὁποῖα τότῳ ἐλήλυθεν ; ἐμὲ γὰρ καταγελᾶσθαι καθήμενον ὑπ' ἀγνοίας, διαμένον σεφανωθῆναι Ὀλύμπια ; πότε τις ἐμοὶ καταμελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα ; ὅτως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ὑπὸ τοῖς Καίσαρ⊖ μονομάχοις, οἱ σί τινες, οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι ὑδὲς αὐτοῦ φείδεται, ὑδὲ ζαλύνει, καὶ ξύεσθαι τῷ ξίφῳ, καὶ φορτίζεσθαι τοῖς ὁπλίταις, δέομαι μονομαχῆσαι· ἐξ ὑμῶν δ' ὑδεὶς φανήσεται τοιοῦτ⊖ ; Atqui Diogenes, cùm in caſus quoſdam adverſos incidiſſet, Εὖγε, inquit, ἡ τύχη, ὅτι μ' ἀρρένως θέλει γυμνάσαι. Stob. *tom.* 2. *tit.* 106.

Τλῆθι ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *ſupr.* § 58. Ità Gregor. Naz. *epiſt.* 57. ὕλλῳ ἀρετῆς πολίτῃ τῷ ἀδίκειαν. Idémque *orat.* 28. Τλῆθι ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπρά.

Scilicet adverſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.

Naſo *triſt. l.* 5. *el.* 5. *laudis* ; quia virtutis, cui laus debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικείωται] Quin & ad utroſque hoſce ſpectat, aut ſpectare debet, quicquid molimur, Marco ipſo aſſertore. *l.* 3. § 13.

Οὔτε χαυδὸν] Senec. *epiſt.* 77. de viro ſapiente. *Vanas humanarum mentium formidines ſecurus audit, & dicit,*

——non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopinâve ſurgit.
Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.
(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.)

tu hodie iſta denuncias : ego ſemper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at ſtultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna autem pars eſt apud imperitos mali, novitas. Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur. nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis obſtupefieri.* Vide *ſupr.* § 61.

Οὔτε δυσμετάχειρον] Senec. *ep.* 105. *Nihil illi videtur grave, nihil aſperum, quod virum incurvet.* Vide *ſupr. ad* § 2.

§ 69. Ἡ πλειότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν] Muſon. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐυεκτικῶς ἡμέραν κεκῶς βιῶναι, μὴ προσδιώμενον αὐτὴν, ὡς ἐχέτην βιῶναι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *ſupra* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν] antitheſis obſervanda. Vide *ſupr.* § 43. ambigi tamen poteſt, an eôdem iſtîc, quò illîc, ſenſu uſurpetur τὸ σφύζειν. Suid. σφύζειν, ἐπείγειν. poteſt autem *torpori*, ſive *ſtupori* opponi cùm *trepidatio*, (nam & iſtam ille tollit) tum & *motus concitatior*, ſive *incitatior* quivis, conſtabit ſatìs alterutra ſignificatio ; nec utram ſumpſeris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. Μὴ γνοῆς ὦμῳ προῒς τὸ κοῦφον, μήποτε ὑστερώσωμῳ· γνοῆσα γὰρ ὕπνῳ σύζυγος· μήτε διάπυρος σωὶ ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ὀκφερόμεθα· ἕν γέ τι πάλοντας πάντας, ἢ κέντρων διώμῳοι διὰ τὴν γνοῆσαν, ἢ κεμπυζόμῳοι διὰ τὴν θερμότητα. ἀμφοτέρων ὄ, ὅσον χρήσιμόν ὅστι καθόντες, τῆς μὲν τὸ φρᾶον, τῆς δ' τὸν ζῆλον· ἀμφοτέρων, ὅσον ὅστι βλαβερὸν διαφύγωμῳ, τῆς μὲν τὸν ὄκνον, τῆς δ' τὸ θρᾶσος· ἵνα μήτε τῷ ἐλλείποντι δόμῳ ἄκαρπος, μήτε τῷ περιτ]δίοντι κινδυνώδωμῳ. ὁμοίως γὰρ ἄχρηστα καὶ γνοῆτης ἄκαρπος, καὶ θερμότης ἀναλ-

δυτ⊖.

δικῶ· ἡ μὲν ἀκριβολογίζεται τῷ καλῷ, ἡ δ' ὑπερπίπτουσα. quod autem istic νωθρείαν, idem cum Marco νάρκην paulò superiùs dixerat. Αἱ γὰρ ἀδρανεῖς, καὶ θεοὺς ἀρετὴν καὶ θεοὺς κακίαν ὁμοίως νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι, ἐπ' ἐτέρωσε μέγα νεύουσι, διὰ τὴν παρεκόντων κινήμασι, αἱ γυναῖκαι ἢ καὶ θερμαὶ φύσεις, λόγῳ μὲν αὐτὰς παιδαγωγοῦσος καὶ διδύνουσος μέγα τι χρῆμα θεοῖς· ἀρετὴν· ὀλιγωρήσας ἢ ὀλιγώρησις καὶ λόγῳ, τὸ ἴσον εἰς κακίαν εὐεικόντας.

§ 70. Οἱ θεοὶ ἐ δυσχεραίνουσιν] Efficaciſſimum ſanè & Chriſtiano quovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam ſuadendam, à numinis divini exemplo deſumptum argumentum. Vide ad *l.* 9. § 27. & *l.* 8. § 8. & *l.* 9. § 11. Sed & Joan. Chryſoſt. *in Matth. c.* 6. *v.* 45. *orat.* 18. Tertull. *de patient. c.* 2. *Diſciplina cæleſtis Deum ipſum oſtendit patientiæ exemplum; jamprimum, qui* florem [rorem, al.] *lucis hujus ſuper juſtos & injuſtos æqualiter ſpargit; qui temporum officia, elementorum ſervitia, totius genituræ tributa dignis ſimul & indignis patitur ſimul occurrere; ſuſtinens ingratiſſimas nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes, nomen, familiam ipſius perſequentes, luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie inſoleſcentem, ut ſuâ ſibi patientiâ detrahat: plures enim dominum idcirco non credunt, quia ſeculo iratum tam diu neſciunt.* Cyprian. *de bon. patient. Patientiam magiſteriis cæleſtibus diſcimus. eſt enim nobis cum Deo virtus iſta communis. indè patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput ſumit. origo & magnitudo patientiæ Deo autore procedit. diligenda res homini, quæ Deo chara eſt: bonum, quod amat divina majeſtas, commendat. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam ſuæ majeſtatis & honoris inſtituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega patientiſſimè ſuſtinens, ſuper bonos & malos æqualiter facit diem naſci, & lumen ſolis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, quò minùs juſtis ſimiliter & injuſtis indiſcretas pluvias largiatur. Videmus inſeparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat. cùmque habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens ſcil. clementer & differens, ut, ſi fieri poteſt, multùm malitia protracta aliquando mutetur, & homo in errorum & ſcelerum contagione volutatus, vel ſerò ad dominum convertatur.*

Τοσούτων φαύλων ἀνέχεται] Juſtiniano Imper. Prafini ſupplices, referente Theophane apud Alemannum in *notis ad Procop. l.* 9. Εἰπεῖν πρὸς θλιβομένους, μὴ ἀγανακτεῖσθε τὸ κράτος σου· τὸ γὰρ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodoſio Liban. *orat.* 12. Τίνα γὰρ δεῖ τὰ τῶν θεῶν; συγγνώμη τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα εἰς αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τὴν προσταγμάτων λυπῶσι· καί τοι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺ ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφαντοῦσιν· οἱ δ' ἀνέχονται· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τῆς ἀνθρώπων γένους. εἰ δ' ἔπρεπε πᾶσιν ἁμαρτήμασι δίκην σφόδρα ἂν ὀλίγων ἦν τὸ σωζόμενον. ὅσοις ἔστι εἰκάζειν βάλεται θεοῖς, ἀφιεὶς πημονὰς χαιρέτω μᾶλλον, ἢ λαμβάνων. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ δεῖ τὰ τῶν θεῶν; ἄνωθεν μὲν ἄπυστα καθορᾶσι καὶ ἀκούσι. ἐν δὲ τοῖς ὅσα γῆς καὶ λογισμοῖς καὶ πραγματοῖς, ἀδικήματα πολλάκις ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοὺ ἄνθρωποι πράττωσι κακῶς, ἀδικεῖσθαι τὸ λέγουσι παρ' ἑαυτοῖς, ἐμβλέποντες εἰς τὸν ἀεραγὸν, ἐξενὸς ἀπέχονται ῥήματος· ἔδειν ἐγὼ πυκνὰ καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν ἀφιέντας. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τῷ λαβεῖν δίκην, εἰ βουληθεῖεν, ὄντες, ἐ βάλλουσι. εἰ δ' ἅπασιν ἅπαντο τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν κατ' ἡμέραν τῆς ἀπολουμένων πλέα· καὶ ἐδ' ἂν ἐξέφευγον οἱ ζῶντες πρὸς τὰς ταφάς. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ κρείττους εἶ δεικνύσι, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. vide *ad l.* 8. § 51.

Καὶ κάδοντας αὐτῆς] Quod Chriſtus Dominus, Matth. *c.* 5. *v.* 45. Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. & Luc. *c.* 6. *v.* 35. Χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. Et Paulus *Act. Apoſt. c.* 14. *v.* 15, 16. Εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοι ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης καρδίας αὐτῶν. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quòd tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum: nè Deos quidem immortales ab hac tam effuſa liberalitate ſacrilegi negligenteſque eorum deterrent. utuntur naturâ ſuâ, incunctanterque illos ipſos munerum ſuorum malos interpretes juvant. hos ſequamur duces, quantùm humana imbecillitas patitur.* Et *l.* 3. *c.* 25. *Propoſitum eſt nobis ſecundum rerum naturam vivere & deorum exemplum ſequi. ſi deos imitaris, da & ingratis beneficia. nam & ſceleratis ſol oritur; & piratis patent maria.* vide tamen & eundem *ibid. c.* 28. Idem *l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia: quid faciam? quod Dii omnium rerum optimi autores, qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant.* Vide *l.* 9, § 11, 27.

Ὅσον ἐδέπω λήγειν μέλλων ἀπαυδᾷς] Eodem utitur argumento, *l.* 8. § 5. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἰς ὢν τῶν φαύλων] quod latro ad crucem ſocio ſuo, Luc. *c.* 22. *v.* 40. ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ὄν.

ὦν. Vide *l.* 11. § 18. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non est quòd tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primum, nos illam augemus, deinde, nè deos quidem immortales ab hac tam effusa benignitate sacrilegi negligentésque eorum deterrent.*

§ 71. Τὸ μὴ ἰδίαν κακίαν μὴ φέρειν] vide Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7,—10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' ἐκ εἶ Ἡρακλῆς, οὐδὲ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' ὅδε Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτῆ κάθαιρον· ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀπὸ Πειρίθου καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὃ οὐ δύναται] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὃ ἂν ἡ λογικὴ] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Κατασκέψεσθαι ἑαυτῆς] utpote quæ ad ampliora & præstantiora sit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ὑπολείπεις] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 79. *Oppone, quæ dehortentur; dic, Factum tuum matura sequetur oblivio, & parùm grata existimatio civium. respondebit tibi; Ista omnia extra opus meum sunt. ego ipsum contemplor; facere rectè pieque contentus.*

Ὥσπερ οἱ μωροὶ] *quibus famæ major sitis est quàm virtutis.* Juvenal. *sat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *ad l.* 5. § 23. Sed quare stultos censet, qui laudem experunt? quia id volunt, quod in ipsis non est. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, σοὶ π' ποτε θέλει; εἰ μὴ τῷ ἐκ ἐφ' αὐτῷ τὴν ὄθνειον, πῶς ἂν ἔτι ἡγοῦμαι; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κυβερνήτης, μόνον μὴ ἄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς δύο γὰρ ἢ εἰς τρία σκάφη εἰσερχόμενος, κἂν λίαν ὑφῶν ἦ, καὶ καλῶς κυβερνᾷ. ὁ γὰρ ἄσας μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνδοκιμῆσαι· τοῦτο δ' ἐκέτι ἔστιν ἐπ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras si volet, auferet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος] At Themistocles Athenienſibus ipſum proſcindentibus; Τί κοπᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλὰκις ἓν πάσχοντες; Plut. *de laude ſui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλεια δὲ] Vide *ſuprà* § 13, & 53.

Μὴ ἓν κάμνε] Apoſt. *ad Galat. c.* 6. *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 11. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipub. tuæ es; illa corpus tuum. vides, ut puto quàm neceſſaria clementia ſit. tibi enim parcis, cùm videris alteri parcere.* Auſon. *grat. act. Quartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguſte, conſtituis, deferre tibi ipſi, quò alter ornetur.* Calliodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, quæ bene merentibus conferuntur. & de ipſo munere magis acquiritur, cùm optimis digna præſtantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliquis aliquem, ego illum præcipuè puto ſuo bono vivere, qui vivit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim eſſe principum felicitatem, quàm feciſſe felicem, & interceſſiſſe inopiæ, & fortunam viciſſe, & dediſſe homini novum fatum. itaque imperatori propriam majeſtatem æſtimanti, non tam id ſuum videri debet, quod abſtulit, quàm quod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργετεῖται, τὴν εὐεργεσίαν αὐτίμων. Et Jo. Chryſoſt. apud Anton. *meliſſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐκ ἔν ποιεῖ ὁ ἓν ποιεῖν, ἀλλ' ἓν πάσχει αὐτὸς, καὶ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Noſtro planè conſentiens Clemens Alex. *ſtrom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν· ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὥσπερ γὰρ ὁ χαίρειν πάμε, ἅμα καὶ χαίρεται, καὶ τῷ ὅταν τις αὐτῷ χαίρῃ, ὁ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς ἐδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς ἔλαβον. ὅτω λαμβάνει μᾶλλον ὁ διδοὺς, δίδωσι δὲ λαμβάνων.

§ 75. Ἡ ἀλόγιστα καὶ τὰ κινούμενα] M. Caſ. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ κινούμενα ἐστιν, vel etiam, ἢ ἃ λογιστικὰ, τὰ κινούμενα ἐστιν· ut ſit ſenſus, *rationales creaturas eſſe objecta principalia, circa quæ peculiaris cura illa & providentia verſatur.* atque ità revera intelligendum Apoſtoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum cenſeo. hoc enim velle videtur Marcus, Ad mundi hujus fabricam producendam ac conſtituendam, peculiari quodam motu, univerſi natura acceſſit. deinceps autem, vel quæcunque in eo contingunt, vi nexûs cujuſdam & conſequentiæ neceſſariæ lege certâ tunc conſtitutæ eveniunt, vel principia illa, ad quæ univerſi mens præcipuè & quaſi peculiariter ſeſe intenderit, nullâ ratione, ſed temerè diſpoſita fuerint. at hoc eſſet abſurdiſſimum, mentem univerſi, cùm ad iſta producenda ac conſtituenda peculiari motu proceſſiſſet, de futura diſpoſitione atque ordinatione legem nullam tuliſſe, ſed temerè ferenda caſui fortuito permiſiſſe diſpoſuit. ergo hæc genuina Marci mens. nec aliud quicquam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9. § 26. *edit. Caſ. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. diſtinctionis noſtræ. ſiquidem priore loco τὰ κοινὰ, non τὰ λογικὰ, ea eſſe dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα προνοοῦνται, atque iſtis ἐπακολουθοῦσιν cætera. poſteriore verò onuda penitur diſtributio illa, Ἢ τὰ μὲν ἐξ ἑνὸς ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια· ἢ ἄνευ ἀνάγκης, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 39. de ratione præditis nè quidem. Ità Marcus pro conceſſo ſumit mentem univerſi, ſi ad primam rerum conſtitutionem ratione ac conſilio quodam deſtina-

deſtinato acceſſerat, ità cuncta diſpoſuiſſe ut à primis illis cauſis ſuccedentia quæque neceſſariâ quadam conſecutione profluerunt. quod & iſtîc monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib.* 6. *cap.* 23. *In prima illa conſtitutione, cùm univerſa diſponerent, etiam noſtra viderunt, rationémque hominis habuerunt.* ——— *etiamſi potiora illis ſunt, in quæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de ſyderibus loquitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Π Ὄρρω φιλοσοφίας ὤν] Epictet. *lib.* 2. *c.* 9. ἴσως ὀλίγῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυναμένοις, σφοδρολαμβάνομαι τῷ φιλοσόφῳ, πλεῖόν τι φορτίον, οὗ εἴ τις δίκαιος λίτρας ἄρει μὲ δυοῖν ὤμοιν, ἢ τῷ Αἴαντι λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Quem eundem vide & *l.* 3. *c.* 21.

Ἀντιμαρτυρεῖ γὰρ αὐτῷ ἡ ὑπόθεσις] Repugnat res ipſa: ipſum vitæ tuæ inſtitutum opinioni iſti, quam de te habes tanquam qui philoſophus ſis, adverſatur, falſíq; te redarguit. vel quia aliis negotiis diſtrictus totus teneris, nec huic ſtudio totum te ſedulò jugitérq; dediſti, vel etiam quia affectibus etiamnum indulgere deprehenderis, eóq; à vero mentis animíq; cultu abeſſe te quàm longiſſimè prodis. Senec. *epiſt.* 59. *Exiguum temporis impendiſſe philoſophiæ, ſatis abundéq; occupatis fuit. leviter tam magnæ rei inſiſtimus, quemadmodum autem poteſt aliquis, quantum ſatis ſit, adverſus vitia diſcere, qui quantum à vitiis vacat, diſcit? Atqui, non cùm vacaveris, philoſophandum eſt: omnia alia negligenda, ut huic aſſideamus; cui nullum tempus ſatis magnum eſt, etiamſi à pueritia uſq; ad longiſſimos humani ævi terminos vita protenditur.* Idem *epiſt.* 72. Galenus *de affect. dignoſc. & cur. c.* 3. cuidam ἀναμάρτητον ſeſe opinanti. Ἀλλὰ σύ γε διὰ παραλήψεως ἐξαίφνης ἐκ ἂν ποτε γένοιο· ὅτι γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, ὡς πεδίοις τελέως αὐτῷ ἐγκείναι, πολὺ δή τι μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν χαλεπὸν ὅλως τοῦ βίου, πρὸς τὸ ἡμῖν τέλεον ἀνήρ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulſis quæ arctiſſimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *diſſert. l.* 3. *c.* 15. unde mendoſa quædam in *enchir.* poſſunt emendari feliciùs, quàm eſt à Volfio aliiſq; id non advertentibus tentatum. Inter alia quæ cùm utrobiq; vitiata videantur, intacta prorſus, tanquam integra, præterierunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, διώσεις φιλοσοφεῖν· δοκεῖς ὅτι διώσεις ἀσυλήτους ἐδίειν, ἀσυλήτους πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσχεραίνειν. ità in *diſſertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inquinatiora lego, Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, διώσεσθαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφεῖν ſcil. quod ὀκ τῷ κοινῷ ſubaudiendum) ἀσυλήτως ἐδίειν, ἀσυλήτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσχεραίνειν; neq; enim aut iraſci aut tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. σκόπει τοίνυν, ἐν τοῖς κατωτάτω, ἐκεῖ δεῖ σε ὁμοίως ἐν ἐδέσμῃ φαίνεσθαι, οἷος νῦν ποιεῖς. ſequitur: ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαί τινας ὀδυνηρὰς, ἀπολαβεῖν ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἀπὸ παιδείας καταφρονηθῆναι, ἀπὸ τῶν ἀπαιτούντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλαττον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ, &c. Huc applicas dictum vulgare, quod inter adagia locum meritò ſibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν δὲ σὺ ἄλλοις γίνεσθαι λέγεις, ἄλλων ὀπαδεῖς. καὶ πολλοί γε τοῦτο καλῶς λέγουσι, ὅτι ἔργον ἔργῳ ὐ κοινωνεῖ. Et rurſus *c.* 10. Ἀλλὰ σοφίᾳ θέλεις τὰ πλείστου ἀξίαν; καὶ πῶς διώσεις; ἔργον ἔργῳ ὐ κοινωνεῖ. εἰ δ' ἑκάστῳ θέλεις, τοῦτο ἄρεις· εἰ δὲ μή, ὅτῳ τοῦτο ἔξεις, ὅτ' ἐκεῖνα, ἀπολεῖς ἀμφότερα. Quod fuſiùs pauciùs *enchir. c.* 1. § 4. Τηλικούτων ἐφίεμαι, μέμνησο ὅτι ὐ δεῖ ὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφίεναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν, καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν, ὐδὲ αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι· πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνον εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται. Et *ibid. c.* 12. Ἴσθι γὰρ ὅτι ὐ ῥᾴδιον, καὶ πρὸ προαιρέσεως τῷ σαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ὀκτός· ἀλλὰ ἢ ἑτέρῳ ὀπωσοῦν, ἢ ἑτέρῳ ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. Quod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἐλαττούμενος προσέξει, αὐτὸς σοφισθήσεται. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα ὐ μὴ συμφωνῶ. ἵνα σε δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ πρὸς τὰ ἴσα φιλοτιμεῖν, ἢ τὰ ἔξω τυτέσιν ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου. In eam mentem Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. χαλεπὸν πολλοὺς ἑνὸς ἅμα τοῦ βίου βαστάζειν. Et obſervat Cl. Caſaubon. apud Athen. *l.* 12. πρὸς ἀσχολίαις ἀφελόμενος opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id eſt, *vitam occupatam & ſolicitam philoſophicæ.*

Τί δόξεις, ἄφρων] hoc quippe ſtultorum eſſe dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. ſed & videri eſſe, quod non es, quid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates, teſte

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς ὐκ ἔστι κάλλιον ὄψις ἐπ' εὐδοξίᾳ, ἢ εἴ τις ἄν τι ἀγαθὸς τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βέλοιτο. At Marcus hîc quid aliis videaris, miſſum prorſus vult facias, Æſchyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit. & Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſimulabant.* Ἀλλ' ἴστω, φησὶ, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς· τί δέ μοι διαφέρει, ὦ τῆς εἶναι; πλέον ὁ λόγος, μᾶλλον ἢ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἤδη κατέγνωται, ἢ ἀδικήσουσι, ἢ ἄθλιον πεποίηκεν, ἢ μαχαίριον. τὸ γὰρ δοκεῖν ἐλπὶς ἄλλοις, ὅστις δὲ ἔστιν ὄναρ ἀλλάττειν. Et mox: Τὸ δοκεῖν ἔστω, ἂν μὲν ἔνδεχῃ, δεξόμεθα. ἵν' ὅπου τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δὲ ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ ἔλθωμεν τὸ εἶναι διὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *diſſertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπῆλθε, ἵνα ἀκεράσῃ τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων ἦ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, ἵνα ἐθέλοιτο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, ἵνα τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐὰν ποτέ σοι γένηται ἔξω προῆναι, καὶ τὸ βουληθῆναι ἀφίσου πυλ, ἵνα ὅτι ἀπώλεσας τοῦτο φάσιν. (ità malim pro ἔφασαν, quàm cum Volſio ἔνεφασαν) ἀρχὴ ἦν ἐν παντὶ, τοῦ εἶναι φιλόσοφος. οἷ γὰρ ἂν δοκῶν βέλει, τοῦ ἔναι σαυτοῦ φαίνε, καὶ ἔσῃ δὸς ἔσι. ubi tamen τῷ εἶναι ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volſius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hîc tarpitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inquit, τοῦ τε βουλομένου φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦ μὴ διαῤῥῆγνυς ἐγχειρεῖν ἑαυτὸν εἰς τοῦτο ἀπόδειξιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν σπουδάζειν.

Ἐπ κεῖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίν, ὅσον δύνασαι σὺ φύσις θέλει, βιώσειν] D. Boot. ὅσον δύνασαι ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, κατανόησον ἔν τί θέλῃ. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod anteceſſiſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ κεῖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίν, ὅσον δύνασαι, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque id futurum ſit; prout natura tua vult, & ut te exigit, tranſegeris.*

Οὐδαμῶ ἴσχεις τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, οὐδαμῶ, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, utì rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia meliorá;, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè & Deo dictus eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hîc Marcus, ὃν τῇ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τῶ ἀνθρώπε φύσις. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, qualis eſt ab initio condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs itaq; Solomon, utpote Θεοδίδακτος, ὁ τῇ Θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῦ φυλάττειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum reverere; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὲν ζητεῖτε· ὃν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μή, οὐχ εὑρήσετε. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλως γὰρ ὁ Θεὸν πεπαιδεύκως, καὶ τὰς ὁμοίνυ ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἔπειν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ ὐχὶ ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolemn.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλεύθειον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ ὐχὶ ποιεῖ ταῦτα] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μεταπαύου ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Οὐ μεταποεῖν, ἀλλὰ σοφοῦν χρὴ ἄνδρα ἐν σοφῷ.

Cmaſſ

Cuncta ſapiens prævidebit ; pœnitebit ſic nihil.
Plaut. *ſtich.* 1. 2. —*quotidie*
Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te cavìſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Προμηθέως εἶναι φησὶν ὁ Ἐπιμηθέως ὀφιγόνους θυγατέρας. Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, ἢ πόντος, ἢ πᾶν ὑπ' ἐμοῦ] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem :*

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſæclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies :
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis ?
Multa quòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ ?
Quódque ſuis durant florea rura locis ?
Iſta manent : noſtri ſed non manſere parentes :
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii : ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt ; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ὀπίζω] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. ὃ γὰρ ἄλλο τι ὀπίζω φημί. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δὲ ζῆλος ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλοῦ καὶ δίκαια πρᾶξαι ; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰουδαίων θεῷ] quia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, uti nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit, ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατά γε τὸν λόγον, ὃν νῦν λέγομεν τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρόπολις· λόγῳ γὰρ μέγιστος ὁ μίκος, ἐν ὕλῃ δὲ πολλοὶ τόποι, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος] Alexander verò. quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ ἓν πειθόμενον videtur. ſicut τὸ ἓν. *l.* 6. § 44.

Τί σοὶ Διογένης] Juvenal. *ſat.* 8.
Libera ſi detur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni ?

Καὶ τὰ ἠγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτά] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eædem erant mentes illorum :* ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quód ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. τοῦτο legiſſe videtur : & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ita erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια ; ἢ δικαία πόσων ;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quouſq;* ſe *extendebat error eorum, eouſq; eorundem & ſervitus,* non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi τόσων aut τοσούτων pro πόσων ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, quótq; rerum ſeſe ſervituti addicere ? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπεπλάκασιν. Teles *collat. divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis defore diceretur : Οἷος ἡμῖν ὁ βίος δεῖν, inquit, εἰ μὴ πρὸς τὸν ὄνον ἡμᾶς ὠφελοῦμεν ζῆν ; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda ?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat ; non paſtores tantùm aut bubulci : quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Ægide ;*

Τύποις γὰρ, ὅστις δεσπόταις δουλεύομεν,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη μὴ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamviſque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω ; *Quàm multis ego nihil opus habeo ?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentíq; ferretur, Quàm multa non deſidero ? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit ;

Τὰ δ' ἀργυρώμαθ' ὅδ', ἥ τε πορφύρα,
Εἰς τοῦ τραγῳδὸς κόσμ', οὐκ εἰς ἡ βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In quam ſententiam Plut. *de aver.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὲν τύποις ὑμῖν ἡμεῖς ἐνδεέστεροι ἢ μακάριοι τοῖς θεατροῖς, ἀλλ' ἐν ἀναίτοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπὴν ἢ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινοῦντος, *pompam aut panegyrin potius, quàm vitam laudantis.* addítq; felicitarem iſtiuſmodi διατρίβὴν ἢ μὴ πρίνεσθαι, ἢ μηδὲν εἶναι, *aut nullam eſſe omnino, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; πρόνοια iſta, quam hîc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi vetat, τὴν σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abluditab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimis Chriſtus inſimulat, cùm ait, ὅτι μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δυπεῖσθαι πόνων] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c.* 5. *v.* 9. מלך לשדה נעבד *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, πλὴν βασιλείαν, ἔνδοξον οὖσαν δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem*, Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c.* 26. cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia*, ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ὅστις δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus

Et Hebræorum doctorum illud; המלכות היא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μακαρίζομεν λέγοντες, τύτους δ', ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μακαριζόμενους. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ità, quod idem *l.* 4. *c.* 1. ἡ δουλεία τοῦ πρὸς πολλοὺς ἐν διαφορᾷ. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem ſæpenumero

——*intus & in jecore ægro*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant oportet* Obſ[illegible] *quia ancipiti.* Perſ. *ſat.* 3. & 5. & Ambroſ. *ep.* [illegible] *dominos habent: intra ſe ſervitium* [illegible] *tiantur*; *tot dominorum, quot vitiorum.* Aug. [illegible] *Dei l.* 4. *c.* 3. Unde Diogenis dictum; Τὸν δεσπότας δουλεύειν· καὶ γὰρ τὰς φύσεις ὀνδραποδίζεσθαι. Lacrt. *l.* 9. & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Ità de Romanis Cic. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in panegy. Principes multi, civium domini, libertorum ſervi.* & quod Amb. *ep.* 7. *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi. Dabo* (inquit Sen. *ep.* 47.) *conſularem aniculæ ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 6, & 7. Ἔνιοι πόλεις ὅλας διανοίζουσι· γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἡγεῖται δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα διανοίγεται δεσπότης εἶναι. Et quod Cato major, de ingenuis legitimiſq; conjugiis ſi accipias; Παῖδες ἀνδρῶν τῶν γυναικῶν ἀρχόντων ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνδρῶν ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Ità Demoſthenes τὸν τεθνεῶτα, Οὐδὲ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* Ὅπως οἱ ὑδλακες ὀπόσοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædeſio. Οἱ δὲ παρακαθεζόμενοι ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſa itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ*, ſic & *irâ*, *rumpi* dicuntur, qui excandeſcentiæ ſuæ indulgent nimis. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν ἢ θερμὸν αὐτὸν ἴδῃς σου μὴ ἀνακύσῃ ὁ πῶς, ἢ ἀνακύσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, δύμυται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ φθονοῦντες ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Sufflatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.*

Flacc. *l.* 1. *ſat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore pariter Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non deterreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* 16. *Unum omnia poſſe, diruumpuntur ii, qui me aliquid*

poſſe

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ πλεονεκτεῖν usurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de quo alibi diximus. sed & *findi* Persio *Sat.* 3.

——*turgescit vitrea bilis:*
Findor.——i. e. *ῥήγνυμαι τῷ χόλῳ, ἢ λαχᾶ.*
If. Casaub.

§ 5. Ὀλίγου χρόνου ἀλλὰ ἀλλαχοῦ ἴσου] quod usitatiùs ac plenius ἐντὸς ὀλίγου χρόνου dicitur. quasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal. 37. v. 10. adhuc paululum, & improbus non erit.* ità Marcus hîc; *Adhuc paulum, & ipse non eris.* quid autem interest. tu an ille, tollaris? vide *l. 7. § 79.* At M. Cas. legisse videtur, ἀλλὰ ἀλλαχοῦ ἴσως. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriana* cur substituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδριανοῦ, exhibeant.

Πρόσχον τοῦτο ἀμελαφρητὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patiaris.* ità *lib. 10. § 12.* ἀμελαφρητὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *strom. l. 5.* Μαθόντες ἢ ἔφυ τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθυτέραν βαδίζωμεν ἀμεταφρήτῳ. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς ἢ δὴ κακῶν ξυνουσίας φεύγε ἀμεταφρήτως.

§ 6. Μεταπίπτει] Naso *met. l. 15.*

——*cùm sint huc forsitan illa,*
Hæc translata illuc; summâ tamen omnia constant.

Μελαδόλλην] Vide *l. 7. § 18, 23.* & *l. 9. § 33.*

Πάντα τροπαί] omisit clausulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l. 15.*

——*omnia verti* *Cernimus.*——

Sic. *l. 9. § 19.* πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἀμφανεκλησιν etiam in abstracto, ut istîc, sic *lib. 11. § 35.* πάντα μεταβολαί. & *lib. 4. § 3.* ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ἄρα φοβηθῆναι, μή τι κενόν· πάντα συνήθη.] transpositâ videntur ista, quibus rerum transpositionem alternatim fieri solitam describit Marcus: mihi sic collocanda videtur; πάντα τροπαί· πάντα συνήθη. ὥστε οὐ φοβηθῆναι, μή τι κενόν. receptam lectionem Xyl. dum sequitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib. 7. § 1, 58.* & *l. 9. § 35.*

Ἴσως αἱ ἀπογεμίσεις] i. e. τὰ ἀπογεμίσματα, ut *l. 2. § 17.* & *infr. § 6.* quæ ex lege quasi quadam divina assignantur cuiq;, paria eadémq; sunt. Siquidem, ut Rex sapientissimus, *Eccles. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep. 107. ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quô omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est.* vide *infr. § 43.* vel etiam ità sunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuique id quod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l. 5. § 30.* & *infr. § 7.*

§ 7. Ἀπονέμεται πᾶσι φύσει ἰδίᾳ εὐοδοῦσα] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuique, si munus sibi proprium ac peculiare exequatur, bonum sibi congruum & consentaneum assequatur. Siquidem, ut philosophus, *ethic. Eudem. l. 1. c. 8.* Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφιέσθαι ἴσης πᾶσι ἀγαθῶν, ἢκ ἀληθές. ἴσως γὰρ ἰδίᾳ ἀγαθῶν ἐφίεται. & in hoc igitur acquiescit.

Φύσις ἢ λογικὴ εὐοδοῦσα] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qualia sunt quæ istîc Marcus recenset. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Hesych. vide *l. 5. § 14, 34.* pro eo autem quod εὐοδεῖν Marcus istîc, εὐοδεῖσθαι dixit Joannes Apost. *epist. ad Gaium* v. 2. περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδεῖσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὁρίξεις καὶ ἐγκλίσεις τὰς ἀφ' ἡμῶν μόνον] Hoc est quod passim inculcat Epictet. *enchir. c. 1, & 2. dissert. l. 1. c. 1.* & 27. & *l. 2. c. 13.* & *l. 3. c. 24.* & *l. 4. c. 1, 4, 10.* alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, ὃ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι εἰ ὀρέξεις ἔπι]τυκταί· αἱ ἐκκλίσεις ἀπείπωτοι.

Εἰρή]κασι M. Cas. rectè. ut de natura universi, sive anima universi, cujus portio quædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσως κατ' ἀξίαν τοῦ μεσισμοῦ] ità *supr. § 5.* ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm est æqualitas ista, ut Aristoteles loquitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατὰ τὸν γεωμετρικὸν ἀναλογίαν. in qua τὸ κατ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur, τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τοῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib. 6.* Διὸ γὰρ δὴ καὶ κείσεις ὄζει. τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ ἢ ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μίαν δὲ ἑκάστοις τιμὴν αὐτῇ φύσιν ἑκατέρου.

Μὴ εἰ τὸ σοφὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἔχει παῖδος, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τῇ ἢ σοφὸς ἀθέμις] divulsa vitiatáque ista M. Cas. feliciter, mutatione levissimâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τῷδε σοφὸς ἀθέμις τῷ ἑτέρῳ. Proportionis istius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non si unum aliquod in unoquoque consideres; sed si istius quæque, cum alterius cujusquam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. quod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l. 5. c.* & Eudem. *l. 4. c. 2.* ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaque Aug. *de ver. relig. c. 40. Tota simul consideranda sunt, si velimus rectè judicare.* Plinius. *l. 4. ep. 14. Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliquid putare, quod est in suo genere perfectum.* Ità siquidem unumquodque in suo genere perfectum existere patefiet, nec muscæ aut culici magis quicquam deesse, quod ad muscæ culicísve naturam ac constitutionem pertineat, quàm elephanti

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusquam magis, quàm in minimis, totum esse.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici potest quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τῶ σώματ☉ τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. & mirsus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῶς, inquit, τὰ τῆς φύσεως δεῖ χεῖρ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ κατ' ἄνθρωπον ἀπαλάδης μόνον εἶ τοσαύτῳ λίχνος, ὅσῳ ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅτι ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσως ἐνδείξεται σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τῷ δημιουργῷ· καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικρογραφίαις οἱ δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant*, inquit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusquam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. Εἰ δὲν ἔστι μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μεῖζόν τε καὶ καλλίονα κατασκευήν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν γραφῇ καθαρᾷ πάσης ὕλης ἀρετὴ ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in nimimis. Sicut enim non minùs planâ camporum, quàm montium alta miramur; nec plùs altitudinem cedri stupemus, quàm vitis aut oleæ brevis fœcunditatem: ità non amplius miror elephantum, quia procerus est, quàm murem, quia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa quædam singulis creaturis, ut quibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæstionum Vet. ac Nov. Test.* quæ Augustini nomine prostant, *quæst.* 123. *An quia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? aut quia sancti angeli non sunt quod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad quod facta sunt.*

§ 8. Ἀναχυσάσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè ista Mer. Casaub. à superioribus, quibus vitiosè cohæserant, separavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod sequitur, si ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam aulicam exussantem inducit, quasi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod sequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum caussatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. quid nos decipimus? non est extrinsecùs malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranquillitatem locus confert. animus est qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mœstos; vidi in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σαυτοῦ] quasi dicat, forte tuâ contentus agas. quod Apost. *ad Philipp. c.* 4. *v.* 11. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, ὃδε οὐ ἑαυτοῦ, nec nauci est.

§ 10. Ἐπιλήψις τῆς ἑαυτοῦ] *pœnitentia*, inquit, *est sui ipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate nostróque consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámque in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Oreſt.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδεν ἑαυτῇ πράγματα,
ὧν ἔλαθ☉ ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ πλὴν μεταμέλειαν, αἰμάσσουσα δεὶ καὶ γλαυκὸν ἀναπολοῖτε· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγ☉· πλὴν ἢ μετάνοιαν αὐτὸς ἐρεύγεται δακνομένῳ σοὶ αἰσχύνη τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένῳ ὑφ' αὐτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ πεπλοις ἢ πυρετοῖς * διακαιόμενοι * [διακναιόμενοι Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετῷ διακαόμενοι.] πρὸ ταῦτα παρόντων ἔχουσιν ἀσθενῶς κακῶ☉ ἢ κρύος μᾶλλον ἀνοχλοῦντας, καὶ κάκιον ἔχουσιν· ὅτως ἐλαφροτέρας ἔχει τὰ πυκνὰ τὰς λύπας, ὅσαπερ ἔξωθεν ἐπιφερόμενα· τὸ δ', Οὐτις ἐμοὶ γ' * ἄλλ☉ ἐπαίν☉, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός, [* ἄλλων vulg. perperam] ὁπόθεν ὠδύνομαι· τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτῆς, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν π παροικότ☉] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, quàm de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν π] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi quod bonum & honestum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. sive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

lit. l. 5. Κάλλιστα γὰρ λέγεται καὶ λαλίζεται, ὅτι τὸ μὲν ἀφέλιμον κλῆρος· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémque in *Alcib. 1.* Τὰ μὲν ἀγαθὰ, κτήματα· τὰ δὲ κακὰ, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέροντα· τὰ δὲ κτήματα ἆρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. *Offic. l. 2. § 9, 10. Summâ quidem autoritate philosophi, quicquid juſtum ſit, id etiam utile eſſe cenſent: itémque quod honeſtum, idem eſſe juſtum. ex quo efficitur, ut, quicquid honeſtum ſit, idem ſit utile. in quo verbo lapſa conſuetudo deflexit de via; ſenſimque eò deducta eſt, ut honeſtatem ab utilitate ſecerneret, & conſtitueret honeſtum aliquod, quod utile non eſſet: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l. 3. § 11. & l. 6. § 45.*

Μεταπείσειν ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεισάγειν] indè probare vult voluptatem nec bonum eſſe, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omiſsáve, pœnitentiâ tangatur: ſicut *l. 5. § 15.* idem indè concludit, quòd eandem deſpexiſſe ac ſpreviſſe laudi ſæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τῦτο τί ἐστιν] vide *ad l. 3. § 11.*

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνου] vide *ad l. 5. § 1.*

Κατὰ τὸν ἀνθρωπικὸν φόβον] Cicer. *de fin. lib. 5. Apparet nos ad agendum eſſe natos. Itaque appetit animus ſemper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἓν. Ariſtot. *ethic. lib. 1. c. 7.* vide *l. 9. § 16.*

Τὸ γὰρ καθ' ἕδδον κοινὸν καὶ ἀλόγων ζώων] Ariſtot. *ethic. lib. 1. c. 13.* tanquam dictum vulgò jactatum refert, ὑπὸ μοιρίων τὸ ἥμισυ τῆς βίου τῶν ἀνθρώπων ἀφαιρεῖν καὶ ἀνάλωτον. *nihil per vitam dimidiam diſtare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ πολλάκις, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τῆς βίου. Ariſto apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυν ἡμῖν τῆς βίου συναφαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib. 2. c. 9. Vitam nobiſcum dividit ſomnus.* Senec. *epiſt. 117.* & ità, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep. 99.* (vide *ad lib. 4. § 50.*) Per ſomnum ergò nihil felices ab infelicibus diſtare dicit ex vulgi ſententia Ariſtoteles: at Marcus iſtic, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀφρόνα ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ὡς λέγεται κατάληψις καὶ φαύλη. Ariſtot. *ibid.* & *c. 8.* οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθεύδων. Itaque Plato *leg. l. 7.* Κοιμώμενος ἥδεως ἄνδρα ἄξιον, οὐδὲν μᾶλλον τὸν μὴ ζῶντα· καὶ γὰρ ἀναίσθητον ὁ θάνατον, ἅπερ καὶ ὁ ὕπνος. Euſtath. *ad Il. Ψ'.* & Plin. *præfat. hiſt. nat. Vita profectò vigilia eſt. Et revera plus vigilare, plus vivere eſt. Quid enim tam mortis ſimile quàm dormientis aſpectus? quia tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chryſolog. *ſerm. 24.*

Ὁ κατὰ φύσιν ἀνάπαυσις] vide *lib. 5 § 9.* Ariſtot. *hiſt. animal. l. 8. c. 1.* Τὸ κατὰ φύσιν, ἥδιον. & *c. 2.* Προσφιλὴς ἀνάπαυσις τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν, παιδολογεῖν, διαλεκτικῶς] Senec. *epiſt. 89. Philoſophiæ tres partes eſſe dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; ſecunda rerum naturam ſcrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & ſtructuram, & argumentationes, nè pro vero falſa ſurrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè poteſt, ad unumquodque, quod imaginatio ſuggeſſerit. At Xyl. iſta cum ſequentibus conjungit, quaſi dixerit Marcus; *Ubi de natura, affectibus, aut aliis rebus diſſerere cum quopiam contigerit,* &c. quam contextûs ſeriem verba ipſa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas ità diſpoſuit, ut Medeæ Abſyrtum nobis repræſentare voluiſſe videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forſan ἢ καὶ. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepſiſſe huc videtur.

Τοιαῦτά τινα δόγματα ἔχων] leg. τοιαῦτα [γάρ] τινα δόγματα ἔχων. Sedi ſuæ cauſſali reſtitutâ & pro verbo ſubſtituto participio, orationis ſerie id poſcente. poteſt & priore loco ὁ γὰρ legi, ut ſententia continuetur ſic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. —τοιαῦτά τινα δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet iſtiuſmodi,* eſſe nimirum iſta bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente iſtîc plurimum aberravit. De hoc autem ſubjecto. vide *lib. 6. § 27.* & *l. 7. § 26, 61.* & *ſupr. § 1.*

Ἀναγκάζεται ὅπως ποιεῖν.] Ità *l. 10. § 30.* βιάζεται. *cogitur facere quod facit.* non à vi aliqua externa, ſed à principio interno, falſo nimirum dogmate, pravo perverſóq; judicio. nec diſſimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l. 4.*

Vis eſt vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quò tamen neutiquam ſpectare cum Douſa cenſeo verſiculum apud Gnomologum illum,

Βίος κρίνεται δ', ὃς βίᾳ ποιεῖ τάδε.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκλησται δ', ὅτι βίᾳ ποιεῖ τάδε.

Vi quia paratur vita, vita dicitur..

vel potiùs,

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus eſſe fieri.* Vide *l. 4. § 6.* & *l. 6. § 27, 57.* & *l. 7. § 62, 63.* Certè Tertull. *de anim. c. 16. Id quod accidit ex ſerpentis inſtinctu, exinde inoleviſſe & vitioleviſſe in anima, ad inſtar jam naturalitatis, qui ſtatim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de poſſe non peccare in non poſſe non peccare, amiſsâ ex toto conſilii libertate. itémque de poſſe non turbari, in non poſſe non turbari, amiſsâ ex toto complaciti libertate.* De populo ſuo Jeremias *cap. 13. v. 23. An mutare poteſt Æthiops cutem ſuam?*

luam? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſetis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, nſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μέμνησο] Μεμνήσομαι. Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσουμαι, nî vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib. 6.* § 50. diximus.

Ἀεχρὸν ξενίζεαι] Petr. *epiſt. 1. c. 4. v. 12.* Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος. Iſocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inquit, καὶ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίνης ἐπιπλοκὴν συμφορᾶς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c. 3. v. 12.* Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c. 7. v. 26.* Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c. 6. v. 44.* quia nimirum, ἕκαστον κρεῖττον ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c. 1. v. 11.* vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὦν δεῖ φορεῖς] Quid enim malis moribus in mundo proveſit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum. 1. 1.*

——*mores mali*
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l. 1. epiſt. 2.*

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaque Syneſ. *de provident.* 1. Ἐν γὰρ τῷ τόπῳ τῷδε κακὸν, ὃ θαυμαστὸν εἶναι κακὸν, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο δὲ μίτοιτον καὶ ἀλλόπειον. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ἐστιν, ὅτε οἱ γέροντες τὸ παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν δεῖ τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſciibus inventis, & fatæ comparo mulæ.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib. 1. c. 29. Tertiò cum arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, quò pluvia aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μεταπίθεσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l. 2. c. 15.* homini ad ſe inediâ tollendum mente obfirmato, Εἰ μὲν ὀρθῶς ἔκεινα, ἰσχὺε συμπραττέσθω· εἰ δ' ἀλόγως ἔκεινα, μεταθοῦ. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τῆς κακῆς πίρνησις, τὴν ἀπώλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quia nimirum ἀπήκρυς ἀπεδύς τὴν τῆς ἀρετῆς χλαῖναν καὶ ἀπημπεσχαμφιάσατο, exutâ virtutis ſtolâ, adverſâmq; planè indutus, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἡνίκ' ἔχρῆν δύεσθαι, νῦν ἄρχεται ἐξίστασθαι.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculiſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἐπὶ τῇ διορθώσει ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magis dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter libereque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolint deponere,* (ut Cypr. *l. 2. ep. 1.*) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorato. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέλτιον ἦν δεῖ, καὶ ἡ μὴ θεωρήσῃ ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀνανάστατον. τὰ δὲ ἄλλα κωλυτά, ἀναγκαῖα, δῆλα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ πάντῃ τῷ κειμένῳ ὑπ' αὐτῆς ἀκολουθοῦντας ἐμμένειν. ἀλλὰ τοσοῦτον ὑμᾶς ἦν δεῖ τὸ κακεύθεον. θέλω γὰρ ἦν δεῖ τίνες ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντα. ἆρ' οἶσθ' ὅτι ἔνιοι ἔχουσιν ἐνδεικνῦσθαι. καὶ ἀλαζονεύεται ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα σοι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν θεραπεύοντα. τοῦτο οὐκ οἶσθ' τίνος, ἀλλ' ἀπυΐα. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium quorundam exemplà propoſuerat, ὃς οὐκ ἔστι μεταθέσθαι, qui à re

re semel proposita nullâ ratione adduci sese patiantur, ex eis ait tandem se intellexisse, quidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν ὅτι πᾶσιν, ὅτι ῥιζαι ὄζοι· quòd Volph. cur mutandum censeat, nihil video. Mox: Κένεκα, inquit, ἡ δὲ οἱ μαινόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κεῖνοι τὰ ἐκ ὄντα, τοσούτῳ πλέον & ἐλλείπει λόγος. ἐκ ἀρκεῖ τὸ κενεκίναι, ἡ τὸ μὴ μεταδιδόναι. ἔτοι οἱ μανικοὶ τόνοι, ἐχ ὑγιεῖς. ἀποδυσπεῖν δέλω, ἂν με τῦτο ἀναγκάσῃς. δὰ τί ἄνθρωπος; τί ἐγένετο; κένεκα. ἐοικέναι ὅτι ἐκένεκας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. Claudit tandem dissertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι ἡ ῥᾳθυμοτέρῳ σώματι, ποτὲ μὲν ὅπη ταῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· ὕτω ἡ ἀθυμὸς ψυχὴ, ὅταν μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν ἡ ἐκ τοῦ θερσεῖ πρὸς κλίματι τύτῳ ἡ τῇ ῥοπῇ, τότε γίνεται τὸ καλὸν ἀζήτητον ἡ ἀδιεξόδευτον. Itaque Synesius *de regno*: Ὁ δὲ δὴ τοῖς ἀμβλυωπουμένοις ἰσοφεγγούμων, εἰσηγούμενος & ὁμολογίαν ἀγγοίας, ἃ καρδαίνει γνῶσιν ἐκ μετανοίας, ἃ δὲ δῶται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅπη κολάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια κτ' τῷ σῷ ὁρμῇ] Lugd. meliùs σὴ, & σόν. deesse tamen forsan videatur, ἀρκεῖ σοί, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciúmque & mentem ipsam peracta.* verùm distinctio interjecta integram faciet sententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, κτ' τῷ σῷ ὁρμῷ &c. *tua enim est operatio & ista, utpote intentioni tuæ consentanea.* &c.

§ 17. Ἐι μὲν ὅπῃ σοι, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunensis. posúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Siquidem tui*, inquit, *est arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, sive in quo non acquiescis? sin alieni*, non tui, est, *de aliis, sive Deis, sive atomis*, hoc est, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *frustrà quereris*: frustrà autem facere aliquid, insipientis, cum illis litigare, etiam insanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τὸ κόσμε τὸ ἀποθανὸν ἡ πεσεῖν] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas
Semper: & ex aliis aliud reparare necesse est:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Nasonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátque vices: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quàm quod fuit antè; morique
Desinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Quæ dedit, illa capit, neque dispendi facit bilum.

Pacuvius *Chryse*, de Æthere;

——omnia is animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitque in se omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, ac resoluta referri
Omnia: nec morti esse locum: sed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto succedere cælo.

Ubi Servius: *Dissolvi cuncta & redire rursus in originem suam. nec morti, i. e. perditioni locum esse. nihil est enim, quod perire funditus possit, cùm sit τὸ πᾶν. i. e. omne, in quod redeunt universa resoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non est mors; quippe quæ nihil perire faciat; sed resolutio.* Et Macrob. *in somn. l.* 2. *c.* 12. *Constat secundum veræ rationis assertationem, quam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, sed eorum quæ interire videntur, solam mutari speciem: & illud in originem suam, atque in ipsa elementa remeare, quod tale, quale fuit, esse desierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox processura sunt, recondimtur, consumi. desinunt ista, non pereunt.* & mox: *Observa orbem rerum in se remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, sed vicibus descendere ac resurgere. æstas abit, sed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam sui menses: solem nox obrùit, sed ipsam statim dies abigit. stellarum iste decursus, quicquid præterierit, repetit. pars cæli levatur assiduè, pars mergitur.* Et *quæst. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in se redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam potest, quòd quò excidat non habet, sed eòdem revolvitur, unde discedit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ ὤν, πεῖν ἢ γνῶναι, τίς ἦεν ἐκ ἐγίνωσκον, μόνον ἡ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον· γενοὰς ἡ, ὁ μὲ πάλαι, νῦν τῆς ἡμέρας, τὸ εἶδ πεπιεσμένε· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ ἡμοιῶν & καὶ νῦν ἀναλυτε μηκέτι ὤν, αὖθις τε μηκέτ' ὁρώμενον, ὕσταις πάλιν, ὥσπερ μὴ πάλαι γενοὰς, εἶτα ἡμνησθείς· κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξαμιλλήσεται τῷ ὕλῃ, ὁ κόσμ & κεχώρηκεν· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν θαλάσσαις ἐκβαπτισθῇ, κἂν ὑπὸ θηρίων βρωθῇ, ταμίοις ἐναπόκειται πλοίοις βασάτε. quæ verba perperam distincta interpres pessimè accepit. vide *l.* 4 § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, uti quæque in sua corpora rursum
Dissolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec *ep.* 71. *Quicquid est, non erit: nec peribit, sed dissolvetur: nobis solvi, perire est. proxima enim cinctuemur; ad ulteriora non prospicit mens hebet.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ ἡ μεταβάλλει Naso *Met. l.* 15.

——omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt. resolutáque tellus
In liquidas rarescit aquas: tenuatur in auras,
Aeráque humor habet: dempto quoque pondere rursus

In

In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Indè retro redeunt: idémque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, θεὸς τί ἔργον γέγονα] ità Baſ. at Lugd. ἐρεῖ θεὸς τί ἔργον γέγονε. *poteſt dicere cujus rei cauſâ factus eſt.* Xyl. *de ſe dicet, a'icujus gratiâ factus ſum* Caſ. quid ſi legas, καὶ ὁ ἥλιος ἄρα θεὸς τι γέγονε. *etiam ſol utique alicujus res gratiâ extitit.*

Καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες] Sidera nimirum, quæ animata eſſe putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & ſapientes Ægyptii, Στὺξ εἶδον ἥλιον καὶ σελήνην. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, εἶδε Στύξ. Idem *l.* 8. De ſole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, Στύγα μάρτυρες; ἔργα δὲ μὴ μαρτυρεῖν, οἷα ἥλιος· νὺξ αὐτὴ καὶ ἡμέρα μαρτυρεῖσιν· ὥρας αὐτὴ μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφοροῦσα μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος, ἐκείνου ἔργα θεσμὸν μαρτυρία. Imò teſtimonium perhibent iſta omnia ſolis conditori, non ſoli. vide *Pſal.* 8. *v.* 1, 3. & *Pſal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Pſal.* 74. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 104. *v.* 19. & *Act. c.* 14. *v.* 14. Vide tamen, ſi operæ pretium id videbitur, *de ſole* Apoſtatæ impii Juliani Imperat. *orationem* autore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονται μοι οἱ αὐτοὶ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις οἱ μὲν τῶν Ἑλλήνων, τέτταρες μόνοι ἡγεῖσθαι θεοὺς, ὅσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα ἀεὶμφ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ Ἰνδῶν ἀμφὶ τὸν Ὄφεργυν θεὸν ἀπαστράπτοντα, καὶ ὄμβρους μὲν πιπράσκοντες, τῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις διαθρύπτοντες, ἐθαύμασάν τι, καὶ ἐξεθείασαν, θεὸν ἓν τῶν θεῶν ὀνομάσαντες τὸν ἀστέρα· καὶ προσκυνοῦσιν ἥλιον, ὃν Ἰνδοὶ καὶ σελήνην, οἱ Φρύγες. &c.

Σὺ δὲ τί; τὸ ἡδύ;] vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἐσχάτῳ εἰκότι] *natura finem ſuum habet in rei uniuſcujuſque fine.* Caſ. ut σχάζεσθαι hîc ſit collimare. at Xyl. *conſilium iniit.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc eſt enim σχάζεσθαι Marco iſtîc: ut *l.* 1. § 9. τὸ σχασικὸν τῶν φίλων. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 5. *Univerſa Deus diſponendo præſcivit, & præſciendo diſpoſuit.* Cyprian. *epiſt.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. *c.* 10. *v.* 29. laudàſſet. nec paſſerculum quidem, qui aſſario dimidio veneat, citra Dei nutum ad terram decidere. *Cùm Chriſtus nec minima fieri ſine voluntate Dei dicat; exiſtimat aliquis & ſumma & magna, aut non ſciente, aut non permittente, in Eccleſia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæſar. quæſt.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, quæ non ſolùm hominum curam habet, ſed avium quoque minutarum.* Hieron. quidem *in Abacuc. c.* 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per ſingulos Dei currit providentia; ſic in cæteris animalibus generalem quidem diſpoſitionem & ordinem curſúmque rerum intelligere poſſumus.* v. g. *quomodo naſcatur piſcium multitudo & vivat in aquis, quomodo reptilia & quadrupedia oriantur in terra, & quibus alantur cibis? Cæterùm abſurdum eſt ad hoc Dei deducere majeſtatem, ut ſciat per momenta ſingula quot naſcantur culices, quótve moriantur; quæ cimicum & pulicum, & muſcarum ſit in terra multitudo; quanti piſces in aqua natent; & qui de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Non ſimus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus, eandem rationabilium quàm irrationabilium providentiam eſſe dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (ſapientia divina) *à fine ad finem: hoc eſt, à maximo angelo uſque ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ uſque ad finem deſtinatum à creatore, ſive in quem urget natura, ſive quem accelerat cauſſa, ſive quem concedit gratia; dum nihil horum evenit, quod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit autem, non quidem mobili diſcurſione, vel ſubjectæ creaturæ quaſi officiali adminiſtratione, ſed ſubſtantiali quadam & ubique præſenti fortitudine, quâ utique univerſa potentiſſimè movet, ordinat, adminiſtrat.* Adjici poterat quod de *capillis* numeratis, Chriſtus, Matth. *c.* 10. *v.* 30. de *folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. ſolen.* 8, & 99. Trithem. *ubi ſuprà.* vide *ad l.* 7. § 31. Senec. *quæſt. natur. l.* 3. *c.* 29. *Sive anima eſt mundus, ſive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut ſata, ab initio ejus uſque ad exitum, quiquid facere, quiquid pati debeat, incluſum eſt; ut in ſemine omnis futuri ratio hominis comprehenſa eſt; totius enim corporis & ſequentis ætatis in parvo occultóque lineamenta ſunt. Sic origo mundi, non minùs ſolem & lunam & vices ſiderum, & animalium ortus, quàm quibus mutarentur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολύσεως] Fuſcus apud M. Senecam, *Suaſor.* 2. *ſtatuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt. Habebit quiſque quantum illi dies primus aſcripſit.* L. Senec. *ad Marc. c.* 20. ſic *lib.* 6. § 49. ἀφίεσαι. & *l.* 12. § 23. ὅταν δόξῃ. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβαλλόμενος τὴν σφαῖραν] Sejungunt iſta à ſuperioribus G. Xyl. & M. Caſ. mihi continuanda prorſus videntur. quemadmodum, inquit, qui pilam mittit rationem apud ſe habet, non tantùm quomodo motus ille ineatur, ſed quà feratur, & quo loco terminetur; ſive quà permeet pila, quò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura conſilium iniit, non de ortu tantùm, ſed de obitu etiam, ac progreſſu cujuſq. rei. Plautus alio, nec ab

hoc

tamen prorsùs abhorrenti, ſenſu, *Captiv. prolog.* *Enimverò Dî nos quaſi pilas homines habent.*

Τί ἓν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πομφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla.* quod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γάρ σοι εἰπεῖν ὧν πέρι ἐθαύμαζον ὅτε ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν· ἦν ποτὲ πομφόλυγος ἐν ὕδατι ἐρεύσει, κατὰ κρυφῶ τινι καταρρέ[ον]τι ἀνίσα-10 κτῳ; τὰς φυσαλίδας λέγω, ἀφ' ὧν σωματείρεται ὁ ἀφρός; ἐκείνων τίνων αἱ μὲν πολλαὶ μικραὶ εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκρεγνύμεναι ἀπέσβησαν, αἱ δ' ὀλίγον πλέον διαρκέσασι, καὶ περιχρυσῶν αὐτῶν τῶν ἄλλων αὖ τινα ὑπερφυσώμεναι, εἰς μέγιστον ὄγκον ἐπάρθησαν, εἶτα μόλις κἀκεῖναι πάντως ἐξερράγησάν ποτε· ὁ δὲ δίον τι ἄλλως ἡμῖν ἔδοξε. τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπων βίος· ἄπαν[τες ὑπὸ πνεύματος ἐμπεφυσημένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ' ἐλάττ[ους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ὠκύμορον τὸ φύσημα, οἱ δὲ ἅμα τῇ ξυσπάσαι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ'20 ἦν ἀπορράγλωσσα ἀναίσχυντον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet lucernæ pejus eſſe cùm extincta eſt, quàm antequam accenderetur? Nos quoque accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur. utrinque verò alta ſecuritas eſt. quid refert utrùm non incipias, an deſinas? utriuſque rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἐκστρέφον] ἔστρεφον Lugd. edit. unde *annot.* Στρέφον. *convertito te.* Omnino præter Marci3 mentem. Qui vult non ut ipſe convertat quis; ſed ut illud potiùs, in quo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, aut *circumvertat*, ut Caſ. quàm *invertat*, quò naturam ejus penitùs introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἔκστρεφον ὡς τάχιστα τοῦ σαυτῆς τρόπου
Inverte quàm celerrimè mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ῥυπωμένων ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων. ἐκστρέψαι δὲ ἰμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ ἔσω τῷ ἔξω. Eadem & Suidas. vi-40 de *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re quavis, iſtic de corpore humano, ipſóque cumprimis cujuſque proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Quòd ſi, ut Ariſtoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur. ut eorum viſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qui nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter planè cenſerent.* Alluſit ad5 vulpis maximè morem de qua Plut. in *Collat. aquat. & terreſtr.* Ἡ δ' ἀλώπηξ ἀλῶσα, ἐνδὺς ἐκτρέπεται· πίφυκε γὰρ δι' εὐτονίαν καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ ῥᾴφειν, ὥστε, τῆς ἐντὸς, ἐκπὸς γιγνομένης, ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιστρον. quanquam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera vindicta.*

Τύπτεις ἐνδύκασιν ἐκπρίσασθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἐλυσσῶντας παρὰ φύσιν, καὶ ἅμα κομπούμενος, ἄφατος αἱ θαλάττ[ιαι σκολόπενδραι, κατατιτρῶσκουσι τὸ ἄγκιστρον ἐκπέπωκεν ἑαυτάς. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορευῶσιν] vitioſum videtur. forſan ἀποπνευῶσιν fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπνευῶσα. corpus, inquit, conſidera, quale fiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βραχύλιον ἢ καὶ ὁ ἐπαινῶν] Annotator Lugd. quo codice uſus, neſcio. βραχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπαινῶν &c. ſed fortè, inquit, βραχύλιον· quæ Marci vox eſt. Certè ſiqua exemplaria eam lectionem affirmarent, legerem libens, βραχὺς ὁ βίος. βραχύλιον ἢ καὶ ὁ ἐπαινῶν, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l.* 7. § 5.

Ἐν χωνίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ σιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Περίσχε] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi quaſi moneat Marcus, quodnam debeat eſſe τῆς προσοχῆς ſive ἐπισκοπῆς, ut *lib.* 4. § 26. loquitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idq; quotuplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujuſq; materiam, nè pluris eam quis quàm par eſt faciat: (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi rectæ conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utriq; illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atq; huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, quam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd. Editor ad tria membra reſtringit, dum τῷ ὑποκειμένῳ δόγματι conjungit, vertítque *ſubjectæ opinioni.* de diſtinctione accedo, quia disjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm ecquid ſibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaque, *adverte*, vel *attende, præſenti, aut decreto, aut actioni, aut ſignificato.* Τὸ ὑποκείμενον, *præſens, quod adeſt.* Polyb. *l.* 3. Πῶς δ' ἂν εὐδοκιμῶν τις ὑποκειμένοις, τοῖς βεβαιώσασθαι τὴν αὐτῶν προαίρεσιν, καὶ διαφυλάξασθαι τὴν κατάστασιν, παρέξοιμι δικαίως, εἰ μηδὲν ἐνδείη τῆς τῶν παρόντων καιρὸς ἐπιμελείας. qui præſentibus acquieſcit. τὰ ὑποκείμενα τοῖς παροῦσιν· opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δὲ πρὸς τὰ ὑποκείμενα κρίνειν τὰς πράξεις διαφέρειν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia cuncta.* & *l.* 10. § 18. ὅσον τῷ ὑποκειμένῳ. Monet ut ad id quod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως πῶς τὰ πράγματα] ſeparat iſtâ à præcedentibus

dentibus M. Casaub. possunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus est non attendis, sed de rebus futuris anxius, animísque suspensus es, & quod præcipuè te spectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ θέλεις.] Haud integra satis videntur ista; forsan scribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον ἢ &c. ut ratio reddatur, quare tot molestiis conflictetur; quia nimirum sui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi possunt tamen & ἐφωτηματικῶς. [τί] μᾶλλον ἢ &c. quasi dicat. *Cur crastino die malis bonus fieri, quàm hodie esse?* vide *l.* 2. § 4. Pers. *sat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Quid? quasi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras hesternum consumpsimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulùm erit ultrà.

Naso *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod sequitur,

Dicimus assiduè, cras quoque fiet idem;

non de instituti mutatione in meliùs; quod Casaub. *in Persium*, sensisse videtur, dum memoriâ lapsus codicem non consulit; sed de perseverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris usura dictum est. Petron. Arb. *satyr. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.* Quod tamen eruditissimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non est, cras non erit.* Certè quod Naso suprà verbo monuerat, idem fusiùs Epictet. *dissert. l.* 4. 12. ὅτι πρὸ τοῦ σώσειν ἁμαρτηθέν, εἰς πάλαι χρῆσιν ἀνάγκη σοι τὰ φεύγοντα ἔχειν. σῶσον μέν, τὸ χαλεπώτατον, ἵνθ' τῦ μὴ σῶσαι ἐγγίσῃς, εἶτα ἵνθ' τῦ ἀναβάλλεσθαι τὸν σωσμὸν, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀποθῇν, (ità Casaub. restituit quod ἀιώδες legebatur) ὥσπερ δέομαι τὸ εὐχρηστεῖν, τὸ εὐχρηστεῖν. οἱ μὲν ἓν λυσιτελὴς ἢ ὠφέλιμος ἐστὶν, ἡ πανταχοῦ λυσιτελὴς ἀπόλαυσις αὐτῆς ἐστι λυσιτελεῖσα· οἱ δ' ἃ λυσιτελῆ, τί ἐκεῖ διωκεῖν πάντα σῶσον· σῶσον φυλάσσεις; Verùm Marci verbis gemina prorsus sunt, & ad ea fortean respexit etiam, quæ in fine dissertationis illius Epictetus disceptat. νῦν δ' ὅταν εἴπῃς, αὖτ' αὔριον σώσω, ἴσθι ὅτι τῦτο λέγεις, σῶσον ἕσωσα ἀναίσχυντε, ἀκύρε, τυπτόμενος, ἐπ' ἄλλοις ἔσῃ τὸ λυπεῖν με· ὀργιζόμενος σώσεις, φθονήσω· βλέπε ὅσα καθ' σεαυτὸν δύνῃ πράττειν. ἀλλ' εἰς αὔριον κρίσεις ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σῶσον; οἱ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σῶσον, ἵνα καὶ αὔριον δύνωμαι, καὶ μὴ πάλιν ἀναβάλλῃ εἰς τὸν τρίτον. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 19. Μία μοι λέγε, ὅτι χρὴ μικρὸν, μηδὲ εἰς τὸν αὔριον ἀναβαλλε. ἃ δὲ αὔριον ὑπόπτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4, 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν] Hoc est, τὸ κοινωνικὸν καὶ συμπαθές· quod passim inculcat. καὶ δὲ ἔστιν κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἰ δύναιτ' ἄν, ὅταν μὴ τὸ καθ' ἑαυτῦ εἰς ἕτερος διαθέσθαι. Joan. Chrysost. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δίχομαι, ὅτι πᾶσι θεὸς ἀναφέρων] Ità pii passim, Deo adscribunt, quæcunq; ipsis obtigerint, universa. Job. *c.* 1. 21. *Psal.* 18. *v.* 39, 40. & *Psal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo sunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁ τοίνυν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua constitit, ignobilitate perspiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14.) Illa siquidem, τοῦτον πᾶν μέρος τῦ βίυ, καὶ πᾶν ἀνακείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M Casaub. referre, quàm periochæ sequenti cum Cl. Salmas. connectere. Senec. *epist.* 107. *Eadem vitæ conditio est, quæ balnei.* Sed aliò ille respexit, quàm Marcus istîc. vide *ad* § 43.

§ 25. Λύκιλλα Οὐῆρον· εἶτα Λύκιλλα] Rectè distinxit ista, priùs confusa, explicavítq;, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmasius *ad Capitol. Marc. Lucilla*, inquit, *Verùm extulit. post & ipsa fatis concessit.* Itaq; in singulis subaudienda verba illa ἐξήνεγκε & ἐξωνέσθη. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii consorti nuptui data, eidémque superstes. Capitol. *Ver.*

Σέκυνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανον Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inscriptionibus sepulcralibus Salmas. *ibidem* exhibet. Verùm quis iste *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is supervixerit, & successerit, nescire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano superstitis mentio fit rursus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνίνου] Ἀντωνῖνον Φαυστῖναν. Salm. *Annia Faustina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδειανόν] *Caninius Celer* orator sive Rhetor quem & Marcus & Lucius audiêrant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forsan eidem in disciplinam traditi. Nam quòd Mauss. in *dissert. critic.* quam Harpocrationi à se edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, quasi duos, recensèt, quorum Marcus Caninius alter sit dictus, neminem (puto) σύμφερον habet. post illa verò, εἶτα Κέλερ, subjungi postulat idem Salmas. πιστὸν πάντα quod suo loco motum fuerat.

Δειμῆς] *austeri.* Xyl. sed & Casaub. qui tamen de ingenii acumine expossuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χιέρεξ] depravatum opinor. forsan Ἱέρεξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de justitia.* vel χέρεξ etiam, siquidem

Charax

Charax Philosophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophrasti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipse *l.* 9. § 29. quanquam potest etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs existimem designatum, quia inter homines acuminis & subtilitatis laude insignes hìc à Marco proferatur. De eodem autem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalereus in hoc numero haberi potest, disputator subtilis, orator parùm vehemens, sed dulcis; ut Theophrasti discipulum possis agnoscere.* Itaque de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magis Athenienses quàm inflammabat, & suavis maluit videri quàm gravis; sed suavitate eâ quâ perfunderet animos, non quâ perfringeret.* Eandémque illi suavitatis laudem tribuit in *oratore*. § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Astrologos celebriores recensetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco Æmar. Ranconetus *Euchemon* legendum credebat. Turneb. *adverss. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐσὶ' ἐω' ὁλίγον μνημονεύθητις] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἥτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφροσύνη ἀνθρώπῳ] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia est homini facere quæ sunt hominis*: verùm lætitia est homini Christiano, facere quæ sunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Psal.* 112. *v.* 1. Esai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ sunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejusdémque legi conformis, eadem sunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον ἡ ἀνθρώπῳ ἡυοσία] Lætitia, inquit, homini & voluptas esse debet, facere quæ officii sunt sui. Nihil autem magis humani est officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque læto animo lubentíque faciendum est. Naso *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas. & vera benefaciendi cupido utilitates relinquit, ipso benefaciendi opere lætissima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιστήμης τῆς περὶ ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum sententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι ὑπὸ τῆς φύσεως ὁλόπληδες τὸ λογικὸν ζῶον πρὸς θεωρίαν καὶ πρᾶξιν τοῦ γένους ἐνάρετον, θεωρητικὸν εἴ, καὶ πρακτικὸν περὶ ποιητέων. ità enim ex Suida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philosoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum quorundam esse, Ἄνθρωπον τέλειον, περὶ μὲν ὄντων θεωρητικὸν, περὶ δὲ γιγνομένων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν αἰσθόμενον (ὅ Θεὸς) αὐτῷ τε καὶ περὶ ἔργων περὶ αὐτοῦ καὶ ὧν μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὁρᾶτε ὅτι μὴ ἀδίκως τοῦτον ἀποδείκνυται. vise sis & quæ sequuntur lectu dignissima.

§ 27. Τρεῖς χάσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Αἶπος περικείμενον] corpus *ambiens* te, sive amictûs instar circumjectum tibi, cingénsque te. vide *l.* 10. § 1. sed & *ibid.* § 38. quo loco, τὸ περικείμενον ἀγγεῖόν, dicit, quatenus *organi* sive *vasis* instar animæ est usui; quod hìc τὸ αἶπος περικείμενον, quatenus ea ab isto afficitur. de eodem, περικείμενα πρόβλια. *l.* 12. § 2. & περικείμενον σωμάτιον. *ibid.* § 3. qui locus hunc illustrat plané.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα] vide *supr.* § 23. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Ἀιθρίαν καὶ γαλκύονα] Translatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀποδιδράσκειν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris statu, unde ἐγγαλκυόζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epist. ad Herodot.* apud Laërt *l.* 10. quod γαλκυσμὸν ποιεῖν postea exponit. Ità γαλκύων καὶ εὐδία Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento isto *infrà.* § 40. 47. & *supr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κεῖσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ᾧ δὲ ἀναβαίνει] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ περιτράγως ὑμεῖ λόγῳ χρῆσθε.] *Sanâ orazione non est apertè semper utendum.* Xyl. quem & Casaub. sequitur. atqui sanam orationem nusquam non adhibendam, Marcus censuerit, qui τὸ ἀληθινὸν simpliciter apud omnes passim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio istic quærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ περιτράγως· ὑμεῖ [ἡ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumquemque privatim, eam sermonis rationem habeas, ut non tam disertè & eleganter, quàm modestè & decenter loquaris. Oratione verò sanâ & salubri semper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀστειλογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siquidem κομψὸν περίτραγον, φίλαλον. Suid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, περίτραγος ἦν βυλόμενος. *cum disertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλλεσθαι, τὸ περιτράγως λέγειν. Alioqui τραγὺς, σαφὴς, i. e. *clarum & perspicuum* denotare, docet Suidas adductis hisce inter alia testimoniis, ex autoribus, quorum nomina subticet.

Ἴσμεν γὰρ ὅσον τραγὺς, ἀλλ' ἀλώμεθα.

Incerti erramus, nec certi quid novimus.

(Est ex Sophoclis *Ajace*) &, τραγύτερα ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *visus auditu clarior* sive *certior est.*

quod Joan. Chryſoſt. *in Evang. Joan. orat.* 75. τὸ ἀπλούστερον τραγῳδίας δεῖν ἢ ὄψις. at Philo *de confus. ling.* πρὸς τὸν σοφὸν τῆς ἀληθείας καταλήψιν μακρᾷ δεῖν ὁδοῦ ὑγιείᾳ ἀκοή. Et, poſt Herodotum, Julian. *epiſt.* 22. ἅτε ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. & τραυὰς, φαυὰς, Etymolog. Tum ex conſequenti, quia veritate nihil clarius certiúſque; hinc fit ut τραυὰς ἢ τέρνον etiam ἀληθὲς *verum* ſignificet, Heſychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaſte. τέρτερον etiam eodem ſenſu Syneſius *de regno.* Τούτων τὸ κολοβὸν ἀνοήματα καὶ ῥήματα τοῖς ἀκοαῖς ὑμῶν ἐναμύζεται μᾶλλον, ἢ τοῖς ὀπὶ φιλοσοφίας ὀρθοτάτῃ τέρτερόν τε καὶ τροχηλόν. verùm pro *diſerto* plerumque ſumitur, eâque ſignificatione apud Helleniſtas, qui dici ſolent ſaltem, etiam ſimplex τέρνος reperitur. Autor *ſap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τέρνας. *linguas infantium diſertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Eſai. *c.* 35. *v.* 6. καὶ τέρνη ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. *diſertus erit.* Philo item *de vit. Moſ. l.* 1. τὸ μέλλοντα ᾠδεῖσθαι διηγγέλλετο τέρνοτέρᾳ φωνῇ ἢ σιγῇ. *ſilentio quâvis voce diſertiore.* Turneb. Quanquam nec illud inficias iverim, videri Epictetum conſilium dare, nè ſanâ apud inſanos, quales illi pleroſque reputabant, oratione ſemper utamur: & diſſimulationem quandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, ſed præcipere & probare. Etenim ſic *l.* 1. *c.* 29. τί ἦν; λέγειν δοῦ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; ἃ γὰρ δεικνῦ, τὰ αὐτὰν ποιοῦσιν; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσιόντα κρούσῃ, ᾠδὴ λέγω, Σήμερον Σατορνάλια ἀγαθά, λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; ὕδατος. ἀλλὰ ᾠδὴ αὐτοῖς ὀδυκρυτέον. καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν μεταπέσῃ πνα ἐ λύπη, γίνωσκε, ὅτι παιδίον ἔζῃ, καὶ ὀδυκέρτει αὐτῷ. ἐὰν ἢ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπὸν quibus addas licet quæ ad finem capitis ejuſdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, ſani potiùs, moribúſque congrui ſermonis, quàm nitidæ elegantiſque dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterùm D. Boot. quamvis ſenſum uſumque iſtum τῆς τετράγωνος vocabuli iſtic probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ καθῆζ ad periocham ſequentem pertinere cenſet; quam ab illis ordiri opinatur. quaſi dicat, *ut quod verum ſanumque eſt dicatur; aulam Auguſti totam*, &c. *mors occupavit.*

Τῷ ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone ſano*, i. e. *vero. ὑγιὴς λόγος, verus, ſincerus, ſimplex ſermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Euripidis *Andromach.*

——ἐλικτὰ πάντα κ' οὐδὲν ὑγιές. i. e. ut Lucil. *Pergula pictoris*; *veri nihil, omnia ficta.* & νοσῶν λόγος apud eundem in *Phœniſſ.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (ſic reſtituunt H. Stephano) νῦν χὠ νοσῶν τι λυπεῖν ἂν δρᾷ. ὁ νοσῶν τι. i. e. νοσοῦντά πνα λόγον, ut I. id.

Ὑγιαίνει] obſerves nominativa iſta abſol.

Παῖγνοι] *poſteri* Xyl. ἀπόγονοι forſan, *privigni.* ità enim in jure quandoque dicuntur.

Ἀρεῖοι] *Arei* Philoſophi, cujus contubernio uſus eſt Auguſtus; meminit Sueton. *l.* 2. *c.* 29. ad quem locum Caſaub. Auguſti & Arei amicitiam & συμπόσιον celebrant plurimi ſcriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch. *in Anton.* & *apoph.* Dion. Caſſ. *l.* 51. Themiſt. *orat. ad Jovian.* 12. & *quinquen.* 17. Julian. in *Cæſarib.* & in *epiſt. ad Alexandrin.* autores ille nominat, ipſe loca indicavi. Cæterùm quòd Themiſtius in *quinquenn.* ait, Antoninos duos, Pium ſcil. noſtrúmque, Epictetum, pari modo evexiſſe, quô Arium Auguſtus, Thraſylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde conſtare, aut quî eſſe poſſit, nullus aſſequor: etiamſi Suidas etiam ad Marci principatum pertigiſſe ſcribat: quum à Neronis imperio (ſub quo Epictetum non vixiſſe tantùm, ſed in exiſtimatione magna extitiſſe, ex ipſius diſceptationibus ab Arriano editis clariſſimè liquet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit quòd nec apud Marcum ipſum, nec apud eorum quenquam, qui Marci res geſtas ſcripto conſignârunt, Epicteti ulla mentio comparet inter eos, quos is in honore habuerit, Philoſophos: cùm ſedulò tamen hos recenſeant. Denique cur Junio Ruſtico tantam gratiam agnoſcat, quòd Epicteti commentariorum copiam ſibi fecerit, qui ab Epicteto ipſo, quem familiariter habebat, nullo negotio comparare ſibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μακήναι] Mæcenatis cum Auguſto familiaritas, præterquam quòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci ſcriptis etiam pueris nota eſt.

Θύται] *ſacerdotes.* Xyl. *aruſpices.* Caſ. *victimarii, popæ.* Θύτης Æolicè φύτης *popa*; ut θύλλις, φύλλις *follis.* Salmaſ. ad Solin.

Πομπίων] gentem ſive familiam dicit; cujus dignitatem ſi ſpectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de quo *l.* 3. § 3. non urbem, de qua *l.* 4. § 48.

Πόσα ἐπαιδεύσατο] vide Abramum; quàm ſolicitus ageret, quòd prolem ſucceſſuram non haberet. *Geneſ. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, quàm anxius cùm habiturus non eſſet. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ἐστιν εὐτυχοῦσα τοῖς βίῳ,
Ἔχειν ἔρημον διαδόχου τὸν οἶκον.
Inſtructa inopiâ miſeráque eſt felicitas,
Divitiæ hæredem cùm non inveniunt ſuum. Grot.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ πολυθενὴς ἅπαντι νεότατι πάλιν ἥδιμ. μᾶλα δέ τοι θυμὸν αἰνέσαι φιλότατι νόον· ἐπεὶ πλοῦτος ὁ λαχὼν δικαίως ἀπάντων ἀλλότριον ἀνδράσιν συναρότας. Clemens denique Alex. *ſtrom. l.* 2. Ὁ ἄπαις, φασὶ, τῆς τῶν φύσιν πλειόπτοις ἀπολείπεται, ἀπὸ μὴ ἀπο-

πλασήσας τῇ χώρᾳ τὸν οἰκεῖον διάδοχον· τέλειος, ὁ ποιητικὸς ἐξ αὐτῆς τὸν ὅμοιον· καὶ μᾶλλον ἐπειδὴν καλλίονον τὸ αὐτὸ ποιητικὸν διάδοχον. vide Euripidis *Ionem*.

Ἵνα διάδοχόν πως] scil. hac ratione homines immortalitatem quandam moliuntur, spondentque sibi. Justinian. *novel. constit.* 22. Ὁ γάμος ἔστω ἕνεκα σπορᾶς, ὡς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δοκεῖν ἀθανασίαν ἔστι χηπῶν εἰσηγεῖσθαι. καὶ ἐκ τῆς παιδοποιΐας ἀναπεφύκασι τὰ γένη μέχρι δυνατὸν, τῇ κατ' ὀλίγον φιλανθρωπίας, καθ' ὅσον δέξι δυνατὸν, τῇ κατ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει. Augustus apud Dionem *l.* 56. τὸ ἡγεμονικὸν αἰδίου τρόπου πως καὶ τὸ ὄντως ἀφθάρτου ἐστὶ· καὶ τὸ ὄντων τῆς φύσεως ἡμῖν αἰεὶ ἄλλῳ ἄλλων, ὥσπερ πηγῶν λαμπάδων παραμυθοῦνται. Clem. *Strom. l.* 2. Πλάτων ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ὅπως διὰ τέκνων τὴν ἀθανασίαν τῷ γένει ἡμῶν καὶ ὁτονοῦν λαμπὰς πυρὸς παίδων μεταλαμπαδευομένων. Locus quem cùm Augustus, tum & Clemens, in animo habuisse videtur, est Platonis *de leg. l.* 6. χρὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀντέχεσθαι, τοῦ παῖδας παίδων καταλείπειν [— οὗτος Steph.] ἀεὶ τοῖς θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτῶν παραδιδόναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ἡ τοῦ ἀνθρώπινον γένος φύσει πρὸ μετείληφεν ἀθανασίας· ἧς καὶ πόθεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσα. τὸ γὰρ γιγνόμενον κλεινὸν καὶ μὴ ἀνθυμοῦν κεῖσθαι τετελευτηκότα, τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν ἐπιθυμία. γίνεσθαι ἀνθρώπων δεῖ τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρεών. ὁ δὲ τέλειος αὐτῷ συνίστασθαι καὶ συνῆφθαι, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν, τοῦ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γένηται τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὲ ἀποστερῶν ἐκεῖνος ἑαυτὸν, οὐδέποτε ὅσιον. & in *Sympos.* Τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, οὐκ ἀθανασίας πρὸς παντάπασιν ὂν τοῦ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ ἦν ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ εἶδος καὶ παλαιούμενον ἄπιεναι νέον ἐγκαταλείποντα, οἷον αὐτὸ ἦν. Aristot. *œconom. l.* 1. c. 3. ταύτῃ τῇ ὁρμῇ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ ἦν, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν ἓν μένειν, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος. Aristides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἡμᾶς, καὶ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γίνεται. & *in Æsculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ἡμῶν διαδοχῇ.

Ἕβδομος τῷ ἰδίῳ γένει] Annot. Lugd. vult ἕβδομον legi, ut ad ὀπλοχίζεσθαι referatur. quod membrum superius non claudit, sed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἑκατόν πως ἡμᾶς] Moliuntur quidem immortalitatem quandam hac ratione mortales: verùm frustrà sæpenumero, inquit Marcus noster, & Marco σύμφωνος Psaltes διὸ φησιν. *Psal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν δὲ πάλιν γίνες θάνατον] θάνατον hic deleri postulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν δὲ πάλιν γίνες cum prioribus illis continuentur. *Necesse est alium quem altissimum exisse rursus iste totius gentis.* Editor. Lugd. cum sequentibus nullo sensu commisit. Xyl. tanquam mutilum aut alienum prorsus omisit. M. Casaub. clausulam perioches hujus totius facit. *Hic rursus considera, gentis totius mortem.* ut ὀπλοχίζεσθαι superius hìc denuo suppleatur. Atque hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν πρᾶξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26. & *supr.* § 2.

Ἀρκεῖσθαι] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀπὸ φασ ἀφ' ἑαυτῶν] Ità accipere externa ista, sive opes, sive honores, & consimilia à rerum omnium autore tributa, nè acceptis, quod plerique solent, insolescas. μακρὸς γὰρ, ὁ ἐν τούτοις φυσιούμενος. *l.* 5. § 23. Apostol. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum est superbia. Difficile est, ut superbus non sit, qui dives est.* Aug. *serm solenn.* 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaque Isidor. Peluf. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπηφανίας πατέρα, τὸν τῆς ὑπεροψίας χορηγόν. Arqui, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἄεσος, ἡ τῆς ὀδυνῶν πηγή. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, ἡ τὸ ὀδὲ πλοῦτῳ μεγαλοφρονεῖν, τοῦτο δὲ καταφρονεῖν. Argumentum sumit ad factum hunc suppriminendum ab illo ipso τῷ λαβεῖν vocabulo Apostolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί δ' ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non est quòd nos suspiciamus, tanquam inter nostra posita: mutuò accepimus. ususfructus noster est; cujus tempora ille arbiter muneris sui temperat.* Optimè August. *epist.* 205. *Animum virilem & Christianum nec debent hæc, si accedunt extollere, nec debent frangere, si recedunt.*

Εὐλύτως δ' ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7. § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, quia accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum sublata toleramus.* Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. Μή τι σεσωρευκὰς σοι τῆς ὕλης, μή τι σεσωπίφυκα, μή τι ὀδωδήσω ἀποκαπύδιον. Ità Basil. Cæsar. *orat.* 7. Πεφασίφυκά σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος· καὶ λυπεῖ αὐτὴν ὁ χωρισμὸς, ὡς ἀκρωτηριασμὸς τῆς ψυχῆς. Hesiod. *oper.*

Χρήματα γὰρ ψυχῇ πέλει δειλοῖσι βροτοῖσι.
Sunt miseris animæ ipsius mortalibus instar Divitiæ——

Et Antiphanes:

Ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Anima est & sanguis argentum mortalibus.

Itaque quod Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ἐργαζόμενοι μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ ταλαιπωροῦντες καὶ

ἀφαιρούντες ἥδονται, ὅτι ἀν τις αὐτὰ ἀφέλοιτο ἥδιον ἀφαιροῦντες ἢ ἃ χάριθμοι ἀλγοῦσιν, ὥσπερ ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀφαιρούμενοι. sed & ἀφαιρεθέντων multò magis. Senec. *de beat. c.* 22. *Mihi divitiæ si effluxerint, nihil auferent nisi semetipsas: tu stupebis, & videberis tibi sine te relictus, si illæ à te recesserint. utpote cui pecunia sua obhæsit, nec sine sensu avelli potest.* Idem. *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejusdem monitum *epist.* 74. *Omnia ista nobis accedant, non hæreant; ut si abducantur, sine nulla nostri laceratione discedant.*

§ 34. Ὁ ἀποχίζων ἑαυτόν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἐξεσί σοι πάλιν ἐρῆσαι σαυτόν] Ità Apost. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23. Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐκεῖνοι· σὺ δὲ τῇ πίστει ἑστηκας· μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ· εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, οὐδὲ σοῦ φείσεται. Senec. *epist.* 98. *licet reverti in viam: licet in integrum restitui.*

Ἄλλῳ μέρει ἐδίνει] Plutarch. *de amor. frat.* Λυπεῖ μὲν τὰ φίλοις ἢ συμπέσῃ, κλῆσαι δὲ κηδεσταὶ καὶ σωθῆναι, καθ' ἑαυτὸν, ἅπασιν ὅλων ἢ ὀργάνων, διαφθαρέντων. ἀλλὰ τὴν ἀνάκτησιν ἡδέως ἔχει, ὥσπερ ἐκ χειρὸς ἀφαιρεθείσης, οὐδὲ ὄψεως ἐκποδὼν γενομένης. Itaque Hegesistratus πόδα ξύλινον coactus est sibi comparare, τὸν οἰκεῖον στρεβλεῖς. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε] Et erat hoc revera in hominis potestate à primordio positum, nè à sui ac universi totius hujus conditore, cui inhærebat tunc, sese nî vellet ipse, divelleret. vide *l.* 2. § 11.

Συμφῶναι] quod Apost. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5. σύμφυτον γενέσθαι.

§ 35. Ἡ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως legisse videtur, cùm vertit, *quemadmodum singulæ ferè rationis compotes naturæ ab ea cæteras facultates acceperunt.* Ego malim τῆς τῶν ὅλων φύσεως. & verterim, *sicut cæteras facultates ratione præditorum unusquisque ab universi natura accepit.* etenim τὸ λογικὸν illud ex priore parte sententiæ huc translatum videtur.

Πᾶν τὸ ἐναντίωμα καὶ ἀντιδιατιθέμενον ὄλεθρεύει] Natura, inquit, universi, i. e. numen ipsum, sive potentia ac providentia divina, obstantia & renitentia, ac opponentia sese quæque *circumducit* quodammodo & *in suum usum convertit.* Hoc est enim τὸ ὄλεθρεύειν, sensuum prægnans vocabulum, cujusque vim circumlocutione etiam prolixiore vix satis exprimas. vide *ad l.* 6. § 42. sed & Esajam Prophet. *c.* 10. *v.* 5, 19. & Michæam *c.* 4. *v.* 11, 12, 13. Petrum Apost. apud Lucam. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 3. *v.* 14, 15, 17, 18. & Paulum *ad Rom. c.* 9. *v.* 17, 22. & *ad Phil. c.* 1. *v.* 12, 13, 14.

Πᾶν κώλυμα ὕλαν] vide *supr.* § 32. & *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 68.

§ 36. Μή σε συσχέτω ἡ τοῦ ὅλου ῥᾳθυμία] vide *ad lib.* 7. § 8, 27, & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caligineſâ nocte premit Deus,
Ridétque, ſi mortalis ultra
Fas trepidat. ——

Μὴ συμπαθείτω ἄνθρωπε ὅλα ἃ ὅσα πάθεσιν ἄλγεσιν] *Neque animum adverte eis, quæ multa dolorem videntur posse afferre.* Xyl. dilutè & restrictè nimis. sed nec minùs laxè nimis Cas. *neque animus hæc illuc divagetur & in cogitationibus suis coacervet undè molestias multas eas gravésque calamitates; quibus ea æquè ac alius quivis obnoxius es.* Neque enim tam communis ex æquo cum reliquis omnibus conditionis consideratio mentes mortalium conturbare solet, quàm eorum malorum, quæ nobis ipsis obventura esse suspicamur, cogitatio, & per præmeditationem quædam quasi præsensio. Itaque verò. *Nòli animo complecti, quales quantásque molestias superventuras tibi fore,* πιθανὸν ὄν, scil. *probabile aut verisimile est.* Monitum idem est cum eo quod *l.* 7. § 8. dederat τὰ μὴ μελλόντων. itaque in futuro ὀδυνήσεις malim quàm in præterito ὀδυνηθήσῃ. Neque enim præterita jam ampliùs perturbare solent mala etiam molestissima: imò ejusmodi jam elapsorum dulcis est memoria & recogitatio; eóque dulcior recordatio, quò sensus & perpessio molestior graviórque fuerit.

——*Olim hæc meminisse juvabit,*

inquit, ad tolerantiam suos hortando, Heros ille Maronianus. *Æn. l.* 1. Libanius quidem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Eltebich.* hoc negare videtur: Ἀνθρώπου μὲν ἔν, inquit, παρελθόντων μεμνῆσθαι χαλεπῶν. ἐ γὰρ μνήμη συμβλύειν τοῖς ἐχθροῖς ἔδει, σχάδαι φασὶν αὐτούς. Atteſtatur tamen ipſa populi vox, & ſenarius ille proverbialis, quem inter incerti Tragici an Comici in excerptis ſuis poſuit Cl. Grotius; ſed Euripidis eſſe docet Cicero *de fin. l.* 2. *Quid ſi etiam,* inquit, *jucunda memoria eſt præteritorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora ſint, quàm veſtra dogmata. vulgò enim dicitur,*

Jucundi acti labores. ——*Nec malè Euripides,*
Suavis eſt laborum præteritorum memoria.

Et ex ejuſdem *Andromeda* Stobæus. *tom.* 2. *tit.* 29.

Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ariſtoteles item *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Τὰ μὲν μεμονωμένα ἡδέα ἐστὶν, ὁ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτι παρόν, ἡδέα ἐστί· ἀλλὰ ἔνια καὶ οὐκ ἡδέα· ἔστιν καὶ τῶτο εἰρηται, Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ——μὴ γάρ τι καὶ ἄλγιον πέρσῃ) ἀνὴρ,

Μνήμων θ', ὅστις πολλὰ παθὼν καὶ πολλὰ μογήσας.

Eſt ex *Odyſſ.* δ. *v.* 400. quod tamen in Homeri codicibus paulò ſeciùs legitur,

Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ παθὼν καὶ πολλ' ἐμογήσας.

Plutarch. *ſympoſ. l.* 2. *c.* 1. Καὶ μᾶλλον ἄρξῃ γε τὸν λόγον ὁ Ὀδυσσεὺς (in Sophoclis *Oedip. Colon.*)

Δεινὸν

Δειλὸν μὲν τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακόν,
Ὦ ξεῖν', ἐπιγείρειν. ὁ δ' Ἐυριπίδης τύραννον,
Ὡς ἡδύ τι τὴν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ex quo Macrob. *Saturn. l. 7. c. 2.* Ὡς ἡδύτατον. Nam quòd Gnomologus vetus exhibet Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι, librariorum culpâ contigisse autumo, qui σοφοῖσι pro σωθῆσι scripserant. Antonius autem *Melissæ l. 1. c. 54.* Epicteto dictum geminum tribuit, qui ex poeta forsan mutuatus fuerit. Ὡς ἡδὺ τὸν διάλαξαν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν; ὅπως ἡδὺ τῷ σωθέντι μεμνῆσθαι τῶν πόνων. quæ poetæ esse alicujus liquet satis, possuntque levi operâ numeris suis restitui, si τῷ γῆς articulum addideris, τῷ πόνων substuleris, & pro ὅπως, ὡς, quod idem valet, substitueris. Claret ex his justam causam subesse, cur futurum istic in præteritum desingamus.

Ὅτι βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν] Senec. *ep. 66. Non potest ferre sententiam sensus nisi in rem præsentem adductus est: Nec futuri providus est, nec præteriti memor; quid sit consequens nescit.* Et *ep. 74. Et quæ præterierunt, & quæ futura sunt, absunt: neutra sentimus. non est autem nisi ex eo quod sentias dolor.* Cic. *de finib. l. 1. § 35. Corpore nihil nisi quod præsens est, & adest, sentire possumus.* Et § 107. *Corpore præsentia sola sentiuntur.* Aristot. *de memor. & remin. c. 1.* Ἔστι γὰρ τῶν μὲν παρόντων αἴσθησις· τῶν δὲ μέλλοντων ἐλπίς· τῶν δὲ γενομένων μνήμη. & *rhetor. l. 1. c. 11.* Διαφέρουσι μὲν τὰ παρόντα· μέμνηται δὲ τὰ γεγενημένα· ἐλπίζει δὲ τὰ μέλλοντα. Porphyr. *de abstinent. l. 1.* φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τῶν ἀπόντων τὸ ἄλογον. Quòd autem βαρεῖ istic Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evasit. Sic enim Thomas Magister: *βαρύνειν χρήσιμον· βαρεῖν δ' ἄχρηστον παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν παλαιῶν, πλὴν ὅτι τῷ παρακειμένῳ εἰς παθητικὴν σημασίαν.* negat τὸ βαρεῖν apud antiquorum probatissimos usurpari, nisi in præterito tantùm, patiendi sensu; prout Aristidæ *orat. sacr. 4.* Οἱ δ' ἦκον οἴνῳ βεβαρημένοι οἱ ναῦται. *Accessere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad* § 44.

§ 37. Τῇ τῶ κυρίου σορῷ Πάνθεια ἡ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini sui.* Cas. ego mendum cùm subolfacere viderer, pro κυρίου Κύρου rescribendum opinabar. quod & annotatorem Lugd. monuisse postea deprehendi. Memineram nimirum *Pantheam* Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *pæd. l. 5.* quæ cùm Cyro majori in prædam cessisset, marito postea in prælio, dum Cyro militat, cæso, sese insuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Parisam Eunuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occisi corpori assidentem ab Artasyra deprehensum. Marcum itaque suspicabar memoriâ lapsum historias hasce confudisse, & Pantheam pro Parisa posuisse: Sed & Pergamum de quo Marcus istic, ex Eunuchis forsitan eis fuisse, qui occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitisse. Verùm suspicionem, simul ac errorem hunc, exemit mihi V. D. Cl. Salmasius, qui Οὐήρου legi postulat, cujus Panthea liberta, Pergamus libertus fuerit; cui ego calculum eò pronius contribuo, quia Veri scortillum à Luciano in *imaginibus* deprompti, D. Bootio facem præferente, deprehendo; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ὁμώνυμος γάρ ἐστι (Lucianum audis) τῇ Ἀβραδάτου ἑταίρᾳ τῇ καλῇ.

Παρεκάθηται] ritum alludit sepulcris eorum, quos defunctos conditósque lugebant, assidendi. Indè illud Hermogenis *de invent. l. 3. c. 8.* εἰ ἐδάκρυες, ἐκ ἂν ἐφρόντισα· εἰ παρεκαθέζου τῷ τάφῳ, ἐκ ἂν ἐμίσουν. Ex Ctesiæ *Persic.* Photius *cod. 70.* Ὁ Βαγαπέτης τὸ σῶμα Δαρείου παραχρῆμα ζητῶν, ἐπλεύσατο. De Niobe Æschylus ab Hesychio laudatus,—ἐφημένη

Τάφῳ, τέκνοις ἔποζε τοῖς τεθνηκόσιν.
——*tumulo insidens,*
Natis, ut ovis, incubabat mortuis.

idque donec lapidis instar, cui insidebat, obrigescens cum illis pariter defungeretur. Respexit eòdem Tacitus *ad l. 4.* § 48. adhibitus, ubi *urbis sepultæ ruinis assidere*, dixit. De canibus etiam, quidominorum suorum, vel sepulcris, vel cadaveribus insepultis pertinaciter, sive astando, sive assidendo, perstiterint, videantur, Ælian. *hist. animal. l. 6. c. 35.* & *l. 7. c. 10.* Plut. in. *collat. aquat. & terrestr.* & Plin. *hist. nat. l. 8. c. 40.*

Χαιρεβείας] nomen dubio procul depravatum Χαβρείας Xyl. & Cas. reponunt.

Διόπμ] *suprà* § 23.

Γεῖσον] vide *ad l. 5.* § 28. quanquam γεῖσος hìc malim. ut *l. 9.* § 3.

Λύθεσν] vide *ad l. 2.* § 2.

Ἐν Δυλάκῳ] Epictetus à Stobæo laudatus; Νάτλῳ τυπτὶ τὸν Δύλακον. vide *ad l. 3.* § 3. Isocrates *ad Dionys.* ἐκ ὑμῖν ἐφ' ἧς μὲν τύχης τὸν φύσαντ' ἐπὶ τὸν Δύλακον ἔχοις ἀφεμένους. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii jussu pistillis ferreis in mortario ad necem usque cæderetur, Πίσσα τὸν Ἀναξάρχου Δύλακον· Ἀνάξαρχον δὲ κ πλήξεις. *Tunde*, inquit, *Anaxarchi factulum, Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt strictim, Cicer. *Tuscul. l. 2.* Ovid. *in Ibin. v. 57.* Gregor. Naz. *in Julian 1.* Plutarch. *de virt. moral.* Narrant pleniùs, Clem. *strom. l. 4.* Gregor. Naz. *orat. 17. ad Eudox.* Origen. *adv. Cels. l. 7.* qui tamen pro Nicocreonte Aristocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c. 50.* qui *Anaxarchi fullon* reddidit. (vide *ad l. 9.* § 3.) Philo *de viri boni libert.* qui ἀκμὸν, i. e. *utrem* pro Δύλακον posuit. Laërt. *l. 9.* adjecto epigrammate suo.

Πίσσατε μᾶλλον ἔτι, μὴ μᾶλλον· Δύλακός ἐστι·
Πίσσα]· Ἀνάξαρχος δ' ἐν Διὸς ἔστι πύλαις.

Dio Prus. *orat. 37.* qui & subjungit; αὐτὸς δὲ κ ἔφη

πλωσᾷς, ἀλλὰ τὸν αὐτῆς ὅσον ὑπὸ χρειώδους. ὅπερ φασὶ Περσῶν τοὺς ὀψοφάγους λαμβάνειν πόλεις ἀντὶ τῶν σώματος τὸν κάνδυν· Πέρται μὲν ἦν, ὅτι τοῦτο δυσφορεῖν· Ἕλλην ἢ ἀνὴρ παρέχε τύπτειν τὸ σῶμα, ὡς κάνδυν, ὡς ἱμάτιον. quo loco reſcribendum videtur pro τὸν αὐτῆς, τὸ αὐτῆς, pro ὅτι τοῦτο, ὅτι τύτῳ. quo modo Simocat. *ep.* 25. ὅτι τῷ πάθει δυσφορεῖν. pro κάνδυν, κάνδυ. κάνδυς enim non κάνδυς dicitur. Sed & in verſione mutari poſtulat, quòd δύλακον *arculam* vertit Naogeorgus; cùm *ſaccum* aut *ſacculum* debuerit. Niſi cum Eraſmo *Apoph. l.* 7. *manticam* quis maluerit. Syneſ. *epiſt.* 133. Δεῖπνα ἢ ἀποδυόμενον, ἐνταῦθα τὸ φιλοσοφίας ὄφελος, τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινὸν, ἀναχωρῆσαι τῆς δυλακίας τῆς κρυπλίων. Auguſtini Nom. *manual.. c.* 24. & Bern. *medit. c.* 3. *Nihil aliud eſt homo, quàm ſperma fœtidum, ſaccus ſtercorum, cibus vermium.* Aliâ ratione de homine bibace, & qui in hoc tantùm vivit ut bibat, Senec. *epiſt.* 77. *Nihil intereſt centum per veſicam tuam, an mille amphoræ tranſeant; Saccus es.* Indè datum proverbium, cujus meminit in *Heſione* Alexis referente Athenæo *l.* 11. ubi Herculis bibacitatem ſimul ac edacitatem notat.

——κατὰ τὸ πλεῖ παροιμίαν,
Ἀεί ποτ' αὖ μᾶλ' ἀσκὸς, αὖ ἢ δύλακος,
Ἄνθρωπός ἐστιν. ——*vulgò quòd dici ſolet,*
Homo ſemper aliàs ſaccus eſt, aliàs uter. Grot.

Saccum opinor; edacitatis nomine dixit, bibacitatis *utrem.* Nam quod *ſaccum* Seneca dixit, [illegible]*vina*rios (ità Plin. vocat, *l.* 24. *c.* 1.) reſpexit, quibus *vina* (cum eodem *l.* 19. *c.* 4. *loquor*) *caſtrabantur*, i. e. colabantur, quò leniora mitioráque, ſed & defæcatiora ac puriora, fierent. indè Lucil. apud Cic. *de fin. l.* 2. *vinum cui ſacculus abſtulerit nil.* & Mart. *l.* 12. *epig.* 61.——*Ut liquidum potet Alauda merum,*
Turbida ſollicito tranſmittere cæcuba ſacco.

Verùm eâdem planè, quâ Marcus hîc δύλακον Lucilius, quod eódem redit, *folliculum.* Nonius: *Folliculum Lucilius poſuit pro corpore, l.* 26. *Ego quis ſim, & quo folliculo nunc ſum indutus, non quæro.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim eſt nobis permiſſim ad hanc vitam; nec in carunculæ hujus folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum eſt auxiliique decretum.* Idémque *ibidem, corpora* nuncupat, *ſtercoris ures, & ſaccati obſcœniſſimas ſeries.*

§ 38. Βλέπε κείνων, φησὶ, σοφωτάτοις] Locus valde depravatus mihíque abſque codicum ope, conclamatus planè. Xyl. σοφώτατα legiſſe videtur, cùm vertit, *quin ſapientiſſimè judica, inquit ille.* Caſ. [ἐν] σοφωτάτοις, *in rebus judicii, diſcretioniſque maximæ.* D. Boot. φησὶν ὁ σοφώτατος. *ait vir ſapientiſſimus.* Mihi aliquid ejuſmodi dixiſſe videtur, quale *l.* 10. § 12. reperitur. Si acutè intueri potes, rerúmque naturam penitiùs introſpicere; id facias ſedulò, oculis ad id uſus tuis: ſin minùs hoc vales, ſapientiſſimos quoſque ad eam rem in conſilium adhibeas tibi. D. Salmaſius locum vitiatum potiùs quàm mutilum cenſet. Lego, inquit, εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· Κείνων φησὶ σοφώτατος. Athenienſis ille philoſophus, Socratis diſcipulus, qui & *apologiam* pro Socrate ſcripſit, cujus verba hîc uſurpat Marcus. ſed fortaſſe aliter diſtinguendum. εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, Κείνων φησὶ σοφώτατος, δικαιοσύνης καταξανθείσης ἀρετὴ ἔχ ὁρᾶ. &c. vt iſta potiùs ſint Critonis. Poſſit & legi, Ζήνων φησὶ σοφώτατος, Si nobis conſtaret eſſe Zenonis. Hæc ille. vir autem tantus ubi ὀλιγάζει, mihi certius aliquid decernere temerarium nimis foret.

§ 39. Ἡδονῆς ἢ ὀρῆ] Vide *lib.* 5. § 15. & *lib.* 6. § 34. & *ſupr.* § 8. voluptatem non eſſe bonum probat, quia bonum bono non adverſatur; quum adverſus voluptatem tamen continentia, quæ virtus eſt, ac per conſequens bonum, ſe accingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc omnia virtus diſcutit, & alium pervellit, & voluptates æſtimat, antequam admittat; nec quas probavit, magni pendit; nec uſu earum, ſed temperantiâ læta eſt. temperantia autem cùm voluptates minuat, ſummi boni injuria eſt. Tu voluptatem complectere, ego compeſco.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cùm honeſtas in voluptate contemnenda conſiſtat, honeſtatem cum voluptate tanquam hominem cum bellua copulabis?*

Τλῶ ἐγκρίνειν] ſed & τλῶ σωφρονίλω. ſiquidem ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονὰς. Ariſtot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. ὅπερ γὰρ ἥδεται, δῆς μᾶλλον ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει. *ibid. l.* 3. *c.* 11

§ 40. Ἐὰν ἀφέλῃς τλῶ ὑπόληψιν] vide *l.* 7. § 14, 16. & *ſup.* § 28. & *infrà* 41, 47.

§ 41. Ἐμποδισμὸς αἰδήσεως;] *cùm impeditur ſomnus, aut appetitus.* Lugd. *Somnus.* illud unde ſit neſcio. nam Xyl. Baſil. *Senſus*, rectè.

Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς ὁμοίως καὶ ζωτικῆς φύσεως] Repugnare ſibi primâ facie poteſt Marcus videri. Siquidem *l.* 5. § 20. concedit quidem τλῶ ἐνέργειαν ἐμποδίζεσθαι, *actum* ſive *effectum impediri poſſe*; negat verò dari ab externis ulla τῆς ὁρμῆς, ἢ διαθέσεως ἐμπόδια, *appetitûs ſive impetûs ac diſpoſitionis impedimenta*: cùm hoc loco etiam ὁρμῆς ἐμποδισμὸν admittat, eúmque parti non λογικῇ, ſed ζωτικῇ adſcribat. verùm facilè conciliari poterunt iſta, ſi ὁρμὴν diſtinguamus in internam externámque, quarum illa ab externis impediri nequeat, hæc poſſit. vel etiam in ὁρμὴν ἄλογον, ſive *appetitionem à ratione alienam*, quæ cùm ſit, ut Marcus hîc loquitur, ἀνυπεξαίρετος, *citra exceptionem ullam concepta*, eſt idcirco impedimento ſobnoxia; & eandem *rationem conſentaneam*, quæ eſt μεθ' ὑπεξαιρέσεως, *cum exceptione. l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. atque ideo neutiquam aut fruſtratur, aut à re ulla externa impeditur, quò minùs, quod ſibi propoſuerit, aſſequatur. *l.* 5. § 20.

Ὄφεις

Ὄψεται ἡ αἴδησις] *Viderit ſenſus.* Ità Cicer. *ad Attic. l. 6. ep. 4. Sed hoc fortuna viderit: quoniam conſilio non multùm uti licet.* Florens *apologet. c. 16. Viderit habitus, dum materiæ qualitas eadem ſit; viderit forma, dum idipſum Dei corpus ſit.* Et *c. 42. Viderint, qui per capillum odorantur.* q. d. illis iſtud curæ eſto: nos ex illis non ſumus. *Act. Apoſt. c. 18. v. 15.* Judæis Gallio, Εἰ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Vide *l. 5. § 25. & l. 11. § 13.*

Ἀνυπεξαιρέτως] vide, *l. 4. § 1. & l. 5. § 20. & l. 6. § 50.*

Εἰ δέ τι τοῦ κοινοῦ λαμβάνεις] *Si id quod communiter fieri ſolet, tibi propoſueris.* nempe poſſe aliquid intervenire, quod rei propoſitæ tibi proſecutionem impediat. Senec. *ad Marc. c. 9. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis eveniſſe? Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.* Vide eund. *de tranquil. c. 11. ad l. 7. § 58. & ep. 91. ibid. ad § 68.* vide & *infrà § 46.*

Τὰ μόρια τοῦ τοῦ ὅλου ἕκαστον ἑαυτὸν ἐμποδίζειν] Epictet. *diſſert. l. 2. c. 23.* Τῇ ὀρεκτικῇ δυνάμει τίνα πέφυκεν ἐμποδίζειν; ἢ ὀρέξεσις, ἢ ὀρεκτικὴ. τῇ ἀκινήτῳ ταὐτὰ· τῇ ὀρεκτικῇ ὀρεκτικά. ὀρέξεσιν δὲ τὶ ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀνορέξεσιν ἄλλην· αὕτη δὲ ἑαυτὴν διαστρέφει. ὃ γὰρ ἐνδέχεται τὸ φύσει ἀκώλυτον ἐπ' ἄλλα τινὰς παρεκβάσεις ἢ κωλυθῆναι, πάλιν ὑφ' ἑαυτοῦ. Idem. *l. 1. c. 19.* vide *l. 2. § 9. & l. 5. § 20. & l. 7. § 55. & l. 12. § 8.*

Οὐ πῦρ ἢ σίδηρος] vide *l. 4. § 39. & l. 7. § 68. & ſupr. § 28.* Epict. *l. 1. c. 29.* Τῶν ὀρέξεσιν ἔδειν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ αὑτῇ. Hercules in Euripidis *Syleo.* apud Philon. *de allegor. de Joſeph. & de boni viri libert.* & apud Euſeb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis*, ubi verſus primus deeſt, ex illis reſtituendus, qui etiam in *Phæniſſ.* ejuſdem reperitur *v. 524.*

Πρὸς ταῦτ', ἴτω μόλυβδος, ἴτω δὲ φάσγανον.

* πέμπων, Euſeb. * Πίμπρα, κάταιδε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου

Πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσδε γὰρ κάτω
Γῆς ἦσαν ἄρσα, γῆ δ' ἀνεῖσ' εἰς αἰθέρα,
Πελεῖν ἐξ ἐμοῦ σοι δοκῶ' ἀπαρτίως λόγον.

Ad hæc, adeſto ferrum & ignis inſuper;
Ure, (ſive, ſeca) hæc cremáque membra, & impletor mei
Potans rubentem ſanguinem: in terram priùs
Deſcendet æther, terra ſe in cælum feret,
Quàm blanda demeveniet ad te oratio. Grot.

Indi Philoſophi Alexandro; Σώματα μὲν μετάξεις ἐν τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δὲ ἡμετέρας, οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται· πῦρ ἀνθρώποις μίγνον κολασθέντων· τοῦτο ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. Clem. *ſtrom. l. 4.* & Philo pleniùs ex Calani *ad Alexandrum epiſt. lib. de libert.* ex Clemente tamen ſupplendus. Φίλοι πίδυσι χεῖρας καὶ ἀνάγκαν θεοφόρητον Ἰνδῶν φιλοσόφοις, ὅτι ἐν ὑπνῳ ἐωρακότες ἡμέτερα ἔργα· σώματα μὲν μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' οὐ δύνασαι [ἀναγκάζειν] ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μᾶλλον πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. πῦρ μείξεις τοῖς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὴν ἐργάζεται· τοῦτο ὑπερόπτας ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καιόμεθα· οὐκ ἔστι βασιλεὺς, ὃς ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ θεμιτὰ ἡμῖν. vide *ad l. 5. § 10.*

Οὐ τύραννος] ὃ λῃστὴς *l. 11. § 36.*

Ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μόρα] Alludit ad dictum quoddam Empedoclis, an Parmenidis, quod apud Stob. in *eclog. phyſic. l. 1. tit. 11.* ſed corruptè, ſic legitur.

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μοῦνος, &c. unde ſubit animum, locum iſtum mendo non vacare prorſus, & μόρα illud aut irreptitium eſſe, aut vitio neutiquam immune. Verùm de dicto ipſo ampliùs videbitur *ad l. 12. § 3.* quòd autem à ſuperioribus iſta divellunt Lugd. editor. & interpres Anglic. mihi minùs commodè factum videtur. idem enim planè argumentum ſpectare, etiamſi eo modo ſumatur, quo ipſi & legunt & vertunt, quivis facilè perſpexerit. Quanquam ego malim dictionis ſerie continuatâ legere; τότε γὰρ ἓν ἅπαν ἄπεται, ὅταν γένηται σφαῖρος κυκλοτερὴς, &c. vide *infr. § 48.*

§ 42. Ἑαυτὸν λυπεῖν] vide *l. 7. § 16. & infrà § 47.*

Οὐδὲν γὰρ ἄλλο πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα] Vide de Marco *l. 1. § 15.* ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterùm de Platone Diogenes, cùm is à quodam laudaretur; Τί δ' ἐκεῖνος ἔχει σεμνὸν, ὃς ποσῖν χρόνον φιλοσοφῶν ὑδένα ἐλύπησεν; ſed & Charilaum eo nomine notatum deprehendes *ad l. 9. § 5.* Ὅτι οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρὸς, οὐδὲ τοῖς κακοῖς χαλεπὸς ὢν. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 23.* Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον· οὐ δεῖ πάσχοντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγύοντας. quomodo à Petri concione illi, *Act. c. 2. v. 37.* κατανυγέντες τῇ καρδίᾳ. à Chriſto etiam adoleſcens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος, Verbis nimirum Domini contriſtatus. Addas licèt his, nec Elium ſacerdotem, nec Davidem regem, notâ aliquâ immunes habitos, quòd ſuos perperam etiam agentes, contriſtare detrectarint. *Hiſtor. Reg. Iſrael. l. 1. c. 2. v. 29. & c. 3. v. 13. & l. 3. c. 1. v. 6.* Quomodo ergò Marcum, vel quâ σκηπτοῦχον βασιλέως, vel quâ ἐν βασιλεῦσι φιλόσοφον, culpâ liberabimus, ſi is neminem unquam quenquam contriſtavit? Forſan τὸ ἑκὼν, ſive *ſponte*, illud adjectum ſatisfecerit ad Marcum à cenſura omni hac in parte vindicandum. Neque enim ultrò ſive ſponte triſtitiâ ſeniſve illos

afficit, qui lege mandante, moribus ipsorum exigentibus, id facit, sed coactus quodammodo ἀέκοντί γε θυμῷ. ad supplicia etiam justissima ac meritissima descendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c. 3. v. 33. Qui non affligit ex animo suo, mœstitiâque afficit mortales. De suo optimum; de nostro justum: optimum ex naturæ proprietate; justum ex caussæ necessitate.* Tertull. *de resurr. carn. c. 14.* Unde Salvian. *de provid. l. 5. c. 8. Nos vim Deo facimus iniquitatibus nostris. Nos nolentem ulcisci cogimus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l. 8. c. 2. Nos calamitatum nostrarum autores sumus. Deus enim pius & misericors est, & qui neminem velit perire vel lædere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo quidem punimur, sed ipsi facimus ut puniamur. Cùm autem punire nos ipsi facimus; cui dubium est, quin ipsi nos nostris criminibus puniamus? quia quicunque dat caussam quâ puniatur, ipse se punit.* Talem principem suum Naso *Pont. l. 1. eleg. 3.*

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l. 2. eleg. 2.*

Qui cùm triste aliquid statuit, fit tristis & ipse:
Cuique ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro:
Venit & ad vires ira coacta suas.

Et *Trist. el. 4. l. 8.*

Ergò illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipse se profiteri videtur.

§ 43. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc est quod Flaccus *epist. 1.*——*alios aliis rebus studiisque teneri.* & *l. 2. epist. 2.*

Denique non omnes eadem mirantur amantque.

Pindar. *Pyth. 10.*

Καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας

Namque aliis aliarum rerum cupido pungit pectora.

& Petron. *——non omnibus unum est, Quod placet.*—— Hom. *odyss. ξ. v. 228.*

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ὀπιτέρπεται ἔργοις.

Namque homines aliis alii rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *adversus. ethic. c. 3.*

Ἄλλα ἄλλῳ ἐπὶ ἔργῳ κραδίην ἰαίνεται.

quod σωτομώτερον Clemens Alex. qui & ex Homero mutuatum vult, sic extulit, *strom. l. 6.*

Ἀλλ' ἄλλα ἄλλῳ καρδίην ἰαίνεται.

Aft alia res aliis cor juvat magis.

Eurip. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει.

Cordi alia hominibus aliis studia, & Deis.

Idemque Orpheus apud Clement.

Ἀλλ' ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόποις.

At aliis aliis moribus capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l. 1. c. 14. § 2.*

Δεινόν γε ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βεβηκέναι,
Τοῖς δ' ἐχθρὸν εἶναι.——

Miserum, quòd eadem sæpe res, hominum his placet,
Illis in odio est.——

Prout de se Lucilius; *Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* Cicer. *Tuscul. l. 5. § 63. Sic se res habet, te tua, me delectant mea.* Siquidem, quòd ex Euripidis *Phœniss.* Sextus *ibid.*

Εἰ πᾶσι τ' αὐτὸν κἀγαθὸν ἔφυ σοφὸν δ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Si idem probarent omnes, si saperent idem,
Dissidia generi nulla mortali forent.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον ἐστίν, οὔτ' ἴσον βροτοῖς.
Dissimillima nunc sunt ingenia mortalibus.

Pers. *sat. 5. v. 52.*

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Scil. quòd Terent. *Phorm. 2.* ——*ità est:*

Quot homines, tot sententiæ; suus cuique mos.

Vide Flaccum *carm. l. 1. od. 1.* & Marc. *l. 10. § 10.* sed &, Athanasii qui nomen præfert, autorem in *definition.* inter hominum ἴδιαμα φυσικὸν, quod in omnibus idem sit; & γνωμικὸν, quod in aliis aliud, distinguentem, apud Casaub. *in Pers. sat. 5.*

Ἐμὲ δ', ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Consimilis huic locus apud Epictetum *dissert. l. 3. c. 5.* ubi ex persona Socratis; Ὥσπερ ἄλλος τις χαίρει ἀγελὸν τὸν αὑτοῦ ποιῶν κριόπουρα, ἄλλος τὸν ἵππον· οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γιγνομένῳ. vide *supr. § 26. & l. 10. § 35.*

Μήτε τῷ ἀνθρώποις συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτε τῷ ἀνθρώπ. σ. vide *infr. § 46.*

Ἀλλὰ πᾶν εὐωπίσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντα] Syntaxis poscit ὁρῶν quia præcesserat τὸ ἡγεμονικόν.

Χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *l. 3. § 11.* & *supr. § 29.*

§ 44. Τὸν ἴδιον τὸν χρόνον] ità Bas. & Lugd. ego ἤδη malim. quòd, *l. 4. § 26.* καθαιρετέον τὸ παρόν. Τῷ ὑστεροφημίᾳ] vide *l. 2. § 17.* & *l. 4. § 19.*

Οὓς βαρύνεται] *quos ægrè ferunt.* Schol. ad illud Thucydidis *l. 2.* ἐβαρύνοντο δέ κῃ χαλεπῶς ἔσεσθαι. ὃ δεῖ, inquit, λέγειν, ὅτι ἐβαρύντο, ἢ βαρύμενοι, ἀλλὰ βαρύνομαι, &c. hoc nimirum sensu, opinor, negat τὸ βαρεῖσθαι usurpari. Alioqui Plato etiam in *Sympos.* dixit, Ὁ δὲ Πόρος μεθυσθεὶς τῷ νέκταρος, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένῳ ἐξῆν. vino, an somno, *gravatus, dormiebat.* Marcus *supra § 36.* βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρεῖσθαι μεταφορικῶς, prout Marco istic, usurpatum, haud temerè alibi deprehendes. Herodianus tamen ἐβαρύντό τε αὐτῷ τὸν εὐγένειαν *Eorumque nobilitatem ægrè, sive gravatim, ferebant.*

Τί ὅλως πρὸς σέ] ità *l. 4. § 19.* τί ἐν τῷ πρὸς σέ; Ἀπηχῶσιν] Ità *l. 4. § 3.* τὸν κοινὸν ἀπηχοῦντα.

§ 45. Ἀεί με, ᾗ βάλλει ὅπου θέλοις] vide Calani *ad Alex. epist. supr. ad* § 41. In Senec. *excerpt. Exulabis. Non patria mihi interdicitur, sed locus. in quamcunque terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium est. Altera patria est. Patria est, ubicunque bene est. illud autem per quod bene est, in homine, non in loco est. In ipsius potestate est, quæ sit illi fortuna. Si sapiens est, peregrinatur; si stultus, exulat.* vide *l.* 5. § 16.

Ἐκεῖ γὰρ ἕξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων] Locus non facies, quin mentem in statu recto & erecto custodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὡς ευημέρηκε, *quam prosperè ageret*, respondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἴεσθε ὅτω πεπαιδεύσει. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς ὢν διατελῶ. *Vos minùs opinamini, qui in hoc statu me videtis. Ego enim semper bonus esse persisto.* pro ἕξω, ᾖ vel ἐκ lego, ut sensus constet. Refert ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἐξοείζω σε. ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι καλῶς ἔσται· ᾗ γὰρ ἐνθάδε, ἐὰν διὰ τὸν τόπον ἐμὲ μοι καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα, ἃ μέλλω μεθ' ἑαυτῶν ἀποφέρειν· ἐπὶ γὰρ δύναται τις ἀφελεῖν αὐτά. ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐστὶ δῆτα ᾗ ἀναφαίρετα, ᾗ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, ᾗ ὅ, τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adversus ipsam mutationem locorum, satis hoc remedii putat Varro, quòd quocunque venimus, eâdem rerum naturâ utendum est. M. Brutus, quòd licet in exilium euntibus virtutes suas ferre secum. utraq; in unum collata plurimùm possunt. quantulum enim est, quod perdidimus? duo, quæ pulcerrima sunt, quo.unque nos movcrimus, sequentur; Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 53.

Συνδυομένη] *anxia.* Xyl. *confusa* Cas. ut συγχεομένη, vel συγχυομένη legisse videatur. quid si σωστομένη legatur? *una cum corpore constricta*, & vinculis quodammodo obnoxia, Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ὃν ᾧ κακοπαθῶ μέχει δεσμῶν ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. Epictet. *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ πέρανος δύσει· τί; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀφελεῖ· τί; τὸν τράχηλον. τί δ' ἂν ἀφῇ καὶ τοῦτο, ἀφ' ἑαυτοῦ; τῷ θεραπεύειν. Vel *curis anxietateque constricta, ac vincta.* ut Boëth. *consol. l. c. . Nubila mens est, vinclisque frenis, hæc ubi regnant.* Verùm illud, opinor, potiùs fuerit, quod Cas. secutus videtur. ità Epictet. *enchir. c.* 28. Εἰ ᾠμῶ τὸ σῶμά σου τις ἐπίτηδες τῷ παριόντι, ἠναγάκλεις ἂν· ἔτι ᾗ σὺ τῷ γιώμῳ τῷ σαυτοῦ δυπτείσεις τὸν τυχόντα, ἵνα ἐὰν λοιδορήσῃταί σοι, ταραχθῇς ἐκείνῳ. ᾗ συγχυθῇς, οὐκ αἰσχύνῃ; Marc. ipse *l.* 6. § 32. Διὰ τί συγχέουσιν ἄπειροι ᾗ ἀμαθεῖς ψυχὰς ἔμπειροι ᾗ δεδηγμένας;

Ἀεὶ τοῦτο ἄξιον] Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens molestitia est, ut motu meo digna sit. quid enim indigni est, quàm sapientis animum civilibus pendere negotiis?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet. *enchir. c.* 11. Ὅταν κλαίῃς τὸν παῖδα, εὐδυμῷ ὅτι δύναται μὴ μετακῦσαι, ᾗ μετακῦσαι, μὴ δὲν ποιεῖ ὡς θέλεις. ἀλλ' οὐχ ὅπως δεῖν ἀυτῷ κακῶς, ἵνα ἐσ' ἐκείνῳ ᾗ τὸ μὴ ταραχθῶναι. Vitium subesse Volphio suboluit. itaque pro τὸ μὴ, τό σε substituit, & pro δεῖν, ἔχω vel ἔᾳ mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. ἵνα ἐσ' ἐκείνῳ ᾗ τὸ ἐμὲ ταραχθῶναι· quanquam perperam apud Stob. ὅπως pro ὅπως legitur. Meliùs pro εὐδυμῷ θορυβεῖ· Nam quare pro ἀλλ', ᾗ Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς Gesner. nihil erat. *Hoc*, inquit, *tecum cogita, non tam feliciter agitur cum servulo meo, ut me perturbari in illo sit situm.* Vide *supr.* § 42,

§ 46. Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικόν] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum quæ ferenda sunt displicet. Nam quicquid cadere in hominem potest, in se incidisse non queritur, vires suas novit; scit se esse oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 11. & *l.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 2. Euripid. *Orest.*

Οὐκ ἔστιν ὅστις δεινὸν, ὥσθ' εἱμαρτὸν ἔπος
Οὐδὲ πάθος, ὃν ξυμφορᾷ θνητὸς φέρει·
Ἧς οὐκ ἂν ἄρειτ' ἀνθρώπου φύσις.
Nulla adeò fando terribilis oratio est,
Vel fors, vel irâ cœlitum invectum malum,
Natura quin humana patiundo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 1. *c.* 2. τῷ λογικῷ ζῴῳ μόνῳ ἀφοσιῶν ὅτι τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Hocasii dictum.

Καὶ εἴωθεν, ᾗ πίπτειν] vide *supra* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. officiosi vehus istis tam ridiculum est, quàm queri, quòd spargaris in publico, aut inquineris in luto. eadem vitæ conditio est, quæ balnei, turbæ, itineris: quædam incommodentur, quædam incident. Non est delicata res vivere. Longam viam ingressis es. & labaris oportet, & aristes, & cadas, & lassaris, & exclames, O mores, id est, mutiaris. Alio loco comitem habemus, alio effusos, alio timebis: per ejusmodi offensas ex tempestate est consragosum hoc iter.* Et mox —*Quicquid diceris, multis accidit.*——*Nihil inconcussorum, adquæsiti sumus: quæ ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus. ita dico, paria sunt. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est. imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκεῖνό σε ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸν σὸν περὶ αὐτῶν κρίμα] vide *sup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. τοῦ ἀντὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἃ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. & *dissert. l.* 3. *c.* 19. Οὐδὲν ἄλλο ταράττει, ἢ ἀκαταστασίας αἰτίαν ἔχει ἢ δόγμα. Οὐδὲν χαίρουσιν αὐτῷ δεινὸν, ἀλλὰ ἕως τῆς δόξης καὶ τῆς ἀφελείας τῆς ὑμετέρας γίνεται τοιοῦτον. Dio. Prus *orat.* 16. Senec. *de sap. constant. c.* 4. *Ad tantas iniquitas pervenitum est, ut non dolore tantùm, sed doloris opinione vincamur, more puerorum quibus in cu-*

tus

tus incutit umbra, & personarum deformitas, & depravata facies; lacrymas verò evocant nomina parùm grata auribus, & digitorum motus, & alia quæ impetu quodam erroris improvidi refugiunt.

Ἐξαλεῖ φαι ἐπί σοι ὄζιν] Ità Clem. in *hortator.* δῖξον ἀπομάξασζ τὰ ἐμπεδῶν τῇ σωτηρίᾳ. vide *l.* 5. § 2. & *supr.* § 29.

Οὐ γὰρ παρά σε ἡ αἰτία τῦ μὴ ἐνεργῆσαι] Nè contristeris, inquit, si honesta molienti objectum fuerit, quod effectum & successum impediat; cùm tu quod in te est, quodque tui est officii feceris; nec à te sit quod effectu succedúque caruerit. Hoc ipso argumento pii homines, Dei ministri cumprimis, solari sese solent, ubi conatus suos advertunt, fructu, optato etiam magìs quàm sperato forsan, destitui. Esajas *c.* 49. *v.* 4. *Etiamsi frustrà laboraverim, & inaniter, atque incassum vires meas consumpserim; officium tamen meum penes Jovam est, opus meum penes Deum meum.* Joan Chrysost. *in Joan. Evang. orat* 13. Οὐ γὰρ διὰ τῦ γινόμενον, τοιαῦτα καὶ τὰ τῦ διδασκόντων ὄζιν· ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μὴ τῦ ἐνιαυσῦ πολλάκις μόχθος, καὶ πλῆ ταλαιπωρίαν ἐνίοτε, καὶ τῦ ἱδρῶτας, ἂν μηδὲν ὀξενέγκῃ τῦ πόνου ἄξιον ἡ γῆ, παρ' ἄλλης ἔτέρα δύναται τῦ πόνου τινὰ παραμυθίαν εὑρεῖν, ἀλλ' ὑποτρέφει μετ' αὐξήσεως καὶ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἄλλο θεὸς πῆ οἰκίαν, καὶ πῆ γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, ἅδινα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς πῆ ἀντίδοσιν. ὁπῆ δ' ἡμῖν ἅδὶν πεῦξον ὅτι. κἂν γὰρ ἡ γεωργικὴ γῆ μηδένα ὀξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῖν πάντα ὑπόδειγμάτων πόνον, ὁ καὶ ταύτης καὶ ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς ἔταξε καινὰς ἡμᾶς ἀφορμὰς ἐλπίσιν, ἀλλὰ δῶτε τὰς ἀμοιβάς. Ἔκαστος γὰρ, φησὶν, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apostoli sunt *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 8.) καὶ τὸν κόπον, ὃ καὶ τὸ τῦ πραγμάτων τέλος. Et Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 4. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum, non secundum proventum. Fac quod tuum est: Deus quod suum est, absque tua solicitudine atque anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes: incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. ubi forte noluerit, tibi deperit nihil. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus.* Quod & *ibidem* aliâ imagine non minùs idoneâ illustrat. *En plagam. tibi incumbit curatio. rides me forsan, fore incurabilem persuasus. Noli diffidere: curam exigeris non curationem. Audisti, Curam illius habe.* (Luc. *c.* 10. *v.* 35.) *Et non cura, vel sana illum.*

Non est in medico semper relevetur ut æger.

Cui adjici poterit, & illud Hieronymi in *epist. ad Pammach. & Ocean. Qui Æthiopem invitat ad Labicas; ejus nigredinem non auferat illi, certè vel pecuniam accipit sibi: & licèt in illius candore non gaudeat, certe vel suo in lucro lætatur. Ità sine dubio inobedientem qui divinis sermonibus monet, quamvis refragantis peccata non tollat, mercedem tamen de ministerio veræ caritatis sibi acquirit.* Itaque istic non Æthiops frustrà lavatur, nec operam ludit perditve, qui in eo etiam laborem impenderit. Siquidem ut Apostol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ. Idem *ad eosdem ep.* 1. *c.* 15. *v.* 58. Neque tamen consideratio hæc, è piorum animis omnem prorsus anxietatem, ac tristitiam eximit. Sicut enim χαρὰν καὶ στέφανον καυχήσεως suum ducunt suorum profectus, *ad Thes. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 19. ità contrà, etiamsi non inutile planè, triste tamen & cordolium gravissimum est ipsis, ubi conatus hac in parte suos frustratos adspiciunt. *ad Hebr. c.* 13. *v.* 17. & Jerem. *c.* 13. *v.* 17. Ideo Bern. *in Cant.* 42. *Animam meam liberavi. non capio consolationem, dum mortem filii intueor. Quæ enim mater, etiamsi omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti adhibuisse se sciat, si demum frustratam se viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea unquam à fletibus temperavit?* Verùm hæc rigidior justo Stoica disciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν μὴ ἐνεργωμένῳ τύτῳ] Hoc est quod Clem. *strom. l.* 4. de Philosophis quibusdam: Ἀυτίκα ἔυλογον ὑξαγωγὴν τῦ ἀσκήσεως συγχωρῶσιν, εἴ τις τὸ πρόσεστιν ἔτω τηρήσειν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ὀπλελῆφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πρόξεως.

Ἄπιθι ἔν ἐκ τῦ ζῆν] Ità *l.* 5. § 29. τῦ ζῆν ὑξιδι. de Constantio Ammian. *l.* 22. *Abiit è vita.* & de Theodosio Ambros. *epitaph. Abiit non obiit.* Cicer. *Tusculan. l.* 5. *Mihi quidem in vita servanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conviviis obtinetur, Aut bibat, inquit, aut abeat* (ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι) *aut enim fruatur aliquis cum aliis voluptate potandi, aut ne sobrius in vinolentiam vinolentorum incidat, antè discedat. Sic injurias fortunæ, quas ferre nequeas, diffugiendo relinquas.* Et subjungit: *hæc eadem, quæ Epicurus, totidem verbis dicit Hieronymus.* Non soli ergò Stoici istiusmodi dictabant. Senec. *epist.* 91. *In eum mundum intravimus, in quo his legibus vivitur. Placet? pare. Non placet? quacunque vis, exi.* & *epist.* 70. *Hoc est unum, cur de vita non possimus queri. bono loco res humanæ sunt, quòd nemo nisi vitio suo miser est. Placet? vive. Non placet? licet eò reverti, unde venisti.* Epictet. *l.* 1. *c.* 24. τὸ ἧ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται· μὴ γίνου τῶν παιδίων ἀσελτέρων· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἁρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι παίζω. καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνηταί ποτε ὅμοιον τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκ ἔτι παίζω, ἀπαλλάσσου· μένων ἧ, μὴ θρήνει. sed vide *ad l.* 3. § 1.

Ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν] Xyl. aut Cas. quid hìc legerint,

rint, haud est facile conjectu. Neque enim verba, prout habentur, exhibere possunt, quod aut iste aut ille reddidit. Ego opinor legendum, ἢ κἀ ὁ ἐνεργῶν. *discedas è vita* εὐωχῆς. i. e. *placido animo, quomodo & is solet discedere, qui id quod volebat assecutus est; simulque propitio etiam adversus illud quodcunque id fuerit, quod obstiterat tibi, quò minùs id quod volebas efficeres.*

§ 58. Ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν] vide *supr.* § 41. Flaccus, *carm. l. 2. od. 1.*

Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.

de quo viro verè viro Senec. ampliùs *de constant. sap. c. 1. & 2.* qui & *ibidem c. 6. Bona viri sapientis solidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta sunt. Non Babylonis illi muros contuleris, quos Alexander intravit. Non Carthaginis aut Numantiæ mœnia, non unâ manu capta; non Capitolium arcémve. Habent illa hostile vestigium: illa quæ sapientem tuentur, à flamma & ab incursu, tuta sunt: nullum introitum præbent, excelsa, inexpugnabilia, Diis æqua.* Philo *de viri boni libert.* ex Xenonis sententia, ὅτι δεῖ τὸν ἀσκὸν βαπίσαι τὴν πλήρη πνεύματος. ἢ βιάσεται τὸν ἀσθενῆ ὀντινοῦν ἄκοντα δέξασθαί τι τῶν ἀβλήτων. ἀνύβριστος γὰρ ἡ ἀήττητος ψυχή, ὡς ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνίδρυται. Senec. *de sap. constant. cap. 4. Quid igitur? non erit aliquis qui sapienti facere tentet injuriam? tentabit, sed non perventuram ad eum. Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, quàm ut ulla vis noxia usque ad illum vires suas perferat. Etiam cùm potentes, & imperio editi, & consensu servientium validi, nocere ei tentent; tam citra sapientem omnes eorum impetus deficient, quàm quæ nervo, tormentisve in altum exprimuntur, cùm extra visum exiluerunt, citra cælum tamen flectuntur. Quid tu putas, cùm stolidus ille rex multitudine telorum diem obscurâsset, ullam sagittam in solem incidisse? aut demissis in profundum catenis Neptunum potuisse contingi? Ut cælestia humanas manus effugiunt, & ab his qui templa diruunt, aut simulacra conflant, nihil divinitati nocetur: ità quicquid fit in sapientem protervè, petulanter, superbè, frustrà tentatur.* quia, scil. mens inconcussa manet, nec animum istorum quicquam attingit; ut Philo suprà, & Marcus istic. Ità Epictet. dissert. *l. 4. c. 5.* Δύναταί τις τὴν προαίρεσιν τοῦ σοῦ βλάψαι; μὰ Δία οὐκ. τί ἂν ἔτι παρέλθῃ εἰς μέσον, καὶ ὑπόγυια καταγελῶν, ὅσοι σε βλάπτειν δοκοῦσι, κηρύσσεις; Ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἶδεν, οὐδὲ τίς εἰμι, οὐδὲ πῶς μὰ τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν τοῦ αὐτοῖς μὴ τὰ ἐπὶ τοῦ πολιορκοῦντων. Νῦν οὖν τί προῆγμα ἔχουσιν ὅτι τῷ μηδενί; ἀσφαλὴς ἐστὶν ἡμῖν τὸ τεῖχος· τεφρὰς ἔχωμεν ὅτι πάμπολλαι χέγνει. τοῦ ἄλλου ἅπασα παρασκευή. ταῦτα ἐστὶ τὰ πόλιν ὀχυρὰν καὶ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἀνθρώπῳ δὲ ψυχῇ οὐδὲν ἄλλο ἢ δόγματα· ποῖον γὰρ τεῖχος ἔτως ἰσχυρόν; ἢ ποῖον σῶμα ἔτως ἀδαμάντινον; ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος; ἢ ποῖον ἀξίωμα ἔτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα παντα χοῦ ἐπιτα, εὐβάλωτα, δίοδοι τὸν ὁπωσοῦν θορυβοῦντα, πᾶσα ἀνάγκη παρατρέπεσθαι, καταλαμβάνειν, φοβεῖσθαι, παρδοῦν, ἀτελῆς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, ἀποπεπτωκὸς ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. ἔτα ἐθέλομεν τῷ μόνῳ ἀσφάλειαν διδομένῳ ἡμῖν ὀχυρὰν ποιεῖν; καὶ ἀποτάττες τοῦ ἐπιτοῦ καὶ ἄλλων, τὰ ἀδύνατα καὶ φύσει ἐναντία ἐκπονεῖν; divina planè hæc.

Εἰς ἑαυτὸ συστρέφειν] vide *l. 7. § 28.*

Ἀσκεῖν ἑαυτόν] Senec. *ep. 87. Nunquam major est animus, quàm ubi aliena sepositi; & fecit sibi pacem nihil timendo; fecit sibi divitias nihil concupiscendo.* vide *suprà § 6. & l. 5. § 14.*

Κἂν ἀλόγως παρατάηται] vide *l. 5. § 18. & l. 11. § 3.* Epictet. *l. 4. c. 7.* ἔτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί πις ἔτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα, καὶ ὑπὸ Ἕλλης οἱ Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐ δύναται; quod autem παρατάτ]εσθαι Marcus hîc, idem Epictet. *l. 2. c. 1.* ἀνυπότ]ακτος dixit. ἐν ᾗ καταχθεὶς, ὀπαδεῖς, τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀσφαλεστάτας δυνάμεις ἀνταξάμενον.

Ἀκρόπολίς ἐστιν] Mens, inquit, cujusq; ratione munita est *arx tutissima*, ad quam ubi se quis receperit, in securo jam consistit, verùm tutior nobis & inexpugnabilis revera, ad quam in omni discrimine confugere liceat, *arx* est, de qua Solomon *Proverb. c. 18. v. 10. Turris robustissima est nomen Jovæ; eò recipit se justus, & in tuto collocatur.* Et Marcus eremit. *de leg. spirit. § 2.* Ἡ βεβαία πίστις, πυργός ἐστιν ἰσχυρός. Epictet. *l. 3. c. 26.* Πῶς ἔν ἀκρόπολις καλαύεται; οὐ σιδήρῳ, οὐδὲ πυρὶ, ἀλλὰ δόγμασιν.

§ 49. Μηδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ὑπολεγέ] Vide *l. 4. § 7. & l. 5. § 36. & infrà § 40. & l. 11. § 37.* Epictet. *dissert. l. 3. c. 8.* Ὁ γὰρ ἀπόδυτερ· ἄλλο οὐδέν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο. εἰς φυλακὴν ἀπῆχθη. Τί γέγονε; [τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] εἰς φυλακὴν ἀπῆχθη. τὸ δέ, ὅτι κακῶς πέφυκεν, ἔξ ἀυτοῦ ἔχει· προσέθηκεν. & *c. 17.* Ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται· κακῶς. ἂν τις πυνθάνηται. τί ἐστι τοῦτο; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. ἄλλο ἔν οὐδέν; οὐδέν· ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δέδωκεν. [τί ἐστι τοῦτο, ὁ πατήρ οὐδὲν δέδωκεν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν·] ὅτι δὲ κακόν ἐστι τοῦτο, [τί] ἔξωθεν ὡπῶ δεῖ προσδέεσθαι καὶ προσκαλεῖσθαι; Ità enim restaurandus locus ille videtur. Atque hoc est quod προσδοξάζειν Marcus dixit, *l. 7. § 64.* προσπροσδοξάζειν Epictetus. Hoc enim ex Epicteti eiusdem διαλέξεων ab Arriano digestarum *l. 5.* qui jam intercidisse videtur, tanquam Stoicis familiare, & peculiare

re vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi sapientem dicit objectis visis terrificis ὑ συγκαταθεῖσθαι, ἀλλὰ περισπᾶσθαι, nec adsentiri, nec ulteriùs aliquid adjicere, & opinari, quàm quod visum ipsum renunciat. Neq; enim duo ista, quod Gellius fecisse videtur, confundenda prorsus & proeodem habenda existimem. In hanc eandem sententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοί, ἄνοσοι,
Αὐτοὶ δι' αὑτούς, ἢ πάροῦσα τῇ φύσει.
Οἷον, τέθνηκεν υἱός, ἢ μήτηρ τις,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλων ὧν ἀναγκαίων γέ τις.
Εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', Ἀπίδαν', ἀνθρωπος ὢν ἦν,
Τοσοῦτον χέζορε τὸ κακόν, ἡλίκον περ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀσίως ὁ βίος, ὑπ' ἐκ τ' ὄψιμα,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτοῦ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Πρὸς τῆς κακῆς ἕξις ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δ' τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀναιρεῖται, ἀγαθὸν δ' λαμβάνει.
Here, perspicue hominis graviora efficiunt mala
Ipsi sibi ipsis, quàm ea sunt naturâ suâ.
Excessit vitâ natus, aut mater puta,
Aut proxima aliquis ex necessitudine.
Id si quis sic accipiat; Nempe obiit diem
Homo natus; quantum fuerat, tantundem est malum.
Quòd si sic; Periit; non tuebor amplius;
Heu vita invita: qui ista secum deputat,
Is ad malum alia sibi consarcinat mala.
At qui rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is quod dolet deducit, retinet quod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit.*

Γνωρίζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὴ καὶ ἐγίνετο ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *dissert.* l. 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι ῥᾶστα. πίνῳ ἕν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σαυτόν? τοῦτο οὖν ἔνλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; vide quæ sequuntur. Chrysostom. *orat. de stat.* 1. Μὴ λέγωμεν, τίνος ἕνεκεν σωρεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ τοῦτο δὴ σωρεχώρησεν, ἵνα σε πλεῖον περιδυμίαν πῖς πολλοῖς δείξῃ μᾶλλον.

Ἔξω ὑδὲν ἔχει] Hoc est quod Seneca *ep.* 93. *Omnia quæ usquam erant, cluſit; & seipsam sui finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit.* Philosoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4. & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo sive universo,

Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περιττόν,
Nil est in toto vacuúmve supervacuúmve Grot.

Εἰς ἑαυτὸν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 25.

§ 51. Μάτι ἐν ταῖς πράξεσιν ὀπισύρειν] *Fluctuari*, Xyl. *tardum & remissum esse.* Cas. haud malè. ὀπισύρειν, languidè agere: tractum ab equis, qui apud Medicos veterinarios ὀπισύρειν dicuntur, cùm ilia *trahentes languiae incedunt*, τὰ ὀπίσθια ἑφέλκοντες ἐπὶ τὰ ἐμπροσθια, καὶ ὑποσείοντες, ὥστε ἀλλήλοις συγκρούειν. utl Aristot. *histor. animal. l.* 8. *cap.* 24.

Κτείνειν, κρεανομεῖν] Τὸ κρεανομεῖν propriè de *visceratione* usurpatur, in qua κρέα νέμουσι, *carnes distribuuntur.* Homer. *Il.* 1. *v.* 216.

Πάτροκλ' ὦ πάντων ἑτάρων ἐπιειμένε θυμῷ
Καλεῖς ἐν καὶ σεῖο πάρ' ἀκρία νῆϊν Ἀχαιῶν.

i. e. ἐνδεεῖς. indè enim κρεανόμοι. Eustath. *ibid.* Verùm Marcus noster hîc aliter accipit, de immanibus ferarum hominum truculentia loquens, quæ nisi mactant, ossaq; eorum *dissipant*, carnes in frusta secant, ut apud Micheas loquitur, *c.* 3. *v.* 3. Quæ ita mactatur illic in Aristoph. *equit.*

Πάντ' ἐκ σοῦ κεκόπται. i. e. κατὰ μέρη κεκομμένα. *Schol.* Ità vocabulum usurpavit Cyprianus. Manasses in *breviario historico de Dario.*

(πῶν
Διῴων καὶ ἐλῶν καὶ σοιχῶν, καὶ ὑάγειν ἀνθρώπων
Κρέων μὴ ἀπομαθῶς. —

Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei discerptionem διάγγον κρεανομίαν appellat: Idémq; de Bacchicis orgiis *ibid.* & ex eodem Eusebium *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Διόνυσον μανόλλων ὀργάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ τῶν ἱερωμανίαν ἀγοντες, καὶ πολίσκοις τὰς κρεανομίας ἐν φόνοις. Eodem sensu τὸ καταπερυγῶν ab Herodoto usurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Ischenoi filio. ὃς ἐς τοῦτο ἀντῆλθε μαχόμενος, ἐς ὃ καταπερυγήθη ἅπας. *donec velut in laniena, frustatim concisus est:* καταπερυατηθη.

Οἷον εἴ τις παρασὰς πηγῆ διαγρεῖ, καὶ γλυκεῖᾳ, βλασφημοίη αὐτῶν] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non est mihi relata gratia. quid faciam? quod dii omnium rerum optimi autores: qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perseverant. Alius illis objicit negligentiam nostri, alius iniquitatem, alius illos extra mundum suum projicit & ignavos, hebetesque, sine luce, sine ullo opere, destituit: Alius solem, cui debemus, quòd inter laborem quietémq; tempus divisimus, quòd non tenebris immersi, confusionem æternæ noctis effugimus, quòd annum cursu suo temperat, & corpora alit, sata evocat, percoquit fructus, saxum aliquod, aut fortuitorum ignium globum, & quidvis potius quàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qui maledictis suorum infantium arridenr, non cessant dii beneficia congerere de beneficiorum autore dubitantibus: sed æquali tenore bona sua per gentes populosque distribuunt, unam potentiam sortiti, prodesse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria flatu movent, siderum cursu notant tempora, hyemes æstatesque interveniu levioris spiritûs molliunt; errorem labentium animorum placidi, atque*

propitii

propitii ferunt. imitemur illos. Meliúsque multò Dominus Christus. Mat. c. 5. v. 44, 45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. c. 6. v. 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14, 69. Minus est quod de lapide Epictet. *l.* 1. c. 25. quàm quod Marcus hìc de fonte; Παρρησίᾳ λίθον λοιδόρει, καὶ τί ποιήσεις; ἂν ἦν τις ὡς λίθος ἀκίνητος, τί ὄφελος τῆς λοιδορίας ἦν; ἐὰν δ' ἔχῃ πλὴν ἀδύνατον τοῦ λοιδορηθέντος, τότε ἀνύει τι. Ità lego conjunctim, quod codices sed perperam divisim ἐπὶ βάθρου exhibent. unde vet. lex. βάθρον procudit, quod *scalam* significet.

Πηγὴν ἀένναον] fontem perennem; qui non fallat, ut torrentes Temæ, Job. c. 6. v. 14, 20. Naso *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altiùs ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa peremis aqua.

Cotys, apud Anton. *Meliss. l.* 2. c. 1. ἐφ' ᾧ τὰ χειμάρρους ποταμὸς μείζους ἦν ἀεννάου, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον. Senec. *ep.* 99. *Non promittet talem in perpetuum, qui casu bonus est.* facit huc quod de gratia divina, qua suos is imbuit, Christus. Joan. c. 4. v. 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Φύσαι σαυτὸν] *compone te*, Xyl. *gigne te*, Cas. Iren. phrasis duriuscula, & syntaxis insolens. itaq; suspecta mihi lectio. quam tamen si retinere libuerit, quia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitam & quasi nativam fac tibi usu atque industriâ jugi libertatem.* In hoc te assiduò exerce, ut virtus quasi in naturam transeat tibi. quod Clemens *strom. l.* 7. τῷ ἀεὶ ἀναπόβλητον πλὴν ἀρετὴν ἕξιν πεποιημένῳ, φυτεύεται ἡ ἕξις καὶ ἐπιθεῖναι τῷ λίθῳ τὸ βάρος, ὅτου τὸ δὲ ἦν ἐπιτίμια ἀναπόβλητον.

§ 52. Τίς ἂν φαίνεται τοι ὁ τὸν ἧττον κρατύνων ἥπιον φεύγων ἡδονὴν ἢ ὀφλ' ἡδονῆς] Ità Basil. quod Xyl. & Lugd. in ἡδίονα verterunt, Xyl. sic reddidit, *uter verò tibi elegantior videtur, is qui plaudentium fugit laudem, an illi, qui neque ubi, neque qui sint, cognoscunt?* ergò juxta Xylandrum etiam transponenda fuerint verba; legendúmque τίς ἂν ἡδίονα φ. σοι. vel τίς ἂν φ. σ. ἡδίονα &c. Casaub. quid legerit, haud est conjectu proclive. cæterùm, ἢ illud in clausula novissima excludit. Sic enim vertit; *Qualem ergò censes illum esse, qui tanquam rem momenti alicujus propemit sibi strepitum plausûmq; hominum, qui nec ubi sint, nec qui sint, ipsi norint.* Forsan, φεύγων ἢ διώκων fuerit. ut *l.* 11. § 10. ἔστι φεύγων ἔστι διώκων ὁρᾶσθαι. ità legendo vel sic potest concipi; *Qualis ergò tibi is videtur, qui vanos hominum plausus vel aversatur, vel aucupatur*; (siquidem is ad quid natus sit non videtur attendere.) *vel is etiam, qui nec ubi sint, nec qui ipsi sint, nôrunt?* vel etiam Casaubonum sequendo, qui v. h. p. v. au. v. auc. qui nec ubi sint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, aliam insuper de loco isto suspicionem meam proponere. Fieri potest, ut Marcus scripserit, ὁ τὸν ἧττον κρατύνων ἥπιον ἢ εὐφημίαν διώκων, ut ex ἢ εὐφημίαν, illud φεύγων ἢ enatum sit: vel etiam ὁ τὸν ἧττον κρατύνων ἢ [φεύγων] φεύγων, ἢ ἥπιον διώκων, ut φεύγων interciderit, ἢ alterum in proximam clausulam transierit, per excriptoris oscitantiam. Siquidem ἥπιον φεύγειν, sive laudem vanorum hominum fugere, res est laudis potiùs quàm vituperii. vide *l.* 10. § 13. Cæterùm alii viderint. τίς autem, ἀντὶ τοῦ ποῖός τις frequentius est, quàm ut multis moneri opus sit.

§ 53. Ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranquill. c.* 2. *Innumerabiles proprietates sunt, sed unus effectus vitii, displicere sibi.* Διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς (οἱ φαῦλοι) καὶ ἑτέρων μᾶλλον ἢ ἀλλήλων, ἀλλ' ἢ βούλονται. Aristot. *eth. l.* 9. c. 4. Senec. idem *ep.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? Non est unius una.* Flaccus *epist.* 1.

Idem eadem possunt horam durare probantes?

quasi dicat, non possunt.

§ 54. Συμπνεῖν] Arnob. *l.* 2. *Auras accipiunt naribus & per anhelitum reciprocatas reddunt; & nos spiritum consimiliter, & respiramus commeatibus crebris.* vid. *l.* 9. § 8.

Συμφρονεῖν τῷ θελήσαντι πάντα ποιεῖν] i. e. Deo sive numini divino, consentire; quod ὁμογνώμονα εἶναι dixit, *l.* 9. § 1. συνεφᾶν. *l.* 10. § 21.

Πάντα κίνηται καὶ διαπεφοίτηκε] animam mundi, sive mentem, vult in omnia diffusam, & permeantem universa; de qua *ad l.* 4. § 40. eam Deum esse agnoscunt Stoici ipsi; quem & Jeremias c. 23. v. 24. ait, *cælum & terrum implere*; *intra* nimirum *omnia, nec inclusum*; *extra omnia, nec exclusum*; ut Hildebertus *in symbol.* Unde dictum Empedocli, *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam.* Trithem. *ad Cæsar. q.* 1. quanquam Jo. Gerson *super Magnificat. conc.* 3. supplendum monet; *nisi in seipso.* Cæterùm Jul. Scaliger *de subtil. exercit.* 363. *Trismegistum, sed pessimè, dixisse, Deum esse, cujus medium in centro, circumferentia ubique.* Optimè Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.*

§ 55. Οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον] ità *l.* 5 § 35. τίς ἡ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

Οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον] vide *ad l.* 2. § 1.

Μάνῳ ἢ βλακείᾳ ὅτι] Malitiâ sive vitio, habenti

habenti ſolummodo malum eſt, & domino ſuo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib.* de *juſtitia* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ὁ κακοεργῶν αὐτὸς πρὸ τοῦ ἀδικουμένου βλαπτόμενος ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἀδικεῖ. ἐν μὲν γὰρ μόνον ἔξεστι τὸ ἀδικούμενον ἐκ παντὸς ἡ ψυχή· τὸ δὲ ἄδικον, καὶ ἐπιβουλεῦον ἢ κακίζει, καὶ ὃν τρόπον ἀδικοῦντα, καὶ ἐχθρὸν τοῦ ἀδικουμένου· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἔλαττον, (βλάπτει,) καὶ ἧττον πλέον ἔλαττον μᾶλλον καὶ ἀδικοῦντος μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν διαπονοῦντος. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ νόσους λαμβάνουσι καὶ ἀπορίαι ἐγκαθεδρεύουσι τούτων, καὶ τεκνοποιοῦνται ἀνάπηροι, καὶ πολλὰ τεκνοῦσι ἀπαίδευτα, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἡδονῆς χρόνῳ δυσπαθοῦσι τῇ βαρεῖ· ὅτι γὰρ τοῦ πυρὸς τοῦ τεκόντος ὕλαν διαδεδεῖν συνατὸν [ὀρθῶς] τοῦ δὲ ἄλλων λύμας, οὐκ ἐπιτηδὲς ἀναλῶσαι. ὅτου καὶ πᾶς ἄδικος, αὐτὸς τῆς κακίας ὀρθῶς γίνεται, οὐκ εἰς ἄλλας ἀφίησιν. Iraq; efferos hoſce animi affectus, ſive πάθη, Themiſtius *orat. quinquim* conſert πολυποδίᾳ νοσήματι, ὡς αὐτοῦ περὶ τὸν παρέμφυτα καὶ δυσπαθοῦντα τοῦ ψυχοῦ, ἢ ἐντίτηκα. ità ſiquidem Pantinus locum corruptum dubio procul cenſet reſtituendum. cætera forſan feliciter ſatis: ultimum illud ἢ ἐντίτηκα, quod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ἢ ἐνπέφυκα, *cui innaſcitur*; quemadmodum Ariſtoph. *veſp.* νόσον ἀρχαίαν ἐν τῷ ποδὶ ἐντετοκυῖαν. Senec. *epiſt.* 81. *Minimum ex nequitia leviſſimúmque ad alios redundat: quod peſſimum ex illâ eſt, & (ut ità dicam) ſpiſſiſſimum, domi remanet, & premit habentem. quemadmodum Attalus noſter dicere ſolebat, Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit. Illud venenum, quod ſerpentes in alienam pernicem proferunt, ſine ſua continent, non eſt huic ſimile: hoc habentibus peſſimum eſt.* Verùm ulteriùs iſtis Marcus noſter progreditur. Maleficus quiſquis ſe primùm, ſe præcipuè lædit, inquiunt illi: ſe ſolùm, iſte. Veneni ſui maximam partem exorbet ipſe, aiunt illi, totum prorſus, iſte. vide *infrà* § 59.

Ὁπότε ποτ' οὖν βούλοιτο] In ipſius, inquit, eſt arbitrio, quamprimum ipſe voluerit, malitiam ſuam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars ſanitatis, velle ſanari fuit.

Ità Jacſonus noſter *in ſymbol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 3. *pars eſt morbi nolle ſanari: pars ſanitatis, velle ſanari.* Secùs nimirum, quàm in corporis affectibus. ὃ γὰρ, εἰ βούλοιτο ὑγιαίνειν, ὑγιαίνοιεν. Ariſtot. *eth. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 19. ὃ γὰρ καθ' ὑπερβολὴν ὅτι τῆς σωματικῆς πεφυκότων ἕξεων ἰδεῖν, ὅταν μὲν ὅτι τῆς προαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀνίατα ἔστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ὅταν δὲ τῆς προαιρέσεως ᾖ τὸν τοῦτον. ἀλλ' ἔστι πολλάκις διαλῦσαι καὶ τὸν θαῦλον μετασκευάσαι αὐτομολῆσαι καὶ γνώμην κελεῦσαι, καὶ τὸν κακὸν βελτιώσαντα πρὸς τὸ κρεῖττον ἀγαγεῖν. Ὅτου καὶ πᾶς ἄδικος] vide *l.* 2. § 11.

Πῶς μὴ ἔστ' ἄλλῳ ἢ τῷ ἐπὶ ἀπωλείᾳ] Epictet. *enchir. c.* 25. ὃ δύναται ὁ κακὸς ἄνευ δ' ἄλλου, ὁ μᾶλλον ἢ ἐν ἑαυτῷ. Senec. *epiſt.* 70. *Bene loco res humanas ſunt, quod neque niſi citia ſine miſer eſt.* 30. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ἕτερος ἀλλήλοις ποιῆσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς πονηροὺς· οὕτως ἐν μὲν μακαρίοις, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα χεῖρον τοῦ θεοῦ χάριν. vide *l.* 10. § 14.

§ 57. Ὁ ἥλιος κεκραμένος ἅπασι] Similia quiddam de Deo & mente humana, Senec. *de benef. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, reſtitorque univerſi Deus, in exteriora quidem tendit, ſed tamen in totum undique in ſe redit. idem noſtra mens faciat: cum ſecuta ſenſus ſuos, per illos ſe ad externa porrexerit, & illorum & ſui potens ſit, & in ſeſe revertatur.* Et *epiſt.* 41. *Quemadmodum radii ſolis contingunt quidem terram, ſed ibi ſunt unde mittuntur: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus ut propiùs divina noſcémus, converſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ: illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur: noſtris tanquam melior intereſt.* Minut. in *Octav. Deo cuncta plena ſunt: ubique nos tantùm nobis proximus, ſed infuſus eſt. in ſolem adeò rurſus intende. Cælo affixus eſt; ſed terris omnibus ſparſus eſt, pariter præſens ubique interest, & miſcetur omnibus.*

Οὐ μὰ δι' ἐμέ τοι] De ſole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ θεῖον ἡμεῖς αὐτὸν ἀφωρίσαμεν· ἀπὸ δὲ πάντες αὐτὸν ἀφωρίσαμεν φωτὸς πρὸς σελήνην ἐξ ὑπαρχῆς ἱσταμένου ἀπελθόντες, καὶ μισθοδότης αὐτὸς τῆς αὐτοῦ φύσεως. εἷς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θεσμὸν τῶν νόμων ἐμπλήσας· αὐτὸς [ἀπὸ] vulg. αὐτῷ oemendant perperam.] καὶ ἡμίεως ἐκεῖνος ἀπὸ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ τῷ μεταδιδόντι μείων ἔχων ἐφάνη πολύ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς λαμπάδος ἀναπτόμενα πολλὰ, τῆς δὲ καρπὸς λαμπάδος δεῖ πρὸς ἔξαψιν τῶν πολλῶν λαμπάδων οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Quod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1.

Homo,

Homo, qui errantì comiter monſtrat viam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipſi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκτῖνες ἀπὸ τῆς ἐκτενείας λέγονται] In notationibus ludere, & conatu parùm felici, Chryſippo Stoicíſque ſolenne fuit. Marcus iſtîc ἀκτῖνας dici vult ſolis radios παρὰ τὸ ἐκτείνεσθαι ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neq; enim ſolent præpoſitiones in deductis hac ratione immutari. Meliùs Grammatici παρὰ τὸ ἄγειν deducunt: ἄγω, ἄξω, ἦξα, ἦγμαι, ἤχθην, ἀκτίς. Neque enim Etymologo accedo derivanti παρὰ τὸ ἄγω, τὸ φέρω, ὅτι πάντα ἐκτεταμένη (quod & Marcus iſtîc) πάντα φέρεται. Malim παρὰ τὸ ἄγειν ἢ τοῦ ἀγνύειν, τὸ κλάειν, i. e. frangere: unde & ἀκτὴ litus, ad quod undæ alliſæ franguntur, & ἀκτῖνες ſolis radii, quòd πρὸς τὸ στερέμνιον ut Marcus loquitur, i. e. *ad corpora ſolida refringantur.*

Πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα] Senec. *epiſt.* 92. *Sed quædam ſoli quoque obſtant. At ſolis vis & lux integra eſt etiam inter oppoſita: & quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus aſpectu, in opere eſt, curſu ſuo fertur. quoties inter nubila luxit, non eſt ſereno minor, nec tardior quidem; quoniam multùm intereſt, utrum aliquid obſtet tantùm, an impediat. Eodem modo virtuti oppoſita nihil detrahunt. non eſt minor, ſed minùs fulget: nobis forſitan non æquè apparet ac nitet; ſibi eadem eſt, & more ſolis obſcuri, in occulto vim ſuam exercet. hoc itaque adverſus virtutem poſſunt calamitates, & damna, & injuriæ, quod adverſus ſolem poteſt nebula.*

Ἐπλάμπουν τὸ σκότος] Tren. *adv. hæreſ. l.* 4. *c.* 28. *qui in lumine ſunt, non ipſi lumen illuminant, ſed illuminantur & illuſtrantur ab eo.*

Αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ τὸ στερήσει] Corpus opacum ſolis radios non admittendo, lucis beneficio ſeſe privat, ſoli nihil detrahit. ità qui officium ſuum præſtanti ſe opponunt, bono, quo frui poterant, ſe privant, autori ſive actori nihil obſunt.

§ 58. Ἦτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ ἄθανον ἔτι ἔσεσθαι] Frigidum ſanè, frivolumque nimis adverſus mortis metum ſolamen; *aut nullum ex poſt mortem ſenſum habiturus, aut aliuſmodi quàm nunc habes.* Hoc eſt, quòd Senec. *epiſt.* 82. *adverſus mortem minuta jaculari; ſubulâ leonem excipere.* poteſt enim & ſenſus, qui nunc eſt, manere, manebítq; in improbis, ut tamen aliuſmodi cruciatus perſentiscant, quàm dum hîc viverent, unquam experti fuerit.

Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἕως ἔσῃ] nihil hoc eſt neceſſe.

Τὸ δὲ ζῆν ὁ πόνος] Atqui hoc eſt ipſum miſerarum omnium cumulus & culmen; quòd improbis ἄξιον ἀποθανεῖν ἀπόκειται. *ad Hebr. c.* 9. *v.* 27. ſemel tantùm mortem obire liceat. quod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

Θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὐτοῖσι δίς.
Namque homini eidem bis datum non eſt mori.

Poſt mortem ſemel obitam, in morte ſecunda, quæ ſic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. quâ ζῶντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 5. alludens ad illum Eſajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunquam moritur; nec ignis unquam extinguitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Herreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc eſt ſecunda mors, quæ ſemper occidit, nunquam peroccidit. quis det illis ſemel mori, ut non moriantur in æternum? qui dicunt montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c.* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v.* 16.) *quid niſi mortem mortis beneficio, aut finire, aut evadere volunt?* denique, *invocabunt mortem,* ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Quàm miſerum eſt autem,* ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non poſſe?* ſive, ut chorus apud Senec. *Agamen.* 3. 2.

O quàm miſerum eſt neſcire mori!

Imò, *quid miſerius, quàm,* quod Bern. *ib. ſemper velle quod nunquam erit, & ſemper nolle quod nunquam non erit? Non eſt dubium multò fore deterius his qui ſic erunt; quàm his qui omnino non erunt.* Idem *in Cant. ſerm.* 35. ſiquidem *anima in eo ſtatu poſita, & beata eſſe perdit, & eſſe non perdit. qua ex re cogitur ſemper, ut & mortem ſine morte, & defectum ſine defectu, & finem ſine fine patiatur: quatenus ei & mors immortalis eſt, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. ſive, ut idem, ſi utriuſque autor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Et ergò miſeris mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu; quia & mors ſemper vivit, & finis ſemper incipit, & defectus deficere neſcit.* Ità, *erunt illîc homines ſemper in morte, ac per hoc nunquam viventes; nunquam mortui, ſed ſine fine morientes; vitæ morituri, & morti ſine fine victuri. Nunquam autem erit homini ejus in morte, quàm ubi erit mors ipſa ſine morte.* Auguſt. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atque hoc Joan. Chryſoſtomus opinatus eſt voluiſſe Apoſtolum, *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 3. *v.* 15. cùm diceret, Σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. ac ſi σώζεσθαι ὡς διὰ πυρὸς, idem ſit quod ἐν πυρὶ σώζεσθαι. Verùm aliud prorſus illud eſt, de quo videatur Joſ. Scaliger. *notis ad N. T.* Cæterùm hinc querelæ illæ apud Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoſo lux amplius datur, & vita amaris animo protrahitur? quibus mortem poſtulantibus non adeſt illa, quamvis eam præ theſauris abditiſſimis requirant: qui lætarentur ac præ gaudio exultarent, ſi ſepulcrum adire aut repetere liceret.* Et Auſon. *idyl.* 15.

——*Juturna reclamat,*
Quò vitam dedit æternam? cur mortis adempta eſt
Conditio? ſic Caucaſea ſub rupe Prometheus
Teſtatur Saturnigenam, nec nomine ceſſat
Incuſare Jovem, data ſit quòd vita perennis.

Ità,

Irà, quòd Plin. *l.* 25. *c.* 3. *Ea vita conditio est, ut mori etiam optimi portus sit*; siquidem ut Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Θανεῖν ἄριστόν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
Satius mori, quàm vivere infeliciter.

Et Sophocl.

Τὸ μὴ γενέσθαι κρεῖσσον, ἢ τὸ ζῆν κακῶς.
Non esse præstat quippe quam malè vivere.

Et Æschylus *Ixione*:

Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος εὐπορώτερος·
Τὸ μὴ γενέσθαι δ' ἐστίν, ἢ πεφυκέναι
Κρεῖσσον, κακῶς πράσσοντα.——
Laboriosæ ætate mors felicior:
Natúmque non fuisse, quàm esse existimo
Melius viro illi, sævæ cui toleranda sunt.

quantò magìs ea si æterna fuerint, & in æternum subeunda: quomodo idem in *Prometh.*

——κρεῖσσον εἰσάπαξ θανεῖν,
Ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
——*satius est semel mori,*
Quàm trahere miseros vita quot numerat, dies.

Hoc est, quod Christus Dominus, Matth. *c.* 26. *v.* 24. Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Cui ego credere malim, quàm viro eruditissimo, qui in contrarium contendit, deterioris conditionis esse, omnino non esse, quàm esse in miseria pœnæ interminatæ. Rectiùs solidiúsque Lysias *adv. Phaniam* ab Athenæo *l.* 12. laudatus: ubi Cinesiam acerbissimè perstrinxerat, Ὡς ἀσεβέστατον ἁπάντων καὶ παρανομώτατον ἀνθρώπων γεγονότα, καὶ τοιαῦτα περὶ θεοὺς ἐξαμαρτόντα ἃ τοῖς ἄλλοις αἰσχρὸν ἔστι καὶ λέγειν. Nec non congerrones illius Ἀντὶ Νεμεωτῶν Κακοδαιμονιστὰς σφισιν αὐτοῖς τέκνοις θεμένους, ὡς ἧττον θεῶν καταγελῶντας· subjicit statim, Ἐκείνων μὲν ἓν ἕκαστον ἀπώλετο, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς τοιούτους· ὑμῶν δ' ὑπὲρ πάντων γενομένου μείζονος οἱ θεοὶ ὕπνου δίδοσι, ὥστε τοῦ ἐχθροὺς αὐτὸν βέλτιον ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις.——Τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ κρεμᾶν νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ὑμῖν ἐστιν· τὸ δ' ὕπως ἔχοντα τοσοῦτον χρόνον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντα μὴ δυνάμενον τελευτῆσαι τὸν βίον, τούτοις αὐτοῖς φησὶν εἶναι τοῖς τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ἔστιν, ἐξημαρτηκόσιν. Spectant horsum illa Senecæ *Medeâ* 5.

JAS. *Infesta memet perime.* MED. *Misereri jubè.*

Et *Agamemn.* 5. 3.

E. *Concede mortem.* C. *Si recusares, darem:*
Rudis est tyrannus morte qui pœnam exigit.

E. *Mortem aliquid ultra est?* C. *Vita, si cupias mori.*

Sed & Suetonii illa de Tiberio *l.* 3. *c.* 61. *Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeò leve supplicium putabat, ut cùm audisset unum ex reis, Carnubium nomine, anticipasse eam; exclamaverit, Carnubius me evasit. Et in recognoscendis custodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit; Non-dum tecum ingratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunquam in gratiam est deinceps rediturus, utpote quibus interminetur (nec vanæ sunt minæ Dominicæ) *& memoriam certissimam damnandorum, & oblivionem plenissimam damnatorum*; uti disertè Ruffinus; videndus *commen. in Oseam l.* 1. *ad c.* 1. *v.* 6. Frigidum ergò solamen, vitam non desituram, ubi morte ipsâ potest esse vita millies multò acerbior.

§ 59. Ἀλλήλων ἔνεκεν] vide *ad l.* 2. § 1. & *suprà* § 56.

Δίδασκε ἢ φέρε] vide *l.* 5. § 28. & *l.* 6. § 25. Varro *satyr. Menipp.* de mariti officio; referente Gellio *l.* 1. *c.* 17. *Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum est. qui tollit vitium, uxorem commodiorem præstat: qui fert, sese meliorem facit.* Malè autem Xyl. Δίδασκε *disce*: imò, *doce, corrige, evince, redargue.*

§ 60. Καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν θέλῃ τὼ σκέλη τρέχειν] Xyl. & Cal. τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ θέλειν τὼ σκέλη τρέχειν, eódem referunt, cùm diversas & disparatas mentis operationes designari, καὶ ὅταν illud bis positum clarè satìs ostendat. Non est itaque istìc τὸ εὐλαβεῖσθαι *cautum esse*, quod neq; simpliciter inquam, opinor, significat; sed *cautè agere*, sive *cautè in re aliqua versari*: hoc autem in loco potiùs, *declinare*, sive *cautè defugere*. Sicut Latinis *metuere*, pro, *cavendo fugere & effugere*. Flaccus *carm. l.* 2. *od.* 2.

Illum aget pennâ metuente solvi
Fama superstes.

i. e. solvi cavente, & cavendo effugiente, nè solvatur. & *l.* 3. *od.* 11.

Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitque tangi.

i. e. tactum declinat. ità Græcis: τὸ εὐλαβεῖσθαι, *cautè declinare, aversari, fugere.* Isocrat. *ad Demon.* § 9. εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψεύδεις ὦσιν. i. e. *aversare, declina.* Plato *polit. l.* 2. εὐλαβέμενοι πενίαν ἢ πόλεμον. *Fugientes paupertatem aut bellum. Mens*, inquit, *secus quàm sagitta aut jaculum fertur.* Sagitta namq; non rectà fertur ubi à solidiore materia, in quam inciderit, resilit; sed nec cùm scopum petit remotiorem, quàm ut rectà permeando assequi possit. Mens autem *& cùm declinat aliquid, & cùm in rei alicujus consideratione volutatur*, ad quam ea necessariò requiritur, etiam tunc quoq; *ad scopum sibi propositum rectà fertur* nihilo minùs, quàm cùm aut prosequitur aliquid, aut cum consideratione vel omissâ, vel peractâ, jam rem ipsâ aggreditur.

Φέρεται κατ' εὐθύ] vide *l.* 6. § 16. & *l.* 10. § 11. *rectà* scil. *mens* utrobiq; *fertur*, tum quia *rationis rectæ ductum* utrobique *sequitur l.* 7. § 55. & *l.* 5. § 14. tum quia *viâ brevissimâ & expeditissimâ* etiam tunc quòq; *procedit. l.* 4. § 51.

Οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ παρακείμενον εἰσίναι εἰς τὸ

Τὸ ἡγεμονικὸν] ita Bas. & Lugd. quod Xyl. reddidit, *recta tamen fertur ingredi in principem cujusvis partem.* Verùm nec grammaticam syntaxin ista satis sustinent, nec contextùs verbis, prout exhibentur, respondent. Ego Marci verba & luxata & mutilata suspicor; legendúmque existimo: εἰρητω καὶ ἐνδυνήτ]εον ὅπῃ τὸ σφετέρου ἡγεμονικὸν εἰσιέναι [πᾶσιν] εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἕτερα &c. Cæterùm D. Boot. & M. Casaub. postrema ista à superioribus sejungunt, & ab εἰσιέναι novam ordiuntur periocham, quæ monitum contineat, inspiciendi ac considerandi mentes aliorum, quale & illud est. *l.* 7. § 62. & *l.* 9. § 17. hoc si admittere libuerit, leg. παρέχειν, non παρέχει, in clausa ultima, quod & Bootio visum est.

Παρέχει ἢ ἐκείνῳ πωλεῖσθαι] Hoc est quod *l.* 3. § 8. dixerat; ἐᾶν ἐμπολεῦσαι & *l.* 10. § 9. μὴ κωλύσωμεν. Istorum autem, quorum proximè mentionem feceram, de loci istius constitutione, in sententiam jam descendo prorsus: ductus nimirum Epicteti istis, quæ Marci mentem apprimè explicant. *ex dissert. l.* 3. *c.* 9. εἶτ' ἐρῇς, Σωκράλον Ἐπικτήτῳ, ὡς λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι· οὐδὲ γὰρ ὡς πρὸς ἄλλον ἐδίν. ἀνθρώπῳ ἢ ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλει, ὅτι δόγματα αὐτῷ κεκαμμένων, καὶ ἐν τῷ μέρει τὰ ἴσα δικαίων. κεκάμμεθ' ἐμοὶ τὰ δόγματα, δίκαιόν μοι τὰ σὰ· καὶ ὅταν λέγῃ συμβεβήκασί μοι, ἐλεγξάσθω ἀλλήλους· εἰ πέπλεγμαι κακὸν δόγμα, ἄφελε αὐτό· εἰ πέπλεχαι, δὸς εἰς τὸ μέσον. Hoc est quod Marcus εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκάστου παρέχειν ἢ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν. Aliud est quod Hesychius in *asceticis, cap.* 1. § 23. Ὥσπερ ὁ κρατῶν ἰσοπτρον ἐν χειρὶ, μέσον ὤν, εἰ τύχοι, πολλῶν ἑξάψῃ, ἀπιδίζων τῷ ἰσόπτρῳ, βλέπει μὲν τὸ ἴδιον σχῆμα τὸν ὀπίσω, βλέπει ἢ καὶ πᾶν ἄλλον τῶν ἐγκυκλούντων ἐν τῷ εἰ ἰσόπτρῳ· ὅτως ὁ δι' ὅλου ἐγκύπτων εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, βλέπει μὲν τὸν ἑαυτοῦ κατάσκοπον ἐν αὐτῇ, βλέπει ἢ καὶ τὰ μέλανα σχέσεως πᾶν γένος Δαιμόνων. Aliud & quod Ambros. *offic. l.* 3. *c.* 16. de amicis: *ostendamus illi nos pectus nostrum, & ille nobis aperiat suum.*

Ad Librum IX.

§ 1. Οὐ Ἀδικῶν ἀσπίδα] Nihil hoc axiomate est paginæ sacræ, pietatique Christianæ magis consentaneum. Siquidem ut Joannes Apost. *epist. 1. c.* 4. *v.* 21. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, (τὸν Θεὸν) ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Et Christus Dominus apud eundem *Evang. c.* 13. *v.* 34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Unde Paulus *ad Thess. ep. 1. c.* 4. *v.* 9. Θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Proinde caritatis justitiæque quisquis legem violat, pietatis etiam læsæ eodem nomine tenetur, quia voluntatem divinam transgressus deprehenditur. Optimè Dio Prus. *orat.* 3. absque hoc, quòd Deos pro Deo dixerit. Ἔστι γὰρ ἐναγεῖς καὶ ἀλιτηρίους, ὁ μόνον τοὺς ἱερὰ συλῶντας, ἢ λίχνοντάς τι βλάσφημον εἰς τὴν Θεῶν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τούς τε δικαίους, καὶ ἀδίκους, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἀνοήτους, καὶ καθόλου τοὺς ἑαυτῶν τι φαύλους τῇ τε δυνάμει καὶ βελτίους τῆς Θεῶν. Potest his adjici, quod cumprimis huc facit, & Philonis illud *de decalog. l. ad leg.* 7. Ὁ κλέπτων πρὸς, ἴσως καὶ ἱεροσυλίᾳ ἔνοχος ὤν, τὸ ἱερώτατον τῆς τῶν Θεῶν ἀναθημάτων συνειληχώς. τί γὰρ συμβάτερον ἢ ἀνάτερον ἀνάθημα ἀνθρώπου; Et *de legib. special. orat.* 2. ὄνομα μὲν ἀνθροφονίας, χρὴ τὸν κλέπτην ὀνομάζεται· τὸ δ' ἀληθὲς ἔργον ἐστὶν ἱεροσυλία, καὶ ἱεροσυλιῶν ἡ μεγίστη· διότι τῆς ἐν κόσμῳ κτημάτων καὶ κειμηλίων, ἐδὲν ἔστι ἱερώτερον, ἔστι θειότερον ὄντι ἀνθρώπῳ, παγκάλης εἰκόνος παγκάλον ὁμοίωμα ἐστὶν, ἀρχέτυπα λογικῆς ἰδέας παράδειγμα τυπωθὲν. τὸν ὄντ ἀνθρωφόνον εὐθὺς ἀποκτεῖνε, καὶ ἀνοσιουργὸν ἐκολάσθιον. Quod & latiùs cum Marco protelat Solomon, *Proverb. c.* 14. *v.* 31. *Qui opprimit egenum, probro afficit opificem ejus.* & *c.* 17. *v.* 5. *Qui subsannat pauperem, probro afficit opificem ejus.* & ulteriùs adhuc *c.* 14. *v.* 21. *Qui contemnit proximum suum, peccator futurus est.* hoc est, Qui hominem quemvis facto, dicto, cogitato, manu, linguâ, mente læserit: is coram Deo, & adversus Deum ipsum admissi peccati reatu obstrictus tenebitur. Eumæus Ulyssi, Odyss. ξ.

Ξεῖν' ἔ μοι θέμις ἐς' ἐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε.——

Sed & Clem. Roman. *recogn. l.* 5. ubi simulacrorum cultores introduxerat impietati suæ velamentum istud prætexentes; *Nos ad honorem invisibilis Dei imagines visibiles adoramus.* Respondet: *Falsissimum. si enim verè velitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, veram in eo Dei imaginem coleretis, in omni enim homine est imago Dei.* Mox ubi varia caritatis ac misericordiæ opera recensuerat; *Hæc in tantum ad honorem Dei imaginis cedunt, ut qui ista non fecerit, contumeliam imagini divinæ intulisse credatur.* Clemens Alex. ad *Hortatorii* exitum, ipsissimis ferè Marci verbis; ἃ γὰρ

ἀπὸ τρίτου φιλοσόφων παῖδες, πίστις ὅτου πράττειν οἱ ἄνθρωποι, ἀναπιμπλᾶν τὴν ἀπιστεῖν νομίζουσιν.

Ἕνεκεν ἀλλήλων] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 5. § 30.

Τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν θεῶν] τῷ τῶν ὅλων φύσιν. vide *ad l.* 4. § 23. quam. & τῷ ἀληθείαν postea indigitat. τὴν τῶν ἄλλων ἀληθῶν ἁπάντων πρώτην αἰτίαν. prout autem *natura naturans*, (ut schola linguâ loquamur) ità &. *prima veritas* Deus est. אל הים אמת i. e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10. non אל אמן duntaxat i. e. *Deus veritatis*. *Psalm* 31. *v.* 5. cujus itidem *lex* & *sermo*, אמת *Psal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. sed ἀλήθεια quoque, *veritas* ipsa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δέ γε ὅλα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc autem omnia inter se.* Xyl. ut idem prorsus valeat utrumque, τὰ ὅλα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Caſ. *quicquid nunc eſt ad id quod priùs fuerat, initiúmque illi dedit.* ut τὸ ὑπάρχον hic idem ſit quod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis uſurpatur, quæ *ad l.* 2. § 10. laudavimus. Utrumvis conſtare poteſt. illud ſimplicius videtur.

Ὁ ψευδόμενος ἀσεβεῖ] *Falſa*, inquit, *quiſquis loquitur, impietatis eſt reus*; ſive volens id, ſive nolens fecerit. Si volens ſciénſque; quia fallere vult. Fallere autem eſt injuſtitiæ pars. ſi nolens, quia rerum naturæ veritatique adverſatur. Videantur Auguſtini *de mendacio*, & *contra mendacium*, ad *Conſentium*, ſcripti libelli.

Ἀφορμάς] *occaſiones.* Xyl. *inſtinctus & opportunitates.* Caſ. malim, *ſubſidia. Subſidia & adminicula à natura accepit*; ità uſurpavit Xenoph. œcon. ἐρωτῶν ὁπόσης πρὰς ἔχοιεν τὴν ἀφορμάς, ἐφ' ὧν δύναιντο αὔξειν τοὺς οἴκους. *& adminicula quæ eam unde rem familiarem augere poſſint.* Demoſth. χρήματα ἐκ ἔχοντι παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ἀφορμὰν εἰς πόλεμον. *Nec ſubſidium ullum ad bellum.*

Ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς δώκων, τοῦ δὲ πόνου ὡς κακοῦ φεύγων, ἀσεβεῖ] Senec. *epiſt.* 74. *de hoc diſcede judicio*, (ut ullum præter virtutem bonum putes.) *non pietas conſtabit, non fides. Multa utramque præſtare cupienti patienda ſunt, ex his quæ mala appellantur*; *Multa impendenda ex his quibus indulgemus, tanquam bonis.* & *epiſt.* 76. *Si hanc opinionem receperis, aliquid bonum eſſe præter honeſtum, nulla non virtus laborabit. nulla enim obtineri poterit, ſi quidquam extra ſe reſpexerit.*

Μίμφεσθαι πολλάκις τὴν κοινὴν φύσιν] vide *l.* 6. § 16. 40. vide & piorum etiam hac in parte querelas. *Pſalm* 73. & Jerem. *c.* 12. Sed & querelis iſtiuſmodi occurrentes; Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς ἡ τοῦ ὅλου ἀπουσία τὸ βουλόμενον διὰ γινώσκων; Apollon. Tyan. *epiſt.* 66. Itaque quod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ συνολον, ἐκεῖνο μιμοῦ, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ τὸ εὐτυχὲς καὶ συμφέρον, ἀ δύνατα συμβῆναι τὸ εὐτυχὲς. Idémque *enchir. c.* 30. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐτυχὲς. ὥστε ὅσις ὀπτιμαλεῖται τῆς ὀρέξεως ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας ὀπτιμαλεῖται. & ibid. τῆς δὲ τοῦ Διὸς εὐτυχείας, ἴδε ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ὅτιν, ὃ δοὺς ὑπολήψεις περὶ αὐτῆς ἔχειν, ὡς ὅτων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο καταστάχαι, τὸ πίθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἶκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολυθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης διοικυμένοις. ὅτω γὰρ ὅτι μεμφῇ ποτὲ τοῖς θεοῖς, ὅτι ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελοῦσί σου; ἄλλως δ' ὐκ ἔστιν τε τοῦτο γενέσθαι, ἐὰν μὴ ἀποσῇς τὴν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἐμοῖς μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἂν γὰρ ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μεμφεσθαί σε καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους.

Ὁμογνώμονας ὄντας] Quod *l.* 8. § 54. συμφερεῖν & *l.* 10. § 21. σωτῆρ dixit.

Οἷς ὄπισθεν] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμὴ πνεῖ ἀγχαῖα τῆς θεωρούσης] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§ 2. Ἄγνοιαν ψευδολογίας] ità Origen. *adv. Celſ. l.* 1. τῆς κακίας ἀγνοῦς. Sed de Chriſto. At malitiæ & pravitatis expertem prorſus excedere quî detur, cùm eâ intincti etiam, & quidem δυσσηπτῷ βιοτῇ, καὶ ἀνεκπλύτῳ, non δυσεκπλύτῳ tantummodo, ex utero in lucem prodeamus. *Pſal.* 51. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Eſai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ' ἓν κορεσθῆναι γε τούτων] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5. § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Flaccus *ſat.* 1.

Rarus, qui exacto contentus tempore vitæ
Cedit, utì conviva ſatur.———

Talem tamen profitetur ſe Seneca. *ep.* 61. *Vixi quantùm ſatis erat: mortem plenus expecto.* Et Cicer. *de ſenect. Omnino rerum omnium ſatietas vitæ facit ſatietatem. Vitæ autem ſatietas tempus maturum mortis affert. Habet enim natura, ut aliarum omnium rerum, ſic vivendi modum.* Verùm *vitæ ſatietatem* loquuntur illi, *vitii & malitiæ ſaturitatem* Marcus hic. Nec minùs iſtâ quàm illâ expleri patitur, anima pravitate penitùs infecta. de quâ Bernardi illud uſurpari poteſt, *de conſider. l.* 5. *Peccatum in anima, atramentum in charta bibula. facilius charta deteritur quàm litura eraditur.* quæque ut Moſes *lib.* 5. *cap.* 29. *v.* 19. *ebrietati ſitim adjicere* ſolet temulentorum in morem; de quibus Simocat. *epiſt.* 52. Διψῶσιν οἱ μεθύσοι ὅταν κορεσθῶσι

δῶσι τῷ ὄντι, ἢ σοφίζονται τῇ μὴ μᾶλλον ἑλέσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο εἰς ἄκρον εὐκρίνειαν περὶ τοῦ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου μεταπίπτουσι. περιαγόντος τοῦ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκκαλοῦντος. Ità de M. Antonio verba habens Plin. major *l.* 14. *c.* 22. *Ebrius jam sanguine civium, & tanto magis eum sitiens. Namque & hæc necessitas vitium comitatur, ut bibendi consuetudo augeat aviditatem: Scitúmque est Scytharum legati, quantò plus biberint tantò magis sitire Parthos.* Ab hac peccandi, quæ improborum animos occupat, aviditate inexplebili justè fit quod Gregor. *dialog. l.* 4. *c.* 44. *ut culpa quæ cum fine perpetrata est sine fine puniatur. Quoniam iniqui, qui ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerant, voluissent utique, si potuissent sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare.*

Ἀποπνεῦσαι] Vide *ad lib.* 5. § 4. Cypriani nomine *de dupl. martyr. part.* 1. Quamdiu pulmonis officio attrahitur vicissim ac redditur halitus, certum vitæ indicium est: unde loquendi consuetudine *spirare* dicuntur; qui vivunt; & *expirâsse* qui vitam finierunt. id quod istic ἀποπνεῦσαι, *lib.* 4. § 33. ἐκπνεῦσαι dicitur. eodem sensu Lucian. in *votis.* ἀποφυσήσας τὸ ψυχάριον ἄπειμι. Et Homer. *Il.* δ'. *v.* 524.

——Θυμὸν ἀποπνείων.

Δύτερος πλοῦς] formula proverbialis; à nautis desumpta: πρῶτος πλοῦς dicitur, ὁ ὕστερος, ἢ τοι ἐξ ὑστέρας· cùm, *vento favente & adspirante*, navigatio instituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν ὑστέρας ἀποτυχόντες, κώπαις πλέωσι· *quando vento desisti uti, ad remigium se conferunt*, ut docet ex Paulania Eustath. *ad* extremum *Odyss.* β'. utriusque simul meminit Synes. *ep.* 148. ἄλλατο ναῦς, περὶ ἕρετμὸν αὖτε, καὶ πάντες ἐκώπων. Usurpavit Plato in *Phileb.* Κἂν μὲν, τὸ ξύμπαντα μεγάλοιεν τοῦ σώφρονος δεύτερος δ' ἔτι πλοῦς δοκῇ, μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὑτόν. Aristot. *ethic. lib.* 6. *c.* 9. Ἐπεὶ ἂν τῶν μέτρων τυγεῖν ἄκρως χαλεπόν, κατὰ τὸν δεύτερον φασι πλοῦν, τὰ ἐλάχιστα λυπεῖον τῶν κακῶν. Synes. in *Dione*: Οἱ δὲ πλείους ὑπὸ οἴκοθεν ἐπιτηδεύσαι, ἀλλ' ὑπὸ τὸν δεύτερον λεγόμενον πλοῦν, ὑπὸ τῆς φολῆς εἰς νοῦν διεσείσθησαν. Usum paræmiæ docet Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib.* 8. *c.* 11. Ἐντεῦθεν εἰς παροιμίαν ἡ ὁ δεύτερος πλοῦς ἐξενήνεκται· καὶ τῶν πρώτων ἀποτυχόντες τῶν δευτέρων ἀπώμοσα, καὶ πείσει ἴσως· ἐδὼ γὰρ καὶ λαμπάσι καὶ πυρσοῖς καιόμενα, ἕως ἐν τερήνει τῆς τὰ πάντα βοσκούσης λαμπάδος ὑπαρχωμῶ, οὗ ἤ που δεύτερον ἐκκλησίας ἥλιον περάτοντες τῇ νυκτί. Et quæ sequuntur. Eodem sensu Ignatio Martyri *epist.* 1. δεύτερος λιμὸς dicitur. Κρείττων ὁδὸ γεύματος ὕψις· καὶ γὰρ δεύτερος φασι λιμὸς καὶ ὁ τῶν γευμάτων πόθος. Ubi notanda paræmia à paræmiographis, quòd memini, nusquam observata.

*Ἢ σεμνῦναι σεσωφρονῆσθαι τῇ κακίᾳ] *ante* mi-

grare è vita, quàm illa vitia probare. Xyl. *Imò mortem potiùs optare, quàm moram in malo.* itaq; Lugd. rectè restituit, ἢ σεμνῦναι ἢ σεσωφρονῆσθαι. Spectat horsum queribunda illa Apostoli exclamatio *ad Rom. c.* 7. *v.* 24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου. Possunt & huc trahi si de malis istiusmodi morum mentísque accipiantur, quæ referent: Stobæo, *tom.* 1. *tit.* 122. suprà adducta sunt *ad l.* 8. § 5. ex Philemone Com. & Æschylo Tragic. cujus & illud *ibidem* est.

Βίου πονηροῦ θάνατος εὐκλεέστερος
Vitâ notatâ lætè mors illustrior.

Et Euripid. *Erecth.*

ἐγὼ δ' τοὺς καλῶς τεθνηκότας
Ζῆν φημι μᾶλλον τοῦ βλέποντας μὴ καλῶς
——*Mihi isti morte qui pulcrè jacent,*
Quàm vita quorum turpis est, vivunt magis. Grot.

Et Democrates (teste Porphyrio *de abstin. à carnib. lib.* 4.) dicere solebat, τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως, ἢ κακῶς ζῆν ἔφη, ἀλλὰ πολλῷ χρόνῳ ἀποθνήσκειν. Socrates itaque apud Xenophontem in *Apolog.* Αἰσθόμενα πολλοὺς μᾶλλον, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἐπὶ σοφισταῖς, κερδάναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. Xenophon ipse in *Lacedæm. polit.* Αἱρετὸν μέντοι ἔφη τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Sed & Plato *de leg. l.* 9. ad Marci mentem planissimè, ubi hominis sceleste remedia quædam præscripserat: ἐὰν δὲ σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα. *Siquidem his adhibitis auxiliis morbus remiserit*, bene habebit. (id enim supplendum, éstque ellipsis Atticis familiaris, qualis Lucæ *c.* 13. *v.* 9. & alibi passim vide Eustath. ad *Il.* α'.) εἰ δὲ μή, καλλίω θάνατον σεφάνωσον, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. Et *ibid.* Τοῖς ἀνιάτως εἰς τὸ κακὸν ἔχουσιν, ὑδρὶ αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον. Et in *Timæo*, Ξυμβάλλου τὸ πλείονος βίου, φαυλοτέρῳ δ', τὸν ἐλάττονα ὀρθὰ πάντη [* παντὶ, al.] πάντως σεσωρευτέον. Itaque Justin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρμαῖον δὲ ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς τὸ ἀποθνήσκειν. In hanc eandem sententiam & Themist. in *orat. quinquenn.* Πίνδαρον ἐπαινῶ τὸν ποιητὴν, ὡς ἄρα ἡ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐν ἀγαθῇ μοίρᾳ, τὸ προελθεῖν εἰς χρόνον πλείω τὸν βίον, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ζῆν μετὰ δικαιοσύνης σεσωρευμένοις· καὶ τύποις ἐλπὶς γλυκεῖα σωθησομένοις καὶ ἀγαθῇ γηροτρόφῳ παραπεμψαμένοις ἐυφροσύνης εἰς τὸ τῆς φύσεως καταλῦσαι. ἢ δὲ τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴ, ὅσῳπερ ἂν θᾶττον ὑπάρξῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς σωτηρίαν ἢ γὰρ πλείοσι πεπισεῖν πλημμελήμασιν. At Chrysippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. contradict. c.* 10. & *de commun. notit. c.* 12. ut varium, minúsque sibi constantem; dum in *l.* περὶ τῆς προνοίας, modò Antisthenem laudat qui dixerit, δεῖν κλᾶσαι νῦν ἢ βόσκον, parandum aut *mentem*.

aut loquendum. Et Theognidem taxat, qui dixerat,

Χρὴ πτοᾶσθαι, cùm dicere debuiſſet,

Χρὴ κατακεῖσθαι φθίσοντα, καὶ εἰς βαθυκήτεα πόντου
Πλῆθον, καὶ πετρῶν, Κύρνε δ' ἠλιβάτων.

Modò è diverſo Platonem ſugillat, qui dixerit, ὅτι τῷ μηδὲ ἀποθνῄσκειν, μηδ' ὁτιοῦν ἀποθνῄσκειν ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. ſtatuítque ipſe, ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις ἀφελεῖσθαι μέγα ἐν τῷ ζῆν· & *de natura lib.* 3. ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἀφροσύνῃ, ἢ μὴ βιῶν, κἂν μυρίοτος μέλλῃ φρονήσειν. At contrà Marcus & iſtic, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὕπω σε ἐᾷ ἡ ποῖρα πόθου φθίσθαι ἐν τῷ λειμῶνι.] Diodor. Sicul. *hiſt. lib.* 12. ἡ κακία καὶ ἡ φαυλότης, καθάπερ λοιμικὴ νόσος, διαφθείρεται τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοσοποιεῖ τὰς ψυχὰς τῶν ἀεὶ ζώντων. Joan. Chryſoſt. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἡ τῶν πονηρῶν συνήθεια. οὐχ ὕπω τοῖς νόσοις λοιμώδης ἅπτεται, καὶ ψυχὰς διαφθείρει, ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία ἀνθρώπων· φθείρουσι γὰρ ἤδη χρηστὰ ὁμιλίαι πονηραί· quod & Apoſtol. *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 15. *v.* 33. adducit, ex Menandri *Thaide*, utì Schol. Græc. adnotavit. Itaque quod Gregor. Naz. in opulentis, quoad pauperes, vitio vertit, de omnibus in univerſum, quoad peſte correptos, reſpectu corporis, de pietatis, virtutiſque ſtudioſis, quoad improbitatem, impuritatem, impietatem, palàm præferentes, animi reſpectu, non incommodè uſurpatur; & quoad illos quidem nullâ mutatione factâ. τῶν κινητῶν σωμάτων ἀσφάλειαν, τῷ τούτων φυγὴν προμηζομένῳ ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν ἀποῤῥῶσαι ἀέρα, μικρὰ συγχεόμενον· quod iſtos, voculâ unâ immutatâ, & ψυχῶν vocabulo pro σωμάτων ſubſtituto. Atque in eam mentem Senec. *de tranq. c.* 7. *Serpunt vitia & in proximum quemque tranſiliunt. Itaque ut in peſtilentia cavendum eſt, nè corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus aſſideamus, quia pericula trahemus, afflatuque ipſo laborabimus: ità in amicorum legendis ingeniis, dabimus operam, ut quàm minimè inquinatos aſſumamus.* Adjicere lubet Marci ipſius verba ferè noviſſima ad amicos, moribundum deflentes; *Quid me fletis, & non magis de peſtilentia & communi morte cogitatis?* quod *res humanas ridendo protuliſſe* eum dicit Capitolinus, cùm *deplorando* potiùs dicere debuerit: quod & Joſ. Scaliger obſervavit.

Λοιμὸς γάρ] Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. lib.* 8. *c. ult.* κατασάττει γὰρ λοιμικῆς μᾶλλον, ἢ ὑγιείας φθοροποιὸς ὄζον ἀκμή.

Διαφθορὰ διανοίας] Ità Paulus *ad Tim. epiſt.* 1. *c.* 6. *v.* 5. διεφθαρμένον τὸν νοῦν. & Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 4. ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. Sed & ψυχῆς διαφθορὰν, ἀδικίαν dixit Plato apud Plut. de *Stoic. contradict. c.* 12. Τῷ γὰρ δικαίῳ ὠφέλητα, καὶ σώζεται, τῷ δ' ἀδίκῳ μεταῤῥεῖ καὶ ἀπόλλυται. Epictet. *l.* 4. *c.* 1.

§ 3. Μὴ καταφρόνει θανάτου] Mortem contemni vetat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, quòd Marcum illa quæ ſuperiùs retulimus *mortem contemnentem* dixiſſe aſſerit. Verum quid dicemus ergò creberrimis illis philoſophorum, cùm exterorum, tum & noſtrorum, diſſertationibus, quibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animántque? Reſponſio proclivis ſatìs videtur; *contemnendam* eſſe *mortem*, quaſi bonis ſaltem quicquam obeſſe poſſit; *Non contemnendam*, quatenus eſt naturæ munus, quod Marcus iſtic, vel quà divinæ diſpoſitionis, & diſpenſationis effectus.

Εὐαρέστει αὐτῷ] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἐνδὸς ὄντος, ὧν ἡ φύσις ὀδέλει] Vide *lib.* 2. § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λελογισμένον] Hominem *conſideratum*, quomodo Cicero *pro Cæcin. Illud conſiderati hominis eſſe putavit, qua de re jure decertare oportebat, armis non contendere.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ταύτῃ διαλυμαίνεται φαίνεται ὁ ἀπειθῶν τῷ φαύλῳ· ὅτι δὲ μὴ παρὰ τὸν λογισμὸν ἔχει παρεσκεύασται καὶ ἡρεμοῦντα καὶ ἡσυχοῦντα τὸ ἄλογον· ὁ δὲ πολλὰ φεύγειν παρεὶς τῷ λογισμῷ, καὶ σὺν τούτῳ φεύγειν ἃ φεύγειν· διὸ καὶ ὀλίγοις ἀλόγοις λέγεται, ὁ δὲ λελογισμένος. qui locus parùm integer videtur; ità forſan reſtituendus ὁ δὲ π. φεύγειν π. τὸν λογισμὸν καὶ σ. τ. φεύγειν ἃ π. *multa facit ratione neglectâ, & cum iſta* (parte ſcil. irrationali) *facit quæ facit.*

Μὴ ὀλοφυρᾷς, μηδὲ ὠφελῶς, μηδὲ ὑπερφάνως φεῦς τὸν θάνατον ἔχειν] Vide *lib.* 3. § 7. Senec. *epiſt.* 30. *Vides quoſdam optantes mortem, & quidem magis quàm rogari ſolet vita. Neſcio utrum æſtimem majorem nobis animum dare, qui deposcunt mortem, an qui hilares eam, quietique opperiuntur: quoniam illud ex rabie interdum ac repentina indignatione fit; hæc ex judicio certo tranquillitas eſt. Venit aliquis ad mortem iratus morti: venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Multos ſpectavi abrumpentes vitam; ſed plus momenti apud me habent, qui ad mortem veniunt ſine odio vitæ, & admittunt illam, non aſtrahunt.* Idem *epiſt.* 24. *Objurgat Epicurus non minùs eos qui mortem concupiſcunt, quàm eos qui timent; & ait; Ridiculum eſt, currere ad mortem tædio vitæ, cùm, genere vitæ, ut currendum eſſet ad mortem, efficeris. Item alio loco dixit: Quid tam ridiculum, quàm appetere mortem, cùm vitam tibi inquietam feceris, metu mortis? His adjicias & illud ejuſdem notæ licet; Tantam hominum imprudentiam eſſe, imò dementiam, ut quidam timore mortis ad mortem cogantur.* Ità Arceſilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Παλαιοὶ διὰ τὴν ἀθυμίαν, καὶ τὸν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν, ἀπεθανάτισαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Atque ut Diogenes; Οἱ μὲν ἐν νηὶ χειμαζόμενοι, ἀποσκευασάμενοι κατεδύσαν τὴν ναῦν, σῴζεσθαι ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντες. Lucret. *l.* 3.

Et

Et sæpe usque adeò mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, lucisque videndæ,
Ut sibi consciscant mœrenti pectore letum.

Atqui, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor est, nè moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epist.* 20. Senec. *epist.* 70. *Stultitia est, timere mortis, mori. venit qui occidat. expecta. quid occupas? quare suscipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrùm invides carnifici tuo, an parcis? Scribonia Drusi Libonis amita, consilium habenti, utrum conscisceret sibi mortem, an expectaret, Quid te, inquit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utrumque monendi ac firmandi sumus, & nè nimis amemus vitam, & nè nimis oderimus. Etiam cùm ratio suadet finire, non temerè nec cum procursu capiendus est impetus. Vir fortis ac sapiens non fugere debet è vita, sed exire.* (quanquam de Catone quid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& ante omnia ille quoque vitetur affectus, libido moriendi. Est enim ut ad alia, sic etiam ad moriendum inconsulta animi inclinatio: quæ sæpe generosos atque acerrimæ indolis viros corripit, sæpe ignavos jacentesque: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide ampliùs *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Aristone agens. *Nam impetu quodam & instinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & causas ejus expendere, utque suaserit ratio, vitæ mortisque consilium suscipere vel ponere, ingentis est animi.* Elegantissimè autor libri *de duplici martyrio*, quod Cypriani nomen præfert, sive Erasmus is, sive alius quis fuerit: *Plurimùm interest inter barbaricam immanitatem & Martyrum modestissimam constantiam, in se imbecillem, in Christo fortem. Sunt qui certis artibus corpus stupefaciunt, nè sentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qui sensum adimunt animo, ità ut vel mortem imperviді perferant. Sed placidum illud ac mansuetum; illud humiliter sublime, & sublimiter humile, non videmus nisi in Christi martyribus.*

Μὴ ἀλογήτως] Xyl. istic à Marci tum mente, tum & verbis, longissimè recessit: Accessit propiùs Mer. sed ἀλογήτως istud prorsus omisit; de vocabuli sensu incertus forsitan. Mihi hoc loco ἀπὸ τῆ σφυτῆς, *temerè*, positum videtur. de quo vide *ad l.* 5. § 36.

Μὴ ἀσκῶς] Suid. ἀσκῶς, τὸ μὴ βίας ἢ ἀδισμῶ. μὴ ἀσκῶς ἢ μὴ βίας σφὸς θάνατον ἔχων. Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id ἢ μὴ βίας, à Lexicographo, opinor esse, non ab autore. Suidam ex parte secutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuosè, malim: quando cum impetu quis ad aliquid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem prosilire, priusquam apud se seriò ac sedulò perpenderit, justa necne suppetat vitam exponendi aut excludendi occasio, de quo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi justa causa id faciendi fuberit, cum impetu quodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qui dum ad rem aliquam quam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt, alii alios protrudere, & propellere solent: hoc est quod Suidas, μὴ ὠθισμῶ ferri, cùm, uti illi Adonia spectarum in aulam regiam confluentes,

Ὦ θεοδώρ' ὅση ὕβρις

Theocrit. *Idyl.* 15. sive ut Philosophiæ nomen ementiti, auri accipiendi spe impulsi, ὡς ἀκεφαλὶν ὠθίζοντα. in Luciani *piscatore*. vel etiam ut cives Athenienses in Pnycem κατρέοντες ἀθρόοι,

Ἄλλυσις ὡστῶν τοὶ θέρ' ὠθέτυ ξύλα,

atque Εἰς πλῆ σπουδὴν πᾶς ἀνὴρ ὠθίζεται. Aristoph. *Acharnan.* ὠστικῶς itaque πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν, qui spiritum, non placidè emittunt, sed *cum impetu ejiciunt*, ut de Catone ipso Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Potest & à belluis ferisque tractum videri, quæ in ferrum, quo impetuntur, sponte ipsæ ac cum impetu obviam feruntur. Ὡς ὅτι καὶ οἱ, ὁπόταν πρὸς τὸ σιδηρῶ ὁμιλῶσι ὠθοῦνται. Marci mentem expressit optimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. Ἐπὶ Πέρσας στρατεῖα, θεμένους ἀλκὴν μᾶλλον ἢ φόβους ἀσφαλείας πρόνοιαν· ἢ ὅτ' ἐκεῖνο σωτηρίαν ἡγωνίζεις ὁ σφαττόμενον, ἢν θάρσους ἢ θεμένους, κἂν οἱ πῆς ὀνόματος πεποιῆσθαι, πλέον ἀλλήλων τῇ ῥώμῃ καχέσειν, ἀνδρείας τε ἂν φανῆν ἢ ἀναιδείας. Τὸ μὲν γὰρ ἐς τοῖς πολεμίοις θαρρεῖν, ἀνδρείας ἔστιν, ὅταν τὸ ὑφιέσθαι, δειλίας· ἢ δὲ πλέον ὁ κίνδυνος, ἐμέσι χωρεῖν ἢ ἀσπίσιδι, ἀλλὰ μὴ καπίχειν, θεμένους· ὅταν τὸ ἀνυχωρεῖν, ἀσφαλείας. quod & ferinum potiùs quàm humanum idem censet, κἀκεῖνο σῶν τοῦ θεασυτέρους πρὸς τὸ ξίφος ὠθίζεσθαι. Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus est. agantur, quà dolor traxit, incompositi, interriti, incauti, pericula appetentes sua: gaudent feriri, & instare ferro, & tela corpore urgere, & per suum vulnus exire.*

Μὴ ἀνεπιφθόνως] hoc est, quod Senec. *ep.* 70. *Quid est stultius quàm fastidiosè mori?* Aliud est enim quod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *fastidium mortis*, est *spes resurrectionis*. Siquidem huic *fastidium mortis*, non nauseatio ad mortem, sed mortis cum fastu quodam, sed pio illo, despectus. Vide *l.* 3. § 7.

Πειθηνίως] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πόσῳ τι μέζονον ὁ τῆς γαστρὸς] Senec. *epist.* 102. *Quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat non sibi, sed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum status.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τῷ ἐλύτρῳ τούτῳ ἐμπεσόντα] Ἔλυτρα dicuntur *folliculi* illi, quibus semina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: sunt enim & γυμνόσπερμα, Theophrast. *hist. l. 1. c. 18.* & Plin. *l. 19. c. 7.* quod Basil. hexaem. *orat. 5.* Τινὰ μὲν γυμνὰ, τινὰ δὲ ἐν ἐλύτροις κεκαλυμμένα. Plinio *tuniculæ*, Varroni *l. 1. c. 3. vaginæ*, dicuntur. Hesych. Ἔλυτρον, δέρμα, δήκη, λέπυρον, ἐσθίλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. de seminibus usurpat etiam Dioscorides, *l. 2. c. 111.* & *l. 4. c. 167.* his autem dehiscentibus semina jam matura prorsus, ipsa sponte suâ decidunt. Unde illud Plinii *l. 18. c. 30. Oraculum verò, biduo celeriùs messem potiùs facere, quàm biduo seriùs.* Et de leguminibus Theophrast. *l. 8. c. 10.* Θαττίζουσι δ' ἐνίοτε καὶ τὰ κάρπιμα, ὅταν τὸ μᾶλλον ἢ δέον συλλίξαι τις καὶ δὴ καταβρέξῃ. Ἐλύτρῳ, sive *integumento*, & *involucro* istiusmodi corpus humanum confert Marcus noster, quòd eô anima quasi involvatur. tempúsque nos præstolari monet, quo tanquam semen maturum jam, ea folliculo isti excidat. Eodémque in eundem sensum vocabulo usus est Admetus poëta quidam ignobilis, in versiculo isto, quem cippo suo inscribendum destinaverat;

Ταῦτα λάβ' Ἄδμητα ἔλυτρον· σὺ δ' εἰς θεὸν αὐτός.

Refert Lucianus in *vita Demonactis*. Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculam* nuncupat. *lib. 2.* extremo, *nec in carunculâ hujus folliculo constitutis, opis aliquid spongiosum est*, & mox: *Non vitam eripitis nobis, sed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaque quod vir spiritûs ingentis Basilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *histor. eccles. l. 6. c. 16.* Μείζω δώσειν γε, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τοῦ σώματος ἀπαλλάξειν, id Gildas noster in *epist. suorum increpatoria* sic reddidit; *qui maturiùs Basilium de modo follis hujus solveret.* Quin & Tertullian. in *apolog. c. 50. Anaxarchi follem* dixit, quod Græci, θύλακον alii, alii ἀσκόν. vide *ad l. 3. § 5, 7.* & *l. 8. § 37.* & *l. 10. § 36.* Quanquam & corpus animæ ἔλυτρον dici potest, quatenus *thecæ* sive *vaginæ* generaliùs sumptæ significationem habet. vide Plutarchum *sympos. l. 4. c. 2. init. ad § 9.* ἐυρύθμ. siquidem in lingua Aramæa corpus etiam גלדה dicitur Daniel *c. 7. v. 15.* quæ vox *vaginam* significat; *annal. sacr. l. 1. c. 21. v. 27.* atque ità Tertull. *de resurr. c. 9.* corpus humanum, *afflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l. 7. c. 52.* de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inimici remeanti animæ quasi vaginam ademerunt.* Verúmque hîc quod Theodoret. *therapeut: l. 9.* ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρώπων ἐλύτροις ἐμπλέκεσθαι καλύπτεται. Nec aliter ferè Senec. *epist. 92. Quis unquam vestimenta æstimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit. de corpore idem existima. me dicere.* Prout autem corpus ἔλυτρον Marcus ità κάλυφος Epictetus dixit: *l. 1. c. 20.* τὸ κοχλίου ἀγαθὸν, ἂν οἰκός, ἢ ἐν τῷ κελύφει τὸ ἐν τῷ ἀρθρώπῳ, οἰκός; & *c. 23.* de Epicuro, ἐν τῷ κελύφει θεὶς, τὸ ἀγαθὸν ἡμῖν. Ità ridet Anacharsis Æsopum in Plutarchi *sympos.* ὡς κοχλίαν ἡγησάμενον τὸ κάλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῷον. quanquam potuit & Marcus respexisse ἔλυτρα, sive χηλὰ, *involucra* illa, & *impedimenta*, utì Tertullianus appellat, *de carn. Christ. c. 4.* quibus infans, & dum in utero consistit, involvitur, & quibus exutus atque evolutus excidit quodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Salomonis* Autor, de se matris utero edito. *c. 7. v. 1.* ἐν οἷς πᾶσι γλισχῶν κατέπεσον.

Εἰ δ' ἢ ἐλπιστὸν παράπηγμα ἀψυχόφθορον ἥλοις] Citat ista bis Suidas, in παράπηγμα, & in ἀψυχόφθορον, & auctiora quàm codices nostri exhibent, utrobique; illîc adjectis his, πρὸς τὸν θάνατον εἶπε. istîc hisce, ἐρώτησις ἐν τοῖς χάος τῆς καρδίας ἀπηθυμίων. quæ tamen postrema forsan Suidæ ipsius fuerint, τὸ ἀψυχόφθορον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα *canonem*, *regulam*, additque esse & ὅ δός τι ὀχάνῳ ἀσφαλισθῆναι. quo modo usurpavit Vitruvius. *l. 9. c. 7.* de quo videri poterit Turneb. *advers. l. 11. c. 3.* hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Casaub. atque ità Marcus ipse *l. 4. § 44.* βοήθημα. quanquam vim vocabuli si respicias, *machinamentum* potiùs, sive *adminiculum*, dixeris. nam quod priore Suidæ loco παράπηγμα legitur; & Portus *dementiæ facinus* vertit, παράφημα est χαφιπὸν ex posteriore corrigendum. ἐλπιστὸν quod dicit vide *ad l. 4. § 44.*

Οὐκέτ' ἔσται ἡ ἐμπνευμένη] deest substantivum. ἡ ψυχὴ forsan. Nam quòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad ὑπόστασις participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων δυσδογματούντων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom. 2. tit. 122.*

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν εἰ μεθ' ὧν κείνει τις ἀν,
Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅτῳ
Ζῆν μὴ πάρεσθ', ὡς βέλτιστ---

Quàm dulce vita est, si quibuscum discupis
Transigere ætatem detur: at dulce est mori,
Cui vivere non est ex animi sententia.

Et Apollodor. *Adelph.*

Ἀθορυβήτως ζῆν ἡδὺ μακρὸν βίον
Καὶ πλοῦτος, ἂν ᾖ μεθ' ἑτέρων ἀθορυβήτων.
Ἐν θηρίοις δ' ἢ πτηνοῖσιν ὄντα δεῖ
Εἶναι πιθηκον· ὃ τάλας πάρεστί μοι.

Vita otiosa plena beatitudinis,
Si cùm otiosis aliis vitam transigas.
Cum similis ferisque agentem simiam
Fieri necesse est, ô vitam ærumnabilem. Grot. vide *l. 4. § 50.* & *l. 5. § 36.* & *l. 10. § 36.*

Τὰ τοιαῦτα δόγματα] forsan. τὰ αὐτὰ δὴ, *eadem dogmata colentes, eadem sentientes.* quod suprà δυσδογμα-

δογματικῶς dixit. atque ita interpres utrique accepit.

Μή πε ἡ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτῦ] Nè dum inter tot ingeniorum atque institutorum dissidia versor, ipse proprii, meiq; etiam ipsius quodammodo oblitus, ab eodem deficiam & delcscam tandem. Vide *ad l.* 6. § 29. Est autem proverbialis formula ista, de iis qui à fluitiva indole degenerant. quâ & Seneca usus est *de clem. l.* 1. *c.* 1. *Nec enim periculum est, nè te subitâ tui capiat oblivio.* Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 12. *Gratulor Boiis nostris: siquidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt: Nisi fortè te amant, & tibi assentantur; & tam diu, dum tu ades, sunt oblitæ sui.* Menander *gubernatoribus*, à Prisciano *l.* 28. laudatus.

Ἐπιλάθετ' αὐτὸν, ὅστις ἦν
Oblitus est se ipse qui fuit.

De viro probo pióque, sive Enocho, ut pluribus placet, Autor *sapientiæ Solomonis c.* 4. *v.* 10. Ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἥρπαγη, μὴ κακία ἀλλαξη συνεσιν αὐτοῦ ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. βασκανία γὰρ φαυλότης & ἀκαταστησία τὰ καλὰ ἀμβλύνει· ἐπιθυμία μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. Alluserit fortean hic Marcus ad historiam Messalæ Corvini oratoris, quem *nominis etiam sui oblivium* ferunt. Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 24.

§ 4. Ἑαυτὸν ἁμαρτάνει] Ità Augustinus *post collat. cum Donat. c.* 6. de verbis Apostoli *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 29. agens. *Judicium manducat & bibit sibi ipsi; non alteri.* vide *l.* 5. § 25, 35.

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 8. § 55. Epictet. *l.* 4. *c.* 5. Μεγάλη βλάβη τῷ ἀδικοῦντι, αὐτὸ τὸ ἀδικεῖν. Dio Prus. *orat.* 74. τοῦ κακίας ἔργον & αὐτὸς αὑτῷ βλαβερός. & *orat.* 75. Τὸν νόμον ἀδικεῖ εἷς δίος τ' ὢν ἀδικῆται. ὃς γὰρ παραβαίνοντα τὸν νόμον ἔκαστον, οὐκ ἐωσιν, ἀλλ' ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alexand. *paed. l.* 2. *c.* 10. Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, ἠδίκει, οὐχ ἵνα τὸν πλησίον βλάπτει, ὡς ἑαυτὸν· ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀποφαίνει· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ' ὃν ἐφθάρη, χείρων ἢ αὐτὸς αὑτοῦ· vide de novissimo hoc Epicteti *dissertationem* insignem apud Arrianum, *l.* 2. *c.* 18. Festivè Simocat. *epist.* 40. Ἀδικοῦσι μὲν ἀδικοῦσι ἡ πάντες, οἱ μὲν πλείστους ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· ἀεπὴς γὰρ ἡ κακία ἐφυν αὐτοπρόστατος· ὑπὸν ἀδικοῦσιν, οὐκ ἀδικοῦνται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τὸν Ὅμηρικὸν παῖδα κακὰ κακὰ ἀδύνα γὰρ βλάπτειν, ἀδικοῦντα δ' ἔφασκε· ἢ ὧν τῇ ποιᾷδι ἀποφάσει, ἢ τῇς ἀληθείας κατάφασις. Chrysippus in *demonstrat. de justit.* ἀδικοῦσθαι φησιν ὑφ' ἑαυτῦ τὸν ἀδικοῦντα, ἢ αὐτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, ζημιοῦν ἑαυτὸν τῷ παραφυλάξαι αὐτὸν, βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν· qui tamen idem in hoc repugnanti sibi, in libris *adversus Platonem* scriptis, ἀτόπως φησὶ λέγειν τὸ ἀδικεῖν ἑαυτὸν· ἔστι γὰρ ἄτοπον, ὑ πρὸς ἑαυτὸν ἢ ἀδικία· Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 12. vide Aristot. *rhet. l.* 1. *c.* 11. § 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι] Robert. Capito Lincoln. Episcop. *Pontificum Romanorum malleus* muncupatus, *epist.* 48. *Æquè iniquitas est non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Eugen. de consider. lib.* 2. *Non vis innocens, si quis punitas cum, vel parcendum esse tibi putas cum, qui fuerit puniendus.* Georg. Godwin. *epitaph. D. Jacob. Mauritii,*

Nec faciendo nocens, nec patiendo fui.

In mente forsan habuit illud Publ. Syri;

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Quem & Ausonius imitatus in *sap. lud.* sub Cleobuli personâ dixit; *Parcit malis qui bonis perdere vult malos.* Caro apud Sallust. in *Catilin. Dum pauci sceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hisce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom.* 2. *vit.* 46. Stobæo *serm.* Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βλάπτουσι ἀδικουμένους τοὺς ἀγαθούς. Agapet. *parænet.* § 28. Ἴσον τῷ πατάσσειν, τὸ μὴ κωλύειν τὸν πλησίον πίπτειν· λογίζου γὰρ ἐν τῇ τῆς πολιτείας διοικήσει ἐσόμενος, ἀ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀδικουμένων, ἀπόφορος ἐπὶ κακῶν παθῶν θεῷ γένεται. Hoc est quod Cato Censor, referente Plut. in *apoph.* τοὺς δυναμένους κωλύειν τοὺς κακῶς ποιοῦντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, κατηγορεῖν. id est, ut Senec. *Troad.* 2. 2.

Qui non vetat peccare, cum possit, jubet.

Vel ut τὸ κωλύειν illud distinctiùs exprimatur,

Peccare qui non prohibet, cum possit, jubet.

Narrat Plut. in *Lycurgo*, Archelaum Spartanum cuidam regni tribocinsorem Charilaum tanquam virum apprimè bonum probúmq; collaudanti, regessisse; Πῶς δ' [οὐ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς ὃς οὐδὲ πονηροῖς χαλεπὸς ὤν. *Qui verò potest esse vir bonus Charilaus, qui nè malis quidem durus & asper est?* Expungendum enim esse negativam priorem, quòd Erasmus in *apophth.* monet, aut ὢν loco saltem ὤν (quòd non disconvenit) substituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipse. qui in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς πρὸς ἅπαντας ἡμέρως ἔχοι, sic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ὠνομάζετο, εἰ μὴ πρὸς τοὺς πονηροὺς ἦν; Idémq; in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Lacone dixisse; Πῶς χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός; Eodémque prorsus modo in *frag. de invid. & odio*, nisi quòd pro Lacone τὸν συμπόσιαρχον, pro πικρὸς, ut suprà, χαλεπὸς posuit. Quod autem οὐδὲ τοῖς ἀδικοῦσιν Marcus, idem πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας. Andocides *de myster.* Νομίσατε πᾶσιν ἀσφαλὲς εἶναι μάλιστα εἶναι, τοὺς μὲν ἠδικηκότας ἀσεβεῖν κατηγόρους, ἢ τοὺς ἀδικηθέντας μὴ τιμω-

ρεῖσθαι. Doctores Hebræi חמלת על רשעים רוע אכזריות. *Improbis parcere crudelitas est.*

§ 6. Ἀρκεῖ ἡ παρῦσα] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc concluſio illa apud Lucianum *diſſertatimis M.nippi cum Chirone* de vitæ tædio. τί ἂν ἀν πάθοι τις; Ὅσῳ οἶμαι, καὶ φασι, μετρίᾳ ὄντα, ἀρέσκειν ἂν ἱκανῶς τοῖς παροῦσι, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀφόρητον εἶναι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τόπον μεμισθωκὼς, χαίρε τοῖς παροῦσι, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν χαίρεις ὄντι. de ſe Æſchines. *ep.* 5. ἐπαγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστεῖ πως τὸ πρὸς τὸ ἐκ ἑαυτῆς συμβαῖνον] leg. vel πρὸς τῷ τὸ πρὸς ἅ, expunctis particulis illis τὸ ἐκ. illud prætulerim. Xyl. & Caſ. quid legi voluerint, incertum eſt. Verba ipſa certè neuter expreſſit. expreſſit Lugd. vertendo; *ut boni conſulat omnia quæ accidunt, præterid quod eſt è cauſa profectum.* quæ verba quid ſibi velint, ipſe viderit: Ego nullius aſſequor. ἀλλὰ τὸ ἀναντίως πίπτοντα χαίρειν. ut Plut. *de Iſid. & Oſir.* καὶ τὸ ἀναλγῆτον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξάγει ἀπὸ φαντασίας] vide *l.* 7. § 29. Illa ſuperioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Caſaub. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχὴ] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἐγὶ φαντὶ ὁρῶιδμι] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρᾷ πάντων τὸν αὐτόν. Tarian. *adv. Græc.* Ἑνὶ ἀέρι ἀναπνέομεν] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pauperes averſantibus; ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν κοινῶς ἀέρα, μικρῷ δυσχεραίνοντες. Apud Philemonem, Comic. faſtuoſum aliquem neſcio quis ſic compellat,

Σὺ γάρ τίς ἐστιν; οἷπερ ἡμεῖς ἄρρηκτος.
Σὺ λαμπρὸς ἐν ἀνθρώποισιν, ἐκ ἀνθρώπου σπορᾶς;
Τὸ δ' ἅλον ἐκπεπωκὼς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἐτέροις συνίλκεις, οἷπερ ἡμεῖς, τοῦτος ὤν;

i. e. vertente, qui & affectis modeſtam adhibuit, Grotio.

Eſſare nobis liberè, quum te putas?
Loqueriſne hominibus ipſe non homo, ſed tenens
Orbem ſub pedibus? an communi veſceris
Aurâ nobiſcum, qui te tam magni facis?

quæ cum Stob. *c.* 6. ſub Ἀκολασίας titulo collocârit, non video. De ſe Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ ἐμισήθην ἐκ πάντων τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

——ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἕκαστος τὸν ἀέρα
Τὸν κοινὸν.—— ——*lege tu*
Communem eâdem nobiſcum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμογνώμων αὐτάρκη] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula autem ſimilitudinem ſui rapere teſtis eſt Empedocles, qui ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μαίρεται· πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσεν·
Ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἴκει· θυμὸν δ' ἐπιχάδεται θυμῷ.

Quæ ſunt ex Plutar. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. quòd autem ibi pro θυμὸν δ' ἀλαὸν legitur, Leopard. μιλαὸν reſcribi poſſe opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. quod eſt ignis epitheton apud Homerum. *Il. φ'. v.* 316. & *v.* 375. Et Heſiod. *aſpid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil eſt appetentius ſimilium ſui, nihil rapacius, quàm natura.* Inſignem in hanc mentem Democriti ἀπορροὴν exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Πλεῖά τις, inquit, πρὸς τοῖς φυσικοῖς κριλέται λόγοις ἐκ τοῦ τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις εἶδη γνωρίζεσθαι· ὁ γὰρ Δημόκριτος ὅτι τε τοῖς ἀμυδροῖς καὶ ἀμυδροῖς ἴσκει τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμοειδῆ ζώοις συναγελάζεται, οἷς πέρδικες πέρδιξι, καὶ γλαῦκες γλαυξὶ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀμύδρων· καὶ ἀμυδρὰν ὁρᾶν πάντως ἐστὶ τὸ κοσμικὸν σῶμα καὶ ἀμυδρὰν ἀφήν. ὅτι μὲν γὰρ χεῖρ τὸν τοῦ κοσμίου λίθον διακεῖται φασὶ μὴ θραῦον πάντως, καὶ κεῖσθαι μὴ κεῖσθον, καὶ πυρὸς μὴ πυρὸν· ὅτι δὲ χεῖρ τοῦ κόσμου κίνησιν αἱ μὲν ὄψεις ἀφαιρεῖς οἷς τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ὀπτικῷ ἀντιβαίνει, αἱ δὲ ἀφαιροῦσι τῆς ἀφαιρουμένου, ὡς ἐν συναγωγῇ τι ἐχούσης τοῦ θιγομένου τῆς ἐν τόπῳ ἀμοιβαίας. Quibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri*: Εἰ δίδοις αὐλίσκον σφυσσόμενον τῷ ὕδατι, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβάλοιεν ἐς τοῦτο ὕδωρ χλιαρὸν τε καὶ λάμπον καὶ μαλακὸν κονιόμενα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἔπειτα, φυσῷεν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἀνάγκη ἀναμίγνυται τῷ ὕδατι ἑκάστου ἓν, χεῖρον φυσήμα γίνεσθαι, ὅτι μᾶλλον ἐς τὸν μαλακὸν, καὶ τὸ λάμπον ἐς τοῦτο λάμπον, καὶ τὸ γὰρ ἐς τοῦτο χωρέει· καὶ ἢν τις αὖτε ἀναδῶναι ἐθέλῃ καὶ ἀφρῷ ἐξαγαγεῖν τοῦτο πίσυγγος γίνεται, ἐμφανὲς αὐτῷ τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐλκυδές. ὅταν δὲ καὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ σάρξ διαφθαρῇ, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐς αὐτὸ τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον.

Τὸ γοῦν πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philoſophus *de anim. l.* 1. *c.* 3. τὸ δ' εἰς τὸν αὐτὸν τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τοῖς τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχουσι φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ἀπολείποι, ὃ λέγουσί τινες τῶν ἀρχαίων, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· ἔστι γὰρ ἐν συμβαίνειν πάσιν, ἢ γὰρ ἐν τῇ μετοχῇ τοῦ γένους, ἢ νῦν ἡ συλλογή, οὐδὲν ἧττον ἐπὶ μικρὸν ἔοικεν ἐκεῖ ἄγειν, ἀλλ' ὅπου τὸ γένος. Verùm conciliat ipſe verbis proximis. ὅταν πλοῦτον ἢ τὴν φέρεσθαι μόριον, ἢ τὸ πᾶν. *Eâdem & terræ moles integra, & particulæ ejuſdem qualibet, fertur.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν σύῤῥυτον] lego, ὑπὸ τὸν ῥῦν. inquit Annot. Lugd. ſed nihil mutandum. nam & σύῤῥυτον mox denuò habetur: quòd & ipſe agnoſcit.

Τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον ὑπέρπυρον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suſcepitque ignem foliis, atque arida circùm
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Gregor.

Gregor. Naz. in *apolog.* Δύσκλειον μὲν τὸ ἀληθὲς τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὄνειδος, τὸ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγρᾷ τε καὶ ξηρᾷ μιγνύναι δι' ἀλλήλων· ἀκόλουθον δὲ τοῦτο τοῖς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκ τοῦ θείου πνεύματος ἐμψύχοις, ἀεὶ ἐπιθυμεῖν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀπολαύειν τε τῆς ἐκείθεν ἐπιρροῆς, καὶ ἀπαυγάζεσθαι τῆς ἀνωτάτω ἐκλάμψεως, καὶ ἐκπεπλῆσθαι τῆς ἐκεῖθεν ἀγαθότητος. Et Synes. *de providentia.* 1. Ὅσῳ δὲ πλησιαίτερον ἀνθρακος ἐστὶ σιδήρου, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐκπυροῦται διὰ τὸν ἐκ πυρὸς τὸ πῦρ ἐπιπεδηκότα. Contrà tamen de igne cœlesti Plut. *sympos. l.* 4. *c.* 2. ξύλων αὖον ἀφαυσὶ δαιδὸς, τὸ δὲ χλωρὸν καινὸν ταῖς ἀπὸ τοῦ λέγειν ἐπωνυμίαις.

Σμήνη καὶ ἀγέλαι] Aristot. *hist. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μὲν ἔστιν ἀγελαῖα· τὰ δὲ μονήρη· τὰ δὲ ἐπιμικτικὰ· καὶ τὰ μὲν πολιτικὰ, τὰ δὲ ἀποδημητικὰ ἔστιν· ἀγελαῖα μὲν, οἷον ὁ τῶν πόλεων τὸ τῆς πολιτικῶν γένος, καὶ γένος, καὶ κύκλος· καὶ τῆς πλατύτης, πολλὰ γένη τῆς ἰχθύος· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπιμικτικὸν δὲ ἐστιν, ὧν ἕν τι καὶ κοινὸν γένεται πάντων τὸ λεγόμενον. ὅσα δὲ πόλεις ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἔστι δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, σφήξ, μυρμήξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illa ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινοπραγμοσύνη.

Εὑρέθη] *Inventa, reperta sunt,* id est, existunt. & mox; εὑρίσκεται. *reperitur.* i. e. existit. uti paulò post, ἀνεύρεσις. formula Hebræis admodum familiaris, quibus in sacra pagina מָצָא *inveniri,* pro εἶναι; & in scriptis Doctorum מָצוּי τὸ εἶναι, ens. *Histor. Esther. c.* 1. *v.* 5. *qui inventi sunt.* id est, qui fuerunt, *Susan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id est, sunt. Hellenistæ pariter qui dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17. *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi sunt,* i. e. non extitêre, *qui reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *nè Deo adversemini.* Paulus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται τοῦτο ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis sit. ad Phil. c.* 2. *v.* 7. Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretibus, de Henocho dicitur, Οὐχ εὑρίσκετο· quod Moses *l. c.* 5. *v.* 24. dixerat וְאֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. quod vates dixerat, Esaiæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eâdem formulâ usus est & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qui & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Montesque non extiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone Mystica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit amplius.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. Ἵνα μὴ κοσμικὸς βαρὺς εὑρεθήσομαι. *Nè qui post mortem molestus sim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, Ἵνα κοσμικὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *sympos. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίαν ἀσημένην ξυλίνοις ἐγκειμένοις (leg. ἐγκειμένην) ἑλκτῆρσι, τὸν μὲν ἄσημον σωζόντων πανύπτα, τὸ δὲ ξύλον ἄδικον, καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι intactum illæsumque extitisse. Clemens. *strom. lib.* 1. Ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Denique elogium illud, quod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum hist. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5. & Josiæ *ib. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit similis illi in regibus qui præcesserant.* Observat Nic. Liran. in *Hymnis Ecclesiasticis,* ubi de sanctis quibusdam enunciatur, hâc formulâ exprimi, *Non est inventus similis illi.* Quin & τὸ ἐξευρεθῆναι eodem sensu usurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitisse.*

Καὶ οὓς ἔφασκε] Ex Stoicorum sententia, qui brutis animantibus affectus veros negabant, *quasi affectus* nescio quos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent autem similes illis quosdam impulsus. Alioqui si amor in illis esset, & odium esset; si amicitia, & simultas; si dissensio & concordia; quorum aliqua in illis quoque extant vestigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona malaque sunt.* Ibid. *Dicendum est, feras irâ carere, & omnia præter hominem. nusquam ea nascitur, nisi ubi rationi locus est. impetus habent fera, rabiem, feritatem, incursum; iram quidem non magis quàm luxuriam. irasci non magis sciunt, quàm ignoscere.* Eandem Stoicorum ferè omnium sententiam fuisse monet & Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 3. *c.* 3. quam & operis ejusdem *libro primo,* qui maxima ex parte jam intercidit, refutâsse se dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, quàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abstinent. l.* 3. Ex quo Plutarchi codices reficiendi & supplendi. Οἱ δὲ τέτταρα ἀξιολογίρως μόνα, μήτε φιλίας, μήτε δυμοῦς, μήτε φοβοῦς, μήτε πραότητα δείκνυσθαι, μήτε βαυμονδίαν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ μνημονδίαν ἥκιστα, καὶ ὥσπερ πραότητα δείκνυσθαι ἥκιστα, καὶ ὥσπερ δυμοῦς ἥκιστα, καὶ ὥσπερ φοβοῦς ἥκιστα· ἐκ δίδα τὸ χρήσιμον, τοῖς λέουσι, καὶ βλέπειν, καὶ ἀκούειν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ βλέπειν, καὶ ὥσπερ ἀκούειν. καὶ φωνῆν ἀλλ' ὥσπερ φωνῆν· καὶ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων ἃ μᾶλλον ὅτι λαμβάνει καὶ παρὰ τοῦ ὑποκρίνεται.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præstantiorem partem.* Xyl. quasi diceretur, propensionem ad societatem apud animalia ista in parte præstantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in istis, uppote præstantioribus, quia sunt animata, propensionem illam intensiorem existere. hoc est enim ἐπιτεινόμενον· quod ille omisit.

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων πολιτεία] Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. φανερὸν, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν καὶ οὐ διὰ τύχην, ἢ τοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος. διὸ δὴ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐθὲν γὰρ, ὡς φαμὲν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. quod supra Marcus. Πᾶν τὸ νοερᾶς μοίρας μᾶλλον, ἢ ἧς μᾶλλον. Juvenal. inter alia huc pertantia, *sat.* 15.

Sensum à cœlesti demissum traximus arce;
Cujus egent prona, & terram spectantia: mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoq; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præstare juberet,
Diversos trahere in populum —— &c.

Cicer. *de amicit.* Quod si hoc apparet in bestiis, volucribus, natantibus, agrestibus, cicuribus, feris, ut requirant atq; appetant, ad quas se applicent, ejusdem generis animantes, idque faciunt cum desiderio, & cum quadam similitudine amoris humani; quantò id magis in homine sit naturâ? quocirca à natura, quæ solitarium nihil amat, mihi videtur potiùs, quæ imbecillitate aut indigentia orta amicitia. quæ enim potest esse sine hac vita vitalis, ut ait Ennius? Quod Euripid. Oreſt. —— Τί χρὴ ζῆν ἐτεὸν ἄτερ; ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων δίκαιον τὸ ζῆν ἀφαίρεσις τῆς κοινωνίας. Porphyr. *de abſtin. animal. l.* 3. siquidem, ut Senec. *ep.* 6. *Nullius boni ſine ſocio jucunda poſſeſſio eſt.* & Cicer. *ibid. Societate ſublatâ, omnis eſt è vita ſubducta jucunditas. aufert enim fructus voluptatum omnium ſolitudo. Nec ſine ſocietate ulli poteſt eſſe jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Aristot. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. Ἀνιαρότατον ἡ ἐρημία. Ἀνὴρ γὰρ φίλων ἄνευ ἐν ἅπαντι ζῆν, ἔχων τἄλλα ἅπαντα. Idem *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Nec in cœlo etiam jucundè ſatis ſine ſocio aliquo aſſiduum ſe* dicere ſolebat Archytas Tarentinus, referente Cicerone. Porrò, *quemadmodum ſolitudo in otio eſt, ſic in dulcedine appetitio ſocietatis*, Senec. *ep.* 9. Auguſt. *de bon. conjug. c.* 1. *Sociale quiddam eſt humana natura. Nihilque eſt homini amicum ſine homine amico.* Idem *epiſt.* 121. *c.* 2. Vide *l.* 5. §. 16.

Ἐπὶ δὲ ἄστρων] vide *l.* 6. §. 43. & *l.* 11. §. 27.

Καὶ ἐν διεστηκόσι τόποις πρὸς] *etiam ex diverſis modis.* Xyl. quasi disjunctim legerit, ἐν διεστηκόσι, quod Lugd. conjunctim legit. Et hoc malim. ut τὸ ἐν vel redundet, ut in ἐν ἀκινήτῳ, ἐκινεῖτο. atque ità Marcus mox, ἐν διεστῶσι. quomodo & *l.* 7. §. 13. vel intendar, ut in ἐν ταὐτότητι, ἐν τῷ διαφέρειν, quod Clemens usurpavit *ſtrom l.* 2. atque ità Caſaub. cepit, qui, *naturâ longè à ſe invicem diſtantia*, vertit. Ego ſimpliciter, *loco diſſita*, ſive *diſtantia*, dixerim. Heſych. Διέσει, διαχωρίσει. Διεστῶσαν, διαχωρίσαν, ἐμπεριωσαν τόπῳ. Certè quæ noſter iſthic ἐν διεστηκόσι, eadem Sextus Empir. *adv. Phyſ. l.* 1. *c.* 2. nunc διεζευγμένα vocat, nunc ἐκτεταμένα. Unde τῶν ἐκτεταζειν verbi exemplum ſumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex quo ad l. 7. §. 13. aliisq; ibidem laudatis, lux loco iſti luculentiſſima dabitur. Aſtra autem quæ hic διεστῶτα eadem *l.* 6. §. 43. διάφορα dicuntur. Verum ubi forſitan affectionum effectuumque differentiam, hìc ſitûs locique diſtantiam deſignaram volebat. Hoc certè utrobique omit. *exercitum* illum, (prout nuncupat ſacra pagina) ſive *inſtructuram* cœlestem, fixis aſtris conſtet innumeris, eâdemq; loco diſſitis, affectione diſparis, ad munus nimen ſuum obeundum poterit concorditer conſpirare. ut in eis verè conſtet illud, de quibus Senec. *epiſt.* 102. *Quædam ex diſparibus conſtant, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tamquam exercitus, populus, ſenatus. Illa enim, quæ ſimul facta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærentia, naturâ diduci & ſingulis ſunt.*

Μὴ τα νοερὰ νῦν ὀλόλυσσε τὰς θεὰς ἀλλὰ σπουδῆ] Lacrimarum non imbre ſed fonte uberrimo & perennante, deplorari dignissima querimonia de naturæ humanæ pravitate insignissima, ab institutione primæva solitariè degenerantis. Homo, inquit, solus ex omnibus creaturis originis officisque oblitus est sui, Joan. Chrysost. *in Genes. orat.* 12. ubi docuisset creaturas cæteras creatori suo debitum obsequium jugiter præstare. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, inquit, τὸ ἥμερον ζῶον, τὸ πολιτικὸν τὸ ἐπιστῆμον, τὰ σκαπτὰ τῆς οἰκείας φύσεως διαφεύγει, τὸ δὲ τῶν ῥαδιμίων εἰς τὸ τῶν θηρίων ὁμοίωμα [ὁμοίωσιν, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Basil Cesar. *in Pſal.* 49. *v.* 12 & *in Eſai. c.* 2. *v.* 9. Verum hoc ipso in genere, de quo Marcus iste, hominem plus feris ipsis naturæ legem transgredi, moner Juvenal. *ſat.* 15.

Sed jam ſerpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indita tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſævis inter ſe convenit urſis.
Aſt homini ferrum letale incude nefandâ
Produxiſſe parum eſt &c. ——

Objurgat Seneca *epiſt.* 95. *Non pudet homines miſſimum genus, gaudere ſanguine alterno, bella gerere, gerendâque liberis tradere, cùm inter ſe etiam mutis ac feris pax ſit?* & *epiſt.* 103. *Nunquam illas ad nocendum niſi neceſſitas inigit: aut fame, aut timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς φιλοῦντες σφόδρα παλαμῶνται] Hoc est quod Cicer. *de amicit. Quietiam ſiquis eâ aſperitate eſt, & immanitate naturæ, ut congreſſus*

greſſus & ſocietatem hominum fugiat atque oderit, qualem fuiſſe Athenis Timonem neſcio quem accepimus; tamen is pati non poſſit, ut non acquirat aliquem, apud quem evomat virus acerbitatis ſuæ. Sed inſigniſſimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adverſus Epicureos agens, qui dogmatibus ſuis ſocietatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχυρὸν τὸ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη; πῶς γὰρ δύναται ἐμπλέκειν μὴ ἐμπλικῶς χωρεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαικῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαικῶς, ἀλλ' ἐμπλικῶς; μήλαγον, ἀδιανόητον. τὸ τοίνυν ἀδύ ἄνθρωπον δεῖ τι παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ δι' ἀποκοπῆς μύωπα, τάς γε περισπωμένας τὰς ἀπὸ ἀνθρώπων ἀποκόπτειν ἢ δύναται. ἔτι καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνθρώπου πάντ' ἀποκόπτει, καὶ τὰ οἰκειωτάτου, καὶ πολίτου, καὶ φίλου· τὰς δὲ περισπωμένας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀποκόπτει. ἐκ γὰρ ἐδύνατο, ἢ μᾶλλον ἢ δι' Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς ἀπὸ τῶν ἀποσφαλῆν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καὶ τοι τοῦτο μάλιστα πάντων ἐκτυφλοῦσι πάντων. Cæterùm & Stoïcis idem dici poterit, qui affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incaſſum conati & connixi ſunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qui ſuos fugit.* de quo videndi Auſ. Popma. & Turneb. *adverſ. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρει καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil eſt in rerum natura otioſum, infructuoſum nihil. Vide *Eccleſ. c.* 11. *v.* 1, 2, 3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15. 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις λέγει] quod Pſalter *Pſal.* 1. *v.* 3. בעתו *in tempeſtivo ſuo.* Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. εἰδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· ἦ γὰρ οὐκ ἦν καιρὸς σύκων. de quo loco, quòd difficultate ſe quâdam expediat, D. Leifeldus noſtras, ὁ μαχαιρᾶς ita argutatur, ut ὀλιγίδων καιρὸν fuiſſe ajat, σύκων peculiariter ſic dictorum neget. Verùm nè ſic quidem exolvi nodus videtur, quem more ſolenni diſſimulant prorſus interpretes. V. Cl. Heinſius, ſpiritu duntaxat accentúque (cæteroqui nè literulâ quidem immutatâ) adjectis, notuliſque eorundem indicibus appictis, ſenſum commodum ſatìs ac contextui reliquo congruentem elicuit, ut legeretur, ἦ γὰρ ἦν, καιρὸς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel, *tempeſtivæ & maturæ erant ficus.* quod ipſe eruditis expendendum cenſendúmque dimitto.

Ἐὶ δὲ ὁ σωθῆναι κυρίως τέτροφεν] Ità Baſil. ſed Lugd. melìus τέτριφεν, *trivit.* Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, quæ nunc conſuetudo diuturna trivit.* Xyl. autem iſtâ non cepiſſe nil mirum; cùm ſcripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος γὰρ κοινὸν τὸ ἴδιον καρπὸν φέρει] quia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὸ καρπεύεται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Ἐι μὲν δύνασαι, μάθε δίδασκε] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τοῦτο ἡ ἐυμένεια] Ità *infrà* § 42. ἀσύμφερμακον ἡ πραότης.

Καὶ οἱ θεοὶ ἢ ἐυμενεῖς τοῖς τοιούτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad. l.* v. 492.

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον δυμὸν μέγαν· οὐδέ σε Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν, χρεῖος δέ τι καὶ θεοὶ αὐτοί, Τῶν περ καὶ μείζονες ἀρετῇ, τιμῇ τε, βίῃ τε.

Οὕτως εἶπε χρηται] τῷ τῆς θεοῦ χρηστότητι iſtam prædicat Apoſtolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. ſed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v.* 6, 10.

Ἔξεστι ἢ καὶ σοι] quia nimirum ὁμοίως τοῦτο ἡ ἐυμένεια καὶ σοὶ δέδοται. quod *ſuprà* dixerat. ſic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Ἐι εἶπε, τίς ὁ κωλύων [lege ἢ εἶπε quod & Caſ. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Crateris *epiſtola* ordine 4. Βιῶ αἱρετὸν ὁ πόνος, πονῶ οὐ τι φιλτὸν, πόνει, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τὸ μὴ ποθεῖν ἡ φύσις πόνος, τῷ ἢ ἐναντίῳ καὶ διώκεται. forſan, τὸ ἢ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιος] ſiquidem πόνος τῇ ἀληθείᾳ ἐστὶ *l.* 3. § 4. neque itaque miſerum facere poteſt. De Hercule Dio Pruſ. *orat.* 8. Παντὶ μὲν δὴ ἀγωνιζόμενον ἠλίκῳ, καὶ ἔφασαν αὐτὸν ἀνδρεῖον ἀθλιώτατον· ἢ διὰ τοῦτο ἄθλιος ἐμέλλεν τοὺς πόνους αὐτῶν ἢ τὰ ἔργα, ὡς τὸν δὴ πονηρὸν βίον. ἄθλιον ὄντα. Verùm iſtos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2. 2. reſpondet Megara; *Quæcunque fortem videris, miſerum neges.* vide *l.* 1. §. 15. ὁ χειμὼν κατεργασικὸν τῆς περιστάσεως.

Μηδ' ὡς ἐλεεινὸς ἢ θαυμάζεσθαι θέλων] quod vitium in Diogene notavit Plato, qui cùm is frigidâ perfuſus aliquando, aliquandiu conſiſteret, quò adſtantium oculos ad ſe intuendum converteret, illi autem hominis quaſi frigore rigentis miſereri præ ſe ferrent, οἱ βλέποντες αὐτὸν ἐλεεῖν ὡμολόγουν, *miſererì hominis vultis, diſcedite,* inquiebat. ἐνδεικνύμενος φιλοδοξίαν αὐτῷ, inquit Laërt, *l.* 6. *vanitatem gloriolæque cupidinem arguens in homine.* utpote qui nemine inſpectante ipſe ſponte ſuâ ſe vexare deſineret. Vide *l.* 2 § 7.

§ 13. Ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. περιστάσεως autem vocabulum, etiamſi faxiùs acceptum circumſtantias quaſcunque caſúſve emergentes citra diſcrimen comprehendat, uti obſervant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l.* 3. *c.* 3. & Fabius *inſtitut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atque ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. uſurpavit, ubi de Alcæo dixit; χὴ πᾶσαν ὥρην, καὶ πᾶσαν περίστασιν,

πανὰν ἡ

πίνων ὁ ποιητὴς ὅτῳ ἐνέκειτο· hoc est; vertente, quòd Dalechampium corrigat, Casaubono; *Quacunq; anni tempestate, & quocunq; rerum suarum statu,* sive tristi sive læto, *poëta hic potius reperitur.* & *ad Apollon. consol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτοῖς, ποτὲ μὲν πολυκαρπίας γίνονται, ποτὲ δ' ἀκαρπίας, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίας, ποτὲ δ' ἐν ἀγονίας, ἐν θαλάττῃ, ἐυδίαι τε καὶ χειμῶνες· οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι συμφοραὶ γινόμεναι, φύσεις τὰς ἐσομένας ἀνδρῶν τοῦ ἀνθρώπου πέφυκε. Eâ tamen, quâ hic Marcus adhibuit, loquendi formulâ, in sequiorem partem fumitur; pro ejusmodi casibus qui molestiam nobis aliquam facessunt. quod & frequenter fieri Budæus monet. Ità Suidas. Συμφοραῖν Θουκυδίδης φησὶ ἀπὸ συμφόρων δυσχέρειαν, καὶ οὐκ ἐξ οἰκείας αἰτίας κακοπραγίαν. Et Phrynich. Συμφορὰς ἡ συμφορά. Stoicis familiare esse eo sensu adnotans. Maxim. Tyr. in *titulo dissert.* 35. Ὅτι ἐξίστησι καὶ ἐκ τῆς συμφορᾶς ὠφελοῦσα. Huc generosa illa gnostici vox apud Clem. *strom. lib.* 4. Ὡς ἀνίκητος, ὡς συμφορὰς, καὶ λύπας ἐπιδεξιῶν. quod latiùs paulò extulit Epictet. apud Arrian. *dissert. lib.* 1. *c.* 6. Φέρε γάρ, ὦ Ζεῦ, ἵνα σοὶ δόξω, συμφορὰν ἔχω γὰρ παρακαλῶ ἐκ σοῦ μοι δεδομένην καὶ ἀφορμὰς πρὸς τὸ καρπώσασθαι δι' αὐτῆς ἐπιτηδείους ἐμαυτῷ· & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus,* Πῶς πρὸς συμφορὰς ἀγωνιστέον. Αἱ συμφοραὶ οἱ ἐσθλοὶ, οἱ τοῦ ἀνδρὸς δεικνύουσι· quod Naso *trist. l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguitúrque malis.

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

Imperia dura tolle, quid virtus erit?

sed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμοὶ συμφορὰ φέρηται, μέμνησο, ὅτι ὁ Θεός σε, ὡς ἀλείπτην, πρὸς τὸν παγκράτιον βέλτιον· ἵνα τί; φησὶν, ἵνα ὀλυμπονίκης γενῇ· δίχα δ' ἱδρῶτος οὐ γίνεται. *Ibidémque l.* 2. *c.* 6. Ἡμῖν δ' ἐδόκει Θέλειν, ἵνα ᾖ ἀνδρικὸς καὶ ἄδουλος ἐναντίοις ἐναντίοις αὐτῷ· ἀλλὰ καλόν τι καὶ σπουδῆς ἄξιον, ἡ πόνος, καὶ φρονήσεως αὐτὴ καλοῦμεν. ποία φρόνησις, ἄνθρωπε; οἱ φρονήσεις λέγεις τὸ ἐριστικόν, ἢ τὸ ἀναπόδεικτον, ἢ τὸ ψευδόμενον; ἀλλὰ τί ἐστιν ὃ ἐπὶ τούτοις ἐκάλεσας, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ ῥιζιδίωσον φιλοσοφεῖται; Clemens idem *strom.* l. 7. Ταύτην ἀδήλητον, φρονήσεως ἡγεμόνα, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἕξει. ἐμπόδων δὲ καὶ ἐμποδισμῶν οὐ τὸ ἀγαθὸν ὑπομονητικὸν κτῆσις. Plura adjici poterant: verùm ista sufficerint, & vocabuli rationem explicando, & usum apud Stoicos hoc sensu frequentem comprobando.

Ἐξίσωσον] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω δὲ ἂν ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forsan potiùs πάντα τ' αὐτά· *omnia eadem sunt,* quæ priùs tulerant. vide *l.* 4. § 42, & *l.* 7. § 1.

Σωιόδη μὲν τῇ πείρᾳ] Vide *l.* 4. § 44.

Ἐφήμερε ἦ καὶ ψυχρέ] ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον. & § 44. τὸ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα, id est, *diurna, non diuturna*; sive *brevis ævi.* ὀλιγοχρόνια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον usurpatur. Clem. *pædag. l.* 2. *c.* 8. Ἀντίκα δὲ μᾶλλα καὶ ὀλιγόχρονα τὰ ἐφήμερα αὐτοῖς· ἅμα γὰρ παίζουσι, καὶ τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ ἄλλα. & Timæus *de anim.* Θνατὰ τὰ μὲν ἐφήμερα ζῶα.

Ῥυπαρὸς] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ περιγινόμενα ἔξω δυσῶν ἕνεκεν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἕνεκεν ἀπεμύντα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡγεμονικὸν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πόνῳ, ἀλλ' ἐνεργείᾳ] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Τῷ ἀναῤῥιφθέντι λίθῳ] Idem de pila. *l.* 8. § 20.

§ 18. Διελθὲ ἕως εἰς τὸ ἡγεμονικὸ αὐτῶν] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας κενὰς φοβῇ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Πείθου ἃ κείνοις ἴσῃ καλὰ, καὶ πᾶσιν μέλλεις ἀνδρῶν φαίνεσθαι καὶ κείνης πάντῃ καλῆς περιστάσεως, ὅταν ὦν ἐν τῷ ἐπαίνου καταφρονῇς, καὶ τῷ ψόγου ὑπερίδῃς. Cleanthes apud Clementem *stromat. l.* 5.

Μὴ σοὶ λέξαν ἔρα, ἐθέλων σοφὸς εἶναι ἀμήτωρ,
Μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἄκεστον καὶ ἀνωφελὲς λέξαν.
Οὐ γὰρ πλῆθος ἔχει σωστικὸν κρίσιν, ὅτι δικαίαν,
Οὔτε καλὸν· ὀλίγοις δ' παρ' ἀνδράσι τοῦτό που ἔνεστιν.

quod is à Comico γνωμολογικῶς ἐν βραχεῖ conceptum asserit his verbis,

Λιχνεύει δ' κείνων τὸ κλαῦ τῷ πολλῶν ψόφῳ.

ità enim quidam legi postulant, & cum Clementis scopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

Λιχνεύει δ' κείνων τὸ κλαῦ τῷ πολλῷ ψόφῳ,

aliud sonare videtur, eóque respicere, quod à Demosthene dictum est, ὡς τοῦ μὲν ὑποκριτοῦ ἐκ τῆς φωνῆς, τοῦ δ' ῥήτορος ἐκ τῆς γνώμης δεῖ κρίνειν. Seciùs planè quàm Philisco Marci nostri filius, referente Philostrato, τὸν μὲν ἀνδρεῖα λέγειν ἢ νέμειν, τὸν δὲ ῥήτορα ἢ φωνή. Sed & quod Cephesias tibicen, cùm μεγαλοδώρου τινὸς prædicaretur, & post Cephesiam Zeno ac Demosthenes, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Eustath. *in odyss.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Suidas. Plut. in *vita.* 10. *rhet.* Quanquam & πολὺς ψόφος ille ad acclamantium, καὶ εὐφημιῶν δυνάμενον ψόφον, cui opponitur illud τὸ ἐυφημοῦν ἀλαφρὸ *lib.* 1. § 9. non incommodè referri potest. de ea vide ss Plinium min. *lib.* 2. *ep.* 14. ubi inter cætera; *si quando transibis per basilicam, & voles scire quemadmodum quisque dicat, nihil est quòd tribunal ascendas, nihil quòd prætendas aurem, facilis divinatio; scito eum pessimè dicere, qui laudabitur maximè.* In Senecæ *excerptis:*

Malè

Malè de te loquuntur homines. Sed mali. Moverer si de me M. Cato, si Lælius, si alter Cato, si duo Scipiones ista loquerentur. Nunc malis displicere laudari est. Non potest ullam auctoritatem habere sententia, ubi qui damnandus est, damnat. Malè de te loquuntur: moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. benè nesciunt loqui. faciunt, non quòd mereor, sed quòd solent. quibus enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent. vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3. Τὸ ἄκεατον τῆς εὐφημίας διώκοντων.

Ὅτις ἢ ἐκεῖ αὐτῷ] *Lib.* 3. § 4. & *lib.* 8. § 53.

§ 19. Πάντα ἐν μεταβολῇ] Ità *lib.* 4. § 3. & *l.* 7. § 23. vide & Aristot. *de gen. & Cor. l.* 1. *c.* 3. *ad l.* 7. § 25.

Αὐτὸς σὺ] Vide *infr.* 21.

Ὁ κόσμος ὅλος] *Lib.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

§ 20. Ἐκεῖ δὲ καταλιπών] Idem *lib.* 7. § 29. vide & *infr.* § 38. cum sequentibus autem ista Xyl. absurdè connectit.

§ 21. Ὁρμὴ, καταλήψεως παῖλα ἢ οὐ θάνατος ἄξιον κακόν] forsan ὁρμὴ ἢ καταλήψεως παῖλα, οὐ θάνατος. *Actionis finis & motûs, sive externi, sive interni, cessatio actionis* sive *motûs*, illius *quasi mors est. Nihil* tamen *mali subest.* ut mox, τούτων πᾶσα μεταβολὴ θάνατος· μὴτι δεινόν; potest tamen sententiâ continuatâ legi, ὁρμὴς, καταλήψεως παῖλα ἢ οὐ θάνατος, ἄξιον κακόν. *actionis, motûs, opinationis cessatio & quasi mors, nihil mali in se habet.* illud Cas. hoc Xyl. secutus est. vide *l.* 12. § 23. Diversa paulò ratione de aqua & aëre mortis vocabulum usurpavit Philo *de mundo.* Εἰ μὴ πρὸς ἀνέμων ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον ἂν ἦν, ὑφ' ἧσυχίας νεκρῶσα· μεταβάλλει γὰρ, ἢ τὸ δυσωδέστατον γίνεται. διὰ ψυχὴν ὀφείλομεν ζῆν. οὗ γε μὴν. ἀέρος φθορεὰ, πυκνὸ τὸ ὅλον. ῥοσεῖν γὰρ ἢ φθίνειν ἢ τρέπον πρὸς ἀποθάνειν πέφυκεν· ἐπεὶ τί ἂν τις, μὴ σχολάζοιμεν ὀνομάτων ἐμπειρίᾳ, ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ, εἴποι μοι λοιμὸν εἶναι μᾶλλον ἀέρος θάνατον, τὸ οἰκεῖον παθος ἀναγκαίως ἅπασι φυτοῖς ἀπάντων. ὅσα ψυχῆς μεμοίρακεν. Cæterùm ad Marci mentem planè Augustinus *in Joan. tract.* 38. *Res quælibet. si mutabilis est, non verè est: non enim est ibi verum esse, ubi est & non esse. quicquid autem mutari potest, mutatum, non est quod erat. Si non est quod erat, mors quædam ibi facta est: peremptum ibi aliquid, quod erat & non est. nigredo mortua est in capite albescentis senis; pulcritudo in corpore fessi & incurvi: mortuæ sunt vires in corpore languentis: mortua est statio in corpore ambulantis; mortua ambulatio in corpore stantis; mortua & ambulatio & statio in corpore jacentis, mortua locutio in lingua tacentis, quicquid mutatur, & est quod non erat, videbis ibi vitam quandam in eo quod est: & mortem in eo quod fuit.* vide *l.* 10. § 18.

Τέτων πάντα μεταβολὴ, διάλυσις] Plut. *de EI Delph.* Οὐ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος ἀὴρ γένεσις, ἢ ἀέρος θάνατος ὕδατι γένεσις· ἀλλ' ἤδη σαφέστερον ἐπ' αὐτῶν ἴδοις ἂν φθειρόμενα ὑφ' ἁπαλῶν ἡμερῶν ἡμιθνῆ γήρους· ἀφθαρσία δ' ὁ νέος ἐστὶ τοῦ ἀκμάζοντος, ἢ ὁ παῖς ἐστὶ τοῦ νέου, ἐστὶ δὲ τοῦ παῖδος τὸ νήπιον· ὃ τι χθὲς ἦν σπέρμα τίθηνον, ὃ δὲ σπέρμα ἐστὶν ἐκεῖνος. quæ tamen ipse tanquam arguta magis, quàm solidâ notat, in *lib. de tranquill.* & *de tarda Numinis vindict.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis aggressus est; & illi ipsi qui adjiciebantur adolescentiæ anni, vitæ detrahebantur. in hoc omnes errore versamur, ut non putemus ad mortem nisi senes inclinatosque jam vergere: cùm illò infantia statim, & juventa, omnisque ætas ferat. agunt opus suum fata: nobis sensum nostræ necis auferunt: quòque facilius obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. Infantiam in se pueritia convertit, pueritiam pubertas: juventutem senectus abstulit. incrementa ipsa, si bene computes, damna sunt.* Vide *ad l.* 3. § 1. Hæc autem luculentissimè explicantem Nasonem, ab anni tempestatibus ad ætates hominis traductâ imagine, habes *metamorph. l.* 15, *v.* 199, *ad* 234. de se, & de Christianis sui temporis, Clemens *strom. l.* 4. Καθάπερ ἡλικίας μεταβολὴ, οὕτω ἢ ἐκ βίου ἀπαλλαγὴ γινομένη.

Οὐκ ἤ σε ὅλως σὺ βίου λήξεις] Plut. ubi *supr.* Ἀλλ' ἡμεῖς ἴσμεν φοβούμενα γαλόης θάνατον, ἢν τοιοῦτοι τιθηνοὶ καὶ θηρίοις ὦμεν. Πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ὂν ἴσην ὁ θάνατος; Idem *ad Apollon.* Itaque, *si timenda mors est, semper timenda est. quod enim tempus morti exemptum est?* Senec. *epist.* 30.

§ 22. Τρέχε ἐπὶ τὸ ἡγεμονικὸν] Videntur ista eòdem spectare, quò illud *periochæ* 18. & fortasse primò cohæserant. Vult enim ut in offensis injuriisque; ab alio nobis illatis, respiciamus ad *mentem triplicem*; ad *mentem propriam*, quò eam in justitiæ tenore contineamus, nec *nocentis odio innocentiam perdere* velimus. prout, *l.* 7. § 15. & *l.* 8. § 51. ad *mentem universi*; cujus cùm pars simus, æquo animo ferre debemus, quicquid illâ dispensante nobis obtigerit, & in illius etiam usum bonúmque; cesserit. *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 8, 44. & *l.* 8. § 5. & *l.* 10. § 6. Ad *mentem injuriam inferentis*, ut consideremus, πότερον ἀγνοίᾳ ἢ γνώμῃ (ità enim legendum autumo) *utrum per ignorantiam meram, an de industriâ*, pravo aliquo affectu, qui ex dogmate perverso provenire soler, seductus, peccaverit: in utroq; siquidem casu est leniter habendus *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26. & *l.* 11. § 18. subjicit item de *cognatione communi* monitum, quam & locis eisdem sedulò inculcat.

§ 13. Ἧς ἐὰν ἦν περιῇς σὺ] Edit. Lugd.

ἤ τις ἐὰν νῦν π. σ. corruptè itaq; *Anne. lego*, ἐὰν ἢ π. σ. *deleo* ἤτις & νῦν. audacter pariter ac infeliciter; ex formula loquendi non animadversa, ἤτις ἐὰν pro ἤτις ἂν, *quæcunque*. sicut *Levit. c.* 20. *v.* 21. ἀ ἢ ὃς ἐὰν λάβῃ γυναῖκα. & Matth. *c.* 11. *v.* 36. πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος] vide *l.* 1. § 16. κοινονοησωσίν. & *l.* 2. § 2. ὁρμὴ ἀκοινώνητον. vide & *l.* 8. § 7. & *infrà* § 31. ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικὸς πρᾶξαι.

Στεπόδης] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 29.

Ἀπὸ τῆς παιδιᾶς συμφωνίας] Asteriſco iſta, tanquam mutila, notavit in verſione Xyl. D. Salmaſius pro συμφωνίας ἀσυμφωνίας legi vult. & cum ſequentibus quæ ad argumentum ſuperius pertinere cenſet, ità committit, ut poſt ὁ διῃρῶν ſententiam claudat antegreſſam. Sic enim ille. *Nihil magis ſibi diſcordans, quàm animus puerilis. Ludunt, iraſcuntur; & paulo momento huc illuc impelluntur: tales, inquit, ſunt & homines, qui actiones ſuas non referunt* πρὸς τὸ κοινωνικὸν τέλος, *& revera ſunt.* Mihi tamen ſuperioribus potiùs annectenda videntur; ut ſit, διῃρῶν ἀπὸ τῆς παιδιᾶς συμφωνίας: quæ ſequuntur, aliò ſpectare exiſtimo: eódem nempe, quò illa, quæ recenſuerat itidem *l.* 5. § 33. ad vanitatem vilitatémque inſignem rerum omnium ferè humanarum deſignandam.

§ 24. Παιδίων ὀρχαὶ] ἔρχα mavult D. Bootius, qui παίγνια ſequitur. Ego nihil mutarim. præſertim cùm παιδία φιλόπεινα legam loco ſuperiùs indicato; ubi argumentum idem prorſus tangi videtur.

Πνεύματα ἰσχνὰ βαστάζοντα] *Spiritus qui cadavera geſtant.* Xyl. *animulæ miſeræ cadavera ſuſtinentes.* M. Caſaub. quomodo ex Epicteto Marcus, *l.* 4. § 35. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. quò & D. Salmaſ. inclinat. Sed ut huc irrepſiſſe iſta ex ſuperioribus ſuſpicetur. D. Boot. vult ὀχήματα ν. β. quod ſi admittere placuerit, ὀχήματα malim.

Ὥστε ἐπεῖγόν ἐστιν ἀποθανεῖν τὸ τῆς νεκύας] *Ut nè tam citò cadant: ſicut in næniâ vulgari dicitur.* ſive, *ut mortuorum numerus tardiùs compleatur.* Caſ. *ut eò efficacius accidat id quod in Necya.* Xyl. arq; hoc malim. ut ſenſus ſit: *quò ea quæ in Necya, ſive eorum quæ apud inferos haberi exiſtimantur,* (unde *Odiſſeæ lib.* 11. Νεκύας nomen adhæſit) *repræſentatione agantur, efficacius peragantur,* ſpectantiúmque mentes vehementiùs afficiant. (ità Platoni *de legib. l.* πεισθῆναι πρὸς τὰς ψυχάς) vel *quò Necyæ, ſive magicæ animarum evocationis opus efficaciùs procedat.* ut Νεκύας nomine *mortuorum evocatio* ope magicâ procurata intelligatur. (quomodo Herodianus *l.* 4. uſurpavit, ubi de Antonino Severi filio, Martiano eum mandaſſe, νεκύᾳ χρησάμενον, μαθεῖν εἰ τῷ παιδὶ τῷ βίῳ αὐτῷ) & πνεύματα quod præceſſerat, ad *ſpiritus* impuros ſive *dæmonas* referatur. Verùm illud malim, eò magis, quia feſti ſive ſolennitatis cujuſdam à Græcis celebrari ſolitæ meminit Suidas, quæ Νεκύα dicta fuerit, in quo ſpectacula forſan iſtiuſmodi exhibebantur. Νεκύα, inquit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή· cur enim Νεκύσια legat Caſtellan. de Græc. feſtis ego neſcio. Sed nec qua ratione Heſych. Γενέσια & Νεκύσια pro eiſdem habeat: fieri tamen poteſt, ut utroque illo nomine & Νεκύα & Νεκύσια celebritas eadem dicta fuerit. Res itaque humanas & occupationes mortalium, partim puerulorum luſibus diſſidiiſq;, partim ſpectaculis vanis, quæ ſimpliciorum animos afficere conſueverùnt, conſimiles, imò pares planè, pronunciat.

§ 25. Ἴδι ὅτι τὸν ποιότητα τῆς αἰτίας] Vult in re quaque conſiderari, formam & materiam: vel formam ſeorſim à materia abſtractam, & durabilitatem ejus. Vide *l.* 4. § 21. & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 31. & *l.* 12. § 18.

Τὸ τὸ ἴδιόν ποιόν] Vide *l.* 10. § 7.

§ 26. Διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ] vide *l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 48. Senec. *epiſt.* 20. *Huc ergò cogitationes tuæ tendant, hoc opta, omnia alia vota Deo remiſſurus, ut contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Nullum enim bonum manſurum eſt, niſi quod ex ſe ſibi invenit.* Idem, *epiſt.* 27. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Πῶς ἔτι ὀρθὸν δόγμα ἔχω. μὴ ἀρκούμενος ὄντι ὃς εἰμὶ, ἀλλ' ἐπιζητῶν τὸ δοκεῖν;

Ποιῶ τι ταῦτα διὰ κατακοδίας τινί] Argentinenſ. editio, quâ uſus D. Salmaſ. ποιῶ πρὸς ταῦτα διὰ κατακοδίας τινί· quod ipſe reddit, *qualia hæc ex quali fiunt!* ut ſit exclamatio; ποῖον habes ἡγεμονικὸν, ex quo οἷα oriuntur? qualis illa vulgaris, ὁῖα ἐξ ὁίων; ſed & Marci iſta *l.* 10. § 25. ὁῖ ἐξ ὁίων ἐξ· verum malim quod & Lugdunenſem exhibere video, ποιῶν τι ταῦτα, vel etiam ποιαῦτα διὰ κατακοδίας τινί, ποιῶν utiq; ex membro priori ſupplendum; vel ταῦτα εἰς ἃ π. eódem utrumq; recidit: *non es contentus ἡγεμονικῷ tuo ea faciente ad quæ natum eſt.* Lectionem hanc firmat, quod *l.* 8. § 45. habetur, ἀρκούμενον εἰ ἔχοι, ἢ ἐπεργάζοιτο τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλ' ἄλις] Locus defectus; forſan & depravatus. Hoc D. Boot. ſuſpicatur, legítq; ἀλλ' ἀλλοῖα. indè multas tibi faceſſis moleſtias, quia non acquieſcis mentis tuæ operatione ea ad quæ nata eſt, *ſed aliena molientis.* meam addo conjecturam, fuiſſe ἀλλ' ἄλις ἴσῳ. *Verùm ſufficiat,* quòd hactenus hac in parte tibi ipſi injurius fueris. quemadmodum *inf.* § 37. ἄλις τῶν ἀθλίων βίων. vel etiam, ἀλλὰ ἄλις, *ſed hæc ſatis.* Putat tamen Salmaſ. cum ſequentibus jungenda iſta, & ſcribendum, ἀλλ' ὅταν ἀλλ' φέγγῃ τι &c. & expungendum illud ἄλις.

§ 27. Ἡ παιδιὰ πᾶσα ἐκφανήσεται] leg. forſan ἐκφανήσεται,

ἐκφωνήσῃ, ut priùs φήγῃ ἢ μοῦ dixerat. alioqui erit tranſitio dura ſatis à numero ad numerum. vel quid ſi τοιαῦτα πρὸς ἐκφωνῶσιν, legerimus?

Δίελθε] ut *ſuprà* § 18.

Οὐ δεῖ σε ἀπάδειν, ἵνα τύπους τί ποτε φέρῃ σὴ δεξιή] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Euphrates apud Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Τί κακὸν, ἐν οἷς μὴ ἐπίσην διήγειρόσκεσθαι τὸν φιλόσοφον, ἐν ᾧ πᾶς συμβόλοις μή; βλέπε πῶς ἐσθίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀφέλκομαι, πῶς ἀπέρχομαι, πῶς συναρχῶ, πῶς ὀρίζει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς πρὸς τὰς χρείας τὰς φυσικὰς, ἢ δὴ δέτυς, ὡς ἀσυγχύτως, ὡς ἀπαραποδίστως· ἐκεῖθέν με κεῖνε, εἰ δυνάσαι· εἰ δ' ὅτω κωφὸς εἶ ἢ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἡσαιαν καταλαμβάνῃς καλὸν κἀγαθὸν, ἀν μὴ τὸ πλέον ἴδῃς φέρει τῷ κεφαλῷ φερειμένῳ, τί κακὸν ὑφ' ὅτου ἠλιθίου κεῖται ἀγνοεῖσθαι; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de finib. l.* 2. *Nihil eſt turpius quàm ſapientis vitam ab inſipientium ſermone pendere.* vide *l.* 6. § 20.

Εὐνοεῖν μόνον τινὶ αὐτῶν δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰρ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πάντα φίλων μεστὰ, πρῶτον μὲν θεῶν, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους οἰκειωμένων.

Καὶ ὁ θεὸς ἢ] vide *ſuprà* § 11.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenoph. in *ſympoſ.* Οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ ἢ σωφρόνως θεοὶ, ἔτι μοι φίλοι εἰσὶν, ὥστε διὰ τὸ ὀφελεῖσθαί με, ὅταν λάθω αὐτοὺς ἔτι νυκτὸς ἔθ' ἡμέρας, ἔθ' ὅπου ἂν ὀμόσωμαι, ἔθ' ὅ, τι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ γὰρ τὸ προνοεῖσθαι, καὶ ὅ, τι οὐκ ἐρῶ ἀπεδόσθαι, σπουδαιοί μοι, πέμποντες ἀγγέλους, φήμας καὶ ἐνύπνια, ἢ οἰωνοὺς, ἅπερ δεῖ, καὶ ἃ ἐκεῖ ποιεῖν. ὅτις ἐγὼ, ὅταν μὲν πείθωμαι, ὑπόπτοί μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπιστήσας ἐκολάσθην. Ammianus *l.* 21. *Amat enim benignitas numinis, ſeu quòd merentur homines, ſeu quòd tantegitur eorum affectione, his quoque artibus prodere quæ impendent.*

Πρὸς ταῦτα μέν τοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] Cum ſequentibus iſta conjungit Xyl. dum ſic vertit. *Hæc quidem, de quibus ii certant, circuli ſunt rerum mundanarum.* Videtur autem πρὸς ὃν legiſſe, vel etiam ὑπὲρ ὧν· quomodo in argumento haud diſpari Dio Pruſ. *orat.* 30. ubi vitam humanam ſympoſio contulerat, in hoc ait convivio, ἐτέρους μὲν πτίθους, τοὺς ἢ ἀεροβατοῦντας παίζειν· εἶτ' ἢ τοὺς πτίθους τε καὶ ἀεροβατοῦντας· οὐχ ὅτως ἡμεῖς ὀργιάζομεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν χρυσοῦς· τοὺς ἢ ἀργυροῦς, ὃ δὴ νόμισμα καλοῦμεν ἡμεῖς, ὑπὲρ ὃ διαφέρεσθαι καὶ ζητεῖν ἕκαστον πλουσικεῖν. Quanquam & πρός τι διαφέρεσθαι dicitur. Clemens *ſtrom. l.* 5. διαφέρονται γὰρ ἡμῖν πρὸς τὰς ἀρχάς. Verùm ibi διαφέρεσθαι eſt *diſſentire*, & *diſſidere* potiùs, quàm *litigare* aut *contendere*: quod iſtic locum non habet. neq; enim de rebus iſtis ſecum invicem tantopere contenderent, niſi de iiſdem gemina ſentirent: quin & par mendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμπεφύκασιν, pro ὧν. Porro poſſet & Xyl. verſio hactenus defendi, ſi τὸ πρὸς hic ἀντὶ τοῦ διὰ ſumatur. quomodo Thucydides aliquoties uſurpâſſe deprehenditur. *l.* 1. πρὸς ταῦτα, *propterea*. &, μή τι πρὸς τὰ παρόντα νεωτερίσωσιν, *ne quid novi propter præſentem rerum ſtatum moliantur*. & *l.* 8. πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς ἐπόθουν αὐτὸν, *ob Pedariti epiſtolas ſuſpectum illum habebant*. Cæterùm nè ſic quidem cum textu verſioni convenerit. quid enim fiet priori πρός? nam geminum exhibet lectio vulgata. Revera ab interpunctione laborantem ſecutus eſt codicem Xyl. indè factum, ut & conjungenda divulſerit, & dirimenda commiſerit. Ad antegreſſa ſiquidem pertinent iſta, & cum eis planè cohærent; αὐτοῖς βοηθεῖν--- πρὸς ταῦτα μάντοι, πρὸς ἃ &c. *opem illis dii ferunt--- ad illa utique ad quæ*; &c. idem enim eſt iſtic πρὸς ταῦτα βοηθεῖν. quod *infra* § 38. εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *infra* § 11. εἰς ἴσα συνεργεῖν, qualia ibi commemorat, de quibus & iſtic. Sequentia novam ordiuntur periochen. quod & Merico viſum.

Πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] *quæ ab eis* (Deis nempe) *tanquam momenti alicujus ſint, expetunt*. Mer. Caſ. verùm ſignificationis hujus verbi τῷ διαφέρειν exemplum requiro: nec occurrit. Malim itaque *ad quæ* (conſequenda ſcil.) *illi*, aut ſimpliciter *feruntur*; (quomodo *l.* 5. § 1. de eiſdem dixit, πρὸς ἃ φέρονται) aut, ſi præpoſitio iſtic emphaſin aliquam habere cenſebitur; *tanquam in ſalo jactati temerè feruntur*; (quomodo Lucas *Act. c.* 27. *v.* 27. Διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, *cum in Adria huc illuc jactaremur*) vel etiam, *cum animi ſolicitudine anxiâ & diſtractione feruntur*, & quaſi *differuntur*: ſicut Plautus, *amore differri*, dixit *Milit.* 404. idémque, *cupidine differri*, *Pœnul.* 1. 1. hâc enim mente uſurpatum Marco τὸ διαφέρειν deprehendas; cùm in loco huic gemino *infra* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταῦτά ὅτι] Leg. Τ' αὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem ſunt*. ſicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Par mendum notavimus & ſuſtulimus, *ſupr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τοῦ κόσμου ἑλίκια] *quæ ſurſum deorſum rotantur, & in orbem quendam eunt redeuntq; mundana iſta. Circulos mundanos* dixit Arnob. *l.* 2. Vide *ad l.* 2. § 14. Ἀναχυκλέμενα. Quanquam aliâ etiam ratione iſtic, quàm quâ illic, ἄνω κάτω κυκλεῖσθαι mundana iſta dici videntur: quia dominos nimirum permutare ſolent, & ab iſtis ad illos per vices quaſdam, ſed incertas eas, tranſire; unde fit, ut homines quoque ipſi eiſdem nunc accedentibus, nunc

&

& recedentibus denuo, quasi rotæ cuidam versatili alligati modò in sublime attollantur, modò ad infima rursus devolvantur. Adagii instar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἤγουν εὐμετάβολα. Apostolius *proverb.* 1863. Phocylides.

Κοινὰ πάντα πάντων, ὁ βίος τροχός, ἀσταθὲς ὅλος.

Fors eadem omni; vita rota; instabilis status omnis.

Cyro Crœsus apud Herodotum *lib.* 1. citante itidem Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων δεῖ πρηγμάτων· φερεφοίτεα ἢ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. Et priscus nescio quis apud Plut. ad Apollon.

Τροχῷ παρεικάζω ἄλλοθ' ἅτερα
Ἅψις ὕφοι τε γίγνετ', ἄλλοθ' ἅτερα.

Quò facit, quod Sesostri Ægyptio, è regibus subactis, quos jumentorum loco currum sibi trahere quandoq; cogebat, quidam regessisse fertur, rotam cur tam crebrò respiceret, à tyranno requisitus, Ἐκπλήττομαι ὁρῶν ἑρπύστους φερομένους τοὺς τροχούς, καὶ ἄλλοτε ἄλλους κυλινδουμένους· καὶ ποτὲ μὲν ἀπεπεσεῖσθαι τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς, ποτὲ δὲ ταπεινὰ ὑψεῖσθαι. Historiam eam Chagani Abarum regi priscum Romanum recitasse tradit Nicephorus *Callisti l.* 18. *c.* 29. eâq; relatione Chaganis ferociam mitigatam; prout & responsione ipsâ primitus Sesostrem inductum, nè reges deinceps jungeret. Imaginis ejusdem consideratione, Regis Franci, cujus in potestate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. quum enim per biennium integrum ridere nunquam fuisset conspectus, in risum erupisse tandem aliquando accepto, accersiri hominem rex jussit. qui risûs causam sciscitanti, his verbis respondit; utì Zonaras ea retulit *annal. tom.* 3. in *Basilii* historia: Τροχὸς ἁμάξης ἔφην, ὧν τὸ μὲν πρόσθιον λίθ, τὸ δ' ὄπτο μετέωρον· εἶτα τὸ μὲν μετέωρον καπῆτο πρὸς γῆν, τὸ δ' ὀπίσθιον κατασείετο· ὅτου δ' οἰκτίσας καὶ τὰ ἀνθρώπινα πρήγματα κινεῖσθαι καὶ μεταφέρεσθαι, ἐξεγέλασα· λογισάμενος, ὡς οὐκ ἀδύνατον, ὅτου διατεθλῶμαι καὶ τὰ κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ἄσσον ἐξ ὕψους καταπέσθω εἰς ταπεινότητα, ὅτους αὖτις ἴσως ἐκ χθαμαλότητος εἰς ὕψος ἐπαρθῆναι καὶ γενέσθαι μετάρσιον. Apud Sophoclem Menelaus, laudante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ' ὑμὸς αἰεὶ πότμος ἐν πυκνῷ θεῷ
Τροχῷ κυκλεῖται, καὶ μεταλλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ σταλίνης δ' ὅστις ἐυρέσας δύο
Σπῆνα διώιαιτ' ἀν' ὅστ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
Ἀλλ' ἐξ ἀδήλου πρὸς τὸν ὕρχεται τέλος
Πρόσω πα καλλιώνισα καὶ πυρεμόνη·
Χ' ὥταν τὸ αὐτῆς εὐημερῆτη φανῇ,
Πάλιν διαρρεῖ, κἀπὶ μηδὲν ἔρχεται.

Lunæ confert, mutabilitatis nomine, sublunaria ista omnia; quomodo & Joannes in *Apocal. c.* 12. *v.* 1. Gregor. Naz. *ad suos ob Præsidis offensionem dejectus.* Κύκλος τις ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· περιχωρεῖ γὰρ τὰ πάντα ῥᾳδίως, καὶ μεταχωρεῖ, καὶ ἀνατρέπεται· ὡς ἄφαρες δὲ μᾶλλον πτεροῖς, καὶ γεγραμμένοις τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπου ἐπιμενεῖ. Et *ad Sophron. epist.* 51. Ὁρᾷς ὅτι τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀεὶ περιέχει πραγμάτων, τοτὲ μὲν τοῖς, τοτὲ δὲ τοῖς ἀνθένουσι, καὶ ἀπαθέστοις, καὶ ὅτι τὸ εὐφρόνησιν ἴσον ἐστὶ καὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ δυσχεῖν, ἀλλὰ τάχος μεταχυκλοῦσι καὶ μεταπίπτουσι· ὡς αὖραις &c. ut *supra.* & in *orat. pro pauper.* Οὐδὲν τοῖς ἀνθρωπίνοις βέβαιον, ἀλλ' ὁμαλὸν, ἀεὶ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς ἰσάμενον· ἀλλὰ κύκλος τις τοῖς ἡμετέροις περιέχει πραγμάτοις. ἄλλοτε ἄλλως ὑπὸ ἡμᾶς πολλάκις. ἴσι δ' ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς. & quæ sequuntur. & mox: τὰ μὲν γὰρ δεῖ πάσχα ῥάδια, καὶ θερμαίνει, καὶ ὥσπερ ἐν παιδιᾷ ψάφων, ἄλλοτε εἰς ἄλλας μεταῤῥιπτούμενα καὶ μεταπιπτόμενα. Agapet. *paræns.* § 11. Κύκλος τις τοῖς ἀνθρωπίνοις περιέχει πράγμασι, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιφέρων. Diodor. Sicul. *histor. lib.* 18. Ὁ δὲ κοινὸς βίος ὥσπερ ὑπό τινος οἰακιζούσης, ἐναλλὰξ ἀγαθοῖς τε καὶ κακοῖς τε κυκλεῖται πάσχα τὸν αἰῶνα. Trahit horsum Clemens *strom. lib.* 5. ex Dionys. Thracis Grammatici in *libro* quo *trochiscorum* sive *rotularum mysticarum significationem* explicat; τόν τε τροχὸν, τὸν φερόμενον ἐν τοῖς τοῦ Διὸς τιμῶσι, καὶ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ διδόντος τοῖς θεοκτιστοῦσιν. allatis in eam mentem Orphei versibus illis:

Θνητῶν δ' ὅσα βροτοῖσιν ὑπὸ χθονὸς ἔργα μέμηλεν,
Οὐδὲν ἔχει μίαν αἶσαν ὑπὸ φρεσὶν, ἀλλὰ κυκλεῖται
Πάντα πέλεκ· σῆναι δ' καθ' ἓν μέρος ἀθρήσειν.
Ἀλλ' ἔχει, ὡς ἤρξαντο, θεὸς μὲν ἴσον ἅπασι.

Hinc & celebris ille *fortunæ rotâ*, de qua Cicero (quanquam à Fabio, an Tacito, in *dialogo de causs. corrupt. eloquent.* eo nomine notatus) *orat. in Pison. Nè tum quidem, cùm illum suum saltatorium verset orbem, fortunæ rotam pertimescebat.* Sed & alii non pauci. Senec. *Hippolyt.* 4. 2.

Quanti casus humana rotant?

Et Tibull. *l.* 1. *eleg.* 5.

Versatur celeri fors levis orbe rotæ.

Plautus item (si Dion. Lambino, & Joan. Gulielmio *verisimil. lib.* 2. *cap.* 17. credimus) in *Trucul.* 2. 1.

Vertit sese rota vicissim; stultus est qui id admiretur.

Boëth. *consol. lib.* 2. *c.* 1, & 2. *Hunc continuum ludum ludimus; rotam volubili orbe versamus; infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Tu verò volucrem rotæ impetum retinere conaris.* Ammian. *hist. lib.* 26. *Quivis beatus versâ rotâ fortunæ ante vesperam potest esse miserrimus.* Vide *ad lib.* 4. § 52. ἑρήμους. Quod autem illi rotam, Seneca etiam, audaciùs paulò, *petaurum* nuncupavit. Sic enim ille *ep.* 98. *oblitus hujusce petauri, quo humana jactantur; sibi uni fortuitorum constantium spondet*

fundet (omnisquisque) & Plutarch. in *frag. de vitiosorum miseria*; πεπεισμένοις καὶ σκοτοδινιῶσι πρὸς τὸν τῆς τύχης πταισμόν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus autem noster ἐξωλέστερα istic *ordinaria* vertit. haud incommodè prorsus, siquidem ἐξωλέστερα dicuntur *vulgaria, communia, obvia quæque.* Hesych. Ἐξώλειον, τὸ πολλαχοῦ κυκλοῦν. Et, Ἐξωλέα, ἢ ἐξωκλώμενα τοῦ βίου ἢ σωμάτων. Nec malè igitur Cœl. Secundus *thes. Ordinarius*, ἐξώλειος *qui in orbem redit, vulgaris.* Ità Aristoteles *polit. l.* 2. *c.* 3. διακονίας ἐγκυκλίους dixit, *operas obvias & vulgares quasvis.* Ἐπὶ δὲ τῶν δεσποτῶν τέτταρες αἱρέσεις περιγράφουσι, δἰς πλοῦτος περιγράφουσι πρὸς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. quæ & ἐγκύκλια διακονήματα, *ibid. lib.* 1. *c.* 4. καμβάνων τις μισθὸν, διδοὺς τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοῦ παιδός. & unicâ voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. sed & ἐξώλεια simpliciter, *polit. lib.* 2. *c.* 7. ubi pronunciat, τὸν θρασύτατα πρὸς ὀλίγον τῶν ἐγκυκλίων χρήσιμον εἶναι, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιος dicuntur Isocrati *de pace*, οἱ πολίται ὑπὸ δημοτῶν ἀνθρωποι, *plebeii quivis.* Πάλιν ἐκεῖ τούτων ὑπὸ ἐγκυκλίων παιδὸς παιδὸς καὶ ἕκαστον ἑαυτῶν. &, Ἐγκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *mysterium divulgare & in profanorum aures sive notitiam efferre.* Clemens *strom. lib.* 7. ὃ γὰρ ἐγκυκλεῖν καὶ τὸ μυστήριον. quod ἐξορχεῖσθαι frequentiùs dicitur. nec est verò vero absimile Marcum eò magis hoc vocabulo usum quò rerum istarum, quas tanti faciunt miseri mortales, non solùm τὸ σωμάδες καὶ τὸ χοδεσσον, ut alibi loquitur, sed & τὸ ἐφήλες subindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἄπειρα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζειν ἡμᾶς ἐα τοῖς ἀρχαίοις, ἄλλοτ' ἄλλως μεταβαλόντας καὶ μεταβάλλοντας, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένους τε, καὶ ἀνατρεπομένους. & Philo in *vit. Mosis*: τύχης γὰρ ἀκαθαίρετον ἔλιν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πτοιβάζουσα. Indè quæsitus Diogeni jocus, qui cùm ὀπὴ φέροιτο deversâ facie, sepeliri se mandâsset; causam quærentibus, respondit, ὅτι μικρὸν ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀνωφερῆ, quia paulò pòst futurum est, ut quæ deorsum sita sunt, sursum vertantur. quo loco malim ἄνω φερῆ legere. quomodo & Cambyses minatus est, Ἀστυάγη τὰ μὲν ἄνω, κάτω ποιέων τὰ δὲ κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Quanquam potuit & allusisse Marcus ad Heracliti illud, quô τὸν μεταβολὴν dixit esse ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes *ad lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Quid enim ait Heraclitus ille tenebrosus, eadem via sursum & deorsum.* vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] quod Hebræi dicere solent, עד עולם מעולם *à sæculo in sæculum. Psal.* 90. *v.* 2. & *Psal.* 103. *v.* 17. & מן דר ועד דר *in sæculum & sæculum Psal.* 90. *v.* 1. & *Psal.* 100. *v.* 5. id est, *per sæcula quæque.* Tertull. *de Spectac. c.* 25. *Quale est, ex vero quo Amen in sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere? εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος, alii omnino dicere nisi Deo & Christo?* doxologiæ formulas solennes respexit; simul allusum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamatum, referente *lib.* 72. Dione Νίκας γενέσεως ἀπ' αἰῶνος. quod & Rigaltius observavit. Vult itaque rerum istarum semper & esse & fuisse sortem & naturam eandem; ut mutationibus & vicissitudinibus essent obnoxiæ, & vertigine perpetuâ sursum deorsum ferrentur; talémque esse earum conditionem, ut, quòd de *Forte* ille cecinit, *trist. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantùm constans in levitate sua.

Gregor. Naz. *ad cives suos in angust. constitut.* Οὐδὲν ἀκίνητον, οὐδὲ ὁμαλόν, οὐδὲ οἷς πάλαι ὅμοιον, οὐ τὸ παρὸν, οὐ τὸ μέλλον, οὐ τὸ ἡμέτερον, οὐ τὸ ἀλλότριον, οὐ μικρὸν, οὐ μέζον, ὡς ἄν τις εἴποι καὶ τοῦτο ἴσον ἢ ἀνισότης ἔχει, πάντα ἐκεῖ πάντα μεταπολεῖ.

Καὶ ἤτοι ὑφ' ἓκαστον ὁρμᾷ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *supr.* § 1. Hinc autem Lugd. novam orditur, sed absurdissimè, ut alibi sæpe, periocham.

Ἢ ἄπειρ ἄφαντον] ἢ leg. est enim alterum distributionis membrum.

Καὶ τί ἂν εἴη πρότον γάρ τινα ἄτομοι ἢ ἀμερῆ] *& quid unum alicui, quodam enim modo atomi.* Xyl. qui & locum, ut mendosum, asteriscis apposito notavit. *cuncta indivisè quodammodo & inseparabiliter à se invicem pendent.* M. Casaub. qui quid legerit ex versione ariolari non possum. D. Salmas. ἢ τί ἐν πνὶ. *si semel*, inquit, *omnia ab æterno direxit, quæ nunc sunt* ἐκ παλαιοῦ, *reliqua ab illo semel constituto ordine pendent, & indissolubili serie invicem connexa sunt, & semper aliquid in aliquo est. quia quod sequitur, ab eo quod præcedit generatur, & causa prior sequentem producit; quia sic Deus ab initio omnia ordinavit, sic quodammodo atomi sunt, non illi Democriti, & Epicuri, sed alii: quia nimirum insecabilis ille est atque indivisibilis ordo rerum ac concatenatio causarum, in qua semper sequens à priore dependet, ut divelli non possint nec separari.* Mavult itaque ἄπειρα, quàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam nostram. πρότον γάρ πνα ἐκεῖ τί ἐν πνὶ, vel, καὶ ἓν τι τρόπον πνὰ γίνεται, ἢ ἄτομοι καὶ διαιρῆ. *vel reliqua à primis illis pendent, atque ex serie hæc continua unum quid constat, aut atomi atque insecabilia corpora pro rerum initiis substituenda erunt.* In hanc suspicionem eò magis propendeo, quia distributio ista Marco solens est. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἤτοι περίοια ἢ ἄτομοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καὶ τί ἐν γίνεται, legit. *& unum quiddam fit, sicut cætera scil. una constat ex omnibus quamplurimis sibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

vi virtutéque perennante, Plato *de leg. lib. 3.* τὰ αὐτὰ ἢ ὡσαύτως ἀεὶ ῥυήσεται.

Τεῦχον γὰρ πυκὶ] ità *l. 6. § 38.* τεύχων γὰρ πυκὶ πάντα ἀλλήλοις ὑπαπάντεκται.

Εἰ τῆς θεοῦ, ἣν ἔχει πάντα] vide *ad l. 2. § 11.*

Εἰ δ' οἰκεῖ μὴ ἢ αὐ οἰκεῖ] vide *l. 6. § 44.* atqui contrà planè Jocasta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φροντίζοι ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' οὐκ ὑπάρχει σαφής;
Εἰκῇ κρατοῦντ' ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.
Quid quisque curet, quando fortuna omnia
Versat, nec ulla superæ est providentiæ
Nota? optimum est ergò vivere ut casus tulit.

Ἥδιστα πάντας ἡμᾶς ζῆν κελεύουσι] Ità *l. 6. § 59.* ἡδίων πάντα κελεύει] Hesiod. aliquoties.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ἢ τοῦτο γένος κατὰ μοῖραν κέλευθα. Hinc Nicoclis dictum, οὐκοῦν εἰσὶ πού ἰατροὶ, φήσειε ἂν τις, ὧν ἐπιτυχόντες αὐτοῖς ὁ πλεῖστος ὄχλος, τοὺς δ' ἀποτυχόντας ἡ γῆ κρύπτει. Antonius *collect. l. 114. 56.*

Τὰς ὀλιγωμπιάσεις] vide *ad l. 7. § 34.* Flaccus *l. 2. ep. 2.*

——*Perpetuus nulli datur usus, & hæret*
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

vide Naſon. *ad l. 6. § 15.*

§ 29. Χειμάρρους ἢ πᾶν ὅλως εἶναι, εἶναι φησί] vide *ad l. 2. § 17.* & *l. 4. § 43.* & *l. 5. § 23.* & *l. 7. § 19.* Pertinent autem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad. β'. v. 87.*

——ποταμῷ πλήθοντι ἐοικώς
Χειμάρρῳ, ὅς' ὦκα ῥέων, ἐκίδνατον ἀμφὶς ἐρύκῃ
Τὸν δ' ὅτε μὲν ῥ' ἔβαλε πλῆσας ἰαχμήεσσαν ἰαύσσων,
Οὔτ' ἄρα ἔρκεα ἶσχε φαληριόωντα ἐέργνυ,
Οὐδ' ἄρα σταθμοὶ ἴσχε πεφυγμένα τηλεθόωντα,
Πληθύϊ ἐξαπίνης, ὅτ' ἔβρεξεν Διὸς ὄμβρος:
Πολλὰ δ' ἐπ' αὐτῷ ἔργα κατήρικε καλὰ ἀΐξεων.

& *Il. λ'. v. 492.*

Ὡς δ' ὅποτε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάρρους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ
Πολλὰς μὲν δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἐρύσσατον εἰς ἅλα βάλλει. Et Mar. Æneid. *l. 2.*

Haud sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis
Exiit, oppositásque evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; campósque per omnes
Cum stabulis armenta trahit.——

& *lib. 12.*

Ac, ubi decursu rapidâ devenit harenas,
Donec sonitum spumosi amnis, & in æquora currens:
Quisque suum populatus iter.——

Τὰ αὐτὰ πάντα ταῦτα ἢ οἱ ἄλλοι, φιλόσοφοι σφᾶς αὐτοὺς] *Philosophicè agentes.* Xyl. recte, haud *l. v. §. 10.* φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος. Certè tam ratione caret, quòd ibi φιλοσόφως, quàm quòd illa φιλοσόφῳ legi postulat Anna. Lugd. nec Xylandrum tamen probo, quòd ista à se invicem divellit, quæ conjungenda potiùs fuerunt; cùm de eisdem eos ferantur: probo, quòd ex dominate præcedente τοῖς ἐν τῇ χρείᾳ repetat, ut plenius expressum sic legatur, ἢ, οἷς οἴεται, φιλοσόφως σφᾶς αὐτοὺς ἐν μύθων μέσοι. *Sophistas* scil. Marcus hîc perstringere videtur, de quibus Julian. Imper. *epist. 42.* βέλτιον γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἢ λέξεων μόνον, ἀλλὰ καὶ διανοίας. ἢ τὸ κεφάλαιον εἶναι φασι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν οἱ μὴ ἐν ἀληθείᾳ ἀλλὰ μὴ πάντα ἀφιδρῶτα ῥητῶν. vel (quod magis reor) *politicos* illos, qui sapientiæ nomine laudari solent, quosque ideò à *Sophistis* distingui vult Dio Prus. *de regn. orat. 4.* Ζωγράφοι γὰρ καὶ σοφισταὶ καὶ δημαγωγοί. λέγω δὲ διδασκάλων φράτορας τε καὶ σοφιστὰς, καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας, ἀπὸ τῶν αὐτῶν ῥημάτων. locum eò magis, quòd expurgem, adduxi. quis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφιστὰς istinc furcillandum? quomodo enim *Sophistas* à *Sophistis* discreverit? vel hos certè quos Prodicus, referente in *Euthydemo* Platone, μεθόρια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, *viri philosophici ac politici conterminos*, dixerat. ἄσυλα δ' ἔστι, inquit ille, πάντων σοφιστῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸ εἶναι, καὶ δοκεῖν αὐτὰ πολλοῦ. *Putant se omnium hominum sapientissimos esse, atque ità à plerisque etiam existimari.* ideò autem & Philosophos & Sophistas etiam infensos habebant, quòd utrumque genus hoc, si in existimatione foret, luminibus suis obfecturum videretur. istis verò in ordinem redactis, ἀναμφισβήτητος ἦν παρὰ πᾶσι τὰ νικητήρια εἰς δόξαν ὑπεισιὼν σοφίας πλέον. ἔστι δὲ καὶ τῇ ἀληθείᾳ φῶς σοφιστῶν, &c. habes μίξαι de qua Marcus. Et mox Σοφοὶ δ' ἡγοῦνται εἶναι, πάνυ εἰκότως. ἀκριβῶς μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχουσι, κατ' ἀκρίβειαν δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου. μετέχουσι γὰρ ἀμφοτέρων δοκοῦντες, ἐκατὸς δ' ἕκατος κινδύνου τῷ μέσον καρπώσεσθαι τῆς σοφίας. Itaque illud εἰς ὅπερ, ut videtur, duplici ratione potest intelligi; vel, *ut ipsi de se opinantur*, aliósque volunt opinari, vel etiam, *ut alii* haud paucis, falsò tamen, videtur. Neque enim revera *Philosophos* vicerunt; sed *Philosophos agunt*: hoc est philosophos simulant, & similarum more imitantur, cùm nihil sint minùs. Ideo Plato in *Sophist.* τὸν σοφιστὴν definivit: μιμητικὸν τοῦ σοφοῦ· quasi *philosophi* sive *sapientis similem* diceret. quomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipsenequissimus, Rusticum, hominem verè integerrimum, malitiosè infectatus, *bestiarium similem* appellavit. Plin. Min. *l. 1. ep. 5.* sed & Luminarius istiusmodi homines vocat πάντως ἐκ τῆς χείλας φιλοσόφους, καὶ ὅτιον ἀπὸ ἢ ἐφεῖται πανδοκεῖ, ἄλλο ἢ πέρνησι· quos eosdem & Gregor. Nyssen. *orat. de profess. Christ.* πτωχοὺς ψυχὰς appellat, οἱ διὰ μιμήσεως ἐσκιαγραφημένην τὴν ἀληθινὴν ἐπανοῦντες ἀρετὴν· ἀνθρώπων ἀγαπῶντες δόξαν, πλὴν ἢ θεοῦ μόνου ἐπιθυμοῦντες. vid. Apost. *ad Timoth. ep. 2. c. 3. v. 5.* quibus *ad l. 6. § 8.* Tales D. Christus in Pharisæis ὑποκριτὰς etiam

etiam nuncupavit Matth. c. 6. v. 2. & c. 23. v. 23, 25, 27. id est, *histriones, scenicos*; Ball. Cæs. *orat.* 1. ὑποκριτὴς, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότριον σχῆμα ὑπελθών. διὸ καὶ ὠνομάσθαι τὸ τῆς ὑποκρίσεως. & Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. οἱ τῆς ὑβρεως ταῦτα ζῆν, τὰ ἐκ τῶν νεκρώσιμα καὶ ὑπλα φορεῖ, ἔοικε τοῖς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι σχήματα, ὅτε ἐπαγγελθὲν ὁ θεατὴς ὡς ἀγνώστοις τῆς ψυχῆς τὰ ἀφανῆ. Quod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκριταὶ, ὅταν μὲν τῆς σκηνῆς ἔξωθεν ὦσι καὶ τῆς κλίσεως, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἶναι δοκοῦσιν· ἔνδον δὲ γενόμενοι, ἀποδύονται τὰ θεατρικὰ, χύτραν ἢ λοπάδα λαβόντες, καὶ ἐπὶ τὸ μαγειρεῖον ἐλθόντες, ἐνίοτε μὲν μαγείρους, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δόξῃ. & Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ ὡς ὑποκριτὴς μάχει· τότε φαίνεται λαμπρὸς, ὅταν ἐν τῷ θεάτρῳ κροτῶται· μᾶλλον δὲ καὶ τότε πάσῃ πάσῃ. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τῶν φανερῶν, τίς ὢν τὸ ἐπιτήδευμα· πλὴ ἀλλὰ τῷ θεάτρῳ λυσιτελῶν, συμφέρων ἅπασιν ἀναλαμβάνεται. quod Senec. *ep.* 76. *Hi, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incesserunt, & cothurnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Dio. Prus. qui & *Chrysost. orat.* 38. ἐν ταῖς θέαις τίς ὑμῶν ἀληθῶς δοκεῖ βασιλεῖς, ἢ τύραννον ἢ θεός; καὶ τοι ταῦτα πάντα καλεῖσθαι, καὶ ἐκ ὀνόματα μόνον ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ φρόνησιν, καὶ σοφίας καὶ ἀνδρείας πολλῆς, ὡς ἐκεῖνοι· τῷ δὲ παντὶ θεατρικῷ σωτηρίας, ἀπάσης τῆς μηδὲν ὄντος. Histriones igitur reges agunt, cùm nihil in se regium habeant; at Sophistæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* se profitentur, (quemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam*, ὅπως τὰ τῆς πόλεως διατάττεσθαι ἄν τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν) οἱ οὐχ ὅπως βασιλεύουσιν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἴσασιν, *cùm ipsi interim nec vivere, nedum regnare norint.* Quin & quod Petrus Apost. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Pseudonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem polliceri, cùm sint ipsi vitiorum mancipia.* ità sapientiam polliçebantur sophistæ isti, cujus ipsi nè micam quidem penes se habebant; & eò minus, quò plus habere se opinabantur. quod rex sapientissimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἐμφανεῖς ὦσιν, παιδιᾶσι σοφοὶ εἶσι, ὅτι πολὺ ἔσιν ἀθλιώτερον τῶν ἄλλων ἀπάντων. καὶ δὴ τοιοῦτο τὸ τῶν σοφιστῶν γένος. Dio *orat.* 10. tales erant, taléque faciebant illos, qui in disciplinam eis se dabant. vide *ad l.* 1. § 16.

Ἀνδρώπεια] *homunciones.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνδράπεια, *humana.*

Μυξῶν μεστά] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Cæs. ut alluserit Marcus ad proverbium illud, Βάσκε μύξου, σὺ δὲ κομπάζοντων καὶ μεγαλαυχούντων, usùm patum; Suid. de quo Salmas. *ad Tertull. Pall.* deducunt perperam (Suidam notat) *à Myxo Cereris sacerdote.* at μύξου est μυξώδης· & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κόρυζαν pro *tumore, superbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν pro eodem. inde μύξου, ἀλαζών. itaque *arrogantiæ* ac *fastûs*, malim reddere, sicut Marcus alibi, καὶ μάθοις δὲ τοῦτο *lib.* 11. § 18. quàm *gravitatis affectatæ* pleni! quanquam σεμνοτυφία, quod sequitur, hoc illum spectare videatur. Cæterùm habere locum hîc possit alter vocabuli istius usus et ista proverbialis, quò μυξώδεις καὶ βλεννώδεις, & μύξης sive κόρυζης μεστοὶ, fatui stupidíq; dicuntur; & μύξα sive κόρυζα pro stuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thrasymachus Socrati stuporem objicienti, percontatur illum, nutricem habeat necne, ἦ που, inquit, σὲ κορυζῶντα οὐκ ἐπιμελεῖται καὶ ἀπομύττει δηλονότι. In Luciani item *vocal.* Timolaum subsannans Lucianus; Καί τι ἐνὸς τῶν ἀναξυρι-δοπάτων ἀκούσεσθε, ὃς σε παύσει μαραίνοντα, πλὴ πολλῷ ταύτῃ κόρυζαν ἀποξύσας. Idémque in *Pseudomant.* Τοῖς ἐθέλουσι καὶ κορύζης μεστοῖς πλὴ ῥίνα τιθέμενον. Et in *Philopseud.* Εἰ μὴ πάνυ πλὴ ῥίνα κορύζης μεστὸς εἶλε. Nec secùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς εἰς πλὴ σχολὴν ἐπιτρέχομεν, μᾶλλον πλὴ ἰσχίαν μαθησόμενοι. Latinis pariter *mucidus* pro *stupido, stolido, fatuo.* Plaut. *Epid.* 3. 4. ——*homo es,*

Qui me emunxisti mucidum, minimi preti.

Frustrà enim est Pareus, cùm de *opulento* dici censet, *cui mucus* scil. *æs est.* imò, tanquam de homuncione, cui *mucoris plenus nasus*, quique *consilii omnis expers est*, ut rectè Lambinus. prægressa docent.

Senex, tibi os est sublitum planè & probè.

nec aliâ ratione ejusmodi hominem *blennum* dixere. Fastus.

Blennos stultos esse Plautus indicat.

(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Lucil. *sat.* 30. citante Nonio, apud quem *plenis*, pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blennus.——

nam Βλέννα, μύξα· Βλεννὸς, νωθὴς, μωρός. Hesych. Cùm igitur pituitæ crassæ, quâ nares obstrui solent, copia nimia mentis aciem obtundere sensibúsq; officere censeatur, indè natum, ut sicut *emunctæ naris* hominem, quod de Lucilio Flaccus, *serm. l.b.* 1. *sat.* 4. pro acris ingenii, exactíq; judicii dicebant: ità contrà *naris obesæ*, quod idem *epod.* 12. usurpavit, pro stolido stupidóque in usu esset. Verùm contextûs series illò potiùs inclinat, eodémq; ipse. Respexerit autem forsan Marcus ad illud Epicteti, qui *dissert. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam professionem ementito, cùm revera nihil minùs præstaret, Μύξα γίνεται, ἄλλο δ' οὐδέν.

Τί ποτε πάσχων, ὦ τᾶν σὺ φίλος ἀνωτῶ] Post ὦ τᾶν distinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, quid negotii facessis tibi?* Xylandrum forsan secutus, qui sic prior reddidit; *Quid faciendum? quod nunc natura poscit, eò contende*, &c. Verùm contextûs series ista vix admittit, & distinctiones à Xyl. ipso in contextu positæ respuunt omnino. Verò itaq;, *Facias tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *l.* 11. *supr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem apposita denuo nauseam pariant.

Μὴ ἀποκλίνειν δέ τις ἀστεῖα] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πίθωνται αὐτῷ· μηδ' ἀλαζονεύηται ἐπ' αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἄγγελον ἀπέσταλκεν αὐτοὺς ὑμᾶς ὁ Θεὸς, ἀρκῶ αὐτὸς ὑμῖν ὢν εὐσταθοῦντων. Senec. *epist.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci sciant, licèt nemo videat.* Et, *epist.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Ἐπὶ γὰρ ἀληθινὸν ὕψος πυθῆς ἢ γυναικὸς, οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ παρεῖναι τὸ ἡδύ, κἂν μηδὲν ἀφ' αὑτοῦ καταφάσκωσι τὸν πόθον· ἢ μᾶλλον οἰκὸς ἔστιν φιλάνθρωπον, ἢ φιλόσοφον σωθῆναι διὰ τὴν περίξεστον τῇ ἀρετῇ ἢ χαρίεντον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ πανηγύρεως μέγα φρονεῖν, ἐπαινετὴν ἢ ἀκέραιον μαρτύρων λιμένα. Ἅπαντες ἴσμεν ὁ κλῆρος ἐκεῖνος ὃν ἔκλιπε τὴν Ἀσίαν Θεὸν, Θέαιτον, Διονυσία, πάντων τῶν τοιούτων, ὅπως ὁ πείσωμεν τὸ χαίρειν ἢ ἀσπίζεσθαι, οὐκ ἔστιν ἀπαγώγως, ἢ ἀσυμφόρων πάντων ἔχειν βλέπειν ἔτι, πρὸς δόξαν ἀλκόμενον, ὅπου ἡ τῆς ἀρετῆς γλυκὺς θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν αἰθρίαις ἢ σκιαῖς ῥεμβόμενον, οὐδ' ἅπαξ ζωγράφημα φαντάσεως ἔλαι διὰ τὸ πανεγγύθεν. quemadmodum autem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Aristid. *in Eteon.* à sitientibus. Ὥσπερ οἱ διψῶντες σωτῆ πίνουσιν. quod & Dio Prus. *orat.* 27. Ὅσοι διψῶντες τῆς ἰδιωτέρων ἐπιστήμης ἀπολαύουσιν ὅσα κρήνης πιεῖν, πίνουσιν ὅπως διψῶντες· ἀμπλακόντες δ', καὶ τὸ διψᾶν ἀποσβέσαντες, ἀσυχῆ ἀπαλλάττονται, ὥστε κορεσθέντες, ὥστε ἀηδίας. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & istos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis aucupes avidos, scenicis confert; qui nisi turbâ inspectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ καλοὶ τραγῳδοὶ μόνοι θέατρον ὑπομένουσι, ἀλλὰ κἂν πολλοὺς. ubi, *mali Tragœdi*, Volfius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fœce, sententiam.* Quod Plutarch. in *Phocione* sic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ, καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενον. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nusquam unquam reperta est, aut repertam usquam unquam iri spes est. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος πόλεως ξυνάγειν ἐπεχείρησε τὴν ἀληθινὴν, ἣν πολιτείαν, ἣν ἔννομον, ἣν ἀστεῖον, ἣν εὐνομουμένην, ἣν ἄλυπον, ἣν ἄφοβον, ἣν γαμετὴν, ἣν τέκνα, ἣν φιλοσόφους, ἣν ἀλήθειαν ἐπιδεικνυμένην, ἣν λόγον ἀνυπόκριτον, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἀρετὰς ἐπιδεικνυμένην πόλεως. Hinc apud Athenæum ille *de mensa philosoph. l.* 11. Ἔοικεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ τοῖς ἴσην ἀνάγκην ἔχουσι νόμοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' ἀνωμάλων διαστημάτων ἔτι καὶ ζητεῖσθαι καὶ χρωμένοις ἐγκλιῶν τε, καὶ ποίων λέγων, ταῦτα καὶ γράφων, καὶ μὴ πάντα ποιῶν τοῖς ἐνεχομένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐξηλευθερωμένοις ἀντιχειμένοις. quæ postrema eruditus interpres minimè assecutus est. *deinde*, inquit, *Plato imitari non vota facientes, qui impossibilia sæpe optant sibi, sed eos, qui res perfici possibiles suscipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forsan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non solus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ δυνατὸν ἔξω τούτου, δι' ἑνὸς ἀνδρὸς εὖ πόλις; τοῖς ὑφηγηταῖς αὐτῶν καὶ δυναμένοις; Non possum autem erudito interpreti Anglic. assentiri, qui ista cum sequentibus tanquam ex aliena personâ à Marco prolata existimat. Sunt enim Marci ipsius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod est naturæ ipsius consentaneum, agendum & conandum, quantum in se est: monenti sq; simul animum nè despondeat, etiamsi non possit hominum mores ità refingere, ut reip. Platonicæ inducendæ spes detur, aut eam hominum in bono promovendo conspirationem experiri, quæ in ea, quam Plato sibi finxit, republica expectari poterat; sed successibus etiam leviusculis & processibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in instituto. quod idem & de se, profectúq; suo, cuique suadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς ἐμικρόν γε ὄφελε] Non est parum, inquit, *si vel* parum studio tuo proficere poteris, *in* tam ampla validáque hominum morúmque corruptela; *si vel* supprimere saltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidèm dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorsus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen nisi fiat, nihil liberè ac lubenter, sed servo fucatóq; affectu peragitur, quicquid à talibus præstatur. Malè ista cepit accepítq; Xyl. dum legit Δόξαν δ' αὐτῶν τις μεταβάλλει; vertítque, *Mutat aliquis illorum summum placitum?* sed & Xylandri vestigiis insistens Anglus. cùm τὴς illud sit ἐρωτηματικὸν. *Eorum enim dogmata, sive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Numquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipsis navigio iratis citur? Occurrit potiùs, & aliam ecclesiam vadam, aliam egerit, manifesta foramina percludit.*

dit, latentibus, & ex occulto ſentinam ducentibus labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. Lento adjutorio opus eſt contra mala continua & fœcunda; non ut deſinant, ſed nè vincant.

Δυλεία ψευόντων ϗ πείθεδαι ψευσαμένοις] Hoc eſt quod unico verbo Hebræi שקר i.e. *mentiri*, pro, *fictè ac mendaciter in obſequium ſe dedere.* Ità vates rex, *Pſal.* 18. *v.* 44.——46. *Populus prius ignotus mihi, ignarique mei, ſerviunt mihi: ad ipſum mei auditum obediunt mihi: alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt ſe*) *mihi; dum decidente eis* (quaſi in talos) *animo, è conclavibus ſuis cohorreſcunt.* & *Pſal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter ſe dedunt tibi inimici tui.* & *Pſal.* 81. *v.* 16. *Oſores Jovæ mendaciter ſe dediſſent ei.* ſed & vate rege prior Moſes, regis inſtar & ipſe, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in ſolenni illa *benedictione* populi ſui, *ibid. v.* 29. *Hoſtes tui mendaciter ſe dedent tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etſi Philoſophiam profeſſum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipſe reipub. regimen gloriosè ſatis Athenis tractaverat, ubi & ſtatuæ æreæ 360. eidem publico populi ſuffragio erectæ ſunt; quæ tamen haud longo pòſt intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ ſunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. ſed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Ἐι ὄδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδεὶς μὲ καλαχάιζει μωιῆζ] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἀληθῶν ὄζι ϗ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modeſtum.* Adverſus illud peccant, poſt Philoſophos quoſdam, qui ſubtilitate nimiâ philoſophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholaſtici noſtri, qui argutiis, tricis, & quæſtiunculis ſpinoſis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adverſus iſtud cùm Sophiſtæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἢ μὴ τύφου πνὸς σεμότης. Philo *in Flaccum*: Ἃ ϗ λαμπρυντέραν ϗ βασιλικὴν ἐδήλου φύσιν, μὴ πολεμοῦ παῤῥησίας ἐπιδεικνυτο· ὅθ, σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν ἀρχοντ ϗ λυσιτελέσατον ὀτύφου. *Gravitatem faſtuoſam*, ſive σεμνοτυφίαν in Conſtantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Inſidebat aureo ſolus ipſe carpento; Auguſtúſque fauſtis vocibus appellatus, vocum lituorúmque intonante fragore, talem ſe, támque immobilem, qualis in provinciis ſuis viſebatur, oſtendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celſas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cùm rota concuteret nutans, nec ſpuens, aut os aut naſum tergens vel fricans, manúmve agitans eſt viſus unquam.* Quæ eadem per totam vitam obſervâſſe, author eſt idem *l.* 21.

§ 30. Ἀνωδυνὸν ὀδυνηρῶν] Vide *l.* 7. § 48. Eſt autem iſtud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, quem ὀδυνηρὸν ἐγκωμιαστὴν ea de cauſſa inſcripſit. Sed & *ſomnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν παντοῖον] *Omnis generis divitias.* Xyl. πᾶσαν. ſed ſequentia refutant, ἐν χειμῶνι, ἐν γαλήναις.

Ἐπιρρεῖ ϗ κὴ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem hiſtoriæ beneficio cumprimis datur; de qua Nicet. Chon. operis hiſtorici initio. Βίβλῳ ζώντων, ἣ ἱστεία. ϗ σάλπιγξ μείζων, τὰ γεγρόμμενα, τοὺ πάλαι πεπραχότας ὡς ἔπ σκιάτων ἐξανιστῶσα, ϗ ὑπ' ὄψιν πιθεῖσα τοῖς βυλομένοις. Verùm Marcus hîc potiùs vult nos animo complecti, quàm immenſum temporis ſpatium nos anteceſſerit, quod tranſactum ſit illis, qui & nobis prorſus ignoti, rerúmque noſtrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. §. 3. τὸ χάος, ſed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν ἦδη ὄνομά σε] vide Boëth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἀπολήσονται] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ψήφισι] vide *l.* 4. § 3. τὸ εὐμετάβολον.

Οὔτε ἄ μνήμη ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *ſuprà* § 6.

Καλαλήγουσα ἐπ' αὐτὸ] ut nihil aliud requirat, quàm rectè feciſſe. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. §. 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καλανικῶς διδόναι.

§ 32. Ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει κείμενα] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλὴν εὐμυχωρίαν ποιήσεις ἤδη σαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιεληφέναι τῇ γνώμῃ] iſta peſſimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σαυτῷ novam orditur ſententiam, cùm ſuperioribus adnecti mens autoris liquidò poſtulat. Meliùs Angl. à ſequentibus, τὸν ὅλον κόσμον· Neutri tamen aſſentior. articulum, qui deperiſſe videtur, interſerendo, dictionis ſeriem continuandam ſic ſentio. *v.* εὐμ. ποιήσεις ἤδη σαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλὴν εὐμυχωρίαν] *quaſi ex anguſtiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Pſalt. *Pſ.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Pſal.* 31. *v.* 9. *Non concluſiſti me in manibus inimicorum meorum; ſed in patente*, ſive, *in lato, poſuiſti pedes meos.* ἐν εὐρυχώρῳ, Græc. cui opponitur στενοχωεία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. θλῖψις ϗ στενοχωεία. Epict. *l.* 1.

c. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, οὐ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου γὰρ ἀκούσας μέμνησο, ὅτι ἑαυτὸν θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν τυπίσι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει ἢ στενοχωρεῖ. Talem sibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qui

Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyari clausus scopulis, parvâque Seripho.

Juvenal. *sat.* 10. atque hoc est verè στενοχωρεῖν ἐν κόσμῳ, utì Epictetus idem, sed sensu paulò diverso dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον ἐξεληλυθέναι τῇ γνώμῃ] quod ævum animo percurrere, Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς δὲ τὸ ἐπὶ τῆς ὑφέσεως] vide *l.* 4. § 3, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. & immensum est, quod fine termino sequitur; & parum est, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod cursu sui temporis tendit ut non sit: quod dum per momenta ducitur, ipso hoc momenta sua quæ differunt, impellunt; atque unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.

§ 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς, τάχει φθαρήσονται] vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epist.* 71. *Omne humanum genus, quidque est, quodque erit, morte damnatum est. Omnes quæ usquam rerum potiuntur urbes, quæque alienorum imperiorum magna sunt decora, ubi fuerint, aliquando quærentur, & vario exitii genere tollentur. alias destruent bella, alias desidia paxque ad inertiam versa consumet, & magnis opibus exitiosa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio abscondet, aut in subitam cavernam concidentis soli lapsus abducet. quid est ergò quare indigner, aut doleam, si exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὁ ἰσχυρὸς ἀποθανών] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methusalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil esset præterita longitudo, quæ esse desisset. etenim inter eum qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est.* Augustin. *de verb. Dom. serm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis est; à prima infantia usque ad decrepitam senectutem, spatium breve est. Quòd tam diu vixerat, quid Adæ profuisset, si hodie mortuus esset? Si adhuc viveret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuisset? quid enim diu est, ubi finis est? quantum est in hac vita, quod erit aliquando finitum? quicquid fuit futurum, ubi præteritum factum est, jàm tale habetur, ac si non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipso humani generis exortu usque ad hoc tempus, in quo sumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quàm breve fuerit videmus. Penamus enim quemlibet hominem à primo die mundi conditum, usque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, quam quasi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adest, præterita jam nulla sunt, quia cuncta transierunt. futurum in hoc mundo nihil est, quia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergò longum tempus, quod inter initium finémque deprehensum ità consumitur, ac si nec breve unquam fuisset.* Senec. *epist.* 49. *Modò amisisse te videor: quid enim non modò est, si recorderis? modò apud Sotionem philosophum puer sedi; modò causas agere cepi; modò desii velle agere, modò posse. Infinita est velocitas temporis, quæ magis apparet respicientibus. Nam ad præsentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ transitus levis est. Causam hujus rei quæris? quicquid temporis transiit, eodem loco est: pariter adspicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & alioqui non possunt longa intervalla esse in ea re; quæ tota brevis est.* Idémque *ep.* 99. *Omnes quantùm ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes, & senes, in æquo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum esse quis dixerit. quamvis quidem minimum aliqua pars est; hoc quod vivimus, proximum nihilo est.*

§ 34. Δι' ἃ φιλοῦσι] *quæ amant.* Xyl. imò, *propter quæ amant*, alios scil. atque ità Cas. at Lugd. χαλοῦσι. quasi mens esset, *propter quæ succensent aliis.* quod χαλοῦσι potiùs diceretur.

Γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (quam transcripsit, more suo, tacito autoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Quemadmodum stultus est, qui empturus equum, non ipsum inspicit, sed stratum ejus & frænum: sic est, qui hominem ex veste, aut conditione, quæ vestis modo nobis circumdata est, æstimandum putat.* Ὥσπερ γὰρ ἵππος ἐωνημένος οὐκ ἔστιν, ὁ πολυτελῆ σκεπὴν ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει καλὸς· ὥσπερ ἀνὴρ σκυθρὸς, ὁ πλούσιον ἔχων κλινιδίῳ, ἀλλ' ὁ τῷ ψυχῇ γενναῖος, Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. quod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *Melliss. l.* 1. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Quid est stultius, quàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equum aurei fræni.* Et *epist.* 92. *Quod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere. Nam hoc quoque natura, ut quandam vestem, animo circumdedit. Velamentum ejus est. quis autem unquam vestimenta æstimavit arculâ? non bonum, nec malum vaginæ gladium facit.* Itaque ut idem *epist.* 80. *Omnium istorum personata felicitas est. contemnes illos, si despoliaveris. Equum empturus, solvi jubes stratum, detrahis vestimenta venalibus, nè quæ vitia corporis lateant. Hominem involutum æstimas? Mangones quicquid est quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt. itaque emendatius ornamenta ipsa suspecta sunt. sive crus alligatum, sive brachium aspiceres, nudum juberes & ipsum tibi corpus ostendi. Vides illum Scythiæ, Sarmatiæve regem, insigni capitis decorum?*

decorum? Si vis illum æstimare, totumque scire qualis sit, fasciam solve. Si perpendere te velis, sepone pecuniam, domum, dignitatem, intus teipsum considera. Quid ad rem pertinent mulæ sagmatæ, unius omnes coloris? quid ista vehicula cælata?

-Instrati ostro alipedes, pictisque tapetis;
Aurea pectoribus demissa monilia pendent:
Tecti auro fulvum manducat sub dentibus aurum.

Ista nec dominum meliorem facere possunt, nec mulam. Idem *ep.* 87. quod Flaccus, *serm. l.* 1. *sat.* 2.

Regibus hic mos est ubi equos mercantur, opertos (*Ità Lipſ. apertos vulg. perperam.*)
Inspiciunt, (nè si facies, ut sæpe, decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,)
Quòd pulcræ clunes, breve quòd caput, ardua cervix.
Hoc illi rectè, nè corporis optima Lynceis
Contemplere oculis; Hypsæâ cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes.---

quæ verè mala, quæ mentis mala; hæc enim sola verè mala Stoæ. Nec dissentiunt noſtri. Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. τί ποτ' ἔστιν ἄπαντα ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσῦν ἔχειν χιτῶνα, καὶ πλαμύδας πούτους, καὶ φορμὸν δεσμὸν ἐκ ζωικῶν νημάτων συγκείμενον, καὶ τάπητας ποικίλους καὶ χρυσοπάστους καὶ φιάλας λιθοκάλλητας, καὶ πολυτίμους χρυσοῦς χρινίους συμπλεγμένους; ἢ τὸ δεσμωτὴν εἶναι, καὶ εὐσχολεῖν, καὶ βαδίζειν ἐυρύθμως, καὶ ὅπλας ἔχειν ὅπως ἀρεσούσας γυναίοις, καὶ ἀνδράσι κηλᾶσθαι πρὸς ἐπιθυμίας ματαίας, πρὸς δὲ πολέμους ἀρμάζεσθαι, καὶ δυνατὸν εἶναι ἐν παρατάξει μὴ πολλῶ φαίνεσθαι τοῦ παρατάσσοντος, καὶ ἔτοιμος γυμνάζεσθαι τὸν ἀναβάτην, ἵνα ἐυδηλον ὂν τοῦτο ἄπαντα ἀρετή, ἵνα ἐαυτὸν; τί δέ; ὅταν καὶ ἡμιόνων πολὺν φαίης ἀρετὴν εἶναι; ἢ τὸ δύνασθαι μὴ εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ ῥᾳδίως τὰς ὁδὸς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν στερρότητι πέτρας μιμουμένους; μὴ τὸ ἔξωθεν αὐτοῖς θεικιμένω ζωστῆρόν τι πρὸς τὸν εἰκαῖον ἀρετὸν αὐτῶν φήσομεν; ἐδαμῶς. ἀμείνων ἢ πολὺν θαυμασόμεθα πρὸς τὸν τῆς φύλλοις κομῶσαν, καὶ τοῖς κλάσμασιν, ἢ πρὸς τῷ καρπῷ βεβουθόλιν; πολὺν ἢ ἀρετὸν ἐλαίας ἄναι φαμὲν; ὅταν μεγάλας ἔχῃ τοὺ κλάδους καὶ πολλὰ πρὸς ἀπὸ τῶν φύλλων κάμῃ, ἢ ὅτι ἡ οἰκεῖον καρπὸν ἀναλῶ καὶ παντελῶς διαφθαρτὸν ἐμφαίνῃ; ὅτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακρινέσωμεν πρὸς ἀρετὸν τοῦ τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλάβην εἶναι ἐνείνην νομίσωμεν, πρὸς αὐτῶ λυμαινομένην· τί ἂν ὄξιν ἀρετὴ ἀνθρώπου; ἡ χρήμασι, ἵνα πλοῦτος δόξῃς· ἢ τῶν ὑγίεια ζῶμεν, ἵνα φοβερὸς γένῃ· ἢ τῶν πολλῶν ὑπόλυψις, ἵνα ὑπόψις δόξαν πονηρὸν· ἢ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἶναι, ἵνα φοβερὸς σοι γένηται ὁ θάνατος· ἢ ἀλήθεια, ἵνα δυλείαν φύγῃς· ἀμὲ ἢ τῶν ἀλλοῖων δογμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ ἢ χρὴ τὸν βίον ὠφελῆσαι. vide *ad lib.* 6. § 40.

Ὅσον οἴεσαι] *quæ est illa opinio?* Xyl. imò, quòd *l.* 11. § 17. μεθ' οἷου πίφυ; *quanto cum fastu?* & *l.* 12. § 27. μετ' οἰήσεως. grande ſcil. ac grave quippiam, & quod magni faciendum ſit, feciſſe ſeſe opinantur ac præ ſe ferunt, ubi aliquem vel perſtrinxerint, vel collaudârint. atque hoc eſt quod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in aliorum laudibus vituperiiſque φρυάτ]εσθαι. Euripid. *Glauco*, referente Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Βαρὺ τὸ φόρτμα', οἵεσαι ἀνθρώπου κακοῦ.
Fastus mali hominis, res est intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποζολὴ οὐδὲν ἄλλο ἔζιν, ἢ μεταζολή] Senec. *ep.* 71. *Quicquid est, non erit; nec peribit, sed dissolvetur. Nobis solvi, perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perspicit mens hebes.* vide *lib.* 7. § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἀγαθὰ ἐν πίστει.

Ὁ κύβος] ὁ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expleo; ſed & in locum ſuum, unde excidit, reſtituo, legendo, κὴ ὃν π.

Ἐν τοσούτοις θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqui Stoicis μία νοερὰ ψυχὴ, *una anima universalis intellectu prædita. l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan. *ad l.* 4. § 18. Ità diſertè Laërt. *l.* 7. *Zenon.* ſi Lipſii diſtinctionem *de Stoic. Physiolog. l.* 1. *c.* 9. Ambroſii Camald. verſionem ſequimur; ἴν τι ἐν θεόν. καὶ νῦν, καὶ ἀμφιβόλως, καὶ Δία, πολλαῖς τισὶ ἐπιθέτοις ὀνομάσιας σεσεμνομάζεσθαι. Verùm ego, cur interpunctio recepta ſolicitetur, nihil video. ἴν τι ἐν θεόν, καὶ νῦν, &c. ſin moveatur, ἵνα potiùs legerim. Ad manum interim adeſt conciliatrix ratio. Deum ſummum unicum agnoſcebant, quem & Δία ſive *Jovem* nuncupabant, mundi iſtius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ ἀφθαρτον μόνον. alios interim Deos inferiores ſtatuebant φθαρτοὺς, corruptelæ obnoxios, ſive (ut Plut. *de com. notit.* eoſdem oderidens) πηλοὺς *fuſiles*, ὥσπερ κηρίνους ἢ κατασιτεργίνους, *tanquam ſi cerei aut ſtannei exiſterent.* in his & aſtra ponebant. Ità Plut. *de Philoſ. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν ἢ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, καὶ ἀνωτάτω πάντων νοῦν ἐν αἰθέρι. Verum Epiphan. *hæreſ. lib.* 1. *hæreſ.* 5. Deum aſſerit Stoicos in hæc quaſi membra quædam diſpertitos. Μεριζουσι ἢ τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὰς, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 28. vide & Athenag. *in legat. pro Christian.*

Ἐξεύρεθη] *reperta est, extitit.* ut *supr.* § 8.

§ 36. Τὸ ζῶον] Vide *supr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γεώδη] Ità *l.* 8. § 37. γεώδους τῶν τόπων.

Πῶροι γῆς τὰ μύρια ἔχ] *nuclei terræ. Caſ. calli.* Xyl. Aliâ ratione Philo *de provid.* γῆς εἶσιν ὄγκοι

(*terræ tubera sunt*) ἐπὶ ὃν συνεχὴς ἡ ἀλάτη πόλεμος. Theodor. Prodrom. *in provident.*

Εὕρημα κυνὸς ἡ σαπρὰ πορφύρα·
Ὁ μάργαρος κύημα φαῦλον ὀστέου·
Λίθοι τὸ σύμπαν, οἱ χνοάζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς δικὸς ἐκ πτάρνου καὶ ξύλων,
Ὀστῶν τε πλίνθων, καὶ λίθων ἐξεσμένων.
Γῆς πίτυρος, γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τίνι γλῦ ἡ πυρῶν, καὶ σίκων, ὦ αἰχύνη;

Augusti hominis purpura, inventum est canis;
Libido, margarita, vilis ostrei:
Summa est lapillis, quòd glabella saxa sunt.
Ex calce, lignis, splendida ornatu domus,
Coctóque latere, fossilique marmore est.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra sunt.
An terram honoraus, erubescere haud velis? Suart.

Ὑποσάθμαι ὁ χυδαῖος, ὁ ἀργυρος] f. ὁ χρ. [καὶ] ὁ ἄργυρος. *fæces* autem sive *sedimentum terræ* ista vocat, quia inter liquandum subsidit, quod est purissimum metalli atque pretiosissimum; quomodo in vino & urina solet τὸ ὑπόστημα, sive ἡ ὑποσάθμη, vocabulum Henrici Stephani thesauro adjiciendum, cùm ex Marco, tum ex Hesychio, apud quem reperias. Ὑποσάθμη, τρυγία, τρύξ. & Σκαιέα, ἡ μαλάδης ὀν [τοῖς χυτοῖς] ὑποσάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum sentio. Sed & ex Laert *l.* 7. qui in *Zenon.* ait Stoicos eàdem ratione dixisse ὑποσάθμιλα πάντων τὴν γῆν. quanquam nec hi soli. nam & Porphyr. *de abstinent. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποσάθμιλα οἰκεῖν. & Synes. *de provident. l.* 1. τὴν ὑποσάθμιλα τῶν ὄντων, mundi inferiora ista appellat. Leucippus item apud Hermiam *in Philos. irrif.* τὰ παχύμερῆ κάτω ὑποσάντα ὕδωρ καὶ γῆν φησὶ. & Theodoret. qui *therap. l.* 1. pravos improbósque homines ait, ὑποσάθμη τινὶ παχείᾳ ἐοικέναι, τῇ τῶν λυκίσκων καὶ διεκπεμπόν πόρων δὲ παχύτητι. de Cynico Julian. *de cynicism. orat.* 2. ἐκείνῳ τὸ χρυσίον οὐκ ἔστι χρυσίον, ἀλλ' ἡ ψάμμος ψάμμος, εἰ καὶ πρὸς ἀκριβείαν τις αὐτὰ ἐξετάζοι, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν διαπτήσειεν αὐτὸ πυθέσθαι· γῆν γὰρ αὐτὰ δίδυν ἀμφότερα· τὸ διαφέρον ἢ καὶ τὸ ῥᾴδιον, ἀνθρώπων δόξαι ταῦτα καὶ ἀμαθίας νενόμικεν. ἔτερα. Quin & ideo potest metalla ista γῆς ὑποσάθμιλα dixisse, quia in infimas terræ partes, quasi demersæ jacent, quomodo ad ima fæces, ac sedimenta subsidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo pessimum.* & epist. 108. *gravissimum quódque turbidúmque subsidit.* Ità enim de his autor idem *ep.* 90. *aurum & argentum quasi malè nobis committerentur, natura abscondit. nos in lucem, propter quæ pugnaremus, extulimus. Hæc erubescimus summa apud nos haberi, quæ fuerant ima terrarum. vis scire, quàm falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis, quamdiu immersa & involuta cæno suo jacent, fœdius; nihil obscurius.* & *de benef. l.* 7. *c.* 10. *Laminas utriusque materiæ, ad quas cupiditas nostra cucurrit, terra, quæ quicquid utile futurum nobis erat protulit, istas defodit & mersit: & ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Quod Plinius *nat. hist. l.* 33. *præfat. Hæc summâ sui parte tribuit, quæ prosunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demersit.* Sed non altè satis, si Senecæ credimus, qui mox *ibidem. Possum de rerum natura queri, quòd aurum argentúmque non interiùs absconderit, quòd non majus, quàmquod detrahi posset, pondus injecerit.* Idem denique *ep.* 92. de viro bono: *Aurum argentúmque illis, in quibus jacuere tenebris dignissima, non ad hunc æstimat splendorem, quò imperitorum verberant oculos: scit erui è cæno, ex quo illa secrevit cupiditas nostra, & effodit.* In sacris literis, divitiæ, quæ istis cumprimis constant, עבטים voce composita id est, *densum lutum* sive *cænum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. sed & שמרים i. e. *fæces*, sive ὑποσάθμαι, ut Marcùs istic, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. si Drusio fides: *proverb. class. l. l.* 2. *prov.* 58. quanquam eò loci, *concretum esse super fæces*: vel de securitate ac fiducia, cum Piscatore; vel de obstinatione in malis, cum Junio, è pace tranquillitatéque jugi natâ, malim intelligere: ex gemina ferè formula, quæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τειχία ἡ ἑδῶς] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam quæ spiritu constant.* Xyl. *etiam vita tua*, Cas. i. e. *anima*, quasi πνευμάτιον legerit. τὸ πνευματικὸν, est *formale*, sive *quod formæ rationem obtinet*: Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, sicut τῷ ὑλικῷ τὸ αἰτιῶδες, *l.* 4. § 16. & l. 5. § 13. ubi idem planè quod istic argumentum tractatur; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. quo l. *l.* 12. § 10. ὕλαν καὶ αἴτιον dixit. & *ibid.* § 18. αἴτιον καὶ ὑλικόν. πνεύματα verò *formæ* sunt. *l.* 12. § 30. πνεύματα καὶ ὑποκείμενα.

Ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον] quia nimirum elementa, ex quibus & spiritus ipse sive anima juxta Stoicos conflatur, in se invicem transmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 37. Ἄλλως τε ἀθλίᾳ βίᾳ καὶ γογγυσμῷ] Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. τοῖς πειθοῖς μηδὲ περφασις εἰς τὸ κλαίειν ἐχειν. Apost. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν.] de Israëlitis loquitur in eremo subinde ex occasione quavis murmurantibus.

Πιθηκισμῷ] *imitationis.* Xyl. *dissimulationis* Cas. at Suidæ πιθηκισμοὶ sunt ἀπάται καὶ κολακεύματα. (apud quem pro μανικῆς, μαγικῆς leg.) ex Aristoph. *in Equit.* ubi Cleon adversario suo; Ὅτι μοι τάλας, ὅτις πιθηκισμοῖς με θέλγειν αἰγνεῖς; & mox: Ἀλλ' οὐχ ὑφαλοῖς με δωπίαις.---

Et

Et apud eundem in *Vesp.*

Ταῦτα ἐδών, ὑπό τι μικρὸν ὀπθήκισα· paululum adulatus sum. Verùm Marco πιθηκίζειν videtur esse *similarum more*, quæ gesticulationibus variis ludos faciunt, *mugari*. quod Apollodor. in Adelph. dixit

--ἐν πιθήκοις ὄντα δεῖν Πίθηκον εἶ.——

hoc est, *inter nugaces nugacem esse*, sive pariter nugas meras agere. habes *supr. ad l.* 9. § 3. siquidem simia risûs lusûsque solius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὁρᾷς τὸν πίθηκον; ὑ δύνα] τιμὼ οἰκίαν φυλάττειν, οὐς ὁ κύων, οὐδὲ βαστάζειν, ὡς ὁ ἵππος, οὐδὲ ἀρεῦν τὸν γῆν, ὡς οἱ βόες· ὅθεν ὧν φέρει ἡ βωμολοχία, ἡ παιδιὰς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri versione videri possit Epicteti illud *enchir. c.* 35. quod idem totidem ferè verbis habetur & *dissert. l.* 3. *c.* 15. Ταῦτα πάντα ὀπθηκισμός ἐστιν, ἔρχα ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ ἦ μὲ, ὡς τὰ παιδία, ἀναγραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλωστὰς παίζει, νῦν ἦ αὐλητάς, νῦν ἦ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· ὅταν ἡ σὺ νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν ἦ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλη ἦ τῇ ψυχῇ ὑδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμῇ, ἡ ἄλλα ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ' ἀπαρέσκει. verùm quid est hoc vago & desultorio vitæ instituto nugacius? vide *l.* 4. § 16. Idem *l.* 2. *c.* 4. de philosophiam professo, sed vitæ inquinatissimæ homuncione: Ἀρχέδημον τοῦτον νοεῖν, μοιχὸς ἴδιε, ἡ ἅπας, ἡ ἀνὴρ ἀνδρώπου λύκος ἢ πίθηκος. τί δὲ διαφέρει; Diogenes *epist.* 17. cujus initium, an inscriptio, cùm intercideret, ità potest restitui. [Ὁ Κύων τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένοις ἀμιώζειν.] ὑπάρχω ἦ τῶθ' ὑμῖν, ἐὰν ἐγὼ μὴ λέγω. ὄντες δὲ τοῖς μὲν ὄφεσιν ἄνθρωποι, τοῖς ἦ ψυχαῖς πίθηκοι, θεασοιεῖδε πάντα, γυάσκετε ἦ οὐδέν. reliquà ferè totà epistolà πιθηκισμὸν illorum graphicè describit.

Τί τούτων χαίρον] *ad l.* 7. § 1.

Τί σε ἐξίσησι] *quid terret te?* Xyl. *ad quid obstupescis?* Cas. Malim, *quid te percellit?* sive *de mentis statu dimovet.?*

Ἀλλὰ ἡ θεὸς τοῦ θεὸς ἤδη ποτὲ ἁπλέστερος ἡ χρηστότερος γένῃ] *Quin & jam ergo deus simplicior & melior es factus.* Xyl. quasi ἐγένῃ legeretur. at Lugd. γένοῦ. rectè. quem & Cas. secutus est, *esto jam tandem ergo Deos simpliciùs ac benignius affectus.*

Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτη] vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 23. & *l.* 12. § 35. potest autem hæc clausula fuisse à præcessis sejuncta; & hoc velle. opera naturæ illustres breviore spatio an prolixiore, nihil interesse; cùm eadem visurus sis.

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *supr.* § 4. & 20.

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάν[α] vide *l.* 6. § 36.

Ὡς ἐνὶ σώματι] vide *ad l.* 4. § 40.

Ἐπσυμβαίνει] vide *ad l.* 5. § 8.

Τί οὖν ταράσσῃ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἐφάρπαι, ὑποκρίνῃ, σωαγελάζῃ, βόσκῃ;] *Quid ergò perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, periisti, efferatus es, simulas, es in cœtu, aleris?* Xyl. illud advertit vocabulum θηείωσαι, quod in periocha sequenti infertum sensum facit exsensum, istûc esse retrahendum, & est prorsus. sed τεθνείωται leg. &, me autore, ultimo loco potiùs collocandum. At Cas. (qui à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις &c. divellit, tanquam aliò spectantia) *Dicis parti illi rationi præditæ, mortua es, corruptio apprehendit te? num & hæc excrementa egeris? num pecudum ritu depascitur?* ut nimirum corporis instar morti obnoxia sit. Ità τὸ φθαρτὸς vult eâ esse *corruptelâ affectum*, quæ interitum rei corruptæ afferat: quum de mente aliâ ratione τὸ φθαρτὸς dicatur Marco *supr.* § 2. vult legi, ἀποκείνει, βόσκει; (nam τῷ σωαγελάζῃ rationem nullam habuisse videtur) & novum ista conficere ἰρώτημα. vult deniq; τὸ ἀποκείνειν illud *excernendi* significatum habere. D. Boot. autem aliter ista interstinguit. siquidem argumentum superius ad τῷ ἡγεμονικῷ claudit, tanquam si scriptum esset, τί οὖν ταράσσῃ τῷ ἡγεμονικῷ; *Quid mente tuâ conturbaris?* indè autumat & ipse novam sequi materiam, cujus verba sic concipienda sint. Λέγεις, τεθεώρηκα· ἐφάρπασαι, ὑποκείνῃ, &c. *Dicis contemplatum*, sive, *in contemplatione versatum te, verùm corruptus es, simulas, pecudum ritu degis, efferatus es.* ὑποκείνεσθαι certe istic *histrionem agere* mihi significare videtur; eo sensu nimirum quo ex carmine Petron. Joan. Sarisber. dixit, *policrat. l.* 3. *c.* 8. *totum ferè mundum histrionam exercere.* quanquam nec spreverim ipse prorsus, quod Cas. subindicat, ut ἀποκείνῃ in media forma significatu activo legatur. eò magis quia Marcus ipse *l.* 6. § 14. πίμον, inquit, ἵνα τὸ συναγελάζεσθαι, ἵνα τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο δὲ ὅμοιον τῷ ἀποκείνειν τὰ θεωρήματα τῆς τροφῆς. quod autem τεθνείωται dicit, Epictetus forsan explicabit, qui de evidentias rerum oppugnantibus, ait, *dissert. l.* 1. *c.* 5. ἐκτέτιμηται τὸ αἰδήμον αὐτῷ, ἡ ἐκτετιμηκὸν ἡ τὸ λογικὸν ἐκ ἀποτέτιμηται, ἀλλ' ἀποτεθνείωται. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθνειῶσθαι τῷ ἡγεμονικῷ est idem Marco, quod Crantori τεθνειῶσθαι τὴν ψυχὴν, in illis; τεθνειῶσθαι δὲ ἐκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τοῦτον, ἐντῷδε δὲ ψυχή. Verùm locus insigniter depravatus videtur. Nec certi quid statuere audim. D. Salmas. de hoc loco per literas consultus, de θνείωσαι huc retrahendo consentit: periodum totum sic concinnandam censet. Τί οὖν ταράσσῃ; μὴ τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἐφάρπαι, ὑποκείνῃ, σωαγελάζῃ, βόσκῃ, θνείωσαι; *nonquid ἡγεμονικῷ tuo dicis; quòd mortuum est, quòd corruptum, quod aliud agit, aliud simulat, quòd congregetur, pascat,*

& efferetur. vel sic etiam, Τί ἐν παρέλθῃ ; τί λέγεις ; τῷ ἡγεμονικῷ τίθησας, ἐφάρπαγα, &c. *an τῷ ἡγεμονικῷ mortuum es, corruptus es?* &c. hæc omnia non sunt τῷ ἡγεμονικῷ, ac divinæ particulæ, quæ nobis insita est, sed brutæ materiæ.

§ 40. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται θεοὶ, ἢ δύνανται δώσαντες] *Aut nihil omnino pro nobis Dei possunt, aut animi distractiones & intemperies sopire & lenire possunt.* M. Cas. qui loco τῶν δυνάμεων quid legerit ignoro. Ego Xylandrum sequor hîc furcillantem prorsus. Vide ad periochæ præcedentis clausulam. *Vel nihil,* inquit, *possunt dii, vel possunt aliquid.* Sequentia liquidò comprobant. Annot. Lugd. ἢ πρᾶγμα δώσειν. quod idem valet.

Μᾶλλον τὸ μὴ παρεῖναί τι τέκνον, ἢ τὸ παρεῖναι] *Cur non magis etiam petis, ut dent tibi nè quid horum metuas, aut expetas, neque magis doleas, si absit, quàm si adsit?* Xyl. Ego malim. τῷ μὴ π. τ. τ. ἢ τῷ π. *Cur non hoc potiùs poscis, nè istorum aliquid metuas, aut nè istorum aliquid cupias, quàm nè istorum aliquid absit, vel adsit tibi.* in versionem suam Cas. utrumque admisit. Hoc est quod Diogenes olim in parentibus notabat. ὅτι τὸ ὑὸν γενέσθαι, πῶς θεοῖς δύνει· φησὶ γὰρ τῷ ποτατῷ ὀκλῷ, ὦ δύστε, *Filium,* inquit, *ut habeatis, victimâ cæsâ deos poscitis : verùm de hoc, qualis futurus sit, parùm pensi habetis ; nec ut bonus, probúsque evadat, Deis supplices estis.* Laërt. *l.* 5. ità Marcus, Deos, inquit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat ; at cur non potiùs oratis, ut nihil vos istiusmodi affi-30 ciat? cur non potiùs ut nè experas, quàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, quàm ut id quod metuis nè eveniat? illud enim, non istud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49. finitimum huic Marci monito Menandri illud :

Ἄνθρωπος ὢν μηδέποτε τῶν ἀλυπίαν
Αἰτοῦ παρὰ θεῶν, ἀλλὰ καρτερουμέναν.
Nè posce homo natus à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æquanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abludit reprehensio apud Petronium Eumolpiana illa; *Quis unquam venit in templum & votum fecit, si ad eloquentiam perveniſſet? quis, si Philosophiæ fontem inveniſſet? ac nè bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt ; sed statim atque limen Capitolii tangunt, alius domum promittit, si propinquum divitem extulerit, alius si thesaurum effoderit, alius si ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρεῖναι] Dio Prus. *orat.* 16. Τοσούτων ὄντων ἐν δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν ; ἢ πῶς ἔνεστιν ἐκ τούτων αἰσθάνεσθαι μόνον καὶ ῥᾳδίως ἐνδέχεσθαι, καὶ κακοδαιμονέστατον ἁπάντων εἶναι προσηκόντως τοῖς θεοῖς, ὅπως μὴ φῦτο, μηδὲ φῦτο ζωμεῖν ; καθάπερ εἴ τις ἐν ὄμβρῳ παραδόμῳ, σκέπασμα μόνον ἔχοι μηδὲν, εὔχοιτο ἢ μόνον, ἔχειν τὴν χλαμύδα διαφυγεῖν· ἢ εἴ τις πλέων, ἀντὶ τοῦ τοῖς οἴαξι προσέχειν, καὶ τὸ προσπίπτον κῦμα καὶ πλοῦν καὶ ναῦν χρῆσθαι.

Καὶ εἰς παῦτα συναίρειν] Stoicos hîc Plut. constrictos tenere se autumat, *de Stoic. contradict. c.* 27. Εἶτα ὁ θεὸς, inquit, ἀρετὴν ἢ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετον ἔχει· πολὺ γὰρ ἂν ἦν ἀμείνων χρεὼν ἀρετῆς δίδωσιν, ἢ τὴν χρησιμοσύνας δίδωσιν, ἀγαθὸν ποιῶν, τυφλὸν βλάβερᾶς καὶ αἰσχρῶν ἢ ὀλεθρίων· καί τοι οἱ μὲν δώσαντα τῶν ἀρετῶν παρέχειν οἱ θεοὶ, ὡς ἔστι χρῆσθαι μὴ παρέχοντες· οἱ δὲ μὴ δώσαντα ποιῶν ἀγαθὸς, ὡς ἀφελῶν δώσαντα, μηδενὸς τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδὲ ἀφελίμου.

Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν] Ita *l.* 2. § 11. ἐφ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο.

Οὐ κωλύουσι χρῆσθαι τοῖς ἐπί σοι] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Εἶτα λέγουσιν, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ ; μωρὲ, χεῖρας ἔχεις ; οὐκ ἐποίησί σοι αὐτὰς ὁ θεὸς ; ἕυγε νῦν κρεμάμενον, ὅπως εἰ μυξᾷ σε μὴ ῥίωσιν· ἀπόμυξαι μᾶλλον, ἢ μὴ ἐσθλέ. τί ἔν ; ἐνταῦθά σοι οὐκ ἦν δάκνων ; ὁ δάκνων σοι καρτερίαν, μεγαλοψυχίαν, ἀνδρείαν ; πλινθίτας ἔχον χεῖρας, ἐπὶ ζητῇς ἀπομύξεσθαι ; Objurgat hoc nomine Græcos Demosthenes *Philip.* 3. Ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· ἢ ἃ αὐτὸν πρέπει, ὄντως οἱ τῶν χαλεπῶν, ἐμοὶ γε δοκῶν διαφέρειν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτὸς ἕκαστοι γενέσθαι κολούειν ἢ ὑδεὶς ἐπιχειρῶν. Xenoph. *Ped. l.* 1. Ὡς οὐδὲ θεὸς αἰτήσαι παρὰ τῶν θεῶν, ἵνα ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾷν· ἵνα μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· ἵνα μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν, σώζειν τυχεῖσθαι ναῦν κυβερνῶντας, οὐδὲ μὴ ἀσκήσαντας γε αὐτὸ, τυχεῖσθαι καλῶν αὐτοῖς ὅταν φύσεται· οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, Σωτηρίαν αἰτεῖσθαι παρὰ θεῶν τοὺς τῶν θεῶν διαμὴς πάντα τὰ τοιαῦτα εἰδότας· τοὺς δὲ ἀδίκως ἐυχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ἅπερ ἢ παρὰ ἀνθρώπων ἀσκλεῖν τοὺς παράνομα δεομένους. Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti nanciscenda ; & peritiæ actio insuper adjicienda. neque enim nandi peritissimus etiam in naufragio artis ope incolumis futurus est, si brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum sese permiserit. Aristides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τοὺς θεοὺς ἐυχολῆν, αὐτοὺς ἢ μὴ βάλλειν προέσθαι, ἀγαθὰ ἡμῖν εἶναι δοκεῖν τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. castit. c.* 12. *Tantâ sollicitudine petere audebis, quod in te positum recusabis?*

Ἡ διαφέρειν πρὸς τὰ μὴ ἐπί σοι] *quàm de eis, quæ non sunt in tua manu posita, sollicitum esse.* Xyl. *Ea, quæ in tua potestate non sunt sita, affectare,* Cas. Malim, *ad ea cum animi quodam cruciatu & distractione ferri, & quasi differri.* vide *supr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum servitute,* i.e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πίστων.

&

& *supra* § 27. Δυλεία συνίεμεν. Sic nimirum servi & manicipia fiunt, sunt que revera earum rerum, quas tanta cum anxietate requirunt, & quibus ὕστερος περιπαθῶσιν, ut Marcus noster, *l.* 5. § 1. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potiùs, quàm ducere funem.

Hoc est quod Seneca *ep.* 8. ex persona fortunæ munera enixè anxiéque aucupantium. *Hoc miserrimi fallimur: habere nos putamus; habemur.* i. e. putamus res esse in nostra potestate; cùm nos potiùs in illarum potestate simus; dum illarum servi & quasi mancipia sumus.

Καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Aug. *de grat. Christ. l.* 1. *c.* 15. *Cur petitur, quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* & *de pecc. merit. & remiss. l.* 2. *c.* 6. *Quis optat, quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento?* Τῷ γὰρ ὄντι, ὦ ἐξ αὐτῆς τῆς ἴχνει, φίλους ὄζει καὶ μάτην & παρ' ἄλλα λαμβάνων. Epictet. *l.* 1. *c.* 9.

Οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι] Indè *l.* 1. § 17. συλλήψεις θεόθεν ἡμῶν. Sed distertiùs paulò Marco Paulus noster *ad Rom. c.* 8. *v.* 16. τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται. *vicissim auxiliatur*; quasi mutuas confert operas. Ità & nos Deo συνεργεῖν oportet: Ap. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. & nobis operantibus συνεργεῖ Deus. Marc. *Evang. c.* 16. *v.* 20. unde & Apost. de se *ad Cor. epist.* 1. *c.* 15. *v.* 10. Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ· *quam non tam ego*; vel, *non solus ego* (quomodo *ad Gal. c.* 2. *v.* 20. Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, quanquam de loci istius interpunctione ambigi meritò potest) ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed ipse cum gratia, gratia cum ipso est cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb.* Ità nec *gratiæ divinæ quam agnoscit, ingratus, nec operi fretus divinâ, extitit otiosus: verùm & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam suam contribuit.*

Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.
Dii suas labore dotes esse venales volunt. Grot.
Καὶ τ' ἐργαζόμενον & πολὺ φίλτερον & ἀνυπαίτιον·
Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργός.
Ipsi sudantem & clementiùs aspiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter superique hominesque.

Hesiod. *oper. l.* 1. Sed & Æschyl. *Pers.*

Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χ' ὧ θεὸς συνεπέσπετο.
Quò quis ultrò properat, illuc adjuvat cursum Deus.

Idémque. Φιλεῖ γὰρ τῷ κάμνοντι συναιδεῖν θεός.
Habet laborans collaborantem Deum.

Et, Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.
Adesse gaudet, sed laboranti, Deus.

quod Euripidi tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Et Clem. *Strom. l.* 6. & post Clementem Theodoretus Clementis compilator, *therap. l.* 1. Verùm ille ex Euripide. *Hippolyto*, hic ex *Œdipodi* (sive ut Grotius autumat ex *Clymene*) esse vult: qui & illud Socratis in *Minoe* eódem refert:

Οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δρῶσι σύμμαχος τύχη.
Fortuna non est socia nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, τὰν χεῖρα προσφέροντα δεῖ τὸν θεὸν παρακαλεῖν. Plut. in *apoph. Lacon.* sed & apud alios Græcos, referente Suidâ,

Τὸν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Et, Αὐτὸς τι νῦν δρῶν, εἶτα τὸν θεὸν καλεῖ.
Deum invocare oportet admotâ manu.

Et, *Molire primus ipse, mox Deum invoca.*

Ἀρχὰς γὰρ ὑδεὶς, θεὸς ἔχων ἀνὰ χθόνα
Βίον δικαίως ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου.

Eurip. *Electr.*

Expers laboris atque inops nemo potest
Rem facere, quamvis sæpe compellet Deos. Grot.

Synes. denique *de providentiâ.* 1. Καὶ τῶν προνοίας δὴ μὴ ἔχεσι μὴ ῥᾳδυμοῦντας, ἀλλὰ χωμῳδοὺς οἷς ἂν ἔχεσι μὴ ῥᾳδυμοῦντας, ἀλλὰ χωμῳδοὺς οἷς ἂν παρ' αὐτῆς ἔχωμεν, πάντα πάντως εὐδαίμονας εἶ). ὁ γὰρ ὄζειν ἡ προνοία χρὴ τοῦ μητέρα τὰ νεογνὰ βρέφος, ἂν δεῖ προέσθαι ἔχειν, ἀποσῶσαι τὰ προσπεσόμενα καὶ λυπήσοντα· ἐκείνῃ γὰρ ἀπλᾶς ἔστι καὶ οἰκοθεν ἀξιοπίστου· ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἥτις αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ ἐκθρέψασα, χρῆζε καλοῦσι, καὶ τὰ καλὰ ἀφύκειν. ταῦτα τοῖς πατρὸς ἄξια ἀνθρώποις οἴεται καὶ γὰρ προνοίας νομίζει, καὶ ἐαν ἧ φρονήσιν, εὐπειθεῖς τε καὶ ἐπιμελεῖς ἅμα μεθιμοι καὶ ἐχ ὑγιήσοντα θεῷ τε ἐπιστροφὴν καὶ χρῆναι ἀρετῆς κατασκευάζειν πρὸς ἄλληλα. Pulcerrimè.

Ὅλως δὲ ἐπίστευον τοῖς εὐχαῖς, καὶ θεοῦ τί μέλλοντα] *Posce deum*, inquit, *bonam mentem, & videbis quid futurum sit*, quod Dominus Christus Luc. *c.* 11. *v.* 13. Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. *quanto magis gratiam spiritus eam poscentibus concedet?* scil. quod Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 14. Ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Epictet. *lib.* 2. *c.* 18. Μεῖζον γάρ ἐστι μὴ συναρπασθῆναι· μέγας ὁ ἀγὼν ὅδε, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τὸν θεὸν μέμνησο· ὀνόμαζε βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Δι-οσκούρους ἐν χειμῶνι πλέοντες. Videatur & Menandrianum illud superiùs paulò exhibitum.

§ 41. Τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν] *Quæ de rerum naturâ priùs fuerant meditatus.* Ità se explicat ipse apud Laërt. in *epist.* de quo Marcus istic, Epicurus; τὰ γεγονότων ἡμῖν διδασκαλικά. vide *inf.* aut Cas. προηγούμενα, *præstantiora*; cùm *præterita, præcedentia*, prægressa, priora, Epicurus vellet.

Πῶς ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiúsq; quàm corporis, spiritûs quàm carnis, rationem habet curámq; gerit? quid Chrysippum? quid Christianum facere oportebit? Ità Psaltes. *Ps.* 41. *v.* 4, 10. animæ sanitatem.

tatem primo loco, tum corporis Deum posse. Καλαφράττεσθαι] Xyl. καλαπάττεσθαι legisse videtur, quasi Pindaricum illud voluerit, γύοις ἀρειᾶν πάντοθεν φάρμακα. *Pyth.* 3. idemq; medicum adhibitum omnino negare Epicurum frustrà autumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac si magni momenti haberet illud, quod à medico præstaretur. Ego verò existimabam τὸ καλαφράττεσθαι istic esse *munire corpus* adversus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiscimur nobis, ubi genuina non occurrit scriptura. Verùm somnium istud excussit planè mihi Vir clariss. Salmasius, dum legendum suggerit, καλαφρυάττεσθαι. quo verbo usus est & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φρύαγμα pro *fastu.* μετὰ δεινῆ φρυάγματος, *l.* 4. § 42. *non medicis*, inquit, *præbebam me, ut de me magnos spiritus sumere possint, quasi aliquid operæ pretium facturi, in sanitate mihi restituta.* Nihil certius. Quod autem Marcus hic καλαφρυάττεσθαι, id in eodem planè argumento ὀφρῦν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *dissert. l.* 3. *c.* 10. τί ἔχ κολακεύεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν δύλῃς, κύριε, καλῶς ἔξω; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὰς τῦ ἐπᾶραι ὀφρῦν; hoc est, τῦ καλαφρυάττεσθαι. de eisdem sensu diverso Marco, τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῆ ἀῤῥώστων συσπᾶσαι dixit *l.* 4. § 42. Certè ὀφρῦν & καταφρύαγμα conjunxit & pro eodem usurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repræsentandus. καλαφρυάττεσθαι optimè exprimit quod Hebræi dicunt הִתְפָּאֵר וּבְשִׂיר i. e. inquit Jairus *ad Judic. cap.* 7. *vers.* 2. *vauntir*; to vaunt.

Ἀλλ' ὁ βίος ἤρεπε ἦν καλῶς] M. Casaub. ἠέρκετο, legisse videtur. D. Boot. (cui accedo) ἤγετο mavult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cùm illum hinc urinæ difficultas torqueret, hinc insanabilis exulcerati dolor ventris, beatissimum, inquit, hunc & ultimum diem ago.* quod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipsa habes ex *epist. ad Idomeneum* apud Laërt *l.* 10. πλὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα πλυτοῦντες ἡμέραν τὴν βίν ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτὶ γράμματα τὰ παρηκολυθήκει, καὶ δυστυχείᾳ πᾶσι, τοῖς ἀεὶ σολλοὶ ἐκ ἀπολείπουσα τὸ ἐν ἑαυτῆς μεγέθος· ἀντεπαρετάττετο ὅ τῆτις τὸ χῖρ ψυχῆ χαῖρον, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Eam Cicero, qui *ad Hermachum* scriptam asserit, sic vertit, *Tuscul. l.* 3. *cùm ageremus vitæ beatum, & eundem supremum diem, scribebamus hæc. tanti autem morbi aderant vesicæ & visceruin, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. compensabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum inventorumque nostrorum.* Meminit & Epictetus *dissert. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. τ' αὐτά. τ' αὐτὰ ἐκείνῳ, *eadem quæ ille.* quod non advertens Xyl. sententiam mutilavit.

Μὴ ἀφίσαις φιλοσοφίας ἐν δὶς δύνοτε τῆς φρενήσεως] Quod de Theoderico Gotho aleam tractante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis jactibus tacet, in malis ridet, in neutris irascitur, in utrisque philosophatur.*

Μήτε τῆ ἰδιώτῃ καὶ φυσιολόγῳ συμφλυαρεῖν] at Epicurum suprà ajebat dixisse, ὅτι τὰ φρενηκήματα φυσιολογῶν διετέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipse, φυσιολόγως ὀφᾶν τὰ ἐν τῷ βίῳ. itaq; illud καὶ φυσιολόγῳ Xyl. prorsus omisit. Verùm potuit ibi speculationes naturales designâsse, quæ ad rem præsentem mentémq; firmandam faciebant, istic vanas, futiles, curiosas, inutiles, notare, quæ ad mores formandos nihil conducerent. Suspicio tamen haud prorsus spernenda forsan fuerit, scripsisse Marcum καὶ μὴ φυσιολόγῳ, vel καὶ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturæ imperito. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφλυαρεῖν autem dixit, quomodo συνεπθρηνῶν *l.* 7. § 43.

Πρὸς μόνῳ τῷ πῶ φρενωμιδῷ εἶ)] Vult nos, quod vulgò dicitur, *hoc agere.* Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus, ut jam nunc facias, jam nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *suprà* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύναται] Itaque ὅτι τῆ κόσμε ἐξελθεῖν ὀφείλομεν, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *è mundo emigrare nos oportet.* si ejusmodi vitare velimus homines, quales in mundo non possunt non esse frequentes. Verùm necessitatem illam, quam somniabant Stoici, quasi citra malum bonum nè consistere quidem posset, Christiani neutiquam agnoscimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶ)] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & milvos esse & hæreticos.* Allusit ad illud Apostoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰ καὶ αἱρέσεις εἶναι] sed & D. Christus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔφυκεν ἡ φύσις ἀρετῶν πρὸς τῦτο] Vide *supr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφειν ἐπὶ σεαυτὸν ζητῶν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὸ χρῆσθαι αὐτῷ· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλῶς, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς τῦτο ἐγκράτειαν· ἐὰν πόνον προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἐν λοιδορίᾳ, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ ὕτως ἐθιζόμενον σε, ὑ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς τὸν ἀγνώμονα τῶν προόψεα] Ità Apost. *ad Titum c.* 3. *v.* 1. πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας. & quia objici poterat, multos esse ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox subjicit, *v.* 3. Ἦμεν ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον] quod Jacob. Apost. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανηθέντα

Δίκαια ἐκ τῶν ἐθῶν ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις. vide *supra* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc est autem quod ipsa natura lex lúxque postulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communis hominum videntur ea, quæ sunt generis ejusdem, quod ab Ennio est positum;*

Homo qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit;
Ut nihilominùs ipsi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Mosaica *Deut. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóque ubi erraverit, reducendo. De qua Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 35. *Pecora quoq; fratris tui, si errantia in via inveneris, prohibet despicias, quò minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipsum sibi.*

Ἀφαιρεῖται τῷ φέροντι] Bonum enim sibi quisq; suum etiam in eo quod peccat, proponit; quum tamen peccando malum quiq; attrahant sibi suum. Hoc est quod Augustin. passim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt. etiam qui pessimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, nisi eodem modo se esse vel posse fieri beatos putarent. Hoc est ergò quod cupiunt & boni & mali; sed ad quod perveniunt non nisi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum esse, qui secundum suum vivit voluntatem. absit verum credamus, quid si enim nequiter velis vivere? nonne tanto miserior esse convincitur, quanto facilius mala ejus voluntas impletur?* Mox, post adducta ex Ciceronis *Hortensio* ista, (quæ laudat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos esse qui vivunt ut ipsi velint, falsum id quidem. Velle enim quod non deceat idem ipsum miserrimum: nec tam miserum est non adipisci quod velis, quàm aliquid velle quod non oporteat. Testimonium,* inquit, *hoc verum est. ille igitur beatus est, qui quicquid vult habet, & nihil vult quod non débet.* & *in Psal.* 118. *conc.* 1. *beatum esse tam magnum est bonum, ut hoc & boni velint & mali. nec mirum est, quòd boni propterea sunt boni; sed illud est mirum, quòd etiam mali propterea sunt mali, ut sint beati. Nam quisquis libidinibus deditus, luxuriâ stupríscque corrumpitur, in hoc malo beatitudinem quærit, & se miserum putat, cùm ad concupiscentiæ suæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cùm ad eum pervenit. Sic avarus ad hoc opes congregat, ut beatus sit: & sceleratus quisque in sceleribus beatitudinem quærit. ità omnes beatitudinem concupiscunt: sed quomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum nesciunt, per itinera ea currunt, quæ misera sunt, & ad majorem miseriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3. 8. *de natura & grat. c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccles. Cathol. l.* 3.

Παιδάριται] Ità *l.* 6. § 20. παιδαριῶδες ἡμῶν ἔθος ἀγνοοῦντα. De se David, *Psal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Esajas, *c.* 53. *v.* 6. πάντες, ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα. alludunt ad ovium naturam, de quarum simplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Aristot. *histor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ ἀδικία συγχώρησιν] Vide *lib.* 7. § 22.

Εἰ ὁ ἀναίδητος τὴν τῆς ἀναιδείας παρέσχεν] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Aut ignorantia nos rerum, aut insolentia iracundos facit. ignorantia. quid enim mirum est malos mala facinora edere? quid novi est, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier si faciat meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν, ὅτι ὁ φρονηθήσῃ] & paulò pòst. οὐ τὸ ἁμάρτημα] ità Martia marito insimulanti, quòd à se accepta Cæsaris arcana in exitium suum imperatrici prodiderat. *Æquissimè,* inquit, *hæc pateris; Ὅπως ποτὲ τοῦτον σωφρονήσεις χρόνον, ὡς ἴσχυες, ἐὰν ἐρωτάσῃ τινὰ ἀκριβῶς· quid cum tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam linguæ, vel non adverteris, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent. Lipsi. *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκεῖνον δὲ τὸ ἄφρον καὶ τὸ ἀνεπιθύμητον καὶ ὃν ἐν Παιανιεῖ λέγουσι, κρῖναι τὸν Ἀναξάνδρου, καὶ πυθομένου ἀκριβῶς εἰ τῷ τοιούτῳ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ὄντων ἐγκρατῶν, τῶν τοῖς παροῦσιν ἡδέως χαιρόντων ἀμαρτάνειν, ἄξιον ὄντα σωφρονεῖν ἐν ἀπιστοῦντι, ἄξιον ὄντ' γυναικὸς γυναῖκα ἔχειν. Senec. loco proximè memorato. *Turpissimam sibi Fabius imperateri excusationem esse, Non putavi, ego turpissimam homini puto. Omnia puta, expecta. etiam in bonis moribus aliquid exiistit asperius. Semper futurum aliquid quod te offendat; existima.*

Μὴ καταλιπτικῶς ἔδωκε] phrasis notanda; quam & suprà restituimus. *l.* 7. § 13. καταληπτικῶς δίδοται quis dicitur, quando *actio dandi,* sive *doni collatio,* ἐπ' αὐτὸ τὸ δεδόσθαι, ἵνα κυριεύσῃ τις καὶ ἀπολαύσῃ. ut *l.* 5. § 34. *Nihil aliud spectat, nec ullum finem ulteriorem habet præfixum ac propositum sibi, nisi ut datum ac largitum sit.* (quomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, nè non dederit*) ὡς πρὸς τὸν χαρὸν ἀναλῶσαι, ità ut omnem prorsus fructum donationis in eo ipso quòd dederit, & posuerit, qui dat, & accepisse se existimet. utì Marcus mox. de quo modo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epist.* 115, *Pecunia ex quo in honore esse cepit, verus verum honor cecidit: mercatoresque & venales invicem facti, quærimus non quale sit quid, sed quanti. ad mercedem pii sumus, ad mercedem impii: bonesta quamdiu aliqua illis spes inest, sequimur; in contrarium transituri, si plus scelera promittant.* quod à Juvenal. *sat.* 10.

quis:

——*quis enim virtutem amplectitur ipsam*
Præmia si tollas?—— Sed pergit Seneca.
Quid est autem turpius, quàm aliquem cum præmio quærere an vir bonus sit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec abterreatur damno; adeóque neminem spe ac pollicitatione corrumpi, ut contra se impendere jubeat, ac sæpius in ultro-tributis sit. Quid consequor, inquit, si hoc fortiter, si hoc gratè fecero? quod feceris. nihil tibi extrà promittitur: si quid fortè obvenerit, inter accessiones numerabis. rerum honestarum pretium in ipsis est. Idem *de benef. l. 4. c. 1.* ad quæ Lipſ. *factum ipsum facti merces.* Idem *epist. 113. Sacra res est justitia, alienum bonum spectans; nihil ex se petens, nisi usum sui. ne justum esse gratis oportet. parum est. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non est quòd spectes, quod sit justæ rei præmium majus, quàm justum esse.* Sed &, *de clem. l. 1. c. 1. Rectè factorum verus fructus, fecisse. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipsas est.* Et *de vit. beat. c. 9. Interrogas, quid petam ex virtute? ipsam: nihil enim est melius; ipsa pretium sui est.* Silius *bell. Pun. l. 13.*

Ipsa quidem virtus sibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Claudian: *de Mallii coss.*

Ipsa quidem virtus pretium sibi——

& Tragicus nescio quis latiùs, apud Clem: *strom. lib. 4.*

Ὅλῳ' ὅτευ' ἀρετὴν ἔχ' ὁ ἀνθρώπος μόνη
Οὐκ ὂν δικαίαν πάσχουσα λαμβάνῃ·
Αὐτὴ δ' ἑαυτῇ ἔπλετ' ἐκ πόνων ἔχειν.

Hoc in tot una rebus humanis habet
Virtus, quòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipsa, sed pretium sui est. Grot.

Epictet. *l. 3. c. 24.* Τί ἂν ὄφελος αὐτῷ τὸ φεῦξαι κακῶς; τὸ πρᾶξαι. ἔπαθλον ἂν ἦν; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ κατὰ φύσιν πρᾶξαι; vide *l. 1. § 16.* Spectat huc planè illud Pauli Apost. *ad Philip. c. 1. v. 21.* Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· quo in loco (præfiscini dictum sit) solus interpretum reverendus D. Airæus noster Apostoli mentem assecutus videtur. *Parum*, inquit, *pensi habeo, quid de me fiat, modò sive vitâ sive morte meâ Christo honos ullus accrescat. mihi siquidem, cùm in vita, tum & in morte, quæstus est Christus.* hoc est, quæstus omnis, sive merces omnis, quem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq;, Christus est; sive is est, ut Christo deserviam. vide *l. 8. § 2.* Malè autem hîc Annot. Lugd. qui κερδαλέα δ' ἀθάνατα exponit, *ita dure, ut in utcipiente desinat.* pessùs quòd ἀποκαθιστῶς, rescribi postulat pessimè quòd hoc ita fumi vult, ut significet, *seipsum spectando:* quod est Marci menti ex diametro adversum.

Τάτε μὲν ζῆν] Θαυμάζεται δὲ ἐν τοῖς διάτεξις, (inquit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισεῖ γὰρ ἀνθρώπου τις ἀνθρωπου φιλεῖ;

Ergò hominem homo mercede quispiam diligit? Magna *scil.* laus est, si homo mansuetus homini est. Senec. *epist. 95.* Cicero *de legib. l. 1. Id enim ipsum injustissimum est, justitiæ mercedem quærere.* & *ibid. Qui non ipso honesto movemur, ut boni viri simus, sed utilitate aliquâ atque fructu, callidi sumus, non boni.* Et mox: *Quid liberalitas? gratuitane est an mercenaria? si sine præmio benigna est, gratuita; si cum mercede, conducta: nec est dubium, quin is qui liberalis benignusque dicitur, officium, non fructum sequatur. Ergò item justitia nihil expedit præmii, nihil pretii. per se igitur expetitur. Eadémque omnium virtutum caussa atque sententia est.* Idem *academ. l. 4. charitas, amicitia, justitia, reliqua virtus esse nulla potest, nisi erit gratuita: nam quæ mercede aliquâ ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióque virtutis.* Ἀμεῖ δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ ἵνα τί ἀρετὴ μένῃ, οὐχὶ τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Episc. 150.*

Ὡς εἰ οἱ ἀθλοῦντες] vide *ad l. 2. § 1.* de corporis membris, Ambros. *hexam. l. 6. § 9. Videas suo singula gratuito stipendio militare.*

Ἀπέχει τὸ ἴδιον] Insignis Annotatorem Lugd. non emendandi, sed in deterius demutandi pruritus tenuit, qui proverbii planè immemor, κακὸν ἓν κεφάλαιον ἡ χρεῖν monentis, etiam κακὰ ἓν κεφάλαια passim solicitat, nec solicitat tantùm, sed sedibus suis pellit prorsus. Is hoc loco, *Lego*, inquit, ἔχειν ἴδιον. qui idem tamen libro 11. ἀπέχω pro ἔχω positum vult. Locus is est, *l. 11. § 1.* ἐμοὶ ἀπέχω τὸ ἐμὸν, sed & *l. 4. § 49.* ἡ φύσις ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀπέχει τὰ ἴδια. ad quem locum quæ adnotavimus si consulere libuerit, Marci sensui mutatione istâ nervos plurimùm acciſos facilè deprehendes. nam numerum mutari, ubi neutra sunt nomina, docere poterant eum & sub Orbilii ferula adhuc agentes. Consultiùs feciſſet si pro ἄλλο legisset ἄλλα. neque enim relativum illud ad ταῦτα, h. e. membra operantium, sed ad τάλλα, sive opus; ad quod condita sunt, respicit.

§ 1c. Ἔρις ποτέ] *Eris, ſpera, aliquando?* Caſ. Ego malim ἐρωτηματικῶς legere. *Eriſne tandem aliquando?* expoſtulare ſiquidem videtur cum anima ſua, quòd iſta nondum aſſecuta ſit: prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem ſequamur. ſic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? quando tandem futurum eſt?*

Ἀκαὶ ἡ μία] vide *ad l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλές.

Γυμνή] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24.

Incorrupta fides, nudaque veritas.

Et Naſo *amor: l.* 1. *el.* 3. *Nudaque ſimplicitas.* —— ἁπτόμενος τῆς ἀδιαιρέτου οὐσίας] vide *infr.* § 7. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τῆς ἁπλῆς καὶ διαφόρητου ἡγεμονικῆς, ait. & Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. πλὴν τῆς βαπτιδίου τοῦ ψυχρᾶ αὐτῇ τῇ ἁπλουστέρᾳ καὶ διαφορητέρᾳ.

Περιειλημένος] Ita Dio Pruſ. *orat.* 37. de Anacharſi: διαφθορᾷ περιειλημένος. viſe *ad l.* 8. § 34. corpus veſti, ſive indumento, confert; quomodo & Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 4. Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis trat.* 5. τί οὖν δεῖ διανοεῖσθαι; ὅταν δεῖν ἱμάτιον ἀποδύσασθαι, περιβάλωμαι γὰρ ἱμάτιον τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ ἐπίκειται· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἀποδύσασθαι, λυμαίνεσθαι ἀπολλυμένου πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inquit, *noſtra foret mens*, (quod eſſe nos novimus) *veſtem relinquere*, ut anguis, *gauderet.* At Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inquit, *pelliceæ tunicæ, i. e. cutes ſuperduxit veſtierunt. uſque adeò ſi detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀπελυτέον ἄρα τοῦ πολλὰς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὀφρυῶν τῶν καὶ σαρκίνον, ᾧ ὡς ἔοικεν ἡμφιέσμεθα, ὑφ' οἷς ὄντες τῆς ἀληθείας· & *l.* 2. Ἐν ᾧ τῷ ναῷ τῷ σωματίῳ, τοῦ κόσμου τούτου, ἡ ἔφαπτον καὶ ἐκτὸς πλὴν χιτῶνα τὸν ἀερώδη, οὐκ ἀγαθὸν ὑφάσκει διατρῶσαι; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, quibus protoplaſtas Deus induiſſe Moſi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult eſſe, quibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *hær.* 64. § 23. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie ſumitur, cras deponitur. contigitur caro tua est: caro amictus eſt animæ, quæ ſe induit quodam corporis veſtimento. non igitur tu veſtimentum es, ſed qui veſtimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *veſtimentum eſt corpus terrenum, quo indutus anima regitur, ne invisibilitatis ſubſtantiæ ſuæ nuda videatur.* Senec. *epiſt.* 92. *Quid dixeriſſe illum de corpore arctiſſima dicentem? nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. vel lamentum ejus eſt.*

Τῆς φιλοπαῖδος καὶ στοργικῆς] στοργικῆς iſtud iſtîc non concoquo. Xyl. omiſit, Caſ. de affectibus & deſideriis ab exterioribus iſtis penitus abſtractis expoſuit. Sed leviculâ mutatione, lectio recta reſtituatur, στοργικῆς reſcribendo. dilectionem talem commendat ſibi, qualis eſt στοργή, ſive *naturalis affectio*, quâ prolem ſuam parentes diligunt; hoc eſt, veram, ſimplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non effictam. de qua videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Πλήρης καὶ ἀνενδεὴς] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apoſtol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *ſtrom. l.* 7. de Gnoſtico. Αὐτάρκης μὲν γὰρ ἡμῶν ὁ, ἀνενδεὴς ἢ τῶν ἄλλων, Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὃν ποτε δ' ὄζιν ὄζοντ' εἰς τὸ ἄλλο ἐλθεῖν, εὐδαιμονίαν καὶ πόδον τῆς ὑ παρόντων. τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπηρωμένῳ πρὸ ἐοικέναι· ἢ θέλειν δεῖ ὑπάρχειν ἅπερ ὑμῖν. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ἐπιθυμοῦσα] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκουμένη τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apoſt. *ad Philip. c.* 4. *v.* 14. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *ſtrom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς ὑδὲ ἐγέγονεν πω τῶν ἀπόντων, ἀριθμῷ πᾶς παρὸν eleganti imagine illuſtrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio confert his verbis. Μίμησαι, ὅταν ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· περιφερόμενον χεῖρά σοι; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μεταλάβε· παρέρχεται; μὴ κατέχε· ἔπω ἥκει; μὴ ὀπίσω πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ ἀπέμενε, μέχρις ἂν γένηται κατὰ σε. οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχάς, οὕτω πρὸς πλοῦτον καὶ ἔσται ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐκέτι σύμποτης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ita leg. ex Simplicii commentario; non παραθέντων, quod codices impreſſi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi perſona Dio Pruſ. *orat.* 30. παρεγένετο εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπους ἐστιάσοντας, ἐπ' εὐωχίαν πινὰ καὶ δεῖπνον λαμπρὸν κοινὸν μίαν. tum de convivarum variis moribus differens, inter alia, πινὰς μὲν αὐτῶν, μὴ ὀρεγομένους τοῦ παρόντος, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ πορρωτέρω διατείνοντας ἐλπίδας· οἷς μισγέλως ὄντως ἰχθύων ὀψέων, καὶ πρόγαμα ἔχειν. Talis monſtrum id hominis, Heliogabalus, *qui adamare piſcem nunquam comedit; in longiſſimis* [illegible] *omnia marina ſemper exhibuit.* Lamprid. Synesius *de providentia.* 1. Αὐ δὲ τὰ καὶ πολλὰ εἰρῆσθαι ἄξιον· ἀνθρώποις ἀποδε-

οἷας χρεὼν, μὴ ἀκμένουν βίου, ἔστις ἐν τραπέζῃ μελδὸς, ἢ πῖς ἀκεκραμένη ἡδύνετο καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἀπολαύσωμεν· ἀφ' αὐτὴν δὴ τὸν σεσαρκίζοντα καὶ ἐφαμίλλιον· τυχὸν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταγέλαστος ἔσται, συμπίπτων ὧν ἀκούομεν, ἢ τοῦ πίπτοντος τὸ συμπίνον ἀπεχθάνεται, πόσῳ μᾶλλον ἑαυτοῦ πειρώμενον ἀνεπαίδευτος πλὴν πίπτειν· μὴ τυχὸν δὲ, ταῦτά τε, καὶ ἐσθίοντα κλαύσεται σωφρονεῖν βέλτιον, τῶν ἀκολάστων μειδιᾷς, καὶ εἰς τὸν πλησίον ἀλδύσει, αὐτὸς ἐξεμέσων.

Ἡδίστη τῆς παρῆν πάσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *strom.* l. 7. ἔστι ὁ πρὸς, ὁ πανσοφώτατος ἄρειος δοκιμάζει τὸ κατὰ τὸν κόσμον ἀμίλει, πᾶσιν εὐαρεστῶν) τῆς Συμβαίνουσι.

Πάντα σοι πάρεστι] Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. quia ut Marc. *leg. ſpirit.* § 2. Ὁ Χριστὸς τὰ πάντα τοῦ πατρὸς γίνεται· quod Pyladi Oreſtes Euripideus,

—— πάντα γὰρ τὰ σ' ἔστ' ἐμά.

Πάντα σοι ἔστω ἔχει] Vide *l.* 4. § 39. Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. *Julian. orat.* 8.

Οὐδὲν μέλει μοι· τιμᾶ καλῶς ἔχει. ubi pro καλῶς malim κακῶς quæ in compendioſa ſcriptura facilè commutantur.

Παρὰ τοῦ θεοῦ πάρεστι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπὶ Συστάσει τοῦ παντὸς ζώου] Mundi ſcil. ſive Dei. Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν δ' ἔστι ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακοῦ παντὸς ἀνεπίδεκτον, προνοητικὸν κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γενοῦσης πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ Συνέχουσι] Vide *lib.* 12. § 30. De Chriſtianis idem Juſtin. *epiſt. ad Diognet.* ὅσῳ δὲν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ' εἰσὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοὶ ἔσπαρ) κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ Σώματι ψυχὴ, οὐκ ἔστι δ' ἐκ τοῦ σώματος· καὶ χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσι, οὐκ εἰσὶ δ' ἐκ τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστιανοὶ γινώσκονται κόσμοντες (leg. diviſim κόσμον τες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δ' αὐτῶν ἡ θεοσέβεια μένει· ἐγκάλειται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, συνέχει δ' αὐτὸ τὸ σῶμα· καὶ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δ' Συνέχουσι τὸν κόσμον. vide reliqua: ſunt enim elegantia.

Διδομένα εἰς χρῆσιν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεὸς τε καὶ ἀνθρώπους συμπολιτεύεσθαι] Ità mundus, ex Stoicorum ſententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων οἷς κοινὸν συνομωμόκασιν μὴ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένους καὶ μακαρίους. à Deo conditus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum eſſe cenſent quaſi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibuſque communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος δεῖ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· οἷς οὖ τις λέγει, πόλις δεῖν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clariſſimè Cicer. *de leg. l.* 1. *Quid eſt, non dicam, in homine, ſed in omni cœlo, atque terrâ, ratione divinius? quæ cùm adoleviſt atque perfecta eſt, nominatur ritè Sapientia. Eſt igitur, quoniam nihil eſt ratione melius, eáque & in homine & in Deo, prima hominis cum Deo rationis ſocietas. inter quos autem ratio, inter eoſdem recta ratio communis eſt. quæ cùm ſit lex, lege quoque conſociati homines cum Diis putandi ſumus. inter quos porrò eſt communio legis, inter eos communio juris eſt. quibus autem hæc ſunt inter eos communia, & civitatis ejuſdem habendi ſunt. unde etiam univerſus hic mundus una civitas communis deorum atque hominum exiſtimanda eſt.* Vide Chryſipp. *de fugit. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Chriſtianis Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Juſtin. *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσι· ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* πίστιν θεοῦ κεκτημένοι ἐπὶ γῆς, ἵνα θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. quo loco Sylburg. mavult, ἵνα θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται at quid ſi legamus, ἵνα πεφυτευμένοι ἐπὶ γῆς ἀνθρώπου, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὦ τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας τούτης διαθέσεως, (pietatem ac religionem veram vult) ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ συμπολιτεύεται θεός. Qui & *paedag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptiſtam ait in eremo Χριστῷ παλλεύειν τῷ θεῷ πολιτευόμενον. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μιαίνεσθαί τι αὐτοῖς] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμοιοῦσθαι τῷ θεῷ καὶ μιαίνειν, μήτε θεὸν, μήτ' ἀνθρώπων μιαίνεσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῆς] hoc eſt quod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σε ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, ὡς ἀνὴρ φύσεως μόνον διοικήσων] *Obſerva quid natura tua requirat, quippe qui tantùm à natura gubernaris.* Xyl. nec abſcedit multùm Caſ. ego malim, *quatenus gubernatur à natura mera.* i. e. anima vegetativa, quam φύσιν meram appellat ſæpius Marcus. hoc eſt quatenus nec ſenſu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *inf.* § 33. ἕως ἂν φύσεως ἡ ψυχὴς ἀλόγου διοικῆται. De Stoicis Galenus *lib. quo animam diſſerit corporis craſin ſequi c.* 4. πάσῃ ἡ τῆδε ψυχῇ ἡ βέλτιστος, καθάπερ καὶ τῆδε φύσεως· ἀφ' ὑγρότητος μὲν καὶ ψυχρότητος τὸ τῆς φύσεως, ξηρότητος δὲ καὶ θερμότητος τὸ τῆς ψυχῆς· ἔστι δὲ τοῦτ' ὕλη μέν πως οἰκεία τῆς ψυχῆς ἕξει τὸ σπέρμα, τὸ δὲ ὕλης εἶδος. Hæc ergo Marci mens genuina. *permitte tibi*, inquit, *& admitte in te ea quæ natura*

tua

tura tua poſcere videtur, quà eſt vegetativâ facultate prædita; niſi, ſi id tibi quà animal, id eſt, vitæ tuæ ſenſitivæ, adverſari videbitur. tum quod natura tua, quà es animal, expetere viſa fuerit, niſi id tibi quà es homo, & virtuti rationali, minùs conſentaneum extiterit. Ità nihil vult admitti, quod natura hominis, aut quà vitam meram cùm ſtirpibus, aut quà ſenſum cum animantibus communem habet, ſi rationi rectæ, cujus imprimis ratio habenda eſt, repugnaverit: vide *l.* 12. § 3. Marco Seneca lucem fœnerabit *epiſt.* 92. *Quid ergò,* inquit, *ſi virtutem nihil impeditura ſit bona valetudo, & quies, & dolorum vacatio, non petes illa? quidni petam? non quia bona ſunt; ſed quia ſecundum naturam ſunt, & quia bono à me judicio ſumuntur.* Et luculentiorem adhuc Ariſtoteles, *ethic. ad Eudem. l.* 7. *c.* 15. Δεῖ φεύγειν τὸ ἄρχειν ζῆν, καὶ φεύγειν τὸν ἔξιν καὶ τὸν ἐνέργειαν τὸν τὰ ἄρχοντος· οὐ γὰρ ὅλον φεύγει λαστότι. ἐπεὶ ἡ καὶ ἄνθρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀρχομένου, καὶ ἕκαστον δὴ Νοι φεύγει τὸν ἑαυτῷ ἀρχὴν ζῆν. Et mox. Εἰ τις ἦν αἵρεσις καὶ κλῆσις οὖν φύσει ἀγαθῶν ποιήσει τὸν τῶ Θεοῦ μᾶλιστα θεωρίαν, ἢ σώματος, ἢ χρημάτων, ἢ φίλων, ἢ οὖν ἄλλων ἀγαθῶν, αὐτὴ αἵρεσις, καὶ ἔστω ὁ θεὸς κάλλιστος· εἴ τις, ἢ δὶ ὑγείαν, ἢ δὶ ὑπερόλιν κωλύει τὸν Θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν, αὕτη ἡ φαύλη.

Μηδὲν ἀεισεργάζε] *Nihil ages ſupervacaneum.* Xyl. at verba monentis ſunt, non promittentis. itaque Caſ. *rebus otioſis nè faceſſas negotium tibi.* Malim ſimpliciter, *nihil ſatage*, vel, *nihil ſatege-ris*; de re nulla ulteriùs ſolicitus ſis.

§ 3. Φθαρήσῃ γάρ σε ἐπιγαλῶσαι] vide *ad l.* 7. § 33, 64. & *l.* 8. § 46.

Ἐπὶ τῇ ὑγιαλήψει ὄζει τῇ σῇ φορητὸν ποιήσει] Senec. *epiſt.* 78. *Levem illum, dum putas, facies.*

Τῆ συμφέρειν] quid enim valetudinis & ſanitatis cauſsâ non ſuſtineas? vide *ad l.* 5. § 8.

Ἡ τῆ καθήκειν] *officii cauſsâ* quid non debeas? vide Apoſtolum *ad Roman. cap.* 8. *verſ.* 35, 36. *ad Hebr. cap.* 11. *verſ.* 35, 36, 37. *ad Phil. c.* 1. *v.* 20, 21. & *c.* 2. *v.* 17. Lucam *Act. c.* 20. *v.* 34, 24. & *c.* 21. *v.* 13. vide & *lib.* 3. § 6.

§ 4. Σεαυτὸν αἰτιᾶζ, ἢ μὴ σεαυτόν.] *Te* (inquit) *accuſa*, qui ſuccenſeas alteri ob illud, quod corrigere in ipſo non vales: *veletiam nec te accuſaveris*, quòd corrigere nequeas; ſed feras quod corrigere non potes. Poteſt tamen aliter intelligi. Tuam agnoſce imbecillitatem, qui non potueris erroris illum convincere. quanquam nec hoc quidem vitio tibi vertendum fuerit. *curam* enim *exegeris, non curationem*; ut ſcitè Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 4. Cautè itaque Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐμὸν παῖσω ἐξ ἁπαῆς. ἐπ' ἐμοὶ γὰρ ὄζι. τὸ δ' ἀλλότριον πειράσομαι καὶ δύωμαι· ἐξ ἁπαῆς δ' ἐ πειράσομαι. qui etiam in eandem cum Marco ſententiam. *l.* 2. *c.* 24. Δεῖξον μόχλω, καὶ ἀποσπάται· ἂν δ' μὴ δείκνυς, αὐτὸς αὐτῷ μᾶλλον ἐσχάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ. Et *lib. eod. c.* 12. Δεῖξον αὐτῷ τὸν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ μάχει δ' ἂν δ μὴ δείκνυς, μὴ ἐκείνῳ κατάγλαε, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδάτε τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτῦ. Eundem vide & *l.* 4. *c.* 5. hoc idem diſſerentem. vide *ad l.* 8. § 59. & *l.* 9. § 11, 42.

§ 5. Ἐξ αἰῶνος] ità *l.* 5. § 8. ἐκ προσβυτάτων αἰτίων. vide *lib.* 4. § 26. & *lib.* 8. § 20, 23.

Περιπατοκλάζετο] vide *ad l.* 7. §. 31. Apoſtol. apud Luc. *Act. c.* 4. *v.* 28. Ὅσα ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. Et Petr. *ibid. c.* 2. *v.* 23. Τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ. Et Jacob. *ib. c.* 15. *v.* 17. Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα, ἅ ἔστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. Sive, ut alii codices exhibent; Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα ἔργα αὐτοῦ. Gregor. *in Job. l.* 32. *c.* 1. *Nulla, quæ in hoc mundo hominibus fiunt, abſque omnipotentis Dei conſilio occulto veniunt; nam cuncta Deus ſecutura præſciens, ante ſecula decrevit, qualiter per ſecula diſponantur,*

Ἡ ὁπαλοκὴ τῶν αἰτίων] i. e. *Series implexa cauſſarum*: ut Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. ſive *immutabilis cauſſarum cohærentium ſeries*, ut *ad Helv. c.* 8. Idem *de provident. c.* 5. *Cauſſa pendet ex cauſſa; privata ac publica longus ordo rerum trahit.* ſed & Cicero *de divinat. l.* 1. Εἱμαρμένην i. e. *fatum definit ordinem ſeriemque cauſſarum, cùm cauſſa cauſſæ nexa rem ex ſe gignit.* Et latiùs adhuc *de Nat. Deor. lib.* 1. *fatalem quandam neceſſitatem, quâ quicquid accidit, id ex æterna veritate cauſſarumque continuatione fluxiſſe dicatur.* Idémque eódem reſpiciens *de Fato: Niſi ex æternitate cauſſa cauſſam ferens hoc erit effectura.* ut ſit quaſi εἱρμὸς τις αἰτίων ſic dicta. Nec conſultè ſatis H. Stephanus, cùm in Lexic. Ciceron. aliam eſſe Græcè, aliam Latinè vocis notationem affirmat. *ſero* enim Latinum, unde *ſeries* & *ſertum* eſt, omnino εἴρω Græcum. vide *ad l.* 7. § 9, 49, 75. Trahit autem huc If. Caſaub. Perſii illud, *ſat.* 3. *v.* 66.

Diſcite, ô miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum:

i. e. *cauſſas earum*, inquit, *quæ homini eveniunt; quæ Stoici referebant ad legem fatorum.* quibus & Marci iſta ſubjicit.

Σωέκλωθε] Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 4. § 26.

§ 6. Εἰ ἄτομοι, ὅτι φύσις] Malim φύσις. ut *l.* 11. § 18. Εἰμὶ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. at Xyl. φύσει legiſſe videtur. *Sive naturâ conſtat mundus,*

Μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου] vide *ad l.* 2. § 3. & Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 73.

Οὐδὲν βλαβερὸν τοῖς μέρεσι] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 45. Τὸ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. Siquidem in toto pars

est. itaque Persarum regi Agesilai amicitiam ambienti, respondit is, Ὅτι ὁ δυνατὸν φίλον αὐτὸν Ἀγησιλάου ἐλπίζῃ εἶναι· οἱ δὲ ἐν Λακεδαιμονίοις ἰσότητι φίλοι, δίκαιον ὅτι αὐτῶν ἕκαστος ἐφ' ἅπασι τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις ἀειδημιοῦς. Ælian. *l.* 10. *c.* 20. Quin &, ut Plato *Charm.* τὸ ὅλως ὠφελεῖν ἔχοντος, ἀδύνατον δὲ τὸ μέρος ἓν ἔχειν. *Potest quod inutile reipub. sit id cuiquam utile esse?* Cicer. *offic. l.* 3. Qui & *ibid. Ergò unum debet esse omnibus propositum, ut eadem sit utilitas uniuscujusque & universorum; quam si ad se quisque rapiat, dissolvetur omnis humana consociatio.*

Τῆς δὲ τὸ κόσμῳ ἐπεισκεκομικέναι] *Insuper acceperit*, i. e. insuper habeat, insitum atque innatum habeat. *accepisse*, pro *habere*. Sic Joan. *Apoc. c.* 11. *v.* 17. de Deo; εἰληφας δυνάμιν μεγάλην, *potentiam magnam accepisti*, i. e. *habes, exerces, exeris*. Sic. *Psal.* 24. *v.* 4. Græc. οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὸ ψυχῇ αὐτῆς. Vulgat. *Non accepit in vanum animam suam*. i. e. *non vanè habet*. Hebr. *ad vanitatem non effert*. ut Junius i. e. *vanitati non addixit*.

Τὸ μηδὲ ὑπὸ τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι] Probat hinc, nihil in mundo admitti, quod universo sive primæ causæ damnosum sit. Hoc enim naturæ cujusque esse commune, ut nihil in se habeat, quod non conducat sibi; quod damnosum sit, multò minùs: primam autem causam à nulla alia cogi posse, nec omnino igitur istiusmodi aliquid admissuram; quia nec à se habeat, nec alibi admittat. vide *l.* 5. § 35. & *l.* 8. § 56.

Οὐδὲν φράξω ἀκοινώνητον] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 22.

Σπεύδουσι ἐπὶ ὁμολογῶν] Non animad verterunt interpretes usum vocabuli hujus apud Marcum nostrum. itaque alter clausulam hanc prorsus omisit, alter de *deliberationibus* interpretatus est. at σπεύδειν Marco est *rationem habere*. Vide *ad l.* 1. § 9.

Εὐροῶν] Vide *l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Πολίτου βίου] Vide *l.* 5. § 22. & *l.* 2. § 16.

§ 7. Σημαντικῶς τὸ ἀμοιβαῖον] *alterationem* potiùs esse vult, quam *corruptionem* vulgariter dicimus. rationem petas licet ex *l.* 5. § 13. & *l.* 8. § 18. & *l.* 9. § 34. Idem planè Hippocrates *de diæta l.* 1. Ἀπόλλυσι μὲν οὐδὲν ἀπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται ὅτι μὴ φαίνεται ἦν· ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διαλυόμενα, ἀμοιβαῖα νομίζεται ἢ παρ' ἀνθρώπων τὸ μὲν δὲ ἄδηλα εἰς φῶς αὐξηθὲν φανὲν· τὸ δὲ ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐς ἄδηλα μειωθὲν ἀπολλύσθαι. sed & è priscis philosophis haud paucis visum, πᾶν γίνεσθαι καὶ πᾶν φθείρεσθαι, ἀλλοίωσιν εἶναι, monet Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. ἐοικὲ δὲ μένειν τὸ ὑποκείμενον ταὐτὸ καὶ ἕν. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀλλοιοῦσθαί φαμεν· ἔστι δὲ ἀλλοίωσις, ὅταν ὑποκείμενον τὸ ὑποκειμένῳ, αἰσθητῷ ὄντι, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν. Ibid. *c.* 4. Itaque Casaub. *ad Baronii annal. appar. exerc.* 1. § 10. *Falit opinio vetustissimorum Græcorum, nihil è rebus creatis perire, sed mutari duntaxat. mortem inane esse nomen sine re: nam revera mutationem esse, quam vulgus dicit mortem: quippe nihil creatum interire, sed formam aliam assumere.* (vide *ad l.* 9. § 35.) *hoc est, uti illi dicere solebant,* ἀλλοιοῦσθαι. Hoc autem Joan. Philoponus *ad Aristot. de gener. & corrupt. l.* 1. ab Homerico illo *Odyss. ν. v.* 181. sumptum existimat.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖνε, δέδυκε νόον ἀπὸ φαίδιμον.

Ἀλλοῖος, inquit, non ἄλλος· ad quem locum Eustathium ex Grammaticis quibusdam inter ἀλλοίωσιν, ἑτεροίωσιν, & μεταμόρφωσιν distinguentem vise sis. nam quòd ad illa Aristotelis *physic. l.* 5. *c.* 2. Ἡ μὲν οὖν κατὰ ποσὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔσται. Simplicius; Εἰκὸς τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον τῇ κατὰ ποσὸν κινήσει. non erat quòd Nogarola falsitatis argueret, adductis ex Ocello Lucano, Timæo Locro, & Platone, (nam planum illum Hermetis titulo indutum, cui larvam Casaub. *ad Baron. appar. exerc.* 1. § 10. detraxit, nihil moramur) locis quibusdam, quibus illi τὸ κατὰ ποσὸν κίνημα, ἀλλοιώσεως nomine designant. Neque enim hoc voluit Simplicius, neminem Aristotele priorem de ista motûs specie vocabulum illud usurpâsse: sed confusâ generalique magis notione τὸ ἀλλοιώσεως ῥῆμα priscos illos usurpâsse, dum non τὸ κατ' οὐσίαν tantùm, quam φθορὰν dicimus, sed & τὸ κατὰ ποσὸν etiam, eodem hoc nomine comprehendebant; quod Aristoteles accuratiùs ista distinguens, ad τὸ κατὰ ποσὸν κίνημα duntaxat restrinxit. itaque in locis ipsis a Negarota adductis Plato duo tantùm motûs genera: statuit, τὸ ἀλλοίωσιν, καὶ τὸ περιφορὰν, & τὸ κινούμενον πᾶν ἢ φέρεσθαι, ἢ ἀλλοιοῦσθαι· αὖ πως καὶ, inquit, μόνα κινήσεις· ità ἀλλοιώσεως nomine, cum Marco istic, φύσιν τε καὶ φθορὰν etiam comprehendit. *Corruptionem* itaque nihil vult Marcus aliud esse, quàm *alterationem* quandam. Accedit Apollonius Tyan. *epist.* 66. sed adhuc περιδεξιότερος, tam nec γένεσιν, quàm φθορὰν inficiatus. Θάνατος οὐδὲς οὐδενός, ἢ μόνον ἐμφάσει, καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενός, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν ἔδοξε γένεσις. τὸ δὲ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ ταὐτὰ θάνατος, ὅτι μεγουμένῳ κατ' ἀληθείαν πρὸς ὃ τι φθειρομένῳ πρὸ. μόνον ἡ ἐμφανὲς ὄντος, δοκεῖ τι ὕστερον, τῷ μὲν διὰ παχύτητα ὕλης, τῷ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, ὄντος μὲν καὶ τοῦ αὐτοῦ, κινήσει ἢ διαφορίσεως καὶ σήψει. At è diverso Tertull. *adv. Prax. c.* 27. *Transfiguratio interemptio est pristini. omne enim quodcunque transfiguratur in aliud, definit esse quod fuerat, & incipit esse quod non erat.* & clariùs adhuc *de resurr. carnis c.* 55. *Interpretabimur itaque plenius & vim & rationem demutationis; quæ fermè substituit alterius carnis resurrecturæ præsumptionem, quasi demutari, desinere sit in totum, & de pristino perire.*

Discer-

Discernenda est demutatio ab omni argumento perditionis. Aliud enim demutatio, aliud perditio. porrò non aliud, si ità demutabitur caro, ut pereat. peribit autem demutata, si non ipsa permanserit in demutatione. Servius *ad Æneid. l. 6. Elementorum perire, mutari est.*

Εἰς ἀμοτείωσιν ὧν τῶν] ἀλλοίωσιν Xyl. rectè. quia ἀλλοιοῦσθαι præcellerat.

Τὰ ἐωυτῆς μέρη κακῶν] Ratiocinatio gemina superiori; nisi quòd ibi ab impotentia, istîc ab ignorantia, quarum neutra universi naturæ competat, argumentatio instituitur. *Malum & damnosum aliquid, illa nec nolens, nec nesciens admiserit.* vide *ad l. 6. § 41. & l. 8. § 15. & l. 9. § 34.*

Εἰ δέ τις καὶ ἀφύλακτος] Haud rectè satìs ista interpretes cepisse videntur. Ex aliorum quasi mente ista supponit: *Si quis*, inquit, *missâ naturæ illius universalis ordinatione*, quam ipse forsan non agnoscit, ità res esse ex suapte natura constitutas dicat, ut eâ ratione corruptioni & mutationi sint obnoxiæ, is sanè ex suis ipsius rationibus stultitiæ redarguetur, quòd miretur & indigneturmutari quippiam quod mutari natum sit. Vis autem consequentiæ minùs claret, nisi primum illud ex aliena sententia præsumptum & substratum intelligatur. vide *ad l. 4. § 5.*

Θαυμάζειν] Senec. *ep.* 101. *Quid est stultius, quàm mirari id ullo die factum, quod omni potest fieri?* vide *l. 8. § 13.*

Τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα] forsan, εἰς ταὐτά, *in eadem.* vide *l. 4. § 5.* Epictet. *l. 3. c. 13.* Εἰς ἀδὴν δεινὸν, ἵνα ἔσην ἐγὼ· εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ σωζόμενα. ὅσον ἦν ἐν σοὶ πῦρ, εἰς πῦρ ἀφεθεν· ὅσον γῆ, εἰς γῆν· ὅσον πνεῦμα, εἰς πνεύματα· ὅσον ὑδατῶδες, εἰς ὑδατῶδες. Ἄπαντα γὰρ φθείρεται εἰς ταὐτὸ ἐξ ὧν ἔστιν. Aristot. *metaphys. l. 2. c. 4.* Ità Gregor. Nyss. *de homin. epific. c. 26.* Ὁμολογοῦμεν τῷ διαλυσιν τὸ σῶμα, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε χώρεσθαι· καὶ ὑ μόνον τῷ γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλύεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὸ ὑγρὸν ἀποχωρεῖν τῷ ὁμοφύλῳ· καὶ ἑκάστου τῶν ἐν ἡμῖν πρὸς τὸ συγγενὲς πῶν ἀπαντᾶν χώρησιν γίγεσθαι.

Ἡ τοῦ διαλυομένου] vide *l. 7. § 32. & 49.*

Εἰς τὸ ὅλον λόγον] vide *ad l. 4. § 14, 21.*

Κατὰ ἑλικοειδῆ ἐκπύρωσιν] vide *l. 3. § 3. & l. 5. § 13, 32.*

Ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν] *Heri & nudius tertius.* i. e. nuperrimè. proverbialis formula, de re haud ità pridem gesta. Sed usitatiùs pro eadem χθὲς καὶ πρώην dicitur Aristophan. *ranis*:

-χρώμενα τύποις τοῖς πυνικοῖς χθιζίοις

Χθὲς τε καὶ πρώην κοπῖσι τῷ καπίσῳ κόμματ'. Plato *de legib. l. 3.* Τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ἃ ἔστι μὲν εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. Idémq; *Alcib. 2.* Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι, ἵνα ἄρχωμαι χθιζά τε καὶ πρωΐζα μνημονεύειν, quomodo Job. *c. 8. v. 9.* χθιζοὶ ἐσμὲν. vide *ad l. 4. § 42.* Strabo *l. 1.* de Eydere Canopo: Καὶ ὁ Κάνωβος, ἐχθὲς καὶ πρώην κατωνομασμένος. Plut. *de igne & aquâ*: Ὕδωρ μὲν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἦν ἀνθρώποις. ὑδάτων δὲ εὑρέσεις λέγεται θεῶν ἢ ἀνθρώπων· ἢ δὲ πυρὸς χρῆσις ἐχθὲς φασὶ καὶ πρώην ὑπὸ Προμηθέως [εὑρηται. πρὸ δὲ τούτου] βίῳ [ἀνθ'] πυρὸς, οὐκ ἄνθ' ὕδατος ἦν. ità enim locum illum supplendum autumo. De Constantino Calamano Nicet. Chon. in *Manuel. l. 4. c. 5.* Ὡς τὸ γένος ἀποβαλόμενος, καὶ χθὲς καὶ πρώην, εἰ ἔστιν ὅλως, ἀγνοούμενος. *nuper natus, nuper notus.* Pro eodem πρώην καὶ χθὲς dixit Sophoc. in *Antigon.*

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.
Hæc namque jura non hodie ac heri vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent. Grot.

Ex quo emendandi Plutarchi codd. qui in *Sympos. l. 8. c. 9.* & *de commun. not. c. 27.* eodem allusit. & χθὲς καὶ τήμερον, Heliodor. *l. 7.* Τὸ ξένον μεθέκτον ἀνθρωπίνης ἡλικίας, χθὲς καὶ τήμερον παραπλήσιος. Expressit hoc Catull. in *epithalam.*

Sordebant tibi villicæ
Concubinæ hodie atque heri.

νῦν καὶ πρωΐ, Aristot. *polit. l. 7. c. 10.* Ἔοικε δ' ὁ νῦν, οὐδὲ πρωΐ, τῶν ἐν γοήσεσιν πᾶς περὶ φιλοσοφίας φιλοσοφῶν. Hebræi dicunt, תמול שלשום sive אתמול שלשום quod Græci vertunt, ἐχθὲς καὶ τρίτην, & τρίτην ἡμέραν. *Genes. c. 31. v. 2, 5. Deut. c. 19. v. 6. Reg. l. 1. c. 4. v. 7. & c. 10. v. 11. & c. 21. v. 5. & lib. 2. c. 5. v. 2. Annal. l. 1. c. 11. v. 2.* aliquando etiam ἐχθὲς καὶ τρίτης. *Reg. l. 4. c. 13. v. 5.* quanquam laxiùs isti, non pro *nuper* tantùm, sed pro *jam olim* etiam usurpant. Moses *Exod. c. 4. v. 10.* גם מתעול גם משלשם quod Græc. πρὸ τῆς χθὲς, & πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας. Lat. *ab heri & nudiustertius.* sensus est, *unquam antehac.* Cæterùm à priore illa formula haud multùm abludit Platonis illud in *Euthydem.* πύρωσι ἢ πρόπυρωσι. Πύρωσι δ' ἢ πρόπυρωσι οὐδέπω πάλαι σοφῶ. Posteriore Xenophontis illud *Hellen. l. 3.* Νῦν τε καὶ πάρυσι. ἰσωθὲ οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πάρυσι. *& nunc & olim iidem sumus.*

Τοῦτο μὲν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλῃ, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν] *Aliud*, inquit, *est quod nunc geris corpus, sed & anima* (cùm æreum quiddam hoc statuat) *ab eâ, quæ mater tua enixa est*: cùm à cibo, quo vesceris, ære, quem attrahis, maximam sui partem, ex qua ea nunc constant, acceperint. vid. *ad l. 9. § 20.*

Τ πιθὸς δ' ὃν ἐκεῖνό σε λίαν προσαλείφῃ τῷ ἰδίῳ πωμῷ, ὑδὲν ὄντι, οἶμαι, πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.] Istis, ut vitii suspectis, Xyl. notam adfixit. Caf. quid secutus fuerit, non possum ex versione assequi

sequi. mihi aquam hærere agnosco. interim observo verbum προσλέγειν quod Stephani Thesaurus ille luculentissimus non exhibet, Marcò hìc usurpatum; & in forma passiva quam vocant, Galeno, *de sect. opt. c.* 20. verbis illis; ἵνα μὴ δοκῶμεν τῇ λέξει προσκλίνειν. *Ne videamur vocabulo ipsi addicti esse*; aut *ei pertinaciter adhærere*. Forsan ergò Marci mens fuerit. *Suppone verò, illud quod à matre traxisti, ipsi quod nunc geris, & peculiares suas affectiones habet, te valde addicere, eidemque quasi implicitum tenere, cùm nihil hoc faciat ad id quod nunc dicitur, nec propterea obstet, quò minùs verum id sit.* Sed ἐπέχω. locum certè vel vitiatum vel mutilatum suspicor.

Τῷ ἰδίως ποιῷ] Vide *l.* 9. § 24.

§ 8. Ὀνόματα μόνῳ] Flaccus *l.* 1. *ep.* 16.

Tu rectè vivis, si curas esse quod audis. Et mox:

Cùm pateris sapiens emendatúsque vocari,
Respondésne tuo, dic sodes, nomine?——&c.

Vide Epictetum *dissert. l.* 2. *c.* 10. De clerico, Hieron. *ad Nepot. Interpretetur primò vocabulum suum, & nitatur esse quod dicitur.* Plato *epist.* 4. φαυλοῖς ἂν δοῖ ὑμᾶς γενέσθαι, ὅτι ἐσμὲν τοιοῦτοι οἷοίπερ φαμέν. Synes. *de regn.* χρῆται δικαίως τῇ σεμνῇ προσηγορίᾳ τὸ σεμνὸν πρᾶγμα. ὃ γὰρ ὀνόματα πίστις τῶν πραγμάτων ὅτι, τὰ δ' πράγματα καὶ τῶν ὀνομάτων. Dio Prus. *orat.* 38. Præclarè Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης καλεῖσθαι ποθήσειεν, οὐκ ἂν λέξαιτο τῇ ἀπαιδεύσῳ τῶν ἐπωνυμίαν ἐπιλέγεσθαι, μὴ ἐνειπόμενος ὅτι τῆς ποίας ὁ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ καθ' ἁπλότητα τούτων προσαγορεύσας ἅπαν, ὡς ἂν μὴ ψεύδωνυμος ἡ κλῆσις ἐπιλέγοιτο, αὐτῷ δὴ τοῦτο δίκαιον τῶν προσηγοριῶν παρεῖσθαι. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, οὐ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τοῦ χριστιανοῦ ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες εὑρεῖν, οὐκ ἐν ἐλοίμεθα μὴ οὐκ εἶναι τοῦτο, ὅταν τὸ ὄνομα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπαγγέλλεται· ὡς ἂν μὴ τὸ τῆς πηδάκης διήγημα καὶ ἡμῖν ἐπαρμόσειε· πειράζοιμεν γὰρ ἀληθῶς, ὅταν ὀνομαζόμεθα, τοῦτο καὶ εἶναι διὰ τῆς ὑγιοῦς πολιτείας. subjungit mox de simia Alexandrina, apologum: quem & Lucianus *in apologia* narrat: ac concludit denique: οἱ μὲν ἓν τὸ μὴ ὄνομά τις τοῦ Χριστοῦ ὑποδύοιτο, ὅπως ἡ τοῦ ὀνόματος τούτου συνδιωρεῖται, μὴ δεινοῦσι τὸν βίον, καταψεύδεται τοῦ ὀνόματος ὁ τοιοῦτος, καὶ τὸ προτεθὲν ἡμῖν ὑπόδειγμα, προσωπεῖον ἄψυχον, ἀνθρώπου χαρακτῆρι μεμορφωμένον, ἀνθεῖται τῷ πράκτορι. Idémque *de perfect. Christ.* ubi etiam fusissimè hoc idem prosequitur: ὥστε, ἐπειδὴν τὸ μεγίστου τε καὶ δεινοτάτου καὶ φοβερωτάτου γένους πρὸς τοῦ ἀγαθοῦ λυσιτελοῦντος ἡμῖν καινοῦσθαι, ὥστε πολὺ τῆς ἐπωνυμίας τῶν Χριστιανῶν ἀναγκαῖον ἂν εἴη, πάντα τὰ ἐρμηνευτικὰ τῆς τοιαύτης φωνῆς ὀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι· ὡς μὴ ψεύδωνυμον ᾖ ἡμῶν ἡ πρὸς τοῦ κλῆσις, ἀλλ' ἐν τῷ βίῳ τῇ μαρτυρίαν ἔχειν· ὃ γὰρ ἐν τῷ καλεῖσθαί τι τὸ εἶναι γίνεται· ἀλλ' ὃ ὑποκειμένη φύσις, διὰ δ' ἂν ἔτι τύχῃ, διὰ τῆς προσφυοῦς τῷ ὀνόματι συμφωνίας γνωρίζεται. Ignat. *ad Magnes.* Πρέπον δέ ἐστι μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· ὃ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον ποιεῖ. Ambros. *de dignit. Sacerd. c.* 3. *Quod sumus professione, actione potiùs quàm nomine demonstremus: ut nomen congruat actioni, & actio respondeat nomini; nè sit nomen inane, & crimen immane. Nomen inane*; quia ut Salvian. *adversus avar. l.* 4. *Parùm sunt vocabula, res ipsas non habentia.* Idémque *de provid. l.* 4. *c.* 1. *Nomen sine actu atque officio suo, nihil est.* Ubi & mox subdit denuo, *Vocabula nihil esse sine rebus. Crimen immane.* quia ut idem *ibid. c.* 7. *Atrocius sub sancti nominis professione peccatur.* &, *c.* 11. *magìs damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis accusat; & reatus impii est pium nomen.*

Μήποτε μετονομάζῃ ἢ ἀπολλύοις] *nè quando istis nomina amittas.* Xyl. ut legendum sit ἀπολλύοις. alioqui vertendum, *num aliquando amittis*, &c. Xenoph. *œconom.* φυλάττῃ γὰ ἐκφρὼν, μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς καλεῖσθαι. Cassiodor. *l.* 8. *ep.* 18. *Sumpsisti nomen ex meritis: custodi, ut semper læteris veritate vocabuli. nam cùm omnis appellatio ad declarandas res videatur imposita, nimìs absurdum. est portare nomen alienum, aliud dici, quàm possit in moribus inveniri.* vide *l.* 3. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38. & Epictet. *ad l.* 9. § 37. μετονομάζεσθαι, *transnominari.* Sueton. *de claris Gram. c.* 18. *L. Grassitius cognomine Pasides, mox Pansam se transnominavit.*

Ἐβούλετό σοι σημαίνειν] *significare volebat.* id est, significat. Galenus pariter *de affect. dignosc. & cur. c.* 1. τί ποτε βούλεται σημαίνειν. Et Arist. *Soph. elench. l.* 1. *c.* 13. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *significare vult.* i. e. significat, σημαίνει. τὸ βούλεσθαι frequenter παρέλκει. Sic Arist. *polit. l.* 2 *c.* 2. Καὶ βούλεταί γ' ἤδη ποτὲ εἶναι, πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνει τὴν κοινωνίαν εἶναι τῶν πολιτῶν. ἔστι βούλεται. i. e. ἀληθῶς ἔστι, &c. *est revera saletque dici.* Sylburg. & *l.* 5. *c.* 10. Βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηδὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηδὲν. *vult esse.* i. e. est. Liban. *orat.* 3. καὶ κρείττονας φανῆναι τῆς παρούσης, ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀείκειν τὴν αἰδὼ βούλεται. *definire vult.* i. e. definit. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *quicunque esse voluerit.* i. e. quicunque fuerit. τὸ βούλεσθαι pariter usurpatum reperias, ut *suprà.* sic Plato in *sympos.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ἢ λύγξ. *si cessare voluerit.* i. e. cessaverit singultus. *Euripid. Troad.* Ἐρημία γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακὴ, νοσεῖ τὰ πρὸς θεῶν, οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει. sic Homer. *Il. d. v.* 19. ἴχεται εἶναι.

ἐστὶ

est. Epiphan. *hæres.* 66. § 9. πλοῖα γὰρ δύναται ἀλέγειν πλείον τε ἢ σκαλιῶν. *Navigia dicit Solem & Lunam.* Joan. *Evang. c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si quis voluerit facere.* i. e. Si quis fecerit. ità pro eo quod Matth. *c.* 20. *v.* 26, 27. & Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, &, πρῶτος εἶναι. Luc. *c.* 22. *v.* 26. habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, & ὁ ἡγούμενος. Disertissimè *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *Quid hoc esse velit? Quid hoc sibi vult?* sive, *Istud quid est?* nos diceremus *What may this be?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *quid si quis iracscatur?* & mox, *quid si iracsci velit?* & *c.* 10. *quid si mirari velit.* i. e. *quid si miretur?* utì mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 5. § 22.

Διαλαπτικῶ ὀλίσασιν] *scientiam de singulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis,* forsan scripserat. meliùs Cas. *objecti cujusvis enixam & intelligentem considerationem.* ὀλίσασιν, non ὄπισθεν· malim tamen διαλαπτικὴν *disceptativam* reddere. quomodo διάλαψιν pro *disceptatione* Marcus usurpavit, *l.* 1. § 10. ὃν τρόπον σωφρονήσεως.

Ἀπαρεσπάστου] *Sine distractione.* Cas. *qui cogitationibus alienis non occupatur.* Xyl. imò, *animadversionem sedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* id est, ut nihil negligat, & minùs animadversum transmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ παρεσπασμένῳ. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθε ἀπαρεσπασμένως. *sedulò attendere, atque animum adhibere.* Sunt autem vocabula ista porticûs peculiaria, quæque vix alibi reperias. aliud paulò videtur, quod *l.* 7. § 54. μήτε ἀκατάληπτον παρεσπασμένῃ.

Σύμφορον] *Prudens,* Xyl. *Conors,* potiùs, sive *consentiens,* quod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ ὑπέρφορον] in æquiorem partem vocabulum hoc sæpius usurpatur. ità ὑπέρφορον, ὁ ἀλαζών, *insolens, arrogans.* Ὑπέρφορον δ' ἔπος ὁ Πολέμων, ὡς πόλεσιν ἀπὸ τοῦ φέροντος, δυνάστας δ' ἀπὸ τοῦ μὴ ὑφισμένου, θεοὺς δ' ἀπὸ τοῦ ἴσα δαλέγειν. Philostrat. *in vit. Sophist.* quo loco & quàm insolenter erga Antoninum Pium se gesserit, narrat. Et inde ὑπερφρονεῖν, ὑπερφέρειν, καταφρονεῖν. *contemnere, despectui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκε δὲ καὶ ἄλλος ἀνθρώπου τὸ μὲν θεραπεῦσαι ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. verùm hîc cùm de voluptatum, dolorum, mortis ipsius contemptu ac quasi conculcatione, superatione saltem agatur, quomodo & Plut. *in Lacon. instit.* ἡδονῶν ὑπερφρονεῖν *voluptates despicere;* & τὸ ὑπέρφορον pro *animi sublimitate,* Thucydid. *l.* 2. dicitur: laudis ac decoris potiùs significatum obtinet. nec diverso sensu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib.* in *Pericl. orat.* usurpatur: ubi suos hortatur, δίδασκε τοὺς ἐχθροὺς ὁμοῦ, καὶ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματι εὐτυχήματι μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχῆς καὶ δειλῷ που ἐγγίνεται καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πεδᾷ. πρὸ ἐναντίου θεοῖς εἶναι.

Τῷ ὑπείξασιν τῷ φερομένῳ μοίρᾳ ὑπὲρ λείαν ἢ τεχνῆεν κίνησιν] *Evectionem,* sive *elevationem mentis supra omnem voluptatem & dolorem.* usitata enim est Marco periphrasis illa hoc sensu, λείας καὶ τεχνήεντος. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπέρτασις vocabulum satìs infrequens. Verùm verbum ipsum ὑπερτείνειν crebriùs usurpatur, eodem ipso sensu, quo nomen hîc sumitur. Sic enim Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων φύσιν ὑπερτείνει, καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομείναι· *quæ naturam humanam transcendunt, nec sustinere quisquam possit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ τειχιῶν δύο ὑπερτεινόντων ὑπὲρ τὸ τεῖχος. *Ex duabus antemis murum transcendentibus,* sive *supra murum se attollentibus.* & indè ὑπερτείνες, τὸ ὑπερατέχον. Suid.

Μὴ γλιχόμενος τῶν ὑπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ὀνομαζομένων] Flaccus pariter *l.* 1. *epist.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahit idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis? mutemve colores?
Falsus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem nisi mendosum & mendacem? ——

Senec. *ep.* 29. *Illud præcipuè impedit, quòd citò nobis placemus: si invenimus, qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui sanctos, agnoscimus. nec sumus modicâ laudatione contenti: quicquid in nos adulatio sine pudore congessit, tanquam debitum prendimus. optimos nos esse, sapientissimos, affirmantibus assentimur; cùm sciamus illos sæpe mentiri. adeóque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id, cui contraria quàm maximè facimus.* Lipsius *cent.* 1. *epist.* 77. *Mihi sententia de me, nisi apud me, non fertur, nec quis sim, alios rogo.* hoc est quod Apost. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 3. Ἐμοὶ δὲ ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλοψυχῶ καὶ δειλοῖς τοῖς ἡμιζώοις τοῖς θνητοῖς] Allusit eòdem Seneca, quò Marcus istîc, *epist.* 49. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem notans in mortis dilationem enixiùs expetentibus; Marcus miseram fœdámque vitæ sortem ipsâ morte etiam minùs tolerabilem. de qua & Senec. *epist.* 101. Indè illud *Macænatis* turpissimum votum, quo & debilitatem non recusat, & deformitatem, & novissimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala spiritus prorogetur.

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber astrue gibberum;
Lubricos quate dentes.

Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi; vel acutam
Subde, sustineo, crucem.

(ità restituit, Lipsio feliciùs, puto, Acidalius, quæ corruptissima priùs prostabant) *quod miserrimum erat, si incidisset, optatur; & tanquam vita petitur, supplicii mora: contemptissimum putares, si vivere vellet usque ad crucem. Tu verò, inquit, me debilites licet, dum spiritus in corpore fracto & inutili manet: depraves licet, dum monstroso & distorto temporis aliquid accedat: suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas: est tanti, vultus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id quod est in malis optimum, supplicii finem. est tanti, habere animam, ut agam. quid huic optes, nisi deos faciles? quid sibi vult ista carminis effœminata turpitudo? quid timoris dementissimi pactio? quid tam fœda vitæ mendicatio? huic putas unquam recitâsse Virgilium,*

Usque adcòne mori miserum est? ——

optat ultima malorum, & quæ pati gravissimum est, extendi & sustineri cupit: quâ mercede? scilicet, vitæ longioris. quid autem hujus vivere est? diu mori. invenitur aliquis qui malit inter supplicia tabescere, & perire membratim, & totiens per stillicidia amittere animam, quàm semel exhalare? invenitur qui velit adactus ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in fœdum scapularum ac pectoris tuber elisus, cui multæ moriendi causæ etiam citra crucem fuerant, trahere animam tot tormenta tracturam? nega nunc magnum beneficium esse naturæ, quòd necesse est mori. Multi pejora pacisci adhuc parati sunt etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad stuprum manu suâ tradere, ut contingat lucem videre tot conscium scelerum. Excutienda vitæ cupido est: discendúmque nihil interesse, quando patiaris, quod quandóque patiendum est. quàm bene vivas refert, non quamdiu. Sæpe autem in hoc esse bene, nè diu. Vide *ad l. 4. § 40. & lib. 8. § 58. & l. 9. § 2.* Augustin. *ep. 45. Quantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere ceperit, idcò cavetur, ut diutiùs timeatur? quibus excruciantur doloribus, qui curantur à medicis, & secantur? numquid ut non moriantur? non, sed ut aliquanto seriùs moriantur. multi cruciatus suscipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunquam ipsis doloribus victi contimuò moriuntur, quos mortis timore suscipiunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, sed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non solùm, quia & sanati utique vitam finiunt post dolores, quæ tantis comparata, nec sempiterna esse potest, quia mortalis est; nec diuturna, quia tota brevis est; nec de ipso brevi spatio sui secura, quia semper incerta est: verùm etiam, quòd aliquando eam dolore finierunt, quam nè finirent, dolere voluerunt.* Sophocl. *Ajace:*

Αἰσχρὸν γὰρ ἀνδρὶ τῷ μακρῷ χρήζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅτῳ μηδὲν ἐξαμάσητε.
Τί γὰρ παρ' ἦμαρ ἡμέρα τέρπειν ἔχει
Πρὸς τῶν, κἀναδῆσαι τῷ γε κατθανεῖν;
Οὐκ ἔστι πεφιλμένον ὑδενὸς λόγου βροτὸν,
Ὅστις * κενεῖσιν ἐλπίσιν θεραπεύ- * καλεῖσιν
ται. H. Steph.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς πεπτηότα
Τὸν εὐγενῆ χρὴ πάντ' ἀκήκοας λόγον.

Optare vitæ spatia longævus viro
Deforme, nullum cui levamentum est mali.
Nam quid dieì rursus & rursus dies
Adjecta prodest, amplians semper mori?
Me judice ille nullius pretii est homo,
Cui spes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, aut pulcrè decet
Obire. habes quodcunque dicendum fuit. Grot.

Idémque *Electrâ:*

Τί γὰρ βροτῷ ἂν τοῖς κακοῖς μεμιγμένον,
Θνήσκειν· ὁ μέλλων τῆς χθονὸς κλέος φέρει;

Morte appetente, quem cingunt hominem mala,
Dilatio brevicula quid lucri ferat? Grot.

Οὐκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἐς' ἢ ζῆν κακῶς.

Indecorâ vitâ satius est non vivere.

Euripid. Pirithoo, apud Stob. *tom. 2. tit. 122.* contrà planè quàm apud eundem Iphigenia *in Aulide,*

—— μαίνεται δ' ὅστις τυγχάνει
Θανεῖν' κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν κλεῶς.

—— *Desipit qui vult mori:*
Meliúsque vivere malè, quàm mori bene. Lipsius. Sive ut Grot. —— *qui mori properat, furit.*
Molesta vita melior, quàm pulcrè mori.

ubi *modesta* pro *molesta* perperam prostat. Senec. *epist. 77. Cæsar, cùm illum transeuntem per Latinam viam, unus ex custodiarum agmine, demissâ usque in pectus vetere barbâ, rogaret mortem, Numquid enim, inquit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib. 3.* Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qui cùm in morbum insanabilem incidisset, γυμναστικῇ ἰατρικὴν primus hominum adjunxit, eâque ratione vitam diutiùs sustinuit, ὅτι μακρὸν ἐποίησε τὸν θάνατον αὐτῷ καὶ τοῖς ἀμαίως νοσοῦσιν. *non vitam illum sed mortem sibi, similitérque laborantibus diuturniorem reddidisse. Plurimum* autem *refert, vitam aliquis extendat, an mortem.* Senec. *epist. 68.* Hinc Oedipi querela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, si Senecæ saltem, *Thebaid.*

—— *Quid me, nata, pestifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Langúsque vivi ducis exequias patris.
Aliquandò terrâ corpus invisum tege.
Peccas honestâ mente, pietatem vocas
Patrem insepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo est, quique properantem impedit.
Occidere est, vetare cupientem mori.
Non tamen in æquo est: alterum gravius reor.
Malo imperari, quàm eripi mortem mihi.

Gregor.

Gregor. Nyſſen. *orat. catech. c.* 2. Τὸ ζῆν δὲ ἡδὺ καταδυμῶν ἀπόλαυσιν εἰρετὸν ὅτι πῆς τῆ βίω μέτεχει. ὡς εἰγέ πης ἐν ὑδρίαις διαζᾷ, πορρὼ πολὺ τῆ τοιούτῳ τὸ μὴ εἶ τῆ ἀληθινῶς εἶ) ἀσπιμότερον κείνεται.

Θηριομάχοις] qui cum beſtiis depugnaturi committebantur, vel eiſdem laniandi objiciebantur, *beſtiariis*. indè Θηριομαχεῖν Paulo Apoſt. uſurpatum, *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 15. v.* 32. ſed ſenſu, puto, diverſo. de quo alibi, cum Deo bono dicturi ſumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι ἡ δίγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo.* ἀσθενὲς ἢ πύμασιν οἱ αὐτοὶ ὄδοντες ἀσιμένυσιν. vide *ad l.* 4. § 47.

Ἐμβίβασον ἓν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα παῦτα ὀνόματα.] M. Caſ. metaphoram eſſe autumat *à navem conſcendentibus* ductam. atque ità τὸ ἐμβιβάζειν quandoque uſurpatur. Libanius *de ſervit. orat.* 31. ὥσπ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβασθείς, ἀντὶ τῆς ἀρίστας πίλαγ τέμνει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forſan, quia de *inſulis* ſubjunctum eſt. poteſt tamen & ab *aquis*, ſive *balneariis*, ſive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν quoq; dicitur. Dioſcorid. *lib. 1. c.* 189. ἐμβιβάζω ἐν βαφείῳ. & Galen. *ad Glaucon. lib. 1. c.* ἐμβιβάζω σε τῆ ὕδατι. ut ſit ſenſus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in iſta ; ut eis, quaſi totus tinctus ſis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβαμμένον dixit *l.* 3. § 4. Ità Iſchomachus apud Xenophont. in *œconom.* πειρῶμαι ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τὸν ἀνθρωπον. Syneſ. *de regn.* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας τῆ τοιούτῳ τῆς ζωῆς ἁδεῖ. Eligat quivis quod arriſerit magis.

Εἰς μακάρων νήσους μετῳκισμένῳ] Ità Ariſtides *orat. ſacr.* ἤδη μέν τις ἡ ἄλλῳ χρηστὸν αὐτῷ συμβάντῳ, ἡ βυλόμῳ ἐνδείξασθαι τὴν ἀδυνὴν, ὥσπερ, ὡς ἔφα ἔπη τὴν ἢ Πλάτωνι γεγενῶς· ἄλλῳ δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶ) δοκεῖν. Senem forſan Ariſtophaneum in animo habuit, qui in *Veſpis*

—ἴσως·
Ἡυξαῤῥμην ἀκύων·
Κἂν μακάρων δικάζειν
Αὐτὸς ἐδόξα νήσοις,
Ἡδέμῳ λέγοντι.

Liban. *Nœniâ in Daphn. Apoll. incend.* τίς δ' ἂν ἀπόθητο τὰς τῆ μακάρων νήσους ; *quis non beatorum inſulis locum illum præoptâſſet?* Alluſit uterque ad *inſulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatorum*, Latinis: de quibus Strabo *geograph. lib.* 1. & 3. & ex eodem Euſtath. *ad Odyſſ. δ.* & Caſaub. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib.* 5. extremo. Philoſtrat. *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 1. Plut. in *Sertor.* Plin. *hiſtor. nat. l.* 6. *c.* 32. Mela *l.* 2. *c.* 7. Plaut. *Trinumm. act.* 2. *ſc.* 4. Eas depingit nobis Flaccus *epod.* 16. & Muret. *var. lect. lib.* 5. *c.* 1. Eò poſt mortem migrare credebant, an fingebant, animas eorum, qui hìc piè probéq ; degerant. qua de re viſendi Heſiodus *lib.* 1. *v.* 169. Pindar. *olymp.* 2. Plato in *Gorg.* & ex horum utroque Plut. *ad Apollon.* & Clem. *ſtrom. l.* 4.

Ἀπὸ δαιμόνων εἰς γωνίαν πνὰ] Simile quiddam Epictetus *lib.* 2. *c.* 13. Philoſophiæ nomen ambienti cuidam, qui, quod profiteri volebat, præſtare non poterat: Σὺ δ' ἐπὶ τὰς αὐτῆ βάδιζε, ἡ ἐμπέσῃς μηδέποτε εἰς τὴν γωνίαν ἀπλᾶν καθήσου, ἡ πλέκε συλλογισμούς, ἡ ἄλλῳ θεώρησε. ἐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡμῶν ἀνήρ.

Ἔξιθι τῆ βίω] vide *ad lib.* 9. § 2. Diogenes cuidam excuſanti ſe, tanquam πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, *Philoſophiæ ſtudio inidoneum*; Τί οὖν ζῆς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν σ μέλει σοι ; *Quid igitur, inquit, vivis, ſi bene vivere non curæs?* Laërt. *lib.* 6. *Diogeni* ex parte accedit Ariſtot. *ethic. lib.* 3. *c.* 9. ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν, ἡ εὐδαιμονέστερ ἦ, τῆ τοιούτῳ μάλιστα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum ſaucius, cur è vita non excederet, ſciſcitanti reſpondit, τὸν οἰδόντας ἃ δεῖ πρᾶξαι ἐν τῆ βίῳ, ἡ ἃ δεῖ λέγειν, τέτυς μὲ ζῆν πρέπειν· τοῖς δ' ὐκ οἰδόσι τὰ τε λεκτέα ἡ τὰ πρακτέα, ἀποθνῄσκειν ἐν καλῶ εἶ). Ælian. *l.* 10. *c.* 11. id quod Flaccus *l.* 2. *epiſt.* 2.

Vivere ſi rectè neſcis, diſcede peritis.

Ἓν γε μόνον τῦτο πρᾶξαι] *cùm id unum in vita egeris, ut eo modo diſcedas.* Xyl. atqui nihil minùs in vita egit, qui ignavè prorſus inſipientérque ſe geſſerit. meliùs itaque Caſ. (qui Xylandri tamen illud etiam in contextum ſuum admiſit) *cùm hoc unicum in vita laude dignum geſſeris, quòd hoc modo è vita exieris.* id quod Othoni Sylvio competere poſſit; de quo Dio Caſ. *lib.* 64. Κάλιστά γε μὴν ἀνθρώπων ζήσας, καλλίστα ἀπέθανε· ἡ καιρῷ τινὰ τὴν ἀρχὴν ἀρπάσας, ἄειστα αὐτῆς ἀπηλλάγη. Itaque ut Plut. in *Othon.* Ἀπέθανε ἢ, ἀπολιπὼν μὲ χείρονας, μηδ' ἐλάττονας, ἢ τὸν βίον αὐτῆ ὑφεῤῥόντων, τὸν ἐπαινέσαντα τὸν θάνατον. βιάσας ἢ ὀλίγον ὑπονοίσεσθαι Νέρωνα, ἀπέθανεν εὐγλώσσως· *per quæ factum putem* (inquit Sueton. *l.* 8. *c.* 12.) *ut mors ejus minimè congruens vitæ majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακείας ἕνεκα θύσιν] Deus à mortalibus non adulationem, ſed imitationem & obſequium poſcit. Hinc reprehenſiones illæ, *Pſal.* 50. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 78. *v.* 36, 37. Eſaj. *c.* 1. *v.* 11. -16. &, *c.* 66. *v.* 3. Jerem. *c.* 7. *v.* 9, 10, 21, 24. Ezech. *c.* 20. *v.* 39. Luc. *c.* 6. *v.* 46. Non poſſum continere me, quin ſubjiciam inſignes illos è ſcena, qui cothurnum certe, non ſoccum reſipiunt, verſus; quorum meminere Porphyr. *de non edend. animant. l.* 2. & Clem. *ſtrom. l.* 7. & Cyrill. *adverſ. Julian. l.* 9.

Τίς ᾗ θεὸς ἡ λίαν ἀνειμένως
Ἔυπις ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεὺς

Ὀσῶν ἀσίμων, καὶ χαλῆς πυρμάχης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν ἡδὺ βρῶσιμα,
Χαίρειν ἀπαρχὴ, καὶ γέρας λαχεῖν τὸ ξῦλ,
Τούτων τε τοῖσι δρῶσιν ἐκτίνειν χάριν,
Κἂν λησταὶ, κἂν πειραταὶ, κἂν τυραννοι ἦ
Τύχωσιν ὄντες;
Quis gente in hominum tam supinè credulus,
Aut stultus adeò est, qui deos existimet,
Seu bilis ustæ, sive nucleorum ossium,
Projecta quæ vix rangat esuriens canis,
Gaudere donis, idque honori ducere,
Facientibúsque gratiam reponere,
Sive ii latrones, sive piratæ sint,
Sive & tyranni?

Εὐηθος ex Porphyrio reposui, quod apud alios ἄπιστος legitur. Ἄπιστος, qui Ebræis לא מאמין *credulus, fatuus*, de quo Solomon, *Prov. c. 14. v. 15.* ἄγαγκος πεδίει παντὶ λόγῳ. Extrema, quæ reliqui omiserunt, sed cumprimis ad rem præsentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιοῦσ ἑαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Cæsarib.* inducitur Sileno percontanti, τί χάλιστον τῷ βίῳ τιλος; respondens, τὸ μιμεῖσθ τὸν θεόν. verùm amplius aliquid sonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθ. hoc est enim quod Apostolus, *ad Cor. ep. 2. c. 3. v. 18.* εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθ· ὥστε συμμόρφους γινέσθ· *ad Rom. c. 8. v. 29.* ἅγιος, καθὼς ἐκεῖνος ἁγιός ἐστιν. *Levit. c. 19. v. 1.* & Pet. *ep. 1. c. 1. v. 16.* ἅγιοι, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός. *Joan. ep. 1. c. 3. v. 3.* δίκαιος, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός. *ibid. v. 17.* ἐλεήμονας καθὼς ἐκεῖνος ἐλεήμων. Luc. *c. 6 v. 36.* τέλειος, denique, ὥσπερ ἐκεῖνος τέλειος. Matth. *c. 5. v. 48.* Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Χειστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις. Justin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθ θεοῦ. ὅστις γὰρ τὸ τῆς κτήσεως ἀναλαμβάνεται βάρος, ὃ, ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερον ἢ ἐλαττόμενον εὑρεῖν ἐθέλει, ὅσα παρὰ τῷ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνεσθ· τῆς μιμητὴς ἐστι θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forsan respexit hic Marcus, *leg. l. 4.* Τίς οὖν ἐστι φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *strom. l. 5.* Philosophiæ finem à Platone statui, ὁμοίωσιν θεῷ, *Deo similem fieri.* Idémque de eodem *l. 2.* beatitudinem collocâsse, ἐν ὅπτασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem autem hanc in eo consistere, ut quis justus, piúsque cum prudentia existat. quod & dogmati nostro esse consentaneum, quippe quibusdam è nostris, Mosis illud *Genes. c. 1. v. 26, 27.* ità sumi, ac si dictum sit, Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, ἐυθέως μὲν τὴν γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον· τὸ κατ' ὁμοίωσιν δ ὕστερον κατὰ τὴν τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimis hoc, nec quod possit admitti; cùm utrumque homini primitus condito discrètè tribuatur.

Ἔστω τὸν σωτῆρα τὸν σωτῆρα ποιοῦσιν] Christus Dominus Matth. *c. 7. v. 16.* ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; &c. vide *l. 9. §9.*

Μίλιστα τὸ μείλιστος] ἐδεὶς γὰρ πώποτε κηφῆνα εἶδεν ἀπὸ γήρως γλυκέως μέλιτ[τα· Plut. *de sene politic.*

Τὸν ἢ κύνα, τὰ κυνὸς] Elisæo, quàm atrocia perpetraturus is esset, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu servum tuum canem esse autumas, qui ejusmodi in me admittam? hist. Regum l. 4. c. 8. v. 13.* Ità *canem* esse non diffitetur, haud hominem, qui ejusmodi faciat. Vide *ad l. 5. §11.*

Τὸν ἢ ἄνθρωπον τὸ ἀνθρώπου] vide *l. 5. §1.* & *l. 8. §23.* & *infrà §15.* ἀνθρωπον ἀληθινὸν, *verum hominem, qui facit* scil. *quæ hominis sunt.* Epictetus *l. 1. c. 16.* Ἐτ ἀνδρὸν ἤμην, ἔπρεπεν τὰ τῆς ἀνδρός· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νυνὶ ἢ λογικὸς φησὶ· ὑμῖν με δεῖ τὸν θεόν· ποιῶ αὐτό. vide *ad l. 5. §7.* Idem *l. 2. c. 9.* Οὐκ ἔστ τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληροῦν· τί γὰρ δεῖ ἄνθρωπος; ζῶον, φησὶ, λογικὸν θνητὸν· εὖδυς ὢν τοῦ λογικῷ πάντων χωρίζουσα; τοῦ θνητοῦ καὶ τῶν ἄλλων; τοῦ φυτοῦ, καὶ τοῦ ὀνείου. ἔρα τοίνυν, μή τι πλέον ὢν θνητὸν ποιήσῃς· εἰ ἢ μὴ, ἀπόλεσας τὸν ἄνθρωπον· οὐ πεπλήρωκας τοῦ ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς φύσαντ· εἰ ἢ μὴ, καὶ ὅταν ἀπόλεσῃ ὁ ἄνθρωπος. τίνα ἂν ποιήσῃ ὡς φύσας; ὅταν τῆς χαρᾶς ἔνεκα, ὅταν τοῦ αἰδέσιον, ὅταν οἰκτῖ, ὅταν ῥυπαρᾶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως· ποῦ ἀποκλίνωμεν; ἀλλὰ τὰ φύσαντα· τί ἀπολέσωμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀποκλίνωμεν; ἀλλὰ τὰ θεῖα· λοιπὸν οἱ μὲν ἡμῖν μικρὰ θεῖα εἰσὶν, οἱ δὲ θεῖα κακοῦσθ καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ἔξεστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων ἢ τούτων ἀπόλυται ἡ τῆς ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπληγμένον; ὅταν τοῦ ἐπαγγελίαν πληρώσῃ· πότε διεζευγμένον; ὅταν· τοῦ ἐπαγγελίαν πληρώσῃ· πότε αὐλοί; πότε λύρα; πότε ἵππος; πότε κύων; (f. τότε αὐλοί· τότε &c.) τί ἂν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δὲ ἀπόλυται. Ità de Christiano homine Salvian. *de provident. l. 4. c. 1. Cùm hoc sit hominis Christiani fides, fideliter Christi mandata servare; sit absque dubio, ut nec fidem habeat, qui infidelis est, nec Christum credat qui Christi mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur.* Itaque D. Ambros. *serm. de Abr.* apud Gratian. *c. 22. q. 2. c. 20. Mendacium est, se Christianum dicere & opera Christi non facere.*

§ 9. Μίμος, πόλεμος, πᾶσα] Xyl. Λοιμὸς cur pro Μίμος inferciat, nihil video. in πόλεμος τὸ τ ex sequenti vocabulo irrepsit: illud autem cum sequentibus

quentibus ad illud ἀναλελῦφθαι, Xylandr. secutus, referre malim, quàm pro absolutè positis, aut ad ἄνελεῖν relatis cum Casaubono habere; qui & ἀναλέλῦται illud passivè sumit; quod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολόγος καὶ φανταζόμενος παρεμπίπτουσιν] *Quàm multa sunt, quæ cùm tanquam physicus mente, secundum naturam earum nudè speculatus fueris, extra usum ulteriorem transmittis?* Casaub. qui pro ὁπόσα, πόσα legisse videtur: & per interrogationem extulisse. at Xyl. *hæc quotidie delebunt sacra illa tua placita, quæ è contemplatione naturæ rerum hausta circumfers.* cui accedo potiùs, nisi quòd τὸ παρεμπίπτειν, *circumferre*, vertit: cùm sit, prout Casaub. rectè, *transmittere*. Cæterùm *transmissionem* intelligo, qualem Maxim. Tyr. *dissert.* 28. verbis illis delineat; Ἀπὸ γὰρ τῶν θεοδοτήτων τῆς ψυχῆς αἱ αἰσθήσεις ἱδρυθεῖσαι, ἐπειδάν τινος ἁφάψωνται αἰσχροῦ, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ἐπιλαβόμενος ταύτης, διορᾷ τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα. qui in consequentibus τὸ παρεμπίπτειν etiam vocabulo, in hac eadem re illustranda atque explicanda, utitur. ut sit, *decreta illa, quæ ex rerum natura seriò sedulòque considerata in mentem transmittis, atque ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ παρεμπίπτεις τοῖς νοῖς τὰς θεωρίας. Scopus tamen forsan is fuerit planè, quem Casaub. voluit; *Speculationem naturæ, ni praxin conjunctam habeat, otiosam fore; faciléque abolitam iri, nisi cautio jugis adhibeatur, quicquid indidem hauseris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅτε τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλὰ, ἐυδὺς αὐτὰ ἐξεμέτου θέλουσιν ὥσπερ σοφιστικοὶ πλὴν τερφθῆναι παρ' αὐτὰ πίονται· εἶτ' ὅταν μὴ ἐξεμέσωσι. εἰ δὲ μή, ἐκεῖνος τῷ ὄντι χύσεται, παρέχων ἀκάθαρτον καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναλαβόντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τῆς ἡγεμονικῆς τῆς σαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους ἀφ' ὧν ἐγυμνάσαντο καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἐμάθον. ὃν τρόπον ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεχθέντος περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς· ἀλλ' ἐκμαθόντες οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην· τοιοῦτόν τι καὶ συμπίνων. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμοῦ σοι, γάμησον, παιδοποίησον, πολιτεύσου, ἀνάγκη λοιδορίας, ὑπενεγκεῖν ἀλαζόνα ἀνεκτικόν, ὑπενεγκεῖν πατέρος, ὑπενεγκεῖν υἱὸν, γείτονα, συνόδους. Ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμαθήκας τὰς ἀληθείας τῆς φιλοσόφου. Addam tamen, quæ se ingerit impræsentiarum, conjecturam. Quid si ἀφυσιολογήτως legerimus? quomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut sit mens Marci, *quæ absque naturæ ipsius contemplatione seria ac considerata, temerè imaginaris, & citra examen justum admittis.* hoc enim passim inculcat Marcus, ut rei cujusq; naturam sedulò investigemus, eámque probè perspectam habeamus, priusquam de ea sententiam censúramve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66. *l.* 8, § 13. (quo loco & de viso quovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, si dogmata ea, quæ in rei ipsius, de qua statuitur, natura penitius perspecta, fundamentum non habent, occasione quavis occurrente, aboleantur facillimè. Trahit horsum, quòd περὶ τὸ γνωρίζειν, *de natura rei cujusvis excutienda & dignoscenda*, statim istìc subjungitur: in quam mentem & τὴν διαφώτισιν τῶν τῆς κόλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἐωρακότα ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ. quin & bene vivendi fundamentum unicum statuit, ἐν θεωρῆσαι περὶ τὸ τῶν ὅλων φύσιν, καὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, *l.* 11. § 5. *In speculationibus illis sive theorematibus inde deductis, quæ vel universi naturam, vel suam cujusque conditionem statúmque nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l.* 3. § 6. laudatum.

Καὶ τὸ περισπικὸν ἅμα συντιλεῖν] Apud Lacert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν δεῖ κατέχοντα ἀπὸ περισπάσεως· τὰ δὲ περισπικὰ καὶ ἀπὸ μὲν περισπάσεως τάδε, ὑγείας ἐπιμελεῖσθαι καὶ αἰσθητηρίων, καὶ τὰ ὅμοια· καὶ περίσπαν δὲ, τὸ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς κτῆσιν διαρρήδην. ut τὰ περισπικὰ sint *officia ea, quæ molestiam aliquam adjunctam habeant.* Verùm Marcus istìc laxiùs usurpat pro quolibet negotio, quod muneris nostri existat. vide *l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ἐν τῇ περὶ ἑκάστων ὑπολήψεως αὐθάδες σώζειν] αὐθάδες, sicut ἰσόρροπον, *supr.* § 8. in meliorem partem istìc sumi videtur, (quod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qua *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu sibi placentis, acquiescentisque*, in veritatis, quam adeptus est, cognitione; quod vocabuli notio, per se media, designat. siquidem ut Arist. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐθάδης αὐτάρκης τίς ἐστιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὑτῷ ἀρέσκειν. ità Senec. *ep.* 59. *Ipse te consule, si per dies noctésque par & æqualis animi tenor, erecti & placentis sibi est: perveniisti ad humani boni summam.* Ortum vocabuli sensúmque, non usum, secutus est Marcus. nec aliter forsan usurpatur, *l.* 6. § 47. quin & Isocrates in Archidam. ubi αὐθαδείας καὶ σιμνότητας conjungit, in dexteriorem itidem partem sumpsisse videtur.

Λαμβάνον] quod Apost. *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc est: ut Chrysost. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ἀρκείτω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] quod *l.* 3. § 8. dixit, οὐδὲν ἐμφωλεύον. Senec. *ep.* 43. *tegant, non abscondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honesta enim bonis viris, non occulta quæruntur.* Galen. *de affectib. curand. c.* 5. Ἀφεχθήτω σὺ ἡ δίκη διαπαντὸς τῆς οἰκήσεως· ἐξέστω τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρὸν, ἐν ὅτῳ ἂν ἡ παρασκευασμένον. ità legend. pro eo

σ quod vulgati codices ἀνέχῃ & ἔξεσι confirmat autor ipse, qui sic paulò pòst. τῆς δύσας ἂν ἀνεφγμένης σε διαπαντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία πᾶς συνήκουσιν ἔσω καὶ πάντα καμὸν οἰκεῖναι. δεῖ δὲ διαρρεῖν, ὡς ἐκεῖνοι τὴν οἰκείων εὐρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρᾶς κατειλημμένον. (ità leg. pro eo, quod nullo sensu, sano saltem, κατειλημμένον legitur.) ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προσελθόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα πειρῶνται φράττειν κόσμια, ὅπου καὶ τὴν ἰδίαν οἰκίαν φράττουσι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδέσθητοι τοῦ ἄλλους, ἁμαρτάνοντες τὰ φανερὰ ταῦτα, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδεῖται σὺ δ' σαυτὸν αἰδῇ μᾶλλον, πειδόμενος τῷ φάτνῃ,

——πάντων δ' μᾶλλον αἰσχύνου σαυτόν.

vide *ad l.* 3. § 4.

Πότε δὲ ἀπάτητος ἀπολαύσεις] potest esse expostulatio, qualem observavimus *suprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hìc, & in sequentibus clausulis; quod semel immutatum deinceps immutari necesse habuit. *cùm eò*, inquit, *proceſſeris, atque ità nientem pariter vitámque tuam inſtitueris, tunc frueris ſimplicitatéque gravitatéque* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τοῦ ζῆν.

§ 10. Ἀρέσχοντα μᾶλλον ἐπιδόσεως] Studia hominum, quibus sese efferunt, acsi magni aut eximii aliquid confeciſſent, elevat; cum viliſſimorum animalculorum artibus, quibus illi prædas sibi compares captant, conferendo.

Ὑποχῇ] Ὑποχὴ, *genus retis.* Vet. lex. H. Steph. Sed sine exemplo. quod hinc licet peratur. Sed & ex Oppiano ἁλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. quo loco retium genera nominàque varia recensens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίλληστρα, τὰ δ' χῖτοι καλέουσι, Γάγγαμά τ' ἠδ' ὑποχαὶ σειρήϊς, ἠδὲ σαγῆναι.

unde figuræ rotundæ fuisse videntur σαγῆναι istæ: cujusmodi sunt, quas nos appellamus *Purſe-nets.*

Ἀλλ' Σαρμάται] quibuscum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaque in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debelatas. horum aliquos in excursionibus qui trucidaverant, aut ceperant, egregium facinus executos se autumabant. Nec tacendum hìc, quo & alluserit fortean Marcus, quod de Avidio Cassio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria, centurionibus ſuis autoribus, tria millia Sarmatarum negligentius agentium in Danubii ripis occidiſſent, & cum præda ingenti ad eum rediſſent, ſperantibus centurionibus præmium, quòd præparvâ manu tantum hoſtium, ſegniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidiſſent, rapi eos juſſit & in crucem tolli, ſervilique ſupplicio affici; quòd exemplum non extabat: dicens, evenire potuiſſe, ut eſſent inſidiæ, ac periret Romani imperii reverentia.*

Οὗτοι γὰρ οἱ λῃσταί] quinam isti quos *latrones* dicit? num *Sarmatæ*? sicut Pauli Festus; *Cimbri linguâ Gallicâ latrones dicuntur.* ad quem locum Scalig. *Cimbri* λῃστρικοὶ *ſanè* πλάνητες *fuerant. Sed non magis Cimber latronem ſignificat, quàm Iſaurus piratam; Ambro, diſſolutum ac voracem; Opicus, obſcœnum: ſed quia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qui tales ſunt.* ità istìc Xyl. nec secius de barbaris patriam suam incursantibus suósque diripientibus, quos *abigeos* & *latrones* aut *fures* magìs quàm *hoſtes* dici postulat, Synesius *epiſt.* 132. τὰ καὶ τοὺς ἀπλάτας τούτους ἅπαντα πολυπραγμονῶ. ἐγὼ γὰρ ἄξιον κρίνειν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλὰ λῃστὰς, ἢ λωποδύτας, ἢ τι τοῦτον ὄνομα μικροπρεπέστατον, οἳ μηδένα ἐρρωμένως ὑπομεμένοντα ὑφίστανται, ἀλλὰ μόνους τοὺς καταπεφῃγας ἀποσφάττουσιν, ἄστρι ἱερεῖα, ᾧ πειδόμενοι. Verùm videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet Marcus, qui Sarmatis captis, tanquam re pulcrè strenuéque gestâ, semetipsos efferebant. ut transitus sit factus à numero ad numerum. quasi dicat, *quid à latronibus etiam iſti qui Sarmatas capiunt, magìs quàm ipſi quos capiunt Sarmatæ, diſtant?* Quod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latrones.* Aut quid à prædonibus vulgariter sic habitis distant viri isti, prout ipsi se haberi volunt, militares? Notum est illud piratæ, qui Alexandro eidem quærenti, quo scelere impulsus, mare haberet infestum; *Eodem*, inquit, *quo tu orbem terræ. Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; quia tu magnâ claſſe, imperator.* Cicer. *de repub. l.* 3. laudante Nonio. & August. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qui & subjicit. *Sanè remotâ juſtitiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* unde Pythia, Adrastum Sicyoniorum βασιλέα, Clisthenem verò λῃστὴν dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Prus. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrarum prædonem* appellat. Déque eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A pueritia latro, gentiúmque vaſtator.* & *quæſt. nat. l.* 3. *præfat.* Quantò potius *deorum opera celebrare, quàm Philippi aut Alexandri latrocinia?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς] malè divulsit ista à superioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inquit, *ſi militarium iſtorum ſpectes, prædonibus ſupparesfacilè deprehendes.* prædæ siquidem duntaxat inhiant utrique.

§ 11. Κτῆσαι] *acquiras*, non *acquirere*. est enim aoristi imperativi medii non infinitivi activi, uti interpres Angl. opinatus, dictionis seriem durorem reddidit.

Οὐκοῦν γὰρ ὅτου μεγαλοφροσύνης πεπιπόν] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα] *corpus exuit*, sive *è corpore subduxit se*; is nimirum, qui considerationè istâ animum jugiter exercitatum probéque subactum habuerit. neque enim à prioribus ista dissociata oportuit.

tuit. vide Platonis locum insignem, qui huc spectat, ex *Theæteto, ad l.* 11. § 1.

Ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Eurip. *Phœniss.*

Ἀλλ' εἰς Θεὸν χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

Rejecta oportet ista ad numen omnia.

Senec. *de otio sap. c.* 32. *Ego secundum naturam vivo, si totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκα mavult, imperandi formulâ, sive monendi. frustrà. cùm enunciativè ponantur & antegressa proxima, & sequentia itidem.

Οὐδ' εἷς νῦν βάλλεται] Africanus apud Ciceron. *l. 6. de repub.* in *somnio: Neque sermonibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis spem posueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus. quid de te alii loquantur, ipsi si videant.* Bion Borysthenita inter cætera profectûs in virtute insignioris indicia, hoc tumprimis statuit, ubi quis eodem loco convicia hominum atque votâ habet: sive ut ille loquebatur, ὅταν μηδεὶς λοιδορήσηταί τινα ἐπὶ σοὶ ἀκούων τις, ὡς λεγόντων,

Ὦ ξέν', ἐμοὶ ἔτι καιρῷ ἔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὐλά τε καὶ μίζα χαῖρε· θεοὶ νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore quidam percussit imprudens: quis enim illi sciens faceret injuriam? postea satisfacienti, Cato, Non memini, inquit, percussum me. majore animo non agnovit, quàm ignovisset.* Idem, *de constant. sap. c.* 14. Phocion pariter cùm quidam uxorem ipsius contumeliosè habuisset, pòst apud ipsum pœnas commeritas metuens sese purgitaret, ignarum se Phocionis conjugem fuisse, Ἀλλ' ἤγ' ἐμὲ γυνὴ ὑπό σου οὐδὲν πέπονθεν. *at verò mea,* inquit, *uxor nihil à te perpessa est. alia forsan fuerit, quam tu læseris: nec mihi itaque quòd satisfacias, aut excuses te, opus est.* Narrat ex Musonio *orat. quâ disceptat philosophum an deceat injuriarum agere,* Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qui idem, quomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil quicquam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio quodam aquâ conspersus, cùm ab amicis ad pœnas de homine sumendos instigaretur; Ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ, ἀλλ' ἑαυτοῦ κατηκέδασεν, ὃν ἔδοξεν ἐμὲ εἶναι. *Atqui non me,* inquit, *conspersit, sed illum quem esse me est opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere solebat, τοῖς κωμικοῖς δεῖν ὑπέχειν ἑαυτὸν διδόναι, οἱ μὲν γάρ τι φθέγγονται λέξειαν, διορθώσασθαι· εἰ δ' ὦ, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Expedire, ut Comicis perstringendos sese homines præbeant: siquid enim veri de nobis dixerint, corrigendi ansam dabunt:* (quomodo Philippus demagogis Athenienfibus gratiam debere se dictitabat, ὅτι λοιδοροῦντι βελτίονα ποιοῦσι τὸν λόγον καὶ τὸν ἦθος· περιῶμαι γάρ, inquiebat, αὐτοὺς ἔμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους ἐλέγχειν. Plut. apoph.) *sin falsi quid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémque dicenti, ὁ σὺ λοιδορεῖται ὁ δεῖνα; *An non tibi iste conviciatur?* respondit. οὐχί· ἐμοὶ γὰρ ὁ τρόπος ταῦτα. *Nequaquam; mihi enim ista non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σε καταγελῶσι. *deridet te multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δ' ὁ καταγελῶμαι. *At ego,* inquit, *non deridor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Καὶ κείνων τυχὸν οἱ ὄνοι. ἀλλ' ὅτ' ἐκεῖνοι τὴν ὄνων ὑπερφέρονται, ὅτι ἐγὼ ἐκείνων. *Et illos forsan deridet asini; verùm nec asinos advertunt ipsi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc est, quod de Hercule Epicus quidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ' ἕωσν μίαν συγερῶν ἐμπάζεται μύθων.

Nec musæam quanti faciebat dicta maligna.

vel quod David potiùs, *Psal.* 38. *v.* 13. *Ego verò instar surdi fueram, qui nullus audio; instar muti, qui nihil regerere possit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ νῦν θερμὸν ὕδωρ] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ νῦν ἀπογεμὸν ὕδωρ] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *supr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐδεῖαν θρέψειν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐδεῖαν παραινεῖ ἐπιὸς τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam laudatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχὴν τε καὶ πλάτιν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορεύμενος· τῇ δ' ἀεὶ ξυμπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τὴν θείαν νόμον τιμωρός. ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος, ξυμπεται, &c. quem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, quum hæc scriberet; tum & autor *libri de mundo*, qui Aristotelis nomen præfert. eodem opus illud suum clausit; quique illum dictione Latinâ μεταφέρειν καὶ παραφέρειν, Apuleius.

§ 12. Τίς ὑποψία χρεία, περὶ σκοπεῖν τί δεῖ περιχθῶσαι] Xylandri versionem etsi minùs perspicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatissimam dederit. Interpres Angl. frustrà in duo membra sententiam, continuari postulantem, dissecuit. *Quid,* inquit Marcus, *est suspicione opus?* sive, *cur tibi res aliqua suspecta sit,* aut scrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm considerare liceat,* vel *præstò sit intueri, quid facto opus sit?* hoc est enim περὶ σκοπεῖν ut ἔξεστι ποιεῖν, & similia. Senec. *epist.* 74. *non potest quisquam beatus esse, qui huic se opinioni credidit,* (externis subesse mali aliquid.) *Non enim beatum est nisi quod intrepidum. inter suspecta malè vivitur.*

Κἂν μὲν σωφρᾷς, εὐκρινῶς ἐκπεπρεσπὲ ταύτῃ χωρεῖν] Forsan legi debeat κἂν μὲν σωφρᾷς εὐκρινῶς, sublatâ distinctione, *& si clarè perspexeris.* εὐκρινῶς, *clarè, distinctè.* Plato: ἵνα εὐκρινέστερον ἴδωμεν, ὃ βουλόμεθα. indè διακρινεῖν, παραλλάζειν, διαγαννῦν· Hesych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in

Zenon.

Z. non. Τότε ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος διαγινώσκειν αὐτῆς, καὶ τὸ πιθανὸν τότε ἐμφιβόλως λεγόμενον διακρινεῖν. Cicer. *ad Atticum lib. 7. epist. 10. simul hoc diiudicabitur quæ sit eloquentia.* & *epist. 3. sed id philosophi viderint diiudicentque.* verùm accedo potiùs D. Bootio nihil muranti, sed copulativa tantùm interjectâ, legenti, κᾶν μὲν σωφρᾷς, εὐμοίρως καὶ ἀμεταστρεπτὶ τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμοίρως, τῷ μετ' ἀφροσύνης.

Ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χαρεῖν] vide *lib. 8. § 5.*

Ἐγχώριον τὸ φαινόμενον δικαίῳ] Epictet. *l. 1. c. 2.* Ταῦτα οἶδε Πειθὼ Ἑλεύθω, καὶ ἰδὼν ἐπιλήσῃ· θεσπεσίμφατος δ' αὐτῷ Ὀυσπασιανῷ, ἵνα μὴ εἰς ἐλθῇ εἰς τὸν σύγκλητον, ἀπειρέναι, δεῖ σοι δεῖ μὲ ἐᾶσαί με ἓξ συγκλητικὸν· μέχρι δ' ἂν ᾖ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησι, σιώπησον· μή μ' ἐξέτασε, καὶ σιωπήσω. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· καὶμὲ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε ἦν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σὸν δέ ἐστιν ἀποθανεῖν· ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ ταραχθῆναι· σὸν, φυγαδεῦσαι· ἐμόν, ἐξελθεῖν μὴ λυπήσασθαι· vide *l. 3. § 6, 7.* & *l. 4. § 12.*

Ἄριστον γὰρ καταπεφάνθαι τοῦτο] *optimum enim est cum attingere scopum.* Xyl. hoc est, ut id facias, quod justum & æquum est, quodcunque tibi indè obvenerit.

Ἡ γὰρ ἀποτροπὴ ἀπὸ τούτου ἐστίν] Mutila hæc suspicatur Xyland. Editor Lugd. in versione prorsus resecuit. pro ἐστὶν D. Boot. legit δεῖ *ab hoc*, inquit, justo scil. utique & æquo *aberrare, lapsûs nomen meretur*, non autem ob justè factum odium incurrere, aut molestum aliquid perpeti, aut etiam, quòminùs quod conaris, effectum des, impediri. ego si quis id exhiberet codex, ἀπόδειξιν quam ἀποτροπὴν malim; prout Marcus *l. 4. § 43.* ἀπόδειμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητον] hoc est, quod *l. 7. § 69.* Μήτε σείζει, μήτε ταράττει. M. Cas. ista à superioribus divellit, atque erotematicè effert; ac si legeret, τί σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν ἐστι viderint alii. Ego nullus assentior.

Εὐκίνητον] non, *mobile*; quod τὸ τῆς γνάμης εὐκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib. 7.* notatum, designet; unde & *mobile vulgus*, Statio *sylv. lib. 2. poem. 2.* sed *agile*, ad id quod est officium suum aggrediendum agendúmque promptum ac proclive; quodque in eisdem perseguendis modo justo debitóque moveatur. Stoici siquidem in dictionibus istiusmodi εὐείργειαν & ἕμφασιν quandam, ultra usum communem aco vulgarem, affectabant. vide *infrà ad § 21.*

Φαιδρὸν ἅμα καὶ συντεταμένον] non qualis stultorum risus, quem ejusmodi esse ait Solomon *Eccles. c. 7. v. 6.* qualis est *spinarum sub olla crepitus*;

——*Magno veluti cum flamma sonore*
Virgea suggeritur costis undantis aheni.

ut Maro, *Æn. lib. 7.* sive ut Apul. in *apolog. Flammæ* instar *stipulâ accensæ, claro strepitu, largo fulgore, cito incremento*; *sed enim materiâ levi, caduco incendio, nullis reliquiis.* icon aptissima vitulationis stolidorum, quâ illi, *non gaudent, sed gestiunt*, ut Aug. de *serm. Dom. in mont. l. 1.* itaque *risum* & *lætitiam* istiusmodi pro *insania* mera, Solomon habet. *ibid. c. 2. v. 3.* tanquam ἐξεστηκὸς, non συντεταμένον. Senec. *ep. 23. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gaudium. cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet.* vide *ad l. 4. § 26.* ὑφὸς ἀγαυιῶντος.

Ὁ τῷ λόγῳ καὶ πᾶν ἑπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamen ductumque sequi*, pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l. 3. § 16.* & *lib. 7. § 31.* & *supr. § 11.* & *lib. 4. § 12.* & *l. 12. § 31.* Plato *epist. 2.* Νῦν ἥ μέρας ἐγὼ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. Ἐὰν γάρ ἄλλα γίνηται] *in aliorum fini potestate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant*, cùm ipse nequeas, vel necesse non habeas. Epictet. *lib. 1. c. 27.* ἀπλῶς, ἢ αὐτὸς ἀεὶς θύσω, ἢ ἄλλῳ παρέχειν φροντιῶ τὸ ἀεὶς θύσαι. οὐ μὴ δικαίως κατηγορῆσαί με αὐτὸς, ἢ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι ἀγαθόν.

Οὐ δικαίως] quia alienæ vel mentes vel actiones mihi sunt res mediæ. *lib. 6. § 32.* & *lib. 8. § 55.*

Οἱ ἐν τοῖς ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id est, ἐπαιρόμενοι. *translatio ab equis petita, cùm in altum pedibus sublatis anterioribus, & jubâ concussâ, φρυάττεσθαι.* Salmas. indè & καταφρυάττειν. *supr. l. 9 § 41.* frustrà autem interpretes de eis intelligunt, qui alienis sermonibus & laudibus se jactant; ut alter, qui ψόγοις illud insuper habuit: vel qui aliorum laudibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qui τῷ φρυάττεσθαι significatum non attendit. quomodo enim quis eò possit φρυάττεσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι, quòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loquitur qui laudantur, vel vituperantur, aliorúmque vel laudibus elati animos sibi sumunt, vel vituperiis perculli abjiciunt: sed eos, qui alios laudibus, aut vituperiis prosequuntur, idque faciendo attolluntur, & efferunt se, acsi magni quippiam egissent. hæc enim est istorum ὄκνησις illa, de qua Marcus *l. 9. § 32.*

Τοιοῦτοι μὲν δεῖ τῆς κλίνης εἶσι] Hinc apud Lucianum in *Cataplo*, Κλίνη, sive *lectus*, ad testimonium adversùs Tyrannum dominum suum ferendum apud inferos accersitus, ἐγὼ μὲν τοιαῦτα εἰσῆλθον αἰχμάλωτα· τοιαῦτα ἦν ἃ ἐπ' ἐμοῦ διεπράττετο. vide *ad lib. 3. § 4.* & *lib. 11. § 18.* δεῖ τῆς κλινοπείφ.

Ὅια ἡ ποιοῦσιν] vide *ad l. 6. § 59.*

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ τῷ πιωτάτῳ ἑαυτῆ μέρει] non corpore tantùm, sed animo etiam coguntur, qui aliorum favorem, famámve aucupantur, usq; ad conscientiam læsam, eis obsequi, quibus placere ambiunt.

Ὅταν θέλῃ [Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. ὃν δεῖ ἀγαπᾶτε ἄνθρωπος ψυχὴ θελῆσαι δεῖ, καὶ χάρητε, διάθεσθαι· ὡς πάλιν, ἀπονυκτέξαι, καὶ ἀπόλωλεν. Synes. *de insomn.* Καθαρμῶ τὸ μέγιστον μέρος, ἡ βέλησις, Sen. *ep.* 34. *Pars magna bonitatis est, velle fieri bonum.* & *ep.* 80. *Quid tibi opus est, ut sis bonus? velle.* Fabius *instit. l.* 12. *c.* 11. *ut boni viri simus, voluntate maximè constat.* Gregor. Naz. *de sacr. bapt.* ἄθεον τοῦτο τὸ θελῆσαι μόνον, τὸ ἀγαθόν. quanquam idem *de theolog.* 1. exagitat illos, Ὅτε ἀρχὴ τὸ θελῆσαι μόνον πρὸς τὸ εἶ σοφοῖς. Joan. Chrysost. *in Matth. hom.* 49. Ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσεν. Liban. *orat.* 4. Βουλόμενον μόνον, καὶ πάντα ἤνυται. vide *ad l.* 8. § 35.

§ 14. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει] quod de *natura*, qui & Stoæ *Deus*, de Deo, Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus abstulit.*

Ἀπολαμβανούσῃ] Epictet. *enchir. c.* 10. Μνήσθητι ὅτι μισθωτὸς εἶ τοιοῦτος, ὅτι ἀπόλεσα αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκε· τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; ἔκλυε καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἁρπάσας. τί δέ σοι μέλει διὰ τίνος σοι ὁ δὸς ἀπήτησε; Idémque *dissert. l.* 3. *c.* 26. Εἶτα συμπαντα εἰληφὼς παρ' ἄλλου (τοῦ Θεοῦ δηλονότι) καὶ αὐτὸν σαυτὸν, ἀγανακτεῖς, καὶ μέμφῃ δόντα, ἂν σοι τὸ ἀφέληται; ὅτι τί εἴληφας ταῦτα; χρεσόμενος. μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. Et *l.* 4. *c.* 1. Ἀπιστοῦντι τῷ Θεῷ, ἃ δέδωκεν, ἐκ αἰδοῦς; vitiata scriptura. quod & Volsius videt; cui sic restituere visum est. ἐκὼν ἐκ ἀποδώσεις; ἐκ αἰδοῦς. Verùm interpolatione tam laciniosà, quæ nec sensum admittit commodum, nec vitium tollit, nihil opus. literula immutata sufficiet. leg. ἐχ ἥδιστα; Stoicus est Laconismus. *non Deo, qui dederat, repetente oblectaris?* q. d. dans placet, repetens quidni placeat? vide eund. *ad l.* 2. § 3. vide & *l.* 12. § 26.

Διὸς ὁ θέλεις] hoc est, quod Rufus apud Epictetum *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖται τῷ διδόντι. vide *ad l.* 4. § 31, 34. & *l.* 5. § 25. & *l.* 7. § 57.

Ἀπόλαβε ὁ θέλεις] Vide voces Demetrii Cynici magnanimas ex Senec. *de provident. c.* 5. ad *l.* 4. § 34. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Χάριν ἔχω, ὧν ἔδωκας. ἐρόσον ἐχρησάμην τοῖς σοῖς, ἀρκῶ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον οἷς ἦν θέλεις χάρισαι. σὺ δὲ ἦν πάντα σὺ μοι αὐτὰ δέδωκας. vide *l.* 12. § 26. Senec. *de tranquill. c.* 11. *Sapiens non mancipia tantùm possessionesque & dignitates, sed corpus quoque suum & oculos & manus & quicquid est chariorem vitam facturum, seque ipsum inter precaria numerat; vivítque ut commodatus sibi, & reposcentibus sine tristitia redditurus. quandocunque ergò reddere jubebitur, non queretur cum fortuna: sed dicet; Gratias ago, quòd possedi, habuique.* Idem, *epist.* 64. *Fac quod æquitatem tuam decet. desine naturæ beneficium malè interpretari; abstulit, sed dedit.* & *ad Polyb. c.* 25. *Gaude, quòd talem habuisti; & usumfructum ejus, quamvis brevior voto tuo fuerit, boni consule.* Item. *ad Marc. c.* 12. *Si magnas ex filio percepisti voluptates, oportet te, non de eo, quod detractum est, queri; sed de eo gratias agere, quod collegisti.* Nostri: Basil. Cæsar. *homil.* 5. Συγχώρησον ὅτι θανάτου, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῷ χωρισμῷ λυπόμενος ἔχειν· ἐκ ἐπὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς σωφρείᾳ χάριν ἔχων τῷ συγκληρώσαντι. Hieron. *in Nepot.* Nè doleas quòd talem amiseris: sed gaudeas quòd talem habueris. Idem *in Paul.* Non mœremus, quòd talem amisimus; sed gratias agimus, quòd habuimus, imò habemus. Et *ad Julian.* Tuliſti liberos, quos ipse dederas. recepisti ancillam, quam mihi ob breve solatium commodaveras. non contristor, quòd accepisti; sed ago gratias, quòd dedisti. Bern. *de Humbert. serm.* 110. Tuliſti quoniam tuus erat, nec pro nobis, quibus ille sublatus est, murmurandum: magìs gratias agendum, quòd tam diu concessus est nobis. Et *in Cant. conc.* 26. *Etsi dolemus ablatum, non obliviscimur tamen, quòd datus fuit; & gratias agimus. quòd habere illum meruimus.* Verissimè Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, quòd accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum sublata toleramus.*

Οὐ καταθρασυνόμῳ, ἀλλὰ πεδαρχῶν μόνον καὶ ὑπνοῶν] De morte pariter *l.* 9. § 3. Ità Apost. *ad Philip. c.* 2. *v.* 17. Χαίρων καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. & *ad Cor. ep.* 2. *c.* 12. *v.* 15. Ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι. Tertull. *de patient. c.* 2. *Nobis exercenda patientiæ autoritatem non affectio humana canina æquanimitatis stupore formata, sed vivæ ac cœlestis disciplinæ divinæ dispositio delegat.* Cyprian. *de eadem*: *Apparet non esse illic veram patientiam, ubi sit insolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac seminudi pectoris invereundia jactantia.*

§ 15. Ζῆσον ὡς ἐν ἄστει] vide *infrà* § 22, 23. & *l.* 8. § 45.

Ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 34.

Ἄνθρωπον ἀλιθινὸν] qui enim secus quàm oportet, degit, quidvis potiùs quàm homo est. Vide *suprà ad* § 8. & *l.* 5. § 11. Stilpo, cùm turba ad ipsum contemplandum confluereret, dicenti cuidam, Θαυμάζουσί σε θηρίον, *tanquam feram quandam, ô Stilpo, admirantur te.* Οὐ μενοῦν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀληθινόν· *Nequaquam verò*, inquit, *sed ut hominem verum.* Laërt. *l.* 2. Flacc. *arte.—Fiet homo.—* Demonacti Proteus cùm diceret, ὦ ἄνθρωπε, regessit ille, οὐκ ἀνθρωπίζεις, *non vivis hominem.*

Κρεῖττον γὰρ ἢ κατὰ ζῆν] vide *ad l.* 9. § 2.

§ 16. Μηκέθ' ὅλως θαλέγεσθαι] forsan ὅλῳ. Senec. *ep.* 16. *Philosophia non in verbis, sed in rebus*

bus est. & *ep.* 20. *Illud te rogo atque hortor, ut philosophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philosophia, non dicere: & hoc exigit ut ad legem suam quisq; vivas, ut verbis opera concordent, nè orationi vita dissentiat.* Et *ep.* 108. *Sic ista tractemus, ut quæ fuerunt verba, sint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo voluta, quæ sæpe audisti, sæpe dixisti: sed an verè audieris, an verè dixeris, affectu proba. hoc enim turpissimum est, quod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* hoc est, *philosophos esse ἀνὰ τὸ στόμα, μίχει τῷ λέγειν, factis procul, verbis tenus.* ut Epictetus apud Gellium *l.* 17. *c.* 19. *homines* scil. *ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ.* quos odisse se profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam sententiam Macedo quidam Philosophus præ templorum omnium foribus scribenda censebat. nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius, quàm quòd *homines ignavi ac desides, ornati barbâ & pallio, mores & emolumenta philosophiæ in linguæ verborúmq; artes converterent; & vitia facundissimè accusarent, intercutibus ipsi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia quæ indè profluxerunt in vitam mala) *quæ philosophia fuit, facta philologia est.* Senec. *ep.* 108. &, *de vita semper disputatur, nunquam vivitur.* Idem *epist.* Vitium istud in Stoicis suis, ut familiare nimis, notat idem Epictet. *diss.rt. l.* 3. *c.* 7. Ἀλλα λέγομεν, inquit, ἄλλα ποιοῦμεν. λέγομεν τὰ καλὰ· ποιοῦμεν τὰ αἰσχρά. ἀσυμφωνίας φεύγει τὸν λόγον· μαχρὰν ἀπὸ τοῦ χεῖσθαι τύπτεις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς οὐκ οἰδάτης αὐτὰ ἐπαινέσμεθα. Idem. *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιγαροῦν μίχει λογαείων σεμνόπλουν· ἔξω δ' αὐτῆς, ἐπὶ τὸ ἐλάχιστον. eundem vide sis ejusmodi homunculos fusissimè simul ac acerrimè exagitantem, *enchir. c.* 51. & *dissert. l.* 3. *c.* 26. imò passim eosdem insectantem. siquidem invectivam istam singulis ferè subjectis fecit intercalarem. Quin & elegantissimâ usus imagine idem *enchir. c.* 44. Μὴ δείμῳ σαυτὸν ὅτως φιλόσοφον μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις σεῖ τῆς διαφορήματων. μίας γὰ ὁ κίνδυνος, οὐδὲ ἐξαμίσου, ὁ ἐκ ἐπαίδευ. ἐσοὶ δὲ τὰ σεῖσθαι, ὁ χόρτον φύοντα τοῖς πολλοῖν ὀπτᾶν δοκοῦσιν, πόσην ἔφαγον· ἀλλὰ τῶν νεμῶν ἔσω πίνατα, ἔσιον ἔξω φέρει καὶ χάλα. καὶ σὺ πίνω, μὴ τὰ χόρτα ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ὀπτᾶδείκνυσον, ἀλλ' αὐτὰ σοφάγματα τὸ ἔργα. Senec. *epist.* 108. *Omnia quæ dicunt, quæ turbâ audiente jactant, aliena sunt. quomodo probare possint sua esse, monstrabo. faciant quæ dixerint.* qui & *ep.* 117. claudit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clarissimum, *Si fecero omne quod disco.* sive utl Lipsius ex M SS^m. vestigiis, *si vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 25. Οὐ γὰ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, ἀλλ' ἐμοὶ σοφὸς· ὃν ἔργοις γλῶσσαν ὑσεροφον ἔχει, ψυχὴ δ' ἄσαπτον καὶ ἀνεπίδοτον· ἀλλ' ὅτις ὀλίγα μὲν ἀρετῆς φθέγγεται, πολλὰ δ' ὅτις ἐνεργεῖ παραδείκνυσι, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τῆς βίω σεσίδωσιν. Verùm quod Aristot. *ethic. l* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ ἔτοι μὲν ἐ σφέτ[illegible]σιν· ἐπὶ δ' τὸν λόγον καταφεύγοντες, δοκοῦσι φιλοσοφεῖν, καὶ ὅπως ἔσονται σπουδαῖοι· ὁμοίον τι πεισόντες τοῖς κάμνουσιν, οἱ μὲν ἰατρῶν ἀκούουσι μὲν ὀθημελῶς, ποιοῦσι δ' ὐδὲν τῆς σφοσταλειφόμενοι. ὡς ὖν ὐδ' ἐκεῖνοι τὸ ἔξιον τὸ σῶμα, ὅτως διανοούμενοι, ὐδ' ὅτοι τὴν ψυχὴν, ὅτω φιλοσοφοῦντες. Itaque verè Demosthenes: Ὡς ἅπας ὁ λόγος, ἐν ἀκοῇ τὰ πράγματα, μᾶλλόν τι καὶ κενὸν φαίνεται. Præclarè siquidem Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰ τὸν ἄχει ῥημάτων ψιλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἔχων βεβαίαν.

Οἱ δὲ πίπτουσι, τοὶ δ' σκιαὶ ἀλαίνουσιν.

ἐπεὶ τὸ γελασθῆς μὲν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν οἷς τὸ μέσον, καὶ μαχεῖς ἂν αὐτῆς ἀποτόμους λόγους· ἴδια δ' τὸ ἡδὺ πρὸς τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ πάνυ ἔχειν σεμνὸ τῆς δικαίας τιμᾶς· ἐοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς ἐπὶ σκιαῖς ἐσκευασμένοις τὰ δεάματα, οἳ ὡς βασιλεῖς πελάσαις καὶ δωάσαι ἐπιχειροῦσι, ἔτι βασιλεῖς ὄντες, ἐπὶ μικροῖν τυχὸν ἐλαύνειν τὸ πορφύραν.

§ 17. Ὡς μὲν σεῖς ἅπαν, κυλίσεται] quod de terra *l.* 4. § 3. σιγμή. de pelago. *l.* 6. § 36. σαλάν. sunt autem καγχεσμίδες *ficuum granula.* pro quo κιχεμίδες apud Suidam vitiosè habetur.

Ὡς δ σεῖς χεῖνον, σπυπάνι σεισεφῆ] *tanquam pistillo circumvolutio.* M. Casaub. & sanè σεῖσις σεισεφῆ, sive σεισεσμὸ i. e. *pistillo circumvolutio*, proverbialiter usurpatur, à Platone philosopho in *Theætet.* Platone Comic. in *Adonid.* & Philem. in *Heroib.* ἐπὶ τῆς τὰ αὐτὰ ποιούντων, καὶ μηδὲν παραλόγων. utl Hesych. Suid. Zenodot. Apost. Verùm σπυπάνι σεισεφῆ. i. e. *terebræ vertigo*, sive *circumversio*, ut Xyl. Marco istic de spatio temporis brevissimo: quemadmodum, ῥιπὴ ὀφθαλμῶ *oculi jactus*, ut Beza, potiùs quàm *ictus.* ut vulg. Apostolo *ad Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 51. quò pertinet illud poetæ nescio cujus apud Suidam,

Τρύπανα δ' ὐδίνητα, καὶ ἀκίνητα τίρετρα.

citiùs enim terebra circumvertitur, quàm animadverti ferè potest.

§ 18. Ἐις ἕκασον τῆς σαροκειμένων] *De singulis rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuique animum adverte.* Casaub. non improbo. potest tamen, *rerum præsentium* quamcunque *considera.* &c. τὰ σαροκείμενα, *præsentia.* Vide *l.* 8. § 22.

Ἐκασον πίφυκεν ὅσον δήσκειν] vide *l.* 4. § 48. & *l.* 9. § 21. *Quæ nata sunt, ea omnia denasci eiunt.* Cassius Hemina *annal. l.* 2. i. e. ἀποθνήσκειν, *defungi, mori*, non *decrescere*, ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui nasci contigit, restat mori.* Tertull.

tull. *de Carn. Christ. c. 6. Mutuum debitum est inter se nativitati, cum mortalitate. forma moriendi, caussa nascendi est. non enim mori solet, nisi quod nascitur, id autem moritur, quod & nascitur.* Idem. *de resur. c. 12. Dies moritur in noctem, & tenebris usquequaque sepelitur: & tamen rursus cum suo cultu, cum dote, cum sole, eadem & integra, & toto, universo orbi revivisscit; interficiens mortem suam, noctem; rescindens sepulturam suam, tenebras; hæres sibimet exsistens, donec & nox reviviscat, cum suo & illa suggestu.* Et latiùs progressus Petrus Ravennas *in symbol. serm. 59. crede homo, de morte resurgere te posse, cùm tibi totum quod in rebus est, sic quotidie resurgat. Sol occidit & resurgit. Dies sepelitur & redit. Menses, anni, tempora, fructus, semina, cùm transeunt, ipsa moriuntur; cum redeunt, suâ ipsâ morte reviviscunt.* Ità quod Tertull. *ibid. Totus hic ordo revolubilis rerum, testatio est resurrectionis mortuorum.*

§ 19. Οἷοί εἰσιν ἐθέλοντες, καὶ δυνάμενοι, ὀχλοῦντες, ἀπαντῶντες] Hæc enim & summis cum imis quibúsq; communia sunt; & conditionis mortalis ac caducæ cumprimis nos admonent. Notum est, Menecratem medicum, qui Jovis sibi nomen adsciverat, Philippus Macedo quomodo exceperit, eduliorum loco appositis thure cum acerra. Narrat Ælian. *var. hist. l. 12. c. 57.* Quin & Alexander ex duabus præcipuè rebus, τὸ θνητὸν καὶ φθαρτὸν, sive mortalitatem suam, agnoscere se professus est, ὅτι τῇ κοιλίᾳ καὶ τῇ σωματοποιΐᾳ, *somno* nimirum *ac coitu.* Plut. in *Alex.* & de *adulat. & insympos. l. 8. c. 1.* Antigonus itidem major, cùm Hermodotus quidam ipsum in carmine per adulationem *Solis* (non *Jovis*, ut Erasm. *apophth. l. 4.*) *filium, Deúmque* indigitâsset, ὁ παῖς ὁ μὸς οὐκ οἶδεν ὁ λασιοκόφορος, *At verò*, inquit, *latent ista prorsus eum, qui matulam mihi porrigit.* Plut. *in apophth.* & *de Isid. & Osirid.*

Εἶτα ὅσοι ἀνδρομιμώμενοι, καὶ γαυρούμενοι] *Quanto se cum fastu efferant*, acsi nè homines quidem aut mortali semine creti sint, *ubi gloriantur, indignantur, interminantur &c.* vide ad *l. 6. § 28.* illud ἀνδρομιμώμενοι mihi suspectum habetur. ἀνδρομιμεῖν certè alibi legisse non memini. Xyl. *aliis imperare*, vertit. ut sit *hominibus leges ac jura præscribere.* Casaub. *exultare.* ità quid is legerit, haud satis liquet. nisi forsan ἀθρυόμενοι, *turgescentes, grandescentes*; quod de stirpibus usurpatur. forsan ἀνδρομιμεῖν idem quod ἀνδρολογεῖν fuerit, quod de *delectu militari* usurpatur: vel etiam quod κρεανομεῖν, quod de *viscerationibus*, sive de *carnibus viritim distributis* adhibetur. in istis autem non sine fastu gerere se solent, qui eas exhibent. vide *l. 9. § 34.* ὅσα ὄψισις.

Ἑτέροις πόσεις] *quot illis inservire & obsequi necesse fuit*, idq; ὀλίγῳ, *haud ità dudum*; quò possent dignitatis honorísque gradum illum, in quo tanto cum supercilio se gerunt, adsequi. vide *l. 8. § 3.* Epictet. *l. 3. c. 26.* ἐγὼ μὲν οὐκ ἐθέλω ζῆν ἄνθρωπος, οὐδὲ φιλόσοφος ἐθέλω ζῆσαι, τῆς ὀφρύος ἀπὸ καὶ τῆς ἀλικῆς καταφρονήματος ἀναγράψων. ἔστω γάρ τι ἐμοὶ καὶ ἄλλο εὐτυχῶν εἰς δοκεῖ, καὶ πυρφωμιδός. quo tamen loco ego πυρφωμιδός malim. scil. ut Claudian. *in Eutrop. l. 1.*

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum.
——*nec bellua tetrior ulla est,*
Quàm servi rabies in libera colla frementis.

Ruffus Vibius apud M. Senecam *controvers. 9.*

Divite novitio nihil est insolentius. &,
Pedissequa honoris est novi arrogantia. Salvian. *epist. 2.*

Ἄπας γὰρ τέραξ, ὅστις ἂν νέον κράτῃ.

Æschyl. *Prometh.* præ cæteris verò

Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχὼν μαστιγίας.

Comicus, apud Dion. Cocc. *l. 60.* Quod & Isidor. Pelus. ubi adduxerat *l. 2. ep. 297.* qui εὐπετῶν habet, pro eo quod εὐτυχῶν Dio, subjungit; Καὶ τὸ εὐπετέστατον παρὰ πάσι ἄξιον, ἀφορμὴν τοῖς κακοῖς φορτικοῖς τῆς ἀνοήτους γίνεται. Aur. Victor in *Diocles. Quantum ingenium est, compertum habeo, humillimos quosque maximè, ubi alta accesserint, superbiâ atque ambitione immodicos esse.* Agur sapiens Ebræus *v. 20. Tria sunt, sub quibus commovetur terra: imò quatuor sunt, quæ ea ferre non potest. servus, cùm regnat; stultus, cùm satur est; exosa, cùm maritatur; ancilla, cùm heræ suæ hæres evaserit.* siquidem, ut Solon,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὅλβος ἕπηται.
E nimiis opibus petulantia nascitur ingens.

Sive ut Theognis; (quod Homero tamen tribuit Schol. *ad* illud *Pindari olym. 13.* ὕβριν κέρυ ἐπιπέρα.)

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Idémque.

Πόλλους τοι κόρος ἄνδρας ἀπάλαστον ἀφραίνοισαν.
Γινῶναι γὰρ χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ.
Nascitur ex nimiis opibus petulantia stultis.
Nec paucos satiàs evertit mentis egenos.
Difficile est, adsunt cùm bona, nósse modum.

Aristot. apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* τίκτει γὰρ, ὥσπερ φησὶν ὁ παροιμία, κόρος ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Philistius apud Clem. *strom. l. 6.* οἰκειότατα γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀνεσωληκότες εἰ ἀφόνοντες εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. quod illum Clem. à Thucydide mutuatum asserit, qui odixerit; Εἰκότως δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἐν μάλιστα καὶ ἐλαχίστου ἀφορμῆς εὐπραγίᾳ ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. locus est in *Cleonis orat. l. 2.* ubi tamen legitur, εἰκότως δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν, &c. Quò respexit tamen & Isidor. Pel. *l. 2. ep. 296.* εἰκότως γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν ἀδόκητον μάλιστα εὐημερίαν ἐπιπέσῃ, εἰς ὕβριν χωρεῖν. de Largio Macedone

cedone quid Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & quæ de Gallo Cæsare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' ὅ τι] ἀντιδόμωμα, scil: ut *l.* 6. § 59. *ob quæ adipiscenda*, sive, *quâ mercede.*

Καὶ μεῖ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσονται. Legend. ὀπίσοις ἔσονται. vide *Psal.* 82. *v.* 6, 7. Esai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm quod Maro *Æn. l.* 10.

Nescia mens hominum fati sortisque futuræ,
Nec servare modum rebus sublata secundis.

Sosiphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῶσι, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἀεργῷ φρονοῦσι· τὸν δ' κύριον
Ἅδην παρεῖσ' οὐκ ὀρῶσι πλησίον.
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita; nec de proximo
Respicitis orcum, regna qui in reges habet. Grot.

Plutarch. *de Isid. & Osir.* Εἰ δέ τινες ἐξαιρεθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὅς φησιν ὁ Πλάτων, ἄμα ἡσθῶσι καὶ ἀγνοίᾳ φλεγμήνωσι τὸ ψυχρὸν, μεθ' ὕδρεως ἐλίξαντο θεῶν ἐπουρανίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βεβχὴν ὕνδισιν ἢ δόξα χέουν· ὅτε καὶ ὄντα καὶ ἀλαζονείας μὴ ἀπιθείας καὶ πλεονεμίας σοφισθέντες,

Ὠκύμοροι καρποῦο δίκλων ἀφθόντες ἀπάνθαν
καὶ νῦν ἄσπις ἀκάμματ δρεπόμεθα,

ἢ βωμῶν ἀποσπασθέντες, ὑδὲν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοῦ τάφους ἔχουν. vide *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἐκάστῳ, ὃ φέρει ἐκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις] Pr. clara gnome. de qua vide ampliùs *ad l.* 2. § 3. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27. Apollon. Tyan. *ep.* 66. οἱ πάντες δεῖ τοῦ ὄντων, ὅτι ἡ, καὶ θεὸς διοικεῖ τὰ πάντα, ὁ δὲ κακὸς οὐ βελτίονα τὰ ἀγαθὰ πλεονεκτικὸν καὶ πρὸς τάξιν ἡγεμονίαν ἢ τὰ γενόμενα συμφέρον. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *quæ ipsi sunt cordi.* Siquidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ὀκ ἢ ὅλων συγκεκλωσμένα ἀγαθὰ εἶ) πέπεισται, ut Marcus noster *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ ἔυκαιρον. Aug. *in Psal.* 145. *v.* 15. *Prorsus, tanquam ægrotum reficiens medicus, & quod opus est, hoc dat; & quando opus est, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα] Euripides versus sunt ab Aristotele laudati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *dipnosoph. l.* 13. à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud quos duos novissimos integri habentur.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ', ὅτ' ἂν ξηρὸν πέδον
Ἄκαρπον αὐχμῷ, νοτίδος ἐνδεὲς ἔχει.
Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
Ὄμβρου πρὸς εἰς γαῖαν ἐφεδρίτης ὕπο.
Ὅταν δ' συμμιχθῆτον εἰς τ' αὐτὸν δύο,
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, κἀκτρέφουσ' ἕνα·
Ὅθεν βρότειον ζῷ τι καὶ θάλλει γένος.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm sterili solum
Squallore lugens poscit humectas opes.
Rursum amat & æther ipse, Veneriscque impetu
Fœtos madoris explet in terram sinus.
Quæ fœderata mutuis amplexibus,
Quod ubique rerum est proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita visque seculis mortalibus. Grot.

Eis autem gemina adducit etiam Athenæus ex Æschyli *Danaidibus* ista:

Ἐρᾷ μὲν ἀγνὸς ὑετοὺς πεσεῖν χθονὸς·
Ἔρως δ' ἔχει μιν λαμβάνειν γάμου τυχεῖν·
Ὀμβρεῖ δ' ἀπ' εὐνοῦσ' ὑετὸς πόσιν
Ἔκτισε γαῖαν· ἡ δ' τίκτεται βοτοῖς
Μίλων τε βόσκει καὶ βίον δημήτειον.
Ἀνδρῶν δ' ἄρα ἐκ νοτίζουσ' γάμου
Τέλειός ἐστι· φησὶ δ' ἐγὼ πιμπλῶ.
Penetrare terram purus ille æther cupit:
Cupit vicissim terra conjugio frui.
Ab amante cælo defluens terram simul
Fœcundat imber: illa mortali parit
Cereale generi germen, & pastus gregum:
Maturitatem dat suam arboribus quoque
Mador maritus. causa at his cunctis ego. Grot.

Proinde cùm apud plures ista reperiantur, Plutarchus in *amatorio*, non poetæ huic vel illi, sed *poetis* tribuit. Ἐρᾶν οἱ ποιηταὶ λέγουσι καὶ γῆς ἔρωτα εἶναι καὶ θαλάττης, ἐρᾶν οἱ φυσικοὶ, καὶ συγγινέσθαι καὶ κυῆσαι· καὶ γλίχεσθαι ἄνθρωπον μητέρα καὶ τέκνου καὶ φυτὸν, ὐκ ἀναγκαῖον ἀπολαύσας ποτὲ καὶ σβεσθείσας παντάπασιν, ὅταν ὁ δεινὸς ἔρως ἢ ἴυγξ τοῦ θεοῦ πλὴν ὕλην ἀπολίπῃ, καὶ παύσῃ πάθος καὶ δάκνουσα ἡδεῖαν ἀρχὴν καὶ κίνησιν; ità enim per interrogationem si proferantur novissima illa, Xylandri asteriscō nihil opus erit. Indè Maronis illa *georg. l.* 2.

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt:
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Et Statii *sylv. l.* 1. in *epithalam.*

——*Ipsum in connubia terræ*
Æthera, cùm pluviis rarescunt nubila, solvo.
Sic rerum series mundique revertitur ætas.

Adjicias licet & Lucretii illa *l.* 1.

Postremò pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terraï præcipitavit.
At nitidæ surgunt fruges, ramique viresçunt
Arboribus; crescunt ipsæ, fœtúque gravantur.
Hinc alitur porrò nostrum genus atque ferarum.

Quin & Scythæ τὸν χιὸν νομίζουσι τοῦ Διὸς εἶ) γονὰς εἶναι. Herodot. *l.* 4. Quod autem de amore illi, de potu festivè, suo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει·
Πίνει δ' ὑπ' ἀνδρὸς αὐτὴ·
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.

Fœcunda

Fœcunda terra potat :
Hanc arboréſque potant :
Et potat æquor auras :
Phœbúſque potat æquor :
Ipſúmque Luna Phœbum.

Ὅτι σοι συνεῤῥῶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. τόλμησον, ἀναβλέψας πρὸς τὸν θεὸν, εἰπεῖν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ἃ ἂν θέλῃς· ὁμογνωμονῶ σοι· ἴδιν πεφυσίωμαι ἢ σοι δυσχαίνων. & *l.* 4. *c.* 7. πρόσειμι σοι δόκον, καὶ ἀκόλουθον ὁπόσῳ· συμπορεύσομαι, ἁπλῶς συνθέλω. ità enim lego, quod vulgò ὁρίζομαι tantùm languidè legitur, ut dictioni vis conſtet ſua. Sen. *ep.* 96. *Non pareo Deo, ſed aſſentior. ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor.* vide *ad l.* 4. § 33. & *ſup.* § 1.

Ὅτι φιλεῖ τῦτο γίνεσθαι] à vulgari ſermonis uſu argumentatur, argutiùs paulò Marcus, ut alibi, *l.* 5. § 8. in verbis συμβαίνειν & φέρειν, ità iſtic in verbo φιλεῖν· quod ἀντὶ τῦ πεφυκέναι ἤτοι εἰωθέναι uſurpatur; quomodo & Latinis *amat*, pro *ſolet*; quod à Græcis tractum monuiſſe videtur Fabius, *inſtit. l.* 9. *c.* 3. Quanquam diverſum eſt paulò Saluſtianum illud, quod ibi Fabius adduxit; *Vulgus amat fieri.* ſicut & ejuſdem illud, in *Jugurth. Quæ ira fieri amat.* & *ibid.* rurſus; *ea quæ ſecundæ res amant.* In iſtis enim ſenſus eſt, *quæ amant*, i. e. *quæ cupiunt & quibus delectantur*, vel, *quæ lubenter admittunt.* Saltem Syntaxis diverſa eſt: neque enim, *ira fieri ſolet*; vel, *vulgus fieri ſolet*; ſed *per iram*; &, *vulgò*, vel *à vulgo*, dixeris; quod viris magnis non eſt animadverſum. Cæterùm ſic Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 16.

Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa potentiùs
Ictu fulmineo.——

Ammian. *hiſt. l.* 16. *ut in rebus amat fieri dubiis.* & *l.* 17. *ut rebus fieri amat dubiis & turbatis.* quomodo Herodot *l.* 8. Ὅια φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ. & Plato *polit. lib.* 5. Ὅια δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. & Polyb. *lib.* 6. Ὅ δὴ φιλεῖ γίνεσθαι. Quin & τὸ ἐᾷν pari modo uſurpatum invenias. Ità enim Herodian. *lib.* 1. Ἐᾷν γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ὅσα τοῖς τυχοῦσιν ἀφορμαῖς ῥᾳστα χαυνοῦσθαι. Tacit *annal. l.* 4. *ut ferè amat poſterior adulatio.* Apul. *florid.* 3. *Quod genus in comœdia fieri amat.*

§ 22. Ἦτοι ἐνταῦθα] Aut in eo vitæ genere manes, cui jam es aſſuetus; aut inſtitutum mutas quod niſi velis ipſe non cogeris; aut è vita diſcedis, munere defunctus: in his autem omnibus nihil eſt quod ægrè te habeas. Geminâ ferè argumentatione utitur ad Lucilium ſuum Seneca *epiſt.* 42. *Hoc periturum eſt. nempe adventitium eſt. tam facilè ſine iſtis vives, quàm vixiſti. Si diu illud habuiſti, perdis poſtquam ſatiatus es. Si non diu, perdis antequam aſſueſcas.*

Καὶ ἥδη ἄσιτος] Notum eſt Pythagoræ monitum illud: ἐκ βίου τὸν ἄριστον. ἥδιστον δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Referunt Galen. *de affect. cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 80. Plut. in *præcept. ſalubr.* & *de exil.* qui idcirco *lib. de profect.* hoc inſigne facit ἥλωμα σοφροσύνης, τὸ μηκέτι σφοδρῶς, μηδ' ὅλως ἄγαν, ἀλλὰ ῥᾳδίως καὶ λείως καὶ δι' εὐπετείας ἐπὶ πλεῖον τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, οὐ συλλαμβανομένῳ τῇ ἀνάγκῃ. Quod Hieron. an Paulin. *ad Celant.* *Asperam nobis & inſuavem virtutem viam nimia facit vitiorum conſuetudo. quæ ſi in alteram partem transferatur, invenitur ſemita juſtitiæ lævis.* Quanquam Plut. idem in tract. *de tranquill.* quaſi Pythagoricum illud corrigens: ἐχ ἡ συνήθεια ποιεῖ τὸν ἐλομένους τὸν ἄριστον βίον ἥδιω, ὅς τις εἶπεν· ἀλλὰ τὸ φερτὸν ἄμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον. Nec diffitendum tamen, multùm conducere aſſuetudinem, ad vitæ, quæcunque ea tandem fuerit, moleſtias allevandas. Plut. *de audiend.* Τῶν ἐγγεγοιμένων εἰς τὰς πολιτείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τῷ γινομένῳ· οἱ δ' ἐκ μετοίκων συνήθεσι καὶ συνήθεις ὄντες τῷ νόμῳ, ὑπὸ χαλεπῶς φερομένων τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ σέβουσιν. & *ibid.* Ἐν γεύμασι, καὶ φαγεῖν, καὶ πιεῖν, καὶ πρὸς μαθήσεις ἀρχαὶ πολὺ ἔχουσι δάκρυον, καὶ πόνον, καὶ ἀσάφειαν· εἶτα προΐόντι κατὰ μικρὸν, ὥσπερ τοῖς ἀνθρώποις, συνήθεια πολλὰ καὶ γνῶσις ἐγγινομένη, πάντα φίλα καὶ χαρτὰ καὶ ῥᾴδια λέγειν τε καὶ πράττειν παρέχει. Ariſtoteles *rhet. l.* 1. *c.* 10. Ἔστι δὲ καὶ τὸ συνήθες, καὶ τὸ ἐπιτηδευόμενον, ἐν τοῖς ἥδεσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῇ φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Tim. orat.* 6. Μεγάλη γὰρ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς, τῆς συνηθείας ἡ τυραννίς. ἐκ δυσκόλου πάντα λοιπὸν, αὐτῆς ἡμᾶς ἐλκύσης ἡμέως. vide & quæ ſequuntur. Naſo. *Artis, l.* 3.

Fac tibi conſuescat; nihil aſſuetudine majus.

Et, *Quod malè fers, aſſuesce; feres bene: multa vetuſtas Lenit.*——

Arnob. *lib.* 2. *Fiet familiaris, & more in naturam verſa conſuetudo.* Cicer. in *Lælio. Magna vis eſt vetuſtatis & conſuetudinis: nemo eſt, ſi nulla res impediat, qui non eo, quo conſuevit, equo libentiùs utatur quàm intracto & novo. Nec modò in hoc quod eſt animal, ſed in eis etiam quæ ſunt inanimata conſuetudo valet; cum locis etiam ipſis montoſis delectemur & ſilveſtribus, in quibus diutiùs commorati ſumus. Sic veteres inquilinos indulgentia loci & conſuetudo etiam inter injurias detinet.* Senec. *epiſt.* 70. Plinius minor *l.* 6. *epiſt.* 2. *Mihi & gratiora ſunt bona* (domeſtica) *quòd perſeverant; & leviora incommoda, quòd aſſuevi.* Indè illud Campanorum apud Livium *l.* 23. *Notiſſimum quodque malum maximè eſſe tolerabile.* Et Philoctetes Euripideus, referente Dione Pruſ. *orat.* 53.

Καί τι πολ' ἤδη τῷ χρόνῳ λώφησί μοι
Νόσος κατ' ἀρχὰς δ' ἐξαμῶς ἀγεκτὸς ἦν.

De vi doloris jam remisit tempore
Morbus, qui initio fuerat intolerabilis.
Plaut. *Trinumm.* 1. 2.

Habeas, ut nactus: nota mala res, optima est.
Nam ego nunc si ignotum capiam, quid agam nesciam.
De Christi Domini jugo veterum nescio quis.
Grave dum tollis, suave cùm tuleris.

Ἔξω ὑπάγεις] Vitæ genus mutas: è privato in publicum prodis: negotiis immisces. Allusit forsan ad proverbium, quod à Zenodoto refertur. Ἀνδρὶ Λύδῳ παράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπείατο.

Ἀπλαντέργατας] Vitam hanc λειτουργίαν πνὸς esse vult: quomodo Paulus ὑπηρεσίαν in concione ad Antiochenses apud Lucam *Act.* c. 13. v. 36. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de Senect. Dum fumus in his inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis & gravi opere perfungimur.* Indè, *vitæ munera*, &, *defunctos mortuos*, dicimus, utpote qui vitæ officia jam compleverint. Servius *ad Æn. lib. 6.* Pulcrè autem & ad Marci mentem Apostolus apud Lucam. *Act.* c. 20. v. 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. quasi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi cursum absolverim, munusque ac ministerium à Christo Domino assignatum executus planè fuerim.* Διακονίαν dixit, quod Marcus λειτουργίαν. ἀπολειτουργοῦσι (quod alibi haud temerè reperias) *munere defunctum esse*: ut ἀποβιῶσαι, *vitam obiisse*: & ab eodem jam liberum & immunem fieri: quod Joannes in *Apocal.* c. 14. v. 13. dixit, ἀπὸ τῶν κόπων ἀναπαύσωνται.

§. 23. Ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο ὁ ἀγρὸς ὅδε] *hoc esse agrum.* Xyl. *hoc vel illud esse.* Cas. f. τοῦτο [οὗ] ἐκεῖνο, *tale quid, quale illud.* nihil à loco alio distare, animi tranquillitatem quod attinet. vide *l.* 4. § 3.

Πάντα ἐστὶν ὁμοίως ταὐτὰ τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει] Vide *supr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοί, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto*: laudata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 1 & *l.* 12.

Σηκὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀκριβέστερον καὶ ἀκριβέστερον ἀπὸ ἀσχολίας, εἰδὲν ἦττον ἢ ἐβούλετο τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον ἡγούμενος Σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. Plat. de sapiente sermo est, Philosophiæ studiis prorsus dedito, qui non secus in urbe conversatur, quàm si in monte aliquo ab hominum commercio sejunctus ageret, murisque civitatis, perinde ac caulæ alicujus septo pastor rusticus, inclusus teneatur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem sociùs cepit, cùm opinaretur Platonem hoc voluisse, verum Philosophum ἐν ὄρει σηκὸν δειμάμενον οἰκοῦντα, *in tugurriolo aliquo, sive stabulo in monte sibi extructo esse habitaturum*: quod Plato nullus hîc dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] ista quò pertineant, ego planè sum nescius. Xyl. *& balare.* quasi βληχᾶσθαι & βληχήματα legerit; quo fundo, quóve sensu, nullus video. Annot. Ludg. *propriè*, inquit, *est jactare jacula.* Sed jacula istìc quid faciant, nullus idem nos docet. M. Cas. sequentibus adfigit; & προβλήματα legisse videtur; *& problemata ista propenere ista, quidnam est mihi nunc mens mea*, &c. verùm D. Salmas. expungenda censet; utpote quæ nec sensum ullum efficiant, nec in melius reformari possint. Vetat autem Medicorum princeps τοῖς ἀπίστοις ἐγχειρεῖν.

§ 24. Τί δέ μοι τὸ ἡγεμονικὸν μου] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὐτη ἔν ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. Vide *l.* 12. § 33.

Μὴ ἀπόλυτον ἢ ἀπαυτομόλητόν μοι κοινωνίας] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 34.

Μὴ πρόσκτηνος] à metallis translatum, quæ ubi liquefacta jam, affusa fuerint rei alicui, in unum idémque cum ea corpus coalescere videntur. Ità Epict. *l.* 1. *c.* 3. Τί τούτοις προσκτήσεις; vide *ad l.* 12. § 19.

Ὥστε τούτῳ σωπᾶσθαι.] Plato *Phædon.* Ἐπεὶ ἡδονὴ καὶ λύπη, ὥσπερ ἧλον ἔχοντα, προσηλοῖ τῇ ψυχῇ πρὸς τὸ σῶμα, καὶ προσπερονᾷ. καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζειν ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ· quanquam negat passim Marcus corpus de istis quicquam pronunciare. vide *lib.* 7. § 14 16, 33. & *lib.* 8. § 25, 37.

Καὶ ἀνακεκραμένον τῇ σαρκιδίῳ] ità *lib.* 7. § 55. ἡ φύσις ἐκ τῶν ξυγκέκραται τῶν συγκειμένων. &c. & *l.* 5. § 26. μὴ ξυγκεκίνδυνα.

§ 25. Κύριος ὁ νόμος] Pausanias Plistanactis filius, quærenti quare legum priscarum nullam abrogare apud suos liceret, respondit: ὅτι τοὺς νόμους τοῖς ἀνδράσιν, οἱ τοὺς ἄνδρας τοῖς νόμοις κυρίους εἶναι δεῖ. Pittacus item Crœso percontanti, τίς ἀρχὴ μονίστη; respondit, ἡ τῶν πεπλεγμένων ξύλων. leges designans, quæ codicibus insculpebantur. Indè Chilonis mentum; Νόμοις πείθεσθαι. Laërt. *l.* 1. quod Spartanis religiosissimum semper fuerat. Archidamus Zeuxidami filius, sciscitanti quinam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, inquit; καὶ τὰ ἀρχεῖα χρὴ τοὺς νόμους. Agesilaus in *epist.* ad suos à bello ipsum revocantes, quod cùm bene succedere videretur ægrè quidem, reliquit tamen; Ἄρχω γὰρ οὐκ ἀμείνων ἀρχόντων, ἀλλὰ τῇ πόλει, καὶ τοῖς ξυμμάχοις καὶ τῶν ἀρχόντων ἄρχειν ἀλαθέως χρὴ δίκαν, ὅταν καὶ ἄρχῃ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ εἴσι οἱ ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσιν. Demaratus, quærenti, quare patriâ exularet, cùm rex ibi fuisset, ὅτι κρείσσονες, inquit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Οὐκ ἔχει τὸ βασιλεῖ φίλον εἶναι τὸν μὲν ξυγκεκραμένον, ὡς φησὶ Πίνδαρος ὁ ποιητὴς, ὃς ἔχει τοὺς νόμους καὶ

δίκαια

δηχείν. Verùm legem universi sive naturæ Marcus hîc vult, de qua *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 10. de qua & Dionysius major dixit, τοῦ μὲν τῆς πόλεως νόμου δικάζειν, τοῦ δὲ τῆς φύσεως μὴ δύνασθαι βιάσασθαι. & Aristot. nomine, *de mund. c.* 6. Νόμῳ δὲ ἡμῖν ἐπικλήσεις, ὁ Ζεύς, ὑδρίσας ὑπερδιχόμῳ δόρατος, ἢ μεγέθους ἀναισχυντίαν ἢ, εἶμαι, καὶ βεβαιότητος ἕνεκ' ἐν χείρεσιν ἀναστήσαμενος. & Philo *de bon. hom. libert.* Νόμος ἡ ἀφύσικος, ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τῶν δεινῶν ἢ τῶν δυνατῶν θνητῶν φθαρτὸς ἐν χαμηλοῖς ἢ σκιαῖς ἀψύχοις ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἄφθαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. Clemens denique *strom. lib.* 1. ἐν ᾗ τῷ Πίτθῳ κηρύγματι ἔνεστις ἀν νόμον ἢ λόγον τὸν κύριον ὑποσαλεύόμενον. vide & l. 11. § 1.

Ὁ παρανομῶν δραπέτης] Ità *l.* 4. § 29. φυγάς. & *l.* 11. § 9. λειποτάκτης. vide sis apud Platonem Socratis disceptationem cum *Critone* fugam suadente.

Ἄλλο ἢ ὁ λυπούμενος] *At dolorem aliquis concipit*, &c. Xyl. imò *simul*, vel *similiter*, haud minùs is quoque, qui *dolet, contristatur*, &c.

Ὁ βέλτιόν τι] *propter aliquid eorum quod factum est, vel fit, vel fiet secundum voluntatem ejus, qui universum gubernat.* Xyl. ut legisse videatur, ὅτι βέλτιόν τι γεγένηται. Xylandri vestigia premit Casaubonus. Verùm dictionis sic reconcinnatæ series interpretationem istam nulla videtur admittere, nisi trajectionem duram satis constituamus; ut illud ὁ βέλτιόν τι, vel ὅτι βέλτιον, sensu saltem, subjiciatur verbis illis, ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος. Negativa forsan particula intercedit; ut rescribendum sit ὁ [μὴ] βέλτιόν τι γεγένηται &c. *qui contristatur, iracitur, vel metuit, quòd præter voluntatem suam aliquid factum sit, fiat, vel futurum sit*: sive, *quòd quicquam, quod ipse nolit, factum sit, fiat, vel futurum sit, ex eis quæ ab eo qui universa disponit constituta sunt.* viderint alii.

Ὃς ὅτι νόμος νέμων ὅσα ἑκάστῳ ὀπτάλλει] Vide *l.* 7. § 32. πάντα νομίζει. Plut. *de Homer.* ὁ νόμος λέγεται ἔοικεν ἀπὸ τοῦ νέμειν τὰ ἴσα πᾶσιν, ἢ τὸ καθ' ἀξίαν ἑκάστῳ. vide *l.* 8. § 67.

Ὅσα ἑκάστῳ ὀπτάλλεται] sive, τὸ ὀπτάλλον, ut *l.* 7. § 7. *quæ cuique conveniunt, & ad unumquemque pertinent.* Arist. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ καλῶς ζῆν. διὰ τὴν μὲν ἀρχὴν τελέαν ἔχειν ἀδύνατον, ἀριστίνδην. τὸ δ' ἄλλον ἕκαστον, ὅσον ὀπτάλλει αὐτῇς. *quantum ipsis convenit*, vel *ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ὀπτμέλειάς τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. τὸ γὰρ ἰδίων μάλιστα φεύγουσι· τὸ δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ὀπτάλλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7 *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ὀπτάλλει πλεῖστον, ὅσονπερ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τοσούτων καὶ τοιούτων. *tantum unicuique felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Basil. Cæs. *ap.* 167. *ad Diodor.* ἵνα ὅλως ὀπτάλλει ὑμῖν διαλέλυται ἀνθρώπους, τὸ περιγράπτειν ἀφειδῶς. *si rebus ipsis missis personas perstringere nobis convenit.* Autor *l.* 2. *Maccab. c.* 9. *v.* 24. τὰς ὀπτάλλούσας προῖκας τοῖς δυσὶ προσαξεις. *convenientes ad sacrificia sumptus.* Jun. *pertinentes.* Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. *de abstinent. l.* 4. Καὶ οὐδένα τοσοῦτον ἂν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ὀπτάλλειν ἡγεῖσθαι οἰκείοις εἶ προσῆκειν. *nemo ità insaniverit, ut non existimet ad unamquemque pertinere, bonum esse lubenter velle.* Malim itaque cum Xyl. *quod suum est.* quàm cum Cas. *quæ unicuique eveniunt.*

§ 26. Σπέρμα] *Semen* pro *genitura virili* dixit quam à *semine* tamen distinguit Aristot. *de gener. animal. l.* 1. *c.* 18. Γονὴ μὲν τὸ ἀπὸ τῶν γονέων καλεῖται ἅπον, ὅσα συναίζεσθαι πέφυκε, τὸ φῶτον ἔχειν ἀρχὴν γοιήσεως· σπέρμα δὲ, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῆς συναισθήσεως. verùm distinctionem hanc nec usus communis observat, nec sacræ paginæ scriptores. vide *Genes. c.* 38. *v.* 9. & *Levit. c.* 15. *v.* 16. vide *l.* 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπορρίπτει] Perinde de semine in terram misso Christus Dominus. Marc. *c.* 4. *v.* 26. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. sive ut Apostolus, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 3. ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine pariter dictum sit. *Ego te*, inquit, *formavi in utero.* Jerem. *c.* 1. *v.* 5. *Manus quasdam autoris tui utero hominem formantis advertis.* Ambros. *in Luc. l.* 1 *c.* 6. *Qui primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex semine.* August. *adv. Jul. lib.* 3 *c.* 17. & *de nupt.* & *concupisc. l.* 2 *c.* 13. *Idémque de verbo, Ap. conc.* 11. *qui primò creavit hominem sine homine, modò creat hominem ex homine.* Ità David. *Psal.* 119. *v.* 73. *Manus tuæ fecerunt & formârunt me.* & *Psal.* 139. 13--16 *Tu obtegebas me in utero matris meæ: massam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo descripta erant membra omnia mea, quæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla priùs existerent.* Job item, *c.* 10. *v.* 8--12. *Manus tuæ figurárunt & fecerunt me; sicut argillam, effórmásti me; sicut lac, fudisti me: tanquam caseum coagulásti me: cute & carne industi me: ossibus & nervis contexuisti me:* Mater illa pia filiis suis. *Maccab. hist. l.* 2. *c.* 7. *v.* 22. *Nescio ipsa quomodo in utero meo comparueritis: neque enim ego spiritum vitámque largita sum vobis, neque primariam cujusque informationem ego coaptavi; sed condi-*

tor ille mundi, qui finxit hominum ortum, omniúmque naturam invenit. Quod Prudent. *Stephan. od.* 10.

Quânam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilúmque & illud unde corpus nescio;
Novit animator solus & factor tui.
Impendere ipsi, cujus ortus munere es:
Bene in Creatorem, quod dedit, refuderis.

Hermes Pæmand.

Ὅταν ἡ γένεσις ἀποθησαυίζει χρόνον,
Συμβαίνει πυκνοτέρην ἐν τῷ σώματι
Ὅλης μελῶν ὑσίαν πυκνὰ, καὶ δίαν ἐνέργειαν,
Ὡς τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ γενομένῳ.

Dei igitur opus istud, quo corporis fabrica conficitur: sed ad quod perficiendum ille animæ ministerio utitur; quam hîc Marcus designavit. vide Jul. Scal. *ad l.* 11. § 1. Minùs enim placet, quod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominis in utero serendi, struendi, fingendi figuraturam aliqua utique potestas divinæ voluntatis ministra modulatur; quamcunque illam rationem agitare sortita.* Angelorum scilicet ministerio peragi vult ista: subjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus*: quos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* subsitituit. At Philo *naturæ* hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνθρώπων βλασάνουσι ἄνθρωποι, σπείρουσι μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς, ὡσεὶ ἄρουραν, γυναικὸς δ' ὑποδεχομένης τὰ σπέρματα σωτηρίας, τῆς δ' φύσεως ἀοράτως ἔργα καὶ τῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem semini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλη αἰτία περιλαμβάνει] vide Galenum *de natural. potent. sive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ σπέρμα τῆς ζώων φύσεως ἀρχὴ ἐστὶ συμβέβηκε. τοῦθ' ὡς ἔστι φανερώτατον, ἐοικὸς ἀρρῶ διαρτᾶται. ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν μήτραν καταβληθὲν ἐκπέσῃ, κίνησιν ἐυθὺς λαβὸν, εἰς φύσιν πρέπουσαν. (quod Galen. utì *suprà, l.* 2. *c.* 3. ὃ γὰρ ἦν σπέρμα, τοῦθ' ὅταν ἀρξῃ φύειν τι καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, φύσις τις γίνεται) φύσις δὲ βελτίων σπέρματος· ἐπεὶ καὶ κίνησις ἐκμέλειαν ἐν ψυχαῖς· ἢ δ' εἶδος τεχνίτης, ἢ κωλύσειν ἐκεῖνον, ἀντιλήπτου τέχνη, ζωοπλαστεῖ, τὴν μὲν ὑγρὰν ὑσίαν, εἰς τὰ τοῦ ζώματος μέλη καὶ μέρη διαιροῦσα, τὴν δ' πνεύματικὴν, εἰς τὰς τῶν ψυχῶν δυνάμεις, τὴν τε φανταστικὴν καὶ τὴν διανοητικήν. --- ἡ γὰρ τῶ λογισμῶ ταυτὸν ὑπάρξειν, ἀλλὰ τοῦ φαίνοντος διάφορον αὐτὴν ἐπιστήμην, θείαν καὶ ἀίδιον ὄντα. ὑλῶν ἤρξατο μὲν ἀπὸ σπέρματος εὐτελοῦς ἡ φύσις· ἤλιξε δ' εἰς τὸ τιμιώτατον, τὴν τοῦ ζῶν καὶ ἀνθρώπου κατασκευήν. Vide & Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. § 16.

Ἐξ οἵου ὄζ] herì μυξάριον. *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 13. mox μέγα θαῦμα, ut Hermes supposititius Æsclepio θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Psaltæ illud *Psal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum.* & Aug. *homil.* 32. *Videt homo insolita & miratur; miratur alia, cùm sit ipse mirator magnum miraculum. Omni enim miraculo quod fit per hominem majus miraculum est ipse homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, quò & Marcus forsan alluserit, fortunas evectionémque suam admirabundi, cùm obscurissimis natalibus ortus fuisset. Ἐξ οἵων εἰς οἷα; Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 9. atque ut *ibid. c.* 7. ἐξ ὧν ὑπῆρχε ταῦτα; Sicut autem eleganter hîc Marcus, ἐξ οἵου ὄζ, ità Sophocles *Ajace*, sed de demutatione in sequiorem partem factâ, Οἷος ἐξ οἵου; Longus *Pastoral. l.* 4. Μαθέτω ὁ μαργὸς, οἷος ὢν οἵων ἐρᾷ. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Psellúsque ἀπὸ δυμβώνων ἐπιγείας, ἀνθ' οἵων οἷα; sic mox denuo, ὅσα ἐξ οἷα; scilicet, *ex minimis seminibus nascuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *hist. l.* 3. φύεται ἐκ μὲν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα τῶν ἀναισμάτων. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. πλὴν γοῦν φύεται ὁρῶμεν πᾶσι ζώοις καὶ φυτοῖς [ἡμέρεις τε] καὶ ἀγρίοις ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μόλις ὁρατὰ τῶν ἐν μείζοσιν ὑγιείοις λαμβάνουσαι. ἃ δὲ ἐκ πυρὸς ἔσχατα, καὶ ἄμπελον ἐκ μιᾶρτυ μάνον, ἀλλὰ ἐκ πυρὸς ἢ βαλάνου πυὸς ὄρνεον διαφυγόσης, ἄσπερ ἐκ μικροῦ πυὸς ἀνιδρὸς, ἐξαίφνης καὶ ῥιπίσασα πλὴν ὕλης, ἔργον ἢ βάτου, ἢ δρυὸς, ἢ φοίνικος, ἢ πολλὰς ἀναπιμπλᾶσαν ἀναθύμιασιν. Plin. *hist. nat. l.* 17. *c.* 10. *Minimis id* (cupressi semen) *granis constat, ut vix perspici quædam possint; non omittendo naturæ miraculo, etiam parvo gigni arbores: his principiis respuentem secures materiem nasci, indomita ponderibus immensis prela, arbores velis, turribus murisque impellendis arietes. hæc est naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *quæst. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Consideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum semina; & quorum exilitas in commissura lapidum vix locum inveniat, in tantum convalescunt, ut ingentia saxa detrudant, & in momento dissolvant scopulos rupesque.* De frumento Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 37. quod suprà retulimus. Unde Tertull. *de resurr. c.* 52. *Seritur solummodo granum, sine folliculi veste, sine fundamento spicæ, sine munimento aristæ, sine superbia culmi. Exurgit autem copiâ fœneratum, compagine ædificatum, ordine structum, cultu munitum, & usquequaque vestitum.* August. *epist* 3. *Ipsa vis seminum quos numeros habeat, & quàm vivaces, quàm efficaces, quàm latenter potentes, quàm in parvis magna molientes, quis adeat animo, quis promat eloquio?* De sinapi videatur & quod Dominus Christus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 31, 32. At de homine quantò majora dici possunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἰσχαλέῃ γνόφῳ] *in abdito factæ.* David, *Psal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccles. c.* 11. *v.* 5. *nescis ossa in gravidæ utero quomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem rationémque*

rationemque nascendi tenet Deus solus; siquidem solus efficit.

Τῶι βελθίσαι] τὸ βεῖδον. *l.* 12. § 30. (cui τῶι ἀναφερῶ opponit) hoc est, *vim deprimentem*, sive *devergentem*; formam sive principium internum, cujus vi deorsum quædam feruntur, sicut sursum alia: siqua tamen corpora vi suâ sursum ferantur, quod negat Lucret. cujus hæc sunt, *l.* 2.

——nullam rem posse suâ vi
Corpoream sursum ferri, sursúmve meare.

Nam quod *externam* nescio quam *depressionés & elevationis causam efficientem*, interpres Angl. opinatus est hîc intelligi, quæ oculis corporeis objecta sit, quomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conspectui, & ab authoris mente, & à rei ipsius veritate alienum est. Ità usurpavit Philo *de mundo*: τὸ μὲν γὰρ πῦρ σωματικὸν ὄλῳ, ὑπὸ τῆς αὐτῷ φύσεως βείδεσθαι ἀναγκάζεται. & Aristot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν γὰρ βείσῃ ὅλη διάπυρον μέρος.

Οὐχὶ τῆς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ὑχ ἥτ[τον ἐναργῶς] Ambros. *de sacram. l.* 1. *c.* 2. *Melius videntur, quæ non videntur, quàm quæ videntur.* Siquidem ut Joan. Chrysost. *Genes. orat.* 10. Οὐχ ὅπως οἱ σωματικοὶ ὅτοι ὀφθαλμοὶ τὰ ἰρώμενα βλέπειν δύνανται, ὡς οἱ τῆς πνεύματος ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μᾶλλον δὲ ὑπερῶντα. Quin & Plut. *de commun. notit. c.* 19. [Ἀγαθὸν γὰρ κακὸν, αἱρετόν τε καὶ φευκτὸν, οἰκεῖόν τε καὶ ἀλλότριον,] ταῦτα μᾶλλον ἴδει διαμένειν καὶ ψυχῶν, λόγων τε καὶ μελέτων, σαφηνείαν ἔχειν τῶν ἐναργείαν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθέν ἐσιν αἱ φαντασίαι καὶ αἰσθήσιον ἐπεισόδιον· ταῦτα δ' ὁπ' ἔνδοθεν ἐκ τῆς ἡμῶν ξύμφυτον ἔχει τῶι γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα τοιαῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοιοῖς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro fabulæ sive dramatis, quæ in scena agitur, vitæ hujusce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thrasillâ autore, per visum nocturnum patefactâ; *omnemque scenam sceleris illuminat.* De rebus Cæsaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena rei totius hæc.* ubi qui *summa* postulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitiosos illos seriò, sed simulatè, ac velut in scena peragi. Cicero ipse *Bruto epist* 9. *Tibi nunc populo, & scenæ (ut dicitur) serviendum.* De Domitiano Dio Cassius à Joan. Xiphilino in Compendium redactus; histor. Roman. *l.* 67. Καίτοι καὶ σκηνοποιῆσαί τι ἐοικὸς ἐβούλετο· αὐτός τε γὰρ καὶ φιλῶν τὸν ἀδελφὸν καὶ παῖδιον ἐφεστιοποιεῖτο, καὶ τοὺς ἐπαίνους τοὺς ἐπ' αὐτῷ μὴ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα, ὧν ἠκούετο, ἐκπαίδευθ. vide eundem de Tiberio, *ad l.* § 11, 14. Elegantissimè autem linguâ nostrate expressit istud Tho. Morus noster sub finem *historiolæ Edvardi V.* quo loco, ubi personatam Ducis Buckingamii & Ricardi Proregis actionem descripserat; illius quasi procerum plebisq; nomine, qui nihil minùs volebant, huic tanquam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanquam qui id nollet, obstinatè respuentis, nec nisi prece improbâ & importunâ, ut admitteret, adacti: *Multus*, inquit, *erat inter homines his de rebus ultrò citróque sermo habitus; mirari plerosque, ità utrinque actitatum, acsi neutra pars sua alteri communicasset consilia, cùm nemo interim tam hebeti esset ingenio, qui ex composito rem geri non liquidò satis perspiceret. Verùm ex adverso respondere alios; Negotia istiusmodi à viris politicis, spectante populo, quasi fabulam in scena, peragi. In dramate verò, etiamsi nôrint satis spectatores, sutorem esse qui tyranni partes agit, tamen siquis adeò boni moris expers fuerit, ut in majestatis sede jam situm, pro sodalitate prisca familiariter compellare velit hominem, futurum forsan, ut satellitii manu caput comminutum meritò referat, quia scenæ faciem conturbatum ierit.* Videatur & Petronius, & Joannes Sarisber. *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. ὅτι τὸ μεῖζον ὁλωῆς, repræsentandus uterque.

Αὐλὼ ὅλω Ἀδειανῷ vide *l.* 8. § 23, 31.

Μόνον δ' ἐτέρων] *Eadem planè*, inquit, *& ista & illa omnia, nisi quòd alios actores habuerunt.* q. d. fabula eadem utrobique fuit: histriones tantùm subindè mutabantur: deesse videtur vocula aliqua μεταβόλλω vel tale quid. Christ. Colerus *epist. de stud. politic. Eadem fabula nunc luditur, quæ olim; tantùm personæ mutatæ sunt.* Rectè autem M. Casaubonus ista prioribus attexuit; quæ Xyl. nullo sensu cum sequentibus commiserat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ δυσμόρῳ χοιρίδιῳ λαλίζοντι καὶ κικρυφθῆτι] Elegans imago. Talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo*, qui fato trahente, Παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἀντέτεινε, καὶ ἀντίσπα, καὶ τὸ πόδε ἀντερείδων ἐκεῖς τύδαφος, ὑ παντελῶς ξυέλκεσθαι ἦν. Talis Flaccus de quo Philo; Περὶς Κίαν εἶλκον ἀφιλιδζομένα καὶ κικρυφθῆτι, καὶ διαπαλαίοντα· ὃν καὶ σύμπαν καταγράδην τὸ σῶμα, ὡς ἱερεῖν πρόπον κεκτεργασθῆναι.

Τῶι ἔνδεσιν ἡμῶν] *Miseriæ mortalis vitæ hujus.* Casaub. *alligationem nostram.* Xyl. malim, *illigationem* (nisi si vocabulum vitiatum sit, quod quis forsan suspicetur) ut indicetur necessitas illa, quæ fato nos illigatos & obstrictos habeat. Siquidem *fatum* Stoici definiunt *necessitatem rerum omnium actionumque, quam nulla vis rumpat.* Senec. *quæst. nat. l.* 2. *c.* 36. Idémque *epist.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes disertè ἔνδεσιν nostri. Eodem respexisse videtur Homerus *Iliad.* β *v.* 111. & *ι. v.* 18.

Ζεὺς μὲ μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Prus. *orat.* 30. ille nescio quis, μιᾷ πάντας ἀλύσει δεδέσθαι, contendit. quem vise

sis id argumenti latiùs ibi prosecutum. Posset forsan & animæ in corpore, cui *illigata* quodammodo hæret, ut testæ piscículus incola, *innexio*; quam, dum in malis agit, moræ longioris impatiens, lugeat quis, designari. Ἄνδησις enim ista quoque dici potest, & solet. De Pythagoreis Clemens *Strom. l.* 3. ἐνσωματοῦσθαι, καὶ μετενδεῖσθαι, καὶ μετεμπλίζεσθαι τὰς ψυχὰς ἀξιοῦσιν, qui & *l.* 7. πρὸς μετένδησιν dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους εἰσέδυσε εἰς ἐμπίπτον σῶμα καὶ ἀπορρυ-μώς τε βιαίως, ὥστε τὸ παιδία καὶ τοὺς εἰκῆ τε καὶ πεπλανημένους ἐκόντας, ὥστε τοὺς ἀγαθοὺς φύσει. quod Cicero *lib. de universo* sic reddidit: *In eo* (corpore scil.) *influente atque effluente animo divino ambitus illigabant*, ut vel aliam scripturam secutus fuerit Tullius, vel (quod magis autumo) apud hunc vitiata sint verba, legendumque *animi divini ambitus*: nam *divinum* dixit quod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δὴ, εἰς ποταμὸν ἐνδεδεμέναι πολλαὶ, ἅτ' ἐκφεύγειν, ἅτ' ἀκρατεῖς ὄντες, &c. quod Cicero ab imagine Platonica illa discedens; *Itaque illi in flumen immersi, neque tenebant neque tenebantur*: *immersos* scil. quod Senec. 107. post Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle sequi, duceris.* (eo scil. sensu quo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni est.* Alluserat eódem & *quæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & quidem constitutione justissimâ. nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. Sequeremur traditi à judice aut magistratu, & carnifici nostro præstaremus obsequium. quid interest utrùm ad mortem jussi eamus, an altronei? Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. quæ autem dementia est potiùs trahi quàm sequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπην, φόβον, ὀδύνην, ἐπιθυμίαν, μελαγχολίαν, ἀκρασίαν) οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκκαλεῖν, εἰ μὴ σοὶς μόνον ἀπὸ τῶν ἀπολέποντα, ἑαυτὸν μόνον σφαττομένους, τοῖς ἑαυτῶν σφάγμασι καθυποκρίνεσθαι. ἂν δ' ἄλλο τι θέλῃς, εἰμαίνων καὶ σίνων ἀκολουθήσεις τῷ ἡγεμόνι, ἔξω ζητεῖν ἀπὸ τοῦ ἐνδεῖν, καὶ ἀπόπιστ' ἐνδεῖν ἀναμένων· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, ἃ μὴ ἔστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ἃ ἔστι. Pia fanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte sequerentur. omnino siquidem sequendum est; aut sicut ovis pastorem ad caulam ducentem, aut sicut porcus lenium ad macellum trahentem: quodsi ad macellum malimus quàm ad caulam, bestiæ sumus, aut bestiis ipsis etiam pejores.*

Ἐκουσίως ἑπόμενος] vide *l.* 4. § 34. spontè sequi, ideò solius hominis proprium est, quia solus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* solus obtinuit; ad bona & honesta, hominis solius probè instituti; quia huic soli & ad benè agendum propendet animus & volupe est rectà incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἐνίους μὲν τῆς βελτίονος τοῦ χείρους, ἢ μὲν ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς εἰκῆ τε καὶ πεπλανημένους ἐκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

Ἕπου, φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (quem vide *ad l.* 3. § 4.)

Ὡς ἕψομαί γ' ἄκοντος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
Sequar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente restitantem vi, sequar tamen.

Ἀεὶ δὲ τὸ τῆδε εἱμαρμένον] Ita Dion Syracusanus, qui cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί τοῦτον, inquit, μεμφόμενοι; καὶ γὰρ αὐτοὶ

Sequor utcunque: si nolim, malus
Patiar quod æque sequar invitus tamen.

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt: & quòd sponte sequi creaturæ ratione præditæ soli conceditur. Certè nisi sic concipiatur, dictionis series hiabit; & copulativa planè superflua & otiosa est futura. Illustrabit autem locum hunc imprimis Persæ dictum ab Herodoto *l.* 9. literis consignatum; Ἄνδρες, ὅ, τι δεῖ χρηστὸν ἐν τῷ Θεῷ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Ταῦτα ἦ Περσῶν ζυχοὶ ὀπισάμενοι, ἐπόμενα ἀναγκαίῃ ἐσδιδάμενοι. Mardonium, inquit, *sequimur, fatali quâdam necessitate illigati.* Subjungit idem, tanquam ἄνδησιν istam deplorans; ἐχθίστη ἦ ὁδοὺς τῶν ἐν ἀνθρώποις αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν· *hoc autem in rebus humanis acerbissimum est, quòd nulla prudentia potestatem dat cuiquam extricandi se necessitate istâ, quâ constrictus tenetur.*

Ἐκουσίως ἑπόμενος] vide *l.* 4. § 34. spontè sequi, ideò solius hominis proprium est, quia solus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* solus obtinuit; ad bona & honesta, hominis solius probè instituti; quia huic soli & ad benè agendum propendet animus & volupe est rectà incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἐνίους μὲν τῆς βελτίονος τοῦ χείρους, ἢ μὲν ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς εἰκῆ τε καὶ πεπλανημένους ἐκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

Ἕπου, φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (quem vide *ad l.* 3. § 4.)

Ὡς ἕψομαί γ' ἄκοντος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
Sequar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente restitantem vi, sequar tamen.

scil. quod Senec. 107. post Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle sequi, duceris.* (eo scil. sensu quo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni est.* Alluserat eódem & *quæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & quidem constitutione justissimâ. nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. Sequeremur traditi à judice aut magistratu, & carnifici nostro præstaremus obsequium. quid interest utrùm ad mortem jussi eamus, an altronei? Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. quæ autem dementia est potiùs trahi quàm sequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπην, φόβον, ὀδύνην, ἐπιθυμίαν, μελαγχολίαν, ἀκρασίαν) οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκκαλεῖν, εἰ μὴ σοὶς μόνον ἀπὸ τῶν ἀπολέποντα, ἑαυτὸν μόνον σφαττομένους, τοῖς ἑαυτῶν σφάγμασι καθυποκρίνεσθαι. ἂν δ' ἄλλο τι θέλῃς, εἰμαίνων καὶ σίνων ἀκολουθήσεις τῷ ἡγεμόνι, ἔξω ζητεῖν ἀπὸ τοῦ ἐνδεῖν, καὶ ἀπόπιστ' ἐνδεῖν ἀναμένων· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, ἃ μὴ ἔστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ἃ ἔστι. Pia fanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte sequerentur. omnino siquidem sequendum est; aut sicut ovis pastorem ad caulam ducentem, aut sicut porcus lenium ad macellum trahentem: quodsi ad macellum malimus quàm ad caulam, bestiæ sumus, aut bestiis ipsis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τέτε κρατεῖς] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παραμένειν ἁμαρτάνεις] Ita Dion Syracusanus, qui cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί τοῦτον, inquit, μεμφόμενοι; καὶ γὰρ αὐτοὶ

Sequor utcunque: si nolim, malus
Patiar quod æque sequar invitus tamen.

αὐτὸ πάντα ἐν Συρακούσαις ὅμοια τύποις ὑποτυμβ. *Patienter hoc ferendum est: forsitan enim & nos, cùm Syracusis ageremus, in gradu dignitatis alicujus constituti, aliquid tale fecimus.* Narrant Plut. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. nisi quòd ille Πτιόδωρος vocat, quem iste Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὁσάκις ἁμαρτάνων ἀνθρώποις παρεγένετο, πρὸς αὐτὸν ἀπὸν ἐώθει λέγειν, Μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἁμαρτάνοντα ἀποφθέγγεσθαι, Μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejusdem idem, in *monit. salubr.* &, *de irac. cohibend.* quod Flaccus sic, *satyr.* 4.

——Hoc quidem non bellè: numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris.——

Idémque *sat.* 3. *——quid tu?*
Nullane habes vitia? imò alia, haud fortasse minora.

Et mox;

——denique teipsum
Concute, namqua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Περισχὼ τοῖς ἀνθρώποις πάνα φασὶ, πάνα κινοῦσι, ἡ γλαυκῶπις, ἵνα μὴ ἔχω φίλους ἢ κατάγελᾷ· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, οἱ τ' αὐτὸ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς ἔν παύσομαι; τότε κἀγὼ ἡμάρτηνον· νῦν δ' ὑκὶη, χάεις τῷ θεῷ. Vix Christianum magìs dici poterat. Gemina certè sunt noviſſima ista Apoſtoli illis, de Romanis, *ad ipsos epist. c. 6. v.* 17. forsan autem legendum, ἁμαρτάνω, ὅπως ἔν παύσομαι. *quo modo*, sive *ut, id ulterius facere desistam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναστηλίζεται. Ità Clemens *strom. l.* 1. Στέργουσα τῆς ἀληθείας, ἢ κλαπέντες, ἢ χαρισθέντες, ἢ βιασθέντες. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδυνῶν τε καὶ ἀλγηδόνων, φιλονεικίαι τε αὖ καὶ θυμοί. & rursus: Αἱ λέξεις αὐτοῦ τοῦ σοφιστοῦ, ἃ μόνον χαριέντισται, κλέπται τοῦ πολλοῦ, βιαζόμενοι δὲ ἐδ' ὅτι. Apud Galenum, *de affect. dignosc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τῆς κρατούσης θυμοῦ βιαιότητος ἔσχεν. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύρωνα ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχίδη, ἢ Τιμάρχου] Confusè nimìs ista, Xyl. reddidit. distinctius Caſ. falsus tamen, opinor, uterque quòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm sit sectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, quod magìs suspicor, referatur.

Καὶ [Εὐφράτην ἰδὼν] *Euphrates* Philosophus Ægyptius, quem laudat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec sine laude, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *dissert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Eunap. in *vitar. proœm.* vide *ad lib.* 7. § 57. perstringere tamen videtur Philostrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 7. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἡ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπέθανεν ἐθελούσιος, ὀπτηθεὶς αὐτῷ ἡ τῷ Ἀδριανῷ κώνειον, ἢ διὰ τὸ γῆρας, ἢ διὰ τινὰ νόσον, πλείω. ubi frustrà Leunclav. posсit legi Εὐφρήδης. cùm *Euphratis* nomen agnoscant præter suprà memoratos, etiam Euseb. in *Chron.* qui Stoicum fuisse tradit; & Sidon. *lib.* 4. *epist.* 3. qui Astronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίωνα] *Eutychio Proculo Siccensi, Grammatico* usum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Eutychio iste, quem hìc Marcus, an is exiſtat, ambigo; cùm inflexione levi discrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magìs, quia Grammaticum cum Philosopho componi, haud satis congruum videatur.

Σιλουανὸν] *Sylvanum* is fortè fuerit quem & Σιλβανὸν Suidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ὀπτικὴς ὑφ' ἓν τὰ ἄλλα καὶ ἱερὸς, ἁπλούστερος ὢν τὰ ἤθη καὶ ὀλιγόλογος.

Καὶ Ἀλκίφρονα] deest ἰδὼν (quod Xyl. in fraudem induxit) vel librarii culpâ deperditum; vel ὃν τῷ κοινῷ supplendum. *Alciphronis philosophi Magnesii* meminit Suidas: sub ejus nomine epistolæ quædam, quæ sophistam magìs quàm philosophum sapiunt, ab Aldo aliisque sunt editæ

Τροφοφόρον] *Trophœphorus* iste quis extiterit, ariolari non possum; sed nec nomen ipsum alibi legisse memini.

Καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν] apparet hinc τὸ ἰδὼν, *considerandi*, non *conspicuendi*, significatum istìc obtinere; cùm *Xenophon*, qui seculis aliquot Marcum anteceſſerat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κείτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo*. Sed & Xenophontis; quod liquet ex *epistola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta quædam habemus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 83.

Σέβηρον] fortè Σεβῆρον potiùs, ut *lib.* 2. §. 14. *Severus* Philosophus Marco cumprimis charus. de quo ad locum illum diximus.

Πῇ ἔν ἑκάστοις; ὑδαμῇ, ἢ ὁπωσδὴ] *nusquam aut ubicunque.* Xyl. *nusquam aut ubilibet.* Caſ. verùm leg. distinctim, ὅπου δή; *nusquam, aut ubi tandem?* sic *lib.* 7. § 57. Νῦν ἔν ἐκείνοις πῇ; ὑδαμῇ.

Καπνὸν] Ità *l.* 12 § 27, 33. quod *lib.* 2. § 17. πύφος. Empedocles apud Plut. *de Isid. & Osir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον ὃ ζωῆσι βίου μέρος ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀνέδησαν, ἀπέσβαν.

versus prior haud satis integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον ὃ ζώης ἀείου, legendum autumat. Hervet. Π. ὃ ζωοῖσι. ego Π. δ' ἐν ζωοῖσι, utrique præferendum. Hoc idem in sacra pagina, *Psal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτὸν καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.

λιπεν. Interpres Græcus sic extulit, quo tamen in loco veritas Hebraica sic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanquam agnorum, sive arietum, adeps, consumentur, & in fumum abibunt.* alluſione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de quibus *Il. d. v.* 317.

Κνίσῃ δ' ὄφρα θάνοιεν ἐπιστρωφῶντο μάλιστα,
Ibid. Pſ. 102. *v.* 3. ἐξέλιπον, ὡσεὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μου. Jacob. *epiſt. c.* 4. *v.* 14. Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

—— Ψυχὴ δέ τε, ἠΰτε καπνὸς,
Ὤχετο τετριγυῖα —— *Iliad. ψ. v.* 100.

Senec. Troad. *chor.* 2.

Hæc omnes petimus fata: nec ampliùs,
Juratos ſuperis qui tetigit lacus,
Uſquam eſt, ut calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit ſpatium per breve ſordidus;
Ut nubes, gravidas quas modò vidimus,
Arctoi Boreæ disjicit impetus:
Sic hic quo regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt: ipſáque mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Euripides (*Meleagro*, opinor) apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Τοὺς ζῶντας ἓν δρᾷν· κἀξεπιστᾶσθαι χρεών
Τῷ κἀποθανεῖν τὸ μηδὲν εἰς ὕδην ῥέπειν.
Viventibus te impende: nam qui eſt mortuus,
Humus eſt & umbra: nil quod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda ſuſpicor quæ apud eundem ex eodem, ſed vitiata, puto, *tit.* 98. ſic exhibentur:

Τοὺς ζῶντας ἓν δρᾷ· κατθανὼν ὑδεὶς ἀνήρ.
Τῷ κἀποθανεῖν τὸ μηδὲν εἰς ὕδην βλέπειν.

Etſi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi. Sophocl. *Ajac.*

Ὁρᾷ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Nam videt nil nos eſſe mortales, niſi
Imagineſa ſomnia, aut umbram levem. Grot.

Euripid. *Medeâ.*

Τὰ θνητὰ δ' ὡς νῷν σῷ πάρ' ἡγοῦμαι σκιάν.
Humana nil niſi umbram ego nôram priùs.

E noſtris quidam:

Bulla eſt omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc eſt quod Ebræi. הבל & בוּז *vanitas* & *falſitas*, ſive *mendacium*, *Pſal.* 39. *v.* 6. & *Pſ.* 62. *v.* 9.

Σὺ δὲν ἐν τίνι] *tu autem in quo tempore es?* Xyl. ut χρόνῳ ſubintelligatur. *quam brevis es ævi?* vide *ad l.* 4. § 33.

Οἷαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φέρεις;] Plut. *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γεωμετρικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ γεωμετρικὸς, οὐχ ὁ διττὰ συγχεόντων καὶ ὑποφθόγγων, ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ εἰκεῖον δυνάμενος: οὕτω καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίας ἐχόντων, ὁ μὴ τοῖς ἐπιεικέσι ἐξαθυμεῖν, οὐδ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικὸς, ἁμιλλώμενος δεῖ τοῖς πράγμασι τὸ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρησίμοις ἐμπεριλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μέσον ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Hoc eſt quod Marcus hîc ὕλην καὶ ὑπόθεσιν, *materiam ſubjectam* hæc facere, in qua ſe exerceat, & artis ſuæ ſpecimen edat exarâque.

Γυμνάσματα] vide *ad lib.* 6. § 20. & *infrà* § 1033. Creuſa apud Euripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα πάλαισμ' ἁρπῆς;
Οὐ πόσις ἦμός σοι θεοδμὴς γένετο;
Στέρομαι δ' οἴκων, στέρομαι παίδων·
Φροῦδαι δ' ἐλπίδες, ἃς ἐλάβομεν
Χρήζουσα κἀλῶς, οὐκ ἐφικάδην.
Virtutis ſtadium quale patet mihi?
Vir nunne ipſe mihi proditor extitit?
Expulſa ædibus (heu) orbáque liberis,
Vanæ ſpes etiam, quas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exequi.

Joan. Chryſoſt. *in Act. orat.* 15. Ἔστω σοι παλαίστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς δὲ οὐκ ἄτοπον, γυμνάσια μὲν ἀναδήσασθαι ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχοντα, ἵνα θλίβωμαι τὸ σῶμα, γυμνάσια δὲ μὴ ποιεῖν οἴκοθεν καὶ ἐκ τῶν ἀγώνων τέρψιν ἡμῖν παρέχοντα; Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐπὶ τούτοις ὁ Διός με νῦν μὲν ἐστεφάνωσε ἄγει, νῦν δὲ ὀπεῖ πίμπει, πίνητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίκα ἀρχῆς, νεοῦλα, εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. ὁ μισῶν· μὴ γένοιτο· πῆς δὲ μισεῖ τὸν ἄριστον ἐπὶ ὑπηρετῶν ἑαυτοῦ; ὐδ' ἀμελῶν· ὃς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων πρὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυρα ποιῶν πρὸς τοὺς ἄλλους χαίρων. vide *ad lib.* 6. § 42.

Μάχει ἐξοικειώσῃς σαυτῷ] Senec. *de ira. lib.* 2. *c.* 13. *Nihil eſt tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἐρρωμένῳ στόμαχῳ πάντα ἐξοικειοῦ] Eadem imago, *infrà* § 35. τὸ στομάχου ῥωμαλέου τοῦτο, in animantibus quibuſdam ad miraculum uſque ſtupendum obſervârunt autores celeberrimi; utpote in ſturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Ariſtotel. *de plantis lib.* 1. *c.* 5. Ὁ μὲν ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἀλλόκοτος ἀνθρώποις μὲν θανατηφόρον, ἔχει δὲ πῖαν ὄρτυξι. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. lib.* 1. *c.* 14. § 1. Τὸ γὰρ κώνειον πολλοὶ ὀρτυγας καὶ ὁ ὑοσκύαμος τὰς ὗς. αἱ δὲ ἔλαφοι καὶ σαλαμάνδρας ἐσθίουσι· ὡσαύτως ἔλαφος τὰ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. Alex. Aphrodiſ. *problem. præfat.* ὄρτυγες τὸ ζειῶδες τὸν ἄλλοεργον, τοῖς ἀνθρώποις θανατηφόρον ὄντα· φάσι δὲ τὸ κώνειον. Baſil. *in hexam. orat.* 5. Τὸ μὲν κώνειον οἱ φάσι βόσκουσαι, δὲ τῷ καταπόλω τῷ στόματος τὸν θανατηφόρον βλάβην ἀποδιδράσκοντες. ἀλλέοργος δὲ ὀρτύγων ὄζει ἔφη, ἰδιότητι φύσεως τῷ βλάβην ἀποφυγόντων. quæ eadem apud Euſtathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro acceperit,

rit, alii viderint. Ambros. *hexam. l.* 3. *c.* 9. sic reddidit. *Sturni vescuntur conio: nec fraudi est eis, quoniam qualitate sui corporis venenum succi letalis evadunt. Helleborum autem plerique loquuntur escam esse & alimoniam coturnicum, eò quòd naturali quodam temperamento sui corporis vim pabuli nocentis evitent.* Denique, *cervis cibus venenum est.* Plin. *hist. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri semen gratissimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pinguescunt; placidissima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáque in his rebus distantia differitásque est,
Ut quod alis cibus est, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum est acve venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Quippe videre licet, pinguescere sæpe cicutâ*
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.

Tum struthio ferrum, ossa, saxa, quidlibet ferè, comedit, concoquit, conficit, Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoquendi sine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Σηρικὸν ἱμάτιον ἐνίοτε πέπτει. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. Λίθους καταπίνει ὁ στρουθὸς, ἐν τῇ ἐχίνῳ φυλάττων, καὶ πέπτει τῇ χόνῃ. Quin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Αἰθιόπων οἱ ἀγχοτάτω τῆς Μερόης πεμπόντων τὸν Πλάτωνα ποταμὸν οἰκοῦντες, σκορπίους καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσιν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino quodam Chalcidense, ὅτι ἀλλοτρίως ἔχειν ὡς τὰ πρὸς σωφροσύνην ἐσπουδάσθη καὶ ἔπινεν. de anu quâdem Attica quæ κωνείου πεπόκεισα ὁλκὰς ἀκινδύνως· de Lyside, qui μικωνίου πίνοντες ἀλύπως ἐκάθευδον.

Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μηδεὶ ἐξέστω σιτεῖν ἀληθεύοντα σέ σου] Festivè Aristippus oratori, qui in judicio causam ipsius egerat, postquam jam obtinuerat, interroganti quid Socrates illi profuisset, respondit, τοῦτο, μηδὲν λόγους, ὃς οὔπω ἐμοὶ ἀληθεῖς εἶπε. Laert. *l.* 2. sed & Pindarus cuidam, qui quòd gratiam sibi ab eo deberi innueret, se aiebat ubique locorum apud cunctos illum collaudare, regessit, eidem sese prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loquatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. ποιῶ γάρ σε ἀληθέα. Plut. *de laud. propria.*

Ἀλλὰ ψεύδεσθαι] D. Christus suis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neque enim, si ἀληθεύοντες. Cato *orat. De Coss. sue,* apud Charis. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi falsò malè dicatur.* vide Philipp. Maced. quid de se, *supr. ad* § 11.

Ὅσις τούτων τι σοὶ οὐκ ἀληθής] Ergò & in mente, non in lingua tantùm, mendacium est.

Πᾶν ἢ τοῦτο δοκεῖ σοι] Plaut. *Trinum.* 1. 2. M. *Omnes bonos bonáque accuratè addecet,*
Suspictonem & culpam, ut ab se segregent.
C. *Non potest utrumque fieri.* M. *Quapropter?* C. *Rogas? Nè admittam culpam, ego meo sum promus pectori: Suspicio est in pectore alieno sita.*

Lips. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qualis sim, in me situm est. qualis audiam, in vano est vulgo.* Erasm. *epist. Innocentiam præstare possum: quid homines de me loquantur, non possum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ὁ κωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρεῖττον μικρὰ ζῆν] Vide *supr. ad* § 8. Τί ἂν ὑπὲρ ζῆν θέλοις, τοιοῦτος ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἴρει λόγος] *Neque enim patitur ratio tenisi talem.* Xyl. *neque enim rationi consentaneum est, ut vivat, qui talis non sit.* Cas. ad verbum, *neque enim poscit, postulat, exigit ratio,* (ut vivas, scil.) *ni hujusmodi sis.* Sic Plato *Phileb.* Διῳκῆσθαι δεῖ τὸ ζῶον ὑπὸ νοῦ καὶ φρονήσεως, ἢ τι τοιοῦτον πάσχειν, ὅπερ ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non poscit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ ζωοῦσθαί με τῷ σωματίῳ· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάσεται αὐτό. *Quousque istæ perietieris? quamdiu me corpusculo huic conversari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit amplius, tollite illud sultis à me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33. Τί δέ τὸ δεῖ πάντας τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *supr.* § 11. 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ σφόδρα παύσῃ σίνων] Ità *l.* 9. § 26. σκληρότερον.

Ἀπόλαυσιν δὲ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐφροσύνην. & *l.* 11. § 16. χαρὰν. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσιν. *Psal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qui deum timet, delectatur in præceptis ejus;* exequendis, scil. D. Christus; *Mihi cibus & potus est, voluntatem paternam exequi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non recessi à mandatis ejus: verba oris illius demenso meo prætuli.* Scitum, tritúmque est Laconis illud, qui interrogatus, τί παρέχει παιδαγωγῶν, *quidnam institutione puerorum suâ præstaret;* respondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. *Facio ut honesta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. docer.* sive, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἡδέα, καὶ ἀχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum se, ut honestis delectentur, turpia verò exosa habeant.* Τὸ μεῖζον ἡδύ, ἡδὺ κάλλιον, *quo nihil majus meliúsve,* sive *præstantius:* inquit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis suis, ἥδομαι, ὁ μόχθον, τὸ τῆς οἰκείας σφενδόνης τείνειν· τὸν μὲν ἀπαλλαγὴν πόνου ἡγούμενοι, τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ μόχθον ἀγαπῶντες.

Παντὶ τῷ ἔξεστι] Vide *ad lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epist.* 28. *Quid tam turbidum fieri potest quàm forum? ibi quoque licet quietè vivere si necesse sit.*

Τῷ μὲν ἓν κυλίνδρῳ] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅσα

Ὅσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖ] vide *supra* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νῦς ἢ λόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τὸ σωματικὸν τῶν νεκρῶν] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ ποιεῖ κακόν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior fit homo. quia sunt ἀρετῆς καὶ λόγου γυμνάσματα. *supr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. φιλεῖ γὰρ τὰ ψυχαῖα φρονήματα πρὸς τὸ βίᾳ κρατῆν αὐθαδιζεσθαι· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, πρόσω μᾶλλον ἀνάπτεται, ὅσῳ ἂν ζοφερώτερον καπνίσῃ. Quod Naso *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas mota face crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ δυσμαὶ πυκνότερον ἢ χειμερινὸν πνεύσαντος δάτλον ἢ ἀνιάσεσαν, ῥάσαντες τὰς ψυχὰς εἰς ὑγείαν, καὶ ὥσπερ ζέσαντα διερμὸν ὕδατι, τοῖς κινδύνοις σωμάσαντες. Idémque *orat.* 28. ἔστι τι μύδρῳ ὅμοιον, ὃ δὲλλ τεμνόμενον, καὶ πρὸς τὸ σίδηρον ἀντιζῆ, καὶ οἱ δεῖ παραδόξως οἰκεῖν καὶ παραδόξῳ θεάματι, θανάτῳ, καὶ τομῇ φύσει, καὶ αὔξει θρεπτικωτάτῃ, τοιοῦτόν τι ἡ φιλοσοφία. Quod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animúmque ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὅ, τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοὶ ἔσται εὐφραινθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ἔστιν εὐφραινθῆναι· (ità Antigonus, qui à morbo revalescens, ὑδὲν χαῖρον· inquit: ἀπόμπτε. γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος ἡ μέγα φρονεῖν, ὡς ὄντας ἀνθρώπους. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πορφύπως· ἔστιν ἀπὸ θανάτου. Hinc professiones illæ de se Davidicæ, *Psal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in quo aurum argentúmque expurgari solet, piorum perpessiones atque ærumnæ conferuntur. *Psal.* 66. *v.* 10. Esaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 2, 3, 4. Jacob *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Autor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jasoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & autor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

Ἐπαινετότερος] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην ὑδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *supr.* § 6.

Τῶν καλυπόντων ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφορὰς, δυσχήματα. Suidas: apud quem ἀκληρώματα perperam legitur pro ἀκληρήματα, cùm in vocabulo ipso, quod literarum series docet; tum & in scriptoris nescio cujus verbis his *ibidem* adductis, διὰ τὸ δοκεῖ μοι μάλιστα ἀπιστεῖν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βάλλειν σκληρὸς καὶ μείζονας εἰς διάφορος. à verbo ἀκληρῶν. unde mox apud eundem, Συμπάσχοντες τῇ τῶν ἀκληρούντων ἀφορμῇ. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello superatis insultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τοὺς τῶν ἀκληρούντων δυσχήμασι. & de Thebis à Macedonibus direptis; ὐκ ἦν, ὅστις ἰδὼν, ὐκ ἂν, ἀλόγως τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων. & mox: τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐν τοῖς τῶν ἀνυχικότων ἀκληρήμασιν ἐκπεπλήρωκε.

§ 34. Τῷ δικαίῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων] Ità Basil. at Lugd. δικαιωθέντι. Xyl. *qui mersus est à veris dogmatibus, tanquam qui à cane rabioso*, &c. inquit M. Casaubonus. Verùm ego ista concoquere non possum. Lego igitur, τῷ δικαίῳ, ei qui veris dogmatibus imbutus est. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atque eodem sensu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα δικαιοσύνῃ ἢ αὐτῷ δόξα γίγνοιτο βεβαιοτέρα τε καὶ ἀμείνων.

Ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον] Hoc est quod vulgò dicitur; *verbum*, sive, ut Terent. extulit, *Pharm.* 3. 3. *Dictum sapienti sat est.* Maxim. Tyr. *dissert.* 27. Ὥσπερ γὰρ ὀλίγων καὶ λεπτῶν δεομένων, ὁ τὸν σύραγγα κινήσας, παρέσχηκε τοῖς κίνησι πᾶσι τῆς δρεπάνης μέχρι τῆς ἀκμῆς· καὶ ὥσπερ τῶν μακρῶν καὶ διαπεπαμμένων κώλων, ὁ διανοίξας τοῖς ἀρχοῖ, παρεδίδωσι τοῖς κίνησι τοῦ ὅλου, βαδίζειν ὀλίγα τὸ πρέας· ὕτω καὶ τοῦ νῦν βραχείας ἀρχῆς δεῖ πρὸς ἔννοιαν τῶν θεασμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ εὐπορικὸς ἀνὴρ, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὐτρεπιζόμενος, αὐτός τε παρ' αὐτῷ τοῖς ἀρχοῖ λαβὼν, παρδίδωσι, καὶ ἐφοδεύει, καὶ ξυλλαμβάνει, καὶ ἀναπαιδεύεται τῇ μιμήσει τῶν ἀνδρείων. Joan. Lenccius in *præfat. ad observat. polit.* *Ut semen, quamvis sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffunditur: sic tametsi pauca sunt & angusta quæ dicuntur, tamen si illa animus bene cultus exceperit, radices agunt, exurgúntque altiùs, & undequaque se expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Ista non integra, sed concisa; nec tam versus ipsos, quàm versuum ἀπαπαυσμάτα duo, repræsentat hîc editio Lugdunensis; & in versione sua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuisset: nempe,

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει. ———

Et, Ὡς ἀνδρῶν γενεή. ———

Nec est ab vero simile, Marcum ista duntaxat, posuisse, quia τὸ βραχύτατον priùs dixerat; alium aliquem, Xylandrum forsan ipsum, reliqua suppleviſſe. Sunt autem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis istius, pulcherrimæ fanè, libet adjicere versiculum,

Οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Laudatum à Zenone apud Laërt. *l.* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qui & subjungit, Φύλλοις ἐοικέναι τὸν βίον, ἀπομαραινομένοις πνεύμασιν, καὶ φθίνουσιν ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *speculantib.* à Simonide (referente Stobæo

bæo. *rom.* 2. *tit.* 98) qui & ὧν τὸν κάλλιστον dixisse Chium Poetam asserit, sed quod pauci admodum seriò cogitant; à Clemente *strom. l.* 6. qui Homerum contendit & ista, & illa, *Il. φ. v.* 464.

—— βροτῶν ἴνεκα πολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοίκοτες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαρλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. ——

à Musæo accepisse; qui eadem prior sic extulerat.

Ὡς δ' αὔτως ἠὲ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα·
Ἄλλα μὲν ἐν μαλίῃσιν ἀποφθίνῃ, ἄλλα δ' ἀνίᾳ·
Ὡς δ' ἠὲ ἀνθρώπων γενεὴ ἠὲ φῦλον ἐλαίης.

ubi observanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eisdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Stob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἠέρος, ὅτ' αἶψ' αὐγὴ αὐξηθεῖσα ἥλιος·
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ὅτε χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, πρὸς θεῶν, εἰδότες ὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθόν· κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi versu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *observ. l.* 2. *c.* 52: ἂψ legi vult, ut de Solis recursu qui ab hyeme vere fit, intelligatur. ego quarto pro πρὸς θεῶν, quod nec locum hîc habet, & metrum corrumpit, πρώϊον legerim, ut infantiæ pueritiæque tempora respiciantur, quibus boni malíq; discrimen vix innotescit. unde his hominem, ὡς βοτὸν τι, μὴ φρονεῖν ait Æschylus *Inferiis*; *sensu carere*, Plin. *l.* 7. *c.* 52. *teneros*, *rudes*, *inutiles annos*, appellat Senec. *epist.* 99. & Aristophanes apud Clem. *strom. l.* 5.

Ἄνδρες δημογέροντες, φύλλων γλιχῆ πρεσβύτεροι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὲ ἐφήμερον καλῶν καὶ ἀβέβαιον καὶ ἀσταθμητον, φύλλοις τε γινομένοις ἔτυς ἄμα καὶ φθίνουσιν οἰκεῖον τὸν βίον, τί παρέσχηκεν ἄλλο τοῖς ποιηταῖς, ἢ τὸ τῆς Σαρπηδόνος θάνατον καὶ πολυανδρίας καὶ νεκροῦς; Quin & Jason Siracid. *sap. c.* 14. *v.* 19. Ὡς φύλλον θάλλον ὅτι ἀνδρὶ δοκεῖ, τὸ μὲν καταδέλλει, ἄλλα δὲ φύει· ὕτως γλιὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γενᾶται. Nec est huic absimile, quod Doctores Talmudici in עירובין sive *Mixtorum tractatu*. בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצציו והללו נובלין *Filii hominum similes sunt herbis agri; quarum aliæ florent, aliæ marcescunt.* August. in *Psalm.* 101. *conc.* 2. ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccles. c.* 1. *v.* 4. *Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum sic esse in terra, tanquam in arbore folia; sed in arbore olivæ, vel lauri, vel cujuscunque alterius, quæ toto tempore fronde vestita est. Sic tanquam folia, genus humanum terra portat, plena est hominibus, sed cùm aliis morientibus, alii nascendo succedunt. Semper enim arbor illâ veste viridi ornata est. Sed subter attende quàm multa calcet arida folia.* Vide Flaccum *ad lib.* 4. § 33. Ab hominibus ad montes etiam transtulit Philo *de mundo.* ὅτι δένδρων αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα, καμαιζήλοις μὲν πολλαχοῦ, καμαιζήλοις δὲ πάλιν ἀνηζάδιὸ καὶ τὸ ποικιλον εὐ ἔφυτευε, φύλλα, τὰ μὲν τ' &c. † αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται, τὰ δὲ σεσφύεται. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more suo jocularíter est abusus; cùm enim Caunum (Cariæ id opidum est) appulsus, incolas à loci insalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere plerosque conspiceret, poeticum illud protulisse fertur,

Οἵη τὰρ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,

reprehensus verò, quasi locum insalubritatis notâsset, scommate etiam acerbiore adjecto perstringens, Μή ποτ', inquit, θαρρῆτε μ' ἀν λέγειν τοιαῦτα, ὅτι καὶ οἱ νεκροὶ ἀπεναυτῶν; *An ego sustineam*, inquit, *civitatem morbidam, aut insalubrem dicere, in qua mortui quoque ambulent?* Refert Strabo. *l.* 14.

Φυλλάδεια δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα σε.] Hinc Epictetus Νέφωνα existimanti de puerulo dicere, Ἄλειον ἀποθανῆ, *cras forsitan morietur*; Λέγε δυσφημων ἐμὲ καὶ τὸ φυλλορροεῖν. vide *ad l.* 11. § 33, 34. & apud nos in patria lingua, *infantes flosculos* esse, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm quo modo φυλλάδεια Marcus istîc, ità βολβάδεια ἢ κοχλίδια uxorem libertósque dixit Epictetus *enchirid. c.* 12. vel 7. potiùs. Lucian. in speculant. Ἐκεῖνο μὲν ὁ χαλκεὺς, ὅτι ἄρρενα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνὴ, καὶ φίλους ἐδέξατο ἐπὶ τούτῳ ἑστιῶν, καὶ τύμπανα τῇ πατρὶ πεμπόμενος, οἱ ἥκιστα, ὡς ἔοικε, χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὁ παῖς τοιοῦτος ἔσται, ἆρα ἄν σοι δοκῶ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ; ἀλλὰ τὸ αἴτιον, ὅτι τὸν μὲν εὐτυχοῦντα ὁρᾷ τῷ παιδὶ ἐκεῖνον ὀφλήσοντα τὸν τῆς ἀθλητῆς πατέρα, τῆς Ὀλύμπια νενικηκότος· † γελῶντα δὲ, † ἐκκομιζόμενα τὸ παιδίον ὑφ' ὁρᾷ, ἀλλ' οἶδεν, ἀφ' οἵας αὐτῷ πέμψεις ἐκείνη. Senec. *ad Marc. c.* 9. *Tot præter domum nostram ducuntur exequiæ; de morte non cogitamus: tot acerba funera; nos togam nostrorum insantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus: tot divitum subita paupertas in oculos incidit, & nobis nunquam in mentem venit, nostras quoque opes æquè in lubrico positas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, quibus poeta ignobilis in fictitio Hadriani & Epicteti colloquio, prout, *foliis* Homerus & ex Homero Marcus istîc, nos contulit *distícho illo*;

Poma ut in arboribus pendent; sic corpora nostra,
Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ θνητοειδῆ.] ἀνθρώπια scil. ut. *l.* 9. § 29. ἀνθρώπια μυξῶν μεστά.

Σὺ πάντα οἷς αἰώνια ἐτόλμησα.] Senec. *epist.* 120. *At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus æterna proponimus, & quantum potest ætas humana protendi, tantum spe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ, nihil satis est morituris, imò*

mori-

morientibus. quotidie enim propiùs ab ultimo ſtamus, & illò unde nobis cadendum eſt omnis hora impellit.

Μικρὸν ϗ καταμύσεις] *Paulo pòſt morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos claudere,* pro, *mori.* quia moribundis viſus deficit, mortuis oculi clauduntur. indè formulæ illæ *Il.* ε. v. 82. & alibi frequenter ;

——τὸν ϗ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεον θάνατος. —— & *ibid.* v. 47.
—— συγχεῖς δ' ἄρα μιν σκότος ὄμμε κάλυψε. —

Item *Il.* ω. v. 350.

——θανάτῳ ϗ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

——*letho canentia lumina ſolvit.*

&, *Olli dura quies oculos, & ferreus urget*
Somnus ; in æternam clauduntur lumina noctem.

Contrà. βλέπειν, ſive, *videre,* pro *vivere* ; & βλέποντες *videntes.* pro, *viventibus.* Euripid. *Troad.*

Οὐ ταυτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τῷ μὲν γὰρ ἔστιν, τῷ δ' ἔτ' ἐστὶν ἐλπίδες.

quod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν· ἀνέλπιστοι ϗ θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντ' ἔξω φίλον.

Quod idem alibi :

Οὐκ ἂν φοβοίμην καί σφ' ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾶν, φῶς ὁρᾶν, pro eodem. Euripid. *Troad.*

——ἆρά μοι ἀέλιον λιάζει ;

& *Ione :* Ἥλιον ἂν θαυοίμαν, ὅτ' ὁρᾶν φάος.

Syntaxis inſolens, ſed qualis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παρεὶς ἐπεμ' ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς.

Idem. *Iph. Taur.*

Ὃν ἐλὴν ἔτλην ἢ μὲ φῶς ὁρᾶν θέλω.

&, Ἀ γὰρ θανόντος σὺ βλέπειν ἡμᾶς φάος.

Itémque, *Alceſt.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς ; πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς ;

Cui ſubjungit Epictet. *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς ; πατέρα δ' οὐ θέλῃ δοκεῖς ;

Ità Naſo, *triſt. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, ſive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata ſunt, viſumque reficiunt. Plut. *de tranquill.* τὰς ὄψεις ὑπὸ τῆς ἄγαν λαμπρᾶς πεπωκυίας, ταῖς ἀνθηραῖς ϗ πράοις χρωμάτων περιῤῥεῦσθαι. Et Baſil. Cæſ. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπειδάν ποτε συντόνως τὰ λαμπρὰ καταβλέψωσι, φέρει τινὰ ῥᾳστώνην πρὸς τὰ κυανὰ ϗ χλοάζοντα τῆς χρωμάτων ἐπιπελάσαι. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀφθαλμῶν τις οἴεται δεῖν ἀπτερίφεων, ὅτι τὰ μὴ ποιήσαντα πληγὴν μηδὲ ἀκμὴν, πλὴν ὄψεν.

Καὶ πλὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν] Ad *aurem* retulit, ſed animi, non corporis, ἀκοὴν ὑγιαίνουσαν conſideratam, quod hìc Marcus, *de ſtomacho.* Joannes ὁ Χρυσορρήμων *in Act. Apoſtol. orat.* 55. quo loco laudans Apoſtoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, ϗ οὐ βρῶσιν· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. & *ad Heb. c.* 5. *v.* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ γεγένησθε, ϗ οὐ στερεᾶς τροφῆς. ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Sed & auditorum Chriſti illud, Joan. *c.* 6. 60. Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν ; quibus adjici poterant, cùm Chriſti ipſius ad ſuos illa, Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν. ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. tum & Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. iſta, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν. quanquam in illis auris infirmior, in iſtis inquinatior notari videtur. Ἔστι γὰρ, inquit, ἕξις ἀκοῆς ϗ ὅρασις· καθάπερ γὰρ σῶμα χοῦς, οὐκ ἂν δύναιτο ὑγιεινὰ ζητεῖν ϗ δυσκατέργαστα, ἀδυνατοῦσι γὰρ ὅτου ϗ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, ϗ φλεγμαίνουσα, ἅπερ ϗ ῥυσμὸν ϗ ἕλκος, οὐκ ἂν δύναιτο δέξασθαι τὸν πνευματικὸν λόγον· ἂν ϗ ἰσχυρὰ ϗ ὑγιεινὴ, πάντα βᾶσα, πάντα τύκοια. Eódem retulit & Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans ſolidi ac fortis cibi capere vim non poteſt, ob ſtomachi teneritudinem, ſed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus veſci fortioribus poſſit : ità & huic, oportebat, quia nondum poterat capere divina, priùs humana teſtimonia offerri.*

Τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πᾶσα τρόφιμα ἀμοίρως ἔχειν] vide *ſuprà* § 31. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ προσδέχου πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranquill.* ex Eurip. *Oreſt.*

Δυσάρεστοι οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο,
ϗ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, ϗ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται ϗ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον,
Φίλων δ' ὅ, τ' ἐλθὼν λυπεῖ, ὅ, τ' ἀπιὼν βαρύς,

Ὡς ὁ Ἴων φησὶν· εἶτα τῆς νόσου παλυθείσης, ϗ κρείσσους ἑτέρας γιγομένης, ἥδεται ἡ ὑγιεία φίλα πάντα ποιοῦσα ϗ σεσωκυῖα· ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ ϗ ἁμάλια ϗ Σιτάριον [Σίτιον H. Steph.] ἄρτους ἀπύρους, τήμερον αὐτὰ πνεύσει ἐν ἐλαίᾳ ἢ ὑφαλμίδι Σιτοῦται σεσφιλῶς ϗ σεδύμως. Nec multò poſt : Ἐν τῇ πυρέτσσει πικρὰ πάντα ϗ ἄνω φαίνεται γιγνόμενος· ἀλλ' ὅταν ἰδιώτης ἑτέρας τὰ αὐτὰ σεσφιγμένος ϗ μὴ δυσχεραίνοντας, ἀκμὴ τὸ Σίτιον, ὥτε τὸ ποτὸν, ἀλλ' αὐτὸν αἰτιώμεθα ϗ τὴν γόσον ὅτω ϗ τῆς σφύγμοσι παυσόμενοι μεμφόμενοι ϗ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρας τὰ αὐτὰ σεσκευασμένας ἁλύπως ϗ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ βαμαλέα τοῖς ὀσμάχοις ϗ ὑγιεινότατα τῶν ζώων ὄντα καταπίνῃ ϗ σκορπίος· ἔστι δὲ ἃ ϗ λίθοις ϗ ὀστράκοις τρέφεται, καταβάλλει δὲ δ' ἐπιπλοίας καὶ διαμύστα πιδύμαλος· οἱ δ' Σικχοὶ ϗ νοσώδεις ἄρτον ϗ οἶνον σεσφιγμένοι ναυπόνων· ὥτως οἱ μὲν ἀδύνατοι ϗ τὰς φιλίας διαφθείρουσι, οἱ δὲ φρόνιμοι ϗ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται. Accedit huc

huc, quod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλὰ χρὴ κατατήκειν μέγαν ὄλβον ἐν ἐλπίσιν· κόρος δ' ἔλεν ἄνευ ἀτέρπου.

Ὀφθαλμός ἐστι] *oculus est.* i. e. instar oculi, vel sicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epist.* 2.

—— *qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans, dum defluat amnis. --

i. e. instar rustici expectantis: & in *arte*:

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres. —— i. e. instar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπνέωμεν μέν πως ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ] forsan ἀναπνεύσωμέν ποτε. *respirabimus aliquando*; vel, ut scripturæ receptæ, nec literulam mutemus, ἀναπνεύσωμεν, *respiremus*: quia sequitur ἡμῖν. nè τὸ μὲν illud sit superfluum. Festivè Annibal, referente Plutarcho, τὸν μὲν Φάβιον, ὡς παιδαγωγὸν φοβερὸν, τὸν δὲ Μάρκελλον, ὡς κατάγωνιστήν. ὑπ' ἐκεῖνον μὲν γὰρ κωλύεσθαι κακόν τι ποιεῖν· ὑφ' ἑαυτῷ δὲ καὶ πάσχειν. Vide noſtrum *ſuprà l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is* (Henricus Archiep. Colon.) *ubi ſe in ſua recepit*; *Rex tanquam ſeverissimo pædagogo liberatus, ſtatim in omnia flagitiorum genera præcipitem ſe dedit.* De Aureliano Vopiſcus: *Senatus mortem ejus graviter tulit: gravius tamen Populus Romanus, qui vulgò dicebat, Aurelianum pædagogum eſſe Senatorum.*

Ἡσυχῇ καταγινόμενα ἡμῖν] Autor *ſap. Solom. c.* 2. *v.* 14, 15. Ἔφυτο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν· καὶ ἐναπτῶ) τοῖς ἔργοις ἡμῶν· βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλαπτόμεθ', ὅτι ἀνόμοιός τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *ep.* 50. Ἔλεγχον τῆς οἰκείας βίου πλὴν ἐπαίνων πολιτείαν ἠγοῦν). & *l.* 4. *ep.* 220. Ἔλεγχον ἡγοῦν) τῶν σῶν κακίας τὰς τῶν πόλας ἀρετάς. Itaque quod idem *l.* 3. *ep.* 211. Παρὰ βόθρῳ οἱ ἄειροι παρὰ τῶν φαύλων μισοῦν). Dion Pruſ. *orat.* 72. Οὐ δικαίως ἡδέως ὁρᾶν τὸν φιλόσοφον χρῆμα ἔχοντας, ὅτι τυφόπτουν καὶ ἐξελέγχειν παρεσκευασμένους λοιδορεῖν), ἀπὸ σκοπιᾶς καὶ διαμάχεσθαι). ὥσπερ οὐδὲ οἱ παῖδες ἡδέως ὁρᾶν δύνανται, ὃς ἂν ἴδιον [* ἴδιον f.] παιδαγωγὸν ἡμῖν ἔχοντας, καὶ παρεσκευασμένους ὕπνου ἀπολύοντας αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὸ διδάσκαλον ἀμαρτάνειν, καὶ ῥαθυμεῖν. Cyprian. *epiſt. ad Donat. Malos quiſquis non imitatur, offendit.* &, *caſtigare videtur, quicunque diſſentit.* Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *ſatyr. Non dubiè ità eſt. Si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ inſiſtere cæpit, primùm propter morum differentiam odium habet. quis enim poteſt probare diverſa? deinde qui ſolas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipſi tenent.*

Ἐκ τούτου βίου ἀπέρχεσθαι] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀπεσπασμένῳ] *Non avulſum vitæ.* Senec. *epiſt.* 30.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος] De Auguſto *Sueton. l.* 2. *c.* 99. *Sortitus eſt exitum facilem, & qualem ſemper optaverat. nam ferè quoties audiſſet citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, ſibi & ſuis εὐθανασίαν* ſimilem (*hoc enim & verbo uti ſolebat*) *precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc eſt, εὐθανατήσας, cui contrarium eſt τὸ δυσθανατεῖν, quod eſt apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βεβαίως καὶ σὺν ὀδυνῇ ἀποκτείνειν· & τὸ ψυχομαχεῖν apud autorem *quæſtionum* ſub nomine Athanaſii *ad Antiochum.* Caſaub. *ad Suet.*

Εὐμάρειαν τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεῖται] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ ἕλκους τούτου ἐκπορεύεται.

Σωθῆναι καὶ σωκρίνειν] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Σωκρεῖν. Tertull. *de reſurrect. c.* 14. *totum porrò hominem ex utriuſque ſubſtantiæ concretione parere.* vide *l.* 7. § 67.

Ἀλλὰ γὰρ διδυμή] vide *l.* 8. § 18. Carneades moribundus; Ἡ συνήθεια φύσις καὶ δευτέρα· Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴν ἀνθελκόμενος] quod priùs ἀποσπώμενος.

§ 37. Οὗτος τοῦτο ἐπί τινα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *Scopus eſt qui petitur*; *ſagittæ & tela ſunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de conſuſ. lingu.* Πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ ἄλλο τι τῶν ἐκτὸς ἀνθρωπίνων σκοπὸν προτιθέμενοι, ὃν τοῦτον ἅπαντες βάλλουσι, τὰς τῶν βίων πράξεις ἀποτείνοντες ἐπ' αὐτόν.

Σεαυτὸν παρῆτον ἐξέτασε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξέτασε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Excutite vos, excutite vos, inquam.* ſive ut R. Camius explicat, *Inquirite in voſmetipſos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias noſtras.* Paulus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς περιέζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v.* 4. Τὸ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ' ἐρεῖνα πλεῖστα, καὶ τὰ τῶν πέλας·
Τὰ μὲν γὰρ αὐτὸς παρδιεῖς, τὰ δ' οἱ πέλας.

Gregor. Rom. *in Job l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis in bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen. *ep.* 66. *Me priùs ſcrutor*; *deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qui interrogatus, quid ageret, reſpondit, ἐμαυτὸν ἐζήτουν, *meipſum exquirebam*, i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cyniſm. orat.* 1. Laërt. etiam *l.* 9. ſed quem Philoſophi mentem non affecutum, docet Caſaub. *in not*: Cæterùm hoc ille cum paucis. Perſius *ſat.* 4.

Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo?
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

§ 38. Τὸ νεκροφορεῖον ἔστιν ἐκεῖνο] de vocabulo iſto vide ſis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. If. Caſaub. *ad* illud *Perſ. ſat.* 5. *v.* 129.

—*ſed ſi intus & in cecore vitio*
Naſcuntur domini. — &c.

Si exteriorem dominum non habes, interiorem verò circumfers, non unum sed plures, qua fronte liberum te dices? hi sunt domini, qui domi nascuntur, & nervos intus agitant. Ait Marcus sanè quàm ἐμφατικῶς τὰ, illud occultum quod intus nos movet, id esse ἐπιτροπέαν, ζωὴν, ἄνθρωπον, hoc est, quod faciat nos hoc aut illud studiosè prosequi; exempli causâ, eloquentiam, id esse per quod vivimus; quia ità vivimus ut illud est, quod nos impellit: libidinosè, si libido urget; meticulosè, si metus; iracundè si irâ. Denique hîc velut alius quidam homo est, dominus illius intra quem habitat: hæc mens optimi imperatoris; qui sic alium hominem intra hominem collocat, ut Persius ait hîc, intus nasci dominos: idem est enim. Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qui τὸ ἡγεμονικὸν istic interpretatur *opiniones*, sive *dogmata in pectore sive mente delitescentia*, unde non actiones tantùm, sed & affectiones illæ ortum suum habent. Hoc enim passim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν sive mentem illud ipsum esse, quod quocunque velit hominem impellit, quodque omnem prorsus cuiq; molestiam facessit. vide *ad l.* 7. § 15. Quanquam conciliari possunt ista, si illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri quàm δόξας ψευδεῖς ἢ κρίσεις πονηράς, sive *opiniones falsas ac depravatas*, utì ex Chrysippo docet Galenus passim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plutarch. *de virt. moral.* & Cicer. *Tuscul. l.* 4. Verùm Marci mentem expressit optimè, eâdem planè abusus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinsecùs foris parent. ab illa est enim impingi, & pedes in incessum, & manus in contactum, & oculos in conspectum, & linguam in effatum, velut sigillario muto, superficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abscessit longè Varro, qui in *satyra*, cui titulus, *Mutuum muli, animam grallatori, corporis artus grallis contulit.* dictionem pessimè habitam, post aliorum conatus haud infelices prorsus, nos sic reconcinnare tentavimus. *Grallatores queis gradiuntur, perticæ lignea; ab hominis vi, qui instat, agitantur. sic illi animi nostri sunt grallæ, crura ac pedes nostri; ex se ἀκίνητοι, sed ab animo moventur.*

Ἐκεῖνο ἄνθρωπος] vide *lib.* 12. § 30. 33. R. Judas in *Cozræo l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipsa est homo: illud enim ex Mose quod nebîscum loquitur, & intelligit, & dirigit, non est lingua, vel cor, vel cerebrum ejus. Verùm ista sunt Mosis organa tantùm; anima autem ipse Moses est.* Philo *de agricult.* Ἄνθρωπος ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνθρώπου τοῦ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως καὶ φύσεως ἀφελείας οὐδὲν χαρτοῦσι. Et *de hæred. Divin.* Ὥστε ὁ μὲν καθ' ἕκαστον ἡμῶν νοῦς, κυρίως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἄνθρωπός ἐστι. & Plato *in Alcib.* 1. ὅτε τὸ σῶμα, ὅτε σώματος ἐπιτροπεύειν ἐστὶν ἀνθρώπου. & mox; λείπεται μηδὲν ἄλλο ἢ ἄνθρωπον εἶναι ἢ ψυχήν, quod ibi fusiùs disseritur. τὸ νοῦν ἔχεσθαι ἐν ἑαυτῷ. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicer. *somn. Scip. Mens cujusque, is est quisque, non ea figura, quæ digito demonstrari potest.* Idem. *Academ. l.* 4. *Aristippus, quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuetur: Zeno, quasi corporis simus expertes, animum solùm complectitur.* Macrob. *l* 1. *c.* 13. Ergò, *qui videtur, non ipse verus homo est; sed verus ille est, à quo regitur quod videtur.* Atqui Tertullianus *de resurr. c.* 33. *tam corpus homo, quàm & anima.* Et fidentiùs paulò ex Mosis verbis *Genes. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 1. *c.* 24. *Quid est homo aliud quàm caro? Siquidem nomen hominis, materia corporalis, non animalis à creatore sortita est. Et facit hominem Deus, inquit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδέποτε] Annecti possunt superioribus ista: quanquam à Marco, tanquam seorsim habita, pronuntur.

Συμπεριφαντάζω] Compositum Stoicis commatis vocabulum satis insolens. *Nè solicitus sis de his.* Cas. *Nè animo tibi proponas.* Xyl. *nè junctim cum principali illo contemplare & intuere ista.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt. de Deo*; φῶς, ὅσον ἂν καθαιρώμεθα, φανταζόμενον· ἢ ὅσον ἂν φανταζώμεθα, ἀγαπώμενον.

Τὸ σωκάριον ἀγγεῖόν] Corpus nimirum, quod & ἀγγεῖον dixit, *l.* 3. *c.* 3. & τὸ σωκάριον, *suprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια ταῦτα] *instrumenta mentis* corporis membra: ea enim est, quæ eis omnibus utitur. quâ ratione & ὄργανα eadem dicuntur Apostolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 35. Ità Alex. Aphrodis. *de beatit.* τὸ σῶμα ἡμῖν ὄργανον ὂν ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemes. *de natur. hom. c.* 6. ἡ δύναμις ψυχῆς, τὸ δὲ ὄργανον σῶμα ἐστιν. & Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 12. Καθάπερ τι μεσιτικὸν ὄργανον ἄκρου τοῦ σώματος ἐδημιούργησεν. Plutarchi nomine autor *Platonic. quæst. q.* 7. vult Platoni dicta in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ τῶν ζώων σώματα· atque indè animam σώματος φυσικὸν ὄργανον ἐντελέχειαν finitam Aristoteli, *de anim. lib.* 2. *c.* 1. Phut. ipse in *sympos.* ψυχῆς δὲ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή. & *de Pyth. orac.* Σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῆσθαι πολλοῖς, αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴν ἐν μέσῳ τοῦ σώματος· ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονεν. Plin. *Hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu vasa quædam, visibilem ejus partem accipiunt, atque transmittunt. Ad Pers. Sat.* 3. Casaubon. *Stoicorum est illud scitum, τὸν ἄνθρωπον ὑποδὺς κατὰ τὸν λογικὸν ζωὸν, σῶμα δὲ χρῆσθαι ὡς ὀργάνῳ. quod multis locis illustrat Simplicius in enchiridium sapientissimi senis.*

Μόνα δὲ διαφέρουσι, καθότι πρόσκειται] Hoc tantùm, inquit, interest inter membra corporis & instrumenta externa; quod *adgnata* sint illa, ista non item.

item. contrà, quam de servis Aristot. *polit. l. 1. c. 4.* ἀ ϑ δῶλϑ ὄργανον ἔμψυχον, ϗ μέρος τι τῦ σώματος, ὡϑ ἔμψυχον τι τῦ σώμαϑ, κεχωρισμένον ϑ μέρϑ. Atqui Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἀληϑῶς ἄνϑρωπον, afferit, τῷ ζώματι, ὐχ ὡς μορίῳ συμφυεῖ, ἀλλ' ὡς ὀργάνῳ χρῆϑαι. ad quem locum vide sis quæ in *annot.* Hieron. Volsius adversus Simplicium differit. Hoc autem argumento etiam, Tertulliano referente, *de resurr. carn. c. 16.* corpus excusatum quidam ibant, ne aut reatûs in crimine, aut in judicio supplicii cum anima particeps censeri deberet. *carnem nihil sapientem, nihil sentientem per semetipsam, non velle, non nolle de suo habentem, vice potiùs vasculi apparere animæ, ut instrumentum, non ut ministerium. itaque anima solius judicium præsidere, qualiter usa sit vasculo carnis: vasculum verò ipsum non esse sententiæ obnoxium.* Verùm ista ille fusissimè in sequentibus refutat; quæ transcribere integra molestum nimis foret. Inter alia, quod sufficerit, hic præscribitur: *Ab exemplo vacare diversitatem rerum. Omne enim vas,* inquit, *vel instrumentum aliunde in usus venit, extranea omnino materia à substantia hominis: caro autem ab exordio uteri consata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miscetur illi. nam etsi vas apud Apostolum vocatur (ad Thess. ep. 1. c. 4. v. 4.) eadem tamen ab eodem homo exterior appellatur: ille scil. linus, qui prior titulo hominis incisus est. (Gen. c. 2. v. 7.) non calicis, aut gladii, aut vasculi ullius. Vas enim capacitatis nomine dicta est, quà animam capit & continet. Homo verò de communione naturæ, quæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. Ità & ministerium tenebitur judicio, etsi de suo nihil sapiat; quia portio est ejus quæ sapit, non supellex.* Quanquam idem, *de anim. cap. 40. Res est caro alterius planè substantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut supellex, ut instrumentum, in officia vitæ. Neque enim de proprio sapit quid, aut sentit, ad suadendam vel imperandam peccatelam quidni, quæ ministerium est? & ministerium, non quale servus, vel minor amicus, animalia nomina; sed quale calix, vel quid aliud ejusmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. Ἑαυτῷ ὁρᾷ] Theodoric. de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei. Egregium instrumentum corporis est oculus, si sicut cætera, sic videre posset semetipsum. quod cùm interiori oculo concessum sit: si ad exterioris exemplum seipsum negligens, vacat circa aliena, etiam cum vult, ad seipsum redire non valet.* Augustin. *de Trinit. l. 9. c. 3. Mens ipsa se novit: neque enim ut oculus corporis videt alios oculos & se non videt; ità mens novit alias mentes, & ignorat semetipsam. per oculos enim corporis corpora videmus, quia radios qui per eos emicant, & quicquid cernimus tangunt, refringere & retorquere in ipsos non possumus, nisi cùm specula intuemur. mens verò ipsa sicut corporearum rerum notitias per sensus corporis colligit; sic incorporearum rerum per semetipsam: ergò & semetipsam per semetipsam novit.* Nec adversatur, quod Basil. Cæsar. *orat. 3.* τῷ ὅτι χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι· ὃ γὰ μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, ἐφ' ἑαυτὸν ὐ χέχρηϗ τῇ ὄψει· ἀλλὰ ϗ αὐτὸς ἡμῖν ὁ νῦς ὀξέως τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα βλέπων, βραδύς ἐστι πρὸς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἐπιγνῶσαι. Sed nec quod ex Cicer. *Tusc. l. 1.* Joan. Sarisber. *Metalog. 4. c. 20. Non valet tantum animus ut plenè seipsum videat; sed ut oculus, sic animus se non videns, alia cernit.* Ille enim de tarditate mentis humanæ ad errata sua advertenda iste de plena ac perfecta, quæ revera istic non datur, sui cognitione loquitur.

Ἑαυτῷ παρθῇ] *sese artat,* inquit, & fingit mens. quod de fortuna Plautus *Capt. 2. 2.*

Fortuna humana fingit, artátque ut lubet.

Non ità se corpus. istud format & articulatim effingit anima, non ipsum se. Siquidem ut ex Themistio *de anim. l. 1.* Jul. Scaliger. *de subtil. exerc. 6. § 9. Anima sui est domicilii architecta.* vide *l. 10. § 26.* Verùm de parte animæ principante Marcus istic.

Ἑαυτῷ ὁποῖον ἂν βάλῃ ποιεῖ] vide *l. 6. § 8.* & *l. 8. § 55.* & *l. 10. § 13.*

Τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὸ καρπῦ)] vide *l. 9. § 9.* Ità Joan. *c. 4. v. 36.* συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & *ad Rom. c. 6. v. 22.* ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμὸν, ϗ τὸ τέλϑ ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l. 1. c. 29.* τοῦτον νόμον ὁ ϑεὸς τέϑεικε, εἰ π ἀγαϑὸν ϑέλοις, παρ' σεαυτῦ λάβε. &. *c. 19.* τὸ ζῷον αὐτῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ· ϗ τὸ λυμαῖνον, αὐτὸϑ ὁ Ζεύς. vide *infr. § 4.*

Τὸ ἀνάλογον ὅλῃ τῇ ζῴων] quasi καρπὸς de animalibus dici insolens sit. Verbum Hebræis nihil usitatius, quàm פְּרִי i. e. καρπὸν שֵׁת *fœtum* animantium atque adeò hominis etiam nominare. Ità Moses.

Moſes *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Pſaltes, *Pſal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucæ item *evang. c.* 1. *v.* 42. Eliſabetha Mariæ Εὐλογητὸς ἡ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐκ ὤσπερ ὅτι ὀχήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Εἴη ἐγκόψῃ] *Siquid offendatur*, Xyl. *ſiquid interruperit*, Caſ. melius. malim tamen, *inciderit.* ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *quam premimus horam, taſus incidit.*

Ἀλλ' ὅλῃ πάντὸς μέρους πλάσεις] Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut inſtar totius vitæ ſit dies.*

Ἐγὼ ἀπόχω τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 42. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis ſapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epiſt.* 9. & *de conſtant. ſap. c.* 5. (licèt aliter paulò referant alii. vide *infr. ad* § 36.) *omnia mea mecum ſunt.* quò alluſit Senarii illius autor,

* Σοφὸς ἐν αὑτῷ θησαυρίσει πλὴν ἐσθλά. — * Ὁ Σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει πλὴν κακίαν.

Grot. *Sapiens opes ſecum ipſe circumfert ſuas.*

Et quod de Jobo Aug. *de diverſ.* 12. *omnia perdiderat, & plenus erat.* vide Epictet. ex *lib.* 3. *c.* 24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεσθαι τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vidè & Platon. *ibid.* § 35. *ex polit. lib.* 6. Idem in *Theætet.* de philoſopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ ἢ ὅπου ἂν τύχῃ· ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τὰ τε γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπ' ἄκρον γεωμετροῦσα, καὶ ἀστρονομοῦσα, καὶ πάσην πάντη φύσιν ἐρευνωμένη ἕκαστον ὅλον, εἰς τὸ παρ' ἑκὰς οὐδὲν αὐτῶν συγκαθιεῖσα. quem Platonis locum laudat & Porphyr. *de abſtinent. anim. lib.* 1. ſed & Clem. Alex. *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. & Theodoret. *therap. lib.* 12. niſi quòd Clem. & Euſeb. pro ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, legunt αὐτὸς δὲ πέπαται. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ πέπαται. Alluſit eodem, ſed in alio argumento Marcus noſter *lib.* 2. § 13. in eodem planè & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τούτων δὲ (philoſophos loquitur) ὁ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέωρος ἁρθεὶς ἀνεφέρετο, καὶ συμπεριεπολεῖ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς σύμπασι οὐρανῷ, πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν. Idémque *de malor. inſid.* Πῶς ἂν ὅπνῳ φύσις μέσον ἄμα καὶ ἀπόδημον ἠδύνατο; ἢ καὶ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἑτέρωθι καθορᾷν; ἢ θαλάττης μὲν πέλαγος, ἄκρους γῆς δὲ πέρατα ἐπέρχεσθαι; ἢ ἅμα πᾶν ἀκηκόειν καὶ τὰ μετάρσια καταλαμβάνειν, αἴρειν, καὶ ζῶντας ἀνακαλεῖν, καὶ κεκοιμῶσθαι τε κἀξ ὕπνου, ἀσπασμοῖς ἀρσένων καὶ θηλειῶν ἐμπίπτειν

rum. Senec. *epist.* 102. *Magnæ & generosæ res est humanus animus: in immensum se extendit: nec ullos sibi poni nisi communes & cum Deo terminos patitur.* Hermes etiam Trismeg. ab animi vi ista ad divinam transcendens *Pœmandr. c.* 11. § 18. Νόησον τὸν αἰθέρα τὰ πάντα ἐν ἑαυτῷ ἔχοντα, ὅπ τοῖς ἀσωμάτοις ὑδὲν θέει ἀφεώρισται, ὑδὲ ταχύτερον, ὑδὲ ἰσχυρότερον, αὐτὸ ἑνὶ πάντων ἀφεώρισται, καὶ ταχὺ, καὶ ἰσχυρότατον. Καὶ ὅπ νόησον ἀπὸ σαυτοῦ· κέλδιον σε τῇ ψυχῇ εἰς ἣν [γῆν ἢν δεῖ, vel] γενεσίας καὶ φθορὰς ἀδιαπτόως καὶ ἀδίκητε λυγέσας. Et rursus, Καὶ μὴν ὅτι τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγούμενοι τοῖς κόσμε, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοῦ ἀστέρος θεὸς εἶναι, ὃς πᾶσι λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθειῶν. Et ex eorundem sententia, πᾶν ἐν τοῖς ὅπ πυρὸς δυνάμει, χρόνου μακροῦ περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναφύεσθαι κόσμε ἴσους θεσμοῖς τοῖς πρώτοις. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυρώσεις λέγοντες, καὶ ἀναβιώσεις πάλιν τοῦ σύμπαντος κόσμε τοῦ ἀστρικοῦ λόγου τῆς ἐκπυρωθείσης ὅδον καὶ ἀπείρους φθορὰς κόσμε καὶ παλιγγενεσίας εἰσάγουσιν. Nec abhorrent ab utraque voce etiam nostri. Siquidem *renovationem mundi* illam, quam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τῶν θεῷ πάντων ἀποκατάσεων, & Dom. Christus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τῷ παλιγγενεσίαν, adstipulantibus veteribus plerisque, eandem appellat. Aug. certè *ad Pelag. epist. ol.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qui ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim ità Basilius ipse usurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud quod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pauli prædicatione Athenis sannis exceptâ; οἱ δὲ πλατὺ γέλωτα κατασείσαντες πρὸς τὴν περὶ σωτηρίας τοῦ κόσμε τότε καὶ παλιγγενεσίας αὐτοῦ ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personatus, ille *de Hierarch. Eccles. c.* 7. Αἱ μὲν δὴ ἱεραὶ ψυχαὶ θεοῖς ἐπὶ τὰ χείρω καὶ ἐπὶ τῆδε βίον δυσδαίμονα καταπεσοῦσαι ὅπλοις, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τῶν ὅλων τὸ ἀξιέπαινον ἕξουσι θεοειδεστάτῳ μετὰ τάξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀναπαύσῃ τὸ ἄγγος ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὸν ἀρχαῖον φαιδρότητα.

Τὸ σχῆμα ἐκτὸς] Et *speciem meram externam substantiâ solidâ destitutæque inanem*, Cas. ut sit σχῆμα, idem hîc Marco, quod Apostolo ferè *ad Cor. epist.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Verùm rectiùs Xyl. *figuram illius.* quomodo Plut. *de placit. philos. l.* 2. *c.* 2. τὸ σχῆμα.

Εἰς τὸν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται.] Seneca *epist.* 102. *Arctam sibi ætatem dari non finit: omnes, inquit, anni mei sunt: nullum seculum magnis ingeniis clusum est: nullam rem cogitationi proprium tempus.*

Τὸν περιοδικὸν παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & *lib.* 10. § 7. Aristocles *de philosoph. l.* 7. apud Eusebium, *præpar. lib.* 15. *c.* 11. ex Stoicorum sententia; κατὰ πνας ἀμαρυίας καὶ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυρῶσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον, *per certa præstituta definitaque temporis intervalla mundum universum conflagrare.* Et *ibid. c.* 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, post ἀνάλυσιν sive *eversionem rerum* omnium ejusmodi ἀποκατάστασιν πάλιν γινέσθαι, *fieri denuo restitutionem*, sive *restaurationem*; quam & τὴν ὅλων παλιγγενεσίαν, *universi regenerationem* Eusebius *ibidem* nuncupat; eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, usus est & Philo Jud. *de mundi immort.* Δωρεὰ ἦ, inquit, καὶ Στωικὸς, ὁ μὲν τὸν κόσμον ἀΐδιον, ὁ δὲ φθαρτὸν λέγων· φθαρτὸς μὲν, ὁ καὶ διακόσμησιν· ἀΐδιος ἦ, ὁ μετὰ ἐκπυρώσεις πάλιν γενεσίας καὶ περιόδους ἀδιαπτώτῳ ἀδιαπτώτε λυγέσας. Et rursus, Καὶ μὴν ὅτι τε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγούμενοι τοῖς κόσμε, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοῦ ἀστέρος θεὸς εἶναι, ὃς πᾶσι λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθειῶν. Et ex eorundem sententia, πᾶν ἐν τοῖς ὅπ πυρὸς δυνάμει, χρόνου μακροῦ περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναφύεσθαι κόσμε ἴσους θεσμοῖς τοῖς πρώτοις. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυρώσεις λέγοντες, καὶ ἀναβιώσεις πάλιν τοῦ σύμπαντος κόσμε τοῦ ἀστρικοῦ λόγου τῆς ἐκπυρωθείσης ὅδον καὶ ἀπείρους φθορὰς κόσμε καὶ παλιγγενεσίας εἰσάγουσιν. Nec abhorrent ab utraque voce etiam nostri. Siquidem *renovationem mundi* illam, quam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τῶν θεῷ πάντων ἀποκατάσεων, & Dom. Christus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τῷ παλιγγενεσίαν, adstipulantibus veteribus plerisque, eandem appellat. Aug. certè *ad Pelag. epist. ol.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qui ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim ità Basilius ipse usurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud quod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pauli prædicatione Athenis sannis exceptâ; οἱ δὲ πλατὺ γέλωτα κατασείσαντες πρὸς τὴν περὶ σωτηρίας τοῦ κόσμε τότε καὶ παλιγγενεσίας αὐτοῦ ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personatus, ille *de Hierarch. Eccles. c.* 7. Αἱ μὲν δὴ ἱεραὶ ψυχαὶ θεοῖς ἐπὶ τὰ χείρω καὶ ἐπὶ τῆδε βίον δυσδαίμονα καταπεσοῦσαι ὅπλοις, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τῶν ὅλων τὸ ἀξιέπαινον ἕξουσι θεοειδεστάτῳ μετὰ τάξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀναπαύσῃ τὸ ἄγγος ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὸν ἀρχαῖον φαιδρότητα.

Οὐδὲν νεώτερον ὁ ἅγιος] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ πανδεσποτικὸς] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς θεσπιῶν] Ità Epictet. *l* 1. *c.* 14. αὐτοῦ ἀπάντων θεσπιῶν. nihil in rebus creatis animâ carius habere, Christiana etiam disciplina docet. Τί γὰρ τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. *c.* 16, *v.* 26. & Mar. *c.* 8. *v.* 36.

Ψυχῆς γὰρ ὄζιν οὐδὲν τιμιώτερον.
Euripid. *Alcest.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

ψυχῆς ὑλὴν ἀδιαίρετον. vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 21.

Ὅσον ἴδιον καὶ νόμιμον] siquidem lex exigit, ut ad ipsius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ καθ' μέρος τρέχων] Monet, omnia quæ nos abducunt, tanquam res momenti alicujus, membratim quasi divisa considerare; & de singulis partibus quærere quid sit quod in eis æstimatione dignum offendatur. Siquidem quod Tiberius dicere solebat, *Omnia eadem habere, quæ rotum.* Suet. *l.* 3. *c.* 34. nec quicquam in toto esse, quod in partibus, quibus totum illud constat, non existit. V. *l.* 3. § 11. & *l.* 9 § 36. & *l.* 10. § 18. pari autem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, seorsim singulorum consideratione propositâ. *An tu*, inquit, *futurem illam, Mycylim puta, vereris? an scrutarium istum? an pellionem illum? an coriarium istum?* neganti, οὐκοῦν, inquit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐκ τούτων ἡθροισται; οὐ γὰρ ἀλλ' ἵνα καταφρονῇς, καταφρονητέον ἆρα καὶ τῶν ἀθροισμάτων. *Annon istis constat populus Atheniensis? singulas autem si parvi pendis, cur non & confertos nihili facias?* Narrat Ælian. *l.* 2. *c.* 1. Eódem spectat & illud ejusdem, in eos qui vulgi scita & sententias admitterent, probarentque: Ὅμοιον εἴη ἂν τοῦτο τοῖς τετραδράχμοις ἡδονὴν ἀποδεχομένοις, τὸν δὲ καλὸν τοιοῦτον σωρὸν ὡς δόκιμον, ἀποδέχοιτο, *perinde eos facere, ait, si quis cum nummum unum tanquam adulterinum rejecerit, eorundem planè acervum integrum tanquam probum ac legitimum admitteret.* Laërt. *l.* 2.

§ 3. Ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος] malim, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ, ἀπολυθῆναι, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν δέῃ, ἤδη ἀπολυθῆναι. ut ἕτοιμος ad ἀπολυθῆναι saltem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῆναι, referatur, *quæ prompta, sive parata est, si oporteat, jam statim discedere, & è corpore emigrare.* ἀπολυθῆναι *discedere*, Polyb. *l.* 6. καὶ λαβὼν τὸ ἀπολογηθῆναι, αὖθις ἀπῆλθε. *discessit rursus.* Lucas *Act. c.* 28. *v.* 25. ἀσύμφωνοι ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπέλυοντο, *discesserunt*; indè ἀπόλυσις, *discessus*; unde ποιήσασθαι τὴν ἀπόλυσιν, *discessionem facere*, Polyb. eidem non semel, *l.* 4. quod de *morte* usurpatur, perinde ac ἀπολυθῆναι hìc Marco. apud Laert. *l.* 1. Lyco in testamento, μὴ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν, *post decessum meum.* Heraclit. *ad Amphid. epist.* 1. Τέχνα καὶ ψυχὴ μαθήτεια ἀπόλυσιν ἑαυτῆς ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τούτου καὶ σκιώδους τοῦ σώματος ἐκκύψασα, ἀναμιμνήσκεται τὰ πάτρια χωρία, ἔνθεν καταλαθοῦσα ἐξεβάλλετο ῥέον σῶμα πηδήσεις τόσο. Facit huc & Simeonis senis verendi illud, Lucæ *evang. c.* 2. *v.* 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, *Domine, dimitte nunc servum tuum*, sive *discedendi da copiam servo tuo.* Præclarè Clemens, *Strom. l.* 4. Τί γὰρ καὶ ἀνύσαιμεν ὡς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, θανάτῳ ἀπολυόμενοι πρὸς τὸν μέλλον; εἰδὼς ὅτι φρονεῖτω, χάριν οἰσόμενα τῇ τῶν ὅλων ἀφορμῇ τῆς τοιαύτης ἀποδημίας παρεχομένῃ. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem*, sive *migrationem*; quod ἀπόλυσιν priùs dixerat; nec alio sensu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύειν, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu usurpantur. Epictet. *l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ Θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς χωρείας ταύτης, τότε ἀναλύετε πρὸς αὐτόν, *tunc ad illum migrate.* Paul. *ad Philipp. c.* 1. *v.* 23. Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, quod *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *Instat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilo *in biblioth. cod.* 118. ἀνέλυσε πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. & de Meletio Greg. Nyss. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις' *migratio ad Christum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ λόγον τάξιν] Ità *l.* 8. § 48. κατὰ λόγους παρατάξεις. παράταξις, πολεμικὴ ἐμπαράταξις. Suid. Estque iste vocabuli usus frequentissimus. Verùm istìc pro *obstinatione*, prout & Xyl. optimè vertit, singulariter à Marco usurpatur.

Ὡς οἱ Χριστιανοὶ] *obstinationem* meram *judicio* inanem in perpessionibus suis, *Christianis* Marcus affingit; quemadmodum eisdem, sed *Galilæorum* nomine deligniatis, *amentiam* (quod & Plinius mox dandus) *animique obfirmationem usu solo acquisitam.* Epictetus *l.* 4. *c.* 7. videndus *ad l.* 8. § 45. cùm tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, aut firmioribus dogmatum fundamentis nisi, ad mortem strenuè ac intrepidè excipiendam se accingant. Verùm Marci in fidei nostræ rationibus ac fundamentis inscitiæ ista fuerint condonanda; qui nec solus etiam hunc errorem erravit, sed cum suis plerisque communem, ac solennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. *ad Trajan. ep.* 97. etiamsi Christianos crimine omni (quantum quæstione etiam per tormenta habitâ indagare poterat) immunes prorsus pronunciet; tamen, *non dubitandum*, inquit, *qualecunque esset quod fatererentur, pervicaciam certè & inflexibilem obstinationem deberi puniri fuerunt alii simili amentiæ*, &c. Quod laudans Tertullianus *apolog. c.* 2. *Plinius*, inquit, *Secundus, cùm provinciam regeret, de Christianis quid ageret Trajanum Imperatorem consuluit, allegans, præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud de sacramentis illorum comperisse*, &c. Ità cùm nihil aliud, Christianis quod objicere poterant, haberent, *obstinationem* & *amentiam* objiciebant. Hinc illa apud Tertull. *de spectac. c.* 1. *Sunt qui existiment Christianum, expeditum morti genus, ad hanc obstinationem abdicatione voluptа-*

voluptatum eruditi. Idémque *apologet. c.* 27. *Sed quidam dementiam existimant, quòd cùm possimus & sacrificare in præsenti & illæsi abire, manente apud animum proposito, obstinationem saluti præferamus.* Et mox: *Cùm erumpunt adversus nos, ingratis restitimus, ut æquales; & repugnamus, perseverantes in eo quod oppugnant, & illos nunquam magis detriumphamus, quàm cùm pro fidei obstinatione damnamur.* Et ib. *c.* ult. *Illa ipsa obstinatio, quam exprobratis, magistra est.* Item *ad nation. l.* 1. *c.* 17. *De obsti-*10*nationibus verò & præsumptionibus, siqua proponitis, &c. Et c.* 18. *Reliquum obstinationis in illo capitulo collocatis; quòd neque gladios, neque cruces, neque bestias vestras, non ignem, non tormenta, ob duritatem & contemptum mortis animo recusemus. Et c.* 19. *Hucusque, opinor, horrenda obstinationum Christianarum, quamquam de persuasionibus omnis obstinatio nostra præstruitur.* Non est itaque, quod Marcus hîc, ψιλὴ παρέταξις. Videndus idem, *de patient. c.* 2. *ad l.* 10. § 14. De Judæis paria pronunciat Tacitus *histor.* 20*l.* 5. *Apud ipsos fides obstinata.* qui obstinationem tamen in meliorem partem usurpâsse videtur, in oratione Thraseana, *annal. l.* 15. *Quæ imò virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus apud gratiam animus.* Verbo autem παρατάξασθαι, unde παράταξις vocabulum Marco istic usurpatum, sed compositio, de sancto Confessore & Martyre abusi sunt Viennenses & Lugdunenses in *ep. ad Asiatic.* apud Euseb. *hist. eccles. l.* 5. *c.* 1. Τοσοῦτῳ γοῦν σοφίσματι ἀπαραξάμενοι αὐτοὺς, ὥστε μήτε τὸ ἴδιον καλεῖσθαι ὄνομα. Non est autem vero absimile, quod M. Casaub. autumat, respexisse Marcum ad fervorem sui temporis Christianorum, qui tantâ animi aviditate sese ad quæstiones & supplicia offerebant, vel ingerebant potiùs, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qui manu factâ ante tribunalia coierant: exclamaverit, Ὦ δειλοί, οἱ θέλετι ἀποθνήσκειν, κρημνὸς ἢ βρόχος ἔχετι. *O miseri, siquidem mortem vultis, præcipitium, ac laqueorum abunde habetis,* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clem. *strom. l.* 4. negat id fuisse è disciplina Christiana, & hæreticis imputat; quorum alii pro nomine Christiano mortem obire omnino detrectent; alii cædibus ultrò se dedant. Τινὲς, inquit, τὴν αἵρεσιν ποιοῦσι μᾶλλον ἢ δι' ἀνάγκης φιλοδοξίαν μαρτυρίαν λέγοντες ἀληθῆ εἶναι τὸν τῆς ὄντως ὄντος γνῶσιν θεοῦ φορέα ἑαυτὸν εἶναι καὶ αὐθέντην τῶν διὰ διαθήκης ὁμολογήσαντα λέγομεν ἢ [leg. ψέγομεν ἢ] καὶ ἡμεῖς τὸν ὀπαδὸν διαθήκης τοῦ διαθέτου· εἰσὶ γάρ τινες, οὐχ ἡμέτεροι, μόνῳ τῷ ὀνόματι κοινωνοῦντες, οἱ δὲ ἑαυτοὺς παραδιδόντες. --- Τίνας ἐξάγειν αὐτοὺς ἁμαρτύρους λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζονται. Διαθέτην ἑαυτοῦ ὁπαδὸς διαθήκης κατὰ, καθάπερ καὶ οἱ τοῦ Ἰησοῦ μυσταγωγίᾳ μαθηταὶ νυνὶ. Vide *ad l.* 3. § 1. & *l.* 9. § 3.

Λελογισμένως, σεμνῶς] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus quidam. *Non est res magna vivere. Omnes servi vivunt, omnia animalia. Magna est res honestè mori, prudenter, fortiter.* Vide *l.* 9. § 3.

Ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι ταὐτὰ φάσκοντας] In eandem sententiam, & ab eadem mente, Epictet. *l.* 4. *c.* 11. Δεῖ γὰρ μηδὲ κινῆσαι τῶν ἀπὸ τοῦ σώματος ἕμφασιν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποτυπεῖν τοῦ πολλοῖς· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα, ἡσυχίαν καὶ ἀπάθειαν ἐπιδεικνύειν αὐτόν, ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος· ἴδετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι ἀθλητὴς δίομαι· ἴδετε, πῶς ἀσκῶ, ἅπαλις καὶ φυγὰς, ἂν ἴτω τύχη, καὶ ἀνέστος. πάντων γὰρ εὐταρεστότερον καὶ πλουσίων ἀπροσωπότερον δέγομαι· ἐφύσησεν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον δεῖται, ὅτι καπύ· ἔσω τῆς ἀνυπερβλήτου δαίτης· ἂν δέ μοι παῦται λέγῃ τις ἄνθρωπος ῥῆμα καταδίκην ἔχων καὶ πεῖσαι, τίς με κωλύει θεοῦ μαθητὴν φιλοσοφίᾳ, ὅστις [ὥσπερ f.] τοιούτους ποιεῖ;

§ 4. Ὀυκοῦν ὠφέλημαι] vide *l.* 7. § 13, 74. Solomon, *Prov. c.* 11. *v.* 17. *Benefacit sibiipsi vir beneficus.* Vide *supra* § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Ὁ Ζεὺς καθόλου τοιαύτην εὐπορίαν τοῦ λογικοῦ ζῴου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δυνήται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρηται· ὅτιος οὖν ἐστὶ κοινοβούλιον γίνεται, τὸ πάντα αὐτοῦ ἕνεκα ποιεῖν. Senec *ep.* 48. *Non potest beatè degere, qui se tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*

Τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ] τοῦτο [ὅρα.] εἶναι, &c. aliquid enim tale supplendum videtur.

§ 5. Τίς σὺ ἡ τύχη; ἀγαθὸν τύ.] Seneca *ep.* 9. *Ars est, bonum fieri. ad hoc, sed non cum hoc nascimur.* August. *de civit. Dei. l.* 4. *c.* 21. *Virtus ars est bene vivendi. Neque enim dat natura virtutem, neque contingit ea animo nisi instituto, & edocto, & ad summum assiduâ exercitatione perducto.* Sen. *ibid.* & Clem. *strom. l.* 1. Οὐ γὰρ φύσει, καθάπερ ἦ, ὅτι καλοὶ κἀγαθοὶ γίνονται, καὶ σώφρονες ἐκτῆσθαι καὶ κυβερνῆται.

Ἐκ θεωρημάτων] Plut. *symposi. l.* 1. *c.* 1. Βίᾳ τύχῃ, φιλοσοφίᾳ, sive ut Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ὄπτημα τοῦ βίου. i. e. *ars vitæ.* Cicer. *Tusc. l.* 2. *ars bene vivendi.* Senec. *epist.* 90. vel, *vitæ rectè agendæ.* Idem, *ep.* 94. Τί ἂν ἐλπίζοις; ὅπως τῷ μείζονι τύχῃ ἀπὸ ὀλίγων ὀργίων ἀγαλλάσσῃ; Epictet. *l.* 1. *c.* 20.

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι] Tragœdiam ex dramaticis primam dicit extitisse. Nec secus Auctor *libell. de Tragœd.* & *Comœd.* qui Donato tribuitur. Indè itaque orditur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ
Dicitur, & plaustris vexisse poemata, Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti fœcibus ora.

Et mox,

Carmine qui Tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit.

quo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem respectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τοῦ τράγου. de quo videri possunt, Athan. *dipnosoph. l.* 2. Eustath. *ad Odyss. ξ'.* Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Autor *lib. de comœd. & trag.* &c. Quanquam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: si *tragœdia* vocabulum strictiùs sumatur, quatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utriusque nomen id fuerat. Ita. Casaubon. *de satyr. quæst. l.* 1. *c.* 1. *Constat sanè primis temporibus iguoratum fuisse discrimen inter tragœdiam & comœdiam; cum quidem communi nomine omnes ejus generis δραματικὰ μιμήσεις vocarentur τρυγῳδίαι sive τραγῳδίαι. Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέθης ἡ τ' κωμῳδία καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ἔυρεσις ἐν Ἰκαρίᾳ τῇ Ἀττικῆς εὑρέθη, καὶ αὐτὴν τὸν τῆς τρύγος καιρὸν· ἐφ' ἅμαξαν γὰρ τρυγῳδία τὸ παλαιὸν καὶ κωμῳδία. Idem e τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κατὰ καὶ παρὰ τινὰ κωμῳδίαν. ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔσχε τραγῳδία, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Hæc ille. Sanè à salibus illis agrestibus & Fescenninis inconditis, à quibus dramaticæ actiones illæ initium sumpserunt, ad leviratem comicam, quàm ad tragicam gravitatem proclivior multò deflexio fuit. vide Aristot. *poetic. lib* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *sympos. l.* 7. *c.* 8. à mensis epulisque tragœdiam amandat, ὡς ἂν πάνυ τι συμπτικὸν, ἀλλὰ συμβατὸν βοῶντα. Nequè verò Straboni magis credideris *geogr. l.* 1. asserenti, τὴν κωμῳδίαν λαβεῖν τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τῆς περὶ αὐτὴν ὕλης καταβιβασθείσης εἰς τὸ λοιδορεῖν καὶ καλύπτειν· quàm eidem, orationem metro vinctam solutâ antiquiorem statuenti; atque indè λόγον πεζὸν, sive hunc sermonem pedestrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὕμνων πεζὸν καταβάντα καὶ ὁμιλοῦντα εἰς τὰ ἄδαφος. Siquidem, ut rectè Aristides *orat. in Sarap.* Καὶ φύσιν γε μᾶλλον δεῖ ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι. ὥσθ' ὅρᾳ γε καὶ βαδίζειν, ὅταν μᾶλλον, ἢ ὀχεῖσθαι φέρεσθαι. quem & ulteriùs vide sis, delirium istud ibidem refutantem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam esse rem antiquam, constat ex historia. Non nomen, quod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetustiorem. Nam & res lætæ in cantionibus quæsitæ priùs; & prioris nuptiæ quàm interitus; & potationes, quàm sobrietates; & commentis fermo, quàm ampullatus; & pastoralis vita, quàm regia.*

Τὸ μνημονικὸν τοῦ συμβαίνοντος] Insigniter locum hunc illustrant Timoclis illa ex *Bacchanalia* agentibus, ab Athenæo *dipnosoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ πὰν ἄκουον, ἦν τι σοι δοκῶ λέγειν·
Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ἐπίπονον φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπῆ· ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.
Παραψυχὰς δὲ φροντίδων ἀνεῖται
Ταύτας· ὁ γὰρ τῆς τοῦ ἑτέρου πάθει λαβὼν,
Περὶ ἀλλοτρίου τι ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παυσάμενος ἡμᾶς.
Τὰς δὲ τραγῳδοὺς σκέψαι τοὺς βίους σκόπει.
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· οὐ γὰρ πίνουσι
Πηχθέντες αὐτῇ καταμαθὼν τὴν Τάλαιφρον
Γενόμενον, ἵνα πλεῖν πενίαν ῥᾴων φέρῃ.
Ὁ ποιῶν τι μανικὸς Ἀλκμαίων ἐπίληπτος
Ὀφθεὶς ἰάσεται τις; ἢ τὸν Φινείδην πτωχὸν
Τίνυται τις παῖς; ἢ Νιόβην κεκύφηκε
Χαλὸς τὶς ὢν; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ
Γέρων τις ἀπυρῶν; κατέμαθον τὸν Οἰδίπ.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πάσχει τις
Ἀτυχήματ' ἄλλοις μεγέθ' ὑπολαμβάνει,
Τὰς αὐτὰς αὐτῇ συμφορὰς ἧττον φέρει.
Adverte sodes, num quid ex usu loquar:
Miserum suâpte naturâ animal est homo,
Et vita quanta quanta est scatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & solatia
Sibi ipsa reperit. namque mens proprii mali
Oblita, alienis dum se mulcet miseriis,
Doctrinam pariter cum voluptate imbibit.
Primùm Trgœdos, si placet, considera,
Quam pulcra dent documenta. nam qui pauper est,
Ubi pauperiorem se cognovit Telephum,
Ibi paupertatem fert suam patientiâ.
Lymfatur aliquis? Alcmæonem conspicit.
Oculis laborans cæcos Phinidas videt.
Natum effert alius? Niobe lugentem levat.
Dolet hic se claudum? sed Philoctetem videt.
Miser in senecta est? intuetur Œneum,
Ità quisque, dum eveniss' majores suis
Olim aliis calamitates secum cogitat,
Animo æquiore fert fortunæ injurias. Grot.

Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος πάσχει μᾶλλα παθῶν διαφόρως. τὸ γοῦν ἐκ τῶν μύθων, πανήγυρις παθῶν ἐρώντων (leg. ἐρῶν ἐν) ὀρθαμοῖς πατέρων κειμένους, καὶ διαπρεπὲς σφαγιαζόμενον ἐνθ' ἱερεῖα σφάττειν πάρεστι· καὶ τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς, τὴν μὲν μανέσης, τὴν δὲ σπασαμένης; quo loco, & τὸ τῆς τραγῳδοποιᾶς ἦθος, κοινὸς τῶν δήμων διδάσκαλος, nuncupat. Eodem nomine historiam comendari solitam, monet Polybius in operis ingressu: ἐναγωνιώτερον καὶ μᾶλλον διδάσκαλον φάσκειν, τὴν ἱστορίαν τοῖς τῆς πρὸς μετεσχολακὼς ἡνωμένος ὑποφέρειν, τὸν τῆς ἀλληλείας πειστικὸν ὑπομένειν. Hinc Choricius rhetor Gazensis in *orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Casaub. *ad Polyb.* laudatus. Ἐλθόντι μὲν φέρεσθαι τὸν λύτης ὁ χρόνος. ὁ δὲ διὰ μέσου ἐλθὼν, καὶ τὴν ὀδύνην ἐκκαυτηριάσας, μὰ μὴ τοιαύτην διαφορὰν ἀναμένητε· δεῖ γὰρ τῆς ἐκτροπῆς τὸν χρόνον τοῦ λογισμοῦ φάρμακα προσηγορεύσαι· ἢ τί μέσον ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ὁ λόγος διῳκήσατο; τοῦτο χρέων ποιοῦμαι τοὺς παλαιοὺς ἐκμανθάνοντες πλέας· ὁ γὰρ ἔμπειρος τὸν χρόνον ἀνάπτυκτα διαπεπαῦμαι, ἀλλ' ὅπως ὄψιμα τέτμῃ ἕλλιν ἐκείθεν ὠφέλειαν ὀφελόμενα, καὶ τοιάτα συμβαίνει.

συμβάντος ἡμῖν, ἢ πυθόμενος πάλαι, νῦν ἀναφέρεις, ὅτως ἐσωμεν ῥᾴον. Siquidem, ut Cicer. *ad familiar. l. 5. ep. 16. Est consolatio pervulgata illa quidem maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus*; *homines nos ut esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quò minus eâ, quâ nati sumus, conditione vivamus: neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possimus: eventisque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis quasi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l. 6. ep. 6.* In quam mentem Liban. *orat 19.* βέλει μαθεῖν, ὅπως ἐρῶ ψυχὴν λύπῃ βεβαπτισμένην ἀνταγωνῶν καὶ ῥᾴω κλασῆναι; λαβὼν ἀνθρώπων ἐστρωμένον φίλτατον, ἢ χρημάτων, ἢ ἀνυσιτελοῦν, ἢ πνεύμονον, ἄγε πρὸς τὸ δίκαιον δεῖξον αὐτῇ δι' ὀργῆς παλαιᾶς βασιλείας καθηρημένας, καὶ κεφαλῆς. Hoc argumento Hippoclem suum in liberorum obitu solatur Crantor, & ex Crantore Apollonium suum Plutarchus: ὅτι χρὴ νῦν ἀτυχεῖν ὑπὲρ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάλαι τ' αὐτὸ πεπονθέναι. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia*.

Ἃ τοῖς πρὸ τῆς ἄλλοισιν οἰδεῖς κακὰ
Ἄσμενος ἔχοις ἄν, Νικόφων, ἃ νῦν ἔχεις.
Si mala novisses, quæ alios implicitos tenent,
Libens haberes, Nicophon, quæ nunc habes. Grot.

Egeriam Virbius apud Naſonem *metam. l. 15.*

——*Similes aliorum respice casus,*
Mitius ista feres. ——vide *ad l. 7. § 5. 58.*

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico ſumptum, qui interrogantibus, quid ab Æſchylo, Sophocle, Euripide prolatum admiraretur, reſpondit iſtorum nihil, ſed quod ipſe ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in ſcena majori* vidiſſet; Philippum, cùm pridie, dum Cleopatræ filiæ ſuæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus eſſet, in theatro poſtridie jugulatum ac projectum. Refert Stob. *tom. 2. tit. 95.* Hoc autem eò magis in mente atq; admiratione habere Tragicus is poterat, quòd Philippi fatum hoc, tanquam vaticinandi ſpiritu correptus, dum Perſas, adverſus quos Rex expeditionem tunc moliebatur, perſtringit, futuri tamen ignarus ipſe, carmine iſto, quod iſtic inſeratur ſanè digniſſimo, quodammodo prædicere viſus eſt. φρονοῦντι νῦν αἰδοῖος ὑψηλότερον, καὶ μεγάλων πεδίων ἀρέσσας φρονοῦντι ἐφαλλομένοισι δόμοις δόμος· ἀρεσσομένῳ φόβου βιοτὴν τελευτῶντες· ὁ δ' ἀμφιβάλλει ταχίστων κίνδυνον ἔργῳ σκεπτέον, ἄφνω δ' ἄφαρ· θεσπέσια, μακρὰς ἀφαιρεῖσθαι ἐλπίδας δανάτῳ, πολύμοχθον αἶσαν. historiam narrat Diodor. Sic. *l. 16.* extremo. ubi δανάτων malè pro δανάτῳ legitur. Uterque, & Neoptolemus, & Marcus noſter, mundum hunc *ſcenam majorem* dixit; *mimo* ſeu *fabulæ* vitam hanc aſſimilavit. Ità Græcis παγκοινότατον, Μίμος ὁ βίος dicitur. Plato *Phileb.* Μωσῖσι γὰρ ὁ λόγος πᾶσι ἐν θρήνοις τε καὶ ἐν τραγῳδίαις, καὶ τοῖς δεῖγμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ βίου ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ καὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεραννύντες. Palladas in *anthelog. l. 1. c. 13.*

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον· ἢ μάθε παίζειν,
Τὴν σπουδὴν μετάθεις, ἢ φέρε τὰς ὠδίνας.

Scena eſt hæc vita & mimus: vel ludere diſcas,
Poſthabitis curis, vel cruciare miſer.

Senec. *de tranquill. c. 15.* emendante Pinciano. *Nihil magnum, nihil ſeverum, nè ſerium quidem ex tanto apparatu. Singula, propter quæ læti ac triſtes ſumus, ſibi quiſque proponat, & ſciat verum eſſe quod Bion dixit, omnia hominum negotia ſimilia mimicis eſſe.* Petron. in *ſatyr.*

Grex agit in ſcena mimum. Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Quæ ex Petronio ubi laudaverat Joan. Sariſberienſis, *policratic. lib. 3. c. 7.* ſubjungit ipſe *c. 8.* & *quidem eleganti utitur ſimilitudine*; *quia ferè quicquid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ quam rei geſtæ ſimilis eſt. Militia, inquit, eſt vita hominis ſuper terram,* (Job. *c. 7. v. 1.*) *at ſi noſtra tempora propheticus ſpiritus concepiſſet, dicetur egregiè, quia comœdia eſt vita hominis ſuper terram*; *ubi quiſque ſui oblitus, perſonam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens*; *& quod deterius eſt, eò uſque comœdiæ ſuæ inſiſtunt, ut in ſe, cùm opus fuerit, redire non poſſint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ quam comœdiæ videtur eſſe ſimilior, quòd omnium ferè triſtis eſt exitus, dum extrema gaudii luctus occupat. Aut ſi nomen comœdiæ gratioſius eſt, non duco contentionis fumum, dum conſtat inter nos, quòd ferè totus mundus, juxta Petronium, exercet hiſtrioniam. Hujus itaque tam immenſæ, tam mirabilis & inenarrabilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, quo peragi poſſit, ei mirabiliter coæquatur: tanta eſt area ejus, quantus & orbis: difficillimum eſt, ut quiſquam vel admittatur excluſus, vel emittatur incluſus, dum carnis gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, quod obiter adnotem, fruſtrà ſunt, qui quaſi teſſellas Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis iſta, *Totus fere mundus mimorum* (ità illi legunt) *implet*: &, *Fere totus mundus exercet hiſtrionem.* Neque enim Petronii iſta ſunt, ſed Sariſberienſis ex Petronii carmine ſenſus iſtos elicientis. Lipſius item ipſe, *de conſtant. lib. 1. c. 8. Mundus univerſus exercet hiſtrioniam, ait Arbiter*; *certe hic.* Cautiùs Baudius, *de induc. Belg. lib. 2. Totum orbis terrarum exercet hiſtrioniam, ait facetus quidam ſcriptor. Certe nuſquam magis ſcena &*

populo servitur quàm in actionibus Magnatum, ubi quò plùs pompæ & ostentationis apparet, eò minùs solidæ veritatis subest. Potuit *faceti scriptoris* nomine Joannem nostrum intelligere, qui *policraticon* suum, *de nugis curialium*, inscripsit. Rem ipsam Polybius planè suggerit *histor. lib.* 3. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν εἰεί πως ἁρμοζόμενοι καὶ συμπεριφερόμενοι, τοιαῦτα καὶ λέγουσι καὶ φρονοῦσι πάντες· ὥστε δυσθεώρητον εἶναι τὴν ἐκάστου προαίρεσιν, καὶ λίαν ἐν πολλοῖς δύσκοπον τὴν ἀλήθειαν. *Ferè enim mortales rebus præsentibus sese accommodantes, mimúmque unà cum aliis agentes, ea dicunt faciuntque, ut ex factis dictísve singulorum mentem animúmque cognoscere apprimè sit difficile, veritásque plerumque tenebris obtecta delitescat*, personâ nimirum, quam gerit unusquisque, obvelatâ: quò & illud P. Syri,

Hæredis fictus sub persona risus est.

Lucian. in *Necyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πομπῇ τινι μακρᾷ προσοικίσαι· χορηγὸν γὰρ καὶ διατίθησιν ἕκαστα ἡ τύχη, διάφορα καὶ ποικίλα τοῖς πομπεύουσι σχήματα περιάπτουσα. τὸν μὲν γὰρ λαζύσα βασιλικῶς διεσκόμισεν, πάσχειν τι δεινὸν καὶ δορυφόρους παρεδόκα, καὶ τινὰ καρδόνιον φέρουσαν τῷ διαδήματι· τῷ δ' οἰκέτῃ σχῆμα περιέθηκε. τὸν δέ τινα κλῆρον ἔλαχεν ἀκόσμητα, τὸν δ' ἄωρον καὶ γαλεῶν παρεσκεύασε. παντοδαπῶν γὰρ, οἶμαι, δεῖν ἡμᾶς τινὰ θέαν. πολλάκις δὲ καὶ μέσης τῆς πομπῆς μετέβαλε τὰ εἰθισμένα, οὐκ ἐῶσα ἐς τέλος διαπομπεύσαι, ὡς ἐπέβησαν· ἀλλὰ μεταμφιέσασα, τὸν μὲν Κροῖσον ἠνάγκασε τῷ εἰκότι καὶ αἰχμαλώτου σκηνῇ ἀνδρεῖον, ἢ δ' Μαιάνδειον, τὸν ἐν τοῖς εἰκόσιν πομπεύοντα, τὴν Πολυκράτους περιανδρίαν ἐπιτηδεύσαι· καὶ μίχει μὲν πᾶσι χρῆσθαι τῷ σχήματι· ἐπεσθὲν δ' ὁ πομπὸς κωμῳδεῖσθαι, πλουσιωτάτῳ ἔπειτα ἀποδοὺς τὴν σκηνὴν, καὶ ἀποδυσάμενος τὸ σχῆμα μὴ τῷ σώματι, ὥστε ἦν ἑστὼς γίγεσθαι, ἐδίδου τῷ κηποτρόφῳ διαφέρον. ἔνιοι δ' ἂν ἀγωμοσύνης, ἐπειδὴν ἀπαντᾷ ἡ νόμον ὑπερβᾶσα ἡ τύχη, ἄχθονταί μοι καὶ ἀγανακτοῦσιν, ὥσπερ εἰκείων τινῶν στερισκόμενοι, καὶ οὐχ ὡς ἀφ' ἑαυτῶν ὀλίγον ἐχρήσαντο ἀποδιδόντες. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epist.* 80. *Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis & suppurata tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palàm esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem; sæpiùs hoc exemplo mihi utendum est. Nec enim ullo efficaciùs exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qui nobis partes has, quas malè agimus, assignat.* Apud Vopiscum Probus de munere Imperatorio, *Agenda est persona, quam mihi miles imposuit.* quod idem & Augustus unà cum vita jam depositurus, amicos admissos percontatus est, *Ecquid iis videretur mimum vitæ commodè transegisse*; adjecítque clausulam.

Δότε χρόνον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κλυσεῖσθε. Sueton. *lib.* 2. *c.* 99. quod Dio hist. *l.* 56. Κρόνον δέ τινα παρ' αὐτὴν ὁμοίως τοῖς γαλεοπομποῖς, ὡς καὶ ὀλίγου μέμνηνται τινὲς τραγῳδίας, αἰτήσας, καὶ παίσαντα πάντα ἃ τὴν ἀνθρώπων βίον διασκώπτει. vide ampliùs *ad l.* 12. § 2, 36. sed & *l.* 10. § 27. & *l.* 7. § 3.

Φέρουσι αὐτὸ καὶ κιναιδολόγοι, Ἰὼ Κιθαιρών] Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο, ὅτι ὁ τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἰ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· ἰδιώτης τύραννον συμπαιγνεῖ, εἰ μὴ ὡς τραγῳδοῦντι. οἱ δὲ βασιλεῖς, ἄρχονται μὲν ἀπ' ἀγαθῶν, γέγαμε δίμαστα· εἶτα σὺ φεύγων ἢ τίταρτον μέρος, Ἰὼ Κιθαιρών, τί μ' ὠφέλεις; Oedipodis verba sunt ex Sophoclis *Oedipo Rege.* Hoc vult ergò Marcus, vel istiusmodi perpeti reges & tyrannos, non plebeios duntaxat; imò illos ipsos multò magis. in quam mentem Libanii verba videre licet ex *orat.* 19. superiùs paulò adducta. Vel (quod potiùs opinor) eos quoque, qui cum indignatione animi ejulationéque ea ferunt, perferre tamen nonihilominùs, necessitate cogente, ad quæ tantopere indignantur. vide *lib.* 7. § 57. *Citheron* Bœotiæ mons Oedipo expositò, Pentheo discerpto, aliísque id genus facinoribus illustris, an infamis Solin. *polyhist. c.* 13. *Apud Thebas Helicon lucus erat, Citheron saltus, amnis Ismenus, fontes Agenippe & Hippocrene.* Et Mela *de sit. orb. l.* 2. *c.* 3. *Citheron fabulis carminibúsque celeberrimus.* Sed & Clemens Alex. in *hortat.* de monte Sinæ, an Sione, an ecclesiâ potiùs isto designatâ *ad Hebr. c.* 12. *v.* 23. Οὐχὶ δεῖ τοῦτο θεῷ περιλιπαδόν, ὁ τραγῳδία, ὡς Κιθαιρών, ὑπονείμωνον, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ ἀνακείμενον δεήσασιν.

Λίγιλλαι δὲ πρὸ τοῦ δεδιττὰ ποιοῦντα χρησίμως] Dio Prus. *orat.* 18. Πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν, ὅσα ἀπὸ τούτων χρήσιμα. De Epicharmo Theocritus *epigr.* 17.

Πολλὰ γὰρ αὐτοῦ ζωὰν τοῖς παισὶν ἔπη χρήσιμα·
Μεγάλα χάρις αὐτῷ. ——

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbúmque poeta figurat:
Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis, & invidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.

Idem in Arte:

Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
Utiliúmque sagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Et rursus:

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.

Denique;

Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ,
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Poet.* & Hug. Grotii *prolegom. ad dicta Poet. Stobæana.*

Ἐν δ' ἡμαλείοις] Vide *ad l.* 7 § 41.

Τοῖς σκώμμ.] *Ibid.* § 38.

Βίᾳ διεξιέναι *Ibid.*] § 40.

Μετὰ τὴν παλαιὰν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρῆκται] Flaccus *art. poet.*

Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude.——

Παιδαγωγικὴν παρρησίαν ἔχουσα] Fabius, *lib.* 10. *c.* 1. *Antiqua illa comœdia, fœcundissimæ libertatis, insectandis vitiis præcipua.* & *l.* 12. *c.* 2. *Liberrimum genus hominum Comici veteres.*

——Sed in vitium libertas excidit & vim
Dignam lege regi.——Flaccus *in Arte.*

quem & vide *epist.* 1. *l.* 2. Vis illius ideam ? habeas à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comœdiæ argumenta omnia falsa, festiva, mordacia, maledica : ut quocunque verbo pronunciato, illico capiatur occasio ad aliquid subsannandum,*

Δι' αὐτῆς τῆς εὐθυρρημοσύνης] dum non obliquè, sed disertâ, directâ, exertâ oratione usa, homines palàm perstringebat.

Μετὰ ταύτην τὴν ἡ μέση κωμῳδία, ἧς λοιπὸν ἡ νέα] De *Media comœdia*, quæ choro duntaxat amoto, qui libertati, an licentiæ potiùs, mordaci ac maledicæ præcipuè attributus fuerat, à veteri, quam proximè est secuta, distabat maximé : unde Flaccus.

——lex est accepta, chorúsque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.

Déque nova, quæ huic successit eâdémque multò castigatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic. l.* 1 *c.* 7.

Ἡ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὸν ὀνομαστὶ φιλοτεχνίαν κατῆρεν] Vitiosa scriptura non animadversa, interpretationum portenta quædam hoc loco procudit: præcedentia illa, τὴς ἡ μέση, (quam lectionem editio utraque agnoscit, sed interpres neuter expressit) & πρὸς τί ποτε, satis monere poterant, continuandam esse sententiæ seriem ac tenorem ad illud usque ἐπίσκοπον, quo ea clauditur. Verùm obturbabat ἡ istud, quod spiritu tantùm mutato, vel adscito, si ἡ extuleris, tam proclivia deinceps futura sunt omnia, quàm est imber ipse cùm pluit. *Post ista*, inquit, *quænam media fuerit comœdia, & nova quo fine introducta sit ; quæ paulatim ad mimicum artificium deflexit, consideres. nam & istic utilia etiam deprehendi posse nemo nescit.* Julius Scaliger *poet. l.* 1. *c.* 10. *Sublato choro, introducti qui modos facerent, quod omnia gesticulatione imitarentur, Mimi nomina[tum] tantùm potuit aptior atque expressior actio, ut generis nomen, quod erat poesεos universæ, ipsi soli sibi vendicarent. hoc in lusu cùm postea quædam impensiùs populo placuissent, ausi sunt scorsim suis auspiciis quam commoverant expectationem sustinere, atq; in eo laudem quærere, & artificis propterea nomen vendicare.* Hos *Latini Mimos* vocant *ex Publio & Laberio, qui in eo genere excelluere : & planipedes ob eam caussam, quòd cothurno tragici, socco autem comœdi pedes induebant ; ipsi autem nudis pedibus agebant. Hujus definitio proportionem habet cum comœdia, quæ ipsius parens exstitit, cui inter actus apponi cùm esset solita, ex ea extractâ atque assertâ servitute, justum sibi poema fecere. Est igitur Mimus, poema quodvis genus actionis imitans, ità ut ridiculum faciat. Cicero tamen Ethologos cùm vocat à moribus quos exprimerent, ridiculi rationem non admisceri. Sunto igitur duo genera, quæ etiam vicatim & oppidatim per universam Galliam mirificis artificibus circumferuntur, Morale & Ridiculum. Horatius negat esse pulcra poemata, nam & veri Mimi proprium est, quædam sordida ut affectet.* Hæc ille. Salmas. *ad Solin.* ubi *Mimos* peculiariter sic dictos à *fabulis comœdiâ* scil. & *tragœdiâ* disterminat (quo modo & *Mimos* à *comicis fabulis* & *tragicis historiis* distinguit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum respiciens ; *Mimos*, inquid, *in locum comœdiæ successisse scribit Marcus. & sanè quas hodie agunt, & vocant Itali comœdias, Mimi sunt & Planipedes verius quàm comœdiæ ; personas tantùm habent ex comœdia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc spectandum, quid in theatro deprehendas. Nam si Mimus est, riseris ; si funirepus, timueris ; si comœdia, faveris ; si Philosophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi* ; habent affatim quod rideas ; sed & quod discas, exhibent : quod Marcus mox monuit. Neque verò ego cum illustrissimo viro *ethologum* & *ridiculum Mimi genera duo* constituerim, sed pro affectionibus *Mimi* duabus habuerim : cùm *ridiculum* in *Mimis* perpetuum fuerit. quod & Horatius ipso illo, quem is attigit, loco subindicat, *serm. lib.* 1. *sat.* 10. qui ubi dixerat,

——nam sic
Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit.

Ergò non satis est risu diducere rictum
Auditoris.——

quod est *Mimorum* scilicet. Unde & Arbiter *partes ridendas Mimis* tribuit. Quin nec id Cicero ipse siluit : cujus hæc sunt, *de oratore l.* 2. verba ; *Atque ità est totum hoc ipso genere ridiculum, ut acutissimè tractandum sit. Mimorum est enim ethologorum, si nimia est imitatio, sicut obscœnitas.* Hinc est quod Naso, *trist. l.* 2. dixit,

—imitantes turpia Mimos.

Et, *Mimon obscœna jocantes.*

Cæterùm aliud est ab eo quod Marcus hîc, illud Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα, χορὸν παίδων ἅμα καὶ ἀνδρῶν, γῆς ἐχόντων καὶ ἀνέμων σωτῆρα ὑμνοῦσα, ἄρτι ἐκπιτῆ καὶ ἀέρος κυκλουμένη, ἄσματα ἀδύτης αὐτοκράδια· μεταπεσοῦσα δὲ ἡ νῦν ἐπὶ τύχην ἀκορέστου χαρᾶς ἐν σκηνῇ καὶ θεά-

ἔγις, ἀρχὴ τῆς εἰς πολιτείαν αὐτοῖς παιδείας ἐγίνετο. Malo tamen aſcribitur, quod uterque dixit. Illud tantùm adjicere liceat, poſſe apud noſtrum conjunctim legi, τὴν ἐμμανεστάτην φιλοτεχνίαν, nam & ἐμμανῆναι dici ſolet, quod *actioni mimicâ repræſentatur.*

Λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων πρὸ χρόνου] Ità Senec. *epiſt.* 8. *Quàm multa poetæ dicunt, quæ à Philoſophis aut dicta ſunt, aut dicenda? non attingam tragicos, aut togatas noſtras; habent enim hæ quoque aliquid ſeveritatis, & ſunt inter comœdias & tragœdias mediæ: quantum diſertiſſimorum verſuum inter Mimos jacet? quàm multa Publilii non excalceatis, ſed cothurnatis dicenda ſunt? & de tranquill. c.* 11. *Publius tragicis comiciſque vehementior ingeniis, quoties mimicas ineptias, & verba ad ſummam caveam ſpectantia reliquit, multa habet cothurno, non tantùm ſipariis, fortiora.*

Πρὸς τίνα ποτὲ] *quemnam finem reſpicit?* Xyl. *Ad quem alium ſcopum, quàm quem diximus?* Caſ. ut πρὸς τίνα [ἄλλον] legiſſe videatur. Mihi non erotematicè, ſed enunciativè efferri videtur, & ſententia prior continuari; conſidera quem finem totum hoc ſcenicum inſtitutum aſpiciat.

§ 7. Τὸ μὴ ἐν ἄλλῳ βίῳ ὑπάρξειν] De quonam vitæ genere loquatur hoc loco Marcus haud ſatis liquet. Forſan & nullum certum vitæ inſtitutum deſignatum volebat, ſed hoc monitum duntaxat, ſtatum præſentem, quicunque tandem is exiſtat, eſſe cuique ad Philoſophiæ vel ſtudium vel exercitium eidem maximè idoneum.

§ 8. Ὃν διώρυται μὴ τῷ ὅλῳ φυτῷ ἀποκοπῆναι] Ramus à ramo cui adnaſcitur avulſus, à toto plantæ corpore divellitur; ità qui à Chriſti corpore divellitur, *nec caput ipſum tenet*, ut Apoſt. loquitur *ad Col. c.* 2. *v.* 19. *Non poteſt concordiam habere cum Chriſto, qui diſcordare voluerit cum Chriſtiano.* Aug. *de verb. Dom. conc.* 57.

Ἀνθρωπῷ ἢ ἑαυτὸν χωρίζει] Ità *l.* 4. § 29. Ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀποχωρίζων. & *l.* 8. § 34. Ὁ ἀποχωρίζων ἑαυτόν. & Judas Apoſt. *ep. v.* 19. Οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς. de quibus Autor *ad Hebr. c.* 10. *v.* 39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν. alioqui πῶς χωρίσει; Apoſt. *ad Rom. c.* 8 *v.* 35. ἢ στενοχωρία, *ibid. v.* 39.

Ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι] Vide *ad l.* 8. § 34.

Καὶ πάλιν τῷ ὅλῳ συμπληρωτικοῖς γίνεσθαι] D. Jun. συμπληρώματι mavult. utrumvis conſtare poterit. Epicur. *epiſt. ad Menæc.* Τὸ σωτήριον ἐν τοῖς ἀπλαῖς καὶ ὑπὸ πολυπλέκτου διαίτης, ὑγιείας ὄντι συμπληρωτικόν. Marcus ipſe *l.* 9. § 23. Ὡς γὰρ αὐτὸς ἐν πολιτικῷ συστήματι συμπληρωτικὸς εἶ· ὕτω καὶ πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς.

Ἀμφοτέρων καὶ ἀναποκόπτεσθαι] vocabulum hoc poſterius more Stoico coagmentatum, parùm frequens & durioris analogiæ. Illuſtrat autem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλαι μὲν γὰρ αἰτίαι μεγάλων διαλύσεων καὶ φιλίαι. ὅταν δὲ μὴ ῥᾳδίως αὖθις ἐνδίδωται διαλύσις· ὥσπερ γὰρ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐχέγγυον, ἐνίσχεται πάλιν ἀθλιῶς καὶ σωλδῆν συμφυὲς ἢ συμπαγὲς ῥαγέντος ἢ ῥαγδιοῦντος, ἔργον ὄντι πολλαπλοῦν εὑρεῖν καὶ συμφυῆ· ὕτως αἱ μὲν ὑπὸ χρείας συμπεσοῦσαι φιλίαι, κἂν διαῤῥυῶσι καὶ χαλασθῶσι, ῥᾳδίως αὖθις ἀναλαμβάνουσιν. ἀδελφοὶ δὲ τῇ φύσει ἐκπεσόντες ἢ τοῖς ῥᾳδίως συμπέρχονται κἂν συνέλθωσι, ῥωγὸς ἐμφανὲς καὶ ὕπουλον ἀεὶ διαλύσεως ἐφέλκονται· quod Medius Sycophanta dicere ſolebat, κἂν δεσπόζηται τὸ ἕλκος, ἡ οὐλὴ μένει. *etiamſi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, quaſi veſtigium quoddam vulneris etiam jam coaliti. οὐχ ὁμοίως ἀνδρὶ καὶ ἀδελφῷ, inquit Marcus iſtic. Quod autem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in univerſum hominibus Marcus; quia συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοδογματῶν μὲν μὴ ὁμοδογματῶν δέ.] Non poſſum Xylandro iſtic aſſentiri, qui verbis illis, ἃ λέγουσιν αἱ φυτουργοὶ, omiſſis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore eſſe, etſi non idem cum omnibus ſentias.* Sed nec Caſaubono, qui contrà quàm editor etiam Lugd. clauſulam hanc ab antegreſſis diviſam, periochæ inſequenti præfixit. Ruſticorum dictum vulgare, ſed depravatum, opinor. quid enim ὁμοδογμάτων fuerit ad plantas tranſlatum? nam de hominibus, prout Marcus ipſe *l.* 9 § 3. uſurpatum, quid velit, quis neſcit? D. Boot. ſuſpicatur poſſe ὁμοαυξῶν, vel ὁμοιοπαθῶν legi, ut ſit *ſimul fruticari, ſed non ſimul creſcere*; vel *ſimiliter affici.* D. Salmaſ. ὁμοσωμάτων mavult. *Ramus*, inquit, *qui corpore ſuæ arboris avulſus aut reciſus, ut inſeratur in aliam, nunquam unum corpus facit cum illa arbore cui inſeritur, quamvis partem faciat fruticis, & ſimul cum eo fruticet.* In re ferè deſperata tenemus & nos aliquid; etiamſi Hippocrates in arte vetet, εἰς τὰ ἀπηλεγμένα καὶ ἐπιφερόμενα. Ego nihil ſcripturam vulgatam propius comminiſci poſſum, quàm ὁμογνωμάτων· ut ſit, *pariter fruticari, ſed non configurari*; non figuram ſpecimque; eandem cum ramis reliquis obtinere; ſiquidem inſitorum cum ſtirpe reliqua coalitio non ſine cicatrice fieri ſolet. τὸ ὁμογνωμάτων eâdem analogiâ, quâ τὸ ὁμοδογματῶν dictum; eâdem ſententiâ, quâ ὁμογνωμονεῖν, Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 5. Si quis probabilius aliquid afferre poterit; ei ego lubens conceſſerim.

§ 9. Εὐσταθὴς κρίσεως καὶ πρᾶξεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6 § 10.

Πρακτικῷ] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ τὸ ἀδιαπτώτως τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. ὑγιὲς τὸ συμπαθὲς ἀδιάπτωτον.

Λιπαρίαι] & ἀδιαπτωσίαι *l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων ὑφῆμία φύσις τέχνης] Arte siquidem nulla natura vincitur. Aristot. *rhetoric. lib. 2. c. 11.* Οὐδὲν γὰρ φύσει ὄντων ἄλλως ἐδίζεται· οὐ γὰρ ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, ἵνα ἐνταῦθα μένῃ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυρίαις αὐτὸν ἐδίζῃ τις, ἄνω ῥίψων. οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἄλλως πεφυκότων, ἄλλως ἂν ἐδιζήσῃ Senec. *epist. 11. Rerum naturam sapientia sub imperio non habet: quæcunque attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cùm multùm diúque se animus composuerit, karebunt.* scil.

—— *cultura natura potentior omni,*
Quam licèt expellas furcâ tamen usque recurret.

utì Flaccus *l. 1. ep. 10.* utpote quæ sit *fixa, & mutari nescia.* Juvenal. *sat. 13.* Proinde, *Repugnante naturâ, quælibet cedit industria.* Cassiodor. *l. 4. ep. 38.* Nec fortior ergò ars naturâ; nec præstantior etiam; cùm illa sit Creatoris opus, ista creaturæ.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de caus. plant. l. 2. c. 25.* ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν & Aphrodis. *problem. l. 1. q. 90.* Sen. *ep. 65. Omnis ars imitatio est naturæ.* Sed & ἰατρὸν medicum, ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ ministrum ac imitatorem* dixit Hippocrates, teste Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l. 9. c. 8.*

Τῶν κρειττόνων ἥττων τὰ χείρω] vide *l. 5. § 16. & l. 7. § 55.*

Ἔνδεια μὲν γὰρ φύσεως δικαιοσύνης] Hoc enim jus fuisque exigere videtur, ut præstantioribus deteriora inserviant. Καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὰ μὲν ἄρχεσθαι, τὰ δ' ἄρχειν, ἧν πεφύκασιν ἀρχαί· Aristot. *polit. l. 1. c. 4.* quem vide prolixiùs istud ibidem disceptantem. sed & *ad l. 7. § 55.*

Ἀπὸ δὲ τῆς ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται] Polus Pythagoricus *de justit.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Δοκεῖ μοι τὰν δικαιοσύναν μητέρα τε καὶ πομπὰν ἁμᾶν ἁπάντων ἀρετᾶν θεοσεβείαν· ἅτις γὰ ταύτας ὥστε ζώοντα, ὥστε ἀνδρεῖος, ὥστε φρόνιμον οἰόντε ἔμμεν. Julian. Imp. *orat. in Constant. 2.* etiam *pietatis matrem* vult esse *justitiam.* Ἔστι γὰρ ὁσιότης τὴς δικαιοσύνης ἔκγονος. Jamblich. *ep. ad Anatol.* Τὴν δικαιοσύνην, αὐτὴν τὸ μὲν ὅλον ἀρετὴν τέλειον, καὶ ἡ συναγωγὴ αὐτῆς συμπασῶν, ἐν αἷς δὴ πᾶσαι ἔνεισι συλλήβδην καὶ ἡ παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhiber nobis Aristot. de justitia *ethic. Nicom. l. 5. c. 1.* Ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μὲν δὴ τελεία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις δοκεῖ κρατίστη εἶναι ἀρετῶν εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔτε ἕσπερος, οὔτ' ἑῶος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοι φαμὲν.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστι. καὶ τελεία μάλιστα ἀρετή, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' ὁ μόνον καθ' αὑτόν. Quod ipsum & aliâ ratione adfirmat *ethic. magn. l. 1. c. 34.* & *Eudem. l. 4. c. 1.* Δοκεῖ δ' ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι· καὶ δίκαιον μὲν ἔστιν ἃ ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν· ὁ δὲ νόμος τὰ πάσας ἀρετὰς πρόσταττε· ὁ ἄρα τοὺς κατὰ νόμον δικαίους ἁμώνυμον, τελείους ἀνδρὰς ἂν εἴη ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν. qui locus in mendo non uno cubare videtur. Legendúmque opinor. Ὁ γὰρ νόμος τὰ κατὰ πάσας ἀρετὰς κελεύει vel πρόσταττειν κελεύει· neque enim lex ipsa facit, sed facere jubet. tum novissima illa sic restituenda videntur. Ὥστε τελείως σπουδαῖος ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. Vide *infrà ad* § 20.

Ἐὰν ἅπαξ διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus iis nimiùm tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in istis figamus.* Cas. neuter vocabuli vim satis expressit. Verto, *Si ad ista temerè anxiéque feramur.* vide *ad l. 9. § 27.*

Εὐξαπάτητοι καὶ προπετικοὶ καὶ μεταπτωτικοὶ] vide *l. 3. § 9. & l. 5. § 10.*

§ 11. Οὐκ ἔρχεται ἐπὶ τὰ πράγματα] vide *ad. l. 4. § 3, 39. & l. 9. § 15.*

Κἀκεῖνα ἀπεμέμψατο ὡρέως] ista post ἔρχη inserenda autumo: quò dictionis series feliciùs ac faciliùs fluat. Vide *infrà* § 16.

Οὔτε διώκων, ὅτι φεύγων ὀφθήσῃ] *nec prosequens, nec fugiens videberis.* i. e. nec prosequeris ampliùs, nec fugies.

§ 12. Σωφρόνων ψυχῆς αὐτοπειθὴς] vide *ad l. 8. § 48. & ad l. 12. § 3.*

Μήτε ἐπιλήγεται ὅτι πλείστου σωτρέχει] Membrum alterum omisit Xyl. *neque ad aliquid se extendit, neque se contrahit.* Cas. verùm τὸ συντρέχειν nusquam, opinor, in eo significatu reperitur, & hìc aliud planè sonat, *nec ad exteriora prominet, nec cum eis intùs concurrit,* sive *consentit.* quomodò Philo dixit, *de vita Mos. l. 2.* Συντρέχοντα τοῖς σώμασιν ὀνόματα ἐξεδόθη· *nomina rebus concurrentia & consentanea.* & Plut. in *Fabio,* Συμβαλεῖν ἔνια τῶν λογίων πρὸς τὰς πύλας καὶ τὰς ὁδοὺς *oracula cum rebus concurrisse.* Et Cicer. *Tuscul. l. 1.* concurrant *omnes plebeii philosophi*: ut sit istic τὸ συντρέχειν, idem quod τὸ συμπίπτειν. *l. 5. § 26.* cum exterioribus sive sensibus, sive rerum specie & pompa concurrere & consentire. vide *l. 2. § 12. & l. 6. § 13. & l. 7. § 56. extremâ.*

Μήτε σωζάνῃ] *neque subsidit.* Cas. quod est ὑφιζάνειν potiùs. quanquam & σωιζάνειν eo sensu quandoque sumitur. Ità enim Lucian *ver. histor. l. 1.* μαλακῶς ἐνδιδόντος τῷ πνεύματος καὶ σωιζάνοντος, *languente ac subsidente vento.* Quemadmodum Propert. dixit *eleg. 8. subsidere ventos.* Malim tamen cum Xyl. *contrahit se,* vel, hoc si mavis, *considit ac comprimitur.* Quomodo σωιζειν καὶ συναθροίζεσθαι conjunxit Philo *de mund. immort. ad l. 4. § 46.* adductus. & Galenus, Budæo referente, τὸ συνιζηκὸς τῶν πύρων ἀναπεπυκνῶσθαι. i. e. *poros compressos aperire,* dixit. & Aphrodis. *probl. l. 2. q. 22.*

Ἡ λύπη συμίζησιν ποιεῖ ψυχῆς περὶ καρδίαν, διὰ τοῦ τῆς ψυχῆς εἴσω ῥοποῦ. *dolor corporis contractionem sive compressionem producit, dum anima ad interiora se subtrahit.* quod *l.* 1. *q.* 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων. Clem. *pædag. lib.* 2. *c.* 2. συμίζησιν τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ σῶμα· *compressio in pectus capite.* Plut. *Publicol.* de figulino opere: ὃν ἔπαθεν, ἃ πεφυκὼς πάσχειν πλὴν ἐν πυρὶ, πυκνοῦσθαι καὶ συμίζεσθαι· *non est passurum & constrictum.* nec obstat, quòd τῷ αἴρειν, τὸ συμίζειν opponitur ab Aristot. *de respir. c.* 4. ubi de insectis agens, ἐν ἀυτῷ, inquit, τῷ καταζώματι, τῷ ἐμφύτῳ πνεύματι αἴρεται καὶ συμίζεται, συμβαίνει τοῖς ὑμῆνα γίνεσθαι πέτεσθαι. Siquidem *compressionem* quandam & ibi designari, manifestum est. Zeno autem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l.* 5. *c.* 1. τὰ πάθη dixit esse ὀλιγομοιρίας τε καὶ κείρεσι συνδλάσεις καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ πτώσεις τῆς ψυχῆς. quod nostri mentem clarissimè explicat.

Φωτὶ λάμποντι] lumine illo, de quo Joan. *Evan. c.* 1. *v.* 9. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. sed alios magis, alios minùs. illuminabat illud & Marcum, etiamsi sui nescium; sicut & Cyrum, etiamsi sui ignarum robore idem accingebat. Esaiæ *c.* 44. *v.* 5.

Ὧι τοῦ ἀληθείας ὀφθαλμῶ] vide *l.* 3. § 14. & *l.* 10. § 26.

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipse.* quasi dicat, quid ad me? nihil ad me; illius, non meâ id interest. Ità Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 14. *Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat. resistere precibus ejus non possum. viderit. de se, non de me, queretur.* vide *l.* 5. § 25. & *l.* 9. § 27. Sen. idem. *ep.* 71. *Si vis beatus esse, si fide bonâ vir bonus, sine contemnat te aliquis.* & *ep.* 76. *Ad honesta vadenti contemnendus est contemptus iste.*

Ἐγὼ δ' ὅμως, ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον] Ita capiendum, quod Apostolus *Tito c.* 2. *v.* 15. μηδείς σου φρονείτω· & Timotheo *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· quo loco sic accipiendum sequentia docent; quibus monet ut conditionis suæ locique autoritatem, vitæ ac conversationis puritate gravitatéque tueatur. vide *l.* 10. § 32.

Μισῶ; ὄψεται.] Epictet. *l.* 3. *c.* 18. φύσει σε ὁ δεινὸς ὄψεται, πῶς ποιεῖ ἴδιον ἔργον. & *c.* 10. οὐκ ἔδει οὕτω μοι φρονιπεχθῆσαι τὸν ἀδελφόν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται· ἐγὼ δ' ὡς ἂν φρενιπεχθῶ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον· τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει δύναται· ἐκεῖνο κωλύσει.

Οὐκ ὀνειδιστικῶς] vide *infr.* § 18. Ambros. *de offic. l.* 3. *c.* 16. *Neque monitio aspera sit, neque objurgatio contumeliosa.* Epictet. *l.* 2. *c.* 12. ὁ ὀνειδίζων ὅταν λάβῃ πρὸ πολλοῦ ἤκουσεν ὅτι οὐδὲν πρὸς ὄνησιν· ἀφ' ἑαυτοῦ καταγέλασας, ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. ἢ οὐ δείξων αὐτῷ πρὸς ἀλήθειαν, ἢ ὄψει ὅτι ἀνόνητος· μίσχει δ' ἂν ὁ ἀνόνητος, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδέσθητι τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ.

Οὐδὲ ὡς ὀνειδιζόμενος ὅτι ἀνέχομαι] nè levissimum quidem præ me ferens offensionis sensum aut significationem: vel etiam, quasi patientiam ostentans meam. vide *infr. ad* § 18. ὡς ἐν σχολῇ.

Οἷος ὁ Φωκίων] De *Phocione* tria potissimùm, quæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. quòd rabulam quendam, qui pro concione dicentem interpellaverat, oratione prolixâ in se debacchantem placidissimè sustinuit, ad dictionis seriem quam priùs inchoaverat ità reversus, acsi nihil quicquam vel ab illo dictum, vel à se auditum, animadversúmve fuisset. refert Plut. in *præc. polit.* quòd cùm ad mortem duceretur, obviúsque quidam, post convitia multa frustrà effusa, cùm ipse nullus attenderet, etiam in faciem ei tandem expuisset, ad magistratus conversus, illud tantummodo dixerit, ὑ παύσει τις τοῦτον ἀσημονοῦντα; *Non compescet ipsum aliquis indecore se gerentem?* Plut. in *apophth.* & in *Phoc.* quòd filio morti jam proximus, illud unicum in mandatis dedit, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακῆσαι. *ne quid eorum meminisset, quæ adversus ipsum Athenienses inique egerant.* Plut. *ibid.* id quod Ælianus haud paulò ἐμφατικώτερον extulisse perhibet. *l.* 12. § 49. per amicos, qui morienti aderant, filio mandàsse, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακῆσαι ὑπὲρ τῆς πρὸ αὐτοῦ φιλοτιμίας, ἧς νῦν πίνω· quasi poculum illud cicutà temperatum, non alio loco haberet, quàm poculum quod in amicitiæ societatisq; mutuæ argumentum propinari atq; exhiberi solet. Unde Theodoreto lucem fœnerari haud piguerit: qui *therapeut. lib.* 3. Platonem ait in rebus religionem spectantibus ad ritus receptos se attemperâsse, τοῦ Ἀθηναίων φιλοτιμίας ὀρρωδήσαντα, καὶ τὸ τῆς Σωκρατικῆς θεοσεβείας ὑποφαίνοντα κάνειον. in quo loco vertendo Acciaolus interpres dictionis venustatem corrupit planè, dum sic reddit; *timens ne Atheniensium gratiâ benevolentiâq; excideret;* dum φιλοτιμίας significatum non animadvertit. Id autem optimè explicabit nobis Gregor. Naz. qui *ad Eudox. ep.* 57. Socratem ait temperaturæ ejusdem poculum hilariter admodum excepisse, ὥσπερ ὑπ' ἐπὶ δαιτὶ προσφερόμενον, ἅμα φιλοτιμίας θεσπιόμενον. Quin & Socratem eâ ipsâ voce usum, morti jam propinquum, refert Ælianus, *l.* 1. *c.* 16. cùm enim ab Apollodoro missas, in quibus honorificentiùs efferetur, vestes pretiosas recusâsset: Falli multùm aiebat Apollodorum, εἴγε αὐτὸς πνεῖς δικαν, ὅτι μὴ τοῦ ἐξ Ἀθηναίων φιλοτιμίαν, χρὴ τὸ τῆ φαρμάκου πόμα, ἢν ὅτου ὄψεται Σωκράτη. Adjici potest his illud, non Socratis apud Platonem, utì memoriâ lapsus Cœlius Secund. in *thesauro* prodidit, sed Theramenis apud Ciceronem *Tuscul. l.* 1. qui cùm con-

jecta

jactu in carcerem triginta jussu tyrannorum, venenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo ejecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, ridens, Propino, inquit, hoc pulcro Critiæ; qui in eum fuit teterrimus. Græci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. (habes, Cicerone clarissimè exponente, quid sit ἡ φιλοτησία.) *luisit vir egregius extremo supplicio, veréque, ei qui venenum præbuerat, mortem est auguratus, quæ brevi consecuta est.* Secius paulò Xenophon retulit *Hellenic. l. 2.* τὸ λειπόθυμον (τῶν10 *l. 2. c. 13.* Θέλησον ἀρίστῳ αὐτὸς ποτε σιωπῇ δίκην καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιδύσασθαι κἀθαρὸς χὴ καθαρῷ στυγῆς γενέσθαι, καὶ μετὰ τῶν θεῶν.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιῇ τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σοι οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forsan inducendum fuerit. Assentior autem M. Casaubono ποιεῖ, legenti. *quid tibi indè mali accedit, si quod naturæ tuæ est consentaneum ipse facis?*

Τῇ τῶν ὅλων φύσει ξυνιέμενον] vide *l.* 4. § 23,

Τεταγμένῳ πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὲ τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuscula syntaxis, quam interpretes vix assecuti videntur. *eo destinatus, ut communi utilitati inservias.* Xyl. *designatus esse quod & quomodo postulabit commune bonum.* Cas. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc est quod Marcus voluit; *homo*, inquit, *ad hoc compositus & aptus, ut id fiat, quocunque tandem modo, quod in commune expedit.* Ità τὸ τάττεσθαι & πεπῆχθαι usurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. Aliter30 tamen paulò Cas. ὁ μακρείτης *ad Pers. sat.* 3. *v.* 72. qui τεταγμένῳ hîc vult esse quod Persio *locatus*. idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id sensum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφερόντως] notat diversa & inconstantia hominum ingenia, qui se invicem modò despiciunt, modò suspiciunt, modò sibi invicem arrogantissimè imperant, modò rursus abjectissimè inserviunt. vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν quid sit vide *ad l.* 5. § 5.

Τὰ πρωταναλίσκοντα] hoc est, Suidâ interprete; τὰ πρώτα καθίσματα *inferiùs considunt, accumbunt.* Metaphora ab eis qui ad mensam aliis priorem ac superiorem locum concedunt. Subjungit Suidas ex autore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑπὸ τῶν πρώτων κατασχόντων, ὡς παῖς ἦν τὸ ἡλικίαν. At Plato *polit. l.* 1. ὑπὸ τῶν πρώτων ἀναλίσκεσθαι ἀλλήλοις. utì Marcus istîc, significatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *sibi invicem concedere*, utì ipse *ibidem* se explicat, vel *submittere* se potiùs, si Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτῇ φανήσεται] *res ipsa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit.* ubi scil. ad rem ipsam ventum fuerit. quod Archimedon Athenienses, ὅς ὅτ' εἵρκνυ, ἐγὼ ποιήσω. & Euripid.

θεῶν

jactu in carcerem triginta jussu tyrannorum, venenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo ejecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, ridens, Propino, inquit, hoc pulcro Critiæ; qui in eum fuit teterrimus. Græci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. (habes, Cicerone clarissimè exponente, quid sit ἡ φιλοτησία.) *luisit vir egregius extremo spiritu, veréque, ei qui venenum præbuerat, mortem est auguratus, quæ brevi consecuta est.* Secius paulò Xenophon retulit *Hellenic. l. 2.* τὸ λειπόθυμον (τῶν10 *l. 2. c. 13.* Θέλησον ἀρίστῳ αὐτὸς ποτε σιωπῇ δίκην καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιδύσασθαι κἀθαρὸς χὴ καθαρῷ στυγῆς γενέσθαι, καὶ μετὰ τῶν θεῶν.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιῇ τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σοι οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forsan inducendum fuerit. Assentior autem M. Casaubono ποιεῖ, legenti. *quid tibi indè mali accedit, si quod naturæ tuæ est consentaneum ipse facis?*

Τῇ τῶν ὅλων φύσει ξυνιέμενον] vide *l.* 4. § 23,

Τεταγμένῳ πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὲ τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuscula syntaxis, quam interpretes vix assecuti videntur. *eo destinatus, ut communi utilitati inservias.* Xyl. *designatus esse quod & quomodo postulabit commune bonum.* Cas. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc est quod Marcus voluit; *homo*, inquit, *ad hoc compositus & aptus, ut id fiat, quocunque tandem modo, quod in commune expedit.* Ità τὸ τάττεσθαι & πεπῆχθαι usurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. Aliter30 tamen paulò Cas. ὁ μακρείτης *ad Pers. sat.* 3. *v.* 72. qui τεταγμένῳ hîc vult esse quod Persio *locatus*. idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id sensum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφερόντως] notat diversa & inconstantia hominum ingenia, qui se invicem modò despiciunt, modò suspiciunt, modò sibi invicem arrogantissimè imperant, modò rursus abjectissimè inserviunt. vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν quid sit vide *ad l.* 5. § 5.

Τὰ πρωταναλίσκοντα] hoc est, Suidâ interprete; τὰ πρώτα καθίσματα *inferiùs considunt, accumbunt.* Metaphora ab eis qui ad mensam aliis priorem ac superiorem locum concedunt. Subjungit Suidas ex autore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑπὸ τῶν πρώτων κατασχόντων, ὡς παῖς ἦν τὸ ἡλικίαν. At Plato *polit. l.* 1. ὑπὸ τῶν πρώτων ἀναλίσκεσθαι ἀλλήλοις. utì Marcus istîc, significatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *sibi invicem concedere*, utì ipse *ibidem* se explicat, vel *submittere* se potiùs, si Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτῇ φανήσεται] *res ipsa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit.* ubi scil. ad rem ipsam ventum fuerit. quod Archimedon Athenienses, ὅς ὅτ' εἵρκνυ, ἐγὼ ποιήσω. & Euripid.

θεῶν

Φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ' ἀνθρώποις ἔχειν
Φανλῶς——

Heu, quòd res ipsæ vocem neutiquam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel quid si αὐτῷ *istic* pro αὐτόθι, hoc est, *illico, confestim* sumatur? affectus istiusmodi statim se prodit. Verùm subit animum suspicio, fuisse, αὐτὸ φαήσεται *illud ipsum apparebit*; citra sermonem ullum se prodet; quod & sequentia confirmare videntur. Alludum videtur ad proverbium, quod σωτόμως καὶ ἐλλεβορικῶς (in adagiis nimirum usu communi tritis solenne hoc) efferri solet, Αὐτὸ δείξει. Atque ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extulisse: Et ex Platone Aristænetus (si autoris nomen id, quod Jos. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epist.* 4. cæterùm Aristophanes in Lysistrata integrum exhibuit,

Τ' ἔργον τάχ' αὐτὸ δείξει.

Atque hoc est quod Suidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δείξει. παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deest*, supplenda scil. *vox* ἔργον. nam quod Mauslacus in *differt. critic.* ἔργον censet apud Suidam eò loci idem esse, quod est Hesychio in *præfat.* ὑποδύσει· quo loco Diogenianum ait τὰς πλείους τῶν παροιμιῶν ψιλῶς καὶ ἀνεπιθέτως ἐκφωνεῖσθαι· à Suidæ mente dubio procul quàm longissimè aberravit. Idem forsan & cum Suida voluit Hesychius, ubi αὐτὸ δείξει dixit esse παροιμίαν ἔξω τοῦ ἐπιλόγου εἰρημένην· *paræmiam quæ sine epilogo*, sive *extrema parte sui enunciatur*. quanquam nescius non sum, posse *epilogi* nomine subjunctam sive adjectam orationem aliquam intelligi, quæ paræmiæ rationem explicationémque contineat. Verùm τὸ ἔργον apud Suidam pro *hypothesi* sumi, nemo quisquam, opinor, πεπαίδευται ὑπὲρ ὁλοχερῆς μόνον εἰκοτολογίας, (ut cum Marco nostro loquar) Mauslaco concesserit.

Ἐπὶ τῶν μετώπων γεγράφθαι] ὡς ἐνδὺς σωφρονεῖσθαι φησὶ τῆς ψυχῆς δηλοῦσθαι δ' αὐτὸ. ut Galen. loquitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epist.* 15. *Quid meum per literas agis? unam ob caussam mallem coram egisses; non enim solùm ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum ergà te amorem perspicere potuisses.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. laudatus, *Eo ingenio natus sum; amicitiam atque inimicitiam in fronte* (sive, *in frontem*, ut Nonius) *promptum gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει ἐνδὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Bas. post ἔχει comma interserit, Interpp. quî legerint, aut quid secuti fuerint, haud est facilè conjectu, forsan ἐστίν ἔχει, ἐνδὺς ἐν τ. ὄ. ἐ. *quomodo se habeat, statim in oculis extat.* vel, τοιοῦτον ἔχει; ἐνδὺς, &c. *ità se habet? in oculis extat statim.* forsan autem, τοιοῦτον ἔχων, sive ἔχῃ, ἐνδὺς &c. *talem esse*, sive, *sic affectum esse, in oculis se statim prodit.*

—*in vultu pignora mentis habet.*

ut Naso *art. l.* 2. & apud Æschylum Clytemnestræ Agamemnon, se specie falsâ deceptus,

Ἦν γὰρ φρενώσεως ὄμμα σε πατρῷον,
Nam prodit oculus esse te affectum probè.

Oculi enim *sunt animi indices.* Cicer. *de orat. perfect. ut imago est animi vultus, sic indices oculi.* Idemque *de leg. lib.* 1. *Natura speciem ità formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret: nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animis affecti simus, loquuntur; & is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Ambrof. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago quædam animi loquitur in vultu.* Eunap. in *Maximo* Τὰς γὰρ ὁρμὰς τῆς ψυχῆς δηλοῖ τὰ ὄμματα· unde & quidam *oculos animi portas* quasdam dixere. Adamantius *physiognom. l.* 1. *c.* 1. ὅσαπερ διὰ πυλῶν τίνων ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *fenestras* per quas mens non prospicit tantùm, sed se prodit quoq; & per quas motus atque affectus animi transluent quodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens est quæ per oculos ea, quæ sunt opposita transpicit, quasi per fenestras lucente vitro aut speculari lapide obductas. Et ideircò mens & voluntas ex oculis sæpe dignoscitur.* & *c.* 9. *Mens oculis tanquam fenestris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Scimus fenestras quodammodo esse nostrarum mentium lumen oculorum.* Senec. *de benefic. lib.* 2. *c.* 2. *Qui temperatè fecit, non est dubium quin libenter faciat, itaque lætus facit, & induit sibi animi sui vultum.* atque hoc est φαιδρύνειν ἑαυτὸν ἐπαλόωσι· ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς οὐκ ἔστ' ἔρωτα ἐν τοῖς βλέμμασι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari possim, quid nutus minetur,
Quidve ferant miti lenia verba sono.

Quò spectant & illa Æschyli in Τοξοτίδι apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. restituente Salmasio & *Solin.*

Ἄλλῳ μὲν ἀγναῖς παρθένοις γαμηλίοις
Λάκτιζε δεσπὼν βλεμμάτων βίᾳ κρυφῇ·
Νέας γυναικὸς δ' οὔ τι μὴ λάθῃ τελῶν
Ὀφθαλμὸς, ὅστις ἀνδὸς ἢ γλυκυθυμίᾳ
Ἔχων ἢ τόκων δυμὸν ἐμπεπυρωμένον.

Ritu puellis nuptiali expertibus
Immotus oculus in terram defigitur.
Nec me puellæ lumina exardentia
Fallant, experta siqua jam fuerit virum.
Animus mihi ista discernendi gnarus est.

Nec fefellerunt, qui *amorem* dixere non magis quàm vinum aut ignem posse celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 2.

πρὸ-

—*celare, Phidia,*
Præter duo aliquis reliqua possit omnia,
Amore captus si sit, aut sit ebrius.
Oculis ab ipsis etenim utrumque proditur,
Itemque verbis; ut negare qui volunt,
Ista evidenter arguunt mendacii. H. Steph.

Cui affine est, quod Petr. Victorius *var. lect. l.* 18. *c.* 23. pervulgatam esse apud suos vocem, *Amorem tussimque celari non posse.* de igne idem Naso *epist.* 12. ubi Medea Jasoni amorem suum exprobrans;

Perfide, sensisti; quis enim bene celet amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Et Helenæ Paris *epist.* 15.

Sed malè dissimulo; quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Et ibid.

Quàm licet & possim luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Statius Achill. *lib.* 1.

Nec latet haustus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, lucemque genarum
Tingit.—

Γεφυρα] Vide *ad lib.* 5. § 28.

Ἐπιτηδευσις ἁπλότητος] *Affectatio simplicitatis*, quâ quis simplex aliis videri studet, sive pro simplici se venditat. Dionys. Halic. in *arte.* Ὁ δὲ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ὑπερβολῆς ἄπαν, ἀνδρὸς ἁπλοῦ. Gregor. Naz. *epist.* 16. ad Euseb. Οὐ φίλον μοι τὸ τεχνικὸν. ὁ δὲ φιλῶ συγγενὴς φαντασία τε καὶ ἀλήθεια. Synes. *de regno.* Itaque Tatianus *adv. Græs. c.* 46. ait scriptis propheticis fidem habuisse, διὰ τὸ τῆς λέξεως τὸ ἄτυφον, καὶ τῶν εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον, καὶ τοῦ πάντως ποιήσεως τὸ ἐυγκάλυπτον. &c.

Σκαλμὸν ὄζω] obturbat istud σκαλμὸν. Σκαλμὸν Polluci *lib.* 10. c. 38. ex Sophocle, *ensis* nomen barbarum; *Thracum* scil. *peculiaris*: quod ex Hesychio discimus. Verùm id istic quid velit, nullus assequor. Xyl. σκάλλω, quomodo Plut. ὁδὸν σκαλλωπὸν vocat. vertitque *insidiæ tectæ.* Sed & alicubi Epiphanius, μηδὲν ὀρθὸν, ἀλλὰ πάντα σκαλινὰ· *rectum nihil, sed obliqua cuncta.* D. Boot. vult σκαιὰ, *scæva, sinistra.* M. Casaub. *nullo modo laudabilis.* ità quid legerit, incertum est. Verùm clarissimus Salmas. *Omnino*, inquit, *rescribendum*; σκαμβὸν ὄζω. Proverbium est Græcum, σκαμβὸν ξύλον οὐ πάντ' ὀρθόν. (Habes apud Suidam, & Apostolium proverb. 1801.) Latini hoc nomen etiam suum usu fecerunt. Unde apud Sueton. *Otho. c.* 12. *Scambus, & malè pedatus.* Rem nimirùm ipsam acu tetigit, nec quæsiti ulteriùs opus. Σκαμβὸν, διεστραμμένον. Suid. quid si locum hunc Marci ob oculos habuit?

Οὐδὲν ἔχει ἄλογον λυκοφιλίας] λυκοφιλία quid sit, nescium se fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio Dionysio Eustathius *ad Il.* κ'. ex Menandro Dionysius. Λυκοφιλίως, ἀντὶ τοῦ ὑποπτως, ὑπούλως· *suspectè, subdolè.* Menander,

Λυκοφίλιοι μὲν εἰσιν αἱ δίκαιαι.

Suspecta pacta hæc, tanquam amicitia est lupi. Grot. Explicabit Plato, in *epist.* 2. *ad Dionysium datâ*: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inquit, ταῦτ' ἤδη ἐμοὶ καὶ σοὶ λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν δὴ τινὰ ἀπειργάσατο. *Hæc autem sic gesta, tuam mecum amicitiam lupinam diremit, nosque tuâ culpâ dissociabiles reddidit.* Et Platonem imitatus, Cornelius Episc. Romanus, *epist. ad Fabium Antioch.* apud Eusebium *lib.* 6. *c.* 43. de Novato. Ὅτι οἱ ἄνδρες κατανοήσαντες αὐτὸν, καὶ καταφωράσαντες τὸν ἐν αὐτῷ πανουργίαν τε καὶ παλιμβολίαν, πρός τε ἀπορίαν καὶ ἀλλοδοξίαν, καὶ τὴν ἀκοινωνησίαν αὐτοῦ καὶ λυκοφιλίαν. *Viri isti illum observantes, & deprehensâ hominis astutiâ & versutiâ, perjuriisque & mendaciis, affectu dissociabili, & lupinâ, sive vesaniâ, amicitiâ.* Λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν conjunxit; quemadmodum & Plato, cujus codices hinc corrigendi: & pro ἀκοινωνίαν, quod est κάμνει & φαύλως, legendum ἀκοινωνησίαν· qua voce usus est & Aristoteles *polit. lib.* 2. *c.* 3. Alluditur hoc vocabuli ad apologum de induciis sive fœderibus, quæ cum ovibus lupi aliquando inire volebant, canibus gregis custodibus obsidum loco sibi traditis, quorum loco scil. catulos suos ipsi darent, quò liberiùs deinceps grassarentur in greges. Eum Samiis narrâsse primò Æsopum, cùm is à Cræso posceretur, autor est Max. Planudes in *vit. Æsop.* recitâsse denuo Athenienses Demosthenem, cùm ab Alexandro (non ut Suidas, ab Antipatro) ipse cum oratoribus aliis deposceretur, refert Plutarchus in *Demosth.* eundem παραφρασικῶς extulit exhibuitque; Libanius in *progymnasm. fab.* 1. proreo autem quod λυκοφιλίαν Marcus, ἀλωπεκιὰν φιλίαν dixit Leo Imperator sapientissimus dictus in *tract. de bellis* fuis.

Ἀλωπεκιῷ ὑποκρίσει τὴν φιλίαν,
Καὶ μακρᾷ δίκτυον χλευάσας τὴν φύσιν,
Ὡς ὀρθοῦς ἄγαν ἢ πολὺς τις ἐχέφρων
Vulpinâ omnium mente simulans subdolè,
Patienter ingenium cohibens, ut fræno insitum,
Sicut senex valde & canus sapientiâ.

vide Joan. Rutgers. *var. lect. l.* 5 *c.* 8.

§ 16. Κάλλιστα ἢ ζῆν] f. κάλλιστα ζῆν est enim novi argumenti exordium.

Ἐὰν ἔχῃσον αὐτὴν θεωρῇ δημοσίᾳ] vide *supra* § 2. & *l.* 3. § 11.

Οὐδὲν αὐτῇ ἀπόλυπον φαὶ ἀπὸ ἡμῶν ἁμ-
μοι]

[illegible]] Vide *supra* § 11. & *lib.* 9. fin.

Εὐδιάζειν αὖ] Vide *l.* 8. fin.

Ὀλίγα χρὴ ἔσω] Vide *l.* 10. § 11, 15.

Χαῖρε ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἐφ' ἑαυτῷ ἔσω σοι] ἔσω forsan. Ità Joan. Sar. *l.* 2. *c.* 31. Ἀλλ' ἐπιτηδεία, τὸ ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 32.

Ἐπὶ τῷτο ἀπιδὲς, κἂν ἄδοξον ἦ] Hoc est quod Pythagoras, κἂν πολλῶν μέμψεις ἀδόξειν. Vide *ad l.* 9. § 18. Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magist. *orat.* 1. Οὐκ ἔστιν ὁ μᾶλλον φιλῶν ἐμὲ ἢ ἐγὼ σπουδάζειν, τὸ ἀρέσκειν ζητῶ, ἢ τὸ πᾶσι μᾶλλον δοκεῖν ἀσκῶ, ἢ μὴ τὴν ἀλήθειαν ἐπιμελοῦς ἐμαυτοῦ ποιοῦμαι, ἢ μὴ τὴν πρὸς αὐθρώπους ἀπραξίαν, κἂν ἀδοξῶ, ἢ μισῶ ἐνδιεν ἐκεῖ τῷ ἀγαθῷ, μηδὲν αἰσχρὸν ἢ ἀδικον ἐγκωμιάζειν. Epictet. item *enchir. c.* 34. Ὅταν τι διαγγείλῃ ὅτι ταχύτερον δεῖ, πάντα ἐκεῖνα τὰ ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις ἀπόντα κἂν ἀλλοῖόν τι ὑπολάβῃ, μὴ μέμφου· μᾶλλον γὰρ δεῖ αὐτὸ ἑαυτὸν ἐλέγχειν· εἰ ἀδόξει, ἀδικεῖ· εἰ ἀδικεῖ, φεύγει σοῦ ἐστιν· εἰ φεύγει, ἔφυγε· ἔστιν ; Ità Apostolus ad calcitia contendit. Vide *lib.* 8. § 44. *ad calcem.*

Οὐ χρὴ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐρᾶν.

Πολλὰ ἀνθρώπινα μὲν ἀλλήλων ἐμέμψω ἔνια, ἀλλὰ καὶ χαρίεντα ἐν αὐτοῖς καὶ ἄξια. Ubi obiter adnotâsse haud pigebit versum illum quem Plutarchus Thrasyllo vindicat, paulò aliter a Clemente *strom. lib. 6.* prope finem conjicipi, [illegible] &c.

ἐκ πέμπτου πεζοῦ quâ Ulysses πολύτροπος, & πολύτλας ὁ θεῖος dicitur Hesych. p. v. 511. Epictet. *enchir. c.* 12. Ἐπὶ πλοίου ἀναβάντος, ἀνάμενον ἕως ἄνῃς ἔσω, ἔπειτα καὶ ἐπιζήτει. quod Anaxagoræ objecisse fertur Laert. Ὅτου γὰρ ἕνεκα ἐγένετο, τοῦτο ἐπιμελοῦμαι· τὸ δὲ ἐμὲ ἐνταῦθα εἶναι ἐκ τῆς ἐμῆς ἀμελείας καὶ τῆς τῶν πολιτῶν ἀφροσύνης ἐπιμελοῦμαι· ἐπιμελοῦμαι· ἐπιμελοῦμαι·

γελᾶζεσθαι, διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀδέκαστον ἀνάγκην τὸν τῇ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ψυχικῇ τόλμῃ διαφέροντα, τύπτων ἡγεῖσθαι καὶ κρατεῖν· καθάπερ καὶ ἔπι τῶν ἄλλων ζώων τῶν ἀδιδαξοποιήτων ζώων θεωρεῖται. τοῦτο γὰρ φύσεως ἔργον ἀναδυόμενον νομίζειν· παρ' οἷς ὁμολογουμένως τοῦ ἰσχυροτάτου ὀφείλειν ἡγεμόνος. λέγω δὲ ταύρους, κάπρους, ἀλεκτρυόνας, τὰ τύπτοις παραπλήσια. Videtur autem Marcus hîc ob mentem habuisse Epicteti illa, *dissert. l.* 3. *c.* 1. Σὺ δὲ τίς εἶ ἐνταῦθα; μέγα δεῖ οἰκεῖν, ὅπ ὑιὸς εἶμι, ὦ δεῖ μέγειν ἀνθρώπων· ἀλλ' γὰρ λέοντι τὸ τυχὸν βοῦλον τολμᾷ ἀνηρεῖσθαι αὐτοῦ ἂν δ' ὁ ταῦρος θορυβῶν ἀνθίσηται; λέγε αὐτῷ, ἂν σοι δόξῃ, σὺ δ' τίς εἶ; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεται τι ἐξαίρετον, ἐν ἀνδράσιν, ἐν γυναιξὶν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις· μὴ δὴ λέγε τοῦ ἐξαιρέτου, Σὺ δὲ τίς εἶ; εἰ δ' αὖ, ἐγώ σοι φανῶ λαβών, ἐγὼ εἰμὶ τοιοῦτον, ὃς ἐν ἱματίῳ πορφυρῷ μὴ μ' ἀξίου ὅμοιον εὕρῃ τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφει, ὅτι με διαφέροντα πρὸς τοὺς ἄλλους ἐποίησε. Idem *l.* 1. *c.* 2. Σὺ ἑαυτὸν ἡγῇ μίαν πνὰ εἶναι κεφαλὴν τοῦ ὅλου τῶν ὄντων; τί δὲν σὲ ἔδει φερεπίζειν, πῶς ἂν ὅμοιος ἦς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ὥσπερ οὖν ἂν μὴ ἦν φυτὸν τοῦ ἄλλου κόσμου δίκαιον τι ἔχειν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἰμὶ βάλλομαι, τὸ ὅλιγον ὀνειρον ἡ σκιαὶν, ἢ τοῖς ἄλλοις αἰσθητὸν ἂν ἐμοὶ φαίνεται καὶ καλόν· εἰ δὲν μοι λέγεις, ὅτι ἐξομοιοῦσθαι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι· quem locum eò lubentior adduxi, quòd ab interpunctione laborantem, quod interpreti imposuit, restituerem. Et paulò pòst ibid. Ὁ ταῦρος, λέοντος ἀναλωτὸς, μόνος αἰδάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς καὶ σκευάλιον ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης.

Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39. & *l.* 10. § 6.

Τὰ γένεσιν τῶν κρατίστων ἔνεκεν] vide *supra* § 10. & *l.* 5. § 30.

Ὁποῖοί τινές εἰσιν] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 13.

Οἵας ἀνάγκας ὑπομένουσιν] vide *l.* 8. § 14.

Μετ' ὀλίγου τέλους] quod *l.* 9. § 34. ὅσον οὔπω. quamquam hîc malim *prudentia opinionem*, quàm *fastum* vertere: quanquam & ista fastu suffluat. Vide *ad lib.* 2. § 15.

Ἄκοντες] vide *l.* 7 § 62. Πάντας ἀκοντας ἁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1 *c.* 18. nec horum duntaxat, sed sapientum omnium si Platoni credimus; sic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ γὰρ οὐδὲν τῶν ὀλίγων εἶναι, ὅτι οὐδεὶς τῶν Σοφῶν ἀνδρῶν ἡγοῦται, οὐδένα ἀνθρώπων ἐθέλοντα ἐξαμαρτάνειν, οὐδ' αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἐκόντα κατεργάζεσθαι. ἀλλ' ἴσασιν, ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες, ἄκοντες ποιοῦσι. qui & idem in *Hipp. maj.* Καὶ δὴ γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀγαθὰ πάντες ἄνθρωποι, ἀξημίωροι ὄντες παίδων καὶ ἐξαμαρτάνοντες ἄκοντες.

Ἄκοντες ἢ ἀγνοοῦντες] Itaque hoc utroque nomine (si verum istud) veniâ ac misericordiâ digniores; ut *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ ἑκόντες τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ· καὶ οἱ νόμοι δηλαδὴ πολὺ παλαιοτέρους οὕτω τοὺς ἑκόντος καὶ ἐπιβουλεύοντας καὶ ψευδομένους, ἢ τοὺς ἄκοντας. Plato *Hipp.* & Demosth. *adv. Midiam.* Οἱ μὲν τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἐν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, δημόσιον· ἐν δ' ἄκων, ἰδίᾳ· ἐν δὲ τῷ βλάβος καλοῦσιν ἐπίτιμον· ὁ μὲν γὰρ παθὼν, παντοίας βοηθείας δίκαιός ἐστι τυγχάνειν· τοῦ δ' ἐργάσαντος δ' ἐκ ἴσον τὸ ὀργιοῦν, ἂν δ' ἑκὼν, ἔντιμον ἄκων, ἔπαξιον ὁ νόμος· οἱ γὰρ φονικοὶ, τοῦ μὲν ἐν συγγνώμης ἀποκλινωσίτας, ἀκόντων καὶ ἀτυχημάτων, ζημιοῦσι· τοῦ δ' ἀκουσίου, ἀνόσιος καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ἠξίωσας.

Ἄκουσα σέσεται τῆς ἀληθοῦς] Ex Platone. Vide *l.* 7. § 63.

Ἀδικεῖ πολλὰ ἁμαρτάνει] Hoc est quod primo loco cogitandum proposuit Antonius Epicureus in scripto suo περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, cujus meminit Galenus *de affectib. dignoscend. & curand. c.* 1. ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ παραπλήσια τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνω. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Cogitet, quàm multa contra bonum morem faciat; quàm multa ex his quæ egit, veniam desiderent. jam irascetur & sibi; neminem enim æquus judex aliam de sua, aliam de aliena causa sententiam fert. Nemo invenitur, qui se possit absolvere: & innocentem capiscit dicit respiciens testem, non conscientiam.* Æschylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφὸς σοφώτερος.

Peccat aliquando, sapiens & qui plus sapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. *v.* 1. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. *In multis offendimus omnes.* Ad quem locum Beda noster; *Non dixit offenditis, sed offendimus, inquit: & in multis, præmisit.*; *omnes, subjunxit.* Et Aug. *epist.* 29. *Non in uno, sed in multis; nec quosdam sed omnes dicit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλος τοιοῦτος ἐστί] quod *l.* 7. § 79. ὡς ἐν τῷ φαύλων, *alius ejusmodi.* quomodo in paroemia dicitur, ἄλλος ἐστὶ Ἡρακλῆς, *alius*, sive, *aliter, iste Hercules est.* i. e. alter ejusmodi qualis Hercules. de Titormo usurpatum. Ælian. *l.* 12. *c.* 22. quò facit Platonis illud adductum *supra ad l.* 10. § 30 fortean tamen, ἄλλος legendum. *alias*, sive *aliis in rebus, ipse paria peccas.* ἄλλο τι ἁμαρτάνεις. *l.* 7. § 26. παρόμοιον τι *l.* 10. § 30.

Vitia habes alia, etiam haud fortasse minora.

Flaccus *sat.* 3.

Ἀλλὰ πλείω ἔξιν ποιητικὰ ἕξεις] Malim, ἴσως· atque ità redditit interpres uterque. *habes dogmata gemina* ut *l.* 7. § 26. vel *affectus pariter vitiosos.* & paria itaque ut aliud obstaret, putarim supplicia

plicii vel opprobrii formido, admitteres, vel admittere aliquando poteris. quod Apostolus innuit, *ad Gal. c. 6. v. 1.* verbis illis, *σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.* Aristot. *de rhetor. ad Alex. c. 37.* ὅπερικὰ τι καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον δεῖν συγγνώμην ἔχειν. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων· καὶ ὑπὲρ εἴδει, εἴ τι παίζων αὐτῷ συμπέσοι. Optimè Plin. min. *l.6. ep.22.. Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ità ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ità peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.*

Διὰ δειλίαν] scil. quod Naso *amor. l.1. eleg. 4.*

Sinua metu dempto casta est, ea denique casta est:
Quæ quia non potuit—(metu nimirum coercita)
—— non facit, illa facit. Itaq; Plautus *stich. 1,2.*
Ubi facillimè spectatur mulier quàm ingenio est bona?

* Cùm, * *Cui maleficiendi est potestas, quæ, nè faciat id, temperat.*
Acidal.

Vincat enim abstinentiæ testimonium, cùm licentia eripitur. Tertul. *adverſ. Marc. l. 1. c. 29.* & ut Flaccus *l. 1. ep. 17.*

Oderunt peccare (etiam) mali formidine pœnæ.

ὥσπερ γὰρ πηγῆς φόβῳ κύων ἢ [*γαλῆ, [*γαλεὸς perper. vulg.] ἧπ ἡδονῶν ἀπεζεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Plut. *de virt. moral.*

—— tolle periclum,
Jam vaga profiliet frœnis natura remotis.

Flacc. *l. 2. ſat. 7.*

Ἡ δοξοκοπίαν] vide *l. 12. c. 4.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Philiſcus, an Philemon. tribuit illi Grotii editio: huic Geſneri: huic item Anton. *Meliſſ. l. 1. c. 13.* & Maxim. *c. 5.*

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ' ὅστις ἀδικῶν δυνάμενος μὴ βούλεται·
Οὐδ' ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνων ἀπέχεται,
Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα περιεῖν μὴ λαμβάνων,
Ἔχειν δυνάμενος καὶ κρατῶν ἀζημίως·
Οὐδ' ὃς γε πᾶσι πάντα διαπρᾶξαι μόνον,
Ἀλλ' ὅστις ἀδόλου γνώσιν τ' ἔχων φύσιν
Εἶναι δίκαιος, κ' ἐν δοκεῖν εἶναι θέλῃ.

Non juſtus, omnis abſtinens injuriæ eſt,
Sed qui nocere cùm poteſt, tunc abſtinet:
Nec qui recuſat parva, ſed qui maximis
Tentatus, animi robur invictum gerit.
Nec quiſquis iſta quælibet præſtat modo;
Sed qui doloſi neſcius fuci, integrâ
Probitate, juſtus eſſe, non credi, ſtudet.

Grot. Alluſit ad Æſchyli illud in *Theb.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

vide *l. 8. § 1.*

Πολλὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν γίνεται] *Multa*, inquit, *per diſpenſationem quandam fiunt.* Non *divinam* quidem eam, de qua Xylander intellexiſſe videtur; cùm vertit, *Quædam enim fato fiunt.* ſiquidem non *quædam*, ſed *omnia* in univerſum, *fato fieri*, ſtatuebant Stoici. ſed *humanam*, prout & Anglus rectè cepit. In quem eundem ſenſum Epictetus pariter *l. 3. c. 14.* ἐπὶ πραγμάτων, τὰ μὲν προηγμένως προῄρηνται, τὰ δὲ κατ' ἀξίαν, τὰ δὲ κατ' οἰκονομίαν, τὰ δὲ καὶ ἁμαρτάνουσιν, τὰ δὲ κατ' ἄγνοιαν. quo de loco videri poterit Hieron. Volſius in *Annot.* Membrum illud quod attinet, quod hîc Marcus attingit: κατ' οἰκονομίαν fieri aliquid dicitur, cùm aliud quidpiam ſpecie tenus geritur, quàm quod vel intenditur, vel revera ſubeſt. Indè fit, ut quædam mali ſpeciem præ ſe ferant, quæ tamen, cùm alio fine, aliaq; ratione peragantur, quàm primo aſpectu videri poſſit, culpâ omni prorſus carere cenſentur. *Oeconomia* iſtiuſmodi fuit, quòd copiæ Iſraeliticæ, quaſi formidine perculſæ ad Ajenſium incurſum in fugam ſeſe dabant, quò ab urbe ſua iſtos longiùs electarent. Joſ. *hiſt. c.8. v.19.* vide Origen. *adv. Celſ. l.1. ad l. 3. § 4.* quòd Jehu rex Iſraelis, Baalis colendi cupidum ſimulabat ſeſe, cùm ejuſdem cultores comprehendendi & peſſundandi conſilia apud ſe coqueret. *Reg. hiſt. l. 4. c.10. v. 19.* quòd Solomon de infante diſſecando ſententiam tulit. *Reg. l. 3. c. 3. v. 25.* cui non abſimile Claudii imperatoris illud, qui fœminæ filium ſuum non agnoſcenti, matrimonium juvenis indixit. Sueton. *l. 5. c. 15.* quòd Carolus magnus patrem & filium maleficii reos habitos, cùm ſontem alterum, alterum inſontem eſſe compertum haberet, utroſq; duci juſſit, quòd alter ſe prodendò alterum liberaret. And. Iſern. *de feud.* quòd Archimandrita quidam Ægyptius, qui quò monachum juvenem à libidinis flammis, quibus uſtulari ſe conqueſtus eſt, liberaret, ſubornavit qui conviciis hominem inſectaretur, & poſt injuriam illatam, innoçentem inſuper apud ſeſe deferret. Hieron. *ad Ruſtic.* quòd Davus Terentianus Myſin cum puerulo in viam provoluturum ſe minatur. *Andr. 4. 5.* Nec deſunt ex antiquis, qui patriarcharum piorúmq; aliorum lapſus in ſacris literis proditos, hoc *œconomiæ* prætextu eant excuſatum. Origenes *ſtromat. l. 6.* quò Jacobi mendacium excuſet Eſauum ſeſe profitentis. *Gen. c.27. 19* poſt adducta Platonis illa ex *polit. l. 3.* τὸ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δ' χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου μέρει. *Conſiderandum eſt*, inquit, *quomodo Philoſophus cautè dixerit, Deo indecens & inutile eſſe mendacium, hominibus non interdum inutile; & quòd nè per diſpenſationem quidem* (hoc eſt, κατ' οἰκονομίαν, & ità prorſus Orig. ſcripſerat) *putandus ſit Deus aliquando mentiri.* quod *homini* tamen *per diſpenſationem* quandam *licere* concedit, allatis exemplis Judithæ *c.11. v.2.* Holofernæ mentitæ; Eſtheræ *c.5. v.8.* Hamanem convivam poſcentis; ubi nulla tamen mendacii veſtigia comparent. Quod autem Plato, ἐν φαρμάκου μέρει, Clemens Alex: ἐν θεραπευτικοῦ μέρει dixit. ſic enim iſte, *ſtrom. lib. 7.* de Gnoſtico agens, ἀληθῆ τε φησὶν εἶναι καὶ ψεῦδος· καὶ τὸ μὲν ψεῦδος

ἐν θεραπείας μέρει, κἀκεῖνο ἑαυτὸς φοβοῦντας δηλ. σωτηρίας τῆς καμούντων, ψεύσεται, ἢ ψεῦδος ἐρεῖ τις σοφιστής. *non tam*, inquit, *mentietur, quàm mendacium dicet, uti subtilitatum periti distinguere solent.* Eódem trahit Origenes *operis dicti lib.* 10. ejusdémque *œconomiæ*, sive *dispensationis*, speciem vult esse disceptationem, vel increpationem potiùs, illam, quâ adversùs Petrum Paulus Antiochiæ usum se profitetur. *ad Galat. c.* 2. *v.* 11. eundémq; secutus, cùm Joan. Chrysostom. in *Gal. expos.* ἐμάχης ἦν τὰ ῥήματα, ἀλλ' οἰκονομίας. εἰ γὰρ ὄντως ἐμάχοντο, οὐκ ἂν δηλῆ τῆς μαθητῆς ἀλλήλοις ἐπετίμησαν. σφόδρα γὰρ ἦν αὐτοῦ ἐσπουδάκασιν. νυνὶ δὲ λυπηθεῖσα ἦν ἡ ἐν τῷ φανερῷ μάχη. tum & Hieron. *in comment.* Novâ *bellator*, inquit, *usus est arte pugnandi, ut dispensationem Petri, quâ Judæos salvari cupiebat, novâ ipse conditionis dispensatione corrigeret; & resisteret ei in faciem, non arguens propositum, sed quasi in publico contradicens.* qui & *rabulis forensibus* Apostolos comparat, qui pari ratione, *omissis sæpe negotiis in proprias contumelias vertuntur, & jocudari se invicem dente mordent, ut populum circumstantem fallant, & apud reos prævaricationis suspicionem effugiant.* Idémq; *ad August. ep.* 1. *Bene uterq; finxit. nec tamen defendimus officiosum mendacium; sed ostendimus honestam dispensationem.* Verùm Apostolum à nota hac uberrimè vindicat Augustinus *epist. ad Hieron.* ea de re scriptâ. & in *lib. de mendac.* qui tamen & ipse ibidem Jacobi dictum, quò Esavum esse se affirmabat, vult mendacium videri, non esse; & dispensationis ratione non absimili excusat. οἰκονομίας revera rationem habuit, eodémque refert, qui & συμφερόντως appellat, Clemens dictus, Timothei circumcisionem à Paulo procuratam, *Act. c.* 16. *v.* 3. cùm tamen θεσπεσίως χαραπίπτον ὑδὲν ὠφελεῖν prædicaret, *Rom. c.* 2. *v.* 28. *Galat. c.* 5. *v.* 6. & *c.* 6. *v.* 15. συμπεριφερόμενος Ἰουδαίοις. sed & quod de se Apostolus idem *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 19. 22. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Nec illud minùs, quod Chrysippus habet in *lib. de rhetoric.* referente Plut. *de contradict. Stoic. c.* 1. ὅτου ῥητορεύουσιν καὶ πολλοὶ σοφὸν τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τὸ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγείας· cùm tamen ipse secus omnino censeat. Quod Epictet. *enchir. c.* 16. de homine in mœstitia luctúque agendi ob infortunium aliquod, quod eidem obtigerit, μέχρι μόνου λόγου καὶ ὅσον ζημιοῦσθαι αὐτῷ, καὶ ὅπως τύχῃ, ζωπυρεῖσθαι σοφὸν χρὴ τὸν ἐπιεικῆ, μὴ καὶ ἔσω δεῖν συμπεριέλκεσθαι· quem vide & *ad l.* 8. § 27. Idem & Senec. *epist.* 5. *Intus omnia dissimilia sint: frons nostra populo conveniat.* & *ep.* 103. *Non abhorreat à publicis moribus; nec hoc agat, ut quicquid non facit, damnare videatur,* qui & idem, Lactantio *instit. l.* 3. *c.* 15. referente, unde dispensationis hujusce usum Stoicis frequentem satis familiarémq; fuisse liquet. *Faciet*, inquit, *sapiens, & quæ non probabit, ut etiam ad majora transitum inveniat: nec relinquet bonos mores, sed tempori se aptabit: ut quibus alii utuntur in gloriam aut voluptatem, utatur. agendæ rei caussâ.* & ut, quàm latè pateat, autoribus illis, dispensatio ista, videatur; *Omnia*, inquit, *quæ luxuriosi faciunt, quæque imperiti, facit & sapiens, sed non eodem modo, eodémq; proposito.* Horum itaque exemplo dogmatéq; Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. caussarum minùs honestarum defensionem in oratoribus excusat. *Nè hoc quidem*, inquit, *est nudum invenendum, qualem causssam vir bonus, sed etiam quare, & quâ mente defendat. ac primùm concedent mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat; & quidem nonnunquam leviorbus causssis; ut in pueris ægrotantibus utilitatis eorum gratiâ multa fingimus; multa non facturi promittimus; nesciam si ab homine occidendo grassator avertendus sit, aut hostis pro salute patriæ fallendus, ut hoc, quod aliàs in servis quoq; reprehendendum est, sit aliàs in ipso sapiente laudandum.* qui & concludit, *licere quandoq; uti arte dicendi, bonâ quidem, sed quæ malis artibus simillima sit.* Certè quòd *mendacium* quandoq; dicturum virum bonum sapientémq; ex Stoicorum sententia, affirmavit, id disertè Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσῑ, μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν. —τοῦ μέντοι ψεύδεσθαι ποτὲ συγχωρήσεις νομίζουσιν αὐτὸν καὶ πολλὰς πρόσεις, καὶ φανερὰν δὴ ἀνυπάρξειν, ἢ καὶ τῶν συμφερόντων θεωρήσειν, ἢ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. Vide *ad l.* 4. § 49. Plura istiusmodi adjici poterant: sed ista sufficerint ad Marci mentem explicandam. vide & *l.* 4. § 19.

Πολλὰ δεῖ θεωρεῖν μαθεῖν] De alienis factis non est temerè pronunciandum. Gregor. Naz. εἰς εὐταξίας. Πολλὰ δεῖ γραφῆναι καὶ παθεῖν πρὶν ἄλλῳ κρατηγῆσαι δυσσεβείας.

Ἀνθρωπίου βίου] *puncto* minùs. Senec. *ep.* 49. vide *l.* 5. § 24.

Μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάσθημεν] quod *l.* 7. § 21. μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξεται. vide *l.* 4. § 3. & 48. ἐκτέτανται. In eandem ferè cum Marco sententiam Euripid. *Supplic.*

—— ὦ παλαίπονοι βροτοί,
Τί κτᾶσθε λόγχας, καὶ κατ' ἀλλήλων φόνους
Τίθεσθε; πώματ' ἄλλα λήξαντες πόνων,
Ἄσυ φυλάσσετ', οὐχὶ μυρίους ἀγώνας
Σμικρὸν τὸ χρῆμα τοῦ βίου τοῦτον ὄντ' ἐᾶν

Ὡς ῥᾷστα ἢ μὴ σὺν πόνοις διακριθῆν.
——*Misera gens mortalium,*
Quid arma, quid vos mutuæ cædes juvant?
Quin abstinete: liberas urbes metu,
Vacuas malorum, placida tutetur quies.
Humana vita res brevis. cura optima est,
Ut absque cura mollis ac facilis fluat. Grot.

Οὐκ αἰ ἀφέξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 40. & *l.* 9. § 13. & *supr.* § 11. 16.

Οὐκ αἰσχρόν] Vide *lib.* 2. § 1. Musonius in *orat.* quâ disserit, *an Philosophus debeat injuriarum agere*; apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. Ὁ μὲν ἁμαρτάνων ἐυδὺς ἢ ἐν αἰσχύνῃ ὤν, ὃ ἢ πάσχων, ὥσπερ ἐκ ἁμαρτάνει, κᾀδύσωπον πάσχει, ὅτως ἐδὲ ἐν αἰσχρῷ ἐδενὶ γίνεται.

Χαλεπώτερα ὀλοφύρονται αἱ ὀργαὶ] Graviora ab affectu suo patiuntur, quàm ab eis ipsis quibus irascuntur. Τὰ γὰρ ἔνδοθεν μᾶλλον βαρύνει, ὃ ἐν τοῖς ἠπάλοις ἢ πυρετοῖς τὸ ῥιγοῦν ἢ κατακαύσας τοῦ ἔξωθεν κρύος ἢ καῦμα. Plut. *de tranquillit.* vide Senecam *de ira. lib.* 2. *cap.* 35, 36. & Joan Chrysost. *instr.* Theognis,

Οὐκῦν, Κύρνε, ὀργῆς ἀδικώτερον, ἢ τὸν ἔχοντα
Πημαίνει, θυμῷ δεινὰ χαλεζόμενον.
Ira Cyrne, nihil crudelius; ipsum ea habentem
Lædit, & excruciat cor miserabiliter.

Τὸ ἐυμενὲς ἀνίκητον] Apost. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. vide *lib.* 6. § 6, 26. & *l.* 7. § 22.

Καὶ μὴ σεσηρὸς] *adscititia.* Xyl. *affectata* Cas. *personata.* quemadmodum ille dixit, *Hæredis fletus sub persona risus est.* ab eis tractum qui vultu renident, dum animus tamen interim angitur & exæstuat: ut ille qui *Æn. l.* 1.

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

ut illi de quibus Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 12. Οἱ ἐν προσώπῳ καυχώμενοι, καὶ ἐ καρδίᾳ. vide *lib.* 1. § 15. & *supr.* § 13. Expressit vim vocabuli Ammianus, cùm de Juliano dixit, *lib.* 21. *amarum subridens.*

Τί γὰρ σοι ποιήσει ὁ ὑβρισικώτατος] Τίς ὁ κακόων ὑμᾶς; &c. Petr. *ep.* 1. *c.* 3. *v.* 13.

Ἐὰν διατελῇς ἐυμενὴς αὐτῷ] Dio Siracusanus, referente Plutarcho. Ἀνδρώπῳ μὲ κακίαν, οἱ ἢ χαλεπήν ὄζιν, ἐχ ὅτως ἄγεσον ἐδὲ παντάπασι ἢ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριτι νικηθέισαν ὑπὸ τῆ πολλάκις ἐυ ποιούντων. *Vincit malos pertinax bonitas.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. Idémque *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascitur aliquis? tu contrà beneficiis provoca. Cadit statim simultas ab altera parte deserta, nisi par non pugnat. si utrinq; certabitur, ille est melior, qui prior pedem retulit; victus est qui vicit.* νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. *Quam pulchra ars, vincere in bono malum?* Guigo *medit. c.* 15. Et Val. Maxim. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliquando injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Et, *Bono vinci satius est, quàm malo more injuriam vincere.* Salust. *Jugurth.* Præclarè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 18. Εἰ ἢ μεγάλα ἠδίκησε, ἢ διὰ τῦτο μάλισα ἐυεργέτησον, ἵνα ἢ σωτῆρ λαμπρότερον πείσῃς ἢ σέφανον, ἢ ἢ ἀδελφὸν ἢ ἐχθρὸς ἀπαλλάξῃς ἀρρωσίας· ἐπεὶ ἢ οἱ ἰατροὶ, ὅταν ἢ λακπίζωνται ἢ ὑβρίζωνται παρὰ τῶν μαινομένων, τότε μάλισα αὐτοῦ ἐλεῶσι ἢ παραπλησίζονται τοῖς τῶν ἐνίων διορθωτὴν, εἰδότες ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆ νοσήματος ἢ ὕβρεις ἐσί. ἢ σὺ τίνων τοίνυν ἕνεκα ἢ ὑπ' ἐκλυόντων ἔχῃ τῶ χαλεπῶ, ἢ ὅτω κάχηται τοῖς ἀδικῦσιν· ἐκείνοι γὰρ εἰσι μάλισα οἱ νοσῦντες, ἢ τῶ βίαν ὑπομένοντες. ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοῦ ἡ χαλεπῆς ταύτης ἐμπορίας, καὶ δὸς ἀφεῖναι τῶ ὀργῶ, καὶ θύμιον ἐλεύθερον χάρισαι, τῷ θυμῷ ἢ γὰρ θυμιῶντες ἐκ ἴδωμεν, δακρύομεν· ἐχὶ καὶ αὐτοὶ ἢ καταδίζομεν θυμιᾶν· τῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ὅτι ἢ ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν οἱ θυμούμενοι, μᾶλλον ἢ κείνων ὄντων ἀθλιώτεροι, μᾶ αὐδένος μαινόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνως ἐ αὐτῶ ἡ παρανοίξια. μὴ τοίνυν ἐπιβλάπτωμεν κοινῇ, ἀγαθὸν καὶ ἐλάσσον καὶ γὰρ ἂν ὑπὸ χολῆς πνα ἐνοχλούμενον καὶ σκυθρωπιῶντα καὶ ἐμέτου ἐπιζητοῦντα ἢ πονηρὸν τῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέγωμεν καὶ διαβαστάζωμεν ἀπαρατήθητον, κἂν τὸ ἱμάτιον μολύνωμεν, ἐκ ἀποστρεφόμεθα· ἀλλ' ἐν μόνον ζητῶμεν, ὅπως ἐκείνου ἀπαλλάξωμεν ἢ χαλεπῆς ταύτης στενοχωρίας· τῦτο τοίνυν ἐπὶ τύτων ποιῶμεν, καὶ διαβαστάζωμεν ἐμένοντας καὶ ἀπαρατήθητους· μὴ δὲ περίτερον ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν. καὶ τότε σοι χάριν ἕξεται μείζω, ἐπειδὰν πείσηται, τότε γνώσεται σαφῶς ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας ταραχῆς. καὶ τί λέγω τὴν παρ' ἐκείνου χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς σε οὐδέποτε στεφανώσει, καὶ μυρίοις ἀμείψεται κτηνοῖς, ὅτι σε ἢ ἀδελφὸν νοσήματος ἠλευθέρωσας χαλεποῦ· κἀκεῖνος ἢ ὡς δεσπότην τιμήσει, διὰ παντὸς αὐδόμενός σου τὴν ὀθνείαν. ἐχ ὁρᾷς τὰς πληγὰς τὰς γυμνάσεις, πῶς διώκουσι τὰς παρειὰς, καὶ ἐκ ἀνέχεσιν ἐκείναι; μᾶλλον ἢ ἀλγοῦσι μὲν, φέρουσι ἢ γενναίως, καὶ συνωδύνοις ἢ ὀδυνωμένοις καὶ θανατωμένοις ὑπὲρ τῆ ἀδελφῆ. ταῦτα καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γένε μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τέκνοις αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γὰρ εἶπ μικροψυχότεραι) τύπτωσι ἢ ἄνδρες εἶσονται. Adeò sanè præclara & eximia verba sunt ista, ut nec ipse describere gravatus sim, nec lectori pio tædium sperem legendo, prolixiora licèt, oboriturum.

Πρᾴως παρεινῆς] Ità Plato *politic. lib.* 9. Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πρᾴως· ἢ γὰρ ἐκὼν ἁμαρτάνει· ἐρωτῶντες, &c. Parimodo quo Marcus istic. Isidor. Pelus. *lib.* 3. *epist.* 397. χρὴ τῇ παῤῥησίᾳ μιγνύναι τὴν εὐσέβειαν· & rursus: πῶς παῤῥησιάσωμαι; ἐκ ἀνεφκτῳ τῇ παῤῥησίᾳ χρησώμεθα, ἀγαθὸν παρόντες αὐτῶν εὐσεβείᾳ. Euripid. *Bellerophont.* apud Suidam.

Οἴμοι, τὸ μὲν ὑποπτον δυμῶδες κακόν· *Heu, fateor, huic qui ægrotat irasci, malum est.* Senec. *de constant. sap. c.* 13. *Quis phrenetico medicus irascitur? quis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta in malam partem accipit? hunc affectum adversus omnes habet sapiens, quem adversus ægros suos medicus: quorum nec obscæna, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. Scit sapiens, omnes hos, qui togati purpuratique incedunt, valentes coloratosque, malè sanos esse: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. Itaque nè succenset quidem, si quid in morbo petulantius ausi sunt adversus medentem.* vide *Aug. ad lib.* 7. § 22.

Μεταδιδάσκης] vide *lib.* 5. § 28. & *lib.* 9. § 11. Δοῦξον τὸ πλέον καὶ ὄφελει, πῶς ἀφίσαρται τῆς ἁμαρτιώτου. Epictet. *l.* 1. *c.* 18.

Εὐχολᾶν] *Vacans huic rei.* Xyl. imò, *placidè, imperturbatè te habens.* Epictet. *lib.* 3. *c.* Εὐχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. & *c.* 9. εὐχολῶ ὁ θεὶς σοῦ μου ἡ διάνοια· Marcus ipse *lib.* 4. § 19. εὐχολώτερον καὶ ἀπαθεστέρον ἔσῃ. vide & *lib.* 12. §. 2.

Πρὸς ἄλλο πρόσωπον] πρὸς σωφροσύνην. *lib.* 2. § 1.

Οὐ μὴ βλασφῶ] vide *lib.* 2. § 1. & *lib.* 10. § 33.

Σὺ δὲ βλάπτῃ] vide *l.* 5. § 4.

Εὐαφῶς] *efficaciter* Casaub. *apertè.* Xyl. *aptè, scitè, dextrè, affabrè,* malim. Lucian. ὑποβάλλειν τοῦ δακτύλου εὐαφῶς. *scitè digitum subjicere.* tractum à praxi Chirurgica; in qua multùm refert, qua manu vulnere colligenda, vel ossa restituenda, tractentur. Pindar. *Pyth.* 4. Χερὶ μαλακᾷ χεῖρα σεσοβάλλοντα πρώμαν ἔλκος ἀμφιπολεῖν. Ab eadem arte tractum est, & Apostoli illud *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. ubi de fratre in peccatum prolapso, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος. est enim τὸ καταρτίζειν (quod & Beza & Strigelius adnotârunt) *membrum luxatum reconcinnare, sive, loco suo reponere, & adaptando rursus componere.* & καταρτισμὸς, μετάγωγὴ τῶν ὀστῶν ἐπὶ τὴν πρὸ φύσιν τάσιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν. Galen. respexit eódem & Plutarch. in *Catone minore,* ubi Catoni Statylium juvenem nimìs fervidum & præcipitem, Apollinidi Stoico ac Demetrio Peripatetico curandum tradenti hæc verba tribuit: Τμήτεον ἔχον ὀδύνα τοῦτον μαλάξαι, καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Siquidem, ut Gregor. in *pastore lib.* 2. *c.* 6. *Sæpenumero deteriùs frangitur, cùm fractura incautè colligitur, ità graviùs quis scissuram sentiat, si hanc immoderatiùs ligamenta constringent.* & quod Rad. Ardan. *orat. Dom. post Trin.* 6. *Mansueta correctio peccatores emendat, intemperans etiam emendandos perturbat.* Certè, quod Seneca *de clement. l.* 1. *c.* 17. *Nullum animal est morosius, nullum majori arte tractandum, quàm homo.*

Οὐδὲ μέλλοντα αὐτὸ ποιεῖν, ἐκ ὃν σωφρονιστικὸ] Porphyr. *de abstinent. ab animal. lib.* 3. Τὸ δὲ σωφρονιστικὸ ὅπως πρεῖ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἄλλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἔκγονον, τοῦτο δὲ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Μήτε ὀνειδιστικῶς] vide *lib.* 1. § 10. De Euphrate Philosopho, Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 10. *Insectatur vitia, non homines. nec castigat errantes, sed emendat.* Senec. *de clement. lib.* 1. *c.* 17. *Agat principis curam, non tantùm salutis, sed honestæ cicatricis.* Et Augustin. *epist.* 159. *Sic succense iniquitati, ut consulere memineris humanitati.* vide & *lib.* 5. § 22. & *supr.* § 13.

Ἀδήκτως τῇ ψυχῇ] *atque ità nè cor mordeatur.* Xyl. *citra sermonis asperitatem.* Casaub. δάκνειν τὸν ψυχὸν, τὸν καρδίαν, τὸν θυμὸν. dicunt Græci, quod *mordere & pungere cor alicui,* id est, *angere, divexare, cruciare,* Latini. & δάκνεσθαι τὸν θυμὸν, ἢ τὸν καρδίαν, *corde morderi.* i. e. *angi, cruciari.* Synes. *de regno.* Οἱ δὲ ἔτως ἄρα ἀσεμφῶς ἔχουσιν,--ὥστε, ὡς φασιν αὐτοῖς ἀποχρήσει, εἴ τις ξυγχαίροι μὴ πάντα ἐπαινεῖν τὰ βασιλέως καὶ βασιλέα· ἀλλ' ἔστιν παρόντας, καὶ λυπήσειν ἀνατείνονται, καὶ ἀπειλοῦσι δήξασθαι τὸν καρδίαν, οὐκ ἐν χερῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ μίσῳ, εἰ ἄρα ὠφελήσοιτο. Idémque *de calvitie.* μίσην αὐτὸν δήγνυσι τὸν καρδίαν. Liban. *orat. de pact.* ὁ δηγμὸς ἐπιγέται τῆς τοῦ καρδίας, εἰ ὁ χθὲς μαθητὴς, σπουδαῖος ἔτερος γίνηται; Aristoph. *Acharn.*

Ὅσα δὲ δήγνυσι τὸν ἐμαυτῶ καρδίαν.

Et in *Nubib.* ——ὅμως γ' τὸν θυμὸν δακών·

Indè δυμοδακὴς, *quod cor mordeat.* Julian. *orat.* 2. Ποταπὸν γ' χρῆμα λοιδορία; ὡς δυμοδακὴς ἀληθῶς, καὶ ἀμύτατον ψυχῇ κακὸν, ἢ σίδηρος χρῶτα; Sed & δάκνειν & δάκνεσθαι, & *mordere,* ac *morderi,* iidem simpliciter dicunt Eurip. *Thes.*

Μή μοι πλεῖον σφαγὴν κἄλλον δάκοι.

Plut. *de Stoic. contradict. c.* 9. Καί τοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τὸν ἄλλους τῶν Χρυσίππου δακόντων. Cicer. *ad Attic. lib.* 13. *ep.* 12. *Valdè me momordêrunt epistolæ tuæ: eædem tamen sanaverunt.* Flacc. *l.* 1. *ep.* 6.

——*Mordear opprobriis falsis?*

Terent. *eunuch.* 3. 1.

--*Par pari referto, quod eam mordeat.*

Sidon. *lib.* 3. *ep.* 8. *vel pupugisse versu gemello, vel momordisse distichon,* qui & *ibidem, piperatam facundiam,* pro *mordaci* dixit. & *lib.* 8. *ep.* 11. *epigrammata piperata.* i. e. *mordacia,* ut exponit ipse; quæ *mulcis* opponit: Hieronymum imitatus, qui in *epist. ad* Eustoch. *ut te aliquid & piperis mordeas.* sed & *acetum mordax,* eâdem mente Pers. *sat.* 5. Indè δάκτης λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δάκτῃ καὶ παῤῥησίᾳ κνησμονικῇ καὶ δεσπόσῃ. Idem δῆγμα, δῆμος, δῆξις. Idem *sympos. lib.* 2. *c.* 1. Δῆγμά τι παρόντα ἀπὸ

τῶν σκώμματα. & mox: τὰ σκώμματα μᾶλλον δάκνει, καθάπερ τὰ παρηγορημένα ἧττον ἐμποδὼν ὄντα, καὶ λυπεῖ τὸν σκωπτόμενον. ita enim rescribendum pro eo quod μᾶλλη sensu nullo codices exhibent. Idem *de amic. & adul.* ἐλέγχω καὶ λέγω δηλοῦν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν. & *in Lycurg.* ἂν ἡ παιδιὰν καὶ σκωμμάτων δήξεις, ὑδὲν ἀμελύτερος ἢ καὶ σπουδῆς γενόμενος. Alia, nec pauca suppeditabit Hadr. Junius *cent. 2. adag.* 58. Indè ἀδηκ]ῶ, *morsu immunis*; qui oratione, sive sermone ejusmodi mordaci perstrictus non est. Eunap. *in Liban.* ὑδεὶς τῶν συλλεγέντων Λιβανίῳ, καὶ σωφρονίας ἀξιωθέντων ἀπῆλθεν ἀδηκ]ῶ. *nemo omnium, qui Libanii allecti & in familiaritatem accepti fuerunt, abiit à morsu immunis.* ità legunt vertuntque, cùm Hadr. Junius, tum & Fed. Morellius: sed vera lectio, ἀδηλ]ῶ, non ἀδηκ]ῶ, sequentia firmant. ἀλλὰ τότε ἦθος εὐθὺς οἷός τις ἦν ἔγνωσο &c. *sed statim, quâ esset indole, dignoscebatur.* Verùm indè ἀδήκτως apud Plut. in *Pomp.* ubi Flora narrâsse dicitur, ὡς οὐκ ἂν ὧδε ὀκνήσῃ σωματοπαυσαμένῳ ἀδήκτως ἀπελθεῖν, *nunquam qui vivisse se à Pompeji consuetudine sine morsu aliquo discedere*; h. e. ut non aculeum quasi aliquem in animo residuum persentiscret. quo modo Periclis dictio ità audientium animos affecisse perhibetur ὡς τὸ κέντρον ἐγκαταλιπεῖν, ut Eupolis *Tribubus*. Cæterùm hoc loco ego, quid ἀδήκτως τῇ ψυχῇ velit, non satis assequor: malim ἀδήλ]ῳ τῇ ψυχῇ, nec de reprehensi, sed de reprehendentis animo accepérim, nè ità vel redarguat, vel admoneat, ut animi injuriæ illatæ apprehensione attacti & exulcerati indicium præ se ferat. hoc est enim quod postea de *successente* dicit, τέτρωται, *vulneratus est, vulnus accepit*. Quanquam potest & ἀδήκ]ῳ τῇ ψυχῇ exponi, *animo non mordaci*. quomodo Dioscoridi *l. 1. c. 28.* ἔλαιον ἄδηκτον dicitur, i. e. *quod non mordeat*, ut Plin. *l. 23. c. 4.* & Plutarch. *de adulat.* πλὴν ἥ συνεχῶς τοῖς ἡδοναῖς, καὶ τῷ πρὸς χάριν, ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ἐπαινοῦσιν. ἄδηκτον ὁμιλίαν dicit, quæ nihil mordax habeat. verùm prius illud arridet magis.

Μηδ' ὡς ἐν σχολῇ] *neve otio abuti videaris*. Xyl. forsan, quia prius σχολῶν dixerat. Ego simpliciter malim, tanquam in schola, hoc est, vel ὡς παιδαγωγός τις, *pædagogi cujusdam instar*, qui imperiosè cùm agat, molestus esse solet, & gravis habetur. *l. 5. § 9.* & *l. 10. § 35.* unde παρρησία παιδαγωγικὴ *supra § 6.* vel etiam *tanquam in schola*, ubi ingenii exercendi ostentandique causâ fieri affolent oratiunculæ. hoc est enim quod sequitur, μηδὲ ἵνα ἄλλῳ παρέχῃς δανυσμόν. & *supr. § 13.* ὡς ἐπιδεικνύμενος. vide *ad l. 1. § 16.* γοναστικός. *quasi exercitationis causâ*. Cæs. Ambros. *offic. lib. 3. c. 6. objurget, non jactantiæ studio, sed affectu charitatis.* quod Marcus hîc φιλοστόργως. Talia autem, qualia Marcus hîc notat, Senecæ scripta Cajus Cæsar esse volebat: cùm *commissiones meras* esse diceret, ferente Suetonio, *l. 4. c. 53.* i. e. λόγους οὐδὲν πρὸς ὄνησιν ἢ ἀγῶνας γεγαμηκότας, ut ex Hocrate *in eum locum* clariss. Casaub. vel etiam αὐτολεξεὶ, ἀγωνίσματα. uti idem ex Thucyd. *l. 1.* & Aristot. *Poet. c. 9.* sed & Polybio; cujus aureum dictum dignissimúmq; quod ubique, non ibi tantùm, legatur (ejusdem habes τῶν μακρείτου elogium) illud *l. 3.* è codicibus Polybianis à vitio typothetarum incuriâ contracto sic repurgatum. Ἰσεῖας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ πότε χάειν ἐπαγάγῃ, καὶ τὸ παρέχειν πότερα ἔνλογον ἔχει τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μόνον, μάθημα δ' οὐ γίνεται. Quod Plinius *l. 7. epist. 17. Historia non ostentationi, sed fidei veritatique componitur.* Nec multò secius Fabius, *l. 10. c. 1.* in viri clarissimi commentariis fœdè depravatus: *Totum opus historiæ, non ad intuitum rei pugnámque præsentem, sed ad memoriam posteritatis & ingenii famam componitur.*

Ἀλλ' ἤτοι σοὶς μόνον] quod Christus Matth. *c. 18. v. 15.* Ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in mensa cùm familiarem quendam vehementiùs paulò increpuisset, Plato, οὐκ ἄμεινον ἦν ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι; *Annon*, inquit, *hæc privatim dicta, præstiterat?* cui ille vicissim, Σὺ δ' οὐκ ἄμεινον ἂν ἐποίησας, ἰδίᾳ σοὶ ἐμὲ ταῦτα εἰπών; *Annon & à te mihi privatim hoc dictum præstiterat?* deesse autem videtur disjunctionis membrum alterum, si recepta lectio admirtatur, *vel solùm convenias, vel ut solus advertat*, (aut ejusmodi quippiam) etiamsi plures adstiterint. *sed ut cum solo ità loqui debes.* Xyl. acsi esset, ἀλλ' ὡς σοὶς μόνον, sive, ἀλλ' ὅπως ὡς σοὶς μόνον. disjunctivæ certè rationem nullam habuit: sed nec Cas. qui vertit, *sed ità semper ut solus consciat.* ἀλλ' ἀεί τι quod mihi valde comprobatur. Optimè Plut. *de amic. & adul.* Δεῖ γὰρ, ὡς τριήρη κυβερνήτην οὐκ εὐπορεῖς, τῆς ἀμυρίας τὸν νυδίτιον καὶ ἀποκάλυψιν ἀποβλέποντα εἶναι, καὶ μὴ παιγνιεικὸν, μηδ' ὀλιγικτικὸν, μηδὲ μάγειρος καὶ θεατὴς σωφρονοῦντος ἢ δὲ φιλικὸν, ἀλλὰ σοφιστικὸν, ἀλλοτρίοις εὐδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς τὸν παρόντας, ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς θεάτροις ἰατροὶ πρὸς ἐπιδεξίαν. Ὡς παρὰ τὴν Μουσῶν] quia pro numero Musarum, monita *novem*. vide Plut. *Sympos. l. 9. c. 14.* de numero Musarum.

Ἄξεια τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ] *humanitatem colamus, odum inter homines sumus.* Senec. *de ira l. 3. c. 43.* vide *l. 7. § 22.* & *l. 10. § 8.*

Τὸ κολακεύειν] quod *l. 4. § 31.* μήτε τύφου, μήτε δήλου. De Antonio Niceph. Callist. *l. 8. c. 40.* Πᾶσι δ' ὧν κεχαρισμένον ἑαυτὸν παρέχων, ἐπιμέλητο μήτ' ἀγχυρὴ καὶ κόλακα ἐσκών, μήτε πρὸς τύφον ἐξάπτων τὴν διὰ πάντων τιμᾶσθαι, καὶ δὲς

οἷς ἂν κηλῖδι παίσῃς. Isidor. Pel. *l.* 3. *epist.* 121. Ὥσπερ ἐξὸν μὲν ἢ βαρὺ κομιδῇ φθέγξασθαι ῥᾴδιον, τῷ δ' μέσῳ τυχεῖν, μουσικῆς δεῖται ἕξεως· ἕτω καὶ περὶ τὸ παῤῥησιάσασθαι, καὶ μὴ, λογιστέον· οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς ὠφελείας, ἀφὰ τοῦ ὑβρίσαι γίνονται μόνον· οἱ δὲ τῆς κολακείας, καὶ τὰ μὴ προσήκοντα ἐξωμοσίαι ὑφαλείαν· οἱ δὲ μέρει ἀεὶ τῷ χείμωνι, ὅτε ὑβρίζουσιν, ὅτε δωροδοκοῦσιν, ἀφὰ χρησάμενοι τῇ παῤῥησίᾳ. τὸν αὐτὸν καὶ τὴν ὀπτιμάτου τοῦ προσήκοντος, ὅτως ἐπὶ τὸ ἰατρεῖον τοῦ ἑαυτοῦ ἀγροῦντας ἐρχονται.

Τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον, ἅπερ ἀνθρωπικώτερον, ἕτω καὶ εἰρηνικώτερον] Naso, *art. l.* 3.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

& *trist. l.* 3. *eleg.* 5.

Quòd quisque est major, magis est placabilis ira;
Et faciles motus mens generosa capit.

Ὅπερ τὸ λύπη ἀδηδύς, ἕτω καὶ ὀργὴ] *Iram dolorémque* copulat. ἡ γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης· καὶ ὁ ὀργιζόμενος πᾶς λυπεῖται. Aristot. *rhet. l.* 2. *c.* 4. Utrumque facit imbecillitatis indicium. Ità & Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16. *Tantùm abest à magnitudine animi ira, quantum à fortitudine audacia, à fiducia insolentia, ab austeritate tristitia, à severitate crudelitas. Mihi videtur veternosi & infelicis animi imbecillitatis sibi conscii, sæpe indolescere. Ut exulcerata & ægra corpora ad illius leviſſimos gemmas; ità muliebre maximè & puerile vitium est: at incidit & in viros; Nam viris quoque puerilia ac muliebria ingenia sunt.* Et, *de vit. beat. c.* 3. *omnia ex infirmitate feritas est.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ὀξύθυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δῆγμ' ἐστὶν εὐθὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Irasci prompta amarulentáque indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Musonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ὀπτεινάδι θεὶ πρὸ τούτων. Juvenal. *sat.* 13. —— *minuti*

Semper & infirmi est animi exiguique voluptas,
Ultio. Continuò sic collige, quòd vindictæ
Nemo magis gaudet quàm fœmina. ——

Ammianus *hist. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt esse ulcus animi, nasci ex mentis mollitie consuetum; id asserente argumento probabili, quòd iracundiores sunt incolumibus languidi, & fœminæ maribus, & juvenibus senes, & felicibus ærumnosi.* Aristot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, δεδιῶσες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι. Plut. *de irac. cohib.* Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης δεῖν ἐν σαρκὶ πληγῆς πάθος, ἕτως ἐν ταῖς μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ ταχὺς τὸ * λυπῆσαι * [λυπῆσαι] ὕφεσις ἐπιφέρει μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀδυνείας. διὸ καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ὀργιλώτεραι, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γέροντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων. ὅτως ἐν τοῖς λυπουμένοις μάλιστα τὸ ψυχῆς καὶ [illegible] ἀγίνεται μάλιστα δ' ἀδύνειαν ὁ θυμὸς, ἐὰν νόσῳ, ὡς πού φησι τὸ ψυχῆς ἔοικεν, ἀφὰ ὀπτάσασι καὶ ἀπάσασι τὸ ἀμυντικοῦ ὁρμαῖς σφοδρότερον ἐξανιστάμενος. quod autem dicit ὡς πού φησι, Platonem tangit, qui sicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, νεῦρα τὸ ψυχῆς τὸ θυμὸν προσεῖπεν.

Ἀδυνεῖ] τὸ γὰρ ἀδυνὲς εὐπαθέστερον. Theophr. *de caussi. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἀπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Heinſii editio, exhibent. Sic enim ipſe lib. eodem *c.* 13. τὸ γὰρ ἀδυνέστερον ἦλον [ὡς] εὐπαθέστερον. Et rurſus *c.* 14. τὸ ἀδυνὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότερον γὰρ τέτρωται καὶ ἐφεδράσασιν] *Uterque vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimè. Sive, *manus dedit, & victus est uterque,* & qui irascitur, & qui dolet. Dio Pruſ. *orat.* 16. Ἀλλὰ διανοίας ἐμφερὲς ὅτι χρῆν, μάλιστα μὲν ἀπρὸς τὸ καὶ πρὸς μηδὲν ἡττᾶσθαι· εἰ δὲ, μὴ ῥᾳδίως, μηδὲ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσι πτοεῖσθαι. Ubi in membro poſteriori, defectus ſubeſſe videtur; ſupplendus hoc modo; εἰ δὲ [μὴ,] μὴ ῥ' &c. negativa iterata librarium vel oſcitantem, vel feſtinantem fefellit. Liban. *in vita sua:* ἐπεὶν δ' ἐλθὼν αὐτὸν ἐδόκουν τινὰ τῶν σκεμμάτων. ὅτως ἐκτετρῶμαι.

Παρὰ τὸν μουσηγέτην] *à duce sive præside Musarum.* Quia *decimum* addiderat. At quis iſte Marco *Musarum ductor?* M. Caſaub. *Herculem* vult. Herculem certè Eumenius in *oratione de ſcholis inſtaurandis, Musageten, hoc eſt, comitem ducémque Musarum esse,* accepiſſe ait *Fulvium illum Nobiliorem; qui ædem Herculis Musarum in circo Flaminio ex pecunia Censoria fecit, cùm in Græcia esset imperator.* Quin & Sueton. *l.* 2. *c.* 29. *Ædis Herculis Musarum à Marcio Philippo* ſub *Auguſto extructæ* meminit. Nam quod *Herculis & Muſarum,* legebatur, Is. Caſaubonus, codicum veterum fidem ſecutus, copulativam ſuſtulit: quanquam Plut. in *quæſt. Rom.* communem fuiſſe aram quandam *Herculis ac Muſarum* apud Romanos, eſt autor; inſtitutæ cauſſam, ex Jubæ traditione, fuiſſe, quòd Evandrum literas Hercules docuiſſet. Cæterùm Eumenius idem, *Herculem Musarum tutorem potiùs & defensorem,* quàm *ductorem & præcentorem* habitum innuit, cùm ſubjicit, *Camænarum signa novem sub tutela numinis fortissimi ab eodem Fulvio consecrata, quò mutuis operis præmiisque juvari ornarique significaret, Musarum quietem defensione Herculis, & virtutem Herculis voce Musarum.* De hoc *Herculis Musarum,* an *Herculis Musarúmque* templo, Naſo *artis l.* 3.

Nec rubor est emisse palam: venire videmus
Herculis ante oculos virgineúmque chorum.

& *Fastor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, quis vos addixerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego, sic Clio: clari monumenta Philippi
Aspicis, unde trahit Martia casta genus, &c.

Sic cecinit Clio. doctæ assensêre sorores,
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Musagetæ* titulus iste; hoc munus est, *Musarum chorum ducere eisdémque præcinere.* quod & ex Lutatii *histor. commun. l.* 1. Probus Grammat. asserit. Synes. *Dione*, de philosopho, Πεφυκέναι δὲ δεῖ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἕλκος ἕτερον ὑφηκείωνον τῷ χορῷ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγον ἔχει, νῦν μὲν ταῖς Μούσαις συμῳδεῖν αὐτὸν ἐξάρχοντα, καὶ ἐνᾴδοντα ῥυθμὸν τῇ συστάσει, νῦν δὲ αὐτὸν καθ' μόνας ᾄδειν. Cornutus an Phurnutus, *de deis*, c. 32. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ μουσηγέτης ἐκλήθη, καὶ παίζειν μὲν σὺν ταῖς Μούσαις ἐνομίσθη.

Ἐκ τοῦ Μουσῶν καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ἔπαρχόμενοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδος. διὰ τοῦτο καὶ ἱερὸς αὐτῷ ὁ κύκνος, τῆς μουσικωτάτου καὶ λευκοτάτου ἅμα ἐν ὄρνεων. Pausan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, quod est Elide, Παυσίλιππου Μῦσαι μὲν ἄδουσι, καὶ Ἀπόλλων ἐξάρχων τὴν ᾠδήν. Idémq; in *Attic.* disertè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Musarum ducem sive præsidem vocant Apollinem.* Cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *sympos. l.* 9. *c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere desierit.* & Aristides, *orat. Platonic.* 1. sed & Orpheus *hymno in Apollinem*, Julianus item, *orat. in solem.* Apollinem cùm *μουσηγέτην*, tum & *μουσῶν ἡγεμόνα* non semel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τῷ ἀληθῶς ἀρμοσθῆναι, ᾧδῇ μὲν ὑπὸ Μουσῶν χορεύειν, ἐξάρχοντος αὐτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ μουσηγέτου τοῦ πάσης ἐφορεύοντος, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noster *strom. l.* 6. etiam Domino Deo nostro appellationem hanc tribuit. Sed & Philostratus Antonino illi, cui *vitas sophistarum* inscripsit; & Galliarum Regi Francisco Magno. Cl. Casaubonus in *notis ad Marci nostri vitam.*

Τὸ καὶ ἀξιῶν ἁμαρτάνειν τοῦ φαύλου, *μαγικὸν*] transponendæ sunt voces priores. Τὸ ἀξιῶν καὶ ἁμαρτ. sensus exigit. idem prorsus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικὸν] ità *l.* 6. § 27. ὠμὸν πως. Verùm istic tyrannicum potiùs, quia velle se solum lege communi exemptum, *tyrannidem* sapit.

§ 19. Ἀναλειπτέον] vide *suprà* § 16.

Τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ τόπου] Ex Marci mente, non à se loquitur, qui non ab animo, non à mente sua. Ὅταν ὑποκείηται, καὶ ἀπὸ πλάσεως ἀναλάβῃς τὴν ἰδίαν λέγων τις. *l.* 2. § 16. quæ huic loco commentarii vicem præbent. Nam aliud est ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καὶ δὲ σεαυτῷ ἐπισυνεῖναι] *tibi ipsi expedire.* Xyl. *tibi ipsi expedire abeat.* Cas. τὸ καὶ δὲ neuter rationem ullam habuit. Ego malim σεαυτῷ σύνοισθα, *secundum quod*, vel *in quo, conscius tibi futurus es.*

Τὸ παραλειπόμενον τῷ θεμίστῳ] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Παράθεμα τῇ ὅλῃ διαιρέσει] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 2. Καὶ τὴν Θεὸν ὁρᾷς, ὃν ἀεισχύλεγεν ἡμῖν ὁ Πίνδαρος θεσπίσαι, ὡς πάντα χῶ τὸ πῦρ ἄνω τετάρονται, καὶ κάτω πρὸ γῆ, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῆς σωμάτων ἀπαιτῶσι.

Τῷ μὲν ἐν κόγχαις θαλασσονόμοις βαρυκώτοις,
Καὶ μὴ κηρύκων τε λιθορρίτων χελώνῃ τε,
φησὶν Ἐμπεδοκλῆς.

Ἐνθ' ὅλαι χθόνα χεῦαι ἐπήρατα ναιετάουσι,
ἐκ τῶν ἡ φύσις ἤδη χώραν, ἀλλ' ἦν ἡ θεὸς τὸ κοινὸν ἔργον ποθῇ Σωκρατικῶς. Idémque paulò secius, *de facie Lunæ.* Οὐδὲν ἴδιον ὅλως μέρος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πέφυκεν ἢ θέσιν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἣν ἄντικα ἁπλῶς τὴν φύσιν ἐφοπλισάμενον· ἀλλ' ὅταν ἔκστασιν ἢ χάσιν γίγνηται, καὶ θεὸς ὁ πέρυσιν, ἢ πανσίκτας, τότε παρέχει χρησίμως καὶ οἰκείως κινούμενον ἑαυτό, καὶ πάσχον, ἢ ποιοῦν, ἢ διακείμενον, οἷς ἑαυτῷ θεὸς σωτηρίαν ἢ κάλλος ἢ δύναμιν ἐπιτηδείου ὄντος, τότε δυνὰς πρὸ τῆς φύσιν χώραν ἔχειν καὶ κίνησιν καὶ διάθεσιν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, ὡς ἔν τι τῶν ἄλλων ἕτερον, τὴν φύσιν γεγονὼς, ἄνω μὲν ἔχει τὰ ἀμείνω καὶ γοῦν μάλιστα πρὸς πρὸ καθ' αὑτὸ ἐν τῇ μέσῃ καὶ θερμῇ καὶ πυρώδει· ἐπὶ τῆς πυρὸς τὸ μὲν ἄνω πρὸς τὰ ἄμεινα ἀπεοίκασιν τὴν φύσιν ἔχει, τὸ δ' ἐν ἐσχάτοις καὶ καρδίᾳ πρὸς φύσιν· ἀεὶ δ' ἔκαστον οἰκείας καὶ χρησίμως τέτακται.

Καὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίνων χελώνων τε, καὶ πάντες ὀρέες φύσιν, ὡς φησιν ὁ Ἐμπεδοκλῆς κατὰ μικρὸν.

Ἐνθ' ὅλαι χθονὸς ἕρπυσαν ἐπήρατα ναιετάουσι.

καὶ ὁ περὶ τὸ λεπτὸν πρὸ ἕξις (πρὸ νοητὸν, f. *humidum*, Xyl.) ὑπομένων, ὑπ' ἄλλου πάλιν τοῦ θερμοῦ κατὰ κυρότητα εἰς τὸν ἄνω χῶρον ἀποπεφυκὼς εἴληται. μάκιστα δ' ἅπας ἀφ' ὑγρᾶς, καὶ ζωτέκνιστα καὶ πρὸ ἐκτὸς φύσιν. ὅπως ἂν οἰκεῖ ἔχειν καὶ ἡ κόσμου, οἷα δὴ ζῴου ὄντ' πολλαχῇ γῆν ἔχοντα, πολλαχῇ δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, ἐξ ἀνάγκης κατατιθεμένων, ἀμᾶ λόγῳ διακοσμουμένων. & *ibid.* Ὅσα καὶ σκιαὶ, καὶ δυμόμενα, μὴ μαδαρὰ καὶ ἀπύλωτα ἔκστασιν ὅταν πέφυκεν ἔῃ, πάλιν πνα κόσμα ἐπάγης. Mox; post ea quæ superiùs posita sunt, de partibus corporis, oculo præsertim & corde: ἀλλὰ καὶ ὀφθαλμὸς ἐστιν ὑπὸ κυρότητος ὑπεσθεὶς, ἀλλ' ἡ καρδία τῷ βάρει ὀλισθοῦσα πέπαυκεν εἰς τὸ κάτω, ἀμᾶ ὅτι βάλτον ἂν ὕπνος ἐκστῆναι τοπάχεσθαι μὴ τοίνυν νομίζωμεν, μήτε ὑπὸ ἐντῶν ὀκνεῖσθαι ζωπυρούσας διὰ βάρος, μήτε ἡ ὕλη εἰς τὸν ἄνω χῶρον ἀσκὸν δ' ἴκλιν, κατὰ κυρότητος ἀναπεφυκέναι, μήτε τοῦ ἄλλης αἴσθησις, ὥσπερ ὑπὸ ζυγοστάθμῃ διαφορᾷ ῥέψαντος, ὑπ' οἷς εἶναι χαλεπὰ τόπος, ἀμᾶ τῷ καὶ λόγῳ κεκαῦσθαι. Vide *sis* quæ sequuntur. denique de anima ipsa idem *ibidem*: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ ὁ περὶ φύσιν τοῦ Σώματος

μαπ σωθῆρκτω, βεβαθῆ ταχέϊα, καὶ ψυχῷ πυρώδης, καὶ δόεσθ αἰδιτῷ ;

Παρακεκατέϊται ἐντεῦθα ὅπ τῆ συσκείμα] ὅλη γὰρ ἴσως ἡ σύστασις ἦν ζώων ὁκ πιόντων σωίσκων, ἃ διαφέρ τῆς οἰκείοις τόποις. ὑδὲν γὰρ μερῶν ἔχ τῶν αὐτῶν χώρα. Aristot. *de cælo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσιως σημῆνη] Ἐνδόσιμον, vel à re *musica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forsan translatum videri queat: In re musica usurpatur pro *modulationis exordio*, quo præcentor sive chori præfectus cantandi reliquis auspicium facit. Hesych. Ἐνδόσιμον, τὸ ἀρχὴ τῆς ᾠδῆς κιθαίσιμα. Et apud Suidam nescio quis; Ὁ γὰμὸς, οἷ ἐνδέσιμ ἦ τῆς ᾠδῆς. Eò alluſit Ariſtot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ γὰ μεσικῆς ἔνια, — ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον χάριν τοῖς λόγοις, ὡς ἂν πε ἐπιτειν ἀποφαινόμθ ἀεὶ αὐτῆς. Ejuſdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία σωμάτων καὶ χορδῶν καὶ ὑφεγὸν, ἐξ ἑνὸς τε γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· καθάπερ ἡ ἐν χορῷ κορυφαίε καὶ παρέζα, συμπαρῆ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἐὰ ὅτε μὲ γυναικῶν, ἐκ διαφερεις φωνῆς, ὀξυτέρεις τε βαρυτέρεις, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεραννύντων· ὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆ τὸ Σύμπαν διέπον] θεῖ· χ γὰ τὸ ἀνώδυνον ἐνδόσιμον ὑπὸ τῶν φερομένων ἐν κορυφαίε περιαγομένων, κινῆ μὲν τὰ ἄστρα ἀεὶ, καὶ ὁ σύμπας ὑρανός. &c. hoc eſt, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ δεξιᾶς ἄλλε χορὸς ὑποσυρίγγων· Julian. item Imp. *ad Iamblich. ep.* 42. Ἐπεὶ δ' αὖτὸς ἡμῖν τῆ βίβλε τὸ ἐνδόσιμον μηπ δῆεις, καὶ οἷ Ἑρμῆ ῥᾴδ κινῆς καὶ διεγέρεις καθ' ὅδον τες, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τῆ Διονύσ τὸν δύσκον κρύσωπ πρὸς τὴν χορείαν ἄνεσι φέροντες, ὕτω καὶ ἡμῖς ὑπὸ τῆ σῆ πλάπ τὸ εἰκὸς ἀντιχέσωμεν, ὥσπερ οἱ τῆ χορευτῆ πρὸς τὸ ἀνάκλημα τῆ ῥυθμῆ ζωσωμῆτες. Et Liban. *orat.* 3. *in Conſtantium & Conſtantem* : Ὅτι νῦν τὰ σωφρονίσα τ οἰκουμένης ἦμιν, καθάπερ ἐν χορῷ, μίαν ἁρμονίαν ἐκλενδιδία, ζωσθέϊ, δὸς κορυφαίων ἐνδόντων τὸ μέλ. *In re nautica*, pro *Celeuſmate*, ſive *carmine*, incondito plerumq; ſatis illo, quo *celeuſta*, i. e. *hortator*, ſive *portiſculus*, remigibus præit, eoſdémq; ad opus ſuum exequendum inſtigat. Philoſtrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo*. Ὁ δὲ ἦ τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδ. Autor innominatus à Suida laudatus: Οἱ ἦ κελευσὴ τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδόσιμον ἐνίδοσαν· οἱ ἦ ὅπ τῆ ἐνδόσει ἀθρόοι τῆ ᾠδῆ ἐπελάλαξαν. In re *militari*, etiam ſi nondum occurrat exemplum uſurpationis iſthius, poteſt idem tamen eodem ſenſu uſurpari, quo ἀνάκλησις Suidæ exponitur. τὸ εἰς ἕρδον ſcil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. *claſſicum* illud, quo prælii ineundi ſignum datur. (ſiquidem & τὸ ἀνάκλημα τῆ ῥυθμῆ Julianus illud ἀνωφερίζ) quà etiam ſtatim poſt ſuperiorem illam uſus eſt imagine, autor ille *de mundo*. Ὅτων ἓν ὁ πάντων ἡγεμονῆν τε καὶ χορεύτης, καὶ κόσμ τοῦδε λεγόμθ καὶ θεῖ, σημῆνη πάση φύσει μεταξὺ ὑρανῆ τε καὶ γῆς φερομένη, κινεῖ πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις· ἔοικε ἦ κομδῆ τὸ δρᾶμα τὸν, πῆς ἐν πολέμ καιροῖς μάλισα γιγνόμενοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημῆνη τὸ γραπτέδ· τότε γὰ ὁ φανῆς ἕκασος ἀκούσας, ὁ μὲ ἀσπίδα ἀναιρεῖ), ὁ ἦ θώρακα ἐνδύε), ὁ ἦ κνημίδας, ἢ κράν, ἢ ζωσῆρα περίθεται· καὶ ὁ μὲ ἵππον χαλινοῖ, ὁ ἦ σωφρίδα ἀναλαμβάνε), πάντα ἦ ὑφ' ἕνα σημάντορα κινῆται χ τὴ θείσαξιν τῆ τὸ κόσμ ἔχοντ ἡγεμόν. ὕτω χρὴ καὶ θεῖ τῆ Σύμπαν] θεῖν φερεσθῆν. ὑπὸ γὰ μιᾶς ῥοπῆς ὁρμωμένων ἁπάντων, γίνε) τὰ εἰκῆα. ad quod vocabuli ſignificatum alluſit forſitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qui Stoicos inceſſere avebat, ἐνδόσιμον præbuiſſe Hetæmoclis epiſtolam, quæ pugnis turbiſque mox conſecutis claſſicum quoddam præcinebat. Poteſt & Marco videri (quia διαλύσιως, i.e. *diſſolutionis* ſignum datur) eſſe τὸ ἐνδόσιμον hoc loco, quod τὸ ἀνάκλημα (prout & conſtanter id uſurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiq; argumentum agitur; atq; ità cùm Xyl. tum & Caſaubonus acceperunt. Marci autem mentem eximiè illuſtrant, quæ ex autore illo *de mundo* adduximus: ex quo & iſta, cùm eodem faciant cum primis, ſubjunxiſſe non pigebit; Καθόλ ἦ, ὅσῳ ἐν νηὶ κυβερνήτης, ἐν ἅρμαπ ἦ ἡνίοχ, ἐν χορῷ ἦ κορυφαῖ, ἐν πόλ δὲ νόμ, ἐν στρατοπέδῳ ἦ ἡγεμών· τοσόνδε ἐν κόσμῳ πολὺ καθόλ, τοῖς μὲν κεκμακὸς τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε καὶ πολεμίσιον τῆ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τι, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἐνεργείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰ ἱδρυμένον, πάντα κινεῖ, καὶ σείει ὅπε βέλτα καὶ ὅπως· — ἡγεμόνι ἦ ἀκινήτος δυνὸ, καὶ ἐμμελῶς ὁ Σύμπας διακοσμεῖ) διάκοσμ ὑρανῆ καὶ γῆς.

Οὐ δεινὸν τὸ νοερὸν ἀπειθῆς ἦ)] de querimonia iſta, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδὲν γ βίαιον τούτῳ ὑπάρχει)] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil quod naturæ ipſius adverſum, nihil quod non eidem conſentaneum planè ſit: annon hoc eſt quod dominus Chriſtus, Mat. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰ ζυγὸς μ χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μ ἐλαφρὸν ὅτι ;

Ἀλλὰ μόνα, χ φύσιν ὄτιν αὐτῷ] leg. vel ἀλλ' ἃ μόνα κ. φ. vel, Ἀλλὰ μόνα ἃ κ. φ. vide Fabium ex *inſtit. l.* 12. *c.* 11. *ad l.* 12. § 32.

Οὐ μέν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τοῖς ἐναντίαν φέρε)] tamen ea non ſuſtinet, ſed in contrarium fertur. Xyl. rectè. Et hoc eſt, quod Apoſt. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀνθισαμένες, ſive ἐναντιῦ). quem vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam quòd interpres Angl. τὸ ἀνέχεσθαι hîc *ſurſum ferri* reddidit, cùm ab uſu vocabuli, tum & ab autoris mente aberravit, & difficultatibus ſe ſupervacaneis implicuit.

Ἀφισαμένῃ τῆς φύσεως] ista enim omnia sunt humanitati, adeoque humanæ ipsi naturæ repugnantia.

Καταλείπῃ καὶ ὅπῃ πῃ τῷ ἑαυτῆς χάρακι] itaq; λιποτάκτης γίνεται. ut *supr.* § 9. certè enim *stationem suam* deserit, cum spiritibus illis desertoribus, Judæ, *v.* 6. qui non per omnia divinæ sponte se subjicit voluntati. vide *lib.* 10 § 25.

Πρὸς ἰσότητα γὰρ καὶ δικαιότητα κατασκευάζεται] non ad *justitiam* magis, inquit, quàm ad *pietatem* conditus est homo; imò ad istam etiam multò magis. vide Paulum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς ἐυκοινωνησίας] ἐυκοινωνησία (sicut *lib.* 1. § 16. κοινοποιησωμεν) vocabulum, quod haud temerè alibi reperias, affectionem illam designans propriè, quâ quis est ἐυκοινώνητος, ut Aristot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. sive ἐυμετάδοτος καὶ κοινωνικὸς, ut Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 58. *Communicare ac largire sua proclivis.* Verùm Marco istic passivi-ratis significatum magis obtinet, affectúmq; eum denotat, quo *promptus quis est ad communem fatorum legem subeundam*, eaq; omnia æquo animo perpetienda, quæ ad universi rationes conducere videbuntur. vide *supr.* § 13.

Πρεσβυτέρα τῆς δικαιοπραγημάτων] *antiquior*, inquit, *justitiâ* ipsâ est *pietas* & ὁσιότης. vide *l.* 6. § 30. quomodo ergò antiquissima omnium justitia, ex qua reliquæ virtutes universæ procedunt? *supr.* § 10. Verùm ibi justitiam latiori sensu accepit, prout eam virtutem designat, quâ suum cuique, sive Deo, sive homini, tribuitur; istic strictiore, quâ homini quod est suum elargitur, & pietati, quæ erga Deum est, ἀνθρωπείᾳ. utriusq; vocabuli hujus usûs & significatûs creberrima in sacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὦι μὴ ἔις, καὶ ὁ αὐτὸς ἔστιν ὁεὶ τῆς βίς σκοπὸς] Casaub. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 60.

Est aliquid quò tendis?
Ἔχεις τινὰ προθεσις σοι τῆς βίς σκοπὸν; *finis ille ultimus est scopus ad quem totâ vitâ collineandum: singulæ verò actiones instar sagittarum sunt, quas eodem jacimus.* Philo *de Sacrific. Cain & Abel.* Σκοπῶ μὲν τὸ κεφάλαιον, βάλλειν ἢ τοξεύειν ἢ κατευθύνειν. *ità intellige sequentia Persii verba;*

—*& in quod dirigis arcum.*

Aptiùs tamen & singula facta & dicta sagittis assimilaveris quàm arcui. Virgil. *in culice*

—*huc mittit, & omnes*
Dirigit huc sensus, —

Vide *ad lib.* 2. § 16, & *l.* 10. § 37. *Collineandi* autem verbum, quo est usus ille, rei de qua agitur, eximiè competere videtur. Oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóque concurrere, quemadmodum lineæ undiquaque à circuli peripheria profectæ in centro desinunt ac conveniunt universæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβολίᾳ, ἵνα σκοπὸν ὀφείλομεν ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάντῃ, καὶ στοχασμὸν. Mirum interim quòd Chrysippum Plutarchus asserit, *plures fines sive scopos statuisse.* Quanquam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipsius, non Chrysippi videatur: locum, quò restituam, altiùs repetam: sic itaq; legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τῷ ἐνεῖ τὰ ἀνθρώπεια ἐυρέσεις ὁμολογίαν ἄξιον ἱστορῆσαι, πάντων μάλιστα ὡς ἔστιν ἀπόδοσιν ποιεῖσθαι τῶν δογμάτων εἰκότων ὁμοῦ καὶ ἀναθέσεων ἀπόδοσιν ποιεῖσθαι περὶ τῷ ἔνοικον. ἔτι δὲ τέλη καὶ σκοποὺς ὑποτιθέασι τῷ βίῳ, καὶ μὴ πάντων ἕνα θεωρούμενον ἐφ' ὃν τὰ γινόμενα πάντα ἀναφορὰν· ubi pro ἀποδόσιν legendum vel ἀπειθοῦσαν, *nulli aut rei aut dogmati suo ansalieno parentem*; vel cum Turnebo ἀπόδοσιν, *variis omnibus dogmatibus hæc, cùm suis, tum alienis, dissentanea, sive dissidentem.* Tum periodi consummatæ notula ibidem figenda, ut illa παρὰ τῷ ἔνοικον ὄντα, novam periochen ordiantur: aliòqui quòd tanquam absurdum & à notione communi alienum notat, & Chrysippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipse dixerit.

Οὐδὲ ἔις ἢ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τῆς βίς ἔσῃ ἢ δύναται] Senec. *epist.* 20. *Vitium est hæc vitæ diversitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Etiamnum dicam unde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorumque. nemo proponit sibi quid velit; nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantùm mutat, sed redit, & in ea quæ deseruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8. 16. & *l.* 9. § 23.

Ἀεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1 § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ nostræ, piæ ac beatæ beandæque æternùm memoriæ, notum est nobile ac tantâ dignissimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μῦν, τὸν ἀγρὸν καὶ τὸν ἀστοικίδιον] Fabulam Æsopicam de *mure urbano* ad *agrestem* aliquando excurrente, & illo vicissim in urbem divertente, habes ab Horatio festivissimè descriptam, *Serm. l.* 2. *sat.* 6.

Καὶ τῷ πόλει] Allusit eòdem & *lib.* 7. § 3. μυθίδιον ἐπιπολαίων ἀφροσυνῶν.

§ 23. Τὸ μὴ πολλῶν δογμάτων λαμβάνειν δόγματα] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis ostendit, τὰς μὴ πολλῶν δόξας, esse nihili faciendas. Idémq; in *Phædone*, plerisq; ἀδύνατον φάσκοντος, ὅσοι οἱ πάνυ τὰ μουσικὰ πεπραγμένα. & Epictetus eòdem, opinor, respiciens, *dissert. lib.* 2. *c.* 4. Οὐ γὰρ δύναται, ἢ πάντῃ φησὶ, φυλάσσειν, ἀλλὰ τὸ φυλάσσειν πόνον ἢ δύνασθαι. —ἔστι μὲν οὖν [τὸ] πρᾶγμα μὴ ἀδύνατον, τῷ φυσικῷ ἀνθρώπῳ ἢ τὸ ἀεὶ ὑπὸ ἀθυμίας, καὶ ἀπονοίας, καὶ ἀκρασίας, καὶ ἀναισθησίας. Τοῦτο γὰρ ὁ Σωκράτης κα-

λῶς

λῶς πιῶν μορμολύκεια ἐκάλει· ὡς γὰρ τῆς παιδίοις τὰ φασματία φαίνεται δεινά, ὧ φιλτάτη δ' ἀπειλίαν, πιθήνη ἡμῖν πέρυσι πρὸς τὰ φαιδρύματα, δ' ἐδὲν ἄμφω, ἢ ἄσπερ ἐκ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκίας· τί γὰρ ὅτι παιδίον; ἄγνοια, ἀμαθία. δύναται τί ὅτι; μορμολύκειον. Socrates itaque non *plebis dogmata lamiis larvisque* conferebat, sed *idiotas* eorúmque *dogmata pueruli, extrema* ista quæ illos terrere solent, *larvis*. Epictetus ipse pariter *lib. 3. c. 21:* ὅταν ἴδῃ τις διὰ τὸν αὐτὸν ἐμφοβῆ, λέγει αὐτῷ, Ὑπαγε, ζήτει τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ φαιδρύματα φοβερά ἐστιν· ἐγὼ δ' οὐδέν, ὅτι ὀφάκινά ἐστιν, ἔπωθεν δ' ἐδὲν ἔχει. vade *ad l. 2. § 12.*

§ 24. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ τῆς αὐτῆς τὰ βάθρα] Scilicet peregrinis advenisque indulgebant ea Spartani, quæ concessa nolebant suis. Ideo, cùm Chii quidam Spartæ aliquando agentes, dum à cœna redeunt ebriati, in Ephorio vomuissent, & in Ephororum sellis etiam ventris onus deposuissent, comperto non cives suos, sed Chios contumeliæ illius autores extitisse, præconis ministerio publico denunciabant, τοῖς Χίοις ἐφιᾶσιν ἀπολαύειν. *Chiis sese, ut lasciviant, permittere.* Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Ælian. *lib. 2. c. 15.* pro *Chiis Clazomenios* habet, & *sellas fuligine tinctas* refert, edictúmque ab Ephoris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀχμιονεῖν. *Clazomeniis licitum esto indocerè se gerere.* Advenis itidem, qui ad Judos solennes spectandi gratiâ Spartam convenerant, in umbra sedes collocabant; quod suis quos ad duritiem omnem sustinendam exercitatos volebant, neutiquam permittebant. Vérùm istud ævi inferioris fuisse videtur. siquidem primis reipublicæ illius temporibus advenas minimè admisisse videntur. Plut. in *instit. Lacon.* Ξενηλασίας ἦν εἰσηγήσατο, (de Lycurgo sermo habetur) ὅπως οἱ παρεισρέοντες μὴ διδάσκαλοι γένωνται τῆς πολίτου ἀπάρχων. De Lacedæmoniis interim Tertull. *apologet. c. 6. primos* eos *penalem ludis excogitâsse, nè vel hyeme voluptas impudica* (quæ in theatris scil. exercetur] *frigeret.* quod tamen ridendo dixisse Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης] De Socrate Laërt. *l. 2.* Ἀπεφαίνετο δ' ἡ Ἀρχελάῳ τῷ Μακεδόνι, καὶ Σκώπᾳ τῷ Κραννωνίῳ, καὶ Εὐρυλόχῳ τῷ Λαρισσαίῳ, μήτε χρήματα προσιέμενος αὐτῶν, μήτε παρ' αὐτοῦ ἀπολῶν. De Perdicca nihil. Imò, quod de Perdiccæ Marcus, de Archelao Seneca, *de benef. l. 5. c. 6. Archelaus rex Socratem rogavit, ut ad se veniret: dixisse Socrates traditur, Nolle se ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cùm reddere illi paria non posset.* Verùm subjicit Seneca: *Primùm in ipsius potestate erat non accipere, deinde ipse dare beneficium prior incipiebat. Venichat enim rogatus, & tale dabat quod utique ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Archelaus daturus erat aurum & argentum; recepturus contemptum auri & argenti. Non poterat ergò Archelao referre Socrates gratiam? & quid tandem erat accepturus, quantum dabat?* &c.

§ 26. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι] Quænam ista *Ephesia scripta?* aut *litteræ* etiam *Ephesiæ?* nam Magicos nescio quos characteres, & vocabula barbara sub hoc titulo etiam proverbio celebrata, discimus ex Diogeniano in *paræmiarum collectaneis*; Hesychio; Suidâ; Eustath. *ad Iliad. π.* Clemente Alex. qui & *strom. l. 6.* recenset & explicat: & *lib. 1.* ad *Dactylos Idæos* autores & inventores refert. Verùm nihil illis videtur cum præceptis istiusmodi, quæ ad mores componendos spectant, commune fuisse. Forsan Marcus scripserat ἐν τοῖς τῶν Ἐπικούρου, sive τὰ Ἐπικούρου γράμματα. Indè enim istiusmodi aliquid Seneca, uti mox videbitur, adducit. Et *Epicurum* suprà laudaverat Marcus ipse *l. 9. § 14.* Σωκράτους ὑπομιμνήσκεσθαι τὴν παλαιὸν τινος τοῦ ἀρίστου γνώμην] Senec. *epist. 11. Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante vivamus, & omnia tanquam illo videnti faciamus. Hoc Epicurus præcepit: custodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò, magna pars peccatorum tollitur si peccaturis testis assistat: aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus autoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum, qui non aspectus tantùm, sed etiam cogitatus emendat! O felicem, qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque ejus se componat atque ordinet! qui sic aliquem vereri potest, citò erit verendus. Elige igitur Catonem; si hic videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virum, Lælium; elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: & ipsius animum ante te ferens, & vultum; illum semper tibi ostende vel custodem, vel exemplum. Opus est, inquam, aliquo ad quem mores nostri se ipsi exigant. nisi ad regulam, prava non corriges.* Idem *ep. 25. Sic fac, inquit Epicurus, omnia, tanquam spectet Epicurus. Prodest sine dubio custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis judices. Hoc quidem longè magnificentius est, sic vivere, tanquam sub alicujus boni viri, ac semper præsentis, oculis. Sed ego etiam hoc contentus sum, ut sic facias quæcumque facis tanquam spectet aliquis: omnia nobis mala solitudo persuadet; cùm jam profeceris tantùm, ut sit tibi etiam tui reverentia, licebit dimittas pædagogum. Interim te aliquorum autoritate custodi; aut Cato ille sit aut Lælius, aut cujus interventu perditi quoque homines vitia supprimerent, dum te efficis eum coram quo peccare non audeas: cùm hæc effeceris, & aliqua cæperit apud te tui esse dignatio, incipiam tibi & permittere.* Idem. *epist. 102. Scias magnorum virorum, non minùs præsentiâ esse utilem memoriam.* Gemina habet his Theodoric. à S. Victore.

Victore in *epist.* quæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthus. fratr. de Mont. Dei. Elige tibi tu ipse hominem consilio meo, cujus vitæ exemplar sic cordi tuo inhæserit, reverentia insederit, ut quotiens recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, vitam ordines, mores componas; hic præsens tibi sit quamdocunque volueris; occurrat sæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac si videat, ac si arguat, emendare cogêris.* Epictet. *dissert. l. 2. c. 18.* Θέλητον ἀρέσαι αὐτὸς ποτε σαυτῷ· θέλητον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἔλητόμητον καθαρὸς μὴ καθαρὸς σαυτῷ φαίνου, ἀλλὰ μὴ τῷ Θεῷ. εἰ δ' ὅταν σεαυτῷ σοι τὴν φαντασίαν πιαίτην. Πλάτων μὲν, ὅτι * ἴδη ἔδη τὰς ἀποδιοπεμπήσεις, ἴδη ἔδη θεῶν ἀποδοπαίων ἱερὰ ἱλάτης· ἀρκεῖν καὶ ὅτι τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχαρήσας θεὸς τούτῳ γίνη ἀντιπεταζων, ἀν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς ἀν τε τῶν ἀποθανόντων. Vide & Isidor. Pelus. *l. 3. ep. 91.* Cæterùm, quod Clemens præclarissimè *strom. l. 7.* εἰ δὲ ἡ παρουσία πηδὲ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς ἂ μᾶλλον ὁ συμπαρὼν ἀεὶ διαλαλοῦντος τοῦ θεοῦ, ἐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτῷ παρ' ἕκαστα κρεῖττον εἴη εἰς πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὸν διάβιον; τοιοῦτος δὲ ὁ πάντη παρὼν ἀεὶ θεὸν πιστεύομεν· πάντη ἀεὶ βίον ἑορτὴν ἄγοντες, χαρτεῖῶν αἰνοῦντες, πλέοντα ὑμνοῦντες, καὶ τὸν ἄλλον πολιτείαν ἐντεύχεις ἀναφερόμενοι. vide ad *l. 6. § 28.*

§ 27. Ἔωθεν εἰς ἀεροῦν ἀφορᾷν] Monitum istud Pythagoricum cœlum singulis matutinis suspiciendi, non abhorret à Platonico illo forsan, *l. 7. § 47.*

Ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *sup. § 21.* & *l. 6. § 30.* τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ. Plinius minor. *l. 3. epist. 1. Ne ut certus siderum cursus; ità vita hominum dispesita delectat.* Aristot. nom. *de mundo c. 6.* Τῶν αἰωνίων τὰ τιμιώτατα, ἀ αὐτὸν ἐπέχει τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιος καὶ σελήνη, πάντα τε ἐφεξῆς. διὰ τοῦτο δεῖ τὸν αὐτὸν ζῆλον τάξιν διακόσμησιν, καὶ ἕκαστα ὑφιωθέντα μιμεῖσθαι. De motûs autem solaris cœlestisq; constantia, nullâ ratione aut creaturæ vi interrumpenda, Deus ipse per Jerem. *c. 31. v. 35, 36.* & *c. 33. v. 20, 23.* cui constantiam in recto justóq; haud imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, autor est apud Suidam autor infitiandus; ὃν συγχώρησεν ἂν τις ἀποστάσεως, ἀ φύσεως ἀρετῆς, ἢ ἀ σωμάτων περίας ἀ ἥλιον. In vero, à Fr. Bonaventura Ingolstad. Pontifici Romano, autor est Petr. Marnixius, *de P. R. c. 8. Papa solis instar in eodem veritatis cursu permanet; neque ab ea magis dimoveri potest, quàm terra à centro suo.* Cæterùm de hoc ipse viderit. ἡμεῖς δὲ τι ἀ παχυνοῦς. Talem certè sapientem suum Stoici prædicabant. Ad hoc, quantum humana ferebat conditio, eniti suos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep. 77. virtutem non flamma, non ruina inferius abducet; hæc una majestas deprimi nescit; nec proferri ultrà, nec referri potest. sic hujus, ut cœlestium, stata magnitudo est. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *strom. lib. 4.* Αὕτη γὰρ ἡ τῶν διαμενουσῶν σωτηρία θεοῦ, τὸ φυλάττειν ἀ νῦν ἐν τῇ τῶν αὐτὰ χρόνου τὰ αὐτὰ χρόνου, ὡς νῦν ἀ ἢ ποικίλη διάθεσις, μὴ τῇ θεοῦ τὰ ὑλικὰ θεραπεύειν. Idemque *l. 2.* Ἡ πίστις ἐν καὶ ἀ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν καταδιδάζουσι τὴν ἑλομόλων αὐτῆς ψυχήν.

Καὶ τῆς γυμνότητος] vide *l. 10. § 1.* Aliâ ratione de Deo, Senec. *epist. 31. Deus nihil habet; nudus est.*

Οὐδὲν γὰρ σκέπασμα ἄστρα] *Astris enim nullum est velamentum.* Xyl. *Nullum astrum velamentum aliquod habet.* Cas. haud incommodè uterque. ἄστρων tamen ille legisse videtur.

§ 28. Οὗτος ὁ Σωκράτης τὸ καλὸν ἐπαίζωσμένον] Idem patraverat, uti videtur, Xanthippe, quod à mulieribus Athenensibus factum fingit Aristophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, sive *concionem habentibus faminis.* Historiam nusquam legisse memini. At contrà Ælianus *hist. var. l. 7. c. 9, 10.* Phocionis uxorem narrat mariti veste solâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornatu adjecto, in publicum sæpe prodiisse. quod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam spectandam viri veste amictam prodire recusâsse; illúmq; dixisse, Ὁρᾷς, ὡς ἂ διαφέρουσι, διαφοροῦσι ἢ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam spectaturam, quàm spectandam, proficisci.* Ea interim videtur sors fuisse Socratis, quæ & Epaminondæ fuerat; quem *l. 5. c. 5.* narrat Ælianus, ἕνα τριβώνα, *unum* tantummodo *pallium* habuisse: quod cùm ad fullonem opus esset mundandum mittere, domi interim coactum sese continere. refert & Joan. Chrysost. *adv. vituperat. vit. monach. l. 2.* Eadem scil. Imperatoris illius magni sors, quæ subulcorum Ithacensium, *Odyss. ξ.*

Οἷς ἂ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπιμαίοιτο χιτῶνες.

——μία δ' οἵη πουλὶ ἐπάσση.

quanquam instructior paulò Epaminondæ paupertas, quàm sophistarum paris illius, Proæresii & Hephæstionis, de quibus Eunapius, ἐν γὰρ αὐτοῖς ἱμάτιον καὶ τετρῖβον, καὶ πλοῦτος ἦν ἓν. *unicam tantum* utrique *penulam communem fuisse*: itaq; alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum necessariò stragulis involutum in ædibus delituisse, quod autem in Epaminonda paupertatis fuit, id parcitati sordidæ in quibusdam adscribit Theophrastus, cùm inter alios τῶν ἀπελευθέρων *characteres* hunc ponat, ὃν ὁρᾷ μὴ ἐπιστῆται ὀνὸν δεδιωκότα ἀπολέσαι. Penuriæ extremæ,

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telauge nescio quo retulisse Æschinem, autor est apud Athen. *l.* 5. Masurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, ἰματίῳ φορήσας κεφ' ἡμέραν ἡμιόλιον κἀφῆ πλέθου μιᾶδν, κοσθῆν ἐζωσμένον. quomodo de Socrate Marcus istic.

Καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθῆναι.] Socrati nimirum solenne fuit, festivo aliquo commento eludere, quas alii ægrè ferebant, uxoris suæ in se admissas procacitates & protervias. Ejusmodi enim fuerat, quod quærenti quomodo Xanthippæ rixas & convitia sustinere posset, Καὶ σὺ μὲν χῆνας βοώντων ἀκούεις· *quomodo tu*, inquit, *anserum tuorum strepitus?* illóq; subjiciente, *at illi mihi ova pullosq; pariunt*, regessit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laërt. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Erasmus pro *anseribus* substituerit, nescio. Nec absimile, quod Euthydemo, quem ad cœnam domum secum duxerat, indignanti, quòd illa per bilis æstum, post contumelias dicta non pauca, mensam tandem evertisset, Παρὰ σοὶ δ' ἐστίν ὅστις τις εἰσπέπωκε ταυτὶ τὸ ἐπιόλιον; ἡμεῖς δ' οὐκ ἠγανακτήσαμεν. *Annon*, inquit, *nuper, cùm apud te essemus, gallina quædam involans idem ipsum fecerat? nec nos id molestè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qui & geminum ferè quiddam de Pittaco refert, *lib. de tranquill.* ejusdem autem κόμματος quippiam videtur fuisse, & quod istâ occasione protulerat. Socratem certè à Xanthippe pessimè ac procacissimè habitum, moderatè ac æquanimiter omnia tulisse, docent nos autores haud pauci. Synes. in *Dione*, ut cæteros taceam, Αὐτὴ μὲν δὴ ἡ Ξανθίππη, φασὶ, τὸν ὀλιγωρίας, ὡς ἔχεται Σωκράτης· ἐν' ὑπὸ τῶν ἐκείνου Σωκρατίων ἐυδυμείων καὶ κατασεσυλῶμεν.

§ 29. Ἐν τῷ γεωμέτρῃ καὶ ἀναγνώσεσιν] Hieron. *ad Paulin. de stud. sacr. liter. Taceo de grammaticis, rhetoricis, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis; ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quàm manu administrantur: agricolæ, cementarii, fabri, metallorum lignorúmve cæsores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam supellectilem & viliâ opera fabricantur, absq; doctore non possunt esse quod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Episcop.* 150. Τάξις δὲ ἐκ δείκνη, διδάσκειν φρόντιζε ὅτα μανθάνειν, μὴ ὅπ τὰ θεῖα ἐκ πολλῶν τὸ μέγεθος, ἐν' ἐξῇ ἔσῃ τὸ ἧς μικρᾶς κ' ἧς μακρᾶς ἀξίον. Idem *in Apologet.* 1. ἐν' ἐξ ἕνον τι κ' ἀπὸ τέχνε τῆς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφῆσιν, ὅθι τὸ ἄρχειν ἀναβαίνειν ἀπὸ σῦ ἀρχαδικ, ἐξῇ ἔξω τῆς νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὅρων, κ' φόβον εἰς ὄνομα, ὥσπερ ἐξῇ καὶτ' ἧς ἐυδοκίμεν τὸ σεμνοπρεπὲς, καὶ σκοτεῖ πολλὰς τὸν ἀνίμων περίσυτι τὸ πεδιλᾶσθαι τὸν σίμωσε. εἰ δὲ βύλῃ, φαπότ' ἡμῶν τὸ πλεκτηρῆναι, καὶ τελεῖ ἄρχη καλῶ, τὸ σεκτηρῆναί τε καὶ πολίτε πάντες ἡμμονίαν ἐξεσεμβάσαι. Quod autem de nautis hîc dixit pleniùs expositum *orat. in Basil.* ἐπαινῶ δὲ κ τὴν πίτλαν γόμον· ὃς πᾶν κάτω φέρειν ἐσχωρήσας τῆς γῆν κυβερνήτην, κἀκεῖθεν ὀπὸ πᾶν φερόμεν ἀναγών, καὶ πεδίους τὰ ἡμερεῖον, ὅπου ἐπὶ τῆς οἰκείας καθίζῃ, κ' πᾶν πολλὴν τυφθεῖσαν διάκαιαν, κ' πᾶν τῆς ἀνέμων διάσειν. quam imaginem ab Aristophaneis in *Equitib.* illis mutuatam censet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (quæ tanquam Comici incerti in *excerptis* suis ex parte Grotius exhibet)

Ἐρέτην χρῆναι φησὶν ἡμᾶς, φὴν πολλοῖς ὀνηκοεῖν·
Κἄτ' ἐντεῦθεν φερεσπόνους, καὶ τὸν ἀνίμων διαδῆσαι
Κἄπα κυβερνᾶν αὐτὸν αὐτός.

quod de militibus, haud multùm abludit ab eo quod Eupolis in *Amicis*;

Οὐκ ἐπορεύσω, ὦ πανοῦργε, πᾶν κατέσων
Τὴν δὲ λαμβάνων ἄφνω, φὴν καὶ παῖδὴν πᾶν ἐπιπλεῖ.

Huc pertinet & Antisthenis illud, qui Athenienses consuluit, πᾶν ὄνος ἵππος φαίνεται. quod nec Ambrosius Laërtii interpres, nec Erasmus in *apophthegmatum collectaneis* ritè cepit. Cùm ille vertit, *asinos ut equos deligerent*; iste reddidit, *asinos æquè ac equos ad agriculturam deligerent*: cùm potiùs dicendum esset, *ut asinos equos fieri decernerent*. i. e. psephismate, sive decreto sancirent, ut asini fiant equi. quod cùm illi ἄλογον, absurdum, & rationi contrarium esse dicerent; regessit, Ἀλλὰ μὲν καὶ στρατηγοὶ γίνεσθ' παρ' ἡμῖν, μηδὲν μαθόντες, μόνον δ' χειροτονηθέντες. *Atqui imperatores vestro solo suffragio fiunt, qui artis imperatoriæ nihil quicquam didicerunt.* q. d. tam decreto vestro possunt ex asinis equi, quàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. Verùm non magis illi suffragiis suis id si sciscerent, efficere quibant ut imperatores homines istiusmodi existerent, etiamsi imperatoris nomen eis decernerent, quàm perficere poterant, aut ut *asinus equus*, aut *ut simia leo fieret*. quod Gregor. Rom. *1. in regest. l.* 1. *ep.* 5. *ecce serenissimus Dominus imperator fieri simiam leonem jussit; & quidem provisione illius vocari potest, fieri autem leo non potest.* Itaq; scitè Gregor. Naz. *orat. à reditu*, quem & Gregor. ille alter forsan legerat, τὸ δὲ τέταρτον πῆς εὐχωλῆς ἡμῖν τότε ἀξιώσω λέγειν τὸ ἐν γεύσασθαι καὶ σεσιτίσασθαι, ὅταν καὶ κάλλιον ἀπολέξωμαι τὸ ἐν χώμασι, καὶ πᾶσιν αἰδέσιμα λέγειν καταλύσιμον. Poterat & pro *simia camelo* dixisse; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. κατὰ κοινὸ ὄνομα λέων haud infrequenter inditur.

Οὐ φόβεσο ἄρξας πρὶν ἀρχθῆς.] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus autores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2. *tit.* 36. Ἄρχε, φησὶν, μαθὼν ἀρχὴν· ἀρχὴν γὰρ μαθὼν, ἄρξεις. Et Clitarchus apud Anton. *vel.* [illegible]

meliff. l. 2. c. 1. Ἀρχεδς μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ δύνηται. Isocrat. in *Nicod.* Ἐὰν ἄρχεσθαι μαθῶσι πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. De se Tullius rex apud Dionysium Halicarn. *l.* 4. Πειράσομαι πολίτης φανερὸν ὅτι κ ἄρχειν ἐπίσταμαι καλῶς, κ ἄρχεδς σωφρόνως ἐλύσαμαι. Plato *de legib. l.* 6. Δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖδς περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὃ μὴ ἐλεύθερος ὢν ἀλλ' ἄν ἀτιμότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου κ καλλωπίζεδς χρὴ τοῦ καλῶς ἐλευθοῦσθαι μᾶλλον ἢ τοῦ καλῶς ἄρχειν. Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 4. Διὸ κ λέγεται τῶν καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν ἓν ἄρχαι μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Pastor.* Οὐκ ἔστιν ἓν ἄρχειν, ἐὰν μὴ ἀρχθέντα. Idem *ibid. l.* 7. *c.* 14. Τὸν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Sencc. *de ira l.* 2. *c.* 15. *Nemo regere potest, qui non & regi.* Itaque de Agesilao Plut. hoc illi profuisse ad rem in imperio bene gerendam. Τὸ ἐλευθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπιδόντων τῶ ἄρχεδς. Joseph. *Antiq.* Πάντες οἱ ἄρχεδς καλῶς μεμαθηκότες, κ ἄρχειν ἴσασιν, πειθόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχεδς, κ ἄρχειν ἐυδυ μανθάνει· ὑφὲ γὰρ εἰ πάσης γῆς κ θαλάσσης τὸ κράτος ἀνέφατό τις, ἄρχων ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθη κ πρότερον δοῦλη τὸ ἄρχεδς. Utrumque exhibet Maxim. *collect. c.* 46. Cicer. *de legib. l.* 3. *Qui bene imperat, paruerit aliquando necesse est: & qui modeste paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse.* Isidor. Peluf. *l.* 5. *ep.* 455. Οὐδὲν ὕτω ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὡς τὸ νομίμως ὑπάρχειν. Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται κ ἐν ἡγεμόσι· οἱ δ' ἐν τῷ ἰδιωτεύειν, κ πονηροὶ κατεῖν πρόχειροι, κ πρὸς τὸ ἄρχεδς ἀνεπιτήδειότατοι, ὅτι κ εἰς ἀρχὰς ἀπαιδευτότατοι. Quam sententiam clarum satis sanè, & concinnè conceptam, interpres fœdissimè ut multas alias ejusdem autoris, depravavit. Vide eundem & *epist.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certâve minùs, Plut. *ad princip. inerud.* Δεῖ δή, φασὶ, ὁ κανὼν, αὐτὸς αὑτοῦ κ ἀνάδεσμος κ ἀπόδεσμος, ὕτως ἁπαθὴς τὰ λοιπὰ τῷ πρὸς αὐτὸν ἐφαρμοζῆ κ παρέχεται σωφρόνως, παρεπόμενος τ ἀρχόντα πρῶτον αὐτὸν ἀρχῆ κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, κ καταθύοντα τῶν ψυχῶν, κ κρέας σώζεσθαι τὸ ἦθος, ὕτω σωφρονεῖν τὸ κοινόν· ὕτε γὰρ πείθοντι ὄζειν ὀρθῶν, ὕτε διδάσκειν ἀγαθῶν, ὕτε κοσμεῖν ἀκάμνοντος, ἢ πάτταλον ἀταλαίπωρον, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. ubi non possum probare quod Hen. Stephan. pro ὀρθῶν vult πρέχειν substituì: quem tamen M. Bernard. sequitur *var. lect. l.* 3. *c.* 19. hoc autem fit, ut Plato *polit. l.* 9. Ὅταν ἑαυτῷ τις ὢν ἀκρατὴς, ἄρχον ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν. *Neque enim exercitum continere potest imperator,* (aut populum princeps) *qui se ipse non continet.* Cicer. *ad Quint. fr. 1.* *Tunc incipies alia imperare, cum ipse improbissimis dominis, dedecori & turpitudini seruire desierit.* Idem *parad.* 5. vide *l.* 1. § 15, 16, & *l.* 2. § 2.

Πολῷ μᾶλλον ἐν τοῦ βίου] siquidem, *Ars est artium regimen vitæ.* Joan. Gerson *de recidiv.* vide *supra ad* § 5.

§ 30. Δοῦλε πίφυκας] Iambus est τείμετρος, à Philone adductus in *lib. de libert. viri boni*: Ὅτι, inquit, κ τὰ τρία μέτρα φιλοσόφως ἐνήνοχε φασὶν εἰρῆδς.

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων ἔλεως ἔφη· κ πάλιν Δοῦλε πίφυκας, ὦ μέτρε σοι λόγε.

tria dixerat, sed ubinam tertium? nusquam comparet. Legas, me autore, τὰ τείμετρα, non τρία μέτρα. Quòd autem præfixâ causali superioribus annectit ista M. Cas. quasi ab ortûs nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo scil. disciplinâ cuique ad virtutem opus esse, quia servus quisque natus sit, hoc est, sensibus brutisque affectibus addictus, cognitione autem solidâ, rationéque rectâ destitutus; probare non possum. Primò siquidem Stoicis istud haud placet, vitia à natura, sive ingenita, esse; non magis quàm virtutes. Tum non omnes in universum mortales, sed servos solos spectare quod à poeta hic dicitur, ex Philone liquet: & servos quidem ἀργυρωνήτους τε κ αἰχμαλώτους, æquè ac veras οἰκογενεῖς. Itaque τὸ πεφυκέναι, hoc loco, non natum esse significare videtur, sed eodem sumi sensu, quo in eodem ferè argumento, ab Euripide in *Hecuba*, ubi dixit;

Αἰ αἰ, τὸ δοῦλον ὡς καλὸν πέφυκ' ἀεί;

& à Theognide in illis;

Οὔποτε δούλειν κακὸν ἐυθὺς πέφυκεν,
Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὸν, κ αἰνέα λοξὸν ἔχει.

δοῦλε πίφυκας, i.e. δοῦλε εἶ, *servus es.* Ubi nec spernendam plane duxerim Caroli filii conjecturam, qui inter ista describendum animadvertit ipse, in priore versiculo vocabulum idem hoc fortan reponendum, ut legatur,

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων ἔλους ἔφη·
Οὐκοῦν μετεῖναι, ἀντὶ τοῦ, ὦ μέτρε, ἢ μετεῖναι οὐκ ἔστιν.

quomodo Evenus apud Arist. *ethic. Eudem. l.* 2. *c.* 7.

Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον σοφῷ μ' ἀνιαρὸν ἔφυ.
Ingratum est quicquid necessarium est.

Et apud Herodotum *l.* 7. Thessali; ἀλλὰ γὰρ ἀναίτιοί γε ἀνάγκης χρέων ἔφυ. *Nunquam impietatis potior est necessitas:* Euripid. *Oreft.*

Μ. Ἄπιμεν δυσπετεῖς φάσγανα. Ο. Φάσγανα ἔφυς.

Μ. Ἀλλὰ κλαυσῆς μᾶ δύαπερ; Ο. Οὐ φιλὸς ἔτ' ἦς.

Idem valet ἔφυς & ἦς. Deniq; φύω ista notionem non significat; quasi de *servis* dicatur, quod Hom. Ὀδυσ. ρ. v. 322. & ex Homero Plato *de leg. l.* 6. & Athen. *dipnos. l.* 6.

Ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, ἤν τ' ἂν μιν χρὴ δούλιον ἦμαρ ἕλησιν.

Sed

sed *sermonem*, sive *orationem* designat, uti &. Philo ipse nos docet, qui verbis versibúsque illis ait νόμων μετουσίαν, quod priora spectant, καὶ ἰσηγορίας, quod posteriora respiciunt, i. e. *lege agendi facultatem*, & *liberam suffragii cum reliquis ferendi potestatem*, vel etiam, latiùs sumendo, *sermonis libertatem*, esse servis denegatam. quómodo παῤῥησίας eisdem interdictam, Julianus *de cynism. orat.* 2. Τῷ δούλῳ γὰρ ὁ νόμος οὐ μεταδίδωσι παῤῥησίας. quanquam ἰσηγορίαν quam cum ἰσηγορίᾳ is confundere videtur, à παῤῥησίᾳ, sed secius sumptâ, dispescit Isocrates, in *Areopag.* ubi ait, Ὧν ἡγεῖτο τὰ μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν· τὰ δὲ παρρησίαν, ἰσηγορίαν. Vult nimirum senarius ille, verum esse de *servis*, quod de *egenis* Theognis,

Πῶς γὰρ ἀνὴρ πτωχὸς δεδμημένος, ἔστί τ' ἀνοίκων
Οὐδ' ἐρέειν δίκαιος γλῶσσα δ' οἱ δέδεται.
Nam cui paupertas est addita, nil facere audet,
Nil fari. linguam vincula sæva premunt.

Hinc apud Longinum οἱ ὕβρεις nescio quis, δουλείαν ἔφασαν, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ στομωτήριον, διὰ τὸν περικείμενον τοῖς σώμασι δεσμόν, *servitutem eminem, cùm ori fiscellam obducat, esse animæ capsulam ac carcerem quendam.* itaque δοῦλον οὐδένα γενέσθαι ῥήτορα, *servum neminem unquam rhetorem extitisse*; cùm aliæ tamen artes atque instituta humaniora etiam in servos cadant. Verùm Suidas ubi Sibynnium quendam Theodectæ servum, δικηγορῶν. Τὸν ῥητορεύσαντα, *è servis primum omnium rhetoricam professum ait*, plures deinceps idem factitâsse subindicat. Meminit & Lucii Oracilii in *rhetoribus clarisf.* Suetonius, quem *cùm serviisset, etiam ostiarius in catena, à patrono, cui orationem scripserat, manumissum, Cn. Pompeium docuisse, testatur.* Certè Philosophis esse servis licuit; quod multis exemplis docet Gellius, *l.* 2. *c.* 18. cur non rhetoribus licuerit? De parresia interim istis negata occurrunt Tragicorum illa, Sophoclis *Acrisio* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40.

Δοῦλον γὰρ ἐν δεσμοῖσι δραπέτης ἀνὴρ
Κῶλον πεδηθεὶς, πᾶν πρὸς ἡδονὴν λέγει.
Fugitivus arctis vinculis coercitus
Serviles artus, sola fatur quæ placent.

Euripidis in *Busiride* apud Stob. itidem.

Δούλῳ γὰρ οὐχ οἷόν τε παλαιὸν λέγειν
Εἰ δεσπόταισι μὴ φρένας τυγχάνοι.
Servo profari quámlibet verum nefas,
Usu heriles ferre si verum negant.

In *Phœnissis*, ubi Polynices de exilii malis à matre requisitus, ait;

Ἐν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Primùm, loquendi nulla libertas adest.

Illa; Δούλου τόδ' ἦπαρ, μὴ λέγειν ἃ τις φρονεῖ.
Servile certè hoc, non loqui quid sentias.

Idémque *Ione*;

Καὶ δὴ γὰρ ἄν τις οἷς πόλιν πίσῃ ξένῳ,
Κἂν τῆς λόγοισιν ἀσὺς ἦ, τύχῃ σιγᾶν
Δοῦλον πέφυκεν, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Hanc puram in urbem quisquis externus venit
Quamvis vocetur civis, ei servum tamen
Gerit, & loquendi non habet fiduciam.

quæ refutatum tamen eunt, Plutarch. *de exilio*, & Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. sed & Xenophon in *Atheniensium repub.* Ἰσηγορίαν, inquit, καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποίησαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς. Cæterùm in eandem cum illis sententiam conveniunt & Plautina illa; *Epidic.* 1. 1.

——*plus scire satius est quàm loqui*
Servum hominem, ea sapientia est.——

Et *milite* 2. 5.

——*plus oportet scire servum quàm loqui*

& *ibid. sc.* 6.

——*namque hominem servum suos*
Domitos habere oportet oculos & manus
Orationémque——

Quin & Apostolus ipse *ad Titum epist. c.* 2. *v.* 9. servis interdicit, ne sint τοῖς δεσπόταις ἀντιλέγοντες. Quod Socrates itidem apud Platonem *in Criton.* δίκαιον πρὸς δεσπότην ἢ πατέρα κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν. negat *justum esse adversùs eum patrémve, eum qui ab utrovis male audierit, obloqui.* At Aristoteles *polit. l.* 1. *c.* 13. illos redarguit, qui sive rationis exercitium, sive orationis etiam libertatem servis abjudicant, & jussa herilia duntaxat excipere atq; exequi, citra disceptationem ullam omninovolunt. Λέγουσιν, inquit, ὡς καλῶς οἱ λόγοι τοῦ δούλου ἀποστεροῦντες, καὶ φάσκοντες ὀφείλειν ὑπηρετεῖν μόνον. Et videri posset trimetron illud, quod hic Marcus posuit, respexisse, nisi aliò potiùs spectare ex Philone disceremus, cujus, ex his quæ dicta sunt, mens, opinor, genuina liquidò satis comparebit. Marcum autem existimo hæc separatim posuisse, & confusaneè poetica quædam fragmenta congessisse, quæ animadversione aliqua digna censebat; quemadmodum idem *supra* fecerat *l.* 7. § 38, 43. & § 50.

§ 31. ——ἐμοὶ δ' ἐγέλασε φίλον κῆρ] Ex *odyss.* 1. *v.* 413. Ulyssis sunt verba narrantis, ut corditùs riserit, secum animo reputans,

Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν, καὶ μῆτις ἀμύμων·
quam felici astu, nomine conficto, Cyclopem illum immanem fefellisset. Ista autem segmenta in usum suum chartis suis illevisse videtur Marcus, quòd utilius, ac sublimiùs aliquid meditandi aut commentandi ansam atq; occasionem dare posse viderentur. qua de re etiam superiùs monitum dederat, *l.* 10. § 33.

§ 32. Μέμφονται δὲ ἀργοὺς] Hesiodi videtur, ex *op. l.* 1. *v.* 184. verùm ibi legitur,

Μέμφονται δ' ἀργὸν πονέειν——τοὺς, scil. de quibus & versu præcedente,

Αἰεὶ δ' γηρασκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.
de hominibus seculi quinti loquitur impiis & nefariis. Aut exscriptoris itaq; Marci scriptura depravavit cùm

cùm sensum idoneum è verbis elicere nequiret, Marcus ipse παροδίνας, cum inflexione aliqua extulit; quod non existimo. Interim ex Marco Hesiodi novissima illa emaculari posse autumo, quæ in codicibus vulgatis sic leguntur, —— χαλεπῖς βάζουτ' ἐπίσσιν· cùm emendatius meliúsque videatur, quod Marcus hic exhibet, —— βάζουτες ἔπεσσιν· istius enim formæ & quæ antecesserunt, & quæ sequuntur, sunt omnia.

§ 33. Σῦκον χειμῶν ζητῶν] Ex Epicteto decerptum videtur, cujus hæc sunt *dissert. lib.* 3. *c.* 24. Ὅταν τινὶ προσπαίσῃς, ὡς ἐπὶ τὸν ἀναφαίρετον, ἀλλὰ τοιοῦτόν γίνου, οἷόν ὅτι χύτρα, ἢ ὑάλινον πότηριον· ἵν' ὅταν καταγῇ, μεμνημένος μόνον, μὴ τραχθῇς· ὕτω καὶ ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σαυτῷ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ἐπιδῷς τῷ φαντασίᾳ εἰς ἅπαν, μηδὲ τῷ διδάχθην ἐάσῃς προελθεῖν ἐρόνον αὐτὸ θέλειν, ἀλλ' ἀντίσπασον, κώλυσον, ἢ τοῖς θεραπεύουσιν ἐφεῶν τὴν ὑπόδυσιν ἢ ὑπομιμήσκοντες, ὅτι ἄνθρωπόν ἐστι· τοιοῦτον προσπαίσῃς, ἢ ἀποβεβότα. de eis qui celebrant aliquem, qui utique jam abiit, vel obiit, aut aliud ejusmodi. Zenobius, Ἐπὶ τῶν μεταμελομένων τοῦ πράγματος, ἢ μὴ δυναμένων τι ἀνύσαι. quod Pantinus apud Apostolium, qui utrumq; & Suidam & Zenobium transcripsit, sic reddidit; *de negligentibus circa aliquid, quicq; nihil efficere possunt.* ἀμελομένων legisse existimarem, nisi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertisse deprehendissem. vertendum potiùs, *de eis qui circa rem aliquam pœnitentiâ frustrà tanguntur, cùm nihil proficiant.* De *rosa* distichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βραχὺ χεῖνον· ἢν ὃ παρέλθῃ.
Ζητῶν ἐυρήσεις, ἀ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.
Verna brevi rosa flore nitet; simul ille recessit,
Non rosa quærenti, sed rubus asper erit.

Proinde, qui rerum istiusmodi desiderio intempestivo se torquet, miseriam sibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαῦσαι βέλτερ', ὃν ἀπολάμψεται
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς ἔστ' οὐκ ἐξ' ὀλβιος;
Nam qui eo potiri concupiscit, à quibus
Arcetur horis, quomodo non sit miser?

Menander *Ærariâ*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§ 34. Καταφιλῆσαι τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & ista desumpta sunt. Τί καινὸν ὅτι μεταξὺ, καταφιλῆσαι τὸ παιδίον, διαλαλίζεσθαι λέγειν, Αὔριον ἀποθανῇ; τὸ φίλω ὠσεὶ τοῦτο; Αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, ἢ οὐκέτι ὀφόμεθα ἀλλήλους; ἀλλὰ δύσφημά ὅτι ταῦτα. καὶ γὰρ τῶν παιδίων ὕγιαι· ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσι, οὐ δυσφημοῦμεν ὠφελεῖτω· σὺ δὲ δύσφημα χρῆσις ἄλλα, ἢ τὰ κακῦ τινος σημαντικά; Δύσφημον δέ μοι λέγεις ὄνομα φυτικῦ τινος φαγμάκου σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶδ, καὶ τὸ θελεῖν τοῦ ζῆν ἀπόλεσαι γὰρ σημαίνει τῶν ζῶντων, ἀλλ' ὁ τῶ κόσμω. Ista autem dissertatio enata est forsan ex occasione illius

Desideras absentem & hunc frustrà invocas.
Plautus *Pers. act.* 4. *sc.* 4.
——*quid illum quæras, qui fuit?*
Vetatur idem & proverbio illo altero,
Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν.
Ne quæras iterum præteritam semel rosam.
Meminere Zenobius in *collect. adag.* 702. Suidas *adag.* 58. Apostolius *adag.* 1621. Scaliger *stromat. adag.* 827. Verùm apud Suidam & Apostolium vitiosè legitur, Ῥόδον παρελθὸν· quod secuti Schottus in versione *stromate* Scaligeriani.
Ne quære, quando præteriit, iterum rosam.
Pantinus apud Apostolium,
Quam præteriit, ne amplius quæras rosam.
Et Portas apud Suidam,
Rosam, quam præterieris, ne amplius quære denuo.
quæ à proverbii mente abeunt procul. In ejusdem expolitione Suidæ codices mutilati videntur. ἔστι γὰρ κυδωνίων πνά, inquit. deest, ἢδη ἀπολλύντα, ἢ ἀποληπόντα, ἢ ἀπεβεβότα. *de eis qui celebrant aliquem, qui utique jam abiit, vel obiit, aut aliud ejusmodi.* Zenobius, Ἐπὶ τῶν μεταμελομένων τοῦ πράγματος, ἢ μὴ δυναμένων τι ἀνύσαι. quod Pantinus apud Apostolium, qui utrumq; & Suidam & Zenobium transcripsit, sic reddidit; *de negligentibus circa aliquid, quicq; nihil efficere possunt.* ἀμελομένων legisse existimarem, nisi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertisse deprehendissem. vertendum potiùs, *de eis qui circa rem aliquam pœnitentiâ frustrà tanguntur, cùm nihil proficiant.* De *rosa* distichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βραχὺ χεῖνον· ἢν ὃ παρέλθῃ.
Ζητῶν ἐυρήσεις, ἀ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.
Verna brevi rosa flore nitet; simul ille recessit,
Non rosa quærenti, sed rubus asper erit.

Proinde, qui rerum istiusmodi desiderio intempestivo se torquet, miseriam sibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαῦσαι βέλτερ', ὃν ἀπολάμψεται
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς ἔστ' οὐκ ἐξ' ὀλβιος;
Nam qui eo potiri concupiscit, à quibus
Arcetur horis, quomodo non sit miser?

Menander *Ærariâ*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§ 34. Καταφιλῆσαι τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & ista desumpta sunt. Τί καινὸν ὅτι μεταξὺ, καταφιλῆσαι τὸ παιδίον, διαλαλίζεσθαι λέγειν, Αὔριον ἀποθανῇ; τὸ φίλω ὠσεὶ τοῦτο; Αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, ἢ οὐκέτι ὀφόμεθα ἀλλήλους; ἀλλὰ δύσφημά ὅτι ταῦτα. καὶ γὰρ τῶν παιδίων ὕγιαι· ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσι, οὐ δυσφημοῦμεν ὠφελεῖτω· σὺ δὲ δύσφημα χρῆσις ἄλλα, ἢ τὰ κακῦ τινος σημαντικά; Δύσφημον δέ μοι λέγεις ὄνομα φυτικῦ τινος φαγμάκου σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶδ, καὶ τὸ θελεῖν τοῦ ζῆν ἀπόλεσαι γὰρ σημαίνει τῶν ζῶντων, ἀλλ' ὁ τῶ κόσμω. Ista autem dissertatio enata est forsan ex occasione illius

illius quod ab eodem dictum refertur, *enchirid. c.* 3. Ἂν παιδίον σου τὸ σκαφιδιον ἢ χυνάριον, μέμνησο ὀλιγίζειν, ὅτι ἄνθρωπον κατοφιλεῖς· ἀποθανόν σοι ἡ ταραχθήσῃ· quod asfanti forsan alicui minùs gratum auditu, malique ominis esse visum est. vide *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 34.

Τὴν σάγμαν διειδῆναι] vide *ad lib.* 7. § 40. ar Angl. interpres, σαφυλὰς legisse videtur; (contrà quàm ipse Epictetus habet) quas διελζεῖδαι, i. e. *meti* vix dixeris. fefellit illum forsan quod de uvis sequitur.

Δύσφημα ταῦτα.] ità Senec. *ad Marc. c.* 9. *quis non tanquam dirum omen respuit?*

§ 35. Ὁμοίως σαφυλὴ] Et ista indidem, sed magis accisa. Pergit Epictet. Λέγε δύσφημον τὸ φυλοκρῶν, καὶ τὸ ἰχθὺν γίνεσθαι ἀντὶ σύκου, καὶ ἀσαρίδας ἐν τῇ σαφυλῇ. (quod Theocritus, an quis alius, *Idyl.* 27. Ἁ σαφυλὶς σαφὶς ὄζει.) πάντα γὰρ ταῦτα τὴν προαίρεσιν οἷαν εἰς ὕπερ μεταβολαί, ἂν ἀπώλεια, ἀλλὰ τεταραγμένη τις οἰκονομία καὶ διάκρισις. ταύτην ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά· τοῦτο διάνατος. μεταβολὴ μείζων, ἂν ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Apollon. Tyan. *ep.* 66. Τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἀπόλλυται· διὰ τοῦτο ὄν, ὅτι ἔχει διαπαντός· ἢ καὶ τὸ μὴ ὂν γίνεται· πῶς δ' ἂν γένοιτο, μὴ ἀπολλυμένου τοῦ ὄντος; vide *ad l.* 4. § 4 & *l.* 5. § 13.

§ 36. Λῆσις προαιρέσεως ἡ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεί, *l.* 3. *c.* 22. Λῆσις ἡ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀγαθόν. Idem, *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος λέγει· τί; τὸ σκέλος. ἀλλ' ἀφελεῖ· τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν, ἐγώ εἰμι, ὁδὶ ἀφελεῖ; πῶς προαιρεῖται. vel, τί οὖν; ἐγὼ εἰμι, ὁδὶ ἀφελεῖ πῶς προαιρεῖται. Et Clemens *strom. l.* 4. πῶς ἀφαιρεῖ ἐκ ἐπ' ἄλλοις ποιν εἶναί φαιμὲν, ἢ πάντων μᾶλιστα ἐφ' ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἄφαιρεν διὰ ταῦτα ἐστὶ τὰ προαιρετικὰ. τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν ἀδεμωὸς ἔδ' ἂν μάλιστα ἐπίσκηπτο. διόδοτον γὰρ τὸ δοῦναι, καὶ ἐκ ἀναπόφευκτον ἄλλῳ πῃ. vide Apostolum *ad Rom. c.* 8. *v.* 35, 39. Stilpo cùm Megarâ capta à Demetrio regaretur, numquis rerum ipsius quicquam abstulisset, quò restitutio posset fieri, respondisse fertur, οὐδείς· οὐδένα γὰρ εἶδον ὁπλίσασθαι ἀποφέροντα. *Nemo quisquam: neque enim quenquam vidi, qui scientiam asportaret.* Plut. in *Demetr.* vel ut idem *de puer. instit.* numquid amisisset quærenti. οὐδέν· πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετάν. *Nihil*, inquit, *quicquam: neque enim bellum virtutem unquam deprædatur.* Læert item *l.* 2. ait jussum à rege catalogum sive indicem eorum quæ amiserat exhibere, dixisse, ἀνδένα φημὶ οἰκεῖον ἀπολωλέναι· παιδείαν γὰρ ἀνδένα ἐξενηνοχέναι· τόν τε λόγον ἔχειν καὶ τὰ ὀνήματα. *Nihil rerum suarum amisisse se: neque enim eruditionem quendam extulisse: rationémque ac scientiam supereſſe sibi.* denique ut Plut. *de tranquil. mentis* ἀδένα τῶν αὑτοῦ φάσκοντα. *neminem*, inquit, *vidi, qui meum aliquid ferret.* quibus Stilponis verbis optimè subjungit idem *ibid.* Καὶ ταῦτα φ' ὑπὸς πάντα τἄλλα λεηλατούσης καὶ ἀφαιρουμένης, ἔχοιδ' τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτῇ, *Iliad.* 6 *v.* 484.

Οἷον κ' ὄτε φάσγανον Ἀχαιοὶ, ἢ τ' ἂν ἀγοιεν.

qui & mox, δόξας ἕξεις, καὶ παιδήματα, καὶ λόγους εἰς ἀρετὴν τελοῦντας; ἀνταιρέτων ὑστὶ καὶ ἀδιάφορον appellat. In casu consimili Stilponiani illius, post rei familiaris direptionem Æneas Gaz. ad suos *epist.* 5. Νῦν βεβαιότερον γνώσῃ, ὅτι χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ σκεύη ἐκτὸς τῆς μὴ πολλοῖς ἀξιμάχητον, ἀβέβαιον δὲ καὶ χρῆμα, καὶ οὐκ ἐσκυὸς, ἂν μὴ τῷ ἔχοντι ὡς ἀληθῶς, ἀγαθὸν ᾖ τὸ βυλομένῳ διαπαίζειν ἔξεστι· τὰ δὲ μαθήματα, καὶ ἡ σοφία, τοῖς μὲν ἀνοήτοις καταγέλαστον, βέβαιον δὲ καὶ κτῆμα, καὶ πανταχοῦ, καὶ ἀνάλωτον, καὶ τὸ ὅλον κρεῖττον λησίας. qui idcirco optimè subinfert; τούτῳ μᾶλλον ἀντέχετε· καὶ οὐκέτι σοὶς φυλακὴν δήσουσι, οὐ τοίχους, οὐχ ὅπλων, οὐ φυλακτήριον φάλαγγος.

§ 37. Τέχνην ἢ ἔφη δεῖ τὸ συγκατατίθεσθαι ἐυρεῖν] Epictet. *enchir. c.* 7. Λεγε πρὸ ἕκαστον πάντων τῆς ὑπ' ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ὅλη τὰ παρὰ φύσιν τῆς ἐφ' ἡμῖν. πρὸ ὄψεως δὲ παντελῶς ὅτι τῶ παρόντος ἄνεσε· μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κέρως μέτρι, καὶ μετ' εὐαισθησίας, καὶ ἀνεπιῤῥάτως. Habes pleraque hîc à Marco posita; habes & apud Marcum sparsim *artis* hujus regulas in locis ad marginem adnotatis, & cumprimis *lib.* 8. § 7. verum δεῖ τὸ συγκατατίθεσθαι peculiariter *artem* quam dicit voluisse videtur quod proposuit idem *differ. lib.* 3. *c.* 8. Ὡς δεῖς τὰ ἐφαντάσματα τὰ συφιστικὰ γυμνάζωμεν· ἔστω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔδει γυμνάζεσθαι· προτείνει γὰρ ἡμῖν καὶ αὕτα ἐφαντάσματα. ὁ γὰρ ἀπόδειπνος τοῦ δεῖνος· ἀπόκειται, ἀπροαίρετον, ἡ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀπολελειμμένον κατέλιπε· τί σοι δοκεῖ; ἀπροαίρετον, ἡ κακόν· ἐλυπήθη ἐπὶ τούτῳ προαιρετικὸν, κακόν. γέγονεν ἀνάγκη. προαιρετικὸν, ἀγαθόν. κᾶν ὅτως ἐθέλωμεν, προκόπτομεν· ἐκπότε γὰρ ἄλλῳ συγκαθάσεσθαι, ἢ ἐπὶ φαντασίαις καταληπτικῇ γίνεται. *nihil enim aliud statuendus est locus ille illustris, qui vitiosè vulgò legitur* ἢ ἔν φ. κ. γ. *clausulâ novissimâ etiam à reliquo corpore divulsâ.* Hæc est *assensûs cohibendi ars* de qua Marcus istic. vide amplius *ad l.* 8. § 49.

Ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεις] Epictet. *lib.* 3. *c.* 12. è Marco istic emendandus. τίς γάρ ἐστιν ἀνοητὸς; ὁ μηδεμιᾷ ὀρέξει μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ περὶ μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι. lege meo periculo, ὀρέξει μὲν μὴ χρῆσῃ· sic enim ipse suprà. παντελῶς ἀφελε. & *enchir. c.* 2. § 2. παντελῶς ἄνελε.

§ 28. Περὶ τοῦ μαίνεσθαι εἰ μὴ] Vitiosa scriptura, quæ & Xylandro imposuit, rescribendum (quod & Casaub. vidit.) ἢ μή. *de hoc*, inquit, *agitur utrùm insaniamus necne.* Hoc est, scil. Stoicorum placitum, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται. Cicero *paradox.* 4. & Laert. *lib.* 7. *Zenon.* Πάντας τοὺς ἀφρονας

ἄφρονας καλοῦσι. hoc est, ut Cicero *Tuscul. lib.* 4. *Omnes stultos insanire.* Siquidem, ut idem *lib.* 3. *omnes perturbationes animi morbos esse, stultitiamque nominem his morbis vacare. unde sic concludunt: qui in morbo sunt, sani non sunt. omnium autem insipientium animi in morbis sunt. omnes insipientes igitur insaniunt.* Epictetus *lib.* 1. *c.* 28. τίνες λέγουσι; οἱ πάντα τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; μαινόμενοι. ἡμεῖς ἓν τι ἄλλο πεύθομαι; quem locum interpres doctissimus perperam reddidit, dum autoris mentem non attendit. Flaccus (quem & vise sis fusiùs ista prosecutum *serm. l.* 2. *sat.* 3.)

Quem mala stultitia, & quemcunque inscitia veri
Cæcum agit, insanum hunc Chrysippi porticus & grex
Autumat. —— vide & Epictet. *l.* 1. *c.* 22.

§ 30. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε] ubi ista Socratis reperiantur, ignoro. nec possum certò statuere, an scriptum fuerit [ὡς] ὁ Σωκράτης ἔλεγε; & priorâ illa istud respiciat. Socrates certè in Plat. *Alcib.* 2. Πάντας ἂν ἓν φάναι ἄφρονας μαινεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίνοιμι. Τί ἓν ζητεῖτε] leg. τί ἓν ὃ ζητεῖτε; ità & uterque interpres.

Ὅπ ἔχουσιν] Nemo scil. id quærere & acquirere satagit, cujus compotem jam sese credit. In hanc mentem Dio Prus. *orat.* 69. Ὁ μὲν ἀργυρίου δέομενος, ἢ ἰματίων, ἢ οἰκίας, ἢ ἄλλου τοῦ, ἡγεῖται τε καὶ ζητεῖ παρὰ τοῦ ἐντυγχάνοντος λαβεῖν· ὁ δ' οὐκ ἔχων, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο οἶδεν, ὅπ οὐκ ἔχει οὗ. Dionysodorus apud Platon. in *Euthydem.* οὐ λαμβανόντων εἰσὶν οἱ μανθάνοντες, ἀλλ' ὃ οὐκ ἐχόντων. In eandem mentem & ex Platonis *Alcibiad.* 1. quædam laudat Theodoret. *therapeut. l.* 1. cujus hæc sunt verba. ὅτω τὸν Ἀλκιβιάδην παύσασθαι ὁ Σωκράτης μαθεῖν, τῷ τῆς γνώσεως οἴεσθαι προτερεῖν ἐξοπλίσας· πρότερον μὲν γὰρ αὐτὸν ἐξύλευξεν ὡς οἰδότα εἶτ' ἐκεῖνον εἰρήκοτα, Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔγωγέ με ἠρόμην; ἐπήλαγε, καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσειας· ἐκεῖνον δ' αὖ φάντα, εἶτα ζητήσαι μὲ ὡς ἂν οἷόν; ἀπολακῶν ἔφη, ἔγωγε, εἰ οἰκθείης γε μὴ εἰδέναι· ἀρχὴ ἄρα γνώσεως, τῆς ἀγνοίας ἡ γνῶσις. Plato certè in *Sophist.* μαθεῖν ἥδιστ' ἂν ἐθέλειν τὸν ὀιόμενον σοφὸν εἶναι. Idémque apud Anton. *meliss. lib.* 2. *c.* 74. Δεῖ σφόδρα νέων ὀκπνεύματῶν [μᾶλλον] τὸ ὄιμα καὶ τὸν τύφον, ἢ σφόδρα ἀσπάζεσθαι τὸν ἀέρα, τοῦ ἐγχάλκου τὸ βελούφους χρήσιμον. (ità enim legendum, supplendum ex Plutarcho *de audiendo*; non autem σὺ ἢ loco cum Gesnero ὡς substituendum.) οἱ δ' μὴ, χάσκοντες ὄγκου καὶ φυσιμαχοῦσι, ἀφεσθίγγονται. Siquidem ut Socrates *ibid.* τοῦ μὲν ἀπτὸς, τὸ πνεῦμα δίζησι· τοῦ δ' ἀνοήτους ἀνθρώπους τὸ ὄιμα. nec tam φυσεῖ ἡ γνῶσις, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1. quàm ἡ τῆς γνώσεως οἴησις, καὶ ἡ φυσιοῦσα γνῶσις, utì idem loquitur *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 20. Facit huc & illud Domini Matt. *c.* 9. *v.* 12. Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. opinione sua, non revera, sanos alloquitur. Clem. *paed. l.* 1. *c.* 1. τοῖς νοσοῦσι τὸ σῶμα ἰατροῦ χρείαν· καὶ τοῖς ἀδυνατοῦσι τὴν ψυχὴν παιδαγωγοῦ δεῖ· ὅταν γὰρ ὑγιὲς ᾖ καὶ νοσῶ· ἀλλ' ἡ μὲν μαθήσει, ἡ δ' ἰάσει ἐρίζεται. Naso *Pont. l.* 3. *el.* 4.

Firma valent per se, nullâsque Machaona quærunt.
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Optatus, *de schism. l.* 3. *Sanitas non flagitat medicinam. ægroti est remedia quærere.* Cæsarius Arelat. *serm.* 37. *Non requirit medicum, qui se non sentit ægrotum.* itaque Gregor. Rom. *in Psal. pœnitent.* 4. *Nemo est insanibilior illa, qui sibi sanus videtur.* Siquidem, ut Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 67. ὁ τὸν νόσον ἀγνοῶν, ἀδυμίαν πεπόηται τῆς ἀρρωστίας ὀδυμίλιαν. Et Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 238. τὸ δὲ νόσῳ χαλεπωτάτῃ συγχόντα νομίζειν ὑγιαίνειν, μανία λαμπρὰ καὶ ἀνήκεστος. πῶς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἰατρὸν ζητήσει, μηδ' αὐτὸ τοῦτο ὃν νοσεῖ ὁμολογῶν; vide Pharisæorum arrogantiam, Luc. *c.* 18. *v.* 9. & Joan. *c.* 9. *v.* 40. sed & typum consimilium, typum ecclesiæ Laodicenæ fastuosum illum apud Joannem *Apocal. c.* 3. *v.* 17. scitè Bion, ut Laërt. *l.* 4. τὸν ὄιησιν, φησὶ, κοπὴς ἐγκοπήν, *Opinionem* dicebat esse *profectûs impedimentum.* & de Philosophis Clemens *strom. l.* 1. ἐκκέκληψις τῆς οἰήσεως ἀπιστεῖν ἀναπείθει. sed & Greg. Naz. *apolog.* τὸ οἴεσθαι τοῦ εἰδέναι ἀφαιρεῖται καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Senec. *epist.* 69. *Illud præcipuè salutem impedit, quòd citò nobis placemus. ideo mutari nolumus, quia nos optimos esse credimus.* & *epist.* 50. De Harpaste fatua. *Incredibilem tibi narro rem, sed veram. subitò videre desiit, & nescit se esse cæcam. hoc quod in illa ridemus, omnibus nobis accidere liqueat tibi. nemo se esse avarum intelligit, nemo cupidum. cæci tamen ducem quærunt: nos sine duce erramus; & ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, quia nos ægrotare nescimus. nec quærimus quidem medicum; erubescimus discere bonam mentem.* Optimè ergò Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, περί γε τοὺς ὡς δεῖ, καὶ κατ' αὐτὸν ἀπόφασις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς ἰδίας ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας περὶ τὰ ἀναγκαῖα. & mox: τὸν ὄιησιν περιαιρήσομεν· δι' ἃ γὰρ, φησὶν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ; οὐκ ἔχω ἔννοιαν ἰδίαν; &c. & *ibid. c.* 17. τὰ περὶ τὸν ὄζιν ἔργον τῆς φιλοσοφοῦντος, ἀποκαλύπτειν ὄιησιν. ἀμάρτανον γὰρ, ἃ πᾶς οἴεται, ταῦτα ἀξιοῦσι μανθάνειν. & in *fine dissertationis*: ταῦτ' οὖν ἐν τῷ οἴεσθαι πῶς τὰ δοκεῖν εἰδέναι τι πρὸ χρείαν ἀποβάλλοντας ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον. οἱ δ' μὴ, ὑπ' ἐγκλὶς ἐσόμεθα τοῦ περιπλαῖσθαι, κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις διέλθωμεν. Quod Apostol. *ad Cor. ep. c.* 3. *v.* 18. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι, μωρὸς γινέσθω, ἵνα γένηται σοφός. siquidem, ut Seneca, *de tranquill. c.* 1. *Multi ad sapientiam petuerunt pervenire, nisi se putâssent jam perveniss.* vide *l.* 1. § 7.

Τί ἓν μαίνεσθαι καὶ διαφέρειν] Sunt enim ista animi parùm sani indicia. vide *Jacob. cap.* 4. *v.* 1.

Ad

Ad Librum XII.

§ 1. Ἐφ' ἃ δὲ θεόδε ψυχὴ ἐλθεῖν] δὲ θεόδε, *posthac*, Casaub. *per circuitus temporum*, Xyl. Malim, *per ambages* θεοελθεῖν. Flaccus *lib.* 1. *epist.* 11.

Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
Est Ulubris; animus si te non deficit æquus.

Senec. *ep.* 28. *Non peregrinaris, sed erras, & ageris, ac locum ex loco mutas; cùm illud quod quæris, bene vivere, omni loco positum sit.* Idemque *ep.* 31. *Quomodo, inquis, istò pervenitur? non per Peninum Graiúmve montem, nec per deserta Candaviæ: nec Syrtes tibi, nec Scylla, nec Charibdis, adeundæ sunt; quæ tamen omnia transisti procuratiunculæ pretio. tutum iter est, jucundum est, ad quod natura te instruxit. Licet ad Philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Idem. *ep.* 17. vide Mosem, *Deut. c.* 30. *v.* 11. ——14. & ex Mose Paulum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8. Non est itaque necesse, quod ille apud Clem. *Strom. l.* 5.

Πολλὰ πλανᾶσθαι δεῖ ἡμᾶς ἐν τῷ βίῳ. vel ἐνδιαίτασθαι etiam. vide *ad l.* 11. & 16. & *l.* 5. § 16. & *l.* 10. § 33.

Τὸ μέλλον ὀπτῆρι τῇ φρονήσει] Idem suos monet Dom. Christus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4. § 33, 34. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπολαύειν] vide *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 44. Pindar. *Pyth. od.* 3. τὸν δ' ἀμφέπουσ' ἀεὶ φρεσὶ δαίμων' ἀσχάτου, κατ' ἄμαρ θεραπόων μαχανάν. & *ibid.* 8. σοφὸς ποδὸς ὃ ἄρσον αἰεὶ χρῆμα πᾶν' φρονεῖν ἢ τὸ παρακόμψον. idem Nem. 3. Μὴ τίνων πολυφραγμόνει τὰ μέλλον' ἀλλὰ τὰ παρόντα σοὶ τὸ χρήσιμον διαπέσσω· τί γὰρ ὄφελος ἐκ τᾶς φρενὸς ἀκάματον πόνον ἔχειν; εἰ μὲν ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἕξει κἀν μὴ φροντίσῃς· εἰ δ' ὑπερβίᾳ, τί σοι τὸ κέρδος πρόσθε παγᾶς τᾶς λύπας. Basil. Cæsar. *in Esai.* & apud Simeon. Logoth. *orat.*. 21. vide. *l.* 7. § 7.

Μετὰ ὁσιότητος καὶ δικαιοσύνης] Ità Zacharias Luc. *c.* 1. *v.* 35. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Paulus *ad Ephes. c.* 4. *v.* 34. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. quarum altera Deum spectat, altera hominem. cùm tamen δικαιοσύνη laxiùs sumpta quandoq; utrumq; comprehendat. ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33. & Luc. *c.* 1. *v.* 6. vide *ad l.* 11. § 10, & 20.

Ἵνα φιλῇς τὸ ἀστοργούμενον] vide *l.* 3. § 15. & *l.* 10. § 11, 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφυσε] Vide *ad l.* 3. § 4. συμφέρεται τε καὶ συνεμφέρει. & *l.* 5. § 8.

Χωλὴ θεραπαινὶς] Siquidem, ut Æschyl. *armor. judic.* à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 11. laudatus;

Ἀπλᾶ γάρ ὄντι τῆς ἀληθείας ἔπη.
Simplicia verba veritas simplex amat. Grot.

Et Euripid. *Phœniss.*

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κ' οὐ ποικίλων δεῖται' ἂν δίκῃ' ἑρμηνευμάτων.
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρόν· ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὐτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & infucata veri oratio est;
Nil indiget res æqua sermonum ambitu,
Manifesta per se: causa sea juris sui
Vitio laborans, quærit à verbis opem. Grot.

Julian. Imp. *orat.* 7. Λέγεται γοῦν Εὐριπίδου κἀκεῖνος,

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ·

σπουδαιότητος γὰρ φησι τὸν ψευδῆ καὶ ἄδικον δεῖσθαι. & Theodoret. *therap. l.* 1.

Ἀληθῶς ἄρα ὁ τερπνὸς λόγος ἐκεῖνος
——ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὐτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Basil. Cæsar. *orat.* 14. & Simeon Cancellar. *orat.* 201. Ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς λόγος, ἐκ ἁπλότητος διανοίας προϊὼν, ἁπλοῦς ὅτι καὶ μονότροπος. ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἐντεχνος, πολὺ τὸ ὀπὶ πλοκον καὶ ἐγκαταπεπλεγμένον ἔχων, μυρία καταγωγαῖς ἅτε θηρεύεται τροφὰς ἀμυθήτους· ὅταν γὰρ ἄλλως μὲν φύσεως ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δὲ οἱ λόγοι πρὸς αὐτὰ ἀναπείθωσι, τερφὴ τίς ὅτι, μᾶλλον δὲ διαφθορὰ, τοῦ λόγου πρὸς τὴν ἀλήθειαν γινομένου· καὶ ὁ μὲν ἀλλος μὲν φαυλόμενος, ἄλλος δὲ ἂν κατ' ἀλήθειαν τερπαῖς κέχρηται λόγοις, ἀπατᾷ τοὺς συνόντας, ὥσπερ τοὺς κύνας λαγωοὶ καὶ ἀλώπεκες, ἑτέραν δεικνύοντες, καὶ ἑτέραν τρεπόμενοι.

Περιπεφραγμένῃ σοι σαρκιδίῳ] *altilis massæ*, vel *molis carneæ*. Cas. ità πρὸς vacabit. nisi fortè intentionis vim habere censeatur. *circumdatæ tibi carnis.* Xyl. ut. περιπεφραγμένῳ legisse videatur. Illa scriptura si retineatur, malim vertere *concretæ & coagmentatæ circum te carnis.* siquidem τὸ πήγνυσθαι grammatici volunt aliquando significare τὸ πηγνύναι. & indè Hesych. Πεπηγέτο, περιεπάγη. habetur illud ξ. *v.* 477. ubi de nive, quæ scutis adhærebat, conglaciatâ,

——αὐτὰρ ἔπειτα χιὼν γίνετ' ἴσον τε πάχυνθεν,
Ψυχρὴ, καὶ σακέεσσι περιπέφατο κρύσταλλος.

Sed & *Iliad.* 4. *v.* 903. de lacte in cascum coaguli vi concrescente, (πῆξεν,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπήξαμένῳ συνέ-
Ὑχησεν ἐΐνῳ, μάλα δ' ὦκα περιπέτεται κυκόωντι·

Eam enim scripturam Herodianus restituit, & Eustathius approbat; & tum ad rem ipsam, unde imaginem eam mutuatus est poeta, tum & ad quam transtulit & accommodavit, vulneris scil. celerrimam coalitionem & curationem magis quadrat, quàm περιπέφατο illud, quod priùs

legebatur. accedit, quòd & τεφραλὶς indè deducta ἐπὶ τυροῦ, de *caseo*, & pro *caseo* usurpatur, quod docent & Herodianus ab Eustathio adductus, & ex Antiphane atq; Aristophane aliisq; Athenæus *lib.* 10. & *l.* 14. Firmant insuper apud Marcum explicationem istam, cùm quòd Jobus etiam *c.* 10. *v.* 10. de humani corporis in utero compositione agens, à *lacte in caseum coagulatione* similitudinem adhibuit, ad id negotii illustrandum: vide *ad l.* 10. § 26. tum quod Marcus ipse *l.* 7. § 68. quo loco hoc eodem vocabulo utitur; sed φύσαμα appellat quod istic παχύδιον. Cæterùm, siquis, quia περιτέρομαι istud merè poeticum videtur, ad scripturam alteram illam potiùs inclinare voluerit, redditum malim, *quæ circum te mutationibus obnoxia est, carnis.* ut sit τὸ περιτρεμμένον, τὸ ἐν πῆξει τροπῆς σωματικῆς ὄν. quod *corpori* cumprimis competit. vide *l.* 7. § 15.

Ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον] *videbit id quod patitur.* vide *ad l.* 11. § 13. sic *l.* 7. § 14. μίμψεται, & § 16. μεμιμήσατο, λεγέτω. & *l.* 8. § 28. ἀποφαινέσθω. & § 40. ἀπολαβέτω.

Τὸ πάσχον] *id quod patitur.* corpusculum vult, τὸ παχύδιον. verùm Cleanthes, referente Gregorio Nyss. *de anima*, etiam animam unà cum corpore pati contendit. Συμπάσχει, inquit, ἡ ψυχὴ τῷ σώματι νοσοῦντι καὶ τιμωμένῳ, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ. sed ψυχῆς nomine τὸ πνευμάτιον intelligit, quod ἀπὸ τοῦ νοῦ distinguit Marcus *infr.* § 3.

Τὸ ἓν σοι θεῖον τιμήσας] vide *lib.* 5. § 21. & *in-fr.* § 18. 26. Cicero *offic. l.* 3. *Mente nihil homini dedit Deus ipse divinius.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 3. Λείπεται ἢ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Generaliùs Heraclit. *ad Amphid. ep.* 1. Θεῖόν τι ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῆς] transpositis voculis leg. καὶ μὴ τὸ π. est autem monitum præclarum. *Nè timeas, ne quando vivere desinas*; sed illum metuas, nè dum de die in diem differs, fiat ut rectè vivere nunquam incipias. hoc est, malè vivere magìs, quàm mori formides. Ἀλλ' ἡμᾶς παιδικόν τινα φοβέμενα φόβον, θάνατον μὴ δεδιυῖα, ἁμαρτίαν ἢ μὴ δεδιυῖα. καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, σφαιρία μὲν δεδιυῖα, πῦρ ἢ οὐ δεδιυῖα· ἀλλ' ἐὰν βασταζόμενα πύκτῃ παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσαν, ἀσφαλείᾳ τῷ χεῖρε ἐπαφίεσα τῇ λυχνίᾳ καὶ τῇ φλογὶ καὶ τὸ μὲν ξυλοτριβούμενον φεύξεται σφόδρα· τὸ δ' ἀληθῶς φοβερὸν ἡ παιδίκα, τὸ πῦρ. ὅτω δὴ καὶ ἡμᾶς, θάνατον μὲν δεδιυῖα δεδίκαμεν, ὅσῳ δεῖ σφόδρα ξυλοτριβούμενον. ἁ-μαρτίαν ἢ οὐ δεδίκαμεν, ὅσῳ δεῖν ἀληθῶς φοβερὸν, καὶ πυρὸς δίκην κατιδίσα τὸ σωματίδιον. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 43. quibus gemina habet & Isidor. Peluf. *l.* 2. *ep.* 257.

Ἄξιος τοῦ γεννήσαντος κόσμου] *dignus mundo qui te genuit*, i.e. Deo. vid. *l.* 4. § 23.

Τὸ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Aratus in *Phænom.* à Paulo laudatus *Act. c.* 17. *vers.* 28.

Aude, hospes, contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo.——

Nemo alius est Deo dignus quàm qui opes contempsit. Sen. *epist.* 18. quàm qui mortem quoque. Marcus hic. Idémq; *epist.* 31. *Subsilire ad cælum ex anguło licet: exurge modo & te quoq; dignum finge Deo.* Huc ophrases illæ in sacra codice frequentes: de eis qui Christo quicquam anteponunt, propinquos, parentes, victum, vitam; οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Matth. *c.* 10. *v.* 37, 38. de iis, qui se à seculi sui inquinamentis intaminatos custodierint, περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς· ὅτι ἄξιοί εἰσιν. *Apoc. c.* 3. *v.* 4. & de vita instituenda monita Apostolica; ἀξίως τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου, καὶ τῆς κλήσεως, περιπατῆσαι. *ad Thess. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 12. *Col. c.* 1. *v.* 10. *Eph. c.* 4. *v.* 1. & ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου Χριστοῦ πολιτεύεσθε. *ad Philip. c.* 1. *v.* 27. Agapetus *parænes.* § 3. Ὁ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται Θεόν· Ὁ δὲ Θεὸν γνοὺς, ὁμοιωθήσεται Θεῷ· ὁμοιωθήσεται δὲ Θεῷ, ὁ ἄξιος γινόμενος Θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται Θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον πράττων Θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ ἄνω· λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ· ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ. ubi in colo tertio vitium subesse videtur scribendúmque; quò membra sibi invicem nexu gemino cohæreant: ὁμοιωθεὶς δὲ Θεῷ, ἄξιος Θεοῦ γενήσεται.

Παύσῃ ξένος ὢν τῆς πατρίδος] vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 14, 15.

Τῆς πατρίδος] i. e. *mundi.* vide *ad l.* 4. § 44. πόλις καὶ πατρίς.

Καὶ κειμαλιῶν ὧν τοῦδε καὶ τοῦδε] quod Plato in *Epitaph.* dixit; καὶ μὴ ἐν ἄλλοις αἰωρεῖται. *nec suspensa aliorum aut bono casu aut contrario, pendere ex aliorum eventis cogitur.* Cicer. *Tusc. l.* 5. Galen. in *hortator. c.* 2. ἐξ ἐλπίδων ὀχεῖσθαι, eodem ferè sensu dixit.

§ 2. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ] indè παρδιογνώστης dictus Petro *Act. c.* 15. *v.* 8. & πάντων καρδιογνώστης *ibid. c.* 1. *v.* 24. ὅτι μονωτάτου δεῖται τὸ καρδίαν πάντων ἀνθρώπων. ut Solomon rex. *Histor. Reg. l.* 3. *c.* 8. *v.* 39. Idémque in *Proverb. c.* 15. *v.* 11. Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ κυρίῳ· πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι μᾶλλον ἀνθρώπων; *Solus itaque perfectè novit quid sit in homine, videns in eo & quod in se ipse non videt.* Bern. *in Psal.* 90. *conc.* 15. Sed ἐμφατικώτατα Apostol. *ad Hebr. c.* 4. *v.* 12, 13. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ad quem locum Schol. Πάντα γυμνὰ παρ' αὐτῷ·

αὐτῷ ἢ ἐλεινὴ σκεπαλύμματι ἢ σκοτεινόφ τινι ἑαυτὸν περικαλύψαι δύνατται τῆ ὀφθαλμῶν ἐκείνων τετρωχλισμένα ἢ, ἀπὸ μεταφορᾶς τῆ σκεπάσεων τῆ ἐν τῷ τετρήλει ἠρτημένων ἢ γεγυμνωμένων τῆς δορᾶς. quibus gemina ferè Jo. Chrysost. habet. Tractum, inquiunt *ab ovibus, quarum pelle detracta, corpora nudantur.* quò facit lepidissimus ille de lepore insigniter macilento jocus, apud Ælian. *rustic. epist.* 11. ἐπεὶ γὰρ ἐδάρη, ἢ τὸ δέρμα ἀπεδύσατο, φανερὸς τὴν ἰχνὴν τὰ ἐγένετο· μᾶλλον ἢ (ἵν' γὰρ ὀρθῶς λέγω) ἐφανὴς ἔδει νῦν ἦν πάνυ· verùm ampliùs aliquod insinuare videntur verba illa Apostoli. Est enim proculdubio in tota illa dictione allegoria disertissima *à lautiorum sive victimariorum ritu* ducta, à quibus *animalia immolanda τετρωχλίζονται*, dicuntur, *cùm non solùm à collo suspensa excoriantur, sed per dorsi spinam etiam resupinata finduntur, ut tota foris & intus oculis pateant*; utì optimè Beza. quò pertinet, quod Varin. Favorin. habet, τετρωχλίζειν, τὸ ἀχρωτομεῖν, ἢ γυμνοῦν τὸ διὰ τῆς ῥάχεως σάρκειον. vide ampliùs *ad l.* 1. § 3. & *l.* 11. § 13.

Καὶ φλοιῶν] *corticum* nomine non externa tantùm, puta vestem, pompam, reliquum vitæ apparatum, sed & corpus ipsum, ἢ τὰ κρεάδια, (utì mox loquitur) & hæc præcipuè comprehendit. Varro pariter in *Tithono*; *sic invitata matura anima corporeum corticem facilè relinquit.* Quin & *corticem* Nicander tam de *hominis cute*, quàm & de *anguis exuvio*, usurpavit. sic enim in Alexiphar. *v.* 302. de Marsya,

——Φοῖβος ἀπὸ φλοὸς δύσατο γυίων.

& in Theriac. *v.* 355.

Ἐξὸν γυμνὸν μὲν ἀπὸ φλοὸν ἑρπετὰ βάλλει.

& *v.* 392.

Ἐυτ' ἂν δὲ ἠλίοιο θέρει φλοὸν ἄψεα βάλλῃ.

vide *infr.* § 8.

Τῶν ἐξ ἑαυτῆς εἰς ταῦτα ἐῤῥυπικότων ἢ ἀποχετευμάτων] *Animam* scil. *mentem* saltem, θεῖα ἀπόῤῥοιάν τινα opinabantur Stoici. Vide *ad lib.* 2. § 1. Cicero *Tusc. lib.* 4. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et hanc igitur magis attendit & intuetur potiùs quàm corpus, quod est istius integumentum tantùm & involucrum. Plut. *de tardit. vindict. divin.* Ἀλλ' ὁ θεὸς ὅτι ἀγνοεῖ δὴ τε ἡμέτερα διδάσκει, ἅτε δὴ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αὐθέντης πρυτάνις. &c. & Samuelis Deus ipse, *Regum histor. l.* 1. *c.* 16. *v.* 8. *Non spectat, quod spectare solet homo. homo enim spectat quod est ob oculos; sed Deus spectat quod est in animo.* γυμνὸν ἔσεσθαι τὸν ψυχὴν βλέπων, ut Clemens *strom. l.* 6. sive, αὐτῇ τῇ ψυχῇ, αὐτὸν τὸν ψυχὴν γυμνὸν, γυμνὸς αὐτὸς θεωρῶν. uti Plato in *Gorgia.*

Τὸν πολιὸν θεὸν σεαυτῷ θεραπεύσεις] quò scil. μεμνᾶς, ἢ τοσάζῃ θεὸν πολλά. ut Marthæ Jesus Luc. *c.* 10. *v.* 41. Vide *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. & *l.* 9. § 31. Interpres neuter consulto satis reddidisse videtur. De Diogene Julian. *de cynism. orat.* 1. Τὸς ἢ ἐν τῷ σώματος ἐμπίπτοντας τῇ ψυχῇ δοκοῦσις, οἷα πολλάκις ἡμᾶς ἀναγκάζει, τυπὸ τὸ θεικείμενον αὐτῷ χάλκεον πολυτελῆ μονῆρη, ὑπὲρ ἐν μέρει θεσπέτε.

Ὁ γὰρ μὴ τὰ θεικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἅπερ γε ἐδήτε, ἢ οἰκίαν, ἢ δόξαν, ἢ τὰ τοιαῦτα πεποίηται ἢ σκιᾷ ἢ ὀνείρῳ θεράπτεται] Locus vitiatus: quemque Lugdunensis editor corrupit ampliùs, ἀσχολήτως, exhibendo prout in Basileensi concipitur, contrarium planè autoris menti sensum nobis repræsentat: *eum* scil. *qui circumjectum sibi corpus non intuetur, vestitum, domicilium, cæteraque ad corporis usum spectantia respiciendo, molestiam negotiúmq; sibi comparaturum.* At Marci mens aliorsum abit, eum nimirum qui corporis curam non habet ista multò minùs moraturum. Casaubonus ἥκιστα legisse videtur, atque ἢ illud disjunctivæ loco habuisse. vertit enim; *siquidem qui nec corpus suum, nec vestitum suum, nec ejusmodi adminicula ulla respicit, nullum quietis otiíq; eum procurare sibi necesse est.* Οἰκίαν ἢ δόξαν, prorsus omisit. istam autem interpretationem si admiserimus, pro ἀσχολήσεται, legendum erit, ἐυσχολήσεται. quòd *l.* 4. § 19. εὐσχολώτερος ἔσει dixit. tum ἐν τῷ κοινῷ in posteriore membro ἢ subintelligendum, quasi ἢ θεράπτηται diceretur. Ità *Psal.* 9. *v.* 18. *Non enim oblivioni in æternum tradetur egenus; expectatio pauperum in perpetuum peritura est.* pro, *neque expectatio pauperum in perpetuum peritura est.* & Pindar. *Pyth.* 10. Ναυσὶ δ', ὅτε πρὸς ἰόν. i. e. *nec navi, nec pedes iter faciens.* At Xyl. erotematicè legit, ἥκιστα—ἀσχολήσεται, *Qui enim non aspicit carnem circumjectam, sine occupetur, in veste, domo, gloriáque, reliquisque exterioribus, ac quasi tabernaculo contemplando?* forsan μήκιστα quod vel negandi vel interrogandi vim habeat. *neutiquam occupabitur*: vel, *nuncubi occupabitur*: i. e. *negotium faceſſet sibi.* Vide Epictetum *l.* 3. *c.* 2. & 9. *ad l.* 11. § 18. Qui idem & quod Marcus istic vult, scitâ satìs imagine nobis depinxit, *l.* 3. *c.* 26. dum *corpus asello*, reliqua *vitæ instrumenta aselli* hujus *instructui* confert. Ὅλον, inquit, τὸ σῶμα ὅπως ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀνάριον διεσκευασμένον· ἐφ' ὅσον μὲν ζῆναι ᾖ, ἐφ' ὅσον ἂν δέωνται. ἂν δ' ἀγγαρεύσῃ ᾖ, καὶ σκορπίσῃ ὁ φορτάριος, ἄφες, μὴ ἀντίτεινε, μηδὲ γόγγυζε. ὅταν ἢ ψυχὴ τὸ σῶμα ὅπως ἔχειν σε δεῖ, ὅσα τε ἀπολιπὴ σοὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τῷ σώματος ἔνεκα παρεσκεύασται· ὅταν ἐκεῖνο ὀνάριον ᾖ, τάλλα γίνεται χαλινάρια τοῦ ὀναρίου, σαγμάτια, ὑποδημάτια, κεντοί, χόρτος· ἄφες καὶ ἐκεῖνα· ἀπόλυε δᾶττον καὶ ὀνικολώτερον ἢ τὸ ὀνάριον.

Τὰ θεικείμενα κρεάδια] vide *l.* 10. § 1. 38. & *infrà* § 3. sed & Julian. *supra* Ambros. *Hexam. l.* 6. *c.* 6. *Non igitur caro tu es. caro enim amictus est animæ.* & Varro *Andabatis*, citante Prisciano, *l.* 6. *sed quidvis potiùs, ô homo, quàm carnicula.*

Τῷ τοιούτῳ σκεύει] σκεῦος nomine comprehendit, *quicquid exteriùs nos circumdat*, sive munimenti, sive ornamenti nomine; metaphorâ ab *amictu* ductâ. Ità Herodian. *l.* 1. Οὔτε τοῦ γένους μακρᾶς διαδοχῆς εὐπατρίδας, ὥτε τοῦ πλούτου σκεύους λαμπρούς. Xenophon. *œconom.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἐγγὺς ὄντα ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς ἃ τὸ σὸν σῶμα ὃ σὺ σκευβέβληπται, ἢ τοῦ σοῦ δοῦλον, ἀλλ' εἰ τοῖς ἐσω νῦν κέκληπται θεραπεύσοντό μοι, ἀλλ' ὡς ἂν ἐγωὰ μοι δοκεῖ ἔχῃ). Procop. *Gothic. l.* 4. Τὰς δὲ ἀνάγκην σκευοβλητοὺς μηχανὰς, ἢ βραχέων πάνυ ὄντα κτῆσιν ἀφαιρεῖσθαι πολλάκις τὰ παρόντα αὐτοῖς ἐφῆκεν.

Καὶ σκηνῇ] *tabernaculum.* Xyl. *scenam*, malim. Basil. *in hexam. orat.* 5. Ὁ δεῖνα σκευοβλητος ὅτι χρημάτων σκευασίᾳ, ἢ πλήθει σκεύεσι αὐτὸν κολάκων· δορυφορεῖα φίλων περιστοιχοῦντα τῷ ἀπ' αὐτοῦ χάρειν ὑπροδύντων· πλήθει συγγλωσσίας ἢ ταύτης καταγωγιασμένης· ἰσμὸς ἀφ' ἑφεπομένων μυείων, ἀφ' τε ἐπὶ σιτίων ἢ ἀφ' κατ' ἄλλας χρείας αὐτῷ περιπροδόντων, ὡς ἢ περῇσιν, ἢ πάλιν ἐπαινεῖν ὑπουργοῦντος· ἐπίφθονός ὅτι τοῖς ὑπουγχάνουσι φεύδεις τῷ πλούτῳ ἢ τῷ πολιτικῷ πνα δωμαστείαν, ἢ ἢ τὰς ὁπ βασιλέων τιμὰς· ἐθνῶν ὑπηκόων· ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίαν. τὸν κύριον μέγα βοῶντα φεῦ αὐτῷ· τοῦ ῥᾳδιάχυς ἔγδειν ἢ ἔνδειν βαρυπάτῳ καταπλῆξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλουσι τὰς πληγὰς, τὰς δημεύσεις, τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφόρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων ἀθροίζεται φόβος. ἢ τί μὴ τοῦτο μία νύξ, ἢ πυρετὸς εἷς, ἢ παλμὸς εἷς, ἢ σκηνοδομία, ἀνάρπαστον ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον ὃν χρῆτο, πᾶσαν τῷ κατ' αὐτὸν σκηνῇ ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα. Habes liberaliter delineatam *scenam* illam, de qua Marcus istìc. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid est hoc, quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclusorum clientium turbâ referta vestibula, clara, nobilis, aut formosa conjux, cæteraque ex incerta & mobili sorte pendentia; alieni commodatîq; apparatus sunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris, instrumentis scena adornatur.* Idémque *de beneficiis, l.* 6. *c.* 31. *Ingentia super se & suos regna fregerunt, nec intellexerunt in illa scena, & vanis & citò diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipsos nihil non adversi expectare debuisse, ex quo nihil veri audire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *scena* pro *apparatu.* Synes. *de regno.* Τῷ δὲ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνῇ ἢ διαφανείαν. De *corpore* Simocat. *epist.* 25. Οὕτως ἐλύπει τὸν φιλόσοφον τὸ ὄχλου περ' ἑαυτῷ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut sibi soli vivat. *necesse est enim ut vivat & alteri qui vult sibi.* Senec *epist.* 48. & τὸ ἀνωφελὲς nusquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ περιστατικὰ ἐν περιστάσεσι] *quæ ei* (men-

§ 3. Τεία ὅτι ἐξ ὧν σωύστημα] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Τάλλα μίχει τῷ ὑπομενητῷ δῆτα, οἷ ὅτι] μέχει τῷ ὑπομενητῷ. hoc est quod eleganter Synes. *ep.* 11. ποῦν ὑμένας φρονήσεως, ὅσον ἀφεστάσας τῷ χρῆ σώματος βίῳ. neque enim corporis, aut animæ etiam, quà rationis est expers, cura omnis abjicienda est. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. *epist.* 3. Μελήτω ὑμῖν τῆς ψυχῆς· τὸ δὲ σῶμα, ὅσον ἀνάγκη· τῷ δ' ἔξω, μηδ' ὅσον. Ex Platon. *polit. l.* 3. Clem. *strom. l.* 4. Ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖν, ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας, ἵ ἔ βιώτη ὅτι, ἢ ὀρθῶς βιῶν. & mox de externis illis: τούτων ἦν ἀνθρώπον, ὃ δὲ αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα· ὃ ἢ τοῦ σώματος ὑπμέλειαι διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται, ἐφ' ἣν ἡ ἀναφορά. Gregor. itidem Nyssen. *de anim.* χρεία ἢ τῇ ψυχῇ τῆς ὑπμελείας τοῦ σώματος, ἵνα κατασκήσῃ αὐτὸ ὄργανον ὑπηρέσιον ἑαυτῇ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animæ caro est, & inquilinus carnis anima: desiderabit itaque inquilinus ex caussa & necessitate hujus nominis profuturæ domui, toto inquilinatûs sui tempore: non ut ipse substruendus, nec ut ipse loricandus, nec ut ipse tibicinandus, sed tantummodo continendus: quia non aliter contineri possit quàm domo fultâ.* Senec. *ep.* 92. de viro bono: *Corporis quoque, velut oneris necessarii, non amator, sed procurator est: nec se illi, cui impositus est, subjicit.*

Τὸ ἢ πεῖσαι μόνον κυρίως σόν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim sumus nos; alia sunt nostra; alia quæ circa nos sunt. nos sumus, hoc est anima & mens. nostra sunt corporis membra & sensus ejus. circa nos pecunia est, servi sunt, & vitæ istius apparatus.*

Ὁ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σωυτῦ] lege δὸ. & mox, pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro τὰ ἐξωτικὰ, τὰ ἐξωτικὰ σε. nihil mutavit editor Lugd. cùm ex Xylandri versione tamen satìs advertere potuisset.

Τῆ πνευματώδει σου ὑμάτῃ] ut *suprà* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τῆ συμφύτῳ πνεύματι] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἔξωθεν περιῤῥύσα δίνη] vide *l.* 4. § 43. & *l.* 8. § 14. ἀναπυλώμενα. ad *vertiginem* interim illam respexisse videtur, quâ raptari videntur corpora cœlestia, à quibus pendent inferiora ista.

Καθαρὸν τῷ νοερὸν σώματον ἀπόλυτον] desiderari videtur copula [ἢ] ἀπόλυτον. Ità de Domino Christo, quem Christianis imitandum proponit Clemens Alexand. *pædag. l.* 1. *c.* 2. ἀπόλυ[τ]ον εἰς τὸ πάντελὲς ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἐφ' ἑαυτῇ ζῇν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκουμένῃ, *sibi contenta*; quod felicitatem suam attinet. Πάντα ἐχειν παρ' ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut sibi soli vivat. *necesse est enim ut vivat & alteri qui vult sibi.* Senec *epist.* 48. & τὸ ἀνωφελὲς nusquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ περιστατικὰ ἐν περιστάσεσι] *quæ ei* (men-

ti ſcil.) *conſenſu quodam naturæ adhærent.* Xyl. *quicquid per ſympathiam ei poſſit adhærere.* Caſ. ut πρὸς ἀπάθειαν idem hîc ſit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorſus queat, ut ibi oſtenſum eſt; & aliud quiddam ſonat ὁ πρὸς ἀπάθειαν, *affectionem* nimirum eam, *quâ rei alicui addicti ſumus, eámque quodammodo deperimus.* hoc eſt enim τὸ πρὸς ἀπάγεσθαι. Ità quod Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. in *aſcetic.* Λυδιῶσι δεῖ τὴν δεσμῶν τῆς πρὸς ἀπάθειας τὸν βίον, τὸν γε ἀληθινῶς ἀκολουθεῖν μέλλοντα τῷ Θεῷ. Id Dionyſ. Areopag. citante Bud.æo; Ὅσοι γὰρ ἐκ ὀφείλουσι τοῖς γνήσιοις πρὸς ἀπάγεσθαι. Idémque *epiſt.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ὄντες ἐρασταί, τῆς πρὸς ἀπάθειας ἀναχωρῶσι τὴν ὑλικῶν ἀγγελοπρεπῶς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτευόμενοι σωὶ ἀπαθείᾳ πάσῃ. Syneſ. *Dione*: Καὶ δὴ τὰ ἀρετῆς ὄνειατο ἂν τις, τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς πρὸς ἀπαθείας. Obiter aſteriſcum tollo minùs neceſſarium ex Socratis *hiſtoriæ editionis Stephanianæ, lib.* 1. *c.* 10. πολλὰ παρελείπωσιν, ἢ πρὸς * ὀλιγωρήσει ὁ ἀποσιωπήσιν. Quin & affectus ipſos, τὰ πάθη, πρὸς ἀπαρτήματα nuncupare, Baſilidæ ejuſque aſſeclis ſolenne fuiſſe, docet Clemens *ſtrom. lib.* 2. adducto ex Iſidori περὶ πρὸς ἀφῆς ψυχῆς inſigni teſtimonio; quod ad Marci mentem illuſtrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Theſauro auctarium leviuſculum ſaltem contribuamus) πρὸς ἀπάρτημα gemino ferè ſenſu uſurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neque τὸ ἁπλῶς πρὸς ἀπαρτῆς ταῦτα, de quibus Marcus hîc, in vitio habetur; iſtud enim à natura eſt: verùm τὸ πρὸς ἀπαρτιμύθοις πρὸς ἀπάγεσθαι. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα ἴυλυτα εἶχε, πάντα μύθον πρὸς ἀπαρτιμύθια. non & πρὸς ἀπαφυκότα· quod *ſuprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici poſſunt his Porphyrii illa, *de abſtinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ὖν τῆς ἀνθρώπης πρὸς ἀπαλλήλαμεν φύσεως, ἀποδέδεικται μετὰ τῆς πρὸς αὐτὸ πρὸς ἀπάθειας. Et mox: χρὴ δὴ ἔργων ἀποστῆναι καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ πρὸς ἀπαθείας, καὶ πάθους· τί γὰρ ὄφελος & δὴ ἔργων ἀφισαμένων, τῆς αἰτίας, ἀφ' ἧς καὶ τὰ ἔργα, πρὸς ἀπαλλάττει· ubi vides τὸ πρὸς ἀπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους distingui. Ponantur ergò diſtinctionis causâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem ſequiorem fiat declinatio, πρὸς ἀπάθεια, πάθος, πρὸς ἀπάθεια. Eſt itaque ἀπάθεια *integra & abſoluta ab omni affectione vitioſa immunitas*; quod pro *ſummo bono* habebant Stoici. πρὸς ἀπάθεια *leviſſima ab hac declinatio*, & *affectûs* vitioſi quaſi *præludium* quoddam. πάθος *affectus vitioſus*, ſive *morbus ipſe*. Hieron. *in Matth. c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & πρὸς ἀπάθειαν. i. e. *inter paſſionem & propaſſionem, hoc intereſt; quòd paſſio reputatur in vitium, propaſſio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & anima ejus fuerit titillata, hîc propaſſione percuſſus eſt; Si verò conſenſerit,*

ſerit, & de cogitatione affectum fecerit, de propaſſione tranſivit ad paſſionem. προπάθεια denique *ubi morbus invaluerit, & affectus radices adeò altas egerit, ut nec ex animo evelli facilè queat, nec avelli à re deſiderata, cui* προσηλῶσθαι quodammodo videtur.

Καὶ χρόνῳ τὰ ἐπίκεντρα] *quæ ultrà ſunt.* quod ſuprà dixerat, ὅσα ὡς μέλλοντα τρέφουσι σε. Flaccus, *carm. l. 1. ode 16.*

Lætus in præſens animus, quod ultrà eſt
Oderit curare. vide *l. 6. § 32. & l. 7. § 7.*

Τὰ ἐπίκεντα ἢ τὰ παρῳχημένα] Senec. *epiſt. 78. circumcidenda ergò duo ſunt, & futuri timor & veteris incommodi memoria. hoc ad me jam non pertinet; illud nondum.*

Οἱ δ' Ἐμπεδόκλειοι, σφαῖρος κυκλοτερὴς κοινῇ φρονέει γαίων] Ad verſum quendam, quem Empedoclis eſſe vult, alluſit. ut & antè non ſemel *l. 8. § 44. & lib. 11. § 12.* Eum Parmenidæ videtur tribuere Stob. *tom. 1. l. 1. tit. 18.* Stobæanorum excerptor Grotius ſaltem. Sub cujus nomine iſta apud hunc repræſentantur:

Ἀλλ' ὅμα πάντοθεν ἶσος ἐὼν, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
Σφαῖρος κυκλοτερὴς, μεμονὼς περιτέθριθε κάρηνα.

poſteriorem verſum & ibi, & apud Marcum, iſtic fœdiſſimè depravatum nemo non viderit, medelam Grotius conatus eſt, reſcribendo,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μεμάασθ' ὑπερίσταλα κάρηνα.

Verùm hæc à ſcripturæ veteris veſtigiis longiuſculè abſcedunt. Salmaſius feliciùs refinxiſſe videtur in *exercit. Plinian.* ad Marci codices propiùs ſic accedens:

Σφαῖρος κυκλοτερὴς δίνῃ φρονέει γαίων.

Τὸ σφαῖρος autem vocabulum cùm non alibi, niſi in Marci iſtis bis, legatur, quanquam poſſit, inquit Salmaſius, dici σφαῖρα & σφαῦρος, ut σκύρα & σκύρος· poſſit & σφαιρὸς pro σφαιροειδὴς, *rotundus ut ſphæra.* hæc tamen ſi minùs placuerint, forſitan non diſplicebit, quod aliquando mihi venit in mentem ſcribendum, Σφαῖρ' ὡς κυκλοτερὴς, &c. ſic Λέων ὡς, apud poetam & alia multa. ex illo, Σφαῖρ' ὡς ineptilibrarii fecerunt Σφαῖρος. idem igitur valet ac κυκλοτερὴς ὡς σφαῖρα. Mihi verò iſtud perplacet. Sic de *Echino* quem alluſiſſe Marcum diximus *l. 7. § 28.* Euſtathius Antioch. (ſi is ſaltem) *in hexaemer.* ὡς σφαιρός ἐστι τῷ σώματι, καὶ ὁ κόσμος ἐστὶν αὐτῷ ὁλόκυκλος. ὡς σφαῖρα dixit, quod σφαιρηδὸν Clemens *ſtrom. l. 5.* ὥσπερ οἱ ἐχῖνοι σφαιρηδὸν εἱλούμενοι. hanc autem ſcripturam ſi admiſerimus, in illis δὶ ὃ Ἐμπεδόκλειος ſubintelligendum erit κόσμος. qualem orbem ſive mundum deſcribit Empedocles; & Parmenides itidem utì eſt ſuprà indicatum. De *viro bono* pariter Auſonius *idyll. 16.*

Securus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nè quid labis per lævia ſidat.

Horatium imitatus; qui de *ſapiente* dixit; *ſerm. lib. 2. ſat. 7.*

In ſeipſo totus teres atque rotundus.

Vide *l. 8. § 48.* Cæterùm Viri cl. primum illud ipſe omnino admittendum exiſtimaverim, quia apud Euſtathium Homeri εἰσηγητὴν *ad odyſſ. ζ.* σφαῖραν Ἐμπεδόκλειον reperio in uſu communi olim frequentem extitiſſe. Παρὰ τὸν σφαῖραν, inquit, ἢ παρώνυμον ὁ Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, &c. quod & Arati Scholiaſtes confirmat, qui iſtud tamen Heſiodo tribuit, dum σφαῖραν huic τὸν σφαῖραν diſtam ait, ſicut Homero ἕστεφεν ἡ ἐστέφεν. idem pro eo quod κοινῇ Marci codex, & δίνῃ Salmaſius, μονῇ exhibet, & μενῇ. Verùm iſta quia alibi latiùs excuſſimus, actum hìc agere ulteriùs nolumus.

Μόνον τε ζῆν ὁ ζῶν] vide *lib. 2. § 14.* & *infrà § 26.* Senec. *epiſt. 101. ſi vita noſtra non prominebit, ſi in ſe colligetur.*

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα] Eis maximè placere & approbare nos ſtudemus, quos imprimìs diligimus ac ſuſpicimus. mirum igitur Marco, nec immeritò, videtur, homines, cùm ſemetipſos maximè diligant, aliis potiùs quàm ſibimetipſis approbatos ſe velle.

Ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ] Euripides *Creſphonte* à Schol. *ad* ejuſdem *Medeam* laudatus;

Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ' ὅπερ πάντες βροτοὶ·
Φιλῶν μάλιστ' ἐμαυτὸν, οὐκ αἰσχύνομαι.
Mihi hoc, quod cunctis inſitum eſt mortalibus
Amare meipſum maximè, non me pudet.

Siquidem, qui φίλων legunt, quod codices vulgò exhibent, ſenſum corrumpunt prorſus; quod nec Grotius advertit, cùm vertit,

Minimum, inter omnes, quos amo, noceo mihi.
——πίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
——*namque quis bonus nequam ſibi?*

Sophocl. *Oedip. Colon.*

Οὐδ' ἔστιν ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Nemo eſt, amicus ipſe qui non ſit ſibi.

Et Eurip. *Med.*

Τίς δ' οὐχὶ δυσμαθὴς ἄρτι γινώσκει τόδε·
Ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ;
Quis iſtud nempe non novit mortalium,
Diligere ſeſe cæteris plus quemlibet?
φιλεῖ δ' ἑαυτῷ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Nec quiſquam charior alteri quàm ipſe eſt ſibi.

Τῷ γὰρ ἑαυτῷ σοὶ αὐτῷ τὸ κατὰλληλον ἐν ἐλαχίστοις λόγῳ τίθεται] *Nam quoto cuique eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palàm? multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. min. *l. 3. ep. 20.* Hinc & illa Pelagii *ad Demetriam querela. Non cogitamus quid ipſi ſimus, ſed quid alteris eſſe videamur. unde eò perducta res eſt, ut neglectâ veritate meriti, de ſola opinione curemus, qui teſtimonium vitæ noſtræ, non è conſcientia noſtra, ſed à fama petimus.* Nec diſſimilis Bernardi querimonia, *de gradibus humil. & ſuperb. part. 2. gr. 6. Qui de omni alia re plùs ſibi credit,*

credit, quàm aliis; de se solo plùs aliis credit, quàm sibi. Adversus morem morbúmq; malum hunc, salutare monitum ab Apostolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· De se Cicero, verè necne, ipse viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conscientia pluris est, quàm omnium sermo.*

Ὁ μὲν ἄμαχος γνώκτων ἐξοίσει] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Τὰς πίλας μᾶλλον αἰδώμεθα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *aur. carm.*

——Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.

Tu plùs quàm cunctos alios te disce vereri.

cui consonat Democriticum illud monitum, quod *suprà* cum aliis ejusdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26. & l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γνώσ-ωνται] Ità de animæ statu post mortem incertus fluctuat passim Marcus. de corporis resurrectione multò magis assensionem cohibiturus. quod, nihil est itaq; mirum, si δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, sed, παράλογον etiam, Stoicis Athenien-sibus est visum, prædicante Paulo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos meliùs edocti, eà bonitate præditum novimus esse Deum nostrum, universi conditorem, ut nolit servorum suorum, qui fidele ipsi obsequium in hac vita præstiterint, vel animas, vel corpora in morte prorsus intercidere, sed præmiis futuris utrumque reservari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἐστὶ] καὶ δίκαιον ἐστὶ, sacra attestatur Scriptura. Ἐπεὶ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apostol. *ad Thess. epist. 2. c. 1. v. 6. &,* Δικαιοσύνης στέφανον ἀποκεῖσθαι ὁ δίκαιος κριτὴς. *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8. &,* ὁ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τῆς ἐργασίας ὑμῶν, *ad Hebr. c. 2. v. 10.* Nec tamen hinc sequitur, quod Pontificii statuunt, hominum opera bona dignitatis suæ ratione vitam æternam, gloriámq; cœlestem ità promereri, ut Deus injustus futurus sit nisi eam illis rependat. prout Rhemens. nostri *annot. in Luc. c. 21. v. 35. ad Thess. ep. 2. c. 1. v. 5. & Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσθαι, quod illi tantopere urgent, aliud planè sonare, prout nôrunt qui linguam Græcam vel primoribus tantùm labiis degustârunt. Rectè Durand. *in sent. l. 2. dist. 27. q. 2. Meritum de condigno strictè & propriè sumptum, videlicet pro actione voluntaria, propter quàm operanti debetur merces ex justitia, sic, quòd si non reddatur, ille ad quem pertinet reddere, injustè facit, & est simpliciter & propriè injustus, non est hominis ad Deum.* quod ille cùm multis argumentis confirmâsset, concludit tandem, *sentire & dicere oppositum esse temerarium seu blasphemum. Quòd si quid,* inquit, *pro bonis operibus nostris datur vel redditur, potiùs & principaliùs est ex liberalitate Dei dantis, quàm ex merito nostri operis. Etsi dicatur, quòd quamvis Deus non constituatur nobis debitor ex aliquo nostro opere, constituitur tamen debitor ex sua promissione: sciendum est, quia quod redditur ex promissione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, sed solùm vel principaliter ex promisso.* Unde patet responsio ad id quod justum esse dicitur. Siquidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb.* 'justum apud Deum est ut reddat quod debet; debet autem quod pollicitus est, promissum quidem ex misericordia, sed ex justitia jam præstandum. justè enim & ex debito requiritur, quodcunq; vel gratis promittitur. Et Bellarm. ipse *de pœnit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epist. 1. c. 1. v. 9.* πιστός ἐστι καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inquit, *fidelis est & justus, referuntur ad promissionem divinam. ideo enim Deus justus & fidelis dicitur, quia stat promissis, nec fidem fallit.* quod & *de justific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implêsti verba tua, quoniam justus es.* Siquidem *veritas* sive *veracitas pars* est *justitiæ,* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aquin. *sum. part 2a. 2æ. q. 109. art. 3.* Denique potest aliquid justo atq; æquo consentaneum esse, quia justitiæ nullâ ratione repugnat, quod tamen nihil injusti, si non fiat, inducat. justum fuit quòd Solomon rex à Shimeio mandati violati de Hierosolymis continendo se, pœnas exegit: *Regum hist. l. 3. c. 2. v. 46.* quibus tamen remissis, nihil injusti admisisset. justum & æquum, quòd Abiatharo læsæ majestatis reo, patris causâ vitam condonavit. *ibid. v. 26.* quem tamen si sustulisset, adversus justitiam nihil peccâsset.

Ἢ ἐὰν μὴ δυνατόν] τί ἄτοπον κεῖνται, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Paulus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de resurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀβέλητον. ἀλλ' ὅτε ἀδύνατον, ὅτε ἀβέλητον. εἰ ἀδύνατον, ἢ ἐκ τοῦ μὴ γνῶσιν τοῦ δημιουργήσαντος, ἢ ἐκ τοῦ δύναμιν ἀρχῆσαι μὴ ἔχειν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἐγνωσμένον· ἀλλ' ὅτ' ἀγνοεῖν τι τὸν Θεὸν δυνατόν· μὴ τῷ δύναμιν, ὃς ἔστιν ἀρχέτυπα πρὸς τῷ δεῖ σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυσιν ἢ τέτων αὖθις γένεσις. οὐκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν ἔστ' ἀβέλητον. εἰ γὰρ ἀβέλητον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ' οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γένεσις πρὸς προσαγωγὴν εὐθύλικον, τῷ τε ἐπὶ τέτοις δίκης τιμὴν, ἢ τιμωρίαν. ὅτε ἀνάξιον· εἰ γὰρ τὸ χεῖρον οὐκ ἀνάξιον, τυτίσι, τὸ φθαρτὸν πρὸ τοῦ σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, ὅπερ ἐστὶν, ἄφθαρτον καὶ ἀπαθές. ἴσμεν ἔν ὅτι καὶ δυνατὸν, καὶ βελητὸν, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ὁ τῶν πάλαι θέντων σωμάτων ἀνάστασις. verùm de mente sola satagit Marcus; de corpore nihil solicitus, quod nec se, nec suum, nec sui quicquam à quoquam censeri volebant Stoici.

Ἐκ τῆς μὲν ἕτως ἔχειν] Æquior certè erga nu-men divinum Marcus, licèt Ethnicus, qui nihil in-

justi aut iniqui Deo vult imputari, etiamsi viros bonos in morte prorsus intercidere pateretur, quàm Papicolæ, qui Deum injustitiæ differte καὶ γυμνῇ κεφαλῇ, quòd aiunt, incusatum eunt, nisi ipsis ob labores misellos in hac vita decurtatissima exantlatos, tanquam probissimè pleniss imóq; commeritis, præmia æterna retribuat.

Πιστεύω σοι ὅτι μὴ δήποτε] Idem hoc, cum illo à Marco cum primis laudato, *l.* 11. § 6. ἴσχε λόγον ᾧ τέτο.

Δικαιολογῆ πρὸς τὸν Θεόν] Hoc est quod Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; vult [σοὶ ἀπόντων τῷ Θεῷ (i.e. ἀντὶς τῷ Θεῷ) ἀπολογεῖσθαι,] cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. σοὶ μηδενὸς δικαιολογεῖσθαι πρὸς τὸν Θεόν. Ità pii prisci, etiamsi conturbabantur nonnunquam, cùm bonis hîc malè esse, malis bene animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto statuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus est. Psal.* 37. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, justus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ Θεὸς; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Psal.* 51. *v.* 4. vide *infrà* § 12.

Οὐκ ἂν δ' ὅπως διαλεχθείμεθα τοῖς Θεοῖς] *non nuderes ità cum eis differere.* Cas. malim, *non ità differeres*, & de æquo justóque cum eis ageres, nisi optimos justissimósque esse præsumeres.

§ 6. Ἔστι γὰρ ὅτου ἀπονοήσεις] quid est enim quod usus & industria non possit? Horsum spectant tot poetarum illustrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29.

——πάντα γὰρ
Ταῖς ἐπιτελεχείαις κατατονεῖται πράγματα.
——*rerum omnium*
Nihil est quod non conficiat assiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, πάντες ἐυείσκει τέλος.
Ubique finem assequitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τῆ φιλοπονεῖν γίγνετ', ὃν θέλεις, κρατεῖν.
Datur laboris cupido quidvis assequi.

Antiphanis,

Τῆς ἐπιμελείας ἥλια πάντα γίγνεται.
Labori assiduo, nihil est quod non cesserit.

Sophoclis Oedip. rege. à Plut. laudatum *de fortun.* & à Clement. *strom. lib.* 5.

——πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
Ἁλωτὸν· ἐκφεύγει δ' τ' ἀμελούμενον.
——*quicquid quæritur,*
Spes deprehendi est. omne neglectum perit.

& huic vicinum incerti alicujus:

Ἁλωτὰ γίγνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ
Ἄσπετα.——
Laboriosæ diligentiæ assequi
Nihil est negatum.——

& ad Marci verba proximè, Menandri in *monos.*

——ἀδικεῖς κἀμὲ πράγματ' ἔχων,
Τὸν ἓν πονεῖν ὅλως ἀπηγνωκέναι ποτε.
——*quem laborum non piget,*
Nihil arbitrari is debet insperabile.

Socrates Alcibiadi miranti, quî posset Xanthippen tam rixosam sustinere, & intolerandam esse dicti tanti, Ἀλλ' ἔγωγε συνήθημαι· καθάπερ οἱ τραχήλους ἀλῶν συνεχές. *At ego*, inquit, *assuetus ei sum: nec me magis offendit, quàm rotæ stridor aquam educentis eos qui assiduè audiunt.* Nec sileri dignum hîc Æschyli illud, à Plut. *de legendis poet.* & *de perfect. indic.* à Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. L. Gyrald. *de poet. l.* 6. Erasm. *apoph. l.* 6. relatum: qui dum in Isthmiis pugilum certamen spectabat, cùm altero eorum frontem percussò, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qui proximè assidebat, latus fodiens, Ὀξύς, ὦ ξένε, ὁ ἀγκών ἐστιν; ὁ παλαιὸς σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide*, inquit, *quanta sit vis exercitationis? ictus ipse silet: spectatores verò vociferantur.* ubi νύξας malui, *latus fodiens*, Flaccum imitatus, *epist.* 7. vertere; quàm, *aurem vellicans*, cum Paul. Leopardo; qui *emend. l.* 2. *c.* 21. & 22. Stobæum hîc emaculat, Cælium, Lilium, Erasmum castigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τῶν πτᾶδος, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἐτέλετο· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τοῖς πεπεδῶς αὖθις ἄμεινον ποιεῖν. Verùm Marco gemina prorsus Plut. *de tranquill.* Δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ σωφρονιστῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτῶ καὶ κατανόησιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀποδιδόντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῇ, μηδὲ διαδράσκοντα· τάχα γὰρ ὑπὲρ ἕξεως ἀγωνίσεται. ἀνίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἢ δεῖ τὸ ῥᾴδιον εἰς διατείνουσι, καὶ πρὸς τὸ ἡδὺ δὲ ἥδιστον ἀναλαμβάνουσι γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσοι, καὶ πόνοι, καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίσταται, καὶ περιβαζομένη τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, ἀμηχάνου πολὺ τὸ καταφρονούμενον καὶ δόκιμον καὶ σεμνὸν ἐν τοῖς δεινοῖς χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. Diogenes denique referente Laërtio, *l.* 6. Διετέλει ἔλεγεν εἶναι τὸν ἄσκησιν· ἣ μὲν ψυχικὴ, τὸν δὲ σωματικήν. παύεσθαι καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχεῖς γινόμεναι φαντασίαι, εὐλυσίαν πρὸς τὰς ὁρμὰς ἔχουσαι. παρεσκεύαστο δὲ τελειότερα τῶν ῥᾳστώνης ἕνεκα τῶν γυμνασίων ἐν τῷ ἀγορᾷ προτρεπόμενος· ἐφίεσθαι γὰρ ἔνια τῶν τέχνων, τῶν βαναύσων καὶ τῶν ἄλλων, ἐκ τοῦ τυχεῖν εὐχερείας τοῦ τετυχέναι ἀπὸ τῆς μελέτης ποιουμένους. τούς τε αὐλητὰς καὶ τοὺς ἀθλητὰς, ὅσον ἐπιφέρουσιν ἐπάνοδον τῇ ἐξίξ πορείᾳ τῷ συνεχεῖ. καὶ ὡς ὅτου, οἱ μετιόντες τοῦ ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ, ἐκ ἂν ἀναφαλῶς καὶ

φιλῶς

ἀτελῶς ἐμόχθην. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔλεγε τὰ παρόντα ἐν τῇ βίᾳ χρεὼν δεκτέους καταδῦναι. Δωσατίῳ ἢ τούτῳ πᾶν ἐνιπτέον. Vide ad l. 3. § 6. Senec. ep. 50. *Nihil est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: robora in rectum quamvis flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id fingiuntur, quod usus noster exigit. quantò facilius animus accipit formam, flexibilis & omni humore obsequentior? & ep. 80. de athletis agens. Illud maximè revolvo mecum, si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest, quâ & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, quâ solem ardentissimum in ferventissimo pulvere sustinens aliquis, & sanguine suo madens, diem ducat: quantò facilius animus corroborari possit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l. 2. c. 12. Nihil est tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio: nullique sunt tam feri & sui juris affectus, ut non disciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protùlerat; *Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditque nihil esse difficile, cujus sibi ipsa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ ἀειστερὰ] Τῶν δεξιὰν τῆς ἀειστερᾶς φύσει κρείσσονα εἶδ), multis locis inculcat, multisq; rationibus contendit Aristoteles *de partib. animal. l. 3. c. 4. & l. 4. c. 8. de animal. incess. c. 4. ethic. Nicom. l. 5. c. 7. & Eudem. l. 4. c. 5. & in problem. l. 21. q. 12, & 13. & 19, & 31.* Idem tamen, Καί τοι, inquit, ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι. Εἰ δὲ πάντες τῇ ἀειστερᾷ μελετῷμεν ἀεὶ βάλλειν, γενοίμεθα ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀειστερά ἐστι· καὶ τὰ δεξιὰ οὐκ ἦν ἥττων φύσει βελτίω ἐστὶ τὰ δεξιὰ τῶν ἀειστερῶν, κἂν πάντα ποιῶμεν τῇ ἀειστερᾷ, κρείττω τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra naturâ fortiora ac validiora sinistris esse. At Plato, (quem & hoc nomine is notat, *polit. l. 2. c. 10.*) *de legib. l. 7.* hoc tanquam delirium exagitat, Ὡς ἅπερ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀειστερὰ διαφέροντα ἐν' ἕκαστα μᾶλλον φύσει πρὸς τὰς χρείας οἷς ἑκάστας τῆς προσέξεως, τὰ χεῖρε. quod & refutare conatur primò membrorum reliquorum exemplo. ἐπεὶ πάντα σχεδὸν πόδας τε καὶ σκέλη τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα οἷς τοὺς πόδας φαίνεται· quod idem de oculis auribúsq; dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè inscitiæ usuique pravo adscribit. Τὰ δὲ χεῖρε * ἀνόμα [* ἀσφόλα] τεφθῶν καὶ μητέρων οὐ χαλοὶ γεγόνασιν ἔκγονοι. τῆς φύσεως δὲ ἑκάτερον τῶν μελῶν ἀεὶ ἐπορρώπους, αὐτοὶ διδάσκαλοι τὰ * ἦν [* ἔδη forsan] διάφορα αὐτὰ ποιήσαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum quorundam instantiis: ἐν ὅσοις μὲν δὴ δεῖ ἔργων μὴ μέγα διαφέρειν, λύρα μὲν ἐν ἀειστερᾷ χρώμενον, πλῆκτρον δ' ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα ἐστὶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μὴ δέον, ἴσως χρὴν χρῆσθαι ἀνεῖα. *Siquidem in quot quibusq; operibus utrâ utamur nihil refert, sicut inter lyram tangendam, lyram sinistrâ, plectrum dextrâ, an è converso teneamus, nullius momenti res est. aliáq; ejusdem rationis, quicunq; animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi oportebit utrâq; pariter citra discrimen usus fuerit, insano certè parùm distabit.* quæ verba ideò lubentior verto, cùm quia Serranus ità reddidit, ut sensum autoris haud clarè satis expresserit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem restituam explicémque. demum ratiocinatur à ritu gentium quarundam. Ἔδειξε δ' ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, ὃς ἐν ἀειστερᾷ μὲν τόξον ἀπέτεινον, ἐν δεξιᾷ δ' οἴνου τεθραμμένῳ μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενοι. quibus accensèri possunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, insigni in eo genere artificio prædíti. *Judic. c. 20. v. 16.*

Διὰ τὸ ἀνίδιστον] ità Plato suprà, διὰ τὸ ἄδη, vel ἔδη, potiùs.

Τὸ χαλινῷ ἁρμοσθήσεσθαι ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neque hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τε ὅτι καὶ ἐν ἑτέραις· ἐν ὅτῳ μανθάνει δικαίως, ὅτῳ παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀειστερὰ δεξιᾶν ἀσθενεστέρα κατασκευάζοντες.

Τοῦτο γὰρ οὐδέτερα] Itaque Plato, διαφέρει ἡ πάμπολυ μανθάνοντος καὶ μὴ μανθάνοντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος καὶ μὴ γεγυμνασμένος. *Multum interest inter eum, qui utráque manu uti didicerit, assueveritque, & eum qui alterutri tantúm.* quod & à re *athletica*, & à *militari*, mox comprobat. Ideo autem usus obtinuit, ut *ad frænum sinistra* adhibeatur, quò dextra vel virgæ, quâ equus regitur, vel armis, quæ gestanda ac utenda fuerint, putà ensi hastæve exercendis, exercendísq; immunis relinquatur. Xen. *de re equestri:* Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀειστερᾷ ἄγει τὸν ἵππον, τῇ δ' δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. quanquam posset & alia assignari ratio, cur frænum fortiùs sinistrâ teneatur; si verum foret, quod Solinus habet, *polybist. c. 1. Parti dextræ habilior ascribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmasius. quem vise sis in *exercitationum* thesauro illo πολυμαθεστάτῳ.

§ 7. Ὁποῖον δεῖ καταλαμβάνεσθαι τὸν θανάτου] qualem ipse se velit à morte deprehendi. Vide *l. 6. § 30. ad finem.* ésto; hæc lectio satis commoda. non celabo tamen suspicionem meam; legi posse, non minùs commodè κατασφάλλεσθαι, *qualem te à morte relinqui oporteat*; sive *necesse sit, & quod animum, & quod corpus attinet.* siquidem quales nos, quoad corporis statum, mors deprehensura sit, σφάλλει ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ut cum Stoicis loquamur.

Τὴν βεβαιότητα τῆς βίᾳ] vide *ad l. 2. § 17. & l. 4. § 26. & l. 5. § 24.*

Τὴν ἀφάνειαν] vide *ad l. 4. § 3. 50.*

§ 8. Τυμπά-

§ 8. Γυμνὰ τὰ φλοιῶν] vide *lib.* 3. § 11. & *supr.* § 2. Mat. Casimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Rebus, Fusce, velis, cætera diffluunt,
Veruæ more nivis, quæ modò nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἑαυτὸν ἀσχολίας αἴτιος] Forsan [πῶς πᾶς] πις, vel [ὅτι πᾶς] πις. quia sequitur, πῶς ὑδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται. (de quo vide *l.* 5. § 34.) hoc est, quod ille apud Plut. *de tranquill.*

Οὔτις ἐμοὶ τὸν ἄλλον ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλον. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9, Παγκρατιαστῇ, ὑχὶ μονομάχῳ] *pugili*, sive *pancratiastæ, non gladiatori.* quia alter armis nativis καὶ σφυρίοις, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adscitiis, itaque gladium si deposuerit, statim occiditur; alter manum præstò semper habet; nec quicquam ampliùs, nisi ut dextrè utatur, est opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antisthenes, Ὅλον ἀνταφαίρετον, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at quod de *baculo* Aristot. *de motu animal, c.* 8. idem de ense, vel alio quovis telo, dici potest. Γίνεται ὥσπερ ἀφελέσθαι μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. sed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in Zenon. Διαπαντὸς χεῖται τῇ ἀρετῇ ἀναπόλισ[τον γάρ ἐστι καὶ πάντοτε τῇ ψυχῇ χεῖται ὡσεὶ τελείᾳ ὁ σπουδαῖος.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πράγματα] leg. ποῖα αὐτὰ τὰ πράγματα. *qualia sint ipsa per se nuda.* ut *supr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιρῶντα] de *distributione* ista, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἡλίκων ἐξουσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult esse casûs primi. ut sit τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, clausula, superioribus periocham istam annectens, sensúmq; hunc exhibeat; *Quod ex rei natura ad ea quæ suprà posita sunt consequitur.* At interpres uterq; in casu quarto accepit. *Quod ad naturam consequitur.* Xyl. *Quicquid in serie ac sequela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Cas. Ego malim, *quicquid contingit naturæ consentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc est, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὸν ὅλον φύσιν. τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. sicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ. Idem quod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Syntaxis autem est, qualis apud Gregor. Naz. *in Basil.* Τί τοῦτο οὐκ ἐπαινετέον μᾶλλον, ἢ μεμπτέον; vide *supr.* § 5.

Ἀκοντες] Vide *lib.* 11. § 18. *consid.* 3. Δεῖ δ' ὃς ἂν κακηγορῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, σφοδρὸς ἢ τῇ διοικήσει τῇ ὅλων. ita enim legend. non σφοδρὸς εἶναι. Et *ibid. c.* 10. Μὴ θεὸν μέμφεσθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémque *enchir. c.* 5. Ἀπαιδεύτου ἔργον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πεφύκασι κακῶς ἡγεμόνα παιδεύειν, τὸ ἑαυτῷ. πεπαιδεῦσθαι, τὸ μήτ' ἄλλοις, μηθ' ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖον] Plaut. Trucul. 2. 1.

Vertit se rota vicissim: Stultus est, qui id admiretur.

Ξένον] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antisthenes apud Laërt. *lib.* 6. τῷ σοφῷ ξένον οὐδέν, οὐδ' ἄπορον. locus mendi manifestus, in quo tollendo frustrà operam posuerunt viri magni. Ambros. Camald. *novum* quasi καινὸν legerit. quidam, οὐδ' ἀξιέρεστον. quod Henr. Stephan. non probat. ἄπορον tolerari posse putat; sed suspectum tamen habet. Is. Casaub. quid si ἀπὸν legatur? ut sapienti *nihil deesse velit.* verùm hoc, ut aliquid videatur, non satisfacere tamen ipse profitetur. haud infelicior istis saltem forsan futura est conjectura nostra, si οὐδ' ἀνεσσόκητον rescribamus. conjunxit hæc certè Marcus noster *sup.* § 1. Ξένον οὖν τῆς παιδοτρίβου καὶ θαυμάζω, ὡς ἀνεσσόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν μυνόμυα.

§ 14. Ἡ τις ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος] Cas. *aut fatum, (idque vel necessitas absoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibilisque providentia.) aut confusio fortuita.* &c. ut videatur legisse, ἢ τοι εἱμαρμένη, [καὶ ἢ] ἀνάγκη [καὶ] ἀπ. τ. &c. At Xyl. *aut necessitas fatalis, atque ordo inevitabilis,* ut [καὶ] alterum tantùm incertum voluerit, cui accedo potiùs, quam malim ἀπαράβατον *inviolabilem,* quàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἱλάσιμον nullo modo convenit. Maro *Æn. l.* 6.

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

ad quem locum Servius: *locutus est secundum Epicureos qui dicunt.*;

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.

Est Lucretii *lib.* 1. quanquam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magìs, quia fata illi nulla agnoscebant.

Φυσμὸς εἰκαιότητος] *confusio inanis.* Xyl. *confusio merè fortuita.* Cas. sive *temeraria.* φυσμὸς εἰκαιότητος, *confusio temeritatis*; quo vocabulo usus est Marcus & *lib.* 2. § 13. ἀντὶ τοῦ εἰκῆ, *temeraria, fortuita.* Lugd. edit. φυσμὸς ἀκαίρατος pro quo Annot. ἀκαιότατος substituit; vertitq; *confusio durissima.* Hesych. certè, Ἀκαίρατοι, ἀσυμβόλητοι. κἀκ τοῦ θείου γίνος. ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 433.

Δαφνὴς δ' ἢ πτελέης ἀκαιότατοι ἰσοβοῶσι.

Verùm τὸ ἄκαιον istic non magis locum habet, quàm οἱ κίες, aut etiam θείμοι καὶ ἶπες, vermiculi illi scil. à quibus vocabulum id desumptum est. *confusio* nimirum *dura* planè, *quam corrodere cossi nequeunt.* Ego siquid murandum (quod nihil est necesse) viderer, εἰκαιότατος mallem. quod optimè convenit cum eo quod sequitur, ἀπροαιρέτως. siquidem, quæ rectore carent, temerè feruntur.

Ἀπρο-

Ἀπροστάτητος] id est, χωρὶς τοῦ προστάτου, sive ἀνεπιμόνητος· utì ipse se mox explicat. Hesych. ἀπροστάτευτος, ὁ μὴ ἔχων προστασίαν τινός. *cui nemo præest*; vel etiam, *qui nulli*. utrovis enim modo sumi possunt Hesychii verba. verùm istîc ἀπροστάτητος passivè sumitur; quomodo eidem ἀνεπιτήρητος est ἀφύλακτος, ἀνεπίσκοπος, *cui curator & inspector nullus est*.

Εἰ μὴ ἀπροσδόκητος ἀνάγκη] Senec. *epist.* 16. *Quid mihi prodest philosophia, si fatum est? quid prodest, si Deus rector est? quid prodest, si casus imperat? nam & mutari certa non possunt: & nihil præparari potest adversus incerta, si aut consilium meum Deus occupavit, decrevitque quid facerem, aut consilio meo nil fortuna permittit. Quicquid est ex his, vel si omnia hæc sunt, philosophandum est. sive nos inexorabili lege fata constringunt, sive arbiter Deus universi cuncta disponit, sive casus res humanas sine ordine impellit & jactat, philosophia nos tueri debet. hæc adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ tontumaciter resistamus: hæc docebit, ut Deum sequaris, feras casum.*

Ἄξιον αὐτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας] vide *supr. ad* § 1. & *l.* 9. § 28.

Ἀσμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi.* Cas. *contentus esto.* Xyl. *sat habeas.* vide *l.* 5. § 9. ἀσμένιζειν εἰς τὰ πλείω.

Κἂν σκαφίσῃ σε ὁ κλύδων] Melius saniúsque consilium, quàm Marcus hîc, suggerit nobis Augustinus *de diversf. serm.* 19. *Transeunt omnia cum diebus; noli tu transire cum illis. est quò te teneas, ut non transeas. res humana tanquam fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. quo me teneo? verbo Dei, quod manet in æternum.* Petr. *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. serm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli sequi flumen carnis. quis comprehendat verbum manens, nisi qui in ipso manet?* Idémque *de verb. Apost.* 4. *In Deo spem pone. si posueris spem in ipso spiritu, quo homo es,* (quod Marcus hîc monet) *iterum spiritus tuus in carnem relabitur, quia non dedisti eum illi à quo suspendatur. ut contineas te, noli remanere in te, transcende te; in illo te pone, qui fecit te.*

§ 15. Τὸ μὲν τῆς λύχνου φῶς] collatio gemina Christi illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. Ὅπ ἥμαρτε] forsan, ὅπ ἥμαρτέ τις. ut τις excriptori minùs cauto exciderit, dum in τί, quod proximè sequebatur, oculum intendit.

Τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *considerat.* 5.

Εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν] etiamsi peccârit quis, pœnitentiam satisfactionis justæ loco haberi postulat. vide *l.* 1. § 7. Arrian. *de gest. Alex. l.* 7. Μόνη γὰρ ἐμοί γε δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνουσα, καὶ δίκην ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς μεταγνώσκουσα. ὡς τοῖς παθήσιν ἡ ἄχεα, ἃ πάντα χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ ξυγχωρήσαι, ὅτι οἱ καλὰ ἔδρασεν. Petron. *satyr. Sævi quoque implacabilisque domini crudelitatem suam impediunt, quando pœnitentia fugitivos reduxit; & deditiis hostibus parcimus.*

Κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν] quod Galen. *de affect. corrig. c.* 4. κολαγὼς ἑαυτῷ. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal. *sat.* 13.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet autori. prima est hæc ultio, quòd se
Judice, nemo nocens absolvitur.--

Ὅμοιον τοῦτο τῷ καταδύπτειν τὸν ἑαυτῆς ὄψιν] Plut. *de sanit. conserv.* Ὁ δὲ ὀπτικὸς τοιούτων ἀναλογισμῶν δῆμος αἰμάσσει τὸν ψυχικόν. Et *de tranquill.*

Ἡ συνείδησις, ὅπ συνοισθα δεινὰ εἰργασμένος, (ex Euripid. *Oreſt.* i. e. τὸ συνειδός, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) οἷ ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὸν καταμέλειαν, αἱμάσσουσα ἀεὶ κ) νύσσουσα ἐκαπολείπει. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 26. *Maxima est factæ injuriæ pœna, feciſſe: nec quisquam gravius afficitur, quàm qui ad supplicium pœnitentiæ traditus. Nulla major pœna nequitiæ est, quàm quòd sibi displicet.* Idem *epist.* 42. Est autem, δρύπτειν κ) καταδρύπτειν de arboribus propriè dictum, ὅτι τὰ ὀπτὰ λεπτύνομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, quibus *cortex dilacerando detrahitur.* nam quod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò vescerentur, ad mutuam usque sui dilacerationem secum invicem depugnantibus, quod verbo originem dederit; merum est nugamentum. Indè ad homines traductum & ὅτι δρύπτειν plurimùm usurpatum. ὅταν τις ἑαυτὸν καταπλήσσῃ ὅτι θρήνῳ. Hesych. De athletis usurpavit Marcus *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de hastâ vulnerato, Homer. *Il. ω'. v.* 324.

--πρυμνὸν δ' βεβαχίονα δουρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυδάων.——

de naufrago ad scopulum allisо, *odyss. ε. v.* 426.

Ἐνδ' ἀπὸ ῥινός τε δρύφθη.

de aquilis, sese invicem, an eos, quorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyss. β'. v.* 153.

Ἀμφαμάδῳ δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειρὰς.

de mulieribus luctu & mœrore correptis, Hesiod. in *scut. Herc. v.* 243.

——χεῖ δ' ἐδρύπτοντο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

——δρύπτεταί τε παρειὰν,
Δίαιμον ὄνυχα πτελέᾳ σταλαγμοῖς.
--dilaniátque genas,
Unguem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* --καὶ δρύψασα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος, sive γυνή. *Il. β'. v.* 700. cui --ἀμφίδρυτοί εἰσι παρειαί. *Il. λ'. v.* 393. *Utraque lacerata*, sive *laniata, genæ.* ut Maro *Æn. l.* 12. *Et rosea laniata genæ.*

καὶ-

Καλαφύσσειν itaque πλὼ ὄψιν est, quod Silius *bell. Pun. l. 8.* *Ora manu lacerans.*— Et Naso *metam. l. 11.*

Ora, comam, vestem lacerans.—

quæ omnia in luctu fieri assolent. sed nec in pœnitentiæ remorsu, ubi acriùs is urget, minùs. Sic enim de Alexandro post Clitum interfectum, Curtius *l. 8. c. 2. laniare deinde os unguibus.* haud inepte ergò Marcus pariter ait habere se, si pœnituerit, ac si id fecisset, quod per doloris vim à pœnitentia obortam, fieri etiam non rarò solet.

Τῷ μὴ θέλοντι πλὼ συκλῷ ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ità *l. 4. § 6.* θέλει πλὼ συκλῷ ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l. 2. c. 10. Non irascetur sapiens peccantibus, quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. scit paucissimos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet: nemo autem naturæ sanus irascitur. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus domis poma pendere? quid si miretur, spinosa senescque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.* Illud verò ἐν σύκοις suspectum forsan alicui esse possit, tanquam ab interpolatoris cujuspiam manu, non à Marco ipso exiterit. cùm non tam in fructu ficûs ὀπὸς iste, quam in frondibus & stirpe ipsâ deprehendatur. Synes. *de providend.* 2. Καὶ τῆς συκῆς ὁρᾶσθε γλυκύτατον μὲν τὸν καρπὸν· φύλλα δὲ καὶ φλοιὸν καὶ ῥίζαν καὶ πέμνον; ἄπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *Sympos. l. 5. c. 9.* Τλυκὺς ὅπως καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικρότατα. τῆς δὲ συκῆς τὸ ξύλον ὀπῶδές ἐστιν· ὥστε καιόμενον μὲν ἐκλιθάνου δριμύτατον καπνὸν, καλαυθῆσαν δὲ πλὼ ἐκ τῆς τέφρας κονίαν ῥυπτικωτάτην παρέχειν ὑπὸ δριμύτητος. verùm nec fructus quoque lacteo isto humore, antequam maturitatem consequatur, immunis est; quem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius *l. 18. c. 19.* Idémque *ibid. c. 28. succus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l. 23. c. 7. Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipse *ibid. lib. 6. c. 10.* τὸ φυτὸν ἅπαντων ὀπωδέστατον· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔρνον ἀναπεπλῆσθαι. leg. καὶ τὸ φλοιὸν, vel καὶ τὸ δρῖον ἀναπεπλῆσθαι.

Ἢ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι] Senec. *de ira. l. 2. c. 9. Si irascaris juvenibus senibusque quòd peccant; irascere infantibus, quòd peccaturi sunt. Nam quis irascitur pueris, quorum ætas nondum novit rerum discrimina? major est excusatio, & justior hominem esse quàm puerum.* quod autem *de infantium vagitu* Marcus, idem de *gruum clangore* Liban. *orat. 12.* Ὥσπερ γὰρ ἂν ἐν ἐκλαπτι μεγάλῃ διὰ πλὼ κλαγγὴν ὅπως οὐκ ἂν ἐκείνης [διὰ πλὼ φαίην καὶ πλὼ ὕζειν.]

Τί γὰρ πάθῃ] quod *lib. 10. § 30.* τί δὲ ποιήσει; *quid enim faciet?* Lucian. *ad eum qui dixerat, Prometheus es.* τί δὲ πάθοιμι; ἐμμανέστερον δὲ δὶς ἅπαξ ἀποκλαύσομαι. *quid enim faciam?* &c. Idémque in *peculanesib.* τί δὲ ἂν πάθοι τις, ὅταν φίλος ἀνὴρ βιάζοιτο; *quid enim faciat quis, ubi vir amicus urserit?* Laco apud Ælianum *l. 9. c. 27.* quòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; ὁ γὰρ ἐμὸς αἵματος τέτυ. ἡ φύσις λέγει. Joan. Chrysost. *in 2. ep. Cor. orat. 1.* Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρεῖν καιρὸς οὐ πάρεστι νῦν; *Quid faciam, cùm martyrii jam tempus non sit?* Galen. *method. l. 10.* τί ἂν ἔν τις πάθοι πρὸς ἀνθρώπους μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ πειθήμων; Terent. *Heautontim. 4. 1.*

Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum æque æquum sciunt?

Εἰ οὖν γοργὸς εἶ] *si igitur trux es.* Xyl. imò, *si acer ipse validúsque es.*

§ 17. Ἐι μὴ καθῆκον] vide *ad l. 3. § 6, 7.* sed & Epictet. *dissert. l. 1. c. 2.*

Ἡ γὰρ ὁρμὴ σου ἔστω ἐπὶ τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾷν] Sententia defecta. Cas. *Teneas semper propositum tuum ab omni necessitate ac coactione liberum.* actì scriberetur. ἡ ὁρμή σε ἀβίαστος ἔστω. At Xyl. hæc sequentibus conglutinat. *Tui animi motus ità sint compositi, ut omnia circumspicias.* mihi nec istud placet, nec, quod censeam sentiámve, probabile aliquid impræsentiarum occurrit. forsan ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω ἐπὶ [πάλι] πᾶν. *etenim conatus tuus ad ipsa.* τὸ καθῆκον scil. ἢ τὸ ἀληθές, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾷν ad sequentia pertineat. vel etiam si ἄβιαστος illud admittere libuerit; ἡ γὰρ ὁρμὴ σου ἀβίαστος πρὸς τὸ πᾶν. *impetus enim,* sive *conatus tuus non est coactioni aut vi ullæ ex parte obnoxius,* quò minùs ab eis abstinere possis; vel quæ officio tuo adversantur, agendis, vel quæ veritati repugnant, dicendis. vide *l. 10. § 33.*

§ 18. Τὸ πλὼ φαντασίαν σοι ποιῶν] *quod se objicit tibi.* Casaub. *quod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *quod phantasiam tibi afficit.* ut lib. 3. § 11.

Ἀναπύσσειν δεμνιάλια] vide *supr. § 8. 10.*

§ 19. Κρεῖττόν τι ἢ δαιμονιώτερον] τὸ ἐν σοὶ θεῖον. *supr. § 1. & l. 11. § 19.* τὸ ἐν σοὶ δαιμόνιον μέρος. vide Julian. *infrà ad § 26.* Epictet. *l. 1. c. 3.* τί γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον ἢ τὰ δυσκινά μου σαρκίδια. ἀλλ' ἔχεις τι ἢ κρεῖττον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέχεις; leg. προσέπηξας. de qua voce vide Synes. *epist. 57. supra ad § 3.* & Marcum *l. 10. § 24.*

Τῶν νεφελωδεστάτων ὄντων] vide *ad l. 2. § 2.* & *l. 10. § 38.* Clemens *strom. l. 4.* Δεῖ γὰρ κἀκεῖνο τὸν κεκτῆσθαι τῆς ἑαυτοῦ γνώμης μὴ νεφελωδεστάτου, ἀλύχνου δίκην ὀργάνου, ἀφορμὰς ἔσεσθαι μόνον περὶ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνοντα.

Τί μοι νῦν ἔστιν ἡ διάνοια] vide *l. 5. § 22.* & *l. 10. § 24.*

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l. 2. § 16.* & *infra § 24.*

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν] vide *l. 5. § 16. & 7. § 55.* & *l. 8. § 34.* & *l. 11. § 21.*

§ 12.

§ 21. Μετ' ὀ πολύ] vide *l.* 9. § 28. 32. & *l.* 11. § 18. *conſider.* 6.

Ἵνα ἕτερα ἐρεξῆς χήτηται] vide *l.* 7. § 23. 25. & *infrà* § 23. Auguſt. *confeſſ. l.* 4. *c.* 11. *ecce illa diſcedunt, ut alia ſuccedant, & omnibus ſuis partibus conſtet infirma univerſitas.*

§ 22. Πάντα ἡ ὑπόληψις] vide *ad l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9.

Καὶ αὐτὴ ἐπί σοι] ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις. Epictet. *enchir. c.* 1.

Ὅσον κάμψαντι τὸν ἄκρον] ἄκρον κάμπτειν, quòd Plut. in *collat. terr. & aquat.* ἀκρωτήριον κάμπτειν. *promontorium prætervehi.* nos dicimus, **to double the cape.** ſolent autem prominentia loca iſtiuſmodi plùs aliis eſſe undis infeſta, ventis expoſita, procellis obnoxia, eóque nomine magìs periculoſa: indè proverbium de *Maleo* ſive *Maleis* Laconico promontorio.

Μαλέας ἡ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

Maleas legens, quæ ſunt domi obliviſcere.

Euſtath. *ad odyſſ.* γ'. Ulyſſes *Odyſſ.* ἰ *v.* 80.

Ἄλλα με κῦμα ῥοῦ τε συγκάμψαντα Μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπῶσε.——

Et Neſtor de eodem *ibid.* γ'. *v.* 288. juxta Maleam navigantes habuiſſe ſe συγκλὼ ὁδόν.

——λιγέων τ' ἀνέμων αὖτμήν——

Κύματα τε τερφθείσα, πλοῖα, ἵστα ὄρεωσιν. Liban. *orat.* 31. inter cætera nautis moleſta, καὶ πίτερα περιβεβλημένοι, οἷς ἦν δεῖ κάμψαντας ὅρμου τυχεῖν. & *orat.* 3. καὶ ταυτὸ συμβαίνει, ὅταν ἐπὶ πολὺ περιβόλων, ἐπειδὴν ἡ θάλαττα ποικίλοις ἐλαυνομένη πνεύμασιν εἰς σωτήριον ἐκείρηται κυμάτων· ὁποῖ δ' ἂν ἐγγὺς καθαρῶς τὸ περαῖον κῦμα περὶ τοὺς περιβόλους ῥαγῇ, τὸ λειπὸν ἐγκαταλαμβάνει, καὶ τὸ τεῖχος αὖθις· καὶ τοῦτο διαπελεῖ μηχανώμενον, ἕως ἂν λήξῃ τὸ πνεῦμα.

Γαλήνη] Ità *l.* 5. § 2. ὁ πόθος γαλήνη. & *l.* 8. § 25. αἰθρίαν καὶ γαλήνην. qualem animi ſtatum delineat. Plut. *de virt. mor.* verbis illis Homericis ex *Odyſſ.* ε. *v.* 391.

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἀνεμός μὲν ἐκαύσατο· ἡ δ' ἄρα γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη· κοίμησε δ' κύματα δαίμων.

Eodémque alludens Sextus *adv. ethic. c.* 5. Εὐδαίμων ὄντως ὁ ἀταράχως διάγων, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ Τίμων, ἐν ἠσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τὸν βίον ὡδοιπορηκώς.

——πάντη δ' ἐπὶ πόντῳ γαλήνη.

Τὸν δ' ὡς ἐρεύσας ἐκ πνεύμονος γαλήνης.

vide *ad l.* 2. § 4.

Σταδιεῖς πάντα] vide *ad l.* 6. § 10. Lucian. in *Scythæ extremo.* ἢν δὲ τῦθ' ὑπάρξῃ, ἔυδια πάντα, καὶ πλοῦς ἄκειος, καὶ λειμώνων ἡ θάλαττα, καὶ ὁ λιμὴν πλησίον.

Καὶ πόλπος ἀκύμων] quod Dio Pruſ. *orat.* 74. ἀκλυδων λιμένα. qualis Maronianus ille dixit. *Æn. l.* 1.

——*ubi omnis ab alto*
Frangitur, inque ſinus ſcindit ſeſe unda reductos. ex poeta autem aliquo traducta hæc, M. Caſ. nec fruſtrà, opinor, autumat. etiam εἶδον ἀκύμονα dixit Plut. in *Galba.* &, Ἴλεων καὶ ἀκύμαντον τῆς ψυχῆς διάθεσιν, Syneſ. alicubi, Idémque *de regn.* αἰθρίας ἀκύμονα διάθεσιν.

§ 23. Μία καὶ ἁπασῶν ἐνέργεια] idem planè argumentum habetur. *l.* 9. § 21.

Τὸν ὃ χαιρὸν καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις] ſic *l.* 106. § 49. ἀφώρισεν. hoc eſt, quod Solomon *Eccleſ. c.* 3. *v.* 1. לכל ומן לערת לכל חפץ תחת השמים, καὶ χαιρὸς παντὶ πράγματι. ubi rectè זמן *tempus determinatum,* ſive, *præſtitutum,* ex Eſt. *c.* 9. *v.* 26, 31. Ezræ *c.* 10. *v.* 14. & Nehem. *cap.* 10. *v.* 34. reddit Piſcator; & exponit, prout & Jun. prior, *determinatum à Deo.* etſi locus ille à pleriſque aliter, ſed perperam, accipitur. hoc eſt etiam, quod Job. *c.* 7. *v.* 1. צבא לאנוש *tempus præfinitum eſt homini ſuper terram.* ità enim malim cum Pagnino & Mercero, quàm, cum vulgatæ auctore, *militiam,* vertere. atq; ità etiam *ibid. c.* 14. *v.* 14. Junius & Tremel. verterunt, ubi de vita humana uſurpatur. nec de verſione ambigere patitur Job ipſe. qui *c.* 14. *v.* 5. *Præciſi ſunt dies ejus, terminos ſive limites illius ſtatuiſti, quos tranſgredi non datur.* Jaſon Siracid. *cap.* 18. *v.* 8. *præfinitum cuique eſt obdormiendi tempus.* Indè & Æſchyli illud apud Plut. de Homero.

Ἀλλ' ὅτι πολλὰ θαύματ' ἐν σίρνοις λαβὼν,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντέχῃ βίου.
Οὐτ' ἐν σίγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ,
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πανορμίσθον μόρον.
Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata niſi dent terminum:
Nec ſi larem quis ſervet, aſſiduus foco,
Effugiet horam, Parca quam decreverit. Grot.

Et Phalaris *epiſt.* 147. Ἴσθι γὰρ, ὡς μηδεὶς περαιτέρω κληρονομήσει τὸν Φάλαριν ἔξω τῆς ἰδίας μοίρας, ἣν ἀπὸ γενέσεως ἔχομεν καθ' ἑαυτῶν· forſan καθωρισμένην. atque ità interpres, *definitum & conſtitutum.* Solon. item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9.

——τὰ δ' μέρσιμα πάντως
Οὔτε τις ἀιωνὸς ῥύσεται, οὐθ' ἱερὸς,
Οὐθ' οἱ Παιῆονος πολυφαρμάκου ἔργον ἔχοντες
Ἰητροί, κῆτις ὑδὸν ἔπεσι τέλοι.
Πολλάκι δ' ἐξαλίγκιος ὀδύνης μέγα χάνει ἄλγος
Κἀκ ἄν τις λύσαιτ' ἄπορα φάρμακα δύης.
Τὸν δ' κακοῖς νόσοισι κυκώμενον ἀργαλέοις τε,
Ἀλάομαι χειρῶν, αὐτὰ πίσος ὑγιῆ.
Μοῖρα δέ τοι θνητοῖσι κακὸν φέρει, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν.
Δῶρα δ' ἀφυκτα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων.

——*fato quæcunque manent ſors,*
Non hanc averſet vi ſima; ſed nec aves;

Nec qui Pæonias ægris mortalibus herbas
Sæpe erraturam ferre laborat opem.
Sæpe dolor tenui morbos produxit acerbos,
Tollere quos nullis sit medicaminibus:
Sæpe diu sævo jactatum corporis æstu,
Contactu sanum reddidit una manus.
Sic fato sors læta venit, contraria fato:
Nec vitare datur, quæ placuêre Deis. Grot.

Indè Propertio *l.* 3. *eleg.* 3. *mortis dies parca*, hoc est, παραμυθία, ut rectè Scaliger. vide ad *l.* 2. § 4. & & *ad l.* 4 § 23. & *ad l.* 8. § 20. & *infr.* § 36.

Ποτὲ μὲν γὰρ ἡ ἰδία] Datur hinc conciliatio dictorum illorum, quæ adversari superioribus videri poterant: *homines violentiæ deditos, non dimidiaturos dies suos*; hoc est; nè dimidium quidem dierum suorum exacturos esse, Psal. 55. *v.* 23. quosdam etiam, *desingi* בלא יומו Job. *c.* 15. *v.* 32. hoc est, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Sept. *in die non sua.* Vatabl. & Pagn. & בלא עת Job. *c.* 22. *v.* 16. i. e. ἀώρως, Sept. *ante tempus suum.* Vulg. siquidem si naturæ propriæ rationem habemus,

Quota pars moritur tempore fati?

Sen. *Herc. Oet.* 2. 2. quia, *pauci ad senectutem perveniunt.* Cic. *de sen.* pauci eum vitæ terminum assequuntur, quem constitutionis nativæ virtute poterant, si siniſtri nihil intervenisset. vèrùm, si *naturæ communis*, utì Marcus loquitur, hoc est, numinis divini dispositionem ac dispensationem spectamus, *nemo nisi suo die moritur.* Sen. *ep.* 69. etiam qui immaturus maximè obiisse videtur,

tulit suum, —— metaque dati pervenit ad ævi.

Idem *ad Marc. c.* 20. ex *Æn. l.* 10. Itaque non fuit necesse, ut Servius quò Virgiliana duo illa conciliaret, *Æn. l.* 10. —— *Stat sua cuiq; dies.*— & de Didone *l.* 4.

—— *nec fato, meritâ nec morte peribat,*
Sed misera ante diem; ——

ad illud confugeret, *poetas secundum Sectas varias loqui; illud ex Stoicorum, hoc ex Epicureorum sententia protulisse.* Videmus enim, Marco auctore, utrumque etiam Stoicorum placitis esse satis consentaneum. alia Servii conciliatio videri poterit *ad l.* 4. quam quia prolixior est, nec ad nostri mentem, omitto.

Νεαρὸς ἀεὶ] vide *supr.* § 21. & *l.* 7. § 25.

Καλὸν ἦ αἰσχρὸν τῶν ἢ ὠφελίων] vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Οὐκ αἰσχρὸν] vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 1.

Συμφέρον ἢ συμφερόμενον] vide *l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 4. συνεμφέρεται ἢ συμφέρει. verto autem istic; *conducens, & congruum.* συμφέρεσθαι *convenire, congruum esse.* Liban. *orat.* 11 Θαῦμα τίνων ἦσαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας παραπλήσιον τε ἢ οὐ παραπλήσιον τῷ πρότερῳ· τῷ μὲν γὰρ εἷς θεὸς συμφέρεται· τῇ δὲ πολλὴν ἀνάγκην ἐπέθηκε, *aliud sub eodem regno miraculum contigit, priori geminum, nec geminum tamen. in hoc enim convenit, quòd circa Deos fiebat: in hoc discrepat, quòd in Deis peregrinis istuc translatis:* cùm primùm nimirum in patriis restitutis exhibeatur. ut Fed. Morellius hic, ut alibi sæpenumero, non dormitavit, sed altum dormivit; cùm vertit, *Regi enim circa Deos, ad cultum confert hospitum: huic autem est, quod peregrinarum migratione distet.*

Θεοφόρητος ὁ φερόμενος καὶ τ' αὐτὰ θεῷ] ista cum sequentibus Xyl. vertere neglexit; vitiata suspicatus, an de sensu ambiguus, incertum. Θεοφόρητος, quemadmodum & θεόληπτος in sequiorem partem sumitur haud rarò, pro *arreptitio*, sive *lymphatico.* Itaque apud Plut. Adulator, quò eum cui se accommodat, δεισιδαίμονα ὄντα, *superstitionibus conflictum*, hac etiam in parte superare videatur, θεοφόρητον, sive *arreptitium* se simulat. ut τὸ θεοφόρητον, sit etiam τὸ δεισιδαίμονος excessus, aut affectus saltem illo vehementior. Verùm à Marco accipitur in meliorem partem, pro eo, *qui memini ferendum, agendum se totum permiserit.* nec aliter ferè à Philone Judæo, & Dionysio illo, qui Areopagitæ titulum præfert, usurpatur. est autem translatio ab eis desumpta, qui instinctu quodam divino agitantur; cujusmodi vates sunt, καὶ οἱ ἔνθεοι. ità de Æschine Philostratus: τὰ θεῖα λέγειν, ὅπου ἐδόκει ἐπιχωρεῖσθαι σοφιστῶν σπουδῇ· ἐπεὶ Αἰσχίνου δ' ἤρξατο, θεοφορήτῳ ὁρμῇ αὐτοφυοῦς ἐμπνεόντος, ὅσον οὐ καὶ χρησμῳδεῖν ἀναπίοντες. Indè Θεοφορεῖσθαι de Scopa Callistratus in *imagin.* 2. Οὐ πάνυ ἦ καὶ λογοποιῶν μόνον πίστιν τίκτειν ἐπὶ γλώττῃ ἐν θεῶν θεραπείᾳ πεσόντος· ἀλλὰ καὶ πρὸ ἡμισείων αἱ χεῖρες θεωτέρων πνευμάτων ἐφάνησαν ληφθῆναι, κάτοχα καὶ μὴ μανίας ἀφορητόν τὸ πάθημα· ὁ γὰρ δὴ Σκόπας ὡς ἐν πυκνοῖς ἐπιπνοίαις κινούμενος, εἰς τὸν τῆς ἀγάλματος ἁρμονίαν τὸν θεοφορεῖσθαι ἐφῆκε. Θεοφόρητος perinde Marco, qui non linguam tantùm, sed & manum mentémque suam ad nutum numinis divini per omnia prorsus ità contradidit regendam dirigendámque, ut nihil aliud agat, dicat, cupiat, cogitet, quàm quod Deo ipsi visum fuerit. Indè Clementi *Strom. l.* 7. Θεοπρεπὲς ὁ γνωστικὸς καὶ ἡ ἀγάπης θεοφορῶν καὶ θεοφερόμενος.

Ὁ φερόμενος καὶ τ' αὐτὰ τῷ θεῷ] *qui viâ eâdem quâ Deus fertur.* i. qui Deo consentit, convenit. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hæres.* 38. τὰ αὐτὰ καὶ τὰ αὐτὰ φερομένοις, τὰ δὲ πολλαχοῦ. *partim cum illis convenientem, partim ab eis discrepantem.*

Ἐπὶ τ' αὐτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Deum ipsum alloquendo, ὁμογνωμονῶ σοι. vide *l.* 10. § 21.

§ 34. Ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτὴ σώσῃ τὸν] *nequid aliter quàm justitia æquitásque exigit.* Casaub. minùs plenè. meliùs Xyl. *nequid foctus quàm justitia ipsa egisset*, formula diserta, & ἀπεσθομένου ἢ insinuans.

Ὅτι τὸ

Οὗτο ἡ τῷ ὀπίσυλλα μεμιῆσθαι] vide *l.* 8. § 17.

Οπίον ἔκγονον ἀπὸ στερήσεως] *Quale unumquodlibet à privatione fuerit.* Xyl. ut idem sit τὸ στέρημα, quod ἡ στέρησις. cujus exemplum fruſtrà quæro. Caſ. *cujuſmodi corpora noſtra ſint adhuc rudia & imperfecta.* unde quid legerit haud ſatis liquet. ego ἀτέρμαι & omnino legendum cenſeo. vel, ſi cui id minùs arridet, ἀστερήμαι & quod propiùs accedit ad ſcripturam priorem, & apud Nicandrum reperitur (ſi pro *ſemine* ibi ſumi, quod quidam cenſent, compertum haberetur) vel ἀσπερμάι & etiam, ſive ἀσπερματώσεως (ut τῇ ψυχόσει reſpondeat ἡ ἀσπερμάτωσις) quæ *actum ipſum ſeminandi* deſignant. ſenſus patet; idémque eſt, quodcunque ex iſtis legere libuerit, quod Tertull. *ex ſeminis ſparſione* dixit, *apologet. c.* 9. Nec ſilentio prætereundum videtur, quod Plut. nos docet *de commun. notit. c.* 31. Stoicis autoribus, qui in notationibus plùs ſatìs ineptire ſolebant, τὸ μὲν ἀτέρμα πλὼ ὃν μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλῆ ἀπείρεσιν ἀνομάζ· πλὼ ἡ φύσιν ἐμφύσησιν ἔσαν, ἢ διάχυσιν τὴν ἀπ' αὐτῆς ἀναζωώσαν καὶ λυομένων λόγων καὶ ἀεὶ θερμῆ. quo loco miror ego, quid Lipſium impulerit, ut pro ἐμφύσησιν ἐν φύσεσιν legi voluerit, &, *in ſpiritibus & inflationibus*, verterit. *Stoic. phyſiolog. l.* 3. *c.* 6. cùm locus ſincerus ſit, ſenſúſque proclivis ſatis. *Semen ideo dictum, quòd in eo quaſi conſpiratione & colligatione quadam in exiguam molem vis virtutiſque multum compingatur; naturam verò, quòd ejus ope operâque, quaſi inſufflatione quadam, vis virtúſque illius excitetur, diffundatur, & ex potentia in actum producatur & prodeat.* verùm hoc ἐν παρέργῳ. *A ſemine*, inquit Marcus, *ſive ſeminatione, uſque ad animationem.* ἀτέρμα itaque ſive ἀστερμάτωσις (id ſi ſcripſerat) idem eſt hìc Marco, quod ἀτέρμαι καθολὴ Apoſtolo, *ad Hebr. c.* 11. *v.* 11. Vide *ad. l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μέχει ψυχώσεως] quod in ipſo partu fieri autumabant Stoici. qui & fœtum ad partum uſque animal eſſe negabant, ſed utero muliebri, tanquam plantam telluri, adfixum, vel potiùs tanquam arbori fructum, agnatum, veluti partem ejuſdem, ab eo cúmque eo nutriri cenſebat. Plut. *de placit. philoſ. l.* 5. *c.* 15. Οἱ Στωικοὶ μέρος εἶναι αὐτὸ τῆς μητρὸς, ὡς ζῷον (contra planè quàm Plato, *ibid.*) ὥσπερ καὶ τοὺς καρποὺς, μέρη τῆς φυτῆς ὄντας, πεπανουμένους ἀπορρῆναι, ὅταν ἡ τὸ ἔμβρυον. Idemque *de Stoic. contradict. c.* 38. de Chryſippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ μητρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει, καθάπερ φυτόν· ὅταν ἡ πεπανθῇ ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ γομώμενον, τὸ πνεῦμα [* μεταλαλλειν Salmaſ. *ad Epict. & Simpl.*] καὶ γίγνεσθαι ζῷον. ὅθεν ἂν ἀπὸ τρόπου πλὼ ψυχλὼ ὠνομάζ παρὰ πλὼ ψύξιν. Et Philo eódem reſpiciens, *lib. de inſomn.* Γεννώμενον ἐνδὺς, ἢ ἔξωθεν εἰσκείνεται; ἢ ὑπὸ τῆς περιεχούσης ἀέρος ἢ ἐνδιεμὸ ἐν ἡμῖν φύσις, διὰ αἰσθήσεως, ὁκ χαλκέως πεπυρωμένου ὕδατι ψυχρῷ, πρὸς τὸ κρατιώτερον γομοῦσι; δῆλον ἢ παρὰ τὴν ψύξιν ὠνομάσθαι δοκεῖ ψυχή. Vide *ad l.* 6. § 16. Tertull. *de anim. c.* 25. *Sunt qui præſumunt, non in utero concipi animam, nec cum carnis figulatione compingi atque produci; ſed & effuſo jam partu, nondum vivo infanti extrinſecùs imprimi. Cæterùm ſemen ex concubitu, muliebribus locis ſequeſtratum, compingueſcere in ſolam ſubſtantiam carnis; eam editam, & de uteri fornace fumantem, & calore ſolutam, ut ferrum ignitum, & ibidem frigidæ immerſum, ità aeris rigore percuſſam, & vim animalem rapere, & vocalem ſonum reddere. hæc Stoici cum Æneſidemo.* Addit idem ex medicis idem ſenſiſſe *Hiceſium, & naturæ & artis ſuæ prævaricatorem.* Sed & *Platonem alicubi dixiſſe. Perinde animam extraneam aliàs, & extorrem uteri, primâ adſpiratione naſcentis infantis adduci, ſicut expiratione noviſſimâ educi. incertum tamen, an ex ſententia fixerit,* (ità legit Rigalt.) *an ex alterius perſona id protulerit.* Abſurda ſanè ſententia quæque pluribus refutetur, indigna. Ieaque Septimius, dogmatis iſtius patronos, *παραδόξον τι, & à ſenſu communi diſſitum, in eo affectaſſe*, contendit; ſed quod à mulierculis quibuſvis poſſit refelli. *Puduit*, inquit, *opinor illos hoc ſtatuere quod fœminæ agnoſcerent. at quanto ruboratior exitus à fœminis revinci quàm probari?* Lactant. *de opific. c.* 17. *Anima non eſt* (quod Varro dixerat) *aer ore conceptus; quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer poſſit. non enim poſt partum inſinuatur in corpus, ut quibuſdam philoſophis* (Stoicis ſcil.) *videtur, ſed poſt conceptum protinus, cùm fatum in utero neceſſitas divina formavit.* Verùm varias noſtrorum hac de re ſententias videas licet apud Hieron. *adv. Ruffin. apolog.* 2. Ruffin. *in apolog. Pamphili nom. pro Origen.* vide & *l.* 2. § 2.

Ἄνω μετέωρος ἐξαρθεὶς] vide *l.* 7. § 49. & *l.* 9. § 28. nam de *ſurſum elato animo*, Xyl. fruſtrà hæc accepit.

Τῷ πολυτεχνάτῳ, ὅτι] quod *l.* 7. § 48. τὰ συμμιγέ.

Ὅτου τὸ θειοκὲν ἐνταῦθα καὶ ἐναιθέριον] ſcil. univerſas mundi totius regiones ætheriam, aeriam, aquatilem, terreſtrem, incolis ſuis refertas cenſebant, cùm Stoici, tum & Platonici. Alcinous, *de doctrin. Platon.* Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δαίμονες, οὓς καλεῖσθαί τις ἡγεμονικοὺς θεοὺς, καθ' ἕκαστον τῶν στοιχείων, οἱ μὲν ὀρεσκοι, οἱ δὲ ὀρεσκοι, ἐν τε αἰθέρι, καὶ πυρὶ, ἀέρι τε, καὶ ὕδατι· ὡς μηδὲν κόσμου μέρος ψυχῆς ἄμοιρον εἶναι, μηδὲ ζῴων κρεῖττον καὶ θνητῆς φύσεως. Apul. *de deo Socrat. Quid igitur? tanto vis aeris, quæ ab humillimis Lunæ anfractibus uſque ad ſummum Olympi verticem interjacet, vacabitne animalibus ſuis atque erit iſta naturæ pars mortua ac debilis? & nè volucres cogites, qui aerem pervolant. ipſæ enim, inquit, aves, ſi ſedulò advertas, terreſtre animal, non aereum, vectiùs perhibeantur. eſt enim ſemper illis omnis*

victus

victus in terra. ibidem pabulum, ibidem cubile. tantum quod aëra proximum terræ volitando transverberant. Cæterùm cùm illis fessa sint remigia pennarum, terra ceu portus est. Itaque aëri dæmonas attribuit, tertia quædam, ut loquitur, animalia, neque tam bruta, quàm terrea, neque tam levia quàm æthereia. Porphyr. item *de abstinent. l.* 3. ζῶα λογικὰ distribuit in quatuor classes, ἐναιθέια, ἐναέρια, ἔνυδρα, ἐπίγεια.

Καὶ ὅτι ἐοίκεις] ἢ istud παρέλκει, & inducendum videtur. nam ὅτι, ad τείπον refertur. quam dictionis seriem non advertentes interpretes, alter Marci mentem pervertit, alter ad rem minùs pertinentia infercit.

Ταὐτὰ ὄψει] *eique te visurum.* Xyl. *eadem te visurum.* ταυτὰ non ταῦτα.

Ἐπὶ τίνι ὁ τύφ☉] Lugd. erotematicè legit. ἐπὶ τίνι ὁ τύφ☉; *hisne superbimus?* Casaub. enunciativè. rectiùs, opinor. *hæc sunt, de quibus tantoperè superbimus.* forsan tamen deest aliquid. Οἷ☉ ὁ τύφ☉. ut ὅσον τὸ ἀρκοῦν. ut vel de rebus ipsis intelligatur, sitque idem hîc ὁ τύφ☉ quod *l.* 6. § 13. ἡ ἰσοτεία ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, quam & τύφον *ibidem* nuncupat. ità Xyl. *tum quis in eis fastus.* vel de hominibus, qui istorum ratione insolescunt. quod *lib.* 11. § 18. μὰ δία τύφω. & *l.* 9. § 34. ὅση οἴησις. Sed illud mavelim. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 4. Socrates: τῷ μὲν ἀπαιδεύτῳ βίῳ καὶ ἀσκήτῳ ἑπομένῃ, πολλὰ τύφω μετεμπέπλεκται. leg. ἐπενδύμασι, vel etiam μετενδύμασι. Sic enim Lucian. *necyomant.* τὼ πεφαγυῖδα μετειέδυτε. quo loco tamen in vulgatis μετενέδυτε perperam editur. ésque quod Synes. *de provident.* μεταμφιέσεως dixit. vide *ad l.* 4. § 1.

§ 25. Βαλὲ ἔξω τὼ ἀπόληψιν] Vide *supr.* § 22. & *l.* 4. § 7. & *l.* 8. § 40.

§ 26. Ἐπαλάθη] Ità Autor *ad Hebr. c.* 12. *v.* 5. ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως. Scilicet, quod Bern. *de consider. lib.* 2. *Sic se habent corda mortalium. quod scimus cùm necesse non est, in necessitate nescimus.*

Πάντα χρὴ τὼ τῶν ὅλων φύσιν] Vide *l.* 5. § 8, 10. & *l.* 8. § 4.

Τὸ ἀναφαπόμενον ἀλλότριον] vide *l.* 9. § 38.

Πᾶν τὸ μνόμενον ὅπως ἀεὶ ἐρίνεται] vide *lib.* 7. § 1. & *l.* 8. § 46.

Ὅση ἡ συγγένεια] Ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ ἑαυτὸν καὶ ἄκαν πᾶς ὅστις συγγενής. Julian. Imp. in *epist. ineuphem.* vide *ad l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 4.

Ὁ ἑαυτοῦ τῦς Θεὸς] Hermes *Pœmand. c.* 12. ὁ νῦς ἐν ἀνθρώποις, θεός ἐστιν. Atque indè Synes. in *calvit. encom.* de capite. ἐκεῖ νόμιζε καταπεπηκέναι τὸν νῦν· ἐκείνῳ τῷ κεφαλῷ ἡγοῦ νεὼν τὸ θεῖον. *Dei templum caput,* quia mentis sedes. Cicer. *offic. l.* 3. § 44. à Lactantio laudatus *instit. l.* 7. *c.* 24. *cùm verò jurato dicenda sententia sit, meminerit Deum adhibere testem; id est, ut ego arbitror, mentem suam.* Euripid. apud Theon. Soph. in *progymn.*

Ὁ νῦς γὰρ ἡμῖν ἔστιν ἐν ἑκάστῳ θεός·
Mortalium cuique sua mens est Deus.

quod Panegyrista Constantinianus vertit,

Sua cuique prudentia Deus est.

Menand. apud Plut. in *Platon. quæst.* 1.

Ὁ νῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός.—
Mens quippe nostra Deus est.

Idémque in *Adelph.* citante Justin. *de Monarch.*

— θεός ἔστι τοῖς χρηστοῖς ἀεὶ
Ὁ νῦς ἀρ', ὡς ἔοικε τοῖς σοφωτάτοις.
—*Numen est verè bonis mens ipsa.*

Hinc Nemes. *de natur. homin. c.* 44. Εὐριπίδης γὰρ καὶ Μάνανδρος ἐν οἷς τὸν νῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ φασὶ θεογονῶν ἑκάστου, θεὸν ἡ μανία. Verùm plus forsan Nemesius affingit & affigit illis quàm volebant ipsi: qui nihil aliud, opinor, innuebant, quàm quod Senarius ille,

Βέβηλος ἄπασιν ἡ συνείδησις θεός.
Dei instar habere mentem & conscientiam in homine debere, ejusdémque dictamen bonum quemque tanquam oraculum quoddam sequi. At Epictet. *l.* 2 *c.* 8. Οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν πέφορες; θεὸν γαμαίζεις; θεὸν φορίφορεις, τάλας, καὶ ἀγνοεῖς; δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινὰ ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν. ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων καὶ αἰσχύνῃ, ἀκαθάρτοις καὶ βεβηλήμασι, ῥυπαραῖς σου φρέξεσι. καὶ ἀγάλματος ἂν τῷ θεῷ παρόν☉, οὐκ ἂν τελμήσειας ποτὲ τοιοῦτον ποιεῖν, οὗ ποιεῖς. αὐτῷ σοι θεῷ παρόν☉ ἔσωθεν, καὶ ἑωρῶν☉ πάντα, καὶ ἀκουόν☉, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνδυμένῳ καὶ ποιῶν, ἀναίσθητος τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλητε. vide *lib.* 2. § 2. & *l.* 3. § 5. & Apul. *ad l.* 7. § 17.

Ἐκεῖθεν ἐῤῥύηκε] vide *supr.* § 2. & *lib.* 2. § 4. Cur autem ἐκ τούτου potiùs quàm ἐκεῖθεν legi velit Annot. Lugd. nec ego quicquam video, nec ipse (puto) facilè dixerit. Naso, *art. l.* 3.

Est Deus in nobis; sunt & commercia cœli:
Sedibus ætherei spiritus ille venit.

Et Fastor. *l.* 6.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

hoc est quod Synes. *epist.* 101. τῇ θείᾳ αἰσθήσει ὁ νῦς εἰς ἀνθρώπους ἥκει. Julian. *de Cynisn. orat.* 1. ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐν ἡμῖν θεῷ, τοῦτ' ἔστι, τῷ νόμῳ, πάντα ἔστιν ἀπόῤῥητα. mox tamen quasi corrigens quod priùs dixerat; τοῦτο δὲ μᾶλλον τὸ θεῖον (affectum vult) καὶ πείσωμεν ὑπακούειν τῷ παρ' ἡμῖν θεῷ μᾶλλον ἢ τῷ θεῷ. vide *supr.* § 19. Cæterùm de Stoicis Laërt. *lib.* 7. in *Zen.* θεῖός τε εἶ πρὸ σφῶν ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς διονεῖ θεὸν τὸν ἢ φασὶν, ἀθεον. quod de Ephesiis in statu naturali constitutis Apostolus, *ad eosdem c.* 2. *v.* 12.

Οὐδὲν ἴδιον ἀνθρώπου] Lucil. *l.* 27. *cùm sciam nihil esse in vita proprium mortali datum.* Piè Tertull.

tul. *de patient. c. 7. & quod noſtrum videtur, alienum eſt. nihil enim noſtrum, quia Dei omnia, cujus ipſi quoque ſus.* Expreſſit nimirum paucis, quod pluribus Rex David, *Paralip. lib. 1. c. 29. v. 11, 16.* vide *l. 5. § 33. & l. 10. § 14.* Præclarè etiam Euripid. *Phœniſſ.*

Οὗτοι τὰ χρήματ' ἴσα κἀκτῆται βροτοῖ.
Τὰ δ' ἐσθλὰ θεῶν δ' ἔχοντες ὀνησόμεθα.
Ὅταν δ' χρήζωσ' αὐτ', ἀφαιρεῦνται πάλιν.

Non poſſidemus propria mortales bona
Sed jus Deorum, noſtra diſpenſatio eſt;
Et commodata, cùm volunt, repetunt Dei. Grot.

Pulcrè in eandem ſententiam & Senec. *ad Marc. c. 10. Quicquid eſt hoc quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & excluſorum clientum turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa conjux, cæteráque ex incerta mobilique ſorte pendentia, alieni commodatique apparatus ſunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris ſcena adornatur. Alia ex his primo die, alia ſecundo referentur: pauca uſque ad finem perſeverabunt. uſusfructus noſter eſt; cujus tempus ille arbiter muneris ſui temperat. nos oportet in promptu habere, quæ in incertum diem data ſunt, & appellatos, ſine querela reddere: peſſimi eſt debitoris, creditori facere convitium. Omnes ergo noſtros, & quos ſuperſtites lege naſcendi optamus, & quos præcedere juſtiſſimum ipſorum votum eſt, ſic amare debemus, tanquam nihil nobis perpetuitate, imò nihil de diuturnitate eorum promiſſum ſit. Sæpe admonendus eſt animus, amet ut receſſura, imò tanquam recedentia, quicquid à fortuna datum eſt, tanquam extemplò abiturum poſſideat.* Verùm illa à diſpenſatoris officio ducta collatio cùm in ſcripturis ſacris tum in exoticis etiam eſt frequentiſſima. Siquidem eò ſpectat parabola illa, περὶ τῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, Lucæ *c. 16. v. 1, 9.* Petri monitum illud, *ep. 1. c. 4. v. 10.* ἕκαστ& καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτ& θεῦ. Indè Marcus Eremit. *de leg. ſpirit.* § 158. Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ κυρίυ οἰκονομικῶς ἐπιχαρτα· καὶ οἱ φέροντες αὐτὸ, οἱονεὶ ἀγαθοὶ διάκονοι. Indè Hieroni Pindar. *Pyth. 1.* Πολλῶν ἴσοι τιμίας. Et Alex. Severus Imper. *diſpenſatorem publicum* ſe profitebatur. Lamprid.

Ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν] Ità *lib. 6. § 36.* πάντα ἐκεῖθεν ἔχεται. vide *l. 4. § 23. & l. 10. § 14.* Πάντα ἐκ τῦ θεῦ. *ad Cor. ep. 2. c. 5. v. 18. A te omnia.* David *Paral. l. 1. c. 29. v. 14.*

Πάνδ' ὑπόλημψις] *ſupr. § 8. 22.*

Τὸ παρὸν μόνον] Vide *lib. 2. § 14. & ſupr. § 3.*

§ 27. Πῦ νῦν τὰ πάντα ὀκεῖνα] Vide *l. 3. § 3. & l. 4. § 3. & l. 6. § 47. & 59. & l. 10. 31.*

Καυσὸς καὶ σποδὸς] Alluſum ad ritum corpora defunctorum cremandi. vide *ad l. 4. § 48.*

Μῦθος] *cinis & ſermo.* Xyl. *fabula*, malim Perſ *ſat. 5. v. 132.*

--cinis, & manes, & fabula fies.

quod mutuatum illum vult, Cl. Caſaub. ab Horat. *carm. l. 1. ode. 6.*

Jam te premet nox, fabulæque manes.

Verùm ibi, *fabulæ manes*, ſunt *manes fabuloſi*, ſive *manes*, qui *fabulæ meræ* ſunt. quomodo Juvenal. *ſat. 2. v. 149.* *Eſſe aliquos manes,--*
Nec pueri credunt.

Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat. 17.* de mortuis ὁρῶ πολλὰ ὀστέα, καὶ σποδὸς, καὶ ἀσχήμ. πάντα ὀκεῖνα γῆ. πάντα ἐκεῖνα μῦθ&· πάλαι ὄναρ καὶ σκιά, καὶ δήγματα ψιλὰ, καὶ γελοῖα. Itaque Gregor. Naz. *adv. Arian.* Ἐγὼ σε ἀφίημι τοῖς τάφοις μεγαλοφρονεῖν, ἢ τοῖς μύθοις. ad eos qui de majoribus ſuis gloriabantur.

Ἡ ἐπὶ μῦθ&] Vide *lib. 4. § 33. & lib. 8. § 25.*

Φάβι& Κατυλλῖν& ἐπ' ἀκρῦ] *Q. Fabius Catullinus* ſub Adriano Conſul reperitur in *Faſtis* ad annum U. C. 883. quanquam in Græcis à Scaligero editis, non Κατυλλῖν& ſed Κατυλῖν&. *Catulinus* non *Catullinus* is dicitur.

Λύκι& Λῦπ&] *Lucius Lupus.* Xyl. & Caſ. ut ſit legendum, Λύκι&. Xyl. *Lucius Lupus in hortis obiit.* ὁ δὲ κήποις. at Caſ. *Lucius Lupus & Stertinius Baiis.* nec neceſſarium eſt iſtic illud, *obiit.* Cæterùm lectionem receptam adſerit Iſa. Caſ. *ex Spartiani Hadrian.* (ubi mentio *Luſii* cujuſdam Senatûs juſſu, vel Hadriani etiam, ut Dio vult, in itinere occiſi) ſed ità, ut de *Luſio Lupo* iſto parùm ſibi liquere profiteatur.

Στερτίνι& ἐν Βαΐαις] *Stertinii*, qui per Tiberii tempora ſub Germanico copias duxit, meminit Tacitus *annal. lib. 2.* verùm utrùm is ſit quem Marcus velit, aut quid is Baiis, mihi planè incompertum. *Stertinius* item Philoſophus Stoicus Horatii temporibus ſub Auguſto floruit. meminit hujus Flaccus *l. 2. ep. 12.--an Stertinii deliret acumen. & ſerm. lib. 2 ſat. 3. ſapientum octavum*, ludibundus appellat. verùm nec iſtum iſtic deſignatum crediderim.

Στερτίνι& ἐν Καπρείαις] Καπρίαις potiùs, *Capreis. Capreæ inſula, trium millium freto ab extremis Surrentini promontorii disjuncta.* Tacit. *Annal. lib. 4. Tiberii principis arce nobilis*; Plin. *hiſt. nat. lib. 3. c. 6.* qui eò ſeceſſerat, quò libidinibus ſuis indulgeret liberiùs. unde & palàm ac vulgò ab inſulæ illius nomine *Capreius* dicebatur. Sueton. *l. 3. c. 42, 43.* ità enim malim, quàm *Caprium*, vel *Caprinum*; quorum alterum ſaltem pro *Caprineo* repoſitum vult Caſaub.

Οὐάλι& Ῥοῦφ&] *Ruſi Helvii*, qui miles gregarius cùm eſſet, coronam civicam ſub Tiberio meruit, meminit Tacit. *Annal. lib. 3. Vetiii* etiam *Ruſi*,

qui sub Marco ad annum U. C. 931. consulatum gessit, *Fasti* meminere. Verùm *Velius Rufus* iste quis existat, mihi nondum occurrit. Sed nec locus satis integer videtur, cùm nec ubi *Stertinius* aut *Rufus* iste egerint, quod in reliquis disertè expressum est, quicquam dicitur.

Ἡ φεῦ ὀπῦν διαφορά] διαφορὰ, *eminentia, excellentia, discrepantia* ab aliis *insignior*, sive *studium in re aliqua diligentius positum*, quàm ab aliis poni solet. Ità Plato *epist.* de Athenis; εἰσὶ γὰρ ἐκεῖ *fastuosus ambitiosus videri?* Sive, ut alia referunt; Πλάτωνι τὸν Πλάτωνα τύφον. *Calco Platonis fastum*; ille: Ἐπίτω γε τύφῳ. *Calcas, sed alio fastu*; iste Laert. *l.* 6. Non erat itaque quòd Julianus orationem *de Cynismo* suam tam atrociter ordiretur. Ἄνω ποταμῶν, φησὶν ὁ τῆς παροιμίας. Ἀνὴρ Κυνικὸς Διογένης φησὶ κενοδοξεῖν. Neque enim *Diogenes vanitatis arcessitus*, novum adeò aut inauditum. qui & quærenti πῶς ἄν τις ἔνδοξος γένοιτο, respondit (ut Lucian. *pro imag.* refert) εἰ δόξης καταφρονήσειε. *per gloriæ contemptum ad gloriam muniendam viam* aliis monstravit, eandémque ipse ingressus est. Quin & Flaccus Aristippum inducit sic Diogenem alloquentem, *l.* 1. *epist.* 17.

Scurror ego ipse mihi, populo tu.--

haud fruſtrà sané. scurram enim agebat ille, improbum admodum sæpenumero & impurum, nec ab obscœnitate haud sermonis duntaxat, sed actûs etiam ipsius, alienum. vitium idem hoc in Lacedæmoniis quoque Cynicus idem notavit; siquidem in Olympia cùm Rhodios quosdam splendidè vestitos videret, τύφος τοῦτό ὅτι. *Hoc fastus est*, dixit mox, ubi in Laconas tunicis vilibus sordidisq; amictos incidérat. Ἄλλος τις τύφος· *Alius*, inquit, *iste fastus est.* Ælian. *l.* 9. *c.* 34. Suum ipsius utique in illis morbum animi deprehendit, atróq; carbone notavit imprudens. Quem itaque non immeritò taxans Petrus Blesens. in *invectiv. melior*, inquit, *est purpurata humilitas quàm pannosa superbia.* Optimè Plut. *de profectûs indicatura.* Ἄχει ἢ ὃ πολυκυβεύων ῥύπτην ἢ κιναίδα χιτῶνα, ἢ διαῤῥηγὸς ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ὀπτοὺς, ἀπυρίᾳ καὶ διαστρώτῳ αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρὸν, ἢ ὡς κωφὸν, οἴεται νικᾶν; τὸ δ' ἐντὸς αὖ τῆς ψυχῆς, ἢ τὰ περὶ τὸν βίον ἐγκλήματα, ἢ φθόνος, ἢ κακοηθείας, ἢ μικρολογίας, ἢ φιλαυτίας, ὥσπερ ἕλκη, περιέλλων ἢ ἀποκρύπτων, ἀδύνα δίγειν, ἢ μὴ θεραπεύειν ἐᾷ, δηλὸς τὴν ἕλκυσιν, ὀλίγον αὐτῷ μέλον τῆς θεραπείας μέτεστι, μᾶλλον ἢ ὄφελος. quo loco (ut id obiter adnotem) etiamsi Stephanus ἐγκλήματα legat, quod exponit, cùm in aliquem excreamus; suspicor tamen ἐγκλίσιματα potiùs fuisse, quod *offensiones* & *incursationes* designat: siquidem κλίμφθηναι, ἐκκρεμῆσαι. & ἐγκλίσεις est ἐμπόδιον. Hesych. quod autem ait Plut. διαστρώτῳ τῷ ἑαυτὸν, ὡς κωφὸν, ad Cratetem respexit, cujus & vitam conscripsit, teste Juliano. illi etenim istud solenne fuit.

fuit. Laërt. *l.* 6. & Julian. de *Cynism.* cui tamen Tatianus etiam ἔντυφον γλωσσαγωγίαν nonveretur objicere. Adjicere non absre fuerit, quod de Pyrrhone Sceptico Aristocles *de philosoph. l.* 8. ab Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. laudatus: Αὐτὸς ἦν τῶν τὸν τύφον περιβαλόμενος, ἄτυφον ἑαυτὸν ἐκάλει. *fastûs immunem jactitabat se cùm totus fastu amictus esset,* Ἐμοὶ γὰρ inquit, μόνοι τετυφῶσθαι, μᾶλλον ἢ μεμνῆσθαι μαίας ἐρρωμένως δοκοῦσιν, οἱ ποιοῦντα λεγόντες. Scitè Jo. Climac. *scalæ grad.* 21. de typho isto; ab Antonio adductus. χαλεπὸν διαφυγεῖν τὸ τῆς κενοδοξίας δαιμόνιον. ὁ γὰρ ποιήσει τις καθαρεύσαν αὐτὸν, τοῦτο ἐρεῖ κενοδοξίας ἐτέρως γενήσεται. κενοδοξῶ. καλῶ, ἵνα μὴ γνωσθῶ· ὡς φρόνιμος, πάλιν κενοδοξῶ. λαμπρὸς περιεβλήμην, ἠτιώμαι ταύτην· ἡ ἐντολή ἐξαλλάσσων, πάλιν κενοδοξῶ· ὡς ἂν ῥίψῃς τὸν τελώνου ταύτην, ὀφθὲν τὸ κίνδυνον ἵσταται. Nec immeritò itaque Plato, referentibus Evagr. *hist. eccles. l.* 1. *c.* 21. & Niceph. Callist. *l.* 14. *c.* 50. τὸν κενοδοξίαν, ὡς τελαυτῶν χιτῶνα, ἢ ψυχὴ πέφυκεν ἀποτίθεσθαι. Unde Athen. *dipnosoph. l.* 11. ἦν ὁ Πλάτων ἡ κενοδοξία, ὅτις ἔφασκεν ἔχεσθαι τὸν τῆς δόξης χιτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ ἀποδύμενον. Philo etiam ab Antonio itidem laudatus. φασί τινες, ὅτι ὕστατον ἀποδύεται τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα ὁ σοφός. i. e. vertente Tacito. *histor. l.* 4. *etiam sapientibus gloriæ cupido novissima exuitur.* Crates certè in sectæ suæ institutum ludens ipse de *pera Cynica* sic παιζόμενος, referente Laërtio *l.* 6.

Πήρη τις πόλις ὅτι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ·

vel ut Demetrii Phalarei nomen qui præfert, exhibet,

Πήρη τις γαῖ' ὅτι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ. Atq; ità Homerus, quem is imitatus est. *Odyss. τ. v.* 172.

Κρήτη τις γαῖ' ὅτι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

quanquam is *peram Cynicam*, vel *urbem*, vel *insulam* esse voluit, quæ ipsa ἄτυφος *fastu pompâq; omni destituta* existeret; cùm illis tamen tanquam aquis marinis omni ex parte cingerentur.

§ 28. Καὶ ὄφει ὀφθῆναι] Dii nimirum Stoicorum sunt visui etiam corporeo obvii. siquidem *Mundum* ipsum pro *Deo* habebant. vide *ad l.* 4. § 23. *corpora cælestia* etiam in *Deorum* numero ponebant. *v. l.* 8. § 19. & *ad l.* 9. § 33. quò spectat & Menandri illud apud Clem. Alex. in *hortat.*

Ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ πρωτίστην θεῶν τὸν δεῶν,
Δεῖ δ' ὃν δεωρεῖν ὅτι τοῦ ἄλλους δεύς.
Sol, namque Deorum colere te primùm decet,
Cujus beneficio alios spectamus Deos. Grot.

Quin in Apul. *de Deo Socratis*, Deos in ordines duos dispertitur, *visibiles* & *invisibiles. Deos cælites partim visu usurpamus; aliis intellectu vestigamus. ac visu quidem cernimus clarissima mundi lumina, Solem, Lunam, Stellas, Sydera. Est aliud genus Deorum. quod natura visibus nostris denegavit; nec non tamen intellectu eos rimabundi contemplamur, acie mentis acriùs contemplantes.* & rursus: *Pars eorum obtutu haberi visuntur, ut Sydera. Cæteri solo intellectu, neque prompto, noscuntur.* Verùm Deus noster, Deus verus, vivus, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, is est, ὃν οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. Paulus *ad Timoth. ep. c.* 6. *v.* 16. & Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 18. & *ep. 1. c.* 4. *v.* 12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. unde & ἀόρατος Paulo dicitur *ep. eâdem c.* 2. *v.* 17. Rectè itaq; hac ratione Aug. *de diverss. serm.* 12. dicentibus Ethnicis *Ostendite nobis Deum vestrum*, respondet; *si ostendi posset, Deus non esset.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Invisibilis est, etsi videatur; incomprehensibilis, etsi per gratiam repræsentetur; inæstimabilis, etsi humanis sensibus æstimetur; ideo verus & tantus est. cæterum quod videri communiter, quod comprehendi, quod æstimari potest, minus est, & oculis quibus usurpatur, & manibus quibus contaminatur, & sensibus quibus invenitur.* Et Minut. Felix: *Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensibus major est: infinitus, immensus, & soli sibi tantus, quantus est notus. nobis verò ad intellectum pectus angustum est, & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Magnitudinem Dei qui se putat nôsse, minuit: qui non vult minuere, non novit.* & postea: *At enim quem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, quòd eum sentire possumus, videre non possumus. in operibus enim ejus, & in mundi omnibus motibus, virtutem cujus semper præsentem adspicimus; cùm tonat, fulgurat, fulminat, cùm serenat.* Theophilus item *ad Autolyc. l.* 1. ἐρεῖς μοι, Σὺ ὁ βλέπων, δήλωσόν μοι τὸν σὸν θεὸν τὸν σὸν ἄρρητον καὶ ἀνέφικτον· τὸ μὲν σὸν θεὸν τὸν ἄρρητον καὶ ἀνέφικτον ἀνθρώποις· τὸ δὲ ἐμὸν σῶμα ὁρᾶσθαι δύναται· δόξῃ γάρ ἐστιν ἀχράντῳ, μεγέθει ἀπεράντῳ, ὕψει ἀπεινέκτῳ, ἰσχύι ἀσυγκρίτῳ, σοφίᾳ ἀσυμβλήτῳ, ἀγαθωσύνῃ ἀμίμητος, καλοποιΐᾳ ἀνεκδιήγητος. Quin & à nostra quoque religione extranei, *Dei invisibilitatem* agnovere nobiscum. Hinc illud Euripidis, ut Clem. in *hortat.* an Philemonis, ut Justin. *de Monarch.*

Θεὸν δ' ποῖον, ὦπαι μοι, * νομίζειν; * νομιστέον
Τὸν πάντ' ὁρῶντα, κ' αὐτὸν οὐχ ὁρώμενον. or Just.
Dic, quæso, qualem fas putas credi Deum?
Qui cuncta spectat, ipse non spectabilis.

Orpheus item à Justino *ibidem* laudatus:

——οὐδέ τις αὐτὸν
Εἰσορᾷ θνητῶν, αὐτὸς δ' γε πάντας ὁρᾶται.
——*conspicit ipse*
Cunctos mortales, nec quisquam conspicit ipsum.

Aristotelis nom. Autor *de mund. c.* 6. ἀόρατος ὢν ἄλλως, πλὴν λογισμῷ. hoc est, quod Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 30. *Effugit oculos: cogitatione visendus est.* Non est ergò prorsus inconspicabilis tamen; siquidem ut Apost. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. τὰ ἀόρατα αὐτοῦ

αὐτῆ ἀπὸ κτίσεως κόσμῳ τοῖς ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται, ἥτε ἀΐδιος καὶ ἀσώματος καὶ θεότης. unde non inscitè Calvin. *institut. lib. 1. c. 5. § 1. Deum mundum condendo, invisibilis cùm esset, visibili quodam ornatu insignem in conspectum prodiisse.* Et Senec. *de benefic. lib. 4. c. 8. Quocunque te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi; nihil ab illo vacat, opus suum ipse implet.* Sed & nobis in Christo suo cumprimis conspiciendum se præbet: ὃς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου *ad Coloss. c. 1. v. 15.* quiq; ideo Philippo; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. Joan. *c. 14. v. 9.* Verùm fidei oculo, non corporis; sed neq; mentis aut intelligentiæ nativæ mero, salubriter videtur alteruter,

Οὐδὲ τῷ ψυχῷ ἐμαυτὸν ἑώρακα] Si anima invisibilis, animæ conditor multò magis. Minut. in Octav. *Deum oculis carnalibus vis videre, cùm ipsam animam tuam, quâ vivificaris, & loqueris; nec aspicere possis, nec tueri?* vide & Aug. *de Trinit. lib. 5. c. 1.* vide *l. 10. § 26.*

Ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐκάστοτε πειρῶμαι] Theophil. *ad Autolyc. lib. 1.* καθάπερ γὰρ ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ ὑ βλέπεται, ἀόρατος ἐστιν ἀνθρώποις, διὰ δὲ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος νοεῖται ἡ ψυχή· ὅτως ἔχει ἄρ, καὶ τὸν θεὸν μὴ δύνασθαι ὁρᾶσθαι ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων, διὰ δὲ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ βλέπεται καὶ νοεῖται. Autor *de mundo c. 6.* Ἡ ψυχὴ δὲ ἧς ζῷμόν τε, καὶ πόλεως καὶ οἴκως ἔχομεν, ἀόρατος ἐστι, τοῖς ἔργοις δὲ πᾶς ὁρᾶται. πᾶς γὰρ ὁ τοῦ βίου διάκοσμος ὑπὸ ταύτης ἔνεστι, καὶ διατέτακται, καὶ σώζεται, ταὐτὰ χρὴ καὶ περὶ θεοῦ διανοεῖσθαι, δύναμιν μὲν ὄντος ἀμεγεθεστάτου, κάλλει δὲ ὑπερπεράτου, ζωῇ δὲ ἀθανάτου, ἀρετῇ δὲ κρείττονος. διὰ πάσης δὲ τῆς φύσεως γιγνώσκοντος καὶ ὁρῶντος, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων θεωρῶνται. i. e. ut Apul. paraphrasticè reddidit. (nam merus paraphrastes iste illius est) *De inferiore licet imagine capiamus exempla. Anima in homine non videtur: & tamen fateamur omnes necesse est, hujus operâ omnia, quæ per hominem præclare fiunt, provenire: neque animæ ipsius qualitatem ac figuram oculis occurrere, sed mentis ab ea gestarum rerum intelligi qualis & quanta sit. omne quippe humanæ vitæ præsidium ingenio ejus est paratum. Nisi fortè tam injustus rerum æstimator potest esse, qui hæc eadem de Deo neget, quem videat esse viribus exuperantissimis, augustissimâ specie, immortalis ævi, genitorum virtutem ipsámque virtutem. Unde nihil mirum est si mortales oculi ejus non capiunt aspectum, quando divinorum operum vestigiis sit perspicuus atque manifestus.* Minut. *Nec mireris, si Deum non videas, vento & flatibus omnia impelluntur, vibrantur, agitantur; & sub oculis tamen non venit ventus & flatus.* Apul. *Florid. 2. Deûm forma invisitata, vis cognita: quorum potestates licet sentire, non datur cernere.* Epictet. *lib. 1. c. 6.* Ἆρ' ἐγγύς τοῦ ἐν κόσμῳ γινομένων φαλὸν ὄζειν ἐγκαυμάτων τῶν θεῶν, ἂν δύνῃ τις ἔχειν παῖς τὰ ἐν ἑαυτῷ, διαμὴν τε σωφρονικῶν καὶ γενναῖον ἑκάστῳ, καὶ τὸ εὐχάριστον. & quæ sequuntur. vide & eundem *lib. 1. c. 16.*

§ 29. Σωτήρια βίου] quod *lib. 4. § 19. extrem.* ἰσχία τῆς ἀληθείας. Plato *Protag.* Τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου. Et mox; ἡ ἐπιστήμη σωτηρία τοῦ ἀληθοῦς. ἔποσιν ἂν τὸν βίον.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Ἀπολαύειν τοῦ ζῆν] *Vitâ frui.* Ità Martial *l. 10. ep. 61.*

Vivere bis, vitâ est posse priore frui.

Senec. *epist. 61. Paratus exire sum; & ideo fruor vitâ, quia quamdiu futurum hoc sit, non nimis pendeo.* ubi Lipsius *fruor vitâ, securus & lætus.* vide *ad lib. 3. § 6. & l. 9. § 26. & l. 10. § 33.*

Σωπῶντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ] Vide *ad lib. 5. § 6. & l. 6. § 6. & l. 3. § 13.* Varro *de re rust.* εὐσπείας. *Legendo & scribendo vitam producite.* i. e. *producite.* Nonius.

§ 30. Ἐν φῶς ἥλιος] Vide *l. 8. § 57. & l. 9. § 8.*

Μία οὐσία] vide *l. 4. § 40. & l. 7. § 9.*

Μία ψυχὴ] vide *l. 4. § 40. & l. 9. § 8.*

Μία νοερὰ ψυχὴ] vide *lib. 7. § 9. & lib. 9. § 8.*

Πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίδητα καὶ ἀνοητικὰ ὄντα] πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, sunt. *formæ & materiæ formis quasi subjectæ & subjectæ.* interpres Angl. ἀναίδητα legisse videtur: cui accedere non possum. verum ab interpunctione locum laborare opinor; & post ἀναίδητα collocandam distinctionem, ut series dictionis sic procedat; *reliquæ dictarum rerum partes, formæ* scil. *& materiæ sensûs expertes, sunt etiam à necessitudine mutua alienæ. Spiritus* pro *forma*, ut Marco, ità Pomponio *ad lib. 6. § 8.* exhibito. qui *corpus continuum* definit, *quod continetur uno spiritu,* (i. e. unâ formâ) *ut homo, tignum, lapis.* ex subjectis speciebus *tigni lapidisque*, non *animal*, sed *formam, spiritûs* nomine denotâsse, liquidò patet. vide *ad l. 6. § 13. & ad lib. 10. § 2.* sic *l. 9. § 36.* ἡ ὑποκειμένη ὕλη & τὸ πνεῦμα τὸν ἀνηθλαμένον Marco ἀνηθλαμένων ὄντα. Hoc idem videtur, quod πνεῦμα ὑλικὸν Tatianus *adv. Græc.* nuncupat; nec *stellis* tantùm, aut *animantibus* stirpibúsque, sed *aquis* etiam inesse vult.

Κρατοῦντα τὸν νοῦν σωμάτων, καὶ τὰ ἔμπυστα αὐτοῦ βεβόθρον] leg. κρατοῦντα τὸ νοῦν σωμάτων, καὶ τὸ ὄπισθεν τοῦ αὐτοῦ βεβόθρον. *& tamen ista etiam* (licèt sensûs ac rationis expertia) *mens* (universi scil.) *continet, & facultas interior,* sive *forma illa, cujus vi eòdem loci feruntur.* Vide *l. 10. § 26.* Τῷ βεβόθρῳ. & *l. 4. § 16.* Τὸ αἰσθητικὸν τοῦ νοῦ ἀντὶ τοῦ ὁ νοῦς sicut & Aristoteli *ethic. l. 9. c. 4.* δόξειε δ' ἂν τὸ νοῦν ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα. vide *l. 10. § 38.* Verùm τὸ νοῦν istis est, ἡ νοερὰ ψυχὴ, de qua *suprà.* i. e.

Unus

Deus ipse. de quo *l.* 10. § 1. σωμάτων πάντα. *sive, Spiritus Dei,* τὸ σωμάτων τὰ πάντα Sap. Solom. *c.* 1. *v.* 7. Laërt. *Zenon. l.* 7. ἓν τε εἶναι θεὸν καὶ νοῦν καὶ εἱμαρμένην καὶ Δία. Apost. *ad Coloss. c.* 1. *v.* 16, 17. εἴτε λόγοι τε πάντα δι' αὐτοῦ ἔκτισται καὶ τὰ πάντα δι' αὐτοῦ συνέστηκε. Clemens *stromat. l.* 5. Σοφὸς ἐκ ἂν ἡ τῶν ὅλων σωμάτων, ἢ τὸν κόσμον καὶ τὸν ποιητὴν Ἀρέσκοιτο εἶναι, ἀλλὰ τάχα μὲν ὁ δήμιον πνεῦμα τινὰ καὶ σωμάτων τὸν κόσμον. Cicero *de natura deorum. l.* 2. *Natura est,* quæ continet mundum omnem, atque ea quidem, non sine sensu & ratione. & rursus: *Mundum & ejus partes naturâ sentiente teneri, in qua ratio perfecta insit. quam vim animam esse dicunt mundi, eandemq; esse mentem sapientiámq; divinam.* Habes hìc apertè Marci τὸ νοῦν. Idem *de divinat. l.* 2. *Hæc ità fieri omnibus inter se convenientibus mundi partibus profectò non possint, nisi ea uno divino ac continuato spiritu continerentur. Totam mundi hujus molem,* inquit, *mens divina continet, ut anima corpus.*

Διάνοια ἡ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον] Homo magìs ad sibi congenerem fertur, cum quia liberam habet electionem, tum quia τὸ νοῦν illud peculiarem in homine operationem exercet, exeritq; Laërt. *Zen.* Εἰς ἅπαν τὸ κόσμα μέρος διήκει ὁ νοῦς, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν ἡ ψυχή· ἀλλ' ἦδη δι' ὧν μὲν μᾶλλον, δι' ὧν δ' ἧττον. δι' ὧν μὲν γὰρ, ὡς ἕξις κεκλῆσθαι, ὡς διὰ σκληρῶν, καὶ τῶν τοιούτων δι' ὧν δ' ὡς νοῦς, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ.

§ 31. Ἑπόμενος τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ] Plut. *de audiend.* Ταὐτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ Et Apul. *de philosoph. Sapientem pedissequum & imitatorem Dei dicimus, & sequi arbitramur Deum, id est,* λόγον. At de Juliano Gregor. Naz. *steliteut.* 1. Ὁδηγῷ λόγῳ καὶ μὴ θεῷ χρώμενος· quasi ista sejuncta à se invicem existant. Et Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ὀπτῆρι σώζεσθαι, παρακατιτέον τὸν βίον· ità solam rationem vult ducem adhiberi ad vitam instituendam. verùm proclivis fatis est solutio. rationis rectæ, qualis est initio condita, ductus, à religionis Deiq; regulis nusquam deviat. Cæterum quà jam corrupta & vitiata est, à legis divinæ tramite in quamplurimis abscedit, suíq; sequaces ut plurimùm abducit. vide amplìus *ad l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 11, 12.

Τὸ ἀκριβές, ἢ διὰ τῶν τεθνηκότων] leg. εἰ διὰ τῶν τ. sensus exigit. *l.* 9. § 1.

§ 32. Πόσον μέρος ἀνθρώπου καὶ ἀπείρου καὶ ἀιῶνος] vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 24.

Πόσον ἡ ὅλης οὐσίας] Epictet. *l.* 1. *c.* 12. Οὐκ ἀνίδια, πλῆκτρον μέρος εἶ πρὸς τὸ ὅλον; Lucret. *l.* 6. *Et quota pars homo sit terrai totius unus.*

Τῆς ὅλης ψυχῆς] vide *suprà* § 30.

Ἐν πόσῳ ἡ βουλαίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπεις] ità *l.* 6. § 36. Ἄλλως βουλεύεσθαι. at *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3. in eodem argumento. γοητίδιον dixit. Plato *Phædon.* Ἔτι δὲ καὶ πάμμεγά τι εἶδος αὐτὸ (τὸ ὅλον) καὶ ἡμεῖς οἰκοῦμεν καὶ μίκρεις Ἕλληνες ὑπὸ φάσιν ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους, περὶ θάλατταν οἰκοῦντας.

Ὡς ἡ σὴ φύσις ἄγει] Fabius *institt. l.* 12. *c.* 11. *Natura nos ad mentem optimam genuit: adeoq; discere meliora volentibus promptum est, ut verè intuenti mirum sit illud, magìs malos esse tam multos. nam ut aqua piscibus, ut sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus volucribus convenit: ità certè facilius esse oportebat secundum naturam. quàm contra eam vivere.* Nihil scil. istis de nativo vitio suboluerat.

Ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 8.

§ 33. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 23. & *suprà* § 19.

Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 38. Ex Rufo *de amicit.* Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔθετο ὁ θεὸς, τὰ δ' οὐκ. ἐφ' ἡμῖν μὲν, τὸ κάλλιστον, καὶ αὐτάρκεστατον, ὧν δὴ καὶ αὐτὸς εὐδαίμων ἐστὶ, τοῦτο χρῆσιν τῶν φαντασιῶν· τοῦτο γὰρ ὀρθῶς μεταβάλλον, ἐλευθερία ἐστὶ, εὐροια, εὐθυμία, εὐστάθεια. τοῦτο ἡ καὶ δίκη ἐστὶ, καὶ νόμος, καὶ σωφροσύνη, καὶ σύμπασα ἀρετή.

Τὰ δὲ λοιπὰ οὐ πεφυκότα ἐστὶν, ἢ οὐ φύσει] leg. οὔτε, *sive.*

Νικᾷ] vide l. 2. § 12.

Καὶ καιρός] Ità *l.* 10. § 31. καιρὸς καὶ τὸ μυδᾶν.

§ 34. Οἱ τῷ ἡδονῷ ἀγαθὸν] Epicureos notat, qui summum bonum etiamsi in voluptate, summum malum in dolore constituerant, mortis tamen contemptum profitebantur, & prædicabant. Vide Epicurum ipsum, *suprà l.* 9. § 14. cujus & illa dogmata sunt apud Laërt. *l.* 10. ex *epist. ad Menœceum.* Μηδὲν οὖν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπειδὴ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος· ὥστε γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς ἀνυπέρβλητον. οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν, τῷ καταλήψει γνόντι, τὸ μηδὲν ἄνδρειον εἶναι τὸ μὴ ζῆν δεινόν. τὸ φεικωλόγως ἂν φάσκοντα ὁ θάνατος, ὑλίνει πρὸς ἡμᾶς· ἐπειδὴ μὲν ὅταν ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν· οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἐστιν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας· ἐπειδὴ μὲν γὰρ οὐδὲ ἓν πρὸς μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδ' οὐκ ἔστ' οἶσιν. Lucret. *l.* 3.

Nil igitur mors est, ad nos neque pertinet hilum.

& mox:

Multò igitur mortem minus ad nos esse putandum,
Si minus esse potest, quàm quod nihil esse videmus.

Quo etiam telo pugnat & Cicero, *Tuscul. l.* 1. *Natura verò sic se habet, ut quomodo initium nobis rerum omnium ortus noster afferat, sic exitum mors: quæ*

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. in quo quid potest esse mali, cùm mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? alteri nulli sunt, alteros non attingit. Senec. *ep.* 70. *plus à se quisque exiget, si viderit hanc rem etiam à contemptissimis posse contemni.* & *epist.* 4. *Difficilè est, inquis, animum perducere ad contemptum animæ. non vides, quàm ex frivolis caussis contemnatur? alius ante amicæ fores laqueo pependit, alius se præcipitavit à tecto, nè dominum stomachantem diutiùs audiret; alius nè reduceretur è fuga, ferrum adegit in viscera. non putas virtutem hoc effecturam, quod efficit nimia formido?*

§ 35. Τὸ ξυκμεγον μόνον ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. —— ὁ κερδὴς παντὸς ἔχει κορυφάν. Gregor. Naz. *ad Eunom. orat.* 1. Κερδὴς πᾶσι παντὶ σεφύκαμεν, ὡς Σολομῶντι καμοὶ δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται, ὥσπερ ἄνθρωπον ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄωρον, καὶ γυναῖκὶ κόσμος ἀνδρὸς, ἢ γυναικὸς ἀνδρὶ, καὶ πόσις γαμετὴ, καὶ πότος δίκαιος. Callistratus in *tabul. explicat. imag.* 6. ὠφέλιον πᾶν τὸ ξυκμεγον· καὶ μόνος κάλλος δημιουργὸς ἀρετῆς· ἅπαν δ' ἀπηνθηκὸς ἔξω τῆς καιρῷ φύσιας. Verùm Marcus istic τὸ ξυκμεγον accipit eo sensu, quo & Solomonem locutum monuimus, *suprà ad* § 23. vide *l.* 4. § 23. Plut. ad Apollon. τῶ γὰρ εὐκαιρίαν μᾶλλον ἢ τῶ εὐγνωμοσύνην παντάχῃ καθορᾶν θεοειδέστατον.

Τὸ πλέως χρὴ λόγον ὀρθὸν θεῖξαι] vide *ad l.* 3. § 7, 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον διαῤῥῆσαι πλοίοις ἢ ἁλόσαντι χόνῳ] vide Menandrum *in supposititio ad l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὰ γὰρ κατὰ νόμους ἴσον ἑκάτερα] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε, ὁ τύραννος, ἢ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te*, inquit, *ex hac vita, non tyrannus, aut judex iniquus aliquis*, etsi occidat te ille, addicat iste, *sed* per illum istúmve, *natura*, sive *Deus* ipse, *qui* & *in vitam te prior miserat.* Hoc est quod Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, dominus tulit.* cùm junctis operis Chaldæi Sabæiq; servos trucidâssent, armenta & jumenta abegissent, Diabolus etiam liberos ædium ruinâ oppressisset. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abstulit. sed Dominus dedit, Dominus abstulit: quia nihil abstulisset Diabolus nisi permisisset Dominus. noluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliquid potuisset tollere, quod Dominus non permisisset auferre.* Aug. *in Psalm.* 31. & 90. & *in serm. so-lenn.* 241. *non tentatori tribuit, sed autori.* Gregor. Rom. in *Job. l.* 18. *c.* 1. *non abstulerat diabolus, qui nocendi habuit voluntatem; sed Dominus, qui dederat potestatem.* Hugo Victorin. an quis alius, sub Aug. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 20, 23.

Οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς] *Vitam dramati* confert, & istic, & alibi. *l.* 10. § 27. & *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἷόν σοι θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχύ, βραχύ· ἂν μακρὸν, μακρὸν· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνασθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὖ ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην· σὸν γάρ ἐστι δεῖξαι, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. quibus paria habet & *differt. l.* 4. *c.* 7. Sed & Aristo Chius apud Laërt, *l.* 7. in Zenon. εἴη ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ ὑποκριτῇ τὸν σοφὸν, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος πρόσωπον ἀναλάβῃ, ἐκάτερον ὑποκρίνεται πρεπόντως. Contrà planè quàm Philippus Macedo, quem post insignem de Athenienſibus partam victoriam, victorum captivis cùm per ebrietatem contumeliosiùs illuderet, liberâ voce Demades verbis istis increpuit; Βασιλεῦ, σὲ τύχης σπουδείοις πρέπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πρὸς τῶν Θερσίτου; Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐταρκείας, (pro quo perperam apud Læl. Bisciolam *horar. subseciv. l.* 1. *c.* 1. ἀναρχίας habetur.) à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 5. laudatus. Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὅ, τι ἂν ὁ ποιητὴς θέλῃ πρόσωπον, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ, τι ἂν θέλῃ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὖτη, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτρια, ὅτε μὲν πρωτολόγον, ὁτὲ ὑστερολόγον θέτησιν πρόσωπον· καὶ ὁτὲ μὲν βασιλέως, ὁτὲ δ' ἀλήτου· καὶ ὧν βύλει δ' ὑστερολόγος ὤν, τὸ πρωτολόγου πρόσωπον. εἰ δ' μὴ, ἀνάρμοστόν τι ποιήσεις. Idemque in *lib.* περὶ θεοπροπίων apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτρια τις ὖσα, παντοδαπὰ ποιεῖ πρόσωπα, φαυλοπρεπῆ, πτωχὸν, φυγάδα, ἔνδοξα, ἄδοξα. δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ, τι ἂν αὐτὴ θέλῃ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. *Ibidem. tit.* 1. Musonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, ἐν μὲν τῷ σκήπτρον, ἐν δὲ τῷ μίσον, ἐν δὲ τῷ καταῤῥάκην. ὕτω δὲ καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐν μὲν τῷ πρῶτα τῷ βίῳ, ἐν δὲ τῷ μέσα, ἐν δὲ τῷ τελευτῷ. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico.* Socrates Archelao: Εἰ γε μὲ ἱκανὸς τὰ ὄντα εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἱκανὸς, καὶ ὅτου κἀκεῖνα ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐκ εὐφρονέστερον ἐστὶν, εἰ ὧν ὁ Πῶλος τὸν τύραννον Ὀρέστην ὑποκείναται, ἢ ὅτι Κλωσὼ ἀλήτου καὶ πονηροῦ; ἢ τὰ χείρων Πάλλα ὁ βουκόλος ἀεὶ φαίνεται, ὡς μὴ πᾶν τὸ θεοειδὲς ἐν τοῖς δαιμονίοις πρόσωπον ὑποκείνασθαι καλῶς; ὃς δὲ τὸν Ὀδυσέα μιμήσεται, ὃς καὶ ἐν ποίῃ ῥάκεσιν ἐστὶν μέσον διέτρεπεν, ἢ ἐν τῇ ἐλεῇ χλαίνῃ τῇ πορφυρᾷ; Synes. *de provident. l.* 1. Ἅπας γὰρ βίος ἀρετῆς ὕλη. καθάπερ δὲ ἐπὶ σκηνῆς ὁρῶμεν τὸν ὑποκριτὴν τραγῳδίας ὑποκρινάμενον, ὅταν καλῶς ἐξήσκησε τὴν φωνὴν, ὁμοίως ὑποκρινόμενον, τόνδε κρίνοντα καὶ τόνδε Τήλεφον· καὶ ἔστιν ὅταν ἐν ῥακίοις διολοφύρηται τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοήσας, καὶ καταλαβὼν ἐκεῖ τῆς μέλους τὸ διάστημα· ἀλλὰ καὶ τὴν διαπύρωσιν, καὶ τὴν

πλὼ δ' ἀποινᾶν χρὴ τῆς αὐτῆς ὀπηδέζεται μισικῆς καὶ ἓ, π ἂν πεισθῆται σεσωπῶσιν, τὸ καλῶς αὐτὸν ὀχρησηδὲς τῷ δράματος ἀπιτεῖ· ὅτως ἡμῖν διὸς καὶ πάγ σεσπίδησιν, ὥσπις σεσωπᾶν, τοῦ βίως ἐν τῷ μεγάλῳ τῷ κόσμῳ δράματι· καὶ ἐδὲν π μᾶλλον ἴπις ἑπέρ βίος βελπίων ἢ χείρων· χρῆται ἢ, ὡς ἔκας βέλεται. Δύναται ἢ ὁ αὐτοδιδάσκαλος καλῶς διαζεύξ, κἂν τὸν παῖδα, κἂν τὸν μόναρχον ἀνακείνται· διοίσται ἢ ἐδὲν πρὸς τῷ σεσωπεῖν· ἐπεὶ καὶ ὁ τραγῳδὸς γελοῖος ἂν γένοιτο, τὸ δὲ φεύγων, τὸ ἢ αἰρόμενος· καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς χαρᾶς εὐφημεῖν, σεφανῦται τε καὶ κηρύτ[εται, καὶ ἐν τῷ τῶ βασιλέως ἀγῶνι, κλάζεται, καὶ συείτ[εται. Dio denique Pruſ. *orat.* 38. *ad Nicomedienſes*, Ἤδη ποτὲ δίκας μετελάβετε, μᾶλλον ἢ μονονχὶ καθ' ἑκάτερα ἡμέρας διάδοχοι. ἔρρε ἂν ἐκεῖ τις ὑμῶν ἀληθῶς ἐδ δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος, ἢ δεσπότης; καίτοι πάντα ταῦτα καλοῦνται· καὶ ἐκ ὀνόματα μόνα ἔχουσι δεῶν, ἀλλὰ καὶ σώματα, καὶ σολὰς, καὶ κελεύσεις πολλὰ ὡς ἐκείνοις τῆς ἢ ποιήμα[ος συντελεσθέντος, ἀπίασι τὸ μηδὲν ὄντες. Vide ampliùs *ad l.* 4. § 1. videatur & Ariſtides *in Eteon. ad l.* 6. § 46. Petron. item aliósq; *ad l.* 11. § 6. Verùm ille de agendi modo maximè, Marcus de termino præcipuè hic agit.

Οὐκ ἔπος τὸ πέντε] Alluſit ad actuum in dramatibus numerum, de quo, Flaccus in *art.*

Neve minor, neu ſit quinto productior actu,
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.

Nam quod Donatus, *perſonam eandem* negat *plùs quinquies prodire in proſcenium*: refutat id Jul. Scalig. *poet. l.* 1. *c.* 9.

Ἐν ᾧ πάσι τῷ βίῳ τὰ γρία ὅλον τὸ δρᾶμα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 11. § 1. Senec. *epiſt.* 77. *Eam viam ingreſſi ſumus, quam peragere non eſt neceſſe. iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris. vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* & *ibid. non finitur officiorum certus numerus, quem debeas implere.*

Τὸ δὲ τέλειον ὀκεῖνο ὀείζει] quod *ſupr.* § 23. καιρὸν ἢ ὅρον δίδωσι. Ità Job. *c.* 14. *v.* 4. χρόνον ἔθε, ὃν ὐ μὴ ὑπερῆ· ὅρους meliùs reddidiſſent. nam Hebr. חקן idem hoc loco valet quod גבול de mari uſurpatum, *Pſal.* 104. *v.* 9. *terminos, limites deſcriptos.* Scil. quod Senec. *ad Marc. c.* 10. *Tempus ille arbiter muneris ſui temperat.*

Ὁ τὸ μὲν τῆς συγκρίσεως] Hoc eſt, quod Solomon *Eccles. c.* 3. *v.* 2. Tam *naſcendi* quàm *denaſcendi tempus, cuique* eſſe *à Deo præſtitutum.* vide *ſupr.* § 23.

Σὺ ἢ ἀναλπῆς ἀμφοτέρων] Non es, inquit, mortis tuæ arbiter magis, quàm ortûs tui fueras. David, *Pſalm.* 31. *v.* 16. בידך עתותי *In manu tua ſunt tempora mea.* & *Pſal.* 68. *v.* 20. *Domini Dei* לאלהים תוצאות *mortis ſunt exitus*, nec poteſt quiſquam aut ſibi ipſi, aut alteri, citra ipſius permiſſionem ac voluntatem, vitam eripere. Poteſt interim tamen mortis, vel ſibi, vel alteri conſcitæ homo ipſe haud *ἀναίτιος*. i. e. *inſons* eſſe. quod nec Marcus ipſe diffitebitur.

Ὁ ἀπολαύων ἵλεως] vide *l.* 2. § 3.

Ἀπὸ ἓν ἵλεως] imò non ſemper ἵλεως, hoc eſt, *propitius, placatus. placidus* ſanè ſemper in ſe Deus, quia immotus, & immutabilis; non quoad illos tamen ſemper, quos hinc abripit, *propitius*, neceſſe eſt ergò, dum hîc vivunt, ſibi concilient ipſum mortales, ſi in morte propitium experiri voluerint. neque enim ἵλεως ipſe i. e. *placidus lætuſque* defungi poterit, niſi qui Deum ſibi ἵλεον i. e. *propitium*, quia in Chriſto ſuo reconciliatum, habuerit. τῶτο ἓν ἐυσωειδήτῳ μοι (ut Marci noſtri verbis utar, ex *l.* 6. § 30.) ὅτι ἢ πίλος ταία ὥσχ. *mihi itaque ſic affecto, idque mihi probè conſcio, ſuperveniat hora noviſſima. hora*, inquam, *illa decretoria*, (utì Seneca vocat *epiſt.* 102) quam ſenio jam confectus ferè, cum Jobo, *cap.* 14. *verſ.* 14. *quotidie expecto.* Et tu, Domine Jeſu, ὁ Ἀμὴν, voto ſervuli tui, inutilis licèt, *Amen* tuum ſubjicere nè dedigneris.

FINIS.

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, quæ in Commentario isto vel explicantur, vel illustrantur.

Genesis.

Cap. 1. vers. 2 *pag.* 151 *col.* 2 *lin.* 41 v. 11 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 31 v. 26, 27 *p.* 119 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 51 C. 2 v. 7 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 46 *p.* 382 *c.* 1 *l.* 10 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 7 v. 24. *p.* 185 *c.* 1 *l.* 24. C. 3 v. 19. *p.* 222 *c.* 1 *l.* 18 v. 21 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 42 v. 22. *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 4 v. 9 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 2 C. 5 v. 24 *p.* 211 *c.* 1 *l.* 31 C. 9 v. 4 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 11 v. 4. *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 15 v. 2 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 44 C. 17 v. 13 *p.* 35 *c.* 1 *l.* 13 C. 20 v. 6 *p.* 42 *c.* 2 *l.* 26 C. 27. v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 41 C. 31 v. 2, 5 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 31 C. 38 v. 9 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 21 C. 42 v. 4 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 7 C. 47 v. 9 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 14 C. 49 v. 11 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 2 C. 50 v. 2 *p.* 175 *c.* 1 *l.* 55

Exodus.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 214 *col.* 2 *lin.* 19 C. 4 v. 10 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 38 C. 20 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 32 C. 34 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 35

Levit.

Cap. 15 vers. 16 *pag.* 371 *col.* 2 *l.* 22 C. 17 v. 11, 14 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 19 v. 2 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 38

Numb.

Cap. 16 vers. 3, 7 *p.* 178 *col.* 2 *l.* 39 C. 23 *v.* 10 *p.* 242 *c.* 2 *l.* 47

Deut.

Cap. 2 vers. 27 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 10 C. 5 v. 8 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 40 v. 52 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 10 C. 6 v. 5 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 14 v. 13 *p.* 48 *c.* 1 *l.* 8. C. 10 v. 4. *p.* 123 *c.* 1 *l.* 53 C. 12 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 38 C. 17 v. 11 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 25 v. 11, 20 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 19 v. 6. *p.* 353 *c.* 2 *l.* 32 C. 22 v. 1 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 9 C. 28 v. 4 *p.* 384 *c.* 1 *l.* 1 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 29 v. 19 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 54 C. 30. v. 11 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 18 C. 32 v 14 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 3 C. 33 v. 5, 29 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 18, 19

Josh.

Cap. 1 vers. 7 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 12 C. 8 v. 15 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 17 C. 23 v. 6 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 24 v. 14, 15 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 18 *p.* 263 *c.* 2 *l.* 54

Judic.

Cap. 7 vers. 2 *pag.* 348 *col.* 1 *lin.* 31 C. 11 v. 35, 37 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 45

Regum

Lib. 1 Cap. 2 v. 29 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 49 C. 3 v. 13 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 50 v. 17 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 12 C. 6 v. 12 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 10 v. 11 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 32 C. 16 v. 7 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 56 *p.* 419 *c.* 1 *l.* 47 C. 25 v. 31, 33 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 52

Lib. 2 Cap. 2 v. 19, 21 *p.* 137 *col.* 2 *l.* 13 C. 3 v. 36 *p.* 27 *c.* 2 *l.* 11 C. 10 v. 12 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 14 C. 13 v. 15 *p.* 33 *c.* 2 *l.* 46 C. 15 v. 26 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 54 C. 16 v. 12 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 210 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 5

Lib. 3 Cap. 1 v. 6 *pag.* 311 *c.* 2 *l.* 50 C. 3 v. 25 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 22 C. 4 v. 5 *p.* 22 *c.* 2 *l.* 29 C. 8 v. 39 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 3 C. 12 v. 9 *p.* 296 *c.* 1 *l.* 28 v. 24 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 33 C. 19 v. 4 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 37

Lib. 4 Cap. 5 v. 13 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 41 C. 8 v. 13 *p.* 360 *c.* 2 *l.* 13 C. 10 v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 21 C. 13 v. 5 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 35 C. 22 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Annal.

Lib. 1 Cap. 11 ver. 2 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 34 C. 29 v. 11, 16 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 4 v. 14 ibid. *l.* 43

Lib. 2 Cap. 1 vers. 11 *p.* 157 *c.* 2 *l.* 26 C. 19 v. 3 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 33 C. 34 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Esdr.

Cap. 7 vers. 27 *pag.* 45 *col.* 1 *lin.* 56

Nehem.

Cap. 2 vers. 12 *pag.* 45 *col.* 2 *lin.* 1 C. 7 v. 5 ibid.

Ester.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 329 *col.* 1 *lin.* 32 C. 5 v. 8 *p.* 400 *c.* 1 *l.* 51

Job.

Cap. 1 vers. 21 *pag.* 114 *col.* 1 *lin.* 37 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 438 *c.* 1 *l.* 41 C. 2 v. 10 *p.* 114 *c.* 1. *l.* 41 C. 3 v. 18 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 46 C. 6 v. 15, 20 *p.* 317 *c.* 1 *l.* 20 C. 7 v. 1 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 44 & 429 *c.* 2 *l.* 20 C. 10 v. 4 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 439 *c.* 1 *l.* 1 v. 5 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 26 v. 5, 14 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 10, 11 v. 8, 12 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 49 v. 9 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 47 C. 15 v. 21 *p.* 242 *c.* 1 *l.* 25 v. 32 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 17 v. 33 *p.* 180 *c.* 1 *l.* 36 C. 22 v. 16 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 19 C. 23 v. 12, 13 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 35 *p.* 377 *c.* 2 *l.* 36 C. 24 v. 13, 17 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 42 C. 28 v. 28 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 29 C. 30 v. 23 *p.* 251 *c.* 2 *l.* 44 C. 38 v. 25, 36, 34, 37 *p.* 191 *c.* 1 *l.* 48

Psalm.

Psal. 1 vers. 3 *pag.* 331 *col.* 1 *lin.* 32 Ps. 8 v. 1, 3 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 23 Ps. 12 v. 1 Ps. 14 v. 2 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 48 Ps. 16 v. 12 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 Ps. 18 v. 20 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 50 v. 32, 35 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 v. 39, 40 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 v. 44, 46 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 8 Ps. 19 v. 1, 2, 6 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 4 Ps. 22 v. 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 20 Ps. 31 v, 5 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 12 v. 9 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 52 v. 16 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 14 Ps. 34 v. 1 *p.* 221 *c.* 2 *l.* 50 Ps. 36 v. 3 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 54 Ps. 37 v. 5 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 56 v. 10 *p.* 297 *c.* 1 *l.* 10 v. 20 *p.* 220 *c.* 2 *l.* 24 Ps. 38 v. 13, 14 *p.* 233 *c.* 1 *l.* 4 v. 13 *p.* 363 *c.* 2 *l.* 16 Ps. 39 v. 6 *p.* 259 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 376 *c.* 1 *l.* 45 v. 9 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 46 Ps. 41 v. 4, 10 *p.* 347 *c.* 2 *l.* 56 Ps. 44 v. 1, 8 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 8 Ps. 49. v. 12, 14 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 32 v. 12, 20 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 34, 52 *c.* 2 *l.* 45 v. 18 *p.* 283 *c.* 2 *l.* 5 Ps. 50 v. 16. 17 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 56 Ps. 51 v. 4 *p.* 424 *c.* 2 *l.* 37 v. 5 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 Ps. 55 v. 6, 9 *p.* 181 *c.* 1 *l.* 35 v. 22 *p.* 159 *c.* 1 *l.* 1 v. 23 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 16 Ps. 57 v. 4

v. 4 p. 181 c. 1 l. 35 Pſ. 58 v. 3 p. 322 c. 2 l. 34 Pſ. 62 v. 9 p. 376 c. 1 l. 45 v. 12 p. 227 c. 1 l. 32 Pſ. 65 v. 10, 12 p. 191 c. 1. l. 56 Pſ. 66 v. 3 p. 341 c. 1 l. 14 v. 10 p. 378 c. 1 l. 37 Pſ. 68. v. 20 p. 439 c. 2 l. 15. Pſ. 73 v. 1 p. 424 c. 1 l. 20. v 3 p. 322 c. 1 l. 55 Pſ. 74 v. 16, 17 p. 300 c. 1 l. 24 Pſ. 77 v. 1, 2 p. 254 c. 1 l. 39 Pſ. 78 v. 36, 37 p. 359 c. 2 l. 47 Pſ. 81 v. 16 p. 341 c. 1 l. 16 Pſ. 82 v. 6, 7 p. 235 c. 2 l. 38 p. 368 c. 2 l. 7 Pſ. 87 v. 3 p. 147 c. 1 l. 27 Pſ. 90 v. 1 p. 337 c. 1 l. 56 v. 2 ibid. l. 55 Pſ. 100 v. 5 p. 337 c. 2 l. 1 Pſ. 103 v 17 p. 337 c. 1 l. 55 Pſ. 104 v. 9 p. 439 c. 2 l. 4 v. 19 p. 300 c. 1 l. 25 Pſ. 109 v. 18, 19 p. 49 c. 1 l. 7 Pſ. 112 v. 1 p. 305 c. 1 l. 34 p. 377 c. 2 l. 33 v. 7 p. 222 c. 2 l. 14 Pſ. 116 v. 1 p. 253 c. 2 l. 53 Pſ. 118 v. 23 p. 114 c. 1 l. 31 Pſ. 119 v. 18 p. 117 c. 2 l. 43 v. 67 p. 378 c. 1 l. 35 v. 71 ibid. v. 73 p. 371 c. 2 l. 43 v. 75 p. 133 c. 1 l. 37 v. 139 p. 133 c. 1. l. 36. v. 142 p. 322 c. 1 l. 13 v. 176 p. 349 c. 1 l. 53 Pſ. 120 v. 5, 6 p. 181 c. 1 l. 35 Pſ. 127 v. 5 p. 56 c. 2 l. 21 Pſ. 132 v. 11 p. 384 c. 1 l. 2 Pſ. 139 v. 5 p. 119 c. 1 l. 9 v. 13, 16 p. 371 c. 2 l. 44 v. 14 p. 372 c. 1 l. 55 v. 15 p. 372 c. 2 l. 54 Pſ. 140 v. 3 p. 202 c. 1 l. 55 v. 9 p. 56 c. 2 l. 34 Pſ. 144 v. 4 p. 159 c. 2 l. 47 Pſ. 145 v. 15 p. 368 c. 1 l. 42 v. 17 p. 133 c. 1 l. 39 p. 421 c. 2 l. 51 Pſ. 146 v. 4 p. 222 c. 1 l. 22 Pſ. 147 v. 4 p. 252 c. 1 l. 46 v. 20 p. 104 c. 2 l. 37

Parœm.

Cap. 1 verſ. 7 pag. 240 col. 1 lin. 28 v. 22 p. 189 c. 1 l. 53 C. 4 v. 22 p. 284 c. 1 l. 9 v. 25, 27 p. 137 c. 2 l. 11 C. 6, v. 67 p. 183 c. 1 l. 23 C. 9 v. 10 p. 240 c. 1 l. 27 C. 10 y. 3 p. 273 c. 1 l. 34 C. 11 v. 17 p. 387 c. 2 l. 19 C. 13 v. 1 p. 154 c. 2 l. 27 C. 14 v. 15 p. 169 c. 1 l. 34 p. 360 c. 1 l. 17 v. 21 p. 321 c. 1 l. 29 v. 31 p. 321 c. 2 l. 26 C. 15 v. 11 p. 418 c. 2 l. 44 v. 20 p. 275 c. 1 l. 34 C. 16 v. 3 p. 157 c. 1 l. 3 v. 32 p. 26 c. 2 l. 6 C. 17 v. 5 p. 321 c. 2 l. 27 v. 21 p. 273 c. 1 l. 43 C. 18 v. 10 p. 315 c. 2 l. 33 C. 19 v. 11 p. 233 c. 2 l. 7 C. 23 v. 5 p. 227 c. 1 l. 27 v. 15, 16 p. 275 c. 1 l. 30 C. 24 v. 24 p. 56 c. 2 l. 17 C. 25 v. 22 p. 221 c. 1 l. 23 C. 26 v. 19 p. 134 c. 1 l. 24 C. 27 v. 11 p. 273 c. 1 l. 30 C. 30 v. 16 p. 121 c. 2 l. 30 v. 20 p. 367 c. 2 l. 27 v. 27 p. 183 c. 1 l. 44

Eccleſ.

Cap. 1 verſ. 2 pag. 159 col. 1 lin. 36 v. 4 p. 379 c. 1 l. 48 v. 9 p. 257 c. 1 l. 56 v. 11 p. 78 c. 1 l. 43 v. 13 p. 60 c. 2 l. 52 C. 2 v. 2 p. 61 c. 2 l. 23 v. 3 p. 364 c. 2 l. 8 v. 17 p. 61 c. 2 l. 24 C. 3 v. 2 p. 429 c. 2 l. 11 v. 1 p. 439 c. 2 l. 9 C. 4 v. 5 p. 220 c. 1 l. 1 v. 9 p. 296 c. 1 l. 22 C. 7 v. 6 p. 363 c. 1 l. 53 v. 21 p. 233 c. 1 l. 56 v. 26 p. 61 c. 2 l. 36 C. 9 v. 2 p. 86 c. 1 l. 29 p. 297 c. 1 l. 46 v. 11 p. 46 c. 2 l. 50 C. 10 v. 14 p. 112 c. 2 l. 38 C. 11 v. 1, 3 p. 331 c. 1 l. 28 v. 5 p. 372 c. 2 l. 55 C. 12 v. 7 p. 51 c. 1 l. 48 p. 136 c. 1 l. 14 p. 222 c. 1 l. 19 v. 8 p. 159 c. 1 l. 36 v. 13 p. 294 c. 2 l. 33

Eſaj

Cap. 1 verſ. 11, 16 p. 359 col. 2 l. 47 v. 25 p. 378 c. 1 l. 38 C. 2 v. 22 p. 227 c. 2 l. 27 C. 6. v. 9, 10 p. 71 c. 1 l. 34 p. 147 c. 2 l. 52 C. 10 v. 5, 7 p. 246 c. 1 l. 45 v. 5, 19 p. 308 c. 1 l. 49 v. 6, 11 p. 246 c. 2 l. 22 C. 14 v. 9, 10 p. 368 c. 1 l. 7 C. 30 v. 21 p. 137 c. 2 l. 15 C. 33 v. 22 p. 133 c. 2 l. 44 C. 35 v. 6 p. 306 c. 1 l. 20 C. 39 v. 8 p. 96 c. 1 l. 16 C. 40 v. 15 p. 242 c. 1 l. 42 C. 42 v. 18, 19 p. 71 c. 1 l. 35 C. 44 v. 5 p. 394 c. 1 l. 25 v. 6 p. 248 c. 1 l. 7 C. 45 v. 7 p. 114 c. 1 l. 23 p. 219 c. 1 l. 37 C. 46 v. 8 p. 129 c. 1 l. 8 C. 48 v. 8 p. 322 c. 2 l. 35 v. 10 p. 378 c. 1 l. 38 C. 49 v. 4 p. 314 c. 1 l. 16 C. 53 v. 6 p. 349 c. 1 l. 55 C. 56 v. 10 p. 202 c. 1 l. 50 C. 58 v. 13 p. 305 c. 1 l. 34 C. 64 v. 8 p. 289 c. 2 l. 28 C. 66 v. 24 p. 319 c. 2 l. 6

Jerem.

Cap. 1 verſ. 5 pag. 371 col. 2 lin. 36 C. 2 v. 14 p. 35 c. 2 l. 9. C. 4 v. 14 p. 148 c. 2 l. 16 v. 22 p. 191 c. 1 l. 47 C. 5 v. 8 p. 202 c. 1 l. 34, 51 C. 7 v. 9, 10, 21, 29 p. 359 c. 2 l. 48 C. 9 v. 2, 3 p. 181 c. 1 l. 36 p. 300 c. 1 l. 49 C. 10 v. 10 p. 322 c. 1 l. 11 C. 12 v. 1 p. 133 c. 1 l. 41 p. 424 c. 1 l. 21 v. 1, 2 p. 322 c. 1 l. 55 C. 13 v. 17 p. 314 c. 2 l. 17 C. 23 v. 23 p. 299 c. 2 l. 56 v. 24 p. 165 c. 1 l. 30 p. 317 c. 2 l. 39 C. 31 v. 35, 36, &c. C. 33 v. 20, 23 p. 410 c. 1 l. 46 C. 44 v. 17 p. 169 c. 1 l. 2

Thren.

Cap. 3 verſ. 33 pag. 312 col. 1 lin. 5 v. 37, 38 p. 114 c. 1 l. 26 p. 300 c. 2 l. 10 v. 40 p. 371 c. 2 l. 33

Ezek.

Cap. 18 verſ. 11, 13 p. 104 c. 2 l. 15 C. 20 v. 39 p. 359 c. 2 l. 49 C. 32 v. 18, 30 p. 368 c. 1 l. 8

Dan.

Cap. 7 verſ. 15 pag. 326 c. 1 lin. 45 C. 11 v. 35 p. 378 c. 1 l. 39

Hoſh.

Cap. 1 verſ. 6 pag. 320 col. 2 lin. 7

Amos.

Cap. 3 verſ. 6 pag. 114 col. 1 lin. 29 p. 219 c. 1 l. 38

Jon.

Cap. 4 verſ. 3, 9 pag. 201 col. 1 l. 39

Mic.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 316 col. 2 lin. 16 C. 4 v. 11, 13 p. 308 c. 1 l. 50 C. 7 v. 1 p. 300 c. 1 l. 49

Habbak.

Cap. 2 verſ. 5 pag. 344 col. 2 lin. 19

Zephan.

Cap. 1 verſ. 12 pag. 344 col. 2 lin. 21 C. 2 v. 1 p. 381 c. 2 l. 30

Zacar.

Cap. 10 verſ. 1 pag. 191 c. 1 lin. 49

Malac.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 378 col. 1 lin. 39

Matth.

Cap. 3 verſ 7 pag. 202 col. 1 lin. 3 C. 4 v. 10 p. 48 c. 1 l. 5 C. 5 v. 11 p. 377 c. 1 l. 47 v. 20 p. 417 c. 1 l. 46 v. 28 p. 88 c. 1 l. 41 v. 44, 45 p. 317 c. 1 l. 2 v. 44 p. 267 c. 2 l. 21 v. 45 p. 291 c. 2 l. 24 v. 48 p. 360 c. 1 l. 37 C. 6 v. 2, 5

p. 178 c. 2 l. 27 p. 339 c. 1 l. 1 v. 2 p. 190 c. 1 l. 36 v. 6 p. 190 c. 1 l. 1 v. 10 p. 161 c. 1 l. 24 v. 16 p. 268 c. 2 l. 44 v. 22, 23 p. 427 c. 1 l. 26 C. 7 v. 12 p. 230 c. 2 l. 32 v. 15, 20 p. 331 c. 1 l. 29, 33 v. 16 p. 360 c. 2 l. 2 v. 26 p. 300 v. 1 l. 23 v. 27 p. 233 c. 1 l. 22 C. 10 v. 29, 30 p. 220 c. 1 l. 3 p. 256 c. 1 l. 45 p. 272 c. 1 l. 38 p. 300 c. 2 l. 31 v. 37, 38 p. 418 c. 2 l. 13 C. 11 v. 30 p. 405 c. 2 l. 44 C. 12 v. 33, 35 p. 331 c. 1 l. 30 v. 34 p. 148 c. 2 l. 22 v. 36 ibid. l. 15 v. 43 p. 61 c. 1 l. 1 C. 13 v. 13, 15 p. 71 c. 1 l. 34 v. 13 p. 147 c. 2 l. 49 v. 32 p. 172 c. 2. l. 50 C. 15 v. 14 p. 71 c. 1 l. 35 p. 154 c. 1 l. 33 v. 19 p. 148 c. 2 l. 23 C. 16 v. 4 p. 61 c. 1 l. 3 v. 17 p. 143 c. 2 l. 47 v. 26 p. 381 c. 2 l. 53 C. 18 v. 7 p. 348 c. 2 l. 38 v. 15 p. 212 c. 2 l. 5 p. 404 c. 2 l. 22 C. 19 v. 5 p. 185 c. 1 l. 24 v. 17 p. 63 c. 2 l. 15 v. 22 p. 311 c. 2 l. 44 v. 28 p. 385 c. 2 l. 27 C. 20 v. 26, 27 p. 257 c. 1 l. 5 C. 21 v. 25 p. 161 c. 1 l. 20 C. 22 v. 37 p. 157 c. 1 l. 20 v. 45 p. 289 c. 2 l. 36 C. 23 v. 23, 25, 27 p. 339 c. 1 l. 1 C. 25 v. 9 p. 148 c. 1 l. 7 C. 26 v. 24 p. 320 c. 1 l. 22 v. 39 p. 161 c. 1 l. 27 C. 27 v. 50 p. 186 c. 2 l. 27 p. 228 c. 1 l. 23

Marc.

Cap. 3 verſ. 21 pag. 398 col. 1 lin. 48 C. 4 v. 26 p. 371 c. 2 l. 24 v. 31, 32 p. 372 c. 2 l. 50 C. 7 v. 33 p. 125 c. 1 l. 29 C. 8 v. 36 p. 385 c. 2 l. 54 C. 9 v. 21 p. 7 c. 1 l. 47 v. 44 p. 319 c. 2 l. 6 C. 10 v. 43, 44 p. 357 c. 1 l. 6 C. 11 v. 13 p. 331 c. 1 l. 33 C. 12 v. 30 p. 157 c. 1 l. 19 C. 14 v. 36 p. 161 c. 1 l. 27 v. 41 p. 178 c. 2 l. 34 C. 15 v. 37, 39 p. 186 c. 2 l. 26 p. 228 c. 1 l. 25 C. 16 v. 19 p. 136 c. 1 l. 4 v. 20 p. 347 c. 1 l. 28

Luc.

Cap. 1 verſ. 3 pag. 188 col. 2 lin. 50 v. 6 p. 417 c. 1 l. 47 v. 42 p. 384 c. 1 l. 3 v. 75 p. 417 c. 1 l. 42 C. 2 v. 29 p. 386 c. 1 l. 53 C. 4 v. 2 p. 61 c. 1 l. 6 C. 6 v. 24 p. 178 c. 2 l. 28 v. 34, 35 p. 189 c. 2 l. 47, 48 p. 291 c. 1 l. 31 p. 317 c. 1 l. 9 v. 36 p. 360 c. 1 l. 32 v. 44 p. 300 c. 1 l. 38 v. 46 p. 359 c. 2 l. 44 C. 7 v. 25 p. 44 c. 1 l. 5 C. 9 v. 31 p. 63 c. 1 l. 47 v. 51 p. 136 c. 1 l. 7 C. 10 v. 27 p. 157 c. 1 l. 19 v. 29, 37 p. 97 c. 1 l. 16 v. 41 p. 419 c. 1 l. 55 C. 11 v. 2 p. 161 c. 1 l. 24 C. 12 v. 17 p. 203 c. 1 l. 53 C. 15 v. 21 p. 101 c. 1 l. 20 C. 17 v. 3, 4 p. 11 c. 1 l. 33 v. 3 p. 283 c. 2 l. 43 v. 18 p. 329 c. 1 l. 35 C. 20 v. 19 p. 61 c. 1 l. 9 C. 21 v. 16, 18 p. 48 c. 2 l. 40, 45 v. 34 p. 283 c. 2 l. 43 v. 35 p. 423 c. 1 l. 41 C. 22 v. 20 p. 92 c. 1 l. 28 v. 40 p. 291 c. 2 l. 56 C. 23 v. 30 p. 319 c. 2 l. 15 v. 36 p. 186 c. 2 l. 26 v. 46 p. 228 c. 1 l. 25 C. 24 v. 18 p. 154 c. 1 l. 5

Joan.

Cap. 1 verſ. 9 pag. 394 col. 1 lin. 20 v. 14 p. 92 c. 1 l. 34 v. 18 p. 143 c. 2 l. 48 p. 435 c. 2 l. 6 C. 3 v. 20 p. 107 c. 2 l. 13 C. 4 v. 14 p. 317 c. 1 l. 28 p. 377 c. 2 l. 35 v. 36 p. 383 c. 2 l. 38 C. 6 v. 60 p. 231 c. 1 l. 1 p. 380 c. 1 l. 5 C. 7 v. 17 p. 357 c. 1 l. 3 C. 9 v. 34, 40 p. 71 c. 1 l. 35 C. 12 v. 40 p. 71 c. 1 l. 36 C. 13 v. 1 p. 63 c. 1 l. 45 v. 34 p. 321 c. 1 l. 28 C. 14 v. 9 p. 436 c. 1 l. 11 C. 15 v. 18 p. 154 c. 1 l. 11 C. 16 v. 12 p. 380 c. 2 l. 8 v. 33 p. 154 c. 1 l. 11 C. 17 v. 17 p. 322 c. 1 l. 18 C. 19 v. 10 p. 170 c. 1 l. 48 v. 30 p. 228 c. 1 l. 24 v. 39 p. 175 c. 1 l. 55 C. 21 v. 19 p. 195 c. 2 l. 7

Act.

Cap. 1 verſ. 1, 2, 22 pag. 136 col. 1 l. 5 v. 3, 4 p. 154 c. 1 l. 40 v. 24 p. 438 c. 2 l. 41 C. 2 v. 12 p. 357 c. 1 l. 9 v. 23 p. 273 c. 1 l. 40 p. 308 c. 1 l. 51 v. 25 p. 1 c. 1 l. 25 C. 3 v. 14, 18 p. 308 c. 1 l. 51 v. 21 p. 385 c. 2 l. 26 C. 4 v. 13 p. 17 c. 1 l. 49 v. 28 p. 273 c. 1 l. 40 C. 5 v. 39 p. 148 c. 1 l. 8 p. 329 l. 39 v. 41 p. 284 c. 2 l. 52 C. 7 v. 14 p. 214 c. 2 l. 22 v. 35 p. 283 c. 1 l. 44 v. 39 p. 148 c. 1 l. 8 v. 42 p. 61 c. 1 l. 12 v. 54 p. 297 c. 1 l. 2 C. 13 v. 36 p. 370 c. 1 l. 15 v. 50 p. 2 c. 1 l. 42 C. 14 v. 10 p. 136 c. 2 l. 8 v. 14, 15 p. 291 c. 2 l. 32 v. 14 p. 300 c. 1 l. 25 v. 15 p. 231 c. 2 l. 20 C. 15 v. 8 p. 418 c. 2 l. 40 C. 16 v. 1 p. 2 c. 1 l. 39 v. 3 p. 401 c. 1 l. 35 v. 11 p. 137 c. 2 l. 3 C. 17 v. 2, 3 p. 254 c. 1 l. 40 v. 18, 19 p. 385 c. 2 l. 34 p. 423 c. 1 l. 24 v. 26 p. 47 c. 2 l. 22 v. 28 p. 208 c. 1 l. 6 p. 211 c. 1 l. 36 p. 418 c. 2 l. 1 C. 20 v. 23, 24 p. 353 c. 1 l. 42 p. 370 c. 1 l. 23 v. 28 p. 383 c. 2 l. 44 v. 35 p. 46 c. 1 l. 12 C. 21 v. 1 p. 137 c. 2 l. 3 v. 13 p. 253 c. 1 l. 42 v. 14 p. 161 c. 1 l. 21 C. 25 v. 23 p. 8 c. 1 l. 45 C. 26 v. 8 p. 423 c. 2 l. 33 C. 27 v. 27 p. 335 c. 2 l. 36 v. 37 p. 214 c. 2 l. 24 C. 28 v. 4, 6 p. 136 c. 2 l. 14 v. 18 p. 117 c. 2 l. 44 v. 25 p. 386 c. 1 l. 40 v. 26, 27 p. 71 c. 1 l. 45

Roman.

Cap. 1 verſ. 20 pag. 277 col. 2 lin. 41 p. 435 c. 2 l. 56 C. 2 v. 9 p. 341 c. 2 l. 56 v. 17 p. 156 c. 2 l. 47 v. 19 p. 134 c. 1 l. 35 v. 28 p. 395 c. 1 l. 47 C. 3 v. 4, 5 p. 424 c. 1 l. 2 C. 4 v. 9 p. 48 c. 1 l. 9. C. 5 v. 2, 4 p. 378 c. 1 l. 40 v. 5 p. 143 c. 2 l. 53 v. 15 p. 254 c. 1 l. 91 C. 6 v. 5 p. 308 c. 1 l. 32 v. 13 p. 382 c. 2 l. 31 v. 17 p. 375 c. 1 l. 30 C. 7 v. 24 p. 323 c. 2 l. 5 C. 8 v. 1, 48 p. 254 c. 1 l. 41 v. 7 p. 407 c. 2 l. 53 v. 24 p. 143 c. 2 l. 53 v. 28 p. 96 c. 1 l. 13 p. 246 c. 1 l. 2 v. 29 p. 360 c. 1 l. 27 v. 35, 36 p. 352 c. 1 l. 39 v. 36, 39 p. 392 c. 1 l. 44 C. 9 v. 14 p. 424 c. 1 l. 22 v. 17, 22 p. 308 c. 1 l. 52 v. 20 p. 424 c. 1 l. 12 v. 21 p. 209 c. 1 l. 37 v. 22 p. 308 c. 1 l. 52 C. 10 v. 6 p. 417 c. 1 l. 19 C. 11 v. 20, 23 p. 308 c. 1 l. 16 v. 36 p. 53 c. 2 l. 44 p. 146 c. 2 l. 53 C. 12 v. 5 p. 264 c. 1 l. 15 v. 16 p. 32 c. 1 l. 52 v. 19 p. 104 c. 1 l. 24 v. 20 p. 221 c. 1 l. 24 v. 21 p. 236 c. 2 l. 52 p. 402 c. 1 l. 27, 53 C. 13 v. 1 p. 214 c. 2 l. 25 v. 12 p. 105 c. 2 l. 39 v. 14 p. 296 c. 1 l. 15 C. 14 v. 18 p. 352 c. 2 l. 39 v. 21 p. 233 c. 1 l. 16 p. 361 c. 2 l. 46 v. 22 p. 283 c. 2 l. 13

1 Corinth.

Cap. 1 verſ. 14 *pag.* 298 *col.* 1 *lin.* 54 v. 15 *p.* 436 *c.* 1 *l.* 10 v. 18 *p.* 298 *c.* 1 *l.* 55 C. 2 v. 10 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 49 C. 3 v. 8 *p.* 314 *c.* 1 *l.* 35 v. 13 *p.* 120 *c.* 2 *l.* 31 v. 15 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 41 C. 4 v. 1 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 10 v. 2 *p.* 257 *c.* 2 *l.* 4 v. 7 *p.* 307 *c.* 2 *l.* 30 C. 5 v. 7, 10 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 339 *c.* 1 *l.* 40 v. 18 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 27 C. 6 v. 19 *p.* 120 *c.* 2 *l.* 14 C. 7 v. 1 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 3 v. 20, 24 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 25 v. 23 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 30 v. 31 *p.* 227 *c.* 1 *l.* 23 v. 35 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 32 C. 9 v. 19, 22 *p.* 401 *c.* 1 *l.* 39 v. 20 *p.* 17 *c.* 2 *l.* 43 *p.* 292 *c.* 2 *l.* 29 C. 10 v. 6, 7 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 41 v. 9, 10 ibid. v. 17 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 17 v. 31, 32 *p.* 116 *c.* 2 *l.* 38 v. 33 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 4 C. 11 v. 19 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 36 v. 28 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 36 v. 29 *p.* 327 *c.* 1 *l.* 29 C. 12 v. 12 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 18 v. 25 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 13 v. 27 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 25 C. 13 v. 4 *p.* 188 *c.* 1 *l.* 24 v. 5 *p.* 31 *c.* 2 *l.* 20 C. 15 v. 10 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 25 v. 38 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 30 v. 58 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 9 C. 16 v. 13 *p.* 128 *c.* 1 *l.* 10

2 Corinth.

Cap. 2 verſ. 15 *pag.* 314 *col.* 2 *lin.* 6 C. 3 v. 18 *p.* 363 *c.* 1 *l.* 25 C. 4 v. 4 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 30 v. 7 *p.* 289 *c.* 2 *l.* 38 C. 5 v. 1 *p.* 420 *c.* 1 *l.* 53 v. 4 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 24 v. 6, 8 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 12 v. 12 *p.* 4 *c.* 1 *l.* 36 v. 18 *p.* 53 *c.* 2 *l.* 45 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 48 C. 6 v. 1 *p.* 246 *c.* 2 *l.* 1 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 27 v. 8 *p.* 298 *c.* 1 *l.* 24 C. 9 v. 10 *p.* 162 *c.* 2 *l.* 10 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 15 C. 12 v. 15 *p.* 365 *c.* 2 *l.* 31 C. 13 v. 5 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 34

Galat.

Cap. 2 verſ. 11 *pag.* 401 *col.* 1 *lin.* 9 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 1 v. 20 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 32 C. 3 v. 16 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 23 C. 4 v. 26 *p.* 113 *c.* 2 *l.* 30 C. 5 v. 6 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 41 v. 22 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 29 C. 6 v. 1 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 403 *c.* 2 *l.* 37 v. 4 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 37 v. 9 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 47 v. 10 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 137 *c.* 1 *l.* 41.

Epheſ.

Cap. 1 verſ. 18 *pag.* 177 *col.* 2 *l.* 45 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 29 C. 2 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 v. 12 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 54 C. 4 v. 1 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 18 v. 4 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 14 v. 14 *p.* 13 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 13 *c.* 1 *l.* 4 v. 18 *p.* 72 *c.* 1 *l.* 36 v. 24 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 43 v. 26 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 54 v. 27 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 20 C. 5 v. 11 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 40 v. 12, 13 ibid. *l.* 19 *p.* 119 *c.* 2 *l.* 44 v. 14 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 52 v. 16 *p.* 150 *c.* 1 *l.* 9 v. 31 *p.* 185 *c.* 1 *l.* 25 v. 31 *p.* 1 *c.* 1 *l.* 26 C. 6 v. 11, 12, 13 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 285 *c.* 1 *l.* 5

Philip.

Cap. 1 v. 12, 13 *pag.* 207 *col.* 2 *l.* 15 v. 14 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 53 v. 20 *p.* 195 *c.* 2 *l.* 8 *p.* 353 *c.* 1 *l.* 41 v. 21, 22 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 350 *c.* 1 *l.* 38 v. 23 *p.* 176 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 46 v. 27 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 7 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 42 v. 11 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 365 *c.* 2 *l.* 30 v. 21 *p.* 31 *c.* 2 *l.* 18 C. 3 v. 14 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 1 v. 19, 20 *p.* 278 *c.* 2 *l.* 16 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 21 C. 4 v. 11 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 18 v. 12 *p.* 42 *c.* 1 *l.* 2 v. 14 *p.* 251 *c.* 2 *l.* 25 v. 18 *p.* 179 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 351 *c.* 2 *l.* 14 v. 22 *p.* 205 *c.* 1 *l.* 40

Coloſ.

Cap. 1 verſ. 10 *pag.* 418 *col.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 19 *p.* 392 *c.* 1 *l.* 36 C. 3 v. 1, 2 *p.* 278 *c.* 2 *l.* 16 v. 16 *p.* 92 *c.* 1 *l.* 39

1 Theſſal.

Cap. 2 verſ. 12 *pag.* 418 *col.* 2 *lin.* 18 v. 19 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 13 C. 4 v. 4 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 27 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 4 v. 9 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 31 C. 5 v. 6 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6, 7 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 41 v. 21 *p.* 106 *c.* 2 *l.* 19

2 Theſſal.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 423 *col.* 1 *lin.* 42 v. 6 ibid. *l.* 43 C. 2 v. 4 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 10 C. 3 v. 11 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 48

1 Timoth.

Cap. 1 verſ. 1 *pag.* 192 *col.* 1 *lin.* 54 v. 17 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 9 C. 2 v. 15 *p.* 56 *c.* 2 *l.* 29 C. 4 v. 6 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 4 v. 7 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 29 v. 10 *p.* 1 *c.* 2 *l.* 14 v. 12 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 39 C. 5 v. 21 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 54 C. 6 v. 5 *p.* 324 *c.* 1 *l.* 49 v. 12 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 14 v. 16 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 6 v. 17 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 29 *p.* 307 *c.* 2 *l.* 17 v. 18 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 408 *c.* 1 *l.* 19 v. 19 *p.* 153 *c.* 1 *l.* 34

2 Timoth.

Cap. 1 verſ. 5 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 41 v. 6 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 20 C. 2 v. 16 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 8 v. 23 ibid. *l.* 29 v. 25 *p.* 147 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 407 *c.* 2 *l.* 52 v. 26 *p.* 243 *c.* 1 *l.* 32 C. 3 v. 5 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 55 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 51 v. 10 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 5 v. 15 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 7 *c.* 1 *l.* 48 C. 4 v. 3 *p.* 380 *c.* 2 *l.* 10 v. 5 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 12 v. 7 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 15 v. 8 *p.* 423 *c.* 1 *l.* 34

Titus

Cap. 2 ver. 15 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 38 C. 3 v. 2 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 50 v. 9 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 11.

Hebr.

Cap. 4 ver. 12, 13 p. 418 c. 1 l. 49 C. 5 v. 11, 12 p. 380 c. 2 l. 3 C. 6 v. 10 p. 423 c. 1 l. 36, 43 C. 9 v. 27 p. 319 c. 1 l. 53 C. 10 v. 34 p. 205 c. 1 l. 1 v. 39 p. 392 c. 1 l. 42 C. 11 v. 1 p. 143 c. 2 l. 54 v. 5 p. 329 c. 1 l. 46 v. 11 p. 162 c. 2 l. 25 p. 431 c. 1 l. 35 v. 13 p. 154 c. 1 l. 18 v. 35 -37 p. 253 c. 1 l. 40 C. 12 v. 4 p. 94 c. 1 l. 7 v. 5 p. 319 c. 2 l. 53 p. 432 c. 1 l. 36 v. 9-11 p. 195 c. 1 l. 1 p. 378 c. 1 l. 42 v. 22 p. 113 c. 2 l. 30 v. 32 p. 240 c. 1 l. 32 Cap. 13 verſ. 17 p. 314 c. 2 l. 26

Jacob.

Cap. 1 v. 2, 3 p. 378 c. 1 l. 40 v. 11 p. 268 c. 2 l. 23 v. 13 p. 64 c. 1 l. 1 p. 219 c. 2 l. 35 v. 14 p. 98 c. 2 l. 38 v. 18 p. 323 c. 1 l. 13 v. 25 p. 122 c. 2 l. 42 v. 27 p. 239 c. 2 l. 55 C. 2 v. 8 p. 133 c. 2 l. 45 C. 3 v. 1 p. 399 c. 2 l. 25 v. 12 p. 300 c. 1 l. 21 C. 4 v. 1 p. 77 c. 2 l. 48 C. 5 v. 17

p. 231 *c.* 2 *l.* 21 v. 19 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 56

1 Petr.

C. 1 v. 16 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 29 v. 18 *p.* 168 *c.* 2 *l.* 54 v. 33, 25 *p.* 427 *c.* 1 *l.* 34 C. 2 v. 5, 9 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 37 v. 8 *p.* 233 *c.* 1 *l.* 17 v. 11 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 18 *c.* 1 *l.* 29 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 19 v. 22 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 48 v. 23 *p.* 236 *c.* 2 *l.* 50 v. 25 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 56 C. 3 v. 13 *p.* 402 *c.* 1 *l.* 41 C. 4 v. 10 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 18 v. 12 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 378 *c.* 1 *l.* 40 v. 14 *p.* 195 *c.* 1 *l.* 9 v. 15 *p.* 61 *c.* 2 *l.* 42 C. 5 v. 7 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 4

2 Petr.

C. 1 v. 4 *p.* 324 *c.* 1 *l.* 50 v. 9 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 31 v. 15 *p.* 63 *c.* 1 *l.* 48 v. 19 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 45 C. 2 v. 13 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 37 v. 14 *p.* 88 *c.* 1 *l.* 39 C. 3 v. 1 *p.* 56 *c.* 2 *l.* 42 v. 7, 10, 12 *p.* 89 *c.* 1 *l.* 46

1 Joan.

C. 1 v. 9 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 14 C. 2 v. 17 *p.* 227 *c.* 1 *l.* 33 C. 3 v. 3 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 30 v. 10 ibid. *l.* 31 C. 4 v. 2 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 3 v. 12 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 7 v. 21 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 26 C. 5 v. 3 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 33 v. 18 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 56

2 Joan.

V. 2 *p.* 297 *c.* 2 *l.* 44 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 43

Jud.

V. 16 *p.* 157 *c.* 2 *l.* 42

Apoc.

C. 1 v. 5 *p.* 92 *c.* 1 *l.* 30 v. 6 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 35 v. 17 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 8 C. 2 v. 8 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 8 C. 3 v. 4 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 15 v. 12 *p.* 147 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 37, 47 C. 5 v. 10 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 35 C. 6 v. 16 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 15 C. 12 v. 1 *p.* 336 *c.* 1 *l.* 53 v. 11 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 24 C. 14 v. 5 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 52 v. 13 *p.* 270 *c.* 1 *l.* 33 C. 16 v. 20 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 53 C. 17 v. 21 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 54 C. 19 v. 20 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 4 C. 20 v. 6 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 55 v. 14 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 2 C. 22 v. 13 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 9.

Syllabus Autorum, quorum ſcripta obiter in hoc opere *explicantur, ſupplentur, emendantur.*

Ælianus emend. *pag.* 131 *col.* 2 *lin.* 54

Æneas Gaz. em. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 37

Agapetus em. *p.* 408 *c.* 1 *l.* 27

Anaxagoras apud Laert. em. *p.* 125 *c.* 2 *l.* 50

Antonius Abbas em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 12

Apollon. Tyan. em. *p.* 368 *c.* 1 *l.* 37

Apulejus explic. *p.* 244 *c.* 1 *l.* 4

Ariſtoteles explic. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 1 ſupplet. *p.* 229 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 183 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 6 emend. *p.* 245 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 4 *p.* 392 *c.* 2 *l.* 5 *p.* 425 *c.* 2 *l.* 47, 50

Athenæus expl. *p.* 156 *c.* 1 *l.* 45

Athenagoras em. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 421 *c.* 2 *l.* 26

Auguſtinus em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 47

Bio apud Laert em. *p.* 124 *c.* 2 *l.* 25

Cicero em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 374 *c.* 1 *l.* 15

Clemens Alexandr. expl. *p.* 83 *c.* 2. *l.* 2 *p.* 95 *c.* 2 *l.* 39 ſuppl. *p.* 13 *c.* 2 *l.* 48 emend. *p.* 2 *c.* 2 *l.* 49 *p.* 83 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 172 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 229 *c.* 2 *l.* 27 *p.* 332 *c.* 2 *l.* 34

Cydonius ſuppl. *p.* 194 *c.* 2 *l.* 25

Dio Caſſ. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 47

Dio Pruſ. expl. *p.* 197 *c.* 1 *l.* 47 emend. *p.* 316 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 381 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 405 *c.* 2 *l.* 20

Diodorus Sic emen. *p.* 389 *c.* 1 *l.* 53

Diogenes Cyn. ſuppl. *p.* 345 *c.* 1 *l.* 31

Empeclodes emend. *p.* 375 *c.* 2 *l.* 53 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 33, 40

Ennius apud Gel. em. *p.* 147 *c.* 2 *l.* 22

Epicharmus apud Plut. em. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 4 *p.* 281 *c.* 1 *l.* 26

Epictetus expl. *p.* 91 *c.* 1 *l.* 45 *p.* 121 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 267 *c.* 1 *l.* 23 expl. & emend. *p.* 9 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 293 *c.* 1 *l.* 36, 44 expl. & ſuppl. *p.* 318 *c.* 2 *l.* 14 emend. *p.* 8 *c.* 2 *l.* 51 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 100 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 105 *c.* 1 *l.* 14 *p.* 196 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 213 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 216 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 217 *c.* 1 *l.* 8, 12, 27 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 26 *p.* 237 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 294 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 304 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 313 *c.* 2 *l.* 6 *p.* 315 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 367 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 369 *c.* 2 *l.* 11 *p.* 375 *c.* 1 *l.* 30 *p.* 399 *c.* 1 *l.* 21 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 54 *p.* 413 *c.* 2 *l.* 38 *p.* 426 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 428 *c.* 2 *l.* 45

Epicurus apud Laert. emend. *p.* 33 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 52 *c.* 2 *l.* 11

Epigrammatar. exp. *p.* 155 *c.* 1 *l.* 46

Epiphanius em. *p.* 155 *c.* 2 *l.* 34

Eunapius em. *p.* 404 *c.* 1 *l.* 17

Euripides apud Plut. Gell. Grot. expl. & emend. *p.* 174 *c.* 2 *l.* 23, 52 *a-pud Plut. Clem. Stob.* em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 344 *apud Clem. & Phil.* em. *p.* 279 *c.* 2 *l.* 27, 31. em. & expl. *p.* 280 *c.* 2 *l.* 5 em. *p.* 376 *c.* 1 *l.* 31

Euſtathius em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 421 *c.* 1 *l.* 28

Etymologus em. *p.* 127 *c.* 1 *l.* 25

Favorinus apud Stob. expl. *p.* 172 *c.* 2 *l.* 53

Frontinus em. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 14.

Galenus em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 58 *p.* 361 *c.* 2 *l.* 56 *p.* 362 *c.* 1 *l.* 6

Gnomologus em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 5

Gregor. Naz. em. *p.* 324 *c.* 1 *l.* 30

Heracleo em. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 33

Hermes em. *p.* 385 *c.* 1 *l.* 10

Heſiodus

Hesiodus expl. *p.* 233 *c.* 1 *l.* 3 em. *p.* 134 *c.* 1 *l.* 2, 53
Hesychius em. *p.* 268 *c.* 2 *l.* 140
Hierocles ap Stob. em. *p.* 49 *c.* 2 *l.* 49
Hippocrates explic. *p.* 43 *c.* 1
Homerus expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 28
Horatius em. *p.* 189 *c.* 1 *l.* 48

Io trag. apud Athen. expl. *p.* 271 *c.* 1 *l.* 56
Justinus em. *p.* 352 *c.* 1 *l.* 42
Juvenalis em. *p.* 300 *c.* 2 *l.* 5

Laertius expl. *p.* 112 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 1 em & expl. *p.* 187 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 17. 31 em. *p.* 199 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 53 *p.* 343 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 426 *c.* 2 *l.* 18
Libanius expl. *p.* 295 *c.* 2 *l.* 49 em. *p.* 388 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 33
Lucianus em. & exp. *p.* 175 *c.* 2 *l.* 4 35 em. *p.* 432 *c.* 1 *l.* 30

Manilius em. *p.* 211 *c.* 2 *l.* 23 *p.* 384 *c.* 2 *l.* 15, 24, 48
Maxim. Tyr. suppl. *p.* 287 *c.* 2 *l.* 37
Menander expl. *p.* 89 *c.* 1 *l.* 28 em. & exp. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 9
Mimnermus em. *p.* 379 *c.* 1 *l.* 16

Pacuvius apud Non. em. *p.* 56 *c.* 1 *l.* 49
Palaphatus em. *p.* 257 *c.* 2 *l.* 39
Philo suppl. *p.* 341 *c.* 2 *l.* 3 em. *p.* 230 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 412 *c.* 2 *l.* 13
Plato em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 42 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 323 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 416 *c.* 1 *l.* 43
Plinius expl. *p.* 238 *c.* 2 *l.* 38 suppl. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 18 em. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 110 *c.* 1 *l.* 54
Plutarchus expl. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 29 em. & exp. *p.* 198 *c.* 1 *l.* 20 em. *p.* 31 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 103 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 111 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 199 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 215 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 28 *p.* 239 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 270 *c.* 2 *l.* 25 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 45 *p.* 327 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 388 *c.* 2 *l.* 39 *p.* 404 *c.* 1 *l.* 2 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 406 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 431 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 434 *c.* 2 *l.* 51
Polybius expl. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 36, 40 em. *apud Suid. p.* 239 *c.* 1 *l.* 33
Porph. ap. Stob. em. *p.* 63 *c.* 1 *l.* 8 em. *p.* 226 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 324 *c.* 2 *l.* 25
Procopius expl. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 32 em. ibid. *l.* 37
Prudentius em. *p.* 87 *c.* 1 *l.* 50

Seneca phil. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 46 em. *p.* 22 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 61 *c.* 1 *l.* 42 *p.* 93 *c.* 1 *l.* 48 *p.* 132 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 134 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 142 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 198 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 251 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 358 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 366 *c.* 1 *l.* 55
Senec. trag. em. *p.* 52 *c.* 1 *l.* 3 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 43
Sextus empir. expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 7
Socrates hist. em. *p.* 421 *c.* 1 *l.* 22
Sophocles expl. *p.* 248 *c.* 2 *l.* 22 em. *p.* 306 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 358 *c.* 2 *l.* 5
Stobæus em. *p.* 140 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 207 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 313 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 328 *c.* 2 *l.* 48
Suetonius em. *p.* 433 *c.* 2 *l.* 50
Suidas em. *p.* 12 *c.* 1 *l.* 15 *p.* 66 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 71 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 368 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 414 *c.* 2 *l.* 10, 26
Synesius em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 9

Tacitus em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 54
Tatianus em. *p.* 141 *c.* 2 *l.* 42
Tertullianus expl. *p.* 174 *c.* 1 *l.* 21 em. *p.* 170 *c.* 2 *l.* 48 *p.* 174 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 431 *c.* 2 *l.* 18
Themistius em. *p.* 242 *c.* 1 *l.* 56. *c.* 2 *l.* 1 *p.* 318 *c.* 1 *l.* 21
Theophrastus em. *p.* 73 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 86 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 7
Tragicus apud Clem. & Cyril. em. *p.* 360 *c.* 1 *l.* 15 *apud Porph. & Cyril.* supp. *ibid. l.* 18

Varro apud Non. em. *p.* 85 *c.* 2 *l.* 43 em. *p.* 261 *c.* 1 *l.* 1

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latinísque paucis interſitis) quæ in hoc opere explicantur.

Ἀγαπᾶν אהב pag. 253 col. 2 lin. 33, 53
Ἀγαπητόν p. 197 c. 1 l. 50
Ἀδιαφθορία *Ops.* p. 186 c. 2 l. 51
ἄδηλος & ἀδήλως p. 404 c. 1 l. 10, 20
ἀδιάλειπτον p. 112 c. 1 l. 38
ἀδιάφορα p. 29 c. 1 l. 22
ἀδιαφθορία p. 29 c. 1 l. 40 p. 30 c. 1 l. 41
ἀδιάφορος p. 243 c. 1 l. 52
ἀδιάφθορον p. 178 c. 1 l. 45
ἀδιαίρετος p. 27 c. 2 l. 14
ἀδιαφόρητος p. 17 c. 2 l. 39
αἶα, γαῖα p. 222 c. 1 l. 16
αἰδοῖα p. 305 c. 2 l. 18
αἰρεῖ p. 147 c. 1 l. 26
αἱρεῖν λόγος p. 58 c. 2 l. 46
αἰτεῖν p. 180 c. 1 l. 5
αἰτιῶδες p. 147 c. 1 l. 48
ἀκαταληψία p. 198 c. 1 l. 40
ἀκατεσίαστον, ἀκρεὲς *insecabile* p. 72 c. 1 l. 4 p. 112 c. 2 l. 55
ἀκενόδοξον p. 30 c. 2 l. 24
ἀκενόσπουδον p. 5 c. 2 l. 49
ἄκρον p. 426 c. 2 l. 46
ἀκλήρημα, ἀκληρῶν p. 378 c. 1 l. 48, 55
ἀκοινώνητος p. 53 c. 1 l. 4 p. 98 c. 1 l. 49
ἄκρεμον p. 76 c. 2 l. 41 & 52 p. 125 c. 1 l. 53
ἀκτῖνες p. 319 c. 1 l. 4
ἀκυδάτος p. 12 c. 2 l. 42
ἀλλοιώσις, ἀλλοίωσις p. 354 c. 1 l. 15, 39
ἀμελὲς p. 24 c. 1 l. 15
ἀμεταπώτητος p. 200 c. 2 l. 6
ἀμηχανῶν p. 28 c. 1 l. 2
ἀναβιῶναι p. 258 c. 1 l. 50
ἀναζωπυρῶν p. 258 c. 1 l. 15
ἀναπαλιδᾶν p. 243 c. 1 l. 33
ἀναπαπτὸν p. 11 c. 2 l. 9 p. 99 c. 2 l. 5
ἀναπαῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
ἀνάλυσις p. 386 c. 2 l. 6
ἀναπηδῆναι, ἀνάπτησις p. 136 c. 1 l. 3, 5, 7, 11

ἀναπτῶν, *recentare* p. 123 c. 1 l. 22, 29 p. 124 c. 2 l. 46
ἀναπήσων p. 243 c. 1 l. 27
ἀναπνοή p. 81 c. 2 l. 40
ἀναπαυσῶς p. 99 c. 2 l. 4
ἀνδρίζεσθαι p. 129 c. 1 l. 89
ἀνδρόγυνος p. 118 c. 2 l. 41.
ἀνδρογυνῶν p. 367 c. 1 l. 48
ἀνδρωδῶς p. 43 c. 1 l. 43
ἄνεμος, *anima* p. 51 c. 1 l. 41
ἀνεξέτασος p. 98 c. 2 l. 4 p. 102 c. 2 l. 25
ἀνεπίφραστον p. 25 c. 2 l. 6
ἀνεπιπλήκτως p. 19 c. 1 l. 25 p. 27 c. 2 l. 14
ἀνεπιστάτους, -στους p. 246 c. 1 l. 8, 9
ἀνεπορίστους p. 19 c. 2 l. 10
ἀνήχεσθαι p. 407 c. 2 l. 50
ἀνθέλκεσθαι p. 98 c. 2 l. 36
ἀνθίσπος p. 280 c. 2 l. 36
ἀντικαθῆσθαι p. 104 c. 2 l. 2
ἀντελῶν & ἐξαντλῶν p. 181 c. 1 l. 37 *exanclare, exantlare* ibid. c. 2 l. 16
ἄνω κάτω p. 337 c. 1 l. 23
ἀξία, *æstimatio* p. 115 c. 1 l. 40
ἀξιῶσαι p. 423 c. 1 l. 23
ἀπαθρίαζον p. 57 c. 1 l. 27
ἀπαιτῶν p. 88 c. 2 l. 34 p. 180 c. 1 l. 6 p. 190 c. 2 l. 7
ἀπαγγελόθυτος p. 75 c. 1 l. 12
ἀπαγχόμενον p. 188 c. 2 l. 30 -μένος p. 255 c. 1 l. 4 p. 357 c. 1 l. 23.
ἀπείθεσον p. 112 c. 1 l. 30
ἀπειλάλητος p. 12 c. 1 l. 25
ἀπειπόνως p. 104 c. 1 l. 31
ἀπήχειν p. 178 c. 2 l. 22.
ἀπήχει ibid. l. 35
ἀπιστικός p. 6 c. 1 l. 30
ἀπόδειξις p. 283 c. 1 l. 9
ἀπό p. 238 c. 1 l. 32
ἀποκρίσις p. 46 c. 2 l. 32
ἀποκρυπτικός p. 238 c. 1 l. 4
ἀποκλύσαι p. 123 c. 2 l. 11
ἀποκολακεύσεως p. 238 c. 2 l. 4
ἀπολαβεῖν p. 125 c. 2 l. 27
ἀπολαῦσαι p. 102 c. 1 l. 41
ἀπολαυστικός p. 21 c. 2 l. 39
ἀπολεπτυργῶν p. 370 c. 1 l. 14
ἀπολυδῶσαι, ἀπόλυσις p. 385 c. 2 l. 38, 42
ἀπονεμίσημα p. 297 c. 1 l. 43
ἀπονοῆς p. 52 c. 1 l. 40
ἀπονοσῶσαι p. 323 c. 1 l. 16.
ἀπομαμὴ p. 6 c. 2 l. 17
ἀπότομμα p. 177 c. 2 l. 56 p. 178 c. 1 l. 3, 29
ἀπρεῖξ p. 104 c. 1 l. 37
ἀπρεπέστατον p. 112 c. 1 l. 15; 28
ἀπρεπόσια p. 111 c. 2 l. 36
ἀπρεπέστης p. 427 c. 1 l. 1
ἄπτεσθαι p. 45 c. 2 l. 32
ἀρίστερος, ἀριστερόδρος p. 187 c. 1 l. 46, 49
ἀριστεία p. 188 c. 1 l. 6
ἄρτεμοι p. 82 c. 2 l. 37 p. 83 c. 1 l. 10 p. 236 c. 2 l. 46
ἀστρολογία p. 9 c. 2 l. 48
ἄσωτος p. 21 c. 1 l. 14
ἄσχολος p. 21 c. 1 l. 51
ἄτης p. 106 c. 2 l. 41
ἀτύχημα p. 179 c. 1 l. 23
αὐδάδεια p. 252 c. 2 l. 25
αὐδαδία p. 361 c. 2 l. 30
αὐδαδίζειν p. 157 c. 2 l. 18
αὐτάρκεια p. 34 c. 1 l. 13
αὐτόμενα p. 114 c. 2 l. 8
αὐτὸ δίκη p. 346 c. 1 l. 12
αὐτουργῶν p. 4 c. 2 l. 14
ἀφ' ἑαυτῆς λέγειν p. 406 c. 1 l. 50
ἀφαίρεσιν p. 326 c. 2 l. 20
ἀφίκεσθαι p. 34 c. 1 l. 3.
ἀφορμή p. 19 c. 1 l. 25

Βάπτεσθαι p. 230 c. 2 l. 41 tingi p. 131 c. 1 l. 7
βάρος p. 309 c. 1 l. 33
βαρύς p. 312 c. 2 l. 45
βαρύδειν ibid l. 42, 51
βενετιανὸς *Venetæ* factio p. 3 c. 2 l. 51
βλαπὸς p. 339 c. 2 l. 44
βλάπτειν p. 380 c. 1 l. 17
βρενθύεσθαι p. 288 c. 1 l. 33
βύλλος, περίλλειον p. 356 c. 2 l. 38

Γαλήνη p. 305 c. 2 l. 18
γάλλοι p. 129 c. 1 l. 29
γαυρίζειν p. 29 c. 2 l. 42
γλισχύεσθαι p. 187 c. 2 l. 10
γλισχρῶς p. 177 c. 1 l. 54
γλῶσσαι, γλωσσήματα p. 158 c. 1 l. 48, 50
γραμμή, *linea* p. 137 c. 1 l. 46
γυμνός, γυμνόω p. 211 c. 2 l. 36
γύμνασιον p. 376 c. 2 l. 9
γωλόσαι p. 175 c. 2 l. 21

Δαῖμον, *terra* אדמה p. 186 c. 2 l. 55 p. 187 c. 1 l. 1
δάκρυον, δάκτυλος p. 403 c. 2 l. 15, 35
δεξιώσεις p. 259 c. 1 l. 12
δῆς p. 19 c. 1 l. 26
δίδυμοι p. 95 c. 1 l. 3
δίκτυς & πλοῦς p. 323 c. 1 l. 28
δίγμα, δίγμιες, δίξες, δίπλαι p. 403 c. 2 l. 53, 55
διμοιρικὸν p. 34 c. 2 l. 18
διαδεσμίζειν p. 124 c. 1 l. 4 ---εσμισμοί p. 258 c. 2 l. 25
διαπνεῖσθαι, διαπνοαὶ, *perflari* p. 81 c. 1 l. 5, 33 p. 82 c. 1 l. 2 p. 228 c. 1 l. 31 p. 229 c. 2 l. 34
διορθοῦν p. 83 c. 1 l. 45
διαρραγῶσαι p. 295 c. 2 l. 25
διαφέρεσθαι, διαφορὰ p. 245 c. 2 l. 43, 47, 52 p. 393 c. 2 l. 15 p. 434 c. 1 l. 7
διδασκαλίαι p. 45 c. 2 l. 3
διερμηνεύς p. 137 c. 2 l. 5
διηκεκεῖν p. 363 c. 2 l. 55
δικαιοσύνη p. 417 c. 1 l. 45
δεσμὸς p. 287 c. 1 l. 6
δρύπτειν, κατὰ δρύπτειν p. 427 c. 2 l. 24
δρυπεπὴς & δρυπεῖς, *drupa* p. 86 c. 1 l. 39, 42, 46
δυδαγαλεῖν p. 381 c. 2 l. 5
δυσκαπάλητος p. 200 c. 1 l. 1
δυσοδεῖν p. 130 c. 2 l. 18.
δυσωρεχολέσθαι p. 188 c. 2 l. 29
δυσφεῦν p. 216 c. 1 l. 54

Ἐγκυκλοπαίδεια p. 185 c. 1 l. 4
ἐγκυκίσεῖν p. 12 c. 2 l. 55
ἐγκύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
ἐγχειρίδιον, *manuale* p. 416 c. 1 l. 55
ἐγχείμματα, ἐγχειμάζεσθαι p. 434 c. 2 l. 51, 53
εἰς & ἐς & αἰ, pro *de* p. 1 c. 1 l. 24, 28, 39 *propter* c. 2 l. 9
εἰμαρμένη p. 353 c. 2 l. 29
εἶρε, *ferro, feries* p. 353 c. 2 l. 41
ἐκδεσποσύνη p. 330 c. 1 l. 50
ἐκδυμᾶσθαι p. 220 c. 1 l. 19
ἐκφέρειν p. 303 c. 1 l. 34
ἐκμιμεῖσθαι p. 382 c. 1 l. 5
ἐκπαιδῶσαι p. 124 c. 1 l. 51 p. 174 c. 1 l. 28
ἐκπικὲς p. 225 c. 1 l. 56 p. 226 c. 1 l. 16
ἐλατῶσθαι p. 217 c. 2 l. 7.

ἅλυτος p. 326 c. 1 l. 1
ἀμβαίνειν p. 30 c. 1 l. 47
ἀμβλύζειν p. 359 c. 1 l. 17
ἄμβολοι, -λα, restio p. 218 c. 1 l. 9
ἄμματα p. 19 c. 1 l. 1
ἀμφανιζόμενα p. 66 c. 2 l. 55
ἀμφιλαβῶν p. 189 c. 1 l. 50
ἀμφιλογίαν p. 282 c. 2 l. 4
Ἄνδρος p. 374 c. 1 l. 5
ἀνθίσασιν p. 407 c. 1 l. 8
ἀνιγμαῖνος p. 2 c. 2 l. 39
ἀνωφελῶν p. 42 c. 1 l. 8
ἀνώμαλα p. 337 c. 1 l. 4
ἀν πυδὶ p. 7 c. 1 l. 27
ἀπυγχάνειν p. 12 c. 1 l. 33
ἀς χρεοί p. 58 c. 1 l. 39
ἀξαιμάτους p. 145 c. 1 l. 13
ἀξαίνεσθαι p. 140 c. 2. l. 29
ἀξελδεῖν p. 212 c. 2 l. 41
ἄξεστ p. 298 c. 1 l. 49
ἄξις p. 225 c. 2 l. 54 p. 226 c. 1 l. 3, 8 c. 2 l. 8
ἀξομοιῶσθαι p. 360 c. 1 l. 24
ἄξωμις, ἀξωμίας p. 155 c. 2 l. 50, 53
ἀπαγγέλλεσθαι p. 111 c. 2 l. 34
ἀπαμμίς p. 40 c. 2 l. 29
ἀπεζέλλειν p. 204 c. 1 l. 40
ἀπεζέλλειν p. 262 c. 1 l. 51
ἀπημύμελα, ἀπημύβωλα p. 85 c. 2 l. 9 p. 244 c. 2 l. 31
ἀπηχεῖσθαι p. 157 c. 2 l. 48
ἀπιδήμελα p. 38 c. 1 l. 38
ἀπίκιον p. 268 c. 2 l. 9
ἀπικυμπτώσεις p. 274 c. 1 l. 50
ἀπλαδεῖν p. 43 c. 2 l. 50
ἀπνεοῦσθαι p. 51 c. 1 l. 40
ἀπόνοια, ἀπονία p. 39 c. 1 l. 50 p. 45 c. 1 l. 35
ἀποκεφάλισιν p. 308 c. 1 l. 42
ἀπόνοια p. 45 c. 1 l. 36
ἀποπαίεσθαι p. 232 c. 2 l. 43
ἀποπιμελῆ p. 233 c. 1 l. 5
ἀπρακτίων, supercilium p. 86 c. 2 l. 45 p. 87 c. 1 l. 2
ἀπῶσαι p. 20 c. 1 l. 24
ἀπωροῦ p. 157 c. 2 l. 48
ἀπωύειν p. 316 c. 1 l. 14
ἀπύρας p. 305 c. 2 l. 48
ἀρᾶν p. 369 c. 1 l. 39
ἀπαμβυττης p. 133 c. 2 l. 36
ἀυαναλήπτως p. 11 c. 1 l. 5, 15
ἀυδρμοσον p. 17 c. 2 l. 41
ἀυαφᾶς p. 403 c. 1 l. 29
ἀυδυμανία p. 266 c. 2 l. 16
ἀυδαλλαλίας p. 11 c. 1 l. 28
ἀυλῶ p. 241 c. 2 l. 39
ἀυφηπτὰς p. 9 c. 1 l. 39
ἀυλακῶσθαι, sanè agere, sanare p. 320 c. 2 l. 14.
ἀυζαπῖν p. 116 c. 1 l. 43
ἀυδαιαλῖν p. 231 c. 2 l. 4
ἀυδυδρομῖν p. 137 c. 2 l. 3
ἄυκμον p. 438 c. 1 l. 25
ἄυκρεῖον p. 27 c, 1 l. 14
ἀυλύ p. 100 c. 1 l. 14 p. 109 c. 2 l. 47
ἀμμάρια p. 123 c. 1 l. 9
ἄυμοις p. 218 c. 2 l. 47 p. 219 c. 2 l. 4
ἀυκαινωπία p. 408 c. 1 l. 14
ἀυπᾶς, ἀυπαπᾶς p. 115 c. 1 l. 1
ἀυκεινᾶς p. 363 c. 2 l. 54
ἀυαδῖν, ἀυαδία p. 260 c. 2 l. 17 p. 297 c. 2 l. 10
ἀυλμα p. 37 c. 1 l. 48.
ἀυπαρεῖσθαι p. 21 c. 1 l. 14
ἀυπνιδὴς p. 219 c. 1 l. 12
ἄυπνος p. 360 c. 1 l. 16
ἀυρίδη p. 329 c. 1 l. 28
ἄυρις p. 59 c. 1 l. 20
ἀυρεῖν p. 216 c. 1 l. 52
ἀυρυχεία p. 341 c. 2 l. 49
ἀυσαδῖν p. 206 c. 2 l. 53 p. 222 c. 2 l. 21.
ἀυχελία p. 138 c. 1 l. 7 ἀυχένας p. 148 c. 2 l. 6
ἀυχελῖν p. 403 c. 1 l. 18
ἄυταυλος p. 282 c. 2 l. 29
ἀυτρινὴς p. 299 c. 1 l. 12.
ἀφάμεσθ p. 161 c. 2 l. 3 p. 332 c. 2 l. 1.
ἀφάμες, animalculum p. 161 c. 2 l. 8 planta p. 174 c. 1 l. 4 vermis ibid l. 53
ἀχάτα p. 178 c. 2 l. 39
ἀχθὸς heri p. 174 c. 2 l. 8

Ζαπτὸν p. 33 c. 1 l. 48 c 2 l. 8

Ἤ, nisi p. 197 c. 2 l. 40
ἤμεσθεῖσα p. 162 c. 1 l. 3
ἡμίγυμνος p. 155 c. 2 l. 30

Θέλων παρέλκον p. 336 c. 2 l. 51
Θεσσὴς p. 59 c. 1 l. 39
Θεοφόρητος, Θεοφορεῖα p. 430 c. 2 l. 11, 30
Θερμομαχῶν p. 359 c. 1 l. 8.
Θίγειν p. 45 c. 2 l. 42
Θύλακος p. 309 c. 2 l. 36
Θῦ p. 306 c. 2 l. 35

Ἰάθη p. 17. c. 1 l. 47 p. 249 c. 2 l. 41
ἰδιωτικὸν p. 122 c. 2 l. 18.
ἰσόνομος, ἰσονομία p. 23 c. 2 l. 9, 33

Καββαλικὸς p. 280 c. 2 l. 56 p. 181 c. 1 l. 28
καδαιείτης p. 16 c. 2 l. 37
κᾶ, pro ἀλλὰ p. 60 c. 2 l. 56 p. 61 c. 1 l. 1
καμεῖς p. 43 c. 1 l. 29
κάμψις p. 256 c. 1 l. 31
καλλωπίζειν p. 434 c. 1 l. 56
καρπὸς p. 146 c. 2 l. 34 p. 241 c. 1 l. 11 p. 383 c. 2 l. 45
καταίσησις p. 197 c. 1 l. 25
καλαχρεωζῆν p. 316 c. 2 l. 30
καλαμίσιον p. 380 c. 1 l. 4
καλάλλιλον p. 192 c. 1 l. 35
καλαλικλικὸς διδόναι p. 149 c. 2 l. 38
καλαλύσαι p. 176 c. 1 l. 33
καλάπλασμα p. 197 c. 1 l. 15
καταρύζειν p. 403 c. 1 l. 39 καταπεμός ibid l. 42
καλαφρόνημα, καλαφρόνησις p. 357 c. 1 l. 53
καλαφρυάσθαι דרבאא p. 348 c. 1 l. 13, 30
κατεντοίκεσθαι p. 128 c. 2 l. 37 p. 157 c. 2 l. 37 p. 236 c. 1 l. 32
καλεργαστὸν p. 27 c. 1 l. 32
καλοχθόνιος, καλοχθόνιμα p. 204 c. 1 l. 35, 36
κεκολασμὸς p. 110 c. 1 l. 34
κενοσπουδία p. 258 c. 2 l. 3
κεχγαμίδες p. 366 c. 2 l. 29
κηδεμονικῆς p. 17 c. 1 l. 32
κηρᾶσαι p. 175 c. 1 l. 30
κοινονημοσύνη p. 31 c. 2 l. 9 p. 32 c. 1 l. 20 sensus communis ibid l. 27
κολάζεσθαι p. 110 c. 1 l. 48, 51, 52
κομψία p. 98 c. 2 l. 52 p. 182 c. 2 l. 4
κόσμος p. 183 c. 2 l. 24
κρᾶσθαι ἑαυτῷ p. 26 c. 1 l. 42
κρεανομῶν p. 316 c. 2 l. 6, 12
κρίμα p. 123 c. 2 l. 17, 20
κροκύφαντον reticulum p. 51 c. 1 l. 17

Λελογισμένος, consideratus p. 324 c. 2 l. 15
λοιπὸν p. 139 c. 1 l. 4, 8

λύσον,

λᾶαν, λᾶας p. 51 c. 1 l. 2, 7
λευκοιρλία p. 397 c. 2 l. 5
λυσοδηκ]οι p. 256 c. 1 l. 3

μιαγγάνδμα p. 280 c. 2 l. 5
μαχέσων -νᾶσι p. 359 c. 1 l. 48
μέλ p. 264 c. 2 l. 47, 50
μέμφ p. 265 c. 2 l. 11
μέ, p. 264 c. 2 l. 48, 50
μεταβαλεῖν p. 252 c. 2 l. 39
μεταΐδιος p. 300 c. 2 l. 13
μετανεμάζειν, *transnomitari* p. 356 c. 1 l. 31
μετειώτησι p. 226 c. 2 l. 30
μόνον, ἐλλείπ p. 8 c. 1 l. 1
μύζειν, μυγμὸς p. 33 c. 1 l. 43, 45
μύξ p. 339 c. 1 l. 54
μυξάειον p. 174 c. 2 l. 13 p. 225 c. 1 l. 56

Νάσσειν p. 91 c. 1 l. 46
νεκρῶν p. 258 c. 1 l. 10
νεκύα p. 334 c. 1 l. 41
νδεσσασα p. 53 c. 1 l. 48
νδεσσαίσιν p. 260 c. 1 l. 9
νδεσσαίσια p. 237 c. 2 l. 22
νδεσσασιῶν p. 53 c. 1 l. 20, 54 p. 118 c. 2 l. 39 p. 229 c. 2 l. 48
νδεσσασίωμα p. 260 c. 1 l. 7
νδεσσασῶν p. 382 c. 1 l. 15
νίφειν p. 34 c. 2 l. 41 νίφας ib. l. 45
νίστιμον p. 74 c. 1 l. 46
νυῶ καὶ χθίς p. 355 c. 2 l. 13
νυῶ καὶ νεωστί ibid. l. 25

Ὀδῶ p. 18 c. 2, 33
Οἰκονόμης יליד בית p. 35 c. 2 l. 8, 9
οἰκονομία p. 138 c. 1 l. 35 c. 2 l. 38 p. 182 c. 2 l. 29 p. 400 c. 2 l. 8
οἰκονομικὸς p. 187 c. 2 l. 33
οἰόμβοι p. 17 c. 2 l. 25
ὀλιγόχρονα p. 200 c. 2 l. 37
ὁλοχειρῶς p. 11 c. 2 l. 5, 12 p. 217 c. 1 l. 37 p. 325 c. 1 l. 42
ὁμότονον p. 24 c. 1 l. 24
ὀνειδισπῶς p. 19 c. 2 l. 28
ὄγκα p. 108 c. 1 l. 24
ὀργχοῦσαι p. 124 c. 1 l. 29
ὀρδὸς p. 101 c. 2 l. 55 p. 258 c. 1 l. 28
ὀρυγοθοφεῖν, ὀρυγοκοπεῖν p. 6 c. 2 l. 35
ὀσμῶ p. 294 c. 2 l. 7
ὀστράκλ, *ternaculus ouerna* p. 35 p. 2 l. 8, *ouernikitae* ib. l. 41
ὀφεὺς, *frons* p. 87 c. 2 l. 39
ὄψ *viderit* p. 210 c. 1 l. 8 p. 311 c. 1 l. 1 p. 394 c. 1 l. 28

Πάγ, πάχη p. 287 c. 2 l. 42
παῖς p. 7 c. 1 l. 39 παιδεύειν ibid. l. 47
παλιγγενεσία p. 385 c. 2 l. 5
πάμμιλάει, *Parmularius* p. 4 c. 1 l. 16 *Parma* ibid. l. 26 c. 2 l. 40
παμμιξὶς 278 c. 2 l. 25
πάν. בל *ullum quicquam* p. 104 c. 2 l. 24
παραμεδικὸν p. 99 c. 1 l. 20
παραπλάζω p. 309 c. 2 l. 11
παρασκολυδεῖν p. 61 c. 2 l. 49 p. 75 c. 1 l. 11 p. 88 c. 2 l. 37 p. 189 c. 1 l. 6, 7
παρασκώπτειν p. 122 c. 2 l. 43
παρασῦρῶς p. 43 c. 2 l. 1
παρατίμησιν p. 78 c. 1 l. 46 p. 361 c. 1 l. 12
παράτυμα p. 326 c. 2 l. 16
παρεισις, παρεισμάλα p. 113 c. 1 l. 28, 34
παρέτειξις p. 386 c. 2 l. 23
παρέφορος p. 26 c. 2 l. 48
παρεφῶν p. 186 c. 1 l. 26
παρεμπόρδμα p. 115 c. 2 l. 1
παρεπιδυμεῖδς p. 189 c. 1 l. 24 p. 233 c. 1 l. 52
παρυπομνησις p. 19 c. 2 l. 40
πασῆ, ὀπίπασα p. 197 c. 1 l. 21
πᾶσις p. 102 c. 2 l. 14, 44 p. 254 c. 2 l. 23 p. 20 c. 1 l. 55
πάσιν, πάσμαλα p. 103 c. 1 l. 36, 38
πεισέλλειν p. 59 c. 1 l. 5
πεισολὴ p. 420 c. 1 l. 1
πεσίνεδς p. 256 c. 1 l. 51
πεσίναι p. 19 c. 2 l. 35
πεσεχαίζειδς p. 353 c. 1 l. 29
πεσίχειν p. 163 c. 1 l. 15 c. 2 l. 11
πεσίσσας p. 92 c. 2 l. 8
πεσικάμμειν p. 303 c. 1 l. 8
πεσιλαλεῖν p. 12 c. 1 l. 6
πεσισπᾶν p. 153 c. 2 l. 10, 30
πεσιστᾶν p. 267 c. 2 l. 2
πεσιφάσις, πεσισπικὰ, πεσισῶτα p. 21 c. 2 l. 17 p. 27 c. 1 l. 9 p. 223 c. 2 l. 39 p. 331 c. 2 l. 49
φίλοφρεσι, φιλόφρεδς p. 26 c. 1 l. 55 p. 27 c. 1 l. 1
πίερις, πιερεία, πιερίδεδς p. 188 c. 1 l. 21 c. 2
πνευμάται p. 412 c. 2 l. 26
πολυπάσιον p. 21 c. 1 l. 31
πολυδῶν, πολυδωλογία p. 88 c. 2 l. 2
πολυπίζειν p. 345 c. 1 l. 3
πρὸ p. 197 c. 1 l. 20
πλουσιακὲς p. 2 c. 2 l. 52 p. 3 c. 1 l. 1
πτῶμα ἀπτωσίου, ἀφίσται p. 186 c. 2 l. 11
πτωματικὸν p. 244 c. 2 l. 30
πονηρὸς p. 276 c. 2 l. 17
πρᾶγμα p. 181 c. 2 l. 22 p. 213 c. 2 l. 12
πρήγματα p. 21 c. 2 l. 19, 44
πρασιανὸς, *Prasina* factio p. 3 c. 2 l. 51
προηγμένα, *producta, promota* p. 115 c. 1 l. 19 p. 121 c. 1 l. 19
προῖκαδς p. 92 c. 2 l. 7
προῖσα p. 296 c. 1 l. 13.
προπέτεια, προπετῶς p. 42 c. 2 l. 53 p. 112 c. 1 l. 1
πρὸ πολλοῦ p. 58 c. 1 l. 51 ἔργα, ὁδοὶ p. 207 c. 2 l. 21
πρὸς p. 73 c. 2 l. 1 p. 282 c. 1 l. 14
πρὸς pro δὲ p. 335 c. 2 l. 7
προσίστημα p. 421 c. 2 l. 27
προσδοξάζειν p. 287 c. 1 l. 9
προσπαθεῖν p. 315 c. 2 l. 53
προσῆκαδς p. 250 c. 1 l. 28, 48
προσκόπειν p. 233 c. 1 l. 13
προσλαμβάνειν p. 354 c. 1 l. 39
προσπάθεια, προσπάσχειν p. 186 c. 1 l. 7 p. 421 c. 1 l. 6, 8 ἀπὸ τοῦ πάθους distinguitur ibid. c. 2 l. 42, 51
προσπλάκειν p. 346 c. 1 l. 2.
προσωπῶς p. 28 c. 2 l. 5
προσωποποιίαδς p. 141 c. 2 l. 35, 37
προστιμᾶται p. 185 c. 1 l. 4
πρόσχημα p. 268 c. 2 l. 22
πρωτοπλάσια p. 282 c. 1 l. 24
πυῶδες p. 110 c. 2 l. 28

Ῥαικτίτου, *recensitum* p. 123 c. 1 l. 40
ῥαίκτωρ, *rector* ibid. 42
ῥεμβὸς, p. 61 c. 1 l. 53 p. 76 c. 2 l. 11

ῥεμβωδς,

βήμεσθε, ἀπορρήμεσθε p. 61 c. 1 l. 26 p. 145 c. 2 l. 19
βόμβος p. 217 c. 2 l. 47
ῥήγνυσθαι, διαῤῥαγῆναι, rumpi p. 295 c. 2 l. 26, 41
ῥοπὴ momentum p. 75 c. 2 l. 50
Σκυτεύς, sectorianus, sector p. 4 c. 2 l. 42
σμυρνοπρία p. 341 c. 1 l. 42
σοσηρέναι, ringi, renidere p. 28 c. 1 l. 10
σοσηρὸς p. 402 c. 1 l. 30
σημεῖον p. 126 c. 2 l. 32
σημειωτοὶ, & σημειάδες ἐδῶντες p. 44 c. 1 l. 2
σκιλλδεια p. 260 c. 1 l. 7
σκλμὴ p. 397 c. 1 l. 42
σκαμβὴ p. 397 c. 2 l. 2
σκελετὸς p. 214 c. 2 l. 41
σκίμπους p. 7 c. 2 l. 12 scimpodium, ibid. l. 26
σκίβαλα p. 258 c. 2 l. 39
σκωίον, cinum, cilium p. 87 c. 1 l. 44
σορισμὸς p. 35 c. 1 l. 9 p. 338 c. 2 l. 4
σοφὸς p. 50 c. 2 l. 13
σπέρμα p. 162 c. 1 l. 45 c. 2 l. 23 p. 226 c. 2 l. 2 p. 371 c. 2 l. 14
σπερματικὸς λόγος p. 141 c. 1 l. 24
σπόδισον p. 241 c. 2 l. 45
σποδὸς p. 214 c. 2 l. 41
σταγὼν, σταγὼν p. 266 c. 2 l. 28
στέλλεσθαι p. 34 c. 1 l. 34
στενοχωρία p. 341 c. 2 l. 55
στέργειν p. 195 c. 2 l. 14 p. 248 c. 2 l. 3 p. 253 c. 2 l. 31
στυγνὸ p. 75 c. 2 l. 39
στοιχεῖον, στοιχειῶδες p. 123 c. 1 l. 48, 55
στολὴ, stola p. 10 c. 1 l. 27 στόλιον ibid. c. 2 l. 28
στρυγνὸ p. 22 c. 1 l. 51
στωμύλος, στωμυλικὸν p. 16 c. 2 l. 51 p. 17 c. 1 l. 2 p. 302 c. 1 l. 46 p. 354 c. 1 l. 37
συγγενομενικὸν p. 28 c. 1 l. 42
συγκλῶσαι p. 161 c. 1 l. 47
συγκολλᾶς דבק p. 185 c. 1 l. 23, 24
συγκρίνειν p. 393 c. 2 l. 41
συζῆν ישב p. 211 c. 1 l. 28
συμβαίνειν p. 192 c. 2 l. 42
συμμειγῆναι p. 161 c. 1 l. 47
συμμονὴ p. 195 c. 2 l. 20
συμπολιτεύεσθαι θεοῖς p. 352 c. 2 l. 22
συμφέρειν p. 430 c. 1 l. 52
σωρείδησις p. 269 c. 1 l. 53
σωτῆναι p. 191 c. 1 l. 4
σωτερμόσεων, σωτερμόσεως p. 96 c. 1 l. 23
σωτίζειν p. 393 c. 2 l. 46
σωτίσεως, & διασωτίσεως p. 87 c. 2 l. 24
σωτηρῆν p. 57 c. 1 l. 30
συνῆσαι p. 161 c. 1 l. 47
σωτάσσειν p. 192 c. 1 l. 50
σωτετηκέναι p. 285 c. 1 l. 13 דבק ibid. l. 22
σωτρέχειν p. 393 c. 2 l. 31
σύρμα, Syrma p. 10 c. 1 l. 33
συσοβεῖσθαι p. 215 c. 1 l. 46
σφύζειν, σφυγμὸς p. 276 c. 2 l. 17 p. 290 c. 2 l. 40
σχέσις p. 21 c. 2 l. 1 p. 305 c. 2 l. 7
σῶμα p. 385 c. 1 l. 39
σχολαστικὸς p. 36 c. 1 l. 16 c. 2 p. 37 c. 1 l. 1
σώματα p. 39 c. 2 l. 4 p. 214 c. 2 l. 18

Τάττεσθαι p. 395 c. 2 l. 28
τηδάκω, τηδύξομαι p. 72 c. 2 l. 51 p. 73 c. 1 l. 4
τέρετα p. 174 c. 2 l. 50
τηρεῖσθαι, cinefieri p. 124 c. 2 l. 13
τόπον διδόναι p. 104 c. 1 l. 20
τοῦ θεὸς σοι p. 267 c. 1 l. 4
τεχνοποιεῖν p. 108 c. 1 l. 27 p. 212 c. 2 l. 33
τεχνοποιία p. 388 c. 1 l. 1
τερετὶς, & πειτερετὶς p. 305 c. 2 l. 40 p. 306 c. 1 l. 8, 14
τραχηλίζεσθαι p. 419 c. 1 l. 15
τρέφειν p. 417 c. 2 l. 38
τριγερλαὶ p. 182 c. 1 l. 22
τροπὴ p. 110 c. 1 l. 28
τυπτὸς p. 118 c. 1 l. 10 p. 229 c. 2 l. 35
τύφος p. 73 c. 2 l. 43 p. 77 c. 2 l. 18 p. 225 c. 2 l. 12
τόκα ילד p. 46 c. 2 l. 46, 51
τῷ, διὰ τὸ p. 85 c. 1 l. 20

Ὑγιὴς λόγος p. 306 c. 1 l. 48
ὗης, ὗαν, ὑὶς p. 191 c. 1 l. 26
ὑπερέχον p. 322 c. 1 l. 23
ὑπεξαίρεσις, exceptio p. 120 c. 2 l. 27
ὑπαίρεσις, ὑπαιρόμενον p. 357 c. 2 l. 9, 10
ὑπερτενὴς ibid. l. 18
ὑπερφέρειν, ὑπέρφερον p. 357 c. 1 l. 36, 42
ὑπλὶς p. 76 c. 2 l. 42
ὑπολὴς p. 53 c. 2 l. 15
ὑποκαλλίνειν p. 395 c. 2 l. 45
ὑποκείμενον p. 303 c. 2 l. 40
ὑποκίνησις p. 345 c. 2 l. 31
ὑποκρίτης p. 338 c. 2 l. 56
ὑπομνήσεις p. 45 c. 2 l. 3
ὑποτίθημι p. 344 c. 1 l. 21
ὑποχὴ p. 362 c. 1 l. 29
ὕπτιος p. 110 c. 2 l. 34

Φαιδρὸν p. 34 c. 1 l. 23
φαντάζεσθαι p. 8 c. 2 l. 12 p. 382 c. 2 l. 22
φαντασία p. 8 c. 1 l. 44 p. 258 c. 1 l. 4
φαντασιαστικὸς p. 8 c. 2 l. 8
φαντασιοπλήκτως p. 8 c. 1 l. 38
φαντασικῶς p. 118 c. 1 l. 10
φάρμακα p. 38 c. 1 l. 30 p. 197 c. 2 l. 16
φελόνιον, penula p. 40 c. 2 l. 33, 38
φθείρεσθαι p. 345 c. 2 l. 16
φιλεῖν p. 369 c. 1 l. 19
φιλήκοος p. 22 c. 2 l. 53
φιλοδίκαιον p. 23 c. 1 l. 23
φίλοικτον p. 23 c. 2 l. 41
φιλοσοφεῖσθαι p. 5 c. 2 l. 40
φιλόστοργος p. 19 c. 1 l. 4
φολιστικία p. 394 c. 2 l. 42
φιλόψοφος p. 19 c. 1 l. 34
φιλοψυχεῖν p. 277 c. 1 l. 18
φρυάττεσθαι p. 364 c. 1 l. 32
φύματα p. 74 c. 2 l. 3 vomicæ, tubera l. 3, 4
φύραμα p. 289 c. 1 l. 35
φύρεσθαι p. 97 c. 2 l. 39
φύσις p. 226 c. 1 l. 44

Χαριεντίζεσθαι, χαριεντισμὸς, cavillari p. 29 c. 2 l. 9, 22, 28, 49
χθὲς ἐφ' ἑσπέρᾳ, χθὲς ἐφ' ἑσπέρᾳ p. 355 c. 1 l. 20, 50
χθίζοι p. 174 c. 2 l. 9
χρεὼν p. 136 c. 2 l. 55
χρέος ὀφείλεται p. 104 c. 1 l. 5
χωρεῖν p. 148 c. 2 l. 41

Ψῆφοι p. 236 c. 2 l. 40
ψόφος p. 332 c. 2 l. 48
ψοφοδὴς p. 242 c. 1 l. 15
ψυχαὶ p. 214 c. 2 l. 15 p. 226 c. 1 l. 48 c. 2 l. 4
ψυχομαχεῖν p. 381 c. 2 l. 7

Ὦρα p. 43 c. 1 l. 12, 27 p. 51 c. 2 l. 56
ὠσικῶς p. 325 c. 1 l. 48

Syllabus rerum præcipuarum, quæ hoc ſcripto continentur.

Prior numerus paginam denotat, ſecundus columnam, tertius lineam.

Abſceſſus inſtar habet, qui fatum, qui fratrem averſatur pag. 34 col. 1 lin. 50 pag. 154 col. 1 l. 55
Abſentia, amiſſa, præterita requirere fatuum 414 1 10, 2 40
Accommodatio commoda non vituperanda 17 2 41 18 1
quantum expediat ib. 2 *quando & quomodo deverget* ib.
Adulatio nec adhibenda, nec admittenda 34 1 32
Adulator qualis 18 1 16. 21. *vermiculis compar* 90 1 9
Adverſa invicem ad univerſi bonum conſpirant 54 1 10
Æqualitas æquitatis pars prima 23 2 17. *hac quandoque nihil iniquius* ib. 20
Aer ambiens ſata, animantia quàm variè afficiat 163 1 16 2
Æſtimationis juſtæ ratio in rerum uſu habenda 21 2 1. 31 1 55. 2 3. 115 1 9. 158 1 7. 297 2 27. 352 1 41. 353 1 26
Ætatis flos, res lubrica 43 1 20
Ævum rapidè decurrens, ſecum omnia abripit, in ſe abſorbet 165 2 49. 167 2 56. 209 1 3 2 1. 267 1 44. 278 1 34. 338 1 26. 341 2 4. 342 1 12, 23. 433 1 46. 434 1 19
Affectionibus naturalibus fruſtrà obnitimur 210 2 1
Affectus animum miſerè diſtrahunt 53 1 30. 103 1 53. 2 1. 104 1 31. 381 2 13. 382 1 49 428 2 47. *vim faciunt* 299 2 31. *rationem extrudunt* 223 1 52. 224 1 18. *his abripi non oportet* 92 2 36
Affectus teneerrimi, prudenter, ſed difficulter, haberi poſſunt 19 1 4, 24
Alia altis placent 313 1 33
Alienis intendens animus ſe negligit 61 2 40. 68 2 50. *negotium fruſtrà faceſſit ſibi* 137 1 7,10
Alteratio eſt, quam corruptionem dicimus 355 1 46. 415 1 14
Amat maximè ſe quiſque 422 2 23
Amicitiæ nec temerè contrahendæ, nec facilè diſſolvendæ 33 2 5, 44
Amicorum abſentium etiam ratio habenda 33 1 1
Amor celari non poteſt 356 1 50. *amorem conciliat* 25 2 5. 397 1 30
Ἀναλόγως & σολοικοφανῶς, in autoribus probatiſſimis deprehenſa 92 1 6. 174 1 4
Androgynum hominem conditum, fabula 129 1 1
Anima flatus 51 1 41. 227 2 24. 228 1 20. 323 1 17. *exhalatio à ſanguine* 51 1 43. 215 2 38. *ſanguis quâ ratione dictus* 52 1 20 *de eadem variæ veterum ſententiæ* 140 2 5. 141 2 56
Animus contumelioſè quibus modis ſe habeat 59 2 1, 7.74 1 48. 93 2 50. *de animi immortalitate quam ambiguè ſenſerint philoſophi plerique* 68 1 50. 2 1. 90 2 3. 138 2 21. 140 1 1, 27. 2 1 20. 141 2 10, 49. 143 2 44. 215 2 38. 423 1 18. 424 1 10
Antoninus Pius Imp. qualis 31 1 15. 40 1 20
Apum induſtria 183 2 3
Aquam pavent λυσσόδηλοι 256 1 3
Arancæ indoles 183 1 44
Ars naturam imitatur 393 1 19
Ars hominis bonum eſſe 387 2 31. *ea niſi diſcatur, non habetur* 412 2 3. *in quibus conſiſtat* 415 2 18
Artem ut nôrit quis, diſcat oportet 411 1 35. 2 52. *quam nôrit, exerceat, & intra fines ejus ſe contineat* 156 1 16, 28. C. 2 1. 248 1 15 261 1 15
Artifex quiſque artem ſuam diligit, & enixè affectatur 184 2 28. 185 1 27. 186 1 20. *adverſus quoſvis tuetur* 243 2 46. 244 1 1. *imperitorum judicium moratur* 214 1 32
Artificia ſtudiáque inania reprehenſa 5 2 50. 6 1 1
Aſtrorum contemplatio, quatenus uſui 277 2 4. 410 1 32. *quatenus inutilis* 9 2 40
Aulica vita, mores quales 205 1 30. 238 1 8. *inficere ſolent* 230 2 40. 231 2 50. *in aula tamen rectè vivere eſt* 205 1 38. 298 2 3
Αὐτυρχία probata & collaudata 4 2. 5 1
Auxilia non ſperenda 261 2 9. 263 1 24 269 1 26
Beatitudinem mens bona ſola facit 266 2 16 *citra externa aut aliena ulla* 65 1 15. 2 41. 79 23. 102 1 6, 32. 254 2 19, 27. 334 2 22. 419 2 53. 422 2 44. *at Deum qui excludunt, impiè faciunt* 65 1 40. 2 44. *quo ſine nec vir bonus, nec mens bona* 65 2 21. 347 1 15. 2 31. *ad eam via recta compendioſiſſima* 180 1 28
Benefacere juvat 265 1 11. *Benefacienti ipſo prodeſt* ibid. 29 292 1 41. 2 28. 3 2 18. *jugiter benefaciendo vitâ fruimur* 436 2 5. *benefacientem malè audire regium* 274 2 14
Beneficii dandi ratio genuina 189 1 29. 190 1. 191 1 23. *minùs proba* 189 1 1. *dextrè tam accipiendi, quàm largiendi, ars eſt* 15 1 7. 307 2 13.
Beneficium nullum niſi gratuitum, quod in ſe definat 167 1 7. 349 2 37. 350 2 48
Benignitas, re exhibenda, non ſpecie aut voce ſolâ 395 2 53. 396 1 35. *benignitas & beneficentia divina nobis in exemplum data* 291 2 28. 292 1 1. 316 2 35. 317 1. 331 2 5. 335 1 27
Bona non ſunt, quæ bonos non faciunt 66 1 27. 202 2 41. 294 2 41. *quæ nimia eſſe poſſunt* 204 2 34. *quæ contemnere, quorum damna libenter ſuſtinueris laudem habet* 204 2 20, 34, 40
Bono malum vincere præclarum 402 1 43. 2 48
Bonum nihil, niſi honeſtum 47 2 6. 49 1 11. *niſi tempeſtivum* 438 1 14
Bonus verè eſt, qui conditioni ſuæ reſpondet 245 1 31. *qui intus talis* 395 1 46. *ſacerdos is & ſervus Dei*

93 2 30 40. *athleta* 94 1 10. *pancratiaſta* 428 1 13. *aſpera multa exercitii cauſſâ, citra offenſionem, ſubiturus* 232 1. 233 2 36. *virtute altè intinctus* 94 2 12. *nec mutatu facilis* 95 2 14. *rupis inſtar, immotus* 176 1 46. 177 2 18. *mentis curam antiquiſſimam habet* 225 2 41. 226 2 41. *hac bonâ oblectatur* 312 2 27. *rectè factis contentus, lætus, agit* 102 1 40. 135 2 3. 288 1 46. 292 1 25. 294 1 3. 305 1 30, 39. 384 1 14. *Deo ſe probat* 394 1 53. *ſponte obſequitur* 369 1 13. *huic regendum, agendum totum ſe dat, ſuâque diſpenſanda permittit univerſa* 103 2 14. 133 1 10. 153 2 44. 156 2 49. 159 1 34. 161 1 46. 280 2 35. 288 1 50. 430 2 21. *præſentibus, conceſſis deſtinatis acquieſcet* 34 1 12. 53 2 4. 57 2 47. 79 2 8. 95 2 56. 96 1 2. 120 1 13. 253 1 37. 270 1 41. 271 1 37. 328 1 1. 351 2 24. 352 1 14. *ut neceſſariis* 54 1 1. 153 1 19. 159 2 19. *juſtis* 133 1 27. *bonis* 96 1 8. 248 1 24. *congruis* 145 2 24. 192 2 10, 41. 245 1 28. *commodis* 146 2 30. *tempeſtivis* ibid. 24. *divinitùs diſpenſatis* 159 2 38. 281 2 52. *rationi conſentaneis* 276 1 9. *in eiſque rectè excipiendis ac exequendis virtutem exercet ſuam* 58 1 39. 115 1 47. 147 1 43. 210 1 23. 220 1 13, 248 2 18. 274 2 7. 348 2 40. 417 1 29. 422 1 7. *nec lege indiget* 100 2 56. 101 1 1. *nec teſte* 101 1 53. 286 1 53. 288 2 32. 340 1 14. *nec juramento* 27 1 31. 100 2 5. 101 1 16. *nihil numen poſcit, quod alios latere velit* 107 2 45. *nihil clàm agit, quod palàm innoteſcere nolit* 361 2 50. 362 1. *& ſolus, & cum aliis pariter ſe gerit* 108 1 38. *vitam ut Deo conſors, divinam agit* 59 1 39. 211 1 28. 352 1 50 c. 2 40. 418 1 45. 2 18. *aliorum de ſe judicia, dicta, nihil moratur* 363 1 12. 2 16. *ſereno, placido, compoſito ſemper eſt animo* 57 1 27. 108 2 18. 429 1 37, 50. *nec numen incuſat, nec homines* 426 1 13. *de vita vel productiore vel contradictiore nihil ſatagit* 109 2 44. 110 2 51. 118 2 24. *mortem nec metuit, nec optat* 108 2 15. *nihil purulentum minúſve ſincerum in pectore ſovet* 110 2 18, 34. *malis eſt pædagogi inſtar* 381 1 11. *quia vita illis cenſura eſt.* ibid. 28

Calamitas virtutis exercendæ, exercendæ, occaſio 122 1 11. 283 1 51. 287 2 18. 316 1 41. 332 1 20 *rectè ferre, virtutis & felicitatis eſt* 177 2 23, 55. 179 1 42

Calumniatores averſandi 5 1 50. 52 1. *pediculis, vermiculis, viperis pares* 89 2 55

Cenſura examen ſedulum ſequatur 33 1 48. 401 1 1, 42

Circulus eſt rerum omnium 72 1 42. 2 1. *cujus particulæ ſibi invicem innexæ,* 245 1 51 *orbis inſtar rotantur* 335 2 48. 337 2 21

Civilitas in magnatibus laude digna 32 1 23 c. 2 44 2 1, 21

Cœlum civitas, patria noſtra 119 2 13. 130 1 41

Coactum nihil gratum 98 1 31. 341 1 6

Cogitatorum ratio habenda 2 2 9. 148 2 37. *Deo reddenda, quem non latent* 2 2 18. *reos faciunt* ibid. *l.* 4. *animum tingunt* 105 1 16 24. *facti crimen habent* 2 2 14. *affectuum, ſermonum, actuum fontes, radices* 148 2 18. 205 1 16. *vitanda vana* 92 2 4. *recidenda non neceſſaria* 148 2 11. *cogitandum nihil, quod proloqui pudeat.* 92 2 38. 93 2 11

Comitas ſeveritati juncta quantum valeat 18 2 20, 30

Comœdia vetus, media, nova; quatenus utilis 391 1 6, 36

Conatus etiam effectu deſtitutus, inanis non eſt 314 1 8 c. 2 26

Conſcientia ſua cuique maximè verenda 62 2 10. 92 1 34. *famæ (cum paucis,* 402 2 46) *perferenda* 39 1 14. *huic quò conſulas ſuſtinenda infamia* 186 1 20, 36. 220 1 4. 234 2 22. 398 1 8. *hac contentum agere oportet* 135 2 45

Conſtantia in bono tenenda 154 1 9. 265 2 52. 297 1 19. *aliud ea à pervicacia* 29 1 22. 30 1 39. c. 2 3. 236 2 41. *hac nihil fœdius, nocentius* 133 1 12. 134 2 26

Continentia ſui, virtus eximia 26 1 42. 42 1 1.

Corpus è luto effictum 289 1 49. *ex ſe cadaver merum* 165 2 23. *terra & ſanies* 91 2 45. *ſaculus, utris, folliculus* 309 2 36. 310 1 46. *animæ amictus* 305 2 8. *qualis* 51 1 17. *vagina* 326 2 40. *vaſculum* 92 1 49. *quale* 383 2 8. *membra organa* 282 2 29. *nullius præ anima præſtantiæ* 50 2 3. 51 2 56. *huic ergò inſervire natum* 91 2 14 43. *hanc quatenus afficiat* 163 2 18

Corporis habitus & geſtus gravis & fixus 284 1 25. *nec affectatus tamen* ibid. 43. *ut ſpeculum mentis ſit* ibid. 2 5. *reſtitutio non impoſſibilis Deo* 423 2 32

Cunctatio, & dilatio, in vita rite inſtituenda damnoſa 55 2 15. 93 2 21. 117 1 43. 136 2 38, 50. 137 1 3. 304 1 12. 351 1 1

Deus ſummè bonus 63 2 14. *à quo nihil mali qui dicatur quum tamen corrigendo & puniendo aſpera infligat* 62 2 24. 64 1 3. *mala ordinat, non facit* 219 1 34, 46. *natura prima* 146 2 49. *mens incorporea* 164 2 41. *corpus priſcis quâ notione dictus* 165 1 18. *viſibilis, inviſibilis quatenus* 435 1 40. 436 1 14. *unde innoteſcant* 436 1 15. 2 4. *mundi quaſi anima* 145 2 16. 146 1 2. 164 2 35. *omnia permeat* 207 2 40. 317 2 40. 318 2 28. *temperat* 207 2 30. *ubique adeſt, omnia intuens,* 119 2 47. 120 1. *nudus etiam mentes ipſas* 418 2 39. 419 1 52. *res humanas curat* 64 1 16. c. 2 1. *ſingulorum etiam* 65 1 1. 248 1 25. *ab ipſo, per ipſum, in ipſo, ad ipſum omnia* 146 2 41. 147 1 1. 144 2 14. *ipſius providentiâ, ab initio deſignata,* 149 1 5. *diſpenſantur,* 114 1 13. 2 47. 433 1 46. *eidemque inſerviunt univerſa* 245 2 55. 247 2 56. *præ omnibus virendus* 240 1 24. 2 17. *per omnia tam minoris,*

quàm majoris momenti negotia, cogitandus, 221 2 25, 52. 222 1 1. *& respiciendus* 116 2 43. *quocunque ducit, sequendus* 112 1 44. 272 1 43. *statio, quam ille assignaverit, tuenda, tenenda* 277 1 1. *ad omnia advocandus* 234 2 44. 235 1 48. *in omnibus agnoscendus* 42 2 12. 46 2 42. 304 2 5. *de omnibus celebrandus* 221 2 27. 245 2 22. *huic quò salvi simus, ut medico, gubernatori, auscultandum jugiter* 255 1 14. -2 1. *hunc non admittentes, sibi, non ipsi nocent* 319 1 2. *patiens est, ad pœnas tardus* 312 1 4. *malis & ingratis benignus* 291 2 28. 316 2 35. 331 2 5. *non adulationem, sed imitationem exigit* 359 2 4. 360 1 56. *injustè nihil agit* 424 1 11

Dispensatio qualis licita 178 2 6. 182 2 29. 400 1 52. 401 2 41

Documenta pauca sufficient 58 2 54. 59 1. *brevia & summaria* 123 1 44, 48. *in promptu modò sint* 116 1 49 c. 2 18. 122 2 36. 133 2 36

Dolor, longus, levis; gravis, brevis 273 2 28. 274 1 38

Ellipsis frequens 147 2 40

Emendatione opus habere se, non emendatur, qui non credit 7 1 43. *nemo quærit, quod jam nactum se putat* 416 1 24

Epistolæ quales esse debeant 10 2 45

Error multiplex 263 1 2. 264 1 4. *erroris admonitus, corrigere sit promptus* 233 2 36. 234 2 21. 300 2 32. 306 2 15. *errantem reducere conandum* 348 2 55. 349 2 3. *sed placidè* 403 1 14. 404 2 45. *errata nec levicra negligenda* 15 1 56. c. 2 1. 1.

Examen sui, primitùs, sedulum, juge prodest 370 2 16. 381 2 29. 437 2 16

Exempla quantum prosint 231 2 40. *viva valeant* 14 1 13

Externa quæque bonis, malis pariter obveniunt 66 1 27. 200 2 41. *Media ergò* 66 1 54, &c. *vilia* 200 2 39. 304 2 12. 309 2 32, 34. *caduca* 66 2 38. 200 2 36. *diurna, non diutina* 161 2 3. 174 1 36. c. 2 50. 332 2 1. *ad ævum retrò, porrò, angustissima* 181 2 40. *ut perituris utendum* 414 2 44. *tragica larva, senica instructura eis demenda* 66 2 33. 67 1 2. 225 2 3. 289 2 54. 303 1 29. 420 1 15. *modestè habenda, placidè linquenda* 307 2 2, 39. *in pretio habere, invidentiæ, injustitiæ, impietatis est radix* 230 1 31, 33. 245 2 10. 322 1 53

Fama, extra nos 254 2 18. *alienum, non nostrum* 292 2 29. *inane quiddam* 125 1 41. 159 1 34. c. 2 10. 229 2 55. 230 1 1. *judicii expers* 76 2 51. 77 1 1. 125 1 33. *inconstans* 125 2 46. *sectari stolidum* 19 1 26. 135 2 50, 292 1 26. *superstes, res nihili* 113 1 10. *quam anguſta* 126 1 19. *evanida* 78 1 40. 125 1 35. 132 2 15. 159 1 23. *de ea solicitum agere, quatenus futile* 137 2 24. 138 1 3, 19. *aucupantium iniquitas, vanitas* 230 2 29

Fatum quid 193 1 33. 195 2 20. 353 2 25. *an philosophiæ studium inane faciat* 427 1 9

Festivitas quatenus adhiberi queat 9 2 49. 10 1 9 43. 99 1

Fides habita fidelem facit 25 2 1. 428 1 12, 23. *fi fallere nihil adigat* 107 1 14

Filius sapiens, parenti res læta 275 1 33

Fluxa istic universa; consistens nihil 75 2 54. 76 77 1 6. 209 1 19, 23. 227 1 21. *fumi instar evanida* 72 2 17. *his ergò affici sapientis non* 209 2 3. 227 2 36. *sed quærere, inter fluctuantia hæc quò se contineat* 427 1 28

Fors incerta 76 2 37. *fortuita divinitus dirigantur* 2 20. *fortunam fingit quisque sibi* 218 2 46.

Fratres dissidia non decent 50 1 48

Frons animi index esse debet 25 2 13. 396 1 36

Fructum nihil non fert, & suum quodque 331 1 37. *onusta specciosissima* 86 2 9. *fugientia gratissima*

Futuri ut nihil certum, 112 2 38. *præsagiri tam multa possunt* 279 1 42. *frustra torquent* 26 35. 308 1 56. 309 1 39. *aut solicitos* 417 1 25

Gloriam de spreta gloria aucupari vanissimum 434 435 1 39

Gravitate affectatâ, fastuosâ, nihil gravius 16 2 58 1 56. 341 1 42

Homo corpore, animâ, mente constat 52 2 3. 118 420 1 34. *homines omnes cognati* 47 2 17. 69 267 2 40. 335 1 24. 432 1 46. *semine cæli pariter oriundi* 48 1 16. 130 1 28, 43, 48. 4. *rationis ejusdem participes* 96 2 46. *communi fruentes, aere spirantes* 328 1 26, *corporis ejusdem membra* 264 2 47, 50. *ad mutuam nati* 48 2 7. 49 2 7. 50 1 123. c. 2 *quæ sit omnibus præstanda* 96 2 52. 97 1. 103 23. 123 1 29. 344 2 43. *ut in commune boni* 53 1 10. 98 1 49. 133 1 50. 200 2 39. *neminem odisse debet.* 49 1 50. *nec peccare* 267 2 13. *sed mitis esse etiam immitibus* 287 *non ad otium natus est* 182 1 47. *nec ad voluptatem* 183 1 4. *sed ad opus* 182 1 36. 183 299 1 5. *prout & alia universa.* 302 1 6. *humanis manus. Numen venerari, celebrare, hominis prodesse, servare* 215 2 44. 240 2 20. 241 1 7. *cælestia contemplari* 277 2 42. 278 1 9. 49. *humanitatem colere* 404 2 49. *ars, fieri* 387 2 3. *hæc qui non præstat, nec hominis mine dignus est.* 182 2 50. 360 2 13, 15. 1 41. *hominem enim internum; externus considerare oportet* 342 2 48. 343 1 *ne ab homine aliud, quàm quòd est hominis, exigitur* 204 1 *nihilque homini despondendum posse, quod homo* 189 1 10, 34. 230 2 42. 424 1 32. *aut persequod homo pertulit* 206 1 12. 207 1 30. *nec intentia ignaviæ prætexenda* 187 2 6, 34. c. 2 1

2 24. 189 1 20. 231 1 3. C. 2 54. *cum voluntas in cauſſa eſt* 51 2 30. *nec affecti huic indulgendum* 189 1 10. *ſed uſu & induſtriâ contrà pro viribus obnitendum* ib. 34 *homi animal ephemeron.* 161 2 4. 262 1 20. *anima cadaver geſtans* 165 2 23 *ipſe, & humana omnia, vanitas mera* 77 2 34. 78 1 45. 294 2 1. *bullarum inſtar* 303 1 5. *mortales natos* 131 1 48. *pacem invicem colere, non diſſidia fovere, nedum iras & inimicitas immortales gerere decet* 132 1 37. C. 2. 400 2 46. 402 1 9. *divulſus à corpore, cui conluerat, reſtitui poteſt* 362 1 36, 46

Ellericis mel amarum 255 2 33

Ignis natura 121 2 19. *principibus prælatus* 44 1 19

Imaginativa vis qualis 118 1 10. 229 2 25

Imitatio dextra rerum ingratarum, grata 87 2 31

Impatientia malorum omnium mater 216 1 3. 287 1 21

Imperiti peritis ferendi 17 1 55

Imperceptibilia quibus omnia habeantur 198 1 40. 199 2 52. *perceptu difficilia pleráque quibus* ibid. 46. 200 2 35

Impius omnis injuſtus, mendax, laſcivus, mollis 321 1 21. 322 2 22

Impoſſibilia ſectari, velle, inſanum 205 2 17. 206 1 1.

Ingenii tecti amicitia anxia 25 2 20

Inimicorum laudes pernicioſæ 21 1 11

Injuriæ fructus in Læſi ſenſu 133 2 28

Injuſtitia, jus non exequi 327 2 2

Inſani, ſtulti quique 415 2 55

Invidia æmulationis proles 38 1 32

Ira Iræ non reponenda 236 1 40. 237 1 13. *injuriâ plus lædit* 402 1 15. *vincere iram, res virilis* 405 1 12

Iraſci an liceat 267 1 28, 54. *rebus ſtolidum* 279 1 1.

Juſtitia, virtutum omnium genetrix 393 2 34. *ad ſuperos hinc abiit* 215 1 2. *rediſſe quando habita* ibid. 50 2

Juſtum eſt, bonis rependi bona 413 1 31

Labori aſſueſcendum 331 2 21

Lædere quenquam, niſi ipſe ſe, nemo poteſt 48 2 22

Laus à bonis, non à quibuſvis 97 1 19. C. 2 44. 98 1. *aliena quid ad nos?* 138 1 30. *nihil eâ melius ſit* 139 1 14

Lectio accurata prodeſt 11 1 42. *varia diſtrahit* 54 2 36

Lege certâ obveniunt omnia 119 2 14. 429 2 9

Liberalitas profuſione diſtat 281 1 8

Libido & voluptas non minùs quam labor & dolor moleſtæ 90 2 31

Librorum ſupellex citra uſum rectum inutilis 117 2 19

Literaturæ profeſſoribus ſalaria liberaliter aſſignanda 3 1 29 C. 2

Loco nullo non bene vivere licet 4 3 2 56. 44 11. 122 1 26. 205 1 47. 281 2 46. 313 1 1. 370 1 39. 417 1 1

Lotio intempeſtiva, noxia 39 1 25

Magnates ἀνοησίαι 21 1 14. 22 1 53

Mali ſemper fuerunt, ſemper erunt 257 1 24. *miſeratione magis quàm indignatione digni* 69 2 4. 208 2 30. 232 1 8, 37, 50. *juvandi & ſuſtinendi* 287 1 39

Malum nihil niſi inhoneſtum 48 2 6. 49 1 12. *habenti ſoli noxium* 317 2 56. 318 1 38. *nihil ergò lædit, quod verè bono non deſtituit* 46 2 22. 49 1 4. 133 1 15. 162 2 41. *malo abſtinere, ubi nil obſtat, virtutis eſt; ex metu mero non eſt,* 400 1 1

Malus non volens quis 286 1 56. C. 2 53. *ſe non diligit* 184 2 5. *malum quenquam nemo, nec Deus fecerit* 49 1 4. 63 2 9

Mare guttula 244 1 22

Materia univerſi qualis 219 1 12. *varias ſubinde formas* 267 2 51. 268 1

Mediocritis in cunctis obſervanda 31 2 1. 33 2 40. 34 1 1. C. 2 41. 37 1 54. C. 2 5. 41 10. 44 2 50. 45 1 17. 241 2 43. 290 2 37.

Mendacio ſapiens quatenus immunis 178 1 45. C. 17

Meus divinitus derivata 48 1 42 141 2 25 211 1 47. 414 1 24. *hanc præter noſtrum nihil* 210 1 10. *eſt ipſe quiſque* 265 2 18. 382 1 44. *ſola eſt in homine æſtimatione digna* 228 1 28. 230 1 43. *principatum obtinens* 120 1 26 207 2 30. 281 1 41. *ſervire corpore aut cupidini non debet* 52 2 17. 79 1 5, *hac Deum attingimus* 67 2 54. 68 1. 420 2 25. *numinis ſeu dæmonis inſtar habet* 65 1 30. 69 1 25. 71 1 44. 99 1 44. 200 1 55. 207 2 46. 266 2 38. *ſans vita* 284 1 4. *affectuum, dogmatum* 305 2 26. *hæc inprimis curranda, colenda* 60 1 38. 78 1 43. 115 2 52. 120 2 2. 207 0 42, 208 2 12. 230 1 43. 300 1 16. *pura ſervanda* 239 2 53. *huic fanandæ aſperum nihil non ſuſtinendum* 193 1 53. 195 1 5. *huic nihil præferendum* 385 2 50. *hanc contra nihil admittendum* 104 1 52 C. 2 *hanc potiùs quàm vultum componere par eſt* 278 2 18. *huic nihil impervium* 68 2 18. 384 1 29. 385 1 48. *omnia permeat & perluſtrat* 278 1 15, 51. C. 2 l. 1 *vagà nè ſit* 61 1 24 C. 2 11 1 13. *alia ſcrutando ſæpe ſe negligit* 68 2 30. *viſis temperè nè concedant* 210 2 42. 211 1 37. *rectè ſemper fertur* 230 2 1. *nec impeditur* 62 1 17. 207 2 1. 216 2 21, 213 2 48. *quia cum exceptione aggreditur* 120 237. *& obſtinatia quæque in rem ſuam vertit* ibid. 1 36. 131 1 10, 20. C. 2 l. 30. 207 2 6. 316 1 14. *motu levi aut aſperto non afficitur* 125 1 14. 210 1 33. *invicti ſit, ubi aliis ſubducta, ſuâ ſe virtute involverit.* 271 1 38. C. 2 l. 32 211 1 22. C 2 l. 31. 393 2 27. 420 2 31. 422 2 16. *ſe intuetur, ſe pro libitu artat, ſe fruitur* 383 1 23. C, 2 l. 26, 35. 37. *moleſtiam ſola ſibi faceſſit* 426 1 7, *mente bonâ nil melius* 103 2 26. *hujus morbi graviſſimi* 71 1 28. *cæcitas* ibid. l.

34. 354 1 27. 324 1 10. *penuria* 156 1 56. *de mentis sede sensus varia* 126 2 37. 128 2 34
Methodus recta plurimi in cunctis habenda 18 2 24
Migratio frequens minus commenda 38 2 20
Mimicaca quæ, nec inutilis ea 391 1 35. 392 1 2
Minima non negligenda 34 1 24. 75 1 33. 104. 2 44. 106 1 51. 122 1 30, 24
Mirari, philosophiæ initium 27 2 32
Mirum sapienti nihil ibid. 16 56. *c.* 2 *l.* 51. 57 1. 355 1 26. *qui miratur stultus est* 426 2 5
Misericordiam sapienti quatenus negent Stoici 69 2 40 70 2 56
Mores, candidi 153 1 6. *nigri* ibid. 22 *præfracti* ibid. 2 *l.* 10. *morosi* ibid. *l.* 20 *ferini, pecuini* ibid. *l.* 54. 201 2 50. 202 2 53. *pueriles* 153 2 55 201 2 48. *muliebres* ibid. *l.* 49
Morositas, & in docente, & in discente, officit 15 1 52, 57
Mori non est malum 66 1 54. 333 1 26. *sed male mori* 179 1 30. *vitâ turpi melior* 323 2 2. 324 1 10. *naturæ opus* 67 2 19. 79 2 46. 99 2 51. 131 1 20. *debitum* 136 2 55. *non timenda* 67 2 23. *nec crubescenda* 131 1 43. *nec contemnenda ; id quatenus* 324 1 56 *c.* 2 9 437 2 31. *nec fastuosè*, 325 2 41. *nec fastidiosè*, ibid. 42. *nec negligenter*, ibid. 1 42. *nec præcipitanter*, ibid. 1. 17 48. *nec rabidè*, 324 1 35. *c.* 2 *l.* 10. *nec jactanter*, 365 2 28. *nec discupienter*, 423 1 31. *nec reluctanter*, 373 2 34 *sed considerate*, 324 2 14. *compositè*, 110 1 20. *facilè*, 100 1 4. 109 147. 381 1 51. *placidè*, 79 2 16. *lubenter*, 260 2 20. *quod pauci faciunt* 179 1 54. 189 1 50. 222 2 40. *decenter*, 109 2 52. 110 1 21. *gratulatoriè obeunda*, 176 1 38. *expectanda* 215 2 33. 225 2 48. *excipienda* 55 1 34. 176 1 34. *admittenda* 260 2 20. *conscifcenda* 213 1 43. *quod quibus de causis permittebant Stoici* 83 2 53. 85 1 19. 211 2 49. 213 2 20. 314 1 26, 32. *sed jure rejicitur & refellitur dogma istud* 84 1 20. *c.* 2 *l.* 50. *ritè mori, res magna* 387 2 2. *miri non posse, volenti miserum* 319 1 31. 320 2 9. *mors migratio* 63 1 19, 21. *c.* 2 *l.* 2. 314 2 32. 386 1 38 *c.* 2 *reditus rei ad principium suum* 136 1 11. *compagis dissolutio* 79 2 26. 381 2 17. *resolutio in elementa prima* 131 1 24. 186 1 12, 32. 279 2 34. 280 1 18. 289 2 5. 435 1 29. *in eodem statu ponere, quo retro fuceramus, nonnullis (sed falsò) visum* 142 2 32. 303 1 21. *portus* 90 1 22. 213 2 16. *requiem dat* 90 2 12. 91 1. 186 2 15. *messis* 275 1 54. 276 1 51. 415 1 7. *imperatores, magnates, medicos, mathematicos, philosophos, poetas, artifices, pariter tollit* 88 2 46. 89 1, 2. 152 2 29, 46, 158 2 38, 159 1. 170 1 9. *c.* 2 *l.* 4. 251 2 29. 252 2 54. 267 2 15. 304 2 23. 305 1 29. 306 2 20. 307 2 8. *omnes æquat* 255 4 12. 256 1 46. *hanc nemo ratione ullâ effingerit* 222 1 35. 223 2 2. 277 1 18, 35. *mortis dilatio, res ferè nihili* 169 2 12, 23. 178 1 20, 22. 181 2 25. 357 2 44. 359 2 1. *mors verè nulla nonnullis* 131 16. *rerum omnium aliis* 333 1 22, 26. *c.* 2 *l.* 34. *urbium etiam* 178 2 11. *urbis unius, mors alterius* 167 1 5. *c.* 2 *l.* 1. 274 1 50
Multis immiscere se haud expedit 99 1 26. 147 2 29. 280 1 39. *supervacuis præsertim, minùsque necessariis* 148 1 9. 150 1
Mundus quasi animal, 147 1 19. 249 1 50 *c.* 2 *unus quodammodo*, 163 2 56. 164 1 2. *corpore uno animi unâ prædito, constans*, ibid. 2 10, 14 *licèt, cimici instar*, 278 2 25. *ex natura sua discordibus*, 152 1 14. *c.* 2 278 2 48. 279 1 40 *scitè admodum compactus & concinnatus* 151 *c.* 1, 2. *cujus membra ad congenera sibi sponte feruntur* 436 2 38. 437 1 39. *cùm lubentia sibi invicem inserviunt* 368 2 45. 369 1 43. *cedunt sibi invicem in totius usum* 406 2 3. 407 2 37. *homo solus ex omnibus hic officio suo deest* ibid. 38 49. *mundus civitas quædam* 75 1 45. 113 1 43. 125 1 3. 130 1 32. 147 1 19, 249 1 50 *scenæ instar* 388 1 32. 90 2 5. *malis moribus fœtus* 300 1 53. *mutationibus innoxius* 129 2 39, 53. 132 1. 269 2 16. 297 1 25. *eisdemque consistens* 54 2 5. 67 2 48. 79 2 36. 161 1 31. 226 2 45. 227 1 5. 267 1 39. 269 2 41 *mundana omnia quàm nihili* 366 2 27. *perennitas & peritura* 66 2 38. *mundi conflagrationes* 89 1 39. 204 1 2. 385 1 48. *c.* 2 45
Nihil ex nihilo, in nihilum 150 1 51. *c.* 2 16, 22. 203 2 7. 301 1 45. 343 2 12
Nominibus quæ gerimus, re respondendum 356 1 16. *c.* 2 29
Novum insolensve nihil 72 1 33. *c.* 2 16. 154 1 1. 166 1 48. 250 1 44. 257 1 23. 313 2 27. *sapienti furtive* 159 2 20. 205 2 14. 290 2 11. *stultis secus* 167 2 52. 268 1 47
Obstinatio mera Christianis immeritò objecta 386 1 28. 387 1 54
Occupationes fingere, ineptum 9 1 40. 21 1 51, 55
Ocularum continentia 88 1 18
Officia pro relationibus & personis præstanda 21 2 1. *officii divini humanique ratio pariter in quibusque habenda* 116 2 32. 117 1. 305 2 7, 50.
Opinio quantum valeat 73 1 30. *c.* 2 34. 111 2 16. 130 1 26. 256 2 3, 38. 265 2 23. 353 1 35. *ea nos, non res ipsæ, turbat* 129 2 24, 29. 133 1 51. 287 1 7. 313 2 6. 315 2 39. 316 1 32
Orbi quibus ministeriis demerentur 256 2 4. 257 2 13
Ostentatio vitanda, hujusque vanitas 8 2 21. 9 1 19. *c.* 2 10. 30 2 24. 38 2 13. 39 1 8. 283 2 13.
Otium, uti nescis, negotio molestus 147 2 11. 287 1 13, 40
Parentum virtus ad eandem proli calcar 2 1 27. 241 1 48. *horum vestigiis, citrà examen, non insistendum* 168 2 38. 169 2 11
Parere prius quam imperare 411 2 52. 412 2 1
Παρρησία *ferenda* 6 2 45
Parsimonia justa, etiam in principe, probanda 39 1 42. *Vide Publica.*
Pater familias quare dicatur; qualis esse debeat 15 1 41. 16 1 44

Peccandi

Patria ſapienti nulla non terra 313 2 25
Pax ſubdola qualis 397 2 5
Peccandi malis ſatietas nulla 322 2 49. 323 1
Peccantes citra iracundiam aut aſperitatem corrigere conandum 212 1 8. C. 2 30. 237 1 18. C. 2 14. 304 1 52. 402 2 49. 403 1 14. *juvandi & ſuſtinendi* 215 2 47. *vel corrigendi, vel ferendi* 320 2 12. *peccant neſcii, inviti, quatenus* 399 1 46. C. 2 1. *peccare nemo coegerit* 200 2 8. 318 2 17
Peccata Stoicis paria 62 1 55. *graviora, quæ à libidine, quam quæ ab ira.* ibid. 2 4. *aliena placidè ſubſtinenda* 47 1 12. *nobis non obſunt* 148 2 55. 210 1 1. 272 1 24. 318 2 8
Peccati abſtinentia à procuratione divinâ 42 2 22. 43 1 12 C. 2 32 52
Peritia verè bonum aut ſapientem non facit, nec plurimi ex ſe habenda 14 2 9. 19 2 25, 30
Perſeverantia jugis in vita rectè inſtituenda 22 1 4. 240 1 10
Pertinacia faſtùs, inſcitiæ, ſtultitiæ proprium 30 1 41, 47
Philoſophiæ ſtudio ætas nulla non incumbere debet 52 1 44. C. 2 13. *huic aliis miſſis vacandum.* 112 1 45. 292 1 9. 2 41. *nec aliud quicquam præ principali hoc intendendum* 115 1 54. *ſenectæ occupato præcipuè* 52 1 49. *in actione ea non in ſermone conſiſtit* 365 2 55. 366 1 10. *hanc profeſſi plerique titulo, non re tales* 37 1 22. 293 1 6. 338 1 50. 339 1 51. 366 1 11. *hujus partes quæ* 299 2 2
Philoſophari, licet ſine tunica, 155 1 7. *ſine libro* C. 2 8. *ſeminudo* ibid. 30 *ſine commeatu* 156 1 41
Phocionis indoles qualis 394 2 9. 395 1 45
Pietas juſtitiæ juncta 417 1 41. *hæc antiquior etiam* 408 1 26
Platonis politia 340 1 51. C. 2 38
Plauſus nec aucupandus, nec importunè exhibendus 19 1 51
Præceptoribus quantum debeamus 22 1 6
Præſentem imaginari, quem vercare prodeſt 409 2 20. 4 10 1 31
Præſtantioribus viliora concedere & inſervire nata ſunt & debent 205 2 30. 207 2 56
Præſtantiſſima quæque eligenda, procequenda, tenenda 104 1 39. 106 1 52. C. 2
Præviſa minùs afficiunt 285 1 4
Prece nil à Deo petendum, quod homines latare velis 93 1 7. *verè bona imprimis petenda* 346 1 55. 347 1 14. C. 2 31. *preces liberaliter, ſimpliciter concipiendæ* 291 1 25 50. 292 1 49. *precibus praxis pro viribus jungenda* 346 2 7. 347 1 14. C. 2 30
Principia duo, cauſſa & materi[illegible]45 1 48. C. 2 5
Progreſſus in bona perpetes 104 2 44. *quos faciamus, obſervandum* ibid. 40 *modici non ſpernendi, ſed fovendi* 340 2 39
Proprium quicquam quatenus nemo habeat 432 2 54. 433 1 45
Publica privatis, cum paucis, præferenda 31 1 9. 32 1 15. *publici ſumptus moderandi* 32 2 18. 34 1 45. 52 2 1. 38 2 37, 42
Rectè ſemper accuratè, quaſi ad lineam ducîam, progrediendum 137 1 46, 53. C. 2 5 145 2 19. 185 1 26, 49
Redeundum properè ubi deviâſſe ſenſeris 196 1 9, 13. 224 1 35. *reditus is firmabit magis* ibid. 19
Refectiones neceſſariæ, ſed modicè & ſobriè habendæ 150 1 20. C. 2 56. 184 1 1. C. 2 4
Regere qui queat alios, qui ſe non regit? 450 1 39
Regibus philoſophantibus beantur regna 24 1 30. 25 1 54 *ejuſmodi ſubditis patrum inſtar* 15 2 21. *libera ſatis ſub iiſdem ſervitus* 23 2 45. 241 14
Regnum ipſum ſervitus 295 2 26. 296 2 16
Religio citra ſuperſtitionem 242 2 21
Res ipſæ, formis & apparatu ſepoſitis, perpendendæ 128 2 45
Romana, gravitas, ſtrenuitas 58 1 24, 36
Sapere ſe ſolum qui putat, deſipit 31 1 9
Sapientiæ gradus quis, lapſum moneri velle 133 2 45. 135 1 50
Scelera lucem averſantur 107 2 13. 108 1 4
Seceſſus per ſe parum prodeſt 121 1 42. C. 2 46 *in ſe ſecedere proſit* 122 2 21, 48. 123 1 15. *ſeceſſus amœnus conſcientia proba* 122 2 38 *horridus mala* ibid. 52. 123 1 8
Semina accepta vis occulta effingit 371 2 14. 373 1 33
Sene ab actu non deſiſtendum 237 2 28. 238 1 4
Sententia temerè non ferenda 242 1 9. *alienæ melior cedendum* 30 2 40. 31 1. 242 1 44.
Servi fors qualis 412 2 6. 413 2 35. *ſervitia ſpecioſa* 39 2 11
Soboles ſolicitè requiſita, & ipſa deceſſura 303 2 42.
Socrates unde magnus 287 2 17. 288 2 3
Somnus, cum pecude nobis communis, actionem intercipit 299 1 30
Somno aut ſomnio ſimilis plurium vita 168 1 48. C. 2 1. *ſomniorum ſpectra mera ſunt, quæ nos perturbant* 77 1 41. C. 2 16. 243 1 39. 256 1 50
Sophiſtæ quales 8 1. 35 1 9 20
Sors communis non recuſanda 282 2 32. 283 1 39
Spes Chriſtiana qualis 143 2 55
Temerè nihil ad mittendum agendum 98 2 4. 102 2 24. 106 2 21. 123 1 30. 128 2 45. 169 1 1. 216 2 35. 217 1 1. 206 2 41
Temperamentum probum animi, morum, motuum, laude dignum 18 2 20, 30. 19 1 4. 27 2 56. 31 1 55. C. 2 2
Tempus præſens, quo ſolo utimur, fruimur, ſedulò advertendum, ritè diſponendum 58 1 39. 115 1 47. 147 1 41. *temporis opportunitas, res magni momenti* 42 1 29
Terra tota ad univerſum puncti inſtar 126 1 8
Tragœdiæ quis uſus 388 1 48. 319 1 31. *an comœdiâ antiquior* 387 2 47. C. 2 47. 388 1 47 *Tranquillitas benè agendo, non nihil agendo, acquiritur* 148 1 40
Tranſitio à numero ad numerum 56 1 45. 154 2 4. 254 2 35. *à perſona ad perſonam* ibid. 36. 300 1 10
Tyranni iidem aliis, aliis ſervi 157 1 39. C. 2 1. *faſtuoſiſſimi,*

fissimi, qui à servitio emerserint 367 2 9. *tyrannorum hypocrisis* 20 1 55. c. 2 27 *invidentia* ibid. c. 2 6. *tyrannum regemque quantum interfit* 20 1 55
Unionis genera varia 264 1 12
Urbes integræ quasi morte sublatæ & sepultæ 170 2 14. 174 1 23
Usus quantum valeat 424 1 32. 425 2 24. *gravia primitus levia, ingrata grata facit.* 369 1 55. 370 1 7.
Utile nihil, nisi honestum 115 2 28. 298 2 41. 299 1 14
Varietas juvat 250 1 55. 251 2 28
Velle sanari sufficit 318 1 40. 365 1 5
Veniam quatenus admittant Stoici 28 2 27. *peccantibus haud difficulter habenda* 11 1 30. 28 1 43. c. 2 1. 270 1 19. *ab eis præsertim, qui ipsi eâ opus habent* ibid. & 399 2 20. *invitè delinquentibus debetur* 98 1 33. 285 1 54. 426 1 51. *ignaris quatenus* 70 2 52. 71 1 24. 426 2
Venter quam vorax 144 1 3. c. 2 30. 145 1 12
Verbositas vitanda 99 1 32
Veritas una 263 1 38. 264 1 7. *res divina* 322 1 5. *hujus sermo simplex* 417 1 55. c. 2 32. *eâ nemo volens destituitur* 286 1 55. c. 2 53.
Vernularum dicacitate delectantur domini 35 2 24. 36 1
Vestis familiaris à forensi alia 101 43. *citra splendidam in aula agere licet* 43 1 2. 44 2 1
Victûs ratio valetudini conducit ; tenuis potior 22 39. 5 1 30
Vindictæ modus optimus 220 2 44. 221 2 20
Vir verè quis 128 2 54. 129 2 23
Viribus majora non molienda 261 1 4
Virtus sola in pretio habenda, & studiosè affectanda 103 2 26. 104 2 22. 159 2 15. 230 1 14. 252 2 55. 253 1 15. *sola permanent immota* 103 2 41. *sola ad posteros, ad superos transmittit* 78 1 46. 79 1 47. *rectà semper fertur* 230 2 1. *viâ per se, vitii viâ minùs arduâ, minùs molestâ* 198 1 9. *mascula* 58 1 24. 99 1 30. 128 2 44. *nisi gratuitas nulla* 135 2 5. *ipsa sibi sufficit* 271 2 27. *ipsa pretium & præmium est sibi* 39 1 13. 296 1 30. 250 1 20. *virtutes in aliis agnoscere & suspicere, cunctoris est* p. 153 c. 1 l. 20
Vita brevis p. 60 2 4. 136 1 21. 149 1 43. 182 1 1 *incerta* 295 1 28. *puncti instar ad ævum* 209 2 40. 342 1 15, 36. c. 2 l. 33. *præsens tantùm vivitur, & hoc punctum insecabile* 71 1 19. 72 *a* 6. 79 2 33. 111 2 6, 53. 149 2 1. 422 1 4. *fugit* 57 2 14. 149 2 48. *nec redit denùo* 57 2 34. 59 2 20. 60 1 55. *indies diminuitur* 80 1 48. 81 1 52. 85 1 19. c. 2 l. 8. *peregrinatio* 78 1 11. *navigatio* 85 1 53. 90 1 19. *militia* 77 2 43. *lucta* 285 1 4. *molestiis referta* 180 2 27. 181 1 40. *cum dissentientibus transigenda* 326 2 27. *fabula* 389 1 56. 390 1 3. *in qua personam & terminum assignat choragus deus* 438 1 37. 439 2 10. *non quàm longa, sed quàm bene acta interest* 111 1 37. *sibi per omnia debet esse consentanea* 13 2 6. 18 1 48. 24 1 24. 32 2 47. 41 1 42. 42 2 47. *sibi, naturæ, rationi, legi, numini consentanea, eadem* 16 1 47. c. 2 l. 21. 61 1 6. 97 1 36. 111 2 23. 115 1 51. 186 1 51, 5. 197 2 4. 241 1 9. c. 2 l. 14. 264 1 11. 437 1 30. *vitæ scopus certus aliquis propenendus, nè vaga sit* 74 2 17. 75 1 3, 16. 157 2 27. 381 2 23. 408 1 37. c. 2 l. 48 *fructus quis verus* 241 1 11. *præteritis ad examen revocanda* 233 1 55. 234 2 10. *probi actis in senectâ, morte, solamen* 142 2 43. 436 2 10. *mali, morte pejor* 418 1 40. *vitæ spatium à deo præfinitum* 57 1 7. 58 1. 429 2 20. 430 1 44. *eo contentus agere quisque debet* 251 1 37. c. 2 l. 29. *dies ultimus jugiter cogitandus* 58 2 25. 63 1 5. 116 1 6. 271 2 41. *tanquam ultimus quisque habendus* 212 2 35. 272 1 1. 282 1 55. c. 2 l. 20. 290 2 32. 384 1 13. 385 1 33 *qualem in eo deprehendi oporteat* 243 1 4. *vitæ satietas* 322 2 36
Vitii contages 324 1 12, 46, 49. *inconstantia* 98 1 23. 317 1 19
Vocabula olim usitata, post obsoleta 158 1 37
Voluptas bonum quare non sit 243 2 21. 299 1 16. 310 2 15. *inescat* 191 1 24. *æquè ac dolor distrahit* 90 2 31. *eâ pessimi etiam fruuntur* 243 2 20
Vulgus inconstans, mutabile 125 1 46. 136 1 47. c. 2 35. *judicii expers* ibid. 1 53. *hujus censura nihili habenda* 135 2 8, 53. 332 2 20. 335 1 5
Vultus species affectata, genuina exterminat 268 2 40

FINIS.

BIBLIOPOLA LECTORI.

REcentem hanc Antonini Editionem meditantibus, ut nequid deficeret, quod Libellum auro contrà charum, Probis, Literatisque Viris commendare valeat, præ cæteris luculentam quàm fieri potuit maximè, numerisque absolutam omnibus producere in animo erat. Quandoquidem igitur A. D'Acerium cum Eruditionis Toriique consorte huic operi illustrando fœlicem satis diligentiam adhibuisse compertum est; & nostræ & Lectoris operæ-pretium fore, & honorem istis nominibus debitum duximus; si quicquid illi, vel ab Eruditissimo nostrate Gatakero prorsus intactum, vel, si leviter tantùm perstrictum, at fusius tamen, & dilucidius, & ad causam Christianam propius, Marco adscripserant, Mantissæ loco subjici curaverimus. Ità demum fit, ut quemadmodum ære obstricti alieno fidem semel falsam ampliori rependunt fœnore, id à nobis fieri ut liceat, exorandi sint, quotquot huic incœpto animos pridem dederunt. Quum enim, & iste qui pares in hâc re partes susceperat, repentinâ morte abreptus, atque alia obstarent nonnulla, (quæ hîc narrandi non est locus) quò minus ad diem præstitutum, quod polliciti sumus, solvendo essemus; id saltem erat in votis, ut & Marcus tandem prodiret ornatior, & qui utiles erogare sumptus non gravantur, moram aliquando haberent fœneratam. Tu verò, Lector ingenue, (quem & benignissimum speramus) ut boni consulas, nobisque ignoscas facilis, æquum est; siquidem, quod in nostrum plus satis cessit incommodum, id ità comparavimus, ut vel inde haud parum ipse capias commodi. Fruere igitur & vale; id solum ultrà monendus, quod si in uno forsan atque altero loco, aliquid de proprio adjecerit Interpres, id uncis occlusum, atque distinctum curavit, ne videatur alienas merces pro suis obtrudere.

Annotationes D'Acerianæ

IN

MARCI ANTONINI, Imperatoris, MORALIA.

In Titulum totius Operis.

ΤΑ εἰς ἑαυτόν. | Quod ominis infausti vulgo dicitur, *In limine titubare*, id omnibus quod sciam eruditis, qui in hâc palæstrâ sunt hactenus exercitati, videtur obtigisse. De ipso enim, quem præ se fert Libellus hicce, Titulo, mirum plane quot quàmque diversæ Criticorum extiterint sententiæ. In quâ tamen discrepantiâ (ut quod sentio dicam) nec una quælibet satis arridet. Quod ne temerè, & animo culpam in alios conjiciendi dictum suspicere, meipsum etiam Lectori cædendum vicissim dabo, nostram interponendo conjecturam saltem; cæteris fæliciorem an secus, penes alios judicium esto.

Græca igitur sic se habent: Μάρκου Ἀντωνίνου Αὐτοκράτορος τὰ εἰς ἑαυτόν. Βιβλία ιβ. Jam verò per τὰ εἰς ἑαυτὸν scripta indigitari, vel *de se suisque rebus*, vel *de Vitæ suæ instituto*, vel denique *propter se*, hoc est, *in sui gratiam aut usum* digesta, vix animum inducere possum ut credam. De sudârunt sane in hâc causâ Interpretes, ut Præpositionem εἰς ità passim usurpari probatum darent. Sed præterquam quod hæc mihi duriuscula sonent, (Exemplis in contrarium allatis quantumvis refragantibus,) aliud etiam in causâ est, quamobrem hunc Vocabuli sensum non possim hic loci non improbare. Quale autem isthoc paucis accipe.

Viris Philosophiæ studiosis, (animo præsertim in cogitatione altiùs defixo) haud opus est ut moneam, solenne esse, secum versari; & Prosopopœiâ quâdam, non minus usitatâ quàm utili, seipsos interrogare, instituere, ultrò citróque alloqui. Quin itaque Imperatorum hic sapientissimus multus in id genus Exercitatione fuerit, nullus dubito. Quòd si Titulum his verbis conceptum, ad illa respexisse dixero, quæ Marcus secum meditans, & (juxta Ciceronianum illud) *nunquam minùs solus, quàmcùm solus*, interno quodam sermo ne sibi affatus est; atque animo simul tum Præceptore tum Discipulo usus, studium Philosophiæ excoluit; significatum & præpositionis εἰς maximè genuinum, & factum Viri τῷ νόμῳ moribus accommodatissimum habebit Lector. Hæc itaque interpretatio cur mihi magis præ cæteris placeat, adeò definet extemplo mirari, ut suos etiam adjicere calculos, non sit (nî fallor) detrectaturus. Accedit, quòd Antoninus cum nemine alio sermones miscet; sed per totum operis hujusce curriculum personam Hominis secum deliberantis sustinet; quippe qui probè noverat, hanc *soliloquii*, (quod vocant) rationem, & breviori docendi compendio cæteris præcellere, & morbis animi salutares efficaciùs adhibere medicinas. Quin & complures domestici hujus commercii imagines passim reperire in proclivi est, & ob oculos ponere: quibuscum & Marci morem conferre, & nostram inde sententiam firmare licebit. Hem verò unum, ne Lectori sim tædio, Horatium!

——Neque enim cùm Lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est.
Hoc faciens vivam melius. Sic dulcis amicis
Occurram. Hoc quidam non belle: Nunquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressi agito labris. Serm. l. 1. Sat. 4.

Viden' Antoninum mutato nomine, tot & tanta negotia sustinentem, arduis assiduisque Rom. Imperii rebus domî bellíque impeditum, breviuscula tamen, si qua darentur otii interstitia, in hæc studia sedulò erogantem? Hic calamo deinde protinus

De Pub. Scip. lib. 3. de Offic.

nus arrepto, quicquid in mentem venerat scriptis mandasse videtur. Eo nimirum consilio, quò magis illæ Tabulæ, tum Monitoris vice defungerentur, si memoria minùs per se fida diversisque distenta curis perflueret; tum etiam in opprobrium sui, si quid in posterum peccâsse, & ab his propositis turpiter desciviisse deprehenderetur, ut suam ipsius in testimonium advocarent advorsum Conscientiam.

In Librum Primum.

§ 3. Τ' λιτὸν χρὴ τἀνδρὸς διαγνῶναι, καὶ πόρρω τῆς πλησιαιτέρας διαγωγῆς | En matris virtutem minime vulgarem, & quam vel novissimè laudatæ componere ausim! Cùm enim fœminæ nobiles liberorum animos pietate imbuere pleræque pensi habeant, si minùs sincero Religionis studio motæ, at saltem quod bene audiat ut faciant, moribusque passim receptis obsecundent; ad mollitiem & luxum intereà loci ità vel à teneris comparant ingenia, tanquam id sibi negotii crederent solum dari, filii generoso prognati stemmate homines ne sint frugi, aut laborum patientes. Jure igitur merito Antonini mater in laudibus habetur, ob eductionem minùs delicatam, & prorsus singularem: Siquidem cæteræ longè absimiles adeo suos à duriter tractando abhorrent, ut in Strepsiadis conjuge, sese tanquam in speculo contueri liceat: Quàm filium instituentem Poeta comicus lepidè satis depinxit, marito corruptum pueri ingenium ità deplorante,

Τοῦτον τὸν υἱὸν λαμβάνουσ' ἐκαλλίζετο,
Ὅταν σὺ μείζων ὢν ἁμὶ ἱλαύνῃσι πρὸς πόλιν,
Ὥσπερ Μεγακλέης ξυσταδ' ἔχων.——
Hunc manu prehendens mater filium,
Occœpit adblandiri ei; Quando, inquiens,
Tu grandiusculus fueris, age, currum agas
Ad urbem, veste succinctus curuli, uti
Megacles. (Avunculus tuus)

Aristophan. in Nubib. *Act.* 1. *Scen.* 1.

§ 4. Τὸ μὲν εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι | Non defuerunt quibus contrarium magis placuit, inter quos & M. Casaubonus, cui unicâ tantùm immutatâ literâ visum est legere, τὸ μὲν εἰς δημοσίας, &c. Ductus est nimirum particulam negativam expungere, istius præcipuè apud Capitolinum memor; *Frequentavit & Declamatorum Scholas publicas.* Me verò quod attinet, hallucinatum esse opinor, quantum conjicere licet, Virum alibi haud parum nasutum. Siquidem primi Ordinis Juvenes ad Scholas tunc temporis publicas ingenii excolendi gratiâ frequentes concessisse, notius est, quam ut in dubium vocari possit. At quorsum igitur magnificum adeò Catilii Severi Elogium, si ad normam ubique receptam, moresque publicos Nepotis sui Institutionem comparâsset? Nonne longè similius est vero, has ideò laudes & deberi & prædicari, quod novam quandam & usitatâ nimium quantum præstantiorem sibi excogitâsset disciplinam? Atque ità, ni fallor, hæc se res habet. Catilius enim, quem Virum in primis Prudentem, Gravem, Vitâ severâ, Moribusque castissimis fuisse constat, Nepotem hunc ex Filia publicè eductum noluit; veritus nimirum, ut malæ necessitudines ibi contractæ, vel alia quædam incommoda, locis istiusmodi Romæ fortean nimis familiaria, moribus atque animo Adolescentis damnum ingens infligerent, idque vel subtilissimo ingenii acumine neutiquam pensandum. Hinc aliâ potiùs tentandum viâ existimans, à communi longè diversâ; optimos & scientiæ cujuslibet peritissimos Præceptores, domum suam arcessendos, puerumque egregiæ spei magno sumptu seorsum curavit institituendum. Jam vero argumento, quod Casaubonum hac in re transversum egit, ut satisfaciamus, Capitolinum quid ab Antonino, jam Imperium adepto factum fuerit, illic loci exponere, satis pro comperto habeo; ab ipso autem hîc loci Antonino, quid sibi adhuc privato, Prætoris filio, & puero literis operam danti faciendum curaverit Avus, non minus liquet enarrari. Accedit & istoc argumenti ad nostram sententiam firmiùs stabiliendam, quod apud Philostratum in Herodis vitâ legimus: Philosophum nempe quendam (Lucium nomine) Antoninum jam regnantem ad Sexti fores convenisse; eumque, postquam illuc ventitâsse Imperatorem animo discendi intellexerat, manibus in cœlum sublatis attonitum exclamasse, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γνησίων ἤδη παίδων ἔξω φάλλων εἰς διδασκαλου φοιτᾷ ὥσπερ οἱ πάνδης. *Proh Jupiter, Romanorum Imperator jam ætate grandior, tabellis lacerto suspensis, ad ludi-magistrum, puerorum ad instar, appellere non erubescit.*

§ 15. in fine. Εὖ χαριεντίζεσθαι. | "*Une Raillerie, qui n'avoit rien ni de bas, ni de picquant.*" "*Facetias, quæ & sordibus vacarent, & nemini stomachum facerent.*" Ità interpretatur D'Acerius. "Quas tamen Facetias, quantumvis temperatas, à "Marci moribus adeò alienas censet Gatakerus, "ut pro εὖ rescribi debere ὑ, atque ità Anto-

 "ninum

" ninum ab omni hujuſmodi levitate abhorrere " didiciſſe, ſtrenuè contendat.

§ 16. Ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πίστεως, τέλειος, ἀκολάκευτος! Hæc idcircò dicta intelligas, ut in iſtis ſcilicet manifeſtus ſit Pius cæteris antecellendi, in quibus antedicti, atque alii iſtiùs farinæ Homunciones deficiunt maximè. Quid enim à Sophiſtarum pompâ, atque inani ſubtilitatis jactatione magis alienum, quam vir *maturus* & verè prudens? Quid à vernaculo aſſentatore magis abhorrere poteſt, quàm is, quem omni adulatione ſuperiorem prædicas? Quid denique à crudo Scholaſticorum more longiùs abſcedit, (qui rebus leviter tantùm deguſtatis contenti, dicenda tacenda locuti, verbosâ tantùm pollent garrulitate, rerum interim gerendarum prorſus ignari) quàm ſi virum conſummatum dixeris, rebuſque tum propriis tum alienis adminiſtrandis apprimè idoneum?

§ 17. Σχεδὸν ἅπασα [ἀγαθὴ] χρεία. | D'Acerius, *Tout te, qu'on peut ſouhaiter de bon.* *Bona ferè omnia.* Videtur hoc modo Marcum orationem temperàſſe, quia nihil magis uſuvenire ſolet, quàm homines mala atque nocitura ſibi ut expetant; pulchrâ ſcilicet ſpecie, cœcoque animorum impulſu allecti; tum & quid ſit futurum, & quorſum vertant res exoptatiſſimæ, prorſus incerti. Hinc Socrates precandi formulam Lacedæmoniis ſolennem cæteris antè omnibus habuiſſe perhibetur, *Deus optima maximè, concede, quæſumus, quæ nobis in bonum cedant, licet non diſertis à te verbis petita; quæcunque vero noſtrum in malum ceſſura præſentis, ea quantumvis expetita, conſtanter nihilominùs ut renuas, oramus ſcalùs.* Huc etenim redit illud,

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ ἐνχομένοις καὶ ἀνεύχτοις
Ἄμμι δίδυ, τὰ δὲ δεινὰ καὶ ἐνχομένοις ἀπαλέξειν.

" Hic vero loci non ingratum Chriſtiano Lectori " fore confido, ſi quod de Eccleſiæ Anglicanæ, " (piis magis dicam an prudentibus?) formulis ſubit in mentem, paucis dixero. Iſta enim mater " ſanctiſſima, quoties ad thronum cœleſtis gratiæ " ſupplices provolvimur, noſmet Deo totos dedere, " atque ipſius conſilio permittere omnia, non docet tantùm jubétque, ſed ut ita nobis factum " eſſe diſertis proficeamur verbis poſtulat. Id omne nimirum pro rogato haberi ſummopere geſtit, quod fons ille ſapientiæ, cui & cæcitas & egeſtates humanæ clarè innoteſcunt, ad rem fore " noſtram præviderit; & omne id ex adverſo indictum " vult, quod vel ejus voluntati, " vel ut ilitati noſtræ contrarium " ut incautè dixerimus, per noſtram ſtetit vel ignorantiam, " vel imbecillitatem. Denique (ut verbo dicam) " quicquid ſive in votis habemus, ſive prece Deum poſcimus, eâ tantum tenus acceptum ferre " ſperat, quà bonorum omnium Authori nobis " expedire videbitur; nihil autem extra hanc legem rogare in ſe recipit, præterquàm quod ingens nobis in Commodum non cedere non poteſt, veritatis nempe divinæ in hoc ſæculo cognitionem, in futuro verò vitam ſempiternam. " Uſque adeo pietatem abſolutiſſimam (Chriſtianam dico) non dedecet iſta ſupplicandi Norma à Poeta in Satyris olim præſcripta:

Permittas ipſis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris.
Charior eſt illis homo quàm ſibi ——

Juven. Sat. 10.

Vid. Collect. VIII. D. Domin. poſt Trin. collect. Quint. poſt ſacr. Canam & Prec. vulgò Chryſoſtomi dict.

Ibid. Καὶ τὸ μὴ πάνυ ἐκτεφρῶναι ὑπὸ τῇ παλλακῇ τὸ πάππιον | Inſigne animi continentis & verecundi indicium! Gratias Diis habet Antoninus, quòd apud Avi Concubinam non fuerit diutiùs enutritus; memor ſcilicet Naturæ in pejus flecti cereæ, necnon probè gnarus, quòd

—— *Velocius & citius nos*
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſuboant animos Authoribus. ——

Juven. Sat. 14.

adeò ut in teneris præſertim, nil dictu viſuve fœdum Filiorum oculis auribuſve committendum, ſed omnia caſta, ſancta, quæ ſeveram virtutem deceant, miroſque Sapientiæ amores excitare queant. Quinetiam, nec illud hîc loci prætermittendum cenſeo, iſtiuſmodi cum feminis conſuetudines, quantumvis & viris quoad cætera honeſtæ famæ uſitatas, & Legibus Romanis indultas, ab omni tamen culpâ & contumelia, etiam tunc temporis, non prorſus immunes fuiſſe. Siquidem Rex ipſe Numa, maculam iis dudum inuſſerat, Concubinas ab aræ pronubæ Junonis arcendo; huc autem ſi qua iſtarum accederet, ovem ut immolaret ſolutis crinibus, piaculare ſcilicet numini læſo ſacrum, etiamdum religioſe cautum eſſe accepimus.

Ibid. Τὸ ἀδελφῷ τοιούτῳ πεῖσαι, &c. | Lucium Verum, ni mens me fallit, vult: Fratrem, non Germanum quidem, ſed in Familiam Imperiique conſortium ab Antonino adſcriptum. Ità enim & Imperatorem Pium, necnon & Adrianum (qui ipſum Pium hâc lege adoptaverat,) juſſiſſe conſtat. Quod moleſtiæ interpretibus faceſſunt mens Veri prava, moreſque fraternis nimium quantum abſimiles, quòd minus hæc verba ad illum ſpectare cenſeant, & alium neſcio quem fratrem quærant, id longè eſt ut ab hâcme ſententiâ dimoveat. Laudat nempe Julius mores & comitatem Veri, quòd ipſe Marci ſtudioſiſſimus virtutem ad tempus ſimulabat; nec officiis fratris tantùm & principis,

Vide Capit. in Vero.

principis, sed etiam legati vel subditi obsequio eum & reverentia est prosecutus: Quin & ad Philosophiæ studium animum appulit, à quâ, quamvis licentiâ vitæ effrænatâ nimis, reverâ dissentiens toto quod aiunt cœlo, ad Marci tamen ingenium graviter se gessit; & quicquid lasciviæ indultum est, id omne clam illo ut fieret, quantum poterat maximè, sedulo curavit. Accedit, quòd Antoninus fratris luxum & vitia, quæ postea tandem resciverat, & ipse tulit patienter, & alios deditâ operâ celavit. Quæ verò non ultrà celari poterant, vel in adolescentiæ incuriam, annosque ad libidinem pronos illorum culpam conjecit; vel aliquid mitius semper, & in excusationem consuetudinis dissolutæ memoratur excogitâsse, quò acerbiorem à fratre censuram amoliretur. Quid ergò novi, aut quod nos in stuporem dare debeat, si Marcus idem pro humanitate quâ erat summâ, fratris demortui famæ hic loci consultum velit, quem etiam in vivis agentem ut ab omni criminatione & graviori contumeliâ eximeret, curæ ei erat maximæ? Nam & his etiam accinunt, quæ Capitolinum inter nostri laudes non ultimas posuisse meminimus: *Tantæ*, inquit, *sanctitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celaverit, & defenderit, quum ei vehementissimè displicerent.*

Arat! Quid, inquies, interea loci de Marci pietate & sincero animi affectu jam antehac laudato fiet, si Diis ob ea ipsa tam prolixas habeat gratias, quæ sibi tam vehementer displicuerunt? Nonne hoc est irridere potiùs quàm gratulari, & (quod omnium est flagitiosissimum) personam etiam apud Deos fictam sustinere? Bona verba quæso. Quoties enim vir sanctus, ingenii simplicis & verè humani, amicum abs se abreptum dolet, hominem in primis charum, & quocum diuturna atque intima intercesserat consuetudo, etiamsi in omnibus forsan non probatum, nec moribus usquequaque congruis; offensiones istæ, animique dolores, quantumvis olim acerbi, extincti jam jacent, sepulticque unà: suavis autem pristinæ amicitiæ succedit recordatio, & affectus expergefacti reviviscunt denuò, atque indolem, quanto meliorem, tantò stimulant acriùs. Ita plane comparata est hominum natura, ut in mortuorum desiderio amicum ploremus seriò, moribus interim depravatis & ignoscamus faciles, & excusationes quas possimus prætexamus sedulo. Argumentis hâc in causâ nihil est opus; testem enim mihi quemlibet appello, (immanis nisi sit, & belluinæ prorsus feritatis) Jam verò, quicquid omnium quantum est hominum ingenium fert, id procul abest, Philosopho, nedum Marco Philosophorum principe, ut indignum inducar existimare.

Ibid. Ὡς ἴσον ὀπὶ τοῖς θεοῖς, καὶ τοῖς ἐκείνου θεοφόροις, καὶ ὁσιωτάτοις, (seu ut Casaub. legendum putat ὁσιωτάτοις,) μηδὲν κωλύειν ἔτι καὶ φύσιν ζῆν με] Hem Antoninum, non tàm Stoici quam Christiani partes sustinentem; quippe qui Deum agnoscat naturæ nostræ virtutis per se minùs potenti suppetias ferentem; in animum humanum indefinenter agentem, vel consiliis præceptisque dirigentem, vel motibus intus cæcis, & quorum quilibet sibi solus conscius esse potest, submonentem; à malis cohibentem inceptis, stimulantem ad bona. Quoties itaque quod fieri non debuit in nos admissum est, id omne nostræ ipsorum sive ignaviæ, sive pervicaciæ Marcus tribuendum censet. Nos enim lumini intromisso non rarò nebulas ex industriâ offundimus; nos auxilia cœlitùs indulta respuimus; quæque Deus & vult, & nos ut possimus facit, irrita ista atque infecta esse volumus. Parum nempe visum est, nec quod paterno infandoque numinis in genus humanum amori faceret satis, quæ recta sunt, quæve secus semel commonstrâsse; nisi & egregium istud intimæ misericordiæ indicium accessisset, disertè præcipere, assiduè commonefacere, gressum labantibus sustentare, revocare errantes, omnia denique patris in filios pientissimi munera sedulo obire. Locum Lector, en tibi insignem; & qui in Ethnico te jure habeat attonitum: quem perinde Christiano studiosè pensitandum, temperare mihi non potui, quin seriò commendatum darem.

Ibid. Τὸ χαλεπήνασα πολλάκις Ῥυσικῷ μηδὲν πλέον ἀφεῖναι] Viden' iterum Marcum Deo adjutanti acceptum referentem, quòd in iram accensus nihil acerbi atque immanis in se admiserit? Cum enim succensere sit prorsus humanum, & in rabiem sævitiamque agi præcipites, vitium haud infrequens; moderari nimirum animo, frænisque ità compescere, ut ne quid atrocius suadeat, cujus nos in posterum jure pœnitebit, id divino debetur beneficio, gratiæque nostris conatibus aspiranti; quæ, ut cuique est usus, & in malum irruentes reprimit revocatque, & ad bonum contendentes fæliciùs promovet. Sed si cui sit mirum, modum in irâ servatum magnificè adeò ab Antonino efferri; animo secum cogitet velim, quantum sibi licere irati existimare soleant. Quantum verò principes præsertim, quorum ut potentia ad damnum inferendum immensa, ità & affectus plerunque cedere nescii: his igitur ab isto turbine corripi proclivius esse; correptos vero miserandum quantum infortunis exitiique, & sibi & aliis inferre, qui historiæ veteris monumenta, vel leviter tantùm degustârit, satis pro comperto non habere non potest. Raro enim aut nunquam parvo vel suorum, vel inimicorum sanguine stetit Regis iracundia.

Ibid.

Ibid. Καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἑτέρου μεταλαβεῖν, καὶ συμπεσεῖν | Non sat habuit, de eo gratias rependere quàm maximas, quòd opis ejus indigentibus abunde ipsi erat unde suppeditaret, (cujus tamen & copia, & animus faciendi ab omnium bonorum largitore proveniunt) sed & illud insuper divinæ tribuendum indulgentiæ existimavit, quòd non & ipse ex iis esset, qui rerum egestate laborantes ab alienâ pendent munificentia. Non fugit scilicet virum cordatissimum divitias, pauperiem, cæteráque vitæ, quam jam degimus, tum commoda tum incommoda à Deo esse omnia. Singulis autem ità distribui singula, prout ad ipsius gloriæ rationes conducere, & è re nostrâ fore maximè, sapientissimo voluntatis ejus consilio visum fuerit.

Ibid. Τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην ἔχ), ὅταν μὲν πειθήνιον, ὅταν δὲ φιλόστοργον, ὅταν δὲ ἀφελῆ | *Rijum teneatis amici!* quorum ad aures Faustinæ vel leviſſimam pervenire mentionem contigit? Sed usque adeò verum est apud Poetam

— *Dedecus ille Domûs sciet ultimus* —

videtur enim Marcus mores conjugis depravatos, atque infamem libidinem minimè resciviſſe; quod minùs mirabimur, si tum ad illius simplex & apertum ingenium, tum ad istius vafrum & astutum nimis, animum advertamus. Nec enim ista formâ magis & corporis venustate, quam calliditate animi & simulandi artibus præcellebat. Virum scilicet nacta in meliorem partem credulum, &, cujus ipse expers erat, ab omni fraudis suspicione alienum, vanâ amoris fideique inviolatæ specie lusit. Pulchrâ quidem illâ ore tenus, & eò mirum nî magis elaboratâ, quò ficta solent veris, & amicis adulatores officiosâ sedulitate antevertere. Ità enim naturâ comparati ferè sumus, ut obsequio lactantibus facilem habeamus fidem. Nec novum est aut inauditum, vel virum Marco minùs simplicem, dolis capi; vel fœminam Faustinâ minùs callidam maritum technis illudere. Nam nec quidquam est aliud, vel quod apud rerum gestarum scriptores occurrit frequentius inter lectitandum; vel reipsâ magis familiare, & naturæ consentaneum. Et constat sanè plus satis genus muliebre ad artes fictas, & speciem externam à verò quam longissime dissitam, per omnem quotidianæ vitæ consuetudinem seſe summâ componere industriâ. Non me latet Antoninum inter Cæsares à Juliano depictos aliud ab hoc diversum pro se excogitâsse. Siquidem fœminæ vitiis famosæ ubi amoris nimii insimulatus est, ad Achillis effatum illud confugisse fertur, & sub tanto peccare exemplo excusatius duxisse, quàm in conjugem durius aliquid quantumvis meritam decernere. Ità enim ille apud Poetarum principem. *Iliad.* 9.

Ἢ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μελεόντων ἀνδρῶν Ἀτρεΐδαι; ὅτις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων Τὴν αὐτῆς φιλέει καὶ κήδεται.

An soli diligunt uxores articulatâ voce loquentium hominum
Atridæ? Cum quisquis bonus & prudens
Suam ipsius amat & curat ——

Quin & quidni se ità præberet Marcus, cùm nec apud anteceſſores suos deerant ejusdem indulgentiæ exempla? Nam nec tunc temporis primùm Romani Imperatoris uxorem se famosissimæ morum turpitudini dedidisse notum est. Et mihi quidem vero haud absimile videtur, Julianum idcirco hanc Marci clementiam causatum fuisse, quò melius & Adriani, & Vespasiani, necnon & Octavii Augusti mulieres dente obiter Satyrico morderet, atque eandem illis perfidiæ, indomitæque libidinis dicam impingeret.

" Notam hanc ideò adscriptam volui, nequid " ab erudito animadversore excogitatum me ne- " glectui habere Lector indignaretur. Cæterum, " ut quod res est breviter exponam; mihi & lau- " des ab Antonino in istiusmodi fœminam collatæ, & commentum Dacerianum de viro simpli- " ci, propriique dedecoris minimè gnaro, per- " inde stuporem injiciunt. Hoc saltem pro certo " habeo Capitolinum longè aliud viri Elogium in- " stituisse, ob animi æquitatem, & patientiam vel " hisce injuriis inexpugnabilem. Quem cum a- " micis deliberâsse narrat, de supplicio sumendo, " vel repudio saltem remittendo, sed Imperii ta- " men Romani ab ejus Patre dono dati memorem " ad mitiora inclinâsse animum consilia. Julium " itaque si placet, audiamus. *Multi*, inquit, *ferunt* " *Commodum omnino ex adulterio natum, siquidem Fau-* " *stinam satis constat apud Cajetam conditiones sibi &* " *nauticas & gladiatorias elegisse; de quâ cum dise-* " *retur Antonino Marco, ut repudiaret, si non occide-* " *ret; dixisse fertur, si uxorem dimittimus, reddamus* " *& dotem. Dos autem quid erat, nisi Imperium* " *quod ille ab socero, volente Adriano adoptatus, ac-* " *ceperat?* Addit etiam præterea, Antoninum " *& suos mores semper tenuisse, & nullius insusur-* " *rationibus mutari*; quod viro verè Philosophico " atque omnium affectuum facile compoti erat " dignissimum. Adeo non clam erat Antonino " conjugis infamia. Sin minus hanc ab illo re- " scitam damus fuisse, & falsa hæc apud Julium, " & insulsa fatebere omnia. Siquidem ignoti, ut " nulla cupido, ità nec dolor aliquis esse queat.

Ibid. Τὰ δὲ ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι | Morbos mirum in modum sanatos & medicinas ægrotis dormientibus per insomnium edoctas, in veterum Scriptis passim enarrari satis liquet. Quæ omnia Ethnicorum vulgus adeò sibi perfusa habuerunt, ut fidem hujusmodi fabulis detrectare, illis

illis religio esset. Hinc pernoctationes istæ in delubris Deorum ad captanda somnia profectæ sunt, quas Esaias Propheta *cap.* 65. Idololatris in probrum vertit. Isti etenim inter sepulchra manebant, & in fanis noctes agebant totas, quòd Deos, illîc loci præsentes magis & propitios sese experturos, omniáque quorum fieri certiores ex usu iis erat cumulatius ibi impertitum iri sperabant. Verum enimvero ineptias vulgi nihil hâc in re morarer, semper nimis creduli, & superstitionibus penitùs imbuti; nisi & magni nominis viri, animique, quos vel imbecillitatis vel Fidei falsæ insimulare nefas est, mira & planè portentosa quædam de suis ipsorum insomniis seriò descripta memoriæ prodidissent. Aristidem inter cæteros testor, cujus sermones sacri morbos, dolores, ulcera sanata, ope balneorum, medicinarum, cataplasmatum, aliorúmque id genus, quæ Deus (ut ipsi visum) in somnis subjecerat; quæque medicis interdum inconsultis, interdum etiam frustra reclamantibus, feliciter tamen & præter spem omnem sanitatem ei in integrum restituerunt. Synesius itidem eidem numinis beneficio acceptum refert, quòd, cum in extremum capitis discrimen semel atque iterum incidisset, sese extrahendi rationem & expeditam & fœlicissimam inter dormiendum edidicerat. De Socratis etiam insomniis multa accepimus, eáque notiora, quàm ut singula enarrando lectori tempus teram.

Arist. Rhetor. Serm. sacr. 1. *cap.* 3.

Vid. Synes. adeò eleganter.

Regeres fortasse, insomnia à causis pendere physicis, vapidis nempe fumis exorta, à ventriculo in cerebrum sursum erumpentibus: ea proinde (tantùm abest, ut à Dæmone insinuentur;) à crudo potius corporis habitu, & spiritibus munere suo perperam defunctis proficisci. Nam & hoc quod ad pleramque partem in confesso est. Quin & pagina sacra horum tum solatia tum terriculamenta infida prorsus atque inania prædicat, & ne fidem his, ut certis futurorum prænuntiis, adhibeamus, disertè vetat.

Agnosco lubens; nec quod ad somnia attinet vulgaria & quotidiana inficias eo, quin & vana sint prorsus, & affectibus corporeis conformata. Eandem tamen de universis ferre sententiam vereor ut & temerarium nimis, imò & impium sit. Nonnulla enim & veri esse præsagia, & à Deo rebus nostris providente mentibus injecta humanis, non est quod ambigamus. Hinc & ad divina tàm noctu quàm interdiu documenta animum sedulò attendere hortatur vir sanctissimus. *Cùm loquatur Deus semel, etiam bis; per somnium, visionem nocturnam, quum irruit altus sopor in homines, in dormitationibus super cubile.* Job 33. 15. Nec temerè nobis exempla Abimelechi, Pharaonis, Josephi utriusque. D. Pauli, aliorumque in sacris literis extitisse suspicandum est. Quæ omnia ut nostro inserviant commodo, danda est opera, ut vanis secernere vera valeamus; & ne falsâ futilique lusi specie in errorem prolabamur seriò cavendum. Hinc illud à Siracide haud inscitè monitum: *Ut qui captat umbram & persequitur ventum, ità est qui se adhibet somniis. Nisi ab Altissimo demittantur qui invisat te, ne adhibeas ad illa cor tuum. Multos enim seduxerunt somnia, & exciderunt qui spem in iis habuerunt.* Eccluſ. 34. 2, 6, 7. Deum autem suos nonnunquam hoc modo invisere, nec ethnicis inauditum; unde & ille apud Homerum pro rato habuit,

Καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι.

Ibid. Καὶ τοῦτο ἐν χρήτῃ ὄφρα χρύσῃ. | Infinitum quantum laborum, quantumque conjecturarum in locum hunc obscurum, mutilum, sed & plane insanabilem, (ut quibusdam videtur) impensum est; cui tamen unicâ tantùm literâ immutatâ medelam adhiberi posse adeò non despero, ut mirum mihi sit idem nemini antehac interpretum quod sciam suboluisse. Legas itaque velim me authore, ὄφρα χρύσῃ. Non quòd simile quid se passum memoret Marcus, ac Chrysæ Apollini à sacris apud Homerum obtigisse legimus: (quæ tamen M. Casauboni erat sententia, de vocabulo rectè quidem sentientis, quoad authoris verò mentem turpiter hallucinati.) sed verbi similitudo virum eruditum hîc loci fefellit. Hoc autem voluisse Antoninum nullus dubito, sese & ægrotâsse pariter, & remedia ad morbum fuisse in somniis edoctum haud ità pridem Cajetæ, perinde ac olim dum egerat Chrysæ. Chrysam autem villam fuisse in Troade sitam, Apollinem Deum tutelarem nactam, satis constat; cujus etiam alicubi meminit Homerus. Cætera tum vocabula hîc loci supposita, tum commenta quæ viri literati frustrà procuderunt, à mente Marci prorsus aliena esse iisim asserere; nec igitur rem in medio relinquere contentus sum, cum esset mihi adeò in promptu dirimendi & rectè statuendi copia.

Ad

Ad Librum Secundum.

§ 1. Εἰς ἀπορροίας μέτοχος | Animam divini spiritus portiunculam, ejusdémq; prorsus naturæ, autumabant Stoici; tanquam Deus ipse è partibus diversis constare posset, aut in plura dividi sustineret Ens omnium perfectissimum, & usquequáque simplex. Idem etiam instauratus denuò apud Manichæos prodiit in lucem error, cujus fastum, impium magis an insanum, solidis deturbárunt rationum momentis, penitusque refutatum dederunt sancti Patres; qui saniùs & modestiùs locuti, animam *Dei non particulam* esse, sed *creaturam*, strenuè contendebant. Dogma ex illo tempore adeo receptum jam & firmiter constabilitum, ut animos adversùs morem loquendi Stoicis usitatum satis muniat; effeceritque, ut, citra periculum erroris insinuandi, locum istæ formulæ apud Christianos etiamdum obtinere possint. Quin & fidei nostræ privilegia, ab Evangelio indulta, commodè satis hoc demum modo exponuntur, si ad ingentes tantùm promissiones, & immortalitatis beatæ spem, animum interim advertamus. Ità enim animam & divinam, & divinæ naturæ participem jure merito nuncupare liceat, non prout humano corpori ab ortu inditam, sed ut Deo gratam atque acceptam: non quoad dotes innatas, & genuinam substantiam, sed gratuita Domini benignissimi dona postliminiò accumulata: Homines scilicet ille in suam ipsius familiam & cognationem adscisçere non dedignatus est; gloriæ etiam cœlestis hæredes scripsit; quæ ut à natura accepta haberent beneficia, nullo modo fieri potuit. In eandem plane mentem Augustinus, *In ejus genus adoptandam* (animam scilicet) *mirabili dignatione gratiæ, non pari dignitate naturæ* prædicat.

Ibid. Ἀποφθεγκτὸν γὰρ τὸ ἀγαθαρχῶν καὶ ἀνεμφάτευτον | Effatum verissimum, & quo vix ullum reperias nobis observatu dignius. Nec enim actus sed voluntas reum facit; & qui damnum inferre in animo secum constituit, etiam si cogitatum perficere nequeat, injuriæ nihilominus in foro interno arguitur. Hæc & rationi consona nostræ, & in codice Evangelico disertè notata videre est. Hinc enim Johannes, de eo *qui non diligit fratrem suum, quòd in morte manet* pronunciat; nec non illi, *qui fratrem odio habet homicidii* dicam impingere nullus dubitat.

1 Johan. 3. 14, 15.

§ 2. Ἄφες τὰ βιβλία, μάλιστα οἷς, ὁ Νάβιος. | Eorum, qui bonis literis navant operam, multò pars maxima, ita fere libris evolvendis, artibusque & scientiis sedulò ediscendis incumbunt, quemadmodum Martham olim legimus animum ad convivii apparatum adjecisse. Implicant nimirum & impediunt sese perplexis rerum ambagibus, id solum operosè agentes, ut quàm possint plurima percurrant legendo, exhaurianteque; hoc demum negotio sapientes aliquando evasuros se sperantes. Cùm tamen veram sapientiam brevioribus liceat compendiis assequi, nec latiùs evagando, sed domi potius vitam agendo ad eam absolvendam sit opus; hoc scilicet unico, ut nos, nostráque penitùs perspecta habeamus. Huc ubi ventum fuerit noticiæ, librorum lectitatio assidua ex illo in cassum recidet. Quin potius studiosa nimis in his occupatio adeo nihil ultrà ad sapientiam affert momenti, ut variæ discordantium inter se Authorum sententiæ operam potius eant perditum, animum perlegentis miserè distrahunt, & in novas indies conjiciant molestias.

§ 3. Οὐκ ἀπὸ φύσεως, ἢ ἀγχινοίας, ἢ ἐπιμονῆς ἢ μνήμης διακεῖσθαι | Advertas, obsecro, Lector animum, quàm rectæ rationi, veræque pietati in omnibus congrua notaverit hîc loci Marcus noster. Nempe non ille ex iis erat, qui Naturam vel productricem rerum, vel conservatricem, vel denique gubernatricem à Deo planè diversam, miniméque pendentem statuunt; sed omnia spiritui intellectu prædito tribuit, & universam hanc mundi fabricam non nisi à sapientissimo, & authore condi, & moderatore contineri, pro certo habebat. Naturam igitur opificem quidem agnoscit, magistram negat: sed præceptori obsequentem vult; sed instrumentum operi absolvendo aptissimum; atque ejusmodi tantùm, ut quæ jubente atque adspirante architecto, omnia, absque illo vero ne minimum quidem efficere possit. Non latuit scilicet Imperii Romani habenas moderantem, quàm parvi, imò nihili fere sint potestates substitutæ, nisi quod istæ decreverint agere, ipse ad quem summa rerum rediit, Imperator supremus, annuendo reddiderit effectum. Naturam itidem is nôrat bene, quæ summo omnium conditori subjicitur, ab ipso pro libitu rebus præfici, ut quæcunque opus est mandata exequatur; nihil autem suopte ingenio, vel perficere, vel moliri, absque quod divina voluntas, & incipienda dictet, & incæptis aspiret; & tandem vel opem

opem ferendo imbecillæ, vel saltem permittendo ea quorum vires Physicæ potentes sunt, ut ad umbilicum perducantur, in causâ sit. Hinc particulam ἢ non tam in hoc textu disjunctivam, quàm conjunctivam sortiri vim censeo; siquidem ea ad mentem Antonini magis perspicuè exponendam mihi videtur adhiberi. Quam ejusmodi esse totus opinor, non, ut fixam hanc ordinatámque causarum seriem, vel à naturâ diversam memoret, vel utramvis à lege divinâ solutam, suique Juris artificem innuat; sed nexu indissolubili Dei Max. consilio adstrictam, atque ejus arbitrio in omnibus, non obnoxiam modò, sed & fidelissimè obtemperantem. Modestiùs itaque noster & consultiùs, & de naturâ, & de fato disseruit, quàm cætera Stoicorum solet disciplina. Hæc enim adeo sana exhibuit, ut etiam Sibyllæ his accinere oracula audias; quæ vel minutissimis quibusque Deum ita invigilare docent, ut etiam *Capilli Cæsarici capitis coram eo numerentur,*

Mat. 10. Luc. 12. ex *illis, ut ne unus quidem cadat in terram, qui conspectum fallit, (nedum injussu) patris nostri qui est in cœlis.*

Ibid. Πρόνοιαν ἢ κατ' Ἀναγκαῖον. | Sed neque hîc loci fatum & necessitatem, quam sibi comminiscuntur Stoici, ineluctabilem Marcum in animo habuisse existimo. Quid enim est, quod eventus fatales à constitutione divinâ, & Providentiæ legibus (quas vocant) æternis disterminare queat? Ferreum verò istum fati rigorem, qui à Stoâ est, ab Antonini mente plurimùm abhorrere, multæ concurrunt opiniones, quæ ratum ut habeam faciunt: Præsertim cum istoc nullatenus jam antedictis consistere, facile cuivis patere possit. Et longè aliter sane Imperator sapientissimus se rebus adversis opponit. Tribus enimverò potissimum argumentis in medium allatis, quæ quicquid denique evenerit quantumlibet acerbi, æquo ferendum animo suadeant.

Primum; Quòd nullum prorsus eorum, quæ fortunæ tribui solent, eveniat temerè; sed ad unum omnia à moderatore summo regi, dirigi, singulísque consultò disponi; moderatore vigilantissimo, quem ne minimum quidem fugit; sapientissimo, qui quid ex usu sit nobis non potest non rectissimè dignoscere; benignissimo, humanique generis amantissimo, quippe cui nihil bono nostro sit antiquius. Gubernatorem igiturtalem nacti, quidnî quodcunque ipsi visum fuerit, non toleremus tantùm, sed, & lubentes excipiamus, & cæteris omnibus ducamus anteponendum?

Secundum Numinis potentiam immensam, constantiámque invariabilem ob oculos ponit, cujus sancita refigere penes nos non est. Imò, quæ semel ipse facere decreverit, immutare, nec penes ipsum est statuentem Deum. Anceps siquidem consilii ratio nobis competit solis, quorum vel ignorantia, vel incuria, vel affectus trransversum agens, vel altera quædam (ut est humana natura) imbecillitas, & fluctuare potest animo, & denuò resipiscere: Deo autem omniscio, cujus incepta mutari in melius non possunt, novas inire rationes, legésque figere, subinde ac refigere, neutiquam dignum est. Cùm itaque res nostræ ut aliter se habeant faciendo non simus, id unum nobis restat, ut quales quales fuerint, ferendo simus; nec ab isto demum torrente submergi nos patiamur, contra quem brachia dirigere nefas est.

Tertium hortatur animum jubeamus latiùs excurrere, nè sese quisque unicum spectet, quasi *totum quid*, & cæteris sejunctum, sed Universi hujus quantum est ut corpus contueatur; seipsum autem unam è plurimis cogitet, eámque parvulam admodum ex immensis, è quibus conflatur natura rerum particulis. Multa autem fieri possunt, quæ dum corpori universo in commodum cedunt, singulis tamen quibus accidunt membris ægritudinem haud parvam, & acerbas molestias facessant. Jam verò; quid magis absurdum excogitare queas, quàm illum, cui totum curæ est, corporis salutem particulæ cujusdam volupi posthabere? Quid autem iniquius, quàm membra singula ea detrectare, aut animo reluctanti subire, unde magnum capiat Homo commodum. Quicquid autem in commodum cedit, id suâpte naturâ malum esse nequit; si igitur quod obtigit non est malum, apage te ignavum cum injustis querimoniis tuis; qui id ipsum non sustineas, quod nomine tantùm tenus, quo metum incutiat, habet! Et argumentatio quidem philosophica ferè sic se habet, quam in ethnico præclaram admodum & laude dignissimam fuisse non est diffitendum.

At at (gratias Deo quas possumus maximas) multo melius nobiscum agitur. Nam & hoc subtilis quantumcunq; est argumentationis, in auras evanescit tenues, & inania verba, si cum istis conferatur, quæ sacra nobis suggerit pagina, malorum remediis. Malorum, inquam; Nam neque Christianum nomen professis adeò acutis esse est opus, ut à vulgari sermone abhorreant. Novos sibi modos loquendi exquirant isti, quibus falsam obtendere speciem expedit, & rerum imperitos fictis nominibus illudere. Nos & faciem calamitatis fœdissimam, & formidolosam ut quæ maximè, audaces intueri contra, & quæ teneras lædere aures solent, sufferre nomina, imperturbati possumus; quoties id nobis in mentem subit, quod Deus mentiri nescius, & certò prædixit, & sanctissimè pollicitus est. *Minimè, scil. paria esse, quæ præsenti tempore perpetimur, nedum illi gloriæ prorsus æstimanda contra, quæ futurum est ut reveletur in nobis:*

bis: Rom. 8. 18. quinetiam &, *Momentaneam levitatem afflictionis nostræ excellenter excellentiq; gloriæ pondus æternum nobis esse confecturam*: 2 Cor. 4. 17. Hujus itaque spei participes mirum nî vicem suam non tantùm non doleant, sed in malis sustinendis fortiter perdurent, & adversis inexpugnabiles seriò triumphent. Id quò minus fiat, hoc unum in causâ est, quòd animi mundanis affectibus præpepediti, nec pietatis studio, aut futurorum fiduciâ, quibus oportuit, penitùs imbuti, demittunt sese, depressíque duris succumbunt. Sed & hoc interim in fidei evangelicæ laudem vertitur; quòd solamina ista, si non omnium, qui Christo nomina dederunt, communia, at huic saltem disciplinæ propria semper fuisse: quum nec scientia aut institutio quælibet philosophica, quantumvis aliàs ratione atque studio exculta, vitæ immortalis & cœlestis gloriæ, aut certiores homines facere, aut spem vel leviusculam excitare, potuerit. Deus ipse, qui solus potuit, hæc nobis patefacere dignatus est, suæque veritati fortunam omnem superandi decus reservari voluit.

Ibid. Τῶν γ βιβλίων πλῆν βίβλον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς. | Haud abs re monitum. Scientiæ enim avidos, & librorum nunquam satures, vix aut nè vix quidem è vitâ recedere animo satis placido, & sine obmurmuratione reperias: quippe magni aliquid semper machinantes, quod mors in medio opere abrumpit. Quos autem ex improviso opprimit, aut inceptantes interpellat, fieri non potest ut non reluctantes & invitos abripiat. Scitè igitur Salomo de voracibus istis librorum helluonibus, quibus nunquam expletis semper aliquid novi ex ipsâ investigatione suboriri solet, quod ulteriùs indagandi desiderio animum accendat: *Multitudini sapientiæ inest multum indignationis, & qui auget scientiam adauget dolorem*: Eccles. 1. 18.

§ 4. Ὁποῖος περιστερίαν λαλεῖ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἐν χερσὶ αὐτοῦ | Si id sibi vitio vertit Antoninus, quod ad virtutis occasiones arripiendas se minùs intentum præbuerat, quantò gravius in nostrum cedet vituperium, quoties rectè vivere ultra distulisse contigerit, quibus nunquam deest idoneus ad sanior consilia revertendi locus? Solicitati nempe seriis ab extrà cohortationibus surdam aurem obvertimus: conscientiæ verò stimulis intus excitati animum exprobrantem flocci pendimus: inertes nihilominus & pertinaciter insani, vitam vel perdimus prorsus, vel nostro vivimus dispendio. Nos interim miseros nimiùm atque ingratos! quibus omnia recidunt incassum. Et quid tandem de animis fiet obfirmatis, quos spretâ omni domini disciplinâ, nec Dei vox indesinenter clamantis revocare, nec summa lenitas devincire, nec nostræ beatitudinis spes ad virtutem pellicere queat? Quin Marcum saltem contemplemur, Ethnicum Christiani, & siquid pudoris ingenui sit reliquum, effluxi jam temporis, nostræque incogitantiæ nos tandem pigeat; ut aculeis vel inde subditis expergefacti, cursum concitemus in posterum, atque ab ejus tam insigni exemplo ut proficiatur operam demus.

Ibid. Δεῖ γ ἤδη ποτὲ αἰδεῖσθαι πρὸς τόσων μίσος ἐτῶν | Naturam hujus rerum universitatis ideò pensitandam suadet, ut cujusmodi corpus hoc totum sit, & qualem in illo locum nosmet simus sortiti, meliùs constaret: quænam etiam inter partes innumeras convenientia intercesserit, & quas ipsi partes susceperimus sustinendas. Hæc etenim benè nota ita nos ad omnia, quæ in homines cadere possunt, præmunient, ut nihil posthac inopinatum aut novum evenerit. Quorum autem occursu hominum plerique obstupescere solent, ea absque omni perturbatione, tranquillo & benè præparato pectore excipiemus.

§ 5. Ὀρᾷς πως ὀλίγα δεῖ, ὃν προσποιεῖς τὴν εὐροιαν ἢ δυσθυμίαν διὰ παντὸς βιοῦσθαι βίον. | Mitto fastuosam Stoicorum vaniloquentiam, cui familiare est Sapientem ut Deo nullatenus minorem constituat: sed & hic loci subit aliud, quod istius disciplinæ supercilium haud parùm sentit. Quis enim ferat facultates humanæ naturæ, (per se heu nimis infirmæ!) usque adeò evehi, ut virtus perfecta, & cui vel divina beatitudo non invidenda contrà, in parvo sita prædicetur, atque ità penes quemlibet, ut facili quis negotio eam adipisci queat? Ad Marcum verò quod attinet, ut ipsum commodè intelligamus par est, cùm & ipsi longè aliter hac de re visum fuisse jamdudum constet. Nam & præterquàm quod sæpiusculè supra annotatum est; omnem hominum præclarè se habendi facultatem Deo præmonstranti, monenti, adjutanti, referri debere acceptam, haud rarò & alibi disertè fatetur. Quoties igitur virtutis nos compotes pronuntiat, atque nostram sive ignaviam sive incogitantiam obstare unam, quò minus ad amussim ejus vitam degamus perfectam, indulta ista cœlitùs adjutoria, (nisi mens me fallit plurimum) neutiquam in hoc operis excluſum ibat. Sed, positis hisce auxiliis, quæ & poni fas est, (quum reverâ facientibus quod in se est nunquam non sint præstò,) nihil ita adjutis inexpugnabile fore statuit. " Seu potius ut emendatiùs adhuc,
" & normam Veritatis Christianæ propiùs loquamur; nemini, qui suo non deficit officio,
" impossibile esse, eò tenus prodire, atque id efficere, quod Deus pro immensâ, quâ est in imbecillitatem humanam clementiâ, gratum habere, atque æqui boni facere non dedignabitur.

§ 7. Σχολὴ πέφυκε σωτηρία τῶ σπουδάσαι ἀγαθόν. η | In nostrâ situm est potestate hoc otii nobis

nobis dare: at quo tandem pacto fieri poteſt, ut culpâ nos eximant importunæ ſæculi hujuſce curæ, & operoſa (quæ neceſſaria dici ſolent) impedimenta? Quî, inquam, iſtos dimittas abſolutos, qui negotia conqueſti, & in cæteris operoſi, in id unum quod ſui reâpſe eſt muneris, operæ nihil intendunt?

Ibid. Μὴ ἔχοντες σκοπὸν] Stoici Socratem ſecuti id præ cæteris Philoſophorum claſſibus agebant, ut finem certum vivendi fundamenti loco poſitum diſcipulis darent. Id enim eſſe unde univerſæ virtutis, præſertim verò officii quotidianam conſuetudinem ſpectantis, ratio ordiri debeat; & quò demum, tanquam ad ſcopum, ſtudia ſua, inceptáq; omnia dirigere fas eſt. Scopum autem iſtum quem ob oculos nobis ſtatui oportet bonum eſſe publicum; quod ſi aſſequi minus contigerit, at ſemper tamen ſequi ſapientis eſſe aſſerunt, & conatu quantum in ſe eſt efficere maximo, ut omnibus ſe præbeat utilem. Hac verò de re, Antoninus ut mentem explicet, videre eſt in iis quæ ſequuntur.

§ 8. Τὸς δὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήσεις μὴ ἀκολουθήσας ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.] Huc Verſiculus iſte apud Homerum non inepte referendus, quem Socrates ferè ſemper in ore habuiſſe perhibetur.

Ὅτι τὰ ἐν μεγάροισι κακὰ σέθεν ἐστὶ πάντα.

Res tuæ domi benè ſe habeant an ſecus fac ſemper intelligas.

Quod ſi ad Philoſophi mentem interpetrari libeat, hoc pro comperto habendum cenſeas, quicquid nobis vel in bonum, vel in malum cedat, id omne naſci domi noſtræ, atque nobis fieri authoribus. Quin & iſto etiam Poetæ abuſus eſt Socrates, quî homines inaniter curioſos ab inutili ſcientiâ, ſtudiiſque avelleret, in quibus laboris atq; tædii inerat plurimum, emolumenti verò parum; avulſis autem, ad aſſiduum Virtutis cultum, propriſque pectoris indagationem exquiſitiſſimam, ut animos vehementiùs attraheret.

§ 11. Καιτοι γε σὺ οὐκ ἂν ἀποθάνοις.] Eodem ferè recidit Catonis de morte contemnendâ Diſſertatio. Quæ nè lectorem habeat malè, animum advertat velim, Stoicis, nihil omnino de iſto, quod hominum genus univerſum etiam poſt obitum manet, judicio edoctis, tertium quendam ſtatum nè minimum quidem ſuboluiſſe. Quin & ſapientis (quem Deo ſoli ſecundum effinxerant ſibi,) in utilitate publicâ perfectionem collocantes, haud incongruum erat, ut ipſius etiam Dei beatitudinem ejuſdem prorſus generis ſtatuerent. Ideam proinde & omnium authore digniſſimam, tum demum ſibi viſi ſunt animo concepiſſe, cum de illo, ut de ſummo, atque immenſo bono, affatim ſeſe in omnia diſpertienti cogitarent. Quando verò eſſentiæ perfectæ & per ſe bonæ malum competere non poteſt; Deum quod reâpſe malum eſt infligere, aut à naturâ benigniſſimâ hominibus eſſe metuendum, Religio illis erat credere. Vide ſis, Lector, quâ tandem ſerie, quibuſque rationum momentis derivata ſit iſta Philoſophorum conſecutio. *Siquidem Dii ſunt,* inquiunt, *nihil nobis grave poſt mortem futurum eſt; nec enim malis nos implicabunt ipſi non mali. Si verò nulli ſunt, nec nos poſt mortem futuri ſumus ipſi; atque hinc etiam ſequitur nihil poſt mortem paſſuros, cùm exiſtentium tantùm ſit pati; idcóque quocunque te vertas, utrinque occurrunt quæ mortem contemptui habendam ſuadeant.* Ita quidem Stoica, at longè ſecùs Veritas Evangelica. Hæc enim Deum ob oculos ponit bonitatem juſtitiâ temperantem. Omnibus numeris abſolutum, & attributorum (ita enim & loqui & diſtinguere fas eſt, ob noſtri conceptûs infirmitatem) amiciſſimâ conſpirantium inter ſe harmoniâ præcellentem. Reformidandum itaque nobis, perinde ac diligendum Deum; quum non minus rectoris ſit, de rebellibus & impiis pœnas ſumere, quàm morem gerentibus benefacere. Nullus ergo jam incogitantiæ locus, quæ miſeros infinitum quot dare ſolet exitio; nulla de futuro ſecuris excuſatio, cum nec juſtitia divina, nec crimina atque imbecillitas noſtra id ultra patiantur. Nam iſto coram judice nemo hominum non ſiſtetur reus; nec reſtat ſontibus, præterquam in unâ ejus immenſâ clementiâ, & gratuitâ per Chriſtum miſericordiâ, aut ſpes, aut perfugium.

Ibid. Καὶ τῆς κατ' ἀλήθειαν κακοῦς ἵνα μὴ φοβηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθετο.] Nec hoc Antonino inſolens, à cujus ſententia abhorrebat aliquid revera mali, præterquam quod vitii arguitur, agnoſcere. Sed & poteſtatem à vitiis temperandi, divinitùs humano generi indultam profeſſus, à faſtu Stoico quàm longiſſimè receſſerat: Qui enim ab iſtâ ſunt ſcholâ, hominem, abſque omni quæ à Deo ſuggeratur ope, & virtuti aſſequendæ, & voluptatum illecebris facilè exuperandis, per ſe ſufficere, autumare ſolent. Enimverò & hæc Antonini ſententia, cæteris licet ejuſdem diſciplinæ aliquanto demiſſior, & veri ſimilior, non eſt tamen ut pro penitus expurgatâ, omníſque periculi experti excipiatur. Adhibenda nempe cautèla quædam, & Interpretatio paulò commodior; quod niſi fit, totum id quantumcunque eſt prærogativæ noſtropte tribuit arbitrio, Quod Hæreſis olim Pelagiana in ſe recepit vindicandum. Nec enim ab hujus loci mente videtur alienum, liberi virtute arbitrii cuilibet hominum innati, & à malo deflectere, & bonum præſtare poſſe ſingulos; nec opus eſſe, ut in ſuppetias impotentiæ naturalis auxiliares denuò copias adſciſcamus. Quæ omnia, ut à pietate & veritate, ita etiam à Marci animo diverſum exiſti-

Cicer. de Senectut.

mo ; qui paſſim in ſcriptis ſubſidia cælitùs in horas, imò vel in momenta, laborantibus nobis atque infirmis ſubmitti ; & incæpta omnia quòd fælicius peragantur divinis deberi auſpiciis, conſtanter profitetur. Voluit igitur & in hoc textu, (niſi meus me fallit animus,) poteſtatem vitiorum declinandi laqueos hominibus ab origine Deum dono dediſſe ; ita tamen ut vires iſtas effractas atque abſumptas cadere, & poteſtatem primam labefactari neceſſe ſit, niſi (Deo poſthac ſuggerente) quod ſemel datum erat virium perenni reficiatur influxu. In hanc ſententiam & res ipſa, & noſtra conditio, & oracula Chriſtiana lubentiſſimè conſentiunt ; quam & Marcum noſtrum (vellem ſaltem, imò &) facilè crediderim in animo habuiſſe.

Ibid. Οὐτ' ἂν πλείστων ἥμαρτεν. | En Argumentum ſolidis innixum fundamentis ! Errorem conquerimur immanem, Deóque adeò indignum quem toleret, ut hujus univerſi conditorem rectorémque vel inſcitiæ videatur arguere, qui non animadvertat ; vel impotentiæ, qui non de medio ſuſtulerit. Inſcitiam criminantes cæcum ſibi fingunt atq; hallucinatum Deum ; ſin autem incommodo tam turpi ſciens prudens remedium adhibere noluit, negligentem quod ſuum eſt incuſant, aut noſtris bonis invidum ; Quòd ſi deniq; & vidit & voluit, nec potuit tamen in melius redigere, imbecillem fateantur neceſſe eſt & impotentem Deum. Cùm verò deteſtandæ ſit impietatis & ſacrilegii atrociſſimi, de numine tale quid nefando vel ore proloqui, vel corde ſuſpicari ; Quid aliud colligendum reſtat, quàm (quod Marcus aſſerit) ſe rem habere ab illo quod vulgus hominum ſentit, longè diverſiſſimam ? Externa ſcilicet iſta nos in deterius referre non poſſe ; eſſe autem ea ſuâpte naturâ neque bona, neque mala ; quod niſi ſi hujuſmodi eſſent, Deum ſecuritati noſtræ meliùs perſpecturum fuiſſe ; nec iſta temerè, nullóque prorſus virtutis vitiíve diſcrimine facto, in univerſos æquè diſpertitum iri.

Ib. Οὔτ' ἂρ' ἀγαθὰ ἔστι καὶ κακὰ ὄντι. | Habes hic Conſectarium à totius argumentationis ſerie petitum ; quicquid enim in iſtâ ſectione diſputatum eſt, huc demum redit omne. Cui tamen, ſtabiliendo dicam an illuſtrando, oracula ſacra ſuos non tantùm adjiciunt Calculos, ſed & iſtud inſuper, tanquam ex abundanti antedictis adjungunt. Mala ſcilicet quæ vulgò habentur, viris cordatis & Deum ſincerè diligentibus, in bonum cedere ſupra quàm quod vel dici poſſit vel excogitari : Bona itidem, quæ nuncupantur, fortunæ, malè moratis, atque prolixâ Dei abuſis Beneficentiâ adeò non proficere, ut ingrati peccatores infinita atque æterna vel inde ſibi concilient mala.

§ 12. Τῷ πρὸς διαδεδομένα. | Honores nimirùm, imperia, magiſtratus, graviſſima reipublicæ demandata negotia, divitias & opes, nobilitatem generis, & proavos longo deductos ſtemmate, cæteráſque vaniſſimas iſtiuſmodi ineptias hîc loci perſtringit ; ob quas, cùm reverâ minimi ſint, homines tamen mente capti ſe ſolent inſolentiùs efferre.

Ibid. Ἡμεῖς δείλαιοι. | Nos miſeros ! Nam ſi hæc demum ſint rationalis indicia facultatis, quotuſquiſque eſt, qui hanc in ſeſe facultatem expertus fuerit ? Quin igitur hæc ab Antonino benè monita reverâ & ſedulò perfecta damus ? Námque ita tandem vinculis rerum mortalium diſruptis, in ſolidam & perpetuam libertatem animum cœleſtis proſapiæ nobis vindicare licebit.

Ibid. Τί οὖν ἔστι τὸ ἂν ἀπολύσεις καὶ σὲ φανεὶ ἐλευθέριον, &c. | Populi favorem & plauſus ambientis q^d reprimat impetum nihil ferè efficacius queat excogitari, quàm ſi ſeriò ſecum animo recogitet, quid tandem hominum illi ſint, quorum ſuffragia tantâ captet ſolicitudine ; pudeat enim pigeátque virum neceſſe eſt animi tam demiſſi, ſordidæq; ignaviæ. Quid enim honeſto vel indignum magis vel alienum dixeris, quàm ab illis magni æſtimari velle, quos tute magni æſtimare nequeas ? quin & de te rectè exiſtimare adeò non gnaris, ut etiam de ſeipſis quod æquum eſt dijudicare neſciant ?

§ 14. Καὶ τεχνίδια ὑπὸ βιώσκεσθαι μίλλης. | Arguta ſatis diſceptatio, & vera quâ nihil magis ! Quid enim ineptius, quid abſurdius, quàm de tempore vel præterito, vel futuro, rationes deputare ? Siquidem nulla pars temporis, eâ tantùm demptâ quæ in præſentia eſt, reverâ exiſtit. Quicquid enim jam fuit, effluxit omne & eſſe deſivit. Quicquid autem mox eſt futurum nondum in rerum naturam profertur ; & an noſtrâ unquam interfuerit, aut ad nos uſque pervenerit, omnino incertum eſt. Hinc ergò colligas licet, vitam omnibus eſſe æqualem : quandoquidem hominum ſinguli in ſingula tantùm vivant momenta. Atat nequaquam (inquies) nam & qui juvenis, corpore adhuc atque ætate integris, è vivis abreptus eſt, plus ejus quod reliqui erat perdidit, quàm qui ſenex effætus, & jam ævo confectus deceſſit ; nec enim pari de ſpe decidit, annum jam degens octogeſimum, & qui vigeſimum tantùm vix pertigerat. O feſtivum hominis imò & ridiculum caput ! vitam nempe non re-ipsâ, ſed ſpe tandem æſtimandam narras : quod perinde eſt, ac ſi rationem ac modum ponamus, quibus res exiſtentes ex modulo non exiſtentium metiri poſſimus. Quicquid enim etiamdum ſperatur, nondum exiſtit. Sed hæc utpote ſatis per ſe manifeſta, nec niſi non animum advertentibus obſcura, miſſa faciamus.

Iſtud

Istud potius Lectores rogatos velim, etiam eos qui sibi in longitudinem prospicere sapientiæ laudi ducunt suæ: Quæ tandem contentio illorum quæ in præsens suavia sunt, quàm exilia ista, quam vilia, quàm parvula, quàm denique brevia, imò & instantanea, si vel omnia quæ fert conditio nostra in eandem conjicias trutinam, quoties ista suspendantur contrà, quorum in sæculo futuro nobis affulsit spes? Næ nos hîc vitæ umbratili rerum specie ludimur; spissisque involuti tenebris, &, dormientium ad instar, falsas mutilasque percipimus imagines, atque ægro persequimur animo. Mors sola scenam claudit, eripit personam, omnemque rebus detrahit fucum; quo vel obtectæ prorsus naturam nos hactenus celarunt suam; vel saltem illitæ colorem & conditionem ementitæ sunt. Ità demum vel substantiâ vel superficie ubique fallimur: At mors, ut sese habeant cuncta, aperit atque commonstrat: quæque longo jam anxii prospicimus intervallo, & spe tantum præsumere datum est, ea omnia in manus nobis quanta quanta sunt in æternum fruenda tradit. Hæc qui pro compertis haberent, etiam inter Philosophos non defuerunt; eâque quò magis freti erant fiduciâ, eò fortiùs adversus mortis terriculamenta, atque inania malorum futurorum præsagia se componebant.

Ibid. Εἴ τῳ ἀπολλύμενον ὧν ἴσον | Hoc est: Si brevi morientem cum longævo conferas, dispares quidem quoad numerum dierum reperies, quoad spatium autem quod uterque vivit, omninò pares. Rationem jam anteà expositerat; quoniam, scilicet, singulis vivitur momentis, & præter præsens aut τὸ νῦν nihil existit. Cæterùm, nonnisi inter illa sola quæ existunt, instituí posse comparationem, certo certius est; nec minùs liquet, qui jam prætervolitârunt dies in infinito temporis spatio dudum esse absorptos; hos igitur rationum calculos excessisse; cum nec possit infinitum magis & minus, plura & pauciora recipere: Quæcunque ergo infinita sunt, ea omnia & æqualia ad invicem esse necesse est. Hinc sanctus ille Hieronymus haud abs re Nepotianum consolaturus monet, quàm parùm interfit, diune quis agat in terris, an brevi moriatur. *Etenim inter eum,* (inquit) *qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est: nisi quòd senex magis onustus peccatorum fasce proficiscitur.* Habent enim peccata aliquid sejunctum & de proprio, quo spoliare nequit dies; nec enim à tempore, quòd existant mutuantur, nec cum tempore, in quo fuerant admissâ, pereunt funditùs, aut evanescunt unà.

Epist. 3. ad Nepot. consolat.

§ 15. Ὅτι οὖν ἀπόλλυσις. | Si Marci mentem rectè assecutus sum, hoc per ἀπόλλυσιν *esse omnia* vult. Sensus nempe nostros, phantasiam, animumque nobis sæpenumero, imò rarò non illudere. Nos autem ideò dolis capi, quòd omnia ex opinione suspendamus, nec ad rerum veritatem accuratius examen castigemus. Sic itaque abrepti, (non prout suapte sunt naturâ, sed prout nobis videntur; idque temere ut plurimum & inconsultò statuentibus) perperam sentimus, pronunciamus, affectus denique moresque nostros componimus. Habes itaque observationem veram, probatamque nimis. Nec enim istis Corinthi Pseudapostolis contigit solis, quod submonuit D. Paulus, fastum eorum adortus, & notitiam falsò sibi arrogatam; cùm & apud nos, & ubique occurrant frequentes, qui *dum sibi videntur multa scire, aut nondum aliquid nôrunt; aut saltem haud ità sicut oportuit nôsse.* 1 Cor. 8. 3.

Ibid. Ἐὰν τίς αὐτῷ τὸ ῥᾴστιον μάχει τῇ ἀληθείᾳ λέγοντι. | Oppidò opportunè; nequis Marcum cum sceptico in omnibus conveniße suspicetur. Laudato itaque Monimo, cui veritatis omnigenæ fundamenta convellere, atque evertere funditùs, in animo erat; idque verbis ità conceptis, ut ne quid omnino certi sit reliquum; sed & universalium immaterialium pietatem denique Deumque ipsum spectantium fides labefactaretur; nè venenum istiusmodi latiùs serperet, eâdem antidotum manu porrigere visum est. Hinc ut Lectori animum magis expergefaceret, Monimum, quamvis eâ tenus rectè opinantem, quà hîc loci adhibetur, in multis tamen fuisse lapsum, nec nisi maximâ evolvendum cautelâ, commonefacto.

§ 16. Ὀφείλει ἑαυτὴν ἡ τῆς ἀνθρώπου ψυχὴ | Locus isti apud Platonem de legibus, *lib.* 5. penè gemellus; quem etiam Marco mentem dum hæc scriperat subiisse nullus dubito. Complures is rationes enumerat, quibus homines animos suos contumeliâ solent afficere; è quibus si unam aut alteram huc loci transtulero id non fore tedio sperare ausim. " *Dignitati igitur mentis humanæ detrahi asserit, si ad rem faciendam attentiores quam par* " *est, mordacibus distorqueri curis patiare; si opes in* " *deliciis habeas, iisque inservias, si his fretus nihil* " *non tibi diviti licere existimes, aut genio libidinique* " *effrænis indulgeas; si eorum quæ perperam feceris a-* " *deò non pudeat, ut omnem à te culpam amovere soli-* " *citus, in alios dedità operâ conjicias; si ista in te* " *sciens volens admiseris, quorum mox pœnitebit; si la-* " *boribus succumbas victus, nec plagis, morbisr, ebúsque,* " *ut verbo dicam, adversis quibuscunque fortem opponas* " *animum. Si vitam magni facias, diemque extre-* " *mum inter summa reponas infortunia; si formæ* " *posthabeas virtutem, namque eo demùm pacto, cælo* " *atque animo non nisi secundus, terræ autem & cor-*

" *pori*

" *pori primas detuliſti: Si quod legibus rectaque ra-*
" *tioni adverſatur, id omne haud caveas quantum po-*
" *teris ſedulò atque averſiſſimo ſemper animo defugias;*
" *quicquid verò laudi & virtuti ducitur, in id niſi ma-*
" *nibus pedibuſque contendas, ſummoque proſequare ſtu-*
" *dio.* Cum aliis hujuſmodi, iſthic, quibus per otium licet, notatu dignis.

Ibid. Ὅτου ἐπιτυγχάνει ἢ ἐπιπλάσεως, ἢ ἀναλήψεως τὸ ποιῆ ἢ λόγῳ. | Apud Ethnicorum nonnullos (quod nobis jure optimo pudorem incutiat) major videtur veritati morumque ſimplicitati habitus honos, quàm apud hodiernorum complures, qui Chriſtianum in ſe nomen ſuſceperunt. His enim familiare nimis, imò & ſeriò nonnunquam rationum patrocinio propugnatum videas, fallaciis figmentiſque abuti: Haud turpe putant ſcilicet viri ſanctiſſimi, vel ad mendacia confugiſſe, vel perſonam alienam ferre, ubi id ex magno fuerit uſu. Iſti verò utinam Ciceronem in tertio de officiis audire ſuſtinerent; *ex omni* (inquit ille) *vitâ ſimulatio & diſſimulatio tollenda eſt.* &, *ratio igitur poſtulat, ut nequid inſidioſè, nequid ſimulate, nequid fallaciter.* Nec id à nobis negligendum, quòd inter Philoſophos, quantumvis vel judicio, vel moribus cæteroqui depravatis, vix unum quidem deprehendas, qui fraudes de induſtriâ nectere, involutas verborum ambages ſtudioſè conſectari, conditionibus clanculùm interpoſitis, & ſibi ſoli conſcio reſervatis ludere quibuſcum res erat, aut ipſe ſuſtineret, aut alios ità edoceret. Nedum vafros & verſipelles aſtutè fallentes à mendacio aut dolo malo liberâſſet, aut palam, & ex profeſſo omni exemptum iſſet culpâ. " Erubeſcat, ſi poſſit, Jeſuitarum Schola.

Ibid. Τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς περιεστώσης λόγῳ καὶ δυσμῷ. | Locus hic mihi revocat in mentem, bellam ſanè, expreſſamque ſatis naturæ noſtræ imaginem, quâ alicubi ſcriptorum Plutarchus vitæ quotidianæ ſtatum depinxit. " *Deus* (inquit) *author idemque gubernator om-*
" *nium, infinitæ potentiæ, juſtitiæque inculpatiſ-*
" *ſimæ, opifex mundi peritiſſimus, & rerum provi-*
" *dentiſſimus diſpoſitor, ità noſtra temperavit, ut Deos*
" *hominibus, ſumma imis, omnia denique in unum*
" *juſſerit corpus coaleſcere. Totum adeò hunc terra-*
" *rum cælorumque orbem, ingentem omniumque commu-*
" *nem inſtituit civitatem; hoc nempe conſilio ut ejus*
" *incolæ ſinguli, dum quod ſuum eſt agunt, propriiſque*
" *fungantur officiis, ità demum juſtè, probè, piéque vi-*
" *tam degant.*

§ 17. Ἡ δὲ ὑσὶ φύσει. | Eodem rediiſſe puta & illud Platonis qui humanam (quoad corporis noſtri conditionem,) egregie deſcripſiſſe naturam videtur, cùm *hominem eſſe quod non eſt*, aſſereret. Hæccine definitio an aliis perinde arrideat haud ſat ſcio, me vero quod attinet, miros in illâ lepores contueri videor. Sed nec hujus elegantiæ gloriam Socrati & Platonicis deberi omnem cenſeo, videntur enim ex alieno fonte hauſiſſe. Siquidem Parmenides partes duas, duplicemque in univerſâ hâc rerum congerie naturam, jam dudum prædicaverat. Fluctuantem alteram, vagam, multiformem, caſibus variis perpetuiſque ictibus obnoxiam, quæque nunquam non immutatur, novaſque induit facies: *Materiam* vult intelligas, quam & idcirco alieni autumat arbitrii, & opinioni ſubjectam. Alteram verò firmam & conſtantem, ſui undique ſimilem, omniſque expertem interitûs; ut verbo dicam, ejuſmodi, quæ & ſemper eſt, & ſemper eadem eſt. Subſtantiam nimirum intelligentem prædicat; ſive Deum. Nec abs re erit hîc loci notare, quàm Parmenidi cum ipſo Deo conveniat; ac ſi iſtius Philoſophia ad Amuſſim ſacræ paginæ fuiſſet exacta nomenque iſtud explicando deditam navâſſet operam, quo Jehovah Moſen allocutus nuncupari non dedignatus eſt. *Sum quod ſum. Exod.* 3. 14. Deo quippe competit ſoli ſtabilem eſſe, ſibique ſemper conſtare; cæteris interim omnibus in hoc irrequieto rerum fluxu refluxuque innumeras alternantibus vices & nunquam non in aliud tranſeuntibus: adeò ut iſta ſimul & eſſe, & non eſſe haud injuriâ dixeris.

Ibid. Ἡ ὑστεροφημία δὲ λήθη. | Celeberrima enim brevi conticeſcet fama; & memoriam geſtorum præclarè quantumvis diuturnam, ſi in ſempiterna proſpicias ſæcula, iiſque conferas, punctum aut ne vix punctum temporis durâſſe confitebere.

Ibid. Ἐν δὲ μόνον φιλοσοφία. | Per Philoſophiam rerum tàm divinarum quàm humanarum notitiam dictam puta. Eodem fere ſenſu, quo Salomonem *Sapientiæ* vocabulum uſurpâſſe notum eſt. Virtutis tamen præſertim & pietatis ſtudium ſubindicari memineris, quod ſi abſit, næ nominis inanem pompam tibi arrogaveris. Nec enim vel omnium quantum eſt hominum literatiſſimus, aut eſſe reverà ſapiens, aut ritè vocari poſſit, qui non ſit idem vir pius atque bonus.

Ibid. Ἀναλῆψαι. | Ità ut de proprio ſibi ſit ſatis. Hujuſmodi ſanè ſapientiam magnificè admodum & evehunt Stoici, & ad conciliandum hortantur. Sed fruſtrà, niſi naturæ noſtræ inopi & graviter labefactæ & vires & conſilium miſericors ſuggerat Deus. Quod & alibi jam antehac haud ſemel eſt notatum.

Ibid. Ἄλλου πράττου τὰ ἢ μὴ πράττειν. | Cave ſis Antoninum de mutuis hominum conſiliis auxiliiſve intelligas, quæ nos ut in rebus gerendis conferamus invicem oportet, prout uſus erit, & officii ratio, & neceſſitas poſtulat. Nec enim quiſquam hominum eſſe poteſt, cui aliorum ſubſidio nullâ in re ſit opus; ideóque non nobis ſolùm nati dicimur, quia nec nobis ſolùm vivere fas eſt. Sed longè

longè ab hoc diversum volvit Marcus. Quæ enim vetam spectant beatitudinem, virtutis scilicet cultum, & fructus bonorum operum assiduos, hæc omnia à nobismet proficisci, nec ab alieno pendere ullâtenus arbitrio, rectissimè pronunciat.

Ibid. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν διάκοσμον—— ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, οὗ ἕκαστον ζῶον συγκείνεται. | Dogma Platonicis perquam familiare; quod tamen ab Empedoclis schola dudum traductum in suam acceperant. Ortum igitur perhibebant durationemque corporum primis ex quibus conflantur elementis unitis inter se atque compactis deberi; interitum autem iisdem sejunctis tribuebant & dissolutis: Nihil proinde aut fieri de novo, quod non erat anteà, aut ità perire prorsus, ut in posterum esse desinat; quia formæ tantùm rerum & facies mutatæ sunt, accidentibus inversis sospite interim substantiâ. Siquidem eadem semper extant principia, eadem etiam materia permansit incolumis utut diversimode dispositа. Omnem itaque productionem de nihilo, omnem itidem in nihilum reductionem strenuè debellabant isti; quas & Philosophia etiam hodierna à Scholis suis procul ablegat. Rectè igitur Empedocles, rectè etiam Platonici & Stoici; nec enim usquam aliter factum est, (quod ad vires atque operationes merè Physicas) aut unquam fieri potuit; ex quo auctor Omnipotens universa de nihilo creavit; rerumque successiones materiæ atque motui continendas, propagandasque, certis agendi legibus præfinitis, deinceps mandavit. Per materiam autem & motum, dum ità uti diximus, agunt, & quatenus suis se continent finibus, nihil aliud, quam virtutem illam, quæ natura plerunque audire solet, intelligendum existimo.

In Librum III.

§. 1. Πῶς ὃν ἐπείγεσθαι. | Festinandum asserit, ut illa quæ opus sunt, ediscantur, atque in promptu sint. Rogites forsan, quorsum ista tam laboris plena cognitio; spatio præsertim vitæ jam propè decurso? aut quî vel optimè instituti se rudibus habeant meliùs, cùm mors fores pulset? Atqui vel ideò enitendum sedulò, ut cum ignorantiâ mortis metum expellas simul; & quid reverà sit mori gnarus, placido magis fortique quo virum liberalem decet, adventantem excipias animo.

§ 2. Χρὴ δὲ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν ὅπως μὴ τὰ ἐπιγενόμενα. | Atheorum hîc locî dogma perstringit, qui naturam vitii insimulantes, ex eo quòd nonnulla ibi deformia, superflua alia atque incongrua, alia denique nociva, & in magnum nobis detrimentum vergentia, dignoscere videantur; argumenta inde struunt, quibus Deum non esse prorsus efficiant; vel saltem otiosum & nostrî negligentem, adeoque non se rebus immiscentem humanis, ut nullius omninò curâ tactus omnia forti fortunæ permittat, cæcóque ut labantur cursu contentus sit. His contrà Marcus; temerè judicium hoc latum esse; nam & illa, in quæ culpam adeò vehementer impingunt, vituperio abesse procul; Cum nec ista sua quædam & utilitas, & venustas deficiat, sintque vel idcircò conspectu minimè fœda, quòd istæ & conditiones, & facies rerum naturæ legibus ad amussim conveniant; nec citrà ordinem corporis hujus universi perturbatum, & decorem ejus (qui in partium congruentiâ situs est omnis) turpissimè spoliatum, à rebus, quarum propriæ sunt, sejungi queant. Hâctenus Noster; & hîc loci pedem sistit prudens: Illa non indigna prædicare contentus, quæ à sapientissimo conditore fiant; absque quòd ineptias omnes ab istâ profectas schola in se reciperet propugnandas. Solent enim nonnunquam & cachinno lectorem concutere Stoici, dum id agunt strenuè ut omnia humano generi ex usu esse probatum dent. Chrysippum nempe secuti ducem; etiam Pulices (Chrysippum jam audis) qui somnum ignavis excutiant; etiam Mures, & omnem spurcam istam infestámque animantium farraginem, quibus ad curam & diligentiam socordes animi acriùs incendantur. Quin & illud insuper notandum; cùm τὰ ἐπιγενόμενα, (*Supervenientia*) aut *fortuitò* facta, aut *necessariò* putentur, Antonino, qui casus cæcos constantissimè pernegat, illa omnia pro *necessariis* haberi, quæ, juxta physicas operationes, semper atque ordine certo sequi solent; Pro *fortuitis* autem ista omnia, quæ præter mentem artificis, aut nullâ apertâ cogente necessitate eveniunt. Ità tamen ut hæc etiam causas habeant suas, quæ nostrum fugiunt conspectum, naturales, & ad istiusmodi effecta aptè dispositas. Marci enim mentem qui assequi, studet, caveat velim ut nequem prorsus eventum Divini Consilii expertem opinetur.

Ibid. Εἴπερ ἔχει πάθος ἡ ἕνωσις βαδιστέον πρὸς τὸ ἐν τῇ ὕλῃ γινόμενα | Appositum sanè ad rem, quæ

quo nihil magis. Deo enim rerúmque ab ipso conditarum naturæ insultitatem tribuere, pusilli est atque parùm cogitantis animi. Inde autem id fieri plerúnque constat; vel quòd naturam investigandi speciem præ se ferentes in superficie hæreant, nec penitiùs causas rerum introspicere sustineant; vel quòd singula per se simplici contemplentur intuitu, nullo interim respectu ad illud Totum habito, cujus hæc partes tantum, eæque minutæ admodum, existunt. Ad plura scilicet & majora festinantibus non datur omnia vel disquirendi, vel invicem conferendi otium. Nec omnis Philosophiæ studiosus, maturus quantumlibet & diligens scrutator, negotio habilis & idoneus satis censendus est. Animo nimirum capaci, miniméq; vulgari opus est ingenio, per totum hoc naturæ campum ut quis spatietur, in occulta penetralia demergat sese, perrepat, anquirat singula; seriem deinde rerum universam perpendat, atque mutuas inter se relationes, convenientias, atque utilitates prudens dignoscat; Animo denique, quocum bene agitur, si post diuturnam operam & cogitationes altissimè defixas, imaginem universitatis hujus idoneam concipere queat. Hæc cui contingunt, (quæ reverà perpaucis contingunt) næ ille ordinem pulcherrimum, mirum artificium, sapientiam exquisitissimam, (& cujus præstantiæ vel animo assequendæ se sentiet prorsus imparem,) prædicabit, suspiciet, demirabitur; quæ omnia Scioli, præmaturè de rebus parùm perspectis statuentes, parvi solent pendere. Sed ità commune fert hominum ingenium, ut quæ minus innotescunt, graviùs incusentur; nec enim quidquam aut stultitiâ maledicentius, aut Philosophiâ leviter tantùm tinctis fidentius arrogantiúsq; humano generi nósse datum est.

Ibid. *Καὶ γεγὸς ἡ γέγονε ἀκριβῶς πᾶς ἔσῃ* | Modestè satis; præsertim, si vetanum istud dogma Stoicis familiare respicias, qui deformes emarcidæ senectutis rugas, venustissimo juventutis flori præponebant; idque unum quod in deliciis haberetur dignum esse autumabant. Quoties autem cujusquam minus elegantis amore quis exarserat, si facies ista posthac venustior forte devenerit, penitus omnem nuper deperientis ex illo amorem extingui. Non est igitur quod mirere, si sententia quæ à communi hominum sensu abhorrebat plurimùm, Authores eruditis viris deridendos propinaverit. His etenim inter jocandum haud insolens erat Stoicorum disciplinam culicibus & vespis componere; quibus spreto interim notæ generosioris vino, acetum & vappa vehementiùs placent.

§ 3. *Τί ταῦτα* | Ista nempe quæ anteceserunt, hominem sapiunt metu mortis anxium; & submissi quicquid est animi alienis erigere casibus pro virili enitentem. Atqui monent sequentia Marcum in istis exemplis parum habere fiduciæ: cùm nec multum referat nostrâ, quid de aliis factum fuerit an sciamus. Sic enim potiùs animum inducamus oportet: vitam tanquam peregrè proficiscentibus pro itinere esse, quod conficiendum quidem singulis incumbit, sed spatiis inæqualibus. Omnibus interim & velox, & rapidum & apceps, & procellosum nimis. Nobis utcunq; sive seriùs sive citiùs littore potitis, & metam novissimam attingentibus, quid magis ineptum, absurdum, & à mente sanâ alienum excogitari poterit, quàm, si ægrè ferentes, quòd in portu navigámus, id impensè exoptemus, ut mari infido ventísque adversis liceat iterum ludibrium debere; & labores jam exactos denuò instaurare? Hinc, nisi mens me fallit, exempla ad animos adversus mortis terrores muniendos paululùm quidem afferre momenti innuens, reprimit se Marcus, & in aliud argumentum transit, percontando, sed *Quorsum ista?*

§ 4. *Ὁπόταν μὲν τῶν ἀναγκαίων ἕνεκά τι κοινωφελὲς ποιῇ* | Idcircò & cogitationes & studia, & Facultates nostræ ad unam omnes in utilitatem publicam sunt sedulò erogandæ, quoniam hæc omnia à Deo accepta tulimus. Ita enim & D. Paulum habes nostro huic adstipulantem. 1 *Cor.* 12. 7, *&c.* Qui dona Spiritûs Sancti ad utilitatem collata disertè narrat, vim scilicet *illam mirificam* ab omnium bonorum *fonte* ideò *emanâsse*, ut ejus facti compotes passim diffunderent, & ad maxima quæque apti non sibi solis prodesse, sed & alienæ saluti, & communi Ecclesiæ commodo pro viribus inservire, religiosissimè obstrictos sese intelligerent.

Ibid. *Ἔδοξέν ἑαυτῷ μόνα φαντάζεσθαι, ἃ δεῖ ἢ τῷ ὅλῳ διανοεῖσθαι*, &c. | En tibi præceptum planè divinum! sed cui semper exequendo non nisi optimus quisque par èsse poterit. Quali enim morum sanctimoniâ, animo quàm defæcato, penitúsque casto opus est, ut nequid in abditis pectoris penetralibus locum nanciscatur, quod palàm facere non sustineas? & quæ tecum intus cogites, si in apertum provocentur, nec tibi incutiant ipsi pudorem, nec os ullo modo lædant alienum?

Ibid. *Ἰσθὶ τίς ἡ ὑπερῳὴ θεῶν, χειμῶσι καὶ πολλῷ ὄχλῳ ἱδρυμένων ἄνω.* | Hem! iterum eximiam, veréque magnificam mentis inculpatæ, & sinceræ virtutis imaginem! quam & Christianos oculis contueri, & ad ejus pulchritudinem seipsos componere fas est. Quantum enim pietatis studio, morúmque integritati profectum iri opinemur, si qui sacerdotes in sacrâ nuncupantur paginâ, se tales esse seriò sentiant; si cultum Spiritui Sancto debitum in cordibus ipsorum inhabitanti præstare, si ab omni impuritate abscedere longè atq; abhorrere

abhorrere, nè læsi numinis rei deprehendantur, pensi semper, & præ cæteris habeant. Nam & hæc omnia nobis decere D. Petrus non obscurè indicat, ubi Christi nomen professis in memoriam revocat, quòd *Lapides sint vivi, ædificati in domum spiritualem*; necnon & *Sacerdotium sanctum ad offerendum spirituales hostias, acceptas Deo per Jesum Christum.* 1 Pet. ii. 5.

Ibid. Καινὸν μὲν πρὸς παρόντας τοῦτο δ' ἀγαθὸν εἰς πίστιν. | Præceptum veræ Virtutis ergò, si quod aliud suspiciendum. In quo vel absolutissima Christianæ perfectionis norma nihil prætera desideret. Quid enim ultra ad consummatissimam requiras Pietatem, quàm ita animum inducere, quæcunque sibi destinata fuerint, ea ut unusquisque optima esse credat: seipsum verò quod attinet, eniti semper, ut quicquid agat, honestum sit; Justitiæ scilicet rectæque Rationi congruum; acceptum Deo; quod & sibi deceat, & cæteris prosit?

Ibid. Δόξης δ' οὐκ ἐφ' ἅπασιν ἀνθρώποις ἐπαινετόν. | Plurimum interest à quibus laudaris. Istos enim, qui paucorum Sapientum suffragia præ vulgi favore, & existimatione multorum post putanda censent, illam suî partem vitiare contendit * Socrates, cujus Vita in Justitiâ stat omnis, & cui, nè vero afficiatur damno, ab Injustitiâ solâ metuendum est: Sed ut in re tanti animi nè pendeamus, cujusnam ad laudes eniti nos oporteat incerti, Eccam nobis Regulam! ad cujus amussim si facta moresq; assiduè dirigamus, Res nostræ se non rectè habere non possint. Athletas nempe inter certandum id agere præcipuè satis compertum est, non ut Coronæ spectantium circumfusis placeant, sed ut istæ quos Brabium decernere penes est, Judicibus: Nos itidem, quibus totum hoc quod in terris vivitur pro perpetuo certamine est, nomine Christiano insigniti, & Gloriæ Candidati cœlestis, si legitimè luctamur, id nobis negotii datum putabimus, à Deo ut collaudemur, & exacto tandem labore mercedem consequamur. Quicquid autem interea temporis de nobis homines prædicaverint, aut neglectui habere, si in malam sit partem, aut saltem si in bonam, citra ambitum nostrum, & mantissæ tantùm loco, excipere, debemus.

* *In Criton.*

Ibid. Οὐδὲ τὸν ἐφ' ὑμῖν τοιοῦτον ὄψιμον ἐν λόγῳ τίθεται, οἷον οὐδὲ αὐτὸ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντα. | En tibi imaginem Stultitiæ Vitiisque quâ nulla vel expressior, vel stomachum movendo contrà aptior. Mihi sanè opprobrium hoc vehementissimè placet, quòd istiusmodi homines nequeant non sibi displicere. De his enim omnibus dictum puta, quod * in *Creonte* Oedipodem exprobrante legimus.

* *D'Acerium emendatum dedi, qui Tiresiæ id effatum tribuit, memoriâ lapsus.*

——— *Aἱ δ' τοιαῦται φύσεις*
Αὐτῇς δικαίως εἰσὶν ἀλγειναὶ φέρειν.
Sophoc. in Oedip. Tyran.
——— *Nam talia ingenia*
Sibi ipsis maximè molesta esse solent.

Sed nec hujus rei causam exquirere difficile est. Vitium enim, cùm animum corrumpat, motus ciere intestinos, & affectus ad rebellandum plus satis per se proclives, acrius extimulare soleat, hominem ægrum, & secum semper pugnantem privatis implicat dissidiis; accendit, torquet, miscet, perturbátque omnia; in tranquillo ut nullus possit consistere, aut otii vel tantillo perfrui. Molestias denique adeò sævas facessit, ut etiam tunc cum secundæ res sunt maximè, saucius animi nunquam seriò gaudeat, præ dolorum intus acerbitate, atque irrequieto sui, Rerúmque suarum fastidio.

§ 5. Μήτε κωμῳδίαν τιὼ διάνοιάν σε καλλωπίζεται. | Chrysippus in primo Rhetorices monuerat, non tantùm Injucundas Vocalium Coitiones debere aspernari, nè nimio sententiam exornandi studio occupata mens, minoris quam fas est Rem ipsam, & quæ momenti plus afferunt, habeat pensi; sed & graviora jubet quædam admittere, subobscuras loquendi formulas, & plurima in Oratione invenusta, quin & Solæcismos etiam nondetrectare, quorum paulò delicatiores quàm maximè pudere solet. Hæc ille, & tamen Idem alibi in eodem Opere, parùm sibi cónstans, non simplicitatem modò & puritatem verborum curæ habendam censet, sed & quodcunq; ad ornatiorem reddendam Orationem honestè adhiberi possit, id omne sedulo accersendum decrevit; Imò &, quod magis demirere, Habitum Gestúmque Corporis Elegantem, Formationem Vocis haud insuavem, aptos Manuum Motus, Ingenuam Oris Speciem, & Vultum Rei quâ de agitur semper accommodatum, in Dicente desiderat. *Quantum mutatus ab illo!* Hæc quo tandem inter se pacto conveniant, viderint illi, quorum de Chrysippi Autoritate vindicandâ satagit. Id verò satis liquet, Stoicorum Sectam speciem semper præ se neglectæ Eloquentiæ tulisse; quippe quam nugatoriam nimis & futilem, parvíq; animi ducebant, eandémque operosam, & in quam exornandam Operam Sapiens tempúsq; contereret, minimè omnium dignam.

Ibid. Μήτε ὅρκῳ λόμῳ, μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. | Sanctum sanè & utile in primis Præceptum si commodè accipias: sin autem respicis quas Stoici plerunque hac in causâ Rationes adferre solent, non tam Pietatem forsan, quàm Fastum sapere deprehendes. Quorsum enim Juramento se obstringere vel Testimonium suum alieno firmare Sapienti vetitum suspicare? Nempe

horsum. Quoniam ejusmodi Viro, atque ejus virtuti nimium quantum derogant; Cujus vel Nominis Prærogativam à receptis vulgo eum Legibus eximere, & sui adeò Juris statuere existimabant, ut contumeliâ se quodammodo afficiat, quoties se iisdem constringi vinculis patiatur, quæ apud infidam & profanam plebeculam indagandæ veritati necessaria quàm maximè usu comperta sunt. Hæc illi ferè de Juramento, Testibúsque advocandis, quò minus Sapienti suo vel injurato non habeatur fides: Quem igitur sui potiùs Fiducia, quàm Pietas in Deum à Jure-jurando arcebat. Nec tamen inficiendum, quin Vir magis Sacramento, quàm Sacramentum Viro fidem facere debeat. Atquî ut nunc dierum vivitur, alias in quotidianâ consuetudine Rationes Rerum necessitas postulat. Nec abs re igitur duco, si hîc loci, quid hac in causâ Institutio Christiana præscripserit, paucis commemorem. Institutio, quæ ut aliis omnibus, ita & Sapientiâ & Consilio quotquot uspiam aut sunt, aut olim adinventæ fuerunt, facile anteit universis; & vel idcirco præ cæteris suspicienda, quòd Infirmitatis, Pravitatísque humanæ miserta, ad Conditionem nostram, & Societatis publicæ Commoda se Morésque suos componere non dedignata est. Hæc igitur nè fidem ullo fallamus perjurio docet, sed summâ ut nos Juramenti Religione adactos sentiamus: Hinc etiam, nè crebrò, nè temerè, nè lascivè & in rebus nihili; sed ut seriò, ut sanctè, ut gravi necessitate impulsi, ut tremendam Numinis, Nominísque Sempiterni Majestatem veriti, Sacramenti vinculum animo injiciamus, arctíssimis Legibus cautum est. Hinc Mandatum ut *Sermo noster omnis sit Etiam, Etiam; Non, Non. Matth.* v. 33, 37. Nudâ scilicet Affirmatione vel Negatione nobis ad invicem consuescamus, prout Probos Piósque decet, quorum de sinceritate ambigi haud æquum est. Attamen ab omni Juramento usquequaque prohibendo temperavit vel hæc Religio, quo nihil potuit fieri consultius; quum & idoneus, & necessarius, imò & laudabilis, dubio procul omni, Juri-jurando relinquatur locus. Siquidem & *Omni inter homines Controversiæ* (testante Apostolo) *hoc demum ratione finis imponitur*, & ipse Deus, qui *nec mutari, nec mentiri potest*, quò cumulatiorem *hæredibus promissionis adjiceret fiduciam, quæ erat pollicitus obstringere Juramento non detrectavit. Heb.* vi. 16, 17, 18. Summa igitur Rei huc demum redit. Juramento parciùs utendum, nec nisi Charitatis causâ; hæc ubi aliter salva esse poterit, ab eo sanctissimè abstinendum. Modestè igitur, & in eandem ferè mentem Epictetus, qui Morem hunc non exulare prorsus à vitâ communi jubet, sed id tantum hortari ducit satis. *Epictet. Enchirid. cap.* 44. Ὅταν παραίτησαι, εἰ δὲ οἰόντε, εἰς ἅπαν. εἰ δὲ μή, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ. *Jusjurandum recusa si fieri potest, omnino: sin minus, quantum potes.* Nec illud etiam prætermittendum, quod Veterum nonnullos Herculi in laudem vertisse meminimus, illum nempe, semel tantummodo, dum ageret in terris, juratum fecisse.

Ibid. Ὀρθὸν ἐν τῇ χρῇ, ὑγιὲ ἐφθέμφιον | Scitè hoc, & veræ Virtuti adeò necessarium, ut absque eo consummari nequeat. Cavendum verò, ut, dum rebus externis diffisi, in animi Bonis spem reponunt omnem, nè se suáque suspiciant arrogantiùs; & propriis freti viribus, adjutantis oblivíscantur Dei. Ab eo enim proficiscitur, & quòd recta velimus, & quòd ea quæ volumus rectè, exequi possimus. Nam & ita multoties Antonino persuasum haberi jam monui, qui Liberî quidem Hominis Arbitrii strenuum se præbuit vindicem, ita tamen ut Divino Auxilio inopiam nostram sublevanti nequid interea laudis debitæ detraxerit.

§ 6. Εἰ δὲ πρόσθεν ἀφαίρεις. | Hem tibi Artificium haud incommodum! Dum enim omnia videtur nobis permittere, & fortiùs animos commovet, & virtutem fæliciùs commendat, quàm si vel è Cathedrâ docentis, vel pro Imperio præcipientis partes Marcus suscepisset. Hominum enim omnibus præ cæteris arridet Libertas, & ut Bonum eligamus sæpissimè in causâ est indulta amplior eligendi pro arbitrio Copia. Ita humanum ferre ingenium, & quantum huic obsecundando profici soleat, calluit D. Paulus: qui Artis Oratoriæ probè gnarus, ad Thessalonicensium provocat judicium, more huic non absimili hortatus, *Omnia ut exploratum eant sedulò, quod autem Bonum esse compertum fuerit, id ut constanter retineant.* 1 *Thess.* v. 21.

Ibid. Κρεῖττον ἡ τὸ συμφέρον. Εἰ δὲ τὸ ὀρθὸν λογικῷ, τοῦτο τήρει. | Regula verè aurea! Quæ, si seriò nobiscum in animo meditantes, eam semper haberemus in promptu, ab obscœnis Voluptatibus, & exitiosis Vitiorum insidiis, infandum quantum humanum genus emanciparet: In quas nunc effusi præcipites, & surdam Rationi rectæ aurem obvertimus, & turpem naturæ inurimus maculam, & gravissimum nobismet damnum, falsâ utilitatis specie producti, impingimus.

§ 8. Οὐδὲ ἀσυστόλως τὸν βίον ἐμπὲ ἡ παραπλήσια κατελαμβάνει. | Ita sanè. Quòd enim Mortem conquerimur intempestivam, nósque præmaturè in medio opere abreptos, id omne depravatis tantùm animi affectibus, & falsis Rerum Vitæque ipsius Ideis debemus. Nam si quis Rationibus benè subductis vivendi spatium ad calculos vocaverit, summam rerum omnem eò demum redire deprehendet, ut *quomodo* vixerit plurimum quidem interfit, *quamdiu* verò, perparum. Quod igitur

igitur hîc loci animadvertit Marcus, haud indignum existimo, cui revolvendo semel atque iterum animum attendamus. Quamvis enim leviter percurrenti, aliquid forsan parvi & de medio sumptum videatur, at si seriò recogites, & examen exquisitius instituas, momentum haud leve ad virtutem allaturum, & eximiâ refertum Sapientiâ compertum iri, pro certò habeo.

Ibid. Οὐδὲν ἐπιχειρήτον. | Idoneam inprimis loquendi formulam! Tunc etenim Hominem jure merito *Absciſſum* dixeris, quoties à cæteris, quæ in unum corpus coaluerunt, se divellit. Id autem fit, si Leges Æqui Bonique & Jus hominum commune insuper habeat; sibi soli studens, aliorum securus: Vinculis, quibus Hominum inter se Societas continetur, isthoc disruptis pacto, & penitus dissolutis.

§ 9. Τῷ ἀνθρωπικῷ δίκαιον οἴεσθαι. | Facultatem hanc ideò colendam docet Marcus, quòd ab illâ & primæ rerum excipiantur Ideæ, & Opiniones nostræ profluant. Quum itaque (quod & antehac me memini submonuisse) non tàm ad ipsam Rerum naturam, quàm ad istas quas animo concepimus Notiones, vita instituitur; quomodo se habeat Facultas ista, tùm Affectuum, tùm Actionum Moderatrix summa, permagni referre constat. Quin & id obiter notandum duxi, Antoninum non illam solummodo partem memorare, quæ Corpori accedit propiùs, & *Phantasia* sæpenumerò audire solet: sed totam Mentem (aut Intellectum,) quatenus rerum notitiam adipiscitur, sive per Imagines in animo consignatas, sive aliunde petitam; quæ ita demum adepta judiciis ansam ferendis porrigit.

Ibid. Ἀνεξετάστως. | De vocabuli Ratione fusè satis Gatakerus: Quod ad Rem verò ipsam, monitum Lectorem velim, quum omnia Terrestria in hoc quo nunc vivitur Rerum statu, ambigua, incerta, & ex parte tantùm cognita sint, nec quidlibet ad imum penitus explorando simus, Temerè statuere, atque animum in quâvis sententiâ pertinaciùs obfirmare, Viri Sapientis Officio convenire neutiquam posse. Philosophorum ad summum Cyrenaicorum modestiam imitari decet, qui externis parùm confisi, & de Naturâ & Conditione rerum nihil pronunciare ausi, intrà sui ipsorum animi Sensum se semper continebant. Cùm itaq; decernere iis Religio erat, *Ita sibi videri*, etiam de rebus diligentissimè perpensis, sat habebant asserere. Quanquam & istud etiam *Ita videtur*, Antoninum nobis præcidere hic locus ostendit: nec sanè injuriâ; Siquidem, postquam in partem alterutram animus propendeat, ex illo fælix esse desinis. Affectus enim, & Desiderium, & Solicitudo, Opinionis affectæ sunt, nec ab horum te poteris tædio eximere, nisi ab ipso etiam Assensu animum quodammodo sustineas.

§ 10. Κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπείων πάντα τὰ ὑπὸ σεληνόμενα. | Locus seporum plenus qui Brevitatem vitæ prætervolitantis notitiámque rerum cursoriam nimis atque imperfectam mirificâ depinxit arte; in quo etiam verborum impetum adeò concitatum advertere est, ut vel animi vis omnis rapidum Scribentis stylum celeritate vix assequi valeat.

§ 11. Οὐδὲν γὰρ ἴσως μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν. | "A falsis præsertim Opinionibus humanam proficisci infælicitatem abundè compertum est. His enim præpediti Ignaviæ, Perturbationibus innúmeris, atque omnimodæ ægritudini subjicimur ultrò. Hinc ad jus fásque violandum impulsi, & tàm doloribus quàm voluptatibus sustinendis impares, duro nimis turpíque premimur servitio. Quum è contrà, si Marco obsecuti singula perpenderemus, atque examine priùs instituto quantula sint reapse rectè putaremus; quodcunque nobis obtigerit, non tantùm moderatè ferre, sed & eò usque habere contemptui facile esset, ut nec Gravissima facessant molestiam, nec Lætissima tantâ apud nos sint existimatione, ut eapropter vel tantillum à virtute deflectere, unquam operæ ducamus pretium." Quæ deinceps in hoc Capitulo sequuntur Percontationes Vim hujus Præcepti Exemplis illustratam præbent, rationem ad istiusmodi Cogitationes animum instituendi præclarè docent; inanes denique metus cæteróque affectus inordinatos arcendo; vel saltem compescendo nos præstabunt idoneos."

§ 14. Τὰ ὑπομνήματά σου. | Reddendum censui per *Les Commentaires de ta Vie*, **Commentaries** *vitæ tuæ*; (cæteris (fateor) absonus) ut aliquid hîc loci diversum intelligatur, ab Excerptis (τὰ συγγράμματα) quæ sequuntur. Nam & Antonini quæ in vitâ suâ maximè erant memorabilia, descripsisse, Filióque, quòd instar Archetypi esset, ad quod se suósque mores componeret, dono dedisse, accepimus. Sed temporum injuriâ factum est, (quod ægrè ferendum) ut Hoc operis ad nos usque minimè pervenerit.

Ibid. Σπουδὴ ἐν οἷς τὸ τέλος. | Stoicis humanorum Studiorum finis hic est, ut benè vivendo, & aliis benefaciendo utilitati publicæ inserviant. Sed quod in accumulandis thesauris avari solent, qui dum plurima conradere gestiunt, nihil interim ab acervo depromere sustinent; Idem etiam Virtutis & Sapientiæ qui se Candidatos autumant Regulas ferè, & Definitiones, Aphorismos, & quicquid acuminis habent Philosophorum Scripta solicitè colligunt, excerpúntque: iisdem tamen inerti Scientiâ gaudentibus, quo tandem pacto aliquam congestorum partem in usus erogare possint publicos, nè minimæ quidem curæ est.

Ibid. Σαυτῷ βοήθει, εἴ τι σοὶ μέλει σαυτῦ. | Benè monuisti Marce; & oppidò opportunè. Solent enim plerique Omnia ab aliis sperare, sui interim negligentes. Videntur scilicet Veritatis Cognitio & Vera Virtus alienæ esse operæ, nobisque otiosis facile competere. Sed Error iste inprimis excutiendus; nec enim vir bonus esse potest aut sapiens, qui is ut fieret non sedulò enixus est: nec exquisitissima vel Instituentis Scientia, vel Instituendi methodus, quò minùs inertes ignarique pereant Discipuli, obstare poterit. " Audiant velim & eru-
" besçant Christianorum vulgus, qui ut ignaviæ
" culpam suæ à se procul amoveant, Pastores in-
" cusare solent, iisque vertere vitio, quòd in Re-
" rum Divinarum, & Bene vivendi studio Popu-
" lus parùm profecerit. His contrà jugiter rege-
" rendum, Σαυτῷ βοήθει. Tibi nisi consulas,
" actum est, ilicet, periisti. In Te uno sita est
" ista salus; quam si per socordiam steterit quò
" minùs assequare, *Perditio tua ex Te* Vitium
" hoc familiare nimis nôrunt om-
Nos. xiii. 9. *Matth.* xxiii. 37. " nes, qui homines quibuscum
" jam vivitur ubique non prorsus
" ignorant: sed insulsum interea
" loci absurdúmque si quod aliud fateantur ne-
" cesse est, etiam qui sub hoc prætextu excusa-
" tiùs peccare videri gestiunt. Sed usque adeò
" difficile est vel ipsas ineptias ab hominum pe-
" ctoribus avellere, quæ aliquem saltem quan-
" tumvis exilem Ignaviæ Vitioque nostro fucum
" obtendant.

§ 16. Σώματος αἰσθήσεις | Fit enim Sensatio ope Spirituum Animalium. Qui ipsi & Corporei, licet è contextu inprimis subtili; & Corporis partes sunt, Cerebro scilicet nervisque interfusi. Cùm itaque variis horum motibus organa afficiantur Sensoria, jure meritissimo Sensus corpori adjudicantur.

Ibid. Ψυχῆς ὁρμή. | Per *Animam* hîc loci Inferiorem & Sensitivam tantùm fac sis intelligas: In quâ Corpori proximâ Appetitus locum sortiuntur: & innumeræ Affectiones ab externarum rerum Impressionibus obortæ.

Ibid. Νῦς δόγματα. | *Mens* Intelligentem Animam denotat, seu quem speciatim *Animum* nuncupare, philosophis solenne est. Huic autem Opiniones adscribi convenit, quia partium cæterarum est Imagines excipere, proponere, & repræsentare tantúm: Hujus autem, Judicis ad instar, secernere, statuere, annuere perceptis, vel respuere, & causâ tandem peroratâ, quod par erit aut secus; opinari censetur.

Ibid. Τὸν νῦν ἀγαθὸν ἔχειν δεῖ τὰ φαινόμενα καλὰ δικαίως. | Argutè admodum. Nec enim ad veram Virtutem sufficit, ut quæ Hominis sunt Boni exequamur, nisi & animo Bono. Quo enim consilio, & quod ob finem etiam quod bonum est agamus, magni refert. Perfidus & flagitiosus, imò & Atheus, est quando larvam virtutis induere, atque externa munia obire omnia, nulli detrectabunt; quoties scilicet ex usu illis fuerit, ut pro Probis Pisque habeantur. Sed hanc discriminationis notam ob oculos posuit Marcus, ad quam, ceu Lapidem Lydium, vel se quilibet, vel alios vocare poterit explorandos. Ità enim à Reprobo sincerum secretum iri. " Nam hæc verba cum
iis quæ perperam disjuncta reperias, (τὸ ἴδιον ἔχειν τῆς ἀγαθῆς) connecti debere, satis per se liquet. In partes itaque Gatakerianas me totum transfero; D'Acerio licet, vel aliter sentiente, vel loci mentem (per incogitantiam, ut sunt homines etiam eruditi nonnunquam) aliò deflectente.

Ibid. Τὸν δὲ ἔνδον —— δοκίμοντα μὲν φύσιν, μᾶλλον δὲ συγχεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν. | In tantâ Visorum Turbâ atque Congerie, Errores & Perturbationes quin scateant fieri non potest. Hujusmodi verò Illuviem Animum contaminare, atque in transversum agere facilè constat. Quin & Divinum illum Humani Pectoris Incolam, (Spiritum Sanctum) turpe illud commercium respuere, & loco cedere spurcis hospitibus profanato Pagina Sacra disertè denuntiat.

In

In Librum Quartum.

§ 1. Ε3' ἀπεξαιρίτως. | Duram sanè admodum, & miserandam nimis hominum Vicem dixeris, si quicquid Boni perficere in Animo habent & Votis, id excideret prorsus, nec, nisi ad Umbilicum perductum, in Rationes illis referretur; Utpote, quibus Impedimenta sæpenumerò obstiterint quamplurima, quæ neque quin eveniant, prohibere; nec postquam se ingesserint exsuperare, in eorum sit potestate situm. Deus igitur, pro summâ, quâ semper usus est, Æquitate, & Clementiâ, id omne nobis virtuti ducit, quod seriò studemus; Obstacula verò, quæ nè expletum reddamus efficiunt, provido ità disponit consilio, ut & ipsa novam benè agendi præbeant materiam. Siquidem vel iis, quæ frustrà tentavimus, frui licet; cum frustratione rectè utentibus etiamsi Rationes ineantur novæ, eadem tamen est Mens; & in eodem manentes proposito, idem manet præmium, & ultimus rerum Exitus. Actus quidem immutatur; Voluntas, & Approbatio non ita: nostrum enim est benè velle, atque animum in id intendere sedulò, Deo ut obsequamur; sed quo demum pacto istud à nobis obsequium, hoccine mavult, an illo potius præstari modo, Illius refert, non Nostrâ statuere. Eligentes intereà loci quod nobis videtur Illi maximè fore cordi Siquid inopinatum à primo depulerit consilio, aliâ confestim deflectendum est viâ; & Providentiam sequendum Ducem. Námque ita demum, & hoc quod possumus, boni consuletur; & illud, quod præ inopiâ frustrà volebamus, nobis nihilominùs lucro deputabitur. Articulum, Lector, iterum atque iterum revolvas velim animo; præclarum inprimis, & qui vel HominiChristiano facem præferat, minimè indignum.

§ 2. Μηδὲν ἐνύβρισμα εἰκῇ. | Nec frustrà est, quod hoc nobis inculcat. Parva enim perfunctoriè expedire assuefactis, in usum venit paulatim Indiligentia: Nec animum temerè agentem sæpiùs, ad majora intendere seriò, aut altiùs in gravissimis defigere negotiis mox nobis erit integrum.

§ 3. Ἢτοι Πρόνοια, ἢ ἄτομοι. | Ex hoc dilemmate sic instituitur Argumentum. Si Numinis Providentiâ gubernentur omnia, nihil tibi ab illâ metuendum est mali. Hoc ex jam antedictis liquet. Sin autem Casu cæco, & fortuito Aromorum concursu eveniant omnia, quid à ratione alienius, quàm vicem suam dolere; cùm nemo sit qui querelis tactus res in meliora reducere queat? " Sis itaque Stoicus, sis Epicureus licet, utrinque tuà ut sis sorte contentus suadent rationes non inidoneæ. Cum & illa Injustas damnat, & ista inanes Schola quærimonias"

Lib. 2. 3.

Ibid. Ἐννοήσας ὅτι οὐκ ἐπιμίγνυται λεπτὸς ἢ τεχνικὸς κυκλοφορητικὸς ἢ διάνοια. | Veritatem hanc exquisitè Marcus exposuit, Artificio usus vere Philosophico. Nam nec inficias eundum est, penes nos esse, Cogitationem & Mentem à Mechanico Sanguinis impulsu, & Spirituum motibus præcidere. Siquidem quæ seorsim habitat, nec istis Nervorum affectibus tangitur, quorum ope, atque interventu Rerum vestigia externarum, & quasi Imagines in cerebro signantur. Non patitur Anima; sed Mediante tantùm Intellectu sentit, & proinde sui juris aliquatenus esse poterit. Ut sit tamen, Ingenio forti, & quæ verum à falso secernat Acie, opus est. His enim destituta, næ illa turpissimam servit servitutem; & momentis. Visorum levissimis, quæ turbinis instar, fluctuantem exagitant, rursum-prorsum abripitur misera. Quod igitur fieri posse assero, idipsum rarissimè, factum lubens concedo. Nec multum hac in re profecisse puto Stoicos, quum isti, pro fastu & tumido Disciplinæ suæ Ingenio, modum servare nescii, & Imbecillitatis humanæ minus quàm par erat memores, magna loqui quàm vivere, longè facilius reipsà experta sunt. Hanc verò haud injuriâ inustam illis notam, dabitur ni fallor infrà idoneus probandi locus.

Ibid. Περὶ παιδὸς μὲ αὐτῷ μηδὲ κρίνεσθαι. | Recessus olim ab Antonino laudatus non inutilis esse non potest, si effrænis Animi Impetus, & vehemens Contentio tecum eant unà; si tibi novas facessere molestias de rebus externis sollicitus; si denique quicquid evenerit adversi strenuè obmitti contrà, pergas. Sic enim à Deo descisces, & cum inexpugnabili Necessitate manus conseres frustrà, animum instituis. Affectibus igitur, quantum poterit, exuas te primùm oportet; & Providentiæ Decretis te præbeas morigerum; ita tandem & liberum, & bonum Civem futurum. Hæc sunt, si Marci mentem capio, quæ nos hîc loci monitos vult.

§ 4. Εἰ

§ 4. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν | Si Antoninum per omnem Rationum seriem in longum hîc deductam rectâ sequamur, dogmata illa pro compertis habebimus. Unam scilicet eandémque omnium quantum ubique est hominum communem, à Naturâ latam, & proinde sanctissimè obtemperandam Legem. Animam verò humanam, ad substantiam ejus quod attinet, materiæ expertem esse, casibus quibus subjici res corporeas notum est, minimè obnoxiam; quin & corpori superstitem, & in æternum duraturam. Consecutionem habes necessariam, & quæ inter Demonstrationes referri mereatur.

Ibid. Καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμὲν, κοινός. | Rectè colligit. Dato enim Rationem non esse omnium communem, quorsum Intellectus? qui, cùm circà Rationem versetur unam, objecto destitutus proprio, quod ageret prorsus non haberet. Error itaq; tam immanis in Rerum naturâ nè suspicandus quidem. Demptâ nimirum Ratione, eâdem operâ demitur & Intellectus: Adeò ut nequid ultrà, quod genus humanum à belluino secernere queat, nobis ita demum supersit.

Ibid. Εἰ τοῦτο, ᾧ ὁ νόμος κοινός. | Legem vides à Naturâ cordibus omnium insitam Antoninum agnoscere pronum; quîcum & sensisse D. Paulum liquet, de Gentibus testatum, Quòd istæ *Naturâ quæ Legis sunt faciunt, & Legem non habentes, sibi ipsis sunt Lex; quòd ostendunt etiam Opus Legis scriptum in cordibus suis, "unà testimonium reddente ipsorum Conscientiâ, & cogitationibus sese mutuò accusantibus, aut etiam excusantibus."* Rom. ii. 14, 15. Enimverò non desunt idonea quæ animum inducant Argumenta, Legem Positivam, quàm vocant, & Scriptam, ut in Subsidium Naturalis & non Scriptæ credamus adscitam: novisque munitam Sanctionibus, quò melius lascivientem hominum proterviam coerceret, issque injiceret peccandi formidinem, qui, (spretis ut fölent quæ vetera & domestica sunt) ad omne nefas proclives devenerant. Nam *& idcircò* (inquit S. Hieronymus) *data est Lex per Mosen, quia prima Lex dissipata est.*

Ibid. Ἐκεῖθεν ἡ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως αὐτὸ τὸ νοερὸν ἢ πόθεν; | Si ista aliunde profecta comminiscaris, Totum extra Totum ponis, quod ineptum est & absurdum. Quòd si, ut isto te laqueo expedias, ab ingenti Hâc communiq; omnium Civitate agnoveris exorta, dic sodes, quonam sint stemmate prognata. Visibilem rere causam, & sensibus subjectam nostris? At hoc quî fieri potuerit nullus intelligo. Mundum enim ipsum ab Intelligente aliquo Conditore extructum satis constat; & proinde, nec minus est liquidum, etiam ante Mundum conditum extitisse Intellectum. Huic accedit, quòd omnis substantiæ sensibilis, ut & Materialis sit, necesse est. Jam verò, quum Similia non, nisi Similibus nascuntur, Materia Animæ Immaterialis Origo esse non potuit. Reliquum est igitur, ejusmodi Causæ ortum eam debere, quæ cum visum sensúsque omnes corporeos fugiat, Animo tantùm nostro percipi potest ipsa incorporea. Deus autem subintelligentiam solam cadit unus. A Deo itaque uno rectè colligitur Intellectum, Rationem, Legem denique illam, quibus Gens hominum universa & prædita est, & sanctissime obstricta, rivorum instar à suo fonte, profluxisse.

Ibid. Οὕτω γὰρ τὸ νοερὸν ἴδιον πόθεν | H. e. Nemo sibi Intellectum dono dedit, quia nihil sibi ut existat causa esse potest. Ab alio igitur acceptum tulimus; à Deo nimirum, qui quod solus habuit, solus impertiri potuit. *In ejus enim sinu reconduntur omnes Veritatis & Scientiæ Thesauri*, Coloss. ii. 3. testante Apostolo. Quos, prout ipsi libitum fuerit, depromi diffundíque, in eos quorum Natura munus egregium capit, confitemur grati. Verentes interim, ne subarroganter faciamus, si Mentem nostram utcunque præstantissimam Divinæ mentis effluvium, aut portiunculam, similem usquequaque, & ejusdem Substantiæ, cum Stoicis dixerimus."

§ 6. Ταῦτα ὅτως ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ πάθοιμι ἀδικούμενος, ἐξ ἀνάγκης. | Videtur ista Marcus, patientiâ ab improborum aliquo nuper læsâ, secum animo recogitâsse; quò magis importunam recentis injuriæ recordationem leniret, consopirétque. Cæterùm quam sibi fingit necessitatem, ingenium hominum istiusmodi depravatum intelligo. Quin & ita fert omnium natura, ut & Mali in Deteriora, etiam quæ minus probant, sæpenumero propellantur; & Boni etiam à Bonis inceptis se miserè præpeditos, distentósque sentiant.

§ 14. Ἀναλήθισον εἰς τὸν λόγον ἀπὸ τῶν ἀνομημάτων. | In sinum Numinis redituram Hominem pronunciat; in quo omnes repositæ continentur Ideæ, & Rerum Exemplaria quarumcunque, tàm reverà atque Actu, (ut Scholasticorum ad morem loquar) quàm Potentiâ tantùm existentium. Hoc enim voluit Plato, Deum, tanquam Architectum Domûs hujus immensæ, universa animo concipere, & singula deinceps ad ista Archetypa accurato effingere Artificio. Dogma sanè haud temere repudiandum, si commodè accipias; & ab iis plerunque insimulatum vitii, qui rem parùm perspectam habuerunt. Quod verò hîc loci nobis pollicetur Antoninus, Nos ad Causam Rerum Primam, & Rationem Universalem, tanquam domum, unde dudum profecti sumus peregrè, tandem reversuros, & cum ipso coalituros Deo; haud multum (putes forsan) ab illâ Sæculi futuri Imagine abludit, quam D. Paulus Corporis Christi

Christi unionem delineans, Sanctis olim Ephesi agentibus ob oculos exhibuit. *Deum* nempe *secundùm gratuitam suam Benevolentiam, proposuisse in sese, ut in pleni temporis dispensatione recolligeret omnia in Christo, tàm quæ in cœlis sunt, quàm quæ in terrâ.* Ephes. I. 9, 10.

§ 15. Πολλὰ μεγαυχῶ βαλδεια ἐπὶ τῇ ἐμῇ βαμῦ. | Hem tibi, Lector, humanam Conditionem ad vivum delineatam! Imaginem, quæ nos tanquam Victimas jam fato devotas ad aram statuit. Parum nempe visum est Antonino, mortem omnium communem prædicare, nisi & id adjecisset, hâc lege nasci quicquid est hominum. Thuris enim instar, quod in sacris iccirco conspergitur, ut ignibus absumptum divinos spiret odores; Nos itidem universos in mundum venire ut mox exeamus: Absque quo nec finem & conditiones naturæ absolvi posse.

§ 16. Ἐντὸς λόγε ἡμερῶν θεὸς αὐτὸς λέξεις, οἷς νῦν ἔκελον. | Ad illud forsan Aristotelis in primo Politicorum alludit, quod Solitarium & à Societate alienum, aut Deum, aut Feram habendum pronunciat. Hic verò Plebeculæ Ignorantiam & Levitatem acriter perstringit, quæ, quoties de vitiis aut virtutibus alienis judicium fertur, citrà limites extremos nescit consistere. De Principibus præsertim nihil apud hos interesse solet, quin vel ut Portentosæ reformidentur Belluæ, vel ut Dii terrestres summâ Religione colantur. Hæc autem, quantum conjicere est, in Mentem Marco venisse reor, ob Rescriptum aliquod, quod Populus, (ut solet omnia quibus Res in melius mutantur, & vetustates facessunt corruptelæ) ægrè ferebat. Sic igitur animum adversus insani vulgi Clamores obfirmat, malevolentiæ & furori ne locum cedat; cum & ejusmodi homunciones sibi nunquam constent, se cœco impetu ferantur instabiles; nec vel Optima quælibet, vel Pessima, iis diu vel placere, vel displicere possint.

§ 18. *D'Acerio* xix. Μὴ μέλλω ἧττον θεοσεβὴς ἔσεσθαι. | Utinam, & huic ut oportuit, obtemperatum esset præcepto; aliena ne curiosi nimis anquiramus Vitia, ut ab istis exemplis majorem peccandi licentiam nobismet arrogemus. Quoties enim Hoc excusationis vel turpissimis obtendi vidimus flagitiis; *Quod alii in se admittere non dubitant, quid est quod id non & mihi liceat?* Consultiùs autem Noster, qui, quod nos agamus ipsi, id cuique potius animadvertendum hortatur; & *lineæ* (hoc est regulæ vivendi) *rectè insistendum*, ut laqueum hunc declinemus; nec alienâ malitiâ audaces facti, ad justos transeundum limites animos sumamus. |

§ 19. *D'Acer.* xx. Πλὴν ἄφες δ' ἀνατρέψαι τινά. Præ cæteris, quas habet laus & existimatio bona commoditates, ea est exoptatissima, quòd alios ejusdem desiderio impulsos, ad præclara quibus populum demereantur tentanda, vehementiùs stimulare soleat; atque illos etiam, qui nostras prædicant virtutes, eas ipsas imitari faciat. Is certè fructus bene agendi amplissimus, nec à Stoicâ Severitate, nec ab humilitate Christianâ inhonestè expetitur. Procul enim abest, ut ei vitio sit vertendus laudis amor, qui ejus idcircò tantùm se præstitit avidum laudatus, ut aliis prosit magis, & dum Virtutis præmium percipit suæ, animos ut adjiciat & diligentiam alienæ.

Ibid. Πάρες γὰρ τῶν ἀγαθῶν τὴν φυσικὴν δόσιν. | " *Renonce donc pendant qu'il est temps à ce vain présent* " *de la nature.* Ità *D'Acerius* | *Missum igitur fac, dum adhuc tempus, inane hoc naturæ munus.* In hanc mentem illa traductio, & quæ sequuntur posteà". Locus hic in Textu manifestò corruptus. Si Antoninum assequor, Laudem ille popularem *Naturæ munus inane* appellat, quoniam Vox est, & præterea nihil; Rumor tantùm incertus, & Aeris undulati strepitus; quo tamen & nostra sæpiùs intumescit superbia. Sed & iste Tumor inflatus & vilis; cùm ne minimum quidem incrementi rei inde accedat laudatæ; ut in Articulo sequenti fusiùs exponetur. Hic mihi sensus arridet plurimum. Quanquam nec me fugit plerisque visum esse, hæc aliter & legere & interpretari; qui & sensum hinc eliciunt minimè contemnendum. *Omittis*, inquiunt, *intempestivè hujus* (Laudis) *gratiâ quod in Te natura* (Deus) *posuit*, (ut in te scilicet uno fælicitas sita sit tua) *dum ab aliorum sermonibus interea* (ut sis felix) *pendes.* Pace tamen Virorum dicam, hanc Textûs quam nobis exhibent emendationem, nec Stylo nostri Imperatoris congruam, nec loquendi mori Græcis usitato benè accommodatam esse. Quod etiam si jam mihi animus esset & otium, facili negotio evinci posse arbitror.

§ 21. D'Acerio 22. Εἰ δὲ διαβόητον αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἔτι εἶδέν χωρεῖ ὁ ἅδης. |

" *Oh miseras hominum mentes, O Pectora cæca!*
Qualibus in tenebris. — Degitur hoc ævi quodcunque est?

Ista verò, licet aliàs haud ineptè, at nusquam tamen meliori prædicantur jure, quàm de vanis illorum conatibus, qui fuopte ingenio, atque acie Mentis vel oculatissimâ confisi, certis interim quæpalantes dirigant regulis, & solidis rationum quibus innitantur fundamentis de stituti, in occulta rerum penetrare se suscipiunt." Commentum enim hoc, quod tanto studio, & tot vides argutiis ab Antonino elaboratum, quorsum est omne, nisi ut humanæ excitatem Sapientiæ Lectori commonstret apertiùs; & quàm penitùs ignorabat ista, tùm veram Animæ naturam, tùm quis sit ejus post obitam mortem Status? Principiis Disciplinæ

Stoicæ

Stoicæ, quæ, ut Corpora noſtra ex immensâ materiæ univerſæ congerie, animas itidem noſtras à Spiritu Univerſali exhauſtas autumat, haud incongruum videtur; ut neque Corpora, neque Animas extrà Univerſitatis hujus, unde ortum duxerant, limites tranſcendere poſſe putemus. Quòd ſi aliter ſe res haberet, Subſtantiam utramque, fumi inſtar, diffundi dicendum eſt, qui locum occupat infandum quantum ampliorem, quàm illum, in quo Ignis unde emiſſus eſt continetur. His ita datis, inquam, neutiquam abſurda eſſet Marci Ratiocinatio: Sed & illud non minus conſtat, hæc ita dari minimè debere; atque adeo Principia iſta dudum convulſa, & idoneis refutata argumentis non ſemel, nî fallor, in antedictis, jam jure rejecimus. De Animis intereà loci quæ diſputantur, Somnia & nugæ omnia. Corporis enim eſt & Materiæ quidem ſpatium loci occupare, Animæ itidem & Spiritûs, nullo modo. Quicquid enim eſt ipſum expers materiæ, ſpatium id tenere & plenum ſibi vindicare, nemo eſt Philoſophorum, qui opinatur.

Ibid. Εἰς τὸν ἀέρα μεταδιδόναι ψυχὰς ὅσοι πόσον συμμείναιεν μεταλλάξαι.| Non deerant apud Veteres, qui Animam humanam crederent in aerem ſe poſt mortem ad tempus recepiſſe. Ut, Depurgatis in iſto diverticulo ſordibus, quas inter nuperum cum Corpore commercium contraxerat, in cœlos tandem reverteretur pura; atque in ſinum Numinis recepta, ubi ab initio fuerat, ibi demum eſſet denuò. Horum commentis haud multum abludere videtur Marcus.

Ibid. Gatak. D'Acerio 23. Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.| Per Αἰτιῶδες (*Formam*) Stoicos ſatis conſtat *Spiritum Naturæ* voluiſſe, ſive *Cauſam Efficientem*, ut verbo dicam, *Deum*. Quem ita Materiâ permiſtum penitus atq; confuſum unà cenſebant, ut ab illâ nullo modo divelli, aut ſeorſim exiſtere poſſet. Deum ſcilicet illi ita fere Mundo ineſſe, ut nos Animam corpori credimus. Næ illi Errorem errabant rectæ rationi nimium quantum abſimilem, Veritati autem æternæ divinitùs patefactæ, toto diverſum cœlo. Nobis licet intereà loci Antonini verba ſalvâ etiam veritate uſurpare, ſenſu, modò ſimpliciori accepta; ſiquidem ad rerum Notitiam recta patet via, & aditus omnium facillimus, in Materiam & Formam ſingula dividentibus. Jam verò per *Materiam*, *Eſſentiam* ſive Subjectum rei cujuſque intelligas oportet, per *Formam* autem, iſtud quodcunque eſt, quod inter res invicem diſcrimen ponit, & in cauſâ eſt, cur id de quo quæritur, Hoc potius quàm Illud, & ſit, & nuncupetur. Formas autem quod attinet, haud multum refert, Naturâne illæ an Arte proficiſcantur, Simplices ſint an Compoſitæ.

§ 23. D'Acerio 25. Ὁ φύσιν αἰ σὺ ὅλης ὦ φύσις.| Habet enim & Natura Tempeſtates ſuas, ad varios, non minùs quàm quas Annus habet, uſus aptas. Iſtas Infantiam, putà, Adoleſcentiam, Ætatem virilem, & Senectutem.

Ibid. Ὦ πόλι φίλη Διός.| *O Urbs amica Jovis!* Quiſquis enim ita animum induxit ſuum, ut univerſum hunc terrarum cœlorúmque orbem Dei eſſe Civitatem credat, quæque uſpiam fiunt, ab eo Gubernatore providè diſponi omnia, æquam is ſemper ſervabit mentem, nihil non in rem ut ſit ſuam diſpenſari memor; & quæ non temerè eveniunt, ſed ſummo ſapientiſſimóque ordinantur Conſilio, perſuaſum habebit ſibi, citrà obmurmurationem aut ægritudinem excipi debere, quin potiùs & læto animo, ulníſque, quod aiunt, ambabus eſſe amplexanda.

§ 24. D'Acer. 26. Ὀλίγα πρὸς φύσιν, &c. καὶ ὅσα ἄμεινον, &c.| Non abs re Diverbium illud Democriti in melius murandum cenſuit Antoninus; quippe quod non tàm ad Benè agendum, quam ad nihil agendum ſuadere videatur. Moleſtam enim & curioſam nimis dum foràs expulit ſolicitudinem, Inertiæ & Socordiæ aperit oſtium; quæ omnium vitiorum & turpiſſima ſunt, & fœcundiſſima. Animum igitur advertas velim Lector, nè nihil agendo, agas peſſimé. Digna enim ſunt iſta, quæ & revolvas ſeriò, & facias ſedulò, & Authorem talia ſubmonentem multus idcircò venerere.

§ 25. D'Acerio xxvii. Πείσεσθαι πῶς σοὶ χαρτὸν.| Non Marcum latuit Ingenium humanum ad mala proclive, & animus pleriſque contumax & præfractus. Conſultò itaque *Sit vir bonus* detrectavit dicere; Hoc enim quod extemplo poſtulet, magnum nimis videri poterat; & odioſum imponere jugum vel primâ facie non ferendum. Satius nempe duxit homines paulatim experiri, & animos reluctantes tractare molliùs Πείσεσθαι, inquit, *Periculum facito tantùm*, ac ſi timidos erigeret, ne ea re prorſus inexpertâ deſperent protinus. Quin & invitos allicit, onus iis iri leve pollicitus; quod & nos ita futurum ſatis ſcimus; Cum & Marcus veriſſimè hîc loci innuat, nihilo nobis ad virtutem, niſi quod poſſumus, opus eſſe; & Pagina Sacra diſerte promittit, ex animo contendentibus venturum in ſubſidia Deum, & quod noſtrum eſt ſincerè velle, id Illius eſſe feliciter effectum dare.

§ 26. D'Acerio xxviii. Ἐκείνους ἐκεῖνα, ἴδιά γ' ἐκεῖνα.| Interpretes hîc loci, mihi videntur fere omnes hallucinati eſſe. In mentem nimirum ſibi revocat Antoninus, quæcunque tempore jam exacto perpeſſus erat dura; quo magis iſtius ope recordationis & præterita leniret mala, & adverſùs futura ſe fortiter componeret. Quibus ut decet ſubeundis ii proculdubiò ſunt multò paratiores, qui ita animum comparant ad omnia, ut nequid iis accidat novi, aut præterquam quod ipſi ſecum antehac cogitatione dudum præceperant.

Ibid.

Ibid. Ἁπλοῦν σαυτόν. | Simplicitati, quam nobis commendat Marcus, nihil magis est ex adverso oppositum, quàm Angor ille & Impetus animi, quibus affectus quoties vehementius impelluntur, hominem commovent, discruciant, & rectæ rationis Imperium depellunt deturbantque.

§ 27. D'Acerio xxix. Ἡ κυκεών, συμπφορημένη μὲν, ἀλλὰ κόσμος. | Posteriorem videtur clausulam adjecisse, quò Dogma Epicureorum daret ludibrio. Illi nempe ornatum rerum pulcherrimum, & ordinem constantissimum non possunt non dignoscere, at omnia tamen èfortuito Atomorum confluxu nasci, non sunt etiamdum veriti asserere. Ineptiæ quidem istæ nulli non manifestæ, Quas, etsi res ipsa per se satis indicat, fatendum tamen loquendi morem Græcis usitatum, præ cæteris lepidè depinxisse; cùm his familiare sit, & *Mundum*, & Venustatem, Ordinem, κόσμος. Partium Convenientiam, & elegantem Dispositionem, uno eodemque denotare vocabulo.

Ib. Οὕτως πάντων διακεκριμένων, καὶ διακεχυμένων, καὶ συμπεφθαρμένων. | Hoc uno satis evincitur Argumento Epicuri Hypothesin esse omnium absurdissimam. Mundi enim partes si ab initio temerè confluxissent, quî tandem fieri potuit, ut contraria contrariis conspirarent invicem, & elementa discrepantia positis privatis inimicitiis utilitati communi inserviendæ mutuam officiosa operam darent? Quin ista igitur à Sapienti quodam Potentique omnium Domino demulceantur ita temperenturque, ut suis singula limitibus contenta cæteris ne vim inferant, quisquis animi non est valdè præfracti, nullus aut in dubium vocabit, aut aliunde ut probetur, postulabit.

§ 29. D'Acerio xxxi. Οὐκ ἄπλοον ξένος, καὶ ὁ μὴ γινώσκων τὰ γινόμενα | Ignarus Rerum quæ in Mundo geruntur is est, qui attonitus infortuniis hæret animo; quò se vertat nescius; & quod accidit iniquè ferens. Quæ omnia virum parum cogitantem, & Calamitates haud ut par erat provisas fuisse indicio sunt.

Ibid. Φυγὰς ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον | *Celuy qui refuse d'obeir à la Raiſon Univerſelle & Politique, c'eſt à dire, à la Providence. Qui Rationi Univerſali & Politicæ, Divinæ nempe Providentiæ morem gerere recuſat.* Ità censui explicandum, quod Marcus voce unicâ Rationem *Politicam* dixerat. Pluribus enim visum est opus, quòd Phrasis ista Modernis insolentior parum esset perspicua. Providentiam vero Divinam hoc insigniri Titulo æquum est, quoniam Illa pro Arbitrio quidem suo, ità tamen ut ex usu fore maximè non singulis tantùm nostrî, sed Toti huic Rerum universitati, prævideri, Varios dispertiatur Eventus. Quod ut aliàs sæpè fusiùs exponit, ita & hîc obiter nobis subindicare voluisse Antoninum totus opinor.

§ 30. D'Acerio xxxii. Ὁ μὲν χωλὸς χαίρων φιλοσοφῇ. | Prætextus jam præcidit futiles, quos nonnullis solenne est suæ obtendere ignaviæ, excusatum iri se sperantes, quòd ad Virtutis studium animos non antehac adjecerint. Causatur hic nimirum Inediam, Ægrotat ille, Rudis est iste nec suppetit otium esse doctiori, Tardo natus est alter hebetique ingenio. Frigida nimis & jejuna omnia! Quæ enim causantur Impedimenta, adjumentorum in loco sunt potiùs habenda. Eò enim ardentiùs expetenda est Philosophia, quo quisque rerum est imperitior; eò magis huc confugiendum, quò res secundæ sunt minùs. Illa etenim malorum Medicina est optima. Paupertas, Morbi, Ignorantia, quicquid denique Incommodi humana fert natura, hoc uno fiunt leviora pacto.

Ibid. Ὁ δὲ χωλὸς βιάζῃ. | Cleanthen fortasse respicit, qui cum præ extremâ rerum inopiâ libros tabulasque unde emeret non haberet, à Zenone Prælegente excerpta in Lateribus, & Conchis, necnon Ossibus Bovinis descripsisse perhibetur.

§ 33. D'Acerio xxxv. Οὕτως ἂν καὶ τὰ ὀνόματα ἡμῶν πάλαι πολυϋμήτων | En tibi quod pungat gloriolæ avidos, ipsique illorum inanes labefaciat, qui nomen & honores suos in longitudinem iri productum, & seros nepotes præclara renunciaturos gesta frustrà sibi pollicentur. Vel ipsum scilicet Nomen brevî obsoleſcet, nec quid sibi velit, aut quinam illi fuerint, capiet Posteritas. Quorsum igitur famam tam brevî perituram, tam miserè depereas!

§ 36. D'Acerio xxxviii. Σπέρμα ξηρόν τινα τὸν τὸ ὂν τῷ ἐξ αὐτοῦ ἰσομένῳ. | Idea bella inprimis, & quâ me mirificè oblectatum sentio. Ità scilicet & nos etiam emorientes terrâque conditi, tanquam germina repullulaſcere, & in gemmas emicare de Sepulchris incipimus, largo onusti fructu mox in die Resurrectionis futuri.

§ 39. D'Acerio xli. Κἂν τὸ σωλάριον τέμνητε, κἂν τὸ, &c. Ὅμως τὸ ἀκολαμβάνον ἐκεῖ τίνων μόριον ἡσυχάζητω. | Fastum ista & vaniloquentiam Stoicorum redolent omnia. Qui Conditionis humanæ videntur obliti prorsus, dum animam corpori consociatam adeò solutam autumant, & perpessionibus conjugis haud obnoxiam, ut vel medios inter Cruciatus Otio possit illa & Quiete in solidum perfrui. Ipsè vero quod res est, quantum sentio, edicam. Quæ nobis aliunde eveniant anima, si peccati manssisset expers, & pristinam naturæ Sanitatem servâsset, quin incolumis non superâsse tantùm, sed & spreviſſe potuerit, mihi dubio est procul. Longe etenim aliter se res tunc temporis habebant nostræ. Sensationibus nempe & Affectibus Universis Voluntati Subjectis, & ad ejus obsequendum Arbitrio nunquam non paratissimis, nihil erat rectæ Rationi contra-

tium, aut animam in Summo Bono perfruendo quod interturbare potuit. Verum ex quo Protoplastæ lapsus, & naturæ labes insita posteros in lucem produxit corrupto prognatos stamine, & Mens nostra pristinam apud Deum existimationem perdidit, & perpessionibus corporeis subjecta est infelix. Ità quidem de nobis factum Philosophis olim suboluit, quos corruptelam illam miseramque hominum vicem graviter dolentes passim est videre; unde fuerint ista minimè interea loci gnaros. Nos autem facit ipse Deus certiores, hæc omnia in supplicium Peccati Originalis, & ab istâ primi Parentis macu â per omne genus defluxisse. Nec enim Lex est ulla justior, quàm qui malum in se admiserat pœnas animum dare, tùm ut Doloris acerbitas sit in criminis quodammodo piaculum; tùm ut Resipiscentiæ viam struat, dum à peccato, quod jam tanti constitit, in posterum abterreat supplicium luentem.

Ibid. Κενότης μήτε κακὸν τι ᾖ, μήτε ἀγαθὸν, ἃ ὅπως δύναται κακῷ ἀνδρὶ ἢ ἀγαθῷ συμβαίνειν. | Verum hoc quidem, quodque ad imum usque discutienti se luculenter probatum dabit; sed subtili opus est disquisitione, & longis Rationum ambagibus, quæ rem nobis expediant. Et quorsum, obsecro, ista? aut quid, rere, possint dolorem adversus, aut infamiam, quæ animam in præsentiâ angunt, & omnia prosternunt extemplo argumentorum momenta: Ità ut his nec excogitandis sit locus, nec excogitatis dolentem sedandi copia? Frustra igitur ad id confugitur diverticuli, quod nos habet malè, illud ne pro malo habeamus. Saniùs multo & simpliciùs Divina Veritas, quæ breviori nos compendio, & rei-ipsius Naturæ magis consentaneo ad Patientiam ducit, & Sententiam de Bonis & Malis æquiorem multò fert. Prospera & Adversa ità nuncupari haud ægrè patitur. Sed ut sint quæ dicuntur, in usus tamen longe diversos nobis cedere posse contendit. Siquidem id Deo Benignissimo acceptum debemus, quòd penes nos esse voluit, Rerum si minùs Conditionem, at Exitum Saltem & Naturam (quod ad rem facit nostram) eà tenus determinare, ut Commodi aliquantum vel Incommodi nihil non queat afferre; Cæterùm in meliorem singula, an in sequiorem inflectantur partem, id ex Usu nostro aut Abusu singulorum ut pendeat omne. Quoties igitur, Christiane, res tibi minùs ceciderint ex voto, fac sis memineris, non Philosophorum more, Animum nihil pati, sed ità demum pati posse, ut vel inde tibi Fælicitatis fructus proventurus sit olim uberior.

§ 40. D'Acerio xlii. Ὡς ἓν ζῷον τὸν κόσμον,—συμπαθῆ, ὅπως εἶν. | De erroneo Stoicorum dogmate, quod Deum & Mundum Animalis instar animâ & corpore conflicti, in idem coalescere totum prodidit, alibi est dictum. Id unum insuper adjiciendum censui, Errorem istum, (quod etiam maximè absurdis haud est insolens) ab ipsis S. Scripturis perperam intellectis originem fortean traxisse. Siquidem Prophetis familiare est, Deum de se loquentem inducere, quòd Is *ubique sit*, quòd *Cœlos Terramque permeet*, quòdque *nullus locus non sit ejus Numine aut Præsentiâ plenus*. Hæ quidem Locutiones, aliæque quæ frequentes apud Scriptores Sacros occurrunt, rerum divinarum rudibus in animum suggerere poterant, Deum Huic Universo Animæ vicem præstare; quam nonnulli Phrasi haud multum huic diversâ *Totam in corpore toto, & Totam in quâlibet parte* prædicaverant.

§ 42. D'Acerio, xliv. Οὐδὲν δὴ κακὸν τοῖς εὖ πεφυκόσι γενέσθαι | Hinc colligas vult, nec Mortem in se Malam, nec Vitam per se Bonam esse, cùm altera sit alterius & Causa & Effectum invicem. Ex omni enim Interitu sit aliquis ortus, & ex nullo non orto aliquis vicissim (& ità dicam) nascitur Interitus.

§ 45. D'Acerio, xlvii. Οὐ γὰρ ἐξ ἡμιόνου τις ἢ ἀπὸ ἀπήνης | Non abs re hæc similitudo pulchram enim admodùm ejus quod voluit Antoninus imaginem exhibet. Numeri nempe sibi invicem non connectuntur, (*unde & numerus apud Philosophos Quantitas discreta augire solet*) addas licet, vel demas quantum libet, quod reliqui est perinde integrum manet. Subsistunt enim per se Numeri, nec ab antecedentibus suffulti, nec sequentibus facti perfectiores. Quæ verò eveniunt, à Causis efficientibus necessariò pendent omnia, suntque alia ex aliis apta ità & colligata inter se, ut seorsim existere nequeant. Nos autem ex hâc observatione quem percipere debemus fructum, is est; Nimirum cùm omnia Divino disponantur Consilio, & ad unum dirigantur Finem, (Dei nempe Gloriam à Communi Totius hujus utilitate redundantem,) ut animum firmiter inducamus nostrum, nihil eorum, quæ nobis obtigerint, aut temere accidere, aut malum esse, posse.

§ 46. D'Acerio, xlviii. Καὶ τῶν Ἡρακλειτείων μυριάδας, ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι | Philosophorum veterum complures, quin & Recentiorum nonnulli Elementa confundi invicem convertique, & in alia facilè transire arbitrati sunt. Quod tamen à vero nimium quantum abhorret. Refellit nempe viros, quòd Elementa, non in se, & quoad simplices eorum qualitates, sed concreta nimis intuiti sunt, &, qui propiùs vulgari accessit, modo. Inde factum, ut quod reverà partes secernebat tantùm, pro rei ipsius alteratione haberetur. Separatio autem ut in aliud sit conversio, quàm longissimè abest. Sed nec ista ad aeciuratum nimis examen vocanda. Sufficit enim in Physicis, si species veritatis adsit probabilis, & Res ità desinat esse.

esse quæ fuerat anteà, ut oculi sensusq; contemplantium habeant, unde jure suspicentur immutatam. Verùm enimverò quicquid tandem de ipso fiat dogmate, Conclusionem moralem, quam hinc nobis hauriendam Marcus obtulit, & rectissimè assumi, & nobis usui fore maximo, ex superius notatis abundè compertum arbitror.

Ibid. D'Acerio, xlix. Μεμῖσθαι δὲ χὴ τῦ ἐμπλαττομένε ἢ ἢ ὁδὸς ἄγει. | Hæc dubio procul omni ad fabulam aliquam referenda sunt tunc temporis notissimam. Nobis autem istiusmodi homunciones depingit, qui, quid ævi sit hoc quòd jam degitur, (ad cœlestia nempe contendentibus, pro itinere tantùm, aut brevi inter eundum hospitio esse) ignari, spem omnem in illo collocant, nec ultrà hoc tantilli sibi prospiciunt. Hi sunt reverà, qui via quam insistunt quò tendat obliti sunt; & quid jam agant, & quid de illis futurum sit posthàc nescii: Sed ebriis similes vanis temulenti curis, divagantur, titubant incerto pede, in alienas se penetrant ædes, à recto interim tramite, qui suam ducit domum, toto aberrantes cœlo.

Ibid. D'Acerio, l. Τῦτο διαφέρεται | Idem & è Sacris haurire est fontibus. Deus enim ipse pleniùs nos & melirùs Philosophorum quolibet docere non gravatus est, ut se res habeant nostræ. *Caro enim concupiscit adversus Spiritum.* Galat. v. 17. inquit. Quin & hoc addidit ultrà, quod maximo nobis solatio esse debet, Spiritum nempe suum Spiritui opitulantem nostro, contra Carnem bellum simul instaurare. Nos enim certamini per nos minime pares, & quòd cum hoste potentiori confligatur, & quòd à nobis demum stet victoria, ejus auxilio in solidum debemus.

§ 47. D'Acerio liii. Οὗτος χὴ τὸ εἰς πολλοσὸν ἕτος μάλλον, ἢ αὖεσιν μικρὸν μέγα εἶ νόμιζε. | Quodcunque enim inter hos interesse poterit terminos, adeò reverà exiguum erit, ut minime dignum sit, quod Vir Bonus & Prudens, cujus est altiora sapere, & æterna meditari, in rationes referre suas sustineat. Tantum nimirum abest ut æstimetur magni, quod non omninò deputabitur.

§ 48. D'Acerio liv. Πόσοι μὴ ἰατροὶ ἀποπνίγαι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ἀπὸ ἀρρωσίων συναιρόντες | *Après avoir tant fait les vains pour avoir gueri quelques malades.* " Ità D'Acerius à nostro Gatakero sensu quàm plurimum discrepanti. Siquidem Hic Superbiæ & Ostentationis, Tristitiæ Noster & Desperationis indicio supercilia censet contracta: De Ægrotis præter spem sanatis D'Acerius, de jam conclamatis Gatakerus interpretatur. Sed vereor ne prior ista expositio Verbo minus conveniat, quum fastuosis non συναίρει, sed ἐπάρει potiùs τὰς ὀφρῦς, nî mens me fallit, solenne sit. Et Pauperes, Animo demissi, Mœrore confecti συνηγμένοι, incedere dicantur omnes. Sed si cui hæc parum faciant satis, sequatur per me licet sententiam utramlibet. Quid senserit D'Acerius pensi est nostri animadvertere, rectè senserit an secùs, viderint quibus otium est; nec enim magna inter se committere ingenia animus est mihi. Audiamus autem quid vir Eruditus porrò hàc in causâ ad eandem mentem notaverit."

Is (*inquit*) Imperator fastum Medicis haud semel vertit vituperio; Sed nec mirum videri debet, si isti ansam præ cæteris sese efferendi arripiant, quam Amor vitæ omnibus nimius porrigit amplissimam. Magnâ enim opus est Sapientiâ alienam ut quis Desipientiam à lucrifaciendo temperet sibi. Inanem itaque gloriolam irridet Antoninus, Scientiæ innixam nulli Professorum aliquando non inutili. Unde & illud diverbium ei crediderim in mentem subisse, *Medice cura teipsum.*

Ibid. Πόσοι μαθηματικοὶ ἄλλων θανάτυς, ὧν μέγα σεμνύντες | Ludos facit & Astrologos, quos vocant Judiciarios, quorum ineptias haud insulsè propinat deridendas. dum è vivis excessum, tanquam magnum quid & memorabile præfagientes inducit. O Capita hominum festiva! Eos, qui eâ nati sunt lege ut fato fungantur, magnâ prænuntiant pompâ functuros. Præclarum artis abstrusæ mysterium! quæ in ista se penetrare valeat, & prædicere futura, quæ non fieri non posse etiam lippis & tonsoribus notum est.

Ibid. Ὥσπερ ἐλαία πίτυος γηραιᾶς ἐπιπίπτει, Εὐφημίσου, &c. | *Perinde ac Oliva maturitatem adepta ceciderit: Naturam* (sive ut D'Acerio placet magis *Terram,*) *quæ protulit collaudans, arborique è quâ prodiit, gratias agens.* En tibi, Lector, Similitudinem miris undique leporibus venustam, quæque & Officium moneat, & animum tibi verâ voluptate perfundat. Inest enim & Dignitatis & Congruentiæ plurimum, grato isti quod Olivæ affingit Marcus ingenio. Nobis autem quod inde proficiendum commendavit hujusmodi ferè arbitror. Mortem (serius eò an citiùs deventum fuerit nihil refert) Maturitatem esse tantùm, & tempus in quo decerpatur fructus oppidò opportunum. Cui doctrinæ erit & illud consectarium fieri nullo modo posse, ut quis intempestivè moriatur. nec enim crudas præripere solet Natura, sed bene coctas arbori detrahere Olivas. Unde & Eliphaz de Impio peccati pœnas luente, id præter ordinem Naturæ & communem hominum sortem, at justo potiùs Dei ultoris judicio obtingere monuit, *Quòd ante diem ejus complebitur, & ramus ejus non vireſcet. Violenter auferet Deus omphacem ejus ut Vitis, & abjiciet ſicut Oleæ florem ejus.* Job. xv. 32, 33.

§ 50. D'Acer. lvi. Δι' ὅσων, μᾶλ' οἵων, ἢ ἐν οἷῳ σωμαλίῳ | Mirum nì ex his vel unum aliquod incommodis animum mundo adhærentem avellere, & vivendi afficere tædio seriò cogitantem sit satis. Sed aut bene nimis, aut malè, nobiscum agitur, quòd ista rariſſimè subeant in mentem, vel saltem, ubi subierint, facilè dilabantur. Quæ tamen omnia revocando quotidianæ se præbent occasiones, & sedulò revolvendo Blanditiis vitæ delinitis magnum est opus.

§ 51. D'Acerio lvii. Καὶ πάσης εἰκονομίας ἢ κομψείας. | Innuuntur omnes istæ ægritudines Principibus familiares, quas Prudentia Civilis malè comparata, & officiosum peperit Majestatis tuendæ Studium. Quæ res, siqua alia, curis torquet miseros, dum personâ indutos alienâ, quasi in Scenam prodire, cogit. Jam verò quam mihi *Dissimulationem* appellare libuit, Antonino visum est satius molliori aliquatenùs vocabulo εἰκονομίαν, *Solertiam* si placet, seu *prudentem morum Compositionem* nuncupare. Sed ille quin Fucos nihilominùs & Figmenta subaudiverit, quæ suadet Administratio rerum publica, non est reliquus dubitandi locus. Cum & hæc adeo Principatui necessaria existimentur, ut nè fas quidem sit Regibus, ab iis qui reverà sunt, aliquando diversis non videri. Unde etiam apud Magnates in regulam ferè vivendi cessit istud, *Vita Principum ficta, & ostentationi parata.*

In Librum Quintum.

§ 1. Ῥᾳθυμεῖν ὅταν δυσκίνητος ἐξεγείρῃ | Primo nempe diluculo, quo Operariis & mercede conductis lecto exurgere moris erat. Apud Veteres enim, qui ad Solis ortum, aut primam, (Sextam nobis aut Septimam) usque horam somno indulgebant, desides & veternosos haberi solitos constat.

§ 2. Ὡς εὔκολον. | Facile quidem. At omnibus? Minimè gentium. Istis utique, qui quid reverà Bonum, & unde petendum sit, rectè callent dignoscere.

§ 3. Μή σε παρεισάκτῳ ἢ ἐπαχολουθοῦσά τινων μέμψις. | Huc faciunt & quæ D. Paulus de se, suisque Laboris Evangelici Sociis est testatus. *In omni re approbantes nos ut Ministri Dei, per Gloriam & Ignominiam, per Convitia & Laudes.* 2 *Cor.* vi. 4, 8.

§ 4. Ὁ φέρων μὲ πρῶτα ἢ εἰς ταῦτα ἐπιχωμένων ἑαυτῷ. | Antoninus qua morum fuerit suavitate, Ideæ & Cogitationes scriptis ejus familiares satis sunt indicio. Quid enim tibi Indolis moderatam & mansuetudinem magis ad vivum depingat, quam quæ is de terra edicere hîc loci non est gravatus? Se nempe illam qui pedibus calcet indignum prædicando; quæque in usus illa varios largâ suppeditaverat manu, multis adeò abusum modis, ut pro magno haberi beneficio mereatur, quòd ipsum etiamdum sustineat ingratum. Audias, Lector, velim, quam non demirari sat scio non potes, Majestatem Imperatoriam demissa de se non sentientem tantùm, sed & profitentem patrem; quæ Omnes quidem fas est, sed quæ vix Unum tamen & alterum vel ab imâ reperias plebe, de se profiteri non dedignantem.

§ 5. Δεομένῳ σε ἐπιτυχεῖν δαψιλέσι. | Jacentes erigere ſtudet Antoninus, quibus animos alienæ fregerunt dotes; quæ cum nostris ampliores sint, favorem solent & existimationem magnam conciliare; quasque quòd nobis suppetant parciùs, neglectui ut habeamur in causa esse expostulamus. Huic scilicet (de naturâ minus liberali quiritantem, vicémque dolentem suam audis) ut Poeta sit eximius, datum est; Illi, ut Facundiâ polleat Oratoriâ, Rem iste publicam qui administret præ cæteris idoneus, inter deliberandum prudens, & graviſſimis negotiis facilè par; Non deficit alter in congressu suavis, qui miro ingenii acumine familiares non oblectat modò, sed & in stuporem planè dat. Ipse ego intereà loci, nec Carminibus aptus condendis, nec dicendi peritus, nec Rerum Civilium intelligens, nec ad illos quibuscum est mihi consuetudo sermone deviendos compositus. Verùm an ista Tibi-cur animo cadas causæ sint satis graves, Antoninus in dubium jure vocat optimo. Quæ Ille hic loci contrà ea jam missa facio omnia; mihi aliud præterèà in præsentia succurrit, quod tecum ut perpendas seriò vehementer velim. Ut enim sic se habeant omnia; at cogites tamen oportet, quo tandem pacto egregiâ Naturæ liberalitate utantur illi, aut quem inde percipiant fructum, quibus quin invideamus, ægrè nobis temperare possumus. Næ illorum, qui præclaris Animi corporisque ornamentis cumulantur, reperias plerosque turpibus adeò Virorúmque indignis vacantes, ut nos etiam illa ampliſſima munera eâdem expetere lege puderet.

deret. Imò Grates potiùs Deo ut habendæ ſint quàm maximæ, quòd, cùm præſtantiſſimis augere donis non erat viſum, à graviori tamen Beneficiis minimè vulgaribus abutendi culpâ, (quod ipſum Beneficii loco habendum eſt maximi) nos immunes voluit.

§ 6. Καὶ γὰρ ἀνθρώποι λογισμῷ τινι πεφυκότες ... γένωνται. | Hem itaque, quæ homines iſtiuſmodi ad gloriam de Beneficiis captandam ſolent abducere! Ingenii nempe nimis eſſe delicati, & quod officio devinctos faſtidientis potius ſpeciem præ ſe ferre videatur, grati ut animi indicia reſpuas. De illis hoc eſſe Malè magis quàm Benè mereri, quibus paria referendi voluptatem adimas: Quòd cùm omnes idcircò naſcuntur ut utiles ſint invicem, non cuiquam eſt committendum, ut quibus ipſe fuit uſui, vices illi ut rependant denuò, nè ſuſtineat; ita enim quòd officio alii defuerint ſuo, per Ipſum tandem ſtetiſſe. Legem deniq; & ipſam Juſtitiam ſanctiſſimè interdicere, ut nè quis beneficiis obſtrictus, cùm ſolvendo ſit nomina, in ære abſcedat alieno. Iſta tamen non tàm Ratione, quàm Rationis ſpecie quâdam probabili abducere, à Marco rectè dicuntur; quâque nullus non avari ſordidiq; animi abduci ſe patitur. Satis enim refutata dedit Noſter, hoc unicum contrà referre contentus. Proximus unde beneficium acceperit, non ſemper expedire ut ſciat; Ut ſciat tamen, & neſcire intereà ſe ſimulet ingratus, nè hoc quidem prohibere, novis illum beneficiis quin cumulare pergamus porrò. Quicquid enim de Iſtius Gratitudine fiat, at noſtram ſaltem virtutem omnibus explere numeris & poſſumus & debemus. In hoc igitur ſis totus vult Antoninus, ut nequid, quod Viro bono decet, tibi deficiat. Aliis ſi quod ſuum eſt curæ ſit minùs, tuâ id parum refert, Illi viderint.

§ 8. Οὕτως ἐκ πλήθους ἀφ' αἰτιῶν ἠρεμούντων τοιαῦτα αἰτία συμπληροῦται. | Unam quandam Cauſam ex univerſis confictam cauſis ſtatuit, quò magis Accidentales iſtas, quas Philoſophorum placuit nonnullis in hunc cenſum aſcribere, & Fato adnectere, Cauſarum eximat numero. Cauſa ſiquidem Neceſſaria & *per ſe determinata, certa, una, ſimplex* non eſſe nequit. Accidentales autem, (dato quòd ejuſmodi cauſæ ſint) ſibi nuſquam conſtare poterunt; ſed infinitæ, vagæ, & multiplices ſint oportet; ideò præſertim, quoniam Accidentia varia & quamplurima, quò minus in eodem cohæreant ſubjecto, nihil eſt quod obſtet. Fatum utiq; *Legem à Deo dimanantem*, Dei Comitem individuſam à Platone dictum accepimus. Chriſtianam ſi requiras loquendi formulam *Divinæ* nuncupatur *Providentiæ Ratio*, & *Voluntas Beneplaciti*, cujus decretum aut eſſe fruſtrà, aut non fruſtrà obſiſti, nullum poteſt.

Ibid. Τῆς συμμιγοῦς αὐτῆς αἰτίου ὄντος. | Iſta, ſi ad mentem Stoicorum exponas, & falſa ſunt & impia; ſed ſuppetit alia benignior, cujus ope nec ore Chriſtiano efficiantur indigna, Interpretatio. Enimverò morem Deo gerere pervicacia quoties recuſat noſtra, & oculi animorum veritati ejus occluduntur ultrò, ipſi, quantum in nobis eſt, Exitium machinamur Deo.

§ 9. Μὴ σκυθρώπαζε, μηδὲ φαντάζου, μηδὲ ὑποδύου λύπην. | Id ſibi dat negotii Antoninus, ut ad bonam ſpem excitet dejectos animi, ideò quòd virtuti ſtudentibus, & ſedulò enixis, conatus parum ex ſententiâ proceſſerant. Facilè enim fieri poſſe innuit, ut quæ vehementius excupimus, minùs aſſequamur tamen. Verùm imbecillitatem noſtram à recto nos depellere incepto haudquaquam eſt æquum; quin potius Antei inſtar, cui, ut fabulantur Poetæ, novæ ex tellure tactâ ſuccreſcebant vires, ita nobis eſt comparandum, ut quoties propoſito excidere contigerit, fortiores reſurgamus. Nobis, inquam, Chriſticolis præſertim, quibus major & Spes affulſit, & Adjutor ſemper eſt præſto! *Dei enim ipſius in infirmitatibus noſtris perficitur Virtus, & quùm Infirmi ſumus, vel tunc Potentes ſumus.* 2 Cor. xii. 9, 10.

Ibid. Σὺ δ' ἄλλο ἤθελες, ἢ κατὰ φύσιν. | Et hoc veriſſimum. Nec enim quas nobis indixit Leges Natura Animo & rectæ Rationi vim inferunt ullam. Sed Naturæ potiùs ab Improbis vis oblata eſt maxima, quoties Libidines effrænatæ invitam ſubjiciunt & Vitia noſtra turpiſſimam indignanti inurunt maculam.

Ibid. Τί γὰρ τούτων φορτικώτερον. | Audia' loquendi formulam Affectibus & Voluptatibus noſtris uſitatiſſimam; ſed jure longè meliori à Philoſopho Virtutis cauſam dicente uſurpatam? Ut ità tandem nos, quibus falsâ ducti ſpecie ad vitia olim impulſi ſumus blanditiis, iiſdem ſolidis rationum momentis, ad Veri Boníque ſtudium vehementiùs excitaret.

Ibid. Αὐτὸς γὰρ φορτικὸς τὶ φορτικώτερον, ὅταν τὸ ἁπλοῦν καὶ εὔρυθμον, &c. | Optimé. Animus, quòd rem gerat benè, nec uſquam impingat, à prudentiâ aſſerit proficiſci. Hinc ſequitur, penes homines eſſe ipſos, ut valeant, ut proſperè ſe ferant, cùm ut prudentes ſimus id in noſtro ſitum poteſtate liquet. Sin minùs; fruſtrà eſſet Dominus Chriſtus ſuis perinde præcipiens, *Prudentes ut ſint veluti Serpentes*, ac *Simplices ſicut Columbæ.* Matt. x. 16.

§ 10. Τὰ μὲν πεφυσήματα ἐν τοιαύτῃ τρόπου τινὸς ἐγκαλύψει ὄντων. | Id Antonino erat in animo, ut omnibus patefaceret, quantum à recta aberraverint viâ, dum in Scientiâ, Opibus, Voluptatibus, Negotiis denique, Rebus, ut verbo dicam, externis quibuſcunque, ſpem collocarent ſuam, & ſummum

ſummum inſibi **Bonum** eſſe hallucinarentur. At iſta reverà Quantilla, quámque nihili prorſus habenda ſunt omnia! Scientia quidni obſcuritas mera, & levis ad ſummum conjectura? Voluptates & Divitiæ Imbecillitas tantùm, & Vanitas, & Vecordia! Negotia denique onus inutile, & aſſidua animi Ægritudo.

§ 11. Περὶ τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; | Quæſtio minimè omnium iners. Si enim talia de nobis multi ſciſcitaremur, & reſponſa percontanti animo ſincerè, & ut ſe res habet redderemus; vel hoc uno demum pacto quantum ad mores in melius mutandos effici poſſet, haud facilè aut dictu eſt, aut excogitatu.

§ 12. Οὕτως οἱ πολλοὶ φαυλίζονται πρὸ διαφερόντων. | Habet utique etiam vulgus rude, unde vera Bona dignoſcere queat. Illud à naturâ acceptum ferri ſatis conſtat. Iſta autem, cum ſubobſcura ſit, & rerum externarum Ideis involuta, quin & violento affectuum impetu diſtorta, ità fit ut parum proficiat Notitia. Quæ enim Bona ſunt nec meditari ſatagunt plerique, nec nota debito proſequi ſtudio.

§ 14. Ὁ λόγος ἡμῖν ἡ λογικὴ τέχνη δικάζειν ἐᾶν ἑαυτῇ ἀρκούμενα. | Rationem ad Bonum exequendum per ſe ſufficere contendit: nec rebus opus eſſe adventitiis. Quæ animo adeò non ſunt ad veritatem adjumento, ut ab his, nè in errorem abducant, ſuiſque impediant illecebris, potius metuendum ſit.

§ 15. Οὐδὲν τούτων ἦν ἴδιον, ἀνθρώπου ἢ ἀνθρώπῳ πρὸς ἀνθρωπος, ἵνα ἐπαινῆται. | Cuivis jure merito ſit mirum, quòd, cum conſtantiſſimæ quibus vera Bona à falſis ſecernantur, omnibus ferè in promptu ſint Regulæ, hominum tamen multò pars maxima de iſtis perperam judicare pergant. Vera nimirum Bona ejuſmodi ſunt, quæ ab hominum naturâ divelli nequeunt; quæ Hominem ſuis abſolvunt numeris; & ad juſtam animæ cogitantis perfectionem perducunt; quæ deniq; non habeas deſpicatui citrà magnum tui dedecus, & meritiſſimum vituperium. En tibi, Lector, Criteria, quæ neq; in Divitias, neque in Gloriam, neq; in Voluptatem cadere poſſunt. Iſtis igitur cum nullo conveniant modo, falſa & ſpecioſa tantùm Bona eſſe iſta certo tibi ſit certius.

Ibid. Οὐκ ἂν τὸ ὑφορᾶσθαι —— ἐπαίδλων ἴσως. | In eandem prorſus mentem Longinus, cui, quantum huic inerat Argumento ponderis, ex iis quæ ſequuntur, facilè dixeris conſtitiſſe. *Sciendum* (inquit) *quòd in communi vitâ nihil eſt magnum, cujus Contemptus Magnum quid reputetur; ut, verbi gratiâ, Divitiæ, Honores, Decora, Regna, & quæcunque hercle Tragicum faſtum extrinſecùs adhibitum multum præ ſe ferunt: Non utique prudenti viro Bona eximia videantur, quorum deſpectus Bonum non mediocre cenſeatur. In majore igitur Admiratione & Pretio iis qui hæc ipſa poſſident, illi ſunt, qui quæ habere poſſint, quâ ſunt Animi magnitudine, tanta deſpiciunt.*

ἐκεῖ εἶπεν Cap. (Tan. Fab.) 6.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαῦτα εἶναι καὶ διανοεῖ. | Nec hoc aliter fieri poteſt. Quod enim cogitamus idipſum & ſumus. Hinc vel candida an nigra, inuritur nota, & ex hoc uno quid quiſq; ſit Hominis dijudicare eſt. Rationem hem tibi ſatis manifeſtam! Penes nos Cogitationes noſtras in ſolidum eſſe voluit Natura, ("Cogitationem hîc loci cave pro quolibet Intellectûs actu, ſed ſenſu ſtrictiori, pro Morali tantùm, intelligas.") Hinc efficitur, ut, quales eſſe volumus, ii ut eſſemus, nobis ſemper ſit integrum. Animi igitur ſtudia, & Voluntatis tenorem in homine diſtinguendo momenti habere plurimum, æquiſſimum fateare neceſſe eſt. Longinus in Tractatu mox laudato, quò meliùs veram ſublimitatem aſſequamur, *Ingenia*, jubet,

pro virili ad magna aſſuefacere; & dare operam, ut ea tanquam prægnantia & plena reddamus generoſâ audaciâ & animi præſentiâ. Si hæc, ut in arte quis præſtet Oratorii appoſitè præcipiantur, quantò magis virtutem volentibus, ut ad ſummum pertingant Philoſophiæ culmen, & ſedulò inculcanda dixeris, & factu apprimè neceſſaria. Cap. 2.

Ibid. Ἔσιν ἔργα καὶ σὺν ζῆν ἐν αὐλῇ. | Inanes Aulicorum cauſationes, & falſum, quem ignaviæ obducere ſolent ſuæ, abſtergit facum; dum quæ Aulæ vitio vertunt impedimenta, à ſeipſis proficiſci omnia luculenter oſtendit. Nec iſta Simulatio Antonini aut Aulæ aut Temporibus erat propria; ubique enim perinde & vivitur & ſimulatur. Haud paucos utique reperias, qui, cùm ſe ruri continentes vitam egiſſent ferè inculpatam, in vitia deinde & Aulæ & Urbi familiaria delapſi, moribus mutatis novas conſuetudines, & mutatum obtendunt locum. Hæc aliam nempe vitam, & majorem peccandi licentiam poſtulare. Dum in mediis degitur ſpurcitiis, quidni alienâ vitientur labe? Vitæ ſcilicet rationem ad eorum quibuſcum agas exemplar exigendam; quòd ſi, Virtus unde exulat, ibi illam ſectere ſolus, & brachia contra torrentem fruſtrà dirigis, & pueris tandem debebis ludibrium. Atqui frigidos iſtos omnes & futiles prætextus damnat Marcus, viro Rationis compoti indignos; cujus eſt officium, naturæ munera quantum poterit excolere, & quæ Animal à Deo ita inſtructum exornatúmque decent, nullibi non & conſtantiſſimè profiteri, & agere ſedulò, & aliis ob oculos ſuſpicienda ponere.

Ibid.

Ibid. Οὕτω ἔνεκεν ἔχεσθαι φιλανθρωπίας, &c. | Homines eà sub Lege nasci, ut sibi invicem benefacerent, rationibus hisce evicturus est. Lex autem ubique obtinuit, nec cum loco mutatur. Nihil itaque refert, ruri degatur an Aulæ; siquidem eadem utrobique teneris lege. Reliquum est igitur, in aulâ perinde ac ruri benefaciendum: Jam verò ut benefacias, bene vivas oportet; Ergò etiam in Aulâ bene vivere & potes perinde & debes; Quod erat demonstandum.

Ibid. Ἀγαθὸν τῷ λογικῷ ζώῳ κοινωνία | Societas nempe commune illud vinculum est, cujus ope connectimur adeò & coalescimus unà, ut partes ejusdem Totius se singuli cogitare debeant. Ejusmodi sanè est hæc Societas & Communio, ut nequid cuiquam sibi soli, & de proprio sit, quod non & aliorum interest. Quicquid igitur incommodi membrorum aliquod ceperit, Dolor & Detrimentum per omne confestim corpus diffluat necesse est.

§ 18. Οὐδὲν ἀδυνατεῖ συμβαίνειν ὃ ἐκ ἐπιπόνου πίπτειν φύσεων ἐστίν. | Tria sunt, quibus Mala ut æquo feramus animo suadet Antoninus. Primum, quòd à naturâ unde ea ferri possint habeamus. Secundum, quòd complusculos reperias eadem indies vel graviora passos, absque tamen quòd se malis premi aut miseros esse sentiant. Tertium, quòd plerosque præ arrogantiâ & fastu quodam tragico, perinde dura fortiter tolerare, quin & in se accersere ultrò, minimè pigeat. Quænam autem & quàm turpis est ista Ignavia, quam animo excutere Vitium & Pertinacia possunt, Virtus verò & Officii ratio non possunt?

§ 19. Οἷα ἐν κεφαλαίων κατασκευῇ ἑαυτῷ, τοιαῦτα ἑαυτῷ ποιεῖ τὰ ὑφεστῶτα. | Videri forsan posset Antonino potiùs rescribi debuisse αὐτὰ quàm ἑαυτῷ. Quæ *de rebus* nempe *ipsis*, quàm quæ *de seipso* animus decreverit, ad rem fore magis. Sed Textum sollicitare non est opus. Imò consultius hoc multo, & expressius, quod ad causam & originem de Objectis externis sententiarum attinet. Longè utique omnes aliter de his existimamus; eáque gravia aut leviora, insuperabilia, aut victu facilia pronunciamus, perinde ac spem de nobis & opinionem bonam aut sequiorem priùs animo concepimus. Permagni itaque refert quid de se quisque sentiat. Nec mediocre es nactus ad virtutem adjumentum, si magna de Te ipso polliceri audeas.

§ 20. Καθ' ὅτιοῦν μὲν λόγον ἡμῖν ἔξεστιν οἰκειοῦσθαι ἄνθρωπον. | Quali in Improbos animo esse oporteat, hîc nos in se docendum recipit. Vitium utique, cùm, quin Homines perinde sint prohibere nequeat, nec eos quò minùs & ipsi diligamus, obstare debuit. Amorem nempe communis omnium sibi vendicat Natura, quâ nisi sublatâ, nec iste citra nostram auferatur culpam. Sunt Homines, inquam, at Improbi tamen & malevoli, & quibus quòd non prolixiùs fecerimus bene, non tàm per nostram fortean Illiberalitatem, quàm per illorum sceleris pervicaciam. At isto tandem pacto, affectum erga eos minùs præclivem (fateor) sunt meriti, Animum aversum prorsus, & odio flagrantem, nullo modo. Cum his mirum nî ita agendum, ut cum Sole, Lunâ, Ventis, Imbribus, cæterisque horum similibus usu solet venire: pariter enim ad res nostras hæc se habent omnia. Moras nobis nectere, & impedimenta interjicere possunt, quò minùs opus inceptum feliciter exigamus: Animum autem Agentis vitiare, & consilium in pejus vertere non possunt. Agenti vero, quantumvis interturbato, bene tamen volenti, unde ingens suppetat solatium, haudquaquam deficit. Restat igitur vero nos afficere malo Hominum vel Malevolentissimos non posse Enimverò quum quod nobis meditantur malum in se demum recidat omne, eorum Nequitiæ nos ut misereat potiùs, quàm illa quòd infensos nobis reddat, longè æquius est. Præceptum sane salubberrimum, nec semel tantùm à Marco inculcatum. Quæ etenim huc faciunt plura dudum habuisti ad *Lib.* iv. *c.* 1.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει ὑπ' ἐκ βλαβερὸν ἐπὶ τὸν πολίτην βλάπτει. | *Civitatem* nuncupat Mundum; cujus in gratiam fiunt omnia. Quicquid autem singulis videtur partibus noxium, id Corporis Universi Commodo expedire, jam sæpius est monitum, quàm ut plura hîc sit dictu opus.

Ibid. Εἰ ἡ πόλις μὴ βλάπτεται, ἐπὶ ἐγὼ βλάπτομαι, εἰ ἡ πόλις βλάπτεται, ὑπ' ὀργισέον πρὸς βλάπτοντα. | "Particulam negativam per totam periodum interserere non dubitat D'Acerius, quod olim & Gatakero placuit. Sed textum is postea sollicitare detrectavit, sensum satis commodum nactus, & à Mente D'Acerii plurimùm distantem. Interpretes hosce inter se componere, & uter magis arriserit sequi, Tibi, Lector, permitto; cui uterque ut in promptu sit, curavi. Quæ vero is, quem jam Latinum tibi in manus trado, adnotare perrexerit porrò, hujusmodi fere sunt". De privatis tantùm injuriis hæc ab Antonino dicta velim intelligas; quoties nempe à jure licet cedere Tuo, citra aut Jus commune violatum, aut Privatorum alios in discrimen vocatos. Hæc etenim, ubi integra esse nequeant, à nobis stat Stoicorum Sententia. Supplicia nempe de Improbis sumenda, quin & hæc ut quis exigat læsus, non tam Sæviæ & Animi in vindictam ferocis, quàm Dilectionis esse & Benevolentiæ. Hoc ipsis expedire pœnas luentibus, nequid in posterum faciant Simile. Expedire & Aliis, ut ab Hominum nequam furore liberati, magis sint in tuto; & alienis monitis malis;

malis justitiam discant; omni præsertim spe scelus impune fore, si minùs fecerint, penitus sublatâ. Atque ita quidem hæc se res habet; nec enim Præteriti ergò pœna exigitur, cum sæpissimè Damna ejusmodi fuerint, ut in integrum resarciri nequeant; ut queant tamen, at Improbi qui hæc intulerat dolore neutiquam pensantur. In futurum utique Lex omnis prospicit pœnalis, ne cæteri scilicet serpente Vitiorum tacti contagio, & exemplis impune peccantium audaciores facti, animos in omne nefas sumant; & gens humana perruptis quasi repagulis, præceps ruat in deterius.

Ibid. Τί τὸ παροφθὸν. | *En quoy consiste cette offense, & qu'est ce, que c'est?*] *Nam quid tandem est hoc Injuriæ, & in quo delinqui dixeris?*] Hæc sunt quibus novissimè jam dicta probat, Civitatem nempe non lædi. Ut sit enim, quod cepisse nos opinamur damnum, quantum fieri poterit, maximum; at si Te unum cum isthoc contuleris Universo, atque ità deinde rem perpendas; Nova erit rerum facies, &, subductis rite rationibus, tantum de priori detrahetur Summâ, ut quod erit reliqui ne hilo quidem æstimari meruerit. " Ita locum hunc & interpretatus est, & notis auxit D'Acerius, in eandem prorsus quam suprà monuimus mentem; Veram sane si satis per se spectes, sed à Textu vulgato nimis alienam ".

§ 23. Οὐδὲν ἴσως. ᾧ τὸ παρεῖναι, τὸ δὲ ἄφεσιν τῶν τε παρελθότος καὶ μέλλοντος ἀχανὲς ἅπαντα ὄντα φυσίζουται. | Stoicorum plerique nihil prorsus esse in præsenti autumabant; Omnia verò vel Præterita vel Futura. Quod autem præsens vulgo dici solet, id, si accuratè, & ut Philosophis decet, loqui velimus, nihil esse præterea, quàm Præteriti finem, & Initium Futuri, adeo ut nequid quod in medio subsistat, supersit amplius. Ineptum sane Dogma, & quod Temporis naturam planè pessundatum ibat: Antonino igitur tam Subtili esse haudquaquam placuit. Præsens Ille à nobis quantâ cum celeritate abreptum sit, per τὸ παρεῖναι indigitare duxit satius. Ità enim quod res est dixit; Omnia scilicet in jugi esse fluxu, & vix in manus venire nobis priùs, quàm protinùs subtrahantur. Lapsus nempe adeò comparatur iste, ut quæ ab immenso Futuri temporis Profundo emergunt sese, in altero Præteriti temporis Profundo continuò submergantur Imaginem rei vivam satis & idoneam exhibent ista, & quam Lectori in optimo collocemus dispiciendam lumine, bene meritam.

§ 24. D'Acerio xxv. Μέμνησο τῆς συμπλοκῆς ὑσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις. | Et nervosa simul & venusta Argumentatio. De causis enim efficientibus, variisque rerum Principiis, quibus condendæ conservandæque huic quanta quanta est cœlorum terrarumque compagi, Divinæ visum est Providentiæ uti, quantilla, quàmque pauca sunt, quæ ad nostri singulos pertingunt? Hominum tamen plerique, iniquissimâ quâ sunt Philautiâ & Arrogantiâ, ità se solent componere, tanquam in suiipsorum tantùm gratiam facta, ad Ipsos, ut ad ultimum finem referri deberent omnia; Divinam utique sibi soli Providentiam invigilare somniat Homuncionum quilibet: Nec quidquam Illi præter id unum esse curæ, tota ut volvatur fatorum series, totum ità administretur Universi Corpus, ut particulæ isti perexiguæ in usum fore maxime prævidérit Deus.

§ 28. Τῷ γεγόνοτι μήτε ὀργίζου. | Vitium hîc perstringit, quo non aliud iniquius, & tamen nemini non familiare nimis. Quorus enim est quisque, qui ob ea, quæ natura peccavit sola, amicis non succenset; nec interim, dum jure nullo indignari sustinet, amicos (quod fieri debuit potius) eorum quæ stomachum movent non gravatur commonefacere? Quæ verò Antoninus de mendis Coporeis, ea ad Animi defectus, pari, imo verò meliori multò jure spectare, fac sis semper intelligas.

Ibid. Σὺ λόγον ἔχεις. | Cui & Ratio est in promptu, & res perspecta, Illius est cæteris antevertere. Nec per officiosum nimis silentium committendum est tibi, ut aliis ludibrium debeat amicus haud à Te monitus. Ignarus pariter, Imprudens, aut Libidinosus si sit, id ut sentiat, corrigatque, maturam si dederis operam, Officio Tu functus es tuo. Sin munia inprimis necessaria, quòniam minùs fortasse sint grata, obire recuses, non Amicitiam privatam tantùm, sed & communem Humani generis Benevolentiam turpissimâ adulatione læsisti. Hujus enim legibus sanctissimè cautum est, *Alienum ut Lumen Lumine accendas tuo.*

Ibid. D'Acer. xxix. Οὔτε τεφανοῦς, ὅτι πόρρω. Articulum hunc cæteris à me sejunctum, sequenti adnexum vulgatorum exhibent complures; quin & Interpretum plerique sensum hinc nî fallor eruerunt ab Antonini mente alienissimum. Is enim, quantum mihi in præsens est conjicere, & ab ignavâ demissione, & à tumidâ elatione animi temperandum vult. Scortorum moribus propior est Illa, quibus nihil aut sordet, aut pudorem incutit. Tragicos Hæc spirat, qui personam exuere nescii, vanissimo turgent fastu, & Thrasones nunquam non agunt. Falsa utrinque occurrit Species, & simulatio parùm honesta; Bono minimè omnium Viro, nedum Principe digna.

§ 30. D'Acer. xxxi. Ὁ τῶν ὅλων θεὸς κοσμοποιός. | Mundum ita à Deo conditum esse instructúmq; constat, ut Humani generis commodo inserviret maximè; quin & genus pariter humanum non sibi nasci solis æquum erat. Nascimur utique

Naturæ

Naturæ inprimis Authori, unde & Deum diligere, & primum nobis & palmarium jure meritiſſimo Officium habetur: Aliis deinde ejuſdem conſortibus Naturæ, ex quo fit, ut ſecundas ſibi poſtulet Proximi Dilectio; *Ab iſtis utique duobus mandatis tota Lex & Prophetæ & pendent & complentur.* Matt. xxii 40. Gal. v. 14.

§ 31. D'Acerio xxxii. Πῶς σεσπλώιξαι μάχῃ τῶν Θεῶν, γονεῦσι, ἀδελφοῖς | Vellem adjeciſſet & Subditos. Nec enim Lex ulla apud Principem antiquior eſſe debet, quàm Illa quæ Subditorum jura huic mandat tuenda. Conſcientiam itaque Regiam de Officiis, quæ Deo, Parentibus, Liberis, Domeſticis deberi conſtat ſe percontantem, iſtius quod Regem, quatenus Rex eſt, obſtrictum habuit, minimè omnium oportuit obliviſci. Sed Principum pleriſque quantumvis proclive ſit omnia ſibi falſo exiſtimare licita, at de Marco tale quid nefas eſt credere. Hunc itaque Officii Locum eò magis verbis demiror prætermiſſum, cùm illum quin & in animo habuerit, & ſummâ is Religione ſit proſecutus, dubio nihil eſt loci.

Ibid. Καὶ τελεία ἡ λειτουργία. | En tibi, Lector, Imperatorem, quem jure demirere optimo, ſe ſcilicet idcircò tantùm in terris agere, ut ſuo defungatur munere, aliiſque ſe præbeat utilem, ultrò profitentem.

Ibid. Πόσα δεῖται τελά. | Examen Antoninus hinc de integro orditur. Iſthæc autem perinde intelligenda duco, ac ſi dixiſſet; Num tot quæ te oblectent jam antehac præclara vidiſti, ut vehementi admodum diutiùs in terris commorandi deſiderio teneare? Quinam alius huic loco benè quadret ſenſus, nôrunt alii fortaſſe, mihi fateor, parum liquet.

§ 32. D'Acer. xxxiii. Διὰ τί συγχύσεων ἀπηνοῦς καὶ ἀμαθεῖς ἀκοὰς ἔπληξεν καὶ ἐβλάβησαν καὶ ἐδιδάσκοντο. | Planè divina ſunt iſta, & quæ ſatis laudando non ſum; Nonnullis utcunque, qui Doctos profitentur, parum forſan arriſura. At nobis nihilominus ea fuſiùs exponere liceat. Imperator Sapientiſſimus hoc primum omnium ſtatuit, *Unicam tantùm eſſe Scientiam.* Illam ſcilicet, quæ ad Dei cognitionem ducit. Nec enim aliud eſt Deus, aliud *Ratio quæ Univerſum hoc adminiſtrat.* Multis intereà loci ſcientias falsò creditas ſtudiosè ſectantibus, haud inſolens eſſe novimus, illos qui Veræ huic incumbunt uni, ludos facere. Nec mihi quidem in dubio eſt, quin ad Antoninum uſque laſcivientium linguarum petulantia dudum pervenerit; Is mirum ni profanum ſæpè aliàs repreſſerat impetum, & hîc loci retundit indignabundus, dum *Rudes* nuncupando & *Imperitas Animas* in ipſos convitia retorquet ſua. Hos itaque interrogatos voluit, meliùs edoctos, & quod longè præſtantius eſt eligentes, quorſum conturbare adeò ſatagant, & loco dimovere importuni. Videtur autem ad illud Heraclíti non obſcurè alluſiſſe, qui dum exquiſitæ invidet Scientiæ, ob quam Homeri, Heſiodi, Pythagoræ, Xenophanis, Hecatæi, aliorúmque compluſculorum celebrantur Nomina, id illi vertit vitio, quòd ad Sapientiam nec vel paululum quidem conferat momenti, nec Intellectum revera excultum magis exornatumque præſtet: A Genuinâ interim Scientiâ nimium quantum diverſa, cujus in eo præſtantia ſita eſt omnis, quòd Spiritum, quo Univerſa reguntur, quantum fas eſt cognoſcat, aut ſaltem in illo ſit ſtudio tota.

§ 35. D'Acer. xxxvi. Εἰ μήτε κακία ἔξει τῶν ἐμῶν, μήτε ἐνέργεια κατ' κακίαν ἐμοί. | In graviſſimis ubi nobis obvenerint primùm infortuniis, id ſedulò inquirendum, an noſtrâ fuerint culpâ. Id enim ſi ita fieri compertum ſit, non eſt quòd ſeriò plorare vetem. Sin autem innocuos feriant ruinæ, nihil eſt quod vicem doleamus noſtram. 1 Pet. iv. 15. *Quòd ſi contingat, ut propter Juſtitiam patiamur*, adeò non ægrè ferendum, ut ſeriò poſſit gaudere fas ſit, & laudare fortunam noſtram, qui iſto digni honore habeamur.

Ibid. Τίς ἡ βλάβη τῆ κοινῆ. | Societas iſta communis non niſi Injuſtitiâ læditur. Injuſtitiam autem in ſignificatu laxiori ut accipiat Lector monendus eſt; in eo ſcilicet qui omne etiam Impietatis & Vitii genus in ſe complectitur.

§ 36. D'Acer. xxxvii. Καλὸν γὰρ τὸ [illegible]. | Sed ut reſcribi debuit potiùs ὀλίγον. Nec enim tam ipſo detrimento, quàm detrimenti opinione, quæ omnia præter modum exaggerare ſolet, iſtæ exprimuntur lachrymæ. Hæc ſemel atque iterum anhac Marcum ſubmonuiſſe memini.

Ibid. Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπηλθὼν τὸν ὀρθρινὸν δρόμον ἀπήγετο, μεμνημένος ὅτι δρομεῖ, ὅπως καὶ δρᾷ. | Locus inprimis egregius. Jam anteà, nè animum abripi temerè, & mali imaginatione alieni vitiari patiamur, diſertè præceperat. Id tamen, cùm ſortem iniquam miſerantibus ſolenne ſit, monere pergit porrò, quo tandem fieri poſſit pacto, ut & iſtis levamini ſimus & ſolatio, & ipſi intereà nè affligamur. Non eſſe nimirum opus, ut ad rigorem Philoſophicum, & exquiſitam Veritatis amuſſim ſermo noſter omnis exigatur. Iſtud Subtilitatis nec Illorum dolor, nec Noſtra fert Humanitas. Fruſtrà nempe eris ab animo jam ſaucio & perturbato Maſi opinionem avellere meditatus: Fruſtrà, importunum doloris impetum retundens, & Amici ſuſtinens partes, (cujus eſſe creditur dolorem ex alterius dolore concipere) ſi hoc in uno hæreas, *Nihil eſſe prorſus, quod vel ille vel tu doleatis.* Quin potius ad illorum te demittas ingenium, nec eodem abuti Sermone, iiſdem pudeat querimoniis. Infortunium ad tempus agnoſcas magnum, licet; ſed ad tempus hoc, & ex compoſito eſſe tantùm, & Te novam induere memineris perſonam. Quod enim gratiâ Magnum dixeris alienâ, ut lugentibus commodus ſias

atque utilis, qui solida Rationum momenta nondum capiunt, id paucillum, imò nullum reverà, & apud Te, malum fac semper existimes. Ita enim & Parvulis haud gravamur obsequi; & Senem imitari, qui ad Puerilem se captum accommodans, Turbinem ab Alumno, ac si res esset plurimi, & omnium exoptatissima, vehementer sibi dandum postulavit: Haud immemor intereà Turbinem esse tantùm; & in ludicris istiusmodi Illorum quibuscum res est imbecillitati aliquatenus obsecundare, Viro esse Sapienti neutiquam indignum. Imaginem autem Senis hujus cum Puero ludentis, ab aliquâ tunc temporis Comœdiâ satis notâ petiisse Marcum, non vero est absimile.

Ibid. D'Acer. xxxviii. Ἐπεὶ τοι τῷ σῷ κρόλῳ ἐπὶ τῷ ἐμβόλῳ. | *Que fais tu donc dans cette Tribune, aux harangues, avec tes beaux discours; & tes Oraisons funebres? Quid igitur Tibi cum istis rostris [illegible] versum Orationes comptæ, & Laudationes amic[illegible] funebres?* " De loco emendando, variisque Eruditorum hâc in causâ sententiis, non est, quod post Gatakerum Lectori moræ sim; quin & ejusdem de mente Antonini cramben recoquere detrecto, quem Dignitatem quandam aut Honores ambientium, vel ambientibus suâ saltem operâ faventium fastum putat Ille, & officiosam nimis sedulitatem perstrinxisse. Videamus si placet potiùs, quid senserit D'Acerius, à Nostrate hîc sane, ficubi loci longè diversissimus. " Antonino (inquit) maximæ id semper fuit curæ, ut Amicos Cognatósque demortuos nullis non Officiis & Honoribus prosequeretur, quos aut suadebat Pietas, aut Mos induxerat Patrius. Horum nec Ille quidem in Ultimis censendus, quo quis vitâ functorum Virtutes oratione funebri susceperit prædicandas. Jam verò Stoici, qui Conciones publicas (ostentationis præsertim compositas gratiâ,) improbabant maximè; longè aberat ut istis in Amicorum funere Laudationibus veniam darent; Inutiles nempe rati, & Audientibus periculosas; quæque non tam vero Virtutis, quam falso Sui amore inflatos accenderent animos. Marcus igitur, Senis instar nuperrimè memorati, Notam hîc loci Censoriam etiam istis inurendam curavit, quæ etiamsi à mente multùm aliena suâ, pro Morum tamen quâ erat facilitate, consuetudini vulgò invalescenti obsecutus, vel ipse, quoties res postulabat, facere non est dedignatus.

In Librum Sextum.

§ 4. Τοῖς ἐνδυμαδίοσιν, ὅπερ ὕλαις ἢ ὕσια, ἢ σκεδαδίοσιν. | De Materiâ hîc loci ad Placita Philosophorum differit Antoninus. Ex his non deerant, quibus Unam illam esse, & usquequaque Simplicem, visum est. Elementa verò quæ dicuntur, è variis ejus partibus nexis simul aptisque inter se compingi. Huic erat consentaneum, Elementa (si ita loqui fas sit,) tum denique Mortem obire, cùm singulæ Vaporis instar evanescerent partes, & formam exutæ priorem in Primam Materiam reverterentur. Aliis placuit potiùs, Elementa ipsa totidem Rerum Principia prædicare; à se invicem toto genere diversa, nulloque communis Essentiæ vinculo conjuncta. Hos itaque si sequamur duces, substantiæ istis conflatæ Elementis, tum demum propriè dicuntur Mori, si, partibus earum disjunctis dissipatisque, in suum quæque resolvatur, unde ortum duxerat priùs, Elementum. Particulæ Aereæ, verbi gratiâ, si in Aeris, Terrestres in Terram, ubi denuò remigraverint.

§ 7. Σωῦ μνήμῃ Θεῦ. | Actiones enim nostræ & Studia universa, justâ non possunt non perfectione destitui, & nihili prorsus esse, quantumvis in se præstantissima, nisi cum Deo & incepta, & peracta, ad eundem ceu finem ultimum demum dirigantur.

§ 9. Κατὰ τὸν ὅλον φύσιν ἔκφυσα περαίνῃ, ἢ γὸ κατ' ἄλλων γί πνα φύσιν. | Mundum hunc materialem à seipso regi, nemini persuasum esse potest cordato; quippe quem & Rationis & Sensationis expertem prorsus liquidò novimus. Reliquum est igitur, disponi hunc gubernarique à Naturâ quâdam Materiæ toto genere diversâ. Illa verò Totius ut sit Natura necesse est, quæ Totum & olim condidit, & jam permeat: Nec enim Natura particularis, quæ partium vel unam, vel plures pertingit, Universo regendo conservandoque par esse potuit. Dato autem quòd ejusmodi sit, ab Universali Naturâ distincta; at unde Illam dixeris originem traxisse? Si aliam quandam Universalem ab hoc Toto sejunctam statuas, non nostræ tantùm Rationi contraria, sed & inter se planè pugnantia sunt ista. Age verò, te ultrà interrogatum velim, non unde orta fuerit modò, sed & ubinam existat hæc Natura? Mundum hunc num suo amplior complexu ambiat, an angustior ab Illo sit circumfusa?

Utrinque

Utrinque Nodi nectuntur, è quibus haud facili te expedias negotio. Diversa enim à Mundo Natura si intrà commoretur, Mundum ut pessundatum eat, quàm illum ut conservet sospitem, multo abest propiùs. Ponatur itaque, si placet, extrà mundum. At illum ubinam loci Philosophum reperias, qui spatium & substantiam Isto, quod jam Omnia in se complecti conceditur, Universo distincta & capaciora, concipere queat animo? Ex his utique efficitur, Mundum ab eodem & Authore semel fabricatum, & Gubernatore nunquam non administratum. Quæ qui sibi persuasa habet, næ illi dubio erit procul, quæcunque singulis hujus Fabricæ partibus assignentur, ea istis, & esse reverà congrua, & præ cæteris expedire.

§ 10. Ἦτοι κυκεών. | Antoninum, à quo fonte omnia profluxerint, vel levissimam in se dubitationem admisisse, cave sis ne ullus existimes. Suggeret nempe compluscula nulla non hujus Opusculi Pagina, quæ Authorem à turpi suspicione liberent. Sed id, More disputantibus usitato, adversariorum sententiæ dandum censuit, ut, quò melius Argumenti procederet ratio, Falsum ad tempus pro Vero putetur. Eo scilicet consilio, ut Disciplinam sive Epicuream, sive Stoicam sectantibus, Mortem minimè malam, minimè reformidandam ostenderet. Posito itaque, quòd omnia temere & fortuito eveniant, (quod Epicurum somniâsse notum est) Posito itidem Divino disponi omnia Consilio; Sententiæ tamen inter se inimicissimæ hoc in uno saltem conveniunt, quòd Utraque Mortem æquo opperiendam animo suadeat; Utraque ne *Summum aut metuas diem, aut optes*, disertè vetat.

§ 11. Ὅταν ἀναγκαδῇς καὶ τῷ περιπάτῳ εἶναι διατρίβειν. | Articulus, quo vix alium reperias elegantiorem. Ejus tamen lepores, quoniam omnibus minus forsan in conspectum cadant, accuratius explicare non erit molestum. Animadvertendum itaque, res Circumstantes quoties negotium nobis facessunt, foràs nos excedere, quæ per se tranquilla sunt solicitatum, ut externa ista in doloris remedium cedant. Oleas vero transcendentes, ordinem & concentum rerum disturbamus, nec quem sortita est inter cæteras mundi partes, suum ampliùs anima humana servavit locum. Isto etiam pacto Convenientia, & quasi Continuitas, quæ huic Nostræ cum Animâ Mundi interceſſit, soluta est protinus & disrupta. Cujus commune Hoc est vinculum, ut quod sui est officii id illa agat sedulò, sibique sit semper par atque constans. Plura possem, sed pluribus haud opus esse arbitror, ut mentem Antonini satis assequatur Lector.

§ 12. Εἰ μητρῷόν τι ἄλσος ὄψει ἐν ματίοις. | Novercæ Aulam, Philosophiam vero Matri componens, venustam vivamq; satis rei Imaginem exhibuit. At apud Hodiernos, (quod in melius vertat Deus) quotusquisque est, qui non Ordine prorsus inverso, ad ista æstimanda animum instituit? Aulâ Matris in loco & deliciis habitâ, Philosophiâ interim, (Virtute scilicet & Pietate) Novercæ instar, ad quam ægrè admodùm, & quantum poteris rarissimè, nec sine summò re recipias tædio.

Ibid. Δὶ ἣν ἐν τῷ ἐκεῖ σοι ἀσκητὰ φαίνεται, ἐν σὺ ἐν αὐτοῖς ἀσκητός. | Locus quem bene notes inprimis dignus, in quo Imperator Magnus profitetur lubens, Philosophiam (quam Virtutem & Pietatem jam sæpius diximus) penes esse unam, & Aulicos Principi toleratu faciles, & illis Principem gratum reddere. Isthìc usque adeò, ubi minimè omnium illa colitur loci, ut religiosissimè colatur opus est maximum.

§ 13. Ὅσα γοῦν ὁ Κράτης τὴν ἐκ τοῦ αὐτῆ τῇ Ξενοκράτης λέγει. | Xenocratem Philosophum austerâ facie, & gravitate adeò singulari fuisse accepimus, ut in Diverbium venerit; *Xenocrate modestior*. Crateti severitatem istam, & vultum præ cæteris compositum penitiùs introspicere libuit, & ad vivum resecare. Quo facto nihil subesse Veri, sed larvam tantùm ostentandi gratiâ inductam comperuit. Cum itaque haud parum fraudis & simulatæ sanctimoniæ etiam apud Philosophos sit deprehensum, quid de aliis cogites, & quantum falsæ existimationis ab illis detrahas oportet, ut res ipsa quomodo se habeat, rectè intelligas? His enim qui è vulgo sunt, aliquid semper adjicere de proprio, & solenne est magis, & minùs culpandum. Articulum, ni fallor, agnoscis Lector, longè quàm primâ visus est facie elegantiorem.

Vide *Erasmi Adag. in Modestiæ* p. (*mihi*) 512.

§ 14. Τὰ ἐπὶ ξέσεως ἢ φύσεως συνεχόμενα. | "Quod ad prius hujus Divisionis membrum Gatakeri ferè vestigiis insistit D'Acerius, ad posterius quod attinet, eccà tibi quæ sequuntur." Antoninus substantias animâ præditas in Animalia Rationalia & Irrationalia haud contentus dividere, tres instruere Classes duxit satius. Harum Prima Brutorum omnem complexa est familiam. Secunda Generis Humani complures, quibus Anima quidem suppetit Rationalis, ità tamen, ut præterquam quod artibus habiles præstet, & rebus exquisite effingendis idoneos, nihil ultrà pertingere videatur. Tertia denique Viros verè Sapientes, Animas illustres, puras, & lumine plenas, ipsi cognatas & similes Deo, cujus etiam genuinas se sentiunt particulas.

Ibid. Καὶ τεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐπιτηδεία. | Tertiam hanc tertiæ huic classi, utpote vulgaribus

ingeniis duobus tantum digitis sublimiorem, Mechanicam illam solertiam, & curiosam rerum minùs utilium indagationem adscribendam censet; quibus qui se totos dederant Philosophastros, sub confícto *Virtuosorum* nomine recentioribus mos est deridendos propinare. Quin & Artium Exultores qui se profitentur, quibus Magnum quiddam videtur, Conchani, Vas fictile Sinicum, Pictam Tabellam, aut Æs cœlatum debitis (si Diis placet) laudibus evehere. Nugarum autem qui sectagunt istarum, quanti quanti sibi videantur, Animæ tamen Universalis & Politicæ, unde dignitas & præstantia verè humana profecta est omnis, participes illos Marcus existimari noluit.

§ 15. Ὁποῖον γὰρ δεῖ τὸ ἅπαξ ἐλκύσαι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπολῦσαι | Quid de ipso moriendi actu aut mollius excogitari potuit, aut familiarius? In singula utique momenta respiratur; Est autem, quando id à nobis sit ultimò faciendum; nec repetendus ut olim Aër, sed tum demùm efflandus est totus. Huc autem si res redit omnis, quàm nullo negotio moriamur, cuivis hinc facile constare poterit.

§ 16. Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐστὶ τὸ ἀποδιδόναι. | Ad id nempe aut contendunt, aut contendere debent, ut idoneos præstent singulos quod muneris erit sui strenuè exequendo. Hic verus est Institutionis & Disciplinæ finis, Practicus scilicet, qui tamen à plerisque qui pueros suscipiunt educendos, adeo nunc quibus vivitur dierum neglectui habetur, ut illum complures ne in animo habeant quidem, alii verò non pauci nedum nôrint. Unde & illud haud absre dictum; *Institutionem hodiernam ad id præcipuè collimare, non ut Bonos aut Sapientes, sed ut Doctos reddat potiùs. Ad Rixas & Altercationes ingeniosi, ad Agendum hebetes & tardi efficimur. Virtutem callidè declinare scimus, amare & ex animo persequi nescimus.*

§ 20. Ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐρρύηξε κατεδρυλίχθη | Appositum hoc, ut nihil suprà. Mundus enim nobis pro Campo aut arenâ est, ubi animum exercendo perficere debemus. Nos autem, ea est vel ignorantia vel Infelicitas, Exercitationes ludosque ut in vera & internecina degenerent prælia, haud rarò committimus. Huic itaque in remedium Stultitiæ, Articulum, quem ob oculos jam habes, adhibendum censuit Antoninus.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἑμαυτῷ καθῆκον ποιῶ, &c.] Rerum hîc species nobis objicit, quæ nos vel interagendum morari, vel ab officio prorsus suscipiendo distinere solent; eo nimirùm consilio, ut ubi cujusmodi sint animo cogitaverimus, nostræ nos pudeat Ignaviæ, qui nugis & ineptiis, quæ virum Bonum & Sapientem neutiquam haberent solicitum, Virtutem à suo dimoveri loco patimur.

§ 23. Τῶν μὲν ἀλόγων ζώων, καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων. | His ut utamur libero jubet animo, istiusmodi innixus argumento, quòd res imperfectas quascunque in gratiam & usum Perfectiorum effinxerit Deus. Cujus Dogmatis adeò liquida est Veritas, & humanæ Menti obvia, ut etiam, citra Deum disertè testantem, lumine innotuerit suo.

§ 25. Ἐνθυμήθητι πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀναγκαίως χρόνον γίνεται σωματικὰ ἐμοῦ καὶ ψυχικά. | "De iis quæ in Animâ simul fiunt, adeò fuse Gatakerus, ut quæ in eandem planè mentem Noster Hic annotaverit, adjectis nihil est opus. Corporeas autem Operationes quod attinet, is porrò quæ sequuntur." Nec minus Nostrum cuique mira esse debent, quæ in corpore facta novimus, provinciam licet nacta brevioribus terminis circumscriptam. Functiones membrorum variæ, motus agiles & innumeri, Nervorum, quibus ista administratur machina, Intentiones diversæ, usus stupendus: Mutuæ inter se partium Convenientiæ; Crebræ imò perpetuæ Mutationes, & intus exortæ & ab extrà factæ; ut verbo omnia, Innumera illa & plane infinita, quæ subtilissimum & vigilantissimum Animadversorem facilè fugiunt; Hæc omnia mentem adeò saltem occupare est æquum, ut cum ista in mortali & finito nunquam non rite peragantur, quæ in mundo eveniunt, quantumvis multa, quantumvis magna & operosa, ab immensâ tamen Dei potentiâ, facili & plane nullo negotio disponi posse omnia, ut ne fidem ulli detrectemus.

§ 26. Ἐὰν τίς σοι παρέλθῃ, πῶς χαίρειν τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα. | Imago ista, de medio licet sumpta habet tamen & suos lepores, nec ad rem facit minus, quàm quæ Magna solent Magnis componere. Marcum igitur hoc voluisse existimo. Antonini non ampliùs nomen efficitur, si è literis quibus constare debuerat, unica tantùm inter scribendum prætermittatur: Illorum itidem, quæ Viri Boni officium constituunt simul, quoties Animus cujuslibet vel unum habuerit neglectui, Totum deficit, & quæ supersunt laude excidunt suâ. Ità etiam se Legem habere satis constat, quæ, cùm complusicula nobis imperet, se tamen in solidum violatam putat, si præceptorum cuivis minùs fecerimus satis. Nec enim, quæ ab Antonino monita jam habes, ab illo Jacobi Apostoli Axiomate notissimo videntur multùm distantia, *Jacob.* ii. 10. *Quisquis totam Legem servaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur,* (reus scilicet.)

§ 29. Ἀσχεῖν δεῖ ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὲ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν σεσαπῆσθαι. | Latius patet hæc Animadversio, quàm Lectorum vulgus, imò (nec enim id dicere gravabor) quàm vel Ipsum facilè Authorem habuisse in animo crediderim. Animam in virtutis Studio corpore citiùs.

citiùs deficere, illi notare fuit satis. Corpus enim vires extemplò reficiendas curare, fractis semel conatibus nullum cedere, sed repulsarum patiens animos resumere denuò, & opponere se fortiùs obstaculis. Quæ omnia & Animæ, ut se Studio ad virtutem haud minùs pertinaci atque invicto accingat, documento esse debent. Nobis autem, & id ultrà, quod illi perinde in opprobrium cesserit, succurrit observandum. In istâ nempe quotidianâ Spiritûs contra carnem luctâ, animum concidere priorem, & præ turpissimâ omnium ignaviâ, armis confestim traditis, hosti se ultrò sub jugum mittere. Quin & alium ex hoc Effato, eumque haud inutilem eruere nobis sensum licebit. Corpus nimirum in Vero ejus Bono, vel ità saltem Viso, ambiendo, ab incœptis nunquam desistere; Omnia experiri; nec recusare labores, nec pericula reformidare, nec præteritis defessum animum despondere: Mentem ex adverso, Viam Virtutis vix dum ingressam, nihil non expavescere; primâ difficultatis facie turbari prorsus, & priùs quàm eò deventum fuerit, ut quantum possit experiatur, herbam dare protinùs, & de victoriâ desperare.

§ 30. Ὅσα μὴ ἀποκυσαρώθης. | "Quod Gatakero visum est infamem Cæsarum Libidinem & Spurcissima omni genere flagitia notâsse, id de Tyrannide magis affectatâ, intellectum maluit D'Acerius. Ità ergò ille". Quò nobis animi sui sensum redderet Antoninus explicatiorem, novum ei libuit de proprio vocabulum cudere. Perinde enim sonat, ac si dixisset, *Cave ne Cæsarisses*, h. e. Ad Crudelem Dominationem, & ad Mores Cæsarum Tyrannicos, longe absit ut ipse componas tuos. Imperatorum nempe Sapientissimus execrandam istam ambitionem, quâ primi Cæsares stimulati, populares & patriam justâ spoliârant libertate, & in ditionem redegerant suam, quantò in odio & detestatione habuerit, hoc demum pacto optimè designatum iri existimavit. Regeras fortasse. At quî tandem factum est, quòd ille Vir Sanctissimus, Jugum à moribus suis alienissimum, postquam damnaverat adeò perhorruerat que, non diffregerit protinus, & pristina Populo restituerit jura? Respondeo. Longè aliter sub Antonino se Res habuerunt Romanæ. Potestas enim, quæ faceret cum prima in Patricios & Plebem impetum, omnium erat iniquissima, consuetudine tandem stabilita, & longo temporis tractu legitima est facta. Nec jam aut necessarium, aut tutum fuisset Leges diu receptas temere refigere; aut Imperium, per se licet injustum, ne in melius quidem mutare.

Ibid. Ἐν τῇ μίχει ἀνίεσο. | Delicatioribus forsan, ut nunc sunt homines, ista minùs placeant; qui Antonino laudi ducerent potiùs, si ab hoc Encomio temperâsset sibi. Me verò quod attinet, qui nec rem parvi pendendam, nec Verecundiam hoc læsam pacto arbitror, quòd & hujus minimè sit oblitus, & mihi vehementer gratulor, & illi gratias habeo maximas.

§ 31. Ἀνάστηθι καὶ ἀνασείσθητι σαυτόν. | Hìc loci seipsum statim à somno videtur allocutus, occasione ab insomnio quodam minus jucundo congruenter satis arreptâ. Animo igitur somnum sibi jubet ultrà excutere, ut ità tandem expergefactus totus, de rebus externis dijudicet universis perinde ac jam de isto judicâsset insomnio. Verba sensûs plena, & quæ acuminis & eloquentiæ Specimen haud mediocre præ se ferunt.

§ 32. Τὸ παρὸν μόνον ἔστι μόνον τὸ παρὸν παρεμπεσεῖται. | Præteritum revocare nefas, Futurum ad nos usque nondum pervênit: Hoc igitur quod præ manibus est curare debemus unum; eoque vehementiùs in id animum intendere, quoniam de præsenti tantùm vocabimur in judicium: Nec enim quales aut olim fuerimus, aut posthàc fore speraverimus, sed quales simus, in isto demum nostrâ referet die. In quo quidem Argumento multus est D. Hieronymus, Ezechielis Caput Trigesimum Tertium Commentariis illustrans suis. Cæterùm, nec ità tamen de præterito securis esse licet, ut quæ olim fecerimus secùs, non nobis sæpenumero subeant in mentem, & veris plorentur lachrymis. Siquidem parum habuit Davides Peccata in posterum missa facere, nisi & crebrâ etiam recordatione animum obfirmâsset contrà. Nec frustrà est, quòd mores jamdudum mutatus, mœstus tamen adhuc inclamaverit, *Defectiones meas ego agnosco, & Peccatum meum obversatur mihi jugiter.* Psal. li. 4.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μίχεις ἂν πώς ὁ πῶς τὸ τοῦ ποδὸς, ἢ ἡ χεὶρ τὸ τῆς χειρός. | Ratiocinatio solidis suffulta Argumentis. Ità sumus omnes à Naturâ comparati, ut Manus, Oculi, Pedes, singula denique corporis membra quod sui est officii nullo exequantur negotio. Quoties autem iis in his deficere contigerit, id aliunde, & præter naturam fit. Quod inde colligit Antoninus, haud minus & ipsum rectæ innititur Rationi. Dum Homo in iis est, quæ ad Hominem pertinent, nec æquo ampliùs premitur, nec vero afficitur malo. Sarcinam causetur forsan suis imparem humeris, at nequicquam & iniquæ sunt istæ querimoniæ, Huc enim ferè & ista redeunt, sed leviusculè tantùm immutata, quæ Regum olim conscripserat Sapientissimus; *Si remisse te geras, & dixeris Vires non suppetunt; Qui inspector est cordis Ipse intelligit, & Servatorem animæ tuæ nil fallit. Reddetque is homini juxta opera sua.* Prov. xxiv. 10, 12.

§ 34. Ἥλιος ἀνὴρ ἔδοσαν λησταί, &c. | Hinc efficitur

efficitur contrà Epicurum, Voluptatem summum hominis Bonum esse non posse; quæ omnibus nullo competit discrimine. Dudum enim evicerat Antoninus, summum Bonum nihil esse istiusmodi, quod in homines nequam & perditos cadere queat.

§ 35. Οὐκ ἐρεῖς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς τοῖς παρὰ ἰδιώταις. | Capitulum hoc ritè intellectum & prodesse plurimùm poterit, & oblectare. Cùm enim Artifices Mechanici artis imperitos suæ ineptè cavillantes sustineant, nec tamen istis ab incepto dimoventur ineptiis, quin artis rationes enixe nihilominus servent & tueantur; Idem contendit Marcus par esse, Homo ut in suâ, omnium quotquot sunt uspiam artium dignissimâ præstantissimâque faciat constanter. Hominis utique Ars id circa unum versatur, Virtutem ut colat, & bene agat. Huic igitur ut operam det, & quantum poterit incumbat sedulò, nec ab illâ se depelli patiatur fas esse, eodem efficitur argumento. Præsertim cum quicquid effutiverit contrà Imperitorum & Scelerum Colluvies, id omne adeò non propositum quod muret dignum, ut ne ægrè quidem ferendum esse, existiment qui veram adepti sunt sapientiam.

Ibid. Εἰ δ' ἀσχετίζων ὁ ἰατρός. | Demirere forsan Antoninum, quòd de Mechanicis & Vulgaribus verba faciens, Architectos & Medicos memoraverit simul. Et isto sane pacto parum illius Scientiæ consultum est honori, cui tamen Hominum pars maxima, & olim cesserunt, & etiamdum cedere priores non gravantur. Quod Architectos spectat, id minus jure sit mirum, quos Mali multo majoris quàm Boni Humano generi Authores novimus. Ordines enim compositi, & exquisitæ ædificandi formulæ, non tam Commodo nostro, dum ædes pulchrè extructas moliuntur, quàm, dum luxum suadent & sumptus immodicos, Incommodo cesserunt maximo. Medicos autem, quos *Diis secundos* nuncupare, & Scientiam, quam cœlo delapsam prædicare non est novum, quòd parvi adeo fecisset Antoninus, quid sit in causâ haud facile esset dictu, nisi Stoicæ gnaris disciplinæ. Illa enim, præ fastuoso externorum omnium despectu, Corpus ut se haberet, parvi referre aurumabat, de Animæ interim unius Salute sollicita. Nec ista multum à Platonicâ abhorret Scholâ, quæ in Scientiâ Morali, quâ ad Dei nostrîq; ducimur notitiam, cùm esset tota, quicquid erat præterea aut Artium aut Scientiarum, pro Mechanicis, & nullius prorsus pretii habere non dubitavit.

§ 38. Τῷ τοπικῷ κίνησιν, καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς ὕλης. | Utrumque perinde necessarium duxit, & Motum, & Continuitatem Materiæ. Hæc si demas, mortua sunt omnia. Videtur autem istîc Epicuri de Vacuo dogma datâ operâ depugnare.

§ 40. Ὄνειον, ἐρυσιπέλιον, &c. εἰ θεὸς ὁ παραδιάσας ποιεῖ, τὰ ὅλα. | Magna huic inest Articulo gratia. Ea Lectori ut ob oculos magis conspicua subjiciatur, paucis tentandum. Asserit Antoninus quæ à Peritis formantur Instrumenta, usibus quibus destinata sunt ad amussim convenire; hoc autem istius fit Formæ vi, quam ab opifice sunt adepta pridem; nec opus esse, ut qui semel apta effinxerat, sit semper illis præstò Opificii adjutor Sui. Si igitur Ista, vel Absente Authore, officio satis faciunt suo, quanto magis Naturæ opera debita sponte præstare munia existimandum est? præsertim cum hæc Authore destitui nequeant, sed quem Creatorem habuerunt olim, eundem & Gubernatorem & Cooperatorem habeant individuum. Ex his utique cogas vult Antoninus, Hominem, quo Natura non aliud condidit perfectius, si præceptis ejus morem gerat sedulò, suâ de spe, & fine proprio decidere non posse: Nam & Animam hominis ritè dispositam nihil aliud velle, præterquam quod vult Deus, sive (ut ad mentem Stoicorum loquar propiùs) Anima Mundi; cujus & Ipsa pars est, & cui nexu indissolubili adhæret. Idonea vide sis Lector rationum firmamenta, &, quibus si benigniorem paulò interpretationem adhibeas, veritati Christianæ maximè consentanea.

§ 42. Οἷος ὁ εὐπειθὴς καὶ μιμητὴς οἷος ἐν τῇ δεξιᾷ, ἢ χρήσιμος μιμητὰς. | "Chrysippi verba apud Gatakerum habes, necnon & Plutarchi censuram; quibus quæ sequuntur postea subjungere visum est D'Acerio. Non hinc efficitur Homines Malos rerum Naturæ necessarios; sed tantùm non inutiles esse. Monente Chrysippo ——Quæ nisi perperam intellexisset Plutarchus, næ ille à censoriâ severitate temperâsset sibi. Quas enim ille causatus est in hoc argumento difficultates & ineptias minimè ferendas, *Vitium*, (verbi gratiâ) *si naturæ in commodum cedat, non amplius Deo adversari, nec esse cur ab illo odio habeatur*; concidunt istæ extemplò omnes; nec est quòd Chrysippum istis expediendo multi laboremus. Rem enim ne minimè quidem tangunt gentium, nec omnino prohibent, Philosophi effatum illud quin & verissimum sit nihilominus, & laude dignissimum. Rectiùs itaque Antoninus, & appositè ad hanc quæ nunc agitur causam; ut nihil excogitari queat aptius. Ut verbo omnia. Cum id in nostro vertatur arbitrio, Peritisne placeat magis, an rudibus & ignavis operariis accenseri; & Facta nostra an proprio splendere laudarique decore velimus, seu potiùs deformia sint adeò atque turpia, ut ex nostris malefactis benefacta magis niteant aliena; Cum nos, inquam, sit penes, utrum horum malumus accipere, id agit Marcus, ut Homine nihil indignius esse evincat, quàm si

quis

quis ad deteriorem partem animum applicuerit.

§ 43. Μὴν ὁ ἥλιος τὰ τῆς ὕσεως ἀξιοῖ ποιεῖν; | In istos jam operam confert medicam, qui gravissimo laborantes morbo, omnia solicitè ambiunt, forte nunquam suâ contenti, nunquam non invidentes alienæ. Argumentum verò ità tandem optimè processurum pollicetur, si alia secum recogitantes, & quomodo se habeant cæteræ universi hujus partes, ad ista velint exempla animum componere. Cœlestia vel primo sic constaret intuitu & Terrestria Corpora, suis incumbere Officiis singula, alienis se nunquam rebus immiscere; Munia vero longe diversissima adeò obiri sedulò, compositè, amicè, ut in unum eundemque finem conspirent universa; mutuas invicem operas præstari, quibus in publicam semper aliquantum utilitatem proficitur. Hinc Totius Conservatio, hinc in Immenso isto, quas in hoc humano corpore notavit Apostolus, Concordiæ & Commoditates; ut nequa partium, tam variæ licet sint, tam dissitæ, & discrepantes, (si seorsim spectas) cuiquam tamen è Sociis vel minimæ, probro illud objicere possit, *Te mihi non est opus.* 1 Cor. xii. 21.

§ 44. Εἰ μὴ ἐξυλλόγιστο ἀεὶ ἐμοὶ οἱ θεοὶ, &c. | Monendus est iterum Lector, Antonino de Providentiâ, quam dicunt, Particulari, ne levissimam quidem subiisse dubitationem; sed ita loqui par erat, probaturo, quòd etiamsi Generalem tantùm admiseris, cui nostrûm singuli minimè essent curæ, vel ità tamen quæcunque evenerint æquo ferenda esse animo; præsertim cùm secum quisque recolere debeat, ista si minus nostro-ipsorum privato, at communi tamen Totius Commodo, & aptissimè congruere, & summopere expedire: Salutem vero Corporis Membrorum cujuslibet Saluti nimium quantum esse anteponendam. Nec hîc tamen sistit pedem Marcus. Id etiam evincendum ultrà in se recipit; quòd, si quis excors adeò atque impius esse posset, qui Numinis non Providentiæ modò, sed & Existentiæ detrectet fidem; vel hoc absurdissimo omnium posito dogmate, Summum Hominis Bonum non nisi in Virtute & Justitiâ reperiri uspiam posse. Assertio quidem & vera inprimis, & laudabilis, quæque vesano nonnullorum ex hodiernis Figmento non contrarietur modo, sed & justissimum incutiat pudorem. Nec enim monstra hominum desunt, qui Christicolarum Titulo quantumvis insigniti, asserere tamen non erubescunt, quòd, Demptâ in Deum fide, datoque res illum non curare nostras, nihil esset reliqui, quod nos à malo reprimat præterea; nec Legem, nec sceleris Conscientiam, nec Virtutis aut Vitii, Justi & Injusti discrimen superesse; & proinde privati cujusque Commoda quocunque quærenda modo, cum quicquid cuivis libuerit, id omne illi non licere non posset.

Ibid. Ἢ μὴν δύναμαι, μηδὲ συγχώρησιν. | Et isthîc etiam Marcus, quantum ego allequor, artificio est usus minimè vulgari; Concesso etenim Impiis quod postulaverant, suo vel inde vim adstruit Argumento. Ii utique in horas & agere solent & loqui, quæ Divinæ & Existentiæ, & Providentiæ, vel ab invitis tum creditæ, tum reformidatæ manifestos peragunt. Haud opus igitur est pluribus, ut illos redarguas, quorum ratiocinationes ipsa redarguit quotidiana consuetudo.

§ 48. Ὅταν ἐντύχω σαυτὸν θέλῃς, ἐνδυμήθητι θεσπεσίαν τὴν συμβίωσιν. | Articulum hunc quoties aut oculis revolvo, aut cogitatione revolvo, incredibili me voluptate, & miris ejus amoribus affectum sentio. Nos certè nimium felices; si ad Antonini ingenium mores componeremus nostros: Si Amicorum & Contubernalium virtutes in conspectum subjicerentur frequentes, quibus tanquam Tabulis mirâ depictis arte, avidi pascantur oculi; novasque explorando venustates occupati, magis in dies magisque oblectentur. Sed plerisque, ut nunc vivitur, in sequiorem partem omnia. Paucissimi enim Virtutes alienas, vel illas quarum compotes ipsi sunt, vel quibus destituti, intueri sustinent. Tantum in moribus vitiandis turpis potest Philautia, cujus Venenum, ceu serpentem late contagionem, quò meliùs retundimus, id seriò & sæpenumerò recolendum est animo. Illorum nempe quibuscum intercessit consuetudo, nobis deputatum iri Virtutes, & quantum ex his profecerimus exemplis, rationem aliquando exacturum Deum: Nam & illorum benefacta eum ideo voluisse conspicua, non ut Inertibus & Otiosis, imò Improbis forsan, aut ludo fiant, aut spectaculo saltem inutili; sed quò alios etiam suo perstringerent fulgore; ad Bona & præclara stimularent ignavos; jacentes & timidos erigerent; rudibus denique Documento essent & Exemplari, ad quod, tanquam ad speculum oculos & animum intendentibus, & mens & vita effingeretur sua.

§ 54. Τὸ τῷ σώματι μὴ συμφέρον, &c. | Eodem recidit istud Proverbiale, quo & illa hâc in causâ de Bono Societatis publico, & mutuâ Partium Sympathiâ jam sæpiùs memorata. Nec itaque jam nota ista satis atque trita Lectori obtulissem, nisi ut D. Paulum nostro consentaneum exhiberem simul; *Sive patitur unum membrum* (inquit ille) *simul dolent omnia membra; sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra. Vos autem estis Corpus Christi, & Membra particulatim.* 1 Cor. xii. 26, 27.

§ 55. Εἰ συζῶντα οἱ ταῦτα, &c. | "De istiusmodi videtur locutus, qui illos, à quorum ope vel magnam utilitatem percipere, vel se sospites tueri possunt solà, non neglectui habent tantùm, sed & respuunt præfracti, & convitiis lacerant. Hos omnium perditissimos jure merito pronun-

ciat;

ciat; sive mentem & Rationem suam intelligas, sive Præceptores & Amicos commonefacientes, minùs quàm debuerat auscultatos". At nobis interim Chrisiicolis quid profici poterit, aut quæ tandem salutis nostræ emicabit spes, si Spiritûs, non Nostri tantùm, sed & Sancti de Cœlis Inquilini imperium detrectaverimus? Quis miseros per mare hujus vitæ naufragiis famosissimum nautas regat Huic immorigeros Gubernatori? Quis animos ægrotos saucioſque miserum quantum morbo levabit, hunc refugientes, quin & tristitiâ & quotidianis contumeliis afficientes Medicum?

§ 56. Ἐκτεῖσον τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται. | Hoc voluit Antoninus, Hominum plerosque, quoties quid de rebus externis secum statuunt, de proprio nonnihil istis tribuere; à Re quidem ipsâ prorsus alienum, at sui peculiare ingenii; quod in morbis etiam nonnullis solenne novimus. Ità enim Aurigine affectis & Color & Sapor, longe secùs quàm Oculis Palatoque sanis videntur. Iste vero Error, sicut ab amaræ flavæque bilis nimiâ redundantiâ profectus, quâ & salivâ, & Oculi tinguntur humores, Sensibus Animoque fucum facit; haud aliter nec nobis esse debet mirum, si Mentis male sanæ & vitiis imbutæ penitùs à Vero abhorreant plurimùm Decreta, & Hominem morbo præoccupatum transversum agant. Hinc utique suam de Divitiis Avari, de Honoribus Ambitiosi, de Deliciis Voluptuarii, de Injuriis Iracundi, de Periculis Ignavi & Meticulosi, de Infortuniis denique Molles, Opinionem præter omnem exaggeratam modum acceptam retulerunt. Quæ omnia & à sanis, & à Diverso laborantibus morbo, adeò dissident longè; ut Huic præsertim Causæ innitatur forsan istius diverbii Veritas, *Quot Homines tot sententiæ.*

§ 58. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βίῳ σε ὑφεῖς πολλάκις. |

O Fortunatos nimium bona si sua norint!

Quid enim illis aut felicius, aut liberius esse potest, quibus ad Divinæ Veritatis normam quin vitam exigant omnem, nihil est quod obstare queat? Quibus etiam nihil quod minùs ex voto sit obvenire, quin id ab ipso Bonorum omnium Authore proficiscatur? Hinc utique efficitur, quòd ab omni Malo (rite intellecto) immunibus esse liceat. Quicquid enim Deo acceptum fertur, id Malum falsò credimus; Vitium autem, quod unum reverà est Malum, non nisi à nobis poterit ipsis oboriri.

§ 59. Οἵου εἰσὶν οἷς δίδωσιν ἐξίστασθαι. | Quo vesanum gratiæ popularis ambitum cohiberet magis, nonnulla suadet hîc loci seriò pensitanda. Cogites vult inprimis, quidnam hominum sint illi, quos tam solicitè demereri cupias. Quanti etiam res tam vehementer exoptata tibi constiterit, cùm eam adipisci nequeas, absque magno tum aliorum, tum & ejus quod apud Te omnium esse debuit plurimi, gravissimo Temporis dispendio. Quod si & Commoda, quæ Te ab officiosâ istâ sedulitate capturum polliceris, æquâ perpendas lance; quàm vili sunt ista, quàm indigna, quæ ministeriis tàm operosis, tam inhonestis, mercedis habeantur loco? Quin præsertim animo recolas, ævum hoc quod degitur, quàm præceps sit, quàm rapidum, quàm brevi, medio absorptum servitio in profundo te Mortis & Oblivionis gurgite submersurum. Hæc qui revolvunt sæpius, fœdiora quàm, ut conspectus sustineri queat, visuros seriò promitto; quæque salutarem turpitudinis & ignaviæ pudorem non facére non possunt. Nec est, quòd nos in ista pigeat descendere, Iste enim Ambitus morbus est vulgi haud quaquam peculiaris; nam & Augustus ipse Antoninus ab eâdem animi demissione iisdem popularis auræ, aut lucri turpibus aucupiis sibi etiam cavendum indicere non est dedignatus

In Librum Septimum.

§ 2. Τὸ δόγματα πῶς ἄλλως διαλῦσαι τοιαῦτα, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλοι αὐτοῖς φαντασίαι σβεσθῶσιν. | Ab Opinione de rebus Phantasiæ obvenientibus, & parum ab Intellectu perspectis temerè judicante, jam antehac sæpius evictum est, Mala nostra oboriri omnia. Nec ullus dubito, quin idem hîc loci voluerit Antoninus, quantumvis Textum in mentem aliam huic longè diversam Interpretum nonnulli detorserint.

Ibid. D'Acer. iii. Ἀναστῆναι σοι ἔξεστι. | Cùm omnia sint adeò sibi invicem similia, ut nequid novi fiat sub Sole, nos esse penes autumat Marcus vitam in horas renovare, quæ dudum evenerant nobiscum animo recolentes. Nec multum interesse venturos vixeris annos, an Præteritos revolvas; cùm & ista quæ jam vidimus suo quodque revertantur loco, ab illis quæ mox visuri sumus nihilo ferè distantia.

§ 3. D'Acer. iv. Χρὴ ἔν τε τοῖς ἐμφύτοις μὴ, καὶ μὴ φρενοβλαβῶς ἐχόντας. | *Quand on ne peut eviter de s'y trouver, il faut y estre avec tranquillité. Quoties his non interesse non licet.* Ita Marcum intelligit

telligit D'Acerius. Imperatorem utique Sapientissimum minimè latuit, quòd Cœtus istiusmodi, à Viri Sapientis moribus quantumvis alienos, est tamen cum detrectare, & habere despicatui, studiosum nimis saperet, & delicatius quam par est vulgaris vitæ, & quotidianæ Consuetudinis fastidium.

§ 5. D'Acerio. vi. Εἰ ἡ μὲ ἐξαρκεῖ, &c. | Id nobis inprimis in omni Incepto dispiciendum, Officii sit nostri, necne. Si sit, manibus pedibusque obnixè faciendum omnia, qui vel conatibus nostris vel alieni præstemus auxilii ope. Sin minus, nec pares nos negotio facile futuros constiterit satis, aliis concedendum est opus, qui melius id poterunt efficere. Hem tibi, Lector, Regulam, quâ vix aliam aut rebus humanis magis commodam, aut cui pareatur minùs, reperias ullam. Quæcunque enim sui sunt muneris, quæque Ætas, Locus, Vitæ Ratio, aut Conditio postulant potissimùm, illis neglectui & nihilo prorsus habitis, ad aliena, & supervacanea intentiori plerique se conferunt studio. Quod ipsum tamen minus esset molestè ferendum, si vel istis, quas ultrò recipiunt in sese, rebus gerendis, & communi Bono fæliciter provehendo, satis idonei deprehenderentur. Sed is demum gravissimus & Stultitiæ & Infortunio accedit cumulus, quòd cum nihil non sibi tentandum quisque censeat, Nemini ferè omnium, aut quantum ipse possit, explorare, aut suo se modulo metiri sit curæ.

§ 6. D'Acer. vii. Ὅσοι μὲν πολυμνημονες, &c. | Lepidum sanè hocce & festivum satis. Qui Aliis Nomen Immortale pollicentur, quin hominum in animis sui ipsorum memoria brevi exolescat, prohibere nequeunt. Res quidem præclarè gestas posteritati consecrandas in se recipiunt; satis pro Audaciâ, cum Scriptis illæ mandentur mox oblivione obruendis. Næ illi Historiographi & Poetæ, haud multum ab istis Homuncionibus abhorrent, qui futurorum dum videri volunt conscii, fausta omnia, & montes planè aureos stipem spargentibus, quâ sunt fronte, certò præsagiunt; mendicantes interim ipsi nihilominus; & inediâ pene confecti.

§ 7. D'Acer. viii. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος. | Officio modò functi fuerimus nostro, parum refert, propriis id viribus, an Ope fiat alienâ. Quod etiam multò magis quàm Antoninus, ut persuasum habeamus, fas est. Nos, inquam, quibus liquidò satis patet, Deum in Die Judicii non tàm Opera nostra, quàm quæ in nobis Ipse erat Operaturus, præmio cohonestaturum.

§ 10. D'Acer. xi. Πᾶν αἴτιον. | *Ce qui est spirituel. Spirituale.* Ita enim quod Græci *Causale* nuncupant, vertere visum est satius; quod Principium, à quo Essentiam nostram & Formam acceptam tulimus, denotat. Hoc autem nihil aliud præter Spiritum esse totus arbitror.

§ 13. D'Acer. xiv. Οὔπω σε καλλωπιστικῶς ἐυφραίνει τὸ ἐυαισθητεῖν. | Hujus Vocabuli καλλωπιστικῶς quò Vis planè mira disertiùs exprimeretur, Periphrasin illam adhibendam censui, *Ce Plaisir veritable & solide, qui resulte du Sentiment de tout le Corps. Veram istam & solidam quæ à totius Corporis consensu proficiscitur*, nondum percipis *voluptatem*. Id enim agit Antoninus, ut Membrum, quod cæteris facit bene, eâdem operâ benefacere & sibi, & eodem affici gaudio, evincat, quo illa quibus benefit perfunduntur. Nec magis ad rem excogitari quid potuit. Verba tamen sensûs plena Interpretes solicitare non sunt veriti, Textûs corrigendi dicam, an corrumpendi, intentiori quàm par erat animo.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ λέγῃ. | Ne hæc quidem magnifica adeò suprà modum censenda. Nobis enim ut certum sit quod nostrum est præstare, non magis per omnia Externa, quò minus Viri Boni simus stare poterit, quàm Aurum ut ne sit Aurum, &c.

§ 16. D'Acer. xvii. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανόν. | De Re ipsâ Lectorem nihil moror, quam in Antedictis satis jam probatam dedimus. Quæ tamen Marcus inde cogit, an perinde sint vera, illud quidem jure ambigitur optimo. Nec enim penes est Animam, ex quo Peccatorum Corruptelæ facta est obnoxia, suæ se semper ditionis, & in mediis infortuniis liberam placidámque præstare. Hoc quo reserciatur pristinæ Tranquillitatis dispendium, Divinæ opus est Gratiæ Adjumento, quæ nihil sanè non potest. Sed de hâc tam potenti omnium adjutrice Philosophi Veteres ne somniârunt quidem. Vim Animæ inexpugnabilem in eo potiùs sitam rati, quòd ipsa, cum Dei esset particula, corrumpi aut immutari, nisi suapte operâ neutiquam posset.

§ 17. D'Acer. xviii. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν ἡγεμονικόν. | Quod eodem recidit, ac si Hominem tum demum felicem prædicâsset, ubi Animus ejus rectè disponitur. Hoc enim facto, quod agat posteà Phantasia, supereſt nihil. Siquidem videt & cognoscit sese Animus intuitu proprio atque interno; nec fallaci opus est isto, quod res oculis subjectas perperam reddit, speculo; quodque non tàm repræsentat, quàm affingit sibi, & falsum externis obtendit fucum. Hinc satis Lectori perspectum puto, quantum in istâ ad Phantasiam Apostrophe leporis insit & elegantiæ.

§ 18. D'Acer. xix. Φοβεῖται τὴς μεταβολὴν; | Mutatio Lex est omnium antiquissima, cujus ope

& Nobis & Universæ huic Compagi optimè consulitur. Nihil itaque homini aut gratius esse debuit aut familiarius. Nos intereà loci iniquitatis nostræ ut pudeat fas est, postquam ab aliis immutatis commodum haud leve perceperimus, istis vicissim à nobis immutatis profici, si ægrè sustineamus. Bellum ita demum instauramus denuò, quod istis interceſſisse fratribus accepimus, inter quos alternis ut imperarent vicibus quando convenerat, qui natu erat minor compos rerum factus injusto se prælio tueri regnantem, quàm exacto tempore reponere sceptra maluit. Vices autem nostras in re qualibet detrectare, omnium est invidiosissimum.

§ 20. D'Acer. xxi. Ὁ ἐὰν θέλει, ἢ ὡς ἐὰν θέλει, ἢ ἐφ' ᾧ ἐὰν θέλει. | Tria in hoc insinuantur Articulo, quæ unoquoque in Officio conveniant oportet ; sin minus, Perfectum illud, & Suis absolutum numeris esse nequit. Faciendum utique & *Quod* vult Deus, & *quomodo* vult, & *quando* vult. vel in harum non primâ tantùm claudicat, sed quæ posterius nominantur duæ, quæque inferioris vulgò notæ haberi solent Conditiones ; mancum est & frustrà quodcunque aggressus fueris. Ut enim id exequi quod Deo perplacet nobis sit curæ, si tamen aut tempore agamus alio quàm vult, aut modo quem is probat parùm, jam non illius, sed nostræ hoc est voluntati obsequi. Nos itaque perinde ac Antoninum, hæc ut habeant solicitos & sola, & omnia, æquum est.

§ 22. D'Acer. xxiii. Ἰδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. | Christo itaque ut *Inimicos diligamus, & benè precemur iis qui nobis maledicunt* præcipienti, non est quòd morem gerere ulli gravemur ; cum & Ethnicum ista humanæ naturæ non congrua tantùm maximè, sed & propria & peculiaria habeamus confitentem. Atque ita quidem se res habet. Quisquis enim Dominum Jesum naturæ dissentaneum quid vel jussisse, vel jubere potuisse existimat, næ ille totâ errat viâ.

§ 23. D'Acer. xxiv. Δειχθὲν ἤδη ὅτι τὸ διαλυθῆναι τῷ κόσμῳ. | Hoc inde elicitur quòd Natura, ut jam antehac dictum est, Totum illud de eâdem effinxerit Materiâ. Materiæ verò, quippe Sensûs experti, dissolvi nihilo molestum est magis, quàm compingi pridem fuerat. Et ista quidem, Materiam quod spectat ipsam, veriſſima sunt. Ad Nos autem quantum attinet Animâ Sensitivâ præditos, quid tandem ab istiusmodi Ratiocinatione ad dolores levandos promoveri queat? Ut enim Materia nihil doleat, at Anima dolore non perinde immunis est. Efficeretur sanè aliquid, si nobis esset in proclivi Materiam Animâ sejungere, atque affectu omni eximere penitùs ; veluti vestimenta arcâ depromere, aut vinum dolio facilè effundimus priùs, quàm vas ipsum diffringatur. Illud quum nostrâ non sit in potestate situm, haud pluribus est opus, quibus Stoicos omnem præter modum suam venditare *Impassibilitatem* evincatur.

§ 24. D'Acer. xxv. Τὸ ἐπίκαιρον τῆς περιόδου λέων θηρὶ φύσει. | Articulum si per se spectes venustissimum Editiones vulgatæ fœdissimè deturpârunt, dum proximè sequentem contexuerunt unâ. Id agit Antoninus, ut Iram omnino præter Naturam apertissimo commonstret Argumento. Omne utique Naturæ consentaneum formam ejus adornare magis, & amores intuentium excitare ; Quod verò naturæ incongruum est & contrarium illam dehonestare potiùs, & spectantibus fastidium parere. Hinc quid de Irâ statuendum nulli non potest constare, de quâ rectè notavit Seneca, *Linquit decor omnis Iratos.*

Ibid. D'Acer. xxvi. Εἰ δὲ μὴ ἡ συναίδησις τῶν ἀναιρούντων ἐνίσχυσεν, τίς ἂν τοῦ ζῆν αἰτία ; | Sententiam hîc loci Stoicorum exponit, à Platone dudum depromptam, *Satius* nempe *esse* Mori, *quàm rudem & vitiis obrutum vivere* ; quo & illud etiam Tyrtæi redit, *Aut Virtus aut Mors.* Quam tamen ita nobis exhibuit Imperator Sapientissimus, ut plus etiam inde commodi capere, & Sensûm illi tum elegantiorem, tum & ampliorem multò adhibere Christianis liceat. Eodem enim recidit ferè, ac si dixisset, Spatium vitæ nobis idcircò indultum, ut vitiis animum eximamus, inutile demum fore, & graviori cessurum incommodo, ex quo corde obfirmati, & Officii negligentiores facti, quid rerum nobis agatur, aut quorsum producatur vivendi copia, fuerimus prorsus obliti. Hoc demum pacto magnam in Capitulo gratiam deprehendes, quod, si cum vulgatis legas, crudum nimis & deforme videtur.

§ 25. D'Acer. xxvii. Ἵνα ἀεὶ παρὸς ᾖ ὁ κόσμος. | Quoad nempe illum in hoc rerum statu continere visum Deo fuerit. Ut enim Mundum existimaret æternum, longissimè aberat Antoninus.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Πλατωνικόν. | Vel hinc, Lector, tibi liquet quod nos forsan dudum monuisse memineris, Antoninum quæ sibi inter lectitandum, aut præ cæteris complacita erant magis, aut usui fore maximo præsenserat, ad Memoriæ subsidium, chartis illinere solitum. Ista verò quæ jam Platoni refert accepta, in sexto de Republicâ Libro reperire est. Pag. 486. Edit. Hen. Stephan.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἀλεξανδρικόν. | Quod tamen Alexandro tribuit Plutarchus. Si rectè : & Illum vel eo nomine verè Magnum, & in hoc effato Monumentum vel Indis devictis & honorificentius & perennius erectum meritò dixe is.

§ 37.

§ 37. D'Acerio xxxix. Ἀγχίνοιαν ἔχει, τὸ μὴ παρέργως ὑπόπτου ὑπήκοον ᾗ, &c. | Observationem habes & bellam cum primis, & sensûs prægnantissimam. In Motibus affectuum internis quantumlibet concitatis vultum novit Animus componere, & Speciem saltem quandam Tranquillitatis ut præ se ferat efficere, cùm tamen Ipse intereà loci perturbatus, & gravissimis distentus curis sit. At quo tandem pacto fieri putandum est, quod extrà & in aliud agendo sit facilè par, idem intùs & in sese effectum ut nequeat præstare? Aliis ut opem largam satis & opportunam conferat mutuò, cujus ipsa interim inops summâ laboret egestate? Et hic quidem Nodus D. olim Augustinum implicitum habuit, à quo tamen fæliciter satis expedit sese in *Lib. Confess. Artic.* VIII. Causam enim scrutatus, quamobrem Anima, cum in corpus tantum possit, sit adeò tamen impos sui, invenit tandem à defectu Voluntatis id omne profectum. Quicquid enim corpori faciendum præcipit, id validè vult, & firmiter injungit; in se vero ipsam quoties imperium exercet, hæret plerunque pendetque instabilis, & ab incœpto se facile dimoveri patitur. In his utique paretur minùs, quoniam & vult quodammodo & nonvult simul, Animo subinde distracto divulsoque, & nusquam sibi diu constanti. Hinc etiam fit, ut Leges vixdum fixæ refigantur protinùs, & rata omnia mandata pro irritis illicò habeantur.

§ 43. D'Acerio xlv. Μὴ συναπαγρεῖν | Id Stoicis nonnulli vertebant probro, quòd Misericordiam vitii postulare non dubitarent; Illud nempe ne ferendum quidem, aut ullâ dignum existimantes veniâ, si qua Philosophia Sapientiæ perfectionibus illam autumaverit accensendam, quòd Affectus tam benefici expertem te præstes. Et mihi sane in mentem succurrit Phocionis effatum hâc in causâ minimè inficetum. *Perinde* scilicet *esse, siquis humano de pectore misericordiam, atque Aras de Deorum delubris, sustulerit.* Istas autem vituperationes, quantum ego saltem conjicio, non tàm solidis Rationum fundamentis, quàm speciosâ quàdam similitudine Veri nixas, & Stoicis injuriâ objectas puto maximâ. Nec enim id agit Disciplina, omnium apud Veteres longè præstantissima, ut Misericordiæ affectum extinctum eat funditùs, Affectum humanæ præ cæteris Naturæ congruum, & rebus inclinatis maximè salutarem. Hoc illi erat quidem in animo, ut Affectum per se Bonum moderando, & justos intra limites continendo, ne in deterius vergeret, efficeret. Quod quò minùs fieret, & levibus de Causis vetuit, & falsâ Malorum opinione cruciari; quin & Commiserationis nostræ sensum, ab inani & impiâ plerunque lamentatione temperantes, officiis potius tempestivis maximè quæ miseris in commodum & solatium cedere possint, ut indicandum curemus, præcipit. Nec hoc sanè qui hortantur, frustrà sunt; cum & Hominum pars magna se suo fecisse satis Officio arbitrari solent, quoties miseris & egenis illud dixerint, quod nonnullis vituperio ducit Jacobus Apostolus, ut *abeant* scilicet *in pace, calefiant, & saturentur, nec tamen eorum quid dederint, quæ Corpori sunt necessaria*, Jac. ii. 16. Misericordiam itaque vitii insimulabant Stoici non Omnem prorsùs, sed Inutilem tantùm, & Otiosam, & à ratione rectâ alienam; quæ, scilicet, vel modum servare nescit, vel manum è Sinu, (ut ad Paginæ Sacræ ritum loquar) depromere recusat. His utique D. etiam Paulum adstipulantem habes, qui *Flere* quidem *Nos cum flentibus* voluit, sed Lachrymas steriles omninò & inefficaces Deum poposcisse, id vero minimè omnium dixit. Audiamus si placet Hieronymum Apostoli mentem optimè assecutum. *Cum flente flere* (inquit ille) *& nihil cùm possis flenti conferre, Subsannationis non Pietatis indicium est*, quibus & consentanea sequuntur ista, *Is demum, ut pium decet cum vicino flet, qui lachrymas flenti abstergendas curat.* Ut verbo omnia. Stoici videntur idem ferè quod D. Johannes præcepisse, qui Filiis ejus, (Christi nempe Nomen professis,) ne diligant alius alium *Sermonibus & Linguâ solùm, sed Operibus & Veritate*, edicit, 1 Joh. iii. 18. Opera nempe Misericordiæ & probat & suadet, tùm Apostolus, tùm Philosophus, ita tamen Uterque, ut dum ægris opem & medelam ipsi adhibemus, ne nosmet eodem corripi morbo patiamur. Ista verò præcepta adeò non immani Ferarum ingenio mores assimilant humanos, ut Bonitati potiùs Divinæ æmulari studeant, quæ Animam alieni misertam doloris, longè tamen extra periculi jactum sublimem collocant, & Hominem doloris expertem prorsus, præ inconcussâ Sapientiæ tranquillitate, reddendum in se recipiunt.

§ 46. D'Acerio xlviii. Ὦ μακάρετε, ὅστις μὴ ἄλλο τι τὸ ἡδύτατον, ἢ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. | Locus de Platonis Gorgia delumptus, *Pag.* 512. ubi Socratem inducit veras Artis Dicendi commoditates explicantem; Callida autem Argutias validis refutantem argumentis, quibus artes alias huic idcircò postputandas narrat, quod & Nostræ Saluti & Alienæ Facundia præ cæteris optimè consulat. Reponit Socrates, istud Commodi longè minoris esse reverà, quàm vulgò æstimari soleat; Nam & Hoc etiam aliis perinde, Mechanicis putà, deberi laudis, quæ tamen nullo plane habentur pretio. Sed, ut Oratoriæ sit peculiare, at Virtutem constat in hoc neutiquam esse sitam, ut vel teipsum, vel alios serves quosvis; fieri etenim potest, ut illicitis serventur modis, iisque Virtuti nonnunquam adversissimis: Nec Vitam apud nos vel ipsam tanti esse debere, ut quodcunque

que huic expediat tuendæ, id plurimi protinùs duci mereatur. Quid igitur reſtat, quod exiſtimationem ſibi magnam jure poſtulet? Quid denique, nos ut in illo ſimus toti dignum cenſeamus? Juſtitia nempe Una: Quæ ſola Bonos facit, quæ Legibus morem & ipſa gerit, & ut alii gerant, curat ſedulò. Miranda planè ſunt illa. Sed quid illa dicam, cùm & tota Diſſertatio ejuſdem ſit Propaginis, & quæ ab Omnibus Virtutis & Sapientiæ ſtudioſis perlegatur, relegaturque ſæpiùs, digniſſima.

§ 47. D'Acerio xlix. Πτεροκοπῶν ἄτερα λέγεις. | Aſtrorum curſus non ideò Marcus contemplandos vult, ut otioſo ſuſpicientes animo ſterilem inde capiamus voluptatem; Sed his occupati ſtudiis, quæ non poſſumus non demirari, ad illa ut nos componamus exempla. Nam & Lumina Cœleſtia in ordine ſemper ſuo permanentia, à recto nuſquam deflectunt tramite; Conditori in omnibus morigera, & nobis quò ut tàm Documentis eſſent, quàm Ducibus, in ſublimi emicantia: Locûs elegantiæ plenus, & quem ſi non eodem quo noviſſimè laudatum Patre, at Nobili ſaltem ſtemmate prognatum facile agnoſcis.

Ibid. Ἀποκαθιέρου δὲ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν νοῦν τοῦ καμεῖν βίου. | Egregium hoc, & verum ut nihil ſuprà. Illud utique eſt cogitationum humanarum proprium, ut Animum & Mores Cogitantis effingant, in ſuî paulatim ſimilitudem tractos.

§ 48. D'Acerio, l. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. | Nondum illud mihi apud Platonem occurrit. Sed hoc nimirum voluit Marcus; Nemini Mundum penitùs innoteſcere, niſi deſuper ſpectanti. Loco utique opus eſt edito, ut inde deſpiciamus Totum, juſtas rerum Magnitudines, Modumque, Rationem & Ordinem uno complexi intuitu. Ita etenim nobis demum conſtaret, quæ hîc inter ſe confuſa videntur & contraria, in Commodum cedere, & optimè invicem diſpoſita Naturæ faciem adeò non deformare, ut abſolvant potiùs, & multo seddant elegantiorem.

§ 49. D'Acerio li. Ὁμοιοῦν δὲ πάντως ἔοικε. | Præſentia ſiquidem Futurorum tanquam Semina ſunt; quò facit & illud Solomonis in Eccleſiaſte. Eccleſ. i. 9, 10. *Quid eſt quod fuit? Ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? Ipſum quod faciendum. Nihil ſub ſole novum. Nec valet quiſquam dicere, Ecce Hoc recens eſt: Jam enim præceſſit in Sæculis, quæ fuerunt ante Nos.* Cap. iii. 15. Et alibi: *Quod factum eſt ipſum permanet, & quæ futura ſunt jam fuerunt, & Deus inſtaurat quod abiit.*

§. 51. D'Acerio liii. Καὶ σίτοισι καὶ πότοις, &c. | Sunt iſti apud Euripidem Verſiculi, quibus id agit ille, ut homunciones ridendos omnibus detestandoſque propinaret, qui de vitâ adeo ſunt anxii, ut iſta curent cogitentque ſola, quæ ad hanc protelandam conducunt. In *Potu* ſcilicet *cibisque & id genus cupediis* ſuperſtitioſe ſolliciti, cæterorum negligentes. Sed hæc incaſſum omnia: Inſtat enim hora & ſigno dato eundum vel invitis. Hunc utique Euripidis locum notaverat Antoninus, quò minus in vitium iſtud vitam inhoneſtè trahendi delaberetur. Vita etenim ſi venum daretur pretio, haud tanti Sapiens emendam putaret, ut turpibus adeò & ſervilibus vacaret ſemper Miniſteriis. Nos autem, ut vel Mala nobis proſint aliena, cogitemus velim, quantum in Animam impendi curæ fas ſit, cum Corpus tanto curare ſtudio plerique minime graventur.

§ 53. D'Acerio lv. Ὅτι ἔστιν ἐπιτελεῖσθαι δύναται καὶ τὸν κοινὸν λόγον, ἐπεὶ οὐδὲν δεινόν. | Ratio Communis ſive Univerſalis tantundem apud Stoicos valet, quantum ipſe Deus. Deus autem cum nequid poſſit Naturæ ſuæ contrarium, inde efficitur, quæcunque à Deo fiunt, & Utilia, & Bona eſſe omnia.

§ 55. D'Acerio lvii. Μὴ ἀσχολοῦ ἀλλότρια πράγματα. | Nobis ad agendum natis aliena facta anxiè ſcrutari minimè vacat. Ad id potius intendendus animus, ut quæ Ratio fecerit Univerſalis, ea noſtra ipſorum privata comprobet Ratio; Noſtra autem quæ fecerit privata, ut illa viciſſim Communis nulla improbet. Sed iſtis defungi Officiis Anima non poteſt, niſi & Corpori præſit, & ſuæ in omnibus Origini congruenter agat. Optimè ſanè Monitum & Antonini Philoſophiæ accommodatiſſimè.

§ 56. D'Acerio lviii. Ὡς ἀποπνικτὰ δεῖ καὶ μάχει τινῶν βεβιωκότα, &c. | Genuina hujus Articuli Mens ſubobſcura, nî me fallit plurimum, iſthoc demum recidit. Quod, quemadmodum ſi nobis eſſet hodierno die moriendum, nihil eſſet rerum omnium quod efflagitaremus magis, quàm meliùs vivendi ut ſpatium protrahatur; idem, quo nunc ſunt res noſtræ loco, agendum ſedulò. Ut ii nempe ſimus homines, qui potiſſimum eſſe volumus, quantum fieri poterit primum: & conſilia maturando, mortem quantumvis celeriter appetentem prævertamus. Quod ita tandem fiat, ſi Mundo jam mortui, Deo in poſterum vivamus uni. Huc etenim faciunt quæ olim D. Paulus, *Ita & Vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Jeſu Chriſto Domino noſtro.* Rom. vi. 11.

§ 59. D'Acerio lxi. Ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ. | Bona ſcilicet Indoles, & Mens rectè diſpoſita, fontis ad inſtar vivi, donec haurias fluit perennis; ſin ceſſas, areſcit illicò, nec ſe diffundit amplius. Hæc utique Bonis operibus crebrò repetitis fovenda; quibus dum incumbimus ſtrenui excitatur indies

dies atque reficitur; ſin otioſam permittas, langueſcit protinùs, & brevi extinguitur. Imaginem rei huic ferè geminam ſacra nobis exhibuit Pagina. Ita enim de Gratiâ Divinâ Dominus ipſe Jeſus, *Fontem* illam nuncupans in humano pectore *aquæ Salientis in Vitam æternam*, Joh. iv. 14.

§ 60. D'Acer. lxii. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπλέναι, καὶ μὴ διαφείρεσθαι | Cap. xix. 30. *Amictus Corporis, & Riſus Dentium, & Ingreſſus Hominis enuntiant de illo*, (inquit Auctor Eccleſiaſtici) Præceptum igitur utile quidem Omnibus, at Illis præſertim qui Aulæ aſſueſcunt apprimè neceſſarium, ſuis dedit hîc loci Antoninus.

§ 61. D'Acerio lxiii. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἢπερ τῇ ὀρχηστικῇ. | " Illis quæ jam huic adſcripſit Periochæ Gatakerus poteſt & illud accedere." Saltantem, non ad ea tantùm paratum, quæ ſibi ſunt ipſi facienda, ſed & quid ab aliis etiam ſaltantibus unà, fieri debeàt, probe gnarum eſſe: Luctantem contrà, præter Animi ſolertiam, Corporis robur, & Generoſam Audaciam, nihil quo præmuniatur, aut ad pugnam paretur in promptu habere poſſe. Quæ ipſe agat non edoctus anteà, ſed è re diſcat natâ oportet. Ipſa enim Pugna anſam præbet, ictum vel effugiendo fallendi, vel ferendo fortiter perſeverandi, & utrimque & technas & Vires adverſarii reddendi irritas. Huic non multùm eſt abſimile, quod à D' Paulo accepimus, monente, quod Chriſticolis *lucta ſit non adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Imperia & Poteſtates, adverſus Mundi hujus Principes, & Spirituales malitias, quæ ſunt in ſublimi.*

§ 63. D'Acerio lxv. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται ἀληθείας | Et hoc veriſſimum ſæpius inculcat Plato. *Nemo hominum ignorat volens.* Sed vitio in ſervitutem addicti, & cæco abrepti impetu, *Malum quod nolumus, facimus* ſæpenumerò. Infelices ſcilicet, & malum eſſe neſcii. Rom. vii. *Bonum autem quod volumus non facimus*, nihil nempe minus quàm Bonum rati. Ità enim de hâc re ediſſerit D. Paulus; qui etiam Sanctis Jeſu Chriſti Sermonibus concedere recuſantes, non *Superbos tantùm & turgentes, ſed & Ignaros, & nihil Scientes notat*, 1 Tim. v. 4. Timotheum autem, ut ſe gerat erga homines iſtiuſmodi, plurimum intereſſe alibi monet. Cùm *Servum Domini placidum eſſe oporteat, aptum ad docendum tolerantem malos, cum lenitate corripientem eos qui reſiſtunt veritati, expecturum ſcilicet, num illis aliquando daturus ſit Deus reſipiſcentiam adcognitionem veritatis*, 2 Tim. ii. 24, 25.

§ 64. D'Acerio lxvi. Ὅταν τις τῶν ἀνεπιτηδείων λέγῃ ἑαυτῷ ὅτι πάνυ ἐνδιδοῖς. | Vide ſis, Lector, quantum in illis ſubit ſalis. Perinde enim eſt ac ſi dixiſſet, *Fateare tandem velim, te tuâ ipſius opinione victum ſuccumbere.* Hominum autem cùm neminem reperias ridiculum adeò atque mollem, quem iſta haud pudeat de ſe predicare, illos mordet, qui verbis quidem multum ab his diverſa, re autem verâ eadem planè ſe paſſos agnoſcunt.

§ 66. D'Acerio lxviii. Πόθεν ἴσμεν εἰ Τηλαύγης, ſeu Τηλαύγους Σωκράτης, &c. | En tibi Capitulum verè Aureum! in quo animi Magnitudinem, & Hominis Perfectionem ad vivum depictam conſpicere liceat, ut Allucinationi hâc in causâ nihil ampliùs ſit loci. Qui igitur ſe Magnos haberi cupiunt, hoc ſe metiantur modulo par eſt, juſto quidem illo, & ab omni adulatione perquam alieno. Hinc tandem facilè conſtabit, jure illam merito exiſtimationem adepti ſint necne, quam tamen ut ne promereatur, & adipiſcatur hominum quilibet, per ſe ſtet unum neceſſe eſt.

Ibid. Τηλαύγης, ſive Τηλαύγους | *Qu'il avoit plus de vertu, que Telauges. Num Telauge fuerit præſtantior Socrates.* Ita vertit D'Acerius, quo ductus argumento ſequentia docebunt. Ægidius (inquit) Menagius, cujus fæliciſſimis lucubrationibus plurimum debent humaniores Literæ, in ſuis ad Diogenem Laertium Obſervationibus, locum hunc mihi videtur Apolline ſecundo ſatis emandâſſe. Is enim Adjectivum *Telauges* vulgo putatum, pro Nomine habuit proprio. Quæ quidem Emendatio eò pluris apud nos eſſe debet, quòd Illi primo quem ſciam Omnium, quotquot Antonino operam dederunt ſuam, mendi aliquid hîc loci deliteſſe ſuboluit. Telauges autem iſte Philoſophus ab infimâ erat claſſe, de quo Dialogum quendam compoſuit Æſchines, *Telaugis* nomine inſignitum. Ejuſmodi tamen, ut Elogii habendus ſit an Satyræ potiùs loco, haud injuriâ ambigi poſſit. Hujus etiam meminere & Athenæus, & Libellus iſte, qui Demetrio Phalereo adſcribi vulgò ſolet.

Ibid. Μηδὲ μὰ δαλδῶν πρὸς ἀγοράς | Alienæ etiam demum aſſentamur, imò & inſervimus planè inſciti quoties præ nimis anxio hominum cuiquam vel placendi ſtudio, vel metu diſplicendi, officium prodimus, & menti noſtræ vim illatam patimur; quoties etiam Rerum humanarum momentis ducti, & Veritatis gnari, *illam tamen in Iniquitate*, uti loquitur D.Paulus, *detinemus*, Rom. i. 18.

§ 67. D'Acerio lxix. Ἡ φύσις οὐχ ὕστερα συνεκέρασεν, &c. | Nam quo tandem fieri potuit pacto, ut res Incorporeæ cum Corporeis & Materialibus miſtæ coaleſcerent unà? En itaque, quod nobis omnium maximè mirum eſſe debuit; Animam ita per corpus omne diffuſam, ut ne ullum ei terminum hîc vel illîc circumſcribas loci, ſed Numinis ad inſtar præſentem ubique, permeantem, & vivificantem quicquid hujus eſt molis. Hujuſmodi verò Abſtractiones cùm inſolentes nobis ſint

nimis

nimis, adeò non (uti debuit) sæpius & familiariter iteramus, ut vix demum ista posse animum inducamus credere.

Ibid. D'Acerio lxx. Λίαν ἐυδόκιμα θεῖον ἄνδρες γενέσθαι, καὶ ὀλίγου μηδενὸς γνωρίσθηναι | Auscultes velim Lector, Auribus Animoque pariter attentissimis. Antoninus Opinioni vulgo receptæ se fortiter opponit, quæ rumore cumprimis multo, splendore etiam & gloriâ haud vulgari, opus esse existimat, ad virum cæteris præstantiorem & verè Magnum constituendum. Potest enim, (inquit Marcus) dignus esse qui suspiciatur, etiamsi vel plebi antecellendi non sit manifestus. Error autem iste quantum abhorreat à vero, Imperator Sapiens fatetur lubens. Quin & Viros Vitæ Divinæ proximè æmulos præ cæteris latuisse compluſculos notissimum est. Sed quid Homines dicam, cùm & ipsum de industriâ latuisse Deum, qui Dominus Jesus quâ suam instituerit vitam ratione animadvertunt, universi nôrunt. Accedit, quòd Athenis etiam in mediâ illâ Altarium & Superstitionum turbâ, ne ullam quidem Vero Devotam Deo reperit D. Paulus, præter Aram illam Unam *Deo Ignoto* adscriptam, *Actor* xvii.

Ibid. D'Acerio lxxi. Μὴ ὅτι ἀπίλπιστος διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθε, ἀλὰ τοῦτο ἀπογνῶς καὶ ἐλεεινὸς. | Nihil est quod nos pudeat, illis quæ nostrâ non sunt in potestate caruisse. Quæ verò in promptu posuit, & cordibus quasi nostris inseruit Deus, horum si nos patimur indigos & expertes vivere, id jure & probro vertendum est & vitio. Ea tamen est & Cæcitas hominum & pervicacia, ut his Parvi pensis ista interea loci maximo habeantur pretio. Quò minùs esse debet mirum, illaqueare homines perperam præ cæteris sibi eligunt, in gravissimum illis haud rarò cesserint incommodum.

§ 68. D'Acerio lxxii. Ἀεὶ δὲ διαζῆσαι, &c.— Κἂν πάντες καταβοῶσιν ἔτι κλωπτω | Opinionem istam passim irrideri notum est nimis, nec immeritò sanè; Cùm quicquid olim Animæ in se suosque Affectus Juris erat & Imperii, id omne pessundedit vitiatæ Naturæ labes, neutiquam nisi Gratiæ unius ope redintegrandum. Iste tamen Articulus & ferendis infortuniis utilis esse potest, & elegantiis atque acumine egregius optimo jure haberi.

Ibid. Τέχνης ἀνθρώπου ἢ Θεοῦ. | Istud ἢ vim disjunctivæ hîc loci obtinere nullus existimat, quocirca *De l' homme, & de Dieu Artis Humanæ & Divinæ* vertendum duxit D'Acerius: Id Antoninum velle ratus, quòd hoc etiam Deo cum Hominibus conveniat, ut Bonis Virtutis (si ità loqui fas sit) Operibus, tanquam Arti cuidam, & vitæ Instituto utrisque communi, & Ille & Isti incumbant sedulò. Hoc, alibi fusius enarratum licet, & Ideam in paucissimis sublimem non laudare nequeo.

§ 69. D'Acerio lxxiii. Μήτε σφύζειν, μήτε ῥαχθῆναι | Festinatio nimirum vel Invidi, vel Temerarii & Præcipitis indicium est Animi; Torpor itidem Ignavi & parum Cogitantis. Vide Lector, si libet, & per otium licet, quæ nos ad istos Horatii Versiculos, *Epist.* 2. *Lib.* 1.

——*Quod si cessas, aut strenuus anteis*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

Modus utique inter Temeritatem & Oscitantiam servandus, & ad virtutem contendentibus, nec concitato nimis, nec inerti, sed cauto, sed firmo, sed assiduo gradu incedendum est.

§ 72. D'Acerio lxxvi. Ὃ ἂν ἢ λογικὸν, &c. | Observatio usquequáque egregia. Animus enim ad ampliora natus quicquid nec sui simile est, nec publicæ Societati utile, id omne, quippe quod angustum nimis & jejunum, neglectui habendum sibi & fastidio, meritò existimat. Quod si Animos gens omnis humana sic inducerent suos, Proh! quantum curarum inanium, quæ jam solicitos nos habent & impeditos, hæc una Cogitatio prorsùs amandaret?

§ 73. D'Acerio lxxvii. Ὅταν σὺ εὖ ποιήσῃς, καὶ ἄλλος οὐ πιστεύῃς, τί ἔτι ζητεῖς πλέον | "Recte Ille, at Nobis inclyta magis affulsit spes." Nec enim ob Conscientiam Boni operis tantùm, & ingentem inde profecturam animi voluptatem, ut læti & alacres benefacimus par est; sed & illâ etiam fiduciâ freti, Deum, quod pollicitus est, abundè liberaturum fidem; Illorum nempe, quæ in occulto fecerimus, præmium se nobis affatim in propatulo redditurum, *Matth.* vi. 4.

§ 74. D'Acerio lxxviii. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος ὠφέλησις δὲ πρᾶξις τις φύσιν. | Verum illud & ad rem, ut nihil suprà. Universæ etenim compagi, cujus & Nos partes sumus, quoties consulimus bene, in nostrum id ut ne recidat Commodum neutiquam fieri potest. Hinc utique Sacræ Literæ ista appositè perquam connectunt simul, *Bene agere*, & eâdem operâ *Divites fieri in Bonis Operibus*, jubendo, 1 *Tim.* vi. 18. Rectè itaque Clemens Alexandrinus, & *Accipientes dare Beneficium, & Dantes accipere* monuit. Sed inter hominum innumeros ad Rem faciendam heu! nimiùm attentos; (Rem aliunde, imo quòcunque modo faciendam,) quàm paucissimos reperias, qui ut hoc demum diteſcant pacto diligentem intendant operam.

In

In Librum Octavum.

§ 1. Καὶ τῦτο σοὶ τὸ ἀκινδύνοτον. | Existimationem, quam ob Philosophiæ studium adeptus erat, ancipitem nimis & periculosam jure merito suspicatur Antonius. Aurem enim si Philautiæ insusurranti accommodâsset facilem, in fastum atq; Arrogantiam quàm proclive illi fuisset incidere? Vitium, omnibus quidem quantum uspiam est hominum incommodum & grave, Principibus verò præ cæteris exitiosum. Hunc igitur quò minùs in scopulum impingeret, viâ ab illis qui naufragium facere solent oppositâ planè, iter instituit solertissimus Gubernator. Quæ nempe de seipsis sciunt verissima, sed scitu minùs forsan jucunda, Ista Alii ut animum quantum poterit celentur suum, ne cogitantibus ægritudinem afferant, soliciti cavent; proximos utique fallere haud contenti, nisi in fucos & Sibi faciendos ingentem impendant operam. Marcus contrà, Philosophus ut is meritò habeatur, æquum esse negat; ut sit autem reverà Philosophus ne ullo prorsus fieri posse modo fatetur. Siquidem his tantùm is jure debetur honos, qui totum vitæ spatium, & omne animi studium in unam erogant Virtutem. Quæ cum Otiosis contingant solis, ipsum utique à Philosophiâ perquam abesse procul, ad quam seriùs quàm par erat animum adjecerat suum; & ex quo adjecisset gravissima Reipublicæ Negotia, & nunquam non importunæ curæ, ab illo invitum abstraxissent studio, & quò minùs ad istam adspirare laudem possit, etiamdum pergant prohibere. Hanc itaque aliis, quibus eam promereri vacaverit, concedendum potiùs; Contemplationes operosiores, quæ hominem sibi vindicant integrum amandandum procul statuit; Sarcinam ut ita tandem in brevius compendium colligeret, & quod per otium possit id saltem effectum daret. Naturæ, scilicet, & rectæ Rationi obsequendo, affectus sub jugum animo mittendo, Bonum agendo quàm poterit strenuè, Malum religiosissime devitando, Divinæ denique Voluntati in omnibus se suaque permittendo. Is etenim veræ Philosophiæ finis est ultimus, & nostrî cuilibet, præ animi Impotentiâ modo ne defuerimus officio, demum assequendus. En tibi, Lector, quo redeat hujus Capituli Summa. Egregium sat scio agnoscis, fac sis tibi præstes & Utile. Nam nec parum se profeciisse sciat, quisquis Antonini exemplo edoctus, se penitus perspectum habere, &, sibi haud iniquus Judex, rectam de Virtutibus & Vitiis, Dotibus & Defectibus animi sui, sententiam dicere poterit.

Ibid. Πεπείρασαι γὰρ θεοῦ πόσα πλανᾶσθε. | Habet & Salomonem in Ecclesiaste suo hoc itidem confitentem. Fælicitatem verò si tanto quæsitam impendio & labore Reges & Potentissimi & Sapientissimi non erant assequendo, Ubinam tandem loc. Idiotæ, quibus angustior multò & Mens & Res est, id se Thesauri reperturos speraverint?

Ibid. Οὐκ ἐν συλλογισμοῖς. | Nam quo potuit hoc fieri pacto? Syllogismus, (Ars nempe ratiocinandi omnis) non est ipse Finis, sed Mediis tantùm annumerandus, quibus ad finem contenditur. In illo igitur, ut summum Bonum ponatur, imò ut in illo quis positum existimet, adeo est à ratione alienum, ut nihil magis. Atque isthoc sane ad vanitatem Sciolorum redarguendam, haud indignum judicavi, quod hîc obiter monerem.

§ 2. Καὶ ἐφέσεν πρᾶξιν ἐρώτα σαυτὸν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; | Huic si ut par est obtemperatum esset Regulæ, Honores & Famam ambientium vanis simul & solicitis conatibus aliquis saltem poneretur Modus. Heus etenim; quò festinas Bone Vir? aut quid illud est rei, cui vehementi adeo contentione inhias? Quod enim jam agis, si hominis sit Liberi & Sapientis Officium, nihil in eo desideratur ultrà: Quorsum igitur Operis Boni Conscientiâ haud contentus, inanem tibi Laudis umbram, & popularem admirationem mercedis loco quæras?

Ibid. Ἰσονόμως θεῷ. | Bona facere indesinenter suæ Naturæ vi, & Malum in se admittere non posse, Deo competunt soli, & semper. Hominum autem quisquis huic Universæ Virtutis legi obsequitur, ad Dei exemplum animum is moresque componit suos. Id unum atque idem agit, sed conatu minùs fœlici: Eodem tendit loci, sed secutus longè, & passibus infinitum quantum haud æquis. His enim geminum quid Antoninum & antehac submonuisse memini, ubi Sapientem eâdem cum Deo in arte versatum depinxerat.

§ 3. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον, καὶ Σωκράτην; | Articulus is Magnorum titulos nimium quantum minuit deprimitque, dum Imperatorum quos unquam viderat hominum vita Invictissimos Celeberrimosque,

rimosque, Philosophorum Ternioni plerisque olim habitorum ludibrio & despicatui, non componere solum, sed & postputare nullus dubitat. Quin & illud etiam, si rationes rectè subducantur, de regali Gloriâ haud parum detrahere censendum, quòd hanc sententiam haud aliquis de infimâ tulerit plebe, sed Antoninus ipse Imperator Maximus, cui cognita adeò est, & penitùs perspecta Causa, ut ad alium quemvis Judicem nefas sit provocare.

§ 5. Ἀυτοκείτως. | Principibus id perquam est familiare, ut ad dissimulandum ingeniosissimi ad omnia se tempora atque ingenia comparent, nec quo sint in quenquam animo certis patefaciant indiciis. Haud inscitè Calchas in Iliad. primo.

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χολῆϊ
Εἴτ' ἦμαρ γέ τε χόλον γε κὴ αὐτῆμαρ κολάπτῃ
Ἀλλά γε κὴ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν σήθεσσιν ἑοῖσιν.——

Rex etenim sævam ad tempus si decoquat iram,
Fortior, at memori manet atrox mente simultas,
Gestitque ingentem miseris infligere cladem.

§ 6. Τὰ δὲ ὅλα εἰς μετάθεσιν. | Ad Naturam usque adeò haud ineptè transtuleris, quod Fortunæ olim adscripserat Horatius,

Hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet. Od. xxxiv. Lib. I.

§ 20. Καταφορᾶς μᾶλλον ἢ κὴ πτώσεως. | Hoc inter Imaginem & Rem cui componitur permagnum interest, quòd sæpiùs deflectat Pila, & præter mittentis mentem decidat; Nobis autem Omnia ex animo disponentis eveniunt, nec nisi divino in terram delapsi sumus Consilio.

§ 21. D'Acer. xxii. Οὐδὲ αὐτός τις ἑαυτῷ. | Haud inficetum isthoc. Ex illis, qui Encomiis nos cumulant amplissimis, vix unum & alterum reperias, qui sibi vel constet, vel fidem habeat: Animum adeò aut in horas mutant, aut in nos simulant pronum, ad unum ferè omnes. Laudes utique, quibus se invicem plerique cohonestare solent, confictæ prorsus sunt, & deditâ operâ excogitatæ. Sive ut in eo ne videantur deficere, quod Decôri & Urbanitatis ratio postulat; sive adulationi turpissimæ, quæ jam ubique locorum inolevit, ut ipsi etiam gerant morem; seu denique, quoniam de illis, quos prolixè adeo demereri student, falsâ honoris atque officii specie lactatis aliquid se sperent Commodi capturos. Ista recolens, laudem & magnopere ne expetat Animus, aut adipiscendæ incumbat totus, quin & ob adeptam ne tibi turgeat, aut sese efferat insolentior, mirum ni valent efficere.

§ 22. D'Acer. xxiv. Δικαίως ταῦτα πάσχεις. | Sese pro More alloquitur, nupero quodam commotus infortunio. Id jure fatetur obvenisse, quo moræ inhonestæ, animique ignavi lueret Supplicium. Melius utique cum illo actum esset, si nihil cunctatus strenuam virtuti navâsset operam, idque egisset unum, ut Vir Bonus, & in omni quantum poterat genere perfectior, indies evaderet. Illud cum voluit minùs, hoc quicquid erat Incommodi calcaris loco adhibitum; sive ut inerti acceleraret gradum, sive ut modicis contentum Virtutum incrementis ad majora tentanda stimularet, moneretque in hoc semper progrediendum Studio, & mediocritatem otiosam semper damnandam. Nam & huc facit illud D. Hieronymi notissimum. *Perfectum esse nolle, delinquere est.*

§ 25. D'Acer. xxvii. Λύκιλλα Οὐῆρον. | Lucillam dicit, filiam nempe suam, quam Imperatori Vero nuptum ipse collocaverat. Jam verò, plurima, quæ inter has Animadversiones occurrunt, ab Antonino jam annis grandiori, & Vitæ spatio prope decurso, conscripta, sunt quidem alia quæ non obscurè innuant; sed locus isthic per se manifestò satis evincit.

Ibid. En tibi Iter, quod Virorum, etiam famâ celeberrimorum, Nomina ad oblivionem affectare solent. Memoriâ exolescunt paulatim, donec tandem in meras devergant fabulas, quibus nec fidem habeant posteri, nec operæ ducturi sint pretium perlegendis incumbere.

§ 26. D'Acer. xxviii. Εὐφροσύνη ἀνδρώπου ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. | Si vis igitur quidnam Hominis sis, dignoscere, brevi id fieri poterit compendio. Hoc scilicet Examine accuratiùs instituto, num illam ab Antonino laudatam, an non huic potius contrariam percipere voluptatem gestias; & harum in utrâ summam vivendi fælicitatem colloces.

§ 28. D'Acer. xxx. Πᾶσα γὰρ κείσῃ, κὴ ὀφιὼ, κὴ ὠδῖνες, κὴ ἔκκλισις ἔνδον. | Vera quidem sunt ista, si ad literam & sensu abstractiori accipias; sed longè jam secus nobiscum agitur. Ex quo enim Peccato in Servitutem se genus addixit humanum, adeò non rerum Externarum potiti sumus imperio, ut ne Internæ quidem sint nostri penitùs arbitrii. Nec igitur, quin Externæ vim inferant affectibus, atque animi tranquillitatem in ultimum subinde discrimen adigant, prohibere possumus.

§ 30. D'Acer. xxxii. Λαλεῖν κὴ ἐν συγκλήτῳ κὴ πρὸς πάντ', &c. | Ornatum dicendi genus Stoicorum familia nullius omnino duxit pretii; Socratem nimirum secuta, qui id non solùm est aspernatus, sed ne ferendum quidem existimabat. Istud genus ornatum dico, quod id unum curat, culta ut sit inprimis & compta oratio, aures animosque audientium suis illecebris quò captet oblecteque magis. Quæ quidem Venustas elaborata adeò atque exquisita, ut quod res est dicam, à depravato

hominum

hominum more atque ingenio profecta est omnis. Si etenim ii essemus, quibus esse nobis decuit, id demum ageremus, Veritas ut se nudam nobis & genuinam daret; & de furtivis coloribus parùm solliciti, in argumentis essemus toti; Auditores vero quod attinet, hoc uno contenti, ut nec fucum illis, nec stomachum aut nauseam faciamus; Voluptatem interea loci, quæ magno sæpius illorum percipitur damno, dedità potius operâ commovere detrectantes. En Sermonem verè virilem, quem Antoninus *Sanum*, quem Socrates *Animorum Medicum* haud injuriâ nuncupandum censuit. Sed nobis in sequiorem partem omnia. Animis auditorum non tam instituendis, quam ducendis, opera intenditur. Cui & ipsi etiam audientes vicissim famulantur fraudi, non tàm Veritatis, ut sapientiores fiant, quàm Verborum elegantiæ, ut vanâ lactentur voluptate, avidi. Quin Scientiam Arithmeticam & Geometricam, si quid affectibus illîc nostris reliquum esset loci (quibus in Vero & falso dijudicando restat plurimum,) dudum nil dubito nobis turpissime vitiatam dedissemus; nec vel ipsæ Quantitatis & Numeri rationes humano generi mansissent integræ.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δωρεὰς ἔκαστοι τῇ λογικῇ οὐδὲν ὄσον, &c. | Egregium illud; Deum nobis facultates suas ferè omnes impertitum, Naturam scilicet Spiritualem, Vitam Immortalem, aliasque præterea complures; (Quanquam nec illud *ferè* abs re adjecit, cùm nec eandem Divinam Essentiam, aut immensas donaverit Perfectiones) Sed hanc cum primis utilem & verè nobilem indulsit prærogativam, quæ nostræ renituntur virtuti, in ejus ut usum atque commodum circumvertere valeamus omnia: Eò utique Opt. Max. Deo simillimi, qui etiam Pessima novit Bene vertere; quæque Voluntati ejus videntur obstare maximè, ità tandem in Fatis disponere, ut ad id quidem quod voluit feliciùs & citiùs expediendum, haud parum conferant momenti.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Τῦτο δ' ἐστὶ συμπεπτωκὸς τῷ | Præsens enim in hoc temporis puncto continetur. Nobis quidem Magnum quid aut reformidandum ideò visum, quia non seorsim, sed cum Præterito & Futuro conjunctum cogitetur, & alienâ mole turgescat.

§ 37. D'Acer. xxxix. Μὴ πῶ φθαρέντος τῷ τῦ ψυχῆ σώματος Πάνθεια ἢ Πέργαμος. | "De Textu emendando Gatakerus, de Re ipsâ quæ sequuntur D'Acerius". Inter Honores Regibus vità functis delatos, is est in primus habitus, quòd Amici & Familiares ad horum tumulos concederent frequentes, noctes illîc dieisque contererent, & in lachrymas effusi Principem demortuum, & sortem deplorarent suam. Studium id genus inutile, & Superstitiosum nimis cultum, notat hîc loci Antoninus. Id autem præsertim in animo habuit, istos honores magni pendere, & ob illos olim defunctis persolvendos efferre sese interea, ut quàm ineptum atque absurdum sit Principes commonefaceret. Nec enim illos quæ ad tumulum fiunt sensuros; ut possent autem sentire, & nimium quantam inde percipere voluptatem, at Quidnam obsecro hominum sunt, qui mortuos tanto prosequuntur Studio? Nonne & ipsi mox morituri; qui nec istis erunt brevî persolvendis ampliùs? Quocunque igitur te vertas, rem vides speciosam forsan, sed miseram reverà, & vanam prorsus. Hæc, quantum ego conjicio, voluit Marcus in Articulo cum primis venusto.

§ 38. D'Acer. xl. Εἰ δώσουσι ἐξὸ βλέπειν. | Plurimi ubique ferè occurrunt, qui acuminis sibi laudem, & ingenium minimè vulgare vindicant; seipsos interim hoc demum pacto gravissimâ affectos contumeliâ nescii. Cui autem acuminis istud cedit Bono, aut quî tandem judicandi, ut peritis decet, se præbent manifestos? utinam sane ista se haud ità compararent Ingenia, ut, cùm in hac Acuminis sui æstimatione hallucinentur maximè, tum demum & excusatissimos homines & fælicissimos dixeris.

§ 41. D'Acer. xliii. Ὅταν ἡμῖν σφαῖρος, κυλιστὴς μένη. | Geminum huic apud Horatium videre est, cujus Vir sapiens & Liber perhibetur

— In seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari.

Serm. Lib. ii. Sat. vii.

§ 42. D'Acer. xliv. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπῆν. | Articulus Verbis quidem exiguus, Sensûs autem prægnantissimus. Ità mirum ni seipsum alloquitur Marcus, male de se meritis succensens, aut difficili quodam implicitus negotio, cum animi impetum vix adhuc esset sustinendo. Nos itidem simili laborantes morbo ægritudinem pari ratione levare fas est. Adeon' esse insanum quenquam aut vecordem, ut dum cæteris omnibus obsequi studet sedulus, sibi durus uni, animum excruciet suum; & suis ex incommodis aliena quærat commoda!

§ 44. D'Acer. xlvi. Τῦτον ἰδὲ τὸν χείμωνα σαυτῷ χείσου. | Id monet jam Marcus, quod olim sibi precatus est Horatius

— Ne fluitet dubiæ spe pendulus horæ.

Lib. i. Epist. xviii.

Sed quod unum potuit, sibi extemplo largiatur, Bono, dum in manibus est, fruendo. Hominum enim plerique, ut est insitia, quæ adsunt pro istis quæ nondum sunt prorsus scientes prudentes commutare non gravantur.

Ibid. Οὐ λογίζωται ὅτι ἄλλοι τινῦτι μᾶλλον ἐκανοί εἶ, οἷοι εἶσιν ὕτοι ὃς βαρῦσθαι. | Argumentario subtilior sane paulò, sed solidis nihilominùs

rationum fundamentis innixa. Rem enim si quis æquâ perpendat lance, animo nimirum à Cupiditate, & Commodi ratione libero, quî tandem te turpiùs illusum dederis, quàm si famam & plausus populares affectes, rumusculos præsertim posthumos, si quàm poteris vehementissimo aucupere Studio. Nonne Homines unde ista tibi polliceris, & ignoti sunt, & nondum in lucem editi, tum & imperiti, & nihili prorsus, quos si nôsse tibi contigisset, nec tute æstimare, nedum sufferre posses? Infandum quantum hoc à rectâ ratione abhorreat, & quod vel secum adeò pugnet, ut rem omnium absurdissimam nec verbis expedire, nec cogitatione assequi hominum quisquam valeat.

§ 45, D'Acer. xlviii. Ἄφες τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μὴ ἔχῃ ψυχή. | Siquis adeò esset semper compos sui, ut de singulis examen illud accuratiùs instituere posset, nihil apud nos tanti futurum arbitror, ob quod mens nostra se habeat malè. Pluris enim hoc est externa facere, quorum vel quæ maxima, vel quæ gravissima vulgò existimari solent, quoties nobis obtingunt, si animus ignavior paulò cedat locum, atque herbam porrigat, jure quidem merito rogitemus indignabundi

Cui tantum de Te licuit?

§ 47. D'Acer. l. Ἀπὸ τοῦ ὅτι τῆς ζῆν συμβρώσῃ, ἢ ἐχ ὁ ἐνεργῶν ἀποθήσομαι, &c. | En quod illis reponas, qui se solent in risum vertere, cum isto vehementioris animi Impetûs proposito, *Nec vivere mihi est cordi, id ne fiat.* Excedas igitur è vitâ, sed æquo fac excedas animo, eodem utique quo, si omnia ex voto processissent, esses usus. Quod posteà adjecit, Viro vel Christiano dignissimum est. Hanc Antonini mentem fuisse nullus dubito, quam tamen Interpretes minùs assecuti locum nobis fœdè mutilatum dederunt. Id quod idoneis etiam argumentis evincere nobis esset in promptu, si Criticam in præsens provinciam ornandam suscepissemus.

§ 50. D'Acer. liii. Σίκυος πικρός. ἄφες. βάτος ἐν τῇ ὁδῷ. ἔκκλινον. | Id Antonino erat curæ, ut in illorum ne impingeret insciticm, qui omnia, quorum Commoditates ipsi non habent compertas, damnare confestim nulli dubitant; *Quamobrem ista in mundo?* rogitantes. Jam verò ne tempus in eo tereret, ut cui quodque Bono sit, ostenderet; quod & sibi operosum nimis, & Lectori gravissimo fuisset tædio, satis id habuit monstrasse; Quòd, quæ nobis aut incommoda videntur sæpiùs, aut supervacua, naturæ tamen ex usu esse maximo; Eamque his instructam, illa demum in lucem proferre, quorum & elegantiam meritò demiramur, & utilitatem inde haud mediocrem percipimus. Scitum sanè habes Articulum, Viro & Probo imprimis & Philosopho undique consentaneum.

Ibid. Ἀρκοῦται ἓν ἐχ χάρᾳ τῇ ἑαυτῆς, ἐχ πίπτει τῇ ἰδίᾳ. | Pulchrè dictum. Natura scilicet in & per Materiam operatur solam. Artificis utique locum nacta; Formæ igitur tantùm illius ab arbitrio pendent; Materiam igitur si dempseris, rerum ne minimam quidem effingere valet Natura. Hinc ergo Dei & Naturæ vires inter se quodammodo secernere discas; & aliqualem saltem, minùs perfectam licet, Mundi de nihilo creati Ideam animo concipere. Dei id opificium unius esse potuisse, citrà, & suprà naturam agentis; vel hoc Capitulum efficiet. Sed ista quæ captum exuperant nostrum, satius est ut Fidei deputentur omnia.

§ 52. D'Acerio lvi. Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς ὅτι ἔστι κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅστις ἔχει. | Quenquamne hominum rudem adeo & vecordem esse, ut an Mundus sit nesciat! Elementa scilicet, Terra, Cœlum, cæteráque quibus compages hæc pulcherrima conficitur sensûs fugere non possunt. Sed longè aliud voluit Antoninus. Scit nempe Mundum esse Is unus, qui, Unde fuerit, à Quo formatus olim ac dispositus, Cui denique sit etiamdum curæ, necnon & Quo communi partes ejus connectantur vinculo, Quem denique in hoc universo locum is ipse sortitus fuerit, & ad Quid operis à Naturâ constituatur, capit cogitatque. Duplex enim ista notitia, quâ & Mundum noscis & Teipsum, ità cohæret simul, ut hâc parte demptâ, illius etiam ut expers sis necesse est. Venusta quidem illa, & sani consilii plena.

Ibid. Τίς ἓν φαίνεται σοι ὁ τὸν τῆς κρυπτήνων ἔπαινον, &c. | An quisquam est Lectorum, qui dum anteceſſis inhæreret, eo demum perventurum speraverit Antoninum? Conclusionem improvisam forsan, sed quâ nihil aut solidum magis, aut acutum dixeris. Nam nec vulgari sæpe aliàs usus artificio, hanc quasi Sibi peculiarem is laudem vindicat, ejusmodi Veritates notissimis exsculpendi principiis, quas procul à conspectu latitantes nonnisi oculatissimus quisque cogitando assequi potuisset.

§ 54. D'Acer. lviii. Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῇ ἀευζωΐᾳ ἄφες, ἀλλὰ ἤδη ἐχ συμφυσᾶν τῇ ἀευζωΐᾳ πάντα γοῦν. | Habet etiam & Suum Anima humana Cœlum natale, purum illud inprimis, & morbis ejus magis aptum levandis, quàm quòd solent corporibus ægrotis præscribere Medici. Et nobiscum sane actum esset optimè, si ægris ad illud pari confugeretur Studio, quo de salute anxii ad hoc maturare satagunt.

§ 55. D'Acer. lix. Τοιαυτῆς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον. | Malitia ut Mundo obsit generatim, fieri neutiquam potest; quippe quæ per se ne existit quidem, naturam Accidentis tantùm nacta, & proinde Animæ dum adhæreat nostræ, illam unam Malo afficit. Quin & ipsa eò tantùm usque afficitur malo Anima, donec istam expuere

Miseriam,

Miseriam, & periculo expedire sese præ Ignaviâ aut Impotentiâ cessaverit suâ. Hujus autem Articuli veritatem evicit Epictetus, & rei Imagine ad vivum depictâ rem illustravit. Πάντῃ σκοπὸς (φησίν) ὁ πλάσας σοὶς τὸ ἁμαρτάνειν, ὅπου οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν ἐν τῷδε γίνεσθαι. *Quemadmodum* (inquit) *aberrandi causâ meta non ponitur, sic nec Mali Natura in Mundo existit.* Cujus Argumenti vis huc demum recidit. Posito, quòd Malum reverà existat, sequeretur, metæ id vicem nanciscì, apud istos qui in se ultrò admittunt; sed Contrarium liquet; id nempe quotquot uspiam sunt hominum summo conari Studio, ut Malum devitent. Nemo est enim, qui Malum sibi vult, aut animum ad malè agendum qui deditâ instituit operâ. Istud igitur quoties quemvis affectare contingat, non id est Malum quà Malum animo amplecti, sed Malum sub falsâ Boni specie latitans. Meta utique, ad quam intereà loci contenditur, nonnisi illud speciosum est & falsò creditum Bonum. Hæc igitur cùm ita se habeant, (quæ quin ita habeant sese dubio non est locus) si Malum omninò existeret, eò demum existere dixerimus, quò illud homines defugerent. Quod tantundem est, ac si idcircò dixeris existere, ut ne existat prorsùs. Eò etenim tandem ut deveniatur necesse est, & in istud impingas ineptiæ omnium absurdissimæ, Metam ideò poni, ne Metæ sit loco. Oculos scilicet animosque de præmio decertantium, ne ad se attrahat; quòd si forsan attraxerit, at hoc idcircò fieri tantùm, non quò attingant demum, sed ab isto ut quam poterunt longissimè aberrent scopo.

Encbir. cap. xxxiv.

§ 56. D'Acer. lx. Τῷ ἐμῷ σκοπῷ τὸ τῷ πλησίον σκοπεῖν ἐπίσης ἀδιάφορον ἔστιν, &c. | Liberum Arbitrium, cujus ope vel ad bonum se, vel ad malum comparent, omnibus ex æquo dispertita est Natura. Ad hoc autem vel illud eligendum nihilo magis ex eo definitur animus meus, quòd vicinus jam idem elegerit. Vis enim ista esset & necessitas, cui cum Arbitrii Libertate nequaquam convenire poterit. Hinc sequitur, Alium quemlibet, Vir Bonus, aut Malus, Fælix aut Infelix ut ipse sim, neutiquam posse præstare. Ab illius sane monitis & Exemplo mihi profici poterit plurimùm, sive his edoctus ad Bona me sentiam stimulatum acriùs; sive, si is minus rectè vixerit, quæ in illius vitâ displicent, ut in meâ emendanda curem sedulò: Potest etiam fieri, ut alieni tactus vitii contagio, ad illius facinora evadam audacior; Atquì Mores meos nec in melius hoc pacto, nec in deterius mutare queam, quin ipse propriæ voluntatis assensum præbuerim priùs. Nihil est utique quod alios incusemus, aut vicem doleamus nostram; quorsum enim tristes incassum jactentur querimoniæ, cùm, ut Seneca rectè monet, *Bono loco res humanæ sunt, quòd nemo nisi vitio suo miser est.*

§ 57. D'Acer. lxi. Ὁ Ἥλιος καταχεῖται δοκεῖ καὶ πάντῃ μὲν κέχυται, οὐ μὴν ἐκπέφυκεν. | Antoninus hîc loci, Imagine perquam eleganti adhibitâ, Animæ nobis naturam, & operandi morem delineat; sua quì debeat obire munia, & alios ad Sapientiam instituere, luculenter ejusdem imaginis ope docet. Soli utique similis illa, qui dum objecta sibi corpora illustrat, suo nativo lumine, nec ista impertit, nec seipsum spoliat. Lucem diffundit quidem, aeris quaqua versum ambientis ministerio usus, sed quicquid interim de proprio est, id omne sibi integrum asservat. Radii etiam solidis quoties & opacis obvenerint corporibus, non pereunt prorsus, & incassum emittuntur, sed cursu tantum leviter immutato, descriptoque Reflexionis, quem nuncupant, Angulo, (isti qui Incidentiæ dicitur æquali, lucem hoc coacti diverticulo aliò tantùm deferunt suam. Ita nempe ut & nostra se componat Anima fas est. Aliis ut dum facem præfert, aut lumen de lumine accendit suo, ab Origine Cœlesti ne divelli se patiatur: Ne denique concidat extemplo, aut frustrà se esse suspicetur, quoties illi, quod diffundere gestit, lumini obsistitur. Sed vim & repulsam sustineat fortis, quodque Iste noluit Homo, in alterum potius, qui capiendo sit magìs, deflectat Beneficium. Nec enim qui nostris conatibus renituntur contrà, animum vero afficere damno magìs queant, quàm corpus opacum Solem aut lumine exuere, aut inertem reddere. Id nempe sibi obest soli; quod dum alieno opponit sese officio, Autori quidem nihil detrahit, sibi verò, oblatâ privato luce, & in tenebris adhuc manenti, efficit plurimum. Huc demum redit Argumentum à Sole petitum. His animum si advertas sedulò, obfirmata inter disputandum pertinacia, Adversariorum acrimoniæ, & impetus cedere nescii, minùs te urent male; Dum omnia hæc æquo ferens animo, quæ Huic forsan incassum cesserunt Rationes, Illius in usum melioribus auspiciis transferendas curaveris. De ipsâ Similitudine hoc unum restat monendum; Solem nempe, non nisi per motum aëra lumen corporibus suffundere, nec absque isto Medio in nos agere posse; Mentem verò humanam lumen suum vi suâpte dispertiri, nec illi aliquo opus esse Medio, quod agenti sit adjumento. Animam itaque non tàm Soli, quàm ipsi Deo similem, hâc in causâ jure meritissimo prædicaveris.

Ibid. Ἡ δὲ χάρις αὕτη πόσης ἐστίν. | Ex his conjicere est, quid Antoninus de Lucis Radiis senserit. Utique nihil aliud, quàm fila quædam tenuiora, & genuinam solis Substantiam in longum extensam radios credidisse. Nec mirum, cùm qui ab istâ erant Scholâ Philosophi, Rerum Physica-

rum Imperiti nimis, lumen Primum à Secundario dignoſcere nulli calluerint. Partes dico Corporis Lucidi, quod Fontis vice fungitur, ab iſto lumine, quod rivorum inſtar, in corpora objecta inde defluxit. Poteſt tamen & huic Imperatoris Ideæ benignior adhiberi Interpretatio, ſi de Materiâ tantùm circa Solem agitatâ locutum dixeris, quæ ſemper, nervi inſtar tenſi, prompta & ad impreſſiones quaſvis apta, actionem à Sole inceptam pergit porrò tranſmittere, & quos ipſe primus ciebat motus, ex omni parte producere.

§ 60. D'Acer. lxiv. Ἄλλως βίλ⊙, ἄλλως νῦς φέρεται. | Avidam nimis & præcocem animi feſtinationem hic loci damnat, Sapientiæ ſtudioſis inter agendum perquam ſolennem. Dum enim ad ſcopum, Jaculi inſtar, rectà contendunt, præ intempeſtivâ acceleratione implicant ſe ſæpe, & impediunt magis; & viam ad metam quò moliuntur vehementiùs, eò ab iſtâ longiùs abſcedunt. Sagittæ quidem eſt ad ſcopum quò dirigitur directo tramite collineare, nec ab iſtâ deflectitur lineâ, niſi quatenus à ſuo aberrat ſcopo. Sed menti noſtræ nec eandem inſiſtere viam licet, nec, ſi liceret, expedit. Omnia illi ſedulò indaganda, nec illud de quo quæritur unum, ſed & alia huic ſimilia & cognata perpendenda; ſic niſi multis diverticulis, & longis ambagibus verum aſſequi non potes, ſi res perſpectas habere penitus animus tibi ſit. Iſte Motus interea Mentis noſtræ perinde congruus, & pro recto habendus, ac ille quem Sagittæ familiarem novimus. Tantundem enim efficit; dum ad metam accedit propiùs, etiamſi ab illâ declinare videatur. Inſigne hujus articuli exemplum ipſum habes Platonem. Is inter Dialogos multis & prolixis adeò digreſſionibus indulget, ut ab Incepto non raro excurrere prorſus, imò Propoſiti vel oblitus videatur; Cordato tamen Lectori & volupi eſt ſæpiùs animadvertere, & mirari ſimul contigit, quàm egregio tandem artificio, qui divagantis, imò incogitantis ferè ſpeciem præ ſe diu tulerat, omnia ad rem perducat; & quæ temerè confuſa eras ſuſpicatus, ea demum ut demonſtrationis vim habeant ſimul ſumpta, qui tandem efficiat. Quin & id adjicere nullus dubito, quiſquis iſta, quæ Platonis parùm gnari otioſa exiſtimare ſolent, aut miſſa fecerit, aut alio, eoque directo ordine diſpoſuerit; illum non de elegantiâ tantùm Platonis, ſed & de argumentorum etiam vi, & rei certitudine haud parùm detracturum.

§ 61. D'Acer. lxv. Ἐπίτηδες εἰς τὸ ἐγκωμιαστικὸν ἐκδοῦναι, &c. | Præceptum univerſis utile, ſed Principibus apprime neceſſarium; qui &, præ immenſâ ferè Potentiâ nihil non poſſunt, & ſummo abuti imperio nimium ſunt proclives. His, inquam, quò magis pollent eò expedit magis ut aurem animumque dum præbent omnibus facilem, nè temerè tamen vel cuiquam adhibeant fidem, vel de quoquam judicium ferant. Nam nec illis eſſe ſatis debet, ſi quæ vel dixerint vel fecerint Sui, habeant comperta, niſi & ingenium cujuſque habeant perſpectum, & quo iſta dicta & facta fuerint animo, itidem intelligant. Huc, nî fallor, facit Prius hujus Articuli Membrum. Ad Poſterius quod attinet, Fraudem illud & ſimulationem aſtutam, tàm mores & Actiones externas, quàm Affectus & Cogitationes animi vitiantem, amandandam procul jubet. Iſta dico omnia, quæ Civilis (quam vocant) Prudentia, & Reipublicæ melius adminiſtrandæ Commoditates in Virtutum quidem cenſum adſciſcere non verentur. Sed Scientia tamen Moralis & Divina Veritas, (à quibus id omnium abhorret maximè, ut aut quâvis de causâ, vel alienam induas ſpeciem, vel rem quamlibet, vitio contamines,) Vulpinas nihilominus verſutias, & culpæ poſtulant graviſſimæ, & ſummo notant odio & vituperio dignas.

In

In Librum Nonum.

§ 1. Ἀδηῶν ἀνθεῖ. | Dogma veriſſimum, idemque ſcitu adeò neceſſarium, ut ejus ne Ethnicos quidem ignaros voluerit Deus. Proximus igitur, ſive à te malè audiat, ſive opis afflictus indigeat tuæ, quam tamen conferre poſſis: Sive Aliis bonus, at Tibi nequam ipſi, aut nec Tui tantùm ſed & alieni prodigus fueris; ſi Tempus denique & Talenta fidei commiſſa tuæ, vel malè abſumpta, vel otioſa prorſus Spem Domini fefellerint; Pietatis te ſcias, perinde ac Juſtitiæ læſæ obſtrictum crimine. At quantò rectius, (quod noſtrî nos ut pudeat in causâ eſſe debet) de his Antoninus, quàm Chriſtianorum multò pars maxima; qui iſtis parùm habitis penſi in Deum hoc pacto peccari non animum advertunt?

Ibid. Ὁ ἢ ἄκων ἁμαρτάνω ἀνθεῖ. | Cogita quantum à Marco iterum nos diſtemus intervallo; qui, reum impietatis dum is vel Involuntarium peragit mendacium, æquiores nos vel Voluntario præſtare, & Speciosas quantum poſſumus excuſationes comminiſci, (Indignum dictu) haud erubeſcimus.

Ibid. Μάχεται γὰρ ὁ ἅπαξ παραλαβὼν τὸν ἀληθῆ φιλόνικος πρὸς ἑαυτόν. | Plena ſensûs omnia, nec vel unica vox occurrit, quæ ſuo pondere deſtituatur. Hoc utique vult Antoninus: Liberum Arbitrium ſupernè dono datum eſſe, necnon & idoneam Verum à Falſo ſecernendi Facultatem, ejuſmodi ſaltem, quæ æternas Veritatis rationes & regulas dignoſcendo ſatis eſſet. Has autem à Deo fundamenti vice poſitas, aut facis inſtar in omni accenſas pectore, ut illarum ope ad majora & difficiliora progredi valeamus. Hinc ſequitur, Hominum Ignorantiam pro Voluntariâ duci, & vitio illis verti debere; per ipſos ſiquidem quòd ignorent ſtetit, qui Scientiæ media & adjumenta Naturæ ſuffecta, neglectui habuerunt. Quorum utique ſpretorum & effectus, & ſupplicium eſt Animus in poſterum occæcatus; ut mendacium à veritate nequeat amplius internoſcere. Vide ſis, Lector, quantum Scientiæ vel ex hoc uno Dogmate ſe præbeat eliciendum, quantumque quod demirere divinæ Veritatis in Philoſopho Paginæ Sacræ rudi effuſſerit.

Ibid. Ἀναγκη γὰρ τὸν τοῦτον μεμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει. | In hunc impegit ſcopulum Pſaltes, à Naufragii periculo non prius liberatus, quàm ad Sacra confugiſſet; & qui pios impioſque maneat exitus, animo ſerìò recoluiſſet. *Mei* (inquit) *pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns, &c. Donec intrem in Sanctuarium Domini, & intelligam in noviſſimis eorum.* Pſal. 73.

Ibid. Συλλαβεῖν πασι λόγοις δεῖ ἀνθρώπων. | Nihil enim niſi prævisum & certis præſtitutum legibus evenire faſſi ſunt Stoici, ſiquidem Deum & præſenſiſſe, & animo quaſi effinxiſſe non futura tantùm, ſed & poſſibilia omnia illis viſum eſt. Primaria verò iſta & Univerſalis (ſi ita loqui fas ſit) Providentia, quin Deus ſe ſingulis immiſceat eventibus, nulla prohibet. Penes enim illum eſt unum qui deſtinaverat, decreta præſtare & perficere ſua. Parum ſcilicet Illi fuiſſet, à primo ſtatim rerum Exordio formâſſe ſemel, atque ordine diſpoſuiſſe omnia; Quod tamen Regibus ſolenne novimus, qui de Legibus ferendis tantùm ſolliciti, latis poſtea permittunt rempublicam. Sed Dei Bonitas nec initium, nec modum, nec finem capit; Eſſentiæ Divinæ comes indivulſa; nec præſens modò, modò abſens; ſed & ſemper & ubique præſtò habemus Deum. Ità tamen adeſt Singulis, ut ne Ullo claudi poſſit aut contineri; ita etiam omnibus providet, ut ad ſingula ſimul pertingat, & virtutem ubique actu & perfectè exerat ſuam.

§ 3. Νῶν ἢ ὁρᾶς τοῦτον τὸν ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμπεράσματος. | Cave iſta intelligas Opinionum diſſidia, quæ de rebus per ſe indifferentibus nunquam non oboriuntur. Alia nempe Marci animum ſubiit eaque gravior, & minus æquè ferenda Sententiarum pugna, momentoſa illa, & ad naturam noſtram ſpectans, quoties utique de Bono & Malo, Juſto & Injuſto, Veritate & Religione utrinque acerrimè diſceptatur. Nec diſſitendum, quòd nihil ferè vivendi nos tædio afficiat magis, quàm ſi hujuſmodi diſſenſionibus vexati, quotidianas contumelias ſufferre cogamur, quas vel in noſmet, (ſed id parùm eſt,) imò quas in ipſum Deum, & ſacroſancta illius inſtituta Homines obfirmatè nequam ore ſacrilego evomentes non perhorreſcunt.

§ 5. Ἀδηῶν πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ἢ μόνον ὁ ποιῶν τι. | Non ad id ſolum natus eſt Homo, ut nequid in ſe admittat Mali, ſed ut aliquid etiam faciat Boni: quod Chriſtus & alibi, & iſthîc præſertim diſertiſſimo nos docuit exemplo, quo Ser-

vus

vus fidei violatæ arguitur, ob Talentum sibi concreditum, defossâ clam terrâ absconditum; sospitem nempe integrámque restituere pecuniam parato, nihil profuit non perdidisse. Quisquis enim otiosum & inutile patitur, is reverà Talentum non adauctum perdere censetur.

§ 7. Σπῶσαι ὄρεξιν. | Is denique Appetitum cohibet comprimítque, qui justos ne transiliat limites cavet; qui Bono ut consulat & subserviat publico, curat; qui denique singula, quanti reverà sunt facit; ipsa verò exoptatissima non temere, & sine exceptione desiderat.

Ibid. Σβέσαι ὄρεξιν. | Hoc ideò dictum putà, quod quæ Hominum vulgus vehementer expetit, qualia sint, aut quo tandem evasura prorsus ignorans.

§ 8. Εἰς ἢ τὰ λογικὰ μία τοιαῦτα ψυχὴ νενόηται. | Hæc, si ad Stoicum rigorem exegeris, à Vero abhorrent plurimùm; Animam nempe Intelligentem si ipsius Dei particulam credideris. Habent tamen & suum pondus, modò commodum adhibeas sensum, & rem penitiùs introspicias. Eádem scilicet specie omnibus quotquot uspiam sunt Hominum suppetit Anima, nec aliàs diversam censendum, nisi quatenus à se invicem distent singuli, vel diversis dono omnium præstantissimo usi modis, vel diversas divinæ Gratiæ Dotes insuper adepti.

§ 9. Καὶ οἷον ἔρωτες. | Rectè quidem *Quasi Amores* dixit, quoniam veros Affectus Brutis competere Stoica constanter pernegabat Schola. His tamen Motus quosdam à Naturâ inditos, qui Affectuum similitudinem præ se ferebant, nulla dubitabat agnoscere. Affectus porrò cùm apud illos nihil essent præterea, quàm Ratio variis attemperata modis, & proinde Rationis Comites, & Indicia connata, Brutis hos concedere, Religio illis erat. Hinc satis liquet prisca quædam & minimè contemnenda Philosophiæ veteris vestigia, Hodiernæ & consensisse, & facem prætulisse. Bruta utique nihil ultrà Mechanicam naturam sortita, non heri tantum aut nudiustertiùs, credebant Physici.

Ibid. Ἀλλ' ὅμως κάτω φιλοσοφίας ἀκουσταλαμβάνουσιν. | Verissimum hoc, & efficiendo quod in animo habuit Marcus perquam idoneum; quod tamen humano generi nihilominùs in commodum parum cedere solet. Inest quidem Societatis Vehemens Appetitus. At quorsum? & quid inde efficitur? Nam à rectâ Ratione nihilominùs deficitur; Bonorum scilicet Commercium detrectantes, appetentes Malorum, Consuetudines plerique, vel ipsâ solitudine deteriores adsciscere sibi satagunt.

§ 10. Φέρει καρπόν. — εἰδὲ ἡ συνήθεια κωλύει τοῦτον ὁπὶ ἀμπέλου. | Videtur sibi Antoninus metaphoram de Fructu ferendo ad Homines primus transtuliisse; quod si minùs credidisset, non est quòd se tam sollicitus excusatum iret. Hinc certo colligas, in Literis eum Evangelicis, vel parum admodum, vel ne omnino quidem versatum, quibus hanc loquendi formulam in paucissimis familiarem nemo non novit.

Ibid. Ὁ λόγος ἢ τὸ κοινὸν, τὸ ἴδιον καρπὸν ἔχει. | Fructus isti putres, qui Publico nihil prosunt, à rectâ ratione non proficiscuntur, sed arborem arguunt Vitii. Ratio enim, cùm omnium sit hominum communis, omnibus ut prosit, & communi Bono incumbat tota, æquum est. Axioma præclarum, & quod, si ad hanc regulam & nos & alios exigamus, quid quisque sit hominis facile ostendat. Eodem enim recidit Servatoris nostri monitum. *A Fructibus eorum cognoscetis eos.* Matt. 7. 20.

§ 11. Μίμνου, ὅτι περὶ τούτου ἡ ἐνυπνιάσθη σοι Νέρων. | Quid enim de Clementiâ, cæterisque quæ circa contumelias & injurias versantur Virtutibus factum iri existimas? Otiosis scilicet, & plane nullis futuris, si materiam, & arenam in quâ se strenuè exerceant, hominum nempe nequam Malitiam, de medio sustuleris.

Ibid. Ἔξεστι ἢ καὶ σοὶ, οἱ εἰπὲ, τὸ ἐπιεικὲς. | Rationem si perpendas, momenti permultum ad Benignitatem & Clementiam conferentem agnosces, Nec enim quisquam est, qui, his ritè cogitatis, idoneam sibi in delinquentes sæviendi, & odii immortalis excusationem comminisci queat.

§ 12. Πόνου, μὴ ὡς ἄθλιος. | A Querimoniis scilicet tempera tibi, nec humeros oneri impares ferendo criminare, Pusilli enim animi sunt ista, & honesto minimè digna. Longè secùs de Laboribus exantlatis, & Sui similis Hercules ille Sophocleus.

Ἀλλ' ἀσύναυλος αὐδὰ ἐκπόνου κακοῦς. Trachin.
Me vidit nemo ulli ingemiscentem malo.

§ 14. Πάντα ταὐτά. | Eadem utique semper agitur fabula, quâ semel peractâ, & ad extremum Dramatis Scenam perductâ, nihil restat præterea, nisi ut eadem instauretur denuò, & assidentibus Crambe jam sæpiùs recocta iterum atque iterum apponatur.

§ 16. Ἐν ἐπιτηδείῳ τῷ τῆς λογικῆς πολιτικῆς ζώου κεῖσθαι ἢ ἀγαθόν. | Distinctioni hic locus est oppidò opportunus, ad rem de quâ agitur illustrandam, perquam necessariæ. Genus enim humanum & Publicam si spectes Societatem, Bonum & Malum in Agendo positum omne rectissimè narrat Antoninus: Quæ verò quisque animo sentiat, adeò referre parvi, ut Opiniones meras Adiaphoris accensendas jure optimo statuat. At verò: Si suamipsius cujusque Animam cogites, Pietatem, & illud quo tenemur adversus Deum Officio, nimiùm quantum

quantum sē res habet secús. Namque ita tandem, si minus poterit Bonum Recta, at Malum tamen erronea & impia præstare potest animi Sententia. Ab isto siquidem fonte corrupto profluunt peccatorum sordes, quod haud semel submonuit Christus; *Arbores nimirum singulas fructus sui germanos edere, & ab ipso Corde non malas tantùm Cogitationes, sed & omnigena exire flagitia, & quacunque hominem vitio contaminare solent.* Matt. vii. 21. xv. 18, 19, 20.

§ 20. Τὸ ἄλλο ἁμάρτημα ἐκεῖ δεῖ γενέσθαι. | Delictum alienum nec interest meâ, nec mihi ut obsit fieri potest, cùm nec malum me reddere, nec vitii arguere possit, nisi & ipse assentiendo effecero meum. Apud istum igitur relinqui vult Marcus, qui id in se admiserat; nec vel proferendum palàm, nisi id à nobis salus aut utilitas exigat aliena; quò nempe pervulgati Contagio serpat minús. Ista tamen ut ne officiosa nimis sit divulgatio sedulò cavendum, ne quid, præterquam cui scitu necessarium aut valde utile sit, edixeris; ne denique criminandi animo; Invidiosa enim res est & indecora, nullâ urgente necessitate, aliena in propatulo vitia collocare.

§ 22. Τρίχα δεῖ τὸ ζωῆς ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ τῆς ὅλης, καὶ τὸ τούτου. | Hæc Hominis officium in se complectuntur omne, in tres Christianis usitatissimos divisum Locos. Primum scilicet ad Deum pertinentem; Secundum ad Nosmetipsos; Tertium denique quo ad Proximum devincti tenemur.

§ 23. Ὡσαύτως αὐτὸς, τὸ πολιτικὸν συνεπιλογιστικὸς ἐστί. | Præclara sanè Argumentatio, nec minus egregium quo nititur Fundamentum. Homini quidem, qui in communi Societate divelli ne unum quidem oculorum ictum potest, non esse committendum, ut vel unum quidquam agat, unde non aliquantulum saltem fructûs Societas humana percipiat. Vitæ nimirum civilis Officia in Omnibus, & præ cæteris Omnibus, exéquenda. Quæ secus fecerit, adeò non utilia aut honesta fore, ut ne culpâ quidem careant, sed Officii insuper habiti olim apud Dominum postulatura. Huc etenim & illud facere à Servatore monitum, nonnullis visum est. *Dico vobis, quodcunque verbum otiosum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in Die Judicii.* Matt. 12. 36.

§ 24. Ὡς ἐναγίσαιμι σωματεῖον τὸ τῆς ψυχῆς. | Locum hunc in pauciſſimis ovtcurum facile sentiet, quisquis Interpretes, adhuc quos sciam omnes, in eo expediendo frustrà fuisse cogitat. Quod & ego satis pro comperto mihi videor habere, absque tamen quòd de illo conclamatum esse prorsus existimem. Sensum enim præclarum hinc exculpi posse, & me secundo satis Apolline huic eruendo incubuisse spero. Ulysses ut ad Inferos descenderit, & quam cum mortuis consuetudinem habuerit, fusè in Odysseidos undecimo depingi, (cui Libro nomen etiam Νεκυια ἰδεικρὸ adhæsit) Lectorum nemini non notum arbitror. Hinc itaque suam videtur Imaginem mutuò sumpsisse Antoninus. Quicquid utique rerum humanarum agitur, Scenam id omne & Spectaculum esse tantùm; nec tàm res ipsas, quàm rerum Repræsentationes. Adeò ut nobis hactenus cum Inferis conveniat, quòd utrobique in conspectum exhibeantur Umbræ, & Inania rerum Simulachra. Hoc uno tamen dempto, quòd nobis hîc loci crassa & palpanda obveniunt, illîc exilia, & quæ tactum omninò fugiant. Et dixerat sanè pridem in Ajace Sophocles.

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς ὄντας οὐδὲν ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ' ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Video enim nos homines nihil aliud esse quàm
Simulachra, quicunq; vivimus, & inanem umbram.

Sed isti versiculo leporum & salis haud parum Antoninum adjecisse, Lectori cordato facilè constabit.

§ 25. Ἴσα δεῖ τιθὼ ποιότητα τῇ αἰτίᾳ. | Personam Rebus perinde ac Hominibus detrahas oportet, si quales reverà sint scire tibi sit animus. Quod ità demum fiet, si Formam singulorum à Materiâ discretam seorsim contemplere. Nam quòd vel odio, vel amore incendimur; quòd metu torqueamur, aut voluptate perfundamur, id Formæ plerunque debetur uni; & Ideæ inde animo conceptæ.

§ 26. Ἀνίτλης μυρία διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ. | Non innumera tantùm, sed Mala ad unum omnia, quibus hominum discruciatur vita, ab istâ proficisci causâ non injuriâ asserere potuisset.

§ 27. Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν. | De Insomniis jam dictum est suprà. Vaticinia quòd attinet, Antoninum his fidem adhibuisse pronum, plus satis constat. Siquidem parum abfuit, quin per superstitiosam nimis horum venerationem, se, suáque omnia, & Romanum Imperium, cum hoste dimicans, isset perditum.

§ 28. Ἤτοι ἀφ' ἑνὸς ἅπαντα ὁρμᾷ ἢ ἐκ τῆς ὅλης διάνοια. — ἢ ἄπαξ ἄρμοστο. | Disjunctionis istius membra se neutiquam excludunt mutuò. Nam & Prius verum est, & Posterius. Impressit quidem motum, & ad opus applicuit se olim Providentia; quo tamen facto motis cooperari etiamdum nulla cessat; sed omnibus ubique loci Agentibus & præsentem sese, & adjutricem præbet. Quod & alibi monuimus.

§ 29. D'Acerio xxxi. Ὡς ἐντελῆ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ πάθη, —καὶ, ὡς οὕτως φιλοσόφως σκεπτικὸς ἀνθρώπινα. | A Sophistarum nonnullis ibi censuit cavendum, qui tàm Politicæ quàm Moralis Scientiæ præ se ferentes speciem, utramque sibi laudem ambiebant. Quin & has ità conciliasupra

tum ibant invicem, ut Principes instituendos in se reciperent, *Secundum Artem* quod dici solet, imperitare edoctos, ad Administrationis itaq; Publicæ argutias Philosophiæ dogmata componebant. Promissa is jure ridet, ut inania & subtilia nimis. Quisquis enim bene imperare studet, civilem is prudentiam in eo præsertim positam intelligat, quæ Deus jussit, illa ut agat, & sola, & sedulò. Hoc demum uno Ethicæ & Politicæ inter se conveniet pacto. Nec pluribus, aut exquisitâ magis opus est arte, cùm vel hæc Sola Regula Imperatori bono sit satis. Discordes autem inter se qui in gratiam reponere volunt Scientias, (quod solent imperiti, & officiosè seduli,) offensiones quas lenire satagunt accendunt magis. Neque enim, ut nunc vivitur dierum, vel huic, vel illi concedas quidquam, quin alteram plus æquo deferas; & alieno impendio, alteri compares commodum.

Ibid. Μυρί' ἂν Πλάτωνος πολιτείαν ἤλπιζε. | Quoties in Sophistas hîc loci notatos, & futilem eorum subtilitatem illudi contigerat, ad Platonis de Republicâ Libellum confugere solenne illis erat. Huic utique objectioni & Homuncionum istiusmodi grandiloquentiæ ut obturetur os, Rempublicam, qualem depinxit Plato, in terris ne spectare quidem fas esse, (Tantùm abest ut quis actu effingat,) respondet Antoninus. Illam itaque Ideam Deo soli, qui nihil non potest, perficiendam relinquamus; Hominum siquidem & Principum vel Potentissimos tantum de se promittere, extremæ esset dementiæ. Horum utique Leges & Authoritatem, quantæ quantæ sint, Mentes tamen Subditorum, atque Animi Sententiæ fugiant, fallantque necesse est. Accedit, quòd ipse Plato speciem hanc ita expressisse videatur, non eo consilio, Principes & Respublicæ ut hoc se modulo metirentur; sed Imaginem pulcherrimam & usquequaque perfectam ob oculos ponentes, similitudinem saltem aliqualem, & quantam vitæ humanæ patitur ratio, ut assequi possent; Vitia verò & Defectus quibus singula urgentur Imperia, ut eò faciliùs & adverti queant & emendari; quin & Virtutes etiam & Præstantias, quas minùs forsan perfectas adepta sunt, ut Reges cum isto contendentes Archetypo, & sentiant, & excolant, & quantum fieri poterit, promoveant. Quid igitur, forsan rogites, Principi faciendum, qui Rempublicam eò usque perfectionis & felicitatis adduci posse, ne sperare quidem est ausus? Id nempe unum, ut ad id quod in se est strenuus intendat animum, Deo se præstet in omnibus morigerum, & quæ nec vis nec sapientia humana efficere valeat, ea ut omnia sibi à nactus virtute Dei Opt. Max. committat commendetque Curæ & Consilio.

Ibid. Καλῶς γ' ἀνυμάτων μετεσχολῆς τὸ ἄλλο ἢ δυσεπίφορον. | Rectè monitum. Principibus nihil superest, quod à mentis parùm sanæ subditis sperent, præter obsequium simulatum tantùm, vel à supplicii metu, vel lucri spe profectum. Istos verò mentis esse parum sanæ existimo, qui Verum à Falso, Justum ab Injusto secernere, Quid deceat & oporteat, dignoscere non valent. Socrates utique id in se non immeritò suscepit probandum, quòd, quò quisque doctior est & sapientior, eo sit Imperanti obsecuturus libentius. Quod si verum est (& est dubio procul omni verissimum) inde efficitur, Principes tum demùm optime rebus suis consulere, cum Bonarum Literarum Studiis Fautores & Patronos se præstent maximè propitios. Ab his mirum nî solio Regali, non modo Fulgor & Decus, sed & salus & Stabilitas, & Tutamen ingens accedit.

Ibid. Τὰ γοῦν καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, &c. | In his se jactare exemplis Sophistarum turbæ familiare erat; & Viros suæ, quam præ se ferebant, Artis regnandi peritos prædicare. Rem ad accuratius examen vocatam noluit Antoninus; ne quid in tanta nomina peccare videretur. Quod vero missum fecerat, ipse haud obscurè innuit, *videant isti* jubendo, fuerintne vel illi Principes, quales existimari vellent maxime, & quotidianæ vitæ consuetudo an morum Gravitati tantopere laudatæ congruerit. Nam Philosophicam unicam esse Gravitatem opinandum, cum & Tragicam præterea & Theatricam, ostentationi compositam, fictam omnem & elaboratam novimus. Justitia verò fraudis omnino expers, & intemerata est, & simulare nescia, & sibi semper constans.

Ibid. Ἀκούεις καὶ ἐν αἰδήμονι τὸ φιλοσοφίας ἔχον. | Viden' Lector Antoninum, ut se paucis graphicè depinxerit? Gravitatem fastuosam istius putat Principis, qui Scientiæ Civili primas, Morali vero & Divinæ non nisi secundas partes tribuit. Modestiam ex adverso & Morum Simplicitatem Illi peculiares reponit, cui Religio & Virtus in primis habentur, Artes verò Politicæ eà tantùm tenus ducuntur laudi, quà Dei & Naturæ Præceptis nullæ repugnant. Aberat utique quàm longissimè Marcus ab istâ Politicorum sententiâ comprobandâ, quæ Res administrantibus publicas nihil fere non licere; Imperio potitis à communi scilicet Justitiæ solutis Lege, novas & liberiores rationes excogitandas; Religionem autem, & Mentis sibi conscîæ reverentiam, & præstitum in omnibus Deo obsequium adeò non Imperantibus prodesse autumat, ut quàm maximè officiant. Nec his animum vacare posse ineptiis, nisi & suo & Reipublicæ summo periculo.

§ 31. D'Acer. xxxiii. Ὀρθὸν γ' ἀκρίβειαν. | Justitia in quo posita sit paucis docet. Actiones scilicet ut culpâ vacent parùm refert, nisi & Intentiones, & Cupiditates puræ sint, & Injuriæ criminis expertes.

§ 34.

§ 34. D'Acer. xxxvi. *Ὅσα οἰκτος.* | En Judicium! quo nemo unquam aut æquius tulerit aut prudentius. Atat, quantum est hominum istiusmodi, & quam vano se efferunt fastu; tanquam ab ipsis sive laudantibus, sive vituperantibus, Bonum & Malum alienum penderet omne?

§ 35. D'Acer. xxxvii. *Τὶ ἂν λέγοις ὃτι ἐγκλητό τε πάντα, καὶ ὃτι πάντα εἰδὼς κακῶς ἔχει.* | Petulantiam atque impietatem notat Antoninus, qui Mundi hujus ordinem vitii insimulare non verentur; sed temerè & fortuitò fieri omnia, perfrictâ quâ sunt fronte, contendunt. Hoccine est Hominis? Hoccine Vermiculi, Terræ scilicet & Cineris Officium, Deum ut in judicium provocet, quæ verò, non vires modò, sed & captum plane exsuperant, de iis quòd perperam atque inconsultò fiant, decretoriè ut audeat statuere? scilicet Naturam iste Universalem, à quâ & ipse conditus est, privato subjicere, examini, & stultitiæ manifestam peragere, in se recipit, qui hæc audet. Effectum mirum ni suâ se Causâ sapientius jactat & præstantius. Proh cæcam & sacrilegam Homunculi arrogantis audaciam!

Ibid. *Ἀλλὰ κατακίνεῖται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι.* | Quod ne supponendum est quidem fieri ullo posse pacto. Nec enim in Deum ràm Optimum quàm Maximum immanitatis istud cadere censendum est, ut Operum suorum quodvis eò tantum effingeret, quo miserum reddat. Quin itaque rem ut se habeat rectè dijudicemus; & ipsam Maledictionem, unde omnia proveniunt infortunia atque incommoda, non Dei operibus annumerandum, aut Illi tribuendum Authori, sed ab ipso Homine exortam cogitemus. Nam, quòd Antonino quidem minus suboluit, Peccati est ista Supplicium, & ab hâc unicâ profecta Causâ. Sed si Deum adhuc Authorem obtundas, at memineris velim, istud non Creatoris esse Voluntarium, sed Judicis in solidum & Gubernatoris Opus, coactum quodammodo & necessarium. Hinc illa Dæmonis in Mundum Potestas. Deus autem adeò non perditum & damnatum voluit Mundum, ut, restituendi servandique ejus gratiâ, Humanam in se susciperet Naturam, & morte omnium contumeliosissimâ affici, non fuerit ipse gravatus.

§ 38. D'Acer. xli. *Εἰ μὲν ἥδιστον, ἐκεῖ τὰ κακὰ, πάχα δ' ὃν ἥδιστον.* | Facta expendere aliena, ex æquo præsertim & bono æstimare, res est omnium difficillima. Tutiùs itaque multò & consultiùs Illi, quibus omne prorsus judicium de rebus istiusmodi ferre religio est; ne sibi dum minùs temperant licentiam alieno arrogent dispendio. Ab istis itaque seu perperam, seu temerè prolatis quò magis caveant nomine Christiano insigniti, Dominus ipse firmiter injungendo præcepit suis, *Ne judicent*; Quod tamen si facere nihilominus præsumpserint, & cujo & quanto id facturi sint periculo, ut ibidem ostenderet, adjicere visum est, *Ut ne judicemini. Quo enim judicio judicatis judicabimini, & quâ mensurâ metimini, eadem contrà metietur vobis.* Matth. vii. 1, 2. Sed quorsum Proximum culpæ postules, vel temet-ipso fortean minùs obnoxium? Nam *Qui loquitur contra fratrem, & damnat fratrem, loquitur contra Legem, & damnat Legem.* Jacob. iv. 11. Dato tamen, illum quid peccâsse at sibi nimium peccavit uni, suoque ipsius, non tuo damno. Fieri tamen potest, ut ne peccaverit quidem; Judicium igitur Dei te satius est expectare, qui omnium gnarus cùm sit, & Cordium Scrutator, universis secundum Opera sua redditurum, & quod Judicem decet officio neutiquam defuturum pro certo habeas.

§ 39. D'Acer. xlii. *Τὶ τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις πάθους, ἐφ' ἑαυτοῦ;* | "D'Acerius hîc loci (si quis alius) pene desperati, Casaubonum secutus est; cujus emendationes apud Gatakerum videre est. Rem verò ipsam ità pergit porrò exponere". Quoties *Periit* dixeris, de Anima dictum puta. Quippe quod Animæ competat soli, Corpori enim quantumvis immutato, ut pereat tamen, contingere non potest. At simul cogites velim, quàm ineptæ sint istæ & quàm inanes querimoniæ. Nam & ipsa cùm expers materiæ sit, Anima, ut etiam ab Interitu procul & immunis sit, oportet; nec illi metuendum est ne divulsis denique dissipatisque particulis, illa pereat unà; quæ non ab his mutuò connexis & coalescentibus originem aut formam suam traxerat. Rectè sane procedit Argumentum, si rem serio despicias; sed cùm hominum plerisq; adeò esse subtilibus minimè contingat; hanc istis ratiocinationibus accensendam arbitror, quas inter sublimia atque Arcana Philosophiæ recondita collocatas, pauci admodum mentis humanæ viribus assequi valeant. "Gratiæ itaque Benignissimo Deo, eò prolixiùs agendæ sunt, qui nostræ misertus imbecillitatis, Animam Immortalem in Scriptis ipse Θεοπνεύστοις luculenter narravit; Veritati ejus falli & mentiri nesciæ, certo scilicet atque omnium validissimo, Fundamento ut innixa Fides nostra quæ cogitando ægrè capere possumus, credendo facilè amplectamur".

§ 40. D'Acer. xlii. *Τὶς δ' οἶδεν, ὃτι ἐγὼ μὲν εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι.* | Egregius sane Locus, nec levi tantùm oculo perstringendus. Antoninum enim Veritatis Christianæ rudem, Divinæ Gratiæ, (vel semet inscio) vindicem nactus es, & Assertorem minimè contemnendum. Hem itaque disertè profitentem, Voluntatis Libertate quidem hominum generi concessa, nostræque primitùs insitâ naturæ, & facultate cuique quod suum est præstandi, & Virtu-

tem exeolendi feciſſe Deum copiam. Quin & perrexiſſe porrò; quodque ut facere poſſimus pridem dederat, id ut velimus etiam, jugi opis ejus acceſſu, efficere. Ita tamen efficere, ut ne nuperæ illæ vires ſuffectæ, priſtinis animi facultatibus officerent, ſed Arbitrium Homini relinquerent adhuc, ſervarentque integrum. Ea enim eſt influxûs Divini ſuavitas, ea lenitas inenarrabilis, ut Animos vi nullâ cogat, trahátve, ſed demulceat, ſed flectat, ſed ſuis (ſit verbo venia) blandis, ſuprà quàm quod dici poteſt, illecebris, ad virtutem pelliceat volentes. In hoc itaque ſita eſt ejus efficacia, ut ita demùm adjuti, non eligendi facultate ſpoliemur; ſed illa proni promptique eligamus, quæ, abſque hic eſſet adjumento, minime omnium elegiſſemus.

§ 41. D'Acer. xliv. *Τῷ τῶ σεμνοτέρω ἀεὶ τὸ ὀχληρὸν δὲ ἐ σφίσιν.* | Nobis id inprimis videndum, quam præſertim ob cauſam hîc terrarum degatur. Corporis & Animæ ſalus annon præ cæteris omnibus ſpectanda, curæque eſſe debeat. Quod cuivis facilè adeò patet, ut dubio nihil reſtet loci. Id enim agendum eſt unum, ut quæ ob oculos habemus, ut propoſitum vivendi ſcopum cogitantes, mores noſtros actioneſque ſingulas his congruentes rationibus componamus; apta denique media ut curemus adhibenda, & ejuſmodi tantùm, quæ ad finem ultimum & homine dignum, nos tandem perducere queant.

§ 42. D'Acer. xlv. *Ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπήτει, ὅτι βλέπει.* | Appoſitum id ab Hieronymo notatum. "Sicut ſingula Corporis membra, citrà mercedis intuitum, ſuis fungi officiis non gravantur; Nobis itidem convenire, qui in Corpore multò præſtantiori membrorum vices ſuſtinemus, ut munia gratuitò obeamus læti; nec alio quovis præter Bonum Commune opus eſſe debere ad benè faciendum incitamento.

In Librum Decimum.

§ 1. ΕΣΗ, *φανερωτέρα τῆ σεαυτοῦ σοι σώματος.* | Animam Corpore dilucidiorem fieri poſſe non eſt quod miremur, ſi immortalem Illam & permanentem, naturæ immutabilis, quæque ſemper conſtet ſibi: iſtud verò varium & in horas mutabile, ſibi nunquam ferè non diverſum vitam porro nactum non brevem & tantùm caducam, ſed acceptam mutuò, & aliunde adſcitam, cogitaverimus. Jam verò Anima tum demum dilucida facta cenſenda eſt, cum officio eam defungi, cùm Originis memorem ſtemmate tam nobili ſe dignam præſtare, cùm ad Formam Primitivam, Perfectum ſcilicet rerum omnium Exemplari mente divinâ conceptum, ſummo ſe ſtudio adjungere ipſam, & componere, manifeſtò liquet. Obſcuram viciſſim & perſpectu difficilem dixeris, ſi in corpus demerſa tota, à Facultate ſenſitivâ adeò abeſt propè, ut Subſtantiam ibi ſublimem, & ratione nobilitatam fruſtrà quæras. Hoc enim animus humanus cum Deo commune habet, quòd cum oculis corporeis Neuter ſit cernendus, ex operibus tamen ſuis palàm ſe faciat uterque, ut ne mundus quidem ipſe ſe magis præbeat conſpicuum.

Ibid. *Ὅτι πάντα σοι πάρεστι.* | Omnia tum Animo adeſſe putandum, cum Deo ſit conjunctiſſimus, atque ejus Amore & Studio uſquequaque plenus.

§ 2. *Παραπέμπει τὴ σὰ ἡ ψυχὴ ἐπιζητεῖ, ὡς ἀπὸ φύσεως μόνον δοκιμῶσα.* | Monitum quod nobis ex uſu eſſe maximò, modò obſequi velimus, poterit. Regulam nempe certiſſimam præſtantiſſimamque complexum, quâ licita ab illicitis dignoſcere valeamus. Sed cogitatum ſimul id velim; Deo quàm clementi & benigno utamur, quàmque bono ſint loco res noſtræ, quibus nihil eſt vetitum, niſi quod in nos admiſſum naturæ noſtræ vel Animali, Rationali nociturum ſit. Avel quibus autem natura non lædatur, ea licere omnia pro certo habendum.

§ 3. *Φιλοσόφοις ἀφορμὰς οὐκ ἐπαινῶσιν.* | Si id Philoſophis ſolatio eſſe potuit, at quanto magis Chriſtianis gratulandum, quibus ſuppetunt Malorum levamina, ab iſto longe diverſa? Certis nimirum & indubitatis exploratum habent illi argumentis, *Brevia* quæ vitam hanc caducam angunt *incommoda, gloriam* iſta paſſis *ſempiternam* atque *immenſam* tandem aliquando eſſe *confecturo*. 2 Cor. 4. 17.

§ 7. *Εἴτε κατὰ σκεδασμὸν ἐπιγινόμενα, εἴτε, &c.* | Qui ab Academiâ erant, & à Stoâ Philoſophi, cùm in Sacras Literas (quantum ego conjicio) fortè incidiſſent, Mundum inde in extremo deflagraturum die, novos autem Cœlos, & novam tum poſteà terram fore, inibi didicerant. Mente verò Spiritûs Sancti, parùm intellectâ, quicquid aut ipſorum Placitis priùs receptis, aut vanis animi incerti cogitationibus convenerat maximè, id ferè hâc in causâ deinde commenti ſunt. Ex illis nonnulli Mundum multis renovatum vicibus, at

flammis

flammis tandem iri penitùs absumptum; Alii renascentem jugiter, in æternum permansurum, nec crebris incendiis (quæ & futura agnoscebant) tam absorbendum, quàm sordibus expurgandum, quibus tandem restinctis, omnia in pristinum reversura locum somniabant. De flammis tamen expiatoriis viderint eruditi; ecquid illis ansæ porrexerit Esaias, Babylonem peccatis fœdissimè conspurcatam sic olim allocutus. *Habes carbones ignis, sede super eos, hi tibi erunt auxilio*, Isai. xlvii. 13, 14. "Ita quidem Lxx: Senes sed longe aliter Hebræa veritas, *Non*, inquit, *pruna ad calefaciendum se, focus ad sedendum coram eo sic fuerunt tibi quibus laborâsse.*" Sed ut unde deventum erat redeamus. Omnia, inquam, in pristino statu futura denuò autumabant, Socratem verbi gratiâ revicturum, & ab Anyto Melitoque fore ut iterum insimuletur, ab eodem etiam Judicum concessu iniquissimum capitis luat supplicium. Imaginem in istis videre est Christianæ Resurrectionis perperam intellectæ & Veritatem hominum deliramentis deformatam quos nondum de Philosophiæ tenebris, ad eximiam Evangelii Lucem dignatus erat Deus accersere.

Ibid. Τὸ δὲ δὴ, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν ἀφεστήκει. | Corpora nostra mutari in horas, & ab illis esse longè diversa quæ nascentibus fuerant, cùm primâ sit facie durum nimis, & quod paucis fidem faciat; ad captum vulgi se demittit Antoninus. Supponit itaque quod plerique sibi persuasum habent, à Vero quantumvis alienum. Quod tamen eo facit libentiùs, quoniam ab istâ concessione rei de quâ agitur probandæ nihil esset periculi metuendum. Dato enim, quod idem nobis etiamdum sit corpus, quod à parentibus traditum accepimus, at illud tamen iri nequit inficias, & crescere id, & enutriri, & vivere non posse, nisi nova accedit materies, nisi & immutetur postquam accesserit, & istâ mutatione labantem sustineat & renovet molem. Quin & id etiam ut elargiare oportet, & Novam istam, & illam pristinam materiam mutationem adhuc aliam manere; Mortem dico quæ utramque mox in sua cujusque Elementa remissura est. Hoc, ni mens me fallit, voluit Antoninus, cujus animum si sim assecutus, loco prius in quo hærere visi sunt, aut hallucinati Interpretes, gaudeo me lucis aliquantum contulisse.

§ 8. Ὀνόματα δίκῃ σαυτῷ πᾶσα ἀγαθὰ, ἀδίδακτον. | Pravum præfractumque Hominis ingenium vel hinc advertas, qui, quod possunt, respuunt; quod nequeunt efficere, id summo prosequuntur studio. Speciosa nomina & laudem virturis immortalem promereri possunt, id utique nolunt: Meretri, inquam possunt, alii verò ut pro meritis Titulos, & laudes tribuant debitas, id efficere non possunt. Huic tamen uni totis viribus incumbunt. Quin & ab aliis si id consequi potuissent, Quid inde capiendum est Commodi? Siquidem bene merentibus, nec omnibus contingit, nec solis, ut Audiant bene. Hoc interim Nihili, Hoc Incertum in votis est; Illo & Certo, & vere Magno, neglecto fere, & ubique contemptui habito.

Ibid. Ἐὰν δὲ αἴδῃ, ὅτι ἐκπίπτεις, ἄπου δεῖ βιῶναι οἷς γένηται. | Hoc Istos præsertim mordet, qui quoniam Virtutes se posse assequi universas desperant, ne ulli prorsus omnium student. Quo quid à mente sanâ abhorret magis? Virtutes enim opem sibi mutuò & incrementum ferunt, & aliæ paulatim ex aliis nascuntur. Nec ea est humanæ Naturæ sors, ut ad culmen nobis semel, & per saltum (quod aiunt) perventum fuerit; sed clivus iste abruptus pedetentim conscendendus; nec quisquam est Bonus aut Sapiens, quin Is ut esset, multo illi labore, & longo temporis Impendio steterit.

§ 9. Μίμου πλάσμα, πόλις. | Ex his vel una quævis sufficit, animam à Deo abstrahendo, nisi arctissimo illi nexu ut constringatur, operam demus. Quod si fuerit factum, omnia nobis depercendis frustrà erant, cum, testante Apostolo, Nihil prorsus, *Neque Mors, neque Vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Præsentia, neque Futura, neque Ulla alia Res creata separare nos valeat à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*, Rom. viii. 38, 39.

Ibid. D'Acer. x. Ὁπόσα ὀρυκτολογητὸς φαντάζῃ ἢ παρεκπίπτοντες. | "Casaubonum, ut solet, secutus, qui pro ὁπόσα legendum ποῖα censuit novam hinc orditur Periocham D'Acerius; Sensu à vulgatis quàm alieno vide sis apud Gatakerum, Nobis interea Nostri vestigiis insistendum." "Anceps, "inquit is," & periculosa nimis res est Philosophiæ Naturalis studium, quod, oculos dum in res merè corporeas intentos detinet, Animum interim ab Intellectuali illâ & Incorporeâ Naturâ detorquet, Solo Vero, & Bono, & Uno; Dei nempe nos facit immemores, & immensis ejus perfectionibus quò minùs immoremur, prohibet: Hinc mirum ni D. Paulus *à Philosophiâ & inani Deceptione cavendum* monuit, *Coloss.* ii. 8. Quanquam nec Antoninum Scientiam hanc in solidum amandâsse existimem. Nam & inde haud parum capitur commodi, Theoriæ modo Praxin adhibeamus comitem; & Mundi hujus Ornatum atque Ordinem stupendum planè, eâ ratione, eoque contemplemur consilio, ut ad Cultum Deo præstandum ad Sapientiam ejus & Potentiam piè quantum possumus suspiciendam demirandamque aptiores facti, nos inde profeciisse plurimum sentiamus.

Ibid. Αὐδιδὸς οὐδὲν λαμβάνων, ἀεὶ πρυμνήσιον. | Rectè statuit. Duo siquidem hîc loci in se susceperat probanda; utrumque notatu digniss-

mum. Primum, Quòd Voluptas à Rerum Physicarum Notitiâ profecta, nec pura esse potest, nec Plena, nisi & Actiones inde enascantur genuinæ, quæ ortum & parentem prodant suum. Cui consentaneum & Secundum, Voluptatem non rectè æstimari, quoties de externis ejus indiciis tantùm fertur Sententia: Externa nimirum ista veram Hominis naturam nec constituunt, nec pertingunt quidem. Tanti proinde habenda sunt singula, quanti ipsum Hominem juvando sunt, Animam scilicet & Mentem veris, solidis & inculpatis perfundendo gaudiis. Hinc sequitur Axioma illud vulgare

Scire tuum nihil est nisi Te scire hoc sciat Alter.
Pers. Sat. 1.

Inanes tantùm & ineptos sapere, qui quod intus reperire nequeunt, id foris incassum requirunt. Voluptatis intereà loci sincere, quæ à Sapientiâ proficiscitur rudes isti sunt prorsus & inexperti. Latet quidem illa, sed eò magis liquida est & intemerata in animo recondita, sed ipsum recondentem mirifico suî sensu demulcet, oblectatque.

Ibid. D'Acer. xi. Καὶ τίνες δύναται αὐτὸ διδύναι τι χ᾽ ἀφωρῶδς | Hæc secum animo quisquis recolit à rebus finitis incertisque (cujusmodi omnes ad unam sunt res Creatæ) animum haud magno abstrahet negotio; & ad Deum adjiciet Unum. Illum siquidem penes est unum, & dare omnia, & auferre, pro libitu suo.

§ 11. D'Acer. xiii. Εὐθῦαι μεγίστη ὑπόθεσις θεῷ | Is *rectà proficisci* censendus est, qui nihil non Justum facit, & Legibus *Agens* obtemperat; Is denique *Deum sequi*, qui quicquid decreverit Ille æqui bonî consulit, & ad Voluntatem Divinam *Patiens* animum comparat suum. Utrumque conjunxit Antoninus, haud abs re sanè, à se enim quantumvis distantia videantur, aut reverà distent, ità tamen sibi mutuam præstant opem, ut Virtutum alia nunquam non alteri subveniat. Qui verò in Illâ minùs se præbuit strenuum, in Istâ itidem ut se det turpiter necesse est.

§ 12. D'Acer. xiv. Τὶς ὑπονοίας χρεία, μᾶλλον σκοπεῖν τὸ δεῖ πραχθῆναι | Nihil Omnibus quidem, at Principibus præsertim, periculosum est magis, quàm leves istæ Suspiciones, quas abundans sæpe solet & anxia nimis Cautela animo subjicere. Siquid agere debemus, satis constat hoc fortiter agendum, nec quid deinde sit futurum, solicitos esse Decet. Sin minus quid expediat per te noveris, consilium ab aliis petendum. Scrupuli verò inanes & superstitiosi, *At ità demum hoc forsan*, vel *illud eveniet* abjiciendi illicò, quippe qui & Animum suspensum teneant, & ab Incepto alieni omnino sint.

Ibid. Ἐπεί τε ἤγε ἐπίδοσιν τὸ τέτο. | Quoties animi pendentibus, quod fieri ceptum est omittitur, aut à justo præ Ignaviâ desistitur incœpto, in gravius multò damnum impingimus, quàm quod vis à rebus profectum externis infligere posset infortunium. Locum hunc ex sensum prorsus existimo, si Codices sequimur vulgatos; Unde ut aliquid saltem erui posset, hactenus eum in me mutandum suscepi, ut de meo βλαστεῖ τὶ adjicerem. Quæ si aliis arriserint minus, superest & illis eadem in Textu depravatissimo, quod è re sit magis excogitandi Copia.

Ibid. D'Acer. xv. Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεχῶς ἐπὶ λόγῳ τ᾽ καὶ πᾶν ἐπιβάλ | Articulum ("ità enim seorsim distinxit D'Acerius") habes eximium. Quicquid agitur rerum, si cum tumultu, & strepitu, & animo agas perturbato, rationem tibi deficere, id certo est indicio. Quod enim de Deo Pagina Sacra, illum nec in Turbine, nec in Procellis, sed lene potiùs spirante Zephyro Numinis præsentiam exhibitam voluisse; de Sapientiâ itidem pari potest jure prædicari. Suavis illa per se & placida, turbam fugit, & ab impetu abhorret plurimum; in tranquillo degit, & Animus quo se habet melius, eò minus ut concitatus sit & sui inops, semper facit.

§ 13. D'Acer. xvii. Τοιῦτοι μὲν ὅσοι τῆς κλίσης, τοιῦτοι δὲ ὅσοι τῆς τροπίζης. | Istis sane solenne est morum agere Censores, & de alienâ, ut luber, famâ decernere, quos si in occulta domûs sequi liceret, & quid illis clàm testibus fiat edíscere; vel si Lucerna, (ut olim lusit Lucianus) nocturnas posset Libidines, & quæ suadent Solitudo & Tenebræ inhonesta, verbis explicare, ampla satis inde suppeteret vices referendi materia. Larvâ etenim severæ virtutis detractâ, ita omnibus esset palam, istiusmodi Simulatores, à jus in aliena facta dicendo præ cæteris sibi maximè temperare debuisse.

Ibid. Οἷα δὲ κλέπτουσι, οἷα δὲ ἁρπάζουσι. | Idea cumprimis bella & salis plena. Ab iis etenim ex rapto plane vivitur, qui eo processerunt insolentiæ, ut singulis Laudem & Vituperium pro Arbitrio decernant suo. Illud quòd Forum agant nullâ authoritate muniti, missum in præsens facio. hoc potiùs advertendum animo, quàm iniquè causas dijudicent, de quibus illos omnino judicare haud est æquum. Solenne scilicet habent, pessimo omnium furto, alienis detrahere laudibus, quo faciliùs ex harum detrimento, aliquid incrementi accedat Suis. Quin & Prærogativam Deo, siqua alia peculiarem arrogare non verentur sibi, illam nempe quâ cordium is agit scrutatorem & de intimis animi Cogitationibus statuit. Damnant etiam Legem, quod olim à Jacobo notatum memoravimus) & ipsam in jus rapiunt Justitiam. Jam verò Sacræ Literæ rapinæ istum arguunt, qui *se parem cum Deo autumare ausus fuerit*, Phil. ii. 6.

Id autem est se parem, imo vel ipso Priorem Deo æstimare, Proximos ad nostrum Tribunal sistere, & in quos juris nihil nobis est, eorum de factis pro imperio cognoscere & statuere.

Ibid. Μέρει δ' γίνεται, ὅταν ὅλην πίστις, αἰδὼς, &c. | Quò nihil argumento deesse posset, quod hominum iniquam simul & vesanam arrogantiam ad vivum depingat, illud etiam visum est Antonino, tanquam ex abundanti, adjicere. Rapina ista, si in manus aut pedes esset admissa, excusatiorem paulò dixeris; Id verò omnium est flagitiosissimum, quâ sui parte egregias sibi & præstantissimas comparare est Virtutes, illius ut ope noxam potius & reatum ingentem Injusti Falsique homines deditâ operâ impingant sibi.

§ 15. D'Acer. xix. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. | Id ni fallor vult. Ità esse cuique vivendum ac si quocunque degas in loco, is omnium & amœnissimus, & sibi exoptatissimus esset. Editiores enim Loci, & Domicilia in montium verticibus extructa, apud Veteres præ cæteris magno habiti pretio notissimum est. " Quanquam aliter Gatakerum perlochen hanc accepisse Lectorem minimè fugit, cui uter ad mentem Antonini propiùs, dijudicandum relinquo.

Ibid. D'Acer. xx. Εἰ μὴ φέρεσθαι, ἀποτεινάτωσαν. | Platonis illud Marcum in animo habuisse nullus dubito. Socratem is induxerat, Homines Justitiæ quàm infensi sint, referentem. Tanto nimirum illos odio eam atque adversatione habere, ut si ipsa se Justitia humanam induta figuram, oculis corporeis cernendam exhiberet, ne impune quidem esset factura; Sed Virtutis tam eximiæ impatientes, morte quam poterant atroci & contumeliosâ maximè, homines illam mulctaturos autumat.

§ 19. D'Acer. xxiv. Πρὸς ὀλίγα δ' ἐκέλευσον πόσις, ἢ δὲ οἶα. | Nobis etiam haud ineptè in eos, qui insolentiùs efferunt sese, & Dominatum sibi vindicant, ista docet Antoninus transferenda, quæ Davus olim ille Horatianus, Imperium Hominis detrectans vitiis irretiti, & sui parum potentis,

Tune mihi Dominus Rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter Vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Serm. Lib. 2. Sat. 7.

§ 20. D'Acer. xxv. Τότε συμβέβηκεν, ὅτι ἐκείνη φέρει | Illorum redarguit errorem qui res olim forsan ex usu futuras fassi, calamitosas tamen in præsens criminantur. Is contrà, ubi primum agere quid decreverit Natura, ex illo nobis esse usui contendit. A Naturâ enim suum cuique tempus præstitui; idoneum apprimè & congruum. Adeo ut nequid unquam sit ab illâ Factum, nisi, & quod fieri debuit, & quando fieri debuit maxime!

§ 23. D'Acer. xxviii. Τὰ τῦ Πλάτωνος, σκιὰν ἐν ὄρει | Locum habes in Theæteto, Socratem nempe Commoditates & Prærogativas enarrantem, quibus & Magnates gaudent & Philosophi; & ob quas vel Hi vel Illi potius anteponendi videantur. Ἀγεφύκον δὲ τὸ ἀπαίδευτον ἐκεῖ ἀχολίας οὐδὲν ἧττον τῆς τοιούτων τὸν τοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι σκιὰν ἐν ὄρει τὸ τοῦχος περιβεβλημένον. *Itaque & hujusmodi Philosophum necesse est propter nullam negotiorum exercitationem, non minus rusticum & imperitum esse, quàm Pastores. Utpote qui perinde mœnibus in Urbe, ac illi Cautæ septo in monte circundetur.* Ad illa verò Marcum idcircò alluisse arbitror, quò nobis inde colligendi locum daret, quòd cum Sapiens in medio Urbis tumultu, ruris sibi delicias, & solitudinem servet integram, Animi Tranquillitas, ab hominum itidem quolibet, qui sibi non ponit obicem, & reperiri possit ubibuis loci, & facilè conservari. *Edit. Serrau.* p. 147.

§ 25. D'Acer. xxx. Κύριος δὲ ὁ νόμος | *Lex*, vel quod Marco tantundem est, *Deus*. Is nempe Lex est vivens, immutabilis, & sempiterna. Unde & Legem à Platone *Sapientum Deum*, & à Socrate in Minoe τὸ ὄντως ἐξεύρεσιν, *Inventionem ejus quod est* nuncupatam auguror.

§ 26. D'Acer. xxxi. Ὡς ἡ τῶν βελτόνων ἢ τῶν ἀναφερῆ ἐρώμη. | Vis illa Naturalis, (Plasticam vocant,) cujus ope stupenda planè ista Fœtûs & generandi, & efformandi, & ad maturitatem usque perducendi mysteria ritè peraguntur, oculos longè fugit corporeos; nec nisi animo eam omninò videndam objicimus: Pariter se habet & illa, quâ corpora sive sursum, sive deorsum feruntur. Unde eruditis haud levis semper animum subiit dubitatio quâ demum de causâ facultas hæc originem traxerit; Ipsa etenim Corpora nec Gravitate per se, nec Levitate prædita satis constat. Videndum itaque, an inde fiat, quod Omnia sui similium appetentia, his præsertim consociare se, & tanquam in amplexus ruere avidè contendant, quod Stoicis placuit magis: An, quod Aliis Vero visum est similius, id omne Terræ circa suum centrum motæ sit potiùs tribuendum; quæ dum rapidissimâ rotatur agitatione, partes suæ molis Universas à Centro abigit quodammodo arcetque. Istæ igitur Particulæ vel longiùs inde absunt vel propiùs, velociùs etiam aut segniùs capessunt fugam, quo se aut fortiùs impulsas, aut placidè magis, moras sentiunt. Quibus Motûs imprimitur minùs, illa ab aliis magis motis magnâ vi pulsæ recidunt illicè: & ex casu tam subito, tamque violento, nomen & existimationem Corporum graviorum adipiscuntur. Horum enim peculiare vulgò perhibetur, Centrum versùs descendere, & ab illo ægrè avelli.

§ 29. D'Acer.

§ 29. D'Acer. xxxiv. Ἐρώτα σαυτὸν, εἰ ὁ διάγνωσις δεινὸν διὰ τὸ τότε πίπτειν. | *Si* lingulis seorsim ad examen vocaris, suo tantùm unum quodque penderemus pondere, ex istis omnibus, quæ moribundos male habent, vix ullum restaret, quod tanti apud nos esset, ut ejus unius gratiâ, vel vitæ incommoda sustinendas vel mortem molestè ferendam existimaremus.

§ 31. D'Acer. xxxvi. Καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀνάλογον. | Ad idoneam fragilitatis humanæ recordationem id forsan videatur satis, Omnes ut Præclaros præsertim qui antehac è vivis excesserunt, animo Viros recolas. Sed cùm ii sumus, qui nos nostraque, alienis anteferenda habeamus universi, hinc fit, ut ista fortiùs animum commoveant Exempla, quibuscum aliqua nobis intercessit vel necessitudo, vel Conditionis, vel Eventuum Analogia. Quod huic locum dedit consilio, ut in alios sine delectu quodam, tanquam in speculum inspicientes, quid nobis & futurum sit, & facto opus, apriùs, & veriùs, & faciliùs ediscamus.

Ibid. Τὸ ἀεὶ τὰ παλαιὸν ἀκίνητον ἔχειν ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ | Visum est Stoicis, Mundum sæpiùs, vel potiùs semper repetitis vicibus resici, & renovari. Imaginem etiam aliquam subobscuram licet, Resurrectionis à mortuis, animo eos effinxisse, inducit ut credam Locus in Chrysippi de Providentiâ Libello in pauciissimis memorabilis. *Hæc* (inquit ille) *quum sic se habeant, satis constat id, nec rerum naturæ, nec rationi rectæ repugnare, ut temporum Periochis olim revolventibus, in eandem post obitum rursus, & Formam & Conditionem revertamur.* Ab Stoicis tamen non eadem omninò quæ nunc sunt renascitura, sed illis similia tantùm; (Non eundem verbi gratiâ, Socratem, sed huic & virtute & fortunâ geminum) videtur potiùs placuisse.

§ 33. D'Acer. xxxviii. Κρείττον γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἢ ἐνεπιτυγχάνοντες, ὁ ὀρθῶς χωλύσας τοῖς ἁμαρτήμασιν. | Ista enim Infortunia, Ignis ad instar, quo aurum excoquitur, defæcatiorem virum & nitidiorem præstant. Sanctior ità demum & augustior factus, haud inepte de se dici posse sentit, quod olim de Mario Florus, *Redit ab Africâ Marius clade major, siquidem Carcer, Catenæ, Fuga, Exiliaque horrificaverant dignitatem.* Lib. III. C. 21.

Ibid. Οὐδὲν βλάπτονται | *Legem* Ordinem scilicet rerum à Deo constitutum nequaquam perturbant aut Universi faciem deturpant hominum infortunia. Elegantiæ siquidem & ad Bonum commune convenientiæ tantundem habent res adversæ quantum quæ secundæ sunt maximè. Sunt enim & istæ in manu Dei positæ & ejus Instrumentorum perinde funguntur viæ; ad opera tam Bonitatis quam Justitiæ exequenda pariter aptæ; sive ut his spectatâ magis effulgeat Bonorum virtus, sive Improborum Malitiæ ut aliquis ponatur modus. Præclara sane, & quæ Animum verè Philosophicum sapit Ratiocinatio.

§ 36. D'Acer. xli. Τινὲς ἀφανίζουσι τὸ συμβαῖνον κακόν. | Antoninum ista locutum cave mortem in Malorum censu reposuisse existimes; sed vulgi potius ingenio Sermonem attemperâsse, qui Mortem Malorum gravissimum supremumq; rati, quoties Inimicos, aut sibi Incommodos è medio sublatos videant, vehementer solent gaudere. Quod non Pusilli tantùm, sed & Malevoli, & Immanis animi certissimo est indicio.

Ibid. Καλὸς μὲν ἀνὴρ ἡμῶν ἦν | Is enim est vir Bonus, ut Peccata licet damnet, & summo habeat odio, ipsi tamen peccanti æquum se semper & Benevolum præstet. *Insectatur* nempe *Vitia, non Homines, non castigat errantes, sed emendat.* Plin. Lib. I. Epist. 10.

Ibid. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστὶ, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀποπλακτῶν ἡμῶν; | Cum ista Imperatorem eximium adeò, & suis meritò dilectissimum subierit Cogitatio, quid demum plerisque & vulgaribus opinandum? Me vero in hâc Perioche delectant plurimùm, quæ ubique nitent, Ingenii Mansuetudo, & mira in Alios Benevolentia; In Ethnico quidem eò impensiùs laudandæ, quòd etiam apud Christi nomen professos occurrant (heu!) parùm frequentes.

Ibid. Μὴ μέμφου τοῖς διὰ τῶτο ἁμαρτάνουσι ἀνοήτοις ἄνθρωποι. | En quantum Cautelæ, ne quid in Charitatis peccetur Legem; si quæ nobis in Mortis solatium adhibemus remedia, ad odium vel Inimicissimi cujusvis impulerint.

§ 38. D'Acer. xliii. Ἐκεῖνο, εἰ δεῖ, ἄνθρωπος. | Animam dicit. *Mens* enim *cujusque est quisque*; Corpus autem, si accuratè loqui velimus, non tàm Homo est, quàm Hominis Instrumentum. Huic non illud puto multum absimile, quod D. Petrus, 1 Epist. iii. 4. *Occultum cordis hominem* nuncupat.

In

In Librum Undecimum.

§ 1. Ὁ γὰρ καρπὸν ἐν φέρει αὐτὴ καρπῶται. | Vox isthæc *Fructus* ubi quid ab Animâ prolatum denotet, eodem prorsus recidit, quo formulæ loquendi Scriptoribus Sacris usitatissimæ. Nam & Illis etiam familiares novimus, *Fructus Lucis*, *Fructus Justitiæ*, *Fructus Spiritûs*; quibus ex adverso opponi solent *Fructus Peccati*, *& Affectus Carnis*. Hos etiam Tenebras, Injustitiam, & Malitiam audire, haud infrequens est aut ignotum. *Spiritûs* autem *Fructus* laudati contrà *hujusmodi sunt. Dilectio, Gaudium, Pax, Longanimitas, Benignitas, Mansuetudo, Bonitas, Fides, Justitia, Sapientia, Temperantia.* Jam vero inter Hos & Illos interest plurimùm, quoad ista præsertim duo, hîc loci haud abs re notanda. Prius attigit Antoninus, Animam nempe & se, & suis quos profert Fructibus frui & gaudere; Cùm Corpus Carnis Fructibus haud perinde fruatur; sed ad ritum Animantium cæterorum se habeat, in quibus nec Ovibus sua prosunt vellera, nec mella Apibus. Posterius, ad Fructûs durationem attinet; Qui carnis sunt, brevî utique interituri, cum illâ pereunt funditùs; Quos autem carpit Spiritus, perennes carpit & perpetuos; ipse omnis Expers interitûs, illis perinde sempiternis nunquam non gavisurus. Has utinam Differentias, Essentiales quidem illas & Immutabiles, perpenderemus seriò. Quod qui ex animo fecerit, illum & Periochen hancce pulcherrimam habiturum & impensam quantum poterit præstantioribus navaturum operam, nullus dubito.

Eph. v. 9. *Hebr.* xii. 11. *Gal.* v. 22. *Rom.* vi. 21. vii. 5.

Ibid. Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς σεσημάν. | Ex omnibus hîc terrarum degentibus, Anima humana, & in se longè præstantissima & à nobis jure merito maximo habenda est pretio. Quoties enim rebus illam Corporeis postponimus, (quem quidem Errorem sæpe sæpius erramus) in illorum demersi vanitatem, nobis inurimus maculam. Hanc autem cæteris quod oportet anteferentes, ad Deum accedimus propiùs, cognatione quâdam arctiori illi conjuncti; quin & imperii quodammodo cum Illo consortes, qui, Terrestria despiciens, universa submittit sibi.

Ibid. Οὕτως ἀρ' ἐστὶν ὁ μήτε γνοὺς λόγος ὀρθὸς, μὴ λόγος δικαιοσύνης. | Miram in hoc loco deprehendere videor Sapientiam sublimem quidem & reconditam ut Interpretum pleroſque verus fugerit sensus. Id vero, nî & mens me fallit mea voluit Antonius; Parem eò usque & Animæ nostræ, & Legis esse Sortem, & idonea utrique suppetere Argumenta, cur se cæteris putet præstantiorem. Utramque nempe nihil esse aliud præter *Veritatem*, & *Justitiam perfectissimam*. Unde cogas licet Animam eandem esse cum Lege, cum utriusque Ratio eadem sit. Hinc jus & potestas omnia judicandi, cum ipsa interea loci, nullius sit judicio obnoxia; Quibus etiam prærogativis Lex gaudet, Anima vero nisi & ipsa Lex esset, iisdem gaudere non posset. Quod vero Marcus Animæ (à Deo nimirum institutæ) tribuit, idem & D. Paulus Spirituali (quem nuncupat,) *Quòd omnia* scilicet *dijudicet, ipse verò à nemine dijudicetur*, 1 Cor. ii. 15. "Idem utique cum Deo sentit Vir Spiritu Sancto imbutus, nec illum secutus ducem aut errare potest, aut ab alio quopiam redargui. Quod Apostolis aliisque Θεοπνεύστοις contigisse exploratum habemus satis."

§ 2. Ἐὰν τὴν ἐμμελῆ φωνὴν καταμείσῃς εἰς ἓξιν σῇ φθόγγων. | Argumentum si accuratiùs discutias, idoneum satis; Cui tamen declinando haud una suppetit Ratio. Quidnî enim Respondemus contrà, Musicæ concinnitatem in Sonis non verti singulis, sed in multorum apto concentu; cum complusculi simul commissi, & justis rationibus ad invicem & distantiis distincti, aurem pertingant suaviter demulceantque. Cum denique Harmonia quam vocant inde conflatur, eáque major, vel minor, quò perfectiores, aut minus perfectæ sunt istæ Sonorum Commissuræ. & ab Unitate seu numeris suis omnibus absolutâ Concordia, aut longius abscedant, aut ad eam accedant propiùs. Carminum etiam simílem agnoscis Rationem, quorum venustatem, singulas aut pensans Syllabas, aut pronunciando disjunctas frustrà eris requirens. Hæc enim à Totâ pariter compage proficiscitur, cujus numerosa verborum congruentia variis ex musis & partibus confecta in amorem suî rapit, & mixtà quâdam perfundit voluptate. Hinc utique efficitur, cum harum Rerum Laus & præstantia particulis seorsim, quantumvis rectè dispositis, minimè constet; parum appositæ, quibus Mundi Contemptum suadeat, præbuisse illas Marco exempla. Huic tamen ità occurretur Objectioni, si quod in Musicâ & Poësi verissimum haud diffitemur,

temur, Antonini tamen Argumenta convellere id pernegemus. Elegantiæ nempe Muſicæ & Poeſi peculiares, cæteriſque quæ ſenſibus corporeis percipiuntur, mancæ ſunt & imperfectæ. Nam & id ipſum quòd elegantes ſint, aut habeantur, non ſuæ habent ditionis ſed à loco, tempore, & aliis quibuſdam inter ſe conſpirantibus, id pendet totum. Accedit, quòd Particulis iſtæ conſtent ſucceſſivis, quæ ſe mutuò propellentes, perficienteſque, exiſtere ſimul nequeant; Hinc Imaginem veræ illius Qualitatis in quâ unâ Exemplar conſiſtit Venuſti abſolutum, rudem tantùm & debilem Imaginem repræſentare valeant. In illâ igitur Venuſto & Decoro Primo, qui aciem Intellectûs defixerit, breves iſtos & adventitios lepores, quorum Decor omnis in tranſitu eſt, facile contemnet. Nec id tamen præter mittendum, Muſicæ id laudis jure deberi, quod ex omni inferiorum, quæque ſenſibus percipiuntur voluptatum, & leporum cenſu, illi ut primæ deferantur æquum eſt. Nec quævis eſt alia, quæ Animum dulci perinde deliniat & puro voluptatis ſenſu. Adeo ut hanc vel ignorare prorſus, vel non habere in deliciis, &, quo Virum gravem decet, favore & ſtudio proſequi, vitio vel indolis parùm ingenuæ, vel minus liberaliter inſtitutæ, apponi debere exiſtimem.

Ibid. Χωρὶς ἐρετῆς, ἢ ἀφ' ἐτέρας. | Inter hæc & antedicta id intereſt diſcriminis, quod Virtutis & Bonarum Actionum Spiritualis quodammodo, & abſtractus ſit Decor, Pulchritudo quæ ſenſus fugit corporeos, & Animo cernitur ſolo. Hinc fieri cenſendum, quòd Verum illud & Unum, unde Venuſtas & Decorum omne proficiſcitur, in his magis ad vivum depingatur, quæ Legibus corporeis ſoluta ſunt. Nec enim nitidam pariter aut Auguſtam Ideam in craſſioribus & Materialibus patitur Natura.

§ 3. Μὴ χαλεπὸν πυθέσθαι, ὡς οἱ χειστιανοὶ. | Haud facile dictu eſt, quid huic locum dederit cogitando; aut quando obſtirmatam adeò patientiam Chriſtianis affinxerit; cùm is eſſet Antoninus, qui Veritatis Profeſſores nunquam non perſequi detrectaverit. Ipſa ſi ſpectes verba, Martyrum exempla cruces & flammas intrepidè perpeſſorum ob oculos illi quotidie verſata dixeris: Nec tamen, illo Imperante, ubi is agebat loci, quenquam accepimus fidei ergò Chriſtianæ Capitis damnatum ſupplicio. At, quantum mihi conjicere eſt, iſtis hæc Cenſura convenit temporibus, cum inteſtinâ diſcordiâ & civili bello expergefactus Ethnicorum furor, & in omne nefas audax, in Chriſtianos Aſiaticos & Gallicos ſæviebat. Horum utique, quos populi veſanæ licentiæ devotos in audiverat Marcus, firma atque imperterrita, etiam inter moriendum & exquiſitiſſimos cruciatus læta & victrix Animi Conſtantia ad illum delata pro merâ obſtinatione habebatur. Quod illis tamen præſertim tribuendum cenſeo, qui, vel unde & qualis eſſet hæc vera Animi Magnitudo neſcii, vel Chriſtianis infamiæ notam inurere Studentes, eorum etiam virtutes falsò criminabantur. Hinc itaque is fælicem hominis vicem prædicat, qui mortem contemnere, non temerè, aut præ animi pervicaciâ, ſed rationum momentis & ſano præmunitus judicio poſſit. Dogma ſi per ſe ſpectes veriſſimum, mores autem Chriſtianorum quod attinet, & mortem ab illis ſtrenuè exceptam, injurium admodum & erroneum. Sed ità ſolent, quibus falſis opinionibus præpedita mens, ut ne quid rectè dijudicent, facit. Illa ſiquidem Martyrum immota Conſtantia, & mors placida, validis rationum fundamentis innixa eſt. Ejuſmodi quidem, quæ cum humanum exſuperarent ingenium, minus eſſe debuit mirum, ſi Ethnici divinæ lucis expertes, haud illas erant aſſequendo ſatis.

Ibid. Καὶ σεμνῶς. | Ad veram Gravitatem multa requiruntur. Decorum ſcilicet & Ordinem in omnibus tuendum, Forti agendum animo, nec periculorum appetenti, nec pavore ſegni; Urgens etiam neceſſias, Finis viro digni intuitus, qualis quidem citrà Utilitatem alienam conſtitui nullus poteſt. Chriſtianis id verti ſæpè vitio notum eſt, quòd ultrò ſe ſuppliciis dederint frequentes, nec mortem tàm excipere, aut etiam contemnere, quàm ſolicitos ambire animum induxerint ſibi. Hinc iſtæ Philoſophorum Contumeliæ, hinc Conſtantiæ vituperia, ſed ab iſtis tantum profecta, qui quid ageretur rerum ignari, ſuo metiri alios modulo non ſunt veriti. Quod enim nullà neceſſitate fit, eo in prudentiam quàm graviſſimè peccatur, nec tanti Animi impetu temerario, & levi factum Incogitantiâ cenſendum. Chriſto vero adſcriptos, quæ tandem urgere potuit neceſſitas gravior, quàm Militiæ ut Munus abſolvant ſuæ, in capitis etiamſi diſcrimen ſeſe eſſet committendum, Morte enim ita, ut decuit, obitâ, incaſſum deſſit Dæmonis dolus, & quò graviori perculſæ ſunt Res Adverſarii iſtius damno, eâdem etiam operâ ditioni Domini ſui tantò uberius acceſſit incrementum.

Ibid. Ὡς ἢ ἄλλον τινὰ ἀτεγξόμενος. | Rectè. Nec enim ex illis quæ faſtu facta novimus, exempla nobis ſumere ſolenne eſt. Sed Juſtitia potiùs, & Neceſſitas conſilio ſublevata, & gravis Animi Deliberatio in Imitationem trahunt ſui. Sed Pompæ & Vani faſtûs Chriſtianos poſtulari minimè omnium oportuit, quem ii eſſent præſertim, qui in Animo humili, & ab Oſtentatione abhorrenti plurimùm, laudem & Virtutem ponebant omnem; nec aliter ſe Servos Jeſu Chriſti credebant, ni ii hominum encomia adeò non captaverint, ut neglexerint quidem & ſpreverint, in illâ ſcilicet glo-

ria

riâ quærendâ Toti, quæ ab uno proficiſcitur Deo.

§ 6. Μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν, ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρῆλθεν. | Quò meliùs quòd voluit Antoninus, de novo veterique Comœdiæ genere intelligas, vide ſis quæ nos Horatio in Arte Poeticâ adſcriſimus, ad Verſ. 281. & ſequent.

Ibid. Ἡ μέση κωμῳδία. | Comœdia verus eò uſque perduravit, donec Lyſander Athenis rerum eſſet potitus : Media ad Alexandri Magni tempora pertigit ; Nova etiamdum locum obtinet.

Ibid. Ἡ νέα, ἡ ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ἀπῤῥίπτει. | In Comœdiâ quidem tùm Veteri, tum Media nihil inerat Mimici. Iſta enim nec in Perſonis, nec in Rebus ipſis ficti quid in ſe admiſit. Nominibus quidem confictis uſa eſt, & Civium Præſtantiorum Mores exhibuit populo ſpectandos ; ſed has extrà Conditiones, à veritate vel latum unguem deflectere, religio erat. Nova autem, eadem premere veſtigia dedignata, & plus ſibi rata licuiſſe, de Veritate parùm ſollicita, & Nomina & Materiam de integro effinxit ſibi. Jure igitur in Mimicum hæc delapſa artificium perhibetur, cùm non ſit jam Vitæ communis Narratio, ſed velut Umbra quædam & Species tantùm. Hoc itaque genus veritate ſpoliatum damnandum cenſuit hîc loci Marcus.

Ibid. Ἕως ὁπόσου τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ διδασκαλίας δεῖ τινα πόνον ἀναλίσκειν. | " Iſte finis quis tandem ſit cogitandum ſeriò edixit Marcus. D'Acerius autem his ſeorſim poſitis interrogandi affixit notam atque ità domum Antonini Mentem pergit porrò explicare ". Veteri quidem & Mediæ finem nunquam fuiſſe utilem haud diffitetur ; cùm iſtius generis Comœdiæ moribus emendandis prodeſſent maximè ; Novæ non itidem ; utpote quæ populo non tàm corrigendo, quàm oblectando, & inani ducendo ſpecie (Antonino Judice) ſtudeat. Veterum uſque adeò aſperitatem comi mollique recentiorum obſequio antehabendam ſtatuit ; illam acerbè utilem, hanc autem nulli prorſus bono jucundam prædicans. Quod Perſarum Rex olim de Ariſtophane, *Illius Conſiliis & fortiores Athenienſes, & hoſtibus Superiores factos*, minoris putandum arbitror, quam hæc Antonini ſit approbatio. Quo magis illis eſt condonandum, qui id agunt, ut extorrem iſtum, & exoletum dudum Drammatis morem reſtituant denuò. Sed & illud ut animo advertat monendus eſt Lector, quod ſi fecerit minùs, Antoninum forſan Erroris ſibi Authorem ſit habiturus, Comœdiam ſcilicet, nec *Veterem* nec *Mediam* abſolute & per ſe laudari, ſed Comparatione tantùm inſtitutâ, quâ *Novæ* antecellendi manifeſtæ ſint. Nec enim Marci aut Ingenio convenit, aut Diſciplinæ, hominum ut vitia proferantur palàm, & Spectantibus ludo jocoque fiant ; Quod & Divinis & humanis legibus adeò repugnare, ut nihil ſupra. Noſtrum minimè omnium fefellit. Id utique ſibi dedit negoti, Novam ut oſtenderet Comœdiam culpæ haud minùs, imò multò magis obnoxiam quam Vetuſtiora Drammatis exempla, quæ tamen ut Theatro indigna, Ætas præſens amandaverat. Quin & ipſam etiam Tragœdiam longè eſt ut ab omni eximat cenſurâ ; ſiquidem Marco, affectibus modum poni, parum videbatur, niſi & cum Stoicis, eliminandos eos evellendoſque pectoribus humanis, vel (quod eodem ferè recidit) otioſos omninò & inertes eſſe debere decerneret. Quæ huc faciunt plura Lectori occurrant, inter Animadverſiones in Ariſtotelis de Poeſi Libellum.

§ 7. Πῶς ὀφειλὲς ἀφωρίσθαι, τὸ μὲν τῇ ἄλλῃ βίᾳ ἀνάπαυσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν ἐκ διατιθέντων. | Præ tot diſciplinis inter ſe diſſentientibus. Multi olim de veritate aſſequendâ deſperantes, omnem Philoſophiæ curam abjiciebant ; id ſatius arbitrati in tranquillo conſidere, quam ſi Iter magna inſtituant negotio, quam potiſſimum inſiſtendum ſit viâm incerti. Huic itaque, quo maturius medeatur malo, ſuæipſius Vitæ inſtituto penitiùs introſpecto, ad Sapientiam ſatis eſſe illud idoneum certiſſimis comperit indiciis. Hunc etenim cum ſibi ſemper Scopum poſuiſſet, Deum & Proximum, ut Charitate quàm potuit maximâ proſequeretur ; id unum erat reliquum, ut in illis perſeverans ſe daret præclarè, & Bonorum Operum fructum ampliſſimum curaret indies edendum.

§ 8. D'Acerio ix. Ὁμοδαμεῖν μὲν, μὴ ἰσοδυναμεῖν δὲ. | " De Textu, & perioche ab antegreſſis diſtinguendâ, quin & variis loci interpretationibus, Gatakerus jam fusè ſatis. Noſter verò quid hâc in causâ ſenſerit, docebunt ſequentia. Vulgi de Juſtitiâ, Pietate, & Deo, quas animo concipere ſolent Opiniones à Vero ut plurimum abhorrent. Ab his itaque cavendum, cogitando, quòd Charitatis vinculum commune, quantumvis conſtrictos teneat, & in eandem quodammodo Arborem ut univerſi coaleſcant, faciat ; Mens tamen, iſtis ſoluta legibus ſui eſſe juris haudquaquam deſinat. Nec id igitur nobis eſt committendum, ut, Rationis Prærogativâ turpiſſimè proditâ, ſententias noſtras alienis ſubjectas, aut obſequio deditas patiamur. Siquidem iſto demum pacto, qui nobis in Salutem & Commodum cedere debuiſſet, graviſſimo futurus eſt damno, & certiſſimo veritatis exitio Amor mutuus, & Benevolentiæ Affectus.

§ 10. D'Acerio xi. Οὐκ ἔστι χείρων ὕλη τέχνης, ἢ ἐφ' ᾗ τέχνας τὰς φύσεως ἐμηχάνησε. | Id omnium eſt Artium commune, ut quæ minùs ſint perfecta, in perfectiorum gratiam operentur. Natura utique univerſa cujus ad exemplar, Ars omnis ſe ſtudet componere, in id etiam cogitatio-

nem intendit ſuam. Quod ubi perſuaſum tibi, & perſpectum habeas, en genuinam Juſtitiæ Proſapiam! Quorſum enim illa? aut quid tandem ſibi vult? Hoc unum ſcilicet, ut vilia ſubjiciat Præſtantioribus. Egregium ſanè Capitulum in quo & validiſſimis ſimul, & maximè perſpicuis orationibus evincitur, Juſtitiam non à Legibus humanis ortam omnem, ſed à Jure Naturali, Divino huic rerum univerſitati coævam, imò potiùs illâ nimium quantum ætate grandiorem, ab ipſo immediate profluxiſſe Deo.

Ibid. Οὐ χρὴ περιδύπτειν τὸ δίκαιον ἐὰν ἔξω διαφερόντως πεσῇ τὸ μέσον. | Hinc ſequitur minùs perfecta in eorum quæ ſunt magis gratiam fieri, quoniam iſtis ſi primæ deferantur partes, lædetur illicò Natura, & rerum interturbatur Ordo. Mihi quidem magno eſt volupi animo verſare mecum, quot & quanta nobis ſe præbeant, explicita magis & cogitantibus obvia, hujus unius ope (modo rite intellecti) dogmatis, & ad veritates inde deductu faciles accommodati.

§ 12. D'Acer. xiii. Σφαῖρα ψυχῆ αὐτοκινήτῳ. | Anima quam ob rem Sphæræ componatur, jam alibi notatum. Elegantem tamen in pauciſſimis Periochen, quin illuſtrando aliquid conferam operæ temperare mihi nequeo. In corpus rotundum ſi lucem intromiſeris, Gibboſæ ejus particulæ Interſtitia quædam efficient ſubobſcura; per hos enim gibbos ſtetit, quo minus per Corpus omne ſe pariter lumen diffunderet. Haud ſecus cum Animâ itidem actum puta, quæ ſi ſibi ſimilis, & rotunda tota, Lumen divinitùs ſuffuſum excipit ubique lucida. Sed ex quo vitiis depravata ſibi facta eſt diſpar, & diſformis, obſtruuntur extemplo radii cœleſtis, & caligo paulatim inducitur, donec obruta tandem tenebris oberret, & Rerum aliarum, & Suî notitiâ penitus ſpoliata.

§ 13. D'Acer. xiv. Ὅτῳ ὁ φωκίων. | "Tribus à Gatakero memoratis, & illud de Phocionis morte adjecit D'Acerius". Cicutæ nempe poculo, à quatuor aliis quibus moriendum erat unà, epoto, & Carnifice niſi ſoluto veneni pretio miſcere denuò recuſante, ex amicis illum quendam allocutum, Argenti ut id paululum homuncioni numeraret orâſſe, quando Athenis ipſa mors daretur venum. Hæc omnia, ſi placidè, & ex animo dicta, mortem depingunt ab Antonino laudatam. Quid enim aut Benevolentiæ indicium luculentius, quàm id Filio in mandatis dediſſe, à Charitate & Officio ergà populares, ut paternæ indignatus neci, nunquam excidere ſe pateretur? Athenienſibus autem quid magis opportunum, quàm Crudelitatem ſimul & Avaritiam deteſtandam dehortari, quæ Capitis mulctandos ſupplicio ad mortem ſibi propriis comparandam ſumptibus adigebant. Sed iſta ſi Ironicè tantùm & Sceptiçè fuerit effatus, (cujus Antonini Mentem ſuſpicio haud levis inceſſerat) non tàm laude quàm vituperio digna exiſtimat. Morientem utique nil niſi grave & ſeverum decet; &, quibus perraro eſſet condonandum, Simultas, Jocus, & Simulatio, ab extremo vitæ actu abeſſe debent longiſſimè.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς σπουδὴ, καὶ κίνδυνος, &c. | Rectè quidem monuit, iſtas loquendi formulas, quantumvis uſitatas, eſſe tamen Viro honeſto nequiquam dignas: Nec aliter ſentit ſapiens; ſed invaluit conſuetudo, & quæ nulli probamus, præ more recepto, & animi incogitantiâ, facillimè in nos admittimus.

Ibid. Ἐπιτήδευσις δ' ἀπάτης καὶ σκηνὴ ἔσω. | Eodem redit, quod vetus illud & bene notum, *Pejor eſt Odio Amoris Simulatio.*

§ 16. D'Acer. xvii. Εἰ ἢ κατὰ φύσιν, ζήτει τὶ ἐστὶ κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ὅτι τοῦτο ποιεῖ. | Id pro comperto ſatis habuit Antoninus, nihil omnino præter Naturam fieri; ſed aliquantum tamen noſtræ concedit imbecillitati, & anticipatis opinionibus. Cùm id & ſalvo dogmate ſuo condonari poterat, & præceptis inde deductis obſequium conciliare. Dato igitur, præter naturam obvenire nonnulla, at noſtri id eſſe officii ſtatuis, quod Naturæ ſit congruum, ut id ſummo proſequamur Studio. Hoc autem ità tantùm aſſequi poteris, ſi Naturæ univerſali Te Tuaque commendes omnia, committaſque lubens. Quòd perinde eſt, ac ſi Deo in omnibus ſubjectum, & ejus voluntati toto conſentientem conſpirantemque animo dixiſſet.

§ 17. D'Acer. xviii. Ὡς ὑπὲρ τοῦ τέλους. | In mortis Remedium id nobis cogitandum vult, Rem nullam in pejus mutari, aut ad nihilum poſſe redigi. Attat Alia quidem ſunt, eáque omnium graviſſima, à quibus Juſti eximuntur ſoli, quorum ſcilicet peccata Deus non illis deputaverit exitio. Sed iſta Philoſophos latuiſſe non eſt mirum; cum Veritate Chriſtianâ deſtituti, Ideam vel nullam, vel falſam nimis & obſcuram tantùm eorum quæ poſt obitum futura ſunt, animo conceperint.

§ 18. D'Acer. xix. Ἀχθοῦσαι γὰρ ἀνέῳξες ἄνθρωποι. | In promptu eſt Ratio. Injuria enim & Ingratitudo cum voluntarium inſinuent Virtutis & Officii defectum; nec homines, ſeſe vel inſciis, vel invitis, ii vel ſint, vel videri mercantur, has ſibi jure objici culpas nemo eſt, qui lubens fateatur. Cui conſentaneum eſt, ut vel ſuſpiciones, vel vituperia præſertim ejuſmodi, & illum qui poſtulatur urant malè, & quod à poſtulante iniquè ipſo actum ſit, nunquam non poſtulato videntur.

Ibid. Πολλὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. | Appoſitum ſanè, quò plurima priùs edocendos oſtenderet, quam de facto alieno pronunciandi ſimus compotes.

Quæ

Quæ cùm adeò sint impedita, & scitu difficilia, ut vix unquam assequi possis, consultius esse multò, quodque probo & prudenti Viro decet magis, ab omni potiùs hujusmodi in causis Judicio sibi temperare. Observatio huic ferè gemina Virum ex hodiernis celeberrimum, eò usque inpulit, ut multa diceret Instituta & Consilia, quæ risum spectantibus fortean moveant, adeò tamen non absurda esse aut inepta, ut si valida quibus nituntur, rationum fundamenta cernere possemus, Prudentia potiùs Agentis planè demiranda, cogitantes esset in stuporem datura.

Ibid. Φυλακτέον, δ' ὅπως τῆς ἀρχίζειν τὸ κολακεύειν αὐτός. | Ne Lenitas & comis animi Candor in turpem adulationem defluereat, & ignavum in peccantes obsequium, id dicrtè cavendum haud abs re monuit Antoninus. Hominum enim pleriq; modum servare nescii; dum studiosè nimis vitant Vitia, in contraria præcipites se dare solent. Id ne nobis committatur, quanto in hac causâ fiat periculo cogitandum. Ab Assentatione scilicet perinde ac ab Asperitate nimiâ metuendum; Et illi quicum agitur, & humanæ Societatis in damnum & exitium, utramque cedere pro certo habendum. Et hoc, & illo periimus pacto, nec quid est quod demas discriminis, nisi illud unicum, quod non pariter utrinque pereamus.

Ibid. Ὅσῳ γὰρ ἀναθεᾷ τῷτο οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυνάμει | In solidis id corporibus liquet maximè; quorum quæ fortiora dicuntur, firma magis sunt & in se collecta; & ictibus externis fractu difficilia. Sed Antoninum cave, de Animi hebetudine, aut sensibus obstupefactis intelligas. Nos indolentes, hoc est, adeò tantum Sensus expertes voluit, ut ab externis læsi ne nobis videamur. Quæ quidem animi sententia, & fortiorem Virum & Tutiorem præstabit, quàm potuisset unquam Stupor & mera quam vocant malorum Insensibilitas.

§ 19. D'Acer. xx. Τίνες εἰσὶν μάλιστα ἕξεις τῆς ἡγεμονικῆς παρασκευῆς. | Affectiones istæ, quantum ego conjicio, sunt Suspicio, Maledicentia, Dissimulatio sive Mendacium, & Intemperantia. Pluribus huic Articulo non est opus, quem tamen, cum lucis adscititiæ indigeret maximè, obscurum nimis passi sunt Interpretes.

§ 20. D'Acer. xxi. Τὸ παράμονόν σε καὶ τὸ πυρῶδες. | " A Gatakero adnotatis adjicit D'Acerius sequentia." Oppones forsan, ne Elementa ipsi immorigera esse queant, Deum prohibuisse Creatorem; Rationi verò nostræ cum eligendi potestate, peccandi etiam simul fecisse Copiam, Illud autem vereor, ne nos adeò culpa non liberet, ut graviori potius Injuriæ obstringat crimine. Noluit ab Hominibus necessitate coactis obsequium sibi præstari Deus, eo nimirum Consilio, ut Amoris attracti delinimentis & lubentiores præstare, & sponte præstantes nostrâ Virtutis adipisci præmium possemus. Nos perditos intereà loci atque Ingratos! Si tanti immemores beneficii, quod ad obsequium perfectius stimulare nos acrius debuisset, Jure illo in nostrum versò exitium, ad defectionem omnium impiam maximè, & detestandam abutimur; atque illam nobis arripimus gehennam, quàm nisi scientes volentes perpeti non possumus.

Ibid. Μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῆς δικαιοσυνομένων. | Causæ utique suis ut sint Effectis priores necesse est. Demptis verò Pietate & Æqualitate, (nam & isthoc Animus redit Æquus) Justitiæ nihil erit super inter homines loci. Ipsa autem ii exulet Justitia, Actiones simul justæ, ut amandentur oportet.

§ 21. D'Acer. xxii. Τὰ ἀληθῆ ἀγαθὰ τῆς πολιτικῆς τούτοις τῆς κοινῆς. | Verissimum illud, ad quod tamen Animum pauci intendimus. De Rebus, quænam Vera Bona dici & existimari potissimùm mereantur, parùm hominibus inter se convenit. Divitias alii, alii Gloriam, hoc cohonestant titulo; Quod verò ad Bonum facit commune, id collaudant ad unum omnes. Nemo enim, etiam Injustorum, est, Societati quæ noverit humanæ expedire, ea vera esse Bona, qui non vel invitus agnoscat. Hinc efficitur, hæc sola Sapientes sibi expetenda arbitrari, hinc etiam suppetit Ratio minimè contemnenda, Charitatem quamolrem caeteris omnibus antelabere virtutibus solenne sit. Nec id prætermittendum, salutaria quæ hinc erui possent Dogmata vel integro si in unum congerantur sufficere Libello.

§ 23. D'Acer xxiv. Σοφοκλῆς τὰ περὶ πολλῶν λυπρὰ λαμβάνει. | Ne eandem sæpiùs cantilenam caneremus satius duximus Lectorem, ad illa quæ nos ad Horatium de Arte Poeticâ, amandare.

§ 28. D'Acer. xxix. Ὁ Ξανθίππου, &c. | Xantippen, quam molesta fuerit marito, omnes nôrunt; Quam ut verberibus castigaret, cùm è familiaribus quidam hortaretur, is se suis & conjugis Jurgiis alienam minimè paraturum voluptatem respondit. Hoc monet Marcus, quò magis id animo recurrat sæpiùs, quàm ridiculum sit & absurdum, Populo si quid in oculos subjicianus, quod aliis cachinnum moveat, nostro interim imperdito. Si igitur domestico aliquo contingat nesciis urgeri incommodo, quanto id alios solare consultius est; quàm proferendo palàm ludibrium debere; ut oneri tamen ne detrahatur quicquam, imò adjiciatur plurimum?

§ 30. D'Acer. xxxi. Δεῖλαι πρωναὶ ἀνθρώπου λύχνου. | Versiculum à Tragico quodam desum-

ptum huc loci idcircò transtulit Antoninus, quò in animum revocaret, Affectibus qui se dedunt, & Virtutem habent neglectui, pristino se Jure spoliare, nec suffragium, aut alia quævis hominum Liberorum privilegia, quæ virtuti competere possunt uni, sibi in posterum vindicare eos debere. Quod fusiùs à nobis tractatum ad Horat. Epist. 6. Lib. 1.

§ 31, 32. D'Acer. xxxii.

———Ἐμὸν δ' ἐγέλασσον φίλον υἱὸν,
Μάψιδίοις δ' ἀρετὴν χείλεσιν βάζοντες ἔπεσσιν.

Versiculum ab Hesiodo petitum Homerico alteri adjunxit Marcus, quò nobis ostenderet, Philosophorum istos fatuos insultosque, qui Virtuti maledicunt, nihil eam aliud præter nomen inane, & merum esse hominum figmentum contendentes, adeò non ipsi facessere molestias; ut se potiùs suamque stulticiam ludos faciant. Ridendi enim magis, quàm vel audiendi, vel cum stomacho excipiendi sunt istiusmodi Scioli.

§ 33. τούτῳ ὁ παῖδα ζωὴν ὅτι ἐν τῷ λόγῳ. | His forsan locum dederat, Filius ejus Verus, inter Medicorum manus, præmaturâ abreptus morte.

§ 34. Οὐδὲν λοιπὸν φασὶ τοῦ ἕπου σπουδαῖον. | Ultrà etiam proferre pedem possumus, & cum Oreste illo dum mortuum simularet, dicere,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σοὶ κείσθαι κρεῖσσον.
Existimo nullum verbum commodum & utile tuæ esse.

Morte autem nihil reperias, vel Naturæ magis, vel Utilitati consentaneum. Hominum vulgò quantumvis huic reclamante veritati.

§ 38. Οὐ γὰρ ἐν τῷ πυκνῷ ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ ἐν τῷ παίεσθαι ἢ μή. | Ita quidem. Vita enim omnis Exercitatio quædam, & Certamen est perpetuum, in quo si à nobis steterit Victoria, Præmium reportamus amplissimum Sapientiam: Sin Hosti succumbimus, Stultitia & Insania nobis in Ignaviæ sunt supplicium. Ita enim res humanæ comparatæ sunt, ut quod socordibus esse possit solatio nihil inter hæc extrema interfit Medii. Verba autem hic laudata loci, ab Epicteto referuntur accepta.

In Librum Duodecimum.

§ 2. Ὅτι τὸ ἑαυτῷ νοερὸν μόνον ἀπαθὲς ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐμφυόμενον. | Perioche observatu digniſſima. Id utique innuit Marcus, quòd Spiritus Dei quum istiusmodi tantum impertiat sese, quæ sui sunt similia, Immortalia dico & Spiritualia, Materiâ (tanquam Cortice tantùm, aut sordido rerum integumento) insuper habitâ, idcirco à nobis ut fiat pariter, insigni hoc esse documento. Anima siquidem ad hoc perfectissimum composita exemplar, ut sui gaudeat similibus, Corporea verò & Terrestria dedignetur, aequissimum est. Ita tandem arctissima necessitudine ipsi, unde & originem traxerat, Deo conjuncta, & virtutem in deliciis habere unam, cætera verò negligere & vili pendere, familiare illi futurum.

§ 3. Ὅτι οὐκ ἐπισπᾶται ἑαυτῇ τὰ ἀλλότρια κακὰ τὸ νοερὸν ἴδιον ἀπάθειαν ἐφ' ἑαυτῆς ζῷον. | Non id volunt, Menti nostræ quò vivat libera, Providentiæ jugum esse excutiendum, & suæ unius ut fit dictionis; sed potius à Rerum materialium vinculis, ut quantum poterit expediat sese; quæ & ipsum etiam Mentem, quantumvis immaterialem, suo solent haud rarò impetu abripere. Donec enim in cœnum demersa in istis hæret omnis, eàdem ut deferatur Tempestate, & in carnales affectus ipsa delabatur necesse est. Ista itaque quò se servitute liberet, & miseriâ; sua sibi vindicanda est Dominatio; quæ ita demum recuperatur, si ad Deum, unde defecerat, reversa, pietatis & Amoris nexu in posterum indivulso adjungat sese, & voluntati ejus in omnibus placido modestoque acquiescat animo.

§ 5. Ἐπειδὴ ἀπὸ ἀπροόπτου, μηκέτι αὖθις ἡμῖν δοκεῖ. | Capitulum cumprimis elegans & grave, in quo Antoninum suspicias, non Providentiæ & Bonitatis incertum, aut minus quàm par erat, Religioni credulum. Sed in Dei potius Consilio & Benignitate summâ fretum fiduciâ, quodcunque is decreverit æquo excipientem animo, & ejusmodi quod omnium fieri debuit maximè existimantem.

Ibid. Τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τῷ δοκεῖν. | Æquissimum id esse omnium, Homines de Morte ut aliquando resurgant, idoneis nititur Argumentis à Paginâ Sacrâ facilè petendis: Justissimo enim Deo convenit, Sceleris supplicium Improbos luere, Bonos autem Virtutis ampla reportare præmia; quæ in

in hoc rerum quo nunc vivimus statu, neutiquam facta constat. Jam verò, dato quod Justum sit, ex Antonini principiis Possibile idem esse, restat colligendum. Qui verò Argumentum spissis Ignorantiæ Ethnicæ tenebris involutus, sic tamen instituere potuit; qualem censes, & quàm oculatum futurum, Christianâ veritate imbutum, quæ his positis instrui possint Dogmata, quàm latè pateant, & quantum habeant Virtutis, si penitùs perspecta habuisset?

Illud intereà loci cumprimis advertendum, quòd Antoninum minimè omnium prohibuerit Rei ipsius Impossibilitas aliqua præsumpta animo, quò minus Mortuorum Resurrectio fidem illi faceret. Nam nec illa quidem, ad quam sese adjunxerat Philosophiæ Disciplinam, ab istâ Sententiâ multùm abhorruisse censenda est. Utique D. Paulum hoc Dogmatis Athenis annunciantem quomodo exceperint, memorat S. Lucas, *Disceptâsse* nimirum *cum hoc in Causâ cum Stoicorum & Epicureorum quibusdam; qui, quum audissent Resurrectionem mortuorum; Alii quidem cavillabantur, alii verò dicebant, audiemus te rursus de hac re.* Act. 17. 18, 32. Cavillatos quidem Epicureos facilè crediderim, Stoicos autem aliud potiùs, quò hæc ipsis exponerentur fusiùs tempus opportunum effagitâsse; utpote quorum Placita à doctrinâ D. Pauli abessent propiùs, quàm quæ amplexa est, vel Epicuri, vel quælibet alia Philosophorum Schola. Idem etiam Paulus, nihil hâc in re quod naturæ repugnaret gnarus satis, Eu quantâ fretus fiduciâ, sermonem coram Agrippâ & Festo habuerit; ad illos nempe delato Causæ judicio, *Quid est*, inquit, *quod incredibile vobis videatur, Deum mortuos excitare?* Act. 26. Atat, quantò illos ad hanc Sententiam paratiores vel unius Rationis ductu videre est; eò magis sui pudeat pigeatque multos fas est, qui dum Christi in se nomen susciptunt, Resurrectionis tamen fidem majori à se amoliuntur studio, & in dubium revocare satagunt vehementiùs, quàm vel ex ipsis Paganis quibusdam olim erat mos.

Ibid. Οὐκ ἂν δ' ὅπως διαλεχθῆναι τοῖς Στωϊκοῖς, εἰκὸς ἄκρως καὶ ἀκριβῶσαι οἶμαι. | Ejusmodi Disceptationes, quibus quæ vel fiant, vel fieri debeant, sollicitâ quærimus indagine, Opinionem Justitiæ & Bonitatis Divinæ jamdudum animo præsumptam ostendunt satis. Quod si aliter visum fuisset, istis *Qui fieri potest ut Diis* &c. percontandis nil supereesset loci Aliam tamen Interpretationem verba capiunt ista, eamque nequaquam incommodam. Quid enim si illorum loco, *Nos nun de jure cum Deo disceptaremus*, reponatur, *Si secus esset, ut de jure secum disceptaremus, neutiquam permissurus esset Deus?* Atqueità demum isthoc Marci redibit Argumentatio. Pro summâ quâ est æquitate & clementiâ, id nostræ imbecillitati condonandum voluit Deus, cum illo ut dicamus causam; quæ nos male habent dubia ponamus; de illius denique Providentiâ inquiramus, quo jure fiant singula, & quibus is ductus argumentis fecerit, ut cogitando rationes (modestò modò & minimè procaci animo) exigamus. Ista verò nisi à Deo summoperè Justo Bonoque neutiquam nobis indulta fuissent Copia; ideò nimirum indulta, quod sua & rectissima & æquissima noverit omnia, nos autem quo introspiciamus propiùs, & dilecturos ejus Consilia, & demiraturos magis. Ita enim eluceseit Sapientia, parùm cogitantibus nimis ignota, & illud à Davide pronunciatum comprobatur luculentius, *Fieri* nempe, ut *justificetur Deus in sermonibus, & vincendi manifestus sit, cum judicatur.* Psal. 51. 4.

§ 7. Ὅσιον δὲ καὶ καθαρὸν εἶναι τὸν διανοίας καὶ σώματος καὶ ψυχῆς | Nec enim officio facit satis, qui Animæ cogitationes ut puræ sint, operam dat, nisi & Corpus etiam mundum, & ab omni peccati labe immune præstiterit Deo. Namque ita visum est D. Paulo, *ut Corpora etiam nostra sistamus* adhortari, *hostiam vivam, sanctam, acceptam Deo.* Rom. 12. 1.

§ 11. Ἡλίκον ἐξουσίας ἔχει ἄνθρωπος. | Ingens quidem est Homini Potestas, tanta nempe ut optimo res nostras esse loco, modò ritè utamur, fatendum. Hæc verò quanta quanta est, non propriis eam viribus assecuti sumus, sed à Benignissimo Adjutore Deo omnem tulimus acceptam.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, μήτε θεοῖς μαχόμενον. | Naturam enim Deo in omnibus morigeram, Deum autem nihil non æquissimum & optimum, & facere & velle, memineris semper oportet.

§ 14. Ἡ τοιαύτη εἰλικρίνεια. | Ejusmodi nimirum Providentiam, quum & Antoninus, & Stoicorum consultiores modestioresque crediderunt; Credunt itidem Christiani, nec tamen Naturæ Divinæ aut detrahi immutabilitatem, aut Constantiam & Æquitatem læsam, idcircò quod precibus se facilem flexu præbeat, deputandum.

§ 15. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ δημοσίου καὶ συμφυοῦς φιλανθρωπίας. | Nos Lucernæ sumus viventes, Lumen autem quo & accendimur & aliis prælucere debemus non nisi nostrâ extinguitur culpâ. Nostri enim est Officii, Charitatis & Bonorum operum supplemento flammam fovere, & ut indies effulgeat magis curare.

§ 19. κρεῖττόν τι καὶ θειοτέρου ἔχομεν ἐν σαυτῷ τοῦ πρὸς ἃ τὸ πάθη ποιοῦσιν. | Affectus in istâ Animæ parte, quæ Animalis vulgò audit, nascuntur. Spiritus nimirum Animales rerum externarum impulsu agitati, animum etiam concitant commoveneque una. Istos autem Spiritus, *Fidicularum* nomine indigitat Antoninus, quoniam his extrà Mentem positis, perinde ac nervis lignum

num mobile, motu non noſtro ducimur, ſed alieno. At præſtantiorem interea loci facultatem vel inde liquet nobis ſuppetere, quòd etiam inter affectus excitandum aliud quiddam Animus ſentiat præterea, quòd affectus in judicium vocare, exultantes comprimere, rebelles debellare & ſuæ ditionis facere in ſe recipiat. Quæ omnia poteſtatem his Affectibus & ſuperiorem, & quodammodo contrariam à Naturâ nobis inditam liquidò deſignant.

§ 23. D'Acer. xxv. Θεωρήσῃς ὁ φιλόσοφος κ.τ.λ. | Nihil aut in ſe verius, aut ad noſmet explorandos efficacius. Hujus enim, tanquam Teſſeræ cujuſdam ope, & quidnam ſimus, hominum experiri, & quo tandem ducamur Spiritu, ſemper nobis erit in promptu dijudicare.

§ 24. D'Acer. xxvi. Ἐπὶ τίνων ὁ πόρος. | Cùm res humanæ variæ ſunt adeò & incertæ, ut omnia temerè obvenire non rarò Sapientum animis inciderit ſuſpicio; Cúmque ſit nihil prorſus, quod vel Terra capit, vel Aeris Regio, vel Æther ſublimis Naturæ aut diverſæ, aut Caſibus iiſdem, & Corruptionis legibus immunis, quid tandem eſt, obſecro, quod te efficeras adeò, aut quænam arrogantiæ idonea ſuppetit materia? Hominibus quidem illud potius crediderim dolendum, quod ſe tam valido, tam univerſo Corruptionis & Miſeriæ torrente, implicitos ſentiant, & ſimul abreptos.

§ 26. D'Acer. xxviii. Ὁρᾷ ὁ ἡγεμὼν τοῦτο. | Animus noſter neutiquam pro Deo habendus, ſed quod Nobis & in honorem, & commodum ceſſerit, quam maximum, & præclarum is Dei Opificium eſt, & Domicilium illi Dilectiſſimum.

§ 27. D'Acer. xxix. Πᾶν οἷον φάλις κατωλίν ἐπ' ἀγρῷ, Λέων λύκος, καὶ στρίφνος, καὶ Τιβέριος ὁ Καπρέας, καὶ ὅσα Ῥωμύλος. | Quicquid aliis viſum fuerit, mihi fateor Tiberius hic loci memoratus, haud levem incuſſit ſuſpicionem, cæteros etiam notatos ſimul ejuſdem fuiſſe farinæ, & ideò ſe contuliſſe rus, ut à Turbâ & oculis ſemoti, turpem degerent & infamem degiſſe vitam, quali ſuas Tiberius nobilitaverit Capreas. Ibi is frænis Libidini ſolutis, & in omne genus ſpurcitiam demerſus, luxum & laſciviam tanto apparatu, & pompâ tam ſolenni inſtituit ut novum quoddam Munus & turpe Miniſterium excogitaret ſibi *Magiſtri voluptatum* Titulo cohoneſtandum.

§ 28. D'Acer. xxx. Οὐδὲ ἡ ψυχὴ ἡ ἑαυτῆς ἐφέστηκε καὶ ὅμως ταῦτα. | Materiæ proprietates ſedulò perpendenti, non eſt quod Animæ Exiſtentia in dubio ſit; utpote quæ ſe oculis animorum exhibeat, vel quovis corpore apertiùs conſpiciendam. Hinc jure optimo à Marco dictum meminimus, *Ecquando futura es, O Anima, Simplex una nuda, & Corpore ut ambiente dilucidior?* Pari itidem ratione Animæ Naturam & Facultates ubi ſeriò cogitaveris, aut oculos tibi animi erutos neceſſe eſt, aut Dei illic exiſtentiam & liquido cernas, & firmiter credas. Deus enim animæ ut Anima ferè Corpori præeſt potior. Quorum neutrum licet oculis aſſequi corporeis valeamus, at mentis tamen acie utrumque non poſſumus non videre. Ità demum quod craſſa nequit compages, Proprietates & Operationes conſpicuæ plus ſatis, & tantùm non palpandæ cogitationi videndum ſubjecerunt. *Lib. X. I.*

§ 30. D'Acer. xxxii. Ἐν φῶς πλέον. | Id agit ut Proximi dilectionem ita naturæ conſentaneam oſtendat, ut Appetitus, quo in illam Anima fertur Rationalis, major ſit, & vehementior, quàm cui Impetum poſſis compeſcere niſi & ingenio tuo vim ſimul inferas, & cum Naturâ bellum geras. Nec idoneis deficitur argumentis.

Ibid. Μία τοιαύτη ψυχὴ κατὰ πάντα συμπεφυρμένη ἐστίν. | Ad *Placita Stoicorum* jam loquentem audis Antoninum; quibus Animæ Rationales divinæ Eſſentiæ Particulæ ſunt viſæ. Iſthoc ii licet aſſeruerint perperàm, id tamen nemo ibit inficias, Animas omnes ejuſdem prorſus eſſe Naturæ; nec niſi unam eſſe Specie; quantumvis numero plures. Hoc autem poſito, rectè procedit Marci Argumentatio.

Ibid. Ἐκβιάσασθαι δὲ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν, καὶ ἀναπλοκὴν ἀλλήλων. | Perplexum habes & obſcurum in primis locum, cujus an mihi detur nodos expedire tentandum. Per *Formam* itaque in Subſtantiâ Rationali, *Animum* ſive intellectum; in Rationis experto, *Animam Senſitivam*; in Vegetantibus & Inanimatis, quod Principium dicitur Unionis, ſeu quo continetur Eſſentia vinculo, voluiſſe Noſtrum arbitror. Jam verò in iſtis, Naturâ nimium quantum diverſis, Formam & Materiam, ſi per ſe tantùm & ſimpliciter ſpectes, nullâ communi cognatione, aut neceſſitudinis vinculo conjunctas narrat; ne mutuæ quidem Societatis capaces. Deum verò quò magis immenſa Numinis emicaret Potentia, invitas quantumvis & reluctantes, arctis tamen nexibus, compoſuiſſe, & ut poſteà in Unam Subſtantiam coaleſcerent, juſſiſſe. Cæterùm Animæ Rationalis conditionem ab hâc diverſam eſſe plurimùm. Hæc à Communione ſiquidem adeò non abhorret, ut ſe ſimili adjungere ſummopere gaudeat; idque Studio & Affectu vehementi perpetuò, quod nihil reſtinguere prorſus poſſit; Naturali verò & congruo, nemo uſpiam hominum ab illo alienus eſſe queat.

§ 32.

§ 32. Πόσον ἡ μοῖρα τῆς ὅλης ψυχῆς. | Animam hîc loci Universam, cave illam intelligas Universalem, qualis apud Stoicos audire solet Deus. Huic etenim nullo modo convenit istius portiunculæ (cujus compotes facti sumus singuli) Contemptus, cum illa Augustissimâ Animæ Ideâ, quâ portiuncula isthæc ipsius Dei pars, imò ipsissimus depingitur Deus. Dei utique vel particulam habere despicatui, & læsi Numinis reos facit, & Marci dogmatis neutiquam constare poterit. Anima igitur Universa hîc loci laudata nihil aliud sonat, præter Animam Mundi Vitalem, unde tanquam de Fonte quodam communi perennique, Spiritus omnium Animales hauriri, & ut opus erat cuique fluxisse, Stoicis placuisse accepimus. Eodem recidit, quod jamjam adnotavimus, de *Unicâ tantùm, licet innumerabilibus dispescatur, & in plures dirimi videatur, Animâ*. Sed ut Antonini me minimè fefellerit scopus, Parvi scilicet pendenda, quæ particularum tantùm funguntur vice quæque si ad Totum Hoc componas, ne hili quidem locum obtinent; vereor tamen, ut is parum validis innixus rationibus id in præsens suadeat. Quid enim obstat, quò minùs Animam Sensitivam magni faciam tamen? Ut enim perexigua sit, at mihi sufficit nihilominùs; Nec ullo quod sentiam urgeor incommodo, quia cumulatiorem impertire Natura non sustinuit. Nonne illud extremæ est dementiæ, (& sane huic prorsus gemina est) lumen ideò aspernari, quod eorum qui quaqua versum diffluunt radios angusta nimis Oculorum foramina perquam paucos capiant? Sed Antonino satis est, si minùs in omni, at uno saltem ut sensu vera sint ista. Et habent sanè verissimum, eumque Authoris menti, & proposito commodum satis.

§ 33. D'Acer. xxxv. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν. | Heu quantum nostrî plerisque & quàm meritum incuteret pudorem, quæstio illa, sæpiùs, quæ debuit, singulis diebus repetita.

Ibid. Ἓν γὰρ τοῦτο τὸ πᾶν ὄφελε. | Non illud utique aut Primum omnium aut Maximum sed planè Omne ut ipsum habeatur unum fas est. Nobis autem in sequiorem partem omnia. Siquidem quæ suo tantùm Commodo studere debuit, in corpore curando tota est Anima. Et, quod nobis aut dolendum est aut vitio vertendum maximo. Nemo fere hanc aut alloquitur, aut ad agendum stimulat, nisi eo tantùm Consilio, ut Corpori prodesse possit, & illi molliùs atque lautiùs tractando impigrè magis inserviat.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὦ, εἰ ἴσως ὄφελε τὸ πλεῖος τοῦ ὁλιγοστέρας, &c. | Rectè quidem. Nec enim interesse quid putandum, Cùm (quod jam alibi monuimus) non quamdiu, sed quales vixerimus in extremo referet die: Et Hominum Fidem Virtutesque, ex Actionum non Numero, sed Qualitate potiùs, & Pondere æstimandas abunde constat.

§ 36. [D'Acer. xxxviii. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει. | Mundo scilicet; quem magnam nobis exhibet Civitatem cogitandum, in quâ Aliæ quæ vulgò nuncupantur Civitates, Diversoriorum tantùm, seu Domiciliorum tuentur partes; Quò magis illius & Legibus obsequi, & Saluti consulere; jura denique omnia summâ religione servare, colere, tueri, & præ municipalibus quibusvis chara maximè, & sancta existimare debemus.

Finis Annotationum D'Acerii.

Exorandus est Lector, Benevolus, ut pro solito candore Editoris Absentiæ & Negotiis gravissimis Erratæ condonet; quæ verò sequuntur, ne inter legendum faceſſant molestiam, ut calamo emendet in Vita M. Antonini.

PAg. 1. lin. 13. post *omnia*, pone; 11. 17. *qui*, *simul*. *l.* 44. post *sapientia* dele, 3. 6. post *habuit* dele, *l.* 26. *præsunte*. *l.* 35. *Albæ num.* 5. 9. *etiam*. *l.* 36. ante *pon* del., 9. 45. *mo.us eas non ciere Co.* 10. 35 *copias*. 13. 10. del. *si.* 15. 38. post *hæc* del., 16. 33. del. *ut. l.* 50. *accederet.* 17. 3. *antecellunt.* 19. 23. *in se*, ibid. *quorum.* 20. 37. *depulsis.* 21. 15. *fecerit.* 23. 15. *orditur*, del. *est.* 27. 46. *Præter.* 28. del. *ut.* 29. 10. *rigentem.* 11. *aggrederetur.* 24. *In peratoria.* 26. *scuta.* 32. pro *in* leg. *iri.* pro *iri* leg. *in.* 34. 8. τὸ *l.* 3. del. X. 35. 8. *id.* 36. 11. *mordax. l.* ult. *Consulatu.* 37. 38. *in Syriam.* 38. 23. *quam*, *quotes.* 39. *&* . 43. 9. *eis.* 42. 12. *Commodus.* 43. *aut.*

Corrigenda in Notis D'Acerianis.

☞ *a* Notat primam Paginarum columnam, *b* secundam.

PAg. 2. *b* lin. 9. *sermone.* 3. *a* 30. ἐλαύνῃς. 4. *b* 40. *etiam tum.* 5. *b* 49. *infortunii.* 7. *a* 16. post *sacri* adde *narrant.* 10. *a* 12. dele *quod*, ibid. 25. *saturos.* 16. *a* 45. *depercunctis.* 18. *a* 13. *inficiendam.* 20. *b* 16. *quem ut.* 21. *b* 32. *experti.* 22. *a* 35. *quam delectâ natâ.* 27. *a* 37. *sed.* 29 *b* 46. *in nostrâ.* 31. *b* 53. *dilectionis.* 35. *b.* 9. *te.* 36. *b* 31. dele *ut.* 38. *a* 25. dele *comma* post *esse.* 39. *a* 43. *possit.* 43. *b* 43. *Callistis.* 48. *a* 18. πλείστῳ. 57. *b* 46. *amplectatur.* 58. *a* 11. *pellicias.* 58. *b* 30. lege *vel Rationali nocituram sit. A quibus autem.* 60. *a* 17. *sincera.* ibid. *b* 4. *exsensum.* 61. *a* 10. dele *imaginem.* ibid. *b* 51. *quem ii.*